DE PROBATIS

SANCTORVM VITIS

Quas tam ex MSS. Codicibus, quam ex editis Authoribus

R. P. Fr. LAVRENTIVS SVRIVS
CARTHVSIÆ COLONIENSIS PROFESSVS

Primum edidit, & in duodecim menſes diſtribuit.

APRILIS

Hac poſtrema editione multis Sanctorum vitis auctus, & notis marginalibus illuſtratus.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Ioannis Kreps & Hermanni Mylij.

ANNO cIↄ Iↄc XVIII.

INDEX SANCTORVM APRILIS, QVORVM vitæ, martyria, & acta, partim hoc mense, partim alijs aliorum mensium Sanctorum vitis insertæ, continentur.

APRILIS.

APRILIS.

MARTYRIVM SS. AGAPES, CHIONIÆ, ET IRENES, QVÆ APVD THESSALONICAM PASSÆ SVNT, EX SIMEONE METAPHRASTE.

I. QVANTO EX ADVENTV ET PRÆSENTIA DOMINI ET SALuatoris nostri IESV Christi maior gratia in humanum genus collata est, quam olim fuerat, tanto & sanctorum hominum victoria maior extitit. Pro his enim hostibus, qui corporeis oculis cernũtur, hostes illi superati iam cœpti sunt, qui oculorum sensu percipi non possunt. Nam dæmones ipsi, quorum naturæ spectabiles non sunt, vel à purissimis atquè honestissimis fœminis, Spiritu sancto plenis, superati igni tradũtur. Tales fuerunt tres illæ sanctę mulieres, quę ex vrbe Thessalonica originem ducebant: quam vrbem sapientissimus Paulus celebrauit, cum eius fidem & charitatem laudans, sic ait In omni loco fides vestra in Deum peruagata est. Atque alibi: De charitate, inquit, fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis. ipsi enim vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicem.

1. Tessal. 1. & 4.

1. April. Quantum ad Irenen. Cur autem Irenen latina Martyrologia 5. Aprilis. Agapen autem & Chioniam 3. Græci verò in Menologio omnes tres. 16. eiusdem mensis die habeant præsertim cum nulla passa illis diebus reperiatur in Actis à notarijs exceptoribus conscripta, hactenus sibi incompertum testatur Bar. in not. ad Martyrolog. Rom. 3. April. Quod autem easdem auctor mulieres vocet cum virgines fuerint, vt testantur Martyrologia latina: nota mulieris nomen adeaphorum esse, & sexum solummodo indicare, vt pluribus disputat Tertullianus de velan. virg. vide Ba. loco citato.

II. CVM igitur persecutio à Maximiano Imperatore aduersùs Christianos illata esset, mulieres illæ, quæ virtutibus seipsas ornauerant, Euangelicis legibus obedientes, propter summam in Deum charitatem & cęlestium bonorum spẽ, patrisque Abraham factum imitantes, patriam, cognationem facultatesque omnes reliquerunt, ac persecutores fugiendo, quemadmodùm Christus præcepit, altum quendam montem petièrunt, ibique diuinis precibus operam dabant: & corpus quidem ipsum ad montis celsitatem contulerunt, eorum verò animus in cælo ipso versabatur. Cum autem in eo loco fuissent compræhensæ, ad eum, qui persecutionis author erat, Magistratum ductæ sunt, vt reliqua diuina præcepta exequentes, & ad mortem vsquè suam in Christum charitatem seruantes, immortalitatis coronam essequerentur. Vna quidem è tribus illis præcepti perfectionem possidens, & Deum ex toto animo diligens, & proximũ sicut seipsam. sancto Apostolo dicente: Finis præcepti est charitas: meritò Agape vocabatur. Hoc enim nomine Græci charitatem appellant. Altera purum ac splendidum baptismatis nitorem seruans, ità vt de ipsa propheticum illud dici posset: Lauabis me, & super niuem dealbabor: à niue nomen accepit: Chionia enim dicebatur. Tertia Saluatoris & Dei nostri donum, hoc est, pacem in se habens, & in omnes exercens, quemadmodùm Dominus dixit: Pacem meam do vobis: Irene ab omnibus vocabatur, à pace nomen accipiens. Has tres fœminas cùm ad se ductas, & ità affectas Magistratus vidisset, vt dijs sacrificia offerre nollent, igne cremandas esse decreuit, vt per ignem exigui temporis, igni subiectos diabolum omnemque dæmonum cateruam, ipsius diaboli exercitum, qui sub cælo est, superantes, incorruptam gloriæ coronam adipisci, ac Deum ipsum, à quo gratia eis collata est, cum Angelis perpetuò collaudare possent. Quæ verò ab illis gesta sunt, ea breuiter narrabimus.

Gen. 12. Matth. 10. 1. Tit. 1. Psal. 50. Iohan. 14.

III. CVM præsideret Dulcetius, * Artemensis scriba dixit: Cognitionem de his, qui præsentes sunt, à Stationario missam, si iubes, legam. Iubeo, inquit Dulcetius Præses, te legere. Tunc ait Scriba: Ordine tibi meo domino omnia, quæ scripta sunt, recitabo. Cassander beneficiarius hæc scripsit: Scito, mi domine, Agathonem, Agapen, Chioniam, Irenen, Casiam, Philippam, & Eutychiam nolle his vesci, quæ dijs sunt immolata. Eas igitur ad tuam amplitudinem adducendas esse curaui. Tunc Dulcetius Pręses illis dixit: Quænam est ista vestra tanta insania, vt nolitis religiosissimis nostrorum Imperatorum & Cæsarum iussis obedire? Agathoni autem: Quarè, inquit, tu ad sacra proficiscens, quemadmodùm consueuerunt, qui dijs consecrati sunt, non his sacris vsus es? Respondit Agatho: Quoniam Christianus ego sum. Tum Dulcetius: Num tu etiam hodierno die in eo proposito permanes? Maximè, inquit Agatho. At ille. Tu verò Agape, quid ais? Respondit: Ego Deo viuenti credo, neque volo rectè factorum conscientiam meam perdere. Tunc Præses: Tu autem quid ad hæc dicis Chionia? Ait illa: Cùm Deo viuo credam, ob id nolui facere, quod dicis. Ad Irenen verò conuersus Præses, ait: Quid nam tu ad hæc? Cur non pijssimo nostrorum Imperatorum & Cæsarum iussui obtemperauisti? Diuini timoris causa, inquit Irene. Dein Præses: Tu verò Casia, quid ais? Animam meam, inquit Casia, seruare volo. Præses autem: Nunquid sacrorum vis esse particeps? Minimè, inquit illa. Tunc Præses: Tu verò Philippa, quid dicis? Respondit illa: Idem & ego dico. Quidnam, inquit Præses, hoc idem est, quod

Anno 304 vide Bar. * al. Artemisius. Agathonis constãtia &c.

dicis? Illi autem Philippa: Mori mâlo, quàm vestris sacrificijs vesci. Tunc Præses: Sed tu Eutychia, quid ais? Idem inquit illa, & ego dico: mâlo & ipsa mori, quàm facere quod iubes. Ait illi Præses: Num virũ habes? Mortuus, inquit Eutychia, ille est. Præses verò: Quampridèm mortuus est? Ante menses ferè septem, inquit Eutychia. Tunc ille: Et vndènam igitur grauida facta es? Ex eo, inquit illa, viro, quem dedit mihi Deus. Præses autem: Hortor te Eutychia, vt ab istâ insania desistere velis, & ad humanas cogitationes redeas. Quid ais? visne regali edicto parere? Minimè inquit Eutychia, ego parere volo, sum enim Christiana, Dei omnipotentis serua. Tum ille: Quoniam Eutychia grauida est, interea seruetur in carcere. Atque hæc addidit: Tu vero Agape, quid ais Vis ne omnia illa facere, quæ nos dominis Imperatoribus ac Cęsaribus nostris deuoti facimus? Minimè, inquit Agape, decet satanę deuotam me esse. His verbis mens mea non abducitur: inexpugnabilis enim illa est. Tunc Præses ais: Et tu Chionia, quid ad hæc dicis? Mentem nostrã, inquit Chionia, nemo potest peruertere. At Præses: Num aliqua apud vos sunt impiorum Christianorum commentaria, vel membranæ aliquæ, vel libri? Respondit Chionia, Nulla ô Præses, nobis sunt: omnia illa Imperatores, qui nunc sunt, à nobis abstulerunt. Præses autem: Quisnam hanc mentem vobis dedit? Omnipotens Deus, inquit illa. Dixit autẽ Præses: Quinam sunt, qui vobis authores fuerũt, vt ad istam stultiam veniretis? Deus inquit Chionia, omnipotens, & vnigenitus eius filius, Dominus noster Iesus Christus. Dulcetius ait: Manifestum illud est, quòd omnes * vos deuotioni nostrorum potentiũ Imperatorum ac Cæsarum subiectos esse oportet. Quoniam veró post tam multum tempus, post tot admonitiones, totque edicta proposita, & tales minas iniectas, vos temeritate quadam & audacia elatæ, ipsorum Imperatorum ac Cæsarum iusta iussa contẽpsistis, in Christianorum impio nomine permanentes: cumque ad hodiernum diẽ iussæ à stationarijs ac primis militibus, Christi negationẽ scriptam profiteri, facere id recusetis, propterea pœnas vobis dignas accipite. Id cum dixisset, sententiã scriptam legit: * Agapen & Chioniã, quoniam iniquis mentibus & contrarijs sententijs elatę, contra diuinum edictum dominorum Augustorum ac Cæsarum fecerunt, & nunc etiam temerariam, vanam & pijs omnibus execrabilem Christianorum religionem colunt, igni tradendas iubeo. Hisq; dictis, subiunxit: Agatho autem, Casia, Philippa & Irene, quo ad mihi placuerit, seruentur in carcere.

Eutychia grauida traditur custodię, lege enim veterum de prægnantibus sumi supplicium docet Plutar. de his qui sero à numine puniuntur sed nec de eis haberi quæstionẽ affirmat Vlpianus l. prægnãtis ff. de pęnis

* *nos, legit Bar.*

Sententia in Agapen & Chioniam.

* *Postea quam verò Bar.*

Postea verò, quàm sanctissimæ mulieres igni consummatæ sunt, cùm rursùs sancta Irene ad Pręsidem ducta fuisset, Dulcetius sic illam affatus est: Tuæ insanię propositum ex his, quæ facis, manifestò appàret, quę tot membranas, libros, tabellas condicillos & paginas scripturarum, quę sunt impiorum Christianorum, qui vnquam fuerunt, ad hodiernum vsque diem seruare voluisti: quę cùm prolata essent, ea cognouisti, quanuis quotidiè negaueris, vos eiusmodi scripta possidere, non contenta neque sororum tuarum pœna, neque mortis metum præ oculis habens. Quamobrèm tibi pœnam afferri necessè est. Sed alienum tamen non videtur, etiam nunc benignitatis partem aliquam tibi condonari, vt si volueris nunc saltem deos agnoscere, impunis & ab omni supplicio periculoquè libera esse possis. Quid igitur dicis? Facis ne quod Imperatores nostri & Cæsares iusserunt? Num parata es sacrificijs vesci, & dijs immolare? Minimè, inquit Irene, minimè per Deum illum omnipotẽtem, qui creauit cęlum & terrã, mare & omnia, quæ in eis sunt. Summa enim illius ignis sempiterni pœna proposita his est, qui Iesum Dei verbum negauerint. Dulcetius verò: Quisnam tibi autor fuit, vt membranas istas atque scripturas ad hodiernum vsq; diem custodires? Ille, inquit Irene, Deus omnipotens, qui iussit nos ad mortem vsque ipsum diligere: qua de causa nõ ausæ sumus eum prodere: sed maluimus aut viuentes comburi, aut, quæcunque alia nobis acciderint, perpeti, quam talia scripta prodere. IV.

§ De Irena quæstio.

Irenes cõstantia.

De scriptis sacris quæstio.

Tum Præses: Quisnam, inquit, conscius erat hæc in domo illa esse, in qua habitabas? Respondit Irene: hæc vidit Deus omnipotens, qui omnia scit: pręterea nemo. Nostros enim homines inimicis peiores duximus nè forte nos deferrent. Itaq; nulli hæc ostendimus. Superiore anno, inquit Pręses, cùm edictum illud tale, ac primum iussum Dominorum Imperatorum ac Cęsarum primò fuit diuulgatum, vbinam vos latuistis? Adhæc Irene: Illic, vbi Deus voluit. In montibus (scit Deus) sub dio fuimus. Præses verò: Apud quem vixistis? Sub dio, inquit illa, aliàs in alijs montibus versantes. At Præses: Quinam erant, qui vobis panem suppeditabant? Deus inquit Irene. qui omnibus escam suppeditat. Tum Præses: Frâtne pater vester harum rerum conscius? At Irene: Minimè per Deum omnipotentem conscius erat ille, qui ne nouit quidem hæc omninò. Præses ait: Quis igitur vestrorum vicinorum id nouerat? Vicinos, inquit Irene, interroga, & loca inquire, vel eos qui nôrunt, vbi nos eramus. Præses dixit: Postquàm è monte reuersæ fuistis, vt tu dicis, legebatisne scripta ista, præsente aliquo? Domi nostræ erant, inquit Irene, neque audebamus illa efferre: quamobrèm magnoperè angebamur, quod non poteramus nocte ac die illis operam dare, sicut à principio consueueramus vsque ad annum superiorem, quo & illa occultauimus. Dulcetius Præses dicit: Sorores quidem tuæ pœnas nostro iussu decretas exoluerunt: te verò, etsi anteaquàm aufugisses, propterea quòd scripta ac membranas istas occultaueras, mortis pœna tibi decreta fuerat: non tamen eodem modo iubeo è vita sic repentè discedere: verùm per satellites ipsos, & Zosimum publicum carnificem in lupanari nudam statui præcipio, è pallario singulis diebus panem vnum sumentem, satellitibus ipsis non permittentibus te illinc discedere. V.

Nota sanctorum martyrum patientiã. Psal. 141.

Cùm igitur satellites & Zosimus publicus minister præstò essent: Illud, inquit Præses, vobis notum sit. quòd si mihi significatum fuerit, vel horæ alicuius momento istam ex eo loco motam fuisse, in quo esse iussimus, tunc vos supremę pœnæ subiecti eritis. Scripta verò ipsa à scrinijs & arculis Irenes proferantur. Cùm igitur quemadmodum à Præside iussi fuerant, eam illi ad publicum lupanar duxissent, & propter Spiritùs sancti gratiam, quæ ipsam protegebat, & vniuersorum Domino Deo puram atque intactam seruabat, ne vnus quidem ad eam accedere, vel turpe aliquid in eã facere aut dicere ausus fuisset, sanctissimam illam fœminam Dulcetius præses reuocauit, & ante tribunal sisti iussam, sic affatus est: Nunquid in eadem adhuc temeritate persistis? Minimè inquid Irene, temeritas, sed Dei pietas est, in qua persisto. Cui respondit Dulcetius præses: Et ex priore tuo responso manifestè ostendisti te Imperatorum iussui nolle æquo animo parère, & nunc quòquè in eadem arrogantia persistentem te video: quarè dignam pœnam persolues. Cùmquè chartam petijsset, sententiam hanc contra ipsam scripsit: Quoniam Irene Imperatorum iussui parère, dijsque immolare noluit, quinimmò nunc quoquè in Christianorum ordine ac religione perseuerat: hac de causa, vt anteà duas eius sorores, ità & ipsam viuentem nunc comburi iubeo. VI.

Ducitur ad publicum lupanar, sed manet intacta.

Sententia in Irenen.

Hæc sententia cùm à Præside lata fuisset, milites Irenen compræhensam in quendam sublimem locum duxerunt, vbi & eius sorores antea martyrium passę fuerant. Cùm autem magnum rogum accendissent, iusserunt ipsam in eum conscendere. Itaque sancta Irene psalmos canens, & Dei gloriam celebrans, in rogum se coniecit: : atque ità consummata est in consulatu Diocletiani Augusti nono, Maximiani autem Augusti octauo, Calendis Aprilis, regnante in secula Christo Iesu Domino nostro: cum quo patri est gloria sanctoque Spiritui in sæcula seculorum, Amen VII.

Extant Irenes Agapes, & Chioniæ virginum sororum Acta quadam intexta in paßione S. Anastasiæ, quam habes 25. Decembris, ab his nonnihil diuersa: sed has germana esse testatur Cæsar Baronius Tomo 2. annal. ad annum 304. & prudens Lector ipsum facile iudicabit.

Flammis exuritur, Anno 304. antequam Diocletianus & Maximianus se imperio abdicasset 1. April.

De S. Theodora. *sorore illustrißimi martyris Hermetis, vide gesta Alexandri Papæ & martyris, 3. May.*

VITA

VITA S. HVGONIS GRATIANOPOLITANI EPISCOPI, GRAVITER ET ERVDITE CONSCRIPTA A REVERENDO patre D.* Guigone, V. Priore primæ Carthusiæ, eius æquali. An. 1100

*Guidone.

INNOCENTIVS episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio Guigoni Priori Carthusien. Salutem & Apostolicam benedictionem.

DIVINIS respondentes beneficiis, cognita vita eius, & auditis, quæ per beati Hugonis merita fiunt, miraculis, supernæ maiestatis clemētiam collaudauimus, & Archiepiscoporum, Episcoporum & Cardinalium, atque aliorum, qui nobiscum aderant, communicato consilio, ipsum inter sanctos & electos honorari præcipimus, & diem eius assumptionis cum gaudio solenniter celebrari. Quia igitur ipsius vita, quam pie duxit in corpore, & miraculorum coruscatio, qua Deus eum facit apud homines præfulgere, tuæ maximè dilectioni non extant incognita: authoritate beati Petri & nostra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi super hoc nota fuerint, diligenter describendo posterorum memoriæ tradas: vt & Deus honoretur in sancto, & clerus legens ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipsius intercessione peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios nostros Carthusienses fratres, per te in Domino salutamus ac benedicimus. Data Pisis x. Calend. Maij.

S. Hugo relatus in Sanctos, anno 1134 in Concilio Pisano ab Innocentio Secundo Pontifice. Vide Bar. ad dictum annum.

PROLOGVS D. GVIGONIS IN VITAM S. HVgonis Episcopi.

DOMINO & patri charissimo, ac reuerendissimo sedis Apostolicæ pontifici Innocentio, & Chartusiensium pauperum seruus inutilis Guigo, perpetuam salutem & pacem in Domino, & si quid apud Deum tanti potest peccatoris oratio. Non pepercit nostræ vel verecundiæ, vel imperitiæ, Apostolatus vestri imperiosa dignatio. Sicut enim huic opusculo præfixæ vestræ serenitatis indicant literæ, beati Petri authoritate & vestra mandastis, vt vitam beati Hugonis Gratianopolitani episcopi noscendam posteris scripto commendaremus. Rogauerant quidem idipsum iam pridem complures alij, sed maximè non spernendæ authoritatis Arialdus & Hugo, Mauriennensis & Gratianopolitanus episcopi: è quibus prior habitu & vita regularis, beati viri in tractandis ecclesiasticis rebus per triginta ferè comes extitit annos: posterior vero ex nobis monachus, ita ei in ecclesiastico regimine successit, vt propter diuturnam ac vehementem infirmitatem ipsius, in eius locum, ipso petente, vestraque pietate iubente, priusquam obiret ipse, consecraretur. Et erga eos quidem, quos præ longa familiaritate vel conuictu latere non poterant, nostra nos imperitia seu verecundia, & quæ forte non minus impediebat, carnis infirmitas sufficienter poterant excusare: ad tantæ verò pondus authoritatis, ne mutire quidem præsumpsimus, ne, dum ei non obedimus, cui totus commissus est mundus, eum offenderemus, à quo factus est mundus: & dum apud homines vitamus imperitiæ confusionem, apud Deum incurreremus damnationem. Obsecramus autem eos, qui hæc legerint, ne tanti sanctitatem patris, nostra non solum facundia, sed & cogitatione longè maiorem, ex ista scriptura metiantur: & maximè, nè putent nos vltrà, quàm sua postulant merita, nostris eum sermonibus efferre potuisse. Tantum enim abest, vt sanctitatis illius magnitudinem plus æquo valuerimus quasi fauorabiliter extollere, vt nec illam ipsam sanctæ conuersationis eius prærogatiuam, quod sine fictione dicimus, tum propter imperitiam, tum propter sermonis inopiam, vt erat dignum, potuerimus explicare. I. Apart.

Ro. pontifici totus cōmissus mundus.

I. CVM ergo præfati patris sanctissimi mores & opera Deo placentia, sufficientem sermoni adeò præstent materiam, vt non solum nostram, sed & quorumlibet vincat facundiam, carnis eius tacendam ex toto duceremus originem, eò quòd indifferenter de bonis bonos, de malis malos, de bonis malos, & de malis bonos, per diuini iudicij inscrutabilem altitudinem nasci quotidiè nullus ignoret: nec referat aliquid, qualibus sit ortus quisque parentibus, sed qualibus vixerit moribus: nec augmenta conferat meritorum, potentia, diuitiis & nobilitate terrena claruisse, sed hæc omnia pro Christo contempsisse: cum videamus & Dominum pauperibus ortum parentibus, & in Apostolis insigniores, sumptos ex piscatoribus. Vnde & beatus ad Corinthios scribens Paulus: Videte, inquit, fratres vocationem vestram: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi, elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Verum quoniam ij, qui de virtutibus tractauêre sanctorum, etiam carnales inueniuntur non tacuisse natales: dicamus & nos breuiter quod beatus Hugo, natione Valentinensis, loco iuxta Isaram fluuium sito, cui Castrum nouum nomen est, parentes habuit & secundum seculi dignitatem non infimos, & quod excellit, sanctitatis prærogatiua conspicuos. E quibus pater Odilo nomine, præter alia quam plurima, quæ militari licet in habitu, laudabiliter gessit vel habuit, veritatis & castitatis amator extitit. Nam & mendacia, ingenua mentis affectione religiosis quam plurimis amplius euitabat, & licet duas, priore defuncta, citius fuerit sortitus vxores, nullos tamen, quod his temporibus & hac temporum labe, præsertim in potentibus, monstro simile ducitur, præter vxorios est expertus amplexus. Idemque ipse æuo iam grauis, sanctissimo monente filio, tanto feruore contempsit seculum, vt senectutis immemor & delicatæ consuetudinis, duras, quas Carthusia propter verba labiorum Dei custodit, vias aggredi non dubitauerit. Vbi annis ferè decem & octo in tanta sobrietate, tanta vixit humilitate, vt cunctis ibidem Deo famulantibus charus, cunctis haberetur veneratione dignissimus. Cui viam vniuersæ carnis ingressuro (erat quippe fermè iam centenarius) venerabilis affuit filius, eumque propriis & inunxit & sacra communione repleuit manibus. Expletoque condigna veneratione tam sancto funere, obitus diem, sicut & matris, eleemosynis, quoad vixit, celebrem duxit & sacrificiis.

1. Cor. 1.

Patria & parentes S. Hugonis.

Pater eius senex fit Carthusianus.

II. QVÆ videlicet venerabilis mater eius, cum post abscessum viri, præter quem nullum penitus nouerat, vellet & ipsa cuncta relinquere, quia fœminarum religiosa rara tunc erant monasteria, pij filij salubribus instructa monitis continentiæ & eleemosynis, orationibus atque ieiuniis ac reliquis sanctis operibus in domo propria, quod reliquum erat impendit tempori, filios etiam suos, militaribus strenuos actibus, ab immoderatis, quantum poterat, frenabat excessibus. Cui decumbenti ea, qua obiit, ægritudine, optata filij adest præsentia, adoranda tradit mysteria, extrema non multo post sepulturæ soluit obsequia, prompta soluens obedientia, quod imperat Deus lege Mosaica, dicens: Honora patrem tuum & matrem, vt sis longæuus super terram. De qua vtique terra Psalmista Domino dicere creditur: Exo. 20. Psalm. 141.

S[illegible]um [illegible] ail-[illegible] vero.

Tu es ſpes mea, portio mea in terra viuentium. Hæc autem dicere fuerat ſolita, quòd dum prægnans ſuis eum ferret viſceribus, viſum ſibi per ſomnium fuerit elegantem creâſſe paruulum, quem ſiſtendum Dei conſpectibus, ſancti, in quibus & beatus erat Petrus, deferebant in cælum. Hinc factum eſt, eadem adnitente, vt diſcendis applicaretur literis. Sperabatur enim, nec fruſtrà, ſingularis apud Deum gratiæ futurus & meriti. Amauit autem ſtudia literarum non mediocriter: propter quæ etiam in exteras profectus regiones, multa ſuſtinuit. Inerat quippe illi, & vſque ad vltimam ſenectam ineſſe non deſtitit, verecunda ſobrietas, quæ eum & inter ſuos etiam neceſſariorum ſæpè cogebat ferre inopiam, dum nec amicis, ſi quid eum angebat, pudore victus poterat confiteri. Quo quaſi freno à multis comprimebatur illicitis.

Eius verecundia.

III.

Cvm autem à ſcholis reuerſus, Valentiæ, vbi maioris canonicus erat eccleſiæ, inter ſeculares & lubricos iuuenis licèt pudibundus demoraretur & ſobrius: (ſtatuerat enim, ſicut ipſe dicebat, ab omni deincèps contaminatione immunem ſe, Deo iuuante, ſeruare) contigit dominum Hugonem, Galliarum omnium ex pręcepto beatę memoriæ Gregorij ſeptimi Legatum, ad eandem venire ciuitatem, virum ſcilicet in eccleſiaſticis negocijs ſtrenuum & famoſum, eccleſiæ Dienſis tunc præſulem, poſteà Lugdunenſem archiepiſcopum. Qui cernens iuuenem elegantem vultu, ſtatura procerum, eloquio temperatum, moribus verecundum, edoctusque ab eis, qui nouerant, cuius eſſet eruditionis & generis, &. vt erat tam in rebus humanis quam diuinis ingenij perſpicacis, agnoſcens in eo magna quędam futurę probitatis & ſanctitatis inſignia, hilariter & affabiliter amplexatus eſt, rogans vt ad ſe veniret, ſuorum certaminum comes futurus & particeps quibus non ſolùm aduersùs laicos, qui eccleſias, decimas ac cœmeteria ſacrilegè detinebant, ſed & contra ſacerdotes, quorum vitam inhoneſta coniugia maculabant, Simoniacus etiam, qui cupiditate cæcati, ſacra profanaquè miſcebant, paucis iuuantibus, acerrimus inſudabat. Quod ipſe libenter amplexus eſt.

An. 1080. Synodus Auinionẽſis celebratur.

Aliquanto dehinc temporis exacto ſpatio, idem Legatus apud Auinionem, non ignobilem Prouinciæ ciuitatem, grande celebrauit concilium, in quo multa ad Dei honorem & Eccleſiæ vtilitatem præconio digna patrauit. Ad hoc concilium epiſcopo carentes & epiſcopum quærentes Gratianopólitani venêre canonici compertoque præfatum iuuenem conuentui intereſſe præſenti, petiêrunt ſuppliciter, ſuffragante concilio, ab eius venerabili patrono, cui gratæ officium ſocietatis exhibebat, vt hunc ſibi daret ſine dilatione epiſcopum. Quibus ille protinùs gratulabundus aſſenſit, tum dilecti comitis gaudens honoribus, tum eccleſiæ fauens profectibus, cuius etiam ſacris officijs futurum non dubitabat opportunum. At verò ille, repentino timore concuſſis ab imo viſceribus, toto reniti corpore magniſque clamare vocibus, & ſeſe ætate, ſcientia & poſtremo moribus & vita tantis myſterijs imparem cœpit affirmare, nec vllatenùs pati in ſuæ ſalutis periculum, ſua vilitate officia veneranda fœdari. Quam vtiquè de ſe ſententiam, profundiſſima humilitate conceptam, vſque ad finem non exuit. Semper enim in quantiſcunque ſanctitatis & bonorum profectibus operum, inutilem ſe ſeruum & pontificatûs adminiſtratione indignum proteſtari non erubuit, ſemperquè ad deponendum, ſicut ex conſequentibus liquebit, paratus fuit. Vir autem profundi conſilij, qui prædictis eum conceſſerat clericis, etſi gaudebat, quòd in hac ętate & habitu (erat enim habitu ſecularis, & annorum fermè viginti ſeptem) honores non modò non appeteret indebitos, ſed & repudiaret oblatos, cœpit tamen rationabili, qua pollebat facundia eius erigere trepidationem, ſolari verecundiam, frangere pertinaciam, aſſerens in talibus vel ſubeundis vel portandis oneribus non de ſua quenquam virtute, ſed de Dei potius debere benignitate præſumere, à quo deberet ſperare bonum, quod deerat, & ad quem referre, quidquid acceperat. Huius itaque & cæterorũ, qui aderant, virorum grauium conſolationibus fractus atque hortatibus, tandèm aliquandò ceſſit electioni. IV.

Petitur in epiſcopũ, ſed totis viribus conatur effugere.

O eximiã ſed raram virtutem.

Præerat autem eo tempore Viennenſi Eccleſiæ archiepiſcopus Garmundus nomine, quem propter Simoniam, cuius ſuſtinebat infamiam, ſibi manus imponere non admiſit. Cunctis itaque, præter epiſcopi, à non ſine reuerentia memorando Legato ſumptis ordinibus, eodem comitãte, profectus eſt, vt à ſedis Apoſtolicæ ſummo cõſecraretur antiſtite. Vbi dum, conſecrationis ſtatutum opperiens diem, commoraretur, in ipſis quodammodò diuinę ſeruitutis initiis & in primis ſacrę militię tyrociniis, grauiſſimam hoſtis antiqui impugnationem rudis & talium inexpertus incurrit. Quæ ſanctam ipſius animam vſque ad illam ægritudinem, qua & decubuit moriturus, die noctuque nunc acriùs, nũc mitiùs, non deſtitit excruciare. Quia enim ſanctæ conuerſationis, & illuſtrium operum inſignibus meritis magnam in populo Dei famam, magnam fuerat habiturus & gloriam, nè forſitan extolleretur, angelum ſatanæ, ſicut & beatus *a* Apoſtolus, qui ſe colaphizaret, accepit. Sic etiam apud prophetam Zachariam Ieſu ſacerdoti magno, veri Saluatoris myſterium præferenti, ſatan ſtabat à dextris, vt aduerſaretur ei. Nec hoc mirandum, cum conditorem & rectorem omnium Deum, humana carne veſtitum, impiis auſibus tentare præſumpſerit, & poſtremò, oſtenſis totius mundi regnis cum ſua gloria, Hęc, inquiens, omnia tibi dabo, ſi proſtratus adoraueris me, idololatrię etiam ſcelus perſuadere conatus fuerit. Sicut ergò ipſi Domino incredibili præſumptione idololatriam, ſic & eius ſeruo ſuggerebat viperea machinatione blaſphemiam, ſcilicet vt dè Deo, vel de his, quæ ad Deum pertinent, aliquid cogitaret indignum. Sed ſicut à Domino, ſic, eodem iuuante, ab eius ſeruo victus & confuſus abſceſſit. Cùm igitur impugnationem, vt diximus, inſuſpicabilem ſenſiſſet hoſtis antiqui, reputans nè fortè indignatus aduersùm ſe fuiſſet Dominus, quòd eligentibus ſe ceſſerat vel inuitus, electioni in ſe factæ abrenunciare modis omnibus deliberauit, & ſacras adminiſtrationes, quibus indiès ſe magis ac magis deputabat indignum, nullo pacto contingere. Quam deliberationem, vt putabat, ſaluberrimam ſimul cum ipſa tentatione, ab imo corde lachrymis profuſis atque ſuſpiriis, ei, qui ſe duxerat, feſtinauit oſtendere. At ille defectu eius & nimio, quanquàm à religione profecto, timore ex parte interim rationabili reſponſione ſedato, ad memoratum Papam pergere, & quidquid eius angebat animum, vtpotè Chriſti vicario, totum reuelare ſuaſit.

Tentatio blaſphemię ſancto viro per omnẽ vitam infeſtiſſima.

a 2. Cor. 12.

Zach. 3.

Matth. 4.

Qvod cùm humiliter deuoteque feciſſet, tanta conſolationis ab eius ore ſagina profuſus eſt, tantumque erga ſe dilectionis expertus affectum, vt de hac ipſa, quæ in deſperationem eum penè compulerat, tentatione gaudere, & felicioris inſupèr ſpei materiam ſumere cogeretur. Docuit enim beatus Papa, vtpotè in rebus his nec rudis nec inexpertus, arguere Dominum & caſtigare, quos diligit, & omnem filium flagellare, quem recipit. Et ideò quanto durius cordi eius impoſuerat flagellum, tanto euidentius paternæ in eum dediſſe dilectionis indicium. Præſenſiſſe etiam iamiamque diabolum, quanta per eum ipſe damna paſſurus, quanta Dei foret populus virtutis incrementa ſumpturus: & idcircò omnes inueteratæ malignitatis inſumere conatus, vt à ſacris eum quoquo modo deterrere poſſit officiis, permittente Deo, ad ipſius quidem ignominiam & pœnam, ad huius autem coronam & gloriam. Huiuſmodi ſermonibus & veritate plenis, & authoritate roboratis, non quidem tentatione penitùs extincta, ſed tamen conſolatione ſuſcepta, animæquior effectus, conſecrationem ab eodem poſt modicum ſuſcepit epiſcopalem. Tantus autem & in ipſa conſecratione, & toto illo, quo ibidèm demoratus eſt, tempore illius tanti viri amor in eum oſtenſus eſt, vt patenter oſtenderetur, diuinæ in eo gratia magnum aliquod præſenſiſſè præſagium. Sed & comitiſſa Mathildis, habitus quidem fœminei, ſed animi per cuncta virilis, quæ rerum humanarum tumultus atque pericula, inſtar propheteſſæ Deboræ, prudenter ſedare & fortiter nouerat tolerare, in ſuo eum venerans famulo, diei conſecrationis eius neceſſaria cuncta ſubminiſtrauit, paſtoralè, quo diù vſus eſt, baculum dedit, additis Pſalmorum ſecundùm beatum Auguſtinum explanationibus, cum B. Ambroſij volumine, cuius eſt titulus, De officiis. Totoque, quo deincèps V.

Rom. pontifex eum cõſolatur.

Itemq. cõſecrat epiſcopum.

Iudic. 4.

cèps

ceps tempore vixit, tanquam verum Dei famulum syncera deuotione specialiter honorauit & coluit, sitiens eius instanter & consiliis instrui & oratione defendi.

VI. His ita non solum prosperè, sed & religiosè peractis, ad susceptam reuersus ecclesiam, inuenit clerum & populum in diuinis nimis rudem & incompositum, & sanctarum obseruationum in tantum inscium, vt non solum gradûs inferioris clerici, sed & sacerdotes vxores ducerent, nuptias publice celebrarent, emere ac vendere sancta non hæsitarent, ecclesias, oblationes, decimas & cœmeteria laici, & eorum dirioni sacerdotes subditi possiderent, vsurarij siue fœneratores iniusta ex alienis damnis lucra coaceruarent, nec ob hoc tamen minus eorum aliqui vel ecclesias intrarent, vel mysteria sacrosancta perciperent: adeo erant omnes disciplinæ totius expertes. Porro substantia domûs episcopalis, dissipantibus non tam episcopis quam tyrannis, qui præcesserant, pene fuerat tota consumpta. Vnde multas ibidem etiam necessarij victus inopias per plures pertulit annos, eô quod nec illicitis contractibus, sicut pluribus mos est, suas indigentias supplere volebat, & mutuare, vnde redderet non habere se cogitans, minime præsumebat. Verum tot & tanta suscepti populi vitia vel peccata, quanta vigilantia quibusue prædicationis & disciplinæ flagellis persecutus fuerit, quos ibidem labores, quos discursus, quasue sollicitudines insumpserit, quæ ieiunia, quas vigilias, quas psalmodias, quos gemitus, quas preces, quosque lachrymarum imbres ad propitiandum pro eis Dominum paterna pro eis compassione profuderit, non est nostræ facultatis euoluere. Sed nec quis ex tantis laboribus prouenerit fructus, nostris exponi verbis aut potest aut opus est, cum rerum in melius manifesta mutatio idipsum cernentium euidenter ingerat oculis.

Nota deprauatos eius temporis mores.

Vide studia sancti viri & veri episcopi.

VII. Ipse vero interim pennatorum in Ezechiele animalium, coram sua semper facie gradientium, sedulus imitator, sese ante se ponere, & sua vel pericula vel profectus subtili examinatione discutere non cessabat. Contemplans itaque suam vel ætatem, vel morum imperfectionem, in quam præcipue vsque ad mortem mentis oculos intentos & ipse habuit, & alios habere persuasit, & suscepti pondus officij, necdum duobus post consecrationem expletis annis, contemptis omnibus, Casæ Dei ordinis Cluniacensis, factus est monachus. Ibi quippe maius tunc paupertatis & humilitatis studium visebatur. Vbi sanctorum, quorum ibidem aderat copia, virorum succensus exemplis, eosque suis, quanquam nouitius, non minus ipse succendens, annum fecit, cum cæteris bonis, tum præcipue humilitate, cuius præ cunctis virtutibus sectator extitit indefessus, cunctis amabilis. Ita nanque sese gerebat, vt cunctorum imitatione pariter & veneratione dignus existeret. Post hoc cogente, qui se sacrauerat, memorato sedis Apostolicæ præsule Gregorio septimo, ad episcopatum à monasterio, quo feruens intrauerat, feruentior est reuersus, ex vnius anni studiis tanta virtutis incrementa reportans, quanta de diuturnæ vitæ laboribus vix assolent multi: pro claustro circunspectionem habens peruigilem, qua non tantum sui sensus corporis, sed & cogitationes comprimeret cordis: pro abbate iustitiam, à cuius mandatis nec prosperis vnquam potuit, nec aduersis abduci: pro congregatione autem religiosos, quibus propter illud, Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, carere nunquam voluit, socios, immo totam vniuersaliter Ecclesiam, quam tam synceræ dilectionis complectebatur affectu, vt eius nec aduersa, nec prospera inconcussis posset tolerare visceribus. Nam iuxta illud Apostoli, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? semper Ecclesiæ & lætabatur prosperis, & torquebatur aduersis.

Ezech. 1.

Anno 1084. Fit monachus Cluniacensis.

Anno 1085.

Psalm. 17.

2. Cor. 11.

IIX. In his agebat, & ecce tribus necdum in episcopatu post monasterij reditum completis annis, adest magister Bruno, vir religione scientiaque famosus, honestatis & grauitatis, ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios magistrum Lauduinum, qui post eum Carthusiæ Prior extitit, duos Stephanos, Burgensem & Diensem. Hi sancti Rufi canonici fuerant, sed desiderio vitæ solitariæ ei, Abbate fauente, sese coniunxerant. Hugonē etiam, quem cognominabant Capellanum, eô quod solus ex eis sacerdotis fungeretur officio. Duos laicos, quos appellamus Conuersos, Andream & Guarinum. Quærebant autem locum, eremiticæ vitæ congruum, necdumque repererant. Hac ergo spe, simul & suaui sanctæ conuersationis eius odore trahente, ad virum sanctum venerunt. Quos ille non solum gratanter, sed & reuerenter suscepit, tractauit & voti compotes fecit. Ipso nanque consulente, iuuante, comitante, Carthusiæ solitudinem intrauerunt atque extruxerunt. a Viderat autem circa id tempus per somnium in eadem solitudine Deum suæ dignationi habitaculum construentem, stellas etiam septem, ducatum sibi præstantes itineris. Erant vero & hi septem. Quapropter non istorum tantum, sed & qui successerunt eis, consilia libenter amplexus est, & vsque ad mortem Carthusiæ habitatores consiliis fouit semper & beneficiis.

S. Bruno cum sociis venit ad S. Hugonē Huc refer vitæ S. Brunonis, quā habes 6. Octobris, cap. 7. 8. 9. & 10.

a Visio sancti episcopi.

IX. b Licet vero & prius diuini amoris totus arderet incendiis, non aliter tamen ad disciplinæ cœlestis exercitia eorum exemplis & familiaritate inferbuit, quam si flammanti quis faci plures circumponat alias ardentes. Erat cum eis non vt dominus, aut Episcopus, sed vt socius & frater humilimus, & ad cuncta eorum, quantum in ipso erat, obsequia paratissimus, adeo vt vir venerabilis Gulhelmus, Prior tunc sancti Laurentij, postea sancti Theofredi Abbas, magistro Brunoni etiam ipse religiosa deuotione non mediocriter alligatus, beati Hugonis contubernalis, (bini quippe tunc per singulas inhabitabant cellas) apud magistrum Brunonem non leuiter conquereretur, quod pene omnia, ad humilitatem spectantia, intra cellam sibi præriperet officia, & Episcopus non secum saltem vt socius, sed potius conuersaretur vt famulus: non licere sibi tristis asserens ex seruilibus operibus quicquam attingere, quæ iuxta morem debebāt per vices efficere, eo sibi cuncta præripiente. In tantum autem eremum deuotus incolebat & sedulus, vt eum magister Bruno nonnunquam exire compelleret, Ite, dicens, ite ad oues vestras, eisque, quod debetis, exoluite. Eo tempore magnæ paupertatis & humilitatis ardore succensus, voluit equitaturas suas cunctas vendere, & diuiso pauperibus precio, propriis pedibus in prædicatione discurrere. Sed homo profundi cordis magister Bruno scilicet, cuius consiliis non aliter quam præceptis obtemperabat Abbatis, non consensit, timens ne apud se forsan extolleretur, aut à cæteris de singularitate iudicaretur episcopis, aut (quod dubium non erat) idipsum propter asperitatem & inæqualitatem consummate non posset itinerum.

b An. 1086. In Carthusia viuit humilime. Huc refer cap. 15. Vitæ S. Brunonis.

X. Factum est autem, vt dum, contemptis carnalibus, spiritualia zelo feruentiore sectaretur, præ nimiis vigiliis, ieiuniis & lectionibus, orationibus & meditationibus, & reliquis sacris exercitationibus, capitis & stomachi grauissimam decideret in ægritudinem, cuius molestiis & cruciatibus, omni fide frequentioribus & acrioribus, per quadraginta ad minus annos, quoad vixit, nequaquam caruit. Atque ita ad illum, cuius supra meminimus, satanæ angelum, quo multiplicius colaphizatus, minus extolleretur, alter est additus. Quantum autem his duabus afflictionibus, tentatione videlicet & ægritudine, tanquam aurum in fornace, decoctus atque purgatus, in spiritualem erga Deum deuotionem, & in omnium afflictorum veram compassionem excreuerit, nec ipse adhuc viuens ad plenum, si vellet etiā, posset exponere. Quo enim per hæc magis affligebatur, eo vehementius spretis, quæ mundi sunt, in Deum refugium verum & vnicum totus efferebatur, voluptatem inde, sicut aiebat, tanto pleniorem hauriens atque suauiorem, quanto fuerat angustiam passus acerbiorem, iuxta illud Psalmi: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Huiusmodi alteritatum in eo ad finem vsque non cessauêre vicissitudines. Nunc enim in superna totis viribus spiritalibus erectis oculis, gustando & videndo, quoniam suauis est Dominus, ineffabilibus recreabatur gaudiis, nunc infirmitatis humanæ pondere relapsus ad solita, prioribus non vacabat angustiis. Vtrobique lachrymæ: ibi pro gaudio, hic pro tædio. Quid plura? Factæ sibi fuerant lachrymæ suæ panes die

Capitis & stomachi doloribus affligitur.

Psalm. 93.

Gratia lachrymarū

die ac nocte: non has illi prospera, non has siccabant aduersa. Vix legere, vix psallere, vix sine his diuina meditari. Adeò nanque harum in eo excreuerat gratia, vt frequenter nec edenti nisi frenatæ deessent. Multoties enim per has sibi & sociis communium, maximè aliquot ante finem annos, vel impediebatur, vel fuscabatur.

Ad mensã sibi vult legi sacros codices.

Habebat quippe lectorem, à quo sanctos codices, quorum non paucos scribi fecerat, & alibi & præcipue sibi ad mensam legi faciebat, vt duplicatis deliciis sese suosque saginaret. Cumque lectori de diuinis vel seueritatibus vel miserationibus aliquid occurrisset insigne, idipsum bis aut ter dicere compellebat. Nec mora, spiritali per scripturam voluptate gustata, concussis ab imo visceribus, tantis lachrymarum infundebatur irriguis, vt voluptatem ventris & gutturis & sibi funditus tolleret, & in sociis temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cum tales motus cernerent imminere, innuebant lectori cedere, & aliquantisperà legendo cessare, vt taliter molestiam hanc possent ad tempus declinare. Hanc autem diuini muneris gratiam peccatores, ob confessionem ad eum venientes, vel maximè sentiebant. XI.

Erga confitentes vt se gesserit.

Clementer enim hos humiliterque suscipiens, patientissimè audiebat, aliquando flens ipse cum flentibus, aliquando verò ad lachrymas suis eos excitans fletibus. Quod vno liquebit sufficienter exemplo. Vir Deo charus Gaulterius, cognomento Calnesius, qui apud nos in monachatu diù laudabiliter vixit & obiit, solebat referre, quod cum in seculo positus, suas ei confiteretur offensas (erat enim in Ecclesia Gratianopolitana literis & honore præclarus) incubuerit ipse super caput eius, & tantam vertici lachrymarum infuderit copiam, vt madefactis capillis, deorsùm etiam riuuli per confitentis ora defluerent. Porro mulierum confessiones non minus cautè, quam benignè suscipiebat. Non enim in angulis, aut obscuris aut secretis locis eas audire solitus erat, sed potius vbi à pluribus conspici posset. Et aurem quidem satis familiariter applicabat: oculorum autem in alteram partem vertebat adspectum, auditum solum, propter insidias diaboli, huiusmodi negociis asserens applicandum.

Oculorũ custos tãtus fuit, quantus vix alius quisquam

Quam videlicet oculorum custodiam incredibili semper & vbique circumspectione seruabat, ita vt cum potentes ac nobiles mulieres, iuxta illud Apostoli, Cui honorem, honorem ad colloquium honorificè hilariterque frequenter susciperet multa coram se diuquè tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim, cogitationes illicitas *Rom.13.* difficillimè posse vitari, nisi quis corporis sensus vigilantia multa compresserit: intrare autem, secundum prophetam, *Iere.9.* mortem per has quasi fenestras, & ingredi domos nostras. XII. De qua etiam cohibentia sensuum dum vice quadam cum religiosis quibusdam colloqueretur, inter quos erat vir literis & puritate conspicuus, dominus scilicet Aitaldus archipresbyter tunc ipsius, nunc Mauriennensis episcopus, respondit idem vir Domini Aitaldus passim se mulieres adspicere, nec earum sibi nocere contuitum: est enim castissimus. Ad quod ille, non à mulierum tantùm, sed à virorum quoque vultibus religiosæ mentis auertendum respondit intuitum, asserens quod experientia sua potest quisque conijcere, per communionem humanæ mutabilitatis atque compassionem fieri, vt affectiones conspecti frequenter ad conspicientem inæstimabili velocitate pertranseant, &, verbi gratia, de irato iratus, & de tristi tristis, & de lasciuiente fiat lasciuiens: quas passiones satis esse habere quenquam proprias, non in se transcribere taliter alienas: nullius se totius episcopatus sui mulieris, præter vnius, ita faciem adspexisse, vt ex consideratione vultus, si occurreret, quænam esset, posset agnoscere.

Nota oculorum continentiam vere stupendã.

Quid hac responsione castius? Quid circumspectius? Quid philosophia vera refertius? Talem vtique se mulieribus exhibuisse, castissimum: talia in humanis affectionibus aduertisse, sapientissimum. Hinc fuit illud, quod cum de matre mea, quæ cum eo, quæ voluit, quandiu voluit, locuta fuerat, ab eo quæsissem, vtrum eam valde senecta fregisset: paululum secum præmeditans, Nescio, inquit, vtrum sit vetus, an non. Hinc & illud, quod muliere quadam, potentia nobilitateque præclara, cuius nomen edicere nolumus, in eius conspectu, quàm morosè placuit, multa loquente, cum & ipse, quod libuit, respondisset, illaque discessisset, dicerentque socij eius, quos prudentes & religiosos semper habere curabat, cur non eam corripuisset, quod se suamque faciem tam facetè tamquè lasciuè poliret, respondit ille non sine horrore quodam & execratione, faciem eius se penitus non vidisse. Et quid mirum, quod faciem illius vnius non viderat, qui nullam [illegible] uerat? Vbi nunc sacerdotum, vbi plurimorum in sacro habitu constitutorum curiosa lasciuia, lasciuaque curiositas?

Attendant hæc & imitentur, si possunt: mirentur & reuereantur, si non possunt. Sed & qui sanctitatem sine miraculis nihili ducunt, quæ nos adeò non magnifacimus, quoniam ab electis hæc & reprobis haberi communiter scimus, & in maioribus patriarchis multisquè aliis, qui Deo valdè placuère, sanctis vel nulla, vel pauca reperimus: qui tamen, vt dicere cœperamus, miracula quærunt, etiam atque etiam considerent, vtrùm mirabilius ab homine, mortali carne circundato, quicquam debeat exigi, & vtrùm cuiquam possit non impossibile videri, per quinquaginta & amplius annos grandem episcopatum à quolibet homine regi, & præter vnius, nullius omninò fœminæ faciem sciri. Et certè hæc ipsa parum quidem formosa, sed consilij eius satis indiga. Et tamen ad ipsius præsentiam, non solum ex suo, sed etiam ex aliis episcopatibus seu pro confessione, seu aliis causis innumeris tanto deuotius frequentiusquè veniebant, quanto sanctiorem cognouerant. Non autem hunc solùm, id est, oculorum sensum, sed & cæteros omnes simili diligentia cohibebat. XIII.

Aurium & linguæ continentia.

Aures nanquè & linguam cum à cæteris illicitis, tamen quam maximè ab obtrectationibus frenans, aiebat sufficere vnicuique propria peccata, nec esse necessè, vt alienis, suam vel audiendo conscientiam, vel loquendo contaminet linguam. Rumores nec interrogabat, nec facilè referebat.

Veritatis studiosissimus.

VERACEM autem eum fuisse in suis sermonibus, quo certius, quam inimici testimonio probare poterimus? Guigo comes ad ea, quæ mundi sunt, homo satis idoneus, circa eundem etiam Dei famulum tranquillitatis tempore valdè deuotus, iniustissimè pro iustitia resistenti, molestias non paruas nec paucas intulit. XIV. Bis nanque, vt multa taceamus, ab eo pro suis excõmunicatus excessibus, bis episcopalibus expulit domibus. Itaquè cum grande placitum inter eos haberetur in præsentia Guidonis Viennensis archiepiscopi, qui postea Papa Calixtus effectus est, & vir Dei

Prouer. 28.

iuxta illud, quod scriptum est: Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit, iustitiam aduersus comitem aperta contradictione defenderet indignatus ille atque iracundiæ facibus inflammatus, paratusque, sicut apparuit, quicquid potuisset obiicere, quasi pro graui crimine intulit, dicens: Audiui aliquãdo à vobis ego, quod verũ non erat, dici. Ad hæc S. episcopus coram cunctis, qui aderant, (aderant autem diuersi ordinis nõ pauci) interrogauit, vtrùm se scientem audisset mentitum. Tunc ille quanquàm iratus, quanquàm furore repletus, veritatis tamen pondere pressus, cum se respondit scienter nullatenus audisse mentitum. De veriloquio igitur ipsius hoc vnum hostis & irati [illegible] testimoniũ.

ET quanquam digressionis forsitan arguamur, quia tamen per comitem beati viri patuit veritas, per eundem monstretur consequenter etiam charitas. Infestissimus, vt dictum est, erat ei, adeò vt non in suis domibus, sed aut nobiscum, aut Lugduni demoraretur. XV. Eius quippe ciuitatis ecclesia magnam illi reuerentiam, magnumque in suis tribulationibus præsidium semper exhibuit, eiusque consiliis in grauioribus viri negociis pergratum habuit. Cum ergo die quadam de comite pariter loqueremur, ait ipse bonam se de salute illius spem gerere, nec aße-

Orat feruenter pro infestissimo persecutore.

cururum Dei misericordiam desperare, quia nunquàm delectabilius aut feruentius pro eo solitus fuisset orare. Miranda charitas, sed & stupenda non minùs humilitas. Quid enim charitate plenius, quidue apud homines singularius, quam orare non segniùs pro persequente, quam obsequente? Quid autem humilius, quam hanc ipsam deuotionem non ad sua, sed ad ipsius referre merita, non quæ iam esse sciret, sed quæ futura speraret? Quia igitur certum est ab eo mandatum esse impletũ, quo dicitur: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderũt vos, & orate pro per-

Matth.5.

sequenti-

ſequentibus & calumniantibus vos : dubitari non licet, aſſecutum etiam mercedem quę ſequitur : Vt ſitis filij patris veſtri, qui in cælis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Qua profectò mercede nihil beatius, vt & præcepto nullum ſublimius. Accedant itaque, qui cordis non carent oculis, vt videant cuius ſit meriti, qui talis executor præcepti, tanti compos eſt præmij.

XVI. De tactu verò vel odoratu, ſuperfluò facimus mentionem : quorum alterum, id eſt, odoratum ad hoc ſolùm curabat, vt putores propter paſſiones cerebri non admitteret: alteri verò, id eſt tactui & antequàm ordinaretur, in totum valefecerat. Nec ideò ſe ſuoſque ſenſus ab intuitu fœminarum tam diſciplinatè frenabat, quòd circa libidinis vitium ſe ſentiret infirmum : quippe quem & pietatæ tentationis atque infirmitatis anguſtiæ, & eccleſiaſticæ diſpenſationis multiplices curæ, & maximè aſſiduum legendi, pſallendi, orandi, meditandi, ſpeculandique Diuina ſtudium, ad huiuſmodi delectationes penè fecerant inſenſibilem : ſed vt ſui habitûs & officij qualem decebat, maturitatem ſeueritatemque ſeruaret, & contra inueterati hoſtis inſidias circumſpectionis infirmioribus, quæ ſequerentur, exempla monſtraret, docens, non debere quenquam de quantalibet puritate vel firmitate præſumere, cùm & homo, teſtante Iob, in eodem ſtatu non perſeueret, & aduerſarius rugiendo ſicut leo circumiens, quærat ſine ceſſatione quem deuoret. Dauid & Salomonem prę oculis ſemper ponẽdos, quorum, quia ſe circa mulieres exhibuère licentiùs, alter ex ſumma innocentia in adulterium decidit & homicidium, alter de ſapientia, qua mortales cunctos exceſſerat, in ſeruitutem vſque deſipuit idolorum.

Continẽtia odoratûs & tactus. *Iob. 14.* *1. Pet 5.* *2. Reg. 11.* *3. Reg. 11.*

XVII Desideria porrò ventris, & gutturis vir beatus inſtantia quanta repreſſerit, res ipſa, tacentibus nobis, certioribus probat indicijs. Capitis nanque dolores & ſtomachi, his maximè creati ſtudijs, ſatis & ſuper ſatis eum ab huiuſcemodi monſtrant abſtinuiſſe delicijs. Eleemoſynæ ſanè fuit & per ſe diligens executor, & in alijs etiam feruidus exhortator. Exceptis enim domûs ſuæ duntaxàt neceſſitatibus, cuncta penè, quæ conſequi poterat, non in theſauros congerebat, poſterorum vel diſſipanda litibus, vel conſumenda luxibus: ſed ſciens illud Apoſtoli, Hilarem datorem diligit Deus, diſtribuit lætus egentibus. Deniquè annulos aureos & gemmatos, calicem etiam ſimiliter aureum tempore magnæ famis vendidit, horreis defectum minantibus, & alendis impendit pauperibus. Adiuuabant etiam non minimè hanc in eo gratiam potentes & nobiles, qui ſanctæ conuerſationis eius, longè lateque ſalubriter ſuauiterque fragrantis, odore percepto, de remotis etiam regionibus, quamuis eum non vidiſſent, ob diuinam tamen reuerentiam beneficia multa mittebant. Procùl non à menſa tantùm eius, ſed à totis etiam atrijs hiſtriones, tanquàm vaſa perditionis & organa falſitatis: procùl militares clientes, tanquàm rapinarum & cædium & totius inſtrumenta crudelitatis: procùl etiam equites, niſi rari, & ipſi rarò, reſpectuque quàm maximè * ſpecialis vtilitatis. Non enim æquum putabat, eccleſiarum bona, quæ patrimonia ſunt æſtimanda pauperum, in aliorum expendi, præſertim malorum, vſibus hominum: immò magis ſemetipſum, tanquàm ex pauperibus vnum, grauiter accuſabat, quòd ſibi ac ſocijs de rebus ſibi commiſſis competentem ſumeret copiam, ac non potiùs ſuſtineret cum pauperibus & ipſe pauper inopiam. Eleemoſynam igitur, vt diximus, libenter faciebat, ſedulè ſuadebat, pro ſatisfactione etiam pœnitentibus iniungebat. Hæc nanque tria præcipuè culpas ſuas emendare cupientibus ſectanda præcipiebat, orationem, ieiunium & eleemoſynam, non humanam in hoc temeritatem, ſed Euangelicam ſequens authoritatem. Dicit enim Dominus, peſſimũ dæmoniorum genus eijci non poſſe, niſi in oratione & ieiunio. Alibi quoquè phariſæis loquens. Date, inquit, eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.

Eleemoſynarum ſtudium. *2. Cor 9* ** ſpiritalis.* *Marc. 9.* *Luc. 11.*

XIIX Verum ſi ſcribere velimus, quanta moderatione hæc ipſa pro perſonis, viribus, affectibus & facultatibus diſpenſare ſolitus erat, quamque ſapienter & ſobriè res ſuas in ſuorum & ſuos ſpiritales & corporales vſus, nec non & pauperum ſolatia diſtribuerit, erit quidem non ſolùm ſanctitatis eius, ſed & ſolertiæ documentum euidentiſſimum: ſed lectoris debemus vitare faſtidium. Illud ſanè quo pacto præterire poſſumus, quin vel breuiter attingamus, quòd cùm frequentiſſimè ſuorum & alienorum cauſas mundanas & eccleſiaſticas audiret, ventilaret, terminaret, cumque in ſubditis ſibi clericis per tam prolixum vitæ ſpatium toties conſecrationes, degradationes, reconciliationes pro perſonarum & eccleſiarum competentibus cauſis & neceſſitatibus celebraret, manus ſuas tamen ab omni, ſecundùm propheticum præconium, excuſſit munere? Eo iudice, nulli vnquàm perſonæ dignitas, nulli pecuniæ profuit quantitas. Nullum paupertas nullum quantacunque officiorum ſiue natalium reum fecit extremitas. Non mitiorem amicus, non duriorem expertus eſt inimicus. Non deargentatam conuictis vel confitentibus impoſuit pœnitentiam, non lucroſam in placitis defendit edidit ve ſententiam Non conſiderabat perſonam pauperis, non honorabat vultum potentis. Quod beati viri eò pręclarius illuſtrat meritum, quò rarius vel in præſentibus, vel in præteritis habet exemplum. Quanta nobis hoc loco, ſi laudare comparatione malorum bona velimus, offertur materia in præſentium temporum fęces inuehendi, in quibus cum dedecore atque euerſione honeſtatis & æquitatis, pecunia templa penetrat, altaria maculat, ſacerdotia venundat, innocentiam exterminat, omnia diuina profanaque contaminat: Excæcant nunc munera oculos ſapientum, & ſubuertunt verba iuſtorum. Omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. A minimo vſque ad maximum omnes auaritiæ ſtudent, à propheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum. Non deficit de plateis noſtris vſura & dolus. Poſtremò in capite omnium auaritia, & pecuniæ obediunt omnia. Sed hæc hactenùs. Non enim iſta ſuſcepimus. Ad Dei igitur hominem verba vertamus, qui temporalium negociorum litigioſas cauſas æternorum amore non amare, ſed tolerare, magiſtra pietate, didicerat. Dicebat enim omni febre moleſtiora ſibi placita, modiſque omnibus his abrenunciaturum, ſi non in hoc Deum ſe ſciret offenſurum. Intererat autem illis tandummodò pacis obtentu, maximè pauperum atque eccleſiarum. His etenim nouerat grauiùs motus nocere * guerrarum. Vbi verò inexorabilia in aliquibus odia & inexpiabiles repererat iras, tunc demùm fortiſſimè de Dei fiius auxilio, totuſque in charitatis atque humilitatis ſolutus affectum, inſtantiſſimè ac deuotiſſimè, offenſis, pro his, qui offenderant, ſupplicabat. O quotiès ſalutis humanæ quaſi cæcatus deſiderio, in cœnoſa ſe pro talibus cauſis loca proiecit? quotiès ad pedes contemptibilium etiam perſonarum diù proſtratus iacuit? Nec facilè, immò penè nuſquàm fruſtrabatur optatis. Nam etſi qui negâſſent, non ſolùm gratis, ſed & cum ſatisfactione pœnitentes, offerebant poſtea non roganti, quod negauerant ſupplicanti. Tantam quippe omne genus hominum ei reuerentiam deferebat, vt Deum grauiter offendiſſe ſe crederet, quiſquis ei poſtulata negaſſet.

Munera reſpuit vir ſanctus. *Eſa 33.* *Integritas in iudicijs.* *Leuit. 19.* *Deut. 16.* *Iſa. 1.* *Ierem 6.* *Eccleſ. 10.* ** guerrarum, for litium.* *Nota admirabilem tum charitatem, tù humilitatem.*

XIX. Fuit etiam prædicator egregius : erat quippe non mediocriter literatus. Sed & ingenio & memoria benè præditus erat, inquantùm moleſtia capitis non obtundebat. Nam & literas ſuas ipſe dictabat, eas præſertim, quarum ei cura propenſior erat. Ideò autem prædicans faciliùs ſuadebat, quia quod verbis dicebat, operibus oſtendebat. Vt enim commiſſam efficacius inſtrueret plebem, faciendo præueniebat ſermonem. Sicut & de Domino ſcriptum eſt, Quia cœpit Ieſus facere & docere. Inſtruebat igitur ad confeſſionem, excitabat ad pœnitentiam, promptam ad ignoſcendum diuinam monſtrando clementiam. Nec quærebat in quo à literatis quaſi ſapiens laudaretur, ſed quod ab auditoribus & melius intelligeretur, & vtiliùs retineretur. Deniquè in tantùm auditores eius interdùm prędicatione eius mouebantur, vt capitalia etiam aliqui crimina, Deum magis verentes, quàm homines, publicè faterentur. Quod ſequens declarabit exemplum. Apud * Vinnaicum caſtrum populo multo, ad dedicationem eccleſiæ cógregato, verbum fecit, quo in multas lacrymas audientiũ corda reſoluit. Ibi mulieres duę, quæ, ſicut apparuit, eius verba profun-

Prædicatio eius efficax. *Actor 1.* ** Iuſsiacum.* *Nota rem*

mitam.

dius aute cotdis imbiberant, audientibus pluribus scelera confessæ sunt, quæ commiserant. Et posterior quidem quid dixerit, non satis habemus compertum: prior autem suum se prodidit occidisse maritum. Cumque vir Dei necis exquireret modum, retulit in escam illi se dedisse venenum. Post quæ iussit præsentes abscedere, vt ei cæteri, quod volebant, liberius possent ostendere. Tanta vero ad confitendum fuit reliquæ plebis instantia, vt ne dimidiam quidem partem eius, in tali opere valde licet deuota, auscultare quiuerit tolerantia. Hoc à viro ætate & sanctitate reuerendo Vuilhelmo, sancti Theofredi nunc abbate, tunc monacho, nos audiuimus, qui beati viri per annos plusquam vigenti comes extitit indiuiduus.

Virtutum eius catalogus. — *Luc.17.* — *Monasteria eius opera constructa.* — *Phil.3.* — *Psal.38.* — *Petiit obnixe absolui ab episcopi functione. Vide Bar. ad an.1128*

XX. SED quando nos omnia bona eius vel breuiter tangendo memoriæ mandare poterimus? Congesserat nanque in illum vnum diuina gratia virtutum ornamenta plurima, quæ dispertita per singulos, plurimos illustres sufficienter facere possent atque conspicuos. Si enim laudatur castitas, quis illo mundior? Si sermonis veritas, quis in loquendo cautior? Si Dei charitas, quis feruentior? Si proximi, quis benignior? Si humilitas, quis deiectior? Si eleemosyna, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymarum gratia, in quo effusior? Si contemplatio in quo sublimior? Si tolerantia, quis in tribulatione fortior? Si iustitia, quis districtior? Si prudentia, quis circunspectior? Si temperantia, quis moderatior? Verum cum talis esset ac tantus, ipse tamen, iuxta illud Euangelij, Cum feceritis omnia, dicite, Serui inutiles sumus: se infructuosum, se semper accusare non cessabat inutilem, qui episcopi locum occuparet, episcopi honorificentiam susciperet, episcopalia bona consumeret, Episcopi vero nec merita, nec fructus haberet. Et certe præsto erant, quæ possent menti eius non modo solamen afferre, sed & in superbiam, nisi tam solida esset, extollere. Vt enim taceamus, quæ clero pariter & plebi per eum bona prouenerant, eremus Carthusiæ, Calesiensis Abbatia, Excubiarum eremus, Regularium canonicarum apud Miserenum & apud sanctum Georgium domus, ipso adnitente cœperant, ipse spiritaliter & corporaliter fouente profecerant. Sed ipse imperfectionem suam, qua nec Apostolus carebat, dicens: Non quod iam acceperim aut perfectus sim, tantummodo cogitans, & cum Psalmista dicente: Vt sciam, quid desit mihi: non quid sibi virtutis adesset, sed quid deesset, subtili admodum discussione considerans, Episcopalem sarcinam modis omnibus excutere desiderabat. Qua sententia vel desiderio, sicut in principio diximus, ab initio suæ promotionis ad mortem vsque non caruit. Hac igitur voluntate indies augmenta sumente, Romam legatos & literas in hoc ipsum ad venerandæ memoriæ Papam misit Honorium. Sed cum legati postulata non impetrassent, immo magis literas ad eum consolatorias & ad perseuerandum exhortatorias accepissent, ipsemet quamuis morbis ac senectute grauatus, spe tamen in posterum quiescendi roboratus, eundem Romanum Pontificem adire curauit, rogans suppliciter & obtestans dari senectuti suæ licentiam quiescendi, & ecclesiæ Gratianopolitanæ meliorem in suum locum pastorem substituendi. Sed nec ipse quamuis multas, vt putabat, iustas & animi & corporis allegaret occasiones, impetrare valuit, vt sibi tantum & Deo vacare permitteretur. Creditum est enim, quod sola authoritate & sanctæ conuersationis exemplo plus posset plebi prodesse subiectę debilis & ægrotus, quam quiuis alius, robustus licet & sanus. Concessis itaque cæteris, quæ petebat, honoratusque à summo pontifice & consolatus, vt potuit, ad propria remeauit, dimittendi tamen episcopatum olim conceptum non deposuit desiderium.

Anno 1130 Schisma Petri Leonis. dictus Anacletus. De hoc schismate vide Bar ad an.1130. De Henrico.4 eius opera excõmunicato vide Bar. ad an. 1112.

XXI. DEFVNCTO autem Honorio, cum per tyrannicam & schismaticam rabiem non suis meritis, sed cognatorum & fratrum fultus præsidijs, Petrus Leonis aduersus vestram innocentiam, quæ beatæ memoriæ Honorio successerat, emersisset, atque hoc vir Dei certissime comperisset, morbis licet, vt diximus, & ætate consumptus, zelo tamen domûs Dei, cuius diligebat decorem, perrexit Anicium, vt eundem cum alijs Episcopis excommunicaret schismaticum. Quæ profecto excommunicatio propter authoritatem tanti viri contulit multum & profectum catholicis, & detrimentum schismaticis. Et certe tamidem Petrus, quam pater eius, sancto viro multas olim venerationes & obsequia præstiterant. Sed beatus homo in tali negocio, id est, vbi periclitabatur iustitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. Nam & ante aliquot annos, cum Henricus Imperator Papam Paschalem cum clericis & parte ciuium in ecclesia beati Petri nefanda proditione cepisset, & eorum, qui secum erant capti, pietate victum, ad illicita pacta coegisset, ipse prę cunctis, vt apud Viennam excommunicaretur, effecit. Qua excommunicatione, Ecclesiæ suæ Domino suo roborante sententiam, tyranni illius in contrarium est mutata prosperitas, & imperiali dignitate priuata posteritas. Declinante igitur persecutiones præfati schismatici serenitate vestra, & Gallias ingressa, occurrit ei Valentiam beatus Hugo, cum lachrymis rogans & obsecrans, quod & pridem ab antecessore vestro petierat, vt scilicet cunctis sarcinis & honoribus ecclesiasticis absolueretur, & vtilior in ecclesia Gratianopolitana pastor eligeretur. Sed nec tunc quidem impetrare potuit, quod tam efficaciter humiliterque petiuit.

Tentatio blasphemiæ prorsus sopita. — *Nota hic sane res stupendas.*

XXII. AB hoc tempore cœpit indies magis magisque deficere, & morti, crebrescentibus molestijs, propinquare. E duobus nanque satanæ angelis, quos ei ad colaphizandum, ne extolleretur, datos supra retulimus, tentatione videlicet atque infirmitate, alter, id est, tentatio, ita extinctus est, vt nec vestigium eius vllum relinqueretur: Alter vero, hoc est, infirmitas, excrescere quotidianis non cessauit augmentis, donec illo obeunte, ipse quoque pariter finiretur. Sed cum & antea semper verbis & operibus in eius beata anima Deum habitare claruerit, tum, præcipue in hac infirmitatis afflictione postrema, quis vel quanti foret meriti, & quam syncero Dominum veneraretur affectu, & quam vera dilectione in tam diuturna vita sua iustitiam veritatemque defensâsset, latere non potuit. Nam per eiusdem infirmitatis nimiam violentiam deleta vel perturbata pene tota memoria, in ea duntaxat parte, quæ bonis malisque communis est, & bonis ad bonos, malis ad malos indifferenter vsus, deseruit, localium & temporalium rerum continens formas: ea ergo memoriæ parte obliterata siue confusa, pars illa, quæ veritatis & iustitię totiusque diuini cultûs impressa lineis, in hominibus sanctis & angelis pietatis tantum congruit actibus, non solum æque, vt prius, verumetiam constantior interdum feruentiorque innotuit: adeo vt litanijs & psalmis pectorisque contusionibus, diebus ac noctibus diuinæ clementię aures interpellando, religiosis, qui sibi seruiebant, onerosus plerunque fieret fratribus.

Reuera eximia & admiranda humilitas.

XXIII. ADERANT nanque ad seruiendum ei tam ex socijs proprijs, quam ex nostra & Calesiensi, necnon & Excubiensi domibus octo vel nouem, & interdum etiam decem, partim literati, partim sine literis, omnes religiosi fratres, nec vlla prorsus persona secularis ad ipsius admittebatur obsequium. Hi vero die noctuque corporalibus ac spiritualibus necessitatibus eius deuotissime seruiebant. Erga quos, seruitores videlicet suos, quantum in humilitate, quam inter cæteras virtutes præcipue sectatum supra retulimus, profecerat, quamque profunde puri cordis sacris eam impresserat recessibus, manifestis ostendit indicijs. Nam si quid opus habebat, non à quoquam eorum iubendo tanquam dominus, sed rogando, nec humanam, sed diuinam potius remunerationem imprecando suppliciter exposcebat. Verbi gratia: Exhibe vel fac mihi hoc aut illud propter Deum, vt Deus hoc tibi retribuat in futuro. Mirabantur autem & vehementer stupebant, quod qui subiectos omnes, & propriam præsertim familiam tanta authoritate tantaque seueritate regere consueuit, in ægritudine quando solent alij, morbi stipulante molestia, ad irarum & indignationum motus esse procliuiores, tantam mansuetudinem, tantam induerat humilitatem. Nam etiamsi quis vel modice reprehendisset eum, vel aliquam molestiam in eius famulatu se pertulisse dixisset, protinus pugnis grauiter pectus verberans, se reum clamabat, virgarum disciplinam imponi sibi deuotissime flagitabat. Quod quia

cuncti

cuncti propter multam circa eum reuerentiam recusabant, flebat vberrim, confessionemque illam, qua mysteria celebraturus vti fuerat solitus, innumerabiliter repetebat, psalmos quoque & diuinarum scripturarum sententias, litanias etiam & orationes Ecclesiasticas die noctuque incredibili instantia frequentabat, ita vt nocte vna, sicut nobis veraci narratione relatum est, Dominicas orationes trecentas expleuerit. Cumque à seruientibus sibi corriperetur, quòd hæc agendo non solum suo fatigationem corpori, sed etiam augmenta præberet infirmitati: respondebat ille, non solùm non hinc suis incrementa miseriis, sed insupèr magna prouenire remedia. 300. Dominicas orationes vna nocte tam debilis recitat.

XXIV. Ita quippe his assueuerat studiis, & ita dulcedinem Diuinæ laudis & obsecrationis medullitùs imbiberat, vt cùm cætera penè omnia per passionem, vt prædiximus, capitis de memoria diffugissent, hæc prorsùs de sanctissima eius mente nulla vel phrenesis vel alterius vi morbi potuerint aboleri: Immò tanto hæc instantiùs & delectabiliùs reuoluebat, quanto cætera, obliuione quoque iuuante, rariùs incursabant. Et cum plerunque, hac ipsa obliuione cogente, vbi esset, vel cum quibus esset, nesciret: interrogatus tamen de his, quæ ad iustitiam religionemque pertinebant, sine cunctatione veracissimè sapientissimeque respondebat. Nam cùm falsus rumor exisset, quòd comiti Amedeo, qui comitis Vmberti, patris videlicet sui secutus exemplum, non exiguam beato seni reuerentiam exhibebat, filius natus fuisset, quærerentque qui assistebant ei, an eũ vellet ipse baptizare: ilicò non sine aspernatione respondens, Non, inquit, à quo quis baptizetur, curandum est, cùm baptismus à quocunque datus, sit semper idem. Item disceptantibus inter se, qui aderant, quis successorem eius, eo ipso petente iam electum, in sacerdotem consecraret: similiter indignatus respondit, non eligendum intra Ecclesiam Catholicam ordinatorem, cum licet diuersis & à diuersis datum sacerdotium non possit esse diuersum. Indignabatur autem in talibus faciliùs & vehementiùs, quia vel dubitare in his, blasphemiam deputabat. Verùm extra necessitatem non debet baptizare nisi sacerdos. Vide S. Thomam 3. par. q. 67

XXV. Accvrrentibvs etiam ad visitandum eum clericis & laicis satis multùm venerabiliter ac deuotè, pro personis & officiis monitus saluberrimos infundebat. Inter quos Guigonem Desiderij, vnum de maioribus post comitem, erga se piæ multis deuotum, cum flexis genibus (ita quippe omnes faciebant) ante lectum eius benedictionem flagitaret, seuera increpatione corripuit, dicens eum iniustas in subditos exactiones faciendo, animæ suæ perpetua tormenta lucrari. Ad quæ ille stupefactus, ait non hæc sibi ab illo, qui iam penè inter mortuos deputari poterat, sed à Deo potiùs, qui ei reuelauerat, dici, asserens grauissimam reuerà recenter terræ suæ mulctam imposuisse, necdumque accepisse, nec post hæc eius monita accepturum deinceps esse. Carnotinus etiam episcopus, dominus Gaufridus, seruo Dei ex quo notus, singulariter etiam charus, post visitationem, quam ei tanto gratiorem, quanto magis desideratam exhibuerat, ad vestri Valentiam, vbi tunc eratis, præsentiam reuersurus, cùm quid ex sua vobis parte dici præciperet, quæreret: ait ille, vt pro se vestra benignitas Dei clementiam exoraret. Sed & hic cùm quæreret, quid pro se vellet orari, Vt Deus inquit, in me mundanum extinguat, & suum accendat amorem. Idipsum religiosos fratres, qui sedulum sibi exhibebant obsequium, sæpissimè precabatur, reum se & indignum diuinis beneficiis non sine pectoris contusione contestans. Quadam autem vice quidam ex sociis, tantis eius fletibus atque suspiriis motus, quasi consolaturus, Quid, inquit, pater tantum plangis cum nec homicidium, nec periurium, nec aliud quid criminale commiseris? Protinus ille, Quid hoc, inquit, refert, cum sola cupiditas & vanitas, si diuina non assit clementia, perditioni possint humanæ sufficere? Quid prudentiùs aut compendiosiùs ab incolumi & integræ memoriæ potuit responderi? Omnia, quæ vel boni piis studiis auersantur, vel mali perniciosis nisibus cõsectantur, duobus verbis cupiditatis & vanitatis inclusit. Cupiditas & vanitas.

XXVI. Diensis etiam episcopus dominus Odolricus, vnus ex eius alumnis, & in Ecclesia Gratianopolitana per omnes honores vsque ad Decanatum, qui post episcopatum maior ibidem est dignitas, ab ipso prouectus, vitæ regularis habitum per reuerendas manus sanctissimi senis desiderans sumere, deuotus aduenit, ipso iam multa, morbis ingrauescentibus, debilitate grauato. Cuius aduentùs causa, ministris iudicantibus, vir beatus audita, tanto exultauit gaudio, tantaque protinùs est repletus lætitia, vt oblitus infirmitatis, venienti occurrere gestiens, penè se de lectulo præcipitauerit. Accedente autem illo, osculatus est eum, & piæ gaudio lachrymas fundens: Exuat, inquit, te Deus veterem hominem cum actibus suis, & induat te nouum, qui secundùm Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis: memoria, vt iam dictum est ad communia vltra fidem deficiente, ad diuina solito nonnunquàm ampliùs exuberante. Nam & post multa sanctissima & saluberrima monita cùm abiret, necdumque atria cuncta transisset, id etiam mandare curauit, vt de caligis pedules abscinderet, quatenus præter pedes totus iaceret vestitus. Dolebat enim nonnullos in religioso habitu, ad sanctitatis iniuriam, tibiis dormire nudatis. Post hæc, iuuantibus ministris, in planum descendit solum, prostratusque in faciem, magnas Deo pro eo, quod factum fuerat, cum lachrymis gratias obtulit: his indiciis, quantùm salutem desideraret humanam, penè iam defunctus ostendens. Sanè admiranda sunt hæc.

XXVII. Ridere autem vel ociosis vacare verbis, aut rumores inutiles recitare, seruitores suos nequaquàm patienter habebat. Statim enim hoc ipsum seuera increpatione frenabat, asserens tempora fletibus debita & pœnitentiæ occupanda lamentis, nec cachinnis, nec nugacibus relationibus, nec ociosis terenda sermonibus. Vndè, quæsumus, etiam etiamque considerent, qui mirari nisi insolita non nôrunt, vtrùm vel in scripturis, vel in humanis relationibus tale quicquam nôsse potuerint, & vtrùm non omninò impossibile & contra naturam, & ideò incredibile etiam videatur, potuisse hominem corporalia & à puero consueta de memoria perdere, & diuina non potuisse, cùm id potius naturæ vel consuetudinis exigat ratio, vt spiritualia & diuina, tanquàm subtiliora & minùs assueta, captuque difficiliora, prius abscedant: illa vero, vtpotè familiariora & humanæ infirmitati ad cogitandum faciliora, diutiùs maneant. Quòd si ea, quæ circa sanctos contingere solent, quo rariora, eo sunt etiam mirabiliora: quid eo mirabilius, cuius pro sui raritate, nec in scripturis vllum, nec in humanis rebus extat exemplum? Et sentiat quisque quod vult, nobis autem videtur, nec aliter peritiores, eos maximè, qui physicam norunt, sensuros existimamus, non minùs singulare, minùsue, immò fortè ampliùs fuisse mirabile, inter tot, tamque diuturnas & acerbas cerebri passiones, Diuinam cognitionem atque inuocationem, & religiosam non perdidisse deuotionem, quàm inter eculeos ardentesque laminas & succensas craticulas insuperabili constantia Christianam non negâsse fidem. Ibi enim quod infestat, exteriùs totum ingeritur: hic ipsa rationis instrumenta, ipsaque diuinorum & humanorum sensuum memoria quasi cellarium intrinsecùs impugnantur, & qui eis præsidet animus, non aliundè nec alibi, quàm ex eis & in eis, quibus iuuari debuerat, dignioribus scilicet & sublimioribus, sibique pro sui subtilitate coniunctioribus sui corporis partibus attentatur. Horum alterum in reuerendis martyribus, alterum miramur in beato Hugone. Veruntamen hoc illi nec nouum, nec recens fuerat. In suæ nanque mentis excessibus, quos vtique crebros & sublimes habebat, relictis non solùm cæteris, sed & semet sub se, supernam dulcedinem delectabiliter gustare solitus fuerat. Vndè etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat dulcius. Apparet igitur, beatum Hugonem, sicut & sanctum Iob, ideò tantis tribulationum procellis exagitatum, tantisque dolorum fornacibus instar auri decoctum, vt & ad societatem sanctorum purior & clarior hinc exiret, & quòd non superficietenùs, sed ex totis medullis Deum dilexerat, mundus agnosceret, dum ab eius inuocatione, nec doloris nec phrenesis vis eum vlla compesceret. Quid plura? In his vsque ad vltimum perseuerauit spiritum, erga suam Carthusiam, eiusque Priorem indignum, quod sine lachrymis Non sic otiosos sermones. Crebro patitur mentis excessus.

mis non scribimus, specialem dilectionem, eorum in tantis afflictionibus memoria non carendo, demonstrans.

Anno 1132. Felicissimè migrat à corpore. a Vide Bar. ad annum prædictum

Anno itaque ab incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo secundo, ętatis porrò suæ ad minùs octo- XXIIX.
gesimo, mense quarto, consecrationis autem itidem ad minùs quinquagesimo secundo, Calendis Aprilis, sexta ante Palmarum a Dominicam feria, circa Gallicinium beatus Hugo, inter sui temporis episcopos operibus & fama singularis, pacata domo & cunctis referta bonis, commissa etiam ecclesia ac plebe tranquilla pace fruente, migrauit ad Dominum, successorem substitutum iam sibi Carthusiensem, sicut diù multumque desiderauerat antè, relinquēs Seruatum est autem corpus eius insepultum vsque ad tertiam sequentis hebdomadæ feriam serenis diebus & calidis, ità vt nemo desideraret æstatem, mirantibus plurimis, quòd nec clementia aëris, nec circunstantis constipatæ multitudinis æstu, nec cereorum calore tabesceret. Ad cuius venerandas exequias tres accurrunt episcopi, Diensis, Gratianopolitanus, Carnatinus, qui præcedenti die post secundam, quam ei in hac sua vltima debilitate visitationem exhibuerat, vix tandèm recesserat, rogans vt si breuì deficeret, post eum, quod & factum est, protinùs mitteretur.

Deuotio populi erga sacrum corpus.

Statim verò, vt eius obitûs fama percrebuit, accurrerunt non ex suo tantum episcopatu, sed ex remotis quoquè XXIX.
regionibus innumerabiles populi, cereos ac diuersi generis oblationes afferentes. Omnis ætas, sexus, atquè conditio deuotissimè osculabantur pedes eius, in tantum, vt sandalia ipsa tanquàm tincta pellis, saliua pariter & lachrymis obscurarentur. Nam & lactentes offerabantur paruuli, quò tam sancti corporis tactu aduersus omnia munirentur aduersa. Nonnulli etiam sandalia ipsa, ardentiori fide osculando, mordebant, aliquid indè ob sanctificationem secum ferre volentes. Annuli ac nummi & res alię sancto applicabantur corpori, vt eo sepulto, pro reliquijs haberentur. Aderant ex nostris & Calesiensibus atque Excubiensibus plures conuersi, sanctissimæ glebæ custodes assidui, monachorum quoquè & clericorum cum ecclesiasticis apparatibus greges quamplurimi. Tantùs autem concursus vndiquè fuerat populi, & tam grata cunctis etiam defuncti præsentia, vt vix tandèm eum permiserint sepeliri. Deniquè quinta defunctionis die, tertia, vt diximus, post palmas feria, deceperunt turbas, promittentes quòd ipsum extra ecclesiam efferrent, vt eum liberiùs & intuerentur, & tangerent. Hac itaque spe exeuntibus, & ità ecclesia beatæ semper virginis Mariæ, vbi sepeliendus erat, ex parte vacuata, obseratis protinùs firmissimè ianuis, sacri corporis venerandę reliquiæ in præparato sarcophago cum multa reuerentia & ingenti lamentantium pariter & psallentium clamore ponuntur. Frequentia porrò turbarum circa sepulcrum eius modò rarior, modò densior ob spem diuinæ in se miserationis, propter ingentia beati viri merita nunc vsque perseuerat.

An. 620.

VITA S. VVALERICI ABBATIS, SCRIPTA FIDELITER A QVODAM EIVS PROPE AEQVALI, SED RVDI *stylo, atque ea causa mutato per F. Laur. Surium.*

1. April. quo die translatio eius celebratur.

Valericvs vir venerabilis, mediocri quidem fuit genere sed fide & religione illustrissimus: quip- I.
pe qui ab ipsa penè infantia à Domino præuentus sit in benedictionibus dulcedinis. Apud Aruernos habuit natale solum: porrò adhuc puerulus ætate, sed mente grandæuus, oues parentis sui ad pascua ducere solebat. Accidit interim, vt audiret à vicinis, nobilium pueros ad scholas literis instituendos adduci solere. Ibi tum ille magno incensus desiderio, tabellam sibi effecit, cum multa reuerentia à ludimagistro petijt in ea Alphabetum sibi exarari, & literarum significationem expromi. Quod vt haud difficulter obtinuit, ad suas pascendas oues alacer egressus est. Intereà res euenit memorabilis & admiranda. Cùm enim gregem paternum curaret in agris, assidua meditatione, licèt inuito parente, non alphabetum modò, sed etiam totum didicit Psalterium. Indè verò cœpit sacras adire ędes, & intenta mente audiens quæ illic cantabantur, magis ac magis diuino compungebatur timore.

Literas didicit admirabiliter.

Crescente autem in eo calore fidei, vt audiuit non procùl abesse monasterium quoddam, in quo suus degeret II.
auunculus, eius insistens vestigijs, eò se contulit. Porrò parens eius iussit, vt domum se reciperet, Respondit sanctus puer, se deinceps ad paternas ędes nunquàm reditutum. Ea res & stuporem & mœrorem eius patri attulit, multaq; is animo cogitare cœpit, adhibitis etiam Abbatis & fratrum consilijs, quonam pacto eum à monasterio educeret. Et fratres quidem cœperunt hortari beatum puerum, vt ad parentes rediret, & deindè quandocunque illi visum esset, ad cœnobium reuerteretur. Addebant blādis verbis etiam minas, & aliquot dierum ieiunia indicebant, vt sic animum eius terrerent. Sed ille meliori concepto consilio, tanquam petra immobilis, in sua sententia persistebat, non immemor illius, quod Dominus Iesus ait: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus. & illius sententiæ Apostolicæ: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames? Cernens verò Abbas pueri constantiam, & immotum animi desiderium, cessit pietati & timori diuino, aitquè ad fratres: Non abijciamus hoc, quod nobis à Domino donatum esse videmus. Tum verò omnes propensa voluntate & cum gaudio spiritali eum intrò admittunt, promotumquè in clericum, intra paucos dies, præsente patre eius, sub regulari ordine, vt author loquitur, eum constituunt. Cum ipsius verò ætatis incremento, crescebat pariter & gratia spiritûs sancti, & cunctorum erga illum amor & beneuolentia. Erat sanè corpore castus, mente deuotus, sermone comis & affabilis. decorus & amabilis adspectu, prudentia conspicuus, clarus temperantia, animi fortitudine robustus iustitiæ valdè tenax, longanimis & benignus, patientia inuictus, humilitate mansuetus, charitate feruens, deniquè bonis operibus & gratia Dei plenus. Magna in eo morum integritas & maturitas videbatur, ità vt confratribus suis tanquàm exemplar esset & norma viuendi.

Non potest extrahi ex monasterio.

Matth. 10. Rom. 8.

Virtutes eius.

Petit monasterium Antissiodorense.

Inter hæc autem animo semper ad sublimiora virtutum exercitia adspirans, cœpit, relicta patria & posthabi- III.
tis parentibus, peregrè velle proficisci, idq; non mentis leuitate, sed diuino eum amore perurgente. Abijt igitur ad monasterium beati Macarij, quondam Antissiodorensis episcopi, quod in eius vrbis viridario quodam suburbano constructum est, venientemq; idem antistes humaniter accepit. Ibì verò per multum tempus ieiunijs, vigilijs & precibus haud vulgariter incumbens, cælestem in terris vitam degebat: cumq; eius virtutum fama longè lateq; se diffunderet, quidam vir nobilis & opulentus, Bobo nomine, ad eum, salutaris ab eo hauriendæ institutionis causa, deuotus accessit, ab ipsoq; Dei famulo deuotiùs exceptus est. Tantum autem apud eius animum tum prolatis è diuina scriptura sententijs, tum fusis pro illo ad Dominum precibus effecit, vt omni mundi calcata gloria, voluntariam Dei amore paupertatem complexus sit: & nè missa semèl ad aratrum manu, retrò respicere videretur, noluit domum reuerti, sed cum magistro suo S. Vualerico pari religionis feruore Luxouium vsque profectus est, vbi venerandus & admodùm sanctus, insignisque sacræ religionis cultor B. Columbanus, ex Hybernia insula ortus, ducentorum & viginti plus minùs monachorum pater morabatur: in cuius cœnobijs nemo sibi aliquid ceu proprium vendicabat: pręter diurnos labores nocturnasque vigilias, omnibus omnia erant communia, idem velle ac nolle, cor vnum & anima vna in

Venit ad Luxouiense cœnobium.

Domi-

Domino, atque tametsi nihil mundi huius apud se haberent præter parcissimum & tenuem victum, & corporis simplicia atque humilima indumenta, at nihilo minùs in Christo omnia possidebant: atque his deliciis & diuitiis contenti, vitam viuebant angelicam. Et de S. Columbani quidem virtutibus & factis admirandis si quis plura nôsse velit, cùm ea narratio à nostro instituto sit aliena, ad eruditi discipulorum eius discipuli Ionæ Abbatis, præclari sanè viri opusculum perlegendum se conferat, quod ille de tanti patris vita conscripsit. Nos ad S. Vualerici res gestas explicandas reuertimur. Cùm adhuc in Luxouiensi cœnobio ageret, humilitatis studio horti colendi curam suscepit, in quo sanè tanta olerum crescebat copia, vt fidem propè vincere videatur. Accidit autem, vt in aliorum hortis pleraque omnia olera limaces & alij vermes deuastarent. porrò S. Columbanus Vualerici curæ commissum hortum ingrediens, non solùm nihil ibi à vermibus adesum reperit, sed omnia potiùs virentia, amœna & inuiolata conspexit. Facilè autem vir Deo plenus animaduertit hoc non casu ità euenisse, sed humilitati, obedientiæ & fidei B. Vualerici tribuendum esse: licèt is è diuerso non suis, sed fratrum meritis hortum defensum assereret. Perspecta itaque tanta eius gratia, beatus Pater Columbanus iussit eum inter probatos recipi monachos, quem alij tanquàm nouitium inter pulsantes (qua voce author vsus est) statuendum censuerant.

Ionas Abbas scripsit vitã S. Columbani, quæ est 21. Nouembris.

IV

CONTIGIT indè, vt B. Columbano fratres sacris lectionibus instituente, & diuini verbi semina inter illos spargente, de improuisò limen domûs illius S. Vualericus calcaret. Ad eius verò introïtum B. Columbanus admirandæ suauitatis odorem persensit: cumq; didicisset quisnam tum eò fuisset ingressus, fertur ità dixisse: Tu iure es Abbas monasterij senior mihi diligende. Cùm autem ab illo cœnobio sanctus Columbanus cum fratribus suis esset expulsus, persequente eum Theodorico rege, malè persuaso à Brunichilde auia sua, qui tum Burgundionum regnum obtinebat, quemadmodum Austrasiorum Theobertus, pastores quidam eum locum sibi vendicárunt: sed B. Vualericus Domini virtute profanis siue secularibus hominibus indè expulsis, cœpit locum sacrum restituere: iamque B. Eustachius à S. Columbano missus erat, vt illi cœnobio præesset, licèt eius fines quosdam etiamnùm homines seculares occuparent: qui cùm litem intentarent, B. Eustachius & generis & morum nobilitate venerabilis, vnà cum famulo Dei Vualerico adeò illos efficacibus & mellitis sermonibus, Domino illi opem ferente, ab iam dictis cœnobij finibus amouit, vt nullum prorsùs inter illos contentionis scandalum extiterit. Erat tum frater quidam, qui animi leuitate permotus, eos impatienter subsequi conaretur: & licèt vir Domini blandis eum verbis coërceret, ille iussa eius magìs etiam aspernatus est. Tum verò ait ad eum vir Dei: Fili, noli sequi eos, nè fortè cum ignominię nota ad nos reuertaris. At ille in sententia perseuerans, cum aliis quibusdam secutus est abeuntes: orta autem inter illos contentione, lapidis ictu in manu percussus est, tantoque ex eo ictu dolore affectus, vt quoad viueret, in eius manu vestigium remaneret. Nam digitus auricularis adeò contractus est doloris acerbitate, vt tandèm radicitùs exaruerit.

S. Eustachius è laicorũ manibus recuperat cœnobium.

V. PRÆTEREA verò quidam è fratribus, Vuandolenus nomine, quodam desiderio inflammatus, petiit à B. Columbano copiam apud gentiles Christum prædicandi, sociumque sibi eo in opere, fouendæ religionis causa, venerabilem virum Vualericum adsciscendi. Cui beatus pater sic fertur respondisse: Tu quidem, fili, bono zelo duci vidèris: sed noueris Vualericum magnum esse apud omnipotentem Deum. Caue igitur, nè molestus ei sis, nè quam scandali materiam excites. Permisit verò illi, vt eum sibi adiungeret: sed posteà, vt vir sanctus prædixerat, euènit. Simul autem abeuntes, ad Clotarium regem peruenerunt, ab eoq; locum ab hominibus remotum, quem incolerent, petiêrunt. Vbi autem ad locum quendam Ambianen. ventum est, cui comes Sigobardus pręerat, accidit hominem pro admisso facinore capite damnatum, iam in patibulo spiritum reddidisse. Eum vt procùl adspexit B. Vualericus, permotus animo, vt erat pietatis visceribus plenus, celere cursu ad supplicij locum contendit, & quamuìs carnifices eum prohiberent, ne cadauer extincti hominis vllo modo contingeret, at ille intrepidus (perfecta enim charitas foràs mittit timorem) restim scidit, & corpus exanime suis manibus in terram deposuit, eiq; incumbens, cum profusis lachrymis cœpit rogare Dominum, vt hominem excitaret. Non distulit pius Dominus audire preces ab ardentissimo amore profectas. Nam confestìm cunctis adstantibus & valdè admirantibus, tanquàm ex profundo somno euigilans homo, vitæ restitutus est incolumis. Tam verò ingens miraculum ad præsidem perlatum est: cœpitq; vir Domini suppliciter rogare eum, vt quem Dei benignitas vita donâsset, iudicis quoquè clementia prosequeretur, & potestatem misero faceret, quocunquè libitum ei esset, discedendi. At ille sæuo furore inflammatus, denuò eum suspendi iubet. Cui vir Dei, Constat quidem inquit, te iam semèl de illo meritas maleficij pœnas repetiisse: itaque nisì me pariter cum illo suspenderis, quem Diuina potentia suscitauit, non illum patiar auelli ex manibus meis. Quòd si verò me exiguum Christi seruum tu fortassìs exaudire noles, est mundi præpotens creator & Dominus, qui neminem se inuocantem contemnit, nosquè pro suis legibus certantes, pro sua solita benignitate modò exaudire non dedignabitur. His verbis fractus comes, iussit hominem solui & dimitti: qui posteà longo vixit tempore.

1. Ioh. 4.

S. Vualericus vita functum excitat.

VI. NON putamus hoc loco prætermittendum, quemadmodum illustris & Deo deuota matrona Bertila, quæ multis eos beneficiis affecit, cùm sagaci ingenio facilè perspexisset, Vualericum virum esse admodùm sanctum, obnixè valdè ab eo petierit, vt si contingeret ipsam illi esse superstitem, liceret ei corpus eius, tanquàm pignus sacrum, sepulturæ mandare. Cui sanè ille respondisse memoratur: Hoc in Diuinæ positum est arbitrio voluntatis. Fiat ergò, sicut & vbi illi visum erit. Porrò Clotarius rex ex consensu Ambianensis antistitis, ità vt petierant, locum eis secretum largitus est, remotiori ab hominum consuetudine vitæ, & monastico instituto benè opportunum, quem antiquitùs Leuconaum dicere consueuerant. In eo autem loco Ambianensis pontifex beatus Bernardus diebus Quadragesimæ diuinæ solitus erat contemplationi vacare: ibidemquè S. Vualericus à fratribus segregatus, in quadam cellula se inclusit, vt omnibus mundi huius curis posthabitis, pro more suo Diuina duntaxàt & cælestia contemplaretur. Fratres verò monasterium sibi construxerunt, & regis eleemosynis sustentabantur: Situs eius loci commodissimus est. Nanq; ab vno latere ex propinquo mari multam habet amœnitatem: ab alio verò præterfluit piscosus fluuius Somna, atq. illic super scopulos & saxa ingentia ab imo vsque in sublimi visuntur structa ædificia, quæ admirandum præbent vicinæ regionis hominibus spectaculum. Porrò à parte tertia, quæ cæteris pręcellit, humus est optima & valdè fertilis, & tam arboribus pomiferis quèm syluestribus, iisque & densis & speciosis, magno ambitu cingitur ad multam vtriq; iucunditatem. Eo igitur in loco extra hominum strepitus latere quidem voluit S. Vualericus, sed fama virtutum & bonorum operum exempla præclara apud omnes passim eum celebrem & insignem reddebant, eueniitq; illi quod Dominus ait in Euangelio: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Quemadmodùm autem magnes lapis ferrum ad se trahit, ità etiam gratia Dei, quæ in sancti viri vultu verbisq; & moribus relucebat, permultos ad vitæ eius piam quandam feruentemq. æmulationem inuitauit & adduxit. Vbi hoc obitèr dicendum venit, virtutes quas per illum Dominus effecit, quotidieq; efficit, tam multas esse, vt earum certus numerus iniri vix possit. Quò fit, vt illas duntaxàt huic lucubratiunculæ intexuerimus, quas à viris fide dignis & earum benè consciis aut peritis, quippe ab ipso sancto viro & enutritis & institutis, auditione accepimus. Et certè quosdam ex iis, diuersis vexatos morbis, sanitati restituit è quibus vnum nunc exempli causa proferemus.

Clotarius rex ei pro cœnobio locum aptum tribuit.

Situs eius cœnobij.

Matth. 5.

Hinc habetur huius historiæ fides.

VII. BLITMVNDVS, qui etiam Gogus dicitur, apud Isaram fluuiũ ortus, ab antiquo humani generis aduersario percussus fu-

sus fuit adeò, vt membrorum omnium compagibus luxatis, se in pedes erigere non valeret. Is ad beatum Vualericum adductus est: cumque in eius conspectum venisset, ait vir Dei: Hoc, inimice, facinus tuum est. Duxit autem illum ad atrium suum, & imponens ei manum, luminibus ad cœlum erectis, à Domino obtinuit, vt, quemadmodum is ipse Blitmundus postea narrauit, vbicunquè ille manum suam poneret, mox dolor immanis, tanquam per meatus vel poros quosdam eiectus, ità penitùs à toto eius corpore profligaretur, vt eadem hora solutis neruis, qui iam aruerant, manum ei porrigens vir sanctus, in pedes eum sanum & incolumem erexerit. Tunc qui præsentes aderant, nimio timore & stupore consternati, in præpotentis Dei laudes & gratiarum actionem, & S. Vualerici præconia & venerationem eruperunt. Blitmundus verò à sancto viro posteà ità præclarè institutus & educatus est, vt ad eum locum tum porrò exædificandum, tum etiam gubernandum, secundus, & quidem dignus atquè idoneus, Abbas creatus sit.

Curat Blitmundum.

IIX. WALDOLENVS autem, cuius superiùs mentio habita est, victus & annonæ copiam à rege accipiebat. Interim quadam interueniente necessitate, eius fratres à B. Vualerico nonnihil farinæ petiêrunt. Ille more suo alacriter iubet illis, quod volebant, porrigi, conuenienter illi sententiæ Saluatoris; Omni petenti te tribue: at tamen cum farinam absportarent, ait eis: Quæ à nobis expetiistis fratres, ea quidem vobiscum hinc tolletis, sed credite mihi, nihil hinc cedet in vsus vestros. Abeunt illi, apportant farinam ad patrem suum: sed, vt vir Dei prædixerat, euestigiò iubentur referre eò, vndè attulerant. Multos verò sanctus vir ex obsessis dæmones expulit. In iis vnus erat tanto furore correptus, vt in cotio insutus teneretur. Quem cum ad pedes eius abiecissent, ieiunio & oratione hominem curauit. Quotiès autem tales ad eum deferebantur, in cellulam seorsùm eos perducebat, sequè ieiunio & precibus affligens, Domino opitulante, miseris salutem obtinebat. Multis vero eulogias transmittebat. Qui autem ad eius conspectum adducebantur, terribili voce clamabant: Heu heu, iam nos ille noster torquet aduersarius, iam nos Vualericus inflammat.

Luc.6.

Sanat dæmoniacū.

IX. Inter alia sancti spiritûs charismata, etiam donum prophetiæ illi non defuit. Nam quæ ab aliis clàm gesta erant, culpasque absentium sæpe publicè repræhendit, vt tanto illos cautiores & ob alia perperàm admissa verecundiores efficeret, quanto certiores essent, nihil eorum ipsius notitiam effugere, quæ contra Dei voluntatem, licet absentes, perpetrâssent. Quod cum illi intellexissent, non ausi fuêre quicquam eum celare, si ab eo de culpis admissis interrogarentur, sed palam eas illi edicebant. Contigit verò duos germanos ad illum venire feriis beatissimi pontificis Martini, quos ille obiurgans, dixit: Miror, qua temeritate ausi fueritis ante Missarum solennia bibere. At illi culpam fatentes suam, veniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipsum venientem his verbis compellauit: Non te decebat fili facere, quod hodiè fecisti. Cùm enim intra ædes tuas vestibus te induceres, adspexisti coniugem tuam, & illa non ignorans quid velles, heminam plenam porrexit tibi, & tu ante Missam potare nō dubitâsti. Agnouit homo culpam suam, & se id fecisse doluit. Illustris quædam matrona sub horam prandij per puerū panem & lagenas vini illi misit. At puer edendi bibendique auiditate impulsus, partem sibi retinuit, reliqua attulit ad virum Dei: qui Deo reuelante pueri fraudem cognoscens: Nos quidem, inquit, fili pro apportato munere gratias agimus sed tu vide nè iis ausus quicquam sumere de pane illo & lagena, quæ tibi in quodam loco abscondere voluisti. Iam enim in lagena serpens delitescit, & panis venenum habet mortiferum. His auditis, intremuit puer: moxquè reuersus, inuenit vera dixisse virum Dei: itaque pudefactus, tremebundus rediit ad illum, multùm dolens ob facinus improbum. Venit quidam ad hominem Dei, fistulæ morbo prope oculum laborans. Impressit ei vir sanctus crucis signū, & eum ad sua exequenda negocia iussit abscedere. Illo hæsitante, ait vir Dei: Video te non satis confidere de restituenda salute verùm vbi domum redieris, iusculum tibi porriget vxor, quod caue nè sumas: nec vll alia, præter hoc crucis signum, tibi adhibeas medicamenta. Si secùs egeris, vitio hoc liberaberis quidem, nec indè morieris, sed eius quoddam vestigium tibi inhærebit, quoàd vixeris. Quæ omnia sic, vt erat prædictum, euenerunt. Venit homo domum, vxor ei iusculum obtulit, ille oblatum sumpsit, insupèr quæcunque potuit extrahendi veneni adminicula captauit: & mortem quidem euasit, sed luscus deinde permansit. Longum est referre, quam multos ille hoc morbo vexatos curauerit: hoc tamen silentio premendum non est, quotquot ad eum accessissent, non nisi crucis signo & saliua oris eius, absque alio quouis medicamine ab illo fuisse sanatos.

Claret spiritu prophetico.

Reprahēdit eos, qui ante Missa biberant.

Signo crucis solo volu t morbū esse contētum.

Morbidos solo crucis signo & saliua sua sanat.

X. PROFECTVS aliquandò fuerat vir Dei ad principem quendam: indè rediens ad cellam suam pedes, vt solitus erat, peruenit ad locum, quem Augustam vocant: Vt autem hoc obitèr dicamus, solebat vir sanctus, dum iter ageret, asello sedere humilitatis studio: sed vt magis etiam tum humilitati studeret, tum labore se afficeret, pedibus crebrò suis iter conficiebat.) Ad ripam autem fluminis truncus erat grandis, in quo diuersæ cernebantur imagines, terræ validissimè infixus, cumquè rustici superstitione gentili impensè venerabantur. Vbi id conspexit vir sanctus, mox incensus zelo Dei, dixit ad puerum suum: Fili mi, impelle hunc truncum in ruinam. Ille nihil cunctatus, manu eum contigit, & ingentem molem, quam vix multa hominum turba magna vi euertere vel etiam securibus incidere posset, tanquàm iam putrefactam, leui motu humi prostrauit. Cadens autem truncus cum ingenti fragore & strepitu, totus comminutus & quassatus apparuit. Ea verò res rusticis eius loci magnum & stuporem & mœrorem attulit, qui arreptis fustibus & armis, vt iniuriam Dei sui vindicarent, certatim accurrerunt, factoquè vnanimiter impetu in hominem Dei, extensis brachiis ictus & verbera intentaruut. At ille, vt semper erat animo firmo & imperterrito, sic eis dixisse fertur: Si Dominus vult isthuc, quod minamini, permittere, nemo vobis resistere valebit. Quibus illi verbis fracti, nutuquè diuino repressi, ab illo recesserunt. Tum verò sanctus Dei sacerdos cœpit eos instituere, vt relictis idolis, vnum Deum omnipotentem colerent, tantumquè suis sermonibus consecutus est, vt in eodem loco posteà basilicam in honorem S. Vualerici extruxerint, iuxta fontem quendam, vndè se vir sanctus lauisse dicitur: vbi multa beneficia fide recta poscentibus diuinitùs præstantur.

Rusticos gentiles conuertit.

XI. VRSINVS puer, præclaris editus natalibus, germanus frater fuit Mauronti nobilissimi viri, præcipui inter aulicos procere, sed eo nomine vel maximè illustris, quòd pro Christi amore sponsam forma egregia contempsit, omniq; huius mundi fastu & dignitate reiecta, Christi Domini vestigia sectatus est. Huius ergò frater Vrsinus puer ad posteriores corporis partes vlcus accepit valdè periculosum, vndè certa propemodum mors illi impendere videretur. Porrò eius pater ad fidem amplectendam animo erat præduro & inflexibili. At tamen curatum est ab ijs, quorum mens erat sanior & fides robustior, vt is puer ad sancti patris conspectum adduceretur. Qui cùm vlcus suis contrectâsset manibus, mox sanatum est.

Vlcus periculosum sanat.

XII. VIR quidam nobilis venit ad virum Dei, rogans vt filium eius Andebertum dysenteria iamdiù laborantem curaret. Addidit autem non tam viuere eum, quàm doloribus confici, & extremam horam cupidè expectare. Quod si id facere nollet, saltem non dedignaretur eius corpus sepulturæ tradere. Cui vir beatus respondit: Qui Lazarum quatriduanum & iam fœtentem excitauit è tumulo, etiam hunc adhuc vitalem trahentem spiritum, licèt tenuiter admodū, non difficulter poterit incolumem tibi restituere. Cumquè eum suis sacris tetigisset manibus, is, qui per multos dies nihil esculentum sumpserat, fertur exclamasse, petiisseque à patre suo, vt quamprimum cibus ipsi præberetur, pauloquè post, qui parentum manibus ad Dei seruum allatus fuerat, iam lætus & alacer cum patre suo eques domum reuersus est.

Ioan.11.

Penè extinctum curat.

XIII. ILLVD hic omittendum non est, quemadmodum virum sanctum etiamnum mortalem & in terris degentem

præ-

præpotens Deus vltus fit: qua ex re perspicuè licebit animaduerti, qui Christi seruos offendit, non illos modò, sed etiam habitantem in eis Dominum ad indignationem prouocare. Vndè tanto magis formidanda est ira iustorum, quanto certiùs constat in illorum pectoribus præsentem adesse æquissimum iudicem Deum. Cùm enim vir sanctus ab eo loco, quem Caldem vocant, hyberno tempore ad suum monasterium rediret, in ipso itinere ob nimiam frigoris acerbitatem ad presbyteri cuiusdam domicilium, cum sociis sese calefacturus diuertit. At illi, qui tantum hospitem summoperè venerari & reuerenter excipere debebant, vt eius sacris sermonibus instrui mererentur, ad turpia & obscœna iactanda verba, vna cum eius loci iudice, prorumpunt. Ille contrà, vti consueuerat, putridis & corruptis hominum vulneribus salubria cælestis verbi cataplasmata adhibebat, aitque ad illos: Non audiuistis, filij, illud ex Euangelio, De omni verbo ocioso reddituros nos rationem in die iudicij? Ea oratione nihil illi permoti, contempto viro Dei, multo etiam fœdiores & impuriores vomebant sermones. Tum ille: Volui quidem, inquit, in tam acri frigore nonnihil corpusculum meum ad ignem refouere, sed vestræ id non sinunt linguæ impurissimæ, quæ me etiam frigore afflictum hinc abire compellunt. His dictis, excusso in eos pedum suorum puluere, abscessit. Ecce autem in procaces & spurcos illos mox vltio diuina grassatur: & presbyter quidem repentè vtroque orbatus est lumine, & iudicis membra genitalia computruerunt. Tum illi præsentem Dei vindictam malè experti, conantur verbis supplicibus ad se virum sanctum reuocare, sed frustrà. Et alter quidem cæcus permansit, alter verò contracto corpore & putrescente inguine, extinctus est. Ità nimirùm voluit Deus vlcisci læsum fidelem seruum suum, cuius omnis vita compunctione & diuina gratia plena fuit. Nanq; à primis ætatis initiis corporis seruauit integritatem: humilitate verò & benignitate tanta fuit, vt humanum modum excedere videatur. Quotiès ille vel ad discipulos instituendos sermonem habuit, vel spiritu psallens & mente ad cælum suspexit, vel humi prostratus Deo preces obtulit, totiés per eius ora sanctæ compunctionis manabant lachrymæ.

Iusti non sunt offendendi.

Matth. 12.

Vltio diuina in procaces & turpiloquentes.

Catalogus virtutum eius.

XIV. Qvis verò enumerare sufficiat, quot ille noctes insomnes transmiserit, furtiuas easque prolixas preces inter densas vepres & in depressis vallibus fuderit? vt illas interim omittam peculiares & benè longas, quas in clauso cubiculo, soli Deo vacans, crebrò fecit. Lectus eius ex virgis contextus, vili operculo tegebatur. Vestes lineas respuebat. Preces horarias & cœnobitico & Gallicarum ecclesiarum ritu accuratè persoluebat. (hoc enim mihi significare videntur verba authoris, quibus ait, eum Cursum tam monasterialem quàm Gallicanum, magno studio indesinenter celebrâsse) iis absolutis, imbecilla membra tandèm exiguo fouebat somno. Hoc autem illi propositum semper fuit, vt nè quod tempus ociosè transmitteret, sed semper aut lectioni, aut orationi, aut operi manuario esset intentus: cumque erga omnes liberalis, benignus & humanus esset, magis tamen erga pauperes & egenos: idque adeò, vt etiam de suis humeris detractum vestimentum eis tribueret, alimenta quoque & cæteras monasterij facultates, de crastino nihil cogitans, petentibus elargiretur. Quòd si fratres ea re contristatos vidisset, blandis & consolatoriis eos sermonibus animabat, ità dicens: Filij, isthuc scitote, idque pro comperto habeatis, quicunque prompto animo necessaria petentibus tribuerit, quicquid à Domino necessarium petierit, citiùs id illum impetraturum. Neque id verbis solis, sed etiam rebus ipsis confirmabat. Nanque & ipso orante & Domino subministrante, abundè fratribus eius omnia suppeditabant.

Ocium fugit.

Benignitas in pauperes.

XV. Tantæ autem lenitatis fuit, vt auiculæ indomitæ crebrò ex eius manibus cibum sumpserint absque vlla formidine, digitisque illius, quotiès libitum ei esset, se attrectare permiserint. Cumque aduentarent fratres & obstupescerent, auesque nonnihil auolarent, dixit ad fratres: Filij, non faciamus eis iniuriam, sed sinamus eas paululùm saturari ex his micis. Tum verò fratribus retrocedentibus, certatim illæ aduolabant, vt annonam de sancti patris manibus caperent more suo. Erga fratres quoq; tanta erat humanitate & clementia, vt si quempiam ex iunioribus ob perpetratas culpas flagellari iussisset, crebrò tamen id fieri vetaret, accitumque illum ad se blandè leniterque admonuerit, vt deincèps caueret sibi, cogitaretque quas iam meritò luisset pœnas: in præsens autem hac affectus verecundia illæsus abiret, & in posterum nihil verberibus dignum admitteret. Atq; hac sanè ratione plures illo retrahebat ab rebus illicitis, quàm multorum possent verbera, ab irato animo profecta.

Auiculæ familiares.

XVI. Qvod ad corporis formam attinet, vultus ei erat hilaris, sermo compositus, statura procera, gracile corpus, manus tenues, digiti oblongi, oculi venusti, adspectus amabilis, facies valde placida, sed pallens, confectaq; macie, quippe cum non rarò tota septimana nihil cibi caperet, Dominicis exceptis diebus, & neq; vinum, neq; siceram, neq; quicquam, quod ebrietatem posset adferre, potaret: interim nihilo minùs ad hospitum aduentum, sola eum perurgente charitate, de huiusmodi potionibus degustans: atque ita etiam inedia corpus afficiens, vt tamen suæ functioni nunquàm deesse videretur. Porrò quandò per eum Dominus varijs affectos morbis curabat, vel res occultas & futuras prædicebat, videre licebat genas eius roseo perfusas colore, & fulgore micantes admirabili: vt eo argumento perspicuè posset animaduerti, eius dicta & facta authorem habere Spiritum sanctum.

Corporis forma.

Ieiunia diuturna valdè.

XVII. Iam aduentabat tempus, quo post multos pro Deo susceptos labores ad beatum & felicem huius vitæ terminum venturus erat. Itaque cùm die quodam Dominico ad suum monasterium reuertisset, abiit ad verticem montis, vbi arbor erat vndique vepribus cincta, quo in loco furtiuas illas, de quibus antè diximus, Deo preces offerre consueuerat. Aderant autem illi fratres quidam, in quorum præsentia certum designauit locum, vnius capacem hominis, aitque ad illos: Vbi de hac vita, Deo volente tandèm decessero, hoc in loco me sepeliatis. Proximo indè Dominico die, carnis sarcina deposita, victor migrauit ad Christum, atque iuxta illam arborem, vbi ipse iusserat, summo cum honore sacrum eius corpus humatum est. Ad illam autem arborem, vt ipse retulit, Sanctus Bernardus episcopus sanctorum reliquias suspendere solebat: quod vir Domini non aliundè quàm ex diuina reuelatione didicerat. Satis autem ex his apparet, & diem obitus & locum sepulturæ suæ viro sancto diuinitùs indicatum fuisse. Quæ verò post eius obitum diuina potentia miracula effecerit, breuiter annotabimus, sed ex multis pauca duntaxàt referendo, neque ea fabulosa, sed quæ à veridicis testibus confirmata didicimus, maximè quæ vir reuerendus & eruditus * Ragimbertus Abbas pio studio, multo labore & sermone copioso quidem, sed admodùm simplici conscripsit.

Designat locum sepulturæ suæ, & moritur.

* Ragimbertus.

XIIX. Pvella quædam triennij fermè spatio oculis orbata fuit. Eam parentes ad locum vbi virum Dei humatum diximus, adduxère. Ad cuius fines cùm appropinquaret, ait: Quid est hoc, quod illic procùl luce clariùs splendere conspicio? Responsum est ei, hoc esse Domini Vualerici oratorium. Ità illa se sentiens illuminatam, gratias egit Deo & sancto Vualerico, domumque rediit. Iuxta eum locum, quem suprà diximus Augustam vocari, vbi truncum illum, quem ceu idolum suum colebant rustici, iusserat vir sanctus euerti, pro quo templum in Dei nomine viro sancto extructum fuit: iuxta illum ergò locum dum quodam die aliquot fœminæ iter haberent, vna ex eis alias antecedens, ibi preces fudit: ac deindè ad socias ait: In hoc sacro loco descendite è curru, & orate pro peccatis vestris: & paululùm resumptis viribus, hausto potu, cum gaudio ad destinatum pergamus locum. At illa, quæ inter eas primaria esse videbatur, contemnens eius monitionem, cum filia cœptum persequebatur iter. Interim dum mutuò inter se colloquuntur, filia non sine stomacho dicit ad matrem: O mea chara parens, itane habitatores loci huius eum hîc veneratione prosequùtur iam vita functum, quem nos ante paucos annos sedentem asello & habitu contempti-

Cæca videt.

 bili

bili cernebamus? Respondit mater: Huiusipsius hoc loco celebrem voluntagi memoriam rustici, cuius nobis actus viles & despicabiles videbantur. Dumque id genus vltrò citroquè iactantur stulti & temerarij sermones, filia sentit crura sua, tanquam paralysi affecta, immani dolore torqueri: moxque cum mœrore indicat id matri. Stupent ambæ, tandemque statuunt ea causa isthuc accidisse, quòd noluissent preces fundere in loco memorato. Itaque magno timore correptæ, cum ingenti humilitate ad idem viri Dei oratorium reuertuntur, ibique omni fastu & elatione compressa, tandiu cum lachrymis prostratæ rogant veniam contemptûs sui, donèc miserante Domino sanitas filiæ restituta est.

Accidit autem, vt ex sancti viri cœnoblo monachi discedere compellerentur. Cumque id fratres deseruissent, S. Bernardus Episcopus B. Vualerici sacrum corpus ad suam Ambianensem ciuitatem transferre nitebatur. Verùm vbi facta oratione corpus effodi iussit, nihil potuit proficere. Tum ille, Oremus, inquit, Dominum: vereor enim, nè simus propositi nostri effectum habituri. Orant igitur attentius, & bis terque admouent manus sacro corpori è terra leuando, sed illud prorsùs sentiunt immobile. Sicut enim viuens eam solitudinem sanctus Vualericus dilexerat, ità visus est & defunctus ab ea nolle auelli. Decreuerat enim præpotens Deus, vt Blitmundus, quem vir Dei, vt suprà dictum est, curauerat, qui tum in Bobiensi monasterio sub Attala Abbate regulariter viuebat, & ab eodem crebrò postulabat, vt ei faceret potestatem eundi ad eum locum, in quo B. Vualericus conditus esset, oportuno tempore monasterium instauraret. Perseuerante enim Blitmundo in prece, B. Attala in morbum difficilem incidit: & cum die quodam iret ad ecclesiam imbecillia membra eius Blitmundus sustentabat: ad quem sic ait Abbas Attala: Fili mi, quod crebrò à me petijsti, id tibi modo permissum esto. Ille verò non satis intelligens quid sibi vellet, ait ad eum: Quo me iubes ire pater? Sanctus Attala respondit: Ad locum S. Vualerici, vti sæpe postulâsti, habeas proficiscendi licentiam: Viuo enim illum in immensa claritate. Paulò pòst S. Attala migrauit ad Dominum, & Blitmundus in Galliam veniens, locū S. Vualerici, fretus ope Clotarij regis & Ambianensis episcopi egregiè instaurauit, eique aliquandiù Abbas cum multa laude præfuit: vbi Dominus vsque in præsens multa largitur beneficia meritis & intercessione fidelis serui sui Vualerici: qui viuit & regnat Deus trinus & vnus per infinita secula seculorum, Amen. XIX.

Corpus S. Vualerici immobile

Blitmundus Abbas

An. 290.

MARTYRIVM S. AMPHIANI QVEM ALII APPHIANVM VOCANT, ITEMQVE AEDESII FRATRIS EIVS, AVTORE *Eusebio Cæsareensi Eccles. Historiæ lib. 8. cap. 14. & 15. interprete Ioanne Christophorsono, Angliæ Episcopo.*

2 April.

MAXIMINVS* Cæsar, qui suisipsius viribus ac manu imperiū occupauerat, perspicua odij & impietatis erga Deum animo suo tanquam naturaliter insitæ & innatæ, indicia omnibus commonstrans, persecutionem magis generalem, quam superiores Imperatores, contra nos instituit. Proindè cùm perturbatio & confusio non exigua illa quidem omnibus impenderet, & alij in alia loca essent dispersi, sedulòque periculum euitare studerent, & grauis commotio vbiquè passim peruaderet: quæ orationis & dicendi facultas, ad diuinum amorem & libertatem, in fidei in Deum confessione beati martyris Apphiani digne explicandam satis idonea reperiatur? Qui quidem in festo, quo gentiles Hecatæ sacrificare solent, omnibus Cæsareæ ciuibus admirabile suæ in Deum solum pietatis exemplar proposuit contemplandum: neque tamen adhuc vigesimum ætatis suę annum egit. a Qui primum Beryti, quo liberalibus humanioris literaturę disciplinis erudiretur, (quippe fuit parentibus, qui mundi diuitijs affatim circunfluebant, ortus) longo tempore commoratus, incredibile dictu est, quo pacto in tali tamque vitiosa & corrupta ciuitate, iuuenilium cupiditatum impetus penitus deuicerit, & neque prę ætatis flore, quo iam corpus viguit, neque præ familiaritate & necessitudine adolescentulorum, quibuscum vixit, mores deprauatos combiberit: sed temperantiam amplexatus, modestè, sobriè, & piè secundum eam religionem, quæ est Christianorum propria, vitam traduxerit instituerìtque. Quod si patrię illius mentionem facere oporteat, & illam ob istum generosum pietatis athletam ex ea editum ornare, hoc planè efficiemus, nec immerito. Si quis igitur b Pagas Lyciæ non obscuram sanè ciuitatem nouit, indè hic adolescens ortus erat: qui post reditū à schola & institutione, qua fuisset apud Berytum educatus, patre illius iam principatum totius patriæ occupante, vitæ consuetudinem, qua cum patre & alijs cognatis vtebatur, propterea quod illi animum neutiquam inducerent, vt secundum pietatis instituta vitam degerent ferre non poterat: sed tanquam diuino spiritu correptus, & naturali quodam, immò cælesti & vero sapientiæ amore inflammatus, altiora animo cōplexus, quā quæ falsa & vmbratilis mūdi gloria fert, blandis corporis lenocinijs repudiatis, clam amicis & familiaribus suis aufugit: & nequaquam sumptuum, qui ipsi ad vitam necessario suppetere deberent, vllam curam habens, propter spem & fidem in Deum, fuit à diuino spiritu ad vrbem Cæsaream tanquam manu deductus: in qua martyrij corona, quæ est merces pietatis, ei præparata fuit.

**Maximianus perperam Maximinus: Galerius enim Maximianus vt in nummis & tabulis antiquis vocatur postquam imperio se abdicasset Diocletianus idem occupauit an. 304. vide Bar. 2. annal. com an. citato*
a Castissima S. Apphiani adolescentia.
b Pagæ patria Apphiani.

c Dvm erat nobiscum vna, ex sacris litteris exiguo illo temporis spatio, quo vixit, tantum percepit fructus, quantum à quoquam percipi poterat: & disciplina ad piè viuendum aptissima seipsum exercens, attentissime viam ad mortem muniuit. Quinetiam qualem vitæ exitum declarârit, quis est, qui in eum intuendo non obstupesceret? Aut quotusquisque rursùs est, qui eius animi fidentiam, libertam mentis celsitatem, constantiam, & maximè omnium fiduciam & conatum ipsum, in quibus argumenta veræ in Deum pietatis & feruentis spiritûs, qui planè supra hominem putandus est, perspicuè apparuerunt, non fama & auditione assecutus, optimo iure admiraretur? Nam cùm tertio anno persecutionis nostræ, regnante d Maximino, secundus in nos cieretur tumultus, & tyranni literæ tum primum ad Vrbanum perlatæ essent, vt omnes cuiusque generis & ætatis (magistratibus in quaque ciuitate omni cura ac studio in eam rem incumbentibus) dijs eorum immolarent, & præcones per totam vrbem cæsaream viros cum vxoribus & liberis ad idolorum delubra ex edicto præsidis conuocarent, & tribuni item quemque ex scripto nominatim appellarent (vnde omnia loca inexplicabilibus miseriarum fluctibus redundabant) iste quem dixi, e Apphianus, nemine, quid esset facturus, ei conscio, clam nobis qui in ædibus cum illo eramus, clam etiam vniuersa præsidis cohorte, fidenti animo ad Vrbanum iam sacrificantem accedit, atque audacter & absque formidine eius dextram prehendens, extemplo ab immolando coërcuit, prudenterque admodum & grauiter eum diuina quadam animi confessione & alacritate ab errore desistere hortatus est, nam parum rectum esse, vt vno & solo vero Deo relicto, idolis & dæmonibus hostias offerret. Istud planè, vt videtur, adolescentibus aggressus est, diuina vi & potentia ipsum ad hanc rem impellente, & per facinus ab illo admissum penè in aures omnium inclamante: tantum abesse, vt f Christiani, qui hoc nomen verè vsurpant, à pietate in Deum omnium authorem, qua semel sunt imbuti, abducantur, vt non modò minas, terrores, & omnia suppliciorum genera, quæ eosdem sequi solent strenuè superent: sed deinceps etiam magis fidenter loqui, & lingua ingenua, ac neutiquam metu hæsitante, fidem libere confiteri, &, si fieri posset, etiam persecutores ipsos & carnifices ab ignorationis cæcitate auocare, & ad vnum solum Deum agnoscendum impellere audeant. Hac igitur de causa iste, de quo instituitur oratio, confestim (quod verisimile erat hominum in tali facinore depra- IL.

c Fugit parentes, & venit Cęsaream, vbi a Pamphilo martyre sacris literis est eruditus.
d Edictum Maximiani aduersus Christianos
e Apphiani fortitudo egregia.
f Germana Christianorum virtus.

re deprehenso euenturum) à præfecti stipatoribus, tanquam agrestibus belluis in eum furentibus, dilaniatus & infinitis plagis toto corpore, quas fortissimè sustinebat, excruciatus, ad tempus in carcerem concluditur. In quo vnum diem noctemquè vtroque pede compedibus, ad cruciatum paratis, longè à se mutuò distento diuexatus, postridiè ad iudicem educitur. Ac simulatquè compellebatur ad sacrificandum, restitet, & summam animi tolerantiam ad ærumnas horrendosq; dolores ferendos monstrauit: adeò, vt carnifices latera eius non semèl atque iterùm, sed sæpiùs ad ossa vsque & intima viscera dilacerare, plagas & verbera in os & ceruicem infligere pergerent, vtì vultus eius verberum vibicibus intumescens, ab iis, qui illum probè & accuratè antè de facie nouissent, ne agnosci quidem ampliùs posset.

Apphianus dirè cruciatur.

III. Verum cùm ne huic quidem dolorum cumulo vlla ex parte succumberet, tortores ex mandato præsidis, pedes lino tincto, oleo eoqué incenso obuoluentes, afflictârunt. Vndè quantos & quàm graues dolores beatus ille exhauserit, mihi videtur non posse dicendo exprimi. Peruasit enim per carnes illius, easquè absumpsit, & in ossium penetrauit medullas vsque adeò, vt totius corporis humor, instàr ceræ tabefactus, liquesceret, destillaretquè. Cæterum ne in his quidem cruciatibus dimisit animum, sic vt iam aduersarij & carnifices incredibili eius tolerantia, quæ communem hominis naturam longè superauit, ferè defessi essent: vndè rursùs in vincula compingitur. Triduò pòst ad iudicem denuò productus, & eandem pietatis confessionem liberè exprimens, licèt iam deinceps propè mortuus esset, maris tamen fluctibus submergendus traditur. Miraculum autem quod statìm pòst est consecutum, si à nobis commemoretur, verisimile est nullam fidem habiturum apud eos præsertim, qui eadem oculis minimè ipsi conspexerunt. At licèt homines vix fidem illi adhibituros satis intelligamus, ratio tamen non patitur, quin omninò rem, vt gesta est, scriptis prodamus: quippe cùm omnes (verè dixerim) qui Cæsaream incolunt, eiusdem testes habere videamur: nullà enim ætas Cæsareensium ab isto admirabili spectaculo abfuit. Simul atquè igitur sanctissimum illum & beatissimum Christi martyrem medio mari, vt illis videbatur, in profundissimos vortices coniecerant, ex improuisò tanta procella, non vsitata illa quidem, tanta etiam turbatio, non per mare solùm, sed per vniuersam continentem se diffundebat, vt cùm terra, tum tota ciuitas eius impetu & violentia concuteretur: atq; vnà cum isto mirando & repentino terræmotu ipsum mare martyris cadauer, vtporè tam sacrum pondus sustinere non valens, ante portas ciuitatis eiiceret. Eiusmodi igitur sunt res gestæ S. Apphiani, qui die Parasceues, hoc est, secundo die mensis Xanthici, id est, ad quartum Nonas Aprilis, martyrio occubuit.

Supplicium naue.

IV.
CAP.
XV. Eodem tempore, iisdemquè ferè diebus, in ciuitate Tyriorum adolescens, nomine Vlpianus, post acerbissimas plagas & verbera grauissima, in pellem bubulam, iam nupèr extractam, cum cane & aspide inuolutus, præceps in mare deiicitur. Quapropter videtur mihi meritò post res Apphiani, in martyrio gestas, in sermone nostro recensendus. Non longo tempore post Aedesius, non solùm Apphiani secundùm Deum, sed etiam secundùm sanguinis coniunctionem ex patre germanus frater, germana ferè & similia cum illo tormenta perpessus, post infinitas fidei confessiones, post diuturnas vinculorum afflictationes, post latam à præside sententiam, qua ad metalla in Palæstina erat damnatus, post vitæ rationem, quam pallio vestitus more philosophi (etenim plus politioris eruditionis, plusquè cognitionis in philosophia fuerat, quàm frater, adeptus) sanctissimè traduxerat, tandem cùm iudicem in vrbe Alexandria sententiam de Christianis pronunciantem videret, & plùs æquo in eos furentem (quippe viros interdùm graues & modestos variis ignominiæ notis affecit, interdùm & mulieres summæ continentiæ, & virgines, quæ sua sponte Dei cultui se consecrauerant, ad turpem ipsarum contumeliam lenonibus tradidit) idem cum fratre aggressus est. Et quoniam illa facinora intoleranda ei videbantur, fidenti & erecta animi magnitudine accedens ad iudicem, turpitudinis & ignominiæ, quam cùm verbis, tum rebus ipsis præstitisset, eum coràm coarguit. Vndè variis tormentorum cruciatibus diuexatus (quæ quidem constanter & sedatè admodùm pertulit) ad extremum fuit in mare proiectus, & eundem cum fratre exitum consecutus.

Vlpianus martyr.

Aedesius hic etiam Pamphili martyris fuit discipulus. Is iudex Hierocles fuit totius Aegypti administrator.

VITA S. MARIÆ ÆGYPTIACÆ, AVTHORE SOPHRONIO HIEROSOLYMORVM EPISCOPO, INTERPRETE PAVLO DIACONO

Ecclesiæ Neapolitanæ, vt testatur Sigebertus cap. 69. de Viris illustribus alio interim stylo, & quidem ni si fallor, meliori è Græcis conuersa, quam sit ea quæ vulgo circumfertur. Hæc autem versio quam hic habes in perantiquo MS. exemplari attribuitur Paulo Diacono, cuius potius eam esse crediderim, quam alteram illam vulgo vsurpatam, quæ tamen multis locis cum hac ad verbum concordat.

An. 520. Habetur in peruetusto MS. Codice & lib. 1. vitæ SS. Patrũ.

PRAEFATIO PAVLI DIACONI DOMINO GLORIOSISSImo ac præstantissimo regi Carolo.

Sciens gloriosissimam maiestatem vestram tam diuinis eloquiis, quamquè sanctorum præcedentium exemplis valdè delectari, cùm iamdudum libellum conuersionis Mariæ Aegyptiacæ, a cum Tomulo de cuiusdam Vicedomini pœnitentia, domino meo obtulerim: quia ille ipse casu quodam deperiit, nunc iterùm iussui vestro in eodem restaurando deuotus obediui. Obsequij quoquè & deuotionis meæ fuit, vt non simplicem tantùm memoratæ rei textum exhiberem, sed & alia quæsitu digna superadiicerem, de venerandis scilicet Constitutis & Gestis Præsulum Romanæ Ecclesiæ: quorum sanctionibus quàm reuerenter Ecclesia vtatur, maiestas vestra optimè nouit. Hoc autem breuitatis Compendium seruus vester ideò sumpsit, vt serenitas vestra, quam Reipub. fascibus valdè oneratam attendo, cui sparsìm diuersa non vacat percurrere scriptorum volumina, quasdam consuetudines Ecclesiasticas in breui, quasi in quodam Enchiridio inclusas tenere possit: Et quia secundùm regalem industriam, studium Domini mei in hoc feruere didici, vt facta dictaue vestra iuxta authoritatem irrefragabilem dirigere, & quid erga cultum diuinum tenendum, quidue reiiciendum sit, solicitè disquirere & perscrutari, elucubrationis sit assiduę qualiter eius diuinitatis ope muniti, prosperis successibus ad omnia currere mereamini.

2. April. secund. in Martyrolog. Rom. græci autem in Menolog. 1 Aprilis. a Theophilus is est: habeturq; 4. Februarij, sed alio interprete.

PROLOGVS AVTHORIS.

Secretum regis celare, bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Ità enim legitur, Angelum dixisset Tobiæ post oculorum amissionem, gloriosamquè illuminationem, & post illa transacta pericula è quibus liberatus, consequutus est Dei pietatem. Etenim regis secretum manifestare, nociuum & valdè periculosum est: & Dei gloriosa silere opera, magnum est animæ detrimentum. Propter quod ego diuina tegere silentio dubitans,

Tob 12.

Matth.25. bitans, & pigro imminens seruo, metuens condemnationis iudicium, qui à Domino talentum accipiens fodiens in terram abscondit, & datum ad operationem celauit extra negociationem, sacram ad me prolatam narrationem nequaquàm silebo. Sed nullus mihi sit incredulus scribenti de eis, quæ audiui, nec quisquam me mentiri ęstimet, de rei magnitudine dubitans. Mihi enim absit sacris mentiri rebus, & adulterare verbum, vbi Deus memoratur. Ei autem, qui minimè intelligit, & indignus est Dei magnitudine, qui carnem assumpsit, & incredulus est ista dicenti, non mihi pertinebit periculum. Si qui autem illi sunt, qui cùm huius scripturæ legerint textum gloriosam rei admirationem sanè credere tenuerint, & illis Dominus misereatur, faciatquè capaces sancti verbi, nè rei existant Dei miraculorum, quæ plura in suis fieri prædestinauit electis: quoniam & ipsi humanæ naturæ infirma considerantes, impossibilia decernunt ea, quę de hominibus sanctis gloriosa dicuntur. Assumam de cęterò narrationem, ipsam rem referens, quæ in hac nostra generatione facta dinoscitur, quam sacer vir, diuina & agere & docere edoctus, narrauit. Sed vt suprà dictum est, nullus hæc ad incredulitatem trahat, considerans impossibile fieri in hac nostra generatione tam grande

Sap.7. miraculum: quia gratia Dei per omnes generationes in sanctas pertransiens animas, amicos Dei facit & prophetas: quemadmodùm Salomon secundum Deum docuit. Tempus nunc est sacræ prodere narrationis initium, magnum virileque certamen venerabilis Mariæ Aegyptiacæ, videlicet qualiter expleuerit tempora vitæ suæ.

9 April. * al. Sosimus. Zosimę monachi perfectio.

In monasterio Palæstinorum fuit vir vitæ moribus & verbo ornatus, qui ab ipsis cunabulis, monachicis est actibus diligenter instructus, & conuersationibus veraciter educatus, nomine * Zosimas. Et nullus nos æstimet dicere Zosimam illum, in prędicarionis erroneæ dogmatibus accusatum sectæ alterius. Alius enim hic, & alius ille, & multa inter vtrosque distantia, licèt vnum vterque sortiti sint vocabuli nomen. Hic itaque Zosimas ab initio in vno Palæstinorum conuersatus est monasterio, & omnem pertransiens monachicam disciplinam, in abstinentiæ opere omnium factus est probatissimus. Omne enim præceptum sibi traditum canonis ab his, qui ab infantia educati sunt in lucta perfectæ disciplinæ monachicæ, irrepræhensibiliter conseruabat. Multa etiam & ipse sibi adiiciens superaddidit, cupiens carnem spiritui subiugare. Nec enim in aliquo offendisse comprobatur. ità enim fuit in cunctis perfectus monachicis actibus, vt multotiès multi monachi de prædicti loci monasteriis & de longinquis partibus ad eum confluentes, eius exemplis atque doctrinis se constringerent, & ad illius imitationem abstinentiæ se multo magis subiugarent. I.

Hæc itaque omnia in se habens, à meditatione sacri eloquij nunquàm discessit, sed siue in strato suo quiescens, siue surgens, aut operam tenens manibus, vel cibum, si conueniebat vt sumeret, capiens: bono, quo ille vti consueuerat, spiritualiter vtebatur, vnumquè opus habebat perpetuum, nunquam deficiens psallere, frequenter & meditationem facere sacri eloquij. Multotiès enim, vt asserunt, & diuina illustratione dignus effectus est à Deo sibi visionis ostensæ & mirum non est nec incredibile. Si enim, vt ait Dominus, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: quanto magìs qui suam purificauerint carnem, sobrij semper animoquè peruigiles oculis diuinæ prospiciunt illustrationis visionem, indicium hinc præparatæ futuræ * bonitatis accipientes? Dicebat autem ipse Zosimas, ab ipsis, vt ità dicam, maternis vlnis in hoc se esse monasterio traditum, & vsque ad quinquagesimum tertium annum in eo cursum monachicum peregisse. Post hæc autem pulsatus est à quibusdam cogitationibus, quasi iam in omnibus esset perfectus, alterius non indigens in vllo doctrina. Hæc autem, vt dicebat, intra se cogitabat: Nunquid est in terris monachus, qui nouum aliquid possit tradere mihi, aut iuuare me valens in aliquo, quod ignorem, aut quod ego in monachico non expleuerim opere? Nunquid inuenitur eorum, qui solitudinem dilexerunt, vir, qui prior me in actibus sit? Hæc & his similia eo cogitante, adstitit quidam & dixit ei: O Zosima, benè quidem, & sicut possibile fuit homini, decertâsti: benè cursum monachicum consummâsti. Tamen nullus est, in omnibus qui se perfectum demonstret. Maior enim lucta præsens, quàm illa quæ præteriit, licèt tu nescias. Vt autem cognoscas, quantæ sint & aliæ viæ salutis, egredere de terra & de cognatione tua, & de domo patris tui, vt Abraham ille patriarcharum eximius, & veni ad monasterium, quod iuxta Iordanem adiacet flumen. II.

Matth.5. for. * beatitudinis. Tentatio Zosimæ. Gen.12.

Mox igitur secutus dicentem, egressus de monasterio, in quo ab infantia conuersatus est, & perueniens ad Iordanem, omnibus fluminibus sanctiorem, dirigitur ab eo, qui vocauit eum, in monasterium, in quod illum Deus venire pręcepit: pulsansquè manu ianuam, loquitur priùs monacho, qui ianuam obseruabat, & ille nunciauit eum Abbati. Qui suscipiens eum, habituquè & specie religiosum conspiciens, postquèm flexit genua, vt mos est monachis, accepta oratione, hoc eum interrogauit: Vndè frater aduenisti? & quam ob rem apud humiles te coniunxisti monachos? Zosimas autem respondit: Vndè quidem veni, non puto necessarium dicere: ędificationis autem gratia Pater adueni. Audiui de vobis magnalia & laude digna, & posse Deo per vos animam sociari. Dixit autem ei Abbas: Deus, frater, qui solus sanat animæ infirmitatem, ipse te & nos doceat diuina mandata, & dirigat omnes ad ea facienda, que opportuna sunt. Homo enim hominem ædificare non valet, nisi vnusquisque attendat semetipsum frequenter, & sobrio intellectu, quod expediens est, operetur, Deum habens cooperatorem. Tamen quoniam, vt dixisti, charitas Christi te videre nos humiles monachos perduxit, mane nobiscum, si ob hoc venisti, & omnes nos nutriet pastor bonus sancti Spiritus sui gratia, qui animam suam dedit liberationem pro nobis, & proprias oues vocat ex nomine. Hæc dicente Abbate, flectens iterùm Zosimas genua, accepta oratione, respondit, Amen. & mansit in eodem monasterio. III.

Matth.10. Ioan.10.

Nota insignem monasterium & monachorum sanctissimam vitam.

Vidit autem ibi seniores, actibus & visione splendentes, spiritu feruentes & Domino seruientes. Psallentia enim ibi erat incessabilis, totius noctis habens stabilitatem, & in manibus semper operatio, & in ore Psalmi diuini absque diminutione. Sermo ibi ociosus non proficiebat: cogitatio auri argentiquè, aut rei alicuius apud illos non erat, nec nomen apud eos cognoscebatur: sed vnum erat primum solummodò, quòd festinabatur ab omnibus, vt vnusquisque mortuus esset corpore, sicut semel eis, quæ in seculo sunt, mortificatur non viuens. Cibum autem habebant indeficientem, diuinitatis eloquia: nutriebant vero corpus necessariis pane & aqua, vt multo magìs apud diuinam charitatem apparerent efficaces. IV.

Quadragesimam vt obseruârint. * Regia.

Hæc Zosimas, vt dicebat, perspiciens, ædificabatur valdè, extendens se ad perfectionem, & crescere faciens proprium cursum, cooperatores inueniens, optimè diuinum innouantes paradisum. Transactis autem aliquot diebus, appropinquauit tempus, quandò sacra ieiunia Christianis traditum est celebrare, & purificare seipsos ob diuinæ passionis resurrectionisquè Dei salutationem. * Ianua autem monasterij nunquàm aperiebatur, sed semper erat clausa, & absque vlla perturbatione monachi cursum suum explebant: nec enim erat licitum aperire aliquandò, nisi fortassis monachus propter aliquod opus necessarium adueniebat. Solitarius enim erat locus ille, & plurimis vicinorum non solùm insuetus, sed & incognitus. V.

Canon

Canon autem talis à priſcis ſeruabatur temporibus: propter quod, vt conſidero, Deus Zoſimam perduxit in idem monaſterium.

VI. Dehinc ergò referam, qualiter ipſius monaſterij ſeruabatur traditio. Dominica, quam primam ieiuniorum hebdomadam nominari mos eſt, agebantur pro conſuetudine diuina ſacramenta, & vnuſquiſquè particeps efficiebatur viuifici ac intemerati corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et ſolitò modicum cibi ſumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus factaque ſuppliciter oratione, ſalutabant ſe inuicèm monachi, & publicitùs genu flexo amplectebantur Abbatem, poſtulantes orationem, vt haberent ad inchoatum certamen cooperatricem & comitem. His ità ſe habentibus, fores monaſterij patefiebant, & pſallentes conſona voce, Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ, à quo trepidabo? &c. exibant omnes, multotiès aut duos aut tres monaſterij cuſtodes relinquentes, non vt cuſtodirent ea, quæ intùs erant repoſita, (Non enim erant apud illos aliqua furibus congrua) ſed nè oratorium abſque diuinis relinquerent ſolenniis. Vnuſquiſque autem * ſecum annonam ferebat, prout poterat aut volebat. Nam alius portabat * aquam, corpori ad menſuram ſufficientem, alius carycas, alius palmarum fructus dactylos, alius verò legumina aquis infuſa, alius nihil præter corpus proprium & veſtimentum, quo vtebatur. Nutriebantur autem, quandò neceſſitas exigebat naturæ, herbis quæ naſcebantur per ſolitudinem. Canon autem erat vnuſquiſque ſibiipſi & lex abſque præuaricatione, vt non cognoſceret aliquis conſocium, qualiter abſtinebat, aut quomodò agebat. Iordanem enim mox transmeantes, longè ab inuicèm ſe ſequeſtrabant, & nullus ſe iungebat ad ſocium, ciuitatem æſtimantes ſolitudinem. Sed & ſi vnus ex ipſis à longè venientem ad ſe aliquem videbat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem ſibi & Deo, pſallens frequenter & conſtituto guſtans tempore cibum. Ità omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monaſterium antè viuificum diem reſurrectionis Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cùm feſtam Dominicam cum ramis palmarum celebrare ſancta accepit Eccleſia. Reuertebantur autem, vnuſquiſque habens proprij laboris teſtem agricolam, propriam conſcientiam, cognoſcentem, qualiter operatus eſt, & qualia laborum ſemina ſeminauit. Et nullus vllo modo interrogabat alium, quomodò aut qualiter laboris certamina conſummâſſet.

Pſal. 26.
** ſe annonabat & vitæ neceſſaria ferebat.*
** paruum panem.*
Dominica palmarum

VII. Hic eſt itaque huius monaſterij Canon, & ità perfectè & optimè cuſtodiebatur. Vnuſquiſque enim, vt dictum eſt, per ſolitudinem Deo iungebatur, & in ſemetipſo decertabat, nè hominibus placeret, ſed ſoli Deo. Illa enim, quæ propter homines fiunt, vt hominibus placeant, aguntur: & non ſolùm non proderunt facientibus, ſed multo damno talia agentibus efficiuntur obnoxia. Tunc itaq; Zoſimas conſueta monaſterij lege transmeauit Iordanem, modicum quid pro corporis neceſſitate deportans congruum, & veſtem qua vtebatur: & Canonem quidem celebrabat, ſolitudinem pertranſiens, & tempore eſcæ neceſſitatem faciebat naturæ. Sedebat autem nocte in terra, modicum quieſcens, & ſomnum ad modicum guſtans, vbicunquè eum veſpertinum reperiebat tempus. Diluculo autem properare incipiebat, ſemper inceſſabile eundi habens propoſitum. in deſiderio enim habens, vt dicebat, introire in ſolitudinem, & ſperans inuenire aliquem patrem in ea habitantem, qui eum poſſet aliquid ædificare, ſicut deſiderabat, ſine ceſſatione iter agebat, quaſi ad aliquem iam manifeſtum feſtinans. Viginti autem dierum exigens iter, cùm ſextæ horæ tempus aduenit, ſtetit modicum ab itinere: & conuerſus ad Orientem, agebat ſolitam orationem. Conſueuerat enim in conſtituto diei tempore figere itineris curſum, & ſtans pſallere, & genu flexo orare. Dum autem pſalleret, & in cælum inſpiceret intentis obtutibus, vidit à parte dextra, vbi ſtans ſexta orabat, vmbram quaſi humani corporis apparentem: & priùs quidem turbatus eſt, phantaſiam alicuius ſpiritûs exiſtimans ſe vidiſſe, & contremuit: ſigno autem crucis ſe muniens, & à ſe timorem proiiciens, (Iam enim & orationis eius finis inſtabat) conuertens oculos, vidit aliquem in veritate properantem ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod videbatur, corpore nigerrimo, præ ſolis ardore denigrata, & capillos capitis habens vt lana albos, & ipſos modicos, non ampliùs quàm vſque ad ceruicem deſcendentes.

Vanæ gloriæ pernicies.
Statutum diei tēpus dicit Tertiam, Sextam, Nonam &c.

IIX. Hæc itaque Zoſimas videns, & deſideratæ dulcedinis gauiſus effectu glorioſæ viſionis, cœpit feſtinanter currere in eam partem, quò & illud, quod apparuit, feſtinabat. Gaudebat enim gaudio magno, Non enim viderat in ſpatio dierum illorum ſpeciem hominis, aut animalium vel volucrum beſtiarumque formam. Deſiderabat igitur cognoſcere, quæ vel qualis beſtia eſſet, quæ videbatur, ſperans quoniam alicuius maiorum efficeretur proſpectus. Illa autem vt vidit è contrà Zoſimam venientem, cœpit fugiens currere ad interiorem ſolitudinem. Zoſimas autem ætatis ſenectam obliuiſcens, & laborem non reputans itineris, tetendit rapidiſſimo curſu, deſiderans coniungi fugienti. Hic ergò ſequebatur, illa autem fugiebat. Erat autem curſus Zoſimæ velocior, & paulo efficiebatur propinquior. Vbi autem appropinquauit, vt iam etiam poſſet vox audiri, cœpit, has voces emittens, clamare Zoſimas cum lachrymis: Cur me fugis decrepitum peccatorem, ſerue Dei? Verè ſuſtine me, quicunque es, per Deum te coniuro, pro cuius nomine hanc inhabitas ſolitudinem. Suſtine me infirmum & indignum ſenem. Suſtine me pro ſpe, quam habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem & benedictionem ſeni per Deum, qui neminem aliquandò proiicit. Hæc cum lachrymis Zoſima poſtulante, venerunt currentes in quendam locum, in quo quaſi aridus torrens deſignabatur, in quo fuiſſe torrentem conſiderauit: ſed locum illum talem conuenit habere ſimilitudinem, quomodò & in terra illa apparebat. Vt venerunt itaque in prædictum locum, illud, quod fugiebat, deſcendit, & iterum aſcendit in partem aliam. Zoſimas autem clamans & nuſquàm progredi valens, ſtetit in alia parte loci, qui ſpeciem videbatur habere torrentis, & addit lachrymas lachrymis, & ſuſpiria cumulauit ſuſpiriis, vt multo magis ex propinquo ſtridorem luctûs audiret.

Mariam fugientem Zoſimas inſequitur

IX. Tunc illud corpus, quod fugiebat, vocem talem emiſit: Abba Zoſima, ignoſce mihi propter Dominum, quoniam manifeſtare me tibi conuerſa non poſſum. Mulier enim ſum, & omni corporeo tegmine nuda, vt ipſe vides, & corporis turpitudinem habens intectam. Sed ſi vis peccatrici mulieri orationem verè tribuere, proiice mihi indumentum, quo circundatus es, vt poſſim muliebrem infirmitatem operiens, conuerti ad te, & tuas accipere orationes. Tunc tremor nimiuſque metus & mentis exceſſus accepit Zoſimam, audientem ſcilicet, quia eum ex nomine vocaret Zoſimam. Strennus enim erat vir ille valdè, & diuinitatis dono prudentiſſimus, & cognouit, quia ex nomine non vocâſſet eum, quem nunquàm viderat, de quo nec vnquàm audierat, niſi manifeſtiſſimè prouidentiæ gratia fuiſſet illuſtrata. Fecit autem cum feſtinatione, quod iuſſum eſt ei: & exuens ſe pallio, quo erat indutus, terga versùs proiecit ei. Illa accipiens, inquantùm potuit tegens partem corporis, quam oportet plùs tegere cæteris, præcinxit ſe, & conuerſa ad Zoſimam, ait ei: Quid tibi viſum fuit Abba peccatricem videre mulierculam? Quid quærens à me videre aut diſcere, tantum non recuſaſti tolerare laborem? Ille autem in terram proſtratus, poſcebat benedictionem ſecundùm morem accipere. Proſtrauit autem ſe & ipſa, & vtrique iacebant in terra, alius ab alio poſcens benedictionem: & non erat aliud ab alterutro audire, niſi tantùm, Benedic.

Suo nomine appellat Maria Zoſimam, hactenùs inuiſum.

X. Post multarum autem ſpatium horarum dixit mulier ad Zoſimam: Abba Zoſima, tibi competit benedicere & orare. Tu enim presbyterij honore * ſuffultus es, & plurimis iam annis ſancto aſſiſtis altari, & donis diuinitatis Chriſti ſecreta rimatis. Hæc verò verba Zoſimam in magnum timorem & certamen magis inducebant, & tremens ſenex, ſudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei deficiens viribus & quaſi halitu iam intercluſo: Manifeſta iam quidem es

Diuinitùs docta nouit eum eſſe presbyterum.
** fultus.*

ex ipsa visione, ô spiritualis mater, quoniam tu ad Dominum profecta es, & fortiori parte seculo mortua es. Manifestè autem plus omnibus tributa est tibi gratia, vt me vocares ex nomine, quem nunquàm vidisti. Sed quia gratia non ex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consueuit, ipsa benedic propter Dominum & orationem tuæ perfectionis tribue indigentiæ meæ. Perseuerantiæ autem senis compassa, dixit: Benedictus Deus, qui salutem procurat animarum & Zosima respondente, Amen, surrexerunt vtrique de terra, & ait mulier seni: Homo, quamobrem ad me peccatricem venisti? Tamen quoniam quidem te gratia spiritus sancti direxit, vt aliquod ministerium exhibeas, meę exiguitatis corpori congruum, * dic mihi quomodò hodiè Christianissima tegitur tribus, quomodò Imperatores, quomodò sanctæ Ecclesiæ pascitur grex. Zosimas autem respondit: Mater, tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est: sed suscipe indigni mei consolationem, & propter Deum ora pro omni mundo, & pro me peccatore, vt non huius cursûs & itineris labor sine fructu mihi efficiatur, & tantæ solitudinis via. Et illa respondit ad eum: Te quidem oportet Abba Zosima sacerdotij, vt dixi habentem honorem, pro omnibus & pro me orare, in hoc enim & vocatus es. Sed quia obedientiæ præceptum habemus, quod mihi à te iussum est, bona faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conuersa, & eleuatis in excelsum oculis manibusque extensis, cœpit orare motu tantum labiorum in silentio, ità vt vox penitùs non audiretur, quæ posset intelligi. Vndè & Zosimas nihil potuit ex ipsa oratione agnoscere. Stabat enim, vt dicebat, tremens, terram conspiciens, & nihil vllo modo loquens. Iurabat autem Deum testem verbi proponens, quoniam vt vidit eam perseuerantem in orationis constantia, paululùm eleuatis ab adspectu terræ oculis, vidit eam eleuatam quasi cubitum vnum à terra, & in aëre pendentem orare. Hoc autem vt vidit, nimio pauore correptus, prostrauit se in terram: sudoreque suffusus & nimiùm perturbatus, nihil dicere præsumebat: in se ipso autem dicebat: Domine miserere.

Ex hoc loco colligit Bar. circa annũ 525. côuenisse Mariam Zosimum: quẽ consule an. mem.

Præ feruore spiritûs, corpus quoque sursùm tollitur.

XI. In terra autem prostratus iacens, scandalizabatur in mente, putans nè fortè spiritus esset, qui se fingeret orare. Conuersa autem mulier, erexit monachum, ità dicens: Quid te Abba cogitationes tuæ perturbant scandalizari in me, quasi spiritus sim, & fictam faciam orationem? Certus esto, homo, peccatricem me esse muliérculam, attamen sacro circundatam baptismate: & non sum spiritus, sed fauilla & cinis & totum carò, & nihil spiritualis phantasiæ aliquandò vel ad mentem reducens. Hæc dicens, signo Crucis signat frontem suam, oculosque & labia: simulque & pectori vexillum Crucis infigens, ità dixit: Deus, Abba Zosima, dè aduersario Ecclesiæ & immissionibus eius liberet nos, quoniam multa super nos est inuidia eius. Hæc audiens senex prosternit se, & appræhendit pedes eius, dicens cum lachrymis: Obsecro te per Dominum Iesum Christum, verum Dominum nostrum, qui de virgine nasci dignatus est, pro quo hanc indutà es nuditatem, pro quo has carnes ità expendisti, vt nihil abscondas à seruo tuo, quæ es, & vndè, vel quandò & qua occasione solitudinem hanc inhabitâsti. Sed omnia, quæ circa te sunt, edicito mihi, vt Dei magnalia facias manifesta. Sapientia ènim abscondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtrisque? sicut scriptum est. Dic mihi omnia propter Dominum. nec enim pro gloriatione aut ostentatione aliquid dices, sed vt mihi satisfacias peccatori & indigno. Credo enim Deo, cui viuis, cum quo & conuersaris, quoniam ob huiuscemodi rem directus sum in hanc solitudinem, vt ea, quæ circa te sunt, Deus faciat manifesta. Non enim nostræ virtutis est, iudicijs resistere Dei. Nisi fuisset acceptabile Christo Deo nostro manifestare te & qualiter decertâsti, nec te ipsam permitteret videri ab aliquo, nec me confortaret tantam properare viam, nusquàm valentem progredi, aut de cellula mea procedere.

Multa inuidia diaboli aduersum nos.

Eccl. 20.

XII. HAEC eo dicente, sed & alia plura, eleuans eum mulier, dixit: Verè erubesco, Abba meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum: tamen quia vidisti nudum corpus meum, denudabo tibi & opera meorum actuum, vt cognoscas quātæ turpitudinis & luxuriæ confusione & opprobrio repleta est anima mea. Non enim, vt tu ipse considerâsti, propter aliquam gloriam meam, quæ circa me sunt, volo narrare. Quid enim potero gloriari, quæ diabolo vas fui electionis effecta? Scio autem, quia si cœpero narrare ea, quæ sunt de me, fugies à me, quemadmodùm quis fugit à facie serpentis, auribus non sustinens audire inexpedibilia, quæ sum operata. Dicam tamen nihil negans, & veriùs referam, supplicans tibi priùs, vt non deficias orare pro me, vt misericordiam merear inuenire in die iudicij. Et senex suffusus lachrymis, flebat. Tunc cœpit mulier narrare ea, quæ de se erant, ità dicens:

Exponit Maria Zosimæ anteactam vitã suam.

**pater*

Exaltatio S. Crucis.

XIII. EGO, * frater, patriam Ægyptum habui. Parentibus autem meis viuentibus, duodecimum gerens ætatis annum, affectu illorum spreto, in Alexandriam veni: & quomodò quidem virginitatem meam in primis violauerim, & qualiter indesinenter & insatiabiliter vitio libidinis subiugata iacuerim, erubesco considerare. Hoc enim non breue est dicere: illud verò citiùs dicam, vt possis cognoscere insatiabilem vitij mei ardorem, quem habui in amorem stupri. Decem & septem & eo ampliùs annos (ignosce) publicè populo transegi, in incendio iacens luxuriæ. Non propter alicuius donum virginitatem meam perdidi: neque enim ab aliquibus dare volentibus aliquid accipiebam: quippe libidinis furore succensa, hoc considerabam, vt ampliùs ad me cócurrere gratis facerem, nefarium stupri mei implens desiderium. Neque enim consideres, quia pro diuitijs nihil accipiebam. mendicans nanque viuebam, aut multotiés stuppam filando. Desiderium enim, vt dixi, habebam insatiabile, ità vt indesinenter me in sterquilinio luxuriæ volutarem. Et hoc mihi erat pergratum, & hoc vitam existimabam, si indesinenter naturæ iniuriam peregissem. Hoc modò me vitam ducente, vidi in quodam æstûs tempore multitudinem Libyorum & Ægyptiorum quasi ad mare concurrentem. Reperi itaque aliquem & interrogaui: Quò putas festinant viri isti, qui currunt? Dixit autem mihi: Hierosolymam omnes ascendunt ob sanctæ Crucis exaltationem, quæ post aliquot dies solitò celebratur. Dixi ad eum: Putas suscipient me, abire cum ipsis? Et ille dixit: Si habes naulum, nullus te prohibebit. Dixi ei: Verè frater naulum vel sumptum non habeo. Vadam autem & ascendam in vnam nauim, quam conduxerunt, & licèt noluerint, enutrient me: memetipsam eis tradam. Corporis enim mei potestatem habentes, pro naulo accipiant. Propterea autem cum eis volui ambulare, (Abba meus ignosce) vt multos haberem cooperatores in meæ libidinis passione.

Acta sua patrata in naui recenset.

XIV. DIXI tibi, mi domine senex ignosce mihi: nè compellas me meam dicere confusionem. Contremisco enim, nouit Dominus. Maculant enim & te & ipsum aërem isti sermones mei. Zosimas autem terram lachrymis infundens, dixit ei: Dic propter Dominum, ô mater mea, dic, & nè prætermittas sequentia tam salutiferæ narrationis. Illa autem adiungens priori narrationi, addidit hæc: adolescens ille, audiens sermonum meorum scurrilitatem, ridens discessit. Ego autem fusum, quem manu tenebam, proijciens, (hunc enim, etsi post tempus, conueniebat me tenere) cucurri ad mare, quò illos perspexi currentes, & vidi iuuenes aliquot in litore stantes, numero quasi decem, corpore motuque acerrimos, & ad id, quod mihi erat pergratum, optimos visos. Erant autem & alij, qui iam naues ascenderant. Impudenter autem, vt mihi consuetudo erat, & irreuerenter in medio eorum me dedi, dicens: Accipite & me vobiscum, quò pergitis: non enim ero ingrata vobis. Sed & alios sordidiores proferens sermones, omnes ad ridendum commoui. Illi autem inuerecundum motum meum videntes, accipientes me, in nauiculam duxerunt. Exinde autem nauigationem cœpimus. Quę autem post hæc acta sunt, quomodò tibi enarrare potero, ô homo Dei? Quæ lingua dicere vel auris valet audire ea, quæ in nauigio vel itinere facta sunt? quomodò & nolentes ad peccandum miseros ego compellebam. Non est narrabilis vel inenarrabilis nequissima species, cuius non sim infelicibus magistra sceleris

leris effecta. Ergo nunc satisfactus esto, quia stupesco, quomodò meas mare illud sustinuit iniquitatum luxurias, quomodò terra non aperuit os suum, & in infernum viuentem me demersit, quæ tantas in laqueum induxi animas. Sed, vt arbitror, meam Deus, qui neminem vult perire, sed omnes fieri saluos, requirebat pœnitentiam. Non enim vult mortem peccatoris, sed longanimiter expectat, sustinens conuersionem. Sic itaque cum magna festinatione ascendimus Hierosolymam: & quantos quidem dies ante festiuitatem in ciuitate commorata sum, similibus nequissimis vacaui operibus, magisquè peioribus. Non enim contenta fui iuuenibus, mecum in mari luxuriantibus & in itinere, sed & alios multos peregrinos & ciues in mei sceleris actus congregans, coinquinaui seducens.

1. Tim. 2. Ezech. 18.

XV. QVANDO autem venit sanctæ Exaltationis festiuitas preciosę Crucis, ego quidem, sicut & priùs, præibam, iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad ecclesiam vnanimiter concurrentes. Abij, & ego, currens cum currentibus, & veni cum illis in atrium templi: & cùm venisset hora exaltationis diuinæ Crucis, impingebam & impingebar, repellebarquè quodammodò, festinans ingredi cum populo magno conatu: & quidem vsque ad ianuam templi cum his, qui ingrediebantur, cum magna laboris tribulatione appropinquabam & ego infelix: quandò autem ianuam ingredi debebam, illi quidem omnes sine impedimento ingrediebantur, me autem diuina aliqua virtus prohibebat, non indulgens introitum. Mox igitur repulsa, eiiciebar foràs: & eiecta, inueniebar sola in atrio stans. Considerans autem per muliebrem impotentiam hoc mihi euenire, iterùm aliis me immiscebam, vim mihi quodammodò faciens introëundi, sed enim laborabam in vacuum.

Non admittitur intra templum diuinitùs repulsa.

XVI. VT enim limina vestigio contingebam, omnes interiùs recipiebantur, nullum habentes impedimentum, me autem solam non recipiebat: sed quasi multitudinis militaris manibus modò hinc, modò indè repulsa & eiecta, vt mihi ingredienti aditum clauderet, ità me repentina aliqua prohibebat virtus, & iterùm inueniebar in atrio. Hoc tèr & quatèr passa & facere conans, nihilquè proficiens, desperans de cęterò & ampliùs nusquàm progredi valens, (fuerat quippè corpus meum à vi comprimentium valdè confractum) recedens discessi, & steti in quodam angulo atrij templi, & vix aliquandò, ob quam causam prohiberet videre viuificum lignum, in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem & cordis mei oculos intellectus salutis, recogitabamquè quia squalida actuum meorum scelera mihi introëundi aditum obserabant. Cœpi itaq. flens nimiùm conturbari & pectus tundere, atque suspiria de profundis cordis proferens, & gemens eiulansquè prospexi in loco, in quo stabam, sursùm imaginem sanctę Dei genitricis stantem, & aio, ad eam intentè & indeclinanter attendens: Domina virgo, que Deum verum genuisti secundùm carnem: scio enim scio, quia non est condecens nec opportunum, me sic horridam adorare imaginem tuam vel contemplari oculis, tantis sordibus pollutis, quæ semper esse virgo dinosceris & casta, quæ corpus & animam habes mundam & immaculatam: iustum autem est, me luxuriosam à tua purissima castitatis munditia abominari & proiici. Tamen quoniam, vt audiui, ob hoc effectus est Deus homo, quem ipsa digna genuisti, vt peccatores vocaret ad pœnitentiam: adiuua me solitariam & nullum habentem adiutorium. Præcipe, & mihi licentiam tribue ingrediendi in ecclesiæ patefactum aditum. Non efficiar aliena à visione preciosissimi ligni, in quo adfixus Deus homo, quem concipiens ipsa virgo genuisti, proprium sanguinem dedit pro mea liberatione. Iube, ô Domina, & mihi indignæ ob diuinæ Crucis exaltationem ianuam patefieri, & te ex te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia nunquàm vltrà meam carnem coinquinabo per horrida commixtionum ludibria: sed mox vt filij tui, Virgo, me lignum adorare concesseris, renunciabo seculo & omnibus, quæ sunt seculi, & vadam vbi præceperis ac demonstraueris salutis viam, quia tu pro me fidem dixisti.

Implorat suffragia beatissimę virginis Mariæ.

Proponit corrigere vitam.

XVII. HÆC dum dicerem, satisfeci menti meæ, quòd sancta Dei genitrix posset pro me hæc omnia obtinere. Derelinquens itaque locum, in quo orabam, miscui me inter hos, qui templum ingrediebantur, nullusquè repertus est, qui me foràs repelleret, sed magis vt vnda maris, ità me turba intrò impellebat appropinquare sancto loco, quem priùs nec pedibus calcare poteram. Tunc ex nimio gaudio appræhendit me pauor, dum me viderem locis adstare sanctis, vbi priùs iniquitas mea me ingredi prohibebat. Nam absquè vllo labore adoraui lignum sanctæ Crucis, & sensi ibi odorem suauitatis, & merui videre omnia Dei mysteria. Et egrediens ad illam, quæ me fide duxerat, adiungensquè me in illum locum, in quo promissiones fidei dictionis sanctæ Dei genitrici feceram, flectens genua, his cœpi loqui sermonibus: Tu mihi Domina misertra es, measquè preces non repulisti: per te merui gloriam Dei quam peccatores percipere non possunt. Per te glorificabo Deum, peccatorum recipientem pœnitentiam. Quid ampliùs quæram, quàm quòd merui videre diuina mysteria? Appropinquauit ô Domina tempus, in quo mea debeat impleri promissio. Nunc vbi tibi placuerit, dirige me, & demonstra mihi pœnitentiæ & salutis viam. Dum hæc dicerem, audita est vox dicentis: Si Iordanem transieris, illic bonam inuenies requiem. Ergò dum talem audiuissem vocem, credens eam propter me fuisse dictam, cum lachrymis meas leuaui manus, & ità dixi Dei genitrici: Domina mea, Domina né derelinquas neq; deseras me: sed iugiter custodias, vbi tu me vis ire. Et hæc dicens, egressa sum atrium templi: & videns me quidam pius vir, obtulit mihi pro eleemosyna nummos tres, dicens: Suscipe mater. Ex quibus minutos tres comparaui panes, quos mecum pro benedictione tuli in via. Interrogauiquè virum illum à quo panes emeram, vbì vel quæ esset via, volentibus ad Iordanem ambulare flumen: qui ostendit mihi portam ciuitatis, per quam iter ad Iordanem facerem.

Obserua, quid prosit Sanctorum inuocatio.

Gratias agit matri Dei.

XIIX. EXINDE egrediens, initium viæ cum lachrymis faciebam. Erat autem quasi tertia hora, quandò lignum adoraui, & ante solis occasum attigi oratorium sancti Iohannis Baptistæ, super ripam Iordanis positum. Mox faciem & pedes ex ipsius aqua fluminis laui, & sacrosancta mysteria merui in eodem sancti Iohannis Baptistæ percipere monasterio. Ibiquè vnius panis dimidium edens, bibensquè aquam Iordanis, in terra me collocaui. Alio verò die ascendens nauiculam, transfretaui Iordanem, enixius deprecans sanctam & immaculatam Virginem, vt ipsa mihi viam ostenderet salutis, sicut ei placeret. Perueniquè in eremum, & ex illo tempore vsque nunc semper elongaui fugiendo, habitans in deserto, & expectans Deum meum, qui saluos facit conuertētes ad se. Zosimas autem ait ad eam: Quot anni sunt, domina mea, ex quo hanc habitas eremum? Responditque ad eum mulier: Quadraginta & septem anni sunt, vt existimo, ex quo de sancta egressa sum ciuitate. Dicit ei Zosimas: Quem inueneras aut inuenis cibum, ex quo hoc habitas desertum? Mulier respondit. Duos quidem & dimidium ferebam panem, quandò Iordanem transieram, qui per tempora quasi lapides duri facti fuerant. Ex his modicum comedendo, aliquantos transegi annos. Dicit ei Zosimas: Et absque labore tot annos patiens euasisti, vel subita conuersationis mutatio non tibi incussit labores? Respondit illa: Rem nunc me interrogàsti, Abba Zosima, multum mihi habentem timorem. Nam si voluero nunc recordari pericula, quæ sustinui, atque insidias cogitationum, timeo nè mihi rursùm renouentur. Zosimas dixit: Nihil derelinquas domina mea, quod non mihi patefacias. Semèl tibi suppliciter supplicaui, vt omnia minutatìm dicas.

Percipit Eucharistiam.

Psal. 54.

47. annis degit in solitudine.

Mira victus parsimonia.

XIX. TVM illa respondit: Crede mihi, Zosima, quòd decem & septem annos in hoc deserto feris & indomitis cogitationum bestiis transegi, carnalibus reluctans cogitationibus. Dum recordabar affluentiam præteritorum ciborum, desiderabam carnes vel pisces, quos in Ægypto anteà comederam. Delectabar vini potu insatiabiliter. multo enim vino vtebar, dum fuissem in seculo. Delectabant me nefanda cantica dæmonum, quæ antea didiceram. Sed mox

Grauissimæ tentationum infestationes.

 lachry-

Egregiè illis restitit. lachrymas fundebam,& manibus pectus vulnerabam. Reducebam ad memoriam, illam quam mihi fideiussorem feceram, dum in hanc ingrederer eremum:& quasi Dei genitricis adstarem imagini, itá eam lamentabiliter rogabam, vt amoueret pessimas ac sordidissimas mentis meæ cogitationes. Et dum plurimas funderem lachrymas, vndiquè mihi refulgens videbam lumen, atque claritate corusca circundabar. Rursùs autem insidiabantur mihi fornicationum mearum cogitationes, quæ quasi ignis vehemens deuastabant viscera cordis mei, impellentes me ad perniciosa desideria. Dum verò talia tentationum certamina indesinenter mihi insisterent, ad consueta orationum recurrebam arma, in terram me proiiciens, eamque lachrymis inundans, meam, mihi vt succurreret, orabam fideiussorem, nè postmodùm, vt præuaticatrix, damnationis extremæ luerem pœnas. Non autem eleuabam à terra faciem, nisi totius diei noctisquè consummatum fuisset spatium, & dulcissimi illius splendoris fuissem lumine circundata, qui totam illam tentationum cogitationem fugaret. Sicque sanctæ fideiussoris meæ protecta solatio, transegi decem & septem annorum spatia, innumera euadens pericula. Et ex illo tempore vsque hactenùs, auxiliatrix mea præstò mihi inuenitur vbique, & vndiquè vigilans custodit me. Dixit ad eam Zosimas: Nunquid eguisti vlteriùs victu ac vestimento? Respondit: illis, vt dixi, expensis panibus per decem & septem annos, comedebam herbas, quæ in deserto inueniebantur. Vestimenta autem mea, cum quibus Iordanem transgressa sum, dirupta atque putrefacta sunt. Valdè autem à pruinis hyemalibus & æstiuis ardoribus tribulata sum. Ab illo verò tempore vsque nunc, diuina misericordia eripuit corpus & animam meam à cunctis periculis: si què mihi recordanti, quanta mala, quantaquè pericula per diuinam euaserim gratiam, magna lætitia, & spes crescit salutis. Cibus potusquè ac vestimentum mihi est verbum Domini: quoniam nõ in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Nam dicit scriptura: Non habentes vestimenta, induuntur petra, qui se vestimento expoliauerint iniquitatis.

(Margin: Mirabilis Deus in sanctis suis. — Deut. 8. — Iob. 24. iuxta 70. interpretes)

XX. Hæc audiẽs Zosimas, quod ex testimoniis diuinarum scripturarum loqueretur, ait ad eã: Psalmos, ô domina mea, vel alios scripturæ libros legebas? Ait ad eum: Crede mihi, homo Dei, quia non vidi alium hominem ex eo, quandò transfretaui Iordanem, nisi tantùm nunc tuam præsentiam: sed neque bestiam aliam vel aliud animal. Literas verò nunquàm didici, neque aliquem legentem aut psallentem audiui: sed verbum Dei semper viuens, omnem hominem docet scientiam. Ecce explanaui tibi mea opera pater: sed sicut ante rogaui, & nunc rogo te atque coniuro per Deum verbum incarnatum, incessabiliter dignare orare pro me peccatrice apud Dominum. Dum hæc diceret mulier, compleuit vniuersos sermones suos. Flectens verò senex in terra genua, vocem cum lachrymis eleuauit, dicens: Benedictus Deus, qui facit magna, mirabilia, gloriosa atque terribilia, quorum non est numerus. Benedictus es Domine Deus omnipotens, qui mihi peccatori reuelâsti omnia bona, quæ donare dignatus es timentibus te, nec vnquàm derelinquis quærentes te. Illa vero eleuans senem de terra, dicebat: Hæc omnia quæ audistiá me, ô homo Dei, per Saluatorẽ te coniuro Christum Dominum nostrum, nulli sea loquaris, quousquè me Deus de terra assumi iusserit. Nunc igitur vade cum pace, & iterum venturo anno videbis me, & videberis à me, Dei tecum gratia comitante. Rogo autem te per Deum, vt in sanctis ieiuniis futuro anno minimè transeas Iordanem iuxta consuetudinem monasterij. Audiens autem Zosimas, quod & solennem regulam monasterij ei nunciaret, admirabatur, nihil aliud dicens, nisi, Gloria tibi Deus, qui præstas diligentibus te. Illa autem ait ad eum: Habita, vt dixi, in monasterio, & non egrediaris iuxta regulam: quia nec permittetur tibi. Et vespere sanctæ Cœnæ Dominicæ sume sacrosanctum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in vas mundissimum, adferensquè mihi, expecta me in illa parte Iordanis iuxta seculum, vt eò veniens, suscipiam viuificationis ac redemptionis mysteria: quia à die illa, qua in oratorio sancti Iohannis, priusquàm transîssem Iordanem, communicaui, vsque nunc minimè sacri corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi percepi mysteria. Sed me peccatricem deprecantem te, ô pater, nè despicias, mihiquè sacrosancta mysteria afferas ea hora, qua Dominus suos discipulos illius sacratissimæ Cœnæ participes fecit. Iohanni autem Abbati monasterij, in quo habitas, edicito: Attende tibi ipsi & gregi tuo. Aliqua enim fiunt ibi meritò emendanda. Sed nolo te hæc ei nunc dicere, sed quando præceperit tibi Deus. Hæc dicens & orationem à sene postulans, ad interiorem solitudinem velocius festinauit.

(Margin: Iob. 9. — Nouit monasterij secreta.)

XXI. ZOSIMAS autem prosternens se, osculabatur solum, vbi eius vestigia steterunt, dans gloriam Deo: immensasquè gratias agens, reuersus est, laudans & benedicens Dominum nostrum Iesum Christum. Iterum autem remeans eodem solitudinis itinere, quo venerat, ingressus est monasterium eo tempore, quo consueuerant ij, qui in eo morabantur. Et totum quidem annum illum tacuit, minimè audens quippiam dicere ex hi, quæ viderat: in seipso autem deprecabatur Dominum, vt iterum ei ostenderet desiderabilem vultum. Suspirabat autem, annui cursùs considerans tarditatem. Quandò autem aduenit sacra ieiuniorum prima Dominica, mox post solitam orationem alij quidem psallentes exiêrunt: ipse autem modica febris infirmitate detentus, mansit intùs in monasterio. Recordatus est autem à sancta illa sibi prædictum, quia neque volens egredi valebis. Aliquantis autem elapsis diebus, ab infirmitate subleuatus, in monasterio conuersabatur. Quando autem monachi sunt reuersi & coniuncti. vespere sacratæ Dominicæ cœnæ fecit quod ei iussum est mittens in modicum calicem intemerati corporis & preciosi sanguinis Domini nostri Iesu Christi portionem. Posuit quoquè in canistro caricas paucas & palmarum fructus, id est, dactylos & parùm lenticulæ aquis infusæ & veniens tardè hora iam vespertina, ad labium Iordanis sedebat, aduentum sanctæ præstolans. Beatissima autem illa tardante muliere, Zosimas non dormitauit, sed solicitè attendebat solitudinem, sustinens quod videre desiderabat. Dicebat autem senex in semetipso: Nunquid veniens non me inuenit, & reuersa est? Hæc dicens, lachrymis perfusus fleuit & eleuans in cælum oculos, suppliciter Deum deprecabatur, dicens: Non me alienes Domine iterùm videre, quàm mihi videre tribuisti. Non vadam vacuus peccata mea portans in increpatione.

(Margin: Zosimas redit ad monasterium.)

XXII. Hæc orante eo cum lachrymis, alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque, & si venerit, faciet? Quomodò transibit Iordanem? Quia nauicula non est, quo pacto ad me indignum perueniet? Heu me infelicem. Heu quis me tam iustæ speciei alienauit. Hæc sene cogitante, eccè sancta illa aduenit, & in parte alia fluminis stetit, vnde veneat. Zosimas autem videns eam, surrexit gaudens & exultans nimis, & glorificans Deum. Lucta autem certaminis in eius fluctuabat cogitationis intentione, quod non posset illa transire Iordanis fluenta. Et respiciens senex, vidit eam vexillo Crucis aquas Iordanis signantem. Totius tunc noctis tenebras splendor illuminabat lunæ, quia tempus recursùs illius erat. Statim autem vt signum Crucis impressit, ascendit super aquas: & ambulans super liquidum æquoris fluctum, veniebat quasi per solidum iter. Zosima autem stupente, & genu flectere nitente, illa super aquas clamans, prohibuit, dicens: Quid facis Abba, qui & sacerdos Dei es, & diuina portas mysteria? Qui statim obediuit, dicenti. Illa autem descendens de aquis, dixit seni: Benedic pater, benedic. Ille autem cum magna festinatione respondit (Stupor enim nimius inuaserat eum in tam glorioso miraculo) & dixit: Verè non mentitur Deus, qui pollicitus est sibi similes esse eos qui semetipsos purificant. Gloria tibi Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per ancillam tuam hanc, quantùm mea consideratione inferior sum vera perfectione. Hæc eo dicente, postulauit mulier sanctum dicere symbolum, & sic Dominicam inchoare orationem. Expleto, Pater noster qui es in cœlis, sicut mos est, pacis osculum obtulit seniori: & sic viuifica mysteriorum suscipiens dona, in cælum extensis manibus ingemiscens cum lachrymis, itá clamauit:

(Margin: Iterùm videt Mariã ad Iordanẽ venientem. — Nota mirabilem energiam signi sanctæ Crucis. — Sub obitũ sumit sacrosanctã Eucharistiam.)

Nunc

Nunc dimittis Domine ancillam tuam secundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. & seniori dixit: Ignosce Abba, & aliud meæ petitionis imple mandatum. Vade nunc ad monasterium cum pace Dei: recursu autem aduenientis anni iterum veni in illum torrentem, in quo tecum sum priùs locuta. Prorsùs non omittas, sed propter Dominum veni: & videbis me iterùm, qualiter Deus voluerit. Ille autem respondit ad eam: Vtinàm esset possibile nunc tua sequi vestigia, & tui preciosissimi vultûs visione frui. Oro mater, vt vnam senis petitiunculam facias, & modicum cibi ex eo, quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc dicens, ostendit ei quod secum detulerat canistrum. Illa autem extremis digitis lenticulam contigit, & tria tollens grana proprio intulit ori, sufficere dicens gratiam spiritûs, vt custodiret animam immaculatam. Tunc dicit seni: Ora pro me Dominum, & meæ memor esto semper infelicitatis. Ille pedes eius contigens, cum lachrymis deprecabatur, vt oraret pro Ecclesia & pro Imperio & pro se, & dimisit eam abire flens & eiulans. Non enim audebat eam multum detinere, quæ nec, si vellet, poterat detineri.

XXIII. ILLA autẽ Crucis iterùm impressione Iordanem signans, ascendit ambulans super liquidum Iordanis elementum, & transiuit sicut antè veniens fecerat. Senex autem reuersus est, gaudio & timore nimio repletus. Semetipsum autem repræhendebat, pœnitens quia nomen sanctę vt cognosceret, non inquisiuit: sperabat tamen venturo hoc se anno consecuturum. *Crucis edito signo, ambulat super aquas.*

XXIV. TRANSACTO autem eiusdẽ anni cursu, venit iterùm in vastam solitudinem, expletis omnibus secundum consuetudinem, festinans ad gloriosam visionem intuendam. Perambulans autem solitudinis iter, & inueniens aliqua cupitum locum indicantia signa, dextra læuaque adspiciens, intuitumque oculorum deducens, lustrabat vbiquè sicut scientissimus venator, sicubi suauissimam repertam compræhenderet feram. Vt autem nihil vllo modo vidit quoquàm se mouens, cœpit seipsum lugens infundere lachrymis. Tunc eleuans oculos, orans dicebat: Ostende mihi Domine absconditum thesaurum, quem mihi peccatori manifestare indignatus es. Ostende mihi, obsecro Domine, in corpore angelum, cui totus comparari indignus est mundus.

XXV. HÆC orando, peruenit ad locum, qui in torrentis similitudine fuerat designatus, & in extrema eius parte stans vidit in parte superiori splendentem solem: & adspiciens, vidit sanctæ mortuum iacens corpus, & manus sic, vt oporteret, compositas, & corpus ad Orientem respiciens. Currens autem lachrymis lauit beatissimæ pedes. non enim aliud corporis eius membrum audebat contingere. Lachrymans autem aliquandiù, & psalmos dicens tempori & rei congruentes, fecit sepulturæ orationem, & dicebat sibipsi: Forsitan non complacet sanctæ hæc fieri. Hæc eo cogitante, designata scriptura erat in terra, vbi hæc legebantur: Sepeli Abba Zosima miseræ Mariæ corpusculum. Redde terræ, quod suum est & pulueri adijce puluerem. Ora tamen Dominum pro me, transeunte mensis * Parmathi secundum Ægyptios, quod est secundum Romanos Aprilis die nona, id est, V. Idus Aprilis nocte salutiferæ passionis, post diuinæ & sacræ Cœnæ communionem. *Zosimas inuenit eius corpus exanime.* ** Parmenôi vel parmo- thi.*

XXVI. HAS senex cum legisset literas, cogitabat quidem priùs, quisnam esset, qui scripsit. Illa enim, vt ipsa dixerat, literas ignorabat. In hoc tamen valdè exultans gaudebat, quia eius sanctum didicit nomen. Cognouit verò, quia mox vt diuina in Iordane mysteria participauit, eadem hora in locum illum venit, vbi mox de hoc mundo transiuit, & idem iter, quod Zosimas per dies viginti ambulans vix consummauit laborans, vnius horæ cursu Maria confecit, & statim migrauit ad Dominum. Glorificans autem Zosimas Dominum, & lachrymis corpus eius infundens: Tempus est inquit, miser Zosima: quod iussum est, perfice. Sed quid faciam infelix, quia vndè fodere valeam, non habeo? Deest sarculum, non est rastrum, nihilque ex omnibus est præ manibus. Hæc illo in corde suo secretè dicente, vidit lignum permodicum iacens: quod assumens, cœpit fodere. Valdè autem dura erat terra & valdè fortissima, & nequaquam valebat senex fodere: quia & ieiunio confectus, & longa itineris fatigatione nimis erat exhaustus. Laborabat enim, & suspirijs nimijs vrgebatur, & sudoribus madefactus, ingemuit grauiter ex ipso fundo cordis sui. Et respiciens, vidit ingentis formæ leonem iuxtà corpus sanctæ stantem, & eius plantas lambentem. Videns autem, contremuit pręe pauore grandissimæ feræ illius, præcipuè quia audierat sanctam fœminam illam dicentem, quòd nunquàm aliquam vidisset feram. Signo autem se Crucis confirmauit vndiquè, credens quia illæsum eum custodire valet virtus iacentis. Leo autem cœpit annuere seni, blandis eum motibus salutans. Zosimas autem dixit leoni: Quoniam à Deo missus venisti maxime ferarum, vt huius Dei famulæ corpus terræ commendetur, exple opus officij, iussusque eius corpusculum sepeli. Ego enim senectute confectus non valeo fodere, sed nec congruum quid habeo ad hoc opus exercendum: rursùs autem tanti itineris spatia emetiri non valeo, vt aliquid adferam. Tu diuino iussu hoc opus cum vngulis facito, vt commendemus terræ hoc sanctum corpusculum. *Signo Crucis vndique se munit Zosimas.*

XXVII. CONTINVO autẽ, iuxta senis sermonem, leo cum brachijs & vngulis fecit foueam, quanta ad sepeliendum sanctæ corpusculum sufficere posset. Senex verò lachrymis pedes sanctæ abluens, & multipliciter effusa prece exorans eam, vt nunc pro omnibus amplius oret, operuit terra corpusculum nudum adstante leone, sicut eam prius reperierat, & nihil aliud habens, nisi illud scissum vestimentum, quod ei iam antè proiecerat Zosimas, ex quo Maria quædam sui corporis membra texerat. Deindè recedunt pariter: & leo quidem in interiora solitudinis quasi ouis mansueta abscessit: Zosimas autem reuersus est, benedicens & glorificans Deum, & hymnum laudis decantans Domino nostro. veniens autem in cœnobium, omnia fratribus ab initio retulit, nihilque abscondit ex ijs omnibus, quæ vidit & audiuit, vt omnes audientes magnalia Dei, nimio stupore admirarentur, & cum timore & amore magnaque fidè celebrarent beatissimæ Mariæ huius transitûs diem. Iohannes autem Abbas inuenit quosdam corripiendos & emendandos, iuxta sanctæ illius sermonem, & hos miserante Deo conuertit. Zosimas autem in eodem degens monasterio, impleuit annos centum, & tunc migrauit ad Dominum in pace, gratia Domini nostri Iesu Christi, cum quo Patri gloria & honor & imperium vnà cum sancto & viuificatore & adorando Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. *Leo suis vnguibus parat sepulcrum.* *Zosimas cẽtenarius moritur.*

Acta hæc ab vniuersa Ecclesia Catholica recepta & approbata esse, fidem faciunt Græcorum Menologia, & Latinorum Martyrologia, item Nicænum concilium secundum Act. 4. Damascenus de Imag. orat. 3. & alij tam Græci quam Latini scriptores vt testatur Bar. an. 525. & in notis Martyrolog. Rom. 2. Aprilis. vitam S. Mariæ Ægyptiacæ etiam compendiose describit Niceph. l. 17. c. 5.

VITA S. NICETII LVGDVNENSIS EPISCOPI, AVTHORE GREGORIO TVRONENSI, CAP. VIII. in Vitis Patrum. An. 560

P R[illegible]ENTIÆ diuinæ bonum, quòd plerumquè regno suo prouideat quos adsciscat, ipsa sæpius sacræ lectionis testantur oracula, sicut ad Ieremiam eximium vatem cælestis oris mystica deferuntur eloquia, dicentis: Priusquam te formarẽ in vtero, noui te: & antè, quã exires de vulua, sanctificaui te. Et ipse Dñs vtriusq; conditor Testamenti, illis, quos largitio hilaris agnino decoratos vellere suis locat à dextris, quid ait? Venite benedi- *2. Aprilis* *Ierem. 1.* *Matth. 25.*

Rom. 8. Gen. 17. Luc. 1.

benedicti patris mei, percipite præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Sed & illud vas electionis beatus Apostolus: Quos, inquit, præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Nam & de Isaac Iohanneque, qualiter nascerentur vel quid agerent, & nomen & opus prædixit & meritum. Sic & nunc de B. Nicetio ipsa illa prisca miseratio pietatis, quæ immerita ditat, non nata sanctificat, & omnia priùs, quàm gignantur, & disponit & ordinat, qualiter sacerdotalis gratiæ infulis floreat in terris, priùs genitrici voluit reuelare. De cuius vita retinetur quidem exindè libellus nobiscum, nescio à quo compositus: qui multas quidem virtutes eius pandit, non tamen vel exordium natiuitatis conuersionisque eius, vel seriem virtutum declarat ad liquidum. Et licèt nec nos omnes eius virtutes inuestigauerimus, quas per eum Dominus vel occultè operari est dignatus, vel publicè: tamen quæ ad priorem authoré non peruenerunt, etsi rusticiori stylo, pandere procurauimus.

Parentes S. Nicetij. Gen. 21.

IGITVR Florétinus quidam ex senatoribus, accepta Arthemia coniuge, cùm duos iam haberet liberos, ad episcopatum Ianubensis vrbis expetebatur, & re iam obtenta, cum principe domum reuertitur, coniugique, quę egerat, nunciauit. Quod illa audiens respondit viro: Desine, quæso, dulcissime coniunx ab hac causa, & nè quæsieris episcopatum vrbis: quia ego ex conceptu à te sumpto episcopum gero in vtero. Requieuit vir sapiens, audita vxore, rememorans illud, quod diuina quondàm vox principio fidei nostræ Abrahæ præcepto beato præceperat: Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius. Deniquè impletis pariendi diebus, mulier enixa est puerum: quem quasi victorem futurum mundi, Nicetium in baptismo vocauit, eundemque summa nutritum diligentia, literis Ecclesiasticis mandauit instituì. Defuncto autem patre, hic cum genitrice iam clericus in domo paterna residens, cum reliquis famulis manu propria laborabat, intelligens commotiones corporeas non aliter nisi laboribus & ærumnis opprimi posse. Quodam verò tempore cùm adhuc in domo ipsa degeret, orta est ei pustula mala in facie. Quod virus inualescens ac excoquens, fecit puerum desperatum. Sed mater eius iugiter, inter sanctorum nomina, beati Martini nomen pro eius salute peculiariùs inuocabat. Cumque per biduum puer iacuisset in lectulo clausis oculis, & nullum verbum consolationis matri lamentanti proferret, sed potiùs ipsa genitrix inter spem metumque titubans, iuxta ritum exequiarum necessaria funeris præpararet, secunda die ad vesperum aperiens oculos, ait: Quo iuit mater mea? Quæ statìm adueniens, ait: Ecce adsum, quid vis fili? Et ille, Nè timeas, inquit, mater: beatus enim Martinus super me Crucem Christi faciens, surgere me iussit incolumem. Hæc effatus, statim surrexit à lectulo, geminauitque virtus diuina miraculi huius gratiam, & vt Martini panderetur meritum, & vt hic, quia futurus erat Pontifex, à contagio saluaretur. Testis enim fuit huius causæ visa cicatrix eius in facie. II.

Mater eius S. Martinū inuocat, & curatur. Efficacia signi S. Crucis.

Ephes. 4. Castitatis studium ingens.

ÆTATE quoque iam tricenaria presbyterij honore præditus, nequaquàm se à labore operis, quod priùs gessit, abstinebat, sed semper manibus proprijs operabatur cum famulis, vt Apostoli compleret præcepta, dicentis: Laborate manibus, vt habeatis vndè tribuere possitis necessitatem patientibus. Illud omninò studebat, vt omnes pueros, qui in domo eius nascebantur, vt primum vagitum infantiæ relinquentes loqui cœpissent, statim literis doceret, ac psalmis imbueret, scilicet vt primo ingressu tale iungeretur psallentium, vt tam antiphonis, quàm meditationibus diuersis, prout deuotio flagitabat animi, Deo seruire possent. Castitatem autem non modò hic diligenter erat custodiés, verumetiam custodiendi gratiam alijs iugiter prædicabat, & à polluto tactu & verbis obscœnis, vt desisterent, edocebat. Nam recolo in adolescentia mea cùm primùm literarum elementa cœpissem agnoscere, & essem quasi octaui anni æuo, illeque indignum me lectulo locari iuberet, ac paterna dilectionis dulcedine vlna susciperet, oram indumenti sui articulis arripiens, ità se colobio concludebat, vt nunquàm artus meos beata eius membra contigerint. Intuemini, quæso, & aduertite cautelam viri Dei, qui si sic ab infantuli artubus, in quo nulli adhuc esse poterant stimuli concupiscentiæ, nulla incitamenta luxuriæ, nè ab eis tangeretur, abstinuit: qualiter de loco, vbi suspicio luxuriæ esse potuit, ille refugit. Erat enim, vt diximus, castus corpore, mundus corde, non in scurrilitate verba proferens, sed semper quæ Dei sunt loquens. Et cum omnes homines in illo cœlestis charitatis vinculo diligeret, matri propriæ ità erat subditus, vt ei quasi vnus ex famulis obediret. III.

S. Nicetius creatur Lugdunēsis episcopus.

*conspectu f. *non erunt.

DENIQVE ægrotante grauiter Lugdunensi Antistite in vrbe Parisiaca, cum à Childeberto seniore magno amore diligeretur, voluit Rex vsque ad eius lectulum proficisci ac visitare infirmum. Cui venienti ait Episcopus: Optimè nôsti, o piissime, quòd tibi in omnibus necessitatibus tuis fideliter seruierim, ac quæcunque iniunxisti, deuotè impleuerim. Nunc precor, vt quia tempus resolutionis meæ adest, non dimittas me ab hoc mundo cum dolore discedere, sed vnam petitionem, quam supplico, libenter indulgeas. Et ille, Pete, inquit, nam quod volueris obtinebis. Rogo, ait, vt Nicetius Presbyter nepos meus, Ecclesię Lugdunēsi substituatur episcopus. Est enim, vt mei testimonij verba proferūt, amator castimoniæ, dilectorque Ecclesiarum, & in eleemosynis valde deuotus, & quæcunque seruos Dei decent, & operibus gerit, & moribus. Respōdit Rex: Fiat voluntas Dei. Et sic pleno Regis & populi suffragio, episcopus Lugdunensis ordinatus fuit, præcipuus concordiæ ac pacis amator. Qui si læsus fuisset ab aliquo, statim aut remittebat per se, aut per alium insinuabat veniam deprecari. Nam vidi ego quodam tempore Basilium Presbyterum missum ab eo ad Armentarium comitem, qui Lugdunensem vrbem his diebus potestate iudiciaria gubernabat, dixitque ad eum: Pontifex noster causæ huic, quæ denuò mouetur, dato iudicio terminum fecit: ideoque commonet, nè eam iterare præsumas. Qui furore succensus, respondit Presbytero: Vade, & dic ei: Quia multæ sunt causæ in meo * arbitrio positæ, quæ alterius iudicio finiendæ * erunt. Regressus Presbyter, quæ audiuit, simpliciter exposuit. Sanctus verò Nicetius commotus contra eum, ait: Verè, inquam, quia eulogias de manu mea non accipies, pro eo, quòd verba, quæ furor exegit, meis auribus intulisti. Erat autem conuiuio recumbens, ad cuius & ego læuam, cùm adhuc diaconatus fungerer officio propinquus accubueram. Dixitque mihi secretiùs: Loquere Presbyteris, vt deprecentur pro eo. Cumque locutus fuissem, non intelligentes voluntatem sancti, silebant. Quod ille cernens: Tu, inquit, surge, & deprecare pro eo. At ego cum trepidatione consurgens, osculatus sum sancta eius genua, orans eum pro Presbytero. Qui indulgens, atque eulogias porrigens, ait: Rogo, dilectissimi fratres, vt verba inutilia, quæ ignauè mussitantur, aures meas non verberent: quia non est dignum, vt homines rationabiles irrationabilium hominum procacia verba suscipiant. Hoc tantùm vos studere oportet, vt illi, qui contra Ecclesiæ vtilitatem quædam machinari cupiunt, vestris propositionibus confundantur. Irrationabilia enim, non solùm non admirari, sed nec audire desidero. O beatum virum, qui omni intentione vitare cupiebat scandalum. Audiant autem hæc illi, qui si offensi fuerint, ignoscere nolunt: sed totam pro sua vltione conuocantes vrbem, etiam testes adhibere non metuunt, qui vocibus nefariis dicant: Hæc & hæc audiuimus de te hunc loquentem. Et ità fit, vt pauperes Christi talibus accusationibus, misericordia postposita, opprimantur. IV.

QVODAM autem manè cùm surrexisset ad matutinas sanctus Nicetius, expectatis duabus antiphonis ingressus est sacrarium. Vbi dum resideret, Diaconus responsorium psalmum canere cœpit, & ille commotus, ait: Sileat, sileat, nec præsumat canere iustitiæ inimicus. Et dicto citiùs oppilato ore siluit: quem iussit vocari ad se sanctus, & ait: Nonne præceperam tibi, nè ingredereris Ecclesiam Dei? Et cur ausu temerario ingredi præsumpsisti? Aut cur vocem in canticis Dominicis es ausus emittere? Stupentibus autem omnibus, qui aderant, & nihil mali de Diacono nouerant, exclamauit dæmonium, & se torqueri à sancto immensis cruciatibus confitetur. Ipse enim præsumpserat, in Ec- V.

clesia canere, cuius vocem, ignorantibus populis, sanctus agnouit, & ipsum verbis acerrimis execratus est. Tunc impositis sanctus Diacono manibus, eiecto dæmone, personam restituit integræ menti.

Diaconũ dæmon a- cum liberat.

VI. His, & aliis signis declaratus in populis, vicesimo secundo Episcopatûs sui anno, ætate sexagenaria, migrauit ad Christum. Qui dum ferretur ad sepeliendum, cæcus quidam se sub feretrum flagitauit adduci: statimq; eo ingresso, vultus diù lumine viduatus, reseratis oculis adornatur: nec distulit diuina pietas beatos artus glorificare signis, cuius beatam animam cum choris angelicis suscipiebat in astris. Post dies autem, quos lex Romana sanciuit, vt defuncti cuiuspiam voluntas publicè legatur, huius antistitis testamentum in foro delatum, turbis circunstantibus à Iudice reseratum recitatumquè est. Presbyter verò basilicę tumẽs felle, quòd nihil loco, in quo sepultus fuerat, reliquisset, ait: Aiebant semper plerique, stolidum fuisse Nicetium: nunc ad liquidum verum esse paret, cùm nihil basilicæ, in qua tumulatus est, delegauit. Sequenti autem nocte sanctus apparuit Presbytero cum duobus episcopis, id est, Iusto atque Eucherio, in veste fulgenti, dicens ad eos: Hic presbyter sanctissimi fratres, blasphemiis me obruit, quia nihil facultatis scripserim templo huic, quo requiesco, & nescit, quia quicquid preciosius habui, ibidèm reliqui, id est, glebam corporis mei. At illi dixerunt: Iniustè facit, detrahens seruo Dei. Conuersusq; sanctus ad Presbyterum, pugnis palmisquè guttur eius illisit, dicens: Peccator conterende, desine stultè loqui. Expergefactus autem Presbyter, tumefactis faucibus, ità doloribus coarctatur, vt ipsas quoq; saliuas oris vix cum labore posset maximo deglutire. Vndè factum est, vt per dies quadraginta lectulo decubans, grauiter cruciaretur. Sed inuocato confessoris nomine, sanitati redditus, nunquàm ausus est ea verba, quæ priùs præsumpserat, garrulare.

Migrat è vita.

Nota pœnam presbyteri, sanctum virũ blasphemantis.

VII. Priscvm autem Episcopum, huic sancto semper fuisse aduersum, nôrunt omnes. Hic Diacono cuidam huius casulam tribuit. Erat autem grauis, eò quòd & ipse vir Dei robusto fuisset corpore. Capsa autem huius indumenti ità dilatata erat atque consuta, vt illa, quæ per paschalia festa sacerdotum humeris imponuntur. Ibatquè Diaconus cum hoc vestimento discurrens, ac paruipendens de cuius vsibus remansisset, hoc habens in lectulo, hoc vtens in foro, de cuius fimbriis, si credulitas certa fuisset, reddi potuit salus infirmis. Cui ait quidam: O Diacone, si scires virtutem Dei, & quis fuit cuius vestimento vteris, cautiùs cum eo viueres. Cui illè: Verè, inquit, dico tibi, quia & hac casula tergo vtor, & de capsa eius, parte prolixiore decisa, tegumen pedum aptabo. Fecit ilicò miser, quæ pollicitus est, suscepturus protinùs diuini iudicij vltionem. Nãque vbi deciso cucullo, aptatis pedulis pedes operuit, extemplò arreptus à dæmone, ruit in pauimentum. Erat autem solus in domo, nec erat qui succurreret misero. Cumq; spumas cruentas ore proiiceret, extensis ad focum pedibus, pedes cùm pedulis ignis pariter deuorauit. Hactenùs de vltionibus.

Nota vltionem in sacra veste abutente.

VIII. A[illegible]phvs quoque Diaconus noster Roma veniens, beata nobis sanctorum pignora deferebat. Hic causa orationis tantùm, locum, quo sanctus quiescit, adiuit. Ingressusquè ædem, dum diuersorum miraculorum opus illu[illegible]erpendit, vidit immensum cateruatim populum ad eius sepulchrum, velut felicium examina apum ad consue[illegible]alucare confluere, & alios, Presbytero qui aderat ministrante, particulas ceræ pro benedictione sumere, alios pa[illegible] pèr pulueris, nonnullos disruptas ab opertorio eius fimbrias capere & abire, ferentes in disparibus causis vnam gra[illegible]in sanitatis. Hæc ille cernens, fide compũctus & lachrymans, ait: Si marinorum me moles fluctuum sulcare mei [illegible]ris deuotio fecit, vt lustratis Romanorum martyrum sepulcris aliquid de eisdem pignoris deferre deberem: cur non Gallicani mei confessoris pignora capiam, per quæ mihi meisq; salus integra reparetur? Et statim accedens, quiddam de herbulis, quas deuotio populi sacrum iecit in tumulum, manu linteo operta, Sacerdote porrigente, suscepit, repositasquè diligenter domum detulit. Itaque statim fidem hominis miraculorum actio comprobauit. Nam discerptis de his particulis, & frigoriticis cum aquæ potu porrectis, protinùs cum haustu salutem inuexit: sed & multis deinceps. Quandò autem hæc nobis retulit, iam quatuor exindè sanos factos ab hac infirmitate narrauit.

Nota antiquam Christianorum deuotionem

Obserua miracula.

IX. Iohannes autem Presbyter noster, dum ab vrbe Massiliensi cum commercio negociationis suæ rediret, ad huius sancti sepulcrum in oratione prosternitur: de qua consurgens, adspicit confractas compedes, disruptasq; catenas, quæ culpabilium vel adstrinxerant colla, vel suras attriuerant & admiratus est. Sed contemplatio non fuit miraculis vacua. Nam rediens ad nos Presbyter, asserebat cum sacramento, tres coràm se ibi cæcos fuisse lumini redditos, ac domum rediisse saluatos. Apud Genabensem quoq; Galliarum vrbem, dum eius reliquiæ cum honore psallentij portarentur, tantam ibi Dominus gratiam præstare dignatus est, vt suppliciter adorantes & cæci visum, & claudi reciperent gressum. Nec dubitare poterat quispiam præsentem esse confessorem, cùm videbant talia infirmis remediorum munera ministrari.

Reliquiæ deportatæ miraculis coruscant.

X. Seditione etiam in quodam loco exorta, cùm vulgo sæuiente, volantibus saxis ac facibus, Furor arma non mediocriter ministraret, vnus eleuato ensis acumine, cum assultu graui virum perculit. Post dies autem paucos inuentus iste ab interempti germano, simili exitu trucidatur. Quod cùm iudex loci illius comperisset, vinctum virum in carcerem trudi præcipit, dicens: Dignus est morte hic scelestus occumbere, qui voluntatis propriæ arbitrio, nec expectato Iudice, ausus est temerè mortem fratris vlcisci. In qua dum teneretur custodia, & multorum sanctorum nominibus inuocatis, misericordiam precaretur, quasi ad sanctum Dei conuersus ait. Audiui de te, sancte Niceti, quòd sis potens in opere misericordiæ, ac pius in conf[illegible]editorum flentium absolutione: deprecor nunc, vt me illa supereminenti pietate visitare digneris, qua in reliquorum absolutione vinctorum sæpiùs claruisti. Post paululùm verò obdormienti apparuit illi vir beatus, dicens: Quis es tu, qui nomen Nicetij inuocas? Aut vndè nôsti quis fuerit, quòd eum obsecrare non desinis? At ille causam delicti ex ordine referans, adiecit: Miserere, quæso, mihi, si tu es vir Dei, quẽm inuoco. Cui sanctus ait: Surge in nomine Christi, & ambula liber: à nullo enim conpræhendèris. At ille in hac expergefactus voce, se absolutum catenis comminutis, confractaquè trabe miratur: nec moratus, nemine retinente, vsque ad eius sepulcrum perrexit intrepidus. Tunc à iudice noxialis culpæ damnatione concessa, laxatus abscessit ad propria.

S. Nicetius vinctum absoluit.

XI. Gratvm est illud addi miraculis, quòd accensis ad lectum eius fecerit cicindulis, quia ingentia sunt, quæ in cælis habitans, operatur in terris. Igitur lectulus, quo sanctus quiescere erat solitus, sępiùs miraculis adornatur illustribus. Qui grandi studio ab Aetherio nunc episcopo fabricatus, deuotissimè adoratur: nec immeritò, cùm frigoritici sæpiùs sub eo siti, compresso vapore ac frigore saluentur, cæteriq; infirmi ibidèm proiecti, protinùs subleuentur. Palla etenim speciosa tegitur, lychniquè in ea iugiter accenduntur. Vnus igitur ex his, per quadraginta dies totidemquè noctes, vt ipse ædituus asseruit, absque vllius fomenti adiutorio perdurauit splendens, in quo nec papyrus addita, nec gutta olei est stillantis adiecta sed ipsa, qua primùm statutum est, compositione permansit, cum luce præclara.

Nota de lectulo sancti viri.

XII. Hvivs sancti reliquias Gallomanus Tricassinorum Pontifex deuotus expetiit, quæ cùm psallentio deducerentur, & cæcorum oculi illuminati sunt earum virtute, & aliorum morborum genera meruerunt accipere medicinam. Ad nos quoquè facietergium, dependentibus villis intextum, quod sanctus super caput in die obitùs s[illegible]i habuit, est perlatum. Quod nos tanquàm munus cæleste suscepimus. Factum est autem, vt post dies plurimos ad benedicendam ecclesiam in parochia Paternacensi vrbis Turonicæ inuitaremur. Accessi, fateor, lactaui altare, decerpti fila de linteo, locaui in templo, dictisq; Missis, & facta oratione, discessi. Paucis deindè diebus interpositis, aduenit ad nos ille qui inuitauerat, dicens: Gaude in nomine Domini, sacerdos Dei, de virtute beati Nicetij antistitis. nã noueris, quia ostendit

Nota lector.

Cæcus illuminatur

stendit miraculum in ecclesia, quam sacrâsti. Cæcus enim erat in pago nostro, diuturna cæcitatis & caliginis oculorum nocte detentus: cui apparuit vir quidam per visum noctis, dicens: Si vis sanus fieri, prosternere in orationem coram basilicæ sancti Nicetij altari, & recipies visum. Quod cùm fecisset, disruptis tenebris, lumen ei virtus diuina patefecit. Posui fateor, de his pignoribus & in alijs basilicarum altaribus, in quibus & energumeni sanctum confitentur, & fidelis oratio sæpius promeretur effectum.

Phronymius igitur, Agathensis Episcopi famulus, epileptici morbi accessu fatigabatur, ità vt plerumquè cadens ac spumans, linguam suis proprijs dentibus laceraret: & cum ei à medicis plurima fierent, accidebat vt paucis mensibus interpositis, nō tangeretur à morbo: sed iterum in recidiuum cruciatum ruēs, peiùs quàm priùs perferebat. Dominus verò eius, cùm vidisset tantas virtutes ad sepulchrum beati Nicetij fieri, dixit ad eum: vade & prosternere coram sepulcro sancti, orans vt te adiuuare dignetur. Qui cum iussa explêsset, sanus regressus est, nec vltrà eum attigit morbus. Septimus autem erat ab incolumitate pueri annus, quandò eum nobis Episcopus præsentauit. XIII.

Epilepticus ad sancti sepulcrum sanatur.

Quidam verò pauper, viuente sancto, literas ab eo elicuit, manu eius subscriptas, quibus sibi per deuotorum domos eleemosynam flagitaret. Post eius verò obitum adhuc cum ipsa circuiens epistola, non pauca ab eleemosynarijs pro sancti memoria capiebat: desiderium enim erat omnibus, vt quisque videret subscriptionem sancti, aliquid præbere egenti. Quod videns quidam Burgundio, non honorans neque venerans sanctum, obseruare pauperem cœpit à longè: vidensque eum syluas ingressum, irruit, & abstulit ei sex aureos cum epistola: collisumque calcibus, reliquit exanimem. At ille inter calces & reliqua verbera, hanc vocem emisit: Adiuro te per Deum viuum, & virtutem sancti Nicetij, vt vel epistolam eius mihi reddas: quia mihi vltrà non erit vita, si eam perdidero. Ille verò, ea proiecta in terram, abijt: quam pauper colligens, venit ad ciuitatem. Erat autem ibi eodem tempore Phronymius Episcopus, cuius suprà meminimus. Ad quem accedens pauper, illi ait: Ecce homo, qui me grauiter cæsum expoliauit, abstulitque sex aureos, quos pro intuitu epistolę sancti Nicetij acceperam. Episcopus autem narrauit hęc Comiti. Iudex vero vocato Burgundione, percontari cœpit ab eo, quid exindè diceret. Negauit autem coram omnibus dicens: Quia nunquam vidi hominem istum, neque res eius abstuli. Episcopus verò adspiciens epistolam, vidit subscriptionem sancti: & conuersus ad Burgundionem, ait: Ecce in hac epistola subscriptio sancti Nicetij tenetur: si es innocens, accede propiùs, & iura tangens manu scripturam, quam ipse depinxit: credimus.n. de virtute illius, quia aut hodiè ostendet hoc scelere contaminatum, aut certè permittet abire innoxium. At ille nihil moratus, accedit ad manus episcopi, qui hanc epistolam extentam tenebat eleuansque manus suas vt iuraret, cecidit retrorsùm supinus, & clausis oculis spumas ab ore proijciens, quasi mortuus putabatur. Transeunte autem quasi duarum horarum spatio, aperuit oculos suos dicens: Væ mihi, quia peccaui auferendo res pauperis huius. Et statim retulit per ordinem, qualiter iniuriam intulerat homini illi. Tunc episcopus cum iudice cognita culpa, ea tantum, quæ abstulerat, inopi reddidit, & pro cæde duos insuper solidos addidit: & sic vterque à iudicis conspectu discessit. XIV.

Nota pœnam periuri.

Quot autem per hunc sanctum, carcerali ergastulo reuincti, absoluti sint, quòtue compeditorum catenæ siue compedes sint confractæ, testis est hodiè moles illa ferri, quæ in basilica eius adspicitur, de supradictis supplicijs aggregata. Nuper autem in conspectu Guntranni Principis Siagrium Augustudunensem Episcopum ipsi referentem audiui, in vna nocte in septem ciuitatibus carcerarijs apparuisse beatum virum, eosque absoluisse ab ergastulo, & abire liberos permisisse. Sed nec iudices contra eos quicquam agere deinceps ausi sunt. De cuius sepulchro si febricitans, si frigorationes habens ac diuersis morbis laborans, quid pulueris sumpserit, ac dilutum acceperit, mox recipit sanitatem. Quod non est dubium præstare eum, qui ait sanctis suis: Omnia quæcumque petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, & venient vobis. XV.

Puluis à sancti tumulo desumptus & haustus sanitates confert. *Mar. 11.*

Igitur apud vicum Prisciniacensem vrbis Turonicæ, ecclesia dudum constructa absque sanctorum pignoribus habebatur: cumque incolæ loci plerunque peterent, vt eam quorumpiam sanctorum cineribus sacraremus, de supradictis reliquijs sancto altari collocauimus: in qua ecclesia sępius virtus Domini per beatum manifestatur antistitem. Nuperrimo autem tempore mulieres quædam vexatæ à dæmonio, ex termino Biturigiæ venientes, tres numero, dum ad basilicam sancti Martini deducerentur, hanc ecclesiam sunt ingressæ. Igitur collisis in se palmis, dum sancti Nicetij faterentur se virtutibus cruciari, proijcientes ab ore nescio quid purulentem cum sanguine, ab obsessis spiritibus protinus sunt mundatæ. XVI.

Tres dæmoniacæ liberantur

Dado vnus ex his pagensibus cùm in hostilitate illa, quæ apud Conuenas est, accessisset, & plerunque in periculis mortis irrueret, vouit, vt si domum reuerteretur incolumis, ad memoratam Ecclesiam exornandam in honore beati Nicetij aliqua ex his, quæ acquisierat, largiretur. Rediens igitur, duos calices argenteos deferebat, vouitque iterùm in itinere, quòd hos ecclesiæ conferret, si ad propria sospes accederet. Domum suam igitur accedens, vnum tantummodò dedit, alio sanctum fraudare procurauit, dans coopertorium Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus tegeretur. Apparuit autem illi vir beatus per somnium, dicens: Quousquè dubitas, & votum implere dissimulas? Vade, inquit, & calicem alterum, quem vouisti, redde Ecclesiæ, nè pereas tu, & domus tua. Coopertorium verò quia tarum est, non ponatur super munera altaris: quia non exindè plenè tegitur mysterium corporis sanguinisque Dominici. At ille exterritus, nihilque moratus, votum, quod vouerat, velociter adimpleuit. XVII.

Vigiliæ natalis Domini.

Huius hominis frater ad vigilias Dominici natalis aduenit, monuitquè Presbyterum, dicens: Vigilemus vnanimiter ad ecclesiam Dei, atque exoremus deuotè beati Nicetij potentiam, vt eo obtinente, huius anni curriculum cum pace ducamus. Quod Presbyter audiens, gauisus iussit signum ad vigilias commoueri. Quo commoto, adueniente Presbytero cum clericis & reliquo populo, hic gulæ inhians, moras veniendi innectebat: cumquè mitteret sæpiùs Presbyter ad eum accersendum, respondebat: Paulisper sustinete, & venio. Quid plura? Transactis vigilijs ac data luce, hic, qui priùs commonuerat ad vigilias non accessit. Presbyter verò impleto officio, commotus contra hominem, ad habitaculum eius properat, vt quasi eum à communione suspenderet. At ille correptus febre, sicut vino, ità diuino exurebatur incendio. Nec mora, viso presbytero, datis vocibus cum lachrymis, supplicabat sibi pœnitentiam tradi. Cumque eum Presbyter increparet, dicens, Meritò à sancti Nicetij virtute exureris, ad cuius ecclesiam venire ad vigilias neglexisti: inter sermocinantium colloquia spiritum exhalauit. Facta quoquè hora tertia, cum populus ad Missarum solennia conueniret, hic mortuus in ecclesiam est delatus. Quod virtute sancti antistitis actum nemo ambigere potest. Hæc autem nobis ipse exposuit Presbyter. XVIII.

Nota terribile Dei iudicium in neglegetem sacras vigilias.

Plvrima verò de his vel nosipsi experti sumus, vel per fidelium relationem cognouimus, quæ indicare longum putauimus. Libello igitur clausuram dabimus, cùm vnum adhuc ad mirandum de libro vitæ eius, quem suprà à quodam scriptum præfati sumus, memorabo miraculum, de quo virtus diuina procedens, non reliquit inglorium, sed ad comprobandum virtutem dictorum, patefecit esse plurimis gloriosum. Diaconus enim Augustudunensis, graui oculorum cæcitate turbatus, audiuit hæc, quæ glorificator sanctorum suorum Deus ad sancti tumulum exercebat, dixitque suis: Si eius adirem sepulcrum, aut aliquid de sanctis pignoribus sumerem, aut certè si pallium, quo sancti artus teguntur, mererer attingere, fierem sanus. Cumquè hæc & huiusmodi cum suis verba conferret, adstitit repente XIX.

pentè clericus quidam, dicens: Bene, inquit, credis: sed si de iisdem firmare mentem cupis virtutibus, en volumen chartaceum, quod de his habetur scriptum, vt faciliùs credas ea, quæ ad auditum tuarum aurium peruenerunt: At ille priusquàm legi iuberet, inspirante diuinæ pietatis respectu, ait: Credo, quià potens est Deus egregia operari per famulos suos. Et statim posuit volumen super oculos suos. Extemplò autem fugato dolore, disruptaque caligine, visum videndi recipere meruit à voluminis virtute. Et in tanta claritate positus est, vt ipse propriis oculis legens, virtutum gesta cognosceret. Operatur autem hæc vnus atque idem Dominus, qui glorificatur in sanctis suis, vt qui ipsos illustribus miraculis editis efficiat gloriosos. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Liber vitæ S. Nicetii cæcum illuminat.

DE S. THEODOSIA VIRGINE ET MARTYRE CONSTANTISSIMA, AVTHORE EVSEBIO CAESAREENSI ECcles. Historia lib. 8. cap. 17 interprete D. Ioanne Christophorsono.

An. 290.

IAM verò cùm persecutio esset ad quintum annum continuata, secundo die mensis Xanthici, id est, ad quartum Non. April. in ipso die Dominico, a & in ipso festo Resurrectionis Saluatoris nostri, Theodosia virgo, Tyri puella fidelis & modesta, non annos decem & octo omninò adhuc nata, b vinctis quibusdã Cæsareæ, qui regnum Christi constanter confitebantur, ante tribunal consistentibus accedit, cùm benignè salutatura tum (sicut verisimile est) eos obsecratura, vt cum essent apud Dominum, illius recordarentur. Quo factitato, c eam tanquam nefas quoddam & impium facinus aggressam, satellites abripiunt, deducuntq; ad d Præsidem. Extemplò verò iste quasi mente captus & animi furore maximè efferatus, grauibus & horrendis tormẽtis latera mammasquè ad interiora vsque ossa dilaniat: quam adhuc ægrè spirantem illam quidem, hilari tamen vultu & læto omnia cruciamenta perferentem, in rapidos maris fluctus proiici iubet. Deindè ab illa ad reliquos Christi confessores digressus, omnes ad æris metalla, quæ erant in Phæno Palæstinæ, condemnat.

2. APRIL. Anno 305. vide Barõ. a Festum resurrectionis Christi. b Cæsareæ in Palestina. c Immanissimè sancta virgo dilaniatur. d Præsidem hunc, Vrbanum fuisse, ex vita eius vberiore, docet Bar. ad martyrol. Rom. quam in sua Bibliotheca se habere testatur, & Græcorum Menologiis.

BVLLA CANONIZATIONIS S. FRANCISCI DE PAVLA, ORDINIS FRATRVM MINORVM INSTITVtoris: in qua etiam eius vita describitur.

An. 1480

I. LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Excelsus Dominus militantem Ecclesiam pretiosorum lapidum viuorum, ipsi summo angulari lapidi Christo Iesu vnitorum, ornatissima varietate decoratam, structura mirabili fundare disposuit. Hinc processere beati patriarchæ, qui fide præclari, sanctorum etiam angelorum susceptores effecti, facie ad faciem Deum videre meruerunt. Hos secuti sunt sancti prophetæ, quibus ostendit Deus secreta sua, vt ventura, quasi præsentia, Spiritu sancto illuminati, agnoscere atque enunciare potuerunt. Postquàm autem venit plenitudo temporis, & nos in assumpta sibi humanitate oriens ex alto visitare, nostræquè salutis mysteria (iuxta quod prædixerant prophetæ) adimplere dignatus est, constituti fuère beati apostoli, diuinæ legis promulgatores & prædicatores, qui per orbem vniuersum genus humanum (quod sub diabolicæ potestatis iugo tenebatur) ad salutem excitantes, Dei verbum in omnibus terræ finibus prædicàrunt. Hos subsecuti sunt martyres splendidi, qui fidei loricam induti, & inconcussæ stabilitatis balteo succincti, stolas suas in sanguine innocentis agni lauantes candidato exercitu Christum Iesum imitati, supernæ ciuitati Hierusalem, hoc est, triumphanti Ecclesiæ cum gloriosa victoria palmas manibus gestantes, se dicto viuo lapidi Christo adiunxerunt, sempiternam sui memoriam & exemplum venerabile militanti Ecclesiæ relinquentes. Progressi sunt & doctores lucidi, qui suis doctrinis & exemplis catholicam & orthodoxam fidem defensantes, falsisquè prophetis ac iniquis doctoribus, fidem ipsam subuertere satagentibus se opponentes, dictam militantem Ecclesiam multipliciter illustrârunt: quibus eadem Ecclesia coniuncta, progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata. Sequuntur posteà sancti confessores, qui virtutum gemmis coruscantes, Domino rationem de talentis creditis poscenti (vtpotè fideles & boni serui) multiplicatum de suis laboribus fructũ attulerunt, & in arcem cœlestem reposuerunt, omniaquè mundi blandimenta (vt venenum aspidum) fugientes, latibula in terris petiêrunt, antris abditi, rudi victu & scaturientis aquæ leui potu carnem macerantes, tegmine hircino amicti, iunceo vel stramineo cubili fessa membra somno fouentes, nudis pedibus Dominum quæsiêrunt, æternamquè patriam inuenerunt. Adsunt & virgines nitidæ, mundo corpore, syncero corde, sanctaque mente cum oleo in lampadibus suis sponso (qui est præ filiis hominum speciosus) obuiam venientes. Deuotæ tandèm continentesquè viduæ, & aliæ quàm plurimæ sexûs vtriusque personæ, piis ac sanctis operibus semper intentæ, cum plenis etiam manipulis eidem cælesti sponso se repræsentant, cum angelis gloriam in altissimis Deo, & in terra pacem hominibus bonæ voluntatis mirificè depromentes.

2. APRIL. Is est Leo X. Patriarchæ. Prophetæ. Apostoli. Doctores. Martyres. Cant. 6. Confessores. Matth. 25. Virgines. Matth. 25. Psalm. 44. Viduæ. Luc. 2.

II. Hæc omnia vnus atque idem spiritus admirando plurimùm operatur ministerio. Et sicut altissimus ab initio vineã suam talibus piis cultoribus (iuxta sanctam promissionem suam) visitauit, firmauit & auxit: sic semper ad illam suæ protectionis auxilium multipliciter impertitur. Nouissimè vero diebus nostris cælestis ille agricola vineam suam more solito visitans, virum fortem ad huiusmodi vineæ culturam adduxit, gloriosum scilicet confessorem, beatum Franciscum de Paula, superno cœtui merito sociandum, immò verius sociatum, qui inter cæteros Christi athletas suis meritis & exemplis ipsam sanctam Ecclesiam (diuina cooperante gratia) multipliciter decorauit, præsentisquè temporis caliginem suæ lampadis fulgore mirabiliter illustrauit. Ipse enim aduersùs mundum, carnem & dæmonem fortiter dimicauit, ac in odorem suauitatis altissimi currens, copiosam vtriusque sexûs fidelium multitudinem salubriter post se traxit, ac (velut effusam super faciem terræ) religiosam professionis suæ generationem dereliquit, vt ad illuminationem gentium celebris sui memoria, tanquam rutilum sidus, in Ecclesiæ firmamento seruaretur. De cuius quidem origine, vita, moribus, & fama, necnon mirabilibus (quæ in præmium sanctitatis eius Deus mundo multipliciter ostendere dignatus est, nè de tam celebri viro etiam posteritas ipsa remaneat ignara) pauca ex multis duximus recensenda.

III. CONSTAT siquidem in regno Neapolitano inter Brutios & Lucanos Paulæ oppidum situm esse, quod itinere vnius diei à Cusentia, illius prouinciæ metropoli, distat. Indè originem traxit Iacobus Martolilla. Illi proximum est castrum Folschaudi, vbi nata est Vienna, quondam ambo in fide Christi baptizati & confirmati, ac (vt veri catholici) educati. Qui inuicem secundum ritum S. Romanæ Ecclesiæ matrimonium contrahentes, & (vt fideles decet cõiuges) mutuam charitatem, vitæquè honestatem seruantes, diu cohabitàrunt. Ex hoc matrimonio B. Franciscus de Paula procreatur. Qui sacri baptismatis fonte lauatus, & chrismatis sacramento confirmatus, ab iisdemquè parentibus sub

Paula oppidum, patria S. Francisci. Parentes.

Dei timore & amore educatus, insigne specimen sanctitatis futuræ præ se ferens, solitudinem & religionem diligere, ac orationibus & ieiuniis assiduè vacare cœpit. Quę cùm eius parentes animaduertissent, ipsum annum circiter decimumtertium agentem (iuxta votum per eos emissum) domui S. Francisci ciuitatis S. Marci obtulerunt. In qua puer in sortem Domini electus, anno per eum exacto, nullaq; professione emissa, vocatis parentibus, eos, vt se ad ecclesiam S. Francisci de Assisio & sanctæ Mariæ de Angelis, deuotionis causa ducere vellent) enixè rogauit. Qui pro eius desiderio annuentes, sese itineris comites præbuerunt. Quibus ecclesiis deuotè visitatis, in patriam reuersus idem beatus (sancto Spiritu inspirante) ad ecclesiam construendam animum addixit, ipseq; primus fundamenta effodere cœpit. Quo inter vicinos diuulgato, vndiq. ad opus iuuandum concurritur: alij operi incumbebant: nonnulli calcem, lapidis, cæmenta, & alia id genus, futuro ædificio necessaria, deportabant. Fertur etiam tunc fratrum quendam, S. Francisci habitu indutum, ex improuiso beatum Franciscum de Paula increpâsse, quod iam angustam ædem facere incepisset: eandemq. demoliri sibi mandâsse, ac aliam maiorem designâsse, beatoquè Francisco de Paula asserenti, sibi vires ad tam ingens opus perficiendum non sufficere, diuinitùs respondisse, Deum omnipotentem ei nullo pacto defuturum: euestigioquè diruptis muris euanuisse. Vndè non immeritò plerique illum B. Franciscum fuisse existimarunt. Postridiè verò nobilis quidam Cusentinus superuenit, qui eidem beato pro ædificanda ecclesia magnum auri atque argēti pōdus obtulit. Vndè iuxta suūs designationē, ecclesiā notabili forma nō paruo sūptu cōstruere cœpit: neq, vnquā à laboribus cessabat, nisi cùm orationi diuinisq; rebus intendebat. Qui & si vigiliis, continuisq; ieiuniis maximè esset attritus: lapides tamen, calcem & ligna, aliaquè ad fabricā necessaria propriis etiā humeris deferre nō desinebat.

Traditur in cœnobium. *Ecclesiam construit.*

Erat adeò in loquendo humanus atque affabilis, vt nullus vnquam ad eum accesserit, qui in mellifluis eius verbis delectatus, & incredibili quadam sermonis dulcedine captus, & quasi diuino spiritu repletus ab eo recesserit. Humilitatem eius etiam instituti per eum Ordinis cognomentum ostendit. Quod vt is omnium minimus esse volebat, ità Minimorum dici censuit & instituit. Eiusdem etiam Ordinis institutor & generalis corrector existens, omnium se infimum (quoàd poterat) exhibebat, & ad omnia etiam seruilia opera (vt & cæteris humilitatis præberet exemplum) descendere non dedignabatur. Quippe discipulis suis discumbentibus ministrabat, sæpequè ecclesiam & altaria verrebat & mundabat, ac paramenta & alia ad diuinum cultum necessaria componebat, aliorumq; fratrum (etiam nouitiorum) indumenta propriis manibus abluebat. Et cùm iuuenis adhuc esset, Calabriamquè incoleret, nunquam nisi nudis pedibus etiam per glacies, niues, montes, & acuta saxa, vepres, spinasquè incedebat: nullamquè ex eo etiam grauissimo sæpè pondere pressus, læsionem in pedibus patiebatur. Ipsum sæpiùs ignem nudis pedibus conculcâsse, ac ignitos candentesquè lapides manibus portâsse, liquidò constat. Admirabilis erat vitæ eius austeritas, quæ propterea admirabilior censenda est, quia in pueritia, adolescentia, iuuentute, senecta & decrepita eius ætate inter labores, vigilias, ieiunia, abstinentias, innumerasq; corporis macerationes, eundem penè viuendi modum seruauit. IV.

Eius affabilitas & comitas verborum. *Humilitas.* *Iuuenis ambulat nudis pedibus.* *Ignis eum non lædit.* *Austeritas vitæ.*

Horvm, & plurimorum aliorum sanctorum operum ratione habita, adeò sancti Spiritûs gratia hominem complexa est, vt piis eius meritis & precibus in Christo nomine dæmones à corporibus humanis sæpiùs eiecti, pluresquè infirmi diuersis morborum generibus oppressi, & iam à medicis destituti, ac morti propinqui, pristinæ sanitati restituti fuerint: Idemq; beatus aliis compluribus, qui memoria & sensibus capti, seu intelligentia debilitati erant, sanitatem præstiterit: ac multis claudis incessum, surdis auditum, mutis loquelam, cæcisq; lumen restituerit, & leprosos mundauerit: nonnullosq; mortuos, vel pro mortuis habitos, ad vitam pristinamq, lucem reduxerit. Quorum quidem miraculorum fama cum iam per totum ferè orbem vagaretur, & ad aures fe. re. Pauli II. prædecessoris nostri peruenisset, Cubicularium quendam suum, ad bo. me. Pyrrhum archiepiscopum Cusentinensem misit, mandauitq;, vt ipse super miraculis huiusmodi se diligenter informaret, ac deindè ipsum de veritate certiorem efficeret. Qui quidem archiepiscopus pontificis mandato parère desiderans, ac neminem habens, qui talia meliùs quàm ipsemet Cubicularius, explorare, fideliusq; referre posset, eidem suasit, vt is cum socio, quem ei adiunxit, ad dictum beatum virum se conferret: ac de illius vita, miraculis & fama huiusmodi plenam informationem caperet. Cubicularius archiepiscopi fretus consilio, hominem adiit. Et cùm inter salutandum, dicti beati viri manum osculari vellet, ille omninò renuit, eumq; rogauit, vt sibi potiùs manum deosculandam porrigeret, asserens id multo iustiùs & conuenientiùs fore, eo quod ipse Cubicularius xxxiij. annos iam presbyter esset. Quod Cubicularius memoria repetens, (vbi id verum esse cognouit, miratus est hominis spiritum, & eum eo ad colloquium in cameram concessit. Vbi cùm primus sermo de tam ardua, difficiliq; vita fuisset, vt eam nulli (nisi robusto ac valido) tolerabilem fore Cubicularius asseueraret: beatus pater (audito illius verbo) igni appropinquans, ardentes prunas absq; læsione manibus arripiens, dixit. Qui perfecto corde Domino seruiunt, omnia creata illis obtemperant. Exterritus ille eo miraculo, veniam petiit. Cumq; eius pedes humiliter osculari vellet, ipseque vir beatus id recusâsset, eius tunc vestem manu apprehensam deuotè osculans & ab eo recedens, ad pontificem rediit: eiq; miracula, quæ viderat, enarrauit. V.

Eius miracula. *Spiritu prophetico claret.* *Ardentes prunas manu tenet.*

Olim etiam vir nobilis Iacobus de Tarsia, baro terræ Bellimontis Cusentinensis diœcesis, cum grauissimo & penè insanabili apostemate longo tempore in crure laborâsset, insignesquè medici & chirurgi in eo nihil proficerent, quin hulcus illud ingrauesceret, omnibusquè remediis adhibitis, iam in desperationem salutis res adducta esset, tandèm dictus Iacobus fama sanctitatis & miraculorum beati viri (qui tunc Paulæ degebat) adductus, ad eum non sine magno labore accessit, illiquè plagam detexit, & se deuotissimè commendauit. Primùm siquidem ipsi beato & omnibus, qui adstabant, hulcus graue & miserabile, ac penè insanabile visum est. Illum tamen beatus admonuit, vt in Deo firmam fidem & certam spem haberet, quia sanitatis gratiam consequeretur. Ac statim vnum ex suis fratribus misit, qui aliqua folia herbæ, quæ vngula caballina dicitur, & inibi nascitur, colligeret, & cum ipsis foliis certos pulueres, quos in cella sua ipse beatus retinebat, sibi afferret. Dum frater ille mandata exequitur, beatus vir ad propinquam crucifixi imaginem conuersus, orauit, vt baroni, in suæ diuinitatis gratia confidenti, misericordiam suam aperiret. Nec multò pòst folijs ac pulueribus huiusmodi sibi (vt iusserat) apportatis, facto signo crucis, aliquantulum de dictis puluetibus hulceri imposuit, illudquè tribus ex folijs prædictis cooperuit, & omnia cum ligauit, in Domino spem reponens, quòd sanitatem recuperaret. Ille ergò benedicens, iussit vt ilicò suam repeteret domum, ad quattuor decimum ferme lapidem indè distantem. Qui cum aliquandiù equitâsset, ad vxorem suam Iohannam, quæ illum semper in eo itinere comitata fuerat, conuersus, Mihi videtur, inquit, quòd sim sanus, quia acerbum illum dolorem & pessimū fœtorem ampliùs nō sentio. Et cū iam certum monticulū superâssent, Iacobus auidè cupiens intelligere, an posset ambulare, ex equo descendēs, proprijs pedibus ambulare cœpit, & calce terram percutiens, nec aliquid doloris sentiens, se liberum & sanum intellexit. Deo igitur & B. Frācisco de Paula, gratias agētes cōiuges, voti cōpotes ad propria redière. VI.

Vlcus desperatum sanat.

Iisdem fermè diebus in ciuitate Cusentinensi fuit quidam Marcellus de Carella, pedibus & manibus contractus, ac totus leprosus, adeò vt iam vocem quasi omnem amisisset, eiusquè loquela vix audiretur. Qui cum per consanguineos suos ad Paulæ monasterium adductus, & beato viro præsentatus fuisset, ille misericordia motus, paulum secretò orauit. Mox verò rediens, eum manu subleuauit, & ab omni membrorum contractu & lepra incolumem reddidit. Guidonem quoquè Lipantum nobilem Cusentinum, grauissima infectum lepra, in domo Paterni (quam vir beatus tunc ædificabat) ad se venientem sanitati restituit. Cùm idem beatus vir fabricam domus iuxto Paulæ oppidū ince- VII.

Cōtractū eundemq; leprosum, curat.

incepisset, adductus est ei quidam à natiuitate mutus. Quem cum parentes eius iuxta ecclesiam posuissent, dixit eis vir beatus, vt altè secum ter Iesum acclamarent, & ità aperiretur illi sensus. Beato verò inchoante, dictisquè parentibus prosequentibus, mutus similiter alta voce dixit, Iesus: & indè liber atque integer vsque ad eius obitum in loquela permansit.

Item aliũ. Mutus loquitur.

VIII. Rvrsvs Iulia, Antonij Cathalani in dicto oppido Paulæ habitantis filia, ab ortu cæca & nihil prorsùs videns, cùm à parentibus suis ad beatum virum (qui fortè tunc in horto domûs erat) adducta fuisset, idem beatus vir herbam quandam euulsit, eamq; signo crucis facto super ipsius puellæ oculos apposuit. Quæ statim videre cœpit, ac sensu visus tandiù, quandiù posteà vixit, freta est. In fabrica dictæ domûs Paterni, cùm duo laborantes terram effodiendo obruti fuissent, ità vt iam pro mortuis haberentur, ad succurrendum inuocatus vir beatus, à duabus partibus terram effodi fecit. Quo facto, dicti laborantes viui & illæsi sua (vt creditur) gratia sunt reperti. Dum quidam Antonius architectus ad dictæ domûs Paterni fabricam accessisset, & beatus vir, vt pro cibo illi ministrando nonnullæ fabæ coquerentur, cuidam fratri iuniori inibì existenti mandâsset, frater ille ollam, cum dictis fabis & aqua, frigidis in coquina cineribus superposuit: oblitusq; ignem, quo culina carebat, aliundè afferre, discessit. Sed cùm vir beatus dictas fabas iam coctas esse credens, vnà cum hospite in culinam venisset, nullusq; ibì ignis adesset, dictus Antonius subrisit de dicti beati præcepto, & eius ferculo, quod nondum coqui cœpisset. Cui vir beatus ferculum ipsum paratum esse respondit, tetigitquè manu ollam, quæ ilicò, feruere visa est, statimq; fabæ coctæ fuêre, ità vt indè Antonius ipse prandium sumere potuerit. Qua de re dictus Antonius, & nonnulli alij tunc præsentes, maxima sunt admiratione affecti.

Cæca videt.
Duo pro mortuis habiti, viui cernuntur.
Olla sine igne feruescit.

IX. Idem etiam beatus vir die quadam (more solito) Missam audire cupiens, ecclesiam ingressus est. Cumquè tunc ecclesiæ lampas accensa non esset, & aliqui ex iis qui ibì Missæ audiendæ causa aderant, ignem foràs quæsitum iuissent, illumq; iam afferrent: vir beatus chordam lampadis accepit, vt eam deduceret. Illa verò in medio descensu absque aliquo igne miraculosè accensa, effulsit: ex quo circunstantes candelas pro Missa tunc celebranda necessarias, deuotissimè accenderunt. Cùm in terra Montisalti dictæ Cusentinensis diœcesis quidam Franciscus, ipsius terræ incola, febre adeò vexaretur, vt de eius salute nullam medici spem promitterent, laboraretquè in extremis, ac (omnibus Ecclesiæ sacramentis deuotè susceptis, & candela benedicta more solito accensa, in eiusque manibus posita) à circunstantibus iam pro mortuo haberetur, tunc Iohannes mater eius, ad B. Franciscum de Paula specialem gerens deuotionis affectum, illum lachrymans deprecata est, vt filium suum sanare, ac vitæ restituere dignaretur: vt illius ope tribus suis (ex dicto eius filio) nepotibus prouideri posset. Prætereà si voti compos fieret, se statim huius seculi vanitatibus omninò renunciaturam, & in habitu tertiæ regulæ eiusdem beati, Deo perpetuò famulaturam, deuotè vouit ac promisit. Quo voto emisso, statim eius filius quasi à morte resurgens, circunstantes adspicere, sequè meliùs habere incepit: nec multis posteà diebus, pristinæ fuit saluti restitutus, & per triginta ferè annos indè superuixit.

Lampas absq; igne accenditur.
Iam penè mortuus reualescit.

X. Cvm in dicto oppido Paterni, idem beatus vir moram traheret, quidam oculi albuginem patiens, ad eum accessit, humiliterquè rogauit, vt sibi opem afferret. Cuius precibus motus vir beatus, bombycem sacro latice adspersam super virgineam calcem (quæ fortè pro ecclesiæ fabrica ibì aderat) conuoluit, & ea oculum, macula huiusmodi infectum absterſit signoquè crucis desuper facto, ab omni albugine & macula statim liberauit. Cum quidam dicti oppidi venatores hyemis tempore in montibus niuibus repletis hominem, nullum viuentis signum præ se ferentem, inuenissent, illum sepeliendum ad locum detulerunt, vbi tunc beatus vir morabatur. Qui in illum respiciens, Per charitatem (ait) viuit homo iste & ad eum conuersus, Surge (inquit) & ambula. Ad cuius verba homo in sepulcrum mittendus, ilicò surrexit, ac pedetentim ambulare cœpit, moxquè hospitij domum ingressus, ac cibo & potu refectus, pristinæq; valetudini restitutus, ad propria saluus & incolumis remeauit. Prætereà in dicto oppido Paulæ, dum sui ordinis domus ædificaretur, & calx in fornace coqueretur, accidit, quòd vel propter nimium ignem, vel aliam causam, fornax ipsa ruinam minaretur. Tunc illius magistri nullum penitùs remedium adhibere scientes, ad beatum virum pro auxilio recurrerunt, eiquè periculum exposuerunt. Qui illis, Per charitatem, inquit, ad collationem seu prandium eatis, mihiquè curam fornacis relinquatis. Quibus ei cedentibus, ipse statim signo crucis facto, intrepidè dictum fornacem ardentem intrauit, ac illam solus reparauit, indeq; absque læsione aliqua incolumis exiuit.

Item alius iam defunctus.
Intrat illæsus in fornacem ardentem.

XI. Ivlivs Bartuchius, etiam de Paula, iuuenum multitudine adiutus, post beati viri obitum è Cusentiæ castro Paulam versùs, eximiæ magnitudinis bombardam transportari curans, additis etiam ad laborem viginti boum iugis, apud quendam decliuem locum, non longè à Paula distantem, Lamachia nuncupatum, funem maximum cuiusdam nauis onerariæ, quo bombarda ipsa alligata erat cuidam arbori, vt paulatim laberetur, inuoluit. Quam cùm nec Iulius ipse, neque tot socij propter impetum velocem, qui ex magnæ molis lapsu ferebatur, retinere valerent: ibì, dum idem Iulius vltrà, quàm eius vires ferebant, nititur, iuxta arborem, cui circunligatus erat funis, prostratus cecidit, pedesq; suos intra eiusdem funis orbes inuoluit. Vndè cum nullo pacto, nisi munere diuino, quin eius crura frangerentur, euadere posset, arborem amplectens, summa cum deuotione clamauit. O beate Francisce de Paula, opem fer mihi misero. His dictis (mirabile dictu) currus cui bombarda ipsa imposita erat, in loco præcipiti statim restitit: apparuitq; eidem Iulio quidam frater Ordinis beati Francisci de Paula, qui tunc funem ipsum manibus retinuit. Idem verò Iulius tanto periculo ereptus, omnesq; qui illuc quasi ad speculum conuenerant, miraculum acclamantes, omnipotenti Deo, beatoque Francisco de Paula, immensas illicò gratias egerunt. Ipseq; Iulius ante alios omnes nudis pedibus ad eusdem beati viri monasterium profectus, imaginem suam ceream, fune pedibus implicito pro deuotione in tanti miraculi memoriam obtulit.

Insigne miraculũ.

XII. Cvm à quodam fratre Antonio, ordinis Minorum professore viro doctissimo, integerrimæq; vitæ, idem beatus vir etiam in publicis prædicationibus carperetur, quòd videlicet tam impudens esset, vt simplex laicus & literarum penitùs ignarus, quibusdam herbis ægrotis salutem promitteret: accidit, vt idem frater Antonius ab aliis dicti Ordinis Minorum fratribus, ad eundem beatum virum missus fuerit, quatenùs eum de præmissis redargueret. Qui cùm ad eum venisset, & magnis illum contumeliis affecisset, increpâssetquè eius ignauiam & crassitudinem, vir Dei constantissimus patientissimusquè tot conuiciis & iniuriis nullatenùs fractus, ac ne commotus quidem fuit: sed foco appropinquans, ardentes titiones nudis manibus accepit, eosq; strictè compressit, ac manifestè ostendit, in Dei virtute omnia fieri posse. At ille prudentissimè prospiciens hominis simplicitatem & fidem, omniaq; ab eo diuina gratia & ardentissimo fidei spiritu fieri, eius pedibus aduolutus, illos arctè complectens, osculariq; satagens, veniam ab ipso humilimè postulauit: neq; indè surrexit, donèc ab eodem beato patre benediceretur. Quo factum est, vt qui anteà in illum publicè maledicta plurima congesserat, proprium confessus errorem, beati viri sanctitatem dignis verisq; posteà laudibus meritò efferret. Quæ omnia cùm mirabilem quandam & rarè auditam viri sanctitatem arguerent, eorumq; celebris fama iam ad clar. me. Ludouicum XI. eius nominis Francorum regem Christianissimum perlata esset, Rex viri beati sanctitate motus, ac ipsum coram videre cupiens, à piæ me. Sixto papa IIII. etiam prædecessore nostro impetrauit, vt eidem beato viro in virtute sanctæ obedientiæ mandaret, vt ex Calabria in Franciam se conferret, dictumquè Ludouicum regem visitaret. Quibus iussi: Dei famulus obediens, in Franciam iuit: vbi eum præfatus rex singulari deuotione suscipiens, seq; ab eo benedici postulans, illi tanquam viro Dei magnum honorem & reuerentiam exhibuit.

Ardentes titiones nudis manibus fortiter complectitur.
A Franciæ rege euocatur, & reuerenter habetur.

hibuit. Cognita deindè viri sanctitate, ei eiusque fratribus sedem propè ciuitatem Turonensem & regium palatium assignauit, amplamquè & magnificam domum cum ecclesia (quæ in hanc vsque diem extat) pro ipsius B. Francisci de Paula, suorumquè fratrum vsu & habitatione construi fecit.

Tres regulas instituit. TANTÆ insupèr continentiæ fuit idem beatus vir, vt non carne, sed solo spiritu compactus esse videretur. Priùs XIII.
enim quàm ab hac luce discederet, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, suæquè religionis propagationem, diuina (vt piè creditur) inspiratione instructus, tres regulas fratrum scilicet ac sororum, & vtriusque sexûs fidelium, Tertiariorum nuncupatorum, instituit. Et vt humilitatis amator erat, illamquè à suis etiam coli desiderabat: fratres sui ordinis, Minimos: & sorores, Minimas vocari debere ordinanit: iniunxitquè illis, vt decem mandata diuina & Ecclesiæ præcepta salutaria vigilanter obseruantes, Romano Pontifici, pro tempore existenti, fideliter obedirent, ac sub obedientiæ, castitatis & paupertatis, quadragesimalisquè vitæ sacris votis perseueranter viuere profiterentur, nonnullis ad regularum fratrum ac sororum huiusmodi, tam circa personarum ipsarum directionem & informationem, quàm diuini cultus augmentum, debitam obseruationem & institutionem, opportunis adiectis capitulis. Ipsas vero fratrum ac sororum, cum decem: dictorum autem vtriusque sexûs Tertiariorum regulas cum septem capitulis per eum piè institutas, re. me. Iulius Papa II. similiter prædecessor noster, eodem beato viro tunc in humanis agente, matura præhabita deliberatione, tanquàm religioni consonas (postquàm idem Sixtus prædecessor noster, ac sanctæ com. Innocentius VIII. & Alexander VI Rom. Pontifices etiam prædecessores nostri, eidem beato viro, eiusquè ordini, ac eius personis, & domibus quam plura priuilegia concesserant) per suas primò, & deindè nos per alias nostras litteras approbauimus, & confirmauimus, diuersisquè priuilegiis, gratiis & indultis ordinem ipsum multipliciter communiuimus, prout in ipsorum prædecessorum & nostris indè confectis literis plenius continetur.

Regulæ illius a summis Pôtificibus approbantur. Anno 1506 à Iulio II. approbatus est hic ordo, vt habet c. a-cog. in Iulio II.

Sub obitû percipit Eucharistiam. CVMQVE vitæ suæ finem iam proximum Diuina inspiratione prospiceret, idem beatus vir pridiè, quàm decederet XIV.
(qui fuit dies cœnæ Domini) pluribus è fratribus suis (qui ex variis prouinciis & regnis tunc ad eum venerant) adstantibus, in Missa conuentuali post pœnitentiæ sacramentum deuotè susceptum, cum profundissima humilitate, huberrimaquè lachrymarum effusione pectus suum percutiendo, sacrosanctum Eucharistiæ viaticum è manibus vnius ex sui ordinis presbyteris magna cum deuotione suscepit. Posteà Domino nostro Iesu Christo, beatæquè Mariæ virgini, & sanctis omnibus deuotè peractis gratiarum actionibus, Missaquè huiusmodi celebrata, ad cellam suam propriis pedibus (licet præ senectute debilis, & infirmus) baculo, quem more solito gestabat, innixus rediit. Postero autè die, cùm idem beatus fidelisquè Dei seruus tempus instare videret, quo sibi ex hac lachrymarum valle migrandum erat, dictos fratres suos ad se conuocari iussit, eosque ad fraternam pacem, mutuamquè charitatem dulcissimis verbis ac salutaribus monitis charitatiue exhortatus est, illisquè benedictione more solito impertita, cùm iam nonagesimũ-primum (vel circà) annum feliciter impleuisset, anno à partu virgineo millesimo quingentesimo septimo, Aprilis verò die secunda (quæ tunc fuit parasceues, Veneris sancta nuncupata) circa horam, qua pro nobis Christus passus est, signo sanctæ crucis deuotè signatus, omnibusque sacramentis Ecclesiasticis debitè communitus, perlecta coram eo Dominica passione, iunctis deuotè manibus, erectisquè in cœlum oculis, sanctæ Crucis triumphum piè amplectens, reuerenterquè osculans, ac sæpius, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, aliasquè pias orationes deuotissimè repetens: dimissa huius carnis sarcina, quasi viuens absque aliquo doloris aut mortis notabili signo, migrauit ad Christum. Cumquè tunc per vndecim dies eiusdem beati corpus insepultum remansterit, illucque maxima virorum & mulierum, ac religiosarum personarum multitudo accessisset, vt sanctum virum, quem viuentem summa fuerant veneratione prosecuti, etiam defunctum viderent, & illius apud Deum suffragia mererentur, mirum omnibus fuit, quod eius caro per tot dies incorrupta permanserit, nec vllum prorsùs fœtorem emiserit: quin potiùs odor quidè suauiter fragrans ab ea manauerit.

Anno 1507 reddit spiritum creatori vir sanctissimus.

Corpus exanime diù manet incorruptum.

POST ipsius etiam obitum, multis eius suffragia deuotè implorantibus, omnipotens Deus quàm plures gratias XV.
elargiri, magnaque miracula palàm operari dignatus est. Propter quæ charissimus in Christo filius noster Franciscus, huius nominis primus Francorum rex Christianissimus, charissimaque in Christo filia Claudia regina, eius consors (quæ aliàs coram dicti ordinis tunc generali, ac aliis nobilibus personis emisso voto, quòd si gratiam pro masculo assequeretur, in beati patris honorem Francisci nomen ei imponeret, fulgentissimum puerum in lucem edidit: illique, iuxta dictum eius votum, Francisci nomen imponi fecit) Nec non dilecta etiam in Christo filia, nobilis mulier, Aloysia de Sabaudia, Andegauensis & Angolismensis Ducissa, Cenomanensisquè Comitissa, eiusdem Francisci regis genitrix, nobis per venerabilem fratrem nostrum Dionysium episcopum Macloulensem generalem, ac dilectos filios, Iacobũ Lucam, decanum ecclesiæ Aurelianensis, & nobilem virum Antonium Raphin, aliâs de Poton, dominum temporalem loci de Podio Caluario Agennensis diœcesis, pro nonnullis particularibus ipsius Christianissimi regis negociis nuncios & oratores ad nos destinatos, humiliter supplicari fecerunt, vt præmissis diligenter inquisitis & exploratis, ad eiusdem beati viri canonizationem procedere dignaremur. Quorum quidem precibus licèt libenter annuere vellemus, summoperequè gauderemus, huiusmodi canonizationem nostris temporibus diuino quodam mysterio contigisse, ac nobis æquum videretur, vt idem B. Franciscus de Paula (quem iam Deus in cœlesti gloria sanctorum choro dignum fecisse, pluribus ac manifestis indiciis & miraculis ostenderat) in terris etiam sibi debito sanctorum honore, non defraudaretur, ac super eo maximè nobis institaret venerabilis frater noster Bernardinus episcopus Sabinensis, Cardinalis sanctæ Crucis nuncupatus, in dicti Ordinis protectorem ab eodè beato viro, nondum tunc ab humanis egresso, assumptus: cumulatissimæquè preces nobis ac venerabilibus fratribus nostris, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, per dicti Ordinis tunc zelosum, totius Minimorum Ordinis nomine, super hoc sæpius porrectæ fuissent, non statim rem tanti ponderis ac momenti faciendam, sed iuxta veterem & laudabilem consuetudinem, cunctanter maturequè considerandam duximus.

Votum Claudiæ reginæ.

POST complures igitur commissiones aulæ palatij nostri aduocato consistoriali, & auditoribus causarum eiusdem XVI.
Palatij super hoc debitæ factas, tandèm tribus etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus ex tribus illorum ordinibus, videlicet venerabili fratri Nicolao episcopo Albanensi de Flisco, & dilectis filiis nostris Dominico tituli sancti Bartholomæi in Insula presbytero de Iocabatiis, ac Iohanni sanctorum Cosmæ & Damiani, nostro secundùm carnè nepoti, diacono de Saluiatis, respectiue nuncupatis Cardinalibus, de fratrum nostrorum consilio & assensu commisimus, vt ipsi visis & examinatis processibus, editis super eiusdem beati viri vita, moribus, fama & miraculis, ante & post ipsius obitum eius intercessionibus à Deo factis, aliisque cunctis ad sanctorum canonizationem huiusmodi necessariis, se super omnibus ac singulis diligenter informarent, & per eos comperta, in nostro secreto consistorio (vt moris est) fideliter referrent. Cumquè ipsi cardinales, visis ac diligenter examinatis diuersis processibus, in partibus Calabriæ & Franciæ de sedis Apostolicæ commissione habitis, & ad curam nostram transmissis, testiumque fide dignorũ depositionibus, pro tantæ rei dignitate debitè ponderatis de supradictis miraculis, ac vitæ sanctimonia, & aliis à iure requisitis, fidelem nobis relationè in pluribus etiã secretis cõsistoriis iã fecissent, nosque ipsorũ & omniũ aliorũ cardinaliũ vota, pro faciẽda dicta canonizatione cõuenientia & cõformia inuenissemus, & pro vlteriori executione dilectus filius Angelus de Cesis, vtriusq; iuris doctor, & dilectæ aulæ nostræ consistorialis aduocatus, in publico consistorio oia.
dei-

Rom. Ecclesia in rebus grauibus cunctanter & maturè se gerit.

de ipsius beati viri vita moribus, fama miraculis copiosè percensuisset, nobisquè humiliter supplicâsset, vt ad eiusdem beati canonizationem matura deliberatione præhabita, procedere dignaremur: Nos de relatis coram nobis in primis humiliter Deo gratias agentes rogauimus omnes, in eodem publico consistorio tunc adstantes, vt suis orationibus & ieiunijs Ecclesiam Dei iuuarent, ac nè eam altissimus modo aliquo in huiusmodi canonizationis officio errare permitteret, instanter orarent.

XVII. Demvm, post aliquot dies conuocatis denuo in aula nostra consistoriali in pallatio Apostolico vniuersis & singulis, qui tunc aderant in nostra Romana curia, ecclesiarum prælatis, patriarchis videlicet, archiepiscopis, ac episcopis, in præsentia eorundem fratrum nostrorum præfatæ sanctę Romanæ ecclesię cardinalium, eosdem processus super ipsius beati vita, moribus, fama & miraculis editos, per eundem Angelum breuiter summatieque repeti fecimus. Quę cùm ex serie per cardinales, ac alios, quibus id munus per nos iniunctū fuerat, ennarrata & exposita fuissent, omnesquè adstantes prælati, quid sibi super huiusmodi negotio videretur, interrogati, vnanimi consensu, nullo penitus discrepante, respondissent sibi videri, quòd idem beatus vir inter sanctos meritò adscriberetur & connumeraretur: Nos iterùm humiles omnipotenti Deo gratias agentes, quód ad beatum seruum suum debitis honoribus prosequendum, corda nostra illuminare dignatus esset, ipsius canonizationis diem Dominicam in albis nuncupatam (qua in Ecclesia cantatur, Quasi modò geniti infantes, quæ tunc occurrebat prima die Maij, anni Domini millesimi quingentesimi decimi-noni, qua etiam tunc beatorum Apostolorum Philippi & Iacobi festum contingebat) deputauimus, ac in basilica principis Apostolorum de vrbe amplum suggestum ligneum de more parari & exornari iussimus. Super quo quidem hodiè, adstante populo ac vniuerso clero, & de vita, miraculis & fama eiusdem beati Francisci de Paula humili deuotioneq; pleno sermone per nos, vt moris est, habito, deindequè litania & hymno, Veni creator spiritus, per omnia deuoté decantatis, nec non à procuratoribus causæ ipsius canonizationis, & à Christianissimi Francorum regis oratoribus huiusmodi, eiusdemquè Ordinis Minimorum tunc Vicegenerali Correctore, à nobis magna cum instantia petito pronunciari adscribi inter sanctos eundem beatum Franciscum de Paula cùm iam omnia consummata essent, omnesquè consuetas Ecclesiæ cæremonias super ea ritè seruauissemus, Deum præ oculis habentes ad canonizationem eiusdem beati sub his verbis procedendum duximus & processimus.

XIIX. Ad honorem omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ad exaltationem fidei catholicæ, Christianæquè religionis augmentum, ac ordinis Minimorum consolationem & incrementum, authoritate Domini nostri Iesu Christi, beatorumque Petri & Pauli Apostolorum eius, & nostra, de fratrum nostrorum speciali consilio & assensu, decernimus & diffinimus, bonæ memoriæ Franciscum de Paula, eiusdem ordinis Minimorum institutorem, in cælesti Hierusalem inter beatorum choros iam receptum, æternæque gloriæ condonatum fuisse ac sanctorum confessorum catalogo adscribendum fore, ipsumquè huiusmodi catalogo in præsentiarum adscribimus, & eum tanquam sanctum, publicè priuatimque colendum esse declaramus atque mandamus: statuentes eius festum die secunda mensis Aprilis ab vniuersali Ecclesia annuatim celebrandum fore, & ab eo suffragia à Christi fidelibus implorari & expectari posse, omnesque ac singulos honores illi meritò præstandos & exhibendos esse, qui cæteris etiam sanctis confessoribus, in huiusmodi catalogo descriptis, conuenire noscuntur. Quibus debitè peractis, inchoatoque per nos ac decantato, & ad finem vsque à cantoribus prosecuto hymno, Te Deum laudamus, in illius etiam fine cardinali diacono in cantu dicente, Ora pro nobis beate Francisce de Paula, à choroquè responso, vt digni efficiamur promissionibus Christi: Nos ilicò propriam orationem de eodem sancto alta voce decantauimus, dicentes: Seruitutis nostræ tibi Domine iura soluentes, quæsumus vt beati Francisci de Paula confessoris tui patrocinio suffragante, in nobis tua dona multiplices, & ab omnibus tuearis aduersis. Per Christum Dominum nostrum.

Canonizatur ann. 1519.

Forma canonizationis.

Oratio de hoc beato viro.

XIX. Deinde verò à dicto choro respóso, Amen, solennem illic Missam nosipsi celebrauimus de dicta tunc currente Dominica in Albis, collectas singulas sub vna conclusione terminantes: Additis etiam prædicta, cæterisque specialibus eiusdem sancti Francisci de Paula collectis, immediatè sequentibus: Pro secreta videlicet, Hostias Domine tuorum suscipe populorum, quas tibi in beati Francisci de Paula festiuitate dicamus, vt nobis conferant tuæ propitiationis auxilium. Cum sua conclusione, videlicet, Per Dominum &c. Deindè verò post communionem subiunximus, dicentes: Cælesti Domine sacramento confortati, te supplices deprecamur, vt intercedente beato Francisco de Paula, ab omni nos mentis & corporis labe custodias, & per ipsum tuæ sentiamus indulgentiæ largitatem: Cum simili conclusione. Et ità Missam ipsam ad finem vsque cum solitis cæremonijs iuxta ordinarium Apostolicum illic debitè terminauimus, indulgentiamquè plenariam omnibus, officio huiusmodi tunc assistentibus, deuotè concessimus, ac etiam in loco sepulturæ eiusdem sancti Francisci de Paula, in depositionis suæ die, videlicet secunda Aprilis, huiusmodi perpetuò duraturam quadraginta annorum, totidemque quadragenarum indulgentiam annuatim condonauimus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus, viuit & regnat benedictus in secula seculorum.

Cæterum, quia difficile foret præsentes originales litteras ad omnium notitiam deferri, volumus & decernimus, quòd earundem Transumptis, manu notarij publici subscriptis (sub sigillo venerabilis fratris nostri Paridis moderni, & pro tempore existentis episcopi Pisaurensis, ac cæremoniarum Magistri, vel alicuius alterius Prælati Ecclesiastici, fides adhibeatur indubia in omnibus, ac per omnia, & illis vbique stetur, ac si originales literę huiusmodi essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum processûs, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimonono, Calendis Maij, Pontificatûs nostri anno septimo.

Ia. Sadoletus.

H. de Bussyo.

IN NATIVITATE S. ABVNDII CONFESSORIS ET EPISCOPI COMENSIS. EX PRIMO TOMO MOMBRITII.

An. 440.

I. Tempore quo * Leo Pontifex apostolatus summum apicem tenebat, Augustusq; eius * æquiuocis imperij monarchiam regebat, & Anatolius Constantinopolitanę vrbis præsidebat cathedræ, atque Niceta regebat Aquilegiensem infulā Amantius comensis gregis curā in susceperat, at Anastasius Thessalonicensis Episcopus fulcerat B. Abūdius illius vrbis egregius incola, diuina grâtia prouidēte transfretauit, Con[...] adij: in Sibyllini aut marini littoris: Sed quod vicinia grati & piscoli lacus inundat & amœnat. Hic Græco & Latino l[e]pore affabilis, ac sanctitatis titulis illustris sancti Amantij factus est familiaris, quos mutuus affect° alterni fœderis tāto amore cōnexuit; vt foret ambiguū vter horū alterū magis diligeret: ita tn̄ te[m]peries erat ambob. vt pastorales fasces excellerēt, & deuota ouis ad nutū pastoris militaret, multā concordiā tn̄ ex duce tn̄ de milite respubl. S. Eccl. suscepit multaq; incōmoda declinauit.

2. April.

S. Abundius quo tempore floruerit

* Fuit hic S. Leo Magnus Papa

* Leonem

Intelligit a SS. Abundij & Amantij [...] fa[...] militantia.

Sic eorumvita iucunda, laudabilis & salutaris notis & ignotis fuit, vt hi præsentia religionis, illi sola fama proficerent.

S. Amantius moritur: Abundium constituit Episcopū. Progressus Catholicæ religionis sub Constantino. De erectione Constantinopolitanæ Ecclesiæ à Constantino facta & lege vt Noua Roma vocaretur, vide Bar. an. 330.

Dvm tanta concordia alternæ dilectionis fruerentur, Amantium contigit ægrotare, & extremis vitæ propinquare; extemplo accersunt Abundium velut Elias Eliseum, quem Dei prouidentia & testium præsentia pontifex ordinauit pontificem suæ gubernationis dignum superstitem: mox cleri & populi fauore susceptus, & ingenti plansu est episcopali sedi impositus. Iam dudum Carpophorus cum commilitonibus suis dimicauerat & triumphauerat, fidelis quoque fidei constantia fortis, eadem causa eademque sententia suæ dignitatis lauream susceperat: iam enim tyrannica rabies profanorum principum obierat & emarcuerat. Præterea Constantinus cum genitrice Helena secundam Romam quæ Constantinopolis dicitur ædificauerat. Iste Imperatorum primus Christianos libere congregari, & in honore basilicas construi non modo permiserat sed præceperat: *Theodosius quoquè non parum Christianæ professioni addidit gradum, quo imperante gentium templa & idolorum profana diruuntur: nam adhuc intemerata manebant. Sic libertas Ecclesiæ patuit sic gentilitatis concussa ac infirma fortitudo succubuit.

De erectione Constantinopolitanæ Ecclesiæ à Constantino facta & lege vt Noua Roma vocaretur, vide Bar. an. 330. * Incrementa Ecclesiæ sub Theodosio. Quantum Ecclesiam Catholicam promouerit Theodosius, eius testatur codex, & Bar. tom. 3. annal. eccles. vbi plurimas eius leges in Idololatras promulgatas, recenset.

*Viri illustres tempore Theodosij. a Donatus hic fuit Eooreæ Epiri Episcopus vir sanctissimus. * Vide Sozom. lib. 7. cap. 25. & Bar. an. 394. b Hæretici qui post Tyrannorum persecutionem in Ecclesia inualuerint. c Qui se hæreticis opposuerint.*

Eodem tempore Ambrosius Mediolanensis Antistes claruit & Martinus Turonum Episcopus insignis emicuit, II.
Hieronymus presbyter & diuinæ legis fidus interpres in Bethleem toto orbe clarus effulsit. a Donatus Episcopus virtutibus insignis habitus: * qui draconem ingentem in ore eius expuens necauit; quem octo iuga boum ad locum incendij vix trahere potuerunt, & tabefactus aërem corrumperet. Augustinus etiam Præsul doctrina illustris exstitit, hi laboriosi agricolæ in secula non defutura semina proiecerunt: sed inter horum tam culta noualia, demens hæreticorum insolentia, furtiua iactauit zizania. b Hi fuerunt Arius & Sabellius, Eutyches & Nestorius proceres erroris & signiferi coniurationis: at animaduertentes Orthodoxi inanes fucos stantes ad diuina præsepia, non patientesque horum perfida contagia, fidei-machiæ opposuêrunt præsidia: nec diriora certamina pertulit Ecclesia, robustioribus viribus Idololatriæ, cum adhuc esset infantula: quem sustulit variis ac fallacibus sectis multiplicis hæresis, cum iam iuuencula esset. Nonne intestina bella externis atrociora probantur? Nero, Diocletianus & Maximianus Christicolas mactabant & coronabant, ac subita metamorphosi de terrigenis cœlicolas faciebant; vt Arius, Sabellius, Eutyches & Nestorius mundam fidei sinceritatem in perfidiam transformabant, à quibus pestiferis animalibus cita contagio non paucos greges infecerat. c His Deus diligenter curationes adhibuit Hilarium videlicet & Athanasium, * Eusebium, Ambrosium & Augustinum, qui medicinalibus fomentis omne virus praui dogmatis de pectoribus infidelium eliminare conati sunt. d Vnde Nicenum concilium à Constantino contra Arium congregatur, cuius error pullulauit vsque dum Constans imperasset infausta proles Constantini, qui Ariani dogmatis labe pollutus Catholicos toto orbe prosequitur. e Huius fauore Arius fretus, dum in Constantinopoli ad ecclesiam pergeret, aduersus nostros de fide dimicaturus, diuertens per forum Constantini ad necessariam caussam, viscera eius repentè cum vita effusa sunt. Vnde Ariani contremuerunt & Catholici de Dei iudicio non minimam lætitiam habuerunt. Post hæc Pelagius aduersus Christi gratiam suum errorem instruit, f ad cuius condemnationem concilium Carthaginense congregatur.

* Fuit hic Eusebius Mediolanens. Episc. d Concilium Nicenum contra Arium congregatur. De hoc concilio vide Bar. an. 325. e Arij infamis exitus. Vide Athanas. Epist. ad Serapionem. Bar. an. 336. Socrat. lib. 1. c. 25. Sozom. lib. 2. c. 28. f Carthaginense concilium contra Pelagium colligitur.

Vide Bar. an. 416. Anno 428. hæresim suam Nestorius orditur, vt notat Bar. Aduersus eum synodus Ephesina celebratur. De hac Bar. anno 431.

Post idem tempus Nestorius Constantinopolitanus Episcopus suæ perfidiæ molitur errorem, aduersus quem III.
Ephesina synodus congregata, eius impiam sectam persecuta infamauit. Hoc etiam tempore diabolus in specie Moysi Iudæis in Oreta apparens, cum eis per mare pede sicco ad terram promissionis promittit perducere, plurimis vero eorum enecatis, aliqui qui saluati sunt confestim ad Christi gratiam conuolarunt. a Post hæc Chalcedoniense concilium geriturum vbi Eutyches cum Dioscoro Alexandrino Episcopo condemnatur. Præterea apud Carthaginem Olympius quidam Arianus in balneis sanctam Trinitatem blasphemans ignis iaculo visibiliter est combustus. Animaduertite fratres, quomodo per momenta & interualla temporum fides inoleuit Catholica, primum per Martyrum rosea certamina; deindè per Confessorum contra hæresin victricia propugnacula; tum etiam quia vltio diuina digna suis erroribus stipendia retribuit. His præfatis institutionibus annalium festorum memoria index testisquè esse declaratur, per horum vestigia vsque ad cunabula historiæ antistitis Abundij peruenimus, vt series & linea historialis non minimam notitiam nostris offerant rationibus.

Dæmon fallit Iudæos. a Anno 451. Synodus ad Chalcedonensis cogitur. Vide Bar. hoc an. b Anno 494. 8. Kal Ian. vt habet Damascē. orat. 3. de Imag. Olympius Arianus blasphemiæ dat pœnas. Vide Bar. hoc an.

S. Abundius validus hæreticorum oppugnator. a Indefessi eius pro Ecclesia labores. Psalm. 117. 1. Ioan. 17.

Hic vir sanctus ac fidei Catholicæ armis strenuus, sanctissimi & venerabilis Leonis Papæ penetralibus assuetus hæreticorum discordem controuersiam atque seditiosam sedauit, cum magis arderet & vehementius fureret, qui non IV.
gregarius sed primipilaris miles Leonianæ militiæ gubernator peritissimus in vnda præliator, & auriga fortissimus in pugna, non solum de conuersione & fuga hæreticorum trophæum obtinuit; verum etiam de ruina triumphum celebrauit. a Hic æstuauit, alsit, esuriit, pernoctauit in transtris, pro cubili recubuit, molles thoros exhorruit, terrarum latibula marisque pericula multoties intrepide subiit, vt latrones vnitatis, & prædones Trinitatis triplo etiam funiculo suffocarit. Ille de quo lis tam ingens fuerat animos suggerebat, arma & auxilia subpeditabat, & cuncta instrumēta martia potens exhibebat. O fortis athleta & felix argonauta, vnde summa præconia tuis studiis & meritis paria, nō de artifice eloquentia sed de munifice sunt sapientia, quæ dedit lapidi laticem fundere. Beata patria quæ talem incolam dilexit: Sed beatior quæ patronum suscepit. Vnde Thessalonicensis Cumanus (A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris, hæc dies quam fecit Dominus exultemus & lætemur in ea) non horruit Ionium aut Ægæum, non Adriaticum aut Thyrreum; nam qui timet non est perfectus in charitate, & perfecta charitas foras vanum mittit timorem; neque expauit furorem atque pertinaciam præsentium hæreticorum, quanquam plerosque Catholicorum persecuti essent ad interitum. Iste heres Hæreticorum errori horribiliter incubuit nec succubuit: nam qui dedit affectum, addit effectum, amor diuinus non materialis sed spiritualis vincit omnia; cui cedunt omnia animauit Abundiū, erroneam sectam instar diluuij diluentem mense Occidentis & Orientis flamina diuini amoris arefecit. Nonne Hesperia atque Græcia, Arabia & Media hac labe polluta est! sed ventilabro acutæ discretionis aream sanctæ ecclesiæ examinauit, & inanes siliquas erroneæ professionis à granis Catholicæ veritatis secreuit.

Legationē Leonis II. Papæ nomine in Oriente & Occidente fubit. a Eius discretio. b Correptio. 1. Tim. 5.

Nec solum in Occasum, verum etiam in Orientem à B. Leone Apostolico directus Abundius, quæ refellenda erāt V.
authoritate Romanæ sedis refellit, vt longinquis à Roma Prouinciis, præsentiam quodammodo Romanæ visitationis impenderet, & mediam notam diuinæ veritatis ostenderet, a quia à continenti oportunoque prospectu promptum illi erat agnoscere, quid in quibusque rebus vel Apostolico studio reseruaret; Nam cum maiora negotia, & difficiliorum causarum exitus liberum sibi foret sub expectatione procerum deliberare, vel determinare, aut suspendere: tamen salua dignitate religiosarum personarum ac reuerentia ecclesiarum, quibusque causis extremam manum imprefferat, imitatus sententiam Apostoli ad Timotheum hortantis ad ecclesiasticum regimen: b Seniorem ne increpaueris, sed obsecra & patrem aut matrem, iuuenes vt fratres, iuuenculas vt sorores in omni castitate: quæ moderatio si quibuscunque inferioribus membris ex Apostolica institutione debetur; quanto magis fratribus & coepiscopis sine offensio-

fensione reddenda est Et licet nonnunquam accidat quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia quam seueritas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas: Sed ab iis, qui quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi * facilè ab hac lege disceditur, & dum dominari magis, quam consulere subditis volunt, honor inflat ad superbiam; & quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxiam: nec se plerique putant potestatem habere nisi satagant in subditos iniuriam exercere, talem diligentiam, talemque custodiã semper & vbique seruant abundanter.

Correptiones quomodo faciendæ. * videtur hic deesse, quærunt.

VI. ABVNDANTIVS noster vt neque Deum neque proximum in examine suæ directionis offenderet: Sic placuit Deo & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ facta est reconciliatio. Laboriosa virtus sanctissimi viri nunquam otio neque socordiæ dedita, tam potenter atque viriliter hæreticas prauitates vbique gentium authoritate Leonianæ legationis expugnauit ac exinaniuit; vt præsens ætas & futura his superstitionibus careat; neque suis posteris opus fuit diuinum chalybem, in Nestorios aut Eutychianos librare. Et non modo acies talium belluarum occubuit, verum etiam nulla nota vestigiorum apparuit, vt triumphaliter cum Psalmographo siue succinere velit, siue concinere malit, canat: Non conuertar donec deficiant, confringam illos nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Hic vir sanctissimus imminet & eminet inter omnia gymnasia atque exercitia Catholicæ fidei, ac promonet acies Catholicorũ contra fallaces phalanges hæreticorum, quæ causa tanta salutis fluxit Cumanis. non casus neque fatum: sed diuina prouidentia. Hæc vtraque destruens fuit efficiens tantæ authoritatis & benignitatis. Nam sicut Moysen Hebræis produxit: ita Abundium Como exhibuit. O dies illustris & solemnis, quo tantus patronus effluxit non tantum Cumanis Sed omnibus Christianis, qui prodeundo de regione in regionem patiens algoris atquè æstus per charybdem & Syrtes, & variarum commercia linguarum, opulentas merces, non terrenæ supellectilis. Sed diuinæ religionis euexit, & de Eutychianis Nestorianisque summa omnium admiratione triumphauit! Hic cedat triumphalis currus Romanorũ seu assentatrix aura tyrannorum. Nam finiti & infiniti quota est portio? & volatilis rei ac stabilis quota est collatio? Sed meliores sunt Abundij herbusculæ, quam Neronis & aliorum iniquorum principum epulæ: quandoquidem iste aulã sempiternam, ille pariunt gehennam; istius esuries est satura, illius saturies est famelica, sicut ait Dominus: Beati qui nunc esuritis quia saturabimini.

Eccles. 44. Psal. 17. De Nestorianis & Eutychianis triumphat. Luc. 21.

VII. PROFECTO discutiamus illam controuersiam quæ vniuersam commouit ecclesiam, & ab atrocitate pugnæ, magnitudinem victoriæ perpendamus. Hæc lis ideo pauca lustra temporis amplexata est & vsque ad gubernaculum Leonis Papæ ac præsulatum Abundij legatione eius defuncti. à perfidia sua nunquam resipuit, vnde hic vir eximius, sapientia ac variis linguis strenuus, ex constitutione Episcoporum Italiæ & electione dispensationis Leonianæ multa maria transfretauit, plurimas prouincias lustrauit, vt quæstio diutissimè ventillata & concertata, nec insipientes deciperet, nec sapientes turbaret. a Nestorius dicebat duas personas & duas naturas in Christo esse. b Eutyches vero vnam naturam vnamque personam. c At fides Catholica duas naturas: sed vnam personam in Christo esse asserebat; id est, eundem Christum hominem esse perfectum, eundemquè Deum & hominém vnum esse Deum atque Dei filium, nec quaternitatem Trinitatis astrui dum homo additur supra perfectum Deum: sed vnam eandemque personam numerum Trinitatis explere: Vnde contra Nestorium dicitur quilicet Deus sit & homo; non duo tamen: Sed vnus est Christus; At contra Eutychen subdit: vnus autem non conuersione diuinitatis in carne sed assumptione humanitatis in Deum. Vnus non confusione substantiæ: sed vnitatis personæ, cumque in eadem persona Christi aliud sit diuinitas quæ suscepit, aliud quam suscepit humanitas: idem tamen Deus atque homo est, sicque in Christo gemina natura geminaquè substantia: quoniam homo Deus vnaque persona, quoniam idem homo atque Deus: vnde quotidie psallimus: Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. Ex huiusmodi conflictione caussarum, ingenuus Abundius à Deo monitus, à B. Leone directus, & immanitate hæretici sceleris commotus, nõ parum lucubrauit & sedauit; tandemque palmam ingentem exhibuit. Et non modo ramos praui dogmatis: sed truncum cum radice penitus euulsit; cui Theodoretus Tyri Episcopus, de consensu fidei hanc epistolam non parua præconia referentem his verbis direxit.

De legatione Abundij Constantinopolim loquitur cuius & meminit Leo Epist. 33. ad Anatolium. 34. ad Theodos. Imp. & 36. ad Eudoxiam. a Nestorij hæresis. b Eutyches hæresis.

c Fides Catholica duas naturas & vnam personam in Christo astruit.

IIX. DOMINO verè amabili atque sanctissimo fratri Abundio Theodoritus in Domino salutem. Comperi quod vestra religio veram & Apostolicam fidem pia mente conseruet: & gratias egi Deo omnipotenti, quia religio quæ periclitabatur, renouata est per sanctitatem vestram & venit ad lucem. Et sicut dudum in diluuio factum est, vt ad semen generis humani Noë & filij eius relicti sint: sic & in præsenti Occidentales partes sunt reseruatæ, vt ex his etiam Orientales sacrosanctæ Ecclesiæ veram custodiant religionem, quam vastare iam & deuorare penitus sacrilega & noua hæresis tentabat. Et oportunè dici potest vox illa Prophetica: Nisi Dominus Sabaoth semen nobis reliquisset, similes facti essemus quomodo Sodoma & Gomorra. a Adeò nobis quasi aliquod diluuium & bellum euenit ira Dei ex impia hæresi. Nunc * veram Saluatoris nostri in corpore humano præsentiam * laudabamus, & vnum Filium Dei & perfectam eius deitatem, & perfectam humanitatem * confitebamur: & non in duos Filios vnum Dominum nostrum Iesum Christũ * diuidebamus. Est enim amicus; sed differentiam Dei & hominis cognoscimus; & scimus quod alterum ex Patre est, alterum ex semine Dauid & Abraham, iuxta diuinas Scripturas: quodque diuina quidem natura sine passione est: corpus autem antè quidem erat in passione, nunc vero & ipsum alienum est à passione: nam postquam surrexit, & hoc ab omni passione constat esse liberatum. Hæc & litteris sanctissimi & religiosissimi Archiepiscopi Domini Leonis didicimus. Legimus enim quæ ad sanctæ & beatæ memoriæ Flauianum scripsit: & gratias egimus * nostro humanissimo Deo, quod aduocatum etiam propugnatorem veritatis inuenimus. His & ego litteris consensi: & huic epistolæ meæ exemplum earum copulaui, cui etiam subscripsi: & ex hoc probaui quod regulas Apostolicas, id est vera dogmata sequor, hodieque in his permaneo, & ideo bellum patior * eandem vero religiosam Apostolicam sectam seruamus ego & alij reuerendi viri, qui mecum de sacrosanctis ecclesiis expulsi sunt, b idem dominus * Hibas & * dominus Aquilinus, cæterique contra quos Imperatorum potestatem inuentores nouæ hæresis armauerunt. Superest vt vos cum sanctissimis viris auxilium sacrosanctæ Ecclesiæ afferatis, auferatisque impia bella quæ * impenderunt. Prohibete itaque sacrilegam sectam, quæ contra pietatem commota est, & pristinam ecclesiis pacem reddite: vt fructus laborum Apostolicorum accipiatis à Domino, qui se eosdem fructus redditurum esse promisit. Omnes religiosissimos & Dei * amicos presbyteros & reuerendos Diaconos & fratres per vestram sanctitatem saluto: & nos & omnes qui nobiscum sunt salutamus religionem vestram.

Theodorici Epistola ad Abundiũ legatum Apostolicæ sedis. Isaia. 1. Eandem habes apud Bar. an. 450. a Theodoreti fidei confessio. * vero. * absque laudabamus. * confitemur: * diuidimus. * Domino nostro. Hæc verba: * eadem verò &c. vsque ad,

Idem dominus Ibas, desunt in Epistola quam recitat Baronius: fortè studio omissa quod Apostolicam sectam dicat; intelligit autem hic auctor certam fidei normam seu legem, ab Ecclesia præscriptam. Simile habes apud Colum lib. 6.

b Theodoretus, Ibas Edessæ, & Aquilinus Bibilinus Palæstinanus Episc. subscribunt Epistolæ S. Leonis.

* *meus Ibas & dominus meus Aquilinus.* * *impendebant.* * *amantissimos.*

IX. QVALIS & quantus fuerit iste Theodoritus Abundij præco percontanti consoluta respondet epistola Beatissimi Leonis Papæ ei directa, cuius formulæ exordium subiicimus.

Leonis Papæ Epistola ad Theodoritum Cyri Episc. Est Epist. Leon 63.

EPISTOLA LEONIS PAPAE AD [a] THEODORITVM POST CALCEDONENSEM Synodum missa. Dilectissimo fratri Theodorito Episcopo Leo Episcopus salutem.

REMEANTIBVS ad nos [b] consacerdotibus nostris, quos ad sanctum Concilium sedes beati Petri direxit, agnouimus dilectionem vestram, superno adiutorio, nobiscum tam Nestorianæ impietatis, quam Eutychianæ vesanię exstitisse victricem, vnde gloriamur in Domino cum Propheta canentes: Adiutorium nostrum in nomine Domini qui fecit cœlum & terram: [c] qui vel omnes in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit: [d] sed quod nostro prius mysterio desciuerat, vniuersæ fraternitatis [e] intractabili firmabatur assensu, & verè à se prodisse ostenderat, quod prius à prima omnium sede formatum totius Christiani orbis iudicium recepisset: vt in hoc quoque capiti mēbra concordent, in quo nobis amplius accrescit gaudendi materia, dum & tantò magis se perculit inimicus, [f] qui etiā Christi ministris sæuius insurrexit; Nam [g] non aliæ sedes; & ea quam cæteris omnium Dominus instituit præsidere, consensus assentatio videretur, ac ita alia quælibet subrepere possit aduersa suspicio, inuenti prius sunt qui de iudiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli à dissensionum coacti auctore ad contradictionum bella prosiliunt, [h] ad maius bonum totius bonitatis dispensatione peruentum est. [i] Dulcia siquidem munera gratiæ diuinæ [k] præueniunt, quoties non sine magnis sudoribus acquiruntur. Et minus bonum pax videri solet continuata per otium, quam reddita [l] per labores. Ipsa quoque veritas clarius renitescit & fortius retinetur, [m] dum quæ prima fide docuerit, hæc postea examinatio confirmauerit. Exulta frater redditum seculo est prædone prostrato, Incarnationis diuinæ mysterium: quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre non poterat, calumniis obscurabat. Quinimò ab incredulorum corde perierat immortale mysterium, quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsa veritate suis dicente discipulis; Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur. Psal. 123. Mar. 16

[a] Theodoritum [b] fratribus & consacerdotibus [c] qui nullum nos in nostris [d] sed quæ nostro prius ministerio desinerat, [e] irretractabili firmauit assensu, vt verè à se prodisse ostenderet, [f] quanto contra Christi ministros [g] ne aliarum sedium ad eam quam &c. consensus assentationis videretur, aut alia quælibet subrepere posset [h] ad maius bonum, malum eius, authore totius bonitatis dispensante [i] Dulcius [k] proueniunt [l] post laborem [m] dum quæ fides prius docuerat hæc postea examen confirmaret.

X. PRÆTEREA Anatholius Episcopus ecclesiæ Constantinopolitanæ [n] minoris Romæ accepta Epistola S. Leonis Papæ, de confirmatione Catholicæ fidei, * contra hæreticorum congregauit concilium omnium Episcoporum & Archimandritarum, seu presbyterorum & diaconorum: & ante conspectum omnium recitata est epistola S. Leonis, quam beatus Abundius coram omnibus præsentauit concordantibus testimoniis Romanorum Patrum atque [o] Angolicorum. * Anatholius Episcopus Constantinopolitanus huic Epistolæ S. Leonis Papæ continenti Catholicæ fidei veritatem concordantibus etiam testimoniis Patrum ab eadem Apostolica sede [p] directus, plena deuotione consensit & subscripsit, anathema dicens [q] Eutychi & Nestorio & dogmati vel sectatoribus eorum. Tunc cæteri Patres non parui numeri, eodem modo subscripserunt; Mox sanctus Abundius & [r] Ætherius Episcopi & Basilius & Senator presbyteri dixerunt: Omnipotenti Deo gratias: cum reuerendorum Episcoporum, Presbyterorum, Archimandritarum, Diaconorum atque totius cleri professiones cognouimus, fidem rectam atque à Patribus traditam profiteri sicut eorundem subscriptio gestis præsentibus inserta declarat. * Ideo nos quoque quia omnes hoc exigere & expectare comperimus secundum [s] assertionem venerabilis viri Eusebij Episcopi Dorilensis, & sententiam sanctæ memoriæ Flauiani Episcopi, vel assensum Papæ Leonis qui ad insinuandam cunctis fidem Catholicam [t] ne minus anathema dicimus Eutychi vel omnibus qui eius perfidiam sequuntur, & dicunt in Iesu Christo Domino nostro ante incarnationem duas fuisse naturas, post incarnationem vero vnam tantum naturam: cum Catholica fides & ante incarnationem vnam quæ Verbi tum erat, & post incarnationem duas, id est, Verbi & perfecti hominis, fateatur in vna persona inconfusa proprietate sui manere naturas. Nestorio etiam, qui vesanum, vt legitur, dudum dogma disperlit dicendo Dominum Iesum Christum ex Maria virgine hominem tantum, non etiam Deum natum: sed & sectatoribus eius, in eiusmodi peruersitate durantibus anathema dicimus; Propter quod conuenit ad confirmationem subscriptionis eius, sanctam quæ præsens est, fraternitatem, iisdem vel [u] hominibus qui eorum doctrinam sequuntur anathema similiter dicere. Vide quot testimoniis illustrium virorum comprobatum est beatum Abundium praua dogmata erroneæ sectę iaculo Catholicæ fidei vulnerasse & exstruxisse. Quis negotiator aut triumphator auaritia adipiscendæ pecuniæ, vt ille desiderio victoriæ tot littora maris tot accessus telluris adiit. Sed iam oportunum est vltrò tendere, & quicquid per sancti viri merita fidei Deus voluit ostendere, cum probi labores, ac certamina sunt sanctitatis non dubia, nos vero momotabile quod Dominus vocat prodigium referamus.

*[n] Nouæ Romæ Bar. * Conciliū Constantinopolitanum cōgregatur. Vide Bar. an 450. [o] Græcorū * Episcopi subscribunt Catholicæ fidei. [p] decretorū [q] Eutycheti [r] Asterius. * Anathema Eutycheti & Nestorio dicitur. [s] accusationem [t] nos Romæ misit: anathema dicimus Eutycheti legit Bar. [u] omnibus*

XL. ERAT vir quidam illustris & ditissimus Comensis regionis Regulus, cuius vnicum filium contigit obiisse; ex quo familia funereo mœrore confecta ingentem gemitum magnis quæstionibus reuoluebat: [a] post diuturnum ploratum vnanimes exanime corpusculum quasi munusculum Abundio obtulerunt, quos inter genitor deformis ac lugubris, ac regio cultu exutus, cum omni domo ad vestigia sancti viri voluebatur. Miserere, inquit orabat, senis non habentis prolem superstitem, non habituri hæredem. cui relinquam familiam? cui relinquam Prouinciam? si in vitam redierit fides patebit populo, infideles argumentum credendi capient, & fideles fidei suscipient augmentum. Tunc vir Dei pietate solita tangitur, atque offerentibus improbare oblata erubuit. Mox de remuneratione muneris tractauit; non petunt tumulum, nec funeris officium neque me querelarum socium maiora excellentioraque exspectat spectaculum istud. O Deus quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? dextera Domini facit virtutem, dextera Domini exaltat; hic non mortuus apud te sed tanquam dormiens viuat & narret opera Domini & dicat castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me: non tantum quæro vitam quam fidem & salutem populi, vnius resurrectio multorum est perfectio. Confestim cœlestes fores patuerunt & ingressa est oratio ante conspectum Dei, anima ex suis latebris exiuit, & exanimem animauit, protinus exequiæ pueruli in obsequia sunt relatæ Abundij. accipientes dum è resurrectione mortuum suum, hilares plaudunt & obstupescunt miraculo, proque mœrore fruuntur gaudio, si qui idololatriæ cultores fuerunt, effecti protinus sunt Christicolæ. Exultat proinde ciuitas omnis agitque gratias Deo vero cui est honor & gloria in secula seculorum Amen. Psal. 138 Ps. 117 Ps. 117.

Filius Reguli Comensis moritur. [a] Offertur cadauer eius Abūdio vt eūdem ad vitam reuocet. Intercedēte S. Abundio reuiuit

An. 780. ORATIO FVNEBRIS IN SANCTVM PATREM ET CONFESSOREM NICETAM, QVAM SCRIPSIT Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus. Habetur in Simeone Metaphraste.

3. April. I. PROPOSITVM nobis est maximæ cuiusdam vtilitatis argumentum, sanctissimi patris nostri Nicetæ commemoratio: quæ proposita nobis est, velut sacrum quoddam conuiuium ex omnigenis, non corporeis, sed spiritalibus epulis re-

lis repentè instructum: quo conuiuio non corpora, sed animę rationis participes aluntur & exhilarantur. Hoc ego artificij expers hodierno die vobis spiritualibus conuiuiis ex rudi sermone apparatum suppeditabo: vobis, inquam, qui sanctis animarum altricibus eius doctrinis nutriri semper optâstis. Verum mihi, sacri auditores, quippe qui (vt quod in Actis Apostolorum scribendis de se Lucas dixit, & ipse dicam) indè vsque ab initio, vt scitis, patrem hunc secutus sum: visum est non omnia quidem continenter scribere, (neque enim possem) sed è multis illius præclarè factis pauca quædam in hac narratione inserere, ad eorum ædificationem atque vtilitatem, qui hæc audiunt, & in posterum legere voluerint: nè honestissima illius facta tempore ipso & alta obliuione obscurata euanescant. Multi quidem multorum, qui ante nos fuerunt, sanctorum hominum vitas dictaq; & præclare facta conscripserunt: qui & oratione sua illos ornârunt, & nobis ex ea re multum adiumenti attulerunt. Illorum igitur exemplo & nos id facere aggressi sumus. Non enim consentaneum est, tantam eius hominis virtutem silentio tegi aut occultari, neque talem lucernam conuenit sub modio, sed supra candelabrum poni, vt luceat omnibus, qui sunt in huius vitæ domo (quemadmodum Euangelica voce nobis traditum est) in gloriam cælestis Dei, cui ex bonis operibus laus & gloria redditur.

Matth. 5.

II. Sed tractationem hanc illos aggredi conueniens erat, quorum vita recta est, & ab omni reprehensione libera, oratioque grauis & composita cum illorum vita congruens. Quarum rerum priorem qui rectè præstiterit, illi, velut ex spiritualium donorum thesauro, & posterior abundè suggeritur. Cui verò ea defuerit, is dubiè & cum hæsitatione orationem proferet. Huius autem patris virtus tanta fuit, vt vix illi, quos suprà dixi, pro dignitate eam narrare possint: vel (vt verius dicam) ne illi quidem hoc possent: tantum abest, vt nos possimus, quibus vtrunque deest, vitæ inquam, probitas, & oratio compositionis atque concinnationis elegantiam habens. Verum sanctissimi patris desiderium, ad id conandum nos exuscitat atque impellit, qui ex illius narrationibus fortasse fructum aliquem & animæ adiumentum percipiemus. Qui enim vnguenta componunt, quamuis ab vnguentorum natura longè absint, tamen & ipsi odorum suauitatis participes fiunt, & alijs odorem per olfaciendi sensum impertiunt. Contra verò timor ipse sese opponens, ab hac tractatione me deterret, mihi ante oculos ponens imbecillitatem meam quæ tanto oneri par non est: meque admonet, nè, dum eum virum laudare velim, inconcinnis atque inelegantibus verbis aliquomodo illum vituperem, & ad indignationem contra meipsum excitem, sitque mihi ea res inutilis. Quod ne mihi accideret, silentium potius deligendum esset, quod est sine timore ac periculo. Neque enim aliquem pœnitet siluisse, quemadmodum locutos esse pœnitere sæpè multos solet.

Sanctorū res gestas celebrare qui debeāt

III. Cum in his duabus rebus ambigerem, tanquam in trutina quadam positus, desiderium ipsum grauioris momenti visum est, timoris lancem leuiorem faciens, & orationis anthorem Christum mihi adiutorem proponens, magnique eius viri, de quo dicturi sumus, in condonandis erratis facilitatem. Nam cum adhuc in terris esset vir ille, clemens erat, sciensque delictis nostris veniam dare: quam & nunc à beata ipsius anima multo magis mihi dandam esse certò scio. Grata enim est patribus ipsis (vt quidam dixerunt) puerorum lingua, quanuis balbutiens, Deoque ipsi gratum est, quod pro viribus fit. Moneo autem illud, nè quis falsum aliquid vel fictum me scribere suspicetur. Eorum enim mos est, qui rebus fidem non adhibent, vtilitatem omnem abijcere. Nam quid ipse à mendacijs lucrifacerem, si alios quidem commendarem, meipsum verò sententiæ illi obnoxium redderem, quam contra mendaces prophetæ Dauidi spiritus sanctus suggessit? Non enim fabulæ sunt, quæ dicentur, vt externis hominibus videri solent. Sed hæc quidem satis. Incipiam igitur, Deum ipsum omnis principij authorem propositum habens.

Historię huius veritas.

Psalm. 5. [illegible]

IV. Sed vndènam incipiam? An patriam genus, & eius altricem terram prius dicam? Sed quænam erit vtilitas, orationem in his rebus occupatam habere? Ciuitas, inquit scriptura, sanctorum, est ciuitas Dei, cuius artifex & creator Deus est: patria verò, superna Hierusalem, mater Pauli, & eorum, qui cum illo fuerunt, vt ait magnus Basilius. At si quis & inferioris patriæ appellationem scire cupit, Cæsarea Bythiniæ illum genuit: illa in vitam hanc eum protulit, aluit, & omnibus cognoscendum tradidit: illa primę ipsius ætatis rectè factis fruens sese oblectauit. Quod pertinet ad parentum nomina, non possum pro certo dicere, quod fuerit matris nomen: sed pater Philaretus vocabatur: cuius filius cum virtutis amator fuisset, re ipsa cum patris appellatione conuenit. Fuit etiam hic eius pater diuinæ pietatis studiosus & Deo gratus, quipe qui monasticæ vitæ instituto dignus posteà factus perfectior euasit. Ille cum legitimam vxorem duxisset, ex ea vnicum hunc filium suscepit, & octauo die, postquàm puer natus fuit, vxorem ipsam amisit. Deus enim ille, qui eam formauerat, idem & eam recepit.

Heb. 11.

Patria S. Nicetæ.

Pater.

V. Educatus igitur puer fuit apud patris matrem. Cumque parùm creuisset, ijs literis, quibus pueri solent erudiri, ediscendis parens ipse eum tradidit. Cum autem puerulus discendi esset cupidus, & laboris valdé amans, paucis annis omnia edidicit: postea verò Psalterium memoriæ mandauit. Cumque illum in ecclesia pater totundisset, vt Anna Samuelem, Deo ipsi eum dicauit & omninò addixit, vt æditui locum interea teneret. Quod munus ille, omnem reuerentiam & spiritualem prudentiam adhibens, ita exequebatur, vt omnes mirarentur, quanta cum virtute se gereret, & quam composito animo esset. Quis enim hunc aliquandò vidit in ludis puerilibus versantem, vt pueris mos est gestire, saltare, currere huc atque illuc, in terra se volutare, atque vlulare? Quis hunc prope illos, qui choreas exercent, tam viros, quam mulieres, sedentem vidit vel aliquo modo adhærentem, & inhonesta illorum verba aliquando audientem? Quis illum symposijs eorum, qui diu in vino ebibendo immorantur, quibusquè tragœdiæ, tumultus & nugæ amicæ sunt, vel paululum adhærentem adspexit? Domi enim sedens, & librum in manu habens, legebat diligenter, &, vt id, quod in Euangelio est, dicam, proficiebat sapientia, ætate & prudentia: neque vnquam à diuinis conuentibus aberat, sed diuinas literas cordis sensu percipiebat: modò id, quod dixit Deus ad Abraham: Exi de terra tua, de cognatione tua, & de domo patris tui: modo illud Esaiæ prophetæ dictum: Exite de medio ipsorum, & segregemini, & impurum nè tetigeritis, dicit Dominus, & ego suscipiam vos: item illud, quod diuina voce prolatum est: Qui diligit patrem vel matrem plus quàm me, non est me dignus: & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. & alio loco: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, & Si quis veniens ad me, non renunciauerit omnibus, quæ possidet, adhuc autem & animæ suæ, non potest esse meus discipulus.

Adhibetur literis.

1. Reg. 1.

Luc. 2.

Gen. 12.

Esa. 52.

Matth. 10.

Luc. 9.

Luc. 14.

VI. Hæc cum audiret, & his similia, non in via sementem spargebat, hoc est in ipsius mentis superficie, ita vt conculcari posset, & à volucribus cæli, hoc est, à malignis spiritibus subripi ac deuorari, neque supra petras, hoc est supra cor sensu carens & aridum, ita, vt æstus, id est, tentationis tempore, tanquam ea, quæ radicem non haberent, cito exarescerent, non denique in medias spinas, hoc est, in huius vitæ solicitudines fundebat semina, quibus solicitudinibus suffocata mens fructum nullum ferret: sed in terram sui cordis valde bonam ac pinguem semen ipsum reponebat: quamobrem fructum reddidit Deo ipsi trigecuplum, sexagecuplum, & centuplum: trigecuplum, eò quod vitam cum virtute transegit: sexagecuplum, quoniam monasticę vitę exercitationem puram & innocentem seruauit: centuplum, quia pro fidei confessione multas persecutiones sustinuit: de quibus posteà loquemur. Nunc autem ad ea, quæ nobis proposita sunt, redeundum est.

Matt. 13.

Fructus trigecuplus. sexagecuplus. Centuplus.

VII. Cum diuina eloquia, quę supra diximus, audiuisset quidnam illum fecisse aut consultâsse aliquis cogitabit? Men-

Psal. [illegible] *3.*

teruat-

tem atque animum ab his terrenis rebus abalienauit, & ad optimam quandam formam sese traduxit, de virtute (vt est in literis diuinis dictum) in virtutem progrediens, & ijs, quæ inferiora sunt, præferens meliora, secum cogitabat, quomodo Deum sanctè coleret. Cumque à ratione ipsa rectè ac ritè præsidente didicisset, facile fieri posse, vt vita cælibe ac perturbationibus vacua, sensus ipsos purgare, & mente pura ad id, quod purum est, accedere posset: à mundi voluptatibus se abrumpere, & ad Deum adiungere studuit. Cumque patri suo, amicis consanguineis, æqualibus, ijsdenique omnibus qui ad eum pertinebant, salutem multam dixisset: ab ea regione, quæ ipsum aluerat, statim auolauit, & ad torrentem eiusdem vrbis, in meridiei parte fluentem, ad senem quendam, Stephanum nomine, qui illic solitaria vita vtebatur, se contulit, eiusque in rebus asperis perferendis socius erat: quin immò cum ipso certabat, dum monasticæ vitæ legibus ab illo erudiebatur.

Vitam amplectitur monasticam.

POSTEA verò quàm eius diligentiam & alacre studium senex ille animaduertit, author ei fuit, vt ad cœnobium iret, quippe quòd multum ea res expediret, præsertim iuuenibus, eò quia ijs, qui ad summum virtutis fastigium peruenire cupiunt, plus exercitationis imponit. Bono senis consilio magnus ille vir vsus est, eiusquè preces pro viatico sumens, viam ad mare ducentem tenebat, diuina prouidẽtia ipsum dirigente, quæ per eum virum populum sanctiorem factum & bonorum operum æmulatorem adeptura erat. Venit igitur ad Meditij monasterium, quod tunc à paucissimis colebatur, & à sanctissimo patre nostro Nicephoro, qui monasterium constituerat, regebatur. Supplex autem à pastore illo petebat, vt in monasterium acciperetur. Cumque perspicacissimus pastor eum vidisset, & ex habitu ac moribus virum optimum eum fore coniecisset, libenter ipsum accepit, & in suo grege collocauit. Quo facto, beatus Niceta Dei præceptis obseruandis operam dabat. Cumque omnes vitæ huius fragilis atque caducæ voluptates pro nihilo faceret, syncera, non adulterina, neque ficta terrenarum rerum abdicatione, seipsum mundo crucifixit, & mundus ipsi crucifixus est. Quamobrem non amplius sibijpsi viuebat, sed Christo & præsidi, omnemque affectum corporeum illo affectu, qui ad res supernas ac cælestes pertinet, omninò extinxit. IIX.

Item cœnobiticam.

HVIVS autem viri peregrinatio fuit immutabilis: nam ex quo tempore à patria euolauit, non amplius illam vidit vsque ad eum diem, quo ad Deum profectus est. Idem omnem prauitatem & ad obediendum difficultatem, facili & ab omni curiositate ac simulatione aliena, obedientia superauit. Cogitatio autem eius assidua, & nullam intermissionem accipiens, erat mortis meditatio. Ventrem vero multis dominantem ita subiecit, vt vel res necessarias admodum parcè ipsi suppeditaret, ijs tantum vtens, quæ ad vitæ vsum pertinent. Continentiam non solum à cibis abstinendo exercebat, sed ab omni terreno affectu seipsum remouendo, quemadmodum ille dixit: Qui certat, ab omnibus se abstinet. Temperantiam & castitatem itá perfectam ostendebat, vt fragile hoc corpus ad eum statum traduceret, in quo esset corruptionis expers futurum, & in corpore hoc terrestri vitam incorpoream ageret, puram & angelorum institutioni similem. Non erat in eo viro furoris perturbatio, neque iracundiæ aut simultatis affectus: non odij, aut obtrectationis, vel alios condemnandi species: non loquacitatis, vel facetiarum, neque ociosi sermonis opinio: sed omne ipsius studium atque opus erat Diuinorum eloquiorum meditatio, & solertes ad Deum preces. Nulla in re inanis gloriæ vel superbiæ vestigium, nihil denique, quod ad humanam ostentationem pertineret, in eo viro cernebatur. Summissionis autem excellens donum tam abundè acceperat, vt vbique omnes seipso præstantiores existimaret, omnibus se subijciens. Itaque non solum cum ijs, qui primi erant, sed vsque ad infimos humilitatem & obedientiam exercens, charitatem in Deum & in proximum firmam atque immutabilem retinebat. Nulla in eo fuit humanæ assentationis species, qua vel alijs, vel sibi ipse placere studeret, aut suî amans esset. Nihil deniq; perperàm aut simulatè agebat. Nulla in eo fuit vestis elegantia, ità vt ipsum corpus contempserit, neque omnino vllam eius curam habuerit: sed hoc tantum curârit, vt castum ac purum Deo sibi corpus suum offerret. Omnia igitur morum simplicitate & corde syncero sine hæsitatione aliqua faciebat. Quæ verò à Præside ipso dicebantur, tanquàm à Deo ipso dicta excipiens, omnem quidem curiositatarem & hæsitationem abijciens, fidem autem ac certam persuasionem habens, omnia exequebatur. IX.

Eius obediens. 1. cor. 9. Temperantia. Humilitas eius eximia. Obediẽtia insignis.

CVM igitur pastor ipse illum ità studiosum ac promptum vidisset qui nondùm quinquennium in professione monastica perfecerat, ad presbyterij ordinationẽ eum promoueri curauit: quam per manus magni Tharasij assecutus est, qui Constantinopolitanæ sedis erat Patriarcha, eamquè sedem multis virtutibus adornabat. Cum igitur presbyter ordinatus fuisset, & monasterij curam illi, quamuis inuito, Præses tradidisset, sanctus ille vir onus illud sibi traditum, molestè quidem ferebat: sed qui nulla in re didicerat repugnare, neque tunc contradicere ausus est: sicque, quamuis inuitus nihilominus tamẽ onus illud accepit. Cum igitur eam curam suscepisset, omnem diligentiam adhibens, studebat gregem ipsum copiosiorem efficere. Idquè factum est. Eius enim fama in omnes partes peruagante, plurimi ad eum veniebant, & terrenis rebus renunciabant. Itaque paucis annis factum est vt fratrum societas ad centesimum numerum perueneerit: quos ille, adiuuante Christi gratia, vt peritus aliquis gubernator ad salutis portum dirigebat, pro ipsis, vt probatissimus pastor assiduè vigilans. X.

circa annũ 780. ordinatur presbyter vide Bar in notis ad Martyrolog. Rom. 3. Aprilis. a Præficitur monasterio.

FACTVM autem fuit, vt qualis erat vita & virtute sanctissimus pater noster Niceta, talem vniuersarum rerum Dominus Deus hominem illi miserit, qui secundas monasterij partes teneret: Athanasium, inquam, illum venerandum & admirabilem virum, cuius virtus non ea fuit, vt obiter illam narrare possimus: cuius etiam in Deum charitatem, quam ostendit cum primùm mundo renunciauit, opinor etiam angelos ipsos fuisse admiratos. Erat ille patri suo charissimus, & litteras apud ipsum summè doctus: qui & publicorum libellorum scriba creatus, magistratui, qui Logothesion dicitur, præfectus fuit: vnde non vulgares mundi huius honores eius pater per filium ad se venturos sperabat. Cum verò iuuenis ille omnia hæc contempsisset, & vni rei esset intentus, vt cœnobij habitu se indueret, idque festinans perfecisset, eius pater, cum hoc audiuisset, vi ad se illum traxit, indumentis quibus ex cœnobio vestitus fuerat protectis, pretiosis vestibus illum quamuis inuitum, induit. At iuuenis ipse patrem sic affatus est: Putàsne, ô pater, sericis istis vestibus me à proposito consilio impeditum iri? Totum mundum contempsi. Quid enim proderit homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? At pater illum in domo conclusit, existimans ità fieri posse, vt à bono proposito ipsum auerteret. Cum autem iuuenis ipse oportunitatem inuenisset, serica illa indumenta in quatuor partes lacerauit. Quod cùm vidisset pater, alijs sericis ipsum induit. Ille verò & eas similiter lacerauit. Iratus igitur ea re pater, ità crudeliter filium verberauit, vt eius terga intolerabilibus illis plagis contabuerint, & medicorum manu atque cura indiguerint. Postea verò quàm ille iuuenis patrem certiorem fecit, nullo modo fieri posse, vt eius sententia mutaretur, quamuis membratim illum dissecaret, pater ipse ea re compunctus & lachrymis perfusus, filium sic allocutus est: Vade fili, & perfice iter illud bonum, quod elegisti, & Christus ipse tibi opem ferat, teque ab omnibus laqueis diaboli eripiat. XI.

Athanasius monachus insignis. Luc. 9. Athanasius a patre diré flagellatur, sed permanet in proposito.

ITA igitur iuuenis ille venit ad monasterium, quod suprà diximus, exercitationis certamina efficaciter illic suscepturus. Tantam verò humilitatem exercuit, vt nihil secum attulerit ex ijs rebus, quæ in hoc mundo spectabiles sunt. Plerique nôstis eum virum, quem dico, & quem vos experti estis: scitis vilissimis vestibus indui solitum, immo neminem abiectiore veste vsum fuisse, quamuis ex parentibus valdè terrena hac nobilitate insignibus, ortus fuisset. Hic, vt supradictum est à sanctis patribus nostris in monasterium receptus fuit, & ab inclyto Nicephoro secundæ partes XII.

postpa-

post patrem Nicetam illi concessæ fuerunt. Erant igitur ambo illi vna quædam anima & mens in diuersis corporibus, tranquillo statu omnia disponentes: & ipsi quidem à sancto Nicephoro regebantur, sed iidem omnem fratrum societatem gubernabant, ità vt partim ipsi regerent, partim verò regerentur, mutua inter se & Præsidis charitate copulati. Neque vnquàm inter ipsos offensio aliqua, vel dissidium exortum fuit, sed erant veri pastores, & animæ morbos, vt probati quidam medici, sanabant, curantes gregem omni studio ac scientia. Alter secabat: erat enim ad secandum idoneus: alter mitibus quibusdam verbis leniens, sectionem ipsam curabat: erat enim mitis. Alter in iis, quæ ad curam corpoream pertinebant, occupatus erat: alter in iis, quæ ad spiritum attinent, versabatur. Vterque autem vtriq; rei studebat.

XIII. Itaqve, vt peritissimi quidam medici, omnem, vt diximus, diligentiam adhibentes, oues Christi rationales pascebant. Duritiem atque acerbitatem ex increpatione & ignominia proficiscentem lenientes, segnitiemquè & languorem, vel tentatione aliqua, vel mœroris ardore illatum, orationis comitate, & discretionis atque commiserationis medicina erigentes, tanquàm è somno fratres exsuscitabant. Quod verò in eis ceciderat & contractum erat futuri iudicij timore illud colligantes curabant. Tristes & segnes, & ipsa incuria dissolutiores ac lentos factos, laboriosæ doctrinæ stimulis erigebant. Eos verò, qui celeriter gradiebantur, & alios anteuertebant, maximè atque attentissimè obseruabant, ne illis ambitionis opinio, tanquàm fera quædam irrepens, insidias faceret. Denique (vt summatim dicam) omnem gregem omni studio ac diligentia custodiebant, vigilantes pro illo, & feras, quæ n n oculis corporeis, sed animo comprehenduntur, ab ouium rapina profugantes, non vt mercenarij, sed vt optimi pastores Christi pastorum principis. Ità verò omnium fratrum societatem edocuerunt, & mutua charitate atque concordia deuinxerunt, vt verè de ipsis illud dici posset: In hoc cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si charitatem habueritis adinuicem. Tunc quanuis hæc fecissent, ab omni tamen audacia procùl aberant. Nugarum verò & facetiarum ne nomen quidem in illis viris audiebatur: sed in diuinorum eloquiorum meditatione vitam degentes, ità ministerium sibi cõmissum singuli exequebãtur, totumquè Psalterium quotidiè pronunciabant: quo expleto, ad eorundem psalmorum vicissim canendorum ordinem se parabant: ità vt nunquàm omninò à Dei gloria celebranda ipsi vacarent. Ac si cuiusquam vitio factum esset, vt ociosus sermo irreperet, continuò alius quispiam admonitione sua eius sermonis continuationem abrumpebat. Erant & fratres aliqui clàm dispositi, qui vniuscuiusque dicta & facta patribus nunciabãt, vt ea re fieret, ne quis, absentibus iis, qui præsidebant, ociosum aliquod verbum proferre auderet, idquè vitarent omnes, dum exprobrationes dictorum ac factorum aufugerent.

Nicetæ & Athanasij in gubernãdo monasterio prudentia, &c.

Ioan. 13.

Totũ psalterium dicunt quotidiè.

XIV. Illo autem tempore, quo Diuinarum rerum mysteria perficiebantur, stabat magnus pater noster Niceta ante sanctam & sacratam mensam, vt sancto Dei throno assistens, sacrificium & Diuina mysteria obeundo. Sanctus verò Athanasius assistebat, cogitatione & mente tota intentus, ministerij flabellum tenens: erat enim diaconus, qui & presbyter posteà fuit: stabat inquam, metuens ac tremens, suasquè genas ac pectus lachrymis madefaciens. Sicquè totum sanctum illud ac Diuinum ministerium complebant. Cùm verò ità purè atque innocenter sacra facerent, sancta, purissima atque immortalia mysteria impartientes aliis, vniuersum populum sanctum efficiebant, eumque in pace multa dimittebant.

Missæ sacrificium.

XV. Ad hæc sanctissimus pater noster ad Domini Dei templum crebrò fratres congregans, docebat, admonebat, & ità hortabatur: Fratres, quos Dei gratia coniunxit, quamobrèm congregati sumus, assiduè cogitemus, & quandiù tempus habemus, solertes simus & certemus, neque segnitie nosipsos lentos fieri patiamur. Quandiu mercandi tempus nobis est, animæ nostræ lucrum abundè nobis comparemus. Cum enim mercatus amplius non erit, tunc nemo poterit negociari. Non est, inquit, in morte qui memor sit tui: non est in inferno confessio. Consideremus quales pœnæ illos maneant, qui multa peccata commisère, neque pœnitentiam egerint. In hoc mundo iudex ipse misericors est: in illo autem altero non item. Hìc miseretur, illic punit. Hìc septuagies septiès peccata dimittit, illic in exteriores tenebras immittit. Quamobrèm hìc laboremus, & studiosè contendamus, nè ignauia ipsa dissolutos nos faciat. Curramus feruenti & celeri gradu, (cursu enim opus est, & illo quidem vehementi) vt perueniamus ad perfectionis mensuram. Sobrij simus ac vigilemus, quoniam qua hora non putamus, Dominus noster veniet. Contemnamus mundum, & ea quæ sunt in mundo. Carnem & eius superbiam execremur: hæc enim omnia inimicitias inter nos & Deum pariunt. Fugiamus carnis voluptates, auersemur eius libidinem. Sint nobis deliciæ ipsæ inuisæ, nè & ipsi deliciæ simus inimicis nostris. Amplexemur continentiam, per quam anima nostra pura efficitur. Aduersariorum inuasiones repellamus, & animi submissionem possidere studeamus, quæ ad cœlos nos prouehat. Confessionem teneamus, compendiosam illam sal tis viam. Obedientiam ediscamus, vitæ impatibilis conciliatricem. Angustias in nos venientes patiẽter excipiamus, vt nostra, non vt aliena quædam existimantes. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, vt ait Apostolus. Studeamus ingredi in illam vnicam fidei copulam, neque huius mundi facultates futuris illis bonis anteponamus. Nihil eorùm, quæ corrupta & caduca sunt, admiremur: neque rebus stabilibus id præferamus, quod stabile non est. Supernas res inquiramus: illas autem supernas esse arbitremur ac sentiamus, vbi hristus est. Turpitudo & sermo de reb. stultis absit a nobis: hæc enim odit Spiritus sanctus, quoniam & de verbo omni otioso rationem reddemus in die iudicij. Mortificemus membra nostra, quæ sunt in terra, & studeamus illa offerre hostiam sanctam & Deo placentem. De nulla alia re, nisi de animæ nostræ salute, solliciti simus. Accipiamus armaturam spiritùs, vt possimus stare aduersùs insultationes diaboli: cum his enim inimicis nobis colluctatio est, qui corporeis oculis non cernuntur: non aduersùs sanguinem & carnem tantùm pugnamus. Seruiamus in timore illi, qui nos elegit. Agamus gratias ei, qui nos vocauit in vitam sempiternam. Ipsius mandata obseruemus: angusta est enim via & aspera, quæ ducit ad vitam: per illam autem viam ambulare studeamus, quàm maximè possumus. In oratione & precibus fortiter persistamus. Deponamus veterẽ hominem cum suis actibus & libidinibus, vt induamur nouo, qui creatus est secundùm Deum in sanctitate & iustitia. Subiiciamur nobis vicissim in timore Dei. Castitatem & temperantiam, ac mentis synceritatem possideamus, vt angelorum contubernales efficiamur. Tunc (inquit Dominus) fulgebunt Sancti, vt sol. Quale igitur erit nostrum, dedecus, illos quid m vt solem effulgentes videre, qui luci opera fecerunt, nos verò ipsos obscuratos & tenebris inuolutos, quippe qui noctis opera effecerimus? Satis quidem ad pœnam, vel dedecus hoc futurum est. Quamobrem precor, inquit, vos, vt operum, quibus sancti viri studuerunt, imitatores esse contendamus, vt vnà cum ipsis in illa requie esse possimus, vndè aufugit do or, tristitia & gemitus. Charitatem igitur in omnes habeamus, pacemquè ac sanctitatem amplectamur, sine quibus nemo videbit Dominum: omnem verò solicitudinem nostram in Deum coniiciamus, quoniam ipsi curæ nos sumus.

Nicetæ ad fratres exhortatio egregia.

Psalm. 6.

Luc. 12.

Rom. 8.

Matth. 12.

Ephes. 6.

Matth. 7.

Ephes. 4.

Matth. 13.

Esa. 35. Apoc. 9. Heb. 12. 1. Pet. 5.

XVI. Hæc igitur & his plura tum ex Diuinis literis, tum à seipso cùm beatus ille vir nos edocuisset, & hortatus esset, cum pace omnes dimittens: Abite, inquit, fratres, Deus bonus est. itaq; dabit nobis sermonẽ sapientiæ ad os nostrũ aperiẽdum, quo vobisipsis ea, quæ expediũt, & aliàs commemorare, & nosipsos ad Dei præcepta obseruanda excitare possimus. Hæc patris documẽta apud oẽs quidem ad animæ vtilitatem spectantia dicebantur: quæ verò priuatim singulis idem pater dicebat, in sanctam suam cellam vnumquemque vocans, illa quidem neque numerari, neque narrari possunt

Priuatim singulos &c.

admonue-rit. possunt. Sæpè enim totam noctem insomnem transigebat, admonens singulos fratres de rebus salutaribus, omnes
misericordia prosequens, omnes curans, omnibus commiserationem impertiens, omnibus omnia factus, sicut bea-
1. Cor. 9. tus Paulus ait, vt omnes lucrifaceret. Quis enim ab aliquo dæmone, humanæ carnis insidiatore, impugnatus vn-
quàm fuit, & huic patri cum fide & cordis contritione id aperuit, ac non statim à tali dæmone liberatus est? Quis
à mœrore ac segnitie, atque anxietate, quæ mẽtem ipsam obscurant, vexatus fuit, & hunc adiit, ac non statim ad tran-
quillitatem, solertiam & fortitudinem exuscitatus est? Quis ab alio quouis affectu perturbatus, & eam perturbatio-
Ieiuniis & vigiliis se affligit. nem huic confessus, non statim ab ægritudine ipsa curatus est? Erat eius corpusculum vigiliis ac ieiuniis ità liquefa-
ctum, vt propter summam imbecillitatem vix loqui posset. Quis ità continentiam amplexus est, vt pater noster Nice-
Matth. 5. ta, qui vel res necessarias, panem dico & aquam, parcè sumebat? De vino autem & reliquis delicatis cibis, superuaca-
neum est aliquid dicere. Quis ità castum atque purum corpus, vt hic, habuit? Quis mansuetudinem & humilitatem,
vt hic, perfectam exercuit. Quis perspicax, aut misericors, vt hic, fuit? quippe qui omnes beatitudines illas à Domino
propositas, manifestè complexus est, cùm & pauper spiritu fuerit propter regnum cælorum, & lugendo vnà cum his
laborârit, qui ex vtraque parte laborant, vt Paracleti consolationem assequantur. Idem mansuetus & humilis fuit præ-
ter cæteros, vt terræ illius, quæ à mansuetis possidebitur, hæreditatem acciperet. Idem esuriit & sitiuit iustitiam, neque
vnquàm eius rei satietate affectus fuit. Ità verò misericors & pauperum amator extitit, vt neque illi satis essent ea, quæ
possideret: tanta hilaritate facultates impartiebat. Fuit mundus corde, quo & Deum vidit, & cum eo versatus est: paci-
ficus, & ab omni altercatione alienus, vt Dei filius vocari posset. Passus est & persecutionem propter iustitiam: expro-
brationemquè & verba pessima ab alienæ sectæ hominibus mentientibus audiuit propter Christum. Quamobrèm &
exultans, copiosam pro his rebus mercedem in cælis recepit.

Cvm his rebus Niceta pater excelleret, & Spiritum sanctum in se habitantem haberet, diuinis muneribus dignus XVII.
1. Reg. 2. fuit effectus, & eiiciendi prauos atque impuros spiritus facultatem à Deo ipse accepit, idquè meritò: Glorificantes e-
nim me, inquit Dominus, & ipse glorificabo: & quæ deincèps sequuntur. Id verò, quod dicturus sum ipse quidem non
vidi, sed quidam è numero fratrum, postquàm pater sanctissimus diem obiit, illud mihi narrauit. Aiebat enim, quòd
cùm monasterij ianitor nescio qua in re occupatus esset, eius rei ministerium pastor ipse illi supplendum, commisit.
Quod munus cùm obiret, venit vir quidam ex eorum numero, qui versabantur in illa regione, ad monasterij vestibu-
lum cum adolescentulo quodam, qui mutus ab ortu ipso fuerat. Vir autem ille fide impulsus eum fratrem precaba-
tur, vt puerum sumeret, & ad magnum Nicetam duceret, qui pro ipso Deum precaretur. Cumquè patri hoc ille signi-
ficâsset, sedato animo pater ipse eum repræhendit ac remisit. Sed cùm ille persisteret, dicens eum virum fide ductum
Precibus & signo crucis sanat mutum. id petere, iussit puerum ad se duci. Quo facto, Niceta puerum accepit, & pro ipso Deum precatus, Crucis signo illum
signauit, & adiuuante Christi gratia, puerum, qui nondùm locutus fuerat, benè loquentem ad patrem remisit. Quare
eius pater admiratione affectus, cùm multas gratias Deo, viroquè sancto egisset, cum puero ipso hilaris domum suam
rediit. Quæ verò ipse cognouit, illa nequaquàm silebo.

Erat frater quidam in monasterio ex eorum numero, qui simpliciores sunt, & malitia omninò vacui, qui à patri- XIIX.
bus propter laudabilem suam innocentiam ac simplicitatem valdè diligebatur. Huic cùm malorum origo diabolus
inuideret, pessimis suis artibus vsus, ad amentiam atque insaniam eum hominem impulit. Id beatus Niceta molestè
ferebat, cùm fratrem sic affectum ac talia patientem videret. Deindè nos hortatus est, vt ad vesperam vsque ieiunare-
Ieiunio, oratione, & sancti olei vnctione amentem restituit. mus. Cumquè sancta fratrum congregatio in vnum conuenisset, post perfectum diuinum ministerium, accepit vir
sanctus fratrem illum, & super eum precatus est: cumquè oleo sancto & vnguentis ipsum vnxisset, rursùs in priorem
statum restituit, cùm prudentem & mentis compotem, adiuuante Christi gratia, eum reddidisset. Ex illo igitur tem-
pore frater permansit incolumis, per sanctas preces sancti patris nostri impurorum spirituum machinatione ab ipso
propulsata, neque amplius qualecunque damnum in ipsum inferente.

Alivs quidam ex iis, qui nupèr ad eum venerant, impuro spiritu laborabat: qui spiritus occultè illum vexabat, XIX.
seipsum non aperiens. subterfugiebat enim dæmon ille, sancti hominis præsentiam metuens. Itaque illum latere stu-
debat. Cùm verò tempus venisset, quo adolescens ille sanctum monasticæ vitæ habitum accipere deberet sub magni
Diabolus nititur quendam absterrere à monachismo. Nicetæ catechismo, & sanctarum ipsius manuum impositione, idque dolosus diabolus sensisset, cœpit fratrem po-
stera nocte perturbare, & visa quædam ipsi obiicere, quibus terrorem ac fluctuationem in eius mentem coniiciebat.
Cùm igitur frater ille seipsum à diabolo vexari, & potentia illius se opprimi animaduerteret, media nocte surrexit, vt
ad sanctum virum confugeret: cumquè prope cellam venisset, in qua magnus Niceta dormiebat, vidit serpẽtem quen-
dam valdè magnum, qui ante portam illius cellæ serpebat, & ingressum illi omninò præcludebat. Dæmon enim ipse
in eam figuram se verterat, vt eius mos est, quò iuuenem perterrefaceret, nè ad eum virum introiret, qui ab eo ipsum
expulsurus erat. At frater ille sancti viri auxilio fretus, & dæmonem contemnens, in cellam magni patris insiliit, & im-
puri dæmonis insidias ipsi aperuit. Tunc sanctus vir eum Cruce signauit, & pro ipso Deum precatus, illum admonuit
atque hortatus est, nè talem dæmonem metueret, iussitquè in cubiculum, in quo dormiebat, reuerti. At insidiator ipse
per paucos dies seipsum subtraxit. Cum autem non ferret sancti viri gratiam, & ab eo in se illatum ardorem, cœpit rur-
sùs fratrem perturbare, intolerabiles quosdam cordis dolores immittens. Postremò illum collidens, mutum atque
immobilem reddidit: cuius viscera ita æstuabant ac dilacerabantur, vt illa disrumpi nos existimaremus. Cùm igitur
Oratione & signo Crucis dæmonem expellit. sanctus Niceta venisset, pro illo Deum precatus, signo salutaris Crucis eum signauit, & eadem illa hora opprimentem
dæmonem ab ipso eiecit, & fratrem sanum erexit. Itaque ex illa hora frater incolumis permansit, nunquàm ampliùs à
tali dæmone offensus.

Alivs quispiam & ipse de iis, qui paulò antè venerant, habebat immundum spiritum, similiter & eum ipsum la- XX.
tentem. Cùm igitur frater ille aliquot dies in monasterio mansisset, cœpit à dæmone agitari & vehementer vexari.
Cùm autem sanctus Niceta illuc venisset, pro fratre ipso Deum precatus fuit: cumquè dæmonem ab eo expulisset,
adiuuante Christi gratia, sanum illum reddidit. Dicebat autem vir ille, postquàm curatus fuit, à se visum illum diui-
num hominem virgam tenentem, & Aethiopem quendam deformem ab eo eiicientem. Hic cùm insipienter se gessis-
set, & Dei gratiam reiecisset, antequàm tonsus fuisset, clàm discesserat à monasterio, cùm intereà nosipsi nesciremus,
quid illi euenturum esset. Has & alias plurimas & diuersas ægrotationes eorum, qui febri, aut ex capite, & aliis morbis
laborabant, ea gratia, qua donatus à Deo fuerat, beatus Niceta curauit.

Qvam verò in animi ægritudinibus curandis egregius medicus idem pater noster Niceta extiterit, nemo est qui XXI.
nesciat. Etenim ex ipso motu atque habitu eos cognoscebat, qui cogitationibus vel affectibus premerentur. Ac si cui
accidisset, vt in aliquod erratum incideret, (Angelorum enim est nunquàm cadere) illum etiam ex tristitia & vultûs
mutatione cognoscebat, cumque ad propriam cellam seorsùm ductum, diuina sua doctrina atque consola-
tione eò adducebat, vt omnes res suas aperiret. Quem si valdè contritum & humiliatum vidisset, non
ità vt pareret, sed mediocriter repræhendebat, confirmans in ipsum charitatem, nè abundantiore tristitia eiusmo-
di homo absorberetur, hac etiam in re beatum Paulum imitatus, à quo in hominem illum Corinthium, qui contra
2. Cor. 2. legem fecerat, idem factum scimus.

Hæc

XXII. Hæc sunt diuini patris nostri egregia facta: hæc beati viri fortia opera: hæc venerandi hominis & generosi militis certamina, & victricia præmia. Quis eius doctrina, aut suauissimo ipsius sermone satiatus vnquàm fuit? Omnibus erat mitis, omnibus amabilis, omnibus iucundus & hilaris, comis & ad audiendum facilis, misericors, facilis ad communicandum, totus charitate plenus, totus dijudicandi arte, totus humilitate refertus, totus mansuetudine & omnibus virtutibus syncerè abundans. Tota deniquè ipsius vita & contemplatio, omnibus fuit ædificationis & vtilitatis materies. Itaque ad virtutum omnium verticem, ad ipsarum, inquam, perturbationum vacuitatem peruenit, cùm omnes suos sensus purgâsset. Quamobrèm totus illustris ac splendidus factus est, totus suauis & adspectu & moribus, totus venustus ac decorus, ab æterna Trinitate semper illustratus.

Mira eius erga omnes humanitas.

XXIII. Magnvs verò Athanasius, fidelis & prudens dispensator, qui cœnobij res multis annis benè administrauit, quiquè multos labores cum patre Niceta passus est, eorundem certaminum socius atque consors, cùm multa præclarè in cœnobio fecisset, in morbum incidit, quo & consumptus est. Quem cùm extremum spiritum agentem nos circundedissemus, eumquè precati fuissemus, vt apud Deum ipsum, à quo assumebatur, nostri esset memor, hunc sermonem postremum habuit: Si ego fiduciam apud Deum inuenero, & quod cupio assecutus fuero, omninò ipsi scietis. Cùm igitur honesto quodam modo sanctos pedes extendisset, in Dei manus vigesimosexto mensis Octobris die spiritum tradidit. Quamobrèm cùm eius exequias curauissemus, in proprio quodam monumento, vt mos est, ipsum condidimus. Non enim nostris patribus, vt alijs monasterijs, mos est in vnum monumentum omnes mortuos reponere, sed vnicuique aptum locum seruantes, illic proprium monumentum effodiunt, & illud terra obruunt, seruantes id, quod ità dictum est: Terra es, & in terram reuerteris. Illic igitur & beati patris reliquias reposuimus. At nè eius sancti viri monumentum obscurum esset, sed manifestum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, vt supra monumentum ex honorato illo sancti viri pectore arbor cupressus nasceretur. Quamobrèm multi fide ipsa impulsi, illuc euntes, arborem illam amplexantur, & frondes ex ea decerpentes, ad sanitatem afferendam adhibere solent.

Athanasius obdormiuit in Domino.

Gen. 3.

Ex eius pectore cupressus nascitur.

XXIV. Cvm verò pater noster Niceta Athanasij obitu non mediocriter tristis esset, & eius separationem ægrè ferret, vtriusque officij onus ipse suscipiens, vigilabat, & vt fratribus prouideret, omnem laborem adhibebat. Non multò autem posteà, & communis noster pater Nicephorus, qui monasterium diuina ope adiutus constituit, & omnia sua bona Deo consecrauit, ille, inquam, apud Deum & homines honoratus, & omnibus charus propter mentis suę modestiam, & ipse mortem obijt quarto die mensis Maij. Noster verò pater Niceta, vt legitimus ipsius discipulus, eius memoriam splendidam ac celebrem quotannis agi debere scripto tradidit. Tunc omnis fratrum societas illum precabamur, vt principatûs ordinationem simul atque appellationem acciperet. Noluerat enim eam accipere, quoàd beatus Nicephorus superstes fuit. Ille verò dolebat, idquè admodùm molestè ferens, omnes precabatur, vt ipsi eum dimitterent, neque cogerent talem appellationem suscipere, dicens: Assumite alium quemcunq; vultis, qui principatûs nomen habeat, & ego cum Deo ipso, quemadmodùm anteà faciebam, gregis curam habebo: tantùm vos precor, nè hac in re mihi vim afferatis. Posteà verò quàm illi diximus, fieri non posse, vt hoc ei concederemus, quoniam cùm & superstite communi illo nostro patre, secundùm Deum ipse noster dux fuisset & magister, multo magìs post ipsius migrationem eum deceret onus ipsum re & nomine suscipere: Graue, inquit ille, mihi est, quod vos, fratres, vim afferentes, mihi imponitis: fiat tamen Dej voluntas. O immensam sanctissimi patris humilitatem. Quod enim quidam multis largitionibus ambire solent, & seditione ac bellis sibi comparant, id propter summam humilitatem viro illi oblatum fuit. Multùm igitur & nos, & amici, atque alij quidam patres ipsum precantes, vi adduximus, vt eius præfecturæ ordinationem & appellationem, sicut suprà diximus, acciperet. Hanc autem accepit per impositionem manuum sancti Nicephori, qui tunc erat Constantinopolitanæ sedis Patriarcha.

Aegrè in se recipit Abbatis vel præfecti nomen.

XXV. Cvm verò nos Byzantij essemus, cœperunt rumores quidam spargi de impijs & Deo inuisis contra venerandas

Esa. 14. imagines dogmatibus. Malorum enim origo diabolus vltra modum se efferens, & aduersùs Deum arroganter se gerens, qui dixit: Ponam sedem meam in nubibus, & ero similis altissimo: quamobrèm & deiectus fuit, & indè vsque à principio humano generi insidiatus, primùm se in paradisum contulit, & primum formatum hominem eo ipso circumuenit ac decepit, quod illum Deum fore diceret. Itaque fecit, vt Dei præceptum violaret, & à paradiso exterminaretur. Posteà humano genere amplificato, idolorum superstitionibus illud oppressit, hominibusquè ipsis persuasit, vt res creatas, derelicto eo, qui illas creauit, venerarentur. Cùm verò ab eiusmodi superstitione, tum à diuino Verbo, quod humana carne se induit, tum à sanctis Apostolis ac Martyribus, & alijs diuinis & sacratis Patribus, Christi discipulorum successoribus, homines liberati fuissent, & idolorum superstitio deleta esset, neque sic dolosus ille diabolus ab insidijs destitit: sed rursùs diuersas quasdam hæreses excogitauit, & per illas ipsas in terris graues dissensiones & intolerabilia scandala latè disseminauit. Quibus etiam ipsis homines liberati sunt per sanctas synodos, & patres sanctos, qui constanter hæresibus restiterunt, easquè oppugnarunt, singulas singulis ætatibus, quibus vnaquæque hæresis exorta fuit.

Iconoclastarum hæresis.

XXVI. Qvidnam tunc diabolus ipse fecit? Num quieuit, vel cessauit? Minimè, inquam, ille, sed rursùs aliam hæresim excogitauit, extremam, ac primam, quæ omnes alias præteritas summatìm comprehendit, ac ferè Saluatoris nostri Iesu Christi dispensationem euertit. Nam si honor imaginis ad exemplar ipsum pertransit, vt ait Magnus Basilius, omninò & è contrario, imagine ipsa contempta, necesse est & exemplar ipsum vnà contemni. Cùm verò imago ipsa honoratur, similiter & exemplar ipsum honoretur necesse est. Dicam apertius, exemplo quodam apposito, quod sensu percipitur: Fac esse imaginem, aliquam regalam aliquo in loco impressam (olìm enim regibus mos fuit hoc facere) deindè duos aliquos homines prætereuntes regalam imaginem vidisse, illorumque alterum, eò quòd in regem ipsum optimè affectus est, ad imaginem ipsam cucurrisse, eamque amplexatum fuisse: alterum verò, illi homini succensentem, qui hoc fecerit, in eam expuisse, & lutum ipsum vtraque manu tollentem, illam ipsam imaginem corrupisse ac deleuisse. Velim dicas, si Rex vtriusque factum cognouerit, vtrinam illorum hominum succensebit, aut vtrum charum habebit? Nonnè priorem illum honoribus & stipendijs prosequetur, posteriorem verò puniet? Quòd si terreni Regis imaginem aliquis euertens, id impunè non faciet, qui filij Dei hominis facti pro nobis, & in omnibus rebus, excepto peccato, nobis similis, imaginem contempserit, quam pœnam non habebit? Apagè, nè sis homo ità stolidus, sed reuerere imaginem Christi, si Christum desideras. Quòd si exemplum non veneraris, manifestè significas, neque exemplar ipsum à te honorari.

Impietas Iconomachorum.

Nota hæretice.

XXVII. Sed agrestes quidam, dicet aliquis, imagines ipsas Dei loco habent, & ob eam causam à quibusdam audiui, cùm temerè dicerent, non decère Christi imaginem effingi. O inscitiam hominum. Ità enim eorum causa, qui oculis sunt hebetioribus, & solem ipsum tibi, quicunque es, qui hæc dicis, liceret obscurare. Sed audi nostræ mentis sententiam de adorationum differentia. Scimus enim, ratione ità dictante, alium quidem cultum secundùm adorationem esse, quem primę & diuinæ illi naturę adhibere docti fuimus: alium verò secundùm habitum quendam & anagogicè, vt & magnus Dionysius ait, quem secundùm proportionem nobis congruentem cum ipsa eorum signorum, quæ sensu comprehenduntur, varietate multiplicari videmus: quibus signis sacro quodam modo ad Diuinitatem, quæ

Argumenta contra imagines, & eorum dilutiones.

mente comprehenditur, pro nostræ conditionis moderatione prouehimur. Itaque Deum ipsum & diuinam virtutem cælestes quidem mentes, vt ad intelligendum idoneæ, sicut ipsis fas est, comprehendunt: nos verò corporeis & sensu comprehensis imaginibus ad diuinas res contemplandas, ità vt possumus, perducimur. Quòd si mente ità excæcatus es, & ad ea quæ dicuntur, hallucinaris, neque te corrigi permittis, sed in errore persistis, in illo ipso tempore, quo è vita excedes, frustrà te id secutum fuisse pœnitebit.

ALII verò vt minoris momenti hæresim hanc habent, & pro nihilo ducunt, ob idque facilè capiuntur, & in eam deueniunt. Quidam neque hæresim hanc esse cogitant, sed contentionem quandam. Ego verò valdè grauem hæresim illam existimo. Opinor autem & vnumquenque eorum, qui rectè sentiunt, talem eam existimare, quippe quæ Christi dispensationi infensa est. Cogita verò & illud, quòd aliæ quidem hæreses ab episcopis, & illis inferioribus presbyteris, initium habuerunt: hæc autem ab ipsis Imperatoribus ortum habuit. Scitis vos, quantum inter presbyteros & Imperatores intersit. Et illæ quidem ab ijs conflatæ, qui noua & falsa dogmata construere, vetera verò & probata contemnere voluerunt, paulatìm vim adeptæ sunt: hæc à regali potentia illata est. Leo enim, cognomento Isauricus, cùm in Theodosium iuniorem tyrannidem exercuisset, Romanorum imperium arripuit: quo superbè admodum elatus, non dedit gloriam Deo, (per ipsum enim Reges regnant, & potentes scribunt iustitiam, vt ait Salomon in Prouerbijs) sed extulit in altum cornu suum, & locutus est aduersus Deum iniquitatem, & posuit in cælum os suum, & lingua eius transiuit in terra: cœpitquè historiam indè vsque è sanctis Apostolis Ecclesijs traditam delere, dicens, non oportere Christum depingi, neque in imagine illum adorari. XXVIII

Hæresis Iconoclastarum origo sub Leone Isaurico, anno. 723. vide Barõ. ad dictũ annum.

Prou. 8

CVM hæc fierent, magnus ille Pontifex de throno suo migrauit, & veneranda illa hirundo è nido suo euolauit, quæ Ecclesiæ ver pulchris concentibus ornans, dies festos Domini decorauit. In eius autem locum inductus fuit deformis quidam coruus, hians & obscura quædam crocitans, procumbente ipsa Ecclesia, & mœsto quodam modo ingemiscente, quæ tam magno & diuino Pontifice priuata fuerat. Erat perturbatio non parua in orbis terrarum ecclesijs, malo ipso, tanquàm peste quadam, quocunquè percurrente, impietatis potentia corroborato. Post hæc successit Leonis imperio simul atque impietati Constantinus filius, malæ radicis malum germen, pestilentis feræ progenies, draco, animorumquè corruptor, atque ex crudelissimo leone pardus natus est, varium habens ingenium, qui patrem ipsum multis partibus malitia superauit. Non enim sola imaginum iniuria contentus fuit, verùm etiam sanctos martyres, quantum in ipso fuit, honore priuauit, cùm præceperit non esse illos sanctos appellandos, sed simpliciter nominari apostolos. Quadraginta martyres, Theodorum, Georgium, & alios similiter. Illorum autem reliquias omninò contempsit, ac pro nihilo duxit. Atque, vt summatim dicam, habitu erat Christianus, mente ipsa Iudæus. Quam enim Christus sibi in domicilium delegit, glorisissimam, inquam, suam matrem, omnibus alijs rebus creatis superiorem, omnium hominum salutem, mundi patrocinium, quæ propter virginitatis suæ præstantiam prope Deum versatur: huius, inquam, venerãdum nomen multis modis ab Ecclesia expellere studuit: eius verò intercessiones, per quas mundus ipse consistit, illas ne nominare quidem voluit, cum diceret, nemini eam posse opitulari. XXIX

Anno. 741. Leoni Isaurico succedit Constantinus Copronimus.

a Constantinus Copronymus habitu Christianus, animo Iudæus.

CONABATVR autem, quod dicebat, hoc exemplo confirmare. Cum enim aliquandò marsupium, aureis nummis plenum, in manum sumpsisset, & ijs, qui cum ipso versabantur, illud ostendisset, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marsupium hoc valet? Multi, inquiunt illi. Cum verò aurum eiecisset, rursus quæsiuit, quantinam marsupium esset. Cumquè illi respondissent nihili valere: Ità, inquit miser ille, & Deiparens Maria (neque enim sanctam eam nominare dignabatur indignus ille) quo tempore Christum in se habebat, valdè honorata illa erat: ex quò autem tempore illum peperit, nihil differt à reliquis. O blasphemiam, ô superbiam, ô immensam Dei tolerantiam, ô summam patientiam. Quomodò ipsius lingua non obmutuit, quæ aduersus Christi matrem tam superbè iniquitatem locuta fuit? Quidnam à blasphemis Iudæis nouus hic Pharisæus, & Deo inuisus differebat? Nostros verò monachos indignos existimabat de quibus cogitaret: quinimmò abiectos & nulla memoria dignos vocabat ille, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Quicunque autem prauo ipsius consilio parere noluerunt, partim exilio condemnati sunt, partim in carceribus mortui: alij gladio interfecti, alij vectibus contusi: qui sic discerpebantur, vt eorum viscera in plateis dissiparentur. Testatur id Stephanus, nouus Christi martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit socius. Ad hæc aliqui sunt in altum mare proiecti. Alij, vt tyrannis tormenta inferentibus peccandi occasionem auferrent, fugiebant, & in montibus ac speluncis versantes, in fame & siti, frigore & nuditate afflicti, angustias multas tolerabant. Alij cruciatus extimescentes, neque suæ carnis infirmitate confisi, in alienam regionem migrârunt, & illic, quòd ad conscientiam & propositum pertinet, martyrium compleuerunt. Alij tormentorum metu succumbebant. Alij assentationibus capiebantur. Quidam humanam magis, quàm diuinam gloriam appetentes, se subijciebant. Alij corporeis voluptatibus addicti, suas etiam vxores circunducere non erubescebant. Itaque animarum salutis domicilia (proh scelus) facta sunt adulterij & incestorum diuersoria. Totum autem eius viri, quam diximus, propositum & studium erat omninò in ea re occupatum, vt ordinem monasticum deleret: idque ex eo tempore, quo regnare cœpit, propositum habebat. Tantoperè verò sordium & impurissimæ cuiusque rei odore malo delectabatur, vt & animalium brutorum stercoribus se illinirent, & eos, qui cum illo erant, idem facere iuberet: quos amabat, ob idque benignè accipiebat, quòd rebus maleolentibus semper delectarentur. XXX.

b Blasphemia eius in matrem Dei. Vide Bar. ad an. 767.

Monachos aspernatur. Atrox persecutio.

Monastico ordini est infestissimus Copronym⁹. Vide insfũ Dei iudicium.

SED tempus non est, nefaria illius facta omnia deplorare, cùm & multa sint, & admodùm profana. De eodem & illud fertur, quòd cùm infans esset, & baptismate lauaretur, piscinam ipsam fœdauerit, ità vt sanctus Episcopus Germanus dixerit, turpem & graueolentem odorem ab illo puero Ecclesiæ immiscendum. Id quod re ipsa factum est. Imprudens & illud vobis dicere cum alijs omnibus oblitus sum. Ego ipse legi tredecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit, in quibus nulla de sanctorum intercessione mentio facta erat. Cum igitur & hic miseram animam efflauisset, Leo eius filius quinquennio Imperium tenuit: qui cùm non esset ità improbus vt pater, nihil tale commisit, immò verò Ecclesiæ res paululùm eius tempore sunt instauratæ. Posteà cùm & hic mortuus fuisset, & Irene ipsa, verè pacis cognomen habens, regnare cœpisset, Ecclesiæ pacem vnà cum filio procurauit. Cùm enim muliebrem infirmitatem deposuisset, aduersùs impietatem ipsam se fortem ostendit, & pro veritate multum studij atque constantiæ adhibens, eos, qui contra veritatem aliquid dicebant, zonis atque honoribus priuatos, ab Vrbe profligauit. Cumquè ità præclare pro fide ipsa pugnasset, magnum Tharasium adiutorem & secum sentientem, denique omnium rerum moderatorem Deum omnia perficientem, secum habens, veterem Christianę dispensationis pulchritudinem & decentem speciem Ecclesijs reddidit: summaqué pax per totum orbem terrarum, Christi ope & Irenes Orthodoxæ Reginæ diligentia, constituta est. Sunt & alia eiusdem mulieris plurima rectè facta: domicilia, inquam, in quibus senes curantur, mendici nutriuntur, hospites accipiuntur: sunt & tributorum leuationes. Monasticus autem ordo ità eius tempore auctus est, vt multitudinem innumerabilem adeptus fuerit. Vbiquè enim erant exercitationis monasticæ loca, vbique animarum diuersoria, & monachorum ac laicorum pacifica constitutio, precesquè tam monachorum, quàm laicorum assiduæ, psalmorum cantus per totam noctem, atque omnia pacato & quieto statu regebantur: Christianorumq; res in tranquillitate magna constitutæ tales erant, vt propter concordem & vnam eandemq; fidem, vnum esset ouile, & vnus pastor Christus. XXXI.

Anno. 775. Leo. 4. Copronimo succedit.

Et an. 780. Irene Imperatrix subrogatur, quæ Iconomachos profligat vide Bar.

IRENES

XXXII. IRENES, quam supra diximus. Imperio successit Nicephorus simul & rectæ fidei sententia valdè pius, & pauperum atque monachorum studiosissimus. Post illum Michaël, qui nunc etiam dignitate monastica excellit. In hunc tyrannidem exercuit Imperator, nomine & moribus fera quædam existens: qui cum Romanum imperium iniuria occupâsset, neque gloriam Deo dedit, neque diuina permissione illud factum cognouit: sed insipiens factum est cor ipsius, & eius mens inanis erat: & quoniam impietatem inferre cœperat, propterea suum imperium diutius permansurum cogitabat. Hic etiam imitatus est sibi cognominem, & moribus concordem diuinæ pietatis desertorem Assyrium illum, & hostem malorumque inuentorem, a Leonem, inquam, illum Isauricum. Cœpit igitur sancta sanctorum persequi, quemadmodum & ille persecutus fuerat. Deinde suorum mysteriorum duces, prauarumque rerum magistros quærebat. Inuenitque paucos quosdam è Senatu, Iohannem scilicet, cognomento Spectam, & Eutychianum. Ad hæc & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabolus igitur, qui hæc in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Iohannem quendam cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu appræhensum, ad Imperatorem duxit & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo, quod cupis, vtilem futurum. vas enim electionis est mihi iste, vt portet nomen meum contra Orthodoxos.

Anno 802. Nicephorus Imperium occupat Anno 811. Michael Curopalata Imperator coronatur Per feram Leonem Armenum intelligit, qui anno 813. Imperator acclamatus est. a Bar. an. 814.

XXXIII. QVEMADMODVM igitur Paulus Christi vas, ità hic diaboli os factus est: & sicut torrens, ex diuersis imbribus constans, maleolentes & perturbatas aquas defert: ità & iste ex fœdo cordis sui thesauro graueolentia & cœnosa dogmata produxit, eos, quos prope se habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs, qui infra solium regale erant, Antonium Syleum, è monachis vero Leontium quendam & Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio depræhensus, truncis naribus, mortuus est. Posthæc omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & metropolitis ad sanctissimum Nicephorum Patriarcham coëgit, qui per totam noctem in magna Ecclesia pernoctârunt. Manè verò ipsos ad se Imperator accersiuit. Habebat autem secum intra palatium occultos quosdam fallaces homines, & malorum magistros, quos velut gallina quædam in regia domo fouens & animans, eisque dona promittens, iubebat nihil metuere. Iussit autem & Patriarcham solum in primis ad se introire, ignorans, quænam inter ipsos seorsùm dicta fuerant. Deinde omnes accersiuit. Itaque ante illum stetit patrum caterua, lectissimorum hominum ac sanctorum, qui angelis similes erant ac diuini, Aderant & Imperatoris optimates, & totus Senatus.

Imperator congressum habet cum orthodoxis.

XXXIV. SANCTISSIMVS igitur Nicephorus eos, qui gradûs dignitate præstantes erant, affatus: Agitè, inquit, dicite mihi: Potest ne id cadere, quod non est. At illi cùm ad eius interrogationis obscuritatem ambigerent, ac nihil responderent, sed se vicissim intuerentur, rursùs Patriarcha ab eis quæsiuit, num Leonis & Constantini Isaurorum tempore sanctæ imagines cecidissent. Illi verò cum capita deorsùm inclinâssent, & nutu verum esse, quod Patriacha quæsierat, significâssent, quod satis erat ad eorum, quæ priuatè inter se dixerant, propositum confirmandum, tunc Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non stat, potest cadere? Ad hæc nihil respondit Imperator, sed ad patres conuersus, ait: Scitote, patres, me idem sentire, quod vos: simulque effigiem quandam, quam in sinu gestabat, extulit, & per simulationem illam adorans: Sentio, inquit, quod vos, vt videtis, neque à vobis dissideo. Verum quidam surrexêre, qui aliter docentes, eam viam rectam esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia hæc inter vos inquiratur. Et si quidem vobis persuaserint, quod ipsi rectè dicant, neque vos quod bonum est impediatis. Si vero ipsi à vobis persuasi fuerint, quod res nouas doceant, desistant à praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat vt antea. Nam si & de aliqua alia re minoris momenti ad me relatum fuisset, neque ita deceret me eam rem tacitam præterire: quomodo de ecclesiastica quæstione tacuerim?

Nicephori Constantinopolitani episcopi prudentia.

Simulatio Leonis Armeni.

XXXV. ILLI verò cum neque passi essent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram se prodire, neque dicendi facultatem dandam esse dicerent, sed velut execrabiles quosdam eos haberent: ad hæc cum certo scirent Imperatoris voluntatem ad malum procliuem esse, neque vnquam se illi persuasuros fore, quamuis scripturam testem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Episcopus: Si quæstio, inquit, Ecclesiastica, Imperator, hæc est, vt dixisti, in Ecclesia inquiratur, vt mos est: altius enim & à principio ipso, Ecclesiasticæ quæstiones in Ecclesia non in palatijs regijs, inquiruntur. Respondit Imperator: Sed & ego filius sum Ecclesiæ, &, vt vos conciliem, vtrosque vestrum audiam, & vtraque vicissim dijudicans, vera cognoscam. Ad hæc Michaël Synadorum Episcopus b Si nos, inquit, conciliare vis, quare non id facis, quod conciliatorem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detines, & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alij verò neque in angulis aliquid loqui audent, vbique edictis tuis perterrefacti. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferrentis, indicium. Non est ità, inquit Imperator, sed vt prædixi, ita sum ego, vt vos estis. Sed quoniam ad me de ea re prouocatum est, non decet silentio me illam præterire. Quænam causa est, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis & testimonia non habetis, quibus vestra dicta confirmentur? Ad hæc Theophylactus Nicomediæ Episcopus dixit: Testis Christus est, cuius effigiem vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus id confirmare possimus: neque dubitamus, vt tu suspicaris: sed non habent isti aures audiendi, ob idque nihil illos iuuaremus: potentia enim & imperio nos oppugnamur. Post hunc & d Petrus Niceæ Episcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos, qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, & eorum propugnator sis à te adiutos potentiores, quam nos, futuros? Non temerè sanctissimus Petrus hoc dixit: Vbi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic veritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur.

Vbi enim semel per Synodum Oecumenicam aliquid definitum est, hæretici non amplius audiendi sed docendi sunt, vt Valentin. Aug. pluribus docet S. Ambrosius. b Michael. Epis. sententia. c Theophi. lacti episc. sententia. d Petri Epis. sentent.

XXXVI. e POST hæc sacer Euthymius Sardensis Episcopus, liberiore vsus oratione, sic imperatorem affatus est: Audi, Imperator: ex quo tempore Christus in terram descendit, vsque ad hunc diem per octingentos annos & amplius, in Ecclesijs, quæ vbique gentium sunt, Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans est, qui audeat tot annorum traditionem, à sanctis Apostolis, martyribus ac pijs patribus profectam, dissoluere, vel paulùlum mouere, Apostolo ipso dicente: State igitur, fratres, & tenete traditiones, quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram: Et alio loco: Quamuis Angelus de cœlo euangelizet vobis præter id quod accepistis, esto anathema? Quamobrem aduersùs eos, qui ante nos hæresim hanc excogitârunt, Synodus apud Niceam vrbem iterum collecta est sub Irene & Constantino pijs Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei filius proprio digito signauit. Quicunque audebit aliquid ex ipsa mouere, vel expungere, anathema esto. Cum hæc audisset Imperator, & versutæ mentis esset, facile te hæc pati simulauit. Respondit autem & Theodorus, vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: Ne tentes nunc, ô Imperator, Ecclesiasticum statum dissoluere. Ait enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Pastores & Doctores ad perfectionem sanctorum: Non dixit, Reges. Tibi quidem, ô Imperator, ciuilis status & exercitus commissus est. Hæc igitur cura, Ecclesiam autem pastoribus ac doctoribus (vt ait Apostolus) derelinque. At si non vis hoc facere, si quis peruertendæ fidei nostræ causa de cælo nobis aliquid nunciauerit, ipsum non audiemus: tantum abest, vt te audituri simus.

e Euthymij Epis. sententia. Vide hic antiquitatẽ imaginum

2. Thess. 2. Gala. 1.

Ephe. 4.

Præclara Theodori episcopi sententia.

XXXVII. TVNC Imperator furore admodum exardescens, & quod rectè dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit: sanctum vero Theodorum in exilium mittit, ac iussit, quandiù Imperator ipse viueret, in vrbem

Leo Armenus Ca-

[margin: Catholicos persequitur. vide Bar. ad an. 814.]

Byzantium non reuerti. Monasteriorum autem Præsides cum præcepisset nusquam progredi, neque Orthodoxæ fidei veritatem docere, expulit eos ex vrbe: magnarumque Ecclesiarum Præfectos, partim ad Orientis, partim ad Occidentis insulas relegauit, sanctissimaque viro Nicephoro Patriachæ scribens: Descende, inquit tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis literulis ad eum rescripsit: Non ità, ô Imperator, ego temere descendam: non enim causa aliqua in me est: cur deponi debeam. At si rectæ fidei gratia, & propter pietatem tyrannydem patior, siue per teipsum, siue per aliquem regium tuum hominem mihi significes, & descendam. Tunc Imperator misit vnum ex optimatibus suis qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille verò cùm in magnam ecclesiam descendisset, & cereas faces accendisset, thuraquè & preces adhibuisset, cum populus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumque ad Acropolim descendisset, nauigium conscendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiunijs ac precibus, silentio, tolerantia & multa patientia vsque ad eum diem permansit, quo ad Dominum suum migrauit.

[margin: Nicephorus episcopus pellitur Proconesum in exilium, vt ex Cedreno habet Bar. ad an. prædict.]

XXXVIII

Itaque acerbi veritatis persecutores cum omnem impunitatem adepti essent, cœperunt sine timore aliquo dilatari, & impiorum dogmatum semen spargere. Fecerunt & Patriarcham Theodotum quendam ex eorum numero, qui Spatharij dicuntur, adolescentium ludibrium, eligentes scilicet hominem ità rudem ac leuem, vt & theatri rem ludicram eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & salsum in eum dicere volebant. Hunc aiunt & seruam quandam secum habuisse eo nomine, quod è renibus laboraret: re autem vera, vt voluptatem expleret. Postea Iudaicum quoddam concilium ijdem in magna ecclesia coëgerunt, a & sub anathemate sanctos patres eiecerunt. Heu quæ insania hæc fuit. Sed reuertetur dolor ipsorum in capita eorum, & in vertices illorum anathema ipsum descendet. Episcopos verò, qui ab ipso dissentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcârunt, partim per posticum eijciendos è consessu curârunt.

[margin: Ei Theodotus Melissenus quem & Cassiterá dictum memorat Bar. ad an. 814. homo leuissimus]

a Conciliabulum hæreticorum, quo secundam synodum Nicænam euertere conati sunt. Vide Bar. anno citato.

XXXIX

Qvo facto, iussi sunt introire insignium monastariorum duces. Itaque omnes introiuerunt: è quorum numero vnus fuit & diuinus pater noster Niceta, de quo nobis sermo est. Deinde illos primum assentationibus versuto quodam modo decipere, posteà verò & minis eosdem perterrefacere conabantur. Cum verò illos omnia contemnentes vidissent, in diuersos carceres coniecerunt, cogitantes quidnam ipsis fieret. Tunc & sanctus pater noster Niceta in carcere malè olente & sordido clausus fuit, idque per multos dies, ita vt, & si non alia pœna ei accessisset, satis condemnatio hæc ad supplicium valeret: erat enim vir ille, vt quiuis alius, ad nauseam propensus. Ad hæc omnia veniebant ad ipsum per singulos dies insani & imperfecti quidam homunculi, abiecti & pro nihilo faciendi, & planè indigni, qui virum appellarent. Einsmodi tamen homines nugaces maledicta & insana quædam verba in eum iactabant, vt molestiam viro sancto afferrent. Præter cæteros autem homo quidam, Nicolaus nomine, inani & temerario sermone illum sæpius affligebat, quoad eius pater, qui mortuus fuerat, in somnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abstine, inquit, à seruis Dei. Ex eo tempore vir ille immodestus resipuit, neque amplius iusto viro molestus fuit quin etiam alios impediebat, quo minus id facerent.

[margin: Præfecti monasteriorum siue Archimandritæ in carceres mittuntur]

XL

Cvm igitur sanctus ille pater in carcere multos dies vexatus fuisset, tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem esse iussit, & in castello quodam seruari, quod Masaleon dicebatur. Erat autem medium hyemis tempus. Itaque licebat videre sanctum illud corpusculum frigore ac niuibus è superiore parte affligi: Ex inferiore verò, cum terra ipsa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cum is, qui virum sanctum ad exilium ducere iussus fuerat, natura esset immitis, diuinum illum patrem ità vrgebat, vt per septem dies, qui eo tempore breuissimi erant, totam vitæ illius longitudinem transegerit. Hoc idem fera illa immitis & aduersus alios patres effecit. Cum verò Imperator considerasset exilio ipse nihil aliud perfectum iri, nisi patres illos alacriores reddi quippe qui animos omnibus angustiis maiores haberent, versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio mansissent, rursùs maiore quodam studio eosdem Byzantium reuerti iussit eadem itineris difficultate & molestia, eosquè tandiù liberos esse, quoàd ipse cogitaret, qua ratione ad suam voluntatem illos attrahere posset. Cumque hyemis tempus sanctorum ieiuniorum dies transijsset, post sanctum Pascha malorum inuentori Iohanni eos tradidit, vt qua vellet ratione, ipsos affligeret.

[margin: S. Niceta exulare iubetur.]

[margin: Anno 815. Reuocantur in vrbe exules Archimandritæ Vide Bar. anno memor.]

XLI

Cvm igitur eos appræhendisset, in diuersos carceres immisit & talibus tormentis subiecit atque compressit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipsos afflixerant. Cum enim in tristes & obscuros carceres eos coniecisset, neque stratum aliquod infra se, neque tegumenta super se habentes, eo modo, quo singuli erant induti, sic humi prostrati sunt, testis quibusdam pro puluinari vtentes. Quibus singulis per foramen quoddam angustissimum panis, eiusquè putidi, vnciam, velut canibus, proijciebant: tantum videlicet, quantum, satis esse videbatur, nè fame perirêt. Ijsdem & paululum aquæ malè olentis dabatur. Erat enim Imperatori propositum, vel sanctos viros ad suam sententiam adducere, vel vita eos priuare. Quinetiam vt plus molestiæ atque ærumnarum celeberrimo patri nostro afferret, eum, qui illi ministrabat, fratrem nostrum, Theoctistum nomine, qui & Christi gratia eius successor fuit, adhuc iuuenem in custodia conclusit, & eadem ratione afflixit. Cum autem aduersarij illos vidissent mâlle mori, quam veritatem prodere, dederunt operam, vt ipsos eo nomine deciperent, quòd nihil aliud ab eis quærerent, nisi vt semel cum Theodoto communicarent, neque quicquam amplius facerent: deinde singuli ad sua monasteria regredi possent cum ea fide & sententia, quâ haberent. Hac côditione exiêrunt patres illi, si decet patres eos appellare, qui velut in palæstra quadam supplantati sunt, quanuis eam rem in ardentem quendam feruorem posterius conuerterint, ob idque carcere detenti fuerint.

[margin: Archimandritæ immaniter affliguntur.]

[margin: Nota fraudem hæreticorum. Lapsus multorum Archimandritarum.]

XLII

Venervnt igitur ad sanctum Nicetam, eum hortantes, vt exiret è carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs, quæ ab ipsis dicerentur, parere vellet, pergebant ipsum excitare, quòd dicerent fieri non posse, vt illic ipse remaneret, alijs exeuntibus. Nihil inquiebant, est, quod illi à nobis quærunt. Paululum quippiam prudenter eis concedamus, ne ipsi totum perdamus. Ita cum diutius vim inferrent, contra voluntatem suam pater cessit, non ærumnas fugiens, neque quod calamitates pati recusaret, (nunquam enim hoc dixerim) sed patrum hortatione impulsus se subiecit, non animo & proposito, sed senes ipsos reueritus. Nam si pro fidei ratione vita & mors propositæ illi fuissent certò scio mortem futuram fuisse illi optabiliorem, neque omnino de recta fide ac doctrina aliquid eum remissuru fuisse, etiamsi pericula infinita proposita ei fuissent. Quamobrem omnes ad ea, quæ Oratoria dicuntur, quæque vt antea picturis exculta erant, ascenderunt, communicâruntque cum Theodoto, manum illi dantes. Tunc illis Theodotus: Qui non adorant, inquit, imaginem Christi, anathemati subijciantur. Itaque reliqui patres in suum quisque monasterium quod regebat, abiêrunt: Ille verò beatus pater cùm secum animo cogitasset, multæ ruinæ causam esse, cum quis ab institutionis norma deflexerit, decreuit aufugere & in aliam regionem proficisci, & illic errorem, in quem lapsus fuerat, emendare.

[margin: S. Niceta cedit non rectè consulentibus.]

[margin: Archimandritæ communicant cum Theodoto pseudopatriarcha astutissime profitente se Christi imaginem adorare. vt monachos confessores faceret desertores.]

XLIII

Cvm igitur omnia sua in nauigium coniecisset, nauigauit vsque Proconesum. Sed illic sententiam mutans, secumque

cumquè dicens, vbi errarum commissum fuit, illic opùs esse & emendationem fieri: redijt rursùs Byzantium, & in priore sua confessione ac fide permanebat, nihil omninò metuens. Quem cùm Imperator ad se vocâsset: Quid est, inquit, quòd cùm alij patres in sua monasteria profecti sint, tu solus hic relictus es, propriam voluntatem secutus, non edicto meo parens? Sed, vt audiui, cogitâsti & Imperium nostrum aufugere, ac nos decipere. Quamobrèm nostro edicto cedens, in monasterium tuum redi: sin minus, ærumnas, tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc sanctus ille vir leni voce respondens: Ego, inquit, Imperator, neque in monasterium meum redibo, te iubente, neque à fide mea desciscam, sed in eadem confessione mea sum & ero, in qua & Patres mei seruati sunt, & propter quam olim periclitati sunt optimi Ecclesiæ propugnatores: in qua Ecclesia nos stamus, & gloriamur in spe gloriæ Dei. Benè illud scito, Imperator, quod neque mortem extimescens, (ad tempus enim hæc est) neque vitam hanc appetens (Deus testis est) feci, quod non decebat: sed senum illorum reuerentia his me subieci, quibus non debui. Certò igitur scias, nullam me vobiscum habere communionem, sed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur mihi quicquid libet. Nihil ampliùs à me re auditurum speres. Niceta coram ... & cotam Imperatore cõstanter fidem profitetur.

XLIV. Cvm igitur Imperator ea sententia illum esse vidisset, quæ mutari non posset, eum Zachariæ cuidam tradidit, regalium ædium curatori, quæ * Mangana dicuntur, illicquè intereà iussit ab illo viro custodiendum, quoad, quid de ipso agendum esset, deliberaret. Cùm autem Zacharias ille pietatis esset studiosus, nihil mali sancto homini fecit: sed omninò aliter se gerens, beneficijs maximis eum afficiebat, neque in eius vultum præ reuerentia intueri audebat. Eum posteà Imperator exulem misit in vnam quandam insulam ex his, quæ sunt in sinu ipso positæ, Glyceria vocata. Eam verò insulam detinebat Anthimus quidam præstigijs deditus, sacrilegus, versutus, obliquus, dolosus, arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipsius malitiam, monasteriorum, quæ illic erant, Præsidem impij homines fecerunt. talibus enim viris tunc imperia in manus tradebantur, vt eorum potentia totum peruerteretur. Illum propter multam ipsius insaniam, arrogantiam & temeritatem, eius loci homines Caiphan nominabant. Hic cum sanctum virum accepisset, & potestatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cùm enim in angusto & arcto carcere ipsum conclusisset, perpetuò vexabat, neque paululùm è carcere illum prospicere sinebat, ipse carceris clauem secum ferens, & per foramen quoddam paululùm cibi ei dari iubens. Quippe homines impij ei promiserant, si Nicetæ persuasisset, vt cum ipsis conueniret, maiore honore donandum. Quocircà nefarius homo Nicetam affligebat, sperans se viro sancto persuasurum quod volebat. *Manganaura habet Bar. Relegatur in exilium. Crudeliter affligitur ab Anthimo viro scelesto.

XLV. Cvm verò venerandus Niceta illic esset, admirabilium rerum author Deus miraculum quoddam perfecit. Non enim decet sancti Spiritûs gratiam occultare, quæ in illo sancto viro multam se ostendit. Zacharias, quem supradiximus, diuini patris nostri custos valdè beneficus, missus ab Imperatore ad Thracem pro rerum publicarum gubernatione, à barbaris eius regionis confinibus captus & captiuus ductus fuit. Hoc cùm sanctissimus Synadorum Episcopus ex eo loco, in quo ipse custodiebatur, audisset, sanctissimo Nicetæ significans: Communis, inquit, noster amicus Zacharias compræhensus & captiuus ductus est. Sed rogo te, vt eius causa Deum preceris: certò enim scio, quòd eum exorare possis. Id cum patri per ministrum fratrem nostrum Philippum nunciatum fuisset, ità ea re tristis fuit, vt ferè totum diem ieiunus permanserit. Zacharias vir bonus capitur.

XLVI. Cvm autem vespera venisset, quam habebat candelam ad carceris lumen, eam dedit ministro, vt aqua marítima illam ablueret. Quod minister cùm studiosè fecisset, sancto viro candelam reddidit. Cùm eam igitur ille accendisset, vigilabat, Deo ipsi pro Zacharia tandiù supplicans quoàd ab illo de Zachariæ liberatione certam fidem accepit. Cùm enim venisset hora nocturna, qua psalmi cani solent, ministrum suum vocauit: cumquè psalmos cecinissent, & Diaconus Nicetam hilarem ac lætum vidisset, quæsiuit eius rei causam. Cui Niceta: Nè sis inquit, Philippe, tristis; nostrum enim amicum Zachariam tuis oculis hic visurus es. Non multò autem posteà visum fuit genti, quam supradiximus, cum Imperatore pacem facere: & reconciliatione facta, exijt Zacharias cum reliquis captiuis, Deo & viro sancto gratias agens. Prædicit Zachariæ liberationem.

XLVII. Tres autem germani fratres proprio nauigio nauigantes, cùm fluctuatione magna opprimerentur, & iamiam submergendi essent, inuocato viri sancti nomine, seruati sunt, & Deo ipsi gratias egerunt, qui suis hominibus sanctis talem gratiam conferre solet. Ità S. Niceta fortiter omnia tolerauit, per sex annos angustijs afflictus, & rerum inopia vexatus vsque ad mortem Leonis illius, qui cum Deo bellum gerebat. Hic verò nefarius pœnas sua temeritate dignas, hoc est, mortem sæuissimam exoluit. Quidam enim ex ordine militari nouas res tentantes, & velut Angelum quendam ducem sequentes, nemine impediente, in regiam domum ingressi sunt, & intra locum, quod Oratorium dicitur, gladijs ipsum percusserunt. Visum enim illi fuit ad aram confugere. Itaque illic percussus est, qui perpetuò iniquus fuerat. Anno 820. Leo Armenus interficitur. Vide Bar anno citato.

XLIIX. Erat apud hunc duabus catenis vinctus Michaël. Quem cùm hi, qui feram illam domuerunt, statìm à vinculis exoluissent, Imperatorem pronunciàrunt. Cùm ille autem inter virtutem & vitia medio quodam modo se gereret, fidem quidem ipsam non in pristinum statum restituit: sed patres tamen nostros omnes ab exilio reuocauit, eosquè liberauit, qui erant in carceribus. Itaque multa illa Ecclesiæ persecutio sedata est. Exijt igitur & beatus pater noster Niceta ex eo carcere, in quo erat, velut ex stadio quodam confessor illustris, & martyr sine sanguine, manifestè victricia præmia reportans. Abijt igitur magnus pater ad insulas Vrbi finitimas quietem appetens, in quarum vna sedit, Angelorum vitam degens. Eratquè omnium dux ad salutem, omnium columen, omnium medicus, tam animarum, quàm corporum salutem procurans, indigentibus verò suppeditans, quæ necessaria illis erant, non solùm nostræ fidei hominibus, sed alienis etiam eleemosynam largiens. Post hæc beatus ille pater paruulum quoddam prædium, ad Boream vergens, e regione Vrbis positum mercatus est, & illic reliquum vitæ tempus, quod quidem breuissimum fuit, transegit. Michael ei subrogatur. Pax Ecclesiæ.

XLIX. Cvm verò tempus venisset, quo dissolui haberet, vt cum Christ esse posset, morbo vehementiùs eum vrgente, & ipsius vires consumente, cùm dies Dominicus illuxisset, hora sexta sanctus illos pedes extendens, qui ad confessionem fidei benè cucurrerant, migrauit, & vnà cum Angelis profectus est in cælum, tertio die mensis Aprilis. Cùm igitur auditum fuisset, virum illum sanctum diem obijsse, conuenit multitudo magna ex vrbe & finitimis locis virorum ac mulierum, monachorum & virginum, qui omnes Nicetam, vt patronum suum, ad supernum Imperatorem precibus comitabantur. Venerunt & Archiepiscopi, sanctissimus Theophilus Ephesi, & sacer Ioseph Thessalonicæ. Cumquè consuetas exequias viro sancto exoluissent, in loculis eum reposuerunt. Eius verò discipuli cùm ipsum nauigio imposuissent, ad sanctum monasterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excoluerat. Nos autem in litore ipsum expectabamus cum religiosissimo Paulo Episcop o Plusiadis. Cumquè ad nos peruenisset, & è nauigio eum extulissemus, sanctas illas reliquias lachrymantes venerati fuimus: quas in humeros accipientes, congruenti psalmorum cantu omnis fratrum societas ex vtrisque monasterijs, ad ipsius patris monasterium deduximus. Plurima verò miracula per ipsum Deus in via effecit. Nam & dæmones è multis, qui vexabantur, fugati sunt, & ægroti varijs morbis liberati. Inter quos & mulier sanguinis profluuiem patiens, cùm fide accessisset, & sanctas reliquias solùm tetigisset, sanitati restituta est. S. Nicetæ obitus. Vide Bar. ad anno. 821. Miracula fiunt ad eius sacrum corpus.

CVM igitur exequiarum ordinem ex more super ipsum compleuissemus, in communis patris nostri Nicepho- L.
Item ad monumẽtum. ri monumento eum condidimus, quod monumentum adhuc viuens sibi ipse fecerat à sinistra parte suggesti. In quo per Christi gratiam curationes & signa vsque ad hodiernum diem efficiuntur. Omnes enim infirmi, qui ad sanctos illos loculos accedunt, sani Domum reuertuntur, quocunque morbo detenti fuerint. Hęc fuit sancti hominis vita, hæc cælestis illius ciuis & diuini patris nostri Niceræ institutio. Hic Deum insatiabiliter amauit, & ab ipso Deo
1.Reg.2. iure amatus est. Eius gloriam celebrauit, & ipse gloria donatus est: Glorificantes enim me glorificabo, dicit Dominus: Cui conuenit gloria, Patri videlicet, & Filio, & sancto Spiritui nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

AN.1240 VITA S. RICHARDI EPISCOPI CICESTRENSIS, INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED FIDELITER CONSCRIPTA. ARBITROR AVtem epitomen esse illius prolixa vita, quam duobus libris complexus est Radulphus Cicestrius circa annum salutis 1270. quam quidem in præsens ad manum non habui. Porrò stylum paulo latiniorem adhibui in gratiam Lectoris, plerisquè redditis paraphrasticôs.

3 April. S. Richardi parentes. SANCTÆ & nunquàm intermoriturae memoriæ Richardus natione Anglus, in Vuigorniensis diœcesis I.
pago, quem à salis puteo Vuich vocant, parentes, habuit non ignobiles, Richardũ & Aliciam. In pueritia, præter illius ætatis ingenium, choreas & id genus vanitates atque perniciosa spectacula incantũ à se voluit
Felix ingenium. esse aliena, vt coætaneorum suorũ nullis neque blãditijs, neque suasionibus ad ea potuerit pertrahi: ipsos verò coæuos suos & condiscipulos breui tempore tam eruditione, quàm vitæ & morum integritate antecessit. Porrò frater eius captiuus abductus fuit in teneriori ætate: qui deindè maturiori æuo dimissus è custodia, ad patriam nudus & inops regressus est.

CVIVS extremam paupertatem ex animo miseratus Richardus, cùm nihil ipse quoquè haberet, vndè posset II.
Seruit fratri suo. eius inopiam solari, in eius se tradidit seruitutem. Ibi verò tempus non exiguum in multa paupertate & abiectione, sed non minori cum patientia, modò ad aratrum, modò ad bigam, modò ad aliosid genus duros labores adhibitus, humiliter & modestè seruiuit. Inantùm autem eiusmodi officijs fratris sibi beneuolentiam conciliauit, vt is accepta charta, totius terræ suæ illum scripserit hæredem. Deindè verò amici & cognati eius de quadam illi no-
Posthabitis omnibus, confert se ad studia literarum. bili puella desponsanda tractare cœperunt. Id vbi sensit frater eius, facilè intelligens Richardum cum illa sponsa multas opes habiturum, doluit se suum illi fundum transscripsisse. Quod cùm comperisset Richardus, ait ad illum: Non est, frater charissime, quòd te hoc nomine affligas. Qua enim tu in me vsus es liberalitate atque humanitate, eandem ego quoquè erga te declarabo. Itaque non solùm scripturam tuam & fundum tibi restituo, sed etiam sponsam ipsam libens tibi trado, si tamen illi & amicis eius id molestum non sit. Neque enim ego vnquàm illam exosculatus sum. Deindè omnibus abdicatis, fundoquè & sponsa & amicis derelictis, primùm ad Oxoniensem Academiam, indè Luteriam Parisiorum se contulit. Tanto autem ferebatur discendi desiderio & amore, vt de victu cultuquè corporis non magnopere cogitaret. Vt enim ipse posteà narrare consueuit cùm haberet in suo cubiculo socios duos, non erat illis tribus nisi vnum capitium, & singulis tunicæ singulæ. Itaque vno ex ipsis ad audiendam lectionem abeunte cum capitio, reliqui duo manebant in cubiculo, sicquè per vices illo capitio vsi, lectiones auscultabant. Cibus illis erat panis & vini parùm cum olusculo aut eius generis vili edulio. Carnibus enim aut piscibus vt vescerentur, illorum paupertas non sinebat, præterquàm Dominicis & solennibus diebus, & cùm illis vel amici vel commulitones adessent. Aiebat verò vir sanctus, se nunquàm toto vitæ suæ spatio iucundiores & suauiores duxisse dies.

TANTOS interim in bonis literis progressus habuit, vt ab omnibus acclamaretur, dignum eum esse, qui magi- III.
Fit artium magister. Studet iurisprudentiæ. sterij titulis ornaretur. Noluit autem Parisijs promoueri, sed in patriam reuertens, denuò ad Oxoniensem scholam accessit, nec diù pòst in artium magistrum illic promotus est: & quæ anteà conquisierat, alijs liberaliter impartiuit. Posteà verò in Italiam profectus, Bononiæ septennio ampliùs iurisprudentiæ operam dedit, idquè tanto cum eruditionis incremento, vt præceptor eius morbo correptus, ex omnibus discipulis suis vnum Richardum delegerit, qui ipsius loco cœptam prælectionem continuaret. Et id quidem anno dimidio & eo ampliùs tanta cum modestia & dexteritate præstitit, vt ab vniuersa illa Academia haud vulgari tum laude tum honore sit affectus: apud præceptorem quoque suum eum gratiæ & beneuolentiæ locum obtinuerit, vt vnicam filiam suam cum omnibus facultatibus suis propensissimo animo illi tradere peroptàrit. Verùm beatus Richardus iam diuinitùs permotus, longè aliud animo volutabat, eiquè summissè admodum gratias egit, quasdam interim rationes ciuiliter prætexens, addens etiam peregrè sibi esse abeundum: eo autem itinere confecto, vbi Deo volente redierit, se voluntati ipsius mini-
Fit Cancellarius Academiæ Oxoniensis. mè defuturum pollicens. Atque ità illi atque filiæ eius cum valedixisset, rediit in Britaniam ad Academiam Oxoniensem, multis illic sese laboribus, vigilijs, corporis afflictionibus afficiens. Adeò verò eius creuit existimatio, vt omnium vnanimi consensu Cancellarius eius Academiæ creatus sit.

PER id tempus Cantuariensis ecclesiæ cathedram obtinebat beatus Edmundus, qui eius integritatem & pru- IV.
dentiam diù antè compertam habuit: Lincolniensi autem ecclesiæ præerat Robertus, quem cognominant, crasso capite, vir sanè eximia sanctitate. Hi ambo, altero alterius conatum & voluntatem prorsùs ignorante, vno eodem-
Item Archiepiscopi Cantuariensis. que tempore in id summoperè incumbebant, vt possent eum habere Cancellarium. Obtinuit tandem Cantuariensis antistes, quod is prior suam mentem & desiderium beato Richardo indicâsset, in eiusquè famulitium ille se contulit, eius voluntati reuerenter obsecundans. Tum verò B. Edmundus suum illi sigillum tradidit, & præcipua quæque grauioraque totius diœcesis suæ negocia illi demandauit. Itaque B. Richardus non impiger, cœpit quotidiana bonis studijs augmenta adducere, prouinciam sibi traditam absque animi fastu & superbia fideliter & accuratè admi-
Deut 16. nistrare, manus suas excutere prorsùs ab omni munere, non ignorans illud Deuteronomij, quòd munera excæcent oculos sapientum, & mutent verba iustorum. Itaque videre in illo licebat ineffabilem quandam æquitatem, multam affabilitatem & comitatem, modestiam, simplicitatem cum prudentia & humilitate coniunctam, mores & actiones benè compositas atque sedatas. Porrò sancto Edmundo etiam in rebus duris & afflictis tam intra prouinciam,
2. Cor 1. 2. Tim 2. quàm in exilio degenti constanter adhæsit, non ignarus, eos qui socij fuerint passionum, fore etiam socios consolationum: & qui compatiuntur, etiam conregnaturos. Mortuo autem beato Edmundo, sanctus Richardus tam ab
Dat operã Theologiæ. aula, quàm à curis & negocijs aulicis absolutus, Aureliam profectus, in cœnobio Dominicanorum sacræ theologiæ studuit, non vt plerique solent, auribus quidem audientes, sed animum ad intelligendum non accommodantes: sed quæ auribus hausit corporis, ijs etiam interiorem admouit auditum, vt posset efficaciùs audita in opus confer-
Fit presbyter. re. Ibidèm verò sacerdotio initiatus est, vt omnipotenti patri dilectum filium immolaret. Ab eo autem tempore, cùm se ad eum dignitatis gradum pertigisse cerneret, vestes habuit solito humiliores, minusq; cultas. Postquàm autè in diui-

in diuinæ scripturæ studijs iam diu satis versatus erat, ad pascendas oues sibi creditas abscessit. Habebat enim vnicam parœciam, cui curam necessariam impendere voluit, & boni pastoris fungi officio.

V. SVCCESSERAT iam beato Edmundo in Cantuariensi ecclesia Bonifacius antistes venerabilis: optabat autem ille hominis adeò gratiosi, puta Richardi, frui consuetudine & conuictu. Itaque pristinam illi functionem, nempe Cancellarij, demandauit, sed id sanè inuito ac recusanti. Intereà diem suum obijt Radinus de Neuellis, Cicestrensis episcopus. Eius vero ecclesiæ, iam pastore orbatæ, canonici impetrata pro consuetudine facultate ab rege Henrico, eius nominis tertio quendam ex regis aula, eiusdem ecclesiæ Canonicum, episcopum elegerunt. Sed ea electio ex Canonum præscripto per Bonifacium Cantuariensem archiepiscopum & eius quosdam suffraganeos antistites, vitæ probitate & doctrina insignes, in quibus fuit etiam ille, quem diximus, venerabilis pater Robertus Lincolniensis episcopus, in irritum redacta est, quod is, quem elegerant, scientia & moribus tantæ functioni parum idoneus esset: communi autem omnium sententia Richardus antistes electus est. Sed cum ea res ad aures regis perlata esset, valdè acerbè ille tulit priorem electionem ita planè rescissam, subrogatumque esse hostem suum, nempe Richardum, qui beato Edmundo in ijs in controuersijs, quas cum ipso habuerat, adhæsisset. Itaque furore percitus, res ecclesiæ Cicestrensis iussit confiscari. Verum beatus Richardus de consilio antistitum cum litteris Cantuariensis episcopi ad regem proficiscitur, supplices illi preces offerens, vt patiatur ea, quæ sunt ecclesiæ Cicestrensis, sibi restitui. Sed nulla ratione flectere potuit regis animum: cumque diù multumque se fatigâsset, & multas iniurias atque contumelias esset perpessus, tandem ad extremum illud post Deum in terris perfugium, Apostolicam sedem se contulit. Iam autem illum apud Romanum Pontificem regij legati anteuerterant, quos illic aduersum se paratos & instructos offendit. Præsidebat tum illi sedi Innocentius, eius nominis quartus, qui illum humaniter excepit, & vtriusque partis rationibus auditis, beati Richardi electionem sua authoritate confirmauit, atque insuper sacrarum manuum impositione illum solenniter episcopum consecrauit.

Eligitur in episcopũ Cicestren.

Sedes Apostolica afflictorum perfugium

VI. FERTVR tum miri quiddam euenisse. Nam cum alius quoque illius regionis eximius prælatus esset à Pontifice consecratus, vbi ad sacram vnctionem ventum est, vix guttulam ex ampulla elicere potuit Pontifex: postquam autem beatus Richardus sacra vnctione fuit imbuendus, tam copiosè liquor ex ampulla manauit, vt ministri linteis ægrè abstergere potuerint, nè in collum & corpus eius difflueret. Stupebant non immeritò Pontifex & Cardinales, alijque, qui illic aderant, dixitque vnus è Cardinalibus: Reuera gratiæ plenitudinem adeptus est.

Res admiranda.

VII. DEINDE verò beatus vir cum literis Pontificis in patriam proficiscens, in itinere sepulcrum inuisit beati Edmũdi, iam miraculis coruscantis: postea in Britanniam peruenit, facultatesque omnes Cicestrensis ecclesiæ ab regijs ministris iam exhaustas atque absumptas reperit. Proposito quoque publicè edicto, rex omnibus interdixerat, nè quis ei quippiam mutuo daret. Vbi autem regi & eius proceribus litteras Pontificias & mandata exhibuit, non tam regem sibi conciliâsse, eiusque promeruisse gratiam, quam iram potius & indignationem conciliâsse visus est. Quamobrem pauper & inops à rege discedens in diœcesim suam, sub tecto alieno degit hospes, & mensa aliena vtitur. Interim crebro perlustrat diœcesis suæ loca, visitans creditum sibi gregem, & sacramenta, vbi res poscere videbatur, ministrans. Ne quis autem eum ceu ignauum & inertem suique iuris desertorem ac proditorem insimulare posset, interdum ad regiam sese contulit, & ablatorum bonorum restitutionem humiliter postulauit, licet semper indè cum iniurijs & contumelijs repelleretur. Accidit quandoque, vt aspero regis responso Decanus & Canonici Cicestrenses animis turbarentur ac mœrore afficerentur: sed illos vir Dei hilari vultu alloquitur, atque illud eis ex actibus Apostolicis commemorat: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati: additque: Ego vobis id confirmo, hanc vexationem & afflictionem nobis quandoquè Dei benignitate in gaudium mutatum iri. Cernens autem regis pertinaciam, summo Pontifici eius responsa indicauit, qui sanè mirum in modum sancti viri vicem miserans, seuerissimè mandauit duobus Angliæ episcopis, vt regem admonerent de restituendis intra certum tempus Ecclesiæ Cicestrensi ablatis rebus: quod si nollet, sententias in ipsius literis expressas toto regno inuulgarent. Iam biennium vir sanctus regias vexationes pertulerat, & tum demum à rege illi ædes ruinosæ & vacuæ restitutæ sunt.

Eius in episcopatu afflictiones.

Actor. 5.

VIII. POSTQVAM autẽ episcopi functionem beatus Richardus suscepit, factus est in precibus solito feruentior, in præstandis eleemosynis benignior atque copiosior, in proprio castigando corpore seuerior. Pauperum deinceps attentior illi cura fuit, habitus vel cultus corporis neglectior, gestus atque ipsa etiam pronunciatio modestior. Ad mensam sedenti lectio adhibebatur, atque interdum lectionem intermittente nonnihil lectore, de ijs, quæ lecta fuerant, aut de alijs rebus bonis & frugiferis sermones conferebantur. In pagos suæ diœcesis veniens, ægrotos & pauperes diligenter iussit inquiri, ijsque non modo eleemosynam præbuit, sed etiam humaniter & benigne eos inuisit, & verbi cælestis alimonia accuratè refecit. Cumque ob eleemosynas largius impensas reditus absumerentur, dominus Richardus Bachedensis, frater eius secundum carnem, cui temporalium rerum curam commiserat, dixit, ad tam profusas eleemosynas in tanta pauperum multitudine reditus & prouentus ipsius non sufficere. At vir Dei illi respondit: Itane rectę rationi consentaneum tibi videtur, mi frater, vt nos ex vasis aureis & argenteis edamus & bibamus, & Christus in pauperibus suis fame crucietur? addiditque: Possum etiam ego, quemadmodum pater meus, ex paropside & cratera escam sumere & potum haurire. Vendantur igitur vasa argentea & aurea: sed & equus, quo vehor, magni precij est vendatur, obsecro, etiam ille & illorum precio alantur pauperes Christi. Neque solum nouerat vir sanctus pauperes cibo potuque fouere, sed etiam nudis præbere vestes, mortuos proprijs manibus sepelire. Non rarò autem stipem elargitus est etiam antè, quam rogaretur: cumque non deessent qui sciscitarentur, cur pecuniam daret non petentibus, respondit: Scriptum est: Domine, præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. itemque: Carè satis emitur, quod precibus obtinetur. Instituit autem etiam domum hospitalem pro presbyteris egenis, senio confectis, cæcis atque alijs corpore debilitatis: & nè publicę mendicitati subijcerentur, quæ ad victum & vestitum pertinent eis in eadem domo curauit nè deessent.

Catalogus virtutum eius in episcopatu.

Benignitas in pauperes.

Psal. 20.

IX. ILLVD quidem valdè est memorabile, quod vnus panis eius benedictione adeò auctus est, vt cum præter eorum, qui præsentes aderant, spem & expectationem, abundè refecta essent ad tria millia pauperum, solitas portiones recipientium, tot fragmenta superfuerint, quę pro ratione illius distributionis, centum insuper pauperibus cibandis suffecissent. Neque semel duntaxat aut bis, eius accedente benedictione, tanta facta est rerum augmentatio, sed sæpius, illo id præstante, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Cilicio etiam vsus est vir Dei & lorica, quibus corpus suum maceraret. Porro vestimenta eius & calceamenta nec admodum nitida, nec plus æquo abiecta visebantur, sed moderata, & ipsi congruentia, in quibus sanè non est passus aliquid apparere curiosæ nouitatis. Sed neque phaleris, auro vel argento conspicuis, equos suos ornari voluit, neque superfluas vestes mutatorias secum circunferre, non solum pompam vitans, sed etiam timens, nè pauperes clamarent ac dicerent illud, quod apud Diuum Bernardum legitur: Pontificis in freno quid facit aurum, nobis fame & frigore miserabiliter laborantibus?

Vnius panis mira multiplicatio.

Psal. 144.

X. QVENDAM dominum Iohannem, filium Alani, propter iniuriam ecclesiæ Cicestrensi irrogatam, vir sanctus excommunicauit. Sed cum ille ad eius aulam veniret familiariter eum admisit, & apud se in prandio retinuit, dicens

quan-

quandiu in ipsius aula esset, se eum excommunicationis sententia nolle teneri: at vbi recessisset, si non satisfaceret ec-
clesiæ, omninò velle eum pro excommunicato haberi. Aiebat etiam, si inter partes sint lites & dissidia, dum suum
Eius charitas erga aduersarios. quæque vult ius repetere ac tueri, non debere charitatis signa inter Christianos omitti aut negari. Si enim, inquit,
quod meum est, volo recuperare, non debeo id, quod Dei est, alteri subtrahere. Et ità quidem ipse se gessit erga Ab-
batem de Fiscanno, & virum illustrem Richardum, tunc Comitem Cornubiæ itemque Canciæ comitissam, cum es-
sent ei controuersiæ cum illis ratione ecclesiæ suç. Nam pro contumeliis honorem, pro inimicitijs beneuolentiam re-
pendit.

Seueritas in stupratorem virginis Deo dicatæ. Qvidam è clero virginem Deo sacratam ex monasterio illius extractam corrupit. Id vbi resciuit vir sanctus, eum be- XI.
neficio siue sacerdotio ecclesiastico, quod in ipsius diœcesi habebat, cum multa illius ignominia priuauit. Rogantibus
autem pro illo tum rege ipso, tum Cantuariensi archiepiscopo & multis alijs prælatis, proceribus atque baronibus, vir
Dei in diuina exequenda iustitia prorsùs inflexibilem se ostendit, percutiensquè pectus suum ità ait: Donèc spiritus
hos reget artus, talis furcifer, qui virginem Deo sacratam temerare ausus est, atque etiamnum apud sese instàr scorti cu-
iusdam detinet, me quidem consentiente nunquam in mea diœcesi curandis animabus præficietur. Et quia prouoca-
uit iste ad dominum archiepiscopum Cantuariensem, faciat ille sanè, sicut voluerit respondere apud æquissimum il-
lud tribunal Christi. Hanc beati viri constantiam cum illi vidissent, deinceps ea de re eum tentare noluère. Non ali-
Itē in tres concubinarios ter se gessit erga tres vicarios, qui concubinas apud se palàm fouere conuicti fuerant. Cum enim nollent eas à se dimit-
tere, lata in eos sententia, ecclesiasticis beneficijs illos priuauit. Quosdam etiam, qui furem ad ecclesiam confugien-
tem, violenter indè extraxerant atque suspenderant, illius iam putre cadauer per dies quindecim & eo amplius ex-
humare compulit, & ad ecclesiam, vnde illum extraxerant, proprijs humeris deportare.

Contemptus rerū præsentiū. Accidit quandoque, vt domorum & rerum ipsius exustio & non minima iactura ei nunciaretur. Familia tum plā- XII.
gente & dolente, ipse sereno & iucundo vultu gratias egit Deo, illosquè bono esse animo iussit, ita dicens: Nolite do-
lere charissimi: habemus etiamnum, vnde nobis res necessarias parare possimus. Et hæc quidem ego nobis ea causa ac-
cidisse sentio, quod ad præstandas eleemosynas non eam adhibuimus curam & liberalitatem, quam debeamus. Itaque
Vetat exactiones indebitas. volo & iubeo, vt posthac de facultatibus nostris largiores præbeātur eleemosynæ. O virū generoso pectore, qui etiam
inter defectus deficere nesciens, ex ipsa rerū suarum iactura nouit sibi virtutū cumulare augmenta. Præfectis & præsi-
dibus diœcesis suç sub diuini nominis obtestatione & animarum periculo grauissimè interdicere solebat, nè quicquā
à suæ diœcesis hominibus præter fas exigerent, nec eos indebitis exactionibus vexarent. Ipse verò etiam ea, quæ iure ei
debebantur, petentibus clementer remisit. Consanguineos suos, etiam maturos & habiles, ad beneficia ecclesiastica
Matth. 16. admittere noluit vlla ratione, sciens pastorum principem Dominum nostrum Iesum Christum non B. Iohanni euan-
gelistæ, ipsius cognato, sed B. Petro, sanguine illi minimè coniuncto, regni cœlorum claues tradidisse.

Tanta autem erga clerum suum moderatione & humanitate vsus est, vt cum ad matutinas persoluendas preces XIII.
Solis exortum præuenisset clericosque suos etiamnū somno, vt habet humana fragilitas, pressos cerneret, ad priua-
tas interim preces sese conferret, permittens eos quiete sua perfrui, & illud Domini Saluatoris quasi suauiter dicens:
Matth. 26. Dormite iam & requiescite. Alioqui sanè summoperè ille delectabatur precibus Deo religiosè atque deuotè obla-
tis: id quod vel hoc vno satis doceri potest, quod cum viros religiosos inuiseret, vel ad ipsum venientes cum oscu-
lo sancto susciperet, dicere solitus fuit: Bonum est ea deosculari labia, quæ thymiama sanctarum orationum Deo
cum deuotione oblatarum, suauiter redolent: quod quidem, vt crebro retulit, à beato Edmundo fuit mutuatus, qui
sic dicere consueuerat.

Qvanto autem studio & diligentia etiam in alienis diœcesibus sacras vir beatus conciones habuerit, quam cle- XIV.
menter contritos corde refouerit, sua peccata confitentes audierit & instruxerit, pœnitentes absoluerit, consilia pe-
tentibus impertierit, desperantes ad benè sperandum reuocārit atque animauerit, alacres ad hortatus sit vt perseue-
rarent, imbecillos atque nutantes confirmārit, & vt denique omnibus omnia factus sit, quis possit pro dignitate
Prædicat crucem in subsidium terræ sanctæ. explicare? In subsidium terræ sanctæ crucis prædicationem suscepit, ab Romano Pontifice ipsi demandatam: & à
Cicestrensi quidem ecclesia inchoando, per loca mari adiacentia progressus, ad Cantuariensem vsque ciuitatem per-
uenit. Porrò decimo die antè, quàm portum illum celebrem, quem Doueram vocant, attigisset, in morbum in-
cidit, nec tamen laborare desijt in agro Dominico, sed quotidiè concionando, confessiones recipiendo, pueros
confirmando, sacros etiam ordines conferendo, vires corporis exhausit. Vbi Doueram peruenit, in quadam do-
mo hospitali, quam Dei domum appellabant, hospitio receptus est, rogatusque ab eius Xenodochij moderatore,
ecclesiam quandam cum cœmeterio, vbi pauperes sepelirentur, in honorem S. Edmundi, quondam domini sui
consecrauit, dixitquè eodem die palàm in concione, se ab eo tempore, quo fuisset consecratus episcopus, semper
id in votis habuisse, vt antequàm diem clauderet extremum, vel vnam in honorem sancti domini sui Edmundi pos-
set basilicam consecrare: egitque eodem in loco gratias Deo, qui ipsum desiderio non esset frustratus suo: addi-
ditque se scire iam velocem fore depositionem tabernaculi sui, orans vt exitum ipsius suarum precum suffragijs com-
munirent.

Supra vires rebus diuinis incumbit. Altero deindè die, qui fuit Dominicus, licet ijs, quos diximus, laboribus atque insupèr morbo esset prægraua- XV.
tus & confectus, vbi hora surgendi adfuit, nesciens moras nectere, mane in oratorium ingressus est, ibique cœpit
psallere. Cumque Missæ sacrificio interesset, morbo ingrauescente, membra imbecillia sustentare non valens, hu-
mi collapsus est. Aderant mox è suis, qui eum è terra sublatum, suis manibus in hospitium deportārunt, atque in le-
cto reposuerunt. Ibi tum Guilelmo capellano suo, qui magna sancti viri familiaritate fruebatur, indicauit, se ab illa
ægritudine neutiquam euasurum iussitque vt funeri necessaria præpararet, sed cautè tamen, nè familia ipsius animad-
uertens perturbaretur: magistro quoque Simone de Terringes, obitūs sui diem prædixit. Petijt vero ad se apportari
Crucifixi imaginem deosculatur. imaginem crucifixi, eamque allatam deuotè complexus, locis vulnerum, perindè ac si iam morientem Dominum
Iesum cerneret, pia oscula affixit, eaque suauiter labijs demulcens, in hæc verba prorupit: Gratias tibi ago Domine
Iesu Christe pro omnibus beneficiis, quæ mihi præstitisti, pro pœnis & opprobrijs, quæ mea causa pertulisti, quæ tan-
Thren. 1. ta fuère, vt meritò illud ex Threnis prophetæ tui dicere potueris: Non est dolor, sicut dolor meus. Tu nôsti Domi-
ne, quod si tibi placet, omnia opprobria atque tormenta & ipsam denique mortem propter te paratus sim tolerare:
& sicut tu nôsti vera me dicere, ità quæso miserearis meî, quia tibi commendo animam meam. Illam autem Psalmi-
Psalm. 30. stæ vocem, in manus tuas Domine commendo spiritum meum, crebrò iterabat: ad beatissimam quoque Christi ma-
trem semperque virginem Mariam, subindè corde simul & voce se conuertens, aiebat: Maria mater gratiæ, mater
misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe: mandauitque suis capellanis, vt ea verba ad eius aures
pronunciare non cessarent. Atque ità inter suspiria piæ deuotionis & verba sacræ orationis, adstantibus religiosis pres-
Sanctus vir moritur. byteris & clericis, laicis quoque fidelibus, B. Richardus animam, deinceps in illa beatissima ciuium supernorum
victuram societate, reddidit creatori, anno ætatis suæ plus minùs quinquagesimo sexto, pontificatūs vero anno no-
no, tertio Nonas Aprilis circa noctis medium, quo tempore sponsus ille cælestis ad nuptias venturus dicitur. Cum
Matth. 25. autem iam obijsset, sacrum corpus eius, quod in vita multis fuerat delassatum vigilijs, humi sæpiùs cubando attritum,
macera-

maceratum ieiuniis, castigationibus afflictum, præter humanum morem, nitidissimum apparuit, ità vt quoddam futuræ resurrectionis insigne præ se ferre videretur. Postquàm autem compositum & eum in modum, qui pontificem deceret, in feretro esset collocatum, atque in eam, quam paulò antè diximus ab eo consecratam, ecclesiam deportatum, vndequaquè ingens factus est hominum concursus ad tam venerabiles celebrandas exequias: & singuli beatos se putabant, si vel feretrum tangere, vel sacrarum vestium fimbriam attractare licuisset. Annulos & monilia, eius corpori admota, pro sanctificatis habebant, & instàr reliquiarum asseruabant.

Deuotio populi ergà eius sacras reliquias.

XVI. DEINDE verò Cicestriam corpus sacrum deportatum est, vt illic, quemadmodùm ipse iusserat, humaretur. Sepultum autem est loco humili in Cicesttensi ecclesiâ ante aram S. Edmundi, quam ipse extruxerat in eius templi parte aquilonari, vbi magna diuinitùs eduntur miracula, adeò vt etiam tres mortui eius meritis ad vitam reuocati sint, abortiuus fœtus animam vitalem acceperit, & plura alia sanè admiranda contigerint, quæ breuitatis studio prætermittimus.

Miracula.

S. BVRGVNDOFORÆ ABBATISSÆ VITA

AN. 610.

A IONA. ABBATE CONSCRIPTA TESTE BARONIO, LICET *Bedæ aliqui tribuant. Extat apud Bedam tomo 3.*

I. BEATA Burgundofora monasterium, quod Euoriacas appellatur, cui ipsa venerabiliter præerat, omni intentione ac deuotione secundùm regulam sancti Columbani instituit, & ad exemplum sanctorum præcedentium patrum cum alijs ancillis Dei religiosam vitam inibi duxit: sub cuius magisterij tempore quanta & qualia rerum sator ob eiusdem famulæ suę merita dignatus sit in monasterio illo demonstrare amiracula, non est silentio prætereundum, imò potius ob roborandam spem fidelium, tenaci memoriæ commendandum. Cùm sub regulari disciplina multarum adunatam secum puellarum regeret Christo duce cohortem, tempore quodam vna de subiectis nomine bSisindrudis cellerariа monasterij, exitum vitæ per reuelationem agnouit, atq; per interiectum spacium xl. dierum mores corrigere, vitam emendare, & se in omnibus præparare monetur & imperatur. cTransierant xxxvij. dies cum omni religione & oratione, cum fluentis lachrymarum vigiliarumq; labore, & ecce duo iuuenes candidis circumamicti stolis venientes ad eam, animam à corpore segregant, quam vacuum ferentes per aerem, & multis discussionibus inquisitam ad cœlos deportant: permixtamque angelicis choris, & cœlestium omnium insertam multitudini, cohortantur capere obilæros de seculo triumphos: cumq; iam ouans vberi exultatione inter æterna gaudia haberetur secura, & virginum choris inserta, excellenti gloria tripudians gauderet, & ante tribunal clemétis iudicis astaret, iubetur, reduci in corpus & tertia die denuò redire à corpore, quatenus se vberius præparatam post triduum habeat, vt quadraginta dierum curriculus impleatur. Reuersa itaq; in corpus, venerandam matrem ancillarum Dei Burgundoforam, & omnem sororum cateruam ad se vocat, & orationibus earum se attentius commendans, tres adhuc dies sibi vitæ concessos esse testatur. Adueniente igitur tertia die, cum & mater & aliæ simul sorores adessent, conspicit illa duos iuuenes superius visos ad se venire, & si iam abire vellet, sciscitari. At illa, Vadam inquit, domini mei, hinc vadam, nec amplius in hac ærumnosa vita detinebor, sed ouans fuluæ luci, de qua redij, reddar. Sciscitante ergo matre Burgundofora, quibus talia proferret dicta, Non cernis inquit, stola indutos, & qui me nudius tertius ad cœlos vexerant viros, & nũc paratos esse eodem me itinere reducere? Quibus in verbis mirante matre, & omnibus circumstantibus vltimum valefaciens præsentis vitæ terminum clausit: omnes autem qui eius funeri intererant, choros angelicos audierunt psallere, & dulci modulamine animam eius in cœlum deferre, metusq; simul & gaudia omnes perculere. Hanc primam exhortationem præfati cœnobij, Dominus famulabus suis ideo voluit tam euidenter demonstrare, vt quotquot superstites essent, omni intentione ad cultum religionis aspirent. Alia rursus post hæc oritur exhortatio.

3. APRIL. S. Burgundofora Euoriacensis monasterij abbatissa. aMiracula sub eius regimine & meritis gesta. bSisindrudis reuelatione obitum suum cognoscit. cMortua denuò reuiuiscit. Iterum è vita migrat.

II. QVÆDAM etenim virgo Gibitrudis nomine, in genere & religione nobilis, supradictum cœnobium conuersa à seculo petiit: quam velut munus gratum ouans monasterij mater Burgundofora recepit. Erat enim consanguinitate ei proxima, dquæ tanti ardoris igne feruebat, vt in omnibus sancti Spiritus gratia videretur flagrare. Nam cum adhuc paterna detineretur domo, & Spiritu sancto monente cultui se religionis dicare vellet, postulat patrem matremquè vt sibi oratorium, quo suo conditori exhiberet famulatum, construerent: sed cum ægrè parentes ferrent petitionem filiæ (erant enim ambo genere Francorum nobiles) nec prorsus eo itinere, quod ad regna perducit cœlorum nitebantur ingredi, immò fulgere magis secularibus desiderabant phaleramentis, & ob hoc sobolem magis desiderabant à filia, quàm sua tradere pignora monasterio, nitebantur animum eius ab hac intentione reuocare. Quorum persuasionibus cum illa nullatenus acquiesceret, paruum admodum ei construunt oraculum: vbi cum in bona conuersatione per aliquantum temporis degisset, parentibus per aspirationem Dei circa voluntatem filiæ amplius iam aliquid inclinatis, obtinuit interuentu eorum, vt supradicto cœnobio Euoriacas mereretur associari: in cuius reclusione monasterij cum per multa annorum spacia religiosam vitam duxisset, contigit vt venerabilis mater Burgundofora febribus validis correpta, præsentibus vitæ nexibus crederetur absolui. Quod animaduertens virgo Domini Gibitrudis, basilicam ocyus ingressa, flebilibus Deum vocibus exorat, vt antiquam reminiscens misericordiam, matrem monasterij mori non sinat, sed prius se ac sodales suas suscipiens cœlo recondat, & sic demum matrem subsequi iubeat. Audiuitquè vocem post lachrymas desuper dicentem, Vade famula Christi, quod petisti, obtinuisti. Illa etenim sospes adhuc iungetur superis, tu verò prior carnis vinculis absolueris. Nec mora venerabilis virgo morte corripitur, e ac supremis functa exequiis animam reddidit: cumq; iam ab angelis suscepta supra æthera veheretur, & ante tribunal æterni iudicis posita candidatorum, vt ipsa post referebat, cateruas aspiceret, audiuit à throno vocem dicentem: Reuertere ad seculum, quia necdum illud plenè dereliquisti. Scriptum est enim, Date, & dabitur vobis: & alibi in oratione, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hoc tu non impleuisti, quia sodalibus tuis contumelias tibi illatas ab eis, non dimisisti. Reminiscere aduersus tres compares læsos te portasse animos, nec omnino medicamine pœnitentiæ vulnus illatum sanasse: corrige igitur mores, compone animos, quos tempore vel negligentia maculasti. Mox itaque reducta est ad corpus, ac pristinę reddita vitæ, tristibus lamentis illatam depromit sententiam, reatumquè suum confitetur: & accersitis sodalibus, contra quas motos animos portarat, veniam poscit, ne tacita dolositate damna incurreret vitæ æternæ. At postquam integræ reddita est sanitati, mensibus sex præsenti vixit in æuo: quibus expletis, febre correpta diem prædicit exitus sui, & horam de hoc mundo prænunciat abeundi: quæ videlicet virgo Domini tam felicem exitum peregit, vt intra cellulam, qua eius corpus iacebat exanime, balsamum crederes desudare. & hoc omnibus nobis qui tunc ibidem affuimus, maximum miraculum generauit. Die autem xxx. cum eius commemorationem ex more pristino ageremus, & missarum solennia celebraremus, tanta fragrantia repleuit Ecclesiam, vt omnium vnguentorum ac pigmentorum copiam putaremus adesse. Meritò enim rerum sator animas sibi dicatas suis muneribus hic facit effulgere, quæ ob amorem eius seculum istud noluerunt diligere vel amare.

Gibitrudis monasticum habitum suscipit. dEius zel°. Burgundofo. æ vitæ prorogationẽ impetrat. eMoritur. Ad vitam reuocatur & veniamà sodalibus petit. Denuo vita excedit.

QVÆ

Erkantrudis sanctimonialis virtutes.

QVÆDAM puella infantiæ annis adhuc detenta Erkantrudis nomine, parentibus nobilibus orta, supradictum monasterium conuersa à seculo introiuit: quæ cum vitam religiosam ageret, volens eam iustus arbiter per præsentis corporis pœnas probare, tantis teneram ætatem flagellis attriuit, vt exemplum in eam Iob ex pœnarum immanium multitudine crederes redundare. Sed mira in iuuenili ætate patientia reperiebatur, mira virtus humilitatis, mira mansuetudo, mira pietas, mira lenitas, mira charitas pollebat: & inter pœnarum incendia virtus animæ manebat inconcussa, fides stabilis, immobilis bonitas, & incomparabilis lachrymarum vbertas. Quantum enim corpus angebant pœnæ illatæ, tantum animam lætificabat spes gaudiorum, & exultatio vitæ æternæ. Hęc tempore quodam sacri corporis participationem interdictam sibi sciens propter illusiones nocturnas, grauibus percussa doloribus flere cœpit. Erat in crastino sacrata solennitas beati antistitis Martini. Peruigilans itaque ea nocte, & ablutionem culpæ exorans, ne tanti damni incurreret causam, vt à corpore Christi sua culpa segregaretur, meruit tandem post lachrymas vberes, luctus ac crebra suspiria, venerabilem à Domino consolationem habere: Vade inquit, & in hac die reconciliare corpori Christi, quia delictum, pro quo postulasti, dimissum est tibi, matrique indicans mane patefacito, quod dixi. Quæ gaudens & exultans in Domino, summo diluculo per humilem confessionem, quæ viderat matri patefecit, sacroque corpori Domini nostri Iesu Christi reconciliata, districtius aliquid, quam antea, vixit. Post multorum autem circulos temporum, cum iam eam creator omnium cœlo condere vellet, igne validæ febris arrepta est: cumque iam in extremis esset posita, subitò exclamauit, Citò currentes vnam è consortio vestro mortuam segregate, atque deiicite. Non enim est dignum, vt quæ crucifixæ mundo, Christo, non sibi viuunt, mortuam, & à vita segregatam habeant inter se. Conquirentibus itaque omnibus inter se sororibus, & quidnam dicere vellet sciscitantibus, vna earum confusa, ac terrore perculsa solo prosternitur, noxam suam confitetur, & in omnibus se de reliquo emendaturam pollicetur. Erat enim seculo vacans, & secularem vitam desiderans, nec mortificationi omninò præbebat studium, sed tota viuebat seculo. Post hæc Erkantrudis, cum iam nox incumberet, in cellula qua iacebat, lumen ignis rogat extinguere: cumque cæteræ sciscitarentur, quid vellet dicere, Non videtis, inquit, quantus splendor aduenit, & choros canentium non auditis? Quærentes illæ, quid cantari audiret. Illa ait, Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius. Confitemini Deo deorum, & cætera quæ subsequuntur. Hæc inquit, omnium ora concinunt. Admirantibus ergo omnibus tam matre quàm sodalibus, vltimum vale dicens, emisit spiritum. III.

Sacræ Eucharistiæ sumptio ei interdicitur.

Reconciliatur.

Moritura monacham seculo deditam ad publicam confessionem compellit.

Cœlesti visione perfusa spiritũ reddit.

Alia itidẽ virgo sanctimonialis animã agens cœlicam harmoniam meruit.

ALIA quædam Christi virgo in eodem monasterio cum extremos halitus dimitteret, vt pro damno vitæ præsentis lucra caperet vitæ æternæ, lætaque carnis nexibus separaretur, similis meruit exitus de suo præsenti habere cantus melodiam. Nam apertis auribus, quæ procul ab eius excubiis aberant, audierunt canere cantus, & has voces præsumpere, Asperges me hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor. IV.

SED dum rerum repertor maiestatis suæ ornamentum, per animas iustorum innocentiæ plenas munere, per seculorum vices accumulare non desineret, videlicet vt renouandi hortaminis ac religionis accresceret supplementum, euenit vt supradicto in cœnobio quædam adolescentula cum genitrice conuerteretur: multis itaque diebus peractis, ipsius adolescentulæ genitricem tentator aggressus est, vt cœptum eius opus bonum præpediret: sed quantum genitrix imbecillitati obtemperabat, tantum versa vice malorum coaceruationem adolescentis filiæ cor dissipauit. Cumque iam per multa temporum curricula mens adolescentulæ tota Deo dedita vberes fructus redderet conditori, quadam die vidit cœlos apertos: & æternarum rerum fatorem aspectibus contemplata, ad cœlestis claritatis lumen intenta audire meruit, Veni ad nos dilecta, & corporeis nexibus absoluta, æternam suscipe claritatem. Quod cum hæ quæ audierant, mirarentur, & simul intendentes ad cœlum oculis aspicerent, nec omnino palpebris mouentibus, quid oculi contemplarentur cognoscerent, ait se rursum vocari, & à præsentis vitæ nexibus absolui, erat enim dies sabbati. Illucescente ergo in crastinum Dominico die, febre correpta adolescentula, supremum expectat exitum: videns autẽ anxia genitrix incumbentem vnicæ prolis exitum, inter singultus ac gemitus filiæ poscit, vt si valeat impetrare, superis reddatur: aut si suæ vitæ metam suppleat, se cito de hac vita post se ducat, quia non possit post eius viuere exitum. Ad hæc illa, Carnalibus, inquit, licet adhuc plus iusto desideriis stimuleris, ego tamen si valuero, tuis obsecrationibus satisfaciens, post digna pœnitentiæ medicamenta, post me te Christo fauente adtraham. Nec mora in extremis horis posita, beatam Burgundoforam vocat: cumque festina mater ad egressuram animam de mundo extremos honores impendere adueniret, conspicata in eam puella ouans gratulatur, ac ei & omnibus valedicens, genitricem commendat, interimque silentium fieri postulat. Facto igitur silentio expectantibus omnibus animæ egressionem, illa ait, Date locum, ecce iam creator meus venit, saluator ad me properat: rogatque matrem vt Dominicam orationem symbolumque dicere iuberet, quia ipsa trementibus labiis immobili eiffamine exprimere verba nequiret: quibus peractis, nimia amœnitate ac relustratione cellula retinente, animam cum laudibus reddidit creatori. Nec mora genitrix corripitur, quadragintaque dierum spacio in corpore flagellatur: quo completo primùm terribilibus dæmonum aspectibus territa est, deinde largitoris ope consolata, veniam se intercessione filiæ suæ meruisse fatetur, animamque deinceps carnis nexibus solutam cœlo reddidit. Nulli dubium est, quod aliorum damna plerosque monendo ad capienda lucra vigilantiores reddant. V.

Alia eiusdẽ monasterij adolescentula obitum suum diuinitus præcoscit.

Animam reddit.

Intercessione filiæ mater è vita euocatur.

DOMINICO quodam die cum missarum solennia in collegio famularum Dei ex more agerentur, & iam sacri corporis communioni participarentur: quædam ex his nomine Domna, cum iam corpus Domini accepisset, ac sanguinẽ libasset, globus igneus candido fulgore rutilans micabat in ore ipsius. Quod infantulæ duæ cominus astantes, quas innocentia reddebat immaculatas conspicantes, nec ea quæ videbant silere scientes, dicere cœperunt ad alias sorores, Aspicite globum ab ore sororis nostræ Domnæ rutilantem. Audiens hoc venerabilis mater Burgundofora, increpando adolescentulas imperat silere, ne vanitatis noxa cor eius violaret, per cuius os affluens gratia Dei lumen reddebat amœnum. Nam instigante diabolo proh dolor hoc ita contigit, vt præsagus animus beatæ matris formidolosè præuidit. Mens siquidem præfatæ sororis fragilitate conditionis humanæ corrupta, cœpit post spiritus sancti lucia elationis ac superbiæ stimulis pungi, contumaciæ crimen incurrere, arrogantiæ concilium præferre, ita vt matrem contemneret, sodales despiceret, & omnium monita sperneret. Nec mora febre correpta, & ad extremum deducta, nec sic quidẽ mores suos studuit emendare. adolescentulæ verò illæ quas prædiximus, vna capitis dolore, altera febrium incommodo detenta supremum exitum præstolabantur. Cumque iam adesset sodalium cohors, & ad psallendi officium in earum exitu se præpararent, cœpit vna earum humanis auribus inaudita dulcia modulamina pio ore canere, orare conditorem miris sermonibus, inauditis precibus, ineffabilibus sacramentis. Odor autem miræ suauitatis quasi odor balsami totam cellulam replebat, & ab hora nona vsque ad horam nonam sequentis diei vnà cum modulamine cantus perseuerabat. Deinde matrem astantem canere poscunt, & se iam abituras prędicunt: sicque reddito spiritu cum earum decessione recessit & odor fragrantiæ. Indubitanter verò credendum est, quòd gloriam felicis exitus, quem istæ habere meruerunt, supradicta Domna habuisset, si per elationis & arrogantiæ vitium se extollendo non perdidisset. VI.

Eucharistiam sumentem Domnæ globus igneus in ore eius micare visus.

Domnæ lapsus.

Quilisinda virgo

VIRGO quædam Quilisinda nomine, in supra memorato cœnobio conuersationis initium sumpsit: quæ cum per multos annos vitam religiosam egisset, laborans die quadam in horto intra monasterij septa, sodalibus locuta est, Citò à VII.

tò à nobis quæ in hac area olus excolit, de hac vita exituta est: & ideo paratæ simus ne per negligentiam sustineamus damna vitæ æternæ. Quærentibus illis quæ esset, nequaquam promere voluit: nec multo pòst corporis infirmitate correpta, cum diuersis anxietatibus angeretur, cœpit lætos ad cœlum vultus referre, & ignotas sibi dudum scripturarum paginas enarrare: exorsaque à principio libros Moysi cum eos per ordinem recitasset, & deinceps Euangelij vitalia sacramenta, atque simul Apostolica documenta, monuit sorores, ne se tristitiæ subdant: certum habentes, quia cito de aduersariis suis Dominus vltionem esset daturus. Erat enim tunc aduersarius monasterij Egõ nomine, vir in seculo sublimis, cui Dagobertus moriens filium suum Clodoueum cum regno commendauit: is ergo aduersabatur supradicto cœnobio, terminosquè violabat, & omnem familiam eius circummanentem, quacunque potuit, occasione persequebatur: sed non diu vt ceperat, pertinaciæ potitus est voto. nam mox post promissam vltionem percussus interiit. Cœpit autem virgo orationes & deprecationes, & quæuis sacerdotum officia depromendo dulci modulamine canere: vnde dum multum admirarentur astantes, vnam de sororibus sic allocuta est, Eia, inquit soror foras iacta quisquilias. Cum igitur aliæ conquirerent, quid sibi vellent verba ista: rursus adiecit, Non aspicis quantis sordibus mentem habeat occupatam & cœnosam? Nec enim omnino per confessionem pectoris sui aream purgatam restituit, quam in seculo posita priusquam hic clauderetur omni spurcitia maculauit. Perculsa metu, verecundia correpta, & à lumine Spiritus sancti deprehensa cui talia dicebantur, solo prosternitur, celataque vitia matri humilime confitetur. Cœpit posthæc quæ vitæ exitum expectabat rogare, vt spacio facto locum venientibus darent: ob temperantibus ilicò sororibus inclinato capite hilari vultu dixit, Benedicite dominæ meæ. Inquirentibus quæ astabant, quibus salutationis verbum exhiberet, respondit, Non agnoscitis sorores, quæ de collegio vestro ad cœlos migrauerunt? Cumquè sciscitaretur, si ipsa cognosceret eas, increpantis voce ad vnam earum Antrudem nomine, loquitur dicens, Vel tu non agnoscis sororem tuam Anshildem, quę dudum ad cœlos migrauit candidatorum choris insertam? Hæc ea dicente, anima è carne lapsa est. qua egressa, cantus angelicus mox in aëre est auditus. Quædam etiam sorores longius à cellula qua corpus iacebat exanime remotæ, audierunt angelorum cœtus per aëra resultantes, atque canentes: ex quo cantu compererunt beatam virginem Quilisindam carnis nexibus absolutam; & ilicò currentes reppererunt membra defuncta, atque cœtum sororum exequiarum obsequia implentem, agnoscuntquè psallentium cantum, quem per auras audierant concrepare, eius exequiarum supplementum extitisse. Spiritu prophetiæ claret. Eius sub exitum visiones. Feliciter migrat ex hoc seculo.

IIX. ALIAM virginem eiusdem monasterij, Leudebertam nomine, monitis salubribus ac cœlestis prosapiæ documentis beata mater Burgundofora non cessauit assiduè monere vel præmunire: hæc dum per aliquod spacium temporis vitam egisset honestæ conuersationis, in somnis admonita est, ne à reuerendæ matris suæ monitis aliquo modo deuiaret, quia citò à superis segreganda esset. Nec distulit diu promissi largitor muneris donum, quod pollicitus erat accumulare, correptamquè virginem ægritudine soluere dignatus est à corporea mole: cumquè iam extremos tam matrer, quàm sodales rependere astarent honores, subitò post longum silentium vocem depromit dicens, Qua hora gloriosè Apostolorum princeps Petre, vis veniamus? sororibus itaque quid diceret, nosse volentibus, ait, Non videtis patronum vestrum Apostolorum principem Petrum inter vos astare, & me de hac vita ducere velle? Vix hæc dicere licuit, læto omnes circumspectat vultu, extremosque dimittit halitus, ac superas linquens auras, ad æternæ vitæ gaudia est prouecta. Nam ideo tetum sator post longa silentia in hanc vocem flebilem promouere linguam permisit, vt alias ad eius vitæ exempla prouocaret, & tantorum munerum copiis superis demonstraret, quibus sub hac luce in suo timore vel amore migrantes ditare non desinit. Leudebertæ monitæ & morituræ visio.

IX. EFFERBVERAT contra hanc plebem Christi nequitia diabolicæ fraudis, & dum pollere virtutibus cerneret, aggressus est tentationibus maculare quasdam ex his, quas noua conuersatio rudes reddebat, & à cæterarum conuersatione nisus reuellere, ac septa monasterij violare, tentauit præcipitare eas, quæ exitiabilem vitam seculi desiderarent, & canonico more eiecto, viscerum putrimenta denuò sumere vellent. cumque iam per opacas vmbras & silentia fusca nox adesset, & mane perficiendi consilium aspirarent, septaque monasterij per repagula scalæ transire conarentur, subitò è medio dormitorij massa ignis in modum modij egressa totam domum perlustrauit, ac illuminauit, & pòst in tres diuisa globos, per ostiorum meatus cum magno tonitrus fragore progressa est: totidem enim ostia domus habebat, per quæ suos ignis globos proferret. Qui tonitrus fragor & dormientes excitauit, & egredientes septa monasterij correxit. Cum autem iam aliquæ earum per vallam pedes traiecissent, & tanto fragore perterritæ intra septa redire vellent, velut plumbo aggrauatas plantas nequaquam valebant reducere: quia diabolus arte qua potuit, studebat aggrauare, quas diuina correptio noluit perire. Confusæ ergo culpas suas agnoscunt matriquè reuersæ per humilem confessionem lachrymabiliter produnt. Monasterij septa violare tentantes quomodo correpti.

X. AGGRESSVS deinceps duas eiusdem cœnobij sorores antiquus hostis, quas notiores ac multo imbecilliores conuersatio reddebat, primùm ad hoc impulit, vt nulla hora veram depromerent confessionem. Erat enim consuetudinis monasterij & regulæ, vt ter in die per confessionē vnaquæque earum mētem purgaret, & qualemcunque rugam mens per fragilitatem attraxisset pia proditio ablueret. In talem igitur labem mentes prædictarum puellarum diabolus mersarat, vt nulla confessio vera prodiret ab ore, seu eorum quæ in seculo commiserant, seu quæ quotidiana fragilitas attrahebat, in cogitatione, in sermone vel in occupatione. cumque lethifer anguis paulatim corda obdurando, virus suę malignitatis infudisset, & mentes earum in omnibus sibi patere comperisset, tunc suggessit eis, vt quadam nocte extra septa monasterij progressæ fugam arriperent, & ad propria remearent. Hoc itaque apud se delibetato, cum perdensam noctem abirent, nec prorsus pro densitate caliginis viam tenere quiuissent, astitit ad læuam diabolus, ac lumen in modum lucernæ arte qua valuit, assimulans, rerginersationi vires auxit, monstrans reducem ad seculum viam. Postquam autem peruenerunt ad locum destinatum, subsequentibus inquisitoribus ad cœnobium suum rugata fronte regressæ sunt: vbi dum à matre monasterij B. Burgundofora aliisque sororibus diligenti scrutamine percontarentur, quę causa coegisset eas discedere, respondent se telis diaboli fuisse stimulatas, & ideo mentes nequaquam habere posse directas. Cum itaque multum ab omni congregatione obiurgarentur, nec tamen aliquid huiusmodi proficeret in eis obiurgatio, diuinæ vltionis gladio percussæ ambæ meritas pœnas persoluēte: de tanti verò euētus luc vehemēter anxia mater monasterij, hortatur eas indesinenter, vt vel adhuc inter supremas horas constitutæ, facinus suum pandant humili confessione: sed obdurata corda nihil remedij capere valentia, inter flagella clamare cœperunt, Sustinete paululum, sustinete, nec prorsus expectantes arguite. Inquirentibus ergo quæ aderant sororibus à quibus sustinere rogarent, aiunt illæ, Non aspicitis turbas Æthiopum aduentantium, quæ nos rapere & abducere volunt? Inter hæc auditus est fragor maximus supra cellulam & tegumenta personans, ostiumquè cellulæ vi patefactum est, ita vt nigrescentes vmbras astantes cernerent, & clamantes eas nomina febricitantium sororum audirent, adeò vt vix quę aderant signo crucis armatæ, & psallendi officio detentæ valerent astare. Tanti doloris ac mœroris euentu anxia mater Burgundofora vrget in extremo cōstitutas, vt vel adhuc per confessionē pandantur vitia, & sacramento Christi corporis animæ roborentur. At illæ vt infelices, & à diabolo penitus possessæ audita sacri corporis mentione garrire, dentibusque frendere cœperunt, & stridentes dicere, Cras, cras: & iterum supradictam vocem repetere, Expectate, sustinete. Inter quas voces extremum halitum dimiserunt. Quas cum in collegio cæterarum sepelire mater monasterij beata Burgundofora nequaquam ratum duceret, segregatim humandas, ac in extremo loco cœmiterij sepeliendas fo- Nonnullæ monachæ fugam patrant. Earum horribilis interitus.

te iubet: super quarum tumulum globus ignis in modum clypei intra triennium crebrò apparuit, maximè Quadragesimæ diebus vsque ad aduentum sanctum Paschæ, vel etiam ante vigiliam natalis Domini feruentius apparebat, simulquè voces tumultuantis turbæ multæ personabant. Inter quas duæ vlulantes erumpebant, velut in tormentis resonare solent, Væ mihi, væ mihi, væ mihi. Cernens itaque prædicta mater monasterij iustam sententiam à iusto iudice super iniustas animas illatam, manifestius damnatarum sententiam est aggressa comperire, accedensque ad tumulū, experimento quæsiit, si cadauera quamuis putredine corrupta in sepulchro maneant. Iam mensis, ex quo defunctæ corpora fuerant condita, prætererat: & ecce, reperit interius sepulchrum igne exustum, nec quicquam superesse cadaueris, præter fauillæ vestigium. Mansit ergo per triennium illatæ sententiæ tanta seueritas, vt terror damnatarum, timorem præberet sodalium remanentium, essetquè correptio viuentium illata pœna mortuarum, & ex negligentia, imò duritia mentis pereuntium, salus propagaretur superstitum. Interposito deinde temporum aliquanto spacio, quædam virgo nomine Landeberta, cum extremas vitæ præsentis expectaret amittere horas, validis icta doloris stimulis, solum vitæ exitum, solamen habebat ægritudinis suæ. nocte igitur, qua iam eius imminebat vocatio, sororibus quæ circa ægram excubare debebant, sopore depressis, cum vna tantum earum Gernomeda nomine, & ipsa ægritudine fessa, peruigil inter sodales esset, nubes subito densa, atque rutilo quodammodò fulgore permixta, stratum prædictæ virginis aperuit, simulquè voces ita canentium auditæ sunt, Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est. Quod statim vt audiuit Gernomeda, cœpit anxia sodales excitare, sed nulla prorsus earum potuit euigilare: vidit interim illa paulatim nubem à lecto subleuari, & tunc demum intermisso cantu excitatas per clamorem suum sorores, monet & obsecrat, vt super defunctæ virginis membra debitum exoluerent cantum exequiarum, indicans quæ viderat & audierat circa stratum illius. Ipsa nihilominus per septem deinceps dies grauibus febrium exagitata doloribus, octauo die vitam in pace finiuit: posthæc bonitatis ac munerum institutor Deus, rursus pietatis suæ munera largiri non distulit. Nam quædam puella nomine Bitihildis, in eodem cœnobio, intra adolescentiæ annos conuersa, cum diu regularis disciplinæ habenis confecta, immobili desiderio cœlestia ad præmia anhelaret, euenit vt iustus arbiter iustā animam, iustitiæ copia plenam, cœlo condere vellet: cumquè iam in extremis posita posceret per successiones noctiū lumen coram se accendi, & sacræ lectionis præconia ante se legi, & vna assistentium vas quoddam oleo limphaquè repleslet, omnis sopor oppressit sorores, sicquè traiecta noctis meta, absque sodalium solamine ægra noctem peregit. Reuertente autem diei crepusculo, cum matutinas laudes Domino cecinissent, ægra quæ iacebat, intuita lucernam, quæ oleo limphaquè repleta erat, in lac commutatam, quærit vtrum hoc aliqua sodalium commutasset. Illæ inquiūt, An nescis, quia hic lac non fuerit? Ægra ait, Nequaquam hoc labore animam meam consumite, sed quid rei veritas habeat, simpliciter indicate. Affirmantibus itaquè sororibus, quia nil prorsus inde certum haberent, matrem monasterij vocant, & rei causam indicant: illa protinus, vt diligentius agnosceret, oleum à lacte separare iubet: cumquè segregatum fuisset oleum, & nihil exinde super specie lactis remansisset, cœpit oleum denuò crescere, & vberius à vase manare. Tum demum hæ quæ astabant, Dei virtutem agnoscentes, omni studio collegerunt oleum illud & in sacrario condiderunt, ex cuius olei perunctione quædam infirmæ sorores postmodum attactæ pristinæ sanitati redditæ sūt. illa verò quæ felicem expectabat exitum, omni iucunditate repleta, cum animam cœlo reddidisset, tanta suauitas odoris cellam repleuit, vt balsamum inibi crederes desudare. Quid autem aliud fuit, vt creatura aquæ in lactis speciem verteretur, vel oleum multiplicaretur, nisi quod miseratio diuina aliis ostendere voluit, qualiter ægram visitauerit, & dum illa sodalibus noluit indicare quid vidisset, vestigium visitationis suæ reliquit. Testes sunt huius rei, venerabilis mater Burgundofora, pontifex Meldensis vrbis, & beatus VValdebertus, Abbas cœnobij Luxouiensis: sicut ob religionis studium, & piæ consolationis incrementum præmissa miracula disseruimus, sic ob terrorem duræ & ignauæ mentis aliqua intimare curamus.

Quæ circa Landebertam virginem visa & audita.

Bitihildis exitus.

Aqua in lac commutatur.

Oleum crescerat & infirmis medetur.

QVÆDAM puella nobilis genere, ad suprà memoratum cœnobium regulari disciplinæ colla submittere venit: sed bonæ vitæ conuersationem antiquus hostis aggressus euincere, excitauit in ea gulæ auiditatem, ita vt esuriem furtiuo cibo semper exatiare studeret, quod facinus per longa spacia temporum non deprehensa patrauit, nec prorsus alicui sodalium patefactum est. Cùm ergò diù gulæ auiditas animam maculâsset, dedit iustus arbiter iustam sententiam super animam iniustam: corripuit grauissimum facinus pœna grauiori, ac super fessos artus excitauit odium liciti cibi. Nec alio quoquam genere ciborum alebatur, nisi furfurum frondiumquè & herbarum agrestium more pecudum alimento. Cumquè iam multis diebus hæc vltio super animam transgressione deceptam maneret, & sibi hora refectionis supradictum cibum adduci postularet, vidit speciem apri magni secum comedere, & morticinosos cibos porci grunnio ventilare. At illa pauefacta, interrogauit quid esset. Respondit quæ videbatur bestia, & ait, Aper ego sum, cibos quos hactenùs per transgressionem comedisti, tecum ego comedi, & modò per istius anni circulum hunc cibum habebis. Permansit ergo cibus ille per metam vertentis anni, nec prorsus aliud quicquam edebat, quàm furfures, frōdesquè arborum, atque herbas agrestes & quodcunque ex cæterarum radicum reliquiis proiicitur. Quid enim fuit, vt diaboli voce fragilis mens miseræ transgressionis conscia obiurgaretur, nisi quia per præsentium pœnarum immanitatem non sineret animam postmodùm cruciatibus damnari, & diuina pietas per eum voluit improperia constituendo depromere, per quem fuerat transgressio propagata, & hunc habere iudicem, cuius suasionibus malis diù decepta obtemperauerat. & post pœnas illatas cognoscere, non diabolo, sed creatori creaturam debere obedire. XI.

Puellæ cuiusdam sanctimonialis gulæ deditæ pœna.

SIMILITER alia puella nomine Baractrudis, cùm diù in supradicto cœnobio conuersaretur, & nequaquàm regularis disciplinæ omni conatu intenderet præcepta seruare, misit diabolus in mentem transgressione correptam, vt quæquè potuisset, furto rapere occultè comederet: quem cùm diù hac transgressione animam macularet, dedit iustam vitionem de ea arbiter iustus. Corripitur enim repentè ignitis febribus, ac inter incendia clamare cœpit, Væ mihi, væ mihi. Et post has voces ita sopita iacuit, vt mortua ab omnibus crederetur: cumquè post multum horarum spacium anhelaret, febris ab igne vexata, clamare cœpit, Veniat mater, veniat mater. Concito ergo gradu, quæ audierant, matrem monasterij B. Burgundoforam vocant: quæ cùm venisset, ægra quæ iacebat, tota intentione cordis facinorum suorum coniecturam per confessionem pandit. Omnes vero astantes, cùm iam finem vitæ expectarent, subitò illa diuina miseratione conualescens, meliùs habere cœpit, & ita paulatim subtracta periculo mortis beatam vitam posteà duxit. XII.

Baractrudis furto rapere cibos solitæ correptio.

POSTQVAM enumeratæ sanctimoniales fœminæ sub magisterio B. Burgundoforæ constitutæ, diuerso ac dispari, vti diximus, pro meritorum qualitate transitu vitam hanc corruptibilem exuerunt, ipsa quoque venerabilis mater earum cœlesti vocatione digna, cum multis annis suprà memorato monasterio Euoriacas decentissimè præfuisset, corporis tandem infirmitate correpta, III. Non. April. diem clausit extremum, cœtibus aggregata virginum, quæ sequuntur agnum quocunque ierit, cœlestem videlicet sponsum, Dominum nostrum IESVM Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen. XIII.

S. Burgundoforæ abbatissæ obitus.

De eadem S. Burgundofora plura habes apud Ionam Scotum in vita S. Eustasij Lexouiensis abbatis 29. Martij cap. 3. & 6.

SANCTO-

SANCTORVM THEODVLI LECTORIS, ET AGATHOPODIS DIACONI MARTYRIVM EX SIMEONE Metaphraste. An.280.

I. FLORENTEM erga Deum pietatem fraude sua diabolus semper conatur euertere. Neque tamen strenuos pietatis milites valet offendere: sed eos duntaxat vincit, qui Christi gratiæ adhærent imbecillius. Quemadmodum enim cum regionem aliquam, in qua diù pax viguit, bellum inuadit, viri fortes corpora sua vulneribus mortique obijciunt, vt gloriæ coronam consequantur: ignaui autem ac timidi cedunt aduersarijs, maluntque corpora integra conseruare, quam gloriam assequi: Sic cum draconis satellites aduersus Christi seruos bellum mouent, si quis nondum firmam in Deo fidem habet, fragilitate victus, à proposito recedit qui autem Christi verbis animum armauit, is pietatem constanter tuetur ac seruat, nec vllo modo ab improbo inimico conuincitur. Verum Theodulus in primis animum perturbationibus superiorem præ se tulit: qui cum fiduciæ erga Deum haberet socium Agathopodem virum generosum, ingentem impietatis tempestatem idololatriæque bellum, quod, Maximiano Cæsare imperante, per totum orbem terrarum ardebat, immutabili mente discussit. Nam cum equites passim percurrentes, populos Imperio subiectos cogerent rerum omnium Procreatorem abnegare, & Tyrannus ille omni studio atque vi ad pietatem euertendam incumberet: alius alio fugiebat, cum omnibus immolare recusantibus impiè mors esset proposita. Et qui vitam magni faciebant, statim exiguæ voluptatis gratia mortem sibi ac supplicium æternum comparabant. qui autem parum erant in fide salubri confirmati, cruciatibus victi, verum Deum negabant. Et intereà quidem diabolus eius scenæ author, cum imbecillioribus esset superior, gaudebat: Theodulus verò & Aagathopus omne tempus in domo Dei consumebant, ieiunijs & precationibus vacantes, orantesque Deum vt impietas ipsa prosterneretur.

4 April. / Diabolus quos vincat, quos non.

II. MILITES igitur atque Præfectus hominum constantiam admirati, quod cum cæteri latitarent, ipsi soli palam Dei verbum prædicarent, eos post vincula adspectu multò gratiosiores in certamen adduxerunt. Theoduli enim genæ primo pubertatis flore vigebant, cum esset adhuc incorrupta corporis modestia adolescentulus. Huic parentes erant Thessalonicenses, viri illustres: fratres autem, Capito, Metrodorus & Philostorgus: qui etsi adhuc essent ætate iuuenes, perfectam tamen erga Deum pietatem colebant & natura atque moribus, martyris propositum amplectebantur. Antequàm autem pateretur, futuri certaminis à præstantiore pignus accepit. Cum enim impium decretum nondum esset promulgatum, intempesta nocte quiescens, manu illud appræhendit, ex quo excitatus est. Quid autem illud erat? Annulus quidam ex materia noua conflatus, cuius in pala ea erant signa, ex quibus facilè constaret, munus ipsum à Deo, quatuor elementorum moderatore, venisse. Si enim eum homines grauissimis ac desperatis morbis laborantes solum attigissent, illicò liberabantur. Ac Theodulus quidem erat eiusmodi. Agathopus autem illi consentiens, vir erat senex, tum capitis canis honoratus, tum animi proposito, quod vitæ rectè translatæ congruens obtinebat. Ambo puri pietatis ministri. Omnes enim corporis voluptates reijcientes, ad vnum Deum, Deique Verbum Iesum Christum assiduè respiciebant. Alter enim Diaconus erat eorum, quæ ad credentium salutem peragebantur: Alter autem, Lector, Apostolorum Prophetarumque lectionibus audientium fidem confirmabat. Is sæpe dæmones importunos, qui naturam hominum tum sermone, tum corpore peruertere conabantur, simplici verbo & signo Dei omnipotentis sic adiurabat, vt à Dei figmento recedere cogerentur, & potentiam illius, qui per Theodulum operabatur, confiteri.

Theoduli ætas. / Parentes. / Fratres. / Annulus dormienti diuinitus datur. / Agathopodis ætas

III. Hos in iudicium adductos Faustinus, qui tunc Thessalonicæ Præfectus erat in sublimi sella sedens, vt vidit, vnam illam vtrunque vocem emittere: Christiani sumus: manibusque coniunctis vno ore atque vna mente idem dicere atque sentire, confestim veritus est, nè egregio animi proposito mortem contemneret. Itaque iussit, vt omnes secederent: seq; amicū simulans, blāda oratione Theodulū in sententiā suam adducere aggressus est: Mihi, inquiens, obtempera adolescens, ne inani fraude deceptus, vitam amittas. At ille subridens: Ego, inquit, iampridem dolos effugi: vereor autem, nè tu, dum fraudem dolosque sequeris, te primum in mortem conijcias sempiternam. Præfectus autem his verbis nihil commotus, cum tum muneribus, tum honoribus ad sacrificandum adducere conabatur. Sed Hospes quidam, qui Iouis sacerdotio fungebatur: Si, inquit, honoribus adduci non potes, vt deis immoles, cruciatibus cogeris Imperatoris decretis obtemperare. Atqui, respondit Theodulus, nullus cruciatuum vestrorum terror tantum apud me valebit, vt minis vestris inferior esse deprehendar. Sed cùm rursùm Faustinus hortaretur, vt pareret, cogitaretque, quantum inter splendidam vitam & mortem acerbam interesset: Id, inquit, ipse quoque considerans, exiguum huiusce vitæ curriculum decreui contemnere, vt perpetuam in cælo vitam assequar. Quamobrem vel igni corpus meum trade, vt intelligas, quanuis illud corrumpatur, animam tamen integram permanere: & quanto magis à rebus ex materia constantibus recedit, tanto esse validiorem. Ecquis, inquit Præfectus, tibi persuadere potuit, vt hodiè velles cruciatus mortemque despicere? Deus, inquit Theodulus qui cuncta prouidentiæ lege moderatur, & filius eius Iesus Christus, Verbum patris: cuius ego militiæ cum à teneris vnguiculis adscriptus sim, eam nunquam deseram: sed vitam potius, quam signum eius derelinquam.

Præfecti fraus. / Theodolus eum contemnit / Theoduli constantia

IV. FAVSTINVS autem cum vellet eius dicta confutare: Præclarè, inquit, tecum agitur, adolescens, qui & signa & claustra feras Dei tui. Sanè, inquit Theodulus. is enim pietatis minister sum, vt nec igne vnquam, nec ferro claustra rationis, aut fidei meæ signum sis perfracturus, effecturus ve, quo minus Christum Deum prædicem. Faustinus adolescentis prudentiam admiratus, ministris, vt propius adducerent Agathopodem, imperauit: & summisse sic eum est allocutus: Immola, quandoquidem & Theodulus, qui anteà decipiebatur, nunc se immolaturum pollicetur. Cognito Agathopus dolo: Et ego igitur, prompto animo sacrificium faciam Deo, eiusque filio Iesu Christo siquidem his flondum Theodulus sacrificium se facturum promisit. Non his, inquit Faustinus, sed duodecim dijs, à quibus orbis regitur vniuersus, se pollicitus est sacrificaturum. Deos, inquit Agathopus, caput paulisper mouens, eos appellas, quos artis solertia ex materia corruptibili in hominum formas conflauit? Quos homines, cum paulo antè manibus suis construxerint, tanquam præstantiores venerantur? Qui cum tollere manum velint, non possunt? Qui nec oculis vident, nec pedibus ambulant, nec vllo sensuum munere funguntur? Quos cum animatos olim Græci laudarint, fœminarum & puerorum amoribus contaminatos ostenderunt? Quos, qui tales nunc artes profitentur, argento & quaternis obolis vendunt? Omisso igitur Deo vero omnipotente, dijs indignis sacrificium faciam, vt illud fictis oculis adspiciant? Laudes decantabo, quas auribus ex auro, argento ve confectis exaudientes, earum me rerum, quarum experces sunt, dominū faciant? Hæc illo differente, Præfectus veritus nè oratione sua cæteros, qui iudicandi erant, in Dei fide confirmaret, celeriter ipsum cum Theodulo in carcerem duci iussit.

Malitia Præfecti. / Agathopus egregie confutat falsos deos. / Ducuntur in carcerē.

V. Eos autem ad meliora tendentes, turba sequens varijs modis oppugnabat. Alij enim Theodulum adolescentem commiserati, eum à constanti animi proposito dimouere studebant. Alij Agathopodis tempora canis exalbentia conspicati, vno omnes consensu clamabant: Tu ne quoq;, Agathope, es adolescens, vt quod bonum æquumque sit, dispicere

E

cere nequeas? At ipsi in animi pio proposito constantes, quæ dicebantur, negligebant: & in carcerem ingressi, tacitè

Diuinitùs confirmantur.

precabantur. Nocte autẽ media cùm eos Deus secundùm quietem opportunis visis confirmâsset, læti surrexerunt, & magna voce Christum omnium saluatorem collaudabant. Deindè cùm pura lachrymarum aqua manus lauissent, genibus flexis, Deo vna propè lingua supplicabãt, dicẽtes:

Precatio eorum ad Deum.

Deus rerum omnium opifex & moderator, qui naturam constituisti, & chaos abolêsti, qui cœli polos fabricatus es, & Soli splendorem donasti, vt cuncta per diem illustraret: & lunam fecisti, vt noctis tenebras discuteret: vterque autem cum cæteris sideribus mũdi rebus omnibus augmẽtum præberet: qui terræ plantas & animalia, mari pisces, aëri volucres largitus es. vt mare quidem propriis muneribus homini à te procreato deseruiret: aër congruentibus auium cantibus laudes tuas personaret: terra verò è sinu suo nobis varios fructus ederet, vt tibi soli rerum omnium Domino, quàm maximas possemus, gratias ageremus: tu genus nostrum, quod impietate obstrictum, nihil eorum, quæ sibi præcepta fuerant, volebat obseruare, sed ebrietatibus & crapulæ atque nequitiæ, relicta iustitia, incumbebat, in æternam ire perniciem non permisisti. Neque aduersario nostro dæmoni concessisti, vt tantum in nos debaccharetur, vt rationem nostram ad tartarum vsque deprimeret: sed crimina nostra obliuione delens voluntaria, è cœlestibus sedibus Filium tuum vnigenitum ad homines demisisti, qui naturam assumens humanam essentiæ mortali dignitatem adiungeret immortalem, vt homines in peccatis oberrantes, Verbo tuo, per quod procreati sunt, ad pietatem reuocates. Tu enim cum Filio tuo, & ipse Filius tecum, & cum sancto Spi-

Iohan. 11.

ritu, rebus maximè omnium admirandis homines impios ad pietatem adduxisti. Sic enim Lazarus, qui vitæ munere defunctus, quartum iam diem in sepulcro iacebat, propter te naturæ lege & mortis potestate superatis, voce tua ex in-

Iohan. 9

fectis ad vitam rediit. Sic homo quidam, cùm videndi careret facultate, solo luto oculis eius per manum tuam imposi-

Matth. 9

to, videndi vsum obtinuit. Sic olim & mulier, quæ sanguinis fluxu laborabat, fimbriæ tuæ vestis contactu, spe celeriùs

Ibidem.

sanitatem recuperauit. Sic placuit tibi, Deus, vt verbo tuo solo is, qui in grabato gestabatur, statim grabatum humeris ipse suis gestaret. Ità nunc etiam placeat tibi, vt nos impiorum cruciatus superantes, ad cælestia regna perueniamus.

Multi ad Christum conuertuntur.

Hæc sanctis Theodulo & Agathopode precantibus, qui eodem in loco aut homicidij, aut adulterij rei detinebantur, confestim, deposita mortis formidine, ad beatorum pedes prostrati, supplices criminum suorum veniam poscebant. Turbæ verò, quæ foris erant, carceris claustris contractis, insiliẽrunt, magna rerum, quæ dicebantur, affectæ admiratione. At Vrbanus quidam, qui tunc Thessalonicæ quæstor erat, impiusquè diaboli contubernalis, cursu ad Præfectum contendit, magna voce clamans atque denuncians, multos recusaturos immolare, nisi serui Dei celeritet è medio tollerentur. Quamobrèm Faustinus vehementer perturbatus atque commotus propter illos, qui in carcerem irruerant, iussit, vt adolescens simul cum sene adduceretur. Mirabantur autem omnes, quomodò vterque rebus futu-

Alacritas sanctorũ martyrum.

ris gauderet. Non aliter enim lætabantur, quàm si non ad supplicium & mortem, sed ad triumphum & celebritatem aliquam iucundam ducerentur. Itaque vultus hilares habebant, & Dei Verbum prædicabant. VI.

Cvm igitur ad tribunal constitissent, Faustinus ad Theodulũ: Quo, inquit, nomine appellaris? Respondit ille: Theodulus vocor. Nonne, inquit, didicisti, æquum esse, vt omnibus, quæ dominus omnium Maximianus imperat, obtemperetur? Respondit Theodulus, & ait: Quæ cæli terræque Dominus imperat, ea planè obseruanda esse didici. Quæ aũt præcipit Maximianus, si æqua sunt, obseruanda esse censeo: sin iniqua, nequaquàm. Ecquis, inquit Faustinus, cælũ fabricatus est? Deus, respondit Theodulus, omnipotens, Deique filius Iesus Christus, qui Verbum est Patris. Illene, inquit Faustinus, quem grauissimis cruciatibus affectum Iudæi crucifixerunt? Ille ipse, respondit Theodulus, quem crucifixerunt Iudæi, (Id enim propter nos pati voluit) & quem iidem paulopòst à mortuis in vitam reuocatum, & colũbæ instàr in cœlum ascendentem adspexerunt. Hæc enim fecit, vt mortem expugnaret, & superborum rationem redargueret. Cur non potiùs, Faustinus inquit, deis nostris immolandum censes? Quoniam, respondit Theodulus, is potiùs colendus est, à quo simulacra confecta sunt, quã ea ipsa, quæ delectationis & fraudis effecta sunt gratia. Quod VII.

Theodulus immaniter cruciatur.

enim facit, eo, quod fit, præstantius est. Cùm igitur Faustinus adolescentem vestimentis spoliari iussisset, ministri eum acerbè discruciabant, clamante præcone: Sacrifica, & dimitteris. Theodulus autem: Vestimenta quidem, inquit, à corpore diuellere poteris: mentis autem fidem à Deo non auertes in æternum. Cumquè liberiùs loqueretur, & proposita tormenta negligeret, Maximianumquè sæpiùs tyrannum appellaret: iussit Faustinus quosdam aliis tormentis, quæ fer-

Mira eius fortitudo.

re non poterant, coactos, coram illis sacrificare. At Theodulus: Isthæc, inquit, tormenta parua sunt atque ridicula. Maiora tibi aduersùm nos excogitanda sunt, vt perfectam in Deo coniunctionem nostram perspicias, quæ pro reli-

Iudex vult sacras prodi scripturas.

gione cruciatus omnes perferre potest. Necesse est, inquit Faustinus, vt hodiè eas, quas Christiani scripturas appellant, in medium proferas. Si resipiscis, inquit Theodulus, & idololatriam fraudem existimas, & idcircò Apostolorum & Prophetarum verba requiris, vt mentem tuam in vera pietate confirmes, libenter id faciam: sin minus, nè putes me Dei gratiæ proditorem futurum. Atqui, Faustinus inquit, corpori non parcam tuo: sed illud feris dilaniandum obiiciam, nisi mandatis meis celerrimè volueris obedire. In corpus meum, respondit Theodulus, tibi sæuire licet, vt libet. Quæ aũt mihi iniusta videntur esse, ea vt faciam, ne grauioribus quidem propositis cruciatibus, adduci vnquã potero.

Cvm igitur in his disputationibus multum esset temporis consumptum, nec Theodulus vellet scripturas prodere, IIV.
alij aliundè accedebant, qui adolescentis animum tum muneribus allicere, tũ minis terrere conabantur. At ille, tanquàm murus vndiquè ferro lapidibusquè munitus, & munera & minas aduersariorum repellebat. Tunc Faustinus ministris tacito nutu, quid fieri vellet, indicauit: qui Theodulum, vt capite damnatum, eò duxerunt, vbi sontes damnatiquè puniri solent. Cumquè carnifex gladium eduxisset, Theodulus, porrecta ceruice, hisce verbis ad Deum clamauit: Gloria tibi, Pater illius, qui pro nobis mortem subire voluit. Eccè ego quoquè moriar, quia te libere confessus sũ.

Vide falaciam iudicis.

Cùm igitur Faustinus accepisset, Theodulum ceruicem vltrò porrexisse, vt ea cæde coronaretur, eum ad se reduci iussit. Atque interìm Agathopodem interrogabat: Tu, inquiens, quomodò vocaris? Respondit ille, Agathopus. Cuius es conditionis? Eiusdem, cuius & Theodulus. Quęnam, inquit Faustinus præfectus, tibi cum illo est necessitudo? Num genere tibi & natura coniunctus est? Respondit Agathopus: Genus quidem nobis diuersum est, sed iidẽ mores. Et quãtum genere distamus, tantùm fide coniuncti sumus. Ergò, Præfectus inquit, ad idem ambo supplicium, vt verba tua

Agathopodis fortitudo.

indicant, properatis. Si eodem pacto, inquit Agathopus, ab istis ærumnis discesserimus, simul etiam à Deo remunerationem capiemus. Nònne, inquit Faustinus, turpe est te, perindè atque adolescentem, decipi, & in apertum periculum ruere? Minimè, inquit vir sanctus: sed quanto sum ætate prouectior, tanto æquius est, vt eò contendam, quò Theodulus in primo ætatis flore fortitudine sua peruenit. Faustinus autem: Caue, inquit, Theodule, nè tu adolescens istiusmodi verbis decipiaris, vt temerè in gladium ruas. Iste enim cùm iam canus sit, nihil noui facit, si ad finem festinat. Tua verò diuersa conditio est. Ad hæc promptissimè Theodulus: Haud ità me, inquit, ignauũ aut imbecillũ existimo, vt pro

Reducuntur in carcerem.

pietate senẽ esse, quàm me, fortiorem censeam. Sic eos dicẽtes, & Christum inuocantes corripuerunt ministri, vinctosquè rursùm in carcerem duxerunt. Ipsi autem collaudabant Deum, cuius auxilio diabolum superâsse videbantur.

Porro circunsteterunt nobiles quidam lachrymantes. Ad quos Theodulus: Quid sibi, inquit, vult iste concursus IX.
& lachrymæ? Vestram, inquiunt illi, calamitatem miseramur. Ipse verò vultu admodùm tranquillo subridens: Nihil est, inquit, cur, miseriis vestris omissis, nos rerum meliorum appetentes commiseratione prosequamini. Hæc Theodulo dicẽte, miles accessit, & vtrunque ferro vinxit, atque interius duxit, quo turbam irruentem excluderet. At illi cùm nox aduenisset, Deum collaudantes obsecrabant, vt se in religione constantes conseruaret: atque ità trãquillè quieuerunt.

Verum piorum fautor adiutorque Iesus Christus, ipsis idem sentientibus, idem etiam visum futurorum indicium, immisit. Videbantur enim sibi eodem tempore oram soluisse, cum magna pelagus tempestas occuparet (itaque fractis remis & malo, & quicquid nauim seruare posset, cum cæteri fluctibus obruti perijssent, se piscium in morem ad litus adnatâsse: & gubernatoris solertia seruatos, ac splendidis vestimentis indutos, amœnum in montem, cuius cacumen cælum attingeret, conscendisse. Hoc vtiquè visum nocte cùm adspexissent, somno soluti, æque enarrabant, ac si alter ignoraret. Sed cum parem vtrique gratiam fuisse subministratam cognoscerent, bonam in futurum spem suscipientes, laudes diuinas pro tanto munere decantabant atquè dicebant: Quis vnquam, benignissime Deus tantum audeat optare, quantum ex filij tui clementia quiescentes percepimus? Quis est adeò feris moribus præditus, vt tanta commotus beneficentia, non omnibus voluptatibus pietatem anteponat? Quis ad benemerendum tam promptus est vt filius tuus Iesus Christus, qui per visum nobis gratiam & coronam ante certamen ostendens, nos in stadio pietatis fortiores reddidit & constantiores? Hæc illi dum precarentur, custodes ingressi sunt, dicentes Theodulum & Agathopodem à Præfecto requiri. At illi cum Christi signum in frontibus suis fecissent, ministros vincti sequebantur.

Visum vident in somnis.

Signū crucis sibi imprimunt.

X. Magnus autem inter amicos & necessarios luctus exortus est. Cogitabant enim eos ad cædem rapi. Verum Theodulus ad eos hilari vultu: Si pro amicitia, inquit, lachrymatis, lætari potius debetis, quod tam honestis in rebus probemur: sin inuidia commoti, successibus nostris doletis, commune pietatis stadium patet, & fidei promulgatio pariter omnes vocat: paucis tamen coronam præbet, illis nimirum, qui nec diuitiarum, nec voluptatis studio tenentur. Dum adhuc loquerentur, Faustinus præfectus in sublimi tribunali sedens, eos tertium interrogauit: & cum nihil aliud responderent, nisi: Christiani sumus, & pro Christi nomine omnia pati volumus: ipse vultu tristi sententiam tulit, vt Theodulus & Agathopus immolare recusantes, in mare proijcerentur. Ministri igitur beatorum manus post terga reuincientes, ceruicibus eorum lapides suspenderunt, quorum pondere in profundum deprimerentur. Nauigia igitur vndiquè propinquorum & amicorum plena concurrebant, qui partim pro naturæ necessitudine lachrymabantur, partim eos beatos prædicabant, quòd draconem in certamine superassent. Sed cum ad locum morti destinatum scapha appropinquaret, quidam Faustinum deprecabantur, vt sententiam mitigaret. Qui tandem precibus eorum adductus, virum præclarum Fuluium ad eos misit, qui peteret, vt thure duntaxat vellent Deum abnegare. At illi, vt iam in Dei gratia perfecti, Christum Iesum tantum inclamabant. Verum cùm iam spatij multum præterijsset, & ministri vellent prius Agathopodem in mare deijcere, ille, ore in cælum sublato, verba hæc voce solito clariore pronunciauit: Ecce hoc rursùm lauacro hodiè omnem peccati cogitationem abluere, & ad Christum Iesum animis puris contendere festinamus.

Fertur in eos sententia.

XI. His dictis, milites in fluctus etiam Theodulum, in certamine pietatis victoriæ corona redimitum, proiecerunt. Mare autem cum eos suscepisset, fractis lapidum vinculis, multo pulchriora propinquis corpora ipsorum reddidit. Et paulò pòst Theodulus apparens cum stola & decoro habitu, præcepit vt facultates suæ viduis & orphanis ex æquo distribuerentur: vt post suum à nobis discessum, videretur non solum velle in calamitate constitutos consolari, verumetiam propinquos ad idem pietatis studium incitare. Horum igitur sanctorum memoriam, singulis annis conuenientes, meritò celebramus. Æquum enim est, vt eos laudibus & votis annuis decoremus, qui pro veritate se fortiter gesserunt, studeamusque fidem ipsorum pro viribus imitari. Christi gratia martyrio coronati sunt sancti Theodulus & Agathopus pridie Nonas Aprilis, ad gloriam Patris & filij & Spiritûs sancti, in secula seculorum, Amen.

Merguntur in mare.

Annua eorum celebritas.

VITA S. AMBROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI, CLARISSIMI ECCLESIAE DOCTORIS: AVTHORE PAVLINO Presbytero, non Nolano illo Episcopo; sed S. Ambrosii amanuensi, vt probat Bar. ad an. 397.

An. 370.

I. Hortaris, venerabilis pater Augustine, vt sicut beati viri Athanasius episcopus & Hieronymus presbyter stylo prosecuti sunt vitas sanctorum Pauli & Antonij, in eremo positorum: sicut etiam Martini venerabilis episcopi Turonensis ecclesiæ Seuerus seruus Dei sermone contexuit: sic etiam ego beati Ambrosij, episcopi Mediolanensium ecclesiæ, meo prosequar stylo. Sed ego, vt meritis tantorum virorum, qui muri ecclesiarum sunt & eloquentiæ fontes, ità etiam sermone me imparem nôui. Tamen quia absurdum esse opinor, quod præcipis, declinare: ea, quæ à probatissimis viris, qui illi ante me adstiterunt, & maximè ab sorore ipsius venerabili Marcellina didici, vel quæ ipse vidi, cum illi adstarem, vel quæ ab ijs agnoui, qui illum in diuersis prouincijs post obitum ipsius se vidisse narrârunt, vel quæ ad illum scripta sunt, cum adhuc obijsse nesciretur, adiutus orationibus tuis & meritis tanti viri, licèt inculto sermone, breuiter strictimque describam: vt lectoris animum & si sermo offendit, tamen breuitas ad legendum prouocet. Nec verborū fucis veritatem obducam: nè, dum scriptor elegantiæ pompam requirit, lector tantarum virtutum amittat scientiã: quem non magis verborum phaleras pompasque sermonum, quàm virtutes rerum, gratiamque Spiritus sancti spectare conuenit. Siquidem nouerimus viatores gratiorem habere aquam breui vena stillantem, forte cum sitiunt, quàm profluentis fontis riuos, quorum copiam sitis tempore reperire non possunt. Et hordeaceus panis, dulcis solet esse etiam ijs, qui centenis vicibus ferculorum quotidiani conuiuij copias ructare consuêrunt. Sed & hortorum amœna mirantibus herbæ agrestes placere consuêrunt. Quamobrèm obsecro vos omnes, in quorum manibus liber iste versabitur, vt credatis vera esse quę dicimus. Nec putet me quisquam studiò amoris aliquid, quod fide careat, posuisse: Quandoquidem melius sit penitus nihil dicere, quàm aliquid falsi proferre: cùm sciamus nos omnium sermonum nostrorum reddituros esse rationem. Nec dubitem & si non ab omnibus omnia, tamen à diuersis diuersa sciri, & ea cognita nonnullis esse, quæ etiam minùs ipse aut audire, aut videre potui. Vndè ab die natiuitatis eius narrandi initium sumam, vt gratia viri ab incunabulis quæ fuerit, agnoscatur.

4. April. Paulinus hortatu S. Augustini Episcopi hanc vitã conscribit.

Marcellina, soror S. Ambrosii.

II. Igitur posito in administratione præfecturæ Galliarum patre eius Ambrosio, natus est Ambrosius: qui infans in area prætorij in cunabulis positus, cum dormiret aperto ore subitò examen apum adueniens, faciem eius atque ora compleuit ità, vt ingrediendi in os, egrediendique frequentarent vices. Quæ pater, qui propè cum matre vel filia deambulabat, nè abigerentur ab ancilla, quæ curam nutriendi infantis susceperat, prohibens, (solicita enim erat, nè infanti nocerent) expectabat patrio effectu, quo fine illud miraculum clauderetur. At illæ pòst aliquandiu euolantes, in tantam aëris altitudinem subleuatæ sunt, vt humanis oculis minimè viderentur. Quo facto territus pater, ait: Si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit. Operabatur etenim iam tunc Dominus in seruuli sui infantia, vt impleretur, quod dictum est: Fauum mellis, sermones boni. Illud enim examen apum, scriptorum ipsius nobis generabat fauos, qui cœlestia dona annunciarent, & mentes hominum de terrenis ad cœlum erigerent. Posteà verò cum adole-

Anno. 333. S. Ambrosius patre Ambrosio Galliæ præfecto nascitur, ex supputatione Baronij: quē vide ad an. 369.

Prouer. 16.

Soror eius Marcellina virginitatem professa.

adoleuisset, & esset in vrbe Roma constitutus cum matre vidua & sorore, quæ virginitatem iam fuerat professa, comite alia virgine, cuius virginis soror Candida, & ipsa eiusdem professionis, quæ nunc Carthagine degit iam anus, cum videret sacerdotis à domestica sorore vel matre manus osculari, ipse ludens offerebat dexteram, dicēs, & sibi id ab eis fieri oportere, siquidem episcopum se futurum esse memorabat: Loquebatur enim in illo Spiritus sanctus, qui illum ad sacerdotium nutriebat. Illa verò, vt adolescentem & nescientem quid diceret, respuebat.

Caussas agit.

Anno 369. præficitur Liguriæ & Æmiliæ. vide Bar. anno memorato.

a Anno 374. Eligitur episcopus vt probat Bar. sed modis omnibus conatur subterfugere.

b Theodor. l. 4. c. 5. & 6. Bar. an. 374.

SED postquàm edoctus est liberalibus disciplinis, Vrbe egressus est: professusque in auditorio præfecturæ prætorij, ità splendidè caussas perorabat, vt eligeretur à viro illustri Probo, tunc præfecto prætorij, ad consilium tribuendum. Post hæc consularitatis suscepit insignia, vt regeret Liguriam Æmiliamque prouincias, venitque Mediolanum. Per idem tempus mortuo Auxentio, Arrianæ perfidiæ episcopo, (qui Dionysio beatæ memoriæ confessore ad exilium destinato, incubabat ecclesiæ) cum populus ad seditionem esset commotus, essetque illi cura sedandæ seditionis, nè populus ciuitatis in periculum suì verteretur, perrexit ad ecclesiam. Ibiquè cum alloqueretur plebem, subitò vox fertur infantis in populo sonuisse, Ambrosium episcopum. a Ad cuius vocis sonum, totius populi ora conuersa sunt, acclamantis Ambrosium episcopum: ità vt qui antea turbulentissimè dissidebant, quia & Arriani sibi, & Catholici sibi episcopum cupiebant: superatis alterutris, ordinari repentè hunc vnum mirabili & incredibili concordia consenserunt. Quo ille cognito, egressus ecclesiam tribunal sibi parari fecit: quippe mox futurus episcopus, altiora conscendit. b Tunc contra consuetudinem suam tormenta iussit personis adhibere. Quod cum faceret, populus nihilominus acclamabat: Peccatum tuum super nos. Sed non similiter is populus tunc clamauit, sicut populus Iudæorum. Illi enim vocibus suis sanguinem Dominicum effuderunt, dicentes: Sanguis huius super nos: Isti verò catechumenum scientes, fideli voce remissionem illi peccatorum omnium per baptismatis gratiam promittebant. Tunc ille turbatus, reuertens domum, philosophiam profiteri voluit, futurus scilicet verus philosophus Christi: qui contemptis secularibus pompis piscatorum secuturus esset vestigia: qui Christo populos congregârunt, non fucis verborum, sed simplici sermone & veræ fidei ratione: missi sine pera, sine virga, etiam ipsos philosophos conuerterunt. Quod vbì nè faceret reuocatus est, publicas mulieres publicè ad se ingredi fecit, ad hoc tantum, vt visis his, populi intentio reuocaretur. At vero populus magìs magisque clamabat: Peccatum tuum super nos. At ille cùm videret nihil intentionem suam proficere posse, fugam parauit. Egressusque noctis medio ciuitatem, cum Ticinum se pergere putaret, manè ad portam ciuitatis Mediolanensis, quæ Romana dicitur, inuenitur. Deus enim, qui Ecclesiæ suæ catholicæ murum parabat aduersus inimicos suos, & turrem erigebat Dauid contra faciem Damasci, hoc est, perfidiam hæreticorum, fugam illius impediuit. Qui inuentus cùm custodiretur à populo, missa relatio est ad clementissimum Imperatorem Valentinianum, qui summo gaudio accepit, quod iudices à se directi, ad sacerdotium peterentur. Lætabatur etiam Probus præfectus, quod verbum eius impleretur in Ambrosio. Dixerat enim proficiscenti, cum mandata ab eodem darentur, vt moris est: Vade, age non vt iudex, sed vt episcopus. Pendente itaque relatione, iterùm fugam parauit, atque in possessione cuiusdam Leontij clarissimi viri aliquaudiu delituit. Sed vbì relationi responsum est, ab eodem Leontio proditur. præceptum enim erat vicario, vt insisteret rebus perficiendis. Qui iniuncta sibi cum vellet implere, proposito edicto conuenit omnes, vt si vellent sibi consulere rebusque suis prodessent virum. Productus itaque & adductus Mediolanum, cum intelligeret circa se Dei voluntatem, nec se diutius posse resistere, postulauit se non nisi à catholico episcopo baptizari. Solicitè enim cauebat perfidiam Arrianorum. c Baptizatus itaque, fertur omnia Ecclesiastica officia implêsse, atque octaua die episcopus ordinatus est summa cum gratia & lætitia cunctorum. III. Mat. 27 Luc. 9.

S. Ambrosij fuga iterata. Can. 7.

Referebatur ideo ad Imperatorem, quia l. 2. & 9. de Epi. & eler. c. Theo. cautum erat ne Decuriones vel publicis obligati functionibus.

adscribe.entur in clerum. c 7. Idu Decemb. ordinatur Episcopus vt habet Bar. an. 374.

Candidã virginem de qua supra intelligit.

d Missæ priuatæ etiam antiquitus celebratæ.

e An. 380.

Quid S. tunc Ambrosius vi. de Bar. an. memor.

* Auénio.

Vitio diuina in temerariam puellam.

IGITVR post annos aliquot ordinationis suæ ad vrbem Romam, hoc est, ad proprium solum, perrexit, ibique sanctam puellam, de qua suprà memorauimus, cui manum offerre solitus erat, in domo propria cum germana, sicut relinquerat, inuenit matre iam defuncta. Atque cum illa dexteram illius oscularetur, subridens ait illi: Eccè, vt dicebam tibi, sacerdotis manum oscularis. Per idem tempus cùm trans Tiberim apud quandam clarissimam inuitatur, d vt sacrificium in domo offerret, quædam balneatrix, quæ paralytica in lecto iacebat, cùm cognouisset ibidem esse Domini sacerdotem, in sellula se ad eandem domum, ad quam ille inuitatus venerat, portari fecit, atque oranti & imponenti manus, vestimenta attigit. Quæ cum exoscularetur, statim sanitate recepta, ambulare cœpit, vt impleretur illud Dominicum dictum ad Apostolos: Etiam maiora his facietis, credentes in nomine meo. Quod tamen signum sanitatis vt mirabile fuit, ita etiam nec occultum. e Nam ego hoc post annos plurimos, sanctis viris referentibus, positus in Vrbe cognoui. Sirmium verò cùm ad ordinandum episcopum * Anemmium perrexisset, ibique Iustinæ, tunc temporis Reginæ, potentia & multitudine coadunata, ecclesia pelleretur, vt non ab ipso, sed ab hæreticis Arrianis episcopus in eadem ecclesia ordinaretur, essetque constitutus in tribunali, nil curans eorum, quæ à muliere excitabantur, vna de virginibus Arrianorum impudentior cæteris, tribunal conscendens, appræhenso vestimento sacerdotis, cùm illum attrahere vellet ad partem mulierum, vt ab ipsis cæsus de ecclesia pelleretur, ait ei (vt ipse solitus erat referre:) Etsi ego indignus tanto sacerdotio sum, tamen te non conuenit uel professionem tuam, in qualemcunque sacerdotem manus inijcere, vnde debes vereri Dei iudicium, nè tibi aliquid mali eueniat. Quod dictum exitus confirmauit. Nam alio die mortuam ad sepulcrum vsque deduxit, gratiam pro contumelia rependens. Et hoc factum non leuem aduersarijs incussit metum; pacemque magnam Ecclesiæ catholicæ in ordinando episcopo tribuit. IV. Ioan. 14

Iustina imperatrix valentiniani senioris vxor ei est infensissima.

f Vide Bar. ad an. 387.

ORDINATO itaque catholico sacerdote, Mediolanum reuertitur, ibique supradictæ Iustinæ mulieris innumeras insidias sustinuit: quæ muneribus atque honoribus aduersus sanctum virum oblatis, populum excitabat: sed infirmorum mentes talibus promissis decipiebantur. Promittebat enim tribunatus & diuersas alias dignitates ijs, qui illum de ecclesia raptum, ad exilium perduxissent. f Quod cum multi conarentur, sed Deo præsule perficere non valerent: vnus infelicior cæteris, nomine Euthymius, tanto furore excitatus est vt iuxta ecclesiā sibi domū pararet, atq; in eadem carrum constitueret, quo facilius raptum, ad exilium perduceret. Sed iniquitas eius in verticem ipsius descendit. Post annum enim eodem die, quo illum rapere se arbitrabatur, eodem carpento impositus, de eadem domo ipse ad exilium destinatus est, reputans sibi iusto iudicio Dei id in se esse conuersum, vt in eodem carpēto dirigeretur ad exilium, quod ipse parauerat sacerdoti. Cui non minimum solatij sacerdos præbuit, dando sumptus, vel alia quæ erant necessaria. Sed hæc confessio hominis nec mulieris furorem, nec vesanorum Arrianorum dementiam repressit. Maiore enim accensi amentia, basilicam Portianam inuadere nitebantur. Exercitus etiam armatus ad custodiendas fores ecclesiæ est directus, vt nemo auderet catholicam ecclesiam ingredi. Sed Dominus, qui de aduersarijs suis Ecclesiæ suæ triumphos donare consueuit, ad ecclesiæ suæ munimentum militum corda conuertit, vt aduersis scutis ecclesiæ fores seruarent, nec egredi dimitterent, sed ingredi ecclesiam plebem catholicam minimè prohiberent. Sed nec hoc satis erat missis militibus, nisi etiam pro catholica fide cum plebe pariter acclamarent. Hoc in tempore primo antiphonæ, hymni ac vigiliæ in ecclesia Mediolanensi celebrari cœperunt: cuius celebritatis deuotio vsque in hodiernum diem, non solum in eadem ecclesia, verum per omnes penè Occidentis prouincias manet. V. Psal. 7.

Antiphonæ, hymni, vigiliæ in ecclesia Mediolanensi.

PER

VI. PER idem tẽpus sancti martyres Protasius & Geruasius se sacerdoti reuelauerunt. erant enim in basilica positi, in qua sunt hodie corpora Naboris & Felicis martyrum. Sed sancti martyres Nabor & Felix celeberrimè frequentabantur: Protasij verò & Geruasij martyrum vt nomina, ita etiam sepulcra incognita erant, in tantum vt supra ipsorum sepulcra ambularent omnes, qui vellent ad cancellos peruenire, quibus sanctorum Naboris & Felicis martyrum ab iniuria sepulchra defendebantur. Sed vbi sanctorum martyrum sunt corpora leuata & in lecticis posita, multorum ibi sanatæ ægritudines perdocentur. *a* Cæcus etiam Seuerus nomine, qui nunc vsque in eadem basilica, quæ dicitur Ambrosiana, in quam martyrum corpora sunt translata, religiosè seruit, vbi vestem martyrum attigit, statim lumen recepit. *b* Obsessa etiam corpora à spiritibus immundis, curata, summa cum gratia domum repetebant. Sed ijs beneficijs martyrum in quantum crescebat fides Ecclesiæ catholicæ, in tantum Arrianorum perfidia minuebatur. *c* Denique ex hoc tempore sedati cœpit persecutio, quæ Iustinæ furore accendebatur, vt sacerdos de ecclesia pelleretur. *d* Tamen intra palatium multitudo Arrianorum cum Iustina constituta, deridebat tantam Dei gratiam, quam Ecclesiæ suæ catholicæ Dominus Iesus meritis martyrum suorum conferre dignatus est, venerabilemque virum Ambrosium narrabat pecunia comparâsse homines, qui se vexari ab immundis spiritibus mentirentur, atque ità ab illo, sicut & martyribus se torqueri dicerent. Sed hoc Iudaico ore loquebantur Arriani, suppa-
Mat. 12. res scilicet eorum. Illi enim de Domino dicebant: Quoniam in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia: Isti de martyribus vel de Domini sacerdote loquebantur, quòd non Dei gratia, quæ per ipsos operabatur, immundi spiritus pellerentur, sed accepta pecunia se torqueri mentirentur. Clamabant enim dæmones, Scimus vos
Luc. 4. martyres. Et Arriani dicebant: Nescimus esse martyres. Iam hoc in euangelio legimus, vbi dixerunt dæmones
Ioan. 9. ad Dominum Iesum: Scimus te, quia sis Dei filius. Et Iudæi dixerunt: Hic autem vnde sit, nescimus. Sed non hic testimonium accipitur dæmonum, sed confessio. Vnde miseriores Arriani vel Iudæi, vt quod confitentur dæmones, illi negant. Deus tamen, qui gratiam Ecclesiæ suæ augere consueuit, non passus est diù insultari à perfidis sanctis suis.

S. Aug. cõf. l. 9. c. 7. de ciuit. Dei lib. 22. c. 8. Amb. epist. 85. ad sororem. Bar. an. 387.
a Miracula ad corpora SS. Geruasij & Protasij.
b Aug. ser. de diuers. 39
c Amb. Epi. 85. & serm. 91.
d Ea derident Arriani.

VII. VNVS itaque ex ipsa multitudine subitò arreptus spiritu immundo, clamare cœpit optare se ità torqueri eos, vt ipse torquebatur, qui negarent martyres, vel qui non crederent in Trinitatis vnitatem, quam docet Ambrosius. At illi hac voce confusi, qui conuerti debuerant, & dignam tali confessione agere pœnitentiam, in piscina demersum hominem necauerunt, perfidiæ homicidium iungentes. Deduxit enim illos ad hunc finem digna necessitas. Sanctus verò Ambrosius episcopus maioris humilitatis vir factus, donatam sibi à Domino gratiam reseruauit, crescebatque quotidie fide & amore coram Deo & hominibus.

IIX. PER idem tempus erat quidam vir de hæresi Arrianorum, acerrimus nimium disputator, & durus atque inconuertibilis ad fidem catholicam. Is constitutus in ecclesia, tractante episcopo, vidit (vt ipse postmodum loquebatur) angelum ad aures episcopi tractantis loquentem, vt verba angeli populo episcopus nunciare videretur. Quo viso conuersus, fidem quam expugnabat, cœpit ipse defendere. Fuerunt etiam duo cubicularij tunc temporis Gratiani Imperatoris, de hæresi Arrianorum, qui tractandam episcopo quæstionem proponerent: Ad quam audiendam altero die ad basilicam Portianam omnes se affuturos promiserant: Erat enim quæstio de incarnatione Domini. Sed alio die miserandi homines, superbię tumore completi, nec memores promissorum, contemnentes Deum in sacerdote ipsius,
Mat. 18 nec plebis expectantis considerantes iniuriam, immemores etiam dictorum Dominicorum: Quoniam qui scandalizauerit vnum ex minimis istis, oportet vt mole asinaria collo eius alligetur, & demergatur in profundum maris: conscendẽtes in equos quasi gratia gestandi, ciuitatem egressi sunt, expectante sacerdote, & plebe in ecclesia constituta. Sed huius contumaciæ qui finis fuerit, horresco referens. Subito enim præcipitati, miseras animas emiserunt, atque corpora illorum sepulturæ sunt tradita. Sanctus verò Ambrosius, cum ignoraret quid factum esset, nec diutius posset plebem tenere, ascendens pro tribunali, de eadem quæstione quæ fuerat proposita, sermonem adorsus est, dicens: debitum fratres curo soluendum, sed hesternos meos non inuenio creditores, & reliqua, quæ scripta sunt in libro, qui de Incarnatione Domini intitulatur.

Angelus ad aures S. Ambrosij.

IX. OCCISO itaque Gratiano Imperatore, recipiendi corporis eius causa secundam ad Maximum suscepit legationem: Apud quem quàm constanter egerit, qui voluerit cognoscere, ipsius legationis epistolam, * ad Valentinianum iuniorem datam, cum legerit, approbabit. Nobis enim alienum à promissione visum est illa inserere, nè adiunctæ epistolæ prolixitas fastidium legendi afferret. Ipsum verò Maximum à communionis consortio segregauit, admonens vt effusi sanguinis domini sui, & (quod est grauius) innocentis, ageret pœnitentiam, si sibi apud Deum vellet esse consultum. Sed ille cum pœnitentiam declinat superbo spiritu, non solum futuram, sed etiam præsentem salutem amisit, regnumque quod male arripuerat, fœmineo quodam timore deposuit, vt procuratorem se reipublicæ nomine præfuisse confiteretur. *e* Mortua verò Iustina, quidam aruspex Innocentius nomine, non opere, cum pro causa maleficiorum à iudice torqueretur, aliud quam interrogaretur, fateri cœpit: *f* Clamabat enim, ab angelo maiora tormenta sibi adhiberi eo, qui custodiret Ambrosium, quoniam temporibus Iustinæ ad excitanda odia populorũ in Episcopum, cacumen recti ecclesiæ conscendens, medio noctis sacrificauerit. Sed quanto instantius & solicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem catholicam & Domini sacerdotem conualescebat. Misisse etiam se dæmones, qui illum necarent, fatebatur: sed dæmones renunciâsse, se non solum ad ipsum appropinquare minimè posse, verumetiam nec ad fores domûs, in qua manebat episcopus: quia ignis insuperabilis omne illud ædificium communiret, vt etiam longè positi vrerentur: atque ità cessasse artes suas, quibus aduersus Domini sacerdotem se aliquid posse arbitrabatur. Alius etiam gladium ferens ad cubiculum vsque vt interficeret sacerdotem, peruenit: sed cum eleuâsset manum, districto gladio, dextera obrigente remansit. Tunc se missum à Iustina postquam confessus est, brachium, quod iniquè cum extenderetur, riguerat, sanatum est confessione.

Anno 387. It Legatus ad Maximum Imp. De hac legatione eiusq; causa, vide Bar anno citato. vbi & epistolam de qua hic meminit habet estq; epist. 56. tom. 5. operum S. Ambrosij.
e vide Bar. ad an. prædict.
f Cõfessio Innocẽtii malefici.
g Percussor sancto viro à Iustina immissus.

X. PER idem tempus cùm vir illustris Probus puerum suum notarium, qui spiritu immundo grauiter vexabatur, direxisset ad episcopum, egressum vrbe dimisit diabolus, timens ad virum sanctum perduci. Atque ità puer quandiù Mediolani apud Episcopum fuit, nulla comminatio diaboli apparuit. Sed vbi egressus Mediolano est, & prope vrbem peruenit, idem spiritus, qui illum antea habuerat, vexare cœpit. Qui cùm interrogaretur ab exorcistis, cur quandiù Mediolani fuit, non in illo apparuisset, confessus est diabolus timuisse se Ambrosium, & ideo recessisse ad tempus, atque expectâsse in illo loco, vbi ab illo recesserat, donèc reuerteretur: quo reuertente, vas, quod deseruetat, repetisset.

XI. EXTINCTO itaquè Maximo, posito Theodosio Imperatore Mediolani, Ambrosio verò episcopo constituto Aquileiæ, in partibus Orientis in quodam castello à Christianis viris synagoga Iudæorum & lucus Valentinianorum incendio concremata sunt, propterea quod Iudæi vel Valentiniani insultarent monachis Christianis. *b* Valentinianorum enim hæresis triginta deos colit. Sed de huiusmodi facto Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit: Qua accepta, Imperator præceperat, vt synagoga ab episcopo loci reædificaretur. Sed huius præcepti tenor cum ad aures peruenisset venerabilis viri Ambrosij episcopi, direxit ad Imperatorem epistolam, quia ipse in tempore excurrere non poterat: qua illum conuenit, vt id, quod ab eodem statutum fuerat, reuocaretur, seruarique sibi deberi ab

Anno 388. Castellum hoc Callicinum vocat Amb. vide Bar.
b Hæresis Valentini notâ 30

eo audientiam: quoniam si dignus non esset, qui ab eo audiretur, dignus etiam non esset qui pro illo à Domino audiretur, vel cui preces suas, aut cui sua vota committeret. Paratum etiam se esse pro tali negocio mortem subire, nè dissimulatione sui prævaricatorem faceret Imperatorem, qui tam iniusta contra ecclesiam præcepisset. Posteà verò cùm Mediolanum reuertitur, posito Imperatore in ecclesia, de eadem causa tractauit in populo. In quo tractatu introduxit Domini personam, loquentis Imperatori: Ego te ex vltimo Imperatorem feci, ego tibi exercitum inimici tui tradidi, ego tibi copias, quas ille aduersum te exercitui suo præparauerat, dedi: ego inimicum tuum in potestatem tuam redegi, ego de semine tuo supra solium regni constitui, ego te triumphare sine labore feci: & tu de me inimicis meis donas triumphos. Cui descendenti exedram, Imperator ait: Contra nos proposuisti hodie episcope? At ille respondens, ait: Non se contra ipsum, sed pro ipso fuisse loquutum. Tunc Imperator: Reuerà (inquit) duram præceperam contra episcopum de synagoga reparanda. In monachos verò vindicandum esse, à comitibus qui in tempore aderant, dicebatur. Quibus episcopus: Ego quidem cum Imperatore nunc ago, vobiscum verò mihi aliter agendum est. Atque ità obtinuit, vt illa, quæ statuta fuerant, reuocarentur. Nec priùs ad altare accedere voluit, nisi fide sua Imperator illum agere debere testaretur. Cui episcopus: Ergò ago fide tua. Respondit Imperator: Age fide mea. Qua sponsione iterata, iam securus peregit sacerdos diuina mysteria. *b* Hæc autem scripta sunt in epistola, quam ad germanam suam fecit: *c* In qua tractatum inseruit, quem eodem die habuit de baculo nuceo, qui à Propheta Hieremia visus esse describitur.

Per idem tempus causa Thessalonicensis ciuitatis, non minima successit tribulatio sacerdoti, cùm penè comperisset ciuitatem deletam: *d* Promiserat enim illi Imperator se veniam daturum ciuibus supradictæ ciuitatis, sed agentibus comitibus occultè cum Imperatore, ignorante sacerdote, vsque in horam tertiam gladio ciuitas est donata, atq; plurimi interempti innocentes. *e* Quod factum vbi comperisset sacerdos, copiam Imperatori ingrediendi ecclesiam denegauit: nec priùs dignum iudicauit cœtui ecclesiæ vel sacramentorum communioni, quàm publicam ageret pœnitentiam. Cui Imperator contrà asserebat, Dauid adulterium & homicidium perpetrasse: sed responsum ilicò est: Qui secutus es errantem, sequere corrigentem. Quod vbi audiuit clementissimus Imperator, ità suscepit animo, vt publicam pœnitentiam non abhorreret: Cuius correctionis profectus secundam illi parauit victoriam. XII.

b. Ambrosius Imperatorem excommunicat, & ... publicam agere pœnitentiam, vt probat Bar. ... memorato.

Per idem tempus duo potentissimi & sapientissimi viri Persarum ad famam sacerdotis venêre Mediolanum, deferentes secum plurimas quæstiones, vt ex his probarent sapientiam viri. Cum quo ab hora diei prima vsque ad horã ferè tertiam noctis per interpretem disputauerunt, admirantesquè discesserunt ab eo. Et vt se probarent non ob aliã causam venisse, nisi vt certo certiùs nôssent virum, quem fama compererant, alia die valefacientes Imperatori, profecti sunt ad vrbem Romam, illic volentes cognoscere potentiam illustris viri Probi: qua cognita, ad propria reuerterunt. Sed egresso Theodosio de Italia, & Constantinopoli constituto, Valentiniano Augusto intra Gallias posito, directa relatio est sub nomine Senatûs à Symmacho, tunc præfecto Vrbis, de reperenda ara Victoriæ & sumptibus cæremoniarum. Sed vbi comperit sacerdos, misso libello ad Imperatorem, postulauit vt ad se relationis exemplaria dirigerentur, quibus ipse pro partibus suis responsurus esset. Qua relatione accepta, præclarissimum libellum conscripsit, vt contrà nihil vnquàm auderet Symmachus vir eloquentissimus respondere. XIII.

Sed postquàm augustæ memoriæ Valentinianus in Viennensi ciuitate (quæ est Galliarum ciuitas) vitam finiuit, Eugenius suscepit imperium: qui vbi imperare cœpit, non multò pòst, *f* petentibus Flauiano tunc præfecto & Arbogaste comite, aram Victoriæ & sumptus cæremoniarum, (quod Valentinianus augustæ memoriæ adhuc in minoribus annis constitutus, petentibus denegauerat) oblitus fidei suæ, concessit. Hoc vbi audiuit sacerdos, relicta ciuitate Mediolanensi, ad quam ille festinatò veniebat, *g* ad Bononiensem ciuitatem emigrauit, atque indè Fabentiam vsque perrexit. Vbi cum aliquantis degeret diebus, inuitatus à Florentinis, ad Tusciam vsque descendit, declinans aspectum sacrilegi viri, non formidans imperantis iniuriam. Nam epistolam ad eundem dedit, in qua conuenit conscientiam illius, de qua pauca de multis ponenda duxi: *h* Etsi imperatoria potestas magna sit, tamen considera Imperator, quantus sit, qui corda hominum videt, conscientiam interiorem interrogat. Nouit omnia, antequàm fiant, nouit & interna pectoris tui. Ipsi falli vos non patimini, & Deum vultis celare? Hoc non cecidit in animum tuum. *i* Quamuis enim illi agebant tam perseueranter, nònne tuum fuit Imperator, pro Dei summi & veri & viui veneratione perseuerantiùs obsistere, & negare, quod erat * iniuria, sacrilegis? Et iterum: * Quomodo igitur meis vocibus & apud Deum & apud omnes homines teneor? Aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, nisi consulerem mihi, quia non potui tibi. * In supradicta itaque ciuitate Florentinorum, cùm in domo clarissimi quondàm viri Decentis, & quod est amplius, Christiani, maneret, filius ipsius Pansophius nomine, admodùm paruulus, cum spiritu immundo laboraret, frequenti oratione & impositione manûs sacerdotis ipsius est sanatus. Sed post aliquantos dies subita infirmitate correptus infantulus, exhalauit spiritum: Cuius mater valdè religiosa, & plena fide ac timore Dei, ablato illo de superiore parte domùs, ad inferiora descendit, ac in lecto sacerdotis ipso absente composuit. Quem cùm reuertens sacerdos in lectulo inuenisset, (erat enim illo in tempore extra domum positus) miseratus matrem, & fidem ipsius contemplatus, Helisæo similis, *k* supra corpus infantis se ipse composuit, atque orando meruit viuum reddere matri, quem mortuum inuenerat. Ad quem etiam infantulum libellum conscripsit, vt quod ætatis infantia ... non poterat, legendo agnosceret. Veruntamen factum scriptis suis non commemorauit: sed quo affectu declinauerit ... commemorare, non est nostrum iudicare. In eadem etiam ciuitate basilicam constituit, in qua deposuit reliquias martyrum Vitalis & Agricolæ, quorũ corpora in Bononiensi ciuitate leuauerat. Posita enim erant corpora martyrum inter corpora Iudæorum. Nec erat cognitum populo Christiano, nisi se sancti martyres sacerdoti ipsi reuelarent. Quæ cùm deponerentur sub altari, quod in eadem basilica constitutum est, magna illic totius plebis sanctæ lætitia atque exultatio fuit, pœnæ dæmonum confitentium martyrum merita. XIX. 4. Reg. 4.

* Quoniã igitur &c. teneor. al. ad mihi &c. MS. habet, flere timeo? * credere modeste B. ...

Per idẽ tempus Arbogastes comes aduersùm gentem suam, ho... Francorum, bellum pararit, atq; pugnãdo non paruã multitudinem manu fudit: cùm residuis verò pacem firmaui... Sed cum in cõuiuio à regibus gentis suæ interrogaretur, *l* Vtrùm sciret Ambrosium, & respõdisset, nôsse se virũ, & ... ab eo, atq; freqũẽter cũ illo cõuiuari solitũ: audiuit, Ideò vincis omnes, quia ab illo viro diligeris, qui dicit Soli, Sta & stat. Quod ego ideò posui, vt cuius famæ fuerit vir sanctus etiam apud Barbaras gentes, legentes agnoscant. Nam & nos, referente iuuene quodã Arbogastis admodũ religioso, cognouimus, qui tũc interfuit. Erat. n. in tẽpore, quo hæc loquebatur, vini minister. Profectus itaq; sacerdos de Tusciæ partibus, Mediolanum reuertitur, iã indè egresso Eugenio cotra Theodosium Imperatorem, ibiq; Christiani Imperatoris præstolabatur aduentum, securus de Dei potentia, quòd non traderet credẽtẽ in se hominibus iniustis, nec relinqueret virgã peccatorũ super sortẽ iustorũ, nè extenderent iusti ad iniquitatẽ manus suas. Promiserat. n. Arbogastes tũc comes, & Fabianus præfectus Mediolano egrediẽtes, cum victores reuertissent, stabulũ se esse facturos in ecclesia Mediolanẽsi, atq; clericos sub armis ꝓbaturos. Sed miserã di homines, cũ dæmonib. malè creduli sũt, & aperiũt, os suũ in blasphemiã cõtra Deũ, spẽ sibi victoriæ ademerunt. Causa aũt commotionis hæc fuit, quia munera Imperatoris, qui se sacrilegio commiscuerat, ab ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum ecclesia societas tribuebatur. Sed Dominus, XV. Ps. 124.

Marginal notes: deos colit *a* In eadẽ epistola Ambrosius causas, cur Christiani ea in Valentiniano admiserat memorat, recenset eam Bar. anno citato, eft. que 17. E. pist. tom. 5. operum S. Ambros. *b* Epist. 18. ad sororem Marcell. *c* Ierem. 1. iuxta 70. interpretes. *d* Vide So zo. l. 7. c. 24 *e* Ann. 390. — Anno 392. De legatione gentium. Zosim. l. 4. — Valentiniani obitus. *f* Vide E. pist. 11. & 12. S. Amb. *g* A Bononiensi enim Episcopo inuitatus fuerat ad translationem S. Agricolæ martyris, vt habet Bar. ad an. 392. *h* S. Ambrosius obiurgat Eugenium Imperatorem. *i* Ambr. epist. 13 edit. Rom. * iniuria sacrilegis? Bar. & vetus MS. *k* Ambrosius infantulum mortuum suscitat. *l* Nota ethnicorũ de S. Ambrosio sententiam.

minus, qui Ecclesiam suam tueri consueuit, de cælo iaculatus est iudicium, atque omnem victoriam ad religiosum Imperatorem transtulit Theodosium.

XVI. Extincto itaque Eugenio à satellitibus eius, cũ scripta acciperet Imperatoris, non illi alia maior cura fuit, quam vt pro his interueniret, quos reos inuenerat. Obsecrauit primò scriptis Imperatorem, misso diacono: posteà verò quam directus est Iohannes, tunc tribunus & notarius, qui nunc præfectus est, ad tuitionem eorùm, qui ad ecclesiam confugerant, etiam ipse Aquileiam perrexit, precaturus pro eis: quibus facile venia impertata est quia Christianissimus Imperator, prouolutus pedibus sacerdotis, testabatur meritis & orationibus eius se esse seruatum. Reuertens itaque de vrbe Aquileiensi, vno die præcessit Imperatorem. Nec diu clementissimæ memoriæ *a* Theodosius Imperator, susceptis filijs in ecclesia & traditis sacerdoti, in hac luce fuit. Post cuius obitum fere triennium superuixit. *b* Quo in tempore sancti Nazarij martyris corpus, quod erat in horto positum extra ciuitatem, leuatum, ad basilicam Apostolorum, quæ est Romana, transtulit. Vidimus autem in sepulcro, quo iacebat corpus martyris, (qui quando sit passus, vsque in hodiernum diem scire non possumus) sanguinem martyris ità recentem, quasi eodem die fuisset effusus. Caput etiam ità integrum atque incorruptum cum capillis capitis atque barba, vt nobis
Luc. 21. videretur eodem tempore, quo leuabatur, lotum atque compositum in sepulcro. Et quid mirum? quandoquidem Dominus hoc in Euangelio antè promisit, quòd capillus de capite eorum non periret. Etiam odore tanto repleti sumus, vt omnium aromatum vinceret suauitatem. Leuato corpore martyris & in lectica composito, statim ad S. Celsum martyrem, qui in eodem horto positus est, cũ sancto sacerdote ad orationem perreximus. Nunquàm tamen illum anteà orasse in eodem loco, compertum. Sed hoc erat signum reuelati martyris, si sanctus sacerdos ad locum, ad quem nunquam antea fuerat oratum, isset. Cognouimus tamen à custodibus loci ipsius, quod à parentibus, illis traditum sit, non discedere de loco illo per omnem generationem & progeniem suorum, eò quod thesauri magni in eodem loco positi essent. Et vere magni thesauri, quos non ærugo neque tinea exterminat neque fures effodiunt & furantur: quia custos eorum Christus est, & locus eorum aula cælestis: quibus viuere Christus fuit, & mori lucrum. Translato itaque corpore martyris ad basilicam Apostolorum, vbi pridem sanctorum Apostolorum reliquiæ summa omnium deuotione positæ fuerant, cum tractaret episcopus, quidam de populo repletus spiritu immundo, clamare cœpit se torqueri ab Ambrosio. At ille conuersus ad eum, ait: Obmutesce diabole: quia non te torquet Ambrosius, sed fides sanctorum & inuidia tua: quoniam illò vides ascendere homines, vndè tu deiectus es. nam Ambrosius nescit inflari. Quo dicto, ille qui clamabat, obmutuit, prostratusque in terram est, nec amplius vocem, qua obstrepere posset, emisit.

Anno 394. Eugenij cædes. — Nota potentissimi Imperat. humilitatem. — *a* Anno 395. Theodosius Imp. moritur vide Bar. — *b* Mirade S. Nazarij martyris corpore. — Magni thesauri reliquiæ martyrum.

XVII Per idem tempus, cum consulatùs sui tempore Imperator Honorius in vrbe Mediolanensi Libycarum ferarum exhiberet munus, populo illuc concurrente, data copia est, missis militibus ab Stilicone comite, hortatu Eusebij præfecti, vt Cresconius quidam de ecclesia raperetur. Quem confugientem ad altare Domini, sanctus episcopus cum clericis, qui in tempore aderant, defendendum circundedit: Sed multitudo militum, quæ duces suos habebat de perfidia Arrianorum, præualuit aduersum paucos: atque ablato Cresconio, exultantes ad amphitheatrũ reuerterunt, ecclesiæ luctum non modicum relinquentes. Nam sacerdos prostratus ante altare Domini, factum diù fleuit. Sed cum reuertissent & renunciassent his, à quibus fuerant destinati milites, dimissi leopardi, saltu celeri ad eundem locum in quo sederant, qui de ecclesia triumphabant, ascendentes, grauiter laniatos reliquerunt. Quod vbi vidit Stilico comes, pœnitentia motus est, ità vt per multos dies satisfaceret sacerdoti & illæsum quidem illum, qui ablatus fuerat, dimisit: sed quia grauissimorum criminum erat reus, & aliter emendari non poterat, ad exilium destinatur, non multò post indulgentia prosequente.

Anno 398. vide Bar. eodem an. — Vide miraculũ ob violatã ecclesię libertatem.

XIIX. Per idem tempus cum ad palatium pergeret, eumque pro loco officij nostri sequeremur, * Theodolo tunc notario, qui posteà summa cum gratia Mutinensem rexit ecclesiam, cum casu quidam pede esset lapsus, atque prostratus iaceret in terra, ridente, conuersus sacerdos, ait: Et tu, qui stas, vide nè cadas. Quo dicto, statim is qui alienum lapsum riserat, suum doluit. Fritigildis vero regina Marcomannorum, cum à quodam Christiano viro, qui ad illam forte de Italiæ partibus venerat, referente sibi, audiret famam viri, Christo credidit, cuius illum seruulum recognouerat: missisque Mediolanum muneribus ad ecclesiam, per legatos postulauit, vt scriptis ipsius, qualiter credere deberet, informaretur. *c* Ad quam ille epistolam fecit præclaram in modum catechismi, in qua etiam admonet, vt suaderet viro, Romanis pacem seruare. Qua accepta epistola, mulier suasit viro, & cum populo suo se Romanis tradidit. Quæ, cum venisset Mediolanum, plurimum doluit, quod sanctum sacerdotem, ad quam festinârat, minimè reperisset: iam enim de hac luce migrauerat.

* Theodulo — Eodẽ an. Fritigildis regina Marcomãnorũ credit in Christum. — *c* Epistolã hanc interijsse conqueritur Bar.

XIX. *d* Temporibus vero Gratiani (vt retro redeam) cum ad prætorium Macedonij, tunc magistri officiorum, pro quodam intercedendo perrexisset, atque præcepto supradicti viri fores inuenisset clausas, nec copiam ingrediendi adeptus esset ait: & tu quidem venies ad ecclesiam, quam nec tu ingrediere, ianuis licet non clausis. Quod factum est: Mortuo Gratiano, confugiens Macedonius ad ecclesiam, patentibus ianuis aditum reperire non poterat. Ipse autem vir venerabilis episcopus erat multæ *e* abstinentiæ & vigilarum multarum & laborum, quotidiano ieiunio macerans corpus. *f* Cui prandendi nunquam consuetudo fuit, nisi die sabbato & Dominico, vel cum natalitia celeberrimorum martyrum essent. Orandi etiam assiduitas magna die ac nocte. Nec operam declinabat scribẽdi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus eius attenuaretur. Erat etiam in illo solicitudo omnium ecclesiarum, interueniendi etiam magna assiduitas & constantia. In rebus etiam diuinis implendis fortissimus, in tantum, vt quod implere solitus erat circa baptizandos, quinque posteà episcopi à tempore quo decessit, vix implerent. Solicitus etiam nimium pro pauperibus & captiuis. *g* Nam in tempore, quo episcopus ordinatus est aurum omne atque argẽtum, quod habere poterat, ecclesiæ vel pauperibus contulit. Prædia etiam quæ habebat, reseruato vsufructu germanæ suæ, donauit ecclesiæ: nihil sibi, quod hic suum diceret, derelinquens, vt nudus atque expeditus miles Christi, Dominum suum
2. Cor. 8 sequeretur: Qui cum diues esset, propter nos pauper factus est, vt nos eius inopia ditaremur.

d Vid: Sozo. l. 7. c. 24. Bar. ad an. 381 — *e* Abstinentia vigiliæ & oratio Ambrosij. — *f* Sabbato ieiunare fas non fuisse nè in Quadragesima quidẽ in Mediolanensi Ecclesia, testatur Amb. in l. de Elia & ieiun. c. 10 — *g* Liberalitas in pauperes & ecclesiam.

XX. Erat enim gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus. *h* Siquidem quotiescunque illi aliquis, ob percipiendam pœnitentiam, lapsus suos confessus esset, ità flebat, vt & illum flere compelleret. Videbatur etiam sibi cum iacente iacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, vt intercessores apud Deum sint magis, quam accusa-
2. Cor. 2 tores apud homines. Nam & secundum Apostolum, circa huiusmodi hominem confirmanda charitas est. quia ipse sui accusator est: nec expectat accusatorem, sed præuenit, vt confitendo suum alleuet ipse delictum, nec habeat, quod
Prou. 18 aduersarius criminetur. Ideoque scriptura dicit: Iustus in principio sermonis accusator est sui. Vocem enim eripit aduersario, & quasi dentes quosdam, paratos ad prædam criminationis infestæ, peccatorum suorum confessione
Ezech. 18. confringit, dans honorem Deo, cui nuda sunt omnia & qui vult vitam magis peccatoris quam mortem: Nam ipsi pœnitenti non sufficit sola confessio, nisi subsequatur & emendatio facti, vt pœnitens non faciat pœnitenda. Hu-
2. Reg. 12. miliet etiam animam suam, sicut Dauid sanctus: qui postquam audiuit à propheta, Dimissum est peccatum tuum,
Ps. 101. humilior factus est in emendatione peccati, ità vt cinerem sicut panem manducaret, & potum suum cum fletu mi-

h Confessio sacramentalis.

tu misceret. Flebat etiam amarissimè, quotiescunque fortè nunciatum illi fuerat de cuiuscunque sancti obitu sacerdotis, in tantùm vt nos illum consolari niteremur, ignorantes pium affectum viri, nec qua ratione ità fleret, intelligentes. Quibus ille huiusmodi responsum reddebat: Non se flere quia recesserat, qui fuerat mortuus nunciatus, sed quia se præcesserat: Vel quia difficile esset inuenire virum, qui summo sacerdotio dignus haberetur.

Bar. an. 397. IPSE autem de sua morte antè prædixit, quòd vsque Pascha nobiscum futurus esset: quod quidem meruit Dominum obsecrando, quo maturiùs hinc liberaretur. Ingemiscebat enim vehementer, cùm videret radicem omnium malorum auaritiam pullulare, quæ neque copia, neque inopia minui potest, magis magisquè crescere in hominibus, & maximè in iis, qui in potestatibus erant constituti, ità vt interueniendi illi apud illos grauissimus labor esset, quia omnia precio distrahebantur. Quæ res primò omne malum inuexit Italiæ, & deindè omnia vergunt in peius. Et quid dicam, si in huiusmodi personis ità rabiem suam exercet, qui solent aut filiorum, aut propinquorum causas prætendere, ad excusandas excusationes in peccatis: quandoquidem plerosque ceperit etiam cælebes sacerdotes vel Leuitas, quibus portio Dei est, vt etiam ipsi illam appetant? Et væ mihi misero, quia nec fine mundi prouocamur, vt tam graui iugo seruitutis liberari velimus, quo dimergimur ad profundum inferni, vt faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. Attamen beatus ille, qui quandoquè conuersus, diruptis vinculis atque proiecto iugo huiusmodi dominationis, tenebit & allidet paruulos eius ad petram, hoc est, omnes intentiones eius allidet ad Christum, qui secundùm Apostolum petra est, quæ omnes ad se allisos intermit, ipsa inuiolabilis manens, nec reum faciens eum, qui ad se alliserit nequissimi vteri deteriores partus, sed innocentem: ità vt securus possit dicere, Portio mea Dominus: Quia cui nihil in seculo est, illi portio est Christus: & qui contempserit pauca, multa percipiet, insupèr & vitam æternam possidebit. XXI.

Auaritiam deplorat, multorum malorum causam. — *Luc. 16.* — *1. Cor. 10.* — *Psalm. 141.*

ANTE paucos verò dies, quàm lectulo detineretur, cùm quadragesimumtertium *a* psalmum dictaret, me excipiéte & vidente, subito in modum scuti breuis, ignis caput eius coopetuit, atque paulatim per os ipsius, tanquam in domû habitator, ingressus est, & facta est facies eius velut nix, postea verò reuersus est vultus eius ad speciem suam. Quod cùm fieret, stupore perculsus obrigui, nec potui scribere, quæ ab illo dicebantur, nisi posteaquàm visio ipsa transibat. Dicebat enim in eo tempore testimonium scripturæ diuinæ, quod ego optimè retinebam. Nam scribendi vel *b* dictâdi ipso die finem fecit. Sed quidem ipsum psalmum explere non potuit. Ego verò id quod visum à me fuerat, honorabili viro Casto diacono (sub cuius cura degebam) statim retuli. At ille repletus gratia Dei, Spiritus sancti aduentum me in illo vidisse edocuit ex lectione Actuum Apostolorum. Superioribus autem diebus, cùm Stiliconis tunc comitis seruus, qui dæmonio laborauerat, in Ambrosiana basilica iam sanus maneret, commendatus à domino suo, (ferebatur enim, quòd libenter ab eodem haberetur) facere falsas epistolas tribunatûs compertum est, in tantùm vt tenerentur homines, qui ad ministrandum pergebant. Sed vbi ad personam *c* serui sui peruenit comes Stilico, ipse in seruo suo noluit vindicare. Homines etiã, qui decepti fuerant, interuentu sacerdotis dimisit: de ipso verò seruo, sacerdoti questus est. Quem vir sanctus, cùm de ecclesia Ambrosiana egrederetur, requiri fecit atque ad se perduci. Quem cùm interrogâsset, & depræhendisset authorem tanti flagitij, ait: Oportet illum tradi satanæ in interitum carnis, nè talia in posterum audeat admittere. Quem eodem momento, cùm adhuc sermo esset in ore sacerdotis sancti, spiritus immundus arreptum discerpere cœpit. Quo viso, non minimo timore repleti sumus & admiratione. *d* Multos etiam diebus ipsis, imponente illo manus & imperante, ab spiritibus immundis vidimus esse purgatos. XXII.

Visio Paulini, beato viro assistentis. — *a Hûc Psal mum inabsolutû reliquit duobus versibus prorsus intactis. b Ambrosium raro Paulini exceptoris ministerio vsum, cum scilicet corporis infirmitate detineretur supra docet Paulinus. & Amb. lib. 7. Ep. st. 45. c De seruo Stiliconis vide Bar. ad an. 396. d Pellit ab obsessis dæmones.*

PER idem tempus Nicentius quidam, ex tribuno & notario, quodam pedum dolore tenebatur, vt raro in publico videretur. Cùm ad altare accessisset, vt sacramenta perciperet, calcatusquè casu à sacerdote exclamaret, audiuimus: Vade, & amodò saluus eris. Nec se ampliùs doluisse pedes tempore, quo sanctus sacerdos de hac luce migrauit, lachrymis testabatur. Sed post dies hos, ordinato sacerdote ecclesiæ Ticinensi, incidit in infirmitatem: Qua cùm plurimis diebus detineretur in lectulo, comes Stilico dixisse fertur, Quòd tanto viro recedente de corpore, interitus immineret Italiæ. XXIII.

VNDE conuocatis ad se nobilibus viris illius ciuitatis, quos diligi à sancto sacerdote cognouerat, partìm interminatus est illis, partìm blando sermone persuasit, vt pergerent ad sanctum sacerdotem, suaderentquè illi, vt sibi viuendi peteret à Domino commeatum. Quod ille vbi ab illis audiuit, respondit: Non ità inter vos vixi, vt pudeat me viuere: nec timeo mori quoniam Dominum bonum habemus. Per idem tempus cùm in extrema parte porticûs, in qua iacebat, in imo positi Castus, Polemius, Venerius & Felix tunc diaconi secum tractarent, voce ità repressa, vt vix inuicèm se audirent, quis post obitum illius episcopus ordinandus esset, atquè cùm de nomine sancti loquerentur Simpliciani, tanquàm interesset tractatui, cùm longè positus ab ipsis iaceret, approbans exclamauit tertiò: Senex, sed bonus. Erat enim Simplicianus æui maturior. Qua voce audita, expauescentes fugerunt. Defuncto tamen eo, non alius illi successit in sacerdotio, nisi is quem ille bonum senem trina voce signauerat. Cui Simpliciano Venerius, quem suprà memorauimus, successor fuit: Felix verò nunc vsque Bononiensem regit ecclesiam. Castus autẽ & Polemius nutriti ab Ambrosio, bonæ arboris boni fructus, in ecclesia Mediolanensi diaconij funguntur officio. In eodem tamen loco, in quo iacebat (sicut referente beato Basiano episcopo Laudensis ecclesiæ, qui ab eodem audierat, didicimus) cùm oraret vnà cum supradicto sacerdote, viderat Dominum Iesum aduenisse ad se, & arridentem sibi. Nec multos post dies ablatus est. XXIV.

Præclara vox sanctissimi patris; hâc a S. Augustino laudatam, habet Possidius in vita S. Aug. c. 27. — *Videt Christum arridentem sibi.*

SED & eodem tempore, quo à nobis migrauit ad Dominum, ab hora circiter vndecima diei, vsque ad illam horam, qua emisit spiritum, expansis manibus in modum crucis orauit. Nos verò labia illius moueri videbamus, vocem autem non audiebamus. Honoratus autem sacerdos ecclesiæ Vercellensis, cùm in superiori domo se ad quietem composuisset, tertio vocem vocantis se audiuit, dicentisquè sibi: Surge, festina, quia modò est recessurus. Qui descendens, obtulit sancto Domini corpus. Quo accepto, vbi glutiuit, emisit spiritum: bonum viaticum secum ferens, vt in virtute escæ anima refectior, angelorum nunc consortio, quorum vitam vixit in terris, & Eliæ societate lætetur. Quia vt Elias nũquàm regibus vel vllis potestatibus, ità nec iste pro Dei timore loqui veritus est. *e* Atque indè ad ecclesiam maiorem antelucana hora, qua defunctus est, corpus ipsius portatum est: Ibiquè eadem fuit nocte, qua vigilamus in Pascha: quem plurimi infantes baptizati, cùm à fonte venirent, viderunt ità vt aliqui sedentem in cathedra tribunali dicerent alij verò ascendentem suis parentibus digito ostenderent: sed illi videntes, videre non poterant, quia mundatos oculos non habebant. Plurimi autem stellam supra corpus eius se videre narrabant. Sed lucescente die Dominico, cùm corpus illius, peractis sacramentis diuinis de ecclesia leuaretur, portandum ad basilicam Ambrosianam, in qua positus est, ità ibi dæmonum turba clamabat se ab illo torqueri, vt eiulatus eorum ferri non posset. Quæ gratia sacerdotis non solùm in illo loco, verumetiam in plurimis prouinciis vsque in hodiernum diem manet. Iactabant etiam turba virorum ac mulierum oraria vel semicinctia sua, vt corpus sancti aliquatenùs ab ipsis contingeretur. Erat enim exequiarum turba innumerabilis, totius dignitatis, totiusquè sexûs, omniumquè penè ætatum, non solùm Christianorum, sed etiam Iudæorum & paganorum: maiore tam gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati. XXV.

Habes hic communionem vnius speciei. — *e Anno 397. moritur S. Ambrosius.* — *Quãta deuotio populi erga corpus B. Ambrosii defuncti.*

EODEM

XXVI. Eodem, quo obiit, die, sicut textus epistolæ loquitur, quæ à successore eius venerabili viro Simpliciano suscepta est. de partibus Orientis ad ipsum, tanquam adhuc nobiscum viuentem, directa, quæ nunc vsque Mediolani habetur in monasterio, quibusdam viris sanctis apparuit, orans cum illis & imponens illis manus. Habet enim diem epistola, quo directa est: Qua lecta, inuenimus diem esse, quo ille defunctus est. Intra Tusciam ciuitate Florentia, vbi nunc vir sanctus, Zenobius nomine, episcopus est, quia promiserat, petentibus illis, illos se sæpiùs visitaturum, frequenter ad altare, quod est in basilica Ambrosiana, quæ ibidem ab ipso constituta est, visum orare, ipso sancto viro sacerdote Zenobio referente didicimus. In eadem etiam domo, in qua declinans Eugenium mansit, tempore, quo Radagaisus supradictam ciuitatem obsidebat, cùm iam de se penitùs desperassent viri ciuitatis, per visum cuidam apparuit, & promisit alio die salutem illis affuturam. Quo referente, ciuium animi sunt erecti. Nam altero die, adueniente Stilicone tunc comite cum exercitu, facta est de hoste victoria. Hæc Pansophia, religiosa fœmina, matre pueri Pansophij, referente cognouimus. Mascezeli etiam desperanti de salute sua vel exercitûs, quem ducebat contra Gildonem, baculum tenens manu, in visu noctis apparuit, atque cùm prouolueretur ad pedes sancti viri Mascezel, percutiens in terram senex baculo, quo regebatur, tertiò (hac enim illi specie apparuerat) ait: Hic hic hic, signans locum: deditquè intellectû viro, quem visitatione dignum fuerat arbitratus, vt agnosceret se in ipso loco, in quo sanctum Domini viderat sacerdotem, die tertia victoriam adepturum, atque ità securus bellum & inchoauit, & consummauit. Nos tamè ea Mediolani positi, ipso Mascezele referente, cognouimus: Nam & in hac prouincia, in qua nunc positi hæc describimus, plurimis hoc ipsum retulit sacerdotibus, quibus etiam referentibus, securiùs antè nobis cognita, huic libro adiungere arbitrati sumus. Sisinni etiam & Alexandri martyrum, qui nostris temporibus, hoc est, post obitum sancti Ambrosij in Agaunæ partibus, persequentibus gentilibus, martyrij coronam adepti sunt, cùm reliquias Mediolani summa cum deuotione susciperemus, adueniente quodam cæco & referente cognouimus, qui eodem die tacto lectulo, in quo sanctorum reliquiæ portabantur, lumen recepit, quòd per visum noctis vidisset nauem appropinquare litori, in qua erat multitudo albatorum virorum: quibus descendentibus ad terram, cùm vnum de turba precaretur, vt sciret qui essent ij viri, audierit, Ambrosium eiusquè consortes. Quo audito nomine, cùm deprecaretur vt lumen reciperet, audierit ab eo: Perge Mediolanum, & occurre fratribus meis, qui illò venturi sunt, (designans diem) & recipies lumen: erat enim vir (vt ipse asserebat) de litore Dalmateno, nec se antè venisse in ciuitatem asserebat, priusquàm recto itinere reliquiis sanctorum occurrisset nondùm videns: sed tacto loculo, videre cœpisse.

Reliquiæ martyrũ à Mediolanensibus summa cũ deuotione susceptæ.

XXVII. His itaque decursis, non arbitror graue videri, si paululùm promissi nostri metas excesserimus, vt Domini dictũ, quod per os sanctorum prophetarum locutus est. completum esse doceamus: Sedentem aduersùs fratrem suum & detrahentem occultè, persequebar. Et alibi: Noli diligere detrahere, nè eradiceris. Vt quicunque fortè huiusmodi captus est consuetudine, cùm legerit qualiter in his, qui sancto viro detrahere ausi sunt, fuerit vindicatum, ipse etiam in aliis emendetur. Igitur Donatus quidam, natione Apher, presbyter tamen Ecclesiæ Mediolanensis, cùm in conuiuio positus, in quo erant nonnulli religiosi viri, detraheret memoriæ sacerdotis, aspernantibus illis & deferentibus linguam nequam, subitò vulnere percussus graui, de eodem loco, in quo iacebat, alienis manibus subleuatus, in lectulum positus est, atque indè ad sepulcrum vsque perductus. In vrbe etiam Carthaginensi, cùm apud Fortunatum diaconum, fratrem venerabilis viri Aurelij episcopi, ad conuiuium venissem, vnà cum Vincentio Colossitano episcopo Murano etiam episcopo Bolitano, sed & aliis episcopis & diaconibus, Murano episcopo detrahenti sancto viro, retuli exitum presbyteri superiùs memorati: quod ille de alio dictum, de se oraculum, maturo suo exitu comprobauit. Nam de eodem loco, in quo iacebat, cùm subitò vulnere ingenti esset percussus, alienis manibus ad lectum portatus est: atque indè ad domum, in qua hospitabatur, reductus, diem clausit extremum. Is finis virorum detrahentium fuit, quem videntes, qui tunc aderant, admirati sunt. Vndè horror & obsecro omnem hominem, qui hunc librum legerit, vt imitetur vitam viri, laudet Dei gratiam, declinet detrahentium linguas, si vult magis consortium habere cum Ambrosio in resurrectione vitæ, quàm cum detrahentibus illi subire supplicium, quod nullus sapiens non declinat. Tuam etiam precor beatitudinem, pater Augustine, vt pro me humilimo peccatore Paulino, cum omnibus sanctis, qui tecum inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in veritate, orare digneris: vt quia in adipiscenda gratia cum tanto viro non sum dignus habere consortium, adeptus meorum veniam peccatorum, sit mihi præmium, fugisse supplicium.

Psal. 100.

Vitio diuino in obtrectatorem sancti viri.

Exemplũ aliud consimile.

Vitam S. Ambrosii ex antiquis Patribus, ipsiusque scriptis, cæterisque vetustis monumentis contexuit Cæsar Baronius, præcipiente Felice Montealto Cardinale, qui post creatus Pontifex, Sixtus V. est vocatus, qui eandem typis excusam in fronte operum S. Ambrosii in quibus restituendis & illustrandis felicissimè laborauit, collocari fecit.

EPISTOLA S. BASILII MAGNI AD S. AMBROSIVM EPISCOPVM.

Est Epistola 55.

XXIIX. Magna semper & multa quidem sunt Domini nostri dona, quorum neque magnitudo mensurabilis, neque multitudo numerabilis est. Vnum verò, quod inter maxima reputari potest ab iis, qui non difficili benefi iotũ Dei in se collatorum sensu tanguntur, & præsens hoc est, quod quàm longissimè propter locorum distantiam seiunctis, per literarum alloquium mutuò coalescere dedit. Largitus est autem duplicem cognoscendi modum: Vnum per præsentem conuictum & congressum: alterum per consuetudinem literariam. Quoniam igitur te per ea, quæ locutus es, cognouimus: cognouimus vero non ex eo, quòd nota quædam corporis tui menti nostræ impressa sit: sed quòd interioris hominis tui pulchritudinem veluti ex variegata sermonum pictura cognouimus. nam quisque nostrûm ex abundantia cordis loquitur. Glorificamus autem Deum nostrum, qui ex quauis mortalium generatione eos, qui sibi placuerint, deligit. Qui olìm quidem ex pastoribus ouium populo suo principem excitauit, & Amos de grege caprarum sumptum, spiritu suo instruxit, & ad propheticam dignitatem extulit: nunc verò virum ex vrbe regia, cui totius gentis principatus concreditus erat, sapientia sublimem, generis claritate, vitæ splendore, orandi facultate & rebus secularibus illustrem, ad gregum Christi pasturam traxit qui proiectis huius vitæ opibus vniuersis, proquè damno habitis, vt Christum lucrifaceret, commissa sibi magni ac præclari nauigij, Ecclesiæ videlicet Dei, in fide Christi gubernacula accepit. Agè igitur ò homo Dei quandoquidem non ab hominibus accepisti aut doctus es Euangelium Christi, sed ipse te Dominus è medio iudicum terræ delumptum ad præsidentiam Apostolicam transtulit: certa bonum certamen, corrige ac moderare infirmitatem populi, si qua Arianæ vesaniæ labe tactus est: renoua prisca patrum vestigia, & quod dilectionis erga nos fundamentum iecisti, in ipsam structuram assiduitate mutui nostri alloquii excitare ac prouehere stude. Nam hoc pacto spiritu poterimus coniuncti esse, licèt terrestri habitatione quàm longissimè alter ab altero dissiti simus.

Literarum siue Epistolarum opportunitas.

Matth. 12.
1. Reg. 16.
Psal. 77.
Amos 7.

ITEM

ITEM DE B. AMBROSIO, EX ECCLESIASTICA HIST. THEODORETI *lib. 5. cap. 16. & 17. interprete Ioanne Christophorsono Angliæ Episcopo.*

Variis homines impugnantur vitiis.

Vigilans animus ea vincit.

I. OMNES communis humani generis aduersarij tendiculas vitare, non adeò facile est. Nam qui morbum intemperantiæ effugerit, idem auaritiæ laqueo irretitus tenetur. Quòd si ab illo etiam vitio sit victoriam consecutus, ex altera parte patet inuidiæ vorago, ad eum absorbendum pàrata. Sin autem hanc quoquè transilierit, reperiet rete sibi obiectum iracundiæ. Alias deniquè pedicas tendit diabolus hominibus propè infinitas, quibus eos illaqueatos ad exitium perducat. Habet quoquè corporis perturbationes inseruientes machinis, quas contra animos hominum fabricatus est. Sola autem mens sua vigilantia reportat victoriam: & inclinatione, qua in rerum diuinarum amorem propendet, impetum machinarum diabolicarum frangit. Quapropter admirabilis iste Imperator (Theodosius senior) humanæ naturæ particeps, à perturbationibus minimè vacuus fuit: quippe immoderata animi concitatione, cum iusta iracundia coniuncta, impulsus facinus crudele & nefarium commisit. quod quidem ad legentium vtilitatem hoc loco commemorabo: nam eiusmodi profectò est, vt Imperator iste admirabilis ob id tum in crimen meritò vocari, tum contrà summa laude ac prędicatione efferri debeat.

Thessalonicę seditio concitatur.

a Vide Niceph. c. 40. 41. l. 12.

b Vide So. 26. l. 7. c. 23 & 24.

c Cæduntur multi Thessalonienses.

II. Cap. XVII. THESSALONICA vrbs est amplissima illa quidem, & multis hominibus frequentata: quæ tametsi subiecta est ditioni Macedonum, præ cunctis tamen vrbibus Thessaliæ, Achaiæ & aliarum gentium plurimarum, quas præfectus Illyriæ moderatur, primas obtinet. In hac cùm forte seditio concitata esset, magistratus aliquot obruti lapidibus fuêre, & grauibus contumelijs vexati. *a* Quibus rebus nunciatis Imperator bili accensus, flammam neutiquàm repressit iracundiæ, neque freno rationis eius impetum cohibuit: *b* sed illius arbitrio permisit pronunciandæ sententiæ de supplicio Thessalonicensibus irrogando potestatem. Iracundia igitur hanc authoritatem nacta, velut tyrannus omnia suo nutu gubernans, ruptis habenis, & iugo rationis excusso, gladios iniquè contra omnes distrinxit, & insontes pariter cum sontibus trucidauit. *c* Nam septem hominum millia, vt ferunt, interfecta fuêrę: in qua occisione non iudicium antecesserat, neque authores tam horrendi facinoris iusta & legitima sententia condemnati, sed omnes simul, veluti spicæ in messe desectæ, concisi fuerunt.

S. Ambrosii in Theodosiũ Imp. libertas.

III. HAC miseranda & lugubri calamitate cognita, Ambrosius ille, de quo suprà diximus, Imperatori Mediolanum aduentanti, & in sacrum templum ingredi cupienti, extra sacra vestibula obuiàm procedit, vetatquè in templum intrare, & his ferè verbis eum affatur: Est verisimile, ô Imperator, te ignorare cædis abs te perpetratæ magnitudinem, neque post sedatam iracundiam, ratione admissum facinus peruidere. Nam Imperatorius fortaßè principatus peccatum agnoscere non sinit, sed potestas offundit rationi caliginem. Verùm quæ sit natura nostra, & quàm fragilis ac fluxa, considerandum est, & in auitum puluerem, ex quo orti sumus, & in quem recasuri, acies mentis intendenda: neque ipse splendore purpuræ deceptus, corporis illa operti imbecillitatem ignorare debes. Quinetiam illis imperas, qui & eiusdem sunt naturæ participes, atque adeò conserui. Vnus enim Dominus omnium & rex, huius vniuersitatis fabricator Deus. Quibus igitur oculis intuebere templum illius, qui est omnium Dominus? quibus pedibus sanctum illud solum calcabis? Qui quæso, manus iniusta cæde & sanguine respersas extendere audes, & eisdem sacrosanctum corpus Domini accipere? Aut quomodò venerandum eius sanguinem ori admouebis, qui furore iræ iubente tantum sanguinis tam iniquè effudisti? Recede igitur, & nè conare nouo scelere scelus antè editum augere: sed capesse vinculum, quo vt ligeris, Dominus omnium cælitùs sententiam dat. Quod quidem vinculum vim habet, & morbum animi depellendi, & te ad sanitatem restituendi.

S. Ambrosius Theodosiũ Imper. priuat communione, siue excommunicat.

d Magister aulæ, idem quod præfectus palatii.

Matth. 18.

IV. HVIC orationi obsecutus Imperator (Nam diuinis educatus eloquijs, accuratè nôrat, tum quę essent officia sacerdotum, tum quę regum propria) cum gemitu & lachrymis ad palatium reuertitur. Atque longo temporis spatio dilapso (octo enim menses iam præterierant) Seruatoris natalitia fuêre celebrata: Imperator autem considet in palatio, lamentis se dedens, & magnam vim profundens lachrymarum. Quod cùm animaduertisset, *d* Ruffinus, qui tum magister aulæ fuit, magnaquè apud Imperatorem authoritate, vtpotè familiaritate ei coniunctior, ad illum accedit, rogat causam fletûs. Tum Imperator lugens acerbiùs, & maiorem in modum flens, Tu, inquit, Ruffine ludis. nam quantis ipse in malis verser, non sentis. Ego verò gemo, & meam ipsius deploro calamitatem, dum mente complector, quàm facilis aditus ad sacrum templum seruis & mendicis pateat, liberquè illis ad Dominum suum deprecandum detur introitus: mihi autem non modò ad illum locum, verùm etiam ad cælum ipsum accessus præclusus sit. Nam venit mihi in mentem sententiæ à Domino prolatę, quæ palàm dicit: Quencumque ligaueritis super terram, erit ligatus & in cęlis. Cui Ruffinus, Curram, inquit, si placet, ad Episcopum, ei supplicabo persuadeboquè, vt tua soluat vincula. At non est, inquit Imperator, tibi morem gesturus, Noui enim adeò iustam æquamquè Ambrosij esse sententiam, vt non metu potestatis Imperatoriæ sit legem diuinam violaturus. Verùm cùm instaret Ruffinus, pollicereturquè se Ambrosio persuasurum, Imperator iubet properè abire: ipseq; falsa spe inductus, & Ruffini consilius promissis, paulò pôst sequitur.

S. Ambrosii egregia libertas

Obseruatanti Imperatoris insignem humilitatem.

V. VT primùm autem Ruffinum diuus vidit Ambrosius, Videris mihi, inquit, Ruffine canum impudentiam imitari. nam tametsi tuo suasu tam crudelis facta est cædes, tu tamen ità perfricuisti os, vt nec pigeat tanta rabie contra imaginem Dei insaniuisse. Vbi verò Ruffinus obnixè eum orauerat, dixeratq; Imperatorem breui eo venturum, sanctus Ambrosius diuino zelo accensus, Ego, inquit, Ruffine prædico me illum ab introitu sacri vestibuli prohibiturum. Quòd si imperium mutârit in tyrannidem, cædem lubens equidem excipiam. Quibus auditis, Ruffinus Imperatori per internuncium significat, hortaturquè vt maneat in palatio. Quæ cùm Imperator in medio foro accepisset, Eo, inquit, illuc nihilominùs, quô iustas debitasquè contumelias subeam. Vbi verò ad sacros templi parietes aduenit, non ingreditur in templum ille quidem, sed ad Episcopum, qui in ędicula salutatoria sedebat, accedens, obsecrat vt vincula sibi soluat. At Ambrosius eius aduentum dixit esse tyrannicum, eumquè ipsum contra Deum insanire, & illius leges proterere. Tum Imperator, Non obstinato animo, inquit, leges sancitas impugno, neque sacra vestibula per nefas introire cupio: sed oro, vt mihi soluas vincula, & proponas tibi ante oculos clementiam illius, qui est Dominus omnium, & nè mihi occludas ianuam, quam ille omnibus, quos peccatorum suorum pœniteat, patefecit. Cui Ambrosius, Quam tu, inquit, pœnitentiam post tam graue scelus admissum ostendis? Quæ medicamenta ad vulnera tam difficilia curatu sananda adhibuisti? Tuum est, inquit Imperator, medicamenta ostendere, eaquè temperare, & vulnera, quæ ægriùs curantur, obligare: meum autem, quæ sunt adhibita, accipere. Tum diuus Ambrosius, Quoniam, inquit, iracundiæ permisisti iudicium, & non rectę rationi, sed animo irato obsecutus sententiam pronunciasti, conscribe legem, qua deincèps sententiæ per iracundiam pronunciatæ irritæ sint & nullius momenti: cognitionesquè causarum de cæde, & publicatione bonorum ad triginta dies scriptis proditę maneant, vt recta ratione de illis iudicium des. Atque diebus illis confectis, qui decreta illa scripserint, mandata tua tibi ostendant. Ac tum quidem compressa iracundia, ratione sola causam expendens, inquires in decreta, & ità perspicies iniqua ne sint, an æqua. Quòd si iniqua deprehenderis, certum est ea decreta scriptis mandata te dilaceraturum: sin æqua, confirmaturum, sicquè manifestò intellecturum, numero dierum interiectorum, nihil de authoritate decretorum rectè sancitorum omninò detractum esse.

ISTVD

VI. Istvd consilium Imperator, quoniam prudentissimum esse censebat, libenter amplexatus, iubet extemplo legem conscribi. suaque subscriptione confirmat. Quare confecta, diuus Ambrosius eius vincula soluit. Itaque Imperator fidelissimus in sanctum templum ingressus, non stans Dominum precatus est, neque genibus flexis: sed pronus humi abiectus, versum illum Dauidis recitauit: Adhæsit pauimento anima mea, viuifica me secudum verbum tuum. atque capillum manibus lacerans, frontem ferire, lachrymarum guttis solum rigare, veniamque supplex petere cœpit. Vbi autem tempus postulauit, vt dona sacræ mensæ offerret, surgit, atque non minorem lachrymarum vim, quàm antea, effundens, in sanctuarium ingressus est. Cum verò dona, vti solebat, obtulisset, intus prope cancellos mansit. At rursùs magnus ille Ambrosius non conticuit quidem, sed locorum differentiam eum docuit: ac primum sciscitatur, ecquæ re egeret. & cum respondisset Imperator, se expectare diuinorum mysteriorum perceptionem, significauit illi per primarium diaconum, qui ei ministrabat, ad loca interiora solis sacerdotibus aditum patere, eademque alijs omnibus inaccessa esse, nec debere tangi. Iubet igitur, vt exeat, & cum reliquis laicis consistat. Nam purpura inquit, Imperatores, non sacerdotes efficit. Quam admonitionem itidem excepit lubens Imperator fidelissimus, respondítque se non animi confidentia inductum, mansisse intra cancellos, sed hanc consuetudinem Constantinopoli didicisse. Quare habeo, inquit etiam pro hac medicina gratiam. Tantis & tam eximijs virtutis ornamentis enituit, tum Episcopus, tum Imperator. Vtrunque enim admiror, alterum propter ingenuam loquendi libertatem, alterum propter facilem obedientiam: & illum propter diuini zeli ardorem, hunc autem propter synceram fidem. Imperator autem pietatis præcepta, quæ ab illustri illo Episcopo didicerat, etiam cum reuertisset Constantinopolim, obseruauit. Nam cum diuino quodam festo ad templum denuò veniret, statim vt dona sacræ mensæ obtulerat, exiuit. Atque cum Nectarius, qui id temporis illius ecclesiæ antistes fuit, rogaret cur non maneret intus, gemens inquit: Ægrè tandem didici, quid inter Imperatorem intersit & Episcopum: ægrè tandem reperi veritatis magistrum. Nam solum Ambrosium noui Episcopum, dignum eo nomine. Tantum commodi reprehensio, à viro virtute præstanti adhibita, secum apportare solet.

Item publicam pœnitentiam, & eximiam virtutem. *Psalm. 118.* *Purpura Imperatores facit, non sacerdotes.*

VII. *Idem Theodoretus lib. 4. cap. 6. Historiæ Ecclesiasticæ*: Paucis post diebus, inquit, cum D. Ambrosius valdè libere ad Imperatorem (valentinianum seniorem) verba, resque nonnullas tanquam minus rectè à magistratibus administratas coargueret, respondit Imperator: Noui iampridem tuam in loquendo libertatem: qua exploratè cognita, non modò non tuæ in episcopum ordinationi restiti, verumetiam suffragatus sum. Quare sicut diuina præscribit lex, nostrorum animorum erratis medicinam facito.

Ex Epistola 32. libri 5. ipsius beati Ambrosii, ad Valentinianum Imperatorem.

IIX. Dalmativs me tribunus & notarius mandato, vt allegauit, clementiæ conuenit tuæ, postulans vt & ipse iudices legerem, sicut elegisset Auxentius: nec tamen expressit eorum nomina, qui fuerant postulati: sed id addidit, quod in consistorio esset futura certatio, arbitro pietatis iudicio tuæ. Cui rei respondeo, vt arbitror, competenter: nec quisquam contumacem iudicare me debet, cum hoc asseram, quod augustæ memoriæ pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit, in causa fidei vel ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis. Hæc enim verba rescripti sunt: hoc est, sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare. Quinetiam si alias quoque argueretur Episcopus, & morum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad episcopale iudicium pertinere. Quis igitur contumaciter respondit clementiæ tuæ? Ille qui te patri similem esse desiderat, an qui vult esse dissimilem? Nisi fortè vilis quibusdam tanti Imperatoris existimatur sententia, cuius & fides confessionis constantia probata est & sapientia melioratæ reipublicæ profectibus prædicatur. Quando audisti, clementissime Imperator, in causa fidei laicos de Episcopo iudicasse? Ita ergo quadam adulatione curuamur, vt sacerdotalis iuris simus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse alijs putem esse credendum? Si docendus est Episcopus à laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, & Episcopus audiat, Episcopus discat à laico. At certè si vel scripturarum seriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat, in causa fidei, in causa inquam, fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare? Eris, Deo fauente, etiam senectutis maturitate prouectior, & tunc de hoc censebis, qualis ille Episcopus sit, qui laicis ius sacerdotale substernit. Pater tuus, Deo fauente, vir maturioris æui dicebat, Non est meum iudicare inter Episcopos: tua nunc dicit clementia, Ego debeo iudicare? *Item infra eadem Epistola*: Si conferendum est de fide, Sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino, augustæ memoriæ principe, qui nullas leges antè præmisit, sed liberum dedit iudicium sacerdotibus &c.

Iudices in causa fidei qui sint. *Vide sancti viri constantiam.* *In Concilio Niceno.*

Item ex eiusdem Oratione ad Mediolanenses in Auxentium.

IX. Video vos præter solitum subitò esse turbatos, atque asseruantes me. Miror quid hoc sit, nisi fortè quia per tribunos me vidistis aut audistis Imperiali mandato esse conuentum, vt quò vellem abirem hinc & si qui vellent, sequendi potestatem haberent. Metuistis ergo nè ecclesiam desererem, & dum saluti meæ timeo, vos relinquerem? Sed quid & ipse mandauerim, potuistis aduertere: deserendæ ecclesiæ mihi voluntatem subesse non posse, quia plus Dominum mundi, quam seculi huius Imperatorem timerem. Sanè si me vis aliqua abduceret ab ecclesia, carnem meã exturbari posse, non mentem. Paratum me esse, vt si ille faceret, quod solet esse regiæ potestatis, ego subirem quod sacerdotis esse cõsueuit. Quid ergo turbamini? Volens nũquam vos deserã, coactus repugnare nõ noui. Dolere potero, potero flere, potero gemere: aduersùs arma, milites, Gotthos quoque, lachrymę meę arma sunt. talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter nec debeo nec possum resistere. Fugere autem & relinquere ecclesiam non soleo, nè quis grauioris pœnæ metu factum interpretetur. Scitis & vos ipsi, quod Imperatoribus soleam deferre, non cedere: supplicijs me libenter offerre, nec metuere quæ parantur. Vtinam essem securus, quod ecclesia hæreticis minimè traderetur, ad palatium Imperatoris item libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio, vt in palatio magis certarem, quam in ecclesia. Causam fidei in ecclesia agendam quis abnuat? Circunfusi milites, armorum strepitus, quibus vallata est ecclesia, fidem non terrent meam, sed mentem exagitant, ne dum me tenetis, perniciosum aliquid vestræ oboriatur saluti. Ego enim iam didici non timere, sed vobis timere plus cœpi. *Item infra*: Non metuit arma, non Barbaros, qui mortem non timet, qui nulla carnis voluptate retinetur. *& post multa*: Si Nabuthe vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiam Christi? Quid igitur à me responsum est contumaciter? Dixi enim conuentus: Absit à me vt tradam Christi hæreditatem. Si ille patrum hæreditatem non tradidit, ego tradam Christi hæreditatem? Sed & hoc addidi: Absit, vt tradam hæreditatem patrum, hoc est, hæreditatem Dionysij, qui in exilio in causa fidei defunctus est: hæreditatem Eustorgij confessoris, hæreditatem Myroclis, atque omnium retro fidelium Episcoporum. Respondi ego quod sacerdotis est: quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est, vt animam mihi, quam fidem auferat.

Non vult deserere ecclesiam suam, licèt iussus ab Imperatore. *Non terretur vilis periculis.* *3. Reg. 21.*

Ex Epi-

Ex Epistola 33. eiusdem lib. 5. ad Marcellinam sororem suam.

Non vult Arrianis permittere basilicam.

CONVENIOR ipse à Comitibus & tribunis, vt basilicæ fieret matura traditio, dicentibus Imperatorem iure suo X.
vti, eò quòd in potestate eius essent omnia. Respondi, si à me peteret quod meum esset, id est, fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum, me non refragaturum: quanquàm omnia quæ mea sunt, essent pauperum: verùm ea quæ diuina, Imperatoriæ potestati non esse subiecta. Si patrimonium petitur, inuadite: si corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati est mihi. Non ego me vallabo circumcisione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans, sed pro altaribus gratiùs immolabor. Et infra: Mandatur deniquè: Trade basilicam. respondeo: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere Imperator expedit. Domum priuati nullo potes iure temerare, domum Dei existimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondeo: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, Imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere: sed si vis diutiùs imperare, esto Deo subditus. scriptum est Quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum. Iterùm dicitur mandâsse: Debeo & ego vnam basilicam habere. respondi: Non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim, quæ non est legitimo Christi coniugio copulata. *Et infra*: Deniquè etiam speciali expressione Calligonus præpositus cubiculi mandare mihi ausus est: Me viuo tu contemnis Valentinianum? Caput tibi tollo. Respondi: Deus permittat tibi, vt impleas quod minaris. Ego enim patiar quod Episcopi, tu facies quod spadonis. Atque vtinàm Dominus auertat eos ab Ecclesia, & in me omnia sua tela conuertant, meo sanguine sitim suam expleant.

Matth. 22.

Ecclesia hæreticorum, adulteræ.

An. 600. Habetur in fine operis eiusdem Isidori de Viris illustribus. 4. April.

VITA BEATI ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, PER B. BRAVLIVM CAESARAVGVSTANVM *antistitem descripta.*

ISIDORVS vir egregius, Hispalensis ecclesiæ episcopus, Leandri episcopi successor & germanus, floruit à I.
tempore Mauritij Imperatoris & Recaredi regis, in quo quiddam sibi antiquitas vendicauit: [a] immò verò tempus antiquitatis in eo scientiam imaginauit: vir in omni genere locutionis [b] formatus & peritus, doctusque qualitate sermonis existens & apertus. Congrua verò opportunitate loci, incomparabiliter eloquentia clarus. Iam verò quantus sapientia fuerit, ex eius diuersis studiis & elaboratis opusculis perfacilè prudens intelligere potest. Deniquè de his, quæ ad nostram notitiam peruenerunt, ista commemorabo:

[a] immò nostrum tempus [b] formatus, vt imperito doctoque secundum qualitatem sermonis existeret aptus,

Scripta S. Isidori.

EDIDIT enim libros Differentiarum duos, quibus subtili discretione ea, quæ confusè vsu præferuntur, sensu di- II.
screuit. Procemiorum librum vnum, in quo quid quisque sanctæ scripturæ liber contineat, breui subnotatione distinxit. De ortu & obitu patrum, in quo gesta dignitatemquè & mortem eorum atque sepulturam sententiali breuitate subnotauit. Ad germanum suum Fulgentium Astigitanum episcopum, Officiorum libros duos, in quibus originem officiorum, cur vnumquodque in Ecclesia Dei agatur [c] tempore suo, non sine maiorum authoritate elicuit. Synonimorum libros duos, in quibus ad consolationem animi, & ad spem percipiendæ veniæ, intercedente rationis exhortatione erexit. De natura rerum ad Sisebutum Regem, vnum, in quo tam de Ecclesiasticorum doctorum, quàm etiam de Philosophorum indagine, obscura quædam de [d] electione absoluit. De Numeris librum vnum, in quo Arithmeticam, propter numeros ecclesiasticis scripturis [e] insertos, & ex parte tetigit disciplinam. De nominibus Legis & Euangeliorum librum vnum, in quo ostendit quid memoratæ personæ mysterialiter significent. De hæresibus librum vnũ, in quo Maiorum secutus exempla, breuitate qua potuit, diffusa collegit. Sententiarum libros tres, quos floribus ex libris Papæ Gregorij Moralibus decorauit. Chronicorum à principio mundi vsque ad tempus suum, librum vnum, nimia breuitate collectum. Contra Iudæos, postulante [f] Florentia germana sua, proposito virgine, libros duos, in quibus omnia, quæ fides Catholica [g] credit & legit, etiam prophetarum testimoniis approbauit. De viris illustribus librum vnum, cui nos ista [h] subiungimus. Monasticæ regulæ librum vnum, quam pro patriæ vsu & inualidorum animis decentissimè temperauit. De origine Gotthorum, & regno Sueuorum, & etiam Vandalorum [i] historiæ librum vnum. Quæstionum libros duos: quos qui legit, veterum tractatorum multam supellectilem recognoscit. Etymologiarum codicem nimiæ magnitudinis, distinctum ab eo titulis, non libris: quem quia rogatu meo fecit, [k] ego in viginti libris diuisi: [l] quos omnes omnimodæ philosophiæ repleros, quisquis crebra meditatione perlegerit, non ignorabit diuinarum humanarumquè rerum scientiam. Et meritò: est enim ibi redundans diuersarum artium elegantia, vbi quæcunq; [m] fert Scribi, restricta collegit.

[c] interprete stylo suo [d] elemẽtis [e] insertos ex parte. [f] Florentina. [g] credit, ex legis & prophetarum [h] subiungimus. [i] historia [k] quamuis imperfectũ ipse reliquerit, deest. [l] quodo opus omnimodo philosophiæ conueniẽs,

SVNT autem alia huius viri opuscula multa in Ecclesia Dei cum ornamento inscripta. Quem Deus post tot defe- III.
ctus Hispaniæ nouissimis temporibus suscitans, credo ad restauranda antiquorum monumenta, nè vsquequaquè rusticitate veterasceremus, quasi quandam apposuit destinam, cui non immeritò illud philosophicum à nobis appropriatur: Nos, inquit, in nostra vrbe peregrinantes, errantesquè quasi hospites, tui libri tanquàm domum reduxerunt, vt possimus aliquandò, qui & vbi essemus, agnoscere. [n] Tu autem patriæ in descriptione temporum & sacrorum vitis sacerdotum, tu domesticam publicam disciplinam, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium diuinarum humanarumquè rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti.

[m] fere, c. n. debentur. [n] Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum, tu domesticam publicamque disciplinã,

Acephalorum hæresin oppugnauit.

QVANTO verò flumine eloquentiæ, & quot iaculis diuinarum scripturarum seu patrum testimoniis, Acephalita- IV.
rum hæresim confuderit, synodalia gesta, [o] coram eo specialiter acta, declarant, quæ contra Gregorium, præfatæ hæresis antistitem, eam asserunt veritatem. Obiit temporibus Heraclij Imperatoris, & Christianissimi [p] Scintillani Regis, summa doctrina præstantior cunctis, & copiosior operibus charitatis.

[o] coram eo Hispali acta declarant. In qua contra Gregorium præfatæ hæresis antistitem, eam asseruit. [p] Chintilani.

Baronius in notis ad Martyrologium Romanum se legisse memorat in MS. codice operum S. Isidori, eundem esse natum patre Seueriano, Præfecto vrbis Carthaginensis, habuisse fratres Leandrum Episcopum Hispalensem, & Fulgentium Episcopum Carthaginensem, ac sororem Florentiam virginem, omnes sanctitate claros. Isidorum post Leandrum fratrem, Hispalensem Cathedram obtinuisse annis ferme 40. scribit Hildephonsus Episc. Toletanus in additione ad libellum prædicti S. Isidori de viris illustribus, obiit anno 636. teste Baronio. Horum fratrum vitas à Prudentio Sandoualo conscriptas habes 27. Februarij, luci datas per R. P. Christoph. Brovverum S. I. Presbyterum.

DE EODEM S. ISIDORO HISPALENSI EPISCOPO, EX S. ILDEFONSI LIBELLO *de viris Illustribus Episcoporum Ecclesiæ Catholicæ, cap. 8.*

S. Isidorus frater in E.

ISIDORVS post Leandrum fratrem Hispalensis Sedis prouinciæ Beticæ Cathedram tenuit, vir decore simul & in- I.
genio pollens. * Illam tantæ iucunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, vt vbertas admiranda dicé-

dies

dic ex eo in stuporem verteret audientes, ex quo audita his qui non audissent, in se repetita sæpius commendaret. piscopatu succedit. Eloquentia eius.

II. *Scripsit opera & eximia, & non pauca. I. librum de genere officiorum, librum procemiorum, librum de ortu* vel obitu Prophetarum, librum lamentationis, quem ipse Synonomiam vocitauit,* libellos duos ad Florentinam sororem contra nequitiam Iudæorum, librum de natura rerum ad Sisebutum Principem, librum differentiarum, librum sententiarum. Collegit etiam de diuersis auctoribus, quod ipse* nominat secretorum expositiones Sacramentorum: quibus in vnum congestis idem liber dicitur Quæstionum. Scripsit quoque vltimo ad petitionem Braulionis Cæsaraugustani Episcopi librum Etymologiarum quem cum multis annis conaretur perficere, in*expleto opere diem extremum visus est conclusisse.

III. *Claruit temporibus Ricaredi, Luibanis, Anitterici Gundemari, Sisebuti, Suintilianis & Sesenandi Regum, annis fermè quadraginta tenens pontificatus honorem insignemque doctrinæ sanctæ gloriam pariter & decorem.

*Scripta opera. * al. et * al. ... * cognominat. * al. ... pere. * Floruit Q. ... tempo. ... t. I

OBITVS B. ISIDORI A REDEMPTO CLERICO recensitus.

I. Visvm est mihi, vt tuæ Sanctitati breuiter exponerem, qualiter bonæ recordationis dominus meus Isidorus, Hispalensis Ecclesiæ Metropolitanus Episcopus pœnitentiam acceperit, suamque confessionem erga Deum vel homines habuerit: vel quomodo de hoc seculo ad cœlum migrârit, fideli prænotationis meæ stylo, tuæ dilectioni notescerem. Quæ res me primùm compulit pro hac sollicitudine, quàm ex amore in eum offertis, vestræ Charitati gratias agere: deinde, quia vera supprimere nequeo, & quod de eo, pauca de multis, colligere potui, te orante dicere cogor.

II. Dvm finem suum, nescio qua sorte, iam prospiceret, & fatigatum corpus ægritudine assidua subtiliter animæ natura præuideret: tãta eleemosyna quotidianis diebus per sex pene menses seu amplius, plusquam erat solitus, pauperibus ab eo est erogata: vt ab Oriente sole, vsque in vesperum, multi illic in accipiendam manerent substantiam. Post hæc vulnere percussus est: ita vt dum febris in corpore conualesceret, & cibum reijceret debilitatus stomachus, ad pœnitentiam conualeret: atque suos Coëpiscopos, Ioannem scilicet, & Aparcium beatissimos mox adesse faceret præsentes. Et, dum à cellula sua ad basilicam sancti Vincentij Martyris adduceretur, cuncta agmina pauperum clericorum, religiosorum omnium, cunctarumq; huius ciuitatis plebium cum vocibus & magno vlulatu eum susciperent: vt si ferreum possideret quispiam pectus, solueretur mox in lacrymas & lamentum totus. Et dum in prædicti Martyris basilica, iuxta altaris cancellum in medio poneretur choro, mulierum turbas longius stare præcepit, vt in accipiendo ipse pœnitentiam, virorum tantum, non illarum, circa eum cerneretur præsentia. Et dum à prædictis sacerdotibus, ab vno cilicium, ab altero super se mitti exposceret cinerem: expandens manus ad cœlum, ita exorsus est dicens: S. Isidori languores eleemosinas sub finé vitæ. Ægrotus ad basilicam S. Vincentij Martyris adducitur. Pœnitentia eius.

III. Tv Deus qui nosti corda hominum, & Publicano longè posito, dum pectus percuteret, dimitti peccata dignatus es: Oratio pœnitentis ad Deum.
Luc. 18 qui Lazarum dormientem de monumento post resolutionem carnis die quarta dignatus es resuscitare, & vt Abrahæ
Ioan. 11 Patriarchæ sinus eum reciperet, voluisti, suscipe in hac hora confessionem meam, & peccata quæ innumerabiliter contraxi, ab oculis aufer tuis: non reminiscaris mala mea, & iuuentutis delicta ne memineris. Tu, Domine, non posuisti pœnitentiam iustis, qui non peccauerunt tibi: sed mihi peccatori, qui peccaui super numerum arenæ maris. Non inueniat in me hostis antiquus, quod puniat. Tu scis quia postquã infelix ad onus istud, potius quam ad honorem, in hanc sanctã ecclesiã indigne perueni, peccare nunquã timui; sed, vt iniq; agerem, laboraui. Et, quia tu dixisti in quacunque hora peccatorẽ vijs suis reuerterit, omnes iniquitates suas traderes obliuioni: huius præcepti memor sum tui. Clamo vtique cum spe, & fiducia ad te, cuius cœlos aspicere non sum dignus præ multitudine peccatorum, quæ conuersantur in me. Adesto & suscipe orationem meam, & mihi peccatori dona veniam postulatam. Quod si cœli non sunt mundi in conspectu tuo: quanto magis ego homo, qui bibi quasi aquas iniquitatem & sumpsi vt colostra peccatum? Manassis oratio. * vt lac

IV. His igitur consummatis, corpus & sanguinem Domini cum profundo gemitu cordis, indignum se iudicans, ab ipsis Pontificibus. Deinde eorundem sacerdotum, &, quicunque de clero erant, ciuium, cunctarumque plebium veniam precabatur, dicens: Deprecor vos, sanctissimi domini mei sacerdotes, sanctamque congregationem clericorum, & populi: vt pro me infelici & pleno omni sorde peccati ad Dominum vestra porrigatur oratio: vt qui meo merito Dei non sum dignus impetrare clementiam, intercessu vestro merear consequi meorũ veniam delictorum. Dimittite mihi, obsecro, indigno, quod in vnumquemque commisi vestrûm: si quem contempsi odio, si quem reieci impie à charitatis consortio, si quem maculaui consilio, si quem læsi irascendo: dimittite nunc petenti, immò & pœnitenti. Et, dum vna voce omnes pro eo indulgentiam postulassent, & vnicuique debiti sui vincula, vel chirographa condonasset: circumstantes iterum admonet, dicens: Sanctissimi Domini mei Episcopi, & omnes qui adsunt, rogo, & obsecro: vt charitatem inuicem vobis exhibeatis, non reddentes malum pro malo: nec velitis esse susurrones in populo. Non inueniat in vobis hostis antiquus, quod puniat: non reperiat à vobis relictum lupus rapax, quem auferat: sed potius ereptam ab ore lupi ouem pastor suis humeris congaudens reportet ad hanc caulam. Dominicũ corpus deuote sumit: veniã petit ab omnibus & rogat pro se orari. Ad charitatem ... hortatur.

V. Igitvr post hanc cõfessionem, vel orationem, residuam egenis & pauperibus mox dari iussit pecuniam. Cui tandem fideli sit dubium, vt non statim dimisso omni facinore, associaretur societatibus Angelorum? Interea se ab omnibus osculari studuit, dicens: Si ex toto corde dimiseritis, ea quæ in vos aduersa vel praua vsque hactenus intuli, dimittet vobis Creator omnipotens omnia delicta vestra: ita vt sacri fontis vnda, quam hodie deuotus est populus perceptutus, sit vobis in remissionem peccatorum: & hoc osculum inter me & vos, maneat in testimonium futurorum. Completis his omnibus, ad cellulam reductus est: & post diem confessionis, vel pœnitentiæ quartum, pastoralem iugiter curam & finem suum consummauit in pace. Pridie nonas Aprilis luna xix.* Æra DCLXXIV. Reliquam pecuniam ... Ab omnibus osculari cupit, in signum charitatis, ... * Anno 636.

ANN. 280. VITA S. VIRGINIS THEODORÆ ET DIDYMI MARTYRIS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

ET LATINA QVIDEM MARTYROLOGIA HABENT HANC HISTORIAM XXVIII. Aprilis, aiuntque Theodoram vna cum Didymo percussam: sed cum Metaphrastes habeat Didymum Nonis Aprilis cæsum, Theodoram autem euasisse, nos eam quinto Aprilis die cum Metaphraste collocauimus.

I. Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, Præside Alexandrinæ ciuitatis Eustrathio, edictum quoddam aduersùs Christianos missum fuit, vt vel dijs immolarent, vel supplicio afficerentur. Cum vero Præses ille pro 5 April.

tribunali sederet in magna Alexandrinorum ciuitate, iussit cohortem accersire Theodoram virginem, quæ nuper capta fuerat, & in carcere seruabatur. Quam cum duxisset: Præsto, inquit cohors, est Theodora. Iudex igitur: Cuiusnam sortis es mulier? Christiana, inquit Theodora, ego sum. At ille: Liberane, an serua? Dixi iam, inquit ipsa, Christianam me esse: Christus enim veniens, à peccato me liberauit. Quod verò & ad vanam atque inanem mundi huius gloriam attinet, claris parentibus orta sum. Tunc Iudex Quæstorem accersiri iussit. Quem cum cohors præsto esse dixisset: Dic, inquit, Luci: Nostine Theodoram virginem? Cui Lucius: Per tuam, Præses, valentem vitam ac splendorem, nobilissima est, multæque existimationis & primi generis mulier. Quare, inquit Iudex cum sis ità nobilis, nuptias recusasti? Theodora respondit: Christi causa nubere nolui. Cum enim ille homo factus in mundo versaretur, ab ea, quæ semper virgo & Dei mater fuit, genitus, à corruptione nos remouit, & sempiternam vitam nobis promisit. Itaque fore mihi persuadeo, vt in eius fide permanens, ad finem vsque incorrupta & intacta sim.

Constans cōfessio S. Theodoræ.

Generis nobilitas.

Cur noluerit nubere.

Tunc Iudex dixit: Imperatores iusserunt, vos, quæ virginitatem semper seruatis, aut dijs immolare, aut iniuriosius tractari. Arbitror, inquit Theodora, te non ignorare, hominis propositum Deo ipsi inprimis gratum esse: is verò animum meum atque propositum castum esse cognouit. Quod si me id pati, quod dicis, & violari coëgeris, non erit hæc impudicitia, sed vis & iniuria. Iudex autem: Cum te ingenuam esse nouerim, & tui rationem habere cupiam admoneo, nè contumeliosius te geras: nihil enim proficies. Nam per deos omnes, sententiam hanc Imperatores tulerunt. Tunc illi Theodora: Et priùs, inquit, tibi dixi, hominis propositum atque animum Deo gratum esse. Cum enim omnia ille pernoscat, cogitata etiam nostra scit, & mentes ipsas perspicit. Quamobrem si coacta fuero facere quod dicis, impudicam me factam nunquam existimabo. Siue enim caput meum, siue manus, siue pedes abscindere, siue totum corpus dilacerare volueris, hoc quidem per vim ac potestatem, quam habes, facere poteris. Similiter lupanari tradar, necne, in arbitrij mei potestate non est, sed in manu tua, cui per imperium vim licet inferre. Quod verò ad animi mei propositum attinet, certum est Deo ipsi castitatis meæ professionem seruare: illi enim virginitas mea dicata est: ille certus huius rei Dominus est: ille, si voluerit, virginitatem hanc meam, possessionem suam, incolumem atque intactam seruabit. II.

Virginitatē suā Deo dicauit.

Iudex vero ait: Noli, Theodora, ætatem tuam honestè actam, totam iniuriæ & probris obijcere: nam, vt Vrbis Quæstor testatus est, his parentibus orta es, qui nobilitate atque existimatione cumprimis excellunt. Ad hæc Theodora: Christum, inquit, primum confiteri debeo, qui & Deus est, & omnis nobilitatis, honorisque author, qui scit & me columbam suam putam & incolumem ad finem vsque seruare. Tum Iudex dixit: Curnam erras, ô Theodora? Eumne Deum credis, qui fuit in cruce suffixus? An qui talis est, te in lupanar coniectam, intactam seruare poterit, ab his præsertim viris, qui mulierum amoribus insanire soliti sunt? Fidem, inquit Theodora, & spem habeo in Christo, qui Crucem perpessus fuit sub Pontio Pilato, fore, vt me ab iniquis istis viris eripiat, & à labe omnino liberam seruet, in eius fide præmanentem, neque vnquam eum negantem. Iudex vero: Adhuc te nugantem patior, necdum iubeo tormentis subijci. At si contendere non destiteris vt ancillam aliquam te prosternens, faciam quod domini atque Imperatores nostri iusserunt, vt & reliquis mulieribus exemplum fias. Ad hæc Theodora: Parata sum corpus meum, cuius potestatem habes, tibi tradere: anima verò ipsa in solius Dei manu est ac potestate. Tum Iudex: Excæcate illam statim, eique dicite, ne insanire amplius velit, sed cedere & diis ipsis immolare. Minime inquit Theodora, per Deum ipsum dæmonibus sacrificium aut cultum afferre volo, cum Deum adiutorem habeam. Ad hæc Iudex: Quid me cogis tibi honestissimæ fœminę iniuriam facere? Ausculta mihi, ô stulta, ne in tantam turbam incidas eorum, qui sententiam expectant, quę contra te feratur. Non sum amens, inquit Theodora, quæ Deum confiteor, & ipsum adiutorem habeo. Quam enim iniuriam mihi fore putas, ea res honorem & gloriam sempiternam mihi comparabit. Tum Iudex: Ego non amplius te feram, sed Imperatorum iussa exequar: futurum enim existimans vt persuaderi posses, diutius te ferebam. Quod si tibi parcens, id minus curabo, quod iussus fui, Imperatores contemnere videbor. Illi autem Theodora ità respondit: Sicut ipse Imperatores metuis, quodque ab illis iussus es, id facere studes: ità & ego studeo non negare Deum meum: timeo enim & ipsa verum illum Imperatorem Deum contemnere. Contentiosè, inquit Iudex, mecum agis, & æternorum Imperatorum iussa negligis, & me, tanquam imbellem aliquem, despicis. Adhuc trium dierum tempus tibi condono, ac per deos omnes, nisi animum mutes & sacrifices, in lupanar te tradam, vt mulieres omnes te ità tractari videntes, turpitudine tua castigentur. At Theodora: & nunc idem Deus est, & semper, qui non permittet, vt eum derelinquam. Peto autem vt intactam ac puram me seruari iubeas, quoad sententiam tuleris. Tunc Iudex ait. Theodoram sub tuta custodia seruate vsque ad tres dies, si forte resipiscens, sibi ipsa persuaserit, vt à tali contētione desistat. Quin & præcipio, ne permittatis aliquē ad eam ingredi, & cum ipsa versari, propterea quod familia nobili & honesta nata est. III.

Non curat minas Iudicis.

Prudens S. Theodoræ respōsum.

Seruatur triduo in custodia.

Post tres dies cum Iudex in tribunali sederet: Adducatur, inquit Theodora. Cohors ait: Domine præsto est Theodora. Tum ille: Si resipuisti, & tibi iam persuasisti, nunc sacrifica, & esto libera: puto enim te nequaquam sapere, in eodē proposito persistentē. Respondit Theodora: antea dixi tibi, & nūc eadē dicere non recuso, castitatis meæ professionem, Christi causa susceptam esse, qui fuit incorruptę vitæ prædicator, meamque confessionem ipsius Dei gratia fieri. Eius igitur Domini & Dei confessio per me prædicetur, & ipse videat (scit enim) quomodo suam virginem puram conseruet. Per deos ipsos, inquit Iudex dominorum iussa veritus, nè forte illis non obediens, periclitarer, aduersus te faciam, quod sum iussus. Quoniam verò in lupanar tradi maluisti, quam dijs ipsis sacrificare, videamus, num te seruet Christus ille tuus, propter quem in contentione ista persistere voluisti. Id cum Iudex dixisset, ad cohortem versus: Tradatur, inquit, ista in lupanar. Tunc ait Theodora: Tu Deus qui occultas res inspicis, qui nouisti omnia, priusquam illa fiant, qui ad hodiernum vsq; diem mihi affuisti, & intactam in ea re me seruâsti, quam tibi promisi, ipse & posthac me custodias, & à profanis & iniquis eorum manibus, qui parati sunt ancillæ tuæ iniuriam inferre, incolumem & integram serues. Hæc cum illa dixisset, ad lupanar ducta est: ad quod ingressa, oculos ad cœlum erexit, & ait: Tu pater Domini nostri Iesu Christi me adiuua, vt ab his canibus eripiar. Tu, qui Petrum in carcere adiuuisti, cumque ab iniuria liberum illinc eduxisti, & me hinc ab iniuria incolumem educas, vt omnes videant, meque seruam tuam esse cognoscant. IV.

Virginitatē se dicit Christi causa professam.

Ducitur S. Theodora in lupanar. Act. 12.

Turbæ autem illę eam, vt lupi agnam, circundantes, certatim studebant pro se quisque ad eam ingredi, & vt canes in feram aliquam, & accipitres in columbam, ita in eam turbæ inhiantes ingredi festinabant. Cæterum neque tunc Christus ipse cessabat, sed cum quendam ex fratribus præparâsset, ad eam illum misit. Quidam enim religiosissimus frater, qui Dei negocia tractare optime didicerat, & quemadmodum aliquē ex Dei voluntate diuitem fieri deceret, bene nouerat, ille cum è rebus bonis semper aliquid amplius appeteret, & sibi comparare studeret, duplicem martyrij coronam sibi conciliauit, & regnum cœlorum hoc modo rapuit. Cum enim militari habitu se induisset, primus ad eam ingressus est, quasi vnus ex impudentium & intemperantium hominum numero esset. Eius igitur hominis nouam & peregrinam figuram sancta illa virgo Theodora cum vidisset, fuit perterrita: ea enim res multum iniuriæ ac turpitudinis præ se ferebat. Quamobrem ancipiti & dubio animo carceris angulos circumibat, secum cogitans, num à Christo ipso relicta esset. V.

Vir pius sub militari habitu eā liberat.

At

V. At sanctus Didymus (itá enim vocabatur) vt germanus frater, incipiens eam affari: Non sum, inquit, id, quod vides. extrinsecùs enim lupus videor, intùs verò sum ouis mansueta. Nè spectes exteriorem hanc vestem, sed interiorem & promptum animi affectum consideres. Frater enim sum in aliena figura, contra diabolum sapiens, eorum quidem veste indutus, qui sunt illius ministri: vt itá huc ingrediens non agnoscerer, (erant enim, qui huc venientem speculabantur) & Domini mei preciosam possessionem, & Dei columbam eam seruare possem. Sed agè vestem mutemus: tibi Deus ipse victoriā largitur: me verò coronat sanctus, & q sine macula est, agnus ille, qui tollit peccata mundi. Exi tu, & ad Dominum ito: ego propter Dominum hìc remanebo. Hac mea veste, quam timebas, induaris. Esto tu pro me, vt est ab Apostolo dictum: Estote, vt ego, quoniam & ego, vt vos. Ille quidem hæc dicebat: Theodora verò libenter ei obtemperabat. Nouit enim ab illo ipso Deo, qui misit in lacum leonum prophetam Abacuc, vt Danieli, qui & ipse propheta erat, cibum impartiret, quique & leonum ora obstruxit, militem illum tunc ad se missum, vt ipsius habitu occultata, & illinc erepta seruari posset.

Ioan. 1. — *Gal. 4.* — *Dan. 14.*

VI. Illa igitur virgo militis habitum sumpsit, ocreisque, quibus anteà miles vti consueuerat, crura sua contexit: cumque reliqua veste se induisset, capiti galeam imposuit, eiusque armis acceptis, illo ipso, quem, qui ei adstiterat præcepit, ornatu induta egressà est. Admonita etiam fuit, nè quem adspiceret, propter eorum luporum impudentiam atque audaciam, néve aliquem alloqueretur: sed rectà ad portam tenderet, & Iesum ipsum viæ ducem sibi proponeret. Et illa quidem illinc egressa, vt columba quædam alas quatiens, atque in cœlum tendens, ex accipitris ore, vel agna è leonum faucibus, euasit. Frater verò ille sedebat, de sorore non ampliùs solicitus, & spirituale prandium expectans. Cumque se capitis tegumento induisset, eo in loco sedebat. Erat autem itá coronatus, vt si aduersarium ipsum vicisset. Interuallo autem temporis, quidam ex insanientium numero intemperantiæ seruus, itá vt erat impudens, illuc tanquam ad virginem ingredi ausus, cùm virum pro virgine offendisset, mente perculsus secum ipse dicebat: Nunquid virgines in viros transfert Iesus iste? Miles ille, qui ante me huc ingressus est, exiit. Quisnam igitur hic est, qui sedet? Vbìnam virgo illa, quæ hìc inclusa erat? Audiui aliquandò à Iesu ipso aquam in vinum conuersam: nunc maius quiddam video: virginem enim in virū mutauit. Timeo nè & me in mulierem conuertat. Ille verò cùm opportunè sororem eripuisset, factum suum non occultauit: sed clara voce, Non mutauit, inquit, me Dominus, sed & mihi & illi coronam dedit. Quam igitur habebatis, eam non habetis: quæque vobis non erat, eum nunc habetis. Virgo illa, virgo est, vt anteà: miles verò Christi Iesu athleta nunc est.

Theodora exit è lupanari, habitu militari induta. — *Ioan. 2.*

VII. Egressvs igitur, qui fuerat paulò antè ingressus, quod factum erat, nunciauit. Id autem Iudex audiens, iussit eum ante tribunal sisti. Quem præsentem cùm vidisset, eum interrogans ait: Quodnam tibi nomen est? Didymus, inquit ille, ego appellor. Tum Iudex: Et quisnam tibi suggessit, vt istud faceres, ac me contemneres? Cui Didymus: Deus me misit, vt hoc facerem. Confitere, inquit Iudex, antequàm tormentis subijciaris. Vbìnam est Theodora illa virgo? Respondit illi: Per Christum Dei filium, vbì ea sit, nescio. Illud scio, ac persuasum habeo, quòd cùm Dei sit serua, & Deum ipsum satis confessa fuerit, intacta permansit: quam Deus ipse incolumen & à labe puram seruauit. Itaque quod factum est, non mihi, sed Deo ipsi tribuo: quoniam secundùm fidem ipsius fecit illi Deus, quemadmodum & ipse nôsti, si fateri velis. Tunc ait Iudex: Cuiúsnam sortis homo tu es? Christianus, inquit Didymus, ego sum à Christo liber factus. At Iudex: Cruciate istum vehementer duobus modis, propter eius petulantiam. Peto, inquit Didymus, vt quod ab Imperatoribus tuis iussus es, celeriter expedias. Cui Iudex: Per deos duplicia tormenta tibi reposita sunt nisi dijs ipsis sacrifices. Quod si feceris, prius illud facinus tuum audax condonabitur. Ego, inquit Didymus, re ipsa tibi ostendi, me Dei athletam esse: propter finem enim mihi repositum hoc facere aggressus fui, vt & virgo ipsa, virgo remaneret, & ego Dei confessionem manifestè profiterer: nam in Dei fide permanens, tormenta non sentiam. Itaq; celeriter fac, quod videtur: non enim dæmonibus immolo. Nam & si in ignem me tradere volueris, illinc etiam Deus me potest eripere.

Ingenua S. Didymi confessio.

IX. Tvnc illi Iudex: Tantæ audaciæ causa caput tibi abscindetur: & quoniam dominorum atque Imperatorum nostrorum præceptum contempsisti, reliquiæ tuæ in ignem tradentur. Ad hæc Didymus: Benedictus, inquit, Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui consilium meum non despexit, sed & Theodoram ancillam suam integram seruauit, & me per duo tormenta coronabit. Cumque sententiam à Iudice latam accepisset, securi percussus est. Quo facto, eius corpus in ignem fuit coniectum. Martyrio autem functus est sanctus Didymus Nonis Aprilis, regnante in cælis Domino nostro Iesu Christo: Quoniam ipsi est gloria cum Patre & sancto Spiritu nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

S. Didymus capite plectitur.

F. LAVREN. SVRIVS LECTORI PIO.

Hanc historiam aut certè consimilem prolixè scribit S. Ambrosius Mediolanensis episcopus lib. 2. de virginibus: sed eam quod in quibusdam nonnihil ab hac discrepare videatur, in vigesimum octauum Aprilis diem transferemus, quo die Latina Martyrologia Theodoræ & Didymi martyrium habent, vt lector vtrobique hoc est, & quintò iuxta Metaphrasten, & 28. Aprilis die iuxta Latinos, hanc egregiam habeat historiam.

S. AMPHIANI martyrium quære suprà 2. Aprilis.

MARTYRIVM S. THERMES ET PHERBVTÆ EIVS SORORIS EIVSQVE ANCILLAE, EX *Simeone Metaphraste.*

AN. 310.

I. Tempore nostræ persecutionis, Regina repentè in morbum incidit: quæ cùm Iudæorum Crucis inimicorum, esset studiosa, eosque libenter audiret, accesserunt ad eam atque dixerunt, Simeonis episcopi, cognomento Iombaphæi sorores, vt fratris necem vlciscerentur, venenum ipsi, quo interiret, miscuisse. Quod cùm ad Regis aures peruenisset, sancta Therme statim cum sorore & ancilla compræhensa est. Erat autem hæc virgo sacris in rebus exercitata: immò verò omnes erant in Iesu Christi fide optimè institutæ. Habita de illis quæstio fuit in palatio. Maupta enim Magorum princeps cum duobus alijs principibus Regis mandato Iudex fuerat constitutus. Cùm autem sancta Therme cum duabus reliquis in iudicium esset adducta, perspecta Iudices pulchritudine ipsius (erat enim forma admodum venusta) improbo singuli amore vehementer exarserunt: nemo tamē alijs rem indicauit. Sic igitur illas sunt allocuti.

5. Apr. — Maupta princeps Magorū.

II. Cvr orbis terrarum Reginæ ac dominæ veneficiū parâstis? Quo quidem crimine dignę estis mortis supplicio. Hîc sancta Therme respondens: Cur nos, inquit, in crimen vocatis, quod à veritate abest quàm longissimè? Cur nobis calumnias struitis? Si sanguinem nostrum sititis, quid vobis impedimento est, quo minùs illum bibatis? Si mortem nostram optatis, ecce manus vestræ quotidiè cædibus coinquinantur: & nos propter Deum nostrum mālumus mori, quā ipsum abnegare: est enim vita nostra. Et quemadmodùm scriptum est, vt vnum Deum adoremus, & illi soli seruiamus, sic etiam facimus. Et cum alibi scriptum sit: Maleficos non sines viuere. quomodò nos maleficæ, quæ scelus id grauius

Therme cōstantia. — *Deu. 6.* — *Exod. 22.*

propè Dei abnegatione iudicamus? Vtrique profectò crimini mors proposita est. Audiebant Iudices virginem cum voluptate & pro pulchritudinis atque sapientiæ ipsius admiratione loqui non poterant. Sed quisque secum ipse sic cogitabat: Regem hortabor, vt illas liberet, & hanc mihi vxorem ducam. Mauptas aūt: Vix tandem rectè, inquit dixisti, vobis nō licere esse maleficis: Verum fraternæ mortis vlciscendæ causa id perpetrâstis. Ad hæc virgo sancta respondit: Quid mali fratri nostro accidit, vt nos propter ipsum à Deo viuente vitam nostram seiungere debeamus? Quamuis enim vos illum improbitate vestra & æmulatione interfeceritis, tamen viuit, & gaudet in regno cælesti: quod quidem regnum, potentiam & imperium vestrum euertet. Quæ illa cum diceret, iusserunt eas in carcerem duci, & custodiri.

Ex quantū abominatur coniugiū virgo Deo dicata.

Dilvcvlo autem misit ad eam Mauptas nuncium, qui diceret: Si vis, orabo Regem, vt liberet vos à morte, & eris mihi vxor. Quibus verbis auditis, strenua virgo, & si non potuit non commoueri, tamen ità respondit: Os tuum obstrue, canis immunde, inimice Dei, & omnis veritatis: nec audeas amplius verbum impurum effundere in aures meas. Neque enim ista cogitatio cadit in mentem meam. Absit. Semel enim dicata sum Christo Domino, cui virginitatem meam seruo, & fidem ac veritatē tueri studeo. solus enim est sine peccato, & liberare me potest ab immundis manibus, & impuris cogitationibus vestris. Mori non timeo, nec vllum cædis genus reformido Hæc enim via, quam mihi adornatis, me ducet ad charissimum fratrem meum Simeonem, vt dolorum & gemituum, quos post necem ipsius pertulit anima mea, solatium & consolationem accipiam. Miserunt iidem ad eam reliqui duo Principes nuncios: quos illa pariter cum indignatione reiecit. Quamobrem cum se victos ab illa perspicerent, & cupiditatem suam inanem esse animaduerterent, consilium inierunt, & falsum atque iniquum ad Regem testimonium detulerunt, eas esse maleficas, asserentes. II.

Qvo Rex audito, decreuit, vt nisi Soli immolarent, occiderentur. Quod quidem decretum cum ad eas perlatum esset, responderunt, se Deum cœli ac terræ effectorem adorare: nolle autem honorem Deo debitum, Soli ab ipso procreato tribuere: nec vllis minis posse à charitate Saluatoris & Domini sui Iesu Christi reuocari. Quæ cum dixissent sanctæ virgines, vno Magi consensu magnaque voce è terra tollendas pronunciârunt, quod Reginæ pharmaca præparâssent, quibus inreiret. Statim igitur Rex hanc in eas sententiam tulit, vt quo mortis genere Magi vellent afficerentur. Negabant enim homines impij atque impuri, fieri posse, vt regina conualesceret, nisi virginum corpora duas in partes ità dissecarentur, vt Regina per medium illarum incederet. Sed Mauptas rursùs, cum ad supplicium ducerentur, ad sanctam misit, qui diceret, si vellet sibi obsequi, curaturum, vt nec ipsa, nec reliquæ puellæ interficerentur. At virgo sancta, clara voce: Canis, inquit, immunde, cur hæc loqueris, quæ ego audire non possum? Ad finem enim huius vitę peruenire cupio, vt perpetuo viuam. Absit, vt caducam hanc mihi vitam parem, qua morte peream sempiterna. IV.

Nec audire sustinet coniugij mētionem sciens id sibi non licere.

Edvxervnt igitur illas extra ciuitatem, & pro vnaquaque ipsarum binos palos ità defixerunt, vt vni eorum collum, alteri pedes eorum alligarent: Et cum eas sic extendissent, assumpta serra fabrili, singulas in binas partes dissecuerunt. Et terna ligna procera in vna parte viæ, terna in altera constituerunt, illisque sanctarum virginum corpora suspenderunt. O spectaculum horrendum ac miserabile, spectaculum lachrymis, luctu, stupore & gemitu prosequendum. Si quis lachrymas non habet, accedat, & erumpent ex oculis eius fontes lachrymarum. Ecce corpora candida & sancta trophęum in via constituunt, in quibus illæ omni vitæ suæ tempore grauitatem & virginitatem coluerunt. Libertas in ignominiam versa est earum, quæ modestiam & æquitatem in proprio thalamo exercebant. Ecce gloria mutata est in contumeliam Quandiu quiescet & expectabit Diuina iustitia? Sed cum ad iudicandum exurget, non parcet amplius, nec miserebitur. Quam multa audet superbia: quæ tamen cum ceciderit, non consurget, nec habebit vbi consistat. Hæc profectò Sanctarum ligna fructus iustitiæ ferūnt. Verè isti sunt Arabiæ lupi crudeles, bibentesque sanguinem, qui virgines has secuerunt ac suspenderunt. De ipsis cogitabat beatus Propheta cum diceret: Viuentes vtique absorbuissent nos. Cum irasceretur furor eorum in nos, viuentes ad inferos deduxisset nos. Quis tam horribili facinore lætari potuit? Quis tam immane spectaculum sine lachrymis intueri? Nemo profectò. Aut si quis potuit, is ab hominis natura est alienus, nec ex genere Adam profectus est. V.

Horrendū suppliciū

Psal. 123.

Tvlervnt igitur infelicem Reginam, quæ in ea via per sanctarum corpora transijt, magna illam caterua prosequente. Rex enim diem illum celebrabat. Martyrio coronata est sancta Therme, cum sorore & ancilla, Nonis Aprilis in Christo Iesu Domino nostro: cui gloria cum sanctissimo Patre, & benignissimo ipsius Spiritu vitæ largitore, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. VI.

An. 1390

VITA B. VINCENTII VALENTINI, COGNOMENTO FERRARII, PROFESSIONE DOMINICANI, SANctitate, doctrina, miraculisque clarissimi.

PROLOGVS EPISTOLARIS FRATRIS PETRI RAVZANI PANORMITANI, AD Reuerendum Magistrum ordinis Prædicatorum Martialem Auribelli, in sequentem historiam S. Vincentij confessoris.

5. April.

SI Maiorum nostrorum, qui post nostrum inclytum ducem Dominicum, Ordinis Prædicatorum gubernationem habuerunt, facta, dicta, gesta, instituta diligenter repetere, & cum eis ea, quæ à te gesta sunt, ex eo tempore, quo Dei prouidentia eiusdem Ordinis summus magister creatus es, conferre voluerimus, pater reuerendissime, certè satis compertum habebimus, quod nullo eorum inferior, multis æqualis, plurimis vero præstantior habearis. Nam si laudari solent illi, qui Prędicatorum Ordinē fundauerūt: laudandus quoq; es tu, quandoquidē ea, q̄ ipsi fundauerūt, & q̄ tu reperisti vetustate collapsa, & penè interitura, diligēter erexisti prudenter auxisti, sapientissimè conseruasti Solent illi laudari, q̄ studiosos bonarū artium amauerunt: sed non minus & tu laudari dignus es, qui omnia italiæ loca, & multa extra Italiam, in quibus olim nostrorum fratrum publica studia literarum esse consueuerant, quæ tu ob iacturas, quas noster Ordo multis annis anteà passus fuerat, diruta inuenisti, pro singulari animi tui virtute in splendidiorem cultum restituisti. Omitto eas virtutes, quibus præditos esse oportet eos, qui alios gubernant, pręsertim iustitiam, clementiam, mansuetudinem, liberalitatem: in quibus certe nemine inferior, omnium prudentium virorum iudicio, existimaris. Ad vniuersas verò has & alias virtutes tuas, quas prætermissas hoc loco facio, illud vnum accedit, quod est omnium præstantissimum. Nam cum annis centum & triginta, ante quos floruit illud singulare Christianæ Ecclesiæ lumen, Thomas Aquinas, vsque ad hanc ætatem ferè innumerabiles vtriusque sexus homines in diuersis mundi partibus habuerimus, qui tam doctrinarum multarum vbertate, quam vitæ sanctitate & crebra miraculorum coruscatione claruerunt: tamen tanta fuit nostrorum patrum seu negligentia, seu pusillanimitas, vt eorum mirifica vita paucis nota, & ferè in obscuro sit: cum tamen nonnulli ex eis in sanctorum Martyrum, multi in Confessorum, alij in virginum catalogo ascribi ac collocari dignissimè meruerentur. Inter quos ille vir præcipuus fuit; vir, inquam, Apostolicus, beatus Vincentius Valentinus: qui veluti sol

Thomas Aquinas.

cæteras

cæteras stellas claritate, sic ipse vitæ sanctimonia, verbi Diuini præconio, ac variorum miraculorum coruscantia cæteros superauit. Et tamen cum quinque & triginta anni vsque ad præsentem annum fluxerint, quod ex nostra luce discessit, neminem ex nostris habuimus, cui tanta diligentia aut tantus animus esset, vt à summis Pontificibus eum catalogo sanctorum asscribi postulâsset. Quæ res facile fieri potuisset, quandoquidem viri sanctitas erat fere toti mundo notissima, & nominis eius erat fama celeberrima. Supererant præterea illi Romani Pontifices, quibus erant cognita mirabilia opera eius, & vtilitas, quam ex fructu doctrinæ eius (quam longe lateque diffudit,) fuit Christiana respublica consecuta. Tu vero, pater sapientissime, sicut doctrina multos ex his, qui te in nostri Ordinis maximo magisterio præcessere, sic & animi magnitudine superare contendis. Nam dimittens tui regiminis gubernaculum, elegisti pio illi sanctoque negocio dare operam, quod ab aliis neglectum est: vt videlicet industria, vigilantia, prudentia tua Nicolao pontifici maximo, qui ipsum Vincentium nusquam, sed solum de eius operibus pauca quædam audierat, suggereretur, vt inuestigata tanti viri mirabili vita, cum cæteris sanctis, more Romanæ Ecclesiæ eum connumeraret. Qua in re noui ego ac cæteri, quibus tu pro humanitate tua plurimum familiariter eo tempore vtebaris, quot, quantos, qualesque labores susceperis: sed eos prætermissos facio, quoniam eos enumarare nec hic locus est congruus, nec breuibus perstringi posset. Et quoniam negocio, quod magnanimiter aggredi voluisti, quanquam non à Nicolao pontifice, sed à Calixto tertio, qui ei in summo pontificio successit, finis impositus est, volens nostri Vincentij gesta mandare memoriæ posteritatis, mihi iussisti, vt ea, quæ de eius mirabilibus factis apud maximum Pontificem vniuersamque Romanam Ecclesiam claris veridicisq; testimonijs comprobata sunt, deberem ipse conscribere. Quam rem, etiamsi arduam & præter ingenij mei vires ac ferè infiniti operis esse, manifeste perspicio: tamen quia nefas est tua diffugere iussa, quod ipse iussisti, facere nuper institui. Fuit verò mihi id iucundissimum, cum obedientiæ merito, cuius præmium me spero in cælis habiturum: tum quia scio ipsum Vincentium pro me Iesum Christum continuè precaturum, vt mihi detur posse hanc nostram mortalem fragilemque vitam sine errore transigere. Nec minus spero tanta admiratione digna esse huius Diuini viri opera, quod quicunque legerint, quæ sum ipse scripturus, facilè promoueri poterunt, vt eius exemplo præsentem vitam cum omnibus eius voluptatibus aspernentur. Igitur antequam narrationis meæ principium faciam, inuoco gratiam Spiritus sancti, quo duce, eorum copia, stylus & ordo dicendi mihi ministretur, sitque mei operis fortunatum initium & felicissimus finis: vt illud nec vetustas abolere, nec vlla delere possit obliuio. Ipsum autem opus quinque libris, & singulos libros suis capitulis distinguam: quibus, de quo erit narratio, patebit illustrius. Stylo vtar admodum plano, vt videlicet sicut hoc opus est ad diuersos populos diuulgandum, sic à diuersis hominibus doctis atque indoctis ea, quæ narrabuntur, facilè intelligi possint.

LIB. I. I. VINCENTIVS à vincendo, quodam diuino præsagio, nomen sortitus est. Vicit enim illa tria, de quibus sic ait Augustinus in lib. de Agone Christiano: Quodcũ cunctis eius errorib. amorib. terrorib. mũdus iste vincatur, sanctũ docuit martyrium. Beatus aũt Vincentius licet pro Christi confessione necatus non fuerit, vt martyr dici potuisset: tamen dum viueret magnanimis cum hostib. importunissimis dimicauit, eosq; animi sui quadã insuperabili virtute deuicit. Nam vicit mundi errores, mirifica sapientia: amores, integra mentis & corporis castimonia: terrores, incredibili animi fortitudine ac patientia. Quomodo verò ea vicerit, docebunt ea, quæ de eius integerrima vita, deque operibus, omni admiratione dignissimis, infra memorabuntur. Sed non ineptè de eo illud intelligi potest, quod apud Euangelistam Iohannem in Apocalypsi describitur: Vidi, & ecce equus albus: & qui sedebat super eum, habebat arcum: & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Primi enim illius sigilli apertio, quæ hoc loco à Ioanne describitur, quanuis litterali sensu primum statum Ecclesiæ Christi significet, vt concorditer ab omnibus illustribus scriptoribus exponitur: ac per equum album, primum statum Apostolorum intelligendum esse dicant, quorum tempore, ob nouitatem sacri baptismatis, & Ecclesia ipsa nitens & candida dicebatur: tamen non alienum erit, si sermonem istum de hoc inclyto confessore Vincentio intelligamus. Equus quidem dici potest tam ob magnanimitatem, quam habuit cum hostibus, quos paulo antè nominauimus, dimicando, quam ob prædicationis ministerium, quod exercuit, dum discurrit per vniuersas occiduas regiones, Euangelium Christi longè lateque diffundendo. Nec tamen equus solum dictus est, sed pulchrum fuit, vt adderetur albus. ob nitorem videlicet pudicitiæ, qua emicuit: ob splendorem eruditionis, qua claruit: & tandem ob fulgorem doctrinæ quam miris operibus ac varia miraculorum coruscatione diffudit. Super hunc equum album Christus sedit. Teste nempe Augustino, Christi gratia est in sancti hominis anima, sicut sessor in equo. Christus etiam in hoc equo sedens, habuit arcum, qui est veteris noui que testamenti scriptura, qua defenditur Christiana religio, vulneratur ac premitur hostis, deijcitur & confunditur Iudæorum perfidia, & hæreticorum peruersitas. Et data est eidem huic equo albo corona triplex: vna ex sideribus: & hoc propter mirabilium virtutum multitudinem: De qua corona ait Iohannes in Apocalypsi: Et in capite eius corona stellarum duodecim: Altera ex auro, propter eruditionem magnamque doctrinæ claritatem: De qua in Ecclesiastico corona dicitur: aurea super caput eius. Tertia ex lapide precioso, de qua dicitur in Psalmo: Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Hic equus, tam gloriosa corona insignis, exiuit vincens carnis voluptates, mundi delicias, dæmonisque versutias. Exiuit, inquam, in campum mundanarum tribulationum, vt vinceret carnem castitate, mundum paupertate, dæmonem humilitate, vitia perfecta charitate. Quæ omnia eum fecisse, ex gestis eius clarissimis manifestè demonstrabitur. Sed & huic tam strenuè decertanti, tamque gloriosè ex prostratis hostibus triumphanti, multiplex & preciosissimum præmium promisit ille, pro cuius amore pugnauit, in Apocalypsi dicens: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Et paulo post: Vincenti dabo manna absconditum &c. Quæ autem sint ista tam magnifica præmia, quæ figuratè vincenti à Iesu Christo promittuntur, in præsenti missa faciamus. Nimium enim longa sumeretur oratio, si singula hæc verba, quorum sensus est profundissimus, vellemus exponere.

[Margin: Calixt' III. in Sanctorum catalogo S. Vincentiũ adscripsit. — Vincentius vt mũdum vicerit. — Apoc. 6. Primum sigillum. — Equus albus. — Scriptura sacra est arcus. — Apoc. 12. Eccli 45. Psal. 20. — Apoc. 2. Ibidem.]

II. BEATVS Vincentius ex Valentia clarissima Hispaniæ ciuitate, & ex antiqua honestaque Ferrariorum familia natiuitatis duxit originem. Parentes eius, post peractam in multis corporis delicijs iuuentutem, maturiorem ætatem cum tanta morum elegantia & tam honestè, tamque religiosè transegerunt, quod non immeritò tam insignem filium habere meruerunt. Inter cætera vero, quibus eorum vita laudabilis reddebatur, illud seruare præcipuè studuerunt, quod singulis annis, facto diligenti calculo rerum, quæ erant eis eorumque familiæ necessaria, id quod tandem superfluum erat, pauperibus erogabant. Itaque ambo piè viuentes, hunc filium genuerunt: qui non solum eis, sed & vniuersæ patriæ eius perpetuam gloriam comparauit. Fuerunt eis & alij duo filij, quorum alter Petrus, alter Bonifacius nominatus est. Hic autem Bonifacius fuit vir vtriusque iuris consultus, omnium sui temporis eruditissimus. Qui mortua vxore, adhortatus à beato Vincentio, Carthusiensem Ordinem elegit, eiusque habitum suscepit in quodam monasterio extra vrbem Valentiam, quod vocatur Porta cæli. Inter illius autem Ordinis fratres adeò religiosè conuersatus est, quod post quatuor annos eum in eorum generalem rectorem elegerunt. Satis de hoc: ad beati Vincentij parentes redeamus. Quantus autem aut qualis esset Vincentius nasciturus, patri vno, matri verò duobus indicijs ostensum est, antequam ex vtero nasceretur. Patri nanque quadam nocte visum est dormienti, quod cum in ecclesia fratrum Prædicatorum esset, quendam in ipsorum fratrum habitu virum pulcherrimum

[Margin: Patria. — Parentum integritas. — Fratres ij. — Bonifacius frater eius fit Carthusianus.]

mum, venerabilem prædicantem audiebat. Cumque ea, quæ ab illo dicebantur, magna cum auiditate hauriret, memoriæque commendare conaretur, hæc verba à viro ei dici videbantur: Congratulor tibi, ô fili charissime: post paululum vxor tua pariet tibi filium, cuius erit tanta vitæ integritas, tanta doctrinæ vtilitas, tanta famæ ac mirabilium operum claritas, quòd omnes Galliarum Hispaniarumque populi eum, tanquàm vnum ex veteribus Apostolis, venerabuntur: eritque frater Ordinis cuius me vides. Post quæ dicta, multitudo, quæ ibi adesse videbatur, magnis vocibus Deo gratias referebat. Itaque dum & ipse in illiusmodi gratiarum actione sese multitudini conformem reddere conaretur, statim somno solutus est, conatuque vocis dormientem vxorem excitauit. Illa expergefacta, cœpit virum curiosè interrogare, quidnam sic vellet, quòd tam magnam vocem dormiens emiserit. Nec multùm vir moratus, sciscitanti vxori somnium, quod viderat, iucundissimè indicauit. Igitur super ea re multa collocuti sunt. Verùm quia à multis Theologis sæpè didicerant, huiusmodi somniis raram adhibendam esse fidem, non multùm de de tali visione gauisi sunt: sed tamen non penitùs fuit eis ablata spes, quo minùs crederent aliqua ex parte futurum esse id, quod per somnium promittebatur. Vndè rem ipsam Diuinæ prouidentiæ commiserunt. Verùm ipsi mulieri duobus indiciis satis persuadebatur, non omninò vanum viri somnium esse existimandum. Vnum fuit, quòd cum anteà singulos filios, quos genuerat, in vtero maxima cum molestia gestásset: tamen quandiu fuit Vincentio grauida, nihil molestiæ sentiebat. Quinimmò tanta erat ei agilitas, tantumque corporis robur, vt penè nihil in vtero portare videretur. Alterum fuit, quòd eodem existens filio grauida, ex vtero suo sæpè audiuit tanquàm canis latrantis voces emitti. Cumque ex eadem re vehementer obstupefacta, à nonnullis, qui singulares serui Dei esse dicebantur, præsertim à viro clarissimo Iacobo, Romanæ Ecclesiæ Cardinali, & Valentinæ vrbis episcopo, qui erat ei consanguinitate propinquus, perquireret, quid sibi significare vellet huiusmodi latratus: ei responsum est, nihil aliud fore, nisi quòd paritura esset infantem, qui esset futurus Euangelii Christi feruentissimus ac eruditissimus sanctissimusque prædicator. Hi nanque, qui in Ecclesia Christiana prædicandi exercent officium, non absurdè canibus comparari consueuerunt. Adueniente deindè tempore pariendi, quoniam multis huiusmodi portenta diuulgauerant, magna vtriusque sexus turba ad domum eorum conuenit, non solum vt eis congratularentur, sed etiam ad quisque videre posset infantem, de quo talia promissa Diuina facta dicebantur.

Visio patris eius.

Mater eius illo grauida quid audierit.

III. Peractis deindè aliquot diebus, constituto die baptismi, amici & cognati ad ecclesiam conuenêre. Cum igitur deuentum est ad ea, quæ in pueris baptizandis fieri solent, inter eos, qui aderant, longa fuit disceptatio de nominis impositione. Vnusquisque ex eis, qui ad baptismum fuerant vocati, suum nomen infanti imponi cupiebat. At sacerdos, videns inter eos tantam discrepantiam, tædio affectus, posteà inquit: Quantum vos expectaui, nec vos video esse posse concordes: ego volo huic infanti nomen imponere. Sit igitur nomen eius Vincentius. Quod illi audientes, conticuerunt, laudaueruntque prudentis consilium, ac simul dixerunt: Vocetur Vincentius. Fuit tamen post factum magna omnibus admiratio, illudque non nisi Dei prouidentia euenisse arbitrati sunt. Nam nec ex cognatis quidem, nec ex amicis, quis adstabant, aliquis erat, qui Vincentius vocaretur. Multi autem ex eis, qui affuerunt, ea, quæ gesta sunt in istiusmodi nominis impositione, memoriæ condiderunt: vt videlicet videre possent, si illi nomini futura opera Vincentii conuenirent. Demum vbi Vincentius adoleuit, manifestè viderunt tam mirifica esse eius opera, vt rei & nominis nulla discrepantia penitus appareret.

Sacerdos ei nomen in baptismo imponit.

IV. Matri prætereà, Vincentium infantem educanti, plures causæ oblatæ sunt, vt eum vltrà, quàm credi posset, tenerrimè diligeret. Quemadmodum enim parum molestiæ dederat tempore, quo eo grauida fuerat: sic & dum eum paruulum nutriebat, ratus erat in eo vagitus, & vbicunque à matre collocabatur, tacitus quiescebat. Si quandò in cunabulis positus vigilabat, apertos tenens oculos, secum totus iucundus esse videbatur. Erat adspectu decorus, vt non modò matri, verumetiam singulis, qui eum adspiciebant, amabilis redderetur. Mox vero vt sextum annum attigit, parentes primis eum literis imbuendum tradiderunt. Itaque puer in talibus exercitijs primos annos agens, incredibile dictu est, quam breui tempore quantum profecerit. Nondum nanque decimum annum attigerat, & non solum pueros coætaneos, sed & multos alios, natu maiores, qui sub eodem præceptore proficiebant iam longè superauerat. Pueris tacitissimè colludebat: & si interdum eum cum pueris esse contingeret, post breuem honestumque ludum eos silere & sedere cogebat, & aliquem eminentem locum conscendens, sic dicebat: Audite ô pueri, quæ loquor, & diiudicare, aptus ne an ineptus prædicator sim ipse futurus. Itaque sedentibus silentibusque illis, se primo loco cruce signabat, & incipiens quædam dicebat, quæ didicerat ab eis, qui Valentiæ prædicabant. Nullum eruditum theologum viderat prædicantem, quẽ in gestibus, dictis ac sententiis quibusdam non sciuisset effingere. Hæc omnia parentes ac cæteri, qui videbant, non solum considerabant, sed etiam mirabantur, & tacitè pectore conseruabant. In Grammatica autem non mediocriter instructus, dum ageret duodecimum annum, ad Dialecticam studium transtulit. In qua quoque facultate duorum annorum spatio tantum profecit, quod inter adolescentes, qui secum illi facultati incumbebant, summus omnium habebatur.

Mater eum infantem tenerrimè diligit.

Adhibetur discendis literis.

Puer pueris concionatur.

V. Vitam suam sicut in pueritia, sic & in adolescentia cum omni innocentia studuit ducere. Faciebat hoc non solum gratia, quam Deus, ipsum præueniens, in mentem eius à teneris annis infuderat, verum etiam quædam animi sui natura fortunatissima, qua summopere ad virtutes promptus reddebatur. Iuuit quoquè & parentum diligentia, qui pueri innocentiam pronumque in virtutes animum aduertentes, multis blanditiis eum frequenter incitabant & exhortabantur, vt cœpta virtute perseueraret, ac quotidiè niteretur esse melior. Itaque quemadmodum ab optimis parentibus didicerat, sic debito tempore Ecclesias frequentabat, Missarum solennijs intererat, prædicatorum doctrinas hauriebat, religiosè ieiunabat, piè Dei laudibus vacabat. Singulis hebdomadis bis, id est, quarta & sexta feria, ieiunare didicerat. Quod documentum adeò tenaciter menti adolescentis impressum est, vt vsque ad felicem vitæ suæ terminum, huiuscemodi ieiunium frequenter seruauerit. Quoscunque prædicatores, qui Valentiæ Dei verbum prædicabant, siue docti siue indocti essent, quadam pia curiositate audire cupiebat. Quandò ipsi prædicatores aliquid in beatæ virginis Mariæ præconium dicebant, lætus efficiebatur, & ex ipsa mentis lætitia lachrymas continere non poterat. Semper autem flebat vberrime, quando de mysterio passionis Christi aut ipse legebat, aut ab alijs legi vel dici audiebat. Tantaque inerat ei in lachrymando dulcedo, vt à lachrymis desistere molestum, in eis verò perdurare iucundissimum esse videretur. Pro singulari quoquè deuotione, quam habebat ad Crucem Iesu Christi & ad beatam virginem Mariam, officium, quod in vtriusque laudem clerici dicere solent, singulis statutis horis quotidiè dicebat. Erga pauperes, præsertim religiosos, liberalissimum se semper exhibuit. Eos enim in domum parentum introductos, rebus, quibus poterat, lætissima fronte reficiebat. Et quamuis huiuscemodi pietatis officiis tantum esset assiduus, parentes tamen ei congratulabantur, nec vnquam ea, quæ sanctus adolescens in eleemosynas erogabat, contracta facie eum facere prohibuerunt. Quinimmò tertiam partem substantiæ, quæ eum contingebat, ei concesserunt: quam ille quatriduo totam pauperibus erogabat.

Studia ipsius in adolescentia.

Benignitas eius in pauperes.

VI. His tot tantisque præclaris adolescentis virtutibus accedebat illud, quod cum rarò in homine adolescente possit reperiri, solet quoque esse & maxima admiratione dignum. Nanque anteà, quam secundum & vicesimum annum

num attingeret, tam pertinaci studio literis incubuit, vt inter eos, qui Valentiæ philosophiam Theologiamque profitebantur, summus omnium haberetur. Inerat ei grande & acutum ingenium, tenax indelebilisque memoria, & continua in studijs perseuerantia. Tantæ verò modestiæ fuit, vt nunquàm visus sit cum aliquo, siue loquendo siue etiam disputando, contendere: parentibus tantum obedire, tantumque honorare eos studuit, vt nunquàm ab aliquo notari potuerit, quòd eis vel minimam dederit offensionem. Hæ tam mirificæ virtutes fecerunt, vt à cunctis Valentinis ciuibus vehementissimè amaretur.

Anno ætatis 21 tam summus habetur & philosophus & theolog.

VII. MEMOR sancti huius pater eorum, quæ de filio eius nascituro ei fuerant diuinitùs indicata, atque ex alia parte considerans in adulto filio tantam rerum peritiam, tantamque morum elegantiam, quadam die eum ad se accersitum his verbis allocutus est: Tria sunt, optime fili, quæ me plurimùm agitant, redduntque animo suspensum: & si mihi daretur optio, planè ex meipso intelligerem, quid illorum potiùs esset eligendum. Volui tamen tuam audire sententiam, & polliceor me penitùs prosecuturum id, quod ipse facere proposueris. Memoria retineo, quemadmodùm tibi frequenter narraui, ea, quæ de te mihi Deus per quietem reuelauit, antequàm ex matris vtero nascereris. Et variæ virtutes, quibus te à primis annis præditum vidi, mihi spondere videntur, omninò debere impleri, vt habitum religionis Prædicatorum accipias, atque in ipso hábitu fidei Christianæ efficiaris prædicator præcipuus. Me deindè inducunt diuitiæ, quibus pro summa Dei liberalitate abundamus, florida quoquè adolescentia tua formæque præstantia, vt vxorem tibi aliquam perquiram, quæ his omnibus conueniat. Postremò, quoniam considero in te multarum rerum esse peritiam, quæ profectò tanta est, vt omnes existiment te futurum esse vnum ex viris doctissimis, quos orbis terrarum habeat: idcircò mihijpsi frequentissimè persuasi, vt te vel Romam vel Parisios mitterem, vbi virtus & eruditio tua his, qui eruditissimi sunt, offerri possit, quô nostræ familiæ perpetua gloria comparetur. Hæc sunt, charissime fili, quibus meus animus quotidianis fluctibus agitatur. Verum ego nunquam ad aliquid horum faciendum te adhortabor, nisì ad id, quod tibi potius videatur. Tu tamen manifesta mihi consilium animi tui, vt dum optimum tempus nobis est, tibi, antequam moriar, de eo, in quod declinare volueris, prouideamus. Ad hæc Vincentius ità paucis respondit: Decreueram, pater optime, iam dudùm te alloqui super his, quæ de meipso facere proposueram: sed quoniam Dei voluntate factum est, vt tu me præuenires, pro his omnibus, quæ dixisti, breuissimè respondebo, tibique omnia, quæ in animo mihi sunt, manifestabo. A diuitijs, corporis voluptatibus & seculi huius honoribus scito me esse plurimum alienum. Omnem amorem, curam, propositumque, & omne consilium meum in Iesum Christum sine aliqua hæsitatione defixi: & ob hanc rem constitui habitum beati Dominici suscipere, & in eius religione me Dei seruitio dedicare. Suppliciter igitur te oro, pater mi suauissime, vt si me amas, facias me tua benedictione dignum. Et hoc idem à matre mea humiliter postulabo, vt videlicet pace amborum, ad Dei seruitium valeam peruenire. Hæc Vincentij verba patris animum tantum commouerunt, quod lachrymas continere non potuit. Igitur filium complectens ac deosculans, multis cum lachrymis benedixit. Filius quoque à collo patris pendens, ac paternis lachrymis plurimum commotus, cœpit & ipse vberrimè flere. Igitur spirituali lætitia ac mutua pietate collachrymantes, Deo gratias retulêre. Moxque pater filium ad matrem duxit, eique sanctum propositum eius indicauit. Qua ex re vehementer gauisa, ac videns filium ante se prostratum, vt maternam benedictionem acciperet, non minus & ipsa cœpit collachrymari. Tandem, charissime fili, inquit, hoc est, quod semper optaui, & quod à Domino mihi concedi frequentissimè postulaui. Tibi & nobis congratulor. Tibi quidem, quia effugies huius caducæ vitæ miserias: nobis autem, quia à Iesu Christo nobis concedi meruimus, vt nostri voti compotes nos esse videremus. Igitur Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum. Det tibi Deus cœlestem benedictionem: meam autem, quamdiù vixero, semper habebis. In his atque alijs huiuscemodi sermonibus, illius diei maximam partem consumpserunt. Postero autem die pater cum filio ad fratrum Prædicatorum conuentum sese contulerunt, & Priori cæterisque fratribus causam, ob quam venerant, exposuerunt. Quanto gaudio affecti sint fratres, breuibus certè aperiri non posset verbis. Considerabant namque, quod adolescens, qui in prima ætate erat scientia & moribus præstantissimus, meritò in matura ætate maximus futurus esset: ac proptereà arbitrabantur, quòd Prædicatorum ordini multum splendoris & gloriæ esset accessurum. Quas ob res eum libentissimè susceperunt: Et post triduum die Dominica, quæ fuit Nonis Februarij, eo agente octauum & decimum annum, ei habitum tribuerunt.

Aperit patri suum se cōplectēda vita religiosa propositum.

Induit habitū S. Dominici.

IIX. POST habitûs susceptionem cœpit ingeniosus puer ea inter cætera legere, quæ de vita diui patris Dominici scripta sunt. Mira profectò adolescentis sapientia. Dignum enim esse censuit, vt inprimis illa ipsi essent intellecta & cognita, in quibus suum inclytum ducem Dominicum imitari deberet. Itaque vltra plurimas virtutes, quibus beatum Dominicum præditum fuisse legit, & in quibus eius æmulator esse studuit, sacræ Theologiæ ac lectioni sanctarum scripturarum, exemplo ipsius Dominici, se totum dedit, vt videlicet talibus Diuinis armis munitus, posset opportuno tempore Euangelij doctrinam longe lateque diffundere. Nunquam ociosè stare vel loqui visus est: Vniuersum verò tempus aut orationibus, aut scholasticis exercitijs, aut officijs ei commissis occupabat. Erat in eo in cunctis, quæ faciebat & dicebat, multa & admirabilis humilitas. In conuersatione autem vltrà, quàm dici potest, se omnibus humanum exhibebat. Deindè quia, vt suprà scripsimus, non solùm morum elegantia, sed etiam doctrinæ claritate excellens habebatur, ab eo, qui in ipso fratrum conuentu præerat, ei iniunctum est, vt pro fratrum adolescentium profectu de Dialectica & de Philosophia quippiam legeret. Quod quidem humiliter & iucundè sese facturum recepit. Tanta autem erat in eo, quandò legebat, facundia & eruditio, quòd ex secularibus quoquè iuuenibus ad eum audiendum, ac sub eius disciplina proficiendum, supra septuaginta conuenerunt. In quo exercitio tres continuos annos consumpsit. Deindè Prior cæterique fratres, grande eius ingenium considerantes, indignumque esse existimantes, vt tantus iuuenis Valentiæ teneretur, vno animo decreuerunt eum mittere Barcinonam, vnam ex claris celebratisque vrbibus, quas orbis terrarum habet. In qua erant nonnulli Theologi ex ipso Ordine Prædicatorum, qui illa ætate omnium doctissimi habebantur. Deindè Ilerdam antiquam celebremque Cataloniæ ciuitatem, in qua per ea tempora florebant publica studia liberalium disciplinarum. Ipse igitur cœpit Theologiæ facultati tam pertinaciter incumbere, quod pro singulari eruditione sua, octauum annum agens in ea facultate, fuit Theologorum adnumeratus collegio à Benedicto summo pontifice, cuius paulò post mentionem faciemus. Inter studiorū verò eius tempora, cum esset xxiiij. annorum, edidit insigne illud opus de dialecticis suppositionibus: in quo quisq; manifestè videre potest, quanta fuerit authoris peritia, si consideretur in ipso opusculo multa esse præclarissima, non solum ex media Philosophia, verum etiam ex profundissima Theologia delecta. Postea autem quam insigni illa corona donatus est, qua donari solent hi, qui Theologis connumerantur, à fratribus & amicis fuit Valentiam reuocatus. Et quia, vt suprà memoratum est, ob doctrinam virtutesque eius celeberrimi nominis erat: idcircò ea hora, qua Valentiam ingressus est, à multis nobilibus clarisque viris, ei obuiam extra vrbem euntibus, fuit magno cum honore susceptus. Paucis verò pòst diebus Episcopus & Capitulum Valentinæ ecclesiæ, & hi, qui in ipsa vrbe magistratū gerebāt, eum obsecrauerunt, vt aliquid de scripturis sacris, deq; facultate Theologica legeret. Quod libēti animo facturū sese spopōdit. Itaq; impetrata facultate ab eo, qui Aragoniæ prouinciā gubernabat in ipsa Valētia vrbe

Sacræ lectioni incumbit.

Prælegit Dialecticā & philosophiam.

Edit librū de Dialecticis suppositionibus.

Eius prælectiones & conciones.

& ecclesia sex annos, cum incredibili omnium attentione, non solum legit eis, qui in scholis vacabant studiis liberalium artium, verùm etiam viris plebeijs publicè prædicauit, à quibus miTa auiditate audiebatur: tantæque venerationis erat apud eos, vt in ipsa ciuitate solus doctus, solus religiosus, ac solus sanctus, & solus Christi seruus haberetur. Tam autem longè lateque nomen eruditionis & sanctitatis eius diffusum est, vt ex proximis quoque vicinisquè ciuitatibus multi concurrerent, vt eum & prædicantem audirent, & sub tam insigni literarum ac morum præceptore proficerent. Inter hæc ipsa venit Valentiam vir, illa ætate nominatissimus, Petrus de Luna, vnus ex Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, missus legatus ad Carolum Francorum regem à Clemente Papa, quem in Fundensi vrbe in summum antistitem elegerat illa pars Cardinalium, quæ ab Vrbano Papa sexto, tanquam à Pontifice non ritè creato, discesserat. Is igitur auditis his, quæ de Vincentij doctrina & miris virtutibus ferebantur, eum secum duxit, ac tandiù tenuit, donèc peracto legationis tempore, ad ipsum Pontificem redijt. Tam grata autem fuit Cardinali Vincentij conuersatio, vt vix multis precibus impetrare potuerit, nè eius curiam sequeretur. Tandèm impetrato, quod voluit, Valentiam reuersus, retulit se ad consueta legendi ac prædicandi exercitia.

Valentiæ & dæmones & homines sentit infestos. *Dæmon ei apparet.* *Consilium tali impostore dignum.* *Crucis signo fugat dæmonem.* *Dæmon pudefactus discedit.*

In ipsa autem ciuitate Valentia, licèt multum fructum fecerit animarum, tamen quandiù ibi commoratus est, & IX.
dæmonum & hominum varias pertulit insidias. Sed vt de inuisibilibus insidijs omittamus, quibus omnes à dæmonibus tentari fideles solent, de visibilibus hoc loco pauca subijciamus. Quadam nocte, cùm finito matutinali officio ante beatæ Mariæ virginis oraret imaginem, & inter cætera virtutem perseuerantiæ à Domino Iesu Christo sibi concedi peteret: visus est ei adstare ante oculos diabolus in specie senis valdè venerabilis, cuius erat barba vsque ad genua prolixa & nigerrima. Qui ei dixit: Ego sum vnus ex illis veteribus patribus, qui multis annis magna cum corporis continentia ac incredibili potùs cibique parcitate Ægypti solitudinem incolui. Et cùm essem iuuenis, omnem corporis voluptatem experiri volui. Postquàm verò tempora iuuentutis meæ in varijs delicijs consumpsi, in me reuersus, pœnitentiam egi: & sic clementissimus Deus dedit mihi veniam peccatorum. Nunc igitur, si mihi seni credendum est, qui habeo multarum rerum vsum, tibi suadeo, vt floridæ ætati tuæ compatiaris, & hanc corporis macerationem nunc omittas, & vsque ad senectam reserues. Nec dubites: paratus est enim Deus semper suscipere pœnitentiam. Sanctus autem Vincentius, vbi primò rem huiuscemodi vidit, fuit vehementi timore commotus. Sed postquàm verba loquentis aduertit esse venenifera, diabolum esse suspicatus est. Vndè sese Deo & beatæ Virgini commendans, nihil ad verba diaboli respondit: sed se signo crucis muniens, Abi, inquit, pestifer serpens. Namque ex subdolis verbis & dictis tuis, non vnus ex Ægypti patribus, sed ex inferni dæmonibus vnus esse conuinceris. Credidisti nouum militem Christi tuis insidijs posse superari. Sed licet nouus sim in hac militia, tamen gratia Christi, cuius amore laboribus me tentationibusque expono, me sic vndique armatum reddet, vt contra te dimicare non metuam. Dæmon se cognitum videns, emisso eiulatu magno ac tetro fœtore relicto, protinùs euanuit. Visionem verò istam vir Dei nonnullis fratribus reuelauit, eos obsecrans ac strictissimis præceptis eis inhibens, nè cui rem gestam reuelarent. At illi indignum esse arbitrati, vt tam memorabile factum silentio premeretur, rem, prout gesta fuerat, per vniuersam ciuitatem diuulgauerunt.

Dæmon denuo ei apparet.

Alia quoque nocte eidem oranti ante altare quoddam, in quo erat imago Iesu Christi crucifixi depicta, apparuit X.
diabolus in specie vasti Æthiopis, huiuscemodi verba depromens: Orationibus ac cæteris operibus tuis, quibus te cælum credis posse contingere, tantum insidiabor, donec faciam te turpiter victum succumbere. Ad quem sanctus Christi miles: Nullas tuas, ait, qualescunque insidias formidabo. Et diabolus: Nihil est, inquit, difficilius, quàm vt vsque in finem possis in gratia, de qua loqueris, perseuerare. Respondit Vincentius: ille qui dedit vt inciperem, dabit quoque vt perseuerem. Itaque frontem armauit crucis signaculo, & ilicò dæmon discessit.

Aduersùs Heluidium. *Diabolus eum à virginitate deterrere nititur.* *B. Maria illi apparet.*

Alio tempore, dum circa quartam noctis horam in cella legeret librum illum, quem edidit D. Hieronymus de XI.
virginitate beatæ Mariæ, & inter suauitatem lectionis ipsam Virginem obsecraret, vt eius virginitatem custodiret, facta est ad eum vox huiuscemodi: Non omnes possumus esse virgines, Namque tametsi vsque nunc te virginem appellare potuisti, non tamen vltrà patiar, vt tam honorato nomine gaudeas. Vir Dei ad hæc verba plurimum attendens, intra se tacitus voluebat, quid sibi vellet sermo, quem audierat. Non enim induci poterat, vt verba illa ore beatæ Mariæ emanâsse crederet, quippe quæ virginitatis custodes virgo ipsa semper amauit, confortauit, adiuuit, magnificauit. Genua igitur flectens, ab ipsa Virgine petijt, vt quid significare vellent verba illa terrifica, dignaretur ostendere. Nec multò pòst ei beata Virgo multa cum luce visibiliter apparuit. Et postquàm sui eum ostensione confortauit, lætumque reddidit, hoc pacto locuta est: Verba illa ad te paulò antè facta, diaboli fuerunt, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, vt territus, ab incepta virtute desistas. Tu autem cautus esto, & constanti animo perseueres. Et quanquam tibi crebras parabit insidias, ac frequenter conabitur, vt periclitetur virginitas tua, vtque cæteræ virtutes, quæ in te sunt, corruant, tamen nè diffidas: spera semper in Domino, quoniam ipse erit clypeus tuus, quo non solum arma diaboli poteris facilè contemnere, sed & ipsum cunctasque artes & versutias eius magnanimiter superabis. Hæc vbi à Virgine gloriosa dicta sunt, ei à Vincentio gratiæ referuntur: & illa disparuit. Ex eo autem tempore Christi militi tantum feruoris accessit, vt non terrestris homo, sed cœlestis angelus esse videretur. Nunc subijcienda quoque sunt exempla quædam, quibus patebit, quanta calliditate antiquus hostis nisus est eius animum frangere, & ad libidinem inclinare.

Gratior est pulchro veniens è corpore virtus. *Fœmina Valentina libidinoso amore in S. Vincentium æstuat.* *En quid facit insania turpis amoris.*

Erat beatus Vincentius non solum virtutibus præditus, sed etiã corpore pulcher & adspectu venustus: quo fiebat, XII.
vt eius virtutes essent gratiores, facerentque vt ab omnibus vehementer amaretur: Fuit igitur Valentiæ mulier quædam tam nobilitate generis clara, quàm forma corporis præstans. Quæ, suggerente diabolo, capta est amore ipsius Vincentij tam ardenter, quòd nullam aut animi aut corporis quietem habere potuit: sed singulis diebus frequentabat loca, in quibus eum videre aut alloqui posset. Vincentius licèt eam aduenire frequentius videret, tamen nihil tale suspicabatur: sed arbitrabatur eam aliqua deuotione moueri, vt & mulieribus consuetum est, quæ seruos Dei quadam naturali pietate affectuosius, quàm faciant mares, pijs obsequijs venerantur. Illa autem in dies vehementissimo feruore amoris agitabatur, ac tandèm quid faceret, nesciens, deliberauit grauem ægritudinem fingere. vt sic haberet opportunitatem alloquendi eum, & eidem manifestandi flammas ardentis amoris, quibus intrinsecus vrebatur. Itaque lecto ægrotantium more decubuit, cœpitque multo cum clamore magnos ostendere cruciatus: ac demum in lecto illo frequenter huc & illuc tam miserabiliter versabatur, quòd cunctos, qui adstabant, ad sui commiserationem mirum in modum prouocabat. Aduocantur medici, qui nullum in ea ægritudinis signum esse cognoscentes, varia iudicia proferebant: si qua tamen in ea ægritudo esset, intrinsecus esse arbitrabantur. Tandem videntes, quod nimio dolore torquebatur, consulunt accersiri sacerdotem, cui illa confiteretur, nè videlicet inter tanti doloris vehementiam sine sacra confessione discederet. Eligitur itaque ab ea vir Dei Vincentius: qui celeriter veniens, cameramque in qua illa decumbebat, ingressus, ac cunctis, qui aderant, ex more exclusis, cœpit puellam exhortari ad pœnitentiam. Mulier in initio non audet manifestare furorem amoris, quo occupata tenebatur, sed dicit facitque ea, quæ consuetudine Christianæ religionis ad ritum pertinent confessionis. Veruntamen intereà sæpe proposuit amorem, quo vrebatur, verbis exprimere: sed quandò dicere incipiebat, pudor verba labijs inhærentia detinebat. Et sic protrahebat vlterius verba, respondebatque ad ea, de quibus sanctus confessor eam interro-

interrogabat. Et post multa verba, vltrò citroque habita tandem occultum ignem mulier celare non potuit, sed omni formidine pudoreque deposito, Scio, inquit, ô frater Vincenti, me non quidem corpore sed mente languere. Et nisi tu mihi pro tanta miseratione succurras, scito me ilicò morituram. Iam enim annus est, quod tuo amore adeò ardenter capta sum, vt non solum ignis ardentis flammis cor meum exuri sentiam, sed & ad tanti furoris agitationem deueni, quod frequentissimè me ipsam proprijs manibus enecare decreueram. Volui tibi sæpissimè cordis mei furorem manifestare, sed me partim tenuit pudor fœmineus partim nomen sanctitatis & innocentiæ tuæ, quæ me formidare fecerunt, nè tam execrabile facinus tibi aperirem. Itaque tanquam desperans, nemini meum ignem indicare volui, tacitumque vsque ad hoc tempus reseruaui. Mihi verò super hac re iterum atque iterum cogitanti, visum est potius, vt hanc corporis ægritudinem fingerem, quò locum tempusque opportunum haberem, quibus huius ignis flammas possem extinguere, & optata voluptate potiri. Quamobrem meum corpus, quod cernis esse pulcherrimum, expono potestati tuæ. Sume igitur nunc de me voluptatem, & principium faciamus, vt deinceps simus ambo indissolubili ac perpetuo amore coniuncti. Hæc dicens, linteum, quo tegebatur, amouit, & sese totam nudam exhibuit, Sanctus verò Confessor admiratus impudentis fœminæ audaciam, ac scelus abominabile execrans, inprimis eam commonere cœpit, vt nudum corpus tegeret. Deindè à tam nefario opere abducere cum seueritate multa conatus est. Postremò & dixit, quòd Iesu Christo à teneris annis suum corpus animumque deuouerit, quodque se perpetuam castitatem seruaturum promiserit, & ob id omnem terrenum amorem abdicauerit, omnemque libidinem execratus fuerit. Quibus dictis, ab ea protinùs discessit. Illa tali responso indignata, mox cogitauit in virum innocentem obiectare infamiam, & tanquàm altera Phutipharis vxor, voluit clamare ac dicere contra sanctum Dei, quòd eam violenter opprimere voluisset, Sed summa Dei prouidentia nequaquàm passa est, vt innocenti tam infame facinus opponeretur. Eccè enim quum primum impudens fœmina voluit vocem emittere, ille idem diabolus, qui ei nefandum amorem ingesserat, eius corpus grauissimè vexare cœpit. Accurrunt igitur cuncti, qui extra cameram expectabant, & tanti clamoris causam diligenter inquirunt. Tandem visis multis signis, mulierem à dæmonio vexari sentiunt. Aduocantur itaque multi, qui dæmonem nouerant adiurare. Adhibentur præterea remedia, quæ huiusmodi adhiberi consueuerant: sed nihil cuncta valebant. Verum diabolus exorcistis ità respondebat: Ex hoc corpore nunquam me pellere poteritis, nisi huc venerit vir ille, qui in medio ignis positus, vri non potuit. Quærunt igitur omnes, quid sibi velint verba, quæ diabolus proferebat. Post longam autem rei sciscitationem, quidam ex his, qui aderant, in medium surgens: Aduocetur, inquit, frater Vincentius. nam ipse mulieris huius confessionem audiuit. Est etiam vir & scientia & sanctitate insignis, propter quæ certum nobis esse debet, quod nemo sit, qui possit nobis illorum verborum significantiam aperire verius. Assensère omnes, & mox ad beatum Vincentium sese conferunt, vt ei rem, quæ acciderat, exponerent: precanturque, vt dignetur visitare fœminam, quæ, dum valebat, magnam erga eum beneuolentiam sese habere demonstrârit. Ipse autem etsi se plurimùm difficilem præbuerit, tamen ne rem insuetam facere videretur, quandoquidem antea infirmos semper visitare consueuerat, fecit quod illi voluerunt. Attamen secum multa cogitans, sese Iesu Christo commendauit, eumque precatus est, vt pro immensa clementia sua dignaretur misereri mulieris, quæ à dæmone non solum corpore, sed & anima vexabatur. Postquàm igitur ventum est in locum, vbi misera vexata tenebatur, dæmon vlulatum teterrimum emittens, En adest, inquit, vir ille, qui in medio ignis non est æstuatus. Nunc igitur hinc discedendum. Hæc dicens, muliere semiuiua relicta, discessit. Qui aderant, videntes tam grande miraculum, obstupuerunt, eiusque sanctitatem maiori in veneratione habuerunt.

Eum prouocat ad libidinem.

Cótemnitur a sancto viro.

Obsidetur a diabolo.

Ad præsentiã b. Vincentij fugit dæmó.

XIII. ALIVM quoque modum diabolus machinatus est, quo fortem castumque animum eius frangeret, & ad libidinem inclinaret. Suggessit enim nonnullis (religiosi fuerint, an seculares, incertum est nobis) vt pro experiendo sancti viri animo, mulierem quandam meretricem speciosissimam, precio conductam in cellam eius introducerent. Captato igitur opportuno tempore, quo videlicet Vincentius ipse ex more in ecclesia orationi vacabat, memorata fœmina in cellam eius introducta est. Vincentius ergò ab oratione regrediens, clauso ostio, & in locum, vbi dormire solebat, veniens, reperit mulierem sedentem: & in primo adspectu vehementer obstupuit, & antequam alloqueretur, multa cogitabat. Tandem verò existimauit illam non esse mulierem, sed dæmonem, in specie mulieris eum decipere parantem. Vnde hoc pacto locutus est: Quæ tibi causa fuit, vt huc venires in tali forma, maledicte diabole, qui seruis Dei nouis semper dolis insidiaris? Meretrix autem, vt erat ab eis, qui eam introduxerant, instructa, ità respondit: Noli, ô frater Vincenti, me diabolum appellare: fœmina sum, non diabolus. Sed obsecro te, vt me patienter audias, & exponam tibi causam & modum, quo huc ingressa sum. Fere quatuor menses sunt, quòd tuo amore capta sum. Frequenter tentaui, vt vel diei vel noctis tempore secretò ad te venire possem: sed nunquam mihi miseræ sese obtulit opportunitas. Nunc autem à nemine hominum visa, huc ingressa sum, & necessarium est vt in hoc lectulo simul hac nocte dormiamus: & ex hoc nunc tibi promitto, quòd quoties de meo corpore voluptatem capere voles, præstò ero, & simili modo quo nunc feci, ad te me conferam. Non dubites. Nemini notũ erit id, quod simul faciemus. Scio quidem famam tuæ honestatis esse integerrimam, & quamuis nomen habeas sanctitatis, tamen quia scio te fragilem esse hominem, ausa sum ad te confidenter venire, certa quod tu quoque de me poteris sine dubitatione confidere. Hæc dicens, in oscula & in obscœnos amplexus ruere voluit. At Vincentius eam prohibuit, neque fœminæ specie, neque vestium eius preciositate, aut comptis blandisque sermonibus vel parùm commotus aut captus: & dixit: Abi pestifera, & vnde venisti, protinus reuertaris. Quod si secus feceris, caue nè subita morte moriaris. Tentâsti enim fœdare animum corpusque meum, qui à primis annis Christi seruitio me mancipaui. Illa verbis eius sic statim compuncta fuit, quod aduentus sui causam modumque patefacit, & eos præterea nominauit qui eã mercede in hoc opus detestabile conduxerant. Denique post multa salutis hortamenta, mulieris cor ità immutatum est, vt vberrimè flens ac veniam petens super præsumptione, pœnitens vitam suam emendare polliceretur. Beatus autem Vincentius eam rogauit, nè cui id, quod gestum fuerat, reuelaret, nisi illis, qui eam introduxerant, nè videlicet illi, qui tantum flagitium perpetrauerant, infames haberentur. At illa non destitit, quin rem gestam multis ex ordine reuelaret. Paucos verò post dies prostibulum deseruit, & marito accepto, reliquum vitæ in vera corporis & animi continentia duxit.

Meretrix in eius Cellam adducitur.

Detestabilis mulier sanctum virum ad scelus inuitat.

Mulier cótempta resipiscit.

XIV. NVNC vnum subijciendum, quo perspicue pateat, quam patienter tulerit flagitiosorum contumelias, qui ei plurimum inuidebant. Frater quidam Valentiæ fuit ex ordine Prædicatorum, qui omnem ætatem vsque in senectam in lascivia turpiter duxerat, & ob hoc beatum Vincentiũ exosum habebat, quia videlicet eum sæpius increpabat, & à mala vita abducere, & ad bene viuendum inducere conabatur. Itaque non ferens æquo animo viri Dei increpationes & salutifera monita, ei maligne, detrahebat & in eum multa scelera conferebat, disseminabatque multa, quibus celebris fama eius obscurari fœdarique potuisset. Igitur exercens corporis sui assuetam obscœnam libidinem, quadam nocte meretricẽ, quæ illis diebus Valentiam venerat, ad dormiendũ secũ introduxit. Mane vero persoluto meretrici precio, nõ tamẽ tanto, quantum illa se habituram sperabat, eam vt potuit, secreto emisit. Meretrix vero faciẽ fratris diligenter intuita est, vt videlicet quis esset per effigiem posset cognoscere. Et antequam illa egrederetur, dixit se

Obtrectatorem patitur.

nun-

nunquàm discessuram, nisi priùs sciret, quo nomine frater vocaretur. Ille mox respondens, Vocor, inquit, frater Vincentius Ferrarij. Et caueas, obsecro, nè cui dicas, quod fecimus. His ab eo dictis, abijt meretrix, & lenoni, cum quo morabatur, ac multis alijs dixit, quòd in conuentu fratrum Prædicatorum cum fratre Vincentio per integræ spatium noctis dormîsset: & cùm idem frater Vincentius multam de ea voluptatem sumpsisset, non tamen dignam ei pro labore mercedem reddidisset. Et ad hæc multa alia turpia adiecit, quę honestatis causa missa facimus. Leno autem & plerique alij scelerati homines, qui beatum Vincentium summo odio habebant, quia tanquàm vitiorum reprehensor seuerus, eorum detestanda flagitia denudabat & terribiliter arguebat, statìm per vniuersam ciuitatẽ rem diuulgauerũt. Per idem tempus erat Valentiæ Bonifacius, ipsius beati Vincentij germanus, cuius suprà mentionem fecimus, qui & illo tempore erat in vrbe ipsa vnus ex patribus iuratis, quod est quoddam magistratùs genus, quo non solùm Valentina ciuitas, sed & vniuersæ penè Cataloniæ ciuitates vti consueuerunt. Huic multi ciuium retulerunt ex ordine rem omnem, quæ de fratre eius Vincentio ferebatur. Qui tantum scelus credere non potuit, quandoquidem conscius erat virtutum, quibus præditus erat germanus eius: propter quod arbitratus est, prout res sese habebat, ab inuidis in innocentem hæc fuisse conficta. Itaque ex eius consulto hi, qui vnà cum eo magistratum gerebant, constituerunt, vt fieret per vrbem quædam generalis processio, cui singuli clerici ex singulis ordinibus interessent. Constituta autem die Bonifacius ipse & collegæ sui ac cætera Valentina nobilitas constituerunt locum, in quo sese collocare tempore huiusmodi solennitatum solebant, vbi & meretricem illam, quæ se cum magistro Vincentio dormîsse iactabat, posuêre. Iusseruntque ei, vt singulos fratres ordinis Prædicatorum incedentes inspiceret, & eum, cum quo dormierat, fideliter indicaret. Procedentibus igitur singulis fratribus, cum transiret magister Vincentius, iurati eum meretrici ostendentes, interrogauerunt an ille esset, quem nôsse cupiebant. Illa respondens, Non, inquit iste est ille, quem quæritis, Scio enim hunc esse illum Dei seruum, ad cuius doctrinam audiendam omnes concurrunt: quem & ego, ex quo Valentiam veni, quatuor vicibus vidi prædicantem. Ille vero frater, quem nôsse petitis, senex est. Deinde vbi ipse Vincentius & post eum tres alij fratres ex more præterièrunt, mox aduenit frater ille, qui scelus admiserat, & meretrix eum sine vllo indice agnoscens, & digito demonstrans, En, inquit, hic est ille, quem quæritis. Finita tandem processione, Bonifacius cæterique nobiles, qui ciuitati præsidebant, fratrem diffamatorem ad se accersiri fecerunt, eique multam pœnam ac etiam mortem, si opus esset, comminati sunt, nisi coram eis peccatum suum confiteretur, & aboleret infamiam, qua virum Dei Vincentium contaminârat. Ille perterrefactus, statìm fecit quod illi voluerunt. Rem namque, vt erat gesta, narrauit. Deinde ab eis confusus abscessit, pergensque ad Christi seruum Vincentium, qui hæc omnia ignorabat, multùm lachrimans ab eo veniam petijt, & facilimè impetrauit.

Turpissimè infamatur.

Patres iurati, magistratus in Catalonia.

S. Vincentio sua fama restituitur.

POSTEAQVAM de diui Vincentij vita narrata sunt ea, quæ à puerili vsque ad iuuenilem ætatem ab eo gesta, describenda videbantur, pater præstantissime, in quarum rerum narratione erat huius operis primus liber consummandus: reliquum nobis est, vt ad alia eius gesta & mirifica opera, quæ in matura ætate per eum Deus fecit, transeamus vsque ad felicem illum diem, quo ex hac luce discessit, Et quanquam huiuscemodi gesta & opera tot & tanta sint, vt pro eorum clariore narratione longissima volumina non immeritò postulent: tamen conabor ea, quanta potero breuitate perstringere, atque ità stylum temperare, vt nec longitudo operis tædio afficiat eos, qui legerint; nec ea, quæ sunt memoria digna, prætermittantur. Nec dubito certe, quin mihi scripturo tam præclara facinora, illud dicere vel maximè liceat quod ab eloquentissimo ac beatissimo patre Hieronymo dictum est, quandò scripturus gesta beati Hilarionis: Porrò, inquit, mihi tanta ac talis viri conuersatio vitaque dicenda est, vt Homerus quoquè, si adesset vel inuideret materiæ, vel succumberet. Quamobrèm verendum mihi est, nè cum tam mirabilis viri virtutibus impar & ingenium & eloquentia nostra sit, ab hominibus sapientibus mea arguar audacia. Sed quia obedientiæ onus, à te mihi impositum, reijcere indignum est, gratiam inuoco Spiritus sancti, qui sicut illi cælestes virtutes largitus est, sic & mihi, si non gestis eius parem, saltem meo ingenio non imparem sermonem tribuat, quô ea possim fideliter enarrare. Verum quandò vno libro velle singula eius gesta complecti, nimis longum esset, eorum narrationem in duos libros distinguam.

LIB. II PRÆFAT. ad magistrũ ordinis Prædicatorũ. I.

IGITVR vt eorum, quæ deinceps scripturi sumus, cum eis, quæ suprà narrauimus, sit continuata narratio, quædam pro rerum notitia sunt altius repetenda. Per illud tempus apud Auinionem, Galliæ nobilissimam ciuitatem, commorabatur Benedictus tertius decimus, summus Romanæ Ecclesię pontifex, quem superiori libro diximus fuisse missum legatum ad Carolum Gallorum regem à Clemente Papa quem in eodem libro diximus apud Fundos fuisse creatum summum antistitem, ab ea parte Cardinalium, quæ ab Vrbano Papa sexto discesserat. Mortuo enim ipso Clemẽte apud Auinionem, vno consensu omnium Cardinalium, qui in ipsa vrbe consistebant, ipse Benedictus pontifex creatus est, quamuis duæ aliæ partes Cardinalium, duos alios pontifices sibi elegissent.[a] Quo factum est, vt schisma sit subsecutum inter populos Christianos: quandoquidem tres summi pontifices vno eodemque tempore Romanę Ecclesiæ præsidebant. quorum tamen quilibet sese legitimè creatum fuisse arbitrabatur. Quo verò modo id factum fuerit, non est à nobis hoc loco dicendum. Eorum enim est ista dicere, qui conscripserunt catalogum summorum pontificum. Illud verò omittendum non est, quod singuli ferè Galliarum Hispaniarumque principes & ciuitates ipsi Benedicto obediebant. Igitur Benedictus quam primum ad summum sacerdotium electus est missis nuncijs & literis, virum Dei Vincentium ad se accersiri iussit quia eruditio & sanctitas viri ei notissima erat, & secum eum habere voluit, ac in suum [b] confessorem elegit, & magistrum palatij Apostolici instituit. Itaque Vincentius, ne iussis pontificis non obtemperare videretur, quamuis molestum ei esset sequi curiam terreni principis, tamen singula, quæ ei imposita sunt, diligenter executus est. Consistens autem in Auinione vrbe, nunquam ociosus fuit sed omne tempus dabat aut lectioni sacrarum scripturarum, aut doctrinæ verbi Dei aut ædificationi proximorum, aut vigilijs crebrisque ieiunijs, hymnis & orationibus. Ob quas res non modò ab ipso pontifice & vniuersis prælatis, qui in ipsa vrbe commorabantur, verumetiam à cunctis Auinionensibus ciuibus, tanquàm Dei singularis fideli que seruus, ac Christianæ veritatis eximius doctor, amabatur, obseruabatur, venerabatur, & egregiis laudibus extollebatur. Fuerunt quamplurimi eo tempore, qui salutaribus suasionibus exemplisque eius flexi, corruptos mores ac sceleratam anteactam vitam in sanctam conuersionem commutauerunt. II.

Petrus de Luna fit Rom. Pontifex, & dicitur Benedictus. anno 1394 4 Kal. Octob.

[a] De schismate hoc vide Alphonsum Ciaconiũ in vitis Põtificum.

[b] Fit Confessarius Papæ & magister palatij.

ET quoniam, vt paulò antè memorauimus, tres summi sacerdotes præsidebant Ecclesiæ Christianæ, & quisque eorum se ritè creatum asseuerabat, ob quod maximum schisma erat inter populos Christianos fuerunt sanè ea tempestate multi, qui in eam curam summoperè incubuerunt, vt Ecclesiam ad vnionem reducerent. Sed quia non ità, vt decuit, rem aggressi sunt, quod volebant, perficere nequiuerunt. Ob quod à multis tam ecclesiarum prælatis, quam terrarum principibus res omnis fidei beati Vincentij commissa est, tanquàm hominis, qui verax prudensque & esset & haberetur, nec quæreret gloriam terrenæ dignitatis: propter quæ vnusquisque arbitrabatur, neminem inter mortales reperiri posse, qui tantum negocium vel diligentius, vel prudentius, vel melius perficeret. Itaque in primis vir Dei benedictum pontificem adiit, eique suasit, vt vniuersos prælatos & cum eis cunctos theologos ac vtriusque iuris consultos, quorum Auinione magna multitudo erat, ad se accersiri iuberet, & in consultatione poni faceret, quid ei esset in tanta Ecclesiæ fluctuatione faciendum. Et prætereà consuluit, vt potius in summa inopia ageret vitam, quàm quod III.

Negociũ tollendi schismatis S. Vincentio committitur.

propter

propter terrenam dignitatem suam inter populos Christianos discordia foueretur. Propter hæc & multa alia, quæ omissa facimus tandem eidem Benedicto suasit, si opus esset, pro pace Ecclesiæ summo pontificio renunciaret. Pontifex non multum moratus, cedere quidem noluit, sed statim vocatis singulis prælatis cæterisque eruditis viris, qui eius curiam sequebantur, rem in consultatione poni fecit, quemadmodum ei Beatus Vincentius antè persuaserat. Verum quia res, de qua erat consultatio, & ardua & plurimum periculosa esse videbatur, ideò in eius agitatione ipsi prælati plurimis mensibus institerunt. At Vincentius intereà nihil omisit, quo minus sua opera vnio Ecclesiæ fieret. Namque multas Galliæ & Hispaniæ vrbes peragrauit, se videlicet conferens modò ad Sigismundum Imperatorem, qui per ea tempora in Cataloniam venerat: modo ad Carolum Francorum, modò ad Martinum Aragoniæ regem: sæpe ad ipsum Benedictum, vt tam periculoso negocio aliquis felix finis tandem imponeretur. Itaque horum quos modo nominauimus, atque aliorum Christianorum principum, & quam plurimorum ecclesiarum prælatorum vna voce vnoque consilio tandem deliberatum est, vt Constantiæ, præclara Germaniæ vrbe, generale Concilium fieret, quò tantis nauiculæ Christi fluctibus melius consuleretur. *Multum laborat pro Ecclesię vnione. Conciliū Constantiense.*

IV. Cum hæc Auinione & Constantiæ gererentur, & quadam die B. Vincentius mente plurimùm agitaretur, & inter se quæreret, quid sibi agendum esset in tanta rerum angustia, repentè magna vi febrium corripi se sentit. Post duodecim verò dies, quibus adeò grauiter decubuit, vt multi eum crederent moriturum, ei visus est Iesus Christus, mirabili claritate coruscans: quem inter multitudinem angelorum comitabantur beati patres Dominicus & Franciscus, qui & cum confortauit, & lætissimum ex sui visione reddidit. Deinde post multa his verbis eum allocutus est: Constans esto, & omnem mentis angorem penitùs abijce. Sicut enim te in multis tentationibus fortem feci atque ab hominum & dæmonum insidijs varijs eripui, sic & deinceps faciam, & vsque in finem te mea gratia comitabitur, ac nunc ex hac corporis ægritudine & mentis angustia te liberabo. Citò enim erit pax Ecclesiæ reddita. Tu ergo cum primum conualuetis, ex curia Benedicti discede. Elegi namque te in singularem euangelij mei præconem, & volo quod per vniuersas Galliarum Hispaniarumque regiones euangelizans, in humilitate ac paupertate discurras. Et tandem post vberrimum verborum operumque tuorum fructum, in finibus terræ feliciter morieris. Inter cætera autem, quæ euangelizabis, volo vt populis extremum iudicij diem citò affuturum denuncies, populorum scelera reprehendens sine formidine. Et quanquam multas improborum calumnias patieris, ne timeas, quoniam tecum semper ero: & cum, me duce, euaseris cuncta pericula, aduersariorumque insidias facilè despexeris, vatem te adhuc expectabo, antequam mundi terminus adueniat. Hæc dicens, genas beati Vincentij leniter tetigit, tanquam videlicet ei signum singularis familiaritatis ostenderet. Moxque adiectis multis, quæ ad ædificationem & instruendum militem suum erant necessaria, Christus ipse disparuit. At Vincentius statim reuocatis viribus, & ex strato, quo decumbebat, surgit: volensque exequi, quæ Christus iusserat, inprimis decreuit adire pontificem maximum, cui aperiret sanctum propositum, & cuius licentia res ipsa facta, maiorem videretur habere authoritatem. Igitur dum ad pontificem sese conferre vellet, ecce ipse pontifex, magna Prælatorum multitudine comitatus, conuentum fratrum Prædicatorum ingressus est, Christi seruum Vincentium inuisurus. Itaque vbi primum vidit virum sese obuiam offerentem, quem audierat grauissima ægritudine occupatum, & de cuius vita non multum sperabatur, plurimum & admiratus & gauisus est. Post multos autem sermones inter eos habitos, Vincentius suum animum Benedicto Papæ manifestauit. Ille id ægrè ferens, multas vias inuenit, quibus Vincentius secum detineretur. Denique videns eum à proposito dimoueri non posse, excogitauit singularem aliam viam, qua vel à proposito eum desistere faceret, vel animus eius facilius frangeretur. Vacantibus namque tum Valentino, tum Ilerdensi, tum aliarum quarundam ecclesiarum episcopatibus, eum episcopum creare constituit. Cumque nec oblatis huiuscemodi dignitatibus ipse Vincentius flecteretur, quadam die conuocatis Cardinalibus, qui Auinione commorabantur, pataroque ex more pileo, eum ad se accersitum, collegio eorum vna omnium voce voluit adnumerare. Vincentius hanc quoque dignitatem non quidem despexit, sed certe iustis de causis admittere noluit: Primum, quia sese indignum tam excellenti dignitate existimabat: Deinde, quia longe vtiliora & fructuosiora animo cogitabat: Postremo (quod & præcipuè eum mouebat) quia si in tali dignitatis gradu constitutus esset, ab ipsius pontificis curia discedere nequiuisset, atque ita nec Christi legationem exequi potuisset. veruntamen nè ingratus pontifici maximo ipsisque Cardinalibus videretur, eis maximas gratias egit, ac manifestato animi sui proposito, ab eis licentiam authoritatemq; euangelizandi postulauit. Summus autem sacerdos ac Cardinales audientes causas, quas vir Dei exposuit, indignum esse censuerunt, vt aliquo modo sanctum eius propositum impediretur. Quas ob res eum quocunque voluisset, abire permiserunt. Insuper vt efficacius & salubrius populis Dei euangelium per mundum discurrens euangelizare posset, idem pontifex sponte sua magnam ligandi absoluendique potestatem ei contulit, mittens eum tanquam specialem Apostolicæ sedis legatum, qui peccatores à vitijs abduceret, & ad pœnitentiam reuocaret. *Videt Christum. Dies iudicij citò adfuturus. Recusat episcopatū & Cardinalatum.*

V. Post hæc ex Auinione primum, deinde paulatim progrediendo, per vrbes & villas euangelizans, in Cataloniam reuersus est: vbi potens opere & sermone: duos continuos annos docens institit. Populi autem eum, tanquam vnum ex veteribus apostolis, sequebantur, atque incredibili quadam attentione audiebant, & multis obsequijs venerabantur. Et quia inter cætera, quæ docebat, generale iudicium multis rationibus citò futurum esse confirmabat, non defuerunt multi, qui memorato pontifici dicerent, magistrum Vincentium plurimas nouitates seminare in populis: inter quas vna præcipue esset, quod diem extremi iudicij nostris diebus proximum esse affirmaret: vnde expedire dicebant, vt ipse, qui esset maximus pastor Ecclesiæ, quid sibi talia velint, diligenter perquireret. Itaque datæ sunt ad B. Vincentium à sede Apostolica literæ, vt summum pontificem certiorem faceret, quænam essent ea, quæ de ipsius iudicij tempore fateri dicebatur. Ipse acceptis lectisque literis, iussis Apostolicis mox obtemperauit. Composuit enim libellum quendam egregium, in quo paucissimis complexus est singulas rationes, quibus moueri solebat, vt probabiliter ostenderet ipsum iudicium nostris temporibus esse propinquum. Libellum verò ad summum pontificem misit, qui eum examinaret, corrigeret, probaret, vel etiam improbaret, si forte ea, quæ in ipso scripserat, improbanda viderentur. Sed nec Papa, qui huiusmodi libellum componi voluit, nec illi, qui doctrinam viri Dei criminabantur, aliquid in eo compererunt, quod vel minima reprehensione dignum esse existimaretur. *Mirū populi erga eū studiū. Libellus eius de propinquitate extremi iudicij.*

VI. Post paucos verò menses Patres, qui in concilio Constantiensi vniendæ Ecclesię gratia conuenerant, post multam longamque rerum plurimarum discussionem, adiudicauerunt neminem ex illis tribus, qui se maximos pontifices arbitrabantur, ritè fuisse creatum: ob quod nullam alicui eorum obedientiam, tanquam summo sacerdoti, à populis Christianis præstandam censuerunt. Nomina autem eorum non sunt silentio prætereunda: non quidem, quod eis, qui nostri Vincentij vitam lecturi sunt, necessarium sit illa scire, sed ne nobis memoria excidisse videantur. Vnus eorum fuit Benedictus, cuius à nobis supra mentio facta est: Alius, Gregorius duodecimus: Tertius, Iohannes vicesimus tertius. Itaque singulis his summo pontificio priuatis, in eodem Concilio vna omnium patrum voce Martinus quintus creatus est. Quod vt factum est, ex illis tribus, quos modo nominauimus, Iohannes & Gregorius, licet non libenter, tamen necessitate coacti, sacerdotio renunciauerunt, ipsique Martino cesserunt. At Benedictus, quoniam electio qua creatus est, nulla ex parte reprahendi posse videbatur, nunquam induci *Martinus V. creatur Pontifex.*

potuit

Benedictu Papam hortatur vt pontificatu renũtiet.

potuit, vt renunciaret. Hæc quamprimum ad aures Vincentij peruenêre, non modò crebris literis eum ad huiuscemodi renunciationẽ adhortatus est verũ ipse sese ad eũ contulit, ac multis variisque rationibus ei suasit, vt decretis ac deliberationi Constantiensis Concilij penitùs obtemperaret. Deniq; videns, quòd verbis suis flecti non posset, ab eo discessit, & ad consueta exercitia redijt.

Anno ætatis 40. totũ se confert ad prædicandũ verbum Dei.

VII. QVANVIS iuuentutis suæ tempore multis in locis verbum Dei euangelizauerit, tamen dum ageret quadragesimũ annum, cœpit peregrinationis eius tempus ac doctrinæ continuum illud ac mirabile exercitium, quod vsque ad vitæ suæ terminum sine intermissione continuauit. Regiones autem, quas docens peragrauit, hæ fuerunt: Catalonia, Regnum valentiæ, Aragonia & Nauarra, quæ sunt in citeriore Hispania. Ex Hispania verò vlteriore, excepta Gallitia & Portugallia, singulas alias ferè regiones, vrbes & oppida ac villas circuiuit. Ex Gallia autem inprimis illa regio quam nostro tempore vocant linguam Occitanam, Delphinatus, Prouincia, Sabaudia, Francia, Burgundia, Nortmannia, Biturnia, Aluernia, Flandria, Albia, Octauia, Picardia, Vasconnia, Britannia, vbi & feliciter, vt post dicemus, migrauit. Descendit quoque in Italiam, & vniuersas regiones & vrbes Peremontij lustrans, atque multas Lombardiæ terras & ciuitates peragrans, demùm venit Genuam, vbi vno ferè mense commoratus est. Discurrit præterea omnem illam maritimam regionem, quam vulgò Genuæ ripariam vocant. Decreuerat sic paulatim progrediendo ac docendo venire in Tusciam, & in singulas Italiæ regiones. Sed diuino consilio factum est, quòd dum ipse in portu Veneris consisteret, affuit nuncius à rege Hispaniæ Iohanne missus, qui tradidit ei litteras, quibus multis precibus & magna instantia idem rex eum in Hispanias reuocabat. Itaque in Hispanias redijt, & post factum ibidem animarum vberrimum fructum, profectus est in Gallias, & sic in Italiam vlterius proficisci non potuit. Maris certè periculi nunquam formidauit. Nauigauit enim ad insulas Baleares, quas nostro tempore Maioricam Minoricamque nominamus. Dum verò per Gallias euangelizando discurreret, Henricus rex Angliæ permotus fama mirabilium operum eius, parata quadam naui, & in ea missis nuncijs & litteris, eum ad se venire, & in eam insulam nauigare obsecrauit. Facto itaque, quod religiosus rex petierat, & eidem reuelatis multis futuris, ad eius regnum pertinentibus, quæ succedenti tempore fuerunt penitùs subsecuta atque in ipsa insula seminato verbo Dei, acquisitoque maximo ex eius doctrina fructu, inde discessit, & in Scotiam, quæ est Angliæ insula proxima, nauigauit. Iuit & in Hyberniam, quæ est alia Oceani maris insula, & in ea non multum commoratus, tandèm in Gallias reuersus est. In huiuscemodi verò peregrinatione siue discursu, vitæ suæ talis ordo fuit. Nocte solum quinque horas quieti tribuit, reliquas noctis partes vel orationibus aut lectionibus sacrarum scripturarum transigebat. Manè autem in locum, quo eum prædicaturum expectabant, se conferebat. Primum ipse Missam cantu ex more celebrabat: Deinde verba salutis, prout spiritus sanctus menti eius infundebat, pronunciabat. Posteà sermone finito, volens populorum ad se concurrentium satisfacere deuotioni, eis manus osculandas præbebat, oblatosque sibi infirmos cruce signabat. Sicque plurimi, quorum numerus nobis incertus, soli Deo cognitus est, diuerso infirmitatum genere laborantes, post tactũ in eis à viro Dei salutiferæ crucis signaculum, perfectæ sanitatis beneficium reportabant. Pro quarum rerum narratione alium locum excogitauimus. Verba tamen, quibus in huiusmodi languentium sanationibus vtebatur, hoc in loco subijciemus: Signa, inquit, eos, qui crediderint, hæc sequentur: Super ægros manus imponent, & benè habebunt. Hæc primò dicebat. Deindè statim adijciebat: Iesus Mariæ filius, mundi salus & Dominus, qui te traxit ad fidem catholicam te conseruet in ea & beatum faciat, & ab hac infirmitate te liberare dignetur, Amen.

Nauigatio Britanniã. It in Scotiã & Hybernam.

Eius nocturna & diurna exercitia.

Signo crucis innumeros sanat.

Marc. 16.

Cibus eius

Deniquè cibo satis pauco corpus pro necessitate naturæ reficiebat. Cibus eius ex piscibus frequentius erat: quos tamen non multo studio coctos paratosque volebat, sed quomodò religiosi viri statui conueniens videbatur. Ab eo anno, quo religionem Prædicatorum professus est, vsque ad diem, quo migrauit è vita, ab esu carnium abstinuit, nisi aliqua euidens necessitas eum aliter facere compulisset. Nunquam voluit, nisi vno ferculo vti. Vinum, multa aqua dilutum, semper sumebat, illudque aut semel, aut bis, & raro ter, & nunquam post tertiam vicem bibere visus fuit. Et vt paucissimis verbis multa complectamur, constitutiones fratrum Prædicatorum, quo ad singulas ceremonias, & ipsam regulam, vbicunque eum esse contigerat, non minus seruabat, quam si in ipsorum claustro moraretur. Quadraginta annis, exceptis diebus Dominicis, vt plurimum ieiunauit. Nec vnquam talia ieiunia aliquo casu prætermisit, nisi per corporis ægritudinem ea prætermittere cogeretur. Iter verò discursûs eius non equitando, sed proprijs pedibus peregit, solo baculo, cui inniteretur, contentus: idque quindecim annis continuis fecit. Verum posteà ex quadam ægritudine, quæ ei superuenit, in tibia grauior tardiorque effectus, necessitate compulsus, habuit quendam asinum, quo vehebatur, quotiès de ciuitate in ciuitatem proficiscebatur. Sæpè etiam optatam, dedit, præsertim in locis, vbi erat ei opportunitas, vt posset de rebus suo vsui necessarijs pro sua voluntate disponere, vt super sarmentorum aut palearum aut istiusmodi rerum straminibus, vel paupere sacculo, modica lana repleto, dormiret. Nudam carnem eius nemo vidit vnquam, nec etiam fratres illi, quibus ipse familiarius vtebatur. Illud præterea procdomanda carne & in memoria passionis Christi à prima adolescentia obseruauit, quod singulis noctibus quibusdam flagellis è funibus confectis, corpus suum multis cum lachrymis cædebat. Et si fortè alicuius ægritudinis impedimento id facere nequiuisset, hoc à fidis socijs suis fieri volebat, eos per Iesum Christum obtestans, ne quid dubitarent, sed eum validis ictibus cæderent. Elegit autem in socios quosdam fratres, ex ipso Prædicatorum ordine, quorum quinque fuerunt Petrus Muya, Iohannes de Pulchroprato, quem Tolosæ studijs litterarum vacantem, ad Prædicatorum ordinem traxerat, Raphaël Cardona, Ioffredus Blaues, & Petrus Cerdam: qui omnes licet fuerint vita & fama clari, duo tamen illi, quos vltimò nominauimus, tantæ perfectionis tantæque eruditionis fuerunt, vt eorum doctrina multis populis profuerit, iidemque in vita & post mortem multis miraculis claruerunt. Et quoniam magna populorum multitudo eum de loco ad locum euntem sequebatur, quorum pars publicam pro commissis pœnitentiam agebat, pars sola deuotione mouebatur, vt videlicet à viro Dei verba ædificationis spiritualis audirent, & vt benè viuendi exemplum sumerent: excogitatus est ab eo quidam ordo rerum, quo deuotio sequentium magis augeretur, vt vitæ doctrinæque eius fructus esset copiosior. Ducebat namque secum multos sacerdotes, quos ex diuersis religionibus elegerat: quorum officium erat, vel audire confessiones pœnitentium, vel epistolas, euangelia sacrosque hymnos ex more decantare, quandò & quoties Missarum solennia agebantur. Organa quoquè portari faciebat, vt videlicet cantus suauitate populorum affectus incenderetur vehementius, & Dei laudationi vocaret diligentius. Insuper quosdam notarios elegit, qui, quoties à viro Dei de pace inter discordes tractaretur, præstò adessent, ac remissiones inter eos factas literis mandarent, ne fortè eos, vt à multis fieri solet, facti post pœniteret. Eos præterea qui eum pro agenda pœnitentia sequebantur, singulis diebus post Solis occasum per vrbes & quæcunque alia loca, ad quæ declinabant, quasdam processiones facere volebat, eisque quosdam hymnos, quos eo modo procedentes cantarent, ipse composuit, ac iubebat, vt quisque eorum nudatis humeris seipsum flagellis cæderet, & alta voce diceret: Hoc fit in memoriam passionis Iesu Christi, & in remissionem peccatorum meorum. Inter quæ flagella tanta cordium deuotio, tantus erat omnium luctus, tanta contritio, tanta religio, vt ipsi quoque incolæ locorum, vbi hæc agebantur, non solum in lachrymas soluerentur, sed etiam complures ex eis, flexi talibus exemplis, virum Dei sanctamque societatem eius per multa terrarum spatia religiosè

Ieiunia eius.

Nota sancti viri admirandam pudicitiã.

Comites itinerum eius.

Nota de publicè pœnitentiã agentib.

ligiosè sequerentur. Ex quo factum est, vt aliquandò supra numerum decem millium hominum peruenerit religiosa illa societas. Quinetiam tanta multitudo confluebat, tam ad videndum istiusmodi spectaculum, quàm ad audiendam tam mirabilis prædicatoris doctrinam. vt non solùm in populosissimis vrbibus, sed etiam in campestribus locis vsque ad octoginta millia hominum frequenter conuenirent.

Miri hominum concursus.

Et quamuis talis corporis flagellatio in frigorum, ventorum, pluuiarumque sæpenumerò fieret tempore, nemo tamen ex eis vnquàm incurrit vel minimam ægritudinem. Quam rem multi miraculo dignam existimauère.

Nota.

Verum nè qua posset esse confusio propter concurrentem turbam, elegit nonnullos, quorum neque fama, neque conuersatio poterat aut haberi aut esse suspecta: quibus curam dedit, quæ erant victui necessaria, parare, stationes diuersoriaque singulis distribuere: vt videlicet mares à fœminis, clerici à secularibus separarentur: & tandem omnia alia disponere, prout temporis, loci, rerumque opportunitas postulasset. Quidquid eleemosynarum ei tribuebatur, socijs suis, prout cuique opus erat, distribui faciebat. Si quid verò superfluum erat, pauperibus erogare solebat. Pecunia quoties offerebatur, à socijs suis accipi vetabat: iubebatque, vt nihil, nisi quæ essent quotidiano vsui necessaria, acciperent.

Pecuniam non vult recipere.

Cum quadam die consules cuiusdam oppidi Galliæ, quod Biterris dicitur, triginta ei aureos in eleemosynam obtulissent, & vir Dei eos nunquàm voluisset accipere, atque illi eum in nomine Iesu Christi & B. Mariæ Virginis adiurâssent, vt eos omnes acciperet: ipse, nè nomina tam veneranda spernere videretur, aureos quidem ilicò accepit, sed mox eos cuidam ex socijs dedit, iussitque vt non prius ex oppido discederet, quam pauperibus, orphanis, viduisque distribueret. Omnium hominum, non solum populariura, sed etiam principum & ecclesiarum prælatorum vitia arguebat. Non enim respiciebat personas hominum: vndè nemini parcebat, & quæ ei reprehensione digna videbantur, ardentissimè reprehendebat.

Omnium vitia acriter castigat verbis.

Cum clericis tamen prudentius agebat. Nam quoties ad aures eius aliquod magnum & nefarium facinus clericorum perueniebat, eos aliquo in loco secreto congregabat, ac sic quomodò, quantum aut quibus de rebus opus erat, commonebat. Nec solum viris id faciebat, verumetiam fœminis, quæ in monasterijs degebant. Quam seuerus autem in homines flagitiosos fuerit, vno exemplo satis erit ostendere. Tempore, quo erat Ianuæ, nobilissima vrbe Italiæ, vir quidam Valentiæ oriundus, ob quædam admissa scelera fuerat vltimo supplicio condemnatus. Cumque virum Dei complures obsecrâssent, vt Ianuensium Ducem adiret, eum oraret, vt homini conterraneo impunitatem concederet, respondit: Absit, vt opera mea iustitiæ locus impediatur, & sceleratis hominibus impunitas concedatur. Illud verò libenti animo faciam, vt genus mortis permutetur. Itaque Ducem adijt, & quicquid petijt, facilè impetrauit.

Nota sancti viri iustitiam.

Lachrymæ eius in Missa.

Quoties verò Missam celebrabat, ante Dominici corporis & sanguinis sumptionem tot lachrymas fundebat, vt pauci intuentium se à lachrymis continere possent. Ex quo frequenter euenit, vt tantus luctus omnium audiretur, quantus esset, si in cuiuspiam morte à consanguineis plangeretur. Et nè cui harum rerum vana superstitio fuisse videatur, deinceps nobis dicendum est, quanta vtilitas fuerit ex mirabilibus eius operibus subsecuta. Quæ res magis conspicua erit, si de efficacia sermonis eius primò narrauerimus.

IIX. Efficaciam sermonis eius ostendit, tum Christianorum hominum vtriusque sexûs diuersorumque statuum pœnitentia, tum maximè multorum millium Iudæorum Saracenorumque conuersio. Nam ex Christianis hominibus, qui perditi atque obstinati in manifestis ab omnibus habebantur, supra centum millia ad salutiferam pœnitentiam reduxit. Erat enim in vitiorum repræhensione terribilis, ità vt frequentissimè accideret, vt multi scelerati adeò compungerentur verbis eius, vt humì prostrati, coram vniuersa multitudine, omni pudore postposito, magna peccata confiterentur, & veniam lachrymabiliter peterent.

Nota fructum mirabilem concionum eius.

Et quamuis ipsis peccatoribus sic terribilis esset, tamen suas repræhensiones cum tanta moderatione mitigabat, quod quicunque eum semel prædicantem audiebant, mirum in modum alliciebantur, vt ad eum iterum, atque iterum audiendum proficiscerentur. Rarum omninò erat, vt ipso prædicante, auditores ad lachrymandum non prouocarentur. Cum verò de futuro iudicio, aut de Christi passione, vel de pœnis inferorum loqueretur, tam ipse quam populi adstantes, semper in tantum fletum prorumpebant, quod necessarium erat, vt per multum temporis sileret, donec à lachrymis cessaretur. In explanatione sacrarum scripturarum erat tum luculentus, tum copiosus. Quæcunque vel docebat, vel suadebat, vel pro scelerum correptione dicebat, semper scripturarum aut sanctorum virorum testimonijs, confirmabat, & auditorum animis mirabili quodam modo imprimebat. Tanta erat in eo sententiarum exemplorumque vbertas, quandò prædicabat, vt singulos scripturarum sacrarum libros, ac quæcunque in earum viri sancti expositionem conscripserunt, quasi memoria habere videretur. Nè autem perirent ea, quæ de tanti viri ore emanabant, mouit Deus animos nonnullorum ex auditoribus eius, vt quæ ipse prædicabat, vtcunque possent, conscriberent. Itaque composuerunt ex eis complura volumina, quorum aliqua sunt multis in locis diuulgata, ex quibus nostri temporis concionatores multum vtilitatis accipiunt. Sunt tamen non pauci, qui eum prædicantem audièrunt, & nunc legunt sermones, quos suo tempore habuit, in scripta redactos, asseruntque quod vix consequuntur * eorum, quæ ipse suo ore resonabat.

*for. ea

Quam verò acutus, acer, copiosusque disputator contra Iudæorum perfidiam fuerit, ac quam clarè scripturarum ænigmata eis aperire consueuerit, illud vel maximè demonstrat, quod in diuersis vtriusque Hispaniæ vrbibus, supra viginti quinque millia ex eis ad suscipiendam Christianam adduxerit religionem, & eorum templa in Christi ecclesias dedicari fecerit.

Locus mendosus.

Supra 2500. Iudæorum ad Christũ conuertit.

Nec minus multi Saraceni, quorum in Hispania magna copia est, eius ignitis eloquijs incitati, sacrilegam Mahometis sectam detestantes, sacrum baptisma perceperunt. Quorum numerus ferè octo millium fuit.

Saracenorum 8000.

Multa prætereà monasteria, multa hospitalia, multæ sacræ ædes, multi pontes pro fluuiorum transitu, multis in locis fuerunt eius hortatu constructa. Ad iniuriarum odiorumque remissionem quam efficax fuerit sermo eius, testes sunt vniuersæ vrbes, vniuersi populi, apud quos verbum Dei seminauit. Nulla ciuitas fuit, in qua ciues multiplicibus odijs discordes comperit, à qua prius discesserit, quam eam magna ex parte pacatam concordemque relinqueret. Fuerunt ferè innumerabiles, inter quos multis annis capitalia odia ob necem aut amicorum, aut affinium, aut consanguineorum exarserant, qui sermonibus eius permoti, adeò corde compuncti sunt, vt nequaquam veriti sint coram maxima hominum multitudine collachrymantes surgere ac clamare, sese velle indulgere homicidis. Inter quæ illud fuit memorabile, quod composuit magnam illam discordiam, quæ erat inter duas nobilissimas Valentinorum familias, Solenorum videlicet & Centellarum: quorum animi ità erant dissidentes ac hostili odio incensi, vt multis annis variæ cædes fuerint vtrinquè perpetratæ. Meretrices, lenones, homicidas, piratas, vsurarios, Dei sanctorumque blasphematores, & huiusmodi generis homines, in sceleribus perditos, ferè quadraginta millia reduxit ad propriorum flagitiorum agnitionem, & ad agendam publicam pœnitentiam eo ordine, quem suprà expressimus. Nec mirum, si tam vehementer homines ad benè viuendum incitabat.

Cap. 7. huius secundi libri.

Nempe cum sanctitate vitæ erat quædam in eo summa eloquentia, quam exornabat incredibilis sententiarum grauitas, splendor nitorque sermonis. Quæ omnia reddebant eloquia eius ignita, ità vt cuncta, quæ loquebatur, non ex ore terrestris hominis, sed potius cœlestis angeli manare viderentur. Fuerunt multi, quibus diuinitus concessum est, vt dum ipse prædicaret, angelos Dei viderent, super eum in humana specie frequenter descendentes. Ad omnia hæc accedebat, quod vox eius sic erat à natura disposita, quod eam pro libito voluntatis, prout visum esset, facilè expromeret. Nam pro rei necessitate acutam, grauem, gracilem ac sonoram vocem edebat. Multi insuper quasi miraculi instar id in illo suspiciebant, quod cum numerus eorum, qui eum prædicantem audiebant, frequen-

tissimè tantus esset, vt plures ab eo longissimo interuallo distare cogerentur, non tamen minus ab eis, qui plurimum aberant, quam illis, qui erant proximi, distinctè audiebatur sermo eius. Illud autem omnium præstantissimum erat in eo, quod ea, quæ docebat, multis signis clarissimisque miraculis confirmabat, de quibus infrà narrabimus. Maxima etiam admiratione dignum illud est, quod donum linguarum, sicut & veteribus Apostolis, ei concessum est. Cum enim per illas singulas regiones, quas suprà memorauimus, suas prædicationes diffunderet, & sua Valentina ac materna lingua fuerit semper locutus: tamen singuli tam pueri, quam ætate prouecti vtriusque sexûs, eius sermonem per singula verba percipiebant, perindè ac si in singulorum patria fuisset natus, & eorum idiomate fuisset locutus. Multi quoque Græci, Teutonici, Sardi, Hungari, & alij in alijs locis nati, qui cum non nisi materna lingua loqui scirent, nec aliam intelligerent, ad loca, in quibus prædicabat Vincentius, cum alijs ad audiendum concurrentes, tandem concione peracta, fassi sunt se singula viri Dei verba percepisse non minus, quam si eorum lingua eum loquentem audissent. In illa Galliæ regione, quæ nostro tempore Britannia dicitur, sunt quidam populi, quos Galli vocant Britones Britonizantes, quorum lingua solis ipsis cognita est. Et quamuis plurimi eorum, Gallorum lingua loqui sciant, multi tamen non solum non nisi sua lingua loquuntur, sed & nullam aliam intelligunt. Qui tamen virum Dei, suo materno idiomate loquentem, distinctè intelligebant, ità vt singuli quoquè pueri & fœminæ maximum fructum ex salutifera eius doctrina perceperint.

Donum linguarum divinitus accepit.

Britones Britonizantes.

Honorificentissimè vbique exceptus.

DICENDVM deinceps est, quantum non solùm apud populares, sed etiam apud clarissimos principes atque eccle- IX.
siarum prælatos & ipsos summos Pontifices valuerit eius authoritas. Et in primis illud dicamus, quod erat communis omnium consuetudo, vt ex singulis vrbibus, ad quas proficiscebatur, omnis populi multitudo, omnisque nobilitas, & omnis clericorum ordo ipsi quoquè episcopi & ecclesiarum prælati egredientes, ei obuiam procederent, hymnosque decantantes, eum tanquam vnum ex Christi Apostolis intra ipsas vrbes exciperent. Sæpè verò id nè fieret, ipse prohibuit. Sed vbì animaduertit ex ea re populorum animos in Dei deuotionem incendi, nec etiam posse prohiberi quo minus talis reuerentia sibi exhiberetur, quod illi faciebant, permittebat quidem, sed propterea haudquaquam in superbiam animus eius efferebatur. Omnia enim propter Deum faciebat, & in ipsius laudem & honorem referebat. Et cum multi ex eis, qui ei obuiam pergebant, phaleratis equis veherentur, ipse tamen vili asino vectus, medius eorum humilimè incedebat, vel in cœlum erectos tenens oculos, vel humi defixos. Horis, quibus prædicabat, artifices nihil penitus operabantur. Ipsi quoquè doctores, qui prælegebant in locis, vbi florebant publica studia liberalium artium, tandiù à lectionibus vacabant, donec concio eius absolueretur. Tanta enim erat omnium cupiditas audiendæ doctrinæ eius, quod vix infirmi domì retineri poterant, quin ad audiendum eum & ipsi concurrerent. Locis verò, in quibus prædicauit, quamdiù præsens fuit, tamdiù & etiam per multa tempora posteà à periurijs, à Dei sanctorumque blasphemijs, ab aleæ ludis, atque à multis alijs flagitijs cessatum est. Tanta erat omnium contritio, tanta religio, tanta in vestitu honestas & in victu parcitas, vt à cunctis, qui talia videbant ac diligenter considerabant, tempora priscorum Apostolorum redisse æstimarentur. Fuerunt per ea tempora quamplurimi viri, certè non indocti, nec imprudentes, qui considerantes sancti Vincentij singulas animi corporisque virtutes, & maximum fructum, quem sua illustri doctrina, exemplis & operibus afferebat, animaduertentes insuper, quam laudabilis fuerit ordo vitæ eius, quantus fuerit ad eum populorum concursus, & quanta deuotio, & demum quam varia ac magna fuerint miracula, quibus claruit vita eius, dicere auderent, quod post Christi Apostolos nemo fuit, qui eum nedum superauerit, sed nec etiam coæquauerit. Paupertatem euangelicam adeò efficaciter commendabat, vt complures viri nobiles ac opibus ditissimi, eius suasionibus incitati totam substantiam suam pauperibus distribuerent, & pauperem Christi Vincentium in paupertate sequerentur. Nec minus permoti sunt multi clerici, qui locupletissima beneficia relinquentes, aut arctiorem eligerent religionem, aut eum sequerentur, quocunque ire decreuisset. Fœminæ præterea clarissimarum familiarum, sanctis verbis eius commotæ, sese arctis monasterijs intruserunt ad seruandam perpetuam pudicitiam. Tam autem venerabilis omnibus reddebatur, quod beatum se arbitrabatur, quicunque eum vel tangere, vel alloqui potuisset. Tanta quoque erat multitudo eorum, qui sacras manus eius certatim osculari conabantur, quod in populosis ciuitatibus frequentissimè necessarium erat, vt quidam lignei cancelli fierent, inter quos ipse & socij eius consisterent, quibus prohiberetur ad eum concurrentium accessus importunus. Martinus præterea & Ferdinandus Aragoniæ, & Ioannes Hispaniæ reges, consueuerunt ei sese obuiam offerre, quoties eorum vrbes, vbi ipsi præsentes erant, beatus Vincentius ingrediebatur. Idem faciebant cuncti Galliarum ac Hispaniarum principes, cum in vrbes, quæ eorum ditioni suberant, adueniret. Machoma quoque rex Granatæ, quamuis infidelis esset, tamen audita fama mirabilium operum, quæ de B. Vincentio ferebatur, præsertim quod multa Saracenorum Iudæorumque millia ad religionem conuertisset Christianam, missis literis & legatis, eum vt in suum regnum iret, obsecrauit, vt videlicet eum videre & prædicantem audire posset: fide publica promittens, vt in eius regno posset legem Christi liberè prædicare, nihil eo obstante, quod Maurorum seu Mahometis lege id prohibeatur. Et Vincentius quidem impetrata à summo pontifice eundi ad ipsum regem facultate, lætus se eò contulit, ac coram illo ter prædicauit, cum incredibili tum regis, tum aliorum Saracenorum attentione. Cumque eius doctrina tanta voluptate audiretur, vt iam magna populi multitudo, despecta Mahometis sacrilega secta, esset sacrum baptisma susceptura, nonnulli ex eorum satrapis id ægre ferentes, regi comminati sunt regni amissionem, nisi Christianus prædicator à regno eius depelleretur. Ea re compulsus est Vincentius ad docendos Christianos populos reuerti. Subortis etiam frequenter quibusdam dubijs de maximè arduis fidei catholicę & Romanæ Ecclesię negotijs, maximi Pontifices & Cardinalium senatus eius sententiam, tanquam viri & doctissimi & sanctissimi, non solum audire voluerunt, sed etiam tanquam firmissimum tutissimumque portum tenuerunt. Et licet sæpius id factum sit, tamen nè nimis longam texamus historiam, vnum solum hoc loco memorabimus.

Nota quàntum eius concionibus ab omnibus delatum fuit.

Machoma rex Saracenus eũ ad se accersit.

Constantiensis Cõcilij patres quantũ ei tribuerint.

CVM in constantiensi Concilio inter omnes illos doctissimos patres, qui in eo conuenerant, diu fuisset magna quædam quæstio agitata, nec vnquam tantæ rei veritas inueniri posset, tandem constituerunt, vt ad beatum Vincentium mitteretur, qui de ea re eos faceret certiores. Itaque vna omnium voce missus est ad eum Iohannes, tunc Cardinalis sancti Angeli. Cuius fuerunt comites quatuor, duo theologi & duo vtriusque iuris consulti, omnium illius ætatis eruditissimi. Venienti igitur ad se Cardinali, & sui aduentus ei causam exponenti, Vincentius lachrymans, Vnde, inquit, mihi, vt tantus talisque vir ad me veniat? Benè vestræ breues litteræ Constantiam vsque me venire facile fecissent, etiamsi in extremis partibus fuissem orbis. Illud verò vehementer admiror, quod tanta virorum doctissimorum copia, quantam scimus ad Constantiæ Concilium venisse, nequiuerit veritatem rei comperire, quam ego tam facilem tamque manifestam considero. Sed hanc ignorantiam non ob aliud euenisse puto, nisi ob superbiam nonnullorum ex eis, qui sunt in ipso Concilio, qui omnia non propter Deum faciunt, sed vt humanam gloriam consequantur. Hæc postquam ab eo dicta sunt statim Cardinali & eis, qui eum comitati sunt, explanauit, quæ illi voluerunt. Nec solum spiritualia, sed & secularia & quædam maximarum rerum negocia eius fidei commissa sunt.

EXTINCTO namque Aragoniæ rege Martino, cum nulli legitimi filij ei relicti essent, qui regno succederent, subsecuta

cuta est magna disceptatio inter multas clarissimas familias, cuinam regni sceptrum iure deberetur. Cumque multo tempore res ipsa in controuersia fuisset, nec aliquis finis ostenderetur, qui eis disceptantibus pacem esset allaturus: tandem fuit omnium communis sententia, vt aliqui eligerentur, quorum tanta esset eruditio, tanta authoritas, tanta fides, & tanta religio, vt in tanto negocio non immeritò æqui probatique iudices essent. Itaque delecti sunt nouem ex omnibus, qui in Gallijs & Hispanijs comperiri potuerunt. Quorum duo fuerunt, ipse Vincentius & Bonifacius germanus eius, cuius suprà mentio facta est. Qui discussis singulis, quæ pro rei deliberatione discutienda videbantur, ipsi rei finem imposuerunt, qualé ius & ratio imponendum postulauerunt. Facto prætereà fine Constantiensis Concilij, Martinus, qui in ipso Concilio creatus summus pontifex fuit, ilicò misit Antonium Montanum ad eum, qui eo tempore summus omnium theologus habebatur. Qui & literas ad eum detulit, quibus Pontifex ei confirmauit omnem illam absoluendi, ligandi, docendique potestatem, quam ei anteà Benedictus contulerat, eum tanquàm Christi Apostolum mittens, qui in nomine Iesu Christi doctrinam euangelicam populis prædicaret. Violenter insuper, Aragoniæ regina, Iohannis regis vxor, quadam fœminea cupiditate permota, affectabat ingredi viri Dei cellulam, vt videlicet videre posset, qualis erat locus, in quo orabat: qualis lectulus, vbi quiescebat. Cumque hoc à beato viro impetrare non posset, (nefas namque ei videbatur, vt fœminæ seruorum Dei cellas ingrederentur) illa indignans, cellulæ ostium violenter aperiri iussit. Moxque ingrediens, loca, quæ videre cupiebat, vidit quidem: sed virum Dei, qui intus erat, nec ipsa, nec illi, qui eam comitabantur, videre potuerunt. Illa igitur à fratribus, quos in cella reperit, sciscitatur vbinam beatus Vincentius esset. Respondent illi, quod eum ante oculos haberet, ac dicunt se plurimum admirari, quod eum non videret, cum ipse in loco patulo esset, vndè ab omnibus videri posset. Postquàm hæc reginæ dixerunt, ad virum Dei Vincentium conuersi, Quid causæ est, inquiunt pater optime, quòd reginæ ad te venienti non assurgis, nec eam alloqueris? At ille, Nescitis, inquit, filij mei, nunquàm fuisse à nobis permissum, vt fœminæ in cellas nostras introducerentur? Et quamuis hæc regina sit, tamen eam ingredi non permisi, nè fiam personarum acceptor. Et quoniam violentiam hanc fecit, vt me inuito ingredi ausa sit, ideò quandiù hoc in loco commorabitur, diuino miraculo fiet, quòd eius oculi tenebuntur, vt quamuis coràm habeat me, nunquam tamen videre possit. Hæc audiens regina, statìm egreditur: Vincentius autem secutus est eam. Quem illa videns, ante eum mirum in modum humiliata est, ac pro commisso veniam petijt. Cui dixit beatus Vincentius: Nisi per muliebrem ignorantiam peccauisses, certè non impunè tantam violentiam mihi fecisses. Vltor enim est Deus iniuriarum, quæ seruis eius inferuntur. A modò igitur caue, nè quid eiusmodi committas in seruos Dei. Post multos verò inter se sermones, regina discessit. Alia quoquè vice eadem regina, volens explorare, an vita ipsius Vincentij talis in occulto esset, qualis coram hominibus videbatur: quadam nocte, magna virorum fœminarumque nobilium comitante caterua, in conuentum fratrum Barcinonæ introducta, tandèm venit in locum, ex quo per quasdam rimas eum videre poterat. Itaque intuens, vidit virum Dei flexis genibus orantem, & circa eum maximam quandam esse claritatem, ex qua magna radiorum multitudo profluens, circunquaquè diffundebatur. Illa diligentiùs intuetur, circumspiciens an in ipsa cellula aliquæ cereæ faces essent, vndè tantus splendor procederet: ac tandem perpendens eum non humano opere, sed cœlesti miraculo fieri, ad comitantes conuersa. Abeamus, inquit, obsecro: non enim est de hoc diuino viro vlteriùs experimentum capiendum. Longè enim plura ac clariora sunt eius opera, quàm ea, quæ vel extrà videntur, vel fama referuntur. Eis igitur ostendit id, quod ipsa viderat, ac indè ilicò discesserunt.

Vide Rodericum Sancium Parte. 4. hist. Hisp. cap. 16.

Antonius Mõtanus summus theologus.

Regina Aragoniæ, per vim ingressa in Cellam viri Dei, eum Videre nõ potest.

Eadem regina quid circa Dei virum viderit.

QVAS ob res regina ex tunc tanta veneratione eum prosecuta est, quod quotiès eum videbat, quasi prona adorabat, non minùs quàm si aliquem angelum cœlestem per terras gradientem vidisset. Solebat quoquè narrare vir quidam, nomine Leonardus Gayanus, qui eùm multo tempore cum alijs secutus fuerat, quod quadam nocte nonnulli inspicientes per rimas quasdam ostij cellulæ, in qua quiescebat, viderunt cellam ipsam mirabili claritate resplendentem, & in medio virum Dei à terra penitùs eleuatum, oculos ad cœlum ac manus iunctas tenentem, & deuotione vehementissima orantem.

X. IN ea Galliæ regione, quam nostri temporis vulgus Delphinatum vocat, est inter duos montes vallis quædam, quam sub illud tempus, quo B. Vincentius clarebat, habitabat gens quædam ferè barbara, quæ erat tot malorum labe infecta, quod quicunque ex eis non vacâsset lasciuiæ, aut non vixisset ex rapto, vel non fuisset humani sanguinis effusione delectatus, aut non fuisset magicarum artium vsus præstigijs, eis nequaquàm cohabitare posset. Propter quæ & plura alia gentis illius obscœna facinora, Gallorum lingua locus iste Vallis Puta dicebatur, quod Latino sermone diceretur vallis fœtida. Fuerunt autem multi pontifices Romani, qui ad eos frequenter prædicatores & hæreticæ prauitatis inquisitores miserunt, vt vel salutaribus doctrinis, vel pœnarum formidine à suis obscœnitatibus reuocarentur: sed hæc nihil profuerunt. Nam ferocissima gens illa eos, qui mittebantur, ferro irruens vel eijciebat, vel trucidabat: ex quo ad eos ire omnes prædicatores formidabant. Hæc audiens fortis Christi miles, non quidem terrenis, sed cœlestibus armis munitus, in vallem ipsam proficiscitur. Duxit verò secum illam religiosam cateruam, quæ eum sequebatur agens pœnitentiam, modo quo suprà diximus: vt videlicèt eorum exemplo gens illa faciliùs ad contritionem prouocaretur. Itaque vbi incolæ vallis tantum virum, cuius celeberrimam famam frequenter audierant, ad se venisse viderunt, ad eius doctrinam audiendam certatim concurrerunt. Post paucos autem dies, omni ferocitate deposita, fuit gens illa ab omni errore reuocata, & ad veræ religionis cultum sic reducta, vt non solùm à sceleribus desisterent, sed etiam, quamdiù apud eos fuit Beatus Vincentius, ac per multa tempora pòst, veræ conuersionis signa multiplicibus inditijs demonstrarent. Quamobrèm fuit à viro Dei constitutum, vt non ampliùs Vallis Puta, sed mutato nomine Vallis Pura vocaretur. Quæ nominis appellatio vsque ad hæc nostra tempora perseuerat.

Vallis putæ habitatores barbari, & valdè flagitiosi.

Redeunt ad sanitatem.

IX. VLTIMO huius libri loco illud vnum dicendum est, quòd est tam virginitatis, quàm multarum aliarum virtutum eius testimonium mirabile, ac manifestum indicium, quòd non solùm à seculi huius hominibus, sed etiam à cœlestibus ciuibus venerabatur. Quadam enim vice dormienti Beato Vincentio media nocte adfuit Beatus Dominicus, ex cuius corpore tanta lux emittebatur, quòd totus locus mira claritate resplenduit. Ex quo expergefactus B. Vincentius, ac videns virum in fratrum Prædicatorum habitu, Quis, inquit, es tu, qui hac hora huc te contulisti? Respondit ille: Ego sum Dominicus pater tuus, ad te à Christo Iesu missus, vt à me multa docearis, quæ te cognoscere omninò oportet, vt Dei legationem, ad quam electus es, feruentius exequaris. Da mihi igitur locum, & simul in hoc tuo lectulo quiescamus. Moxque ad eum ait Vincentius: Et vndè mihi ô pater sanctissime tantum honoris aduenit, vt tantus vir, cælestis ciuis, ad me veniret, & mecum, qui mortalis sum, velit in vilissimo lecto meo quiescere? Nùnquàm id permittam: pedum verò tuorum vestigia humi prostratus adorabo. Quod vbi Vincentius facere voluit, Dominicus prohibuit, & ait: Agè Vincenti, per inceptam virtutum semitam constanti animo gradiaris. Scito enim apud Deum magna esse merita tua. Et vt iucundius vitam agere possis, volo te scire, quòd multa sunt, quæ te mihi similem efficiunt, propter quæ non immeritò dignus es, vt mecum vno in loco quiescas. Primùm es eiusdem religionis vinculo adstrictus, quo & ipse fui, quandò mortalis eram & vestra vita fruebar. Deindè es Euan-

S. Dominicus ei apparet.

In quibus Dominico similis fit.

es Euangelicæ doctrinæ prædicator & doctor, à Christo, sicut & ego, missus ad euangelizandum. Es præterea virginitatis virtute insignis, qua me quoque constat præstantissimè claruisse. Postremò sunt in te aliæ multæ magnæque virtutes, in quibus tu optimus filius me patrem feliciter imitaris: In illo tamen tibi sum anteponendus, quòd fui dux Ordinis Prædicatorum. Tu igitur stude, vt quæ cœpisti, diligenter persequaris, vt tandem peracto mortalis vitæ cursu, mecum inter cœlestium ciuium ordines colloceris. Post hæc dicta Beatus Vincentius ei gratias egit, eumque obsecrauit, vt pro eo Dominum continuè precaretur, quò ei largiretur benè viuendi perseuerantiam. Itaque colloquentes, multam noctis partem deduxerunt. Socij autem eius, qui in loco contiguo ei, vbi hæc agebantur, dormiebant, talium verborum sono excitati sunt: audientesque huiuscemodi colloquiorum vicissitudinem, per rimas quasdam tabularum, quæ ipsos separabant, inspicientes, viderunt B. Vincentium & secum quendam alium fratrem, qui videbatur multum venerabilis, cum eo multa loquentem, ex cuius facie lux illa emanabat, qua luce locus multum replebatur. Qui conticuerunt quidem, sed tem gestam considerantes, menti condiderunt: Et quamprimum illuxit, Vincentium adierunt, eumque per Iesum Christum & omnes sanctos eius obtestantur, vt eis manifesta faciat singula illa, quorum partem proxima nocte viderant & audierant. Ille, quamuis primò plurimum restiterit, postquàm tamen sese adeò strictè obtestatum vidit, eis omnem rem ilicò ex ordine manifestauit, orans nè cui reuelarent.

Li. III Præfat.

PER ea, quæ secundo libro narrata sunt, pater religiosissime, perspicuè videri potuit, quàm mirabilis fuerit ordo vitæ nostri Vincentij, quàm magna ignitorum eloquiorum eius efficacia, quanta in castigando proprio corpore seueritas, quanta cibi & potu parcitas, ac tandem quanta veneratione non modò nostri seculi homines, sed & cæsestes ciues eum prosecuti sint. Et nè tanti talisque viri conuersatio videatur minus claruisse miraculis, statui in hoc tertio mei operis volumine scribere miracula illa speciosissima, quibus claruit in vita, & quæ apud maximum Romanæ ecclesiæ Pontificem, qui eum cæteris sanctis connumerauit, fuerunt clarissimis testimonijs comprobata. Verum cum ipsorum numerus fuerit supra octingenta & sexaginta, habitis ex illis solum quatuor processibus, qui confecti sunt Auinione, Tolosæ, Venetijs & Neapoli, nè tanti operis longitudo fastidio sit eis, qui legerint, ex multis paucissima recensebo, ea videlicet, quæ pusteritati sint maximam admirationem allatura. Non possum tamen non vehementer dolere, cum mecum ipse considero, quod cum ferè vniuersæ vitæ suæ cursum in Hispanijs peregerit, mirabilia tamen opera, quæ ibidem fecit, omissa sunt, nec fuerunt inuestigata aut literis mandata, vt meritò fieri debuisset. Ex quo factum est, quod multa à me scribi nequiuerunt, quibus vita eius profectò longe maiori admiratione digna haberetur. Verum quidquid omissum est, non certè tua aut negligentia aut culpa id factum dixerim. Tu enim singula, quæ ad rem spectabant, diligentissimè prouidisti. Quem igitur incusabo? Quantum quidem sciam, neminem: illud tamen mihi notissimum est, quod tanta fuit diligentia tua, & tam clara & mirifica ea fuerunt, quæ in quatuor illis processibus de ipsius Beati Vincentij conuersatione ac vita comperta sunt, vt in Calixto maximo Pontifice nulla fuerit mora, quo minus post duos menses, quàm fuerat ad summum sacerdotium adscitus, Catalogo Sanctorum eum adscripserit. Quod si processus illi, qui ex Nicolai V. qui ante Calixtum Christianæ ecclesiæ præfuit, omniumque Cardinalium consulto Barcinonæ, Valentiæ, & in pluribus alijs vtriusque Hispaniæ, Galliæ & Italiæ locis confecti sunt, oppottuno tempore ad Romanam curiam delati fuissent, existimo ego, quod tanta fuisset operum ac miraculorum eius copia, vt vix triginta dies suffecissent pro narratione, & ferè infiniti operis laborem, pro sui descriptione non immeritò postulassent. Igitur vt meæ narrationis principium faciam, ea primo loco dicere decreui, quæ demonstrabunt eum mirabiliter prophetiæ spiritu claruisse.

Nota multitudinem miraculorum.

F. LAVRENTIVS SVRIVS PIO ET ÆQVO LECTORI.

EX tertii huius libri præfatione animaduerti potest, authorem, vitanda nimiæ prolixitatis causa, ex innumeris prope Beati Vincentii miraculis tantùm paucissima, vt ipse ait, descripsisse, quæ tamen sunt amplius quadraginta & septem, nisi quod ea, quæ sanctum vir prophetice prædixit, ille inter miracula numerat, paulò largius miraculi vocabulo vsus, cum alioqui Apostolus donum prophetiæ distinguat ab operatione virtutum, id est, signorum & miraculorum, vt docti viri interpretantur. Itaque nè opus hoc nostrum in immensum excrescat, maximè quando author plerunque multis agit verbis, vbi pauca sufficerent, crebro etiam parum commoda in describendis miraculis oratione vtitur, coacti sumus, quæ ab illo fusius commemorantur, & comprehensius & paulò Latinius referre: qua tamen in re dedimus operam, vt etsi possint multa ex eius verbis desiderari, parum tamen aut potius nihil rerum memorabilium prætermissum esse videatur: demptis aliquot miraculis, quæ breuitatis studio omisimus.

1. Cor. 12.

CVM aliquando apud Valentiam Hispaniæ vrbem, B Vincentius concionaretur, & à concione permulti ad eum accurrerent, vt ipsis benè precaretur, inter alios adfuit etiam Alphonsus quidam, præter alias, quibus præditus erat, virtutes, etiam Iuris sanè quam peritus. Eum intuitus S. Vincentius, Gratulor inquit, tibi, optime fili. Noueris fore, vt & patriæ & familiæ tuæ maximo sis ornamento. Summam enim inter mortales dignitatem obtinebis, meque vita functum maximo honore, afficies, & præcipua veneratione prosequeris. Tantum vide, vt in virtutum studio perseueres. Alphonsus hæc viri Dei verba mandat memoriæ, dat operam vt in dies seipso melior euadat. Post aliquot annos creatur Valentinus episcopus, indè Cardinalis, postremò iam grandæuus, præter omnem mortalium expectationem, fit Pontifex Romanus, dictus Calixtus 3. Tum verò non immemor, quæ ante annos quinquaginta ipsi prædixisset B. Vincentius, tertio Pontificatus sui mense eum sanctorum catalogo adscripsit. I.

Prædicit Alphonso, eum futurum Rom. Pont.

PROPTER raram eruditionem, cum adhuc esset admodum iuuenis, ex decreto Patrum sui instituti missus est Barcionem philosophiæ magister: qui quidam est honoris titulus, quo ornari solent iuuenes Ordinis S. Dominici. Vbi Barcionem venit, non modo philosophiam prælegit in schola, sed etiam conciones habuit ad populum. namque ab ipsa adolescentia mirifice instructus fuit ad concionandum. Erat tum fames ingens ijs in locis, & magna annonæ caritas. ea causa indictæ sunt publicæ preces, factæque solennes processiones à clero, & à populo vniuerso. Interea quodam die Dominico sermonem habuit Vincentius: aderant autem supra triginta hominum millia. Ibi tum ille diuinitus permotus, Volo, inquit, ô Barcinonenses, gratos vos esse Deo pro beneficio vobis ab ipso collato. Hodie enim ante solis occubitum duæ magnæ naues tritico onustæ, in portum vrbis vestræ appellentur. Ijs verbis multi è populo lætabantur, sed viri grauiores, cum eis necdum esset [illegible] viri perspecta virtus, parum eis tribuebant: nec deerant certæ rationes, quæ non admitterent, vt eis sermonibus fides haberetur. Itaque plus inde scandali & offensionis, quam lætitiæ extitit in populo. Et Prior quoque illius & fratres eum temeritatis arguebant: quibus ille placidissime respondebat itá fore, quemadmodum dixisset Et certè vera eum dixisse rei docuit euentus, nauibus ante solis occasum ad vrbem feliciter appulsis. II.

Prædicit naues adfuturas præter omnem spē.

PERPINIANI vir sanctus ardentissima laborabat febri, itá vt vita eius à multis pro deplorata haberetur Adducebantur à fratribus medici, quibus ille ait: Non ego vestris opus habeo pharmacis: neque enim aut hoc tempore, aut hoc in loco, aut ex hac ægritudine decessurus sum è vita. Longa mihi adhuc supersunt vitæ emetienda spatia. Post dies quatuor incolumem me videbitis. Abscedunt medici, & die quinto Vincentius sanus apparet. III.

Alia eius prophetia.

FRATER

IV. FRATER quidam Augustinianus, idemque Prior cœnobij cuiusdam in Catalonia, multa nefanda cum alijs quibusdam maledicis obtrectatoribus in sanctum virum eiusque doctrinam iactauerat. Cernens autem eius mansuetudinem & in perferendis iniurijs constantiam, vitæ quoque sanctitatem, se falsò eum criminatum doluit, captansque opportunitatem, eum adijt, veniam petijt, se vnum ex illis esse confessus est viris sceleratis, qui contra ipsum eiusque sanctam doctrinam conspirâssent. Sed de tua humilitate & mansuetudine certò mihi, inquit, id polliceor, licet multa in te impiè commiserim non me repulsam apud te passurum. Cui sic vir sanctus respondit: Ego iampridem tibi socijsque tuis ignoui: sed multo etiam magis tibi pepercit Deus, qui hanc tibi aspirauit mentem, vt hodie ad me venires. Festina igitur & consule animæ tuæ, certus te breui moriturum. Quamprimum adito sacerdotem, eique peccata omnia, quorum potes meminisse, confitearis. Ille valde perterritus, fecit vt iussus erat: deinde accepta benedictione & pacis osculo, à viro Dei recessit. Necdum peruenerat ad locum, quo ire constituerat, & ecce subito corruẽs, expirauit, non sine maximo sociorum eius terrore & admiratione. Porro S. Vincentius eodem momento ait ad illos qui ipsum comitabantur: Oremus pro anima fratris illius, quem paulo ante hortatus sum, vt sua peccata confiteretur. Iam enim mortuus est. Itaque eodem in loco eius exequiæ sunt celebratæ: quibus peractis, nuncius adfuit repentinum eius obitum indicans.

Subitaneã mortem suo obtrectatori præd. cit.

V. GILABERTUS monachus & præfectus cœnobij S. Mariæ de Podio, quod est Valentiæ, abdicata cœnobij sui cura, constituerat cum cæteris sequi virum Dei. Eius animi pietatem animaduertens vir sanctus, libenter eum recepit. Paucissimis inde elapsis diebus illi ad se accito ait. Hortor fili, vt protinus coram me confitearis, ac deindè ad tuum reuertaris monasterium. Illic enim tibi sepulchri locus erit. Porrò dum iter facis nunquam cesses à laudibus Dei: & si quid vnquam veræ contritionis habuisti, id iam in te excitare coneris. Ad fores monasterij fratres omnes te cupidissimè præstolantur. Ille tametsi non satis viri sancti dicta assequeretur, tamen fecit libens omnia: factaque confessione & percepta sancti viri benedictione, ad suum properauit cœnobium. Mox verò vt eius limen attigit, spiritum exhalauit, eodemque momento illi quoque iussit B. Vincentius exequias fieri.

Item cuidã ex comitibus suis.

VI. ALEXANDRIA Longobardiæ ciuitas est. Ibi concionante B. Vincentio adfuit etiam Bernardinus ille, nunc toto orbe nominatissimus, professione Franciscanus. Id quidem temporis, licet multis esset ornatus virtutibus, tamen etiamnum iuuenis erat, & necdum apud Italos nomen eius celebre habebatur. Porro B. Vincentius iam toto orbe celebrabatur. Vbi autem concionem eius Bernardinus audiuit admirans doctrinam, eloquentiam & feruorem sancti viri, ad illum se contulit cupiens in illius se amicitiam insinuare, vt posset eius & verbis & exemplis institui. Eius autem egregiam indolem facilè animaduertens B. Vincentius, humanissimè acceptum apud se illum cibum sumere voluit. Post multos vltrò citroque collatos sermones, accepta benedictione Bernardinus abijt. Postridiè manè concionante B. Vincentio, adest rursùs Bernardinus. Ibi tum palàm edixit B. Vincentius: Noueritis charissimi inter vos adstare fratrem quendam Franciscanum, qui paucis ab hinc annis erit insignis tota Italia, atque ex eius tum vita, tum doctrina fructus vberrimi existent: & licèt ego illum ætate antecedam, attamen in Romana Ecclesia ille me honore antеibit. Et vos quidem decet hoc nomine gratos esse Deo: ego verò relicta illi Italia, me ad Gallias & Hispanias recipiam. His dictis, eò redijt, vndè parumper digressus erat. Post annos decem, Bernardini nomen Italiam omnem compleuit, & quamuis triginta annis ante illum ex vita decessisset B. Vincentius, sex annis ante Vincentium Bernardinus in Sancto relatus est.

S. Bernardini sanctitatem & famam prædicit.

VII. APUD Cæsaraugustam, nobilem Aragoniæ vrbem dum vir sanctus in agro concionem haberet, sermonem interrupit, & in multas lachrymas prorupit. Deinde tersis oculos, cælumque suspiciens, paulispèr siluit. Mox ad populum, rei nouitate attonitum, conuersus hilari vultu. Non miremini, inquit, filij mei. Didici enim à Domino, hac hora Valentiæ è vita abijsse matrem meam, & ea causa lachrymabam: at nunc illi gratulor, postquam itidem cognoui eam piè ac religiose hinc emigrasse, & viuere cum Christo in cælis. Annotarunt eius verba pleríque omnes, fuisseque verissima paucis post diebus, cum litteræ de matris eius obitu allatæ essent, compererunt.

Matris suę obitum di sc.it diuinitus.

VIII. EODEM modo sororis quoque suæ mortem, cum esset Toleti, diuina reuelatione cognouit. Fuit illa virgo vsque ad obitum suum, multisque annis reuerenter admodum quandam fratris sui Vincentij lineam tunicam apud se conseruârat, quam morti iam propinqua, suo corpusculo imponi voluit, sicque iacens, inter alia crebrò hæc verba repetijt: Ora Deum pro me charissime frater Vincenti. Tandem post horas duas hæc illius suprema verba fuêre: En frater meus Vincentius me deducit ad tribunal Iesu Christi: quibus dictis, mox animam reddidit. Hæc autem omnia beato Vincentio inter sacrificandum reuelata fuêre. Itaque peracto sacrificio ascendit, & è suggestu omnibus palam indicauit. Post dies non paucos ex literis cognitum est, eadem hora migrâsse illam, qua B. Vincentius dixerat.

Item sororis.

IX. BIENNII eius spatio, quo fuit in Britannijs, quendam ex eius socijs vexauit febris. Petijt is benedici & cruce consignari à sancto viro, vt posset eo morbo liberari. Et manus quidem suas illi B. Vincentius imposuit, sed mox eum intuens, Noueris, inquit, fili frustrà te expetere sanitatem: nanque post dies octo hora prima Dominicæ diei morieris. Consule igitur saluti animæ tuæ. Ille paruit viro beato, & eadem hora, qua prædictum erat, vita functus est. Ad eius exequias multi conuenêre sacerdotes, à quibus vir sanctus petijt, vt singuli pro illius anima ter Missas celebrarent, dicens reuelatione Diuina se didicisse, triduo illum Purgatorij pœnas luiturum. Offeruntur ab illis Missarum sacrificia, & à Vincentio gratiæ eis aguntur, indicaturque Missarum & precium suffragijs animam à pœnis ereptam ad cælos euolâsse.

Prædicit socio obitum.

X. TOLOSÆ vir Dei in tanta populi frequentia sermonem habuit, vt cum multis locus deesset, in muros plerique conscendere cogerentur. Inter eos iuuenis quidam in muro positus somno corripitur, & ab ipso muro sic pendet medius, vt nisi Deus ferat opem, de eius salute actum esse videatur. Sensit id in spiritu vir Dei, (nam corporis oculis illum cernere non poterat) sermonemque interrumpens. Quidam, inquit, adolescens à tergo meo somno oppressus hæret muro, qui nisi excitetur, animo & corpore periturus est. Ijs auditis, mox accurrêre quidam, & hominem conseruarunt.

Sensit per spiritum periculum adolescentis.

XI. APUD Ilerdam sacerdos quidam sub externo habitu cultioribus vtebatur indumentis & rebus, quibus homines lasciui delectari solent: sed ea tamen non sinebat ab alijs videri, priuata delectatione contentus. Concionante autem ea in vrbe viro Dei, & inter alia vitia etiam seuerè castigante eorum petulantiam, qui in corporis cultu essent immoderati & superflui, eius, quem diximus, sacerdotis vitam omnem & conuersationem, studium omne, quod in corporis cultum conferret, singularum quoque vestium, quas sub exteriori habitu ferebat, formas & colores luculenter explicauit. Vbi id sacerdos ille audiuit, obstupuit, cogitansque secum non nisi Diuina reuelatione ea illum scire potuisse, valdè compunctus, omnem vitæ & vestium lasciuiam propudiauit, sanctumque virum mensibus viginti duobus per multa Hispaniarum loca cupidè & religiose comitatus est.

Occulta prodit in lucem.

XII. VALENTIÆ multi, relictis rebus temporarijs, virum Dei affectabantur. In ijs quidam, Gaynam nomine res suas pro aureis quadringentis distraxit, veniensq; ad B. Vincentium, ait se illum sequi velle, cupereque aureos illos omnes non aliter, quam ipse vellet, expendere. Hortante B. Vincentio, vt in Christi pauperes illos conferret, abijt ille, & du-

centos quidem aureos elargitus eſt, reliquos in vſus neceſſarios reſeruauit. Inde ad virum Dei reuerſus. Feci, inquit, pater, vt voluiſti. At ille Spiritu ſancto reuelante, ſciens eum mentiri: Non es, inquit, dignus meo contubernio. Cum enim aureos ducentos tibi retinueris, certum eſt te necdum ſpem omnem in Deo conſtituiſſe: itaque me libero animo ſequi non poteris. Ego verò in meo contubernio illos habere volo, qui fide & virtutibus, non qui nummis & opibus abundent. Ille hæc audiens, coram multis humi proſtratus, cum multis lachrymis & culpam ſuam faſſus eſt, & veniam petijt, facileque impetrauit, cum etiam reliquam pecuniam erogare conſtituiſſet.

Fraudem cuiuſdam Deo reuelante cognoſcit.

APVD Dertuſenſe Cataloniæ oppidum quodam die pro facienda concione in ſuggeſtum aſcendit, ſed præter mo- XIII.
rem diu tacitus permanſit. Expectabat populus admirabundus, ille verò cauſam ſilentij eam eſſe dixit, quod ſuſtineret aduentum quorundam, quos ipſe ſciret fore gratiſſimos: hortabaturque vt venientibus locum præberent. Vix verba finierat, & ecce tota Iudæorum Synagoga illuc accedens ait ſe velle Vincentium concionantem audire. Accipiuntur iucũdiſſimè ab omnibus, & locus eis opportunus attribuitur. Porro vir ſanctus antequam ſermonem inchoaret, ſciſcitabatur ex illis, cuius hortatu eò aduenissent. Illi ſe reſpondent nullius ſuaſione, ſed tanquam Diuino quodam inſtinctu permotos, ſimul omnes ad ipſum audiendum accedere deliberâſſe. Orditur inde ſermonem præco Dei, & tanta gratia proſequitur, vt magna Iudæorum pars in Chriſtum crediderit.

Iudæos multos conuertit.

BARCINONE mulier quædam infantulum in genitalibus ruptum, ad B. Vincentium adduxit, orans, vt crucis ei ſi- XIV.
gnum imprimeret. Cui vir ſanctus. Gaude, inquit, filia, Infantulus hic breui curabitur, & vbi adoleuerit, allegetur in clerum, eritque theologus præſtantiſſimus. Iis dictis, manum imponit infanti, & is e veſtigio ſanatur. Deinde temporis ſucceſſu euenerunt ea omnia, quæ vir ſanctus prædixerat. Nomen viri, ſi quis nôſſe velit, eſt Iohannes Soletius, hodieque ſupereſt, & ob raram eruditionem apud Alphonſum Aragonum regem in multo precio eſt.

Iohannes Soletius.

IN villa, quam Morellam vocant, non multum diſtante à Valentia, vir fuit & genere & virtutibus nobilis, habuit- XV.
que vxorem iuuenem, & quidem ſpecioſiſſimam & multis virtutibus ornatiſſimam: ſed eadem ipſa per interualla quaſi furore corripiebatur, non ſine magno & ſuo & aliorum periculo, cum alioqui ſibi reddita ſingulari prudentia & manſuetudine polleret. Ad ædes eius, inuitante marito, venit beatus Vincentius, moxque oblatæ ipſi mulieri benè precatus eſt, impoſuitque illi manum. Et quamdiu quidem illic moratus eſt, nullam mulier furoris moleſtiam paſſa eſt, ita vt ab omnibus iam planè curata putaretur. Abeunte autem marito cum familia ad concionem S. Vincentij, illa ſola cum alia familiari fœmina remanſit, cibos neceſſarios præparatura. Sed cum illa fœmina aliis intenderet, hanc rurſus amentia corripuit, & ecce infantem ſuum in fruſta ſecat, partemque coquit ad ignem, reliquam in cœna reſeruat. Abſoluta concione, maritus domum lætus redit, ab occurrente coniuge perquirit, num ſit apparatum prandium. Illa reſpondet parata eſſe omnia. Rurſus ſciſcitante marito, an piſces commode cocti ſint, ait cum piſcibus etiam egregias ſe coxiſſe carnes. Id verò ille moleſte ferens, obiurgauit eam, ſciens B. Vincentium à carnibus abſtinere. Tandem aduertit illam more ſolito furijs agitatam, proprium mactaſſe filium. Tum vero ingens omnium exiſtit luctus & clamor, mariti imprimis, qui eam calamitatem ferebat acerbiſſime. Res geſta ad beatum Vincentium perfertur, ille mox accurrit, extenta manu iubet omnes ceſſare à clamore & eiulatu, porro infantis membra diſſecta ſibi offerri: quibus allatis, flectit genua, paucis obſecrat Deum, inde crucem exprimit in cadauer infantis, ità dicens: IESVS Mariæ filius, mundi ſalus & Dominus, qui huius infantis animam ex nihilo fecit, eam in hoc corpus reſtituat, ad laudem & gloriam nominis ſui. Hæc vbi dixit, cunctis adſpectantibus membra inter ſe coniungebantur, & infans reuixit. Ex tanto vero tamque reuera ſtupendo miraculo, quanta illic omnium admiratio, quantum gaudium, quanta ad priorem erga ſanctum virum venerationem acceſſio extiterit, facile per ſe quiuis poteſt intelligere.

Immane facinus.

Reſtituit vitæ infantē in fruſta ſectum.

ALIVS quoque illi infans mortuus oblatus eſt: cui poſt breuiſſimam precem manus imponens, mulieri eum offe- XVI.
renti dixit: Abi domum, & iugiter lauda Deum. Infans hic dormit, ſed priuſquam domum reuertaris, excitabitur. Credidit mulier, & abijt, cumque limen domus calcaret, infans ſe commouet, edit vagitus, matris ſugit vbera, ac poſtea ad maturam vſque peruenit ætatem.

Item aliũ.

VALENTIÆ ſub ſacra concione adducta fuit ad beatum virum mulier ab ipſo ortu muta. Ille paulullum intermiſ- XVII.
ſa concione, ſuſpiciens in cælum moxque ad fœminam conuerſus, Quid vis, inquit, filia? Illa reſpondit: Panem volo & loquendi facultatem. Tum ille, Panem quidem, inquit, donec eris in vita, habebis: ſed cum ad multam animæ tuæ ſalutem linguæ officio careas, noli fruſtra illud petere, quod nunquam ſis impetratura. Si enim loqui potuiſſes, immodica mordacitate & corporis & animæ vitam perdidiſſes. Abigitur, & mente Deum laudare ne ceſſes. Reſpondit illa: Faciam ſancte pater, quod hortaris: ſtatimque obmutuit, & poſt annos ſeptem mortua eſt.

Muta loquitur.

Rurſus obmuteſcit.

IN quodam hoſpitio quindecim panibus ſupra duo hominum millia vir ſanctus refecit, parumque vini, quodque XIIX.
iam penè coacuerat, in optimum vinum mutauit, iiſdemque apponi iuſſit. Cernens autem hoſpes tam inſigne miraculum, humi ſe abijcit, & cum magnis clamoribus omnibus qui aderant, remque ignorabant, quod geſtum erat indicauit, nec potuit eum compeſcere vir ſanctus, quin omnes ad gratias Deo agendas hortaretur. Poſt cibum ſumptum iuſſit beatus Vincentius, vt hoſpiti iuſtum precium ſolueretur. ac ille nihil prorſus recipere voluit, id ſolum rogans, vt domui ſuæ & cunctis in ea habitantibus vir ſanctus bene precaretur. Factum eſt ita. cumque luce proxima hoſpes cum coniuge ad oppidum proficiſci inſtituiſſet, farinam vinumque empturus, ciſtam farina, doliumque vino ſuauiſſimo abundè plenum conſpicit. Nimis prolixi futuri ſumus, ſi ſingulatim annotare velimus, quoties vir beatus ſuis precibus id genus res auxerit, cum id fecerit ſæpiſſimè. Vnum hoc præterire non poſſumus, quod vinum, vnde ad ſex hominum millia, qui virum ſanctum ſequebantur, biberant, non ſolum nihil imminutum eſt, ſed etiam in decem annos ſeruatum (licet tam multum inde diſtribueretur, vt vno anno vix poſſet ſufficere) morbos curauit eorum omnium, qui inde biberent.

XV. panibus ſupra 2000 hominũ paſcit.

Sex millia hominum bibunt vinum, & nihil imminuitur, &c

PVELLA quædam à ſæuiſſimo dæmone obſeſſa, tametſi funibus eſſet vincta, vix ab octo viris ad beatum Vincen- XIX.
tium adduci potuit: in cuius conſpectum vt venit, clamores edidit ſanè quam horrendos, itaque ſe comparauit, vt omnibus terrorem incuteret. Primo igitur præcepit dæmoni vir ſanctus, vt eam vim remitteret, nec puellam exagitaret. Mox ille obmutuit, & puella ſtetit immota, obliquis oculis intuens in virum Dei. Deinde rurſus in Chriſti nomine præcepit dæmoni. vt quando & quam ob cauſam in puellam eſſet ingreſſus, ediceret. Tum ille faſſus eſt ſe ante ſeptennium matrem puellæ incitare conatum, vt maritum occideret. Illam verò, cum multos audiret ſtrepitus in ædibus ſuis, quos dæmones excitârant, euigilâſſe, ſeque crucis ſigno muniſſe, Chriſtique & beatæ Mariæ virginis nomina appellâſſe: Tum vero nihil ſe potuiſſe contra illam, quandoquidem nomina illa plurimum dæmones formidarent: ſed puellam, filiam eius, eò quod cruce ſe minimè conſignaſſet, ſe inuaſiſſe reliquis nihil potuiſſe nocere, quod crucis eſſent ſigno armati. Iubente autem viro ſancto, vt, puella illæſa, exiret: reſpondit dæmon: Multi ante hac me conati ſunt eijcere, ſed fruſtra. Tu verò recte dictus es Vincentius, & ecce à te victus diſcedo. His dictis, cum horribili vlulatu, & teterrimo fœtore exijt, puella humi proſtrata & penè exanimi relicta: cui Vincentius iuſſit domum reductæ cibum porrigi, ac deinde acciri ſacerdotem, cui ſua peccata confiteretur. Factum eſt, vt ille imperauit, & puella in tantum deinceps virtutibus aucta eſt, vt non multo poſt tempore inter matronas Valentinas omnium prudentiſſima & honeſtiſſima ſit habita.

Puellam cruce ſe nõ ſignantem occupat dæmon.

XX. LIBERAVIT etiam vir sanctus dæmoniacum quendam, qui multas illi iniurias multasque contumelias irrogârat, quem dæmon in concione inuaſit, ad quam ille eo animo accesserat, vt audiret aliquid, quod posset criminari. Licet autem dæmon rogaret sanctum virum, vt se non expelleret à tam nefario homine, donec esset vltus iniurias eius, tamen audiuit ab illo: Seruus sum Iesu Christi, qui etiam pro illis rogauit, qui eum cruci affixerunt. Eius igitur nomine tibi præcipio, vt ab hoc peccatore recedas. Ad quæ verba exijt dæmon cum voce terribili & sulphureo fœtore: porro homo visus est plane extinctus. Sed vir Dei negauit esse mortuum, voluitque vnum ex sacerdotibus illic hærere, donec ad se rediens, illi confessionem faceret. Id genus dæmoniacos suprà sexaginta diuersis & locis & temporibus vir sanctus curauit.

Dæmon pellitur.

XXI. SVB quadam concione, quam vir Beatus Murciæ habuit in Hispanijs, ipsa Dominica Palmarum, tres equi terribiles in populum, qui concioni intererat, toto impetu incurrerunt. Iam fugiebant homines, sed eos hortabatur sanctus Vincentius, vt cruce se signarent, ita fore inquiens, vt facile illi in fugam verterentur. Cumque hoc illi fecissent, vir sanctus in Christi nomine præcepit dæmonibus, qui in forma equorum visebantur, vt nullo læso ab vrbe abscederent. Abierunt illi, & vir Dei sic ad populum locutus est: Constanti animo estote charissimi, nec vos à dæmonibus sinatis in fraudem impelli. Dæmones quidem illi, quos modo sub equorum horrida specie vidistis, diu hanc vrbem occuparunt: at nunc multa me cernentes à vobis vitia profligâsse, multumque bonæ frugis apud vos extitisse, conati sunt quibusdam ex vobis perniciem adferre: sed Christo propitio illorum conatus irriti fuêre: nec tamen sine aliquo maleficio abiêrunt. Est enim inter vos fœmina quædam, quæ filiam suam virginem, non ausa huc secum adducere, domi reliquit: sed ea si nunc domum rediret, cerneret rem nefariam. His dictis, sermonem prosequutus est. Porro mulier, auditis eius verbis, domum se contulit, & cum filia in lecto adolescentem cubantem offendit: rei autem indignitate commota, festina abijt ad virum Dei, & coram omni multitudine quid ipsi accidisset, mœsta enarrauit. Id genus flagitia non semel ille sanctus vir per spiritum cognouit.

Stuprum puellæ palam edicit, Deo reuelante.

XXII HAVD procul Valentia pagus est sancti Matthæi. In eo paucis diebus commorante sancto Vincentio, dæmon accessit sub habitu & forma admodum venerabilis eremitæ, vltroque se obtulit ad assectandum beatum Vincentium cum alijs. Eum verò tota illa religiosa caterua humanissimè recepit: cumque mira versutia iam omnium sibi beneuolentiam conciliâsset, sensim spargit virulentos quosdam sermones, qui non modo B. Vincentij doctrinam, sed etiam catholicam fidem læderent. Itaque catenis vinctus, in tetrum carcerem conijcitur, vltimo supplicio tanquam hæreticus afficiendus, nisi caneret palinodiam. Sequenti die, mittuntur qui explorent, num mutârit sententiam, & nemo inuenitur. Referuntur hæc ad S. Vincentium & ille subridens, ait. Nihil vos isthæc res habeat solicitos: non enim homo, sed satan fuit, qui fructum, quem multi vestrum ex mea doctrina percepêre, corrumpere voluit.

Diabolus se simulat eremitam.

XXIII. IN quodam Cataloniæ pago ipsis ferijs Apostolorum Petri & Pauli, sermonem habiturus erat vir Dei. Ecce autem Missæ sacrificio peracto, priusquam sacras vestes exueret, tam immanis & horrenda subito tempestas orta est, vt cælum ipsum ruinam minari videretur, & omnes se perituros formidarent. At vir sanctus ad populum conuersus, eum iubet spem suam collocare in Domino Iesu: moxque contra illam tempestatem spargit aquam sacratam, ac deinde crucis expressit signum. Ilicò tempestas dissipatur, & mira redit aëris serenitas. Tum ille pulpitum ascendens, ita locutus est: Nisi pro vobis hodiè Dominum deprecati fuissent sancti Apostoli, tanta his in locis, charissimi, extitisset tempestas, quod nec in arboribus frondes, nec in agris vlla germina vel quicquam virens remansisset. Nec tamen velitis nimium esse securi: nam intra annum similem estis experturi tempestatem, sed crebris apud Deum precibus agite, vt pro sua immensa clementia & vobis & rebus vestris parcat. Hæc cum dixisset, in beatissimorum Apostolorum laudibus absoluit concionem, & post dies paucos discessit. Iam fluxerant vndecim menses, & venit horrida tempestas, quam ille prædixerat futuram. Eodem vero modo non semel, sed sępissimè, cum diuersis in locis côcionaretur, ortas tempestas crucis signo compescuit.

Tempestatem arcet aqua sacrata & crucis signo.

XXIV. IN Gallię oppido Carcasona & locis adiacentibus, à mense Iunio vsque in Ianuarium tanta fuit siccitas, vt nullę fruges eo anno sperarentur. Id temporis B. Vincentius Tolosæ erat. Eum igitur afflicti ciues adeunt, orant vt sicut cæteris populis ita ipsis quoque suas conciones impartire dignetur. Venit ad illos sanctus pater, & quinto die ab ingressu in oppidum, facta concione, iussit vt vniuersus populus genua flecteret, & omnes misericordem Dominum pro pluuia precarentur. Ipse pariter in genua se submisit, orans. Deinde surgens crucem expressit in aëre, iussit omnes abire domum, & Deo gratias agere quod ipsorum preces admisisset. Vix verba expleuerat, & ecce densantur nubes, atque paulo post tam largi funduntur è nubibus imbres, quales eius loci homines se nunquam vidisse meminerant: nec prius cessârunt, donec sancti viri precibus repressi sunt.

Pluuiam facile impetrat.

XXV. APVD * Mursiam ciuitatem Hispaniæ citerioris, quadam æstate locustę & bruchi innumerabiles intra dies quatuordecim omnia, quæ in agris erant, deuastârunt. Per id tempus venerat eo B. Vincentius, cum ciues vrbis dolentes adeunt, precum eius suffragia implorant. Ille iubet confestim adferri aquam benedictam, deinde cum clericis, qui eum assectari solebant, hymnos canentibus ad singulas vrbis portas accessit, stansque in illarum medio, contra ea loca, in quibus dicta animantia grassari dicebantur, aquam sacratam adspersit, & ecce postridiè omnia extincta reperta sunt, & intra paucos dies agri & vineæ adeo restitutæ sunt, vt illo anno nulla fuerit penuria subsecuta.

* Niursam

Locustas & bruchos perdit.

XXVI. TANTA fuit beati Vincentij & vitæ & doctrinæ authoritas, vt ea ætate qua claruit, in toto orbe terrarum ipse propemodum solus & vera dicere, & sanctè viuere putaretur: nec tamen defuere etiam multi qui eius & vitam & doctrinam criminari non dubitarent: sed id mirum videri non debet, quando ita ab ipso mundi exordio comparatum esse videmus, vt quæ bona & præclara sunt alienæ inuidentiæ obnoxia sint. Interim tamen homines improbi machinas obtrectationum suarum sancto viro frustra adhibuere, quemadmodum patebit ex ijs, quæ iam dicturi sumus. Apud Perpinianum homines quidam impijssimi atque flagitijs omnibus cooperti, permultos Iudæos incitarunt, vt in magna populi frequentia, Vincentio quippiam contra Iudæos pro concione dicente, ipsi sermonem eius interrumperent, affirmarentque eum scripturæ verba deprauare, & ad peruersos sensus detorquere. Sperabant illi, hac ratione beatum virum pudefactum, & eius famam obscuratum iri. Itaque cum iussu Ferdinandi regis decretum esset, vt Iudæi omnes, qui Perpiniani degerent, Dominica die B. Vincentij concioni interessent, (cui sane interfuere etiam Benedictus Pontifex, cuius est libro 2. mentio habita, & Sigismundus Imperator, & Ferdinandus rex, plerique ecclesiarum prælati & principes, qui Ecclesiæ ad concordiam redigendæ studio per id tempus Perpiniani conuenerant, atque etiam populus vniuersus) sub ipsa hac concione in tanta hominum frequentia Iudæi surrexêre in medium, & quemadmodum persuasi erant, B. Vincentium carpere non dubitârunt. At ille nihil perturbatus: Sistite, inquit, non enim patitur mos populi Christiani, vt dum concio habetur, verbi Dei fiat interpellatio. Sed hora vespertina omnes ad me veniatis, & videbimus num prauam ego scripturarum sententiam depromam. Fecerunt illi, quod dixerat, horaque statuta eum accedunt, tamque perspicue & luculenter ab eo discunt eorum omnium, quæ pro concione docuerat, veritatem, vt se planè victos faterentur, idque postero die coram Pontifice, Imperatore, rege, cæterisque principibus & populo vniuerso palam testarentur, seque de viro

Iudæos egregie cōfutat.

Dei mentitos assererent. Porrò illi, qui Iudæis harum rerum authores fuerant, intrà paucos dies malè perierunt. Quidam etiam alterius instituti monachus Tolosæ degens, malè in beatum Vincentium animatus, in publica concione cõfutare ea voluit, quę superioribus diebus ille palã docuerat. Sed vix dum iniquæ obtrectationis verba expleuerat, cum ecce subitò corruit, totusque obmutuit, donec resipiscens, mente à Deo veniam petiit, & à beato quoque Vincẽtio se veniam petiturum, & quæ contra illum dixisset, retractaturum promisit. Eo voto nuncupato, redijt sanitas, & lingua laxata est: mox ad S. Vincentium se conferens, veniam & petiit & sine vlla mora impetrauit.

Hactenus quæ Author libro 3. fusius conscripsit, nos contractius aliquanto recitauimus: omissis quibusdam miraculis, non quod lectu digna non sint, sed nè nimia prolixitate opus nostrum in nimiam vastitatem excresceret: Iam verò quartum librum subiungemus de felici eius obitu & miraculis, quibus tam viuus quam defunctus in Britannia minori claruit: simul etiam explicabimus, quemadmodum in sanctos relatus sit. sed hæc quoquè partim Authoris, partim nostro stylo conscribemus in gratiam Lectoru & studio breuitatis.

LIB. IV. PRÆFAT.

QVONIAM duce Christo tam amplum campum non sine labore percurri, vt gesta nostri Vincentij licet non omnia, tamen ex omnibus multa conscripserim, pater humanissime: nunc nihil mihi reliquum est, nisi vt vitæ quoquè ipsius felicem finem describam: protinus & multorum etiam miraculorum, quibus & in vita & post mortem in Britannia claruit, narratione hunc quartum librum non sine rationabili consilio distinxi. Maximo enim tædio affecissem eos, qui legerint, si in superiori libro & ea, quæ narrata sunt, & quæ deinceps memorabuntur, complecti voluissem. Erit quoque in hoc libro mei incepti operis finis, vt videlicet vnus idemque esset & narrationis meæ & vitæ eius terminus, quo ex nostra luce migrauit ad cælum, à Iesu Christo gloria sempiterna & honore coronandus.

Venit in Britanniã Britonantem.

I. ITAQVE post lustratas regiones illas, quas suprà expressimus, eam demum Galliæ partem ingressus est, quæ nostro æuo Britannia dicitur, ibique toto biennio continenter doctrinam salutis longè lateque diffudit. Quantum verò eo tempore fructum fecerit, breuibus explicari nequaquam potest: licebit autem eius rei vel ex vno hoc argumento coniecturam capere. Si enim loca propè innumera, in quibus paucos commoratus dies conciones habuit, in quædam propemodum templa mutâsse visus est, omnibus indè vitijs eliminatis, & sanctis virtutum studijs & operibus introductis: quanto vberiores ille fructus attulit in Britannia doctrina sua, vbi totum moratus biennium, continenter eius populos instituit? Agebat autem tunc ætatis annum septuagesimum, corpusque eius tum ob senectutem, tum ob labores & cibi potusque parsimoniam vitæque seueritatem adeò confectum & extenuatum erat, vt absque adminiculo ægrè posset ambulare. Nec tamen quicquam de labore suo & solitis exercitijs remittebat senex venerabilis, sed pro salute animarum gnauiter sudabat. Vnum hoc in eo singulare cernebatur, idque à multis non alio quam miraculi loco habitum est, quod cum ante pulpitũ, vndè erat concionaturus, conscensum adeò imbecillus esset, vt vix sese commouere aut loqui posse videretur, posteaquam dicendi fecit initium, non minus ardenter, eruditè, distinctè ac luculenter sermonem pertexuit, quam consuêsset ætate florente. Nulli hominum ordini vel statui, nulli ætati, nulli sexui negatus est fructus doctrinæ & sanctitatis eius. Neque enim duntaxat ætate prouectos, & sublimium rerum atque disciplinarum capaces erudiebat, sed etiam pueros certis ad se horis euocatos instituebat, docens eos quemadmodum cruce se signarent, orationem Dominicam & angelicam salutationem atque fidei symbolum enunciarent, Deum colerent, amarent, parentibus & proximis quibusque honorem haberent, & debita officia persoluerent. In dandis consilijs, nec diuites pauperibus, nec ignobilibus nobiles anteponebat, sed erat charus omnibus, vtilis omnibus, pius, benignus, amabilis, denique, & venerabilis omnibus. Maximè verò orphanorum, pupillorum ac viduarum se præbebat defensorem, consultorem ac moderatorem: & vt multa in pauca conferamus, omnibus se & doctorem & parentem exhibuit: nec solum animos eorum verbo salutaris doctrinæ instruxit, sed etiam sanctis precibus suis ab corporibus morbos & ægritudines depulit. Et si autem propè innumerabiles sanctarum manuum eius impositione integræ sanitatis beneficium sint adepti in Britannia, nos tamen ex plurimis non nisi pauca huc adscribemus.

Pueros vt instituerit.

Fœcunditatem impetrat coniugi Ducis Britanniæ.

II. VXOR Iohannis Britanniæ Ducis, Caroli Francorum regis filia, multis annis permansit infœcunda. Ei cum vir sanctus benè precatus esset, & manu sua ad eius ventrem crucis signum expressisset, mox concepit, & multos peperit filios, atque in ijs Petrum multis virtutibus illustrem, qui etiamnum superest Dux clarissimus Britanniæ, quique ob summã erga B. Vincentium deuotionem & reuerentiam, multam operam impendit, vt in sanctorum albo eius nomen describeretur. Multę prætereà aliæ fœminæ eius manuum impositione fœcunditatem impetrârunt.

Sanat paralyticum.

III. IN Nannetensi oppido venienti ad ipsum homini paralytico, qui eo morbo decem & octo annis laborauerat, vt cũ cæteris ab illo benedici mereretur, ità locutus est: Argentum & aurum nõ est mihi, sed precor Dominum Iesum Christum, vt pro immensa benignitate sua, corporis quam expetis, tibi largiatur sospitatem. Mox multa eius membra cruce consignat, & ille se sentit incolumem, surgensque magnificat Deum, & viro sancto gratias agit, domumque se recipiens, eam molestiam deinceps minimè perpessus est: Duobus verò expletis annis, quibus per vniuersam Britanniam minorem, quam alij Britanniam Britonantem vocant, ità vitæ verbum disseminauit, vt eius sermonem Dominus confirmaret sequentibus signis. Venetiæ, quæ est huius Britanniæ vrbs, positus, à fratribus, qui eum sequebantur, admonitus est, vt in Hispanias reuerteretur, & iam ætate grauis, in patrio potius, quam peregrino solo moreretur. Verum ille memor verborum Christi, quæ Auinione decumbenti dixerat, vt suprà libro secundo annotatum est, nempe vt Occidentem euangelizando peragraret, eorum consilijs nulla se ratione obsequi velle respondit. Cum enim hæc Britannia ad Oceanum in extremis Occidentis finibus sita sit, existimabat eam esse regionem, in qua Christus eum prædixerat è corpore migraturum. Tandem verò importunis illorum precibus flexus, decreuit abire Venetia, & in Hispanias proficisci. Cum sit enim Hispania quoque in orbis terrarum finibus posita, poterat non absurdè accipi, de ea Christum esse locutum. Itaque Venetiæ ciuibus primò generatim admonitis, vt doctrinæ suæ memores essent, suoque discessu incredibili mœrore affectis, media nocte iter ingressus est, sedens asino. Cumque se iam aliquot passuum millia confecisse arbitraretur, die illucescente ad ipsius vrbis portas se cernit constitutum. Tum verò ad socios conuersus, Redeamus, inquit, fratres mei in vrbem: Nihil enim isthuc sibi vult aliud, nisi sic visum esse DEO, vt in hac regione defungar. Ingreditur igitur oppidum, & simulatque res ciuibus innotuit, confestim cum ingenti gaudio ei occurrerunt. Mulieres quoque & pueri certatim iêre obuiam, vt eius manus oscularentur, dicentes: Benedictus, qui venit in nomine Dñi. Tantus quoquè in ea vrbe fuit cãpanarum strepitus, quantus esse solet, cũ insignis aliqua solennitas celebratur. Postquam autem ad suum peruenit hospitium, ciues & eos, qui ipsum comitabantur, ita affatus est: Sic placet Deo, charissimi, vt reuertar ad vos, non quidem concionandi gratia, vt hactenus feci, sed vt apud vos claudam extremum vitæ diem. Vos igitur singuli ad vestras abite ædes: Porrò clemens & bonus Dominus digna vobis reddat præmia pro honore, quo me hodierna die affecistis. Hæc & pleraque alia locutus, multam ab illorum oculis vim lachrymarum expressit. Altera luce acerrimis corripitur febribus, & acerbo per membra omnia dolore cruciatur, ità vt penè totus defecisse videretur. Nec tamen his potuit retardari, quò minus sancti viri officio fungeretur.

Abit Venetia, sed diuinitus retinetur.

Ecclesiastica sacramenta

IV. CONVOCAVIT igitur inprimis fratres suos, & eis sui obitus diem indicauit: moxque accito sacerdote, cui confessionem facere solebat, illi confessus est, petiitque sibi impendi plenam peccatorum omnium remissionem, quemadmodum Martinus Pontifex maximus illi anteà concesserat. Deindè alia Ecclesiæ salutifera sacramenta tanta cum religione &

ne &

ne & pietate percepit, vt sanctis verbis, crebris lachrymis, hymnis & precibus omnes ita commouerit, vt nemo esset, qui non profusè lachrymaretur. Postea triduo toto admonuit eos, qui visitandi causa ipsum adibant, vti nè doctrinæ ab ipso perceptæ obliuiscerentur.

[sub mortem se muniit.]

V. Mvlta ijs diebus, quibus ægrotabat, locutus est & admiratione & annotatione digna: quæ cum omnia in scripta referri non possint, ex ijs pauca selegimus. Eo die, quo rumor sparsus est, virum sanctum decumbere, & sacramentis Ecclesiasticis esse munitum, Episcopus & magistratus atque vniuersa Venetiæ nobilitas ad eum inuisendum pariter profecti sunt. Post multos autem sermones, vltro citroque habitos, sic eis locutus est: Viri Britones, si meminisse volueritis eorum, quæ toto hoc biennio continenter vobis pro concione dixi, certè comperietis ea esse eiusmodi, quæ à veritate non discrepent, sed sint vestrarum saluti animarum profutura. Nôstis omnes, quot & quibus vitijs deditam inueni regionem vestram. & nihil in me fuit, quo vestræ possem saluti consulere, quod non promptissimè & libentissimè impenderim. Vna igitur mecum Deo gratias agatis, quod & mihi gratiam sermonis contulerit, & vestros animos capaces meæ doctrinæ effecerit, vt ea ad vitam rectè instituendam permouerentur. Vobis hoc iam superest, vt in ijs, quæ bene cœpistis, perseueretis, & quæ à me didicistis, eorum nequaquam obliuione capiamini. Ego vero posteaquā Deo visum est, vt in hac vrbe decedam, apud eius tribunal vobis me patronū & perpetuū pro vobis deprecatorē fore polliceor, si tamen à mea disciplina non recesseritis. Valete oēs: ego post dies decē migrabo ad Dñm.

VI. Deinde verò prohibuit, nè tam frequentes ad eum inuisendum admitterentur, vt posset maiori frui quiete, & rerum diuinarum contemplatione liberius vacare. Tametsi autem ægritudines omnes quibus ante hac creberrimè afflictus fuerat, patienter tulit, attamen in hac extrema, quæ omnium fuit molestissima atque grauissima, tantam declarauit patientiam, vt multi prudentes viri & ipsi quoque medici, morbi genus & ægroti animum considerantes, sæpenumero dicerent ipsis videri impossibile, vt mortalis homo maiori possit esse tolerantia præditus. Cum quippiam facerent medici, quod corpus eius lædere & dolore posset afficere, nullus ab eius ore neque clamor neque vox edebatur, nisi tantum aut nomen Iesu, aut beatissimæ Mariæ virginis, aut alicuius è sanctis. Dempto illo tempore, quo vel cibum, vel somnum capiebat, vel pro re necessaria quippiam loquebatur, semper Deo laudes offerebat.

[Eius incredibilis & eximia patientia.]

VII. Magistratv autem Venetię, cum non ignorarent in ea vrbe nullum esse cœnobium Dominicanorum, vt lites anteuerterent, quas de eius humando sacro corpore orituras verebantur, ex illo sciscitati sunt, quem vellet habere locum sepulturæ. Quibus ita ait: Ego sum professione monachus pauper & seruus Iesu Christi: itaque non ego de meo sepeliendo corpore, sed de animæ potius salute cogito. Interim tamen, vt quemadmodum in vita, sic etiam post obitum ex me pacem habeatis, obsecro vos, vt Priori cœnobij N. quod præ cæteris meæ professionis cœnobijs vestræ vrbi vicinius est, curam sepeliendi corporis huius relinquatis. Cum iam autem dies nouem abijssent, petijt sibi legi passionem Christi, quemadmodum à singulis est Euangelistis conscripta. Deindè recitari voluit septem illos psalmos, quos Pœnitentiales vocant: quos quidem psalmos atque etiam totum Psalterium tandiu dixit, donec & corporis viribus & linguæ officio esset destitutus. Ad extremum lecta est Litania: qua absoluta, mox totus quadam iucunditate & hilaritate perfusus, iunctis sublatisque manibus & oculis in cælum, migrauit ad Dominum.

[Felicem animā reddit optimo creatori.]

IIX. Svb hoc tempus, visa est per fenestram eius loci, in quo decumbebat, inuolare ingens multitudo papilionum miri candoris: qui passim circunuolitantes tum demum recesserunt, cum ille spiritum exhalauit, nec amplius vspiam apparuerunt. Putantur sine dubio fuisse spiritus angelici, qui felicem illam animam secum ad beatissimam cælestis Hierusalem patriam abduxerunt. Eadem hora ex eius corpore odor manauit longè suauissimus. Per id tempus Venetiæ erat religiosissima Ducis Britanniæ coniunx, cuius supra mentionem habuimus: quæ, pro singulari in beatum virum deuotione, proprijs manibus voluit abluere corpus defuncti: quemadmodum habet multarum gentium consuetudo, vt corpora vita functorum lauent. Aquam verò ipsam, qua illud abluit, diu accurateque conseruauit, nec ea vnquam corrumpi potuit, nec indè aut vermes, aut aliquid fœditatis enatum est: immò verò tandiù gratissimi fuit odoris, donec in eo vase, in quo asseruabatur, penitus consumpta est: multi etiam, cum ex ea bibissent, varijs sunt morbis liberati. Porro Britanniæ Dux exequias celebrandas curauit, quæ & ipsius dignitati, & beati viri meritis congruerent. Ad eas autem vniuersa penè Britannia aduolauit, plerisque à Duce euocatis, alijs sacrum corpus videre cupientibus, atque alijs corporum sospitatem obtinere volentibus. Tanta autem erat multitudo sacrum illud venerandumque corpus certatim aut videre aut tangere nitentium, vt triduo illud asseruari oportuerit inhumatum, multisque armatis custodibus vallatum. Interim tamen nec tenuissimus inde exhalauit fœtor, nec vlla vel in vultu vel in cæteris membris visa est immutatio, sed idem semper permansit corporis color, donec est sepulturę mandatum. Obijt sexta feria Nonis Aprilis, conditusque est in summa æde vrbis Venetiæ anno Christi M. CCCC. XVIII. Sicut autem in vita multis claruit miraculis, ita etiam post obitum homines innumeri aut sacrarum reliquiarum corporis eius, aut vestium, quibus in vita fuerat indutus, aut sepulcri eius contactu vsque in præsentem diem salutaris beneficia impetrarunt, ex quibus volumus pauca huc adscribere.

[Nota de aqua, qua eius corpus examine ablutum est.]

S. Vincentium anno 1419. obijsse ex canonizationis eius Actis docet, vbi habetur diem obijsse quinta Aprilis feria quarta ante Dominicam Palmarum, quo anno (vt ex computu liquet) celebrari contigit Pascha 17. mensis Aprilis. Idem docet F. Vincentius Iustinianus Antistius in vita eiusdem S. Vincentij, quam (vt testatur) iussu Valentinorum Consulum ex processu Canonizationis collectam, typis excudendam curauit anno 1575. quæ ab eo se monitum memorat Bar. loco citato.

[Baronius in n [illegible] ad Martyrolog. um Rom. 5. A[illegible] Palmarum vit. e. [illegible] 1575 cu[illegible]]

IX. Apvd Cæsaraugustam vir quidam, nomine Iohannes Sanicus, peste exitialiter correptus, ità vt salus eius desperaretur, hortatu illustris viri Iohannis Grassiæ, qui nunc est Maioricensis episcopus, & Alphonsi regis Aragoniæ confessarius, multis cum lachrymis B. Vincentio votum nuncupauit, & ilico curatus est.

[Peste correptus sanatur.]

X. In eadem vrbe vir quidam zelotypus vxorem suam tribus in locis letaliter vulnerauit: & licèt eius vita iam prorsùs à medicis desperata esset, illa ad B. Vincentium deprecandum se contulit, & intra paucos dies conualuit.

XI. Venetiæ habetur culçitra, in qua B. Vincentius decubuit, cum è corpore migraret: compertumque est supra quadringentos homines, cum ex deuotione in ea aliquantisper iacuissent, tum ab ardentissimis febribus, tum alijs diuersis languoribus ilicò fuisse liberatos.

[Nota miracula de culcitra.]

XII. In Maiorica ferunt haberi cucullum, quo fuit indutus, cum in eam insulā nauigaret: eius attactu iam indè ab eo tēpore, quo ex ea discessit, vsque in præsens non modo febricitantes, sed etiam dæmoniaci, & fœminæ in partu periculosè laborantes, curantur.

XIII. Frater quidam Dominicani instituti Guilelmus Porras, cum in eadem insula beatus Vincentius esset, pilos quosdam rasæ barbæ illius, ex deuotione multo tempore asseruauit. Is vt audiuit fœminam quandam à dæmone occupatam, quæ multa etiam secreta indicaret, pilos illos panno inuolutos, ad eius collum alligauit. Tum verò malus dæmon acrius cœpit vexare fœminam. Interrogatus cur esset solito atrocior, respondit se vim magnam sentire capillorum fratris Vincentij Ferrarij, & tandem à fœmina abscessit, ea penè exanimi relicta. Multi alij solo vestium sancti viri contactu, à diuersis & quidem exitialibus morbis erepti sunt. sed ijs commemorandis noluimus esse prolixiores.

[Pilis eius pellitur dæmon.]

XIV. Svperest nunc vt paucis exponamus, quemadmodum. B. Vincentius sanctorum catalogo adscriptus sit. Et quidem eo tempore, quo ex vita abijt, Martinus V. Romanæ Ecclesiæ pontifex fuit, à quo sanè multi Galliarum Hispaniarumque principes, multæ florentissimæ ciuitates & Academiæ, multi ecclesiarum prælati, tum per literas, tum per

lega-

Canonizatus à Calixto 3. anno 1455. Iun. 29. vt habet Alphōs. Ciaconius in vita Calixti. legatos petierunt, vt tam insignem virum in sanctos referret. Et ille quidem eorum preces non dubitauit esse æquissimas, voluitque eas in opus conferre: sed quibusdam asperis casibus interim incidentibus, res dilata est, non solum ab hoc Martino V. sed etiam eius successoribus Eugenio IV. & Nicolao V. & tandem à Calixto III. feliciter cōfecta est, quemadmodum ipse vir sanctus longè antè prædixerat.

Hic quædam deerant in exemplari MS. quod vnicum habuimus.

Vitam S. Vincentij Ferrarij etiam apud S. Antoninum 3. p. hist. tom. 23. c. 8. & tom. 2. Thes. Concion. Thomæ de Frugillo inuenies.

VITA ET MIRACVLA MAGNI ET BEATI P. N. EVTYCHII, PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANI,

ab Eustathio humili Presbytero eius contemporaneo conscripta. Habetur in Simeone Metaphraste.

An. 550. 6. Apr. MAGNVM nobis argumentum propositum, sed tenuis facultas suppetit ad explicandum. Animus ardet, sed I.
friget lingua, nec viri magni res admirandas, & vitā optimè institutam potest enarrare. Cogitatio ampla,
sed angusta dictio. Materiæ multum ad Dauidis turrim ædificandam: sed architectus insipiens & imperi-
Psal. 67. Sap. 10. Matt. 3. tus. Verum Dominus Deus omnipotens insipientibus sapientiam præbet, verbumque suggerit euangeli-
zantibus virtute multa: ac digito suo, id est, Spiritu sancto aperit aures surdorum: & linguam, quæ vix, aut
ne vix quidem ad dicendum moueri potest, disertam reddit: qui ex lapidibus etiam potest suscitare filios Abrahæ. Nō
Matt. 10. ignoro eum, cum diues sit, duos obolos ità suscipere, vt eos auro & topazio præferat, quippe qui ne calicem quidem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli datum vnquam aspernetur.

QVID igitur ab hoc munere suscipiendo deterrere nos debet? An quod ea nobis non adest orationis cōpia, vt pro II.
dignitate possimus virum diuinum laudare? Minimè verò. Neque enim (Magnus inquit Basilius) quod totum inter
cælum ac terram interiectum spatium oculis pertransire nequeamus, propterea nolumus intueri, quantum possumus.
Itaque nec ego, quamuis orationis laborem inopia, & argumentum difficile propositum sit, iners atque ignauum ocium amplectar, neque eorum similis ero, qui cum timidi sint, nec vllum habeant vsum nauigandi, solo maris adspectu deterriti, ne experiendi quidem causa litori propinquas vndas audent attingere. Sed beatissimi viri fretus auxilio,
populorū studio conabor pro virib. satisfacere. Scio enim illos eo fore contentos, non quantū viro huic magno diuinoque debetur, sed quantulum apud me pauperem reperietur. Neque enim illi soli erāt Deo grati, qui vitulos ipsi pretiosos & oues ad sacrificium afferebant: sed similam item, & turturem, & columbam, parua quidem & vilia, sed pura
tamen munera offerentes laudabantur. Ex eo enim, quod quisque habet, non ex eo, quod non habet, censetur. Eo
Luc. 11. igitur, qui dixit: Qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur, confisus, licet imperitiam meam non ignorem, tamen quæ à magno hoc viro præclarè gesta sunt, explicabo: vel potius occasionem peritioribus dabo laudandi eum,
qui omni superior est laude, quique sibi ipse magna est laus: Siquidem (vt Sapiens ait) argentum ignitum est lingua iu-
Prou. 10. sti, & labia iustorum stillant gratias. Ingens enim ex veris eius sermonibus splendor fulget. Nec Sol aliena, sed propria
luce illustratur. Magnum orbis lumen doctor Eutychius, aliorum non eget laudibus, vt perfectus ostendatur. Nec illi
Psal. 44. gloriæ coronam aliundè sumptam imponimus: sed quemadmodum inquit Propheta Dauid: Omnis gloria filiæ regis
ab intus circundata varietate: sic & diuinum illud sacrumque caput omnibus virtutum generibus est exornatum, &
tanquam sublimis quædam fax perpetuò splendet omnibus in hoc vitæ pelago nauigantibus, vt ad eam respicientes,
in portum tutissimum & quietissimum cursum dirigant.

HIC igitur magnus vir Deique seruus, Pontifex sanctus, non ab hominibus, nec per homines, sed per Iesum Chri- III.
stum constitutus, alter quidam Iob in patientia iustus, ab omni repræhensione alienus, pius, verus rectè demonstratus
est. Verum quoniam de Iob facta est mentio, non alienum erit, vt ex eiusdem historia memorandi huius Pontificis præconia recenseamus, tum propter multa, quæ aduersa contigerunt, tum propter fortitudinem, qua illa pertu-
Iob. 1. lit. Ac primum quidem Iob vir fuit in regione Vsitide, diues gregibus & armentis atque pecunia. Huius autem diuitiæ & copiæ in eo sitæ erant, quod nihil possideret, nihil haberet. Ille pro septem filijs ex vitulis & hircis Deo sacrificium offerebat: hic non pro septem, sed pro decies mille, immò pro innumerabilibus populis sacrificium sine
Sacrificiū incruentū, Missa. sanguine & sine diuisione diuisum semper faciebat. Cæterum quia & regionis, & loci, & generis dignitatem Iob historia commemorat, huius nos item admirandi viri regionem, & locum, & parentes consideremus. Videbimus enim
eum ex Christianis & Orthodoxis parentibus & auis genitum & educatum fuisse. Radicem inuestigemus, cuius est
ramus, & ex fructu arborem agnoscamus. Nā ex arbore iustitiæ, vitæ fructus oritur. Qua igitur è regione & loco, & qua
ex radice magnus hic fructus ortus sit, si tamen fructus est dicendus, ac non potius vitis florida, & abundans perennis
vitæ ramis, & charitatis erga suos pampinis circumuoluta, & loco filiorum exuberans morum pulchritudine, suauesque & maturos virtutis racemos abundè ferens, ex quibus vinum lætitia cor afficiens emanauit: quandoquidem est
Matt. 13. terra, quæ semen suscipiens fructum profert vel trigesimum, vel sexagesimum, vel centesimum: quem quidem fructum
edidit fruendum iis, qui habitu sunt perfectiores, quique sensus ad discernendum bonum à malo habent exercitatos: si qui sunt, qui id nesciant, intelligere necessarium est.

Patria S. Eutychij. MAGNVS igitur hic vir è regione Phrygum oriundus est, & in oppido, quod diuinus Pagus dicitur, natus. Fausto IV.
sanè ac præclaro nomine appellatum est oppidum. Quid enim præclarius, quam vel à Deo fuisse habitatum, vel diuinum hunc hominem edidisse: vt prophetice quodammodò propter illum sortitum sit hoc nomen? Hic enim vir
admirabilis tam gratus in patriam extitit, vt eam muro inexpugnabili circumdederit. Templum enim in ea sanctorum Quadraginta martyrum exædificandum curauit, vt locus ipse multis de causis diuinus vocari debeat, cum
refugium & salus sit multarum animarum, eorumque in primis, qui angelicam & solitariam vitam complectuntur. Cum igitur multa in ea regione zizania, id est, homines nouarum rerum studiosi atque hæretici exorti essent,
magni huius viri parentes illis obstiterunt. Erant enim veluti clara quædam lumina, & vitæ verba tenebant,
venenatasque feras conculcabant: quippe qui virtutem acceperant calcandi super serpentes, & scorpiones, &
Auus eius. omnem potestatem inimici. Quis eius patriæ ciuis auum huius præstantis viri, eodemque nomine Eutychium ignorat, qui inter sacerdotes excelluit, & gratiam habuit à Deo dæmonas eiiciendi, morbosque curandi? Ante quem à
spiritibus immundis vexati, cum in eius vultu præfulgentem gratiam ferre non possent, statim concidebant. Quod
malum accidere illis consueuit, qui arcano Dei consilio spiritibus immundis traditi sunt ad carnis interitum, vt spi-
1. Cor. 10. ritus saluus fiat in horrendo iudicij die. Verum clemens & misericors Deus, qui non patitur eos, qui in tentatione versantur, supra vires tentari, cum tentationis prouentu remedium laborantibus per viri sancti manuum impositionem afferebat.

Synesia mater eius. Ex hac sacra radice filia, nomine Synesia pullulauit, quæ nomini suo facilè respondit: fuit enim verè prudentiæ V.
mater. Cum igitur rectè educata esset & adoleuisset, opportuno tempore à Domino, viro moribus sensuque simili ma-

trimo-

trimonio coniuncta, vt paulò post ostendemus, concepit ac genuit filium primogenitum Eutychium, magnum Patriarcham. Antequam enim fingeret seruum suum Deus in vtero, nouit eum: & antequam exiret è vulua, sanctificauit, & hoc illi nomen imposuit. Quos enim præsciuit Deus, hos & vocauit, hos & sanctificauit. Beata, quæ illum gestauit, quoniam talis patris mater extitit, Anna non minor, quia & Samuele maior hic. Illa enim promisit, se Domino consecraturam filium, quem peperisset. Nam Deo supplicans: Si dederis, inquit, semen viri, consecrabo ipsũ in conspectu tuo omnibus diebus vitæ eius. At hæc maius quiddam fecit. Cum enim nihil esset pollicita, Deo fructum suum obtulit. Illa, quem precibus impetrârat, in lucem edidit vnius gentis sacerdotem, & Prophetam Samuelem. Hæc illius, quem laudamus, mater, sponte datum totius Orientis Pontificem, & patrem patrum sanctè peperit: & visione, quam viderat, dignum educauit. Cum enim illum adhuc in vtero gereret, lux eam circumfulsit, & lectulum, in quo iacebat, adeò vt eo spectaculo non mediocriter territa, secum ipsa sæpè cogitaret, quidnam sibi vellet res tam admirabilis. Portendebat autem, vt ego arbitror, lucidam ex ea stellam, immò verò iustum virum sole septies lucidiorem oriturum, qui multos in tenebris & inertia sedentes, vt exitus docuit, illustraret.

Ierem. 1. Rom. 8. 1. Reg. 1. Visio matris eius.

VI. Sed quid de marito eius, & patre magni huius patrum patris dicemus? Præclarane ipsius facta præteribimus, an de ipso quoque pauca quædam breuiter attingemus? Quis vt Alexander (nam illi id erat nomen) æque generosus? Quis Imperatori & Principibus æquè charus? (Nam quantoperè æterno Imperatori Deo gratus fuerit, filij ab eo geniti honores declarant) Inuicta erat in bellis dextera Belisarij, qui summus tunc erat dux. Hunc ille plurimi faciebat, & magno in honore habebat, vt inter strenuos fortesque viros maximè præstantem. Cum igitur & apud Imperatorem, & apud Principes magnam gloriam obtineret hic etiam Christi miles, nulla tamen re magis erat colendus, quam quod talis filij pater extitisset. His ergò maioribus & parentibus, viris Christianis & orthodoxis & admirandis, genus duxit magnus hic atque admirabilis vir Eutychius: & apud ipsos enutritus & educatus, primam ætatulam transegit. Neque verò ipse educationis locus prætermittendus videtur. Est enim magna & felix Augustorum ciuitas. Reperimus autem & D. Paulum Apostolum ortus educationisque suæ mentionem facere, cum ortum se esse dicit in Tarso Ciliciæ oppido, & ad pedes Gamalielis educatum, atque institutum.

Alexander pater eius. Act. 22.

VII. Quæ igitur magnum Eutychium ciuitas enutrierit, videamus. Augustopolis dicta est: In qua sanctum etiam ac salutiferum baptisma suscepit, qui multos filios ipse regenerauit, & superiori mundo peperit. Illud admirandum est, quod eum auus edocuit. Narrabat enim vir optimus, cum ab auo ad sacrum lauacrum ductus esset, ab illo didicisse, vt cum baptizatus genua esset flexurus, ità precaretur: Bonam mihi mentem, Domine, elargire, & fac vt literas discam, & aduersarios meos superem. Quæ quidem institutio à Spiritu sancto profecta est, quo ipse repletus fuit, postea quam sanctum catholicæ atque apostolicæ Ecclesiæ baptisma suscepit. Enutritus igitur apud magnum auum in sanctissima eius Ecclesia iuxta Augustopolim, in qua ille erat presbyter & rerum sacrarum custos, in prima sua ætatula literas didicit, mores composuit, incessum & habitum, atque similarem vultûs modestiam, & omnia denique quæ ad perfectionem pertinent, percepit. Nec absurdum fore puto, quandò ipse quoque puer fuit, si ludicra quædam eius ætatis exposuero.

Augustopoli est educatus. Discit literas & bonos mores.

VIII. Domum in qua cum auo suo commoratus est, in hodiernum vsque diem Clona, id est, ramum appellant. Sic autem appellata est, quoniam in ea duodecim erant aui eius fratres, tanquam eiusdem arboris rami: quamobrem & Clonades dicebantur: magnarum enim arborum rami quoque ipsi sunt magni. Hîc cum multi pueri quadam die essent congregati, is institutus est ludus, vt principum & sacerdotum nomina sibi quisque mutuò daret & sumeret. Quidam etiam manu propria nomẽ suum cum aliqua dignitate in pariete describebat. Quarè magnus hic vir diuinitus motus, cum suum nomen scripsisset, adiecit Patriarchæ dignitatem. Sic enim adhuc in eo pariete manu eius ludicris literis inscriptum legitur: Eutychius Patriarcha. Quis id non admiretur? Lusit quidem & Isaac cum Ismaele, sed Patriarchatûs dignitatatẽ tacuit, quamuis Patriarchæ filius esset vnigenitus, & ex ipso tribuum profectura multitudo, & multarum gentium patrem fore Deus Abraham promisisset. Constat & magnum Alexandriæ ciuitatis Episcopum Athanasium, ludum eiusmodi cum æqualibus suis constituisse, vt memoriæ proditum est ab ijs, qui vitam ipsius conscripserunt. Verum nè Athanasius quidem de se tale quiddam scripsit, aut dixit. Sed magnus Eutychius solus ab incunabulis, veluti alter Samuel, futura prospiciens, diuino spiritu impulsus, Patriarchalem dignitatem & gratiam sibi à patre luminum datum iri pronunciauit. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, vt ait D. Iacobus.

Ludus pueriles. Gen. 21. Gen. 17. Iacob. 1.

IX. Cum igitur duodecim iam esset annorum, & eum tempus aliò extra aui domum vocaret, vt implerentur in eo, quæ à Domino fuerant præfinita, non audiuit, quemadmodum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua. Neque enim Deo parentes & propinqui eius aduersabantur, Sed, quemadmodum Iacob ab Isaac & Rebecca, ad vrbium reginam missus est à parentibus & auo, quem diximus, eo quidem consilio, vt in disciplinis grauiorib. erudiretur. Sed maius tamen opus, vt ostenderetur, eum vocabat. Nam vt Iacob in Mesopotamiam profectus, filias Laban Liam & Rachelem accepit vxores: qui sanè Laban mundi figuram gerit, & eius filiæ Ecclesiam ex Iudæis gentibusq; conflatam significant: sic & nouum Iacob Magnumq; Patriarcham Eutychium Deus, Ecclesia ex vtroq; populo coniuncta, paulò post nouæ Romæ Pontificem constituit. Verum cum disciplinas, quarum singulas & vulgus & sapientes admirantur, oẽs ipse percurrisset, & in vnam quodammodò coegisset, æqualesque suos superâsset, ad eam, quæ vera & sola sapiẽtia est se totum contulit, nihil mali ex vetere illa & spinosa atque inquinata doctrina trahens: sed, iuxta prouerbium, omissis spinis, ex insipientib. Philosophis, si quid in eis boni & religioni consentaneum erat, tanquam rosas decerpens. Didicerat enim sibiq; plane persuaserat, sapientiam huius mundi, vt Diuus Apostolus ait, non sursum descendere: sed esse terrenam, animalem ac dæmoniacam, nec vllum spiritûs fructum ipsam complectentibus afferre: cælestem verò sapientiam, primum quidem esse castam, deindè pacificam, modestam, suasibilem, plenam misericordia & fructib. bonis, quibus illi, qui eam colunt, perfruantur. Hanc summo complexus studio magnus hic Dei vir, bonum consilium cepit, quod non auferretur ab eo, sed quo ipse seruaretur. Sic enim ait Sapiẽs: Bonum consilium custodiet te, & pia cogitatio seruabit te. Quod quidem cõsilium re ipsa statim executus est per sancti Spiritus perfectionem. Gratiam non distulit, nec dixit: Cras veniam atq; perficiam: sed cum dixisset, Volo, res ipsa confestim subsecuta est. Quandoquidem Deus est admirabilis consiliarius. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminũ. Verũ ecquod illud consilium fuit? Vt terræ terrena relinqueret, & oẽm Ægyptiacã voluntatẽ sub sabulo sepeliret: cursuq; ad montẽ virtutũ, hoc est, ad monachorũ angelicũ chorũ cõtenderet. Qua de re mox latius loquemur.

Gen. 12. Gen. 28. Gen. 29. In literis mirè proficit. Iacob. 3. Cælestis sapientia. Prou. 2. Iacob. 1.

X. Cum igitur hoc consilium cepisset, ac super petram, quæ Christus est, rectè ædificatus esset, & firmum ac stabile maneret hoc fundamentum, occasio quædam illi à Deo oblata est, quæ propositum eius paulisper impediret. Quemadmodum enim, qui iter faciunt, atque in ipso itinere inter se colloquuntur, repentino aliquo tonitru territi, per modicum tempus iter simul atque sermonem intermittunt: eo autem cessante, institutum iter sermonemq; repetunt. Sic viro huic admirabili contigit. Dum enim vitæ solitariæ rationem iniret, Pontificatûs illi dignitas oblata est. Summa enim contentione petitur ab eo ciuitatis Amaseorum Episcopus, & quidam alij, vt Lazichenorum Episcopatum susciperet. Horũ ille studijs precibusque coactus, cum eam esse Dei voluntatẽ existimaret, cessit necessitati,

Petitur ab eo, vt sit Episcopus

seque

Lazychenorum. seque illi muneri, vt agnum innocentem, obtulit. Verum cum adhuc in regia ciuitate commoraretur, primum Luc.4. spiritalem Lectoris gratiam accepit, quam Dominus sanctificauit. Accepto enim libro, legit: & cum illum plicuisset, ministro reddidit. Neque illud prætermittendum est, quod primum capillos non obscuro, nec quouis in loco, sed in sancta æde cum quadam venerationis occasione deposuit. Quis autem locus hic sanctus fuerit, audire operæprecium est. Gloriosæ Dominæ nostræ Dei genitricis & semper virginis Mariæ templum in Vrbitui regione, in Imperatoris campo situm, omnibus est notum. In hoc ex parua ætate magnus hic vir die noctuque diuinis precationibus vacabat, & sancti corporis preciosique sanguinis Christi Dei nostri communionem sumebat. Hic ille, tempore iam id requirente, spiritales sacerdotij gratias accipere concupiuit. Verè altera Sion declarata es sancta Christi matris Ecclesia, quoniam in te missus est Spiritus sanctus super diuinum hunc & Apostolicum virum. Et tu vir Dei desiderio desideràsti gratiam, cuius iam diù amator eras, quamque in ipso sanctuario accipere expetebas.

Tondetur pili capitis eius. QVID igitur actum est? Paratus erat, qui preciosum illius caput tonderet. Priuatum quærebant locum: & dignus repertus est. Ecquis iste locus? Sanctum baptisterium. Illuc concesserunt. Cumque non inuenirent, vbi considerent, Dei prouidentia factum est, vt in almi lauacri crepidine is sederet, & contra ipsius atque tondentis voluntatem, diuino tamen consilio, contigit, vt omnes eius capilli in lauacrum deciderent. Admiratione digna sunt, quæ magno viro acciderunt. Sacer enim fons, qui iam ipsum regenerauerat tanquam mater, rursum capillos eius suscepit: quod quidem mea sententia, significabat, innumerabilem hominum multitudinem per ipsum in eo sacro huius augustæ ciuitatis fonte regenerandam. Sicut enim nemo potest cæli stellas, aut arenam maris, capitisve capillos enumerare: ità nemo poterit numero comprehendere regale sacerdotium, gentemque sanctam, quam per aquam & spiritum regeneratam, Deo vir sanctus obtulit. Eo igitur capillorum in sacrum fontem lapsu, id fuisse præsignificatum existimo, & propterea silentio prætereundum esse non censui. Et ipse cuncta, quæ sibi contingebant, tanquam à Deo missa, suscipiebat & diligenter obseruabat. Id cum euenisset, decreuit se nunquam abluere, nec aqua com- XI.

Nunquam lauit caput. muni caput irrigare. Quod quidem re ipsa præstitit, illotus manens vsque ad finem vitæ suæ. Paruit enim illi Dei mandato: Vouete, & reddite Domino Deo vestro: Et: Bonum est viro, cum tulerit iugum ab adolescentia sua. Et hæc quidem ante primum gradum acta sunt.

Psal.75. Thren.3. QVID postea? Paulo post & alter Stephanus apparuit, cum Diaconi iugum subijsset, factis & verbis potens, vita & moribus multos componens ac docens, quomodo diuinum ministerium perficere oporteat, & in domo Do- XII.

Fit diaconus. mini versari, quæ est Ecclesia Dei viuentis. Sed cum paruo tempore in gradu Diaconatus ex diuinorum Canonum præscripto mansisset, vt de pluribus benè mereretur, ad Presbyterorum cathedram prouectus est. Considerate autè,

Item presbyter. quomodo, ordine & ratione illi cuncta cesserint. Nihil præter ætatem, omnia perfecta, omnia diuina gratia plena. Ordinis autem ratio cum omnibus in rebus, tum in gradibus pietatis optima est. Cum triginta esset annorum, Pre-

Luc.3. sbyter creatus est, ætate corporis congruente ad perfectionem accedens. Hanc ætatem Christus super omnia Deus videtur honoràsse, qui cū triginta esset annorum, baptizatus est, me, & quæ mea sunt, omnia sumens, vt ego, quæ illius sunt, per personæ coniunctionem acciperem. Cum igitur in Presbyterorum sede consideret, eumque, vt inquit

Psal.106. Dauid, exaltarent in Ecclesia populorum, & in cathedra Presbyterorum laudarent, gradum illum quoquè exemplo suo decorauit: cum non simul satus esset atque editus, vt fabulæ Gigantes fingunt, neque vt repentini quidam, & die vno, tanquam è luto formati populorum Præsides. Non enim repentè ad eum gradum venit. Nam is

Psal.22. non erat qui gradum persequeretur: sed gradus ipse illum secutus est, vt ait scriptura: Misericordia tua, Domine, subsequetur me. Cum igitur omnia ex diuino præscripto & lege perfecisset, iamque speraretur Lazichenorum futurus Episcopus, ab ea remotus est cura ab ipso Deo, qui meliora semper ac præstantiora prospicit seruis suis. Neque enim

Esai.55. 1.Reg.16. cogitationes meæ, cogitationes vestræ, inquit Dominus per Prophetam. Homo quippe in faciem respicit, Deus autem intuetur cor.

CVM igitur consilium illud mutatum esset, & Lazichenæ vrbis Episcopatus ad alium deuenisset, pristinum XIII.

Matt.13. propositum complexus, incorruptas diuitias tractare decreuit, & prudentem patrem familiàs imitari, qui promens ex thesauris suis omnia noua & vetera, preciosam emit margaritam, & superlucratus est. Sic & vir admirabilis blandas vitæ voluptates & sensus pulchrè commutauit: dansque temporaria, vt acciperet sempiterna, propter excellen-

Matt.19. Fit Monachus. tem cognitionis magnitudinem, imitatus est Apostolos, qui relictis omnibus, secuti sunt Christum. Se totum solitariæ vitæ tradidit, monachi vestem induens, & re atque habitu & sermone philosophiam illam amplectens, quam ex vtero matris adamauerat. Imitatus est Eliam Thesbitem & Iohannem Baptistam, qui exercitationis viam imitari volentibus ostendentes, solitudinem primi coluerunt. Quanquam magnus Eutychius non solitudinem, non Carmelum, sed Amaseorum metropolim elegit, vbi desiderio suo satisfaceret. In hac enim ciuitate sanctum est monasterium, quod sanctissimi quondam Episcopi Meletius, & Vranius, & Seleucus exædificandum curàrunt. Ac Meletius quidem & Seleucus: cum sanctissimam Amaseorum Ecclesiam rexissent, in ea sanctè dormierunt, & in hodiernum vsque diem miracula & curationes operantur. Nam de magno quidem Seleuco miraculum celebratur, quod per illū Deus, cum adhuc viueret, operatus est.

Seleuci episcopi miraculum insigne. CVM enim fames grauissima regionem occupàsset, non mediocre periculum erat. Etenim cum ex horreo, quod adhuc manet, totum esset frumentum exportatum, custos non ferens flagitantium impetum, ad sanctum Seleucum accessit, horreique claues reddidit: Non est, inquiens, frumentum in horreo, & efflagitantis populi multitudinem ferre non possum. Acceptas claues vir sanctus in lectulo suo posuit, & per totam noctem, vt solitus erat, precari Deum non destitit, vt admirabilem potentiam suam ostenderet, quò populum suum alere posset ac sustentare. Postridiè igitur manè, cum ad sanctum Episcopum de more religiosissimi clerici venissent, ipse ad custodem: Accipe, inquit, claues, frater, & subueni pauperum necessitati. At ille rursus iureiurando affirmauit, nihil in horreo esse frumenti. Cumq; obstinatus in incredulitate perstaret, ad clericos conuersus vir magnus: Benedictus, inquit, Dominus: Abite cum illo, & cognoscite, vtrum vera dicat, necne. Cum autem abijssent, & vellent ostium aperire, vix potuerunt introire præ frumenti multitudine. Manet autem ad hunc vsque diem inscriptum testimonium, Centies mille frumenti modios ex horreo sancti Seleuci precibus exportatos. Hactenus de beato Seleuco. Vranij verò, qui in Iberis sedem obtinuit, & illic defunctus est, tumulus adhuc curationes elargitur: idq; patet ex ægrotantibus, qui in æde, in qua sanctus hic requiescit, ad eius tumulum passim appropinquantes, morbis liberantur, & sani cursitant collaudantes Deum. XIV.

Habitum monachi induit Eutychius. IN hoc igitur magno monasterio, quod ipse posteà tum ædificijs, tum cultu diuino, tum prouentibus amplificauit, monachi magnus Eutychius habitum induit. Cumque succinctos haberet lumbos in veritate, & sancti Spiritus armaturam suscepisset, totius monachorum cœtus in ea metropoli gubernandi prouinciam cepit: ex quo Catholicus, seu Generalis appellatus est. Qua quidem dignitate nihil elatus est, nec eam in animo suo magnifaciebat, omnem e- XV.

Esai.40. Matt.10. nim caducæ ac miseræ huius vitæ splendorem, vt inanem, aspernabatur: quippe qui hominis gloriam, vt florem fœni esse non ignoraret. Itaque cum maximus esset omnium ac primus, ità se gerebat, vt si vnus è multis extitisset. Sic enim

Eccl.32. Dominus præcipit: Qui vult inter vos esse primus, sit omnium vltimus & minister. Dictum enim illud: Dux aliorum es constitutus, ità te gere, vt si vnus esses ex illis: plane meminerat & obseruabat. Iam cum omnia non exiguo tempore, nempe

nempe decem annorum spatio in eadem mansione degens, eique præsidens, fecisset & docuisset, multosque Deo co-
hortationibus & doctrina sua lucratus esset, illud Euangelicum obseruans: Qui fecerit & docuerit, hic magnus voca- Matt. 5.
bitur in regno cœlorum. & illud: Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. meruit illa verba audire: Eugè ser- Prou. 22.
ue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis super multa te constituam. Et sic illustris effectus est, vt cum instar ardentis Matt. 25.
& absconditæ lampadis sub modio esset, electus sit, vt super candelabrum positus, fideles omnes illustraret, & omni-
bus, vt ciuitas super montem posita, clarus fieret. Sed quomodo hæc gesta sunt? Dei prouidentia factum est, vt in ne-
gocio quodam, ad omnes Christianos pertinente, magni huius viri opera requireretur. Negocium autē fuit eiusmodi:

XVI. Scitis vos omnes, viri studiosi, sanctum Concilium quintum in hac regia ciuitate fuisse celebratum, regnante Diuo Conciliū
Iustiniano Imperatore, qui Christianæ religionis studiosissimus fuit, & diligentissimus in congregandis sanctissimis V. œcume-
Episcopis, qui tria illa capita dijudicarent, id est, Theodoreti scripta contra duodecim capita sancti Cyrilli: & episto- nicum.
lam Ibæ, ad Marim Persam conscriptam: & Theodori Mopsuestiæ Episcopi Iudaicas nugas & maledicta. Quæ qui-
dem diligenter explorata, & iustè improbata, meritoque damnata fuerunt ab ipso sancto œcumenico Concilio. Cum
igitur omnes Episcopi sanctissimi conuocarentur, Amaseorum item Metropolita accersebatur, vt ad hanc vrbium re-
ginam, harum quæstionum gratia se conferret. Verum cum infirma corporis valetudine ille impediretur, Deo
ita prospiciente, vt latentis huius sancti viri Eutychij thesaurus manifestus fieret, primum Metropolitanus per alios
probos venerandosque viros, qui erant persuasuri, vt regnantem hanc ciuitatem acciperet: deinde ipsemet illum hor-
tatur, vt sibi velit obsequi, & pro se ad Concilium prompto animo, vt qui sit dogmatum diuinorum peritissimus, pro-
ficisci. Cessit vir sanctus cohortationibus. Erat enim ità promptus ad obtemperandum, vbi salutis lucrum spera-
batur, vt tardus ad obsequendum, vbi animæ detrimentum & damnum erat propositum. Verùm cum initiò rem æ- Exo. 3. & 4.
grè ferret, vt Moses olim, cùm in Ægyptum ad liberandos filios Israël mitteretur, vidit & nouus hic Moses, si non ru- Gen. 15.
bum ardentem, vt clibanum, vt Abraham, conflagrantem. Audiuit & vocem, non quæ diceret: Nè appropin-
ques huc: aut, Solue calceamentum è pedibus tuis: quibus verbis præcipitur, vt terrenæ carnalesque cogitationes Exod. 3.
deponantur: sed verba similia: Abraham, Abraham, Per memetipsum iuraui, dicit Dominus, benedicens benedicam Gen. 22.
tibi, & multiplicans multiplicabo te: & erit semen tuum sicut astra cæli. Tot enim talesque sunt, qui non ex sangui- Iohan. 1.
bus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex aqua & spiritu, & alijs spiritalibus gratiis illinati sunt fi-
lij. Quæ autem visio illa fuerit, quam vidit, & quæ illa vox quam audiuit, commemorare est operæpretium. Rursum
nouus Ioseph, rursum nouus Daniel fit magnus hic vir.

XVII. Videbam, inquit, in visione noctis digitum manûs Domini in firmamento cæli, & mōtem sancto monasterio im- Visio S. Eu-
minentem (Est enim mons ille valde sublimis & excelsus, in quo sancti martyris Thalæi ædem constructam videmus) tychij.
cuius vertex mihi à digito illo ostendebatur: & vox audiebatur, dicens: Illic eris Episcopus. Quis per montem illum
aliud, quam vrbium reginam, vt exitus docuit, significari existimasset? Est enim verè montium reliquorum ac ciuita-
tum vertex atque fastigium, de quibus ait Dauid: Rigans montes de superioribus suis. Siue enim virtutes angelicas, Psal. 103.
siue montes ipsos & ciuitates intelligas, vtroque modo veritas apparet. Cum igitur visionem hanc vidisset, Deum, qui
illam ostenderat, deprecabatur, vt sacrum illud munus & periculum, quod ex eo immineret, à se transferret: vtque si-
bi potius concederet, in futura vita bonis illis, quæ iustis promissa sunt, perfrui, atque audire verba illa: Esto super de-
cem ciuitates. Sed Deus, qui nubes ducit ab extremis terræ, quique à gregibus ouium vocauit Dauid, vnxitque illum Luc. 19.
prophetam & regem, elegit & mitem hunc virum, & occasione illa, quam dixi, in vrbium amplissimam duxit. Mansit
autem apud Patriarcham, qui tunc erat, * Menas appellabatur, eratque vir sanctissimus & diuinus. Cumque angeli- * Mennas
cam ageret vitam, futuraque prospiceret, magnum Eutychium hortatus est, nè à se discederet: ostendensque illum Constan-
sancto clero, dixit: Hic monachus erit successor meus. Confestim autem illum mittit ad Imperatorem, apud quem cum tinopoli
de rebus propositis disputaretur, apparuit omni diuina humanaque disciplina instructissimus. Cumque congressus degit apud
esset cum hæreticis, qui soliti sunt verbis digladiari, non ad vtilitatem, sed ad simpliciorum euersionem: illi non potue- Menam.
runt resistere sapientiæ & spiritui, quo loquebatur. Cum enim quidam negarent eos anathemate feriendos, qui post Nota mor-
mortem deprehensi essent hæretici, ipse diuinarum scripturarum testimonijs anathemate puniendos esse demonstra- tem hære-
3. Reg. 13 uit. Rex enim Iosias, inquit, cum id prophetia antè significasset, ossa eorum, qui vitulis immolârant, post mortem ef- ticorum.
4. Re. 24 fodit atque combussit. Idem ergo in hæreticos seruandum est, vt post mortem anathemate damnentur.

XVIII. Hunc igitur Imperator & qui adstabant, admirati, magnopere coluerunt & obseruârunt. Itaque maiore cum liber-
tate deinceps in regia versabatur & maiores cognitionis eius diuitiæ apud Deum atque homines declaratæ sunt. Ama-
bat autem eum Imperator, immo verò Imperatorum ac regum omnium Dominus: cui cum ante ortum nostrum no-
Rom. 8. ta sint omnia, (quos enim præsciuit & prædestinauit, hos & vocauit & glorificauit) magnum etiam Eutychium summa
cum gloria vocauit ad Pontificatus dignitatem. Paucis enim post diebus sanctus Dei seruus Menas, regiæ vrbis Patriar- Anno 553.
cha, de quo mentionem fecimus, in senectute bona & dierum plenus, quos cum Dei gratia transegerat, hinc ad ange- Mennas
lorum & sanctorum Patrum vitam migrauit. Cuius quidem obitûs nuncio ad Christianissimum Imperatorem perla- Episc. Cō-
to, multi certatim incredibili studio conabantur amicos Imperatoris promissis & muneribus corrumpere, vt homini- stantinop.
Prou. 21 bus indignis Pontificatum deferret. Sed qui omnia facit & mutat, quique corda scrutatur & renes, Deus, in manuque moritur
sua cor regis continet cum finibus terræ quietissimi Imperatoris cor ad virum dignum inclinauit. Qui celeriter viro è vide Bar.
referendarijs (Petrus hic appellabatur) mandauit, vt quæreret & teneret, & congruenti honore custodiret magnum
Eutychium. Quod sanè factum est. Sed audite visionem, quam is, dum seruaretur, vidit. Videbar, inquit magnus ille Visio alia
vir, magnam quandam & præclaram domum videre, & lectum splendidè stratum, in quo mulier, nomine Sophia ia- S. Eutychij
cebat: quæ cum vocasset me, ornamentaque demonstrasset, vidi mox domui adiacens solarium niue repletum, & pue-
rum in solario stantem, nomine Sotericum, qui è solario casurus videbatur, nisi ego præueniens, è niue eductum à lapsu
conseruassem. Hoc viso quid aliud significabatur, nisi pulcherrima ecclesiæ sanctissimæ opera? Hæc enim erant illa
ornamenta. Per puerum autem in niue periclitantem, dogmatica disciplina laborare indicabatur. Quæ quidem om-
nia, sancti viri prudentis operam & diligentiam requirebant.

XIX. Cum igitur hæc ita processissent, sancto Clero sacroque Senatui libere consilium suum exposuit Christi studiosissi- Visio Im-
mus Imperator, affirmans, se de illo Diuinam visionem vidisse. Cum enim, inquit, in æde sancti Petri principis Apo- peratoris.
stolorum, in qua Senatus habebatur, me somnus complexus esset, in quiete vidi Principem Apostolorum mihi ma-
gnum Eutychium ostendentem, dicentemque, Fac, vt hic sit Episcopus. Hæc cum ità se habere iureiurando affirmaret
Imperator, omnes ipsius contentionem ac studium, quod diuino quodam splendore vultûs declarabat, conspicien-
tes, vno animo eademque mente & cunctis suffragijs, atque vna voce ante tempus conclamârunt: Dignus est, dignus
est. Cum igitur illi omnia ordine & ex Diuinorum Canonum præscripto contigissent, & tempus esset, vt sacrarum S. Eutychi-
manuum impositione & initiatione consecraretur pater & magister ipsorum, adducitur ad sanctum altare, qui mul- us creatur
tos ad illud sacerdotes atque pontifices erat adducturus: precibus ac manu, & diuinis ac venerandis oraculis conse- Episcopus
cratur, sancto Spiritu inungitur: vel potius sanctificatus ipse vicissim præsentes omnes Pontifices sanctificat: omis et- Constant-
rantis typum super humeros tollit: in sedem sublimem ascendit, in solio sedet: atque pastorum principem Christum nop.
Per hæc verba si-

[dorus Pelusiota l. 1. epist. 136. Pallium illud, quod decoris pratua super omnia indumenta, superinducitur sacerdoti intelligit, vt notat Bar. ad anno 553.]

in cælum reuertentem imitatur. Dicit enim ipse quoque populo vniuerso verbum illud, quod comunctionem conciliationemque & conseruationem significat: nempe, Pax omnibus: & omnibus illud vicissim accipit. Præclarè diuinus Dauid antè de ipso pronunciauit? Quam magnificata sunt opera tua Domine: omnia in sapientia fecisti. Quæcunque enim in hunc acta sunt, diuina sunt plena sapientia, lætitiaque fideles omnes afficiunt. [Luc. 15. Ps. 103.]

ÆQVVM autem est, vt annorum ipsius numerum cognoscatis, vt quam perfectus plenusque concurrerit, intelligi XX.
possit. Quadragesimo ætatis suæ anno creatus est Patriarcha. Par enim erat, vt omnia perfecto viro essent perfecta. a Hunc quippe numerum in diuina scriptura, tanquam mysticum perfectumque reperimus. Nam & Isaac, ex Sara Abrahæ filius vnigenitus, cum quadraginta esset annorum, Rebeccam duxit vxorem, cum ad illud vsque tempus in virginitate permansisset: qui profectò Isaac Christi mysterij, & Ecclesiæ ex gentibus congregandæ figuram expressit. Quid Moses ille magnus, seruusque Dei? Nonne cum quadragesimum ageret ætatis annum, fratres suos inuisit in Aegypto: & cum vidisset Aegyptium quendam iniuriam Iudæo afferentem, illi, qui afficiebatur iniuria, Aegyptio interfecto, auxilium tulit: Expletis rursum quadraginta annis, in Madian diuina illa visione, quam in monte Sina vidit, factus est dignus, quod rubus, cum arderet igni, non comburebatur: Audiuit & vocem dicentem sibi: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & descendi, vt eruerem ipsos. Veni, & mittam te in Aegyptum. Quid hoc significat, nisi ipsum eligi præfectum & liberatorem filiorum Israelis? Iam quomodò leges diuinas, digito Dei in tabulis inscriptas, accepit? Nonne posteaquam ieiunâsset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, in quibus & noui Testamenti mysteria didicit? Ac meritò quidem Moses duplicem hunc numerum adhibuit, cum esset lex, & sub ipsa lege. Imperfecta enim est lex. Quid omnium saluator ac liberator Christus Iesus: qui legem impleuit? Nonne ipse quoque numerum hunc obseruauit, cum dies quadraginta & totidem noctes ieiunauit, omnemque mox tentationem atque omnem impetum inimici sustinuit, deditque potestatem hominibus calcandi super scorpiones & serpentes, & omnem potestatem inimici? Et post resurrectionem nonne varijs modis versatus cum sanctis Apostolis ac discipulis suis, quadragesimo die benedicens illis, discessit ab eis & ferebatur in cælum, relicta illis & per ipsos Ecclesiæ suæ pace, quam acquisiuerat sanguine suo? Ex multis hæc pauca volui commemorare, vt ostenderem omnia, quæ in sanctum hunc virum collata sunt, Diuina quadam gratia contemplatione digna processisse.

[Gen. 25. Exod. 3. Exo. 3. a Numeri quadragenarius mysticus. Exo. 24. & 34. Matt. 4. Luc. 24. Act. 1.]

VERVM quis deinceps fuit, cum esset consecratus, & sublimem illam dignitatem accepisset? Sanctitas ei similis, XXI.
quæ per linguas ignitas super singulos Apostolos descendit, super ipsum item requieuit: & Spiritu sancto plenus, loqui cœpit, quemadmodum ipse Spiritus dabat eloqui. Meritò posset hîc aliquis totum illum scripturæ locum accommodare: Erant autem in Hierusalem viri religiosi ex omni gente, quæ sub cælo est. Verè enim ex omni gente erant religiosissimi episcopi in noua Hierusalem Constantinopoli congregati, trium illorum capitum gratia, quæ antè recensui. Cum igitur conuenisset multitudo & confusa esset, audiuerunt ipsum loquentem alia lingua aduersus diuersas linguas hæreticorum. Alia enim est rectè loquentium, & in recta fidei confessione manentium lingua: alia eorum, qui in superbia sua loquuntur iniquitatem aduersus Deum altissimum. Itaque ignita sancti viri lingua sustulit eos in finem, Spiritûs sancti ope, & sanctissimis episcopis adiuuantibus: vt Moses Israelitæ ferens opem, Aegyptiumque percutiens. Dogmata enim hæreticorum, à veris Israelitis tenebrosa execrandaque existimantur: quamobrem & damnata, sub sabulo sepeliuntur. Iam quæ in Magno illo quinto Concilio acta fuerint, scitis vos omnes viri doctissimi. Quarè non est necesse, vt aliquid de illis dicamus. Quod si qui ea ignorent, facilè poterunt intelligere. Sed hoc loco congruit id, quod à Dauide dictum est: Sacerdotes tui induãtur iustitia, & sancti tui exultent, Itemque illud, quod ab Apostolo dictum est. Induite armaturam Spiritus sancti, quò possitis omnia tela inimici ignita extinguere. Indutus igitur lorica iustitiæ, & calceatis pedibus in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumens scutum fidei, & galeam salutis. & gladium Spiritûs, quod est Verbum Dei, spinas amputauit, & vias asperas, planas reddidit, eiectis lapidibus, id est, maledicis & detestandis hæreticorum sermonibus, ex vera fidei via, & medium maceriæ parietem soluens, per sanctorum dogmatum expositionem & comprobationem, sanctissimis Dei Ecclesijs pacem reddidit.

[Act. 2. Exod. 3. Psal. 131. Ephes. 6]

RES autem accidit admirabilis, & illius animo digna: quæ, vt arbitror, vel potius scio, nunquam accidet, nec est e- XXII.
uentura. Cum enim multa diuersis locis atque temporibus sancta Concilia celebrata sint, ex quo religio Christiana constituta est, nemo vnquam nisi magni huius atque diuini viri tempore, quatuor simul Patriarchas conuenisse meminit. Itaque cunctis dubitationibus & controuersijs, non violentia, nec necessitate, aut partium studio atque affectione, sed demonstrationum & cohortationum vi dissolutis, summa pax & magna tranquillitas in Dei ecclesia est consecuta. Quatuor autem Patriarchæ sunt hi: Vigilius veteris Romæ, Eutychius hic nouæ Romæ, Apollinarius magnæ Alexandriæ, Domninus Antiochiæ: qui tanquam vnum in corpus ex quatuor elementis conflati, vnanimes, idemque sentientes, manus inter se coniunxerunt, vt oraculum illud Psalmi testatur: Flumina plaudent manibus in idipsum: Montes exultabunt. Et quod à Zacharia dictum est: Erit in die illa commotio Domini super eos magna, & capiet vnusquisque manum proximi sui, & manus eius cum proximi sui coniungetur: & Iudas pugnabit in Hierusalem, & congregabit robur omnium populorum per circuitum. Quadruplicem igitur & auream quodammodò quandam magnam catenam conficientes, in templum Dei, hoc est, in magnam Ecclesiam ingressi sunt, & Diuinum incruentumque sacrificium obtulerunt, semel & solum Christum Dominum, pastorumque principem imitati, qui vnica oblatione sanctificauit vniuersos, semel passus in fine seculorum. Omitto, quod sacerdos semel in anno in Sancta sanctorum ingrediens, latriæ figuram & vmbram exprimebat. Quatuor hi fluuij tollentes contritiones montium, iuxta illud: Eleuabunt flumina fluctus suos: opiniones hæreticorum, quæ apud fideles sunt maculæ quædam & sordes, eiecerunt à vocibus aquarum multarum, id est, scripturarum & Patrum testimonijs: lætitiamque & gaudium sanctis montibus, hoc est, Christi ecclesijs pepererunt. Quis vidit, quis audiuit res eiusmodi? Pulchri sane, & admodum pulchri sunt fluuij, qui egrediuntur è paradiso: multo tamen magis laudandi sunt quatuor hi, qui in paradisum ingressi sunt. Paradisus enim est Ecclesia Dei, in qua plantati sunt, in montem hæreditatis, in habitaculum paratum, quod Dominus sanctificauit, quod parauerunt manus eius, qui regnat in seculum & vltrà: Horum igitur consensu & coniunctione Dominus Deus noster fortis & potens in bello, currus Pharaonis & exercitum eius proiecit in mare, delectos hæreseum fautores, triumque capitum impietatem demergens, nouo nimirum Mose manum tollente, & virga, id est, cruce filios contumaciæ in aqua maris suffocante. Filij autem Israel ambulauerunt per siccum in medio maris.

[4. Patriarchæ in v. Synodo. Psal. 97. Zach. 14. Psal. 92. Ecclesia, paradisus. Exod. 15.]

CVM igitur ex quatuor Pastorum concordia rectoque sensu, factum esset veluti vnum ouile, atque vnus pastor, & XX-
omnis disciplinæ moderatio super sacerdotes & sacerdotum præsules conquieuisset, discesserunt ad suas singuli ciui- III.
tates & populos magno cũ gaudio. Ac diù quidem tunc omnes vbiq; Ecclesiæ Dei in pace versatæ sunt. Ambulabant enim & ædificabantur in timore Dei, & sancti Spiritûs consolatione replebantur. Relictus autem est solus, nouus hic omnibus in rebus Iacob & magnus Patriarcha Eutychius. Nam vt ille quondã luctatus est non cum homine (neque

[Gen. 32.]

enim

enim is homo fuit, qui benedixit Iacob, & mutauit nomen eius in Israelem: Quoniam si fortis inquiens, fuisti luctando cum Deo: & quæ sequuntur) ità hic aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tam visibiles, quam inuisibiles, solus pro Christo Deo nostro bellum suscepit, solus subijt Ecclesiarum solicitudinem, restititque vsque ad sanguinem, nocte & die pugnans aduersus hostes veritatis. Graues enim & Arabici lupi non desinebant Dei gregem oppugnare mala excogitantes, & loquentes peruersa captiuasque ducentes animas simpliciorum. Non exiguo tempore hic Dei seruus creditum sibi gregem à Pastorum principe Christo, super aquam refectionis & in loco pascuæ collocauit, quod firmum erat, conseruans: quod fractum, alligans: quod debile, confirmans: quod aberrabat reducens sermonibus & rationibus opportunis, vt peritus pastor. Ardore diei & glacie noctis vrebatur, vt Iacob Patriarcha, qui pro Lia & Rachele seruiuit Laban, pecora pascens annis quatuordecim. Verum ille pro ouibus rationis expertibus labores perferebat: quorum quidem laborum merces erat manifesta. Nam quæ sublimioris speculationis sunt, coniugium scilicet illud Iacob cum duabus sororibus ea figuram quandam præ se ferebant Ecclesiæ, ex Iudæis & Gentibus congregatæ, quam Christus omnium Deus sibi despondit. Aliam autem orationem hæc requirerent. At magnus hic vir Dei Eutychius pari annorum numero, quot sunt Apostoli, Christi gregem pauit, quem ipse Pastorum princeps Apostolorum principi Petro commendauit: Si diligis & amas me, inquiens, pasce oues meas, & pasce agnos meos. Namque oues has cruce obsignatas, & virtutibus in vnum ouile, id est, in sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam congregatas, alieno non seruientes nec audientes, conseruauit. Oues enim propriæ semper audiunt vocem veri pastoris. Neque enim fuit mercenarius pastor, neque vt fur, aut latro, aut peregrinus, aut alienus, in ouile ingressus est: sed, diuina lege & optimo ordine cum disciplina & gratia congruente, commendata est illi Ecclesia Dei, quam virginem castamque Domino conseruauit.

Hæretici non cessant insidiari ouibus Christi. — *Gen. 31.* — *Iohan 21.*

XXIV. CÆTERVM hoc ferre diu non potuit inuidus atque honestatis inimicus diabolus, qui insolens ac superbus dicit: Fortitudine mea capiam orbem vniuersum, tanquam nidum: & tanquam oua derelicta tollam, & auferam manu mea fines gentium. Cum enim florentem ac plenam Christi aream cerneret, & frumentum maturum ac multiplex, & ad cælum vsque pertingens, quid fecerit zizaniorum sator & generis nostri hostis, quid machinatus sit sapiens ille ad faciendum malū, quomodo zizania in frumentum coniecerit, videamus. Specie pietatis & honoris ignominiosi (vt ait Apostolus: Zelum habent, sed non habent scientiam) tanquā aper de sylua & singularis, ferus per simpliciores pulchrā Ecclesiæ vineam deuastare aggressus est: & ventos immisit, atque procellam in domum benè super petram ædificatam, immo verò in ipsam petram. Quæ tamen firma permansit, illaque vt puluis paulo post dissoluta sunt. Verum quinam zelus iste fuerit, seu gloria, aut pietatis species, paucis explicemus. Scitis vos omnes, qui pij Imperatoris Iustiniani diuinorum dogmatum studium meministis, quomodo is in eam potissimum curam incumberet, vt omnes hæreticorum rationes vna cum ipsis hæreticis improbaret & euerteret: quod quidem & fecit tum argumentis & demonstrationibus, tum testimonijs scripturarum. Hic nescio quo authore & magistro cœpit execrabilem ac detestandam & perniciosam opinionem illam sub specie religionis probare, quæ Domini nostri Iesu Christi corpus ex ipsa diuinitatis coniunctione incorruptum asserebat. Quæ quidem, vt cancer, serpens atque depascens, totum propè orbem perdidisset, nisi noster Phinees anteuertens restitisset Sed quod huic morbo remedium adhibitum est? a Sanctorum Apostolorum & Prophetarum atque Doctorum testimonia, & demonstrationes sunt multæ, quibus vsus est ille ad pestiferum illum morbum opprimendum. Perniciosa enim omninò pestis est, affirmare, incorruptum fuisse Domini nostri Iesu Christi corpus ante resurrectionem. Quis enim adeo stultus est, vt Domini corpus ex eo, quod cum diuina natura copulatum fuit, incorruptum asserat, cum, hoc concesso, colligendum sit necessariò, fictam & simulatam humanæ carnis susceptionem extitisse? Quomodo enim incorruptum corpus pati potuit, aut circuncidi, aut pannis inuolui, aut lacte nutriri? b Quæ si illam vitæ largitricem carnem subijsse credimus, Crucem item, & clauorum foramina, & lanceæ vulnus confiteri oportet. Incorruptum igitur de illo dici non potest, nisi per hoc verbum intelligamus, corpus illius nulla vnquam fuisse peccati macula contaminatum, aut in sepulcro non esse dissolutum. Verum hæc à magno diuinoque doctore Eutychio scriptis studiosè sunt & acriter disputata. Ex quibus, si quis veritatem ignorat, facile eam poterit intelligere. Longiores enim essemus, si ea vellemus persequi. Videamus igitur, quid, posteaquam patrum attulit testimonia, consecutum sit.

Esa. 10. — *Torquetur diabolus inuidia* — *Rom. 10.* — *Iustiniani Imp. pium studium.* — *Anno 563. labitur in errorem Aphthardocitarum a Theodoro Cæsareæ Cappadociæ Archiep. in hunc inductus. Vide Bar. ad an. 563. & 564* — *a Vide Nicephor. Eccle. Hist. li. 17. cap. 29.* — *b Caro Christi viuifica.*

XXV. CVM magnus hic vir longa oratione Imperatori, non esse id Ecclesiæ Catholicæ dogma, comprobâsset, animam suam, (vt ait Ezechiel Propheta) quæ ad propositum pertinerent explicans, seruauit. Illi vero malorum inuentores in peccatis suis periêrunt. Instar enim sæpè cadentis guttæ & petram excauantis, Imperatori persuaserunt. Atque huius quidem improbæ opinionis magistri, execranda nugacis Origenis & Euagrij & Didymi dogmata defendebant. Quorum nomina libens prætereo, ne malo malum rependere videar, & contumelia calumniam persequi, & contra propositum & mores sancti Eutychij facere: qui ex beato Saluatoris nostri mandato, non esse malum pro malo reddendū, sed cōtra potius maledicentib. benedicendū & pro persequentib. precandū, tum factis tū verbis docuit. Quanquam silenda potius videntur, quam prædicanda, quæ tunc gesta sunt. Quamobrem vt ipse vir sanctus edocuit, quæ silentio sunt digna, prætereamus. Vigil igitur iustitiæ oculus malitiam impunitam abire non permisit: sed calumniam omnino retexit & patefecit, adeo vt illi ipsi ore proprio coniurationem confessi sint, & vltionis æquitatem collaudarint. Erant autem, qui hæc machinati sunt, non solum ex eorum numero, qui plurimum valebant apud Imperatorem verum etiam ex sacerdotibus, qui erant insignes, quique magnas Ecclesias gubernabant: (si tamen sacerdotis nomine digni sunt, homines improbi & calumniatores) quos tamen omnes iustitia puniuit, obstruens labia aduersus iustum loquentia iniquitatem in superbia & despectione. Isti igitur, vt dictum est, execrabilium & impiorum dogmatum studio simplicitatem Imperatoris peruerterunt, & sub incorupti occasione inique, vt demonstrabitur, & præter diuinos Canones atque ecclesiastica instituta beatum acpium virum oppugnārunt. Sed eos iustus Iudex & in hac vita puniuit, & mox ad inferorum supplicia detrusit sempiterna.

Ezec. 3. — *Matt. 5.* — *Iustinianus Imp. à quibus male persuasus.*

XXVI. CVM igitur studijs istorum diuturna vis morbi esset adaucta, & vulnus iam intractabile, atque adeò immedicabile euasisset, cumque imperator, assumpta charta, in qua detestanda illa opinio, quod Domini corpus ex diuinæ naturæ copulatione incorruptibile fuerit, continebatur, eam diuino magnoque pugili Eutychio perlegisset, flagitabat, vt sententia & suffragio suo illam comprobaret. At ille, vt æquum erat, primum cohortationibus vtens, negabat eam esse doctrinam Apostolorum: quamobrem se illi nec animo posse, nec verbis assentiri. Deinde cum nec cohortationibus, nec admonitionibus posset Imperatori persuadere, nè quid contra catholicam Ecclesiam & recta dogmata faceret, omnem curam & solicitudinem suam in Deum reijciens, Apostoli verbis testatus est, se nihil vtilium omisisse, quod non nunciauit: atque in posterum ità se confirmauit, vt pro Christi fide vellet omnia perpeti: Certo, inquiens, scio, nec mortem, nec vitam, nec præsentia, nec futura, nec afflictionem, nec angustiam, nec famem, nec nuditatem, nec gladium, nec exilium posse me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Hæc vir sanctus verbis primum, mox autem factis comprobauit. Constat enim, facta esse subsecuta. Cum enim nollet dogmatis errorem suscipere, & Aphthardocitas comprobare, statim malorum inuentores, qui omnia facilè audent, principes illi & sacerdotes anni, congregati in auditorium & conuenientes, meditati sunt inania & stulta aduersus

S. Eutychius noluit subscribere errori. — *Act. 20.*

[a Erat ibi ecclesia S. Petri ab ipso Iustiniano in suis ædib. structa, vt docet Procop. li. 1. ædific. Iusti. Imp.]

uersus Dominum, & aduersus Christum eius: & Imperatori persuaserunt, vt virum omnibus ornatum virtutibus, è sede exturbaret, in eaque alium constitueret, qui studijs & opinionibus suis consentiret. Quod quidem & factum est. Nam cum festus dies sancti Timothei apud Hormisdæ regionem in nouo palatio celebraretur, a ac sanctus Eutychius rem diuinam faceret, † Tribunus militum & satellites, immanis feræ ministri, Episcopatum inuaserũt, compræhensis, & distractis viri sancti familiaribus, qui contra illum testificarentur, vt quoquo modo illum non sine causa ex Episcopatu eiectum fuisse ostẽderent. At vir magnus, cum eorum inuasionem in Episcopatũ, & quosdam è suorum numero illinc violenter abstractos & in carcerem coniectos fuisse cognouisset, peracto sacrificio, distributaque sancta Communione, in sacrario mansit. Dicebant enim quidam graues viri, si è sacro templo exiret, fore, vt interficeretur: quosdam enim armatos, atque in Antiochi prædio collocatos, eo consilio foris eum expectare.

[† Milites inuadunt Eutychium sacra peragentem.]

Hæc vir beatus cum accepisset constitit ante altare, solitisque vestibus & superhumerali indutus, quod semper XXV-
secum habebat, vsque ad vesperam precationibus incubuit, Deum obsecrans, vt Ecclesiam suam tranquillam & recta II.
dogmata conseruaret. Cum autem fecisset obsecrandi finem, sacerdotes & monachi, qui aderant, hortati sunt eum, vt cibum caperet: quod & fecit. Cumque paululum quieuisset, affuit cum gladijs & fustibus, multoque cum præsidio militari magna illa fera, qui Aethereus † appellabatur: correptumque sanctum virum, nudum, & nihil habentem, in monasterium, quod Choracudim appellant, absportauit. Quo in loco cum vno die commoratus esset, & propter monasterij paupertatem malè tractaretur, misericordia commoti, (nam viri sancti virtutem aduersarij quoque admirabantur) eum in Osiæ, id est, Sanctæ, sic appellato monasterio prope b Chalcedonem collocârunt. Nec amplius quærentes, vtrum iure, an iniuria e sede fuisset eiectus, coacto post diem octauum conuentu Episcoporum, virum sanctum, quem indicta causa eiecerant, in ius, vt se defenderet, vocârunt, quod libellus aduersus eum Consessui esset oblatus. Quid autem libellus contineret, non sine risu põt audiri: c Quod vnctus esset, quod auiculas comedisset, ꝙ multas horas genibus flexis orâsset, & alia his magis adhuc ridicula. Ab eiusmodi igitur criminibus, vt sese purgaret, eum accersiuerunt. Sed vir sanctus Episcopis & principibus, qui Consessûs mandato nuncium attulerant: Ad quem, inquit, acceditis, & quem me vocatis? Illi veritate coacti responderunt: Ad dominum nostrum & patrem. Quibus ipse rursum: Quis est, inquit, iste dominus & pater vester? Venimus, inquiunt, (tanquam occultis quibusdam verberibus vapularent) ad Patriarcham nostrum dominum Eutychium. Patriarcha ego, inquit ille, Patriarcha Dei gratia sum, nec à me quisquam hominum tollet hanc dignitatem. Quis est ille, quem meo in loco collocâstis? Quibus verbis cum illi respondere non possent, victi reuerterunt ad eos, à quibus missi fuerant. Verum idem conuentus iterum & tertio contra Canones eum vocauit. Sed ille semper congruenter respondit: Si canonicum, inquiens iudicium constitutum est, detur mihi Clerus meus, ordo Patriarchatûs, & veniam, defendamque me, & accusatorum meorum vtar testimonio. Hæc illi responsa cum accepissent, nihil consentaneum facientes sententiam contra ipsum tulerunt, ipsis iudicibus dignam. Quam tamen beatus vir anteuertens, subiecit omnes pœnis Canonicis, donec resipiscerent.

[† Quas inde hic Æthereus pœnas dederit, lege in b. Euagr. hist. l. 5. c. 3.]
[b Expellitur vir sanctus è sede sua.]
[c Nota crimina.]
[Excommunicat aduersarios suos.]
[2. Reg. 17.]

Verum cum finem accepissent consessûs illius ludi, is, qui consilium Achitophelis disiecerat, axesque curruum XX-
Pharaonis confregerat, dissipauit etiam illorum consilium, implicans eos inter se: qui cum occasionem honestam VIII.
non reperirent aduersus iustum, vt quæ iniustè egerant, iustè viderentur egisse, (erant enim ijdem iudices & accusatores) eum ex loco, vbi erat, in insulam, quæ Princepo dicitur, transtulerunt. Ad hanc appulit insulam beatus vir cum tempestate die sabbati, nocte profunda. Dum autem illuxisset, antequam quicquam aliud ageret, vidit Crucem in pariete pictam cum hoc elogio: Christus * vobiscum est, state. Qua quidem re vehemẽter lætus, gratias egit Deo, qui hanc sibi consolationem attulisset. Sed cum in illa insula tres hebdomadas sub magna militum custodia transegisset, rursum ab eisdem iudicibus decretum est, vt Amaseorum metropolim peteret, maneretque in monasterio, quod ipse cõstituerat. Quod & factum est. Quæ autem illic aduersus eum acta scriptaque sint, dicere, nè longior sim, supersedebo. Satis enim est, quod ad hoc propositum dixit Ezechiel ex persona Dei: Eo tempore auertam faciem meam ab eis, & inquinabunt Episcopatum meum, & ingredientur in sancta mea sine reuerentia, & facient inquinationem magnam: Sed quæ deindè euenerint, videamus.

[Deportatur in exilium.]
[* Nobiscũ]
[Iubetur Amaseam proficisci.]
[Act. 27.]

Fidelis Dei seruus Eutychius Paulo similis declaratus est, & ad eum quoque Pauli historia referri potest. Sic enim XX-
de Paulo scriptum est: Vt autem iudicatum est, vt in Italiam nauigaremus, tradiderunt Paulum & quosdam vin- IX.
ctos Centurioni, nomine Iulio. Sic & de sancto factum est. Nam posteaquam multa temerè consulta essent, tandem, vt diximus, decretum fuit, vt ad Amaseorum metropolim sese conferret, & in suo ipsius monasterio viueret. Hoc ille nuncio doluit fortassè? Aduersatusnè est? Vel succurrit illi, quod Dominus prædixerat: Nemo Propheta acceptus est in patria sua? Minimè verò sed prompto animo omnia subijt. Gaudebat enim, quod dignus habitus esset, qui pro nomine Dei contumelia afficeretur. Studebat enim non solum vt in illum crederet, verum etiam vt pateretur. Quoniam fides sine operibus mortua est. Imitatus est hac item in re super omnia Deum, qui dorsum tradidit flagellis, & genas alapis, & faciem suam non auertit à fœditate sputorum. Cuius liuore sanati omnes sumus. Qui etiam dixit: Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Si patremfamiliâs Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos? Hoc egit & seruus Dei. Decreuerat enim omnes potius perpeti acerbitates, quam fidem prodere, vt exemplo suo multi confirmarentur, stabilesque & immobiles in recta fidei confessione permanerent. Quod quidem & factum est. Omnes enim patriarchæ, multique Episcopi, præcipueque Orientales recusârunt Imperatoris opinioni subscribere, & ei tum Synodo, tum scriptis restiterunt, in primisque sanctissimus Theopolis patriarcha Anastasius, qui easdem, quas magnus Eutychius (ærumnas ne dicam, an coronas?) pertulit. Cum igitur indicta causa damnatus esset exilio, parataque essent iá omnia, nos item cum illo persecutionem pro Christo & exilium ferre decreuimus. Quo quidem constituto, ille omnes, qui aderant in insula, ore osculatus, vt Ephesios Paulus in litore, animo autem totam ecclesiam, sibi à Deo creditam, in osculo sancto, eam Domino, à quo ipsam acceperat, commendauit.

[Luc. 4.]
[Iacob. 2.]
[Esai. 50.]
[Matt. 10.]
[Anastasius episc. Antiochenus persecutionem patitur.]
[Act. 20.]

Eorum igitur, qui nos ducebant & qui miserant, arbitrio in monasterio ipsius constitimus, tanquam in exilio, vt i- XXX.
psi arbitrabantur: quod tamen vir sanctus saluciferum sibi, & multorum bonorum causam existimabat. Quæ autem tunc in via publica gesta sunt, vtrum molesta acerbaque fuerint, an miraculis & ægrotantium curationibus plena, vt orationis longitudo vitetur, prætereo. Quanquam eadem, maioraque publicè perspecta sunt, cum viri sancti reuocatio celebrata est. Descendit igitur in Amaseam magnus pugnator Eutychius, vt Abraham olim, & eius nepos Iacob in Aegyptum, ambo Patriarchæ, propter famem. Nam quod Saluator noster Iesus Christus in eandem Ægyptum descendit, vt rem excellentiorem, cum honore præterimus, & propter leuem nubem, & propter casum manufactorum simulacrorum. Nam descensus quidem ille multis miraculis claruit. Dei enim carnẽ humanam induti præsentia, quid non admirabile efficeret? Nec magnorum Patriarcharum descensus miraculo caruit: vt facilè declarant nobis omnib. plagæ illæ, quas à Deo Pharao accepit propter Abraham & Saram, quamobrẽ eos cũ honore dimisit: & Ioseph declaratio, & Iacob atquè filiorum eius ad ipsum profectio. Hæc quidem illis admirabilia contigerunt. Sed magno Eutychio non minora concessit rerum omnium effector Deus. Quæ aũt hæc, quantaq́ fuerint, multis omissis, videamus. Hæc quidẽ nos perspeximus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt, & q vidimus, testamur. Qui.n. dixit: Qui

[Detruditur Eutychius in monasterium.]
[Gen. 12. & 46]
[Esai. 19.]
[Iohan. 14.]
[Matt. 17.]

credit

credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet & maiora his faciet: &, Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis huic monti: Tollere, & transfer te in mare: & fiet ità: ipſe dedit ſeruo ſuo gratiã ſanitatum, vt morbos curaret, & dæmonas eijceret. Curationibus quidem efficiendis neceſſarium eſt, vt & curandorum fides adſit, & curantium virtus. Quorum vnum ſi defuerit, alterum nihil proderit. Vtrunque enim ſimul operatur. Non potuit, inquit Euangeliſta de Domino loquens, illic ſigna facere propter illorum incredulitatem. Quamobrem qui cum fide ad virum hunc ſanctum accurrebant, plus gratiæ accipiebant, cum omnia ſint credenti poſſibilia, viro ſancto nimirum traditam ſibi à patre luminum gratiam impartiente. Hinc autem exordiar: Vos, qui eiuſmodi narrationibus delectamini, attendite.

Matth. 13. Marc. 9.

XX-XI. Sed vndè, aut à qua gratia exordiendum eſt? Quanuis alia ſint miracula præſtantiora, ab hoc tamen initium ſumendum exiſtimo: erat in vrbe Amaſea quidam Androgynus, legitima vxore copulatus, qui cum filijs procreandis operam darent, ita fruſtrabantur, vt infantes, antequam ex ventre exirent, immaturi præriperentur. Ex quo parentes ipſi magno mœrore afficiebantur. Quid igitur faciunt? vtile conſilium capiunt. Confugiunt ad Deum, qui mortuos etiã poteſt per ſeruos ſuos in vitam reuocare. Imitantur viduam illam Sareptanã, cuius filium Elias ſuſcitauit. Sunamitidem imitantur, quæ cucurrit ad Eliſęum, cum filius eius in cœnaculo mortuus iaceret. Confugiunt & ipſi ad beatum virum: ſupplicant, vt precibus ſuis impetret, nè infantes ſibi in lucem editi, ſtatim moriantur. Qui cum pro illis precatus eſſet, ambos vnxit oleo ſancto, tum eo, quod è precioſa Cruce, tum illo, quod ex ſanctæ puræque Dei genitricis & perpetuò virginis Mariæ noſtræ Dominæ veneranda imagine ſcaturire ſolet Sozopoli, dicens: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hæc enim verba cunctis ægrotantibus qui ad ſe accedebant, ſolitus erat adhibere, quemadmodum & diuus Iacobus præcepit: Infirmatur inquiens, aliquis è vobis? vocet Eccleſiæ presbyteros, & orent ſuper eum, vngentes ipſum oleo: & oratio fidei ſaluabit infirmum: &, ſi peccata commiſerit, remittentur ei. Cum igitur precandi finem feciſſet, & tanquam gratia quadam afflatus taceret, mox: Nomen inquit, illi Petrum imponetis, & viuet. Erat enim mulier grauida. Cum autem ego adeſſem, & reſpondiſſem: At ſi fœminam, inquiens, pariet, ecquod illi nomen imponent? Minime, inquit ille, ſed Petrum vocabunt, & ſaluus erit. Quibus verbis gaudentes, tanquam puerum nondum natum in vlnis geſtarent, domum reuerſi ſunt. Tempore iam impleto, peperit filium, quemadmodum antè viderat & prædixerat ſeruus Dei. Quem cum baptizandum curâſſent parentes, & nominâſſent Petrum, poſteà vnà cum ipſo ad virum ſanctum accedentes, complexi ſunt pedes eius, & confeſſi ſunt, quæ ſibi feciſſet Deus, & quod ſui miſertus eſſet. Impoſitis autem puero manibus, vir ſanctus benedixit ei. Sed cum creuiſſet ille, qui ex præcognitione & precibus genitus fuerat, alter natus eſt illis. Itaque venientes rursùs, ambos filios ad ſanctum virum attulerunt, laudantesque Deum, rogabant, quo nomine poſtremus deberet appellari. Qui geminos filios intuitus, illud Salomonis venuſtè vſurpauit: Frater, inquiens, fratris fultus auxilio, eſt tanquam ciuitas munita. Parentibus autem ipſorum dixit: Iohannem hunc appellabitis, quoniam in æde ſancti Iohannis preces veſtras Dominus Deus audiuit. Creuerunt autem pueri: & vulgatum eſt hoc in tota illa ciuitate: & omnes collaudabant Deum. Sed rem aliam admirabilem, Dei auxilio à viro ſancto factam, videamus.

3. Reg. 17. 4. Reg. 5. *Oleum ex Cruce Chriſti & imagine S. Mariæ manat.* *Iacob. 5.* *Prouer. 18.*

XX-XII. Senex quidam è villa, quæ ad ſanctiſſimam Eccleſiam pertinebat, filium habebat ſurdum & mutum, annorum circiter quatuordecim. quem cum ad ſanctum virum perduxiſſet, ſupplicabat, vt ipſi à Deo opem impetraret. Itaque cum pro illo preces fudiſſet, omnes eius ſenſus inunxit oleo ſancto, terque Nunechem (nam illi id erat nomen) vocauit. Ac primo quidem die obſcurè reſpondit: cum autem tres ibi dies manſiſſet, & oleo ſancto inungeretur, ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & planè audiebat ac loquebatur. Sed cum vellet eum pater in monaſterio relinquere, noluit Dei ſeruus. Senex igitur, aſſumpto filio, domum magno cum gaudio reuerſus eſt. Audiamus & aliud inſigne miraculum.

Surdus & mutus curatur.

XX-XIII. Qvidam alius eiuſdem loci, qui inter ipſius ſanctiſſimæ Dei Eccleſiæ clericos electus erat, (Cyrillus ille appellabatur) filium habebat, qui cum quinque eſſet annorum, & eo amplius, nec loqui poterat, nec alimentum accipere: nec vitæ propè, nec mortis erat particeps. Hunc cum ad virum ſanctum perduxiſſent, ille ſolitas preces adhibuit, & ſanctam communionem impertiuit, & cum panem communem benedixiſſet, dedit ei, atque dimiſit. Ex illa autem die ſolutum eſt vinculum linguæ ipſius, & loquebatur, edebatque & bibebat, cum Dei gratia ſanitatem recepiſſet. Videamus & aliud huic ſimile, immò verò admirabilius.

Item alius mutus.

XX-XIV. Est oppidulum quoddam, nomine * Zala, ipſi metropoli Amaſeæ propinquum. Quidam indè profecti quadrimulum puerum ad ſanctum virum adduxerunt. Hic nihil aliud, niſi ex matris vbere nutrimenti paululum capiebat. Erat autem prope carnis & corporis expers, neque colorem vllum habebat. Sed tanquam ſpica vento corrupta, quæ cum nondum creuerit, exilem quandam atque inanem granorum & ariſtarum ſpeciem habet: ſic & ille puer videbatur. Potuiſſes omnes illius coſtas & neruos, & oſſa numerare. Hunc vir Dei magnus cum adſpexiſſet ſic exiccatum, & parentes ipſius dolore tabeſcentes, Dei, qui ea, quæ non ſunt, facit vt ſint, implorans auxilium, totum pueri corpus inunxit oleo precioſo, & ſanctam communionem impertiuit: cumque panem communem benedixiſſet parentibus dedit, præcepitque, vt mero panem illum intingerent, pueroque præberent. Quod illi cum feciſſent, voti compotes facti ſunt. Dicebant enim ſe poſtridiè magnum in eo carnis diſcrimen adſpexiſſe. Accepiſſe enim mediocre nutrimentum: idemque tertio die, & alijs deinceps conſecutis feciſſe. Tenebat autem panem in manu ſua, & coram parentibus edebat, mouebatque oculos ſuos, qui antea reconditi vix cerni poterant, & ſingulos adſtantium intuebatur. Dicebant prætereà parentes eius, puerum, ex qua hora pro illo vir ſanctus orâſſet, vbera matris attingere noluiſſe, ſed oblato cibo fuiſſe nutritum. Læti igitur parentes, cum filio ſano in oppidulum ſuum reuerterunt. Hîc ſi quærat aliquis, cur integram ſtatim puer non receperit ſanitatem, is ſciat Dei iudicia abyſſum eſſe multam. Videmus autem Dominum quidem ac Deum noſtrum arcano conſilio infirmos quoſdam ſtatim non curâſſe. Cum enim luto cæci oculos inunxiſſet: Abi, inquit, in Siloam, & laua. Et lotus vidit. Et cum alij manus impoſuiſſet, rogauit, ecquid cerneret. Reſpondit ille: Video, inquiens, homines, vt arbores, ambulantes. Ex quo patet, eum quibuſdam ſanitatem paulatim tribuiſſe, eas ob cauſas, quas nouit is, qui, quid cuique ſit vtile, non ignorat. Sed hæc hactenus. Aliud miraculum explicemus.

Zela. *Item paruulus propè exanimis.* *Pſal. 35.* *Iohan. 9. Marc. 8.*

XX-XV. Filivs cuiuſdam opificis Amaſeæ, repentino morbo correptus, ad portas mortis appropinquauerat. Hunc pater vlnis impoſitum ad monaſterium geſtauit, vt viro illum ſancto offerret, quo eius precibus ſanitatem recuperaret. Eo tempore vir ſanctus alijs negocijs diſtinebatur. Quamobrem cum ſatis diù pater expectaſſet, volebat diſcedere: Quid adhuc, inquiens, vexem beatum virum, cum puer moriatur? Sed qui aderamus, conſiderantes Deum poſſe mortuos etiam in vitam reuocare, hominem pauliſper morati ſumus. Videbamus autem puerum omninò maxima corporis parte defeciſſe. Eius igitur moti periculo, ſanctum virum acceſſiuimus: qui nulla interiecta mora venit, & precibus adhibitis, puero manus ſuas impoſuit, vnxitque oleo ſancto, ac domum dimiſit. Poſtridiè pater reuertit, cum lachrymis gratias agens Deo pro ſalute filij ſui. Interrogatus autem quomodo ſe haberet puer, reſpondit, Dei gratia, & ſancti viri precibus omnino conualuiſſe. Tota enim, inquit, nocte luſit, vigilque lætatus eſt. Haud multo poſt nos item puerum vidimus, & collaudauimus Deum, qui mortuis etiam vitam reddit. De hoc quoquè ſatis dictum eſt. Ad aliud miraculum tranſeamus.

Item alius puer.

AGRESTIS quædam mulier cum filio septenni quibusdam de causis in vrbem venerat. Sed dæmonis incursu repentè pueri pedes obstupuerunt, adeò vt stare nullo modo posset. Mater autem tristis & lugens, filium ad sanctum virum portauit: qui cum precibus oleum sanctum pueri pedibus adhibuit. Finita autem precatione, mater volens experiri, vtrum puer stare posset, deposuit ipsum qui primò quidem tremens, videbatur esse casurus: verum vbi paulatim fiduciam sumpsit, (blandis enim sermonibus, qui aderant, animos illi faciebant) stetit interpidus, & nihil est commotus. Cum igitur repentè firmatæ essent plantæ ipsius & tali, cum matre reuersus est domum, saliens & laudans Deum. Nos quoquè, qui miraculum videramus, quomodò is scilicet alienis pedibus in templum ingressus, proprijs pedibus egrediebatur, collaudauimus Deum, qui talem gratiam seruo suo nostris etiam temporibus largitus esset. Audiamus & aliud miraculum magis venerandum, siquidem morbus magis miserandus ac nouus fuit. XXXVI.

Puer claudus sanatur.

HÆRET ciuitati Amaseæ monasterium fœminarum, à Flauia nuncupatum. Quædam igitur illius monasterij mulieres puellam ad optimum virum perduxerunt, dicentes, eam omninò non admittere sanctam communionem: sed cū illam sit acceptura, magno timore ac tremore corripi & clamare, & cum tristitia sanctum Domini corpus auersari, licet dies Dominica celebretur, & sanctum Christi corpus & sanguis distribuatur. Quibus verbis nos fidem non habentes, diximus virum sanctum ad puellam accessurum, & preces solitas adhibiturum cum communione. Verum cum puella ad sacram communionem appropinquaret, depræhendimus esse vera, quæ dicebantur. Cum enim illam magno cum labore in os accepisset, eam cum vomitu agrestique voce proiecit. Sed adstantium quidam manu porrecta illam excepit, atque in ignem coniecit. Nos autem territi ac mœsti, domum puellam dimisimus, hortantes, vt postridiè reuerteretur. Quæ cum reuersa esset vir sanctus, solitis precibus adhibitis, omnes puellæ sensus vnxit oleo sancto: sed cum ad os peruenisset, illa vocem agrestem emittens, magnam euomuit fœditatem, immò verò spiritum immundum, qui miseram affligebat. Post autem permisit vir sanctus, vt discederet, & sanctam susciperet communionem: quā illa, Dei gratia, sine vlla formidine aut concussione percepit. Suspirans autem vehementer puella, posteaquam sanctum corpus & preciosum sanguinem suscepisset: Eccè, inquit, deinceps colothim (sic enim illius regionis pueri panem nondum sanctificatum appellant) percipiam. Et omnes collaudauerunt Deum, qui res admirandas & nouas atque incredibiles facit, quarū non est numerus, etiā per seruos suos. Mirabilis enim est Deus in sanctis suis. Iuuenis quidam in arte pingendi peritus, eam in domo Chrysaphij piæ memoriæ, in ipsa ciuitate Amaseorum exercebat. Hic aliquandò veterem ex pariete Veneris picturam delebat, vt historias pias reponeret. Volebat enim vir ille ex domo sua superiore Archangeli oratorium facere, ex inferiore autem oratorium sanctæ immaculatæque Dominæ nostræ, Dei genitricis & semper virginis Mariæ. Cum igitur pictor fœdam impudicæ Veneris historiam euertisset, dæmon, qui illi inhærebat, artificis manum sic inuasit, vt inflammata tumesceret, & graui vlcere affecta, necessariò amputanda videretur. Quarè cum periculum adspiceret, vtile capit consilium, & ad virum sanctum confugit, vt per ipsum à Deo auxiliū impetret. At ille, cum pro ipso Deum orâsset, vnxit oleo sancto dexteram ipsius manum, quæ inflammatione atq. vlcere laborabat, idq. fecit tribus diebus, & manus eius diuino auxilio conualuit atq; alteri similis reddita est. Et quo in loco pictor vulnus acceperat, in eo, memoriæ & grati animi declarādi causa, sancti viri depinxit imaginem: vt manus, quæ curationis beneficium acceperat, medicum suum secundum Deum testaretur. Huic simile & aliud factum est. XXXVII.

Dæmon excluditur à puella.

Iob 9.

Psal. 67.

Oleo curat manū à dæmone inflāmatam.

PVERVM ab impuro dæmone vexatum sculptor quidam ad beatum virum duxit. Qui cum magno viro precanti adstitisset, propterea quod paruulus puer erat, adstantium quidam ad sculptorem: Gesta, inquit, vir puerum, vt sanctificationem assequatur. Quod ille fecit. Absoluta autem precatione, ambo discesserunt. Postridiè verò sculptor venit lugens ac dolens, quod manûs dolorem ferre non posset. Cumque ex eo quæreretur: Quid luges? Quid habes? Posteaquam, inquit, puerum gestaui, manus mea incredibili dolore torquetur. Dæmon enim, relicto puero, inhæsit mihi: atque ille quidē curatus est, ego aūt versor in discrimine. His vir beatus auditis, subridens, dæmonem, qꝫ talia fecisset, cōtempsit: & pro misero illo precans, liberauit eum, nihil aliud ei præcipiens, vt faceret, nisi vt precationib. incumberet. At ille, neglecto viri sancti mandato, tumoremq; & ardorem manûs timens, ad medicos confugit, vt impleret id, quod dictum est: Qui peccat in eum, à quo factus est, incidet in manus medici. Erat enim manum suam perditurus. Itaq; cum omnia in medicos & balnea consumpsisset, & nihil adiumenti perciperet, sed magis laboraret, rursus ad medicum, qui argentum non exigebat, sed gratis operam suam egentib. impertiebat, accessit. Qui nihil moratus aut veritus, Deum misericordem obsecrauit, vt liberaretur: quod & factum est. Ille enim precibus posteà incumbens, vt sanctus iusserat, à dolorib. & inflammatione liberatus est, adeò vt Deum laudans, artem suam solitam exerceret. Verum quandò in eorum, qui à spiritibus immundis vexati curatique sunt, mentionem incidimus, de apostata quodam verba faciamus, eò quod non vulgarem vtilitatem ea res afferre potest his, qui monasticum habitum parui faciunt, & reprobant. XXXVIII.

Eccles. 36.

Sanat alterius manū inflammatā.

IVNIOR quidam ab improbo & graui dæmone ita vexabatur, vt quoties illum affligebat, à nemine posset contineri. Omnes enim superabat, omnes conterebat. Hunc miserum ad virum sanctum, qui impuros eiusmodi spiritus expellendi gratiam à Deo habebat, adduxerunt. Qui preciosæ Crucis telum dæmonibus formidabile, & oleum eius, vexati fronti cum adhibuisset, ille ligno Crucis, tanquam clauo ignito, transfixus, clamare cœpit, & spumas effundere, & furere, & dentibus frendere, vt non ab vno, sed à multis dæmonibus vexari videretur. Cum enim multi eum monachi tenerent, omnes superauit & afflixit. Et cum diù sic esset vexatus, tandem vt mortuus iacuit. Quamobrem illum omninò à dæmone liberatum arbitrabamur. Sed cum postridiè reuertisset, peiora patiebatur. Cum igitur diù fuisset afflictus & vexatus à dæmone, admirabatur Dei seruus, & secum ipse cogitabat, cur ab eo dæmon non recederet: dixitque mihi, vt miserum hominem interrogarem, qui esset, & vndè ipsi tam improbi dæmonis incursus contigisset. Cum igitur ille mente constitisset, diligenter quæsiui de statu eius, & quomodò pueritiam transegisset. At ille: Cum, inquit, ingressus essem puer in monasterium sancti Iohannis in arce, (sic enim Amaseæ locus quidam appellatur) ibique non paruo tempore mansissem, piæ tandem exercitationis pertæsus, & habitu monachi spreto, exiui è monasterio, & simul cum habitu vitam mutaui: nam & mulierem cognoui, & alia multa peccata commisi. Itaque nunc, vt videtis, sum in hoc statu, & ab immundo spiritu miserè detineor & affligor. Mihi, si quid potestis, opitulamini. Hæc cum ex nobis vir sanctus didicisset, immò verò nos ab illo didicissemus, (Nisi enim ipse cognouisset, non præcepisset nobis, vt hominem vexatum de statu ipsius interrogaremus. Quod quidem eo consilio fecit, vt exemplo illius confirmaret, eosquè, qui vitam monasticam & angelicam negligunt & aspernantur, moneret, vt resipiscerent) suggessit illa verba Iob: Qui vulnus meum cernitis, timete: Et, Nè dederis in commotionem pedem tuum: Et, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & vertens se retrò, aptus est ad regnum cælorum. Hæc ille & multa alia his similia cum dixisset ad vtilitatem & confirmationem præsentium monachorum: vexatum hominem ob ea, quæ dixerat, commiseratus, valdè suspirans & continenter orans, ea Dauidis verba ex persona miseri illius hominis pronunciauit: Dixi, confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Ac sanctus quidem vir ad hunc vsque versum psalmum pronunciauit. Non alienum autem est, vt versum, qui sequitur, adijciamus. Pro hac orabit ad te (non quilibet: sed quis?) omnis sanctus in tempore opportuno. Illud aūt tempus est opportunum, cum petuntur à Deo, quę illi placent. Petite enim, inquit, & dabitur vobis. Quærite, & inuenietis. Pulsate, & aperietur vobis. Cum igitur homo vexatus cōfessus esset, pro ipso rursū solitas preces vir sanctus obtulit Deo. hortatusq; est, vt in monasteriū in quo erat, reuer- XXXIX.

Nota vim signi sanctæ Crucis.

Vides ex hoc loco, non debere monachum institutum suum deserere.

Iob. 6.

Psal. 120.

Luc. 9.

Psal. 31.

Luc. 11.

reuerteretur, habitumque reciperet, quem abiecerat & affecerat contumelia. Quod ille cum studiosè fecisset, non est amplius à dæmone vexatus: sed in monasterio mansit, prudenterque ac modestè se gessit. Quamobrem laudabant Deum, qui ibi erant, atque dicebant: Hodiè salus domui huic facta est. Quoniam frater hic noster mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Impletum & illud est: Multùm valet oratio iusti assidua. Audiuit etiam ab illo is, qui curatus fuerat: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare. Sed iam reliqua miracula persequamur.

Apostata resipiscit, liberatur à dæmone. *Iacob. 5.*

XL. Homo quidam eo laborans morbo, qui totum corpus depascitur, ad sanctum virum confugit, supplicans, vt sibi à Deo misericordiam impetraret. Qui miserum morbo propè consumptum adspiciens, non mediocriter commotus est. Adhibita igitur oratione, vnxit oculos eius & manus oleo sancto præcipiensque, nè vinum omninò gustaret, dimisit. Ille verò libenter paruit, sciens, quæ ab hominibus effici nequeunt Deo esse facilia & exemplo Naaman Syri, domum suam reuersus est. Sed cum anni spatium præterijsset, rursum idem vir redijt, gratias agens Deo, & laudans illum, quod morbus amplius non serperet, sed cohiberetur atque deficeret.

4. Reg. 5.

XLI. Alius quidam ad virum sanctum accessit, dicens, se ab vrbe Cumano esse, & annum iam esse integrum, ex quo lumen non vidisset. Et causa hæc erat: Cum illi controuersia cum quodam in iudicio intercederet, iurare coactus est: & tanquam periurij nullum esset crimen, peierauit. Deus autem consulens saluti eius, excæcauit eum. Quo quidem affectus supplicio, cum lucem non cerneret, & manu duceretur, venit ad virum Dei, & peccatum confessus est, & oculorum cæcitatem indicauit, rectè colligens, Deum sacerdotibus maximam potestatem per sanctos Apostolos tribuisse. Illis enim dixit: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis. Proindè cum vir admirabilis soluendi munus (suorum enim quisque peccatorum catenis obstringitur) atque curandi haberet, Deum orauit omnipotentem, vt ipsi tum periurij veniam, tum oculorum sanitatem concederet. Et absoluta super eum precatione, vnxit illum oleo sancto tribus diebus, & liberauit. Ità factum est, vt qui alienis manibus & alienis oculis ductus venerat, proprijs oculis in suam ciuitatem reuersus sit, Deum laudans. At hos quidem paucos e multis commemorauimus, quos de facie nouimus, qui curati sunt. Magna enim quotidiè virorum, & fœminarum, & puerorum multitudo ad eum confugiebat, qui cum varijs morbis, & manifestis, & occultis laborarent, misericordiam Dei omnes assequebantur. Fœminæ pueros adhuc lactentes gestabant, qui lugebant & querebantur, quod nutrimento carerent suo. Et matres ipsæ dolebant, quod lactis fontes essent exiccati. Miserandum igitur erat spectaculum, & suspiria ac gemitus clamoresque varij. Quid ageret vir Dei magnus, cum matres simul ac filios lugentes vociferantesque cerneret, hos quidem propter famem, illas autem, quod se filijs orbari animaduerterent, præsertim cum tam esset mitis, tam erga omnes clemens, tam misericors? Nonne animus eius vehementer commouebatur? Commouebatur planè, ex quo etiam impetrabat postulata. Cum enim precaretur, dicebat ea, quæ Moses ille magnus: Domine, si dimittis eis peccata, dimitte: sin minus, dele me de libro, quem scripsisti. Quibus verbis obsecrans Deum, efficiebat, vt misereretur eorum, qui misericordiæ ipsius indigebant.

Periurus fit cæcus. *Matth 18.* *Sacro oleo sanatur.* *Multi curantur.* *Exod. 32.*

XLII. Operæ precium est igitur, vt ex multis mulieribus, quæ, cum id paterentur, ad eum confugerunt, & curatæ sunt, vnam memoremus, quæ cum esset curata, redijt ad monasterium, & gratiam Dei prædicauit: Cum me, inquiens, lac defecisset, ad sanctum virum accessi cum filio meo: cumque ille pro me precatus esset, & oleum dedisset, è monasterij foribus egredienti vbera lac suggesserunt, diuque tantam copiam effuderunt, vt & alios pueros lactare possem. Quamobrem qui eam antè viderant domos alienas frequentare, vt filio lac inueniret: videntes illam sic abundare, vt alijs etiam lac copiosè præberet, Deum collaudabant, cuius ità ampla sunt beneficia, vt vbi afflictio abundauit, ibi magis abundet lætitia. Qui paruum hoc miraculum putet, arbitror esse neminem. Quinetiam eos, qui rectè sentiunt, illi simile & par existimaturos censeo, quod sterili contigit. Nam quemadmodum illa pariendi quidem naturam habebat, sed tamen parere non poterat: sic & huius vbera natura quidem lactis fluxum habere debebant, sed is exaruerat, vt per seruum Dei exuberaret. Veritatem enim dico in Christo. Multæ mulieres tum hoc morbo, tum alijs multis occultis & grauibus laborantes, veniebant & Dei opem exorabant. Ac de curationibus quidem huiusmodi, licet plurima dici possint, satis hæc sint.

Precibus & oleo curat fœminam.

XLIII. Nunc videamus & aliam gratiam, huic sancto viro concessam à Deo. Quæ quidem, vt ego sentio, non multùm differt ab ea, quam habuit Elias propheta, & quæ in Sareptis fuit declarata. Quanquam Thesbites quidem famis, quam ore ipse suo populo intulerat, particeps fuit, & à vidua, quæ se filiumque se neglexit, benignè susceptus est hospitio. Cui ille gratiam hanc retulit, vt neque in hydria deesset farina, neque in vase oleum. Hic autem, quasi secundus quidam Elias, famem ipse non intulit, sed multos fame laborantes precibus aluit. Causam autem exponam. Impiorum Persarum in Rempublicam nostram impetum omnes scimus, cum nouus Nabuchodonosor Chosroës Sebasten venit & Meliteten. Cum igitur in magnas tunc angustias atque discrimen adductæ res essent, vicini omnes ferè tum Nicopoli, tum Cæsarea, tum Comanis, tum * Zala, ex alijsque finitimis ciuitatibus Amaseam, tanquam in locum munitissimum, se conferebant, non tam vrbis præsidio, quam viri sancti precibus confisi. Omnes enim & ciues & inquilini, qui magna ex parte erant Iberi, & hospites reliqui suas secundum Deum in hoc sancto viro spes collocârant. Ex eius enim ore pendentes, & verba ipsius audientes, seruati sunt. Meritò igitur in tali tumultu innumerabilis hominum multitudo in vrbem concurrit. Sed cum ibi diù esset commorata, magna cibariorum penuria consecuta est. Itaque omnes ad sanctum ipsius monasterium, tanquam tutissimum in portum, confugiebant, vt simul cum corporibus animos pascerent. Quarè cum magnus quotidiè sumptus fieret, & fames in dies cresceret, tum propter nostros exercitus, tum propter Dei & Reipublicæ nostræ aduersarios, magna omnes in mœstitia & angustijs versabamur. Cum enim multitudini panis subministraretur, sic exinanitæ sunt arcæ monasterij, in quibus farinæ conseruabantur, vt ne vnius quidem hebdomadæ cibus in eis reliquus esset. Cum igitur horrei custodes monachi religiosissimi farinam imminui, & flagitantium cernerent crescere multitudinem, ad virum magnum accesserunt, illum scripturæ locum vsurpantes: Transiens in Macedoniam, adiuua nos: quoniam farina iam in arcis deficit, & spes victûs nobis adimitur. At ille, nulla interposita mora, nihil dubitans, sed opulentæ Dei misericordiæ fidens, in eum ingressus est locum, in quo arcæ erant farina propè iam vacuæ. Et cum Deum obsecrâsset, ministros hortatus est: Bono, inquiens, animo estote: quantum enim egentibus impertitis, duplum Dominus Deus noster elargietur. Spero enim quemadmodum olim ex hydria farina non defecit, ità nunc minimè defuturam. Nam licet inclinauerit is ex hoc in illud, (vt est in psalmo dictum) hoc est, à pleno ad id, quod est inane, tamen fæx eius non erit exinanita. Sed edent omnes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum Deum nostrum. His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi, alacriter mandata exequebantur, panem omnibus accedentibus distribuentes. Atque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diù nutriuerunt. Et eò sanè maius miraculum apparuit, quod cum farinæ in annum paratæ nihil adderetur, & tantum quotidiè insumeretur, tamen non solùm non defecit, verum etiam posteaquam noua farina esset illata, farina vetus diù, vnò semper satis fuit, sicut scriptum est: Comedetis vetera supra vetera, & vetera à conspectu recentium efferetis. Sine pœnitentia enim sunt dona Dei.

3. Reg. 17. *Irruptio Persarum in Rom. Imperij ditionem.* ** Zela.* *Actor. 16.* *Psalm. 74.* *3. Reg. 17.* *Illustri miraculo in annorum fami medetur.* *Leuit. 26.* *Rom. 11.*

Ac de miraculis quidem, quæ à sancto viro gesta sunt, satis sit hæc pauca commemorâsse: reliqua alijs conquirenda & commemoranda relinquemus. Non tamen erit alienum, vt miraculum quod in eum factum est, recenseamus. XLIV.
Ecquod istud est? Illud nimirum, quod ad eius pertinet reditum ad propriam sedem, quam tamen nunquam omninò reliquit. Cum igitur duodecim annorum spatio, atque eo ampliùs in monasterio à se constituto mansisset, & res admirabiles, quas commemorauimus, atque alias multas Dei auxilio perfecisset, summa miraculorum, quæ ab illo gesta sunt, ea fuit, quam circa ipsum Deus ostendit. Non enim legatus, non angelus, sed ipse Deus, qui

Iob.38. *Psal.124.* *Iob 40.*

per turbinem & nebulas Iob fuerat allocutus: qui tardus est ad vindictam, & celer ad remunerationem: qui non relinquit omninò virgam peccatorum super sortem iustorum, vt non discant malitiam iusti: in fine certaminum claro præconio pugilem alloquitur: Accinge, inquiens, sicut vir, lumbos tuos: interrogabo te, tu autem mihi respondebis. Opinarisne me aliter tecum loqui, quam vt iustus appareas? Hoc est vulnerum medicamentum, hæc certaminis corona, hæc patientiæ remuneratio, hoc futuræ mercedis pignus: idem qui dolere facit, rursum

Multa patitur in monasterio. *Psal.68.* *Dan.3.* *Psal.65.* *Iosu.1.* *1.Cor.10.*

te recreat. Nemo putet, eum sine tentationibus & afflictionibus, aut grauibus periculis totum tempus in monasterio suo transegisse. Non enim deerant hostes tum visibiles, tum inuisibiles, qui conijcerent eum in caminum tentationum, perturbationumque flammam incenderent, & doloribus eius adderent incrementum: vt illum psalmi versum posset dicere: Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Qui omnes multis modis sanctum monasterium ita vexabant, vt tæderet nos etiam viuere, nisi angelus Domini descendisset, & flammam ignis discussisset, fecissetque medium caminum ignis, vt spiritum roris refrigerantem. Quoniam igitur oportebat aurum probatum è fornace eximi, vt splendidius videretur, tales enim sunt Sancti, qui transeunt per tentationes: quorum sub persona, Transiuimus, inquit Dauid, per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium) eduxit & egregium pugnatorem in refrigerium Deus, qui tentationes dissoluit: Non te, inquiens, deseram, nec derelinquam: quemadmodum & Apostolus ait: Fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis sustinere: sed faciet cum tentatione & prouentum tentationis. Verùm quinam huius exitus aut liberatio, breuiter audiamus.

Iohannē Scholasticum pseudopatriarcham Constantinopolitanum intelligit. *Matth.25*

Cvm ex hac vita discessisset is, quem Deus arcanis quibusdam de causis, quas ipse nouit, in sedem huius ærumnosi magnique viri irrepere permiserat, cumque pius populus pastorem doctoremque suum flagitaret, & ad piæ memoriæ Imperatores Iustinum & Tiberium, inprimisque ad imperatorem & regem omnium verum Imperatorem ac Regum Deum nostrum exclamaret, vt fidei custos, Trinitatis buccinator, rectæque religionis defensor, qui omnia omnibus fiebat, vt plures lucrifaceret, sibi redderetur: suscipientes illi diuinum populi fidelissimi studium, & charitatis ardorem, quo ipsi quoque iampridem erga sanctum virum flagrabant, pio populo id, quod petebat, concesserunt. Illud enim semper optauerant, cum multis alijs de causis, tum ob eam præcipuè, quod eos Imperatores futuros prædixerat. De quibus, quamuis ad orationis exitum properemus, tamen cum tempus hoc exigat, pauca dicenda sunt nè in illius, qui talentum defoderat, periculum nos item incidamus. Quæ igitur illis prænunciata fuerint commemorabo. XLV.

Vide Bar. ad an. 565. *Gen.31.* *Iustinum Imperatorem fore prædicit.*

Tribvs circiter annis ante Imperium Iustini, futura prospicienti & magno Pontifici patefactum fuit, ipsum imperaturum. Qui, nulla interposita mora, vt eum in Dei timore confirmaret, tutiusque vitam eius ad pietatem incenderet, cum in Iucundianis quodam die Senatus haberetur, in remotum quendam locum Dei seruus Eutychius Iustinum seduxit, quo quidem in loco fenestra erat, (hoc enim erit signum, vt lapidum cumulus olim inter Iacob & Laban testimonium fuit) &: Audi, inquit, amplissime vir, quamuis humilis ego sim seruus & sacerdos Dei. Significauit mihi Deus, te post auunculum tuum fore Imperatorem: quarè vide, ne huc illuc occupationibus distraharis: sed attende tibi & operam da, vt dignus euadas, qui Dei perficias voluntatem. His auditis, Iustinus gratias egit Deo, & viro magno respondit ad hunc modum: Deus me dignum faciat, vt voluntati eius obtemperem, meque gubernem & regam arbitrio tuo. Atque hæc quidem sic acta sunt. Cum autem vir magnus esset in insula, quæ Princepo appellatur, quodam die narrabat nobis: In visione, inquiens, noctis quidam mihi gladium dedit, duorum imagines continentem, Iustini & coniugis eius, qui & mihi arridebant. Sed quidnā id significaret, ab eo quæsiuit vnus ex ijs, qui illic præstò erant, num illius gladij visione sectionem aliquam, vel rei finem portendi sciret. Minimè, inquit ille, sed hi ipsi regnabunt, & me liberabunt: imperatorio enim habitu indutos adspexi. Quod imperauerint, perspicuum est. Quod autem fuerit liberatus, quodque exilij eius multæ vltiones extiterint, omnes nouimus. Atque hæc quidem ab illo prænunciata perfectaque sunt. XLVI.

Bar. anno 578. *Item Tiberium imperaturum prædicit.*

Qvid porro de piæ memoriæ Tiberio prædixerit videamus. Primum quidem ipsum Tiberium notarium apud Iustinum, antequam esset Imperator collocauit. Deinde cum apud Sirmium Abarici belli causa ageret, scripsit ad eum vir admirabilis. Scribendi autem hæc fuit occasio. Tribunus quidem militum Amaseæ commorantium, cupiens apud Tiberium gratiam inire, acceptis à sancto viro litteris commendatitijs, ad eum alacri animo Sirmium profectus est. Atque illius quidem epistolæ argumentum erat eiusmodi. Sed tamen Imperij quoque prænunciationem continebat. Post procemium enim epistolæ sequebantur hæc verba: Nunc quidem in parte Reipublicæ gubernacula tibi commisit Deus, mox autem & finem concedet. Hoc nemo nostrum tunc animaduertit. Sed vbi Cæsar creatus est, tunc intelleximus: Epistolam enim ille, vt postea audiuimus, seruauit. Ac de duorum quidem Imperatorum prædictione satis dictum est. Quid autem & de præsenti Imperatore Mauritio Christi studiosissimo, iam duodeviginti annis prænunciârit, explicemus. XLVII.

Iohan.1. *Luc.14.*

Cvm ageret vir sanctus in monasterio in ea rerum perturbatione, contigit, vt omnes, qui Ponti prouinciam incolebant, venirent ad sanctum hunc virum, magnam ex illius sermone vtilitatem percepturi. Cumque, vt in colloquijs fit, alij alias prouincias laudarent, magnus Dei vir, cum de Arabisenorum ciuitate mentio fieret, venustè dicebat ad principes, qui indè venerant: Magna est ciuitas vestra, & de illa meritò dici potest: E Nazareth potest aliquid boni esse? Id autem ità pronunciabat, vt non diceret, se id affirmare, nè se sublimem, sed humilem ostenderet. Omnis enim, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Et hæc quidem Amaseæ prædicta sunt. XLIIX.

Anno 583. in morbū hunc de quo dicit auctor, incidit Tiberius. *a I. é Mauritium.*

Cvm autem Deo placuisset, vt suam in sedem restitueretur, biennio ante obitum Tiberij Imperatoris contigit, vt ipse Tiberius in morbum incideret. Et inuisit eum Dei seruus, atque conualuit. Per visum enim intellexerat, tunc eum non esse moriturum. Cum igitur multa dicerentur de successore, si quid humanitus ei contigisset: Non morietur, dicebat vir magnus. Et cum diuersi nominarentur, beatus nihil respondebat. a Sed cum pijssimus hic Imperator Mauritius nominatus esset, se colligens, ea, quæ antè cognouerat atque pædixerat, aperuit: Verè non est alius, inquiens, idque iureiurando asseruit. Tunc igitur & quæ Amaseæ dicta fuerant, meminimus. Quamobrem de his nemo dubitet. Idcircò enim & personas, & tempora, & loca, & occasiones expressimus, nè quis nos putaret hæc in eius gratiam confinxisse. Qui enim capit capiat: & qui non vult credere, nè credat. Quid enim mihi de his, qui sunt foris, iudicare? Sed eò reuertamur, vndè digressi sumus, cum de viri sancti reuocatione loqueremur. XLIX.

L. Cvm igitur Christi amantissimi populi clamores exaudiuissent Iustinus & Tiberius Imperatores, statim magna cum celeritate ingentique gaudio scribas generosissimos miserunt ad sanctum virum, vt eum vel inuitum & recusantem ad regiam ciuitatem reducerent. Hi cum ad eum peruenissent, reddiderunt ei literas Imperatorum. Quas ille cum perlegisset, suspiciens in cœlum & lachrymans, egit gratias Deo: Eccè, inquiens, Domine, labia mea non prohibebo. Quoniam tu cognouisti cogitationes meas de longè, semitam meam & funiculum meum inuestigâsti: & omnes vias meas præuidisti. Mirabilis facta est etiam ex me scientia tua: confirmata est. & non potero ad eam. Quis nouit mentem Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Quis ea, quæ Deus altissimus decreuit, dissipabit? Num dicet figmentum ei, qui se finxit: Cur me fecisti sic? Audiui auditionem tuam, Domine, & timui. Cogitaui opera tua, & obstupui. His & alijs multis verbis cum gratias egisset, & in sancto monasterio diuinum sacrificium obtulisset, in sede constitutus (dies tunc erat Dominica) postquam salutiferæ etiam Crucis memoriam die quartadecima mensis Septembris splendidè celebrauimus: monasterio & omnibus habitantibus in eo benedixit, vniuersæque ciuitati: omnesque Deo commendans, iter suscepit. Comitatus est autem eum vsque ad regiam ciuitatem Archiepiscopus. Videre licuit nouum planè spectaculum, & diuina illius anima dignum, mixta inter se contraria, dolorem & gaudium, luctum & lætitiam, cum alij quidem ob eius discessum dolerent, alij propter ipsius reuocationem lætarentur. Diuersas eorum oculi lachrymas effundebant, partim mœroris, partim gaudij plenas: immò verò ob nimiam exultationem, lachrymæ ex omnium oculis effluebant. Lachrymæ enim (vt omnes sciunt) etiam cum ingens gaudium præcesserit, oboriuntur, quæ nec eos affligunt, nec animos eorum, quorum viscera commouentur, excruciant. Vbi enim peccatum non antecessit, nec dolores consequuntur. Princeps Apostolorum peccauerat, ideò amarè dicitur fleuisse. Quod si peccata non adsint, obortæ lachrymæ, non lachrymæ, sed lætitiæ latices sunt appellandæ. Vtrunque in ipsa vite fieri videmus. Cum amputatur & circunfoditur, tanquam dolens lachrymat. Contrà cum luxuriat & racemos pendentes vndiquè habet, lætitiam atque hilaritatem his præbet, qui eam colucrunt. Hoc igitur modo Dei seruus omnes, qui ciuitatem incolebant, lætitia afficiens & gaudio, cum eos Domino commendâsset, vix tandem ab illis diuelli potuit & proficisci.

Anno 578. reuocatur ab Imperat. ad sedem suam, postquam annis 12. & mensibus 7. exulasset

Psal. 138

Festum exaltationis S. Crucis.

Matth. 26.

LI. Qvis ea, quæ tunc admirabilia contigerunt, pro dignitate valeat explicare? Quæ lingua narrare queat assiduos & varios concursus & congressus, faustas acclamationes, cum vna omnes & clara voce dicerent: Benedictus, qui venit in nomine Domini: Et, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax? Sciebant enim, qui ità clamabant, à Domino dictum esse: Qui vos accipit, me accipit: Et qui accipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Infirmos autem iuxta viam afferebant, vt vel vmbra * fortis viri eos attingeret. Qui pro ratione fidei à Deo auxilium accipiebant. Accidit & res admirabilis: nam cum ab Euchaitis vir sanctus discederet, mulier quædam cum filio ægrotante progrediens, sic est à multitudine conculcata, vt de ipsius, deque filij eius salute omnes desperarent. Quæ tamen euasit incolumis, morbusque discessit. Atque ità totum iter nostrum perfecimus. Cum autem ad Nicomediensium metropolim peruenissemus, videbamur nobis alium in mundum venisse. Quarè, tanquam e somno excitati, vtrum ea essent vera, cogitabamus. Et quemadmodum narrat historia de Principe Apostolorum, quod, cum Angelus Petri latus attigisset, dixit ei: Cingere, & calcea te caligas tuas, & sequere me. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ vltrò aperta est eis. Post hæc autem existimabat Petrus, se visum videre. Sic & magno contigit Eutychio. Cum enim Nicomediam peruenissemus, verè cognouimus, Deum misisse angelum suum, & Petri imitatorem eripuisse de manu omnium, qui ei struxissent insidias. Non solum enim fidelis & Christi studiosus populus, regale sacerdotium, gens sancta, congruentes acclamationes edebat, & gratias agebat Deo, sed incredulus etiam & à grege nostro alienus populus Hebræorum, propemodum pueros illos imitans, clamabat: Benedictus qui venit in nomine Domini. Et, Crescet fides Christianorum.

Psalm. 117.
Luc. 2.
Matth. 10.
Multa fiût miracula per iter.
** fortasse.*

Actor. 12.

Matth. 21.

LII. Cvm hoc igitur honore ex honesta peregrinatione in vrbium reginam ingressus est propugnator, vt fortis olim ac magnus Athanasius Alexandriam. Talia enim de ipso Diuus Gregorius conscripsit: Neque aliquis arrogantiam ei tribuat. Pullus enim asinæ virum illum portabat: & rami ac stragulæ vestes variæ illum excipiebant: & alij præcinebant ac præsultabant. Neque verò solum multitudo puerorum, sed omnium linguæ certatim faustis acclamationibus vtebantur. Prætereo varios plausus & thura, quæ incendebantur, atque ignes, qui ità vbiquè fiebant, vt tota vrbs ardere videretur. Omitto conuiuia publica, & noua ædificia, & quæcunque solent ciuitates efficere, vt gaudium lætitiamque significent: quæ quidem omnia abundè fuerunt exhibita. Tanta profectò vir admirandus & magnus Eutychius exceptus est celebritate, vt cum honorificæ multæ iam fuerint, nulla post hominum memoriam splendidior extiterit. Illud igitur Esaiæ prophetæ eximij meritò huic congruere dixeris: Adducent fratres ipsorum (id est, viri fideles & pij) Leuitas & Sacerdotes in splendidis mulis cum vehiculis in sanctam ciuitatem munus Domino. An non ità fuit? Imò verò patrem pastoremque ac magistrum suum fidelis populus duxit in sanctam ciuitatem, nouam Hierusalem atque reginam vrbium.

Redit Constantinopolim ad sedem suã, & excipitur honorificentissimè

Esa. 66.

LIII. Qvis dicendo assequi possit res admirandas, quæ tunc terra marique gestæ sunt? Quomodò mare constratum sit, tergaque sua nauibus subijciens, terræ factum fuerit simile, adeò vt sine impedimento possent omnes super ipsum incedere? Nemo enim præ hominum multitudine poterat aquam à terra discernere. Et erat terra omnis atque mare labium vnum, voxque vna diuina & cœlestis omnium, simul Domini & creatoris sui Dei gloriam celebrantium. Hæc dicta sunt, vt qui sciunt, recordentur, & vt qui nesciunt, discant. Quid porrò? Prætermittemúsne reliqua? Minimè verò. Quænam ista sunt? Diuino consilio factum est, vt vndè discessus principium fuit, indè reditus etiam initium habuerit. Cum enim dies festus sancti Timothei in Hormisda vt antè diximus, celebraretur, illinc vir pius sacrificium faciens sublatus est, & ea pertulit, quæ passus est. Cum autem cursum explesset, tanquam sol, exultauit vt gigas currens viam à summo cœli, & occursus eius vsque ad summum eius. Rursum enim in Hormisda restitutus est, tanquam sponsus ingrediens in thalamum suum. Et non fuit, qui se absconderet, aut calore eius non frueretur. Omnes enim fideles, sanctitatis & gratiæ eius participes extiterunt, vel per visum, vel per tactum. Multi etiam per salutationem & dulcem congressum delectabantur. Alij per auditum vehementer gaudebant. Fama enim eius paulo post per omnem terram est peruagata. Cum igitur noctem ibi transegisset, manè sumpto superhumerali, quod secum ipse semper gestabat, cum sancto clero suo in augustam ædem sanctæ & immaculatæ Dominæ nostræ, Dei genitricis & semper virginis Mariæ, quæ in Blachernis sita est, concessit. Illic enim erant pij Imperatores Iustinus & Tiberius: qui hilari vultu & magno cum honore sanctum virum suscipientes, quæ tempori conueniebant, collocuti sunt. Et quia dies erat Dominica, & diuinum ipse sacrificium erat facturus, eum dimiserunt.

Psal. 18.

Dies festus S. Timothei.

Accipitur honorificè ab Imperatoribus.

LIV. Qvis non commemoret hîc opportunè verba illa Psalmi: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam? Si quis enim illam tempestatis & tentationis seu persecutionis diem ac noctem cum hac reuocationis & reditus eius, summæque pacis ac tranquillitatis die nocteque comparet, magnam sapientiam & scientiam in vtroque tempore negocioque reperiet. Nam in persecutionis tempore sabbatum & hyems erat. Vigesimo enim secundo mensis Ianuarij die vir sanctus tentatus & electus fuit. Reuocatus autem est die tertia mensis Octobris, quæ erat Dominica. Qua quidem die & illi, qui viro sancto insidias struxerant, atque eum in exilium eiecerant.

Ibidem.

Ætherius

Aetherius & Addæus, quorum hic quidem Vrbis præfectus erat, ille autem Antiochiæ curator, mortui sunt. Et quemadmodum ambo virum sanctum eijciendum curauerant, ità meritam ambo mercedem perceperant. In hac igitur die & vir optimus sedem recepit atque Ecclesiam suam, & ipsi priuati sunt vita multis annis antè, quam ipse reuo-
Osee 1. caretur. Prophetica item illa verba huc possunt accommodari: Et erit, quo in loco dictum fuit: Hic populus meus non est, (vt quibusdam tunc videbatur) vos illic filij Dei viuentis vocabimini. In Hormisda enim, vt dictum est, fa-
Matth 5. cta fuit reuocatio. Qui verò stadia, equitatus & huiusmodi res cogitant, ignorant illud: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

IAM & de superhumerali pauca dicenda sunt. Neque enim illi in ea expulsione fuit ereptum, sed apud eum mansit. Cum enim quidam è clericis suaderent Aetherio, vt ipsum adimeret sancto viro, ille, neglectis eorum verbis, LV.
Confessio Aetherij persecutoris eius. recusauit. Itaque cum ipse in indignatione versaretur, eis, qui ad se inuisendum venerant, confessus est: Quæ, inquiens, feci domino Eutychio, ea in me cumulatè reciderunt. Per homines eius oppugnaui eum, per homines meos oppugnatus sum. Vestimenta illius diripui, omnia mihi direpta sunt. Vnum tantum non ademi, id mihi quoquè relictum est. Cum enim me clerici cohortarentur, vt illi adimerem superhumerale, id non feci. Et ecce cum in hac sim calamitate, zona tantum & dignitatis meæ insignia non sunt à me sublata. Lugens ille quidem hæc narrabat, pœnitentiæ tamen tempus non inuenit, quamuis multis lachrymis eam quæsiuisset. Ac de his quidem satis. Ad rem institutam redeamus.

CVM vir sanctus, vt dictum est, cum Imperatoribus congressus esset, & vix tandem ab illis diuelli potuisset, videns populum, Christi pastorisque sui studiosum, sine interpellatione gratias agentem Deo, precatus est eum, vt bonus ipsius esset remunerator. Atque ita cum vniuerso populo fideli in sanctam Dei magnam Ecclesiam ingressus est, non sine labore tamen, tanquàm in regnum Dei, cum magna premeret multitudo, quæ diuinum templum occupârat. Cumque in locum editum, vt Moses olim in montem Sinai, ascendisset, sublatis ad Deum manibus, populi preces & supplicationes cælesti Deo & patri offerre, Deique misericordiam ad populum deducere videbatur. Neque enim aliud propter populi multitudinem fieri poterat. Tonitrus autem, & buccinæ progredientes, id est, aptæ diuinorum oraculorum lectiones, clarius & vehementius pronunciatæ, cum timore LVI.
Incruentũ sacrificiũ, Missam dicit. & magna compunctione peragebantur. Quid tum? Diuina caligo sanctum operuit altare, super quo cum incruentum sacrificium obtulisset, fideli populo distribuit: quæ quidem distributio ab hora tertia ad nonam vsque perducta est, cum omnes ab ipso vellent accipere communionem. Quoties enim distribuebat, omnes ad eum sine cessatione concurrebant. Nam qui rectè sentire soliti erant, nulla videndi eum satietate afficiebantur. Sed quanto quis illi magis hærebat, tanto magis attrahebatur, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnetem lapidem ferrum, quod arcana quadam illius vi naturali pertrahitur. Ità vir admirabilis omnes, qui videndi ipsum studio tenebantur, amanter attrahebat. Erat enim totus gratiosus in habitu, speciosus tum animi,
Dotes corporis. tum corporis pulchritudine, sublimis operibus, sensu humilis, virtute venerandus, nec non congressu valdè benignus & affabilis, mansuetus, misericors, sermone dulcis, sed dulcior moribus, adspectu angelicus, animo multo magis. Nequeo omnes illius tum animi, tum corporis dotes explicare, gestus, aptam omnium membrorum conformationem, vndè plerunquè interior homo dignoscitur: vultûs hilaritatem & gratiam, de
Prouer. 17. quo Salomon: Cor, inquit, gaudens (in Deo nimirum) exhilarat faciem: oculos lætos, & pupillas eorum integras: (tales sunt enim, qui aspiciunt recta, & qui annuunt iusta) dentes candidos, (purus enim est & cælestis iustorum cibus) ignita labra, ardentia verba & pura, & gratias ab illis stillantes: contractas & rectas aures, ad om-
Cant. 4. nem diuinam vocem suscipiendam idoneas: collum, vt Dauidis turrem, ædificatum, atque ad ferendum Christi & spirituale diuinæ charitatis iugum, & Ecclesiarum solicitudinem accommodatum: albam sacri capitis comam, & Aaron barbam similem, qua vitæ splendor & perfectio significabatur: ad hæc corporis fragrantiam, tanquam vn-
Psal. 132. guentum, quod descendit in oram vestimenti sacerdotalis: ætatis moderationem, quæ ætatem secundum Christum perfectam ostendebat: latas manus, quæ liberalitatis amplitudinem indicabant: congruentes digitos & aptos ad diuinos sermones & dogmata conscribenda: tectos omninò pedes ac firmos, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes: sed per tritam & regiam semitam, quam bos & asinus, id est, populus Christianus, ex Iudæis Gentibusque collectus, calcat incedentes.
Esa. 52. Sãctorum incessus. QVIS compositum eius incessum, & pulchros totius corporis motus describat? Sic enim incedunt modesti speciosique pedes euangelizantium bona, euangelizantium pacem. Ex quo quidem incessu, diuinus & perpetuus ipsorum animi motus agnoscitur. Quis pro dignitate laudabit pallorem ità in eius facie florescentem, vt mali Pu- LVII.
Vita temperata. 2. Cor. 2. nici corticem, aut cuiuspiam alterius pallentis pomi colorem suaui odore coniunctum? Talis profectò est verè temperantium vita, durior illa quidem, sed quæ variorum atque optimorum fructuum dulcedinem continet in cellis spiritalibus: & spirat, vt scriptum est, alijs quidem odorem mortis in mortem, alijs autem odorem vitæ in vitam. Quis non admiretur firmum & stabilem & constantem doctrinæ eius sermonem, quem nocte & die facere non desinebat, vt, quemadmodum de magno Basilio diuus Gregorius ait, & tranquillè repræhenderet, & docendo laudaret: & vtrunque ità moderaretur, vt neutra ratione offenderet: sed & in reprehendendo patris dulcedinem, & in laudando grauitatem seruaret: vt nec lenitas dissoluta, nec grauitas aspera: sed illa prudens, hæc modesta, vtraque sapiens videretur. Quid vobis describam virum, quem anteà Paulus expressit, cum magnum illum Pontificem cælos penetrantem laudaret? Illuc enim vsque audet oratio peruenire: si quidem Christos esse didici
Christi qui sint. eos, qui secundum Christi præcepta viuunt. Hic totus erat dulcis, totus amabilis: qui cum adhuc esset in terra, à spiritu sublatus, terram reliquerat, & extra carnem & mundum semper erat: vitamque his quæ cernuntur, agebat sublimiorem, diuinas illas formas suscipiens, quæ cum inferioribus & mutabilibus istis non commiscentur. Vere purum Dei speculum semper fuit, lumini lumen adiungens, & splendidius obscuriori. Cum Angelis versabatur, cum Archangelis Deum collaudabat, Deo homines consecrabat, & superiori mundo per sanctum baptisma, atque alia spiritalia munera procreabat. Quis hæc & his similia de viro diuino pro dignitate recensebit? Quis orator, quis diuinarum narrationum scriptor hæc, vt decet, persequetur? Vtinam adesset diuus Gregorius, vt nunc etiam magnum Basilium laudaret. Nam huius sancti viri sunt multæ magnæq; virtutes, & ad sancti Basilij mensuram accedentes. Suf-
Matth. 10. ficit autem discipulo (ait Dominus) si sit sicut magister eius. Vtinam, inquam, beatus ille adesset, qui virtutes has dignè pronunciaret. Neque enim ego, qui nec dicendi facultate, nec scientia valeo, sum ad illas idoneus explicandas. Itaque veritus, nè similis ei deprehenderer, qui talentum vnum accepit atque defodit, & in periculum inciderem: il-
Matth. 25. lis argumentum materiamque suggessi, qui res ab illo gestas valent conscribere. Sed adhuc quidem ad radicem montis versamur. Necesse est autem, vt quæ vir optimus post reditum gessit, paucis exponamus.
Vt se gesserit S. Eutychius, re- VIXIT ne (vt rursum vtar illis verbis quæ de magno Athanasio diuus Gregorius scripsit) vt tanti populi præfectum oportebat? Non docuit autem, quemadmodum vixit? In adeundis periculis pro veritate cuipiam LIX.
cessit? An ex certaminibus minus honoris, quam alij, reportauit? An post reditum aliquid de pristina

virtute

virtute constantiaque remisit? Nequaquam: sed isdem semper in eius vita, tanquam in lyra, concentus fuit. Facta, verba, certamina, pericula, quæ ante reditum, quæ post reditum ab illo gesta sunt, perpetuam viri constantiam probitatemque testantur. Nam posteaquam recepit ecclesiam, ita se comiter benigneque gessit, vt ne inimicis quidem reditus eius fuerit iniucundus. Verum hæc alij admirentur & laudent, quibus ocium est paruas etiam illius res gestas admirari. Cum paruas dico, eum cum seipso, & res illius inter ipsas comparo. Paucæ enim ex rebus ab illo gestis satis essent ad alium illustrandum. Quæ igitur per nouum hunc Athanasium post eius reditum Deus gesserit, videamus. Nemo putet, eum ex rerum perturbatione vllam spiritalium munerum iacturam fecisse, aut ea vllo pacto fuisse imminuta. Quinetiam aucta cumulataque sunt, vt ex ijs, quæ pauca de multis commemorabimus, intelligetis. Reditus & sedi suæ.

LIX. Vos, qui reditum eius memoria tenetis, non ignoratis magnam ac diuturnam, antequam reuerteretur, pestem extitisse: quæ quidem ita sæuiebat, vt, nisi hic à Deo electus, tanquam alter Phinees, obstitisset, omne genus hominum atque omnis ætas interijsset. Quomodò autem placatus est Deus? a Supplicationibus, quas ipse cum Christi studioso populo adhibuit, à sanctissima magna Ecclesia incipiens, vsque ad ædem sanctæ & immaculatæ Dominæ nostræ, Dei genitricis semperque virginis Mariæ, quæ in Blachernis colitur. Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa Virgo de Spiritu sancto concepit, fierent, pepercit ille populo, angelumque cohibuit, qui ciuitatem sine intermissione percutiebat. Imitatus est in hac re vir admirabilis Dauid Prophetam, qui, cum propter populi enumerationem pestis debaccharetur, dicebat ad Deum: Ego peccaui, dem ego pœnas. Isti quid peccauerunt? Et postquam vidit angelum in area Ornan Iebusæi, orauitque eum, immò verò Dominum, nè extenderet manum in Hierusalem, exauditus est. Quamobrem & altare constituit in ipsa area, & Domino boues immolauit, & placatus est, & mors sæuire desijt. Nonne magnus ac mansuetus Eutychius, offerens rationabile & incruentum sacrificium Deo, idem effecit? Neque enim aliter extentas manus demisisset, nisi populi salutem impetrâsset. Ab eo igitur die, vsque ad beati viri vitæ finem, Christus Deus noster à populo prouocatus iram cohibuit. Ac reditûs quidem ipsius primum opus hoc fuit, quo salutem omnibus communem impetrauit. Aliud, quod per eum Deus omnipotens fecit, videamus. Sæuissima pestis sedatur. Nam 25. a Supplicationibus ab Ecclesia ad Ecclesiã factis, pellitur. a 2. Re 24

LX. Nobilis quidam puer, qui apud Calopodium Augustæ primicerium manebat, immo verò ab eo nutritus fuerat, aduerso quodam casu in oculo iniuriam acceperat, & magno in discrimine versabatur. Nam medici, qui eum curabant, adiumenti nihil attulerant: sed contrà potius morbum auxerant. Quamobrem ad optimum medicum confugit, qui solis precibus valebat morbum expellere. Quòd & factum est. Nam solita precatione adhibita, precioso oleo laborantem oculum inunxit: & Dei gratia restitutus est sanitati. Sed aliud admirabilius videamus. Oculus ægrius sanatur.

LXI. Cum Cyrillo Catulo multis annis vxor vixerat. Quæ cum in aquam intercutem incidisset, & multum in medicos impendisset, nihil opis inuenit, sed de salute desperabat. Hanc maritus in varia loca ducendam curauit, fore sperans, vt aëris mutatione conualesceret. Fortè tunc vir sanctus in Paleatico morabatur. Quod cum ille Christi vxorisque suæ amans intellexisset, & viro sancto notus esset, nulla interposita mora, mulierem ad eum duxit, supplicans, vt pro illa Deum obsecraret, vt à morbo liberaretur. Sic autem intumuerat, vt molem ventris eius spectantes omnes admiraremur. Verum cum ille precatus esset, & oleo sancto vnxisset, dimisit eam. Post aliquot autem dies eum vir sanctus eodem in loco esset, vir duxit vxorem suam, gratias agens Deo & omnibus ostendens eam ab illo morbo & calamitate liberatam. Sic enim tumor ventris euanuerat, vt eo morbo nunquam laborâsse videretur. Quo quidem miraculo perspecto, multi collaudabant Deum. Erat autem mulier illa annorum amplius quadraginta. Verum nè quibusdam narrare videar incredibilia, finem faciam. Neque enim vltra Gades, vt Diuus ait Gregorius, transeundum. Et magnus ille Nyssensium Pontifex Gregorius, docens orationem non esse longius protrahendam, quam gratiarum mensura patiatur, de sorore sua sic loquitur: Hæc ab illa gesta sunt omnia: quæ licèt incredibilia videantur, vera tamen sunt, & credibilia apud eos, quibus ea planè nota fuit. Sin aliqui carni nimis addicti, fieri non potuisse putant: hi nesciunt, pro ratione fidei munerum fieri distributionem: vt fide pusillis parua tribuantur, magna autem illis, qui fidei sunt amplitudine præditi. Verum nè Dei muneribus detrahendi occasio detur incredulis, sublimiora miracula prætermittemus, hæc, quæ recensuimus, satis esse ad historiam absoluendam existimantes. Quæ quidem verba de magno item Eutychio dicta scriptaque intelligantur. Hydropicam sanitati restituit.

LXII. Cum igitur Dei seruus cursum confecisset, fidemque seruâsset, deinceps repositam sibi iustitiæ coronam expectabat. Vixit, posteaquam reuocatus est & in sublimem sedem restitutus, annos quatuor & menses sex: vt omnes vitæ ipsius anni fuerint septuaginta. In eo autem ocio quos aduersus omnem hæresim, Spiritu sancto adiuuante, sermones conscripserat, omnibus fidelibus & Orthodoxæ atque Apostolicæ Ecclesiæ filijs promulgauit, eum eos exemplo prius & vita planissimè & apertissimè comprobâsset. Docuit non esse limo & luto, hoc est, vitæ caducæ & rebus istis instabilibus inhærendum. Hanc enim vitam esse veluti figuli rotam, quæ assiduè impletur & circumuoluitur: aut Lunæ similem, quæ perpetuis mutationibus obnoxia, nunquam in eodem statu permanet. Cum igitur ità vixisset, vt viuendi norma posset esse Pontificibus: sic autem docuisset, vt rectæ disciplinæ regulam dogmata eius continerent: cupiebat iam dissolui, & esse cum Christo, licèt propter multorum salutem in carne manere magis esse necessarium iudicaret. Sed ipsum quoque, cum homo esset, animi à corpore seiunctionem subire oportebat. Qua quidem de re quotidiè philosophabatur, & eadem, quæ Basilius & Gregorius, sentiebat & loquebatur. Quorum vnus: Carnem, inquit, despice, quæ præterit: animum cura, qui est immortalis. Alter autem: Vtinam, inquit, grauem hanc exuat tunicam, vt accipiam leuiorem. Vita hæc quibus cõparanda.

LXIII In his ille versatus, & semper hæc meditans, & cum magnis patribus ità viuens, vt non minus Basilij, & Gregoriorum, & magni Dionysij, & reliquorum sanctorum Patrum, Apostolorum & Prophetarum sermones & dogmata, quam aërem hunc spiraret, tamen quibusdam mente imperfectis suspectus erat, quasi ab eis in resurrectionis ratione dissentiret: cum tamen homines stulti non intelligerent, nec de quibus loqueretur, nec quæ affirmaret. Quid mirum est, si puerili mente præditi, sic de ipso sentirent, cum Dominus ac Deus noster in digito Dei dæmonia eijciens, in principe dæmoniorum ea eijcere putaretur? Quid de diuo Paulo? Cum in Areopago de Iesu deque resurrectione loqueretur, nonne dictum est: Quid vult nugator hic dicere? Quid quod Basilius virtutum fundamentum, & sancti Spiritûs propugnator, ab imperfectis existimatus est, Deum & Spiritum sanctum, non confiteri? Quæ cum ità sint, non est mirum, si & de hoc sacro capite, magno diuinoque viro Eutychio qui fuit Ecclesiæ columna & lumen, & venerandis Patribus omninò similis, tale quiddam suspicati sunt isti, qui resurrectionis rationem non capiunt. Absit enim, vt rectis Ecclesiæ sanctæ & Apostolicæ dogmatibus contraria vnquam senserit. Plenæ sunt eius orationes sententijs hac de re sanctorum Patrum. Qualis est illa Diui Gregorij. Inquit enim: Si quis dicit, Christum ità nunc deposuisse carnem, vt ab ea nudam diuinitatem & esse & venturam asserat, is aduentûs eius gloriam nè videat. Qui igitur fieri potest, vt cum hanc suis in sermonibus sententiam posuerit, ab illis discrepârit? Neque enim aliter loquebatur, ac sentiebat. Absit. Cor illi prauum nunquam fuit, nunquam animus duplex. Non ignorabat ille, cum ex animo & corpore ità constemus, vt corporis ministerio & opera animus vtatur, fore, vt si rectè simul se gesserint, Luc. 11. Act. 17.

gesserint, simul etiam bonis immortalibus perfruantur: & corpus si afflictum fuerit, & in seruitutem redactum, supplicia simul cum anima viter sempiterna. Vtrunque enim simul aut cotonatur, aut condemnatur. Oportet enim omnes sisti ante tribunal Christi vt quisque recipiat, quæ per corpus gessit, siue bonum siue malum. nam vtrunque in hac vita simul operatur: & vtrunque ante Christi tribunal sistendum est. Iustum autem erit tribunal illud. Ibi non erit acceptio personarum, nec dimidia ex parte iudicium fiet: sed (vt Ecclesiastes ait) cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni abscondito, siue bonum siue malum sit. Quod quidem iudicium ideò iustum erit, quia post resurrectionem nec corpus sine anima, nec anima siue corpote, cum quo semper vixit, vnquam reperietur: sed immortalitatis pulchritudine corpus simul cum inima decorabitur.

2. Cor. 5.
Eccl. 12.

Annotatiuncula Aloysij Lipomani.

Aduerte, Lector, quod is est ille Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha, quo cum quæstionem de resurrectione habuit diuus Gregorius Papa, dum in ea ciuitate sedis Apostolicæ Apocrisarium ageret, quemadmodum habes in libro Moralium 14. cap. 31. & 32. Et licet hic author illum ab errore excusare contendat, præfatus tamen vir sanctus apertè testatur, eum in hoc articulo cecidisse: licet ante mortem se correxerit. Quod ipsum nonnullis alijs sanctis viris accidisse comperimus. Lege prædictum cap. 32. Disceptationem hanc inter Eutychium & S. Gregorium. item de flammis damnato Eutychij de resurrectione libro, & reuocatione eiusdem erroris, habes 12. Martij in vita S. Gregorij per Iohannem Diaconum conscripta l. 1. c. 28. 29. & 30. & apud Baronium anno. 586.

Psal. 41. Psal. 144.

LXIV. HÆc ille, & his sublimiora considerans, cupiebat à corpore discedere, & ad Dominum proficisci, & illis Dauidis verbis vtebatur: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ità desiderat anima mea ad te Deus: Et, Quando veniam, & apparabo ante faciem Dei? Videbat & calamitates, quæ huic magnæ ciuitati erant euenturæ: & instituta studiaque nostra non bona, & die ac nocte Deum clementem precabatur, vt vel minas remitteret, & ciuitati nihil inferret mali: vel sibi vitam adimeret, nè afflictionem eius intueretur. Et, quæ precatus est, impetrauit. Voluntatem enim timentium se facit Dominus Deus, & preces eorum exaudit, & seruat eos.

Esa. 65. Psal. 117.

LXV. HÆc illo precante ac supplicante, exauditus est statim, vt indicant illa Prophetæ verba: Adhuc loquente te, dicam, Eccè adsum. Instabat tempus, plenitudo temporis, corona anni, immò verò annorum bonitas, celebritas celebritatum, vniuersæ resurrectionis primitiæ, Christi Dei nostri Resurrectio, in qua lætatur cælum & terra: de qua dicit diuinus ille Dauid: Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea: & constitui iubet diem solennem in condensis vsque ad cornu altaris, id est, ad angelicas vsque virtutes: quemadmodum & scissum velum declarat, cælestia terrestribus aperiri, & res procreatas vna omnes voce procreatorem ac Deum suum collaudare, iuxta illud: Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Cum igitur hanc diem hilari animo is celebrâsset, qui de illa ità disseruerat, vt nemo alius, cumque sanctissimam magnam Ecclesiam lustrâsset, & sacra lauacra constituisset, omnes Pontifices & sacerdotes & Imperatorem & Senatum atque vniuersum Dei populum salutauit: cum tamen multi id, quod fiebat, ignorarent, ac ea de more fieri arbitrarentur. Ipse autem solus rem nouerat.

Obserua hic Authoris singularem cum beato viro familiaritatem.

Luc. 23.

LXVI. QVOMODO hæc ego nunc sine lachrymis possum commemorare, qui miser eo die amplius, quam solebam, angelicam ipsius faciem osculatus sum? Cum enim id bis terque fecissem, satiari non poteram. Et cum ex me quæreret, cur ita sæpè id facerem: Quia, inquam, hodiè tantum mihi licet. Atque ita contra me prophetaui. Quod vtinam non fuisset: prius enim, quam ille, mortuus sum: solus relictus sum orphanus, solus margaritam amisi, solus thesaurum in agro condidi, solus aberro, tanquam ouis non habens pastorem, solus lugens & mœrens obambulo totum diem. Paulò post autem omnes, qui bonorum ipsius participes extiterunt, verba illa mecum, vt arbitror, pronunciabunt. Extinctum est lumen oculorum nostrorum. Erepta nobis est lux animarum. Vitæ nostræ præsidium est dissolutum. Concordiæ signaculum ereptum est, & charitatis vinculum sublatum. Imbecillum firmamentum confractum est. Propter te, pater, nox etiam pro die in vita puta splendebat: nunc dies etiam in tenebras conuertetur. Sed lamentationibus, præsertim ante tempus, non est indulgendum, nè illud ab eo audiamus: Nolite flere super me.

Acri febre corripitur.

LXVII. CVM igitur sacrificium totum explêsset bonus pastor, & vniuerso populo fideli sacrosanctum & salutiferum Domini nostri Iesu Christi corpus distribuisset, in sanctum Episcopium reuersus, modicum cibum cum solitis familiaribus hilari vultu cepit. Post cibum autem cum paulisper quieuisset, & tempus, quo lampades accendebantur, exigeret, vt ad officium vespertinum accederet, contractio quędam totum eius corpus inuasit. Quamobrem quidam è clericis religiosissimis eum obsecrabant, vt conquiesceret: sed precibus efficere non potuerunt, quominus iret ad officiũ vespertinum. Sancto igitur Spiritu confirmatus, in sanctam Dei Ecclesiam se contulit. Populus autem illum expectabat. Omnes enim illum semper quidem, sed tunc potissimum, cum Apostolica erat stola indutus, aspicere cupiebant. Cumque varias preces vespertinas cum illa persoluisset, sacrum altare osculatus est, fidelemque gregem Deo commendauit. Et ex altari visibili quodammodo ad inuisibile, de virtute in virtutem progrediens, preces peregit, clausis omnibus sensibus, & à populo totus separatus. Reuersus igitur in Episcopium, in lectulo suo decubuit, vehementique febre circa mediam noctem correptus est. Atque ita mansit septem dies, assiduè precibus incumbens, seque signo crucis muniens

Psal. 148.
Nullam sibi patitur fieri medicinam.

LXIX. CVM igitur morbi vis intenderetur, idque ad religiosi Imperatoris Tiberij aures peruenisset, ea re valdè perturbatus, ciuilibus omnibus curis intermissis, de illo solicitus erat, medicosque præstantissimos misit, qui eum curarent, à quo multi varijque morbi curati fuerant. Qui sanè medici plus ex eius doctrina opis perceperunt, quam illius corpori contulerunt. Nullum enim medicamentum sibi passus est adhiberi: Præceptum, inquiens, posuit, & non prætetibit. Medicum habeo, qui mihi pro arbitratu suo medebitur. His auditis, Imperator magno cum desiderio & fide beatum virum inuisit, primo quidem, vt ab illo benedictionem acciperet, deinde vt intelligeret, quis post illum pastor esset populum gubernaturus. Benedixit ille quidem Imperatori, sed alterum reticuit, non quod ignoraret, sed propter quasdam causas, quas, Deo sibi aperiente, ipse nouerat. Quarè cum ea, quæ res & tempus postulabat, cum Imperatore locutus esset, hilari, lætoque vultu ille discessit. Ego autem à quibusdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuisse à sancto viro prænunciatum, celerem ipsi mortem instare. Idque verum fuisse, euentus docuit. Nam quatuor post mensibus è vita decessit Christi amantissimus Imperator

Gen. 49.
Obdormiuit in Domino anno 556.

IX. CVM totam igitur hebdomadam ægrotâsset vir ille simplex moribus, & gubernandi scientia multiplex, sapiens oratione, & mente sapientior, magnus Patriarcha, pro omnibus Deum orans mente firma, vsque ad septimam horam Dominicæ primæ post Pascha, (decebat enim septimam quietis propriam perficere) cumque omnibus benedixisset, vt olim Iacob filiis suis, colligens & ipse nouus Iacob pedes suos, circa nonam aut decimam noctis horam, in Dei manus spiritum suum commendauit: & ex hac vita discedens in senectute bona, ab angelis ad cælestes choros sublatus est. Quod quidem ex duobus miraculis, quæ tunc acciderunt facilè intelligi potuit. Cum enim anima eius à corpore seiungeretur, vniuersus populus in Ecclesia clara voce exclamauit. Kyrie, eleison: postquam chori præfectus lucernæ precationem absoluisset, ac diceret: Miserere nostrî, Domine, miserere nostrî secundum magnam misericordiam tuam. Domine exaudi & miserere. Conuersus igitur populus fidelis à ministro, magno cum clamore ad Deum remisit pastoris & doctoris animam sanctam, ità gubernatore Deo rem moderante. Quis hoc

non

non admiretur? Quis non item illud, quod nec eius oculi, nec reliquæ corporis partes vllius opera, vt componerentur, indiguerunt? Quandoquidem & oculi ità decorè sub palpebris conditi sunt, vt dormientibus solent naturaliter. Labra autem aptè conclusa sunt. & manus ante ipsum pectus complicatæ: totum deniquè corpus tam decorum sponte sua situm habitumque tetinuit, vt nullius opera aut manus requireretur: mirumque esset, quod diuina illa anima suum ipsius corpus tam benè composuisset.

Totum corpus mortui sponte componit sese.

LXX. SED quid deindè sit consecutum, videamus. Rursùm Basilius alter declaratus est, de quo magnus hæc dicit Gregorius: Cum iacturam ciuitas sensisset, se vt pupillam derelictam conquesta est: peregrinationem, tanquam tyrannidem, incusauit: & animam compræhendere, quasi manibus aut precibus retineri posset, concupiuit. Cum igitur omnia funeri necessaria parata essent, sanctus ipse sanctorum manibus sublatus gestabatur. Certatim autem singuli vel oram vestimenti, vel sacrum feretrum attingere studebant. Quid enim corpore illo sacratius aut purius? Alius ad eos, à quibus gestabatur, appropinquare: alius adspectu tantum, tanquam ex illo quoquè proueniret vtilitas, frui cupiebat. Plenæ erant plateæ, plenæ porticus: omnes ædium fenestræ, omnia tecta & fastigia & culmina referta erant. Premebant se mutuò, qui præibant, qui sequebantur, qui propè erant, qui aduentabant, innumerabilis hominum, ætatum omnium multitudo, omnes, qui apud Imperatorem in honore erant, inprimisque Præfectus vrbis, qui omnes in viri sancti funere honestando superauit. Interfuisset etiam Imperator, nisi ea cura eum detinuisset, nè aliquis tumultus in populo nasceretur. Omne militum genus interfuit, omnes sacerdotum ordines, monachorum innumerabilis multitudo. Psalmorum cantus cum lamentationibus contendebant. Cedebat perturbationibus philosophia. Nostri cum externis, externi cum nostris contendebant, vtri magis lugentes plus perciperent consolationis. Illud admirabile fuit atque incredibile, quòd ex tot hominum millibus nemo vllum in periculum incidit, præsertim cum multæ etiam fœminæ, onus in vtero gestantes, videndi diuini corporis gratia accederent. Atque, vt aliquem epitaphium adiungam, externis honoribus interior cumulatur. Multorum quidem lachrymas excitauit, sed ea maior gloria fuit, quod omnium animis defixus inhærebat. Corpus, vix sapientium manibus euitatis, in sanctorum Apostolorum templum illatum est, & in sanctorum Patrum tumulo conditum. Appositus est Patriarchis Patriarcha, Præconibus magnus Præco, Martyribus Martyr, Apostolis, qui per eorum vestigia semper incesserat, vbi sanctorum etiam Apostolorum, Andreæ, Lucæ & Timothei, corpora conquiescunt, ante ipsum altare, ad basim eius, (quem quidem locum sibi ipse viuens elegerat) vt ne post obitum quidem ab altari sancto corpus eius recederet: cùm anima eius altari in cœlis assisteret, atque ibì cum sanctis angelis & apostolis pro vniuerso populo preces effunderet. Æquum erat, vt corpus, quod cum illa anima coniunctum fuerat, quod cum illa simul incesserat & certamina pertulerat, in terra nunquam ab altino altari seiungeretur, sed cum populi sacerdote supplicante, & munera Domino Deo offerente, pro populo suo & ciuitate quodammodò supplicaret. Nam corpora sanctorum, parem cum animis ipsorum vim habent. Preciosa enim in conspectu Domini, mors sanctorum eius. Et, Protegam ciuitatem hanc, inquit Dominus, propter me & propter Dauid seruum meum. Magnæ nobis consolationi sunt Sancti, qui per fidem expugnauerunt regna, adepti sunt repromissiones, & plus valent post vitæ commutationem.

Ecce magnifica sancti viri sepultura.

Psal 115.
4. Reg 19.
Heb. 11.

LXXI. AGITE nunc etiam Magni Basilij laudatores, mihi orationis paupertate laboranti opitulamini. Ego plura quidem cupio præterire: sed aliud me post aliud trahit, & tanquam in corpore, omnibus partibus æquè pulchro, quicquid occurrit, pulchrius videtur, & orationem ad se conuertit. Agitè igitur egregias illius dotes persequimini, vos, qui illarum & laudatores, & testes existitis. Præclarum inter vos certamen suscipite viri simul ac fœminæ, adolescentuli & virgines, senes & iuuenes, sacerdotes & populus, monachi & qui cum aliis viuitis, qui in contemplatione, & qui in actione versamini. Alius assiduum eius in ieiuniis & precibus, tanquam corporis & materiæ esset expers, studium laudet. Alius in vigiliis & psalmis decantandis constantiam. Alius asperam atque incredibilem in victu duritiem, aut animi demissionem. Alius obliuionem iniuriarum, qua quidem inprimis excellebat, ex Apostoli præcepto ità dicentis: Sol non occidat super iracundiam vestram. Omnis igitur illius chorus, vos, qui circunstatis, qui suggestum attingitis, qui estis inferius, qui ex nostris aut externis adestis, mecum laudationem conficite. Alius alias huius noui Basilij virtutes celebrate. Qui in iudiciis præsidetis, legislatorem laudate. Qui ciuitatem regitis, ciuem. Qui ex populo estis, popularem. Qui eruditione delectamini, magistrum. Virgines, virginem. Coniuges, castum. Qui solitudine gaudetis, amantem solitudinis. Qui frequentia, iudicem. Qui simplicitate, ducem. Qui contemplatione, theologum. Qui in rebus secundis versamini, moderatorem. Qui in aduersis, consolatorem. Senectus, baculum: Iuuentus, disciplinam: Paupertas, largitorem: Opulentia, custodem. Videntur mihi & viduæ defensorem, & pupilli patrem, & inopes pauperum studiosum, & hospites hospitalem, & fratres fratrum amantem, & ægroti medicum cuiusque morbi ac medicinam, & sani sanitatis conseruatorem, & omnes deniquè eum laudibus efferre, qui omnia factus est omnibus, vt omnes aut plurimos lucraretur. Ego quidem sic amborum patrum virtutes laudibus immiscui, vt lautiore apparatu conuiuas eiusmodi epulis gaudentes acciperem. Vobis autem, qui tanto studio iusta magno Eutychio persoluistis, nihil aliud consuluerim, nisi vt ad illum semper respiciatis atque semper vos eum cernere, & ab ipso vos cerni existimetis. Hæc est laudum ipsius summa. Hic diuini viri virtutum thesaurus.

Ephes. 4

Catalogus virtutum eius & sanctorum exercitiorum.

LXXII. VOS autem, qui me benignè audiuistis, tuque inprimis diuinum sacrumque caput, meæ orationis paupertati veniam date. Mosaicum illud de agni esu mandatum expendite: quod ità se habet: Decima die mensis primi tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas: sin autem minor est numerus, quàm vt sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui coniunctus est domui suæ. Si ad vnius agni esum multos conuocandos præcepit, quid ad vnius pastoris, & talis pastoris laudationem fieri præcepisset? Ego, sancte pater, cum tuis laudibus celebrandis par esse non possem legi obtemperans, non pauperes vicinos, sed æquales tuos ac pares, viros eximios conuocaui, non vt agnum vnum edi conspicerent, sed vt pastorem & peregrinationis socium collaudarent. Æquum est enim, vt homines priuati, & qui argentum non habent, id est, qui orationis diuitiis carent, eant ad aquam viuam, & ex propriis puteis & fontibus hauriant. Neque enim fas est ad alienos fontes, hoc est, ad externam disciplinam & scientiam proficisci. Quæ igitur, pater sancte, ex tuis rectè factis assequi potui, ea prompto animo sitientibus propinaui. Quæ autem vires meas superabant, ea sapientibus reliqui persequenda: quorum verba, sicut scriptum est, sunt tanquàm stimuli & claui igniti. Da enim sapienti occasionem, & sapientior erit. Innotesce iusto, & adiiciet, vt suscipiat te. Et diuus Apostolus Vestra, inquit, abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum inopia vestræ sit abundantiæ supplementum, vt fiat æqualitas. Et, Quæ desunt Christi afflictiones, eas impleo in carne mea. Et rursùm: Quæ enim mihi deerant, ea venientes fratres impleuerunt. Et vos igitur, viri perfecti, qui viri huius sancti, diuinique patris ac magistri laudatores ac veri filij estis, animi mei studium & propensionem boni consulite: & quod laudationi deest, implete: immò verò totum hoc onus suscipite: vt impleatur id, quod scriptum est? Frater fratris fultus auxilio, ciuitas firma atque munita.

Exod 12.

Eccle 12.
Prouer. 9.
2 Cor 8.
Coloss. 1.
Prouer. 18.

LXXIII. TV verò beatissime ac sanctissime pater, è cœlo nos adspice, & vitæ nostræ cursum ad salutem dirige, vt cum hinc decesserimus, recipias nos in sinum Abrahæ, & in æterna iustorum tabernacula, vbi purius atque perfectius, quæ abs te de sancta & eiusdem essentiæ & sempiterna Trinitate didicimus, videamus. Eam, pater, pro nobis famulis tuis,

& pro

& pro grege tuo, & fidelissimo hoc Christique amantissimo populo deprecare, vt æterna bona consequamur, in Christo Iesu Domino nostro: Cum quo, Deo & Patri gloria & adoratio, simul cum sancto & bono & vitæ largitore Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Plura de S. Eutychio apud Baronium 7. annalium tomo offendes, ab anno 553. vsque ad an. 586. inclusiue; qui & professionem fidei eiusdem missam ad Vigilium Papam habet.

An. 1150.

VITA S. VVILHELMI ABBATIS ROSCHILDENSIS IN DANIA, AB EIUS QUIDEM DISCIPULO CONSCRIPTA *sed per F. Laurentium Surium aliquot locis in compendium redacta, plerunque etiam phrasi mutata.*

6. April. Dat operã literis.

BEATVS Vuilhelmus ex nobili ortus prosapia, venerabili viro Hugoni Abbati S. Germani de Pratis apud Lutetiam Parisiorum, à parentibus traditus est, rectè ac piè instituendus. Acceptus est ab illo perbenignè, siquidem nepos illius erat, curatumque vt liberalibus literis accuratè imbueretur. Et in ipsa quidem adhuc tenera ætate, cum prima etiamnum literarum rudimenta poneret, diligenter considerabat, vtì monachi intra cœnobium residerent, lectitarent, cantarent, in preces incumberent. Itaque instar solertis apiculæ ex illorum bonis studijs, tanquam flosculis quibusdam, mella sibi colligens, in pectoris sui alueario congessit, puerulusque meditari cœpit, quod posteà ætate maturiori exerceret. Porrò in studio literarum, felici ingenio diuina gratia accedente, multos coæuos adeò superauit, vt etiam inter egregios humanioris literaturæ magistros celebris haberetur. Lætabatur Abbas Hugo profectu & probitate nepotis sui, & gratias agebat Deo, curauitque vt subdiaconus ordinaretur, & Præbendam, vt vocant, obtineret Parisijs in ecclesia beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum & S. Genouefæ, vbi tunc Canonici seculares erant. Factus autem Canonicus, quæ sui erant muneris, prudenter exequebatur, memorque eorum, quæ puer in monasterio viderat sæpe solus sedebat in libro lectitans, & in diuina se lectione exercitans. Ea res molesta erat cæteris Canonicis, quorum erant mores deprauati: & quadam cæcati illi inuidentia, vndè debebant corrigi, indè facti sunt deteriores. Itaque non benè in eum animati, stridebant dentibus, & sermones iactabant virulentos. Timebant enim, nè breui cogerentur etiam ipsi ad meliorem se frugem recipere, & arctioris vitæ legibus frenarentur, aut certè ipsis eiectis, alij in eorum collegium introducerentur, quorum & habitus & vita esset religiosior. I.

Ingenij felicitas.

Patet quorundam inuidiæ.

VALDE igitur in eam curam & cogitationem incumbebant, quomodo eum possent à suo contubernio excludere. Erat inter illos quidam, qui beato viro præ cæteris familiarior esse videbatur. Is subdolè & fraudulenter cœpit cum illo colloqui, sed dictorum exigere silentium, simulare propositum petendi monasterium, vitam illorum Canonicorum detestari, sed fictè: petere, vt tam sancti propositi ipse se velit socium præbere. Placuit Vuilhelmo tam pius animus, ait se non defuturum, si ille prior suo exemplo ipsum confirmaret: multa interim & quidem crebra inter se miscent colloquia de contemptu mundi, tandemque statuunt pariter se conferre ad monasterium, quod Charitatis dicitur. Quo cum venissent, à præfecto monasterij humanissimè recipiuntur, & in hospitio iubentur eis necessaria ministrari. Ibi tum homo versutus, socius Vuilhelmi, hortatur eum ad constantiam, ait sibi restare quædam necessaria expedienda negocia, quibus expeditis, ilicò se spondet rediturum. Tunc demum sentiens Vuilhelmus hominis fraudem, neque geri hoc negocium è spiritu Dei, sed machinari illum quippiam non synceré, ait, merito illum, qui esset ætate maior, priorem etiam debere in suscepto proposito declarare constantiam. Videns autem ille frustrà se niti, longa trahens ab imo pectore suspiria: Differamus ergò, inquit, in aliud tempus: sicque pariter domum reuersi sunt. II.

Fraudulẽta cuiusdam machinatio.

PORRO Abbas Hugo voluit Vuilhelmum etiam Diaconum ordinari. Ibi rursus accenditur inuidentia æmulorum, timentium nè ad eum prouectus gradum, etiam maiorem obtineat dignitatem. Adeunt igitur Parisiensem antistitem, orant nè eum promoueat, persuadentque fraudulenter circumuento. Cum enim multis eum nominibus accusassent, episcopus nimium credulus, collationem sacrorum ordinum in aliud tempus reiecit. Non latebat eaim proborum hominum versutia Abbatem Hugonem. Itaque cum suis literis misit Vuilhelmum ad Syluanectensem episcopum, *a* qui eum Diaconum ordinauit. Redit indè domum Vuilhelmus, nescientibus alijs Canonicis, quid actum esset: atque sabbato proximo designatur Homiliæ lector futurus, nec potuit in ea re propter illorum importunitatem obtinere aliquem, qui eius muneri vicarius succederet. Id autem illi ea causa faciebant, vt hac re offensus, scandalo pateret, & ipsi contra eum, tanquam non satisfacientem institutioni Canonicæ, suæ maleuolentiæ exercendæ ansam haberent. Sed nocte Dominicæ diei, cum septima esset recitanda lectio, ipse ad eam pronunciandam accessit. Erat tum Euangelium de dæmonio muto, à Christo eiecto. Cum autem dixisset, Iube domine benedicere: illi magno stupore attoniti, nihil responderunt loco benedictionis, immò verò omnes è templo abierunt, solo Vuilhelmo relicto & magistro Alberico, viro bono & iusto, qui illorum conatibus non fuerat assensus. Manè rursus illis in vnum conuenientibus, & de ijs, quæ nocte designarant, inter se conferentibus, superuenit etiam magister Albericus, atque ità loqui exorsus est: Id quidem pro certo affirmare possumus, hac nocte vidisse nos mirabilia. Mirum illud sanè fuit, quod Christum dæmonium mutum eiecit, & homini linguæ officium restituit: sed hoc multo mirabilius ego puto, quod D. Vuilhelmo illud Euangelium pronunciante, eiecti sunt confratres eius ex ecclesia, eoque loquente, illi obmutuerunt, & tanquam alieni ab eo recesserunt. Hæc cum ille dixisset, apud auditores ignominiæ notam reportarunt æmuli illi: Porrò B. Vuilhelmus iugi meditatione scripturarum sese confirmans, in omnibus prudenter se gerebat, diuinoque protectus adiutorio & patientiæ clypeo munitus, aduersarios suos de sua malitia nihil remittentes, facilè superauit, atque etiam honoribus creuit, auctus cuiusdam Præpositurae dignitate. III.

Æmuli eius permouent Episcopum, nè illum ordinet.

a Fit Diaconus.

Luc. 11.

Pudefiunt æmuli.

Anno 1147. Eugenius 3. Rom. Pontifex venit Lutetiam. Vide Bar. an. memorato.

ACCIDIT deindè, vt Eugenius Pontifex sese in Gallias conferret: cumque Lutetiæ appropinquaret, Ludouicus rex & Parisiensis episcopus cum multa cleri populique frequentia ei obuiam procedentes, illum honorificè exceperunt, atque ad beatissimæ Mariæ virginis ecclesiam eum ingenti gaudio deduxerunt. Paucis indè elapsis diebus, voluit idem Pontifex in ecclesia B. Genouefæ mysteria Diuina peragere, quia Apostolica dicebatur. Vbi eo ventum est, orta est contentio inter summi Pontificis & huius ecclesiæ Canonicorum ministros, adeò vt ad pugnos res processerit & non solum Pontificis ministri, sed etiam ipse rex Ludouicus, qui illos compescere voluit, à canonicorum illorum famulis verberatus sit. Tanta autem nefariæ rei indignitate permotus Pontifex, cum Ludouico rege tractauit de improborum hominum insolentia dignè castiganda. Visum est autem, in eorum locum alios subrogare, homines religiosos, nempe monachos illos, quos nigros vocant: neque tamen Canonicos illos per vim suis Præbendis siue sacerdotijs priuare volebant, (erant enim inter eos non pauci nobiles & literati) sed permittere, IV.

Canonici regulares suffecti.

tere, vt illis, quoad viuerent, fruerentur. Verum vbi isthuc Pontificis & regis propositum ad aures Abbatis S. Victoris perlatum est, Pontifici & regi valdè supplices preces ille obrulit, vt Ordinis S. Augustini professores in eam ecclesiam introducerentur, multisque ostendit rationibus, contumaces illos facilius ad horum vitam regularem, quam ad monachorum habitum & consuetudinem, traductum iri. Pontifex & rex his auditis, cum iam exploratam haberent bonam famam illius Abbatis & fratrum eius eorumque institutum præ multis alijs prædicari non nescirent, domum quoque S. Victoris suauem eximiæ charitatis de se odorem spargere, Abbatis precibus assensêre: atque die sequenti electus est in Abbatem Odo Prior, homo sanctæ conuersationis, atque totius religionis amator indefatigabilis: adiunctique sunt ei duodecim Canonici, viri probi ac bonæ existimationis, qui in Ecclesia S. Genouefæ commorarentur: atque ex eo tempore vsque in præsens isthuc Canonicorum S. Augustini institutum ea in Ecclesia conseruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij & regis Christianissimi Ludouici.

Odo Abbas constituitur in ecclesia S. Genouefæ

V. Cvm hæc ita gererentur, Vuilhelmus ad suam Præposituram secesserat, de rebus domûs suæ cum amicis pertractans. Sedenti autem ad mensam diuersis ferculis instructam, quidam de improuisò adueniens, ita locutus est: Dominus Odo, Abbas ad S. Genouefam, has ad te litteras iussis perferri. Ille audito nomine Abbatis, valdè admirans, ait: Quis est hic Abbas? quandò verò Abbas aliquis fuit ad S. Genouefam? Respondit nuncius: Odo Prior S. Victoris hesterno die institutus est Abbas ad S. Genouefam à summo Pontifice & rege Ludouico. Tum Vuilhelmus: Somniaré ne mihi videor, inquit, an res veras tu mihi narras? Vera equidem refero, ait nuncius. Resignatis mox litteris, didicit ab Abbate Odone mandari, vt quamprimum ad suam ecclesiam accedat. Surgit igitur posthabito conuiuio, cunctisque valedicens, ait: Ibo visum, quæ sit hæc mutatio dexteræ excelsi. Postquam ad S. Genouefæ collegium venit, vidit ibi homines religioso habitu indutos, nec dubitauit vera se ex nuncio audiuisse. Interim admirabatur plurimum, qua de causa tam repentina facta esset mutatio. Nunciatur autem Abbati aduenisse dominum Vuilhelmum: moxque illi Abbas hilariter occurrit & amanter eum amplectitur: deindè omnia, quæ gesta fuerant, illi ordine exponit, cœpitque eum adhortari ad contemptum mundi, proponere multa è scripturis diuinis, quæ possent acres illi stimulos admouere, de mundi vanitate, de fallaci amicitia huius seculi, aliaque id genus non pauca: quibus absolutis, apprehensa manu eius, duxit illum ad vitream fenestram, in qua picta erat effigies crucifixi Saluatoris: atque ibi repetitis sermonibus, animum eius inflammare voluit, vt cuperet ipse quoque crucifixum Dominum suum ferenda cruce sua imitari. Ecce autem adest gratia Spiritus sancti, tantaque lachrymarum vis ab oculis Vuilhelmi prorumpit, vt vix sermonem proferre posset. Ait autem ad Abbatem: Vtinam scire possem, quod me non dedignetur habere seruum Dñs meus Iesus Christus, & superioris ætatis iniquitatibus & erratis veniam dare. Cui Abbas: Ego, inquit, pro illo fideiussorem me offero, si dictis meis parere volueris, fore, vt non modò remittat errata tua, sed etiam post hanc vitam cum sanctis suis immensa te donet beatitudine. Tum verò repente ad eius pedes collapsus Vuilhelmus, se & sua tum Deo, tum illi commendauit, sicque de mundi huius naufragio nudus euasit. Lætatur verò Christi familia de tam præclari iuuenis conuersione, tum etiam de oblato ipsis diuinitus, & quidem præter spem, auxilio tam opportuno. O quam magnificata sunt opera tua bone IESV. Ad vnius fidelis serui tui admonitionem relinquit Vuilhelmus noster prædia, possessiones, domos, familiam, opes & honorem, atque vltra hæc omnia, quod est omnium præstantissimum, etiam semetipsum.

S. Vuilhelmus ab Abbate Odone accersitur.

S. Vuilhelmus fit Canonicus Regularis.

VI. Accepto deinde habitu regulari, Vuilhelmus illorum duodecim illorum fratrum collegio accessit, atque vnà cum habitûs mutatione, ipse quoque in virum alterum mutatus est, iamque ibat de virtute in virtutem, charitate feruens, humilitate præcipuus, patientia fortis, obedientia tractabilis, & ad virtutum cæterarum studia promptus. Vacabat instanter lectioni, orationi, diuinæ contemplationi, vigilijs & ieiunijs, vt corpus in seruitutem redigeret: & qui antea sericis nitebat vestibus, iam in habitu abiecto pauper pauperibus inseruit: oblitusque diuitiarum vitæ superioris, instar aliorum vescitur pane furfureo & herbis agrestibus. Neque id mirum debet lectori videri. Non enim habebant tum nisi duas, vt vocant, Præbendas, quibus initio & ipsos fratres & familiam oportebat esse contentam, donec alijs Canonicis paulatim è vita abeuntibus, reditus eorum augerentur. Et quidem fortis athleta Christi Vuilhelmus, in proposito firmus, religionis & instituti sui tam erat æmulator vehemens, vt cum iam Supprioris, vt vocant, officio fungeretur, nulla sineret sacræ religionis instituta violari. Intereà apparuit illi nocte quiescenti Dominus IESVS sub forma speciosissimi adolescentis, vocansque eum proprio nomine, Noueris, inquit, Vuilhelme, te ad quandam insulam mecum profecturum, multasque illic tentationes & molestias perpessurum: sed ijs mea ope superatis, ad me venies in cælestem paradisum. Eam visionem non prius intellexit, quam esset in Daniæ insulam *Selandiam, vbi modo quiescit, accitus. Præteriêre inde anni non multi, & Abbate Odone è vita decedente, *Garinus, eius monasterij Prior, Abbas creatur: erat enim vir doctus & probus, & in rebus agendis prouidus ac circumspectus. Ille modis omnibus Priorem volebat instituere quendam è fratribus, nec alij fratres abhorrebant. At ille iam eligendus, reclamabat, dicens in regali Abbatia merito per regem debere constitui Officiales? sic enim vocant eos, qui eiusmodi functionibus præditi sunt. Ea res male habuit fratres, dixeruntque illi: Si vis ex nostri instituti præscripto Prioratum suscipere, nos non refragabimur: sin autem transgredi vis terminos, quos posuerunt patres nostri, nunquam eò pertinges. Ille in sententia mansit pertinax, estque in regis palatio ab ipso rege, Ordinis constitutiones ignorante, factus Prior. Cum autem vellet pulsata campana conuocare fratres ad mensam, valde id molestè tulêre fratres, nec ferre potuit eam insolentiam vir Dei Vuilhelmus, sed zelo Ordinis & iustitiæ accensus, illum à campana pulsanda remouit, Suppriorenque adhibuit. Eo nomine accusatus apud Abbatem, tanquam qui manum violentam iniecisset in Priorem, publicam iussus est agere pœnitentiam: nec id facere recusauit, licet palam testaretur, se nulla eum affecisse iniuria, atque ab officio Prioris non Priorem abegisse, sed instituti præuaricatorem. Displicuit autem fratribus ea Abbatis in Vuilhelmum prolata sententia, remque totam summo Pontifici, qui apud Senones tunc erat, indicarunt. Pontifex verò tum instituti præuaricatione, tum Vuilhelmi iniusta dánatione non leuiter commotus, Abbati S. Genouefæ mandauit, vt citra notam vna cum Vuilhelmo ad ipsum accederet. Paruit ille, veniensque ad Pontificem, temeritatis & immoderationis arguitur: porrò Vuilhelmus ab eius sententia absoluitur: mandatque Pontifex seuerissimè, nè deinceps Officiales contra Ordinis instituta eligantur.

Virtutes S. Vuilhelmi.

Visio eius.

* Dicitur etiam Sialandia.

*al Guarinus.

S. Vuilhelmus à summo Pontifice innocens declaratur.

VII. Ortvs est postea rumor in vulgo, ablatum esse caput S. Genouefæ è loco suo. Perfertur etiam vsque ad aures Ludouici regis, qui valdè indignatus, iurauit, si res ità foret, se Canonicos eius Ecclesiæ omnes inde expulsurum. Adhibentur autem custodes reliquijs Ecclesiæ illius, mittitque rex literas ad Archiepiscopum Senonensem eiusque suffraganeos episcopos, Abbates quoquè & Priores eius diœcesis, vt ad certum diem omnes adsint Parisijs, rei huius veritatem exploraturi. Vbi ad fratres ecclesiæ S. Genouefæ regis minæ peruenêre, non immeritò animis consternati sunt: sed longè tamen dolebant magis tam precioso sacrarum reliquiarum thesauro se, vt verebantur, orbatos esse. Ante omnes dolebat hoc nomine Vuilhelmus, qui reliquias omnes & thesaurum ecclesiæ asseruanda iampridem receperat. Iam aderat præstitutus dies, aduenit rex cum suis, aduenerunt Pontifices & Abbates, aduenit etiam populi multitudo non exigua, exitum rei nôsse percupiens. Designantur, qui cum Episcopis ascen-

 dant

Ecce quantus zelus erga sacras reliquias. dant ad eum locum, vbi S. Genouefæ reliquiæ seruabantur. Voluit autem cum eis pariter ascendere Wilhelmus, tanquam sacri custos thesauri, sed non permittitur. Arripuit tum ille, haud scio an candelabrum vel thuribulum, secum ità dicens: Si non licet aliter, saltem vt minister ascendam. Aperitur deindè theca, & ecce caput sanctæ virginis, quę est Galliarum decus & ornamentum cum cæteris eius artubus reperitur. Non potuit tunc animi sui lætitiam intra se cohibere Wilhelmus, sed non habita ratione tot longè maiori dignitate præstantium virorum, fidenter cantat, Te Deum laudamus: eius vocem excipit tota illa hominum frequentia, & ad finem vsque illud canticum depromit. Eò absoluto, Archiepiscopus Orationem de S. Genouefa subiungit: qua dicta Aurelianensis episcopus furibundus in has prorupit voces: Quis est petulans ille, qui præter Archiepiscopi & aliorum antistitum authoritatem, propter vetulæ cuiusdam caput, hic fraudulenter ab istis impositum ausus est inchoare, Te Deum laudamus? Respondit autem illi Wilhelmus: Si nôsse vis, quis ego sim, non abnego esse me famulum S. Genouefæ, Nec me temeritas impulit, sed synceta erga sanctam virginem dilectio. Caput autem, quod vidistis, non dubito vetulæ fuisse, sed virginitatem integram perpetuò retinentis. Septuaginta enim & eo amplius annis virgo permansit incorrupta S. Genouefa, donec spiritum cælo, corpus terræ redderet. Sed nè qua sit de hoc capite ambiguitas, iubeatis clibanum vehementer accendi, & ego ad sanctissimæ virginis huius merita declaranda, cum eodem capite in illum intrepidus ingrediar. Tum episcopus ille deridens beatum virum: Tu ne, inquit in ardentem clibanum cum hoc capite intrabis, cum quo ego nollem in cupam aqua calida plenam ingredi? At verò Archiepiscopus vltra non ferens illius episcopi dicacitatem, silentium ei indixit: porrò religiosi viri fidem & erga sanctam virginem deuotionem approbauit. Sed non impunè abijt stultiloquium, ore polluto prolatum. Nam postea ille multis obstrictus facinoribus, à sua sede eiectus, vitam indignam digna morte miserabiliter finiuit.

Calumnia cuiusdam antistitis.

Vltio diuina in antistitem.

Anno 1161. Vualdemarus rex Daniæ creatur. Vide Bar. Prędicto anno. Absalonis episcop. Roschildensis virtutes. * Eschil legit Bar.

ANNO à nato Saluatore 1161. regnum Daniæ obtinuit Vualdemarus, Canuti regis & martyris filius, vir sapiens & strenuus, qui Vuandalos à regni sui finibus propulsauit: nam sæpè infestos illos patiebatur, vtriusque sexûs homines & prædam multam secum abducentes. Tandem verò etiam Christianæ religioni eos coëgit colla submittere. Per id tempus Roschildēsi Ecclesiæ cum multa laude præsidebat Absalon episcopus, vir magni consilij, cleri decus, mœrentium & afflictorum consolator, religiosorum pius amator, totius populi rector modestus, aduenarum & pauperum benignus sustentator, Vuandalorum strenuus debellator, religionis Christianæ ornamentum exemplar sobrietatis, forma pudicitiæ, veræ nobilitatis & probitatis insigne speculum, lucerna fulgens in templo Dei, eiusque columna fortis & immobilis. In eius diœcesi erat cœnobium Canonicorum in insula, quam * Eschil vocant, non longè distante ab oppido Roschildensi, mari vndique cincta. Et ipse quidem locus peramœnus erat pratis virentibus & diuersis nemorum arboribus oblectans oculos animosque illic degentium: at tamen id temporis pauci illic morabantur fratres, & ij ipsi frustrà Regulares dicti, cum à regulari disciplina multum deflexissent. Cernens autem venerabilis episcopus Absalon illorum mores ab omni religione prorsus abhorrere, mœrebat animo, ferebatque indignè diabolica fraude deceptos, vitam prorsus mundanam viuere. IIX.

COEPIT itaque crebrò secum pertractare, qua ratione posset illi ecclesiæ consulere, atque illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam familiaritatis & amicitiæ, quæ illi olim intercesserat cum Wilhelmo viro religioso, cum Parisijs literis operam daret: scienśque illum virtutibus & sanctis moribus ornatum, deliberauit illi ad se accito tradere locum memoratum. Mittit itaque in gallias Saxonem Præpositum Roschildensem, virum honestum, qui ab S. Genouefæ collegio petat dominum Wilhelmum cum alijs tribus fratribus mitti in Daniam, quibus etiam locum oppotrunum se episcopus daturum pollicebatur. Abbas verò ecclesiæ S. Genouefæ, animaduertens tanti præsulis æquas & bonas esse preces, de fratrum suorum consensu ablegauit Wilhelmum cum tribus alijs in Daniam, deducente eos Saxone Præposito. Et ij quidem cursu prospero post assumptionem beatissimæ Mariæ matris Dei peruênere in Selandiam, & triduo post Ringstadium, quod B. Canuti martyris meritis illustratur. Ibi verò tum præsens aderat Vualdemarus rex & Absalon episcopus, qui illorum aduentu lætati, eos amplexi sunt, promiseruntque se eos futuros haud aliter atquè filios, dilecturos vt fratres, & tanquam amicis consulturos. Post triduum indè profecti sunt Roschildiam, adiunctis eis quibusdam ex episcopi familia, qui illorum curam gererent quemadmodum habet gentis illius consuetudo laudabilis. IX.

Is est Saxo Grammaticus, insignis Danorum historiographus.

Danorum hospitalitas.

PAVCI in vrbe diebus exactis, ad insulam Eschylli appulerunt. Erant autem sex illic solo nomine Canonici, qui illorum aduentu non mediocriter turbati, quod vererentur deprauatos suos mores propediem castigatum iri, communicato inter se consilio, statuerunt adire episcopum, eique tanquam nescienti quid accidisset, indicare. Venitur indè ad episcopum, ille dissimulat, nè ecclesiæ res ipso absente magis magisque dilapidarentur: præfigit verò illis certum diem, ad quem sit præsens futurus, & de fratrum illorum peregrinorum aduentu perquisiturus. Altero deindè post S. Bartholomæi ferias die aduenit, & collato cum eis sermone de pastore constituendo, Wilhelmus Abbas creatur, & in Abbatis sede collocatur, tametsi anteà non Abbatem, sed Præpositum atque Priorem illic habuissent. Eodem die duo ex illis Canonicis copiam discedendi & petiêrunt & impetrârunt, nè tumultus illo in loco cierent: quatuor remanserunt ætate exacta, iā inutiles ferè ad omnia. in ijs fuit Prior, vir bonus & iustus, qui se Vuilhelmo & eius socijs adiunxit, vitamque priorem piè transactam, meliori fine conclusit. Postea autem, rogante domino Vuilhelmo Abbate, voluit episcopus Absalon scire domûs illius facultates & annonam. Fere autem nihil inuentum est, omnibus absumptis. Ea res Episcopo & admirationi & pudori fuit: at nihilo minus iussit abbatem & fratres bono esse animo, & tum quidem denariorum libras quinque eis dedit, quibus alimenta coëmerent, impensas necessarias promittens in posterum. X.

Anno 1162. Vuilhelmus creatur Abbas.

INTEREA labuntur aliquot dies, & peregrini fratres tantam penuriā tum etiam frigoris nimiam acerbitatem non satis commodè ferentes, ab Episcopo redeundi in Gallias petunt facultatem. Etsi autem id non mediocriter Episcopi animum commoueret, at tamen noluit cuiquam vim inferre, passusque est illos discedere. Illis abeuntibus, Abbas Vuilhelmus absterritus eius regionis moribus & ignoro gentis idiomate, itidem ab Episcopo ad suos se recipiendi veniam poposcit, asserens vires suas imposito oneri longè impares esse. Tum verò Episcopi & vultus & animus concidit: sed tandem ità ferè locutus est: Valdè quidem optauimus aduentum ad nos vestrum, vt huic ecclesiæ consuleretur: sed vt videmus, prosperis eius successibus inuidet vetus ille inimicus, veritus ne ab antiqua possessione sua excludatur. Si tamen benignissimus Deus animum hunc tibi aspirare dignetur, magno pietatis affectu rogatum te velim, nè susceptum semel munus & prouinciam deseras. Non frangat animum tuum, quod solus videris tantum moliri opus: quia non humanis viribus, sed cælesti gratia nitendum est. His & id genus alijs optimi Episcopi sermonibus confirmatus Abbas, mutata sententia, decreuit illic permanere, reique euentum sustinere. Eodem autem anno fames ingens regionem illam occupauit, mortuisque pecoribus propè vniuersis, fratres, qui reliqui erant, neque butyrum, neque caseos, sed nec panes habere potuerunt. Illi autem culpam omnem in Abbatem Vuilhelmum conferentes, dicebant per calumniam: Proh dolor, cur huc ad nos accessit homo pannosus, vilis homuncio, nihil ferè neque manducans, neque bibens, sed præstantiores quasque domus huius res auro argentoque permutans, eoque in suos recondito loculos, nos inedia confici sinens. Spatius XI.

Eius socij redeunt in Gallias. Absalon confirmat Wilhelmum abire volentē.

fus est indè hic falsus rumor, multorumque aures occupauit, & apud maleuolos veritas obscurata est. At vir Dei hisce calumnijs nihil motus, æquo eas ferebat animo, factus tanquam homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.

XII. QVADAM nocte fratribus dormientibus malignus satan lucernam dormitorij euertit, eamque iuxta lectum Abbatis, vbi multa erat straminum congeries, deposuit, Abbatem exusturus. Sed non neglexit famulum suum Christus: & stramina quidem in circuitu lecti eius ardebant, asserque ijs suppositus adurebatur, sed lectum Abbatis ignis prorsus non attigit. Eius rei fama ad Episcopum perlata, post dies paucos ille ad locum peruenit, comperitque vera se audiisse. Alio tempore, Vuilhelmo Abbate cum Thrumone sacerdote, viro docto & prudente, in pago, quem vulgo Torstantop appellant, nocte quiescente, antiquus hostis fremens in sanctum virum, sumpta effigie decrepiti eiusdemque turpissimi monachi, ad eius lectum accessit, signoque salutaris crucis munitum, conabatur spurca inflammare libidine. At ille, licet oculis dormiens, mente vigilabat, dixitque dæmoni: Abi hinc omnium spurcissime: in me, propitio Christo, tuæ machinæ nihil obtinebunt. Ille his auditis, acrius sæuit, accedensque propius, in os Abbatis putentem nebulam ingerit, peccataque iam olim per confessionem & lachrymarum largos imbres expiata, illi procaciter improperat. Tum ille, sublato pede, valido impulsu dæmonem à se reiecit. Dæmon se dolens elisum, instar sæuissimi leonis ad Thrumonis lectum accessit, in eiusque vigilantis latus ictum grauissimum impegit, ità vt is putaret aliquot costas sibi comminutas. Manè laudibus Deo persolutis, Abbas & Thrumo in hypocaustum abeunt: cumque illic pariter consedissent, Thrumo ait: Seruet & adiuuet te Deus domine Abba. Ille respondit, Amen. Eundem autem sermonem Thrumone bis terque repetente, Abbas, quid id sibi vellet, inquiriuit. Tum ille, Scio, inquit, multas te tentationes perpessum, pluresque perpessurum. sed ex his omnibus liberet te Deus. Vidi quam hac nocte infestus tibi fuerit satan: sed cum tu illum cum ignominia abegisses, in me furibundus incurrit, adeoque cæcidit latus meum, vt verear aliquam è costis confractam. Itaque sentio improbo illi fortiter tibi obluctandum esse, ne ex te victoriam reporter.

Dæmon vis malignitas in virum sanctum.

Item alia.

XIII. VERVM cum sentiret hostis tartareus machinationes suas aduersus Christi seruum frustrà adhiberi, conatus est per suos efficere administros, quod per se non potuit. Itaque instigauit quosdam, qui eum varijs afficerent contumelijs & multis iniurijs irritarent, atque ita cum dedecore cogerent in Gallias remeare. Sed ille fundatus supra firmam Petram, verbis eorum nihil perturbatus est, sæpè illud Apostolicum versans in pectore: Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem: spes autem non confundit. Cum igitur filij degeneres in his processum non haberent, de molienda ei nece tractare cœperunt: iam sacco inclusum in mare demergere, modo cultellis confodere, aliàs Vuandalis eum vendere, crebrò verò etiam securibus in eius cerebrum impactis eum perdere cogitabant. Sed præpotens Deus, cuius prouidentia in suî dispositione non fallitur, dissipauit consilia eorum, & fideli seruo suo fecit etiam cum tentatione prouentum. Cur autem in eum tam malè animati essent, ea causa fuit, quod instituta Ordinis volebat exactè obseruari, nec patiebatur eos per abrupta vitiorum ire præcipites. Erat enim sanctæ religionis cultor indefessus, Ordinis sui sacræque institutionis conseruator admirabilis, vitiorum rigidus profligator, virtutis amator egregius, honestatis & sanctimoniæ totus diligens inuestigator & doctor: in castigando seuerus, in corrigendo sedulus, in exhortando suauis & placidus, in reddenda ratione modestus, in sermone verax, in iudicio iustus, in rebus eius fidei commissis integer & fidelis. Consolabatur ægros, pauperes & peregrinos benignissimè curabat, insistebat vigilijs, ieiunijs, crebris precibus, curam sui gregis gerebat perpetuam, assiduis precibus, eum Domino commendans. Fratribus noctu quiescentibus, preces nocturnas ipse anteuertebat, multisque gemitibus pro illorum salute Christi clementiam implorabat. In sermonibus, quibus fratres solebat ad pietatis studia incitare, facile soluebatur in lachrymas, adeò vt sæpenumerò auditores ad cordis compunctionem & pœnitentiam permouerentur. Zelo autem Ordinis siue instituti sui inflammatus, interdum superbis & timidis rigidum se præbebat, transgressoribusque mulctam irrogabat. Nouerat enim pro ijs omnibus se Deo rationem exactam redditurum, qui eius vel exemplo vel silentio à recto itinere ad deuios vitiorum calles aberrarent. Si qui verò fuissent mente præfracta, & ad petendam pro suis culpis veniam obstinata, vt illos suo exemplo emolliret, ab eis veniam petebat, licet id pro sui muneris dignitate minimè deberet.

Multis calumnijs & iniurijs infestatur.

Rom. 5.

Catalogus virtutum eius.

XIV. IN persecutionibus, quæ ei tum à discipulis, tum ab alijs inferabantur, constans erat & patiens, omnesque sua tolerantia vincebat. Clemens inprimis & misericors fuit in peccantes in ipsum & deindè veniam petentes, eosque hilariter & comiter excipiens, pro illorum erratis fleuit largiter, & pro resipiscentia Domino gratias vberes egit. Charitatis fuit sectator indefatigabilis, obtrectationum & inuidiæ hostis capitalis. Verba inania & indecora siue ab honestate aliena minimè proferebat, risum ineptum respuebat, neque ab alijs eiusmodi verba audire sustinuit. Sermo eius omnis erat de pace, de concordia, de humilitate, de mansuetudine, de honore quoquè, quem sibi mutuò fratres impendere deberent, sicut dicit Apostolus, honore inuicem præuenientes. Lectioni assiduus vacabat, præcipuaque in Deum & res diuinas deuotione ferebatur, nec vnquam sine magna necessitate à nocturnis diurnisque precibus in ecclesia persoluendis voluit abesse. Circa deuotionem in templo psallentium & sacri altaris ministerium sedula animi cogitatione versabatur, & quos erga hæc maiori feruore & pietate præditos nouerat, eos tenerrimè diligebat. Cilicio ad mortem vsque carnem macerauit. Mensa frugali vsus est, nec tam sui corporis refectionem, cum esset miræ abstinentiæ, quam pauperum & infirmorum, quos paterno fouebat affectu, refocillationem spectauit. In lectulo suo nihil præter laneum pannum (Author laneotum vocat) straminibus impositum, aut si esset acre gelu, pelles vrsorum habebat, nisi morbi grauis molestia eum mollioribus rebus vti compulisset. Sicut autem modico erat victu contentus, ita etiam corporis indumentis. Monasterium sancti Thomæ Apostoli in loco, qui Paracletus vocatur, primus ipse construxit, institutumque S. Augustini eius habitatores sectari voluit accedente etiam priuilegio Pontificis maximi Alexandri.

Rom. 12

Eius mēsa.

Lectus.

Monasterium construxit.

XV. MVLTIS verò miraculis seruum suum Christus cohonestauit & fecit admirabilem. Quidam dysenteria vexatus in pago, qui ab incolis Medellis dicitur, in visu audiuit, vt de cibo Abbatis Vuilhelmi ederet, nec se dubitaret ab illo morbo liberatum iri. Credidit homo, misit qui Abbatis cibos adferret, comedit, seque sensit sanitati restitutum.

Miracula.

XVI. EST pagus monasterio illi vicinus, Naduuet vocabulo. In eo puella tanto cruciabatur dolore morbi cuiusdam, vt per triduum quasi exanimis iacere videretur, nisi quod calor vitalis in eius membris sentiebatur. Adstabant cognati, & haud secus atquè mortuam lugebant. Mater puellæ Brigida, quæ iam aliquot dies & noctes apud eam peruigil manserat, die quarto leuiter obdormiit, videt in somnis adstantem matronam niueo habitu indutam, ipsique dicentem: Multum affligeris incommodis filiæ tuæ: sed si iusseris ei afferri reliquias ciborum abbatis Vuilhelmi de Paracleto, videbis breui incolumem. His dictis, illa disparet, mulier euigilat, refert visa & audita omnia ijs, qui aderant: illi monent obtemperandum, quandoquidem ille Abbas à multis pro sancto haberetur. Abit mulier properè, indicat fratribus quibusdam eius monasterij visionem, illi narrant Abbati: Abbas, vt erga afflictos semper pietatis visceribus affluens, pisciculos & sorbitiunculam sibi præparatam iubet tradi mulieri: illa hilariter

 acci-

Pene exanimis puella sanatur. accipit, festinà redit domum, sorbitiunculam in os filiæ infundit, cumque tertiò id faceret, reuixit puella & attraxit spiritum, atque post paululum resedit, quæ iam inter mortuos computabatur: accedentibusque ad eam amicis, ait: Confido in Domino, me precibus & meritis Vuilhelmi Abbatis reualuisse. Et hæc quidem nos habemus ab ijs, qui præsentes interfuere, & scimus veraces illos esse.

MONACHUS quidam Cistertiensis Ordinis, Haquinus nomine, incola monasterij, quod Esrom vocant, multis annis ex pectoris obstructione & angustia tanta laborauit raucedine, vt vix etiam ab adstantibus posset internosci quid diceret. Multa quidem illi malo remedia adhibuerat, multas medicorum potiones hauserat, sed frustrà. Incidit tandem illius animo, vt Abbatem Vuilhelmum adiret. Non cunctatur ille, venit ad virum Dei, rauco murmure explicat pectoris vitium, precatur obnixè, velit manu sua contingere guttur languidum. Ille exprimens signum Crucis, tangit guttur & ait: Sanet te filius Dei: monachus verò sentit cæleste remedium. Nam sensim dilatata arteria anheli pectoris, organum vocis magis magisque reformatur. Profectus quandoque Romam fuerat vir Dei, cumque rediret, inter Alpium rupes equus famuli eius adeò attriuit pedem, vt ingredi non posset. Doluit id summopere viro sancto: Itaque rogat Deum, vt ob merita sanctorum, quorum sacras reliquias secum detulerat, equum sanet. Deinde tangit equi pedem, & ille redditur expeditus ad iter. XVII.

S. Genouefa liberat eum à graui morbo. INCIDIT quodam tempore vir sanctus in morbum grauem, qui ei quoque viuendi spem auferret. Nocte autem Dominicæ diei, morbo acrius sæuiente, B. Genouefam virginem, quam impensè amabat, sedulo rogauit, vt apud Dominum pro ipso intercederet. Deinde somno correptus, videt sanctam virginem ad lectuli sui pedes adstantem, facieque iucunda & blando sermone ità ipsum consolantem: Noli timere, quoniam bonum Dominum habemus. Ille eam agnoscens gratias egit, quod ad ipsum venire dignata esset, rogauitque quisnam ille esset Dominus. Respondit S. Genouefa: Iesus filius Dei. Ille audito hoc mellitissimo nomine, valdè exhilaratur, atque post paululum euigilans, sentit se incolumem. Multa alia per seruum suum Christus fecit miracula: sed tempus est, vt ad felicem eius describendum obitum quandoquè nos conferamus. XIIX.

Visio eius. ANTE annos septem, priusquam migraret à vita, nocte quadam in visione adstitit ei vir quidam eleganti vultu, veneranda canitie, dixitque illi: Septem dies viues. Illo disparente, vir sanctus mansit sollicitus nesciens quinam accipiendi essent, quæ audierat. Iam septem dies exegerat sospes: itaque putat septem hebdomadas, aut menses septem, aut certè totidem annos significari. Castigans igitur corpus suum, licet etiam anteà Dominum tota mentis intentione dilexisset, illiusque mandatis accuratè paruisset, ab eo tamen tempore vsque ad supremum vitæ suæ diem, adeò carnem suam crucifixit cum vitijs & concupiscentijs, vt anteacta vita, huius extremæ comparatione, delicata videri posset. Nemo eum tunc sine lachrymis orantem vidit: & cum Missæ sacrificium offerret, ita inflammabatur, ac si Dominum in carne præsentem pati & excruciari cerneret. Longum est hic referre, quibus sese vigilijs, ieiunijs, precibus afflixerit, & Domino holocaustum præparârit. Atque vt hinc probatior & purgatior exiret, immisit Dominus in totum corpus eius vlcera, quæ ille patienter tolerauit. Iam septimus voluebatur annus, & sacrum agebatur Quadragesimæ tempus, à cunctis fidelibus sancta deuotione obseruandum: eratque vir Domini sedulo occupatus commemorandis nouissimis suis, & quotidiè cum summa cordis contritione & lachrymarum profusione atque multa cum reuerentia sacrificium Missæ Domino offerebat, & corporis & sanguinis eius sacrosancta communione sese præmuniebat. Ea autem die, quæ Cœnam Domini proximè antecedit, cum esset in cubiculo cum quibusdã fratribus, conquestus est Prior se illam noctem habuisse longè omnium molestissimam: ille contra affirmabat, se nunquam potitum esse nocte lætiori atque iucundiori. Vidi enim, inquit, Dominum Iesum: cui duo alij aderant, & ego tertius accessi, & ineffabili sum delectatione affectus. Respondit Prior: Forsitan, pater sancte, Dominus Iesus te accitum venit ad regnum suum, sicut pollicitus est, priusquam in hoc regnum te conferres. Tum Abbas suspirans & fletibus ora perfundens, Fiat mihi, inquit, secundum verbum tuum. XIX.

Quadragesimæ tempus.

Vidit Christum.

POSTERO die, qui erat Cœnæ Dominicæ, ad sacram aram sacrificaturus accessit, & omnibus fratribus Eucharistiam suis manibus porrexit. Peracto sacrificio, cum circa pauperes suscipiendos mandatum Domini impleuisset, vltimam cum fratribus cœnam facturus ingreditur. Quis hic verbis possit dignè exprimere, in ea cœna quam serenum & iucundum omnibus vultum exhibuerit? Qui tum interfuere, videre sibi visi sunt quædam futuræ beatitudinis in eius vultu haud obscura indicia: tanta in illo præter solitum lætitia relucebat. Neque id mirum, quandò totum eius pectus iam Spiritus sanctus sua præsentia compleuerat, in eoque suauiter quiescebat, spesque certa propediem adfuturæ felicitatis & gloriæ ineffabile eius cordi gaudium adferebat. Iam ante annos duodecim cuidam ex eius discipulis, Gerardo viro religioso Dñs eius futuram gloriam reuelauerat. Cum enim ille suo in lecto quiesceret, per visum quidam illi dixit maturæ ætatis vir: Surge, sequere me. Ille surgit, & sequitur præcedentem ad loca ignota. Tandem ad quandam planitiem amplissimam & floribus amœnissimam perueniunt, in qua erat domus miræ amplitudinis, ex marmore constructa. In eam ingressi, tantam luminis claritatem, tantam odoris suauitatem, tam miram & incompræhensam iucunditatem hauriunt, vt verbis explicari non possit. Erat vero illic sedes posita, gemmis & auro mirificè ornata: in eaque videbatur corona aurea, lapidibus pretiosissimis intexta, sed necdum absoluta. In circuitu sedis quatuor erant viri albis induti, qui laminas aureas & gemmas ad coronæ absoluendum decorem compingebant. Stupente fratre ad harum rerum conspectum, is, qui eum eò adduxerat, ait illi: Scis, cuius hæc sit sedes & corona? Illo se nescire affirmante, ait: Hanc sedem tum vester Abbas promeruit, quando conuersus ad Dominum pro eius amore opes & copias & omnem mundi gloriam contempsit, & se ipsum abnegans, eius crucem sustulit in humeros suos, eius vestigijs insistens. Porrò hac corona, vbi ea multis afflictionibus & diris insectationibus, quas pro Ordinis obseruantia pertulit & adhuc perpessurus est, perfecta fuerit, coronabitur. XX.

Visio Gerardi, eius discipuli.

Corripitur lateris acri dolore. Indè febricula. PERACTA cœna, surrexit vir sanctus, vt lauaret fratrum pedes: sed grauissimo lateris dolore impeditus est. Itaque recessit. Morbo autem magis magisque ingrauescente, in lecto reponitur, vbi quod supererat eius diei & noctem dimidiam cum magno cruciatu exegit. Deinde dolor ille abscessit, & febricula successit. Deficientibus sensim corporis viribus, in sabbato sancto fratres eum hortabantur, vt sacram vnctionem perciperet. At ille libenter se illius sacratissimæ noctis vigilijs interesse velle aiebat, mirabili feruore incensus erga cultum diuinum: sed neque virum imbecillitas, neque fratres, id vt faceret, permittebant. Designati autem sunt certi fratres, qui apud illum ea nocte permanerent: ex quibus vnum ad se accersiens, Scis, inquit, fili, quia noua adest solennitas, Christianis omnibus veneranda. Itaque & nos debemus nouis vestibus indui: affer, quæso, ad me vestem, quam habes, vt illa induar. Intellexit ille facilè, quam diceret vestem, attulitque ei nouum cilicium, eoque, prius ablato veteri, eum induit. Rursus autem admonetur ab adstantibus vir sanctus, vt sacram vnctionem admitteret. Respondit ille: Præstante Domino meo Iesu Christo, lucem expectabo. Iam aurora rutilante, cum canerent in ecclesia fratres, Venientes vngerent Iesum, Prior accitis aliquot fratribus, chorum exijt, sacrum oleum secum ferens. Vir sanctus illo veniente, tendebat ad extrema, atque hoc solũ crebrò repetebat, Citò, citò. Peracta indè sancta vnctione, depositus est super cinerẽ & cilicium: sic enim decere mori Christianum, iam olim dixerat beatissimus Martinus Turonum episcopus. Ibi tum feliciter emisit spiritum octauo Idus Aprilis, anno Christi 1202. ætatis vero suæ nonagesimooctauo, a suscepto XXI.

Sub mortem induit nouum cilicium.

Accipit extremam vnctionẽ.

Anno 1202 obit.

verò

verò Abbatis officio quadragesimo. Eius religiosi filij sacrum corpus illius cum hymnis & canticis, quibus permixtæ erant lachrymæ & gemitus, in ecclesiam detulerunt: cumque ad sedes suas se recepissent, Te Deum laudamus, inchoatum est, & matutinæ laudes Dominicæ resurrectionis, non quidem absque luctu & lachrymis, sed tamen debita cum veneratione, absolutæ sunt. Vide hîc lector, quam sit verè mirabilis Deus in sanctis suis. Nam neque sine gloria fuit patris huius vita, neque mors sine gratia, immò verò in conspectu Domini multum preciosa: quippe qui illo die receptus sit à Christo in paradisum, quo ipse victor ab inferis resurrexerat. Die secundo Paschæ humatum est corpus eius ante altare S. Thomæ Apostoli, quod ipse ædificarat, domino Abbate Turkillo Ecclesiæ B. Mariæ de Esrom cum suis monachis funeri eius officia debita exhibente, multisque tum è Clero, tum è populo cum magna deuotione accurrentibus, vt eius exequijs interessent. In eo aũt loco Dominus noster Iesus Christus ad laudẽ & gloriam nominis sui per beati viri suffragia vsque in præsens innumera præstat beneficia ijs, qui toto corde ipsum quærunt: cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen. *Psal. 67.*

XXII. SED ò quantus erat hic luctus omnium, maximè verò discipulorum eius: qui licet de tanti patris gloria cælesti nihil ambigeremus, eius tamen orbati præsentia, humano ducti affectu, mœrebamus. Dies festi nostri conuersi sunt in luctum, & sabbata nostra in lamentionem: tametsi gaudere potius nos oportuit, quod quem magistrum habueramus in terris, deinceps intercessorem habituri essemus in cælis, si doloris acerbitas rationem admisisset. Sed benedictus Deus, qui mœrorem nostrum vertit in gaudium. Nam post transitum patris nostri, iuuenes nostri visiones videbant, & seniores nostri somnia somniabant: vndè coniecimus quod propediem esset Dominus mirificaturus sanctum suum. *Habes hîc authorem fide dignũ, licet se nõ nominet.*

XXIII. ERANT duo iuuenes ex beati patris familia, diuersis per id tempus in regionibus constituti, quibus hora mortis eius oblata est visio, nonnihil quidem diuersa sed vtraque plena fide & digna memoratu. Alter ex his, Nicolaus nomine, à monasterio aufugerat, & dabat operam literis Hildesij, quod est Saxoniæ oppidum. Is vidit personam quandam sibi ignotam, in stola candida cælum scandere, & intra albicantes nubes ità recipi, vt tantum pedes & extremæ vestes cernerentur. Stetit igitur affixis cælo oculis admirabundus: sed mox adest quidam sciscitans, quid ità miraretur, ac deindè subiungens Hic homo, quem vidisti in cælum recipi, Abbas tuus est, qui multa patientia vicit seculi persecutiones: nunc autem coronatur, quia fideliter permansit in mandatis Domini sui. Expergefactus Nicolaus, ducitur pœnitentia, reditque ad suum monasterium, & emendationi se offerens, hanc visionem omnibus enarrauit. Alter, Godmundus nomine, in monasterio Sora degens, sub auroram eius diei, qua Christi resurrectio celebrabatur, adspiciebat in visione, penè tamen vigilans, multitudinem angelorum dulcissimè canentium. Ex ijs duo angeli, ineffabili splendore conspicui, quendam ætate maturum, vestimentis sacerdotalibus ornatum, dextra læuaque sustentabant, eius brachia suis humeris retinentes innixa, sicque ad cælum vsque procedentes. Hos autem sequebatur diabolus cum multa frementium atque stridentium dæmonum turba: sed angelis cælos penetrantibus, ille tristis via qua venerat, retrocessit. Ex socijs autem eius quidam instar claudicantium lento sequebantur gradu, quorum vni dixit Godmundus: Adiuro te per filium Dei, vt dicas mihi, quid sibi velint ea, quæ vidi. Ille toruo vultu & obliquis luminibus eum intuẽs, ait: Abbas tuus Wilhelmus angelorum obsequijs in cælum est deportatus: nos autem venimus aliquid iuris nostri in eo inquisituri, sed vim passi ab angelis, discessimus inanes. Mane surgens adolescens, omnia suo magistro cunctisque, qui illic aderant, exposuit, & tandem ad domum nostram reuersus eadem nobis quoque retulit, acceptoque religionis habitu, Deo militare cœpit. *Visio I. de eius beatitudine.* *II. Visio.*

XXIV. POST obitum autem suum vir sanctus multis claruit miraculis, factusque est omni ex parte ingens hominum concursus, videre cupientium ea, quæ fiebant apud eius sacras reliquias mirabilia. Dæmoniaci purgabantur, paralytici reddebantur incolumes, cæci videbant, claudi gradiebantur, audiebant surdi, muti loquebantur: contracti & genibus humi reptantes, erigebantur: leprosi sanabantur, mortui reuiuiscebant: & penè exanimes, ab ipso mortis aditu ad lucẽ reuocabantur: nec homines modò, sed etiam pecora curabantur: aeris tempestas sopiebatur, & sæuiens maris vnda cõprimebatur. Possent hîc multa commemorari sanè admiranda, quæ vel audiuimus, vel vidimus in Paracleto, vbi sacrum eius corpus conditum est: sed ipsa multitudo nos, nè id fiat, dehortatur. *Miracula post obitũ eius.*

XXV. HONORIVS Papa Tertius, cum de eius vita mandasset diligenter inquiri: certior redditus à Gregorio Rom. ciue, nobilis familiæ Crescentianæ, tunc S. Theodori diacono Cardinale, Legatum à latere agente in Dania, Suecia atq; Boëmia, retulit inter sanctos. Extant in ipsius registro de eiusdem sancti canonizatione litteræ Apostolicæ datæ 12. Februarij, anno octauo sui Pontificatus, Domini verò 1224. *De eius Canonizatione ex notis Baron. ad Martyrolo. Rom. ad 6. April.*

S. CALLIOPII VITA ET MARTYRIVM EX SIMEONE Metaphraste.

7. Apr. *Calliopij parẽtes.*

I. THEOCLIA mulier quædam pia, ac timens Deum cum tota familia sua, multas faciebat eleemosynas, & sanctè viuebat. Hæc viro nupsit senatorio, qui nullos ex ea, quoniam erat sterilis, liberos suscipiebat: Dei tamẽ munere tandem concepit. Sed cum adhuc vterũ gereret, maritus eius defunctus est. Quamobrẽ in magna opulentia filiũ peperit, & Calliopium appellauit, qui in omni diuinarum literarũ sapientia educatus est. Erat aũt Pergæ Pamphyliæ patricius. Verũ cũ eo tẽpore contigisset, vt idololatriæ error vigeret, & veritas conderetur, & multi sacrificarent idolis, sanctus Calliopius assiduè ieiunijs & precationibus incumbebat. Quod cũ ad Iudices delatũ esset, beata mater eius Theoclia consuluit filio, vt vitandi iudicij causa, aurum vestimenta, seruosque sumeret, & illinc nauigaret. Pompeiopolim igitur Ciliciæ se contulit. Vbi cum impius præfectus Maximus Bacchanalia, & ludos, & choreas, & conuiuia idolis celebraret, admirabatur pius adolescens, quænam illa essent. Ipse enim ieiunijs perpetuò vacabat. Ab illis igitur, qui aderant, percontatus est, quid illud esset. Qui cum respondissent, deorum esse celebritatem: Veni, inquiunt, & tu, vt conuiuij particeps fias. At ille: Christianus, inquit, sum, & Christum ieiunijs celebro, nec quæ sunt flagitiosis atque impuris idolis immolata, licet in os eorum, qui Christum colunt, ingredi. *Armat se precibus & ieiunijs assiduè.*

II. Hæc cũ ad aures Præfecti peruenissent, iracundia plenus, iussit eũ in iudicio sisti. Quod cũ esset factũ: Ecquod, inquit Maximus, nomen est tibi? Christianus sum, inquit, & Calliopius vocor. Cur, ait Maximus Præfectus, cum per orbẽ vniuersũ deorũ celebritas peragatur, tu in isto errore persistis? Vos, inquit Calliopius errore tenebrisq; versamini, qui, relicto Deo viuente, qui cælũ & terrã, & q̃ in eis sunt, oĩa Verbo ꝓ creauit, saxa sensũs experta, & ligna putrida, quæ sũt manuũ impiarũ opera, colitis & adoratis. Adolescẽtia, inquit Præfectus, te petulãtem reddit, & magnos tibi cruciatus parat. Dic igitur, e qua gente sis, & ex quo genere. E Pãphylia sum, inquit Calliopius, & patricius genere, &, quod nobilissimũ est, Christianus. Dic mihi, Præfectus inquit: Parentes habes? Mater, respondit Calliopius, superest: nã pater tãdiũ defunctus est. Per solẽ ac deos oẽs, Præfectus inquit, si visesse pius & dijs immolare, filiam, quã vnicã habeo, tibi vxorẽ dabo. Si vxorẽ, inquit Calliopius, ducere decreuissẽ, non prius filiã tuã accipe.ẽ, quã mater mea id sciret & approbaret. Verũ sic habeto, me Christo meo credidisse, & puluerẽ hunc, quẽ Deus condidit, & ad similitudinẽ suã fecit, purũ & sine macula ante Christi tribunal sistendum esse. Quamobrẽ fac, quæ tibi videntur: ego enim Christianus sum. *Constãs responsum sancti adolescentis.*

SCELESTISSIME, inquit Maximus præfectus, istiusmodi verbis futurum putas, vt ita commotus, te celeri supplicio necandum curem: Falleris. Neque enim id faciam: sed corpus tuum omni cruciatuum genere confectum, in igne con-

ijciam. Quanto, inquit Calliopius, pluribus me tormentis excruciabis, tanto mihi ea perferenti corona splendidior
2. Tim. 2. contexetur. Nemo enim, vt scriptum est, coronabitur, nisi legitimè certauerit. Tunc Maximus iussit, vt ei vincto
Gratias agit inter tormenta. plumbatis virgis omnia ossa confringerentur. Beatus autē Calliopius, dum vapularet: Gratias, inquit, ago tibi Christe, quia dignus effectus sum, qui propter nomen tuum verbera sustinerem. Mihi, inquit Maximus Præfectus, obtempera & dijs immola, vt patriam videas, & matrem tuam, & ne spolieris diuitijs ac fortunis tuis. Tormentorum enim sentis acerbitatem. Dulcedinem, inquit Calliopius, promissæ à Christo quietis degusto, & tormenta non sentio. Nec in aliena
Psal. 23. regione me esse puto, cum Domini sit terra, & plenitudo eius. Et hic quoque patriam cerno, matremque meam. Nam mater mea, est Christi ecclesia sacrosancta: & patria mea, est cælestis illa Hierusalem. Nostra enim conuersatio in
Matth. 10. cælis est. Quod si mihi corpoream matrem obijcias, audi quid Christus Deus meus dicat: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Nam quod ad diuitias pertinet, eas negligo, & malo Christi Cruce affligi, quam caducis stulti mundi delicijs frui.

Maximvs præfectus: Quam est, inquit, excors. Crudis neruis ventrem eius cædite, dicentes: Noli vnum pro alio stultè respondere, sed aptè ad interrogata. Insane, inquit Calliopius, & quauis fera crudelior, & à Christi pietate, qui in cælis est, aliene, tibi veritatis rationem expono, quam tu animi oculis non cernis, aures occludens, nè Domini ser- IV.
Immaniter cruciatur. monem exaudias, & contra legum præscripta iubes me, tanquam homicidam, verberari? Rotam, inquit Præfectus, collocate & magnum ignem succendite. Rotæ tanta vi alligatus est adolescens, vt totus discerperetur. Quo quidem cruciatu cum acerbissimè angeretur: Christe, inquit, præsto sis seruo tuo, vt ad finem vsque laudetur in me nomen
Diuinitus adiuuatur. tuum, quamuis indignus sim seruus tuus: Et cognoscent omnes, eos, qui in te sperant, non confundi in æternum. Statim igitur accedens angelus Dei, flammam carbonum extinxit: & ministri, cum vellent rotam voluere, non poterant. Delicata autem ipsius membra rotam rotam sanguine conspeiserunt. Erat enim acutis gladijs circummunita. Iussit autem præfectus eum solui, & à rota dimoueri. Spectatores dicebant, iudicium illud iniquum esse: & dolebant, quod talis adolescens tam acerbè torqueretur. Sed Maximus: Nonne, inquit, dixi tibi, te adolescentia esse petulantem & proptereà grauioribus cruciatibus affectum iri? Canis, inquit Calliopius, impudentissime, tu me sic alloqueris, quasi crudelissima recusem aut deprecer tormenta tua. Infelix, inquit Præfectus, credis te contumelijs effecturum, vt te celerius occidendum curem. Verum haud ita erit. Dijs igitur immola vt quæ reliqua sunt, tormenta lucrifacias. Non permittet, inquit Calliopius, Christus meus, vt puram meam in Deum fidem peruertas. Arbitratu tuo corpus excrucia, recepturus à Deo in die iudicij merita præmia. Qua enim mensura metiris, eadem remetietur tibi. Ferreis, inquit
Ducitur in carcerem. Maximus, catenis vinctum in interiorem carcerem conijcite: nemo curam illius gerat: nemo impiorum amicorum ad eum accedat: beatum se putet ob ea tormenta, quibus propter ipsius impietatem aduersus deos affectus est. Statim igitur vinctus in carcerem interiorem coniectus est, vbi sine intermissione Deum laudabat.

His auditis, mater, facto testamento, ducentos quinquaginta seruos libertate peculioque donauit: & quidquid V.
Mater eius possessiones suas ecclesiæ largitur. auri, aut argenti, aut vestimentorum habebat, pauperibus reliquit: possessiones autem Ecclesiæ sanctę largita est. Tum celeriter in Ciliciam ad sanctissimum filium suum Calliopium contendit: & in carcerem ingressa, procidit ante pedes eius, & vulnerum cruorem abstersit. Sanctus autem Calliopius catenis, & corporis tumore ex verberibus contracto, cohibebatur, quo minus posset assurgere, & ad matrem accedere. Sed ita locutus est: Opportunè venisti, mater vt testis esses Christi cruciatuum. Mater autem filij corpus adspiciens dilaniatum: Beata ego, inquit ad sanctissimum filium
Gratulatur sibi de filij perpessione. suum Calliopium, & beatus fructus ventris mei, quoniam, vt Anna, dicaui te sacrum munus Domino Iesu Christo: vt Sara obtuli te Deo holocaustum gratum, & acceptum Domino sacrificium. Mansit autem totam noctem illam in carcere ad ipsius pedes prostrata. Simul autem ambo precabantur, & laudabant Deum. Et circa mediam noctem magna lux carcerem illustrauit, & vox eos sic allocuta est: Vos estis sancti Dei & Christi confessores, euersoresq; idolorum, qui patriam & pecunias, reliquistis, vt cum Christo pateremini.

Cvm autem illuxisset, Præfectus, voca, inquit, Christianorum sectæ studiosum Calliopium. Demetrius autem centurio ad Calliopium: Nunc saltem, inquit, ab insania discede, & Imperatorum decretis obtemperans, dijs sacrifica, VI.
Calliopij egregia constantia. vt viuas: alioquin vt magister tuus suffigeris in crucem. Admiror, inquit Calliopius impudentiam tuam, qui cum sæpe ex me audieris Christianum me esse, & Christianum esse moriturum, & in Christo victurum, tam impudenter pergas veritatem oppugnare. Festino eandem, quam magister meus pertulit, mortem oppetere. Hæc cum ille dixisset, Præfectus ex responsis martyris animaduertens eum à proposito deduci non posse, sententiā tulit, vt quinta sabbaro-
Crucifigitur deorsum verso capite. rum Paschæ in crucem ageretur. Quod mater eius intelligens, quinque nummos ministris dedit, vt eum contraria ratione, quam Christus Dominus crucifixus fuit, affigerent cruci. Quinto igitur sabbatorum pronus in caput crucifixus est, & die parasceues animam egit. Et vox de cælo audita est, ita sonans: Veni ciuis Christi, & cohæres sanctorum angelorum.

Mater verò sanctissimi ac beatissimi filij corpus complexa, & Christum laudans, in eius complexu spiritum reddidit. Et accedentes fratres, eorum corpora in loco sacro sepelierunt, collaudantes patrem & filium & spiritum sanctum cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen. VII.

VITA S. ALBERTI MONACHI ET PRESBYTERI CRISPINIENSIS MONASTERII, BONA FIDE CONSCRIPTA A ROBERTO archidiacono Austromandiæ, vel Ostromandensi eius æquali. Plerunquè stylus mutatus est in gratiam lectoris per F. Laurentium Surium

An.1100 7 April. Sicvt olim statuæ triumphantium & agonistarum, vel arcus triumphales, in quibus triumphi & simulacra egregiorum virorum ob recordationem eorum, quæ ab illis fortiter & præclarè gesta essent, expressa cernebantur, erigi solebant, vt ea inspicientes, ad illorum imitationem accenderentur: ità facta & dicta illustria sanctorum Patrum literis mandari solent, vt ea vel legentes vel audientes, animis inflam- Præfat.
Habes hinc huius historiæ fidem. mentur ad earum rerum sectanda studia, quæ sint digna tum relatione, tum scripto ad posteritatis notitiam transmitti. O[illegible] ne permotus, vitam sancti Confessoris Christi Alberti, quemadmodum à religiosis & veridicis viris [illegible] à domino Alulpho religioso monacho, qui eius secreta præ cæteris melius nouerat, accepi, [illegible] itate diligenter enarrare constitui, vt qui eam vel lectione vel auditione cognouerint, san[illegible] dtem aliqua ex parte imitari nitantur, aut certe deuoti ab illo precibus obtineant, vt [illegible] ntercessor & promptus adiutor. Valde enim indecorum & turpe nobis est, si tanti [illegible] amur. Immò verò, quando Dominus sanctum suum mirificauit, præstando illi vires [illegible] biliter, nos quoque pro fraternæ charitatis debito, cultiori sermone eum celebrare debere-

deberemus, si facultas disertè & eleganter scribendi suppeteret: vt dictionis splendore & suauitate, lectoris vel auditoris animum ad suscipiendam eorum, quæ telaturi sumus, imitationem efficacius permoueremus. At si facultas deficit, non tamen deest prompta voluntas. Itaque precemur Spiritum sanctum, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus est, vt ad laudem & gloriam nominis sui & fidelis serui sui, ad nostram quoque & aliorum vtilitatem ea, quæ de sancto viro commemorare decreui, ita, vt par est, mihi donet explicare.

I. BEATVS Aibertus, sacerdos Christi egregius, in territorij Tornacensis pago, quem Espeen vocant, originem duxit, magis tamen suis virtutibus & sanctis operibus, quam prosapia insignis: tametsi alioqui parentes habuit religiosos & honestos. Pater eius, miles fuisse creditur, Albaldus nomine: mater, Heluidis dicta fuit. Vterque liberæ conditionis & probus, Deumque & timens & amans. Et quia, scriptura teste, Generatio rectorum benedicetur: credimus eos pro suæ merito bonitatis procreâsse filium, cælesti benedictione dignum, vt sequentia luce clarius edocebunt. Vt autem recto & naturali ordine sancti viri res gestas scribendo prosequamur, primò omnium dicendum est, quæ futuræ sanctitatis adhuc puer de se indicia præbuerit non literà docente, sed sancto Spiritu qui vbi vult, spirat: & cui vult, adspirat. Cum enim etiamnum paruulus esset, sæpissimè consueuit clam noctibus è lecto surgere, flexisque genibus & membris humi prostratis, terram innumeris exosculando vicibus, tenerum corpusculum fatigare. Optabat verò, nè quis omninò id resciret, sed tandem latere non potuit. A famulis nanque domûs depræhensus est. Quod vbi cognouit, nolens habere sui laboris testem, nisi Christum, cui se displiciturum verebatur, si hominibus placeret: in ouile secessit, existimans illic secretius se eiusmodi exercitijs vacaturum. Sed hîc quoque tandem inuentus est, cum nimia genuum curuatione defessus, humi prostratus iaceret. Nec tamen cessare voluit, sed quoad licuit ab hominum conspectu se subducens, alia captabat suis studiis apta diuerticula, opportunosque recessus. Nolebat sapiens puer fauore populari mercedem in cælis repositam corrumpere: Et certe quisquis pro rectè factis humanas aucupatur laudes, non est sanæ mentis, immò planè desipit, non attendens illud Apostoli: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Parentes S. Aiberti. *Psal. 111.* *Iohan. 3.* *Exercitia in puerili ætate.* *Declinat hominum laudes.* *Gal. 1.*

II. NEC solum hac ratione pro Christi amore suum affligebat corpusculum, sed etiam crebris ieiunijs illud valdè macerabat. Solebat autem illis diebus, quibus ieiunium ipse sibi indicebat, parum aliquid pomi aut alterius rei degustare, vt si fortassis à patre, nolente vt paruulus ieiunaret, interrogatus esset, nũ comedisset, posset citra mendacium respõdere, se sumpsisse cibum. Forsitan enim audierat: Os, quod mentitur, occidit animam. Longè verò ille aberat à mẽdacio & iuramentis, qui nec ludicra quidem aut ociosa soleret verba proferre, in die iudicij de verbis ociosis nequaquam rationem redditurus. Non est autem silentio premendum, quod cum in agro seruaret patris pecora, audito cãpanæ sono, illis relictis, ad ecclesiam confugit, laudes cum precib. diuinæ maiestati pro suo captu oblaturus. Poterat in illum quadrare, quod in Psalmo legitur: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. His virtutum & piarum actionum quasi primitijs quibusdam religiosus puer imbutus, maiori accedente ætate, duce sancto Spiritu, ad maiora contendit. Frequenter enim ecclesiarũ limina terens, verba vitæ cũ multa animi deuotione auscultauit. Sciebat enim dictũ à Domino Saluatore: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Porrò verò lasciuiam & oblectamenta mundi sensim magis ac magis abominans atque fastidiens, constituebat vni omnipotenti vacare Deo. Timebat enim, nè si mundi fieret amicus, inimicus Dei efficeretur. Itaque arctius vitæ genus complecti desiderans, mundanis illecebris paulo post omninò nuncium remisit.

Eius ieiunia. *Sap. 1.* *Psal. 8.* *Luc. 11.*

III. QVA autem ratione ad eam conuersionis gratiam peruenerit, vitam mutârit, mundo valefecerit, quo etiam ordine & labore angustam & arctam viam ad Deũ feliciter commigrârit, operæpretium est referre, dulce ac pium audire. Cum adhuc in ædibus paternis iuuenis degeret & laicus, sed sanctitatis, vt dictum est, studiosus, fortè quodam die mimum audiuit cantionem quandam depromentem, qua conuersio sancti Theobaldi & vitæ eius asperitas felixque obitus continebantur. His non corporis duntaxat, sed etiam cordis auribus accuratè perceptis, tanta repentè est gratia diuinitus compunctus, vt secum statuerit neque carne, neque sanguine, neque lineis deinceps vti pannis, sed laneis & cilicinis, atque in frigore & nuditate omnipotenti Deo hilariter seruire. Cœpitque studiosè expetere consortium religiosorum virorum, cum quibus fame, siti, ieiunijs, vigilijs, crebrisque precibus corpus castigaret, & in spiritûs ac rationis seruitutem redigeret. Cumque in hoc totus esset, quodam peregrino, quem pater eius hospitio receperat, duce & indice, inuenit virum magnæ sanctitatis & miræ abstinentiæ, sacerdotem egregium Iohannem in quadam solitudine commorantem, ab hominum strepitu & conuersatione semota, in qua etiam ferebatur sanctus Domitianus fuisse. Erat autem is presbyter monachus Crispiniensis, sed permissu Domini Raineri Abbatis Crispiniensis, desertum illum incolebat locum. Huic igitur vir venerabilis Aibertus charitatis fœdere iungitur, vt vno spiritu & pari voluntate Domino famulentur. Quantas autem miserias & calamitates, quantamque inopiam pro spe vitæ æternæ illo in loco patienter tolerârint, non facilè possit singulatim explicari: nec tamen à precibus & Dei laudibus cessauêre. Premebantur frigore & nuditate, premebantur magna annonæ penuria. Multi abscedebant dies, quibus nec cernerent quidem panem: erantque contenti herbis & radicibus herbarum, quarum tamen ijs in locis copia non suppetebat. Et quid ego multis persequar horum virorum afflictiones, pro Christi amore vltrò susceptas? Ex illis ieiunijs, vigilijs, precibus, illa frigoris tolerantia & nuditate adeò & macie & pallore confecti videbantur, vt humanam speciem propemodum non referrent. Vt enim ipse pater Aibertus retulit, cum aliquandò vrgente necessitate extra illum habitationis suæ locum esset egressus, videntes eum pastores hirsutum & vilibus pannis deformem, aufugerunt, monstrum se vidisse arbitrati. Ait etiam se plerumque tantos à frigore angores sustinuisse, vt vestem, quam monachus exuerat, Missam celebraturus indueret, timens nè interim vi algoris extingueretur.

Ex cantione mimi ad mirabiliter corde cõpungitur. *Ioannes eremita insignis.* *Magna vitæ asperitas.*

IV. SÆPE per hyemem vsu illis venit, vt pane deficiente, glacie confracta, herbas ab aquis manibus extraherent, quib. ægrè vitam sustentabant, omni alia re esculenta destituti. Cogitabant, opinor, cum Apostolo, non esse condignas passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: nec ignorabant serui Dei, quo se quisque in hac vita durius & asperius habet, eo arctius eum superno amori copulari: sicut è diuersò quanto quis inferius magis delectatur, tanto amplius ab amore superno disiungitur. Quod cum illi subtiliter attenderent, fortassis apud se dicebant, se seruos inutiles esse, iure facere quicquid boni facerent, nec vltra debitum quicquam facere posse. Nam tametsi, vt S. Iacobus ait, ex operibus suis iustificatur homo, tamen quantacunque sint, sine auxilio diuinæ gratiæ & pietatis saluus fieri non potest, dicente Apostolo: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Ideoque quicquid faciebant boni, non id sibi, sed patri luminum adscribebant, à quo omne donum perfectum descendit. Intereà autem, dum ità se gererent, vir Dei Aibertus paulatim Psalterium memoriæ commendabat.

Mira inedia. *Rom. 8.* *Iacob. 2.* *Rom. 9.* *Iacob. 1.*

V. PER id tempus voluit dominus Raineus Abbas Crispiniensis, ob confirmandam sui monasterij libertatem, Apostolorum limina visitare, hosque duos viros, multa charitate ipsi deuinctos, illi visum est sui itineris comites assumere. Quo in itinere hi tres sancti viri quos labores & angores pertulerint, solus Deus nouit. Ingrediebantur enim nudis pedibus, vestiti cilicio, parum pecuniæ habentes, ipsa inopia locupletes. Et mulum quidem secum ducebant, sed vix aut nunquam eo vtebantur, peregrinis debilibus & infirmis illum vsum præbentes. Cumque venissent Romam, audi-

Nota iter difficilimũ.

audiunt sanctæ memorię Romanū Pōtificem Vrbanū esse Beneuenti. Tū vero Aibertus & Iohannes non fuēre ausi tā
longum arripere iter, partim quod viribus corporis diffiderent, partim quod Iohannes aduersa valetudine labora-
ret. Abbas autem Rainerus, pro sua erga illos beneuolentia, hortatus est eos, vt in monasterium vallis vmbrosæ se
reciperent, atque illic eius reditum sustinerent. Vbi sanè monachos inuenerunt, miræ continentiæ & exquisitæ vitæ,
Laus cœnobij Vallis Vmbrosæ. qui multa erga illos vsi humanitate, amanter eos exceperunt, perpetuo etiam eos apud se retinere cupientes. In illo
enim monasterio strictè & inuiolabiter obseruatur institutum & Canon S. Benedicti, vt multi viri boni testantur, vi-
uuntque laboribus manuum suarum, spe cælestis vitæ corpora sua multiuario labore indesinenter afficientes. Disci-
plinæ monasticæ rigorem strenua charitate feruenter custodiunt, erga pauperes & peregrinos suscipiendos benignè
se exhibent, in sepultura impertienda fratribus pios, & in quouis denique religionis genere præclaros se ostendunt:
adeo vt duo isti viri, de quibus iam diximus, omnibus monachis, quos adhuc vidissent, illos sanctiores affirmârint.
Cumque apud illos aliquanto temporis spatio hæsissent, multas rectè viuendi institutiones, vt ipsi testabantur, ab
illis percepēre. Abbas autem Rainerus cum paucis comitibus susceptum est iter prosecutus, veniensque Beneuen-
tum, ab Vrbano pontifice honorificè acceptus est, monasterijque sui munimentum, quod deuotè petijt, non difficul-
ter impetrauit. Confecto verò negocio, Apostolica benedictione firmatus, lætus ad socios redijt, atque ab illis pari-
ter & à cœnobij fratribus hilariter susceptus est. Etsi autem, dum cœnobitas Vmbrosæ vallis eorumque vitam prædi-
cauimus, à proposito deflexisse videamur, tamen quicquid de ijs laude dignum commemoratum est, sapienti sanè aptè
& congruenter poterit nostro proposito cohærere videri. Dum enim illorum egregia studia scribendo efferimus, il-
lum pariter celebramus, cuius causa hoc opus cudendum suscepimus: quippe qui, vt ipse asserebat, non pauca ab eis
Psal. 17. Deo seruiendi exempla & incitamenta perceperit, conuenienter illi Propheticæ sententiæ, Cum sancto sanctus
eris. VI.

POSTQVAM autem apud fratres illos satis fuere recreati serui Dei, illis valefacientes & pro collatis beneficijs mul-
tas gratias agentes, ad propria sunt reuersi, multis in eo reditu molestijs toleratis. Et Abbas quidem ad monasterium
Visio S. Aiberti. redijt, alij autē duo sancti viri ad suam eremum. Vbi cū nocte quadam Aibertus membra sopori dedisset, in somnis vi-
sus est sibi altissimam arborem, inter Hasnonium & S. Amandum sitam, conscendisse, albumque videre accipitrem
siue aquilam ad se aduolantem, vestemque monasticam adferentem, ipsumque ea induentem. Expergefactus autem
summopere apud se perquirere cœpit, quidnam visio illa portenderet. Tandem placuit ei, vt iuxta illam visionem mo-
nachus fieret. Facile autem id impetrauit à Rainero Crispiniensi Abbate, sanctæ memoriæ viro, monachis quidem
primo recusantibus, posteà verò assensum præbentibus. Videbant enim abiectum & contemptibilem hominem, si
sola externa respicias, nec putabant talem eum fore, qualem posteà experti sunt. Ità plerunque fit, vt quæ prius vile-
1. Reg. 6. scebant, Deo volente, pòst in sublime tollantur, quemadmodum de Dauide legimus. Fit itaque monachus cum bene-
Fit monachus Crispiniensis. dictione cælesti. Deinde etiam eius cœnobij factus est *a* Præpositus, & communibus fratrum suffragijs Cellarius. Ad-
ducebant enim idoneum esse, cui ea officia mandarentur. Et certè tam in externis, quam internis rebus adeo accura-
a Item Præpositus. te tum Deo, tum fratribus inseruiuit, vt ab omnibus amaretur. Semper enim solicite curabat commune bonum in
omnibus prudenter & moderate se gerens. In opere & manibus eius, vt dici solet, bonum omne exuberabat. Prom-
ptum se exhibebat ad externa expedienda negocia, cum fratrum vel vtilitas, vel necessitas poscere videretur.

CVRAM monasterij haud aliter atque pia parens filiorum, gerebat: hospitalitati deditus, in pauperes largus, sibijpsi VII.
parcus, alijs impartiens quod sibi subtrahebat. Pacem verò & mutuam inter fratres concordiam præcipuè amabat:
murmura, obtrectationes, & id genus vitia, quæ in cœnobiis solent existere, detestabatur & profligabat. Aliquid sibi
monachum ceu proprium vsurpare, id planè mortiferum & modis omnibus execrabile asserebat.

Cibus eius. QVOD autē ad ipsius viuendi in monasterio rationem attinet, pane & aqua, herbis, leguminibus & arborum fructi- IIX.
bus semel interdiu modice vtens, corpus suum sustentabat. Lac & caseus & pisces in os eius non admittebantur. Cili-
Vestis. cio asperrimo domabat carnem. Lectum nullum habuisse creditur, præter scamnum vel alium asserem, in quo cu-
Lectus. bans, mediocrem capiebat somnum. Ante nocturnas preces quas matutinas vocant, semper Psalterium absoluit. In
flectendis genibus erat celerrimus, lachrymarum copia valde affluens, vt posset cum Propheta dicere ex sententia: La-
Psal. 6. boraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Cumque an-
nis vigintiquinque in monasterio ea viueret seueritate, nunquam ab eius ore Christi laus aberat: fames, sitis, algor
omniuaria carnis castigatio & afflictio, iam sancto viro pro delicijs computabantur: adeo semper iucundus & hilaris
& esse videbatur, & reuera erat. Viri nanque sancti dum animis reputant futura supplicia impiorum, & immensam fe-
licitatem beatorum, quicquid Dei causa perferunt, leuius ferunt, dum hinc quidem spe illius sempiternæ beatitudinis
animantur, inde verò intolerabilibus gehennæ cruciatibus soliciti redduntur: sicque dum pœnas tolerant tempora-
rias, vitant æternas, & coronas sibi parant sempiternas: sicque hac ratione, vt dum effugere nituntur, quod grauius est,
facilius tolerent, quod minus graue est, etsi sit alioqui valde onerosum. Ita ergo etiam huic religioso viro iugum Chri-
sti suaue, & onus eius leue fuit: & cum multis floreret virtutibus, etiam integer corpore & virgo ab ipso ortu vsque ad
Mansit virgo. supremum vitæ diem creditur permansisse: quod quidem est angelicum decus & virtutum insigne præcipuum.

ETSI autem ea, quæ dicta sunt magna & stupenda esse videantur, attamen quicquid gessisset, pro nihilo ducens, o- IX.
ptabat in eremo habere cellulā, in qua inclusus degeret, vt illic laudibus diuinis & precibus liberius vacaret, & corpus
seuerius edomaret. Curauit igitur construi cellulam in loco deserto, antequam è monasterio egrederetur: eaque
exædificata, vix ab Abbate Lamberto impetrare potuit copiam, relicto monasterio, ad illam sese conferendi. Valde
Degit solitarius & inclusus. enim fratribus monasterij videbatur esse necessarius. Tandem autem ea obtenta, in eam se abdidit, sed ità tamen, vt
quoàd vixit, in Crispiniensis Abbatis potestate semper esse voluerit. Quam verò corpus suum in ea Cellula male ac-
ceperit, duriterq; habuerit, audire quidem pium est, sed imitari gloriosum. Viginti sanè & quinque annis in ea perman-
Nota abstinentiam admirandam. sit inclusus: è quibus duobus & vinginti pane prorsus abstinuit, & omni potu annis viginti. Nec tamen aliquo obstri-
ctus voto, sed sponte sua tot annis pane & potu atque aliis quibusdam corporis necessarijs alimentis sibi interdixit.
Qua autem occasione pane abstinuerit, si quis nosse velit ex ijs, quę dicturi sumus, potest cognoscere. Quadam hyeme
accidit, vt locus, in quo morabatur, adeò aquarum inundatione obsideretur vndiq;, vt neque accedere ad eum quis-
quam, neq; indè egredi posset. Cum igitur & panis ei deesset, & Missam auscultare non posset, animo permoueri cœpit.
(needum enim sacerdotio initiatus erat.) Itaq; nocte quadā cum multo dolore & pijs querimonijs beatissimam sem-
perq; virginem Mariam compellauit, orans vt ipsius miserias subleuaret, his vel similibus vtens verbis: O sancta virgo
virginum Maria, quæ pariendo Dei filium, mundo gaudia contulisti, quæ es fons pietatis & misericordiæ copia, subue-
Alia eius visio. ni mihi misero, corporali pane indigenti, & Missarum solennia non audienti. Quibus dictis, somno correptus obdor-
miuit. Ecce autem mox in visu adest sanctissima mater & virgo in forma matronę pulcherrimæ, cum puellis plurimis
inferioris staturæ. Quas vt vidit vir Dei, ita dixisse visus est: Equidem si pridem in monasterio fœminas vidissem, profe-
cto illas expulissem. Cur igitur vos huc intrare ausæ estis? Cui virgo sacratissima respondit: Tace frater. ego sum virgo
Maria, quā tam dulciter inuocâsti. Sed quid à me vis præstari tibi? Tum ille: Succurre, inquit, mihi peccatori in ijs, qui-
bus egeo, & quibus tu quoque non ignoras me carere. Respondit virgo mater: Putas ne omnipotentem Deum te et-
iam

iam sine pane posse sustentare? Ego verò, inquit ille, credo Deum id posse. Et virgo beata: Cur autem, ait, conquereris te Missas non auscultare, cum tota vita tua & omnis actio tua, quædam Missarum sint solennia? Deindè visa est sanctissima virgo buccellam panis immittere in os sancti viri. Qua quidem visione ille adeò permotus fuit, vt deinceps neq; panem appetierit, neque panem edere curârit, contentus herbis, radicibus, & vilibus illis cibis, quibus vesci consueuerat.

X. FORTASSIS autem nôsse te iuuat Lector, quà se purpura vel bysso Christi miles induerit. Nimirum à planta pedis vsque ad verticem asperrimo cilicio tegebatur. Lectum quoque si scire velis, in scamno vel alio assere se reponebat, cilicino sacculo vtens pro ceruicali. Et quid me necesse est multa persequi? Quicquid boni gessit vir Dei, antequam se in hanc cellulam contulisset, id in ea iam inclusus, non solum non minuit, sed auxit etiam, durius asperiusque sese affligendo. Si prius fleuit amarè, iam multo acerbius. Si prius in eo ferbuit charitas, iam longè fuit feruentior. Anteà pane & aqua vixit contentus, at nunc tot annis, quot diximus, vtroque abstinuit: atque eum in modum etiam cætera bona superioris vitæ, in hoc ergastulo, arctiori viuendi ratione, in melius prouexit. Sed his de sancti viri exterioris hominis cultu absolutis, congruum est ad lectoris notitiam perferre, quam præclarè etiam hominem interiorem ornauerit. Patientia itaque & charitate gemina, Dei & proximi, tanquam cocco bis tincto, itemque cæteris lucis armis ità eum communiuit, vt posset securus & intrepidus prodire in conspectum tremendi & districti iudicis etiam in illa die, quandò iustus vix saluabitur: de qua dicit Malachias: Quis poterit cogitare diem aduentûs eius? aut quis stabit ad videndum illum? Idem ipse his iustitiæ armis intus & exterius instructus, constanti animo potuit procedere ad debellandum fortem armatum, tortuosum illum colubrum & Leuiathan: qui pro minimo ducens, quod fluuium absorbuerit, etiam fiduciam habet, quod influat Iordanis in os eius: id est, non infideles modò, sed etiam Christiana religione initiatos deuorare molitur.

Totú corpus induit cilicio. — *Virtutes eius.* — *1. Pet. 4.* — *Malach. 3.* — *Iob. 40.*

XI. INTER hæc autem fama sanctitatis eius bono odore orbem terrarum complente, cœperunt ad eum homines confluere. Cum anteà non nisi acolytus fuisset, de sapientum virorum consilio à Burchardo Cameracensi episcopo subdiaconus & diaconus est ordinatus. Deindè etiam ad sacerdotium promotus est, vt populis ad ipsum venientibus melius posset consulere, & familiarius secretas confessiones recipere. Factus autem presbyter, duas in die celebrauit Missas, pro viuis alteram, alteram pro defunctis. Vigilias, vt vocant defunctorum cum nouem lectionibus hoc pacto legere solebat. In prima Vigiliarum parte dicebat psalmos quinquaginta cum tribus lectionibus: in secunda & tertia tidem faciebat: sicque in illis Vigilijs, interiectis nouem lectionibus, totum psalterium depromebat. Quod quidem graue & onerosum videri possit, nisi quis libenti animo faciat. Centies per diem flectebat genua, & quinquagies prostrato quidem corpore, sed articulis & digitis subleuato, ad vnamquanque genuum curuationem dicebat salutationem angelicam. Psalmi & preces ab ore eius nunquam recedebant, nisi esset aduentantibus aliquid præbendum consilij: quod tamen, si quis penitius intueri velit, non possit dici precum intermissio. Pecuniam aut accipere, aut etiam manu contingere, haud aliter atque serpentinum virus abhorrebat. Quod si quispiam omninò largiri ei aliquid vellet, iubebat id donari Crispinieni monasterio, rerum necessariarum valdè indigo. Quid ego hoc loco aliud possim dicere, quam hunc virum, etiamsi flagitijs omnibus fuisset coopertus, eaque agendo pœnitentiam seque macerando expiare voluisset, haud quanquam plus, atque fecerit, facere potuisse? Quis nostra ætate intantum odiuit animam suam, vt eam posset seruare in vitam æternam? Quis adeò inexorabilis fuit sui ipsius persecutor? quem si tyrannus aliquis catenis aut compedibus constrinxisset, & panem atque potum saltem triduo aut quatriduo ei subtraxisset, multa commiseratione multisque lamentis id nos prosequendum arbitraremur. Ille verò cum non modò nullorum esset scelerum reus, sed etiam multis ornatus virtutibus, suapte sponte, vt diximus, pane & aqua non paucis annis sibi interdixit.

Fit subdiaconus & diaconus. — *Itemque presbyter.* — *Preces quotidianæ.*

XII. ATQVE his exercitijs, alijsque perferendis angustijs vir sanctus, ceu lapis viuus, expolitus atque omni ex parte teres & rotundus effectus, meruit collocari in structura cælestis illius Hierusalem, vbi preciosi lapides, pressuris & tunsionibus perpoliti, cum coruscantibus gemmis & margaritis nitentibus, pro qualitate meritorum, sempiterno & admirabili fulgore relucent, quemadmodum scriptum est: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Quemnam igitur eum potius dicemus? Martyremne an confessorem? Sed rectius proculdubiò & martyrem, & confessorem. Quanuis enim persecutor sanguinem eius non fuderit, at tamen ea, qua diximus, ratione ferendo crucem suam & Christum sequendo, & voluntate & actione martyr fuit, gloria & honore à Deo coronandus. Martyr fuit, carnem crucifigens cum vitijs & concupiscentijs. Martyr fuit, omnes carnis & mundi voluptates proculcans & propudians: quanquam vsus obtinuit eos speciatim martyres dicere, qui suum profundêre sanguinem, à tyrannis vel persecutoribus morte violenta extincti. Quod quidem martyrij genus noster Aibertus sola voluntate pertulit. Nihil autem bona voluntate ditius Deo offerri potest. Quod si verò occasio se obtulisset, & extitisset persecutionis tempus, vt pro certo à multis creditur, lætus & imperterritus persecutoribus occurrisset, ceruicem percussori vltrò præbiturus. Sed quia eius non fuit obeundi martyrij opportunitas, aliud martyrij genus expetijt, seipsum omnipotenti Deo hostiam viuentem in odorem suauitatis quotidiè immolans, propriæ carnis crudelis persecutor effectus: quod non multum differt à perpessione martyrij, in tyrannica persecutione suscepti. Legitur nanque etiam B. Iohannes Apostolus calicem Domini bibisse, quem tamen non legimus pro Christo fudisse sanguinem, cum propria morte vitam finierit.

Matt. 13. — *S. Aibertus vt fuerit martyr.* — *Matt. 20.*

XIII. CONFESSOR autem fuit noster Aibertus, quandoquidem corde, ore, & tota viuendi ratione Deum confessus est & laudauit, permultosque sua humanitate & mansuetudine ad confitenda peccata & turpitudines suas induxit. Est enim confessio aliquando peccati, interdum verò laus & gratiarum actio. Dicit Christus ad patrem: Confiteor tibi Domine pater cæli & terræ: sed nulla hic peccati confessio est à quo longissimè aberat filius Dei: sed laus & gratiarum actio. Equidem sæpè & legi & relegi vitas sanctorum Patrum, inuenique sanè in eis viros miræ abstinentiæ nec tamen vllum reperi, quo in affligenda carne sua hunc Dei seruum auderent dicere inferiorem. Vitauit escam, qua solent vesci homines, contentus cibo vermium & brutorum animantium. Hucusquè diximus, vt erga seipsum se gesserit vir sanctus: nunc porrò dicendum est, vt ex debito fraternæ charitatis etiam alijs sese impenderit: quibus nimirum dum optima suggerendo consilia pro viribus prodesse studuit, magnum suæ beatitudini cumulum adiunxit.

Item quo confessor. — *Matt. 11.*

XIV. FVIT ille lucerna, diuini amoris igne accensa & ardens, virtutumque plena lumine & splendore, non ponenda sub modio, sed super candelabrum. Cumque lucis suæ radios per orbem terrarum diffudisset, ingentiaque beneficia, quæ per illum diuinitus præstabantur, fama longè lateque diuulgaret; diuersarum nationum populi excitati, catervatim ad sancti viri conspiciendam faciem sermonesque audiendos, suaque ei flagitia confitenda aduolabant. Quos ille omnes iucundo animo & alacri vultu excipiebat & suauiter consolabatur. Erat enim hoc illi velut ab ipsa natura insitum, vt cuperet esse omnia omnibus ad se venientibus, pro cuiusque conditione vel qualitate, totumque se illis impenderet, efficeretque eos populum acceptabilem Domino, bonorum operum sectatorem. Itaque mœstis & afflictis, atque calamitosis condolebat: cum gaudentibus & iucundis ipse pariter lætaba-

Multus fit ad eum omnium concursus.

tabatur: vtrisque verò, prout res eorum poscere videbantur, paterno affectu subueniebat atque consulebat, illorum tum aduersatum prospera in se transferens, rebus illorum afflictis dolens, secundis congratulans: quod vtique germanæ est dilectionis argumentum. Operis enim exhibitio, vt ait S. Gregorius, probatio est dilectionis. Illos autem, qui confessionis faciendæ causa eum accedebant, prius quasi iuramento obstringebat, vt ipsius audito consilio, ad episcopos suos irent, eadem flagitia illis quoque confessuri. Si quos tamen vidisset obstinato animo, etiam interposito iureiurando, decreuisse nulli nisi ipsi sua crimina detegere, illorum sanè tandem improbitati cedens, veritus nè in desperationis barathrum irent præcipites, si eos nollet audire, confessionem eorum recipiebat quidem, pro ratione facinorum etiam pœnitentię mulctam eis irrogans, nec tamen cessabat persuadere fortiter, & vehementer etiam adiurare, vt turpia, quæ ei dixissent, suos episcopos minimè celarent. Quod si omnino recusarent, grauem & propè intolerabilem eis pœnitentiæ mulctam imponebat: quod tamen quidam æmuli, virum sanctum falsè irridentes, & dente canino eius facta rodentes, illum minimè facere mentiebantur. Mandauerat autem ei Paschalis Papa per Oduinum Abbatem S. Gisleri, vt omnes confessionis gratia ad ipsum venientes, alacriter audiret, & pro criminum quantitate pœnitentiæ eis onus iniungeret. Idem verò etiam Innocentius Papa illi mandauit. Et possumus sanè ex ijs, quæ paulò supra diximus, haud obscurè colligere multos ei suas spurcitias aperuisse, quas nulli alij vnquam explicuissent, perituri potius cum suis sceleribus, quam in cuiusquam alterius notitiam ea deducturi.

Ro. Pontifices quid illi mandarint.

TANTVS autem plerunque fuit ad eum hominum concursus vndequaque confluentium, vt locus habitationis eius omni ex parte haud aliter circundatus videretur, quam solent castella vel vrbes ab hostibus obsessæ: adeoque sanctum virum defatigabant, vt vix parum cibi aut somni capere liceret, humanę naturę imbecillitate id flagitante. Vndè etiam non raro accidit, vt plures cum eo secreto colloqui volentes, cum præ hominum frequentia locus non daretur, horrenda flagitia & nefandas turpitudines suas cunctis audientibus palam enunciarent: ipse verò pro loco & tempore respondens, salutaria eis consilia impertiret. Plerique etiam ex ijs, quibus dabatur ad eum propius accedere, eius vestem vi lacerabant, partesque auulsas secum asportabant, pro reliquijs eas habituri, illo quidem valdè dolente & renitente, seque miserum peccatorem vocitante, palamque testante, non se esse talem, qualem ipsi putarent. Quod si dicta factaq; sancti viri propius intueri velimus, facile nobis persuadebimus, animum illius elationis peste neutiquā infectum fuisse, præsertim cum etiam in pueritia & iuuentute superbiæ vitius cautissimè semper deuitauit. Nec tamen negamus potuisse eum tentari superbia, sed Deo bene propitio, credimus tentationi minimè succubuisse. Quo tamen vitio non pauci ex illis, qui sapientes putantur, crebro euertuntur. Atque alijs quidem vitijs omnibus profligatis & sub iugū missis, pestiferum hoc elationis venenum nunquam desinit pestilens draco adspergere hominum rectè factis, vt eo corrūpat omnia: non ignorans quibuscunque rebus admixta sit superbia, ijs certam adferre perniciem atq; perditionem. Illa nanque iam olim in cœlo angelos, in paradiso primos homines impulit in ruinam. Vndè non immeritò sapiens quidam etiam in rectè factis monet esse cauendum. Et certè quisque hac pestifera lue delectatur, teste S. Hieronymo, scriba est & pharisæus, magis cupiens videri & dici bonus, quam esse. XV.

Multi palam sua crimina confitentur.

Tentatio vanæ gloriæ.

NON est autem, quod putet quisquam, cum ad eum, vt diximus, omni ex parte tam multi concurrerent, solum homines illiteratos & vulgares ad eum venisse: immo vero adibant eum archidiaconi Abbates, eremitæ, monachi, & omnis generis religiosi & docti viri, nobiles quoquè sexus vtriusque, eius se precibus gratulabundi commendantes, nec confessionis immemores, ipsumque instar prodigij cuiusdam suspicientes & admirantes. Et quis non obstupesceret, audiens hominem nihil omnino tot annis bibentem, nulloque pane vescentem? Et equidem sic sentio, si tam potuisset omni prorsùs carere cibo, quam potuit pane & potu, nihil penitus eum alimenti fuisse sumpturum. Sed quia id naturæ humanę conditio non sinebat, illa præclara sibi delegit edulia, quorum supra fecimus mentionem, quibus tamen vix vitam tueri potuit. Etsi autem non ignoro Christum mirabilem esse in sanctis suis, tamen non possum, quin pręadmiratione & stupore exclamem: O incompræhensibilis altitudo sapientiæ & scientiæ Dei: quam multas animas, diabolica fraude euersas, ex satanæ laqueis hic vir simplex & vix mediocriter literarum peritia imbutus, confessionis & pœnitentiæ adhibendis remedijs eripuit, immò per illum Deus? Non fuit ille fortassis in Ecclesiæ tabernaculo phialæ loco habendus, quæ vberes sapientiæ haustus suppeditaret: certè vel cyathum fuisse nemo negare ausus erit, modica doctrina multos inebriantem, eorumque mentibus obliuionem pessima quæque perpetrandi, Deo largiente, suauiter adducentem. Itaque cum ad Christi erit venturus tribunal non vacua manu aderit, sed multos secum ferens manipulos, auditurus à Christo: Eugè serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Inter quos erit etiam ioculator ille, quem ad viam veritatis reuocauit, cuius ipse olim cantilena, Deo adspirante, fuerat mirabiliter commotus, & ad arduā viuendi rationem amplectendam inflammatus. XVI.

Psal. 67. *Rom. 11.*

Matth. 25.

Eius tota vita, martyrium.

ET vt paucis multa complectar, tota vita sancti viri martyrium fuit, immo & miraculi instar, fuit consolatio miserorum, solamen peccatorum, fuit perpetuus labor & pœnitentia, amor & timor illius, qui dicit: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: alioqui non est me dignus. Quod ille non surda aure accipiens, crucem eius mansuetissimis accepit humeris, eumque accuratè sectatus est diligens eum vt patrem, & timens vt Dominum. Nec ambigi debet, præpotentem Deum per hunc famulum suum & in vita & post obitum eius etiam alia miracula fecisse, quæ quidem suo tempore, Christo iuuante, in scripta redigentur: quanquam præclarius est virtutem charitatis eximiam in illo fuisse, quippe qua soli boni præditi sunt: quam claruisse miraculis, quæ possunt fieri etiam à malis. Quamuis autem non habuit alimenta corporea, quibus reficeret pauperes & alios adipsum accedentes: non tamen deerat ei panis verbi Dei, quo pro modulo doctrinæ suæ omnes illius indigos recrearet: qui panis tantum præstat alimento corporeo, quantum anima corpori. Interim nihilominus cum multa animi iucunditate apponebat omnibus sua illa egregia fercula, quibus ipse sustentabatur. Quod si olim inter antiquos illos partes hoc aureum sidus rutilâsset, quanus hodiè laudibus, quanta prædicatione efferretur? Sunt enim pleraque tanto maiori in precio apud mortales, quanto plus habent vetustatis: tametsi vetustatis in multis exiguum pondus est. Si tamen tanta est temporum vis, vt etiam hac in parte antiqua præsentibus præstent: potest satis dici probabiliter, laudes & præconia sancti viri, quæ à præsentibus modo reticentur, posteros nostros egregiè quandoquè celebraturos. Cum sit autem magni apud Deum meriti, rogemus eum piè ac deuotè, vt suis precibus apud misericordiæ fontem, Dominum nostrum Iesum Christum peccatorum nobis veniam & sempiterna beatæ vitæ gaudia impetret, qui eius honorem & gloriam celebrare appetimus, quique eum & viuentem & mortuum dileximus: itemque alijs omnibus, eius suffragia humiliter expetentibus. XVII *Luc. 9.*

Cibos quales aduenientibus appo sueerit.

Annis 50. fuit monachus,

SED nè fortassis lectori prolixitate tædium adferamus, ad finem properandum est. Peractis itaque annis plûs minusquinquaginta in monachi habitu & ea vitæ austeritate, quam diximus, (vt iam nihil dicamus de illo tempore, quo non mollius se accepit, degens cum Iohanne insigni monacho & presbytero in eremo) paucis ante Paschatis solennitatem diebus letali morbo correptus est: sentiensque adesse mortem præ foribus, accersi iussit Engelbertum, id temporis Crispiniensis cœnobij Priorem: à quo sacro est oleo vnctus, & corporis & sanguinis Christi sacra communione catholicè munitus. Deinde ipso sacratissimo Paschæ die, qui tunc in septimum Idus Aprilis incidit, sub horam diei nonam feliciter obdormiuit in Domino, ex hoc mundo gloriosè transiens ad patrem cum illo perenniter regnaturus. XIIX

Extremā vnctionē & Eucharistiam sub mortem percapit. Obit.

Sacrum

Sacrum verò corpus eius biduo asseruatum est ab amicis, die tertio sepulturæ mandandum. Interim Abbates, viri religiosi & fœminæ, atque vtriusque sexus homines vulgares ad exequias eius celebrandas vndique conuenere, & vtriusque noctis vigilias cum cereis & luminaribus piè ac deuotè celebrârunt. Die tertio Paschæ, sole iam suos radios in orbem effundente, humatum est corpus venerabile ab abbatibus Crispiniensi & S. Amandi, cæterisque viris religiosis & honestis, & quidem non absque planctu & lachrymis multis, magnoque clamore. Sepultus est autem eodem in loco, vbi eius cellula fuerat, vbi meritis & precibus eius ægris & piè postulantibus multa præstantur beneficia, largiente Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Miracula ad sepulcrum eius.

XIX. Porro necdùm vita functo viro Dei, Arnoldus Comes, frater germanus Hannoniensis Comitis, tam acri conflictabatur febre, vt mortem ad se inuitare videretur. Cumque nulla posset ratione eius morbi molestia leuari, cuidam præcipuo amico cum magno gemitu dixit, non se suam desperare salutem, modo liceat ad beatissimi & religiosissimi viri conspectum peruenire cuius iam apud nationes omnes esset nomen diuulgatum. Nec magnas nectere moras voluit, sed eo proficiscens, ad locum peruenit, vbi vir tam singularis morabatur, apud quem quorumlibet criminum poterant remedia inueniri. Sedit autem ad arctissimæ cellulæ eius fenestram, vbi etiam alij residere solebant: & postquam de varijs inter se peccatis erant collocuti, cogitabat æger Comes, si posset ei copia fieri eius potûs, quo vir sanctus vteretur, ilico se curatum iri: crebroque hæc secum verba volutabat: Potest Deus huius viri precibus me hac molestissima ægritudine liberare: tandemque rogauit virum Dei vt porrigeret ipsi de potu suo. At ille etiam cum iuramento affirmauit se potu omni prorsùs carere: nec esse sibi aquam, nisi in illo puteo, cui ipse assideret. Tum verò summopere petijt æger Comes eam sibi aquam hauriri. Mox vir Dei iubet Hilmaro ministro suo aquam è puteo haustam offerre Comiti. Paret Hilmarus sancto viro, cuius vestigia in multis sectabatur, & aquam in vase illi illustri viro potandam defert. At ille non immemor Christum in suprema Cœna benedixisse & gratias egisse, atque ità calicem præbuisse discipulis: rogauit vt etiam vir Dei huic aquæ benediceret. Tum ille sublata manu dextera, & crucis expresso signo, hoc vel simili modo precabatur: Potum seruorum suorum filius Dei benedicat. Deinde Comes bibit, bibendoque visus est sibi cuiusuis generis præstantissimum potare vinum, eiusque potionis vim per omnia membra sua sensit medullitus diffundi. Bibit verò de eodem potu etiam Alulphus monachus Crispiniensis, insigni religione conspicuus; laudauitque omnipotentem Christi Saluatoris virtutem.

Matth. 26.

Aqua mutatur in præstantissimum vinum.

EPITAPHIVM S. AIBERTI:

Conditur hoc tumulo memoratus in orbe reclusus,
Domnus Aibertus, qui mactans in cruce carnem,
Christi pascha fuit, proprium cum pascha peregit,
Cum Christo patiens, cum Christo Pascha peregit.
Ille potens per te laudetur rex Aiberte,
Qui tibi mortali vestito tegmine carnis,
Mirando panes das munere pabula vitæ.

VITA S. APHRAATIS ANACHORETÆ A THEODORETO CYRI EPISCOPO CONSCRIPTA CAP. VIII. IN PHILOTHEO

An. 360.

ex interpretatione Gentiani Herueti Aurelianensis, Theologi Parisiensis, & Canonici Rhemensis.

I. QVod vna sit omnium hominum natura, & philosophari sit facile volentibus, siue sint Græci, siue barbari, ex multis quoque alijs scire est in promptu: ad hoc autem apertè ostendendum sufficit vel solus Aphraates. Is enim in Persis, qui sunt iniustissimi, & natus & educatus, & ortus ex talibus parentibus, & in eorum legibus institutus, ad tantam peruenit virtutem, vt eos qui ex pijs nati fuerant, & piam doctrinam ab ineunte ætate acceperant, obscurauerit. Primum enim contempto genere, (erat autem id clarum & illustre) accurrit ad Dominum adorandum, maiores suos imitatus Magos; deinde sui generis hominum impietatem abominatus, suæ prætulit alienam regionem. Et cum venisset Edessam, (est autem ciuitas maxima & populo frequentissima, & quæ pietate insigniter exornatur) cum extra eius ambitus inuenisset domunculam, & se in eâ inclusisset, suæ curâ gerebat animæ, veluti quidã optimus agricola, vitiorum spinas exscindens radicitus, & diuinã expurgans segetem & maturos Euangelij fructus offerens Domino. Illinc venit Antiochiam, quæ ab hæretica procellâ grauiter circumfidebatur, vbi cum ante ciuitatem in quoddam philosophiæ gymnasium diuertisset, & Græcæ linguæ pauca verba didicisset, ad diuinos quidem sermones audiendos traxit plurimos: vtens autem linguâ barbarie commixtâ, fœtus proferebat ingenij & intelligentiæ, ex gratiâ diuini Spiritus accipiens hæc fluenda. Quis enim ex ijs qui suam iactant eloquentiam, & supercilia contrahentes elatè loquuntur & magnificè, & propter syllogismorum laqueos iuueniliter exultant, ineruditâ illâ & barbara voce fuit vnquam superior? Ratiocinationibus enim ratiocinationes, & diuinis eloquijs philosophorum vincebat rationes, cum magno Paulo clamans, etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ. Hoc autem modo perpetuo ex Apostoli sententia deprimebat rationes, & omnem altitudinem quæ extollitur aduersus Dei cognitionem, & captiuabat omnem intelligentiam ad Christi obedientiam. Licebat autem videre concurrentes eos qui gerebant magistratus, & qui erant relati in aliquos militiæ numeros, eosque qui manu sibi victum comparabant; & vt semel dicam, & priuatos & milites, & doctos, & litterarum rudes, & pauperes, & diuites: & alios quidem silentio accipientes ea quæ offerebantur, alios verò rogantes & sciscitantes, & orationi præbentes occasionẽ. Cum aũt tantum laborem caperet non passus est vnquam vllum accipere qui secum habitaret: quinetiam malebat suam ipsius operam, quam officium & ministerium quod sibi offerebatur ab alijs. Cumque eius congressiones & collocutiones fierent ad portam atrij, ipse eam aperiebat ingredientibus, & abeuntes deducebat ac dimittebat. Nihil autem vmquam omnino accepit ab aliquo, non panem, non obsonium, non vestem, sed vnus solus ei notus panem suppeditabat. Cum autem vsque ad profundum processisset senium, post occasum solis vescebatur oleribus.

7 April. Theodor. lib. 4. hist. cap. 24.

Aphraates ex persarũ Magorum genere.

Primum Edessæ, inde Antiochiæ asceticam exercet.

2 Cor. 11

2 Cor. 10

Barbaries cum zelo & veritate melior facili eloquẽtia.

Omnis cõditionis homines instruit.

Ab vno tantum panẽ accipit.

II. AIVNT autem Anthemium, qui posteà fuit & præfectus & consul, cum electus legatus profectus est ad Persas, ad eũ attulisse tunicã apud Persas contextam, & dixisse: Cum scirem vnicuique suam dulcem esse patriam, & qui illic nascuntur fructus esse iucundissimos, hanc ex patria ad te attuli tunicam, rogoque vt tu eam accipias, ego verò sim tuæ benedictionis particeps. Is autem eam quidem primùm iussit poni in subsellio deinde cum multi fuissent interiecti sermones, dixit se angi animo, vtpote quod sit in duas partes diuisa cogitatio. Illo aũt rogãte caussam, Semper, inquit, constitui habere vnum solum qui mecum habitaret; mihique ipsi hanc legem imposui, vt mihi omnino denegetur duorum simul habitatio. Cum ergo vnus mecum iam sedecim annis habitasset, & esset mihi cordi, accessit quidam meus contribulis, volens mecum habitare & rogans vt hoc sibi liceat. Hoc mihi mentem distrahit. duos enim simul habere non

Aphraates ne quidem Persicam tunicam accipit ab Anthemio.

patiar. Contribulem enim amplector vt contribulem; priorem autem, vt qui mihi cordi fuerit, expellere, & graue & iniquum existimo. Ille verò, Meritò, inquit, ô pater: neque enim fas est, vt eum qui tibi plurimo tempore inseruiit, amandes, tamquam non aptum; cum autem cuius morum nondum fecisti periculum, propter solam admittas patriam. Ad hæc diuinus Aphraates, Non accipiam ergo, inquit, ô vir admirande, hanc tunicam; duas enim habere non patiar. est enim meâ quidem sententiâ iucundior, tuâ verò melior ea quæ mihi tanto tempore inseruiit. Cum callido ergo commento sic elusisset Anthemium, & ingenij solertiæ exhibuisset miraculum, persuasit vt nemo deinceps cum eo ageret de illa tunica. Ego autem hæc retuli, volens duo simul ostendere: & quod ab vno solo acceperit quod tegendo corpori satis erat, & quod tanta eius fuerit sapientia, vt effecerit, vt qui rogabat vt acciperet, sententiam tulerit eum non debere accipere. Sed his & quæ sunt huiusmodi relictis, narrabo maiora.

Egregio apologo rē eam declarat.

III. Cum Iulianus Deo infestus in barbarorum regione pœnas dedisset impietatis, res quidem fuere parumper tranquilliores alumnis pietatis, cum Iouinianus accepisset clauum Romani imperij: postquam autem hic quoque, cum breui tempore regnasset, accepit finem vitæ, Valens autem accepit principatum, procellæ & tempestates rursus mare nostrum agitabant, grauisque fluctus excitabatur, & vndæ maximæ scapham vndique impetebant. efficiebat autem grauiorem tempestatem solitus gubernatorum Imperator, qui in solam veram religionem suam exercebat audaciam, coëgit habitare in exilio. Et cum tanta esset vis iniquitatis, impietatis enim non capiebat satietatem, sed dispergebat ac dissipabat cœtum piorum omnium, instar feræ immanis gregem contendens discerpere. Ea de causâ eos non solum expulit ab omni ecclesia, sed etiam ex latere montis, & ex ripa fluuij, & ex bellico gymnasio. Hæc enim loca perpetuò mutabant, quos obterebat armata manus. Et Scythæ quidem, & alij barbari totam Thraciam à Danubio vsque ad Propontidem securè populabantur: ille autem eorum auditionem, ne arrectis quidem, vt dicitur, auribus, poterat accipere: sed in eos qui erant eiusdem generis, & eius ditionis, pietateque ac religione clari, armis vtebatur. Diuinus autem populus illorum malorum deflebat importunitatem, Dauidicum illud canens canticum: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum nos recordaremur tui Sion. Reliqua autem cantici eis non conueniebant. Aphraates enim, & Flauianus, & Diodorus, non permiserunt vt suspenderentur in salicibus instrumenta doctrinæ, nec passi sunt dicere: Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ? Sed & in montibus, & in campis, & in vicis, & in suburbanis, & in ædibus, & in foris, canticum Domini assiduè canebant. A Dauide enim didicerant, Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terræ, & omnes qui habitant in eo. Rursus autem audierant eundem Prophetam clamantem: Benedicite Domino omnia opera eius in omni loco dominationis eius. Audiuerunt autem diuinum quoque Paulum præcipientē orare viros in omni loco tollentes manus sanctas absque irâ & disceptationib. Porrò autem ipse quoque Dominus loquens cum Samaritanâ hoc prædixit apertius: Amen enim, inquit, dico tibi mulier, venit hora, & nunc est, quando neque in loco hoc, neque Ierosolymis, sed in omni loco adorabunt Patrem. Hæc cum didicissent & in domo, & in foro, &, vt apostolicè dicam, publicè & per domos perpetuò testificabantur: & veluti quidam præstantissimi Imperatores, suos quidem armabant, aduersarios autem confodiebant.

Valens Imperator auctor afflictionis Ecclesiæ.

Scythæ ad vsque Propontidem grassantur.

Psal. 136.

Non in salicibus instrumenta doctrinæ suspēdenda.

Psal. 136. Psal. 23. Psal. 102. 1. Tim. 2. Ioan. 4. Act. 20.

IV. Atque magnum quidem Flauianum, & diuinum Theodorum, qui tunc sub alio pascebant, & secundâ cathedrâ digni erant habiti, hæc facere quæ dixi, & admirandum quidem est, & laude dignum: sed tamen hæc faciebant, cum essent electi exercitus Imperatores, & subiecti legibus imperatoriis. Sapientissimus autem Aphraates suâ sponte ad hæc prosiliuit certamina: in quiete enim educatus, & cum eius institutum esset per se viuere, & extra tellia cthumbi deget, vt dicitur, cum vidisset belli vehementiam, non illi placuit quod esset securus, sed quietem iubens valere ad tempus, piorum phalangis fuit in pugnâ princeps, feriens quidem & vita & sermone & miraculis, ipse autem numquam percussus. Quinetiam cum Imperator omni ex parte stultus eum aliquando vidisset exeuntem in gymnasium bellicum (congregat enim vt tunc illic congregarentur qui erant ritè venerandæ Trinitatis socij) ostendit autem quis eum ad ripam fluuij ambulantem spectanti Imperatori: rogauit eum quonam tenderet. Cum is autem dixisset se ire deprecatum pro terrarum orbe & pro imperio, rursus respondit Imperator. Et quanam de causâ vitam profitens monasticam, scutre per forum ingrederis, silentio & quiete relictâ. Ille autem (solebat enim Dominum imitans, parabolicè ratiocinari) Dic mihi, inquit, Imperator, si essem virgo abscondita in thalamo, vidissem autem aliquem in domum patris ignem inicientem, quid mihi consuluisses facere videnti flammam ardentem, & domum quæ combureretur; intuitne sedere, & domum quæ crematur despicere? Sed sic ego quoque fuissem consumpta ab incendio. Sin autem dicis oportere properare, aquam ferre, & sursumque deque cursitare, flammamque extinguere; ne me reprehendas, ô Imperator, sed id ipsum facio. Quod enim tu consulueris virgini quæ est in thalamo, hoc ego cogor facere qui vitam sum professus monasticam. Quod si tu me reprehendis qui quietem reliquerim, teipsum reprehende qui hanc flammam in domum diuinam iniecisti, & non me, qui conor extinguere. Quod enim oporteat operam ferre domui paternæ quę vritur, ipse quoque confiteberis. Quod autem Deus sit magis verus & germanus pater quam ii qui sunt in terrâ, est cuiuis apertum, etiam qui rebus diuinis non est omnino initiatus. Nihil ergo absurdum facimus, ô Imperator, neque cœpto nostro & instituto contrarium, si veræ religionis alumnos congregamus & pascimus, & eis herbam diuinam exhibemus. His dictis, Imperator quidem tacitè efferebatur considerans iustam defensionem.

Flauianus & Theodorus Ecclesię propugnatores.

a Aphraates piorum phalangis princeps.

b Eadem Theod. hist. lib. 4. c. 24. Vide Bar. anno. 370.

c Monachis licet claustra egredi vrgente Ecclesiæ cōmodo.

d Parabolicè Imperatorem docet Aphraates, cur cellā suā excesserit.

V. Vnus autem ex iis qui nec viri censentur, nec mulieres, sed posse vnquam patres fieri eis est ademptum, & hac de causâ censentur bene velle Imperatori, & et loqui confidenter, is ex loco superiore diuinum virum conuitio est insectatus, & mortem minitatus: sed non ita diu post pœnas luit suæ audaciæ. Nam cum vellet Imperator corpus lauare in balneo, accessit quidem miser tamquam solum visurus an benè esset temperatum, mente autem captus, insiluit in solium, quod aquam calidam minime temperatam continebat: & cum nullus adesset intus, (solus enim ingressus fuerat, visurus an esset paratum) remansit coctus & resolutus. Cum autem tempus interim tereretur, mittit Imperator alium qui eum vocaret: cum is autem neminem in illa domo inuenisset, id renunciat Imperatori. Cum deinde autem plures accurrissent, omnia perscrutantes solia, & ad illud tandem venissent, eum iacentem & vitâ priuatum aspiciunt. Excitato autem tumultu, & omnibus deflentibus, alij quidem aquam illam calidam exhauserunt, alij verò corpus miserrimum extulerunt. Hinc factum est, vt metus inuaderet Imperatorem & omnes qui armabantur aduersus pietatem. Sparsa est autem fama per totam ciuitatem quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ quâ affecit Aphraatem: omnesque Deum Aphraatis perpetuis celebrabant laudibus. Hoc, etsi instarent aduersarij, obstitit, quo minus homo Dei mitteretur in exilium. Imperator enim perterritus, eos quidem qui hæc suadebant, auersabatur, virum autem reuerebatur.

Eunuchus Aphraati minas intentans, in balneo suffocatur.

VI. Porrò autem aliunde quoque eius virtutem didicit. Equus quidam bono genere natus, & portare apprimè doctus, erat imperatori charissimus: morbus quidam qui ei acciderat, male habebat Imperatorem, retentio autem humidorum excrementorum excretio, ad eum curandum accersebantur, qui in hac arte fuerant exercitati. Cum ea autē esset etiā morbo inferior, Imperator quidē molestiâ afficiebatur. Vnus autem ex iis cui equus erat credita Cū esset autē pius & fide firmus, in meridie venit vnā cū equo ad magni Aphraatis habitaculū. & cū morbum

Eadem recitat Bar. an. 370.

bum dixiſſet, & fidem ſuam ſignificaſſet, orauit vt ſolueret morbum ſuis precibus. Ille autem nihil cunctatus, ſed ſtatim Deum precatus, iuſſit aquam hauriri ex puteo: & cum ei ſalutaris crucis ſignum impoſuiſſet, iuſſit eam ad equum afferre: is autem bibit plus quam conſueuerat. Deinde cum oleum diuina inuocatione impleſſet benedictione, equi ventrem inungit: & manus contrectatione ſtatim morbus eſt ſublatus. Lætus ergo homo equo accepto, cucurrit ad ſtabulum. Veſpere autem (ſolebat enim eo tempore venire ad ſtabulum Imperator) venit & interrogauit quomodo equus ſe haberet. Is autem cum & ſanum eſſe ſignificaſſet, & equum valentem, & exultantem, hinnientemque, & collum ſuperbè erigentem eduxiſſet, rogauit eum cauſſam ſanitatis. Vbi autem diu cunctatus, (verebatur enim oſtendere medicum, ſciens eum qui rogabat eſſe ei infenſum) tandem verum coactus eſt dicere, & docuit modum curationis. Obſtupuit quidem Imperator, & confeſſus eſt eum eſſe virum admirabilem: nec tamen à priore deſtitit inſaniâ, ſed perrexit furere aduerſus vnigenitum, donec à barbarico fuit igne conſumptus, ne ſepulturâ quidem, quâ famuli vel mendici dignatus. Diuinus autem Aphraates & in illâ tempeſtate ſuam oſtendit virtutem, & redditâ tranquillitate fecit quoque conſimiliter. Porro autem alia quoque miracula fecit innumerabilia, quorum vnius vel duorum meminero.

Equum Imperatoris ægrum aqua & oleo ſigno crucis benedicto curat Aphraates.

Valens Imp. impie igne crematus, & ſepultura priuatus. Vide Bar. An. 378.

VII. Mvlier quædam genere nobilis, ſimul cum viro intemperante trahens iugum matrimonij, venit ad beatum illum hominem deflens propriam calamitatem. Dicebat enim maritum concubinæ captum conſuetudine, magicis quibuſdam præſtigijs fuiſſe incantatum, & odio habere ipſam legitimo matrimonio coniunctam. Hæc autem dicebat mulier ſtans pro foribus atrij: ſic enim ſolebat colloqui cum femina; nullam, enim vmquam admiſit intra fores. Tunc ergo mulieris miſertus eiulantis, oratione incantationis abolet operationem: & cum olei guttum ab ipſa allatum inuocatione diuina ſanctificaſſet, a iuſſit vt eo vngeretur. Hæc præcepta cum impleſſet mulier, coniugis amorem in ſe tranſtulit, & perſuaſit vt pro illegitimo, legitimum cubile eligeret.

Mulieres intra fores nō admittit Aphraates.

VIII. b Iam verò dicunt etiam, quod cum locuſtæ aliquando regionem repente inuaſiſſent, & inſtar ignis omnia conſumerent, ſegetes, arbores, prata & nemora, venit ad eum quidam vir pius, rogans vt opem ferret vnum quidem agrum habenti, ex eo autem & ſe & vxorem & filios & familiam alenti, & à quo etiam imperatoria exigeretur collatio. Is ergo rurſus Dominicam imitans benignitatem, iuſſit ad ſe afferri congium aquæ. Poſtquam autem aquæ congium attulit is qui orabat, ei quidem manum impoſuit; Deum autem eſt precatus, vt fluentum impleret diuinâ virtute: deinde finitâ oratione, iuſſit vt in prædij limitibus aqua aſpergeretur. Qui eam attulerat, fecit vt iuſſus fuerat: idque fuit illis agris pro vallo ſacroſancto & inexpugnabili: nam vſque ad illos fines reptantes & circumuolantes locuſtæ inſtar exercitus, rurſus retroceſſerunt, benedictionem impoſitam extimeſcentes, & veluti quodam fræno ſuffocatæ, & vltra progredi prohibitæ.

a Oleo ſācto ſoluit maleficiū inter maritum & vxorem.

b Locuſtas aqua benedicta ab agro arcet.

IX. Et quid opus eſt dicere omnia quæ facta ſunt à beatâ illâ animâ hæc enim ſatis ſunt ad oſtendendum ſplendorem gratiæ quæ in eo habitabat. Eum ego vidi, & ſanctæ illius dexteræ percepi benedictionem, cum eſſem quidem adhuc adoleſcens, matri autem me adiunxiſſem comitem ad illum profectionis. Et cum pro more quidem ianuam aperuiſſet, illam & ſuo ſermone dignatus eſt & benedictione: me autem intromiſſum impertijt opibus deprecationis. Ea nunc quoque fruar, vt qui credam eum viuere, & vna cum Angelis choros ducere, & maiori quam olim apud Deum vti fiducia. Eam enim tunc metiebatur corpus mortale, ne occaſio arrogantiæ euaderet, ſi fuiſſet maior quam par eſſet fiducia. Nunc autem depoſito onere animi perturbationum, vt athleta victoriâ potitus, fiduciâ & liberâ loquendi facultate vtitur apud agonothetam. Qua de cauſſa oro quoque, vt eius conſequar interceſſionem.

Theodoreto & matri benedictionem impertit.

Theodoretus a mortuo opem flagitat.

VITA SANCTÆ MEMORIÆ HERMANNI, QVI ETIAM IOSEPH DICTVS EST, CANONICI STEINVELDENSIS, AB EIVS QVODAM

familiari amico, &, niſi fallor, Abbate vel ſuperiori conſcripta. De eius in Sanctos relatione nihil certi habeo. Aliquot locis quædam vel contraximus in hiſtoria, vel omiſimus parerga, ob vitandam prolixitatem. Nonnunquam etiam ſtylum mutauimus.

An. 1200

Prologvs. IESV Chriſte, qui cum patre & Spiritu ſancto facis mirabilia magna ſolus, ſiue hæc per Angelorum ſiue hominum miniſteria operari digneris: vitam mirabilem beati Ioſeph fratris noſtri, & mortem in conſpectu tuo precioſam, & miracula ſpecioſa, quæ propter eius merita operari dignatus es, ſcripto cupiens commendare, ad pedes miſericordiæ tuæ ſupplex & deuotus accedo, per eius te Domine obſecrans charitatem, vt eius laudi, quæ vere tua eſt, benignus adſpires, inſpires veritatem ſcribenti, qui ficta laude non indiges, mendacium execraris, & diligis veritatem. Coram tuis enim oculis hoc non timeo proteſtari, qui es teſtis in cœlo fidelis, me ex propoſito nihil fictum deſcribere: ſed ea, quæ à ſuis familiariſſimis, vel ab eius ore cognoui, vel quæ apud fratres ità celebri opinione vulgata ſunt, vt ijs nulla tergiuerſatione debeat cōtradici. Sunt tamen pauciſſima, quæ non à certis relatoribus fide dignis, vel ab eius ore fideli mihi facta fuerint manifeſta. Ob quam etiam cauſam me oportet quædam mirifica ſilentio præterire, quæ licet firmiter credam vera eſſe, tamen quia radicem veritatis non habeo, id eſt, teſtes de viſu & auditu, ſcripturæ veritatis nolui pro certis dubia commendare. Ex ijs extat vnum, noſtris temporibus valdè mirabile, ſcilicet quod infans quidam, à matre dormiente oppreſſus, poſt compaſſionem matri lachrymanti exhibitam à noſtro Ioſeph, & orationem ab eo in eccleſia fuſam ad Dominum Iesvm, & ad beatam matrem eius, beati adhuc pueri meritis fuerit ſuſcitatus. Quod factum licet fidem difficilem mereatur, non eſſe tamen incredibile poterit confiteri, qui ſequentibus non dubie veris fidem voluerit adhibere. Hoc autem dubium ideo præſenti paginæ decreui non committere, vt cætera non dubia, fide tanto firmiori credantur, quanto plus claruerit, quod nullum dubium, quantumcunque ad laudem fratris noſtri poſſet operari, pro certo ſcribere dignum duxi. Mira quippe ſcripturus ſum, & quæ apud propriæ laudis amatores, & apud inuidos detractores, qui non Dei ſed ſuam gloriam quærunt, quantacunque ſint veritate ſubnixa, vix fidem debeant inuenire. Propter quod etiam credo Dominum Deum ipſum tantis poſt mortem clarificâſſe miraculis, vt vita mirabilis commenderetur per miracula facta poſt mortem: nihilominus quoq;, vt per vitā mirabilē miraculorū factorū poſt mortē veritas cōfirmetur. Difficilius .n. illis miraculis, poſt deceſſum cuiuſcunque patratis, fides poterit adhiberi, quæ non firmum à vita mirabili præcedente teſtimonium ſortiûtur. Vita etiam ſanctorum mirabilis non omnino ſine periculo prædicatur, quę poſt mortem nullis miraculorum teſtimonijs roboratur. Sunt tamen quidam & apud Deum & apud homines glorioſi, quorum vel vitæ vel morti miracula defuerunt. Ille autem digne omnes detractores interimit, cuius tam vita quam mors miraculis cōmendata, ſibi inuicem ſuffragantur. Si enim vitæ mirabili non credatur, vel etiam detrahatur, clamat mors miraculoſa pro vita: ſi verò derogetur miraculis mortis precioſæ, ipſis miraculis vita mirabilis atteſtatur. Iā nunc igitur, Domine Ieſu, via, veritas & vita, tuo ſcriptori larga benignitate ſerenus adeſto, & per vitam mirabilem ſerui tui mihi via & dux

Ioan. 7.

Apoc. 1. Fides in hiſtoria.

Infans defunctus vitā reuocatus a Hermanno puero.

adue-

Penè exanimis puella sanatur.

accipit, festinà redit domum, sorbitiunculam in os filiæ infundit, eumque tertiò id faceret, reuixit puella & attraxit spiritum, atque post paululum resedit, quæ iam inter mortuos computabatur: accedentibusque ad eam amicis, ait: Confido in Domino, me precibus & meritis Vuilhelmi Abbatis reualuisse. Et hæc quidem nos habemus ab ijs, qui præsentes interfuere, & scimus veraces illos esse.

MONACHVS quidam Cistertiensis Ordinis, Haquinus nomine, incola monasterij, quod Esrom vocant, multis annis XVII.
ex pectoris obstructione & angustia tanta laborauit raucedine, vt vix etiam ab adstantibus posset internosci quid diceret. Multa quidem illi malo remedia adhibuerat, multas medicorum potiones hauserat, sed frustrà. Incidit tandem illius animo, vt Abbatem Vuilhelmum adiret. Non cunctatur ille, venit ad virum Dei, rauco murmure explicat pectoris vitium, precatur obnixè, velit manu sua contingere guttur languidum. Ille exprimens signum Crucis, tangit guttur & ait: Sanet te filius Dei: monachus verò sentit cæleste remedium. Nam sensim dilatata arteria anheli pectoris, organum vocis magis magisque reformatur. Profectus quandoque Romam fuerat vir Dei, cumque rediret, inter Alpium rupes equus famuli eius adeò attriuit pedem, vt ingredi non posset. Doluit id summoperè viro sancto: Itaque rogat Deum, vt ob merita sanctorum, quorum sacras reliquias secum detulerat, equum sanet. Deinde tangit equi pedem, & ille redditur expeditus ad iter.

S. Genouefa liberat eum à graui morbo.

INCIDIT quodam tempore vir sanctus in morbum grauem, qui ei quoque viuendi spem auferret. Nocte autem Dominicæ diei, morbo acrius sæuiente, B. Genouefam virginem, quam impensè amabat, sedulo rogauit, vt apud Dominum pro ipso intercederet. Deinde somno correptus, videt sanctam virginem ad lectuli sui pedes adstantem, facieque iucunda & blando sermone ità ipsum consolantem: Noli timere, quoniam bonum Dominum habemus. Ille eam agnoscens gratias egit, quod ad ipsum venire dignata esset, rogauitque quisnam ille esset Dominus. Respondit S. Genouefa: Iesus filius Dei. Ille audito hoc mellitissimo nomine, valdè exhilaratur, atque post paululum euigilans, sensit se incolumem. Multa alia per seruum suum Christus fecit miracula: sed tempus est, vt ad felicem eius describendum obitum quandoquè nos conferamus. XIIX.

Visio eius.

ANTE annos septem, priusquam migraret à vita, nocte quadam in visione adstitit ei vir quidam eleganti vultu, veneranda canitie, dixitque illi: Septem dies viues. Illo disparente, vir sanctus mansit solicitus nesciens quinam accipienda essent, quæ audierat. Iam septem dies exegerat sospes: itaque putat septem hebdomadas, aut menses septem, aut certè totidem annos significari. Castigans igitur corpus suum, licet etiam anteà Dominum tota mentis intentione dilexisset, illiusque mandatis accuratè paruisset, ab eo tamen tempore vsque ad supremum vitæ suæ diem, adeò carnem suam crucifixit cum vitijs & concupiscentijs, vt anteacta vita, huius extremæ comparatione, delicata videri posset. Nemo eum tunc sine lachrymis orantem vidit: & cum Missæ sacrificium offerret, ita inflammabatur, ac si Dominum in carne præsentem pati & excruciari cerneret. Longum est hic referre, quibus sese vigilijs, ieiunijs, precibus afflixerit, & Domino holocaustum præparârit. Atque vt hinc probatior & purgatior exiret, immisit Dominus in totum corpus eius vlcera, quæ ille patienter tolerauit. Iam septimus voluebatur annus, & sacrum agebatur Quadragesimæ tempus, à cunctis fidelibus sancta deuotione obseruandum: eratque vir Domini sedulo occupatus commemorandis nouissimis suis, & quotidiè cum summa cordis contritione & lachrymarum profusione atque multa cum reuerentia sacrificium Missæ Domino offerebat, & corporis & sanguinis eius sacrosancta communione sese præmuniebat. Ea autem die, quæ Cœnam Domini proximè antecedit, cum esset in cubiculo cum quibusdā fratribus, conquestus est Prior se illam noctem habuisse longè omnium molestissimam: ille contra affirmabat, se nunquam potitum esse nocte lætiori atque iucundiori. Vidi enim, inquit, Dominum Iesum: cui duo alij aderant, & ego tertius accessi, & ineffabili sum delectatione affectus. Respondit Prior: Forsitan, pater sancte, Dominus Iesus te accitum venit ad regnum suum, sicut pollicitus est, priusquam in hoc regnum te conferres. Tum Abbas suspirans & fletibus ora perfundens, Fiat mihi, inquit, secundum verbum tuum. XIX.

Quadragesimæ tempus.

Vidit Christum.

POSTERO die, qui erat Cœnæ Dominicæ, ad sacram aram sacrificaturus accessit, & omnibus fratribus Eucharistiam suis manibus porrexit. Peracto sacrificio, cum circa pauperes suscipiendos mandatum Domini implêsset, vltimam cum fratribus cœnam facturus ingreditur. Quis hic verbis possit dignè exprimere, in ea cœna quam serenum & iucundum omnibus vultum exhibuerit? Qui tum interfuêre, videre sibi visi sunt quædam futuræ beatitudinis in eius vultu haud obscura indicia: tanta in illo præter solitum lætitia relucebat. Neque id mirum, quandò totum eius pectus iam Spiritus sanctus sua præsentia compleuerat, in eoque suauiter quiescebat, spesque certa propediem adfuturæ felicitatis & gloriæ ineffabile eius cordi gaudium adferebat. Iam ante annos duodecim cuidam ex eius discipulis, Gerardo viro religioso Dñs eius futuram gloriam reuelauerat. Cum enim ille suo in lecto quiesceret, per visum quidam illi dixit maturæ ætatis vir: Surge, sequere me. Ille surgit, & sequitur præcedentem ad loca ignota. Tandem ad quandam planitiem amplissimam & floribus amœnissimam perueniunt, in qua erat domus miræ amplitudinis, ex marmore constructa. In eam ingressi, tantam luminis claritatem, tantam odoris suauitatem, tam miram & incompræhensam iucunditatem hauriunt, vt verbis explicari non possit. Erat vero illic sedes posita, gemmis & auro mirificè ornata: in eaque visebatur corona aurea, lapidibus pretiosissimis intexta, sed necdum absoluta. In circuitu sedis quatuor erant viri albis induti, qui laminas aureas & gemmas ad coronę absoluendum decorem compingebant. Stupente fratre ad harum rerum conspectum, is, qui eum eò adduxerat, ait illi: Scis, cuius hæc sit sedes & corona? Illo se nescire affirmante, ait: Hanc sedem tum vester Abbas promeruit, quando conuersus ad Dominum pro eius amore opes & copias & omnem mundi gloriam contempsit, & seipsum abnegans, eius crucem sustulit in humeros suos, eius vestigijs insistens. Porrò hac corona, vbi ea multis afflictionibus & diris insectationibus, quas pro Ordinis obseruantia pertulit & adhuc perpessurus est, perfecta fuerit, coronabitur. XX.

Visio Gerardi, eius discipuli.

Corripitur lateris acri dolore. Indè febricula.

PERACTA cœna, surrexit vir sanctus, vt lauaret fratrum pedes: sed grauissimo lateris dolore impeditus est. Itaque XXI.
recessit. Morbo autem magis magisque ingrauescente, in lecto reponitur, vbi quod supererat eius diei & noctem dimidiam cum magno cruciatu exegit. Deinde dolor ille abscessit, & febricula successit. Deficientibus sensim corporis viribus, in sabbato sancto fratres eum hortabantur, vt sacram vnctionem perciperet. At ille libenter se illius sacratissimæ noctis vigilijs interesse velle aiebat, mirabili feruore incensus erga cultum diuinum: sed neque virium imbecillitas, neque fratres, id vt faceret, permittebant. Designati autem sunt certi fratres, qui apud illum ea nocte permanerent: ex quibus vnum ac se accersiens, Scis, inquit, fili, quia noua adest solennitas, Christianis omnibus veneranda. Itaque & nos debemus nouis vestibus indui: affer, quæso, ad me vestem, quam habes, vt illa induar. Intellexit ille facilè, quam diceret vestem, attulitque ei nouum cilicium, eoque, prius ablato veteri, eum induit. Rursus autem admonetur ab adstantibus vir sanctus, vt sacram vnctionem admitteret. Respondit ille: Præstante Domino meo IesuChristo, lucem expectabo. Iam aurora rutilante, cum canerent in ecclesia fratres, Vt venientes vngerent Iesum, Prior accitis aliquot fratribus, chorum exijt, sacrum oleum secum ferens. Vir sanctus illo veniente, reddebat ad extrema, atque hoc solū crebrò repetebat, Citò, citò. Peracta indè sancta vnctione, depositus est super cinerē & cilicium: sic enim decere mori Christianum, iam olim dixerat beatissimus Martinus Turonum episcopus. Ibi tum feliciter emisit spiritum octauo Idus Aprilis, anno Christi 1202. ætatis verò suæ nonagesimo octauo, à suscepto

Sub mortem induit nouum cilicium.

Accipit extremam vnctionē.

Anno 1202 obit.

verò

verò Abbatis officio quadragesimo. Eius religiosi filij sacrum corpus illius cum hymnis & canticis, quibus permixtæ erant lachrymæ & gemitus, in ecclesiam detulerunt: cumque ad sedes suas se recepissent, Te Deum laudamus, inchoatum est, & matutinæ laudes Dominicæ resurrectionis, non quidem absque luctu & lachrymis, sed tamen debita cum veneratione, absolutæ sunt. Vide hîc lector, quam sit verè mirabilis Deus in sanctis suis. Nam neque sine gloria fuit patris huius vita, neque mors sine gratia, immò verò in conspectu Domini multum preciosa: quippe qui illo die receptus sit à Christo in paradisum, quo ipse victor ab inferis resurrexerat. Die secundo Paschæ humatum est corpus eius ante altare S. Thomæ Apostoli, quod ipse ædificârat, domino Abbate Turkillo Ecclesiæ B. Mariæ de Esrom cum suis monachis funeri eius officia debita exhibente, multisque tum è Clero, tum è populo cum magna deuotione accurrentibus, vt eius exequijs interessent. In eo aût loco Dominus noster Iesus Christus ad laudê & gloriam nominis sui per beati viri suffragia vsque in præsens innumera præstat beneficia ijs, qui toto corde ipsum quærunt: cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen. *Psal. 67.*

XXII. SED ô quantus erat hic luctus omnium, maximè verò discipulorum eius: qui licet de tanti patris gloria cælesti nihil ambigeremus, eius tamen orbati præsentia, humano ducti affectu, mœrebamus. Dies festi nostri conuersi sunt in luctum, & sabbata nostra in lamentionem tametsi gaudere potius nos oportuit, quod quem magistrum habueramus in terris, deinceps intercessorem habituri essemus in cælis, si doloris acerbitas rationem admisisset. Sed benedictus Deus, qui mœrorem nostrum vertit in gaudium. Nam post transitum patris nostri, iuuenes nostri visiones videbant, & seniores nostri somnia somniabant: vndè coniecimus quod propediem esset Dominus mirificaturus sanctum suum. *Habes hîc authorem fide dignû, licet se nô nominet.*

XXIII. ERANT duo iuuenes ex beati patris familia, diuersis per id tempus in regionibus constituti, quibus hora mortis eius oblata est visio, nonnihil quidem diuersa sed vtraque plena fide & digna memoratu. Alter ex his, Nicolaus nomine, à monasterio aufugerat, & dabat operam literis Hildesij, quod est Saxoniæ oppidum. Is vidit personam quandam sibi ignotam, in stola candida cælum scandere, & intra albicantes nubes ità recipi, vt tantum pedes & extremæ vestes cernerentur. Stetit igitur affixis cælo oculis admirabundus: sed mox adest quidam sciscitans, quid ità miraretur, ac deindè subiungens Hic homo, quem vidisti in cælum recipi, Abbas tuus est, qui multa patientia vicit seculi persecutiones: nunc autem coronatur, quia fideliter permansit in mandatis Domini sui. Expergefactus Nicolaus, ducitur pœnitentia, reditque ad suum monasterium, & emendationi se offerens, hanc visionem omnibus enarrauit. Alter, Godmundus nomine, in monasterio Sora degens, sub auroram eius diei, qua Christi resurrectio celebrabatur, adspiciebat in visione, penè tamen vigilans, multitudinem angelorum dulcissimè canentium. Ex ijs duo angeli, ineffabili splendore conspicui, quendam ætate maturum, vestimentis sacerdotalibus ornatum, dextra læuaque sustentabant, eius brachia suis humeris retinentes innixa, sicque ad cælum vsque procedentes. Hos autem sequebatur diabolus cum multa furentium atque stridentium dæmonum turba: sed angelis cælos penetrantibus, ille tristis via qua venerat, retrocessit. Ex socijs autem eius quidam instar claudicantium lento sequebantur gradu, quorum vni dixit Godmundus: Adiuro te per filium Dei, vt dicas mihi, quid sibi velint ea, quæ vidi. Ille toruo vultu & obliquis luminibus eum intuês, ait: Abbas tuus Wilhelmus angelorum obsequijs in cælum est deportatus: nos autem venimus aliquid iuris nostri in eo inquisituri, sed vim passi ab angelis, discessimus inanes. Mane surgens adolescens, omnia suo magistro cunctisque, qui illic aderant, exposuit, & tandem ad domum nostram reuersus eadem nobis quoque retulit, acceptoque religionis habitu, Deo militare cœpit. *Visio I. de eius beatitudine.* *II. Visio.*

XXIV. POST obitum autem suum vir sanctus multis claruit miraculis, factusque est omni ex parte ingens hominum concursus, videre cupientium ea, quæ fiebant apud eius sacras reliquias mirabilia. Dæmoniaci purgabantur, paralytici reddebantur incolumes, cæci videbant, claudi gradiebantur, audiebant surdi, muti loquebantur: contracti & genibus humi reptantes, erigebantur: leprosi sanabantur, mortui reuiuiscebant: & penè exanimes, ab ipso mortis aditu ad lucê reuocabantur: nec homines modò, sed etiam pecora curabantur: aeris tempestas sopiebatur, & sæuiens maris vnda côprimebatur. Possent hîc multa commemorari sanè admiranda, quæ vel audiuimus, vel vidimus in Paracleto, vbi sacrum eius corpus conditum est: sed ipsa multitudo nos, nè id fiat, dehortatur. *Miracula post obitû eius.*

XXV. HONORIVS Papa Tertius, cum de eius vita mandasset diligenter inquiri: certior redditus à Gregorio Rom. ciue, nobilis familiæ Crescentianæ, tunc S. Theodori diacono Cardinale, Legatum à latere agente in Dania, Suecia atq; Boëmia, retulit inter sanctos. Extant in ipsius registro de eiusdem sancti canonizatione litteræ Apostolicæ datæ 12. Februarij, anno octauo sui Pontificatus, Domini verò 1224. *De eius Canonizatione ex notis Baron. ad Martyrolo. Rom. ad 6. April.*

S. CALLIOPII VITA ET MARTYRIVM EX SIMEONE METAPHRASTE.

7. Apr.

I. THEOCLIA mulier quædam pia, ac timens Deum cum tota familia sua, multas faciebat eleemosynas, & sanctè viuebat. Hæc viro nupsit senatorio, qui nullos ex ea, quoniam erat sterilis, liberos suscipiebat: Dei tamê munere tâdem concepit. Sed cum adhuc vterû gereret, maritus eius defunctus est. Quamobrê in magna opulentia filiû peperit, & Calliopium appellauit, qui in omni diuinarum literarû sapientia êducatus est. Erat aût Pergæ Pamphyliæ patricius. verû cû eo têpore contigisset, vt idololatriæ error vigeret, & veritas conderetur, & multi sacrificarent idolis, sanctus Calliopius assiduè ieiunijs & precationibus incumbebat. Quod cû ad Iudices delatû esset, beata mater eius Theoclia consuluit filio, vt vitandi iudicij causa, aurum vestimenta, seruosque sumeret, & illinc nauigaret. Pompeiopolim igitur Ciliciæ se contulit. Vbi cum impius præfectus Maximus Bacchanalia, & ludos, & choreas, & conuiuia idolis celebraret, admirabatur pius adolescens, quænam illa essent. Ipse enim ieiunijs perpetuò vacabat. Ab illis igitur, qui aderant, percontatus est, quid illud esset. Qui cum respondissent, deorum esse celebritatem: Veni, inquiunt, & tu, vt conuiuij particeps fias. At ille: Christianus, inquit, sum, & Christum ieiunijs celebro, nec quæ sunt flagitiosis atque impuris idolis immolata licet in os eorum, qui Christum colunt, ingredi. *Calliopij parêtes.* *Armat se precibus & ieiunijs assiduis.*

II. HÆC cû ad aures Præfecti peruenissent, iracundia plenus, iussit eû in iudicio sisti. Quod cû esset factû: Ecquod, inquit Maximus, nomen est tibi? Christianus sum, inquit, & Calliopius vocor. Cur, ait Maximus Præfectus, cum per orbê vniuersû deorû celebritas peragatur, tu in isto errore persistis? Vos, inquit Calliopius errore tenebrisq; versamini, qui, relicto Deo viuente, qui cælû & terrâ, & quæ in eis sunt, oîa Verbo pcreauit, saxa sensûs expertia, & ligna putrida, quæ sût manuû impiarû opera, colitis & adoratis. Adolescêtia, inquit Præfectus, te petulâtem reddit, & magnos tibi cruciatus parat. Dic igitur, & qua gente sis, & ex quo genere. E Pâphylia sum, inquit Calliopius, & patricius genere, &, quod nobilissimû est, Christianus. Dic mihi, Præfectus inquit: Parentes habes? Mater, respondit Calliopius, superest: nâ pater iâdiù defunctus est. Per solê ac deos oês, Præfectus inquit, si volueris pius & dijs immolare, filiam, quâ vnicâ habeo, tibi vxorê dabo. Si vxorê, inquit Calliopius, ducere decreuissê, non prius filiâ tuâ accipe rê, quâ mater mea id sciret & approbaret. Verû sic habeto, me Christo meo credidisse, & puluerê hunc, quê Deus condiauit, & ad similitudinê suâ fecit, purû & sine macula ante Christi tribunal sistendum esse. Quamobrê fac, quæ tibi videntur: ego enim Christianus sum. *Constâs responsum sancti adolescentis.*

SCELESTISSIME, inquit Maximus præfectus, istiusmodi verbis futurum putas, vt ira commotus, te celeri supplicio necandum curem? Falleris. Neque enim id faciam: sed corpus tuum omni cruciatuum genere contectum, in igne coni-

ijciam. Quanto, inquit Calliopius, pluribus me tormentis excruciabis, tanto mihi ea perferenti corona splendidior contexetur. Nemo enim, vt scriptum est, coronabitur, nisi legitimè certauerit. Tunc Maximus iussit, vt ei vincto plumbatis virgis omnia ossa confringerentur. Beatus autē Calliopius, dum vapularet: Gratias, inquit, ago tibi Christe, quia dignus effectus sum, qui propter nomen tuum verbera sustinerem. Mihi, inquit Maximus Præfectus, obtempera & dijs immola, vt patriam videas, & matrem tuam, & ne spolieris diuitijs ac fortunis tuis. Tormentorum enim sentis acerbitatem. Dulcedinem, inquit Calliopius, promissæ à Christo quietis degusto, & tormenta non sentio. Nec in aliena regione me esse puto, cum Domini sit terra, & plenitudo eius. Et hic quoque patriam cerno, matremque meam. Nam mater mea, est Christi ecclesia sacrosancta: & patria mea, est cælestis illa Hierusalem. Nostra enim conuersatio in cælis est. Quod si mihi corpoream matrem obijcias, audi quid Christus Deus meus dicat: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Nam quod ad diuitias pertinet, eas negligo, & malo Christi Cruce affligi, quam caducis stulti mundi delicijs frui.

2. Tim. 2. — Gratias agit inter tormenta. — Psal. 23. — Matth. 10.

Maximvs præfectus: Quam est, inquit, excors. Crudis neruis ventrem eius cædite, dicentes: Noli vnum pro alio stultè respondere, sed apte ad interrogata. Insane, inquit Calliopius, & quauis fera crudelior, & à Christi pietate, qui in cælis est, aliene, tibi veritatis rationem expono, quam tu animi oculis non cernis, aures occludens, nè Domini sermonem exaudias, & contra legum præscripta iubes me, tanquam homicidam, verberari? Rotam, inquit Præfectus, collocate & magnum ignem succendite. Rotæ tanta vi alligatus est adolescens, vt totus discerperetur. Quo quidem cruciatu cum acerbissimè angeretur: Christe, inquit, præsto sis seruo tuo, vt ad finem vsque laudetur in me nomen tuum, quamuis indignus sim seruus tuus: Et cognoscent omnes, eos, qui in te sperant, non confundi in æternum. Statim igitur accedens angelus Dei, flammam carbonum extinxit: & ministri, cum vellent rotam voluere, non poterant. Delicata autem ipsius membra totam totam sanguine consperserunt. Erat enim acutis gladijs circummunita. Iussit autem præfectus eum solui, & à rota dimoueri. Spectatores dicebant, iudicium illud iniquum esse: & dolebant, quod talis adolescens tam acerbè torqueretur. Sed Maximus: Nonne, inquit, dixi tibi, te adolescentia esse petulantem & propterea grauioribus cruciatibus affectum iri? Canis, inquit Calliopius, impudentissime, tu me sic alloqueris, quasi crudelissima recusem aut deprecer tormenta tua. Infelix, inquit Præfectus, credis te contumelijs effecturum, vt te celerius occidendum curem. Verum haud ita erit. Deis igitur immola, vt quæ reliqua sunt, tormenta lucrifacias. Non permittet, inquit Calliopius, Christus meus, vt puram meam in Deum fidem peruertas. Arbitratu tuo corpus excrucia, recepturus à Deo in die iudicij merita præmia. Qua enim mensura metiris, eadem remetietur tibi. Ferreis, inquit Maximus, catenis vinctum in interiorem carcerem conijcite: nemo curam illius gerat: nemo impiorum amicorum ad eum accedat: beatum se putet ob ea tormenta, quibus propter ipsius impietatem aduersus deos affectus est. Statim igitur vinctus in carcerem interiorem coniectus est, vbi sine intermissione Deum laudabat. IV.

Immaniter cruciatur. — Diuinitus adiuuatur. — Ducitur in carcerem.

His auditis, mater, facto testamento, ducentos quinquaginta seruos libertate peculioque donauit: & quidquid auri, aut argenti, aut vestimentorum habebat, pauperibus reliquit: possessiones autem Ecclesiæ sanctę largita est. Tum celeriter in Ciliciam ad sanctissimum filium suum Calliopium contendit: & in carcerem ingressa, procidit ante pedes eius, & vulnerum cruorem abstersit. Sanctus autem Calliopius catenis, & corporis tumore ex verberibus contracto, cohibeatur, quominus posset assurgere, & ad matrem accedere. Sed ita locutus est: Opportunè venisti, mater vt testis esses Christi cruciatuum. Mater autem filij corpus adspiciens dilaniatum: Beata ego, inquit ad sanctissimum filium suum Calliopium, & beatus fructus ventris mei, quoniam, vt Anna, dicaui te sacrum munus Domino Iesu Christo: vt Sara obtuli te Deo holocaustum gratum, & acceptum Domino sacrificium. Mansit autem totam noctem illam in carcere ad ipsius pedes prostrata. Simul autem ambo precabantur, & laudabant Deum. Et circa mediam noctem magna lux carcerem illustrauit, & vox eos sic allocuta est: Vos estis sancti Dei & Christi confessores, euersoresq; idolorum, qui patriam & pecunias, reliquistis, vt cum Christo pateremini. V.

Mater eius possessiones suas ecclesiæ largitur. — Gratulatur sibi de filij perpessione.

Cvm autem illuxisset, Præfectus, voca, inquit, Christianorum sectæ studiosum Calliopium. Demetrius autem centurio ad Calliopium: Nunc saltem, inquit, ab insania discede, & Imperatorum decretis obtemperans, dijs sacrifica, vt viuas: alioquin vt magister tuus suffigeris in crucem. Admiror, inquit Calliopius impudentiam tuam, qui cum sæpe ex me audieris Christianum me esse, & Christianum esse moriturum, & in Christo victurum, tam impudenter pergas veritatem oppugnare. Festino eandem, quam magister meus pertulit, mortem oppetere. Hæc cum ille dixisset, Præfectus ex responsis martyris animaduertens eum à proposito deduci non posse, sententiā tulit, vt quinta sabbatorum Paschæ in crucem ageretur. Quod mater eius intelligens, quinque nummos ministris dedit, vt eum contraria ratione, quam Christus Dominus crucifixus fuit, affigerent cruci. Quinto igitur sabbatorum pronus in caput crucifixus est, & die parasceues animam egit. Et vox de cælo audita est, ita sonans: Veni ciuis Christi, & cohæres sanctorum angelorum. VI.

Calliopij egregia cōstantia. — Crucifigitur deorsū verso capite.

Mater verò sanctissimi ac beatissimi filij corpus complexa, & Christum laudans, in eius complexu spiritum reddidit. Et accedentes fratres, eorum corpora in loco sacro sepelierunt, collaudantes patrem & filium & spiritum sanctum cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen. VII.

VITA S. ALBERTI MONACHI ET PRESBYTERI CRISPINIENSIS MONASTERII, BONA FIDE CONSCRIPTA A ROBERTO archidiacono Austromandia, vel Ostronandensi eius æquali. Plerunquè stylus mutatus est in gratiam lectoris per F. Laurentium Surium

An. 1100 7 April.

SIcvt olim statuæ triumphantium & agonistarum, vel arcus triumphales, in quibus triumphi & simulacra egregiorum virorum ob recordationem eorum, quæ ab illis fortiter & præclarè gesta essent, expressa cernebantur, erigi solebant, vt ea inspicientes, ad illorum imitationem accenderentur: ità facta & dicta illustria sanctorum Patrum literis mandari solent, vt ea vel legentes vel audientes, animis inflamment ur ad earum rerum sectanda studia, quæ sint digna tum relatione, tum scripto ad posteritatis notitiam transmitti. Qua ego ratione permotus, vitam sancti Confessoris Christi Alberti, quemadmodum à religiosis & veridicis viris, maximè autem à domino Alulpho religioso monacho, qui eius secreta præ cæteris melius nouerat, accepi, pro mei ingenij mediocritate diligenter enarrare constitui, vt qui eam vel lectione vel auditione cognouerint, sanctum virum, si non omni, saltem aliqua ex parte imitari nitantur, aut certe deuoti ab illo precibus obtineant, vt apud Dominum fiat ipsis pius intercessor & promptus adiutor. Valde enim indecorum & turpe nobis est, si tanti viri res gestas silentio tegi patiamur. Immò verò, quando Dominus sanctum suum mirificauit, præstando illi vires tum agendi tum patiendi mirabiliter, nos quoque pro fraternæ charitatis debito, cultiori sermone eum celebrare debere- PRÆFAT.

Habes hinc huius historiæ fidem.

deberemus, si facultas disertè & eleganter scribendi suppeteret: vt dictionis splendore & suauitate, lectoris vel auditoris animum ad suscipiendam eorum, quæ relaturi sumus, imitationem efficacius permoueremus. At si facultas deficit, non tamen deest prompta voluntas. Itaque precamur Spiritum sanctum, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus est, vt ad laudem & gloriam nominis sui & fidelis serui sui, ad nostram quoque & aliorum vtilitatem ea, quæ de sancto viro commemorare decreui, ità, vt par est, mihi donet explicare.

I. Beatvs Aibertus, sacerdos Christi egregius, in territorij Tornacensis pago, quem Espeen vocant, originem duxit, magis tamen suis virtutibus & sanctis operibus, quam prosapia insignis: tametsi alioqui parentes habuit religiosos & honestos. Pater eius, miles fuisse creditur, Albaldus nomine: mater, Heluidis dicta fuit. Vterque liberæ conditionis & probus, Deumque & timens & amans. Et quia, scriptura teste, Generatio rectorum benedicetur: credimus eos pro suæ merito bonitatis procreâsse filium, cælesti benedictione dignum, vt sequentia luce clarius edocebunt. Vt autem recto & naturali ordine sancti viri res gestas scribendo prosequamur, primò omnium dicendum est, quæ futuræ sanctitatis adhuc puer de se indicia præbuerit non literà docente, sed sancto Spiritu qui vbi vult, spirat: & cui vult, adspirat. Cum enim etiamnum paruulus esset, sæpissimè consueuit clam noctibus è lecto surgere, flexisque genibus & membris humi prostratis, terram innumeris exosculando vicibus, tenerum corpusculum fatigare. Optabat verò, nè quis omninò id resciret, sed tandem latere non potuit. A famulis nanque domûs deprehensus est. Quod vbi cognouit, nolens habere sui laboris testem, nisi Christum, cui se displiciturum verebatur, si hominibus placeret: in ouile secessit, existimans illic secretius se eiusmodi exercitijs vacaturum. Sed hic quoque tandem inuentus est, cum nimia genuum curuatione defessus, humi prostratus iaceret. Nec tamen cessare voluit, sed quoad licuit ab hominum conspectu se subducens, alia captabat suis studiis apta diuerticula, opportunosque recessus. Nolebat sapiens puer fauore populari mercedem in cælis repositam corrumpere: Et certè quisquis pro rectè factis humanas aucupatur laudes, non est sanæ mentis, immò planè desipit, non attendens illud Apostoli: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Parentes S. Aiberti. *Psal. 111.* *Iohan. 3.* *Exercitia in puerili ætate.* *Declinat hominum laudes.* *Gal. 1.*

II. Nec solum hac ratione pro Christi amore suum affligebat corpusculum, sed etiam crebris ieiunijs illud valdè macerabat. Solebat autem illis diebus, quibus ieiunium ipse sibi indicebat, parum aliquid pomi aut alterius rei degustare, vt si fortassis à patre, nolente vt paruulus ieiunaret, interrogatus esset, nũ comedisset, posset citra mendacium respõdere, se sumpsisse cibum. Fortsitan enim audierat: Os, quod mentitur, occidit animam. Longè verò ille aberat à mẽdacio & iuramentis, qui nec ludicra quidem aut ociosa soleret verba proferre, in die iudicij de verbis ociosis nequaquam rationem redditurus. Non est autem silentio premendum, quod cum in agro seruaret patris pecora, audito cãpanæ sono, illis relictis, ad ecclesiam confugit, laudes cum precib. diuinæ maiestati pro suo captu oblaturus. Poterat in illum quadrare, quod in Psalmo legitur: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. His virtutum & piarum actionum quasi primitijs quibusdam religiosus puer imbutus, maiori accedente ætate, duce sancto Spiritu, ad maiora contendit. Frequenter enim ecclesiarũ limina terens, verba vitæ cũ multa animi deuotione auscultauit. Sciebat enim dictũ à Domino Saluatore: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Porrò verò lasciuiam & oblectamenta mundi sensim magis ac magis abominans atque fastidiens, constituebat vni omnipotenti vacare Deo. Timebat enim, nè si mundi fieret amicus, inimicus Dei efficeretur. Itaque arctius vitæ genus complecti desiderans, mundanis illecebris paulo post omninò nuncium remisit.

Eius ieiunia. *Sap. 1.* *Psal. 8.* *Luc. 11.*

III. Qva autem ratione ad eam conuersionis gratiam peruenerit, vitam mutârit, mundo valefecerit, quo etiam ordine & labore angustam & arctam viam ad Deũ feliciter commigrârit, operæprecium est referre, dulce ac pium audire. Cum adhuc in ædibus paternis iuuenis degeret & laicus, sed sanctitatis, vt dictum est, studiosus, forte quodam die mimum audiuit cantionem quandam depromentem, qua conuersio sancti Theobaldi & vitæ eius asperitas felixque obitus continebantur. His non corporis duntaxat, sed etiam cordis auribus accuratè perceptis, tanta repentè est gratia diuinitus compunctus, vt secum statuerit neque carne, neque sanguine, neque lineis deinceps vti pannis, sed laneis & cilicinis atque in frigore & nuditate omnipotenti Deo hilariter seruire. Cœpitque studiosè expetere consortium religiosorum virorum, cum quibus fame, siti, ieiunijs, vigilijs, crebrisque precibus corpus castigaret, & in spiritûs ac rationis seruitutem redigeret. Cumque in hoc totus esset, quodam peregrino, quem pater eius hospitio receperat, duce & indice, inuenit virum magnæ sanctitatis & miræ abstinentiæ, sacerdotem egregium Iohannem in quadam solitudine commorantem, ab hominum strepitu & conuersatione semota, in qua etiam ferebatur sanctus Domitianus fuisse. Erat autem is presbyter monachus Crispiniensis, sed permissu Domini Raineri Abbatis Crispiniensis, desertum illum incolebat locum. Huic igitur vir venerabilis Aibertus charitatis fœdere iungitur, vt vno spiritu & pari voluntate Domino famulentur. Quantas autem miserias & calamitates, quantamque inopiam pro spe vitæ æternæ illo in loco patienter tolerârint, non facilè possit singulatim explicari: nec tamen à precibus & Dei laudibus cessauêre. Premebantur frigore & nuditate, premebantur magna annonæ penuria. Multi abscedebant dies, quibus nec cernerent quidem panem: erantque contenti herbis & radicibus herbarum, quarum tamen ijs in locis copia non suppetebat. Et quid ego multis persequar horum virorum afflictiones, pro Christi amore vltrò susceptas? Ex illis ieiunijs, vigilijs, precibus, illa frigoris tolerantia & nuditate adeò & macie & pallore confecti videbantur, vt humanam speciem propemodum non referrent. Vt enim ipse pater Aibertus retulit, cum aliquandò vrgente necessitate extra illam habitationis suæ locum esset egressus, videntes eum pastores hirsutum & vilibus pannis desormem, aufugerunt, monstrum se vidisse arbitrati. Ait etiam se plerumque tantos à frigore angores sustinuisse, vt vestem, quam monachus exuerat, Missam celebraturus indueret, timens ne interim vi algoris extinguetetur.

Ex cantione mimi ad mirabiliter corde cõpungitur. *Ioannes eremita insignis.* *Magna vitæ asperitas.*

IV. Sæpe per hyemem vsu illis venit, vt pane deficiente, glacie confracta, herbas ab aquis manibus extraherent, quib. ægrè vitam sustentabant, omni alia re esculenta destituti. Cogitabant, opinor, cum Apostolo, non esse condignas passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: nec ignorabant serui Dei, quo se quisque in hac vita durius & asperius habet, eo arctius eum superno amori copulari: sicut è diuersò quanto quis inferius magis delectatur, tanto amplius ab amore superno disiungitur. Quod cum illi subtiliter attenderent, fortassis apud se dicebant, se seruos inutiles esse, iure facere quicquid boni facerent, nec vltra debitum quicquam facere posse. Nam tametsi, vt S. Iacobus ait, ex operibus suis iustificatur homo, tamen quantacunque sint, sine auxilio diuinæ gratiæ & pietatis saluus fieri non potest, dicente Apostolo: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Ideoque quicquid faciebant boni, non id sibi, sed patri luminum adscribebant, à quo omne donum perfectum descendit. Intereà autem, dum ità se gererent, vir Dei Aibertus paulatim Psalterium memoriæ commendabat.

Mira inedia. *Rom. 8.* *Iacob. 2.* *Rom. 9.* *Iacob. 1.*

V. Per id tempus voluit dominus Rainerus Abbas Crispiniensis, ob confirmandam sui monasterij libertatem, Apostolorum limina visitare, hosque duos viros, multa charitate ipsi deuinctos, illi visum est sui itineris comites assumere. Quo in itinere hi tres sancti viri quos labores & angores pertulerint, solus Deus nouit. Ingrediebantur enim nudis pedibus, vestiti cilicio, parum pecuniæ habentes, ipsa inopia locupletes. Et mulum quidem secum ducebant, sed vix aut nunquam eo vtebantur, peregrinis debilibus & infirmis illius vsum præbentes. Cumque venissent Romam, audi-

Nota iter difficilimũ.

audiunt sanctæ memoriæ Romanū Pōtificem Vrbanū esse Beneuenti. Tū vero Aibertus & Iohannes non fuêre ausi tā longum arripere iter, partim quod viribus corporis diffiderent, partim quod Iohannes aduersa valetudine laboraret. Abbas autem Rainerus, pro sua erga illos beneuolentia, hortatus est eos, vt in monasterium vallis vmbrosæ se reciperent, atque illic eius reditum sustinerent. Vbi sanè monachos inuenerunt, miræ continentiæ & exquisitæ vitæ, qui multa erga illos vsi humanitate, amanter eos exceperunt, perpetuo etiam eos apud se retinere cupientes. In illo enim monasterio strictè & inuiolabiter obseruatur institutum & Canon S. Benedicti, vt multi viri boni testantur, viuuntque laboribus manuum suarum, spe cælestis vitæ corpora sua multiuario labore indesinenter afficientes. Disciplinæ monasticæ rigorem strenua charitate feruenter custodiunt, erga pauperes & peregrinos suscipiendos benignè se exhibent, in sepultura impertienda fratribus pios, & in quouis denique religionis genere præclaros se ostendunt: adeo vt duo isti viri, de quibus iam diximus, omnibus monachis, quos adhuc vidissent, illos sanctiores affirmârint. Cumque apud illos aliquanto temporis spatio hæsissent, multas rectè viuendi institutiones, vt ipsi testabantur, ab illis percepere. Abbas autem Rainerus cum paucis comitibus susceptum est iter prosecutus, veniensque Beneuentum, ab Vrbano pontifice honorificè acceptus est, monasterijque sui munimentum, quod deuotè petijt, non difficulter impetrauit. Confecto verò negocio, Apostolica benedictione firmatus, lætus ad socios redijt, atque ab illis pariter & à cœnobij fratribus hilariter susceptus est. Etsi autem, dum cœnobitas Vmbrosæ vallis eorumque vitam prædicauimus, à proposito deflexisse videamur, tamen quicquid de ijs laude dignum commemoratum est, sapienti sanè aptè & congruenter poterit nostro proposito cohærere videri. Dum enim illorum egregia studia scribendo efferimus, illum pariter celebramus, cuius causa hoc opus cudendum suscepimus: quippe qui, vt ipse asserebat, non pauca ab eis Deo seruiendi exempla & incitamenta perceperit, conuenienter illi Propheticæ sententiæ, Cum sancto sanctus eris.

Laus cœnobij Vallis Vmbrosæ.

Psal. 17.

POSTQVAM autem apud fratres illos satis fuere recreati serui Dei, illis valefacientes & pro collatis beneficijs multas gratias agentes, ad propria sunt reuersi, multis in eo reditu molestijs toleratis. Et Abbas quidem ad monasterium redijt, alij autē duo sancti viri ad suam eremum. Vbi cū nocte quadam Aibertus membra sopori dedisset, in somnis visus est sibi altissimam arborem, inter Hainonium & S. Amandum sitam, conscendisse, albumque videre accipitrem siue aquilam ad se aduolantem, vestemque monasticam adferentem, ipsumque ea induentem. Expergefactus autem summopere apud se perquirere cœpit, quidnam visio illa portenderet. Tandem placuit ei, vt iuxta illam visionem monachus fieret. Facile autem id impetrauit à Raineto Crispiniensi Abbate, sanctæ memoriæ viro, monachis quidem primo recusantibus, posteà verò assensum præbentibus. Videbant enim abiectum & contemptibilem hominem, si sola externa respicias, nec putabant talem eum fore, qualem posteà experti sunt. Ità plerunque fit, vt quæ prius vilescebant, Deo volente, pòst in sublime tollantur, quemadmodum de Dauide legimus. Fit itaque monachus cum benedictione cælesti. Deinde etiam eius cœnobij factus est Præpositus, & communibus fratrum suffragijs Cellarius. Aduertebant enim idoneum esse, cui ea officia mandarentur. Et certè tam in externis, quam internis rebus adeo accurate tum Deo, tum fratribus inseruiuit, vt ab omnibus amaretur. Semper enim solicite curabat commune bonum, in omnibus prudenter & moderate se gerens. In opere & manibus eius, vt dici solet, bonum omne exuberabat. Promptum se exhibebat ad externa expedienda negocia, cum fratrum vel vtilitas, vel necessitas poscere videretur. VI.

Visio S. Aiberti.

1. Re. 16.

Fit monachus Crispiniensis, & item Præpositus.

CVRAM monasterij haud aliter atque pia parens filiorum, gerebat: hospitalitati deditus, in pauperes largus, sibi ipsi parcus, aliis impartiens quod sibi subtrahebat. Pacem verò & mutuam inter fratres concordiam præcipuè amabat: murmura, obtrectationes, & id genus vitia, quæ in cœnobiis solent existere, detestabatur & profligabat. Aliquid sibi monachum ceu proprium vsurpare, id planè mortiferum & modis omnibus exectabile asserebat. VII.

QVOD autē ad ipsius viuendi in monasterio rationem attinet, pane & aqua, herbis, leguminibus & arborum fructibus semel interdiu modice vtens, corpus suum sustentabat. Lac & caseus & pisces in os eius non admittebantur. Cilicio asperrimo domabat carnem. Lectum nullum habuisse creditur, præter scamnum vel alium asserem, in quo cubans, mediocrem capiebat somnum. Ante nocturnas preces, quas matutinas vocant, semper Psalterium absoluit. In flectendis genibus erat celerrimus, lachrymarum copia valde affluens, vt posset cum Propheta dicere ex sententia: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Cumque annis vigintiquinque in monasterio ea viueret seueritate, nunquam ab eius ore Christi laus aberat: fames, sitis, algor omniuaria carnis castigatio & afflictio, iam sancto viro pro deliciis computabantur: adeo semper iucundus & hilaris & esse videbatur, & reuera erat. Viri nanque sancti dum animis reputant futura supplicia impiorum, & immensam felicitatem beatorum, quicquid Dei causa perferunt, leuius ferunt, dum hinc quidem spe illius sempiternæ beatitudinis animantur, inde verò intolerabilibus gehennæ cruciatibus soliciti redduntur: sicque dum pœnas tolerant temporarias, vitant æternas, & coronas sibi parant sempiternas: fitque hac ratione, vt dum effugere nituntur, quod grauius est, facilius tolerent, quod minus graue est, etsi sit alioqui valde onerosum. Ita ergo etiam huic religioso viro iugum Christi suaue, & onus eius leue fuit: & cum multis floreret virtutibus, etiam integer corpore & virgo ab ipso ortu vsque ad supremum vitæ diem creditur permansisse: quod quidem est angelicum decus & virtutum insigne præcipuum. IIX.

Cibus eius

Vestis.

Lectus.

Psal. 6.

Mansit virgo.

ETSI autem ea, quæ dicta sunt magna & stupenda esse videantur, attamen quicquid gessisset, pro nihilo ducens, optabat in eremo habere cellulā, in qua inclusus degeret, vt illic laudibus diuinis & precibus liberius vacaret, & corpus seuerius edomaret. Curauit igitur construi cellulam in loco deserto, antequam è monasterio egrederetur: eaque exædificata, vix ab Abbate Lamberto impetrare potuit copiam, relicto monasterio, ad illam sese conferendi. Valde enim fratribus monasterij videbatur esse necessarius. Tandem autem ea obtenta, in eam se abdidit, sed ità tamen, vt quoàd vixit, in Crispiniensis Abbatis potestate semper esse voluerit. Quam verò corpus suum in ea Cellula male acceperit, duriterq; habuerit, audire quidem pium est, sed imitari gloriosum. Viginti sanè & quinque annis in ea permansit inclusus: è quibus duobus & vinginti pane prorsus abstinuit, & omni potu annis viginti. Nec tamen aliquo obstrictus voto, sed sponte sua tot annis pane & potu atque aliis quibusdam corporis necessarijs alimentis sibi interdixit. Qua autem occasione pane abstinuerit, si quis nosse velit ex ijs, quę dicturi sumus, potest cognoscere. Quadam hyeme accidit, vt locus, in quo morabatur, adeò aquarum inundatione obsideretur vndiq;, vt neque accedere ad eum quisquam, neq; indè egredi posset. Cum igitur & panis ei deesset, & Missam auscultare non posset, animo permoueri cœpit. (necdum enim sacerdotio initiatus erat.) Itaq, nocte quadā cum multo dolore & pijs querimonijs beatissimam semperq; virginem Mariam compellauit, orans vt ipsius miserias subleuaret, his vel similibus vtens verbis: O sancta virgo virginum Maria, quæ pariendo Dei filium, mundo gaudia contulisti, quæ es fons pietatis & misericordiæ copia, subueni mihi misero, corporali pane indigenti, & Missarum solennia non audienti. Quibus dictis, somno correptus obdormiuit. Ecce autem mox in visu adest sanctissima mater & virgo in forma matronę pulcherrimæ, cum puellis plurimis inferioris staturæ. Quas vt vidit vir Dei, ita dixisse visus est: Equidem si pridem in monasterio fœminas vidissem, profecto illas expulissem. Cur igitur vos huc intrare ausæ estis? Cui virgo sacratissima respondit: Tace frater. ego sum virgo Maria, quā tam dulciter inuocâsti. Sed quid à me vis præstari tibi? Tum ille: Succurre, inquit, mihi peccatori in ijs, quibus egeo, & quibus tu quoque non ignoras me carere. Respondit virgo mater: Putas ne omnipotentem Deum te etiam IX.

Degit solitarius & inclusus.

Nota abstinētiam admirandam.

Alia eius visio.

iam sine pane posse sustentare? Ego verò, inquit ille, credo Deum id posse. Et virgo beata: Cur autem, ait, conquereris te Missas non auscultare, cum tota vita tua & omnis actio tua, quædam Missarum sint solennia? Deindè visa est sanctissima virgo buccellam panis immittere in os sancti viri. Qua quidem visione ille adeò permotus fuit, vt deinceps neq; panem appetierit, neque panem edere curârit, contentus herbis, radicibus, & vilibus illis cibis, quibus vesci consueuerat.

X. FORTASSIS autem nôsse te iuuat Lector, qua se purpura vel bysso Christi miles induerit. Nimirum à planta pedis vsque ad verticem asperrimo cilicio tegebatur. Lectum quoque si scire velis, in scamno vel alio assere se reponebat, cilicino sacculo vtens pro ceruicali. Et quid me necessè est multa persequi? Quicquid boni gessit vir Dei, antequam se in hanc cellulam contulisset, id in ea iam inclusus, non solum non minuit, sed auxit etiam, durius asperiusque sese affligendo. Si prius fleuit amarè, iam multo acerbius. Si prius in eo ferbuit charitas, iam longè fuit feruentior. Anteà pane & aqua vixit contentus, at nunc tot annis, quot diximus, vtroque abstinuit: atque eum in modum etiam cætera bona superioris vitæ, in hoc ergastulo, arctiori viuendi ratione, in melius prouexit. Sed his de sancti viri exterioris hominis cultu absolutis, congruum est ad lectoris notitiam perferre, quam præclarè etiam hominem interiorem ornauerit. Patientia itaque & charitate gemina, Dei & proximi, tanquam cocco bis tincto, itemque cæteris lucis armis ità eum communiuit, vt posset securus & intrepidus prodire in conspectum tremendi & districti iudicis etiam in illa die, quandò iustus vix saluabitur: de qua dicit Malachias: Quis poterit cogitare diem aduentûs eius? aut quis stabit ad videndum illum? Idem ipse his iustitiæ armis intus & exterius instructus, constanti animo potuit procedere ad debellandum fortem armatum, tortuosum illum colubrum & Leuiathan: qui pro minimo ducens, quod fluuium absorbuerit, etiam fiduciam habet, quod influat Iordanis in os eius: id est, non infideles modò, sed etiam Christiana religione initiatos deuorare molitur.

Totũ corpus induit cilicio.

Virtutes eius.

1. Pet. 4.

Malach. 3.

Iob. 40.

XI. INTER hæc autem fama sanctitatis eius bono odore orbem terrarum complente, cœperunt ad eum homines confluere. Cum anteà non nisi acolytus fuisset, de sapientum virorum consilio à Burchardo Cameracensi episcopo subdiaconus & diaconus est ordinatus. Deindè etiam ad sacerdotium promotus est, vt populis ad ipsum venientibus melius posset consulere, & familiarius secretas confessiones recipere. Factus autem presbyter, duas in die celebrauit Missas, pro viuis alteram, alteram pro defunctis. Vigilias, vt vocant defunctorum cum nouem lectionibus hoc pacto legere solebat. In prima Vigiliarum parte dicebat psalmos quinquaginta cum tribus lectionibus: in secunda & tertia itidem faciebat: sicque in illis Vigilijs, interiectis nouem lectionibus, totum psalterium depromebat. Quod quidem graue & onerosum videri possit, nisi quis libenti animo faciat. Centies per diem flectebat genua, & quinquagies prostrato quidem corpore, sed articulis & digitis subleuato, ad vnamquanque genuum curuationem dicebat salutationem angelicam. Psalmi & preces ab ore eius nunquam recedebant, nisi esset aduenientibus aliquid præbendum consilij: quod tamen, si quis penitius intueri velit, non possit dici precum intermissio. Pecuniam aut accipere, aut etiam manu contingere, haud aliter atque serpentinum virus abhorrebat. Quod si quispiam omninò largiri ei aliquid vellet, iubebat id donari Crispiniensi monasterio, rerum necessariarum valdè indigo. Quid ego hoc loco aliud possim dicere, quam hunc virum, etiamsi flagitijs omnibus fuisset coopertus, eaque agendo pœnitentiam seque macerando expiare voluisset, haud quanquam plus, atque fecerit, facere potuisse? Quis nostra ætate intantum odiuit animam suam, vt eam posset seruare in vitam æternam? Quis adeò inexorabilis fuit sui ipsius persecutor? quem si tyrannus aliquis catenis aut compedibus constrinxisset, & panem atque potum saltem triduo aut quatriduo ei subtraxisset, multa commiseratione multisque lamentis id nos prosequendum arbitraremur. Ille verò cum non modò nullorum esset scelerum reus, sed etiam multis ornatus virtutibus, suapte sponte, vt diximus, pane & aqua non paucis annis sibi interdixit.

Fit subdiaconus & diaconus. Itemque presbyter.

Preces quotidianæ.

XII. ATQVE his exercitijs, alijsque perferendis angustijs vir sanctus, ceu lapis viuus, expolitus atque omni ex parte teres & rotundus effectus, meruit collocari in structura cælestis illius Hierusalem, vbi pretiosi lapides, pressuris & tunsionibus perpoliti, cum coruscantibus gemmis & margaritis nitentibus, pro qualitate meritorum, sempiterno & admirabili fulgore relucent, quemadmodum scriptum est: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Quemnam igitur eum potius dicemus? Martyremne an confessorem? Sed rectius proculdubiò & martyrem, & confessorem. Quanuis enim persecutor sanguinem eius non fuderit, at tamen ea, qua diximus, ratione ferendo crucem suam & Christum sequendo, & voluntate & actione martyr fuit, gloria & honore à Deo coronandus. Martyr fuit, carnem crucifigens cum vitiis & concupiscentiis. Martyr fuit, omnes carnis & mundi voluptates proculcans & propudians: quanquam vsus obtinuit eos speciatim martyres dicere, qui suum profundere sanguinem, à tyrannis vel persecutoribus morte violenta extincti. Quod quidem martyrij genus noster Aibertus sola voluntate pertulit. Nihil autem bona voluntate ditius Deo offerri potest. Quod si verò occasio se obtulisset, & extitisset persecutionis tempus, vt pro certo à multis creditur, lætus & imperterritus persecutoribus occurrisset, ceruicem percussori vltrò præbiturus. Sed quia eius non fuit obeundi martyrij opportunitas, aliud martyrij genus expetijt, seipsum omnipotenti Deo hostiam viuentem in odorem suauitatis quotidiè immolans, propriæ carnis crudelis persecutor effectus: quod non multum differt à perpessione martyrij, in tyrannica persecutione suscepti. Legitur nanque etiam B. Iohannes Apostolus calicem Domini bibisse, quem tamen non legimus pro Christo fudisse sanguinem, cum propria morte vitam finierit.

Matt. 13.

S. Aibertus vt fuerit martyr.

Matt. 20.

XIII. CONFESSOR autem fuit noster Aibertus, quandoquidem corde, ore, & tota viuendi ratione Deum confessus est & laudauit, permultosque sua humanitate & mansuetudine ad confitenda peccata & turpitudines suas induxit. Est enim confessio aliquando peccati, interdum verò laus & gratiarum actio. Dicit Christus ad patrem: Confiteor tibi Domine pater cæli & terræ: sed nulla hîc peccati confessio est à quo longissimè aberat filius Dei: sed laus & gratiarum actio. Equidem sæpè & legi & relegi vitas sanctorum Patrum, inuenique sanè in eis viros miræ abstinentiæ nec tamen vllum reperi, quo in affligenda carne sua hunc Dei seruum auderem dicere inferiorem. Vitauit escam, qua solent vesci homines, contentus cibo vermium & brutorum animantium. Hucusquè diximus, vt erga seipsum se gesserit vir sanctus: nunc porrò dicendum est, vt ex debito fraternæ charitatis etiam alijs sese impenderit: quibus nimirum dum optima suggerendo consilia pro viribus prodesse studuit, magnum suæ beatitudini cumulum adiunxit.

Itemque confessor.

Matt. 11.

XIV. FVIT ille lucerna, diuini amoris igne accensa & ardens, virtutumque plena lumine & splendore, non ponenda sub modio, sed super candelabrum. Cumque lucis suæ radios per orbem terrarum diffudisset, ingentiaque beneficia, quæ per illum diuinitus præstabantur, fama longè lateque diuulgaret, diuersarum nationum populi excitati, cateruatim ad sancti viri conspiciendam faciem sermonesque audiendos, suaque ei flagitia confitenda aduolabant. Quos ille omnes iucundo animo & alacri vultu excipiebat & suauiter consolabatur. Erat enim hoc illi velut ab ipsa natura insitum, vt cuperet esse omnia omnibus ad se venientibus, pro cuiusque conditione vel qualitate, totumque se illis impenderet, efficeretque eos populum acceptabilem Domino, bonorum operum sectatorem. Itaque mœstis & afflictis, atque calamitosis condolebat; cum gaudentibus & iucundis ipse pariter lætaba-

Multi hi ad eum. omnium concursus.

tabatur: vtrisque verò, prout res eorum poscere videbantur, paterno affectu subueniebat atque consulebat, illorum tum aduersa tum prospera in se transferens, rebus illorum afflictis dolens, secundis congratulans: quod vtique germanæ est dilectionis argumentum. Operis enim exhibitio, vt ait S. Gregorius, probatio est dilectionis. Illos autem, qui confessionis faciendæ causa eum accedebant, prius quasi iuramento obstringebat, vt ipsius audito consilio, ad episcopos suos irent, eadem flagitia illis quoque confessuri. Si quos tamen vidisset obstinato animo, etiam interposito iureiurando, decreuisse nulli nisi ipsi sua crimina detegere, illorum sanè tandem improbitati cedens, veritus nè in desperationis barathrum irent præcipites, si eos nollet audire, confessionem eorum recipiebat quidem, pro ratione facinorum etiam pœnitentię mulctam eis irrogans, nec tamen cessabat persuadere fortiter, & vehementer etiam adiurare, vt turpia, quæ ei dixissent, suos episcopos minimè celarent. Quod si omnino recusarent, grauem & propè intolerabilem eis pœnitentiæ mulctam imponebat: quod tamen quidam æmuli, virum sanctum falsè irridentes, & dente canino eius facta rodentes, illum minimè facere mentiebantur. Mandauerat autem ei Paschalis Papa per Oduinum Abbatem S. Gisleri, vt omnes confessionis gratia ad ipsum venientes, alacriter audiret, & pro criminum quantitate pœnitentiæ eis onus iniungeret. Idem verò etiam Innocentius Papa illi mandauit. Et possumus sanè ex ijs, quæ paulò supra diximus, haud obscurè colligere multos ei suas spurcitias aperuisse, quas nulli alij vnquam explicuissent, perituri potius cum suis sceleribus, quam in cuiusquam alterius notitiam ea deducturi.

Ro. Pontifices quid illi mandarunt.

Tantvs autem plerunque fuit ad eum hominum concursus vndequaque confluentium, vt locus habitationis eius omni ex parte haud aliter circundatus videretur, quam solent castella vel vrbes ab hostibus obsessæ: adeoque sanctum virum defatigabant, vt vix parum cibi aut somni capere liceret, humanę naturę imbecillitate id flagitante. Vndè etiam non raro accidit, vt plures cum eo secreto colloqui volentes, cum præ hominum frequentia locus non daretur, horrenda flagitia & nefandas turpitudines suas cunctis audientibus palam enunciarent: ipse verò pro loco & tempore respondens, salutaria eis consilia impertiret. Plerique etiam ex ijs, quibus dabatur ad eum propius accedere, eius vestem vi lacerabant, partesque auulsas secum asportabant, pro reliquijs eas habituri, illo quidem valdè dolente & renitente, seque miserum peccatorem vocitante, palamque testante, non se esse talem, qualem ipsi putarent. Quod si dicta factaq; sancti viri propius intueri velimus, facile nobis persuadebimus, animum illius elationis peste neutiquā infectum fuisse, præsertim cum etiam in pueritia & iuuentute superbiæ virus cautissimè semper deuitarit. Nec tamen negamus potuisse eum tentari superbia, sed Deo bene propitio, credimus tentationi minimè succubuisse. Quo tamen vitio non pauci ex illis, qui sapientes putantur, crebro euertuntur. Atque alijs quidem vitijs omnibus profligatis & sub iugū missis, pestiferum hoc elationis venenum nunquam desinit pestilens draco adspergere hominum rectè factis, vt eo corrūpat omnia: non ignorans quibuscunque rebus admixta sit superbia, ijs certam adferre perniciem atq; perditionem. Illa nanque iam olim in cœlo angelos, in paradiso primos homines impulit in ruinam. Vndè non immeritò sapiens quidam etiam in rectè factis monet esse cauendum. Et certè quisque hac pestifera lue delectatur, teste S. Hieronymo, scriba est & pharisæus, magis cupiens videri & dici bonus, quam esse. XV.

Multi palam sua crimina confitentur.

Tentatio vanæ gloriæ.

Non est autem, quod putet quisquam, cum ad eum, vt diximus, omni ex parte tam multi concurrerent, solum homines illiteratos & vulgares ad eum venisse: immo vero adibant eum archidiaconi Abbates, eremitæ, monachi, & omnis generis religiosi & docti viri, nobiles quoquè sexûs vtriusque, eius se precibus gratulabundi commendantes, nec confessionis immemores, ipsumque instar prodigij cuiusdam suspicientes & admirantes. Et quis non obstupesceret, audiens hominem nihil omnino tot annis bibentem, nulloque pane vescentem? Et equidem sic sentio, si tam potuisset omni prorsùs carere cibo, quam potuit pane & potu, nihil penitus eum alimenti fuisse sumpturum. Sed quia id naturæ humanę conditio non sinebat, illa præclara sibi delegit edulia, quorum supra fecimus mentionem, quibus tamen vix vitam tueri potuit. Etsi autem non ignoro Christum mirabilem esse in sanctis suis, tamen non possum, quin prę admiratione & stupore exclamem: O incompræhensibilis altitudo sapientiæ & scientiæ Dei: quam multas animas, diabolica fraude euersas, ex satanæ laqueis hic vir simplex & vix mediocriter literarum peritia imbutus, confessionis & pœnitentiæ adhibendis remedijs eripuit, immò per illum Deus? Non fuit ille fortassis in Ecclesiæ tabernaculo phialæ loco habendus, quæ vberes sapientiæ haustus suppeditaret: certè vel cyathum fuisse nemo negare ausus erit, modica doctrina multos inebriantem, eorumque mentibus obliuionem pessima quæque perpetrandi, Deo largiente, suauiter adducentem. Itaque cum ad Christi erit venturus tribunal non vacua manu aderit, sed multos secum ferens manipulos, auditurus à Christo: Eugè serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Inter quos erit etiam ioculator ille, quem ad viam veritatis reuocauit, cuius ipse olim cantilena, Deo adspirante, fuerat mirabiliter commotus, & ad arduā viuendi rationem amplectendam inflammatus. XVI.

Psal. 67.
Rom. 11.

Matth. 25.

Et vt paucis multa complectar, tota vita sancti viri martyrium fuit, immo & miraculi instar, fuit consolatio miserorum, solamen peccatorum, fuit perpetuus labor & pœnitentia, amor & timor illius, qui dicit: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: alioqui non est me dignus. Quod ille non surda aure accipiens, crucem eius mansuetissimis accepit humeris, eumque accuratè sectatus est diligens eum vt patrem, & timens vt Dominum. Nec ambigi debet, præpotentem Deum per hunc famulum suum & in vita & post obitum eius etiam alia miracula fecisse, quæ quidem suo tempore, Christo iuuante, in scripta redigentur: quanquam præclarius est virtutem charitatis eximiam in illo fuisse, quippe qua soli boni præditi sunt: quam claruisse miraculis, quæ possunt fieri etiam à malis. Quamuis autem non habuit alimenta corporea, quibus reficeret pauperes & alios ad ipsum accedentes: non tamen deerat ei panis verbi Dei, quo pro modulo doctrinæ suæ omnes illius indigos recrearet: qui panis tantum præstat alimento corporeo, quantum anima corpori. Interim nihilominus cum multa animi iucunditate apponebat omnibus sua illa egregia fercula, quibus ipse sustentabatur. Quod si olim inter antiquos illos patres hoc aureum sidus rutilāsset, quantis hodiè laudibus, quanta prædicatione efferretur? Sunt enim pleraque tanto maiori in precio apud mortales, quanto plus habent vetustatis: tametsi vetustatis in multis exiguum pondus est. Si tamen tanta est temporum vis, vt etiam hac in parte antiqua præsentibus præstent: potest satis dici probabiliter, laudes & præconia sancti viri, quæ à præsentibus modo reticentur, posteros nostros egregie quandoquè celebraturos. Cum sit autem magni apud Deum meriti, rogemus eum piè ac deuotè, vt suis precibus apud misericordiæ fontem, Dominum nostrum Iesum Christum peccatorum nobis veniam & sempiterna beatæ vitæ gaudia impetret, qui eius honorem & gloriam celebrare appetimus, quique eum & viuentem & mortuum dileximus: itemque alijs omnibus, eius suffragia humiliter expetentibus. XVII *Luc. 9.*

Eius tota vita, martyrium.

Cibos quales aduentantibus appo sueit.

Sed nè fortassis lectori prolixitate tædium adferamus, ad finem properandum est. Peractis itaque annis plûs minus quinquaginta in monachi habitu & ea vitæ austeritate, quam diximus, (vt iam nihil dicamus de illo tempore, quo non mollius se accepit, degens cum Iohanne insigni monacho & presbytero in eremo) paucis ante Paschatis solennitatem diebus letali morbo correptus est: sentientque adesse mortem præ foribus, accersi iussit Engelbertum, id temporis Crispiniensis cœnobij Priorem: à quo sacro est oleo vnctus, & corporis & sanguinis Christi sacra communione catholicè munitus. Deinde ipso sacratissimo Paschæ die, qui tunc in septimum Idus Aprilis incidit, sub horam diei nonam feliciter obdormiuit in Domino, ex hoc mundo gloriosè transiens ad patrem cum illo perenniter regnaturus. XIIX

Annis 50. fuit monachus,
Extremā vnctionē & Eucharistiam sub mortem percipit.
Obit.

Sacrum

Sacrum verò corpus eius biduo asseruatum est ab amicis, die tertio sepulturæ mandandum. Interim Abbates, viri religiosi & fœminæ, atque vtriusque sexus homines vulgares ad exequias eius celebrandas vndique conuenere, & vtriusque noctis vigilias cum cereis & luminaribus pie ac deuotè celebrârunt. Die tertio Paschæ, sole iam suos radios in orbem effundente, humatum est corpus venerabile ab abbatibus Crispiniensi & S. Amandi, cæterisque viris religiosis & honestis, & quidem non absque planctu & lachrymis multis, magnoque clamore. Sepultus est autem eodem in loco, vbi eius cellula fuerat, vbi meritis & precibus eius ægris & piè postulantibus multa præstantur beneficia, largiente Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Miracula ad sepulcrum eius.

XIX. Porro necdùm vita functo viro Dei, Arnoldus Comes, frater germanus Hannoniensis Comitis, tam acri conflictabatur febre, vt mortem ad se inuitare videretur. Cumque nulla posset ratione eius morbi molestia leuari, cuidam præcipuo amico cum magno gemitu dixit, non se suam desperare salutem, modo liceat ad beatissimi & religiosissimi viri conspectum peruenire cuius iam apud nationes omnes esset nomen diuulgatum. Nec magnas nectere moras voluit, sed eo proficiscens, ad locum peruenit, vbi vir tam singularis morabatur, apud quem quorumlibet criminum poterant remedia inueniri. Sedit autem ad arctissimæ cellulæ eius fenestram, vbi etiam alij residere solebant: & postquam de varijs inter se peccatis erant collocuti, cogitabat æger Comes, si posset ei copia fieri eius potûs, quo vir sanctus vteretur, ilico se curatum iri: crebroque hæc secum verba volutabat: Potest Deus huius viri precibus me hac molestissima ægritudine liberare: tandemque rogauit virum Dei vt porrigeret ipsi de potu suo. At ille etiam cum iuramento affirmauit se potu omni prorsus carere: nec esse ibi aquam, nisi in illo puteo, cui ipse assideret. Tum verò summopere petijt æger Comes eam sibi aquam hauriri. Mox vir Dei iubet Hilmaro ministro suo aquam è puteo haustam offerre Comiti. Paret Hilmarus sancto viro, cuius vestigia in multis sectabatur, & aquam in vase illi illustri viro potandam defert. At ille non immemor Christum in suprema Cœna benedixisse & gratias egisse, atque ità calicem præbuisse discipulis: rogauit vt etiam vir Dei huic aquæ benediceret. Tum ille sublata manu dextera, & crucis expresso signo, hoc vel simili modo precabatur: Potum seruorum suorum filius Dei benedicat. Deinde Comes bibit, bibendoque visus est sibi cuiusuis generis præstantissimum potare vinum, eiusque potionis vim per omnia membra sua sensit medullitus diffundi. Bibit verò de eodem potu etiam Alulphus monachus Crispiniensis, insigni religione conspicuus; laudauitque omnipotentem Christi Saluatoris virtutem.

Matth. 26.

Aqua mutatur in præstantissimum vinum.

EPITAPHIVM S. AIBERTI:

Conditur hoc tumulo memoratus in orbe reclusus,
Dominus Aibertus, qui mactans in cruce carnem,
Christi pascha fuit, proprium cum pascha peregit,
Cum Christo patiens, cum Christo Pascha peregit.
Ille potens per te laudetur rex Aiberte,
Qui tibi mortalis vestito tegmine carnis;
Mirando p ane das munere pabula vitæ:

VITA S. APHRAATIS ANACHORETÆ A THEODORETO CYRI EPISCOPO CONSCRIPTA CAP. VIII. IN PHILOTHEO ex interpretatione Gentiani Herueti Aurelianensis, Theologi Parisiensis, & Canonici Rhemensis.

An. 360.

I. QVOD vna sit omnium hominum natura, & philosophari sit facile volentibus, siue sint Græci, siue barbari, ex multis quoque alijs scire est in promptu: ad hoc autem apertè ostendendum sufficit vel solus Aphraates. Is enim in Persis, qui sunt iniustissimi, & natus & educatus, & ortus ex talibus parentibus, & in eorum legibus institutus, ad tantam peruenit virtutem, vt eos qui ex pijs nati fuerant, & piam doctrinam ab ineunte ætate acceperant, obscurauerit. Primum enim contempto genere, (erat autem id clarum & illustre) accurrit ad Dominum adorandum, maiores suos imitatus Magos; deinde sui generis hominum impietatem abominatus, suæ prætulit alienam regionem. Et cum venisset Edessam, (est autem ciuitas maxima & populo frequentissima, & quæ pietate insigniter exornatur) cum extra eius ambitus inuenisset domunculam, & se in eâ inclusisset, suæ curã gerebat animæ, veluti quidã optimus agricola, vitiorum spinas exscindens radicitus, & diuinã expurgans segetem & maturos Euangelij fructus offerens Domino. Illinc venit Antiochiam, quæ ab hæretica procellâ grauiter circumsidebatur, vbi cum ante ciuitatem in quoddam philosophiæ gymnasium diuertisset, & Græcæ linguæ pauca verba didicisset, ad diuinos quidem sermones audiendos traxit plurimos: vtens autem lingâ barbarie commixtâ, fœtus proferebat ingenij & intelligentiæ, ex gratiâ diuini Spiritus accipiens hæc fluenda. Quis enim ex ijs qui suam iactant eloquentiam, & supercilia contrahentes elatè loquuntur & magnificè, & propter syllogismorum laqueos iuueniliter exultant, inerudita illâ & barbara voce fuit vnquam superior? Ratiocinationibus enim ratiocinationes, & diuinis eloquijs philosophorum vincebat rationes, cum magno Paulo clamans, etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ. Hoc autem modo perpetuo ex Apostoli sententia deprimebat rationes, & omnem altitudinem quæ extollitur aduersus Dei cognitionem, & captiuabat omnem intelligentiam ad Christi obedientiam. Licebat autem videre concurrentes eos qui gerebant magistratus, & qui erant relati in aliquos militiæ numeros, eosque qui manu sibi victum comparabant; & vt semel dicam, & priuatos & milites, & doctos, & litterarum rudes, & pauperes, & diuites: & alios quidem silentio accipientes ea quæ offerebantur, alios verò rogantes & sciscitantes, & orationi præbentes occasionẽ. Cum aũt tantum laborem caperet non passus est vnquam vllum accipere qui secum habitaret: quinetiam malebat suam ipsius operam, quam officium & ministerium quod sibi offerebatur ab alijs. Cumque eius congressiones & collocutiones fierent ad portam atrij, ipse eam aperiebat ingredientibus, & abeuntes deducebat ac dimittebat. Nihil autem vnquam omnino accepit ab aliquo, non panem, non obsonium, non vestem, sed vnus solus ei notus panem suppeditabat. Cum autem vsque ad profundum processisset senium, post occasum solis vescebatur oleribus.

7 April. Theodor. lib. 4. hist. cap. 24.

Aphraates ex Persarũ Magorum genere. Primum Edessæ, inde Antiochiæ aliecerat excreuit.

2 Cor. 11

2 Cor. 10

Barbaries cum zelo & veritate melior facili eloquẽtia.

Omnis cõditionis homines instruit.

Ab vno tantum panẽ accipit Aphraates.

II. AIVNT autem Anthemium, qui posteà fuit & præfectus & consul, cum electus legatus profectus est ad Persas, ad eũ attulisse tunicã apud Persas contextam, & dixisse: Cum scirem vnicuique suam dulcem esse patriam, & qui illic nascuntur fructus esse iucundissimos, hanc ex patria ad te attuli tunicam, rogoque vt tu eam accipias, ego verò sim tuæ benedictionis particeps. Is autem eam quidem primum iussit poni in subsellio deinde cum multi fuissent interiecti sermones, dixit se angi animo, vtpote quod sit in duas partes diuisa cogitatio. Illo aũt rogãte caussam, Semper, inquit, constitui habere vnum solum qui mecum habitaret; mihique ipsi hanc legem imposui, vt mihi omnino denegetur duorum simul habitatio. Cum ergo vnus mecum iam sedecim annis habitasset, & esset mihi cordi, accessit quidam meus contribulis, volens mecum habitare & rogans vt hoc sibi liceat. Hoc mihi mentem distrahit. duos enim simul habere non

Aphraates ne quidem Persicam tunicam accipit ab Anthemio.

patiar.

patiar. Contribulem enim amplector vt contribulem; priorem autem, vt qui mihi cordi fuerit, expellere, & graue & iniquum existimo. Ille verò, Meritò, inquit, ô pater: neque enim fas est, vt eum qui tibi plurimo tempore inseruiit, amandes, tamquam non aptum; eum autem cuius morum nondum fecisti periculum, propter solam admittas patriam. Ad hæc diuinus Aphraates, Non accipiam ergo, inquit, ô vir admirande, hanc tunicam; duas enim habere non patiar. est enim meâ quidem sententia iucundior, tuâ verò melior ea quæ mihi tanto tempore inseruiit. Cum callido ergo commento sic elusisset Anthemium, & ingenij solertiæ exhibuisset miraculum, persuasit vt nemo deinceps cum eo ageret de illâ tunicâ. Ego autem hæc retuli, volens duo simul ostendere: & quod ab vno solo acceperit quod tegendo corpori satis erat, & quod tanta eius fuerit sapientia, vt effecerit, vt qui rogabat vt acciperet, sententiam tulerit eum non debere accipere. Sed his & quæ sunt huiusmodi relictis, narrabo maiora.

Egregio apologo rem declarat.

Cum Iulianus Deo infestus in barbarorum regione pœnas dedisset impietatis, res quidem fuere parumper tranquilliores alumnis pietatis, cum Iouinianus accepisset habenas Romani imperij: postquam autem hic quoque, cum paruo tempore regnasset, accepit finem vitæ, Valens autem accepit principatum, procellæ & tempestates rursus mare nostrum agitabant, grauisque fluctus excitabatur, & vndæ maximæ scapham vndique impetebant. Efficiebat autem grauiorem tempestatem solutio gubernatorum. Eos enim Imperator, qui in solam veram religionem suam exercebat audaciam, coëgit habitare in exilio. Et cum tanta esset eius iniquitate, impietatis eum non capiebat facietas, sed dispergebat ac dissipabat cœtus piorum omnium instar feræ immanis gregem contendens discerpere. Ita de causâ eos non solum expulit ... sed etiam ex latere montis, & ex ripa fluuij, & ex bellico gymnasio. Hæc enim loca perpetuò mutabant, ... obiret ... armata manus. Et Scythæ quidem, & alij barbari, totam Thraciam à Danubio vsque ad Propontidem securè populabantur: ille autem eorum auditionem, ne attectis quidem, vt dicitur, auribus, poterat accipere: sed in eos qui erant eiusdem generis, & eius ditionis, pietateque ac religione clari, armis vtebatur. Diuinus autem populus illorum malorum deflebat importunitatem, Dauidicum illud canens canticum: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum nos recordaremur tui Sion. Reliqua autem cantici eis non conueniebant. Aphraates enim, & Flauianus, & Diodorus, non permiserunt vt suspenderentur in salicibus instrumenta doctrinæ; nec passi sunt dicere: Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ? Sed & in montibus, & in campis, & in vrbe, & in suburbanis, & in ædibus, & in foris, canticum Domini assiduè canebant. A Dauide enim didicerant, Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terræ, & omnes qui habitant in eo. Rursus autem audierant eundem Prophetam clamantem: Benedicite Domino omnia opera eius in omni loco dominationis eius. Audiuerunt autem diuinum quoque Paulum præcipientem orare viros in omni loco, tollentes manus sanctas absque irâ & disceptationib. Porrò autem ipse quoque Dominus loquens cum Samaritana hoc prædixit apertius: Amen enim, inquit, dico tibi mulier, venit hora, & nunc est, quando neque in loco hoc, neque Ierosolymis, sed in omni loco adorabunt Patrem. Hæc cum didicissent, & in domo, & in foro, &, vt apostolicè dicam, publicè & per domos perpetuò testificabantur. & veluti quidam præstantissimi Imperatores, suos quidem armabant, aduersarios autem confodiebant. III.

Valens Imperator auctor afflictionis Ecclesiæ.

Scythæ ad vsque Propontidem grassatur.

Psal. 136.

Non in salicibus instrumenta doctrinæ suspendenda.

Psal. 136. *Psal. 23.* *Psal. 102.* *1. Tim. 2.* *Ioan. 4.* *Act. 20.*

Atque magnum quidem Flauianum, & diuinum Theodorum, qui tunc sub alio pascebant, & secundâ cathedrâ digni erant habiti, hæc facere quæ dixi, & admirandum quidem est, & laude dignum: sed tamen hæc faciebant, cum essent electi exercitus Imperatores, & subiecti legibus imperatoris. Sapientissimus autem Aphraates suâ sponte ad hæc prosiluit certamina: in quiete enim educatus[a] & cum eius institutum esset per se viuere, & extra teli iactum sedere, vt dicitur, cum vidisset belli vehementiam, non illi placuit quod esset securus, sed quietem iubens valere ad tempus, piorum phalangis fuit in pugnâ princeps, feriens quidem & vitâ & sermone & miraculis, ipse autem numquam percussus. Quin etiam cum Imperator omni ex parte stultus eum aliquando vidisset exeuntem in gymnasium bellicum (contigerat enim vt tunc illic congregarentur qui erant ritè venerandæ Trinitatis socij) ostendit autem quis eum ad ripam fluuij ambulantem spectanti Imperatori: rogauit eum quonam tenderet. Cum is autem dixisset sese deprecatum pro terrarum orbe & pro imperio, rursus respondit Imperator. Et quanam de causa[b] vitam profitens monasticam, securè per forum ingrederis, silentio & quiete relictâ. Ille autem (solebat enim Dominum imitans, parabolicè ratiocinari[c]) Dic mihi, inquit, Imperator, si essem virgo abscondita in thalamo, vidissem autem aliquem in domum patris ignem inijcientem, quid mihi consuluisses facere videnti flammam ardentem, & domum quæ comburitur; intusne sedere, & domum quæ crematur despicere?[d] Sed sic ego quoque fuissem consumpta ab incendio. Sin autem dicis oportere properare, aquam ferre, & susque deque currere, flammamque extinguere; ne me reprehendas, ô Imperator, si id ipsum facio. Quod enim tu consulueris virgini quæ est in thalamo, hoc ego cogor facere qui vitam sum professus monasticam. Quod si tu me reprehendis qui quietem reliquerim, teipsum reprehende qui hanc flammam in domum diuinam inieceris; & non me, qui conor extinguere. Quod enim oporteat opem ferre domui paternæ quæ vritur, ipse quoque confiteberis. Quod autem Deus sit magis verus & germanus pater quam ij qui sunt in terrâ, est cuiuis apertum, etiam qui rebus diuinis non est omnino initiatus. Nihil ergo absurdum facimus, ô Imperator, neque cœpto nostro & instituto contrarium, si veræ religionis alumnos congregamus & pascimus, & eis herbam diuinam exhibemus. His dictis, Imperator quidem tacitè assentiebatur considerans iustam defensionem. IV.

Flauianus & Theodorus Ecclesię propugnatores.

[a] Aphraates piorum phalangis princeps.

[b] Eadem Theod. hist. lib. 4. c. 24. Vide Bar. anno. 370.

[c] Monachis licet claustra egredi vrgente Ecclesiæ cōmodo.

[d] Parabolicè Imperatorem docet Aphraates, cur cellâ suâ excesserit.

Vnus autem ex iis qui nec viri censentur nec mulieres, sed posse vnquam patres fieri eis est ademptum, & hac de causa censentur bene velle Imperatori, & ei loqui confidenter, is ex loco superiore diuinum virum conuitio est insectatus, & mortem minitatus: sed non ita diu post pœnas luit suæ audaciæ. Nam cum vellet Imperator corpus lauare in balneo, accessit quidem miser tamquam solum visurus an benè esset temperatum, mente autem captus, insiluit in solium, quod aquam calidam minime temperatam continebat: & cum nullus adesset intus, (solus enim ingressus fuerat, visurus an esset paratum) remansit coctus & resolutus. Cum autem tempus interim tereretur, mittit Imperator alium qui eum vocaret: cum is autem neminem in illâ domo inuenisset, id renunciat Imperatori. Cum deinde autem plures accurrissent, omnia perscrutantes solia, & ad illud tandem venissent, eum iacentem & vitâ priuatum aspiciunt. Excitato autem tumultu, & omnibus deflentibus, alij quidem aquam illam calidam exhauserunt, alij verò corpus miserrimum extulerunt. Hinc factum est, vt metus inuaderet Imperatorem & omnes qui armabantur aduersus pietatem. Sparsa est autem fama per totam ciuitatem quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ quâ affecit Aphraatem: omnesque Deum Aphraatis perpetuis celebrabant laudibus. Hoc, etsi instarent aduersarij, obstitit, quo minus homo Dei mitteretur in exilium. Imperator enim perterritus, eos quidem qui hæc suadebant, auersabatur, virum autem reuerebatur. V.

Eunuchus Aphraati minas intentans, in balneo suffocatur.

Porrò autem aliunde quoque eius virtutem didicit. Equus quidam bono genere natus, & portare apprimè doctus, erat imperatori charissimus: morbus quidam qui ei acciderat, male habebat Imperatorem, retinebatur autem humidorum excrementorum excretio, ad eum curandum accersebantur, qui hac arte fuerant exercitati. Cum ea autē esset etiā morbo interior, Imperator quidē molestiā afficiebatur la... autē is cui equi ... cura fuerat credita. Cū esset autē pius & fide firmus, ... venit vnà cū equo ad magni Aphraatis habitaculū. & cū morbum VI.

Eadem recitat Bar. an. 370.

bum dixisset, & fidem suam significasset, orauit vt solueret morbum suis precibus. Ille autem nihil cunctatus, sed statim Deum precatus, iussit aquam hauriri ex puteo: & cum ei salutaris crucis signum imposuisset, iussit eam ad equum afferre: is autem bibit plus quam consueuerat. Deinde cum oleum diuina inuocatione implesset benedictione, equi ventrem inungit: & manus contrectatione statim morbus est sublatus. Lætus ergo homo equo accepto, cucurrit ad stabulum. Vespere autem (solebat enim eo tempore venire ad stabulum Imperator) venit & interrogauit quomodo equus se haberet. Is autem cum & sanum esse significasset, & equum valentem, & exultantem, hinnientemque, & collum superbè erigentem eduxisset, rogauit eum caussam sanitais. Vbi autem diu cunctatus, (verebatur enim ostendere medicum, sciens eum qui rogabat esse ei infensum) tandem verum coactus est dicere, & docuit modum curationis. Obstupuit quidem Imperator, & confessus est eum esse virum admirabilem: nec tamen à priore destitit insaniâ, sed perrexit furere aduersus vnigenitum, donec à barbarico fuit igne consumptus, ne sepulturâ quidem, quâ famuli vel mendici dignatus. Diuinus autem Aphraates & in illâ tempestate suam ostendit virtutem, & redditâ tranquillitate fecit quoque consimiliter. Porro autem alia quoque miracula fecit innumerabilia, quorum vnius vel duorum meminero.

Equum Imperatoris ægrum aqua & oleo signo crucis benedicto curat Aphraates.

Valens Imp. impie igne crematus, & sepultura priuatus. Vide Bar. An. 378.

VII. Mvlier quædam genere nobilis, simul cum viro intemperante trahens iugum matrimonij, venit ad beatum illum hominem deflens propriam calamitatem. Dicebat enim maritum concubinæ captum consuetudine, magicis quibusdam præstigijs fuisse incantatum, & odio habere ipsam legitimo matrimonio coniunctam. Hæc autem dicebat mulier stans pro foribus atrij: sic enim solebat colloqui cum femina; nullam, enim vmquam admisit intra fores. Tunc ergo mulieris misertus eiulantis, oratione incantationis abolet operationem: & cum olei guttum ab ipsa allatum inuocatione diuina sanctificasset, a iussit vt eo vngeretur. Hæc præcepta cum implesset mulier, coniugis amorem in se transtulit, & persuasit vt pro illegitimo, legitimum cubile eligeret.

Mulieres intra fores nõ admittit Aphraates.

a Oleo sãcto soluit maleficiũ inter maritum & vxorem.

VIII. b Iam verò dicunt etiam, quod cum locustæ aliquando regionem repente inuasissent, & instar ignis omnia consumerent, segetes, arbores, prata & nemora, venit ad eum quidam vir pius, rogans vt opem ferret vnum quidem agrum habenti, ex eo autem & se & vxorem & filios & familiam alenti, & à quo etiam imperatoria exigeretur collatio. Is ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, iussit ad se afferri congium aquæ. Postquam autem aquæ congium attulit is qui orabat, ei quidem manum imposuit; Deum autem est precatus, vt fluentum impleret diuinâ virtute: deinde finitâ oratione, iussit vt in prædij limitibus aqua aspergeretur. Qui eam attulerat, fecit vt iussus fuerat: idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto & inexpugnabili: nam vsque ad illos fines reptantes & circumuolantes locustæ instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, & veluti quodam fræno suffocatæ, & vltra progredi prohibitæ.

b Locustas aqua benedicta ab agro arcet.

IX. Et quid opus est dicere omnia quæ facta sunt à beatâ illâ animâ hæc enim satis sunt ad ostendendum splendorem gratiæ quæ in eo habitabat. Eum ego vidi, & sanctæ illius dexteræ percepi benedictionem, cum essem quidem adhuc adolescens, matri autem me adiunxissem comitem ad illum profectionis. Et cum pro more quidem ianuam aperuisset, illam & suo sermone dignatus est & benedictione: me autem intromissum impertijt opibus deprecationis. Ea nunc quoque fruar, vt qui credam eum viuere, & vna cum Angelis choros ducere, & maiori quam olim apud Deum vti fiducia. Eam enim tunc metiebatur corpus mortale, ne occasio arrogantiæ euaderet, si fuisset maior quam par esset fiducia. Nunc autem deposito onere animi perturbationum, vt athleta victoriâ potitus, fiduciâ & liberâ loquendi facultate vtitur apud agonothetam. Qua de caussa oro quoque, vt eius consequar intercessionem.

Theodoreto & matri benedictionem impertit.

Theodoretus a mortuo opem flagitat.

VITA SANCTÆ MEMORIÆ HERMANNI, QVI ETIAM IOSEPH DICTVS EST, CANONICI STEINVELDENSIS, AB EIVS QVODAM familiari amico, &, nisi fallor, Abbate vel superiori conscripta. De eius in Sanctos relatione nihil certi habeo. Aliquot locis quædam vel contraximus in historia, vel omisimus parerga, ob vitandam prolixitatem. Nonnunquam etiam stylum mutauimus.

AN. 1200

Prolog. Iesv Christe, qui cum patre & Spiritu sancto facis mirabilia magna solus, siue hæc per Angelorum siue hominum ministeria operari digneris: vitam mirabilem beati Ioseph fratris nostri, & mortem in conspectu tuo preciosam, & miracula speciosa, quæ propter eius merita operari dignatus es, scripto cupiens commendare, ad pedes misericordiæ tuæ supplex & deuotus accedo, per eius te Domine obsecrans charitatem, vt eius laudi, quæ vere tua est, benignus adspires, inspires veritatem scribenti, qui ficta laude non indiges, mendacium execraris, & diligis veritatem. Coram tuis enim oculis hoc non timeo protestari, qui es testis in cœlo fidelis, me ex proposito nihil fictum describere: sed ea, quæ à suis familiarissimis, vel ab eius ore cognoui, vel quæ apud fratres ità celebri opinione vulgata sunt, vt ijs nulla tergiuersatione debeat cõtradici. Sunt tamen paucissima, quæ non à certis relatoribus fide dignis, vel ab eius ore fideli mihi facta fuerint manifesta. Ob quam etiam causam me oportet quædam mirifica silentio præterire, quæ licet firmiter credam vera esse, tamen quia radicem veritatis non habeo, id est, testes de visu & auditu, scripturæ viritatis nolui pro certis dubia commendare. Ex ijs extat vnum, nostris temporibus valdè mirabile, scilicet quod infans quidam, à matre dormiente oppressus, post compassionem matri lachrymanti exhibitam à nostro Ioseph, & orationem ab eo in ecclesia fusam ad Dominum Iesvm, & ad beatam matrem eius, beati adhuc pueri meritis fuerit suscitatus. Quod factum licet fidem difficilem mereatur, non esse tamen incredibile poterit confiteri, qui sequentibus non dubie veris fidem voluerit adhibere. Hoc autem dubium ideo præsenti paginæ decreui non committere, vt cætera non dubia, fide tanto firmiori credantur, quanto plus claruerit, quod nullum dubium, quantumcunque ad laudem fratris nostri posset operari, pro certo scribere dignum duxi. Mira quippe scripturus sum, & quæ apud propriæ laudis amatores, & apud inuidos detractores, qui non Dei sed suam gloriam quærunt, quantacunque sint veritate subnixa, vix fidem debeant inuenire. Propter quod etiam credo Dominum Deum ipsum tantis post mortem clarificâsse miraculis, vt vita mirabilis commendetur per miracula facta post mortem: nihilominus quoq;, vt per vitã mirabilẽ miraculorũ factorũ post mortẽ veritas cõfirmetur. Difficilius.n. illis miraculis, post decessum cuiuscunque patratis, fides poterit adhiberi, quæ non firmum à vita mirabili præcedente testimonium sortiũtur. Vita etiam sanctorum mirabilis non omnino sine periculo prædicatur, quę post mortem nullis miraculorum testimonijs roboratur. Sunt tamen quidam & apud Deum & apud homines gloriosi, quorum vel vitæ vel morti miracula defuerunt. Ille autem digne omnes detractores interimit, cuius tam vita quam mors miraculis cõmendata, sibi inuicem suffragantur. Si enim vitæ mirabili non credatur, vel etiam detrahatur, clamat mors miraculosa pro vita: si verò derogetur miraculis mortis preciosæ, ipsis miraculis vita mirabilis attestatur. Iã nunc igitur, Domine Iesu, via, veritas & vita, tuo scriptori larga benignitate serenus adesto, & per vitam mirabilem serui tui mihi via & dux adue-

7. A[illegible]

Apoc. 1. Fides historiæ.

Infans defunctus vitæ restitutus à Hermanno puero.

aduenire dignare: vt intellectu deficientis in me scientiæ serenato, omni veritate subnixus, & mortem preciosam, & vitam laudabilem serui tui dignè valeam explicare: tui dicamus, Domine, an nostri? Si verum fatebimur, & tuum illum dicemus, & nostrum. Nam & si tui solius est seruus, (Tu enim solus es Dominus, cui flectitur omne genu, & omnis lingua confitetur) noster tamen conseruus est, cum quo communem Dominum te habemus. Tuus Domine Iesu Ioseph noster, quem è cunctis fratribus prælectum, polymita omnium virtutum tunica & talari singulariter vestiuisti, & in exemplum omnibus posuisti, vniuersis quidem mirabilem, imitabilem verò paucis. Noster quoquè est, Domine Iesu, tuus Ioseph, quem, vt de tua Domine bonitate speramus, non solum ob salutem fratrum suorum & vnius familiæ, verum etiam totius Ecclesiæ carcere corporis mortis huius ad regnum non iam Aegypti, sed cælestis illius Hierusalem, quam totis toties votis optauerat, transtulisti. Tuus est, Domine Iesu, tuus Ioseph, quem à primis infantiæ rudimentis tibi benedictione speciali singulariter vendicare, & vsque in finem fortiter conseruare dignatus es. Noster etiam est, Domine Iesu, noster Ioseph, quem in terris habuisse confratrem, cum inter nos viueret quasi vnus ex nobis, nunc autem in facie maiestatis tuæ pro nobis propitium gaudemus habere patronum. Per huius, Domine Iesu, intercessionem & merita ad hoc opus manuum meatum respicere, ipsumque dirigere & tibi sanctificare dignare: vt sicut ille laudes suas, cum nobiscum mortalis adhuc viueret, modis omnibus subterfugit, vt paucis pauca de secretis suis faceret manifesta, semper dicens factis, & etiam verbis aliquandò, Secretum meum mihi, secretum meum mihi: nè si reuelaretur indignis, perderet quod habebat, sicut etiam mihi aliquandò referebat: ità nunc eiusdem serui tui, in tuta omninò statione locati, laudes & merita tuipse tuis reuelare dignare, vt ille magnificetur per te, & tu Domine Iesu magnificeris in illo, qui nunquam in se, sed in te magnificari curauit.

Philip. 2.

A puero diuina fuit gratia cumulatus Hermannus.

Esai. 24.

I. HABVIT igitur beatus Ioseph locum natiuitatis suæ illam inclytam ciuitatem Coloniam, in qua parentes illius inter suos conciues admodum honesti & diuites, quantū ad seculum, cōmanebant. Post ortū verò illius, orta est simul & rei familiaris necessitas, vt iā necesse foret ipsum infantē, sicut ipso postmodū referēte cognouimus, non in delicijs, sed in paupertate nutriri. Genitus autem, cum in baptismi lauacro regenerationis sacramentum acciperet, nomen Hermānus accepit, quod in lingua nostra vir honoris, siue vir exercitûs dici potest quæ vtraque expositio nominis ipsi nominato valdè conuenienter aptatur. Vir enim honoris meritò dictus fuit, quem Dominus tanquam diademate gloriæ & honoris, tam in gratuitis, quam in naturalibus, coronauit in terris: nunc verò illa inæstimabili gloria & honore beatam illius animam coronat in cælis. Nec caret corpusculum sacrum, licet corruptioni subiectum, priuilegio honoris sui, ad cuius sepulcrum tot miraculorum beneficia sunt patrata, tanta remedia infirmantibus sunt collata. Dignè etiam vir exercitûs dictus fuit, cuius anima etiam cum adhuc esset fragilitate circundata corporali, tanta omnium virtutum vallabatur exercitu, vt ei à sponso suo meritò diceretur, Pulchra es & decora Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata. & illud: Eccè lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ipse enim puerulus à tempore regenerationis suæ veri fuit lectulus Salomonis, in quo ipsi sponso, sacri baptismi veste candida conseruata, sine intermissione placuit desiderabiliter habitare. Ambierunt hunc sponsi lectulum incessanter sexaginta fortissimi, id est, perfectio operum Decalogi, siue perfecta sanctorum custodia Angelorum, quibus Dominus sanctum suum in omnibus vijs suis custodire mandauit.

Patria Hermanni vel Ioseph.

Ad sepulcrum eius multa edita miracula.

Cant. 6.

Cant. 3.

II. ELECTVS itaque Dei puer, quem elegit, & super quem posuit spiritum suum, In infantia teneriore sub paupertate nutritur. Didicit iamtunc nulli animum subdere voluptati, sed subdi parentibus & quibusque maioribus cum metu & reuerentia, & cum coæuulis suis societate benigna, & sociali benignitate connecti. Nulla illi proteruia vultûs & verborum blasphemia, & inordinata omnium membrorum deiectio, quæ plerosque pueros nostri temporis maculare consuêrunt: sed vultus omninò serenus, oculique blandissimi, & qui, quid intus contineretur in corde, lætificis quibusdam scintillulis emicantibus demonstrarent. Habuit sanè hanc gratiam vsque ad finem vitæ mortalis, vt si quandò sine inuidia videretur, tam vultus illius quam oculi omninò columbini, & spiritualis lætitiæ plenitudinem in se ostenderent: & in ipsum intendentibus ministrarent. Oris custodiam ita ab ineuntis ætatis tempore studuit conseruare, vt neque nos, qui cum ipso vna in domo pariter habitare consueuimus, verbum, iactantiæ aut contumeliæ, aut opprobrij vel maledictionis in quénquam, aut turpiloquij, aut scurrilitatis alicuius, multo minus detractionis aut mendacij audiuerimus aliquandò. Nonnunquam tamen, nè esse supra hominem videretur omninò, ad dissimulandū quod erat, cunctis se socialem exhibuit, & iocis blandissimis, quibus seipsum deprimeret, & alios in lætitiam erigeret, vtebatur. Sed quia in hæc quadam præoccupatione dilapsi sumus, iamnunc ad illius infantiæ rudimenta manum simul & animum aduertamus.

Mirus candor in oculis eius & vultu.

Oris custodia.

III. SEPTENNII tempus cum puer Domini attigisset, studijs est applicitus literarum, ad quas pro facultate puerilis ingenij capiendas, Dei docibilis satis habilitatus est. Mox mirum in modum diuino spiritu inspiratus, totus ad Dei seruitium puerulus est conuersus: & cæteris condiscipulis eius, vt moris est, festiuis diebus ludentibus, ab eorum consortio se subducebat, & monasterium beatæ MARIÆ virginis & Dei genitricis ingressus, ante illius imaginem, formam pueri Iesu in sinu gerentem constare consueuit & modò cū imagine matris, modò cum filij, tanquam cum viuis, columbinæ simplicitatis puerulus loquebatur, & si quid fortè manu gerebat panis aut fructuum, vt pueri assolent, nū filio porrigebat. Celebris valdè est, & à suis familiaribus nobis tradita res miranda, quam loquar. Stetit aliquandò more suo coram imagine beatæ Virginis puer sanctus, & pomum, quod tulit, illi cum magna instantia & deuotione præbebat. Et ecce benigna mater, vt deuotionem pueri commendaret, & nè sibi deuotum contristaret infantem, imaginis manum extendit, & porrectum sibi munusculum de manu pueri gratè & comiter accepit. O verè beata pueri innocētis infantia, quæ tam tempestiuis reuelationibus meruit consolari. Quid torqueris ô inuidia? Expecta paululū, & rumperis: magis verò conuertere, & sanare. vt cum charitate hunc puerum nostrum possis inspicere, & dicere cum ijs, qui tantum principium admirantur, Quis putas puer iste erit, in quo non dubiè manus Domini operatur?

Discit literas.

Pietas rara adhuc pueri.

Res admiratione digna.

IV. VBERIORI gaudio mater gaudij tantum gaudium multiplicare dignata est, crebrioribus deinceps & manifestioribus reuelationibus suo se puero manifestans. Cum igitur die quadam, sicut consueuerat, cum ludentibus se non commiscens, puerulus monasterium introîsset, vidit iuxta pulpitum, quod in medio ecclesiæ situm est, in eminenti quadam via, in specie viuentis virginis, beatam Virginem virginum reginam, & cum ea custodem ipsius Virginis Ioannem Euangelistam, & coram matre puerū Iesum se cum Ioanne quasi quibusdā puerilib. lusib. exercitantē. Et dū staret puer noster, mentem & oculos in eos delectabili admiratione, & admirabili delectatione defigens, vocauit eum nutu manûs & voce mater benigna, puerum proprio nomine familiariter sic appellans: Hermanne ascende ad nos. At puer, Quomodò, inquit, ascendere potero, cum chorus sit clausus, & scalam, per quam ascendam, non habeam? Cui beata mater, Tenta, ait, si quo modo possis, quia te iuuabo, porrigens tibi manum. Paruit puer, & cum non præualeret, benigna matre manum sibi porrigente, ascendit ad illos. Solebat autem familiaribus hoc narrare, quod cum niteretur ascendere, claui vnius ferrei, qui ad munimentum chori affixus erat, sensibilē quidem sed non visibilē iuxta locū cordis fixurā accepit, quam etiam multis posteà temporibus cum dolore portauit: dixitque fixuram illā fuisse præsagium multarū tribulationum & dolorū, quos posteà tanquam crucem suam quotidiè vsque in finē vitæ suæ pertulit. Sēper

Testantur hæc sancti pueri mirandam puritatem & innocentiam.

enim

enim, ſicut poſtea referam Domino adiuuante, cum profeciſſet in virum, tribulationibus corporis, vel doloribus cordis, vir miræ innocentiæ vexabatur. Cum verò in pulpitum adiutorio beatæ matris ſuperius aſcendiſſet, ipſa monente, puero noſtro cum puero Iesv data eſt ludendi facultas, beata matre ſedente, & ludos pueriles familiariter inſpectante. Et cum in tam mirabili delectatione aliqua pars diei tranſacta fuiſſet, appropinquante officio veſpertino, puer ea, qua iuuante & iubente aſcenderat, etiam tunc miniſtrante deſcendit, eandem conſolationem eodem in loco ſæpius accepturus.

Hoc loco ſequebatur caput 5. in quo quæſtiones mouet Author de apparitione Chriſti & matris eius atque ſanctorum: ſed quia non ſoluit eas, illud omiſi ſtudio breuitatis.

V. Cvm die quadam ſecundum conſuetudinem ſuam eccleſiam beatæ Virginis puer Domini introiſſet, & in aſperitate brumali nudis incederet pedibus, videns puerum mater miſericordię in tanto frigore corporali, à cordis feruidi deuotione minimè tepuiſſe, conſueta ſibi miſericordia mota eſt & aduocans paruulum, ſtatuto coram facie ſua ait: Quarè in tanto frigore nudis incedis pedibus? Reſpondit puer: Non habeo calceos. Sciens autem beata mater parentes pueri rei familiaris inopia laborare, dixit illi: Vade ad lapidem illum (lapidem digito commonſtrans) & ſub eo quatuor denarios inuenies: quos tolles & eis tibi calceos comparabis. Credidit puer fidelis, & paruit iuſſis: & ſicut fuerat demonſtratum inueniens, ad altricem ſuam beatam matrem rediјt cum denariјs lætabundus. at illa ſubiecit: Quotieſcunque aliquo indigueris, calceis, tabulis aut ſtylis, aut aliјs neceſſariјs, ad locum accedes eundem, & inuenies denarios, quibus tua neceſſitas ſubleuetur. Quis hęc referre, ſcribere credereve præſumeret, ſi non paucis diebus ante mortem ſuam, pia calliditate inductus à nobis, hæc nobis confeſſione propria prodidiſſet? Gratias tibi, Domine Iesv Chriſte, quod hæc ex confeſſione beati oris illius me noſcere voluiſti. Hac inaudita & tam mirabili veritate conſtante, quid erit quod de te credi non poſſit, ô beatiſſime paruulorum? Sed non minus mirandum puto, quod ſubiјcio. Non diù latuit alios pueros, vbi puer puriſſimus toties ſibi neceſſaria reperiret: & ad locum accedentes eundem, diuque quærentes, nihil talium poterant inuenire, haud dubium quod eos à tali ſolatio magna meritorum diſtantia, & prærogatiua ſpecialis gratiæ ſepararet.

Miro modo eius inopiā ſubleuat mater Dei.

VI. Revelavit ſe poſt hæc puero ſuo, noſtro Samueli, ipſe Dominus Iesvs, non in forma pueri, ſed in ſpecie crucifixi: reuelauit autem ſic. Accidit Coloniæ aliquot ædes incendio conflagrare, vbi puer Domini vicinus tunc habitabat. Ruentibus multis, vt ſi poſſent ſedarent incendium, vel vt moris eſt, ſaltem inſpicerent, beatus puer etiam inter alios feſtinus accurrit: & ecce mirum in modum in medio incendiј baſilica quædam ſtabat, quæ licet ignibus vndique premeretur, protectione diuina permanſit illæſa. Admirantibus cunctis, & miraculum ſibi inuicē demonſtrantibus, puer admirabilis cœpit cum cæteris admirari. Cumq; baſilicam admirabundus diligentius reſpiceret, ecce apparuit illi Dominus Ieſus in ſpecie crucifixi, ſtans in ſummitate baſilicæ non ardentis. Senſit & intellexit puer ſenſatus illam partem baſilicę propter crucifixi pręſentiam non ardere. Sed rurſus pueriliter dubitare eſt permiſſus, vt mirabilibus mirabiliora ſuccederent, quare in aliјs eccleſiæ partibus, in quibus formam crucifixi non vidit, non poſſet flamma dominari. Et cum omnes templi partes curioſius circuiret, quocunq; ſe vertebat, eandem crucifixi effigiem in cunctis partibus cōtra ſe ſtare proſpexit, domum propriam ab ignibus defenſantem. Mirabatur ſanè tunc corporaliter fieri, quod etiam ſpiritualiter multo potius fieri poſtmodum eſt expertus: videlicet fidem & memoriam, & maxime imitationem vitæ Domini crucifixi contra omnia vitiorum incētiua valere, vt vere poſſet dicere cum Pſalmiſta: Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me Domine, & ſuper inimicos meos extendes manum tuam, & ſaluabit me dextera tua.

Videt Chriſtū in forma crucifixi.

Pſal. 137.

VII. In tantis reuelationum conſolationibus pueritia teneriore decurſa, quæ ex plurima multitudine ad noſtram notitiam peruenerunt pauciſſimæ, ſtatim vt potuit perſentire, quid eſſet, benedictionem dulcedinis, qua præuentus erat à Domino, indiciјs euidentibus puer Domini declarare ſtudebat. Et cum iam circiter duodecimum ætatis annum ageret, relicta lata & ſpatioſa via ſiniſtri lateris, quæ multitudinem hominum per eam gradientem deducit ad mortem arctam & anguſtam viam dexteræ, per quam graditur paucitas ſaluandorum, fortiter concupiuit. Iam enim totum mundum peſſimarum cupiditatum incendio conflagrare conſpexit & ſolos illos à mortiferis æſtibus poſſe ſaluari, qui ſub ſalutares alas confugerent crucifixi: ſicut ſibi per ſeruatā protegente crucifixo baſilicam, corporaliter fuerat demoſtratum. Sapienter ergo breuiterque decreuit, mundus adhuc immundum mundum relinquere, & inconfuſus recedere de medio Babylonis. Appoſuit igitur gratiam concomitantem Dominus, qui gratis dederat gratiam præuenientem, & gratiam perficientem daturus erat, & per quoſdam notos ſuos illum itinere proſpero in eccleſiam Steinueldenſem, Colonienſis diœceſis, Ordinis Præmonſtratenſis perduxit. Benedictus Dominus Deus ſalutarium noſtrorum die quotidie, qui tāto puero proſperum fecit iter, vt ad domum noſtram in nomine Domini perueniret. Cumq; ibidem aliquo tempore moraretur, antequam habitu monaſtico veſtiretur, contigit dedicationem ſacelli S. Michaëlis Archangeli aduentare. (Habet autem is Archangelus ſacellum in eccleſia Steinueldenſi, in eminenti loco ſuper teſtudinem ad occidentem ſitam, cuius occidentalis murus per id tempus pro quadam neceſſitate inſtar oſtiј patefactus erat) Stante igitur puero Angelico coram ſacello, vidit per illud muri oſtium ingentem irrumpere flammam, tanta vi & impetu, vt totum monaſterium intrinſecus iam comburi vereretur. Iam iamq; clamaturus erat, vt ferrent ſuppetias ardenti monaſterio, ſed repreſſus puerili pudore, & humili verecundia (quæ vſque ad finem vitæ etiam pluſquam ſexui fœmineo ei moderabatur) vel potius gratia interiore illum docente, intra ſilentium ſe continuit, donec rei exitum cerneret, quam omnes circunſtantes vel non videre, vel diſſimulare nimium mirabatur. Tandem ignis mirabiliter cōſpecti non alium vidit effectum, niſi quod ad accipiendum religionis habitum nouo incēdebatur deſiderio, eoque tam valido, vt ab illo ſuſcipiendo præ dulcedine flammę & flamma dulcedinis, quam intus medullitus conceperat, ægerrimè ſe contineret. Iam enim & ipſe totus in quendam ignem diuinum conuerſus erat, vt illi in habitu Angelico miniſtraret, qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem. Quorum miniſterio in ſua feſtiuitate, in ignis viſione apparentium, angelum noſtrum credo tam valide fuiſſe ſuccenſum, vt agnoſceret illum ignem ſpiritualem fuiſſe, qui non corpora, ſed ſpiritum ſuccendiſſet.

Lata via.
Arcta via.

Adhuc puer ſe cōfert ſe ad monaſterium Steinueldenſe.

Viſio ignis.

Pſal. 103.

IIX. Svscepto tandem ſecundum deſiderium ſuum niueo ſacrę religionis amictu, cępit puer religioſus tam apud Deum, quàm apud homines proficere ſapientia & ætate. Sed quia nondum annos diſcretionis attigerat, ante quos in monaſterio illo pueri ad religionis habitum recipi non ſolebant, miſſus eſt in Friſiam cum aliјs coæuulis ſuis, vt & ętatis ſcandalum tolleretur, & in ſcholis proficeret in doctrina. Profecit itaque ſuper omnes coætaneos ſuos tam in ſcientia, quā in moribus, ita vt ſe doctorem minoribus, & angelum ſociјs exhiberet. Nihil vitiorum in illo, quo illud genus hominum (ſcholares dico) implicari videtur, puta, inſolentia, mendacium, inobedientia, ſimulationes, rixæ, cōtumeliæ, lacerationes & verbera, verborum ſcurrilitas, & animi nauſea & torpor ad doctrinam capeſſendam: magis autem quadā ſpirituali ille alacritate perfuſus, ad diſcendum erat promptus, ad quælibet imperata obediens, ità mirandum in modum coætaneis ſuis obſecundans, vt & illorum ſingulari fauore, & Dei gratia potiretur. At verò in nomine Domini Ieſu miro ſuccenſo affectu, nihil libebat in quouis doctrinæ genere audire, quod non ſalutare eius nomen contineret. Quoties more puerorum fabulas poëtarum vel diſcere iubebatur, vel legere, non tulit patienter: immò & ipſos ſe docentes, ſuper quos iam intus ſpirituali vnctione docente profecerat, repræhendit, aſſerens quod Deo vero contume-

Induit habitū monaſticum.

liam irrogarent, falsorum deorum nomina in poetarum libris etiam recitando. Solebatque nobis postmodum de
quibusdam magistris suis, qui cæteros religione anteire videbantur, narrare, se non sufficere admirari, quod viri reli-
giosi in scriptis possent poeticis delectari, cum tanta sint scripta veritate subnixa, per quæ ad Dei possit notitiam per-
ueniri. Quis enim nisi stultus quærat lilium inter spinas, vndè sine punctionibus non possit abstrahi, quod facilius &
vtilius sine læsione possit acquiri: Nominare Iouem omnipotentem, Iunoni nomen diuinitatis attribuere, iurare per
Herculem & Castorem, quibuscunque falsitatibus delectari, spinæ sunt, & lacerant animam, quibus puer Domini a-
nimæ suæ temerari noluit puritatem, qui iam in solo & vero Deo didicerat delectari.

TANGO rem breuiter, non perfunctoriè transeundam, sed magna animi consideratione pensandam. Quantam enim IX.
curam de pueri sui puritate pater misericordiarum gesserit, in hac re liquidò apparebit. Contraxerat aliquandò puer
beatus, à patre & matre derelictus, sed à Domino assumptus, tantam capitis scabiem, vt inter condiscipulos suos non
posset sine verecundia comparere. Erant enim ei molesti, & deridebant eum, sicut esse solet illud hominum genus in-
quietum: & puer, licet patiens & quietus, ad quotidianas subsannationes animo tabescebat, & rubore verecundiæ v-
rebatur. Vidit itaque Dominus continuam afflictionem tam mentis, quam corporis sibi derelicti pauperis, & mirabi-
Sanatur mirabiliter scabies capitis eius. liter in adiutorium pupilli, fidelis adiutor intendit. Nam nocte quadam, cum corpusculum sopori dedisset, sensit leni-
ter quoddam animal, nescio reptile seu volatile, aduenire, & rostro suo adeò totam illam purulentam scabiem auel-
lere, vt nihil de ea residui remaneret, & puer Domini in illa auulsione nihil molestiæ sentiret. Secuta est e vestigiò to-
tius capitis integritas & puritas, ità vt cum sequenti die ad condiscipulos veniret, omnibus inopinata eius sanitas ap-
pareret. Et quia res tam manifesta celari non poterat, irruunt ad puerum singulatim, & causam tam subitæ curationis
inquirunt. Aperuit ille quantum potuit, quod factum fuerat, simplicitate consueta, sed corde exhibitam sibi Domini
misericordiam collaudabat.

VERVM vbi post profectum scientiæ & morum puer Domini à Frisia ad propriam ecclesiam est reuersus, ad seruien- X.
dum fratribus in refectorio cum fratre alio se maiore est aliquandò deputatus. Quod officium licet deuotus impleret,
tristabatur tamē non modicum, quod præ corporali labore continuo, non potuit consuetis & debitis orationibus, le-
ctioni ac contemplationi vacare. Doluit enim à se auferri partem optimam, quam iamdudum elegerat, videlicet aut
sedere ad pedes humanitatis tuæ, Domine Iesu, aut audire verbum tuum, quod & ore & exemplis nobis ministrare di-
gnatus es, aut assumptis alis columbæ, cum illis quatuor animalibus ad diuinitatis tuæ faciem subuolare, gustareque
& videre tuam Domine suauitatem: quam illi profectò perfectius percipere consueuerunt, qui actu fuerint minorati.
Sensit hoc puer, qui iam in adolescentiæ processerat pubertatem, & ægrè à speciosæ Rachelis auellebatur amplexu.
Videns igitur mater misericordiæ adoptatum sibi filium pro causis huiusmodi grauiter animo tabescentem, suam illi
præsentiam exhibere curauit, & solita illi suauitate blandiens, quomodò se haberet sciscitata est. At ille competenter
se habere respondens hoc vno se asseruit valde grauari, quod propter labores quotidianos consuetis precibus vacare
non posset, illis præsertim, quas ex Ordinis præscripto dici oporteret. Sentiens pia mater adolescentem zelum quidem
Dei mater eum consolatur & instruit. bonum habere, sed non secundum scientiam, breui quidem, sed eximia illum sententia sic instruxit: Scias, inquit, ni-
hil perindè ex debito faciendum tibi incumbere, quam vt ex charitate seruias fratrib. tuis. Dixit & fecit intelligere do-
cilē adolescentē quod dixerat, vt deposita timoris sarcina, fratrib. decæterò cū securitate seruiret. Necessariū reor murmu-
ratores hoc loco moneri, qui ad oē munus ipsis demandatum obmurmurant & calcitrant, & cū congruas suæ pigritiæ,
immò, quod periculosius est, inobedientiæ excusationes inuenire non possunt, per iniuncta sibi officia aiunt se sua de-
uotione fraudari. Cuncta penè monasteria id genus querimonijs plena sunt, adeò vt plerunque vita prælatorū, qui de-
bent eiusmodi suis monachis demandare functiones, his ipsis ad amaritudinem perducatur. Audiant isti matris Dñi
Matt. 25. plenū authoritate responsum, nullo se maiori teneri debito, quam vt fratribus ex charitate inseruiant. Timeas ô frater,
quicunq; talis es, pigri serui, talentum tibi creditum nolentis expendere, sententia te condemnandum, si cor ad medi-
tandum, linguā ad corrigendum, vocem ad cantandum alacriter, & legendum, manus ad operandum, pedes ad am-
bulandum, in iniunctis tibi officijs nolueris exercere, semper habens in mente, talentum esse Domini tibi creditum,
quicquid in cunctis animæ viribus, quicquid in omnib. membris corporis tibi à Domino districto iudice est collatum.

SACRÆ igitur matris colloquijs & monitis adolescens docilis confortatus, cœpit secum altiori tractare consilio, XI.
cuius in hoc ministerio formam referre videretur. Et occurrit animo eius, sicut ipse nobis cum gaudio spiritali narrare
solebat, ille summus & humilimus seruorum suorum seruus Dominus Iesus: qui vt se seruum exhiberet, seruitium suū
Luc. 22. & verbis & exemplis declarauit. Verbis quidem, cum ait: Ego in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat. & : Filius ho-
Matt. 20. minis non venit ministrari, sed ministrare. Exemplis verò, quandò intantum se humiliauit Dominus maiestatis, vt ser-
Ioan. 13. Obseruent hæc, quib. ex officio incumbit seruire fratribus. uorum suorum lauaret pedes, & extergeret linteo, quo erat præcinctus. Tanti ergò Domini, seruientis seruis suis, for-
mam se gerere humilis frater noster, seruiens fratribus suis, semper in corde gerebat, vndè tanta se sensit ala-
critate affici, vt quotiescunque tale fratribus ministerium exhiberet, non se ire aut currere, sed potius volitare,
putaret, animi alacritate in corpus sese effundente. Magna distantia beati fratris huius à plerisque fratribus, qui vel su-
perbia tumidi, vel acedia pressi, nec spiritali eriguntur lætitia, nec humilitate inclinantur, vt Deo ministrent in fratrib.
propter Deum. Discant hoc exemplo, non solum sine murmure, verum etiam humiliter & alacriter fratribus inserui-
re: discant glorificare Deum & Dominum Iesum, cuius ministrantis formam corpore & animo repræsentant: videant
etiam, quantam minister noster ex ministerio suo sit gratiam consecutus. Nam Domini Iesu gratia inebriatus,
& spiritali satietate refectus, multo tempore famis & sitis corporalis detrimenta non sensit: ità vt vltrà, quam credi
possit, abstinentiam protraheret, pia fraude circunueniens fratrem illum, cum quo in refectorio pariter seruiebat. In-
Vide abstinentiam. uenies quippe causas, propter quas vel ante, vel post illum comederet, illo ignorante, simplicis panis & aquæ qua-
si in consuetudinem versa refectione contentus fuit. Mira gratia, vt propter diuturnam abstinentiam nec in corporali
labore deficeret, nec tanto tempore acceptæ diuinitus perderet gratiæ suauitatem.

MVLTIS itaq; Dei electus in officiis, ad actiuam vitam pertinentibus, beneficiis subleuatus (Per hanc enim ad con- XII.
Fit templi custos. templatiuam est iter ordinatum, vt per laborem Liæ ad Rachelis pertingatur amplexus) tunc demum iuuenis specio-
sus ad sacristæ vel custodis templi officium est vocatus, in quo plenius & securius posset contemplationi vacare.
Sic enim Dominus, qui omnia ordinatè disponit, electi sui vitam voluit moderari & dirigere, vt vtrâque disceret pu-
gnare manu, nè sicut plerique in actione esset dissolutus, & in contemplatione remissus. Multi enim sic ingrediuntur
ad contemplandum, vt ad necessariæ actionis exercitia nunquam exire velint, & omnem corporalem laborem sub-
terfugiant obstinatè, intantum vt in acediæ tandem torporem prolapsi, etiam in contemplatione deficiant, nec ad il-
lam reuocare se sciant, ad quam aliquandò animus, vt est humana infirmitas, tepefactus, per actiuæ vitæ exercitia re-
uocatur. Alij verò, cum foras necessitate poscente ad actionem egrediuntur, ita se totos effundunt in illam, vt con-
templationis præteritæ nec saltem meminerint, nec ab illa se doleant auulsos, neque ad eam se recipere conentur.
Non sic frater noster à Domino & magistro optimo noscitur institutus: sed sic officia actionis exercuit, vt labores
corporis alacritate spiritûs temperaret, nè dissolutio sequeretur: ità ad contemplationem pertinentibus inhæse-
ret studijs & exercitijs, vt tamen ad actionem non esset tepidus aut remissus; sed que instar fortissimi Aod

vtraque

vtraque manu vteretur pro dextera, & actioni & contemplationi non minus sapienter, quam fortiter intendens. *Iudic. 3.*

XIII. Hoc loco, antequam pergam ad cætera necessariò mihi admonendus est lector nè cuncta, quæ de fratre nostro narranda suscepimus, sibi imitanda proponat: potius meminerit, quædam sic esse scripta, vt ea tantum miremur, & Dominum, qui per eum illa effecit, collaudemus: quædam verò ea causa conscripta, vt ea imitanda suscipiamus. Si enim ea, quæ supra naturam sunt, sanctorum exemplis incitati, nos quoquè facere velimus, non ædificationem, quam quærimus, sed potius ruinam inueniemus. Quod si in sanctis omnia tantum admirari velimus, in nostra ignauia & desidia permanebimus, & sine fructu nostro sanctorum & scribentur & legentur exempla. Proindè lectorem admoneo diligenter attendere, & discernere sapienter, quid admirandum, quid imitandum sit: vt in admirandis, Deo mirabili in sanctis suis digna gratiarum actio referatur: in imitandis verò, per exempla virtutum vita legentium emendetur. Non enim hæc me solum mouet intentio, vt fratrem prædicem, & magnificem Dominum, sed etiam vt legentes per meæ ministerium paupertatis aliquid vtilitatis acquirant. Sed iam ad narrationis ordinem redeamus. Accepto officio, quod contemplationi valdè erat accommodatum, mirum in modum, tanquam tunc primum ad seruitium diuinum accederet, qui prius alios superauerat, in omnibus exercitijs spiritalibus, feruore spiritus excitatus, cœpit etiam seipsum superare. Nequaquam enim communibus vigilijs, orationibusque contentus, nouas sibi, suæ deuotionis dulcedini respondentes, & ipsam quoquè deuotionem mirabiliter excitantes preces composuit, permultasque gratiarum actiones, quibus sibi ad memoriam reuocauit omnia diuinitus humano generi collata beneficia. Præcipuè verò erga matrem Domini, susceptricem suam, feruore mirabilis deuotionis exarsit, quam etiam nouorum verborum gaudijs, sua gaudia ipsi referentibus, & angelica salutatione crebro repetita salutauit, addens singulis gaudijs & salutationibus genuflectiones singulas. atque in id genus tum corporalibus, tum spiritalibus exercitijs maximam noctis partem duxit insomnem. Adeò verò eiusmodi vigilijs & orationibus operam dedit, vt modum humanæ naturæ excederet, & nullus fratrum, eius vigilias aliquandiù explorantium, perindè vt ille, vigilare posset. Tanta autem orationum, contemplationum, reuelationum dulcedine fruebatur, vt corporalium necessitatum oblitus, solo spiritus pabulo se victitare putaret. Et iam in consuetudinem sibi verterat, quandoquidem custodia monasterij penes ipsum erat, talibus studijs vsque ad tempus nocturni officij, quod matutinas vocant, immorari. Cumque primo campanæ signo fratres excitasset, ipse in lectulo se composuit, donec ad tertiū signum (in dormitorio fratribus tintinnabulo admonitis, vt ad templum se conferrent) ipse quoquè cum cæteris eò properaret, & nocturno officio interesset. Monebatur quidem interdum à patre domûs & fratribus, nè tam immodicis se laboribus conficeret, sed non potuit in illo desiderabilis dulcedinis, & dulcis desiderij vehementia cohiberi. Habuit etiam corpus satis habile ad laborem, & aptis compositum lineamentis, rectèque constitutum, ita vt vllis laboribus id exhauriri posse minimè putaret. Addidit autem his laboribus strati duritiam, capite ad lapidem, corpore ad lignum incumbens. Totum enim præsentis vitæ tempus agendæ pœnitentiæ deputatum reputans superfluum censebat & vanum, quippiam misero indulgere corpusculo. O quam dissimilis nobis miseris, qui modis omnibus labores subterfugimus & auersamur.

Sanctorum quædam miranda, non temerè imitanda.

Longæ eius preces & vigiliæ.

Durum eius stratū.

XIV. Raptum porrò tanto spiritus impetu, corpus prementem, spiritum eleuantem, & in cunctis se virtutibus exercentem beatum iuuenem amplior est gratia consecuta, seruo cum Domino, discipulo cum magistro quasi concertante. Studebat Dominus & magister seruum & discipulum in cunctis præuenire benedictionibus dulcedinis, multisque eum augere charismatibus: ille è diuersò quoad potuit nitebatur sequi Dominum, quacunque eius diuina benedictione esset præuentus. Nec gratia Dei in illo vacua fuit, quam alacritate mentis & bonorum operum exercitijs in se suscitare contendebat. Sequentem itaque, quò vocabatur, & amplioris gratiæ capacem se exhibentem Dominus crebris immò quotidianis consolationibus affecit. Quoties enim post sumptum cibum à refectorio exiret ad monasterium psalmum interim, Miserere mei Deus, pro gratiarum actione dicens, tantæ suauitatis eum excepit odor, vt in paradisum Domini se crederet introire. Et reuerà ecclesia est Domini paradisus, in qua sunt viui flores rosarum & lilia cōuallium, humilitatis violæ, cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum, myrrha & balsamum, cum vniuersis optimis & primis vnguentis: quæ omnia in viris spiritualibus, qui in ecclesia sunt, est spiritualiter inuenire. Non homo, sed immundum pecus est, & indignus etiam corpore ecclesiam Domini introire, qui horum non delectatur odore. Est & in monasterio haud dubiè sanctorum præsentia Angelorum coniunctorum psallentibus, in medio iuuencularum tympanistriarum. Est & corporaliter Dominus Angelorum, flos virgulæ, virgunculæ sacratissimæ: ad cuius odorem reuiuiscunt mortui. An non mortuus, qui tantorū florum & aromatum, & maximè illius floris præcipui, floris omnium florum, non delectatur præsentia. O si videamus, in cuius præsentia stamus in choro: ô si intelligam*, cui psallamus, & quantus sit, qui nostris studijs delectatur, haud dubium quin delectaremur & nos, & quoties in hymnis & canticis spiritualibus in conspectu Domini intraremus, cœlestem, immò diuinum cum charissimo fratre nostro sentiremus odorem. Quantum verò putamus odoris & delectationis persensit in corde, qui etiam corporaliter tantam naribus hausit suauitatem? Nihil dubium, quin ab omni delectatione & carnis & mundi fuerit alienus, & totis animi desiderijs in conspectum tuum Domine introierit qui etiam corporaliter ad te intrans, corporalis odoris fragantia est refectus. Ignorans autem principiò gratiam esse diuinam, quod sentiebat, vel potius sibi specialem, (Tam enim vilis apud se semper fuit, vt nihil sibi specialium meritorum vendicaret) innuit socijs fratribus secum intrantibus, num quam sentirent odoris suauitatem. Sed proditam gratiam, vni sibi debitam, statim perdidit; donec tandem sæpius eam prodendo & perdendo iterumque recipiendo, eam, nè perderetur, non esse prodendam, cautior redditus intellexit. Solebat ipse cum ingenti cordis contritione fratribus quibusdam referre, se inexplicabiles incauta manifestatione perdidisse gratias.

Cumulatur in eo gratia Dei.

Suauissimos percipit odores.

Psal. 67.

Sibi ipsi semper vilis fuit.

Gratia celanda.

XV. Ipsa quoque mater omnis suauitatis odore consimili sæpè illum recreauit. Quod quidem ex eius relatione nos didicimus, sed nihil indè molestiæ eum comperimus pertulisse. Vndè licet conijci, quasdam reuelationes nec vlli, nec vnquam: quasdam certis personis, sed opportuno tempore: quasdam omnibus indicari debere. Paulus reuelationes suas nulli aperuit: beata mater & virgo conceptus & partûs sui reuelationes certis personis congruo tempore exposuit: prophetæ diuinitus ipsis reuelata in totius populi aures effuderunt. Atque hæc eadem in fratre nostro haud difficulter licebat inuenire, si diligenter animum aduertamus. sed redeamus ad rem. Moris est vitatati in Ordine nostro, puto quod & in alijs, vt quotiescunquè nomen venerabile Virginis venerandæ in Collectis, in Symbolo, in Præfatione & in salutatione Angelica, quæ dicitur pro Inuitatorio, pronunciatur, conuentus veniam capiat, id est, diebus non festis procumbens in genua osculetur id, cui orans incumbit: festis diebus osculetur manum. Sed noster Hermanus quotiescunquè festis diebus conuentui fratrum non interfuit, ad nomen illud amabile & amatum velocissimè se humi prostrauit, & quoad potuit sine scandalo, terræ sic prostratus adhæsit. Cumquè crebrò id faceret contra morem Ordinis, quidam ei familiaris obnixè petijt eius rei causam sibi explicari. Sentiens ille sibi obrigisse hominem, cui hoc secretum posset impune & cum vtilitate committi, Eccè, inquit, quoties ad nomen sacræ Virginis humi me abijcio, odor omnium florum & aromatum tanta suauitatis copia è terra influit in nares meas, vt semper illic hærere vellem, si liceret. Spe ergò recreationis huius ad prosternendū festinus sum: sed quia ægrè tātā pri-

Reuerentia eius erga sanctam matrem Dei.

uor

uor oblectatione tardus sum ad surgendum. Colligamus hinc, quanta suauitate cor fratris huius affecerit memoria matris Domini, ad cuius auditum nomen tantus è terra in eius nares inuasit odor. Verè dixerim memoriam MARIÆ in compositione odoris factam opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini: redolens quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus in odorem suauitatis. Studeamus & nos nares animæ nostræ (quas puto posse dici vim concupiscendi) purgare ab omni delectatione peccati, vt in memoria abundantiæ suauitatis Domini & charissimæ matris eius nos quoque delectari possimus.

A laude Dei, & commendatione fratris nostri, & ab ædificatione morum non vacat & illud, quod eodem fratre XVI.
Sub cantico Benedictus, quid senserit. nostro referente cognouimus: puta, quod in laudibus matutinis sub cantico illo, Benedictus Dominus Deus Israël, Dominus ipsum suauitate mirifica visitare consueuit. In nostro quidem Ordine in præcipuis duntaxat solennitatibus quatuor, Natiuitatis Christi, Resurrectionis, Pentecostes & Dedicationis templi, ad matutinas laudes adhibetur incensum. Sed beatus iste, qui in animo quotidianam, immò continuam agebat solennitatem, omni tempore Dominum benedicens, sub hoc cantico solennem non immeritò quotidie persensit odorem. Spero etiam, quod ea causa in cantico, quo benedicitur Dominus, quod visitauerit plebem suam, tam crebrò gratiam spiritalem persenserit Domini benedictus, vt ei primum postmodum & nobis daretur aduertere, quòd ipse specialem à Domino perceperit gratiam, vt per eum Dominus plebem suam, & speciatim ecclesiam, in qua gratiam illam sensit, visitare redimereque deberet, ipsumque in cornu salutis erigere in domo, in qua fuerat à puero nutritus. Hoc autem valdè notandum est, quod nobis ipse de seipso tanquam de alio commemorare solebat, eodem tempore, quo mirificum hunc ipse sen-
Visio eius. tiebat odorem, quendam è fratribus vidisse duos Angelos ab vtraque templi parte fratribus incensum ministrantes, & quibusdam quidem hilariter id facere, & reuerenter coram illis sese inclinare, quosdam verò præterire negligenter, à nonnullis etiam cum quodam horrore penitus resilire. E quibus primi, vt potuit intelligi ex moribus illorum, quorum nomina frater noster exprimebat, illos significabant, qui Deum & animo & voce laudarent: secundi illos, qui vel non canerent, vel minus aduerterent id, quod canebant: tertij eos, quorum vita mors erat. Simul autem aduerti hinc potest, quam nostris bonis studiis & actibus, maximè in laudibus Dei, Angeli sancti delectentur, & quam detestentur peruersos mores & acediam nostram.

Sæpissimè ei apparet S. Maria. BEATISSIMA Dei genitrix volens magnificare deuotum sibi iuuenem, & suis laudibus iugiter inhærentem, innumeris ei vicibus dulcissimam præsentiam suam exhibuit, creberrimisque relationibus adeò sibi familiarem effecit, vt etiam inter homines coniunctissimos vix vnquam tanta familiaritas extitisse videatur, cunctique, qui eum nôssent, planè sibi persuasum haberent, nostrum fidelem Samuelem (Sic enim propter reuelationes à pueritia ei exhibitas non immeritò appellatur) à beatissima Virgine non solum in seruum fidelem, sed etiam familiarem amicum singulariter electum, & verè sic erat. Sæpe enim contigisse audiuimus, vt ille in aliquo monasterij loco orans ac meditans, vocem amantissimæ Dominæ ex parte aduersa stantis audiret, nec dubius à qua vocaretur (quippe qui vocem eius ex cõsuetudine cognitam haberet) ad illam se conferret: tum verò in aliquo secretiori loco pariter assiderent, & ille quidẽ beatæ matri de ipsius statu singulatim perquirenti responderet, & ab ea rursus, quicquid vellet sciscitaretur. Talibus ille solatiis nocturnas transmittebat vigilias, tali fretus consolatrice, quælibet perferebat aduersa, tantæ matris consolatoriis fouebatur vberibus, tam illustri magistra ipsum docente, multa dubia & incerta cognouit. Mirari hæc & possumus & debemus, nam imitari non possumus. Legitur beatissima MARIA etiam S. Martino Turonensi Episcopo cum aliis virginibus aliquoties apparuisse, & cum eo collocuta esse: leguntur & alij sancti hominibus se visendos præbuisse. Miranda sunt hæc, sed in nostro Hermanno tanto plus admirationis habent, quod non aliquoties, sed sæpissimè ei contigisse constat. XVII.

VENTVRVS erat aliquandò, necessitate cogente, ad quandam sororum ecclesiam, quæ ecclesiæ Steinueldensis XIIX.
regimini suberat. Volens autem beata mater etiam in aliis ecclesiis familiaris sui merita declarare, venientem illum
S. Maria vocat eum capellanũ suum. anteuertit, & cuidam admodum religiosæ sorori apparens, ità locuta est: Veniet huc hodiè fidelis capellanus meus: videte vt comiter & honorificè accipiatur à vobis. Credidit virgo fidelis reuelationi fideli, & vt eius testes haberet, quibusdam eam indicauit. Puto ego matrem dulcissimam verecundiæ pudibundi iuuenis consuluisse, qui locis, præsertim insolitis, vbi nulla cerneret erga se familiaritatis indicia, peregrinum se arbitraretur, nec, sicut plerique solent iuuenes fratres, ob conciliandum sororum fauorem, alicuius ignotæ familiaritatem expeteret.

ALIQVANDO iuuenis speciosus post sanguinis è vena missionem parum cautè se ad dormiendum in lectulo cõ- XIX.
Obserua quam fuerit charus matri Dei. posuit, in magnum salutis, quam sanguinis minutione quæsierat, discrimen venturus, nisi beata mater illum communisset. Cum enim iam dormitaret ille, aduenit illa, eumque compellans, Caueas, inquit, tibi. non enim sine periculo in brachium, cuius incisa vena est, incubuisti. deindè brachium eius beatis manibus apprehendens, docuit dormiturum, quemadmodum & illud, & totum corpus, nè periculo se exponeret, collocaret. Quidnam quæso est isthuc: Auditane sunt quandoquè eiusmodi, aut literis commendata? Sed planè ficta putentur, si non ab eius ore, ad fratrum præmonitionem iucundissimè ea referentis, accepta sunt. Neque enim talia quouis modo reuelare solebat, nisi ad cuiusquam animæ vel corporis salutem pertinerent, vel nisi reuelatum ei esset, cui & quam ob causam detegenda essent.

ERVNT fortassis, qui mirentur, quam obrem & quo pacto mutatum sit nomen charissimi fratris nostri, quod in XX.
Vndè cœperit Ioseph nominari. baptismo acceperat. Equidem causam ignoro, nisi quod videtur diuina factum voluntate, vt homo niueæ puritatis & castitatis à quibusdam inciperet Ioseph appellari. Quod quidem ipse ægrè tulit, sicut nobis fatebatur, duorum valdè insignium virorum sibi imponi nomen, illius patriarchæ eximij, qui erat optimus inter fratres: & illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, vt ei mater Domini desponderetur. Cur autem id modestè ferret, hæc ratio fuit, quòd in nulla virtute se illis similem comperiret. Adeò verò, vt ipse asseruit, molestum id ei fuit, vt die sequenti fratres ipsum sic appellantes in Capitulo corrigendos proclamare statueret. Nocte verò media sub solitis precibus suis
Visio eius. stans apud Abbatis locum, vidit in medio chori ad gradus presbyterij virginem inenarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: eique duo assistebant dextra læuaque formosissimi iuuenes, quos Angelos esse didicit, tantæ dominæ seruire paratos. Admirans autem visionis nouitatem, vnum Angelorum audiuit alteri sic dicentem: Cuinam desponsabimus hanc virginem? Respondit alter Cui tandem, nisi fratri hìc præsenti? Tum alter, Veniat ergo, inquit. Vocatus, accessit sanè pudibundus. Postquam autem vsque ad reginam peruenit, alter angelus sic ei locutus est: Oportet hanc tibi illustrissimam puellam desponderi. Tertius frater humilis & pudicus, indignitatem suam cœpit allegare, tantaq; sponsa & sponsi quoq; nomine se omninò proclamauit indignum. Cumq; reluctando moras necteret, Angelus dexterâ eius appræhendit manum, & manui sacratissimæ Virginis copulauit, & his verbis eam illi despondit: Hanc
Angelus ei nomen Iosephi imponit. ego Virginem tibi trado sponsam, sicut fuit olim desponsata Ioseph, vt nomen sponsi pariter cum sponsa accipias, & decætero Ioseph vociteris. Quis verò hìc vllas velit struere calumnias, si factum est, quod promisit Angelus, veri Dei verax nuncius? In omnem terram iam exiuit sonus nominis huius, & in fines orbis terræ nomen Ioseph, quod ab Angelo vocatum est. Et hæc quidem nos ab eius ore accepimus, confirmatumque est illi hoc nomen etiam in alia qua-

dam

dam visione. quę fuit eiusmodi: Nocte quadem post preces lõgas ad lectulum rediens, iamq; dormitans, ad eum locum, in quo orauerat, sibi reuersus videbatur: respiciensq; ad summam aram, vidit beatissimam Virginem, infantem speciosissimum inter vlnas gestantem. Cumque ab ea familiariter vocaretur, accessit ad eam, tactusque & tractus desiderio desiderabilis paruuli, & solita fiducia animatus, Da mihi, inquit, charissima filium tuum. Illa petentem nonnihil differens (puto, vt magis eius inflammaret desiderium) tandem ei summè optatum porrexit infantem, atque: Porta filium meum, sicut à sponso meo Ioseph portatus est in Ægyptum: vt sicut idem onus, ità etiam consimilem eius nominis honorem obtineas. Confirmatum est itaque nomen Ioseph in nostro Ioseph & vocabitur ei nomen nouum, quod os vniuersalis Dominæ nominauit. Monitus etiam à Domina & sponsa sua, ne deinceps ægre ferret se Ioseph appellari, nomen honorificum sine onere pertulit: sicque iam in consuetudinem abijt, vt ita nuncupetur.

Alia visio.

XXI. Redit in memoriam factum memorabile, quod lectoris moribus confirmandis valde conducat. Accidit iuuenem tanti profectûs, cuius conuersatio iam in cœlis erat, & supra hominem, ex humana fragilitate aliquod diebus remissiori deuotione debitum officium beatissimæ Virgini persoluere. Erat autem tepor ille tam exiguus, vt illum minimè sentiret, nec eum in se reprehenderet. Fuit eo tempore magna quorundam importunitas, qui monasteria & templa effringerent, & res preciosas auferrent. Solicitus igitur beatus Ioseph, ne in monasterio ipsius curæ commisso sinistri aliquid eueniret, à precibus & laudibus Dominæ suæ se nonnihil subduxit, & monasterij aditus obseruauit. Non ferens autem beatissima Virgo deuotionem erga se fidelis serui sui quacunq; causa imminui, occurrit iuueni, nõn iam sibi, sed custodiæ monasterij vigilanti, formam præ se ferens vetulæ cuiusdam, fronte rugis deformata. Videns illam Ioseph & non agnoscẽs, vehementer expauit propter timores nocturnos, & exclamãs, ait: Quid est hoc? At illa: Ego sum custos huius monasterij, sicut multo iam tempore fui. Cognoscens ille vocem eius, cuius faciem non nouerat, Tunè es, inquit, ô rosa? Sic enim ex multa familiaritate, suppresso eius nomine, eam appellare solebat. Illa respondente Ego sum: stupefactus Ioseph, Quid, inquit, sibi vult, quod rugosæ anûs vultum sumpsisti? Respondit illa: Talis ego oculis appareo tuis, qualem me finxisti in animo tuo. Iam enim tibi vetula sum. Vbi est illa repræsentatio gaudiorum meorum? vbi salutationis angelicæ iucunda commemoratio? vbi ille deuotionis feruor? vbi cætera spiritalia exercitia, quæ mihi hactenus obtulisti, quibus & ego tibi, & tu mihi iuuenis reddebaris? Nolo equidem, vt prætextu custodiendi monasterij intermittas seruitium meum, quandoquidem ego multo melius illud custodiam. Correctus iuuenis castigatione seuera, tantæ custodi curam monasterij deinceps decreuit committere, & tam se quam Dominam suam ad pristinam reuocare iuuentutem, eius commemorandis gaudijs, & angelicis salutationibus recitandis. Quibus illam certum est non mediocriter delectari, sicut ipsa indicauit Ioseph nostro, valde ei commendans libellum quendam, à quodam admodum religioso viro primo Abbate Steinueldensi (Nam ante illum Prælati dicebantur Præpositi) compositum, in quo gaudia eius multis modis scripta habebantur.

B. virgo ei in forma vetulæ apparet.

Reprehendit eum ob prętermissas solitas preces.

XXII. Inter cætera charitatis insignia, quæ erga Ioseph suum mater beneficentissima multipliciter exhibere consueuit, hoc mirificum sanè refertur. Accidit aliquando, vt minus cautè ingrediens, in faciem caderet, & duobus dentibus orbaretur. Quos quidem manu ferens, omni spe illos recuperandi amissâ, ibat fortassis vt ablueret sanguinem ab ore manantem. At mater misericordiæ dolorem, pudorem & tantum detrimentum sui fidelissimi miserata, venit ei obuiã, aitque perquam familiariter, dolenter tamen: Quid habes? At ille, Dentes, inquit, perdidi, crucíorque multo dolore. Tum illa, Da mihi, ait, dentes illos. Quos vt accepit ex manibus eius, reposuit in gingiuas cruentas, moxque fugit omnis dolor, nec vllum vulneris permansit in ore vestigium, dentesque suis locis fixi hæsêre.

Vide rem admirandam.

XXIII. Mvltis id genus beatissimus iuuenis beneficijs affectus & reuelationibus erectus, iam in virum spiritalem profecerat, ità vt cibis solidioribus, & pane filiorum, & ipsis Dominicæ mensę ferculis nutriendus esset. Illos ergo panes hordeaceos, quos ipse noster pater familiâs in manus accipere (Tribulationem enim & dolorem inuenit propter nos, & infirmitates nostras ipse portauit, & pro nobis doluit) atque etiam benedicere dignatus est, nostro Ioseph vt filio dilecto copiose impertijt, flagellis durioribus cædens illum, intus quidem doloribus cordis, foris autem afflictionibus corporis. Cum enim apposuisset ei scientiam cum charitate & zelo erga omnes quos nosse poterat, & erga propriam atque etiam vniuersam Ecclesiam, apposuit & dolorem, charitati & zelo ex æquo respõdentem. Porro ex nimijs laboribus & vigilijs, supra humanarum virium facultatem susceptis, adeo elanguit corpore, vt stomacho lassescente & deiecto, nullos posset cibos concoquere. Indè verò existentes vapores crudi, cerebrum iamdudum vigilijs exhaustum valdè tentârunt, ità vt penè perpetuis capitis doloribus cruciaretur. Quo factum est, vt ab omnibus absolutus functionibus, curandæ valetudini operam dare coactus sit. Etsi autem corporis infirmitate laboraret vsque ab omnimodum defectum magis tamen torquebatur animo, quod solita officia prę̃stare non posset: maximè cum ipse sibi huius imbecillitatis author fuisse diceretur, qui à multis sæpè admonitus, noluisset immoderatis laboribus abstinere. Et postea sanè ipse corã nobis modicos reprehendit labores suos, monuitque vt nos laboribus nostris modum adhiberemus, seipsum nobis exemplum proponens. Et hæc quidem secundum hominem ego dixerim. nam quod ad diuinam prouidentiam attinet, puto equidem non temere datum ei hunc stimulum carnis suæ, quem beatus Augustinus etiam in Apostolo quandam acutissimam infirmitatem intelligit, qua colaphizaretur vt puer, nè vt iuuenis superbiret, reuelationum & magnitudine & multitudine sublatus. Nec miretur quisquam, nos interdum in quasdam afflictiones & dolores incidere culpa & immoderatione nostra, cum id omnium moderator summa moderatione accidere permittat.

Esai. 53.

Incidit in magnos capitis dolores.

Cur acciderit ei corporis magna imbecillitas.

XXIV. Cvm autem die quodam Ioseph noster acrioribus vrgeretur dolorum stimulis, multorum sanctorum suffragia implorauit, nec tamen se sensit adiutum, puto equidem, vt ab ea suauius curaretur, cui se specialius deuouerat, immò quæ illum sibi specialius adoptârat. Venit igitur ad summum altare tortus & æger, viditque in ea residentem fœminam insignem, nec tamen agnouit. Putans autem mortalem esse, non parum molestè tulit eam tali loco ausam residere. At illa se ei reuelans, vocauit eum ad se aitque: Si me perinde vt alios sanctos inuocâsses, forsitan curâssem te. Tum ille agnoscens eam, quæ se iam aliquandiu celauerat, procidit coram illa, petijtque remedium. Illa vero dicente, Iam sanus esto: ab illo inueterato languore releuatus est, at solita tamen imbecillitate manente, quam ob tuendam humilitatem à magistro humilitatis accepit, solius mortis remedio curandam. Interim tamen nouimus eum ad aliquod tempus nonnunquam mirabiliter fuisse sanatum, sed rursus eo elapso tempore, ad felicem consuetudinem suam & panis quotidiani esum Domino vocante reuersum. Id autem multis annis iam ei in consuetudinem abierat, vt aduenientibus solennitatibus nouam semper afflictionem expectaret, nisi optimo dispensatori Deo visum esset diebus eas solennitates antecedentibus eiusmodi afflictiones inferre. Itaque crebro nobis dicere solebat: Festa sunt mihi infesta. In ijs enim festis diebus tam acriter flagellari consueuit, vt in se re ipsa sentiret impleri quod scriptum est, Dies festi vestri vertentur in luctum, multique eum non cognoscentes, humiliatum & à Deo proiectum crederent. Quadam Dominicæ Natiuitatis vigilia tam misere afflictus fuit, vt quicunque vidissent eum, misericordia mouerentur. Timor enim cordis pro solennitate præsenti, & tremor corporis præ algoris sæuitia venerunt super eum, ità vt omnium tectus vestimentis, nõn posset calefieri: immo ipso rogante, magna lignorum mole ipsi imposita, nihil tamen efficeretur. Adueniente tandem hora temporis benedicti, qua puer Iesus, tanquam spõsus de thalamo, ex matris virginis vtero processit, omni euanescente dolore, Ioseph

Visio eius.

In solennitatibus durius affligitur.

Amos. 8.

noster

Mirandū in modum diuinitus confortatur.

noster de lectulo ægritudinis exurgens, & ad laudes matutinas veniens, tanta cordis alacritate eodem die ter Missarū solennia celebrauit, vt non modò nullum in eo doloris aut mœroris signum appareret, sed etiam de manu & munificentissimi Domini pro omnibus afflictionibus suis recepisse duplicia videretur. Ità ille per omne tempus vitæ suæ nunc crucibus, nunc consolationibus exercebatur, vt panis mundus efficeretur dignus poni in mensa summi patrisfamiliâs.

XXV. VENIO nunc ad reuelationes admirandas & iucundas, quas de beata Vrsula & comitibus eius habuit, vndè manifestè cognoscemus, etiam in mediis afflictionibus iucunditatem & exultationem thesaurizâsse super eum, & nomine æterno hæreditâsse illum Dominum Deum nostrum. Adeò hìs Domini virginibus speciosis, & martyribus preciosis afficiebatur felix Ioseph, vt id satis declarare non posset: tanta illis familiaritate & animi puritate coniunctus fuit, vt multa ex eis secreta didicerit, quædam etiam sua ei nomina reuelârint, & afflictum eum consolatæ sint. Vt autē suum erga eas intimum amorem foris testatum efficeret, noui cantûs historiam in illarum honorem componere constituit: cumque admouisset dexteram ad scribendum, vna ex illis virginibus ei euidenter apparuit, assistensque ei, quid scribendum esset humanissimè & familiarissimè eum edocuit. Quin etiam columbam pulcherrimam humero suo insidentem vidit, rostrum suum auribus ipsius perpetim inserentem: quam ille non dubitauit esse è numero sanctarum virginum. Vndè etiam posteà totam illarum sodalitatem, cunctasque Deo deuotas virgines columbellas pro consuetudine appellauit. Sed cum melodiam historiæ iam conscriptæ, quod maioris erat negocij componere deberet, quoties ad id animum applicabat, non paruum virginum chorum supra se in aëre audire consueuit, eiusmodi cantum depromentem, qui verbis scriptis congrueret. Quod quidem cum aliquibus fortasse incredibile videri possit, ego me ab eius ore veracissimo accepisse & fateor & lætor. Nam cum diù post solus cum solo familiariter sederem, quasi iocans temerarium eum dicebam, qui historiarum auderet componere melodias, quod etiam artis musicæ peritissimi admodum difficile iudicarent. Tum ille coactus offendiculum à me remouere, Non ego, inquit, solus sum huius melodiæ author, sed sacræ columbellæ auxilio mihi fuêre. cumque admirandæ visionis modum inquirerem, Post scripta, inquit, historiæ verba, solicitus de melodia, in lectulum incubui, & ecce chorus virginum supra me in aëre collectus, ipsam mihi præcinuit melodiam, & ego eam calamo expressi. Dicenti autem mihi, friuolum id & commentitium videri, posse quenquam quantumuis magno ingenio sic auditam melodiam tam facilè & memoriæ & scripto commēdare, ille volens prorsus satisfacere, admirationem meam maiori admiratione dissoluit. ait enim: Quotiès me oblluisci contigit cantûs illarum, vel aliter scribere, quam audiuissem, illæ redibant iterum atque iterum, totiesque ea, quæ exciderant mihi, repetebant, donec penitus animo meo affigerentur. Solebat autem quædam eius historiæ verba cum melodia sua nobis crebrò referre, quæ sacræ virgines summa alacritate & iucunditate identidem concinendo repetiissent, ità vt & ipse nobis ea referens, mira & oris & animi hilaritate perfusus cerneretur.

Sanctarū virginum reperiuntur reliquiæ.

XXVI. ADDO his duo miracula, quæ itidem ab eius ore accepi. Accidit Dei nutu, vt aliquandò adesset, cum preciosissimæ margaritæ, puto reliquiæ beatarum virginum inuenirentur. Repertum autem tunc fuit inter cætera, sed præ cæteris amabile corpusculum paruulæ virginis, cuius caput summo desiderio sibi vendicare cupiebat. Itaque ad Abbatissam eius loci se contulit, orans instantissimè caput illud sibi donari, sed repulsam passus est. Cumque sæpè suas repeteret preces, responsum est ei, si vellet alias eius sodalitatis reliquias, se multas impetraturum: illud verò corpusculum, atq; caput eius nulla ratione sibi donatum iri. At molestè ferens se sic repelli, ad Dominum deprecandum se contulit. Petiit ergò, vt liceret sibi more suo in illo templo sacrosancta mysteria celebrare. Quod cum permissum est, tanta apud Deū & sacras virgines deuotione institit, vt certior fieret se quod petierat adepturum. Ab altari indè recedens, Abbatissam adiit, quæ illud caput sacello proprio inferri iusserat, pro specialibus illud reliquiis habitura: iteratisque precibus suis coram illa, mirabiliter eam mutatam inuenit, ità vt vltro iam offerret, quod anteà obstinatè negauerat. Accepto igitur tam optato thesauro, nitidissimam ad nos margaritam attulit, nobisque gratulantibus eam Gertrudem, vt erat reuelatione edoctus, appellari indicauit.

XXVII. SVB idem tempus ad quandam bonæ deuotionis matronam salutandam venit Ioseph noster, in castello commorantem. Valdè enim amabat eam tum propter animi pietatem, tum propter humanitatis officia, quæ religiosis exhibebat. Allata autem eò fuerant duo capita beatarum virginum, quæ apud eam in scrinio seruabantur. Quod cum, nescio quo casu, fuisset in terra positum, quidam præsente Ioseph, nullam exhibens sacris reliquiis reuerentiam, super illud non timuit residere. Cernens id amator sacratissimarum virginum, zelo incitatus, & vt ipse nobis iucundo spiritu cōmemorare solebat, totus indignationis igne incensus, orabat vt talis vltio virginum sanctarum contemptorem persequeretur, qualis olim inuasit eum, qui beatissimo Martino Episcopo noluit assurgere. Et ecce mox secutus est effectus beati viri desiderium. Cœpit enim ardere contumax ille à posteriori corporis parte, qua sedebat. Itaque confestim exiliens, nesciuit vndè repentinus ille accidisset ardor: cognouit autem, cum ei vir beatus causam exposuit, non tamen sibi, sed sacratissimarum virginum meritis eam adscribens vindictam. Sed qualem, oro, nos ardorem sentiemus, qui nec sanctorum reliquiis, nec locis sacratis, immò nec ipsi Sancto sanctorum in templis reuerentiam præstamus, indignantibus nobis sanctis Angelis, qui illic adsunt, qui proculdubio indignè ferunt, si nos videant sacras aras vana cogitando, negligenter caput submittendo, Dominum non orando & honorando præterire.

Vltio diuina in sacrarum reliquiarum contemptorem.

XXVIII. PORRO Dominus seruum suum Ioseph quotidianis laborantem afflictionibus, tum per seipsum, tum per creaturas multis voluit consolari modis. Interim sic ei loquebatur intùs: Sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. (2. Cor 12.) Ille verò crebrò cogitabat de præmio, & quid suauitatis haberent cœlestia, cupiebatque introire in sanctuariū Dei. Contigit eum ista cogitantem aliquandò stare ad sacrarij fenestram, & ad Orientem respicere, vbi ortum lunæ & aliquot siderum, cælumque serenum potuit contueri. Cumque his contemplandis tota animi & corporis intentione vacaret, magna creaturarum delectatione, & eas integrè cognoscendi ardore correptus, ait ad Dominum: Da mihi Domine Deus tuarum notionem creaturarum, vt per eam ad te cognoscendum animus perfectius subleuetur. Sub his precibus miro quodam modo, & quem ipse explicare non potuit, extra se factus, acie valdè dilatata vidit pulchritudinem & magnitudinem cæli stellati & siderum. Indè ad se reuersus, nihil aliud nobis retulit, nisi quod ex hac perfecta creaturarum cognitione tam inæstimabilem percepisset delectationem, vt nullis posset verbis explicari.

Mira eius visio.

XXIX. OPERÆPRECIVM fuerit etiam illud literis commendare, quemadmodum cædes eximij præsulis Coloniensis Engelberti adeò luculenter ei reuelata fuit, vt etiam corporeis oculis eam intueretur, antequam fieret. Nocte quadā, hebdomadibus plus minus quatuor ante hanc cædem, cæli, vt puto, serenitate ob eam, quam diximus, causam delectatus, sub dio stans in creaturarum specie contemplabatur creatorem. Ab eo enim tempore, quo eas per excessum mentis cognouerat, maiori animi pietate & delectatione creaturas intueri solebat. Cum ergo ad Meridiem aspiceret lunarem globum pleno & inoffenso lumine fulgentem, ad Aquilonem se vertens, vidit aliam exoriri lunam, eamque adeò luculentam, vt alterius lunæ quamuis plenum lumen propemodum totum obscuraret. Eius igitur rei nouitate stans attonitus, vidit cœlum stellatum à dextris aperiri, & inter hiatum illum & lunam recens ortam, quæ iam ad cœli aditum sustolli videbatur, vidit effigiem gladij breuis, sed lati, quales sunt *Bauarorum enses. Quem cum luna illa attigisset, in cælum pariter cum illo se recepit. At verò Ioseph non intelligens, quid hæc sibi vellent, nec tamen dubitans

Præuidet cædem Engelberti Archiepiscopi Coloniēsis.

bitans, quæ aliquid magni portenderent, anxius ad lectulum rediit. vbi cum dormitare cœpisset, turbam quandam ædem, in quibus erat, præt... untem sibi audire visus est, sæpiusque alios alijs dicentes: Heu heu, Episcopus Engel...tus o... us est. Alio loco sic habetur: Audiuit vocem aperte dicentem: Quod vidisti, mortem significat Engelberti Coloniensis Archiepiscopi, cuius anima è corpore egrediens, cum tanta luce, vt vidisti lunam illam, in cœlum recipietur, & sic fulgebit coram Domino. Tum ille coniecit quidem quid sibi vellet visio sua, sed non ausus fuit ei fidem adhibere. dixit enim apud se: Quo nā modo vir tantæ gloriæ, tantæ potentiæ, tā multo semper fultus comitatu occideret? Quod si id fiat, quis credat virum totū mūdo deditum, in tot prosperis successib. & delicijs viuentem, subito coronari? Sed tamen paulo post ... propinquorum gladijs peremptus est, pro quo ne caderet, alienos ... ladios potius ... debuisset. Atque hac quidem visionis parte completa, vt ... suspectus ei ar vi... beatus, de martyris ad... d... liaque audiuit vocem dicentem sibi: Quandoquidem visioni verissimæ fidei oculos adhibere n... nec ... beris, donec oculos cereos ad sepulcrum martyris offeras, & sic in teipso experiaris ... rei, de qua ... Mox Ioseph co... tur dolore oculorum non mediocri, & ob ... culis cereis, illico curatur. Postea co... loco peremptum E...pum, vbi visio hæc ei oblata fuit. Oculi eius curantur, ... cereis ad sepulchrū Engelberti.

XXX. Libet hic subnectere de gratia singulari, quam ei Deus annis aliquot ante decessum eius contulit in sacrosanctis Missarum mysterijs, ... s ante actis temporibus ... audiram, nec tamen ista scribimus, vt quis ea imitari velit, ... ralis, qualis hic ... Deo & hominibus dilectus Ioseph noster, licet à principio ordinationis suæ singularis ... gratia ... cum immolaret filium: at tamen extremis vitæ suæ temporibus, annis ... modo ... voluit Deus, ita vt sub secretis diuini mysterij singulis pene diebus mentis excessum ... per horas plurimas, cunctis de se mirabile spectaculum exhiberet. Ea aut... non solum ... sed etiam fratribus, adeo vt vix quisquam ei sacrificanti ... Rogatus autem a quibusdam fratribus, vel desineret esse tam prolixus, vel causam tam in auditæ prolixitatis ... quie... abat & ego eum supplex, vt tantæ moræ causas, non mihi, qui me scirem tanto mysterio prorsus indignum, ... e fratribus quos innocētia vitæ & animi puritas commendat exponeret: sed non obtinui. Cumque animo ... instarem, dicens ... quem rem esse plenam periculi, si nullus esset tantorum secretorum conscius, illud tandem ab illo responsum extorsi: Reuera, inquit, non sum ausus hoc vnquam reuelare secretum, vt qui & gratiam dei ... amissurus, & grauissimas daturus pœnas. His auditis, statui ego d... ab homine admirando ab... ne ... mea importunitate spiritum extinguerem. At alij quidam ei magis familiares explorare volentes, quid in tanta ... faceret, stabant contra illum versis vultibus, cernebantque eum nec ore quid, quam ... re, nec oculis videre. Nam tametsi apertis stabat oculis, non tamen cernebat illos. Post longū autem interuallū tāquam à ... spiritū vehementer attraxit, & sic sacrosancta peregit mysteria. Puto autem viros religiosos facile posse ani... , ... ardua & ... contemplanda spiritum eius fuisse raptum, cum omnes ... corporis ... deficeret, vt nullus suo officio fungeretur. Cogor hic lugere miseriam animæ meæ, meique similium, qui ad illa ... menta adeo toti carnales accedimus, nihil spiritale, nihil cæleste, nihil diuinum meditātes, ... intuentes, ... vix solam fidem, eamq; heu nimis infirmam de diuinis sacramentis retinentes creatoris, redemptoris & iudicis præ... etiam non sentientes, nec præsentium angelorum officiosissima ministeria attendentes. Sub Missa mirabiles patitur mentis excessus. In eos, qui negligenter accedūt ad diuina sacramenta.

XX-XI. Fuit aliquando per annos aliquot in monasterio virginum, cumque illic etiam tam esset sub sacrificio prolixus, non exiguum contra illum exortum est murmur, alijs dicentibus ... laboris tempus amittere, alijs cereos absumi conquerentibus. Dolebat id seruo cuidam, qui beatum virum amabat satis familiariter. Itaque volens experiri is, num cerei absumerentur, die quodam milliarij vnius, quod duo vel tria Gallica continet ... iter ingressurus, alterum ex cereis, qui ardere solebant in altari beato viro sacrificante, erantque pari longitudine, alicubi abscondit: cumque inchoaret Missam vir beatus, ille egressus est, & confecto itinere, expeditisque negocijs, domum reuersus inuenit contemplatorem nostrum etiamnum sacro altari assistentem. Deinde perfecto officio cereum absconditum cum illo, qui in Missa arserat, contulit, reperitque non tantum ex illo con... quantum solet in aliorum sacrificiis. Ea re lætatus, vtrunque cereum ostendit virginibus, ... quid fecisset, ... ligenter eas admonens, ne de cæterò contra Dei famulum murmurarent. Præclarum sanè miraculum, vt ... ius viri virtutis suæ, eam in tam molli materia exercere non posset. Obseruarē miram.

XX-XII. Puto hoc quoque ... ædificationi aliquid profuturum, si dicamus quantam præstiterit reuerentiam sacramentis, quanto studio illa ... erit, tractauerit, ... quo timore & tremore v... omnia & alia ad sacrum ministerium pertinentia ... Verebatur ... modo ... fuisse aquæ cum vino, modo guttulas quasdam separatim calici inhæsisse: nunc vel tangenda sacra hostia, vel etiam frangenda aliquas minutissimas particulas digitis adhæsisse: nunc se ... do Euchar... illas particulas anhelitu ... a eiecisse: nunc sumendo sanguine quippiam distillasse, aut in calice ... non satis accurate ... sum. modo vero illam corporalis partem, cui hostia imponitur, vel digitis vel alia parte corporalis te attigisse: modo illis articulis digitorum, quibus sacram contrectarat hostiam ante ablutionem se aliquid tetigisse, & super omnia, se ea, quæ ... erat, deuotione præditum non fuisse, vt ex sententia posset dicere cum beato Iob: Verebar omnia opera mea. Ergo reuerentia, quam summam adhibuit sacramentis, in causa fuit vt omnia tractans peragceret, corpus Dominicum, perinde ac si pati adhuc posset, & eleuaret & deponeret, & omnes corporis ... admodum reuerenter componeret. Vngues digitorum, quibus sacra hostia contrectatur, & superioris labij pilos ori proximos, toties solebat præcidere, & ob sacramenti reuerentiam conseruare apud se, indignum censens illa pedibus conculcari, quæ ex frequenti Dominici corporis contactu nobilitata essent. Nec tamen hoc scribimus, vt trahi debeat in exemplum, quod tota Ecclesia non obseruat: sed vt beati viri erga sacramenta eximiam reuerentiam declaremus. Piarū mētiū est, ibi etiam culpā timere, vbi non est culpa. Iob. 9.

XX-XIII. Hoc etiam, quod in seruo Dei naturæ metas excessisse videtur silentio præterire non possum, quod cum adeo imbecillis esset viribus, vt neque stare diu, neque ieiunare posset, quin extreme deficeret, tamen altaris ministerio occupatus, & stare diutissime, & ieiunus permanere potuit. Contigit aliquando, cum apud tales esset, quorum deuotione lætabatur, vt per aliquot dies ex alacritate spiritus tantum corporis sentiret robur, vt nec ieiunium ei molestiam afferret, nec sine miraculo etiam corporaliter laboraret. Nouerat enim parare horologia, qua causa etiam non nunquam ad alia monasteria vocabatur vt vel noua horologia conficeret, vbi non erant, vel vitiata corrigeret. Id quod ille tāta iucunditate faciebat, vt eius præsentia nō solū nulli ... omnibus gratissima foret. Adeo enim omniū se moribus & cōsuetudini accōmodare sciebat, vt quanuis ... ctos ... nria loqueretur, tamē ... um esset cum pueris, quasi vnus ex illis existimaretur ab eis. Has corp... atas interdum ... ū ad meditandū vel scribendū aliquid spirituale, cui singulari deuotione & gratia a... applica..., ita vt nonnunquam vsque ad meridiem, crebro vsque ad vesperam & crepusculum ieiunus ... Atque tum etiam, fratribus eum compellentibus, vt fragili corpusculo indulgeret, sæpe vno pulmento, ... pulsibus contentus erat. Res stupēda sanè. Vires dantur ei diuinitus.

XX-XIV. Venio nunc ad visiones & reuelationes Domini, quas alijs nobis notis hominibus, vitæ sanctitate probatis, de beato

beato viro factæ sunt, vt etiam aliundè habeat testimonium veritatis. Fuit in monasterio nobis vicino virgo sancta ordinis Cisterciensis, lumen & decus nostri temporis, cuius testimonium tanto plus apud me ponderis habet, quanto ego eam familiarius noui: nec de illo quisquam ambiget, qui legerit vitam eius virginis, primò quidem à nostro Ioseph conscriptam, sed posteà à me redactam in compendium, nè quis eius prolixitatem forsitan fastidiret. Obiit autē aliquando apud nos, ecclesiæ nostræ simplex frater, sacerdotio initiatus, bonum habens à fratribus testimonium. Pro cuius anima hæc virgo Domino multas obtulit preces, petijtque sibi certò reuelari, quo statu res eius essent. Post aliquot dies apparuit oranti illi defunctus, & de sua salute certiorem eam reddidit. Ait autem virgo ad illum: Oro, dicas mihi, cuius apud Deum meriti est Ioseph? Respondit ille: Ob virtutes eximias magni Ioseph est meriti. Scire enim debes, illum humilitate, patientia, charitate & obedientia omnes antecellere. Id cum posteà indicatū esset Ioseph, vt ego ab eius ore accepi, ità ait: Hactenus quidem reuelationibus Elizabeth (sic enim vocabatur virgo) fidem adhibui: at nunc timere compellor eam esse deceptam, cui talia de omnium mortaliū nouissimo, prorsusque inutili, & qui pane, quo vescitur, dignus non sit, reuelata sint. Huiusmodi verbis seipsum despicere, & apud nos quod erat dissimulare solebat, nè præclare de illo sentiretur, hominum laudes deuitare volens.

Testimonium de excellentia beati viri.

Nota eius modestiā.

XXXV. ALIAM quoque visionem eadem virgo de Ioseph habuit, quam illa suo mihi ore narrauit. Cum appropinquaret tempus resolutionis eius, mihi sanè lamentabile, vt quem illa precibus & lachrymis suis ab omni aduersitate protegere, & in rebus dubijs certum efficere consueuerat, Angelus Domini ait ad eam: Præpara te, breuì enim itura es. Sciens illa, quid diceret, quippe quæ ea causa Dominum multo tempore summa instantia esset deprecata, Et quandò, inquit, itura sum? Illo respondente, quod admodum breui, subiecit virgo: Itane prior ego decessura sum, quam Ioseph? Respondit Angelus: Tu quidem illum antecedes, sed ille non multò post te sequetur. Tum illa, Dic mihi, inquit, quis vir est iste Ioseph? Respondit Angelus: Magnus planè est, & cui in ecclesia Steinueldensi nullus par sit. Illa commemorante fratres bonæ existimationis, qui tum erant apud Steinueldenses, sciscitanteque num illos omnes excelleret Ioseph, dixit Angelus: Hi quidem admodum boni sunt, sed nihil ad Ioseph. & quadam vocis contentione & seueritate vtens subiecit: Nemo par est Ioseph. Scias enim certissimè, Ioseph castitate & puritate animi & corporis, humilitate perfecta, charitate summa, & patientiæ longanimitate præcellere vniuersos. multaque alia de eius virtutibus adiecit. Cum autem extremam vnctionem famulæ Dei, præsente Ioseph, mœstissimus adhibuissem, omnibus semotis, mihi soli dixit: Iam non multa deinceps tecum loquar: scio enim certissimè implendum esse, quod à Domino per Angelum didici, & ardenter concupiui. Itaque sub his extremis colloquijs nostris Ioseph tuæ charitati commendo, teque commoneo diligenter, vt modis omnibus caueas illum vnquam vel verbo vel facto perturbare. Infirmitati corporis eius humaniter subueni, & quibus potes modis ei opitulare, id pro compertissimo habens, quod nemo illum impunè exacerbauit etiam in hac vita, vt nihil dicam de futura, vbi pœnas dabit sempiternas, nisi egerit pœnitentiam. Nam & meipsam sentio hìc diutius torqueri, quod aliquoties turbauerim eum.

Aliud testimonium sanctitatis eius.

XXXVI. SED quia virtutum beati viri mentio facta est, in quibus totius sanctitatis vis & summa consistit, operæpretium fuerit singulatim virtutum signa, quæ ipsi & vidimus & audiuimus, explicare. Castitas quidem post acceptam à baptismo vestem albam & immaculatam, tam in illo perfecta fuit, vt gemma virginum, castitatis lilium, pudicitiæ titulus, vas electum continentiæ, agnus innocens & virgo virginum nostri temporis iure potuerit appellari. Virgo fuit cunctis sensibus suis, & quantum perpendere licuit, in hac virtute nostram vltra modum fragilitatem excessit. Si enim fuisset opus, etiam in diuinis deuotarum fœminarum, vtì virorum, ministerio vtebatur. Non ego hîc ministerium fœminarum, quantumcunque sanctarum, sacerdoti ministrantium commendo, sed oculos sacerdotis lacte lotos, ità repletos & absorptos à spiritu, vt non discernerent mulierem à viro, aut si discernerent, nihil per aspectum in cor puritissimum humanæ fragilitatis irrepsisse, quid ni commendem? Addam maius aliquid. Volens aliquandò meridie somnum in lectulo capere vir castissimus, in eo lecto cubauit, in quo iam fœmina dormiens iacebat. Quæ cū illo dormiente esset expergefacta, viso viro, expauit, erubuit, aufugit. Nec hîc ego commendo virum in eodem lecto cū muliere cubantem, sed virum spiritalem mulieris præsentiam non sentientem.

Eius eximia virginitas.

XXXVII. HVMILITATEM autem illius quomodò pro dignitate prædicabimus? Cuius ille præ cunctis virtutibus studiosissimus fuit, audiensque Christum dicentem, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: tanquam verus veri magistri discipulus, corde, voce, gestu, habitu, agendo, patiendo eam expressit, adeoq; hæc in illo virtus emicuit, vt cum omnes cunctis virtutibus superaret, humilitate cæteras in seipso virtutes & humanum modum excederet. Facile hoc persuaderi illi posset, qui vocem modumque loquentis audisset, & quàm promptus ille fuerit accusator suî, aliorum excusator, quàm verecundus repræhensor, vbi posceret necessitas. Nunquam iactabat ille bona sua, aliorum semper prædicabat. Si quandò in faciem laudatus esset, illam laudem miris modis ità nouerat eludere, vt nonnunquam etiam id, quod vidissemus & audiuissemus, adeo nobis excuteret, vt illi virtutem inesse vix crederemus. Quoties autem apud nos suî faciebat mentionem, se opprobrium hominum, & abiectionem plebis, se numerum tantum & fruges consumere natum, pomum syluestre putridum, omniumque onus appellabat. Gestus omnium membrorum eius simplicissimi erant, vt nihil in eis insolens, aut quod singularitatem præ se ferret, conspiceretur. Compungor, frater charissime, dum te contemplor oculis cordis mei, lugeoque tam me tui dissimilem. Caput tuum humiliter submissum erat, oculi tui planè columbarum, nihil noxium afferentes in domicilium cordis tui. Genæ tuæ, instar [illegible] humilitate depressæ, virginei pudoris verecundia rubicundæ. Incessus pedum tuorū moderatus & simplex, nihil [illegible] vel superbiæ, vel leuitatis admittens. Si quem sibi offensum putaret, sine personarum acceptione facillimè se ad petendam veniam in genua submittebat, voce humillima sibi ignosci petens. Vestes eius nec delicatæ, nec sordidæ, tametsi ad sordes propensior videbatur. Multis annis non vidimus eum nouo vtentem cucullo, quod tamen ille non humilitati, sed imbecillitati corporis tribuere solebat, asserens se noua vestimenta propter pondus ferre nō posse. Quod etsi verum erat maximè tamen humilitate id illum fecisse nouimus. Nouis tunicis aliquandò vsus fuit, sed sæpius & libentius vetustis, quæ sartas haberent manicas. Vestem pelliceam, qua solebat vti diutissimè, suis interdum manibus panno laneo æque vetusto sarcire solebat: cumque frater ei familiaris id repræhenderet, aiebat: Ego meliori dignus non sum. Calcei eius nulla erant arte confecti, plerunque veteres, & quibus alij iam vsi essent: in quibus si quid superfluum in anteriori parte inesset, ad lignum vel lapidem eos allidebat. In cunctis eius actibus nihil erat, quod cuiusquam boni hominis oculos offenderet, quippe è quibus sanctitas reluceret. Totus ille sibi ex animo viluerat, & quod apud se intus erat iudicio suo, foris etiam alijs ostendebat. Qua igitur ratione laudem ab alijs expeteret, cum eam ipse sibi negaret? Immò verò non solum non laudari ille volebat, sed etiam vilipendi cupiebat, quod quidem certo declarabo exemplo. Eunti illi aliquandò rusticus occurrit: quem ille salutans, flexis genibus sic orauit: Quæso vt facias id, quod petiturus sum abs te. Illo respondente se id libenter facturum, adiecit: Cæde obsecro maxillam meam. Territus rusticus te insolentiæ, quæsiuit cur id peteret. Respondit ille: Dignus planè sum, qui cædar in facie, cum sim putre cadauer. Hæc quidem ille rusticus narrauit viro ex sacerdotibus nostris. Quod vbi nos resciuimus, [illegible] stulti propter Christu, sed prudentis in Christo, ægrè tulimus, non id humilitati, sicuti oportuit, sed stultitiæ eius adscribentes. Igitur [illegible]

Humilitas eius insignis.
Matt. 11.

Gestus eius.

Vestes eius.

Calcei.
Actus.

Cupit vilis haberi.

he[illegible]us

hensus est à nobis, at ille vt in viam nos reduceret, Et quo alio, inquit, dignus sum impurum cadauer, quam vt cædar in faciem? Docuit ea nos, doceat & lectorem plena humilitatis responsio, quid de seipso vir beatus sentiret, nec ausi simus dicere stultitiam, vbi tantæ humilitatis sapientia appparet, maximè quandò perfecta humilitas absque stultitiæ nota in eorum oculis, qui humanam venantur gloriam, aut vix, aut ne vix quidem seruari potest. Huiusmodi autem factis penè apud omnes, qui illum nouerant, adeò viluerat, vt nulla eum laude dignum putarent. Multò enim magis ille optabat stultus quam sanctus haberi, cum esset humilimus omnium, quorum nos notitiam habemus, non solum coram hominibus, qui falli possunt, sed etiam coram facie tua Domine IESV, qui falli non potes.

Vilescit à se ipso humilitas, licet sanctissimus.

XXXVIII. LAVDEMVS porrò & charitatem eius, quæ omnium radix est virtutum, sine qua non potest virtus vlla meritò appellari. In hac virtutum radice omnes virtutes suas plantauerat Ioseph noster. Dilexit ille re vera Deum, dilectus Deo, propter quem corporis voluptatem castitate, mundi gloriam humilitate calcauit: propter cuius verba labiorum vias durissimas custodiuit, ingrediens per angustam portam humilitatis, paupertatis, laborum & dolorum: nec tamen vel ob contemptam voluptatem, vel ob quamlibet toleratam afflictionem aliud expetiuit præmium, nisi vt faciem videret tuam Domine IESV. Tibi, tibi soli dixit cor eius, charitate tua vulneratum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. O quoties & quam ab imo ductis pectore gemitibus etiam nobis præsentibus te suspirabat bone IESV? quã dolebat miseria miserabilis Babylonis huius, & absentia vultûs tui? Adeò verò etiam proximi charitate feruebat, vt probè nôsset & gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Intantùm ille tum corpore tum animo afflictis condolebat, vt mitissimum & benignissimum cor eius, omnium mœstorum, infirmorum & qualibet miseria laborantium communis quædam domus hospitalis videretur. Vidi ego aliquando cum fratres quidã suas ei tentationes & molestias exponerent, tanta illum commiseratione affici, vt & vultus concideret, & manifesta eum cordis defectio occuparet. Quibuscunque potuit modis condolendo, consolando, orando afflictorum portauit onera, vt legem Christi, quæ charitas est, adimpleret. Dederat illi Dominus gratiam bonam, & linguam eruditam, vt sciret sustentare verbo eos, qui lapsi fuerant, & quorum vestigia nutabant: atque ex hi, quæ passus erat & quotidiè patiebatur, afflictis omnibus omnia se facere nouerat, tum à sancto Spiritu, tum ab experientia in omnibus institutus: nec quenquam, charitate impellente, à se alienum aut extraneum reputabat.

Sublimis charitas eius.

Psal. 26.

Commiseratio erga afflictos.

XXXIX. VT verò ad eius quoque patientiam veniamus, crucem suam tanquam ex duabus compactam lignis, externa afflictione & interno dolore, quotidiè ferebat, insistens in vestigijs Domini sui. Videbatur flagellis & verberibus vndique cinctus vir miræ innocentiæ, vt omni ex parte eius patientia exerceretur. Multigena ei Dominus flagella adhibuit, vt omnigenis posteà in cælo gaudiis afficeretur. Multis. & quotidianis, ac penè continuis vexabatur morbis, debilitate stomachi, doloribus capitis, defectione cordis crebertima: dẽptis alijs sæpè supervenientibus, ęgritudinibus. Afflixit etiam eum Dominus, non permittendo, vt corporis commodis, cibo, potu, equo aliquò profectutus, molli strato vteretur: ità vt sæpè esuriret & sitiret, nec tamen liceret ei sumere cibũ illum & potũ, quẽ expetebat. Erat sanè omnibus non mediocri admirationi, quod viderent eum fame & siti laborare, nec tamen capere cibum & potum, quem ordo siue institutum permittebat. Interdum fatigatum illum ex labore, extra monasterium agentem, amici eius molliori lectulo fouere volebant, sed ille reiecto lectulo benè cõposito, in solis straminibus debilis cubabat. Rogatus quãdoque, quid causæ esset, quod cibos lautiores & lectos molles tam imbecillus corpore non admitteret, paucis respondebat: Iesus prohibuit. vel: Iesus non permittit. Equo vel curru annis propè duodecim vsus non fuit, neque in niue, neque in pluuia, non in æstu aut frigore, sed quamuis difficilia itinera pedes conficiebat, exiguo scipione imbecillia membra sustentans. Fecisse autem id eum voluntate diuina, eiusmodi exemplo didicimus. Ibat aliquandò ad chortes ecclesiæ nostræ, assumpto fratre, ei valdè familiari. Habebant autem duo vnum duntaxat equum, quem manibus ducebant. Cumque paululum progressi essent, ait Ioseph: Vix possum vltrà progredi, adeò lassus sum. Hortante eum fratre, vt equum ascenderet, respõdit: Non possum. At tamen fratre importunè vrgente, tandem equum ascendit: sed paulò post tam grauiter equus offendit, vt ægrè posset à casu se tueri. Itaque ait fratri Nonne dixi tibi, non posse me equo subuehi? Tum frater, Quæso, inquit, denuò tentemus. Assensit Ioseph, sed equus multò etiam grauius impegit, ità vt fratri diceret Ioseph: Sine me ab equo descendere, nè deterius corruam. Admirans frater, & tamen quid ageretur ignorans, Etiam tertiò, ait, in nomine Domini periculum faciamus. Ego sustentabo te, nè possis ex casu detrimentum accipere Vix ille verba finierat, & cum equus vellet procedere, totus corruit, & sessor, licet fratre sustentante, vix illæsus euasit. Tum frater cernens se toties voto frustrari suo, obnixè rogauit eum, vt quid sibi hoc vellet, explicaret. Et Ioseph, Crede mihi, inquit: Dominus Iesus prohibuit. Alioqui putas me non perindè vt alios, vsurum cibo, potu, equo, nisi Dominus vetuisset? Illo ergo iubente, hos ego peculiariter sustineo labores. Sic ille ad mortẽ vsque Domini IESV fuit cõstrictus legibus, vt eius exemplo nec equis, nec curribus veheretur. interim verò non deerant præter alios, etiam quidam in fratribus, qui per contumeliam ei obijcerent, quod sæpe posset comedere, nec tamen laborare: non attendentes stolidi, omni labore molestius id ei accidere, quod non posset laborare; & quamuis inedia acerbius, quod ieiunare nequiret, Domino illi etiam in Quadragesima non parcente, vt vel tunc posset cum pueris alternis diebus ieiunare. Porrò etiam teterrimus satan quãtum potuit molestus ei fuit, modò in corui, modò in felis specie ei oranti apparens, nunc cucullo à tergo eum trahens, vt à precibus eum impediret, aut certè improuisò metu concuteret, quẽ aliter ad assentiendum suæ malitiæ permouere nequiuit. Exercebatur quotidiè in his aliisque multis fortissimi athletæ patientia, & vtroque homine dimicans, cælestis præmij coronas sibi texebat.

Excellens patientia.

Morbi varij affligũt eum.

Cur nihil sibi indulgere voluerit etiã valdè imbecillus.

Infestat eũ malignus dæmon.

XL. LIBET iam aliam suprà dictæ Christi ancillæ de nostro Ioseph exhibitam reuelationem subiungere, summam sanctitatis eius laudem haud dubiè continentem. Cum ecclesia Steinueldensis magnis quateretur aduersitatibus, & à solo Deo esset expectandum remedium, virgo hæc Elizabeth (quæ propter spiritales amicos, quos in ea habebat, non minus quam propriam ecclesiam eam diligebat) cœpit eius perturbatæ causam in se recipere, & neque nocte neque die à precibus & lachrymis cessare. Expertus loquor. Fuit ea virginis Christi consuetudo, vt quoties pro causa aliqua Dominum deprecari cœpisset, non desineret, donec certam ab eo consolationem obtineret. Instanti itaque precibus & lachrymis multis, apparuit ipse mœrentium consolator, aitque ad eam: Quid ità pro ecclesia Steinueldensi clamas ad me? Putas ne illius me oblitũ? Certissimè noueris, in ea iam germinare lilium, ꝙ te quoq; dignitate præcellet: quod quandiù fuerit in ea ecclesia, illa perire non poterit. Hoc lilio quem Dominus significare voluerit, satis declarant crebra miracula, quibus Ioseph nostrum extulit non solum vltra omnes fratres eius, sed etiam supra ancillam hanc suam, virginem egregiam, ità vt in omnes fines terræ huius lilij odor sese diffuderit.

Laudatur a Deo.

XLI. ADIVNGIMVS huic aliud alterius Elizabeth, virginis non minus sanctæ testimonium. Celebrabat aliquandò sacerdos eximius Ioseph noster sacrosancta mysteria, asperrima quidem hyeme, sed solita prolixitate & suauitate. Sub Canone stabat manibus eleuatis, nec tamen sentiebat acerrimum frigus, quod aliis locis & temporibus magnam ei molestiam afferre solebat. Adeò erat extra se raptus, vt sensus corporei suis destituti essent officijs, oculi nil cernerent, aures nihil audirent, manus insensiles essent. Adfuit tunc hæc virgo optimæ existimationis, purissimæ simplicitatis & castitatis eximiæ, maximeque admirabatur sacerdotem Domini tam longo temporis spatio illo immani frigore nihil affici. Tum verò Dominus aperuit oculos admirãtis, & maiori miraculo admirationem eius absoluit. Vi-

Visio cuiusdam sanctæ virginis.

dit enim Dominum IESVM ex vna parte, & beatissimam matrem eius ab altera adstare sacerdoti nostro, eique cen charissimo ministro sua exhibere ministeria, Domino IESV tenente manum eius dexteram, sinistram sancta eius matre eius, eoque contactu vtranque manum calefaciente, frigusque temperante. Ita factum est, vt tot horis homo debilis in tanto duraret frigore, (quod alioqui ferre non potuisset) nec igni manus admoueret, nec vel contrahendis digitis, vel aliquo signo se frigere indicaret, immò nec peractis mysteriis in manibus algoris extaret signum aliquod. Itaque etiamsi reuelatione id patefactum non esset, satis hinc constaret Dominum IESVM, itemque sanctissimam matrem eius, illi adfuisse, eiusque digitos calefecisse. Perfectis indè sacris Missarum solenniis in feruore cordis & corporis refrigerio, ad angelicum sacerdotem virgo illa sancta accessit, eique quid vidisset indicauit. At ille, vt semper humanæ laudis auram prudentissimè declinare solebat, Ego hoc inquit, non vidi: sed cum non sentirem frigus, cogitaui posse id fieri. Adiiciam aliud isto non inferius, quod à teste fide digno & celebris famæ accepimus. Visa fuit aliquando beatissima Virgo & mater Domini suo ministro cum aureo calice, in cuius medio erat crux aurea, adstare, cùm eius vnicum filium in matris honorem Deo patri offerret, & tandem diducto sacerdotis pectore vnà cum cruce & calice in illud se recipere. Nec sanè apud me magnam habet admirationem, eam in illud pectus visam fuisse introire, in quo dilectionis affectu & iugi commemoratione perpetuò retinebatur.

Visio cuiusdam.

Volo iam aliud dictæ virgini & nostro Ioseph commune referre miraculum, nobis vtriusque testimonio compertum. Percusserat Dominus seruum suum, immò prædilectum filium, morbo & graui & diuturno, ità vt omnibus XLII.
omninò ad mortem tendere videretur. Venit igitur virgo Christi, vt suum visitaret infirmum, quem fortiter amabat, vt extremum vale diceret morituro. Decumbebat ille tunc, Deo sic disponente, in quodam castello, vbi Dei famulis vtriusq; sexûs liceret ad illum accedere. Veniens autem Christi virgo, amicum quidem languentem humanitus miserata est, sed multò plus doluit & ingemuit non sibi licere præcedere, aut saltem comitari ad dilectum Dominum proficiscentem. Collecto igitur spiritu, credens Domini misericordia etiam eum, cuius iam desperata vita esset, posse ab ipso mortis aditu reuocari, orauit Dominum IESVM instantissimè, vt seruaret vitam iam à vita abeunti. Tandem illi sic oranti, & in precibus vigilanti Dominus apparuit, dicens: Audiui preces tuas, & propter te vitæ eius quinq; adieci annos. At illa: Si exaudisti, inquit, preces meas, quæso Domine, vt non quinque, sed duodecim annos addas vitæ illius. Quantulum enim sunt quinque anni? Equidem his contenta non sum. Dominus vero, nolens contristare delicatæ filiæ spiritum, Ecce, ait, do illi annos nouem. nam duodecim annis haudquaquàm volo illum hic permanere. Illa nihil dubitans de visionis veritate, infirmo Ioseph eam exposuit, aliisque planè diuersum sentientibus, dixit non iam moriturum Ioseph. & sic etiam re ipsa euenit, conualescente illo contra omnium expectationem, & tot annis, quot dixerat Dominus, nobiscum in hac vita durante.

Diuinitus adduntur grauiter decumbenti nouem anni vitæ.

Et quia in virginis huius mentionem incidi, quo fine hinc exierit, paucis annotabo. id enim pertinet ad commen- XLIII.
dationem nostri Ioseph. Beata hæc virgo sponsi sui præsentiam ardenter suspirans, sine intermissione summoperè rogabat eum, vt ante Ioseph emigrare ipsi liceret ex hac vita. Non despexit Dominus preces ancillæ suæ, præstititque ei quod volebat. Qua autem hora illa spiritum reddidit, beatus Ioseph Missarum solennia agebat, nihil comperti habens de obitu illius. Et ecce inter ipsa sacrosancta mysteria adsunt angeli, eique sanctæ virginis animam exhibent, aiùntque eam à corpore discessisse. Et ille quidem contristatus eius decessu, sed præsentia exhibita exhilaratus, completo Missæ ministerio, omnibus qui aderant virginis obitum denunciauit, familiaribus secretè exponens, vndè eum ipse comperisset.

Sub Missa videt animam sanctæ virginis.

Stetit aliquandò Ioseph noster iuxta altare, habens in manu sua librum altari impositum, quem meditabundus XLIV.
legebat. Eadem hora quidam nostræ ecclesiæ frater conuersus, quem diligebat Ioseph, superuenit, respiciensque Ioseph stantem, vidit vultum eius instar Angeli luculentum, & verticem capitis eius similem carbonibus ignitis & ardentibus lampadibus. Testimonium hoc omni exceptione maius est propter viri simplicitatem & innocentiam, & nos scimus illud verum esse. Interim cogitemus nos quoad possumus, quale Domino holocaustum per id tempus fuerit spiritus Ioseph, quanto eum igne intus inflammârit Spiritus sanctus, quando foris etiam in corpore tantus ardor apparuit. Habemus & alterius fratris testimonium: sed mihi prius dicendum est, quod ipsius Ioseph relatione mihi compertum est. Cœperat exponere Cantica canticorum, mirantibus nobis, & tum intra, tum inter nos aut temeritatem aut simplicitatem eius valdè reprehendentibus. Permulti enim necdum noueramus, vitam & actus eius aut ipsius Domini IESV, aut beatissimæ matris eius institutione in omnibus dirigi. Cum autem aliquando oblata occasione de hac re familiariter cum eo conferrem, ille non habens quo se excusaret, coactus est dicere id quod erat. Ait igitur: Non ego vel temeritate vel simplicitate deceptus, quasi ignorem quantam ingenij vim hoc opus reposcat, illud suscepi, sed matre Domini me adhortante. At ego sermone tam breui, licet vero, minimè contentus, modum reuelationis accuratius inquisiui. Tum ille: Videbam, inquit, matrem Domini tenentem manibus elegantem & amplam scutellam, in cuius fundo parum erat olei. Arridens autem illa mihi blandissimè, sic ait: Exiguum hoc oleum tibi exhauriendum relictum est. mox id clarius exponens, adiecit: Quandoquidem Cantici canticorum liber multorum expositionibus penè exhaustus est, hoc parum, quod instar olei huius superest, tu ad meî commendationem exhaurire debebis. Tantæ ergò Virginis adhortatione & authoritate fretus, laborem mihi intolerabilem suscepi, malens hominum ignorantiæ, quam matri Domini displicere.

Visio cuiusdam fratris.

In visione iubetur exponere Cantica canticorũ.

Subiiciendum hîc est testimonium aliud, quod difficilè quidem credi possit, sed non vnius est duntaxat. Ag- XLV.
gressus Ioseph exponere Cantica canticorum in persona matris Dei, in locum solitarium secessit, vbi nec clamantium strepitu impediretur, nec facilè ab aliis inuiseretur. Ibi ille sæpissimè, quotidianæ infirmitatis suæ oblitus, tanta spiritus vehementia rapiebatur, tanta contemplationis dulcedine fruebatur, vsqueadeò scripturæ, quam tractabat, nectare inebriebatur, vt miseri corpusculi prorsus immemor, cœnæ vel prandij horam, quam anxius cum pueruli præuenire solebat, aut non cogitaret, aut ignoraret omninò. Tædio nonnunquam affecti fratres, qui refectorio ministrabant, cum etiam ad secundam inseruientium mensam non veniret, ibant ad locum solitudinis, vbi illum manere cognouerant, & eum non inuenientes, vel potius præsentem non videntes, nimia expectatione perturbati, verbis durioribus inculpabant eum, putantes eum ibi non esse, recedebántque indignabundi. Quos ille suo tempore subsecutus, cum venisset ad eos, ordine eis commemorauit ea quæ dixerant, monuitque blandiretur animi commotiones comprimere, & à verbis incompositis abstinere, si iram Domini IESV & matris eius euitare vellent. At illi nimia admiratione affecti, Vndè, inquiunt, sermones nostros & animi commotionem scire potuisti, cum te illîc præsentem non viderimus? Ille vero, vt eos certiores efficeret, respondit: Ego verba vestra non ab alio didici, sed hisce meis auribus accepi, à quibus oro, vt deinceps abstineatis.

Vide lector admiratione digna.

Nec id semel contigit, vt præsens à præsentibus non cerneretur. Deuotione fratris, qui refectorio seruiebat, & XLVI.
familiaritate fretus, in ipso refectorio locum sibi delegerat, vbi à prandio æstate, & à cœna hyeme toto pene die potuit contemplationi & lectioni vacare. Ibi nonnunquam ab illo fratre & intrante, & exeunte, & ianuam claudente visus non fuit, ità vt intrans ille summoperè miraretur, se non inuenire quem illîc reliquerat: rursúsque reuertens

Licet præsens, tamẽ non videtur.

non

non minus ſtuperet ſe eum ibi cernere, quem ſe putabat illic neutiquam reliquiſſe. Oſtium enim illud ſic claudebatur, vt ab eo, qui intus eſſet, aperiri non poſſet, nè quis putet eum fratre ignorante & egredi & ingredi potuiſſe. Vndè etiam aliquandò exiturus frater, & ianuam clauſurus, eum eum non videret, & tamen fieri poſſe exiſtimaret, vt eſſet illic, ſicut heri & nudiuſtertius, aperta voce dicebat: Si hîc ades, ô Ioſeph, manifeſtum te exhibe, nè clauſo oſtio exire non poſſis. Tacente Ioſeph, frater iam clauem ſeræ inſerebat. Tum Ioſeph exclamans, Noli, inquit, claudere. iam enim tecum egrediar. At ille vehementer admirans, Si te, ait, me egrediente poſthac non prodideris, toto die oportebit te intus incluſum permanere. Ioſeph autem more ſuo diſſimulare volens, quod negari non poterat, Et quarè, inquit, me non vidiſti, ſedentem in conſpectu tuo? Hæc ego ex fratrum Steinueldenſium ore accepi, nè minus fide digna putentur, ſi in tertiam vel quartam perſonam tranſierint, priuſquam ſcripta fuêre. Nec rarum, immò propè quotidianum fuit, vt per omnes monaſterij latebras quæreretur, nec tamen reperiretur, atque tandem mirantibus illis, qui eum quæſierant, quandò ei viſum fuit, eis ſe præſentem exhiberet. Poteſt hinc animaduerti, quam ſubtilis eius ſpiritus fuerit, & quam ſublimiter ad illud incircumſcriptum lumen acceſſerit, atque in ſecretiſſimum Domini ſanctuarium introierit, quandò etiam adhuc corruptibile corpuſculum eius ad eam pertigit ſubtilitatem, vt à præſentibus videri non poſſet. Adiurat ſponſus in Canticis filias Hieruſalem, nè ſuſcitent, neque euigilare faciant dilectã, donec ipſa velit. Quid verò aliud etiam hîc videtur dixiſſe ſponſus, dilectum ſuum etiam corporaliter abſcondendo, quam nè ſuſcitaretur ab inquietis, neque euigilare niſi volens cogeretur? Quid autem mirum, ſi is horam prandij non ſentiat, qui guſtat & videt quam ſuauis ſit Dominus. Cant. 2. & 3

XLVII. DISPONENTE Domino, morabatur aliquandò Ioſeph in monaſterio quodam, multis ijsque diuturnis moleſtijs & vexationibus exagitato, crebriſque virgæ Dominicæ ictibus ad extrema perducto. Nomen monaſterij idcircò reticemus, nè quem infamare velle videamus. Motus ergò miſericordia Ioſeph ob eius monaſterij contritionem, in quo conterebatur & ipſe, inualidam cauſam orator validus, & non in legibus hominum, ſed in lege Domini, quæ charitas eſt, peritiſſimus aduocatus agendam ſuſcepit: ſumptoque thuribulo orationis incenſæ, & hauſto igne charitatis ardentis, inter Deum viuentem & homines peccatis mortuos medium ſe obiecit, ſeueri iudicis ſententiam flectere connitens. Cumque in hoc totus eſſet, tandem Dominus Ieſus venit ad eum, ſed valdè terribilis, & vindex acerrimus, ferens manu ſecurim acutam, tanquam illam eccleſiam radicitus exciſurus. Tertius ille ſuprà quam dici queat, ad tam horrendum Domini aſpectum, pius interceſſor pauens & tremens ad eius genua ſe aduoluit, & quibus potuit lachrymis & precibus, comminantis manum retinere tentauit. Dominus autem voce ſeueriſſima, Surge, ait, & vide pro quibus intercedas. Aſpice quam totus hic locus nihil viriditatis habeat, niſi quantum occupant pedes tui, & vide cui cauſæ patronus acceſſeris. Surgens Ioſeph, & cognoſcens vera Dominum dicere, iterum humì ſe abiecit, nec ceſſauit orare Dominum, donec illo nonnihil placato, vocem eiuſmodi ab eius ore accepit: Iſta quidem eccleſia indignam ſe miſericordia reddidit, ſed propter te manus iuſtiſſimæ vltionis meæ ſuſpenditur ad tempus. Hæc nos ab ipſo Ioſeph audiuimus, cuius teſtimonia credibilia facta ſunt nimis.

Dominus Ieſus apparet ei.

Flectit iram Dei precibus ſuis.

XLVIII. IAM porrò breui capite explicabimus beneficia Dei, quib. vltra humanã naturã auctus fuit noſter Ioſeph. Decubuit aliquandò, vt putabatur, è ſolito morbo ſuo: ſed vt poſteà verius cõpertũ eſt, lãguebat amore, charitatis telo vulneratus. Iacuit aũt in lectulo ſuo totũ triduũ, nec interim quiſquã ad illũ viſitandi cauſa acceſſit. Solebat .n. ipſe hoc crebro mihi dicere, adeò nonnunquã omni ſe hominũ gratia fuiſſe deſtitutum, vt alijs, quicquid ageret, prorſus diſpliceret: alijs, quicquid etiã ei accidiſſet, curæ non eſſet. Tandẽ venit ad eum frater quidã, cuius iã ſæpè, tacito eius nomine mentionem feci, inuenitque decumbentem, aitque ad eum: Quid ita hîc iaces? Langueo, ait ille. Et frater, Quanto, inquit, tempore ſic langues? Reſpondit Ioſeph: Triduum eſt, quod è lectulo non ſurrexi. Sciſcitante fratre, an non coactus eſſet neceſſitate naturæ interdum ſurgere: Scio, inquit, me triduò non ſurrexiſſe, ſed quæſo te ſubleua me, & vide num quid fortè humanum paſſus ſim neſciens. Hoc autem ille dicebat, vt fratrem ab huius ſecreti admirandi inquiſitione auocaret. Suſtulit ergò eum frater è lecto, ſed nihil prorſus indecorum comperit. Tum verò ſcire volens, quid hoc eſſet rei, quippe qui iam conſuetudine doctus erat eius rimari ſecreta, nihilque ſine cauſa circa illum fieri, Rogo te, inquit, nè abſcondas à me hoc myſterium, quod totum triduum hic iacens, nullam naturæ neceſſitatem expertus es. Reſpondit Ioſeph, fratris familiaritate victus, & precibus: Cum ego naturali morbo afflictus decumbo, naturæ neceſſitati perindè vt cæteri parere compellor: quandò verò Dominus Ieſus aliquem mihi languorem immittit, ab omnibus naturæ neceſſarijs liber ſum. O ſi videre nobis liceat, guſtare quoquè & experiri, qualis fuerit hic languor qui tantas vires etiam corruptibili corpori ſubminiſtrauit. O ſi hoc languore mori contingat. Benedictus es tu, Domine Ieſu, pater rectorque naturæ, qui abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelâſti ea paruulo tuo Ioſeph.

Vir ſanct à ſuis negligitur.

XLIX ADDO aliud, non minus mirabile & naturæ vſum excedens. Diximus iam antè, in tanta corporis debilitate beatum virum, cum eſſet in itinere, nec equo, nec vllis vehiculis vſum. Itaque ſolebat paruam ſecum ferre laguncculam, quæ tres aut quatuor caperet hauſtus, vt ſi nimio labore & æſtu defatigatus, progredi non poſſet, corpuſculum exhaſtum nonnihil refocillaret. Porrò appropinquante corporis eius reſolutione, cum quodam admodum religioſo viro, laico tamen, iter agens, cum planè deficeret viribus, conſedit, & lagunculam ſibi porrigi petijt. Dicente autem ſocio, eam planè exhauſtam eſſe, ille reſpondit: Fac mihi, obſecro, calamos duos, quos per os lagunculæ vſque ad eius fundum immittam, ſi fortè guttam aliquam extraham, quæ me paulúlum refocillet, prorſus iam deficientem viribus. Tum ille, quamuis ſciret nihil humoris relictum in laguncula, tamen paruit ei, & calamos porrexit. Quos ille mittens in lagunculæ fundum, tantum hauſit vini, quantum calamis hauriri potuit: dixitque ſocio: Accipe etiam tu, & bibe. Credens ille deceptum fuiſſe, admouit ori lagunculam, ſed cum nihil ſequeretur per calamos, comperit ſe vera dixiſſe: atque ad Ioſeph: Quis bibat ex vaſe prorſus vacuo? Reſpondit Ioſeph: Tu planè nihil nôſti: acceptaque lagena, ait: Verte in aliam partem, vt inuenias. bibitque ipſe ſecundò, & indè porrexit miniſtro. Et ille quidem denuò tentauit, ſed fruſtrà. Ioſeph verò iterum cum quadam iucunditate exprobtans ei, quod nihil acciperet, accepta laguncula, etiam tertio indè bibit, nihil penitus inueniente miniſtro, quia reuerà naturaliter nihil vini erat. Quod autem vir plenus gratia vinum indè hauſit, illius virtute factum eſt, qui cuncta fecit ex nihilo, qui hoc miraculo voluit cohoneſtare electum ſuum. Mirentur alij elementorum mutationem, abſentium cognitionem, præſcientiam futurorum, morborum curationes (Sunt enim hæc admiratione digna:) ego nihil horum perindè admitor, quam ex nihilo factum aliquid.

Mira ſane ſunt hæc, ex laguncula vacua hauriri vinum.

L. PORRO verò etiam ſpiritu prophetico ſeruum ſuum Dominus ornatum voluit. Nam cum diſſolutionis eius tempus optatum immineret, eodem anno quidam ex fratribus poſt nocturnas laudes, cæteris quieſcentibus, in templum ingrediens, (Abfuerat enim ab illo officio) cœpit preces eaſdem Deo offerre. Et eccè à latere audit in medio monaſterio edi ſonum vehementem. ità vt corpus horrore, cor metu ingenti corriperetur. Mirabatur autem vndè tantus eo loco poſſet excitari ſonus, vbi nihil eſſet, cuius ruina eiuſmodi ſonum exprimeret. Expletis tandem precibus, non ſine admiratione receſſit, miſitque Dominus in cor eius, vt id quod audierat, ad Ioſeph referret, ſi fortè poſſet ex illo eius rei diſcere myſterium. Igitur manè venit ei obuiam Ioſeph, cui quid audiſſet indicauit, petens ab eo doceri,

ceri, quid sonus tam ingens portenderet. Subrisit Ioseph, aitque illi; Ego tibi aperiam rei huius significationem. Eo loco, quo extitit strepitus ille, quidam suo tempore sepelietur, ad cuius monumentum magnus erit hominum concursus, & frequens strepitus. & eum scias eo sono, quem audisti, præsignificatum. Impleta verissimè est hæc prophetia. Ipse illic tumulatus est, & certatim ruunt populi, sanitatis remedia expetentes, aut cernere cupientes mirabilia, quæ per eum Dominus velit operari. Multis etiam annis antè prædixit, ecclesiam Steinueldensem multis afflictionibus fatigandam: quod re ipsa plus satis iam comprobatum est. Promisit etiam post has tempestates eidem ecclesiæ tranquillitatem & felicia tempora, quæ spe & desiderio sustinemus & præstolamur, nihil de prophetæ veritate ambigentes.

Prædicit euentura post obitũ suum.

FELICIS etiam resolutionis suæ tempus ipsi non fuisse incognitum, quibusdam indicijs declarauit. Circa idem LI.
tempus, quo sepulturæ suæ locum prædixit, ad quosdam fratres accessit, qui magis ei familiares erant, quibusque ille pro singulari erga Deum deuotione fidentius quædam sua secreta communicabat. Nihil enim dubito sciuisse illum, quæ vel fuisset vel esset singulorum fratrum vita. Venit enim ad quendam fratrem, qui mihi non minus notus est, atque ego ipse: qui in mundo primæ iuuentutis dies exegerat, priusquam religionis acciperet habitum, dixitque ad eum: Quoties hunc psalmi versum profers, Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, meritò debes magnam cordis deuotionem adhibere. At ille non intelligens, respondit non solum illum versum, sed etiam preces omnes cum magna deuotione dicendas. Tum Ioseph volens ei melius explicare mentem suam, & eum tum ad sui cognitionem, tum ad agendas Deo gratias incitare, ità subiecit: Est & alius alterius psalmi versus, quem itidem debes singulari semper attentione & deuotione proferre, est autem hic: Quia misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meã ex inferno inferiori. tanquam diceret Ioseph fratri illi: Intellige hanc esse Dei bonitatem, quam fecit tecum, quod eruit animam tuam ex inferno inferiori, in quo iam eras per malam vitam tuam. Stupebat his auditis frater, vitam suam reuelatam beato viro, cum sciret eum ab homine illam minimè didicisse. Verum non ad hunc, aut eius similes, sed ad alios maioris innocentiæ & deuotionis fratres accessit Ioseph, imminente obitûs sui tempore, eisque supplices preces offerens, Ecce, inquit, cuiusdam sacerdotis amici nostri finis appropinquat: rogo vos propter Deum, vt illum precibus vestris Domino commendetis. Illis quærentibus quis esset, non aperuit, sed tantum ait: Breui re ipsa comperietis, quis sit.

Ps. 118.

Ps. 85.

Prædicit obitum suum.

LIBET iam ad infirmorum & tentatorum consolationem quædam etiam commemorare de beati viri tentationi- LII.
bus & infirmitatibus, quibus virtutes perficiuntur. Appropinquante tempore decessus sui, inusitatis eum Dominus tentationibus affligi permisit, quas antea expertus non erat. Nec reor alia causa permisisse, nisi vt humilis humiliaretur adhuc, & iustificaretur adhuc. In alijs alia ratio fuit, puta vt scirent etiam in tentatione sperare, & manum Domini nos non ad consumptionem sed ad consummationem ferire. Fuit autem hæc carnalis tentatio, si cum nostris conferatur, parua quidem & propè nulla: sed comparatione angelicæ puritatis eius maxima videbatur. Permisit etiam Dominus alijs intolerabilibus sub diuinis mysterijs eum tentationibus cruciari, malo dæmone ei muscas & grandes araneas, quarum nobis est incognita magnitudo, exhibente, eiusque piissimum animum affligente. Adeò verò hæc ei molesta fuêre, vt propter ea nonnunquam ab altaris ministerio abstineret. Posteà verò apud quendam ex sacerdotibus nostris eas vexationes miserandum in modum conquestus est, aitque se missum ad eum, vt ab ipso curaretur. Territus ille frater, vt qui se eius meritis longè imparem sciret, Quisnam ego sum, inquit, vt liberem te à tentationibus tuis? Respondit Ioseph: Equidem ad te missus sum, vt diabolum mihi insidiantem coerceas. Videns frater instantiam deprecantis, beati viri infestatorem dæmonem, non suis fidens meritis, sed Domino, adiurauit, nec eum posteà talia passum cognouimus. Gratias tibi Domine, qui infestantis inimici iacula probationem fidelium tuorum esse voluisti, & non vulnera: qui talem tuis tribuis pro labore mercedem, vt nullum tuorum gaudeat hostis fuisse imbellem: immò perpetuum eis das triumphum, vt sint exemplo fidelibus tuis, dum tentati in humilitate, liberati in charitate firmantur.

Sub morte insolitas fert tentationes.

Dæmonũ iacula vertit Deꝰ suis in triumphum.

HABVIT Ioseph noster iuuenem quendam admodum sibi charum, professione canonicum regularem, in mona- LIII.
sterio virginum Cistertiensis ordinis Domino seruientem. Is venienti Ioseph ad illud monasterium, in diuinis ministrare solebat: præceperat autem ei Ioseph, nè post peracta Missarum solennia loqueretur ipsi, aut quippiam ab eo sciscitaretur, donec ipse prior ei locutus esset. Quadam igitur die cum post perceptam solitam gratiam recederet ab altari, eam gratiam præter spem amisit. Ea re insolita perterritus, vt erat semper sibijpsi suspectus, in gratiæ collatorem se quippiam deliquisse timebat. Sed cum nihil sibi conscius esset de culpa aliqua, incidit illi, velle fortassis Deum, vt secretum suum illi famulo suo aperiret, conuersusque ad Dominum, Domine, inquit, si tu vis, vt hoc secretum reuelẽ seruo tuo, iam per eius merita redde mihi consolationem gratiæ tuæ, quam perdidi. Vix verba finierat, & ecce redit cum multa vehementia odor mirificus, qui ei subtractus erat, quo eum credimus quotidiè fuisse refectum & detentũ cũ in altari tam prolixe hæreret. Deinde accedens ad iuuenem, quid accidisset sibi exposuit, seuerè prohibuit, nè dum ipse esset in humanis, cuiquam hoc reuelaret.

Odor mirificus eum afficit.

VENIO nunc ad tempus illud, quod votis omnibus toties optauerat adesse, quo illum Dominus ad se euo- LIV.
care voluit. Illo igitur tempore propinquante, tota Quadragesima nihil ferè comedit præter panem simplicem, & calefactam ceruisiam, paucaque pira assa cum tamen esset vel maximè debilis, & à nobis id mirantibus repræhenderetur. At interim nihilo minus contemplationi, lectioni, scriptioni animo indefesso vacabat. Porrò tertia Quadragesimæ Dominica, Domino illum oculis misericordiæ suæ respiciente, vt euelleret de laqueo pedes viri & pauperis sui, venit ad Abbatem nostrum nuncius monasterij virginum Cistertiensis Ordinis, apud quas quandoque vixerat Ioseph, petentium vt permitteretur per Quadragesimam apud ipsas diuina celebrare. Abbate verò & fratribus id renuentibus, quod viderentur Ordinis statua non permittere, ille spiritu futura præuidens, venit ad Abbatem, aitque illi Dei esse voluntatem, vt ad illas virgines mitteretur. Assensit igitur Abbas, fratribus de eius recessu conquerentibus, nec mediocriter dolentibus. Quibus Ioseph ait: Nouertis me post Pascha sine dubio reuersurum ad vos. Deindè pedibus suis iter ingrediens, celeriter venit ad illud monasterium, & cum in eius interiora esset ingressus, scipione, quo se sustentabat, terram consignauit, sepulchri formam exprimens, dixitque sororibus, quæ illic aderant: Hoc loco sepelietis me. Indè Palmarum die tam fuit robustis viribus præter morem suum, vt totum officium indefessus perageret, tantaque repleretur consolatione, vt ad agendas Deo gratias etiam sorores hilariter inuitaret. Tertio post die correptus febri, lectulo decubuit, in diesque acrius cruciari cœpit. Passus autem stuporem mentis siue ecstasim, cum ad se redijsset, se nihil ait proficere, Iesum se ad suas preces inexorabilem præbere. Quid id sibi voluerit, nos hactenus latet. Hora vero obitus eius impendente, circumsedentibus valedicens, & in manus sui Iesu spiritum commendans, erecto corde & vultu, migrauit ad Christum. Corpus [illegible] loco illo, quem ipse designârat, humatum est, superiore nostro præsente, & frustrà rogante sorores, vt [illegible] nostri corpus nobis dimitterent, quem nos eis viuentem accommodassemus. Vbi autem id nobis renunciatum [illegible], post fusas lachrymas, cũ ad nos reuersi essemus, statuimus repetere corpus eius, nullis neque laboribus neque sumptibus parcentes. Adfuit autem nobis Deus noster, & iubente Coloniensi Archiepiscopo, corpus eius è sepulchro [illegible]mus feria tertia Pentecostes, cum iam in illo iacuisset à quinta feria Paschatis, loco palustri & naturaliter humido. Adeò autem corpus

Parcissimè edit, licet admodum debilis.

Designat locũ sepulturæ suæ.

Abit feliciter è vita.

Corpus eiꝰ è sepulcro

illud

illud incorruptum inuenimus, vt non solum nullus in eo appareret vermiculus, sed etiam ipsa cutis superficies illæsa cerneretur. Tanto igitur accepto thesauro, facti sicut consolati, cum rediremus ad nostra, magnum vidimus concursum hominum circuncircà habitantium: qui cereos & cruces ferentes manibus, laudabant Deum in sancto suo, dicentes, Benedictus, qui venit in nomine Domini: moxque Dominus cœpit mirificare sanctum suum edendis miraculis, & exaltando mirabiliter eum, qui suo iudicio se infra mortales omnes supra humanum modum abiecerat, omnique creaturæ subiecerat propter Deum. Occurrebant quidam ciues Colonienses cum puero valdè dentium dolore vexato: cuius cum tumentem genam sacri corpusculi feretro applicuissent, ilicò dolor euanuit, & maxillæ tumor abscessit. Simili morbo liberatus est Henricus seruus noster in Bessenich, fratris Ioseph nomine inuocato.

[Incorruptum trāsfertur.] [Miracula.]

LV. AGNES puella, virgo Deo deuota triennio ægrotans, anno vno & sex mensibus lecto decubuit, membris omnibus in corporis parte inferiori præmortuis. Illi per visum apparuit frater Ioseph, & manum suam illi imponens, promisit ei sanitatem. Repentè illa adeò conualuit, vt quæ statuerat vesperi ad monasterium nostrum vehiculo proficisci, manè suis pedibus iter sanè difficile conficeret, & venien ad nos, cum multis alijs, cunctis mirantibus, ad sacrificium accederet. Quidam ex nostris, magno deuotionis feruore accensi, noctu thecam sacri corpusculi aperuerunt, nec vllum sensêre putorem: quascunque autem potuêre, vestium particulas sibi pro benedictione sumpserunt, sanguinem recentem, ab innocentis viri ore stillantem diligenter absterserunt, non parum admirantes, in corpore iam septem hebdomadibus sepulto tam recentem potuisse sanguinem inueniri. Lauerunt etiam sacrum corpusculum aqua, quæ posteà permultis sanitatem attulit. Totum autem corpus perindè ac si viueret, tractari & inflecti potuit.

[Illustre miraculum.] [Nota lector.]

LVI. CVM sacrum corpus ad nos perductum esset, quidam apud nos fuit è parœcia nostra, adeò phreneticus, vt à dæmone obsessus crederetur, multisque ea causa vinciretur funibus, vt qui nec ab vxore, nec à filijs manus abstineret, cædens & lacerans, quoscunque posset appræhendere. Porrò in sacrosanctæ Trinitatis solenni die nonnihil sibi restitutus, sedebat ad sepulcrum beati viri. Ait autem ad illum custos templi nostri: Credis ne posse te curari à Domino ob merita fratris Ioseph hîc sepulti? Respondente illo, se credere, custos adiecit: Inuoca ergò Deum, vt per merita eius tibi opituletur. Quod cum ille fecisset, custos iterum ad eum: Abi in domum tuam, certus te à Domino per merita sancti huius propediem liberatum iri. Abijt ille, & ab ea hora vsque in præsens incolumis perseuerat. Eodem die venit ad nos mulier quædam à Dollendorp, ferens infantem, qui ea nocte dormiente ipsa, in cunis præfocatus obierat. Flens igitur miserandum in modum horis non paucis, tandem recordata beneficiorum, quæ præstaret Deus per beatum Ioseph fratrem nostrum, accepta fiducia, ità exclamauit: Tibi voueo, sancte Ioseph, si infantem hunc mihi viuum restitueris, me illum ad sepulcrum tuum cum oblationibus adducturum. Dixit illa, & infans, redeunte anima, paulatim moueri cœpit & oscitare. Id cernens mater, correpto infante, ad sepulcrum sancti Ioseph cum viro quodam, huius miraculi teste, per duo Germanica milliaria properauit: cumque infantem sepulcro eius imposuisset, is tum primum aperuit oculos, coloremque vitalem & pristinum vigorem recepit.

[Phreneticus curatur.] [Infās mortuus resuscit.]

LVII. POST dies octo venerunt parentes cuiusdam pueri, octauum ætatis annum agentis. Is ab equo decidens, in lignum durum humi iacens capite impegit, ità vt cranium non quidem frangeretur, sed cum integra cute compressum, concauum appareret. Parentes accurrerunt stupidi, puerum exanimem vltrò citroque obuersantes, & modis omnibus explorantes, num quod in eo vitæ signum extaret. Sed cum nullum depræhendi posset, mortem filij multis lachrymis prosecuti sunt. Tandem memores eorum, quæ faceret Deus per fratrem Ioseph, inuocatione facta & voto nuncupato, filium viuum receperunt. Id ità se habere, coram conuentu fratrum nostrorum iureiurando confirmârũt. Vir quidam sex annorum puerum adduxit ad sepulcrum fratris Ioseph, aitque: Eccè filius beati Ioseph. Fuerat ille puer valdè oppressus rota currus, & diebus quinque iacens sine sensu, horis singulis moriturus putabatur. Vouerunt autem parentes se adducturum eum ad monumentum fratris Ioseph, & puer contra omniũ spem sanitati est restitutus. Quædam hydropica, cum corpus eius à matre fuisset vndique contactum particula pellium, quibus adhuc viuens Ioseph vestitus fuerat, quam illa pro benedictione apud se seruabat, ilicò curata est. Multa alia leguntur beati viri miracula, quæ & temporis & operis angustia scribi non patiebatur.

[Item puer quidam.] [Nota miraculum.]

VITA HEGESIPPI SIVE EGESIPPI VIRI SANCTISSIMI, PER EVSEBIVM CAESAREAE PALESTINAE EPISCOPVM

[Ann. 160]

lib. 4. hist. Eccles. cap. 8. & 21. conscripta interprete Ioanne Christophorsono Anglo.

I. Cap. VIII. HEGESIPPVS, vir propter doctrinæ præstantiam in luce atque in hominum noticia versatus: cuius testimonijs iam antea, dum res nonnullas Apostolorum temporibus gestas, ab eoque scriptis traditas commemorabamus, sæpius vsi sumus. Iste enim synceram & minimè fucatam Apostolicæ prædicationis traditionem quinque libris, illo quidem scribendi genere maximè simplici & summisso, literis persequi aggrediens, tempus quo ipse floruit, apertè indicat, idque in ipso operis sui exordio, vbi de his qui in initio idola erigere statuereque cœperant, sic scribit. Quo illis (inquit) plus haberetur honoris, sepulchra monumentaque vacua, atque adeò templa exædificarunt, sicut adhuc faciunt. In quorum numerum refertus a Antinous, seruus attinentis Adriani Cæsaris: ad cuius honorem celebrantur certamina, quæ Antinoia dicuntur, quæ etiam hac nostra ætate fiunt. Etenim Adrianus ciuitatem extruxerat eius nomine nuncupatam Antinoum, & vates etiam ac sacerdotes ad eum colendum construerat.

[7. April.] [Hegesippi scripta.] [a De Antinoo ab Adriano Imp. in Deorũ numerũ relato vide Bar. an 132.] [Antinoum siue Adrianopolis. Bar. an. 167]

II. Cap. XXI. IN ijsdem quinque libris, qui ad nos peruenerunt, acuratissimam plenissimamque suæ sententiæ & opinionis de fide declarationem post se reliquit. In quibus ostendit, se in itinere Romam versus suscepto, multis cum episcopis sermonem contulisse: & vnam eandemque accepisse ab omnibus doctrinæ formam & institutionem. Atque illum quidem post alia, quæ de Clementis ad Corinthios epistola disseruit, ista quæ sequuntur narrantem audire licet. Ecclesia Corinthiorum in vera rectaque doctrina constanter perstabat vsque ad Primum, qui ibidem gessit episcopatum. Qui cum ipse, dum Romam versus nauigabam, de religione nostra communicaui, & Corinthi non paucis diebus commoratus sum: in quibus, dum inter nos de doctrina Catholica multa conferebamus, non parum vterque ab alterius consuetudine cœpit oblectationis. Cum essem Romæ, mansi ibi vsque ad pontificis Aniceti tempora: cuius tum quidem Eleutherus diaconus erat. Huic successit Soter: quo morte extincto, Eleutherus munus episcopale capessit. Nulla episcoporum sedes, successione ab Apostolis deducta, nulla ciuitas, in qua non ita seruata essent omnia, vt lex præscripserat, docuerant prophetæ, & Dominus ipse prædicauerat. Idem author errorum suæ ætatis origines his vocibus plane demonstrat.

[Hieron. de scrip. Eccl. cap. 32.] [Primus Corinth. Episcopus.] [Ecclesiarum mira consensio.]

Ex post multa ex eodem Hegesippo de sectis recensita hæc addit.

NONNVLLA item cum de Euangelio quod secundum Hebræos, quodque Syriacum dicitur, tum separatim de Hebraicæ linguæ proprietate disputat: seque narrat, tametsi erat Hebræorum stirpe ortus, ab eorum tamen religione & institutis ad fidem Christi venisse. Alia item, tanquam à Iudaica traditione sine scripto accepta memorat. Porrò autem non hic solus, sed Irenæus, & tota veterum turba, Prouerbia Salomonis librum esse præclara eximiaque sapientia referrum affirmabant. Quinetiam dum de sacræ Scripturæ libris, qui inter Apocrypha numerantur, disserit, quosdam ex illis suo ipsius tempore à quibusdam hæreticis falsò confictos esse narrat. III.

IDEM quoque Hegesippus in libris suis refert de conuersione sua, quam habuit à gentili philosophia. Nam & ego ipse, inquit sectis Platonicis institus, audiens infamari Christianos, & videns eos impauidos ad suscipiendum mortem, atque omne supplicium tolerandum, considerabam quod impossibile esset, in malitia eos & libidine conuersari. IV.

An. 300. MARTYRIVM S. BADEMI ARCHIMANDRITÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE.

8. APRIL.

Bademi patria. Extruit monasterium.

QVo tempore Quadraginta illi sancti martyres interfecti sunt, compræhensus fuit Bademus sanctus Archimandrita vnà cum septem quibusdam suis discipulis, & regis Saporij iussu in carcere conclusus. Bademus autem ille ortum ducebat ab vrbe Berlapat, ex familia admodum diuite. Cum verò monachorum institutionem sequi cœpisset, omnia sua pauperibus distribuit. Cumque monasterium extra vrbem ædificâsset, illic residebat, studens in omnibus Deo placere, & quæ diuinæ voluntati grata sunt, ea perficere. Erat enim vir ille gratiæ & veritatis plenus, & diuinæ electionis vas. I.

HIC igitur vir sanctus, diuina quadam & perfecta prudentia ductus, ascendit in montem Domini, & habitauit in loco sancto eius, benedictionemque accepit à Deo Saluatore suo, & aspexit faciem Dei Iacob. Hic, qui nostris temporibus fermenti loco relictus fuit ex perfecto illo sanctorum martyrum fermento, qui ab initio perfecti fuerunt. Eius autem sancti viri cæde ac sanguine nostrorum temporum imbecillitas firmata est. Hic verè lapis fidelis, sectus est à monte illorum, qui à principio fideles extiterunt: raptus enim fuit mysterij causa, vt nobis omnibus esset salutis via. Ità generosum & constans propositum in martyrio subeundo præstitit, ac talem animi ardorem in Deum ostendit, sicque ab omni sorde, labe ac macula purum se præbuit, vt praua facinora aduersus illum nihil loci habere possent. Rapina ipsa statim procul ab eo fuit: cupiditates omninò extinctæ, nihil contra illum poterant: mammonas eius virtutē cognoscens, obstupuit: aurum se ab eo abscondidit: diuitiæ statim ab eodē spretæ sunt: arrogantia confestim apud illum fracta est: superbia in eius conspectu subitò humiliata: tumor, & animi elatio, vt puluis, in eius oculis conculcata est. Paupertas verò ad eius pedes omninò fixa & corroborata est: mansuetudo latera ipsius fuit amplexa: veritas in eo exorta, & iustitia erecta: charitas illū amplexata, & pax osculata, eoque gauisa est: cōcordia in ipsius ouili posita: omnibusque iustitiæ fructibus vir ille plenus fuit. Omnes hæ virtutes in eo viro habitabant, quoniam odor suauis ipsius animæ mirum in modum singulis virtutibus iucundus erat, & ex illius candore animi tanquam fructum quendam libenter percipiebant. II.

Vitia vt in se extirpârit.

Virtutes eius.

CVM igitur quatuor menses in carcere confecisset vna cum septem illis discipulis vinctus, afflictus, & assiduis flagellis verberatus, omnia prompto animo perpessus est propter suam in Deum spem, veritatis fiduciam. Erat autem tempore illo quidam, nomine Nersan, princeps vrbis, quæ Aria dicebatur. Eius verò vrbis fines Bergeme appellabantur. Hic Nersan, cum esset Christianus, à rege ipso cogebatur solem adorare. Sed cum nollet contra Christi fidem facere, in vinculis detinebatur. Posteà verò animo remissiore factus, & corde perculsus, martyrijque formidine detentus propter tormenta, quæ violenter in illum inferenda erant, non ita, vt cœperat, ad extremum vsque perseuerauit: sed mortalis & breuis huius mundi amore captus, tormentorum angustijs succubuit. Sicque miser ille, cum vtrunque appeteret, ab vtroque excidit. Nam diuinam vitam perdidit martyrium aufugiens. & huius mundi voluptatibus frui non potuit, terrenam gloriam appetens. Cum enim caduci & terreni regis magis, quam æterni & cælestis Dei honorem amaret se à Deo ipso velle deficere professus est, & omnibus, quæ rex vellet, se obtemperare. III.

Dirè cruciatur in carcere cum 7. discipulis.

Nersan princeps deficit à fide metu suppliciorum.

REX igitur, vt audiuit Nersan eo animo esse valdè gauisus est, & statim de sancto Bademo cogitauit, iussitque illum vinculis exolutum, in atrium palatij per obliquam ianuam duci. Bademo autem eò ingresso, vbi Nersan vinctus detentus fuerat, rex duobus quibusdam principibus viris hæc dicit: Si Nersan Bademum interficit, à vinculis soluatur, & accipiat eius bona. Iusserat enim rex ipse omnia ipsius bona in fiscum conferri. Confestim igitur sanctum Bademum in medium constituerunt. Ille autem miser Nersan, vt audiuit quod à rege dictum fuerat, & caduca mundi bona appeteret, stricto ense ad Christi martyrem interficiendum profectus est. Sed tremore quodam correptus, cum plagam in virum sanctum infligere vellet, tanquam lapis statim immotus permansit. At Christi seruus ad eum oculos erigens: Vsque eò, inquit, ò Nersan, malitia tua progressa est, vt non solum tibi satis sit, quod tuum negaueris, sed & seruos ipsius interficere contendas? Væ tibi, infelix. Quid facies in die illo, aut quò fugies à terribili iudicio, cum steteris ante horrendum illud tribunal, magno & æterno Deo rationem redditurus? Ego quidem, ò miserrimè, martyrio Christi mei prompto animo conficiar: at nollem tamen manu tua confici, sed ab alio quopiam mortem sustinere voluissem. IV.

Bademus obiurgat Nersan.

ILLE verò neque his sermonibus erubescens, neque quod iussus fuerat, valens perficere, faciem suam, vt lapidem, firmauit, & cor ferreum ac durum habens, sanctum virum sæpius ense illo percussit. Sed nec semel opportunam plagam infligere, neque eum interficere potuit: eius enim manus valdè tremebat. At beatus Bademus, cum eiusmodi angustijs affligeretur, spiritum suum emisit, ensis ictibus tot tantisque confectus, vt omnes gentiles firmam sancti martyris patientiam admirarentur, quod velut columna quædam immobilis persistens, violentos plagarum impetus exciperet, & corde stabilis maneret: regem verò illum propter imbecillitatem & lentitudinem irriderent & execrarentur. Sed & hic Nersan non multò posteà mercedem recepit his dignam, quæ in martyrem Christi commiserat, multis & diuersis malis oppressus, & ense malè perditus. V.

Bademus reddit spiritum.

Vltio diuina in Nersan.

SANCTVS autem Bademus martyrio consummatus est mense Aprili, die octauo, in Christo Iesu Domino nostro. Eius verò reliquias extra vrbem eiectas sustulerunt clam viri religiosi, & omnem diligentiam adhibentes, illas reposuerunt. Eius autem septem discipuli, in carcere conclusi quatuor annos manserunt, & post mortem Saborij regis in pace dimissi sunt, permissumque fuit, vt in sua ipsorum fide permanerent gratia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria est in secula seculorum, Amen. VI.

DE S. DIONYSIO EPISCOPO ALEXANDRINO, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EVSEBII, INTERPRETE

ANN. 250

Ioanne Christophorsono Angliæ Episcopo.

I. IAM tertius annus eo (Philipo) regnante præterierat, cum Heraclas ministerium ecclesiæ Alexandrinæ a vndecim annis executus, è vita decessit, & eiusdem ecclesiæ Episcopatum obtinuit Dionysius. Quæ autem & quam turbulentæ procellæ Dionysium persecutionis tempore exagitârint, testimonio Epistolæ ipsius, ad Germanum perscriptæ, hoc loco ostendam: in qua ipse de se narrat hoc modo: Ego coram Deo loquor. b Neque certè de fuga in præsentia mecum cogitaui, neque quasi Deo inuito vllam feci. Quinetiam aliâs, regnante Decio, antequam persecutio palam contra Christianos ediceretur, cum Sabinus id temporis c frumentarium ad me perquirendum misisset, ego quatriduò in ædibus commoratus, eius aduentum assiduè expectaui. Ille autem vndique circumit, vias, fluuios, passim vbi me latitare, aut quo me profectum esse suspicaretur, sedulò peruestigat: sed cæcitate & quasi caligine, ne ædes quæreret, circumfusus tenebatur. Sibi nâque persuaserat, me persecutione appetitum, domi nolle moram facere. Vix tandem d post dies quatuor, Deo mihi, vt indè demigrarem, præcipiente, & se mirandum in modũ quasi ducem itineris præbente, ipse, liberi & alij multi fratres simul domo egessi sumus. Quod planè diuinæ prouidentiæ opus fuisse, rerum euenta, quæ deinceps sequebantur, vnde non parum commodi fortasse quibusdam & vtilitatis obtigit, satis perspicuè declararunt.

APRIL. 8. Anno. 284. Vide Niceph. c. 40. l. 5. a Error in numerum irrepsisse videtur Baronio, dũ 12. anni Heraclæ tribuũtur ab Eusebio cum tamẽ

alibi ab eodem ei 14. adnumerentur. Consule Bar. an. 249. b Dionysius non fugit persecutionem. Huc refer Niceph. c. 28. l. 5. Bar. an. 253. c Per Frumentarium hoc loco ministrum alicuius ordinis intellige vt docet Bar. ad an. 261. quem consule d Iubetur diuinitus alio se conferre.

II. DEINDE paucis interpositis, ea quæ in fuga sibi contingebant, euidenter explanat, istaque subnectit: Ego vnà cũ his, qui mecum erant, forte sole occidente in satellitum manus incidens, ab illis ad Taposirim deducebar: sed tamen, sicut erat Dei prouidentia prospectum, Timotheus, quia non vnà aderat neutiquam præhensus est. Profectus igitur post, offendit, cùm ædes nostras, præterquam quod ministri eas custodirent, omninò desertas esse, tum nos instar mancipiorum abductos. deinde subiungit: Quam admirabilis (dicam enim quod verum est) & diuinæ prouisionis ratio fuit ista quidem. Indigena quidam fortè fortuna Timotheo properè fugienti & conturbato fit obuiam, rogat festinationis causam: iste verum narrat. Ille cum audiuisset (abierat enim ad nuptias lautè epulatum: quippe mos est, in huiusmodi hominum conuentibus totam noctem in hilaritate & lætitia consumere) ingressus in domum conuiuij, accumbentibus nunciat: qui quidem omnes vno impetu, tanquam signo dato, consurrexerunt, & maturo gradu properantes, cœperunt quam celerrimè ad nos contendere: qui cum in nos inciderent, summo gaudio exultare, atque satellitibus, qui nos obseruabant, fugam facientibus, nos, vt eramus, grabatis valdè malè stratis conquiescentes, de improuiso occupare. Ego certè (Deus testis est) eos vt fures primum reputans, qui ad spolia & rapinam venerant, mansi in lecto nudus planè, vt eram, solo indusio coopertus: reliquum autem vestitum prope me positum porrexi. At hi fugere iubent, & quammox abire. Tandem animaduertens quamobrem aduentassent, cœpi vociferari, supplex illos precatus, vt abirent, nosque illic manere paterentur. Quinetiam petebam ab eis, vt si quo me beneficio afficere cuperent, ipsi caput meum ceruicibus abscindere dignarentur, sicque satellitibus, qui me essent cruciatum abducturi, anteuerterent. Illi, dum hæc clamore efferebam, (sicut consortes mei, & omnium calamitatum mearum participes, pro certo nôrunt) me inuitum è lecto excitàrunt. Tum ego humi me supinum prosternere: isti igitur manibus pedibusque me abreptum (Gaius quidem, Faustus, Petrus & Paulus, qui me sequebantur, istarum rerum omnium testes esse poterunt) educere, ac præhensum propè inuito animo ab oppidulo exportare, & nudo asino impositum, secum indè auehere. Ista de se narrat Dionysius.

Incidit in manus satellitum.

Eripitur vi è manibus illorum.

III. IDEM etiam Dionysius in Epistola ad Fabium episcopum Antiochiæ, certamina & decertationes eorum, qui sub Decij imperio martyrium pertulerunt, isto modo prosequitur: Non ex imperatoris edicto persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno præuerterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentilium turbam contra nos incitauerat impleueratque, atque adeo ad patriam suam & antiquam superstitionem defendendam magnoperè instigârat. Qui ab illo ad maleuolentiam irritati, omnemque aucupari licentiam ad scelus patrandum, solam pietatem & verum cultum dæmonum suorum istum censuerunt, vt Christianorum cæde & sanguine suas crudeles manus respergerent. Primum igitur senem quendam, * Metram nomine, arreptum impia verba contra Deum loqui mandant. cuius corpus, propterea quod eorum voluntati repugnabat, fustibus cædunt, vultum oculosque præacutis arundinibus pungunt, ipsumque adeò ad suburbia abductum lapidibus obruunt. Deindè fidelem mulierem quæ vocabatur e Quinta, ad idolorum delubrum ducere, & ad falsos deos venerandos impellere cœperunt: eamque, cum se auerteret, & talem cultum detestaretur, pedibus constrictis, per vniuersæ vrbis plateas, asperis saxis constratas raptare, & simul ac corpus eius ad saxa molaria allisissent, & flagris pariter lacerassent, ad suburbia trahere, ibique crebro saxorum coniectu obterere.

Anno 252. Alexandrini persequũtur. Christianos. Huc refer. Niceph. c. 29. 30. 31. l. 5. item c. 1. l. 6. Bar. an. 253 * Quidam hunc Metranum vocant. e Martyrũ Quintæ.

IV. TVM verò vno quasi animorum impetu omnes in piorum ædes irruere, & singuli quos sibi vicinos esse cognouerant, properè educere, expoliare, diripere: & diuitias ac supellectilem, si quæ erat preciosior, sibi seponere: si quæ vilior, sordidior, vt ex ligno confecta, in vijs dissipare, deindè exurere: adeò vt ciuitas illa veram speciem vrbis ab hostibus captæ despoliatæque probè repræsentaret. Fratres ergò deflectere è via, & in loca separata ac solitaria se subducere: rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus f Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque haud scio vtrum quisnam præter aliquem vnum alicubi fortasse, hucusquè Dominum denegauerit. Serapionem item proprio lare abstractum, diris concidunt tormentis, & omnibus membrorum articulis contractis, ex loco edito præcipitem deijciunt. Nullus itineris flexus, nulla via publica, nullus angiportus erat in quo tutò vel noctu, vel interdiù liceret incedere: quippe omnes vbiquè vno ore conclamabant, Si quis e Christianorum numero impia & profana verba effari recusauerit, rapiatur extemplo, & in ignem conijciatur.

f Heb. 10. Omissa hîc de S. Apollonia quæ 9. Februarij.

V. ATQVE ista mala hoc modo non ad exiguum temporis spatium grassata sunt, verum tandem seditio & bellum intestinum, quod in illos miseros posteà inualuit, crudelitatem contra nos exercitam, in ipsorum capita conuertit. Vnde nos quidem, dum illorum furor in nos incensus, alijs rebus implicatus tenebatur, paulisper respirauimus: verum confestim animum g Imperatoris, qui clementius aliquanto & humanius videbatur ergà nos anteà affectus, omninò commutatum esse nobis nunciatum est. Quapropter minarum formido in nos iactatarum vehementer accrescebat. nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profecto videbatur, quale Dominus prædixerat futurum: in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirum electos, si possibile esset, in errorem inductos fore. Qui omnes certe metu perculsi obstupuerunt: atque ex illis qui cum dignitate, diuitiarum affluentia præstare videbantur (qui quidem non pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, dijs illorum colendis se vltro offerunt: hi ex priuatis ædibus in publicum raptati, ad delubra ducuntur à magistratibus: multi vicinorum suasu eò pelliciuntur: qui quidem nominatim euocati, ad impura & profana eorum sacrificia se conferunt.

g Anno 253. Decij edictum crudele in Christianos Mart. 24. Memini & Greg. Nyssenus in vita Greg. Thaum. c. 17. quam habes 3. Iulij, de edictis tum

g Decio in omnes [illegible] editus, & propagatione [illegible] Decius [illegible] Christianos ediderit. Vide Bar. ad an. 253

Miserandus multorum lapsus. Hos inprimis deplorat Cyprianus in lib. de lapsis, vbi & occasionem tantæ ruinæ declarat; & duplicem differentiam lapsorum constituit, quem con sule & Bar. anno citato.

Horum autem non pauci, quasi minimè essent sacrificaturi, sed illi ipsi potius victimæ & sacrificia idolis futuri pallore exalbescunt, & formidine attoniti stupent: adeo vt frequenti populi turba, quæ circumsistebat, dum se omnibus perspicuè patefaciebant, cum ad moriendum, tum ad sacrificandum eadem timiditate esse affectos, risui & ludibrio habetentur. Alij paratius ad altaria procurrunt, duro ore & impudenti constanter asseuerantes, se nunquam fuisse Christianos: de quibus Domini sententia verissimè dici potest, diuitem difficulter posse seruari. Ex reliquis, qui tenuiores erant & magis obscuri, plerique vtrunque istud hominum genus, quod postremo posuimus, imitantur, alij capessunt fugam, nonnulli præhenduntur. Atque ex prehensis multi ad vincula & carcerem pergunt, & multis diebus ibi tenentur conclusi, postea tamen antequam ad tribunal accedunt, Christum eiurant: quidam tormenta diu fortiter sustinent, sed ad extremum succumbentes, fidem pernegant. *a* Cæterum qui Domini erant, tanquam firmæ & beatæ columnæ eius ope & gratia roboratæ, fidei firmitati, quæ in eorum animis penitus insidebat, vires ac tolerantiam aptè & appositè respondentem adepti admirabiles & insignes eius regni martyres ac testes facti sunt.

*a Probè Christianorũ inuicta virtus. b Martyrium Iuliani 27 Februarij. Item Besæ *Bes. 16 Feb. & Bar. Item Macarij 8. Decembris.*

b Quorum primus erat Iulianus, homo podagræ doloribus adeo oppressus, vt neque incedere, neque pedibus consistere posset hic cum alijs duobus, qui eum gestabant, ad iudicem adducitur: alter nomine Cronion, cognomento Eunus, & senex ipse Iulianus, Dominum ingenue confitentur: qui per totam vrbem, quæ certe, vt nôstis: amplissima est, camelis insedentes deducti, & ita sublimes verberibus cæsi tandem immenso quodam rogo & supra modum exardescente, hominum multitudine vndique circunfusa, comburuntur. Ac dum abducebantur ad locum supplicij, miles quidam nomine * Besas, illis intereundum opem ferre, & his, qui eos contumelia afficiebant, ex aduerso resistere laborat. Qui, cum populus contra eum propterea vociferaretur, inde ilico abripitur ad iudicem, & in præclaro illo prælio pro pietate suscepto, tanquam fortissimus Dei bellator, strenuè & viriliter se gerens, securi demum percutitur. Alius quidam genere Afer, qui & appellatione Macar, & ob vitam beatam, quam diuinæ gratiæ subsidio degisset, vere Macar, id est, beatus fuit, cum ad fidei negationem, iudice eum ad eam rem magnoperè cohortante, adduci non posset, viuus crematus est. VII.

Epimachi & Alexandermartyres 12 Decembris. * Mercuria secunda erat anus imprimis veneranda. Tertia & deinceps Pass. sunt 14. Decemb.*

Epimachus etiam & Alexander non longo post tempore, quam vincti tenebantur, post horum martyrium multos dolores perpessi, dilaniati nouaculis, & flagellis lacerati, ad extremum ardentissimis flammis circuniectis absumpti fuerunt. Quibus quatuor mulieres martyres adiungebantur: quarum prima fuit Ammonarium, sancta virgo: quæ, cum iudex diu admodum illam torsisset, vtpote constanter asserentem se nihil aliquando eorum dicturam, quæ ille iussisset, eaque in sententia firmè perstaret, ad supplicium abducitur. * Mercuria secunda erat. Anus in primis veneranda, tertia Dionysia, quæ quanuis erat multorum liberorum parens, illos tamen Domino in amore minimè prætulit: quarta Ammonarium altera quæ tres, cum præses vereretur, nè incassùm tormenta illis infligeret, & quodam modo eunceretur à mulieribus, nullum tormentorum genus amplius subire cogebantur, sed statim capite obtruncato, mortem oppetunt. Pro omnibus enim prior Ammonarium, tanquam in prima dimicationis acie locata, satis tormentorum exceperat. IIX.

c Heron præterea, Afer, & Isidorus Ægyptij, & Dioscorus vna cum illis, adolescens quindecim annos natus iudici traduntur. Et primum iudex adolescentem, tanquam facilem ad persuadendum, blandis verbis in fraudem inducere, tum velut remissum & flexibilem ad fidem negandam tormentis impellere tentat. Sed Dioscorus neque persuasione quicquam commotus est, neque iudicis omnino cessit sententiæ. Cæteros acerbissimè crudelissimeque verberibus dilacerat: quos cum tormenta magno & fidenti animo pro fide tolerare cerneret, rogo cremandos tradit. Dioscorum autem, cum propter singularem animi magnitudinem, quam palam ostenderat, tum propter prudentissima responsa quæ ad singula rogata dederat, iudex magnopere admiratus dimisit, affirmans se propter ætatem certos dies illi velle concedere, quibus resipiscendi haberet facultatem. Iam ergo Dioscorus, summa pietate eximius, nobiscum est, expectans cùm certamen prolixius, grauiusque tum amplius præmium & diuturnius. IX.

Martyriũ Nemesij 19 Decembris.

Porro Nemesis quidam, & ille etiam Ægyptius, falsò in crimen vocabatur, quod cum latronibus societatem coierat: sed istam calumniæ notam ab eo alienissimam quidem cum coram Centurione diluisset, iterum per iudicem fuit delatus, quod Christianus esset, vinculisque constrictus ad præsidem venit. Iste iniustissimus præses beatum martyrem tormentis & verberibus duplo grauioribus, quam latrones ipsos, afflictans, exemplo Christi inter latrones interiectum, (vnde non parum honoris adeptus est) feruido ignis exurit incendio. Quædam porrò militum turma derepente accedit, nimirum Ammon, Zeno, Ptolomæus, Ingenes, & pariter cum illis senex Theophilus: qui pro tribunali se ipsi stiterunt. Cum igitur quidam, quod Christianus esset in quæstione versaretur, & iam ad fidei negationem propenderet, isti assistentes, præ rei indignitate dentibus frendere, vultu nutare, manus extendere, toto denique corpore gestus quosdam agere cœperunt. In quos cum omnium ora essent conuersa prius, quam vlli alij in eos iniecerunt manus, illi ipsi ad subsellia accurrere, se Christianos profiteri: sic vt cum præfectus & assessores, qui aderant ei in concilio, timore obstupescerent: tum Christiani, in quos iam inquirebatur, ad ea tormenta, quæ post essent perpessuri, toleranter sufferenda maximè confirmarentur: tum denique iudices, qui essent contra eos sententiam pronunciaturi, maximo metu exhorrescerent. Isti vero è foro gloriantes abscedere, & præ testimonio, quod Christo perhibuerant, summo gaudio exultare, Deo per illos gloriosos triumphos agente. X.

Militum quorundã insignis virtus.

Ischyrion crudeliter necatur 22 Decẽbris.

Alii præterea complures in vrbibus & pagis à gentibus distracti erant, & quasi membratim discerpti: ex quibus vnum exempli gratia commemorabo. Ischyrion cuiusdam magistratus negocia, mercede conductus, procurat. Is, qui eum conduxerat, iubet idolis sacrificare: quem, cum mandato minimè obsequeretur, cœpit conuicijs lacerare: ac cum constanter fidei adhæresceret, grauibus affecit contumelijs: atque vbi vidit eum pacatè & tranquille omnia sufferentem, arrepto fuste præacuto, intestina ac viscera eius transfodit, crudeliterque interemit. Quid attinet percensere multitudinem eorum, qui in solitudine & montibus vagi errantesque, fame siti, frigore, morbis, latronibus, bestijs fuerunt extincti? Quorum electionis beatæ & eximiæ victoriæ quanquam testes sunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita suppeditat, tamen vnum aliquod facinus proferam, quo res istæ sint exploratius cognitæ perspectæque. Chæremon episcopus ciuitatis, quæ Nilus dicitur, cum iam planè grandis esset, & ætate propè exacta, vna cum vxore sua ad montem Arabiæ confugiens, neque post reuersus est neque vsquam eos quispiam videre potuit. Et licet fratres iam aliquoties eum cum vxore quærerent, tamen neque corpora eorum vspiam reperire potuerunt. permulti certe in eo Arabico monte erant, à barbaris Saracenis facti captiui: quorum alij ægre quidem & vix ingenti pecuniæ summa redimi poterant, alij hactenus nullo modo. Atque ista mi frater, non frustra equidem dicendo persecutus sum, sed vt cognoscas quantæ & quam acerbæ calamitates apud nos obtigerint: quas qui fuerint magis experti, plura de illis & sciunt, & dicere possunt. XI.

Chæremõ Episcopus

His etiam alia paulo post attexit: illi igitur diuini martyres (qui iam Christi tanquam assessores sunt & regni eius consortes participes iudicij, & illius in hominibus iudicandis sententiam approbantes ferunt) dum erant apud nos, nonnullos è fratribus, in quibus crimen sacrificandi idolis hærebat, quique à fide excidissent, cum conuersionem XII.

acpœ-

ac pœnitentiam eorum perspicerent, eamque posse acceptam fore ei, qui omnino non vult mortem peccatoris, satis exploratum haberent, ad se denuo admittunt, recipiunt in ecclesiam, conuentus cum illis celebrant, ineunt societatem, precum & epularum communione vna vtuntur. Quid igitur consilij nobis fratres, datis? quid censetis nobis agendum esse? illis ne suffragabimur? eiusdem cum illis erimus sententiæ? iudicium eorum sequemur? modum tenebimus benignitatis: his quorum illi miserti sunt, benefici & clementes erimus? An contra, eorum iudicium inane & irritum faciemus? eorum sententię nosipsos constituemus animaduersores? clementiæ inhumanius resistemus? refringemus institutum? Deum denique ad iram prouocabimus.

Lapsi quidā Ecclesię conciliantur.
Nouatus hæreticus perstringitur.

XIII. De persecutione autem, quæ vehementissime, regnante Valeriano, exardescebat, quas & afflictationes & incom-
LIB. moda idem Dionysius cum alijs propter verum cultum Dei, vniuersarum rerum opificis, subiuerit, verba
VII. eius, quibus in Germanum suæ ætatis Episcopum, qui illius famam maledictis lædere tentasset, inuehitur, satis per-
CAP. spicue declarant, quæ ita se habent: Videbor equidem nonnullis fortasse, dum admirabilem Dei prouidentiam er-
X. ga nos ostentatam cogor necessario explicare, in magnam amentiam insaniamque esse prolapsus. Verum quoniam secretum regis occultare est, vt inquit scriptura, præclarum, & Dei opera prædicare cum primis eximium, ego cum Germano manus conserere aggrediar. Veni ad Æmilianum, non quidem solus, sed me comitati sunt compresbyter meus Maximus, & Diaconi Faustus, Eusebius, & Chæremon: & quidam è fratribus, qui Roma ad nos venerant, nobiscum vna profectus est. Æmilianus autem non dixit mihi conceptis verbis, Ne conuentus agito: Hoc enim illi fuisset ferè superuacaneum, & in eo, quod ille moliebatur, postremas sane tulisset: cum ad id, quod caput est nostræ religionis, omnem suam curam & cogitationem conuertisset. Nam non de hoc nimirum nè conuentus agerem, ab eo sermo erat institutus, sed de eo, nè meipsum deinceps Christianum esse profiterer: atque ab hoc quidem me desistere mandauit, ratus id quidem, si ego fidem commutarem, alios eandem mecum sententiam secuturos. Non absurdè equidem, neque circuitione vlla vsus, respondi, Deo obtemperandum magis, quam hominibus: quin palam etiam contestatus sum me illum, qui solus Deus est & nullum alium venerari: neque sententiam velle mutare, neque aliquando desistere esse Christianum. Deinceps iussit, vt in pagū nomine Cephro, prope locum quendam desertum situm, rectà abscederemus. Verum verba, quæ ab vtrisque vltro citroque habita sunt, vti fuerunt à quibusdam in commentarios relata, accipitote.

Anno 260 Hoc refert Niceph. c. 10. L. 6 Bar. an. 260.
Tob. 12.
Dionysius iubetur negare Christum.
Dionysij constantia

XIV. Dionysio, & Fausto, & Maximo, & Marcello, & Chæremoni in concilium introductis, Æmilianus qui præfecturam gerebat, sic locutus est: Vobiscum iam coram absque scripto lubet disserere de Imperatorum dominorum nostrorum humanitate atque clementia, quam erga vos declarant. Nam salutis vestræ ac vitæ potestatem vobis fecerunt, modo ad id, quod est secundum naturam, velitis vosipsos conuertere, & deos, qui illorum regnum seruant incolume, sanctè adorare: eorū autē penitus obliuisci deorum, qui naturæ repugnare videantur. Quid igitur ad ista respondetis? neque enim vos ingratos fore arbitror, cum tanta benignitas ab illis sit vobis ostentata: quandoquidem ad res meliores vos amice & beneuole cohortantur. Dionysius respondit: Non omnes colunt omnes deos, sed singuli singulos pro arbitratu. Nos proinde vnum Deum, omnium rerum fabricatorem, qui Valeriano & Galieno Cæsaribus, Augustis, viris a sanctissimis imperium largitus est, & colimus & veneramur. Huic etiam sine intermissione pro eorum regno, vt stabile & firmum maneat, preces adhibemus. Tum præfectus Æmilianus: Quis vos, inquit, prohibet, quo minus hunc, si Deus sit, cum alijs dijs, qui sunt secundum naturam, culta & reuerentia obseruetis? Vobis enim præceptum, vt deos adoretis, quos omnes nōrunt. Ad quæ Dionysius: Nos, inquit, nullum præter vnum Deum honore & obseruantia prosequimur. Æmilianus præfectus iterum: Video, inquit, vos non modo ingratos esse, sed singularis Augustorum mansuetudinis propè immemores. b Quapropter in hac ciuitate non liberum erit vobis versari, sed eritis in partes Libyæ relegati, in locum videlicet, qui Cephro nuncupatur: quem ex Augustorum nostrorum iussu vobis assignaui. Neque vsquam omnino vel vobis, vel alijs quibusque potestas erit, aut celebrandi conuentus, aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi. Quod si quis vestrum in eum locum, ad quem vos irè præceperim, minimè proficiscatur, aut in aliquo reperiatur conuentu, suoipsius capiti creabit periculum. non deerit nanque accurata ad vos obseruandos industria. Abite igitur, quo iussi estis.

Secunda quęstio de Dionysio.
a Nota dū sacrilegos hos Imperatores Dionysius, sanctissimos vocat vti cum titulo tum temporis Imperatoribus dari consueto. Vide Bar. ad an. 260.
b Iubetur cum suis exulare.

XV. Sic Æmilianus me etiam morbo laborantem abire compulit, & ne ad vnum quidem diem meam profectionem differre voluit. Quodnam ergo mihi supererat ocium, vel ad conuentus agendos, vel secus? Deinde addit: Attamen nos, iuuante Deo, non à conuentu palam inter nos celebrando abstinuimus: quin ipse equidem quosdam in ciuitate fratres, perinde acsi simul cū illis versatus fuissē, ad conuentus perstudiose agendos impuli: & quamuis ab illis corpore abessem, vt inquit Apostolus, spiritu tamē semper aderam. Ad Cephro autem non exiguus cœtus nobiscum vnà migrauit, tum fratrum qui ab vrbe nos sequebantur, tum aliorum, qui ex reliqua Ægypto conuenerant. Atque ibi Deus quasi ianuam ad verbum suum prædicandum nobis patefecit. Ac primum quanquam persecutione eramus diuexati, & lapidibus obruti, postea tamen non parua gentilium multitudo, idolis relictis, ad Deum colendum se conuertebat. Nam tunc primum verbū Dei, quod nunquam anteà accepissent, per nos inter eos disseminatum fuit. Et Deus, perindè atque huius rei causa solum illo nos deduxerat, eo completo ministerio, iterum indè abduxit. Quippe Æmilianus, vt videbatur, habuit in animo nos in asperiora interioraque Libyæ & magis deserta loca transferre. Omnino enim in * Mariotam commigrare mandauit, & singulis nostrum per regiones varias pagos præscripsit singulos: me autem propius ad regiam viam, vt primus præhenderer, collocauit. Sic enim res ab illo dispensata, sicque comparata fuit, vt quando visum foret, nos comprehendere, omnesque facile occupare posset.

Iudicis erga eū inhumanitas.
Colos. 2.
Multos conuertit gentiles.
** Mariotidem*

XVI. Ego vero cum in Cephro abire iussus essem, tametsi locum vbinam esset situs, ignorabam, & nomen nunquam antea fere audiueram, tamen libenter & absque animi perturbatione eò abscessi. At vt primum nunciatum erat mihi, vt in Colluthionis agros demigrarem, qui mihi aderant, nōrunt quo pacto (Hoc enim mihi ipse vitio vertendum puto) animo affectus essem. Primum rem valde acerbè tuli, admodumque succensui. nam quamuis loca illius regionis magis mihi cognita essent, ac magis familiaria quam Cephro, tamen ipsum Colluthionem desertum à fratribus, desertum à probis viris esse dicebam, & non solum molestijs, à crebro viatorum transitu exhibitis, sed periculosis etiam latronum incursionibus obiectum. Cæterum cum fratres mihi significassent, Colluthionem non tam longe ab Alexandria distare, & licet Cephro magnam fratrum societatem ex Ægypto profectorum nobis attulisset, adeo vt maiores conuentus celebrare potuissemus: ibi tamen, quia propius inde aberat Alexandria, crebrius hominum summo amore, familiaritate & amicitia, nobiscum coniunctorum aspectu (Ad eos enim velle accedere, nostrosque animos recreare, & ità tanquam in suburbijs paulo remotioribus nos aliquoties conuentus agere posse dixerunt) reuera frui licere, permagnam animo cepi consolationem. Ac sic plane contigit. Post ista de alijs rebus aducins, quæ sibi acciderant, ità scribit.

Colluthionem petere iubetur.

XVII At multis fidei confessionibus gloriatur Germanus, ac multa mala contra se patrata habet dicere ille quidem: sed quot quęso iudicum sententias contra nos pronunciatas potest enumerare? quot publicationes proscriptionesque bonorum, quot fortunarum direptiones, quot abdicationes dignitatum, quantas inanis & popularis glo-

Fortiter ab illo gesta & tolerata.

riæ con-

tiæ contemptiones, quantas laudum à præfectis & à senatoribus nobis tributarum despicationes, quantam minarum nobis obiectarum, aduersarum vociferationum, periculorum, persecutionum, exilij, angustiæ & variæ cuiusque modi afflictionis tolerantiam, vt illa quæ sub Decio, & Sabino, & quæ hactenus sub Æmiliano mihi obtigerunt. Vbi Germanus comparuit? quis sermo de eo peruagatus? Verum magnam istam inscitiam, in quam ob Germanum modo prolapsus sum, missam facio. Quocirca rerum singularum explicationem fratribus, qui eas tenent sigillatim persequendam permitto.

XIIX

Omnis generis & ætatis martyres Alexandriæ.

Idem etiam in Epistola ad Domitium & Didymum conscripta, qui istius persecutionis procellis agitati fuissent, hoc modo mentionem facit: Christianos autem, qui & permulti sunt, & vobis minimè cogniti, nominatim citare superuacaneum arbitror. Sed hoc sciatis velim, viros & mulieres, iuuenes & senes, puellas & vetulas, milites & priuatos, cuiusque generis, cuiusque ætatis extitisse: quorum alij flagris cæsi, alij ignis incendio cremati, alij ferro percussi, parta victoria, coronas martyrij adepti sunt. Nonnullis autem loginquum hoc persecutionis tempus non satis fuit, vt Domino viderentur accepti, ipseque illos ad se reciperet. In quorum numero, vt verisimile est, ego ipse sum, cui adhuc vita suppetit. Ac propterea ipse qui dicit, Tempore accepto audiui te, & in die salutis adiuui te, me in illud tempus distulit, quod mihi idoneum opportunumque fore nôrit. Quoniam autem de me meisque socijs rogatis, & quo loco sit vita nostra constituta, certiores fieri cupitis, accepistis, credo, qua ratione quidam ex Mariotide me, Gaium, Petrum & Paulum, à centurione, duce, militibus & seruis captiuos abductos de improuiso adorti, inuitos & minime sponte sequentes vi abstraxerint, & à militibus auulsos secum abripuerint. Iam verò ego cum Gaio & Petro, soli à cæteris fratribus separati, in desertum & squalentem Libyæ locum conclusi sumus, tridui viam à Parętonio distantes. quinetiam paulo longius progressus dicit: In vrbem clam & ex occulto ingressi sunt, alios fratres inuisuri: presbyteri quidem Maximus, Dioscorus, Demetrius, Lucius: (Faustinus enim & Aquila, qui hominum sermone celebriores sunt, in Ægypto vagi oberrant) Diaconi autem post illos, qui pestis contagione infecti interierunt, relicti Faustus, Eusebius, Chæremon: Eusebium dico, quem ab initio persecutionis Deus sua gratia roborauerat, & non modo ad ministeria confessorum, qui carceribus tenebantur, summo studio & omni animi contentione explenda, sed etiam ad lintea, quibus corpora beatorum martyrum iam vita defunctorum inuoluerentur, neglecto vitæ periculo conficienda præparauit. Præfectus vero nihil adhuc de sua in sanctos remittit acerbitate, sed alios, qui ad eum adducuntur, è medio, vt dixi, tollit: quosdam tormentis dilaniat, nonnullos arcta custodia & vinculis contabefacit: & quanquam præcipit, nè quisquam illos adeat, atque adeo curiose inquirit, ecquis reperiatur, qui eos velit adire, Deus tamen propenso fratrum studio, & assidua eorum curatione, illos nihilominus rerum angustijs oppressos reficit subleuatque.

Esa. 49.

Eusebii diaconi erga martyres studium.

XIX Cap. XVI.

Anno 263. Dionysius redit Alexandriam. Huc refer. Niceph. c. 19. lib. 6. Bar. an. 263. a seditio Alexandriæ.

Variam pax, sedata prope persecutione, constituta fuit, Dionysius redijt Alexandriam. In qua vrbe tam grauis seditio & bellum intestinum de integro ciebatur, vt fratres in ciuitate, propterea quod omnes in alterutram seditionis partem diuisi erant, Dionysius nullo modo posset inuisere. Vnde in ipso Paschatis festo ab ipsa Alexandria, vel ut exul ab extera regione, per litteras cum illis colloqui coactus fuit. Quinetiam aliam postea Epistolam ad Hieracem ecclesiarum Ægypti Episcopum de festorum celebratione conscripsit, in qua seditionis, quæ eodem tempore fuit a Alexandriæ concitata, his verbis mentionem facit: Quid mirum, si arduum & difficile sit mihi apud eos, qui longinquiore locorum intercapedine distant, per epistolas tanquam coram sermones conferre, cum & mihi ipsi mecum colloqui, & proprio animo in varias partes distracto consilium dare anceps & periculosum videatur? Nam ad viscera mea, meos charissimos fratres, contubernales, vno animi consensu mecum concordes, ecclesiæ eiusdem ciues, cogor equidem necessario literas scriptas dare: eas tamen ad illos mittere videor mihi nullo modo posse. Facilius enim non dicam in exteras regiones, sed ab oriente ad occasum vsque iter facere quisquam poterit, quam ab vna Alexandrię parte ad alteram pergere. Media nanque ciuitatis platea plus habet periculi, plusque difficultatis ad transeundum, quam solitudo illa deserta longa, ac nullis hominum vestigijs trita, quam Israëlitę vix duabus hominum ætatibus peragrârũt, & quam ipsum etiam mare rubrum, quod quidem in duas partes disruptum, & instar duplicis muri vtrinque erectum, prætergredientibus Israëlitis transitum dedit perfacilem.

Exod. 14.

XX. Cap. XVII.

Huc refer. Niceph. c. 20. l. 6.

Porro autem cum pestifer ac letalis morbus bellum continuo insequeretur, cumque festi Paschatis celebratio modo appropinquaret, deinceps rursus fratribus scripsit Dionysius, & graues calamitatis perturbationes illis significauit his fere verbis: In hac miseriarum turba alijs fortasse neque hoc tempus, neque aliud, immo neque illud ipsum tempus quod homines putarent omnium lætissimum, ne dum alia tempora, ad festum celebrandum satis idoneum videretur. Etenim iam lamentationum plena sunt omnia, iam lugent omnes, iam mœrores, iam querelæ vniuersam vrbem propter multitudinem cum illorum qui modo mortui sunt, tum horum qui quotidie moriuntur, occupant. Nam sicut de primogenitis Ægyptiorum scriptum est, sic & nunc ingens clamor editus. non enim est domus, in qua non mortuus. idque planè meritò. Multa nanque & grauia incommoda, perdito eorum conatu, Christianis etiam ante hoc tempus importata fuissent. Primum omnium nos ex vrbe expulerunt: quo quidem tempore nos soli, cum ab omnibus persecutione exagitati essemus, & mulctati morte, festum lætis animis celebrauimus, & singula loca, ad singula afflictionum genera nobis præstituta, vt ager syluestris, solitudo deserta, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo cum studio ageremus. Quin beati martyres, qui è vita cesserant, & à Deo in cælum ad epulas erant inuitati, festum omnium certè splendidissimum peregerunt.

Sæuissima pestis Alexãdriæ. Exod. 12.

Christianorũ alacritas.

XXI.

In rebus duris pax & tranquillitas animorum.

His de rebus deinceps bellum & fames eos de improuiso oppressere: quæ quanquam nos vna cum gentilibus perferebamus, soli tamen inter omnes, quæcunque vrgebant, æquo animo sustinuimus: & tametsi illarum rerum, quas illi cum consciuissent ipsi inter se, tum præterea perpessi essent, eramus ex æquo participes, pace tamen Christi, quam nobis solum clemens largitus est, rursum mire nosipsos oblectauimus. Cæterum vix tum nos, tum illi breuissima ad respirandum sumus intercapedine potiti, cum pestis ista subito grassari cœpit: res planè illis ad terrendum omni metu formidolosior, ad excruciandum quauis calamitate miserior acerbiorque, & vt proprius illorum scriptor memorat, ad cogitandum solum omnium opinione maior. Verum nobis non eius generis putabatur, sed à Deo cum ad fidem nostram exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, nihilo minus, quam alia rerum incommodarum genera, quæ aliquando obtigissent, cælitus inflictam. Et sicut alicubi à nobis minime abstinuit, sic in gentiles longe lateque oberrauit. Paulo post adiungit ista.

XXII

In peste summa erga infectos charitas.

Quamplurimi è fratribus nostris adeo immenso quodam charitatis & fraternæ beneuolentiæ ardore erant inflammati, vt minime suæ parcentes vitæ, sed ipsi sibi inter se firmè adhęrescentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura aut cautione adhibita, sedulo inuiserent, illis inseruirent assidue, pro viribus ob Christi amorem curarent, vna cum illis decederent è vita, lubentissimè contagione aliorum infecti, etiam morbum à proximis quodammodo ad se attraherent, suaque sponte aliorum mœrores beneuole mitigarent. Multi item dum alijs ægrotantibus curam adhibent illisquè vires restituunt, ipsi aliorum mortem in se deriuantes, vitam amittunt. Et verbum illud, quod vulgo semper dicitur, quodque veræ beneuolentiæ solum videtur conuenire, nimirum vt singuli pro amicis abeant e vita, seque

que eorum causa, vt ità dicam, reiectamentum efficiant, re ipsa expleuerunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facilè erant præstantissimi, ad hunc modum mortem oppetiuerunt: quorum nonnulli erant presbyteri, alij diaconi, quidam è populo virtutis ergò multum laudati: adeò vt istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur, nihil à martyrij splendore abesse videretur. Quinetiam sanctorum corpora manibus erectis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadauera, decenter ornare, illis adhærescere, amicè complecti, lauare accuratè, & linteo funebri inuoluere non grauati sunt: ipsique, qui supererant, paulò post similia officia in se collata proptereà adepti, quòd eandem mortis viam instarent, quam qui præiuerant institissent. Gentiles autem his omnibus fecere contraria. eos enim, qui ægrotare incipiebant, ab ædibus extrudere, deserere amicissimos, in plateis semiuiuos proijcere, cadauera in sepulta canibus exponere dilanianda, mortis participationem & quasi communionem auertere, quam plane vel infinita diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitare. Sic mũdus amat suos.

XXIII. CAP. XVIII. Post istam Epistolam, cum ciuitatis status denuò pacatus esset & tranquillus, Dionysius fratribus, qui Ægyptum incoluerunt, aliam de festis celebrandis misit, & præter illam, alias etiam varias exarauit. Extat item eius Epistola de sabbato, alia item de gymnasio. Hermannoni porrò & alijs in Ægypto fratribus litteras conscribens, vbi alias tum de Decij sceleribus & improbè factis, tum de facinorosis moribus illorum, qui Decium subsequebantur disseruit, pacis & concordiæ, quæ in Ecclesia Galieno regnante vigebat, meminit. Scripta Dionysij. Huc refer Niceph. c. 12. l. 6

XXIV. CAP. XIX. Præter ista omnia Dionysij opera, alij duo libri de Promissis erant ab eo elaborati. Causa cur hos scripserit, erat Episcopus Ægypti, nomine Nepos: qui promissa in sacris scripturis sanctis viris factitata, in hoc seculo, sicut Iudæi somniant, præstanda fore docuit: hominibusque persuadere laborauit, *a* eos certo quodã millenario annorum numero in delicijs corporeis & voluptate in terra victuros. Qui cum putaret se ex Ioannis Apocalypsi suam opinionem posse obtinere, librum, quem ἐλεγχον ἀλληγοριστῶν, id est, Reprehensionem eorum, qui allegorias componunt, inscribebat, de hoc argumento edidit. *b* Cui Dionysius in duobus illis libris, quos de promissis contexuit, acriter contradicit. In horum posteriore inter alia sic scribit: Cum essem in loco quodam, qui Arsenoites dicitur, vbi, vt nôsti, iampridem hoc dogma (Nepotis) prodijt in lucem, sic vt non modo schismata nascerentur, sed integræ ecclesiæ à fide deficerent, presbyteros eius sectæ, qui fratribus in singulis pagis vndique prædicabant verbum Dei, conuocaui, eosque magnoperè cohortatus sum, vt palam præsentibus fratribus, audireque cupientibus, illorum doctrina exquisitè discuteretur. *c* Atque cum librum, qui illis erat tanquam quoddam propugnaculum & murus inexpugnabilis ad me attulissent, considens in vno loco cum illis, toto triduo à primo manè vsque ad vesperam, quæ in eo scripta erant, studiosè refutare conabar. Ibi tum quidem certè fratrum constantiam, studium veritatis, facile obsequium & prudentiam ideò supra modum admirabar, quod tam præclaro ordine, & tanta cum modestia rogabant, disceptabant, nobisque assentiebantur, atque etiam tam diligenter præcauebant, ne illis, quæ fuerant ante ab ipsis decreta, si quicquam in eis veritati repugnare videretur, mordicus adhærerent: quinetiam contrarias rationes minime omittebant nobis opponere, sed quoad eorum fieri poterat ea quæ erant ab ipsis proposita, munire & defendere tentabant: & contrà, vbi poscebat ratio sententiam mutare, & nostro assentire iudicio, eos neutiquam omnino pudebat: denique conscientia integra, syncera cogitatione, & puris erga Deum ac simplicibus animis, ea quæ erant firmis rationibus & testimonijs, à sacris literis depromptis, confirmata, admodum approbabant. *d* Ad extremum huius doctrinæ princeps & dux Coracion, omnibus fratribus qui aderant audientibus, palam confessus est, nobisque attestatus neque se velle deinceps, quandoquidem aduersarijs rationibus se putabat satis abundè conuictum, illi dogmati animum adhibere, neque de eo disserere, neque mentionem facere, neque aliquando illud vsquam docere. Vndè alij fratres, qui aderant, pro ista disceptatione in publico ecclesiæ conuentu habita, proque omnium conciliatione & concordia maximam lætitiam animis perceperunt.

Nepos Chiliasta. *a* Huc refer Niceph. c. 21. l. 6. Cyprian. in Serm. de immortalitate. Bar. an 118 264 *b* Confutatur à Dionysio. Millenariorum hæresis. *c* Is est liber Nepotis, quo eius sectatores ad eos dum nitebantur. *d* Millenariorum dux Coracion.

XXV. CAP. XXI. Præter Epistolas Dionysij supra commemoratas, aliæ complures eius extant Epistolæ: vt illæ, quæ sunt contra Sabellium ad Ammonem ecclesiæ Bernicensis Episcopum missæ: & ea quæ ad Telesphorum, & quæ ad Euphranorem data fuit: alia iterum ad Ammonem & Euporum. *e* Quatuor item libros de eodem argumento, nempe contra Sabellij hæresim composuit, quos gentili suo Dionysio, qui Romanus erat Episcopus, dedicauit. Non paucæ præter has sunt illius apud nos Epistolæ. Quinetiam libri illius sunt, epistolæ forma, pluribus verbis compositi: vt hi de Natura, Timotheo filio dicati: Alius de Tentationibus, quem Euphranori obtulit. Ad Basilidem porrò ecclesiarum Pentapolis episcopum scribens, ait se commentarios in principium libri, qui Ecclesiastes dicitur confecisse. Adde huc diuersas & varias eius Epistolas, ad eundem Basilidem scriptas, quas nobis reliquit.

Huc refer Niceph. c. 14. 26. l. 6. Bar. an. 263. *e* Quatuor hos ce libros defensionem suam continuisse ad Dionysiũ Pontificem Rom. apud quem falsè delatus erat, testatur Athanasius.

XXVI. CAP. XXII. Interea temporis Dionysius, cum iam decem & septem annis Episcopatum Alexandriæ administrâsset, *f* duodecimo anno Imperij Galieni moritur. Hactenus ex Ecclesiastica Historia Eusebij Episcopi Cæsareensis. De eodem Dionysio etiam Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum inter cætera sic habet: Dionysius Alexandrinæ vrbis Episcopus, sub Heracla scholam κατηχήσεων presbyter tenuit, & Origenis valde insignis auditor fuit. & tandem sic concludit ibi Hieronymus: Sed aduersus Paulum Samosatenum ante paucos dies, quam moreretur, insignis eius fertur Epistola. Moritur duodecimo Galieni anno. Cætera lector videat loco citato. nam ferè nihil nisi eius scripta commemorat, quæ iam ex Eusebio didicimus. Athanasius Episcopus Alexandrinus Epistolam scripsit aduersus Arrianos, qua egregie confutat impios illos hæreticos, falsò hunc Dionysium suæ hæreseos adstipulatorem fingentes. *g* In ea Epistola vocat eum beatæ memoriæ Episcopum: dicit eum hæresim propugnando nequaquam ab Ecclesia recessisse, sed in ea cum pietate obdormiuisse, atque eius memoriam hactenus cum patribus hucusque celebratam esse, & in catalogum relatam. Vocat etiam eum beatum Dionysium, & catholicæ Ecclesiæ magistrum &c.

f Anno 266. Dionysius Alexandrinus Episc. moritur. *g* Athanasij de Dionysio testimonia

Vide S. Hieronym. de scrip. Eccles. in Dionys. & Bar. an. mem.

Plura de S. Dionysio Alexandrino Episcopo habes apud Baronium annal. tom. 2. an. 263. vbi & copiosam eius defensionem offendes, & in eiusdem notis ad Martyrolog. Rom. 17. Nouemb.

DE S. PERPETVO TVRONENSI EPISCOPO EX LIBRI II CAP. XIV. ET LIBRI X. CAP. XXXII. HISTORIAE FRANCORUM S. Gregorij Turonensis.

An. 408.

I. Apud vrbem Turonicam defuncto Eustochio Episcopo, decimoseptimo Sacerdotij sui anno, quintus post beatum Martinum Perpetuus ordinatur, de genere & ipse, vt aiunt senatorio, & propinquus decessoris sui, diues valdè, & per multas ciuitates habens possessiones. Qui cum virtutes assiduas ad sepulcrum S. Martini fieri cerneret cellulam, quam prius Briccius Episcopus ædificauerat videns paruulam, indignam talibus miraculis iudicauit. Qua submota magnam ibi basilicam miro opere, quæ

8. April. S. Perpetuus succedit Eustochio: quẽ lib. 2. c. 14.

quæ vsque hodie permanet, fabricauit. Quæ * abest à ciuitate passus quingentos & quinquaginta habens in longum pedes clx. in latum lx. in altum vsq; ad cameram pedes xlv. fenestras in altario xxxij. a in capso xx. columnas xli. in toto ædificio fenestras lij. columnas cxx. ostia octo, tria in altario, quinque in capso. In cuius absida beatum corpus ipsius venerabilis sancti transtulit.

Greg. 5. post S. Martinū dicit: sed lib. 10. vbi ordine Episcopos recenset, tertius à S. Martino constituitur, sextus videlicet in ordine. vide c. 31. lib. 10. & Bar. an. 482. Descriptio templi S. Martini à S. Perpetuo cōstructi. * habetur. a Capsum est ea basilicæ pars amplior, quam alio nomine Gremium dicimus incipiens a cācellis primarij altaris siue Sanctuarij, vsq; ad ianuas quibus fideles ingrediuntur in ecclesiam, dictum à κάψα, de qua voce consule Suidam. Vide Bar. an. 482.

SOLLENNITAS ipsius basilicæ triplici virtute pollet: id est dedicatione templi, translatione corporis sancti: ordinatione eius episcopatus. Hanc enim quarto nonas Iulias obseruabis: depositionem verò eius tertiò Idus Nouembris esse cognosces. II.

Ieiunia & vigilias instituit Bar. ibid.

PRÆTEREA instituit ieiunia vigiliasque qualiter per circulum anni obseruarentur, quod hodieque apud nos tenetur scriptum, quorum ordo hic est. De Ieiunijs. Post quinquagesimam, quarta & sexta feria vsque ad natale S. Ioannis. De Calend. Septemb. vsque Calendas Octob. bina in septimana ieiunia. De Calendis Octobris vsque depositionem domni Martini, bina in septimana ieiunia. A depositione domni Martini vsque Natale Domini, terna in septimana ieiunia. De natale S. Hilarij vsque medium Februarium, bina in septimana ieiunia. III.

* primaria scilicet. * id est, festo Cathedræ S. Petri

DE Vigilijs. Natali domni in * ecclesia, Epiphania, in ecclesia. Natali S. Ioannis, ad basilicam domni Martini. * Natali S. Petri episcopatus, ad ipsius basilicam. VI. Calēd. April. resurrectione Domini nostri Iesu Christi, ad basilicam domni Martini. Pascha, in ecclesia. Die Ascensionis, in basilica domni Martini. Die quinquagesimo in ecclesia. Passione S. Ioannis, ad basilicam in baptisterio. Natali SS. Apostolorum Petri & Pauli, ad ipsorum basilicam Natali S. Martini, ad eius basilicam. Natali S. Symphoriani, ad basilicam domni Martini. Natali S. Lidorij ad eius basilicam. Natali S. Briccij, ad domni Martini basilicam. IV.

HIC ædificauit basilicam S. Petri & Pauli, in qua cameram basilicæ prioris eleganti opere fabricatam, indignum ducens vt opera eius deperirent, posuit, quæ vsque ad nostra tempora perseuerat. b Basilicam quoque S. Laurentij monte Laudiaco ipse construxit. Huius tempore ædificatæ sunt ecclesiæ in vicis, id est Euena, Mediconno, Berrao, Balatedine, Vernado. c Condiditque testamentum & deputauit per singulas ciuitates quod possidebat, in eis ipsis scilicet ecclesijs, non modicam & Turonicæ tribuens facultatem. Sedit autem annos triginta & sepultus est in basilica S. Martini. V.

Basilicam S. Petri & Pauli. quā lib. 10. c. 32. S. Petri solummodo vocat, ædificat. b Itē S. Laurentij. c Condit testamentum & moritur.

De Basilica S. Martini à S. Perpetuo constructa habes carmen Sidonij libro quarto epistola decimaoctaua ad Lucentium scripta Vide Bar. an. 482.

AN. 40. *DE S. PROCHORO, DIACONO ET MARTYRE, EX LIB. IV. CATALOGI SANCTORVM PETRI DE Natalibus cap. 39.*

9 APRIL. PROCHORVS diaconus & martyr de septem primis qui ab Apostolis electi sunt, vt dicitur Actuum sexto, vir fide & miraculis præclarissimus apud Antiochiam passus est, vt dicit Hieronymus in Martyrologio. Hic vt ipsemet de se scripsit, nepos fuit S. Stephani protomartyris & comes Ioannis Euangelistæ cum ad prædicandum missus fuisset in Asiam, cum quo multo tempore manens factus est episcopus Nicomediæ Bithyniæ, vbi post multorū conuersionem ab eodem Apostolo missus est Antiochiam ad prædicandum, vbi martyrio coronatus vitam finiuit quinto idus Aprilis, ibique in pace quiescit.

Fit Episcopus Nicomediæ vide Bar. an. 44.

AN. 420. *DE S. ACACIO AMIDÆ EPISCOPO EX LIBRO VII. HISTORIAE ECCLES. SOCRATIS CAP. XXI. INTERPRETE Ioanne Christophorsono.*

9 APRIL. Vide Niceph. lib. 14. cap. 22.

ACACIVS Amidæ episcopus, ob facinus quoddam præclarum, ab ipso gestum, vehementer ab omnibus celebratus fuit. Cum Romani milites Persas quos in depopulanda Azazena captiuos ceperant, nullo modo regi Persarum reddere in animum inducerent: captiui, qui erant numero circiter septem milia (quæ res animum regis Persarum non parum diuexauit) fame propemodum absumpti sunt. a Acacius igitur hác militum miseriam minimè neglexit: sed conuocatis suis clericis, sic eos alloquitur: Deus noster neque lancibus neque poculis eget. Nam nec comedit, nec bibit, quippe qui his rebus minimè opus habeat. Quare cum ecclesia multa monumenta aurea argenteaque ex propensa fidelium in eam benignitate possideat: consentaneum est, hisce rebus milites captiuos & è custodia liberare, & fame prope enectos reficere, sustentareque. Vbi hæc aliaque id genus oratione percurrerat, monumenta ecclesiæ conflanda curauit, vendidit, pretiaque partim militibus pro captiuis redimēdis dedit, partim ad eorum famem subleuandam impendit, postremo viatico illis suppeditato, ad suum ipsorum regem remisit. Hæc res ab eximio illo viro Acacio gesta, regi Persarum maximam fecit mirationem, quod Romani his rebus vtrisque & bello & beneficijs hostes vincere laborabant. Fertur præterea, tum regem Persarum magno desiderio Acacij videndi flagrasse, quo hominis aspectu frueretur: tum Theodosium Imperatorem Acacio præcepisse, vt regis desiderio satisfaceret.

a Acacij facinus præclarum.

AN. 240. *SS. TERENTII, APHRICANI ET SOCIORVM MARTYRIVM, EX SIMEONE METAPHRASTE.*

10. APR. Anno 253. Vide Bar.

DECIVS Romanorum Imperator, idolorum studio cupiens omnes in exitij barathrum pertrahere (erat enim filius diaboli) in vniuersas Imperio subiectas prouincias edictum misit, vt omnes Christiani ad immolandum & comedendum ea, quæ idolis essent immolata, pertraherentur. Quod si qui recusarent, in iudicium vocati plecterentur. Decretum hoc cum in Aphricam ad præfectum Fortunatianum esset perlatum, ipse sedens in tribunali, populum conuocauit, & sic est allocutus: Dijs immolate, alioqui supplicijs afficiemini. Et, his dictis, tormenta in medium proferri iussit. Quibus conspectis, multi perterriti Præfecto obtemperârunt, & à Christi religione defecerunt. Quidam tamen ex ipsis, numero quadragin- I.

Multi deficiunt a Christo.

draginta, in Christi fide fortiter mori decreuerant, seque mutuo ità cohortabantur: Videte, fratres, nè Dominum nostrum Iesum Christum abnegemus, nè ipse quoque abneget nos. Memenrote Dominum olim dixisse: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Timete potius eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. *Matth. 10.*

II. FORTVNATIANVS ad hos: Video, inquit, vos viros & ætate perfectos, & sapientia præditos: quamobrē miror, cur vos eiusmodi dementiæ tradideritis, vt vnum Deum & regem dicatis, quem Iudæi, vt hominem sceleratum, crucifixerunt. Respondit omnium nomine sanctus martyr Terētius: Si nôsses, Præfecte, Crucifixi virtutem, relictis idolorum erroribus, ipsum coleres & adorares. Est enim filius Dei, benignus, diues, clemens & miser. cors, qui Patris nutu & voluntate in terram descendit, diuinitatemque suam humanæ naturæ coniunxit, & pro salute nostra Crucem subire voluit. Fortunatianus, his auditis, dixit ad eos: Immolate: alioqui membra vestra comburens, delebo vos. Putas, inquit, Terentius nos errore commotos sententiam mutaturos? Non adeò sumus ignaui, vt, relicto vitæ largitore, deos alienos adoremus. Fac igitur celeriter, quod tibi lubet, aduersum nos, quoniam streui & constantes Christi cultores sumus. Indignatus Præfectus, iussit eos, vestimentis detractis in idolorum templum trahi. Idola autem auro argentoque & preciosis erant vestibus exornata. Ingressus Fortunatianus, dixit eis: Magno deo Herculi sacrificate. Gloriam enim & potestatem eius conspicitis. Erras, inquit Terentius, & ignoras id, quod tibi vtile est. Dei enim isti tui, lapides sunt, & ligna, & æs, & ferrum. Ornati autem sunt auro, vt homines decipiant, & abducant ab æterna vita. Nam ipsi quidem non vident, nec loquuntur, nec audiunt, nec ambulant: quippe qui ab hominibus sculpti conflatique sunt, & in hominum speciem conformati, vt ad hanc impiam cogitationem eos, qui sibi parent, conuertant. Similes enim eorum sunt, qui faciunt ea & omnes, qui confidunt in eis. Dicite, quæso: Isti quos deos asseritis, possunt ne sibijpsis opitulari, & eos, à quibus læduntur, vlcisci? Quod si ipsi sibi auxilio esse non possunt, quomodo nobis opitulabuntur? *Terentius respondet Præfecto.* *Psal. 113.*

III. HÆC audiens Præfectus, iussit Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium in carcerem interiorem detrudi, & omni diligentia custodiri: Cras inquiens, audiam illos. Beatum autem Zenonem, & Alexandrum, & Theodorum cum reliquis socijs, qui erant omnes numero triginta sex, ad tribunal adductos sic alloquitur: Cum ex priori vestra contentione nihil vtilitatis perceperitis, parete mihi & magno deo Herculi immolate. At illi: Sæpius iam, inquiunt, diximus, nos esse Christianos, id quod ex superioribus quæstionibus intelligere potuisti: nec tu nobis vnquam persuadebis, vt idola impura colamus & adoremus. Facile enim possumus, quicquid in hanc sententiā dixeris, confutare. Non vultis, inquit Præfectus, cohortationes meas audire? Atqui inuictorum Imperatorum iussa facere cogemini. Et iussit eos asperis virgis & neruis vapulare. At illi, sublatis in cælum manibus, vna omnes & clara voce dixerunt: Aspice, Domine, & adiuua seruos tuos, & libera nos ab aduersario. Quibus auditis, magis adhuc eos virgis cædi imperauit, donec multi satellites vnus post alium eos verberando defessi sunt, & lora ac virgæ defecerunt. Rursum autem iussit eos fustibus cędi. Verum licet omnia ipsorum viscera contererentur, adeo tamen hilares ac lęti erant fortium martyrum vultus, vt omnes sanctorum patientiam atque constantiam admirarentur. *Traduntur in carcerē martyres.* *Eorum socij flagellantur.*

IV. POSTQVAM igitur cæsi fuerunt, dixit ad eos præfectus: Immolate & liberabo vos. Sancti autem tacebant. Sed Præfectus iratus, pyras incendi iussit, & terga eorum aduri, cum ea prius aceto & sale conspersa essent. Tunc sancti Dei martyres suspicientes in cælum, dixerunt: Domine Deus noster, qui tres pueros, Ananiam, Azariam & Misaëlem de camino ignis liberâsti, nec eos lædi permisisti: qui Danielem ex ore leonum eripuisti, & de manu Pharaonis Mosem seruâsti: & sanctam Teclam ab igne, & theatro, & feris ac bestijs marinis defendisti: qui amicis tuis perfectum regnum largitus es: qui filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum à mortuis excitasti: qui multa variaque dona nobis dedisti: qui lucem procreâsti, & cælum sicut pellem extendisti: qui stellas dinumeras, & suis eas nomininibus vocas: qui in fines terræ misisti veritatem: exaudi nos supplices, & ex calamitatibus libera: quoniam tua est gloria in secula seculorum, Amen. Cum precandi finem fecissent, Præfectus ira deseuiens, iussit eos suspensos dilacerari. Quod quidem dum fieret, sanguinis riui ex eorum corporibus defluebant. Neque tamen cruciatuum acerbitate commouebantur. Deus enim confirmabat eos, & robur ac fortitudinem subministrabat. Præfectus autem ad eos: Persuaserunt ne vobis tormenta, vt ab insania recedatis? an adhuc in impietate vestra permanetis? Illi nihil responderunt. Ad vos, inquit rursùm Præfectus, hæc loquor. At sancti Dei Martyres suspicientes in cælum, ità locuti sunt: Deus omnipotens, qui Sodomorum vrbem propter ipsorum nequitiam igne succendisti, & in solitudinem redegisti, hoc etiam impiorum domicilium nunc propter iustitiam tuam euerte. Cumque Christi signum frontibus suis impressissent, insufflârunt aduersus idola, & ea statim confracta in puluerem redegerunt. Tunc sancti Martyres ad Præfectum: Cernis, inquiunt, deos tuos? Vbi est robur ipsorum? potuerunt ne sibijpsis opitulari? Haud multo post autem & templum corruit. Cuius euersione indignatus Præfectus, iussit, vt sancti Martyres capite plecterētur. Qua illi sentētia læti, collaudabant Deum & gaudentes ad locum præfinitum peruenerunt: & genibus flexis, oblatisque ceruicibus, confestim interfecti sunt. Accesserunt autem viri religiosi, & sublata eorum corpora in loco sacro condiderunt. *Aduruntur.* *Daniel. 3.* *Daniel. 6.* *Psal. 103.* *Psal. 146.* *Dirè dilacerantur.* *Gene. 19.* *Dæmonū idola confringūtur.* *Templum corruit.* *Martyres decollātur*

V. TVM beatum Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium adduci iubet, & dicit ad eos: Dijs immolate, alioqui malè estis perituri. Et nemo poterit eripere vos è manibus nostris. Christiani sumus, vt sæpissimè iam diximus, responderunt Martyres, & in Christo spes positas & collocatas habemus. Dæmones non adoramus, neque deos tuos colimus, & tormenta tua negligimus. Proinde quos vis, adhibe cruciatus. Deo enim adiuuante, te à nobis victum iri confidimus, quemadmodum & diabolus superatus est à Christo, qui nos ad cupiditates tuas vincendas corroborat. His auditis, iussit eos in custodiam abduci, & catenis eorum colla & manus pedesque compedibus vinciri. Eos igitur ministri, vt iussi fuerant, in carcerem coniecerunt. Imperauit prætereà, vt tribulos ferreos in terram proijcerent, quibus configerentur: & nemini Christianorum ad eos accedere permitterent, ne cibum afferrent. Verum circa mediam noctem lux fulsit in carcere, & angelus Dei stetit in conspectu ipsorum, & dixit ad eos Terenti, & Aphricane, & Pompei, & Maxime, serui Dei altissimi, consurgite, & corpora vestra curate. Et accedens angelus, tetigit catenas eorum, & ceciderunt. Et eccè mensa coram ipsis bene instructa. Et dixit ad illos angelus: Quiescite, & cibum capite, quem vobis Christus misit. Sancti autem, Christo collaudato, comederunt. At custodes, splendore perspecto, ingressi sunt, vt viderent, quid illud esset: inuenerunt eos gaudentes: & præfecto rem nunciarunt. Qui postridie eos ad tribunal adduci iussit: &, Nondum, inquit, supplicijs edocti estis, vt ab amentia vestra discedatis, & dijs immoletis? Respondit Terentius: Stultitia hæc nobis erit & omnibus qui diligunt Deum. Quod enim stultum est Dei, sapientius est hominibus: nam hominum sapientia, apud Deum stultitia est. Stulti & amentes essemus, si, relicto Deo, dęmones, quemadmodum tu facis, adoraremus. Quibus verbis Pręfectus iratus, iussit eos vngulis lacerari. Dum autem id fieret, illi precabantur Deum, dicentes: Iesu Christe fili Dei viuentis in secula, lumen Christianorum, spes nostra certissima, præsto sis nobis, & fer auxilium: & ne confundas nos propter sanctum nomen tuum. Christi igitur ope subleuati, cruciatus non sentiebant. *Martyrū constātia.* *Ab angelo confirmātur.* *1 Cor. 1.* *vngulis lacerantur.*

VI. ITAQVE iussit eos Præfectus in carcerem retrudi. Et conuocatis omnibus ferarum incantatoribus, imperauit, vt sæuas omnes feras & crudeles, quas haberent, aspides & viperas afferrent, & cum ipsis includerent. Quæ quidem feræ *Nihil læduntur à feris & serpētibus.*

M ad pe-

ad pedes eorum accedentes, eos nihil omninò lædebant. Sancti verò confidentes, psallebant, & Deum collaudabant. Cumque tribus diebus & tribus noctibus cum sanctis inclusæ mansissent, quarto die sub noctem misit Præfectus, qui viderent, vtrum à feris consumpti essent. Sed qui missi fuerant, ad carceris fores appropinquantes, audiebant eos psallentes & collaudantes Deum. Cumque diligentius vellent intueri, quid ageretur, carceris tectum conscendentes, sanctos viderunt, qui considebant, & angelum Dei stantem ante faciem ferarum, & nè ad eos appropinquarent, prohibentem: Et Præfecto celeriter, quæ viderant, nunciârunt. Summo igitur manè sedit in tribunali, & iussit, vt incantatores feras suas sumerent: & sancti ad tribunal adducerentur. Incantatores igitur cum ad carceris ostium incantationibus suis feras aduocarent, illæ non audiebant. Sed cum ostium carceris apertum ab illis esset, vno omnes impetu egredientes, quoscunque nactæ sunt homines, occiderunt, & in solitudinem profectæ sunt. Tunc custodes ad Præfectum sanctos adduxerunt. Qui cum eos nulla in parte læsos adspiceret, furore concitatus, eos capite damnauit.

Psal. 43. *Plectuntur capite.* Sancti autem egressi sunt læti, canentesque dicebant: Liberâsti nos, Domine, ab ijs, qui nos affligebant, & qui oderant nos, confudisti. Ministri verò, eductis gladijs, fecerunt imperata. Atque ità sancti in Christi confessione, martyrij palmam acceperunt. Eorum autem corpora recte componentes viri religiosi, in loco, qui duobus passuum millibus ab vrbe distabat, sepeliêrunt, ad gloriam Saluatoris nostri Iesu Christi, qui viuit, & regnat in secula seculorum, Amen.

Theodor. lector scribit in collectaneis lib. 2. horum sanctorum Martyrum reliquias translatas esse Constantinopolim 10. Cal. Octobris Theodosio Minore imperante. Vide Bar. in notis ad Martyrolog. Rom 10. April.

An. 980.

VITA S. MACARII PATRIARCHÆ ANTIOCHENI, IVSSV SIGERI ABBATIS SCRIPTA ANNO SALVTIS 1067. SED *author nomen suum suppressit. Plerisque autem locis & stylus mutatus est, & quæ redundare visa sunt, redacta in compendium per F. Laurentium Surium; sed ità tamen, vt nihil desit de historiæ integritate.*

10 Apri. Patria S. Macarij. Parentes. GEMMA regalis, quam non artificis manus, sed omnium artifex Deus in suo reposuit diademate, Armeniæ decus, parentum gloria, beatus puer Macarius, nobilissimo apud Armenos stemmate ortus est: quippe cuius maiores omnes ab hominum memoria præcipua fuêre nobilitate, nec inter eos facilè quispiam degener repertus est. Parentes habuit Michaëlem & Mariam, multa quidem generis claritudine insignes, sed quibus non minus splendoris & ornamenti accesserit ab optimis moribus nati ex ipsis filij clarissimi. Ea autem tempestate ille in lucem editus est, quandò Macarius maior, magnæ sanctitatis vir, Antiochenam ecclesiam gubernabat, stabilis columna regni, firmamentum totius Ecclesiæ. Qui cum Macarij huius, de quo nobis sermo texitur, esset consanguineus, eum è baptismatis fonte suscepit, suumque illi nomen imponens, Macarium voluit appellari: & quia grandæuus erat, fractusque iam senio, parentis loco eum apud se retinuit nutriendum atque instituendum, vt posset ipse iam propemodum deficiens, in hoc aliqua ratione instaurari atque renouari. neque eum spes fefellit. *Progressus in literis.* Traditus quippe Macarius puer artium liberalium studijs, suo profectu voto sui antistitis abundè respondit. Impleuit quoquè eum Dominus spiritu sapientiæ, & peracre illi contulit ingenium, quo facilè consecutus est disciplinas liberales omnes, quibus Græcia Armeniaque pollebant. Matutinas horas accuratè expendit, pigritia & segnitie omni prorsus profligata. *Adolescés vt se gesserit.* Cumque iam adoleuisset, solito studiosius visus est se componere ad imitationem beati antistitis Macarij, animo cælestia meditari, mundi illecebras fugere æterna appetere, studiumque omne, quod anteà in literarum studia contulerat, in religionis actibus ponere, rumores vulgi pro nihilo putare, totumque se diuino cultui mancipare. I.

LÆTABATVR his Macarius senior, cernensque eius in pietate, sapientia & bonis moribus profectum, toto cœpit pectore in id incumbere, vt eum posset habere successorem. Itaque conuocat Clerum & proceres, itemque plebem, exponit eis ætatis suæ plurimos annos, orat vt prospiciant ecclesiæ de idoneo successore, ait se lætiori animo mortem oppetiturum, si ecclesiæ Antiochenæ de bono pastore sit prouisum. Commendat illis à se nutritum atque eruditum Macarium, ait si ipsis non displiceat, sibi gratum esse, vt is eligatur: nec tamen se illis quicquam velle præiudicare, quò minus sua in eligendo pastore libertate vtantur. II.

HÆC & id genus alia cum ille dixisset, quia res diuinitus gerebatur, omnes illi vnanimiter assentiunt, cupiuntque Macarium iuuenem in beati senis throno collocari. *Fit Patriarcha Antiochen.* Obit deindè sanctus pater, & ei succedit Macarius, moribus honestus, & in iuuenili ætate iam permaturus. Non illum mutauit tantus honor, sed incredibilem præ se tulit mansuetudinem & humilitatem. Induxit enim in animum, vt omnibus omnia fieret, quo plures faceret saluos. Ante omnia vero dilexit decorem domus Dei & locum habitationis gloriæ Dei. Comitas ei inerat cum grauitate coniuncta, in hominum frequentia hilaritas non absque decoro, denique in cunctis actionibus memorabilis honestas. Præcipua autem illi cura & intentio erat, vt Ecclesiæ suæ & munimento & ornamento foret. *Sermo eius.* Sermo illi erat sale conditus, populoque gratissimus. *Mat. 23.* Nec poterat de illo dici, quod de quibusdam Dominus ait, Dicunt, & non faciunt. nam seipsum subditis suis viuendi exemplum præbebat. *Cōciones.* Caduca omnia duxit pro nihilo: cumque animo omnia prospiceret, nihil potuit ei subitum aut improuisum accidere. Conciones eius non erant inanes, sed aut suadebat, aut admonebat, aut consolabatur, aut præcipiebat. Iram animo non retinebat, sciens magnum & honestum vindictæ genus esse ignoscere, magnamque vindictam esse vindicari potuisse. Didicerat iam seipso contentus esse. Qui autem sibijpsi satis est, vt dici solet, is cum diuitijs natus est. III.

Victus eius. VICTVS ei erat parabilis, non qui voluptati esset, sed qui corpus tenuiter sustentaret. Vitia detestabatur ipse quidem, neque tamen aliorum esse voluit aut curiosus scrutator, aut acerbus repræhensor, sed sine exprobratione castigator, & erroris veniæ facilis dator. In iudicando maiorem quam in sermone præ se ferebat seueritatem, vltor clemens, sæuitiæ hostis. Tardus ad iram, pronus ad misericordiam: in aduersis firmus, in prosperis humilis & cautus. Virtutes haud minori studio occultabat suas, quam solent alij sua vitia. Vanam gloriam planè contempsit. Omnibus prodesse, nulli nocere, nocentes vero etiam arcere studuit. Inter lætissimos conuiuas lætior ipse, frequenter abstinuit. *Vestes.* Molles & delicatas vestes, quibus quandoque vsus fuerat, asperrimis camelorum pilis permutauit, vilemque se tunicam induit. *Lectus.* Lectuli mollitiem vehementer aspernatus, balneis vix vnquam vsus est. Sed nimium prolixi futuri sumus, si eius virtutes omnes accuratè describere velimus. *Gratia lachrymarū.* Quando precibus clam vacabat, pro consuetudine sudarium secum ferebat, quo largiter manantes tergeret lachrymarum vndas: eratque illud solum earum lachrymarum & precum conscium, quas vir sanctus fundebat pro peccatis & salute totius mundi: nec potuit esse virtutis expers, quod tot fuerat infusum lachrymis. *Leprosi ei familiares.* Fuit in beati viri domo Theodorus quidam leprosus. Nam IV.

tales

tales ei & familiares, & non mediocri curæ erant) Qui cum præ cæteris & lepræ morbo & inopia premeretur, diuque de ratione sanitatis recuperandæ secum cogitâsset, tandem in mentem ei incidit salubre consilium, quod ei fides non dubia suggessit. Nec tamen ausus fuit indicare episcopo desiderium suum, sed tacitus abijt ad Ecclesiam, in qua ille orare consueuerat, & sudarium eius admouit lepræ suæ. Non tulit illa vim sudarij, sed probatæ fidei perhibens testimonium, cessit pulsa meritis lachrymarum. Tum verò ille iam ceu nouus homo audet adstare viro Dei, Deoque & illi gratias agere. Cernere licebat in sancti Pontificis domo, quasi nitentes quasdam gemmas, pauperes Christi, varijsque oppressos morbis, cæcos, surdos, claudos: quos quotidie eò properantes, vt ab eo stipem acciperent, vir pius duplici beneficio prosequebatur. Quicunque enim ab eius sanctis manibus accipiebant cibum vel potum, ilico reualescebant: & quotquot obtinere poterant aquam, qua manus suas abluisset, integram reportabant sospitatem. Leprosus curatur eius sudario. Multos curat.

V. His autem & eius generis alijs rebus admirandis quanto vir beatus magis pollebat, tanto se in omnibus & indigniorem arbitrabatur, & humiliorem exhibebat, non aliter se gerens, quam si horum esset planè ignarus. Crescebat interim fama sanctitatis eius: Deoque ab omnibus offerebantur gratiarum actiones, viro Dei laus & gloria accedebat cumulatior in dies, maiorque ad ipsum existebat hominum concursus. Quem ille modis omnibus declinare volens, ne sancti Spiritus charismata, humilitate parta, per superbiam, & arrogantiam amitteret, seipsum ad perfectiora maioraque sanctitatis studia cœpit incitare. Vilescebat ei quicquid hic mundus charius amplectitur, honores, dignitates, opes & copiæ. Non radiabant in domo eius gemmæ & margaritæ nitentes, sed versabantur ex cæcis videntes, ex claudis ambulantes, è famelicis satiati panibus. Non anteibant illum scutati & sericati, sed inopes & miseri, eius benignitate recreati. Illis enim omnia sua distribuit, eosque in hàc vita voluit habere hæredes facultatum suarum, ne perderet vitæ futuræ hæreditatem. Cumquè nihil iam ei reliquum esset, præter põtificiam dignitatem, eam quoque transtulit in Eleutherium venerabilis memoriæ virum, episcopali duntaxat benedictione sibi retenta. Atque ita nudatus terrenis omnibus, & inter cæteros pauperes ipse quoque pauper Christi effectus, exit è finibus patriæ suæ, relictisque omnibus sequitur Christum. Nec retinetur charissimorum affectu parentum, quos summo affecit dolore eius inopinatus recessus: non illorum cognatorumque diuitiæ & gloria, non sedes insignis Antiochenæ Ecclesiæ, ad quàm vt erat diuina vocatione electus: ità in ipso flore iuuentutis causa amoris eius, qui ipsum elegerat, illa se abdicauit. Adiunxit autem sibi quatuor eiusdem deuotionis fideles viros, Iohannem, Petrum, Dauidem, Constantinum, qui ab infantia sub iugo religionis CHRISTO militauerant. Humilitas eius. Pauperib. omnia elargitur. Abdicat se pontificatu.

VI. Cum his igitur iter ingressus, ante omnia terram promissionis perijt, vndè humani generis est orta redemptio: non inuitus ipsam quoque pro redemptore subiturus mortem, si res poscere videatur. Ibat vltrò in exilium spontè susceptum, vt expeditior posset proficisci in patriam cælestem: sed, vt dixi, primò adijt terram, Domini Saluatoris præsentia quondam insignitam, voluitque videre Capharnaum, miraculorum Domini familiarem, & omnem lustrare Galilæam, Hermonijm quoque & torrentem Cisson, vbi superatus est Sisara, itemque Naim, in cuius portis suscitatus est filius viduæ. Tum etiam desertum intueri, vbi de quinque & septem panibus quinque & quatuor hominum millia saturata sunt: in Cana, vbi aquæ sunt mutatæ in vinum, veram degustare virem, videreque Nazareth, iuxta nominis sui interpretationem totius florem Galilææ: in Samaria Iohannis Baptistæ, Helisæique & Abdiæ venerari cineres, Amos quoque prophetam, buccina pastorali in sua rupe clangentem, conspicere. Inde ad pastorum caulas pergere, in spelæo Dauid orantem, fluenta Iordanis ex lauacro Domini puriora attendere, videre, Lazarum fascijs colligatum de monumento prodire, in monte Oliueti cum Domino ascendente votis & animo subleuari, locum ligni sanctæ Crucis exosculari & lambere, speluncam Saluatoris intrare, & in sepulchro Domini tandiù desiderato, peccata tum sua tum totius orbis plangere. Anteuertit autem fama venientem, & iam vsque ad aures sancti Patriarchæ Iohannis peruenerat. Vbi autem aduenit, Hierosolymitani eum officiosè exceperunt, & à sancto patriarcha honorificè retentus aliquamdiu illic moratus est. Delectabat enim eum dormitorium Saluatoris, & locus Caluariæ, vbi Dominus noster crucifixus, salutaris occubuit victima pro omnium redemptione: delectabat etiam eum cum Iudæis de illorum perfidia verba miscere, & cum Saracenis congredi, si quem illorum posset ab errore reuocare. Adit terrã sanctam. Iudic.4. Luc.7. Matth. 14. & 15. Iohan.2. Iohan.11.

VII. Et quidem haud difficulter confutare eos potuit inuictus veritatis assertor, facileque vicit iustus impios, doctus indoctos, & quia mortem contempsit, sua instantia illorum errores perspicuè prodidit: at tamen resistebant illi, & cum verbis eum superare non possent, intentabant minas & verbera, vt eum in suam sententiam pertraherent. Ille verò neque cæsus cedit, affectus supplicijs, insistit sanis admonitionibus. Et valdè quidem atrociter toto corpore ab illis nefarijs hominibus laniatus, ità vt etiam propè nuda ossa apparerent, non tamen quicquam de sanctæ prædicationis studio remisit. Auellitur inde à socijs suis, ducitur que in medium impiæ multitudini, nolensque illis cedere, mittitur in custodiam, ibique instar crucis, cuius gloriam prædicabat, in terra extenditur, clauis configitur, sed reijciente terra clauos, vinculis adstringitur, saxum ignitum nudo eius pectori imponitur, custodibusque adhibitis, illic relinquitur. Ille carceris tenebris mirificè lætatur, spe cælestium præmiorum animatus: nec deest Christus militi suo, sed ergastuli atram noctem cæleste lumen illustrat, humi iacentem diuina erigit miseratio, pœnisque absolutum angelica fouet consolatio, inter cætera etiam prædicens hostium eius breui futuram conuersionem. Verberatur ab infidelibus. Mittitur in carcerẽ. Diuinitus eripitur.

IIX. Procedit ille deinde ex carcere in publicum, stupent Iudæi, mirantur Saraceni, & tum illum, tum sese mutuò respectantes, tanta rei nouitate stant attoniti. Iubent autem acciri custodes carceris, à quibus dum audiunt lucem cælitus emissam, visionem angelicam & beati viri curationem & absolutionem diuinam, compunguntur corde, & tandem assentiunt veritati, verbique Dei ministrum venerantur, idque adeò, vt ad eius vestigia aduoluti, & eorum, quæ in illum impiè designârant, veniam petierint, & Christianæ religionis doctrina imbui optarint. Nihil ille cunctatus, prædicat Christum, & quæ sunt fidei Christianæ, inter cætera docens, non patere aditum in regna cælorum, nisi ijs, qui renascantur ex aqua & Spiritu sancto. Amplectuntur illi fidem, & regenerantur in Christo, quotquot erant prædestinati ad vitam æternam. Eius hostes conuertuntur. Iohan.3. Act.16.

IX. Isthuc verò vbi per regionem illam rumor sparsit, multi ad eum concurrunt: cupiunt alij talem videre doctorem, alij eius salutarem haurire doctrinam. Offerunt autem ei Eutychianum quendam, inter Saracenos nobilem, ab anno ætatis eius nono, vt ipsi quidem asserebant, vsque ad senectutem surdum pariter & mutum. Ex huius curatione volebant capere doctrinæ eius experimentum. Erant verò etiam eius dexteræ manus digiti arefacti. Itaque rogabant pro illo sanctum virum ille porrò rogabat Deum, nec est passus repulsam. Audit Saracenus seipsum absolutè loquentem, arida manus suum facit officium, idemque ipse cum permultis alijs salutari expiatus lauacro, Dominum benedicit. Hoc miraculum non paucis postea fuit occasio in Christum credendi, & eius præsulem magnificè celebrandi. Non hic opus est multis ostendere, quam in disputando subtilis, in scripturis explanandis syncerus & perspicax fuerit. cum id quiuis possit animaduertere, tam ex Iudeorum gentilium conuersione, quam conuersorum in suscepta fide confirmatione. Surdus & mutus curantur.

Postquam autem vir sanctus Dominicæ passionis, resurrectionis & ascensionis, alia que loca sacra bene perlustrauerat, Iohanni Patriarchæ cæterisque fidelibus valedixit, & cum socijs suis iter susceptum prosecutus est. In tanta autem terrarum vastitate nullus ei placuit ad manendum locus, nisi vbi posset ignotus & obscurus degere. Sed eius clarissimi parentes molestissimè ferebant talis tantique filij solatijs se destitui. Mittunt itaque nuncios,, qui itinera obseruent, adduntque mandata, quæ perferant ad virum beatum, quibus & preces iunctæ erant, quæ ad manendum inuitarent, & minæ, quæ compellerent. Iubebant, si blandis verbis reduci non posset, vim adhiberent, & cum iniuria vel inuitum reuocarent ad suos. Abeunt nuncij, incidunt in sanctum virum eiusque comites, gradianturque cum illis, & mutuos inter se sermones conferunt: deinde exponunt nuncij mandata, amicorum vota, parentum suspiria: aiunt admirari Armenios, cur ita fugere voluerit, indicant Syrorum erga ipsum studium & beneuolentiam, Antiochenæ sedis dignitatem, multaque alia, quibus se illum flectere posse sperabant. Ille vero nihil his permotus, comiter & iucunde respondebat, ambiguis eos sermonibus suspensos tenens. Sed cum cernerent illi, nihil eum de cœpto remittere itinere, violentas admouent manus, retrahuntque nolentem. erant enim numero & viribus superiores. Sed ecce adest virtus diuina, quæ alios cæcitate percutit, aliorum extensa in Episcopum brachia in aëre detinet, omnium equos in fugam compellit. Non deerat illic ridendi materia, si adfuissent derisores. Stāt illi stupefacti, nec quicquam vident, deponere non possunt temere erecta brachia, audiunt loquentes, & interpellare non audent. Pœnitet iniuria affecisse virum beatum, procidunt coram illo, & cum multo eiulatu petunt se sibi restitui. Ille verò iniuriæ iam immemor, apud Christum pro eis intercedit. Scipioni, quem manu gestabat, paruam crucem imposuerat: quæ illi & iter agenti, & vigilanti & dormienti, & quidlibet agenti semper præsto erat. Eam cum erexisset contra illos, laxabantur brachia rigida, & ab oculis caligo omnis abscessit. Tum vero iussit eos quam primum abire, renunciare que suis, vt desinant lugere ad cælestis patriæ gaudia irreuocabiliter properantem. Repetunt illi mox Armeniam, Macarius cum suis tendit ad Occidentem, miraculis in itinere coruscans. X.

Vim ei inferunt parentū nuncij, sed excæcantur.

Cruce perpetuo vtitur.

Miraculū.

Forte autem obuiam habuit quosdam Ierusalem petentes, & in ijs cæcum vnum: qui cum esset pauper & mendicus, comitum suorum magnam in se experiebatur humanitatem, qui per vices ei manum præbentes, secum illum ducebant. Videns autem eum sanctus patriarcha, ait illi: Quonam tendis? Respondit: Hierosolymam cum his vellem adire Domine, si Dominus permiserit. Tum episcopus lachrymans, & intra se Dominum orans, crucem, quam gestabat oculis cæci applicuit. Flebant verò pariter omnes, qui illum flentem cernebant: quibus ait: Fratres inuocate Dominum mecum, non enim ambigere debemus, cum in nomine eius congregati simus, quin ille sit in medio nostrum Vbi verò adest Christus verum lumen, nemo potest remanere obscurus. Eius ergo gratia illuminare dignetur etiam hunc cæcum. Vix ille verba compleuerat, & cæcus adspicit cæli lumen, ducemque deinceps non requirens, proficiscitur l⟨æt⟩us Hierosolymam, comites suos antecedens. Peruenit deinde beatus Patriarcha ad locum quendam, vbi nulla erat aquæ copia. Tentabant socij eius locis permultis, si possent fodiendo humum aquam elicere, sed frustra. Humus natiua sterilitate damnata, quod non habuit, de se præbere alijs non potuit. Tandem conferunt se ad deprecandum sanctissimum Patriarcham, audiuntque ab eo: Nihil deest, filioli, Deum timentibus, nobisque de eius misericordia præsumentibus, nec deerit aqua ad potandum, nec fons vitæ eredentibus. Hæc dicens, scipione suo crucigero Crucis signum pingebat in terra, moxque copiosa inde aqua prorupit, perpetuo scaturire non desitura pro tanti viri memoria sempiterna, XI.

Cæcus cœpit lumen.

Aquā Crucis signo elicit è terra

Post multa terrarum emensa itinera, cum suis comitibus beatus Patriarcha in Baioariam peruenit: vbi commodum hospitem inquirens, diuina agente prouidentia in ædes Adalberti viri magnæ dignitatis & prædiuitis delatus est, ad cuius dignitatem non parum addidit tantus pontifex hospitio receptus. Retinuit autem is apud se virum Dei cum socijs eius anno integro perquam humaniter, officiose illi semper inseruiens & præbens benignè necessaria. Non est autem tantæ charitatis fraudatus præmio. Vxor eius, Aua nomine, multo tempore iam vexata morbo grauissimo, vsque adeo viribus deficiebat, vt eius vita planè pro desperata haberetur. Nihil vltra potuit eloqui, sed continenter eius obitus expectabatur, non absque multa familiæ & propinquorum defatigatione. Doluit eius vicem beatus Macarius ad solitas recurrit preces, aquam benedicit, crucem suam ea intingit, tres guttulas ab ea cruce in eius os instillat. Crucis signum exprimens, & ab ipso mortis aditu illam retrahit ad vitam. Vix intercedit horæ spatium, mulier reualescit, residet, accersit maritum, loquitur expeditissimè: Vnde, inquit, domine mi hic homo venit ad nos, qui tam præclaris meritis nos longe antecellit? O nos felices, qui eius meruimus frui contubernio. Illi sanè post Deum debeo vitam meam. Quæratur in opibus nostris quo tanto beneficio aliquam vicem rependamus. His dictis, surgit sana, lætatur familia, laudes Deo, grates viro sancto aguntur, offeruntur ei munera, sed hospitalitate contentus, quod gratis acceperat, non nisi gratis dare voluit, admonuitque eos, vt ea in pauperes conferrent. Crescit inde erga eum veneratio, quod manus suas videretur excutere ab omni munere: sed quia vix vlla domus est, in qua non sit aliquis, qui & fallere possit & in fraudem impelli, non defuit etiam hoc in loco fallacia inimici. XII.

Venit in Baioariam.

Nota vim Crucis & aquæ sacratæ.

Erant duo ex Adalberti familia, qui vt per scelus possent sibi opes parare, clam furantur linteum, quo sacrificans vir sanctus manus solebat abluere. Planè enim sibi persuaserant, propter tanti viri sanctitatem, efficax illud fore ad quosuis curandos morbos: cogitabantque, si res succederet, ex eiusmodi curationibus grandem sibi conflare pecuniam. Ne posset autem furtum deprehendi, aliud linteum in ablati loco reponebant. Non planè culpanda fuisset ea fides, si abfuissent sordes & praua cupiditas. Interim res tota viro Dei diuinitus reuelatur: & ille quidem pro sua mansuetudine voluit eam tegere, ne paterent ignominiæ, sed præpotens Deus non est passus latere. Ambos illos flagellat febri acerrima. Adest vir sanctus, præ commiseratione lachrymatur, admonet vt si quid peccassent, confiterentur. Illi pertinaciter negant, plus reformidantes vltionem heri sui, quam iram Dei. Admouet illis vir Dei crucem suam, & iam prope deficientes febri liberat. Tum vero compuncti corde confitentur facinus suum. Cœpit autem vir sanctus celebris haberi in Baioaria, sed non ferens hominum laudes & fauores, lachrymante hospite & eius coniuge, inde recessit, cum prius & illis & domui illorum bene precatus esset, & salutaribus eos adhortationibus imbuisset. XIII.

Nota genus furti & eius scopū

Inde Moguntiacum perlatus, obuium habet homicidam quendam, fuga se seruare cupientem. Pallebat miser, vultu non multum dissimilis morti, quam fugere nitebatur. Insequebantur enim illum hostes, certissimam illi necem allaturi. Vbi is ad beatum Macarium peruenit, vltra nec ausus nec valens progredi, ad eius pedes corruit, petens vt tam præsens periculum à suis ceruicibus auertat, cum nesciret quis esset. Aduolant mox hostes, ipsi quoque beato viro necem intentantes, si sit ausus eius patrocinium suscipere. Ille vero intrepidus, medium se interponit inter miserum hominem & persecutores, armisque, quibus pugnare solebat, probè communitus, inter reum & tela hostilia stat imperterritus: obijcit illis furentibus scutum inexpugnabile, crucem illam suam, in cunctis actionibus suis familiare ipsi perfugium. Ore quidem illis, mente verò Deo supplices offert preces pro misero. Vidisses illic pium sanè spectaculum: hostes arma vibrare, iustum pugnare precibus & meritis, Deum autem stare à iusto, illi resistentes expugnare cælitus. Tandem enim flexi ad misericordiam, etsi verba sancti episcopi non intelligerent, animum tamen eius facile colligentes, humiliter admittunt preces pro reo: atque desilientes, eius amplexantur vestigia, XIV.

Venit Moguntiam.

Crucē opponit telis hostium.

petu⟨n⟩t

petunt veniam & accipiunt benedictionem, aiunt se in illo vidisse speciem angelicam, & lucem cælitus radiantem, paratos se offerunt ad omnia, quæ velit de reo fieri: idque adeo, vt osculum quoque illum admittere non recusarint, cuius paulo antè sanguinem sitiebant.

XV. Post aliquot dies Moguntia digressus, Coloniam accessit, sanctorum cultura nobilem, vbi à quodam Tizone admodum reuerenter & officiosè hospitio acceptus est. Erat is & morum honestate inter suos clarissimus, & rerum opulentia nulli secundus, at tamen nihil sibi habere visus est, cum salute corporis careret. Quid enim habet, qui seipso caret? Infestabat eum morbus regius ex multo iam tempore, omnisque cibi & potûs appetentia prostrata erat, medicis frustra operam suam impendentib. Itaque ille salutis inops, charitate locuples, hospitè suum voluit quotidiè sibi assidere, & ex eodem vase secum & edere & bibere. Quicquid autem cibi capiebat æger, vir sanctus priùs benedixit siue sacrauit: nec inanis fuit eius benedictio. Nam post aliquot dies cœpit habere meliusculè, inde magis magisque viribus confirmari, & non edere tantum, sed vorare etiam. Lætatur ille tam insperata salute, gratias vberes agit hospiti suo: at is nihil tale suis tribuens meritis, hortatur eum, vt Deum agnoscat eiusmodi munerum largitorem. Deinde relicta Colonia, circumibat loca meritis insignita sanctorum, & vbique præclara relinquens vestigia meritorum, Machliniam tandem ingressus est. Ibi quoque benigna fidelium veneratione exceptus, apud beati Rumoldi martyris Ecclesiam commodum cum suis hospitium & beneuolum obsequium adeptus est. Ecce autem intempesta nocte tumultus & clamor ingens existit, & vir sanctus repente excitatur. Incendiū enim iam quasdā ædes peruaserat, & res erat plena periculi, flammis obuia quæque corripientibus, ita vt nulla vi humana extingui posse viderentur. Curritur itaque ad beatum Macarium, rogatur vt flamma fidei suæ extinguat flammas omnia vastantes. Non nectit ille moras, aduolat ad ædes incendio proximas, de tecto extrahit quippiam, & mox Crucis signo consignatum, loco suo restituit. Id vbi sensit ignis furibundus, tanquam valido repulsus vento, non potest vltra progredi, sed in seipso tabefactus, incredibili celeritate deficit. Tollitur in sublime clamor populi, celebratur omnipotētia Christi, beati Patriarchę merita prædicantur.

Sanctam Vbiorum Coloniam ingreditur.

Adit Machliniam.

Ignem Machliniæ Crucis signo cōpescit.

XVI. Post hæc vir Dei proficiscitur Malbodium, quod est sacrarum virginum monasterium, vbi S. Aldegundis virgo quiescit: pro cuius veneratione cum illic hospitio recipi peteret, eum Durandus quidam, vir bonus & humanus, comiter suscepit, & pro viribus alacriter ei ministrauit. Hærens autem aliquandiu eo in loco, voluit venæ sectione aliquid de sanguine sibi detrahi. Eum sanguinem in vasculum hospes excipiens, vni è seruis suis summo studio asseruandum tradidit. At nequam ille seruus instigante diabolo & inuidia stimulante, sacrum illum cruorem in latrinam effudit, se latere posse confidens. Sed iustus Dominus lepra percussit malignum, quæ eum donec vixit, depasta est. Porro beatus patriarcha, sæpius corde & ore commemorandus, necdum peregrinationi suæ finem imponens, à Malbodio abijt Cametacum, vbi paucos moratus dies, quis, qualis & quantus esset diuinitus innotuit. Nam quodam die, sole occumbente, sanctissimæ matris & virginis basilicam, suo more in ea in diuinis laudibus & precibus pernoctaturus, intrauit: sed eum custos templi non sine iniuria eiecit, bileque percitus ostium obserauit. Ille tranquillo animo ante fores Ecclesiæ in preces se prostrauit. Deus autem volens ostendere, quanti apud ipsum esset meriti, qui abiectus & obscurus videbatur, ostium basilicæ ei patefecit: quam tamen ea hora vir sanctus ingredi noluit, nè infirmum hominem magis perturbaret. Custos ad nocturnas preces templi fores reseraturus, vt eas patere vidit, & peregrinum humi prostratum, timore penè exanimatus est. Manè res omnibus innotuit, Deo à fidelibus gratiæ aguntur, hospes exclusus cœpit haberi clarissimus. Sed ille nihil tale appetens, Tornacum se contulit.

Venit Malbodium.

Vltio diuina in seruum malignum.

It Cametacum.

Tornacū se confert.

XVII Ea vrbs & diuitijs & ciuibus abundat, sed populus est leuis & pronus in tumultus. Non autem casu, sed nutu diuino eo peruenit vir sanctus, vbi etiam insigni miraculo illum Dominus cohonestauit. Cum enim ortae esset in vulgo seditio exitiosa, & iam ad arma concurreretur, passimque volitarent tela, à ciuibus vibrata in ciues: (quo genere certaminis quid potest esse insolentius, cum nec victoriam vllus sequatur triumphus, idemq; luctus sit & victis & victoribus, ciuitatique immineat excidium, quando nec pietati parcitur nec pudori, in ipsos etiam cognatos sæuiente ferro, & crudelitate nesciente modum?) in hoc, inquam, rerum discrimine erat Tornaci princeps patriæ senior Balduinus, qui suos milites iubet arma capessere, non vt pugnent, sed vt furentem populū ab armis ad pacem & tranquillitatem reuocent. Sed illius principis conatus perinde successit, ac si quis in magna tempestate concitatos Oceani velit fluctus compescere. Prorumpit vero etiam beatus Patriarcha cum suis armis, puta, Cruce, precibus & socijs peregrinationis, celeriterque accurrit ad locum diri certaminis, fundensque cum lachrymis preces ad Dominum, confidenter erigit scipionem suum, cui crucem infixerat, & non sine Dei præsenti ope, furentibus pacem exoptat. Mox languescit procellosa seditio, & redditur tranquillitas: plusque potuit hospitis admonitio, quam Comitis comminatio: tantumque vir sanctus illo suo scipione crucigero & fusis ad Dominum precibus effecit, vt sese inuicem oscularentur, & tanto tumultu sine sanguinis fusione sopito, ciuitas tota restitutę pacis beneficio lætaretur.

Seditionē compescit erecta cruce.

XIIX IAm multo tempore beatus Patriarcha non paruos longinquæ peregrinationis tulerat labores, quibus cum tandem vellet Dominus finem imponere, Gandauum peruenit, vbi ante omnia sancti Petri cœnobium, quod blandinium vocant, inuisere voluit, sed visitantis virtus illic ignota fuit. O miseram hominis conditionem, illic plerunque errare mortales in iudicio, vbi tamen nulla est erroris intentio. Non modo non inuitatur ab illis ad hospitium, sed nec admittitur quidem. Peruenit tandem ad monasterium, quod sanctus confessor Bauo suis meritis illustrabat. O felicem illam ciuitatem, eiusque populum, licet id ipsi nescirent, quibus tanta concessa est salus. O diem illam iucundam & memorabilem, diem dignam nunquam carere memoria iucunditatis. Regnabat per id tempus in Gallijs Robertus Rex, Flandriæ Marchionatum obtinebat Comes Balduinus, cœnobio sancti Petri ad sanctum Bauonem præerat Abbas Erembaldus: qui eum & comites eius hospitio recepit, & peramanter curauit.

Gandauū peruenit.

In Abbatia S. Bauonis comiter accipitur.

XIX. Abbatis verò & fratrum eximia charitate permotus, sensim cœpit in animum inducere, vt apud illos permaneat. Apparet hic iudiciorum Dei abyssus multa. Quem enim neque Armenia, neque Antiochena sedes, neque inde à sepulcro Domini vsque ad sancti Bauonis monumentum, tam vasta terrarum spatia retinere potuere, Gandensis Ecclesia retinuit. Exhibetur inde tanto hospiti communis Ecclesia, commune monasterium, communis quoque mensa, sed cubiculum priuatum, vbi cum suis quiesceret. Placet omnibus, nec vlli est onerosa eius sancta conuersatio: inuitat omnes ad meliora eius animi deuotio: nec fratres duntaxat, sed etiam alios eius regionis homines quotidiè confirmat eius sacra benedictio. Crebro namque visitabat Ecclesias Gandauensis ditionis, celebrabat Missæ sacrificia in singulis, solitis vacabat precibus, populos vbique Deo pijs commendabat votis. Quibus etsi ob idiomatis imperitiam loqui nesciret, non tamen cessabat pro eis loqui apud Dominum. Quicquid autem ei à fidelibus oblatum esset, mox in pauperes conferebatur, quorum ille ab infantia curam gesserat. Vndique ad eum populus frequens confluebat, & permulti à varijs liberabantur incommodis. Nam etiam aqua, qua manus eius fuissent ablutæ, nequaquam erat virtutis expers, & leuis manuum eius attactus ad depellēdos morbos erat efficax: qui vero sublimiori fidei deuotione præditi erant, ijs ad promerendam salutem sola sufficiebat episcopalis benedictio. Inuitabatur plerunque à diuiti-

Eius conuersatio in monasterio.

Multis claret miraculis.

uiribus & ægrotis, apud quos confecto negocio, cuius erat causa accitus, mox recurrebat ad cœnobium, fratrum egregia erga se beneuolentia allectus. Et ij quidem non raro instabant apud illum, vt perpetuo cum ipsis maneret, sed surdo canebant, quippe qui plane constituerat in patriam reuerti. Qua tamen in re minime illi consentiebant eius comites: quibus ille relictis, vno tantum socio itineris contentus, Abbati & fratribus valefaciens, recessit. Sed paulo post infirmantur pedes, morboque correptus decumbit, & iam de vita eius spes propè nulla superest. Vbi id audiunt Blandinienses, etsi serò, dolent tamen se talem virum initio non recepisse: itaque vt possint tandem vel inuitum ad se adducere, precibus agunt apud Lambertum id temporis Castellanum. Cum autem pariter irent ad virum Dei, adueniunt etiam S. Bauonis fratres: cumque simul omnes consedissent, Castellanus per interpretem rogabat eum, vt ad blandinien se monasterium se conferret. Ille verò oculis in S. Bauonis fratres blanditer coniectis, indicat se cupere ad illos reduci. Tum verò Castellanus cum blandiniensibus abijt, nullam vim ausus admouere tali viro: nec minori cum gaudio ad S. Bauonis monasterium reuocatur, quam fuerat dolore inde digressus, tractaturque ab eis humanissimè.

Dum vult redire in patriam, diuinitus impeditur.

XX. Sed cum humana subsidia parum illi prodessent: erat enim exanimi simillimus: sanctorum in ea ecclesia quiescentium est visitatione recreatus. Cum enim nimia inualetudo non sineret eum vlla potiri somni quiete, quadam nocte nec planè dormiens, nec prorsus vigilans, quasi in ecstasi positus, videt S. Bauonem sibi adstare, & vt in monasterium ingrediatur, attentè præcipere. Ille verò, vt sibi videbatur, surgit, intrat in cœnobium, ante sacram aram videt multæ dignitatis personas sexus vtriusque cum S. Bauone residere: atque in ijs visus est sibi S. Landoaldum cognoscere, quem solum asserebat præ cæteris infulatum Missas celebrâsse, atque ipsi cum cæteris absoluto sacrificio benedixisse: ac deinde sanctum Bauonem ex illorum medio surrexisse, extensa manu amanter ipsum tenuisse, atque vt iuxta altare sancti Petri staret iussisse. Ipso ità stante, eosdem sanctos cum cereis propius ad ipsum accessisse, tanta luce micantes, vt eorum splendorem vix ferret humanus adspectus: atque ità illorum præsentia se confirmatum, redditamque sibi sensisse salutem. Post hanc visionem manè surrexit incolumis, fratribus visa exposuit, & nè quid possent de veritate ambigere, sanum se ostendit.

Visione cælesti recreatur mirificè.

XXI. Mansit postea ad quinque menses in cœnobio, & rursus cogitat de repetenda patria: sed dum ille statuit repetere Armeniam, à Christo euocatur ad patriam claritatis æternæ. Aduentabat Paschatis sacra solennitas, & sparso iam in vulgus eius recedendi in Armeniam proposito, captata ex temporis opportunitate & ocio, deuotione, in sacra Parasceue totius prouinciæ multitudo ad eum confluxit. Inuitabat enim illos dies indulgentiæ & remissionis, dies exultationis & liberationis, dies videlicet dierum, id est, Dominicæ Resurrectionis, idque pro magno ducebant, si possent illo die Paschalia sacramenta de tanti pontificis manu percipere, eius benedictionibus interesse, non incerti de patrocinio, si se & sua discedenti commendassent.

Rursus meditatur abitum.

XXII Virum dum illi præstolantur abiturum, Deus illum eis prouidet patronum sempiternum, cuius etiam impendente ipsis calamitate essent patrocinijs fruituri. Sæuiebat enim tum pestis horrendum in modum, adeo vt pene tota prouincia hominibus orbari videretur. Excrescebant repentè in palatis hominum pustulæ, quæ si non chirurgi ferro ilico essent apertæ, vt noxius efflueret humor, actum erat de vita. Fuit sanè inaudita quædam illius immanissimæ pestis rabies, vincebatque superstites multitudo morientium, vixque tot reliqui esse videbantur, quot possent cadaueribus humandis sufficere. Iam omnis humani auxilij spes ablata erat, tandemque communi omnium sententia decernitur, vt triduanum non modo hominibus, sed etiam pecoribus & iumentis indicatur ieiunium, ad Dei implorandam opem omnes confugiant, & suffragia sanctorum Gandaui quiescentium humiliter expetant, tantosque patronos, qui Dei misericordiam in eiusmodi periculis conciliare valdè assueuerint, in vnum locum conferant. Sed dum hac illi religione Deum placare instituunt, Deus suam non differt misericordiam, vnumque ex omnibus eligit, in quem sæuissima lues postremum irrueret. Is beatus fuit Macarius, qui quam feruenter & obnixè, quam multis cum lachrymis & suspirijs diuinam rogauerit clementiam, vt hanc cladem à populo suo auerteret, dici vix queat. Sed dum ille pro alijs intercedit, commune benigna Dei prouidentia periculum cum alijs incurrit, sæuaque illa pestilentia infectus, primo amisit omnem loquendi facultatem, sed mox prophetica donatus gratia, nutibus & signis, quibus poterat, prædixit præter se & alios duos neminem deinceps ea peste occubiturum: quod postea reieuentus approbauit. Deinde autem reddita ei voce, iubet acciri reuerendum Abbatem Eremboldum cum fratribus: qui cum venissent, orauit quamprimum tonderi sibi caput & barbam. Testamentum autem nullum condidit, quandoquidem peregrinus & pauper, vnde conderet, non habebat. Soli matri suæ remisit partem barbæ suæ, nè diu suspensam torqueret longa filij nunquam redituri memoria. Inde cum fratribus ingressus cryptam beatissimæ semperque virginis Mariæ, ante altare S. Pauli baculo designauit locum sepulturæ suæ.

Immanissima pestis in Flandria.

Triduanū ieiunium hominum & brutorū animantium.

S. Macarius peste inficitur.

XXIII. Iam tertius instabat dies indicti ieiunij, etiam paruulis & vitulis materna negantur vbera & modis omnibus propè vis infertur regno cœlorum. Efferuntur corpora sanctorum ex vtroque monasterio, & fit hominum ingens concursus: vbique luctus, vbique lachrymarum magna vis, tollitur ad cælum clamor virorum, mulierum, infantium, pecudes quoque & iumenta ad vacua præsepia edunt mugitus intolerabiles. Flectitur interim benignus Deus: seueritatem lenitate temperat, & vt flagellando iustum iudicem ita consolando pium patrem, vtrobique fidelem, nusquàm crudelem se declarat. Restituuntur suis locis corpora sanctorum, post lachrymas pro peccatis fusas redeunt singuli ad suas ædes: porro Patriarcha Macarius abit cum fratribus ad cœnobium, ingressusque cum illis virtute qua poterat in refectorium, vt vidit illos non nisi parum panis & aquæ sumere, obsecrando & imperando iuber, vt mutent ieiunium. Assidet etiam ipse, & hilarem se omnibus exhibens, charitate potius quam necessitate adductus, ex cibis appositis pauxillum edit, sicque eis vltimum vale dicens, episcopalem impendit benedictionem. Vix ad cellulam redeundi præ imbecillitate virium, fratrum peruigil custodia adhibetur. Vbi emigrandi aduenit hora, in lectulo residens, expansis manibus & sursum erectis luminibus, Domino cum lachrymis se commendat, suffragia sanctorum & protectionem angelicorum spirituum multimodis precibus ambiens. Tantus autem eos, qui illi aderant, inuasit horror, ex præsentia, vt creditur, beatorum spirituum, vt quemadmodum de S. Paulino Nolano episcopo annotauit beatus Papa Gregorius, omnes absque mora fugere voluerint, nisi eorum animos erexisset fratrum conuentus, ad exequias surgentium. Quibus congregatis caput in terram reclinans, inter psallentes & orantes spiritum feliciter exhalauit: impletaque est eius prophetia, ipso postremo ex ea peste occumbente.

Corpora sanctorum exportantur.

Dialog. li. 3. cap. 1.

Anno 1012 moritur S. Macarius. Vide Bar. an. mem.

XXIV. Corpus eius feretro impositum, tanta contentione ferebatur ad ecclesiam, vt ad singulos propè passus noui portitores sanctissimo oneri succedere niterentur. Certatim singuli se ingerebant, vt vel extremas feretri partes tenerent. Si cui id negatum esset, illi vel vestes sacrum corpus deferentium attigisse palma suprema fuit. Postquam ad cryptam ventum est, vbi sepulcri locum ipse designarat, honorârunt eum muneribus, & lachrymis infuderunt, vixque locus capere poterat irruentes turbas. Neque sane maiorem Armenia luctum cui & propinquo impendisset, quam impendit Flandria peregrino. Fleuisset illa fortassis pro cognatione, hæc fleuit pro pietate. Nec verò potuit vulgi deuotioni satis fieri, donec faciei sancti viri detecta, simul totu funeris operimentū tolleretur. Quo ablato

tum

tum demum videre erat manibus ac pedibus impressa oscula, manantes ab oculis in sacrum corpus lachrymas irruentium, oblata profusè munera, certatim viros ac fœminas offerentes, alios annulos, inaures, monilia & torques à suo corpore auellentes, & eius pectori imponentes. Nam quo quisque maiori erat deuotione præditus, eo liberalius in defunctum dona conferebat, eius apud Deum sibi patrocinia promittens. Obijt vero beatus Macarius. 4. Idus Aprilis. Anno salutis 1012. S. Henrico Romanorum Imperatore, rege autem Gallorũ Roberto. Sacrum autem corpus eius sub Sigero Abbate, qui quartus ab Erembolđo S. Bauonis cœnobio præfuit, eleuatum est, & in ipsa eleuatione integrum repertum. Visi tum sunt in aëre duo circuli instar coronarum, quorum alter in medio habebat crucis signum aureo fulgore conspicuum. Interfuêre huic eleuationi rex Gallorum Philippus, Comes Balduinus cum proceribus suis & Adela coniuge, filioque Balduino Hannoniæ Comite, Balduinus quoque Nouiomensis & Lietbertus Cameracensis episcopi. Multis vero miraculis etiam post obitum suum claruit vir beatus, quæ breuitatis causa prætermimus. Sub hac autem eleuatione antiquior ecclesia eius loci, quam S. Amandus episcopus in honorem S. Petri Apostolorum principis dedicauerat, ob vetustatem præcipuis locis à fundamento instaurata, denuò consecrata fuit in honorem Domini nostri & omnium sanctorum.

Corpus eius eleuatur, & integrum inuenitur, ann. Christi 1067.

VITA ET MORS EZECHIELIS PROPHETÆ,

PER D. EPIPHANIVM CONSTANTIAE CYPRI EPISCOpum descripta, Habetur in libro eius de vitis Prophetarum.

I. EZECHIEL Propheta è terra Serera de filijs Pontificum genus duxisse asseritur. Fato functus est tempore captiuitatis in regione Chaldæorum. Plurima ille super reuersione populi prophetauit. deque reditu filiorum Israel, nec non & de aduentu Domini. Occidit autem illum dux populi, cum vna secum incola foret in Babylone, sugillatus ab eo de cultib. idolorum. a Quare in agro Maur funerauerunt eum in monumento Sem & Arphaxad progenitorem Abrahæ. Et sepultura isthæc ad nostra vsque tempora specus est duplex. b Etenim Abraham excitauit ad huius instar Saræ coniugis suæ monumentum in Chebrō: quod quia defossum sit atque latens, duplex perhibetur, è planitie, & in terra tabulatum, petraque suspensum.

8 April. Genus & patria Ezechielis Prophetæ. a Mors & sepultura eius. b Gen. 23.

II. ISTE quidem propheta populo obiecit prodigium, cum precatus esset ad amnem Chobar: quod videlicet cum deficerent vndæ fluminis eius, falcem desolationis sperare deberent in finibus terræ: & quando exundaret fluuius ille, id signum esse reditus in Hierusalem. Et contigit illud. Etenim in terra Spyriorum vir pius ille sepultus iacet: multique ad monumentum eius confluunt ad precationem & obsequium. Sanè quando tanta eò frequentia vna ad monumentum eius conueniunt, formidant Chaldæi ac metuunt, ne illum auferant: quapropter egredientem comitantur, & deducunt. Effecit verò propheta consistere hic fluminis vndas, quo terga darent filij Israel trans ripam. Cæterum Chaldæorum aliquot audaciores populum ponè persequi tentabant, qui quidem ad vnum omnes submersi sunt.

Cōfluitur ad sepulcrum Prophetę, vbi fundantur preces.

III. ISTE quoque propheta spontinis orationibus filijs Israël vberrimum piscium impetrauit commeatum, vt qui inedia tantum non perijssent, piscium esu reficerentur. Plurimis etiam illorum, qui aura vitali iam vesci desierant, vitam recuperauit. Is est quoque vates ille, qui plebe iam depressa ac pessundata ab hostibus, stetit contra faciem ducum illorum, & confundebat eos portentis & miraculis, ita vt milites territi manum tollerent de tabula. Tunc populo suo Ezechiel dixit: Propterea quod parum conuenit inter vos, spes vestra interiit. Nunc in prodigijs per ossa mortuorum fecit illos quoniam est spes Israël cum præsente, tum ætate futura. Hic est, inquam, propheta, qui quanquam esset in regione Chaldęorum, pleraque tamen populo, quæcunque in Hierosolymis, inque templo fiebant, aperuit.

Multa operatur miracula.

IV. ISTE quoque Propheta eduxit eos de finibus Chaldæorum, & reduxit in Hierusalem ad redargutionem impiorum & infidelium. Hic Ezechiel per Mosen contemplatus est situm templi, murumque eius speciosum, prout locutus est etiam Daniel, vtî olim conderetur. Hic in Babylone iudicauit tribum Dan & Gad, quod impiè egissent aduersus Dominum, persequendo eos qui legi fidem suam adstrinxerant. Obtulit autem illis insigne prodigium siue ostentum: quoniam angues deuorauerunt infantes eorum, & omnia iumenta ipsorum. Prædixitque quod culpa eorum nequeat populus regredi Hierosolymam, quin in Media permanerent, quoad resipiscerent, & in viam, quod aiunt, redirent. Erat sane vnus illorum, qui eum interemit. oppositus enim erat illi, vsque in diem obitûs sui.

Prophetia eius de extruendo templo.

De eodem Isidorus Hispalensis in libro de patribus veteris testamenti. cap. 39.

V. EZECHIEL Sacerdos filius Buzi, genitus in terra Sariara, in typo Christi filius hominis vocatus. Hic captiuus cum Ioachin in Babiloniam ductus est, & ad captiuos prophetauit, corripiens eorum offensiones: & zelo Dei motus, cuncta eorum crimina & turpitudines arguit. Quem dux populi Israel interfecit, pro eo quod authoritate pontificali, corripitur ab eo, ob impietatem sacrilegij. Sepultus est autem à populo in agro Maurum & Arphaxat.

Ezechiel sacerdos fuit. Interficitur.

De eodem D. Hieronymus Presbyter.

VI. EZECHIEL Propheta cum Ioachin Rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem, ibique his, qui cum eo capti fuerant, prophetauit, pœnitentibus quoad Hieremiæ vaticinium se vltro aduersarijs tradidissent: & viderent adhuc vrbem Hierosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldęa, Hieremias in Iudæa prophetauerunt.

Ezech. 1. Hier 21. &c. Hieremias & Ezechiel simul prophetauerunt.

VII. SERMO eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est, sed ex vtroque mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut & Hieremias, principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Vnde satis miror, quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes, in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint.

Præter iam recensitos auctores, & quæ in diuinis Scripturis de S. Ezechiele testata habentur scribit etiam Iosephus Antiq. libro 4. capite 8.

S. AN-

Ann. 70

S. ANTIPÆ, PERGAMI ASIÆ EPISCOPI MARTYRIVM, EX SIMEONE METAPHRASTE.

11. Apri. Anno 92. cepta est hæc persecutio Vide Bar. in annal. a Iohãnes Apostolus relegatur in Patmũ insulam vbi Apocalypsin scripsit. Vide Bar. an. citato. b Apoc. 2. c Antipæ constãtia. d Dæmo fugiunt eum.

CVM aduersus Christianos persecutionem excitasset Domitianus, qui Apostolorum tempore Romanum I.
Imperium obtinuit, per orbem vniuersum ad omnes magistratus missæ sunt literæ, vt homines Chri-
stiani decreris Imperatoris parerent. & sine vlla excusatione stultam idolorum religionem colerent, eo-
rumque templa omni honore venerarentur. Tunc fidelis verum Deum confitentium multitudo pate-
facta est, & magna martyrum, pro Christi Saluatoris fide vbique decertantium, virtus apparuit. Tunc
& Ecclesiæ fideique basis & Christianæ veritatis fundamentum, atque æternæ diuinitatis vnigeniti præco a Ioannes
Apostolus præstantissimus in Patmum insulam relegatus est. Vbi dum magnum Christi Martyrum cœtum ijs, quæ
de septem Ecclesijs scripsit, confirmaret, Antipas testis meus fidelis, inquit, qui occisus est apud vos, vbi satanas
habitat. b Ex ijs Apostoli verbis intelligi potest, quibus essent moribus prediti homines illi, qui Pergamum incole-
bant, vbi erat satanæ domicilium. Ibi nec naturæ lex seruabatur, nec vlla erant iudicia. Tantum sibi quisque iuris vin-
dicabat, quantum viribus & robore valebat. Sibique satis iusti videbantur, & fortes ac boni, qui Christianum aliquem
detulissent.

CVM igitur Christianorum cœtus magno in discrimine versaretur, c Antipas vir strenuus & constans nihil turbaba- II.
tur: sed tanquam in ángeli naturam esset ex homine conuersus, fortiter resistebat, nec vlla prorsus in re formidabat,
quinimmò sæpius prodibat in publicum: & tortorum minas negligens, in medio ipsorum fulgebat: & puræ synceræ-
que fidei splendore tenebricosos idololatriæ errores discutiebat. d Quamobrem omnes, qui putarentur dij, fu-
giebant, & ne vnus quidem eorum audebat in ea vrbe manere, in qua sanctus ipse commorabatur. In somnis i-
gitur sacrificulis suis dæmones apparebant, dicentes, se nec sacrificiorum esse participes, nec nidorem suscipere, pro-
pterea quod à Christianorum principe Antipa fugarentur. Quare indignata multitudo, in Antipam impetum facit,
eumque comprehendit, & in locum, vbi fieri sacrificia solebant, trahit.

Sistitur vinctus coram Præfecto.

ET Præfectus sic eum alloquitur. Tune es Antipas ille, qui nec ipse decretis Imperatorum obtemperas, & alios, nè III.
obtemperent, adhortaris: & sacrificia, quæ fieri à nobis solent, ita perturbas, vt deorum neminem pinguedine, aut ni-
dore frui permittas? ex quo factum est, vt dij omnes recesserint: & periculum imminet, nè rueri ciuitatem amplius ve-
lint. Satis sit tibi ad hunc vsque diem Christianæ superstitioni vacasse. Resipisce iam, & legibus nostris pare, vt dij, qui
pulcherrimæ huic vrbi præsunt, curare nos ac tueri queant. Quod si facere recusàris, & partium tuarum studio, deo-
rum neglexeris religionem, ex Romanarum legum præscripto meritis supplicijs afficieris. Respondit beatus Anti-
pas: Vnum hoc sciro, me Christianum esse, & impio Imperatoris decreto ab omni ratione alieno parere omnino nol-
le. Et quoniam quæstionibus tuis respondendum est, id faciam libenter. Si enim dij, quos adoratis, & quos totius or-
bis dominos asseritis, sic ab homine mortali fugari se dicunt, vt cum vestri defensores ac vindices esse debeant, opem
vestram implorent, facile potestis errorem vestrum agnoscere. Qui enim seipsos vlcisci non possunt, & ab homine vno
vinci se confitentur, quomodo gentem vniuersam in aliquo periculo constitutam, aut ciuitatem aliquam poterunt
liberare? Hoc considerantes, debetis nunc saltem à pernicioso errore vestro discedere, & in Christum credere, qui
descendit de cælis, vt hominum genus conseruaret. Qui sanè Christus in fine seculorum venturus est iudex omnium,
daturusque singulis congruentia factis eorum vel præmia, vel supplicia.

Antipas egregiè ostẽdit falsorum deorum vanitatem.

RESPONDIT Præfectus: Vos nouis à vobis inuentis legibus & institutis vultis obtemperare, neglecta deorum IV.
religione, quam iam indè ab initio nobis à maioribus per manus traditam accepimus, à quibus & hæreditas ad nos
peruenit. Idcircò enim nos illorum vestigijs inhærentes, ab eis discedere tutum non arbitramur: cum vetera recenti-
bus præstent: & quę temporis longitudine sunt confirmata, nouis sint laudabiliora. Quamobrem ipse quoque muta-
re sententiam debes, nec eum hominem in viuendi ratione sequi, qui paulo antè cognitus est, & præstigijs qui-
busdam vitam mortalium perturbauit, præsertim cum in crucem suffixus sit sub Pontio Pilato præside. Imperatorum
igitur decretis pare, vt nobiscum sine periculo vitam transigas: habebis enim nos omnibus in rebus propitios & aman-
tes, vt filios: Quandoquidem ætas id postulat tua, vt te perinde ac patrem diligamus. Ad hæc vir sanctus: Licet, in-
quit, innumerabilibus argumentis aures meas obruas, non tamen ero tam stultus & imprudens, vt cum iam ad extre-
mam senectutem peruenerim, nec à morte procul abesse possim, sententiam mutem, & vitæ miserabilis ignominio-
sæque gratia, à confirmata fidei confessione discedam. Noli igitur mentem meam circunuenire, in rerum diuinarum
assidua lectione versatam. Neque ab initio fuit vllus deorum vestrorum, nec quicquam ab illis vtile ad vos vnquam
profectum est. Sed ipsi turpibus & obscœnis hominibus, prauè viuendi materiam afferentibus, & turpium volupta-
tum occasionem demonstrantibus vos addixistis. Quod si vetustissima quæquè sunt obseruanda, cur non & Cain fra-
tricidij inuentorem imitamini? Cur non eos vobis proponitis imitandos, qui cælum conscendere conati sunt: aut qui
se cum proprijs sororibus cõmiscere non sunt veriti vndè diluuium genus eorum deleuit, quia piam ac rectam viuen-
di semitam ingredi neglexerunt? Quamobrem si vos item istos propter antiquitatem & eorum flagitia imitari volue-
ritis, non per aquam amplius, sed per ignem æternum, & vermem, qui nunquam dormit, consumemini, nisi resipue-
ritis.

Deorum turpitudo. Gen. 4. Gen. 6. Esa. 66.

HÆC atque multa alia loquentem virum iustum corripiunt homines impij, & ad Dianæ templum trahunt, vbi erat V.
statua bouis ænei, quem igne succẽso multo ante inflammarant. In hunc beatum martyrẽ coniecerunt. At ille cum se
Christi signo muniuisset, dum eiusmodi cruciatu diu torqueretur, ad hunc modum precabatur: Deus, qui mysterium
in arcanis bonorum thesauris reconditum nobis aperuisti, Dominum nostrum Iesum Christum, per quem & arcana
consilij tui patefecisti: gratias ago tibi pro vniuersis beneficijs tuis, qui nos in te sperantes seruas, & me hac hora di-
gnum fecisti, vt ad eorum adscriberer numerum, qui pro nomine sancto tuo martyrium pertulerunt. Spiritum meum
ab hac hodie vita discedentem suscipe: & concede, vt apud te atque vnigenitum filium tuum Dominum nostrum
Iesum Christum gratiam inueniat: vt & qui posteà futuri sunt benignitatis participes tuæ, nomen sanctum tuum col-
laudent in Christo, per quem honor habetur tibi in secula seculorum, Amen. Facto precandi fine, tanquam graui
somno captus, spiritum reddidit, & gloriosa Martyrij corona redimitus, in cælum euectus est.

Signo crucis se munit, dum torquetur. Reddit spiritum Circa annum Christ. 95. vt notat Bar. in annal. an. mem.

TVNC viri quidam pij reliquias ipsius magno studio collectas, in hoc loco Pergami collocârunt, vbi nos congre- VI.
gati gratias agimus Deo pro ijs, quæ in nos benignè egit. Hunc enim martyrem nobis largitus est: qui tanta præstitit
virtute, vt locus hic, vbi martyrium pertulit, in hodiernum vsque diem miraculis excellat: & magnæ in eo fiant cu-
rationes, quibus & Deus, qui præstat omnibus, & vnigenitus filius eius Dominus noster Iesus Christus cum
sancto Spiritu laudatur: & pia sanctorum in Christo Martyrum memoria celebratur, quæ animos
nostros quadam voce quotidie incitat ad eum in sanctis ipsius imitandum:
Cui gloria & imperium in secula seculorum
Amen.

Reliquiæ eius magno studio colliguntur.

VITA

VITA ISAAC SERVI DEI, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA LIBRO III. DIALOGOR. CAP. XIV. An. 540.

I. PRIORIBVS Gotthorum temporibus fuit iuxta Spoletanam vrbem vir vitæ venerabilis, Isaac nomine, qui vsque ad extrema Gotthorum tempora peruenit, quem nostrorum multi nouerunt, & maximè sacra virgo Gregoria, quæ nunc in hac Romana vrbe iuxta ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis habitat. Quæ dum adolescentiæ suæ tempore, constitutis iam nuptijs, in ecclesiam fugisset, & sanctimonialis vitæ conuersationem quæreret, ab eodem viro defensa, atque ad eum, quem desiderabat, habitum Domino protegente perducta est. Quæ quia sponsum fugit in terra, habere sponsum meruit in cœlo. Multa autem de eodem viro, narrante venerabili patre Eleutherio, agnoui, qui & hunc familiariter nouerat, & eius verbis vita fidem præbebat. 11. Apri. Gregoria fugit nuptias, & fit sanctimonialis.

II. Hic itaque venerabilis Isaac ortus ex Italia non fuit, sed ea illius narro miracula, quæ conuersatus in Italia fecit. Cum primum de Syriæ partibus ad Spoletanam vrbem venisset, ingressus ecclesiam, à custodibus petijt, vt sibi quantum vellet licentia concederetur orandi, eumque horis secretioribus egredi non vrgerent. Qui mox ad orandum stetit, diemque totum peregit in oratione, cui sequentem continuauit & noctem. Secundo etiam die cum nocte subsequenti indefessus in precibus perstitit: diem quoque tertium in oratione coniunxit. Cumque hoc vnus ex custodibus, superbiæ spiritu inflatus, cerneret, vnde proficere debuit, inde ad defectûs damna peruenit. Nam hunc simulatorem dicere, & verbo rustico cœpit impostorem clamare, qui se tribus diebus & noctibus orare ante oculos hominum demonstraret. Qui protinus currens, virum Dei alapa percussit, vt, quasi religiosæ vitæ simulator esset, de ecclesia cum contumelia exiret. Sed hunc repentè vltor spiritus inuasit, & ad viri Dei vestigia strauit, ac per os illius clamare cœpit: Isaac me eijcit, Isaac me eijcit. Vir quippe peregrinus quo censeretur nomine, nesciebatur: sed eius nomen ille spiritus prodidit, qui se ab illo posse eiici clamauit. Mox autem super vexati corpus vir Dei incubuit: & malignus spiritus, qui eum inuaserat, abscessit. In tota vrbe tunc statim, quid in ecclesia factum fuisset, innotuit. Currere viri & fœminæ nobiles atque ignobiles pariter cœperunt, certatimque eum in suis rapere domibus conabantur. Alij ad construendum monasterium prædia, alij pecunias, alij subsidia quæque poterant offerre viro Dei suppliciter volebant. Sed seruus omnipotentis Domini horum nihil accipiens, egressus vrbem, non longè desertum locum reperit, ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem dum multi pergunt, exemplo illius æternæ vitæ accendi desiderio cœperunt, atque sub eius magisterio in omnipotentis se Domini seruitium dederunt. Cumque eum crebro discipuli humiliter admonerent, vt pro vsu monasterij possessiones, quæ offerebantur, acciperet, ille sollicitus suæ paupertatis custos, fortem sententiam tenebat, dicens: Monachus qui in terra possessiones quærit, monachus non est. Sic quippe metuebat paupertatis suæ securitatem perdere, sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire. S. Isaac prolixæ preces. Vide priscorū hominū feruorem ad extruenda monasteria. Summum studium paupertatis.

III. Ibi itaque prophetiæ spiritu magnisque miraculis, cunctis longè lateque habitantibus vita eius inclaruit. Nam die quadam ad vesperum in horto monasterij fecit iactari ferramenta, quæ visitato nos nomine vangas vocamus. Dixit itaque discipulis suis: Tot vangas in horto proijcite, & citius redite. Nocte vero eadem, dum ex more cum fratribus ad exhibendas laudes Domino surrexisset, præcepit, dicens: Ite, & operatijs nostris pulmentum coquite, vt manè primo paratum sit. Facto autem manè, fecit deferri pulmentum, quod parati iusserat, atque hortum cum fratribus ingressus, quot vangas iactari præceperat, tot in eo laborantes operarios inuenit. Ingressi quippe fures fuerant, sed mutata mente per spiritum, appræhenderunt vangas, quas inuenerunt, & ab ea hora, qua ingressi sunt, quousque vir Domini ad eos veniret, cuncta horti illius spatia, quæ inculta fuerant, coluerunt. Quibus vir Domini mox vt ingressus est, ait: Gaudete fratres, multum laborâstis: iam quiescite. Quibus ilico alimenta, quæ detulerat, præbuit, eosque post tanti laboris fatigationem refecit. Sufficienter autem refectis ait: Nolite malum facere: quoties de horto aliquid vultis, ad horti aditum venite, tranquillè petite, cum benedictione percipite, & à furti prauitate cessate. Quos statim collectis oleribus onustari fecit. Actumque est, vt qui ad hortum nocituri venerant, cum laboris sui præmio, & repleti ab eo, & innocui redirent. Nocturnæ laudes. Fures deprehensos vetractāns

IV. Alio quoque tempore ad eū accesserunt peregrini quidam, misericordiam postulantes: scissis pannis obsiti, ita vt penè nudi viderentur. Cumque ab eo vestimenta peterent, eorum verba vir Domini tacitus audiuit: qui vnum ex discipulis suis protinus silenter vocauit, eique præcepit, dicens: Vade, atque in illa sylua in loco tali cauam arborem require, & vestimenta, quæ in ea inueneris, defer. Cumque discipulus abijsset, arborem, sicut iussus fuerat, requisiuit: vestimenta reperit, latenter detulit magistro. Quæ vir Dei suscipiens, peregrinis nudis atque petentibus ostendit & præbuit, dicens: Venite, quia nudi estis: ecce tollite, & vestite vos. Hæc illi intuentes, recognouerunt quæ posuerant: magnoque pudore consternati sunt: & qui fraudulenter vestimenta quærebant aliena, confusi receperunt sua. Facinus improbū proditur.

V. Alio quoque tempore quidam se eius orationibus commendans, sportas duas plenas alimentis, ei per puerum transmisit: quarum vnam idem puer surripuit: atque in itinere abscondit: vnam vero ad Dei hominē detulit, & petitionem illius, qui se ei per xenium commendauerat, enarrauit. Quam vir Domini benignè suscipiens, eundem puerum admonuit, dicens: Gratias agimus: sed vide sportam, quam in itinere posuisti, nè incautus tangere præsumas: quia in eam serpens ingressus est. Esto ergo solicitus, nè si tollere incautus volueris, à serpente feriaris. Quibus verbis puer valdè confusus, exultauit quidem, quod euasit mortem sed tristis ad modicum factus est: quia quamuis salubrem pœnam euaserit, tamen pertulit verecundiam suam. Qui reuersus ad sportam, cautè ac solicitè attendit: sed eam iam, sicut vir Dei prædixerat, serpens tenebat. Item aliud.

VI. Hic itaque cum virtute abstinentiæ, contemptu rerum transeuntium, prophetiæ spiritu, orationis intentione esset incomparabiliter præditus, vnum erat, quod in eo repræhensibile esse videbatur: quia nonnunquam tanta ei lætitia inerat, vt illis tot virtutibus nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur. Petrus: Quæso te, quidnam hoc esse dicimus? Sponte sibi lætitiæ frena laxabat: an tot virtutibus pollens, aliquando ad præsens gaudium etiam renitens eius animus trahebatur?

VII. Gregorius: magna est, Petre, omnipotentis Dei dispensatio: & plerunque contingit, vt quibus maiora bona præstat, quædam minora non tribuat: vt semper eorum animus habeat, vnde se ipse reprehendat: quatenus dum appetunt perfecti esse, nec possunt: & laborant in hoc, quod non acceperunt, nec tamen elaborando præualent, in his quæ accepta habent, se minimè extollant: sed discant, quia ex semetipsis maiora bona non habent, qui in semetipsis vincere parua vitia atque extrema non possunt. Hinc est enim, quod perducto Dominus ad terram repromissionis populo cunctos fortes atque præpotentes aduersarios eius extinguens, Philistæos atque Chananæos diutius reseruauit: vt sicut scriptum est, in eis experiretur Israël: quia nonnunquam, vt dictum est, eis etiam quibus magna dona tribuit, Cur in sanctis viris interdum parua quędam vitia hęreant. Iudic. 3.

buit, parua quædam repræhensibilia relinquit, vt semper habeant, contra quod bellum gerant, & deuictis magnis hostibus, mentem non erigant, quandò eos adhuc aduersarij etiam minimi fatigant. Fit itaque, vt miro modo vna eademque mens, & virtute polleat, & ex infirmitate lassescat: quatenùs & ex parte constructa sit, & ex parte se conspiciat esse destructam: vt per bonum, quod quærit & habere non valet, illud seruet humiliter, quod habet. Sed quid mirum quod hoc de homine dicimus, quando illa superna regio in ciuibus suis ex parte damna pertulit, & ex parte fortiter stetit: vt electi angelorum spiritus, dum alios per superbiam cecidisse conspicerent, ipsi tanto robustius, quanto humilius starent? Illi ergò regionis suæ etiam detrimenta profecerunt, quæ ad æternitatis statum ex parte suæ destructionis est solidius instructa. Sic ergò & in vnaquaque anima agitur, vt in humilitatis custodiam aliquandò ad lucra maxima ex minimo damno seruetur. Petrus: Placet quod dicis.

An. 700. VITA S. GUTHLACI ANACHORETÆ ET CONFESSORIS, SCRIPTA FIDELITER, TAMETSI AUTHORIS NOMEN MS. codex non habuit. Scripsit autem vitam sancti viri, Gulielmus Ramesey Anglus Benedictinus, item Felix Crolandiensis Benedictinus: sed puto non nisi epitomen esse quam nos edimus. Nam & MS. codex testatur esse abbreuiatam, sed veram.

11 Apri. Parentes S. Guthlaci. Visio admiranda, dum nascitur.

IN diebus Ethelredi regis Merciorum, nobilis quidam, nomine Penuualdus, regali progenie ortus, ex vxore sua, nomine Tecta, sanctum Guthlacum seruum Dei progenuit. Ea autem hora, qua eum Dominus vocauit & segregauit ex vtero matris suæ, cælesti prognostico designatus est. Manus enim quasi hominis, rubri nitoris, cælitus missa, & ad ostium domûs extensa, ineffabili fulgore coruscare visa est. Quæ signaculo crucis ostium muniens, felici præfigurauit auspicio, quod ille ad ortum procederet, qui constanti perseuerantia Christi crucem in suo corpore circumferret. Hominũ aũt multitudo, nouitate miraculi stupefacta, accurrens, inauditæ visionis prodigium, magnum diuinæ dispensationis fore mysterium asserebat. Cumque stupore magno, secundum varios animi motus, opinionibus ambiguis fluctuarent, vna obstetricum de domo egrediens, infantem iam natum proclamat. Nato itaque puero & baptizato, Guthlacus vocatur, quod sonat bellidonum, vel bonum donum iuxta idioma Anglorum. A Deo donatus est parentibus suis, vt contra oppressores eorum bella gereret, ac de illis cum victoria titulos triumphales reportaret. Vel potius iuxta datum optimum donumque perfectum, descendens à patre luminum, contra spiritales nequitias pugnaret, & fortiter eas vinceret. Erat puer facie serenus, omnibus gratus & acceptus, vt animos hominum etiam solo adspectu sibi conciliaret ad gratiam & fauorem. I.

Iacob. 1.

Dat se militiæ in iuuentute.

CUM autem vigesimum & quartum ætatis attigisset annum, & sui generis inimicos inualuisse conspiceret, cœpit ad militares actus feruenter adspirare: decoratusque cingulo militari, & adiunctis sibi copiis militaribus, cœpit in hostiles populos immaniter sæuire, vrbes oppugnare, castella subuertere, ac de bellicis actibus inæstimabilis famæ titulos obtinere. Interim in ipsa crudelitate armorum hostibus suis misericors erat, eisque de rapinis & prædis tertiam partem refundebat. Tandem diuino instinctu ad memoriam reuocabat exitus tristes & horrendos regum magnorumque principum, de quorum stirpe descenderat, & quod pompa secularis fumus est, & vapor ad modicum parés. Cogitabat breues esse dies hominis, finem dubium, excessum è vita horribilem, iudicem terribilem, pœnam sine fine sempiternam. Vocatis itaque commilitonibus suis, ait: Hactenus charissimi mei vanitatibus huius seculi ego militaui: deinceps Saluatori meo militare decreui. Eligite vos vobis ducem, cuius signa sequamini: ego enim sequor Dominicæ Crucis signum: Et cum nullis precibus à sententia deduci posset, abiectis armis suis, Rependoniam venit, vbi erat monasterium insigne: & accepto clericalis tonsuræ charactere, monasticis disciplinis se mancipauit, & nihil omninò bibit, quod ebrietatis occasio esse posset. Psalmos autem & hymnos didicit, atque in scientia sanctarum scripturarum intra biennium mira facilitate profecit. Erat vultu iucundus, humilis gestu & incessu, opere religiosus & Deum timens, fide firmus, spe longanimis, charitate profusus, mansuetus & mitis, consilio prouidus, in verbis circunspectus. II.

Monasterium petit, posthabita militia.

EST verò in Britannia palus vasta & diffusa, quæ à Gronte flumine incipiens, diuersis nemoribus, stagnis insulis, carectis, variisque fluuialium viarum flexuosis anfractibus distincta, ab Austro se porrigit vsque in Aquilonem tractu longissimo, vbi circa maris confinia suos habet limites. Eo, à fratribus impetrata venia, peruenit, didicitque ab incolis loci, insulam esse nomine Croulande, vbi quidam olim habitare tentauerant, sed eos monstra eremi & laruales formæ dæmonum territos, in fugam compulerant. Scapha piscatoria in insulam vectus, terram horroris & vastæ solitudinis ingreditur in die S. Bartholomæi Apostoli: de cuius meritis specialiter confidens, solus habitare cœpit cum duobus iuuenibus, quos secum adduxerat: & ædificato modico tuguriolo, pellibus solum crudis & rudibus pro indumentis vtebatur: pane hordeacco & aqua lutulenta post solis semper occasum, cum maxima moderatione parsimoniæ, vescebatur. Inuidens igitur humani generis aduersarius humilitati viri Dei, adeò vehementem spiritum tentationis in eum immisit, quod eum in desperationis foueam deuoluisset, nisi illum Dominus per B. Bartholomæi merita misericordiæ oculo respexisset. Animo itaque consternatus, & suprà, quam credi potest, turbatus, fugere & desertum deserere disponebat. Sed B. Apostolus Dei Bartholomæus visibiliter ei apparens, dixit: Confortare fili, & esto robustus: manum tuam misisti ad fortia: non decet tanti propositi professorem modico tentationis turbine subuerti. Viriliter ergò age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum: qui etsi te tentari permittit, faciet tamen etiam cum tentatione prouentum. Impulsus euersus es vt caderes, sed ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua: & adiutus es. Etenim Dominus supponit manum suam. Vult Dominus tentari, quem diligit: ideò visitat eum diluculo, & subitò probat illum. Operatur equidem tentatio probationem, probatio verò spem: spes autem non confundit. Beatus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius & brachium ipsius in tempore tribulationis. Exhibe te fili, sicut Dei ministrum, in multa patientia. Si abundat pro Christo tribulatio tua, abundabit & per ipsum consolatio tua. Noli ergò de infirmitate tua timere: spiritus Dei est, qui adiuuat infirmitatem tuam: Si exurgat aduersus te prælium, si castra dæmonum, iacta in eum cogitatum tuum: confide in eo, ipse enim est salus populi sui: ipse erit tibi turris fortitudinis à facie inimici. His & similibus dictis, Apostolus ab oculis eius euanuit. Ipse verò confortatus est in Domino, & ab illo die spiritus desperationis nunquam eum tentare ausus fuit. III.

Insulam horridam ingreditur victurus solitarius.

In tentatione confirmatur per S. Bartholomæum.

Iob. 7. Rom. 5. Ierem. 17.

Rom. 8.

DIE quadam duo filii tenebrarum, transfigurantes se in angelos lucis, ei multa persuasionis instantia cœperunt cõsulere, vt continuè per hebdomadam ieiunaret, & hac via gradum summæ perfectionis attingeret. Biduana enim & triduana ieiunia reprobantes, proponebant ei ieiunium Moysi & Eliæ, atque intolerabiles abstinentias venerabilium Patrum, qui olim conuersati fuêre in Sceti. Erat verò is diabolicæ persuasionis scopus, vt ille prorsus ab esu cessaret, sibique certum exitium diuturnitate ieiunij ascisceret. Cum enim ieiunium regulam moderationis & discretionis exce- IV.

Fallax dæmonum consilium. Ieiunii immoderati effectus.

excedit, subito languet corpus, deficit spiritus, torpescit orationis affectus, rollitur operationis effectus, caligat contemplationis oculus. Intelligens autem Guthlacus diabolicæ tentationis versutiam, inuocata Christi virtute, psallebat: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum, à facie eius. Itaque illis flebili vlulatu & mœstissimo planctu aërem implentibus, Guthlacus deinceps omnia diaboli tentamenta contempsit, eiusque suggestiones omnes conculcauit. *Psal. 67.*

V. Elapsis deinde paucis diebus, noctis intempestę silentio irruit in eum infinita dæmonum multitudo. A terra vsque ad cælum totum aëris elementum implebatur præstigijs & laruualibus dæmonum formis. Rapiunt autem eum monstrosi dæmones, extra cellam educunt, membra eius colligant, eumque in paludes cœnosas & profundas demergunt. Deindè indè absportantes, per loca asperrima & inextricabiles veprium densitates trahunt. Cumque pars noctis maxima adhuc superesset, vrgent verberibus & tormentis, vt insulam quamprimum deserat, mortis supplicium ei terribiliter intentantes, si ab ipsorum ditione maturè non recedat. Ille autem minas eorum ducens pro nihilo, Christumque inuocans, cum Psalmista dicebat: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, nè commouear. Videntes autem spiritus maligni, se nihil proficere aduersus constantiam eius, flagellis ferreis & horrendis alarum stridoribus illum torquent & cruciant, denique vsque ad nubes subuectum, in septentrionali cæli plaga constituunt. Cœpit autem tota cæli facies densa caligine obscurari, innumeraque dæmonum confluxit turba, qui arreptum, ad fauces inferorum mirum in modum excruciando, perducunt. Sanctus verò Guthlacus sentiens fœtorem gehennæ, & æstuantes ignis sulphurei globos, omnia, quæ passus fuerat, comparatione illius angustiæ, leuia putabat. Cernebat enim hinc gurgites igneos, inde torrentes grandine glaciali teterrimos, cælum terramque occupare: videbat non sine dolore & gemitu, inter sulphureos ignium vapores, inter fauillarum voragines, inauditos hominum cruciatus, ineffabilium facies tormentorum. Dæmones vero his, qui cruciabantur, horribiliter insultátes, quasi de viro Dei pro suo libitu triũphassent, superbè & procaciter intonabant: Eccè, inquiunt, nobis traditus es ad cruciatus sempiternos: eccè his supplicijs & doloribus sine fine torqueberis, quia sedes nostras inuadere præsumpsisti. Ille autem patienter cuncta tolerans, dicebat: Domine Deus meus, in te speraui, saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me. Cumque eum in illa tormenta se detrusuros sperarent, mox adfuit B. Bartholomæus apostolus, & cum eo lumen splendens admirabiliter. Cuius splendorem nequam spiritus ferre non valentes, fugam capessunt, & ab eius oculis penitus euanescunt. Sed illis iussu Apostoli reuocatis, ab eodem apostolo seuere iniungitur, vt nulla corpori eius molestia irrogata, reducant eum ad locum, vndè eum abduxerant. Quod cum suauissimè facerent & sine eius molestia, auditus est chorus psallentium in excelso: Ibunt sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Ita hostibus triumphatis, in loco habitationis suæ repositus, ex ipsa vexatione factus est humilior, feruentior, solicitior, fortior & cautior. *Infestatio dæmonũ.* *Psal. 15.* *Videt cruciatus inferorum.* *Psal. 7.* *Psal. 83*

VI. Dum circa matutinas laudes solicitus vice quadam excubaret, vidit à sinistris duos dæmones, ipsi cæteris notiores. Qui cum miserabiliter flerent, & ille causam fletũs inquireret, responderunt: Quia præuales in omnibus contra nos, teque attrectare aut contingere non audemus. Facto autem signo crucis, ab oculis eius euanuerunt. Quadam vice viro Dei contemplationi & orationi vacanti, vndique turbarum strepitus, & clamor quasi exercitũs irruentis auditur, (Illis enim diebus Britones Anglorum gentem hostili crudelitate vastabant) & cellam vir Dei egrediens & aures arrigens, audit quasi populum innumerabilem lingua Britannica, quam olim iuuenis in exilio didicerat, loquentem. Demum certatim irruunt populi, & habitaculo eius ignem subijciunt, illumque rapiunt, & acutis hastarum spiculis in aërea leuant, eique nunc igne, nunc ferro mortem intentant. Ipse vero dæmonum has esse illusiones intelligens, dixit: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: cumque subiũgeret: Sicut deficit fumus, deficiant, sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei: tota illa horrenda multitudo cum suis illusionibus quasi fumus euanuit. *Præstigię dęmonum* *Psal. 67.*

VII. Clericus quidam, nomine Bertelinus, sub institutione B. Guthlaci diuinis mancipatus obsequijs, Deo in spiritualibus exercitijs militabat. Videns ergo spiritus nequam, quod virum Dei nulla posset tentatione subuertere in hoc Bertelino prauæ cupiditatis tantum excitauit ardorem, vt domini & magistri sui ferro perimendi cogitationem susceperit: vt scilicet illo clam è medio sublato, ipse sibi eius res atque domicilium quasi iure quodam hæreditario vendicaret. At pius Christi seruus, quicquid Bertelini aduersùs eum moliretur iniquitas, Spiritu sancto reuelante cognouit: illique ad se accersito, animi eius consilium & propositum perspicuè explicauit, nempe quando, & vbi, & quare, & qualiter facinus illud perpetrare decreuisset. Ille autem depræhensum se sentiens, pœnitentia ductus, pedibus viri Dei humiliter se prostrauit, veniam petijt & obtinuit: idemque postea B. Guthlaco fidelis admodum fuit, & cum illo vsque ad finem vitæ eius permansit, illumque sepulturæ tradere meruit. *Vidit Bertelini contra machinatio*

VIII. Nocte quadam cum vir sanctus vigilijs & precibus deuotus insisteret, tota insula intremuit, infinita dæmonum multitudo, assumptis brutorum animantium formis, locum intrauit, & intrando circunquaque concussit. Ingrediebantur domum innumeræ species bestiarum, leo rugiens, taurus mugiens, vrsus frendens, aper grunniens, lupus vlulans, equus hinniens, aries balans, asinus rudens, coluber sibilans: vnumquodque animal pro naturæ suæ facultate, dentibus vel pedibus aut cornibus, minas & terrores intentans. Vir autem Dei, signo Crucis se muniens, dixit: Cur me tentas satana? Dominus mihi adiutor est, & ego despiciam inimicos meos. Hæccine est similitudo altissimi, quam tibi olim vsurpare voluisti in delicijs paradisi? Qui tunc ad formam & similitudinem Dei per superbiam adspirabas, nunc viliter & turpiter in brutorum & immundorum animantium effigies te transformas. Certe pauperes Christi magno tuo malo persequeris: quia quanto grauius supra dorsum eorum fabricaueris, tanto splendidiores gloriæ coronas eis in tuam perniciem fabricabis. In quancunque autem speciem te transformes, certus sum, quia neque mors, neque vita neque gladius, neque angelus, neque potestates, neque principatus, neque creatura aliqua poterit me separare à charitate Dei. His dictis, tota illa phantasia disparuit. *Aliæ dæmonũ [illegible] præstig.* *Esa. 14.* *Rom. 8.*

IX. Ad sancti viri iussum hirundines & cæterę aues eremi, pisces etiam stagni alacriter ad eum accesserũt: & quę in ea solitudine erant ferę & syluestres animantes, mansuescebant. In primo hirundinum aduentu, cum veluti blandè eũ primò salutassent, certa nidificandi loca singulis assignauit. Illę vero eius scapulis familiariter insidientes, quodam gratulationis applausu sancti viri humanitatem prędicare videbantur. Cumq; ab illo sciscitaretur vir quidã, vnde esset tanta illarũ auium confidentia & intrepida apud ipsum habitatio, respõdit: Qui toto corde fugit cõsortia hominum, ei non solũ ferę & volucres, sed cętera quoq; omnia solatio sunt, atq; insuper nunquã ei blanda deerit consolatio angelorũ. *Aues & feræ mansuefaciunt.*

X. Ethelbaldus quidam de genere Merciorum, spectata nobilitate fuit. Aduersus hunc cum inualesceret rex Conredus, eumque à regni sui finibus prorsus exturbaret, omni humano solatio destitutus, virum Dei Guthlacum crebro visitauit, sperans eius meritis à Deo suę calamitatis se impetraturum leuamentum. Eius autem angores per commiserationis affectum vir sanctus non solum cum illo communes habere voluit, sed quasi proprias sibi fecit. Euenit interim, vt idem Ethelbaldus cum venerabili viro Vuilfrido nauigio veniret in insulam: cumque de scapha exirent, Vuilfridus duas manicas in scapha reliquit. Porro B. Guthlacus, dum in oratorio contemplationi vacaret, spiritu sancto docente, cognouit eas manicas à coruis absportari. Quod cum viris illis indicasset, vident coruum in fastigio cuiusdã domũs vnã ex ijs manicis tenentẽ, pedibusq; & rostro vellentẽ. Pręcipiente autem viro Dei, relicta manica, *Ethelbaldus rex.*

co. uus

coruus citius auolauit. Qua recepta, Guthlacus alteram quoque sine dilatione restitutum iri pollicetur. Nec mora, tribus viris aduentantibus sanctus Guthlacus occurrit, qui manicam repertam ei obtulerunt: eamque ille receptam Vuilfrido non parum admiranti tradidit.

Dæmoniacus valdè sæuus curatur.

In orientalium Anglorum finibus iuuenis quidam obsessus, intantum à dæmone vexabatur, vt lignis & lapidibus XI.
ferroque homines appeteret, suaque membra dentibus & vnguibus laniaret, atque etiam tres homines, cum illi eum ligare tentâssent, interfecerit. Circúductus ille fuit ab amicis ad sanctorum loca, sed casso labore. Tandé ad B. Guthlacum eum adducunt, isque triduo in ieiunio & precibus perseuerans, atque aqua hominem adspergens, omnem maligni dæmonis potestatem ab eo exclusit, & parentibus sanum atque incolumem restituit.

Item alius.

Nobilis quidam, Ethelbaldi exulis, cuius paulò antè meminimus, comes, à dæmone vexatus & viro Dei oblatus, postquam illius zona accinctus fuit, omni maligni spiritûs vexatione ilicò est absolutus. Cum Abbas quidam virum Dei visitare vellet, duo eius clerici copiam sibi ab eo fieri petiêrunt ob certa quædam negocia, quibus expediendis fingebant se necessariò coram interesse oportere. Abeunt igitur ad domum cuiusdam viduæ, & crapulæ ebrietati atque impudicitiæ sceleratè indulgent. Guthlacus interim Abbati, Spiritu sancto reuelante, illorum flagitia, dictaque & facta tam luculenter exponit, acsi illis præsens adesset. Reuersus indè Abbas ad monasterium, nomen viduæ clericis expressit, locum, tempus, dicta, facta, omnesque circunstantias ità distinctè explicauit, vt illi pudefacti, veniam ab eo humiliter postulârint. XII.

Videt in spiritu absentium flagitia.

De quodam monasterio duo fratres ad visitandum virum Dei & verba salutis audienda venientes, detulerunt XIII.
secum duas lagunculas potu plenas: eas verò in itinere in arena deposuerunt, cespitibus eas operientes, vt in reditu ab illis laboris aliquod solatium captarent. Cum autem B. Guthlacus cælestis verbi pabulum illis ministrâsset, quadam materia sese offerente, subridendo dixit: Quarè filioli mei non adduxistis vobiscum lagunculas, quas sabulo infossas, cespite operuistis? His illi auditis, obstupefacti pariter & pudore suffusi, culpam suam fatentur, veniamque petunt. Omnes sanè morbis affecti, & malignо spiritu vexati, angoribus correpti, vel peccatorum sarcinis pressi, si ad virum Dei venissent: de afflictione solatium, in ambiguis consilium, de doloribus gaudium, de peccatis remedia reportabant.

Quidam supra dicti Ethelbaldi comes, cum pedem haberet spina transfixum, à planta pedis vsque ad renes tanto XIV.
tumore cœpit inflari, vt vitam eius, quotquot eius miseriam essent intuiti, desperare possent. Porrò B. Guthlacus exuens cilicium, in quo solebat orare, ipsum illo circundedit, dictoque citius spina à pede resiliente, tumor in momento subsedit, & dolor omnis sopitus est.

Nota vim cilicij sancti viri.

Quidam episcopus, Hedda nomine, cum iret ad Guthlacum videndum, eiusque clerici austeritatem vitæ viri Dei XV.
& humilitatem commendârent, Wilfridus quidam breui se cogniturum dixit, num talis esset, qualem eum fama prædicaret: Ego, inquit, diù vixi apud Scotos, vidíque illic pseudoanachoretas, simulatè sanctitatis speciem præ se ferentes: nôui etiam alios sanctæ religionis verissimos professores. Vsu ergò & experientia sciam discernere, postquã Guthlacum videro, num in veritate ambulet, num sit talis opere, qualem eum fama commendat. Cum ergò episcopus ad virum Dei venisset, & se mutuò salutâssent, multaque de sacro eloquio contulissent: respiciens Guthlacus clericum illum. Frater, inquit, Wilfride, quid tibi nunc videtur de homine isto, quem te hodiè iudicaturum heri promisisti? Ille rubore suffusus & admiratione, in terram humiliter se prostrauit, veniam petijt & obtinuit. Episcopus verò Guthlacũ ad sacerdotij gradum promouit, effecitque vt Guthlacus, quod à suæ conuersionis initio propter nullum hominem facere vnquam voluit, inuitus & compulsus cum ipso in mensa discumberet.

Prodit absentis verba.
Fit presbyter.

Per id tempus virgo quædam Edburga, filia regis Adulphi, virginum Deo sacratarum venerabilis Abbatissa, plum- XVI.
beum sarcophagum linteumque delicatum intus inuolutum B. Guthlaco deuotè transmisit, humiliter & obnixè rogans, vt in die obitûs sui se in illo permitteret sepeliri: simul etiam cum ingenti affectu eum deprecans, vt quis ei esset in illa solitudine successurus, ipsi prædicere dignaretur. At vir sanctus tandem oblatum munus ægrè suscipiens, sanctæ virgini renũciauit, illum etiamnum ethnicum esse, qui ei esset successor futurus, breui autem baptizatum iri. quod quidem ità factum est. Quidam enim, Cissa nomine, post B. Guthlaci decessũm è vita, fidem Christi suscepit, & eius meruit esse successor.

Prædicit, quem sit habiturus successoré.

Videns autem B. Guthlacus Ethelbaldum diuturnitate exilij fractum, & prorsus animo consternatum, sa- XVII.
lutaribus monitis studuit eum à desperationis lapsu erigere, ità dicens: Noli charissime de Christi benignitate diffidere. Si tibi Dominus ad tempus abstulit res & facultates tuas, ad salutem tuam id ille tibi cedere faciet. Cælestis nanque medicus non semper dulces, sed interdum etiam amaras porrigit potiones. Si te castigauit Dominus, feras id patienter. Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum: bonus est Dominus sperantibus in se. Scito quia oraui pro te, & in proximo est, vt faciat Dominus de persequentibus te iudicium, non in arcu nec in gladio, sed in Dei virtute: non in sudoribus bellicis, sed in lachrymis & orationibus meis, quas tibi condolens, in conspectu præpotentis Dei effudi. Obtinebis regni tui solium & gloriam. Morietur propediem is, qui te persequitur, & superbia eorum, qui te oderunt, ad nihilum deueniet tanquam aqua decurrens. Tu verò cum benefecerit tibi Deus, noli esse ingratus.

Eius alia prophetia.

Appropinquante verò die obitûs sui, vocauit ad se Bertelinum, cuius suprà est mentio habita, dixitque ei: Ad XVIII.
laborum meorum, fili, stipendia vado: bonum est mihi dissolui & esse cum Christo. Deindè post multos sermones iniunxit ei, vt sororem ipsius Pegam officiosè salutaret, rogaretque eam, vt corpus eius sepeliret. Idcircò enim, inquit, vitaui adspectum eius in hac vita, vt in æterna nos inuicem videamus. Ait autem ad eum discipulus eius: Adiuro te pater per misericordiam Christi, vt mihi apertius reuelare digneris, quid sit, quod ab ea die, qua primum tibi cohabitare cœpi, quotidiè manè & vesperè te cum alio loquentem, mutuosque sermones audiui, nec tamen scire potui, cum quo verba misceres. Respondit vir sanctus: Instat fili charissime ille nouissimus mihi dies, nec nec mentiri expedit, cũ etiam à prima conuersione mea semper omne mendacium deuitârim. Noueris igitur, posteaquam ad hanc me eremũ contuli, semper manè & vesperi angelũ me meæ consolationis habuisse, qui labores & tentationes meas cælesti solatio releuabat, prædicebat futura, indicabat absentia: arcana cælestia, quæ nec licet nec expedit mihi loqui, reuelabat: Hæc autem fili silentio tege, nec attentes ea cuiquam mortalium, nisi sorori meæ Pegæ & Egberto anachoretæ, vllo vnquã tempore aperire. Cumque hæc & plura alia dixisset, tanta de ore eius suauitas prorupit, vt viderentur ibi sparsi rosarum flores, aut effusus balsami liquor.

Angelus quotidiè ei locutus est, in eremo degenti.

A Media quoquè nocte vsque ad auroram, totam domum candor lucis inæstimabilis circunfulsit. Oriente XIX.
verò luce, dixit ad discipulum suum Bettelinum: Tempus est fili, vt ad Christum transeam. & extensis ad cælum oculis & manibus, tertio Idus Aprilis obdormiuit in Domino. Vidit autem frater ille Bertelinus quasi turrem igneam, à terra vsque ad cælum erectam, cuius tanta erat claritas, vt eius comparatione solaris splendor pallescere videretur. Veniens deindè ad insulam B. Pega virgo, soror viri Dei, sentit totam habitationem supra omnem fragrantiam incomparabili odoris suauitate completam: humatoque S. Guthlaco in eius oratorio, ad propria remeauit.

Migrat ad Dominũ.

Vi-

XX. Vicesimo & quarto ætatis suæ anno, vt supra dictum est, vir sanctus militiæ se dedit, & octo annis in ea ferocitate & vanitate permansit: porrò quindecim annis in solitudine vitam Deo placentem duxit. Elapso vero post obitum eius anni circulo, cùm soror eius vna cum religiosis presbyteris corpus sacrum decentius collocare vellet, idem corpus omnino integrum & incorruptum, dormienti quam mortuo similius, inuentum est. Brachia enim & digiti ita flecti & duci poterant, quasi humores agente spiritu per venas excurrerent, neruique eius ex morte nihil pristini vigoris & viuacitatis amisissent. Vestes quoque omnes, quibus fuerat inuolutus, prorsus inuiolatæ, pristino candore nitebant. Corpus autem super terram in tumulo cum magna exultatione repositum est. Audito vero obitu sancti viri, Ethelbaldus exul nimio dolore correptus, cum multis lachrymis venit ad sepulcrum viri Dei, dicens: O mi pater, ego infelix exul quo ibo? quid faciam? quo me vertam? Nunc demum me verè exulem & miserum agnosco. Ne deseras pater Guthlace hunc desertum, hunc exulem & abiectum, filium doloris, vagum & profugum, expositum periculis & tormentis: His & multis aliis cum gemitu & planctu dictis, cum iam bona pars noctis abscessisset, vidit oratorium circunfusi luminis splendore mirabiliter irradiatum, beatumque Guthlacum cælestis claritate fulgentem, & hæc verba ipsi dicentem: Fili carissime, Dominus te respexit: confide & confortare, quia intra biennium labores tui finem habebunt, recuperabisque cum honore & gloria regnum tuum. Cumque vir sanctus longitudinem dierum, vitæ extremum terminum & alia euentura illi quasi digito indicâsset, illeque signum expeteret, addidit sanctus: Signum hoc & indicium tibi sit, quod die crastino ante horam tertiam habitatores huius loci præter spem magna alimentorum copia gaudebunt. Id cum Ethelbaldus impletum videret, animum prius vacillantem, spe & fiducia confirmauit. Nec mora: Deus persecutorem eius tulit è medio, hostes illius profligauit, & ante biennij finem regia illi dignitas & potestas integre est restituta.

Corpus eius post obitum integrum inuentum.

S. Guthlacus apparet Ethelbaldo.

XXI Coepit autem locus, vbi conditus est B. Guthlacus, innumeris coruscare miraculis. Quotquot enim in fide Christi & erga sanctum confessorem reuerentia in suis necessitatibus remedia poposcerunt, non sunt voto fraudati suo. Concessit autem Ethelbaldus rex, sicut viuenti Guthlaco promiserat, vt eius insulæ absoluta, libera & tranquilla possessione sancti viri successores fruerentur. Adiecit vero etiam regia munificentia, vt iure perpetuo & inconcussa possessione obtinerent quinque milliaria regionis illius ad Orientem, id est, vsque ad fossam, quæ vocatur Asendyck, & tria ad Occidentem, iterumque quinque ad Austrum, & ad Aquilonem totidem. Atque loca hæc omnia ab omni exactione & consuetudine seculari prorsus exemit, plenamque in omnibus libertatem sigillo regali in episcoporum & procerum præsentia confirmauit. Et quia locus erat palustris & minime solida humus, nec latericiarum structurarum molem sustinere posset, ingentes palos quernos in humum adigi iussit, terramque solidam à nouem milliaribus nauigio aduehendam curauit: atque ita fundamento visus materiato, ecclesiam inchoauit, & monachorum conuentum instituit, locumque augens beneficiis, ædificiis & ornamentis, vsque ad diem obitûs sui ab illius cœnobij veneratione, defensione & promotione non cessauit. Floruit S. Guthlacus circa annum salutis septingentesimum & sextum.

Miracula ad sepulcrũ eius.

Ethelbaldus rex cõstruit monasterium.

VITA S. GODEBERTÆ VIRGINIS, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICE STYLO SVO DESCRIPTA.

An. 640.

Authoris nomen nescitur, sed est fide dignus.

Diem hunc insignem egregiæ virginis Godebertæ, fratres charissimi, solenniter celebraturi, eam cui sacrata est, ita vt par est, obnixè deprecemur, vt quicquid in eius laudem dixerimus, id ipsa impetrante, cedat in gloriam Dei. Pro certo enim habendum est, eos qui sanctos Dei quoquo modo venerantur, hoc ipso Dei maiestatem, cuius gratia tam sunt veneratione digni, non mediocri honore afficere. Ad eius gloriam paucis explicemus, insignis hæc virgo vbi nata sit, quemadmodum Deo in hac vita seruierit, quæ per eam Deus effecerit miracula, & quo fine decesserit ex hoc mundo.

11. April. Præfatiũcula. Honor sanctorum redundat in Deum.

I. Nata est virgo Godeberta ex parentibus Christianis in pago Ambianensi. Cumque baptizata esset & creuisset, sanctæ fidei institutiones vndecunque poterat libenter excipiebat, & reuerenter exequebatur. Sentiens autem se mortis conditioni obnoxiam, etiam in tenera ætate sanctæ crucis signo se communiebat, sanctorumque precibus noctu diuque sese humilimè commendabat: lasciuarum adolescentularum vitabat conuentus, probis & honestis libenter se adiungebat, easque studiose imitabatur. Audierat enim corrumpi bonos mores colloquiis prauis, & cum sanctis fieri nos sanctos, cum peruersis peruerti.

Patria S. Godebertę.

1 Cor 15. Psal 17.

II. Porro à parentibus accurate educata, cum ad nubiles peruenisset annos, permulti nobiles eam ex nobilibus nobiliter natam sibi sponsam expetebant. Parentes autem eius cum essent regis beneficiarij, non audebant inconsulto rege cuiquam eam in matrimonium collocare. Cum autem apud regem Clotarium hæc res ageretur, omnesque ad regis voluntatem animis intenderent, in medium illorum non sine nutu Dei beatus Eligius se ingessit, & virginem illam aureo suo annulo tanquam arrhabone Christo sponsam coram rege & parentibus eius fidentissime despondit & dedicauit. Ecce autem ineffabilem sancti Spiritus gratiam. Confestim puella, diuino iam, vt post patuit, amore grauida, spreta omni carnis voluptate, posthabita sobolis propagatione, calcatis vitæ puellaris illecebris, regi & parentibus constanter valefecit, seque beatissimo præsuli Eligio Christo consecrandam grato animo commendauit. Regebat tum ille vir sanctissimus Nouiomensem ecclesiam, eiusque doctrina & exemplis multi ab errore conuersi, abiecto dæmonum cultu, fidem catholicam gratulabundi complectebantur. Eum igitur Godeberta spiritalem sibi patrem eligens, coram rege & principibus parentum persuasiones liberrime reiecit, & eum absque vlla mora secuta est. Ea autem res tam inopinata omnibus stuporem attulit: porro eius pater illachrymans, amanter eam contemplabatur: rex Clotarius videns tam subitam nuptiarum mutationem, non parum admirabatur diuinæ potentiæ virtutem. Vt autem virginis illius precibus apud Dominum adiuuaretur, promptam animi eius deuotionem primus ipse regia munificentia confirmare volens, assentientibus illis, qui aderant, cum oratorio S. Georgij, quod Nouiomi habebat, suum ei dedit palatium, addens duas villas ex fisco regali cum duodecim fœminis, quæ illius regimine continerentur.

Christo despondetur.

S. Eligij encomion.

Clotarius rex plurima largitur S. Godebertę. Vide Bar. ad an. 615.

III. Itaque conuenientes in eo oratorio, quod erat in Nouiomensis oppidi suburbiis, die ac nocte Deo indefessis animis seruiebant: & ipsa quidem Godeberta virgo, è sancto Eligio edocta, cum ipsa commorantes non verbis tantum, sed etiam multiuariis virtutum exemplis instituebat. Hominum enim secularium consortia deuitans, biduana & triduana continuabat ieiunia, esurientibus cibum, sitientibus potum, nudis vestimẽta, cum ipsa interim his omnibus indigeret, studiosè ministrabat: pernox in precibus, pro omnium salute assiduè Dominum deprecabatur: his & id genus aliis exercitiis gratum se Domino holocaustum quotidie immolans. Tantam vero eius constantiam pius Dominus considerans, virtutem eius & animi deuotionem omnibus palam declarare voluit. Crebra nanque propter eius preces efficiebat miracula, cæcis visum, claudis gressum, paralyticis sanitatem restituens: quodque his maius est, eius exhortationibus non raro infideles ad fidem traducens.

Virtutes S. Godebertę.

Miracula.

Accidit aliquando, vt propter populi peccata apud Nouiomenses pestis sæuissima grassaretur. Fugiebant IV.
autem, quicunque poterant. Porro maxima parte subtractis habitatoribus, vacuæ in vrbe domus non paucæ relictæ
erant, & quod est miserabilius, cunctis eam luem formidantibus, inhumata mortuorum corpora proiiciebantur.
Si quis enim aliquem sepeliret, mox ipse sepeliendus efferabatur. In tanta ergo vrbis eius vastitate & calamitate, beata
Godeberta ciuium miserata dolores, triduanum eos suscipere ieiunium admonuit, in preces quoque cum lachrymis
Iona 3. incumbere, præstare eleemosynas, vt Domini indignatio ab eis auerteretur. Proponebat eis salutarem Niniuitarum
pœnitentiam, quod cinere & cilicio, precibus & ieiuniis se affligentes, diuinæ maledictionis iam ceruicibus illorum
impendentem sententiam amouissent. Proponebat item exempla Dauidis, Petri Apostoli, Mariæ peccatricis, & la-
Sæuissima pestis sopitur. tronis in cruce, vt lachrymis pœnitentiæ Deum sibi conciliarint. His sermonibus virginis animati ciues cum ingenti
deuotione triduanum illud suscepêre ieiunium, moxque meritis & intercessionibus eius pestem illam à se depule-
runt.

Paucis post diebus sancta virgo ob nimiam teneri corpusculi macerationem in molestissimum morbum in- V.
cidit. Solet non raro accidere, vt qui solitam victus rationem mutant, vel lenta tabe consumantur, vel subi-
to corrumpantur. Iacebat ergo virgo in lectulo, sed toto mentis desiderio Dominum suspirabat: graui qui-
dem corpore, at mente alacris, in Dei laudibus iugiter perseuerabat. Accidit tum, vt apud summam beatissimæ Ma-
riæ virginis ædem inopinatum erumperet incendium, & eius repentino discursu totius ecclesiæ ornamenta omnia
absumerentur, flammaque longe lateque peruagata, omnia voraret. Cumque vim eius ferre nemo posset, omnes fu-
S. Crucis signo profligat incendium. ga sibi consulebant, beatissimæ Mariæ principalem ædem Deo committentes. Perturbata hoc nuncio virgo Gode-
berta, tametsi decumbebat grauissimè, at tamen iussit se in sede efferri, & sæuientibus flammis fidenter opponi. De-
posita igitur in ipsa penè flammarum voragine, cum multi iam eius vitam desperarent, sanctæ Crucis signum, quod
cunctis in periculis saluberrimum nouerat, fidentissimè opposuit, & statim ignis extinctus est.

Cæca quædam, Transirica nomine, ad sanctam virginem accessit, orans, vt pia eius intercessione amissum ab VI.
infantia lumen ipsi restitueretur. Ea igitur flente & orante Godebertam, virgo sancta, cum prius rogâsset Dominum,
Cæca visu impetrat. oculis eius imposuit manum suam crucisque signo leniter expresso, obtinuit ei id quod petebat. Illa vero non solum
corporis sed etiam animi lumine recuperato, toto vitæ suæ tempore permansit apud Godebertam. Sed quemadmo-
dum hæc pro deuotione recepit lumen, ita Vulgudis quædam pro inobedientia à beata Godeberta perpetua cæcitate
mulctata est. Cum enim Deo se in sanctæ Godebertæ monasterio Vulgudis hæc deuouisset, valde erat impatiens, co-
tentiosè & irreuerenter se gerens erga alias. Sæpius autem castigata à sancta virgine, etiam aduersùs ipsam tumultuare
& rixari non ferebatur, turpia nimis & maledica coram ipsa verba euomens. Cernens ergo Godeberta corrigi illam
non posse, sed semper obstrepere atque calcitrare, die quodam in eius turpia vomentis faciem admodum commota
expuit, & confestim illa oculorum orbata luce, quoad vixit, cæca permansit.

Eius multa miracula. His atque aliis miraculis virgo iam vbique celeberrima habebatur, atque etiam ex lõginquis regionibus mul- VII.
ti ad eam ægri confluebant, quibus ipsa suis precibus à Domino sanitatem impetrabat. Potest autem intelligi ex iis,
quæ comperta sunt, sanctæ virginis miraculis, multa alia eam perpetrâsse, quæ in obliuionem abierunt. Tandem vi-
dens Dominus animum eius in sanctæ religionis proposito firmum & immotum, ne qua malitia mutaret cor eius, de
terrestribus ad cælestia eam euocauit, & de labore transtulit ad requiem sempiternam, vbi iam cum sanctis virginibus
fruitur cælestis paradisi amœnitate, & pro nostris peccatis, coniuncta Deo, absque intermissione Dominum depre-
Abit in cælos. catur. Humatum est corpus eius tertio Idus Aprilis in beati Georgij oratorio, in æde, quæ nunc sanctorum Apostolo-
rum dicitur, vbi etiam corpus sancti Mommoleni, eiusdem vrbis Episcopi, honorificè conditum est. Multa illic eius
intercessione malè valentibus & egenis præstantur beneficia ad laudem & gloriam nominis Dei, cuius honor & im-
perium durat per infinita secula, Amen.

Ne quis vero dubitet virginem sanctissimam cælesti remuneratione affectam, quædam ad eius monumentum IIX.
declarata miracula huc adscribemus. Agildrudis quædam ab infantia cæca, vbi audiuit celeberrimam Godebertæ
Miracula ad sepulcrũ eius. famam, non sine multa difficultate Nouiomum venit: cumque ingressa esset oratorium, vbi virgo quiescebat, petiit
se ad eius sepulcrum perduci. Ibi tum cum multis lachrymis & gemitibus orans humi prostrata, sanctæ virginis pre-
cibus lumen recepit, atque eodem loco cum aliis monasticam duxit vitam, hoc ipso declarans, se etiam mentis ocu-
Cæca recipit lumen. lis cæleste hausisse lumen. Audemia paralysi dissoluta, ex pago Rangia eo deportata, suis pedibus domum rediit in-
columis. Gislegardis item cæca à primis ætatis initiis, Godebertæ precibus solis huius lucem aspexit, destillante ab
eius oculis albugine, quæ ab incunabulis eos obsederat. Imperia quoque (sic enim fœmina vocabatur) toto fere cor-
pore præmortua, in lectulo tanquam abortus iacebat. Vbi fama vulgante didicit miracula quæ à Godeberta fiebant,
petiit se ad eius tumulum adduci. Eo perlata, & iuxta sepulcrum deposita, instanter petiit à Domino per eam sibi sub-
ueniri. Erumpebant à pectore suspiria, ab oculis lachrymæ, ab ore non tam verba, quæ formare perfectè non pote-
rat, quam vlulatus. Et eccè repente euanescit paralysis, vident oculi, patescunt aures, lingua laxatur in voces, abit do-
mum incolumis Imperia, gratias agens Deo & sanctæ virgini Godebertæ:

Iam vero redibat anniuersarius migrationis eius dies: nec dici satis potest, qua exultatione à fidelibus exceptus, IX.
Celebratur anniuersarius dies eius. qua deuotione celebratus sit. Videre licebat vndique concurrentem turbam promiscui sexûs, clericos, monachos,
virgines vno animi parique consensu sanctæ virginis concelebrare memoriam. Peracto autem solenni Missarum of-
ficio, post multiplices Deo & sanctæ Godebertæ redditas gratiarum actiones, omnes abscedunt, custodes quoque
templi, omnibus fere extinctis luminaribus, clausisque ostiis, cibum sumpturi domum se conferunt. A prandio cõ-
Insigne miraculum. plures, vt gratias agant, redeunt ad templum, aperiunt fores, & ecce lampades & cereos, quos extinxerant, diuinitus
accensos conspiciunt. Erumpunt omnes in laudem Dei, concurrunt ad sanctæ virginis oratoriũ, vna cernitur omniũ
deuotio & ingens gaudium pro tam stupendo miraculo. Adiungitur aliud præclarius. Lampades enim & cerei sic ac-
Item aliud. censi absq; aliqua olei vel ceræ diminutione septem inde sequentibus diebus, teste omni populo illo, mirabiliter ar-
serunt. Curatus est ab eadem virgine etiam Gregorius paralyticus, penè iam exanimis: curatus est Harne-
us cæcus: facta sunt alia permulta miracula. Nos iam, dilectissimi, in vera confessione & mini-
mè simulata pœnitentia, multisq; precibus faciem Domini præueniamus, vt virgi-
nis huius sanctissimæ meritis perueniamus ad vitam sempi-
ternam: præstante Domino nostro Iesu Chri-
sto, qui viuit & regnat in secula
seculorum. Amen.

S. SA-

S. SABÆ GOTTHI VITA ET MARTYRIVM, CONSCRIPTA AB ECCLESIA GOTTHIÆ. HABETVR autem in Simeone Metaphraste.

An. 350.

I. ECCLESIA Dei, quę est in Gotthia, Ecclesię Dei, quæ est in Cappadocia, & omnibus Ecclesię Catholicę Christianis, vbique gentium habitantibus, misericordia, pax & charitas Dei patris & Domini nostri Iesu Christi impleatur. Quod à beato Petro dictum est: In omni gente, qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est ei: nunc etiam verum esse declaratur. Hoc enim in beato Saba confirmatum est, qui est martyr Dei & Domini nostri Iesu Christi. Cum enim genere Gotthus esset, & in Gotthia in medio generationis prauæ atque peruersæ vitam ageret, ita viros imitatus est sanctos, & cum ipsis omni genere virtutum Christum coluit, vt in mundo tanquam stella fulgeret. Iam inde enim ab ipsa infantia Domini nostri Iesu Christi religionem complexus, eam virtutem perfectam existimauit, vt in filij Dei cognitione in virum perfectum euaderet. Verum quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, strenuè aduersus hostem pugnans, & huius vitæ malis superior existens, atque pacem cum omnibus habens, ad supernæ vocationis brauium peruenit.

12. Aprii · Act. 10. · Genus S. Sabæ. · Rom. 8.

II. MEMORIÆ igitur & ædificationis piorum gratia, nos, posteaquam is in Domino conquieuit, tacere & quiescere nequaquam permittimur: sed ad præclara ipsius facta conscribenda impellimur. Fuit enim fide rectus, religiosus, ad obediendum in omni iustitia promptus, mitis, imperitus sermone, non autem scientia, cum omnibus pacificus, pro veritate loquens, os idololatris obstruens: non superbus, sed (quod humiles decet) subiectus: quietus non autem petulans in loquendo: ad omne opus bonum propensissimus: psallens in Ecclesia, eiusque magnam curam gerens: pecuniam possessionesque despiciens, nisi quatenus necessitas exigebat: sobrius, omnibus in rebus continens, à fœminarum abhorrens consuetudine, precationibus & ieiuniis quotidiè incumbens, ab inani gloria alienus, omnes ad rectè viuendum incitans, quæ ex virtute atque officio sunt, exequens, fugiensque contraria: integram denique fidem, quæ per dilectionem operatur, obseruans, ac nunquam desinens in Domino cum libertate loqui. Neque enim semel, sed sæpè, antequam pro fide martyrio coronaretur, re ipsa seipsum veræ pietatis acerrimum defensorem ostendit.

Viri sancti virtutes & exercitia · Gal. 5.

III. CVM enim Gotthiæ principes & magistratus cœpissent Christianos homines insectari, & cogere vt ederent ea, quæ essent idolis immolata, & Gentiles quidam consilium illud iniissent, vt Christianis propinquis suis pro immolatis, quæ immolata non essent, proponerent, quò propinquos suos seruarent, persecutoresque deciperent: re cognita, beatus Sabas non solum ipse comedere cibos vetitos recusauit, sed in medium prodiens, protestatus est omnibus: Si quis, inquiens, ex carnibus illis comederit, Christianus esse non potest. Atque ita cauit, ne omnes in diaboli laqueum inciderent. Hac de causa, qui fraudem hanc moliebantur, eum ex illo vico expulerunt: sed postea reuocarunt. Cæterum cum rursus mota esset persecutio, quidam ex eiusdem vici gentilibus victimas dæmonibus offerentes, iureiurando volebant, affirmare, neminem in vico suo Christianum hominem reperiri. Verum Sabas cum fiducia iterum in medium prodiens, & ad consessum illorum accedens: Nemo, inquit, pro me iuret: ego enim Christianus sum. Denique, instante persecutore, prædicti Gentiles, celatis propinquis suis, iurârunt, non esse in vico suo, nisi vnum Christianum. Quo audito, Princeps iniquitatis iussit, vnum illum (hic autem erat beatus Sabas) adduci. Et cum esset adductus, ex iis, qui circunstabant, quæsiuit, quid ille haberet in bonis. Cumque respondissent, nihil amplius, quam id, quo erat indutus, contempsit eum vir iniquus: Neque prodesse, qui eiusmodi est, inquiens, nec obesse potest. Atque ita locutus, iussit eum extrudi.

Synceritas sancti viri. · Mortis & pœnarum contēptus. · Contemnitur a iudice propter paupertatē.

IV. POST autem cum ingens rursum in Gotthia à peccatoribus persecutio moueretur & sanctus Paschæ dies appropinquaret, ad aliud oppidum voluit proficisci, vt cum Guttica Presbytero sanctum illum diem celebraret. Sed iter facienti vir illi magnus, adspectuque splendido apparuit, & dixit ei: Reuertere, & vade ad Sansalam presbyterum. Sabas autem respondit: Abest, inquiens, Sansalas. Fugerat enim propter persecutionem & in Romania commorabatur: sed tunc propter diem Paschæ domum redierat. Quamobrem Sabas, cum eius reditum ignoraret, ita responderat, & ad Gutticam presbyterum ire contendebat. Verum cum mandato illius magni viri à se conspecti parere nollet, repentè cum serenum tunc esset, magna nimis copia terræ faciem sic occupauit, vt iter intercluderetur, & Sabas progredi non posset. Intellexit igitur se Dei voluntate ab itinere prohiberi, iubentis, vt ad Sansalam presbyterum se conferret. Quare Deo gratias agens, reuersus est: & cum gaudio Sansalam conueniens, narrauit ei & aliis compluribus id, quod in via perspexerat. Simul igitur Paschæ diem celebrârunt. Cæterum tertia post celebrationem noctè ecce ex impiorum decreto Atharidus, Rhotesti reguli filius, cum magna impiorum latronum manu in pagum irruit: & cum domi suæ Presbyterum dormientem offendisset, eum vinciri iussit simul cum Saba, quem è lectulo nudum sustulerant. Ac Presbyterum quidem in curru collocârunt: Sabam autem nudum vt erat genitus, per spinas, quas repente inciderant, pertraxerunt comprimentes eum, & fustibus ac flagellis verberantes: adeò erant aduersus Dei seruos immites ac sæui.

Rapitur nudus è lectulo, & dire affligitur.

V. SED hostium crudelitas viri iusti patientiam ac fidem exercuit. Cum enim dies aduenisset, in Domino glorians, persecutores suos allocutus est ad hunc modum: Nonne me per loca aspera & spinosa nudum & sine calceis pertraxistis? Cernite, an pedes mei læsi sint: vtrum in corpore meo appareant verberum signa, quæ mihi inflixistis. Videntes illi nullum in eius carne vestigium extare crudelitatis suæ, sublatum axem super humeros eius imposuerunt. & ad extremas axis partes manus ipsius extenderunt, pedesque similiter ad alterum axem alligârunt: & denique super axes ipsum proiicientes, vt humi supinus iaceret, effecerunt: nec prius enim torquere destiterunt, quàm maxima noctis pars præteriisset. Verum, ministris dormientibus, mulier accessit, & soluit eum. Nocte enim excitata fuerat, vt domesticis cibum pararet. Ille vero solutus, eodem in loco mansit intrepidus cum muliere, & eam adiuuabat. Sed posteaquam illuxit, re cognita, crudelis Atharidus manus eius vinciri iussit, eumque ad trabem domûs suspendi. Nec multo post venerũt quidam ab Atharido missi, & cibos idolis immolatos attulerunt, sic Presbyterum & Sabam alloquentes: Hæc vobis magnus Atharidus mittit, vt comedatis, & animas vestras à morte liberetis. Hæc nos, respondit Presbyter, non edimus: neque enim nobis licet. Quamobrem Atharidum cohortamini, vt nos potius iubebat crucifigi, aut alio genere mortis interfici. Beatus autem Sabas: Quis, inquit, hæc misit? Responderunt: Dominus Atharidus. Vnus, inquit Sabas, est Dominus Deus, qui in cælis est. impuri & profani sunt isti perditionis cibi, quemadmodum & Atharidus ipse, à quo missi sunt. Ita loquente Saba, vnus è seruis Atharidi ira inflammatus, vas in sancti viri pectus cõiecit tanto cum impetu, vt omnes, qui aderant, crederent eum statim interiturum. Verum ille pietatis studio vulneris dolorem superans: Nunc, inquit, minister, arbitraris ictu me tuo sustulisse? Sed ita habeto, me adeo non doluisse, vt mihi videaris lanæ vellus in me coniecisse. Cuius rei perspicuum illud indicium fuit, quod nec exclamauit, neque, vt in dolore fieri solet, ingemuit, neque vllum in eius corpore plagæ vestigium apparuit.

Crudele supplicium. · Item aliud · Non sentit dolorem.

VI. TVNC, his omnibus cognitis, Atharidus eum iussit interfici: & iniquitatis ministri, dimisso Sansala presbytero,

Sabam ad fluuium, qui vocatur Musçus, vt eum suffocarent, traxerunt. At beatus vir præcepti Domini memor, & pro-
ximum diligens sicut seipsum: Quid, inquit, peccauit Presbyter, quia mecum non moritur? Non est tuum, responde-
Is lætus ad mortem. runt ministri, istud præcipere. Tunc ille in exultatione Spiritûs sancti exclamauit, ac dixit: Benedictus es, Domine, &
laudabile nomen filij tui in secula, Amen: quoniam Atharidus quidem se ipse morte damnauit, atque interitu sem-
piterno, me autem ad vitam mittit perpetuam. Sic enim tibi complacuit in seruis tuis, Domine Deus noster. Et cum
Rom. 8. duceretur, nunquam cessauit Deum collaudare, dignas non putans afflictiones huius temporis ad futuram gloriam,
quæ in Sanctis reuelabitur. Cum autem ad fluminis ripam ductus esset, ministri inter se: Cur non, inquiunt, dimitti-
mus hominem hunc innocentem? Nunquam enim Atharidus hoc est resciturus. Sed beatus Sabas dixit ad eos: Quid
nugamini, ac non potius facitis id, quod vobis est imperatum: Ego video id, quod vos non potestis intueri. Eccè stant
è regione, qui me suscepturi sunt in gloria. Tunc eum ad aquam perduxerunt gratias agentem Deo, atque eum col-
laudantem, (Spiritus enim eius ad finem vsq; non destitit id facere) & in flumen proiectum, ligno, quod eius collo
In aquis suffocatur, laudans Deũ. alligauerant, in profundo suffocârunt. Atque ita per lignum & aquam defunctus, in se verum salutis Symbolum ex-
pressit. Erat autem annorum octo & triginta. Martyrio coronatus est quinta die sabbati post Pascha, id est, pridiè idus
Aprilis. Valentiniano & Valente Imperatoribus, Consularum gerentibus Modesto & Arintheo.
Is fuit annus Christi 372 iuxta Onuphriũ. Deinde extraxerunt illum ex aqua homicidæ, & insepultum reliquerunt. Verum nec feræ, nec volucres eius re- VII.
liquias attigêre, sed à piis fratribus seruatæ sunt, easque clarissimus Dux Iossoranus Deum colens, missis viris fide di-
gnis, è loco barbaro in Romaniam transtulit, & preciosum patriæ suæ munus, & fructum fide gloriosum misit in Cap-
padociam ad vestram religionem, Domino gratiam suam iis, qui sustinent & timent ipsum, largiente. Quamobrem,
qua die martyr coronatus est, sacrificantes, hoc reliquis fratribus nunciate, vt in omni Catholica atque Apostolica
Ecclesia exultantes, collaudent Dominum, qui proprios seruos suos elegit. Salutate omnes Sanctos. Salutant vos hi,
qui nobiscum persecutionem patiuntur. Ei autem, qui potest nos omnes gratia & benignitate sua in cæleste regnum
perducere, gloria, honor, imperium, maiestas cum vnigenito Filio, & sancto Spiritu in secula seculorum, Amen.

An. 970. VITA ALFERII, PRIMI ABBATIS CAVENSIS PROPE NEOPOLIM, A QVODAM EIVS FERE ÆQVALI

docto viro, &, vt videtur, Abbate edita. Vtrum sit in Sanctos relatus, ignoro.

PROLOGVS AVTHORIS NON SOLVM IN ALFERII, SED ETIAM

Leonis, Petri atque Constabilis (quorum historias suis locis Lector reperiet) eiusdem cœnobij venerabilium Abbatum, Vitas.

SI iuxta diuinæ sententiam Veritatis, lucerna ad hoc accenditur, super candelabrum posita, lumen do- I.
12. April Matth 5. mum intrantibus præbeat, benè prolatæ sententiæ virtutem exequimur, si sanctorum virorum exempla
ad minorum formam altius subleuemus. Ex alto quidem suæ reuelationis ad instar ignis, quo longius
lumen proferunt, inuitare eos, quos illustrant, melius possunt. Magna quidem cum fuerint, & nesciun-
tur, magnum, quod habent, lumen non proferunt: quia in imis locis & abditis occultantur. Et fortassè
idcirco abscondi sub modio lucerna dicitur, quia ij, qui sanctorum lucidam conuersationem sciunt, pro perfecta
mensura illorum, quam continet, modij nomine designantur. Ex inferiori verò parte exprimentur quando scita ab-
scondunt, quia per meritum in imo & abiecto loco se constituunt. Hinc etiam scriptura sacra denunciat, dicens: Qui
abscondit frumenta, maledictus erit in populis. Quid enim frumentorum nomine, nisi Sanctorum exempla figuran-
Prouerb 11 Frumenta exempla Sãctorum tur? Ex omnibus quidem granis excellentior cibus est. Excellentia ergò facta perfectorum, frumenti nomine deli-
gnantur: quia quo dulcius hæc fidelium mentes percipiunt, eo plenius velut de electiori cibo satiantur. Si ergo ma-
ledicitur, qui frumentum abscondit, caute vigilandum est, vt ad quemcunq; fidelem mira Sanctorum facta peruene-
rint, hæc prædicando proferat, nè maledictum incurrat, & occultando in imo sit, qui exponendo fieri luminis can-
delabrum sublime potest. Vnde etiam in Euangelio Dominus dicit: Si in alieno fideles nõ fuistis, quæ vestra sunt quis
Luc. 16. dabit vobis?
Ego igitur tam his & huiusmodi territus, quàm etiam audientium profectibus inuitatus, venerabilium Patrũ, II.
Alferij videlicet, Leonis, Petri atq; Constabilis Abbatum Cauensium vitas atq; miracula scribere proposui: vt qui,
authore Deo, idem Cauense cœnobium magnæ religionis est, iamq; eiusdẽ religionis Ordo longe lateq; diffundi-
tur, ij qui eorũ sequuntur institutionẽ, exemplis atq; miraculis accendãtur. Quod profectò vobis huiusmodi fratres
Cauensis cœnobij religio. specialiter cõuenit, quos imposito pio religionis onere, ad ordinis eorũ normã redegimus. Valde enim deuotius post
illorũ vestigia curritis, si aperte cernitis, quia qui vos laborãdo præcesserant, de labore suo iã ad æterna gaudia perue-
nerũt. Me quoq; quia hoc deceat, nulli vestrûm dubiũ est: vt qui de claustro illo, velut terra promissionis egressus, in
longinqua regione pascẽdos atq; multiplicandos suscepi greges, virgas exẽplorum vario cortice instituendis propo-
nam: quatenus ij, qui ex vobis per diuinam gratiã fœcundantur in spirituali sobole, nõ solum perpetua carnis incor-
ruptione sint virides, sed omnimoda virtutum varietate fulgentes. Sed quia in vniuersalibus scriptis nostris, verborũ
quibusdam obstaculis æmulorum accessus obstruere solemus, opusculi huius tenerũ situm nullis reprehensionum
spinis obducimus, quia cum domesticis nostris de rebus notis fraternis affectibus fabulamur. Ad quod nimirum o-
pus priorum nostrorum non modico rubore succendimur, qui de suis agere, quod alij fecerant, noluerunt. Victor
Liber Victoris Papæ de Sanctorum miraculis. nanq; Romanæ Ecclesiæ summus Pontifex, cum adhuc illi monasterio, quod à sanctissimo patre nostro Benedicto
in Cassino monte constructum est, in venerando habitu præesset, in libro, quem de Sanctorum miraculis scripsit,
viri venerabilis Alferij mentionem fecit, eiusdem se familiarem fuisse asseruit, & ipsius quædam miracula, ita vt ab eo
fuerant gesta, narrauit. Vir quidem sanctus, dum subiectorum animas ad cœlestem patriam succendere per exempla
meliorum satageret, ea quæ ad eorum formam producere voluit, & propè & longius quæsiuit. Quid ergo nobis de
nostris agendum est, si ab aliis iam & miris extolluntur laudibus, & scriptorum memoria celebrantur? Quia verò pre-
fatus Pontifex quædam, non omnia, huius viri venerabilis miracula scripsit, & pro eius reuerentia scripturæ ipsius
authoritatem operi nostro præmittimus, & pro ædificatione audientium plura, quæ eum vel tunc latere potuerunt,
vel post eiusdem obitum sunt gesta, supplemus. Quia item noua scribendi tempora contemni solent, fidem dictorum
relatoribus, non scriptis lector adscribat: quia etsi isto tempore scribimus, ea, quæ ab antiquis monasterij senibus sunt
nobis dicta, narramus.
Alferij patria. Dignitas. Vir ergo Domini Alferivs ex Salernitana ciuitate oriundus fuit: in qua cum bonis polleret moribus, III.
& literarum scientia apprimè eruditus enitesceret, principi eiusdem ciuitatis magna familiaritate coniunctus est, &
inter primos palatij sui ingenti cum honore susceptus. Quodam verò tempore, cùm res exigeret, vt à præfato
principe ad regem Germaniæ nuncij mitterentur, probitatis suæ merito vir venerandus eligitur, & in Gallias
pro perficiendis principalibus negotiis apocrisarius destinatur. Quod tamen non tam humano iudicio de-
cerni

corni cœperat, quam diuino: vt is videlicet, qui iam magnus in cælorũ regno censebatur, ad alia tenderet, & ad alia perueniret: aliud appeteret, sed aliud obtineret: dũ qui terrenis innititur, spiritualibus atq; cælestibus sublimatur.

II. NAM vbi ad ecclesiam beati Michaëlis de Clusa venit, grauem corporis valetudinem incurrit: qua impellẽte, legationem mutare placuit, & negotia hominũ imperfecta relinquere, vt ad diuina seruitia perfectus & integer pertingere meruisset. Mortis ergò, vt putabat, festinatione perterritus, seculo renunciare proposuit, & ei quod restabat vitæ, in omnipotentis Dei seruitio consummare. Vir autem vitæ valde venerabilis Odilo Cluniacensis Abbas, fortè tunc ad idem cœnobium venerat: quem cùm plurimum rogaret, vt habitum sibi sanctæ religionis imponeret, Cluniacum deductus est, ibique, quod piè postulauit, obtinere promeruit. Vir ergo sanctus, postquam religionis habitũ sumpsit, omnem illam strenuitatem seculi ad diuina studia conuertit. Cœpit enim magnis desideriis superna quærere, qui solebat ingenti studio strenuus pro tẽporalibus apparere. Seculũ igitur tota intentione fugiens, in breui tẽpore adeo profecit, vt ad sanctæ cõuersationis arcem pertingeret, & culmen perfectionis magnis laborũ meritis obtineret.

Ab Odilone Abbate accipit habitum monasticum.

III. QVI cum plurimum temporis in secretiori claustri cõuersatione perageret, licet valdè esset acceptus fratribus, quanquam patri monasterij satis charus, tamen memorato Salerni principe obtinente remittitur, & eiusdem ciuitatis ferè omnia monasteria ei regenda committuntur. Sed vir sanctus internæ quietis splendoribus assuetus, exteriorum negociorum tenebris diù præpediri noluit. Dimissa quippe ciuitate, longe in excelsi montis latere, cui Fenestra vocabulum est, quietis suæ locum subiit, primusq; præ omnibus Matelliani [a] cauam, monachorum mansionem fecit, & vt apertè iam cernitur, omnis nostræ multitudinis seminarium fuit. Velut enim granum ex grano [b] illo frumenti Euangelij, dum perfecta contemplatione terræ viuentium mundi omnibus strepitibus obiit, multum imitantium se fructum dedit. Ibi [c] itaq; ingentis & terribilis speluncę secretis repositus, solus soli Deo vacans, soliq; placere desiderans, dum mundi gloriam fugit, ad laudis suæ præconium, vicinarum vrbium ferè omnium linguas mouit. Cœpit itaq; nomen sanctitatis eius haberi celebre, & tantæ opinionis fama longè lateq; dilatari. Et quia sanctorum perfectio maior est meritis, quam ore hominum referri possit, pater sanctus non solum fortia exercuit, sed etiam miraculis coruscauit: vt quos fama alliceret, miracula solidarent.

Præficitur monasteriis Salerni.

a Caua Mattelliana quinto lapide à Salernitana distat ciuitate versus Amalphitanos.
b Ioan. 12.
c Degit in spelunca.

IV. COEPERVNT ergo nonnulli seculum relinquere, & eiusdem se magisterio subiugare. Inter quos & vir venerabilis Leo Lucensis, & Desiderius Beneuentinobilis, ad æmulandum piæ virtutis eiusdem studium, se eius magisterio subdiderunt. Quorum nimirum alter post eum Cauensi monasterio præfuit, alter sancti Benedicti montis Cassini Abbas constitutus, dehinc in totius orbis culmine, videlicet Romanæ Ecclesiæ Pontificatum sublimatus est. Sed humani generis inimicus sancti viri successibus inuidens, cum quadam die Salernum euntem cerneret, super excelsæ rupis verticẽ se obuium præbuit, & iumentum, cui insidebat, exterrens, per immensum montis præruptum in præcipitium dedit. Deiectus itaq; tantæ rupis vertice cum iumento, cui præsidebat, ad litus maris, quod eidem monti suberat, non sicut ruens cecidit, sed scandens quasi deambulando perueniens stetit, quia integer & illæsus apparuit. Qui autem comitabantur eum, à multo fletu ad oram maris venientes, sed incolumem lęti conspiciunt, quem lugentes inuenire mortuum crediderunt. Sicq; factum est, vt antiquus hostis se tanta viri venerabilis virtute superatum erubesceret: quia eiusdem gloriam auxit, quam extinguere moliendo cogitauit.

Præclarum sanè miraculum.

V. ALIO quoq; tempore, dum quidam Salernitanæ ciuitatis viri irruentium latronum impetũ fugerent, ad vicina cellæ viri Dei loca peruenerunt: vbi cum pausare sub rupe quadam voluissent, ingens saxum de eadem rupe dissiluit, & quendam ex eis, Burellum nomine, conterens extinxit. Quem vt socij mortuum atq; contritum cernerent, ad viri Dei monasterium iam inclinato vespere sepeliendum detulerunt: quibus pater venerabilis præcepit, vt nocte illa discederent atq; sequenti die ad sepeliendũ, quem detulerant, redirent. In eodẽ vero specu pater sanctus iam oratoriũ construxerat, in quo poni feretrum iussit: & assumpto Leone discipulo suo, cuius superius mentionẽ feci, in oratione eadem nocte vigilauit. Manè igitur facto defuncti illius comites redeunt, sed mirabili stupore & gaudio, quẽ mortuum dimiserant, non solum viuentem, sed etiam incolumem receperunt.

Precibus suis excitat vita functũ.

VI. QVADAM item die septem viri ad monasterium venerunt, quos post ædificationis verba refici præcepit. Quod dum cellarius perfici deuotè voluisset, sola quinq; oua in omni cella reperit, ex quibus æqualem refectionem septẽ viris distribui non posse, viro Dei nunciauit. Hæc autem pater sanctus ad se deferri instanter iussit, allata benedixit, &, quod valdè stupendum est, nisi à Deo per tanti viri ministerium fieret, ex quinque ouis septem viris singulis singula præbuit. Quo nimirum viri Dei opere quanta sit etiam virtus charitatis agnoscitur, qua à perfecto in charitate velut condi incondita, & quæ non erant, esse potuerunt.

Miraculũ.

VII. COEPIT etiam vir Domini spiritu prophetiæ pollere, ventura cognoscere, & cognita, vt rerum poscebat vtilitas, nunciare. Quidam namq; de vicinioribus locis quendam ad eum energumenũ vinctum ferro duxerunt, suppliciter deprecantes, vt ei manus imponeret, atq; immundũ ab eo spiritum fugaret. Quibus vir venerabilis respondit, dicens: Hic non me viuente, sed moriente sanabitur. Quod profectò ita impletum testati sunt, qui nouerunt. Nam vbi pater sanctus obiit, ab eodem obsesso, ad sepulcrum eiusdem delato, immundum spiritum eiecit: quod ab omnipotente Deo dispositum, vt obsessum longiori pœna purgaret, & vt in eius salute, qualis fuerat serui sui vita clarescerct. Vir quoq; duplici fulgore miraculi decorus apparuit: quia & futura prædixit, & curationem quam promisit, exercuit. Venerando etiam viro Leoni discipulo suo, atq; aliis condiscipulis præceperat, vt post eiusdem mortem in eodẽ monasterio plus quam duodecim fratres simul esse nunquam debuissent: ne si numerum prædictum excederent, sustentari de rebus monasterij nequaquam possent. nam facultates eiusdem monasterij tunc tantis solummodo fratribus vix sufficere videbantur. Sed cum iam ferè de hoc seculo esset profecturus ad Dominum, eisdem discipulis vocatis ad se ait: Ego quod de numero fratrum constitui, secundum hominem dixi. Nam (quod mihi Dominus reuelare dignatus est) in hoc monasterio innumerabilis multitudo ad eiusdem seruitium colligenda est. Qua de re & futura fratrum receptio non ex præsenti inopia, sed ex copia futura pensanda est: quia ille, qui eos ad regnum suum congregat, temporales etiam sumptus largiter ministrat. Hoc autẽ vir Dei voce protulit, nos stupemus in opere: quia omnipotens Dominus in eodem monasterio & multos constituit, & semper largiter procurauit.

Prædicit futura.

Diuinitus ei reuelatur status futurus monasterij sui.

VIII. EIS quoq; discipulis dum læta futura protulit, quæ etiam eos manerent aduersa nunciauit. Post obitum meum, inquit, quidam in hoc ouile Dominicum lupus ingredietur, pacem communem turbare nitetur: sed turbari refugite, quia citius extinguetur. Quod profectò ita factum, antiqui monasterij senes referre soliti sunt. Nam quidam turbine secularium fultus, postquam vir sanctus obiit, monasterium irrupit, eiusdem successorem expulit: sed pastoralem locum, quem impune sibi vsurpare se credidit, diuina vltione percussus, ei quem expulerat, liberũ cito dereliquit. Hæc ad nos de tanti patris vita atq; miraculis peruenerunt, non quod ista sola fuerint, sed quia sanctus plura exercuit, quæ humiliter occultauit. Sancti etenim viri cum magna faciunt, inquantum possunt, latere cupiunt: quia in cælo, non in terra honorari concupiscunt. Sic fortassè vir sanctus & ista occultaret, si talia essent, quæ latere qualitercunq; potuissent. Nam quod de excelsæ rupis vertice cadens lędi non potuit, quod viuentem sociis reddidit, quem sepeliendũ recepit, quod eo benedicente numerus ouorum creuit, rerum quidem immensitas erat, quæ occultari non poterat. Et fortassè energumenum curare ideo viuens noluit, vt tunc magnus in eiusdem curatione clarescerct, cum illic iam receptus esset, vbi fauor ei minuere operis meritum nequaquam posset.

Sancti cupiũt latere.

IX. CÆTERVM in quo latere potuit, ad futurorum notitiam non peruenit. Nam quo abstinentiæ rigore corpus attriuerit, quibus vigiliis mentem extenuauerit, quibus lachrymis quotidiè cælestia flagitauerit, quam fortis fuerit in aduersis, quam mitis in prosperis, quo vigore mundum despexerit, ad regnum cæleste quo desiderio rum feruore flagrauerit: horum & his similium magnitudinis eiusdem mensura, ad aliorum notitiam non peruenit: Sed si modum vitæ & continentiæ eiusdem scire non possumus colligere, ex ostensis euidentibus miraculis eiusdem possumus, quia in vsu quotidianæ conuersationis sibi valde improbus & austerus fuit. Nam pondus carnis quis in illo tanto præcipitio illæsum seruaret, si quotidianis feruentibus atque igneis desideriis se non quotidiè in cælestis vitæ amore suspenderet; & volare, vt ita dicam, desideriis totus igneus quando posset, si non carnis grauedinem per vim magnæ abstinentiæ leuiaret? Rerum numerum quomodo augeret, si * se ipse rerum vsus non potenter subtraheret? Postremo de expulsione dæmonum ab ipsa veritate dicitur, Hoc genus dæmonum non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio? Liquet ergo, quia ieiuniorum se austeritate contriuerit, qua orationum instantia Deo importunus fuerit, qui quando vellet, eiicere dæmonia potestatem accepit. Item si vigiliarum, orationum, lectionum & spiritualium meditationum instantia cordis puritatem consequimur, vir Domini, qui non solum præsentia sed etiam futura nouerat, horum donorum omnium mensuram non solum bonam, confertam & coagitatam, sed & supereffluentem habebat. Sed quid in præscientia rerum tantum puritatem cordis eiusdem asserimus, qui ab his, à quibus optime notus est, tantus asseritur, vt ipsum etiam humani generis redemptorem in carne adhuc positus, videre mereretur.

**sibi*
Mar. 9.

Christus ei apparet.

X. DICVNT enim, quod ante sextum sui exitùs diem ei Dominus Iesus Christus apparuit, eique dixit: Die cœnæ meæ venies ad me. Tunc pater venerandus quanta lætitia & gaudio exultauerit, quibus desideriis diem tantæ promissionis expectauerit, cogitando colligat qui potest, quia dici non præualet. Quo nimirum die veniente impleuisse fertur omnia, quæ ad tantæ solennitatis ministerium debebantur. Nam Missarum solennia celebrauit, fratrum pedes abluit, pauperibus donatiua distribuit, & constituto discipulis patre, Leone videlicet venerabili viro, cuius superius mentionem feci, solam diei cœnam præteriit, cui suæ visionis epulas redemptor promisit: vel fortassis idcirco ieiunus voluit de hoc mundo transire, vt regulari mandato se & moriendo subiiceret. Quia enim directi in via de monasterio fratres ieiuni redire præcipiuntur, qui inclinato iam diei vespere ieiunus ad Dominum transiit, ab istius vitæ decursu ad domum cælestem, quasi de via ad cellam venit. Tunc quidem fratribus cum statuto eis patre ad refectorium dimissis, cellulam speluncæ, in qua manere consueuerat, intrauit, se in orationem dedit, atque inter orationum verba in redemptoris manus vltimum spiritum tradidit.

Leonem sibi designat successoré.

Anno 1051. Feliciter obit. Vide Baronium an. notaio.

XI. DVBIVM quippe non est, quod ad eum deducendũ accesserit, qui ante sextum diem hunc inuitare dignatus est. Quando enim illi beatæ animæ egredienti deesset, qui nuncius paulo ante fuerat, vt exiret? Obiit autem vir vitæ valde venerabilis senex & plenus dierum, cum ferè centum viginti esset annorum, quod sanè omnibus mirabile est. Ita sanus & fortis vsque ad extremam horam mortis extitit, vt nec præ tam decrepita ætate caligaret, nec aliqua debilitate deficeret. Nam vsque ad extremum vitæ suæ tempus clarissime & legit & scripsit. Missas celebrauit, & omne pastoralis sui ordinis ministerium valenter exhibuit: sicque, vt videre est, tam viuendo quam moriendo humanæ naturæ molestias vicit: senescens vtique, vigoris sui defectum nesciens: moriens, mortis ægritudinem non incurrens. His ergo tantis donatus meritis, talis aspicitur, vt illud ei, quod de dilecto Ioanne ab eodẽ redemptore nostro dicitur, quomodolibet competere videatur: Sic eum, inquit, volo manere, donec veniam. Reuera talis erat, vt haberet vnde mercedis summæ bona reciperet, sed quod corrigendum esset, non haberet. Habuit siquidem, quod ad æternitatem staret: sed non habuit, quod cum humani lapsûs fragilitate deficeret. Sic ergo eum Dominus manere voluit, donec venit: quia nimirum à suæ inceptionis initio talis fuit, qui egressionis suæ tempore ipsius redemptoris præsentiam meruit. Cum autem fratres à refectione surgerent, cellulam eiusdem intrantes, defunctum inuenerunt, ita membris dispositum, vt orans, non mortuus credi posset, nisi tactus quid de eo iam factum esset indicaret. Tunc quis mœror & luctus fuerit simul omnium, quis & quantus dolor & tristitia singulorum, dici lingua nequaquam potest. Pater quidem sanctus absentes discipulos habere moriens voluit, vt eis mœrorem suæ mortis auferre debuisset. Verum vnde eis mitigare dolorem credidit, duplicauit: mœrentibus siquidem omnibus, non solum quia tantus pater obiit, sed etiã quia præsentes quos nutrierat habere recusauit. Sed fortasse eorum strepitus rectius vitasse cognoscitur, vt secretæ orationis quiete, venientis Iesu maiestate liberius frueretur. Tollentes autem discipuli corpus eius, in eodem speluco circa oratorium, quod idem vir Dei construxerat, condiderunt.

Grandis eius ætas.
Res stupendæ.

Ioan. 21.

Fratres eius obitu dolẽt plurimum.

XII. HÆC autem de vita & obitu viri valde venerabilis Alferij Abbatis, tam de scriptis Desiderij Abbatis montis Cassinensis, quam de assertionibus senum monasterij in paruum libellum contulimus. Nunc ad ea, quæ post eiusdem obitum in eodem monasterio sunt gesta, veniamus. Supra retulisse me memini, quia dæmoniacus ad sepulcrum eius delatus, vt venit, à maligno spiritu liberatus est, quem optimum pictorem fuisse asserunt: & ne tantis beneficiis ingratus existeret, ecclesiam sanctæ Trinitatis, quam suffraganeam vocant, in signum liberationis suæ propriis manibus depinxit. Quidam præterea frater erat in monasterio, Nicolaus nomine, vir quidem valde religiosus, sed tamen malignis adhuc antiqui hostis bellis expositus. nam quoties cõmunicare disponebat, illud ei diabolica illusione côtingebat, quod qui patiuntur, ad sacramenta Dominica accedere non præsumunt: multis quoque ieiuniis & orationibus, fletibus quoque & confessionibus probationis suæ causas abscindere tentabat, & tamen liberari non poterat. Tandem salubri reperto consilio, ad tumulum sancti viri sibi orandi consuetudinem fecit. Quadam vero die, dum illic tristis oraret, atque à Domino carnis suæ munditiam solitis mæroribus peteret, vt solet mœrentibus accidere, præ tristitia obdormiuit: cui in venerando habitu pater idem sanctus apparuit, & ab eo causas tanti doloris inquisiuit. Cumque ille quid pateretur exponeret, fons viuus ante eiusdem oratorij altare visus est surgere: in quo eum senex venerãdus deposuit, lauit & dixit ei: Vade, quia amodo iam mundus eris. quod & ita factum est: nam ex illo iam die immundi spiritûs solita impedimenta non pertulit.

Is est Victor 3 Roman. Pontifex.

Alferius apparet fratri afflicto.

XIII. ANNIVERSARIA depositionis eius solennitas in monasterio agebatur, cum vir vitæ valdè venerabilis Abbas Petrus, de fratrum refectione solicitus, per omnia fere maris litora regioni proxima pisces quæsiuit, & inuenire non potuit. Reuersi itaque sunt, qui missi fuerant, ab omnibus illis maritimis nusquam pisces inuenire se potuisse referentes. Tunc admodum contristari vir valde venerabilis cœpit, quia diem prædecessoris sui qua cupierat charitate prosequi non valebat. Sed quod defuerat in angustia temporis posito, ei cui iam Deus erat omnia in omnibus, deesse non potuit. Die etenim illa fratrum cœnam pater sanctus Alferius affluentem parauit. Egressus siquidem Petrus venerabilis Abbas de Capitulo, ante claustri ianuam cophinum plenum magnis piscibus vidit: quem cum instanter quis deposuisset inquireret, & inuenire portitorem illius nullum potuisset, miraculo quo se vir sanctus ostenderat, stupuit, & piscationem illam patris Alferij fuisse cognouit.

Miraculum haud vulgare.

XIV. ET vt iam temporum nostrorum ad acta veniamus. Lucas monachus adhuc superest, qui nobis in monasterio referre solitus erat, quia quodam die minutus, ex more monasterij extra chorum residendi licentiam habuit. Ibi itaque sedens, cum non his, quæ in choro canebantur, intenderet, sed oppressus somno grauiter dormiret, senex quidam veneranda canicie fulgidus, hunc per ora cucullæ tenuit, & violenter trahere ad chorum cœpit. Tunc

motus

motus Lucas monachus, cùm quis esset, qui trahere monachos violenter auderet, inquireret, audiuit, quia Abbas Alfenus esset, cui omnia tanquam in proprio monasterio licerent. Cumque ille trahendo festinaret, hic autem tardius sequeretur, quod ante altare eiusdem suffraganeæ ecclesiæ veniret, ei visum est. Euigilans autem, illic se inuenit, vbi se attrahi per somnium viderat, vestimenta etiam, quæ homo Dei tenuit, exuta iam, & super humerum sibi posita reperit. Quod vir sanctus fecisse cognoscitur, vt loco illi, quem *incolit, se præsentem ostenderet, & negligentium torporem ad diuinæ laudis studium excitaret.

Fratri cuidã apparet. — *for. incoluit.*

XV. NEQVE illud silendum puto, quod candela vitrea, quæ super beati viri tumulum lucere consueuerat, plerunque lapsa, in eiusdem tumuli saxa venit, & non solùm frangi non potuit, sed quãdoque, vt erat, plena permansit. Cossus etiam monachus de semetipso referre solitus est, quia discursione mali humoris maxilla eiusdem vehementer intumuit, & intolerabili dolore dentium cœpit cruciari. Sed cum quotidie languor ingrauesceret, & arte medicorum sentire remedia nulla potuisset, ante sepulcrum sancti viri se proiecit in oratione. Quo cum prostratus leuamen tanti doloris deuotis precibus impetrasset, ab oratione surrexit, & statim gingiuæ dolentis cutis crepuit, atque per illius vulnus crepidinis emissa putredine, & faciei tumorem perdidit, & dentium dolorem.

Candela pro lampade. — *Miraculum*

XVI. ADEST etiam Petrus de Guardia monachus, qui efficaci assertione, quod in se etiam gestum est, testari solet. Ea namque pestilentia, quæ ante annos ferè viginti in illis partibus vehementer populum vastauit, præfatus monachus magnis febribus tentus est: cumque ardor nimius febrium vires eius excederet, hora accensionis ad tumulum iam sæpè memorati patris confugit, firmiter credens, quod tanto patri commendatum febris inuadere nequaquam posset. In quo nimirum tutelæ & confugij sui loco fructum fidei suæ ita consecutus est, vt ardentissima febris eum relinqueret, nec vltra sancto viro commendatum fatigare potuisset.

Curatur febricitans.

BEATI JVSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS VITA, EX EIVS LIBRIS A IOACHIMO PERIONIO BENEDICTINO COLLECTA.

An. 120. Extat in eius operib.

I. IVSTINVS in vrbe Palæstinæ, cui nomen Neapolis Flauia fuit, Prisco Bacchio patre natus est. Is primum, posteaquam studiis humanitatis eruditus est, philosophiæ studuit: deinde Christianorum disciplinæ se addixit: postremò pro Christo mortem pertulit: de quibus ordine institui dicere, vt qualis vir fuerit, id est, quem in iis se præstiterit, intelligatur. Cùm [a] ab initio ferè ætatis cuperet conferre, sicuti ipse ait, inter se disciplinas philosophorum, vt ego interpretor, primo [b] Stoico cuidam se erudiendum tradidit, vt Stoicorum decreta cognosceret. Deinde cum aliquantum temporis cum eo versatus esset, posteaquam nihil amplius sibi vidit de Deo, cuius scientiam habere cuperet, suppetere, quod neque Stoicus ille Dei scientiam haberet ipse, neque necessariam hanc disciplinam esse censeret: illo relicto, se ad alium contulit, qui [c] Peripateticus erat, acutum hominem, vt sibi videbatur. Is cùm Iustinum primis diebus retinuisset secum, deinde mercedem ab eo exigere cœpit, quod illa ipsius consuetudo, vt dicebat, ei non futura esset inutilis. Iustinus autem illum ob eam causam paulò post reliquit, cùm eum ne philosophum quidem iudicasset.

13 April. Eius patria & parens. — *a Studet philosophiæ.* — *b Stoicæ. Iustinus Martyr in dialog. cum Tryphone. Baro. ad an. 130*

II. STOICORVM atque Peripateticorum his de causis repudiatis contemptisque disciplinis, cùm etiam tum eius animus præcipuum ac proprium philosophiæ munus quodnam esset, audire cuperet, accessit ad [d] Pythagoreum quendam clarissimum hominem, magna sapientiæ cognitione præditum: habitoque sermone cum illo, quo se & illum audire velle, & cum ipso consuetudine implicari dixit, Pythagoricus ex eo quærere cœpit, num Musicæ Astrologiæque & Geometriæ operam dedisset, aut cogniturum ne se esse speraret aliquid eorum, quæ ad beatam vitam pertinerent, nisi iis ante eruditus esset, quæ eius animum à rebus sub sensum cadentibus disiungerent atque abducerent, eumque rebus iis, quæ animo atque ratione cernuntur, aptum præpararent, vt honestum ipsum, ipsumque bonum, videret. Cumque Iustinus eas se disciplinas ignorare professus esset, eum Pythagoricus ille dimisit, cum illas & laudaret multis verbis, & necessarias esse dixisset. Quod Iustinus primum acerbè, vt par erat, tulit, cùm ita se de spe deiici intelligeret: eoque magis, quod illum aliquid scire sibi persuaderet. deinde considerans tempus, quod illis in disciplinis consumpturus esset, non passus est se in longum tempus reiici.

c Peripateticæ. Iustin. ibid. Baron. ibid. — *d Pythagoricæ. Iustin. ibid. Baron. ibid.*

III. ITAQVE in hac animi distractione & dubitatione ei visum est ad Platonicos venire, quod & illi tum in magno erant nomine ac gloria, & plurimum versatus esset paulò ante in vrbe sua cum docto homine, qui Platonicis decretis antecelleret, magnumque fructum ex eius vsu consuetudineque cepisset, maioremque in dies progressum tum facere solitus esset. Is autem vehementer illum rerum corporis expertium intelligentia excitabat, formarumque, quas illi ideas vocant, cognitio animum illi erigebat, sic vt ad breue tempus, & sapientem fore se, & inani spe ductum, Deum statim visurum esse speraret. hic enim Platonicæ philosophiæ propositus est finis. Cùm ita animo constitutus, tandem aliquando magna tranquillitate ocioque abundare statuisset, hominumque viam declinare, se in locum mari vicinum ac propinquum recepit. Ibi hominem quempiam nec opinato offendit, qui illum disputando eò tandem adduxit, vt contemptis philosophis omnibus, quod veram de animorum immortalitate ac de Deo sententiam non pronunciassent, prophetarum libros legere vellet. Longa illa eorum fuit de animorum immortalitate, de bonorum præmiis malorumque suppliciis disputatio: in qua, illo quærente, Iustinus ex Platonis sententia, quæ tum ipsi viderentur (neque enim vera sunt decreta illa, sed ex Christianorum finibus exterminanda) respondit. Summa autem illa fuit, cogente illo siue minutis interrogationibus, siue rationibus ac similitudinibus, verum non esse visum à philosophis.

Platonicæ. Iustin. ibid. Baron ibid. — *Scopus disciplinæ Platonicæ.* — *Disputationem hanc circa an. 130 factam esse ex Iustini scriptis colligit Euseb. l. 4. c. 8 vide Baro ad an. memorat.*

IV. ITAQVE cùm Iustinus assentiretur, quæreretque quonam præceptore iam quispiam vteretur, aut vnde adiuuari posset, si ne in philosophis quidem verum inueniretur: extitisse respondit quosdam olim iis omnibus, qui philosophi haberentur, antiquiores, beatos homines, iustos ac Deo charos, qui diuino instinctu locuti essent, resque eas vaticinati essent, quæ tum euenirent, quos eosdem [e] prophetas vocarent: eos solos & verum intellexisse, & hominibus enunciasse nullius metu deterritos, nec victos opinione aut ductos gloria, sed ea sola prædixisse, quæ Spiritus Sancti pleni audiuissent atque vidissent. Libros etiam eorum extare, eique, qui eos euoluisset, maximum fructum esse propositum & principiorum & finis, & eorum, quæ philosophus tenere deberet, cùm eis credidisset. Neque enim eos demonstratione, aut necessaria conclusione vsos esse tum in suis sermonibus: quippe qui testes veritatis essent, digni, quibus maior, quàm omni demonstrationi, haberetur authoritas. Eorum autem orationi cogere assentiri primùm ac maximè ea, quæ prædicta ab illis euenissent & euenirent: deinde mirabilia inusitataque opera, quæ efficerent, quæ eadem, spiritus erroris & impuri pleni, falsi prophetæ & vates nec perfecissent, nec perficerent, sed tantum falsa quædam ad stuporem hominum & admirationem. Quocirca illum ita animo constitutum monebat, vt inprimis Deum precaretur, vt sibi fores luminis aperirentur. Neque enim ea cerni intelligive posse à quouis, sed ab eo tantum, cui datum sit Dei eiusque Christi concessu ac munere, Quæ cum dixisset, aliaque præterea multa, eaque Iustinum sequi iussisset, abiit, nec ab eo postea visus est.

Iustin. ibid. Baron. ibid. — *e Prophetæ.* — *Eorum authoritas & veritas.*

V. TVM verò illo eius sermone Iustinus repente in animo suo ignem) tantum sanctæ cohortationes præclarique

Admirabilis

S. Iustini mutatio. Iustin. ibid. Baron. ibid. [b] Iustin. in priore Apolog. contra Gentil. Baron. ibid. [d] Christianæ religionis est acerrimus propugnator.

sermones valent) excitari sensit tantum, cum vt iam tum prophetarum virorumque illorum, quos Christus charos haberet, desiderium teneret. Cumque eius verba secum ipse in animo repeteret, hanc vnam philosophiam tutam & vtilem reperiebat. Sic ergo, vt ipse ait, ex his philosophus extitit. Idem quàm mox postea salutari vitalique aqua expiatus fuerit, non potui inuenire. Hoc etiam, quod dicturus sum, vtrum ante superiorem disputationem, an ne post eandem euenerit, consideremus. Scribit enim in priore Apologia,[b] se, qui Platonis decretis delectaretur, cùm in crimen vocari Christianos audiret, & tamen nullo mortis metu, eorumque omnium, quæ terribilia habentur, affici eos cerneret, hoc cogitare solitum, fieri non posse, vt ipsi in vitio & voluptatum cupiditate versarentur. Mihi quidem videtur id euenisse ante illam disputationem, quòd ex illa non solùm cæteros philosophos, sed Platonem quoq; contempsisse videatur. Vtcunque[d] res habeat, cum intelligimus ex scriptis suis, posteaquam in Christi disciplinam se semel tradidit, Christianæ religionis ac disciplinæ acerrimum defensorem extitisse, atque ab ea defendenda nec minis, nec suppliciis vllis, nec denique morte deterreri abducique potuisse.

[e] De hac Apologia Iustini ad Antoninum, vide Baron. an. 150 Eusebium lib. 4. hist. Eccles. c. 12. [f] In Tryph. pag. vlt. [g] Epistolam Antonini ad Asianos habes apud Eusebium lib. 4. histor. Ecclesiast. cap. 12 & Baron. ann. 154.

Hoc declarant eius libri, quorum in aliis Iudæos atque gentes, id est, disciplinæ nostræ hostes, illos veteris le- V.
gis, quam vnam probabant, testimoniis: has philosophorum atque poëtarum & Sibyllarum, quibus plurimum tribuebant, sententiis refellit & coarguit: in aliis Christianos eorumque religionem apud Antoninum[e] Pium Imperatorem, eiusque liberos Verum atque Lucium, & Senatum Romanum, defendit magna dicendi & libertate & copia. Nec verò in hoc tam reprehendendi defendendive studium sequebatur, quàm illos ab ingrata Deo vita & disciplina ad gratam deducendi voluntatem: quorum superius illud ita perfecit, vt non alius plenius & aptius perfecisse videatur: posterius autem num suos exitus in multis aut nonnullis habuerit, id est, num aliquos ad Christi religionem deduxerit, ignoro. Hoc quidem certè possum dicere, quod ipse ait, Tryphonem[f] Iudæum ab ipso post eum sermonem, quem cum illo aduersus Iudæos habuerit, maxima ex illo percepta voluptate, ita animo constitutum discessisse, vt se ac sodales, si sæpius vnà disputare liceret, maiorem vtilitatem fructumque percepturos fateretur. Hoc[g] etiam verisimile est, Antoninum Pium eiusdem orationibus, quas pro nostris dixit & scripsit, adductum, scripsisse ad Asianos epistolam pro Christianis, cùm id petebat, vt de Christianis ita quæreretur, vt si qui maleficij conuincerentur, pœnas luerent: si non conuincerentur, non punirentur hoc vno, quod appellarentur Christiani, ab eo, quasi Iustinus persuasisset, illa epistola scriptum esse videamus.

Scripta S. Iustini. Vide Euseb. li. 4. hist. Eccles. c. 17. Niceph. li. 4. c. 6. Baron. an. 165.

SCRIPSIT autem libros multos, quorum conuertimus hos, qui ad nos peruenerunt, Sermonem quem ad- VI.
uersus Iudæos cum Tryphone habuit: Apologias duas pro Christianis apud Antoninum Pium, eiusque successores & Senatum Romanum: Orationem paræneticam siue Monitionem ad Gentes: Libellum de Monarchia: Expositionem fidei de recta confessione, siue de sancta eiusdemque essentiæ Trinitate: Epistolam ad Zenam & Serenum: Quæstiones quinque à Christianis Gentibus positas, Gentiumque ad eas responsiones, & earum refutationes: Quæstiones Gentium Christianis positas de eo, quod incorporeum est, de Deo & resurrectione, Christianorumque ad eas responsiones: Explicationes siue responsiones ad Christianos de quibusdam necessariis quæstionibus (quanquam hic liber alterius videtur esse, quoniam Irenæi & Origenis mentionem facit) & refutationes quorundam Aristotelis decretorum. Alios eius libros Eusebius, & post eum Hieronymus, Photius atque Suidas enumerant, qui ad nos non venerunt: veluti Elenchum, quem librum Eusebius & Photius quartum eorum, quos in Gentes scripsit, nominant: tertiũ verò eum, qui non extat, in quo de dæmonum natura disputat: alium etiam de Monarchia Dei, qui non videtur is esse, qui extat, quemadmodum alio loco docui: Alium quoque, quem Psalten inscripsit: Alium prætereà, quem scripsit de Animo, vt illi dicunt. Ipse autem in secunda Apologia pro Christianis librum in omnes hæreses se scripsisse dicit, qui etiam ad nos non venit. Vsus est vehementi genere dicendi, quod ad Philosophorum, quàm oratorum, stylum propius accedit: sed interdum obscura est illius oratio. Nunc de eius morte aliquid dicendum est.

Iustini libri qui nondũ extent.

CVM in omne genus hominum, qui à nostra & vita & disciplina abhorrent, acerbum se præstitit, tum in phi- VII.
losophos maximè, quòd, vt mihi videtur, non solùm ipsi religionis nostræ hostes & vita & professione essent: sed etiam quòd & alios exemplo suo ac doctrina in contraria confirmarent, & ad eam nostros, quantum in ipsis esset, deducerent. In iis Crescentem quendam, & vita & disciplina Cynicum, qui in nostros falsum pro testimonio diceret, delegisse videtur, in quem acerbitatis suæ aculeos maximè emitteret. Nam & sæpè cum eo de rebus decretisque religionis nostræ disputauit, & cùm imperitum eum in rebus, quæ philosophorum sunt propriæ, in disputationibus comperisset, nec tamen desineret, eius vitam atque mores apud Antoninum Pium publicè culpauit, eumque imperitum se disputando ostendisse dixit: quod verum esse ex eo credere debemus, quia se paratum esse tum confirmauit de iisdem rebus in conspectu illorum disputare, nisi & ipsius interrogationes, & Crescentis responsiones ad eos perlatæ essent. Auxit hoc veterem Crescentis inuidiam, qua Iustini æmulus flagrabat. Itaque ex eo die nunquam eius animus ante conquiescere potuit, quàm eius sanguine & morte ira satiaretur: quemadmodum Tatianus Iustini discipulus in *libro, quem in Gentes scripsit, testatur. Is quidem liber extat, nondum editus. Eum enim habet amicus quidam, à quo vtendum, sicuti pollicitus erat, accepissem, nisi tum, cùm hæc scriberem, ab vrbe abfuisset, nec verò mors Iustinum fefellit. In ea enim Apologia, quam dixi, quasi eam diuinaret, se expectare professus est, dum ab aliquo eorum, qui erant in nomine ac gloria, aut etiam à Crescente, ipse dedita opera in crucem ageretur.

Est vehemens in Philosophos. Crescens author cædis S. Iustini. Euseb. l. 4. c. 15. * Oratione contra Græcos, habet Baronius ad ann. 164. habeturq; hæc Tom 8. Bibliothec. sanct.

Acta publicè eius martyrij & sociorum, vti à Notarijs exceptoribus publica sunt commendata memoriæ, offendes Lector 12. Iunij, quo mense ea habet Metaphrastes. Cur autem Baronius eadem prætermiserit, causam existimo, quod vel cum Surio in eam opinionem inclinârit, Iustinum hunc Philosophum, de quo hac die Martyrologium Romanum ab illo, cuius 12. Iunij idem Surius habet Martyrium, diuersum esse: vel quod Martyrij eiusce Acta ad manus eius necdum venerint. Esse autem vnum eundemq; authoritate S. Epiphanij probat Baronius. Epiphanius enim in Panario agens contra Tatianum hæresi 46. narrat eundem S. Iustinum Philosophum passum esse sub Rustico præside, quod & Acta quæ 12. Iunij habet, attestantur. Consule Notas Baronij in Martyrologio Roman. 13. April. & Annal. Tom. 1. Ann. 165. vbi & eiusdem Martyrij acta ad longum recensentur. Plura de Sancto Iustino Martyre require apud Baronium eodem Annalium Tomo.

MAR-

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, CARPI, PAPYLI, ET SOCIORVM, EX SIMEONE METAPHRASTE.

An. 150.

qui licet affirmet passos esse 13. Octobris, nos tamen hoc loco eos reponere maluimus, quod perantiquum Romanum, itemq́; Bedæ & Vsuardi Martyrologia eos habeant 13. Aprilis die.

13. Aprilis.

I. MEMINISSE eorum, qui pro Christo sunt passi, est plurimum vtile & conducibile. Sufficit enim vel sola memoria, vt ad Dei amorem excitet animum, & sit veluti quædam ala ad virtutem, & efficiat, vt eadem certamina, quæ corpore martyres, mente ille sustineat pro fruendis iis, quæ sunt illic, remunerationibus. Ex iis ergo, qui hæc martyrij peregêre certamina, validæ quoque Ecclesiæ columnæ & fundamenta, Carpus & Papylus noscuntur: quorum vterque in clara quidem patria, nempe ciuitate Pergamena, ex valde autem piis natus parentibus, eis quoque conuenientem vitæ ostendit rationem, veluti generosæ cuiusdam radicis generosum germen: adeò vt ex fructu arbor euaderet manifesta, & ex fluento cerneretur fons beatus. Nam ambo quidem corpus faciebant esse solis contentum necessariis, repellentes quicquid erat varium & curiosum: necessariis autem tam modicè vtentes, vt corpore quidem multum abessent ab angelis, insigni autem abstinentia, incorporei propemodum viderentur. Hinc cùm prouecti essent ad summum virtutis, iudicati sunt digni, quorum fidei committeretur populi præfectura. Et Carpus quidem, cùm peruenisset ad pontificatum, pietatis mysteria annunciabat iis, qui erant Thyatiris: Papylus autem honoratus gradu Diaconatus, suo muneri respondens, adhibebat studium in paribus laboribus.

Patria Carpi & Papyli.

Nota insignem abstinentiam Sanctorum

II. CVM ergo eorum fama peruasisset in omnes partes, vtpotè quod ea sit natura virtutis, vt non possit latere, sed seipsam semper prædicet, magna multitudo ideo confluebat, & eorum fruens doctrina, lubenter accedebat ad pietatem. Sed fieri omnino non poterat, vt qui fuit ab initio bonorum aduersarius, cùm hæc sic fierent, quietem ageret. Non quieuit itaque, sed cùm inuenisset egregios administros suæ malitiæ, eis persuadet, vt Sanctos accusent apud Decium, quod sint & in deos impij eos abominantes, & sequantur vanam Christianorum opinionem. Ille autem hac re grauissimè affectus, Valerium quendam assessorem, cum quo res omnes suas communicabat, (erat autem amans dæmonum, & vir agrestis) emittit in Asiam, quæ sibi de sanctis nunciata fuerant, ei significans, & ei in illos potestatem permittens. Statim ergo Valerius viam conficit quàm celerrimè: & postquam fuit in loco, vbi ij degebant, ille quidem statim deis vanis consueta voluit offerre sacrificia, eiusque iussus mox peruasit omnes terminos regionis Thyatirorum, vt quicunque in ea erant, nihil cunctantes venirent in eum locum, vbi fieret sacrificium, gratiarum actiones ipsi quoque diis illius reddituri, vt qui nollet solùm ægrotare, sed alios quoque vellet frui eodem morbo. Hoc autem ducebat esse sufficiens argumentum sententiæ martyrum. Dicebat enim intra se, quod si ipsos quidem viderit communiter conuenientes cum multitudine ad sacrificandum, falsa apparebunt omnino, quæ dixerunt Decio. Sin minus, nô est alia maior expectanda probatio.

Virtutis natura.

III. CVM ergo omnes quidem in locum conuenissent, vt peragerent sacrificia, soli autem abessent admirabiles duo martyres, (alibi enim stabant, Deo preces, nempe verum reddentes sacrificium) iis fictè iussis, ille superbius ac elatius eos rogauit causam, cur ipsi abfuissent: deinde etiam adiecit: At saltem ante meos oculos pulchrè corrigatur delictum, vt accusatoribus inuidia in caput eorum conuertatur, & vobis clarior, quàm prius, gloria oriatur. Ad hæc sancti, qui & metu & omni claritate humana erant superiores: Esset dedecus, ô Iudex, dixerunt, apertum, inquam, dedecus, habere bouem & asinum, (vt cum magno dicam Esaia) qui nos arguerent magni criminis ingrati animi. Siquidem illi quidem cognouerunt possessorem, & eum, qui ipsos alebat: nos autem, quod alamur ab ipso, ignorare videremur, si verò relicto Domino, qui falsò vocantur, deos coleremus. Hæc dixerunt: & Deus simul iis, quæ dicta sunt, est assensus. Nam magnus irruens terræmotus, conuertit in puluerem ea, quæ ab insipientibus colebantur, simulacra. Et inanima quidem sic se habebant, & ita fuêre dissoluta.

Martyres Valerius superbe compellat.

Esai 1.

Præclarè ei respondent.

Terræmotus ingens.

IV. VALERIO autem firma erat ac stabilis malitia, & quæ non poterat amoueri. Nam cum admirari oporteret potentiam Dei ineffabilem, & deorum suorum magnam irridere imbecillitatem, (quod quidem fecisset vir prudens & intelligens) ille euasit magis temerarius, & suam planè ostendit insaniam. Sed cùm virorum nobilitatem & modestiā reueritus, tunc à grauiore cruciatu abstinuisset, iubet eos, ferreis collaribus collis eorum impositis, per medium forum nudos circumagi. Nudi itaque ducebantur athletæ, colli vinculo grauati: & forum obibant cum infamia, qui verè erant honesti: irrisi & ludibrio habiti, qui innumerabilibus digni erant laudibus. Iudex ergo, qui turpem hanc & infamem traductionem putabat sanctos affecturam dedecore, & sic eorum constantiam esse emollituram, statuit mollibus eos verbis aggredi, & sic cuniculos agere in generosum eorum propositum: &, Si vos quidem, inquit, viderem non ferre aperta indicia generosi spiritus, nequaquam vobis darem consilium. Licet enim, si velim, vos per tormenta expugnare, inuitosq́ue & nolentes ad nostram conuertere religionem. Sed cùm & vultus, & morum moderatio significent vestri animi libertatem, statui fungi apud vos officio boni consiliarij. Neque enim arbitror vos latere, quod longo abhinc tempore incepta, quæ diis immortalibus exhibetur, gloria & honor, manet vsque in hodiernum diem, non apud nos solos, qui Græcam linguam nouimus, sed etiam apud ipsos barbaros. Per hanc ergo religionem videre licet ciuitates bonis regi legibus, hostium deprimi supercilium, pacemq́ue vigere. Vndenam autem reges, & principes, multi quidem etiam prius, nunc autem Romanorum, ad tantam gloriam peruenêre, vt gentes quidem & ciuitates euerterent, in potestatem autem omnes redigerent aduersarios? Si ergo indoctorum sermonibus inducti estis ad hanc à ratione alienam, & quæ nuper apparuit, Christianorum opinionem, non valde reprehendo. Hoc tantum dico esse simplicitatis. At vos nunc tandem resipiscentes, & ad vos redeuntes, conuertimini ad id, quod est melius, vt & dij sint vobis propitij, & pluribus bonis, quæ sunt apud nos, fruamini, & Imperatoris in benefaciendo munificentiam sic vobis concilietis. Sin autem in prioribus omnino persiteritis, à tot bonis excidetis: sed & nos quoque asperiores (quod absit) vobis necesse erit omnino experiri.

Nudi circũaguntur sancti martyres.

Iudex eis blanditur.

V. HÆC postquam audiuerunt martyres, oculis in cœlum sublatis, cùm se Christi signaculo muniissent: Videris, dixerunt, nos, tanquam aliquos simpliciores, non tardè, sed facile putare posse conuertere ad discendam impietatem. Sed scias te non incidisse in viros pusilli & abiecti animi: non per hoc, quod pro Christo suscipitur certamen, & nostram ab ineunte ætate in pietate exercitationem. Non enim propter temporis antiquitatem, honore dignam dixerim vestram religionem. Neque enim si quid est antiquum, est id etiam honore dignum: quãdoquidem vetus quidem est omnino etiam vitium, sed non etiam propter tempus dignum est quod honoretur. Non est ergo considerandum, an antiqua sit vestra religio: sed hoc ipsum, an eam oporteat admittere: quam nos quidem consuluerimus declinare, & de medio tollere pro viribus, quæ tam horribilem ignis gehennam recondit & reseruat iis, qui ipsam diligunt. In summa autem, si velis accuratè attendere, inuenies omnino tu quoq; eos, qui apud vos coluntur, deos, nihil aliud esse, quam opera manuum hominum inanima & surda, quæ nihil omnino, non modo aliis, sed ne sibi quidem

Muniunt se signo crucis & ei egregiè respondent.

In falsos deos.

ipsis,

ipsis,possint opis afferre.Si ergo homo quidem est Dei opus,vt qui ab eo sit effictus: quæ vos autem simulacra adoratis,sunt opera manus humanæ:quomodo quis,nisi fuerit planè nullo sensu præditus,& planè bos & asinus,iis,quæ ipse est fabricatus,honorem tribuerit? cùm oporteret illa magis suos honorare opifices,si quis inesset eis sensus? Quoniam ergo confessus es,nos esse intelligentes,& scis,quod homo,qui est sanæ mentis, nunquam veritati id, quod est falsum,prætulerit,aduerte animum,& de eo,qui vere est opifex vniuersorum,disce à veridicis labris.

Præclara martyrum oratio.

VI. DEVS suapte natura non potest circumscribi:est enim eiusmodi,vt in eum non cadat omnino circumscriptio, & superat omnem,quæ in tempore suscipitur,cogitationem. Namque temporum non subiicitur tempori. Quamobrem nec cœpit quidem esse. Omnia autem,tam quæ sub adspectum cadunt, quàm quæ mente percipiuntur, ad hoc, quòd sint,produxit. Homo ergo cùm esset à Deo effictus, & ei esset tributum, vt habitaret paradisum, & ad maioris profectus exercitationem accepisset mandatum,inuidia diaboli affectus morbo inobedientiæ,nō posse interire, permutauit interitu:& cùm carnis subiisset voluntatem,fuit subiectus morti. Cæterùm pater inuidiæ non fuit contentus hoc solo lapsu eius,cui inuidebat:sed etiam ad Dei, proh dolor, obliuionem eos deduxit, qui postea nati sunt ex eodem genere,vt non solùm corporibus,sed etiam animis mors dominaretur. Relicto itaque vero Deo, & ad lucem veritatis sua sponte claudentes oculos,cultus simulacrorum subiêre tenebras. Propterea ergo idem nostri generis opifex,qui benignis visceribus nos produxit ex nihilo,non ferens videre hominem opprimi maligni tyrannide, & à paterno sinu non excessit,& omnia factus,sicut nos,præter solum peccatum,cruci affigitur,& moritur,à lapsu peccati nos volens liberare. Cùm ergo sua morte nostri lapsus authorem deiecisset, ipse & in cœlos ascendit, è quibus descenderat:& nos illuc vocat,vt qui nobis ad se ascensum ostenderit. Potésne tu quoque tale quid ostendere,quod à tuis diis factum sit,an te iam eos deos vocare pœnitet? Possessionum autem & pecuniarum,& honoris apud imperatores,quæ sunt vestra,vt dicitis,bona,nos paruam curam gerimus,vt qui ea non tanquam stantia iudicare,sed tanquā fugientia,rectè didicerimus à Propheta,& maximè cùm in Deum ipsum spem collocauerimus, & ab illius gloria toti pendeamus,propter quem etiam magno ac forti animo pati statuimus.

Charitas Christi erga homines

VII. HÆC cùm audiisset Valerius,& ægritudine animi fuit affectus,& igne insaniæ incensus. Et protinus exuens fictam personam mansuetudinis,internam aperuit feritatem. Et sanctorum quidem facultates dedit diripiendas iis, qui accusauerant, rem,quæ valdè quidem ab illis despiciebatur,plurimi autem fiebat ab iis,qui id magnum existimabant:ipsos verò agrestibus quibusdam equis alligatos,iussit quamprimum agi Sardas. Atque equos quidem, cùm incepissent currere Thyatiris,aduentante vespere,Sardis vix tandem faciunt à cursu desistere. Cæterùm martyribus,qui in hoc acerbo cruciatu totum diem transegerant,nec nox tamen bonis actibus vacua remansit: sed in diuinis hymnis plurima pars eius fuit consumpta. Si quando autem parum somni caperent,eis assistentes angeli,defessos recreabant: & ad tormenta mox futura faciebant animo alacriores. Postridie autem partim quidem inter se,partim autem iis,qui aderant, narrabant sancti diuinam illam apparitionem, & venturum Valerium ad eorum examinationem expectabant,perinde ac quidam strenui milites certamina cupientes,& ad mortem cum gloria suscipiendam,generosè & audacter intuentes. Ille autem cùm peruenisset Sardas,tunc existimabat, & si non prius,se obedientiores & faciliores inuenturum martyres. Solùm enim sciebat cruciatus: Consolationem autem vnde sciret terrena illa anima, & aliena à diuina apparitione & bonitate? Cùm eos autem vidisset vultu,quàm prius lætiores, spirituque constantiores, & animo minus deiectos,desperans se posse eos tormentis expugnare,assentationibus tursus & maiorum donorum promissionibus aggrediebatur emollire virorum fortium constantiam. Cùm autem magis tentasset, & adhuc maiorem animaduertisset roboris firmitatem,processit rursus ad acerbitatem,continua mutatione,& varia collocutione,moliens improbus venari eam,quæ in Christo fundata erat,sanctorum simplicitatem.

Supplicium martyrum.

Angeli eos cōfirmant.

Modo blāditur,modo sæuit iudex

VIII. CVM autem sic quoque vinceretur,& ne parum quidem cedentes videret martyres,sed tanquam vulpes quædam visus est pugnare contra leones,animi planè dubius & perplexus, alia arte eos superare aggreditur: & Carpum quidem & Papylum viros fortes ac præclaros dimittit,iubens eos tuto seruari: admirabilem autem Agathodorum, qui ministrabat martyribus,& famulorum munere fungebatur,qui ipse quoque iam erat perfectus martyr, & suo in eos amore erat socius eorundem suppliciorum:eum,inquam,iussit extensum,boum neruis cædi immisericorditer,simul quidem sanctos molestia afficere propter cruciatum eius,qui erat eiusdem fidei, & terrefacere volens. Vtrique ergo inter se contendebant,nempe & iudex,qui puniebat,& martyr. Iudex quidem, vt multitudine plagarum eū expugnaret:martyr autem plagas tam lubenter accipiens, vt euidens esset, eum hoc habere in votis, vt duraret supplicium,& non defatigarentur tortores ferientes. Cùm ergo martyricum illud corpus iam longo tempore cæderetur flagellis,emittebantur quidem riui sanguinis,tanquam ex quodam fonte: suo autem integumento nudabantur viscera,diuellebantur musculi à compagibus,& sensus doloris reuera magnus & acer inuadebat virum fortem. Ille autem perinde ac si nullam pateretur molestiam,in malis ita erat affectus, silentio ferens crebros ictus flagellorum, & pati propter Christum,habens satis magnum dolorum solatium.

Agathodorus cruciatur.

Mira eius tolerantia.

IX. CVM autem iam defessus quidem esset Valerius,defatigati autem essent lictores feriendo,eum verò tormenta magis lætificarent,Christus eum in cœlos accersit,athletam dignè coronaturus. Is autem & statim spiritum in manus eius,qui vocauit, & corpus mortuum tradidit flagellantibus. Quod insepultum quidem fuit proiectum, vt deuoraretur à feris & alitibus,cùm ita iussisset Valerius. Vesperè autem quidam ex iis,qui illic propè habitabant, id abscōdunt in quadam propinqua spelunca,ducentes hoc esse opus benigni & clementis animi, aut sic etiā diuina dispensante prouidentia. Quidnam autem est postea consecutum? Valerius Præses, qui erat reuera versuta & fraudulenta vulpes,lenioribus verbis sanctos aggreditur,timens fortè,ne ipsos quoque,sicut iam etiam Agathodorum,amitteret. Dicebat enim: Ille quidem inuenit mortem dignam tali arrogantia & amentia,cùm non paruisset, vt sacrificaret diis immortalibus. Vos autem cùm sitis sapientes, cur non adspicitis ad id, quod est vobis conducibile, sed vultis esse similes homini verè infelici,qui pro vita & gaudio stultè violentam mortem elegit? Et hæc quidem Valerius. Cùm autem audiuisset sanctos eum magnæ accusare stultitiæ propter hoc à ratione alienum consilium, se autem tunc conspiciendos planè felices ac beatos arbitrari, quādo violentam, quæ apud eum videtur. Agathodori mortem imitati fuerint:relicta rursus ementita clementia,ad ei consuetam & gratam reuersus est feritatem:& ea facit,quę ipsam decebat. Longè enim profecturus, à ciuitate Sardanorum Pergamum vsque iubet ipsum sequi sanctos: & cogit eos pari passu pedibus currere cum equis pernicibus:vt labore cursus defatigati, quid aliud, quam inuiti mutarentur & persuaderentur adorare simulacra? Sancti autem,quod non esset maior cursus, eam rem existimabant detrahere de voluptate. Sic quidquid propter Christum inferebatur,non molestiam,sed magnam potius afferebat lætitiam, vt quod esset eis magna demonstratio sui in Christum desiderij.

Reddit spiritum.

Iterum blāditur præses

Redit ad crudelitatē.

Martyrum alacritas.

X. CVM ergo in tanti cursus labore diem transegissent,atq; ad dolorem vulnerum suorum (vt cum diuino Dauid dicam) hoc quoque esset eis additum,simulq; consecuta fuisset custodia,& nox iam aduentasset,angelica quædam & diuina virtus eis apparens, curauit eorum vulnera, & ad certamina suscipienda eis maiorem indidit animi alacritatē. Cùm ergo manè surrexisset Valerius,iubebat eos ingredi, ad laborem solummodo & hesternæ diei adspiciens afflictionem,& existimans eos vix tandem portatos iter posse cōficere. Cùm autē vidisset illos adeò valentes & robustos, & vul-

Psal.67.

Martyres diuinitus curantur.

& vultus eorum non minus lætos & alacres, quam eorum, qui vtuntur assiduè lauacris, & vitam agunt vmbratilem, eam rem vocabat præstigias, qui verè erat plenus dæmonibus: & ideo ampliorem eis adiunxit dolorem: nam eorum membris ferro omni ex parte grauatis, iussit eos rursùs viam inire. Postquam autem & ipse, & illi in loco fuêre præstituto, cùm dæmonibus sacrificâsset Valerius, in tribunali præsidet iudiciali. Et cum beatum Carpum sisti curâsset, & fidelis alicuius amici personam induisset, & qui de ipso erat admodum solicitus: Oportebat quidem, dixit, te nostram reuerentem lenitatem, tua sponte venire ad id, quod est bonum & honestum, & diis sacrificare maximis. Nunc autem, cùm & ad id suasionibus inciteris, & beneficio afficiaris, vt video, ne minimas quidem eis agis gratias: sed negligis id, quod est tibi conducibile. Eccè enim hi tuæ miserentes senectutis, effecerunt, vt iter peràgeres absque afflictione. Ipse autem, nescio quomodo, & ingratus esse conuinceris in tuos benefactores, & nos nihili faciens, illorum cultum despicis. Velis ergo nunc saltem annuere, & mihi credere consulenti ea, quæ sunt vtilia. Tuam enim reuereor canitiem & magno dolore afficior, & tanquam non alienam, sed meam, tuam defleo calamitatem. Sed quid agam? Scis enim, quod cum adeo despiciar, non feram, si non propter meipsum, at propter deorum contumeliam.

Rursus blanditur iudex.

XI. At hæc diuinus Carpus: Consilium, inquit, quod à luce ad tenebras, & à vita ducit ad mortem, nemo, qui fuerit compos mentis, consilium, sed idipsum, quod est, nominârit insidias. Quod si meam reuereris canitiem, quid impedit, quò minus tu mihi magis credas paterne consulenti? Quod autem tu ex me dolorem accipis, ego magis tui misereor interitûs, & aperte tuam (hoc sciat amica veritas) ægrè fero calamitatem, qui tales deos colas, & spem posueris mendacium: vt dicam cum diuina scriptura. Qui quidem quemadmodum possunt dij iurè reputari, cum sint ex inanima materia, & ad hoc, quod sunt, productionem habeant ex manu humana? Valerius ergo non ferens deos suos à Carpo, & si verum diceret, ea affectos contumelia, bona verba malè est remuneratus. Odio eum habuit in portis reprehendentem, (vt diuinus dicit Amos) & sanctum sermonem est abominatus. Statimque ex iussu eius lictorum manus tenebant sanctum: & virgæ spineæ eum cædebant immaniter: carnesque assidue laceratæ ac discerptæ, dispergebantur in aërem. Nec his satiabatur ira: sed alij rursùs lictores, partim quidem admouebant lampades eius lateribus, partim autem inhumane adspergebant sale eius vibices. Hinc riui quidem sanguinis per solum ferebantur: Fibræ autem, quæ diuellebantur, martyri grauem dolorem afferebant. His defessum fuisset, etiam si quid inanimum ita fuisset cæsum: doluistis autem vos quoque omnino vel solum audientes. Sed martyr quo magis augebatur multitudo suppliciorum, eo magis erat ipse captus Dei amore, & tanquam ex re aliqua suauissima se voluptate explebat ex doloribus: donec eius virtute defessus Valerius, eum transmisit in carcerem.

Carpi constantia.
Esa. 28.
Amos 5.
S. Carpus dirè cæditur
Stupenda eius patientia.

XII. Cum autem diuinum sisti curâsset Papylum, perinde acsi nunc eum primùm adspexisset rogauit, quinam essent parentes, quænam patria, & quænam esset martyri scientia. Sanctus autem: Iam, inquit, discere potuisti, me esse natum ex ingenuis parentibus. Sum enim natus Thyatiris: Exerceo autem medicinam, non quæ fuerit ex herbis è terra nascentibus, sed quæ alicui à Deo data fuerit. Non enim vsque ad corpora circunscribimus eius vtilitatem: sed etiam morbos animæ corrigimus. Tunc iudex: Non hæc, inquit, fieri potuerint sine exercitatione eorum, quæ scripta sunt à Galeno & Hippocrate, qui acceperunt à diis summam illius scientiæ. Papylus autem: Galenus quidem, inquit, & Hippocrates, & qui illorum artem exercent, tunc aliquem curauerint, quando gratiam suæ benignitatis meus quoque Christus præbuerit. Sin minus, perit eis studium, nihil commodi consequens ex sua in arte exercitatione. Quos autem Deos nominas, cum nec sibi quidem possint aliquid prodesse, quomodo ij curam gesserint aliorum sanitatis: Quod si etiam velis rem ipsam vere intelligere, eum, qui propter te sedet, altero vt vides oculo orbum, faciant visum recuperare: & postea nihil dicam. Fuerit autem quispiam, ait Valerius, qui eum possit sanare? Non hoc solum, inquit sanctus, sed omnes etiam alios morbos & affectiones insanabiles facile curauerit, qui Christum omni morbo medentem inuocauerit. Dixit autem Valerius: Videamus in præsentia id, quod dicis: Non ego, inquit Papylus, aggrediar primus. Vereor enim, ne cum ipse omnia adulteres, miraculum adscribas dæmonibus. Sed tui primum inuocent quem velint tuorum deorum, & tunc ego quoque ostendam Christi mei virtutem.

Papylus sistitur.

XIII. Tunc cum quosdam deorum cultores & sacrificos adduxisset Valerius, iussit suos inuocare deos, nullam, quæ ad hoc faciat, omittentes artem, nec industriam, nec rationem. Illi autem, alius alio accedentes, hic quidem Apollinem, ille autem Aesculapium, alius deinde alium inuocabat ex diis adulterinis, impotentes in re, quæ fieri non poterat, quod ad homines attinet, inuocantes. Eratque res valde ridicula, & plena dedecore. Quid enim de viuentibus, magnus inquit Esaias, sciscitabuntur mortuos? Totus ergo dies præterijt, & illi quidem rogabant, supplicabant, sacrificabant, rebus illis vanis perpetuo assidebant. Surda autem, surda erant: & ei, qui ex parte cæcutiebat nullum erat auxilium ab iis, qui erant cæci penitus. Quid ergo Christi seruus? Simul cum carnis oculis animæ quoque oculos ad cælum tollens, ad misericordiam suum inuocabat Dominum. Deinde quid? Crucis lignum immittit oculis, manu tangit, & tactum lux est consecuta, & extinctus oculus facilius est apertus, quam si somno fuisset opertus: & quod maius est eius, qui beneficio affectus fuerat, animæ quoque ablata est cæcitas, eratque credens, & veram lucem intuebatur, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: & simul etiam magna hominum multitudo deducta est miraculo ad agnitionem veritatis. Quem non hæc mutâssent, & effecissent quærere & discere, quisnam is sit, qui tanta est virtute præditus? Sed & si omnes, nequaquam quidem certe Valerium, immo eum etiam seipso fecerunt longe sæuiorem, perinde acsi delectaretur errore, & nequaquam sustineret aperiri veritatem. Vnde etiam cum eius martyrem sublimem supra lignum sustulisset, verberat acerbissime, tales ei reddens remunerationes pro beneficio, quo eius affecerat assessorem.

Frustra inuocantur falsi dij.
Esa. 8.
Crucis signo cæcum illuminat.
Multi credũt in Christum.
Papylus acerbissime flagellatur.

XIV. Et flagellis quidem cædebatur pulchrum illud corpus: Papylum autem non hoc male habebat, sed quod non grauiora infligerentur tormenta, ægre ferebat: quomodo contrà Valerius, victa videns sua tormenta à martyris animi magnitudine, dolebat & acerbe tolerabat. Adiecit itaque etiam alia: & ignem accendit eius lateribus: & iubet eũ appeti lapidibus. Sed nec aduersùs ignem se gessit martyr ignauè: & lapides veluti reueriti corpus, quod sic pro Christo torquebatur, aliò quidem iaciebantur, nequaquam autem in ipsum ferebantur. Cum ergo iam defessus esset Valerius, nec iam haberet, quod sanctis inferret ad supplicium, dabat tempus vibicibus, reputans fortasse, quod si parum dimissi hic fuerint martyres, inflammati iam vibices eos grauioribus afficerent doloribus, & sic redderent molliores ad futuram quæstionem. Sed ij cum prope haberent medicum, propter quem plagas lubenter accipiebant, non solum à doloribus, sed etiam à vulneribus liberati sunt simul cum cicatricibus, ne vllum quidem in se eorum ferentes vestigium. Quare seipsum imprudens feriebat Valerius, non martyres. Quo enim illi magis leuabantur laboribus, eo magis cor eius cædebatur: itaque, perinde ac ignis, eum accendebat.

Iterum diuinitus sanâtur martyres.

XV. Breve tempus intercessit, & rursùs ille quidem præsidet in excelso tribunali, toruo & cædem spirante adspectu intuens, & per animæ speculum, oculos, internam ostendens acerbitatem, & nec pluribus quidem sui præbens adeundi copiam: illum autem tantum circunsistunt, quicunque erant ministri eius arrogantiæ. Introducũtur autem viri præclari, vel potius ingrediuntur prompto & alacri animo. Diceres eos vocari ad conuiuium, non autem ad certamen. Et ille quidem videbatur, vel ante minas, eos esse territurus ipso solo adspectu: & interrogabat, sentẽtiæ martyrum faciens periculum: & visione apprehendebat eorum mutationem. Tantum vero aberat, vt illi ita essent affecti,

Mira eorũ alacritas.

vt

vt etiam ei exprobrarent tarditatem in ferenda sententia, & quòd non citò morerentur, valde ægrè ferrent. Cur, dicentes, & tibi, & famulis exhibes molestiam, nos quidem sæpe adducens, postremæ autem semper parcens sententiæ, sperans fortasse fore, vt nos pœniteat, & persuadeas, vt à Christo deficiamus & veritate? Quod quidem tunc adspexe-
Immaniter cruciantur. ris, cùm videris nos æquè ac deos tuos, nullo sensu præditos & surdos. Hæc cùm primùm dixissent, murices quidem ferrei dispergebantur in terra: præclari autem viri in eos nudi iaciebantur, & supini super eos trahebantur crudeliter: res ad cruciatum acerbissima, cùm vel solùm subiicitur oculis. Sed nec in hoc quidem Deus suos neglexit famulos: sed statim (oportet enim rursus aliquid dicere ex diuina scriptura) ascendit inspirans in faciem eorum, & eos liberans ex afflictione. Et protinus euanuerunt murices: & conseruati sunt ipsi illæsi à malis. Hoc planè iudicem accendit ad
Diuinitus liberantur. Vide supplicia. furorem: & nouaculæ adeò crudeliter martyrum latera laniabant, vt vtraque pars rursus egrederetur naturales limites, nempe & lictores in puniendo immisericorditer, & sancti in forti animo tolerandis molestiis. XVI.

Post hæc rursus congregat bestias crudelissimas, & sanctis theatrum constituit, & ipse sedet spectator. Et cum in medium adduxisset martyres, in eos immittit vrsam: & cùm putasset, simul atque fuissent immissi, fore, vt virorum præclarorum corpora discerperet, vidit potius naturam animalium ratione carentium, admirabiliter docentem in-
Vrsa mansuescit. telligentiam eos, qui sunt participes rationis. Vrsa enim, veluti reuerita speciosos eorum pedes, & pacem vere annunciantes, non solùm nihil noxium, nec agreste fecit, nec, vt semel dicam, belluinum: sed ad eorum pedes procidit, & a-
Item leo. micè est amplexa. Nec hoc quidem suffecit insipienti ad dandam ei intelligentiam. Sed leo quoque protinus immittitur: qui ipse similiter, atque vrsa, diuinis obediebat nutibus, iis, qui pro communi Domino grauia patiebantur, nihil omnino volens mali facere. Valerius autem, tanquam ipse seipsum conans superare in scelere, in lacum quendam
Mittuntur in calcem martyres. noua calce & recens extincta, vel, vt melius dicam, accensa refertum, iubet sanctos immitti, & in eo degere tres totos dies, tali modo inuictos moliens vincere impius. Sed frustra laborabat, aduersus verum Deum depugnans. Nam diuina quædam gratia, & virtus Christi aderat martyribus, qui propter ipsum erant in lacu, hebetans quidem calcis operationem, à malo autem illæsos seruans athletas.

Valerius autem quo maiorem gratiam videbat apparere in sanctis, eò magis iracundia feruebat ipse iuue- XVII.
Aliud genus cruciatus. niliter, contendens stultus vel Deo esse fortior. Crepidis itaque ferreis, longis fibulis confixis, iubet calceari pedes martyrum, & calceatos illos sic currere, vt saltem viderentur victi in hoc certamine. Sed rursus quoque laborauit temerè. Quo enim magis noua excogitabat, eò magis diuina virtus adumbrabat sanctos, & iis, quæ inferebantur, reddebat superiores, & aduersus aspera & grauia efficiebat robustiores. Ille autem adhuc eos tentabat à sua traducere sententia, quibus sic apertè diuina opem ferebat gratia: & volebat eos sacrificare rebus abominandis: adeò emotæ mentis erat impius. Cùm ergo nesciret quid ageret, pudore iam affectus, & apertè superatus, accendit fornacem, quæ multa alebatur materia: & in medium eius iniicit martyres. Illa autem protinus fuit extincta. & refrigerabat sanctos. Quo
Agathonica soror Papyli. quidem tempore honestissima quoque Agathonica, quæ erat verè soror martyris, diuini, inquam, Papyli, & Ham...ä cum eis intrauit, & certaminum, sicut etiam coronarum, fuit particeps. Rursus ergo redierunt in custodiam: & rursus vacabant hymnis ad Deum & precibus.

Cvm autem dubius esset animi iudex, nec vllum inueniret exitum, vix tandem eos condemnat, vt vitam finirent gladio. Ducebantur ergo martyres gaudio pleni ad locum consummationis, cùm nec præclara quidem Agathonica ab eis abscedere sustinuisset. Deinde cùm sanctas manus ad Deum sustulissent, non pro se solùm preces fundebant, sed etiam orabant, vt sui occisores ab errore liberarentur, & conuerterentur ad pietatem. Sic gratiam suis referebant inimicis, eius, qui bonus est, discipuli, occisoribus suis precantes veniam eius, quod erant admissuri, facinoris: XVIII
Plectuntur capite quibus alioqui ipsi magnam habebant gratiã, quod per eos migrarent ad eum, quem desiderabant. Cùm precari quoque essent ea, quæ erant omnibus vtilia, eis capita fuerunt amputata tertiodecimo mensis Octobris. Pretiosas autem eorum reliquias, quæ abiectè & contemptim iacebant, Christianorum manus cùm sustulissent, cum lampadibus si-
Nota de reliquiis. mul & hymnis in loco insigni præclare deposuerunt, opes Christianis inuiolabiles, malignis spiritibus flagellum terribile, & rorem omnibus ægrotãtibus & certam medelam: ad gloriam Dei Patris & Domini nostri Iesv Christi: quem decet honor & potentia, cum sanctissimo & viuifico Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

An. 500. *VITA S. MARTII ABBATIS, AVTHORE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO, DE VITA PATRVM, CAP. XIV.*

13. Aprilis. *Matth. 5.* Magnvm nobis diuina pietas largita est beneficium, cum delictis nostris fieri præcepit de remissione refugium, si negligentibus ignoscamus, si indulgeamus lædentibus, si odientibus nos econtrario commodum benedictionis impertiamus, dicente Domino Iesv Christo: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniantibus & persequentibus vos, vt sitis filij patris vestri, I.
qui in cœlis est. Ecce quàm magnum thesaurum congregat contemptus iræ, reconciliatio damnati, re-
Ignoscere in se peccãtibus quàm vtile. missio iudicati. Filium te Dei Patris facit, cohæredem Christi adscribit, cœlestibus regnis habitatorem statuit. Vnde manifestum est oblita delicta eius in cœlo, qui delinquenti beneficium veniæ impertitur in seculo. Sic enim Domini-
Matth. 6. ci oris sententia prolata testatur: Si, inquit, dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & Pater vester cœlestis
Ibidem. peccata vestra. Cùm vero supplices famulos docet orare, ait: Sic enim dicetis ad Patrem: Dimitte nobis debita nostra, quemadmodum & nos dimittimus debitoribus nostris.

Igitvr S. Martius, beatus Abbas, sanctitate præclarus, diuinis eruditus studiis, huius sententiæ bonum retinuit corde, vt libenter dimitteret delinquenti: & non solùm ignouit noxam, verumetiam munere præbuit gratiam, ne in aliquo vilem redderet culpati personam. Sed ante de conuersatione eius pauca locuturi sumus, priusquam ad huius beneficium accedamus. II.

Beatissimvs hic Martius, Aruernæ vrbis Abbas, eiusdem territorij fuisse incola fertur: & à pueritia sua religiosam agens vitam, totum se Dei operibus dedicauit. Erat enim parcus in cibis, largus in eleemosynis, promptus in III.
Virtutes S. Martij. vigiliis, in orationibus valde deuotus, totis viribus luxuriam abstinentiæ freno ac parcitatis agone coërcens, ne sibi aliquid subrepere posset. Non immeritò Martius vocitatus, qui fortiter ac strenuè pullulantes actionum mortalium
Ephes. 6. cogitationes, gladio Spiritus Sancti in ipso dimicationis exordio succidebat, non surdus auditor exhortationis: Accingite vos armatura Dei, & gladio Spiritus Sancti, vt possitis ignita diaboli tela contemnere. Cumque ad ætatis legitimæ perfectionem venisset, & tanquam sidus egregium in illa vrbe fulgeret, adhuc aliquid sibi deesse putans, haud procul ab ea secessit: acceptoque sarculo, montem lapideum cædere cœpit: in quo cellulas sculpens, habitacula sibi
Cellam sibi in monte saxeo cõdit paruula fecit, scilicet vt arctius sobrietatis catena constrictus, facilius Deo omnipotenti precum thura, laudationumque holocaustomata super cordis mundi altare proferret, recolens Dominum dixisse per Euangelium: Intra in cubi-
Matt. 6. culum, & clauso ostio, ora Patrem tuum: & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Sciebat enim angelicæ sibi visitationis consolationem adfore, si se ab humanis adspectibus longius amouisset.

In hac

IV In hac ergo rupe cauati montis habitationi res necessarias præparabat, formans in antro ex ipso lapide scamnum & cellulam siue lectulum, in quo post laborem multum fesso corpusculo requiem indulgeret. Sed erant hæc immobilia, quia ex ipso lapide incisæ massæ ipsi petræ inhærebant. Nihil autem super eam, cum quiesceret, sternebat, sed tantum cum vestimento, quo indutus erat, decumbebat, non alios habens tapetes, plumellas aut stragula, quo hæc operirentur: nihil enim habebat proprium, nisi Dei cultum, in quo indeficiens permanebat. Victum ei interdum deuotorum largitio ministrabat. Denique æternus Dominus, qui iugiter glorificat sanctos suos, cœpit cæleste famuli meritum terrigenis declarare, vel qualis esset cultor suæ diuinitatis ostendere, dum ei curationum gratiam dignatus est impertire. Nam dæmones de obsessis corporibus in nomine Iesu Christi verbo fugabat: venenum malæ pustulæ Crucis signaculo opprimebat, quartanis tertianisve febribus infuso benedicti olei liquore medebatur: & multa alia beneficia populis annuente largitore bonorum omnium, tribuebat. Durũ stratum S viri. Efficacia Crucis & ol. i benedicti.

V. Ad tanti viri famam cœperunt quidam ad eum confluere, gaudentes eius instrui disciplinis. Quid plura? Colligit viros, format monachos, efficit ad opus Dei perfectos: erat enim ei magna patientia, tantamque aduersus sustinẽdarum iniuriarum tela sumpserat bonitatem, vt putares eum lorica dulcedinis esse vallatum. Erat autem monachis hortus diuersorum olerum copia ingenti refertus, arborumq; & fructuum, amœnus visui, & fertilitate iucundus: sub quarum arborum vmbraculo susurrantibus auræ sibilo foliis, beatus senex plerunque sedebat. Quidam autem imprudens, & sine timore Dei, gulæ circunscriptus desiderio, effracta sepe horti, furtiuo est ingressus ascensu, sicut Dominus exprobrat in Euangelio: Quia qui non intrat per iannam, hic fur est & latro. Porro autem erat noctis tempus: (nec enim poterant hæc nisi in nocte perpetrari: quia omnis, qui malè agit, odit lucem) Hic igitur collectis oleribus, cepisque & alliis, atq; pomis, oneratus fasce fraudis iniquæ, ad aditum, quo ingressus fuerat, pergit, sed nequaquam reperit exitum. Grauata onere conscientia terretur, & inter labores ponderum alta suspiria ducit, sustentatur interdum super columnas arborum. Circuit iterum iterumq; omnem ambitum horti, & non modo ostium non repetit, verumetiam nec ipsum, quem inter nocturnas tenebras patefecit, aduertit ingressum. Torquetur vero, duplici cruciatus dolore, nè aut teneatur à monachis, aut à iudice capiatur. Inter has cogitationum faces nox ei elongatur, iubarque lucis desideratæ non redditur. Abbas verò in psallentio noctem ducit, &, vt credo, reuelante Deo, quæ gerebantur, agnoscit. Etenim albescente iam polo, vocat Præpositum, dicens: Accurre velocius ad hortum: bos enim petulcus ingressus est in eum, sed nihil læsit ex eo: Accede nunc, & impositis necessariis, dimitte eum: sic enim legitur: Boui trituranti os non colligabis. Præpositus verò non intelligens quæ narrauit, abiit vt impleret iussionem. Quem cum vidisset homo appropinquantem, proiectis in terram, quæ sumpserat, fugere cœpit, ac inter spinas & rubos caput immergit, & in modum porcorum aditum, vndè egrederetur, conatur aperire. Quem monachus apprehendens, ait: Nè timeas, fili, quia senior noster misit me, vt ducam te ab hoc loco. Tunc collecta monachus, quæ ille proiecerat, tã poma quam olera, imposuit humeris eius, & aperto ostio, dimisit eum, dicens: Vade in pace, & nè vltra repetas, quæ ignauia comitante gessisti. Monachos colligit. Iohan. 10. Iohan 3. Fur diuinitus punitur. Deut 25. Obserua humanitatem erga furem.

VI. Ipse quoque Sacerdos, velut iubar veri luminis in orbe resplendens, infirmitatum morbida, virtutum efficacia pellebat assiduè. Niuardus quidam diuturna febre detentus, dum aquas æstuans ab ardore haurit assiduè, ab hydrope intumuit, ita vt tam venter, quam stomachus, in modum vesicæ cerneretur extensus. In desperatione ergo pro tali infirmitate positus, deferri se ad sanctum beneficio plaustri deposcit. Denique eleuatur à lectulo, imponitur super vehiculum, atque ad cellulam sancti perducitur, deprecans humiliter, vt sibi Sacerdos Dei manus imponeret: At ille prostratus in oratione coram Domino, conuersus est ad infirmum, tactuque blandissimo eius membra contrectans, eum in contemplatione adstantium reddidit sanum. Nam ita fertur tumor omnis ante digitos eius aufugisse de corpore obsesso, vt nullum in eo vlterius ægritudinis remaneret indicium. Hæc autem à mei genitoris relatione cognoui, eò quod ei fuerat hic Niuardus in amicitiæ coniunctione deuinctus. Asserebat autem idem, vidisse se quoque sanctum, atque eius miracula expertum. Nam cum esset adhuc puer quasi annorum vndecim, ab illo tertianarũ ardore febrium occupatur. Tunc amici apprehensum puerum duxerunt ad virum Dei: erat enim iam senex, & proximus resolutionis diei, caligabantque oculi eius. Posita verò manu super puerum, ait: Quis est hic, vel cuius est filius? Responderunt: Famulus tuus est, nomine Florentius, Georgij quondam filius senatoris: Et ille: Benedicat, inquit, tibi Dominus Deus, fili, & sanare dignetur languores tuos. At ille osculans manus suas, & gratias agens, abscessit sanus. Asserebat autem nunquam deinceps se in omni vita sua ab hoc contagio fuisse pulsatum. Sanatur hydropicus. Item febricitans.

VII. Ipse iam ætate nonagenaria bono desudans certamine, consummato cursu vitæ seruans in Deum fidem, ad illam coronam iustitiæ, quam retribuit Dominus, commigrauit. Dehinc cum summo honore ablutus, dignisque vestimentis indutus, infra oratorium monasterij est sepultus. Quod autem beatus eius tumulus diuinis virtutibus illustretur, ipsa, quæ assistit, caterua poterit contestari: quæ cum infirmos mittit ad tumulum, extemplo incolumes domum remittit. Nam cum diuersis è partibus confluentes, deferentesque morborum genera, inibi capiant medicinã, frigoriticorum tamen nutantia tremore membra, sæpius ad soliditatem integram restaurantur, tribuente hoc Domino nostro Iesu Christo, qui miraculis illustribus sanctorum tumulos glorificat. Ipsi gloria in secula seculorũ Amen. Obit vir Dei. Miracula ad eius tumulum.

VITA *S. ERMIGILDI FILII REGIS VVISI GOTTHORVM, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA, LIB. 3. Dialog cap. 31.

An. 580. *Hermenigildi.

I. Sicvt multorum, qui ab Hispaniarum partibus veniunt relatione cognouimus, nuper Ermigildus rex Liuigildi regis Vuisigotthorum filius, ab Arriana[a] hæresi ad fidem catholicam viro reuerendissimo Leandro[b] Hispalitano episcopo, dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto, prædicante conuersus est. Quem pater Arrianus vt ad eandem hæresim rediret, & præmiis suadere, & minis terrere conatus est. Cumq; ille constantissime responderet, nunquam se veram fidem posse relinquere, quam semel agnouisset, iratus pater, eum priuauit regno, rebusq; expoliauit omnibus. Cumque nec sic virtutem mentis illius emollire valuisset, in arcta illum custodia concludens, collum manusq; illius ferro ligauit. Cœpit itaq; idem Ermigildus rex iuuenis terrenum regnum despicere, & forti desiderio cæleste quærens, in ciliciis vinculatus iacens, omnipotenti Deo ad confortandum se preces effundere, tantoque sublimius gloriam transeuntis mundi despicere, quanto & religatus agnouerat nil fuisse, quod potuerit auferri. 13 April. a Hermenigildum cõuertit Leander Epis. b Huius vitã habes 27. Februarii. Greg. Turon lib 5. c. 38 hist Frãc. habet eum

ab vxore Ingunde conuersum: interim tamen suam adhibere operam non destitit Leander teste D. Gregorio.

II. Svperveniente autem paschalis festiuitatis die, intempestæ noctis silentio ad eum perfidus pater Arrianum episcopum misit, vt ex eius manu sacrilegæ consecrationis communionem perciperet, atq; per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus, Arriano episcopo venienti exprobrauit vt debuit, eiusq; à se perfidiam dignis increpationibus repulit: quia etsi exterius iacebat ligatus, apud se tamẽ in magno mẽtis culmine stabat securus. Communionem Arriã nã respuit.

Perimitur in carcere. *Miracula fiunt*

Ad se itaque reuerso episcopo Arrianus pater infremuit, statimque suos apparitores misit, qui constantissimum confessorem Dei illic, vbi iacebat, occiderent: quod & factum est. Nam mox vt ingressi sunt, securim cerebro eius infigentes, vitam corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere, quod ipsum quoque, qui peremptus est, in se constiterat despexisse. Sed pro ostendenda vera eius gloria, superna quoque non defuêre miracula. Nam cœpit in nocturno silentio psalmodiæ cantus ad corpus eiusdem regis & martyris audiri: atque ideo veraciter regis, quia & martyris. Quidam etiam ferunt, quod illic nocturno tempore accensæ lampades apparebant: vnde & factum est, quatenus corpus illius, vt videlicet martyris, iure à cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater vero perfidus & parricida, commotus pœnitentia hoc fecisse se doluit, nec tamen vsque ad obtinendam salutem. Nam quia vera esset catholica fides agnouit: sed gentis suæ timore perterritus, ad hanc peruenire non meruit. Qui oborta ægritudine, ad extrema perductus est. & Leandro episcopo, quem prius vehementer afflixerat,* Richardum regem filium suum, quem in sua hæresi reliquerat, commendare curauit, vt in ipso quoque talia faceret, qualia & in fratre suis exhortationibus fecisset: Qua commendatione expleta, defunctus est.

** Recchare dum*

Recchare dus rex ex Arriano fit Catholicus. *Iohan 12.*

III. POST cuius mortem Richardus rex non patrem perfidum, sed fratrem martyrem sequens, ab Arrianæ hæreseos prauitate conuersus est. Totam quoque Vuisigotthorum gentem ita ad veram perduxit fidem, vt nullum in suo regno militare permitteret, qui regni Dei hostis existere per hæreticam prauitatem non timeret. Nec mirum, quod veræ fidei prædicator factus est, qui frater est martyris: cuius hunc quoque merita adiuuant, vt ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat. Qua in re considerandum nobis est, quia totum hoc agi nequaquam posset, si Ermigildus rex pro veritate mortuus non fuisset. Nam, sicut scriptum est, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert: hoc fieri videmus in membris, quod factum scimus in capite. In Vuisigotthorum etenim gente vnus mortuus est, vt multi viuerent: & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit. Hactenus S. Gregorius. Porro Sigebertus in Chronicis Anno Christi 583. scribit Hermenigildum filiam Sigeberti regis Francorum duxisse vxorem, & per eam conuersum ad orthodoxam fidem (hauddubie opera Leandri Episcopi). Deinde [a] anno Christi 586. Hermenigildum à patre damnatum exilio, & anno 589. in carcere securi occisum.

[a] Greg Turon passum asserit an. 588 Cæsar Baronius exactam temporis rationem iniens martyrium eius anno 584 constituit, quem si libet consule ad initium anni memorati.

An. 150.

VITA SANCTI *FRONTONII ABBATIS, AVCTORE INCERTO, QVAM HABES LIB. I. VITÆ PATRVM A R. P. HERIBERTO *Rosvveydo S. I. notis illustratis.*

** Frontonio*

14. April.

1. Petr 2.

I. QVONIAM sæpè desiderastis audire quæ sancta sunt, & ego placide disposui operari: iam non in pellibus caprarum, sed auro & argento gemmisque pretiosissimis decreui construere templum Dei: vt & nos tamquam lapides viui ædificemur in domum spiritualem, ex operibus meliorum proficientes in Christo Iesu Domino nostro: quid nunc apud Nitriam gestum sit, referam: & non prætereibo veritatem vllo modo, quoniam satis ædificat monachos præsens opusculum.

Oratio Frõtonii ad 70. fratres *Ad eremum tendunt.* *b Per bis acutos bipennes intelligit, seu ferramentum aliquod rusticanum vtrinque incidens* *Matt. 6.* *1. Cor 10*

II. IGITVR Frontonius, verus Dei seruus, studio Dei timoris de die in diem proficiens, publicam communemque vitam perhorrescens, auiam desiderans solitudinem, conuocatis ad se fratribus, dixit, (erant enim cum eo viri circiter septuaginta:) En quid nobis & mundo damnabili, cuius operibus renuntiare omni modo condecet, vt cælestem consequamur vitam? Quapropter pergamus ad eremum, nihil nobiscum ferentes, ad acquirendam cælestem gloriam, & superiorem inuestigemus ex virtutibus disciplinam. His dictis, vniuersi consensêre: deferentesque ad eremum secum parua olerum semina, & [b] bis acutos, paruosq; sarculos, vnde humum defoderent, profecti sunt, & venerunt ita in eremum: rursusq; Frontonius ait: Dominus in Euangelio ait: Nolite cogitare quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Quærite primum regnum Dei, & iustitiã eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Teneamus promissum, & inueniemus in nobis opus Domini conseruatum. Omnes ergo habitabant in eremo, in opere Domini iugiter laborantes, & in agone spirituali proficientes: adiuuabat enim Dominus seruos suos. Ipse vero Frontonius non pro se tantum, sed pro cunctis orabat, sciens scriptum esse: Non quærens, quod mihi vtile sit, sed quod multis, vt salui fiant.

Murmurãt fratres contra instituti rigorem.

III CVMQVE in eadem eremo longo tempore morarentur, tentare eos aduersarius Christianorum cœpit, vt cogitarent in corde suo, quod debuissent in sæculo demorari, quia Anachoretarum vita durissima est, & nemo eam potest sufferre. Murmurauêre ergo in cordibus suis, dicentes: Quid est, quod voluit pater noster Frontonius, vt haberemus in eremo? Numquid illi qui in vrbibus & in castellis habitant, Deum videre non possunt: & qui in eremo habitant, soli vident? Nonne eos boni actus commendant? Quisnam poterit cibo viuere Angelorum? Ecce morimur fame: defectus vigiliarum non capit labor, sed acriora nos frangunt ieiunia, fiuntque debilia genua, vt vnusquisque nostrum non possit stare.

Frontonius occurrit murmurationi. *Psal. 32.* *2. Cor. 11.* *Matt 6.*

IV. AVDIENS Frontonius eorum murmur, antequam ad eum conuenirent dicentes aliquid, ipse præueniens eos ait: Quousque irritatis Deum murmurantes in cordibus vestris, & dicentes: Numquid qui eremum inhabitant, hi tãtum sunt Dei serui? & quis ex cibo poterit viuere Angelorum? Conueniamus ad abbatem, & loquamur ad eum, vt habitemus in ciuitate: quia si qui nos illic viderint, opportune nobis iuxta Dei votum dirigunt escas, prout cuiq; Dominus dederit facere. Illud autem scitote, quia non necabit Dominus fame animam iusti. Ecce oculi Domini super timentes eum, vt alat eos fame. Et illud non meministis scriptũ, quod ait Apostolus: In fame & siti? Sed vobis quoque in eremo numquam defuerunt radices herbarum, nec mansistis aliquando ieiuni. Recordamini autem, quia antea locutus sum vobis: Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Nouit Dominus cibum dare timentibus se. Quærite primũ regnum Dei, & iustitiã eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Si enim Dominus volatilia pascit, & coruos nõ deserit, quomodo nos derelinquere poterit, ipsum iugiter in mente habentes, eumq; assiduè orãtes? Certè si fame defecerimus in eremo, nos Dominũ accusemus, & improperemus ei, cũ ad ipsum venerimus, dicentes: Credidimus Euangelio tuo, vbi dixisti, quod vniuersos in te credentes, cæli pabulo pasces: fecimus cuncta quę præcepisti, sperauimus in te, & tu nos despexisti. Sed quia ibi nos probasti, hic magis, vt probes veritatẽ, redde quod promisisti. Nolite ergo murmurare aduersus Deum, ne murmurãtes, sicut patres nostri in hoc deserto, à serpẽtibus pereatis. Quod si expectaueritis Dominũ, quãdo voluerit, dabit bona timentibus se. Quo dicto, siluerunt omnes paululum à murmuratione suâ: erant tamen in mœrore positi.

Cessant fratres à murmuratione.

V. EGO vero proposui vniuersa breuiter exequi, & cuncta sermone rustico comprehendere, quæ cum suo prosequi titulo fas est: & per huiusmodi libelli sententias ac syllogismos dulci eloquio currere, prout potest vnusquisque Lector audire. Redeamus ad ordinem cœpti opusculi, vt non nostra videamur asserere.

Angelus diuiti præcipit escas monachis mittere.

VI. PERGIT itaq; angelus, missus à Domino ad quẽdam diuitẽ nocte, & dicit illi: Tu epularis in diuinis splendidè, & serui mei in eremo indigẽt pane. Surge ergo diluculo, & mitte seruis meis escas ex omnibus quæ tibi dedi, quia procuratorem te posui gregis mei, qui te cœlo lactãte iugiter paui, nec vnquã dimisi. Ita ergo placuit mihi ex eleẽmosynã tuã

reficere

reficere pauperes meos, qui in deserto spiritualiter viuunt, & se mihi suo Domino crediderunt: idcirco facias sermonem, quem modo missus à Domino, loquor ad te. Quod nisi feceris, dissipasti fœdus pacificum Domini Dei tui.

VI. AT ille tanto terrore conuentus, ex illo somno expergiscitur: consurgensque manè, conuocatis necessariis amicis, seruisque suis fidelibus, locutus est ad eos, dicens: Iacenti mihi nocte in lecto, quidpiam soporis ceperam: & ecce subito nuncius adstitit, dicens: En tu epularis in diuitiis tuis splendide, serui verò mei in deserto indigent panibus. Surge ergo diluculo, & mitte seruis meis escas ex omnibus quæ dedi tibi, quia procuratorem te posui gregis mei. Ecce mittere quæro: sed vbi morentur serui Dei, ignoto. Cupio præceptum implere admonitus: sed quis mihi, ad quem dirigam locum, ostendet? Conuênit me Angelus, præcepit & Deus. Sed vos, qui seniores estis, ostendite locum. Et nemo valuit illi indicare locum, quia in abdito montis manebant: & nemo, vbi morarentur, agnouerat.

Quo mittere debeat, diues inquirit.

VII. IGITVR altera nocte duriori comminatione conuentus, plagisque confossus diues ille, corripitur & vrgetur, vt seruis Dei dirigeret escas. Iterum diluculo consurgens, à prioribus amicis quærebat consilium, vt sibi dicerent, aut certè ab aliis inquirerent, vbi serui Dei morarentur. Aiebat quoque ista cum maximo fletu, plagas ostendens, quibus de manu Angeli fuerat nocte correptus. Sed cùm nemo posset locum habitationis seruorum Dei ei ostendere, vnus qui præ cæteris maioris erat consilij, respondit & ait: Si volueris accipere consilium meum, charissime, forsitan erit hoc tibi salubre. Sunt tibi cameli septuaginta, onera eos ex omnibus bonis, quibus intelligis Dei famulos posse vesci: & dirige camelos per viam, nemine ducente. Et si ex Deo hoc factum est imperium, animalia tua salua regredientur ad te: si verò tibi ex diabolo iactura imminet, libenter tolera flagella temporis, quam acriori fortè cæde corripiatis. Quod si hoc tibi consilium displicet, quære alium, qui poterit dare melius responsum. Hæc dicens, conticuit: sed ipsi diuiti, & qui cum eo erant, huiuscemodi consilium bene placuit. Onerauit ergo * sexagintaquinque camelos ex his quæ serui Dei comedere possent: quinque verò camelorum cibaria facta imposuit, escam cunctorum animalium, in maximo dolore dicens: Si quis inuenerit eos, & eorum exposuerit onera: visis cibariis miserebitur eis, & dabit eis manducare. Et cum ingenti fletu vno ordine innectens chordas, direxit eos per viam, commendans Domino, vt si ex Deo esset imperium, remearent celeriter cum salute. Nullus verò [a] ducator cum animalibus abiit.

Iterum diuiti Angelus apparet, & de mora castigat.

* Sexaginta camelos, Rhaban. & Notkerus. MS. Audomarens. & vetus edit. 65.

[a] Ducator pro ductor: ita Tertullian lib aduersus Iudæos cap 13.

VIII. ET quando egressi sunt ianuam, dimisit seruulus primum camelum, cuius ducalem tenebat, quem cæteri sequebantur, & abierunt per viam * iuxta præcinctum montis, euntes soli. Sed nescio an soli cameli pergere poterant, sed Domini nuncio præeunte, viam directam (vt intellectum est postea) abierunt: & quarto die [b] cōfecto itinere, horâ nonâ agentibus opus Dei fratribus, sicut quidā postea retulit nobis, ecce primus ante fores accubauit camelus: sed campanę sonitum audire non potuit perstrepens sonus hymnorum. Abbas tamen, quoniam prope ostium erat, ipse prior vidit, & gauisus est valde. Angustus enim erat introitus monasterij, & solus Abbas fores suo statu claudebat, cæterisque interpositis fratribus tacuit, nihil respondens, donec hymni complerentur. Tunc completo hymnorum ordine, aduocatis fratribus, penè improperans, ait: Vbi [c] sunt murmurationes vestræ? Ecce Dominus improperio forti nobis escas ab alto misit, cui voluit viro prudenti imperans, adduxit nobis camelos onustos. Venite, deponamus onera, vt possint refici animalia lassa. Tunc omnes mira gratulatione læti, communiter gratiarum actionem Deo reddiderunt: & gaudentes deponebant onera camelorum. Supra quinque verò camelos, reseratis sarcinis, cibaria repererunt. Abluentes igitur animalium pedes, de stratu eorum fecerunt præsepia: & apposuerunt eis escas, quas ipsi sibi apportauerant: nec non & ipsi etiam discurrebant per omnes montis anfractus, notas inquirere herbas, vt laborantia animalia escis pluribus reficerentur.

* Similis locutio est superiori.

* al. iuxta præcinctoriũ montis, & iuxta prædictam viã montis.

[b] Angelico ductu quarto die perueniunt ad monasteriũ Abbatis Frontonij. [c] Abbas increpat murmurantes.

IX. MANE autem facto, Abbas consilium vtile eligens, & auaritiam omnino spernens medietatem sumpsit escarum, aliam verò partem diuidens, super camelos omnes, ne alij viderentur portare, & fieret aliis iniuria, omnibus medium imposuit onus, velut eulogias reuocans Domino rerum, vt auaritiæ legem scinderet, & medietatem oblationis proprio domino camelorum reddidisset. Erant igitur supradicti amici cum domino camelorum, consolantes eum de animalium tantorum periculo, simulque Dominum deprecantes, ne accideret innocenti viro tanta iactura. Octaua autem die, cùm essent omnes in vnum collecti, ieiuni; vnus qui leues ac tinnulas aures habebat, per flamina ventorum campanulæ rapiens sonitum, paululum reticuit: & cùm bene tandem sonantem comprehenderet, ait: Puto, quod ex altitudine montium campanæ sonantis motus auditur. Tunc omnes egressi, senserunt camelorum aduentus; gratulando mirabilis accidit lætitia, secunda verò de consolatione viri. Nam qui defuncta animalia aut perdita iam lugebat, gaudens de receptis animalibus lætabatur. Venerunt omnes illæsi, non tristes vultu, nec maciem necessitatis habentes. Suscepit ergo camelos suos homo ille, cum magnâ gratiarum actione: & visis oneribus, multò amplius recreatus exultat. Tunc & illos amicos, & pauperes plures, ad prandium nobile vocat, easdemque eulogias indigentibus distribuit, quas acceperat. Sed & amicis qui aderant, ex eis largitus est: & ipse quoque benedictionem sanctæ iucunditatis accipiens, gaudebat in Domino.

Eulogia significat benedictiones vt notat Rosvveidus

Pauperibus dat, quæ remissa sunt, diues.

X. EX illo igitur anno, vsque in mortem Frontonij, sic diues ille notato tempore, quando primùm miserat, escas necessarias ipsis dirigebat: & aliis sic diuitibus Dominus imperabat, vt ex omnibus dapibus irrigati, nihil Dei serui cū sancto Frontonio minus haberent. Vigilabant in operibus Dei filij cum patre, spiritualibusque eos admonens dapibus, implebat quotidie sermone cœlesti: exultansque lætabatur in Domino, qui sibi talem dederat intellectum, vt auia solitudinis loca digna quæsisset.

Quotannis cibos eudē dirigit.

XI. LEGENDVM hoc tradite, multorum ad ædificationem monachorum. Ille enim magis erit melior in conspectu Dei, non quicunque legerit, sed qui credendo Dei seruis sic fecerit. Mercedem autem à Christo IESV Domino nostro recipiet, qui eleemosynam pauperum non despexerit, & seruos Dei, directo corde intuitus fuerit, in gloria Domini nostri IESV Christi, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen. Hæc sub Antonino Imperatore gesta sunt [d] tertiodecimo anno imperij eius.

* * *

[d] Qui fuit Christi 152. secundum Baronium.

An.1400. Habes eam parte 3. operum eius.

VITA B. LIDEVVIGIS VIRGINIS, A F. IOANNE BRVGMANNO FRANCISCANO CONSCRIPTA, ET A R. P. THOMA DE KEMPIS CANONICO REGVLARI AD PETITIONEM SVI ORDINIS Prioris cuiusdam contracta.

Huius B. Lidevvigis virginis nomen diuerso modo à varijs scribitur, nunc Lyda, nunc Lidevvigis, nunc verò Liduuina: hic author Lidevvigem vt plurimum vocat.

Religiosis Fratribus Canonicis regularibus monasterij S. Elizabeth prope Brielem, in partibus Zelandiæ constitutis.

FRATER N. PAVPER PEREGRINVS, ORATIONVM VESTRARVM SVFFRAgia humiliter petens.

PROLOGVS.

14. Aprilis. *Iacobi 5.*

DILECTISSIMI in CHRISTO Fratres, cùm simus vnius Ordinis & regulæ professores, iustum est, vt secundum dictum Apostoli Iacobi, pro inuicem oremus, & fidem nostram bonis operibus adornemus, atque charitatis vinculum in vera charitate custodiamus. Scire igitur dignetur fraternitas vestra, quod rogantibus fratribus vestris, libellum de vita sanctæ & patientissimæ LIDEWIGIS virginis perlegi: & sicut diu desiderastis, eundem breuiori ac planiori stilo compositum, vobis nunc ad legendum ex charitate transmitto. Non ægrè capiatis, quod distuli: nec præsumptioni deputetis, quod feci: quia ad faciendum consilium venerabilis Prioris vestri accessit, & me animauit. Nam quod inprimis difficile mihi videbatur, Deo iuuante, per orationes vestras tandem ad effectum peruenit.

TOTAM autem materiam libelli in duas partes distinxi. Plura etiam de consilio quorundam religiosorum omisi inserere, quæ forte quibusdam simplicibus, dubitationem aut quæstionem intricatam, ingerere videbantur. Elegi ergo ex multis, ea potiùs scribere & colligere; quæ mores instruerent, & humilem imitationem legentibus liquidò demonstrarent. Sunt tamen ferè omnia omni admiratione digna; meam experientiam excedentia, quæ maioribus iudicanda committo. Spero autem, quòd vota humilium, DEO magis & ipsi sanctæ VIRGINI grata erunt, & complacebunt; quàm altiora scrutari, & de secretis DEI insipienter fabulari.

Act.16. NEC moueat aliquem, si interdum Lidia aut Lidewigis in litera ponitur: quia hoc etiam in aliis sanctorum gestis inuenitur: sicut Agna pro Agnete, Walburga pro Walburge, congruè dicitur. De Lydia in Actibus Apostolorum legitur, quam Paulus Apostolus ad fidem conuertit, & in eius domo hospitium habuit. Nostra autem Lydia, plures religiosos ad colloquendum de diuinis libenter acceptauit: & ab Angelo sancto edocta, gratiam supernæ consolationis, tribulatis corde sæpius intimauit.

LIBER PRIMVS.

Lidewigis patria.

IN Occidentali plaga Hollandiæ, sita est ciuitas quædam, ab adiacente riuulo Schiedam nuncupata: I.
quam DEVS qui potens & mirabilis est in Sanctis suis, cuiusdam sacræ virginis adornauit mirabili & inaudita patientia. Hæc re & nomine à passione multa, LIDEWIGIS rectè est vocitata, quia variis languoribus flagellata, facta est Christo cœlesti sponso suo gratissima. Hæc à mundi amatoribus, dum viueret, reputabatur egena & abiecta: sed à conditore cœli, tanquam pretiosa margarita, de marinis fluctibus est electa, & in cœlesti regno cum virginibus sanctis summè prouecta.

Progenies. Pater eius Petrus.

Huius ortus generosus, ex militari prodiit parentela: sed nobilior creuit & splenduit, superueniente in ea SPIRITVS SANCTI gratia. Pater eius Petrus dicebatur, qui licet nobilis esset genere secundum seculi dignitatem: tamen DEO piè permittente ad tantam deuenit paupertatem, vt tempore Ducis Wilhelmi, filij Alberti ducis in comitatu Hollandiæ, nocturnas vigilias ciuitatis custodiendo, victum & necessaria vitæ quæritaret, vnde se & suam familiam competenter sustentaret. Iste Petrus, cùm secundùm communem secularium modum, per aliquot annos vitam in multis laboribus simpliciter egisset, accepit vxorem nomine Petronillam,

Mater Petronilla.

magnæ probitatis & virtutis fœminam, suo homini ac generositati congruentem: quæ DEO præstante, multorum filiorum germine floruit: ac DEVM timendo, domum suam honestè regere studuit. Hæc octo filios, & vnam filiam nomine Lidewigem, genuit, quam quidam Latini Lidiam nominant; de qua præsens sermo fari gestit, quæ per eam Deus mirabilia coram multis testibus gessit.

Cum igitur mater tantorum filiorum, in partu singulorum magnam difficultatem passa fuisset: in huius tamen filiæ natiuitate, nullam ferè sensit grauitatem. Nam in die Palmarum ingressa ecclesiam, dum sibi tempus pariendi adesse sentiret, cum celeritate domum intrauit: & quasi sine magno dolore, infra lectionem Dominicæ

Anno 1380. Lidewigis nascitur.

passionis, hanc prælectam filiam parturiuit, anno Dominicæ Incarnationis millesimo tricentesimo octogesimo, quintodecimo Kalendis Aprilis, in crastino Gertrudis virginis, tempore Vrbani Papæ sexti, anno Pontificatus eius tertio: præsidente in episcopatu Traiectensi inferiori, Reuerendo Præsule Florentio, tam clero quàm vniuersæ plebi accepto. Nata itaque hac filia, in ordine filiorum quinto loco; & in CHRISTI baptismate regenerata, nomen accepit Lidewigis, siue Lidia, à parentibus sibi inditum: verè decus inter filias hominum, ac pudicitiæ speculum: sed Deo ab æterno disponente, facta est in breui deuota speculatrix Dominicæ passionis, atque crucifixo conformis, per multa vulnera corporalis ægritudinis.

Deuotio eius ad imaginem B. Virginis.

CVM igitur hæc virgo septem vel octo annorum esset inspirante Deo magnam cœpit habere deuotionem II.
ad imaginem Beatæ Virginis MARIÆ, quæ stabat in Ecclesia Schiedamensi. Hanc ferunt ciue illius ciuitatis miraculosè satis procuratam, & à quodam eiusdem imaginis opifice, dato precio exiguo emptam. Is enim ad nundinas Antwerpiam cupiens pergere, & imaginem ibidem carius vendere: cùm nauem sumpta secum imagine intrasset, tantæ ponderositatis imago efficitur, vt viginti aut plures viri, nauiculam à littore non possent

Nota rem miram.

remouere. His visis stupefacti nautæ, perpenderunt ex præsentia imaginis, difficultatem abducendæ na[illegible]
disse, &

dixisse,& locum mansionis ibidem velle habere. Consilio igitur breui inito, artifex imaginem ciuibus vendidit, qui chorum ei specialem pro reuerentia in Ecclesia deputarunt.

Postea verò, quandam colligationem fraternitatis, in memoriam beatæ & gloriosæ MARIÆ semper Virginis, multi vtriusque sexus oppidani confœderati instituerunt. Erat autem hæc imago lignea, & tantæ leuitatis, quod vir vnus eam de facili portare potuisset. Hanc itaque imaginem virgo iuuencula, fratribus suis duobus frequentantibus prandium ad scholas deferens, antequam domum rediret, Ecclesiam desideranter intrans visitauit; & eandem per angelicam salutationem, prout poterat, deuotè studuit honorare. Et hoc quidem bonum & laudabile initium, in puerili ætate lucebat: quod maioris gratiæ futuræ, ab annis adolescentiæ eius, vsque ad terminum vitæ, præsagium erat. Cùm ergo de moroso reditu à matre corriperetur, respondit columba sine felle, Ecclesiam ad salutandam Beatam VIRGINEM se intrasse, illamque sibi vicissim arrisisse. Quo audito mater eius satisfactionem accepit, & benignè contenta ab ea quieuit. Dilecta enim & vnica filia erat, & in opere Dei & laude Beatæ VIRGINIS decenter est inuenta, nec ob id à sua deuotione reprimenda. Schiedami confraternitas B. Mariæ instituitur.

III. TRANSACTIS autem infantiæ annis, cùm pueritiæ æuum ageret, tanta corporis elegantia, animi industria, ac cæteris naturæ donis à DEO ipsi collatis cœpit pollere; vt cùm duodennis esset, à multis in coniugium peteretur. Ad quod, cùm eam pater ipsius hortaretur, mater nequaquam propter ignorantiam & puerilem ætatem assensit: sed potiùs dissuadens, rogauit, ne eam molestaret. Tunc ipsa constanter patri respondit, quòd ad hoc nullo modo posset eam inducere: imò si alium modum euadendi non inueniret, seipsam ita tractaret, quod nullus eam in matrimonium postularet. Lidewigis virginitatis amor.

Quapropter DOMINVM quotidie rogabat, vt omnem noxium & carnalem amorem de corde suo tolleret: quatenus ipsum solum DEVM ac DOMINVM suum, puro corde & corpore diligere posset. Cuius preces & desideria, pius & misericors DEVS, qui eam sibi in sponsam ab æterno elegit, incunctanter exaudiuit: & mira dispensatione prouidens, in multimoda corporis afflictione, beneplacitum eius adimpleuit, iuxta illud verbi sancti sui dictum: Omnem, qui fert fructum, purgabit eum pater meus, vt fructum plus afferat. Terra enim bona erat, florem producens pudicitiæ: sed ne seculi vanitates aut delitiæ carnis violarent sigillum virginitatis, Christus eam circumsepsit spinis & doloribus grauissimis, vt nullis esset apta coniugalibus thoris. Ioann. 15.

IV. CVM igitur quintumdecimum annum ageret, ne post greges sodalium secularium vagari inciperet; medicus animarum CHRISTVS, corporali quadam infirmitate, eam piè pro salute animæ illius visitauit & coërcuit; de qua pro parte postea conualuit. Accidit ergo in fine anni quintidecimi ætatis eius, circa festum Purificationis Beatæ MARIÆ Virginis, vt inuitata à sodalibus virginibus, cum eis super glaciem induta sandaliis graderetur. Vbi vna de consodalibus eius cursu rapido super glaciem pergendo, nec gressum figere valens, Lidiam manu apprehendit; moxq; supra fragmenta glaciei improuisè ipsa cecidit, & grauiter læsa, vnam paruam costam dextri lateris sui confregit. Cadens grauiter læditur.

Ex qua fractura, multa ei incommoda prouenerunt & increuerunt. Nam primò quidem apostema durum, circa locum costæ confractæ excreuit: pro cuius curatione licet parentes eius multa exposuissent, optatam tamen sanitatem eius consequi non valebant. Cùm autem à nemine curari posset, & de loco ad locum, de lecto ad lectum, exigente impetu infirmitatis, frequenter translata fuisset: tandem sextodecimo ætatis eius anno, in vigilia Sancti Ioannis Baptistæ, patre eius accedente, vt eam consolaretur, ipsa de loco in quo iacebat exiliens, supra genua patris sui incuruata debilis ruit. In quo saltu apostema ruptum est, & sanies copiosè per os eius cum vomitu profluxit: cuius occasione in tantum debilitata fuit, quòd quasi mortua putabatur. Accedentibus aliis incommodis, morbus incrementa capit.

Exinde iam cœpit continuis infirmitatibus laborare, in quibus antequam spiritualia saperet, humanas & corporales consolationes necessitate vrgente admittebat; licet parum valebant, nec miseriam abstergebant. Primo itaque triennio infirmitatis illius, tempore Paschali pro sacra communione ad Ecclesiam ducebatur vel portabatur: & cum stare vel incedere pedibus non posset, baculo vel scabellulo domi vel foris serpendo vtebatur. Sæpè etiam aquam frigidam de fossa, quamuis turbidam copiosè bibebat: Vel ad ignem veniens, calidam vel tepidam ex ollis insumebat, quam tamen stomacho languente statim euomebat. Deficiente ergo humano consilio, & indiscreto regimine crescente, corpus tabescebat: sed anima in vase fictili, per occultam gratiam ad magnum meritum in futuro seruabatur: vt in ea compleretur, quod de beato Iob legitur: Ecce Satan in manu tua est, veruntamen animam eius serua. Continuis laborat infirmitatib. Iob 2.

V. MEDICVS quidam de Delft, Magister Andreas nomine visitans eam, parentibus eius quasi prophetando prædicebat, quod nullo modo sanitatem obtineret, etiamsi multam summam nobilium Anglicorum pro ea exponerent. Addidit quoque idem industriosus magister, consolando parentes & cognatos; quod talia & tanta supernaturalia DEVS circa eam esset operaturus, quòd pro tanto pondere auri, ad magnitudinem capitis huius virginis, optaret, quod ipsa filia sua foret: quia de tali sobole, gaudium maximum habere speraret. Medicus de sanitate desperat.

Contigit autem in supradicto triennio, virgine in lectulo ægra iacente, res satis miraculosa; quam Deus ostendere dignatus est, ad declarationem nominis sui, & ad virginis meritum cognoscendum. Duo viri in ciuitate inter se animo concitati, litigare cœperunt, & vnus alterum euaginato gladio persequebatur, vt eum percutiendo vulneraret aut necaret. Alter igitur eorum perterritus, fugere cœpit in domum & cellulam huius virginis, vt ibi latendo, manus se persequentis euaderet. Quem alius mox insequutus, quærebat à matre eius Petronilla, vtrum domum suam intrasset. Cui illa, volens saluare mendacio suo fugientem, & à sanguine prohibere persequentem, respondit, eum non intrasse. At ille incredulus verbis matris, intrauit ad abdita virginis ægrotantis. Et cùm interrogasset, an cellam eius intrasset, respondit confidenter sacra virgo, in Deo spem habens, quod sic.

Super quo responso mater commota, dedit alapam filiæ, tanquam proditionem malitiæ, suæ miseriæ ex incauta loquutione superaddidisset. Tunc filia constanter matri respondit: Ego propterea veritatem dixi, quia sperabam, quod veritas occultaret ad se fugientem. Quod & factum est, Deo prouidente. Nam is, qui ad interitum quærebatur, ante oculos persequentis stabat, & penitus non videbatur. Recessit ergo omittens persequi fugientem, ignorans ibi affuisse Dei virtutem. Quo viso mater eius fidem filiæ suæ, longè magnificentius suæ fidei, immò diffidentiæ prætulit: & de cætero ampliori dilectione ad eam afficiebatur, atque benignius infirmitates eius cœpit tolerare. Meritis Lidewigis quidam miraculosè à periculo liberatur.

VI. POSTHÆC in tantum crescebant & multiplicabantur infirmitates eius, vt omnibus viribus corporis destituta, lecto penitus decumberet: ita quod in spacio triginta trium annorum, ante mortem suam terram non tangeret. Inualescentib. morbis fit clinica.

Refectio eius.

tangeret. Refectio autem eius, post tres primos annos vsque ad decimum nonum ægritudinis ipsius annum, fuit ex modico & parco & incredibili satis alimento, pro sustentaculo tam ægerrimæ vitæ humanæ. Interdum modicum fragmentum de pomo, supra ignem calefacto: aliquando parum panis, cum modico sorbello ceruisiæ spumantis: quandoque parum dulcis lactis capiebat. Postquam verò talibus vti non poterat præ debilitate corporis, per annos aliquot vsa est in hebdomada media pinta vini puri sine admixtione aliqua: quod tamen postea per aliquot annos oportebat cum aqua misceri. Interdum quoque sumebat modicum de speciebus saccari, vel cinnamomi, vel muscati, vel dactylorum. Sed cùm istis amplius vti non poterat edendo vel sorbendo, solam aquam sumebat; scilicet mediam pintam aquæ mosalis in hebdomada, quę singulari Dei munere tantam suauitatem ei conferebat, quod omnem vini saporem excedebat, de quo magnas Deo gratias referebat.

Ab omni corporali aliquot annis abstinet cibo & somno.

Eo etiam tempore hanc gratiam à Deo habuit, quod solo gustu discernebat inter aquam mosæ affluentem, & defluentem, quando ex illius haustu poculum sibi allatũ sumpsit. Fuit quoque multis annis, (quod amplius mirandum est) vt nullo cibo vel potu corporali nec somno vteretur, excepto corpore Christi, singulari omnium dolorum suorum remedio atque solatio suauissimo, præ omnibus cibis sibi sapidissimo.

A vermibus ex putrida carne natis corroditur.

COMPLETVM est in hac virgine, quod de beato Iob legitur: Nocte os meum doloribus perforatur; & qui comedunt me, non dormiunt; à multitudine eorum, consumitur vestimentum meum. Igitur deficientibus medicorum artibus & ciborum nutrimentis, languores eius quotidie augmentabantur in peius. Iacebatque in lectulo duro virgo miserabiliter afflicta, & corrosa à vermibus; qui de virgineo corpore ex putrefactione orti, carnes eius comedebant, & tamen nullus fœtor ex eis procedebat. Isti vermes erant grisei coloris, pleni aqua grisea, habentes capita nigra, grossi ad spissitudinem extremæ partis vnius fusi, longi ad mensuram parui articuli digiti humani. VII.

Tria vulnera in corpore gestat.

Habebat etiam in corpore suo sanctæ Trinitatis discipula, tria magna foramina, ex quorum vno circa ventrem effluebant quandoque vermes prædicti copiosè. Supponebatur autem huic vulneri emplastrum de recenti farina tritici, cum melle permixtum: vt ex tali confectione & aliis pigmentis; vermes innati sugerent; alias enim ipsam, vsque ad mortem torsissent. Quando autem huiusmodi emplastra propter mutationem auferebantur, remanebant in eis parui grisei vermes cum nigris capitibus, nullum de se fœtorem exhalantes, sed suauitatem odoris intuentibus exhibentes. Erat itaque virgo eadem, ex diuturno & graui vulnere, in inferiori parte corporis putrefacta: & ne sancta eius viscera penitus effluerent, molli quodam operculo foramen infixum obturabant.

Inuisitur a Margareta Hollandiæ Ducissa.

Accidit tunc temporis, vt famosus medicus ducis Hollandiæ, magister Godefridus de Hagis cum Margareta ducissa, ad hanc virginem causa visitationis veniret, ad perscrutandam causam infirmitatum eius; quatenus si posset, salubre remedium virgini adhiberet. Qui, prout potuit & decuit, visis quibusdam intestinis viscerum eius, de corpore extractis & in pelui receptis, inuenit vermes prædictos ex putrefacta medulla spinæ dorsi eius effluere, & causari putrefactionem illam iudicio naturali, eo quod nullo falso vteretur. Quo facto, videns se non posse ei in aliquo proficere, iussit intestina iterum in ventrem eius reponi. Dicebat quoque idem medicus, in breui ipsam hydropicam futuram. Incurrit autem hanc hydropisim ferè decem & nouem annis ante mortem suam: in quibus nec cibo, nec potu, nec somno vtebatur. Et sicut nulla alimenta insumebat, sic nec vlla superflua naturæ egerebat.

Anno 1412. Pulmonem hepar & intestinarum partem particulatim euomit absque fœtore.

Circa annum Domini millesimum quadringentesimum duodecimum hæc sacra Dei plantula longo doloris sarculo perfossa ex vehementia infirmitatum suarum, euomuit particulatim pulmonem & hepar cum pluribus intestinis, absque tamen aliquo fœtore, vt probatum est à multis. Nam qui manibus eâ attrectabant, ferè per diem suauitatem manibus suis adhærere sentiebant. A quarto decimo anno vsque ad vicesimumprimum, nullo modo per seipsam potuit moueri & verti; & iacebat ipso septennio & deinceps resupina vsque ad mortem: nec quicquam mouere poterat in corpore suo, excepto capite & brachio sinistro cum scapula eius. Quando autem moueri aut verti solebat in lecto, tunc oportebat corpus eius circa scapulas, mappa vel leni fascia colligari, alioqui periclitabatur membratim dissolui.

Grauissima eius infirmitas.

Doloribus capitis, dentium, febribus, aliisq; morbis excruciatur.

Alias quoque quam plurimas infirmitates patiebatur virgo Christi, flagellis cincta durissimis; quæ non ad perniciem animæ, sed ad maius meritum sicut beato Iob illi infligebantur: vt postea tanto capacior atque dignior esset, ad consolationes angelicas & cælestes, quanto angustior & desolatior iacebat in terris. Habuit igitur dolores capitis sæpe excessiuos, vsque ad mortem: dolores dentium multiplices, sæpissime vsque ad mortem; febres quoque diuersas, vsque ad mortem: hydropisim longam, vsque ad mortem: in tempore pestilentiæ tria apostemata: calculum quoque pergrandem ante mortem, cum quo & mortis debitum soluit. Hæc omnia quam plurimis annis patientissimè pertulit, vt spiritus in æternum saluus fieret, & cum Christo in paradisi delitiis exultaret. Quanto enim corporales ægritudines in ea abundabant, tanto maior in ea fortis vt mors dilectio Dei & proximi augebatur. Nam ex abundantia charitatis & interni feruoris stimulatione, ausa est quodammodo Dominum prouocare, quatenus super eam miserias & dolores multiplicaret. Cuius preces exaudiens Dominus, cum duo haberet apostemata in corpore, tertium addidit ei in maxilla.

Omnibus morbis aggrauata, patienter sustinet.

Denique omnibus generalibus infirmitatibus, quibus homines grauari solent, laborauit: quas mirabili & inaudita patientia, pro amore Christi (memor omnium & maiorum passionum eius) piè tolerauit. Nulla ferè pars corporis fuit, quæ non aliqua speciali plaga doloris contabuit. Siquidem in fronte habuit fracturam, vsque ad medium nasi protensam: similiter in labio inferiori & in mento, rupturam sanguine coagulatam, vt ex hoc incommodo vix loqui valeret. Dexter oculus eius omnino cæcus erat, sinister vero tam debilis manebat, quod nullo materiali lumine, nec in die neque in noctibus vti poterat: quin etiam ex qualicunque resplendentia luminis, cruciatum sentiebat. Quapropter continuè in tenebris iacebat, & locum lectuli eius cortina simplex ambiendo obuelabat, vt raro apertè videretur ab hominibus. Quæ tamen sæpissime videbat Angelum lucis, ad consolationem suæ maximæ tortionis.

Febribus incredibiliter exagitatur.

PATIEBATVR hæc rosa CHRISTI longas febres & diuersas; sæpe quartanas, sæpe tertianas, & sæpe quotidianas. Inter quas spinas afflictionum, corpus suum diuinæ merè voluntati & correptioni tradidit cruciandum: cuius nutu omnia ordinabantur ad bonum animæ eius; & multo melius, quam aliquis hominum præscire potuit aut excogitare. Et quidem tertianas febres, per decem & septem annos & amplius sustinebat: quas pro salute & redemptione animarum, libenter vsque ad mortem parata fuit sustinere. Harum febrium accessus talis erat. Nam primo habebat indicibilem calorem, quem indicibilis frigiditas sequebatur. Deinde iterum prædictus calor, & postea frigus intensum redibat: quæ vicissitudo fere per dimidium annum durabat. Postea vero habebat eandem febrem, à contrario. Nam primo cum magno & indicibili frigore, & postea cum valido calore; qui tamdiu durabat VIII.

donec

donec tempestas penitus cessabat. Cessante autem febre, ita insensibilis permanebat, quod seipsam ignorans, nec audire nec loqui poterat.

CVM enim sentiret accessum febrium, aptabat se ad exercitia Dominicæ passionis, commendans se & suas passiones passioni illius, in quo omnia amara dulcorantur; qui eam per excessum mentis à corporalibus sæpe abstrahebat, quod nec se nec alia quælibet aduertebat. Durante verò hac febricitate, rubeam quandam aquam per os emittebat: de qua interrogata, vnde talis materia proueniret, cùm nec cibum, nec potum sumeret; ita per quæstionem respondit. Dicite mihi, vnde tantus humor in vite prouenit, quæ tempore hyemali arida & quasi mortua apparet? Confortabatur autem valde virgo CHRISTI in corpore tam debili, ex bona meditatione de DEO assumpta: & multò plus inde reficiebatur, quam aliquis ex pretiosissimis cibis. Et nisi hominum præsentia & infirmitates suæ eam impediuissent, non fuisset mirata, si propter abundantiam diuinæ gratiæ, per singulos menses, in corpore vltra capacitatem vasis Hamburgensis carnes enutrisset. *Meditando Christi passionem dolores mitigat.*

QVODAM etiam tempore ante caput ieiunij, ludentibus hominibus in platea circa cellulam eius, multum de istis vanitatibus doluit: orauitque DOMINVM, vt si ipsi placitum foret de ea; vel si ipse, quæ patiebatur, circa eam operaretur, hoc sibi pro nouæ ægritudinis signum ostendere dignaretur. Cuius orationes DOMINVS exaudiens, tradidit ei in vno crure nouam molestiæ pœnam. Quo quidem incommodo, vsque ad proximum Pascha, tam grauiter vexata fuit; quod propriæ infirmitatis conscia, non audebat amplius petere infirmitatum suarum augmenta: Solebat tamen dicere in quotidianis infirmitatibus suis, quibusdam sibi familiariter astantibus; quod adhuc eas libenter vellet sustinere quadraginta annis, imò & vsque ad finem mundi, pro conuersione cuiuslibet peccatoris: aut pro liberatione cuiuscunque animæ fidelis ex purgatorij pœnis. Licet autem tantis grauabatur infirmitatibus, plenos tamen retinebat sensus, ac viuacem rationem & memoriam, ita quòd multis de longinquis partibus consilij gratia eam visitantibus, solatium tam in spiritualibus, quàm etiam in corporalibus necessitatibus, medicinam impenderet. Multas quoque fœminas in partu grauatas, pia compassione & consilij auxilio, releuabat. Inter hæc dona diuinitus concessa non inflabatur, nec de sua in futuro gloria magnificè præsumebat: sed in humilitate cor deprimens, cuncta onera patientissimè in charitate ferebat, & quasi post hanc vitam purgatorium passura esset, timebat. Tantam autem gratiam apud DEVM promeruit, quod sancti Angeli vestigia eorum numerabant, qui causa deuotionis ipsam visitabant. Quapropter consolabatur se visitantes, qui nonnunquam ex itineris lassitudine conquerebantur, quatenus de sua fatigatione non dolerent, quia Deus eis præmium bonum pro labore redderet. *Petit augmenta infirmitatum.* *Nota amorem eius in proximum.* *Visitantiū eam vestigia ab angelis numerantur.*

IX. DOMINVS & Saluator noster IESVS CHRISTVS, Sanctum Ioannem Baptistam inter multas virtutes, de aspera veste & abstinentia recommendans, hoc etiam intulit: Qui enim mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Hæc autem virgo non in aula regis nutrita est, sed in domo paterna, diu variis & grauibus languoribus pressa; modico lectulo de plumis, infirmitate nimia cogente, ad tempus vtebatur: non vt carnem per mollitiem foueret, sed vt naturæ debilitatem paululum ad seruiendum spiritui sustentaret. Sed cum præ multitudine vulnerum, stratum de plumis ferre non posset (eò quòd plumæ ex humore induratæ iacentem premerent) ablato lectuli commodo, ad tempus super nuda stramina iacuit: etiam per triennium nudo dorso super durum asserem de fundo dolij sumptum durè quieuit. Iacens ergo super vilia stramina virgo paupercula, mendici & pauperis Lazari soror vlceribus plena: reliquit lectulum suum filio fratris sui ac filiæ ad quiescendum; qui die noctuque mutua charitate per successum temporis sibi in necessitatibus seruiebant. *Matth 11.* *Lectuli eius durities.*

CIRCA annum Domini 1408. iam validum frigus toto tempore hyemis per mundum inhorruit, quod longitudine & acerbitate homines plus solito afflixit, ac herbas terræ & pisces sub aquis extinxit. In hac durissima hyeme ægerrima Christi vernula, vulneribus saucia, ex vehementi frigore & nuditate frequenter in tantum obriguit, vt membra eius nigrescerent, & oculorum lachrymæ congelarent, ita quod videre non poterat, nisi igne adhibito resoluerentur. Sed & alia quamplurima incommoda tunc temporis sustinuit à facie frigoris, vix sanis toleranda: quæ, nisi author naturæ eam supernaturaliter rexisset & præseruasset, indubitanter vitam amisisset. In quibus omnibus tam multis miseriis & indigentiis propriis concurrentibus, sicut benigna mater & misericors alumna, aliorum pauperum semper memor extitit, sibi de necessitatibus suis subtrahens, vt illorum egestatibus subueniret. Attamen diuites huius seculi, qui in delitiis viuunt, & in opibus multis ad perniciem animarum suarum exultant, eius penitus obliti sunt, nec manus adiutrices ægrotanti pauperculæ porrexerunt. Multi etiam ignorantes sanctitatem eius, spreuerunt eam; & velut amentem reputantes, deriserunt mentales raptus illius. Tunc impletum est de eâ, quod per beatum Iob legitur: Deridetur enim iusti simplicitas, & lampas contempta apud cogitationes diuitum. *An. 1408. asperrima hyeme immenso excruciatur frigore.* *Iob 12.*

X. MIRABILE valde & quasi incredibile multis videtur, quomodo potuit in tot pœnis & miseriis caro infirma durare; quæ nec cibo, nec potu, neque somno tanto tempore fouebatur. Sed si virtus diuina attenditur, quæ de impossibilibus possibilia facit, omnia sufferre virgo potuit in eo, qui eam confortauit: quia quod vltra naturam est, Deo authore natum est. Testes sunt multi martyres & virgines flammis iniecti, qui Deo disponente & protegente, non solum in tormentis bene patientes, sed etiam gaudentes inuenti sunt: & quod amplius est, inter verbera, gladios, & ignes, manserunt illæsi. Non est ergo abbreuiata manus Domini, neque brachium omnipotentis inualidum ad saluandum sperantes in se: sed in omni loco & tempore, propè est Dominus inuocantibus & diligentibus eum in veritate. *Supra naturam patitur Deo adiuuante.*

Agnoscatur igitur in hac infirma famula Dei operata diuinitas, & desinat diffidere humana imbecillitas; quæ dum propriis opinionibus per rationes naturales innititur, in sua inuestigatione plerunque deficit & excæcatur. Necesse est enim naturalia silere, dum diuina loquuntur: & terrena succumbere, cùm cœlestia tractantur. Ista igitur virgo iacens diutissime in lectulo doloris, non est oblita sui creatoris: sed memor nominis DOMINI, die ac nocte dedit se feruenter ad sacras meditationes & orationes, & præcipuè tempore diuini officij & summæ Missæ celebrationis. Vnde, quàm fortiter contra somnolentiam certauit, & vicit, dignum est dicere, & iucundum audire.

Mos multorum hominum esse solet, vt de somnolentia, tempore diuini officij, magis tententur, siue ex propria fragilitate, siue ex diaboli suggestione, qui semper nititur humanæ saluti & deuotis orationibus aduersari. Cùm ergo Christi discipula docta sæpius orare, plus solito sentiret spiritu pigritiæ & somnolentiæ tempore diuini officij se grauari & tentari, licet valde parum tunc temporis dormire solebat: grauiter tamen super huiusmodi tentatione corporis intra se doluit, nec ei consentire audebat. Timens ergo confessor eius periculum illi imminere, si non dormiret, suasit ei obtentu salutis, ne amplius sopori resisteret: sed in quacunque festiuitate adueniente, quocunque tempore vel hora ad dormiendum se aptaret. *Somnolentia tentatur.*

In quadam itaque festiuitate Paschali, cum eadem tentatio sub Missa grauiter eam infestaret, ipsa memor DEI violentissimè somnolentiæ resistebat, iuxta quod scriptum est: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Peracta igitur vna hac victoria de somnolentia, ita contra eam diuinitus est roborata, vt de cætero vsque ad mortem nec dormierit, nec de somnolentia tentata fuerit. Sicut enim angeli sancti resistendo primæ tentationi superbiæ in gratia cōfirmati sunt, & consentientes de cælo proiecti: ita huic victoriosæ virgini datum est donum inuiolabilis fortitudinis in vigiliis multis & in plagis supra modum eam affligentibus, quibus probata fuit, sicut aurū probatur in fornace ardenti.

Depaupertate & fusti nētia patris eius.

HVIVS sacræ virginis pater, Petrus Ioannes supra memoratus, licet ad tantam paupertatem venisset, vt vigilias noctis in ciuitate custodiendo vitæ necessaria laboriose procuraret; tamen ita honestus & conscientiosus fuit, quod in egestate sua nolebat eleemosynas filiæ suæ deuorare, dicens eas peccata hominum fore. Idcirco voluit & suasit dilectæ filiæ suæ, vt ipsa oblatis pro Deo vteretur, & in pios expenderet vsus. Accidit igitur in illa prædicta valida hyeme, vt ex nocturnis vigiliis nimio frigore membra eius stringerentur, & contractionem maioris pedicæ in dextro pede reportaret. In quo quidem casu probitas viri notatur; quia maluit rigorem frigoris potius sustinere, & de labore vigiliarum se sustentare, quam pauperum eleemosynas consumere. Scriptum est enim: Labores manuum tuarum manducabis: beatus es, & bene tibi erit. XI.

A VVilhelmo Hollandiæ duce 12. coronatis annuè donatur.

Eodem tempore dux Wilhelmus, cùm domina Margareta ducissa & multa comitatiua, ciuitatem Sciedamensem intrauit: & percepta paupertate Petri clarissimi viri de genere militari, pia compassione motus, propter reuerentiam sanctitatis filiæ eius, iussit eidem, vt à se fiducialiter peteret, quantum ipsi pro annuis expensis & necessitatibus sufficere æstimaret. Qui simpliciter respondens, duodecim coronatos Franciæ postulauit. Miratus dux ipse modestiam petentis, iussit ei singulis annis eosdem coronatos dari, asserens etiam se paratum duplicatos tribuere, ne tantæ penuriæ diutius subiaceret. Qui primo quidem fideliter soluti sunt: sed postea tepidius ei dati, quia gratia humana cito deficit in donando. Beatus ergo homo, qui thesaurum habet in cælo. Accepta autem eleemosyna à præfato duce Wilhelmo, Petrus ex beneficio collato non elatus, sed DEO gratus, visitabat sedulo ecclesiam, deuotis orationibus, prout melius poterat, intentus, victu quotidiano ac vestitu moderato peroptimè contentus.

CVMQVE deuotus iste Petrus præ senio tantæ debilitatis esset, quod vix incedere valeret, quin leui occasione frequenter cadendo læsus domum rediret; non tamen propter læsuras & lapsus, à visitatione ecclesiæ abstinuit: sed quasi iuuenilem ætatem habens, etiam contra voluntatem filiæ suæ, feruenti deuotione attractus templum Dei visitauit. Solicita enim erat filia sancta de paterna salute, plus dolēs & metuens de eius periculo, quam de propriæ ægritudinis flagello. XII.

Dæmonis illusionem patitur & in fossam detruditur.

Quadam igitur vice in vigilia Pentecostes egressus, vt audiret vesperas, obuium habuit diabolum in specie hominis sibi noti apparentis, prout à foris videbatur. Qui decipere simplicem volens, inuitauit vt paululum extra ciuitatem pariter irent spatiatum, quasi satis tempestiue redirent ad horam vespertinam. Cumque ille ignorans, quod Satanas esset, & suadenti consentiret, venerunt simul extra portam ciuitatis ad locum Damlaen nominatū. mox dæmon fraudis suæ nequitias aperiens, subito in Petrum irruit, & ipso nec vidente nec sentiente, in fossam proiecit & disparuit. Vbi cum mergi inciperet, & qui adiuuaret non adesset: diuina prouidentia quidam aurigarius ei notus, præter consuetudinem suam eadem via cum curru de agro venit, intrare volens ciuitatem: viditque Petrum in fossa iacentem, & in nullo seipsum iuuare valentem. Qui misericordia motus, statim illum de luto extraxit; & currui suo læsum imponēs, in ciuitatem saluum reuexit. Statimque rumor falsus inopinate aures cunctorum inuasit, quasi Petrus submersus esset & mortuus. Quæ res aures filiæ eius in tantum contristauit, quod postea eandem vigiliam ob miseriam patris sui non sine graui mœrore recordari poterat. Æstimauit enim hostis dolosus grandem se cladem virgini intulisse, si super dolorem vulnerum eius dolorem patris eius addidisset. Sed adiutor in tribulationibus Deus ac mærentium consolator, in breui tempore laborem patris conuertit in requiem, mærorem in gaudium, inopiam in diuitias cælestes. Nam per beatam virginem consolatus, felici ac celeri fine, de huius seculi ærumnis & diabolis dolis est ereptus.

Lidevvigi parentis mors diuinitus innotescit.

ANTE paucos dies conceptionis beatæ Mariæ Virginis, præsciuit deuota virgo Lidia filia Petri, ex hoc mūdo patrem suum migraturum. Dicebat namque se à patre suo secretius audiuisse, quod beata virgo Maria fædus societatis cum eo inierat; atque spopondisse, quod eum circa hanc festiuitatem, de præsenti seculo vocaret. Quod & ita factum est, sicut prædixit. Præmonuit ergo virgo fidelissima dominum Ioannem presbyterum, qui ad eam consilii gratia aduenerat, vt eodem die ad locum in Ouderschie ad celebrandum iter arriperet; ne in crastina die circa funus paternum aliqua negligentia contingeret. Post hæc verba, mors patris in profesto Conceptionis beatæ virginis subsecuta est, secundum visionem & prophetiam prius reuelatam. XIII.

Dæmones ei illudere conantur.

Post cuius mortem, cum virgo paternæ præsentiæ solatio temporali viduata, de salute patris fuisset solicita & certificata; peruersi dæmones omnium bonorum inimici, quandoque eam in tantum contristauerunt, asserentes quod patrem eius secum in statu damnationis haberent. Quapropter ipsa inconsolabiliter flere cæpit, quasi verū fuisset, quod à dæmonibus audierat. Vnde & à domesticis interrogata, cur in tantum lachrymaretur, respondit: Ego scio, quod cum patre meo valde bene agitur, & tamen dæmones dicunt, quod sit damnatus. Quadam igitur vice cum ab angelo sancto ad amæna paradisi gaudia duceretur, dæmones iter eius obsidentes, quendam dæmonem transfiguratum in similitudinem patris eius illudentes & affligentes, ostendebant ei dicentes: Eia eia, ecce habemus patrem tuum. Tunc illa cognoscens factum diabolicum, esse illusionem vanam non veritatem, dicebat non hunc fore patrem suum. Statimque illis vt fumus euanescentibus, virgo angelo duce iter suum læta perficiebat.

Aui eius longa continentia & mors.

NON est silendum de probitate & continentia Ioannis Petri qui fuit auus huius virginis, & genitor patris eius, ad laudem Dei & dignitatem bonæ propaginis exaltandam. Iste igitur Ioannes Petri laudibilis famæ & vitæ, post obitum vxoris suæ, plusquam quinquaginta annis in viduitate permansit, donec ferè nonagenarius senesceret. Tantam autem continentiam & abstinentiam exercuit, vt coniuge defuncta, tanquam solitarius turtur & castitatis amator, mulierem nunquam cognosceret. Insuper pro conseruatione cælibis vitæ, bis per hebdomadam in pane & aqua ieiunauit; & semel tantum in hebdomada, dominica scilicet die, in prandio carnibus vescebatur. XIV.

In cuius morte cernens Satanas insidiator malignus, quod ei appropinquare nō posset; tā magnū tumultum in aliis partibus domus suscitauit, vt vasa testea frāgerētur; absq; tamē detrimēto & effusione butyri, quod in vno vase testeo cōseruabatur. Nec mirū, si fidelissimo famulo Christi, diabolus insidiari ac nocere ausus sit; qui Christo

ieiunanti

ieiunanti molestias tentationum intulit, à quo tamen victus & confusus abscessit, quia omnipotentem fraudulentus decipere non valuit. Et sicut angeli sancti, post recessum tentationis ad Christum accesserunt: ita piè credendum est, animam Ioannis Petri ab angelis custoditam: & ad Christum, cui in vita seruiuit, post mortem carnis feliciter esse perductam.

XV. CONGRVVM etiam videtur inserere paginæ præsenti, obitum nobilis feminæ Petronillæ, matris huius virginis sanctæ; atque nobilibus viris, legitimo ordine virtutis feminam associare. Transactis igitur octo annis, ab exordio ægritudinis Lideuuigis virginis, mater eius Petronilla, ægræ filiæ in multis obsequiosa, etiam in ægritudinem corporis incidit: de qua, sicut vna ex filiabus Euæ, mortua est. Cum igitur morti appropinquaret, & suam imperfectionem attendens, minus iuste se vixisse conquereretur, petiit à dilecta filia, (quam Deo placitam & dilectam nouerat) vt suis meritis & intercessionibus sibi defunctæ subueniret. Ipsa verò omnem cogitatum suum & spem in Domino iactans dicebat; quod libenter vellet mori, in tantum suæ optioni renuntians, quod nollet, quod minimus vermiculus pro ea mori deberet.

Quo audito, sancta & fidelis filia compuncta, & matri cordialiter compassa, hortabatur eam sacris verbis, de bonitate Dei confidere: quatenus flagellum Domini & mortem cunctis ineuitabilem, patienter ferret. Et ideo pro subuentione eius, libentissime eidem obtulit & ex integro resignauit, quicquid huc vsque boni meritorij in exercitiis virtutum in laboribus ac patientiæ tolerantia, consecuta fuisset. Hæc cum mater eius audiuisset, & gratanter acceptisset, in Dei misericordia confisa, creatoris sui manib. se cõmendauit. Ipsa autem virgo per omnia matri suæ fidelis vsque ad mortem permanens, & quid iam egerit considerans, & quasi omnibus bonis operibus prioribus euacuatam se putans; iterum ad inchoandam nouam pænitentiam, duro & lato se cingulo cilicino accinxit; nouum dolorem adiiciens veteri dolori: vt Deus propitius sibi fieret, & cuilibet animæ fideli: Sed post aliquot annos virgo accincta cilicio, propter corporis sui humores hydropicos, primo cingulo ex vetustate satis corrupto, rursum alio nouo, & successiuè aliis pluribus propter attritionem depositis, forti zelo accingitur, donec cum vltimo ex hac vita migraret.

Obitus Petronillæ matris eius, & quomodo se cilicino cingulo cinxerit.

XVI. POST mortem matris, virgo memor maternæ pietatis, ad soluendum debitum filialis dilectionis, talentum sibi creditum non fodit in terram: sed pauca clenodia argentea, & alia quælibet domus vtensilia, à matre sibi ad vsum relicta, propter instantem necessitatem minus digno precio vendidit atque precium pecuniæ inde sumptum, tam largiflue pauperibus distribuit, quod ad extremam paupertatem refocillatrix miserorum deuenirет.

Illa etiam, quę à fidelibus in eleemosynam recipiebat, tanta hilaritate pauperibus transmittebat, ac si de rebus temporalibus nihil curare videretur. Proinde ex pecuniis habitis & pro necessitatibus expositis, mittebat diuersis egentibus panes, carnes, pisces assos & caseos: atque potum cereuisiæ cum amphora, quam pia mater sibi reliquerat: & si quid amplius à Deo concessum fuerat, fideliter erogabat. Et cum hæc per familiares mitteret, ipsa interim deuotis orationibus vacabat, gratias agens bonorum omnium largitori, qui aliquid sibi in vsus pauperum concesserat.

Lidevvigis misericordia in pauperes.

XVII. QVADAM vice frater huius virginis, qui post patrem eius vigilias noctis etiam obseruabat, candelam ardentem secus caput lectuli eius, in altiori loco anguli posuit, & foras abiit. Quæ decidens in stramina, magnam partem lectuli combussit, ipsa vero operta facie deuotioni solitæ vacabat.

Tandem ad se reuersa apertis oculis videns se in medio incendij positam, & neminem adesse qui extingueret, sinistra manu omnem ignem absque læsione manus Deo iuuante extinxit: mirantibus cunctis, qui mane ingressi ad eam, videbant quæ facta fuerant in vstione lectuli, virgine illæsa manente. Non tamen ipsa tunc temporis lecto vtebatur, sed filij fratris sui obsequio eius dediti: nam ipsa in straminibus ægra iacebat.

Ignẽ suscitatum miraculosè restinguit.

XVIII SOLEBAT virgo deuotissima, more aliorum Christi fidelium, feria quarta in capite ieiunii benedictos cineres humili reuerentia de manu confessoris sui suscipere: quos ille ab ecclesia tollens, ad signandum eam secum deferebat. Quodam igitur quadragesimali tempore, instante feria quarta die cinerum, confessor eius ingressus ad eam, interrogauit, an vellet secum ab ecclesia cineres deportare?

Respondit virgo dicens. Potest bonum esse, quod ita faciatis: Veruntamen Dominus mihi prouidit de cineribus. Angelus enim Domini paulo antè apud eam fuerat, & cineribus frontem eius signauerat. Sed vt confessor eius de his certificaretur, illa apprehensa manu eius, posuit eam super cineres, vt eos tangeret, & ille manifeste sensit sic esse. Insuper vt tantę gratiæ particeps fieret, frontem suam fronti eius ipsa iubente, permissiuè applicauit. Docebat quoque eam angelus Domini, quod suscipientes sacros cineres, cum lumine & cruce eos susciperent; scilicet ardentem cereũ cum cruce in denario ad altare ferendo; in signum, quod semetipsos cum lumine fidei, per veram subiectionem & mortificationem, Deo offerrent.

Ab Angelo ei die cinerum cineres dantur.

XIX. FEMINA quædam paupercula, & morbo caduco grauata, ostiatim potum mendicabat. Quam cum omnes, præ horrore infirmitatis illius vitarent, & ostia sua clauderent: virgo clemens & nullum miserum abhorrens, percepta calamitate eius, iussit appropinquantem domui suæ ad se vocari, & mendicam introduci. Ingressa igitur ad virginem, petiit potum in eleemosynam. Tunc virgo ægrota, compatiens pauperculæ petenti, cum non haberet, quod in promptu melius daret, iussit vt amphorã vinariam super asserem stantem caperet & potaret. Accipe (inquit) filia amphoram illam, & quod in ea fuerit ebibe vinum. Quo hausto, cum adhuc amplius sitibunda peteret, respondit virgo se nescire quicquam liquoris amplius in domo fore. Sed ne tristis & insatiata recederet, dedit ei vnum denarium, vt potum venalem cum eo emeret.

Pauperculę potum tribuit.

Post hæc vespera appropinquante, cæperunt labia virginis præ siti desiccari. Petebat ergo à patre suo adhuc viuente, vt modicum vini ad refrigerandam ariditatem sitis sibi afferret. Quo respondente, libenter: cum amphoram prædictam tangeret, vt petitionem filiæ perficeret, protinus se vino perfudit, quod diuino nutu in ea procuratũ fuit. Sicque pro modico, quod pauperi in necessitate gratanter dedit, multum melius & largius à Deo recepit. Hæc cùm pater filiæ retulisset, illa admirans, gratias Domino corde tenus egit. Erat autem hoc vinum rubicundum, & ita bene temperatum, quod non indiguit cum aqua illud miscere, quemadmodum in altero vino facere consueuit. Durabat vero hoc vinum à festo Remigij, vsque circa festum conceptionis beatæ Mariæ virginis.

Epoto licet poculo, vinum redundat.

Quo tempore, intrabat ad eam quædam honesta matrona; nomine Catharina Simonis, quæ solebat ei ex speciali deuotione, vinum procurare. Hæc ignara mysterij de vino à Deo donato, volens melius & recens afferre, quasi fastidiens de nimia vetustate, vim illius remanentis totum effudit: & sic non est amplius vsa illa cælesti benedictione, Dicebat tamen virgo prædictæ Catharinæ, amatrici suæ, ante effusionem vini, hoc vinum satis esse conueniens, & sufficere sibi, nec vnquam simile prius gustasse. Istud signum gratiæ factum est apud eam, anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, cum adhuc in hebdomada media pinta vini vteretur.

XX. POSTHÆC, anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo tertio, frater huius virginis Vuilhelmus Petri defunctus est. & reliquit debita quædam, quæ filij eius persoluere nequibat. Quod cũ virgo clementissima percepisset, venditis clenodiis ex hæreditate matris sibi relictis, & octo libras Hollandiæ preciũ collegit; & in denarios vnius monetę, quos melius cognoscebat, permutari fecit, ac in bursa penes se collocauit. Quodã igitur die aduesperascente,

Æs alienû fratris dissoluit, & plus in eru mena offen ditur, post solutionem quam ante.

scente aduocauit Nicolaum cognatum suum secum commorantem: misitque per manum eius, ad soluendum singulis debitoribus debita fraterna, vbi eos sciebat commorari. Persolutis itaque debitis omnibus, quæ nouerat persoluenda, iussit Nicolao, vt bursam inspiceret, si quid in ea remansisset. Qui certissimè respondit, multam pecuniam in ea remansisse. Mox illa iussit, vt eandem numeraret. Cumque numerasset, dixit: Priores octo libras se inuenisse, & adhuc superesse. Tunc prohibuit eum amplius numerare; & gratias agens Deo super mirabili dono eius; de cætero statuit bursam illam bursam Iesu nominari, & quod ex ea pauperibus debeant necessaria dari.

3. *Reg* 17. Pecuniæ pauperum fœnerâtur.

Ex hac ergo liberaliter egentibus distribuebat, quando alias pecunias non habebat. Si vero interdum aliquas pecunias vel proprias vel per eleemosynas susceptas habebat, illas primitus dabat: quando autem alias non habebat, ex hac bursa Iesu tam large erogabat, quod parum in ea remansit. Prouidebat tamen omnipotentis Dei misericordia, quod semper ad vsum pauperum, omnis sufficientia in ea redundaret: quemadmodum ad verbum Eliæ, lecythus olei in domo viduæ non deficiebat. Tradidit etiam nonnunquàm alicui ex specialibus amicis suis hanc pecuniam numerandam, qui eum secundo vel tertio eam numerasset, inuenit semper eandem vltra tres vel quatuor aut quinque nummos creuisse. Solutis igitur ex hac bursa fratris sui debitis, plusquam quadraginta libras ex eadem distribuit, sicut aliquibus secretissimis amicis suis reuelauit. Per hoc autem miraculum Deus manifeste innotuit, vt firmam fidem computator haberet in donis Dei, quæ circa eam fiebant.

Armum porcinum pauperibus erogat.

PIA & misericors virgo Lideuuigis, dum quadam vice percepisset aliquos pauperes longo tempore præ inopia carnes non manducasse: & quia pro tunc non habebat carnes, quas darer, misit ad domum cuiusdam amici sui, petens vt armum porcinum bulliret, & sibi transmitteret. Quod ille libenter fecit, & transmisit. Ipsa vero carnes paratas & coctas in partes diuisit, & prædictis pauperibus, quos indigentes nouerat, sine tardatione destinauit. XXI.

Danti armus diuinitus restituitur.

Sed omnipotens & misericors Deus, qui nouit corda omnium, & nullum bonum relinquit irremuneratum, celerem vicissitudinem reddidit charitati huius benefactoris, etiam in præsenti. Nam ingressus domum suam, cum casu sursum ad carnes pendentes aspiceret, vidit (quod dictu mirabile est) in loco armi ablati, & virgini pro refectione pauperum transmissi, alium meliorem & pulchriorem pendentem. Quod multi audientes, gratias omnipotenti Deo, retulerunt; & in posterum ad eam magis affectati sunt, libenter tribuentes, quæ virgo ad esum pauperum ex lacticiniis ab eis postulabat.

Carnes & pisa pauperibus missa multiplicâtur.

SIMILITER contigit tempore quodam in autumno, vt virgo quartam partem iunioris vaccæ emptam, in quarta parte vasis faceret saliri: Sed & mediam partem cuiusdam mensuræ pisarum, pro necessitate pauperum procurauit; volens ex his tempore hyemali, quibusdam egenis Domi residentibus subuenire. Cum ergo ex prædictis carnibus misisset ad triginta sex ferè domos egenorum, reuersus ad eam nuntius aiebat, se cum admiratione tantum distribuisse, quantum primo in vase salierat, & adhuc parum diminutum fore. Simili modo de pisis fecerat, quæ & valde parum minorata videbantur. Quo audito, virgo magnam Dei bonitatem considerans, & gratias agens cælesti prouisori suo, ait nuntio: O quam magna est potentia Domini Dei nostri? O quam merito libenter pauperibus eleemosynas dare deberemus? De prædictis autem carnibus & pisis comedebant etiam omnes, qui in domo eius erant. In tantum DOMINVS præfatis cibariis benedixerat, quod peracto Pascha, quasi media pars eorum supermanserat. XXII.

4. *Reg* 4.

Tota autem hyeme, iussit semel aut bis in hebdomada, magnam ollam cum pisis præparari & coqui, & ex ea cum prædictis carnibus pauperibus distribui. Imitans exemplum Elisæi Prophetæ, qui filiis prophetarum præcepit pulmentarium in olla parari. Raro autem alicui ex his aliquid mittebat, nisi denarium paruum vel magnum adderet, si tamen eum habere poterat. Sed nec panem dabat, nisi superadderet aliquod ferculum cum pane sumendum: vel pecuniam, ad condimentum cibi emendum. Et non solum pauperibus, sed etiam diuitibus, quando petebant, eleemosynis suis ex charitate subueniebat. Longum est dicere per singula, quæ larga manu, prout habere poterat, infirmis, debilibus, viris, ac feminis puerperis tribuebat.

Visio eius de cælesti mensa cui eleemosynę ab ipsa erogatæ imponebantur.

SED quantum placuerunt Deo eleemosynæ huius virginis, cælesti quadam visione reuelatum est ei positæ in excessu mentis. Vnde cum raperetur in paradisum, videbat frequenter primo mensas collocari, ac viridibus & sericis mappis operiri: Deinde eleemosynas suas, quasi de cælestibus depositas, super mensas easdem reponi; nec tamen aliquando minui, sed potius augeri. Potum verò, quem in amphoris lapideis solebat largiri, videbat in amphoris ad modum crystalli perlucidis ibidem præsentari: Pisces quoque assos, pro nepte sua Petronilla defuncta datos similiter apponi. XXIII

Videbat etiam gloriosum conuentum beatorum, singulos in ordine suo per gradus distinctos, quasi causa refectionis ad mensam in tempore debito procedere: atque presbyteros calices erectos tenere, & cæteros secundum dignitatem suam armaturas congruas deferre. Se quoque interdum assistere & ministrare; vel vescentibus considere, potum assidentibus & sibi ministrari: Omnes autem ineffabili gaudio ac iubilo repleri, super tanta charitate sibi per eam exhibita. Si quando in mensis illis nihil videbat de sua largitione repræsentari, stabat vehementer confusa; quasi singuli suas particulas apportassent, ipsa autem nihil intulisset. Vnde tam pro gloria eleemosynarum augenda, quam pro confusione illata, festinabat deinceps eleemosynas augmentare.

Nonnunquam verò angelus ductor suus ad quandam separatam & speciosam cellam eam ducebat, in qua refectionem suam ei ministrabat. Hanc refectionem etsi ineffabilem sentiebat, tamen prout exprimere poterat, cæleste quoddam & diuinum lumen esse dicebat, quo diuinitus reficiebatur & inebriabatur. Interdum etiam precibus ab angelo obtinebat, vt aliquem ex familiaribus & dilectis sibi, ad ista sapienda assumere posset: qui etsi aliquid tale in somnis speculando sentirent circa se actitari, longe tamen alio & inferiori modo, quam circa ipsam, talia fiebant.

LIBER SECVNDVS.

PROLOGVS.

DICTIS sub breuitate de multis infirmitatibus & doloribus huius virginis, nec non de gratiosis misericordiæ eius operibus, & miraculosis quibusdam gestis ad laudem Dei omnipotentis, nunc etiam consequenter de spiritalibus donis eius, & diuinis consolationibus, ac frequentibus raptibus, pauca dicenda sunt, & ad ædificationem religiosorum humiliter propalanda.

SICVT olim per ora sanctorum Prophetarum locutus est Deus secreta sua, ad consolationem electorum suorum: ita & modo loquitur eis per scripta doctorum, & exempla bonorum: ne forte diuersis mundi tribulationibus agitati aut flagellis percussi deficiant à spe & expectatione futurorum gaudiorum. Ait namque sanctus Dauid, (cui Deus occulta sapientiæ suæ reuelauit) quod frequenter consolationes Dei, inter multa aduersa acceperit. Secundum I.

multitu-

multitudinem, inquit, dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Huius *Psal. 93.* scripturæ sententiam Deus veraciter & apertè in hac sacra virgine impleuit ad literam; quam primò varijs doloribus & amaritudinibus inebrians purgauit: sed postmodum inter multas vulnerum plagas eam visitans, multiplices ei consolationes infudit & lætificauit.

Vt ergo anteriora quædam repetam, transactis tribus aut quatuor circiter annis, ab exordio infirmitatum eius, virgo LIDEWIGIS diuinæ adhuc disciplinæ impatiens, & necdum Deo sponte subiecta, à quo tamen nihil fit in terra sine causa: Cùm videret consodales suas se visitantes, sanas & lætas, & semetipsam grauiter languere; optauit cum cæteris magis corporis salutem, quam animæ beatitudinē per patientiæ virtutem. Et quia necdum spiritualia sapiebat, & quid Deo magis acceptum erat, ignorabat: idcirco nonnunquam murmurabat, & super doloribus suis multum dolebat: atque tam amarissimè flebat, quod nullius consolationem admittebat. Ingressus ergo ad eam dominus Ioannes Pot confessor eius, qui bina vice in anno eam communicare solebat, nitebatur ipsam consolationibus suis inducere, vt ab huiusmodi fletibus se temperaret, & modum doloribus suis imponeret. Vnde suasit ei beneuola exhortatione, vt diuinæ voluntati se traderet & conformaret; atque in Dominica passione meditando se exercitaret; spondens, quod ea mediante & iuuante, faciliter consolationem bonam susciperet. Quærens igitur modum huius sanctæ exercitationis, & accepto à sacerdote modo salutiferæ meditationis, cum se in eadem secundum traditam sibi formulam exercere vellet, nec statim ex ea mel de petra fluere sentiret, neque farinam propheticam ibi inesse gustaret: quasi amarum absynthium fastidio irruente, quod in corde acceperat, & nondum radicitus fixerat, citò abiecit.

Lidewigis initio ægrè fert languores suos.

D. Ioannes Pot confessor eius, eā consolatur, & ad meditandā Christi passionē inuitat.

Sed dum idem sacerdos amplius instaret, & fortiùs hortaretur, vt violentiam sibi inferret, & in inceptis perseueraret, atque fastidium pio conamine vinceret; illa optimis consiliis instructa, sacerdotis sui monitis facile consensit. Tandemque per violentiam inducta bona consuetudo de Deo meditandi, tantam ei suauitatem successu temporis (aspirante superna gratia) generauit, quòd perfectè se abnegando liberè dicebat: Quasi posset per vnam salutationem Angelicam, plenam corporis salutem recuperare, non tamen hoc faceret, nec optaret. Verè hæc fuit mutatio dexteræ excelsi; qui manum suam misit inopi, & diu languentem consolatus est per noctes in lectulo doloris sui. Siquidem attracta & allecta Dominicæ passionis suauitate occulta historiam eiusdem sacratissimæ passionis, in septem partes secundum numerum septem horarum canonicarum diuisam, die noctuque statutis temporibus percogitando ruminabat; & absconditum manna in ea reperiens, tantæ suauitatis gaudio replebatur, vt iam non ipsa sed Christus, cuius passionem recogitabat, sustinere videretur, quæ hactenus ipsa in corpore pati videbatur. Poterat tunc planè per experientiam à spiritu docta cum Esaia dicere: Verè tu es Deus absconditus. Et iterum exclamare: Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo, in præcordiis meis, de manè vigilabo ad te.

Mira eius resignatio.

Christi passionem in septem partes distributam cum suauitate meditatur.

Esa. 45. *Esa. 26.*

II. CVM ergo virgo ægrota, in exercitiis Dominicæ passionis, quotidie seriosè se occuparet, quandoque ab Angelo sancto, ad loca Terræ sanctæ rapiebatur: In quibus Saluator noster nascendo, conuersando, & patiendo, sacramenta humanæ salutis operatus est. Cùm igitur in monte Caluariæ, vbi Dominus crucifixus est; vel ad alia sancta loca, ad oscula Dominicæ crucis aut vulnerum eius esset admissa, & pro refocillatione tribulationum suarum sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo; peruenissetque ad amplexus pedum crucifixorum, & ad expirationem Sponsi sui ex amore crucifixi: tunc etiam exemplo illius quem quæsiuit & amauit, in manus eius spiritum suum commendauit. Et licet frequenter à vulneribus carnis, ad penetranda abyssalia foramina diuinitatis, per raptum contemplationis transiret: ita vt per abundantiam spiritualium charismatum & dulcedinum, à sensu corporalium pœnarum deficeret: tantis tamen nouis infirmitatibus quandoque flagellabatur, vt etiam ab illis Dominicæ crucis ac vulnerum eius dulcibus osculis reuersa, in labiis oris sui quædam vlcera sibi impressa reportaret. Quod quidem Deo dispensante factum est, vt non solùm secundum multitudinem dolorum in corde suo, diuinæ consolationes animam eius lætificarent interius: sed etiam secundum multitudinem diuinarum consolationum, tribulationes eius & flagella repentè suborta, contristarent eam & humiliarent exterius. Vt ex iis, quæ à Deo acceperat, & quæ à seipsa haberet, per vices contrarias patenter & frequenter tentata cognosceret. Tunc denique ad eam Angelus ait: Hæc vlcera in corde tuo propterea suscepisti, vt te scias etiam in corpore fore raptam.

Rapitur in loca terræ sanctæ

Deut. 32.

Psal. 93.

Alia quoque vice, cum per supradicta amœnissima loca transiret, & præ lubricitate viæ gressum figere non valeret, lapsum quendam in dextro pede se corporaliter sensisse, ac pœnam in ipso lapsu & diuaricatione eiusdem pedis traxisse dicebat. Nam de illa læsione, tantam inflammationem, ac denigrationem & dolorem in exteriori talo pedis reportauit, quod etiam pluribus diebus inde torqueretur.

Simili modo quadam vice, ad sacra loca vrbis Romanæ rapta fuit. Cumque inter quasdam ecclesias principales ambularet, & inter arbusta & spineta brachiis hinc inde protensis incederet, ex eisdem arbustulis spinam in digitis suscepit & reportauit. De cuius incommodo, sicut de aliis infirmitatibus, ferè per biduum non modicum lædebatur. Propter has igitur corporales læsuras, quas sic reportauit, solita erat dicere secundum verbum Angeli, quod putabat se etiam in corpore raptam fuisse. Sed qualiter istiusmodi corporales raptus fiebant, nouit Angelus ipse, qui eam ducebat, & de eis testimonium perhibebat.

Item ad sacra loca vrbis Romæ.

Interdum Saluator noster IESVS CHRISTVS cœlestibus agminibus vallatus, ingressus cellulam eius quasi rex cum principibus suis ad mensam se collocauit; ac circa lectulum eius ordinatè sedentes, cœlestibus eam epulis copiosissimè refecerunt. Et quid mirum, si corporali cibo non eguit, quæ iam diuinis pabulis cum angelis nutriebatur; sicut Saluator ipse diabolo tentanti se de pane respondit: Scriptum est, non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

Christo præsente diuinis pascitur epulis.

Matt. 4.

III. EXCEPTA mentali eius illustratione, quam magni literati & religiosi viri, in spiritualibus studiis eruditi, qui cum ea sæpè loquebantur, & ipsam non intelligentes vehementer mirati sunt: tanta sæpius die ac nocte claritate diuina, cùm ab Angelo visitaretur, vel à superiorum contemplatione reuerteretur, reperta est à condomesticis suis circumillustrari; quod visa claritate, præ nimio timore perculsi, non audebant eidem appropinquare. Ipsa verò quamuis in tenebris semper iaceret, & materiale lumen oculis eius intolerabile foret; diuinum tamen lumen multum ei amabile erat, quo sæpius cella eius nocturno tempore tam excellenter perfundebatur, quod cella ipsa aspicientibus, plena materialibus luminibus vel incendiis crederetur.

Mirabili claritate & splendore cella eius illustrari visa.

Nec mirum, si diuina claritate etiam corporaliter perfundebatur: quæ iuxta beati Pauli vocem, reuelata facie gloriam DOMINI speculando, quotidie in eandem imaginem transformabatur, à claritate in claritatem, tanquam à DOMINI spiritu. Et non solùm diuina claritate solita erat circumfundi, sed & mirabili suauitate, tam ipsa quàm cellula eius, inuenta est redolere: ita quod intrantes putarent, ibi diuersas species aromaticas ingestas esse & respersas. Et hæc mirifica suauitas percipiebatur, cum à Saluatore vel ab Angelo sancto visitaretur, aut tangeretur, vel à cœlestibus & paradisi apothecis rediret. Qui quidem suauissimus odor, non solùm in odoratum per nares spirabat, sed etiam in gustum percipiendum redundabat. Et tam ardens sapor in lingua sentiebatur, & palatum remordebat,

2. Cor. 3.

Item odoris suauitate admirabili, redolere.

debat, quasi piper aut cinnamomum comedissent. Præcipuè tamen à manu, miræ suauitatis fragrantia prodijt, cum per eam ab Angelo sancto, ad superna gaudia perducta, & inde reducta fuisset.

VIDVA quædam boni testimonij Catharina nomine, per aliqua tempora in domo huius virginis habitabat. Huic quadam vice ante Natiuitatem Christi, per visionem indicatum est de hac virgine, quod in nocte tunc proximæ Dominicæ Natiuitatis, vbera eius lacte forent replenda, & quod ipsa Catharina idem lac esset sumptura. Cùm ergo istud virgini vidua præfata retulisset; ipsa ex humilitate quodammodo eius dicta negare nitebatur. Mox vidua virginem corripuit, quia negare audebat, quod sibi ab Angelo reuelatum fuerat. Tunc viduæ verbis virgo arctata, iussit, vt ad hanc gratiam percipiendam se disponeret. Cùm ergo ad ista per admonitionem virginis se deuotè præpararet, non est fraudata à desiderio sibi cœlitus promisso? IV.

Visio eius in Nocte Natiuitatis Dominicæ

NAM ecce in ipsa sacratissimæ Dominicæ Natiuitatis nocte, virgo LIDEWIGIS in spiritu rapta, vidit innumerabilem multitudinem virginum, quibus tanquam Regina & Domina omnium astitit & præfuit sanctissima Mater DEI perpetua Virgo MARIA: inter quas etiam se vidit in choro virginum admissam, ad CHRISTI Natiuitatem cum lætitia celebrandam. Astabat etiam his virginibus multitudo sanctorum Angelorum, veluti nobilissimi clientes & sodales, deuotum obsequium cognatis sibi virginibus, in castimoniæ virtute florentibus, exhibentes. Instante igitur hora Dominicæ Natiuitatis, qua Virgo puerpera CHRISTVM peperit, visa sunt omnium illarum virginum & similiter huius virginis vbera præ abundantia lactis intumescere: ac tantum lactis habere, quantum Beata Virgo ad lactandum Saluatorem nostrum, in vberibus suis virgineis percepit, cùm in lucem mundi CHRISTVM peperisset. Idcirco ad similitudinem Beatæ Virginis, omnium aliarum vbera videbantur lacte repleri: in signum, quòd omnes virgines illæ, ad lactandum Dominum erant aptæ & dignæ. Erat autem, vt Virgo ipsa testabatur, tam inenarrabilis ibi gloria: quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit; quod nec lingua exprimi, nec litera possent omnia scribi.

Vbera eius lacte redundant.

INTERIM vidua promissionis præfatæ memor ingreditur ad Virginem, quæ vbera illius manu terens, tanta fœcunditate lactis abundauit, quod vidua trino labiorum tractu satiata fuit, & pluribus diebus à desiderio comedendi permansit. Et nisi Virgo iussisset, à corporali cibo faciliter abstinuisset. Post hæc quoque, eandem gratiam & visionem per contemplationem duobus aut tribus alijs annis in sacris vberibus suis perceperat. Sed quia statuta hora, qui probaret, non adfuit, ideo gratiam oblatam nemo gustauit. Laudetur ergo CHRISTVS de Virgine natus, qui ad roborandam fidem credentium per opera, ostendit temporibus nostris in hac sancta languida virgine, stupenda quædam miracula.

HABVIT hæc virgo infirmitatis suæ tempore, quandam virgulam de stipula canopi, pro remouenda vel attrahenda cortina lectuli: cum qua etiam in necessitate pulsare solebat, & aliquem de familia aduocare. Contigit ergo occasione incendij ciuitatis, vt multa circa lectulum eius propter pericula imminentia agitarentur. Sicque per exportationem & reportationem rerum, etiam virgula ista perdita est; sed vbi manserit, virgo nesciebat. Postea verò in nocte Sancti Apollinaris Episcopi & martyris, cum virgo præ æstu caloris anhelitum vix trahere valeret, virgulam quæsiuit, vt velum remoueret, nec inuenit. Multum ergo ex hoc anxiata doluit, quia nec sibi ipsi subuenire potuit: & qui aliunde succurreret, non adfuit. V.

Virga ei cypressina pro deperdita ex stipula canapi ab Angelo è paradiso adfertur.

STATIM igitur Angelus Domini assistens, contristatam consolatur, spondens alterius & melioris virgæ restitutionem. Nec mora post paululum cessantibus doloribus febrium, Angelus ipsa sentiente quoddam lignum ad mensuram vlnæ ferè longum, super pectus eius leuiter posuit & recessit. Quod manu extensa apprehendens, quodammodo vilipendit; eò quòd visu tortuosum, & spissitudine ponderosum, à leuitate perditæ virgæ longè distaret; nec bene sibi portabile & dirigibile foret. Mussitans ergo de isto, ad seipsam tacitè dicebat: Num ego iam benè pacata sum? Quid tamen ageret, quæ adhuc virtutem ligni ignorabat? Rogat proinde dominum Ioannem confessorem suum, vt ad carpentarium transeat, peteretque lignum istud ad normam vlnæ dolabro formari. Ingreditur itaque Sacerdos ad domum cuiusdam cupificis, qui vix vnum dolabrum ex multis instrumentis aptum huic operi habuit, cæteris in incendio ciuitatis prius combustis: Cumque lignum leuigare cœpisset, & satis fortiter dolabrum infixisset, tantus odor suauitatis ex eo euaporauit, & tam decoro intus colore ad modum ceræ enituit, vt quamuis à foris deforme appareret, indubitanter tamen cypressinum esse affirmaret. Super quo pariter admirati, cùm Sacerdos carpentario nequiret dicere, cuius generis lignum esset, vel vnde virgini prouenisset, certatim hastulas & reliquias abscissas rapiebant. Tunc suadente carpentario, ad alium meliorem operarium Sacerdos cum ligno impolito accessit, quatenus decentius illud ad lineam conquadraret. Sed vbi similia inter se, præ admiratione odoris & coloris incogniti ligni conspicerent, atque pro reuerentia & nouitate decisas reliquias raptitarent. Sacerdos stupefactus, non sustinens amplius lignum imminui, ad virginem quantocius reportabat. Quam cùm interrogasset, vnde ei hoc aduenisset, & cuius generis esset? illa quidditatem eius se nescire fatebatur, modum tamen acquisitionis eius Sacerdoti indicauit.

Rapitur in paradisum, & ei arbor, ex qua virga desumpta fuit, ostenditur.

POSTEA verò in festo Sancti Cyriaci martyris, reuersus Angelus more solito eam ad amœna paradisi perduxit; & ipsam de ligni contemptu corripiens, eius dignitatem & locum ac arborem, vnde illud confregerat, apertissimè ostendit. Deinde ad se reuersa, quæ ab Angelo didicerat, confessori suo ex ordine propalauit, dolens quòd illud ita minorari fecerat. Cùm ergo rumor huius odoriferi ligni vulgari cœpisset, & multi illud videre & tangere optarent, eiusque causa frequentes visitationes virgo pudica pateretur; accidit, quòd propter cuiusdam hominis attactum, fragrantiam suauissimi odoris lignum prædictum amitteret. Ideoque ipsa virgo doluit, quia hoc alteri ostensum fuerat, propter cuius contactum odor cœlestis expirauit. Solita autem erat dicere, quòd per hoc lignum diabolus castigandus esset, sicut ab Angelo sancto didicerat.

ALIA quadam vice, cognatus huius virginis Nicolaus nomine, cum confessore illius ingressus est ad eam visitationis gratia: & post habita colloquia, indicauit eis virgo modesta, quod libenter duabus aut tribus horis sola maneret in cella. Rogabat ergo eos, vt ad tempus spaciatum exirent, sperans se propter internorum recollectionem in absentia illorum, aliquid gratiæ specialis accepturam. Specialiter tamen Nicolao supplicabat, ne ante tertiam vel quartam horam rediret. Illo igitur agente quod petebatur, confessor virginis (ipsa nesciente) cellam eius latenter est ingressus. Putans ergo virgo se solam esse in secretario cubiculi sui, mox se disponebat ad percipiendam gratiam cœlestis Sponsi, per orationes deuotas pulsando intima cœli. Et ecce, ferè media hora transacta post meridiem, ingressus est ad eam Angelus DOMINI, circumuolando lectuli locum, vbi ægra iacebat, sed amplius ei non appropinquabat. VI.

Angelica priuatur præsentia, ob præsentiam alterius in cella eius delitescentis.

Videns ergo virgo se non posse gaudiosa præsentia eius perfrui, conturbata fleuit amarè. Interrogabat itaque Angelum, an aliqua culpa Dominū offendisset, ob quam hac gratia perfrui nō meruisset. At ille respondens: Nequaquam, inquit; sed propter præsentiam eius, qui in cella tua latenter sedet, & nititur scrutari & experiri gratiam tibi dispositam. Quo dicto Angelus ab ea discessit. Tunc virgo tam felici solatio priuata, vehementius est contristata, amariusque flere cœpit: ita quod ad tempus extaticè nō raperetur, licet sæpius angelicæ visitationis gratia frueretur.

Audiens

Audiens igitur confessor eius eam taliter flentem, surgens indicauit ei se fuisse præsentem. Quo audito, amplius conturbata est, quàm si alius ibi fuisset; pro eo quod satis frequenter ei vitam suam indicauerat; quatenus absq; exploratione diuinæ gratiæ crederet, quæ circa eam operabatur. Cùm igitur ab hac turbatione recreata esset, & tranquillitatem recepisset, pius & misericors Deus, sicut & frequenter antea fecerat ita & postmodum extaticè eam supra se leuabat. Tum impletum est in ea, quod per psalmistam dicitur: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia.

VII. RAPTA est post hæc, spiritu leuante ad loca purgatoria: vbi inter cæteras, quas multipliciter & grauiter torqueri vidit, etiam animas amicorũ suorum puniri videbat: pro quibus liberandis ac releuandis, se postmodum in corpore duriter affligebat. His igitur purgatorijs locis & quampluribus pœnalibus locis, (in quibus animæ pro diuersitate culparum torquebantur) dolenter perspectis, Deo miserante ad contẽplanda æternæ vitæ gaudia perducta fuit. Ibi sanè videbat, qualiter omnipotens Deus in seipso gloria sua fruebatur, secundum illud: Ego primus & nouissimus. Et, Gloriã meam alteri non dabo. Videbat etiam qualiter sancti martyres, confessores, prophetæ, virgines, atq; alij beatorum ordines, gloria sua in semetipsis fruebantur; & præ delicijs affluentibus, per alterutrũ in inuicem transfundebantur. His gaudijs perlustratis, plures sancti eam alloquentes dulciter consolabantur, & ad patientiam exhortantes ita dicebant: Quid nunc hic existentibus obest & nocuit, quod in mundo multa aduersa pro Christo perpessi sunt? Tunc accessit ad eam beatissima V. Maria in magna gloria; & amicabiliter alloquens interrogabat eam dicens: Cur charissima filia, sic venisti nudo capite & non ornato? Tunc hæc virgo respondit; Charissima Domina virgo Maria, hæc est voluntas Domini & Dei mei: & sic ductor meus me adduxit. Post multa itaq; familiaria colloquia Dei genitricis cũ hac virgine, adueniente tempore, quo ad sensus corporeos redire debuit, hæc ad eam mater Christi verba intulit: Charissima filia, viriliter age, & confortetur cor tuum in tolerantia dolorum: quia pro his quæ nũc pateris, mirabilem & magnam gloriam consequeris. Addidit quoq; beata Virgo ad eam, inquirens: Visne habere sertum super caput tuum? Respondit illa: Ego non possum hìc habere voluntatem meam. Cùm ergo adductorem suum Angelum aspexisset, & ille resignanti voluntatem suam cõsensisset, vt acciperet: accipe, inquit beata Virgo, hoc sertum super caput tuum: quod nisi septem horis poterit esse super terram. Trade quoq; illud in manus confessoris tui, & dic ei, quod ego demando ipsi, vt credulus sit donis omnipotentis filij Dei: & hoc sertum ponet super caput imaginis meæ, quæ est in Ecclesia. His igitur peractis, reuersa est ad sensus corporeos virgo theorica, gratias magnificè agens Domino, super consolatione tam iucunda. Sed cum tale sertũ corporaliter accepisse ignoraret, tandẽ casu vel necessitate vrgente, manum capiti suo superponens, sertum florigenum detraxit; quod ex odore suauissimo, manu beatæ Virginis sibi impositũ recognoscebat: & fere vsq; ad septimam reditus sui horam, apud se conseruabat. Erat autem hoc sertum cerulei seu crocei coloris, & rugosum, humanis aspectibus hactenus inuisum, quod ex se miræ suauitatis emittebat odorem: Ideoq; quamdiu potuit, tam pulchrum & floridum sertum apud se retinebat. Igitur ante septimam horam iussit excitari confessorem suum, & celeriter ad se venire, habens ei aliqua secreta referre. Qui veniens interrogauit, quid vellet? Cui virgo respondit; se cuidam festiuitati interfuisse, & beatam virginem Mariã sertum istud sibi tradidisse, vt ad terras deferret, & in manus eius daret; quatenus donis Dei crederet, & ex mandato beatæ Virginis, hoc sertum in manus acciperet, atq; ecclesiam (quæ tunc temporis combusta fuerat) manè intraret, & capiti imaginis beatæ Mariæ virginis superponeret. Cumq; confessor interrogasset, quomodo posset ecclesiam intrare, cùm necdum dies esset, & ecclesia clausa foret? Illa ei respondit: Citò vadens, pete tibi à sacrista ecclesiam aperiri, quia tempus instat, quo sertum istud oportet referri, vnde illud ego detuli. Tunc ille: Quomodo sertum capiti imaginis superponam, quæ in tam alto loco sita est? Respõdit virgo. In maiori choro & in illo loco scalam inuenies, quam assumens ascende, & sertum capiti imaginis beatæ Virginis superpone. Tunc ille tali accepto signo egressus, rogabat custodem, vt citò surgeret & ecclesiam aperiret. Quod cum libenter fecisset, confessor virginis inueniam scalam in loco, quem ei indicauerat, ad imaginem secum portabat, & ascẽdit. Cui custos: Quid ibi vultis facere? Respondit sacerdos: Quod ego facio, nõ potes modo scire: sed Dominus dabit, quod postmodum scies. Quam responsionem custos paruipendens, quia mysterium nesciebat, statim recessit. Confessor autem deuotus, impleuit desiderium virginis; & imposito serto capiti sacræ imaginis, scalam ad locũ priorem reportabat. Cùm ergo flexis genibus ante imaginem orasset, & reuerenter adorasset, expletis omnibus, quæ in mandatis acceperat, antequam ecclesiam exiret, Angelus Domini idem floriferum sertum ad locum suum retulit, vnde illud virgo prius detulerat, sicut postea præfatæ viduæ Catharinæ referebat.

Rapitur ad purgatorii loca.

Item ad paradysi gaudia.

B. V. Mariæ alloquio fruitur.

Serto ab eadem donatur.

VIII. ALIA quoque vice rapta in spiritu, vidit gloriosam valde coronam sibi præparatam, quam post præsentis vitæ labores & dolores, à Domino erat perceptura, in qua tamen plura adhuc videbantur imperfecta. Ad seipsam igitur reuersa, memor coronæ præostensæ rogabat Dominum multa instantia, quatenus sua pietate ita secum agere dignaretur, quod corona illa perfectè posset instaurari. Eodem quoq; tempore petiuit à Domino, vt ad imitandũ vestigia eius ipsam ad se intromitteret, & post intromissionem calcibus eam expelleret. Dum hęc frequenter & ardentissimè postularet, contigit anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo octauo, quod Philippus dux Burgundiæ, cum multo exercitu Picardorum & aliorum armigerorum Hollandiam intraret, ad compellẽdum ciuitates, vt eum in Dominum & Rectorem patrię susciperent. Cùm ergo potẽtissimus Dux, in multis ciuitatibus honorificè esset susceptus, venit tandem circa festum Sanctorum martyrum Gereonis & Victoris ad ciuitatem Schiedam, vbi similiter à ciuibus est receptus. Post refectionem igitur prandij, quidam (vt ferunt) medici & chirurgi de familia Ducis prædicti, accesserunt ad dominum Ioannem Angeli curatum Ecclesiæ, petieruntq; ab eo, vt ad domũ huius virginis eos introduceret. Qui nihil mali de ijs suspicatus, petitioni eorum acquieuit. Ingressus igitur cum eis ad virginẽ, subsequentibus famulis eorum moribus incompositis; cùm tumultum illorum compescere niteretur, ne Dei famulam molestarent, illi indignanter eum repellentes, seorsum abire iusserunt, inhonesta verba de ipso cum ea iactantes. Mansit tamen curatus in cella eius stans prope altare, tristis satis & confusus. Illi verò peruersi, vt eam quæ in tenebris iacebat conspicerent, cortinam remouent, candelam accendunt, & ablato operimento quo virgo hydropica tegebatur, sanctam penitus denudant (proh dolor) nec Deum, neq; Angelos, neq; hominum præsentiam reuerentes. Hæc cum filia fratris eius, Petronilla virgo iuuencula, obsequio virginis dedita, videret, ægerrimè tulit, & zelo Dei accẽsa, fortiter se illis obiecit, pudicitiam virginalem defendere nitẽs. Indignum quippe indicabat, ꝙ absconditam Christi margaritam, oculi carnalium nudam aspicere deberent. Tunc maligni illi satellites honestatis obliti, hanc iuuenculam irreuerenter arripiunt; & à se proijcientes, ad scabellum altaris grauiter allidunt, in tantùm ꝙ in femore atrocissimè læsa, vsq; ad mortem claudicaret. Sed nec his malis violenter patratis contenti, ad grauiora & sceleratiora prorumpunt. Nam sanctã & incõtaminatam, fornicariam dicere ausi sunt: sobriam & sine cibo viuentem, nocturnis conuiuijs vacantem garriebãt: quorum vnus, qui lumen tenebat, bestiam eam appellabat: quam certè Angelus sanctus custos eius, in paradisum sæpe transtulit, & ducebat. Inter hæc tam multa & contumeliosa verba ab impijs dicta, adijciunt ignominiosa facta, humanis oculis pauescenda. Nam omni honestate remota, debilem virginem propter hydropicam passionem, & in superficie cutis valde tumentum, pollutis manibus suis attrectantes & pungentes, in tribus locis vulnerauerunt: ex quibus sanguis tã copiosè profluxit, ꝙ oportebat recentem cruorem de lectulo cum pelui exhauriri. Quo scelere audacter perpetrato,

Anno 1428. Philippus Burgundiæ dux Hollãdiam ingreditur.

B. Lideuuigim Picardorũ quidam conuiciis proscindunt.

Malè eam détractant.

egressi lauerunt manus suas à sanguine, quem fuderunt: & regressi, pro verbis veniæ, quam postulare debuerant, in cōtumeliosa verba linguam maledicam iterum relaxarūt. Sicq; completum est in hac virgine, quod Dominus discipulis suis dixit: Si me persecuti sunt, & vos persequētur. Et si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Tunc virgo, tanq̄ ouis innocens in lectulo iacens, sanguine proprio perfusa, ad occisionem parata, patienter omnia hæc pro Christo suscepit: & conuiciantibus ac vulnerantibus se, his verbis mansuetè respondit: Cur non timetis ita sinistrè diuinitatis in me opera interpretari, qui ignoratis, quale iudicium vobis à Deo sit futurum? Eadem hora recedente Duce, sequuntur & inuasores illi. Rectores autem ciuitatis, audientes tam enormia mala virgini insolēter ingesta, quasi pro consolatione malorum factorum, comminabantur se velle duci conqueri, quatenus contra tanti sceleris authores iustam exerceret vindictam. Tunc virgo mitis & patiens in aduersis, memor Dominici sermonis. Mihi vindictam, & ego retribuam; omnino prohibuit petere humanamq; exercere vltionem, quia Deus citò hanc vindicabit iniuriam. Quod diuino nutu celeriter factum est; nam omnes in diuersis locis, eadem hyeme mortui sunt. Siquidem vnus eorum, qui lumen tenuerat, & conuitia virgini intulerat, in portu prope Rotterdam, nauigio veniēs, ab vna parte nauis ad aliam, quasi valido vento agitatus, à principe tenebrarū submersus est: atq; confracta ceruice, mortuus extractus in cæmeterio sepultus est. Secundus prope Zerixeam in furiam conuersus, ne præsentes læderet, de naui in scapham proiectus ac mortuus sublatus, in ciuitate sepultus est. Tertius militaris, in bello percussus, interiit. Quartus, qui se medicum fatebatur, apud Slusam apoplexia tact⁹ obmutuit. Vnde à famulo suo admonitus, de his q̄ cum aliis contra virginem egerat; & q̄situs, an de prædictis doleret, postulanti per tactum manus & gestus oris, qualecumq; signum pœnitudinis ostendens, defunctus est. Famulus autem eius postea ad virginem veniēs, pro magistro veniam cum lachrymis petijt & obtinuit. Flebat ergo virgo sancta multo tempore his perceptis, non sua vulnera, sed eorum pditionem atq; scelera commissa deplorans. Consistentibus autem apud eam Rectoribus ciuitatis, ait ad eos virgo futura prædicendo; Ego quidem nunc hęc passa sum, sed vobis imminet iudicium, quod ignoratis. Nec multo post, cùm aliqui eorum, quasi proditores ciuitatis accusati, timerent à Duce capitali sententia puniri, dixerunt: Ecce, hoc est iudicium, quod Lydia nobis prædixit futurum. Post hæc Angelus Domini sanctus apparens ei & sororem nominans, indicauit, quod per irreuerentem illam violentiam à Picardis sibi factam, posita fuerat in vestigiis Saluatoris, sicut antea petierat: atq; per opprobriosa verba, quæ ab eis audierat, margaritæ quæ testabant in corona sua, iam perfectè completæ erant.

Matth. 10. — *Hebr. 10.* — *Diuina in eos vindicta.*

DIGNVM est nunc aliqua ēt de Petronilla virgine, huius sacræ virginis neptè recitare. Hæc igitur iuuencula annorū ferè decem & septem, filia fuit fratris Lidiæ virginis, amatrix & custos perpetuæ castitatis, curam gerens matterteræ suæ die ac nocte, in tam graui molestia longæ ægritudinis. Hæc carne propinqua, spiritu soror, seruitio ancilla, elegit virgo virgini seruire, & castis obsequiis vulnera languentis benignissimè delinire. Hęc in psecutione Picardorum, qui sanctā Lidiam virginem, Deo gratam, ampliori gloria coronandam, grauissimè vulnerarunt: totis viribus, pro defensione infirmæ materteræ suę (vt prætactum est) se opposuit, ne innocentem lęderent. Valde n. condoluit cum ea, quę lædabatur, atq; plures graues contumelias & terrores audiens, læsiones ēt corporales à Picardis sustinuit: ita vt diu infirmata, mortem ex læsione incurreret. Ante cuius obitum paucis diebus p̄cedentibus, virgo Lidia in magna tribulatione posita, & ex psequutione ad Deum feruentior effecta, talem visionem habuit, verum p̄sagium futurorum. Quadam namq; nocte in excessu mentis posita, videbat solemnem processionem ciuium supernorum, in qua distinctis ordinibus singuli procedebant; sc. patriarchæ simul, prophetæ simul, apostoli cum apostolis: sed & martyres, confessores, atq; virgines, sacerdotes & clerici, singuli in ordine & dignitate status sui fulgebant. Procedebant autem de ecclesia ciuitatis Schiedamensis, p̄cedentibus more solito crucibus luminaribus sole clarius micantibus: veniebantq; ad ostium domus suæ, de qua funus tollentes ad ecclesiam illud deferebant. Ipsa a. virgo funus sequebatur datis sibi coronis, quarum vnam in capite gestabat, reliquas singulas in singulis manib⁹ tenebat. Ad se igitur reuersa, suspicabatur quod mors ipsius hac visione p̄signaretur: finaliter tamen dicebat, quod mortem neptis suæ Petronillæ designabat. Quapropter virgo Christi sollicita de obitu neptis suæ, rogabat instanter Dominū, vt febres suas ita ordinaret, vt Petronillæ ante exitum suum pro consolatione eius loqui posset, q̄ plurimū sincero amore diligebat. Cuius preces & gemitus Dominus exaudiens ac morituræ misertus, p̄uenit tempora febrium quotidianarum per spacium ferè sex horarum, non sine admiratione multorū assistentium. Sicq; temperato calore febrili, recepit facultatem alloquendi & consolandi Petronillam, in breui ex huius seculi luctu ad Christū migraturam. Accepta itaq; consolatione diuina à virgine sancta, virgo Petronilla in angustiis sæpius probata, sicut fuit socia tribulationis cum Lidia passa in vita, & particeps consolationis meruit esse in morte sua. Igitur post visionem prius ostensam, & consolationem à charissima matertera grataner accepta, obiit deuota virgo Christi Petronilla, cœlestem aulam intratura, anno Domini 1426. 19. Kal. Febr. ipso die S. Pontiani martyris. IX.

Petronilla neptis Lideuuigis à Picardis vulnerata ægrotat. — *Lideuuigis mortē eius præuidet.* — *Anno 1426. Petronilla moritur.*

POST mortem igitur castissimæ turturis virginis Petronillæ, ipsa sancta virgo Lideuuigis, tam fidelis & pernecessariæ adiutricis societate priuata, in perniciosam incidit tristitiā: nimiū dolens super destitutione cordialissimæ dilectricis suæ Petronillæ; cum qua mutua charitate deuincta, inuiolabilis castimoniæ fœdera cōseruabat. Nam vicissim in Christi amore se diligentes, ita connexæ erant & pacificæ viuebant, vt sine graui mœrore ab inuicē separari nō possent. Quæ quidē affectuosa connexio, merā discretionis excedens, ēt Domino tantū displicuit, quod in vindictam ineptæ tristitiæ, virgo lugubris diuina consolatione vsq; ad festū Visitationis beatæ Mariæ virginis carebat. Flebat igitur amarissime, non solū de morte neptis amissæ, sed amplius super priuatione solitæ gratiæ, ob immoderatā tristitiā sibi subtractæ. Percunctantib. ergo causam istarū lachrymarū, ita respondit amicis: Cur non flerē, charissimi? Ecce iam proximis vndecim annis nihil à Domino petiui, quin facile impetrare potui: sed nunc tanto tempore suspensa, nullā prorsus consolationē accipio, occulto & recto Dei iudicio in me digne concitato. O terribilis & inuestigabilis dispensatio diuina, in consiliis super filios hominū: qui conuertit mare in aridam, & flores rosarū in absynthium: & de dextera ponit ad sinistram, humilians sublimem vsq; ad terra. Si igitur Dominus tam strenue dilectā sibi virginē afflixit, quia intentius fidelis neptis præsentiā ablatam deplanxit: q̄ grauiter puniendi sunt, qui carnales amicos & sodales seculares inaniter plangunt? Verumtamen Pater misericordiarū & Deus totius consolationis, non est oblitus lachrymarū famulæ suæ, q̄ ab æterno elegit: sed post amarissimā tristitiam, reddidit ei dulcissimam Spiritus-sancti consolationē, pręteritis temporib. sæpius expertam. Igitur virgo ad tempus desolata & paterne castigata, circa festum Visitationis beatę Mariæ virginis, mirificam & superabundantem diuinæ gratiæ consolationem recepit. Per nouem aut decē fere dies, in continua contemplatione & diuinorū degustatione ac mentis iubilatione perdurans, tantaq; dulcedine extitit perfusa interi⁹, vt ad eam ingredientes mirarentur, & sentirent odorem suauissimi spiraminis exterius. Quærentibus ergo multis, vnde odor tantæ suauitatis procederet? Ipsa cupiens potius ex humilitate silere, q̄ abdita prodere: tandem deuicta importunis eorum precibus, (quia Dominus manifestis indiciis hoc foris innotuit) gratiam tam inæstimabilis odoris, de cœlestibus apothecis venire respondit. Quam sicut solitò more prius meruit, ita & pro nunc denuo visitata secū reportauit. Simili modo ante paucos an̄os, defuncto fratre suo Wilhelmo Petri, in magnam tristitiam incidit: & in tm̄ ex dolore obstupuit, vt diceret se hactenus nescisse, quod adhuc ita humana fuisset. Quapropter etiā multo tempore, solita carebat alimonia contemplationis diuinæ; sicut cuidā deuoto solitario in partibus Ægypti reuelatum fuit, q eius consilio eremum constanter intrauit. De cuius sancta conuersatione bene incepta & optime consummata, in sequenti capite subinfertur, quod lætanter audiatur. X.

Lideuuigis inordinata ex obitu Petronillę tristitia concepta cōsolatione diuina destituitur. — *Paterne correcta eadem iterū fruitur.* — *Mortē iterūm fratris lugens eadem consolatione priuatur.*

ERAT

XI. Erat quidam iuuenis Gerhardus nomine, ex diœcesi Coloniensi oriundus, solitariæ vitæ desiderio stimulatus. Hic audita fama huius sanctæ virginis, proposuit ad eam primò venire, vt ei præsens votum suum exponeret; atque iter arduum, quod ingressurus erat, precibus eius commendaret. Quatenus diuina gratia opitulante, propositum quod mente conceperat, salubri perseuerantia terminaret. Qui ad eam veniens, cordis sui secreta ei intimauit. Illa verò proposito eius piè congaudēs, prophetico spiritu prædicebat, quod primo triduo ingressionis suæ in eremum penuriam pateretur. Ac deinde ad constantiam eum exhortatus, post finem diei tertiæ, refectionem à Deo esset percepturus. Quod quidem postmodum, ita seriatim contigit. Nam tertia die aduesperante, manna cœleste accepit, Deo laboriosæ semitæ eius miserante. Prædictos autem sibi à virgine tres dies ita constanter peregit, quod paratus erat eos propter promissionem illius, etiam cum periculo vitæ persulcare. Post mutuam igitur collationem, & in precibus recommendationem, ac fraternæ charitatis obligationem, nouus tyrunculus noui certaminis bella congressurus, egressus est à conspectu virginis sagaciter instructus, patriam suam & cognatos vltra nunquam reuisurus. Peragratis ergo partibus superioribus, ingreditur superiorem Ægyptum; cuius deserta penetrans, inuenit cellulam, propter lupos & ferarum rabiem in arbore sitam. Adduxerat autem secum duos socios, eiusdem eremiticæ conuersationis gratia tactos; qui paucis diebus ibi peractis, heu ad pristina redierunt. Sed Gerhardus in arrepto proposito constantissimè perdurans, Christo duce ad contemplationum culmina ascendit. Igitur in hac vasta solitudine, decem & septem ferè annis completis, accidit interea, vt quidam Episcopus de partibus Angliæ cum duobus socijs, ad visitandum loca terræ sanctæ perueniret: ac deinde ad visendum reliquias sanctæ Catharinæ virginis & martyris in monte Sinai, cum eis perrexit. Qui simili deuotione combinati, rememorantes Sanctorum Patrum in Ægypto conuersationem, terram illam ingressi sunt; vt quærerent, si forte aliquos eremitariæ vitæ patres inuenirent. Cumq; hinc inde oberrantes, vsq; ad superiores eius partes venissent, reperiunt cellam quandam non longè à terra in arbore constructam. Ad cuius ostium pulsantes, vident in ostio sibi reserato, hominem vultu quidem angelicum, sed corpore ita crassum, vt non in eremo maceratus, sed inter delicias seculi putaretur educatus. Inter plura familiaria colloquia, ab eodem eremita percipiunt, quod in duodecim annis & vltrà hominem non vidisset. Interrogantes ergo, vnde viueret? Respondit se ex sola gratia diuina nutriri. Nam manna cœleste, quo olim filij Israël in deserto vescebantur, colligere & comedere solebat, quod cellulæ suæ desuper influens cum gratiarum actione sumebat. Quærebant etiam ab eo, vtrum adhuc alij inuenirentur homines, qui absq; humano cibo viuerent, sicut & ipse? Ad quos ita respondit: In partibus Hollandiæ in ciuitate Sciedam, est quædam virgo multis annis, diuersis infirmitatibus diuinitus flagellata, nullo corporali vtens alimento: quæ etiam ad tantam celsitudinem perfectionis peruenit, q̃ cētuplíciter sanctitate vitæ & contēplationis culmine, me longè præcedit. Vnde & satis admiror, cùm de eius transitu nil percipio, quid ei acciderit, quod eam in scala contemplationis diu non viderim; cum antea frequenter simul ad cœlestia secreta, singuli in singulis scalis rapi solebamus. Nam illa sicut vitæ merito, ita & contēplationis excellentia supra me ascendere consueuit. Deinde deuotus iste eremita peregrinos rogauit, quatenus hanc virginem in Hollandia visitarent, antequam ad partes suas redirent: & ex ore suo, tres has quæstiones ei proponerent. Primò, quot annos ipse in solitudine peregerit? Secundò, quot annorum tunc fuit, quando eremum intrauit? Tertiò, quid causæ sibi occurrerit, quod eam in solita contemplatione diu non viderit? Posthæc peregrini plurimum consolati & ædificati valedicentes eremitæ, in Hollandiam & Schiedam sunt reuersi. Ingressi ergo hospitium ciuitatis, rogant hospitem suum, vt ducat eos ad virginis domum. In cuius præsentia constituti, causam aduentus sui, & personam eremitæ, qui eos miserat indicant: petentes vt ad propositas sibi quæstiones respondeat. At illa ex humilitate latēre malens, quam apertè ad quæstiones respondere, hoc tantum de tempore habitationis eremitæ in solitudine responsum quærentibus dedit. Quo modo ego illud scire possem? Dominus est, qui nouit. Tunc illi quodammodo eam corripientes, obijciunt: Quare veritatem vellet celare, cum hæc non à se, sed ex ore eremitæ interrogarent? Respondit ergo: Decem & septem ferè annos eum in solitudine peregisse. Ad secundum verò ait: Decem & nouem annorum eum fuisse, cùm ad eremum perrexit. Ad tertium quoq; respondit, se in medio hominum conuersantem diuersimodè maculari: illum verò ab hominibus segregatum & inter Angelos conuersantem, incontaminatam conseruare puritatem. Ideoq; mirandum non est, si ipse contemplationis altitudine me præcellat. Fertur etiam, quod eremita causam assignauerit subtractæ gratiæ in virgine, quia nimiū de morte propinquorum suorum solebat dolere. Quod in obitu fratris sui contigit, qui eodem ferè tempore in Schiedam obierat, cùm prædicta ab eremita in Ægypto, peregrinis istis recitabantur. Obijt autem felicis memoriæ idem deuotissimus eremita, perfectus terrenorum contemptor, ac cœlestium secretorum altus speculator, anno Dominicæ incarnationis millesimo quadringentesimo vicesimosexto,* duodecima die mensis Octobris. Huius obitus & transitus ad gloriam, virgini sanctæ fuit per visionem reuelatus. Rapta namq; in paradisum in hora transitus eius, videbat animam illius corpore exutam, ab angelis ad paradisum deferri, atq; in fonte tam sereno ablui; cuius profundum, per vnum ferè milliare (vt sibi videbatur) poterat videre.

Gerhardus eremita Coloniensis

Lideuuigis prædicit quæ in eremo ei euentura sunt.

Gerhardus in eremum contendit & arborem cellulam habet.

Annis 12. hominem non vidit, neque vllo corporali cibo vsus est

Testimonium eius de B Lideuuige.

Tres eidem quæstiones proponit.

Ad propositas quæstiones respondet.

Anno 1426. Octob 12. Gerhardus eremita moritur.

* 12. Kalen.

XII. Inter multos deuotos patres ac spiritualis gratiæ expertos viros, fuit in ciuitate Traiectensi, temporibus venerabilis domini Frederici episcopi, sacerdos quidam cælibis vitæ & animarum zelator, Wermboldus nomine, Deo & hominibus dilectus, multisq; religiosis in diœcesi Traiectensi & in Hollandiæ partibus latissimè notus. Hic de quadam villa Hollandiæ prope Goudam, natiuitatis genus contraxit: & per plures annos rector ac confessor sororum tertij ordinis apud sanctam Ceciliam in Traiecto claruit. Qui in diuinis scripturis valde studiosus, verbum Dei frequenter in ecclesia prædicauit: & orationibus ac deuotis meditationibus feruenter inuigilans, pro cordis sui puritate, crebris etiam consolationibus ac diuinis reuelationibus meruit ab alto visitari. Ad huius tam famosi patris notitiam, non humano indicio, sed diuina reuelatione, sancta virgo Lideuuigis adhuc in paupertate sub paruo tugurio degens, hoc modo peruenit. Cùm enim in festiuitate Dominicæ Annunciationis, virgo memoranda vix media parte infirmitatis suæ completa, raperetur ad cœlestia contemplanda, contigit etiam & deuotissimum Christi sacerdotem Wermboldum, eadem hora ad cœlestia intuenda sustolli: Tuncq; ex hac vnica & simili contemplatione habita, mutuam cognitionem, quam prius non habuerunt, cælitus ambo conceperunt. Quapropter idem venerabilis Pater, piæ deuotionis affectu excitatus, cupiebat Dei famulam, quam in spiritu præcognouerat, corporalibus oculis etiam cognoscere & videre. Ingressus ergo ad domunculam eius, vbi languida iacebat; & videns calamitatem eius, qua premebatur, tanquam euangelic* Samaritanus super eam misericordia motus est, atq; compassionis iaculo cordialiter vulneratus. Nec mora, post sacra de Deo colloquia, extendit manus suas ad charitatis opera. Et primò quidem dedit ei circiter triginta grossos Flandrenses, pro duobus linteaminibus emendis. Deinde sacerdos spiritu Dei accensus, ecclesiam intrauit; & adscenso vmbone sermonē populo fecit, in quo duris increpationibus eos de tenacia vel immisericordialitate, vt digni erant, castigauit: eo quòd in tanta necessitate & dolore iacenti infirmæ creaturæ Dei non subuenirent. Et meritò quidem pro zelo Dei, rigorosè locutus est sacerdos facundus; quia probata virtus corripit insipientes: Verùm postea plures (Deo inspirante) ad misericordiam flexi, benefecerunt liberali corde eleemosynas suas virgini sanctæ destinando. Hic itaq; reuerendus Pater, inter cætera charitatiua colloquia cum virgine languente, (quæ tunc temporis ferè medietatem infirmitatum suarum peregerat) cœpit ei dicere: Ante pascha sibi quadāmodo esse reuelatum, quasi

VVermboldus presbyter.

Cum Lideuuige in spiritu rapitur

Eam visitat & opus misericordiæ exhibet.

Luc. 10.

ipse ex hoc mundo ad Patrem ante hoc Pascha esset transiturus. Cui virgo respondit, ꝙ vsq; ad futurã Pentecosten sibi
expectandum foret; & quod adhuc iterum post Pascha eam visitare deberet. Quod dictum, quã verum fuit, rei exitus

Anno 1413. moritur.

probauit. Nam post verba in breui obiit, anno Domini millesimo quadringẽtesimo tertio decimo, in vigilia Penteco-
stes, hora 12. mediæ noctis, tertio Idis Iunii, quo agebatur festum S. Barnabæ Apostoli. Defunctus autẽ deuotus & mi-
sericors Pater Vvermboldus, dilatus est ab aspectu gloriæ faciei diuinæ nouem ferme diebus, sicut huic virgini reuela-
rum fuit diuinitus. Cùm autẽ iste venerabilis pater ante mortem suam cum virgine loqueretur, ipsam paternaliter cõ-

Præsagium Vvermboldi.

solando, & illa quodammodo conquereretur, ex prolixitate infirmitatũ suarum satis se grauari; Respõdit sacerdos ad
ampliora patienda eam exhortãdo, & quasi prophetando; quia oporteret eam amplexari adhuc maiorem tolerantiã,
eo quod forsitan medietatem temporis passionum suarum vix impleflet. Et hoc ita contigit, sicut præconizauit. Dice-
bat namq; eam, fundamentum valde latum & amplum in cœlestibus collocasse, cuius structura superædificanda non
poterat in breui consummari. Vixit autem virgo post obitum huius dilecti patris, annis viginti in doloribus magnis &
plagis multis sibi præuaticinatis: quam Deus tamen consolabatur, & confortabat raptibus frequentibus, per inspira-
tionem sancti Spiritus & visitationem ciuium supernorum.

De diuersis raptibus B. Lideuigis.

RAPIEBATVR itaq; sæpissime virgo hęc debilis corpore, spiritu feruens, in extasim per excessum mentis: sed non XIII.
erat in eius raptu rara hora & breuis mora. Quadam vice, religiosus quidam interrogauit eam de statu suo, & patientia
tribulationum suarum, quas quotidie patiebatur. Cui illa respondit, satis excessiue & supra vires suas se grauari: & nisi
pius Dominus baculo consolationis eam sustentaret, facillimè sub onere dolorum deficere posset. Aiebat namq; diui-
na misericordia affluente, quasi omni nocte per longam morulam vnius horæ vel amplius, se rapi ad cœlestia speculã-
da: quorum deliciis tantopere reficiebatur, ꝙ non solum sibi tolerabilis, sed etiam quælibet amarissima tortura dele-
ctabilis efficiebatur. Rapiebatur etiam ad loca purgatoria & infernalia tormenta; vt videndo horrida supplicia patiẽ-
tiiis sustineret præsentia flagella, atq; intime compatiendo, libenter pœnitentiam ageret pro his, qui liberatione indi-
gebant. In huiusmodi & aliis felicibus raptibus, ferè triginta quatuor annis, in lectulo doloris recubans, visitata fuit &
in spiritu confortata: certis tamen ex causis (vt præfatum est) diuinis raptibus priuata. In multis denique gestis suis, per
contrarios euentus Deus eam probans sæpe humiliauit, & crebro visitans altius eleuauit. Horum igitur raptuum oc-
casione, multas Ecclesias, & religiosorũ monasteria, & dispositionem locorum, & structuram Ecclesiarum cognosce-
bat: personas quoq; religiosas, quas nunquam viderat nominatim cognouit; & qualia circa eas diuinitus acta fuerant,

De cognitione & statu quorundam religiosorum.

aliis nonnunquam referebat. Dixerat aliquando cuidam Priori, ꝙ ita monasterium ipsius & Ecclesiam cognoscebat,
sicut ipse: & quod per noctes dormientibus fratribus dormitorium eorum visitare solebat: & circa lectulos fratrum,
Angelos sanctos stare videbat. Erat quidam iuuenis Henricus nomine, de Hagis villa Ducis Hollandiæ natus, quẽ vir-
go prius nunq̃ viderat; qui gratia Dei inspiratus, nescientibus parẽtibus eius, habitum sanctæ religionis apud Carthu-
sienses, in partibus Brabantiæ prope Diest quæsiuit, & accepit. Cuius pater Wilhelmus nominatus, nesciens quid circa
filium suum actum fuerat, ingressus est ad virginem forsitan aliquid quæsiturus. Qui statim proprio nomine & agno-
mine ab ea vocatus, audiuit virginem prospera filio suo imprecantem, & super bonis à Deo ei factis cõgaudentem. Su-
per quo ille miratus, causam huius congratulationis sciscitatus est. At illa stupori eius verbum iucundum adiiciens,
respondit eũ in supradicto monasterio sanctæ religionis habitum induisse. Erat & alius religiosus de Dordraco natus,
sed in Emstem regularis professus; qui quadam vice cellulam virginis, ad visitandũ eam tacitus intrauit: quem illa pro-
prio nomine appellans, gratiosè satis salutauit. Et quamuis forte eum priùs semel viderat, pro tunc certè corporaliter
non videbat. De quo etiam ille stupefactus quæsiuit, vnde eum sic nosset? Cui illa simpliciter respondens, Dominus
(inquit) donauit. Hæc duo exempla pro nunc sufficiant, quæ frater Hugo quondam Supprior in Brielis, ab ore eo-
rum, quibus contigerunt, personaliter audiuit & testis veraciter existit.

Exod. 23.

COMPLEBATVR luculenter in hac ꝓbatissima virgine, ꝙ olim Dominus Moysi & filiis Israël, terram promissionis XIV.
intrantibus, dicebat: Ecce ego mitto Angelum meum, qui p̃cedat te, & custodiat semper, & sit ductor itineris tui. Le-
gitur in multis libris Sanctorum de apparitionibus Angelorum, & nunc similia probari possunt in hac paupercula Lydia

Sæpè ab Angelis visitatur.

virgine, ex testimonio multorum religiosorũ. Visitabatur etenim creberrimè ab Angelo sancto; à quo etiam tangeba-
tur, digna eius consortio ac fulta præsidio: quẽ ita personaliter cognoscebat, sicut amicus suum cognoscit amicum. Si-
militer cognoscebat etiam Angelos confessorum suorum, aliorumq; familiarium suorum, ac multorum extraneorũ.
Apparebat a. eidem angelus diuersimoda effigie interdum in forma viri pulcherrimi, semper tñ cum magna claritate,
vtpote Angelus lucis, minister & signifer æternæ lucis. Nonnunq̃ verò claritas illa tanta erat, ꝙ si mille soles in virtute
sua inuicem lucerent, non tamen huic angelicæ claritati æquiparari possent. Interdum verò minor apparebat: semper
tñ Dominicæ Crucis vexillum in fronte p̃ferebat, ne fortè ab Angelo Satanę deciperetur, qui in Angelum lucis se transf-

Quæ eam quandoq; præpediuerint ne ab Angelis visitaretur.

figurans, frequenter ei apparebat. Si v. propter frequentiam visitantium aliquando turbabatur; aut propter p̃sentiam
vel contactum quorumlibet inhonestorum, puritas eius maculabatur; ne hęc leuis culpa in candido vellere diu mane-
ret, nec impunita trãsiret, p̃fatis Angelicis visitationibus & diuinis raptibus priuabatur. Interdum quoq;, cum quibus-
dam spiritualibus defectibus soli Deo & angelis cognita, in conscientia grauabatur: horũ occasione scrupulosè casti-
gata, à consuetis raptibus ẽt impediebatur. De q̃bus in mortariolo cordis contrita, Angelo sancto ductori suo confiteri
solebat; sicq; humili confessione purgata, ab eodem p̃cedente ad q̃ ducebatur, sequendo properabat. Docebatur a. ab

Psalm. 31.

eodẽ Angelo sancto, qualia sibi & qualia cõfessori suo deberet cõfiteri: quia quotidie quotidianos excessus suos cõfite-
batur, iuxta illud psalmistæ verbũ: Dixi cõfitebor aduersũ me iniustitiã meã Dño, & tu remisisti impietatẽ peccati mei.

De mirabili modo internæ commersionis ante raptũ spiritus eius.

IN illa indicibili nobis separatione spiritus ab anima, anteq̃ extra se virgo sancta raperetur, primò tantã circa vitalia XV.
pectoris & cordis angustiã sentiebat, ꝙ vix pręualens respirare, morituram se æstimabat. Verũ postea in huiusmodi spi-
ritualibus raptibus, ꝓpter cõsuetudinem assuefacta, tales angustias non est passa. Cũ igitur spiritu ad prædicta loca ra-
peretur, corpus eius quasi mortuũ & exanime in lectulo remanebat adeò immobile, ꝙ si quis illud tetigisset, ipsa non
sensisset. Similia quædam leguntur in vita S. Thomæ de Aquino. Adeo nemo dubitet de veritate nouitatis huius virgi-
nis, q̃ Deus lætificauit ineffabilibus raptibus suis. Contigit ergo in raptu quodam, vt Angelus apprehensa manu eius,
duceret eã vsq; ad altare chori B. Virginis Eccles. Schiedamensis. Cumq; ibidem orasset B. Virginem deuote salutãdo,

Rapitur in amœna & florida prata.

ducebat eam Angelus versus orientem, per amœna loca rosarũ & liliorũ, omniq; genere florum cõsita, ac aromatibus
respersa. Appropinquans ergo his locis, inuitabatur ab Angelo, vt ingrederetur: sed illa ꝓpter reuerentiã eorũ non au-
debat intrare, ne pedib. suis florida prata cõculcaret. Tandẽ Angelo affirmante, ꝙ non essent ab ea conculcanda, secũ-
dũ monita eius & inuitationẽ ingrediens, sequebatur eũ quocunq; præcedebat. Interdum a. flores isti tantæ celsitudi-
nis & densitatis erant, ꝙ ipsa causabatur se non posse eos pertransire: ac tunc Angelus eam, sicut quondã Abacuc pro-
phetã transtulit: ita & eam apprehendens, mox per eosdẽ flores in locũ, ad quem pergebant, cõfidenter transponebat.

De spiritu eius prophetico.

CONSTAT a. hanc virginem, etiam multa secreta, tam de viuis q̃ defunctis cognouisse; è quibus aliqua, pro vti- XVI.
litate & consolatione amicorũ indicauit: plura v. sub silentio humiliter reseruauit. Siquidem incendiũ ciuitatis Schie-
damensis, longè antè p̃sciuisse creditur: eo ꝙ priusquam contingeret, prouisionem asserum in parietate domus suæ fieri
iusserat. Quærentibus ergo cur hoc faceret, dicebat: Quia si incendium oriretur, tunc facilius eam amoris asseribus, ex-
portare foras, & vltra fossam transuehere possent.

Igitur

Igitur anno Domini 1428. contigit, quod quidam nautæ de Sciedam pro halecibus perrecturi, cœnā magnam sociis & amicis suis ad valedicendum eis, ipso die S. Arnulphi Episcopi & confessoris, studiosè parauerunt; lætantes quidem de præsentibus bonis, nil de futuris malis formidantes. Peracta itaq; cœna, cùm igne sub vasculo circa parietem arundineum operuissent, tunc ecce circa vndecimā horam noctis instantis, paulatim incendium exoritur, quod per reliquū noctis spatium desæuiens processit: ita quòd tota ferè ciuitas, cū ecclesia & domo sororum Ecclesiæ proxima combureretur. Quo facto, quamplures homines ciuitatis illius pro certo tenebant, hoc grande incendium propter peccata quorundā hominum contigisse: qui inter cætera peccata, præfatæ imagini B. Mariæ virginis irreuerentiā exhibuerant. Inter quos erat femina secularis & dissoluta, seculi vias latas sequens cum dissolutis. Post cuius mortem, sacerdos quidam huic virgini familiaris, petiit ab ea, vt pro se oraret; quatenus ipse aliquid certi, de statu mulieris defunctæ perciperet. Quod cū virgo annueret & faceret, idem presbyter in visu noctis raptus ad loca infernalia, vidit præfatam feminam igneis catenis ligatam, in inferno teneri; quod & huic virgini, cum stupore referebat & dolore.

Anno 1428. incendium Schiedamensis ciuitatis.

XVII. Erat quidam Sacrista, Balduinus nomine in villa Oudershie, ab antiquitate sic dicta, qui infirmatus obiit in nocte conuersionis S. Pauli, cuius nomen hæc virgo prius ignorabat. Eadem verò nocte virgo orationi vacans, solito more à sensibus rapta, venit ad quendam montem, ad cuius radicem videbat hominem tunc sibi incognitum volentē montē ascendere, sed p̄ inualetudine non valentem. Quem cùm, ob rogatum eius, in humeris suis impositum sursum portasset, mirata de pōderositate eius, quæsiuit, quo nomine vocaretur? Qui respōdens ait: Balduinus de Velde. Manè facto, dominus Ioannes cōfessor virginis ingressus cellulam eius, inuenit eā quasi p̄ lassitudine magni laboris grauiter suspirantem, & præ defectu vix anhelitū trahere valentem. Interrogauit ergo sacerdos, causam huius anxietatis & fatigationis? Quæ rem in visione ostensam ex ordine pandit, & nomen viri priùs ignoti, quod Balduinus vocaretur, edicit. Sup quo miratus sacerdos ille, recordabatur Sacristæ in Oudershie, qui Balduinus vocabatur, sed agnomē eius ignorabat. Post biduum idem sacerdos causa celebrationis venit ad villam illam, interrogans feminam quandā de statu & agnitione eiusdem Sacristæ. Quæ agnomē illius, sicut virgini fuit reuelatū, edixit: asserēs similiter eadem nocte defunctū, qua & virgo eum de radice montis ad cacumen portauerat. Alia quoq; vice solito more rapta, venit circa quendā montem, videbatq; diuersos diuersimodè oberrantes: alios ad radicem montis, alios altius enitentes, & alios in eminentiori loco montis versantes, volentes quidem montem ipsum ascendere, sed non valentes; sed nec, qui eos iuuarēt auxiliatores habentes. Intellexit ergo virgo, quid ista prætenderent: quia defunctorum animæ erant, quæ suffragia desiderabant. Cùm autē aliquæ præcipuæ solemnitates instarent, per aliquot dies ante illa festa rapiebatur ad loca purgatoria, vt videret calamitates afflictorum, qui auxiliis indigebant, nec sibiipsis poterant subuenire; quatenus pro eis fideliter Dominum oraret, qui pœnis grauissimis cruciati, cum B. Iob clamitare cogebantur: Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Reuersa igitur ad se, cum pro eorundem liberatione quotidianas febres libenter sustineret, atq; amarissime fleret, diuinam misericordiam instanter exorando. Rursum in ipsis solemnitatibus rapta, pro eorum agnita redemptione tanto gaudio exultabat, quod vix præ lætitiæ semetipsam capere poterat. Licet autem cæteris diebus quamplures sæpius eriperet, in præcipuis tamen festiuitatibus multo plures & in maiori copia (Deo propitiante) eripuit. Adeò autē acriter super miserias eorum doluit & frequenter plorabat, quod deficientibus in ea naturalibus † lachrymis, sanguineæ lachrimæ succederent: quas successu temporis super genas eius coagulatas, confessor eius cum naturalibus lachrymis exstillantibus emolliens abrasit; & in sacculo ponens, apud se in scrinio reseruabat: atque post mortem eius, sicut optauit, sub capite eius in sepulchro reponebat.

Lideuuigis rapta, Balduinum sacristam humeris suis in montem defert.

Visio ei° de animis defunctorum pœnis purgatoriis detentorum.

Iob 19

Pro redemptione earundē Deū deprecatur, & liberatas eas cognoscens mirè lætatur.

† Lachrymæ eius cruentæ. * Vide infra cap. 17.

XVIII. Multum quidē cauta & circumspecta fuit hæc virgo, loquens de statu defunctorum, licet sæpius secreta Dei non ignorabat. Quod sequenti exēplo ex verbis eius apparebit ad cautelam imperitorum, quos sæpè fallunt visiones mortuorū. Post mortem igitur ducis Vuilhelmi ac comitis Hollandiæ & Zelandiæ (sub quo virgo hæc claruit, & diu ægrotauit) rumor quidam popularis insonuit, & ad aures Margaretæ Comitissæ vxoris ducis iam defuncti peruenit, quod hæc virgo dixisset eum iam fore saluatum. Audierat etiam, quod hæc virgo per triduum mortua fuisset, & reuixisset. Misit ergo nobilis ac reuerenda Domina ad eam vnum de famulis suis, vt inquireret huius rei veritatem. Interrogata igitur super vtroque ab ipso nuntio transmisso, ad vnum ita respōdit: Si triduo mortua fuissem, Sciedamenses diu me sepelissent. Ad aliud verò, sicut ridiculosum indicabat, quod interrogabatur, ita quodammodo respondit dicens: Si ille iam esset in æterna vita, tūc Dominus iniuriaretur mihi, quæ decem & septem annis grauissimis infirmitatibus detenta, de lecto non descendi, nec terram tetigi. Quapropter precor, ne occasione mei peccetis, sicq; nuntius, qui incertus venit, incertior inde recessit. De pluribus tamen religiosis defunctis, certam nonnunquam dabat sententiam, quod essent saluati, & in gaudium Domini sui introducti. De nouissimis quoque temporibus & aduentu Antichristi dicere solebat, quod ipsa neutrum horum esset visura.

De cautela & circumspectione eius, circa reuelationē statuum defunctorum.

XIX. Civis quidam honestus ac Scabinus ciuitatis Schiedamensis, grauiter à diabolo tentabatur, ad iniiciendum sibi ipsi manus violentas, per suspendium laquei mortis. Habebat autem sacerdotem & capellanum bonum Ioannem nomine, Dei gratia adornatū, qui coram eo Missas celebrare, & pro eo orare consueuerat. Quoties igitur eum tentatum nouerat, vix ei persuadere poterat, ne sibi crudelem mortem inferret. Sed cum ille violentiæ tentationis resistere non posset, nec confessor eius à laqueo suspensionis tentatum cohibere; sacerdos anxius satis de periculo, ad virginē pro consilio accessit, interrogauitq;, quid sibi circa tentatum faciendum esset? Tunc illa sciens diabolum non posse sustinere, quod artes malitiæ suæ verterentur in arma salutis, suasit presbytero, quatenus si tentatus suggestioni diabolicæ resistere nō valeret, hoc ei pro pœnitentia iniungeret, quod hostis malignus ad ruinam suggerebat. Quo audito, confessor metuens ne perditionis eius causa existeret, non audebat tentato dicere, quod consulebatur. Illa verò in Deo confidens, iussit, vt in conscientia sui fiducialiter id ageret. Dum ergo quadam vice circa tentatum sacerdos opportunitatem nactus, fecisset, quod virgo consuluit, tentatus flexis genibus gratias egit: quia quod diu desiderauerat, iam tandem obtinere meruit. Statimq; domum reuersus, funem trabi applicans, & collo suo circumuoluēs, sedem ascendit, vt illaqueatus se suspenderet. Sed ô mira Dei clementia, & ineffabilis diuinæ miserationis prouidentia, quia fallacias diaboli conuertit ad liberationem serui sui, propter obedientiam sacerdotis, acquiescentis consilio virginis Christi. Videntes ergo dæmones & inuidentes, eum tali morte sibi auferendum, violenter apprehensum cū laqueo abrūpentes dixerunt, non vos modò suspendetis. Itaq; vehementer, post tergum cuiusdam scrinij, inter parietem & cistam eū proiecerunt & intruserunt. Vnde per trium horarum ferè spatium, à domesticis multum quæsitus, & tandem cū omnium admiratione inuentus, non nisi per ablationem cistæ extractus est, ac deinceps mansit à tentatione liberatus.

Qua ratione desperatis succurrerit, non tamen imitādo exemplo.

XX. In eadem ciuitate Schiedam erat fœmina quædam pusillanimis & timorata, quam diabolus in desperationis barathrum ferè præcipitauerat. Obiecit namq; ei sæpius per somnium scedulam, cum peccato quodam ab ea cōmisso, quasi needum diuinitus dimisso nec dimittendo: cum tamen ipsa illud sacramentaliter sæpius confessa absolutionem suscepisset, & pœnitentiam iniunctam egisset. Cum ergo cordis sui angustias huic virgini crebrius exponeret, & illa benignis consolationibus desolatam refoueret, nec tamen quantum vellet, circa eam proficeret, eo quod princeps mortis, nouis semper terroribus per somnium eam, sicut prius, conturbaret, dicens: Nequaquam manus meas euadere

De fœmina, meritis B. Mariæ virginis à desperatione liberata.

P 3 poteris

poteris, quia literis istis te mihi confirmatam & subiugatam habeo. Contigit ergo quadam vice, vt virgo orationibus dedita, ad cœlestia rapta, eundem videret dæmonem chartam ipsam in manu gestantem: sed manu beatæ Mariæ virginis de manu eius violenter est ablata & rupta. Potens enim erat misericors Domina, omnia machinamenta diaboli dissoluere, & tristem animam fiducia bonæ spei consolari. Hæc postmodum virgo sensibus corporeis restituta, domino Ioanni Walteri confessori suo retulit, malitiam diaboli per pietatem beatæ Virginis destructam ostendens. Post hæc fœmina prædicta, sicut prius, desolationis suæ quærimonias coram virgine deposuit: quam illa blande consolans, tacita tamen chartæ destructione, præcepit vt secura deinceps esset, nec quicquam mali super hoc sibi euenturum formidaret. Sed & seipsam obsidem pro conscientia illius in die iudicij offerens, ac diuinæ pietati per omnia confidens, ab omni præhabita trepidatione liberam eam reddidit & pacatam.

Nunc consequenter dicenda sunt aliqua, de statu sacræ communionis huius deuotissimæ virginis: qualiter ipsa XXI.
(aspirante diuina gratia) paulatim profecit ad altiora dona, frequenter accipiendo pretiosi corporis Christi sacramẽta. Eo igitur tempore aliditatis suæ (quando virgo adhuc nescia spiritualis dulcedinis, langueret in lectulo acerbissimi doloris) fuit deuotus quidam sacerdos, Dominus Ioannes Pot dictus, qui eam bis in anno communicare solebat, & primitus ad meditationem Dominicæ passionis informauerat. Hic ergo curam gerens salutis ægræ virginis, cùm quodam die eam communicaturus esset, accipiens in manibus suis sacram & incontaminatam hostiam, indicabat ei seriosè satis & affectuosè, quatenus aspiceret & susciperet eum, quem in manu tenebat: sciens pro certo, quia ille foret Dominus Deus creator suus, qui pro ipsa fuerat incarnatus, passus, ac mortuus: qui etiam omnem, quam patiebatur tribulationem, copiosissimè sibi esset remuneraturus, ac omnem dolorem mitigaturus. Quibus verbis adeò statim ipsa cõpuncta fuit, & quasi quibusdam igniferis amatoriis iaculis vulnerata. Et sicut prius præ dolore cordis & impatientia sensus, non poterat cessare à lachrymis multis: ita & nunc per quindenam ferè vel amplius, non valebat se côtinere à fletibus, præ magnitudine contritionis & diuini amoris. Dolebat namq; & plorabat, pro cæcitate præteritæ negligentiæ & obtusitatis suæ diuturnæ, in qua tamdiu impatiens & inconsiderata fuit: quòd nec matris nec cuiuscunq; hominis consolationem admittere poterat, nec causam lachrymarum alicui indicare.

De compũctione eius, & profluuio lachrymarum in sanctissimę Eucharistiæ perceptione.

Exhinc iam recepto salutari sacramento cum magna contritione, cœpit frequentibus consolationib[9] diuinis refoueri, licèt nondum per raptum contemplationis excederet. Nec tamen interrogantibus, volebat causam lachrymarũ suarum patefacere: ne manna absconditum, quod gustauerat, perderet; sed reticendo, securius in corde seruaret. Vtebatur autem per diuinam dispensationem huiusmodi cônsolationibus octo ferè annis, antequam inciperet extaticè rapi extra corporis sensus.

His igitur duobus adiutorijs, scilicet sacra communicatione corporis Christi, & deuota meditatione Dominicæ quasi quibusdam duobus amorosis brachiis, amplexabatur dilectum Sponsum suum Iesvm Christvm. Ideoq; confidenter cum sponsa in amoris cantico dicere poterat: cuius ineffabilis dulcedinis gratiam in se frequenter per experientiam sentiebat) Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea cômorabitur. Sicut enim myrrha mortuorum corpora à putrefactione præseruat, ita & quotidiana passionis Christi exercitatio, mentem eius ab impatientia & murmure præseruabat. Et sicut panis materialis manducantem roborat, ita susceptio corporis Christi spiritum eius reficiens, vitam & lætitiam ei conferebat.

Cvm Saluator noster Iesvs Christvs euangelium regni cœlestis prædicaret, inter multa cœlestia verba quæ XXII.
docuit, hoc saluberrimum fidei verbum de sacramento corporis sui dicebat: Qui manducat me, & ipse viuet propter me: scilicet, vel spiritualiter tantùm, vel etiam sacramentaliter & spiritualiter me manducando. Aut certè nunc viuet in vita gratiæ, & in futuro in vita æternæ gloriæ mecum regnando. Hoc enim sacra communicatio corporis & sanguinis mei significat. Quæ fidelis promissio in hac virgine indubitanter completa est, Christo mirabilia sua in ea benignissimè operante. Nam cum primam ferè medietatem temporis ægritudinum suarum, parco, valde & superhumano vteretur alimento: (prout in prima parte huius libri habetur) Insuper & cum per reliquum totum tempus vitæ suæ, nullum penitus cibum nec potum sumeret: non tamen poterat hæc sancta famula Dei ab hoc vitali cibo & viuifico corporis Christi sacramento penitus abstinere. Nam quantum per corporales infirmitates deficiebat in corpore, & corporalem cibum minus sumebat; tantum desiderium cœlestis & diuini panis in ea crescebat: atq; mediante eo in spiritu confortabatur, & spiritualius intus viuebat. Vnde in principio ægritudinum suarum, per tres aut quatuor annos, semel in anno (in festo Paschæ) communicare solebat: postea verò incipiente consolatione diuina, per aliquot annos bina vice Christum accipiebat.

Lib. 1 c. 6. Omni abstinẽs cibo corporali, insatiabili desiderio afficitur cõmunionis corporis Dominici.

Post hæc matre defuncta, in tantum desiderium eius crescebat & afficiebatur ad communicandum, quod sex vicibus aut amplius, corpus dominicum plena fide & deuotione præcipua, in singulare animæ suæ solatium & subsidium sumebat. Et hoc ipsum frequentius accepisset, nisi curatus ecclesiæ sibi denegasset. Vnde & si quando ab eo sacram communiónem corporis Christi suscipere petebat, inuitè satis & contra voluntatem suam ad eam veniebat, super quo ipsa valde dolebat. Nam quanto diutius ægrotando iacebat, tanto amplius corporaliter cruciabatur & deficiebat. Et quanto plus in corpore cruciabatur, tanto magis in diuino amore feruebat. Et quanto ad amorem Dei inflammabatur, tanto omnipotentis Dei gratia amplius in ea operabatur.

Christus crucifixus in forma pueri & hostiæ sacramentalis per visum ei apparet.

Post hæc mirabilis quædam visio apparuit virgini, desiderio communicandi flagranti. Nam quædam visibilis imago pueri crucifixi, cum quinq; vulneribus apparuit ei in lecto cubanti; quæ postea in hostiam sacramentalem cum eisdem vulneribus versa, in aëre supra mappam lecti eius pependit, qua virgo erat pro parte cooperta. Misit ergo nuntiũ curato ecclesiæ, vt ad se veniret, & Christum in hostia sibi apparentem videret: quam etiam quidam alij oculis suis viderunt. Deinde petiit, vt hanc hostiam sibi cômunicandam tribuat, ac dictis eius & operibus diuinis non diffidat. His auditis, licèt dubius tradidit hostiam visam, quam virgo sibi dari petijt, & reuerenter accepit. Post huius hostiæ mirificam apparitionem & deuotam susceptionem, tanto diuino amore & sacræ communionis desiderio cor virginis accendebatur, quod plurib. annis per omnem quindenam, venerabile Eucharistiæ sacramentum de manu sacerdotis sumebat: quem etiam multa prouidentia & subtilitate ad hoc vti oportebat: quia aliàs illud insumere præ debilitate non potuisset. Postea v. parum aquæ pro ablutione ei porrigebat; ob cuius modicitatem, tantam difficultatem patiebatur in gutture, quod vix poterat eam deglutire. Interdum tamen non porrigebat aliquam ablutionem, propter nimiam insumendi grauitatem. Et hic quidem status communionis eius, vsque ad annum Domini millesimum quadringentesimum vigesimum primum.

Status communionis eius ab anno 1421.

Ab hinc autem vsq; ad mortem suam, communiter patiebatur febres quartanas, & interdum quotidianas pro subleuatione animarum à purgatorio. Quo tempore, tanto diuino amore flagrabat, quod communiter (quando tempore quartanæ febris accessum febrilem non patiebatur) duobus diebus coniunctim de manibus confessorum suorum communicabat. Erat autem hoc sanctum & venerabile corporis Christi sacramentum virgini infirmanti, non solum spiritualis animæ eius refectio, sed etiam corporis afflicti releuatio quædam & sustentatio. Præcipue tamen, tempore subtractæ gratiæ ac diuinæ consolationis priuamine, hoc sacrosanctum Dominici corporis epulum, crebrius sumebat in singulare subsidium. Nam interna diuinæ consolationis gratia, erat sibi corporis & animæ refectio

fectio, quam sæpius experiebatur in abundantia spiritus & lætitia cordis: ex cuius iterum carentia, in tantum corpore debilitabatur, quod quasi sine spirituali refectione, non valeret sustinere & corporaliter viuere. Ideo (vt dictum est) corpus Christi ardenter sitiebat, & in sustentaculum vitæ accepit, ne in peregrinatione præsenti, sub onere afflictionis lassata expiraret. In cuius sumptione, tanto diuino lumine frequenter illuminabatur, quod sicut corporalibus oculis corporaliter videbat: ita & ipsa supercælesti hoc lumine perfusa, omnia interiora sua oculo mentali perspiciebat. Hoc idem & in cæteris temporibus sæpe ei contigit, in præsentia luminis diuini & raptu vitæ contemplatiuæ. Vnde & postea tempore ariditatis suæ & subtractione consolationis, cum per diuinam dispensationem hanc illustrationem non sentiret, dicere intra se solebat: O vbi nunc sunt dies illi, in quibus interiora mea interno oculo solebam intueri, sicut corporis oculo corporalia videbam? Sicque in ea perficiebatur illud Sapientis dictum: In die bonorum, ne immemor sis malorum: & in die malorum, ne immemor sis bonorum.

XXIII. HABEBAT autem apud se virgo desolata pro aliquali solatio, in extremo tempore ægritudinis suæ, filium fratris sui Balduinum nomine puerum duodennem, quasi continue sibi ministrantem. Qui, vt firmiter retineret, quæ apud eam mirabilia fiebant, & frequenti experientia cernebat, salubri verbere & pro quodam miraculo, in recordatione mirabilium suorum, infirmitatem febrium ei à Domino procurabat. Vtebatur namque idem puer iuuenculus amphora quadam, ex qua potare solebat.

Circa festum igitur Natiuitatis beatæ Mariæ virginis, anno illo ante diem obitus sui, præcepit virgo eidem puero vespere iam facto, vt amphoram suam tenui potu repleram, apud lectulum suum collocaret. Mane facto aduocans puerum, iussit vt amphoram tolleret, & potaret. Cum ergo amphoram accepisset, inuenit eam nouo quodam poculo Dei dono repletam: quasi in ea esset confectio facta ex mixtura Cinnamomi, & aliarum specierum suauiter redolentium, ac saporose gustantium. Sicut autem hæc virgo secundum multitudinem tribulationum, quibus quotidie flagellabatur, diuinis etiam consolationibus refouebatur: Sicè conuerso, prædictus puer accepto & potato, quantum volebat, de præfato poculo; eodem die cæpit languere, & successiue diuersis febribus inquietari, vsque circa festum natalis sancti Martini episcopi, eiusdem anni tempore hyemali. Ex eodem autem poculo miraculoso, diuersi homines etiam potabant, non tamen aliquas infirmitates, sicut præfatus puer, incurrebant. Similiter & diuersi alij liquores in eandem amphoram per integram hebdomadam missi, saporem suauissimi poculi bibentibus præbuerunt, absque molestia tamen alicuius infirmitatis. Hoc ergo poculum, quod puero fuit in signum flagelli, aliis gustantibus extitit in solatium noui miraculi. *Aqua in gratissimã mixturam cinnamomi conuertitur, quæ Balduino puero causa febrium est, aliis vero in solatium.*

Curato autem puero à febribus suis, rursus extensa est manus Domini in sacerdotem huius virginis. Nam dominus Ioannes confessor eius, in febres quartanas incidit; & eodem die quo virgo solito more febricitabat, & ipse percussus rigorem febrium sustinebat. Hæc videns soror domini Ioannis, interrogabat virginem, quamdiu febres fratris sui deberent durare. Quæ respondit, eum circa Dominicam primam quadragesimæ sequentis esse liberandum. Quod & ita factum est, vt prædixit. Et cum idem dominus Ioannes, graui infirmitate vsque ad mortem ægrotaret, virgo ei compassa, magna instantia precum suarum, mortis dilationem & vitæ prolongationem, à Domino misericorditer eidem impetrauit. *D. Ioannes Lideuuigis confessarius febrib. laborat. Intercessione virginis ei prolongatur vita.*

XXIV. VIRGO Christi Lideuuigis, in multis examinata doloribus, vt non remaneret in ea peccati macula, tandem adhuc vna acutissima plaga percussa est & purgata. In vltimo igitur anno vitæ suæ; à festo Purificationis vsque ad festum Paschæ sequentis, cum aliis infirmitatibus, quas prius diutissime habuerat, tanta molestia calculi grauabatur; quod frequenter duabus vel tribus vicibus, vna hora quasi exanimis facta, loqui non poterat. Qua angustia cum vehementi morsu dentium, sine verbis impatientiæ, vix transacta & cessante, paucissimis verbis vix vti poterat ad loquendum. Dicebat autem, quia idem calculus mortem sibi esset illaturus, quantitatem habens quasi vnius oui columbæ. *Lideuuigi calculus ad reliquos dolores accedit.*

Eo quoque tempore ita raro per internas consolationes diuinitus visitabatur, quod domino Ioanni confessori suo, quodammodo se derelictam à Domino præ solito, cum lachrymis conquerebatur. In qua tamen desolatione, maius meritum per patientiam ei accreuit: quia conformior Christo in cruce patienti reddebatur, qui voce magna ad Patrem clamauit dicens: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Ipsa autem sancta virgo, sicut vera amatrix & baiulatrix crucis, continuabat & tolerabat infirmitates suas vsque ad mortem, quam etiam longe ante (Domino reuelante) præsciuerat. Nam cum quidam religiosus Prior, ab ea demandatus, ad eam venisset, (scilicet in profesto Cathedræ sancti Petri, eodem anno quo obiit) altera die summo mane admonitus est idem Prior à domino Ioanne confessore virginis, vt intraret cellam eius, si quid gratiæ spiritualis circa eam vellet experiri. *Matth. 27.* *Diem obitus sui præsciuit.*

Cum ergo cellam eius intrasset, tantam odoris suauissimi fragrantiam in ea persensit, quam virgo tunc à Domino visitata, & ad loca cælestia perducta reportauerat; quasi in eadem cella diuersæ species aromaticæ repositę fuissent. Post mutuum igitur diuinumque colloquium, de his propter quæ Priorem vocauerat, admonuit eum, vt in festis Paschalibus ad eam rediret, ad conferendum adhuc de iisdem melius, prout Dominus donauerit. Quod si eam non inueniret, quod tunc ex charitate pro ea oraret. Ex quibus verbis liquido patet, hoc eam de morte sua dixisse, licet mentionem mortis non expressent.

XXV. ADVENIENTE autem solennitate Paschali, in ipsa sacra Dominicæ Resurrectionis nocte, circa horam quartam diluculo illucescente, prædictus dominus Ioannes confessor eius, ad inuisendam virginem accessit: qui tam ex odore manuum eius, quam ex verbis ipsius clare percepit, quod more solito, ab Angelo sancto visitata fuerat. Tantam enim suauitatem apud eam sentiebat, quod putabatur diuersorum aromatum vnguentis peruncta. Super quo, cum ille ei congratulans Domino gratias ageret, ipsa ad se post habitam visitationem reuersa, fatebatur se diuinitus consolatam: pænas tamen grauissimas sibi instare asserebat, quas per eadem festa passura erat. *De gratia in nocte Paschali.*

Dicebat quoque se in eadem nocte audiuisse, in cælestibus alleluya cantari: atque sperabat, quod idem canticum alleluya, cum cælestibus spiritibus breuiter in maiori gaudio & consolatione esset canitura: leuius quoque se habituram ab illis grauaminibus, si festa Paschalia transissent. Quod de mortis exitu dixisse videtur, quamuis breuiter se morituram non indicabat. Singulis tamen diebus, scilicet ipso sancto die Paschæ cum duobus sequentibus, dicebat aduenientibus: quod pænæ, quas patiebatur, non essent diu duraturæ, sicut postea rei probauit euentus. *Prophetia mortis eius.*

XXVI. IGITVR cum feria tertia infra octauas Paschæ ingrueret, virgo mitis & patiens, volens se plenius recolligere, supplicabat domino Ioanni confessori suo, qui mane ad eam veniebat, quatenus nec ipse nec aliquis diligentium eam, ipso die ad visitandum eam intraret; excepto puero Balduino, qui ei sedulo vsque ad mortem seruiebat. Quod & factum est, vt secundum desiderium cordis sui, solitarie & ab omnibus desolata moreretur. Siquidem præfatus confessor eius cuidam religioso referebat, quod ante quatuor vel quinque annos obitus eius, audierat eam Dominum rogantem, quod non nisi se solo teste & ipsa sciente moreretur. Itemque petierat,

quod pœnas & infirmitates suas multiplicaret, dies suos abbreuiaret, horam mortis acceleraret, ac breuem mortem redderet. Quod & factum fuit, vt iam è vicino patebit.

Omnibus igitur familiaribus domus suæ exclusis, & domino Ioanne absente, qui pro tunc vigilias defunctorum, pro quadam matre sororum defuncta legerat: virgo ad extrema tendens (præsente solo præfato puero, qui ei testam porrigebat, & effusa per vomitum exportabat) in tantum angustiabatur, in ipsis vomitibus expuendis, quod conquerendo puero ministro suo dicebat: Charissime fili, vtinam sciret dominus meus Ioannes, quantum nunc grauor. Nec mirum, si in his angustiis grauari se fatebatur, cum dolor super dolorem in ea adueniens augebatur.

Extrema eius.

A septima namque hora eiusdem diei, de mane vsque circa quartam horam post meridiem antequam moriebatur, fere viginti vicibus euomuit materiam satis viridem, quam de fellis amaritudine exisse putabat. Cumque puer præfatus his visis & auditis interrogaret eam, an vellet dominum Ioannem aduocare: Tandem adueniente vltimo vomitu, tantam difficultatem in eo patiebatur, quod materiam in guttute collectam non valens eiicere, cœpit ex ea suffocari. Quod cernens puer innocens, suspicatus eam statim morituram, flens cucurrit foras, & nuntiauit hæc domino Ioanni ac cæteris condomesticis illic congregatis. Qui cum similiter flentes accurrerent, inuenerunt eam agonizantem. Tunc dominus Ioannes apprehensa manu eius, petiit ab ea signum, an viueret, vel si vellet inungi. Cumq; illa reticeret, accenso lumine & lucernæ imposito, applicuit sacerdos lumen retro à capite eius, putabat enim eam adhuc viuere, & ideo non posse lumen sufferre, inuenit eam defunctam, & præsentis vitæ euasisse miseriam.

Anno 1433. moritur.

A tempore autem quo vltime loquebatur, vsque ad expirationem eius, vix spatium trium psalmorum miserere intercessit; sicque finis eius breuis apparuit, quemadmodum à Domino diu ante petierat. Obiit autem virgo patientissima, Deo & angelis gratissima, decimo octauo Kalendas Maij, ipso die sanctorum Martyrum Tyburtij & Valeriani: anno dominicæ incarnationis millesimo quadringentesimo tricesimotertio, feria tertia infra octauas Paschæ, circa quartam horam post vesperas: anno ætatis suæ, quinquagesimo tertio, qui secundum cursum festiuitatum completus fuerat ante mortem eius in die Palmarum. Et conuenienter satis (Deo moderante temporum vices) in hebdomada Paschali ex hoc seculo migrauit; vt quæ longo tempore particeps fuerat passionum Christi meditando, compatiendo; etiam cum ipso in sancta festiuitate Paschali lætissimæ resurrectionis eius, ad æternæ vitæ gaudia transiret.

Obiit autem electa virgo Christi, variis tribulationum ictibus concussa, completis ab exordio ægritudinum suarum triginta octo annis, tricesimo nono incepto, angelorum choris digna associari; quæ angelicam vitam in castimonia à puerilibus annis studuit imitari.

De mirabili dispositione brachiorum eius.

Post mortem autem eius, quædam mirabilia circa corpus eius sunt inuenta, de quibus habentur testimonia certa. Nam dextrum brachium eius, quod per multos annos ita mortuum erat, quod non poterat illud per se mouere: sed postea per acrem curationem cuiusdam chirurgi, aliquantulum mobile fiebat: Post mortem tamen eius nudato corpore sancto contra omnium spem & notitiam, nemine sciente, quo modo id factum fuerit, inuentum est cum sinistro brachio eius, quasi complicatis manibus & digitis incuruatis circa pectus eius decenter iacere. Solita namque erat adhuc viuens quibusdam dicere, quia sperabat, quod adhuc ante mortem suam, cum vtroque brachio extenso Deum esset laudatura: Quod & factum fuit, & multis post mortem eius clare apparuit. Multis quoque annis, & fere triginta ante mortem eius elapsis, cingulis ciliciniis pluribus ad carnem castigandam vtebatur; cum quorum vltimo per triennium accincta, diem clausit extremum. Cum ergo defuncta esset, & nudata pro sepultura, reuestiri deberet: inuenerunt, qui aderant, circa scapulas eius prædictum cingulum, à corpore eius solutum, modo hominibus ignoto: sed integrum in totundum, & à vinculis ligaturæ suæ non solutum. XXVII.

Petierat autem diu ante obitum suum, à supra memorato domino Ioanne confessore suo, quod non pateretur eam post mortem longam trahere moram super terram: sed statim procuraret eam inuestiri, & secundum modum ab ea sibi dispositum, faceret sepeliri. Quod cum ille libenter fecisset, impeditus est propter violentiam rectorum ciuitatis, quibus resistere non poterat. Præceperant enim ei sub pœna bonorum & corporis sui, ne eam de loco moueret. Remansit ergo corpus vsque ad mane feriæ quartæ, more solito vestitum, & in ligneo scrinio reconditum, atque in eodem loco repositum, vbi fere viginti annis iacuerat viuum. Vestiebatur autem idem venerabile corpus, more religiosorum sororum, in tunica lanea, cum zona cilicina desuper accinctum, quali in vita ad carnem vti consueuerat. Deinde positum est super caput eius pileum rotundum, siue mitra quædam circularis de franceno formata: in cuius ambitu gloriosa nomina Iesus & Maria erant cum nigro incausto inscripta: cum quibus plura corda depicta fuerant, quasi iaculis siue sagittis acutis transfixa.

Vestit⁹ eius funeralis.

Hæc autem omnia sepulturæ suæ necessaria, pluribus annis antea præparauerat: & de extremis cogitans apud se tenebat, iuxta illud Prophetæ dictum: Præparare in occursum Dei tui Israël, quia veniet Dominus, & non tardabit reddere vnicuique iuxta opera sua. Sub capite vero eius (sicut desiderauerat) positus est sacculus quidam, cum lachrymis eius sanguineis suauiter redolentibus, quas rosas appellauerat: quæ ex charitate magna, & cordis contritione, ab oculis eius distillauerant. Has quidem successu temporis ex oculis eius defluentes, & super genas eius coagulatas, dominus Ioannes confessor eius, cum aliis communibus lachrymis eius leniter emolliendo, caute abraserat; & in sacculo diligenter recondens, apud se in scrinio mundo reseruauerat.

Amos 4.

Vide cap. 17. lib. 2.

Prædixerat autem virgo eximiæ humilitatis, quod sicut cæteri homines cum maximis pœnis moreretur; & quòd nulla miracula, in eius morte contingerent; quod & factum fuit, vt iam patuit. Sed tamen, ne Deus pauperis & humilis ancillæ suæ, doloris & laboris obliuisci penitus videretur, & laudabilis patientia eius de ore hominum tolleretur, ostendit etiam certis indiciis coram humanis aspectibus, quàm magnis meritis micaret in cœlis, diu iacens gemma nobilis in ergastulo carnis. Nam virginea facies eius, quę virorum declinauit aspectus, vt cœlestem Sponsum videret limpidius: nullum mortis prætendebat pallorem nec horrorem; sed quasi oleo vel aliquo aromatico liquore linita fuisset, tanto splendore & decenti albedine radiabat; vt non facies communis hominis mortalis, aut cadaueris defuncti videretur; sed quasi similitudo hominis glorificati aspicientibus appareret. XXVIII.

De mirabili decore & aspectu vultus eius.

Dicebant namque, qui aderant, nunquam tam speciosam imaginem se vidisse. Vnde & licet multi ad videndam eam pluries accesserint, non tamen poterant aspectu eius satiari. Similiter & totum corpus eadem albedine, & simili splendore nitebat: tantaq; gratia sanitatis & decenti carnositate omnia membra eius refulgebant; quasi nunquam aliquid infirmitatis passa fuisset. Fractura etiam frontis eius olim in vita apparens, totaliter euanuit. Pedes quoque & crura, manus & brachia, collumq; corpulentum, ac totum corpus ita integrum visum est, quasi nunquam aliquid læsionis aut vulneris in eis contigisset: Excepto tamen, quod in vulnere dextri brachij eius, & in vno vulnere à Picardis sibi illato, paruæ cicatrices ad modum fili, in signum percussionis apparebant.

Habebat autem prædictus dominus Ioannes tres sorores germanas, quæ cum aliis quibusdam honestis matronis, hoc venerabile corpus custodirent. Ex aspectu autem & præsentia illius, tanta gratia replebantur, quod toto tempore (scilicet à transitu eius vsq; ad sepulturam) nec fame, nec siti, nec somnolentia grauabantur.

Custodes corporis eius nec fame nec siti nec somno grauantur.

Comper-

XXIX. COMPERTA autem morte eius, ac fama gloriæ corporis eius longe lateque peruolante, tantus concursus hominum fiebat ad visitandam eam, etiam vsque ad mediam noctem; per omnes dies quibus manserat insepulta: ita quod de diuersis ciuitatibus & villis, de Rotterdam, de Delft, de Leydis, & Brielis, ac de aliis circumiacentibus oppidis & locis, tam multi ad spectaculum sacri corporis properarent: vt eorum certus numerus vltra multa millia taxari non possit, nec de facili explicari. Nam pueri trium vel quatuor annorum, quasi ad ambulandum præcincti, tam affectuose currebant, quod etiam homines prouectæ ætatis, ad visitationem tantarum reliquiarum incitabant. Poterat tunc virgo dicere, si vixisset. Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum. De concursu visitantiū corpus eius defunctum.

Ingressi ergo domum, in qua funus sanctum erat: & quia pusilli statura pueri erant, nec se ad videndum corpus in loco, vbi iacebat, erigere poterant, plurimi eorum vociferantes ac dolentes dicebant: Nonne ego videbo hanc virginem, pro qua de tam longinquo veni? Tunc astantes leuabant eos ad videndam faciem virginis; & post visionem remiserunt eos ad propria, cum eleemosyna candidi panis. Et quod amplius mirandum est, adfuit etiam matrona quædam, cum paruulo suo vnius anni & trium mensium: qui quidem infantulus complicatis manibus, & facie ad funus conuersa, oculos suos ita reuerenter & seriose in illud retorsit, quod custodes & assessores sacri funeris, deuotionem infantuli videntes & admirantes, ad lachrymas mouebantur.

XXX. PROPTER fortissimam passionum suarum tolerantiam, & frequentem cum Angelis familiaritatem, atque in cælestibus conuersationem: hæc virgo ad tantam peruenerat puritatem, vt ab indignis & immundis hominibus per manus attacta adhuc viuens, nonnunquam visibiliter maculas contraheret; quarum nigredines per biduum vel triduum in manibus eius remanserunt, quæ prius in ea visæ non fuerunt. De maculis quas ex cōtactu immundorum contraxit.

Sic & post obitum eius, simile quid accidit. Nam cum facies eius post mortem ipsius, tanto splendore (vt dictum est) radiaret: accessit quædam matrona cum aliis visitationis gratia, & orarium suum, quod manibus tenebat, super faciem eius ex deuotione, sicut putabat, circumduxit: statimque facies virginalis ex illo contactu, successiue notabiliter est obscurata. Quapropter cum corpus eius in ecclesia positum esset, & quidam ad aspectum astantium postularent illud manifestari, & scrinium sibi aperiri; cæteri qui huiusmodi obscurationem nouerant, omnino hoc fieri prohibuerunt, timentes ne si amplius ex indignorum aspectu obscurata fuisset, alij inde scandalizarentur.

XXXI. TANDEM feria sexta infra octauas Paschæ adueniente, quæ fuit quarta dies à felici transitu eius, de conualle plorationis & terrenæ habitationis claustro, post missarum solemnia deuotissime celebrata, tradita est sepulturæ hora duodecima meridiano sole fulgente & ad ima die decurrente, exemplo Christi, qui sexta feria passus, hora nona mortuus, ante solis occasum est sepultus. Ad cuius exequias celebrandas adfuit religiosus pater Ludocus Prior regularium de Brielis, qui sæpius cum ea viuente fuerat familiariter loquutus, & plura sanctitatis eius arcana sagaciter expertus. Hic suasit pro meliori, & hortabatur populum, vt Christiano more famulam Dei paterentur sepeliri. His dictis, deuotio popularis Priori consensit: & statim ab eo, sarcophago firmiter obserato, corpus sacræ virginis traditur sepulturæ, (exemplo Christi sepulti in corde terræ) iterum ab ipso resuscitandum in nouissimo die, ac glorificandum cum sanctis omnibus in æterna beatitudine. Sepelitur Schiedamī.

Sepulta est autem prædilecta sponsa Christi Lidia, virginitate candida, humilitate profunda, patientia expolita, charitate feruida, misericors, benigna, deuotione præcipua, contemplatione præcelsa, omnibus virtutibus & donis Spiritus-sancti affluenter decorata. Non sericis inuoluta, non in tumba marmorea clausa; sed in sepulchro de lapidibus opere cæmentarij congruenter facto. Non in ciuitate regia, sed in oppido paterno Schiedam nominato. Non in choro clericorum, aut in sanctuario sacerdotum; sed in communi cæmeterio parochialis ecclesiæ sancti Ioannis Baptistæ, ad australem partem templi. Vbi ab omnibus inhabitantibus possit sepultura virginis videri & visitari. Non tamen profunde in terra, nec cum terra desuper tecta; nec super terram nimis eleuata; sed super trabes ligneas, intra fossam lapideam extensas. Et hoc quidem digne satis; vt quemadmodum in triginta annis terram non tetigerat viuens, ita nec terra eam tangeret defunctam, nec tumulus terræ operiret corporis eius arcam. Super quam positus est lapis grandis, rubei coloris, diuersis rubeis crucibus ab intra decenter figuratus, duobus fere cubitis super tumulum sepulchri eleuatus.

XXXII. POST venerandæ virginis exequias, cum multi fideles sepulcrum eius visitarent, & oblationibus spontaneis honorarent; qui se à variis languoribus & infirmitatibus curatos asserebant: Rectores ciuitatis & ecclesiæ magistri, inito consilio saluberrimo pro honore Dei dilatando, anno sequenti capellam lapideam cum altari iuxta sepulchrum eius construi fecerunt, circa festum decem millium martyrum, Ad laudem & gloriam Dei, & specialem memoriam eiusdem virginis, anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo-quarto. Anno 1434. Oratorium ei erigitur.

XXXIII. SED iam ad comprobandam huius virginis sanctitatem, dignum omnino videtur, in fine libri adnectere de multis signis tria notissima miracula, ad honorem Dei & istius sacræ virginis laudem: quæ ex fide dignorum perhibentium testimonium sanctitati eius, verissima probantur, & per ora multorum referuntur, breuiter Deo cooperante in Hollandia facta.

I. FVIT in ciuitate Delfensi virgo quædam, quæ octo annis continue lectum tenens, grauiter ægrotauit. Hanc quatuor magistri in medicina periti & famosi nominati visitabant, & humana pietate permoti, magis autem amore Dei inducti, succurrere ei cupiebant. Erat autem ægritudo istius virginis, prædictis iam magistris omnino occulta: nec aliquis eorum poterat dare aliquod remedium, quod potuit ægrotanti prodesse. Inter quos vnus magistrorum, magister Wilhelmus Sonderdanc doctor approbatus, multum admirans dixit virgini prædictæ: Tu nondum tanto tempore passa es tantos dolores sicut felix illa virgo Lydeuuigis: propter cuius merita, iam Dominus facit multa miracula in partibus nostris. Virgo igitur ægrotans hæc audiens, ex propria deuotione, aut potius diuina inspiratione accensa, legit tot orationes dominicas, (Pater noster vulgariter dictas) quot sunt membra in corpore hominis, ad honorem Dei & istius sanctæ Lydeuuigis virginis. Contigit ergo post hæc, quod felix Lydeuuigis virgo apparenter visitauit virginem languentem, dando ei remedium artis medicinæ, & veraciter curata surrexit sana, ambulans, comedens, & opera sanarum virginum exercens. De quo magister supradictus valde stupefactus, hoc ipsum verissimum esse testatur. Miraculū.

II. SECVNDVM miraculum contigit Goudæ, in notissima ciuitate Hollandiæ. Erat ibidem in claustro virginum monialis quædam, quæ habebat contractionem neruorum in vna tibia; cuius tibia fuit ita incuruata & contracta, quod ire non poterat: nec eam quouis modo ad longitudinem alterius extendere ad spatium duarum palmarum. Ista libenter visitasset medicum istum magistrum Wilhelmum Sonderdanc prænominatum (qui antea vnam de eadem domo in Delft sibi transmissam, cum remediis artis suæ, & Dei gratia auxiliante, in spatio octo septimanarū curauit:) sed à superioribus suis non poterat licentiam obtinere. Contristata igitur fleuit amarè pluribus diebus, quia clauda maneret omnibus diebus vitæ suæ, vt æstimabat, sic existens male contenta. Tandem venit felix illa virgo Lideuuigis de nocte, loquens cum ea & dicens: quod impetraret à sororibus, vt quælibet monialis illius domus, legeret quinque Pater noster & Aue Maria, ad honorem Dei & ipsius virginis Lydeuuigis; atque in Dominica die in propriam ecclesiam se portari faceret, sicque sanitatem tibiæ claudæ recuperare deberet. Quod incunctanter actum est. Nam Miraculū.

licentia

licentia à confessore suo obtenta, portata fuit ad ecclesiam, vt Lydeuuigis ei per reuelationem dixerat: & sub Missa subito perfectam sanitatem tibiæ suę acquisiuit, per semetipsam lętissime exiens, ac gratias maximas Deo referens, qui per merita huius felicissimæ virginis Lideuuigis, istud miraculum operatus fuerat.

Miraculũ. TERTIVM vero miraculum Leydis contigit, in oppido celebri partis Hollandiæ. In hac populosa ciuitate fuit virgo religiosa, quæ habuit in collo duritiem cancrosam, ad quantitatem magni pomi: sic quod nec bibere aut comedere poterat, aut se inclinare; quin volebat suffocari, ex nimia angustia anhelitus. Ista venit nudis pedibus & sine lineo ad sepulchrum prædictæ sanctæ virginis, pro auxilio impetrandæ sanitatis: quo non obtento recessit cum magna tristitia, ignorans quæ bona sibi essent ventura. Nocte sequenti post recessum suum à sepulchro, & somno habito expergefacta, fuit plene curata ab illa cancrosa duritie, quam passa fuerat octo fere annis, sicut notum est multis. Hanc virginem miraculose curatam, supra memoratus magister Wilhelmus Sonderdanc, doctor in medicinis, oculis suis vidit, & collum eius manibus tetigit: qui etiam testimonium fidelissimum perhibet scriptis suis de omnibus præmissis dicens: Testor Deum, quod ista tria acta sunt in breui tempore: sed & alia plura, quæ vidi oculis meis, longum esset enarrare. Hæc supra scripta miracula contigerunt, Deo innouante signa in diebus nostris, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo-octauo: præsidente in sede Apostolica sanctissimo Papa Nicolao quinto, Pontificatus eius anno secundo. III.

ANN. 60.

DE SS. BASILISSA ET ANASTASIA MARTYRIBVS. EX MENOLOGIO GRÆCORVM XV. APRILIS.

15. APRIL. Apostolorũ discipulæ Basilissa & Anastasia. vide Bar. anno 69.

SANCTÆ Martyres Basilissa & Anastasia cum essent ex magna vrbe Roma genere & diuitiis illustres, discipulæ sanctorum Apostolorum, illis martyrio coronatis, cum eorum reliquias nocte sublatas curauissent, delatæ sunt Imperatori Neroni. Itaque in carcerem coniectæ, & paulo post eductæ, cum in Christi confessione se permanere professę essent, suspensæ sunt, mammis, manibus, pedibus, & linguis excisis, capite obtruncatæ sunt.

ANN. 80. 15. APRIL.

SS. MARONIS, EVTICHETIS ET VICTORINI *Martyrum Acta recensita habentur in vita SS. martyrum Nerei & Achillei. 12. Maij §. 11. & 12. Ad sepulchrum Victorini eiusmodi inscriptionem haberi notat Bar. in Martyrolog. Rom. notis ad hunc diem.* Iubente Deo Christo nostro, sancto martyri Victorino Quoduultdeus de suo fecit.

AN. 250. 15. APRIL.

SS. MAXIMI ET OLYMPIADIS *Acta, habes in gestis S. Laurentij martyris* 10. *Augusti* §. 5.

AN. 280.

VITA ET PASSIO SS. DECEM ET OCTO MARTYRVM CÆSARAVGVSTANORVM, PER AVRELIVM *Prudentium conscripta in libro Peri Stephanōn.*

16. APRIL. Quantum præsidij sit vrbibus in reliquiis sanctorum.

BIs nouem noster populus sub vno
Martyrum seruat cineres sepulcro:
Cæsaraugustam vocitamus vrbem,
Res cui tanta est.

Plena magnorum domus angelorum,
Non timet mundi fragilis ruinam,
Tot sinu gestans simul offerenda
Munera Christo.

Cum Deus dextra quatiens coruscam
Nube subnixus veniet rubente,
Gentibus iustam positurus æquo
Pondere libram.

Orbe de magno caput excitata
Obuiam Christo properanter ibit
Ciuitas omnis, preciosa portans
Dona canistris.

Afra Carthago tua promet ossa
Ore facundo Cypriane doctor.
Corduba Acisclum dabit & Zoëllum,
Tresque coronas.

Cyprianus. Acisclus & Zoëllus.

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Christo genitrix piorum
Tarraco, intexit cui Fructuosus
Sutile vinclum.

Fructuosus.

Nomen hoc gemmę strophio illigatum est:
Emicant iuxta lapides gemelli.
Ardet & splendor parilis duorum
Igne corusco.

Parua Felicis decus exhibebit
Artubus sanctis locuples Gerunda
Nostra gestabit Calagurris ambos,
Quos veneramur.

Felix.

Barcinon claro Cucufate freta,
Surget, & Paulo speciosa Narbo:
Teque præpollens Arelas habebit
Sancte Genesi.

Cucufates. Genesius.

Lusitanorum caput oppidorum
Vrbs, adoratæ cineres puellæ
Obuiam Christo rapiens, ad aram
Porriget ipsam.

Eulalia.

Sanguinem Iusti, cui Pastor hæret,
Ferculum duplex, geminumque donum
Ferre Complutum gremio iuuabit
Membra duorum.

Iustus. Pastor.

Ingeret Tingis sua Cassianum,
Festa Massylum monumenta regum.
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad iuga Christi.

Cassianus.

Singulis paucæ, tribus aut duobus,
Forsan & quinis aliquæ placebunt
Testibus Christi, prius hostiarum
Pignore functæ.

Tu decem sanctos reuehes & octo
Cæsaraugusta studiosa Christi,
Vertice flauis oleis reuincta
Pacis honore.

Sola in occursum numerosiores
Martyrum * turbas Domino parasti:
Sola prædiues pietate, multa
Luce frueris.

* turmas.

Vix parens orbis populosa Pœni,
Ipsa vix Roma, in solio locata,
Te decus nostrum superare in isto
Munere digna est.

Omnibus portis sacer immolatus
Sanguis, exclusit genus inuidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Vrbe piata.

Nullus vmbrarum latet intus horror:
Pulsa nam pestis populum refugit:
Christus in totis habitat plateis,
Christus vbique est.

Mar-

Martyrum credas patriam coronis
Debitam sacris, chorus vnde surgens
Tendit in cælum niueus togatæ
Nobilitatis.

Vincentius.

Inde, Vincenti, tua palma nata est:
Clerus hic tantum peperit triumphum,
Hic sacerdotum domus infulata
Valeriorum.

Valerius episcopus.

Sæuus antiquis quoties procellis
Turbo vexatum tremefecit orbem,
Tristior templum rabies in istud
Intulit iras.

Nec furor quisquam sine laude nostrum
Cessit, aut clari vacuus cruoris:
Martyrum semper numerus sub omni
Grandine creuit.

Nonne, Vincenti, peregre necandus
Martyr, his terris tenui notasti
Sanguinis rore speciem futuri
Morte propinqua?

Hoc colunt ciues: velut ipsa membra
Cæspes includat suus, & paterno
Seruet amplectens tumulo beati
Martyris ossa.

Noster est, quamuis procul hinc in vrbe
Passus ignota, dederit sepulcro
Gloriam victor, prope littus altæ
Forte Sagunti.

Noster & nostra puer in palæstra
Arte virtutis, fideique oliuo
Vnctus, horrendum didicit domate
Viribus hostem.

Nouerat templo celebres in isto
Octies partas deciesque palmas:
Laureis doctus patriis, eadem
Laude cucurrit.

Encratide virgo.

Hic & Encrate recubant tuarum
Ossa virtutum: quibus efferati
Spiritum mundi violenta virgo
Dedecorasti.

Martyrum nulli, remanente vita,
Contigit terris habitare nostris:
Sola tu morti propriæ superstes
Viuis in orbe.

Viuis, ac pœnæ seriem retexis,
Carnis & cæsæ spolium retentans,
Tetra quam sulcos habeant amaros
Vulnera, narras.

Barbarus tortor latus omne carpsit,
Sanguis impensus, lacerata membra,
Pectus abscissa patuit papilla
Corde sub ipso.

Iam minus mortis precium peractæ est,
Quæ venenatos abolens dolores,
Concitam membris tribuit quietem
Fine * supremo.

* sopore.

Cruda te longum tenuit cicatrix:
Et diu venis dolor hæsit ardens:
Dum putrescentes * tenuat medullas
Tabidus humor.

* terunt.

Inuidus quamuis obitum supremum
Persecutoris gladius negarit,
Plena te martyr tamen, vt peremptam,
Pœna coronat.

Vidimus partem iecoris reuulsam,
Vngulis longè iacuisse pressis:
Mors habet pallens aliquid tuorum,
Te quoque viua.

Hunc nouum nostræ titulum fruendum
Cæsaraugustæ dedit ipse Christus:
* Iuge viuentis domus vt dicata
Martyris esset.

* Tamba.

Ergo ter senis sacra candidatis
Diues Optato simul & Luperco,
Perge conscriptum tibimet senatum
Pangere psalmis.

Nomina 18. sanctorum martyrum.

Ede Successum, cane Martialem,
Mors & Vrbani tibi concinatur,
Iuliam cantus resonet, simulque
Quintilianum.

Publium pandat chorus, & reuoluat
Quale Frontonis fuerit trophæum,
Quid bonus Felix tulerit, quid acer
Cæcilianus.

Quantus Euenti tua bella sanguis
Tinxerit, quantus tua Primitiue:
Cum tuos viuax recolat triumphos
Laus Apodemi.

Quattuor posthinc superest virorum
Nomen extolli, renuente metro,
Quos Saturninos memorat vocatos
Prisca vetustas.

Carminis leges amor aureorum
Nominum parui facit: & loquendi
Cura de sanctis, vitiosa non est
Nec rudis vnquam.

Plenus est artis modus, annotatas
Nominum formas recitare Christo:
Quas tenet cæli liber, explicandus
Tempore iusto.

Octo tunc sanctos recolet, decemque
Angelus coram patre filioque,
Vrbis vnius regimen tenentes
Iure sepulcri.

Quin ad antiquum numerum trahentur
Viua post pœnæ specimen puella,
Morsque Vincenti, cui sanguis hinc est
Fons & honoris.

Additis Gaio (nec enim silendi)
Teque Crementi: quibus incruentum
Ferre prouenit decus ex secundo
Laudis agone.

Ambo confessi Dominum, steterunt
Acriter contra fremitum latronum:
Ambo gustarunt leuiter saporem
Martyriorum.

Hæc sub altari sita sempiterno,
Lapsibus nostris veniam precatur
Turba, quam seruat procerum creatrix
Purpureorum.

Sancti in cælis orant pro nobis.

Nos pio fletu, date, perluamus
Marmorum sulcos, quibus est operta
Spes, vt absoluam retinaculorum
Vincla meorum.

Sterne te totam generosa sanctis
Ciuitas mecum tumulis: deinde
Mox resurgentes animas & artus
Tota sequeris.

Orat ad tumulos sanctorum.

An. 590. VITA S. PATERNI EPISCOPI ABRINCENSIS, SATIS, VT APPARET, FIDELITER, SED VALDE OBSCVRO STYLO CONscripta. Itaque in gratiam lectoris oratione aliquanto Latiniori reddita est per F. Laurent. Surium.

16. April. Licet Vsuardus eum habeat 13 Septēbris, fortassis propter trāslationem.

RELIGIOSÆ actiones, virtutum incrementis cumulatæ, atque ad fastigium sacratæ benedictionis perductæ, tum quoque miraculorum fide dignorum transacti temporis testimonio approbatæ, viuacibus meritis nunquam absunt à fidei internis obtutibus, etiamsi nullis sint literarum monumentis consignatæ. Neque enim extrinsecus adhibitis indigent testimoniis, cum domesticis veræ gloriæ documentis fulciantur. Verumenimuero ob aliorum vtilitatem expedit plane etiam in scripta eas referri. Itaque etiam nos beati Paterni antistitis præclare gesta scribenda suscepimus: confirmatur enim grex deuotus sui pastoris suffragio, quoties eius virtutum commemoratione recreatur. Ortus est autem beatissimus Paternus apud Pictauos, Aquitaniæ oppido, & quidem ex parentibus generis nobilitate atque etiam publica administratione conspicuis. Sed vicit ipse natalium splendorem vitæ & morum claritudine, Iulita matre, iam ab annis duobus vidua, illum honestissime educante. I.

S. Paterni patria. Mater.

Monasticā vitam complectitur.

IN ipsa vero tenera ætate, cælesti inspiratione permotus, religiosæ vitæ frenos sibi sponte iniecit, in monasterio Enixionensi Dominicæ seruitutis iugo & habitu monastico suscepto. Vbi sane non multo post ab Abbate ad cellarij dispensationem adhibitus, in illo primo suæ promotionis gradu non obscura de se indicia dedit, idoneum se fore, cui, diuina agente prouidentia, etiam pontificatus functio & plurimarum rerum administratio quandoque demandaretur. Volebat autem mater eius iam cœnobium ingresso vestem parare: cumque telam ordita esset, eamque casu super tectum reposuisset, miluus eam ad suum nidum absportauit: vbi post anni exacta spatia reperta est integra, adeo vt eius stamen nec imbres hyemis, nec æstatis feruores corruperint. In ipsa adhuc adolescentia ad sublimiora sanctæ vitæ studia adspirans, cum non fideret sibiipsi propter ætatis teneritudinem, cum Scubilione, eiusdem loci monacho, prius communicato consilio, pro Christi amore relictis parentibus, in pago Constantino (sic enim loquitur author historiæ) vna cum illo libenter constituit peregrinus degere. Itaque nihil præter Psalterium secum accipientes, eo profecti sunt. Porro sanctus Scubilio, licet ætate maior esset, videns beatum Paternum meritis venerabilem, vt illum sibi æquaret, pallium suum diuisit, eique partem dimidiam dedit. Ambobus vero propter captandam solitudinem insulam quandam adire cupientibus, vir quidam nobilis & religiosus Deoque dilectus detinuit eos apud se, donec ciuibus suis illorum aduentum indicaret: rogauitque illos, vt in fanum Sciseiacum se reciperent, suisque precibus homines ethnicismi erroribus implicatos, à dæmonum cultu reuocarent. Tum vero illi circa montis sinum in cauernam quandam ingressi sunt: cumque populus, execrabili ductus consuetudine, in illo fano debaccharetur, sancti viri admonebant miseros, ne falsos deos colendo se æternum perderent, qui salutem possent adipisci sempiternam, si non eiusmodi iniuria suum irritarent creatorem: aiebantque rectius omnino ipsos facturos, si per gratiam Dei renati, suum colerent conditorem. His auditis, homines insani reuerendos viros irreuerenter contemnunt, rituque suo cœptum cultum pertinaciter prosequuntur. At sancti viri tum sanctæ Crucis signo, tum fidei feruore armati, accedunt ad vasa, in quibus illi miseri pulmenta coquebant, suisque ea scipionibus euertunt. potum quoque effundunt, posthabito præsentissimo vitæ suæ periculo, vt pro Christo fortiter dimicarent, parati etiam, immo & appetentes pro illo obire martyrium, si non defuisset percussor. Ecce autem nutu diuino timore corripiuntur, qui sanctos viros facile etiam trucidare potuissent: sed cum ad suum locum ambo reuerterentur, mulier quædam in illorum contumeliam sese nudauit: at repente membris omnibus contrahitur, totoque anno vigore tabescente cruciatur, neruisque debilitatis, etiam vlcere flagellatur, donec petita à sanctis viris venia, illis Dominum rogantibus, sanitati restituta est. II.

S. Paternus cum Scubilione degit in specu.

Illorum zelus & constantia.

ACCIDIT quodam die, vt non nisi dimidius panis illis ad necessariam refectionem superesset. Adueniente peregrino quodam, beatus Paternus humanitatis studio eum illi largitus est, potius apud Deum sibi ex illo mercedem colligere volens, quam in suum eum ventrem recondere. Vbi autem statae edendi hora aduenit, sanctus Scubilio rogauit eum, vt illud panis frustum ipsis apponeretur. Cui Paternus ait: Christus qui semper abundat, seruis suis escas subministrabit. Tulit hoc moleste Scubilio, quippe qui labore defessus, nihil inueniret, vnde vires exhaustas reficeret. Interim non dormitabat prouidentia Dei ad suppeditandum escam seruis suis, nec eos fame discrutiari passus est ille, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Nam confestim Vuitheus, qui se primus in illorum disciplinam tradiderat, illis ieiunantibus multa attulit munera & magnam ciborum copiam: sicque intra temporis fere punctum, quod indigenti Paternus impertierat, cum grandi fœnore receperunt. Sed cum cibum caperent, non aderat aqua, qua sitim excluderent: quæ tanto solet esse acrior, quanto est maior è cibo satietas. Mox igitur in terram prostrati, supplices Christo, qui est fons vitæ indeficiens, preces offerunt, vt ipse famulis suis aquam largiatur in deserto, qui olim populo Israëlitico è petra largissimas produxit vndas in solitudine. Audiuit auris propinqua clementissimi saluatoris preces seruorum suorum, tangenteq; Paterno humum baculo, fons erupit: crederes te videre Moysen virga percutientem petram. III.

Psal. 144.

Exod 17. Num 20. Fontē precibus impetrant.

EIVS rei fama crebrescente, vir venerabilis Generosus, Abbas eorum, post triennij spatia abiit ad requirendos monachos suos, tam bene fugitiuos, quippe qui ad Christum aufugerant. Vbi autem ad illos peruenit, didicit Paternum arduum sane vitæ institutum sequi, præter panem & aquam vel olera sale conspersa, nihil alimentorum admittere, & non fœminarum duntaxat, sed etiam virorum adspectus declinare: vt ab hominum consuetudine semotus, solicite operaretur visitationes angelicas: tantoque plus proficeret in rerum diuinorum contemplatione, quanto minus haberet ex hominibus solatij. Tum præterea cognouit eum nullo vnquam cubare in lectulo, nulla lecti operimenta requirere, nunquam ad plumas vel caput reclinare: ea veste qua interdiu vteretur, etiam noctu contentum esse: pro molli lana asperum vsui pare cilicium, vt nec ipsa quidem nocturna quies corpori sine molestia abiret, exactoque in sanctis laboribus die, nox non ad quietem, sed ad laborem succedere videretur. His igitur consideratis, vt aduertit Abbas eum monastici Canonis metas, tanquam equum impatientem, immodico feruore excedere, imposito quodam freni retinaculo, ad moderanda eum ieiunia reuocauit, simulque iussit, ne tam arctæ se daret solitudini, nec virorum adspectum & colloquia recusaret: tum etiam cellulas inuiseret. Simul etiam apud Lucianum episcopum & ciues præclarum ei reddidit testimonium, bonis & honestis eum parentibus esse editum. Dehinc valefaciens Paterno, Scubilionem secum ad monasterium reduxit: cui tamen non multo post copiam fecit ad Paternum sese recipiendi. Porro Lucianus episcopus Paternum primo diaconum, inde presbyterum ordinauit. Ille vero quantum sibi senserat ex illa promotione accessisse dignitatis, tanto plus ipse sibi cumulandis virtutibus veri honoris adducere nitebatur. Tantus autem Sciseiaci ex eius & Scubilionis laboribus gratiæ fructus excreuit, dum illic cælestis verbi semina spargerent, vt fanum IV.

S Paterni vita rigida.

Paternus fit presbyter.

fanum prophani cultûs in pecorum stabula redactum sit. Spelunca autem illa, in quam viri illi egregij se abdiderant, tam suaues ex se diffudit virtutum odores, vt permulta ex Paterno prodierint monachorum examina, nec pauca apud Constantienses, Baiocenses, Cenomanos, Abrincenses, Rhedones in Britannia minori ab illo fundata sint monasteria. Claruit autem eius eximia fides multis argumentis, & sacram vitam miraculorum signa declarârunt. *Multa condit monasteria.*

V. Scisciaci namq; ei oblata fuit ancilla muta ab Oroaste presbytero. Extendit vir sanctus manum, vt puellæ labia aperiret: sed cum dentes non posset diducere, mox oleo benedixit, eoq; maxillas eius consignans, id effecit, vt sonum redderent, qualem solent catenarum fragmenta inter se collisa. Deinde etiam os eius eodem liniens oleo sciscitabatur quid haberet, quòd sic perpetuò obmutesceret. Tum illa subitò respondit viro Dei, & vnde muta fuisset effecta, explicauit. Scisciaco discessurus vir sanctus ad Abrincenses, perijt à fratre Scubilione, vt liceret secū auferre duos pullos columbarum, quos ipse nutrierat. Negauit assensum Scubilio, dicens se eius absentis loco vel colūbas velle retinere. Ad quem Paternus: Immo verò, inquit, illius sint columbæ, quem amplius amant. Cumq; ad monasterium, quod inde ad decem & octo ferè miliaria aberat, peruenissent, postridiè venerabili viro Paterno illic columbæ alacres occurrerunt, suum erga eum testantes desiderium. Nec præter rationem est, quod virum spiritalem columbæ, quarum simplicitas etiam in scripturis diuinis commendatur, secutæ sunt. *Mutam ancillam curat.*

VI. Apud Abrincenses vrsi cuiusdam ancillæ adeò erant vi morbi contractæ manus, vt nec fila quidem è glomo possent diuellere. Orauit pro misera vir Dei, & citò laxatis neruis, pristina manibus incolumitas restituta est. Id vbi fama longè lateq; diuulgauit, multa Childeberti regis prece compulsus, ei Parisijs vehiculo operto inclusus occurrit: cumq; Mileuico puer à serpente percussus, ilicò è corpore abiturus videretur, accessit ad eum vir sanctus, editoq; crucis signo, & olei liquore puero perfuso, exitiale virus tali antidoto profligauit. Quo sanè in loco in rei gestæ testimonium basilicam in beati viri honorem condiderunt. Vbi autem maligni spiritus eum Parisios aduentare senserunt, ex obsessis corporibus aufugerunt: & qui febre correpti erāt, incolumes euasêre: nec potuit illic durare morbus, vbi tam insignis medicus sua pharmaca produxit. Postea verò cum vir Dei pro pauperibus regias aures appellaret, inclytus rex Childebertus Crescentio, ad quem publica cura spectabat, mandauit, vt quod B. Paternus ab ipso exigeret, id exequi ne omitteret. Promisit ille se ita facturum: sed idem fefellit. Nam in Burgūdiam profectus est, viro sanctissimo nesciente. At mox illum diuina vltio persecuta, oculorum lumine priuauit, ita vt biduo erraret. Agnoscens igitur culpam suam, celeriter regressus est ad hominem Dei, veniamq; petijt: eodemq; momento quo ab animo iniquitas abscessit, oculis lux reddita est: factusq; ex ipsa cæcitate eruditior, serui Dei non distulit parere voluntati, feliciore effectus pulsa pectoris caligine, quam oculorum luce reparata. *Contractas manus cuiusdam fœminæ sanat.* *Signo crucis & oleo pellit virus.*

VII. Iam septuagesimum ætatis agebat annum B. Paternus, & Abbatis officio fungebatur, cùm ecce Scisciaci in cellula, quam primò exstruxerat, quiescenti quadam nocte visus est locus ille mira claritate perfusus. Simul autem visi sunt ad eum ingredi sancti episcopi Melanius, Lucianus & Beor, qui ad Dominum migrauerant, ipsumq; ordinare antistitem. Hac ille visione obstupuit, sed tacitam apud se habere volens, tamen occultare non potuit, quam postea ipse rei euentus ad omnium notitiam perduxit. Nam non multum intercessit temporis, cum decedenti Abrincēsi episcopo ad regis & populi preces ipse successit. Nec enim recusare potuit, quod secreta Domini dispensatione sibi imponendum iam ante præuiderat. Vbi autem id honoris adeptus est, talem se præbuit, tum in veterum ecclesiarum instauratione, tū in nouarum ædificatione, domorum etiam reparatione, & pauperum procuratione, vt esset in singulis admirabilis, & in omnibus singularis. Cùm autem quadam vice in pago Theodesiaco ad comitem Seuerum fœmina quædam, ciuis Rhedonensis, venisset planè muta, sanctoq; viro in oratorio esset oblata, illo pro ea preces fundente, actutum longa rupit silentia, nec potuit diutius seruire inimico, pro qua Christus eius & creator & saluator fuerat interpellatus. *Visio S. Paterni.* *Creatur Abrincensis episcopus.* *Muta loquitur.*

VIII. Tertiumdecimum annum in Abrincensi pontificatu iam agens vir sanctus, altero Paschatis die, cùm fratres Scisciaci inuisitare cuperet, in morbum incidit, itemq; sanctus Scubilio apud Mandanenses. Mittunt autem vtrinq; nuncios, mutuoq; sibi significant, vt priusquam inigrent ex hac vita, mutuo conspectu fruantur. Nuncij in ipso itinere sibi fiunt obuiam, rogantq; beatum Scubilionem, vt beato Paterno occurrat. Id verò quo minus ille posset, sinus quidam maris impedimento fuit, quem nocturno tempore traijcere non licuit. Verum cum à Scisciaco ferè tribus miliaribus abesset, eadem omnino hora beatus Paternus & frater eius Scubilio reuerendus Præpositus, nobili triumpho, comitibus angelicis spiritibus animas suas è terris ad cœlestia regna cum Christo æternum victuras transmiserunt. Cumq; & Paterni exequias celebraret Lauto episcopus, qui ante dies octo eius inuisendi causa eo venerat, eiusq; sacrum corpus ad basilicam deportaret: idemq; Lauscius episcopus S. Scubilionem ad basilicam eandem adduceret, ambo pontifices, concinente psallentium choro, præter omnem exspectationem sibi inuicem occurrerunt, pariterq; in eodem loco conuenerunt: & viri sanctissimi quorum funera illi antistites curabant, felici transitu locum orationis, quem ipsi exstruxerant, eodem die simul occupârunt: & qui se in vita mutuo dilexerant, nec in morte quidem seperati sunt, idque adeò, vt vno eodemq; momento, vno atq; eodem momento pariter conditi sint: nec dubiū, quin Christo redemptori nostro, nostri amantissimo, electi eius gratia è seculo, felicibus meritis illustres, pariter occurrerint in cœlis etiam post obitum beatis & mirificis operibus integrè viuentes, & miraculis coruscantes, ad laudem & gloriam præpotentis Dei, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen. *Obit S. Paternus.* *Lauto episcopus subscripsit in Aurelianē. Conc. 2 & 3.*

DE S. MAPPALICIO MARTYRE EX EPIST. VI. LIB. II. ET EPIST. XXII. AD LVCIANVM D. Cypriani.

An. 250.

Sanctus Mappalicus in Africa cum alijs pluribus martyrio coronatus est. Scribit beatus Cyprianus in epistola ad martyres de illo hoc modo. Vox plena spiritu sancto de martyris ore prærupit, cùm Mappalicus beatissimus inter cruciatus suos procōsuli diceret: Videbis cras agonem. Et quod ille cum virtutis ac fidei testimonio dixit, Dominus impleuit. Agon cœlestis exhibitus, & Dei seruus in agonis promissi certamine coronatus est. Et post pauca: Hunc igitur agonem per prophetas antè prædictum, per Dominum commissum, per Apostolos gestum, Mappalicus suo, & collegarum suorum nomine, proconsuli repromisit, nec fefellit in promisso suo vox fidelis. Pugnam quam spospondit exhibuit, & palmam quam meruit accepit. Istum nunc beatissimum martyrem, & alios participes eiusdem congressionis, & comites in fide stabiles, in dolore patientes, in quæstione victores, vt cæteri quoquè sectemini, & opto pariter & exhortor: vt quos vinculum confessionis, & hospitium carceris simul iunxit, iungat etiam consummatio virtutis, & corona cœlestis. *17. Aprilis.* *Lib. 2. Epistola 6.* *Item Luciani Epist. 22.*

An. 100.

MARTYRIUM SS. MARTYRUM ELEUTHERII EPISCOPI, ET EUANTHIÆ MATRIS EIUS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

18. Aprilis. Eleutherii patria. Latina martyrologia vocant Anthiam.

I. CUM Ælius Adrianus Romanis quidem imperaret, dæmonibus autem & simulacris diligenter seruiret: admirabilis quoq; Eleutherius illo tempore cognitus est, veluti quædam stella diem illustrans. Cui patria quidem fuit inclyta & magna Roma: parentes autem genere quidem nobilissimi, diuitijs verò opulentissimi, gloria etiam clarissimi. Ter consulem enim fuisse eius patrem, eius scribit historia. Sed cùm essent adeò insignes, nec eis quidem deerat nobilitas ex pietate orta & religione. Eius enim mater Euanthia, cum diuini Pauli apostolicis admonitionibus fidem accuratè didicisset, cum studio virtutis, Dei quoq; cultu erat valdè locuples. Ea cùm hunc sanctum peperisset puerum, Eleutherium quidem vocauit ex ipso ortu: adeò autem liberaliter & honestè eum educauit, vt nomini res quoq; conueniret.

* Anacleto, cum Anicetus sederit post Adrianum sub quo passus est.

II. SIC ergò educatum, cum ad virilem ætatem peruenisset, Deo & Archiepiscopo * Aniceto dat eum, donum ipso dignum. Ipse enim tunc Romanæ præerat Ecclesiæ. Qui videns morum eius moderationem & alias virtutes, eum quidem primùm Diaconum, deinde Presbyterum, postremò Episcopum ordinat Illyrici: sicque lucerna, vt Euangelicè dicam, posita super candelabrum, & verbi luce illuminante multorum cogitationes: & falsam quidem mendacij doctrinam proculcante, doctrinæ sermone affluente, ad solius autem Dei cognitionem multos conuertente & deducente ad pietatem, non poterat malignus hæc ferre moderatè: sed rabie quidem in ipsû agitabatur, & grauiter spirabat contra pietatem. Totum verò subiens Adrianum, cum illo armatur contra veritatem: & ante alios omnes contendit de medio tollere Eleutherium, ex pijs studens demetere eos, qui erant insigniores, tanquam spicas quasdam cæteris præstantiores: & statim cum terribili legatione mittitur Felix quidam, vnus ex Ducibus exercitus, iussus vt per vim adducat Eleutherium, & eum sistat ante tribunal imperatoriû. Qui cû ad Christi mandram peruenisset ecclesiam, eam extrinsecus circumsider multitudine militum: & cùm intus intercepisset Eleutherium, tanquam prædam aliquam studebat habere agnum Christi. — Matt. 5.

Felix dux exercitus ad Christum conuertitur.

III. DEINDE templum ingressus, & truculentis quidem oculis & truculentiore etiam spiritu, tanquam ipso vultu eius, qui miserat, significans sæuitiam, se ostendens ijs, qui videbant: postquam vidit Eleutherium suauissimum doctrinæ fluentum profundentem, & ornatissimè pietatem annunciantem iis, qui cum eo versabantur, ille mirandum in modum admirabatur CHRISTI virtutem: & statim mutata sæuitia, (visus est enim habere animum aptum ad suscipiendum semina pietatis) fit ouis pro lupo, & pro persecutore discipulus: & priorum veluti oblitus, non latro & persecutor, sed Christi, quem persequebatur, amicus & discipulus: & despicit quidem ipsum Imperatorem: procidit autem ad pedes sancti: & ab eo tempore lubens versabatur cum magistro, illius verbis illuminatus, & in pietate confirmatus. Sed sic quidem fecit Felix, & nequaquam curauit reuerti ad eum, qui miserat. Non erat autem id quod videbatur Eleutherio. Festinabat enim ad confessionem: eratq; prompto & alacri animo ad pietatem liberè efferendam. Iter certè protinus est ingressus, habens etiam se sequentem Felicem ducem exercitus. Cùm autem intereundum in aquam incidissent, fit hic Felix alius Candaces: & à diuino Philippo baptizatur, nempe Eleutherio, & idololatriæ caligine, tanquam putrido aliquo indumento, exuitur.

Actor. 8. Ab Eleutherio baptizatur. Eleutherius sistitur coram Imperatore.

IV. POSTQUAM verò itinere confecto Romam venerunt, à fidelibus quidem, qui erant Romæ, agnitus, sigillatim de Eleutherio omnia annunciat. Eleutherium autem iussus Imperatoris imperabat sisti ad illius tribunal. Ille verò tam magno & excelso animo ingreditur, ac si non ad certamina, sed ad festum accerseretur. Quem cùm adspexisset Imperator, vt vidit eû esse & iuuenê, & formosû, & virtutis ornamento & animo & oculis decorû: Cur, inquit, ô Eleutheri, patria relicta religione, deorum cultum nihili faciens, nouum quendam Deum colis: isq; cùm non solum sit apertè mortuus, sed etiam mortem subierit turpissimam? Eleutherius autem ei, qui se tam stultè gerebat, nec respondendum quidem esse arbitratus: & alioqui ipsum Christum in iis, quæ pro Christo passurus erat, imitans, stabat tacens. Sed responde, rursus dixit Imperator: Qui fit, quod te tam stolidè geras, & in hunc Christianorum cultum insanum te immiseris? Deinde aliquantum remittens de acerbitate: Pare, inquit, mihi, & dijs inuictis sacrifica. Si enim persuasus conuertaris, honores tibi præbebo maximos: Sin autem non pareas, grauissima inferam supplicia.

Nihil respôdet Imperatori.

Luc. 21. Tandê respondet cô stantissimè.

V. ELEUTHERIUS verò Domino inuocato, qui dixit: Nolite esse soliciti, quomodo aut quid respôdeatis. Dabitur enim vobis, inquit ille, sapientia, cui nullus poterit resistere: Quomodo, inquit, potero sustinere talibus dijs seruire, aut alij sustinenti assentiar? Quomodo autem non magis vobis consuluerim ab eis deficere: & si non pareatis, vestram defleam amentiam, quod ratione à Deo honorati, effecti estis viliores lignis & lapidibus, adeò vt hæc deos esse putetis: & non solum esse, sed etiam benè esse existimetis: idq; verò Deo relicto, qui ratione constituit vniuersum? Cœlum enim & terra sunt opus manus illius. Sumus verò nos ex iis, quæ creauit, opus pulcherrimum & preciosissimum: etiamsi tanquam in pugna nocturna ignoramus id, quod est amicum & hostile: & aduersus nostrum quidem Dominum bellum gerimus: eos autem, qui sunt verè nostri inimici & hostes, & dæmones, inquam, nostros, ô insaniam, putamus esse dominos, & eos honoribus extollimus & sacrificiis. Ego igitur Domino meo adhæreo, & semper adhærebo: & Christo meo seruiam, ignominias vestras & honores, & has pueriles laruas suppliciorum, infantium esse plagas reputans. Mihi enim, vt meus dixit doctor Paulus, totus mundus est crucifixus, & ego mundo: & mori pro Christo, deliciæ mihi sunt & exultatio. Ira plenus per hæc euadit Imperator, & grabatum iubet afferri æneum, & ei multum quidem ignis substerni: supra eum autem nudum extendi athletam, & sic perpetuo deflagrare, donec omninò interierit.

Galat. 6.

Dire cruciatur. Manet illæsus ab igne.

VI POSTQUAM autem hæc citò facta sunt, martyr insiluit in grabatum, & totus in toto fuit extensus. Ciuitas verò ægrè ferens id, quod factum fuerat, (omnes enim ferè conuenerant ad spectaculum) exprobrabant Imperatori crudelitatem: Cur, dicentes, vir adeò clarus, generéq; & sapientia insignis, malè perit, tanquam infamis quispiam? Deus autem dolorem alleuabat è supernis: & tanquam quodam rore refrigeratus, & in molli herba cubans, martyr sentiebat voluptatem. Imperator autem postquam animi rabiem tormento iam satis lenierat, existimans eum iam esse mortuû, iubet illinc tolli illius corpus. Postquam è lecto ferreo surrexit martyr, non solum illæsus, sed etiam lætus & alacer: & extollam te Deus meus rex meus, canebat cum gaudio, & laudabo nomen tuum perpetuo. Laudabo Deum, qui lætificat iuuentutem meam. Quoniam generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam annunciabunt, & miracula tua narrabunt. Postquam verò Deo sic glorificato, audacius deinceps adstitit ante tyrannum. Adspice ad me, ait, ô Imperator, quem tu existimasti ab igne excedendum, & intellige eum, qui à me prædicatur. Agnosce autem mortuorum quoque deorum imbecillitatem. Hanc audaciam & dicendi libertatem, suam esse contumeliam Imperator arbitratus, & se victum esse opinatus, quod contemneretur, supplicium eo excogitat maius & vehementius. Rursus ergo in medio proponitur craticula, igne quidem subtus accêsa: oleo autem desuper adspersa, & flammam grauiter accêdens. Sed ne tunc quidem gratia neglexit martyrem: sed simulatque fuit ipse impositus craticulæ, ignis statim fuit extinctus, & carbones emarcuerunt: craticula vero, tanquam non oleum, sed aqua potius desuper fuisset infusa, ipsa quoque erat frigida, sanctû conseruans illæsum.

Psal. 144.

Ponitur in craticula. Ignis extinguitur.

VII. Qvid verò? cum hisne fuit extincta ira Imperatoris? Nequaquam: sed rabie semel percitus, & ad alia quidem nihilo melius affectus, quàm cæcus: ad hoc autem solùm intuens, vt dijs suis gratificaretur in sancto puniendo, qui quidem sunt omninò dæmones homicidæ, rursus iubet afferri sartaginem, ceramque & picem, & adipem in eam inijci: multo verò igne subtus accendi, & sic in ea rursus extendi martyrem. Postquam ergo factum fuit, quod fuerat imperatum, & sartago tota erat candens: stetit autem martyr quoque subiturus supplicium: Ne differas, inquit Imperator, ô Eleutheri. stas enim medius inter mortem & vitam, cura id, quod tibi futurum est conducibile. Nam ego quidem magnam tui curam gerens, ne malè pereas, in te sum affectus, tanquam in germanum filium: nec vellem per deos, virum tam nobili loco natum, & qui est ipse adeò bonus, tam disertus, & tam pulchra specie, seipsum inconsideratè inijcere in periculum: idq; propter nihil aliud, quam propter peruicaciam vanam & inutilem. Postquam autem stetit martyr aduersus hæc generose decertans, aptè probris remunerans blanditias, & illum lupum appellans Arabicum, vt qui ouibus Christi insidietur, tandem hæc quoq; adiecit: Quicquid feceris, non mihi persuadebis, vt ab hac pia & beata desistam constantia.

Lingua sub dola diaboli.

Martyris constantia.

IIX. Hic Adrianus animo sauciatus, verbis relictis, ad facta se contulit, & iubet eum extendi in sartagine. Quod cùm factum esset, eadem, quæ prius, rursus sunt consecuta: & ignis quidem mutatur in rorem: aura verò quædam suauissima fortem ac generosum virum refrigerauit. Adrianus autem nesciens, quid ageret, cùm ei mutarentur omnia in contrarium, sedebat animi dubius, bouem habens in lingua, vt dicitur, & linguam vinctus profundo dolore. Quem cùm vidisset sic affectum is, qui tunc erat Præfectus vrbis, nomine * Corebo, ad noua inuenienda tormenta vir egregius, & ad faciendum aliquid, quod aduersus necessitatem esset acre & efficax, (erat autem Christiani dogmatis non omninò ignarus, sed & quæ Felici exercitus duci acciderant, verbis acceperat, & Christianorum fidei veluti quædam semina & initia in corde acceperat: adhuc verò sectabatur res gentilium, plurimi faciens colere & obseruare Imperatorem.) Ipse autem tunc videns Adrianum dubitantem, & nescientem quomodo se in sanctum gereret, accedens: Ego te, inquit, ô Imperator, liberabo à negocijs, & hunc iuuenem, qui repugnat tuis iussis, docebo nunquam tale quid aggredi. Sed clibanus quidem infertur æneus: acuti autem obelisci infigantur in vtraq; eius parte, & mox scies Eleutherium aut paruisse, aut male perijsse. Hæc verò dicens, non animaduertebat se leonem putare posse terrere ictu arundinis. Hæc tamen placuerunt Imperatori, & citò confecta machina, martyr in cœlum tollens oculos tam qui cernuntur, quàm qui sub adspectum non cadunt, & totam mentem in cœlum defigens, & præ gaudio totus quasi à Deo afflatus: Ago tibi gratias, inquit, Domine Iesu Christe & Deus, quod me talibus & tantis bonis sis dignatus: quod me manu tua potenti virtute accinxeris, quod pro tuo nomine talia tibi pati visum sit. Et nunc adspice de cœlo, & vide qualia contra me fabricantur, qui te oderunt: & libera animam meam à iaculo eorum, & à viris sanguinum, qui bonus es, serua me: vt sciant omnes, te esse solum Deum & gloriosum in toto orbe terrarum. Deinde etiam pro ijs ipsis, qui illum cruciabant, sicut Stephanus pro ijs, qui eum lapidibus appetebant, orans: Tange cor eorum, dicebat, ô Domine, qui es multæ misericordiæ, & tuum sanctum eis nomen fac sit cognitum, & deduc ad tuam voluntatem: vt cognoscant te solum verum Deum, & desistant à pernicioso cultu simulacrorum: Quoniam benedictus es in secula, Amen.

In sartagine vrendus extenditur.

*Correum hunc vocat Beda in Martyrol. ad hunc diem.

Precatio sancti martyris.

Actor. 7.

IX. Cvm Corebo sic orantem attendisset martyrem, veluti accenso, qui erat ei repositus, carbone pietatis, repentè mutatur longè pulcherrima mutatione: & tanquam non is esset, qui paulò ante excogitabat supplicia aduersus martyrem, accedens ad Imperatorem: Pro quo, inquit, maleficio, aut pro quo crimine his pœnis afficitur Eleutherius? aut pro qua causa morte tam acerba damnatur? Imperator verò hac inopinata auditione valdè commotus, toruè intuens Corebonem: Num tu es, inquit, is, quem ego nôui, Corebo? Quidnam autem tibi accidit, aut quidnam tibi factum fuit? Nunquid te cepit aurum ab illius matre acceptum, & tam repentè mutauit? Quam multa verò etiam à multis alijs tibi data, potuerint conferri cum meis donis, quem ego & opibus & gloria mea familiaritate & coniunctione beatum Romæ reddidi? Quòd si plura desideras, licet tibi nostris frui affatim: tibi sunt aperti omnes mei thesauri: ex his hauri ambabus manibus, neque teipsum ita prodas, à fœmina furto sublatus, & pauco auro ẽptus. Corebo autem iam totus repletus bono spiritu, & martyris precibus mentem habens illuminatam, exclamauit illud admirabile & dignum quod celebretur: Precium tuum, dicens, tecum eat in perditionem. Tuæ verò pecuniæ sint fomes igni, qui te manet. Quid enim tua sponte cæcutis, & conaris mouere ea, quæ sunt immobilia? idq; cum didiceris experientia, quod nullus quidem ex tuis dijs potest vllum ex ijs, qui adsunt, in ignem iniectum seruare. Is autem, quem colit Eleutherius, reddit eum & igne potentiorem & quouis alio supplicio.

Corebo prefectus ad Christum conuertitur.

Hæc est mutatio dexteræ excelsi.

X. His sic dictis, dici non potest, quanta ira & insania repletus fuerit tyrannus. Solent enim reuera validæ amicitiæ validas quoq; similiter parere inimicitias. Vnde etiam iubet Præfectum eodem puniri clibano, quo ipse consuluerat, vt puniretur Eleutherius. Cùm ergò iam appropinquaret tormento, Ora pro me, clamauit Corebo martyri, & me arma his armis, nempe Christi signaculo, quibus ducem exercitus munisti Felicem. Sic ergo Corebo armatus à martyre, & protinus iniectus in clibanum, ipse quoq; mansit similiter ab igne non expugnatus. Adrianus autem his tormentis defessus, eum condemnat, vt ei caput amputetur. Et Coreboni quidem sic succedit finis martyrij: & qui à multis à seculo desideratur, hic breui tempore thesaurum arripuit. Quænam verò sunt Eleutherio posteà consecuta? Primum quidem ipse in clibanum immittitur: deinde etiam obeliscis, vt videbatur, transfigitur. Et clibanus quidem rursus, sicut prius, extinguitur: conuertuntur autem protinus cuspides obeliscorum, quodammodo carnem honorantes martyris, & eius, qui punit, animæ arguentes cæcitatem: quinetiam multos ex ijs, qui adstabant, attrahentes ad Dei cognitionem, qui hæc faciebat miracula: qui etiam, Magnus est Deus Christianorum, clamabant, qui nobis prædicatur per Eleutherium. Rursus ergo & hæsitatio & magnus dolor inuadit tyrannum. Et tunc quidem martyrem tradit in custodiam: Postea autem eximios ex ijs, qui ei parebant, conuocatos congregat: & cùm toto die deliberâsset, vbi & quonam modo Eleutherius subiret supplicium, visus est ei locus quidem carcer: modus verò maximè miserabilis, nempe per famem.

Corebo mittitur in clibanum.

Capite damnatur.

Eleutheriũ nihil lædit clibanus

Multi credunt in Iesum.

XI. Et postquam hæc visa sunt, multos quidem dies in carcere decertauit cum fame. Sed qui olim Danieli, & Eliæ per volucrem alimentum suppeditauit, eum quoq; alit columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quod his magnis bonis sit dignus habitus: Tyrañus autem insaniebat, & quod ostensum esset machinationem fuisse imbecillam, efferabatur: & ideò equos feros & minime mansuetos, eis longè sæuior, iubet iugo alligari, & eis etiam alligari Eleutherium: vt cùm equi, qui iugum ferre non didicerant, & erãt alioqui feri, strepitu currus valde essent perturbati, & huc & illuc temerè ferrentur, martyri, petris & alijs alliso, diuellerentur & lacerarentur carnes: vt sic particulatim & membratim concisus, abrumperet animam. Sed nec hæc ei processerunt ex animi sententia: sed quomodo ille non cessabat ea operari, quæ ad vim faciendam pertinebant, & ad afferendum interitum: ita nec Christus ea prouidere, quæ spectabant ad salutẽ. Angelus enim è cœlo adueniens, & feros illos equos repentè reddidit mites & mansuetos: & cùm soluisset Eleutherium, eum immittit in currum: & cùm direxisset equos ad mõtem vicinum ciuitati, effecit, vt martyr ascenderet leniter & placidè. Ei verò aliud quoq; accedit admirabile & contra opinionem. Nam cum sic in montem venisset martyr, & deinde rationale sacrificium, consuetam Deo laudem, sacrificaret, quæ aderant animalia,

Dan. 14.

3. Reg. 17.

Christus liberat martyrem suũ.

Feræ sanctũ virum venerantur. malia, vrsi & leones, & si quæ erant aliæ feræ, accedentes circundant Dei famulum, & ei blandiuntur: & tanquàm illius vocem intelligentes, benedicere cœperunt & adorare: & hoc significabant, quòd & in terram annuerent, & rursùs in aërem pedibus efferrentur, & aliis etiam gestibus corporis. Sed sic quidem feræ, perindè ac si martyr esset chori institutor & ductor, & cùm is incepisset canere, eæ quoq; choream implentes circunsiliebant & quasi respondebant, & magistrum, quoàd eius fieri poterat, sequebantur admirabiliter.

ADRIANVS autem non solùm martyris, sed ne ipsarum quidem ferarum reuerebatur intelligentiam: sed cùm XII. ad illas venisset audiendas, erat idem Adrianus multis etiam feris & asinis insipienrior & efferatior. Multi enim, quibus curæ erat venatio, cùm hæc suis vidissent oculis, renunciàrunt Imperatori: Sed ille erat, vt est in prouerbio, asinus ad lyram. Non solùm enim miraculo nihil euasit melior, sed etiam armatos emisit milites, mox comprehensuros Eleutherium. Feræ autem non conseruabant parem in illos obseruantiam: sed vt quæ accuratè scirent sui Domini *Seruat hostes suos a feris.* discernere amicos & inimicos, cum primùm eos viderunt, celerrimè in eos ferebantur: & parùm abfuit, quin eos discerperent cornibus & dentibus, nisi martyr illis quidem tanquàm freno aliquo non adspectabili, iniecta oratione, iussisset eas reuerti vndè venerant. cùm militibus verò metum soluisset, & qui cum armis fuerant eis aduentum exprobrâsset: (neq; enim ad parricidam aliquem venisse aut latronē, quos oportebat, cùm nutu solùm significassent, sequētem habere eũ, qui ab eis quæritur) hoc cùm dixisset, læto & alacri animo sequebatur, multũ differens in itinere: & si nihil aliud, dicens oportere eos reuereri ferarum intelligentiam, & ex eis capere certum exemplum ad eum, qui ipsos creauit, agnoscendum. Deindè optimè cùm eis disseruit de regno cœlorum & gehenna: & sic per totam viam benignissimè admonens & docens, tantam vim habuit, vt multis ex eis persuaderet, efficeretque, vt lux veritatis lu- *Non pauci milites conuertuntur.* ceret in illorum animis. Postquàm verò Romam peruenerunt, Imperator statim maximam conuocat concionem, volens habere plurimos testes interitûs martyris.

POSTQVAM autem fuerunt omnia parata, & frequens conuenit populus, secùs euenit, quàm putabat Impera- XIII. tor. Qui enim aderant, non martyris occisionis, sed Christi, quæ in ipso erat, virtutis fuerunt potiùs testes, omni exce- *Leæna lambit eius plantas.* ptione maiores. Nam leæna quidem admodum sæua in eum immittitur: quæ instar teli magno impetu irruit & ad sanctum accedit, non vt Eleutherium discerperet, aut vel exiguo morsu eum offenderet: sed potius vt illius pedes præ magna amplecteretur beneuolentia. Quod quidem fecit accurrens. Inclinauit enim ceruicem eius pedibus: lingua verò lambebat eius plantas. Videbatur autem ægrè ferre, quòd non etiam vocem haberet humanam, quæ pro pietate loqueretur cum martyre. Sed nec hæc persuadent Imperatori, qui erat duro corde, sicut & ille Pharao, vt pietatem ex eis disceret: sed vt qui bestiam damnâsset imbecillitatis, quòd ea esset fœmina, iubet etiam marem simul im- *Item leo.* mitti in martyrem. Ille verò velut contendens cum fœmina, & non minùs beneuolus volens videri in athletam, illam quidem repellit: ipse autem accurrens pedes amplectitur, adhæret, lambit, exilit, gestu, adspectu & motu suam annunciat beneuolentiam. Ex ijs verò, qui aderant & hæc videbant, qui animæ quidem oculis vtcumque intueban- *Planum, id est, impostorem.* tur, protinùs clamabant magnum esse Deum, qui colitur ab Eleutherio. Quorum autem mentis visus cæcutiebat, ij sanctum vocabant planum & maleficum, qui hæc solis præstigiis falsò faciebat apparere. Sed fieri non poterat, vt in *Psalm. 30.* his diuina quiesceret iustitia: sed oportebat omninò obstrui labra dolosa, vt diuinus dicit Dauid, quæ aduersus iustum loquebantur iniquitatem, in superbia scilicet & contemptione: sicut etiam obstructa sunt, & vltimo siluêre si- *Vltio in blasphemos.* lentio. Nam inter loquendum ictu percussi, qui non cadebat sub adspectum, protinùs accipiunt mortem præmia blasphemiæ.

INIQVVS autem Imperator in summam adductus dubitationem, postquàm vidit omnia cedere martyris men- XIV. ti & gratiæ, eum morte condemnat, quæ gladio sit ei afferenda. Nam quoniam martyrij cursus non poterat aliter fi- *Cæditur gladio cum matre sua.* nem accipere, & hic ipse athleta venire ad Christum, quem desiderabat, ipsum quidem, qui sunt huius rei ministri, gladio interimunt. Deinde matrem quoque quæ erat eius collo circumfusa, & ei magis corde quam ore adhærebat: nihil autem muliebre aut maternum loquebatur, neq; tali filio indignum, sed eius certaminibus lætabatur & gloriabatur: immisericorditer impij filio suo adhærentem interficiunt. Quidnam verò erat conuenientius, illósne fecisse cum essent mali, an illam esse passam, cum esset pia in Deum & amans filij? an cum sic moriente filio esse mortuam, & non abesse à præmiis filij matrem, quæ eum pulchrè erudijt: sed eos communiter sisti ante communem Domi- *Psalm. 112.* num, & apud eum manere, vt sacra dicit scriptura, matrem propter filium lætantem?

QVI autem erant pij ex Illyrico, quicumque quidem tunc aderant, cum diligenter eorum extulissent reliquias, XV. ijs, qui erant Romæ fideles, qui eas diligenter inquirebant, vbinam essent, significant & communicant: & sic cùm ambo eas vnxissent & condiuissent, & vt par est honorâssent, ipsas pie sepeliunt: Christianis diuitias, quæ non possunt eripi, morbis & malis spiritibus propulsandis præsens remedium: Ad gloriam Patris, & Filij & Spiritus sancti, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

AN. 160. S. APOLLONII, SENATORIS ELOQVENTISSIMI, PRÆCLARVM MARTYRIVM, AVTHORE EVSEBIO CÆSAREENSI, ECCLES. HISTORIÆ *lib. 5. cap. 20. interprete doctissimo viro Ioanne Christophorsono.*

18 April. *Pax Ecclesiæ sub Cōmodo Imperatore. Vide Bar. an 189.* EODEM tempore, Commodo Imperium Romanum gubernante, nostra religio ad pacatum & tranquillum statum traducta fuit, & pax (diuina gratia largiente) omnes ecclesias in toto terrarum orbe occupauit. Quo quidem tempore salutaris Dei sermo hominum mentes cuiuscumque generis adeò attraxit ad piam Dei, rerum omnium conditoris, religionem cultumque, vt iam Romæ complures & genere illustres, & rerum affluentia admodùm locupletati, vna cum omni familia & cognatione sua, se ad suam ipsorum salutem amplexandam reciperent. Verùm istud virtutis hosti, & inuidia natura sua exæstuanti diabolo minimè ferendum videbatur: & propterea varias deintegrò machinas contra nos astute fabricare aggressus est. Nam Apollonium, virum inter fideles politioris literaturæ studijs & philosophiæ notitia plurimũ celebratum, in iudicium adducit: & vnum ex eiusdem Apollonij seruis, ad hanc rem valdè accommodatum, qui hominem accuset, excitat. Cæterùm huic misero ac perdito intempestiuè & incommodè in iudicium ad Christianum accusandum ingredien- *Pæna in delatores Christianorum.* ti, actutùm (quoniam indices, qui Christianorum nomina solùm quia Christiani essent, deferebant, Imperatoris edictum neci dare mandauerat) crura suffringebantur, * Perennio iudice contra eum talem sententiam pronuncian- ** Perennem hunc vocat Lāpridius, erat autem Præfectus Prætorianis militib. teste Herodote, Anno 189.* te. Iste autem Deo charissimus martyr, cùm iudex ab illo obnixè petijsset flagitassetque, vt fidei suæ rationem coram Senatu redderet, simulatque accuratissimam orationem apologeticam pro fide, quam profitebatur, defensione coram omnibus recitâsset, sententia Senatûs [a] securi percussus, decessit è vita; quippe vetus lex apud illos extabat, Christianos, qui semel in iudicio comparuerant, nisi professionis suæ sententiam mutarent, non omninò liberos dimittendos esse. Istius verò coram iudice verba & responsa, quæ ad Perennij rogata dabat, & orationem apologeticam apud Senatum habitam, si cui libitum sit accuratè cognoscere, è libro nostro, quem de veteribus martyribus composuimus, manifesto intelliget.

VITA

a S. Apollonius securi percutitur. Vide Bar. an mem. Eusebij liber de Martyribus nusquam extat.

VITA S. VRSMARI EPISCOPI ET CONFESSORIS, AVTHORE RATHERIO VERONENSI EPISCOPO.

An. 690.

I. DOminis reuerendissimis, patribus dilectis, & doctoribus eruditis, cuncto etiam Christicolarum gregi, in * Laubiensi cœnobio degenti, Ratherius, eiusdem cœnobij quondam monachus, modo verò Veronensium Episcopus, vtroq; hoc licet diuinitatis dono indignus, ea in Domino, quæ suis ipse fidelibus parauit ab initio. Apud venerabilem nuper sanctæ Cumanæ Ecclesiæ iusto Dei iudicio exulans episcopum, reperi libellum, pauca de virtutibus continentem domini ac specialis patroni nostri, sancti videlicet Vrsmari Episcopi: continentia rerum quidem, auro obrizo topazioq; præferenda: locutionis vero solæcismis ita pro sui modulo refertissima, vt nosse difficile fuerit, vtrum scriptoris negligentia, an dictatoris id contigerit insipientia. Quod cum non parum pro tempore nos offendisset, curauimus ea eiusdem operis solummodo corrigere vitia, quibus aut in sensu lectoris naufragare poterat intellectus, aut quæ nimia sui deformitate fastidium ingererent audientibus. Simplex autem, &, vt ita dicamus, pene rusticus cum totus sermonis textus altum videri possit sapientibus, à nobis ideo minime penitus visus est commutandus, quia & sanctarum authores scripturarum ferulas contemnere nouimus grammaticorum: & doctrinam simplicem piscatorum, quam sophismata philosophorum, Deo magis placuisse, in saluatione conuersarum vbique cernimus nationum. Epistolaris vero præfatio cuiusdam Ansonis, sancti, vt credi potest, tanquam non adeo diserti viri, eidem suo operi præposuit, omittenda visa est omnino, vt ipsa quoque authoris in ea lateat omnimodis intentio. Recipiat igitur vestræ paternitatis sanctissima charitas hunc à vestro, non audemus dicere, filio, sed seruulo, & equidem, proh nefas, fugitiuo, quantulumcunque benignæ instructionis nostræ fructum, & cum his, quæ apud vos leguntur, charitatiuè conferat, si bene consonent. Sin alias, discernat prudentissimum vrbanitatis vestræ palatum, quid ex his melius aliquid sapidiusque contineat, & hoc pro meliori sapidiorique vtendum retineat. Illud solerter minus eruditis nobiscum consulendo, cogitetis, quia iuxta cuiusdam sapientis sententiam, bona est locutio, plane & suauiter congruenterque mouens audientem: tantum abest, vt historia aliquid continere debeat creperum, dum non ob aliud sit edita, quam vt res gestas præsentium vel præteritorum, ad notitiam transferat futurorum. Precor interea, inter huius mundi miserrime fluctuantem naufragia, orationum vestrarum contineat ancora: idipsum ab exiguitate licet vt postuletis mea, modo tanti peccatoris non dedignetur Dei pietas intendere suffragia. Deus autem pater Domini nostri Iesu Christi aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, perficiens in vobis per gratiam Spiritus sancti, quod placitum est sibi, per eundem Christum Dominum nostrum. Apud cuius clementiam, pium intercessorem iugiter inuenire mereamur Vrsmarum sanctissimum pontificem, cuius vitam in præsenti elucidare disponimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Trinitatis, & ædificationem populi conuenientis.

18. April.
** Lobiense monasterium est in Cameracensi diœcesi apud Binchium.*
Anso scripsit vitam S. Vrsmari, sed eam nonnihil expoliuit Ratherius.

II. BEatus igitur Vrsmarus episcopus, bonorum omnium præconio dignus, pago Theoracensi, & villa, quæ vocatur Fleõ, oriundus, à Domino est electus per prædestinationem, priusquam seculo daretur per originem. Grauidæ namque matri eius de eo, apparuit quidam venerandus senex per visum, in manu sua tenens puerulum, pronuncians que, Accipe, inquit, hunc puerulum, nutriens eum. Magna vero fames eandem tunc temporis oppresserat regionem. Respondens verò mulier, ait seni: vnde hoc faciam domine, cum desit mihi panis ob magnitudinem, quam patimur, famis? At ille dedit ei panem valde candidum, dixitque ei: De hoc pane nutries illum. Quem cum accepisset mulier, creuit inter manus eius magnus valde. Tunc mulier inquit: Istud quod video, quid signat domine? Cui ille: Filium, inquit, es paritura, qui de regno aliquam Christo lucrifaciet partem. Quod postea verum fuisse, ipse ore monstrauit & opere. Tantam siquidem à Domino gratiam est consecutus, vt omnes pabulo verbi diuini reficeret, qui ad eum gratia colloquendi venirent. Iterum autem mater eius depressa somno, aliam visionem vidit continuo. Scalam quippe contra se stare videbat, cuius cacumen cælos tangebat, per quam idem puer scandens, cælum ingrediebatur. Ipsa vero eundem vsque ad scalæ est prosecuta cacumen: sed sequi, vt asserebat, potuit, consequi omnino non potuit. In se itaque reuersa, cognouit ilico hæc veraciter omnia filium, quem clausum vtero detinebat, præfigurare filium. Hæc & his similia quam plurima de proprio mater cognouit filio, & ante natiuitatem, & postea, quæ prolixum est enarrare per singula. Exultans itaque in Domino mater aiebat: Scio certissime, quod Dei operante clementia, magnus erit filius meus, quem gesto, & felicem me talis nati susceptione profiteor.

Patria S. Vrsmari.
Visio matris eius.
Alia visio.

III. EDITVS itaque puer, Vrsmarus est vocatus, adultusque doctoribus sacrarum traditur scripturarum. Qui imbuerunt eum sacris literis diuinaque lege, non mediocriter, sed perfecte: nec seculariter, sed monastice atque regulariter. Ab ipsa vero pueritia senilia exequens opera, nequaquam in voluntate propria, sed in voluntate ambulabat diuina. Crescente sane ætate, etiam morum probitate pollebat. Erat enim corpore castus, mente incorruptus, amabilis cunctis, affabilis vniuersis, animo benignus, corpore pulcher, prudentia callens, fortitudine vigens, temperantia serenus, iustitia seuerus, longanimitate perfectus, eleemosynis largus, abstinentia parcus, patientia & humilitate præditus, mansuetudine ac pietate refertus, charitate non ficta repletus, fide robusta stabilis, spe inconcussa longanimis. Harum vero omnium virtutum commercia exaggerabat eius in animo cuncta suauiter disponens sapientia Dei. Sermo quoque eius, iuxta Apostolum, sale erat conditus. Si quando opportunum tempus videret, sine ædificatione proximorum horam transire minimè sinebat. Terrena quoque cuncta despiciens ac cælestia concupiscens, illi soli vacare desiderabat, cui se totum à puero deuotus tradiderat: orationi frequenter incumbens, cum lachrymis & compunctione cordis Dominum deprecabatur, vt quæcunque meditaretur vel ageret, in conspectu eius accepta forent. Ipse vero, qui eas potenter inspirauerat, misericorditer pias dignatus est exaudire preces.

Discit sacras literas valde religiose.
Virtutes eius.
Colos. 4.

IV. PASTORALEM deinde cathedram adeptus, tanta Domini sublimatus est gratia, vt pene omnes mortales anteiret, seculumque habitans, nihil in se seculi haberet. Scripturarum denique doctor, monasteriorum constructor, prouisor ecclesiarum, custos animarum, nutritor orphanorum, defensor viduarum, redemptor captiuorum erat. Gregem sibi commissum ita diligebat, sicut veritas ipsa diligendum docuerat. Nam si grassata fuisset, vt antiquitus, vesania tyrannorum, mori pro ouibus Dominicis minimè trepidasset. Quid plura? Vir iste dissimilis longe fuit illis hominibus, quos nunc passim cernimus nostris temporibus. Neque audiuimus aliquem, qui absque carnificis gladio tam diro cruciatus sit martyrio. Nos vero idonei non sumus enarrare vel scribere omnes, quas in seculo pertulit, passiones, præsertim cum nouem annis & decem hebdomadibus absque alimonia vixerit panis: Cibus vero ipse, quem sumebat, tam tenuis & modicus erat, vt eo sustentari nemo posset mortalium, nisi miraculo, vt ipse, diuino. Omnes autem, qui eum cernebant aut audiebant loquentem, mirabantur quod tam robustus esset & eloquens, absque alimonia panis viuens. Aqua vero, eius erat potus, & aliquoties sicera: qua tamen paululum raroque vtebatur. Victus illius is erat, quem absque officio dentium sumere posset. Tanta quoque eius erat patientia in huiusmodi atque alijs tribulationibus, vt posset comparari patientiæ Iob beatissimi, qui non peccauit labijs suis, nec stultum quid contra Deum locutus est. Laudem econtra Domini concinebat, atque, secundum Prophetam, benedicebat Dominum in omni tempore, laus eius semper in ore

Creatur antistes.
Iohan. 10.
Notamirabilem abstinentiam.
Patientiam
Iob. 1.
Psal. 33.

ore ipsius resonabat. Coniicere vero possumus veracissime, quod vir iste de illo viuebat pane, qui de cœlo pro nostra de-
Facundiam.
scendit redemptione. Nam, sicut supra diximus, ita facundus erat dono spirituali, vt quasi fons fluens, aut fluuius videre-
tur inundans. Quæcunque vero prædicabat ore, adstruebat actione: validiora esse sciens exempla, quam verba: & plus es-
se opere docere, quam voce.

Potestas eius in dæmones.

OPERAPRECIUM vero iudico fore, iam nunc prosequi stylo, quam efficax viro sancto inerat virtus ad effugan- IV.
dos hostis antiqui incursus. Erat quoddam monasterium, quod dicitur Malbodium, duodecim ferme millibus à Lau-
baco suæ prouisionis distans cœnobio, in quo erat sanctimonialium turba non modica. Quarum vnam spiritus inua-
sit malignus, cœpitque eam vehementer laniando vexare, atque per os eius immunda & turpia loqui. Porro illic in-
habitantes grandis horror inuasit, nimiusque pauor etiam corda vicinorum perterruit. Tenentes autem eam sorores,
dicebant ad dæmonem increpando: Quomodo introire ausus es famulam Dei? Et subiungebant, dicentes: Impuris-
sime dæmon, exi ab ea. Quibus ille respondens, dicebat: Non exibo, priusquam Vrsmarus episcopus veniat, & ipse
Iohan. 8.
me exire compellat. Hanc autem confessionem nequaquam ei asscribi, qui ab initio mendax fuit, & in veritate non
Marc. 3.
stetit, sed Dei imperio cogente vere eum fatemur dixisse, non sponte: sicut & in euangelio, Scimus, aiunt dæmones,
quod sis filius Dei. Quod vtique cum esset veracissimum, præter alia innumerabilia beati Petri prodit testimonium,
Matth. 16.
iisdem verbis Domino interroganti gloriosæ præbentis confessionis responsum: tamen quadam sui parte mendacissi-
mum mentitam esse malitiam, testis est Dominica passio, ab impiis instinctu patrata diabolico. Nam licet nouerit
Diabolus à Christo illusus.
pro salute humani generis Christum venisse, nesciens tamen ordinem liberationis nostræ, illusus est morte Domini-
ca, quasi auis decipula. Ostensa namque mortalitate, quam ille interimere appetebat, carnis, abscondito captus est
hamo diuinitatis. Cæterum si indubitanter sciret hunc esse Christum filium Dei viui, agnouisset mortis legibus ne-
quaquam posse teneri. Si agnosceret posse non mori, non hunc suaderet crucifigi. Non enim intellexit humanæ per-
ditionis audacissimus lanio, quod suo frustraretur imperio, in Saluatorem mundi sæuiendo. Ignorauit antiqua ma-
1. Cor. 2.
litia, quia ius perditionis humanæ non amitteret, si se à redemptoris hominum sanguine continuisset. Vnde & Apo-
stolus: Si hunc, inquit, principes seculi cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Principes vero quos
Ephes. 6.
dixerit seculi, ex alia eius sententia coniicere possumus, qua ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sangui-
nem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in
Iohan. 14.
cœlestibus. Ipse quoque Dominus: Princeps, ait, huius mundi venit, & in me non habet quicquam. Quamuis & de
Psalm. 2.
Herode & Pilato non incongruenter possit accipi, secundum illud, quod Psalmistæ voce dicitur: Adstiterunt reges ter-
ræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Sed illi principes specialiter
Matth. 16.
vnius populi, non principes seculi generaliter appellati sunt. Cum ergo veracissimum sit, Tu es Christus filius Dei vi-
Ibidem.
ui, testimonio B. Petri: mendacissimum est, Scimus, quia sis filius Dei, testimonio diaboli. Et sicut Petro ait: Quia ca-
ro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis est: ita & diabolum calliditas astutiæ & subtilitas naturæ
hoc confiteri non fecit, sed vis atque potestas eius, qui ad eum destruendum de cœlis aduenit. Vt vero diuina illic in
homine latente præsentia totius, mentiendo verum dixit dubius: ita hîc Dominica in beato Vrsmaro operante poten-
tia, verum dixit inuitus: in vtroque vero non suo voto visus, sed iubentis imperio coactus. Altera igitur die, ordinante
Dei prouidentia, affuit B. Vrsmarus episcopus. Cumque relatum ei fuisset de ea, quæ è diabolo vexabatur, puella, ius-
sit ilico ipsam sibi exhiberi. Quod cum factum fuisset, ille non de sua, sed de Domini præsumens virtute, accepto libro,
Dæmoniaca liberatur.
cœpit legere exorcismum super caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculosque & os eius liniuit, & protinus im-
mundum ab ea spiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat adhuc
pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per
Aquæ benedictæ efficacia.
cuncta monasterii loca: & sic omnis pauor cum authore suo satana discessit.

ALIO quoque tempore ducta est ad eum puella quædam secularis, plena dæmonio, quam iussit sibi in ora- V.
torium deferri. Quo facto, præcepit eam vinculis, quibus stringebatur, absolui: & post hæc cœpit Dei potentiam
super caput ipsius inuocare, ipsumque dæmonem, vt à plasmate Dei viui recederet, increpare. Mirum in modum ho-
stis ille antiquus cœpit continuo anxiari & fremere, diuersasque ac diras voces emittere. Sanctus vero Vrsmarus iussit
Alia obsessa curatur.
eam extra oratorium trahi, ipseque subsequens, percussit eam tribus vicibus baculo, quem gestabat manibus. Tum
spiritus nequam exiit ab ea tam celeriter, acsi ipse fuisset percussus. Quam mox beatus pontifex sanissimam oratorio
reddidit, perungensque oleo benedicto, liberam abire permisit. Habebat sanctus pontifex neptem in iam dicto mo-
S. Aldegundis.
nasterio Malbodiensi, quam ipse paruulam commendauerat sanctæ Aldegundi. Quæ postquam fuisset adulta, orta est
quædam in eius collo sæua nimis infirmitas, quæ gutteria dicitur sermone Gallico. Adstruebant vero medici, quod a-
liter curari nequiret, nisi carne incisa cum vncino ferreo, foras morbus traheretur. Hoc autem illis facere cogitanti-
bus, contigit superuenire sanctum Domini pontificem. Qui accersito ad se medico, interrogauit eum, dicens: Dic mi-
hi, vtrúmne valeas sanare eam. At ille ait: Nequeo, nisi cum vncino ferreo carne incisa, morbum foras traham. Au-
diens autem vir Dei hoc, omnino facere prohibebat: quia oppido eam diligebat, & periculosum hoc valde esse cerne-
bat. Verum imponens manum sæpius die illa super ipsum vulneris locum, dicebat: Vide filia, ne patiaris tibi ferrum im-
poni. Credo enim in Domini pietate, quia ipse te liberabit ab hac infirmitate. Nocte vero eadem vir sanctus vberrimas
preces fudit ad Dominum ob eius salutem. Lucescente vero die altera, à strato sospes surrexit puella, intantum, vt nec
vestigium infirmitatis remaneret in ea.

EODEM quoq; tempore alia ægrota intra eiusdem monasterii septa iacebat tam valido languore obsessa, vt omnes, VI.
qui eam videbant, de salute eius prorsus desperarent. Quæ cum audisset tanti viri aduentum, cœpit virtute, qua poterat,
dicere: Obsecro, vt rogetis illum ad me venire: confido enim in Deo, me reualituram quantocyus, si eum videre merue-
ro. Quod cum beato viro fuisset intimatum, absque mora ad illam accessit: cumque intuitus eam fuisset, eleuata manu,
Signo crucis depellit febrem.
signum sanctæ Crucis super ægrotam fecit, & ilico fugata febre, mulier conualuit, vitamque sibi à Deo per interuentum
sancti viri redditam, sæpissime multis ipsa narrauit.

POST hæc itaque venerabilis pontifex cernens paulatim sibi vires corporis minui, suæque diem vocationis im- VII.
S. Erminus succedit S. Vrsmaro.
minere, curam cœpit non paruam gerere, ne grex sibi commissus relinqueretur sine pastore. Tunc, annuente Deo,
optantibus cunctis sanctus Erminus eligitur, vir omni bonitate repletus, atque magistro moribus adæquandus: cun-
ctis vero istius temporis hominibus merito præferendus. Quem benignus pater vt filium charissimum monuit ama-
biliter, quatenus gregem sibi commissum solicite pasceret, moribus & verbis secum ad æthera transferre satageret.
Quod ipse agendum suscepit quidem moleste, sed, Deo cooperante, strenue peregit: inchoauit humiliter, sed per-
seuerauit feliciter. Bonus igitur gregis Christi pastor Vrsmarus, moribus & annis maturus, digna suscepturus meri-
Obit vir sanctus.
torum præmia, cœlestia inuitatur ad regna. Qui precibus charissimorum, quos in Christo nutrierat, filiorum, suum
fideli creatori commendans spiritum, ipsis præsentibus exultans in Domino, carnis quartodecimo Calendas Maii
soluitur ergastulo, victurus in secula cum Christo: angelorum euectus ministerio, cœlesti infertur paradiso: vbi sine fi-
ne patriarcharum fruitur fide, prophetarum spe, apostolorum consessu, martyrum collegio, confessorum ac virgi-
num contubernio, cunctorumque cœlicolarum oblectatur perenni tripudio. Corpus vero illius à discipulis religiose
compositum

compositum officio, cultu est honorifico tumulatum. In cacumine quippe montis, cuius radicibus iam extructum adiacet monasterium, oratorium est in honore sanctæ Dei genitricis constructum, in quo deposuerunt beati corporis thesaurum: vbi diuina pietas demonstrat quotidie, cuius meriti illic habeantur reliquiæ ad laudem & gloriam maiestatis suæ, cuius honor, decus & potestas permanet sine fine, Amen.

MARTYRIVM S. PERFECTI PRESBYTERI, VT HABETVR APVD S. EVLOGIVM LIB. II. MEMORIALIS SANctorum Cap. 1.

An. 840.

I. IN nomine Domini. Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, anno incarnationis eius 850. Era 888. consulatus autem * Habdarrahgman 29. Cuius temporibus rebus & dignitate gens Arabum in Hispaniis aucta, totam pene Hiberiam diro priuilegio occupauit: Cordubam vero, quæ olim Patritia dicebatur, nunc sessione sua vrbem regiam appellatam, summo apice extulit, honoribus sublimauit, gloria dilatauit, diuitiis cumulauit, cunctarumque deliciarum mundi affluentia (vltra quam credi, vel dici fas est) vehementius ampliauit: ita vt in omni pompa sæculari prædecessores generis sui reges excederet, superaret & vinceret. Dumque sub eius grauissimo iugo Ecclesia orthodoxorum gemens, vsque ad interitum vapularet: venerabilis memoriæ Perfectus[a] presbyter Cordubæ natus, & sub pædagogis basilicæ S. Aciscli clara eruditione nutritus, plenissime Ecclesiasticis disciplinis imbutus, & viuaci educatione literaria captus, necnon ex parte linguæ Arabicæ cognitus, totam pene iuuentutem in prædicto transegit cœnobio.

18. Aprilis. Annus Domini Dccel.

* *Abderramen habent Hispani historici: fuit hic tertius Arabia rex, vt ex Rasis Mauri & Ruder. Toletan. Archiep. historia Arabum constat.* [a] Perfectus presbyter martyr.

II. QVODAM vero die dum ob rei familiaris necessitatem iter perageret, & rerum domesticarum commodis consulens, per vrbem ingrederetur, quorundam gentilium sciscitationibus de fide Catholica exploratur: suumque coram eis de Christo, & propheta Mahomat testimonium proferre iubetur. Qui continuò diffuso ore Diuinitatis Christi potentiam profitens, & esse Deum super omnia benedictum in sæcula præconans: Vatem (inquit) vestrum, qualiter apud Catholicos habeatur, exponere non audeo, quia graui molestia propter hoc vos vulnerari non ambigo. Verum si fœdus intercesserit amicabile, & pacificam fidei pactionem accommodatis, dicam quo Euangelii testimonio denotetur, vel qua veneratione à Christicolis excolatur. Illico fraudulenter fidem spondent, & quicquid de illo apud religiosos tenetur, omni pulsa formidine enarrare compellunt. Ad hæc prudens sacerdos Arabice illos reciprocans, pseudoprophetam illum, & falsissimum dogmatistam, quia plures seduxerit, ex Euangelio protulit, dicens: Multi pseudoprophetæ venient in nomine meo, & multos seducent, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. E quibus inter cæteros summus hic propheta vester hostis antiqui præstigiis occupatus, dæmoniorum figmentis illectus, maleficiorum sacrilegiis deditus, multorum paruipendentium corda lethali veneno corrumpens, æternæ perditionis laqueis mancipauit. Sic nulla spiritali discretus prudentia, principi Sathanæ eorum fidem accommodat, cum quo ipse asperrima inferorum luiturus tormenta, vos quoque sequipedas secum arsuros, inextinguibilis camini deputauit incendiis. Nam quo pacto inter prophetas reputabitur, aut quare non maledictione cœlesti plectetur, qui Zeinab vxorem vernaculi sui Zaid, specie decoris eius obcæcatus, iure barbarico auferens, sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus, adulterina sibi copula nexuit, seseque ex iussu angeli hoc egisse prædixit. Multa deinde beatus Perfectus de fœditatibus, & libidinibus, quæ lege Mahometica præcipiuntur, superaddidit, & tandem finem his verbis fecit. Sic fautor immunditiæ, & libidinum voluptatibus seruiens, omnes vos perennis luxuriæ impuritatibus dedicauit. Alia etiam plura, prout nouerat, de ipsius nefandissima doctrina eis exponens multaque auditui exosa coram omnibus denuntians, licet non tunc illum superbo oculo impetierint, accensum tamen vltionis furorem in corde ad perniciem eius reponunt.

Basilica S. Aciscli.

Matt. 13.

Mahometi nefaria scelera.

Psal 31.

Omittit consulto author hic multa obscœna legis Mahometicæ, ne honestas aures offendat, vt notat ad hunc locum Eulogii Amb. Morales.

III. PERFICIT Dei famulus sibi hinc necessariæ rei vtilitatem, & expleto sui itineris cursu, propriæ quietis cellulam repetens, securus aliquamdiu permansit. Cæterum post non longam digressionem temporis, dum occasio familiaris necessitatis eum aliquo ire compelleret, casu per eosdem cum quibus dudum conflictum gesserat, habuit commeatum. Quem æmuli venientem ab eminus contuentes, æternum aduersus eum sub pectore vulnus seruatum, in apertum produnt incendium, & in vindictam sui vatis circum astantium hoc modo hortantur conuentum. Ecce, quem temeraria pridem impellente insania, tanta coram nobis aduersus vatem (psallat Deus super eum, & saluet eum) maledictionis verba protulit, quanta nullus vestrorum auditus potest perferre. Hoc autem genere benedictionis semper ad honorem eius vtuntur, Zalla, Allah, Halla, Anabi. V. A. Zallen. Quod latine dicitur, Psallat Deus super prophetam, & saluet eum. Et ita quasi apes stimulatæ, tota illa cohors perditionis in eum furibunda consurgens, apprehensum sub omni celeritate iudici, vix plantis solum tangentem, offerunt, atque huiusmodi de eo testimonium proferunt. Hunc, quem tuis reuerentissimis tribunalibus iudex, attraximus, maledixisse prophetam nostrum, eiusque cultoribus exprobrasse comperimus. Quæ vero sententia tales ausus compescat, furiamque retundat, melius tua nouit prudentia cogitare. Tunc iudex iniquitatis ergastulis futurum Dei martyrem tradit: ferroque vinctum importabili pondere vinculorum coarctans, victimandum in eo die differt, quo profanis ritibus festiuum * paschæ gaudium apud eos excolitur. Vidit miles Christi exultantibus animis abdita carceris petens, lætusque illum reorum specum quasi ad epulas inuitatus, ingreditur. Vbi summa timoris, & sanctimoniæ reuerentia præditus, vigiliis, orationibus, atque ieiuniis inseruiens, fertur suam sententiam, quam dudum ante iudicem formidine mortis negauerat, fortiori mente in virtute S. Spiritus confirmasse. Et priusquam foro plectendus educeretur, tradunt prophetico vegetatum spiritu de quodam eunucho vocabulo Nazar[b] Clauiculario proconsule (qui eo tempore totius rei in Hispaniis administrationem gerebat) dixisse: Hunc quem hodie super omnes Hiberiæ primates fastus principatus extollit, & cœlo tenus gloriosa potestas in hac parte occidua sublimauit reuoluto venturi anni curriculo ipsum, quo me prosterni die decreuerit, non attinget. Quod ita diuina virtus, vt confessori suo iam quidem per squalores carceris elimato reuelauerat, implere non distulit.

Perfectus accusatus & captus.

* Hinc, inuestigatio die Paschæ apud Mahometanos, dies detentionis Perfecti in carcerem astrui potest.

[b] Nazar regis eunuchus.

IV. EXACTIS igitur non multis in carcere mensibus, post expleta ieiuniorum suorum tricena diecula, in quibus gastrimargiæ crapulis, & fluxu libidinis, propensius solito insistunt: illucescit martyri cæteris temporibus gloriosior dies. Ille, ille sc. licet, quem solenni veneratione summoque tripudio ritu vanæ legis gerunt dicatum. In quo se magnum Deo suo præstaturi arbitrantes obsequium, eductum ex antro gladio vindice trucidarunt confitentem Christum in gloria Deitatis manentem, & Ecclesiæ Catholicæ inimicum liberia vocibus exprobrantem atque dicentem:

D. Perfectus martyrio coronatur.

centem: prophetam vestrum & maledixi, & maledico, virum * daemoniorum, magum, adulterum, & mendacem: sicuti professus sum, & profiteor. Profanationes sectae vestrae commenta diaboli esse denuntio. Vos quoq; cum ipso duce tenebrarum, aeterna luituros tormenta protestor. Turba gentilium, quae intuitu tantae festiuitatis in campum vltra pontem fluminis, in parte ab vrbe Australi situm, latissima planicie ad exorandum processerat, † ouans praepeti regressu ad necem martyris contemplandam sese diuertit. Quae iam prostratum ante fores praetorii, suoq; se volutantem sanguine cernens, inlitis quoque & ipso extincti sacerdotis cruore vestigiis, aucta iucunditate, ad exoluendum sacrilegium voti compos regreditur. Nihilominus commoda se facilius potitura confidens, quae tanti hostis sanguine combinatis gressibus incedebat.

** f. daemoniosum. Ita enim Apolog. 79. & 91. daemoniosum homunculum appellat. Vtroque autem modo Hispanismum vulgarem sonat, hombre endiablado, aut Hombre de los diablos.* † Confer cum his, quae de Passione S Perfecti habet author indiculi Luminosi, quae recitat Amb Morales in notis ad cap. 1. lib 2 Eulogii mem. Sanct.

SED ad propositum redeamus, & quod ad laudem sui martyris ipso die, quo decidit, diuina pietas fuerit operata, sicut plurimorum fideli relatione comperimus, referamus. Nam celerem ad vindicium sui militis vltionem effundens, nonnullos de pessimorum caterua gurgite fluuiali immersit. Regredienti namque vulgo à loco orationis, quo ritu sacrilego irrita vota persoluerat, plerique ascensis nauibus dorso vectantur aequoreo: sectoque earinis & praepeti naulgio amne, domum reuertunt. Inter quos vna fluctuatione vndarum euersa nauicula, quae octonis homunculis vehiculum interfluctus praestabat, gremio interioris abyssi reconditur. Vix inde nando sex euadentibus, bini naufragio perierunt. Vt non esset vacua scriptura, quae dicit: Ego Dominus dabo impios pro morte tua, & diuites pro sepultura tua. Vnum enim in coelum crudelitas persequentis praemisit, & duos inferis saeua tempestas fluminis dedicauit. Corpus autem S. martyris piis religiosorum officiis, dignoque praesulis & sacerdotum obsequio in basilica beati Acisclí, in eo titulo, quo felicia eius membra quiescunt, humatur. Illudque prophetissimum diuinitus ore eius prolatum de proconsule eunucho clauiculario Nazar, ita (Deo dispensante) impletum est, vt carcere adhuc religatus coniunctis praedixerat. Nam priusquam in anno altero profanae solennitatis paschale gaudium perituris occurreret, multis ante diebus eunuchus idem occubuit. Ignita namque febre intrinsecus viscera eius adusta, & (vt nonnulli ferunt) toxica potione corrupta, ante obitum dum vrgente corporali necessitate ad purgandum aluum secretius cubiculum peteret, disco effusa sunt, & interiit. Sicuti quidam poëta christicola Arii finem describens, heroice lusit, dicens, *Visceribus fusis vacuus quoque ventre remansit.* Sic namque Dominus vtroque miraculo militem suum glorificans, magnae spei solatiis fidelium vota corroborat, impiorumque sacrilegam vanitatem stupore vehementi exturbat. Haec nos per pauca ex gestis beati martyris dixisse sufficiat, quae viris Catholicis referentibus, qui eius conubernio à principio in vinculis adhaeserunt: sed & ipsorum ethnicorum relatione vera esse cognouimus, dum nos tempore compeditionis nostrae omnes, cum quibus ille martyr futurus morabatur, vix paucos solutos reperimus. Consummauit autem vir Dei cursum agonis sui in pace quartodecimo. Cal. Maias, die 6. feria, Era qua supra adnotatum est. V.

Campus is vltra pontē nunc Veritatis campus appellatur.
Arabes duo submersi.
Esaia 53.
S Acisclí corpus.
Nazaris miser interitus.
Sedul l. 1. carm.
Arrius haereticus.
D Eulogius martyrium patitur anno 850.

RES vero tanti facinoris in sacerdote commissi multos, ocio securae confessionis per deserta montium, & nemora solitudinum in Dei contemplatione fluentes, ad sponte & publice detestandum, & maledicendum sceleratum vatem exilire coëgit: maior sque ardoris fomitem moriendi pro iustitia cunctis minist auit. Et quod ab isto vno infida persequutorum executio primitus violenter extorsit, & quod in hunc calida circumuentione suadendo vlciscitur, postmodum in plurimos vltro se tali discrimini offerentes exhorruit. Adeo namque terrore nimio ethnicorum vniuersitas in horum progressu concussa est, vt perditionem reip. regnique sui excidium iam imminere arbitraretur, ac nostros athletas ab huiusmodi intentionibus inhiberi suppliciter exoraret. VI.

Sarracenorum perturbatio.

Latius de hac regis formidine vide Eulog l. 1. mem. sanctorum.

An. 990. ** Osberto.*

VITA S. ELPHEGI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE * OSBERNO, EIVSDEM CANTVARIENSIS ecclesiae monacho.

19. Aprilis.

PRINCIPIVM nascendi à splendidissimis natalibus trahens Elphegus, magna prudentia & summa humilitate vitam instituit. Cuius animi ingenui atque vitae innocentiam parentes admirati, literarum eum scientia & Christianae religionis sapientia imbuendum tradiderunt. Qui totum philosophiae studium conuertit ad diligendum Deum, illum nosse, illi parere, illius iugo mancipare se semper desiderans. Tactus itaque maiestatis spiritu, paternae haereditatis negligens, maternum dolorem, cum ab ea vnice diligeretur: obliuiscens, mundum deseruit, & in monasterio nomine Derhirst, religionis habitum suscepit: vbi priuata desideria propriasque voluntates coepit abigere, cunctorum famulatui subiacere, omnium se quasi quoddam instrumentum exhibere, Deum infatigabiliter diligere, ieiuniis & vigiliis vacare. Et quidem quibuscunque potuit, studuit prodesse: quibus autem prodesse non potuit, saltem non obesse conatus est. Transactis autem in monastica religione aliquot annis, cum videret tempus adolescentiae praeterire, arctioris vitae semitam arripere, singulareque cum ant quo hoste certamen inire contendit. Egressus itaque de monasterio, peruenit ad locum Bathonia vocatum: vbi aqua calida de terra emergens, balnearum vsum pro voluntate praestat. Ibi habitaculum construens, se inclusit, & rigore incredibili corpus suum ieiuniis & abstinentia afflixit. Confluebant ad eum in breui nobiles quique, suarum vulnera animarum detegentes, & consilium salutis ab eo perquirentes. Vnde factum est, vt non parua monachorum turba intra tempus exiguum ibidem congregata fit. I.

Monasticum viuendi institutū arripit S Elphegus.
Viuit inclusus & solitarius, & multi se ei adiungunt.

CVLPABAT autem non modice vir sanctus illos, qui secularem habitum mutarent, & vitam non mutarent. An non, inquit, mendacii tibi plenus videtur, qui quod non est, esse se ostentat, dum aliud simulat in veste, aliud gestat in corde? Sanctius est enim, vestem non mutare, quam sub veste vitam negligere. Cum autem amplissima mansione perfectam sobrietatis legem discipulis indixisset, atque carnales appetitus refrenare docuisset, ipse in angusta domuncula se inclusit: summas tamen caulas & negocia ad eum fratres referebant. Plerique interea monachorum fidei & professionis immemores, laxatis obedientiae frenis, mediis noctibus furtiuos cibos edere, ebrietati operam dare, lasciuire, & prorsus quae inhonesta sunt, quam um latens audacia finebat, operari coeperunt. In cuius sceleris capitalem vnum Dei deseruit pariter & occidit. Nocte vero quadam Elphego more solito sacras excubias faciente, voces & strepitus intra monasterium audiuit. Egressus autem foras, fratrem quendam misere afflictum & iacentem vidit: super quem horrendi adspectus & sordidissimi amictus homines stabant, qui taureis eum atque ignitis serpentibus flagellabant. Euigilante autem illo, & prae doloris angustia duos vlulatus emittente, tortores illi talia improperando dixerunt: Nec tu obedisti Deo, nec nos tibi. Et haec dicentes, animam de corpore excusserunt. Quod videns sanctus, totus in lachrymas resolutus, rediit ad cellam suam. Videntes autem fratres quae gesta sunt, errorem suum fatentur, & poenitentiam agentes, vitam in melius commutarunt. II.

Vltio diuina in monachum improbum.

MORTVO

III. MORTVO autem Wintoniensi Episcopo Ethelwoldo, facta est non modica contentio pro pontificis electione inter monachos & clericos. Siquidem clerici eiusdem Ecclesiæ sceleratissimam vitam agentes, contra canonum statuta per omnia viuentes, cùm à præfato antistite sæpiùs correpti, prauos mores corrigere nollent, immò quæ prauè gesserant,[a] pertinaci spiritu defendere vellent, regali sanctione decretum fuit eos expelli, & alios, qui digniores essent, eorum vice fungi debere. Itaque clericis in exterminium datis, timentes Dominum monachi admittuntur. Ex quo factum est, vt in electione episcopi clerici clericum, monachi monachum, vtrique suæ voluntatis fautorem vellent. Quod videns sanctus Dunstanus, [b] ad orationis refugium se contulit, Deum, cui futurorum scientia patet, suppliciter rogans, quatenus dignaretur ostendere, quis regendæ ecclesiæ idoneus foret. Cumque preces deuotè multiplicaret, apparuit ei beatus Andreas Apostolus, tali oraculo vsus: Quid, inquit, charissime contristaris? quid tam lugubres questus lachrymando depromis? Surge, & Elphego Abbati manum impone, & episcopum desolatæ ecclesiæ constitue. Nec te aliquorum potentia prohibeat: quoniam non ab homine, sed à Deo hæc de illo sententia processit. Ne autem de me te solicitum reddam, ego sum Andreas, filij Dei Apostolus: tuæque salutis diligentissimum custodem me esse noueris. Sicque releuatus Dunstanus, [c] Elphegum, vt iussus fuerat, episcopum consecrauit, & ad sedem suam cum honore remisit.

Anno 984. Ethelwold. Wintoniẽsis episcop. moritur

[a] Wolstan in vita sancti Ethelwoldi: Augusti. Flores histor. Matt West. & Bar hoc anno

[b] S. Dunstanus. Osber invita S. Dunstani 19 Maii, c. 42. [c] Elphegus consecratur Episcopus.

IV. ELPHEGVS autem ita se omnium moribus conformauit, vt & omnibus charus esset, & nemo, quod rarum est inter homines, eius gloriæ inuideret. Summæ in omnes extitit misericordiæ: in seipsum verò impius videbatur & crudelis. In hyemali ènim frigore & glacie, cùm somnus nocte omnes occuparet, ipse clam nudis pedibus, sola tunica indutus, de strato surgere, foras exire, & vsque ad auroram orationibus vacare consueuit. Cùm autem pransurus ad mensam intraret, tam vacuus ferè à mensa surrexit, quàm accessit. Vnde corpus illius tanta attenuatum est macie, vt cùm manus cum Sacramento tensas in altum porrigeret, per medias palmarũ iuncturas claritas aëris perspici posset. Omni generi hominum suum sciuit contemperare sermonem & animum. Nullum parochianorum suorum publicè mendicare permisit, nec alterius loci pauperem vacuum abire siuit, immane horrendumque nefas reputans, si quod natura commune constituit, hoc velit homo ceu proprium vsurpare. Quapropter nec Dominici corporis membrum esse, qui pauperum indigentijs nollet subuenire, vigilanter disputabat. Nam si patiente vno corporis membro, compatiuntur cætera: manifestum est, eiusdem corporis membrum non esse, quod patiente alio, compassionis affectum nescit habere. Vbi verò illa defecerunt, quæ ex iure ecclesiæ ministerio pauperum competere potuissent, thesauros ecclesiæ, quos ipse multiplices parauerat, iubet distribui: docens ex hoc ornatissima quæque ecclesias possidere, vt tempore felicitatis sint honestati, tempore verò necessitatis sint vtilitati.

Vitæ asperitas.

Nota sancti virum mirabilẽ maciem.

V. CVM autem Beatus Dunstanus obitum sibi imminere conspiceret, & Ecclesiam Dei per malorum successionem turbari metueret, solicitis obsecrationibus aures diuinæ misericordiæ pulsat, quatenus Elphegum successorem habere possit. Cui statim exaudito, quod postulat, promittitur: quamuis non statim, quod promissum fuerat, adimpletur. Quod ea re dilatum fuisse arbitror, vt & omnibus manifestum fieret, quantum Deus Dunstanum diligeret, cui quod viuenti tam benignè promiserat, hoc defuncto longè post tam veraciter exhibebat: & Elphegum illa tempora inuenirent, quæ eum ad martyrij gloriam prouehere possent. Anno autem Domini millesimo & sexto, ab aduentu Anglorum in Britanniam 578. Elphegus anno ætatis suæ quinquagesimosecundo, Archiepiscopus Cantuariensis effectus est. Cumque iter versus Romam pro pallio habendo arriperet, & quoddam oppidum hospitandi gratia intraret, oppidani hominem incognitum videntes, & auaritiæ suæ consulentes, in domum irrumpunt, res eius diripiunt, eumque omni supellectili priuatum, verbis & verberibus exire compellunt. At ille iniurias suas leniter ferens, suorum verò mediocriter dolens, via qua venit, regreditur. Needùm ab oppido longè recesserat, & ecce horrendæ voces mœnia corripiunt, quæ ciuibus & ædificijs celerem minantur ruinam. Nec mora, vorax flamma oppidum consumere cœpit: cumque ignis vehementer excresceret, nec euadendi spes aliqua fuisset, virum sanctum adeunt, fatentur delictum, & veniam petunt. Mox sanctus illis compatiens, preces ad Deum fudit, & ignis molestia protinus extincta cessauit. Restitutis ergò episcopo rebus suis, acceptoque à Papa pallio, domum prosperè regreditur. Pudicitiæ virtus tantùm dominabatur in eo, vt nemo illo audiente vel obscœnum aliquod verbum proferre, vel turpe factum referre auderet. Erat vero etiam pauperum consolator, oppressorum releuator, vnicum afflictis refugium.

Anno 1006. fit Archiep. Cantuar. VVil Malisb de gest. Angl 2 Baron. an. mẽ.

Pallium à Iohanne 19. Papa petit & accipit. Vide Baronium anno 1006.

VI. PER idem tempus Swanus & Turkillus, Danorum Principes, nonnullam terræ Anglorum maculam, exigentibus eorum peccatis, intulerunt. Swano tamen terribiliter diuinitùs occiso, Turkillus malignæ hæreditatis principatum sortitus, multas Angliæ prouincias cæde & incendio vastabat. Rex namque Ethelredus imbellis, quia imbecillis, monachum potius quàm militem actione præ se ferebat: homines verò regionis diuitijs corrupti, voluptatibus obligati: nec quicquam, præter corporis & singulare & priuatum commodum, honestum putabant. Itaque quisque dum sibi & rebus suis timet, omnes temperant à bello, nemo pro causa omnium certamen experiri tentabat: cùm ea de causa certandum esset, vt quod quisque suum esse veller, pro eo quàm splendidè pugnaret. In tanto igitur rerum discrimine Elphegus hostes adire solebat, & verbum vitæ eis prædicabat, [d] captiuos dato precio redimebat, & quos fames opprimebat, studiosè alebat. Vnde quantum à fideli populo colebatur & venerabatur, tantum ab infideli contemnebatur, & irridebatur. Sed fidelis ille malens cum Domino Beelzebub, quàm cum Pharisæo Rabbi vocari, non destitit operi incepto operam dare, fideles in fide confortare, infideles ad fidem vocare.

Anno 1010. Dani vastãt Angliam, impletaque sunt, quæ prædicta fuere à sancto Dunstano. Vide Osber. in Dunstan. 19 Martii.

[d] Elphegus ab eis captiuos redimit.

VII. QVENDAM autem Edricum rex totius regni præfectum statuerat, hominem humili quidem genere, sed cui lingua diuitias ac nobilitatem comparauerat, callentem ingenio, suauem eloquio, & qui mortales omnes tum inuidia atque perfidia, tum superbia atque crudelitate superauerat. Huius igitur fratrem, primo nobilitati Cantuariorum in præsentia regis gratuitò maledicentem, deindè ea, quæ vnicuique ex hæreditate prouenissent, violenta dominatione inuadentem, eadem nobilitas interfecit, ædesque eius succendit. Cuius frater à rege vltionem postulat, denegat rex postulata, iure fratrem eius peremptum pronuncians. Præfectus itaque palatium ingreditur, iunctis secum decem millibus virorum, fratrem occisum vlcisci conatur. Sed cum parum proficeret, Danorum auxilia petit, non ad Cantuaritas solos debellandos, sed ad totius Britanniæ fines inuadendos, regnumque post victoriam aquæ sorte diuidendum. Sicque fœdus ineunt, dextras dant & accipiunt, sacramenta exigunt & porrigunt, Cantuariam vastare primò deliberant. Quod audiens Elphegus episcopus, conuocato populo ait: Forti animo estote, Deum præ oculis habete: præter eum, qui corpus & animam potest perdere in gehennam, nihil formidate, humilitatem & patientiam seruate. Christus enim cùm Deus esset, & omnia illi pater in manus dedisset, de inimicis vlcisci se noluit, sed gladium, Malchi sanguine cruentum, in vaginam recondi iussit.

Edricus Angliæ præfectus.

Matth 10. Ioh. 13. & 18.

VIII. OBSESSA tandem à Danis ciuitate per viginti dies, & quicquid ad vsum vitæ ciues parauerant exhausto, mittitur à pontifice, qui Danis suggerat, vt ab incepto desistant, populoq; innocenti parcant, caueantq;, ne diuinæ correptionis fla-

Anno 1011 Dani obsident Cantuariam.

Roger. in priori annal. parte Bar. an. 1011. Cantuariæ pars proditione Elmerici archidiac succéditur. Vide Roger. & Bar. loco citato.

nis flagello, pro filiorum caſtigatione ad tempus conceſſo, nimis inſolenter abutantur. Sed Dani mandata prætermittentes, turres extruere, arietibus murum ferire, igneas faces iacere conſtanter cœperunt. Et ecce vorax flamma per domos ſuccenditur, ac ſęuiente Auſtro, ſe dilatando diſpergitur. Tunc miſeranda inter ciues facta eſt deliberatio, vtrumnam deſertis murorum propugnaculis, ad proprias domos conuolarent, an iis neglectis, munitioni vrbis incumberent. Vicit communem vtilitatem priuata affectio, filiorum dulcis recordatio, erga tuendam familiam innata commiſeratio. Currunt itaque & rapiunt de mediis flammis coniuges & charos liberos, hoſtili gladio ſtatim feriendos. Et ecce effracta vrbe, exercitus ingreditur, terribilis ſonitus ex clamore vocum & clangore tubarum attollitur, adeo vt omnia ciuitatis fundamenta concuti viderentur. Alij namque ferro iugulati, alij flammis conſumpti, plures à muro præcipites dati, nonnulli per verenda ſuſpenſi deficiunt. Matronæ dum theſauros, quos non habebant, coguntur prodere, capillis per omnes ciuitatis plateas diſtractæ, ad vltimum flammis iniectæ ſunt. Paruuli à matrum vberibus auulſi, lanceis confodiuntur, aut ſuper eos ducto plauſtro, minutatim conteruntur. Sanctus autem Elphegus non ferens tantam ſuorum depopulationem, cum turba monachorum in eccleſia circunſeptus eſſet, repente de manibus tenentium elapſus, de eccleſia euaſit, currenſque ad locum cadaueribus plenum, inter cuneos hoſtium ſe ingerens, exclamauit, &, Parcite, inquit, parcite, & ſi viros vos eſſe cognoſcitis, innocentem ætatem perſequi ceſſate. Non eſt iſta victoria, qua lactentium perimitur innocentia: nec laudi adſcribitur, quicquid in ſimplices & mites bellando admittitur. En me, qui veſtræ impietatis crimina libero ſemper ore caſtigaui: en qui captiuos & à vobis mulctatos paui, veſtiui, redemi. In me veſtra potius ira deſæuiat.

Elphegus à Danis crudeliter vexatur.

IX. Mox itaque capitur, & intercepto manibus gutture, vox loquentis præpeditur, vinculis palmæ innectuntur, genæ vnguibus diſſecantur, pugnis & calcibus latera tunduntur: eccleſiam quoque igni comburunt, gregem Domini in ore gladij conſumunt, & epiſcopum ſeptem menſibus in arcto carcere cuſtodiunt. Interea cœpit ira Dei in homicidam populum adeo deſæuire, vt paruo temporis interuallo duobus eorum millibus per diros viſcerum cruciatus proſtratis, cætera quoque multitudo ſimiliter percuſſa, ſimile exitium expectaret. Commoniti ſunt autem à fideli populo, vt de peccatis pœniteant, & pontifici ſatisfaciant. Sed illi differunt, arbitrantes hoc malum à fortuna eis accidiſſe. Præualuit interim clades ſuper omnem carnem, quæ pontifici mortem inferre nitebatur, & nunc denis, nunc vicenis terribili viſcerum dolore capitiſque abſumptis, magnam formidinem viuentibus incuſſit. * Citato igitur conſilio, mox ad epiſcopum currunt, & de perpetrato facinore cum lachrymis veniam petunt: & de carcere eum extrahentes, ad publicos populi conſpectus cum honore deducunt, & ait illis epiſcopus: Etſi veſtra inſatiabilis crudelitas veniam non promeretur, tamen quid nos facere deceat, exemplo Domini edocemur: qui cum ſuorum dignatus fuiſſet lauare pedes diſcipulorum, non illum excluſit, à quo ſe tradendum eſſe præſciuit, immo ipſum ſanctiſſimo pane cibauit, Phariſæorum miniſtros potentiæ ſuæ verbo eliſit, confeſtim eoſdem erigendo ſanauit: & quod magnæ bonitatis inſigne eſt, quos quotidie mandatis cæleſtibus pertinaci animo cernit reſiſtere, eos in cælo ſedens adhuc patitur viuere, immo humanis rebus plus quam cæteros præſtare. Quapropter quoniam exemplorum illius deuotus cupio imitator exiſtere, oblitus incendia ciuitatis, innocentium cædes, oblitus, inquam, quæ in me acta eſt, præteritæ impietatis, ſicut ipſe patrem pro ſuis crucifixoribus, ita ego pro meis tortoribus ipſum interpellabo. Afferte ergo panem, ſtatim vobis reddendum ſalutarem: quatenus ex hoc refecti, & cupitæ ſalutis beneficium adepti, aut gratias Saluatori reddatis, aut ſceleratiores blaſphemi remaneatis. Et dato omnibus pane à ſe benedicto, omnes de exitiali liberauit clade.

* Latati Bar. — Iohan. 13. — Iohan. 18. — Luc. 23. — Pane benedicto ſanat Danos.

Reddunt mala pro bonis. — Nota fallaciá diaboli. — Actor 9. — Actor 12. — Iohan. 8. — Matth. 10.

X. Cvmqve ſanitati redditi eſſent, principes quatuor epiſcopo mittunt: & primo quidem pro impenſo beneficio gratias agunt: deinde ſi vita & libertate velit potiri, tria millia marcarum vt perſoluat, exigunt. Quod cum ille facere renueret, eum ligauerunt & inauditis tormentorum quæſtionibus die Dominicæ reſurrectionis affligentes, in carcerem retruſerunt. Cumque in omnibus his laudes Deo ageret, ecce apparuit ei ſpiritus malignus in ſpecie angeli, mentiturque de ſupernis ſedibus ſe deſtinatum, quatenus illum ad communem gentis ſalutem de ſqualore carceris educat. Nec vereretur ignaui militis vocabulo notari, cum neque Petro humilior, neque Paulo eſſet robuſtior: quorum alterum ſporta contexit, alterum vero carcerali ſtridore grauatum angelus abſoluit. Chriſtus quoque, vt lapidantium manus effugeret, de templo exiuit, ac fugiendi licentiam euangelico præcepto ſuis mandauit. His ille ſermonibus veluti vnguentis delibutus, carcerem egreditur, illum ſequens. Pluribus autem aquarum alluuionibus per obſcuras noctis vmbras tranſuadatis, repente malignus diſparuit. Tunc ſanctus peſtiferi ductoris machinas intelligens, ex imo pectoris dolorem attraxit, mediis ſe paludibus iniectans, cum maximo fletu Saluatorem implorat, dicens: O vitæ dator, ô ſtirpis Adæ vnice miſerator, cur ſenem me tua gratia deſtituit, quem in florida ætate nunquam deſtituere conſueuit? Tandiu miſericorditer ſeruatum, in extremo pateris perire abiectum? Quoties te in huius vitæ naufragio ſaluatorem inueni? Experiar nunc, quæſo, conſolatorem in hac dæmonis illuſione, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Carcer à tergo, à fronte flumen, in gyrum tenebræ, author earum iuxta, Elphegus omnibus ærumnis incluſus. Tibi ſoli derelictus eſt pauper, pupillo tu eris adiutor.

Pſal. 9. — Ibid.

XI. His & huiuſmodi diuinas aures appellare non ceſſat, & ecce apparuit ei iuuenis aureo ſplendore amictus, diuini ſignaculi vexilla præferens, & dixit: Quo te tui diſtrahunt pedes? quo impetus fugæ? quo ductoris inuidia? Siccine itur ad coronam, fugiendo certaminis luctam? Aut quomodo poteſt brauio palmæ fulgere, qui currendi metas in ſtadio noluit apprehendere? Cui cum retuliſſet ſacerdos, non ſe fugere, ſed diuini nuncij imperio paruiſſe: Non hoc, ait ille, diuinitatis imperium fuit, ſed diabolicæ malignitatis commentum: nec tam te ille de carcere educere, quam extra carcerem voluit ſeducere. Vrget namque illum præteritæ vitæ tuæ pia operatio, & in tantis tribulationibus præſens tibi ſemper ſancti Spiritus conſolatio: cuius pręſentia omnibus conſtantiam donat, conſtantia victoriam, victoria gloriam. Redi ergo ad locum amiſſæ coronæ, cælitus tibi deputatum, ſciturus, quod te die craſtino pater honorificabit in cęlo, honore illo maximo, vt in æternum ſis cum eius filio.

Rurſus dire affligitur.

XII. Elphegvs igitur ad locum certaminis ab angelo reuocatus, lætus expectabat horam, qua à Deo coronam perciperet. Sed cum prope fuiſſet, vt carcerem iam intraret, comprehenſus à carnificum turba, plagis afficitur maximis: inſuper cerebro capitis violato, ſemiuiuus in ergaſtulo recluditur: vbi accenſo foco, & quicquid fœtidiſſimum fumum vel generaret, vel generatum foueret, per ſingulas diei horas iniecto, carceris ianuas claudunt. Tranſacta igitur magna noctis parte, cœpit domus cæleſtis gratiæ participium ſuſcipere, æternæ vitæ odoramenta ſpirare, hymnos mellifluis ſanctorum vocibus ſonare. Quos beatus Elphegus intuitus, cum magna cordis lætitia Dunſtanum quondam archiepiſcopum, vultu & veſte glorioſum, conſpicit aſſiſtentem, protenſiſque ad illum manibus ita dicentem: Ad te æterni regis inuictiſſime miles, ad te noſtro honorandum obſequio venimus, miſſi ab illo, qui tibi & victoriam præſtitit de inimico, & ſempiternam coronam præparauit in cælo. En, quorum collegio poſt mortem carnis in perpetuum frueris, ciues Ieruſalem cæleſtis ac domeſtici Dei: ſi ea, quæ deſunt, paſſionum Chriſti amore in carne tua patienter ſuppleueris. Vidimus namque multiplices vrbis labores, eccleſiarum incendia, filiorum neces, tua cum vinculis opprobria, & poſt impenſa beneficia, duplicata tormenta. Quod ergo reliquum eſt, deitatis potentia vallatus,

Sancti eum inuiſunt.

libens

libens excipe, sciens non esse condignas passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in te. Vnus namque dies ad supplicium, sed iugis ac sempiternus erit ad præmium. *Rom. 8.*

XIII. INTER hæc laxantur vincula, & integre omnes corporis sanantur plagæ. Elphegus psallens cum psallentibus, exultans cum exultantibus incedit. Mane autem facto, cum armatorum manu non parua de carcere educitur, & super iumentum positus, ad iudicium pertrahitur. Dixerunt autem ei: Solue aurum, aut mundo hodie eris spectaculum. Et ille: Aurum vobis diuinæ sapientiæ propono, vt relicta vanitate, quam diligitis, ad vnum viuum & verum Deum studium conuertatis. Quod si consilium Dei, per me vobis annunciatum, obstinata mente spreueritis, peiori profecto, quam Sodoma, morte peribitis, nec in hac terra in perpetuum radices agetis. Tunc diaboli satellites in illum prosiliunt, auersis securibus deiiciunt, lapidibus eum obruentes. Qui genua flectens, hanc orationem fudit Deo, dicens: Altissime Dei patris vnigenite Iesu Christe, qui per vterum intactæ virginis venisti in hunc mundum peccatores saluos facere, & me in pace suscipe, & istis miserere. Et plapsus in terrã, iterũq; resurgẽs, denuo sic ait: pastor bone Pastor singularis, filios Ecclesiæ, quos tibi moriens commendo, tuere. Accurrens autem quidam, quem & ipse * de sacro fonte susceperat, securim capiti eius infixit. Qui statim in æterna [a] pace requiescens, victorem spiritum cum triumpho tertiodecimo Calendas Maij dirigit ad cælum. Principes autem Danorum, cupientes & suum facinus & Elphegi gloriam obscurare, corpus illius flumini immergi statuunt, rati sceleris enormitatem eo facilius contegi posse, quo magis ab hominibus eius memoria tolleretur. Sed quod Dani ad contumeliam, Christus Elphego parauit ad gloriam. Protinus namque omnis populi multitudo, quæ illo docente, errorem abiecerat, armata procedit, malens cum defuncto pariter occumbere, quam illud corpus, cuius ministerio sanctificationis susceperat mysterium, aquarum voragini tradere absorbendũ. Itaque corpus à diuerso populo seruatũ, nec mergebatur, nec sepeliebatur. Vespere autẽ vtriusque partis senatores conueniunt, vt tantæ contentionis litem suis rationibus determinent. Factum est autem omnium assensu, vt in commune omnes sanctum deposcant, quatenus si quid valeat apud Deum suum, in hoc ambiguo potentiæ suæ virtutem ostendat. Ecce, inquiunt Dani, ramus de fraxino præcisus, succo & cortice omnino nudatus: si hũc huius sanguine intinctum matutina lux virentem inuenerit, iustum nos & sanctum occidisse constabit: & quo illum honore sepeliatis, penes vos erit. Sin autem in pristina lignum ariditate permanserit, errasse vos in eius amore dicemus, nostrique erit arbitrij, quid de cadauere facere velimus.

Sanantur omnes plagæ eius.
Roger ibid.
Tria millia librarũ ipsi indicta memorat.
Precatio sancti viri.
** confirmarat pridie, Thrum nomine, habet Roger. in annal.*
a Ann. 1012. migrat martyr ad Dominum.

XIV. CVMQVE omnibus conditio grata & accepta fuisset, vt omnibus liquido constare posset, quod post mortem Elphegus viueret, aridum lignum sub vnius noctis tempore cœpit frondere, & quod fero Dani telluri fixerunt, mane surgentes florere viderunt. Nihil ergo contradictionis vlterius habentes Dani, certatim in amplexus defuncti ruere, crebra oscula figere, ceruices supponere, lachrymas & eiulatus emittere cœperunt. Sublatum ergo corpus humeris inimicorum, ad arborem, eius triumpho insignem, defertur, comitantibus innumeris signorum prodigiis, potenti virtute Dei cælitus ostensis. Mox enim salus languidis innouatur, cæci illuminantur, surdi audiunt, muti loquuntur, claudis gressus restituitur. Ibi etiam orationis domo super illum fabricata, plerique Danorum magnates, in eadem regenerati, ad fidem Christi conuertuntur. Cum autem hæc omnia Londonienses per ordinem audiuissent, multa mediante pecunia, corpus vsque Londonias transferentes, honorifice sepelierunt. Anno autem Domini 1012. aduesperascente sabbato paschalis hebdomadæ, sanctus Elphegus cum martyrij corona 13. Calendas Maij, anno episcopatus sui septimo & ætatis suæ 59. migrauit ad Dominum. In eius autem mortis authores intantum ira Dei deseuit, vt quidam dux propria se manu [b] interimeret, alius gutturi suo stylum infigeret, presbyter, pertinaciter crucem abscondens martyris, gladio occideretur: alius eiusdem ordinis, sandalia episcopi temere portans, à dæmone coram omni populo vexaretur. Et factum est, vt tam vehemens cunctos Danorum principes formido inuaserit, vt vix eos terra teneret: sed maritimis se tempestatibus dantes, existimarent in pelago martyris iram effugere posse, quos ab eius ira tellus tueri non posset. Sed mox vt in altum perducti fuere, centum sexaginta naues, aduersis ventorum flatibus actæ, in profundum maris demersæ sunt: porro sexagintaquinque ad ignotas appulsæ regiones, quasi qui insidiarum gratia venissent, ab incolis miserabiliter interfecti sunt. Remansit tamen in Anglia pessimus Turkillus, malorum princeps, pauco tempore prædo futurus, sed in æternum damnati spiritus præda mansurus.

Notabile que miraculum.
Multa fiunt miracula Vide Matth. VVest. in Flor. hist.
Londoniæ ab Episcopis Ednotho Lincolniensi & Alfhuno Lundoniensi ad S. Paulum sepelitur, vt habet Roger. in Annal Bar an. 1012.
b Vltio diuina in eius interfectores.

XV. NON paruo tempore euoluto, venit princeps Danorum Canutus cum multo nauigio in Angliam, diffidensque ab illo propter quasdam res, male ac perfidiose actas, quicquid residuum nefandi populi fuit, deleuit, ipsum ducem cum sex tantum nauibus in Daniam fugauit. Qui cum ad terram euasisset, suspectus Danorum principibus, ne intestina bella moliretur, statim per cuncta regionis loca agitatus, ad extremum ab ignobili vulgo occisus, feris & auibus proiectus est. Post hæc vero princeps Danorum Canutus, cum videret populum suum ab exercitu Anglorum sine intermissione cædi, & propter rerum difficultatem ad deditionem fere compelli, accersitis omnibus, qui ad se confugerant, sapientioribus Anglis, consuluit eos, quid causæ esset, quod tot sibi aduersa accidissent. Qui omnes vno ore respondentes, dixerunt: Prophetia est sancti martyris Elphegi: qui cum à patribus tuis fuisset circumuentus, prædixit eis, quod in regno Anglorum non perpetuo essent radices acturi, sed peiori, quam Sodoma, morte perituri. Nunc ergo si vis illum tuis temporibus reddere placatum, promitte illi, si felix fuerit rerum successus, te reliquias illius ad sedem eius honorifice reportandas curaturum. Quod cùm firmiter promisisset, post modicum pacem obtinuit, post pacem, regni dimidium, post dimidium totum. Cumque ab omni bellorum tumultu requies vndiq; data fuisset, recordatus est rex, quid B. Elphego quondam promisisset, & directa legatione, vocauit Egelnothum archiepiscopum: qui corpus martyris, decem annis sepultum, incorruptum & inuiolatum reperientes, Cantuariam cum maximo honore deducunt, in sarcophago veneranter collocantes.

Canutus Danorum rex.
Turkilli cædes.
Ann. 1022. corpus S. Elphegi Cantuariã deducitur.

Plura de S. Elphegio habes apud Edmerum in vita S. Anselmi 21. Aprilis, vbi & quæstionem mouente Lanfranco cur S. Elphegius ab Anglis pro martyre coleretur, cum non fidei aut veritatis testandæ causa: sed quod barbaris aurum quod poscebant exsoluere nollet cæsus sit, respondet Anselmus. quem vide, & Bar. ad 19. Aprilis, in notis ad Martyrol. Rom. vbi pluribus hanc quæstionem deducit.

An. 100.

MARTYRIVM SS. MARTYRVM ELEVTHERII EPISCOPI, ET EVANTHIÆ MATRIS EIVS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

18. Aprilis. Eleutherii patria. Latina martyrologia vocant Anthiam.

CVM Ælius Adrianus Romanis quidem imperaret, dæmonibus autem & simulacris diligenter seruiret: I.
admirabilis quoq; Eleutherius illo tempore cognitus est, veluti quædam stella diem illustrans. Cui patria quidem fuit inclyta & magna Roma: parentes autem genere quidem nobilissimi, diuitijs verò opulentissimi, gloria etiam clarissimi. Ter consulem enim fuisse eius patrem, eius scribit historia. Sed cùm essent adeo insignes, nec eis quidem deerat nobilitas ex pietate orta & religione. Eius enim mater Euanthia, cum diuini Pauli apostolicis admonitionibus fidem accuratè didicisset, cum studio virtutis, Dei quoq; cultu erat valdè locuples. Ea cùm hunc sanctum peperisset puerum, Eleutherium quidem vocauit ex ipso ortu: adeò autem liberaliter & honestè eum educauit, vt nomini res quoq; conuenirent.

**Anacleto, cum Anicetus sederit post Adrianum sub quo passus est.*

SIC ergò educatum, cum ad virilem ætatem peruenisset, Deo & Archiepiscopo * Aniceto dat eum, donum ipso II.
dignum. Ipse enim tunc Romanæ præerat Ecclesiæ. Qui videns morum eius moderationem & alias virtutes, eum quidem primùm Diaconum, deinde Presbyterum, postremò Episcopum ordinat Illyrici: sicque lucerna, vt Euange-
licè dicam, posita super candelabrum, & verbi luce illuminante multorum cogitationes: & falsam quidem mendacij *Mart. 5.*
doctrinam proculcante, doctrinæ sermone affluente, ad solius autem Dei cognitionem multos conuertente & deducente ad pietatem, non poterat malignus hæc ferre moderatè: sed rabie quidem in ipsum agitabatur, & grauiter spirabat contra pietatem. Totum verò subiens Adrianum, cum illo armatur contra veritatem: & ante alios omnes contendit de medio tollere Eleutherium, ex pijs studens demetere eos, qui erant insigniores, tanquam spicas quasdam cæteris præstantiores: & statim cum terribili legatione mittitur Felix quidam, vnus ex Ducibus exercitus, iussus vt per vim adducat Eleutherium, & eum sistat ante tribunal imperatoriũ. Qui cũ ad Christi mandram peruenisset ecclesiam, eam extrinsecus circumsidet multitudine militum: & cùm intus intercepisset Eleutherium, tanquam prædam aliquam studebat habere agnum Christi.

Felix dux exercitus ad Christum conuertitur.

DEINDE templum ingressus, & truculentis quidem oculis & truculentiore etiam spiritu, tanquam ipso vultu e- III.
ius, qui miserat, significans sæuitiam, se ostendens ijs, qui videbant: postquam vidit Eleutherium suauissimum doctrinæ fluentum profundentem, & ornatissimè pietatem annunciantem iis, qui cum eo versabantur, ille mirandum in modum admirabatur CHRISTI virtutem: & statim mutata sæuitia, (visus est enim habere animum aptum ad suscipiendum semina pietatis) fit ouis pro lupo, & pro persecutore discipulus: & priorum veluti oblitus, non latro & persecutor, sed Christi, quem persequebatur, amicus & discipulus: & despicit quidem ipsum Imperatorem: procidit autem ad pedes sancti: & ab eo tempore lubens versabatur cum magistro, illius verbis illuminatus, & in pietate confirmatus. Sed sic quidem fecit Felix, & nequaquam curauit reuerti ad eum, qui miserat. Non erat autem, id quod videbatur Eleutherio. Festinabat enim ad confessionem: eratq; promptus & alacri animo ad pietatem liberè efferendam. Iter certè protinus est ingressus, habens etiam se sequentem Felicem ducem exercitus. Cùm autem inter eundum in aquam incidissent, fit hîc Felix alius Candaces: & à diuino Philippo baptizatur, nempe Eleutherio, & idololatriæ caligine, tanquam putrido aliquo indumento, exuitur.

Aster. 8. Ab Eleutherio baptizatur.

Eleutherius sistitur coram Imperatore.

POSTQVAM verò itinere confecto Romam venerunt, à fidelibus quidem, qui erant Romæ, agnitus, sigillatim IV.
de Eleutherio omnia annunciat. Eleutherium autem iussus Imperatoris imperabat sisti ad illius tribunal. Ille verò tam magno & excelso animo ingreditur, ac si non ad certamina, sed ad festum accerseretur. Quem cùm adspexisset Imperator, vt vidit eũ esse & iuuenẽ, & formosũ, & virtutis ornamento & animo & oculis decorũ: Cur, inquit, ô Eleutheri, patria relicta religione, deorum cultum nihili faciens, nouum quendam Deum colis: isq; cùm non solum sit apertè mortuus, sed etiam mortem subierit turpissimam? Eleutherius autem ei, qui se tam stultè gerebat, nec respondendum quidem esse arbitratus: & alioqui ipsum Christum in iis, quæ pro Christo passurus erat, imitans, stabat tacens. Sed responde, rursus dixit Imperator: Qui fit, quod te tam stolide geras, & in hunc Christianorum cultum insanum te immiseris? Deinde aliquantum remittens de acerbitate: Pare, inquit, mihi, & dijs immortalibus sacrifica. Si enim persuasus conuertaris, honores tibi præbebo maximos: Sin autem non pareas, grauissima inferam supplicia.

Nihil respõdet Imperatori.

Luc. 21. Tandẽ respondet cõstantissime.

ELEVTHERIVS verò Domino inuocato, qui dixit: Nolite esse soliciti, quomodo aut quid respõdeatis. Dabitur enim V.
vobis, inquit ille, sapientia, cui nullus poterit resistere: Quomodo, inquit, potero sustinere talibus dijs seruire, aut alij sustinenti assentiar? Quomodo autem non magis vobis consuluerim ab eis deficere: & si non pareatis, vestram defleam amentiam, quod ratione à Deo honorati, effecti estis viliores lignis & lapidibus, adeò vt hæc deos esse putetis: & non solum esse, sed etiam benè esse existimetis: idq; verò Deo relicto, qui ratione constituit vniuersum? Cœlum enim & terra sunt opus manus illius. Sumus verò nos ex iis, quæ creauit, opus pulcherrimum & preciosissimum: etiamsi tanquam in pugna nocturna ignoramus id, quod est amicum & hostile: & aduersus nostrum quidem Dominum bellum gerimus: eos autem, qui sunt verè nostri inimici & hostes, & dæmones, inquam, nostros, ô insaniam, putamus esse dominos, & eos honoribus extollimus & sacrificiis. Ego igitur Domino meo adhæreo, & semper adhærebo: & Christo meo seruiam, ignominias vestras & honores, & has pueriles laruas suppliciorum, infantium esse plagas reputans. Mihi enim, vt meus dixit doctor Paulus, totus mundus est crucifixus, & ego mundo: & mori pro Christo, deliciæ mihi sunt & exultatio. Ira plenus per hæc euadit Imperator, & grabatum iubet afferri æneum, & ei multum quidem ignis substerni: supra eum autem nudum extendi athletam, & sic perpetuo deflagrare, donec omninò interierit.

Galat. 6.

Diré cruciatur. Manet illæsus ab igne.

POSTQVAM autem hæc citò facta sunt, martyr insiluit in grabatum, & totus in toto fuit extensus. Ciuitas verò æ- VI.
grè ferens id, quod factum fuerat, (omnes enim ferè conuenerant ad spectaculum) exprobrabant Imperatori crudelitatem: Cur, dicentes, vir adeò clarus, genereq; & sapientia insignis, malè perit, tanquam infamis quispiam? Deus autem dolorem alleuabat è superis: & tanquam quodam rore refrigeratus, & in molli herba cubans, martyr sentiebat voluptatem. Imperator autem postquam animi rabiem tormento iam satis lenierat, existimans eum iam esse mortuũ, iubet illinc tolli illius corpus. Postquam è lecto ferreo surrexit martyr, non solum illæsus, sed etiam lætus & alacer: Extollam te Deus meus rex meus, canebat cum gaudio, & laudabo nomen tuum perpetuo. Laudabo Deum, qui lætificat iuuentutem meam. Quoniam generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam annunciabunt, & miracula tua narrabunt. Postquam verò Deo sic glorificato, audacius deinceps adstitit ante tyrannum: Adspice ad me, ait, ô Imperator, quem tu existimasti ab igne exedendum, & intellige eum, qui à me prædicatur. Agnosce autèm tuorũ quoque deorum imbecillitatem. Hanc audaciam & dicendi libertatem, suam esse contumeliam Imperator arbitratus, & se victum esse opinatus, quod contemneretur, supplicium eo excogitat maius & vehementius. Rursus ergo in medio proponitur craticula, igne quidem subtus accẽsa: oleo autem desuper adspersa, & flammam grauiter accẽdens. Sed ne tunc quidem gratia neglexit martyrem: sed simulatque fuit ipse impositus craticulæ, ignis statim fuit extinctus, & carbones emarcuerunt: craticula vero, tanquam non oleum, sed aqua potius desuper fuisset infusa, ipsa quoque erat frigida, sanctũ conseruans illæsum.

Psal. 144.

Ponitur in craticula. Ignis extinguitur.

VII. Qvid verò? cum hisne fuit extincta ira Imperatoris? Nequaquam: sed rabie semel percitus, & ad alia quidem nihilo melius affectus, quàm cæcus: ad hoc autem solùm intuens, vt dijs suis gratificaretur in sancto puniendo, qui quidem sunt omninò dæmones homicidæ, rursus iubet afferri sartaginem, ceramque & picem, & adipem in eam inijci: multo verò igne subtus accendi, & sic in ea rursus extendi martyrem. Postquam ergo factum fuit, quod fuerat imperatum, & sartago tota erat candens: steterit autem martyr quoque subiturus supplicium: Ne differas, inquit Imperator, ô Eleutheri. stas enim medius inter mortem & vitam, cura id, quod tibi futurum est conducibile. Nam ego quidem magnam tui curam gerens, ne malè pereas, in te sum affectus, tanquam in germanum filium: nec vellem per deos, virum tam nobili loco natum, & qui est ipse adeò bonus, tam disertus, & tam pulchra specie, seipsum inconsideratè inijcere in periculum: idq; propter nihil aliud, quam propter peruicaciam vanam & inutilem. Postquam autem stetit martyr aduersus hæc generosè decertans, aptè probris remunerans blanditias, & illum lupum appellans Arabicum, vt qui ouibus Christi insidietur, tandem hæc quoq; adiecit: Quicquid feceris, non mihi persuadebis, vt ab hac pia & beata desistam constantia.

Lingua sub dola diaboli.

Martyris constantia.

IIX. Hic Adrianus animo sauciatus, verbis relictis, ad facta se contulit, & iubet eum extendi in sartagine. Quod cùm factum esset, eadem, quæ prius, rursus sunt consecuta: & ignis quidem mutatur in rorem: aura verò quædam suauissima fortem ac generosum virum refrigerauit. Adrianus autem nesciens, quid ageret, cùm ei mutarentur omnia in contrarium, sedebat animi dubius, bouem habens in lingua, vt dicitur, & linguam vinctus profundo dolore. Quem cùm vidisset sic affectum is, qui tunc erat Præfectus vrbis, nomine * Corebo, ad noua inuenienda tormenta vir egregius, & ad faciendum aliquid, quod aduersus necessitatem esset acre & efficax, (erat autem Christiani dogmatis non omninò ignarus, sed & quæ Felici exercitus duci acciderant, verbis acceperat, & Christianorum fidei veluti quædam semina & initia in corde acceperat: adhuc verò sectabatur res gentilium, plurimi faciens colore & obseruare Imperatorem.) Ipse autem tunc videns Adrianum dubitantem, & nescientem quomodo se in sanctum gereret, accedens: Ego te, inquit, ô Imperator, liberabo à negocijs, & hunc iuuenem, qui repugnat tuis iussis, docebo nunquam tale quid aggredi. Sed clibanus quidem inferatur æneus: acuti autem obelisci infigantur in vtraq; eius parte, & mox scies Eleutherium aut paruisse, aut male perijsse. Hæc verò dicens, non animaduertebat se leonem putare posse terrere ictu arundinis. Hæc tamen placuerunt Imperatori, & citò confecta machina, martyr in cœlum tollens oculos tam qui cernuntur, quàm qui sub adspectum non cadunt, & totam mentem in cœlum defigens, & præ gaudio totus quasi à Deo afflatus: Ago tibi gratias, inquit, Domine Iesu Christe & Deus, quod me talibus & tantis bonis sis dignatus: quod me manu tua potenti virtute accinxeris, quod pro tuo nomine talia tibi pati visum sit. Et nunc adspice de cœlo, & vide qualia contra me fabricantur, qui te oderunt: & libera animam meam à iaculo eorum, & à viris sanguinum, qui bonus es, serua me: vt sciant omnes, te esse solum Deum & gloriosum in toto orbe terrarum. Deinde etiam pro iis ipsis, qui illum cruciabant, sicut Stephanus pro iis, qui eum lapidibus appetebant, orans: Tange cor eorum, dicebat, ô Domine, qui es multæ misericordiæ, & tuum sanctum eis nomen fac sit cognitum, & deduc ad tuam voluntatem: vt cognoscant te solum verum Deum, & desistant à pernicioso cultu simulacrorum: Quoniam benedictus es in secula, Amen.

In sartagine vrendus extenditur.

*Cotreum hunc vocat Beda in Martyrol. ad hunc diem.

Precatio sancti martyris.

Actor. 7.

IX. Cvm Corebo sic orantem attendisset martyrem, veluti accenso, qui erat ei repositus, carbone pietatis, repentè mutatur longè pulcherrima mutatione: & tanquam non is esset, qui paulò ante excogitabat supplicia aduersus martyrem, accedens ad Imperatorem: Pro quo, inquit, maleficio, aut pro quo crimine his pœnis afficitur Eleutherius? aut pro qua causa morte tam acerba damnatur? Imperator verò hac inopinata auditione valdè commotus, toruè intuens Coreboneni: Num tu es, inquit, is, quem ego nôui, Corebo? Quidnam autem tibi accidit, aut quidnam tibi factum fuit? Nunquid te cepit aurum ab illius matre acceptum, & tam repentè mutauit? Quam multa verò etiam à multis alijs tibi data, potuerint conferri cum meis donis, quem ego & opibus & gloria mea familiaritate & coniunctione beatum Romæ reddidi? Quòd si plura desideras, licet tibi nostris frui affatim: tibi sunt aperti omnes mei thesauri: ex his hauri ambabus manibus, neque teipsum ita prodas, à fœmina furto sublatus, & pauco auro ẽptus. Corebo autem iam totus repletus bono spiritu, & martyris precibus mentem habens illuminatam, exclamauit illud admirabile & dignum quod celebretur: Precium tuum, dicens, tecum eat in perditionem. Tuæ verò pecuniæ sint fomes igni, qui te manet. Quid enim tua sponte cæcutis, & conaris mouere ea, quæ sunt immobilia? idq; cum didiceris experientia, quod nullus quidem ex tuis dijs potest vllum ex jis, qui adsunt, in ignem iniectum seruare. Is autem, quem colit Eleutherius, reddit eum & igne potentiorem & quouis alio supplicio.

Corebo præfectus ad Christum conuertitur.

Hæc est mutatio dexteræ excelsi.

X. His sic dictis, dici non potest, quanta ira & insania repletus fuerit tyrannus. Solent enim reuera validæ amicitiæ validas quoq; similiter parere inimicitias. Vnde etiam iubet Præfectum eodem puniri clibano, quo ipse consuluerat, vt puniretur Eleutherius. Cùm ergò iam appropinquaret tormento, Ora pro me, clamauit Corebo martyri, & me arma his armis, nempe Christi signaculo, quibus ducem exercitus munîsti Felicem. Sic ergo Corebo armatus à martyre, & protinus iniectus in clibanum, ipse quoq; mansit similiter ab igne non expugnatus. Adrianus autem his tormentis defessus, eum condemnat, vt ei caput amputetur. Et Coreboni quidem sic succedit finis martyrij: & qui à multis à seculo desideratur, hic breui tempore thesaurum arripuit. Quænam verò sunt Eleutherio posteà consecuta? Primum quidem ipse in clibanum immittitur: deinde etiam obeliscis, vt videbatur, transfigitur. Et clibanus quidem rursus, sicut prius, extinguitur: conuertuntur autem protinus cuspides obeliscorum, quodammodo carnem honorantes martyris, & eius, qui punit, animæ arguentes cæcitatem: quinetiam multos ex ijs, qui adstabant, attrahentes ad Dei cognitionem, qui hæc faciebat miracula: qui etiam, Magnus est Deus Christianorum, clamabant, qui nobis prædicatur per Eleutherium. Rursus ergo & hæsitatio & magnus dolor inuadit tyrannum. Et tunc quidem martyrem tradit in custodiam: Postea autem eximios ex ijs, qui ei parebant, conuocatos congregat: & cùm toto die deliberâsset, vbi & quonam modo Eleutherius subiret supplicium, visus est ei locus quidem carcer: modus verò maximè miserabilis, nempe per famem.

Corebo mittitur in clibanum.

Capite damnatur.

Eleutheriũ nihil lædit clibanus.

Multi credunt in Iesum.

XI. Et postquam hæc visa sunt, multos quidem dies in carcere decertauit cum fame. Sed qui olim Danieli, & Eliæ per volucrem alimentum suppeditauit, eum quoq; alit columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quod his magnis bonis sit dignus habitus: Tyrañus autem insaniebat, & quod ostensum esset machinationem fuisse imbecillam, efferabatur: & ideò equos feros & minime mansuetos, eis longè sæuior, iubet iugo alligari, & eis etiam alligari Eleutherium: vt cùm equi, qui iugum ferre non didicerant, & erãt alioqui feri, strepitu currus valde essent perturbati, & huc & illuc temerè ferrentur, martyri, petris & alijs alliso, diuellerentur & lacerarentur carnes: vt sic particulatim & membratim concisus, abrumperet animam. Sed nec hæc ei processerunt ex animi sententia: sed quomodo ille non cessabat ea operari, quæ ad vim faciendam pertinebant, & ad afferendum interitum: ita nec Christus ea prouidere, quæ spectabant ad salutẽ. Angelus enim è cœlo adueniens, & feros illos equos repentè reddidit mites & mansuetos: & cum soluisset Eleutherium, eum immittit in currum: & cùm direxisset equos ad mõtem vicinum ciuitati, effecit, vt martyr ascenderet leniter & placidè. Ei verò aliud quoq; accedit admirabile & contra opinionem. Nam cum sic in montem venisset martyr, & deinde rationale sacrificium, consuetam Deo laudem, sacrificaret, quæ aderant ani-

Dan. 14.

3. Reg. 17.

Christus liberat martyrem suũ.

Feræ sanctũ virum venerantur.

malia, vrsi & leones, & si quæ erant aliæ feræ, accedentes circundant Dei famulum, & ei blandiuntur: & tanquam illius vocem intelligentes, benedicere cœperunt & adorare: & hoc significabant, quòd & in terram annuerent, & rursùs in aërem pedibus efferrentur, & aliis etiam gestibus corporis. Sed sic quidem feræ, perindè ac si martyr esset chori institutor & ductor, & cùm is incepisset canere, eæ quoq; choream implentes circunsiliebant & quasi respondebant, & magistrum, quoàd eius fieri poterat, sequebantur admirabiliter.

ADRIANVS autem non solùm martyris, sed ne ipsarum quidem ferarum reuerebatur intelligentiam: sed cùm XII.
ad illas venisset audiendas, erat idem Adrianus multis etiam feris & asinis insipientior & efferatior. Multi enim, quibus curæ erat venatio, cùm hæc suis vidissent oculis, renunciârunt Imperatori: Sed ille erat, vt est in prouerbio, asinus ad lyram. Non solùm enim miraculo nihil euasit melior, sed etiam armatos emisit milites, mox comprehensuros Eleutherium. Feræ autem non conseruabant parem in illos obseruantiam: sed vt quæ accuratè scirent sui Domini discernere amicos & inimicos, cum primùm eos viderunt, celerrimè in eos ferebantur: & parùm abfuit, quin eos discerperent cornibus & dentibus, nisi martyr illis quidem tanquàm freno aliquo non adspectabili, iniecta oratione, iussisset eas reuerti vndè venerant. cùm militibus verò metum soluisset, & qui cum armis fuerant eis aduentum exprobrâsset: (neq; enim ad parricidam aliquem venisse aut latronẽ, quos oportebat, cùm nutu solùm significâssent, sequẽtem habere eũ, qui ab eis quæritur) hoc cùm dixisset, læto & alacri animo sequebatur, multũ disserens in itinere: & si nihil aliud, dicens oportere eos reuereri ferarum intelligentiam, & ex eis capere certum exemplum ad eum, qui ipsos creauit, agnoscendum. Deindè optimè cùm eis disseruit de regno cœlorum & gehenna: & sic per totam viam benignissimè admonens & docens, tantam vim habuit, vt multis ex eis persuaderet, efficeretque, vt lux veritatis luceret in illorum animis. Postquàm verò Romam peruenerunt, Imperator statim maximam conuocat concionem, volens habere plurimos testes interitûs martyris.

Seruat hostes suos a feris.

Non pauci milites conuertuntur.

POSTQVAM autem fuerunt omnia parata, & frequens conuenit populus, secùs euenit, quàm putabat Impera- XIII.
tor. Qui enim aderant, non martyris occisionis, sed Christi, quæ in ipso erat, virtutis fuerunt potiùs testes, omni exceptione maiores. Nam leæna quidem admodum sæua in eum immittitur: quæ instar teli magno impetu irruit & ad sanctum accedit, non vt Eleutherium discerperet, aut vel exiguo morsu eum offenderet: sed potiùs vt illius pedes præ magna amplecteretur beneuolentia. Quod quidem fecit accurrens. Inclinauit enim ceruicem eius pedibus: lingua verò lambebat eius plantas. Videbatur autem ægrè ferre, quòd non etiam vocem haberet humanam, quæ pro pietate loqueretur cum martyre. Sed nec hæc persuadent Imperatori, qui erat duro corde, sicut & ille Pharao, vt pietatem ex eis disceret: sed vt qui bestiam damnâsset imbecillitatis, quòd ea esset fœmina, iubet etiam marem simul immitti in martyrem. Ille verò velut contendens cum fœmina, & non minùs beneuolus volens videri in athletam, illam quidem repellit: ipse autem accurrens pedes amplectitur, adhæret, lambit, exilit, gestu, adspectu & motu suam annunciat beneuolentiam. Ex ijs verò, qui aderant & hæc videbant, qui animæ quidem oculis vtcumque intuebantur, protinùs clamabant magnum esse Deum, qui colitur ab Eleutherio. Quorum autem mentis visus cæcutiebat, ij sanctum vocabant planum & maleficum, qui hæc solis præstigiis falsò faciebat apparere. Sed fieri non poterat, vt in his diuina quiesceret iustitia: sed oportebat omninò obstrui labra dolosa, vt diuinus dicit Dauid, quæ aduersus iustum loquebantur iniquitatem, in superbia scilicet & contemptione: sicut etiam obstructa sunt, & vltimo siluêre silentio. Nam inter loquendum ictu percussi, qui non cadebat sub adspectum, protinùs accipiunt mortem præmia blasphemiæ.

Leæna lambit eius plantas.

Item leo.

Planum, id est, impostorem.

Psalm. 30.

Vltio in blasphemos.

INIQVVS autem Imperator in summam adductus dubitationem, postquàm vidit omnia cedere martyris men- XIV.
ti & gratiæ, eum morte condemnat, quæ gladio sit ei afferenda. Nam quoniam martyrij cursus non poterat aliter finem accipere, & hic ipse athleta venire ad Christum, quem desiderabat, ipsum quidem, qui sunt huius rei ministri, gladio interimunt. Deinde matrem quoque quæ erat eius collo circumfusa, & ei magis corde quam ore adhærebat: nihil autem muliebre aut maternum loquebatur, neq; tali filio indignum, sed eius certaminibus lætabatur & gloriabatur: immisericorditer impij filio suo adhærentem interficiunt. Quidnam verò erat conuenientius, illósne fecisse cum essent mali, an illam esse passam, cum esset pia in Deum & amans filij? an cum sic moriente filio esse mortuam, & non abesse à præmiis filij matrem, quæ eum pulchrè erudijt: sed eos communiter sisti ante communem Dominum, & apud eum manere, vt sacra dicit scriptura, matrem propter filium lætantem?

Cæditur gladio cum matre sua.

Psalm. 112.

QVI autem erant pij ex Illyrico, quicumque quidem tunc aderant, cum diligenter eorum extulissent reliquias, XV.
ijs, qui erant Romæ fideles, qui eas diligenter inquirebant, vbinam essent, significant & communicant: & sic cùm ambo eas vnxissent & condiuissent, & vt par est honorâssent, ipsas pie sepeliunt: Christianis diuitias, quæ non possunt eripi, morbis & malis spiritibus propulsandis præsens remedium: Ad gloriam Patris, & Filij & Spiritus sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

An. 160.

S. APOLLONII, SENATORIS ELOQVENTISSIMI, PRÆCLARVM MARTYRIVM, AVTHORE EVSEBIO CÆSAREENSI, ECCLES. HISTORIÆ lib. 5. cap. 20. interprete doctissimo viro Ioanne Christophorsono.

18 April.

Pax Ecclesiæ sub Cõmodo Imperatore. Vide Bar. an 183.

EODEM tempore, Commodo Imperium Romanum gubernante, nostra religio ad pacatum & tranquillum statum traducta fuit, & pax (diuina gratia largiente) omnes ecclesias in toto terrarum orbe occupauit. Quo quidem tempore salutaris Dei sermo hominum mentes cuiuscumque generis adeò attraxit ad piam Dei, rerum omnium conditoris, religionem cultumque, vt iam Romæ complures & genere illustres, & rerum affluentia admodùm locupletati, vna cum omni familia & cognatione sua, se ad suam ipsorum salutem amplexandam reciperent. Verùm istud virtutis hosti, & inuidia natura sua exæstuanti diabolo minimè ferendum videbatur: & propterea varias deintegrò machinas contra nos astute fabricare aggressus est. Nam Apollonium, virum inter fideles politioris literaturæ studijs & philosophiæ notitia plurimũ celebratum, in iudicium adducit: & vnum ex eiusdem Apollonij seruis, ad hanc rem valdè accommodatum, qui hominem accuset, excitat. Cæterùm huic misero ac perdito intempestiuè & incommodè in iudicium ad Christianum accusandum ingredienti, actutùm (quoniam indices, qui Christianorum nomina solùm quia Christiani essent, deferebant, Imperatoris edictum neci dare mandauerat) crura suffringebantur, * Perennio iudice contra eum talem sententiam pronunciante. Iste autem Deo charissimus martyr, cùm iudex ab illo obnixè petijsset flagitâssetque, vt fidei suæ rationem coram Senatu redderet, simulatque acuratissimam orationem apologeticam pro fidei, quam profitebatur, defensione coram omnibus recitâsset, sententia Senatûs [a] securi percussus, decessit è vita; quippe vetus lex apud illos extabat, Christianos, qui semel in iudicio comparuerant, nisi professionis suæ sententiam mutarent, non omninò liberos dimittendos esse. Istius verò coram iudice verba & responsa, quæ ad Perennij rogata dabat, & orationem apologeticam apud Senatum habitam, si cui libitum sit accuratè cognoscere, & libro nostro, quem de veteribus martyribus composuimus, manifesto intelliget.

Pœna in delatores Christianorum.

** Perennem hunc vocat Lãpridius, erat autem Præfectus Prætorianis militib. teste Herodote, Anno 189.*

a S. Apollonius securi percutitur. Vide Bar an mem. Eusebij liber de Martyribus nusquam extat.

VITA

VITA S. VRSMARI EPISCOPI ET CONFESSORIS, AVTHORE RATHERIO VERONENSI EPISCOPO.

An. 690.

I. DOMINIS reuerendissimis, patribus dilectis, & doctoribus eruditis, cuncto etiam Christicolarum gregi, in * Laubiensi cœnobio degenti, Ratherius, einsdem cœnobij quondam monachus, modo verò Veronensium Episcopus, vtroq; hoc licet diuinitatis dono indignus, ea in Domino, quæ suis ipse fidelibus parauit ab initio. Apud venerabilem nuper sanctæ Cumanæ Ecclesiæ iusto Dei iudicio exulans episcopum, reperi libellum, pauca de virtutibus continentem domini ac specialis patroni nostri, sancti videlicet Vrsmari Episcopi: continentia rerum quidem, auro obrizo topazioq; præferenda: locutionis vero solæcismis ita pro sui modulo referttissima, vt nosse difficile fuerit, vtrum scriptoris negligentia, an dictatoris id contigerit insipientia. Quod cum non parum pro tempore nos offendisset, curauimus ea eiusdem operis solummodo corrigere vitia, quibus aut in sensu lectoris naufragare poterat intellectus, aut quæ nimia sui deformitate fastidium ingererent audientibus. Simplex autem, &, vt ita dicamus, pene rusticus cum totus sermonis textus altum videri possit sapientibus, à nobis ideo minime penitus visus est commutandus, quia & sanctarum authores scripturarum ferulas contemnere nouimus grammaticorum: & doctrinam simplicem piscatorum, quam sophismata philosophorum, Deo magis placuisse, in saluatione conuersarum vbique cernimus nationum. Epistolaris vero præfatio cuiusdam Ansonis, sancti, vt credi potest, tanquam non adeo diserti viri, eidem suo operi præposuit, omittenda visa est omnino, vt ipsa quoque authoris in ea lateat omnimodis intentio. Recipiat igitur vestræ paternitatis sanctissima charitas hunc à vestro, non audemus dicere, filio, sed seruulo, & equidem, proh nefas, fugitiuo, quantulumcunque benignæ instructionis nostræ fructum, & cum his, quæ apud vos leguntur, charitatiuè conferat, si bene consonent. Sin alias, discernat prudentissimum vrbanitatis vestræ palatum, quid ex his melius aliquid sapidiusque contineat, & hoc pro meliori sapidiorique vtendum retineat. Illud solerter minus eruditis nobiscum consulendo, cogitetis, quia iuxta cuiusdam sapientis sententiam, bona est locutio, plane & suauiter congruenterque mouens audientem: tantum abest, vt historia aliquid continere debeat creperum, dum non ob aliud sit edita, quam vt res gestas præsentium vel præteritorum, ad notitiam transferat futurorum. Precor interea, inter huius mundi miserrime fluctuantem naufragia, orationum vestrarum contineat ancora: idipsum ab exiguitate licet vt postuletis mea, modo tanti peccatoris non dedignetur Dei pietas intendere suffragia. Deus autem pater Domini nostri Iesu Christi aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, perficiens in vobis per gratiam Spiritus sancti, quod placitum est sibi, per eundem Christum Dominum nostrum. Apud cuius clementiam, pium intercessorem iugiter inuenire mereamur Vrsmarum sanctissimum pontificem, cuius vitam in præsenti elucidare disponimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Trinitatis, & ædificationem populi conuenientis.

18. April

* Lobiense monasterium est in Cameracensi diœcesi apud Binchium.

Anso scripsit vitam S. Vrsmari, sed eam nonnihil expoliuit Ratherius.

II. BEatus igitur Vrsmarus episcopus, bonorum omnium præconio dignus, pago Theoracensi, & villa, quæ vocatur Fleõ, oriundus, à Domino est electus per prædestinationem, priusquam seculo daretur per originem. Grauidæ namque matri eius de eo, apparuit quidam venerandus senex per visum, in manu sua tenens puerulum, pronuncians que, Accipe, inquit, hunc puerulum, nutriens eum. Magna vero fames eandem tunc temporis oppresserat regionem. Respondens verò mulier, ait seni: vnde hoc faciam domine, cum desit mihi panis ob magnitudinem, quam patimur, famis? At ille dedit ei panem valde candidum, dixitque ei: De hoc pane nutries illum. Quem cum accepisset mulier, creuit inter manus eius magnus valde. Tunc mulier inquit: Istud quod video, quid signat domine? Cui ille: Filium, inquit, es paritura, qui de regno aliquam Christo lucrifaciet partem. Quod postea verum fuisse, ipse ore monstrauit & opere. Tantam siquidem à Domino gratiam est consecutus, vt omnes pabulo verbi diuini reficeret, qui ad eum gratia colloquendi venirent. Iterum autem mater eius depressa somno, aliam visionem vidit continuo. Scalam quippe contra se stare videbat, cuius cacumen cælos tangebat, per quam idem puer scandens, cælum ingrediebatur. Ipsa vero eundem vsque ad scalæ est prosecuta cacumen: sed sequi, vt asserebat, potuit, consequi omnino non potuit. In se itaque reuersa, cognouit illico hæc veraciter omnia suum, quem clausum vtero detinebat, præfigurare filium. Hæc & his similia quam plurima de proprio mater cognouit filio, & ante natiuitatem, & postea, quæ prolixum est enarrare per singula. Exultans itaque in Domino mater aiebat: Scio certissime, quod Dei operante clementia, magnus erit filius meus, quem gesto, & felicem me talis nati susceptione profiteor.

Patria S. Vrsmari.

Visio matris eius.

Alia visio.

III. EDITVS itaque puer. Vrsmarus est vocatus, adultusque doctoribus sacrarum traditur scripturarum. Qui imbuerunt eum sacris literis diuinaque lege, non mediocriter, sed perfecte: nec seculariter, sed monastice atque regulariter. Ab ipsa vero pueritia senilia exequens opera, nequaquam in voluntate propria, sed in voluntate ambulabat diuina. Crescente sane ætate, etiam morum probitate pollebar. Erat enim corpore castus, mente incorruptus, amabilis cunctis, affabilis vniuersis, animo benignus, corpore pulcher, prudentia callens, fortitudine vigens, temperantia serenus, iustitia seuerus, longanimitate perfectus, eleemosynis largus, abstinentia parcns, patientia & humilitate præditus, mansuetudine ac pietate refertus, charitate non ficta repletus, fide robusta stabilis, spe inconcussa longanimis. Harum vero omnium virtutum commercia exaggerabat eius in animo cuncta suauiter disponens sapientia Dei. Sermo quoque eius, iuxta Apostolum, sale erat conditus. Si quando opportunum tempus videret, sine ædificatione proximorum horam transire minimè sinebat. Terrena quoque cuncta despiciens ac cælestia concupiscens, illi soli vacare desiderabat, cui se totum à puero deuotus tradiderat: orationi frequenter incumbens, cum lachrymis & compunctione cordis Dominum deprecabatur, vt quæcunque meditaretur vel ageret, in conspectu eius accepta forent. Ipse vero, qui eas potenter inspirauerat, misericorditer pias dignatus est exaudire preces.

Discit sacras literas valde religiose.

Virtutes eius.

Colos. 4.

IV. PASTORALEM deinde cathedram adeptus, tanta Domini sublimatus est gratia, vt pene omnes mortales anteiret, seculumque habitans, nihil in se seculi haberet. Scripturarum denique doctor, monasteriorum constructor, prouisor ecclesiarum, custos animarum, nutritor orphanorum, defensor viduarum, redemptor captiuorum erat. Gregem sibi commissum ita diligebat, sicut veritas ipsa diligendum docuerat. Nam si grassata fuisset, vt antiquitus, vesania tyrannorum, mori pro ouibus Dominicis minimè trepidasset. Quid plura? Vir iste dissimilis longe fuit illis hominibus, quos nunc passim cernimus nostris temporibus. Neque audiuimus aliquem, qui absque carnificis gladio tam diro cruciatus sit martyrio. Nos vero idonei non sumus enarrare vel scribere omnes, quas in seculo pertulit, passiones, præsertim cum nouem annis & decem hebdomadibus absque alimonia vixerit panis: Cibus vero ipse, quem sumebat, tam tenuis & modicus erat, vt eo sustentari nemo posset mortalium, nisi miraculo, vt ipse, diuino. Omnes autem, qui eum cernebant aut audiebant loquentem, mirabantur quod tam robustus esset & eloquens, absque alimonia panis viuens. Aqua vero, eius erat potus, & aliquoties sicera: qua tamen paululum raroque vtebatur. Victus illius is erat, quem absque officio dentium sumere posset. Tanta quoque eius erat patientia in huiusmodi atque alijs tribulationibus, vt posset comparari patientiæ Iob beatissimi, qui non peccauit labijs suis, nec stultum quid contra Deum locutus est. Laudem econtra Domini concinebat, atque, secundum Prophetam, benedicebat Dominum in omni tempore, laus eius semper in

Creatur antistes.

Iohan. 10.

Notamirabilem abstinentiam.

Patientiam

Iob. 1.

Psal. 33.

ore ipsius resonabat. Coniicere vero possumus veracissime, quod vir iste de illo viuebat pane, qui de cœlo pro nostra de-
Facundiam. scendit redemptione. Nam, sicut supra diximus, ita facundus erat dono spirituali, vt quasi fons fluens, aut fluuius videre-
tur inundans. Quæcunque vero prædicabat ore, adstruebat actione: validiora esse sciens exempla, quam verba: & plus es-
se opere docere, quam voce.

Potestas eius in dæmones. OPERÆPRECIVM vero iudico fore, iam nunc prosequi stylo, quam efficax viro sancto inerat virtus ad effugan- IV.
dos hostis antiqui incursus. Erat quoddam monasterium, quod dicitur Malbodium, duodecim ferme millibus à Lau-
baco suæ prouisionis distans cœnobio, in quo erat sanctimonialium turba non modica. Quarum vnam spiritus inua-
sit malignus, cœpitque eam vehementer laniando vexare, atque per os eius immunda & turpia loqui. Porro illic in-
habitantes grandis horror inuasit, nimiusque pauor etiam corda vicinorum perterruit. Tenentes autem eam sorores,
dicebant ad dæmonem increpando: Quomodo introire ausus es famulam Dei? Et subiungebant, dicentes: Impuris-
sime dæmon, exi ab ea. Quibus ille respondens, dicebat: Non exibo, priusquam Vrsmarus episcopus veniat, & ipse
Iohan. 8. me exire compellat. Hanc autem confessionem nequaquam ei asscribi, qui ab initio mendax fuit, & in veritate non
Marc 3. stetit, sed Dei imperio cogente vere eum fatemur dixisse, non sponte: sicut & in euangelio, Scimus, aiunt dæmones,
quod sis filius Dei. Quod vtique cum esset veracissimum, præter alia innumerabilia beati Petri prodit testimonium,
Matth. 16. iisdem verbis Domino interroganti gloriosæ præbentis confessionis responsum: tamen quadam sui parte mendacissi-
mum mentitam esse malitiam, testis est Dominica passio, ab impiis instinctu patrata diabolico. Nam licet nouerit
Diabolus à Christo illusus. pro salute humani generis Christum venisse, nesciens tamen ordinem liberationis nostræ, illusus est morte Domini-
ca, quasi auis decipula. Ostensa namque mortalitate, quam ille interimere appetebat, carnis, abscondito captus est
hamo diuinitatis. Cæterum si indubitanter sciret hunc esse Christum filium Dei viui, agnouisset mortis legibus ne-
quaquam posse teneri. Si agnosceret posse non mori, non hunc suaderet crucifigi. Non enim intellexit humanæ per-
ditionis audacissimus lanio, quod suo frustraretur imperio, in Saluatorem mundi sæuiendo. Ignorauit antiqua ma-
1. Cor. 2. litia, quia ius perditionis humanæ non amitteret, si se à redemptoris hominum sanguine continuisset. Vnde & Apo-
stolus: Si hunc, inquit, principes seculi cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Principes vero quos
Ephes. 6. dixerit seculi, ex alia eius sententia coniicere possumus, qua ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sangui-
nem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in
Iohan. 14. cœlestibus. Ipse quoque Dominus: Princeps, ait, huius mundi venit, & in me non habet quicquam. Quamuis & de
Psalm. 2. Herode & Pilato non incongruenter possit accipi, secundum illud, quod Psalmistæ voce dicitur: Adstiterunt reges ter-
ræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Sed illi principes specialiter
Matth. 16. vnius populi, non principes seculi generaliter appellati sunt. Cum ergo veracissimum sit, Tu es Christus filius Dei vi-
Ibidem. ui, testimonio B. Petri: mendacissimum est, Scimus, quia sis filius Dei, testimonio diaboli. Et sicut Petro ait: Quia ca-
ro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis est: ita & diabolum calliditas astutiæ & subtilitas naturæ
hoc confiteri non fecit, sed vis atque potestas eius, qui ad eum destruendum de cœlis aduenit. Vt vero diuina illic in
homine latente præsentia tortus, mentiendo verum dixit dubius: ita hic Dominica in beato Vrsmaro operante poten-
tia, verum dixit inuitus: in vtroque vero non suo voto visus, sed iubentis imperio coactus. Altera igitur die, ordinante
Dei prouidentia, affuit B. Vrsmarus episcopus. Cumque relatum ei fuisset de ea, quæ è diabolo vexabatur, puella, ius-
sit ilico ipsam sibi exhiberi. Quod cum factum fuisset, ille non de sua, sed de Domini præsumens virtute, accepto libro,
Dæmoniaca liberatur cœpit legere exorcismum super caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculosque & os eius liniuit, & protinus im-
mundum ab ea spiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat adhuc
Aquæ benedictæ efficacia. pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per
cuncta monasterii loca: & sic omnis pauor cum authore suo satana discessit.

ALIO quoque tempore ducta est ad eum puella quædam secularis, plena dæmonio, quam iussit sibi in ora- V.
torium deferri. Quo facto, præcepit eam vinculis, quibus stringebatur, absolui: & post hæc cœpit Dei potentiam
super caput ipsius inuocare, ipsumque dæmonem, vt à plasmate Dei viui recederet, increpare. Mirum in modum ho-
stis ille antiquus cœpit continuo anxiari & fremere, diuersasque ac diras voces emittere. Sanctus vero Vrsmarus iussit
Alia obsessa curatur. eam extra oratorium trahi, ipseque subsequens, percussit eam tribus vicibus baculo, quem gestabat manibus. Tum
spiritus nequam exiit ab ea tam celeriter, acsi ipse fuisset percussus. Quam mox beatus pontifex sanissimam oratorio
reddidit, perungensque oleo benedicto, liberam abire permisit. Habebat sanctus pontifex neptem in iam dicto mo-
S. Aldegundis. nasterio Malbodiensi, quam ipse paruulam commendauerat sanctæ Aldegundi. Quæ postquam fuisset adulta, orta est
quædam in eius collo sæua nimis infirmitas, quæ gutteria dicitur sermone Gallico. Adstruebant vero medici, quod a-
liter curari nequiret, nisi carne incisa cum vncino ferreo, foras morbus traheretur. Hoc autem illis facere cogitanti-
bus, contigit superuenire sanctum Domini pontificem. Qui accersito ad se medico, interrogauit eum, dicens: Dic mi-
hi, vtrumne valeas sanare eam. At ille ait: Nequeo, nisi cum vncino ferreo carne incisa, morbum foras traham. Au-
diens autem vir Dei hoc, omnino facere prohibebat: quia oppido eam diligebat, & periculosum hoc valde esse cerne-
bat. Verum imponens manum sæpius die illa super ipsum vulneris locum, dicebat: Vide filia, ne patiaris tibi ferrum im-
poni. Credo enim in Domini pietate, quia ipse te liberabit ab hac infirmitate. Nocte vero eadem vir sanctus vberrimas
preces fudit ad Dominum ob eius salutem. Lucescente vero die altera, à strato sospes surrexit puella, intantum, vt nec
vestigium infirmitatis remaneret in ea.

EODEM quoque tempore alia ægrota intra eiusdem monasterii septa iacebat tam valido languore obsessa, vt omnes, VI.
qui eam videbant, de salute eius prorsus desperarent. Quæ cum audisset tanti viri aduentum, cœpit virtute, qua poterat,
dicere: Obsecro, vt rogetis illum ad me venire: confido enim in Deo, me reualituram quantocyus, si eum videre merue-
ro. Quod cum beato viro fuisset intimatum, absque mora ad illam accessit: cumque intuitus eam fuisset, eleuata manu,
Signo crucis depellit febrem. signum sanctæ Crucis super ægrotam fecit, & ilico fugata febre, mulier conualuit, vitamque sibi à Deo per interuentum
sancti viri redditam, sæpissime multis ipsa narrauit.

POST hæc itaque venerabilis pontifex cernens paulatim sibi vires corporis minui, suæque diem vocationis im- VII.
S. Erminus succedit S. Vrsmaro. minere, curam cœpit non paruam gerere, ne grex sibi commissus relinqueretur sine pastore. Tunc, annuente Deo,
optantibus cunctis sanctus Erminus eligitur, vir omni bonitate repletus, atque magistro moribus adæquandus: cun-
ctis vero istius temporis hominibus merito præferendus. Quem benignus pater vt filium charissimum monuit ama-
biliter, quatenus gregem sibi commissum solicite pasceret, moribus & verbis secum ad æthera transferre satageret.
Quod ipse agendum suscepit quidem moleste, sed, Deo cooperante, strenue peregit: inchoauit humiliter, sed per-
seuerauit feliciter. Bonus igitur gregis Christi pastor Vrsmarus, moribus & annis maturus, digna suscepturus meri-
Obit vir sanctus. torum præmia, cœlestia inuitatur ad regna. Qui precibus charissimorum, quos in Christo nutrierat, filiorum, suum
fideli creatori commendans spiritum, ipsis præsentibus exultans in Domino, carnis quartodecimo Calendas Maii
soluitur ergastulo, victurus in secula cum Christo: angelorum euectus ministerio, cœlesti infertur paradiso: vbi sine fi-
ne patriarcharum fruitur fide, prophetarum spe, apostolorum consessu, martyrum collegio, confessorum ac virgi-
num contubernio, cunctorumque cœlicolarum oblectatur perenni tripudio. Corpus vero illius à discipulis religiose
compositum

compositum officio, cultu est honorifico tumulatum. In cacumine quippe montis, cuius radicibus iam extructum adiacet monasterium, oratorium est in honore sanctæ Dei genitricis constructum, in quo deposuerunt beati corporis thesaurum: vbi diuina pietas demonstrat quotidie, cuius meriti illic habeantur reliquiæ ad laudem & gloriam maiestatis suæ, cuius honor, decus & potestas permanet sine fine, Amen.

MARTYRIVM S. PERFECTI PRESBYTERI, VT HABETVR APVD S. EVLOGIVM LIB. II. MEMORIALIS SANCTORVM Cap. I.

An. 840.

I. IN nomine Domini. Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, anno incarnationis eius 850. Era 888. consulatus autem * Habdarrahgman 29. Cuius temporibus rebus & dignitate gens Arabum in Hispaniis aucta, totam pene Hiberiam diro priuilegio occupauit: Cordubam vero, quæ olim Patritia dicebatur, nunc sessione sua vrbem regiam appellatam, summo apice extulit, honoribus sublimauit, gloria dilatauit, diuitiis cumulauit, cunctarumque deliciarum mundi affluentia (vltra quam credi, vel dici fas est) vehementius ampliauit: ita vt in omni pompa sæculari prædecessores generis sui reges excederet, superaret & vinceret. Dumque sub eius grauissimo iugo Ecclesia orthodoxorum gemens, vsque ad interitum vapularet: venerabilis memoriæ Perfectus[a] presbyter Cordubæ natus, & sub pædagogis basilicæ S. Aciscli clara eruditione nutritus, plenissime Ecclesiasticis disciplinis imbutus, & viuaci educatione literaria captus, necnon ex parte linguæ Arabicæ cognitus, totam pene iuuentutem in prædicto transegit cœnobio. — 18. Aprilis. Annus Domini Dccel. * *Abderramen habent Hispan. historici: fuit hic tertius Arabia rex, vt ex Rasis Mauri & Ruder. Toletan. Archiep. historia Arabum constat.* [a] Perfectus presbyter martyr.

II. QVODAM vero die dum ob rei familiaris necessitatem iter perageret, & rerum domesticarum commodis consulens, per vrbem ingrederetur, quorundam gentilium sciscitationibus de fide Catholica exploratur: suumque coram eis de Christo, & propheta Mahomat testimonium proferre iubetur. Qui continuò diffuso ore Diuinitatis Christi potentiam profitens, & esse Deum super omnia benedictum in sæcula præconans: Vatem (inquit) vestrum, qualiter apud Catholicos habeatur, exponere non audeo, quia graui molestia propter hoc vos vulnerari non ambigo. Verum si fœdus intercesserit amicabile, & pacificam fidei pactionem accommodans, dicam quo Euangelii testimonio denotetur, vel qua veneratione à Christicolis excolatur. Illico fraudulenter fidem spondent, & quicquid de illo apud religiosos tenetur, omni pulsa formidine enarrare compellunt. Ad hæc prudens sacerdos Arabice illos reciprocans, pseudoprophetam illum, & fallissimum dogmatistam, quia plures seduxerit, ex Euangelio protulit, dicens: Multi pseudoprophetæ venient in nomine meo, & multos seducent, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. E quibus inter cæteros summus hic propheta vester hostis antiqui præstigiis occupatus, dæmoniorum figmentis illectus, maleficiorum sacrilegiis deditus, multorum paruipendentium corda lethali veneno corrumpens, æternæ perditionis laqueis mancipauit. Sic nulla spiritali discretus prudentia, principi Sathanæ eorum fidem accommodat, cum quo ipse asperrima inferorum luiturus tormenta, vos quoque sequipedas secum arsuros, inextinguibilis camini deputauit incendiis. Nam quo pacto inter prophetas reputabitur, aut quare non maledictione cœlesti plectetur, qui Zeinab vxorem vernaculi sui Zaid, specie decoris eius obcæcatus, iure barbarico auferens, sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus, adulterina sibi copula nexuit, seseque ex iussu angeli hoc egisse prædixit. Multa deinde beatus Perfectus de fœditatibus, & libidinibus, quæ lege Mahometica præcipiuntur, superaddidit, & tandem finem his verbis fecit. Sic fautor immunditiæ, & libidinum voluptatibus seruiens, omnes vos perennis luxuriæ impuritatibus dedicauit. Alia etiam plura, prout nouerat, de ipsius nefandissima doctrina eis exponens multaque auditu exosa coram omnibus denuntians, licet non tunc illum superbo oculo impetierint, accensum tamen vltionis furorem in corde ad perniciem eius reponunt. — Basilica S. Aciscli. Matt. 13. Mahometi nefaria scelera. Psal. 31. Omittit consulto author hic multa obscœna legis Mahometicæ, ne honestas aures offendat, vt notat ad hunc locum Eulogii Amb. Morales.

III. PERFICIT Dei famulus sibi hinc necessariæ rei vtilitatem, & expleto sui itineris cursu, propriæ quietis cellulam repetens, securus aliquamdiu permansit. Cæterum post non longam digressionem temporis, dum occasio familiaris necessitatis eum aliquo ire compelleret, casu per eosdem cum quibus dudum conflictum gesserat, habuit commeatum. Quem æmuli venientem ab eminus contuentes, æternum aduersus eum sub pectore vulnus seruatum, in apertum produnt incendium, & in vindictam sui vatis circum astantium hoc modo hortantur conuentum. Ecce, quem temeraria pridem impellente insania, tanta coram nobis aduersus vatem (psallat Deus super eum, & saluet eum) maledictionis verba protulit, quanta nullus vestrorum auditus potest perferre. Hoc autem genere benedictionis semper ad honorem eius vtuntur, Zalla, Allah, Halla, Anabi. V. A. Zallen. Quod latine dicitur, Psallat Deus super prophetam, & saluet eum. Et ita quasi apes stimulatæ, tota illa cohors perditionis in eum furibunda consurgens, apprehensum sub omni celeritate iudici, vix plantis solum tangentem, offerunt, atque huiusmodi de eo testimonium proferunt. Hunc, quem tuis reuerentissimis tribunalibus iudex, attraximus, maledixisse prophetam nostrum, eiusque cultoribus exprobrasse comperimus. Quæ vero sententia tales ausus compescat, furiamque retundat, melius tua nouit prudentia cogitare. Tunc iudex iniquitatis ergastulis futurum Dei martyrem tradit: ferroque vinctum importabili pondere vinculorum coarctans, victimandum in eo die differt, quo profanis ritibus festiuum * paschæ gaudium apud eos excolitur. Vidit miles Christi exultantibus animis abdita carceris petens, lætusque illum reorum specum quasi ad epulas inuitatus, ingreditur. Vbi summa timoris, & sanctimoniæ reuerentia præditus, vigiliis, orationibus, atque ieiuniis inseruiens, fertur suam sententiam, quam dudum ante iudicem formidine mortis negauerat, fortiori mente in virtute S. Spiritus confirmasse. Et priusquam foro plectendus educeretur, tradunt prophetico vegetatum spiritu de quodam eunucho vocabulo Nazar[b] Clauiculario proconsule (qui eo tempore totius rei in Hispaniis administrationem gerebat) dixisse: Hunc quem hodie super omnes Hiberiæ primates fastus principatus extollit, & cœlo tenus gloriosa potestas in hac parte occidua sublimauit reuoluto venturi anni curriculo ipsum, quo me prosterni die decreuerit, non attinget. Quod ita diuina virtus, vt confessori suo iam quidem per squalores carceris elimato reuelauerat, implere non distulit. — Perfectus accusatus & captus. * Hinc, inuestigatio die Paschæ apud Mahometanos, dies detentionis Perfecti in carcerem astrui potest. [b] Nazar regis eunuchus.

IV. EXACTIS igitur non multis in carcere mensibus, post expleta ieiuniorum suorum tricena diecula, in quibus gastrimargiæ crapulis, & fluxu libidinis, propensius solito insistunt: illucescit martyri cæteris temporibus gloriosior dies: Ille, ille scilicet, quem solenni veneratione summoque tripudio ritu vanæ legis gerunt dicatum. In quo se magnum Deo suo præstaturi arbitrantes obsequium, eductum ex antro gladio vindice trucidarunt confitentem Christum in gloria Deitatis manentem, & Ecclesiæ Catholicæ inimicum liberis vocibus exprobrantem atque dicentem: — D. Perfectus martyrio coronatur.

centem: prophetam vestrum & maledixi. & maledico, virum * dæmoniorum, magum, adulterum, & mendacem: sicuti professus sum, & profiteor. Profanationes sectæ vestræ commenta diaboli esse denuntio. Vos quoq; cum ipso duce tenebrarum, æterna luituros tormenta protestor. Turba gentilium, quæ intuitu tantæ festiuitatis in campum vltra pontem fluminis, in parte ab vrbe Australi situm, latissima planicie ad exotandum processerat, † ouans præpeti regressu ad necem martyris contemplandam sese diuertit. Quæ iam prostratum ante fores prætorii, suoq; se volutantem sanguine cernens, inlitis quoque & ipso extincti sacerdotis cruore vestigiis, aucta iucunditate, ad exoluendum sacrilegium voti compos regreditur. Nihilominus commoda se facilius potitura confidens, quæ tanti hostis sanguine combinatis gressibus incedebat.

** f. dæmoniosum. Ita enim Apolog. 79. & 91. dæmoniosum homunculum appellat. Vtroque autem modo Hispanismum vulgarem sonat, hombre endiablado, aut Hombre de los diablos.* † Confer cum his, quæ de Passione S. Perfecti habet author indiculi Luminosi, quæ recitat Amb. Morales in notis ad cap. 1. lib. 2. Eulogii mem. Sanct.

SED ad propositum redeamus, & quod ad laudem sui martyris ipso die, quo decidit, diuina pietas fuerit operata, sicut plurimorum fideli relatione comperimus, referamus. Nam celerem ad vindicium sui militis vltionem effundens, nonnullos de pessimorum caterua gurgite fluuiali immersit. Regredienti namque vulgo à loco orationis, quo ritu sacrilego irrita vota persoluerat, plerique arcentis nauibus dorso vectantur æquoreo: sectoque carinis & præpeti nauigio amne, domum reuertunt. Inter quos vna fluctuatione vndarum euersa nauicula, quæ octonis homunculis vehiculum inter fluctus præstabat, gremio interioris abyssi reconditur. Vix inde nando sex euadentibus, bini naufragio perierunt. Vt non esset vacua scriptura, quæ dicit: Ego Dominus dabo impios pro morte tua, & diuites pro sepultura tua. Vnum enim in cœlum crudelitas persequentis præmisit, & duos inferis sæua tempestas fluminis dedicauit. Corpus autem S. martyris piis religiosorum officiis, dignoque præsulis & sacerdotum obsequio in basilica beati Aciscli, in eo titulo, quo felicia eius membra quiescunt, humatur. Illudque prophetissimum diuinitus ore eius prolatum de proconsule eunucho clauiculario Nazar, ita (Deo dispensante) impletum est, vt carcere adhuc religatus coniunctis prædixerat. Nam priusquam in anno altero profanæ solennitatis paschale gaudium perituris occurreret, multis ante diebus eunuchus idem occubuit. Ignita namque febre intrinsecus viscera eius adusta, & (vt nonnulli ferunt) toxica potione corrupta, ante obitum dum vigente corporali necessitate ad purgandum aluum secretius cubiculum peteret, disco effusa sunt, & interiit. Sicuti quidam poëta christicola Arrii finem describens, heroice lusit, dicens, *Visceribus fusis vacuus quoque ventre remansit.* Sic namque Dominus vtroque miraculo militem suum glorificans, magnæ spei solatiis fidelium vota corroborat, impiorumque sacrilegam vanitatem stupore vehementi exturbat. Hæc nos per pauca ex gestis beati martyris dixisse sufficiat, quæ viris Catholicis referentibus, qui eius consubernius à principio in vinculis adhæserunt: sed & ipsorum ethnicorum relatione vera esse cognouimus, dum nos tempore compeditionis nostræ omnes, cum quibus ille martyr futurus morabatur, vix paucos solutos reperimus. Consummauit autem vir Dei cursum agonis sui in pace quartodecimo. Cal. Maias, die 6. feria, Era qua supra adnotatum est. V.

Campus is vltra pontē nunc Veritatus campus appellatur.
Arabes duo submersi.
Esaia 53.
S. Aciscli corpus.
Nazaris miser interitus.
Sedul. l. 2. carm.
Arrius hæreticus.
D. Eulogius martyrium patitur anno 850.

RES vero tanti facinoris in sacerdote commissi, multos, ocio securæ confessionis per deserta montium, & nemora solitudinum in Dei contemplatione fruentes, ad sponte & publice detestandum, & maledicendum sceleratum vatem exilire coëgit: maiorque ardoris fomitem moriendi pro iustitia cunctis ministrauit. Et quod ab isto vno infida persequutorum executio primitus violenter extorsit, & quod in hunc calida circumuentione suadendo vlciscitur, postmodum in plurimos vltro se tali discrimini offerentes exhorruit. Adeo namque terrore nimio ethnicorum vniuersitas in horum progressu concussa est, vt perditionem reip. regnique sui excidium iam imminere arbitraretur, ac nostros athletas ab huiusmodi intentionibus inhiberi suppliciter exoraret. VI.

Sarracenorum perturbatio.

Latius de hac regis formidine vide Eulog. l. 1. mem. sanctorum.

An. 990. **Osberto.*

VITA S. ELPHEGI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE * OSBERNO, EIVSDEM CANTVA-*riensis ecclesiæ monacho.*

19. Aprilis.

PRINCIPIVM nascendi à splendidissimis natalibus trahens Elphegus, magna prudentia & summa humilitate vitam instituit. Cuius animi ingenui atque vitæ innocentiam parentes admirati, literarum eum scientia & Christianæ religionis sapientia imbuendum tradiderunt. Qui totum philosophiæ studium conuertit ad diligendum Deum, illum nosse, illi parere, illius iugo mancipare se semper desiderans. Tactus itaque maiestatis spiritu, paternæ hæreditatis negligens, maternum dolorem, cum ab ea vnice diligeretur: obliuiscens, mundum deseruit, & in monasterio nomine Derhirst, religionis habitum suscepit: vbi priuata desideria propriasque voluntates cœpit abiigere, cunctorum famulatui subiacere, omnium se quasi quoddam instrumentum exhibere, Deum infatigabiliter diligere, ieiuniis & vigiliis vacare. Et quidem quibuscunque potuit, studuit prodesse: quibus autem prodesse non potuit, saltem non obesse conatus est. Transactis autem in monastica religione aliquot annis, cum videret tempus adolescentiæ præterire, arctioris vitæ semitam arripere, singularemque cum antiquo hoste certamen inire contendit. Egressus itaque de monasterio, peruenit ad locum Bathonia vocatum: vbi aqua calida de terra emergens, balnearum vsum pro voluntate præstat. Ibi habitaculum construens, se inclusit, & rigore incredibili corpus suum ieiuniis & abstinentia afflixit. Confluebant ad eum in breui nobiles quique, suarum vulnera animarum detegentes, & consilium salutis ab eo perquirentes. Vnde factum est, vt non parua monachorum turba intra tempus exiguum ibidem congregata sit. I.

Monasticum viuendi institutū arripit S. Elphegus.
Viuit inclusus & solitarius, & multi se ei adiungunt.

CVLPABAT autem non modice vir sanctus illos, qui secularem habitum mutarent, & vitam non mutarent. An non, inquit, mendacii tibi plenus videtur, qui quod non est, esse se ostentat, dum aliud simulat in veste, aliud gestat in corde? Sanctius est enim, vestem non mutare, quam sub veste vitam negligere. Cum autem amplissima mansione perfectam sobrietatis legem discipulis indixisset, atque carnales appetitus refrenare docuisset, ipse in angusta domuncula se inclusit: summas tamen causas & negocia ad eum fratres referebant. Plerique interea monachorum fidei & professionis immemores, laxatis obedientiæ frenis, mediis noctibus furtiuos cibos edere, ebrietati operam dare, lasciuire, & prorsus quæ inhonesta sunt, quantum latens audacia sinebat, operari cœperunt. In cuius sceleris caput tandem ira Dei deseuit pariter & occidit. Nocte vero quadam Elphego more solito sacras excubias faciente, voces & strepitus intra monasterium audiuit. Egressus autem foras, fratrem quendam misere afflictum & iacentem vidit: super quem horrendi adspectus & sordidissimi amictus homines stabant, qui taureis eum atque igneis serpentibus flagellabant. Euigilante autem illo, & præ doloris angustia diros vlulatus emittente, tortores illi talia improperando dixerunt: Nec tu obedisti Deo, nec nos tibi. Et hæc dicentes, animam de corpore excusserunt. Quod videns sanctus, totus in lachrymas resolutus, rediit ad cellam suam. Videntes autem fratres quæ gesta sunt, errorem suum fatentur, & pœnitentiam agentes, vitam in melius commutarunt. II.

Vltio diuina in monachum improbum.

MORTVO

III. Mortvo autem Wintonienſi Epiſcopo Ethelwoldo, facta eſt non modica contentio pro pontificis electione inter monachos & clericos. Siquidem clerici eiuſdem Eccleſiæ ſceleratiſſimam vitam agentes, contra canonum ſtatuta per omnia viuentes, cùm à præfato antiſtite ſæpiùs correpti, prauos mores corrigere nollent, immò quæ prauè geſſerant,ᵃ pertinaci ſpiritu defendere vellent, regali ſanctione decretum fuit eos expelli, & alios, qui digniores eſſent, eorum vice fungi debere. Itaque clericis in exterminium datis, timentes Dominum monachi admittuntur. Ex quo factum eſt, vt in electione epiſcopi clerici clericum, monachi monachum, vtrique ſuæ voluntatis fautorem vellent. Quod videns ſanctus Dunſtanus, ᵇ ad orationis refugium ſe contulit, Deum, cui futurorum ſcientia patet, ſuppliciter rogans, quatenus dignaretur oſtendere, quis regendæ eccleſiæ idoneus foret. Cumque preces deuotè multiplicaret, apparuit ei beatus Andreas Apoſtolus, tali oraculo vſus: Quid, inquit, chariſſime contriſtaris? quid tam lugubres queſtus lachrymando depromis? Surge, & Elphego Abbati manum impone, & epiſcopum deſolatæ eccleſiæ conſtitue. Nec te aliquorum potentia prohibeat: quoniam non ab homine, ſed à Deo hæc de illo ſententia proceſſit. Ne autem de me te ſolicitum reddam, ego ſum Andreas, filij Dei Apoſtolus: tuæque ſalutis diligentiſſimum cuſtodem me eſſe noueris. Sicque releuatus Dunſtanus, ᶜ Elphegum, vt iuſſus fuerat, epiſcopum conſecrauit, & ad ſedem ſuam cum honore remiſit.

Anno 984. Ethelwold. Wintonienſis epiſcop. moritur. ᵃ Wolſtan in vita ſancti Ethelwoldi: Augusti Flores hiſtor. Matt Weſt. & Bar hoc anno. ᵇ S. Dunſtanus. Osber in vita S. Dunſtani 19 Maii, c. 42. ᶜ Elphegus conſecratur Epiſcopus.

IV. Elphegvs autem ita ſe omnium moribus conformauit, vt & omnibus charus eſſet, & nemo, quod rarum eſt inter homines, eius gloriæ inuideret. Summæ in omnes extitit miſericordiæ: in ſeipſum verò impius videbatur & crudelis. In hyemali enim frigore & glacie, cùm ſomnus nocte omnes occuparet, ipſe clam nudis pedibus, ſola tunica indutus, de ſtrato ſurgere, foras exire, & vſque ad auroram orationibus vacare conſueuit. Cùm autem pranſurus ad menſam intraret, tam vacuus ferè à menſa ſurrexit, quàm acceſſit. Vnde corpus illius tanta attenuatum eſt macie, vt cùm manus cum Sacramento tenſas in altum porrigeret, per medias palmarũ iuncturas claritas aëris perſpici poſſet. Omni generi hominum ſuum ſciuit contemperare ſermonem & animum. Nullum parochianorum ſuorum publicè mendicare permiſit, nec alterius loci pauperem vacuum abire ſiuit, immane horrendumque nefas reputans, ſi quod natura commune conſtituit, hoc velit homo ceu proprium vſurpare. Quapropter nec Dominici corporis membrum eſſe, qui pauperum indigentijs nollet ſubuenire, vigilanter diſputabat. Nam ſi patiente vno corporis membro, compatiuntur cætera: manifeſtum eſt, eiuſdem corporis membrum non eſſe, quod patiente alio, compaſſionis affectum neſcit habere. Vbi verò illa defecerunt, quæ ex iure eccleſiæ miniſterio pauperum competere potuiſſent, theſauros eccleſiæ, quos ipſe multiplices parauerat, iubet diſtribui: docens ex hoc ornatiſſima quæque eccleſias poſſidere, vt tempore felicitatis ſint honeſtati, tempore verò neceſſitatis ſint vtilitati.

Vitæ aſperitas. Nota ſancti viri mirabilè maciem.

V. Cvm autem Beatus Dunſtanus obitum ſibi imminere conſpiceret, & Eccleſiam Dei per malorum ſucceſſionem turbari metueret, ſolicitis obſecrationibus aures diuinæ miſericordiæ pulſat, quatenus Elphegum ſucceſſorem habere poſſit. Cui ſtatim exaudito, quod poſtulat, promittitur: quamuis non ſtatim, quod promiſſum fuerat, adimpletur. Quod ea re dilatum fuiſſe arbitror, vt & omnibus manifeſtum fieret, quantum Deus Dunſtanum diligeret, cui quod viuenti tam benignè promiſerat, hoc defuncto longè poſt tam veraciter exhibebat: & Elphegum illa tempora inuenirent, quæ eum ad martyrij gloriam prouehere poſſent. Anno autem Domini milleſimo & ſexto, ab aduentu Anglorum in Britanniam 578. Elphegus anno ætatis ſuæ quinquageſimoſecundo, Archiepiſcopus Cantuarienſis effectus eſt. Cumque iter verſus Romam pro pallio habendo arriperet, & quoddam oppidum hoſpitandi gratia intraret, oppidani hominem incognitum videntes, & auaritiæ ſuæ conſulentes, in domum irrumpunt, res eius diripiunt, cumque omni ſupellectili priuatum, verbis & verberibus exire compellunt. At ille iniurias ſuas leniter ferens, ſuorum verò mediocriter dolens, via qua venit, regreditur. Necdùm ab oppido longè receſſerat, & ecce horrendæ voces mœnia corripiunt, quæ ciuibus & ædificijs celerem minantur ruinam. Nec mora, vorax flamma oppidum conſumere cœpit: cumque ignis vehementer excreſceret, nec euadendi ſpes aliqua fuiſſet, virum ſanctum adeunt, fatentur delictum, & veniam petunt. Mox ſanctus illis compatiens, preces ad Deum fudit, & ignis moleſtia protinus extincta ceſſauit. Reſtitutis ergò epiſcopo rebus ſuis, acceptoque à Papa pallio, domum proſperè regreditur. Pudicitiæ virtus tantùm dominabatur in eo, vt nemo illo audiente vel obſcœnum aliquod verbum proferre, vel turpe factum referre auderet. Erat verò etiam pauperum conſolator, oppreſſorum releuator, vnicum afflictis refugium.

Anno 1006. fit Archiep. Cantuar. VVil Malmsb de geſt. Angl à Baron. an. mẽ. Pallium à Iohanne 19. Papa petit & accipit. Vide Baronium anno 1006.

VI. Per idem tempus Swanus & Turkillus, Danorum Principes, nonnullam terræ Anglorum maculam, exigentibus eorum peccatis, intulerunt. Swano tamen terribiliter diuinitùs occiſo, Turkillus malignæ hæreditatis principatum ſortitus, multas Angliæ prouincias cæde & incendio vaſtabat. Rex namque Ethelredus imbellis, quia imbecillis, monachum potius quàm militem actione præ ſe ferebat: homines verò regionis diuitijs corrupti, voluptatibus obligati: nec quicquam, præter corporis & ſingulare & priuatum commodum, honeſtum putabant. Itaque quiſque dum ſibi & rebus ſuis timet, omnes temperant à bello, nemo pro cauſa omnium certamen experiri tentabat: cùm ea de cauſa certandum eſſet, vt quod quiſque ſuum eſſe vellet, pro eo quàm ſplendidè pugnaret. In tanto igitur rerum diſcrimine Elphegus hoſtes adire ſolebat, & verbum vitæ eis prædicabat, ᵈ captiuos dato precio redimebat, & quos fames opprimebat, ſtudioſè alebat. Vnde quantum à fideli populo colebatur & venerabatur, tantum ab infideli contemnebatur, & irridebatur. Sed fidelis ille malens cum Domino Beelzebub, quàm cum Phariſæo Rabbi vocari, non deſtitit operi incepto operam dare, fideles in fide confortare, infideles ad fidem vocare.

Anno 1010. Dani vaſtãt Angliam, impleta que ſunt, quæ prædicta fuere à ſancto Dunſtano. Vide Osber. in Dunſtan. 19 Martii. ᵈ Elphegus ab eis captiuos redimit.

VII. Qvendam autem Edricum rex totius regni præfectum ſtatuerat, hominem humili quidem genere, ſed cui lingua diuitias ac nobilitatem comparauerat, callentem ingenio, ſuauem eloquio, & qui mortales omnes tum inuidia atque perfidia, tum ſuperbia atque crudelitate ſuperauerat. Huius igitur fratrem, primo nobilitati Cantuariorum in præſentia regis gratuitò maledicentem, deindè ea, quæ vnicuique ex hæreditate proueniſſent, violenta dominatione inuadentem, eadem nobilitas interfecit, ædeſque eius ſuccendit. Cuius frater à rege vltionem poſtulat, denegat rex poſtulata, iure fratrem eius peremptum pronunciat. Præfectus itaque palatium ingreditur, iunctis ſecum decem millibus virorum, fratrem occiſum vlciſci conatur. Sed cùm parum proficeret, Danorum auxilia petit, non ad Cantuaritas ſolos debellandos, ſed ad totius Britanniæ fines inuadendos, regnumque poſt victoriam aquæ ſorte diuidendum. Sicque fœdus ineunt, dextras dant & accipiunt, ſacramenta exigunt & porrigunt, Cantuariam vaſtare primò deliberant. Quod audiens Elphegus epiſcopus, conuocato populo ait: Forti animo eſtote, Deum præ oculis habere: præter eum, qui corpus & animam poteſt perdere in gehennam, nihil formidare, humilitatem & patientiam ſeruate. Chriſtus enim cùm Deus eſſet, & omnia illi pater in manus dediſſet, de inimicis vlciſci ſe noluit, ſed gladium, Malchi ſanguine cruentum, in vaginam recondi iuſſit.

Edricus Angliæ præfectus. Matth 10. Ioh. 18. & 18.

VIII. Obsessa tandem à Danis ciuitate per viginti dies, & quicquid ad vſum vitæ ciues parauerant exhauſto, mittitur à pontifice, qui Danis ſuggerat, vt ab incepto deſiſtant, populoq; innocenti parcant, caueantq; , ne diuinæ correptionis fla-

Anno 1011. Dani obſident Cantuariam.

Roger. in priori annal. parte Bar. an. 1011. Cantuariæ pars proditione Elmerici archidiac succeditur. Vide Roger. & Bar. loco citato.

nis flagello, pro filiorum castigatione ad tempus concesso, nimis insolenter abutantur. Sed Dani mandata prætermittentes, turres extruere, arietibus murum ferire, igneas faces iacere constanter cœperunt. Et ecce vorax flamma per domos succenditur, ac sequiente Austro, se dilatando dispergitur. Tunc miseranda inter ciues facta est deliberatio, vtrumnam desertis murorum propugnaculis, ad proprias domos conuolarent, an iis neglectis, munitioni vrbis incumberent. Vicit communem vtilitatem priuata affectio, filiorum dulcis recordatio, erga tuendam familiam innata commiseratio. Currunt itaque & rapiunt de mediis flammis coniuges & charos liberos, hostili gladio statim feriendos. Et ecce effracta vrbe, exercitus ingreditur, terribilis sonitus ex clamore vocum & clangore tubarum attollitur, adeo vt omnia ciuitatis fundamenta concuti viderentur. Alij namque ferro iugulati, alij flammis consumpti, plures à muro præcipites dati, nonnulli per verenda suspensi deficiunt. Matronæ dum thesauros, quos non habebant, coguntur prodere, capillis per omnes ciuitatis plateas distractæ, ad vltimum flammis iniectæ sunt. Paruuli à matrum vberibus auulsi, lanceis confodiuntur, aut super eos ducto plaustro, minutatim conteruntur. Sanctus autem Elphegus non ferens tantam suorum depopulationem, cum turba monachorum in ecclesia circunseptus esset, repente de manibus tenentium elapsus, de ecclesia euasit, currensque ad locum cadaueribus plenum, inter cuneos hostium se ingerens, exclamauit, &, Parcite, inquit, parcite, & si viros vos esse cognoscitis, innocentem ætatem persequi cessate. Non est ista victoria, qua lactentium perimitur innocentia: nec laudi adscribitur, quicquid in simplices & mites bellando admittitur. En me, qui vestræ impietatis crimina libero semper ore castigaui: en qui captiuos & à vobis mulctatos paui, vestiui, redemi. In me vestra potius ira desæuiat.

Elphegus à Danis crudeliter vexatur.

Mox itaque capitur, & intercepto manibus gutture, vox loquentis præpeditur, vinculis palmæ innectuntur, IX.
genæ vnguibus dissecantur, pugnis & calcibus latera tunduntur: ecclesiam quoque igni comburunt, gregem Domini in ore gladij consumunt, & episcopum septem mensibus in arcto carcere custodiunt. Interea cœpit ira Dei in homicidam populum adeo desæuire, vt paruo temporis interuallo duobus eorum millibus per diros viscerum cruciatus prostratis, cætera quoque multitudo similiter percussa, simile exitium expectaret. Commoniti sunt autem à fideli populo, vt de peccatis pœniteant, & pontifici satisfaciant. Sed illi differunt, arbitrantes hoc malum à fortuna eis accidisse. Præualuit interim clades super omnem carnem, quæ pontifici mortem inferre nitebatur, & nunc denis, nunc vicenis terribili viscerum dolore capitisque absumptis, magnam formidinem viuentibus incussit. * Citato igitur consilio, mox ad episcopum currunt, & de perpetrato facinore cum lachrymis veniam petunt: & de carcere eum extrahentes, ad publicos populi conspectus cum honore deducunt, & ait illis episcopus: Etsi vestra insatiabilis crudelitas veniam non promeretur, tamen quid nos facere deceat, exemplo Domini edocemur: qui cum suorum dignatus fuisset lauare pedes discipulorum, non illum exclusit, à quo se tradendum esse præsciuit, immo ipsum sanctissimo pane cibauit, Pharisæorum ministros potentiæ suæ verbo elisit, confestim eosdem erigendo sanauit: & quod magnæ bonitatis insigne est, quos quotidie mandatis cælestibus pertinaci animo cernit resistere, eos in cælo sedens adhuc patitur viuere, immo humanis rebus plus quam cæteros præstare. Quapropter quoniam exemplorum illius deuotus cupio imitator existere, oblitus incendia ciuitatis, innocentium cædes, oblitus, inquam, quæ in me acta est, præteritæ impietatis, sicut ipse patrem pro suis crucifixoribus, ita ego pro meis tortoribus ipsum interpellabo. Afferte ergo panem, statim vobis reddendum salutarem: quatenus ex hoc refecti, & cupitæ salutis beneficium adepti, aut gratias Saluatori reddatis, aut sceleratiores blasphemi remaneatis. Et dato omnibus pane à se benedicto, omnes de exitiali liberauit clade.

** Latati Bar.*

Iohan. 13.

Iohan. 18.

Luc. 23.

Pane benedicto sanat Danos.

Reddunt mala pro bonis.

Cvmqve sanitati redditi essent, principes quatuor episcopo mittunt: & primo quidem pro impenso beneficio gratias agunt: deinde si vita & libertate velit potiri, tria millia marcarum vt persoluat, exigunt. Quod cum ille facere renueret, eum ligauerunt & inauditis tormentorum quæstionibus die Dominicæ resurrectionis affligentes, in carcerem retruserunt. Cumque in omnibus his laudes Deo ageret, ecce apparuit ei spiritus malignus in specie angeli, mentiturque de supernis sedibus se destinatum, quatenus illum ad communem gentis salutem de squalore carceris educat. Nec veretur ignaui militis vocabulo notari, cum neque Petro humilior, neque Paulo esset robustior: quorum alterum sporta contexit, alterum vero carcerali stridore grauatum angelus absoluit. Christus quoque, vt lapidantium manus effugeret, de templo exiuit, ac fugiendi licentiam euangelico præcepto suis mandauit. His ille sermonibus veluti vnguentis delibutus, carcerem egreditur, illum sequens. Pluribus autem aquarum alluuionibus per obscuras noctis vmbras transuadatis, repente malignus disparuit. Tunc sanctus pestiferi ductoris machinas intelligens, ex imo pectoris dolorem attraxit, mediis se paludibus iniectans, cum maximo fletu Saluatorem implorat, dicens: O vitæ dator, ô stirpis Adæ vnice miserator, cur senem me tua gratia destituit, quem in florida ætate nunquam destituere consueuit? Tandiu misericorditer seruatum, in extremo pateris perire abiectum? Quoties te in huius vitæ naufragio saluatorem inueni? Experiar nunc, quæso, consolatorem in hac dæmonis illusione, adiutorem in opportunitatibus, in tribulatione. Carcer à tergo, à fronte flumen, in gyrum tenebræ, author earum iuxta, Elphegus omnibus ærumnis inclusus. Tibi soli derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. X.

Nota falláciã diaboli.

Act. 9.

Act. 12.

Iohan. 8.

Matth. 10.

Psal. 9.

Ibid.

His & huiusmodi diuinas aures appellare non cessat, & ecce apparuit ei iuuenis aureo splendore amictus, diuini signaculi vexilla præferens, & dixit: Quo te tui distrahunt pedes? quo impetus fugæ? quo ductoris inuidia? Siccine itur ad coronam, fugiendo certaminis luctam? Aut quomodo potest brauio palmæ fulgere, qui currendi metas in stadio noluit apprehendere? Cui cum retulisset sacerdos, non se fugere, sed diuini nuncij imperio paruisse: Non hoc, ait ille, diuinitatis imperium fuit, sed diabolicæ malignitatis commentum: nec tam te ille de carcere educere, quam extra carcerem voluit seducere. Vrget namque illum præteritæ vitæ tuæ pia operatio, & in tantis tribulationibus præsens tibi semper sancti Spiritus consolatio: cuius pręsentia omnibus constantiam donat, constantia victoriam, victoria gloriam. Redi ergo ad locum amissæ coronæ, cælitus tibi deputatum, sciturus, quod te die crastino pater honorificabit in cęlo, honore illo maximo, vt in æternum sis cum eius filio. XI.

Rursus dire affligitur.

Elphegvs igitur ad locum certaminis ab angelo reuocatus, lætus expectabat horam, qua à Deo coronam XII.
perciperet. Sed cum prope fuisset, vt carcerem iam intraret, comprehensus à carnificum turba, plagis afficitur maximis: insuper cerebro capitis violato, semiuiuus in ergastulo recluditur: vbi accenso foco, & quicquid fœtidissimum fumum vel generaret, vel generatum foueret, per singulas diei horas iniecto, carceris ianuas claudunt. Transacta igitur magna noctis parte, cœpit domus cælestis gratiæ participium suscipere, æternæ vitæ odoramenta spirare, hymnos mellifluis sanctorum vocibus sonare. Quos beatus Elphegus intuitus, cum magna cordis lætitia Dunstanum quondam archiepiscopum, vultu & veste gloriosum, conspicit assistentem, protensisque ad illum manibus ita dicentem: Ad te æterni regis inuictissime miles, ad te nostro honorandum obsequio venimus, missi ab illo, qui tibi & victoriam præstitit de inimico, & sempiternam coronam præparauit in cælo. En, quorum collegio post mortem carnis in perpetuum frueris, ciues Ierusalem cælestis ac domestici Dei: si ea, quæ desunt, passionum Christi amore in carne tua patienter suppleueris. Vidimus namque multiplices vrbis labores, ecclesiarum incendia, filiorum neces, tua cum vinculis opprobria, & post impensa beneficia, duplicata tormenta. Quod ergo reliquum est, deitatis potentia vallatus,

Sancti eum inuisunt.

libens

libens excipe, sciens non esse condignas passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in te. Rom. 8.
Vnus namque dies ad supplicium, sed iugis ac sempiternus erit ad præmium.

XIII. INTER hæc laxantur vincula, & integre omnes corporis sanantur plagæ: Elphegus psallens cum psallentibus, exultans cum exultantibus incedit. Mane autem facto, cum armatorum manu non parua de carcere educitur, & super iumentum positus, ad iudicium pertrahitur. Dixerunt autem ei: Solue aurum, aut mundo hodie eris spectaculum. Et ille: Aurum vobis diuinæ sapientiæ propono, vt relicta vanitate, quam diligitis, ad vnum viuum & verum Deum studium conuertatis. Quod si consilium Dei, per me vobis annunciatum, obstinata mente spreueritis, peiori profecto, quam Sodoma, morte peribitis, nec in hac terra in perpetuum radices agetis. Tunc diaboli satellites in illum prosiliunt, auersis securibus deiiciunt, lapidibus eum obruentes. Qui genua flectens, hanc orationem fudit Deo, dicens: Altissime Dei patris vnigenite Iesu Christe, qui per vterum intactæ virginis venisti in hunc mundum peccatores saluos facere, & me in pace suscipe, & istis miserere. Et plapsus in terrã, iterũq; resurgẽs, denuo sic ait: pastor bone Pastor singularis, filios Ecclesiæ, quos tibi moriens commendo, tuere. Accurrens autem quidam, quem & ipse * de sacro fonte susceperat, securim capiti eius infixit. Qui statim in æterna [a] pace requiescens, victorem spiritum cum triumpho tertiodecimo Calendas Maij dirigit ad cælum. Principes autem Danorum, cupientes & suum facinus & Elphegi gloriam obscurare, corpus illius flumini immergi statuunt, rati sceleris enormitatem eo facilius contegi posse, quo magis ab hominibus eius memoria tolleretur. Sed quod Dani ad contumeliam, Christus Elphego parauit ad gloriam. Protinus namque omnis populi multitudo, quæ illo docente, errorem abiecerat, armata procedit, malens cum defuncto pariter occumbere, quam illud corpus, cuius ministerio sanctificationis susceperat mysterium, aquarum voragini tradere absorbendũ. Itaque corpus à diuerso populo seruatũ, nec mergebatur, nec sepeliebatur. Vespere autẽ vtriusque partis senatores conueniunt, vt tantæ contentionis litem suis rationibus determinent. Factum est autem omnium assensu, vt in commune omnes sanctum deposcant, quatenus si quid valeat apud Deum suum, in hoc ambiguo potentiæ suæ virtutem ostendat. Ecce, inquiunt Dani, ramus de fraxino præcisus, succo & cortice omnino nudatus: si hũc huius sanguine intinctum matutina lux virentem inuenerit, iustum nos & sanctum occidisse constabit: & quo illum honore sepeliatis, penes vos erit. Sin autem in pristina lignum ariditate permanserit, errasse vos in eius amore dicemus, nostrique erit arbitrij, quid de cadauere facere velimus.

Sanantur omnes plagæ eius Roger ibid. Tria millia librarũ ipsi indicta memorat.

Precatio sancti viri.

* *confirmarat pridie, Thrum nomine, habet Roger. in annal.*

[a] Ann. 1012. migrat martyr ad Dominum.

XIV. CVMQVE omnibus conditio grata & accepta fuisset, vt omnibus liquido constare posset, quod post mortem Elphegus viueret, aridum lignum sub vnius noctis tempore cœpit frondere, & quod sero Dani telluri fixerunt, mane surgentes florere viderunt. Nihil ergo contradictionis vlterius habentes Dani, certatim in amplexus defuncti ruere, crebra oscula figere, ceruices supponere, lachrymas & eiulatus emittere cœperunt. Sublatum ergo corpus humeris inimicorum, ad arborem, eius triumpho insignem, defertur, comitantibus innumeris signorum prodigiis, potenti virtute Dei cælitus ostensis. Mox enim salus languidis innouatur, cæci illuminantur, surdi audiunt, muti loquuntur, claudis gressus restituitur. Ibi etiam orationis domo super illum fabricata, plerique Danorum magnates, in eadem regenerati, ad fidem Christi conuertuntur. Cum autem hæc omnia Londonienses per ordinem audiuissent, multa mediante pecunia, corpus vsque Londonias transferentes, honorifice sepelierunt. Anno autem Domini 1012. aduesperascente sabbato paschalis hebdomadæ, sanctus Elphegus cum martyrij corona 13. Calendas Maij, anno episcopatus sui septimo & ætatis suæ 59. migrauit ad Dominum. In eius autem mortis authores intantum ira Dei deseuit, vt quidam dux propria se manu [b] interimeret, alius gutturi suo stylum infigeret, presbyter, pertinaciter crucem abscondens martyris, gladio occideretur: alius eiusdem ordinis, sandalia episcopi temere portans, à dæmone coram omni populo vexaretur. Et factum est, vt tam vehemens cunctos Danorum principes formido inuaserit, vt vix eos terra teneret: sed maritimis se tempestatibus dantes, existimarent in pelago martyris iram effugere posse, quos ab eius ira tellus tueri non posset. Sed mox vt in altum perducti fuere, centum sexaginta naues, aduersis ventorum flatibus actæ, in profundum maris demersæ sunt: porro sexagintaquinque ad ignotas appulsæ regiones, quasi qui insidiarum gratia venissent, ab incolis miserabiliter interfecti sunt. Remansit tamen in Anglia pessimus Turkillus, malorum princeps, pauco tempore prædo futurus, sed in æternum damnati spiritus præda mansurus.

Nota insigne miraculum.

Multa fiunt miracula Vide Matth. VVest. in Flor. hist.

Londoniæ ab Episcopis Ednotho Lincolniensi & Alfhuno Londoniensi ad S. Paulum sepelitur, vt habet Roger. in Annal. Bar. an. 1012.

b Vltio diuina in eius interfectores.

XV. NON paruo tempore euoluto, venit princeps Danorum Canutus cum multo nauigio in Angliam, diffidensque ab illo propter quasdam res, male ac perfidiose actas, quicquid residuum nefandi populi fuit, deleuit, ipsum ducem cum sex tantum nauibus in Daniam fugauit. Qui cum ad terram euasisset, suspectus Danorum principibus, ne intestina bella moliretur, statim per cuncta regionis loca agitatus, ad extremum ab ignobili vulgo occisus, feris & auibus proiectus est. Post hæc vero princeps Danorum Canutus, cum videret populum suum ab exercitu Anglorum sine intermissione cædi, & propter rerum difficultatem ad deditionem fere compelli, accersitis omnibus, qui ad se confugerant, sapientioribus Anglis, consuluit eos, quid causæ esset, quod tot sibi aduersa accidissent. Qui omnes vno ore respondentes, dixerunt: Prophetia est sancti martyris Elphegi: qui cum à patribus tuis fuisset circunuentus, prædixit eis, quod in regno Anglorum non perpetuo essent radices acturi, sed peiori, quam Sodoma, morte perituri. Nunc ergo si vis illum tuis temporibus reddere placatum, promitte illi, si felix fuerit rerum successus, te reliquias illius ad sedem eius honorifice reportandas curaturum. Quod cum firmiter promisisset, post modicum pacem obtinuit, post pacem, regni dimidium, post dimidium totum. Cumque ab omni bellorum tumultu requies vndiq; data fuisset, recordatus est rex, quid B. Elphego quondam promisisset, & directa legatione, vocauit Egelnothum archiepiscopum: qui corpus martyris, decem annis sepultum, incorruptum & inuiolatum reperientes, Cantuariam cum maximo honore deducunt, in sarcophago venerantes collocantes.

Canutus Danorum rex.

Turkilli cædes.

Ann. 1023. corpus S. Elphegi Cantuariã deducitur.

Plura de S. Elphegio habes apud Edmerum in vita S. Anselmi 21. Aprilis, vbi & quæstionem mouente Lanfranco cur S. Elphegius ab Anglis pro martyre coleretur, cum non fidei aut veritatis testandæ causa: sed quod barbaris aurum quod poscebant exsoluere nollet cæsus sit, respondet Anselmus. quem vide, & Bar. ad 19. Aprilis, in notis ad Martyrol. Rom. vbi pluribus hanc quæstionem deducit.

An. 1280.

HISTORIA VVERNHERI PVERI, AB IMPIIS IVDÆIS CRVDELISSIME NECATI, ET MVLTIS MIRACVLIS CLARI, necdum tamen in Sanctos relati, ex MS codice per F. Laur. Surium mutata dictione descripta.

19. Aprilis.

Patria Vuernheri.

VERNHERVS puer pago Vuammenrato, qui à Baccaraco abest itinere diei vnius, ortus est stirpe rustica, sed cultu Christi sane nobili. Fuit autem religione Christianus, animo simplex, humilis, pius, religiosus, puritate virginea ornatus, rustico opere victum sibi parans, quantum quidem tenera sinebat ætas pueritiæ, & ex iis, quæ potuit acquirere labore suo, pie aliquid impertiens egenis. Habuit matrem deditam pietati, & in bonis studiis sibi fauentem, sed vitricum tum matrem, tum ipsum persequentem. I.

Vitricum habet infestum sibi.

Miraculũ.

Cuius ille infestum sibi animum deuitans, fugam iniit: cumque errabundus incederet, fame & siti valde afflictus, incidit in pastores, qui humanitate ducti panem ei dederunt: quibus ille rursus siti non mediocriter laborantibus, defixo in humum baculo, precibus suis fertur largissimum in Christi nomine fontem elicuisse. Veniens inde Treuericam Vesaliam, à perfidiosis Iudæis illic commorantibus, callide sæpe ad laborem euocatus est. Ille vero promptum se exhibens puerili simplicitate, iussus est ab illis humum deportare in profundum quendam terræ locum. Aduentante interim Paschali solennitate, dixit ei hospita sua: En prope est sancta parasceue: caue tibi, Vuernhere, ab impiis Iudæis, alioqui sine dubio illi te comedent. Respondit puer, spem suam in Deum præclare significans: Id vero ego committo Deo.

Iudæi eum immanissimis afficiũt cruciamentis.

VBI autem Dominicæ cœnæ dies adfuit, puer vere catholicus & Christo deuotus, prius confessus peccata sua, corporis Christi communionem cum multa animi deuotione percepit, eodemque die à fallacibus Iudæis ad opus insidiose inuitatus est & pellectus: ac deinde sacro parasceues die, quando Christiani omnes Christi amarissimam passionem commemorant, eique condolendo sese humiliant, in innocentem puerum animi sui furorem odio Christi Iudæi sæuissimi summa crudelitate effuderunt. Primo enim appræhensum puerum omni clamandi facultate priuarunt, impresso in os eius globo plumbeo. Inde suspenderunt ad columnam ligneam, depresso in imum capite, sursum erectis pedibus: idque eo consilio, vt corpus Christi, eo die sumptum à puero, ex eius corpore possent reuocare & educere. Sed cum id frustra conati essent, totos se contulerunt ad membrum mystici corporis Christi atrocissime excarnificandum. Itaque multa eaque profunda eius corpori cum flagellis impressere vulnera: atque etiam cultro quodam, qui hodieque apud eius reliquias asseruatur, totius corporis venas barbara immanitate inciderunt, cum forficibus quoque summo cruciatu ex venis eius in pedibus, manibus, collo & capite sanguinem expresserunt, ita vt totus vulneribus confectus videretur. Mansit autem sanctus puer sic triduo suspensus ad columnam illam, donec sanguis fluere desineret. Interim multis modis impii Iudæi versabant corpus illius. II.

Iudex pecunia corruptus, negat opem pio puero.

HABEBANT autem Iudæi illi famulam Christianam, quæ clam vidit quæ ab illis gererentur. Igitur animi magno dolore impulsa, acciuit iudicem Vesaliensem, eumque introduxit in locum illum, vbi pius puer tam immaniter tractabatur, ad eius inopinatum aduentum valde obstupescentibus Iudæis: qui tamen muneribus bene magnis euerterunt iudicem, vt auerteret sensum suum, & declinaret oculos suos, vt non viderent cælum, neque recordaretur iudiciorum iustorum. Cernens autem pius puer iudicem, exultabundus vt potuit sui liberationem postulauit: sed ille iudex iniustus, victus amore pecuniæ, pueri preces neglexit. Dixit autem ad eum puer: Si tu mihi opitulari non vis, opem mihi ferat benignus Deus, & sanctissima mater eius. Postquam ergo iudex abiit, & puer à Iudæis est interfectus, nocte tulerunt corpus eius, & per muros clam ascendentes, vt res nemini innotesceret, ad naues properarunt, Moguntiam ituras. III.

Diuinitus retardantur conatus Iudæorum.

Sed omnipotens Deus eorum callidos elusit conatus, ita vt tota nocte non nisi vnũ milliare possent nauigando conficere. Orto inde sole, magno timore & tremore corripiuntur, cogitantq; anxij, quomodo possint martyris corpusculũ abscondere. Neq; n. ratio eis occurrit in aquas illud demergendi. Tandẽ conspiciunt prope Baccaracũ cryptulã, spinis & vepribus obsitam, vbi nunc conditum cernitur Vuilhelmitarũ cœnobium Vuindosdesbachium: atq; in eã proiecerunt martyris corpus, & ocyus abierũt: sed Christus id diu latere nolens, mox sua illic miracula declarauit. Vigiles n. castrorum noctibus viderunt lucem illo loco: quod cum illi admirarentur, indicarunt aliis, statimque repertum est corpus, etiamnum suo tinctum sanguine: adductumq; est, vt solent cæsorum corpora, Baccaracum ad locum iudicij.

Miraculis corpus pueri ostenditur.

Comperta autem rei gestæ veritate, cum omnib. admirationi esset odor suauissimus, à martyris corpore manans, tum etiam claritas nocturno visa tempore, summa deuotione illatum est corpusculum in sancti Cuniberti sacellum, quod est in colle prope parochiam situm: atque ibi humatum est, vitta aurea capiti imposita in virginitatis testimonium: porro capiti supposito puluinari serico, violis impleto. Additum est ad caput linteum serico ornatum, in signum innocentiæ & sanctitatis eius: atque etiam instrumentum laboris sui. Denique monumentum eius, vt solet sanctorum, aliquantisper eminebat supra terram, & corpusculum eius reuerenter inclusum est in sarcophago cedrino, quod positum est in querno sarcophago solidissimo, fortissimis seris munito.

MOX autem vtriusque sexus hominum magna accurrit multitudo, visura tam stupendum nouę rei miraculum: Iis vero fœmina Christiana, Iudæorum ancilla, quæ ea, quæ de sancto puero commemorauimus, & vidit & audiuit, IV.
ordine exposuit gestæ rei modum & seriem, dixitque puerum triduo suspensum, & globo in os impresso clamandi facultate priuatum, flagellatum, incisum, sanguine eius in quandam vrnam excepto, cum summa patientia & laudibus Dei spiritum reddidisse: se quoque in ipso pœnarum ei illatarum initio iudicem aduocasse.

Præclara ad eius monumentum eduntur miracula.

Cum hæc ita peracta essent, omnipotens Deus ilico sanctum puerum magnis & stupendis illustrauit miraculis: cæcis visus, surdis auditus, claudis gressus, mutis loquela, aridis, paralyticis, luscis & quibuslibet male affectis sanitas, & mortuis vita restituta est. Immo vero vsq; in præsens multiuariã per martyrem suum Christus miracula operatur. Passus est sanctus puer anno Christi millesimo ducentesimo octogesimoseptimo, tertiodecimo Calendas Maij.

VITA S. LEONIS IX. PAPÆ, LEVCORVM ANTEA EPISCOPI, VVIBERTO ARCHIDIACONO COÆTANEO AVCTORE.

An. 1049

VIAM vniuersæ carnis ingresso Pontifice Herimanno, successit venerabilis Bruno, vir natalium prærogatiua, atque morum elegantia mirabiliter donatus à Domino. Qui licet iam quasi postremus appareat in Pontificalis decessionis catalogo; primus tamen enituit ex summi Pontificatus priuilegio. Et velut Lucifer cæli statione nouissimus, sed soli propinquior exit, dum post longam decessorum seriem, suo sacerdotio Leucam vrbem, immo totum Christianorum orbem illustrauit, & verum solem sibi vicinum, errorum fugando caliginem, viuacitate sui nitoris ostendit. Nec præiudicium incurrit ex posteritate, qui ante secula diuinitus præfixo destinatus est tempore. Immutabilis enim diuinitas, cui cuncta assistunt acta & agenda simul, sic disponit alternationes mutabilium, vt non sibi quidquam [pri]um aut præposterum sentiat in ordine rerum. Nempe vt de reliquis interim taceatur, redemptio generi humano maximè necessaria in fine sæculorum exhibita comprobatur; & qui plus omnibus laborauit Paulus, post Apostolos omnes de cælo vocatur, vnde etiam abortiuum semet nuncupasse inuenitur. Verum ne diutius hic hæreatur, suscepto negotio stylus reddatur, vt de tanto Præsule non tam audita, quam visa ad ædificationem plurimorum transcribantur. Et quidem benignitas ipsius dignata meam paruitatem familiarius sibi iugiter assistere, non suo studio effecit, vt plura de eo imitanda valuissem per memet dignoscere, nonnulla quoque veracium & grauium relatione, de quibus quædam vix summotenus perstringo, quædam etiam sciens prætereo, ne aut sim longus plus iusto, seu adulatoris notet elogio, aut quia adhuc superest, impugner illo Salomonis prouerbio; Ne laudes hominem in vita sua. Et quoniam propositum habemus dona Dei laudare in eo, quæ sunt laudanda in pagano: non hominem laudamus, sed illum à quo & per quem omnis homo veniens in hunc mundum illuminatur, vt aut bona cogitet, dicat vel operetur. Nunquid verò tantum Præsulem protestamur in hac misera vita, quę vtique est tota tentatio, sine peccato aliquando vixisse aut viuere, quod nec vnius diei infanti valet euenire? Sed quibus est studij diuinas virtutes in aliquo homine impressas ad vtilitatem aliorum prædicare, peccata hominis quæ iam à Deo tecta sunt, nolint ad eiusdem improperium retegere. Hinc est quod Israëlitæ iussu Dei aurum & argentum in vasa formatum ab Ægypto asportauerunt, effigiatum autem in idola reliquerunt. Vnde ab ipsius exordio noster iam ordiatur sermo, in quo plurimum nobis successisse credemus, si ea tantum, quæ in Pontificatu Leucorum laudabiliter gessit ex aliqua parte quouis stylo posteris trāsmiserimus sapientū autē & præcipue Romanorum erit, si quæ ipse Papa Romanus egit, catholicæ Ecclesiæ fideli pagina non ingrati transmiserint.

*Tullensi in Leucu, habet Bar. 19. Aprilis.

Herimanno Tullensi Episcopo mortuo succedit Bruno.

1. Cor 15.

Eccl. 11. 30.

I. REVERENDVS igitur Bruno vtriusque parentis lineam adeo retinuit generosam, quatinus ab ipsis atauis, & supra, quicumque ad nostram potuerunt peruenire notitiam, aut regni seu imperij retentauerunt habenas, aut proximas Regibus & Imperatoribus gestauerunt infulas. Procreatus est autem in dulcis Elisatij finibus, patre * Hugone, matre vero Heilevvide: quorum religiositas multorum ora consueuit ad laudem Dei aperire. Et pater eius natione Teutonicus, Imperatoris Conradi consobrinus, in patria lingua atque Latina disertissimus, mater quoque Latina, æque vtriusque linguæ perita. Quorum patres & aui à prima indole, armis & animis supra modum acies fortiter compresserunt sibi resistentes, se suasque defensando partes & circa senium abiectâ omni superbiâ generis, & luxu mundi, induerunt humilitatem & paupertatem Christi, patrimonia sua dando Ecclesiis, Cœnobia construendo in suis, & ex suis prediis: sicque tandem perfecte secuti Christum, seipsos etiam abnegarunt, stultaque sapientia sæculi omnino posthabita, sapienti stultitiæ Dei, atque monastico habitui tota cordis contritione summiserunt, laudabilique per cuncta fine decesserunt. Etenim inter plurima, quæ sparsim diuinis distribuerunt templis, duo monasteria instituerūt ex suis prædiis, scilicet Hillam in honore beati Martini Pontificis, nec non alterum cœnobium venerationi sancti Cyriaci Martyris, Qui etiam Lutrense cœnobium patrimoniis suis plurimum ampliauerunt. Quorum deuotionem imitatus Hugo comes præcipuus, & eius deuotissima coniunx, parentes vtique præfati domini Brunonis, cœnobium remotę vitæ aptissimum construxerunt Woffenheim, penes nobile castrum suum Eginiskeim dictum, ex prædiorum suorum decimis, in quo ad præsens Sanctimonialium congregatio consistit, ad venerationem & gloriam almæ & victoriosissimæ Crucis.

Brunonis genus, patria & parentes.

*Fuit hic Comes Dagsburgensis teste Baron. anno 1049.

A Brunonis maioribus quæ monasteria sint constructa.

VVoffenheim cœnobium [ab Hugone comite eiusque vxore constructum

II. HI denique ambo tantam tamque honestam exhibebant cunctis conuersationem, vt etiam ecclesiasticæ personæ, & diuersis gradibus functæ, ab Episcopis, vsque ad laicos quiddam imitabile sibi in eis deprehenderent. Nam vt modo de multiplici eorum erga Deum vigilantia taceamus, vtrum integre reddidissent rerum suarum decimationem sub iudicio aquæ frigidę perscrutabantur. Per quos dum decreuisset omnipotens Deus Ecclesiæ suæ præsulem destinare, genitrici grauidæ qualem quantamque prolem in vtero gestaret, dignatus est præmonstrare. Nam quadam nocte vir in religioso habitu per visum eidem apparuit, & quia masculam sobolem magnamque ante Deum futuram concepisset edocuit, atque Brunonem nominari iussit. Qui vndecimo Kalendas Iulij, anno videlicet ab humanato Dei Verbo millesimo secundo, indictione quintadecima, vbi in hanc lucem fusus est, mirabile dictu, totum eius corpusculum inuenitur charaxatum quasi crucicularū stigmatibus. Cuius rei nouitate mater permota, & ex prioris visionis pollicitatione certior effecta, præter suam consuetudinem à nulla nisi è seipsa pertulit eum sustentari lactis alimonia. Quem congruo tempore ablactatum, Bertholdo sanctæ Tullensis ecclesiæ Antistiti tradidit iam quinquennē liberaliter educandum, litterarumque studio imbuendum. Qui videlicet Bertholdus genuinæ honestatis sectator mirabilis præ suis prædecessoribus, Leucam vrbem filius nobilium nobilitauit, in diuersis speciebus thesauros eius, & decus valde ampliauit, ædificiis quamplurimis decorauit, litteralis exercitij personis adimpleuit, monasteriorum normam intus & exterius restaurauit.

Eorum cōuersatio laudabilis.

An. 1002. ecis Bruno nascitur.

Traditur Bertholdo Tullensi Episcopo instruendus.

III. TAM idoneus itaque vir infantulum præfatum gratanter susceptum, & litteris fecit eruditi, & omni honestate ingenuis pueris competenti. In quo cum quotidianis corporis incrementis, accrescebat ingenua indoles mentis, quæ eum præ cæteris consodalibus commendabat cunctis. Sicut enim doctissimus pater Hieronymus attestatur, mollis cera & ad formandum facilis, quadam tractabilitate naturali diuinitus formabatur, etiam si exterioris artificis cessaret manus. Vnde cælesti præeunte & subsequente gratiâ, cunctorum in se beneuolentiam prouocabat, quia nihil extollentiæ in eo conspiciebant, ex regalis stemmatis atque diuitiarum, formæ quoque ac ingenij excellentia, quibus solent carnales supra modum intumescere, moxque detumescere. Erat quippe affabilis omnibus, etiam infimis, aspectu & affatu quoque hilaris, obedientissimus non tantum maioribus & coæqualibus, verum & suis minoribus. Eius quidem collegæ quamuis eo maiusculi exstiterunt duo Adalberones contribules sui, ex quibus prior immaturo est hinc raptus exitu, Ducis videlicet Theodorici filius, alter auter autem Hezilonis Ducis germanus, ac Frederici eximij Principis natus, sub scholarum magistro, magister nepotuli sui Brunonis constitutus, quia tunc pro tempore habebatur sciolus. Qui postea ad antistitium Mediomatricæ vrbis voto cleri & plebis, magis quam suo assumptus, vir huic nostro tempori refulsit adprime prædicandus. Nam à primæuo soli Deo placendi cupidus supra ætatem suam & valitudinem, carnem suam cum vitiis crucifigere conarus est, adeo feruens igne diuinitatis, vt ab ipsis Christiani tyrocinij rudimentus putaretur perfectissimus. Denique vt in præsentia de plurimo eius cœlibatu, de columbina innocentia,

Eius pueritia laudabilis.

Cōdiscipuli eius.

Theodorici Mediomatricum Episcopi encomium.

Bruno & Theodoricus cæteris consodalibus præeminent.

de serpentina prudentia, de discreta acrimonia, deque matura grauitate, in tenera indole raceatur, in tantum semel ieiuniis & vigiliis affecit, vt illud B. Iob etiam historialiter dici possit: Pelli meæ consumptis carnibus, adhæsit os meũ. IV.

Hinc ergo tali collegæ indiuisibiliter gemino cõnexus affectu, spectabilis puer Bruno insistebat literarũ gymnasio, deque liberalitate sua sibi cõgaudebant mutuo. Quibus etsi adhærebant nobilia examina puerorũ, ipsi tñ duo omnib. suis consodalibus præeminuerunt, tam capacitate liberalium studiorum, quam honestorum excellentia morũ. Nempe vt primum competit rudibus, decurso artium triuio, non solum claruerunt prosa & metro, verum & forenses controuersias acuto & viuaci oculo mentis deprehensas expediebant, seu remouebant sedulo. Quique quadruuium naturali ingenio vestigantes degustarunt, atque non minimum in ipso quoque valuerunt, sicut sequentia ex parte indicabunt. Igitur cum ibidem pariter educarentur prædicti pueri, domini Brunonis genitrix somnio huiusmodi edocetur de futura promotione filij sui.

Visio matris Brunonis.

Nam videbat quasi seipsam à parte Pontificalis cameræ venerandam basilicam beatissimi Protomartyris Stephani credi, sanctæque memoriæ Præsulem Gerardum, in vitâ & post mortem clarificatum miraculis occurrere sibi, ac soluentem à propria ceruice orarium, quod vulgo stola dicitur, eidem reposuisse in manica. Quod vtique ceu coniici potest, illud portendebat, quod filium ipsius non tam sedis suæ, quam boni studij successorem cælitus præstituebat. Nam cum quintus à domino Gerardo reuerendus Bruno computetur, ab ipso tantum, & non ab aliquo sequacium eius videtur prælectus, quoniam Deo annuente eum præ illis est imitatus. Sed quia omnipotentis pia dispensatio consueuit donis suis flagella & tentationes permiscere (quemadmodum nouimus beato Iob, atque Apostolo Paulo, & pene cunctis electis contigisse) dicendum videtur, qualiter in ipsius pubertatis ingressu fuerit periclitatus, & mox accedente cælesti medicina saluatus.

Cum iam solito liberiorem è scholari iugo adeptus fuisset ceruicem, multotiens parentum suorum inuisebat V.
mansionem: delectatus non tantum gemina affectione, quantum religiosa eorum conuersatione, & libertima domus suæ in militibus & familia dispositione. Ergo quodam æstiuo tempore dum ex more cum eis apud nobile castrum* Eginisheim nuncupatum moraretur superueniente cuiusdam nocte Sabathi in amœnissimo cubiculo soporatur.

**Eginisheim superius*

Bruno à Bufone sauciatur.

Cuius dexteram faciem venenosa illa rana, quæ Bufo nuncupatur, siue rubeta, conscendit, eique ex anterioribus pedibus vnum in genis, alterum autem sub labio, & ex posterioribus priorem post aurem, alterum vero sub mento affigens, fugere ac stringere immaniter cœpit. Quo dolore expergefactus, horribilis animalis deprehendit faciei suæ incumbere perniciosum pondus. Tanto itaque tamque nouo periculo attonitus à strato se ocius corripuit, & immodicum non perferens cruciatum, ictu palmæ post aurem libratæ virosum illum in eundem stratum suum decussit, timens ne si manu medium arreptum extrahere tentasset, acrius irreperet. Tunc nequam ille, licet in suo super lectum casu elisum sonitum reddiderit, tamen capitalem puluillum denuo conscendere, ipso perspiciente, non distulit. nam lunaribus radiis tunc illustrabatur omne penetrale cubilis. Nec mora famulorum turba repentino dilecti domini sui clamore accita accurrit, lucernam cum exhibuit, sed pestiferum illud animal sub illorum ingressu nusquam comparuit. Inquiritur passim diligentissima vestigatione vernaculorum, sed omni suppellectili cubilis euersâ ac perscrutatâ, minimè fuit repertum. Sed siue illud verum aut fantasticum fuerit, plagas tamen veras, & dolores veros reliquit. Quibus etiam totum vultum, guttur ac pectus tumefactus, vsque ad desperationem aliquatenus recuperandæ sospitatis est infirmatus.

Dira infirmitate laborat.

Vterque eius parens omnesque sui super hoc miserabiliter duobus mensibus plenis consternabantur, solum funus iam efferri suspicantes, lugubrẽ illam exsequiarum pompam continuis suspiriis & lachrymis præstolabantur. Verum benignus IESVS desperatis rebus succurrere solitus, super plenaria eius sospitate subito parentes eius est consolatus: & Ecclesiæ suæ per hunc releuandæ, secundum propositum suum recordatus.

Eius visio

Nam cum iam duobus mensibus à lecto per se minimè surgere potuisset, iamque concrescente infirmitatis nimietate sine loquela octo diebus permansisset: tandem quadam die apertis oculis, supino, vt recubabat, vultu, vigilans conspexit quasi luminosam scalam ab ipso suo grabato per se ipsam erigi, & fenestrâ ad pedes eius transitâ vsque in cælum porrigi, atque per eam quendam nimiæ claritatis reuerendæque caniciei senem descendentem in habitu monachali, cuius dextera gestabat crucem conspicuam in longo hastili.

Miraculose curatur.

Qui ad ægrotum vt peruenit, sinistrâ manu scalam retinuit, dextra vero eandem crucem primum ori eius apposuit, deinde loca tumoris ex ipsa signauit, & totius veneni incoctam putredinem post aurem extraxit, statimque via, qua venerat reuersus, dimisit infirmum habentem se melius. Nec mora denique Adalberonem suum clericum, tunc tantummodo eius assidentem lectulo allocutus, per eum optato nuntio paternam domum cunctam repressit à diutinis clamoribus. Post aliquot autem dies omni veneno pustulæ illius rupta cute post aurem dextram eiecto, sospes & incolumis euasit, sub maximo cunctorum miraculo, atque gaudio. Qui sicut nunc vsque inter commonitoria colloquia tam euidentem Dei miserationem super se agnitam recitare suis familiarissimis solitus, profitetur se in præfata ecstasi beatissimum patrem Benedictum ilico luce clarius agnouisse, ex claritate vultus & habitus. Cuius corporis accidentalem dignoscentiam ita hactenus commemorat, quasi præ oculis carnis adhuc habeat. Porro sequentia lecturi desinent profecto mirari hunc potius per sanctum Benedictum, quam per alium quẽlibet sanctorum restitutum sospitati: vbi voluente sermonis totâ perpendere poterunt ex paucis, quanto zelo pij amoris erga Monachorum institutionem & correctionem flagrauit.

Bartholdo mortuo Herimanno paret. Compatitur afflictis.

Hic itaque decedente Domino Bartholdo suo nutritore, succedenti Herimanno non recusauit æque parere: VI.
quasi illud beati Papæ Gregorij dictum iugiter præ oculis mentis videretur habere: Primus esse non audeat, qui subesse non didicerit, ne obedientiam subiectis imperet, quam Prælatis non nouit exhibere. Compatiebatur equidem tunc temporis aduersa passis, præsertim venerabilibus venerabilis viri Apri Cœnobitis, in quos procacissimæ adulatorum & inuidorum linguæ supra modum instigabant animum præfati Antistitis. Nunc pro eis murum semet, quantum poterat opponebat, nunc quod solum poterat, cum flentibus flebat. Eius etiam annitente authoritate & industria, in statu, quem ab idoneis & prioribus Præsulibus acceperat, integerrime permansit sub Herimanno institutio & præbenda canonica, intra beatissimi Leuitæ & Protomartyris Stephani claustra. Verum quoniam omnia tempus habent, secundum quod dispensat temporis conditor, temporis expers, qui per quædam aliena suos perducit ad sua, accidit vt eximius adolescens à parentibus & consanguineis assignaretur glorioso Imperatori Conrado contribuli suo, eius educandus in aula, atque excubaturus in basilicâ.

Educatur in aula Cõrardi Imperatoris.

Vbi nondum multis decursis diebus, omnium aulicorum beneuolentiam perfectè est adeptus, vt pote quem gratiosum exhibebat præco eius conuersationis ac prudentiæ, generis ac formæ decus. Vnde cum ab eis ibidem Brunones æquè vocarentur nonnulli, hic tantum bonus Bruno meruit appellari. Quam prærogatiuam ita in dies augmentando, sine sodalium inuidia vendicabat sibimet, vt & minoribus sese quadam rationabili condescensione aptaret, maioribusque liberali dignitate per omnia congrueret. Præterea vnico & patrio affectu ab Augusto, Augustaque adeo dilectus, vt etiam in secretissimis eorum consiliis gratanter admitteretur, & sententia ipsius reuerenter dulciterque exspectaretur, ac promulgata indubitanter susciperetur. Quem cũ quotidie deliberarent, incessanterque ambirent sublimare honore quam maximo, & vt patenter dicam, donare Pontificio temporalibus copiis supra modum locupletato: ipse iam præmonitus domni Gregorij irreprehensibili & aureo stylo, cœpit hoc suspectum habere omnino, ne sibi diuinitus imputaretur, quasi munus ab obsequio: à quo nonnullos consociorum suorum ob aliquantulæ sublimationis spem, nulla corporis poterat reuocare fatigatio, nulla rei

fama-

familiaris annullatio. Vnde quia nec ab Imperiali latere recedere sibi licebat, nec taliter obsequi libebat: in animo suo tantum Deo conscio & teste proponebat, vt si cum beneplacito eius ad quantumlibet pauperrimæ Ecclesiæ inuitaretur regimen, alacrior ad id accederet, quàm si eum maiestas regia ad supremæ potestatis & locupletationis dignitatem aliquo carnali affectu impelleret. Quod quidem tanto admirabilius est habendum, in leuitate iuuenili: quanto rarius deprehenditur, & in grauitate senili. Sed iam dicendum videtur, qualiter iste humiliari pro Deo cupidus, paulatim ab ipso fuerit mirabiliter exaltatus: sicut in libro Regum per Prophetam testatur: Glorificantem me glorificabo, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

Pauperrimæ potius Ecclesiæ quàm amplissimæ, præesse maluit.

1 Reg. 2. 30.

VII. Anno igitur ætatis vigesimo tertio, cùm iam alteram adolescentiæ hebdomadam fuisset ingressus, & ab incarnato Dei Patris Verbo 1025. excurreret annus, vice sui Pontificis Hermanni in expeditione præfati Conradi Imperatoris Longobardiam, & maximè super Mediolanum tunc rebellem, præclarus Bruno est profectus, Leuitico officio insignitus. Namque illo suo antistite annis morbisque prægrauatus, ipse auxiliares militum copias Imperatori venientes à Tullo ducendas & disponendas suscepit, tam eiusdem Episcopi, quàm Augusti placito; saluo tamen per omnia proprij gradus sacramento. In illius itaq; sæcularis militiæ dispositione, sic repentè sagax apparuit & prouidus, quasi huiusmodi negotiis tantum fuisset hactenus exercitatus. Metabatur castra suis, disponebat stationes cum vigiliis, sumptus & stipendia opportunis administrabat in locis & horis: sobria sufficientia apparatas dapes distribuebat suorum singulis. Quos sic per assignata & congrua vnicuique officia curabat ordinasse, vt tantùm pro se quique tam nobiles quàm priuati debuissent solliciti esse. Cuius certè sollicitudo, & suis erat tuitio, & hostibus deiectio, & sibiipsi digna laudatio. Vnde factum est, vt reddendo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & Deo quæ sunt Dei, per Apostolum suum præcipientis, quatenus omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, quoniam non est potestas nisi ab ipso, per alienum quantocius ad suum peruenire promeruit. Et quia fideliter ac prudenter inseruiuit exterioribus, ad plenũ remuneratus est interioribus, vt super multa cõstitutus, & cõditori suo adhæreret celsius, & proximo cõpateretur profundius.

Anno 1025. cũ Conrado Imperatore in Longobardiam proficiscitur.

Eius sagacitas in re militari.

Mat 22
Mar 12
Luc. 20
Rom 13

VIII. Denique instante anno ab humanitate filii Dei 1026. Leucus Præsul Herimannus abstractus est carnis ab hospitio, cum quadragesimali tempore moraretur Coloniæ in quodam suo prædio. Extemplo Clerus & populus prouisore orbatus, concordi voto, eademq; sententia confœderatus, diu sibi desideratum & dilectum Brunonem cõsonis & continuatis expetit vocibus. Hinc totius recrastinationis impatiens, deprecatorios atq; cõtestatorios super tã vnanimi electione sua dirigit Imperatori apices. Quorum vt compendiosè dicatur, causa ista fuit. Post præmissam debitæ salutationis reuerentiam, nimium compunctam suæ calamitatis exponunt tragœdiam, dicendo se quaqua versum impeti, atq; inquietari penè quotidianis deprædationibus siue concertationibus, vtpote in triũ regnorũ cõstitutos confiniis, in imperij sui videlicet finibus, in quibus tanto acrius ab hostibus laborarent, quanto longius terrarum spacia ab eius præsentia eos arcerent. Præterea ciuitatem suam à Francorũ Regib. iugiter reposci diuersis & multis machinationib. cui damno reip. ac suo, vexationiq; suorum, si dignaretur obuiare, designaret eis Pastorẽ nobilem ac sapientẽ quàm maximè, cuius strenuitas ac industria sibi infensam hostium rabiem valeret propulsare. Ad quẽ vtiq; vestigandũ non esset valde laboraturus, quandoquidẽ cleri & plebis vnanimitate delectus, penes eius imperialem maiestatem consanguineus Bruno haberetur, Deo bonisq; hominib. dilectus. Hunc sibi notissimum, vtpote suũ ipsorũ alumnum, & inter ipsos atq; ab ipsis liberalium literarum scientia eruditum, sine querela cõuersatum, & per singulos gradus Ecclesiæ regulariter ad Leuiticũ ordinem prouectũ: hunc nõ modo cũ suburbanis vrbani, verũ & omnes circũ circa expeterent vicinæ plebes, & cõprouinciales Episcopi. Aut cõcederet ergo eis cũ beneplacito Dei istũ aut nullũ: quoniã in promptu haberent illud B. Papæ Cælestini decretũ: Habeat vnusquisq; fructũ suæ militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime obrepat, nec debitam alteri sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas Clericis renitendi si se viderint prægrauari, & quod sibi ingeri ex transuerso nouerint, non timeant refutare: qui si nõ debitũ præmiũ, saltem vel liberũ de eo, qui eos recturus est, debent habere iudiciũ. Et illud domni Leonis præclari doctoris, Nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas Episcopũ non optatũ aut cõtemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa quàm conuenit, cui non licuit habere quod voluit. Contra tam euidentem & canonicam authoritatem si posset eis terrena potestas violentiam inferre, non tamen beneuolentiã eorũ ab isto suo electo valeret aliquando auertere. Tandẽ igitur vnanimi & præcordiali prece ipsorum moueretur Imperialis eius serenitas, & magis in hac parte attenderetur Ecclesiæ Dei vtilitas, quàm illa quæ secundum seculum pertractabat altius eum sublimare eius consanguinitas. Interea & speciales literæ domino Brunoni sunt directæ, quæ totius Cleri, Abbatum, & cunctarum congregationum vniuersiq; Leucæ Diœceseos populi taliter nitebantur desiderium seu negotium perorare. Quod viduati Pastore ipsum sibi concorditer solum delegissent, & ab Imperatore exigerent, propter omnipotentis timorem pariter & amorem nullo pacto eos inde perturbaret inde. Ac ne paupertatẽ illorũ, cuius hactenus benè conscius erat, abhorreret, contestabantur eum per illum, qui cùm esset diues pauper pro nobis factus est: nec quod tanti præconij tantæq; nobilitatis personam sibi viles & abiecti præoptarent, maioribusq; ac suis meritis congruis vrbibus inuiderent, ad iniuria sibi aliqua, quã adhuc in eo non deprehenderant, arrogantia reputaret, propter eum qui se pro nobis humiliauit vsq; ad mortẽ. Liceret eis laboris sui fructu perfrui, & versa vice à nutritio suo nutriri, quia secundum Apostolum laborantem agricolam oportet primũ de fructibus suis percipere. Consequens enim foret, vt Ecclesia, quæ talem educare meruisset, talem & sibi mereretur destituta Pastorem, qui etiam pro modulo diuinitus concesso mortalibus, illud speciale boni & summi Pastoris dicere posset: Cognosco meas, & cognoscunt me meæ. Non verò eos lateret, quod terreni Principis pietas ad maiora eum merito consanguinitatis & cõplacitæ illi conuersationis promotum iri deliberaret. Itaq; si ipsos post se clamantes exaudiendos censeret, continuis precibus de reliquo cœlestis Imperatoris largitatem pulsarent, vt ei cœlestem ac terrestrem honorem accumularet. Si autem contemnendos putaret, quia eminentioris dignitatis apici seculariter inhiaret, diuina æquitas contemptus illorum vltrix sic accederet, vt nec ad illum cui intendebat, nec ad quemlibet alium honorem aliquando ascenderet.

A Conrado Imp. deposcitur.

Anno 1026. mortuo Herimanno Leucorum Præsule, vnanimibus votis Bruno eligitur.

Epist. 2.

Et literis à clero & Abbatibus defertur Episcopatus.

Ioan. 10 14.

IX. Huiusmodi ergo syllabis à Domino Notberto tunc laudabilis vitæ monacho, pridem autem S. Protomartyris Stephani canonico, atq; Liethardo adhuc quidem canonico susceptis, qui præ sui comitibus itineris alacres & impigri executores tantæ talisq; causæ fuerant designati à clero & populis: plurimo varioq; curarum æstu vterq; afficiebatur, Imperator sc. ac dominus Bruno eidem charissimus. Et Imperator * quidem, quamuis gauderet dilectionem quam erga ipsum venerabilem Brunonem meram & germanam debito affinitatis, considerationeq; strenuitatis eius possidebat, multorum laudibus vel testimonio cõmendari & approbari: non mediocriter tamen contristabatur, quia illud suum desiderium, quo appetebat illius temporaliter sublimiorem dignitatem, sentiebat præpediri. Timebat, ne Deum offenderet, si Ecclesiæ eius tam vnanimi voto repugnaret: dolebat, si tantæ personæ pro meritis non responderet. Quid hîc multis hæreo? in tanta fluctuatione deprehensus, per Legatos à latere suo directos omnibus ingeniis inde iam sæpedicti domini Brunonis intentionem reuocare est conatus, modo conflictationes crebertimas, atq; depopulationes illius Ecclesiæ commemorando, & paupertatem supra modum exaggerando: modo quod in extremis Imperij sui finibus vrbs illa posita, aut nunquam aut rarissimè æstimaretur digna Imperatorũ diuersorio: modo quod eundem nepotem suum sibi per omnia carissimum nequiret perferre æquo animo disgregari à se tãto terrarum spacio.

Notberdus & Liethardus ad Imperatorem & Brunonẽ diriguntur Legati.

* Varie afficiuntur.

Imperator Brunonis animum ab Episcopatu Leucensi auocare conatus.

Bruno longè aliter afficitur.

Parceret igitur sibimetipsi, & tam suæ vtilitati consuleret atque quieti, quàm medullitus eum amantis Imperatoris voluntati & perturbationi: potius surda aure illos præteriret, qui suam ipsorumne necessitatem seu consolationẽ, quàm eius salutem & honorem pluris penderent; maximè cui ipse condignam suo generi ac merito dignitatem instanter præuideret. Verum quia multa consilia in corde viri, voluntas autem Domini fiet, vt Salomon ait, longè aliter afficiebatur subditum Deo animum reuerendi Brunonis, destinatæ illi syllabæ ab Ecclesiæ populis: quorum vnanimi & humili inuitatione, sentiebat se ad humilia inuitari ab ipso magistro humilitatis, qui Rex hominum fieri refugit, & vltro ad crucem venit, nec immemor illius sui prioris propositi, quo malebat iugiter omni humilitate, vilitate & extremitate contentus Christo famulari, quam temporaliter cum aliqua corruptela integræ conscientiæ, id est quauis venalitate sublimari, quam trimodam composuerat dictis beati Gregorij, sc. à manu, ab obsequio, à fauore. His vtique tribus pedissequis ambitiosæ venalitatis animaduertens Ecclesiasticas dignitates nimis confundi ac subrui, nec facilè aliquem ab aliqua istarum immunem reperiri, nihil sibi tutius fore credidit, quam populari electioni ad humilia se vel aduersa attrahenti assentiri, & imperiali suggestioni ad magna vel prospera incitanti reluctari. Denique laudabile est quemquam pro Deo prospera declinare: sed multò laudabilius cõstat aduersis se spõte offerre. Hinc est quod Moyses ad principatum diuinitus vocatus excusat, & se postposito aliũ postulat dicendo: Obsecro Domine mitte quem missurus es: Atque Isaias ad nuditatis ignominiam, multiplicemque passionem, nec nominatim designatus, vltro se ingerit proclamando: Ecce ego, mitte me. His ergo & alijs virtutum incitamentis succensus, & oleo diuinæ gratiæ repletus, rectæ intentionis flammã tantò spargebat alacrius, quãtò flatibus carnalium affectionũ impellebatur acrius. Fiebatq; vt illa dissuasoria aura à Cæsare veniens & eius aula magis augmentaret ac cõfoueret, quam consopiret aut extingueret ignẽ diuini sacrificij deuotæ mentis in ara. Itaq; illam B. Petri sententiã qua dicit: Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis, grataner amplexus, disruptis cunctæ dilationis nexibus, Imperatori adhuc dissuadenti obtulit syllabas missas sibi à clero & plebibus, ingenua tamen (vt ita dicã) virgineo pudore ora suffusus. Apicum autem tenore clarissimus Princeps edoctus, ad lacrymas est permotus, & vberrimis fletibus attestãtibus extrinsecus palam fecit, quanti eũ haberet intrinsecus. Demũ aliquanto interiecto silentio, linguã famine soluit in isto: Meam sententiã super honore tuo, dulcissime mi nepos, iam diu deliberatã superna video sententia impugnari, imò expugnari; cui cogor manus dando, sicut debeo suffragari, quoniã non sine pernicie nostrûm amborũ & multorum possum diutius refragari. Pietas omnipotentis iam nunc tibi in hoc adsit, quę quid ambobus nobis & omnibus expediat, magis nouit. Mihi ergo iam libet, quod euitare non licet. Tu tamen gratia Dei cõtentus, qua sola crederis ad illius Ecclesiæ regimen prælectus nullo venalitatis modo, nec ipsius cõiugis meæ, nec cuiusuis mortaliũ tuæ parti ofcilies affectus, ne hinc ex te per omnes tibi credendas oues serpat huius simoniacæ pestis næuus. Procul dubio enim qui cœpit in te bonũ opus, perficiet quãtocius. In ipsius gratuita pietate tuũ iacta cogitatũ, & ipse te enutriet, secundũ veridicũ sacræ diuinę sententiæ promissum. De nostri autẽ cõsilij & iuuaminis solatio quantũlibet illud sit, ne fias vllo modo dubius, quia super omnes tui ordinis, de tua re prosperanda semper ero sollicitus, quem nobis commẽdat & indefessus labor fidelis erga nos seruiminis, & cõsanguineus inuicem affectus auitæ propinquitatis. Tantum satage omnipotenti fideliter deseruire, & bonorũ morum indolem, quæ in te à cunabulis est, studeas augmentare. His alijsq; verbis à regali dulcedine roboratus venerabilis Bruno, sponte laborioso se submisit oneri in solo fisus Domino, quippe qui nouerat se non vocari ad prosperitatis gaudia, sed ad grauium laborum perpetienda pericula.

Exod. 4. 13. — *1 Petr. 5.* — *Offert Imperatori sibi à Leucensi clero trãsmissas litteras.* — *Ab Imperatore ad Episcopatum suscipiendũ animatur.* — *Suscepit Episcopatũ.* — *De eius decessu mœror.*

ADEPTVS ergo donum Pontificalis culminis, in non minimo reliquit contribules aulicæ potestatis mœrore, qui eius semper innitebantur consiliis salutaribus; quorumq; causas sedulo procurabat interuentor strenuus. Et licet ei congratularentur de attributo honoris culmine: sibi tamen dolebant, quod carerent eius contubernalis familiaritatis & assaminis prædulci solamine. Accepto autem ab imperiali potestate digrediendi cõmeatu, deferuntur illi noua aduersitatis nuncia, in ipso itineris procinctu, scil. nisi præcaueat se fore passurum insidias à Longobardis patriensibus, qui per id adhuc temporis cõtra Augustũ superbis rebellabant cordibus. Nam illis fortè diebus regius exercitus Vrbam Mediolanum oppidũ oppugnabat, quia inibi infidi infidelitatis apostatæ Imperatori subiectionem abnegãtes latitabant. Cõmonetur ergo à familiaribus horum insidias diuertendo præcauere, astruentibus fore vtilius aliam viam quamlibet longiusculam expetere, quam incautè propter itineris compendium in manus eorum incidere. At ille expers timoris iuxta illud Salomonicum: Iustus quasi leo confidens absque terrore erit, scuto fidei præmunitus, lorica iustitiæ, galeaq; spe salutis adornatus: taliter se à tecto itinere dehortantibus infit: Omnipotentis manibus cunctã nostræ salutis curam cõmittamus, quia nemo valet illi nocere, quem diuina voluerit protectio defensare. Si autem me destinauerit igne tribulationis à peccatorum scoria expurgare, non abnuo voluntati pij artificis me ad informandum committere, quoniam nec debet figmentum ei qui se finxit, quare me fecisti sic, reclamando dicere. Via regia absq; diuerticulo gradiamur, & quidquid nobis supernus arbiter præuiderit, libenti animo patiamur. Tali itaq; commonitorio suos sagaciter adhortatus, cœptum tendebat iter de cœlesti auxilio iam securus. Sed qui erat vas humilitatis dicatum Deo, ne notaretur superbiæ cauterio, si omnino refutaret familiarium vti consilio; partim voluntati eorum obsequitur, scil. vt a grege comitantium cum paucis disparatus eos itinere præiret diei vnius. Interea in cunctis penè mansionum abditis Longobardorum occultantur insidiæ, vbi spes erat eum causa corpus reficiendi debere pernoctare, maximeq; apud Iporeium ciuitatem huiusmodi insidiarum parantur fraudulentiæ. At ipse, vt dictum est, paucis, hoc est, non plus quàm quinq, comitantibus poli axe Solis calore iam feruente, per medium eiusdem ciuitatis ingressus, ita secute, Dei annuente gratiã, omnem illius vrbis popularem frequentiam pertransiit: vt nec in alloquendo quidem vllus ei viam incommodauerit, neq; sibi alium alloquendi necessitas ingruerit. Iam autem Solis sphærã vndas irradiãte Oceani, vrbem intrãt eius sequipedes comites post tergi relicti, moxq; ab omnibus insidiarum latebris accurritur, ac si diu quæsita canum præda violenter rapiuntur, in cunctorum vultibus solus Bruno requiritur, sed quem Christus eruerat, inter omnes solus Bruno minimè reperitur. Toto noctis spacio fit de eo quæstio, abierit ne, an veniat, sed nulla veritatem eius factum publicat. Nascitur suspicio, quod iam pridem pertransierit. Ad quem insequendũ, celeres diriguntur veredarij. Sed dilectus Præsul, iam ad extremos Italiæ fines peruenerat, locumque qui dicitur ad Cameram, subintrauerat, vbi cum mirabili consilio diuina protectio liberat. Nam sui pauci comites longinquo defatigati itinere, ibidem ad recreandum disposuerant residere, expectaturi socios parua refocillandos requie. Cùm verò ab eis esset ablegatus intra spacium duorum sagittæ iactuum, subito prædicti insecutores anhelo cursu adueniunt, lassos eius comites iam discumbentes reperiunt, raptos retrogrado itinere celeriter Iporeium perducunt, sperantes se diu quæsitã prædam reperisse, quos Deus iucundo miraculo quodammodo voluit deludere. Tali itaq; consilio diuina virtus malorum nequitiam propria spe defraudauit: sibiq; fidelem ab ipsorum rabie liberauit, cui etiam mox cuncta sua de integro salua restituit, suppetiante eius cognata, nepte Rodulphi regis Iurensis, coniuge sui germani nomine Gerardi, strenuissimi atq, elegantissimi militis. X

Cauere sibi à Longobardis monetur. — *Prouer. 28.* — *Brunonis generosa responsio.* — *Ei à Longobardis struuntur insidiæ Iporeium per causæ Longobardorum vrbem.* — *Diuinitus à structis sibi insidiis liberatur.*

AVSPICATO ergo cursu cœptum iter exsequitur, à cunctis prætergrediendis vrbibus per viam plausibiliter excipitur: à propriis ciuibus eius desiderio inhiantes attonitis fauorabiliter præstolatur. Tandemq; die Dominicæ Ascẽsionis tertiodecimo Kalendas Iunij omnium inexplebili gaudio susceptus, præsentibus cunctis Belgicæ Galliæ primoribus XI.

ribus electus ac laudatus, à suo consobrino domino Theodorico Mediomatricorũ Præsule est pontificaliter inthronizatus. Quique sciens se esse debere in domo Dei lucernam non sub celante modio, sed super refulgens candelabrũ collocandam; sollicita studuit vigilantia mox expromere diuinæ religionis ignem, quo semper incaluerat, ac sibi subditos ardenter in supernæ virtutis zelo verbis & exemplis accendebat. Et sicuti fertur exemplo sæculari: Quoque magis tegitur tectus, magis æstuat ignis, ita cœpit in eo diu clausus cœlestis amoris feruor inardere: sicut qui ab ipsius infantię bona indole solitus erat Christi inspiratione feruescere. Suum itaq; sagax studium super omnia cõuertit in propaganda religione monastica, quæ præter S. Confessoris Christi Apri cœnobium in omni sua Diœcesi, iã proh dolor! longo tẽpore refrigeurat: Medianensis namq; ac S. Mansueti Monasterij Prælatos, qui posthabito animarum sibi cõmissarum studio in solo exteriorum dominatu se putabant constitutos, deposuit in ipso suæ electionis exordio, atque domno venerabili Guidrico, tunc per id temporis Præposito præfati Cœnobij B. Apri cõmendauit, cuius prouisione & sollerti instantia ordo Monasticus, vt adhuc in propatulo est, in eisdem locis feruenter recaluit.

Inthronizatur.

In propagãdarel. g. ou monastica curam impendit.

XII. VICTORIOSVS verò Rex Conradus auditis, fama vulgante, eius laudabilibus actis, in dies erga illum magis magisq; ardebat affectibus pij amoris, præsagiens ipsum vas fidele ad reformandam sacræ religionis normã, & ad augmẽtandã iam defluentẽ Romanã Remp. Et quoniam causis instantibus vsque in sequenti Pascha distulerat, sibi à domno Apostolico Romæ dandã imperialẽ benedictionem: itidem etiã isti vinculis perfectæ dilectionis astrictus differri iusserat eius Episcopalẽ ordinationem, vbi simul vnaq; in basilica sumerent vtriq; ab eodem cœli Clauigeri Vicario prędestinati officij cõsecrationem. At ipse prædestinatus Deo amabilis Bruno, custos veræ humilitatis, & seruantissimus præceptorum Dominicæ auctoritatis, cognito, quia hic terrenus honor sibi ab Augusto collatus aliquos inuido dente mordebat, quodq; Treuirorum Archipræsul prolatione sui cuiusdam priuilegij huic regiæ voluntati obstare cupiebat: hic noster mox adiit Regẽ obnixo precamine, vt à tali desisteret conamine; malens se honore huius benedictionis carere, quàm in alicuius dissidio contradictionis contra quenquam remanere. Vix ergo & cum difficili labore domnum Augustum ab ea voluntate resipiscere cogens, ac ipsius dulci commeatu Belgicã Galliarum repetens, à domno Archiepiscopo Treuerorum Poppone, Pontificalem humiliter poposcit benedictionem: atq; inter se statuerunt tempus hanc sanctam fieri ordinationẽ. Treuerim ergo venitur, consuetus ordo cõsecrationis inquiritur: vbi durus quæstionis scrupulus omnem rem peragendam diutius intricat, ita vt omni imperfecto labore iam dictus dulcis pater frustratus domum redeat. Nam à prælibato Archipræsule quoddam priuilegium promulgatur, in quo hæc lex superflua atq; impossibilis à nemine seruanda continebatur, scil. vt quisq; suorum suffraganeorum ab eo ordinandus prius sub diuinæ præsentiæ testimonio spondere debeat, quatenus in cunctis rebus agendis eum sibi ad consiliũ adhibeat, sublatoque omni excepto, nihil extra suum præceptum aut velle, aut quasi quidã seruus agere præsumat. Memor itaq; diuinæ scripturæ fidelis Bruno: Quia displicet Deo infidelis & stulta promissio, omnimodis se abnegat huius incõgruæ rationis fore sponsorem, ne per impossibilitatis effectum mendacij incurreret offensam. Diuturno autem spatio huiusmodi alternatim perstitit litigium: nostrũ qu͡e te sepedictũ Patrem re infecta contigit à Treueris habere regressum. Quo cognito diuæ memoriæ Conradus Augustus ad suũ palatiũ Vvormatiæ vtrosque conuocauit concitus, ipsiusque innitente auctoritate, tandem vicit Archiepiscopum iustæ rationis præmonstratio, atque cessit à superfluo, quod iniustè exigebat, professionis voto: tantum requisiuit ab eo sponderi, quod in Ecclesiasticis negotiis agendis, ipsius vteretur authoritate consilij. Hâc ergo acceptâ sponsione, quinto Idus Septembris, cum summa omnium gratulatione, fit sancta ordinatio, atq; demum vtriq; inuiolabiliter perstitere in perfectæ amicitiæ soliditate. Hoc verò idcirco tam expressè perstrinximus, vt cuiusmodi fuerit humilitatis hic vir liquidò panderemus, & ad euitandum mendacij næuum, prout homini fit possibile, quantum extiterit cautus.

Eius humilitas.

Treuerim contendit, & à Poppone Archiepiscopo ordinari postulat.

Eorundẽ altercatio.

Eccl. 5.

Ordinatur Episcopus.

XIII. IGITVR ad sedem propriam repedans læto cunctorum excipitur tripudio, moxq; vti sua erga sanctum ac gloriosum Aprum maior erat deuotio, domnum religiosæ vitæ & conuersationis virum iam dictum Guidricum sub nomine Abbatis eidem præfecit Cœnobio, voluntate & petitu domini Guillelmi ipsius loci tunc temporis venerabilis Patris: cuius sancta fames cis mare per cunctos fines orbis exstitit memorabilis. Huius præsulis solatio non minimum sudauit prælibatus pater Guidricus, in ampliando sui Cœnobij decore, q̃ iam penè labens incepit à fundamentis instruere, cui idem Pontifex triginta librarum supplementum sua contulit largitate. Eundem etiam delegit Abbatem supra prænominatas Medianensis sanctiq; Mansueti Abbatias, quibus ad augmentandum in eis sanctæ religionis statum, nonnullas tribuit Ecclesias. Quin & in Portus suauis Cœnobio à suo prædecessore, ex Pontificalibus stipendiis inchoato, sed à se studioso labore ædificiis & sumptibus ad vnguem adornato, deuotam sanctimonialium constituit cõgregationem, atq; nobilis generis vitæq; laudabilis quandam nomine Berrennam ipsi cœtui matrem ordinauit: cuius instanti sollicitudine diuini feruor seruitij ibidẽ florescendo creuit, & diuinâ opitulante gratiâ in longas post generationes crescendo florebit. Inerat quoq; ei mirabilis & honesta morum elegantia, adeo vt cum splendido corporis decore, quem illi super cunctos illius temporis contulit omnipotentis munificentia: quidquid agebat cunctorum animis cõplaceret, quidquid dicebat, omnium corda intimo amoris effectu delectaret. Cum serpentina astutia tantũ pollebat in eo columbina simplicitas, vt ab huius seculi prudentibus omnium videretur superior in prudentia, & à diuina sapientibus mitẽ coleretur pro puræ mentis innocentia. Tanta largitatis abundabat charitate, vt pene cuncta distribuens indiscretè, in aliorum opulentia ipsum multoties contingeret indigere. Eleemosynarũ virtuti ante omnia & super omnia insudabat, nec pro vllo seculari impedimento quenquam diem omittebat, quin omni mane ipse per se pauperum turbæ deseruiret: ac dominico exemplo eorum vestigia abluendo, victum sufficientem tribueret. Deuotione contriti cordis, & cõpunctione lacrymosorum gemituũ inundabat mirabiliter, adeo vt nihil facię orationis, nullum diuini sacrificium officij superno vultui præsentaret, quin continuo lacrymarum flumine faciem & pectus irrigaret. Tali se holocausto in conspectu diuinæ maiestatis mactabat assiduè, sciens certissimè, sacrificium Deo spiritũ contribulatum fore. Sapientia diuinarum humanarumq; artium in eo refulgebat amplissima, maximè artis delectabilis musicæ peritia, qua antiquis auctoribus non modo æquiparari poterat, imo in mellifica dulcedine nonnullos eorum præcellebat. Nam componens responsoria in veneratione gloriosi martyris Cyriaci, sanctiq; Hidulphi Treuerorum Archiepiscopi, nec non B. Odiliæ virginis, atq; venerandi Anglorum Apostoli Gregorij Doctoris, diuini laudes seruitij mirifico decore ampliauit. Humilitatis quoq; ac patientiæ donum ita in eo enituit, vt si forsan aliquem subiectorũ pro suæ culpæ noxa increparet, vtq; fieri solet, ille impatientiæ motus felle multa improperiorum conuitia arguenti Præsuli irrogaret, iste pro verborum iniuriis non verbera, sed lachrymas condolendo impenderet.

Sedem suã repetit.

Guidricum Abbatem constituit.

Eius in monasteria liberalitas.

Mira eius comitas.

Profusa eius largitas.

Eleemosynæ.

Compunctio & lacrymæ.

Psalm 50.

Musicam callet.

Humilitas & patientia.

XIV. HIS ergo aliisq; bonis actibus perspiciens eum cluere humani generis aduersarius, eius piæ religioni modis omnibus contraire nititur. Et licet non possit eum vsquequaq; à recto deuiare tramite, tamen per suos satagit satellites tentationum & aduersitatum spiculis à sancto proposito deterrere. Nam quidam huius primores patriæ eum sapientiæ luce fulgere cernentes, & in disponendis regni consiliis apud Imperialem Maiestatem super cunctos pollere inuidentes: dum apud aulicos, quos omnes sibi nimio amore deuinxerat, nequeunt ei moliri insidias, apud exteros contra eum tractant artificiosas calliditatum machinas. Itaq; Odonem vicinæ Commarchiæ Francorum Comitem in B. Pręsulem concitant, eumq; multiplici aduersitatum molimine ab Imperialis fidei stabilitate deiicere laborant. Videres fidem

Patitur sibi inuidos.

Odonem Comitem aduersariũ habet.

fidem in vno Brunone contra multorum fraudes viriliter decertantem, miranda patientia multorum spicula hostium æquanimiter perferentem, præcordiali compassione subditorum sibi dispendia dolentem, ipsis inimicis affectuosa caritate quàm facillimè indulgentem. Sed non est necesse, quos bellorum motus, quas Ecclesiæ sibi commissæ deuastationes, prædas, incendia pertulerit recensere, dum omnipotentis gratia de cunctis eius æmulis in nequitia radicatis, citum dignata est finem imponere, ac sibi fidelem famulum pia consolatione per visum voluit reuelare. Siquidem dum adhuc aduersitatum angoribus arctaretur: quadam nocte multiplicum sollicitudinum fessus laboribus, miseriam sibi subiecti populi reuoluendo, lachrymabiliterq; suis eam reputando criminibus, soporatur, ac videt in somnis quendam angelici vultus præferre sibi sphæram supra Solis splendorem fulgidam, quæ videbatur in se totius mundi retinere machinam, in qua etiam specialiter ei ostendebantur duo præclaræ formæ homines. Quorum dum nomina eorum discere cuperet, huiusmodi vox suas peruenit ad aures: Hos Mariam Magdalenam, Galienumq; noueris esse Episcopum, quorum consortio te frui in futuro lætaberis. Dumq; eandem sphæram lætabundus accipiens manibus sibi in sinum vellet ponere, præsago futurorum est expertectus sopore. Nec mirum hunc B. Mariæ dici fore consortem, cum par erga Deum dilectionis affectus, & continuus lacrymarum velut fontanarum aquarum decursus, eius meritorum illum reddiderit participem. Quamuis autem à nobis adhuc ignoretur, quis iste Galienus exstiterit, non est tamen dubium magni esse eum meriti, quem diuina vox tantæ laudis viro coæquauerit. Quam visionem subsecuta est efficax diuinæ gratiæ consolatio, præfato Odone Comite per bellicosum nostræ patriæ Ducem Gozilonem turpiter morti tradito, ac pace per hunc B. Præsulem restitutâ, non solùm Lotharingiæ regno, verumetiam adiacentibus prouinciis Christi annuente suffragio. Nam eius intercurrente sapientiâ, legatione & consilio, est Romano adiunctum & corroboratum imperio regnum Austrasiæ, quod dudum ab origine tenebat Rodulphus Rex Iurensis Burgundiæ, & idem iam dictus Pontifex est directus legatus pro pacis concordia inter suprafatum Conradum Romanorum Principem ac Robertum Franciæ Regem. Quam legationem quàm honestè compleuerit, est testis Francia, quæ adhuc quasi nouum refert, quanta in eo resplenduerit sapientia, quæ humilitas, quæ denique in cunctis cœptis efficacia; quàm decorus fuerit habitu mentis & corporis, quàm congruus in referendis verbis legationis. Quem cuncti vt patrem nimio amore suscipiebant, quem omnes vt sanctum summa veneratione excolebant. Itaq; tanta firmitate pacem & concordiam inter vtraq; regna stabiliuit, vt quoad vixerunt præmemorati Principes cum sibi succedentibus filiis vtrisq; Henricis, nullus quantumcunq; fraudulenta arte discordiam inter duo regna serere valuerit. Sed inuidus humani generis hostis perpendens se nequire eius deuotionem per suos satellites à recto tramite deuiare: per se in illum diuino permissu insurgens nimio corporis aggrauat languore, continuatim annuali tempore. Aderat tota lugubris plebis multitudo, de eius sospitate desperans: aderat etiam cœtus medicorum dolorem desperatiuis verbis augmentans. Omnium rigabant ora lacrymæ, ipsi quoq; iam defecerat spes vitæ. Tunc diuino admonitus instinctu, iubet se nocturnali hora ante S. Blasij altare ferri, confisus se eius dignis meritis à præsenti angustia citissimè liberari. Itaq; ibidem raptus in ecstasi, nō dico per somnum qui eum omnino aufugerat, videt quasi S. Blasium ab altari progressum sese inuisentem, atq; modum languoris compatienter exquirentem, cunctisq; suis languentibus præcordiis apertis, veluti ipse ea conspicaretur, misericordi manu abluentem, ac medicamine refouentem, omnibusq; suo loco restitutis, eò quò venerat redeuntem. De qua ecstasi regressus sospes de lecto surgens, circumstantes aduocat, visionem lætus pandit quam viderat, ac sicuti prælibatus martyr iusserat, responsorium: Quis Deus magnus sicut Deus noster? cum præsentibus in voce iubilationis concinit, & nocturnis impletis officiis, pedibus propriis alacer domum rediit.

Eius visio. — *Bruno pro cōciliandа pace inter Conradum Imp. & Robertū Francorum Regem legatus.* — *Morbo laborat.* — *In ecstasin rapitur, & eius visio.* — *Reualescit.*

VERVM quoniam maiora exarare stilus properat, videtur cōgruum vt quiddam de eius matre dignum memoratu breui referat. Nam quanta illi fuerit deuotionum serenitas, quanta vsq; ad nouissimum quadrantem eleemosynarum largitas, quàm diutina in diuinis orationibus, vigiliis, ieiuniisq; instantia, quàm longa nimis in carnis maceratione pœnitentia, non est facile promere verbis, cùm ipse finis in quo omnis laus canitur securè, manifestè prodiderit. Siquidem in tantam corpulentiam superflui abundantia humoris eius corporis quātitas excreuerat, vt vix rheda posset vehi quo opportunitas commonebat. Quæ grauitas corporis, quoniam sibi videbatur intolerabilis, multotiens Christi gratiā profusis exorauit lacrymis, vt sicut vnius matris eam protulit aluus mundo; ita vnius mulieris vlnis possit terreno mandari sepulcro. Cuius vocem exaudiuit Oriens ex alto. Nam diutini maceratione languoris ita ad vltimū fuit tenuata, vt penè cuncto humore carnis exsiccato, sola ossa cute & neruis sese tenentibus viderentur tantummodo cohærentia. Itaq; ad extremam vitæ metam veniens, cunctis distributis quę ipsa per se, exceptis mariti reditibus, ex proprio sumptu in vsus pauperum expendendo quotidie aggregauerat, sacra iunctione, ac viuificæ cōmunionis participatione munita, diu exanimis & absq; vllo vitali flatu iacuit, cunctā eiulante familiā, cum pauperum viduarum atque orphanorum cateruis. Quæ subito resumpto spiritu rediens, ac confusum deplorantium clamorem sedari præcipiens, omnes domo eliminari iubet, solamq; Regelwidem Cœnobij sanctæ crucis Abbatissam cum proprio retinet marito. Quibus cū fletu admirantibus, quid sibi vellet ait: Non me lugeatis quasi morituram, quoniā nunc mihi adfuit piissima Deigenitrix Maria, quæ me dulcissima affabilitate consolans promisit secum æternaliter victuram, & in sempiterna gloria feliciter contegnaturam. Vnum ergo te, ô amantissime coniunx, suppliciter oro, ne meæ petitionis verba quæ dictura sum molesto feras animo. Cumq; ille ignarus futurorum gratanter se impleturum sponderet, quæcūq; illa exprompta voluntate iuberet, ait: Pero vt sicut nuda egressa sum de vtero matris meæ; ita me nudam in tumulo suscipiat aluus terræ, & quidquid ornamenti ad consepeliendū mihi parauera, in vsus pauperū fideliter erogare studeas. Cuius petitioni quanquā inuitus iam præfatus spōsus annuit: eāq; cū summa alacritate mentis hominē exutam, modo quo cōstituerat, sepulturæ tradidit. Hæc autē ideo tā studiosè retuli, vt patescat præsentib. & futuris, quātæ fidei & deuotionis hæc mulier exstiterit, quāq; feruens in eleemosynarū largitate fuerit. Sed congruū videtur, hic anchorā nostri nauigij figere, quatenus aliquantulū respirādo reparatis armamētis cœptū valeamus ęquor efficaciter transmeare. XV.

Matris eius encomium. — *Extrema eius valetudo.*

LIBER SECVNDVS.

SVSCEPTI munus operis, Christi suffragio annuente prosecuturi, & qualiter ad Apostolicam dignitatem peruenerit vir beatus, quæq; ei ibidem contigerint, imò quæ per eum, eiusq; temporibus Dominus efficere voluerit mōstraturi; opportunum videtur præcedentes causas ad id pertinentes ostendere, & quomodo superna gratia ei ventura reuelauerit notificare. Summa inerat ei deuotio primum Pastorem clauigerum cœli annuo reuisere recursu: & pro ouibus à Deo sibi creditis eius iuuamen supplici exorare precatu. Itaq; quodam tempore solitum aggressus iter, comitante cœtu clericorum, necnon laicorum quingentorum numerum superantium, qui pro ipsius meritorum dignitate, affabilitate, sanctitate, indiuulsum eius sequebātur comitatum, cunctis surrexit lues dira Italici corruptione aëris, ita vt nulli hac rabe infecto esset spes in crastinum differendæ mortis. Vir autem Domini immodicè mœstus de afflictione sese comitantis turbæ, festinum reppetit remedium diuina gratia præcurrente. Nam sanctorum, quæ secū vehebat, propria manu tinctis vino pignoribus, maximeq; S. Apri articulis, cui se cōmendabat deuotius, quicunq; huiusmodi poculum quantulumcunq; libasset, mox conualescebat, quantuscunq; languor inuasisset, si tantū liquoris illius saporem gustare valuisset. Ipse etiam penè diatim toto itinere diuini sacramenti victimā offerendo, & inter Missarum I.

Brunonis erga S. Petrum Apostolum deuotio. — *Remedium pestiferæ luis inuenit.*

satum sollemnia populos astantes, ad correctionem morum pœnitentiamq; commonendo, cunctos piis hortatibus ad superna capessenda animauit, & ab imminentis mortis articulo sanctis precibus liberauit. Itaq; toto noctis intersticio turba comitum, & patriensium, quorum necessitas intererat, ad eius hospitium cum luminaribus excubias celebrabant, ac mane per Sanctorum merita, eius annuente suffragio, integram sospitatem reportabant. His ergo causis per cunctas Romaniæ partes celeberrimè diuulgatis, vir Domini summa veneratione excolitur, eiusque dilectio omnium cordibus funditus inculcatur. Hic autem suus erat mos assiduus, vt nocturnæ quieti membra traditurus sanctorum pignoribus sese attentius commendaret, & à secularibus absolutus curis, in sancta contemplatione animum relaxaret, atq; in ipsa meditatione, necessarium corpori soporem susciperet. In hac ergo pia intentione quadam nocte soporatus per visum ad principalem Ecclesiam Wangionum est adductus: vbi contemplatur quasi consistentem infinitam multitudinem albatorum, quorum maior pars videbatur esse sacerdotum, inter quos vnum recognoscebat quondam sibi familiarem Bezelinum Archidiaconum, qui eius Comes in Romano itinere exuerat hominem. Quem interrogans quæ esset tanta multitudo, audiuit hos omnes mundanam finisse vitam in principis Apostolorum seruitio. De hoc intra se miranti, veluti cœlorum clauiger B. Petrus superueniebat, & illam multitudinem sancta communione eius manibus participaturam esse aiebat. Quem pontificaliter indutum idem B. Petrus cum proto martyre Stephano ad altare prædictæ Ecclesiæ eum ineffabili cantus melodia deducebant, & sacris peractis officiis omnes de eius manibus viuificum munus percipiebant. Visum quoq; ei fuerat, quod post sacram cōmunionem ipsi S. Petrus quinq; calices aureos conferret, alteri autem se subsequenti tres, tertio verò vnum calicem tribueret. Hæc ergo suis familiaribus referens, quid portenderent secum, mirabatur, sed quis eorum fuerit exitus, in sequentibus suo loco dicetur.

Nota S. viri piam Sanctorum venerationē.

Visio ei offertur.

Explicationem visionis huius de calicibus, habes infra cap vlt. huius vitæ.

Alia visiō

Alio eodem tempore illi per somni quietem videbatur, quod quasi persona cuiusdam deformis vetulæ eum importunè impeteret, & veluti familiari, sed tamen sincero colloquio sibi adiungi exposceret. Quæ tam horrendi vultus, discissæ vestis, hirsutis capillis, atque turpiter erectis videbatur: vt vix quicquam humanæ formæ in ea recognosceret. Cuius deformitatis horrore nimium perculsus, eam plurimum volebat euitare, sed ipsa tanto magis illi nitebatur insistere. Qui importunitate victus vir Domini, ei signum crucis in faciem imprimebat. At illa ad terrā veluti mortua proruens, in admirabilem pulchritudinem denuo resurgebat. Cuius visionis terrore experrectus ad nocturnas surrexit vigilias: denuoque in huius rei admiratione sopori reddidit membra. Cui videbatur in somnis adesse venerabilis Abbas Odilo, quem quasi rogabat sibi portendere, quæ esset huius visionis significatio. Qui lætissimus ei tali respondit oraculo. Beatus es tu, & tu animam eius de morte liberasti. Hæc non esse ficta probat idonea virorum ac venerabilium testificatio: domni videlicet Walteri Leucorum claustri Decani, nec non intimi consecretalis eius Warneheri, qui asserunt se audisse talia cum lacrymis ab illo referri, & quid signarent quamplurimum admirari. Nec incredibile esse videtur, talia ei à summa diuinitate præmonstrata fuisse, cùm crebrò nocturna in lecto suspiria, & frequentes pectoris tunsiones, ac stratus sæpè à veridicis cubicularis repertus irrigatus lacrymis, ostendunt illum diuina visione fuisse dignum. Nulli autem dubium est, quid significet prælibatæ mulieris visio, quicunque legit pene simile somnium Magni Constantini pro restituenda vrbe Byzantio. Nam certum est horribiliter extabuisse per diuersas orbis partes Ecclesiasticum decorem, imò Christianam religionem, & per eum Christi adminiculante suffragio ad pristinum reductam esse honorem.

II. INTEREA apud Wangionum [a] vrbem ante præsentiam gloriosi Henrici secundi Romanorū Augusti fit Pontificum reliquorumq; Procerum non modicus conuentus. Inter quos hic Christo dignus Præsul conuocatur: quippe sine cuius consilio intra Imperialem curiam nihil magni disponebatur. Et [b] repentè illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur à cunctis. Quod onus humilitate commonente diutissime refugiens, dum magis ac magis cogitur, triduanum consulendi deposcit spacium, in quo ieiuniis vacans & orationibus omnino sine cibo potuq; permansit. Cumq; [c] denuò repurgaretur ad obedientię completionem, spōtaneè coram omnib. suā dixit confessionem, conatus quasi quadam suorum enormitate scelerum, cōmunem permutare electionem. Quis autem queat eius inundantiam fletuum referre, quos in publica confessione emisit, cùm etiam omnium affectus in nimias lacrymas excitauerit? Vnde vnanimiter cunctorum ore hæc pia vox resonabat: Nolit Deus, vt filius tantarum lacrymarum pereat. Videns ergo nullo modo se posse effugere imperiale præceptum, & commune omnium desideriū, coactus suscepit iniunctum officium, præsentibus legatis Romanorum, ea conditione, si audiret totius Cleri ac Romani populi cōmunem esse sine dubio consensum. Sicq; ad propriam Leucorum sc. sedem repedans, cum summa deuotione ibidem Domini celebrauit Natalem cum coëssentia quatuor Pontificum, Hugonis scil. de Pysa vrbe Italorum legati Romanorum, & Euerardi Archiepiscopi Treuerorum, Adalberonis quoq; Metensis, atq; Theodori Virdunēsis Præsulis. Inde humilitate magistra contra omnium Apostolicorum morem, sumpto peregrino habitu [d] Romanū arripuit iter, indefesse sacris orationibus, ac diuinæ vacans contemplationi, non tam pro rerum cōmissarum sibi, quā pro cura animarum nimiæ intentus sollicitudini. In qua meditatione apud vrbem Augustam suspensus, diuinam promeruit consolationem, dum in reuelatione audiuit Angelica voce resonare harmonicam modulationem dulcissimè

Ier 29. consonantem. Dicit Dominus, ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis: inuocabitis me, & ego exaudiā vos, & reducam captiuitatem vestrā de cunctis locis. Qua pia consolatione animatus, & de superno adiutorio certior iam factus, cœptum iter perficere aggreditur, vtq; tanti meriti personam decebat, cum infinita multitudine vndequaque superuenientiū comitatur. Inter quos quædā religiosa ancilla Dei ei adhæret, quę eum talibus ex præcepto diuino admonet verbis. Mox vt prima vestigia intra valuas Ecclesię principis Apostolorum posueris, ne sis immemor his diuinis vti verbis: Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Quam Dominicam iussionem & humiliter suscepit, & deuotè adimpleuit. Venit ergo cū tanto comitatu super Teronem [e] fluuium, qui ita crescendo proprium prætergressus erat alueum, vt per septem dies totum ibi cogeret remorari populum. Vir autem Domini de afflictione plebis diu secū mœstus expectantis, cœleste auxilium inuocat, ac benedictionem Ecclesiæ S. Ioannis in vicino constructæ inchoat. Sed antequam diuinum esset peractū officium cœptæ consecrationis, ita fluuius est mitigatus demissis vndis, vt mox securum iter omni transgredienti præbuerit, quod omnis præsens multitudo huius B viri meritis cōtigisse affirmauit.

Omnipotentis igitur [f] roboratus solamine Romam appropinquat, cui tota vrbs obuiam ire parat, sed ipse pedes longinquo itinere nudis plantis incedit, & magis ad mentis deuotionē, quàm ad laudū delectationem animum inflectit. Quis autem eius contriti cordis in deuota oratione affectus? quis deniq; referre queat cōtinuos lacrymarū velut riuorum decursus, cùm nullius cogitatui sit penetrabile, ne dum verbis effabile? Postquam ergo diutissimè se taliter Christo mactauit in cordis altari, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, etiam astanti Clero & populo, diuinam, qua plurimum affluebat, ingreditur proferre exhortationem. Imperialem [g] de se electionem in tam laborioso officio breui sermunculo promulgat, eorū voluntatem (qualiscunq; erga se sit) pandere expostulat. Dicit [h] electionē Cleri & populi Canonicali autoritate aliorū dispositionem præire: affirmat se gratanti animo in patriam rediturū, nisi fiat electio eius cōmuni omniū laude: ostendit se [i] coactū ad tam grande onus suscipiendū venisse. Cumq; videret vnanimē omniū acclamationē, ad correctionem vitæ cœptam repetit exhortationem, supplex cunctorum expetit orationem,

[a] Conuentui Procerū apud Wangionum vrbem cōgregato, interest.

[b] Ann 1049 Romanus Pontifex deligitur Vide Lamb. Schafnaburg Ottonem Frising & Baronium hoc an.

[c] Publicam confessionē instituit

[d] Sub habitu peregrini Romam cōtendit.

[e] Teronem fluuium inundantem intra limites reuocat.

[f] Romam nudis pedibus ingreditur.

[g] Imperialē de se factā delectionē, sic enim intelligendū censet Baronius, Romanis exponit.

[h] Recusat Pontificatū adire, nisi præhabita

[i] Canonicali electione.

[i] Electum Brunonem à Cardinalibus testatur Leo Ostiens. lib. 2 cap 82.

Omniū acclamatione electus inthronizatur. De Hugone Brunonis fratre.

atque absolutionem. Itaq; diuina fauente gratia, cunctis applaudentibus consecratur, ac Dominica quadragesimalis initij pridie Idus Februarij Apostolicæ Cathedræ inthronizatur. Quantus verò feruor deuotionis ad omnipotentis seruitium in eo excreuerit, quanto solertiæ vigore ad res Ecclesiasticas disponendas enituerit, quis breui explicare valeat, cùm penè nec totus mundus ad hæc enarranda sufficiat? Non autem sub claui silentij occulendum æstimo, quā ram indulgentiam eius dignis precibus Hugoni ipsius germano diuina contulerit miseratio. Nam iam dudum ante eius ad Apostolatum electionem exuerat hominē, atq; hic beatus causa prædictæ ordinationis Romam tendens Populeium aduenerat. Vbi eiusdem prænominatus frater cuidam boni testimonij Clerico per visum apparuit, illiusque suffragium apud domnum Apostolicum supplici oramine depoposcit. Siquidem videbatur memorato Clerico prælibatus Hugo in loco ineffabili amœnitate referto cum multis collætantibus in curuli sella residere, sed sine suppedaneo scabello pedes ad ima tendentes retinet. Quē cū prædictus requireret clericus super qualitate sui status, respōdebat bene sibi esse in omnibus, nisi quod ad infima laboriosè penderet nō firmis pedib. Petebat quoq; vt idē clericus fratrem suū hunc beatū ad Apostolicā euntē cōsecrationē exoraret, quatenus in introitu valuarū Ecclesiæ principis Apostolorū sui meminisset, dicens quod eius precibus diuina pietas sibi indulgentiā cōcederet. Quā visionē præfatus clericus S. Pontifici retulit, ac eū ad Christi gratiā pro salute fratris exorandā animauit. Qui postmodū per visum eidē domno Apostolico apparēs læt⁹ innumeras reddidit gratias, quia ei⁹ meritis supna clemētia à cūctis eū meritis laborib. absoluerat.

Leonis nomē assumit, eius nominis IX. Pontifex. Virtutes eius.

III. IGITVR hic Deo deuotissimus mores & vitam Magni Leonis imitatus, cuius & vocabulo fuerat insignitus: imò Leonem de Tribu Iuda pro posse secutus, omnibus exemplū bene viuendi fiebat lucerna ardens & lucens nō sub modio, sed super candelabrum præeminebat, vtq; verus sal terræ condimentum supernæ sapientiæ cunctorū mentib. infundebat. Verū licet omniū virtutū gemmis Christi decoraret diadema, hæc tamen splendidius in eo relucebant misericordia & patientia: celer erga delinquentes in danda indulgentia mira cōpassione collacrymans propria cōfitentibus scelera, in eleemosynarū largitate etiā vsq; ad sui indigentiā indiscretè prærogans omnia. Sed quoniam cunctis diuino instantibus seruitio solet stimulus superuenire aduersitatis, diuina sc. probatio, quæ ostendit cuius feruoris sit erga Deum cuiuscunq; mentis affectio; hic Pater venerandus, dum in initio sui aduentus Romæ cōmoratur, aliquanto angustiæ & mœroris dolore perstringitur. Nam ibidē adueniens, nihil Pontificaliū sumptuū inuenerat, iam n. erāt in domesticos vsus absumpta, imò in eleemosynarum prærogationē cuncta quæ secum attulerat distributa. Defecerāt cunctorum eius Comitū plenæ delatæ crumenæ: non erat vlla spes opis, nisi proprias vestes ad minus pretium vendere, & quacunq; secreta arte benignissimum Patrem in patriam fugiendo reducere. Quorū renitendo consilio vir beatus in diuino cōfidere solatio sagaciter admonebat, sed tamen illorum afflictioni misericordi affectu ex intimis condolebat. Instante autē die quo cuncti Comites eius disposuerant clanculo recedere, ecce adsunt legati nobiliū Beneuentanæ Prouinciæ deferentes xenia Apostolicæ cōgrua dignitati, eius benedictionem atq; solatium suppliciter deposcentes promereri. Quos Deo dignus Præsul, vt suam decebat beneficentiā, suscepit, sacra benedictione roborauit, non tam lætus de oblatione munerum, quàm Deo rependens grates de deuotione fidelium. Dehinc ad præsentes præ nimia anxietate pridem diffidentes conuersus, continuo charitatiua increpatione in eos inuehitur, & de Dei misericordia nunquam amplius desperare nec diffidere cohortatur. Extunc beati viri fama diuulgatur per populos & vsq; ad mundi fines cunctas gentes eius peruagatur rumor, Christi vbiq; prædicatur gloria in suo admirabili famulo, nomen Papæ Leonis quocunq; orbe terrarū reboat ore consono. Nec mirandum rationabilem creaturam in eius resonare laudem, cū etiam irrationabilia animalia (mirum dictu) illius prædicando nomen humanam formarent vocem. Nam sicut à veridicis fertur relatoribus, apud Beneuentum gallus frequenti voce eius nomen repetebat, & naturalem emissurus vocem, cunctis mirantibus, Papa Leo insonabat.

In inopia suos consolatur. Releuatus ex eadem, suos increpat. Nota rem miram de gallo.

Item de cane.

IV. DICITVR etiam illis temporibus in finibus Apuliæ canis extitisse, qui latrādo solitus erat humanis verbis, Deus meus Inclamare. Non autem est incredibile, brutum animal in ea regione Dei misericordiam quocunq; modo inuocasse, dum certū est Christi religionem ibidem penè omnino deperisse, accolasq; illius patriæ alienæ potestati subditos esse, vt ad inuocationem superni auxilij saltem irrationabilis pecudis excitarentur voce. Fama igitur eximiæ laudis eius vsquequaq; propalata præter solitum multos animabat ad visenda summi Apostolorum Principis limina: qui omnes eius recreabantur consolatione & roborabantur benedictione. Si quibus autem obstabat impossibilitas eius frui præsentia, cum fide propria dirigebant xenia, recepturi ab eo Apostolicæ benedictionis donaria. Illud etiam habebat consuetudinariū cum alijs bonis actibus, quia si quid Apostolico more suis offerebatur pedibus, nihil patiebatur in suos suorumve expendi vsus, sed cuncti pauperū largiebatur necessitatibus. Inter multos ergo qui eius ambiebant præsentiam inuisere, Rex Danamarchiæ transmisit illi auem psitacum in munere, in quo quædam diuina apparuit gratia, admirabili virtute. Quamuis n. quædam aues humana formare verba discant magistra fame; hæc tamen (vt fertur) nullo cogente toto itinere dum ad domnū Papam deferretur, ad Papam vado, recinebat: Et mox vt ei est præsentata, nemine docente voce dulcisona Papa Leo inclamabat. Si quando etiam hic Pastor venerandus exteriorum dispositione lassatus, sese in secreto conclaui reciperet, aut forte nimiis sollicitudinibus afflictum eius animum aliqua mœstitudo arctaret, hæc auis ægritudinis illius leuamen frequenter aderat, & concinnè ac recise Papa Leo resonans, robur mentis illi excitabat. Nec videatur cuiquā reprehensibile hunc iustū in sui cōsolatione, huius auis vsum modulatione, cum legamus B. Augustinū pro exitu suæ matris inconsolabiliter lamentantē, musicā melodiam ad leuamen mœroris sibi adhibuisse, sanctūmq; Antoniū rigori Monastico aliquantulū oblectamenti certo tempore concessisse.

Oblata in pauperum vsus expendit. Nota de psitaco.

Quantam autem solertiam in Catholica lege conseruanda adhibuerit, in primo Romano [a] Concilio, quod multis Episcopis considentibus habuit, demonstrauit: vbi statuta quatuor Synodorum principaliū viua voce corroborauit, decretaq; omniū antecessorū suorum Pontificum tenenda confirmauit. Symoniacam [b] etiā hæresim damnauit, quæ iam nonnullas mundi partes inuaserat, & in eodem Concilio quosdam deposuit Episcopos, quos prædicta hæresis næuo suæ nequitiæ maculauerat. In quo Concilio quid contigerit, nō congruit reticere, vbi Christus authoritatem eius sua dignatus est gratia roborare. Nam Episcopus [c] de Sutrio reus eiusdem culpæ accusatus, voluit iniuste se excusare, falsis prolatis testibus: sed peracturus iusiurandū, repente est diuinitus perculsus, & inter manus exportatus non longo post tempore humanis rebus est exemptus. Cunctis hoc audientibus nimius incutitur timor, ne quem in eius præsentia ad falsum iudicium humanus impelleret pudor. Decimas [d] quoq; à cūctis dādas Christianis, quarū nec mentio erat apud Apuliam, & per quosdam orbis fines Ecclesiis restituit. Venditiones altarium anathemate prohibuit; sed constituit vt partes decimarū ad Episcopum pertinentes, aut quisq; Præsul sibi teneret, aut cuiq; vellet tribueret: partem autem ad altare pertinentem proprio Pastori Ecclesiæ gratis concederet. Incestas consanguineorum nuptias in multis orbis partibus indiscretè habitas discidit, pluresq; nobilium hoc turpi deuinctos nexu separauit. Alia quoq; perplura canonū capitula studuit renouare, quæ ne fastidium gignant, hîc supersedimus recitare. His sanctis insudans studiis, antiquā reperit patriam, suscipiturq; à totius gentis nobilissimo atq; [e] reuerendissimo Archiepiscopo Herimanno apud Coloniam, cuius petitu concessit domnus Papa hoc priuilegiū sedi Ecclesiæ Coloniensis, vt ad altare S. Petri septem Presbyteri Cardinales quotidie diuinum celebrarent officium in sandaliis. Dedit ei quoq; officium Cancellarij S. Romanæ sedis, eiusq; successoribus, tribuens illi Ecclesiam S. Ioannis ante portam Latinam. Hinc inuitatur ab [f] Herimaro Abbate

a Conciliū Romanum aduersus Simoniacos habuit.
b Decreti Leonis IX. Pontificis de Simonia meminit Petr. Dami. epist. 16. ca. 30. & ex eo Baron. ann. 1049.
c Episcopus de Sutrio Simoniacus subita morte punitur.
d Leonis IX constitutiones.
e Patriam repetens ab Herimanno Coloniensi Archiepiscopo excipitur. *f ab Herimaro Abbate ad consecrandam Ecclesiam inuitatur.*

bate

bate venerandi Cœnobij S. Remigij Remorum Pontificis ad consecrandam Ecclesiam in eius honore constructam: vbi non est dictu facile, quanta multitudo à finibus terræ, Hispanorum, Britannorum, Francorum, Anglorum, aduenerit eius inuisere præsentiam. In qua præsentia adfuit etiam non modicus cœtus Pontificum, cum quibus aduenit venerandus [a] Chrysopolitanorum Archipræsul Hugo, Deo & hominibus amabilis, præ cunctis iucundæ eloquentiæ & affabilitatis: cui in restituendis suæ rebus Ecclesiæ nemo prædecessorum aut successorum est cõparandus, in quo Christi tunc apparuit virtus admirabilis. Nam gloriosus Apostolicus ibidem habito Episcoporum Concilio, quosdam simoniaca infectos hæresi deposuit ab iniustè suscepto officio. Inter quos Hugo [b] Lingonensis Episcopus multis ac horribilibus infamatus accusationibus est vocatus ad reddendam rationem. Quiq; prædictum Archipræsulem Chrysopolitanorum, vtpote eloquentissimum sibi expetiit causidicum ac præloquutorem. Hic igitur coactus, à Domino Apostolico illius suscepit causam dicendam, sed repentè obmutuit ante multorum præsentiam: vt profectò patesceret, Deum noluisse falsis excusationibus verorũ criminum tanti Pontificis inquinari linguam. Lingonensis [c] igitur Hugo hoc miraculo exterritus, noctu iudicium Concilij metuens aufugit. In crastinum verò in synodo idem Episcopus requisitus, & non adesse repertus, lecta sententia, tertio vocatus est. Tunc Vesuntionensis Episcopus surrexit, & quomodo eundem reum conatus defendere, obmutuerit, coram omnibus patefecit. Quod audiens domnus Papa, hoc miraculum meritis B. Remigij asscripsit, & cum omnibus qui aderant surgens gratias Deo, inde domno S. Remigio cũ magno psallentio reddidit. Postmodum tamen præfatus Episcopus [d] Lingonensis diuino cõmonitus instinctu, ad domnum redit Papam, & cum ingentibus lacrymis publicè crimina confessus, spontaneam suscepit pœnitentiam, & Romam nudis vadens pedibus, ab eodem nostro pio Pastore promeruit absolutionem. Et in redeundo nimiis affectus ieiuniis, corporisque maceratione, in bona perseuerantia vitam reliquit præsentem.

a Hugonis Chrysopolitanoru Archiepiscopi encomium. b Hugo Lingonensis Episcopus ac cusatur, Vide Cõcil. Remense sess. 2. apud Baron. ann. 1049. c Vide sess. 3. eiusdé Cõci. d Hugonis Lingonensis Episcopi pœnitẽtia.

V. Inde per vrbem Mediomatricorum tendens, petitu venerabilis Abbatis Guarini consecrauit ibidem S. Pontificis Arnulfi basilicam: ibiq; exoratus à domno Sigifrido Gorziensi Abbate, cõposuit in veneratione gloriosi Martyris Gorgonij nocturnalium responsoriorum dulcisonam melodiam. Hinc generale apud Maguntiam Conciliũ [e] habuit, in quo Spirensis Præsul Sibicho criminali reatu accusatus, voluit se expurgare terrifico sacramento Dominici corporis: sed vt fertur, maxilla eius mansit contorta paralysi quamdiu præsentis vitæ spatium duxit. Quod ideo hic breuiter volui annotare, vt audientibus fiat notum, quàm horribile sit etiam secura conscientia huiusmodi iudicium adire, sacra dicente Scriptura: Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Demum domnus Papa apud Augiam in honore viuificæ Crucis Ecclesiam dedicauit, vbi diuina pietas in proprio famulo suam gratiam mirificè ostendit. Nam inter sacra Missarum solemnia ibidem adducitur catenis nexus [f] dæmoniacus, qui vix à multitudine poterat coarctari, alienaq; violentia possessus, horrendos emittens stridores, clamores atq; fremitus, hymnidicam totius Cleri harmoniam suis diris euincebat vocibus. Itaq; Christi seruus sacrum inceptur us ca ionem, non valens huiusmodi pati inquietudinem, vtpote ad Deum totam directurus mentem, à longè ligno edito manu indixit silentium, & citius dicto obmutuit dæmonium, & homo vinculis solutus, sospes cunctis admirantibus domum propriam repedauit.

Heb. 10

e Conciliũ Moguntin. Sibicho Spirensis Episc. adulterij accusatus sacrificio se purgat. Vide Adam lib. 3. c. 31 Trit. in Chron. Hirsaug an no 950 sed de contorta maxilla nihil.

f Apud Augiam dæmoniacum liberat.

VI. Romam igitur [g] rediens plebem de sua diutina absentia mœstam lętificauit: vbi superna gratia eius mirabile meritum omnibus publicauit. Siquidem prædictus Herimarus Abbas Cœnobij S. Remigij Remorum Pontificis ei quendam scyphum pretiosi mazeris ob sui memoriam obtulerat, quem vir sanctus pro charitate dantis in proprios vsus sibi seruari constituerat. Sed quadam vice minister ei potum daturus, in multas partes casu confractũ repererat. Cuius particulas electus Domini quocunq; erant sibi deferri præcepit, & nihil tale futurum suspicatus, suo loco quasi delectando reposuit, astantibusq; lætabundus dixit: Potens est [h] Omnipotentis maiestas in pristinam integritatem has restituere fracturas. Quo dicto, protinus consolidatæ sunt partes, ita vt ad memoriá facti signum fracturæ ad instar subtilissimi capilli circũquaq; appareret: se 1 quod magis mirũ erat, nihil intra positi liquoris effluxeret. Huius rei adest testis congruus venerandus Hugo iam dictus Chrysopoleos Archiepiscopus, qui cum lachrymis se præsentem adfuisse testatur, & deuoto furto se illud vas sancto viro abstulisse lætatur. Semper autem memor officij sibi à Deo commissi, vt fidelis seruus & prudens in tempore dispensans mensuram tritici, iter sumpsit peragraturus fines [i] Apuliæ, vt Christianam repararet religionem, quæ ibidem videbatur penè deperisse: maximeq; inter accolas regionis & Normannos concordiam componere satagens, quos dudum adiutores contra exteras gentes susceperant principes regni: sed tunc sæuissimos tyrannos ac patriæ vastatores non spontè sustinebant. In hoc ergo sancto opere sollicitè intentus venit Beneuentum, [k] vbi aliquandiu commoratus, cuidam clinicæ diuina præeunte gratia vitale præbuit auxilium. Nam per annos ferè quindecim diutino confecta languore, de proprio grabato, nisi aliorum deportata manibus, nequibat exire. Cui per reuelationem ostensum est, vt de lympha, qua B. Pastor sacras abluerat manus, & post celebrationem Missarum hauriret, & absq; mora sospitatem reciperet. Qua impetrata atq; fideliter hausta, in crastinum sospes sacra Missarum sollemnia adiit, Deo sanctoq; Pontifici gratias redditura. Itaq; zelo sanctæ religionis feruens Præsul venerandus, apud Sipontum [l] habito Concilio, duos deposuit ab officio Archiepiscopatus, qui eum mercede sanctum assumpserant ministerium, vitio elationis vnus ambiens præcellere alterum. Inde repetito gressu Romam redit, vbi superna admonitus reuelatione B. Gerardum [m] suæ sedis Leucorum videlicet, olim præsulem in numero Sanctorum computandum statuit. Eodemq; anno in patriam regressus ipsius sanctos artus cum summa gloria transtulit. Quæ omnia dilucidè sunt exarata in eiusdem vita & miraculis.

[In synodo Romana S. Gerhardum Tullensem Episcopum canonizat, Vide Sigeb. in Chron. Molanum, & Baron 23. April. & ann. 1050 in Annal.]

g S. Leo IX Romam reuertitur. h Fractus scyphus miraculosè integritati restituitur. i In Apuliã pergit. k Clinica Pontificis hausta aqua ablutionis manuũ post sacrificium, sanatur: dicitur autem Clinica lecto decumbens, à Græco κλίνη, quod lectũ significat. l Siponti Concilium celebrat. m Ann. 1050.

VII. Erat autem huic viro Dei non modica concertatio contra peruasores rerum sanctæ Romanæ sedis, maximeque contra Rauennatem [n] Episcopum spiritu repletum contumaciæ & rebellionis: cui nõnulli fauebant Palatini, gloriæ inuidentes domni Apostolici. Quorum caput in fomento discordiæ erat Vizo [o] Episcopus Frisingæ, super quem diuina virtus huiusmodi horrendam vltionem dignata est ostendere. Nam pro responsis imperialibus in Italiam directus Rauennam deuenit, & in fauorem Rauennatis detrectatoria verba contra hunc Beatum [p] proferre cœpit, inter quæ ducto sub gutture digito ad hæc blasphema prorupit: Hoc guttur gladio abscidatur, nisi eum deponi fecero ab honore Apostolatus. Quo dicto, eodem momento ipsum intolerabilis dolor gutturis inuasit, & impœnitens die tertio vitam obiit. Archiepiscopus [q] autem Rauennatium ob incorrigibilem præsumptionem est anathematizatus. Ideoq; imperiali iussu Ausburgiam vocatus, cum iustitia redditis quæ iniuste peruaserat, absolutionẽ est petere coactus. Qui [r] cum licet corde cõtumaci ante pedes Sancti stratus iaceret, cunctusq; cœtus præsentium Pontificum ei absolutionem peterent, ait vir beatus: Secundum eius deuotionem tribuat illi Omnipotens cunctorum scelerum absolutionem. Ille verò surgens, eum sub sannatione subrideret adhuc superbia tumidus, venerandus Pastor in lachrymas resolutus inquit secreto circumstantibus: Heu! mortuus est miser iste. Nec mora ille languore corripitur, & vix in patriam reuectus, vita & honore quo tumebat, celeriter priuatur.

n Hunfridũ Rauennatẽ sem Archiepiscopum aduersariũ habet. o Vizo Episcopus Frisingensis dissidii inter Pontificem & Episcopũ caput. p Eius miserabi is interitus.

[q Hunfridus Archiep Rauen excom unicatur: Hermannus contractus eius temporis scriptor suspensum ab officio tradit. Vide Baron. an. 1050.
r Supplex factus absoluitur, licet contumax]

VIII. Magnificus autem Pastor Romanam reuisens sedem, dum Paschalibus solemniis apud S. Laurentium esset celebra-

Dæmoniacum curat.

celebraturus diuini sacramenti oblationem; inter sacra Missarum solemnia ei quandam obtulerunt mulierem, quæ plena dæmonio sanam amiserat mentem. Quam incessanter debacchantem cernens, fremitumq; circumstantiū, ac eā vinctam trahi non ferens, econtra vexillo crucis edito, omnes à longe stare pręcepit, sed illum mox immundus peruasor reliquit, & sana mente incolumis ad propria repedauit. Sollicitus autem de salute animarum primū sibi specialiter cōmissarum, Romæ positus venerabilem primicerium Odonem elegit sibi successorem S. sedis Leucorum, atq; ad eū sibi subrogandum Imperiali Maiestati proprium direxit legatum. Si quidē ob bonorū morum honestatem, sanctæq; religionis feruorem, & piæ deuotionis intentionisq; deuotionem illum hoc officio dignum iudicabat, & paterno cū amplectens affectu proprium filium vocitabat. Sperabat quoq; eius prudentia, quia in diuinis humanisq; affluenter pollet, perfici posse, si quid minus plene peregisset in suæ primitiuæ Sedis augmentatione. Quod etiam nunc ex plurima parte fit Christi annuente suffragio, & vt verè credimus in dies erga Dominum accrescet eius sancta deuotio. Sed nunc eius laudibus supersedendū, quia omnis laus in fine securius cantabitur.

Odonem successorē sedi Leucorum eligit.

Cura eius in augenda Republica.

Non modicus quoq; ei inerat feruor in augenda Repub. Idcirco Hungariæ Principes à Romano nuper imperio dissidentes multiplicibus legatis adierat, ne detrectarent solita subiectione Imperatori prisca persoluere tributa, quod & consenserant, si præteritorum commissorum eis concederetur indulgentia. Quapropter sancta cōmonente pietate coactus est tertio antiquam patriā repetere, & proceorum miseratione, qui contra imperium mouerant bellū, persuasoriis precibus Imperiales aures expetere. Sed quia factione quorundā Curialium, qui felicibus S. viri inuidebant actibus, sunt Augusti aures obturatæ precibus domni Apostolici, ideo Romana Respub. subiectionē regni Hungariæ perdidit, & adhuc dolet finitima patriæ prædis & incendiis deuastari.

Visio eius.

Dum autem pro regni pace sollicitè laborans ibidem aliquandiu moraretur, diuina prędestinatio ei in somnis reuelare voluit, quid sibi futurum portenderetur. Nam videbatur sibi quod stans in edito familiares suos ad se de periculo cōfugientes reciperet, eisq; super pluuiali veste, quæ Cappa vocitatur, inclusis sanguine eorum sibi vestes infici conspiceret. Qua visione certus redditus, mœstitudinem sibi suisq; affuturam, & sicut triticum in area Domini recondendum, ad tentationem sese præparat sustinendam.

Concilium Mantuæ habendum constituit.

Tumultus concitatur.

Itaq; repedans in Italiam Concilium apud Mantuam habendū cōstituit: quod factio quorundam Pontificum seueritatē eius iusti iudicij timentiū perturbauit. Nam familiæ eorū fautrices scelerum, subitū contra domni Apostolici familiam mouerunt tumultū securè adstantem ante basilicam, in qua publicum habebatur Concilium: ita vt vir sanctus cogeretur à medio consessu surgere, & ante portam ad sedandum strepitū procedere. Cuius præsentiam non reueriti Deo odibiles eo magis magisq; in nequitia pertinaces nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipsius confodere, & à valuis Ecclesiæ vt ibi tutarentur repellere, ita vt impetus sagittarū & saxorū circū eiusdē sancti aures & ora volitaret, atq; quosdā eius veste defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodū difficulter sedatus, cœptū rigorem Concilij imperfectū coëgit relinqui.

Seditionis auctores absoluuntur.

Sed in crastinum cuncti huius seditionis incentores seuera examinatione damnandi à piissimo patre sunt misericordi indulgentia absoluti, ne videretur causa vltionis asperitatem in eos exercere iudicij. Videtur etiā indignum sub sera obliuionis includere, quod eius temporibus ad diuinam laudem apud Naruiam gestum refertur memorabile.

Visio mirabilis apud Naruiam.

Cuius rei testes visorij, à minimo vsq; ad maximū cuncti illius vrbis dicuntur extitisse. Nam biennio antequam ibidem hic venerandus Papa Dominicum celebraret Natalitium, cōtigit quodam die æstiuo tempore infinitam multitudinem iuxta eadem mœnia habere transitū. Eius terrore attonita vniuersa plebs muros ascendit, quasi ob capiendæ ciuitatis defensaculum. Quę multitudo infinitum terræ spacium quantū humanus posset cōprehendere visus implebat, & præceleri gradu Orientem versus transcurrebat. Videbantur autem cuncti miro candore habitus, vultusq; ac capitis canitie venerandi, pene consimilis formæ qualitate decori. Quod mirandum omnes à muris vrbis aspectātes stupidos reddidit, & à primo mane vsq; ad horam nonam excurrere nō destitit. Sole autem declinante, cœpit illa admiranda multitudo rarescere. Vnus quoq; ex muro spectantiū fidentior reliquis, ausus est extra procedere, & è vicino cum tremore astans, spectabat, si quem eorū posset cognoscere. Tunc inter extremos videt quendā sibi olim familiarem ipsius vrbis ciuem, boni testimonij & deuotæ mentis hominem, qui iam non diu præsentis vitæ excurrerat finem. Quem cum diuina adiuratione nomine tenus appellans ad se vocitauit, & quæ esset illa tanta multitudo sibi manifestari deposcit. Cui inquit: Licet sis indignus diuina mysteria cognoscere, tamē noueris nos peccatrices animas, adhuc immeritas cœlestis regni gaudia possidere, vice pœnitentiæ loca sancta cōtinuatim circuire, & nunc de S. Martini maiori Monasterio venientes, ad B. Deigenitricis Mariæ Cœnobium in Farsa iter agere. Quo dicto disparuit, ac nimio illum terrore confectum reliquit, quiq; integro anno languens recubuit in lecto, & hæc eadem domno Apostolico retulit ore proprio.

a Fermentaceorum hæresis Vide Bar an 1054.

* *vocatur hic Metropolitanus Episcopus apud Humbertū S. Rom. Eccles. Apocrisarium; fuit verò Metropolitanus Archiep. Bulgarorū.*

b Habes hanc apologiam, siue, dialogismū apud Baro Annal. Tom. 11 in Appē.

c Describitur in appēdice tom. 11. Annal Bar huius Nicetæ libellus contra Latinos, vna cū confutatione Humberti, de qua supra,

Ea tempestate orta est hæresis Fermentaceorum, [a] quæ calumniatur S. Romanam sedem, imo omnem Latinā IX.
& Occidentalem Ecclesiam, de azymis viuificum Deo offerre sacrificium. Quam calumniam etiam scripto ediderūt, Episcopi, Michaël Constantinopolitanus & Leo * Acridanus: peruicaciter exalantes pestiferas mephites contra sanctam & Apostolicam fidem. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita & Ioanni Tranensi Episcopo in sugillationem omniū Latinorū directa, cùm fuisset Trani exhibita fratri Humberto S. Ecclesiæ Siluæ candidæ Episcopo, in Latinum est translata eius studio, atq; delata domno Papæ Leoni nono. Itaq; gloriosus Apostolicus libellum cōposuit luculentissimum aduersus iam dictas præsumptiones, & nimias vanitates eorum, conatus illos ad viam veritatis adducere: sed postmodum incorrectos Ecclesiastico damnant anathemate. Prædictus etiam frater Humbertus [b] edidit contra eorum putida scripta responsionem instar Dialogi, ab ipso Latinè scriptam Apocrisariatus sui tempore Constantinopoli: & iussu Imperatoris religiosi & orthodoxi Constantini Monomachi Græcè editam, sub nominibus Cōstantinopolitani, & Romani, anno Domini millesimo quinquagesimo quarto. Domnus quoq; Fredericus tunc Cancellarius (post à Deo electus Romanæ sedis Apostolicus) inuectiuè respondit quibusdam obiectionibus, quas ediderat Niceta [c] Monachus Constantinopolitanus, qui & pectoratus, contra Latinam Ecclesiam: quem libellum titulauerat de Azymo, de sabbato & de nuptiis sacerdotum. Quæ inuectio de Latino translata & publicè coram prædicto Imperatore est recitata, idemq; [d] Niceta coactus est damnare & comburere sua scripta: habita disputatione apud Monasterium Studij in vrbe Constantinopolitana. Siquidem gloriosus Apostolicus direxerat Constantinopolim S. Romanæ sedis Apocrisarios, præfatū sc. Humbertum, & Petrum Amalfitanorum Archiepiscopum, Fredericum quoque tunc Diaconum & Cancellarium. A quibus [e] Niceta cupiens perfectam suarum propositionum solutionem iterū spōte anathematizauit omnia dicta & facta vel tentata, aduersus Primam & Apostolicam Sedem, sicq; ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Michaële autem Constantinopolitano Episcopo præsentiam illorum & colloquium deuitante, atq; in stultitia sua perseuerante, præfati nuncij domni Apostolici * adierunt Ecclesiā S. Sophiæ, & super eius obstinatione cōquesti, Clero ex more ad Missas pręparato, iam hora tertia die sabbati chartam [f] excōmunicationis sub principale altare deposuerūt, sub oculis præsentis Cleri & populi. Inde mox egressi etiā puluerē pedū suorū excussere in testimoniū illis, iuxta dictū Euangelij, proclamātes, Videat Deus & iudicet. Hinc ordinatis Ecclesiis Latinorū intra ipsā Cōstantinopolim, & anathematizatis cunctis qui deinceps communicarent ex manu Gręci Romanum sacrificium vituperantis: accepta orthodoxi Imperatoris licentia, in osculo pacis cum donis imperialibus

Vide Baron an. 1054.

Mat 10

d Acta sunt hæc anno 12 Constantini Monomachi Indict. 7 ipso die natiuitatis S Ioannis Baptistæ, vt ex supradicto Humberto recitat Baron. e Sequenti die prædictus Niceta vrbe egressus, vltro adiit ipsos legatos intra palatium Pegi, a quibus accipiens perfectam, &c. * Kal Aug habet Humbert. f Excommunicatur Michael Patriarcha Constantinopol.

rialibus ſancto Petro ſibique collatis, alacres ſunt reuerſi. Itaque Imperator aduerſus Michaelem commotus, quod ad Concilium in ſui præſentia & nuntiorum, domni Apoſtolici venire detrectauerit, immo ſeditionem vulgi contra eum incitauerit; amicos & affines ipſius honoribus priuatos à palatio eliminauit, contraque ipſum vſque in finem graues iras retinuit.

Conſtantinopol. Reuerſos eſſe 17 Kal. Aug habet Humbertus apud Bar.

XIII. INTEREA piiſſimus Paſtor ſollicitus pro ouibus à Deo creditis, ac clementi condolens affectu inauditæ afflictioni Apuliæ gentis, collecto aliquanto comitatu rurſum mouit iter verſus Beneuentum, niſus omnimodis Normannorum ſæuiſſimum mitigare impetum. Non eſt noſtrum lacrymoſis expendere verbis, quid ſibi in hoc itinere contigerit: dum ipſe breui ſcripto Imperatori Conſtantinopolitano cuncta intimauerit. Ait enim inter alia: Illa ſollicitudine qua omnibus Eccleſiis [a] debes inuigilare, videns indiſciplinatam & alienam gentem Normannorum, [b] crudeli & inaudita rabie, & pluſquam pagana impietate aduerſus [c] Eccleſiam Dei inſurgere, paſſim Chriſtianos trucidare, & nõ nullos nouis horribilibuſque tormentis, vſque ad defectionem animæ affligere: nec infanti, aut ſeni ſeu femineæ fragilitati aliquo humanitatis reſpectu parcere, nec inter ſanctum & prophanum aliquam diſtantiam habere. Sanctorum baſilicas ſpoliare, incendere, & ad ſolum vſque diruere, ſæpiſſime peruerſitatem eius redargui, commonui, obſecraui, prædicaui, opportune importune inſtiti, terrorem diuinæ & humanæ vindictæ denũtiaui. Sed [d] quia ſicut quidam ſapiens ait, Nemo poteſt corrigere, quem Deus deſpexerit, & Stultus [e] verbis non corrigitur, obſtinata & obdurata eius malitia permanſit: vt de die in diem adderet peiora peſſimis. Vnde non tantum exteriora bona pro liberatione ouium Chriſti cupiens impendere, ſed ſuperimpendi ipſe præoptans, viſum eſt mihi ad teſtimonium nequitiæ [f] ipſorum nihil ſic expedire ad repreſſionem [g] contumaciæ, quam humanam defenſionem vndecumque attrahendam fore: audiens ab Apoſtolo, Principes non ſine cauſa gladium portare, ſed miniſtros Dei eſſe, vindices in ira omni operanti malum: & quia Principes non ſunt timore boni operis ſed mali, & Reges atque [h] Principes miſſos à Deo ad vindictam malefactorum. Suffultus *a* ergo comitatu, qualem temporis breuitas, & imminens neceſſitas permiſit, glorioſi Ducis & magiſtri [i] Argyrii fideliſſimi tui colloquium & conſilium expetendum cenſui, [k] vt non cuiuſque Normannorum ſeu aliquorum hominum interitum optarem aut mortem tractarem, ſed vt ſaltem humano terrore reſipiſcerent, qui diuina iudicia minime formidant. Intereà nobis eorum pertinaciam ſalutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex aduerſo omnem ſubiectionem ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum noſtrum aggrediuntur, ſed & adhuc de victoria ſua potius triſtantur, quam lætantur. Sicut enim tua pietas ſcribere curauit ad noſtram conſolationem, pro iſta ſua præſumptione maiorem in proximo expectant ſibi ſuperuenturam indignationem, poſt illam quam experti ſunt ſuæ cateruæ diminutionem. Nos quoque diuinum adiutorium [l] affore, & humanum non defore [m] confidentes, ab hac noſtra intentione liberandæ Chriſtianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus noſtris, niſi cum requie ſanctæ Eccleſiæ periclitantis. Et hæc quidem domnus Apoſtolicus.

De Northmannorũ tyrannide Leo epiſt. 7 tom 3 epiſt. Rom. Pont.
[a] *debeo*
[b] *incredibili*
[c] *Eccleſias*
[d] *quia Sapiens.* Eccl. 7.
[e] *non corrigitur adeo obſtinata &c.*
[f] *eorum vel ſi ſic expediret*
[g] *contumacia humanā* Rom. 13.
[h] *duces:*
a Leonis Papæ quis animus in bello gerendo.
[i] *Agyroi.*
[k] *non vt cuiuſquam*
[l] *nobis afforre.*
[m] *credentes*

XIV. ITAQVE peſſima gens Normannorum peracta cæde familiæ mitiſſimi *b* Papæ, non ſine magno detrimento ſuorum, aggreditur oppidum *c* Ciuitatulam cognominatum, vbi idem beatus ignarus eorum quæ acta erant tardantem ſuum expectabat comitatum. Qui cum imminentes hoſtes cerneret, & quid ſuis contigiſſet intelligeret, cum ea quæ ſibi remanſerat Clericorum frequentia, cœptum iter verſus Beneuentum arripuit, & cunctis hoſtibus attonitis quaſi *d* Leo confidens abſque terrore per medium illorum tranſiit. Ergo tam admirandam perpendentes confidentiam, mutatis animis, in eius ſunt conuerſi obſequelam, cuius oſculantes veſtigia, *e* ſibi immeritam depoſcebant indulgentiam. Quibus vir ſanctus pauca loquutus pro tempore, ipſis deſeruientibus ſtuduit funera cæſorum honorifice procurare, tumulans ea in vicina Eccleſia ab antiquo diruta tempore. Et quoniam pro fide Chriſti afflictæque gentis liberatione deuotam mortem voluerunt ſubire, multiplicibus reuelationibus monſtrauit eos diuina gratia in cæleſti regno perenniter gaudere. Nam & ipſi diuerſis modis ſeſe oſtenderunt Chriſti fidelibus, dicentes ſe non eſſe lugendos exequiis funebribus: immo in ſuperna gloria ſanctis coniunctos Martyribus. Ab eiſdem quoque illorum interfectoribus ſuper ipſos reſtructa venuſto opere baſilica, ac concione Deo ſeruientium ibidem aggregata, omnipotentiſſima Dei virtus multa per eos exercet miraculorum inſignia. Ferociſſima vero gens Normannorum his exterrita geſtis, crudelitate depoſita, populos quibus cohabitabat ex tunc vt patriotas amicabilius tractauit, ac venerabili Papæ quoad vixit in omni ſubiectione fideliter deſeruiuit.

Familia *b* Leonis Papæ cæditur.
c Ciuitatula à Normãnis obſidetur.
d Leo Papa per mediũ hoſtium pertranſit.
e Eos ſupplices habet.

EXIMIVS autem Paſtor Beneuentum veniens ipſis Normannis etiam iniuſſis per totum iter obſequialiter illum comitantibus, non modico anni ſpacio eſt commoratus, ſemetipſum ſanctis exercens virtutibus. patientia, vigiliis, ieiuniis & orationibus. Siquidem omnem lecti molliciem refugiebat, ſed ſumpto ad carnem cilicio, & tapeti terræ inſtrato recubans, capiti lapide appoſito, nocturnis horis paululum ſomni inſumebat, reliquumque noctis ſpatium cum integri decantatione Pſalterij, ac innumera genuum inflexione excurrebat: idem quoque pſalterium per ſingulos repetens dies cum oblatione diuini ſacrificij curſum multiplicium orationum indefeſſe tranſigebat. Illud etiam erat in eo mirandum, quod vltra quinquagenarius tanto feruebat ſtudio; vt diuinarum lectionem ſcripturarum Græco addiſceret eloquio. Et quoniam viſceribus pietatis & miſericordiæ, ſupra quam credi poteſt, affluebat, innumera pauperum multitudo indefeſſe ad eius largitatem accurrebat, quibus abſque diſcretione neceſſaria miniſtrabat.

Beneuentũ venit, & eius ibidẽ exercitia.

XV. HIS itaque piis inſiſtens actibus, dum quodam ſero cuncta eius familia cauſa nocturni ſeceſſiſſet ſoporis, ipſe præuio lumine cum puero deambulabat per vacuum ſui Palatii ſpatium, viditque in angulo iacentem leproſum ſciſſis panniculis ac vlceribus obſitum, lurida putredine tabidum, qui nimia preſſus ægritudine nequibat greſſum mouere, vixque poterat ex effœto corpore verba proferre. Cui venerandus Pater genibus affixis diu eſt familiariter loquutus, & propriis inuolutum veſtibus ſuis intulit humeris ad lectum, qui ſibi Pontificali more fuerat præparatus. Intrinſecuſque ianuis obſeratis, ac miniſtro ſoporato, ipſe ſolitæ inſtitit pſalmodiæ in vicino oratorio. Demum poſt diutinam horam aſſueto vſu humi cubaturus rediit, leproſum quem extructo locauerat thoro minime reperit, excitatum puerum interrogat quorſum pauper abierit. Ille attonitus cunctos circuit angulos domus, oſtiorum ſollicite tentat aditus, ſed omnia inueniens obſerata cum ſumma admiratione regreditur. Hoc ergo facto ſtupidus domnus Apoſtolicus dat feſſa ſoporiferæ quieti membra, & neſcio quid diuini in ſomnis cernens, mane puero cum terrifica admiratione imperat, ne cui quoad viueret vllo modo panderet quod actum fuerat. Credo illi in ſomnis Chriſtus vt B. Martino Pontifici eius indutus veſtibus apparuit, aut velut Martyrius Monachus leproſum de ſuis exilientem vlnis cælum aſcendere vidit, & cauſa humilitatis ne ſibi pro humana laude virtus ſurreperet ſuperbiæ, hoc voluit latere miraculum: tamen non abſque re ſub tanta comminatione iuſſit huiuſmodi celari factum.

Leproſum in lectum ſuum reponit, quẽ requiſitum non inuenit. De hoc miraculo Bar anno 1054
Vult celari miraculũ.

Rurſus quodam die ibidem ſolus cum ſolo Clerico ſanctæ pſalmodiæ inſiſtebat, cum ecce quidã ruſticus ſecum inſanam deducens filiam aduenerat: quoniam multotiens peſſimo torqueri dæmonio ſuſpirioſe clamabat, eiuſque meritis liberari cũ lacrymis depoſcebat. Cuius precibus pius pater diutius nitens cõtradicere, iuſſit eum Sanctorũ ſuffragia, quorũ innumeræ ibi continentur reliquiæ, ſupplici voto exorare. Sed ruſticus in propoſito obſtinatus, imò in ſolidæ fidei ſtabilitate firmatus, dicebat ſe exinde non receſſurũ donec eius benedictione diuinũ promereretur auxilium. Itaq; vir ſanctus ipſius importunitate deuictus, granũ ſalis in proximo repertum benedixit, ac in os puellæ cum diuini

Dæmoniacam liberat.

diuini inuocatione nominis proiecit, moxque dæmone cum putulento expulso sanguine, lætus pater cum sospite filia domum repedauit. Possent autem de hoc sancto plurima admiranda referri, sed studioso est cedendum lectori, vel incredulo auditori, ideoque breui eius memorantes transitum finem cœpto imponamus operi.

XVI.

Galat 6.

Missæ sacrificiũ pro defunctis celebrat.

In morbũ incidit.

Boni ergo certaminis cursu consummato abundantiori supernæ beatitudinis indies æstuabat desiderio, & tanquam cum Paulo diceret, mihi mundus crucifixus est, & ego mundo: funditus curis huius vitæ curabat abrenuntiare, vt in corpore adhuc positus videretur beatam Angelicæ cõuersationis puritatem exercere. Pro defunctorum quoque requie incorruptorum sacramentorum celebrationi solito frequentius inuigilabat. Et quamquam hic labor ei fuisset præcipuus toto tempore sui incolatus, feruentiori tamen studio, & copiosiore votorum numero insistebat tam glorioso operi circa diem sui obitus. Et quoniam diuinitatis prouidentia tum indulgendo, tum verberando operatur salutem sibi obsequentium, & virtutis cumulum eum adeo flagellauit afflictione salutifera, & perdito omnis cibi desiderio, irrepentis morbi dolor eum continuare cogeret, quæ olim sponte exercebat ieiunia solius lymphæ poculo marcido corpori præbente sustentacula.

a Leo Ost. lib 2 ca. 82. habet, Leonem Papã Beneuenti mansisse vsque ad 12. Martij; inde ab Hunfredo Comite Northmanno Capuam deductum, ibidem 12. dies remoratum Romam reuersum. Vide Bar anno 1054.

Interea euoluto anni orbe instabat eius ordinationis dies anniuersarius, in quo solito deuotius quotannis Christo piis insistebat precibus. Quamuis itaque languoris inualescens molestia, fatigati diuinis operibus corporis iam debilitaret præcordia; Spiritu sancto tamen roboratus, à quo totus eius vitæ dirigebatur cursus, cum Apostolicæ dignitatis honore eo die Missarum celebrans sollemnia, [a] Beneuentanos, cum quibus tunc morabatur, gratificæ affabilitatis exhilarauit lætitia. Et hoc fuit vltimum in diuinis sacramentis obsequium, quasi viuificis valedicens mysteriis, quibus semper se præbuerat dignum. Certificatus autem de suæ vocationis termino, Romam se ferri fecit lecticæ vehiculo. In quo itinere sic eum conciliauit diuinitas non solum suis, verumetiam his qui nuper fuerant inimici: vt copiosa manus Normannorum, quam supra retulimus diu cum hoc viro habuisse discidium, totius animi sincerissima deuotione se inuicem præuenirent ad eius obsequium. Et decebat vtrique fortissimum defensorem Christianæ religionis, vt regis sui Christi aditurus Palatia deduceretur nobili triumpho victoriæ, præeunte scilicet hostium iam subiugatorum mansuefacta multitudine. Aliquantulum ergo commoratus in Lateranensi Palatio præstolabatur quid de se statueret interni iudicis clementissima dispositio.

b De obitus sui loco edocetur.

Olij sacri vnctione inungitur, & Eucharistiã percipit.

Beatus autem Petrus non immemor diutini sudoris, quo sibi in regendo ouili Ecclesiæ assuerat cooperator, hic vir memorabilis, eum sibi vicinius deliberauit coniungere: vtpote participem futurum magnifici honoris & gloriæ, quam summi Pastoris præeunte gratia Romanæ impertiuit [b] Ecclesiæ. Diuina itaque reuelatione est edoctus, quod non alias eum remaneret carnis resolutio, nisi in loci beati Petri vicini Oratorio. Nec mora gratulabundus super tali visione, seque intelligens vocari diuini respectus miseratione, lectica denuo subuectus Oratorium beati Petri est ingressus. Ibi ex imo cordis fundo lachrymis permanantibus ad Deum extendens puram mentem cum manibus, diutissimè clementiam Domini secretis inuocauit precibus. Dein delatus in vicinam Episcopij domum visitatus est frequentia fidelium, summæ dilectionis gratia ad eum confluentium. Quorum pia consideratio perpendens non diutius eum retinendum carnis ergastulo, decreuit vt quoniam plures Episcoporum, Abbatum, cæterorumque fidelium confluxerant turbæ, eis præsentibus inungeretur sacri olei liquore. Super quo facto exhilaratus vsquequaq. munitusque Dominici corporis & sanguinis communione, Teutonica lingua, vt testati sunt qui adfuerunt, tali cum Deo locutus est oratione: Miserator Domine omnium redemptor, vnica saluatio, si iudicas expedire oculis tuæ maiestatis, vt adhuc communi vtilitati populorum tuorum inseruiam: merear (oro) celeri medicina tuæ visitationis instantis ægritudinis euadere molestiam. Sin aliud aliquid deliberat tuæ diuinitatis prouidentia, deprecor Domine vt quantocius concedatur mihi exire huius corporis habitacula. Finitis precibus astantes respiciens, singulis pro sibi exhibito obsequio gratias retulit, fessique membra ad requiem componens, tolerabilius solito se dolorem sentire perhibuit. Credidit circumstantium fidelium multitudo mox eum depositurum carnis exuuias: suspiriosisque singultibus proficiscenti animæ, Hoc, inquit, quod nunc agitur differte in horam tertiam diei crastinæ: expectantes quid de me placeat omnipotentiæ Dei. Vigilantiori igitur affectione postero die adfuit hora tertia copiosa fidelium frequentia, & circa horam nonam resolutum carne spiritum, cœlosque petentem, deducunt commendatione deuotissima.

Excedit è vita.

Eius sepultura.

Affluente autem totius Romanæ plebis multitudine cum summo honore eius celebratæ sunt exequiæ, & sicut ipse disposuerat, sepultus est iuxta beati Pontificis Gregorij altare, ante fores Ecclesiæ. Et merito in decore sepulturæ illi extat coniunctus, quem in diuina religione ac sanctæ Ecclesiæ instauratione est fideliter imitatus. Cuius vitam & sanctitatem quidam breui disticho sic est prosecutus:

Victrix Roma dolet, Nono viduata Leone:
*Ex multis talem * non habitura Patrem.*

*vix

cap.1 lib 3.

Exemptus est autem hic vir magnificus ab huius vitæ laboribus, ætate quinquagenarius, anno incarnationis Dominicæ millesimo quinquagesimo quinto, Leucorum Episcopatus vigesimo octauo, Apostolatus autem sexto. Siquidem Romæ sedit annis quinque, adiectis duobus mensibus & nouem diebus, impleta visione quam supra de reuelatione calicum retulimus. Nam quinque calices ei à beato Petro collati, signabant quinquennale eius vitæ spatium. Reliqui tres sui successoris Victoris triennium: sequens vnus, beatæ memoriæ Frederici in Apostolatu vnius anni cursum. Sed quoniam adhuc restant plurima ad dicendum, quæ ad eius tumbam fiunt diuina pietate miracula, Romanis relinquimus exaranda, in quorum diatim ostenduntur præsentia. Nostrũ est eius merita deuotis precibus exorare, vt viscera pietatis & misericordiæ, quibus in præsenti abundabat vita, nunc in superna positus gloria nobis dignetur aperire: quatinus eius sancto suffragio scelerum nostrorum abruptis nexibus, supernæ mereamur esse participes gloriæ, eo annuente qui in sanctis suis facit mirabilia, à quibus etiam sibi cantatur laus & gratiarum actio in secula seculorum, Amen.

Desiderius Abbas Casinensis, qui fuit postea Romanus Pontifex, victor eius nomini Tertius miracula S. Leonis IX. Papæ, tam quæ viuens, quam quæ post obitum edidit tertio libro dialogorum complexus est: quorum duo, quæ post decessum edidit recitat Bar. an. 1054. Plura de eodem S. Leone IX. Papa eiusdem Baronij tomo passim offendes.

An. 400.

DE S. THEOTIMO TOMIENSI IN SCYTHIA EPISCOPO, EX CAP. 25. LIB. 7. HIST. ECCLES. SOZOMENI, INTERPRETE

Ioanne Christophorsono

20 April

S Theotimus ab Hõnis Deus Romanorũ vocatur. Eius miracula

TOMIENSIVM & reliquæ Scythiæ ecclesiam gubernabat Theotimus Scytha, vir in philosophia enutrius: quem ob virtutem admirati Hunni Istri accolæ, Barbari, Deum Romanorum appellabant. nam sanè diuinas in eo virtutes experti fuerant. Fertur enim, quod aliquando iter per hanc Barbarorum terram facienti, eadem via obuiam facti sint, qui ad prædationem adequitabant. Lamentantibus igitur eius sociis, perinde vt qui iam iam essent perituri, ille descendens ab equo, orabat: quo facto Barbari, ne-

que

que ipso neque comitibus eius, neque equis, quibus insidebant conspectis, præterierunt. Cùm autem crebris incursionibus Scythas infestarent Hunni, quamuis natura essent feri, tamen ad mansuetudinem conuertit, tum conuiuijs, tum muneribus eos liberaliter excipiens. Qua quidem ex re vir quidam Barbarus eum suspicatus esse opulentum, dolo capere statuerat. parato igitur in hoc laqueo ad scutum alligato, sicut in hostes consueuerat, illi dum colloquitur, sublata dextra funem immissurus erat, tanquam eum ad se & ad contribules attracturus. At verò manus in ipso conatu eleuata, in aëre remansit: nec antea Barbarus ex inuisibilibus istis vinculis liberatus est, quàm alijs pro ipso intercedentibus, Theotimus Deum exorasset. Aiunt porrò, quòd hic in coma nutrienda perseuerârit, & philosophię studium vti cœperat, prosecutus, ac tenui victu vsus sit, sumendique nutrimenti non semper idem, sed in fame atque siti tempus determinauerit.

Interfuit hic Synodo Constantinopolitana contra Ioannem Chrysostomum congregata, stetitq́; à partibus Ioannis, in qua actum de abolendis operibus Origenis, fuitq́; de ea re eius sententia, ne Origenis scripta tollerentur, quæ esse sacra fidei probarentur: in eandem sententiam scripsit S. Hieronymus epist. 75. ad Tranquillin. & S. August. epist. 9. ac denique Gelasius Rom. Pontifex in can. de script. authen. apud Gratian. distinct. 15. cap. Sancta Romana. Sententiam eius in Synodo latam habes apud Socrat. lib. 6. cap. 11. & Sozom. lib. 8. cap. 14. Vide notas Bar. in Martyrolog. Rom. hac die.

DE S. MARCELLINO EBREDVNENSI EPISCOPO, VINCENTIO ET DOMNINO SOCIIS, EX MARTYROLOGIO ADONIS, *Gregor. Turon. cap. 69. de Gloria Confess. & Catalog. Petri de Natalibus.*

SANCTVS Marcellinus primus Ebredunensis Galliæ vrbis Episcopus & confessor, diuino iussu cum sanctis socijs Vincentio & Domnino ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum, verbo & signis admirandis, quibus vsque hodie refulget, ad fidem Christi conuertit, ita vt baptisterium, quod ipse ad præfatam vrbem condidit, in sacrosanctis Paschalis festi vigilijs, diuina virtute, singulis annis aquis subitis inundetur, & per septem eiusdem solemnitatis dies, gratiâ exuberante permaneat, quod vsque in hodiernum diem ibidem apparet. In eadem ciuitate quieuit in pace, vbi & sepultus est 12. Kalend. Maij. Ad huius sancti sepulchrum lychnus assiduè lumen præbet: sed accensus semel multis noctibus sine vllo additamento perdurat, & plerunque contingit, vt extinctus à vento, diuinitus iterum accendatur. Ex quo oleo plerumque infirmi medicamenta suscipiunt. Venerabiles socij eius apud Diniensium vrbem conditi, gloriosis miraculis commendantur.

[Margin: 20. APR. Ex Adone. Vide Greg. Turon c. 69 de glor. cóf. Ex Petr. de Natal. Ex Greg. Turon. Ex Adone.]

SS. SVLPITII ET SERVILIANI MARTYRVM ACTA EXTANT INTEXTA *gestis SS. Martyrum Nerei & Achillei 12. Maij.*

[Margin: AN. 80. 20. APRILIS.]

ILLVSTRE MARTYRIVM S. SIMEONIS EPISCOPI *VSTHAZANIS EVNVCHI, ET MVLTORVM ALIORVM, EX HISTORIÆ ECCLE*siasticæ Sozomeni lib. 2. cap. 8. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.*

[Margin: AN. 310. * al. Vsthazades.]

I. CVM tempore progrediente numerus Christianorum apud Persas vehementer cresceret, adeò vt conuentus agere, & sacerdotes ac diaconos habere cœperint, hæc res non mediocriter offendebat animos Magorum, qui velut tribus aliqua aut sacerdotalis stirps successione quadam religionem Persarum inde ferè ab initio administrauerant: Iudæos quoque permagna affecit molestia, qui præ inuidia, naturaliter quodammodo ipsis insita, religioni Christianæ semper infensi esse solent. Et ob eam causam Simeonem, id temporis Seleuciæ & Ctesiphontis, vrbis in Perside primariæ, archiepiscopum cœperunt apud Saporem, tum regem Persarum, accusare, quòd Imperatori amicus esset, quodq́ue ei res Persarum proderet. Quorum calumnijs persuasus Sapores, primò omnium tributis immoderatis eò affligit Christianos, quod ipsorum quamplurimos voluntariam egestatem excolere nôrat. Deinde viris difficilibus & inhumanis illorum tributorum exigendorum potestatem dat: quo & inopia pecuniæ & exactorum feritate coacti, suam religionem aspernari inciperent, de qua vna re summoperè ab eo laboratum est. Post hæc sacerdotes & ministros Dei gladio trucidari, ecclesias dirui, earum thesauros ac monimenta in publicum proferri, & Simeonem, vt regni Persarum & religionis proditorem adduci iubet.

[Margin: 21. APRILIS. Græci in Menolog. 15. Maij. Niceph. l. 8. c. 37. Cassiod. l. 3. c. 2. Bar. an. 343. Voluntaria paupertas Christianorum.]

II. ITAQVE Magi ope Iudæorum, qui in ea re eos alacri animo iuuabant, ecclesias demoliuntur, Simeonem comprehensum, & catenis ferreis vinctum, ad regem deducunt: qui se ibi & spectatum & strenuum virum præstitit. Nam cùm Sapores eum, vt daretur in quæstionem, introduci iussisset, neque veritus est quicquam, neque regem adorauit. Quare grauiter commotus rex, sciscitatur quid sit causæ, cur iam neutiquam ipsum adoret, cùm antè id fecisset. Cui Simeones: Non antè, inquit, deductus eram ad verum Deum prodendum: & propterea non recusabam debitos honores regi præstare: at iam idem ipsum facere fas non est. Nam iam pro pietate & nostra religione decertaturus venio. Quæ cùm dixisset, iubet rex vt solem adoret. Quod quidem si facere velit, pollicetur se ei multa daturum munera, & in magno honore habiturum. Sin autem detrectet, & illum, & vniuersum Christianorum genus è medio sublaturum minatur. Vbi verò Simeonem neque minis terrere, neque promissis flectere posset, sed virili & constanti animo affirmantem, se nunquam vel solem adoraturum, vel suam ipsius religionem proditurum audiret, iubet in vinculis aliquandiù teneri, ratus, vt videtur, eum velle resipiscere. Quem in carcerem deductum conspicatus Vsthazanes senex Eunuchus, educator Saporis, & in familia regis principem locum obtinens, consurgens, (sedebat fortè pro foribus palatij) eum honorificè salutat. At Simeones verbis illum contumeliosis increpare, & bile incensus, vociferari cœpit: atque auerso vultu ideò præterijt, quòd cùm esset Christianus, paulò antè vi coactus, solem adorauerat. Quare Vsthazanes Eunuchus fundere lachrymas, ingemiscere vestem splendidam, qua erat indutus, exuere, & tanquam homo in luctu constitutus, nigram circumijcere cœpit: pro portis regiæ sedet, lamentatur, plorat cum gemitu, sicq́ue ait: Heu me miserum, qualem erga me Deum fore debeo expectare, quem iamdudum denegauerim? Nam ob hanc causam Simeones, ne verbum mihi loqui dignatus, sic ore auerso properè prætergressus est.

[Margin: Simeonis constantia. Ducitur in carcerem. Bilē hic intelli ge eximium quēdam iustitiæ zelum. Vsthazanis pœnitẽtia.]

III. VBI ista resciuit Sapores, illum accersit, rogat causam luctus, & ecqua illi in ædibus obtigisset calamitas. Cui Vsthazanes: In hisce, inquit, ædibus, ô rex, nihil mihi accidit infortunij. Vtinam enim pro eo, quod mihi contigerit, in omnia alia calamitatum genera incidissem: quippe id quidem certè fuisset toleratu multò facilius. Iam verò lugeo, quod maneam in vita, quodq́ue cùm dudum mori debuissem, adhuc tamen solem videam, quem, quò tibi gratificarer, non reuera ex animo, sed specie solum simulata adorauerim: adeò vt vtraque de causa mortem meritus sim: tum quod Christi proditorem, tum quod veteratorem erga te meipsum ostenderim. Quæ cùm dixisset, cœli & terræ opi-

[Margin: Confessio Vsthazanis.]

ficem Deum cum iureiurando testatur, se in posterum de ea sententia nunquam destiturum. Sapores a incredibilem Eunuchi mutationem vehementer admiratus, grauiore quidem iracundia in Christianos exarsit, perindè quasi illi præstigijs hanc rem confecissent: sed tamen misericordia erga senem commotus, modò mansuetum, modò ferum se in illum ostendit, atque omnibus viribus laborauit, vt de sententia deduceret. Vbi nihil profecit, constanter asseuerante Vsthazane, se nunquam tam stultum fore, vt pro omnium conditore Deo res ab eo conditas colat, tum ira inflammatus, mandat caput ense ceruicibus abscindi. Ad quod supplicium à lictoribus deductus Vsthazanes, orat eos, vt paulisper expectent: rem enim se animo tenere, quam regi significare velit. Vocato igitur ad se eunucho sibi fidelissimo, iubet ista Sapori nunciare: Quam tandem beneuolentiam ab ineunte adolescentia ad hoc vsque tempus, ô rex, erga tuam familiam pręstiterim, & quanto studio tum patri tuo, tum tibi inseruierim, nullis videor egere testibus, apud te præsertim, qui hæc satis exploratè cognita habeas. Quare pro omnibus officijs, quæ in vos aliquando tam beneuolè contulerim, hoc mihi vnum velut remunerationis loco concede, vt his, qui me ignorant, non videar tãquam infidus erga regnum tuum, aut in aliquo maleficij genere deprehensus, istud supplicium subire. Et quò hoc pateat omnibus, fac præco palàm prædicet, caput Vsthazani amputatum esse, non quod improbitatis cuiusquam in palatio ab ipso admissæ conuictus sit, sed quod sit Christianus, & Deum suum, quo regis voluntati morem gereret, negare noluerit. Atque ista quidem regi nunciauit eunuchus: Sapores autem eadem, sicut Vsthazanes postulauerat, præconem prædicare iubet. Nam ratus est alios prompto ac parato animo de religione Christiana descituros, si certiores fierent, nemini Christiano misericordiam tributam fore, quippe cùm Vsthazanes senex, educator regis, ei familiaris & beneuolus, etiam esset interfectus. At Vsthazanes ad alium finem supplicij sui causam prædicari tam impensè desiderauit: siquidem cogitauit, quod sicut, quando timore perterritus solem adorauit, multis Christianis metum iniecerat: sic iam non pauciores ad suam animi magnitudinem & constantiam imitandam incitaret, si modo intelligerent, eum pro religione Christiana trucidatum esse.

Vsthazanes petit a rege causam necis suæ palàm edici.

Vsthazanes capite plectitur. Niceph l. 8. cap 37. Bar. anno 343

HOC modo Vsthazanes vitam, quàm hic in maxima gloria traduxerat, deseruit: Simeones autem de eius mor- IV.
Cap. 9

te in carcere certior factus, Deo gratias pro illo egit. Postridiè eius diei, qui erat sextus dies hebdomadæ, in quo ante celebrem diem festum resurrectionis, memoria salutaris Christi passionis quotannis recoli solet, decernit rex, vt Simeones gladio feriatur. Nam antè denuò è carcere deductus ad regem, forti & magno animo cum Sapore de fide Christiana disseruit, & neque illum, neque solem adorare voluit. Eodem die [a] centum alios quoque, qui erant in carcere, rex itidem obtruncari iubet: Ad extremum Simeonem, cùm cæterorum omnium mortem oculis adspexisset, trucidari. Horum pars episcopi, pars presbyteri, pars ex aliorum clericorum ordine fuerunt. Cùm omnes ad locum, in quo erant necis supplicium subituri, deducerentur, princeps Magorum percunctatur ab illis, vtrùm velint viuere, & eandem cum rege religionem colere, solemq; venerari. At vbi nemo eorum his conditionibus vellet in vita manere, recta ad locum, in quo erant securi feriendi, deducuntur. Ac dum lictores in opus incumbunt, & in cæde martyrum occupantur, Simeones adstans illis, dum interficiuntur, iubet bono animo esse, verbaq; apud eos facit de morte, de resurrectione, de pietate: & testimonijs ex sacris literis depromptis confirmat, ita mori, esse verè viuere: atque præ ignauia Deum prodere, esse verè mori. Eos enim, etiamsi nemo ipsis necem afferret, breui morituros, quandoquidem à nemine in hanc lucem edito hic finis vitari potest. Post mortem verò ea, quæ sunt æterna, non eodem modo omnibus euentura: sed singulos velut trutina quadam examinatos, accuratam vitæ anteactæ rationem reddituros: & hos pro rectè factis præmia percepturos immortalia, illos pro maleficijs pœnas sempiternas luituros. Denique pro Deo velle mori, esse in bonis summum & rem multò beatissimam. Dum ista Simeones dicendo percurreret, & tanquam magister gymnasij præciperet, quo modo in certaminibus se gererent, singuli aures attentas ei præbentes, ad necem cupidè gradiebantur. Lictor autem, postquam centum illos interemit, postremo in loco Simeonem obtrũcauit, atque Abedechalaam & Ananiam vnà, ambos senes, presbyteros ecclesiæ, cuius Simeones erat episcopus, pariter cum illo & comprehensos, & in vincula coniectos.

[a] 100 Martyres cum Simeone cæduntur.

Simeones eos confirmat.

Pusicis pręclara virtus. Niceph lib. 8. c. 37. Bar.

EODEM temporis momento Pusices, præfectus omnium regis artificum, ibi fortè stans, cùm videret Ananiam, V.
Cap. 10.

cui iam cædes parabatur, contremiscentem: Paulisper, inquit, ô senex, oculos occludito, & bono animo esto: nam statim lumen Dei videbis. Vix est hæc locutus, cùm comprehensus est, & ad regem deductus. Atque cùm esset se Christianum confessus, quoniam libero ore apud regem pro religione Christiana, & pro martyribus verba fecerat: idcircò quasi aliquid nefas dixisset, dabatur lictoribus mandatum, vt admodum peregrino & crudeli inprimis mortis genere afficeretur. Lictores igitur collo eius circa ceruicem perforato, illac linguam extrahunt. Porrò autem eius filia virgo, falsò à quibusdam in crimen vocata, comprehenditur, eodemque temporis articulo occiditur. Sequenti anno, eo ipso die, quo memoria passionis Christi recoli solet, cùm iam celebris dies festus Resurrectionis expectaretur, exiit edictum Saporis crudelissimum in vniuersam Persidem, quod iubebat, vt omnes, qui se confiterentur Christianos, morti addicerentur. Quo quidem tempore multitudo Christianorum, quæ ne numerari quidem potest, securi percussa est. Siquidem Magi eos ex vrbibus & vicis, in quibus latitabant, summa cum diligentia eruerunt. Nonnulli autem sua inducti voluntate, nemine eos ducente, se ipsi ideò indicârunt, ne silentio Christum denegare viderentur. Ac dum omnes, qui erant Christiani, morte mulctarentur, plurimi etiam, qui in ipso palatio ætatem egissent, mactati sunt: in quorum numero erat Azades eunuchus, regi longè charissimus. Quem cùm Sapores interfectum accepisset, incredibilem animo dolorem hausit: hancq; communem cædem sedauit, atque solos religionis nostræ doctores trucidari iussit.

Eius filiæ supplicium Anno 344. vide Bar.

Innumeri Christiani perimuntur.

Azades martyr.

PER idem tempus regina in morbum delapsa, * Tarbula soror Simeonis episcopi, sancta virgo, simul cum ancil- VI.
Cap. 11.

la, idem vitæ genus colente, & sorore eius, quæ post viri mortem abstinuit à nuptijs, & eandem viuendi rationem tenuit, comprehenditur. Causa autem, cur hæ mulieres fuerint comprehensæ, fuit falsa criminatio, à Iudæis in eas conficta, quod videlicet ob mortem Simeonis iratæ, venena reginæ insidiosè parâssent. Regina verò (solent enim ægrotantes malis omnibus facilè aures accommodare) calumniam veram esse, & maximè quidem, quòd erat à Iudæis obiecta, existimauit. Nam eiusdem erat cum Iudæis opinionis, ad eorum morem vitam instituebat, & veraces illos, sibique maximè beneuolos putabat. Magi igitur Tarbulam & reliquas duas arreptas, morte condemnant: ac cùm serra dissectas patibulis suffixissent, effecerunt, vti regina spatium inter patibula intermissum transiret, perindè quasi morbus eo pacto depelleretur. Fertur, hanc Tarbulam forma valde liberali & honesta fuisse, Magum quendam eam deperisse, mercedemque, vti cum illa rem haberet, clàm misisse: promisisse denique, si vellet ipsius parêre libidini, tum eam, tum socias saluas fore. At illam hanc turpitudinem ne audire quidem voluisse, sed nuncios verbis contumeliosis excepisse, intemperantiæ crimen cum probro illis obiectâsse, se multo libentiùs velle mori, quàm virginitaté prodere, respondisse. Porrò cùm edicto Saporis ratum esset, vti supra demonstratum est, vt soli sacerdotes & doctores fidei Christianæ comprehenderentur, Magi & eorum principes, totam Persidem obeuntes, episcopos & sacerdotes grauibus afficiunt incommodis, cùm in alijs locis, tùm maximè omnium in Adiabenorum regione, quæ est pars Persidis, tota fidei Christianæ dicata. *Hactenus omnia ex Sozomeno, qui eiusdem libri c. 12. etiam hæc addit*: Isto Sapore regnante, infinita multitudo presbyterorum, diaconorum, monachorum, sanctarum virginum, & aliorum, qui in ecclesiarum ministerio versabantur, & erga religionem præclarè animo affecti erant, egregia piæ vitæ testimonia dedit.

* al. Tarbua Vsuard. has habet 22. Aprilis. Niceph l. 8. cap 37. Bar. anno 344.

Tarbulæ & duarum sororum crudele supplicium.

Tarbulæ pudicitia.

Clero vel maximè infestus Sapores.

VITA

VITA S. ANSELMI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI, AB EDINERO ANGLO EIVS CONVICTORE, DVOBVS libris conscripta.

ANNO 1080.

PROL. F. EDINERI. QVoniam multas & antecessorum nostrorum temporibus insolitas rerum mutationes, & nostris diebus in Anglia accidisse & coaluisse conspeximus, nè mutationes ipsæ posterorum scientiam penitùs laterent, quędam ex illis succinctè excepta, literarum memoriæ tradidimus. Sed quoniam opus ipsum in hoc maximè versatur, vt ea, quæ inter Reges Anglorũ & Anselmum archiepiscopũ Cantuariorum facta sunt, inconcussa veritate designet, quæque omnibus puram illorum historiam scire volentibus, tunc temporis innotescere potuerunt, licèt inculto, plano tamen sermone describat: nec adeò quicquam in se contineat, quod ad priuatam conuersationem, vel ad morum ipsius Anselmi qualitatem, aut ad miraculorum exhibitionem pertinere videatur: placuit quibusdam familiaribus meis, me ad hoc sua prece perducere, vt sicut descriptione notarum rerum posteris, itá designatione ignotarum satageremus tam futuris quàm & præsentibus aliquod officij mei munus impendere. Quos eò quòd offendere summoperè cauebam, dedi operam voluntati eorum pro posse morem gerere. Opus igitur ipsum de vita & conuersatione Anselmi archiepiscopi Cantuariensis titulatum, taliter Deo adiuuante curaui disponere, vt quanuìs aliud opus, quod præsignauimus, ex maiori parte de eiusdem viri conuersatione subsistat, itá tamen in sua materia integræ narrationis formam prætendat, vt nec illud istius, nec istud illius, pro mutua suî cognitione, multùm videatur indigere. Plenè tamen actus eius scire volentibus, neç illud sine isto, nec istud sine illo sufficere posse pronuncio. 21. April.

LIBER I.

I. INstituta vitæ & conuersationis Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi literarum memoriæ traditurus, primo omnium vocata in auxilium meum summa Dei clementia & maiestate, quædam breuiter dicam de ortu & moribus parentum eius, vt hinc lector aduertat, de qua radice prodierit, quod in studijs nasciture prolis postmodum fulsit. Pater igitur eius Gundulfus, mater Ermeberga vocabatur. Vtrique iuxta seculi dignitatem nobiliter nati, nobiliter sunt in Augusta ciuitate conuersati. Quæ ciuitas confinis Burgundiæ & Longobardiæ, Ermebergam in se edidit: Gundulfum, in Longobardia natum, ciuem suî ex aduena fecit. Coniuncti sunt lege coniugali, ambo diuitijs non ignobiles, sed moribus ex quadam parte dissimiles. Gundulfus enim seculari deditus vitæ, non adeò curam suis rebus impendere, sed habita frequenter ab re distribuere, inaniùm, vt non modò largus atque beneficus, verum etiam prodigus atq; vastator à nonnullis æstimaretur. Ermeberga verò bonis studijs seruiens, domûs curam benè gerens, sua cum discretione dispensans atque conseruans, bonæ matris familiâs officio fungebatur. Mores erant probi & irreprehensibiles, ac iuxta rectam considerationem ratione subnixi. Hæc fuit vita eius: in hac, dum vixit, permansit, in hac finem vitæ sortiri promeruit. Gundulfus verò circa diem obitûs sui, spreto seculo monachus factus, monachus defunctus est.

Parentes S. Anselmi. Patria. Pater eius prodigus. Mater frugalis.

II. AT Anselmus filius horum, cùm puer paruulus esset, maternis, prout ætas sua patiebatur, colloquijs, libenter animum intendebat: & audito vnum Deum sursùm in cælo esse, omnia regentem, omnia continentem, suspicatus est, vtpote puer inter montes nutritus, cælum montibus incumbere, in quo & aulam Dei esse: eamq; per montes adiri posse. Cumq; hoc sæpiùs animo volueret, contigit vt quadam nocte per visum videret, se debere montis cacumen ascendere, & ad aulam magni regis Dei properare. Verùm priusquàm montem cœpisset ascendere, vidit in planitie, qua pergebat, ad pedem montis mulieres, quæ regis erant ancillæ, segetes metere: sed hoc nimìs negligenter faciebant & desidiosè. Quarum puer desidiam dolens ac redarguens, proposuit animo, se apud Dominum regem ipsas accusaturum: Dehinc monte transcenso, regiam aulam subit, Dominum cum solo suo dapifero inuenit. Nam familiam suam, vt sibi videbatur, quoniam autumnus erat, ad colligendas messes miserat. Ingrediens itaq; puer, à Domino vocatur. Accedit, atque ad pedes eius sedet. Interrogatur iucunda affabilitate, quis sit, vel vndè, quidue velit. Respondit ille ad interrogata, iuxta quod rem esse sciebat. Tunc ad imperium Domini panis ei nitidissimus per dapiferum affertur, eoq; coram ipso reficitur. Manè igitur cùm quid viderit, ante oculos mentis reduceret, sicut puer simplex & innocens, se veraciter in cælo ex pane Domini refectum fuisse credebat, hocq; coram alijs itá publicè asserebat.

Pater fit monachus. Mira pueri simplicitas. Visio. Vide pueri candorem.

III. CREVIT ergo puer, & ab omnibus diligebatur. Mores etenim probi in eo erant, qui magnoperè eum diligi faciebant. Traditur literis, discit, & in breui plurimùm proficit. Necdùm attigerat ætatis annum quintum decimum, & iam qualiter secundùm Deum vitam meliùs instituere posset, mente tractabat, idq; concepit apud se, nihil in hominum conuersatione monachorum vita præstantiùs esse. Quam assequi cupiens, venit ad quendam sibi notum Abbatem, rogans illum, vt se monachum faceret. Sed Abbas voluntate illius agnita, quod petebat, inscio patre illius, nè offenderet animum eius, facere recusauit. At ille in suo proposito perstans, orauit Deum, quatenùs infirmari mereretur, vt vel sic ad monachicum, quem desiderabat, ordinem susciperetur. Mira res. Vt enim Deus declararet, quantùm etiam in alijs de suæ pietatis auditu confidere posset, preces illius exaudiuit, ac illi protinùs validam corporis debilitatem immisit. Acriter igitur infirmatus ad Abbatem mittit, mortem se timere pronunciat, orat vt monachus fiat. Præfato timore obstante, non fit quod postulabat, & hoc quidem ad humanum tantùm spectabat examen. Cæterùm Deus, quem futura non fallunt, seruum suum ipsius loci conuersatione noluit implicari, propterea quòd alios quosdam in sinu misericordiæ suæ reconditos habebat, quos, vt postmodùm claruit, magis per illum ad suam voluntatem in posterum disponebat informari. Post hæc sanitas rediit iuueni: quodque tunc nequibat, in futuro se per gratiam Dei facturum mente proponit.

Magnum habet in literis processum. Nota desideriũ monachismi.

IV. EXINDE cùm corporis sanitas, iuuenilis ætas, seculi prosperitas ei arriderent, cœpit paulatim feruor animi eius à religioso proposito tepescere, intantùm, vt seculi vias magis ingredi, quàm relictis eis monachus fieri cuperet. Studium quoque literarum, in quo se magnoperè solebat exercere, sensìm postponere ac iuuenilibus ludis cœpit operam dare. Veruntamen pia dilectio & diligens pietas, quas in matrem suam habebat, nonnihil eum ab istis restringebant. Defuncta verò illa, ilicò nauis cordis eius, quasi ancora perdita, in fluctus seculi penè tota dilapsa est. Sed omnipotens Deus, præuidens quid de illo facturus erat, nè animam suam, pace transitoria potitus, perderet, infestum ei & intestinum bellum generauit. Hoc est, animum patris eius acerbo contra illum odio inflammauit intantùm, vt æquè, aut certè magis ea, quæ benè, sicut quæ perperàm faciebat, insequeretur. Nec aliqua poterat patrem humilitate lenire: sed quanto illi se exhibebat humiliorem, tanto illum sibi sentiebat asperiorem. Quod nimis intolerabile cernens, & nè deteriùs quid indè contingeret timens, elegit potius paternis rebus & patriæ renunciare, quàm patri suo vel sibi quamlibet infamiam ex sua cohabitatione procreare. Paratis itaque his, quæ necessaria erant in viam ituris, patria egreditur, vno, qui sibi ministraret, clerico comitatus. Cumque dehinc in transcensu montis Senisij fatigaretur, & laboris impatiens corpore deficeret, vires suas niuem mandendo reparare tentabat. Nec enim aliud, quo vesceretur, præstò fuit. Quod minister illius aduertens, doluit, & nè fortè quid edendum haberetur in sacculo, qui asino illorum vehebatur, diligenter inuestigare cœpit, & mox contra spem panem in eo nitidissimum reperit. Quo ille refectus, recreatus est, & vix incolumis restitutus.

Tepescit adolescentis feruor, dum arridet mundus. Pater eum mirè insectatur. Discedit è patria.

Lanfranci præclarum encomion. Anſelmus in eius ſe diſciplinā tradit.

Exactis de hinc partim in Burgundia, partim in Francia fermè tribus annis, Nortmanniam adit: ibi quendam nomine V.
Lantfrancum, virum videlicet valdè bonum, præſtanti religione ac ſapientia verè nobilem, videre alloqui & cohabitare volens. Excellens ſiquidem fama illius circunquaquè percrebuerat, & nobiliſsimos quoſque clericorum ad eum de cunctis mundi partibus agebat. Anſelmus igitur viro adito, eumque ſingulari quadam ſapientia pollere agnito, eius ſe magiſterio ſubdit, eique poſt modicum familiaris præ cæteris diſcipulis fit. Occupatur diu noctuque in literarum ſtudio, non ſolum quæ volebat à Lanfranco legendo, ſed & alios, quæ rogabatur ſtudiosè docendo. Propter quæ ſtudia, cum corpus vigiliis, frigore & inedia fatigaretur, venit ei in mētem, quia ſi aliquando monachus, vt olim propoſuerat, eſſet, artiora, quam patiebatur, eum pati non oportere: nec tunc ſui laboris meritum perderet, quod nunc, vtrum ſibi maneret, non perſpiciebat. Hoc ergo mente concepto, totam intentionem ſuam ad placendum Deo dirigere cœpit, & ſpernendo mundum cum oblectationibus ſuis, reuera cupit fieri monachus. Quid plura? Cogitat vbi melius perficere queat, quod facere deſiderat, & ita ſecum tractat: Ecce, inquit, monachus fiam. Sed vbi? Si Cluniaci vel Becci, totum tempus, quod in diſcendis literis poſui, perdidi. Nam & Cluniaci diſtrictio ordinis, & Becci ſupereminens prudentia Lantfranci, qui illic monachus eſt, mihi aut nulli prodeſſe, aut nihil valere comprobabit. Itaque in tali loco perficiam, quod diſpono, in quo & ſcire meum poſſum oſtendere, & multis prodeſſe. Hæc, vt lubens ipſemet referre ſolebat, ſecum meditabatur, addebatq; Needum eram edomitus, necdum in me vigebat mundi contemptus. Vnde quod ego, vt putabam, fretus aliorum charitate dicebam, quàm damnoſum eſſet, non aduertebam.

Poſtmodum autem in ſe reuerſus: Quid, inquit, Eſſene monachum, hoc eſt, velle ſcilicet alijs præponi, præ aliis hono- VI.
rari, ante alios magnificari? Non. Illic ergo, depoſita cōtumacia, monachus deueni, vbi, ſicut æquum eſt cunctis, propter Deum poſtponaris, cunctis abiectior habearis, præ cunctis parui pendaris. & vbi hoc eſſe poterit? Equidem Becci. Ibi ſiquidem nullius ponderis ero, quando quidem ille ibi eſt, qui præeminentis ſcientiæ luce conſpicuus, cunctis ſufficiens, cunctis honorabilis & acceptus eſt. Illic ergo requies mea, illic ſolus Deus intentio mea, illic ſolus amor eius erit contemplatio mea, illic beata & aſsidua memoria eius, felix ſolamen & ſatietas mea. Hæc cogitabat, hæc deſiderabat, hæc ſibi prouenire ſperabat. Raptabatur quoque mens eius per id temporis in alias ſectandæ ſemitas viæ, ſed vis deſiderij eius in

Eccl 32

hanc, quam maxime declinauerat. Sciens itaque ſcriptum eſſe, Omnia fac cum conſilio, & poſt factum non pœnitebis: nolebat ſe alicui vni vitæ earum, quas mente voluebat, inconſulte credere, ne in aliquo videretur ſcripturæ præceptis nō obedire. Amicos inſuper multos habens, ſed cui ſe totum in iſtis committeret, conſiliarium vnum de mille, videlicet præfatum Lantfrancum eligens, venit ad eum, indicans voluntatem ſuam ad tria pendere: ſed per conſilium eius ad v-

De vitæ genere ſuſcipiendo cōſuluit Lantfrancum.

num, quod potiſsimum iudicaret, duobus relictis, ſe velle tenere. Quæ tria ſic ei expoſuit. Aut enim, inquit monachus fieri volo, aut eremi cultor eſſe deſidero, aut ex proprio patrimonio viuens, quibuslibet indigentibus propter Deum pro meo poſſe exinde miniſtrare, ſi conſulitis, cupio. (Iam enim pater eius obierat, & tota hæreditas ad illum reſpiciebat.) In his, inquam, tribus voluntatem meam, domine Lantfrance, fluctuare ſciatis, ſed precor, vt me horum potiſsimo ſtabiliatis.

VVilhel. Malmeſb. de geſt. Pont. Angl. lib. 1.

DIFFERT Lantfrancus ſententiam ferre, ſuadetque negocium ad venerabilis Maurilij Rothomagenſis epiſcopi au- VII.
dientiam magis referre: acquieſcit Anſelmus conſilio, & comitatus Lantfranco pontificem petit. Tanta autem vis deuotionis pectus Anſelmi tunc poſſidebat, tantumque veri conſilij Lantfranco ineſſe credebat, vt cum Rothomagum petentes, per magnam, quæ ſuper Beccum eſt, ſyluam pergerent, ſi Lantfrancus ei diceret, in hac ſylua mane, & ne, dum

Eius erga Lantfrancum obſeruantia

vixeris, hinc exeas caue, proculdubio, vt fatebatur, imperata ſeruaret. Peruenientes ergo ad epiſcopum, aduentus ſui cauſas ei exponunt, quid inde ſentiat, quærunt. Nec mora, monachicus ordo præ cæteris laudatur, eiusque propoſitum omnibus alijs antefertur. Anſelmus hæc audiens & approbans, omiſſis aliis, ſeculo relicto, Becci monachus factus eſt, an-

Fit monachus.

no ætatis ſuæ viceſimo ſeptimo. Regebat eo tempore cœnobium ipſum dominus abbas Herluinus nomine, vir grandæ-

Herluinus primus abbas Beccēſ.

uus, & magna probitate conſpicuus, qui primus ipſius loci abbas, monaſterium ipſum à fundamentis de ſuo patrimonio fecerat. Sæpedictus autem Lācfrancus gradum Prioris obtinebat. Anſelmus vero nouus monachus factus, ſtudiosè vitam aliorum religioſius viuentium æmulabatur. Immo ipſe ſic religioni per omnia ſeruiebat, vt quiſquis religiosè in tota ipſa congregatione viuere volebat, in eius vita ſatis inueniret quod imitaretur, & ita per triennium de die in diem ſemper in melius proficiens, magnus & honorandus habebatur.

Fit Prior.

VENERABILI autem Lantfranco in Cadomenſis cœnobij regimen aſſumpto, Prioris officio functus eſt, ſic- VIII.
que Deo ſeruiendi ampliorem libertatem potitus, totum ſe, totum tempus ſuum, in illius obſequio expendere, ſeculum & cuncta negocia eius ab intentione ſua funditus cœpit amouere. Factumque eſt, vt ſoli Deo, cæleſtibusque diſciplinis iugiter occupatus, in tantum ſpeculationis diuinæ culmen aſcenderit, vt obſcuriſſimas, & ante tempus ſuum inſolitas de diuinitate Dei & noſtra fide quæſtiones, Deo reſerante perſpiceret, ac perſpectas enodaret. apertisque ratio-

Eius mentis perſpicacia.

nibus, quæ dicebat, rata & catholica eſſe probaret. Diuinis namque ſcripturis tantam fidem adhibebat, vt indiſſolubili firmitate cordis crederet, nihil in eis eſſe, quod ſolidæ veritatis tramitem vllo modo exiret. Quapropter ſummo ſtudio animum ad hoc intenderat, quatenus iuxta fidem ſuam mentis ratione mereretur percipere, quæ in ipſis ſenſit multa caligine tecta latere. Contigit ergo quadam nocte, vt ipſe in huiuſmodi mente detentus, ante nocturnas vigilias vigilans in lecto iaceret, & meditando ſecum rimari conaretur, quonam modo Prophetæ præterita ſimul & fu-

Corporeis oculis parietes penetrat.

tura, quaſi præſentia, olim agnouerint, & indubitanter ea dicto vel ſcripto protulerint. Et ecce cum in his totus eſſet, & ea intelligere magnopere deſideraret, defixis oculorum ſuorum radiis, vidit per medias maceries oratorii ac dormitorij monachos, quorum hoc officium erat, pro apparatu matutinarum altare & alia loca eccleſiæ circumeuntes, luminaria accēdentes, & ad vltimum vnum eorum, ſumpta in manibus chorda, pro excitandis fratribus ſcillam pulſantem: ad cuius ſonitum conuentu fratrum de lecto ſurgente, miratus eſt de re, quæ acciderat. Concepit ergo apud ſe, Deo leuiſſimum eſſe, prophetis in ſpiritu ventura monſtrare, cum ſibi conceſſerit, quæ fiebant, per tot obſtacula corporeis oculis poſſe videre.

Magnum animi lumen.

HINC perſpicaciori interius ſapientiæ luce perfuſus, mores omnis ſexus & ætatis ita diſcretionis ratione monſtrante IX.
penetrauit, vt eum palam inde tractantem, aduerteres cuique ſui cordis arcana reuelare. Origines inſuper, & ipſa, vt ita dicam, ſemina atque radices, nec non proceſſus omnium virtutum ac vitiorum detegebat, & quemadmodum vel hæc adipiſci, vel hæc deuitari atque deuinci poſſent, luce clarius edocebat. Tantam autem omnis boni conſilij vim in eo

Optimus conſiliarius.

elucere cerneres, vt pectori eius ſpiritum conſilij præſidere non ambigeres. Quam promptus vero atque aſſiduus in ſanctis exhortationibus fuerit, ſuperuacuum eſt dicere, cum illum ſemper in ipſis infatigabilem, omnes ferme audientes conſtat fatigāſſe: quodque dicitur de ſancto Martino, Eius ori nunquam defuit Chriſtus, ſiue iuſtitia, vel quicquid ad veram vitam pertinet incunctanter confirmamus ſine mendacio poſſe dici de illo. In his leue eſt lectorem aduertere, eum de menſa Domini non ſine quodam præſagio per viſum iam olim nitido refectum pane fuiſſe.

DE corporalibus eius exercitiis, ieiuniis dico, orationibus atque vigilijs, melius æſtimo ſilere, quàm loqui. Quid X.

Mira abſtinentia.

nanque de illius ieiunio dicerem, cum ab initio Prioratus ſui tanta corpus ſuum inedia macerauerit, vt non ſolùm omnis illecebra gulæ penitus in eo poſtmodum extincta ſit, ſed nec famem ſiue delectationem comedendi pro quauis

abſti-

abstinentia, vt ipse dicere consueuerat, aliquandò pateretur? Comedebat tamen, vt alij homines, sed omninò parce. sciens corpus suum sine cibo non posse subsistere. In orationibus autem, quas ipse iuxta desiderium & petitionem amicorum suorum scriptas edidit, qua solicitudine, quo timore, qua spe, quo amore Deum & sanctos eius interpellauerit, nec non interpellandos docuerit, satis est & me tacente videre: sit modò, qui eis piè intendat, & spero, quia cordis eius affectum, suumque profectum in illis & per illas gaudens percipiet. Quid de vigilijs? Totus dies in dandis consilijs sæpissime non sufficiebat: addebatur adhuc pars maxima noctis. Præterea libros, qui ante id temporis nimis corrupti vbique terrarum erant, nocte corrigebat, sanctis meditationibus insistebat, ex contemplatione summæ beatitudinis & desiderio vitæ perennis immensos lachrymarum imbres effundebat. Huius vitæ miserias, suaq;, si quæ erant, peccata & aliorum amarissime flebat, & vix parum ante vigilias nocturnas, sæpeq; nihil somni capiebat. Talibus studijs vita eius ornabatur.

Precationum eius libellus. Eius vigiliæ. Corrigit libros.

XI. QVALITER autem erga subditos se habebat, det Deus ad æmulationem prælatorum, posse vel quid modicum dici. Cum primum igitur Prior factus fuisset, quidam fratres ipsius cœnobij facti sunt æmuli eius, videntes & videndo inuidentes illum præponi, quem iuxta conuersionis ordinem iudicabant eis debere supponi. Itaque turbati, aliosque turbantes, scandala mouent, dissensiones pariunt, sectas nutriunt, odia fouent: at ipse cum his, qui oderant pacem, erat pacificus, & detractionibus eorum reddebat officia fraternæ charitatis, malens vincere malitiam in bono, quam à malitia eorum vinci in malo. Quod miserante Deo factum est: siquidem illi animaduertentes eum omnimodis pure ac simpliciter in cunctis actionibus suis incedere, neque quod iure blasphemari posset, in illo residere, mala voluntate in bonam mutata, dicta eius & facta in bono æmulari cœpere. Verum vt clareat, quo pacto id prouenerit, vnum ex ipsis exempli gratia ponam, quatenus agnito, quo dolo Anselmi à sua prauitate sit mutatus, qualiter & alij per eum correcti sint, perpendatur.

Aemulos patitur, dũ alijs antefertur. Illos bonitate vincit.

XII. OSBERNVS quidam nomine, ætate adolescentulus, ipsius monasterij monachus, ingenio quidem sagax, & artificiosis ad diuersa opera pollens manibus, bonam in se bonæ spei materiam præferebat. Sed mores, qui in eo valde peruersi erant, ista multum decolorabant, & insuper odium, quod omninò more canino contra Anselmum exercebat. Quod odium, quantum ad se, Anselmus non magnipendens, sed tamen mores illius conuenire sagacitati ingenij eius magnopere cupiens, cœpit quadam sancta calliditate puerum pijs blandimentis delinire, puerilia facta eius benigne tolerare, multa illi, quæ sine ordinis detrimento tolerari poterant, concedere, in quibus & ætas eius delectaretur, & effrenus animus in mansuetudinem curuaretur. Gaudet puer in talibus, & sensim à sua feritate ipsius dimittitur animus. Incipit Anselmum diligere, eius monita suscipere, mores suos componere. Quod ille intuens, præ cæteris eum familiariter amplectitur, nutrit, fouet, & vt semper in melius proficiat, omnibus modis hortatur & instruit. Dehinc paulatim ei, quæ concesserat, puerilia subtrahit, eumque ad honestam morum maturitatem prouehere satagit. Non frustratur pia solicitudo eius, proficiunt in iuuene ac roborantur sacra monita eius. Ergo vbi de firmitate boni studij adolescentis se posse confidere animaduertit, mox omnes puerdes actus in eo resecat, & si quid reprehensionis eum admittere comperit, non modo verbis, sed & verberibus in eo acriter vindicat. Quid ille? Aequanimiter cuncta sustinet, confirmatur in proposito omnis religionis, feruet in exercitio discendæ omnis sanctæ actionis, suffert patienter aliorum contumelias, opprobria, detractiones, seruans erga omnes affectum synceræ dilectionis. Lætatur pater in his vltra, quam dici possit, & diligit filium sancto charitatis igne, plusquam credi posset.

Osbernus eum odit acerbè. Eum mira prudentia Anselmus corrigit. Osberni admiranda mutatio.

XIII. SED cum ipse (vt flens referebat) eum ad magnum Ecclesiæ fructum proficere speraret, ecce graui corporis infirmitate præripitur, lectoque recipitur. Videres tum bonum patrem, felicis iuuenis amicum, lecto iacentis diu noctuque assidere, cibum & potum ministrare, omnium ministrorum super se ministeria suscipere, veri amici morem in omnibus gerere. Ipse corpus, ipse animam eius studiosissime refouebat. Appropinquanti autem ad exitum, familiari præcepit alloquio, quatenus post obitum suum, si possibile esset, suum esse sibi reuelaret. Spopondit, & transijt. Corpus defuncti ex more lotum vestitum, in feretro compositum, in ecclesiam delatum est. Circunsederunt fratres, psalmos pro eius anima decantantes. Anselmus verò, quo liberius pro eo preces funderet, in secretiorem ecclesiæ locum secessit. Qui cum inter ipsas lachrymas ex graui cordis mœstitudine corpore deficeret, & paululum oculos in somnum deprimeret, vidit in spiritu mentis suæ quasdam reuerendi vultus personas, candidissimis vestibus ornatas, domum, in qua idem Osbernus vitam finierat, introisse, & ad iudicandum circum consedisse. Verum cum iudicij sententiam ignoraret, eamque solicitus nosse desideraret: ecce Osbernus adest, similis homini ad se, cum aut ex languore, aut ex nimia sanguinis minutione fuerit exanimatus, redeunti. Ad quem pater: Quid est fili? Quomodo es? Cui ille hæc verba respondit: Ille antiquus serpens ter insurrexit in me, & ter cecidit in semetipsum, & vrsarius Domini Dei liberauit me. Quo dicto Anselmus oculos à somno leuauit, & Osbernus non comparuit. En obedientiam mortuus viuo exhibebat, quam viuens viuenti exhibere solebat.

Osbernus obit. Apparet S. Anselmo.

XIV. QVOD si quispiam audire velit, qualiter hæc obedientis verba defuncti, ipse Anselmus fuerit interpretatus, breui accommodet aures. Ter, inquit, antiquus serpens insurrexit in eum, quia de peccatis, quæ post baptismum admiserat, priusquam à parentibus ad seruitium Dei in monasterium offerretur, illum diabolus accusauit: de peccatis etiam, quæ post oblationem parentum ante suam professionem fecerat, illum accusauit: de peccatis nihilominus quæ post professionem ante obitum suum egerat, illum accusauit. Sed ter cecidit in semetipsum, quia peccata, quæ in sæculo constitutus admiserat, per fidem parentum, quando eum Deo obtulerunt, deleta inuenit. Et peccata, quæ postmodum in monasterio degens ante suam professionem fecerat, in ipsa professione deleta inuenit. Peccata etiam, quæ post professionem ante obitum suum egerat, per veram confessionem & pœnitentiam delera atque dimissa in ipso eius obitu confusus inuenit: sicque malignas versutias suas, quibus eum ad peccandum illexerat, iusto Dei iudicio in se ad cumulum suæ damnationis retorqueri ingemuit. Et vrsarius Domini Dei liberauit eum. Vrsarij Dei, boni angeli sunt. Sicut enim vrsarij vrsos, ita angeli malignos dæmones à sua sæuitia coercent & reprimunt, ne nobis tantum noceant, quantum volunt. Post hæc Anselmus, vt sanctæ dilectionis munus, quod viuo impenderat, mortuo non negaret, per integrum annum Missam pro anima eius omni die celebrauit. Quod si aliquando à celebratione ipsius sacramenti impediebatur, eos qui Missas familiares debebant, suam pro anima fratris Missam dicere faciebat, & ipse Missas eorum, dum opportunum erat, ante Missam sui defuncti alia Missa persoluebat. Itaque per singulos dies totius anni aut ipse pro illo Missam celebrauit, aut ab alio celebratam alia Missa mutuatus est. Super hæc missis circunquaque epistolis, pro anima sui Osberni orationes fieri petijt & obtinuit. Hæc fratres videntes, & socordiam sui cordis redarguentes, se miseros ac infelices, Osbernum beatum prædicant ac felicem, qui talem amorem, talem meruit inuenisse subuentionem. Ex hoc ergo singuli quique corpore & animo se subdunt Anselmo, cupientes in amicitiam eius hæreditario iure succedere Osberno. At ille in conuersione ipsorum Deo gratias agens, omnibus omnia factus est, vt omnes saluos faceret.

Professio monastica delet peccata. Vrsarij Dei.

XV. VERVNTAMEN adolescentibus atque iuuenibus præcipua cura intendebat, & inquirentibus de hoc rationem, sub exemplo reddebat. Comparabat ceræ iuuenis ætatem quæ ad formandum sigillum apte est temperata. Nam si cera, inquit, nimis dura vel mollis fuerit, sigillo impresso, eius figuram in se nequaquàm ad plenum recipit. Si verò, in-

Iuuentus ceræ comparatur.

quit, ex vtrisque, duritia scilicet atque mollitie, discrete habens, sigillo imprimitur, tunc forma sigilli omnino perspicua & integra redditur. Sic est in ætatibus hominum. Videas hominem in vanitate huius seculi ab infantia vsque ad profundam senectutem conuersatum, sola terrena sapientem, & in his penitus obduratum. Cum hoc ege de spiritualibus, huic de subtilitate contemplationis diuinæ loquere, hunc secreta cælestia doce rimari, & perspicies eum nec quid velis quidem posse videre. Nec mirum: indurata cera est: in istis ætatem non triuit, aliena ab istis sequi didicit. Econtrariò consideres puerum, ætate ac scientia tenerum, nec bonum nec malum discernere valentem, nec te quidem intelligere de huiusmodi differentem. Nimirum mollis cera est & quasi liquens, nec imaginem sigilli quoquo modo recipiens. Medius horum adolescens & iuuenis est, ex teneritudine atque duritia congruè temperatus. Si hunc instruxeris, ad quæ voles, informare valebis. Quod ipse animaduertens, iuuenibus maiori solicitudine inuigilo, procurans cuncta in eis vitiorum germina extirpare, vt in sanctarum exercitiis virtutum, postea competenter edocti, spiritualis in se transforment imaginem viri.

Senes. *Pueri.* *Iuuenes.*

SED cum inter hæc eum diuersa diuersorum negocia fatigarent, & nonnunquam illius mentem à sua quiete turbarent, consilium super his à supradicto venerandæ memoriæ archiepiscopo Rothomagensi Maurilio postulaturus, Rothomagum venit. Cumque sui aduentus causam pontifici exponeret, ac inter verba pro amissa status sui tranquillitate vehementissime fleret, ab onere prælationis, quod sibi fatebatur importabile, vt releuari mereretur, magnopere cœpit rogare. At ille, sicuti vir magnæ sanctitatis, Noli, inquit, mi fili charissime, quod quæris, quærere: nec te à subuectione aliorum, tui solius curam gerens, velis retrahere. Verè etenim dico tibi, me de multis audisse, multosque vidisse, qui quoniam causa suæ quietis proximorum vtilitati per pastoralem curam inuigilare noluerunt, per desidiam ambulantes, semper de malo in peius profecerunt. Quapropter ne tibi (quod absit) hoc idem contingat, per sanctam obedientiam præcipio, quatenus prælationem, quam nunc habes, retineas, nec eam, nisi tuo iubente Abbate, quomodo libet deseras: & si quando fueris ad maiorem vocatus, eam suscipere nullatenus abnuas. Scio enim, quod in hac, quam tenes, nô diu manebis, verum ad altiorem prælationis gradum post non multum proueheris. Quibus auditis, Væ, inquit, misero, mihi. In eo quod porto, deficio: & si grauius imponitur onus, reiicere non audeo? Repetit præsul edictum, & vt prius iubet ne transgrediatur. XVI.

Periculosum est abiicere curā animarum.

Dehinc Anselmus ad monasterium reuersus, talem se cunctis exhibuit, vt ab omnibus loco charissimi patris diligeretur. Ipse enim mores omnium & infirmitates æquanimiter sufferebat, & vnicuique, sicut expedire sciebat, necessaria suggerebat. O quot in sua iam infirmitate desperati, per piam solicitudinem eius sunt ad pristinam sanitatem reuocati. Quod tu Heteuualde decrepite senex in re ipsa percepisti, quando grauatus non solum ætate, sed & valida infirmitate, ita vt nihil tui corporis, præter linguam, haberes in tua potestate, per manus illius pastus, & vino, de racemis per vnam in aliam eius manum expresso, de eius ipsa manus bibens, es refocillatus, ac pristinæ sanitati redonatus. Neque enim alium aut aliunde potum sumere poteras, qui tibi cordi esset, vt referebas. Ipse quippe Anselmus in vsu habebat, infirmorum domum frequentare, singulorum fratrum infirmitates diligenter inuestigare, & quod infirmitas cuiusque expetebat, singulis absque mora seu tædio subministrare. Sicque sanis pater, & infirmis erat mater, immo sanis & infirmis pater & mater in commune. Vnde & quicquid secreti apud se quiuis illorum habebat, non secus quam dulcissimæ matri, illi reuelare satagebat. Veruntamen solers diligentia iuuenum hoc præcipuè exercebat. XVII.

Eius erga ægrotos cura & solicitudo.

DE quorum numero quidam in ipso conuentu hoc apud se proposuerat, quatenus nulla occasione vnquam suam manum suis genitalibus membris admoueret. Cui proposito inuidens diabolus, tantum dolorem & angustiam in eisdem membris fecit eum sentire, vt se iuuenis nullo modo ferre valeret. Sentiebatur etenim caro ipsa tanti ponderis esse, ac si quæ iam plumbi grauissima moles ad ima eum detrahens, in illa sui corporis parte penderet. Cumque in habitu suo anxietatis magnitudinem dissimulare non posset, requisitus ab Anselmo quid haberet, rem celare non potuit. Admonitus itaque, vt modum ægritudinis admota manu probaret, verecundatus recusauit, timens ne propositum violaret. Tunc Anselmus, assumpto secum quodam grandæuo fratre & religioso, iuuenem languidum in secretiorem locum ducit, vtpotè modum infirmitatis illius agniturus, & auxilium pro possibilitate laturus. Quid amplius? Caro sanissima reperitur, & admodum mirati sunt. E uestigio quippe omnis illa diabolica vexatio cadit, nec in huiusmodi fatigat vlterius iuuenem, quem simplex Anselmi adspectus à tanta clade fecit immunem. XVIII

Præterea quidam ex antiquioribus ipsius cœnobij fratribus, qui veteri odio plurimum erat infestus Anselmo, nec vllatenus poterat super eum respicere simplici oculo, infirmitate pressus, ad extrema perductus est. Cum itaque fratres meridiana hora in lectis ex more quiescerent, ipse in domo infirmorum, in qua iacebat, cœpit miserandas voces edere, & quasi quorundam horridos adspectus subterfugere gestiret, pallens & anxiè tremens, vultum suum delitescendo hincinde commutare: Territi fratres, qui aderant, quid haberet, percontantur. At ille: Geminos immanes lupos me inter brachia sua compressum tenere, & guttur meum impressis dentibus iamiam suffocare videtis, & quid mihi sit quæritis? Quo audito, vnus ex monachis, Riculphus, nomine, ad Anselmum qui tunc in claustro emendandis libris intendebat, concitus perrexit, & eo extra claustrum educto, quid circa infirmum fratrem ageretur, patefecit. Iussus ergo Riculphus ad ægrum rediit, & Anselmus in secretiorem locum solus secessit: Post modicum, domum in qua frater, qui patiebatur, erat, ingrediens, leuata manu, signum sanctę Crucis edidit, dicens: In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ad quod factum statim æger conquieuit, exhilarato vultu, intimo cordis affectu DEO gratias agere cœpit. Dicebat enim, quod Anselmo ostium ingrediente, & extensa manu signum sanctæ Crucis edente, viderit ex ore illius flammam ignis in modum lanceæ procedentem, quæ in lupos iaculata, eos deterruit, & celeri fuga delapsos procul abegit. Tunc Anselmus ad fratrem accedens, atque cum eo de salute animæ suæ secretius loquens, ad pœnitudinem & confessionem omnium, in quibus se Deum offendisse recordari valebat, eor eius inclinauit. Paterna dehinc authoritate à cunctis absolutum, dixit eum hora qua fratres ad Nonam surgerêt, præsenti vita decessurum, Quod & factum est. Nam monachis à lecto surgentibus, ipse ad terram depositus est, & illis circa ipsum in vnum collectis, defunctus est. XIX.

Frater ei infestus, in summo versatur periculo. *Eum Anselmus liberat.*

Præfatus Riculphus secretarii, id est, custodis officio in ipso cœnobio fungebatur. Hic quadam nocte, dum tempus & horam, qua fratres ad vigilias excitaret, per claustrum iens, obseruaret, forte ante ostium capituli pertransiuit: introspiciens verò, vidit Anselmum in oratione stantem, ingenti splendentis flammæ globo circumcinctum. Miratur, & quod videbat, quid noui prætenderet, ignorabat. Existimabat enim Anselmum ea hora sopori potius, quam orationi occupatum. Ocyus itaque dormitorium ascendit, ad lectum Anselmi vadit, sed eum ibi nequaquam inuenit. Regressus igitur hominem in capitulo reperit, sed globum ignis, quem reliquerat, non inuenit. XX.

Orans splēdore cinctus videtur.

ALIO quodam tempore eidem Anselmo mandatum ab vno de principibus Normanniæ est, quatenus ad se in Angliam transire vellet, cum propter alia negocia, tum vt sua prece iter illius per maritima pericula tueretur. Ascendit, abiit, iam dies mutui colloquij in vesperam declinabat, & principem de hospitando Anselmo nulla cura detinebat. Quod vbi Anselmo innotuit, nihil super se cuiquam locutus, accepta licentia, loco decessit. Eunti autem, & quo diuerteret, incertum habenti, (Beccus enim longe aberat) occurrit vnus de monachis Becci, volens illuc ire, quo eum XXI.

sciebat

sciebat principis colloquio detineri. Interrogat ergo eum Anselmus, quo tendat, ac deinde quid consilij de suo hospitio ferat. Respondit: Et quidem, pater, hospitium qualecunque non longe habemus: sed quid vobis & fratribus præter panem & caseum apponatur non habemus. At ille subridens: Bone vir, ait, ne timeas: immo citus procede, & misso reti in vicinum amnem, statim inuenies piscem, qui sufficiet omnibus nobis. Ille accepto mandato præuolat, accitoque piscatore, quid Anselmus iusserit, intimat, ac vt velocius rete in fluuium iactet, iubet, hortatur & obsecrat. Admiratus, ille patre petenti moratur, ridendum potius quam attentandum, quod dicebat, fore pronuncians. Tandem tamen à fratre coactus, contra spem rete iecit, & ilico trutam insolitæ magnitudinis cum alio quodam pisciculo cepit. Territus piscator ad factum & obstupefactus, asseruit se iam per viginti annos recessus aquæ illius rimasse, & nunquam huiusmodi trutam in ea reperire potuisse. Parata igitur & viro apposita, iuxta verbum eius, sibi & suis copiosè suffecit, & superabundauit.

Præuidet rem futurã.

Non sine miraculo piscis capitur.

XXII. ALIA vice vir quidam, Vualterus nomine, cognomine Titellus, eundem hominem per terram suam transeuntem detinuit, nolens eum à se impransum dimittere. Verum cum ipse de penuria piscium conquereretur, & quòd tanto viro ac monachis eius, nisi vilia quædam, non haberet quæ apponeret, alludens dixit ei Anselmus: Sturio vnus en tibi defertur, & animus tuus de deliciarum inopia queritur? Ridet ille fidem his, quæ audiebat, præbere nullatenus valens. E vestigio autem verborum Anselmi, duo ex hominibus viri attulerunt sturionem vnum prægrandem, quem in ripa fluminis Atteiæ dixerunt à pastoribus suis inuentum, sibi quê transmissum. Si spiritum prophetiæ in his viro affuisse quis dubitat, gestæ rei veritas, quid sit tenendum, declarat.

Prædicit futura.

XXIII. HIS temporibus scripsit tractatus tres, scilicet de Veritate, de Libertate arbitrij, & de Casu diaboli. In quibus satis patet, vbi animum fixerit, quamuis ab eis, quæ aliorum cura expetebat, talium rerum consideratione nullo se modo subtraxerit. Scripsit & quartum, quem intitulauit, de Grammatico. In quo cum discipulo, quem secum disputantem introducit, disputans, cum multas quæstiones dialecticas proponit & soluit, tum qualitates & qualia, quomodo sint discrete accipienda, exponit & instruit. Fecit quoque libellum vnum, quem Monologion appellauit: Solus enim in eo secum loquitur, ac tacita omni authoritate diuinæ scripturæ, quid Deus sit, sola ratione sic, nec aliter esse posse, probat & adstruit.

Edit aliquot libros.

Monologion.

POST hæc incidit sibi in mentem inuestigare, vtrum vno solo & breui argumento probari posset id, quod de Deo creditur & prædicatur: videlicet, quòd sit æternus, incommutabilis, omnipotens, vbique totus, incomprehensibilis, iustus, pius, misericors, verax, veritas, bonitas, iustitia, & nonnulla alia, & quomodo hæc omnia in ipso vnum sunt. Quæ res, sicut ipse referebat, magnam sibi peperit difficultatem. Nam hæc cogitatio partim illi cibum, potum, & somnum tollebat: partim, & quod magis eum grauabat, intentionem eius, qua matutinis & alijs seruitio Dei intendere debebat, perturbabat. Quod ipse animaduertens, nec adhuc, quod quærebat, ad plenum capere valens, ratus est huiusmodi cogitationem, diaboli esse tentationem, nisusque est eam procul repellere à sua intentione. Verum quanto plus in hoc desudabat, tanto illum cogitatio ipsa magis ac magis infestabat. Et ecce quadam nocte inter nocturnas vigilias Dei gratia illuxit in corde eius, & res patuit intellectui, immensoque gaudio & iubilatione repleuit omnia intima eius. Reputans ergo apud se hoc ipsum & alijs, si sciretur, posse placere, liuore carens, rem ilico scripsit in tabulis, easque solicitius custodiendas vni ex monasterij fratribus tradidit. Post dies aliquot tabulas repetit à custode. Quæruntur in loco, vbi repositæ fuerant, nec inueniuntur. Requiruntur à fratribus, ne forte aliquis eas acceperit, sed nequaquam: Nec enim hucusque inuentus est, qui recognouerit se quicquam inde sciuisse. Reparat Anselmus aliud de eadem materia dictamen in alijs tabulis, & illas sub cautiori custodia tradit custodiendas. Ille in secretiore parte lectuli sui tabulas reponit, & sequenti die nil sinistri suspicatus, easdem in pauimento sparsas ante lectum reperit, cera, quæ in ipsis erat, hac illac frustratim dispersa. Leuantur tabulæ, cera colligitur, & pariter Anselmo reportantur: Adunat ipse ceram, & licet vix, scripturam

XXIV. recuperat. Veritus autem, ne qua incuria penitus perditum eat, eam in nomine Domini pergameno iubet tradi. Composuit ergo inde volumen paruulum, sed sententiarum ac subtilissimæ contemplationis pondere magnum, quod Proslogion nominatur. Alloquitur etenim in eo opere, aut seipsum, aut Deum: Quod opus cum in manus cuiusdam venisset, & is in quadam in ipsius operis argumentatione non parum offendisset: ratus est eandem argumentationem ratam non esse: quam refellere gestiens, quoddam contra illam scriptum composuit, & illud fini eiusdem operis scriptum apposuit. Quod cum sibi à quodam amico suo transmissum Anselmus considerâsset, gauisus est, & reprehensori suo gratias agens, suam ad hoc responsionem edidit, eamque libello sibi directo subscriptam, sub vno ei, qui miserat, amico remisit. Hoc ab eo & ab alijs, qui libellum illum habere dignantur, petitum iri desiderans, quatenus in fine ipsius suæ argumentationis reprehensio, & reprehensioni sua responsio subscribatur.

Quæstio difficilis eum valde exercet.

Perdit, quæ de ea quæstione scripsit.

Proslogion scribit.

Eius multæ epistolæ.

XXV. INTER hæc scripsit etiam quamplures epistolas, per eas nonnullis ea, quæ secundum diuersitatem causarum sua intererant, procurare mandans, & nonnullis consilium de negocio suo quærentibus, pro ratione respondens. Et quidẽ de his, quæ diuersæ causæ scribere cogebant, mentionem facere supersedemus. Quid autem consilij cuidam Lanzoni, nouiter apud Cluniacum facto monacho per vnam mandauerit, huic operi inserere curaui, quatenus in hac vna cognoscatur, quid de alijs perpendatur. Scripsit itaque inter alia sic: Ingressus es, charissime, professusque CHRISTI militiam, in qua non solum aperte obsistentis hostis violentia est propellenda, sed & quasi consulentis, astutia cauenda. Sæpè namque, dum tyronem CHRISTI vulnere malæ voluntatis apertè maleuolus non valet perimere, sitientem tamen poculo venenosæ rationis maleuolè callidus tentat extinguere. Nam cum monachum nequit obruere vitæ, quam professus est, odio: nititur eum conuersationis, in qua est, subruere fastidio. Et licet illi monachicum propositum tenendum quasi concedat, tamen quia hoc sub talibus, aut inter tales, aut in eo loco incepit, illum stultum nimis imprudentemque multimodis versutijs arguere non cessat: vt dum illi persuadet incepto DEI beneficio ingratum existere, iusto iudicio nec ad meliora proficiat, nec quod accepit, teneat, aut in eo vtiliter persistat. Quippe dum incessanter laboriosis cogitationibus de mutando, aut si mutari non valet, saltem de improbando, initio meditatur, nunquam ad finem perfectionis tendere conatur. Nam quoniam illi fundamentum, quod posuit, displicet, nullatenus illi structuram bonæ vitæ superædificare libet. Vnde fit, vt quemadmodum arbuscula, si sæpè transplantetur, aut nuper plantata, in eodem loco crebra conuulsione inquietetur, nequaquam radicare valens, ariditatem cito attrahit, nec ad aliquam fructus fertilitatem peruenit: sic infelix monachus, si sæpius de loco ad locum proprio appetitu mutatur, aut in vno permanens, frequenter eius odio concutitur, nusquam amoris stabilitus radicibus, ad omne vtile exercitium languescat, & nulla bonorum operum vbertate ditescat: Cumque se nequaquam ad bonum, sed in malum proficere (si forte hoc recogitat) perpendat, omnem suæ miseriæ causam non suis, sed aliorum moribus iniustus intendat, atque inde se magis ad odium eorum, inter quos conuersatur, infeliciter accendat. Quapropter quicunque cœnobitarum fortè propositum aggreditur, expedit ei, vt in quocunque monasterio professus fuerit (nisi tale fuerit, vt ibi malum facere inuitus cogatur) tota mentis intentione amoris radicibus ibi radicare studeat, atque aliorum mores aut loci consuetudines, si contra diuina præcepta non sunt, etiamsi inutiles videantur, diiudicare refugiat. Gaudeat se iam tandem inuenisse, vbi se non inuitum, sed volun-

Ex epistola ad Lanzonem.

Callida diaboli nequitia.

Monasterium suum monacho non mutandum.

voluntarium tota vita mansurum, omni transmigrandi solicitudine propulsa, deliberet: vt quietus ad sola piæ vitæ exercitia exquirenda sedulò vacet. Quòd si sibi videtur maiora quædam ac vtiliora spirituali feruore appetere, quam illi præsentis monasterij institutionibus liceat, æstimet aut se falli, siue præferendo paria paribus, vel minora maioribus: siue præsumendo se posse, quod non possit: aut certe credat se non meruisse, quod desiderat. Quod si fallitur, agat gratias diuinæ misericordiæ, qua ab errore suo defenditur, ne sine emolumento, aut etiam cum iactura locum vel vitæ ordinem mutando, inconstantiæ leuitatisque frustra crimen subeat, aut maiora suis viribus experiendo fatigatus, deterius in priora, aut etiam in peiora prioribus deficiat. Si autem vere meliora illis, quæ in promptu sunt, nondum meritus optat, patienter toleret diuinum iudicium, quod vlli aliquid iniuste non denegat, neque murmurando aut obloquendo Deum offendat: sed æquanimiter omnia sufferat, omnia ad meliora conetur deducere ferendo: ne per impatientiam iudicem iustum exasperans, mereatur quod non habet, non accipere: & quod accepit, amittere: aut quod non amat, inutiliter tenere. Seu vero misericordiam seu iudicium erga se in illis, quæ non habet & optat, persentiat, lætus ex his quæ accepit, largitati supernæ gratias dignas persoluat. Et quia ad qualemcunque portum de procellosis mundi turbinibus potuit pertingere, caueat in portus tranquillitatem, ventum leuitatis & impatienti turbinem inducere: quatenus mens, constantia & mansuetudine tutantibus quieta, diuini timoris solicitudini & amoris delectationi sit intenta. Nam timor per solicitudinem custodit, amor verò per delectationem perficit. Scio, quia hæc maiorem aut scribendi, aut colloquendi exigunt amplitudinem, vt plenius intelligatur, quibus scilicet dolis antiquus serpens ignarum monachum in hoc genere tentationis illaqueet, & econtra quibus rationibus prudens monachus eius callidas persuasiones dissoluat & annihilet: sed quoniam iam breuitatem, quam exigit epistola excessi, & totum, quod hinc dixi, aut dicendum fuit, ad custodiendam mentis quietem pertinet, huius rei breuis exhortatio epistolam nostram terminet. Nec putes charissime, hæc me idcircò dicere quod suspicer te aliqua mentis inquietudine laborare: Sed quoniam dominus Vrsio cogit me aliquam admonitionem tibi scribere, nescio quid potius moneam, quam cauere hoc sub specie tectæ voluntatis, quod scio nouitijs quibusdam solere subrepere. Quapropter amice mi & frater dilectissime, consulit, monet, precatur te tuus dilectus dilector totis cordis visceribus, vt totis viribus quieti mentis studeas, sine qua nulli licet callidi hostis insidias circunspicere, vel semitas virtutum angustissimas prospicere. Ad hanc verò monachus, qui in monasterio conuersatur, pertingere nullatenus valet sine constantia & mansuetudine, quæ mansuetudo indissolubilis comes est patientiæ: & nisi monasterij sui instituta, quæ diuinis non prohibentur mandatis, etiam si rationem eorum non peruiderit, vt religiosa studuerit obseruare. Vale, & omnipotens Dominus perficiat gressus tuos in semitis suis, vt non moueantur vestigia tua vt in iustitia appareas in conspectu Domini, & satieris, cùm apparuerit gloria eius.

Timor. Amor

Mentis tranquillitati summoperè studendū.

Psal 16.

Visionem in ecstasi videt.

INTER hæc cum iam, vt dictis & scriptis suis mores sui in nullo discordarent, totam suæ mentis intentionem in contemptum mundi composuisset, & his solis, quæ Dei erant, totum studium suum infixisset, contigit, vt infirmitate correptus, grauiter affligeretur. Sed ipse in Deo semper existens, languore paulisper sedato, extra se per mentis excessum raptus, videt fluuium vnum rapidum atq; præcipitem, in quem confluebant omnium fluxuum purgaturæ, & quarunque rerum terræ lauaturæ. Videbatur itaque aqua ipsa nimis turbida & immunda, & omni spurcitiarum sorde horrida. Rapiebat igitur in se, quicquid attingere poterat, & deuoluebat tam viros quam mulieres, diuites & inopes simul. Quod cum Anselmus vidisset, & tam obscœnam reuolutionem illorum miseratus, vnde viuerent, aut vnde sitim suam refocillarent qui sic ferebantur, inquireret, accepissetque responsum, eos ea, qua trahebantur, aqua viuere delectarique, indignantis voce inquit: Quomodo? Taline aliquis cœno potatus, vel pro ipso hominum pudore se ferret? Ad hæc ille, qui comitabatur eum, Ne mireris, ait. Torrens mundi est, quod vides, quo rapiuntur & inuoluuntur homines mundi, & adiecit: Visne videre, quid sit verus monachatus? Respondit: Volo. Duxit ergo illum quasi in conseptum cuiusdam magni & ampli claustri, & dixit ei: Circumspice. Adspexit, & ecce parietes claustri illius obducti erant argento purissimo: Herba quoque mediæ planitiei virens erat & ipsa argentea, mollis quidem & vltra humanam opinionem delectabilis: Hæc more alterius herbæ sub his, qui in ea pausabant, leniter flectebatur, & surgentibus ipsis, & ipsa erigebatur. Itaque locus ille totus erat amœnus, & præcipua iucunditate repletus, hunc ergò ad inhabitandum elegit sibi Anselmus. Tunc ductor eius dixit ei: Eia, vis videre, quid sit patientia vera? Ad quod cum ille magno cordis affectu gestiret, & se id quam maxime velle responderet, ad se subito reuersus, & visionem & visionis demonstratorem dolens ac gemebundus pariter amisit. Duas autem, quas viderat, visiones intelligens, secumque reuoluens, eo magis vnius horrorem fugere, quo alterius amœnitate studuit delectari. Totum ergo deinceps sese dedit in hoc, vt verus monachus esset, & vt vitam monachicam firma ratione comprehenderet, alijsque proponeret: Nec est priuatus desiderio suo. Quod quidem, vt æstimo, aliquantum percipi poterit ex verbis eius, quæ per vices huic opusculo indere rati sumus, iuxta quod series gestæ rei, quam suscepimus, enarrare postulabat. Nec enim mihi videtur, pleniter posse pertingi ad notitiam institutionis vitæ illius, si descriptis actibus eius, quis vel qualis fuerit in sermone, taceatur. XXVI.

Nota de mundo.

Item de monachatu.

Colloquium eius cū quodam Abbate, vt pueri sint in cœnobijs tractandi.

QVODAM igitur tempore cùm quidam Abbas, qui admodum religiosus habebatur, secum de his, quæ monasticæ religionis erant, loqueretur, ac inter alia de pueris in claustro nutritis verba conferret, adiecit: Quid, obsecro, fiet de istis? Peruersi sunt & incorrigibiles, die ac nocte non cessamus eos verberantes, & semper fiunt sibiipsis deteriores. Ad quæ miratus Anselmus: Non cessatis, inquit, eos verberare? Et cum adulti sunt, quales sunt? Hebetes, inquit, & bestiales. At ille: Quam bene omne nutrimentum vestrum expenditis, qui de hominibus bestias nutriuistis? Et nos, ait, quid possumus inde? Modis omnibus constringimus eos, vt proficiant, & nihil proficimus. Constringitis? dic mihi, quæso, Domine Abba, si plantam arboris in horto tuo plantares, & mox illam omni ex parte concluderes, vt ramos suos nullatenus extendere posset, cum eam post annum excluderes, qualis arbor inde prodiret? Profectò inutilis, incuruis ramis & perplexis. Et hoc ex cuius culpa procederet, nisi tua, qui eam immoderate conclusisti? Certe hoc facitis de pueris vestris. Plantati sunt per oblationem in horto Ecclesiæ, vt crescant & fructificent Deo. Vos autem intantum terroribus, minis & verberibus vndique illos coarctatis, vt nulla sibi penitus liceat libertate potiri. Itaque indiscrete oppressi, prauas & spinarum more perplexas intrà se cogitationes congerunt, fouent, nutriunt, tantaque eas nutriendo vi suffulciunt, vt omnia, quæ illorum correctioni possent adminiculari, obstinata mente subterfugiant. •Vnde fit, vt quia nihil amoris, nihil pietatis, nihil beneuolentiæ siue dulcedinis circa se in vobis sentiunt, nec illi alicuius in vobis boni postea fidem habeant, sed omnia vestra ex odio & inuidia contra se procedere credant. Contingitque modo miserabili, vt sicut deinceps corpore crescunt, sic in eis odium & suspicio omnis mali crescat, semper pronis & incuruis ad vitia. Cumque ad nullum fuerint in vera charitate nutriti, nullum nisi depressis superciliis, oculove obliquo valent intueri. XXVII.

SED propter Deum vellem diceretis mihi, quid causæ sit, quòd eis tantum infesti estis? Nonne homines, nonne eiusdem naturæ sunt, cuius vos estis? Velletisne vobis fieri, quod illis facitis, si quidem, quod sunt, vos essetis? Sed esto. Solis eos percussionibus & flagellis, ad mores bonos vultis informare. Vidistis vnquam aurificem ex lamina auri vel argenti, solis percussionibus imaginem speciosam formâsse? Non puto. Quid tunc? Quatenus aptam formam ex lamina aptet, nunc eam suo instrumento leniter premit & percutit, nunc discreto leuamine lenius læuat & format. XXVIII

Elegans similitudo.

Sic

Sic & vos, si pueros vestros cupitis ornatis moribus esse, necesse est, vt cum depressionibus verberum, impendatis eis paternæ pietatis & mansuetudinis leuamen atque subsidium. Ad hæc Abbas: Quod leuamen? quod subsidium? Ad graues & maturos mores illos constringere laboramus. Cui ille: Benè quidem. Et panis & quisque solidus cibus, vtilis & bonus est eo vti valenti. Verum subtracto lacte, ciba inde lactentem infantem, & videbis eum magis ex hoc strangulari, quàm recreari. Cur hoc? Dicere nolo, quoniam claret. Attamen hoc tenete, quia sicut fragile & forte corpus pro sua qualitate habet cibum suum, ita fragilis & fortis anima habet pro sui mensura victum suum. Fortis anima delectatur & pascitur solido cibo, patientia scilicet in tribulationibus, non concupiscere aliena, percutienti vnam maxillam, præbere alteram, orare pro inimicis, odientes diligere, & multa in hunc modum. Fragilis autem adhuc in Dei seruitio, tenero lacte indiget, mansuetudine videlicet aliorum, benignitate, misericordia, hilari aduocatione, charitatiua supportatione, & pluribus huiusmodi. Si taliter vestris & fortibus & infirmis vos coaptatis, per Dei gratiam omnes, quantum vestra refert, Deo acquiretis. His Abbas auditis, ingemuit, dicens: Vere errauimus à veritate, & lux discretionis non luxit nobis. Et cadens in terram ante pedes eius, se peccasse, se reum esse confessus est, veniamque de præteritis petijt, & emendationem de futuris repromisit. Hæc idcircò diximus, quatenus per hæc, quam piæ discretionis & discretæ pietatis in omnes fuerit, agnoscamus.

Item alia.

Non idem cibus forti & imbecillo apponendus.

XXIX Talibus studijs intendebat, in istis Deo seruiebat, per hæc bonis omnibus valde placebat. Vnde bona fama eius non modo Normannia tota est respersa, verumetiam Francia tota, Flandria tota, contiguaque his terra omnis. Quin & mare transijt, Angliamque repleuit. Exciti sunt quaqua gentium multi nobiles, prudentes clerici, strenui milites, atque ad eum confluxere, seque & sua in ipsum monasterium seruitio Dei tradidere. Crescit cœnobium illud intus & extra: intus in sancta religione, extra multimoda possessione. Cum vero Abbas Herluinus, cuius supra meminimus, iam decrepitus monasterij causis intendere, & opem ferre non valeret, quicquid agi oportebat, sub Anselmi, vtpote Prioris, dispositione fiebat. Exigentibus igitur multiplicibus causis, eum foras monasterium ire sæpe necesse fuit. Cui dum nonnunquam equi, & alia, quæ sunt equitaturis necessaria, deessent, præcepit Abbas ei omnia, quæ opus erant, parari, & illi soli, sicut propria, ministrari. At ille ad nomen proprietatis inhorruit, & reuersus de itinere, quæque specialiter fuerant præparata in viam ituris, communiter exponi iussit: nec propter secuturam, quam forsan erat passurus, penuriam, vnquam se retraxit, quin ex sua copia cæterorum suppleret inopiam. Nec mirandum, cum iam mundo illuxerat, eum se fratribus suis talem exhibuisse, cum, sicut ipsemet referre solitus erat, etiam quando adhuc in seculari vita degebat, eo circa alios amore feruebat, vt quemcunque sui ordinis minus se habentem videret, eius inopiam de abundantia sua libens pro posse suppleret. Iamtunc enim ratio illum docebat, omnes diuitias mundi pro communi hominum vtilitate ab vno omnium patre creatas, & secundum naturalem legem nihil rerum magis ad hunc, quam ad istum pertinere. Taceo, quod illi sæpe plura auri & argenti pondera à nonnullis sunt oblata, quatenus ea in suos suorumque vsus susciperet, seruaret, dispenderet, quæ ipse nulla patiebatur ratione suscipere: nisi forte communi fratrum vtilitati profutura, Abbati præsentarentur. Sed cum is, qui sua offerebat, econtrà diceret, se nullam tunc voluntatem habere, vt abbati vel monachis aliquid daret, nisi ei soli: referebat ille, se talium opus non habere, nec aliter à quoquam velle quicquam accipere. Illud autem breuiter dico, quòd inter huiuscemodi studia die quadam dum ad lectum suum in dormitorio diuerteret, annulum aureum in eo insperatus inuenit, & admodum miratus est. Reputans ergo apud se, ne forte aliquis eorum, qui res monasterij procurabant, quouis euentu eundem annulum ibi reliquerit, leuauit eum & singulis ostendit. Mirantur illi, & se rei conscios omninò negant. Ostenditur alijs atque alijs, sed hucusque nullus fuit, qui recognouerit, vnde vel à quo illuc delatus sit. Et tunc quidem annulus idem in opus Ecclesiæ expensus est, & res ita remansit: Postmodum verò, cum ipse Anselmus ad pontificatum sumptus est, fuerunt qui hoc ipsum per annulum illum iam tunc quodam præsagio præsignatum fuisse assererent. Nos autem quæ gesta sunt, simplici tantum stylo digerimus.

Multi ad eius cœnobium confluunt, eius fama exciti.

Annulum aureum reperit in lecto suo.

XXX. Invitabatur præterea à diuersis abbatijs, quatenus ibi & publice in Capitulo fratribus, & secum priuatim loqui volentibus, verba vitæ ministraret. Nanque solenne extiterat omnibus, vt quicquid ab ore illius foret auditum, sic haberetur quasi planè diuinum responsum. Vnde requirendi consilij gratia, ex diuersis ad eum locis festinabatur. Quæ res inuidia graui diabolum vulnerabat. Nonnullos ergo, quos ab ea intentione secreta fraude non poterat, manifesta increpatione auertere machinabatur. Exempli causa. Miles quidam erat, Cadulus nomine. Hic quadam vice vigilijs & orationibus Deo intentus, audiuit diabolum sub voce scutarij sui extra ecclesiam, in qua erat, vociferantem, & turbato murmure, equos & omnia sua fracto hospitio à latronibus iam tunc direpta esse, atque abducta conquerentem, nec aliquid eorum vlterius recuperandum, ni citius accurreret. Ad quæ cum ille nequaquam moueretur, maius videlicet damnum deputans orationi cedere, quàm sua perdere, dolens diabolus se despectum, in speciem vrsi demutatus est, & ecclesiæ per tectum dilapsus, ante ipsum præceps corruit, vt horrore saltem & fragore sui casus, virum à cœpto perturbaret. Sed miles immobilis permanet, & monstrum securus irridet. Post quæ statum vitæ suæ proposito sanctiori fundare desiderans, Anselmum adijt, consilium eius super hoc addiscere cupiens. Verum dum ad ipsum vadens, iter acceleraret, ecce malignus hostis humanam vocem ex aduerso edens, in hæc verba prorupit: Cadule, Cadule, quo tendis? Igitur cum ille ad vocem hanc subsisteret, scire volens, quis esset qui talia diceret, repetiuit dæmon & ait: Quo tendis Cadule? Quid te tantopere Priorem illum hypocritam cogit adire? Opinio siquidem eius omninò alia est à conuersatione vitæ illius. Quapropter suadeo, consulo, vt celerius redeas, ne seductus ab ea stultitia, qua modo traheris, illaqueeris. Hypocrisi nanque sua iam multos decepit, & spe vana delibutos, suis vacuos & immunes effecit. Hæc ille audiens, & dæmonem esse, qui loquebatur recognoscens, signo se crucis muniuit: & spreto hoste, quo proposuerat ire, perrexit. Quid plura? Audito Anselmo, abnegato seipso & seculo, religiosæ vitæ se tradidit, & apud maius monasterium monachus factus est. Hunc etenim vsum Anselmus habebat, vt nunquam alicuius commodi causa suaderet alicui seculo renunciare volenti, quatenus in suo monasterio potius, quam in alieno, id faceret. Quod nimirum eo intuitu, ea consideratione faciebat, ne vllus postmodum loco, quem propria deliberatione non intrauerat, aliqua, vt fit, pulsatus molestia, detraheret, & scandali sui ac impatientiæ murmur persuasioni illius imputaret: itaque se alijs, & alios sibi, ad multa diuisus, graues efficeret.

Dicta eius quanto in precio habita.

Exemplum egregii militis.

Calumnia & fraus diaboli.

Cadulus miles fit monachus.

XXXI Defuncto sæpe superius nominato Abbate Herluino, vno omnino fratrum Beccensium consensu in Abbatem eligitur. Quod ipse omni studio subterfugere gestiens multas & diuersas rationes, ne id fieret, obtendebat. Sed illis nec auditum quidem rationibus eius patienter accommodare volentibus, anxiatus est in eo spiritus eius, & quid ageret ignorabat. Transierunt in istis dies quidam: Verum vbi Anselmus vidit se monachorum vnanimem constantiam non posse verbis mutare, tentauit si quo modo eam valeret vel precibus inclinare. Eis itaque pro re sub vno constitutis, ac ei, vt omissis obiectionibus solitis, Abbas fieri adquiesceret, insistentibus, ille flens & miserandos singultus edens, prosternitur in faciem coram omnibus, orans & obtestans eos per nomen Dei omnipotentis, per, si qua in eis erant, pietatis viscera, quatenus respectu misericordiæ Dei super eum intendant, & ab incepto desistentes, se à tanto onere quietum manere permittant. At illi omnes econtrà in terram prostrati, orant vt ipse potius loci illius & eorum misereatur, ne postposita vtilitate communi, se solum præ cæteris singulariter amare conuincatur.

S. Anselmus abbas creatur.

Acta

Acta sunt de his vtrinquè plurima in hunc modum: sed iam nunc eis istum ponimus dicendi modum. Vicit tandem diligens dicendi importunitas & importuna diligentia fratrum, iugum Domini sub eius regimine ferre volentium: vicit quoque, & multò maximè vicit præceptum, quod, vt supra retulimus, ei fuerat ab Archiepiscopo Maurilio per obedientiam iniunctum, videlicet vt si maior prælatio, quàm illius Prioratus extiterat, ipsi aliquandò iniungeretur, nullatenùs eam suscipere recusaret. Nam sicut ipse testabatur, nunquàm se Abbatem fieri consensisset, nisi eum hoc, quod dicimus, imperium ad hoc constrinxisset. Tali ergò violentia est Abbas effectus, ac Becci debito cum honore sacratus. Qualem verò se deinceps in cunctis sanctarum exercitijs virtutum exhibuerit, indè colligi potest, quòd nunquam de retroacta sanctitatis suæ conuersatione causa Abbatiæ aliquid minuit, sed semper de virtute in virtutem, vt Deum deorum in Sion mereretur videre, conscendere studuit.

Tandem inuitus cõsentit in sui electionem.

Nota qualem se exhibuerit Abbatem.

Delegatis itaque monasterij causis curæ ac solicitudini fratrum, de quorum vita & strenuitate certus erat, ipse XXXII.
Dei contemplationi, monachorum eruditioni, admonitioni, correctioni iugiter insistebat. Quando autem aliquid magni in negocijs ecclesiæ erat agendum, quod in eius absentia non æstimabatur oportere definiri, tunc pro tempore & ratione negocium, quod imminebat, mediante iustitia disponebat. Abominabile quippe iudicabat, si quiduis lucri assequeretur ex eo, quod alius contra moderamina iuris quauis astutia perdere posset. Vndè neminem in placitis patiebatur à suis aliqua fraude circumueniri, obseruans nè cui faceret, quod sibi fieri nollet. Hinc procedebat, quòd inter placitantes residens, cùm aduersarij eius per sua consilia disquirerent, quo ingenio, quâve calliditate suæ causæ adminiculari, & illius valerent fraudulenter insidiari: ipse talia nullatenùs curans, eis, qui sibi volebant intendere, aut de Euangelio, aut de aliqua alia diuina scriptura, aut certè aliquid de informatione morum bonorum differebat. Sæpè etiam, cum huiusce auditores deerant, suauiter in sui cordis puritate quiescens, corpore dormiebat. Eueniebatque nonnunquàm, vt fraudes subtili machinatione compositæ, mox vbi sunt in audientiam illius delatæ, non quasi à dormiente, qui tunc erat, sed sicut à perspicaciter vigilante, & intendente, sint detectæ atque dissectæ. Charitas enim, quæ non æmulatur, quæ non agit perperam, quæ non quærit quæ sua sunt, in eo vigebat: per quam, quæ videnda erant, veritate monstrante, extemplo perspiciebat.

1. Cor. 13.

Erga hospites vt se gesserit.

Qvam vigil autem atque solicitus fuerit circa hospitum susceptionem, eorumque in omni humanitatis officio XXXIII.
releuationem, ex eo probatur, quòd illum pio studio in hoc & se & sua nouimus expendisse: se in omni hilaritate, sua in omni largitate. Quòd si aliquando ad refectionem corporum victus omninò pro voto suo non sufficiebat, hoc, quod deerat, eius bona voluntas & vultûs alacritas apud hospites gratiosè supplebat. Præterea nonnunquam cibus fratrum suo iussu de refectorio sublatus, & hospitibus est allatus atque appositus. Neque enim tunc in promptu aliud erat, quod eis aptè posset apponi. Victus autem monachorum ità Deo prouidente dispensabatur, vt nihil eorum, quæ necessitas expetebat, illis deesset, licet sæpissime in hoc essent, vt timeretur ne in crastinum eis cuncta deessent: sicque nonnunquàm inter aliquid, & quasi nihil ferebantur: vt aliquid eis nõ superflueret, & quod erat quasi nihil, eos nequaquàm per inopiam fatigaret. Quod penitùs illis contingebat secundùm verba sui patris, qui ea prædicebat, dum ministri ecclesiæ apud eum querebantur de formidine imminentis necessitatis. Frequenter nanq; à cellarijs, à camerarijs, à secretarijs aditus est, & quid consilij contra penuriam, quæ cuiusque obedientiam pessundabat, daret, inquisitus. Quibus cùm responderet, Sperate in Domino, & spero, quia ipse necessaria quæque vobis ministrabit: mirabili modo non secus eueniebat in re, quàm ipse dicebat se habere in spe. Videres enim post hæc verba statim ipsa die vel certe sequenti mane, siue, quod falli non poterat, priusquam penuria aliqua illum affligeret, aut naues de Anglia oneratas omni copia in vsum illorum iuxtà appelli, aut quemlibet de diuitibus terræ fraternitatem Ecclesiæ quærentem, cum magna pecunia aduentare, aut aliquem, relinquere mundum volentem, se & sua in monasterium offerre, aut denique aliunde aliquid apportari, vnde per plurimos dies necessaria quæque poterant ministrari.

Necessaria fratribus non desunt.

Habebat præterea ipsum cœnobium plures possessiones in Anglia, quas pro communi fratrum vtilitate necess XXXIV.
erat per Abbatis præsentiam nonnunquam visitari. Ipso itaq; suæ ordinationis anno, Anselmus in Angliam profectus est. Ad quod licet hæc, quam dixi, satis firma causa existeret, alia tamen erat non infirmior ista, videlicet vt reuerer dum Lanfrancum, cuius suprà meminimus, videret, & cum eo de his, quæ corde gerebat, familiari affatu ageret. Ipse siquidem venerabilis vir iam de Abbate Codomensi factus fuerat archiepiscopus Cantuariensis, omnibus valde honorabilis, & sublimi probitate conspicuus.

Lanfrãcus Cantuariensis iam archiepisc.

Cvm igitur Anselmus, transito mari, Cantuariam veniret, pro sua reuerentia & omnibus nota sanctitate, honori- XXXV.
ficè à conuentu ecclesiæ Christi, in ipsa ciuitate sitæ, susceptus est. Pro quo honore nolens ingratus existere, postmodum ipsi monachorum conuentui, à gratiarum actione inchoans, procedente in hoc verborum serie, de charitate locutus est: rationabiliter ostendens eum, qui charitatem habet, maius aliquid habere, quàm illum, ad quem charitas ipsa habetur. Ipse enim inter alia inquit: Qui charitatem habet, hoc, vnde Deus ei scit gratias, habet: ille verò, ad quem tantummodò habetur, minime. Quas etenim gratias mihi debet Deus, si tu me vel quilibet alius diligit? Quòd si maius est habere hoc, vnde Deus scit homini grates, quàm hoc, vnde nullas, cùm pro habita charitate gratias sciat, pro suscepta non adeò: colligitur, eum, qui charitatem erga alium habet, maius quid habere, quàm ipsum, cui impenditur. Amplius: Is, cui dilectio alterius seruit, solius commodi munus perfunctoriè suscipit. verbi gratia: Honorem vnum, beneficium vnum, prandium vnum, vel quodlibet officij genus in hunc modum. Alius verò charitatem, quæ commodi munus exhibuit, sibi retinuit. Quod in vobis & in me, sanctissimi fratres, libet in præsenti considerare. Ecce vnum charitatis officium mihi impendistis. Impendistis, inquam, mihi charitatis officium vnum, & à me iam ipsum officium transijt: charitas verò ipsa, quæ Deo est grata, vobis remansit. Nonne melius iudicatis bonum permanens bono transeunti? Ad hæc si ex ipso officio circa vos aliquid charitatis in me creuit & hoc ipsum vobis ad cumulum retributionis erit, qui fecistis, vnde mihi tantum bonum prouenit. Si non vobis tantùm charitas vestra remansit: à me officium quod exhibuistis, penitùs transijt. Hæc igitur si recta consideratione attendimus, profectò perspiciemus, magis nobis esse gaudendum, si alios diligimus, quàm si diligimur ab alijs. Quod quia non omnes faciant, multi potius ab alijs amari, quàm amare alios cupiunt. Hæc & huiusmodi multa locutus est, & accepta fraternitate monachorum, factus est inter eos vnus ex eis: degens per dies aliquot inter eos, & quotidie aut in Capitulo, aut in claustro mira quædam, & illis adhuc temporibus insolita, de vita & moribus monachorum coram eis rationabili facundia disserens. Priuatim quoque aliis horis agebat cum his, qui profundioris ingenij erant, profundas eis de diuinis necnon secularibus libris quæstiones proponens, propositasque exponens. Quo tempore & ego ad sanctitatis eius notitiam peruenire merui, ac pro modulo paruitatis meæ, beata illius familiaritate, vtpote adolescens, qui tunc eram, non parum potiri.

Diligere quàm diligi præstat.

Habes hinc authoris huius historiæ ætatem.

Inter reuerendum autem Pontificem Lanfrancum, & hunc abbatem Anselmum, quid in illis diebus actum XXXVI.
dictumue sit, planum est intelligere his, qui vitam & mores nouerunt vtrorumque. Qui verò non nouerunt, ex eo intelligant, quòd, inquantum nostra & multorum fert opinio, non erat illo tempore vllus, qui aut Lanfranco in authoritate, vel multiplici rerum scientia, aut Anselmo præstaret in sanctitate, vel Dei sapientia. Erat prætereà Lanfrancus adhuc quasi rudis Anglus, necdumque sederant animo eius quædam institutiones, quas repererat in Anglia.

Nota.

Qua

Quapropter complures de illis, magna fretus ratione, mutauit sola auctoritatis suæ deliberatione. Itaque dum illarum mutationi intenderet, & Anselmum, vnanimem scilicet amicum & fratrem, secum haberet, quadam die familiarius cum eo loquens, dixit ei: Angli isti, inter quos degimus, instituerunt sibi quosdam, quos colerent, sanctos. De quibus cùm aliquando, qui fuerint, secundùm quod ipsimet referunt, mente reuoluo, de sanctitatis eorum merito animum à dubietate flectere nequeo. Et ecce vnus illorum est in sancta, cui nunc Deo auctore præsidemus, sede quiescens, Elphegus nomine, vir bonus quidem, & suo tempore gradu archiepiscopatus præsidens ibidem. Hunc nō modo inter sanctos, verùm inter martyres numerant, licet eum non pro confessione nominis Christi, sed quia se pecunia redimere non voluit, occisum non negent. Nam cùm illum, vt verbis vtar Anglorum; æmuli eius & inimici Dei pagani cepissent, & tamen pro reuerentia illius ei potestatē se redimendi concessissent, immensam pro hoc ab eo pecuniam expetiuerunt. Quā quia nullo pacto poterat habere, nisi homines suos eorū pecunia spoliaret, & nonnullos forsitan inuisæ mendicitati subiugaret, elegit vitā perdere, quam eam tali modo custodire. Quid hinc igitur tua fraternitas sentiat, audire desidero. Et quidem ille, sicuti nouus Angliæ ciuis, hæc summatim perstringens Anselmo proposuit.

De S. Elphego episcopo.

XXXVII. ATTAMEN causam necis beati Elphegi historialiter intuentes, videmus non illam solam, sed aliam fuisse ista antiquiorem. Deniquè non ideò tantùm, quia se pecunia redimere noluit, sed etiam quia paganis persecutoribus suis ciuitatem Cantuariam & Ecclesiam Christi in ea sitam concremantibus, ciuesq; innocuos atroci morte necantibus, Christiana libertate obsistere, eosq; à sua infidelitate conuertere nisus est, ab eis captus, & crudeli examinatione est occisus.

Vide Osbertum in vita S. Elphegi 19. April.

XXXIIX. SED Anselmus, vt vir prudens, viro prudenti iuxta interrogationem sibi propositam simpliciter ità respondit, dicens: Palàm est, quòd is, qui nè leue quidem contra Deum peccatum admittat, mori non dubitat: multò maximè mori non dubitaret, priusquàm aliquo graui peccato Deum exacerbaret. Et reuerà grauius peccatum videtur esse, Christum negare, quàm quemlibet terrenum dominum, pro redemptione vitæ suæ homines suos per ablationem pecuniæ illorum ad modicum grauare. Sed hoc, quod minus est, Elphegus noluit facere. Multo igitur minùs Christum negaret, si vesana manus eum ad hoc mortem intendendo constringeret. Vndè datur intelligi, miram pectus eius iustitiam possedisse, quandò vitam suam maluit dare, quàm spreta charitate proximos suos scandalizare. Quamobrèm longè fuit ab eo illud Væ, quod Dominus minatur ei, per quem scandalum venit. Nec immeritò, vt reor, inter martyres computatur, qui pro tanta iustitia mortem spontè sustinuisse veraciter prædicatur. Nam & beatus Iohannes Baptista, qui præcipuus martyr & veneratur & creditur à tota Dei Ecclesia, non quia Christum negare, sed quia veritatem tacere noluit, occisus est. Et quid distat inter mori pro iustitia, & mori pro veritate? Ampliùs: Cùm testante sacro eloquio, vt vestra paternitas optimè nouit, Christus veritas & iustitia sit, qui pro iustitia & veritate moritur, pro Christo moritur. Qui autem pro Christo moritur, Ecclesia teste, martyr habetur. Beatus verò Elphegus æquè pro iustitia, vt beatus Iohannes passus est pro veritate. Cur ergò magis de vnius, quàm de alterius vero sanctoque martyrio quisquam ambigat, cùm par causa in mortis perpessione vtrunque detineat? Hæc me quidem, reuerende pater, inquantùm perspicere possum, rata esse ipsa ratio docet: attamen vestræ prudentię est, & me, si aliter sentit, ab hoc corrigendo reuocare, & quid potissimùm in tanta re sentiendum sit, Ecclesiæ Dei docendo monstrare. Ad quod Lanfrancus: Fateor, inquit, subtilem perspicaciam, & perspicacem subtilitatem ingenij tui vehementer approbo & veneror, firmaque ratione tua edoctus, beatum Elphegum, vt verè magnum & gloriosum martyrem Christi deincèps me colere & venerari ex corde, gratia Dei iuuante, confido. Quod ipse postmodum deuotè executus est: quin & historiam vitæ ac passionis eius diligenti studio fieri præcepit. Quam quidem historiam, non solùm plano dictamine ad legendum, verùm etiam musico modulamine ad canendum à iucundæ memorię Osberno Cantuariensis Ecclesiæ monacho, ad præceptum illius nobiliter editam, ipse sua prudentia, pro amore illius martyris, celsiùs insigniuit, insignitam authorizauit, authorizatam in Ecclesia DEI legi cantarique instituit, nomenque martyris hac in parte non parùm glorificauit.

S. Anselmus docet S Elphegū recte pro martyre haberi.

Matt. 18.

Matt. 14.
Iohan. 14.
1. Cor. 1.
Matt. 14.

Iohan. 14.
1. Cor 1.

Lanfrancus curat scribi historiam S. Elphegi, quam habes hic ante 19. Aprilis.

XXXIX. POST hæc Anselmus ad agenda, propter quæ venerat, terras ecclesiæ Beccensis per Angliam adijt, vtilitati monachorum suorum per omnia studiosè secundùm Deum inseruiens. Vadens autem & ad diuersa monasteria monachorum, canonicorum, sanctimonialium, necnon ad curias quorunque nobilium, prout eorum ratio ducebat, perueniens, lætissimè suscipiebatur, & suscepto quæque charitatis obsequia gratissimè ministrabantur. Quid ille? Solito more cunctis se iucundum & affabilem exhibebat, moresque singulorum, inquantum sine peccato poterat, in se suscipiebat. Nam, iuxta Apostolum, his, qui sine lege erant, tanquàm sine lege esset, cùm sine lege Dei non esset, sed in lege Christi esset, se coaptabat, vt lucrifaceret eos, qui non modò sine lege, vt putabatur, beati Benedicti: sed & eos, qui seculari vitæ dediti, in multis viuebant sine lege Christi. Vndè corda omnium miro modo in amorem eius vertebantur, & ad eum audiendum famelica auiditate rapiebantur. Dicta etiam sua sic vnicuique hominum ordini conformabat, vt auditores sui nihil moribus suis concordiùs dici posse faterentur. Ille monachis, ille clericis ille laicis, ad cuiusque propositum, sua verba dispensabat. Monachos, vt ne minima quidem sui ordinis contemnerent, admonebat, contestans, quia per contemptum minimorum, ruerent in destructionem & despectum omnium bonorum. Quod dictum sub exemplo viuarij proponebat, dicens clausuram illius districtioni ordinis monastici assimilari: Quando quidem, inquit, sicut pisces decurrente aqua viuarij moriuntur, si clausuræ ipsius minutatim ac sæpe crepant, nec reficiuntur: ità omnis religio monastici ordinis funditùs perit, si custodia eius per modicarum cōtemptum culparum, paulatim à feruore suî tepescit, attestante scriptura, quæ ait: Qui modica despicit, paulatim décidit. Clericos quoquè, qualiter se in sorte Dei custodire deberent, instruebat, eisque magnopere esse cauendum, nè si à sorte Dei caderent, in sortem diaboli per neglectum conuersationis & ordinis sui deciderent. Coniugatos etiam, qua fide, qua dilectione, qua familiaritate, tam secundùm Deum, quàm secundùm seculum sibi copulari deberent, edocebat: virum quidem, vt suam vxorem sicut seipsum diligeret, nec præter illam, aliam nôsset: eiusque, sicut sui corporis, absq; omni sinistra suspicione curam haberet. Mulierem verò, quatenùs viro suo cum omni subiectione & amore obtemperaret, eumque ad benè agendum sedula incitaret, necnon animum eius, si fortè contra æquum in quenquam tumeret, sua affabilitate mitigaret.

1. Cor. 9.

Omnibus sua verba pro cuiusque statu accommodat.

Eccl. 19.

XL. HÆC autem, quæ eum vel admonuisse, vel instruxisse, vel edocuisse dicimus, non eo, vt alijs mos est, docendi modo exercebat, sed longè aliter, singula quæque sub vulgaribus & notis exemplis proponens, solidæque rationis testimonio fulciens, ac remota omni ambiguitate, in mentibus auditorum deponens. Lætabatur ergò, quisquis illius colloquio vti poterat, quoniam in eo, quodcunque petebatur, diuinum consilium in promptu erat. Hinc eum omnis sexus & ætas mirabatur, & mirando amplectebatur: quo quis potentior alijs erat atque præstantior, eo magis erat ad ministrandum ei deuotior atque procliuior. Non fuit comes in Anglia seu Comitissa, vel vlla persona potens, quæ non iudicaret se sua coram Deo merita perdidisse, si contingeret se Anselmo abbati Beccensi gratiam cuiusuis officij tunc temporis non exhibuisse. Rex ipse Wilhelmus, qui armis Angliam ceperat, & ea tempestate regnabat, quamuis ob magnitudinem suî cunctis ferè videretur rigidus ac formidabilis, Anselmo tamen ita erat inclinatus & affabilis, vt ipso præsente, omninò, quàm esse solebat, stupentibus alij, fieret alius.

Eius docendi modus.

Mira eius existimatio apud Anglos.

PRO

Pro sua igitur excellenti fama, Anselmus toti Angliæ notus, ac pro reuerenda sanctitate charus cunctis effectus, XLI.
iter repetendi Normanniam ingreditur, ditatus multiplici dono, quod honori ac vtilitati Ecclesiæ suæ vsque hodie
seruire dinoscitur. Familiaris ergò ei dehinc Anglia facta est, & prout diuersitas causarum referebat, ab eo frequentata.
Vt autem omnipotens Deus demonstraret, se gratiæ ipsius, quam inuenerat apud homines, esse auctorem, & illum a-
pud se, quàm apud homines, gratiam inuenisse potiorem, quosdam viros per visum dignatus est visitare, & qualiter
per eum ab infirmitate, qua nimis grauiter vexabantur, conualescerent, edocere. Horum, quæ dico, duos, qui inter
suos non ignobilis famæ erant, exempli causa proponam: qui, sicut à veridicis ipsius monasterij, cuius Abbas diù exti-
terat, monachis accepi, in eodem ipso monasterio, illis præsentibus, per eum curati sunt.

Quidam igitur vir nobilis & strenuus, in confinio Ponti ac Flandriæ præpotens habebatur. Hic in corpore le- XLII.
pra percussus, eo maiori mœrore afflictus est, quo se & à suis, contra dignitatem natalium suorum, pro obscœnitate
Visio cuiusdã nobilis leprosi. tanti mali, despici deserique videbat. Conuersus itaque ad Deum est, & crebris orationibus, cum eleemosinarum lar-
gitionibus, opem ab eo precabatur. Vna igitur noctium ei per visum quidam apparuit, monens, vt si pristinæ sanitati
restitui vellet, Beccum iret, & apud Abbatem Anselmum efficeret, quatenus aquam, vnde manus inter Missam suam
lauaret, in potum illi conferret. Qui visioni credulus, quo monebatur, impiger tendit, atque Anselmo, cur adueniret,
secretò innotuit. Stupet ille ad verba, & hominem vt à talibus desistat, multis modis adiurat. At ipse in precibus per-
stat, & multo magis, vt sibi misereatur, exorat, nec patiatur, vt ea medicina fraudetur, vnde sibi cœlestem salutem affu-
turam pro diuino promisso credebat. Quid plura? Vicit pietas pectus humilitatis, & pro homine Deum postulaturus,
matutino tempore Missam secretiùs celebrat. Admittitur æger, & quam petebat aquam, de manu viri accepit. Quæ in
Leprosum sanat aqua, qua manus in Missa abluit. potum ilicò sumpta, & hominem morbidum integerrimæ sanitati restituit, & in laudem Dei multorum ora dissoluit.
Clàm itaque virum, qui venerat, à se Anselmus emisit, denuncians ei in nomine Domini, ne vnquam hoc factum sibi
adscriberet, sed sola diuina miseratione perfectum esse certissimè sciret, & hoc ita esse, tacita funditus mentione suæ
personæ sciscitantibus responderet.

Quo etiam tempore quidam frater de congregatione, valida corporis infirmitate percussus, ad extrema dedu- XLIII.
Item ægrũ aqua benedicta. ctus est. Huic in somno quidam adstitit, & quod vitam atque salutem recuperaret, si aqua ab Anselmo sanctificata ad-
spergeretur, ipsi promisit: æger verò Anselmum se visitantem solita visitatione, de aqua precatus est, & voluntatis com-
pos effectus, euestigiò sanitati restitutus est. Hęc pro ostendenda gratia viri paucis dicta sunt. Attamen de gratia, quam
meruerat apud homines, non multum his, qui mores illius nouêre, mirandum video, propterea quod quædam appe-
tibilis suauitas, vbicunque erat, ex conuersatione eius emergebat, quæ in amicitiam illius ac familiaritatem cunctos
agebat. Ipsius etenim studij semper erga omnes exstiterat, vt ea potissimum ageret, quæ alijs magis commoda esse posse
intelligebat. Vnde cùm interrogaretur, quid emolumenti acquirerent, qui seruata æquitate, aliorum voluntati, in
quibuscunque possent concordare, satagerent: quidve detrimenti incurrerent, qui suam potius, quàm aliorum vo-
Studiũ concordiæ qd conferat. luntatem implere studerent, hoc modo respondebat: Qui aliorum voluntati concordare per omnia in bono nititur,
hoc apud iustum iudicem Deum meretur, vt quemadmodum ipse aliorum voluntati in hac vita, ita Deus & omnes se-
cum, suæ voluntati concordent in alia vita. Qui verò aliorum voluntate contempta, suam implere contendit, id eius-
dem iudicis sententia damni subibit, vt quoniam ipse in vita præsenti voluntati nullius, nullus quoque in futura ve-
lit aut debeat concors esse voluntati illius. Eadem quippe mensura, qua quisque alijs mensus fuerit, remetietur ei. Hu-
Matth. 7. ius igitur rationis Anselmus consideratione subnixus, nulli grauis, nulli volebat onerosus existere, etiamsi à monachi-
cæ institutionis austeritate hac de causa deberet aliquantulum temperare. Et quidem, vt eum discretionis ordo doce-
bat, nonnunquam ab ipsa seueritate alijs condescendendo temperabat. In quo quid hi sensuri sint, qui post nos ista
** præscire.* fortassis lecturi vel audituri sunt, * perscire non possumus: Nos tamen, qui vitæ illius modum scire meruimus, magis
in eo laudandum ęstimamus, quod à rigore sui propositi aliquando pro ratione descendebat, quàm si continuè in ipso
rigidus indiscretè persisteret. Ratione siquidem agi, virtutis est: vitij verò, contra.

Inter hæc quidam clericus, ætate iuuenis, Boso nomine, Beccum venit, Abbatis colloquium expetens. Erat XLIV.
enim idem acer ingenio, & quibusdam perplexis quæstionibus inuoluerat animum, nec repente quenquam poterat,
qui eas sibi ad votum euolueret. Loquens igitur cum Anselmo, ac nodos ei sui cordis depromens, omnia quæ deside-
rabat, ab eo sine scrupulo deceptionis accepit. Miratus ergò hominem est, & nimio illius amore deuinctus. Dehinc
Boso fit monachus, sed acerrimè vexatur dæmonis tentatione. ergò cum eius allocutione familiariter poteretur, illectus ad contemptum seculi, emenso breui spatio. Becci mona-
chus factus est. Cuius conuersioni simul & conuersationi diabolus grauiter inuidens, in tantam illum tentationis pro-
cellam demersit, vt succedentibus sibi varijs cogitationum tumultibus, vix mentis suæ compos existeret. Transiêrunt
in hoc quidam dies, & se ipsa semper fiebat immanior tentatio eadem. Turbatus ergò [a] & mente confusus, Anselmum
adijt, animique sui fluctus illi exposuit. At ipse, cùm singula intellexisset, hoc solum pio affectu, scilicet, Consulat tibi
Deus, ei respondit, ilicoque [b] fratrem à se dimisit. Euestigio autem tanta tranquillitas mentis illum secuta est, vt, sicut
ipsemet mihi referebat, vltra quàm dictu credibile sit, subitò alius fieret ab eo, qui fuit. Itaque omnis illa tentatio pe-
nitus euanuit, nec quicquam huiusmodi in se vlteriùs sensit. Fiebant prætereà [c] ab Anselmo plurima in hunc modum,
quæ nos breuitati studentes, ex industria prætterimus. Silentio quoque prætterite placuit innumeros homines, tam per
lauaturas manuum eius, quàm per reliquias ciborum eius, ante illum clam eo subtractas, à diuersis languoribus, sed
maximè febribus curatos, dispensante Deo sua dona iuxta meritum fidei vniuscuiusque. Nam si cuncta, quæ inde à
veracissimis viris accepimus, describere vellemus, loquacitati potiùs, quàm rerum gestarum simplici narrationi nos
operam dare (vt reor) iudicari possemus. Quapropter ne nimis longum faciamus huiuscemodi immorando, istis o-
missis, tendamus ad alia. Verùm ne inculta oratio prolixa suî continuatione legentes seu audientes fastidio grauet, hîc
primùm cœpto operi terminum ponamus, quatenus illis, quæ magis delectant, recreati, aliud exordium, sequentia
nôsse volentes, expediti reperiant.

[a] Wilhelm Malmesb li. 1. de gest pont Angl.
[b] Cito liberatur.
[c] Multa miracula.

Defuncto memorato rege Anglorum Wilhelmo, Wilhelmus filius eius regnum obtinuit. Hic sublato de hac LIB. III.
vita venerabili patre Lanfranco, ecclesias ac monasteria totius Angliæ graui nimium oppressione afflixit. Cuius
oppressionis anno quarto Anselmus inuitatus, immò districta interpellatione adiuratus ab Hugone Cestrensi comi-
te, multisque alijs Anglorum regni principibus, qui eum animarum suarum medicum & aduocatum elegerant, & in-
Festum natiuitatis S. Mariæ. super Ecclesiæ suæ prece atque præcepto pro communi vtilitate coactus, Angliam ingressus est. Pridie igitur natiuita-
tis beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, Cantuariam venit. Vbi, cùm quasi ex præsagio futurorum multi &
monachi & laici conclamarent, illum archiepiscopum fore, summo manè à loco discessit, nec vllo pacto acquiescere
petentibus, vt ibi festum celebraret, voluit. Venienti autem ei ad curiam regis, optimates quique alacres occurrerunt,
magnoque ipsum cum honore susceperunt. Rex ipse solio exilit, & ad ostium domus viro gaudens occurrit, ac in oscu-
la ruens, per dexteram eum ad sedem suam perduxit. Consident, & læta interim quædam inter se verba permiscent.
Deinde Anselmus secretiùs cum rege acturus, cæteros secedere monet. Omissis igitur monasterij sui causis, pro quibus
maximè illuc venisse putabatur, regem de his, quæ fama de eo ferebat, Anselmus arguere cœpit, nec quicquam eorũ,
quæ

quæ illi dicenda eſſe ſciebat, ſilentio preſſit. Penè etenim totius regni homines omnes talia quotidiè, nunc clàm, nunc palàm, de eo dicebant, qualia regiam dignitatem nequaquàm decebant. Finito colloquio, diuiſi ab inuicèm ſunt, & de Eccleſiæ ſuæ negociis ea vice ab Anſelmo nihil actum eſt.

II. DEINDE Ceſtram ad comitem abijt, ac in partibus illis degere per plures dies ex neceſſitate compulſus eſt. Intereà rex Wilhelmus graui languore corripitur, & penè ad extrema perducitur. Suadetur ei inter alia à principibus, vt de matre totius regni, Eccleſia videlicet Cantuarienſi, cogitet, & eam à priſtina viduitate & calamitate per inſtitutionem pontificis releuet. Acquieſcit ille conſilio, & Anſelmum in hoc opus fore digniſſimum pronunciat. Acclamatur ab vniuerſis, edictum regis laudat clerus & populus omnis, nec reſonat ibi vlla contradictio cuiuslibet hominis. Audit hoc ille, & ferè vſque ad exanimationem ſuî contradicit, reluctatur & obſiſtit. Præualet tamen Eccleſiæ Dei conuentus. Rapitur ergò, & violenter in vicinam Eccleſiam cum hymnis & laudibus portatur magis, quàm ducitur. Acta ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimotertio, pridiè Nonas Martij, prima Dominica Quadrageſimæ. In ſubſequenti autem feſto Paſchæ Wintoniam Anſelmus aduenit, & in ſuburbio ciuitatis hoſpitatus eſt. Vna igitur nocte in tecta ſuburbij per incuriam ignis dilabitur. Quo creſcente, ædificia quæque paſſim conſumebantur. Et iam ignis idem hoſpitium Anſelmi conſumpturus, duabus tantum domibus interpoſitis, aderat. Quibuſdam igitur ea, quæ in domo erant, abſportantibus, interdixit domina domûs, affirmans ſe nullo modo ſibi vel ſuis aliquid damni timere, quæ tantum hoſpitem, hoc eſt, Anſelmum Archiepiſcopum meruiſſet ſecum habere. Pro quibus verbis Balduinus, vir ſtrenuus & monachus, mulieri compaſſus, ſuaſit Anſelmo, vt hoſpiti ſuæ ſubueniret. At ille: Ego? in qua re? Egredere, inquit, & ſignum crucis igni oppone: arcebit illum fortè Deus. Reſpondit: Pro me? Nihil eſt, quod dicis. Egreſſus tamen domum eſt, timore incendij ductus, & viſis flammantibus globis, à venerabili Gundulfo Epiſcopo & ab eodem Balduino contra ignem ſignum ſanctæ crucis erecta in altum dextera edere coactus eſt. Mirabile dictu: Non priùs manum extenderat, quàm in ſe incendium retorqueri, flammas deficere cerneres, ita vt domum etiam, quam vorare cœperant, ſemiuſtam relinquerent.

Anno 1093. inuitus creatur archiepiſcopus. Vide Bar. ann. mem. VVilhelm. Malmesb. l. 1. de geſt. pont. Angl.

Nota ſancti viri modeſtiam.

III. IGITVR Anſelmus propter multas rationes, quæ interuenerant, nondùm conſenſerat electioni, quæ de ſe facta fuerat, vt pontifex fieret: ſed tamen detinente illum rege, morabatur in Anglia, conuerſante cum eo ex iuſſu regis præfato Gundulfo Roffenſi Epiſcopo, & ei, quæ opus erant, miniſtrante. Ablatis autem de medio rationibus illis, tandèm poſt longum temporis ſpatium obedientia ſimul ac neceſſitate conſtrictus, conſenſit, & pridiè Nonas Decembris debito cum honore ab omnibus Epiſcopis Angliæ, Cantuariæ conſecratus eſt. In qua conſecratione Euangelica illa ſententia ſuper eum reperta eſt: Vocauit multos: Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ, dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata ſunt omnia. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Dehinc cùm ſe regali curiæ in Natiuitate Domini Ieſu præſentâſſet, & honorificè à rege ſuſceptus, primos dies feſtiuitatis circa regem lætus tranſegiſſet, pòſt inſtinctu diaboli hominumque malorum mutatus eſt animus regis contra eum, eò quòd ipſe, ſpoliatis hominibus ſuis, mille libras denariorum ei pro agendis munificentiæ ſuæ gratiis dare noluit: & ita principe turbato, à curia diſceſſit. Veniens autem in villam ſuam, quæ Berga vocatur, dedicauit ibi Eccleſiam ad parochiam pertinentem: quam quidem anteceſſor eius Lanfrancus conſtruxerat, ſed obitu præuentus, dedicare nequiuerat. Ad quam dedicationem quidam clericus inter alios de Londino veniens, ſeque inter clericos viri quaſi ad comminiſtrandum mittens, chriſmatorium pontificis clàm ſubripuit, & in turbam merſus, fugam arripuit. Dum igitur iter, quod Londoniam ducit, ingreſſus cum furto fuiſſet, reflexit greſſum, non autumans ſe ad locum, quem fugiebat, feſtinare. Sed cùm rediens adunatæ plebis multitudinem reperiſſet, animaduertit ſe cupitum iter permutâſſe, & qua venerat, viam repetit. Aliquantùm proceſſerat, & iterùm viſum eſt ſibi eò tendere, quò fugiebat. Factum eſt hoc frequentiùs, & nunc hac, nunc illac, neſciens quò iret, erroneus ferebatur. Populus autem, qui eum ſic ſe habentem intuebatur, quidnam haberet mirabatur. At vbi miniſtri pontificis vas chriſmatis perditum eſſe cognouerunt, confuſi & tumultuantes diſcurrunt, quod perditum erat, hinc inde quærunt, ignorantes, à quo vel vbi idcertò quærere debeant. Rumor damni fertur in populum, & opinio multorum cadit erroneum in clericum. Capitur, & ſub cappa illius vas abreptum inuenitur. Refertur antiſtiti, quod actum erat. At ipſe modeſto vultu, menteq; tranquilla ſtatim iuſſit culpam ignoſci, & clericum ad ſua liberum dimitti. Tunc ille iter, quod furto grauatus nullatenùs tenere ſciebat, liber ilicò & nihil hæſitans, ingreſſus agebat.

Tandem ſe ſinit conſecrari. Lucæ 14.

Rex in eum ita inflammatur.

Punitur diuinitus ſacrilegus.

IV. POST hæc paucis diebus interpoſitis mandatur ad curiam ire Anſelmus, regem mare tranſiturum ſua benedictione proſecuturus. Qui tranſitus dum vento obſtante differtur, Anſelmus opportunum ſe tempus nactum exiſtimans, regem pro eccleſiarum, quæ de die in diem deſtruebantur, releuatione, pro Chriſtianæ legis, quæ in multis violabatur, renouatione, pro diuerſorum morum, qui in omni ordine hominum quotidiè nimis corrumpebantur, correctione cœpit interpellare. Quæ ipſe oīa cum magna indignatione ſuſcipiens, nec ſe cauſa illius quicq̄ de omnibus acturum fore proteſtans, hominem diſcedere, nec ſe transfretaturum diutiùs ibi expectare iratus præcepit. Conſiderans Anſelmus poſt hæc, quid quietis perdiderit, quid laboris inuenerit, anxiatus eſt ſpiritu, & vehementi dolore attritus. Ducebat enim ante oculos ſuæ mentis, qualem in Prioratu & Abbatia poſitus, vitam agere ſolebat, quàm ſcilicet iucundè in Dei & proximi charitate quieſcebat ac delectabatur, quàm deuotè, verba vitæ loquens, ab omnibus audiebatur: quàm deuotiùs ad ſuæ, vt ſperabat, cumulum retributionis, quæ dicebat, opere exercebantur: & nunc è conuersò cùm in melius per epiſcopatum proficere debuerit, ecce die ac nocte in ſæcularibus laborans, videbat ſe nec Deo, nec proximo ſecundùm Deum, iuxta priſtinum morem intendere poſſe, nec quenquam ex ore ſuo verbum vitæ, quod facto impleret, ad ſuæ, vt reputabat, detrimentum mercedis audire velle.

Rex ab eo admonitus iraſcitur.

V. ACCESSERANT iſtis in augmentum mali ſui, crebræ ſuorum hominum oppreſſiones, quotidiè auribus ſuis inſonantes, & minæ malignantium, deteriora in poſterum pollicentium, circumquaque detonantes. Sciebatur enim, regiam mentem contra eum in furorem concitatam eſſe: & ob hoc quiſque malus beatum ſe fore credebat, ſi quod illum exaſperaret, vllo ingenio facere poſſet. Multis itaque ac diuerſis iniuriarum procellis fatigabatur, & nulla terreni honoris vel commodi ſuauitate, vnde conſolationem haberet, fouebatur. Verùm ſalua in omnibus & ad omnes innocentia ſuæ conſcientiæ, modicum reſpirabat ab his, & magnoperè conſolabatur, ſi quando, ſe monachorum clauſtro inferre, & quæ inſtitutio vitæ ipſorum expetebat, coram eis effari valebat: Quod ipſe quadam vice, capitulo eorum præſidens, & ex more de huiuſmodi liberiùs agens, dicendi fine completo, iucunda hilaritate alludens, iocoſa comparatione innotuit, dicens: Sicut bubo, dum in cauerna cum pullis ſuis eſt, lætatur, & ſuo ſibi modo benè eſt: dum verò inter coruos aut corniculas, ſeu alias aues eſt, incurſatur ac dilaniatur, omninoque ſibi malè eſt, ita & mihi. Quando enim vobiſcum ſum, benè mihi eſt, ac grata & ſingularis vitæ meæ conſolatio. Quando verò remotus à vobis, inter ſeculares conuerſor, hinc inde variarum me cauſarum incurſus dilacerant, & quæ non amo, ſecularia negocia vexant. Malè igitur mihi eſt, quando ſic ſum, ac tremens pertimeſco, ne meum huiuſmodi eſſe, procreet immane diſpendium animæ meæ. Ad quod verbum, licet alludens, vt dixi, cœpit amariſſimè flens ſubinferre, & ait: Sed quæſo miſeremini meî, miſeremini meî vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quia ergò in tali conuerſatione magnoperè reſpirabat, ea ſibi deficiente, grauiter ſuſpirabat. Deum teſtor, me ſæpè illum ſub veritatis teſtimonio

Multis exagitatur vir ſanctus iniuriis.

Elegans ſimilitudo.

Nota ſancti viri dictum

memorabile. monio audisse protestantem, quòd libentiùs vellet in congregatione monachorum pueri loco inter pueros sub virga magistri pauere, quàm per pastoralem curam toti Britanniæ prælatus, in conuentu populorum cathedræ pontificali præsidere.

FORTE dicit aliquis: Si tam bonum, tam iucundum erat illi habitare cum monachis, cur non continuè habitabat Cantuariæ cum suis? Ad quod ego: Si hoc solùm sibi possibile esset, magno se consolatum putaret. Sed & hoc partim remotio villarum suarum, partim vsus & institutio antecessorum suorum, partim numerositas hominum, sine quibus eum esse pontificalis honor non sinebat, illi adimebat, eumq; per villas suas ire ac inibi degere compellebat. Præterea si Cantuariam assiduè incoleret, homines sui ex aduectione victualium oppido grauarentur, & insupèr à præpositis, vt sæpè contingebat, multis ex causis oppressi, si quem interpellarent, nunquàm præsentem haberent, magis ac magis oppressi in destructionem funditùs irent. Nullo tamen loco vel tempore sine suis monachis & clericis erat: his duntaxat exceptis, qui ad eum ex diuersis locis confluentes, rarò deerant. Omnes etenim ad se venientes, dulci alacritate suscipiebat, & cuiq; pro sui negocij qualitate efficaciter respondebat. Videres siquidem istos scripturarum sententiis ac quæstionibus inuolutos, mox, ratione proposita, ab eo euolui: istos in morum discretione nutantes, non segniùs informari: illos necessariarum rerum tenuitate laborantes, datis, quibus opùs habebant, ab inopia reuelari. Nec ista largitas solummodò monachorum seu clericorum penuriam subleuabat, sed in quosq; laicos ea indigentes, ea sibi subueniri petentes, pro posse & nonnunquàm vltra posse pij patris redundabat. VI.

Anno 1094. de Incarnatione Verbi librum editum mittit Vrbano II Pontifici: cur autem hunc librũ scripserit, vide Baron ann. mem. a Cócilium Barense. b In mensa vt se gesserit.

QVOTIES autem opportunitas sese præbebat, in remotiorem cameræ suæ locum secedere, solisq; cælestibus studiis consueuit inhærere. Vndè fidei Christianæ zelo commotus, egregium & pro illius temporis statu, pernecessarium opus de Incarnatione Verbi composuit. Quod opus epistolari stylo conscriptum, venerabili sanctæ memoriæ Vrbano Romanæ Ecclesiæ summo pontifici dicauit, destinauit. Quod ille gratiosè suscipiens, ac inuincibili veritatis ratione subnixum intelligens, in tanta authoritate habuit, vt postmodùm contra Græcos in [a] concilio Barensi, cuius suo loco mentio fiet, disputans, indè robur suæ disputationis assumeret, & quàm damnabilis fuerit error eorum in hoc, quòd Spiritum sanctum à Filio procedere negabant, adstrueret. Sed nos ista prætermittentes, & certæ narrationi operam dantes, dicamus [b] quòd ipse Anselmus, ad refectionem corporis sedens, modò de sacra, quæ coram eo legebatur, lectione, materia loquendi sumpta, conuescentes ædificabat: modò ex sua parte sacra verba, edisserens loco sacræ lectionis, præsentium mentes instruebat: modò de aliqua re vtili vel necessaria requisitus, requirentem pariter & coaudientes, mira suauitate reficiebat. Huius rei cognoscendæ gratia, quod leuius occurrit, exempli causa vnum subijciam: non quò vlla doctrinæ eius efficacia per hoc designetur, sed vt in quibus lingua eius inter carnales epulas versari solita fuerit, paulispèr intimetur. VII.

VENIT ad eum quadam vice quidam ex sæculari vita monachus factus, consilium de vita sua flagitans. Hic cùm aliàs familiariùs ei locutus fuisset, inter prandendum opportunitate potitus, dixit: quia cùm se in sæculari vita teneret, intellexit non rectum fuisse iter suum pergendi ad vitam. Quamobrèm, inquit, relicto sæculo, veni ad ordinem monachorum, sperans me ibi posse penitùs intendere vitæ perenni & Deo. Eccè autem ex præcepto Abbatis mei sæcularibus negociis intendo, & dum res Ecclesiæ contra sæculares defendere tueriq; desidero, placito, litigo, nec mihi forsan magnæ curæ est, si alij perdunt in meo lucro. Quapropter ferè cogor desperare, dum ea, quæ reliqui cum tot peccatis videor administrare. Ad hæc Anselmus tali sub exemplo respondit. Tota vita hominum comparari potest molendino, super præcipitem fluuium constituto. Sit igitur in hoc molendino ad manum hominis molens mola: qua qui molunt, alij sic suam farinã negligunt, vt tota in fluuium labatur ac defluat: alij parte retenta, partem in præceps ire sinant: alij totam colligant, atq; in sua custodia condant. Horum scilicet, qui nihil sibi de farina seruauit, quod in vesperè comedat, non habebit. Qui parùm retinuit, pro portione sua parùm inueniet. Qui totam collegit, largè se pascere poterit. VIII.

Vita hominum molẽdino comparatur.

ITAQVE molendino assimiletur, vt dixi, vita hominum: Molæ, actus illorum. Nam sicut mola, dum aliquid molit, in circuitu ducitur, & circumducta simili cursu sæpè reducitur: sic & actus humani quibusq; temporibus in se reuertuntur. Verbi gratia: Arant homines, seminant, metunt, molunt, panificant, comedunt. En circuitum suum mola peregit. Vltràne quiescit? Nequaquam: Repetitur enim id ipsum. Aratur, seminatur, metitur, molitur, fit panis & comeditur. Hæc fiunt omni anno, & more molæ recurrunt in idipsum. Videas ergò hominem cuncta opera sua pro terreno commodo facientem, nihil in eis nisi transitorium quid desiderantem. Iste quidem molit, quia operatur: sed tota farina sua, qui fructus est operis, à fluuio, id est, à fluxu sæcularis desiderij rapitur ac præcipitatur. Hic cùm in fine vitæ suæ molendinum egressus, atq; in domum suam reuersus, operum suorum fructus manducare voluerit, nihil inueniet, eò quòd fluuius torrens totum absorbuit. Ieiunabit ergò, væ misero, in æternum. Est alius, qui suam non omnimodis farinam perdit, quoniam nunc aliquam pro Deo eleëmosynam facit, nunc ad Ecclesiam pro Dei seruitio vadit, nunc infirmum visitat, nunc mortuum sepelit, & aliis in hunc modum bonis intendit. Verùm cùm is ipse voluptatibus carnis inseruit, pro illata iniuria per odium sæuit, humanis laudibus pascitur, crapula & ebrietate sopitur, horumq; similibus eneruatur, ne farinæ pars maxima pereat, nequaquàm cautus inuigilat. Quid de isto erit in futuro, nisi quia recipiet, prout gessit. IX.

Nota diuersos hominũ scopos.

De monachis ex obedientia externa negocia curantibus.

IAM tertium genus in ordine monachorum attende. Est igitur monachus sub Abbatis sui imperio positus, obedientiam in omnibus, quæ sibi secundùm Deum iniunguntur, professus, sua, quantùm in se est, voluntate nunquàm claustra monasterij pro quouis sæculari negocio egredi volens. Huic fortè præcipitur, vt extra claustrum ad custodiendam aliquam ecclesiæ villam eat. Excusat se, & ne fiat, obsecrat. Perstat Abbas in sententia sua, & per obedientiam iubet peragi imperata. Non audens ille recusare, paret. Ecce venit ad molam, necessariò illum molere oportet. Insurgunt hinc inde querelæ, placita, lites. Custodiat ergo sapiens monachus farinam suam, eamque in vas suum diligenter recipiat, ne in fluuium defluat. Quo, inquis, pacto? Nihil per inanem iactantiam agat, nihil quod Deus prohibet, cuiuslibet lucri gratia faciat. Obedientiæ, quæ sibi iniuncta est, ita studeat, vt & res ecclesiæ contra omnes viriliter iusteque tueatur & protegat, & de alieno per iniustitiam sub dominium ecclesiæ nil redigere satagat. Si in huiusmodi conuersatur & viuit, quamuis aliquandò pro talibus Missas perdat, nonnunquàm loquatur, cùm fratres in claustro tacent, & quædam similia horum faciat vel dimittat, quæ ipsi nec faciunt, nec dimittunt: obedientiæ virtus, quam exercet, hæc cuncta consumit, & vas suum integrum seruans, farinam de sua mola fluentem, quæ illum æternaliter pascat, totam ac puram colligit atque recondit. Non enim secundùm carnem, sed secundùm obedientiam incedit, ac per hoc, vt Apostolus ait, nihil damnationis illi erit. Et quid de illo sentiendum est, inquit, qui se vltrò ad dispositionem villarum offert, atque vt id, quod cupit, ad effectum perueniat, clam sibi adiutores aduocat, munera pollicetur, gratiam spondet? Refert: Nihil hoc ad propositum monachi pertinet. Ait: Quare? Nónne hic talis, licet hoc, quod dixi, cupiat, tamen sine licentia prælati sui nil facere tentat? Respondit: Licentia multos decepit. Obedientia enim & inobedientia contraria sunt. Harum media, licentia est. Is igitur, quem obedientia non constringit X.

Nota obedientiæ vim.

Rom 8.

De monachis ad negocia adspirantibus.

claustra

claustra monasterij egredi, vult tamen exire, regulæque districtionem licenter declinare, quamuis nolit sine licentia id præsumere, & idcircò actum suum licentia, qua nititur, possit defendere, peccatum tamen habet ex illicita voluntate. Nec enim postquàm mortuus mundo claustrum subijt, ad mundi negocia vel voluntate vllatenùs redire debuit: Quia tamen ipsum velle suum non, nisi permissus, facto implere voluit, obedientia, quam in hoc amplexus est, ipsum factum excusabit: sed velle, quod contra obedientiam habuit, periculosum, nisi pœnituerit, illi erit. Quod nonnulli minùs attendentes, licentia, quam pro implenda voluntate sua expetunt, sæpè falluntur.

XI. HÆC, vt dixi, non pro ostendenda doctrinæ suæ qualitate proposui, sed quibus inter epulas occupari solitus erat, leui exemplo monstraui. Nam si de humilitate, de patientia, de mansuetudine, & de hac, quam nunc paululùm tetigi, obedientia, necnon de aliis innumeris ac profundis sententiis eum, vt singulis verè diebus audiebamus, differentem introducerem: aliud opus cudendum, & quod in manu habemus, esset intermittendum. Quandò ergò, ait aliquis, manducabat? Manducabat planè inter loquendum, parcè quidem, & vt mirateris, vnde viueret. Verumtamen fatebatur, & verum esse cognouimus, quia dum alicui longæ disputationi occupatus erat, magis solito nescienter edebat, nobis, qui propinquiores sedebamus, clanculò panem ei nonnunquam subministrantibus. Cùm verò absentibus hospitibus priuatim cùm suis ederet, & nulla quæstio spiritualis cuiussuis ex parte prodiret, prælibato potiùs quam sumpto cibo, mox cessabat, lectionique intendens, manducantes expectabat. Quòd si aliquem cerneret aut pro sui expectatione celeriùs comedentem, aut fortè cibum relinquentem, vtrunque redarguebat, & quò suo commodo, nihil hæsitantes, operam darent, affectuosè admonebat. Vbi autem alios libenter edentes aduertebat, affabili vultûs iocunditate super eos adspiciebat, & adgaudens, leuata modicùm dextra, benedicebat eis, dicens: * Benè faciat vobis.

Cibi magna parsimonia.

** pro, Benè vertat.*

XII. EXPOSITO igitur, quibus modulis Anselmus inter suas epulas delectari consueuerat, vt paucis exponatur, quibus etiam aliis horis intenderit repetam, quod de eo me superiùs dixisse recordor, videlicet: Eius ori nunquàm Christus defuit, sine iustitia, vel quicquid ad veram vitam pertinet: Omneque tempus perditum iri asserebat, quod bonis studiis aut necessariæ vtilitati non seruiebat. Opinari autem illum secùs vixisse, quàm docebat, profiteor nefas esse. Nam cùm illum, ex quo religionis habitum sumpsit vsque ad susceptam pontificatûs dignitatem, omnium virtutum ornamentis ratum sit studuisse, ipsasq; virtutes, in quorumcunq; mentibus poterat, verbo & exemplo inseruisse, ita nihilominùs ratum esse confirmamus, eum totius Britanniæ Primatem factum, omnimodis in hac parte claruisse. Vndè etiam pro ipsarum indiscreta, ceu nonnullis & mihi quoque aliquandò visum est, virtutum custodia sæpè reprehensus, & quòd monachus claustralis, quàm Primâs tantæ gentis esse deberet, præiudicatus est. Hoc pro excellenti humilitate eius, hoc pro immensa patientia eius, hoc pro nimia abstinentia eius dicebatur: dictum accusabatur, accusatum damnabatur. Præcipuè tamen in seruando mansuetudinem, indiscretionis arguebatur: quoniam sicut à pluribus putatum est, multi, quos Ecclesiastica disciplina corrigere debuerat, intellecta lenitate eius, in suis prauitatibus quasi licitè quiescebant. Verùm audita super his excusatione sua, (nam neminem spernebat, nemini rationem ad inquisita reddere contemnebat) mox liquidò cognoscebatur, ipsum aliter quàm faciebat, minimè in talibus facere debere vel posse, dum se in regula veræ discretionis vellet absq; errore tenere.

Eximiæ virtutes eius.

XIII. SÆCVLARIA verò negocia æquanimiter ferre nequibat, sed pro suo posse modis omnibus suam eis præsentiam subtrahebat. Si quando autem talis causa emergebat, vt ei necessariò interesse oporteret, soli veritati studere, nulli fraudem, nulli quodlibet præiudicium, quantùm sua intererat, patiebatur inferri. Si vani clamores, si contentiones, si iurgia, vt fit, oriebantur, aut ea sedare, aut citiùs sese absentare curabat. Nisi enim ita faceret, tædio affectus, statim animo deficiebat, & insuper grauem corporis ægritudinem incurrebat. Quam consuetudinem eius edocti, sæpè illum, re ipsa cogente, de medio multitudinis eduximus, proponentesque aliquam ex diuina pagina quæstionem, ilicò corpus & animam eius, quasi salubri antidoto medicatum, in consuetum statum reduximus. Requisitus autem, quamobrem sic imbecillis ad seculares causas aut pusillanimis existeret, respondebat: Qui omnium secularium rerum amorem ac concupiscentiam ab animo meo iamdudùm pepuli, qualiter in causis earum fortis & diligens existam? Imò veritatem dico, non mentior, quia quandò ipsæ mihi sese importunè & ex necessitate ingerunt, ita mens mea illarum horrore concutitur, sicut infans, cùm aliqua terribilis imago vultui eius ingeritur. Nec in earum dispositione magis delector, quàm puer in vberibus matris delectatur, dum illis, acerba amaritudine superlitis, ablactatur. His necessitatibus actus, totam domûs suæ curam & dispositionem domino Balduino monacho, cuius suprà meminimus, imposuit, quatenùs ad nutum illius cuncta penderent, & statuta extra ordinationem eius irrita fierent. Ita igitur securitate potitus, spiritualibus disciplinis & contemplationi operam dabat.

Mundi huius negociis occupari, quàm illi fuerit molestum.

Nota sancti viri de seipso testimonium.

XIV. VERVNTAMEN diuersæ tribulationes & anxietates, quas tum propter terras Ecclesiæ, quas quidam maligni iniuria, rege non prohibente, inuadebant: tum pro pecuniarum exactionibus, quæ totum regnum, sed maximè suos homines in immensum deuastabant, tum pro monasteriorum oppressionibus, quas sedare non poterat, & quotidiè ad eum referebantur: tum pro multis aliis in hunc modum sæpè patiebatur, hanc eius quietem interrumpebant, & aliena quædam meditari compellebant. Prætereà hi, qui ante episcopatum viro submissi, eum diligebant, diligendo fauebant, fauendo quæq; electa de suis alacres conferebant: nunc terras Ecclesiæ petere, nunc equos rogare, nunc pecuniam, nunc hoc vel illud, ad quod scilicet sua quenq; voluptas trahebat, ab eo precari. Aduertetes itaque petita obtinentes, in præsentia eius ficta pace adgaudere, retributiones & obsequia polliceri: alios, in contraria lapsos, honori eius detrahere, homines eius pro posse impugnare, in immensum minari.

Multiplices eius afflictiones.

XV. ILLE autem in patientia sua sciens possidere animam suam, cum his, qui oderunt pacem, erat pacificus, verba mansuetudinis & pacis semper reddens impugnatoribus suis, cupiens malum illorum in bono vincere. Attamen ea, quæ poterant insequenti tempore Ecclesiæ suæ damno esse, nequaquàm æquo animo tolerare, aut sub negligentiam cadere patiebatur. Sed quid dicam? Tanta cupiditas ea tempestate dominabatur in mentibus quorundam, vt nec patientia ipsius deliniti, monitis acquiescerent: nec terroribus pulsati, cæcitatem sui cordis exirent. Verùm de extraneis non multùm fortè mirandum. Ipse sui proprij ac domestici homines, mentiti sunt ei & infideles facti. Animaduertentes quippe mansuetum, lene, simplexq; cor eius, in pluribus causis fraudulenta calliditate, compositisq; sermonibus eum multotiès circumuenire, & quæ illius iuris esse debebant, diminuentes, ac exindè sua non iurè augentes, qua ei fuerant alligati, fidem perdidere. Qua de re cùm à Balduino aliisq; fidelibus suis nimiæ simplicitatis minorisq; prudentiæ familiariter reprehenderetur, simplici admiratione respondebat, dicens: Quid est hoc? Nónne Christiani sunt? Et si Christiani, num alicuius commodi causa vellent contra fidem suam scienter mentiri: Nihil est. Tanto nempè studio mihi loquentes sua verba componunt, & ea, fide sua interposita, vera esse iurant, vt incredulitati putetur posse ascribi, nolle credere eos ipsa veritatis firmitudine niti. Dicebat hæc ille, æstimans ipsos sibi nolle, quod sciebat se nemini facere velle. Cumq; responderetur, sui moris illos non esse, aiebat: Fateor, malo decipi, bona de illis credendo, etiam si me nesciente mali sunt: quàm decipere meipsum, credendo mala de ipsis, quos nondùm verè probaui, quòd boni non sint.

Patientia eius.

A domesticis, quæ passus sit.

XVI. HÆC tamen in principio pontificatus sui dicta meminerim. Postmodùm enim rei veritas viro innotuit, & quæ

à verè suis dicta fuerant, nimis vera fuisse cognouit. Quamuis igitur solitam fidem non ex toto verbis eorum deinceps præbuerit, tamen suis rebus in posterum non parùm obfuit, quòd ipsis in principio tam credulus fuit. Siquidem illi certò scientes, eum pro malis sibi illatis ad mala reddenda cor non habere, à timore suspensi, sibiq; ipsis deteriores effecti, in peius profecere. Quod pater tractans apud se, magis illorum, quam subsequi præuidebat, perditioni, quàm

Ecclesiæ bona sibi temerè vsurpantibus euentura prædicit.

suæ indoluit transitoriæ deceptioni. Pro qua tamen deceptione & fidei non seruatæ corruptione, sæpè Anselmus dicere solitus erat, eos quandoq; aut in se, aut in liberis suis de rebus Ecclesiæ, quibus nunc in sublime raptabantur, exhæredandos, & antiquæ paupertati, in qua nati fuerant & nutriti, subiugandos, aut certè aliqua graui & contumeliosa vindicta ante mortem vel in morte, quod deterius esset, puniendos. Quod dictum eius iam in quibusdam completum videmus, & ex hoc, quid aliis etiam timendum sit, coniectamus. Ideò autem eos corrigere nequibat, quoniam ipsi more densarum spinarum perplexi, argutis verborum assertionibus se tales non esse, qui huiusmodi correctione opùs haberent, affirmabant. At ille contentioni seruire deuitans, dimittebat eos sibi, timens ne mensuram discretionis excederet, si in rimandis actibus illorum nimis studiosus existeret. Nil enim in mundo magis, quàm peccare, timebat. Conscientia mea teste, nō mentior, quia sæpè illum sub veritatis testimonio profitentem audiuimus, quoniam si hinc peccati horrorem, hinc inferni dolorem corporaliter cerneret, & necessariò vni eorum immergi deberet, priùs infernum, quàm peccatum, appeteret.

Nota viri sancti sententiam, cū primis notatu dignā.

ALIVD quoq; non minùs fortasn aliquibus mirum dicere solebat, videlicet mâlle se purum à peccato & inno- XVII.
centem, gehennam habere, quàm peccati sorde pollutum, cœlorum regna tenere. Quod dictum cùm aliquibus extraneum videretur, reddita ratione temperabat, dicens: Cum constet solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in cælesti regno foueri: patet, nec bonos in inferno, si illuc intrarent, posse teneri debita pœna malorum, nec malos in cœlo, si fortè accederent, frui valere fælicitate bonorum. Propter hæc magno studio semper nitebatur peccatorū contagia deuitare, & quicquid eis aliquam nascendi occasionem poterat ministrare, ab intentione sua omni solicitudine propulsare. Nec in his momentaneus erat. In his deniq; versabatur quotidiana institutio morum eius, in his stabat assidua conuersatio vitæ eius, in his vigebat indeficiens executio propositi eius, in istis Deo seruiebat, pro his quibusq; bonis acceptus erat, per hæc vitam æternam adipisci satagebat.

Anno 1094. dissensio inter Anselmum & regem Angliæ orit, quo si hic Guiberto Antipapæ, ille Vrbano studeret. Vide Baro. an. mem. & VVilhel. Malmesb. lib 1. de gest. pont. Ang.

REGEM autem de transmarinis locis regressum Anselmus adijt, & vt sibi Romam ad Papam Vrbanum pro stola XIIX.
sui archiepiscopatûs eundi licentiam daret, humiliter petijt. At illi ad nomen Vrbani turbatus, dixit se illum pro Papa non tenere, nec suæ consuetudinis esse, vt absq; sua electione alicui liceret in regno suo Papam nominare. Hinc igitur orta quædam dissensio grauis est, sed in aliud tempus discutienda est dilata. Iubetur ergo, vt totius Angliæ Episcopi, abbates & principes, ad discussionem dissidij huius apud castrum, quod Rothingeham dicitur, veniant. factum est, & [a] tertia septimana Quadragesimæ, iuxta edictum, conuenerunt. Causa in medium ducitur, & Anselmus diuersis querelis hincindè concutitur. Siquidem multi, & maximè episcopi, regiæ voluntati fauere volentes, spreto æquitatis iudicio, id probare nitebantur, quòd Anselmus, salua fide, quam regi debebat, nullatenùs posset in regno Vrbanum, sedis Apostolicæ præsulem, pro Papa tenere. Quibus cùm plura, quæ ratio tulerat, obiecta fuissent, & Anselmus eos ex verbis Domini, Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo, alijsq; nonnullis, quæ ratio nulla *Mat 22*
refellere poterat, penitùs irretiasset: illi [b] econtrà, quid dicerent, non habentes, eum in regem blasphemare vno strepitu conclamauêre, quandoquidem ausus erat in regno eius, nisi eo concedente, quicquam vel Deo ascribere.

[a] Anno 1095. Concilium Anglicanum celebratur in causa Vrbani II Papæ. Vide Baron ann. mem. [b] Episcopi Angliæ nolunt suo parere Primati.

Factionis huius antesignanum VVilhelmū Donelmensem Episcopum fuisse, memorat VVilhelm. Malmesb. loco citato.

IGITVR ad vnam regiæ indignationis vocem quidam ex episcopis archiepiscopo suo atq; primati omnem sub- XIX.
iectionem, professam obedientiam vno impetu abnegant, eiq; vnitatem fraternæ societatis pari voto miserandi abiurant: quidam verò in eis, tantùm quæ ex parte Vrbani Papæ præciperet, illi se obedituros negant. Episcopi itaq; omnes, qui affuerant, Roffensi solo excepto, aut vno aut alio modo debitam illi subiectionem & obedientiam abnegant. Rex etiam ipse cunctam ei confidentiam & securitatem suis in omnibus adimit, nec se illum pro archiepiscopo vel patre ampliùs habiturum iurat, nisi ipse vicario beati Petri se vlterius obediturum statim deneget. Tres dies in isto negocio, clamoribus in Anselmum & contumelijs grauidi, expensi sunt, & tandem in hoc, quem dixi, fine * conclusi sunt.

** conuersi Baron.*

Multa patitur a rege.

TVNC Anselmus in suo proposito constans, per internuncium conductum à rege postulat, quô tutus regno de- XX.
cedat. Quod principes multi damnosum fore dinoscentes, pro restituenda pace, inducias vtrinq; vsq; ad Pentecosten dari precantur, & obtinent: ac sic eum, ne regno decedat, impediunt. Spondet igitur rex, se rebus eius vsq; ad præfixum tempus induciarum, plenam pacem & tranquillitatem indulturum, & tunc voluntati illius pro sua religione multùm in negocio, quod emerserat, condescensurum. Verùm omninò in contraria lapsus est, & Anselmus, domino Balduino extra regnum depulso, hominibusq; suis captis & expoliatis, terrisque vastatis, in immensum afflictus est.

Vide VVilhelm. Malmesb de gest. Pont. Angl l. 1.

** VValis.*

Attamen posthæc & Vrbanum per Walterum Albanensem Episcopum, qui pallium Anselmo à Roma Cantuariam detulit, pro Papa suscepit, & principum suorum consilio actus, in amicitiam suam virum recepit. Verùm post aliquātum tempus idem rex à * Gualis victor regressus, renouata ira propter milites, quos sicut falsò à malignis dicebatur, malè instructos in expeditionem Anselmus direxerat, contra ipsum turbatus est. Tunc Anselmus considerans apud se, omni tempore talia pro nihilo posse oriri, & se eis occupatum, semper ab officio pontificali posse impediri: tractauit secum sibi Romam eundum, & consilium à sede beati Petri super his petendum. Cùm igitur in solennitate Pentecostes ad curiam apud Windelhoram venisset, per familiares suos regi mandauit, sibi pernecessarium esse Romā ire, & hoc, si ei placeret, se per licentiam eius facere velle. At ille, Nequaquàm, inquit. Nec enim eum aut in his, quæ agenda sunt, cuiusuis consilij inscium, aut alicui graui peccato obnoxium esse scimus, vnde vel Papam consulere, vel illius absolutionem necesse sit illi implorare. Et res igitur ita tunc quidem remansit.

DISCEDENTE autem Anselmo à curia, & ad villam suam, nomine Heysem, properante, pueri, quos nutriebat, XXI.
leporem sibi occursantem in via canibus insecuti sunt, & fugitantem infra pedes equi, quem pater ipse insidebat, subsidentem consecuti sunt. Ille sciens, miseram bestiam sibi sub se refugio consuluisse, retentis habenis, equum loco fixit, nec cupitum bestiæ voluit præsidium denegare: Quam canes circundantes, & haud grato obsequio hincindè lingentes, nec de sub equo poterant eijcere nec in aliquo lædere. Quod videntes, admirati sumus. At Anselmus, vbi quosdam ex equitibus adspexit ridere, & quasi pro capta bestia lætitiæ frena laxare, solutus in lachrymas, ait: Ridetis? Et vtiq; infelici huic nullus risus, lætitia nulla est. Hostes eius circa eam sunt, & ipsa de vita solicita, confugit ad nos, præsidium flagitans. Hoc planè est & animæ. Nam cùm de corpore exit, mox inimici sui, scil. maligni spiritus, qui eam in corpore degentem, per anfractus vitiorū multis modis persecuti sunt, crudeliter assunt, parati eam rapere, & in mortem æternam præcipitare. At ipsa nimis anxia, huc illucq; circūspicit, & qua tueatur, defensionis & auxilij manū sibi porrigi ineffabili desiderio cōcupiscit. Dæmones aūt econtrariò rident, & magno gaudio gaudent, si illā nullo fultam adminiculo inueniunt. Quibus dictis, laxato freno, in iter redijt, bestiam vltrà persequi clara voce canibus interdicens. Tunc illa ab omni læsione immunis, exultans præpeti cursu campos syluasq; reuisit. Nos verò depositis iocis, sed non modicè alacres effecti de tam pia liberatione pauidi animalis, cœpto itinere viam detriuimus.

Nota de anima hominis morituri.

ALIA

Alia vice conspexit puerum cum a icula in via ludentem. Quæ auis pedem filo annexum habens, sæpè, cùm laxiùs ire permittebatur, fuga sibi consulere cupiens, auolare nitebatur. At puer filum manu tenens, retractam vsque ad se deijciebat: & hoc ingens gaudium illi erat. Factum est id frequentiùs. Quod pater aspiciens, miserè condoluit aui, ac vt rupto filo libertati redderetu ptauit. Et eccè filum rumpitur, auis auolat, puer plorat, pater exultat. Et vocatis nobis: Considerâstis, inquit, iocum pueri? Et confessis considerâsse, ait: Simili consideratione iocatur diabolus cum multis hominibus, quos suis laqueis irretitos pro sua voluntate in diuersa vitia pertrahit. Sunt enim quidam, vt verbi gratia dicam, aut auaritiæ, aut luxuriæ & similium flammis succensi, & ex magna consuetudine illis addicti. His contingit aliquando, vt sua facta considerent, defleant, seq; amodò à talibus cessaturos sibi promittant. En more auis se volare liberos autumant. Sed quia prauo vsu irretiti ab hoste tenentur, volantes in eadem vitia deijciuntur. Fitq; hoc sæpiùs: nec omnimodis liberantur, nisi magno conatu per respectum gratiæ Dei, filum prauæ consuetudinis dirumpatur.

Diaboli in hominibus decipiendis malignitas.

XXIII Hinc iterum Anselmus ad curiam veniens, iam peritam licentiam Romam eundi à rege petiuit, sed eam non obtinuit. Postq; in mense Octobri inuitatus à rege, Wintoniam vadit, & quod iam bis rogauerat, attentiùs per internuncios tertiò rogat. Turbatur ille, & nimiùm se vexari ab eo, anxiè queritur. Ad quod Anselmus: Et quidem, quòd Romam ire dispono, causa sanctæ Christianitatis, quam in hac terra regere suscepi, causaq; salutis animæ meæ, causa etiam sui honoris & vtilitatis, si credere velit, id ago. Si ergo mihi bono animo licentiam dederit eundi, gratiosiùs accipiam. Si non, ego vtiq;, quod Deus præcepit, postponere non debeo, quia scriptum est: Obedite magis Deo oportet, quàm hominibus. Quod ille audiens, turbato animo iubet, vt aut cœpto desistat, & insuper se nunquàm beatum Petrum vel sedem eius pro quolibet negocio appellaturum iureiurando promittat, aut sine mora, omni spe remeandi sublata, suo regno decedat. Et subdens, ait: Si verò territus istis, cœpto desistere & remanere quàm ire, delegerit, tunc volo, quatenùs mihi, prout iudicabit curia mea, emendet, quoniam illud sibi concedi à me tertiò petijt, in quo se perseueraturum certus non fuit. Respondit: Dominus est. quod vult, dicit. Ego tamen sciens ad quid assumptus sim, & quid in Anglia gerendum susceperim, non mihi esse honestum pronuncio, cuiusuis transitorij commodi causa illud omittere, quod in ope misericordiæ Dei spero futuris temporibus Ecclesiæ eius vtile fore. Acta sunt hinc his multo plura: quæ quoniam aliàs scripsimus, hîc paucis perstringimus. Rege igitur & curialibus contra virum in iram permotis, ipse ad eum placido vultu ingreditur, & * dextram eius ex more assidens, ait: Ego Domine, vt deposui, vado, sed primò meam vobis benedictionem, si non abijcitis, dabo. Quam cùm ille se nolle abijcere responderet, conquiescentem regem ad hoc leuata a dextera benedixit: sicq; relicta curia, Cantuariam venit.

ann. 1097. * & ad. a Benè precatur regi, abiturus è regno.

Anno 1096 Baron ann. mem.

Actor. 5.

Recitat ea VVilhelm. Malmesb. de gest. Pōt. Angl. l. 1. & ex eo Bar.

XXIV Postera die adunatos monachos, in ipsa sede Domino Iesu Christo famulantes, his verbis allocutus est: Fratres & filij mei dilectissimi, sicut audistis & scitis, ego ex regno proximè sum discessurus. Causa quippe, quæ inter dominum nostrum regem & me iamdiù de Christianæ religionis correctione versata est, ad hoc est tandem perducta, vt aut ea, quæ contra Deum & honestatem meam sunt, me oporteat agere: aut è regno sine mora decedere. Et ego quidem libens vado, spero in respectum misericordis Dei, iter meum libertati Ecclesiæ futuris temporibus nonnihil profuturum: Super vos tamen, quos ad præsens relinquo, non modica pietate moueor, vtpotè quos tribulationes & angustias, oppressiones & contumelias acerbiùs solito, me absente, passuros intueor. Licèt enim constet, illas nec me præsente, ex toto fuisse remotas, tamen quandò emergebant, contra eas vobis quoddam quasi vmbraculum extiti: & ne in immensum vos ferirent, scutum me vestræ protectioni medium obieci. Et quidem maiori pace ac securitate vos vsos existimo, postquàm inter vos veni, quàm à decessu venerandæ memoriæ Lanfraci patris nostri vsi fueritis, vsq; ad introitum meum. Vnd etiam videor mihi videre, eo magis ipsos, qui vos infestare solebant, aduersùm vos, me abeunte, sæuituros, quo à dominatu, quo vos opprimebant, vident se in præsentia meî deiectos. Sed vos non estis rudes aut hebetes in schola Domini, vt qualiter in huiusmodi, si ingruerint, debeatis vos habere, opùs habeatis doceri. Paucis tamen suggero, vt quia Deo militaturi in conseptum huius monasterij conuenistis, præ oculis semper habeatis, quemadmodùm militetis. Nō enim omnes vno modo militant. Quod etiam in terrenorum curiis principum videre planum est. Est etenim princeps, diuersi ordinis in sua curia milites habens. Habet namq;, qui pro terris, quas de se tenent, seruitio suo inuigilant: habet, qui pro stipendiis in militaribus armis sibi desudant: habet etiam, qui pro recuperanda hæreditate, quam in culpa parentum suorum se perdidisse deplorent, inuicta mentis virtute voluntati suæ parère laborant. Hi ergo, qui pro terris, quas possident, seruiunt, iam radicati sunt & fundati, nec euelli formidant, dum se in domini sui voluntate conseruant. At hi, qui pro stipendiis in militiam sese dederunt, nonnunquã fatigati laboribus, à militia, quam aggressi sunt, segniter cadunt, dum fortè magnitudini exercitij atq; laboris, magnitudo, sicut ipsi existimant, non æquatur impendij ac retributionis. Qui verò recuperandæ causa hæreditatis seruiendi conditionem arripuêre, quamuis nunc istis vel illis laborum generibus opprimantur, nunc his vel illis contumeliis afficiantur, æquanimiter omnia sustinent, si firmum recuperandæ hæreditatis suæ amorem certæ spei gratia tenent. Hæc fieri inter homines liquet, & hinc, quid in curia principis omnium fiat, te ipsa monstrante, aduertere libet.

Oratio eius ad monachos.

Monachi vt se gerere debeant.

XXV. Devs enim, cuius sunt omnia quæ sunt, in his tribus generibus distinctam ad suî obsequium curiam habet. Habet quippe angelos, qui æterna beatitudine stabiliti, sibi ministrant. Habet etiam homines, sibi pro terrenis commodis, quasi milites stipendiarij seruientes. Habet quoq; nonnullos, qui diù noctuq; suæ voluntati inhærentes, ad regnum cœlorum, quod in patris sui Adæ culpa perdiderunt, hæreditario iure peruenire contendunt. Sed nobis ad beatorum spirituum societatem magis est suspirandum, quàm de eorum procinctu, quo Deo perenniter adstant, in præsenti disputandum. Ad solidarios Dei milites verba vertamus. Videatis quamplurimos, in sæculari vita degentes, Deum in his, quæ possident, specietenùs diligentes, & eius per quædam bona opera, quæ faciunt, famulatui insistentes. Superuenit his Dei iudicio tentatio aliqua, perdunt sua. Quid dicam? Mutata protinùs mente, volant ab amore Dei, deserunt bona, quæ faciebant, murmurant, iniustitiæ Deum accusant. Quid de istis dicendum? Solidarij sunt, & impletur in illis, quod dicit Psalmus: Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei. Hoc de sæcularibus dictum. Sed nos monachi vtinam tales essemus, vt horum similes non essemus. Nam qui in propositi sui norma, quam professi sunt, stare recusant, nisi cuncta, quæ sibi ad votum sunt, copiosiùs habeant, nec hinc propter Deum cuiuslibet rei penuriam, nec hinc regulæ disciplinam pati volunt, quibus (obsecro) rationibus iuuabuntur, ne horum similes habeantur? In omni quippe opere suo priùs mercedem exigunt, quàm cui merces debetur, ministerij munus exoluant. Et hi tales, regni cælestis hæredes erunt? Fidenter dico, Nequaquàm, si non pœnituerint, se tales fuisse.

Familia tripartita omnipotentis Dei.

Psal. 48.

XXVI Qvi verò ad recuperandæ vitæ regnum, obsequij sui dirigit intentionem, Deo per omnia inhærere, & totam fiduciam suam inflexibili mentis statu in eum defigere nititur: nulla hunc aduersitas, Dei seruitio detrahit, nulla transeuntis vitæ voluptas ab eius amore compescit. Per dura & aspera viam mãdatorum illius incedit, & ex spe retributionis futuræ, cor suum indeficienti charitatis ardore succendit: ac sic in cunctis vera patientia fretus, cum Psalmista lætus canit: Magna est gloria Domini. Quam gloriam sic in hac peregrinatione positus gustat, gustando ruminat, ruminando desiderat, desiderando à longè salutat, vt ad illam spe perueniendi subnixius, ea se intra mundana pericula

Fideles serui Dei.

consoletur, & alacriter cantet: Magna est gloria Domini. Et sciatis, quòd hic ipsa gloria Domini nullo modo defraudabitur, quoniam totum, quod in eo viget, voluntati Domini famulatur, atq; ad hanc obtinendam dirigitur. Sed ô iam ab istis inter vos mihi cessandum video. Fratres mei, obsecro vos, si hic dolentes nunc ab inuicem separamur, tendite, vt in futuro ante Deum læti adinuicem coniungamur. Estote illi, veraciter velitis effici hæredes Christi. His dictis, erumpentes ab eius oculis lachrymæ, eum plura loqui prohibuêre. Gemitum fratrum, qui subsecutus est, quis enarrabit? Ita fletus impleuit omnia, vt vox nulli superesset ad verba. Tandem pater medios rumpens singultus, ait: Charissimi mei, scitis quid vos esse, & quò vos tendere cupiam. Sed hora hæc plura loqui vetat. Deo omnipotenti & beatiss. Apostolorum principi Petro vos commendo, vt & ipse Deus inter suas oues vos cognoscat, & beatus Petrus in suî tuitionem, sicut oues Dei sibi commendatas, vos suscipiat. Ego vestra licentia & benedictione vado, ac vt Deus pacis ac dilectionis vobiscum maneat, oro. Post hæc surrexit, & dato pacis osculo cunctis, in oratorium iuit, populo, sanctum eius alloquium præstolanti, pro instantis qualitate negocij verbum consolationis & exhortationis ministraturus. Quod vbi excellenter peregit, adstante monachorum, clericorum ac numerosa populorum multitudine, peram & baculum peregrinantium more coram altari suscepit, commendatisq; omnibus Christo, ingenti fletu & eiulatu prosecutus, egressus est.

Omnes fratres mirè dolent eius recessu. *Valedicit monachis.* *Alloquitur plebem.*

IPSO die ad portum Dofras iuimus, ibiq; clericum quendam, Wilhelmum nomine, à rege ad Anselmum directum reperimus. Detenti autem ibi quindecim diebus sumus, vento nobis transitum prohibente. In qua mora idem Wilhelmus cum patre intrans & exiens, & in mensa illius quotidiè comedens, nulli, propter quam rem missus fuerat, denudare volebat. Die verò quintodecimo cùm nos nautæ vrgerent naues petere, & nos transire auidi, ad hoc fatigaremur, ecce videres rem miserandam. Patrem patriæ, Primatem totius Britanniæ Wilhelmus ille, quasi fugitiuum & alicuius criminis reum, in litore detinet, ac ne mare transeat, ex parte domini sui iubet, donec omnia, quæ secum ferebat, sigillatim sibi reuelet. Allatæ igitur ante illum bulgæ & manticæ, reseratæ sunt, tota supellex illius, spe pecuniæ reperiendæ, subuersa atque exquisita est, ingenti plebis multitudine circumstante, ac nefarium opus pro suî nouitate admirando spectante, & spectando execrante. Rebus ergò euersis, sed nihil horum, quorum causa euersæ sunt, in eis reperto, delusa solicitudo perscrutantis est, & Anselmus cum suis abire permissus. XXVII.

Detinetur vir sanctus & eius res explorantur.

ITAQVE nauem ingreditur, ventis vela panduntur, & aliquanto maris spatio promouemur: cùm subitò nautæ, primùm inter se submurmurantes, ac deindè murmur ipsum depromentes, manifesta voce affirmant, nullo penitùs conatu, nullo numerosorum remorum impulsu eo, quo ferebamur, vento Witsandis pertingendum: imò si marinis fluctibus pariter inuolui nollemus, sine mora remeandum. Ingemuit Anselmus ad ista, & ait: Si omnipotentis Dei iudicio placet, me magis redire ad pristinas miserias, quàm liberatum ab illis, tendere ad id quod ipse nouit me animo proposuisse, ipse videat, ipse dispenset: ego voluntati eius obsequi paratus sum. nec enim meus, sed ipsius sum. Dixit, & suffusis in lachrymas oculis eius, ilicò ventus ex alio latere surgens, velum percussit, & nautas iam, velo reflexo, terram petentes, ad priorem cursum reuerti coëgit. Nos igitur non modicum exhilarati, & in breui prosperrimè marinis fluctibus euecti, Witsandis pro voto appulimus. XXIIX.

EGREDIENTIBVS autem nobis de naui, hi, quorum nauis erat, retinentes dominum Balduinum, quem prouisorem & ordinatorem rerum Anselmi suprà diximus, ostenderunt ei mirabile quiddam, quod acciderat. In fundo etenim nauis, quæ virum per vndas transuexerat, fractura vnius tabulę foramen vnum, fermè duorum spatio pedum magnitudinis, habens, effecerat, quod fluitanti elemento lacum demonstrabat, sed nullum omninò, quamdiù Anselmus in eo fuerat, reserabat introitum. Quæ res si admirationem sese tuentibus intulit, non puto mirandum. Tunc Balduinus summo studio cunctis rem celare præcepit, & ea res per id temporis non multis innotuit. Ego autem cùm indè quædam persensissem, ac post longum tempus dum istis, quæ in manu habemus, scribendum animũ applicuissem, nihilq;, vnde mihi vel leuis dubitatio inesse poterat, describere voluissem, interrogaui eundem virum de negocio, & veritatem magnoperè sciscitatus sum. Qui interposita veritatis assertione, qua seruus Dei ac verus monachus inniti debet, confessus est rem ex toto, sicut eam retuli, factam, nec quicquam in ea confictum. XXIX.

Nota rem miram in naui rupta.

ANSELMVS itaque extra Angliam positus, magnificè lætatus est, & multiplices Deo gratias egit, quòd se quasi immanem Babylonis fornacem euasisse, & culmen quodammodo placidæ quietis contigisse videbat. Wilhelmus autem, audito Anselmum transfretâsse, confestim præcepit cuncta, quæ illius iura fuerant, in suum transferri dominium, & irrita fieri omnia, quæ per ipsum statuta fuisse probari poterant, ex quo venerat in archiepiscopatum. Quas itaq; tribulationes Ecclesia Christi passa est intùs & extrà, cogitatu, nedùm dictu, percipere difficile esse pronuncio. XXX.

Dan 3. *Sancti viri bona confiscantur.*

IGITVR Anselmus à Witsandis manè discedens, & post dies ad S. Bertinum veniens, magna plebis, clericorum ac monachorum alacritate susceptus est, & per quinq; dies ibi detentus. Interea rogatu amicorum & canonicorum, altare vnum apud S. Audomarum consecrauit. Quo facto, venerunt ad eum honorati quidam de indigenis viri, flexis genibus obsecrantes, quatenùs filios eorum per impositionem manûs suæ sacri chrismatis vnctione signaret. Ad quod mox ita respondit: Et hos, pro quibus petitis, libens in hac causa suscipiam, & alios hoc sacramento egentes, si prǽstò fuerint, non abijciam. Qua illi facilitate responsi benignitatem viri admirantes, magnificè lætati sunt, & gratias egerunt, confirmatisq; pueris suis, ilicò totam vrbem his, quæ ab eius ore acceperant, impleuerunt. Videres ergò viros ac mulieres, magnos ac paruos, è domibus ruere, certatimque currendo, ad nostrum hospitium prædicti gratia sacramenti properare. Plures siquidem anni apud eos transierant, in quibus nullus episcoporum illic fuerat, tali officio passus occupari. XXXI.

Confirmationis sacramentum. *Plurimi ab eo confirmantur.*

SEXTO demùm die, cùm iam innumeram multitudinem confirmâsset, & nos à loco discessuros longum iter ipsius diei, quod instabat, festinare compelleret, ecce puella quædam domum, de qua equos ascensuri egrediebamur, introijt, flebili pietatis affectu se confirmari deposcens. Quod quidam ex socijs nostris audientes, nimis molestè tulerunt, & verba illius, vtporè, qui iam talium erant tædio affecti, contradicendo depresserunt. Quid plura? Virum precibus puellæ assensum tribuere volentem, ipsi obiecta longitudine diurnæ viæ, obiectis periculis, quæ nocturnos viatores, in peregrina quammaximè patria, comprehendere solent, detinuerunt, & ne voce ipsius auditum præberet, obtinuerunt. Sed vbi aliquantum processimus, venit patri in mentem, quibus adquieuerit, quid egerit. Ilicò nimis impietatis seipsum arguens, tantum exindè concepit cordis dolorem, vt quamdiù vitæ præsenti superfuit, pœnitudo ipsius facti, vt sæpè fatebatur, ab animo eius non recesserit. Nobis dehinc cœptum iter de die in diem accelerantibus, fama viri multo celeriùs præcurrebat, & multiplici populos voce replebat. Vnde turbarum concursus, clericorum cœtus, monachorum exercitus ei, quocunque veniebat, occurrunt, isti gaudio & exultatione concrepantes, illi vexillis & sonoris concentibus Deo pro illius aduentu coniubilantes. XXXII.

Religio sancti viri.

CVM autem Lugdunum venisset, & ab Archiepiscopo ciuitatis ipsius gloriosè susceptus fuisset, post dies paucos, missis literis, consilium à Domino Papa de negocio suo quæsiuit: & quia partim imbecillitate sui corporis, partim alijs pluribus causis præpeditus, vltra Lugdunum progredi nequaquàm posset, ei suggessit. Ita ergo Lugduni resedit, reditum nunciorum suorum ibi expectans. Post tempus Romà nuncij redeuntes, quoniam omni sublata excusatione, eum ad se Papa properare præceperit, referunt. Ille nescius moræ, pontificalibus iussis obaudit, viæ se periculis, mortem XXXIII

Ab Hugone Archiepisc. Lugdunẽsi honorificè excipitur. *Vide Baro. an. 1097. & Wilhel. Malmesb. lib. 1.*

mortem pro Deo non veritus, tradit. Hinc Secusiam venimus, & nos Abbati loci illius præsentauimus. Eramus quippe monachi tres, dominus videlicet & pater Anselmus, dominus Balduinus, & ego, qui hæc scribo, frater Edinerus. Qui ita ibamus, quasi pares essemus, nullo indicio, quis cui præstaret, coram aliis ostendentes. Ab Abbate igitur, qui vel vnde essemus, interrogati, paucis respondimus. Et audito, quosdam ex nobis Beccensis cœnobij monachos esse, sciscitatus est: Fratres, obsecro vos, viuit ille adhuc, ille Dei & omnium bonorum amicus Anselmus, scilicet cœnobij ipsius Abbas, vir in omni religione probatus & acceptus? Balduinus ad hæc: Ille, ait, in archiepiscopatum in aliud regnum raptus est. At ille: Audiui. Sed nunc, quæso, qualiter est? valet? Equidem ex eo tempore, ait, quo functus est pontificatu, non vidi eum Becci: dicitur tamen bene valere vbi est. Tunc Abbas: Et vt valeat, oro. Hæc de se Anselmus dici audiens, confestim tecto cucullæ suæ capurio capite, demisso vultu sedebat. Nolebamus enim agnosci, ne forte præcurrente fama de aduentu tanti viri, cuius periculo nostra incuria fieremus obnoxij. Celebratis dehinc in cœnobio sancti Michaëlis archangeli, quod in monte situm Clusa vocatur, passionis ac resurrectionis Dominicæ solenniis, in iter reuersi, Romam festinauimus. Mirum dictu: Pauci atque ignoti per loca peregrina ibamus, neminem agnoscentes, nemini, qui vel vnde essemus, innotescentes, & ecce solus Anselmi adspectus in admirationem sui populos excitabat, eumque esse virum vitæ designabat. Vnde cum iam hospitati etiam inter eos, quorum insidias metuebamus, fuissemus, nonnunquam viri cum mulieribus hospitium intrauêre, & vt hominem videre, eiusq; mererentur benedictione potiri, obnixe precabantur.

Habes hic nomen authoris.

Nota quæ apud exteros fuerit eius existimatio.

XXXIV. TALI ergo vulgi fauore Romam vsque prosecutus, Lateranis, vbi tunc temporis summus Pontifex morabatur, aduenit. Nunciatur Pontifici patris aduentus, & ouans iubet illum in parte ipsius sui palatij hospitari, & die illo indulgere quieti. Mane confluit ad Papam Romana nobilitas, & de noui hospitis aduentu sermo conseritur. Adducitur cum reuerentia vir in medium, & in qua coram Papa decenter sedeat, sella profertur. Ingressus, humiliat se pro more ad pedes summi Pontificis, sed statim ab ipso erigitur ad osculum eius. Sedet, ac pro aduentu illius lætari se Apostolicus cum Romana curia dicit. Acclamat curia dicto. Postea silentio facto, multa in laudem hominis Papa locutus est: virum illum virtutis ac totius religionis esse contestans. Et quidem, inquit, ita est: Cumque illum, vtpote hominem, cunctis liberalium artium disciplinis innutritum, pro magistro teneamus, & quasi comparem, velut alterius orbis Apostolicum & patriarcham iure venerandum censeamus, ita tamen excellens menti eius humilitatis constantia præsidet, vt nec marinis periculis, nec longissimis peregrinæ terræ spatiis terreri potuerit, quin vestigiis beati Petri, nostræ paruitatis ministerio se præsentare, nosque magis illius, quam illum nostro egentem consilio, super causis suis consulendos adire studuerit. Quapropter considerate, quo amore, quo honore suscipiendus sit & amplectendus. Hæc cum Anselmus de se, & multo his plura pro sui laude dici audiret, sicut ipsemet sæpe fateri solebat, non parum erubuit, quoniam se talem apud se, qualis à tanto viro prædicabatur, minime cognouit. Veruntamen erat inter verba tacens, decentius fore perpendens, ad huiusmodi silere quam loqui. Post hæc de sui aduentus causa percunctatus à Papa, eo sibi modo narrauit eam, quo veritatis ac discretionis ratio poposcit. Ille ad audita miratur, & subuentionem plenam pollicetur. Præcepit itaque, vt subuentionis ipsius effectum circa se Anselmus præstolaretur.

Venit Romam, & à pontifice honorifice excipitur.

Mire à Pontifice prædicatur.

XXXV. VERVM quia calor æstatis in partibus illis cuncta vrebat, & habitatio Vrbis nimium insalubris, sed præcipue peregrinis hominibus erat, Iohannes quidam nomine, olim monachus Becci, tunc autem Abbas cœnobij sancti Saluatoris * Telesini, annuente Papa, suscepit eum vt proprium patrem amicè, & duxit in suam villam, Sclauiam nomine, quæ in montis vertice sita, sano igitur aëre atque tepenti, conuersantibus illic habilis extat. Igitur habitatio nostra in montis erat summitate locata, à turbarum tumultu instar solitudinis vacua. Quod Anselmus aduertens, ex spe futuræ quietis exhilaratus ait: Hæc requies mea, hîc habitabo. Ad primum igitur conuersationis ordinem (quem antequam Abbas esset, habebat, quemque se in pontificatu positum maxime perdidisse deflebat) vitam instituit, sanctis operibus, diuinæ contemplationi, mysticarum rerum enodationi diu noctuque mentem intendens. Vnde Christianæ fidei amore permotus, insigne volumen edidit, quod, Cur Deus homo, titulauit. Quod opus, sicut in prologo eius ipse testatur, in Anglia cœpit: sed hîc, in Capuana videlicet prouincia, constitutus absoluit.

** al. Tesfilnia.*

Librum, Cur Deus homo, cóponit contra infideles.

XXXVI. INTER hæc omnia sese omnibus faciens, cunctis pro posse subueniens, cunctos, qui se audire volebant, non considerata alicuius persona, ad suum colloquium admisit, singulis pro qualitate motæ quæstionis benigna affabilitate atque affabili benignitate satisfaciens. Quapropter fama illius in breui circumcirca percrebuit, & in dilectionem atque venerationem eius cunctorum corda conuertit. Quicunque igitur eum videre, eiusque potuit benedictionem habere, beatum se proprij censura iudicij æstimauit. Monachus etiam, qui villæ ipsius pro Abbatis imperio custos erat, quique nobis more boni hospitis in nonnullis ministrabat, considerans vitam & actus patris, concepit apud se spem magni boni, & gratiam Dei in eo vigere, criditque quod Deus multa libens faceret ob merita eius: homines autem villæ, multas incommoditates quotidie patiebantur pro penuria aquæ. In deuexo tamen latere montis puteus vnus nimiæ profunditatis habebatur, sed ita singulis diebus exhauriebatur, vt ab hora diei nona nulla, quæ extrahi posset, in illo aqua vsque mane reperiretur. Cui incommodo frater ille subuentum iri desiderans, rem Anselmo conquerentis more innotuit, & suæ voluntati inesse subiunxit, puteum in ipso, quo habitabamus, loco facere, si forte Deus sua pietate dignaretur hoc incommodum propulsare. Laudat Anselmus piam fratris voluntatem, & rem tentare suadet. Lætatur ille ad hæc, & rogat quatenus ipse locum inspiciat, ac præmissa prece, cum benedictione sua, primus terram aperiat. Adquiescit ille precanti, nolens offendere voluntatem hospitis sui. Quid dicam? Cernebatur miræ celsitudinis rupes, & quasi dementia videbatur, in tali loco fontem velle aquæ inuestigare. Vadit tamen Anselmus nobis comitatus ad locum, & supplici prece præmissa, hoc est, vt abundantiam iugis atque salubris aquæ Deus ei largiretur, tertio feriens terram aperuit, & reliquo operi dare operam iussit. Perpauci dies cœpti operis transiêrunt, & ecce fons viuus è duritia rupis erumpens, ingenti cunctos stupore percussit. Nec mirum. Aqua enim, quam se magister operis nec in plurimis diebus reperturum putabat, non mirum, si stuporem incusserit breui reperta. Perfectus itaque puteus est, modicæ quidem profunditatis extans, sed limpidissimæ atque salubris aquæ iugi fonte redundans. Quæ res ilico diuulgata, non paruæ admirationis fuit, & eam viri meritis omnis, qui audiuit, ascripsit. Itaque puteus ille, puteus Cantuariensis episcopi vsque hodie ab incolis ipsius terræ vocatur. Ferunt autem hi, qui ad nos inde sæpe venerunt, quia multi diuersis languoribus ac febribus tenti, sumpta in potu eadem aqua, pristinæ sanitati mox restituuntur.

Fons in rupe ad eius preces erumpit.

Puteus Cantuariensis episcopi.

XXXVII. HIS diebus Rogerus Dux Apuliæ ciuitatem Capuam obsidebat. Qui fama viri permotus, mittens rogauit eum venire ad se. Ascendimus, iuimus, & plures in obsidione dies exegimus, remoti in tentoriis à frequentia & tumultu perstrepentis exercitus. Erat autem, vbi eramus, quædam ecclesiola penitus deserta, & iuxta ostium cisterna desuper dirupta, magnæ profunditatis hiatum sua diruptione prætendens. In qua ecclesia, velut in camera, pro velle conuersabamur, tam quieti, quam operi in ea indulgentes, & Ducem ipsum cum suis nobiscum singulis diebus, vt volebamus, in promptu habentes. Quadam vero nocte, cum in ea dormiremus, contigit Anselmum sui corporis necessitate silentio surgere, & ne inquietaremur, suo more lento pede ad ostium tendere. Quod cum exisset, & immemor foueæ, per tenebras in partem diuertisset, in profundum cecidit, clamosa voce cadendo dicens: Sancta Maria. Ad quem sonitum nos ac socij nostri, qui in tentoriis quiescebant, expergefacti, lectis prosiliuimus, accurrentes hominem in profundo vidimus,

Nota.

Vir sanctus in profundam cadit foueam illæsus.

dimus, & præ timore simul & angustia cordis exanimati fere sumus. Quod ipse percipiens, mox leuato capite, vultu iucundo, intuitu nobis innuit, nil læsionis sese perpessum. Descendentes igitur quidam ex nostris ex altera parte ipsius præcipitij, qua via erat descendendi, eduxerunt eum à loco sanum omnino atque incolumem.

Ro. Pontifex & Anselmus sunt apud Apuliæ principem in castris.

CVM post hæc sedis Apostolicæ pontifex Vrbanus illo aduentaret, & ei ab Anselmo & principibus totius exercitus obuiam itum esset, ingenti mundialis gloriæ pompa prosecutus, ductus est in tentorium, quod iuxta nos sibi cæteris excellentius constitutum. Sicque, donec ciuitas in deditionem transiit, obsidio illius dominum Papam & Anselmum vicinos habuit, ita vt familia vtrorunque magis videretur vna, quam duæ, nec facile quiuis declinaret ad Papam, qui non diuerteret ad Anselmum. Papa nanque colebatur à cunctis, quemadmodum pater & pastor communis: Anselmus vero diligebatur ab omnibus, sicut homo mansuetus & mitis, & cui suo iudicio nihil debebatur à quouis. In Papa denique supereminens vigebat cum dignitatis authoritate potestas: in Anselmo mira, & quæ cunctos demulcebat, pura cum simplicitate humilitas. Multi ergo, quos timor prohibebat ad Papam accedere, festinabant ad Anselmum venire, amore ducti, qui nescit timere. Maiestas etenim Papæ solos admittebat diuites: humanitas Anselmi sine personarum acceptione suscipiebat omnes. Et quos omnes? Paganos etiam, vt de Christianis taceam. Siquidem nonnulli talium, (nam eorum multa millia in ipsam expeditionem adduxerat homo Ducis, Rogerus Comes de Sicilia) nonnulli, inquam, talium, fama bonitatis eius inter suos exciti, mansionem nostram frequentabant, & sumptis ab Anselmo corporalibus cibis, gratiosi reuertebantur, admirandam viri benignitatem suis prædicantes, quam experiebantur. Vnde in tanta deinceps veneratione apud eos habitus est, vt cum per castra illorum, quæ in vnum locata erant, transiremus, ingens multitudo eorum, eleuatis ad cælum manibus, ei prospera imprecarentur, & osculatis pro ritu suo manibus, propriis etiam coram eo genibus flexis, pro sua benigna largitate grates agendo, venerarentur. Quorum etiam plurimi, velut comperimus, se libenter eius doctrinæ instruendos submisissent, ac Ghristianæ fidei iugo sua per eum colla iniecissent, si crudelitatem Comitis sui per hoc in se sæuituram non formidassent. Nam reuera nullum eorum pati volebat Christianum impune fieri. Quod qua industria, vt ita dicam, faciebat, nihil mea interest: viderit DEVS, & ipse. XXXVIII.

DEHINC soluta obsidione, Anselmus multa prece Papam ad hoc flectere conatus est, quatenus ab onere pontificali eum absolueret, & quieti liberum vacare concederet. Verum cum, quantum quidem ad effectum spectabat, in nihilum laborasset, fretus benedictione eius, Sclauiam reuersus est, operiens ibi tempus concilij, quod idem Papa apud Barum Calend. Octob. erat celebraturus. Cui concilio dum Anselmus se præsentasset, & persuasus à Papa, Græcos in processione Spiritus sancti, vtpote quem à Patre, non à Filio procedere adstruebant, errantes, rationabili atque catholica disputatione confutasset, magni apud omnes habitus est, & veneratione dignissimus comprobatus. XXXIX.

Bar. ann. 1097. Concilio Barrensi anno 1097. celebrato interest, & Græcos confutat. Huius acta Concilij præter ea quæ a S. Anselmo ad Græcorum confutationem sunt scripta, & quæ Edinerus eius familiaris, scriptorum monumentis tradidit, periêre. De hoc Concilio vide VVilhel. Malmesb. de gest. pont. Ang. lib. 1. Bar. an. 1097.

FINITO concilio, Romam cum Apostolico profecti sumus, Transactis autem aliquantis diebus, venit Romam VVilhelmus ille, cuius in exitu Angliæ mentionem fecimus. Is inter alia hoc effecit apud Apostolicum, vt inducias regi Angliæ daret de causa Anselmi, vsque ad festum Michaëlis Archangeli. Quod Anselmus agnoscens, ilico Lugdunum redire volebat. sed prohibitus à Papa est propter concilium, quod se tertia hebdomada Paschæ Romæ habiturum statuerat. Morati itaque Romæ sumus ferme per dimidium annum, continue circa Papam degentes, & quasi in commune viuentes. Vnde & ipse Papa nonnunquam ad Anselmum veniebat, læte cum eo sese agendo, & curiam ei faciendo. Dedit ei quoque hospitium, in quo conuersabamur eo iure, vt si aliquando Romam rediret, contra omnes homines illud sibi vendicaret. Ipse in conuentu nobilium, in processionibus, in stationibus, semper & vbique a Papa secundus erat, præ cunctis honoratus, cunctis acceptus, & ipse omnibus simplici humilitate summissus. Præterea Angli, illis temporibus Romam venientes, pedes eius, adinstar pedum Romani pontificis, sua oblatione honorare desiderabant. Quibus ille nequaquam adquiescens, in secretiorem domus partem fugiebat, & eos pro tali re nullo patiebatur ad se pacto accedere. Quod vbi Papæ relatum est, admiratus in homine humilitatem mundique contemptum, iussit sese in se tenere, & nullum benefacere vltra volentem prohibere, sed omnes pro tali causa aduentantes, patienter admittere. At ille modesta quadam verecundia actus, iussa profecto postponeret, si non inobedientiæ næuo corrumpi timeret. XL.

Nota quo in honore Romæ fuerit.

Romani non audent manum mittere in Anselmum.

QVID referam nonnullos ciues vrbis, quorum ingeus multitudo, propter fidelitatem Imperatoris, ipsi Papæ erat infesta, nonnunquam in vnum conglobatos, Anselmum, à Lateranis ad sanctum Petrum euntem cum suis, propter odium Papæ capere volentes, sed mox viso vultu eius territos, proiectis armis, terra procumbere, & se illius benedictione deposcere insigniri? Hi honores, & horum similes vulgi fauores vbique illum comitabantur, quia mores sui in cunctis Deo famulabantur. Hinc etiam erat, quod non facile à quoquam Romæ simpliciter homo vel archiepiscopus, sed quasi à proprio nomine, sanctus homo vocabatur. Quicunque igitur ei seruiebamus, amori & honori cunctis eramus: Cum vero ad præfatum concilium ventum esset, & in eo quæ recidenda, recisa: & quæ statuenda videbantur, statuta fuissent, excommunicationis sententiam tam in laicos, qui inuestituras ecclesiarum dant, quam in eos, qui de manibus eorum illas suscipiunt, cum toto concilio Papa intorsit. Eadem sententia quoque damnauit & eos, qui in officium sic adepti honoris aliquem sacrant. XLI.

Ann. 1098. Concilium Romanum celebratur. De gestis eiusdem Cõcilij, quæ hic præterit auctor, vide VVilhel Malmesb loco citato, & Bar an 1098.

SOLVTO conuentu, accepta licentia, Roma digredimur. Via vero redeundi multis erat periculis obnoxia: sed protegente nos Domino, pericula cuncta euasimus, ac Lugdunum illæsi peruenimus. Vbi summo cum honore gaudioque suscepti, & à pontifice ciuitatis, venerabili scilicet Hugone detenti, mansionem nostram illic firmauimus, amissa omni fiducia, viuente rege VVilhelmo, Angliam remeandi. Habitus est ergo ibi Anselmus, non sicut hospes aut peregrinus, sed vere sicut indigena & loci dominus. Vnde nusquam ipse ipsius vrbis antistes, eo præsente, suo volebat loco præsidere: sed præsidente vbique Anselmo, ille mira humilitate & honestate præditus, inferioris & quasi suffraganei loco simul & officio fungebatur. Super hæc, vt episcopale officium per totam parochiam suam pro velle exerceret, in voluntate eius ac deliberatione constituit. Quod vbi per loca vicina innotuit, ilico frequens populorum concursus factus est, vnctionem sacri chrismatis per impositionem manus illius poscentium sibi conferri. At ille omnes ad gratiam ipsius sacramenti admittebat, ita vt sæpissime in hoc totus dies expenderetur, & nos, qui ei ministrabamus, graui tædio afficeremur, ipso semper iucundo & hilari vultu existente. Creuit autem ex hoc in eum mira quædam & incredibilis dilectio omnium, & bonitas eius diuulgabatur per circuitum. XLII.

Lugduni moratur summo cũ honore. Vide quantum ei detulerit Lugdunensis Episcopus.

IGITVR qui illis diebus saltem reliquias de mensa illius poterat habere, contra omnia pericula & infirmitates se salutifera credebat medicina ditatum. Nec ista fides fallebat eos. Nam reuera nonnullos febribus tentos, & quibusdam aliis infirmitatibus pressos, mox sumptis ciborum eius reliquiis, nouimus integræ sanitati restitutos. Exempli gratia: Festiuitas beati Mauricij celebris habetur Viennæ. Rogatus itaque Anselmus à Guidone, ipsius vrbis archiepiscopo, in ipsa festiuitate venit eò. Et celebrato solenni Missæ ac prædicationis officio, cum ad refectionem corporis sedisset, venerunt ante illum milites duo, voce & vultu ægrotationis molestiam, qua premebantur, præferentes, XLIII.

Reliquiæ mensæ eius mire experiuntur, neque id frustra.

rentes, rogantes quatenus de micis sui panis eis dare dignaretur. At ille, Nequaquam, inquit: Nec enim pane integro, nedum micis, vos indigere conspicio. Sed si comedere vobis placet, amplus locus est: sedete, & cum benedictione Dei, quæ vobis apponentur, comedite. Responderunt se pro hoc non venisse. Nec ego, ait, vobis aliud faciam. Intellexerat enim, quo intenderent. Vnus ergo ex his, qui in eius dextra sedebant, intelligens illos salutis propriæ curam habere, & virum in hoc nihil, quod miraculo posset ascribi, velle facere, quasi eorum importunitatis pertæsus, arrepta desuper mensa fragmenta præbuit eis, & ne hominem fatigarent, secedere monuit. Qui statim vt exinde modicum gustauerunt, cum benedictione viri egressi sunt. Post mensam in secretiorem locum me tulerunt magnopere postulantes, quatenus adiuti mea ope, ad Missam patris mererentur de manu eius Dominicum corpus & sanguinem sumere. Quos cum libenter audissem, & quando, & quove in loco id fieret, edocuissem, gratiosa voce responderunt: Et nos quidem, omni excusatione semota, sicut dicis, veniemus, si hac medicina, quam nunc de mensa ipsius suscepimus, & quartanis, & mortiferis febribus, ac intestinorum tortionibus, quibus intolerabili cruciatu concutimur, liberati non fuerimus. Et hoc erit signum inter nos & te: quoniam si conualuimus, non veniemus: si non venimus, conualuimus. Quibus dictis, ab inuicem diuisi sumus. Non venerunt, quia, sicut accepi ab eis, qui vtrunque nouerunt, eo quod de mensa acceperant, ad plenum Dei gratia conualuerunt. Quod quidem si ita non fuisset, quemadmodum illos infirmitate grauatos, sanitati voluisse restitui, credibile est: ita eos requisitione illius posterioris medicinæ supersedere noluisse, dubium non est. Nempe tenebant ista se, quin conualescerent, falli non posse, scientes quendam non ignoti nominis virum eo solo, quod spe recuperandæ sanitatis Missæ illius interfuit, à pari tunc inualitudine conualuisse.

Nota vim fragmentorum ex eius mensa sublatorum.

Nota vim Missæ auditæ.

XLIV. SIQVIDEM vnus è principibus terræ illius diu eadem, qua ipsi, languoris molestia vexatus fuerat. Hic agnito Anselmum in Ecclesia beati Stephani Missam ex more celebraturum, festinauit illo, arbitratus sibi ad recuperandam sanitatem vtile fore, si Missa tanti viri ac benedictione meruisset potiri. Fateor, vidimus hominem suorum manibus innixum, ecclesiam introëuntem, mortuo quam viuenti similiorem. Sedit, & finita Missa, egressus est. Nobis vero nec quis vel vnde aut cur aduenerit, scientibus atque curantibus, idem vir, euolutis paucis diebus, ad patrem venit: flexis genibus, ei pro adepta sanitate gratias agens. Ad quod cum ille obstupesceret, indicauit ei ordinem gestæ rei, confirmans quod ab ea hora, qua se Missæ illius præsentauit, omni doloris vexatione depulsa, sanitati restitutus sit. At ille nihil ad se hoc pertinere, sed ipsius fidei ac meritis beati martyris, ad quem diuertit, ascribendum asserens, quæ saluti animæ illius competerent, eum instruxit, & familiarem sibi effectum, correctiori vitæ, vt post multorum testimonio comperimus, reddidit.

XLV. HIS fere temporibus Cluniacum euntibus nobis occurrit quidam sacri ordinis homo, lachrymosis precibus virum deprecans, quatenus & se oculo misericordiæ & sororem suam, nuper amentem effectam, dextera suæ benedictionis dignaretur respicere. Et subdens: Ecce, ait, in via, qua transituri estis, inter multos tenetur, sperantes, quia si tu domine ei manum imposueris, continuo, fauente gratia Dei, suæ menti restituetur. At hæc ille muta voce & quasi surda pertransiit aure. Presbyterum eo magis instantem ac preces multiplicantem repulit à se, omnibus modis asserens tam extraneum factum nulla sibi ratione tentandum. Inter hæc procedimus, & illam in medio adunatæ multitudinis cominus teneri conspicimus, furibundos motus & inhumanos nutus vultu, ore, oculis, corporis gestu edentem. Populus itaque virum aduenientem circundat, retentis habenis preces ingeminat, vt miseræ mulieri manum imponat, orat, obsecrat. Obsistit ille, dicens, quod postulant, nequaquam Anselmi esse. Obiiciunt illi vulgi more, quæ occurrebant, saltem improbitate vincere gestientes. Tunc vir aliter se non posse euadere sentiens, hoc solo eis morem gessit: videlicet, quod nulli negare solebat, signo eam sanctæ crucis leuata dextera signauit. Quo facto, laxatis habenis ocior abit, impositoque cucullæ suæ capitio capiti, remotis sociis, singularis vadit, infelicis fœminæ ærumnas pietatis affectu perfusus lachrymis tenerrime deflens. Hac nos contritione afflicti Cluniacum, illa vulgi manibus acta domum tendit. Necdum pes eius limen suæ domus attriuit, & integerrimæ sanitati donata, in laudem viri linguas omnium soluit. Quam rem sic factam, dum certa relatione Cluniaci accepissemus, gauisi sumus, ac pro sua misericordia Deo gratiam & gloriam dedimus.

Humilitas sancti viri.

Mente capta redit ad sanitatem.

XLVI. ACTIS deinde, propter quæ Cluniacum aduenimus, reuersuri Lugdunum, iter per ciuitatem Matisconensem arripuimus. Vbi Anselmus, rogatu episcopi & canonicorum, Missam publice apud sanctum Vincentium celebrauit, & inter sermonem, quem ad populum habuit, vt omnes Dominum pro siccitate, qua in immensum terra aruerat, communiter precarentur, admonuit. Dicunt se iam id sæpius fecisse, sed nil effecisse, & ea re vt preces eorum ipse sua prece coram Deo efficaces efficiat, magnopere orant & obsecrant. Quid dicam? Necdum pransi eramus, & ecce subito stupentibus cunctis, serenitas cæli in nubilum vertitur, ipsaque die, priusquem ciuitatem egrederemur, pluuia dulcis & copiosa terris illabitur. Plebs igitur, viso hoc facto, benedixit Dominum, & eius post Deum authorem magnis laudibus prædicant Anselmum. Itaque in habitaculum nostrum Lugdunum reuersi, quietam vitam ab omni tumultu negocij secularis agebamus. Anselmus vero veram vitam serui Dei, in sanctis meditationibus, in omnis sexus, ætatis & ordinis hominum ad se venientium ædificationibus, ac in cæterarum virtutum exhibitionibus exercebat. Per id etiam temporis scripsit librum vnum, De conceptu virginali & peccato originali, & aliud quoddam opusculum, multis gratum & delectabile, cui titulum indidit, Meditatio redemptionis humanæ.

Pluuia datur siccitate immodica afflictis.

Liber de conceptu virginali.

XLVII. INTER hæc Vrbanus, sedis Apostolicæ pontifex, huic vitæ decedit, & ad inducias, quas de causa Anselmi regi dederat, non peruenit. Quo tempore multa etiam de regis interitu à multis prædicebantur, & tam ex signis, quæ noua & insitata per Angliam monstrabantur, quam ex visionibus, quæ pluribus religiosis personis reuelabantur, quia vltio diuina in proximo eum pro persecutione Anselmi oppressura esset, ferebatur. Sed Anselmus in nihil horum animum ponens, quotidie pro conuersione & salute eius Deum precabatur. Hinc exilij nostri anno tertio, qui, quo à Roma Lugdunum venimus, erat secundus, iuit Anselmus Marciniacum, loqui domino abbati Cluniacensi Hugoni, & sanctimonialibus. Vbi cum ante ipsum Abbatem consedissemus, & de his, quæ inter Anselmum & regem eousque versabantur, verba, vt fit, nonnulla hinc inde proferrentur: intulit idem venerabilis Abbas sub testimonio veritatis, proxime præterita nocte eundem regem ante thronum Dei accusatum, iudicatum, sententiamque damnationis in eum promulgatam. Ex quibus verbis admirati non modice sumus: sed perpendentes eminentiam sanctitatis ac reuerentiæ eius, fidem his, quæ dicebat, nullatenus habere nequiuimus.

Hugo Abbas Cluniacensis regis Angliæ damnationem indicat Anselmo.

XLIIX. POSTERA die, cum inde digressi, Lugdunum venissemus, & in instanti festo beati Petri, quod colitur Calendis Augusti, dictis matutinis, nos, qui circa Anselmum assidue eramus, quieti indulgere cuperemus: ecce quidam iuuenis, ornatu ac vultu non vilis, clerico nostro, qui prope ostium cameræ iacebat, & necdum dormiens, oculos tamen ad somnum clausos tenebat, adstitit, vocans eum nomine suo: Adam, inquit, dormis? Cui dum ille responderet, Non: dixit ei, Vis audire noua? Et libens, inquit. At ille: Pro certo, ait, noueris, quia totum dissidium, quod est inter archiepiscopum Anselmum & Wilhelmum regem, determinatum est atque sedatum. Ad quod ille alacrior factus, ilico caput leuauit, & apertis oculis circunspectans, neminem vidit. Sequenti autem nocte inter matutinas vnus nostrum clausis oculis stabat & psallebat. Et ecce illi quidam chartulam, admodum paruam, legendam exhibuit. Adspexit, & in ea,

& in ea, Obiit rex VVilhelmus, scriptum inuenit. Confestim aperuit oculos, & nullum vidit præter socios.

Post triduum ab hinc ad Abbatiam, quæ vocatur Casa Dei, multis precibus inuitatus, Anselmus perrexit. Vbi cum XLIX.
honorifice susceptus & hospitatus fuisset, vna dierum, fratribus loci illius post mensam in lectis suis pausantibus, subito fragore cælum intonuit, & vibrantibus coruscis, crebra per montem fulgura volitant. Crescit tempestas illa, & multiplicata, non modicum fulminis super domum, qua fœnum monasterij seruabatur, præcipitat. Vnde protinus horridus ignis accensus, teterrimum atque fœtentem ex se fumum per aëra spargit. Quicunque igitur cum Anselmo in hospitio erant, timore concussi, dissiliunt. Remansi itaque solus cum solo. At ille lecto volens decumbere, interrogauit me, vtrumnam ignis, qui eruperat, sopitus esset. Cui cum responderem, auctum potius quam sopitum esse, erexit se, ac vultu placido atque modesto dixit: Melius est, vt nobis prouideamus, quia tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet. Quo dicto, ad ignem concitus venit, eoque viso, mox illi sanctæ crucis signum leuata dextra obiecit. Videres euestigio flammam se ita demittentem, acsi pro suscipienda benedictione illius conquiniscerent. Ignis ergo statim in semet rediens, totus elanguit, nec aliquid absumptum vsquam processit. Quodque fortassis non minus stupeas, voratis quibusdam ædibus, quæ circum erant, nil læsionis intulit fœno monachorum, qui Anselmum hospitem habebant, quo scilicet fœno domus ferme plena erat, super quam fulgur ipsum primo corruerat.

Fœnile monasterij fulmine inflammatur.

Signo Crucis incendium extinguit vir Dei.

Exinde duo sui monachi ad Anselmum venerunt, nunciantes ei decessum præfati reges. Siquidem secundo die mensis Augusti, qui post primam visionem, quam Lugduni factam nouiter retuli, secundus, & post secundam primus illuxit, idem rex mane in syluam venatum iuit, ibique illum sagitta in corde percussit, & nulla interueniente mora extinxit. Quo Anselmus vehementi stupore percussus, mox est in acerbissimum fletum concussus. Quod videntes, admirati admodum sumus. At ille, singultu verba eius interrumpente, asseruit, quod si hoc efficere posset, multo magis eligeret seipsum corpore, quam illum sic vt erat, mortuum esse. Nobis post hæc Lugdunum reuersis, ecce nuncij vnus post vnum Anselmo occurrunt, literas ei cum precibus ex parte matris ecclesiæ Anglorum, & ex parte noui regis Henrici, qui fratri successerat, necnon ex parte principum regni, deferunt, summopere postulantes eum festinato gressu redire, & asserentes totam terram in aduentum illius attonitam, omniaque negocia regni ad nutum eius pendere dilata. Verum [a] vbi Setberiam ad regem venit, & ei, quid de ecclesiarum inuestituris in Romano Concilio acceperit, plano sermone innotuit, turbatus est rex ac vehementer indoluit, nec nutum eius in aliquo, sicut nuncij dixerant, expectare voluit. † Quæ igitur inter eos per duos semis annos pro isto negocio acta sint, & quot quantasvè minas ac tribulationes Anselmus passus sit, vel quomodo nuncij semel ac iterum Romam pro mutatione ipsorum decretorum missi sint, quidque effecerint, qui nosse voluerit, opus illud, cuius in prologo opusculi mentionem fecimus, legat, & ibi singula plane, vt puto, digesta reperiet. Post quæ omnia rogauit Anselmum rex, quatenus ipsemet Romam iret, & cum nuncio, quem eo directurus erat, causæ, quæ emerserat, pro suo honore opem ferret. In quo cum omnes totius Angliæ episcopi, abbates & principes acquiescerent, & eum pro tanta re, quin iret, nullatenus supersedere debere conclamarent: se quidem iturum respondit, sed nil, quod vel ecclesiarum libertati, vel suæ posset obuiare honestati, suo vel rogatu aut consilio vnquam Papam acturum, viua voce respondit. Itaque cum Romam [b] venisset, à domino Papa Paschali, qui Vrbano successerat, totaque Vrbis nobilitate honorifice susceptus est. Die dehinc constituto, * Wilhelmus ille, cuius supra meminimus, à rege directus, causam regis in medium tulit, ac inter alia, quod rex ipse, nec pro regni amissione, inuestituras ecclesiarum pateretur amittere, minacibus verbis asseruit. Ad quæ Papa: Si, quemadmodum dicis, rex tuus nec pro regni amissione patietur ecclesiarum donationes amittere: scias (ecce coram Deo dico) quia nec pro sui capitis redemptione, eas illi aliquando Paschalis Papa impune permittet habere. L.

Anno 1100. Bar. an. mem.

Horrenda mors regis Wilhelmi.

Reuocatur à toto regno S. Anselmus in Angliam.

[a] Multa patitur ab rege Henrico, qui Wilhelmo fratri successerat.

† Habes ea apud Wilhel Malmesb. lib. 1. de gest. pont Angl. qui eum commentarium de quo hic auctor, præ manibus habuit. Vide & Bar an 1100 & 1101. Anno 1103 [b] Iterum venit Romam. Rogerius & Bar. in annalib. hoc anno, Wilhelm. Malmesb. ibidem.

* VVilhelmum hunc de VVarleuuast Electum Exoniensis Ecclesiæ vocat Bar. ad an 1103 & VVilhel Malmesb. l. 1. de gest pont Angl.

Responsum Pontificis ad regis Angliæ legatum.

In his negocium regis ita finem tunc temporis sumpsit, & Anselmus alijs atque alijs cum Papa de Ecclesiasticarum rerum institutionibus actis, in iter reuersus, ciuitatem Florentiam vsque peruenit, & nocte vna in ea quieuit. Lecto igitur, in quo sopori antistes indulserat, dominus domus, eo discedente, pro amore decubuit. Cui obdormienti adstitit quidam ignoti vultus homo, monens vt lecto eius decederet. Nec enim decet, inquit, te tua præsentia loco præripere, quod ex præsentia tanti viri meruit obtinere. Qui mane consurgens, & visum mente reuoluens, phantasmati deputat, ac nocte sequenti in eodem se lecto nihil hæsitans collocat. Dormit, & ecce, qui venerat, secundo iam vultu paululum minaci adstitit, repetens dicta, quæ primo protulerat. At ille expergefactus, ac visione, vt primum posthabita, nocte tertia in solito loco somno se tradit. Cui obdormienti, idem, qui secundo apparuerat, iam tertio apparuit, irati mentem vultu ac voce prætendens. Quid te, ait, facis, quod iam semel tibi & iterum, ne faceres, dixi? Nunc igitur vel tertio admonitus surge, & te à lecto pontificis amodo cohibe. Nam dico tibi, quia si vltra in eo repertus fueris, experieris nihil phantasmatis esse in istis, quæ audis. Tunc ille vehementer exterritus, lecto desiluit, episcopum ciuitatis super negocio consulturus celerius adit, eique ordinem rei in præsentia multorum exponit. Episcopus autem iamdudum viri sanctitatem fama discurrente edoctus, ac nuperrime ex collocutione illius eam nonnihil expertus, hominis audaciam durius increpauit, & quia stulte & insipientium more egerit, quod lecto, vbi vir tantus quieuerat, cubare præsumpsisset, asseuerauit. Eundem itaque lectum reuerenter deinceps seruatum iri præcepit, & ne aliquis in eo vlterius iacere præsumeret, iussit. Quod vsque hodie, vti accepimus, seruatum est. Anselmus autem cum emenso itinere Lugduno appropinquasset, prætatus VVilhelmus, comitatum illius deserere volens, interdixit ei ex parte domini sui regis redire in Angliam, nisi ipse omnes patris & fratris illius consuetudines, postposita sedis Apostolicæ subiectione & obedientia, se ei seruaturum certo promitteret. Quod ille audiens, admiratus est, sciens se alia conditione Angliam exisse. Perueniens ergo Lugdunum, resedit ibi ex more antiquo in pace & quiete, propriam præfati reuerendi Hugonis, eiusdem vrbis Archiepiscopi, domum inhabitans, & ne ad horam quidem ab his, quæ Dei sunt, verbo se vel actu elongans. LI.

Lectus, in quo semel tantum dormierat, reuerenter asseruatus.

Lugduni moratur.

Accidit autem vna dierum, dum ipse pater, celebrato solenni Missæ officio, solus, prout ei consuetudinis erat, in LII.
oratorio per fletum Deo sese mactaret, vt quidam homo, pedes suos baculo regente, adueniret, oratorium ipsum irrumpere gestiens. Quem frater & socius noster Alexander, monachus scilicet ecclesiæ Cantuariensis, qui pro foribus egressum patris forte præstolabatur, intuens ecclesiam subire volentem, detinuit, sciscitans quidnam vellet. At ille clamosa voce se oculorum lumen amisisse respondit, ac velle, vt seruus Dei sibi manum imponeret, sciens, quod sancta merita eius sibi subuenirent. Pater igitur clamorem audiens, sed verba minime discernens, innuit præfato fratri venire ad se, & causam clamoris ipsius intimare. Tunc ille: Domine pater, ait, pauper quidam venit, conquerens se in oculis grauiter affligi, precaturque per vos ei signum sanctæ crucis imponi. At ille pio vultu, Ipse veniat, dixit. Itaque tertio super oculos eius, quod petebat, signum crucis cum pollice pingens, orauit sic: Virtus crucis Christi illuminet oculos istos, & ab eis omnem infirmitatem depellat, integræque sanitati restituat. Et adspergens eos aqua sanctificata, hominem præcepit abire. Alexander vero mox illum reducens, monuit vt si factum viri Dei non vsquequaque illi hac vice prima profuit, mane rediret, pollicens quod hoc ipsum illi repetita vice fieri impetraret. Ad quæ ille: Ego quidem bone domine hac de causa non redibo,

Cæcum sanat Crucis signo & aqua benedicta.

quia

quia gratia Dei & fidelis eius famuli, omni cæcitate fugata, clarissime video. Hæc ita scripsi, sicut ab ore ipsius Alexandri, qui præsentem se fuisse testatur, accepi.

LIII. REX autem Henricus, vt comperit Papam in sua sententia stare, mox archiepiscopatum in suum dominium redegit, & Anselmum suis omnibus spoliauit. Acta sunt hinc inter eos multa, & anno vno ac semis indignatio regis non est sopita.

LIV. INTER hæc venit ad nos * VValo episcopus Parisiensis, vir bene religiosus, & Ecclesiasticarum consuetudinum institutionibus ab ineunte ætate imbutus. Hic Romæ notus & Apostolicæ legationis ministerio functus, familiaritate patris Anselmi potiebatur. Igitur iste à Roma ad nos veniens, quorundam sanctorum reliquias secum ferebat, quas, vt certo comperimus, sibi Romæ datas habebat. Itaque cum Anselmo me præsente loquens, innotuit ei, quid reliquiarum à Roma secum detulerit. Ad quod cum ille Deo gratias ageret, episcopus vnum os, quod de capite sanctæ martyris Dei Priscæ esse asserebat, è pyxide protulit, & id qualiter adeptus fuerit, ilico subinferens, ait: Romæ eram, & oratorium nominatæ martyris, in quo beatissimus Apostolorum princeps Petrus altare sacrauit, vetustate consumptum, dirutum est, & corpus martyris in noua recondendum ecclesia, me adstante, leuatum est. Igitur cum loci ipsius Cardinalis reliquias in suo iure haberet, & ipse idem mihi familiaris existeret, os istud, quod vides, de sacro corpore sumptum, mihi pro signo mutui amoris dedit. Finierat præsul in istis. Ast ego earundem reliquiarum habendarum amore illectus, vt ex ipso osse mihi partem daret, deprecari episcopum cœpi. Et ille: Accipe, inquit, & quantum inde primo conatu frangere poteris, tuum sit. Accepi, & en extra, quam sperabam in principio mei conatus, vna mihi particula in dextra manu remansit. Cumque de paruitate ipsius mœrorem animi dissimulare nequirem, & vt semel adhuc frangere inde mihi liceret, magnopere gestirem, rupit desiderium meum Anselmus, & ait: Noli noli: quod habes, sufficiat tibi. In veritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Constantinopoli & vltra citrave habetur, non omitteret domina ipsa, cuius est, quin illud sibi vindicaret in die resurrectionis cunctorum. Quamobrem si debitam illi reuerentiam exhibueris, æque suscipiet, ac si toti corpori eius exhiberes. Quod ego audiens, acquieui, & quam decentius potui, ipsum ex hoc hucusque seruaui. De quo osse post plures dies Petrus quidam, monachus Cluniacensis, vir suo tempore magnæ authoritatis, qui camerarius erat domini Papæ Vrbani atque Paschalis, ad nos veniens, à me percunctatus est, quid sentiret. At ille, vbi me referente accepit, qualiter id adeptus fuerim, vera omnino esse confessus est, quæ episcopus inde dixerat, seque præsentem fuisse asseruit, quando idem os à corpore martyris sublatum, à Cardinali susceperat.

** VValo, alias Galo Parisiensis episcopus.*
De eius Romanam legatione vide Bar. an. 1105.
Nota de altari.
En quanti fecit vir tantus sanctorum reliquias.

LV. POST hæc tum pro exercendo Ecclesiasticæ disciplinæ * rigore, tum pro ecclesiarum in Anglia constitutarum releuatione, relicta Burgundia, Anselmus ad Franciam iuit. Quod vbi regi Anglorum Henrico innotuit, rogatus ad eum in Normanniam venit: ibique rex, ex timore simul & amore Dei correptus, reuestiuit illum de suis, & in amicitiam eius receptus est. Conuersante dehinc Anselmo in Normannia, reuersisque Balduino & VVilhelmo, qui ex iussu regis atque pontificis Romam pro expletione negocij, quod de inuestituris ecclesiarum inter eos eousque versabatur, directi fuerant, VVilhelmus in Angliam ad regem vadit, ac in breui Beccum ad Anselmum regressus, rogat eum ex parte ipsius regis, vt iam sopitis retroactis querelis, ocyus Angliam visitaret. Cui cum ille promptus acquiesceret, & iter aggressus, Gemmeticum veniret, infirmitate, ne iter expleret, inibi detentus est. Qua sopita, Beccum reuertitur, regem Angliæ transfretaturum illic præstolaturus. Vbi cum pro reditu omnes exultatio mira teneret, ecce infirmitas Anselmi renouata, & ipsum lecto, & subuersa exultatione, graui cunctos mœrore prostrauit. Igitur ipse nec manducare, nec aliquid, vnde salutem eius sperare possemus, facere poterat, & de morte illius tantum nos formido immensa tenebat. Inter hæc vt in cibum aliquid sumeret, diligenti cura petebatur, sed ille nihil sibi animo esse, quomodo poterat, anhelo spiritu fatebatur. Nobis tamen preces multiplicantibus, tandem ne penitus negando, nos magis magisque grauaret: Forte, ait, de perdice comederem, si haberem. Quid plura? Per campos & syluas dispersi sunt quique suorum, & dies vnus in requirenda perdice casso labore consumptus. Contigit autem, vt vnus ex monasterij seruientibus ipsa die per vicinam syluam iter forte caperet, negocio, quo alij occupabantur, nihil intendens: & ecce in via, qua gradiebatur, bestiola, quam martiram vocant, perdicem in ore ferebat. Quæ bestiola, viso homine, suam ei prædam reliquit, sibique fuga consuluit. At ille perdicem assumens, ad nos detulit. Ex qua æger noster refectus, statim meliorari ab ægritudine cœpit, ac demum indies melius meliusque habendo, pristinam est sanitatem adeptus.

** al. vigore.*
Reuocatur à rege Henrico in Angliam.
Obserua prouidentiam Dei.

LVI. POST hæc episcopis & abbatibus, qui exequiarum illius causa conuenerant, in sua remeantibus, remeauit etiam Radolphus Abbas S. Martini Sagiensis, qui vnus erat ex eis. Vnus igitur ex omnibus hominibus eius per viam cœpit Anselmo detrahere, & quod merito nullus infirmitati eius compati deberet, præsertim, inquiens, cum ipse cibo & potu saluti suæ, si remota iactantia vellet, facile succurrere posset, maledica voce adstruere. Quod Abbas audiens, hominem monuit vt sileret, nec de tanto viro quid sinistri vltra proferret. Quæ ille subsannando despiciens, & in his, quæ cœperat, furore quodam exagitatus persistens, equo calcaribus institit, vt ab Abbate elongatus, liberius ederet, quod suæ mentis amaritudo sibi proponeret. Verum cum ipse præpeti cursu ferri gestiret, ac remissis habenis ocyus ire inciperet, quem sedebat, quadrupes corruit, eumque magno cum dedecore tergo suo excussit, ac per deuexum montem longo rotatu præcipitatum, à viri blasphemia linguam compescere docuit.

Vltio diuina in sancti viri obtrectatorem.
Bar anno 1107.

LVII. DEHINC in Assumptione beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, rex Henricus Beccum adueniens, omnia, quæ inter se & Anselmum de expedicto negocio residebant, moderante sedis Apostolicæ sanctione, deleuit, atque de singulis, ad quæ tendebat, suæ illum voluntatis compotem fecit. Cum igitur Angliam repetendi iter Anselmi certis ex causis aliquantisper demoraretur, rogatus ab Abbate Beccensi, dedicauit Capellam vnam, infra curiam ipsius cœnobij sitam. In qua dedicatione quidam clericus, phrenesis valetudine tunc nouiter captus, à suis est ante pontificem ductus, ilicoque ad benedictionem eius à suæ mentis alienatione sanatus. Cum post hoc prospero cursu in Angliam venisset, magno sanctæ ecclesiæ gaudio & honore susceptus est. Inde euolutis diebus nonnullis, vir quidam Anglus, nobilis quidem & diues, valida corporis infirmitate grauatus, ab Anselmo sibi panem à se benedictum transmitti per nuncium petiit, & accepit. Vnde paululum gustans, iuxta fidem suam statim conualescere cœpit, integræque sanitati donatus, Deo & Dei viro ex corde gratias egit.

Phreneticum curat.
Redit in Angliam.

LIIX. INTER hæc rex in Normannia positus, valde lætabatur, sicut ferebant hi, qui ad nos veniebant, quod fuerat Anselmi pace potitus. Vnde etiam firma sibi spe applaudebat, suo se dominio totam Normanniam subiugaturum. Quod & factum est. Nam conserto graui prælio, fratrem suum Robertum, Normanniæ Comitem, & alios principes, qui contra illum in bellum venerunt, cepit, innumerisque peremptis, totam terram victor obtinuit, idque per literas Anselmo gaudenter & gratiosus mox intimauit. Omnes vero, qui hæc gesta tunc temporis audiêre, ea meritis concordiæ, quam rex cum Anselmo fecerat, ascripsêre. Ipso anno Anselmus, celebrata paschali solennitate in curia regis apud Londinum, abiit ad Abbatiam sancti Edmundi, electum inibi Abbatem sua authoritate roboraturus, & alia quædam officia pontificalia pro suo iure celebraturus. Quæ vbi solenniter cuncta peregit, grauissima febre correptus, per plures dies pene vsque ad emissionem vltimi flatus vexatus est. Pro quo illic octauas Pentecostes vsque detentus est, & concilium,

Anno 1107.
Rex Angliæ Normanniam obtinet.
Literas has recitat VVilhel. Malmesb. l. 1. de gestis pont. Angl. & ex eo Bar. ann. 1107.

cilium, quod se viduatis ecclesiis rex proposuerat collaturum, propter eius absentiam in Calendas Augusti dilatum est.
Libertas ecclesiæ in Anglia restituitur. Eo igitur tempore, adunatis in palatio regis Londini cunctis primoribus Angliæ, victoriam de libertate Ecclesiæ, pro qua diu laborauerat, Anselmus adeptus est. Rex enim antecessorum suorum vsu relicto, nec personas, quæ in regimen ecclesiarum sumebantur, per se elegit, nec eas per dationem virgæ pastoralis ecclesiis, quibus præficiebantur, inuestiuit.

Scripsit inter hæc Anselmus libellum vnum de concordia præscientiæ & prædestinationis, & gratiæ Dei, cum libero arbitrio. In quo opere contra morem, moram in scribendo passus est: quoniam ex quo apud sanctum Edmundum fuerat infirmatus, donec præsenti vitæ superfuit, solito imbecillior corpore fuit. Quapropter de loco ad locum migrans, lectica deinceps, non equo sedens, vehebatur. Vexabatur prætetea frequentibus & acerbis infirmitatibus, ita vt vix illi vitam promittere auderemus. Ipse tamen nunquam pristinæ conuersationis obliuiscebatur, sed semper aut meditationibus bonis, aut exercitationibus sanctis, aut aliis piis operibus occupabatur. Tertio igitur anno, postquam à secundo exilio per regem Henricum reuocatus est, omnes cibi, quibus humana natura vegetatur & alitur, in fastidium ei versi sunt. Manducabat tamen, naturæ suæ vim faciendo, sciens se viuere non posse sine cibo. Qua vi per dimidium circiter annum vitam quoquo modo transigens, sensim corpore deficiebat, animi virtute semper idem, qui esse solebat, existens. LIX.
Missam quotidie audit, licet imbecillis. Spiritu itaque fortis, sed carne nimium fragilis, pedes oratorium adire nequibat. At tamen consecrationi Dominici corporis, quod speciali quodam deuotionis affectu venerabatur, interesse desiderans, singulis diebus illuc se in sella faciebat deferri. A quo dum nos, qui ei seruiebamus, eum, quia multum exinde fatigabatur, declinare niteremur, vix quinto ante sui exitus diem euincere potuimus. Exin ergo assidue lecto decubans, anhela voce omnes, qui ad eum accedere merebantur, in suo quenque ordine Deo viuere hortabatur. Illuxerat Dominica dies Palmarum, & nos pro more circa eum sedebamus. Dixit itaque vnus nostrum: Domine pater, vt nobis intelligi datur, ad Paschalem Domini tui curiam, relicto seculo, vadis. Respondit: Et quidem, si voluntas eius in hoc est, voluntati eius non contradico. Verum si mallet me adhuc inter vos saltem tandiu manere, donec quæstionem, quam de animæ origine mente reuoluo, absoluere possem, gratiosius acciperem, eo quod nescio, vtrum aliquis eam, me defuncto, sit absoluturus. Ego quippe, si comedere possem, spero conualescere. Nam nihil doloris in aliqua parte sentio, nisi quod lassescente stomacho, ob cibum, quem capere nequit, totus deficio.

Vesperascente dehinc tertia feria, cum ipse verba, quæ intelligi possent, edere iam nulla valeret, rogatus à Rodulpho Roffensi episcopo, vt nobis, qui aderamus & aliis filiis suis, regi quoque & reginæ cum liberis eorum, ac populo terræ, qui in eius obedientia se sub Deo tenuerant, suam absolutionem ac benedictionem largiretur, dexteram, quasi nil mali pateretur, erexit, & signo sanctæ crucis edito, demisso capite sedit. Iam fratrum conuentus in maiori ecclesia matutinas laudes decantabat, & vnus eorum, qui circa patrem excubabant, sumpto textu euangeliorum, legit passionem coram eo, quæ ipsa die ad Missam legi debebat. Vbi autem venit ad verba Domini: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum, vt edatis & bibatis super mensam in regno meo: lentius solito spiritum trahere cœpit. Sensimus igitur eum iamiam obiturum, & de lecto super cilicium & cineres positus est. Adunatoque circa eum vniuerso filiorum suorum agmine, vltimum spiritum in manus creatoris emittens, dormiuit in pace. Transiit autem illucescente aurora quartæ feriæ, præcedentis Cœnam Domini, quæ erat xj. Kalend. Maij, anno videlicet Dominicæ incarnationis millesimo centesimo nono, qui fuit annus pontificatus eius * xiij. vitæ vero * septuagesimussextus. LX.

Luc. 22.

Anno 1109. Vir sanctus Christo deuotum reddit spiritū.

* 16. habet Malmesb. 17. Bar.

* 66. habet idem Malmesb.

Loto igitur ex more corpore eius, petiit supra sæpe memoratus, rerum Anselmi prouisor ac dispensator, Balduinus, quatenus facies patris balsamo, quod admodum parum in paruulo vase sibi, maiori eius parte perdita, remanserat, inungeretur, sperans atque præoptans eo modo illam vel modice amplius seruatum iri, ne corrumperetur. Acquieuimus, viri industriam amplectentes. Vas ergo ipsius liquoris in manum episcopus sumpsit, & vncturus vultum defuncti, digitum fundo vasis immersit. Quem ilico extrahens, sed vix summitatem eius madefactam repetiens, ratus est balsamum ipsum vngendæ faciei haudquaquam posse sufficere. Quapropter rogat balsamum, quod conficiendo chrismati in maiori ecclesia seruabatur, afferri, cupiens videlicet vna cum capite, dexteram eius, per quæ multa bona atque diuina dixerat & scripserat, tali vnctura honorari. In his cum episcopo eram, & eum in ministerio illo iuuabam. Impressi post eum in vas balsami digitum meum, & æque aut certe minus digito eius madentem extraxi. Itaque rogatus episcopus mihi vas in palmam versare, si forte inde aliqua gutta deflueret, acquieuit: & ilico, stupentibus cunctis, liquor desiliens, copia sui manum meam compleuit, & supereffluxit. Hoc ipsum secundo & tertio ac sæpius factum est. Et quid dicam? Tantam abundantiam balsami vas ferme vacuum ministrauit, vt intacto vase ecclesiæ, non solum caput & manus, sed brachia, pectus, pedes quoque & totum corpus, non vna, sed sæpius repetita vice, omni ex parte inungeremus. Dehinc more summi pontificis vestibus est sacris indutus, & in oratorium debita cum veneratione delatus. LXI.

Balsami liquor miraculose promanat ex vase vacuo.

In crastino autem, cum sepulturæ traderetur, sarcophagus, qui illi fuerat pluribus retroactis diebus præparatus, longitudine quidem & latitudine aptus, sed profunditate magna ex parte minus habens inuentus est. Quod considerantes, animo deficiebamus, nulla scilicet ratione pati valentes, vt superiori lapide pressus, sua integritate aliquatenus læsus priuaretur. Cum itaque in hoc plurimi fluctuarent, & alij sic, alij vero sic rem posse componi dictitarent: quidam ex conferta multitudine fratrum, acceptum baculum episcopi Roffensis, qui funeris officium præsens agebat, per transuersum sarcophagi super corpus patris ducere cœpit, & iam illud omni ex parte corpori iacentis præminere, magna nobis exinde admiratione permotis, inuenit. Ita ergo venerabile corpus patris Anselmi, Cantuariensis archiepiscopi ac Primatis totius Britanniæ, sepulchro inclusum, quid conditio sortis humanæ habeat in se, omnes, qui pertranseunt, sui exemplo monet attendere. Sane in obitu & post obitum eius multa à multis visa narrantur, quæ gloriam eius, quam pro meritis suis eum recepisse à Deo non dubitamus, attestantur. Quibus tamen scribendis laborem intrare noluimus, magis videlicet eligentes silentio nostro omnes, qui dormiendo ea viderunt, pares facere, quam ista scribendo, illa non scribendo, vnum alij, quasi potiora viderit, anteferre. Vt enim cuncta scribantur, infiniti negocij est. Aperta denique facta, quæ Deus per eum facere dignatus est, & nos talium nudi pro posse digessimus, puto sufficere ad notitiam retributionis & conuersationis vitæ eius. Sit itaque Deo omnipotenti & Filio & sancto Spiritui laus & gratiarum actio, nunc & per omnia seculorum secula, Amen. LXII.

Multa post eius obitum visa gloriæ eius documenta.

Post Edmerum S. Anselmi peregrinationis comitem, fusius in quibusdam S. Anselmi res gestas VVilhelmus Malmesburiensis Bibliothecarius illis temporibus proximus, lib. 1. iam sæpius citato de gest. Pont. Anglorum, prosecutus est, & Bar. tom. 11. & 12. annal.

22. Aprilis. *De Caio Papa & martyre vide 20. Ianuar. in vita S. Sebastiani martyris: itemque in Gestis Susannæ virginis & martyris, 11. Augusti.*

VITA

VITA ET MARTYRIVM S. EPIPODII MARTYRIS LVGDVNENSIS, GRAVITER CONSCRIPTA. ADSTIPVLANTVR EIS ANtiqua Martyrologia, & habentur in antiquis MSS. egregijs exemplaribus. AN. 150.

I. SI meritò virorum fortium facta ad incitamenta poſteritatis mandantur annalibus, qui pro terrena li- 22 APRIL.
bertate vel pro patria inani intentione ceciderunt, relinquentes carnalium virtutum breuia monu-
menta, dum pereunt: quantis præconiis celebranda mors martyrum eſt, quæ mirabili glorioſoque
compendio mundum vicit, dum manus ſuas ad cœlum porrigunt, dum fidei & deuotionis exempla
terris relinquunt, propagantes hominum vitam mortibus ſuis? Neq; enim pro Imperatore terreſtri,
ſed pro rege cœleſti ſpiritum profundunt ſuum nec pro patria, quæ gignit & recipit: non pro patria, quæ habetur & Patria cœ-
amittitur: ſed pro illa Ieruſalem cœleſti, patria ſempiterna, quæ morte eſt conſtructa ſanctorum, quæ culmina ſua leſtis.
cœlo inſerit: cuius incolæ mori neſciunt, cuius libertas iugum tartareæ captiuitatis ignorat, cuius libertas cum im-
mortali gloria & beatitudine perſeuerat. Etſi autem de præmiis martyrum pauca perſtricta ſint: quia nequaquàm Rom. 8.
condignæ ſunt paſſiones præſentis ſæculi ad magnitudinem gloriæ cœleſtis, quæ erit perpetua & ſempiterna: at ta-
men hi ſunt ſanctorum triumphi, qui meritò ſcriptis proditi, mittuntur ad poſteros, vt ſi eis non contingat occupa-
tio paſſionis, ſuccenſæ tamen mentes æmulationis ardore, immaculatâ vitam, & contritionem corporum, imitatio-
ne martyrij illorum conſequantur.

II. ITAQVE beatiſſimorum Epipodij & Alexandri conflictus atque victorias, Chriſto in illis triumphante, referi- Anno 179.
mus: vt fides credentium præmiſſum & deſideret & ſequatur exemplum. Igitur principis Antonini Veri decimoſe- Vide Euſe-
ptimo Imperij anno, cùm per multas prouincias gentilium furor deſæuiret, præcipuè in Lugdunenſi vrbe bacchatus bij Pamph.
eſt: in qua pro ſui magnitudine quanto maiores degebant populi, tanto etiam gentilium copioſior rabies æſtuabat. Hiſt. Eccl.
Iudices, officiales, tribuni, milites, vulgus certatim, indiſcreto etiam ſexu, Chriſtianos multiplici crudelitate lania- li. 5. c. 1. &c.
bant. Quorum plurimi diſtinctis paſſionibus atque nominibus, ad ſuccedentes memorias peruenerunt: Innumeros
verò, qui vel indiſcreta cæde conciſi ſunt, vel vincti in ergaſtulis defecerunt, inſcriptos cœleſtis vitæ liber tantùm
continet. Nam poſt vaſtiſſimam martyrum ſtragem & ſæuientium paſſionum crudelitatem, de qua etiam Chriſti fa- Epiſtola Vi-
muli, quos tunc illuſtriſſimæ vrbes Vienna & Lugdunum tenebant, ad eccleſias Aſiæ & Phrygiæ ſcripta miſerunt, ennenſis &
cùm penè ad integrum Chriſti nomen à gentilibus crederetur extinctum: per proditionem domeſticam Epipodius Lugdunenſ.
& Alexander occultè operam dare Catholico cultui Præſidi nunciantur: quos ille indagine ſolicita, religionis re- eccleſiæ ad
liquias in illis extinguere cupiens, præcepit inquiri. Aſianos &c.

III. Verùm intermiſſo paulìſper ordine paſſionis, quanti qualéſve fuerint, par eſt explicare. Et Alexander quidem
natione Græcus fuit: Epipodius verò, Lugdunenſis ciuitatis indigena. Porrò eos paruulos ſcholæ contubernium, & Epipodij
charitas iam virilis in primæua ætate coniunxerat: & ita literis eruditiſſimi, concordia creſcente, ad Deum profecti patria.
ſunt, vt cùm fuerint Chriſtiani, & à clariſſimis parentibus inſtituti, ad religionis tamen incitamenta ſe mutuò pro-
uocarent. Nam ſobrietate, parſimonia, caſtitate, fide, opere miſericordiæ ita Deo ſeſe hoſtias dignas præparabant, vt Virtutes.
in conſummationis meritum profecerit gloria illata martyrij. Erant ambo iuuentutis flore conſpicui, neque
adhuc coniugalibus nexibus implicati. Sæuiente autem perſecutione, implentes euangelica conſtituta, ad aliam, vel
etiam tertiam ciuitatem euntes, latebram ibi quæſierunt. Egreſſi verò occultè ſepta murorum, in eo vico, qui propter Matth. 10.
inciſam petram ſitus eſt, tugurium cuiuſdam religioſæ & fidelis viduæ, etiam ſine vllis comitibus, introierunt. Cumq;
illic aliquamdiù tecti fide mulierculæ & loci humilitate latuiſſent, tandèm ſagax illos inquiſitor inuenit, eoſque per
anguſtum cellulæ aditum fugientes manus infeſta corripuit: qui ita trepidis inſilientes irruperant, vt S. Epipodius Miracula
calceamento pedis vnius, dum pauidus proſiliret, priuaretur: quod poſteà fidelis mulier, tanquàm theſauros ſibi re- ex calce Epi
pertos, occuluit. podij edita
memorat Gregor. Turonenſ. de Glor. confeſ. cap. 64.

IV. ITAQVE captos etiam ante diſcuſſionem carcer recepit: quia manifeſti putabatur criminis nomen eſſe, ipſa ap- Captus S.
pellatio Chriſtiana. Deindè poſt triduum, vinctis poſt tergum manibus, ante Præſidis ſtatuuntur tribunal: quos ſæ- Epipodius,
uiſſimus Iudex, adſtante & imprimente gentilium multitudine, de nomine & profeſſione interrogauit. Illi verò & in carcerē
vocabula ſua ediderunt, & Chriſtianos ſe eſſe perſpicuè teſtati ſunt. Accenditur ergò Iudex, & popularis conclama- mittitur.
tio attollitur, & in innocẽtes ſimul omnium inſania incurrit. Poteſtas eos increpat, & furorem ſuum huiuſmodi cla-
more teſtatur: Etiam nunc aduersùs deos immortales humana temeritas perſeuerat? Etiam nunc conuelluntur prin-
cipum ſanctiones, & vno eodemque maieſtatis crimine Imperator impugnatur & numina? Vbi ſunt tormenta, quæ
intulimus? vbi cruces? vbi gladij? vbi beſtiæ? vbi ignitæ laminæ? vbi diſtrictio, etiam vltra mortis terminos procu-
rata? Extincti ſunt homines, ſepulchra non extant, & tamen Chriſti memoria perſeuerat. O puniendi, quo auſu in Minæ iu-
religione vetita perduràſtis? Iam nunc pro veſtræ præſumptionis temeritate pœnas dabitis: ac ne ſe inuicèm exhor- dicis.
tentur, aut muniant ſermone vel nutibus, eiecto Alexandro, qui eſt ætate firmior, Epipodius applicetur. Quem ſcili-
cet ſingulariter deſtitutum, dum pro coniectura ætatis teneriorem animo iudicabat, ſerpentis antiqui vſus callidita-
te, venenata blandimentorum arte ſolicitat. Video enim te, ait, iuuenem: & nefas eſt, vt in intentione praui propoſiti Blanditur
perſeueres, & pereas. Nos immortales deos colimus, quos vniuerſitas populorum, quos etiam nominibus propriis Iudex Epi-
ſacratiſſimi principes venerantur. Nos deos colimus lætitia, conuiuiis, cantionibus, laudibus, comeſſatione & laſci- podio.
uia: vos verò hominem crucifixum, cui placere non poſſunt, qui his omnibus perfruuntur: qui licentiam reſpuit,
qui ieiuniis delectatur, qui, damnatis voluptatibus, triſtem & infœcundam diligit caſtitatem. Quid verò tribuere
beneficij cuiquam valet, qui ſe tueri à viliſſimorum inſectatione non potuit? Quæ quidem omnia idcircò tibi con-
texui, vt cum oblectatione & cum gaudio, quaſi iuuenis, auſteritatem refugiens, mundi huius beatitudine per-
fruaris.

V. AD hæc beatus Epipodius: Non ita me Chriſti ac fidei Catholicæ armauit affectus, vt ſenſum meum miſericor- Epipodij
diæ tuæ figmenta permoueant. Pietas enim iſta, crudelitas eſt: vobiſcumque viuere, mors æterna. Cæterùm à vobis conſtantia
perire, glorioſum eſt. Sempiternum verò Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quem crucifixum commemoras, re- virilis, & o-
ſurrexiſſe nō nôſti, qui ineffabili myſterio homo pariter & Deus, famulis ſuis tramitem immortalitatis inſtituit, & ad ratio ſapi-
cœleſtia regna perducit. Sed vt communiter tecum loquar, quia alta non recipis, numquid ita cæcata mens tua eſt, entiſſima.
vt neſcias hominem ex animæ & corporis duplici conſtare ſubſtantia? Animæ imperio, corporis ſeruitio magis vti-
mur. Turpitudines, quibus dæmones veſtros colitis, oblectant membra corporis, mentes interimunt. Quæ autem
illa vita eſt, vbi partis potioris detrimenta capiuntur? Nos pro anima aduerſus corpus bella ſuſcipimus: nos pro ani-
ma aduerſus vitia dimicamus. Vobis venter Deus eſt, & in morem pecudum, poſt ingluuiem prodigam, finem vitæ
præſentis, mortis iudicatis occaſum. Cæterùm nos, quicumq; vobis perſequentibus interimus, dum tempora amit-
timus, vitam ingredimur æternitatis.

Cæditur pugnis os martyris, & ille fit constantior. IVDEX verò responsi huius liuore & admiratione defixus, iracundiaque stimulante commotus, admirabile eloquentiæ domicilium, id est, os martyris elidi pugnorum ictibus iubet. Ac deinceps S. Epipodius illato dolore constantior, mixtis cruore dentibus, hæc verba profudit: Christum cum Patre ac Spiritu sancto Deum esse confiteor, dignumque est, vt illi animam meam refundam, qui mihi & creator est & redemptor. Ita enim mihi vita non tollitur, sed mutatur in melius. Nec interest, infirmitas corporea quo fine soluatur, dummodò anima cœlis inuecta, ad suum reuertatur authorem. Cùm hæc beatus Epipodius constanti assertione loqueretur, imperio truculenti iudicis eculeo suspenditur, circumstantibus hincindè lictoribus, vt latera eius impressis vngulis sulcarentur. Tunc subitò populi terribilis clamor factus est, petentis, vt vel obrueretur imbre saxorum, aut membratim diuisus, sæuientium insania carperetur. Sed de furore omnium tarda erat crudelitas iudicantis. Metuens autem Præses, ne magis vim perferret, & per seditionem, potestatis ac iudicij reuerentia turbaretur, ad sedandum circumfusæ multitudinis præcipitem & insanum furorem, causamq; commotionis extinguendam, eductum extra tribunal, gladio raptim feriri iubet. Itaq; quanto infestior fuit inimicorum tumultus, tanto citiùs, dispositione diuina, consummatio accelerata est martyrij: vt puerum suum, de passione ac persecutoribus triumphantem, velociùs Christus remuneraret, qui est benedictus in sæcula, Amen. VI.

Gladio S. Epipodius feritur.

Quæ hoc loco sequuntur de Alexandro, socio Epipodij, Lector infrà offendet die 24. Aprilis.

Ex Gregorio Turonens. De Gloria Martyrum Cap. 50.

Photinus Episcopus. Irenæus. IGITVR martyrio consummatus gloriosus Photinus Episcopus, qui Lugdunensi præfuit vrbi sacerdos, per certaminis nobilis meritum inuectus est cœlo. Cui & merito & sanctitate condignus Irenæus successit Episcopus, per martyrium & ipse finitus. Hic in crypta basilicæ beati Ioannis sub altari est sepultus: & ab vno quidem latere Epipodius, ab altero verò Alexander martyr est tumulatus. De quorum monumentis si puluis cum fide colligatur, extemplò medetur infirmis. Magna enim claritas in crypta illa continetur, quæ, vt credo, meritum martyrum signat. VII.

Nota miracula.

AN. 310.

CERTAMEN SANCTORVM ET GLORIOSORVM MARTYRVM, ACEPSIMÆ, IOSEPH, ET ÆITHALÆ, EX SImeone Metaphraste.

22 April. quo die latina eos habent Martyrologia Huetefet. Sozom. c. 12. l. 2. Niceph. c. 37. lib. 8. Bar. an. 344. Acepsimæ virtutes.

PErsequebatur in Christianos Saporius rex Persarum, & Magis, qui erant pars Persarum, iussit vt eos persequerentur. Qui etiam acriùs inuadentes, eos, quos persequebantur, cogebant colere ignem & solem. Qua de causa beatus quoque Acepsimas ab eis comprehenditur: qui ortus quidem erat ex patria Naësson, (quæ est quidem sita in finibus Persarum: est autem episcopali ornata dignitate) ætate senex, vt qui esset octoginta annos natus: senex prudentia, mitis & moderatus, ab ira alienus, abstinenter vitam agens, egenos impertiens suis facultatibus, intentus orationibus, forma elegans, anima elegantior: & externis moribus ijs, qui illos cernebant, significans internam constitutionem, & factus & verbis pietatem enuncians, & vitæ & rectorum dogmatum magister effectus Christianis. Quo factum est, vt totam aduersariorum aciem tanquàm aduersùs fortissimum antagonistam in se euocauerit. Circa quem quidem, etiam antequàm comprehenderetur, fit tale quid propheticè: I.

Pueri cuiusdam vaticinia.

PVER quidam demulcebat eius caput, purgans à pediculis, qui ei afferebant molestiam. Id ergò amplexus: Beatum est, inquit, hoc caluum caput, (erat enim glabrum) quod quidem propter Christum suscipiet martyrium. Ille autem verbo fuit lætatus: & puerum statim vicissim complexus: Fiat mihi, ô fili, inquit, secundùm verbum tuum. Cùm autem quidam familiaris & amicus Acepsimæ adesset, cùm hæc dicerentur, (erat verò is quoq; vicinæ ciuitatis Episcopus) subridens rogauit puerum, dicens: Dic mihi, ô fili, scisne de nobis aliquid? Puer autem à Deo inspiratus: Tibi quoq;, inquit, ad tuam redeunti ciuitatem, non licebit eam videre: sed è vita excedes in pago, qui dicitur Æthradaran. Quæ quidem ambobus euenerunt, sicut puer prædixerat. Sed hæc quidem, antequàm martyr esset comprehensus. II.

CVM autem esset captus, & duceretur per domum suam, propè accedens quidam ex familiaribus: Dispone aliquid de domo tua, ei dixit in aurem. Ille verò: Hæc, inquit, (illam manu ostendens) non est ampliùs domus mea. Ego enim mox migro in domum supernam. Cùm autem fuisset in ciuitate Arbel, & productus esset ante principem Magorum, (erat verò ei nomen Adrachus) rogauit eum, an esset Christianus. Postquàm autem magna voce hoc fuisset confessus: Suntné ergò, inquit, vera quæ fama celebrantur, quòd contemnas iussa regia: & quòd vnum prædicas Deum contra edictum regium? Beata autem illa senectus nullo timore affecta, Quæcumque, inquit, talia de nobis audiuisti, sunt vera. Vnum enim Deum prædico conuenienter ijs, quæ sunt apud nos, scripturis: & eis, qui ad me ventitant, consulo vt hoc dogma teneant & tueantur. Magus autem: Audiuimus, inquit, te aliis præstare prudentia, quæ longo tempore & experientia comprobatur, Nunc verò non, sicut audiuimus, licet nobis intueri. Nihilo enim meliùs es affectus, quàm puer insipiens. Cuius est enim sapientiæ aut sanæ mentis, decreta regia despicere, & solem splendidissimum & ignem nolle adorare, quæ quidem ipse quoque Rex adorat? Respondit CHRISTI Pontifex: Valdè mihi videtur desipere imperium Persarum, quòd dimisso creatore, statuerit colere res creatas. Quis enim sanæ mentis in animum induxerit, Dei honorem tribuere ijs, quæ facta sunt à DEO, sicut vos facitis, vos impiè gerentes, & hic ipse Rex vester? Ille autem: Nos impia, inquit, facere audes dicere, qui tale elementum adoramus & solem viuificum colimus, ô tu verè impie & nugator, & vanæ defensor religionis? Sed nisi tu cesseris iussui Imperatoris, & adoraueris eos, quos ipse adorat: ne senectus quidem te liberabit, quo minùs patiaris grauissima, neq; quem colis Deum crucifixum. III.

Constantia sancti senis.

Præclaræ voces sancti martyris. DEINDE diuinus senex: Tibi obstruatur os scelestum, ô execrande, si putes te tuis minis mihi posse persuadere, vt deficiam à patrio dogmate, quod didici ab ineunte ætate, & ad hanc conseruaui caniciem. Si autem neq; me, vt dicis, eripiet senectus, neq; Deus, quem colo, à vestris manibus: non ideò id, quod est præstantius, mutabo deteriori. Quid enim mea interest viuere hos paucos dies? Nam paulò pòst etiam absque vobis à me exigetur commune hoc naturæ debitum. Non adorabo solem, non colam ignem. Nemo meam irridebit senectutem: nemo mihi dabit vitio, quòd sim vitæ cupidus, vt qui breui vita vendiderim tantorum bonorum beatitudinem. Propter hæc ira repletur sceleratus, & sacrosancta senectus statim flagris cæditur adeò grauiter, vt sanguine quidem totum solum reflagnaret, nullus autem relictus esset locus corporis illæsus. Cùm verò parum esset relaxatus à plagis, iubet eum rursus vinctum catenis sisti ante tribunal. Dicebat autem: Vbi est Deus tuus, quem colis ô Acepsima? Veniat, & te è meis manibus eripiat. Deus meus, inquit ille, ô sceleratissime, qui cælũ impler & terrã, potest me è tuis manib. eripere. Tu aũt cùm sis terra & cinis, in quẽ audes superbire? sub quo sternetur putrefactio, cui vita est morte grauior, qui viuentem Deum non cognouens. propterea tanquã flos agri exiccaberis. & vita miserabiliter euersa, tradetis igni, qui non potest IV.

Dirissimè flagellatur.

Ierem 23.

Esa. 14.

potest extingui: vt quem nunc adoras, illic re ipsa punitus sentias, non esse ignem Deum, sed ipsum quoq; alium nôsse opificem, qui est etiam Deus omnium, quæ cadunt sub adspectum.

V. His maiore ira incenso Mago, grauiores catenæ sanctum circumligârunt: & eum tunc interior accepit custodia. Die autem sequenti comprehensus etiam fuit maximè venerandus presbyter Ioseph, ortus ex pago, qui vocatur Bethlabuca, quod exponitur, Rectè scribentis: ipse quoq; senex & iam intra terminos Dauidicos, vt qui esset septuaginta annos natus. Senectuti autem decori erat quædam gratia, & species venerandos canos reddebat lætiores: cuius anima quidem zelum spirabat, & dogma Christianorum mirandum in modum defendebat. Summè verò is deditus erat temperantiæ, & continebatur cor eius metu diuino. Prætereà autem comprehenditur etiam inprimis colendus Diaconus Æithalas. Eum pagus aluit Bethnoadara, vir & spiritu feruens, & qui Christi charitate valdè accendebatur. Erant autem ei mores propensi ad arguendum, & pleni dicendi libertate instar magni Eliæ, vt qui viuæ, vt opinor, sequerentur libertatem & animæ puritatem. Florebat verò in eo quædam quoq; grauitas, quæ ei conciliabat ab omnibus venerationem. Cùm autem ambo producti fuissent ante iudicem, is toruo oculo eos intuens: O genus, inquit, perditissimum! cur in simpliciores homines irrepentes, & vestris doctrinis eorum oculos præstringentes, deducitis ad falsam Christianorum religionem? Beatus autem dixit Ioseph: Nos nec vti præstigijs, nec fallere didicimus. Verum autem & stabile dogma defendentes, eos, qui erant circa religionem, deducimus ad veritatem, docentes adorare vnum Deum, qui est cum aliis rebus Dominus solis & ignis. Dixit verò Magus: Quodnam autẽ dogma est veritati consentaneum? idné, quod Rex totius terræ ipse & eius proceres defendunt? an quod viles & abiecti homines, sicut vos, qui decepti estis, prædicant?

Ioseph presbyter comprehend. &c.
Psalm 89.
Item Æithalas.

VI. Viles quidem & abiecti homines sumus nos, respondit Christi sacerdos, hoc iubente Christi præcepto, quoniam non in diuitiis & superbia visum est Deo nostro viam hominis dirigere. Et ideò nos sæpè nostra sponte nos humiles reddimus, facultates nostras prodigentes pauperibus, pro ijs nos accepturos æternas expectantes diuitias. Nam si in congregandis diuitiis studium poneremus, tantum ex nostris manibus commodi percepissemus, & tantas opes collegissemus, quantas nec tibi quidem licet, qui eas colligis ex pauperibus, & metis alienos labores. Nos enim proprijs manibus laborantes, iustè quæsitis pauperes impertimus. Vos autem soli auaritiæ dediti & plura habendi cupiditati, non solùm nihil ipsi operamini, sed prætereà etiam aufertis aliena. Quoniam verò nos quoq; dicis amare diuitias: quodnam in eis bonum inesse animaduertentes, nos ad eas parandas defigeremus? Non sunt eæ fugitiuæ & valdè infideles? Non hodiè quidem huic adsunt, cras verò migrant ad alium, priori domino quodammodo abnegato? Non magnam in eum, qui possidet, concitant inuidiam? Non eæ labores & bella apertè architectantur? Non latronum & furum attrahunt oculos? Quòd si dicis ex ijs aliquam oriri voluptatem, aut gloriam, magnum quid esse reputas? quidnám ea differt à somniis & vmbris? Parua affecit voluptate: deindè cùm aduesperâsit vespera, extincta est & redacta in nihilum. Quòd si etiam in præsenti vita parùm manserit, mors tamen iam adueniens, eam quoque habet simul abeuntem: acerba autem supplicia eum, qui se hîc dedidit voluptatibus, tenebunt perpetuò.

Responsum Christi sacerdotis.
Fallacia & vanitas diuitiarum.

VII. Hæc cùm sic dicerentur, interpellans Magus: Has, inquit, prolixas mittens nugas, maximo Deo Soli & Igni cultum, vt par est, exhibe. Ad hæc dixit Christi adorator: Ne erres, neque putes te hoc vnquàm tuis esse contemplaturum oculis: me, inquam, relicto effectore solis & ignis, illius opera adorare, & adeò repugnare meis verbis & doctrinæ. Crudelissimus autem Magus, postquàm audiuit hæc verba, ira accensus, iubet statim eum extensum verberari virgis mali Punicæ, cuius rami erant spinosi. Cùm verò sacras illas carnes laniarent filij interitûs, Ago tibi gratias, dicebat athleta, in cælum extendens oculos, quòd dignatus sis me meo sanguine tinctum, peccati sordes purè abluere. Lictores autem propterea, quæ dixerat, in ipsum magis ira repleti, tum plagis ita consciderunt, vt vox quoq; ei interrumperetur. Deinde duabus catenis circumdatum, includunt in carcere, ei pulchrum vel inuiti solatium dantes Acepsimam. illic enim fuerat priùs inclusus.

S. Ioseph virgis asperrimis cæditur.

VIII. Ad venerandum autem adspiciens Æithalam Iudex, qui erat animo implacabilis: Tu verò quid dicis, inquit? Implebisné iussum Regis, & adorabis maximum solem, & gustabis sanguinem, & cum muliere habebis consuetudinem, & liberaberis ab ijs, quæ tibi impendent, malis: an eris etiam, sicut alij, contumax & inobediens? Christi autẽ Martyr Æithalas, verè semper florens & cœlestis planta pietatis: Tuæ, inquit, immundæ & caninæ appetitionis est hoc munus, sanguinem gustare, & pro Deo, quæ Dei sunt, colere. Absit autem, vt ego adeò cæcutiam corporis & animæ oculis, vt hunc videns Solem, ad eum vsq; consistam, & Deum omninò putem id, quod apparet: & non vlteriùs progrediar synceriore oculo cogitationis: & Deum quidem id, quod mouet: rem verò creatam reputem id, quod mouetur. Si autem mihi sic iudicanti & plagas & mortem mineris: non ideò mihi persuadebis, vt discam tuum dogma, & negem veram religionem. Propter hæc iratus impius: Sed nullus, inquit, sanæ mentis mortem vitæ prætulerit, idq; propter stultam & minimè consideratam constantiam. Quamobrem nec tibi credendum est dicenti te paratum esse mori pro tuo dogmate & religione. Respondit sanctus: Vestri, qui à vana spe pendent, & nullam æternæ vitæ habent expectationem, postquàm hinc excesserint, iure existimari potuerint esse & vitæ cupidi, & amantes corporis. Quorum autem spe vera & firma alitur anima, quòd & ea sit immortalis, & sit rursùs cum suo corpore coitura post mortis dissolutionem, & æternæ vitæ futura particeps, ijs præsens vita res est parua & contemnenda, & mors minimè terribilis. Verax est enim Deus noster & magister, qui dicit: Nolite timere ab ijs, qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere.

Æithalæ cõstans responsum.
Lucæ 12.

IX. Tunc iubet vir ille ferus eius quidem manus alligari poplitibus, & longum lignum in medio vtriusq; transadigi: sex autem viros robustos ab vtriusq; ligni extremis conscendentes, fortiter premere sacrosanctum illud corpus, de industria factis saltibus, & ossa eius confringere & dissoluere. Deindè etiam mali quoq; Persicæ virgis eum verberari. Indomitus autem ille athleta, & cuius nulla re frangebatur spiritus, perindè ac si nullum dolorem sentiret à tam insigni cruciatu, magno & excelso animo adspiciens ad iudicem: Vt videtur, inquit, corpora hominum, quæ discerpuntur, tibi aliquam afferunt voluptatem, instar canum aut coruorum eis impleri cupienti. Scias ergo, me nullam ducere rationem horum tormentorum, quæ à te inferuntur. Aut ergò noua excogita supplicia, aut scito me ea nihili facere. Magus autem statim conuersus ad lictores: Cur, inquit, misericorditer flagris cæditis impium? Videte enim, quomodo dum ei parcitis, ad nos incessendos contumeliis maxima inuehitur libertate. Illi verò, veluti quodam stimulo eius sermone excitati, tam fortiter inuaserunt, vt ex grauitate eorum, qui ascenderant, & ex vehementia eorum, qui tendebant, & ex credulitate eorum, qui flagellabant, compages quidem corporis ei fuerint dissolutæ, ossa autem sint confracta, & carnes sint discerptæ. Eum ergo portantes, quoniam pedibus minimè vti poterat, tanquàm onus aliquod proijciunt vi in custodiam, in qua etiam inclusum erat illud par sanctorum.

Immane supplicium.
Fortissimus Æithalæ animus.
Suppliciis horrendis afficitur.

X. Cum quinq; dies prætereijssent, eos è carcere eduxerunt, & duxerunt in locum, qui vocabatur Paradisus, prope quod erat templum ignis, qui ab eis colebatur. In quo cùm præsedisset ille sceleratus, Ocyùs mihi dicite, inquit sanctis, an adhuc permaneatis in eadem stulta cogitatione: an consilium mutaueritis in aliquid melius & salutare. Sancti tanquàm vno ore protinùs responderunt: Notum tibi sit iudex, quòd quam ab initio habuimus cogitationẽ, in ea

Templum Ignis.
Vox egregia Martyrũ

adhuc persistimus, & perpetuò persistemus, non minis, non tormentis, non donis, nullo deniq; alio omninò mutati: Sed vnum Deum adoramus, & eundem solum esse Dominum omnium eorum, quæ sunt, cognouimus. Hæc cùm audijsset Magus, aliud rursùs nouum excogitat tormentum, & iubet eos cingi funibus per axillas & lumbos & tibias, in vnoquoq; autem cingulo lignum inijci & circumagi, & fune vehementer torqueri. Quod cùm factum esset, erat acerbum spectaculum, & mitibus oculis lachrymabile. Nam ligna quidem circumagebantur: funes autem conuertebantur: & carnes indè premebantur, & ossa conterebantur. erat verò valdè grauis contritio: etenim ijs quoq;, qui procùl erant remoti, audiebatur fragor ossium. Erat autem id, quod eis dicebatur inter tormenta: Voluntati regis nolite repugnare. Deindè id, quod è contrario dicebatur à sanctis: Qui regis vestri voluntati cedunt, Dei voluntati resistunt. Atque erat quidem hora tertia, quandò cœpit tormentum, vsque ad sextam autem sic patientibus athletis est productum.

Noui eis adhibentur cruciatus.

XI. DEFESSVS itaque Iudex, iussit eos rursùs abduci in carcerem. Quamobrèm fuerunt abducti, non suis pedibus, sed portati ab aliis, quòd ij essent omninò morte affecti. Imperatum autem fuerat custodibus, vt si deprehensus fuisset aliquis, eos vel cibo vel potu vel indumento impertiens, is vltimo subijceretur supplicio. In hunc ergò carcerem coniecti Christi milites, omnem afflictionem, omnem vexationem propter ipsum sustinentes, tres annos inclusi permanserunt: nullam aut famis recreationem, aut malorum, quæ erant in custodia, inuenientes consolationem, nisi aliqui ex ijs, qui erant simul vincti, eorum miserti, parùm quid nutrimenti eis latenter præbuissent. Qui enim in carcere assidebant custodes, eorum quidem calamitatum miserebantur & senectutis: sed cùm nihil possent facere, quod ad eorum pertineret curationem propter metum iudicis, solum ex eorum malis dolorem accipiebant, & afferebant lachrymas commiserationis.

Triennio in carcere dirè affliguntur.

XII. DEINDE post illam acerbam & diuturnam afflictionem, cùm esset in eo loco Sapores, (is autem dicebatur Bithmada) eos educit è custodia is, cui fuerat commissum, vt eos castigaret. dixisses, si vidisses, illos esse vmbræ similes: longa afflictione adeò extabuerant. Deindè eos sistit ad tribunal Ardasabor: erat autem is princeps omnium Magorum, qui erant in Perside. Ille verò statim eis dixit: Quid autem, estis Christiani? Sancti verò, Certè, dixerunt, Christiani, & solum Deum viuum adorantes, & ipsi soli seruientes. Tyrannus autem: Videtis, dixit, quemadmodùm quæ vobis illata sunt tormenta, attulerunt vobis magnam afflictionem? multo autem magis diuturna vexatio & inclusio. ea enim & formam vobis mutauit, & effecit, vt ita extabesceretis. Quamobrem vobis consuluerim, vt mihi parentis afferenti ea, quæ sunt vobis conducibilia, & vobis pareatis, & Solem lucidum adoretis. Sin minùs, restat vt grauissimæ morti subijciamini.

Sistuntur ad tribunal.

XIII. RESPONDIT sanctus Acepsimas: Non me latet summo esse tibi studio dogma patrium: & hoc tibi esse propositum, si modò fieri posset, vel vi vel persuasione efficere, vt omnes attrahas ad eandem religionem. hoc autem de nobis nunquàm tibi veniat in mentem, vt putes vel blanditiis vel minis vel aliis intentatis malis posse nobis persuadere, vt deficiamus à nobis semel confirmato dogmate & à cōfessione. Parati enim sumus omnia pati potiùs, quàm à fide in Christum deficere. Non ignoro, inquit tyrannus, quòd cùm vobis Christianis mors putetur esse quies, omne studium à vobis ad hoc ponatur, vt ijs fruamini, quorum spem concepistis: sed non licebit vobis citò consequi id, quod desideratis. Nam cùm priùs vestras carnes paulatim consumpsero, acerbum vitæ finem vobis imponam. Cui sanctus: Etiam priùs, inquit, à nobis audîsti, & nunc id quoq; certò scias, quod neq; tuorum tormentorum, neq; minatum nos vllam ducimus rationem. Nam qui in præcedentibus malis nobis manum præbuit adiutricem, ipse nunc quoq, nobis feret opem, & efficiet, vt non difficiliter feramus ea, quæ nobis intentabuntur. & si velis facere periculum nostræ in profundo senio fortitudinis, nihil obstat. Scies enim te frustrà laborare, & aggredi ea quæ sunt inutilia.

Ingens constantia martyrum.

XIV. PROPTER hæc ira repletus iudex, iubet afferri flagella ex corio crudo confecta, & subijci eorum oculis. Deindè dicit sanctis: Iuro, inquit, per ipsum magnum Deum & inclytam fortunam Saporis, nisi imperio eius obedieritis, his vestras carnes consumam, vestrî nulla motus misericordia. Quòd si etiam contigerit, vt vos citiùs moriamini, dum flagris cædimini, at ego sic quoq; puniam vel mortuos: & membratim dissectos, proijciam auibus & canibus. Sanctus autem dixit Acepsimas: Cùm per rem creatam, & non per Deum iuraueris, & etiam per fortunam hominis, vereor ne non sit tibi curæ iusiurandum, & non serues ea, quæ sunt à te iurata. Si aût ea seruare omninò constituisti, ecce tibi nostra corpora: ijs vtere vt lubet, nulla vtdicis, nostrî motus misericordia, neq; nobis quicq̃ parcens. Cû sic dixisset, iussit sceleratus iudex eum, extensis manibus, valdè verberari in dorso & in pectore. Eò verò crudelitatis processerunt qui flagellabant, vt nihil omninò intermiserint, donec carnes auulsæ ab ossibus, simul cum sanguine in terràm defluerent. Præco autem clamabat: Pare Regis voluntati, & viue. Dei verò Pontifex, donec erant ei vires, contrà clamabat: Ego Dei mei voluntatem, viribus ab eo acceptis, exequar: vestri autem Regis voluntatem ne summis quidem auribus accipio. Cùm autem & vox ei interrumperetur, & vires iam paulatim dissoluerentur, & mors iam iam adesset, oculis in cœlum sublatis, cùm in Deum confessionem conseruare firmam & immobilem annuendo asseueràsset, in ipsa rerum grauium & difficilium tolerantia, inuictam illam animam tradidit Deo agonothetæ.

Acepsimas horrendum in modum flagellatur

Reddit spiritum 10. Octob.

XV. ADHVC autem iram spirantes acerbi illi tortores, in corpus iam mortuum sæuiebant instar coruorum. Deindè cùm præcipitem impulissent, & in plateam tanquàm profanum aliquid scelerati proiecissent, adhibent custodes, vt ne sepulturam quidem consequeretur ab vllo ex Christi amantibus, maximum metum dæmonum depellere contendentes, qui re vera erant illorum cultores promptissimi. Tribus autem diebus posteà occupatis custodibus propter aduentum filiæ regis Armeniorum, quæ vt esset obses pacis, tunc data fuit regi Persarum, surripitur à Christianis reuerà thesaurus, qui nunquam consumitur.

Sanctorum reliquiæ, thesaurus indeficiens.

XVI. CVM sic ergò B. Acepsimas decimo Octobris eo modo, quo dictum est, finem vitæ accepisset, sanctissimus Ioseph post eum fuit introductus. Ad quem se propiùs admouens iudex profanus: Vidisti, inquit, quàm acerba morte amicus tuus fuit vita priuatus: & tu nunc quoq;, nisi meis monitis parens, similibus subiectus suppliciis, eandem quam ille, mortem subibis. Diuinus autem Dei sacerdos: Quod, inquit, priùs dixi ei, cui iudicandi munus ante te obtigerat, hoc nunc quoq; tibi dicam, quòd nunquàm creatori præferam rem creatam: neq; id, quod est conditum, adorabo, sed conditorem, quamdiù fuero compos mentis. His dictis, Præses correptus magno furore, iussit eum similiter extensum atq; priorem, flagellari boum neruis: & acclamare præconem, eum fore saluum, si regis pareat voluntati. Ille autem, Vnus est Deus, exclamabat, & præter ipsum nullus alius, in quo & viuimus & mouemur & sumus, cui etiam cultum offerimus rationalem, regia iussa parùm curantes. Cùm verò multas horas verberatus, ferè iam esset morte affectus, arbitrati eum esse mortuum, sustulerunt, & in forum proiecerunt. Deindè cùm resciuissent aliquas spiritûs reliquias adhuc in eo manere, includunt in carcere.

Itidem Ioseph cæditur.

XVII. POST eum aût tertius fuit introductus sapiens Æithalas. Cui Iudex: Vita, inquit, & morte ꝓpositis ante tuos oculos, gloriaq; & ignominia, ne eligas deterius, relicto meliori: nec eandē ineas viam, q̃ ij, qui ꝓcesserunt, qui sua stultitia dignũ vitæ exitũ acceperũt. Tu aût meũ sequēs consilium, & maximos honores cōsequeris, & munera à rege accipies. Sin mi-

Sin minùs, cùm tibi causa fueris suppliciorum innumerabilium, omnibus quoq; iucundissima luce per vim priuaberis. Diuinus autem Æithalas: Me, inquit, puderet cœli & terræ, si cùm mei amici, qui & premebantur senectute, & ætate processerant, fortissimè decertauerint, ipse & vitæ cupidus, & tormenta extimescens conspicerer, qui sum ætate vegetiore. Non per Christi mei mortem, ero vitæ hîc agendæ cupidus. Non pro ijs, quæ videntur, bonis, non pro asperis rebus prodam pietatem. Propter hæc magna extitit ira Præsidis: & in sanctum illata sunt flagella. Ille autem ipsum sordidum canem vocauit & ignauum, &, Quomodo, inquit, mens tua est infirma & imbecilla, ita etiam tormenta, quæ sunt infelicium & abiectarum animarum terricula, non verò fortium virorum, quorum animi desiderio Christi sunt inflammati.

Cæditur etiam Æithalas, iudicis cruciamenta irridens.

XIIX. His Iudex obstupefactus, qui erat mente captus: Quid hoc, dixit confessoribus, sibi vult, quòd isti, qui dicuntur Christiani, vitam præsentem despicientes, mortem tantoperè sitiunt? Illi autem, Quoniam, aiunt, à patribus traditas attendentes doctrinas, credunt alium esse mundum, præsenti longè meliorem & admirabiliorẽ, propter quem vitam quoq; præsentem despiciunt. Interim autem dum hæc dicerentur, & temporis prolixitate, & ab ijs, qui ipsum torquebant, vehementissima plagarum illatione, corporis quidem, quod multum decertauerat, dissoluebantur cõpages: carnes verò, quæ lacerabantur, cum ipso sanguine in terram defluebant. Cùm eum autem iussisset parùm relaxari Iudex, tanquàm eius motus misericordia: Si volueris, inquit, parere iussui Regis, sunt apud nos medici, qui plagis tuis citò medebuntur. Cui statim sanctus: Si solo verbo, inquit, posses meis medere plagis, ô tu, qui es mente & anima saucius, ne sic quidem tibi animum adhiberem, cùm ea suadeas, quæ sunt planè stulta & remota ab intelligentia. Tentans dixi, inquit Iudex. Nam etiamsi tu velles parere iussui Regis, hoc tibi nihil prodesset, cùm plagæ iam tibi mortem procurent. Quamobrem ego quidem efficiam, vt sis exemplo omnibus Christianis, ne tam securè magistratus afficiant contumelijs. Sed si in alijs, inquit sanctissimus martyr, dixisti sæpè aliena & falsa, nunc, etiamsi nolles, dixisti vera, & quod est omninò propediè eventurum. Me enim re vera bonum posteris exemplum statues fortitudinis & animi magnitudinis, qui tanquàm ad exemplar aliquod, ad nostram intuentes tolerantiam, facilè ferent tua & tuî similium tormenta.

Fortiter cõtemnit tyrãnum blandientem.

XIX. His, quæ dicta sunt, fuit obstupefactus Iudex: & accersito quodam ex ijs, qui apud eum multùm poterant, qui dicebatur quidem Adesche, ortus autem erat ex ciuitate, quæ vocabatur Arbel: Hos, inquit, accipe, & duc ad tuam ciuitatem, Christianorum manibus obruendos lapidibus. volo enim tuam solertiam hoc mihi efficere. Propter quã causam nec eis quidem gladio volui mortem afferre. Cùm eos ergo onerarijs iumentis tanquàm inanimum aliquid imposuisset & alligâsset, ille profectus est in patriam, quoniam non poterant insidere iumentis, cùm essent eorum membra omninò dissoluta. Quamobrem humi iaciebantur in ijs locis, in quibus eos oportebat diuersari, tanquàm mortua corpora: & cùm adducti essent in ciuitatem Arbel, eos accipit carcer obscurus & tenebricosus: in quo cùm putrefactio carnium eis ex plagis orta esset, effluebat multa sanies: & sanctos grauissimi dolores inuadebant, & maximè, quòd non permitteretur vlli ex Christianis ad eos accedere, & eorum vllam curam gerere. Quædam autem mulier pia & timens Dominum, quæ habitabat in finibus huius ciuitatis, intempesta nocte venit ad carcerem: & multis pecunijs delinitis custodibus, effecit vt sanctos latenter acciperet, & domum suam, quæ non longè aberat, seruorum suorum manibus portatos duceret. Deinde ijs productis, qui nec loqui quidem poterant, eis abstergit saniem: lenibus autem quibusdam medicamentis sedat eorum dolores, mundis alligat linteis, vnguentis vngit preciosis, & in omnibus ostendit, quàm esset pia & Christi amans, osculans quidem membra martyrum, & eis illachrymans: saniē autem, quæ ex eis distillabat, seipsam inungens.

Nota spectaculum sanè miserandum.

Itẽ dolores martyrum.

Egregium facinus piæ mulieris.

XX. Cvm vix tandem autem ad se redijsset Ioseph: Tua quidem, inquit, in nos misericordia & munificentia, ô sacrosancta mulier, Deo erit accepta & nobis, qui pro eo decertamus. Nos autem tam immodicè deflere, est multùm remotum à vera & certa spe Christianorum & nostra fide. Cui honestissima mulier: Mihi quidem animus est gaudio repletus, consideranti, quòd Christus vobis tantam dederit fortitudinem, vt magno animo ferretis tantam dolorũ acerbitatem: magis autem lætata essem, si vos vidissem martyrio consummatos. Lachrymari verò est proprium humanæ naturæ, quæ mouetur misericordia eius, quod est sibi genere con[illegible]nctum. Sed non oportet te dolore affici, neq; lachrymari propter nos, respondit diuinus Ioseph, cùm omninò scias, quòd quæ propter Christum suscipiuntur afflictiones, æternam concilient lætitiam & regnum cœlorum. Die autem illucescente, rursùs latenter restituuntur in carcerem.

XXI. Cvm sex autem menses præterijssent, deponitur quidem à magistratu is, qui sanctos acceperat, vt lapidibus obruerentur: alius autem eo sæuior, ei succedit, nomine Zeroth: cui etiam Rex imperauerat, vt comprehensi Christiani, Christianorum manibus obruti, interimerentur. Cùm ergo venisset ad ciuitatem, & Ignis templum esset ingressus, vt ignem adoraret, ei dixerunt ignis adoratores: Sunt quidam hîc iam longo tempore Christiani in ruta inclusi custodia, qui priùs, vt nobis fuit significatum, grauissimis subiecti supplicijs ac tormentis, non potuerunt induci, vt suam abnegarent religionem. Hæc cùm ipse audiuisset, eos statim iubet sisti pro tribunali, & eis dicit: Cùm rex Sapores munitas quidem & validas euerterit ciuitates, & multas gentes oppugnatu difficiles redegerit in seruitutem: quomodo vos, qui estis quidem in eius potestate, eius autem terræ habetis vsumfructum, perinde ac qui ab eo defeceritis, eius iussa tantoperè despicitis? Ad hæc Ioseph ille admirabilis: Si tyrannidem, inquit, & rebellionem aliquam mouissemus aduersùs Regem vestrũ, oporteret omnimò ipsum illatis armis & coacto exercitu nos inuadere: aut alium certè aduersùs nos mittere, qui esset & manu fortis, & rerum experientia præditus, & ad ducendum exercitum idoneus. Sed tantum abest, vt nos talia aggrediamur, vt non alium, sed te aduersùs nos emiserit, qui cum fœminis potiùs, quæ degunt in thalamis, quàm cum viris pugnare studuerit. Nos enim nosipsos tanquàm oues tradidimus ad occisionem, vt qui didicerimus esse subiecti omnibus potestatibus.

SS. Ioseph & Æithalas sistuntur corã iudice.

XXII. Dixit Præses: Me ad iram, vt videtur, prouocans, vt vitam tibi citiùs adimam, nos his insectaris contũmelijs. Sed non assequeris id, quod desideras. longo enim tempore & mora te protraham, & multis tormentis te paulatim consumam. Iubet ergo eum funibus vinctum à summis pedibus, suspendi capite: exiccatis autem boum neruis ei plagas infligi. Sic ergo venæ apertæ tormentorum violentia, tanquàm ex fonte præbebant fluxum sanguinis. Qui verò circumsistebat populus, Iudicem accusans immanitatis, ad misericordiam mouebatur & ad lachrymas, stupens sacrosancti senis tolerantiam. Quidam autem ex Magis, qui circumsistebant, secretò accedentes ad martyrem, dicebant: Clàm nobiscũ ingredere in nostri Dei templum, si à multis adspici erubescis, & cùm sacrificâris, liberare à supplicijs. Ille autem: Discedite à me, clara voce dixit. Discedite, qui operamini iniquitatem: quoniam Dominus exaudiuit deprecationem meam. Deinde cùm tres horæ iam præterijssent, iubet eum relaxatum à vinculis coram se sisti. Et quid, inquit, pares iussui Regis, & vitam morti præfers, an non? Respondit sanctus: Absit, vt ego vnquam eam vitam cupiam, in qua me Sol viderit sibi potiùs, quàm eius effectori, tribuentem adorationem. Quid autem, Estné tibi, inquit, mors vitæ præponenda? Sanctus dixit: Certè. hæc enim mors mihi vitam æternam conciliat, & est nobis causa multorum honorum, quæ nec possunt cerni oculis, nec audiri auribus, nec mente comprehendi. Ad hæc ille ironicè loquens, & veluti irridens martyris responsionem: Magnas ergo, inquit, nobis debes agere gratias, si tã multa

Iterùm crũdelissimè cæditur S. Ioseph.

O diaboli fallaciam.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Matth 5. bona tibi conciliauimus. Omninò autem efficies, vt eorum quoq; simus tecum participes, vt qui tibi fuerimus adiutores ad acquirendam talem beatitudinem. Sanctus autem: Ne ironicè, inquit, nobiscum agas, ô Iudex. Nam nos quidem & inimicos diligere, & ijs, qui nos odio habent, benefacere, à diuino præcepto didicimus. Cæterum quamdiù sumus viui in vita præsenti, Deum precamur, vt ab errore discedentes, discatis pietatem & veram religionem, vt vobis quoq; sit pars & sors in futuro in Dei bonis, quæ dici nequeunt. Non est aũt nobis datum vel à supplicio eripere, vel bona dare. hoc est enim in solius Dei positũ potestate, qui habet etiam potestatem iudicandi viuos & mortuos.

Dixit Præses: Eiusmodi contentionibus missis in præsentia, & ijs bonis, quæ à te somniantur, pare Regis imperio. XXIII Te enim talibus & tantis subijciam supplicijs, vt per te alij quoq; persuadeantur Christiani, ea, quæ tenent manibus, nequaquàm commutare cum ijs, quæ spe apprehenderunt. Sanctus autem: Hoc, vt ipse quoq; nôsti, maximè cupio, quam citissimè transmitti ad æternas mansiones. Quòd si mihi alios innumerabiles intuleris cruciatus, aut etiam post te alius, consummatus inueniar in Christi gratia. Habeo enim Deum me confirmantem, propter quem hæc pati constitui. Non ero autem, vt tu dicis, Christianis adhortatio ad negandam pietatem propter tua tormenta, sed incitamentum potiùs ad verum Dei cultum. Ipsi enim me videntes in tali senectute tuos vilipendere cruciatus, habebunt pulchrum exemplar fortitudinis, nec deerit illis, quem imitentur. His auditis, Præses beati senis interrita constantia obstupefactus, iubet portatum ab aliquibus, quoniam ingredi non poterat, rursùs includi in carcere.

Nullis minis frangitur Christi martyr.

Deinde adspiciens ad beatum Æithalam: Tenè quoq;, inquit, inuasit idem stupor, & maximi luminaris recusas adorationem? XXIV Respondet præco veritatis: Viuit Dominus Iesus Christus, viui Dei filius, in quem speraui à iuuẽtute, quòd immutabilem habeo cogitationem: nec mihi vllus persuaserit, vt Dei honorem tribuam rebus ab ipso creatis. Postquàm hæc audiuit ille superbus & barbarus, iubet sanctum alligari talis, & ligno appendi. Ille autem magna voce prædicabat se esse Christianum. Magis erat defessus flagris cædendo impius, quàm sanctus aliquid loqueretur remissum & indignum ea, quæ pro Christo est ostendenda, fortitudine. Iubet ergo eum de ligno deponi, & eius loco induci Manichæum, qui coram martyre apertè suam abiuraret religionem. Iubens ergo torquere Manichæum, cogebat ad negandum. Ille autem primùm quidem resistebat, & aduersùs plagas videbatur decertare. Cùm autem violentiùs verbera intentarent, qui flagellabant, & eum plagæ vehementer vrgerent, victus à doloribus, statim infitiabatur: &, Anathema Maneti & eius dogmatibus, exclamabat. Afferunt itaq; ad eum formicam, iubentes interficere. Ille autem eam statim accepit & interfecit. Propter quod sanctus lætitia diffusus, & ob id, quod factum fuerat, ridens ptopemodùm: Grauia passus, inquit, defecit adorator Maneris: & cædem fecisse est conuictus, vt qui Deum suum interemit. Ego autem meipsum beatum existimo, vt Paulus, quòd Christi virtute apertè corroboratus, qui dixit: Ego vici mundum: conseruo spiritum & animum inuictum.

Æithalas denuo flagellatur.

Manichæus hæreticus deficit in tormentis à suo Manete.

Ioan 16.

Propter hæc ira repletus insanus iudex, spinosis mali Persicæ virgis iubet sanctum verbetari. Plagæ autem sic XXV. eum confecerunt, vt propè esset * mutus, & nec sentiret quidem verbera, quæ infligebantur. Quamobrem cùm eum traxissent, tanquàm iam mortuum, foràs eijciunt. Quidam autem ex Magis, cùm fortè illud corpus vidisset nudatum, & naturæ contemplatione motus esset misericordia, panno eum operit. Qui verò erant eiusdem, cuius ipse, religionis, cùm adspexissent, quod ab eo factum fuerat, criminantur eum apud Præsidem: qui eum acerbis statim cædit flagellis, & ab immisericordibus eam accipit mercedem misericordiæ. Beatum autem Æithalam adhuc spirantem tradunt in custodiam. Cùm verò accepisset iudex, maximum quendam Præsidem, nomine Saborium, in eius vicum aduenisse, qui appellabatur Macellaria, ei martyrum mandat examinationem. Ille autem non minùs impius & sæuus, quàm præcedentes, adspiciens ad sanctos: Vestram, inquit, reueritus canitiem, & vestræ miserrus afflictionis, suadeo vt solem adoretis, & gustetis sanguinem sacrificiorum, vt à morte acerba liberati, omnibus iucundam vitam lucrifaciatis. Sancti autem tanquàm vno ore dixerunt: Carniuoris canibus mos est sanguinem gustare, non hominibus. Tibi verò potiùs conuenit ijs exatiari, qui es instar canis rabiosus, & latras, & efferaris in eum, qui te fecit.

** mortuus.*

Postquam autem iussit sanctos flagris cædi, eorum misericordia moti, qui circumstabant: Decoctione, dicebant, XXVI gustata loco sanguinis, seruemini, & liberemini ab ijs, quæ vobis imminent, supplicijs. Illi verò responderunt: Absit, vt vel gustu, vel vllo alio modo inquinemus puritatem nostræ fidei, & hanc longæuam senectutem dedecore afficiamus. Versutus autem ille Præses & admodùm malus: At si ad vos, inquit, pura caro fuerit allata, ne eam quidem gustabitis? Sancti dixerunt: Ex immundo quidnam mundum, & ex pollutis tuis manibus quidnam fuerit impollutum? Omnibus ergo missis his tuis machinationibus, in nos velis citò proferre sententiam. Frustrà enim laboras aërem verberans, & per inscitiam eum pulsans, qui non potest domari. Cùm ergo communiter cum ijs, qui considebant, consultâssent, & tulissent sententiam, vt sancti Christianorũ manibus obruerentur lapidibus, congregant Christianorum multitudinem: cum quibus comprehenderunt etiam admirabilem illam Isdandul: & cùm beatum Ioseph rursùs exportâssent, sistunt eum in Prætorio. Sanctus autem annuit Præsidi, vt ad se accedat propiùs, vt qui arcanum aliquid esset ab eo auditurus. Cùm is verò statim accessisset propiùs, martyr os implens saliua, execrandum illum vultum conspuit: &, Non te pudet, inquit, ô impudentissime, tam immaniter & tam hostiliter in hanc communem insultare naturam, & corpus iam morte affectum, rursùs producere ad examinationem? Ille autem ab ijs quoque, qui considebant, propter hanc nimiam crudelitatem probris affectus, & mirandum in modum irrisus, ad suam cathedram redit pudore affectus.

Rursùs cæduntur sancti.

Vide S. Ioseph in impium iudicẽ facinus.

Cum autem sanctum paulò longiùs dimouissent, & manus ponè vinxissent, fossam ei fodiunt, & eum ad lumbos vsq; XXVII. demissum, infodiunt. Deinde comprehensos circumsistunt Christianos: & pulsantes, iubent eos virum inclytum appetere lapidibus. Cum quibus sacrosanctam quoq; Isdandul, vt similia faceret, vrgentibus, dixit illa: Nihil vnquàm à sæculo tale fuit auditum, vt cogatur fœmina extendere manum aduersùs viros sanctos, quomodo vos nunc facitis: qui aduersùs inimicos quidem non decertatis, in nos autem arma tollitis, & patriam, quæ degit in pace, sanguine & cæde impletis. Illi verò obelisco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere imperabant. Illa autem: Absit, inquit, vt ego id faciam. Nam ego id priùs libenter cordi meo affixero, quàm per ipsum sanctum corpus vel minimùm attingam. Sic illa quidem virilem ostendens constantiam, conspecta est potẽtior, quàm cogitârant parricidæ. Sanctum autem tam crebris lapidum niuibus obruerunt, vt cerneretur solum caput, reliquo corpore obruto lapidum congerie. Quod quidem caput cùm quidam ex impiis principibus vidisset adhuc moueri, iubet vni ex lictoribus, vt accepto lapide, quantum poterat manus capere, in id desupèr immitteret. Quod quidem cùm factum esset, & pondere lapidis caput esset contritum, beatus Christo tradit preciosam animam. Atq; venerandum quidem illud corpus, adhibitis custodibus, conseruabatur tanquàm thesaurus aliquis. Cùm tres autem dies præterijssent, & iam aduenisset quartus, extitit magnus & terribilis terræmotus. Deindè cum sic apparerent fulgura, & maxima tonitrua cum eis erumperent, ignis è cœlo demissus, custodes quidem redegit in cinerem: lapidum verò congeriem educit tanquàm puluerem, Deo omnibus reddente manifestum honorem in martyrem: corpus autem non apparet, seu quòd Deus prouidisset, vt id transferretur ijs, quos ipse nouit, modis: seu quòd hominum manus id sustulissent.

S. Isdandul.

S. Ioseph abit è vita.

Vltio diuina in impios.

Venerandum autem Æithalam cùm in vicum, qui dicitur Patrias, abduxissent, efficiunt vt Christianorũ manibus XXVIII ipse quoque obruatur lapidibus. Cuius corpus monachi quidam ex ijs, qui illic habitabant, noctu aduenientes,

Item S. Æithalas mense Iunio.

entes, inscientibus custodibus id auferunt, te vera furtum laudabile facientes, & rem luce dignam, non tenebris. Deinde cum ei insta fecissent, deponunt in quodam loco insigni. Quo autem in loco sanctum contigit interimi, facit Deus admirabiliter quiddam, dignum & sua potentia, & gloria martyris. Planta quædam myrti illic enata, efficitur omne genus morborum liberatio. Cum quinque ergo annis per hanc plantam sic fierent miracula, qui gentium falsam tenebant religionem, inuidia moti, & non ferentes intueri hæc miracula ad confutandam falsam eorum religionem, plantam excindunt radicitus. Multi vero ex iis, qui erant animo purgati, longo tempore videbant lucem in eo loco, & diuinas virtutes ascendentes, & gloriam emittentes ei, qui sanctos suos glorificat. Consummatus autem fuit Christi martyr Æithalas mense Iunio, eandem constantiam & fortitudinem, quam ij, qui ante ipsum fuerunt consummati, ad mortem vsque ostendens, auxilio & gratia Christi veri Dei nostri: Quem decet gloria & honor, cum principio carente eius Patre, & sanctissimo & viuifico Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. Nota rem miram.

DE S. MILLES, QVEM LATINA MARTYROLOG. MELISIVM VOCANT, EPISCOPO ET MARTYRE EX CAP. XIII. LIB. II. HISTORIÆ Ecclesiasticæ Sozomeni, interprete Ioanne Christophorso Anglo. An. 310.

I. PER id temporis (imperante scilicet Sapore) etiam Milles martyrio occubuit, qui primum apud Persas militauerat: postea autem, relicta militia, vitæ genus plane apostolicum excolere cœpit. Fertur, illum, cum esset episcopus vrbis cuiusdam in Perside creatus, multos sæpenumero cruciatus perpessum esse, verbera etiam & distractiones membrorum pertulisse. At cum neminem in ea ciuitate posset ad fidem Christianam traducere, ægre & iniquo animo ferentem, ciuitatem execratum esse, indeque decessisse. Non longo post tempore, cum primarij viri illius vrbis in regem peccassent, exercitum cum trecentis elephantis eo profectum, vrbem euertisse, & velut agrum colentes, in ea sementem fecisse. 22. APRILIS. Vide Niceph cap. 17 lib. 8. Bar. an 344.

II MILLEM vero peram solum, in qua sacratum Euangeliorum librum habebat, secum gestantem, Hierosolymam precatum se contulisse: indeque in Ægyptum ad visendos monachos, qui ibi ætatem degebant, concessisse. Quæ autem, quamque admirabilia, & quam diuina facinora ab isto Mille edita fuerint, testes sunt Syri, qui eius res gestas & vitam literis prodiderunt. Mihi certe satis visum est, hæc de eo & de his, qui in Perside, regnante Sapore, martyrium obierunt, hactenus disseruisse. Nam tormenta illis inflicta, aut quinam fuerint, ex quoue loco, aut quo genere cruciamentorum martyrio defuncti sint, aut quibus suppliciis affecti, vix à quoquam percenseri potest: quippe cum tam varij cruciandi modi à Persis tanto cum studio ad crudelitatem inuenti fuerint. Verum, vt summatim dicam, fertur, viros ac mulieres, quorum nomina recensebantur, martyrium id temporis pertulisse ad numerum sedecim millium: at multitudinem eorum, qui præter hos trucidati sunt, ne numero quidem comprehendi posse: & propterea perdifficile visum esse Persis, Syris & incolis Edessæ, qui multum de hac re laborabant, illorum nomina percensere. In numeri martyres sub Sapore rege Persarum.

VITA S. P. N. THEODORI, SICEORVM ARCHIMANDRITÆ, A GEORGIO PRESBYTERO, ALIAS ELEVSIO, EIVS DISCIPVLO, EIVSdemque mansionis Præfecto conscripta. Est apud Simeonem Metaphrasten. An. 510.

I. BENEDICTVS Deus & pater Domini nostri IESV Christi, qui ab antiquis temporibus seruos suos, tanquam stellas, accendit in terra, vt populum suum regerent, & quæ ad virtutem pietatemque pertinent, edocerent: quos nunc etiam, tanquam lucidos Solis iustitiæ radios, ex dulcissima sanctarum scripturarum lectione veneramur: vt primum innocentiæ typum Abel, Enoch virtute præstantem, iustum Abraham, Isaac fidelissimum, & Christi figuram exprimentem, Iacob simplicem, castum Ioseph, Iob patientissimum, Mosen legislatorem, supplicem Samuelem, Dauid mansuetissimum, zelantem Eliam, Elisæum rerum mirabilium effectorem, Esaiam eloquentissimum, venerabilem Hieremiam, Ezechielem Cherubin descriptorem, Danielem ora leonum obstruentem, tres pueros ignem extinguentes, Zachariam sacerdotem, in omnibus Dei mandatis iustificationibusque sine reprehensione incedentem, Simeonem senem, & mundi lumen in vlnis suis gestantem, Iohannem Baptistam solitudinis incolam & prophetis antecellentem, duodecim chorum Apostolorum, in omni regione ac ciuitate fidem à Christo traditam disseminantium, martyrum cœtus, qui eam sanguine suo ædificarunt, sanctorum patrum Concilia, à quibus Apostolicæ doctrinæ dogmata sunt confirmata, & alios complures, qui in veteri & nouo testamento extiterunt, quorum in sacris libris fit mentio, quosque ego propter multitudinem silentio prætetiui, magis insignes tantum vobis in medium proferens. 22. APRILIS. Sanctorum catalogus. Dan. 6. & 14. Dan 3. Luc 1 & 2.

II. OMNES igitur Sanctos, qui certamina subierunt, & ediderunt miracula, Deus mundo largitus est, vt in singulis hominum ætatibus disseminati, tanquam stellæ quædam, virtutum & certaminum & miraculorum splendore fulgerent, vt eorum doctrina omnes eruditi, & certaminibus roborati, miraculisque confirmati, impiorum institutorum perniciem effugerent, & in Christi regnum & gloriam ingrederentur: vbi promissa ab ipso recondita sunt illa bona, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt, præparauit Deus diligentibus se. Sic & in hac ætate benignus ipse Deus noster, quasi splendidam quandam stellam, radios suos emittentem, beatum nobis Theodorum ostendit: qui fuit veluti firma quædam columna, & diaboli artes patientia superauit: qui fugauit dæmones, ægrotantibus reddidit sanitatem, pater extitit pupillorum, nutritor pauperum, nudorum indumentum, tutus periclitantium portus, perfugium miserorum, peccatorum dux ad pœnitentiam, baculus inopum, consolator afflictorum, socius Apostolorum, sanctorum particeps, incola regni cælorum, templum Spiritus sancti: qui multos in cælum duxit, omnibus virtutibus excelluit, vberem habuit fontem, ex quo sanitates emanabant: qui ab ætatis initio ad Deum accessit, eique ad finem vsque vitæ gratus fuit, vereque Theodorus nomine & factis extitit. Quamobrem oro vos, patres & fratres, vt dum vitam eius expono, benignas mihi aures vestras præbeatis. Præclara profecto sunt, & admodum vtilia, quæ pro viribus accurate sum explicaturus. Incipiam enim ab iis, quæ puer gessit: nam illa quoque sunt optimæ frugis plena. Vos igitur, qui ad audiendum accessistis, etiam atque etiam obsecro, vt meam imbecillitatem adspicientes, me studiis & precibus vestris adiuuetis, vt munificus & pater luminum Deus, peccatorum meorum oblitus, mihi indigno tantum gratiæ & benignitatis & sapientiæ suæ tribuat, vt diuina & admirabilia huius sancti viri facta valeam enarrare. Sancti cur à Deo mundo collati. 1. Cor. 2. Egregia Theodori laus.

III. IN Galatarum regione est oppidum, quod Siceon appellatur, subiectum Anastasiopoli primi Ancyrensium principatus. Distat autem Anastasiopoli duodecim passuum millibus. In huius oppidi medio est publica regij cursus via, in qua diuersorium erat, vbi puella formosissima, nomine Maria, commorabatur cum matre Elpidia, & sorore Despenia: Siceon oppidum.

quæ quidem ibi commorantes, quæstum faciebant. Eo tempore imperante piæ memoriæ Iustiniano, contigit, vt inter magistratus vir quidam, nomine Cosmas, in equestribus certaminibus clarus, ad partes illas iudex mitteretur. Qui cum in diuersorium illud venisset, perspecta Maria, amore illius captus est, & cum ea concubuit. Concepit mulier ex eo, & in quiete stellam vidit ingentem & claram, è cælo in vterum suum descendere: experrectaque ac timoris plena, ipsi Cosmæ visum narrauit. Qui: Serua te, inquit, mulier, si forte te Deus adspiciat, & tibi det fructum, Episcopatus forte dignum. Et egressus mane, lætus discessit. At mulier cum ad sanctum quendam senem in loco, sex millibus passuum distante, habitantem venisset, narrauit ei somnium, quod viderat. Qui: Magnus profecto vir, inquit, euadet puer, qui ex te nascetur, & plurimum valebit non apud homines, sed apud Deum. Lucida enim stella regiam significat gloriam, vt iudicant sapientes viri, qui somnia interpretantur. Verum hoc de te dicendum non est: sed splendida virtutum & gratiarum gloria, tibi per stellam abs te perspectam significatur, quam Deus in tuum fœtum infudit. Solet enim seruos suos, antequam edantur in lucem, in vtero adhuc existentes sanctificare. Hoc cum audisset & Theodosius Anastasiopolis Episcopus, idem iudicauit.

Somnium matris S. Theodori.

Somnij interpretatio.

IV. Expleto igitur partus tempore, Dei seruum peperit, & paucis post diebus, vt Christianorum mos est, tulerunt eum ad sanctam Orthodoxorum Ecclesiam: & à sacerdotibus baptizatus est in nomine sanctæ Trinitatis, & Theodorus appellatus est, vt ex nomine perspicuum fieret, eum Dei donum futurum. Cum autem sextum ageret ætatis annum, cupiebat mater eius, vt in regia ciuitate ad militiam educaretur. Itaque cum zonam illi auream, & vestes preciosas, & res alias necessarias parasset, de itinere cogitabat. Verum qua nocte profectura erat, sanctus ei Dei martyr Georgius apparuit: &, Quodnam, inquit, mulier de puero consilium cepisti? Ne frustra laborem suscipias, Rex enim, qui in cælis est, ipsum sibi requirit puerum. E somno mulier mane excitata, somnium suum cum lachrymis enarrauit: Appropinquat, inquiens, mors filij mei: atque ita labore itineris supersedit. Et cum octo esset annorum puer, eum magistro literis imbuendum tradidit. Is cum Dei gratia maxime omnium esset ad discendum aptus, multum profecit in literarum sapientia: & ab omnibus diligebatur. In iis autem, quæ agebat probabatur. Nam & cum pueris ludens, eos vincebat. Iurare tamen, aut maledicere, aut aliud quicquam absurdum facere, nec sibi ipse, nec alij cuipiam permittebat. Quod si ex rebus ludicris lis aut pugna aliqua oriebatur, eam statim dirimebat.

Aliud eius somnium.

Literis dat operam Theodorus puer.

V. Erat autem domi eius vir quidam pius, nomine Stephanus, qui cibos artificiose conficiebat. Nam mulieres illæ postea, relicta vita meretricia, ad bonam frugem redierant, & pie casteque viuebant, multosque Principes & in dignitate constitutos hospitio suscipiebant, & honorem hunc Stephano, qui in arte illa peritus erat, acceptum referebant. At ille quicquid præmij vel à fœminis ipsis, vel ab hospitibus accipiebat, in Ecclesiis impendebat: & mane ac vesperi precationibus vacabat: & in sanctis Quadragesimæ diebus, cum omne cibariorum genus mulieribus ministraret, ipse præter pauca panis frustula & aquam, eaque ad vesperam, nihil gustabat. Amabant hunc virum mulieres, & propter ipsius modestiam & humanitatem colebant vt patrem. Puer autem videns eum ita continentem, diuino amore inflammatus, vitam eius cœpit imitari. Sic enim iubet Apostolus: Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Esca enim non commendat nos Deo.

Heb. 13.

1. Cor 8.

VI. Hunc animi eius zelum ignorantes mater & aliæ mulieres, cum è ludo literario domum hora prandij rediret, cogebant eum vt secum ederet. At ille amplius hora prandij non reuertebatur, sed ad vesperam vsque ieiunus in ludo literario manebat. Et vesperi, cum esset domi foræ, ad Ecclesias cum viro pio Stephano se conferebat: & precationibus incumbens, Christi corpus & sanguinem percipiebat. Atque ita domum reuertens, nihil aliud, nisi iam dicta panis frustula & aquam, sumebat. Cumque multum & à fœminis, & à Stephano moneretur, vt ederet, monitis eorum noluit acquiescere. Orauit autem mater magistrum ipsius, vt hora prandij puerum dimitteret: volebat enim illi persuadere, vt exiguũ saltem leguminum cibum sumeret, quoniam propter inediam, & quia tardius vescebatur, nimium gracilis euadebat. Magister igitur, intellecta matris voluntate, dimisit eum cum reliquis pueris. Ipse vero, quasi canticum illud Dauidis exaudire: In Domino confido, quare dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer? cum è scholis discederet, in asperum montem vicinum se conferebat, vbi sancti martyris Georgij templum erat. Perspicue vero ab ipso sancto, tanquam ab aliquo adolescente, eo ducebatur: & in oratorium ingressus, diuinarum scripturarum lectioni vacabat. Post meridiem autem ad scholas reuertebatur. Et adueniente vespera, domum petebat: matrique interroganti, cur hora prandij ad se non venisset, ipse se excusans respondebat, coactum esse in scholis manere, quoniam quæ oportebat, non didicisset, & quia languenti stomacho ita fuisset, vt nulla edendi cupiditate teneretur. Itaque mater rursus magistrum monuit, vt filium cum cæteris pueris dimitteret. Ille vero respondit, se id semper fecisse, ex quo primum ab ea fuisset monitus.

Eius adhuc pueri ieiunia.

Psal 10.

Prandendi tempore, in oratorio vacat lectioni sacræ.

VII. Cum autem accepisset, eum ad sancti martyris Georgij ecclesiam sese conferre, misit quosdam è seruis suis, qui eum inde abstraherent. Illi puerum ad matrem adduxerunt, quæ comminata est illi atque præcepit, vt recta ad se è scholis rediret. At ipse pertinam consuetudinem seruauit, à qua mater eum nec admonitionibus, nec minis, nec verberibus potuit auocare, nec initam ab eo abstinentiæ rationem interrumpere. Cum autem decimum ætatis annum impleret, quodam morbi genere, quod regionem illam inuaserat, ipse quoque correptus est, adeo vt in vitæ discrimine versaretur. Tulerunt igitur eum in templum sancti Iohannis Baptistæ, quod non longe aberat, & ad altaris introitum collocarunt. Supra autem in ipso Crucis receptaculo erat imago Domini nostri Iesv Christi, ex qua duæ super ipsum morbo laborantem roris stillæ deciderunt: statimque Dei gratia subleuatus conualuit, & rediit domum.

Mirum eius ieiunandi studium.

Imago Christi.

Nota miraculum

IIX. Cum autem inter matrem & reliquas mulieres dormiret, accedens Christi martyr Georgius, puerum, illis profundissimo interim somno oppressis, excitauit, primum quidem sub Stephani specie, deinde sub propria persona: Surge, inquiens, puer Theodore, illuxit aurora: ad precandum in sancti Georgij oratorium ingrediamur. Surgentem autem cum lætitia & alacritate, cum essent adhuc tenebræ, domo deduxit ad sanctum oratorium. Ac multis quidem in via dæmonum dolis retrebatur. Improbi enim illi, ac veritatis inimici sub luporum aliarumque ferarum forma, puerum territantes, & vndique eum inuadentes, vt deuoraturi, à bono proposito abducere conabantur. Verum Christi martyr illum educto gladio defendebat, vt ab ipsis feris lædi non posset, alacriusque deinceps reuerteretur. Hoc autem cum puer quotidie frequentaret, mater & reliquæ fœminæ, quæ cum illa erant, cum eum in lecto mane non cernerent, suspicatæ sunt illum in templo pernoctare. Et mirabantur, quomodo in medio ipsarum dormiens, repente posset, nemine sentiente, surgere. Metuentes igitur, ne à feris deuoraretur, (Lupus enim tunc illac vagabatur, qui pueros deuorabat) ipsum territabant, ne ad oratorium iret, præsertim ante Solis exortum, propterea quod locus ille desertus & periculosus esset. Quarum ipse consiliis non acquiescens, præfinita hora à martyre excitatus, ad oraculum se contulit. Mulieres vero diluculo puerum non inuenientes, ira commotæ, capillis eum inde abstraxerunt. Mater autem verberatum filium ad lectuli spondam alligauit, nec cibum illi dedit. Verum nocte illa sanctus Dei martyr Georgius gladio accinctus fœminis apparuit, strictoque gladio, irruit aduersum illas minabundus, &: Abscindam, inquit, vobis capita, quia puerum cæditis, & ad me ire prohibetis. Iurantibus autem illis, se id amplius non effecturas, remisit minas, atque discessit.

Dæmones terrent eundem puerum ad ecclesiam.

Nota visionem.

IX. E somno igitur excitatæ, soluerunt puerum, blandis eum verbis orantes, ne sibi succenseret, quod vapulasset: & ex

ipso

ipſo quæſierunt, cuius fretus auxilio, ſic ante lucem prodiret. Quibus ille: Primum, inquit, cum Stephano egrediebar: nunc autem formoſiſſimo ac venuſtiſſimo iuuene comite egredior. Et ipſæ agnouerunt eum eſſe martyrem Georgium, quem in quiete conſpexeꝛant, cuius præſidio munitum puerum amplius non prohibuerunt, dicentes: Dei voluntas fiat. Habebat & ſororem paruulam, nomine Blattam, quæ magno ipſum amore complectebatur, & adiuuabat ad opus Dei, & cum ipſo ad oratorium ſæpe interdiu veniitabat, ſtudebatque laborem ipſius ſubleuare. Quodam die, cum iam multum in literis profeciſſet, in ſancti martyris Gemelli templum, domui ſuæ propinquum, ingreſſus, in eo noctem tranſegit, viditque ſe quodammodo apud Regem adſtare, cum magna intereſſet militum copia, & mulier adeſſet purpura ornata. Audiuit autem ipſum Regem ita ſe alloquentem: Strenue pugna, Theodore, vt perfectam in cæleſti militia mercedem accipias. Ego inſuper in terra quoque te coram hominibus glorioſum & illuſtrem reddam. His auditis, ſomno ſolutus eſt, & cum duodecim eſſet annorum, propter Chriſti Regis, quem viderat, adhortationem incitatus, cœpit ad præſtantiora ſalutique coniunctiora contendere, ſeque in vna domus ſuæ cellula continere ab Epiphania vſque ad ramos oliuarum. Et duabus Quadrageſimæ hebdomatibus, prima nimirum & media, neminem prorſus alloquebatur, ſed ſoli Deo vacabat. Abſtinentia autem priſtina vtebatur.

Eius ſoror Blatta. — *Viſio S. Theodori.* — *Vide pueri ſolitudinem & ſilentium.*

X. Cæterum cum veritatis hoſtis diabolus cerneret eum ſpiritalia & præclara contra ſe arma poſſidere, vt eum perderet, cogitabat. Quodam igitur die Gerontij condiſcipuli ipſius perſonam induit, & ſuper aſperam quandam rupem, quæ Tzidrama vocatur, eum adducit: & cum in locum excelſum conſcendiſſet, Saluatoris illi tentationem obiiciens: Si vis, inquit, optime Theodore, virtutis tuæ ſpecimen dare, deorſum deſili. At ille loci altitudinem intuitus, reſpondit: Loci me terret altitudo. Atqui, diabolus inquit, tu ſolus inter omnes pueros me fortior iam eras, vincebasque me: nunc autem hoc ego non metuo, ſed me deorſum proiiciam. Caue, reſpondit Theodorus, ne id facias, ne præceps labaris, & pereas. Illo autem confirmante, ſe id ſine periculo facturum: Si tu, inquit Theodorus, id feceris, ego item faciam. Stans igitur diabolus ſuper petram, deſiliit: & rectus ad Theodorum clamauit: Ecce, inquiens, ego ſaltaui: ſi vales, & tu idem effice, vt videam, vtrum hac item in re, quemadmodum in cæteris, ſis generoſus. Puer autem ſaltus magnitudine territus, conſiderabat Gerontium nunquam antea tam audacem fuiſſe. Præſto interim fuit Chriſti martyr Georgius, apprehenſaque pueri manu, illinc eum abduxit: Veni, inquiens, ſequere me, & ne audias tentatorem illum, qui animam tuam quærit: neque enim Gerontius eſt, ſed noſtri generis inimicus. Atque ſanctus martyr in oratorio ſuo puerum conſtituit.

Tentatio diaboli. — *S. Georgius eum liberat.*

XI. In quo ille dum moraretur, mater eius & auia quodam die multis eum blanditiis cohortabantur, vt domum ſuam reuerteretur, dicentes, ſe multos præclaros amicos expectare. Sed puer ea ſcripturæ verba non ignorans: Amicitia huius mundi inimica eſt apud Deum: Et, Qui vult huius mundi amicus eſſe, inimicus Dei conſtituitur: Non enim poteſt quiſquam Deo amicus eſſe, & Mammonæ: noluit illis obſequi, vt inde diſcederet: ſed mundi diuitias ſpernens, eaſque abiicere cupiens, zonam ſibi & torquem atque armillas adimens, ea proiecit in conſpectu ipſarum: Scio, inquiens vos vereri, ne hæc amittam, & idcirco me obſeruatis. Accipite igitur, ac diſcedite. Ego enim hinc non recedam. Quibus illæ ſumptis, cum eum flectere non poſſent, abierunt. Totus enim animo defixus erat in Domino, cuius imitator, & eius veſtigia ſequens, parentes fugiebat: & ad Deum accurrens, diuitias & domos relinquebat, vt centuplum acciperet, & vitam æternam poſſideret: quemadmodum, qui hæc promiſit, Dominus ait: Qui vult, inquiens, venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Recte enim puer iuſtiſſimus corpus ſuum abnegauit, & animæ tanquam aduerſarium affligens ac ſubigens, crucem in fronte geſtabat. Atque vt Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & reliqui Apoſtoli, relictis omnibus rebus, ſecuti ſunt Ieſum: ſic & puer hic, ſcripturarum teſtimoniis fidem habens, eas implere ſtudebat.

Iacob 4. Luc. 16. — *Luc 9.* — *Contemnit diuitias.* — *Caſtigat corpus ſuum.* — *Matt. 4.*

XII. Volens igitur Dauidem in canticis imitari, cœpit Pſalterium ediſcere. Magno autem cum labore vſque ad ſextumdecimum pſalmum edidicit: ſed decimumſeptimum nullo modo percipere poterat. Quamobrem cum in oratorio propinquo ſancti Chriſtophori meditando commoraretur, & non poſſet ediſcere, humi proſtratus, Dominum obſecrabat, vt ſe ad pſalmos facile memoriæ commendandos idoneum redderet. Clemens autem Deus, qui dixit: Petite, & dabitur vobis: id illi conceſſit, quod flagitabat. Cum enim ſurrexiſſet, & Saluatoris imagini ſupplicaret, dulcedinem melle ſuauiorem ſenſit in ore ſuo: & Dei munus agnoſcens, dulcedinemque deguſtans, & Chriſto gratias agens, deinceps facile & commode paucis diebus totum Pſalterium memoriæ commendauit. Atque ita omnes Eccleſias frequentabat, pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus canens, & laudans Dominum. Et vbicunque ſanctorum memoria celebrabatur, eo ſe prompte conferebat. Vnde in peruigilio ſancti martyris Eureti Iopolim, quod oppidum quindecim paſſuum millibus diſtabat, hora cœnæ profectus ieiunus, cum & precationibus incubuiſſet, & diuina Chriſti myſteria percepiſſet, curſu circa mediam noctem rediit, neceſſariaque comedit. Sic enim erat in curſu velox, vt, facta ſponſione, tribus paſſuum millibus cum equis currendo certaret, & vinceret.

Matt. 7. — *Facile totum Pſalterium memoriæ commendat.*

XIII. Iam cum ex Prouerbiis didiciſſet: Vbi audieris eſſe virum prudentem, vigila ad eum: Cum ſancto enim ſanctus eris, & cum electo electus eris: maximo Dei ſeruorum deſiderio tenebatur. Et vbi audiebat eſſe virum iuſtum, eum inuiſebat, vt inſtitutam ipſius vitæ rationem diſceret. Et apiculæ inſtar, virtutum eius flores legens, tanquam viaticum quoddam domum reportabat. Erat igitur ſanctus quidam pater, nomine Glycerius, in loco, qui Trapezas appellatur, decem paſſuum millibus diſtante: ad quem Theodorus acceſſit, vt ab eo benediceretur, atque vt, quemadmodum Eliſæus ab Elia benedictus, duplicem ſpiritus gratiam accepit: ſic & ipſe per eius benedictionem maioribus virtutibus & gratiis dignus efficeretur. Nam patris benedictio domum & filiorum labores confirmat. Hunc vir ſanctus cum adſpexiſſet, & florentem in ipſo virtutem diuinitus agnoſceret, hilari eum vultu ſuſcepit, & ſubridens: Amas, inquit, fili, monachorum habitum? Et vehementer eum amo, mihi crede, pater, reſpondit, cupioque dignus illo fieri. Et cum ibi magna eſſet ſiccitas, egreſſi ambo ſub dio, conſtiterunt ante concham illic ſitam prope templum ſancti Ioannis Baptiſtæ. Et beatus ad puerum: Flectamus, inquit, genua, fili, & oremus Dominum, vt pro clementia ſua pluuiam in terram demittat: ex quo intelligemus, vtrum ſimus in numero iuſtorum. Precantibus illis, contractum eſt nubibus cælum: & cum à precatione ſurrexiſſent, magnam pluuiæ copiam Deus emiſit in terram. Qua Domini benignitate lætatus eſt ſenex: & puero ſubridens: Poſthac, inquit, quicquid popoſceris Dominum, largietur tibi. Imple igitur id, quod cupis, & Dominus Deus erit tecum, vt corporis ætate ſimul & virtutibus creſcas. Cum igitur puer à ſene benedictionem accepiſſet, & eum ſalutaſſet, domum ſuam reuerſus eſt.

Eccle 6. Pſal 17. — *4 Reg 2. Eccle. 3.* — *Miraculum.*

XIV. Sed quartumdecimum iam agens ætatis annum, decreuit omnino domui ſuæ renunciare, & in oratorio viuere. Qua quidem re cum mulieribus conſtituta, ſe contulit in oratorium, & in eo commorabatur. Verum mater eius, cæteræque mulieres cum beatam eius inſtitutæ vitæ rationem ignorarent, à qua ille, quanuis puer adhuc eſſet, nullo modo recedebat, ei panes puros, & varias volucrum carnes, tum elixas, tum aſſas afferebant. Quæ ipſe quidem omnia ſuſcipiebat, ne pium ipſarum animum videretur aſpernari, & quia ieiunium eius erat in abſcondito, eis tamen non veſcebatur: ſed illis diſcedentibus, exibat ex oratorio, & omnia ſuper petram collocabat: & rurſum ingrediebatur. Veniebant autem aues & feræ, atque etiam homines iter facientes, & comedebant. Cibus vero pueri ex iis, quæ in oratorio offerebantur, conſtabat: Quod ſi nihil offerretur, panis illi ſolus erat ſatis.

Degit puer in oratorio.

CVM autem audisset locum quendam, inde octo passuum millibus distantem, qui dicitur Area, sic à Diana & multis dæmonibus, qui illic habitabant, occupari, vt nemo illuc, præsertim in meridie, sine certo mortis periculo posset accedere: ipse Iulij Augustique diebus, posteaquam horæ tertiæ preces absoluerat, ad eum locum celeriter contendebat, & toto meridie illic morabatur, vbi Dianæ domicilium esse dicebant. Sed cum auxilio Dei nihil aduersi reperiret, ad oratorium redibat, vbi sub altaris gradu specum sibi defodit. Ea vero nocte, qua Christi ortus celebratur, cum ad eum clerici quidam & laici conuenissent, cum illis ab oratorio ad flumen transeundum descendit. Ipse autem solus in aquam ingressus, tandiu in ea stetit, quoad omnis Prophetica, & Apostolica, & Euangelica lectio cum toto sacrificio fuit absoluta. Post autem vix poterat pedes extrahere: sic erant cum luto, glacieque compacti. Atque ita psalmos concinens, ad oratorium rediit: & cum dies aduenisset, celebritatem peregit, & in specum descendit, ibique ad Ramos vsque Palmarum conquieuit. Quamobrem omnes, qui hæc conspiciebant & videbant, sublatis in cælum manibus, dicebant: Confitemur tibi pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea huic paruulo: quoniam sic fuit placitum ante te. XV.

Stat diutissime in aqua geli-da.

IAM auia eius Elpidia vehementer eum commiserabatur: magis enim illum, quam ambas filias suas diligebat. Itaque veniens ad oratorium, ei, dum quietem silentiumque seruaret, cibum ministrabat, fructus nimirum, aut olera, idque sabbato, & die Dominica. Nam reliquis diebus nihil omnino gustabat. Hæc autem Anastasiopolis episcopus Theodosius cum audiuisset, valde gaudebat, eumque apud omnes laudabat, dicens illum Dei instinctu commotum ea facere. Quodam autem die honestatis inimicus diabolus fecit, vt ex frigore in morbum incideret, & moueri non posset. Verum ei dormienti sanctus Christi martyr Georgius adstitit: & dixit ei: Quæ causa fuit, fili, vt in morbum incideres? At ille considerans immundum coram se stantem dæmonem: Iste, inquit, impurus ac detestandus me in morbum coniecit. Martyr vero vehementer dæmonem torquens, in fugam conuertit: & apprehensa Theodori manu: Surge, inquit, & conualesce. Neque enim amplius execrandus iste dæmon apparebit in conspectu tuo. Statim igitur puer excitatus surrexit sanus. XVI.

Vide miram pueri abstinentiam, & asperam victus rationem.

Luc 9.

SED Deus clemens, qui sanctis suis Apostolis potestatem dedit, vt dæmones eiicerent, & morbos curarent: dedit & illi gratiam aduersus dæmones, vt eos ab hominibus expelleret, & ægrotantibus mederetur. Nam post sanctam Paschæ celebritatem quidam homo tulit ad eum quodam die filium vnicum, à spiritu immundo vexatum: & fide ductus, orabat sanctum puerum Theodorum, vt filiolum suum curaret. Verum ipse nesciebat, quid ei faceret: sed excusabat se, quod esset iuuenis. Pater autem illius vexati lachrymans, dedit illi flagellum, & dixit: Hoc accipe, Domine mi serue Dei, & minans filio meo, percute illum, dicens: Exi, exi, spiritus immunde, ab hoc puero in nomine Domini mei. Fecit, vt erat edoctus, sanctus Theodorus: & turbatus dæmon cœpit eum irridere, & tanquam insanum prædicare: & si quid ab illo audiebat, idem ille resonabat: & bidui spatio nihil ille respondit. Tertio autem die idem puero fecit Christi puer Theodorus. Tunc dæmon rursus commotus, cœpit vociferari: Exeo, puer, exeo, nec amplius resisto, Da mihi horam. Illo autem ad altare ascendente, dæmon clamauit ad hunc modum: O magna vis Nazaræi, hæc aduersum nos excitantis. Ex quo enim in terram descendit, homines in nos armauit. Et nunc scorti filio concessit eiiciendi nos potestatem. Heu mihi misero, à quo puero expellor? Neque enim gratiam illi è cælo demissam ferre possum. Magna naturæ nostræ ab hoc meretricis filio calamitas imminet. Multos enim è nostro grege ex hominibus extrudet. Doleo autem, quod hic in me exercet imperium: nec audeo redire ad patrem meum diabolum, cum à tali puerulo sim expulsus. Nam si id mihi à sene aliquo contigisset, haud ita magnum dedecus arbitrarer. Execranda dies, in qua genitus es. Hæc illo dicente, sumens puer Dei Theodorus ex lucernæ oleo, vexati caput vnxit, & signo Crucis adhibito, increpuit eum, dicens: Exi iam, spiritus impurissime, & noli amplius nugari. Et vociferans dæmon proiecit puerum ante pedes eius, & exiuit ab eo. Iacebat autem tanquam mortuus. Ex quo turbatus puer, defunctum illum existimabat. Sed dixit ei pater illius: Manum illi porrige, atque iacentem excita. Quo facto, statim in se rediens puer ille surrexit. Itaque Dei gratia sanum reddidit patri. Res autem vulgata fuit per totam illam regionem. Quamobrem omnes Deum collaudabant, qui intellectum dat paruulis & gratiam. XVII.

Expellit dæmonem oleo & Crucis signo.

Luc. 1.
Heb. 11.

CHRISTI igitur præcursorem & Baptistam Iohannem innocentem imitatus est, manens in solitudine, quoad populo demonstraretur: & illa Apostoli Pauli verba in se expressit: Sancti omnes per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, abiecti, afflicti, vexati, in solitudinibus errantes, in speluncis & in cauernis terræ. His salutaribus scripturis incumbens, non auditor earum tantum, sed effector extitit, adiuuante Christo, qui bonum eligentibus semper fauet. Superiorem igitur montis partem ascendit, & petram intuitus ad se tegendum idoneam, suffodiens sibi speluncam amplam fecit: obstructoque aditu, in ea latitabat. Tunc autem accidit, vt milites illac iter facerent. Quare cum à propinquis puer tum in oratorio, tum alibi perquisitus non inueniretur, suspicabantur, eum à militibus ablatum esse, commoueruntque principem, vt milites comprehendendos curaret, quo puerum restituerent. Verum cum nec sic quidem inuentus esset, à feris deuoratum fuisse iudicarunt. Et luxit eum diu mater cum reliquis fœminis & propinquis, vti iam mortuum. Duos in ea spelunca Christi puer Theodorus annos transegit. Et clericus quidam religiosus Diaconus solus rem nouerat, qui & proprium illi vestimentum asperum dedit, (nam antea lineis vestibus induebatur) & paulum cibi ex oleribus, & aquæ pusillum (sic enim inter ipsos conuenerat) subministrabat. Promiserat autem eum se nemini indicaturum. XIIX.

Latitat in spelunca biennio.

Cibus eius

Matt 5.

CÆTERVM videns bonus Deus, qui seruorum suorum curam gerit, labores ipsius, vt verum esse ostenderet, quod dixerat: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt: omnibus eum patefecit. Cum enim propinquæ ipsius mulieres animaduertissent pium Diaconum super montem frequentius ascendere, suspicatæ id, quod erat, eum domi suæ iureiurando obtestatæ sunt, vt quicquid de puero sciret, sibi significaret. Ille vero tum iureiurando coactus, tum aspero pueri vitæ instituto commotus, & metuens, ne moreretur, rem aperit: & locum, vbi morabatur, indicat. Tunc lætitia plenæ accedentes, reperiunt illum prope mortuum, & ad sancti Georgij oratorium deducunt. Qui aëre conspecto, sine voce diu mansit. Caput autem eius sordibus fœtebat, & pediculis abundabat, & ossa illius erant nuda, & coma vincta, nec ad eum quisquam præ fœtore vermibusque scatentibus poterat appropinquare. Et adspectus eius erat tanquam mortui. Quamobrem nouus quidam Iob esse propter eiusmodi calamitatem putabatur. Plorabat mater eius, & auia, & reliquæ mulieres. Et cum esset paulisper recreatus, volebant vt domum suam descenderet, & corpus curaret. Quibus ipse noluit assentiri. XIX.

Tandem innotescit, vbinam sit.

CVM autem hæc religiosissimus Anastasiopolis Episcopus Theodosius accepisset, statim ad eum in oratorium accessit, & conspecto capitis eius vlcere, contremuit: & cum illum salutasset, Lectorem declarauit. Magno autem labore sordes eius abluerunt: & pannis lineis vlcera eius abstergentes, capitis comam totonderunt. Postridie vero Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum instituit: Ecce, inquiens, Dei munere omnes cleri ordines consecutus es, vt diuina possis mysteria peragere, ad eorum, qui accedunt, ædificationem. Dominus Deus benignus munerum suorum elargitor dignum te faciat, qui & episcopi munere fungaris, & gregem ipsius recte gubernes & regas. Hæc enim quatuor gratiarum munera adeptus, & habitum etiam monasticum accepturus, huius tantum vnius expers videns esse: quod XX.

Initiatur sacris.

tibi

tibi Dominus poſt virtutum tuarum argumentum elargietur. Creſce igitur fide atque virtutibus, & ora pro me. Et cum ei benedixiſſet, & eum ſalutaſſet, rediit in ciuitatem ſuam. Tunc Chriſti ſeruus Theodorus duodeuiginti annos impleuerat. Quapropter multi epiſcopum incuſabant, quod eum ante legitimam ætatem ad Presbyterij dignitatem prouexiſſet. Sed religioſiſſimus epiſcopus Theodoſius reſpondebat, ſe non ignorare, Canones non permittere, vt quiſquam ante legitimum ætatis tempus, & ſine teſtimonio presbyter inſtituatur, cum Apoſtolus ſic ad Timotheum ſcribat: Non neophytum, ne ſuperbia elatus, in iudicium incidat & laqueos diaboli. Sed quemadmodum ipſe Paulus Timotheum ætate iuuenem, epiſcopum conſtituit: ſic & ego (aiebat) in nomine Domini hunc, propter eius probitatem, Presbyterum inſtitui. Significauit enim mihi Deus, eum eſſe dignum hoc munere. Et profectò hic iuuenis eſt à Deo. Quare ne teneram eius ætatem, ſed animi nobilitatem attendite. Quemadmodum & de Dauide Samueli dictum eſt. Non enim ſapientes ſunt, ætate prouecti, nec ſenes iudicium norunt, vt Elius in Iob declarat: ſed Dei ſpiritus eſt in mortalibus, & Omnipotentis ſpiritus adoleſcentes erudit atque adiuuat, & piam ac rectam viuendi rationem præcipit. His verbis epiſcopi omnes aſſenſerunt. Nouus autem Chriſti miles Theodorus proficiebat ſapientia & prudentia ſpirituali: & gratia Dei erat cum illo.

1. Tim. 3.

Iob 32.

XXI. Hæc pueritiæ Theodori inſtituta ego indignus illius ſeruus & diſcipulus Georgius ab eis accepi, qui æquales ipſius, ac condiſcipuli cum eo vixerant, & oculis ſuis ea perſpexerant. Plurima etiam ab ipſo pio & ſancto viro audiui, cum ea ipſe de ſe modeſte narraret, vt nos ad æmulationem incenderet. Poſt obitum autem illius ea conſcripſi, vt pueri & adoleſcentes Angelicam eius vitam, & ab omni crimine remotam imitarentur, & digni euaderent regno cælorum, per gratiam Chriſti Dei noſtri, cum quo Patri gloria ſimul cum ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorum, Amen. Dominus Ieſus Chriſtus verus Deus noſter, qui eſt iuſtitiæ ſol, lumen ineffabile, perennis fons immortalitatis, vita ſempiterna, ſalus animarum noſtrarum, & ſapientiæ largitor, det etiam mihi peccatori Georgio ſeruo veſtro tantum virium, & ad dicendum facultatis, vt onus ſuſceptum perferre valeam: & vobis eum amantibus ſic animos ad audiendum inflammet, vt præclaram & admirabilem ſancti, magnique patris noſtri Theodori vitam, ad finem vſque libenter audiatis. Iam enim aggrediar ea, quæ pertinent ad eius adoleſcentiam, precationibus veſtris confiſus apud Dominum Deum, qui dux eius adiutorque fuit.

XXII. SANCTISSIMVS igitur Dei ſeruus Theodorus, duodeuiginti annorum cum eſſet, ita Saluatore noſtro Deo volente, ad Presbyterij gradum prouectus, diuinæ philoſophiæ vacabat, vt ſe viro prudenti ſimilem declararet, & ex laudabili conſilio Domini, relicta patria, domo ſuper arena exædificata, & quæ in illa erant, terrenis rebus, decreuit in eam nullo amplius modo reuerti: ſeque totum Domino in cordis veritate & fidei plenitudine conſecrauit: fundauitque ſibi domum ſuper firmam petram, ſiue animo, ſiue etiam ſenſu velis intelligere. Erat enim locus arduus & venerandus, in quo ſancti & glorioſi martyris Georgij oratorium conſtruxit, vt facile alienorum ventorum, & futurarum procellarum, inſtar aquarum inſurgentium, impetus tum fide in Chriſtum confirmata, tum ipſius ſancti Martyris auxilio fultus, euitaret atque propelleret. In omnibus diuinis ſcripturis, vitam nobis æternam propinantibus, verſabatur: & ſanctum Euangelium ſemper animo voluens, valde mouebatur, præſertim dum conſiderabat, quomodo Dominus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus è cælis deſcendiſſet, quomodo induiſſet hominem, quomodo cum hominibus verſatus eſſet, ſibique Hieruſalem elegiſſet, in qua cruciatuum ferret acerbitatem, ageretur in crucem, ſepeliretur & reſurgeret. Hæc ille admirans, & terra ſublimiora ſuſpiciens, incenſus eſt cupiditate viſendi & adorandi loca illa ſanctiſſima, vbi Chriſti pedes ſtetiſſent: cum & Zacharias propheta gentem & tribum omnem execretur, quæ non adeat & adoret ea.

Raro exemplo, nec temere imitando fuit presbyter annos natus 18.

Zach 14.

XXIII. CVM igitur ad eum veniſſet mater eius cum ſorore, & ambarum parente, communicato cum illis conſilio, & inuento ex prouidentia Dei itineris duce, iter ſuſcepit: & præ animi deſiderio laborem itineris non ſentiebat. Peruenit tandem ad optatam ſanctorum locorum ciuitatem Hieruſalem, & Crucem ſalutiferam, ſanctamque Reſurrectionem, & almum Præſepe, atque glorioſam Aſcenſionem, & reliqua omnia ſalutaris mortis & conuerſationis magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti monumenta adorauit: inuiſitque cuncta monaſteria, & omnes paſſim in cellis incluſos patres, eos quoque, qui interiorem ſolitudinem incolebant: & ab illis benedictionem accipiens, præſtantiorem vitæ rationem & inſtituta perdiſcebat. Sed cum ad Iordanem, in quo Saluator & Deus noſter baptizatus eſt, deſcendiſſet, ingreſſus eſt in propinquum Dominæ noſtræ Dei genitricis templum, quod Chuzoba vocatur: cumque ibi precatus eſſet, & Archimandritam, & qui cum illo erant, patres conſalutaſſet, habitum ab eis monaſticum atque Euangelicum flagitauit. Archimandrita vero cum ſciret diuinitus, quis eſſet, nulla interiecta mora, habitum illi conceſſit, & ſimul cum reliquis patribus Deum obſecrauit, vt coram ipſo, & coram hominibus probaretur.

It Hieroſolymam.

Accipit habitum monaſt.

XXIV. EXPLETA celebritatis eius lætitia, omnibusque conſalutatis, & accepta ab illis benedictione, è monaſterio in Galatiam ad patriam ſuam reuerſus eſt, repetiitque ſancti Georgij martyris oratorium: vbi magna cum lætitia habitabat, Moſaicæ gloriæ gratia ſplendens: & ieiunando, & humi cubando, vigilandoque & pſallendo ſe magis in dies ædificabat, maioraque à Deo munera tum in dæmonibus eiiciendis, tum in morbis curandis accipiebat. Mater autem eius, cum ea, quæ carnis, non autem Domini ſunt, ſaperet, nec amoris ardorem, quo matres accendi ſolent, erga filium ſuum ſanctiſſimum retineret, eo relicto, & ea bonorum parte, quæ ſibi conueniebat, aſſumpta, viro cuidam, nomine Dauidi, in Ancyranorum metropoli claro nupſit. At ſoror eius Deſpenia, & mater ipſius Elpidia, & ſancti ſoror Blatta ab eo ſeiungi ſe non ſunt paſſæ: ſed ſanctam eius vitam contemplantes, omniqúe ſe modeſtia & caſtitate, eleemoſyniſqúe & precationibus expurgantes, eum pro viribus ſtudebant imitari. Ac Deſpenia quidem moriens, eum hæredem inſtituit, & ab ipſo ſepulta eſt in templo ſancti martyris Gemelli. Blattam autem ſororem ſuam virginem, cùm duodecimum ageret ætatis annum, duxit ipſe ſanctiſſimus in Ancyranorum Metropolim, & in grauium virginum monaſterio, quod Petrin appellatur, collocauit: vbi monaſticum habitum ſumens, Deo conſecrata eſt, vixitque ſanctiſſimè. Theodorus autem ad proprium locum reuerſus, cùm triennio pòſt beatam hanc ſororem in cæleſtem thalamum ad ſponſum ſuum Chriſtum, cui ipſe eam dicârat, bonis operibus plenam migrâſſe accepiſſet, Deo gratias egit.

Eius exercitia.

Blattam ſororem ſuam in monaſterio collocat.

XXV. BEATA verò auia eius Elpidia vehementer eum diligebat, & compatiebatur ei, & ſæpè ad eum proficiſcens, & vitæ ipſius inſtituta certaminaque conſiderans, collaudabat Deum, qui ex meretriciis ſpinis ramum, roſas & fructus eiuſmodi proferentem eduxiſſet, & ex inutilibus lapidibus Abrahæ filium ſuſcitaſſet: ſublatiſque in cælum manibus, Deum obſecrabat, vt mentem eius ab omnibus perturbationibus & cupiditatibus remotiſſimam, in ſtudio pietatis & fide ad finem vſque firmam & ſtabilem conſeruaret. Relictoque hoſpitio, in quo viuebat, & collectis bonis ſuis omnibus, vt maiore lætitia frueretur, ſemper cum ipſo verſari volebat, eique miniſtrare. Quod ipſe non permiſit, ſed monuit, vt in ſancti martyris Chriſtophori monaſterio maneret: ad eamque puellas ab immundis ſpiritibus vexatas mittebat, vt earum curam haberet, & inſtitueret: & ſi poſt curationem manere vellent, eas in ſanctis inſtitutis exerceret. Ipſe vero hominem quendam mercenarium ex oppido propinquo, nomine Marinum, qui ſibi miniſtraret, accepit.

Elpidia eius auia mire eum diligit.

Non ſinit eam ſibi miniſtrare.

XXVI PROVIDENTIA autem Dei, qui dixit: Ne timeas: poſt hac eris homines capiens: faciam enim te piſcatorem hominum: factum eſt, vt quidam pio Dei incenſus ſtudio, ex oppido Paninorum ad eum accederet ſupplicans, vt ſe in contubernium ſuum reciperet. Quamobrem gaudio plenus, quod ſe Deus ſolum non relinqueret, eũ recepit, & monaſtico illũ

Luc. 5.

habitu

habitu induit, atque ita studiosum reddidit, vt quendam à dæmone vexatum is liberauerit. Mulier item ex oppidulo Conchate ad eum se contulit, quæ vteri morbo laborabat: & precibus eius liberata, cum in vicum Enistratum ad filium suum Philumenum adolescentem, qui tunc literarum studiis incumbebat, venisset, illinc eum abduxit, & sancto obtulit Theodoro, vt eum secum in eisdem vitæ institutis erudiret.

Desunt hic nonnulla in Græco exemplari.

Erat autem in loco illo probatissimus quidam faber ærarius, cui sanctus Theodorus commisit, vt sibi cellulam angustissimam faceret, vt in eam ingressus, & stans ieiunij dies transfigeret. Incolæ autem illius loci, fide impulsi, arma rustica ad opus illud conficiendum contulerunt. Atque ita cellula illa perfecta, est sanctitati eius accommodata. Verum cum eam vellet statim ad locum suum transferri, rogarunt homines illius loci, vt eam illic tantisper esse permitteret, donec alteram ligneam illi similem faciendam curarent, in qua hyeme insequente quiesceret, vt illius formæ exemplum haberent, & postea ipsam ferream cellulam ipsi traderent. Annuit illis sanctus Theodorus. Demum assumentes eum, supplicationibus perduxerunt in locum sanctum ipsius: & in magna salutiferæ passionis hebdomada, cum in ea ipsum collocassent, in loca sua reuersi sunt. Cum igitur alteram ligneam cellulam confecissent, insequenti hyeme ad eum cum supplicationibus accedentes, ipsam illuc tulerunt. Ingressus igitur in cellulam ligneam, in templo sancti Iohannis Baptistæ abstinentiam suam obseruauit à Natali die Christi vsque ad Ramos palmarum. Vnde egressum eum, ac ferrea cellula inclusum ante illam celebritatem in locum eius reduxerunt. Et accepta ab ipso benedictione, ad loca propria reuersi sunt. Stabat autem eiusmodi cellula sine tecto supra speluncam ipsius subdio. Et iussit, vt bini ex ferro sibi fierent ad pedum mensuram calcei, binæque manicæ pro manuum mensura, & crux decem & octo palmarum, & zona circa lumbos suos. XXVII.

Magna hebdomada passionis.

Præterea cum grauissimam tunicam habere cuperet, prouidentia Dei quidam triplicem loricam attulit decem & octo librarum. Hanc ipse sanctissimus accipiens, gratias egit Deo, qui tam celeriter cum fide petentium desiderio satisfacit. Verum cum seipsum metueret, propterea quod corpus eius nimis cresceret, vt cupiditatibus resisteret, vinculum quoddam perpetuum sibi memoriæ causa reperit, & bina vincula pedibus suis circumposuit: decreuitque illa nunquam abiicere, sed ad tumulum vsque retinere. Cum autem aduenisset dies, in qua Dominus noster Iesus Christus ex sanctissima Dei genitrice Maria nasci dignatus est, vestimento solito loricam imposuit, & zona ferrea se cinxit, & super collum suum crucem accepit, & manicas induit, deinde in ligneam cellulam ingressus, abstinentiam vsque ad tempus palmarum celebritatis seruabat. Egressus deinde, se in ferrea includebat, affligens corpus suum, & in seruitutem redigens tum angustia loci, tum etiam ieiunio & ferreis oneribus, atque ita confundens diabolum, & varios illius impetus frangens. A Christi autem ortu vsque ad Ramos palmarum, nec pane, nec leguminibus omnino vescebatur, sed pomis tantum & oleribus, idque sabbato solum & die Dominica. Hanc in psalmis canendis regulam obseruabat, vt paulisper cessaret, deinde eosdem repeteret. XXVIII.

Nota vitæ duritiem.

Mira victus parcitas.

Labores hyemis.

Porro labor eius per hyemem erat incredibilis. Cum enim niues terram operirent, & venti regnarent, ventorum impetu niue contegebatur, & aqua per collum eius intra tunicam penetrans, ad pedes vsque descendebat, & calcei replebantur ac vestimenta: cumque glacie rigerent, non parum illi doloris afferebant. Pedes enim eius congelabant. Nam eam sibi legem præscripserat, vt à gallicantu ad vesperam vsque pedes non moueret è gradu, in quo stabat, neque vllo modo se ad aliquam cellulæ partem inclinaret. Quamobrem cum duobus annis prioribus magna vis frigoris fuisset, arboresque & dolia conglaciarent, ita pedes eius rigebant, vt eos extrahere non posset. Quare minister eius aqua tepida pedes eius perfundebat, atque ita paulatim è glacie extractos, è gradu præfinito dimouebat. Cum autem anno quodam paschæ celebritas in Aprilis mensis finem incideret, & Quadragesimæ diebus sol esset vehementior, accidit, vt tum abstinentia, tum solis ardore, tanquam exanimis, in cellula concideret. Quo animaduerso, pius Philumenus sacco cellulam contexit, vt vmbram pararet. Verum cum Dei miles se collegisset, videretque vmbram, rem ægre tulit, prohibuitque, ne quid amplius eiusmodi fieret. XXIX.

Feræ apud illum mansuescunt.

Devs autem, qui eos, à quibus honoratur, honorat, hæc ab ipso non ambitione geri, sed animo simplicissimo Deique studiosissimo, multis rationibus omnibus indicauit: Nam & animalia fera mansuete cum ipso versabantur, & multa ab eo in homines fiebant miracula. Ex quo enim in ferrea cellula se incluserat, terribilis visa per triennium ad eum accedebat continue, acceptaque de manu eius benedictione, neminem lædens discedebat. Lupus item ad ostium cauernæ, in qua Sanctus erat inclusus, cum accessisset, illic expectabat. Quamobrem egressus minister eius Marinus, visa repente fera, pertimuit, & intro rediens, rem Sancto significauit. At ille cum grauitate subridens: Ne verearis, inquit, homo timide: neque enim venit, vt iniuriam faceret, sed vt ipsi cibus subministraretur. Da igitur ei aliquid, frater, vt non solum in homines, verum etiam in feras Dei mandatum illud, Omni poscenti te tribue: expleatur. Accepit igitur minister panis frustum & poma, ex quibus solebat Sanctus cum benedictione aliquid accedentibus impertiri, exitque, & poma tantum obiecit feræ, eam propellens. Quæ cum obiecta comedisset, rursum stabat, & non discedebat, tanquam aliquid aliud expectaret. Tunc ei panis etiam frustum obiecit: quo arrepto, lupus statim discessit. Ingressus autem minister, Sancto rem narrauit. XXX.

Luc. 6.

Rvrsvs cum in cellula ferrea esset inclusus, accessit ad eum quidam lepram habens in toto corpore, ac obsecrans, vt pro se precaretur. Ipse autem precibus adhibitis, iussit, vt exueretur: & accepta aqua, precatus est ad hunc modum: Domine Iesu Christe Deus noster, qui per Elisæum prophetam mundasti Naaman Syrum à lepra, quique, cum ad nos benignitate tua descendisses, factus homo, antequam mortem subires, verbo leprosum curasti: adspice aquam hanc, & benedicens ei concede, vt valeat ad emundationem præsentis serui tui, vt sanus recedat ad gloriam & laudem sancti nominis tui. Peractis precibus, & extensa manu, & signans eum figura Crucis, aquam illam in caput eius effudit: & statim ab eo lepra discessit, & totum ipsius corpus mundatum est: & abiit laudans Deum. Eodem morbo cum esset oppressus Presbyter quidam præclarus, nomine Colluras, accessit ad eum, cum adhuc teneretur inclusus, & cum Sancti tunicam induisset, mundatus est. XXXI.

4. Reg. 5.

Aqua benedicta, & signo Crucis leprosum mundat.

Beata autem eius auia Elpidia cum omni lætitia & tranquillitate optimis ipsius vitæ institutis & miraculis gaudebat, & puellas diligenter gubernabat, quæ vel liberatæ erant, vel vexabantur: iamque pulcherrimum monasterium ædificarat cum ad optatum vitæ finem peruenit, quem ipsa præuiderat ex viso quodam, quod sancto Theodoro narrauit: Videbam, inquiens, fili mi dulcissime, & lumen oculorum meorum, adolescentem valde formosum, splendidis vestimentis ornatum, aurea fulgentem coma, & illi similem, quem pro sancto Georgio in eius historia pictum cernimus. Hic cum ad me appropinquasset, vitæ tuæ rationem & psallendi regulam cupiebat intelligere. Quam ego illi cum exposuissem, dixit mihi: Cum psallitis, hæc dicite: Benedicite Dominum montes & colles. Deinde subiecit: Magnam profecto gratiam, mulier, consecuta es, quæ nepotem tuum tali in ordine conspexisti. Posthac viues sine solicitudine, cum recta eius viuendi ratione satiata sis. Mihi autem, vt eius adiutori, multum debes: immo vero gratia omnis debetur communi Domino & procreatori Deo, qui dignum eum fecit, vt esset in numero sanctorum seruorum ipsius XXXII.

Visio Elpidiæ auiæ eius.

ipsius. Iam igitur quiesce: nam adhuc laborasti. Hæc illa cum narrasset, in morbum incidit, & in pace requieuit: honorificeq; ab ipso sepulta est. Iam de matris suæ Mariæ obitu, cùm ad eum quidam ex Ancyranorum ciuitate nuncium attulisset, ac diceret, vt ad dotem repetendam mitteret, quoniam sine filiis defuncta esset, ipse nullo modo assentiens, illi respondit: Falleris. nam mater mea defuncta non est. Cumque is propriis se illam oculis mortuam affirmaret conspexisse, rursum respondit: Falleris, vt dixi. Nam mater mea nec mortua est, nec morietur, sed mihi superest, ac viuit, & manet in secula: Preces tamen pro illa effudit ad Dominum, vnius hebdomadæ spatio ieiunans, vt veniam ei Dominus concederet peccatorum.

Itemq; obitus.

Orat pro matre defuncta.

XXXIII Accessit ad eum in speluncam inuolutum & quiescentem quodam die sanctissimæ Ecclesiæ Heliopolis procurator Theodorus, cognomento Tzutheus, & per ministrum nunciauit ei cum lacrymis: Miserere, inquiens, mei, serue Dei, qui in magna versor calamitate. Misi enim ministrum meum ad Ecclesiæ prouentus exigendos: ille verò, prouentibus exactis, fugam arripuit. At ego huc illuc cursitans, & vbique conquirens, eum reperire non potui. Supplico igitur sanctitati tuæ, vt Deum obsecres pro me, quo possim illum inuenire. Omnes enim facultates meæ non sunt satis ad id, quod ille abstulit, Ecclesiæ persoluendum. Sanctissimus Theodorus huic respondit ad hunc modum: Si promittis, te illum sine verberibus dimissurum, & nihil ei amplius, quàm quod eripuit, ablaturum, te Deus consolabitur, & tradet eum tibi: sin id recusas, non inuenies eum. Ille iureiurãdo se id facturum promisit, & ex bonis suis aliquid etiam largiturum, modo prouentus Ecclesiæ restitueret: alioquin sibi vel filio se esse nudos relinquendos, vt Ecclesiæ satisfaceret. Tunc orauit Dominum sanctissimus Theodorus, vt minister ille fugitiuus, quocunque in loco esset, ita retineretur, vt inde non posset discedere. Deinde supplici respondit: Vade domum tuam, ibique mane sine vlla sollicitudine. Confido enim Deum, si id, quod promisisti, perfeceris, celeriter eum tibi redditurum. Lætus ille discessit, tanquam ex Sancti verbis magnum pignus accepisset. Fugitiuus autem precibus eius prope oppidum Nicæensiũ coercebatur, nec inde se poterat extricare: cumque putaret se magnum itineris spacium confecisse, nihil omnino promouerat. Itaque cùm ibi essent homines quidam, qui & illum nouerant, & procuratorem, & quid esset ab eo factum, acceperant, viderentque eum frustra se labore itineris defatigare, &, cùm ex eo quæreretur, vnde, aut quo proficisceretur, ineptè respondere: comprehenderunt eum, & rem procuratori detulerunt. Qui cùm ab eo sublatum aurum recepisset, rediit ad S. Theodorum, Deo gratias agens.

Furem vir sanctus suis precibus detinet.

XXXIV VIR autem quidam ad eum duxit vxorem in diebus Pentecostes, à dæmone vexatam, qui cùm à Sancto increparetur, clamauit: O magna vis! Ne mihi irascaris, ferruore serue Dei altissimi, neve me in ignem vltionis mittas: neq; enim ego sum causa, sed inuitus in hanc ingressus sum. Misit enim me Theodorus, cognomento Carappus, ex oppido Mazimeæ. Ecce, inquit Christi seruus, præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei, ne illam impedias, quo minus negotia gerat sua, donec rursum huc reuertatur. Dæmone igitur quiescente, marito dixit, vt cum vxore discederet, fructusque agrorũ colligeret, ac deinde reuerteretur. Ita fecerunt. Discedentes enim, fructus suos collegerunt, & ad monasterium reuersi sunt. Verùm cùm in templum ingrederentur, vt Sanctissimi vultum adspicerent, cœpit mulier acerbè à dæmone vexari. Quamobrem maritus eius iurabat, ipsam vsque ad horam à Sancto præfinitam non fuisse vexatam. Verùm cùm illic vna essent hebdomada commorati, non ferens dæmon serui Dei increpationem, mulierem ad pedes eius proiiciens, discessit: & mulier liberata est, domumq; læta cum marito rediit.

Dæmoniaca liberatur.

XXXV. IN loco Mazaniæ, qui est ad Siberim superiorem, sub climate Mnozeniæ, ingruebat mense Iunij tanta locustarum multitudo, vt nebulæ instar totam regionem operiret, frugesque & fructus omnes deuoraret. Quam quidem calamitatem incolæ conspicientes, audientesq; miracula, quæ sanctus Theodorus effecerat, supplices ad eum accesserunt, & ad pedes eius prostrati, rogárunt vt veniret, & precibus suis tantam à se calamitatem expelleret. Profectus cũ illis, peruenit ad Catholicam ipsorum Ecclesiam sancti Euenici, in eaque de more mansit. Postridie verò supplicem populum in agros dimisit, præcepitque, vt quodam in loco consisteret, & Dei misericordiam imploraret. Ipse verò tres accipiens locustas in manu sua, pro populo Dominum obsecrabat: atque interim tres illæ locustæ in eius manu mortuæ sunt. Et gratias agens Deo, dixit ad populum: Reuertamur in Ecclesiam, filij. Deus enim celeriter misericordiam suam nobis ostendet. Reuersi igitur in sancti Euenici templum, diuinum sacrificium peregerunt. Postero autem die in agros egredientes, locustas omnes mortuas inuenerunt: & Deum collaudauerunt.

Locustas interficit precibus.

XXXVI IMPROBVS autem ille, qui bonis operibus, & viris bonis ac Dei seruis semper inuidet, ad huius miraculi inuidiã proprium ministrum mouit, & ad sancti viri, qui illud effecerat, mortem inquirendam incitauit. Hic erat maleficus quidam, nomine Theodorus, de quo supra meminimus, malarum artium peritissimus, qui eodem in loco habitabat. Sed artes illi suæ nihil aduersus sanctum Dei seruum erant profuturæ. Cùm igitur homo sceleratissimus miraculum à viro sanctissimo factum adspexisset, recordareturque improbum dæmonem suum, quem ipse immiserat, paulò ante eiectum, re infecta, discessisse, inflatus à superbo inimico, subiectique sibi dæmonis nequitia inflammatus, misit, qui sanctum Dei seruum tentarent, & ad mortem vsque affligerent. Verùm qui missi fuerant, non audentes eum vigilantem adoriri, somni tempus tanquam latrones expectarunt. Cæterùm cùm diuina virtute, quæ illum protegebat, fugarentur, audaciores ex ipsis ad nequitiam, viro sancto rursus appropinquauerunt: sed eadem gratia Dei, tanquam ignis, ab eo progrediens, ipsos adurebat & persequebatur. Quare cùm idem sæpius frustra, imò verò cum detrimento suo tentassent, ad eum, à quo missi fuerunt, confusi reuerterunt. Cumq; illos interrogaret, cur re infecta rediissent, acriterq; obiurgaret: Nulla, inquiens, est vestra vis: cùm enim ad ipsum dormientem accedere, & iniuriam inferre nequeatis, quomodo vigilantem superabitis? Et nos, respondebant illi, multo magis, quàm tu, probati inuictique, cupimus in iis, ad quæ nos mittis, exequendis reperiri. Verùm cùm ad eum accedimus, magna ex ore eius egreditur flamma ignis, nõ huius, qui sensu percipitur, quem nos contemnimus, sed diuini in eo habitantis, à quo comburimur: & idcirco, re infecta, discedimus. In cibo item & potu eius vim nostram miscuimus, sed eam ipse, vtens benedictione, inutilem reddit.

Theodorus maleficus necem ei machinatur per dæmones.

XXXVII. CVM igitur se Theodorus toties victum doleret, & inuidia magis in dies accenderetur, letale venenum, magno paratum artificio, in piscem coniecit, & per alios quosdam ad Sanctum misit. Ex quo cum Dei gratia, adhibita benedictione, nihil accepisset detrimenti, Theodorus ille confusus, quod tam mortifero veneno nihil egisset, consideransque, quàm imbecilla esset potentia diaboli, & quàm magna Dei virtus atque admirabilis, quæ & dæmonum & veneni vim infregisset, & locustas interemisset, ex diabolica resipuit ebrietate, & ad virum sanctum supplex accessit, & ad pedes eius prostratus lachrymans obtestabatur, vt sibi Dei misericordiam impetraret. Vir autem sanctissimus tanti luctus & supplicationis causam requirebat. Cui cùm Theodorus suas in eum insidias, & dæmonum responsa, artificiumque diabolicum, quod in multarum animarum perniciem exercuerat, exposuisset, oraretq;, vt se à tali nequitia liberaret, & sanctissimum sibi baptismum impertiret: respondit sanctus Theodorus: Si vis à Deo veniam impetrare, primùm omnia peccata tua confitere: & si quos habes libros maleficos, in medium profer, & quoscunque homines, aut domos, aut animalia maleficiis tuis obstrinxisti, dissolue, nec amplius ea in quenquam exerce: sed pœnitentiam age, & ego Deum, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, precabor, vt ea tibi, quæ hactenus admisisti, condonet. Hæc ille omnia cùm se perfecturum iureiurando promisisset, omnes libros maleficos protulit,

Venenum ei nihil nocet.

1. Tim. 2.

Theodorus maleficus resipiscit. Iacob. 5.

tulit, & coram illo combussit. Sanctus autem Theodorus eum prius in religione instituit, & ieiuniis atque eleemosynis purgauit: postea ad salutare lauacrum admisit, & ad nonagintanouem ouium numerum adiunxit, seque doctrinæ Iacobi fratris Domini ministrum declarauit, peccatorem ab errore viæ ipsius conuertens, & liberans animam eius à morte, & operiens multitudinem peccatorum.

Accidit autem, vt posteaquam ad mansionem suam reuersus est, in morbum grauissimum incideret, & sancti Angeli ad eum miserandum accederent. Ipse verò cœpit flere ac tristis esse. Erat autem super ipsum imago sanctorũ Cosmæ & Damiani, miraculis illustrium: qui tales se illi secundum quietem conspicuos obtulerunt, quales ea pictura exprimebantur. Et accedentes ad eum, quemadmodum solent medici, venarum pulsum explorabant, atque inter se ita colloquebantur, vt de salute eius, propterea quod vires ipsius concidissent, desperare viderentur, & ad eum cõuersi, dicebant: Quid fles, frater? Cur tristis es? Ipse verò respondebat: Quia non egi pœnitẽtiam, Domini mei, & quia relinquo pusillum hunc gregem, qui nondum est perfectè institutus, & magna indiget diligentia. Tunc illi: Vis vt pro te supplicemus, vt tibi paululum adhuc ad viuendũ spacij concedatur? Si hoc, inquit, feceritis, & tempus mihi ad resipiscendum impetrabitis, & pœnitentiæ meæ, & omnium quæ rectè posthac egero, mercedem lucrabimini. Sancti autem ad Angelos conuersi, rogabant eos, vt illius tantisper curam gererent, dum ipsi supplicatum pro illo ad Regem irent. Et cum Angeli se id facturos dixissent, sancti Cosmas & Damianus profecti sunt, & pro Theodori salute omnipotenti Regi Christo Deo nostro, qui in cœlis est, quique & Ezechiæ quindecim vitæ annos adiunxerat, supplicabant. Itaque voti compotes reuerterunt, in medio ipsorum habentes adolescentem, angelis, qui aderant, adspectu quidem similem, sed gloria præstantiorem: qui præsentes angelos sic allocutus est: Ab eo recedite, placatus enim est communis omnium Dominus & gloriæ Rex, & permittit, vt adhuc in carne maneat. Qui statim vnà cum ipso in cœlum redierunt. Sancti verò Cosmas & Damianus: Surge, inquiunt, frater, & attende tibi ac gregi tuo. Benignus enim & clemens Dominus noster preces nostras pro te suscepit, & largitus est tibi, vt viuas, paresque cibum, qui non perit, sed manet in vitam æternam, & multarum animarum salutem cures. Hæc locuti, etiam ipsi discesserunt. XXXVIII.

Vide sancti viri humilitatem.

4 Reg. 20.

Sanctus verò Theodorus, confestim viribus recuperatis, surrexit sanus, & laudabat Deum, maioreque studio abstinentiæ & psalmis decantandis incumbebat, & pro gratia sibi à Deo concessa, multa miracula faciebat, tum in curandis omnibus morbis & languoribus, tum in expellendis spiritibus immundis: sola enim ipsius increpatione aut iussu ab hominibus discedebant. Quibus miraculis multi commoti, domos suas relinquebant, & ad eum accedentes, habitum monasticum & vitam quietam complectebantur. Quidam etiam ex iis, qui curabantur, nolebant ab eo discedere, sed manebant apud illum, & necessaria ministeria exequebantur. Quamobrem cum sancti Georgij martyris oratorium esset angustius, quàm vt eos, qui sacrificium peragebant, & qui ibi commorabantur, quiq; ad precandum conueniebant, capere posset, ad dexteram ipse partem ædem pulcherrimam sancti angelorum principis Michaëlis, tã æstati, quàm hyemi commodam, exædificauit. Hæc ad læuam habebat paruum sancti Ioannis Baptistæ oratorium: ad dexteram autem, oratorium sanctissimæ Dei genitricis, semperque Virginis MARIÆ: in quo & fratrum regulam constituere decreuit, propterea quod ægroti, & à malis spiritibus vexati, qui, vt curarentur, adducebantur, & qui ad precandum accedebant, in Archangeli Michaëlis oratorio, quod die ac nocte apertum erat, manebant. In his autem sanctissimus Dei seruus Theodorus, tanquam fructifera olea in domo Dei, & veluti palma inter spinas versabatur: & monachorum circumdatus choro, in Dei laudibus excellebat. Misit autem socium suum Philumenum ad Anastasiopolis episcopum, vt eum presbyterum faceret, fratrumque præfectum: quoniam inter alios constantia & mansuetudine præstabat. XXXIX

Multi sub eo vitam monasticã complectũtur.

Iam cùm sanctus ac venerandus ille mansionis locus Dei gratia auctus esset, sed argentea supellectili careret, & vasa tantum marmorea in mysteriis adhiberentur, misit sanctissimus Theodorus archidiaconum suum ad regiam ciuitatem Constantinopolim, vt argenteum vas ad sacrorum mysteriorum vsum emeret. Ille autem eò profectus, vas emit à quodam opifice, tum materia, tum artificio singulare, & ad monasterium tulit. Cum igitur postridiè peragenda essent mysteria, ostendit archidiaconus vas illud sanctissimo Theodoro, vt in eo fieret sacrificium. Quod ille mentis oculo contemplatus, vt sordidum atque inutile contempsit. Cumq; Archidiaconus fabrefacti vasis integritatem pulchritudinemque commendaret, quippe qui nihil amplius, quàm speciem extrinsecus poterat intueri: Noui ego quoque, fili, inquit vir sanctissimus, vas esse pulcherrimum, quantum ad materiam atque artificium pertinet: sed aliam ob causam, quæ oculis non cernitur, coinquinatum est. Vsus nimirum, vt arbitror, illud infecit: Quod si dubitas, dic psalmi versiculum, vt precemur, atque illud intelliges. Quod ille dum faceret, & vir sanctissimus, inclinato capite, precaretur, sic euasit ipsum vas, quale solet argentũ esse, cum ex camino ignis nigrum educitur. Quo perspecto, fratres Deũ collaudarunt, qui per seruum suum id, quod occultum erat, patefecisset. Verùm cùm Archidiaconus illud rursum in manus accepisset, argenteum & splendidum apparuit. Quamobrem Constantinopolim reuertens, reddidit illud opifici, & causam narrauit. Opifex autem secum ipse considerans, meminit vas ipsum ex argentea meretricis situla fuisse conflatum, & rem Archidiacono indicauit, veniam petens, & rogans, vt pro se Deum obsecraret. Alia autem illi vasa pura dedit atque pulcherrima, quæ Archidiaconus ad sanctissimum Christi seruum attulit, priorisque vasis causam ipsi & fratribus patefecit: qui Deo gratias egerunt. XL.

Respuit vir sanctus calicem ex meretricis argento factũ

Iam in Buzæorum loco, sub Granianopolim sito, cum torrens sic imbribus excresceret, vt traiici non posset, cupiebant incolæ pontem ædificare. Cumque adhibitis artificibus opus propè confecissent, deerant tabulę quædam lapideæ, ad quas excidendas (licet multi dicerent, ad thesaurum auferendum) in collem quendam propinquum se contulerunt. Verùm magna inde spirituum exiit immundorum multitudo. Quorum pars inuasit viros & fœminas illius loci, eosq; acerbè cruciabat: pars cæteros in varios morbos coniecit: complures autem vias & loca finitima occuparunt, & homines ac bestias, illac iter facientes, iniuriis afficiebant. Quamobrem regio illa magnis tum internis tũ externis calamitatibus laborabat. Cumque illis in mentem venisset seru. Dei Theodori, decreuerunt illius precibus immundos spiritus adiurare. Ex quo cœperunt ipsi spiritus non mediocriter formidare, &, nomine eius audito, mitius ac lenius agere. Ad monasterium igitur profecti, tantoperè supplicarunt, vt cum illis tandem abierit. Appropinquante autem illo ad regionem ipsorum, sentientes spiritus præsentiam ipsius, & homines obsessos corripientes, occurrerunt ei, & cum vlulatu vociferabantur ad hunc modum: Proh vis. Cur venisti huc, ô ferriuore? Cur Galatiam reliquisti, vt Gordianam peteres regionem? Non erat opus, vt terminos transires. Causam enim, quamobrem te huc contulisti, nõ ignoramus. Verùm nos non parebimus tibi, quemadmodum parent Galatiæ spiritus: nos enim asperiores sumus & astutiores. Sed cum eos vir sanctus increparet, obmutuerunt. Postridie autem, cum essent omnes congregati, & illi, qui vexabantur, circa virum sanctissimum essent, supplicationem emisit, & totam regionem lustrauit, peruenitq; ad collem, vnde dæmonia exiisse dicebantur: atq; illa torquens diuina Christi gratia, venerandæque Crucis signo, tunsionibus in pectus adhibitis, diu precationibus incubuit: iussitque, vt ex hominibus egrederentur, & in locum suum redirent. Quæ valde clamantia, scissis vestimentis, obsessos ante pedes eius prostrauerunt, & egressa sunt. XLI.

Gratianopolis in Gordiana regione.

Pellit dæmones ex obsessis.

Pessimus tamen spiritus, qui mulierem vexabat, resistebat, & nolebat egredi. At vir sanctissimus, coma eius apprehensa, vehementerq; premens, adhibito Crucis signo, & fusis ad Christum precibus, increpabat eũ: Hinc inquiens, XLII.

non

non discedam prius, quàm ab illa fueris egressus. Tunc clamare spiritus cœpit, ac dicere: Magna est, ô ferrinore, vis tua etiam in me. Iam egredior, & non repugnabo. Da nobis tantum aliquid ex iis, quæ fers. Soluit ille calceamentum, coniecitque in foueam collis, vnde exierant. Proiecta igitur muliere ante pedes eius, exiuit ab ea. At vir sanctissimus stans, sursum Dominum precabatur, vt spiritus item illos omnes, qui loca finitima & vias obsidebant, atque iter facientes vexabant, compelleret in locum, vnde egressi fuerant, regredi. Deique gratia omnes sub muscarum, & leporum, ac murium specie, vt quibusdam videbantur, coacti, in foueam illam redierunt. Tunc eam vir sanctissimus, precibus fusis, ligno Crucis obsignauit, iussitque vt foramen illud obstrueretur, & in pristinam formam redigeretur. Et supplicationem ad locum suum reduxit. Nec vnquam postea locus ille sensit eam calamitatem, nec loci finitimi, nec viæ, nec homines vlli iniuria eiusmodi affecti sunt, ad gloriam Christi Dei nostri, curationum largitoris. Vir auté sanctissimus ad monasterium suum reuersus est.

XLIII. Ex Ponti autem oppido Heraclea Theodorus, cognomento Larzeas, diues & claro loco natus, ad pium virum accessit, & ad pedes eius prostratus, lachrymans supplicabat, vt ad vrbem suam veniret, ac in sacra ęde sanctissimæ Dei genitricis pro domesticorum suorum salute precaretur. Cum enim domu suæ foderetur, ex ea fossione contigit, vt magna spirituum immundorum multitudo tum familiares suos, tum alios ciues inuaderet, & acerbe vexaret. Beatus igitur vir, cum in æde illa sanctissimæ Dei genitricis precari cuperet, abiit cum illo, & desiderio suo satisfecit, familiamq; præclari viri Theodori, & reliquos ab immundis spiritibus vexatos, precibus & supplicationibus liberauit, multaque alia curationum miracula tam in ipsa vrbe, quàm in tota illa regione, reuertendo fecit ad gloriam Saluatoris nostri Dei. *Dæmonum infestationes profligat.*

XLIV. Cvm in Ancyranorum metropoli magna lues in homines, armentaque desæuiret, eius metropolis curatores ad Dei seruum accedentes, secum abduxerunt. Cumque filias haberent monachas in sanctissimo Dei genitricis monasterio, quod Becia vocatur, rogarunt eum, vt ibi commoraretur, & pro illis Deum obsecraret. Constituto autem supplicationis die, omnes ciues & agricolæ conuenerunt ad supplicandum: & ipse cum illis Deum obsecrans, ab ea peste ipsos liberauit. Aquam præterea benedixit, qua conspergebantur armenta, & libera erant. Quamobrem gratias agentes Deo metropolitæ, virum sanctum ad eius mansionem reduxerunt. *Vis aquæ benedictæ.*

XLV. Porro cum Siberis amnis, qui propè monasterium fluit, Sicæorum sata, atque adeo agros ipsos auferret, vir sanctissimus accessit, amniquc præcepit in Christi nomine, vt in alueum suum rediret, nec agris amplius appropinquaret: lignea que cruce defixa, & precibus fusis, impetum eius repressit. Cumque eodem in flumine traiciendo multi periclitarentur, vir iste memorandus ad eius medium accessit, fusaq; bene longa ad Deum precatione, reddidit ipsum mansuetum, vt nullum amplius in illius traiectu periculum foret. *Præclara edit miracula in flumine.*

XLVI. Dvctvs est ad eum puer è quodam monasterio, nomine Arsinus, qui à spiritu immundo vexabatur. Hunc vir sanctissimus cum accepisset, non festinauit curare eum, quod illi talem disciplinam haud inutilem esse diceret. Verùm cum perfectæ iam esset ætatis, & vir sanctissimus pro omnibus accedentibus precaretur, orauit & ille, vt pro se quoq; idem faceret. Cui, si promittis, inquit, te rectam & exquisitam vitæ rationem amplexurum, celeriter id, quod flagitas, impetrabis. Promisit ille. Itaque cum vellet Christi seruus sancti martyris Christophori mulierum monasterium inuisere, secum Arsinum duxit. Et cum essent in valle Xeroniaca, & tempus foret opportunum, stans vir sanctissimus, Deũ pro illo precabatur. Commoto igitur dæmone, cœpit affligi, & in sublime tolli. Dæmon autem suspensus, dicebat: Egredior, ferriuore: tantum solue me, & statim discedam. Et hæc dicens, vidit sanctum Christi martyrem Christophorum Dei seruo obuiam venientem. Et vehementius vlulans dæmon, prostrauit illum ad pedes ipsius, atque discessit. Cumque se collegisset, duxit eum vir sanctus in ipsius martyris monasterium: vbi admonitionibus & grauibus præceptis & obsecrationibus Virgines in eo degentes, ad modestiam & timorem Dei, & humanum pudorem instituit. Valde enim eum Virgines venerabantur. *Dæmonem eiicit.*

XLVII. Posteaqvam autem ad virorum monasterium sanctus ipse rediit, paruam cellulam ab eo accepit Arsinus, in qua inclusus, quietem colens se exercebat: & tribus hebdomadæ diebus pane cum oleribus, aut pomis vescebatur: tẽpore autem Quadragesimæ idem illi quidem erat cibus, sed sabbato tantum & die Dominica. Erant & alij duo, qui asperum eiusmodi vitæ genus colebant, Euagrius & Andreas, qui prope Arsinum in cellulis degentes, animarum suarũ saluti vacabant. Horum studio magnus Dei seruus lætabatur, & Deum laudabat. Aliquanto autem post magno affecti sunt desiderio, sanctam ciuitatem inuisendi, & sancta illius loca adorandi. Quod cum inter se contulissent, supplices virum sanctum obsecrarunt, ne desiderium suum impediret, sed precibus illud adiuuaret. Cum igitur ab eo dimissi, iter suum confecissent, & voti iam compotes essent, Euagrio placuit illic commorari. Ingressus igitur in Lauram Abbatis Sabæ, sanctè vitam instituebat, factis ipsis declarans, se diuini & sancti patris Theodori esse discipulum. Arsinus autem & Andreas in Galatiam ad virum sanctissimum redierunt, eumque rogarunt, vt pro se Deum obsecraret, sibiq; permitteret, vt alia in loca sese conferrent, vbi separatim in quiete vitam traducerent. Cum igitur pro illis Deum obsecrasset, & quod petebant, concessisset, abierunt quo vtrique libuit. Andreas procul à monasterio passuum millibus octo in Brianeæ collem iuit: vbi in lignea cellula inclusus, sanctè viuebat, & à Christi die natali vsque ad Ramos oliuarum eandem, quam in monasterio abstinentiam coluerat, exercebat. Arsinus verò, cum in partem superioris Potamiæ se contulisset, Galenirum sibi, locum ab hominum celebritate remotum, in quo dæmones considebant, elegit, & stans Deum orabat, dicens: Domine Deus patris mei Theodori, precibus eius placatus, serua me peccatorem, & adiuua me atque defende, vt tibi seruiam & placeam in hoc loco. Statimque se in lignea cellula inclusit, ibique hyemem illam transegit. Postea verò altiorem sibi columnam fecit, in eamque conscendit: & solitam abstinentiam, & reliquarum virtutum studium coluit. Cumque quadraginta iam annos ita transegisset, patientiæ corona redimitus, & discipulus Theodoro præceptore dignus, in pace requieuit. *Arsini magna abstinentia.* *Item Euagrij & Andreæ.* *Arsini obitus.*

XLIIX. Mvlti præterea à sancto & præclaro patre nostro Theodoro instituti, vel apud ipsum vitam traduxerunt, vel aliis in locis excelluerunt. Inter quos & Reparatus, claris ortus parentibus, cohortationibus eius & miraculis commotus, monasticum ordinem suscepit: & ab eo institutus, in paruam se cellulam inclusit in Colonossi regione Lycaoniæ, recteque vixit ad exemplum præceptoris. Et Elpidius, qui cum annos aliquot in monasterio rectè vixisset, deinde ad Orientem profectus, propè montem Sina constitit, ibique se exercuit. Hunc propter quietem & religionem, patres illis in locis commorantes, Elpidium quietum appellabant. Et Leontius, qui diu sub disciplina serui Christi institutus, prope locum Permataæ separatim vixit tam honestè ac piè, vt cum alia multa vaticinatus sit, tum iniquorum Persarũ impetum prædixerit, seq; ab illis interfectum iri. Quod & factum est, cum è cellula ipse sua egredi, & quietem suam nollet intermittere. Et Theodorus, qui in monte Draconis piam vitæ rationem coluit, ab ipso institutus est, & habitũ accepit, & postea mansionis ipsius sancti prefectus fuit. Et Stephanus, qui prope Psilim fluuium sancti Theodori mansionem rexit, ab eo pariter fuit institutus, & habitum accepit. Et alij plurimi, quos propter multitudinem prætereo, ne dum in eorum historia moror, quæ ad magnum ipsorum & nostrum pastorem pertinent, imperfecta relinquam & prętermittam. Vita quidem ipsorum satis eos commendat, sed talis magistri disciplina multo magis. Non potest enim vt ait Dominus, arbor bona fructus malos facere. Huius igitur arboris, omissis interim ramis, altitudinem pro viribus consideremus. *Reparatus monachus.* *Elpidius.* *Leontius.* *Theodorus* *Stephanus.* *Matth. 7.*

Evm rursus desiderium incessit reuisendi sanctam ciuitatem Hierusalem. Quare cum duobus comitibus iter susceprit. Tunc autem Hierusalem magna siccitate laborabat. Cumque & lacus & cisternę exaruissent, magnis omnes in angustiis versabantur. Ciues enim & monasteria aquas pluuias in lacus cisternasque colligunt, cùm fontes non habeant. Homines igitur & iumenta aquæ penuria affligebantur. Nec supplicationibus quicquam proficiebant, quoniam eam gratiam Deus seruo suo reseruabat. Erant porro illic quidam ex Galatiæ regione, qui magnum Dei seruum & eius miracula cognoscebant, & de ipso in sancta ciuitate, & in monasteriis, quoties occasio id ferebat, loquebātur. Nouimus, inquiebant, sanctum patrem in nostra regione, qui vnica precatione queat aquis vniuersum orbem explere, quemadmodum Eliam Prophetam tempore Achab regis Israel fecisse legimus. Cùm igitur in sanctam ciuitatem Hierusalem ingressus esset, & salutiferam Crucem, & sanctum Christi sepulcrum adorasset: & omnia loca sacra atque monasteria inuiseret: videntes eum monachi, qui de illo locuti fuerant, præsentiam eius tam in ciuitate, quàm in monasteriis diuulgarunt. Quamobrem Patriarchæ Hierosolymitani nomine, clerici & monachi ad eum accesserunt, rogaruntque vt precibus suis Deum sibi propitium redderet, & pluuiam impetraret. Tunc ille se excusare, quod indignus esset. Sed cùm illi responderent, se confidere, si suas ipse preces cum aliorum patrum precibus coniunxisset, fore vt Deus pluuiam largiretur: Quando, inquit, dicitis, vos fidem habere, sicut creditis, ita fiet vobis. Constituta igitur supplicatione, dixit militibus: Deponite, filij, stolas vestras, ne madefiant, & vos defatigemini. Celeriter enim, mihi credite, pro fide vestra Deus misericordiam suam vobiscum faciet. Cum igitur supplicando procederent, & quodam in loco ex mandato eius precandi gratia constitissent, sublatis in cœlum manibus, vir sanctissimus satis diu Deū obsecrauit, & obsecrante illo, parua nubes apparuit ab Occidente. Facto autem obsecrandi fine, præcepit, vt supplicantes progrederentur. Tunc nubibus totum obtectum est cœlum: & ingens cœpit pluuia descendere, adeò vt madefacti, cursu reuerterentur, & Deum collaudando, supplicationi finem imponerent. Omnes autem cisternæ & lacus pluuia, fluminis instar defluente, completi sunt ob serui Dei precationem. Qui ne propter miraculi amplitudinem turbaretur, statim ad monasterium rediit. XLIX.

3 Reg. 18.

Loca sacra Hierosolymis inuisit.

Impetrat à Deo pluuiā.

Mvltis item aliis in locis monasterio propinquis eiusmodi miracula, siccitate premente, per ipsum effecta sunt. In loco autem, qui Reaee nuncupatur, sæua quædam nubes statutis temporibus regionem occupabat, & maturos vitium fructus grandine deiiciebat. Quamobrem incolæ, cùm ea calamitate, multis iam annis assiduè afficerentur, ad monasterium accesserunt, & multis precibus virum beatum secum abduxerunt. Qui, constituta supplicatione, regionem lustrauit, & Cruces quatuor ad regionis fines constituit, & ad monasterium reuersus est. Ex quo factum est, vt sæua illa nubes nunquam amplius regionem inuaserit. Cuius beneficij memores loci illius incolæ, quotannis monasterio aliquot vini mensuras & varias vuas offerunt. L.

Nota hæc de 4. crucibus.

In Caria fluuius, qui dicitur Copas, exundans domos deiiciebat, & omnia paulatim euertebat. Quare Christi seruus, incolarum precibus adductus, illuc se cōtulit: & adhibita precatione, ad fluuij ripam, intra quam cùm paruus esset, solebat contineri, Crucem statuit Et Dei gratia, sanctiq; viri precationibus factum est, vt quamuis solito etiam magis excresceret, nunquam tamen terminum Cruce præfinitum transilierit, neque incolarum loca suffoderit. LI.

Eo tempore piæ memoriæ Tiberius imperio potiebatur: qui cùm Mauritium sibi à secretis Comitem fecisset, misit eum aduersus Persas. Cumque vicisset illos, in vrbem ab Imperatore reuocatus est. Hic igitur cùm per Galatiam iter faceret, auditis, quæ de Christi seruo dicebantur, ad eum, qui tunc in spelunca quiescebat, cum fratre Petro & sociis accessit: & ad pedes eius prostratus orabat, vt pro se Deum precaretur, vt iter suū ad Imperatorem fortunaret. Beatus autem vir, cùm vt surgeret, præcepisset, & pro illo Deum obsecrauit, &, Deo sibi patefaciente, dixit ei: Fili, si sancti martyris Georgij memor extiteris, haud ita multo post cognosces, qua in gloria imperij collocaberis. Quod cùm euenerit, memento, vt pauperes alas atque sustentes. Et cùm Mauritius hæsitaret, qua in Imperij gloria se collocatum iri diceret, seduxit eum, & remotis sociis, apertè significauit, ipsum futurum Imperatorem. Mauritius igitur eum sociis, accepta benedictione, lætus discessit, & Constantinopolim peruenit: defunctoque Tiberio, vt vir sanctus prædixerat, imperium obtinuit: & eius verborum memor, epistolam ad illum misit, rogans, vt Deum pro se precaretur, vt imperium in pace tueri posset, & ab hostibus defendere: addiditque, vt peteret, si quid à se vellet. Sanctus autem Theodorus beatum Philumenum misit, & rescripsit Imperatori, vt in vsus pauperum aliquid frumenti monasterio tribueret. Addixit igitur Imperator monasterio singulis annis tritici modios sexcentos, & poculum illi pro munere misit. LII.

Tiberius mittit Mauritium contra Persas. Vide Baro. an 583.

Mauritio prædicit Imperatorē eum fore

Anno 586 mortuo Tiberio Mauritius Imperium obtinet Bar. an. prænot.

Cvm autem maioribus in dies virtutibus atque miraculis floreret, & fama eius vbique magna cum laude celebraretur, impletum est monasterium viris bonis: inter quos ipse, vt Dauid cecinit, erat tanquam oliua fructifera in domo Dei: vt de ipso id, quod in Psalmo prædictum est, impleretur: Iustus sicut palma florebit, & sicut cedrus Libani multiplicabitur. Iam cùm cerneret vir beatus multas turbas congregari, & sancti Georgij oratorium angustius esse, quàm vt omnes capere posset, templum sancti martyris amplum faciendum curauit, vt dextrum eius templi latus, sancti martyris oratorium teneret. sinistrum autem, sanctorum martyrum Sergij & Bacchi. Vbi cum pro iaciendis fundamentis effoderent, & varias petras igne acetoque perfringerent, atque deuoluerent, (erat enim agrestis petrosusque locus ille) contigit vt saxum miræ magnitudinis inuenirent: quod eum demolirentur, quendam in locum impulerunt, vnde nullo modo poterat dimoueri. Multis igitur operariis frustra laborantibus, accessit vir sanctus, & saxum attingens: Benedictus Deus, inquit, hinc deorsum mouearis, vt hoc loco vti possimus, & dicto citius emotum est saxum, & facillimè voluebatur. E regione verò cùm esset arbor mali, quæ à saxo euertenda videbatur, dolens vir beatus, exclamauit: Ita pertransi, vt nulla malum iniuria afficias: & statim, tanquam esset homo prudens & intelligens, sic extra arborem transiliit, vt eam nihil omnino læderet. LIII.

Psalm 51.

Psalm. 91.

Permulti ad eum veniunt, & fiunt monachi.

Imperat saxo.

Cvm ex loco, qui dicitur Euarzia, millibus passuum octo à monasterio distante, quidam pro templi ædificatione calcem in curribus veherent, præsente viro sancto, contigit, vt magna nubes super ipsos incumberet, & ingentem imbrium vim inciperet demittere. Quamobrem homines illi perturbati, & metuentes, ne currus atque iumenta propter calcis incendium imbribus excitatum, comburerentur, magnis vocibus virum sanctum aduenientem compellabant, dicentes: Curre, domine, curre: perimus vnà cum iumentis nostris. Et cœperunt celeriter iumenta dissoluere, & à plaustris remouere. Sed vir sanctus prohibuit, ne id facerent: qui stans, atque manus suas extollens, Deum precabatur, & ad præcedentem currum accedens, insedit & psallens eum dirigebat: statimque nubes duas in partes discissa est, & imbribus magnis vtrinq; defluentibus, ne gutta quidem super plaustra decidit. Sic igitur ad monasterium incolumes peruenerunt, Deum collaudantes, qui res admirabiles per seruum suum efficiebat. Alia item miracula, dum templum ædificaretur, ab ipso facta sunt. LIV.

Insigne miraculum.

Post templi autem ædificationem, quæsiuit ex eo discipulus eius Deo charissimus Ioannes, quis esset illud cōsecraturus. Cui respondit: Ecce dico tibi, templum hoc ab Episcopo huiusce loci consecratum iri. Et vaticinatus est. Nam Deus seruos suos claros & illustres reddens, qui cùm quinque talenta seruo suo dedisset, & ex ipse duplicasset, aliud ei munus largitus est. beatissimo item atq; sanctissimo huic viro priores gratias & munera cumulauit, quoniam ea ipse rectè factis duplicauerat. Pastoris enim eum honore decorauit. Namque defuncto Timotheo Anastasiopolis Episcopo, LV.

Matth 25.

tus non permisit, vt discederet: Et ego, inquiens, tecum veniam. Volo enim monasterium & fratres meos inuisere: sed prius muneribus nobis à Deo datis fruamur. Spero autem, Deo fauente, nos puerum viuum inuenturos, nunc enim non moritur: sed adhuc viuet, & gratulabitur tibi. Et hæc locutus, præcepit etiam nuncio, vt cum ipsis cibum caperet. Cùm autem surrexissent, profectus est vir beatus in oppidum, & omnes cum facibus & thure obuiam illi processerunt. Et cùm esset vespera, in Ecclesiam ingressus est, & populo benedicens, vespertinas preces pronunciauit: atque ita domum Andreæ Archipresbyteri se contulit. Videns autem puerum morientem, Christum Deum nostrum, vitæ mortisque Dominum, obsecrauit, vt animam in ipso retineret, eumque parentibus viuum & incolumem largiretur. Et cùm obsecrandi finem fecisset, adspexit puerum, & allocutus est. At ille oculos aperuit, & intendit eos: sed respondere non potuit, quoniam lingua eius erat impedita. Rursum igitur caput inclinans Dei seruus Dominum precabatur, vt integram puero sanitatem daret: & facto precandi fine, allocutus est puerum: Comita, inquiens adspice, & dic, quomodo te habes, & patri tuo responde, ne propter te dolore afficiatur. Aperiens igitur oculos iterum puer, & eos intendens, respondit ad interrogata. Tunc signans illi frontem, & manus, & pedes, dextera illum apprehendit: In nomine, inquiens, Domini IESV CHRISTI, qui Centurionis morientem puerum suscitauit, surge & sta sanus: idem enim tibi quoque vitam nunc elargitur. Iussit autem, vt illi daretur cibus, & comedit. Vocatus autem vir sanctus à pueri parentibus ad cœnam, præcepit Ioanni presbytero, vt puerum item ad cœnam adduceret: quem Ioannes cùm adduxisset, eique ministraret ex iis, quæ erant apposita, plus, quàm alij, comedit. Quod omnes adspicientes magna lætitia, cum parentibus gloriam dederunt Deo, qui mortuis etiam, per seruos suos exoratus, largitur vitam. Postridie autem puer sanus ambulabat. Et vir beatus ab oppido profectus est ad monasterium.

Prædicit futura.
Preces vespertinæ.
Matth 8.
Puerú morientem reddit incolumem.

LXVII. EO tempore suscepit hospitio diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur. Venerat autem legatus ad Mauritium Imperatorem, vt illi Synophrim oppidum à Barbaris direptum commendaret. Erant huic supercilia densa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida, & ad ilia vsque protensa, similiter & barba, vngues prælongi: ad centesimum annum peruenerat: sexaginta annorum spacio, nec vinum, nec oleum, nec aliud eiusmodi gustârat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vescebatur, & aquam bibebat. Huius fama ad Theodorum, & Theodori pariter fama ad ipsum, Deo patefaciente, peruenerat. Et iustus ille quidem dicebat discipulis suis de S. Episcopo Theodoro, se talem virum sanctum ad eum vsque diem non inuenisse: sibi enim vitæ ipsius instituta esse à Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cum fratribus loquebatur, vt in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse aut audiuisse se diceret neminem. Qui autem hæc audiebant, ex fimbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant. Cumque mansionis fratres ad eum venerandum accederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquiens, cùm talem stellam, & sanctum Christi Apostolum habeatis ad me agrestem & vilem, atque nullius pretij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum verè laudabilem & admirandum sanctúmque virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam agit, & cupiditates in se proterit, & doctrina sua multos ad Deum conuertit. Cùm autem vespera aduenisset, facto diuino sacrificio, accubuerunt, vt paruo & solito cibo vescerentur. Postea voluit S. Theodorus, vt erat solitus, hospiti pedes lauare. Sed ille non permisit. Mutuo igitur manus lauarunt. Postridie verò manè festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cùm B. Theodorus animaduerteret, & obitum eius propinquũ esse diuinitus sciret, idq; apud se fieri cuperet, rogabat eum, vt itineris labore fessus conquiesceret. Ille contra obsecrabat, vt se dimitteret: Instat, inquiens, mihi è corpore migratio, & idcirco festino, vt in cellula mea naturæ concedam. Egressus igitur B. Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim vsque: & afflictiones ac solicitudines, quas in episcopatu sustineret, patefecit, quibus instituta vitæ ratio, & monasteriorum suorum cura interrumperetur, rogans eum, vt quod sibi agendum esset, consuleret, & vtrum relicta episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille verò id quàm celerrimè faciendum censuit, ne apud Deum damnandus esse videretur. Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratrémque dedit, qui illum, quousque vellet, comitaretur. Mutuo se igitur salutantes & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in Episcopium reuersus, dixit eum celerius è vita migraturũ, quàm vt ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est. Paucis enim post diebus nunciatum est, eum in via mortuum esse.

Antiochus insignis eremita Vide Baro an. 597
Mira eius abstinentia
Eius de Theodoro testimoniũ
Eius obitũ prædicit S. Theodorus
Moritur anno 597 Vide Bar hoc ipso anno.

LXIIX. QVONIAM igitur plurima beati Theodori miracula, posteaquam episcopatum recusauit, visa fuerunt, hæc ego commemorans, omittam ea quæ in ipsa ciuitate gessit episcopali, quia sunt omnibus nota, illa duntaxat attingens, quæ aliqua ex parte causas & afflictiones indicant, quamobrem recusauit episcopatum. Cum enim necessario cogeretur inuolui variis Episcopatus negotiis & solicitudinibus, magnis molestiis & angustiis afficiebatur. Nolebat enim terrenis curis à rerum cœlestium distrahi contemplatione. Nam, vt inquit Dominus, nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Cum igitur necesse esset prædia ad Ecclesiam pertinentia, per procuratores administrare, & ipsi procuratores iniuriis agricolas afficerent, non poterat vir pius non vehementer angi & cruciari. Nam cùm id munus ciui cuidam, nomine Theodosio, dedisset, & ab eo agricolæ iniuria essent affecti, ad Christi seruum lugentes confugerunt. Qui eos commiseratus, (neque enim sanctus & pius ipsius animus poterat sine dolore quenquam afflictum & calamitosum adspicere) Theodosium accersendum curauit, monuitque, vt ab agricolarum iniuria desisteret. Ille verò, inuenta occasione, ab iniuria nõ destitit. Quare cum eos quodam in loco, qui Euchraës dicitur, pergeret lædere, vno omnes animo congregati, & gladiis ac fundis instructi, contra ipsum constiterunt, cædem illi comminantes, nisi recederet. Qui eos ad pugnam paratos intuitus, & veritus, ne ab ipsis superaretur, discessit, & Anastasiopolim se contulit, vt maiore munitus auxilio aduersus illos rediret. Id cum audisset vir sanctus, totum illum diem cum lachrymis gemitibusque traduxit, considerans, si impetus ille ad exitum perueniret, & cædes aliqua fieret, id sibi tanquam authori, crimini datum iri, seque animarum periclitantium reum fore. Humi igitur prostratus, & Deum adorans, enixè rogabat, vt illius furoris motum compesceret, antequam ad finem perduceretur. Et accersito Theodosio præcepit, ne ad ea loca se amplius conferret, ne mali quippiam accideret. Tunc ille, sancti viri hortatu dicens impetum illum agricolarum aduersum se fuisse factum, multa in eum conuicia coniecit, & nefariæ contumeliæ vim addens, sedem, in qua sedebat, pede commouit: ex quo beatus vir coram omnibus supinus concidit. Cum autem surrexisset, mitiori voce iurauit, se apud eos Episcopum nõ moriturum, sed ad monasterium suum rediturum. Quibus verbis Theodosius minimè placatus, binas se illi auri libras expensas laturum dixit, propterea quod à prædiorum procuratione ante diem constitutam repelleretur. Vxor autem marito aduersabatur: Nihil, inquiens, sit tibi controuersiæ cum S. Episcopo, ne pro benedictione, quam ab illo accepimus, in maledictionem incidamus. Sed ille vxorem non audiens, rursum in episcopium accessit, vt cum sancto viro altercaretur, in iudicioque contenderet. Verum dum ostiarius aduentum eius Sancto Episcopo nunciaret, repentè magnus eum timor inuasit, & apparuit ei iuuenis adspectu terribilis, & splendidè indutus, qui cum indignatione minatus est illi: Vir, inquiens, pessime, sic magno Episcopo aduersaris, nec desinis ei molestiam & dolorem afferre: Ecce, prædico tibi, nisi desistis, magna super te ira deueniet, & miserè vitam finies. Et hæc locutus, discessit,

Causa cur se episcopatu abdicarit S. Theodorus.
Matth 6.
Theodosius procurator ei infensus est.
Visione improbus deterretur.

Matth. 5. bona tibi conciliauimus. Omninò autem efficies, vt eorum quoq; simus tecum participes, vt qui tibi fuerimus adiutores ad acquirendam talem beatitudinem. Sanctus autem: Ne ironicè, inquit, nobiscum agas, ô Iudex. Nam nos quidem & inimicos diligere, & ijs, qui nos odio habent, benefacere, à diuino præcepto didicimus. Cæterùm quamdiù sumus viui in vita præsenti, Deum precamur, vt ab errore discedentes, discatis pietatem & veram religionem, vt vobis quoq; sit pars & sors in futuro in Dei bonis, quæ dici nequeunt. Non est aũt nobis datum vel à supplicio eripere, vel bona dare. hoc est enim in solius Dei positũ potestate, qui habet etiam potestatem iudicandi viuos & mortuos.

Dixit Præses: Eiusmodi contentionibus missis in præsentia, & ijs bonis, quæ à te somniantur, pate Regis im- XXIII
perio. Te enim talibus & tantis subijciam supplicijs, vt per te alij quoq; persuadeantur Christiani, ea, quæ tenent manibus, nequaquàm commutare cum ijs, quæ spe apprehenderunt. *Nullis minis frangitur Christi martyr.* Sanctus autem: Hoc, vt ipse quoq; nôsti, maximè cupio, quam citissimè transmitti ad æternas mansiones. Quòd si mihi alios innumerabiles intuleris cruciatus, aut etiam post te alius, consummatus inueniar in Christi gratia. Habeo enim Deum me confirmantem, propter quem hæc pati constitui. Non ero autem, vt tu dicis, Christianis adhortatio ad negandam pietatem propter tua tormenta, sed incitamentum potiùs ad verum Dei cultum. Ipsi enim me videntes in tali senectute tuos vilipendere cruciatus, habebunt pulchrum exemplar fortitudinis, nec deerit illis, quem imitentur. His auditis, Præses beati senis interrita constantia obstupefactus, iubet portatum ab aliquibus, quoniam ingredi non poterat, rursùs includi in carcere.

Deinde adspiciens ad beatum Æithalam: Tenè quoq;, inquit, inuasit idem stupor, & maximi luminaris recu- XXIV
sas adorationem? Respondet præco veritatis: Viuit Dominus Iesus Christus, viui Dei filius, in quem speraui à iuuẽtute, quòd immutabilem habeo cogitationem: nec mihi vllus persuaserit, vt Dei honorem tribuam rebus ab ipso creatis. *Æithalas denuo flagellatur.* Postquàm hæc audiuit ille superbus & barbarus, iubet sanctum alligari talis, & ligno appendi. Ille autem magna voce prædicabat se esse Christianum. Magis erat defessus flagris cædendo impius, quàm sanctus aliquid loqueretur remissum & indignum ea, quæ pro Christo est ostendenda, fortitudine. Iubet ergo eum de ligno deponi, & eius loco induci Manichæum, qui coram martyre apertè suam abiuraret religionem. Iubens ergo torquere Manichæum, cogebat ad negandum. Ille autem primùm quidem resistebat, & aduersùs plagas videbatur decertare. Cùm autem *Manichæus hæreticus deficit in tormentis à suo Manete.* violentiùs verbera intentarent, qui flagellabant, & eum plagæ vehementer vrgerent, victus à doloribus, statim inficiabatur: &, Anathema Maneti & eius dogmatibus, exclamabat. Afferunt itaq; ad eum formicam, iubentes interficere. Ille autem eam statim accepit & interfecit. Propter quod sanctus lætitia diffusus, & ob id, quod factum fuerat, ridens propemodùm: Grauia passus, inquit, defecit adorator Manetis: & cædem fecisse est conuictus, vt qui Deum suum interemit. Ego autem meipsum beatum existimo, vt Paulus, quòd Christi virtute apertè corroboratus, qui dixit: *Ioan. 16.* Ego vici mundum: conseruo spiritum & animum inuictum.

Propter hæc ira repletus insanus iudex, spinosis mali Persicæ virgis iubet sanctum verberari. Plagæ autem sic XXV.
eum confecerunt, vt propè esset * mutus, & nec sentiret quidem verbera, quæ infligebantur. ** mortuus.* Quamobrem cùm eum traxissent, tanquàm iam mortuum, forás eijciunt. Quidam autem ex Magis, cùm fortè illud corpus vidisset nudatum, & naturæ contemplatione motus esset misericordia, panno eum operit. Qui verò erant eiusdem, cuius ipse, religionis, cùm adspexissent, quod ab eo factum fuerat, criminantur eum apud Præsidem: qui eum acerbis statim cædit flagellis, & ab immisericordibus eam accipit mercedem misericordiæ. Beatum autem Æithalam adhuc spirantem tradunt in custodiam. Cùm verò accepisset iudex, maximum quendam Præsidem, nomine Saborium, in eius vicum aduenisse, qui appellabatur Macellaria, ei martyrum mandat examinationem. Ille autem non minùs impius & sæuus, quàm præcedentes, adspiciens ad sanctos: Vestram, inquit, reueritus canitiem, & vestræ misertus afflictionis, suadeo vt solem adoretis, & gustetis sanguinem sacrificiorum, vt à morte acerba liberati, omnibus iucundam vitam lucrifaciatis. Sancti autem tanquàm vno ore dixerunt: Carniuoris canibus mos est sanguinem gustare, non hominibus. Tibi verò potiùs conuenit ijs exatiari, qui es instar canis rabiosus, & latras, & efferaris in eum, qui te fecit.

Rursùs cæduntur sancti. Postquam autem iussit sanctos flagris cædi, eorum misericordia moti, qui circumstabant: Decoctione, dice- XXVI
bant, gustata loco sanguinis, seruemini, & liberemini ab ijs, quæ vobis imminent, supplicijs. Illi verò responderunt: Absit, vt vel gustu, vel vllo alio modo inquinemus puritatem nostræ fidei, & hanc longæuam senectutem dedecore afficiamus. Versutus autem ille Præses & admodùm malus: At si ad vos, inquit, pura caro fuerit allata, ne eam quidem gustabitis? Sancti dixerunt: Ex immundo quidnam mundum, & ex pollutis tuis manibus quidnam fuerit impollutum? Omnibus ergo missis his tuis machinationibus, in nos velis citò proferre sententiam. Frustrà enim laboras aërem verberans, & per inscitiam eum pulsans, qui non potest domari. Cùm ergo communiter cum ijs, qui considebant, consultâssent, & tulissent sententiam, vt sancti Christianorũ manibus obruerentur lapidibus, congregant Christianorum multitudinem: cum quibus comprehenderunt etiam admirabilem illam Isdandul: & cùm beatum Ioseph rursùs exportâssent, sistunt eum in Prætorio. Sanctus autem annuit Præsidi, vt ad se accedat propiùs, vt qui arcanum aliquid esset ab eo auditurus. *Vide S. Ioseph in impium iudicẽ facinus.* Cùm is verò statim accessisset propiùs, martyr os implens saliua, execrandum illum vultum conspuit: &, Non te pudet, inquit, ô impudentissime, tam immaniter & tam hostiliter in hanc communem insultare naturam, & corpus iam morte affectum, rursùs producere ad examinationem? Ille autem ab ijs quoque, qui considebant, propter hanc nimiam crudelitatem probris affectus, & mirandum in modum irrisus, ad suam cathedram redit pudore affectus.

Cum autem sanctum paulò longiùs dimouissent, & manus ponè vinxissent, fossam ei fodiunt, & eum ad lum- XXVII.
bos vsq; demissum, infodiunt. Deinde comprehensos circumsistunt Christianos: & pulsantes, iubent eos virum inclytum appetere lapidibus. *S. Isdandul.* Cum quibus sacrosanctam quoq; Isdandul, vt similia faceret, vrgentibus, dixit illa: Nihil vnquàm à sæculo tale fuit auditum, vt cogatur fœmina extendere manum aduersùs viros sanctos, quomodo vos nunc facitis: qui aduersùs inimicos quidem non decertatis, in nos autem arma tollitis, & patriam, quæ degit in pace, sanguine & cæde impletis. Illi verò obelisco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere imperabant. Illa autem: Absit, inquit, vt ego id faciam. Nam ego id priùs libenter cordi meo affixero, quàm per ipsum sanctum corpus vel minimùm attingam. Sic illa quidem virilem ostendens constantiam, conspecta est potētior, quàm cogitâtant parricidæ. Sanctum autem tam crebris lapidum niuibus obruerunt, vt cerneretur solum caput, reliquo corpore obruto lapidum congerie. Quod quidem caput cùm quidam ex impiis principibus vidisset adhuc moueri, iubet vni ex lictoribus, vt accepto lapide, quantum poterat manus capere, in id desupèr immitteret. *S. Ioseph abit è vita.* Quod quidem cùm factum esset, & pondere lapidis caput esset contritum, beatus Christo tradit preciosam animam. Atq; venerandum quidem illud corpus, adhibitis custodibus, conseruabatur tanquàm thesaurus aliquis. Cùm tres autem dies præterijssent, & iam aduenisset quartus, extitit magnus & terribilis terræmotus. *Vltio diuina in impios.* Deindè cùm sic apparerent fulgura, & maxima tonitrua cum eis erumperent, ignis è cœlo demissus, custodes quidem redigit in cinerem: lapidum verò congeriem educit tanquàm puluerem, Deo omnibus reddente manifestum honorem in martyrem: corpus autem non apparet, seu quòd Deus prouidisset, vt id transferretur ijs, quos ipse nouit, modis: seu quòd hominum manus id sustulissent.

Item S. Æithalas mense Iunio. Venerandum autem Æithalam cùm in vicum, qui dicitur Patrias, abduxissent, efficiunt vt Christianorũ ma- XXVIII
nibus ipse quoque obruatur lapidibus. Cuius corpus monachi quidam ex ijs, qui illic habitabant, noctù aduenientes,

entes, inscientibus custodibus id auferunt, re vera furtum laudabile facientes, & rem luce dignam, non tenebris. Deinde cum ei iusta fecissent, deponunt in quodam loco insigni. Quo autem in loco sanctum contigit interimi, facit Deus admirabiliter quiddam, dignum & sua potentia, & gloria martyris. Planta quædam myrti illic enata, efficitur omne genus morborum liberatio. Nota rem miram. Cum quinque ergo annis per hanc plantam sic fierent miracula, qui gentium falsam tenebant religionem, inuidia moti, & non ferentes intueri hæc miracula ad confutandam falsam eorum religionem, plantam excindunt radicitus. Multi vero ex iis, qui erant animo purgati, longo tempore videbant lucem in eo loco, & diuinas virtutes ascendentes, & gloriam emittentes ei, qui sanctos suos glorificat. Consummatus autem fuit Christi martyr Æithalas mense Iunio, eandem constantiam & fortitudinem, quam ij, qui ante ipsum fuerunt consummati, ad mortem vsque ostendens, auxilio & gratia Christi veri Dei nostri: Quem decet gloria & honor, cum principio carente eius Patre, & sanctissimo & viuifico Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

DE S. MILLES, QVEM LATINA MARTYROLOG. MELISIVM VOCANT, EPISCOPO ET MARTYRE EX CAP. XIII. LIB. II. HISTORIÆ *Ecclesiasticæ Sozomeni, interprete Ioanne Christophorso Anglo.* An. 310.

I. PER id temporis (imperante scilicet Sapore) etiam Milles martyrio occubuit, qui primum apud Persas militauerat: postea autem, relicta militia, vitæ genus plane apostolicum excolere cœpit. Fertur, illum, cum esset episcopus vrbis cuiusdam in Perside creatus, multos sæpenumero cruciatus perpessum esse, verberaetiam & distractiones membrorum pertulisse. At cum neminem in ea ciuitate posset ad fidem Christianam traducere, ægre & iniquo animo ferentem, ciuitatem execratum esse, indeque decessisse. Non longo post tempore, cum primarij viri illius vrbis in regem peccassent, exercitum cum trecentis elephantis eo profectum, vrbem euertisse, & velut agrum colentes, in ea sementem fecisse. 22. Aprilis. Vide Niceph cap. 17 lib. 8. Bar. an 344.

II MILLEM vero peram solum, in qua sacratum Euangeliorum librum habebat, secum gestantem, Hierosolymam precatum se contulisse: indeque in Ægyptum ad visendos monachos, qui ibi ætatem degebant, concessisse. Quæ autem, quamque admirabilia, & quam diuina facinora ab isto Mille edita fuerint, testes sunt Syri, qui eius res gestas & vitam literis prodiderunt. Mihi certe satis visum est, hæc de eo & de his, qui in Perside, regnante Sapore, martyrium obierunt, hactenus disseruisse. Nam tormenta illis inflicta, aut quinam fuerint, ex quove loco, aut quo genere cruciamentorum martyrio defuncti sint, aut quibus suppliciis affecti, vix à quoquam percenseri potest: quippe cum tam varij cruciandi modi à Persis tanto cum studio ad crudelitatem inuenti fuerint. Verum, vt summatim dicam, fertur, viros ac mulieres, quorum nomina recensebantur, martyrium id temporis pertulisse ad numerum sedecim millium: at multitudinem eorum, qui præter hos trucidati sunt, ne numero quidem comprehendi posse: & propterea perdifficile visum esse Persis, Syris & incolis Edessæ, qui multum de hac re laborabant, illorum nomina percensere. In numeri martyres sub Sapore rege Persarum.

VITA S. P. N. THEODORI, SICEORVM ARCHIMANDRITÆ, A GEORGIO PRESBYTERO, ALIAS ELEVSIO, EIVS DISCIPVLO, EIVS*demque mansionis Præfecto conscripta. Est apud Simeonem Metaphrasten.* An. 510.

I. BENEDICTVS Deus & pater Domini nostri IESV Christi, qui ab antiquis temporibus seruos suos, tanquam stellas, accendit in terra, vt populum suum regerent, & quæ ad virtutem pietatemque pertinent, edocerent: quos nunc etiam, tanquam lucidos Solis iustitiæ radios, ex dulcissima sanctarum scripturarum lectione veneramur: vt primum innocentiæ typum Abel, Enoch virtute præstantem, iustum Abraham, Isaac fidelissimum, & Christi figuram exprimentem, Iacob simplicem, castum Ioseph, Iob patientissimum, Mosen legislatorem, supplicem Samuelem, Dauid mansuetissimum, zelantem Eliam, Elisæum rerum mirabilium effectorem, Esaiam eloquentissimum, venerabilem Hieremiam, Ezechielem Cherubin descriptorem, Danielem ora leonum obstruentem, tres pueros ignem extinguentes, Zachariam sacerdotem, in omnibus Dei mandatis iustificationibusque sine reprehensione incedentem, Simeonem senem, & mundi lumen in vlnis suis gestantem, Iohannem Baptistam solitudinis incolam & prophetis antecellentem, duodecim chorum Apostolorum, in omni regione ac ciuitate fidem à Christo traditam disseminantium, martyrum cœtus, qui eam sanguine suo ædificarunt, sanctorum patrum Concilia, à quibus Apostolicæ doctrinæ dogmata sunt confirmata, & alios complures, qui in veteri & nouo testamento extiterunt, quorum in sacris libris fit mentio, quosque ego propter multitudinem silentio prætereo, magis insignes tantum vobis in medium proferens. 22. Aprilis. Sanctorum catalogus. Dan. 6. & 14. Dan 3. Luc. 1 & 2.

II. OMNES igitur Sanctos, qui certamina subierunt, & ediderunt miracula, Deus mundo largitus est, vt in singulis hominum ætatibus disseminati, tanquam stellæ quædam, virtutum & certaminum & miraculorum splendore fulgerent, vt eorum doctrina omnes eruditi, & certaminibus robotati, miraculisque confirmati, impiorum institutorum perniciem effugerent, & in Christi regnum & gloriam ingrederentur: vbi promissa ab ipso recondita sunt illa bona, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt, præparauit Deus diligentibus se. Sic & in hac ætate benignus ipse Deus noster, quasi splendidam quandam stellam, radios suos emittentem, beatum nobis Theodorum ostendit: qui fuit veluti firma quædam columna, & diaboli artes patientia superauit: qui fugauit dæmones, ægrotantibus reddidit sanitatem, pater extitit pupillorum, nutritor pauperum, nudorum indumentorum, tutus periclitantium portus, perfugium miserorum, peccatorum dux ad pœnitentiam, baculus inopum, consolator afflictorum, socius Apostolorum, sanctorum particeps, incola regni cælorum, templum Spiritus sancti: qui multos in cælum duxit, omnibus virtutibus excelluit, vberem habuit fontem, ex quo sanitates emanabant: qui ab ætatis initio ad Deum accessit, eique ad finem vsque vitæ gratus fuit, vereque Theodorus nomine & factis extitit. Quamobrem oro vos, patres & fratres, vt dum vitam eius expono, benignas mihi aures vestras præbeatis. Præclara profecto sunt, & admodum vtilia, quæ pro viribus accurate sum explicaturus. Incipiam enim ab iis, quæ puer gessit: nam illa quoque sunt optimæ frugis plena. Vos igitur, qui ad audiendum accessistis, etiam atque etiam obsecro, vt meam imbecillitatem adspicientes, me studiis & precibus vestris adiuuetis, vt munificus & pater luminum Deus, peccatorum meorum oblitus, mihi indigno tantum gratiæ & benignitatis & sapientiæ suæ tribuat, vt diuina & admirabilia huius sancti viri facta valeam enarrare. Sancti cur à Deo mundo collati. 1. Cor. 2. Egregia Theodori laus.

III. IN Galatarum regione est oppidum, quod Siceon appellatur, subiectum Anastasiopoli primi Ancyrensium principatus. Distat autem Anastasiopoli duodecim passuum millibus. In huius oppidi medio est publica regij cursus via, in qua diuersorium erat, vbi puella formosissima, nomine Maria, commorabatur cum matre Elpidia, & sorore Despenia: Siceon oppidum.

quæ quidem ibi commorantes, quæstum faciebant. Eo tempore imperante piæ memoriæ Iustiniano, contigit, vt inter magistratus vir quidam, nomine Cosmas, in equestribus certaminibus clarus, ad partes illas index mitteretur. Qui cum in diuersorium illud venisset, perspecta Maria, amore illius captus est, & cum ea concubuit. Concepit mulier ex eo, & in quiete stellam vidit ingentem & claram, è cælo in vterum suum descendere: experrectaque ac timoris plena, ipsi Cosmæ visum narrauit. Qui: Serua te, inquit, mulier, si forte te Deus adspiciat, & tibi det fructum, Episcopatus forte dignum. Et egressus mane, lætus discessit. At mulier cum ad sanctum quendam senem in loco, sex millibus passuum distante, habitantem venisset, narrauit ei somnium, quod viderat. Qui: Magnus profecto vir, inquit, euadet puer, qui ex te nascetur, & plurimum valebit non apud homines, sed apud Deum. Lucida enim stella regiam significat gloriam, vt iudicant sapientes viri, qui somnia interpretantur. Verum hoc de te dicendum non est: sed splendida virtutum & gratiarum gloria, tibi per stellam abs te perspectam significatur, quam Deus in tuum fœtum infudit. Solet enim seruos suos, antequam edantur in lucem, in vtero adhuc existentes sanctificare. Hoc eum audisset & Theodosius Anastasiopolis Episcopus, idem iudicauit.

Somnium matris S. Theodori.

Somnij interpretatio.

Expleto igitur partus tempore, Dei seruum peperit, & paucis post diebus, vt Christianorum mos est, tulerunt eum ad sanctam Orthodoxorum Ecclesiam: & à sacerdotibus baptizatus est in nomine sanctæ Trinitatis, & Theodorus appellatus est, vt ex nomine perspicuum fieret, eum Dei donum futurum. Cum autem sextum ageret ætatis annum, cupiebat mater eius, vt in regia ciuitate ad militiam educaretur. Itaque cum zonam illi auream, & vestes preciosas, & res alias necessarias parasset, de itinere cogitabat. Verum qua nocte profectura erat, sanctus ei Dei martyr Georgius apparuit: &, Quodnam, inquit, mulier de puero consilium cepisti? Ne frustra laborem suscipias, Rex enim, qui in cælis est, ipsum sibi requirit puerum. E somno mulier mane excitata, somnium suum cum lachrymis enarrauit: Appropinquat, inquiens, mors filij mei: atque ita labore itineris supersedit. Et cum octo esset annorum puer, eum magistro literis imbuendum tradidit. Is cum Dei gratia maxime omnium esset ad discendum aptus, multum profecit in literarum sapientia: & ab omnibus diligebatur. In iis autem, quæ agebat probabatur. Nam & cum pueris ludens, eos vincebat. Iurare tamen, aut maledicere, aut aliud quicquam absurdum facere, nec sibi ipse, nec alij cuipiam permittebat. Quod si ex rebus ludicris lis aut pugna aliqua oriebatur, eam statim dirimebat. IV.

Aliud eius somnium.

Literis dat operam Theodorus puer.

Erat autem domi eius vir quidam pius, nomine Stephanus, qui cibos artificiose conficiebat. Nam mulieres illæ postea, relicta vita meretricia, ad bonam frugem redierant, & pie casteque viuebant, multosque Principes & in dignitate constitutos hospitio suscipiebant, & honorem hunc Stephano, qui in arte illa peritus erat, acceptum referebant. At ille quicquid præmij vel à fœminis ipsis, vel ab hospitibus accipiebat, in Ecclesiis impendebat: & mane ac vesperi precationibus vacabat: & in sanctis Quadragesimæ diebus, cum omne cibariorum genus mulieribus ministraret, ipse præter pauca panis frustula & aquam, eaque ad vesperam, nihil gustabat. Amabant hunc virum mulieres, & propter ipsius modestiam & humanitatem colebant vt patrem. Puer autem videns eum ita continentem, diuino amore inflammatus, vitam eius cœpit imitari. Sic enim iubet Apostolus: Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Esca enim non commendat nos Deo. V.

Heb. 13.

1. Cor 8.

Hunc animi eius zelum ignorantes mater & aliæ mulieres, cum è ludo literario domum hora prandij rediret, cogebant eum vt secum ederet. At ille amplius hora prandij non reuertebatur, sed ad vesperam vsque ieiunus in ludo literario manebat. Et vesperi cum esset domi suæ, ad Ecclesias cum viro pio Stephano se conferebat: & precationibus incumbens, Christi corpus & sanguinem percipiebat. Atque ita domum reuertens, nihil aliud, nisi iam dicta panis frustula & aquam, sumebat. Cumque multum & à fœminis, & à Stephano moneretur, vt ederet, monitis eorum noluit acquiescere. Orauit autem mater magistrum ipsius, vt hora prandij puerum dimitteret: volebat enim illi persuadere, vt exiguũ saltem leguminum cibum sumeret, quoniam propter inediam, & quia tardius vescebatur, nimium gracilis euadebat. Magister igitur, intellecta matris voluntate, dimisit eum cum reliquis pueris. Ipse vero, quasi canticum illud Dauidis exaudiret: In Domino confido, quare dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer? cum è scholis discederet, in asperum montem vicinum se conferebat, vbi sancti martyris Georgij templum erat. Perspicue vero ab ipso sancto, tanquam ab aliquo adolescente, eo ducebatur: & in oratorium ingressus, diuinarum scripturarum lectioni vacabat. Post meridiem autem ad scholas reuertebatur. Et adueniente vespera, domum petebat: matrique interroganti, cur hora prandij ad se non venisset, ipse se excusans respondebat, coactum esse in scholis manere, quoniam quæ oportebat, non didicisset, & quia languenti stomacho ita fuisset, vt nulla edendi cupiditate teneretur. Itaque mater rursus magistrum monuit, vt filium cum cæteris pueris dimitteret. Ille vero respondit, se id semper fecisse, ex quo primum ab ea fuisset monitus. VI.

Eius adhuc pueri ieiunia.

Psal 10.

Prandendi tempore in oratorio vacat lectioni sacræ.

Cum autem accepisset, eum ad sancti martyris Georgij ecclesiam sese conferre, misit quosdam è seruis suis, qui eum inde abstraherent. Illi puerum ad matrem adduxerunt, quæ comminata est illi atque præcepit, vt recta ad se è scholis rediret. At ipse pristinam consuetudinem seruauit, à qua mater eum nec admonitionibus, nec minis, nec verberibus potuit auocare, nec initam ab eo abstinentiæ rationem interrumpere. Cum autem decimum ætatis annum impleret, quodam morbi genere, quod regionem illam inuaserat, ipse quoque correptus est, adeo vt in vitæ discrimine versaretur. Tulerunt igitur eum in templum sancti Iohannis Baptistæ, quod non longe aberat, & ad altaris introitum collocarunt. Supra autem in ipso Crucis receptaculo erat imago Domini nostri Iesv Christi, ex qua duæ super ipsum morbo laborantem roris stillæ deciderunt: statimque Dei gratia subleuatus conualuit, & rediit domum. VII.

Mirum eius ieiunandi studium.

Imago Christi.

Nota miraculum.

Cvm autem inter matrem & reliquas mulieres dormiret, accedens Christi martyr Georgius, puerum, illis profundissimo interim somno oppressis, excitauit, primum quidem sub Stephani specie, deinde sub propria persona: Surge, inquiens, puer Theodore, illuxit aurora: ad precandum in sancti Georgij oratorium ingrediamur. Surgentem autem cum lætitia & alacritate, cum essent adhuc tenebræ, domo deduxit ad sanctum oratorium. Ac multis quidem in via dæmonum dolis terrebatur. Improbi enim illi, ac veritatis inimici sub luporum aliarumque ferarum forma, puerum territantes, & vndique eum inuadentes, vt deuorarunt, à bono proposito abducere conabantur. Verum Christi martyr illum educto gladio defendebat, vt ab ipsis feris lædi non posset, alacriusque deinceps reuerteretur. Hoc autem eum puer quotidie frequentaret, mater & reliquæ fœminæ, quæ cum illa erant, cum eum in lecto mane non cernerent, suspicatæ sunt illum in templo pernoctare. Et mirabantur, quomodo in medio ipsarum dormiens, repente posset, nemine sentiente, surgere. Metuentes igitur, ne à feris deuoraretur, (Lupus enim tunc illac vagabatur, qui pueros deuorabat) ipsum territabant, ne ad oratorium iret, præsertim ante Solis exortum, propterea quod locus ille desertus & periculosus esset. Quarum ipse consiliis non acquiescens, præfinita hora à martyre excitatus, ad oraculum se contulit. Mulieres vero diluculo puerum non inuenientes, ira commotæ, capillis eum inde abstraxerunt. Mater autem verberatum filium ad lectuli spondam alligauit, nec cibum illi dedit. Verum nocte illa sanctus Dei martyr Georgius gladio accinctus fœminis apparuit, strictoque gladio, irruit aduersum illas minabundus, &: Abscindam, inquit, vobis capita, quia puerum cæditis, & ad me ire prohibetis. Iurantibus autem illis, se id amplius non effecturas, remisit minas, atque discessit. IIX.

Dæmones terrent eũdem puerum ad ecclesiam.

Nota visionem.

E somno igitur excitatæ, soluerunt puerum, blandis eum verbis orantes, ne sibi succenseret, quod vapulasset: & ex IX.

ipso

ipso quæsierunt, cuius fretus auxilio, sic ante lucem prodiret. Quibus ille: Primum, inquit, cum Stephano egrediebar: nunc autem formosissimo ac venustissimo iuuene comite egredior. Et ipsæ agnouerunt eum esse martyrem Georgium, quem in quiete conspexerant, cuius præsidio munitum puerum amplius non prohibuerunt, dicentes: Dei voluntas fiat. Habebat & sororem paruulam, nomine Blattam, quæ magno ipsum amore complectebatur, & adiuuabat ad opus Dei, & cum ipso ad oratorium sæpe interdiu ventitabar, studebatque laborem ipsius subleuare. Quodam die, cum iam multum in literis profecisset, in sancti martyris Gemelli templum, domui suæ propinquum, ingressus, in eo noctem transegit, viditque se quodammodo apud Regem adstare, cum magna interesset militum copia, & mulier adesset purpura ornata. Audiuit autem ipsum Regem ita se alloquentem: Strenue pugna, Theodore, vt perfectam in cælesti militia mercedem accipias. Ego insuper in terra quoque te coram hominibus gloriosum & illustrem reddam. His auditis, somno solutus est, & cum duodecim esset annorum, propter Christi Regis, quem viderat, adhortationem incitatus, cœpit ad præstantiora salutique coniunctiora contendere, seque in vna domus suæ cellula continere ab Epiphania vsque ad ramos oliuarum. Et duabus Quadragesimæ hebdomatibus, prima nimirum & media, neminem prorsus alloquebatur, sed soli Deo vacabat. Abstinentia autem pristina vtebatur.

Eius soror Blatta.

Visio S. Theodori.

Vide pueri solitudinem & silentium.

X. Cæterum cum veritatis hostis diabolus cerneret eum spiritalia & præclara contra se arma possidere, vt eum perderet, cogitabat. Quodam igitur die Gerontij condiscipuli ipsius personam induit, & super asperam quandam rupem, quæ Tzidrama vocatur, eum adducit: & cum in locum excelsum conscendisset, Saluatoris illi tentationem obiiciens: Si vis, inquit, optime Theodore, virtutis tuæ specimen dare, deorsum desili. At ille loci altitudinem intuitus, respondit: Loci me terret altitudo. Atqui, diabolus inquit, tu solus inter omnes pueros me fortior iam eras, vincebasque me: nunc autem hoc ego non metuo, sed me deorsum proiiciam. Caue, respondit Theodorus, ne id facias, ne præceps labaris, & pereas. Illo autem confirmante, se id sine periculo facturum: Si tu, inquit Theodorus, id feceris, ego item faciam. Stans igitur diabolus super petram, desiliit: & rectus ad Theodorum clamauit: Ecce, inquiens, ego saltaui: si vales, & tu idem effice, vt videam, vtrum hac item in re, quemadmodum in cæteris, sis generosus. Puer autem saltus magnitudine territus, considerabat Gerontium nunquam antea tam audacem fuisse. Præsto interim fuit Christi martyr Georgius, apprehensaque pueri manu, illinc eum abduxit: Veni, inquiens, sequere me, & ne audias tentatorem illum, qui animam tuam quærit: neque enim Gerontius est, sed nostri generis inimicus. Atque sanctus martyr in oratorio suo puerum constituit.

Tentatio diaboli.

S. Georgius eum liberat.

XI. In quo ille dum moraretur, mater eius & auia quodam die multis eum blanditiis cohortabantur, vt domum suam reuerteretur, dicentes, se multos præclaros amicos expectare. Sed puer ea scripturæ verba non ignorans: Amicitia huius mundi inimica est apud Deum: Et, Qui vult huius mundi amicus esse, inimicus Dei constituitur: Non enim potest quisquam Deo amicus esse, & Mammonæ: noluit illis obsequi, vt inde discederet: sed mundi diuitias spernens, easque abiicere cupiens, zonam sibi & torquem atque armillas adimens, ea proiecit in conspectu ipsarum: Scio, inquiens vos veteri, ne hæc amittam, & idcirco me obseruatis. Accipite igitur, ac discedite. Ego enim hinc non recedam. Quibus illæ sumptis, cum eum flectere non possent, abierunt. Totus enim animo defixus erat in Domino, cuius imitator, & eius vestigia sequens, parentes fugiebat: & ad Deum accurrens, diuitias & domos relinquebat, vt centuplum acciperet, & vitam æternam possideret: quemadmodum, qui hæc promisit, Dominus ait: Qui vult, inquiens, venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Recte enim puer iustissimus corpus suum abnegauit, & animæ tanquam aduersarium affligens ac subigens, crucem in fronte gestabat. Atque vt Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & reliqui Apostoli, relictis omnibus rebus, secuti sunt Iesum: sic & puer hic, scripturarum testimoniis fidem habens, eas implere studebat.

Iacob 4.
Luc. 16.

Luc 9.

Contempnit diuitias.

Castigat corpus suum.

Matt. 4.

XII. Volens igitur Dauidem in canticis imitari, cœpit Psalterium ediscere. Magno autem cum labore vsque ad sextumdecimum psalmum edidicit: sed decimumseptimum nullo modo percipere poterat. Quamobrem cum in oratorio propinquo sancti Christophori meditando commoraretur, & non posset ediscere, humi prostratus, Dominum obsecrabat, vt se ad psalmos facile memoriæ commendandos idoneum redderet. Clemens autem Deus, qui dixit: Petite, & dabitur vobis: id illi concessit, quod flagitabat. Cum enim surrexisset, & Saluatoris imagini supplicaret, dulcedinem melle suauiorem sensit in ore suo: & Dei munus agnoscens, dulcedinemque degustans, & Christo gratias agens, deinceps facile & commode paucis diebus totum Psalterium memoriæ commendauit. Atque ita omnes Ecclesias frequentabat, psalmis & hymnis & canticis spiritualibus canens, & laudans Dominum. Et vbicunque sanctorum memoria celebrabatur, eo se prompte conferebat. Vnde in peruigilio sancti martyris Eureti Iopolim, quod oppidum quindecim passuum millibus distabat, hora cœnæ profectus ieiunus, cum & precationibus incubuisset, & diuina Christi mysteria percepisset, cursu circa mediam noctem rediit, necessariaque comedit. Sic enim erat in cursu velox, vt, facta sponsione, tribus passuum millibus cum equis currendo certaret, & vinceret.

Matt. 7.

Facile totum Psalterium memoriæ commendat.

XIII. Iam cum ex Prouerbiis didicisset: Vbi audieris esse virum prudentem, vigila ad eum: Cum sancto enim sanctus eris, & cum electo electus eris: maximo Dei seruorum desiderio tenebatur. Et vbi audiebat esse virum iustum, eum inuisebat, vt institutam ipsius vitæ rationem disceret. Et apiculæ instar, virtutum eius flores legens, tanquam viaticum quoddam domum reportabat. Erat igitur sanctus quidam pater, nomine Glycerius, in loco, qui Trapezas appellatur, decem passuum millibus distante: ad quem Theodorus accessit, vt ab eo benediceretur, atque vt, quemadmodum Eliseus ab Elia benedictus, duplicem spiritus gratiam accepit: sic & ipse per eius benedictionem maioribus virtutibus & gratiis dignus efficeretur. Nam patris benedictio domum & filiorum labores confirmat. Hunc vir sanctus cum adspexisset, & florentem in ipso virtutem diuinitus agnosceret, hilari eum vultu suscepit, & subridens: Amas, inquit, fili, monachorum habitum? Et vehementer eum amo, mihi crede, pater, respondit, cupioque dignus illo fieri. Et cum ibi magna esset siccitas, egressi ambo sub dio, constiterunt ante concham illic sitam prope templum sancti Ioannis Baptistæ. Et beatus ad puerum: Flectamus, inquit, genua, fili, & oremus Dominum, vt pro clementia sua pluuiam in terram demittat: ex quo intelligemus, vtrum simus in numero iustorum. Precantibus illis, contractum est nubibus cælum: & cum à precatione surrexissent, magnam pluuiæ copiam Deus emisit in terram. Qua Domini benignitate lætatus est senex: & puero subridens: Posthac, inquit, quicquid poposceris Dominum, largietur tibi. Imple igitur id, quod cupis, & Dominus Deus erit tecum, vt corporis ætate simul & virtutibus crescas. Cum igitur puer à sene benedictionem accepisset, & eum salutasset, domum suam reuersus est.

Eccle 6.
Psal 17.

4 Reg 2.
Eccle. 3.

Miraculum.

XIV. Sed quartumdecimum iam agens ætatis annum, decreuit omnino domui suæ renunciare, & in oratorio viuere. Qua quidem re cum mulieribus constituta, se contulit in oratorium, & in eo commorabatur. Verum mater eius, cæteræque mulieres cum beatam eius institutæ vitæ rationem ignorarent, à qua ille, quamuis puer adhuc esset, nullo modo recedebat, ei panes puros, & varias volucrum carnes, tum elixas, tum assas afferebant. Quæ ipse quidem omnia suscipiebat, ne pium ipsarum animum videretur aspernari, & quia ieiunium eius erat in abscondito, eis tamen non vescebatur: sed illis discedentibus, exibat ex oratorio, & omnia super petram collocabat: & rursum ingrediebatur. Veniebant autem aues & feræ, atque etiam homines iter facientes, & comedebant. Cibus vero pueri ex iis, quæ in oratorio offerebantur, constabat: Quod si nihil offerretur, panis illi solus erat satis.

Degit puer in oratorio.

Cvm

Cvm autem audisset locum quendam, inde octo passuum millibus distantem, qui dicitur Area, sic à Diana & mul- XV.
tis dæmonibus, qui illic habitabant, occupari, vt nemo illuc, præsertim in meridie, sine certo mortis periculo posset accedere: ipse Iulij Augustique diebus, posteaquam horæ tertiæ preces absoluerat, ad eum locum celeriter contendebat, & toto meridie illic morabatur, vbi Dianæ domicilium esse dicebant. Sed cum auxilio Dei nihil aduersi reperiret, ad oratorium redibat, vbi sub altaris gradu specum sibi defodit. Ea vero nocte, qua Christi ortus celebratur, cum ad eum clerici quidam & laici conuenissent, cum illis ab oratorio ad flumen transcundum descendit. Ipse autem solus in aquam ingressus, tandiu in ea stetit, quoad omnis Prophetica, & Apostolica, & Euangelica lectio cum toto sacrificio fuit absoluta. Post autem vix poterat pedes extrahere: sic erant cum luto, glacieque compacti. Atque ita psalmos concinens, ad oratorium rediit: & cum dies aduenisset, celebritatem peregit, & in specum descendit, ibique ad Ramos vsque Palmarum conquieuit. Quamobrem omnes, qui hæc conspiciebant & videbant, sublatis in cælum manibus, dicebant: Confitemur tibi pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea huic paruulo: quoniam sic fuit placitum ante te.

Stat diutissime in aqua geli a.

Iam auia eius Elpidia vehementer eum commiserabatur: magis enim illum, quam ambas filias suas diligebat. Ita- XVI.
que veniens ad oratorium, ei, dum quietem silentiumque seruaret, cibum ministrabat, fructus nimirum, aut olera, idque sabbato, & die Dominica. Nam reliquis diebus nihil omnino gustabat. Hæc autem Anastasiopolis episcopus Theodosius cum audiuisset, valde gaudebat, eumque apud omnes laudabat, dicens illum Dei instinctu commotum ea facere. Quodam autem die honestatis inimicus diabolus fecit, vt ex frigore in morbum incideret, & moueri non posset. Verum ei dormienti sanctus Christi martyr Georgius adstitit: & dixit ei: Quis causa fuit, fili, vt in morbum incideres? At ille considerans immundum coram se stantem dæmonem: Iste, inquit, impurus ac detestandus me in morbum coniecit. Martyr vero vehementer dæmonem torquens, in fugam conuertit: & apprehensa Theodori manu: Surge, inquit, & conualesce. Neque enim amplius execrandus iste dæmon apparebit in conspectu tuo. Statim igitur puer excitatus surrexit sanus.

Vide miram pueri abstinentiam, & asperam victus rationem.

Luc 9. Sed Deus clemens, qui sanctis suis Apostolis potestatem dedit, vt dæmones eiicerent, & morbos curarent: de- XVII.
dit & illi gratiam aduersus dæmones, vt eos ab hominibus expelleret, & ægrotantibus mederetur. Nam post sanctam Paschæ celebritatem quidam homo tulit ad eum quodam die filium vnicum, à spiritu immundo vexatum: & fide ductus, orabat sanctum puerum Theodorum, vt filiolum suum curaret. Verum ipse nesciebat, quid ei faceret: sed excusabat se, quod esset iuuenis. Pater autem illius vexari lachrymans, dedit illi flagellum, & dixit: Hoc accipe, Domine mi serue Dei, & minans filio meo, percute illum, dicens: Exi, exi, spiritus immunde, ab hoc puero in nomine Domini mei. Fecit, vt erat edoctus, sanctus Theodorus: & turbatus dæmon cœpit eum irridere, & tanquam insanum prædicare: & si quid ab illo audiebat, idem ille resonabat: & bidui spatio nihil ille respondit. Tertio autem die idem puero fecit Christi puer Theodorus. Tunc dæmon rursus commotus, cœpit vociferari: Exeo, puer, exeo, nec amplius resisto. Da mihi horam. Illo autem ad altare ascendente, dæmon clamauit ad hunc modum: O magna vis Nazaræi, hæc aduersum nos excitantis. Ex quo enim in terram descendit, homines in nos armauit. Et nunc scorti filio concessit eiiciendi nos potestatem. Heu mihi misero, à quo puero expellor? Neque enim gratiam illi è cælo demissam ferre possum. Magna naturæ nostræ ab hoc meretricis filio calamitas imminet. Multos enim è nostro grege ex hominibus extrudet. Doleo autem, quod hic in me exercet imperium: nec audeo redire ad patrem meum diabolum, cum à tali puerulo sim expulsus. Nam si id mihi à sene aliquo contigisset, haud ita magnum dedecus arbitrarer. Execranda dies, in qua genitus es. Hæc illo dicente, sumens puer Dei Theodorus ex lucernæ oleo, vexati caput vnxit, & signo Crucis adhibito, increpuit eum, dicens: Exi iam, spiritus impurissime, & noli amplius nugari. Et vociferans dæmon proiecit puerum ante pedes eius, & exiuit ab eo. Iacebat autem tanquam mortuus. Ex quo turbatus puer, defunctum illum existimabat. Sed dixit ei pater illius: Manum illi porrige, atque iacentem excita. Quo facto, statim in se rediens puer ille surrexit. Itaque Dei gratia sanum reddidit patri. Res autem vulgata fuit per totam illam regionem. Quamobrem omnes Deum collaudabant, qui intellectum dat paruulis & gratiam.

Expellit dæmonem oleo & Crucis signo.

Luc. 1. *Hebr. 11.* Christi igitur præcursorem & Baptistam Iohannem in hoc item imitatus est, manens in solitudine, quoad po- XIIX.
pulo demonstraretur: & illa Apostoli Pauli verba in se expressit: Sancti omnes per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, abiecti, afflicti, vexati, in solitudinibus errantes, in speluncis & in cauernis terræ. His salutaribus scripturis incumbens, non auditor earum tantum, sed effector extitit, adiuuante Christo, qui bonum eligentibus semper fauet. Superiorem igitur montis partem ascendit, & petram intuitus ad se regendum idoneam, suffodiens sibi speluncam amplam fecit: obstructoque aditu, in ea latitabat. Tunc autem accidit, vt milites illac iter facerent. Quare cum à propinquis puer tum in oratorio, tum alibi perquisitus non inueniretur, suspicabantur, eum à militibus ablatum esse, commoueruntque principem, vt milites comprehendendos curaret, quo puerum restituerent. Verum cum nec sic quidem inuentus esset, à feris deuoratum fuisse iudicarunt. Et luxit eum diu mater cum reliquis fœminis & propinquis, vti iam mortuum. Duos in ea spelunca Christi puer Theodorus annos transegit. Et clericus quidam religiosus Diaconus solus rem nouerat, qui & proprium illi vestimentum asperum dedit, (nam antea lineis vestibus induebatur) & paulum cibi ex oleribus, & aquæ pusillum (sic enim inter ipsos conuenerat) subministrabat. Promiserat autem eum se nemini indicaturum.

Latitat in spelunca biennio. *Cibus eius*

Cæterum videns bonus Deus, qui seruorum suorum curam gerit, labores ipsius, vt verum esse ostenderet, quod XIX.
Matt 5. dixerat: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt: omnibus eum patefecit. Cum enim propinquæ ipsius mulieres animaduertissent pium Diaconum super montem frequentius ascendere, suspicatæ id, quod erat, eum domi suæ iureiurando obtestatæ sunt, vt quicquid de puero sciret, sibi significaret. Ille vero tum iureiurando coactus, tum aspero pueri vitæ instituto commotus, & metuens, ne moreretur, rem aperit: & locum, vbi morabatur, indicat. Tunc lætitia plenæ accedentes, reperiunt illum prope mortuum, & ad sancti Georgij oratorium deducunt. Qui aëre conspecto, sine voce diu mansit. Caput autem eius sordibus fœtebat, & pediculis abundabat, & ossa illius erant nuda, & coma vincta, nec ad eum quisquam præ fœtore vermibusque scatentibus poterat appropinquare. Et adspectus eius erat tanquam mortui. Quamobrem nouus quidam Iob esse propter eiusmodi calamitatem putabatur. Plorabat mater eius, & auia, & reliquæ mulieres. Et cum esset paulisper recreatus, volebant vt domum suam descenderet. & corpus curaret. Quibus ipse noluit assentiri.

Tandem innotescit, vbinam sit.

Cvm autem hæc religiosissimus Anastasiopolis Episcopus Theodosius accepisset, statim ad eum in oratorium ac- XX.
cessit, & conspecto capitis eius vlcere, contremuit: & cum illum salutasset, Lectorem declarauit. Magno autem labore sordes eius abluerunt: & pannis lineis vlcera eius abstergentes, capitis comam totonderunt. Postridie vero Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum instituit: Ecce, inquiens, Dei munere omnes cleri ordines consecutus es, vt diuina possis mysteria peragere, ad eorum, qui accedunt, ædificationem. Dominus Deus benignus munerum suorum elargitor dignum te faciat, qui & episcopi munere fungaris, & gregem ipsius recte gubernes & regas. Hæc enim quatuor gratiarum munera adeptus, & habitum etiam monasticum accepturus, huius tantum vnius expers videris esse: quod tibi

Initiatur sacris.

tibi Dominus post virtutum tuarum argumentum elargietur. Cresce igitur fide atque virtutibus, & ora pro me. Et cum ei benedixisset, & eum salutasset, rediit in ciuitatem suam. Tunc Christi seruus Theodorus duodeuiginti annos impleuerat. Quapropter multi episcopum incusabant, quod eum ante legitimam ætatem ad Presbyterij dignitatem prouexisset. Sed religiosissimus episcopus Theodosius respondebat, se non ignorare, Canones non permittere, vt quisquam ante legitimum ætatis tempus, & sine testimonio presbyter instituatur, cum Apostolus sic ad Timotheum scribat: Non neophytum, ne superbia elatus, in iudicium incidat & laqueos diaboli. Sed quemadmodum ipse Paulus Timotheum ætate iuuenem, episcopum constituit: sic & ego (aiebat) in nomine Domini hunc, propter eius probitatem, Presbyterum institui. Significauit enim mihi Deus, eum esse dignum hoc munere. Et profecto hic iuuenis est à Deo. Quare ne teneram eius ætatem, sed animi nobilitatem, attendite. Quemadmodum & de Dauide Samueli dictum est. Non enim sapientes sunt, ætate prouecti, nec senes iudicium norunt, vt Elius in Iob declarat: sed Dei spiritus est in mortalibus, & Omnipotentis spiritus adolescentes erudit atque adiuuat, & piam ac rectam viuendi rationem præcipit. His verbis episcopi omnes assenserunt. Nouus autem Christi miles Theodorus proficiebat sapientia & prudentia spirituali: & gratia Dei erat cum illo.

1. Tim. 3. *Iob 32.*

XXI. Hæc pueritiæ Theodori instituta ego indignus illius seruus & discipulus Georgius ab eis accepi, qui æquales ipsius, ac condiscipuli cum eo vixerant, & oculis suis ea perspexerant. Plurima etiam ab ipso pio & sancto viro audiui, cum ea ipse de se modeste narraret, vt nos ad æmulationem incenderet. Post obitum autem illius ea conscripsi, vt pueri & adolescentes Angelicam eius vitam, & ab omni crimine remotam imitarentur, & digni euaderent regno cælorum, per gratiam Christi Dei nostri, cum quo Patri gloria simul cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen. Dominus Iesus Christus verus Deus noster, qui est iustitiæ sol, lumen ineffabile, perennis fons immortalitatis, vita sempiterna, salus animarum nostrarum, & sapientiæ largitor, det etiam mihi peccatori Georgio seruo vestro tantum virium, & ad dicendum facultatis, vt onus susceptum perferre valeam: & vobis eum amantibus sic animos ad audiendum inflammet, vt præclaram & admirabilem sancti, magnique patris nostri Theodori vitam, ad finem vsque libenter audiatis. Iam enim aggrediar ea, quæ pertinent ad eius adolescentiam, precationibus vestris confisus apud Dominum Deum, qui dux eius adiutorque fuit.

XXII. Sanctissimus igitur Dei seruus Theodorus, duodeuiginti annorum cum esset, ita Saluatore nostro Deo volente ad Presbyterij gradum prouectus, diuinæ philosophiæ vacabat, vt se viro prudenti similem declararet, & ex laudabili consilio Domini, relicta patria, domo super arena exædificata, & quæ in illa erant, terrenis rebus, decreuit in eam nullo amplius modo reuerti: seque totum Domino in cordis veritate & fidei plenitudine consecrauit: fundauitque sibi domum super firmam petram, siue animo, siue etiam sensu velis intelligere. Erat enim locus arduus & venerandus, in quo sancti & gloriosi martyris Georgij oratorium construxit, vt facile alienorum ventorum, & futurarum procellarum, instar aquarum insurgentium, impetus, tum fide in Christum confirmata, tum ipsius sancti Martyris auxilio fultus, euitaret atque propelleret. In omnibus diuinis scripturis, vitam nobis æternam propinantibus, versabatur: & sanctum Euangelium semper animo voluens, valde mouebatur: præsertim dum considerabat, quomodo Dominus & Saluator noster Iesus Christus è cælis descendisset, quomodo induisset hominem, quomodo cum hominibus versatus esset, sibique Hierusalem elegisset, in qua cruciatuum ferret acerbitatem, ageretur in crucem, sepeliretur & resurgeret. Hæc ille admirans, & terra sublimiora suspiciens, incensus est cupiditate visendi & adorandi loca illa sanctissima, vbi Christi pedes stetissent: cum & Zacharias propheta gentem & tribum omnem execretur, quæ non adeat & adoret ea.

Raro exemplo, nec temere imitando fuit presbyter annos natus 18. *Zach 14.*

XXIII. Cum igitur ad eum venisset mater eius cum sorore, & ambarum parente, communicato cum illis consilio, & inuento ex prouidentia Dei itineris duce, iter suscepit: & præ animi desiderio laborem itineris non sentiebat. Peruenit tandem ad optatam sanctorum locorum ciuitatem Hierusalem, & Crucem saluiferam, sanctamque Resurrectionem, & almum Præsepe, atque gloriosam Ascensionem, & reliqua omnia salutaris mortis & conuersationis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi monumenta adorauit: inuisitque cuncta monasteria, & omnes passim in cellis inclusos patres, eos quoque, qui interiorem solitudinem incolebant: & ab illis benedictionem accipiens, præstantiorem vitæ rationem & instituta perdiscebat. Sed cum ad Iordanem, in quo Saluator & Deus noster baptizatus est, descendisset, ingressus est in propinquum Dominæ nostræ Dei genitricis templum, quod Chuzoba vocatur: cumque ibi precatus esset, & Archimandritam, & qui cum illo erant, patres consalutasset, habitum ab eis monasticum atque Euangelicum flagitauit. Archimandrita vero cum sciret diuinitus, quis esset, nulla interiecta mora, habitum illi concessit, & simul cum reliquis patribus Deum obsecrauit, vt coram ipso, & coram hominibus probaretur.

It Hierosolymam. *Accipit habitum monast.*

XXIV. Expleta celebritatis eius lætitia, omnibusque consalutatis, & accepta ab illis benedictione, è monasterio in Galatiam ad patriam suam reuersus est, repetiitque sancti Georgij martyris oratorium: vbi magna cum lætitia habitabat, Mosaicæ gloriæ gratia splendens: & ieiunando, & humi cubando, vigilandoque & psallendo se magis in dies ædificabat, maioraque à Deo munera tum in dæmonibus eiiciendis, tum in morbis curandis accipiebat. Mater autem eius, cum ea, quæ carnis, non autem Domini sunt, saperet, nec amoris ardorem, quo matres accendi solent, erga filium suum sanctissimum teneret, eo relicto, & ea bonorum parte, quæ sibi conueniebat, assumpta, viro cuidam, nomine Dauidi, in Ancyranorum metropoli claro nupsit. At soror eius Despenia, & mater ipsius Elpidia, & sancti soror Blatta ab eo seiungi se non sunt passæ: sed sanctam eius vitam contemplantes, omnique se modestia & castitate, eleemosynisque & precationibus expurgantes, eum pro viribus studebant imitari. Ac Despenia quidem moriens, eum hæredem instituit, & ab ipso sepulta est in templo sancti martyris Gemelli. Blattam autem sororem suam virginem, cùm duodecimum ageret ætatis annum, duxit ipse sanctissimus in Ancyranorum Metropolim, & in grauium virginum monasterio, quod Petrin appellatur, collocauit: vbi monasticum habitum sumens, Deo consecrata est, vixitque sanctissimè. Theodorus autem ad proprium locum reuersus, cùm triennio pòst beatam hanc sororem in cælestem thalamum ad sponsum suum Christum, cui ipse eam dicârat, bonis operibus plenam migrâsse accepisset, Deo gratias egit.

Eius exercitia. *Blattam sororem suam in monasterio collocat.*

XXV. Beata verò auia eius Elpidia vehementer eum diligebat, & compatiebatur ei, & sæpè ad eum proficiscens, & vitæ ipsius instituta certaminaque considerans, collaudabat Deum, qui ex meretricis spinis ramum, rosas & fructus eiusmodi proferentem eduxisset, & ex inutilibus lapidibus Abrahæ filium suscitasset: sublatisque in cælum manibus, Deum obsecrabat, vt mentem eius ab omnibus perturbationibus & cupiditatibus remotissimam, in studio pietatis & fide ad finem vsque firmam & stabilem conseruaret. Relictoque hospitio, in quo viuebat, & collectis bonis suis omnibus, vt maiore lætitia frueretur, semper cum ipso versari volebat, eique ministrare. Quod ipse non permisit, sed monuit, vt in sancti martyris Christophori monasterio maneret: ad eamque puellas ab immundis spiritibus vexatas mittebat, vt earum curam haberet, & institueret: & si post curationem manere vellent, eas in sanctis institutis exerceret. Ipse vero hominem quendam mercenarium ex oppido propinquo, nomine Marinum, qui sibi ministraret, accepit.

Elpidia eius auia mire eum diligit. *Non sinit eam sibi ministrare.*

XXVI. Prouidentia autem Dei, qui dixit: Ne timeas: post hac eris homines capiens: faciam enim te piscatorem hominum: factum est, vt quidam pio Dei incensus studio, ex oppido Paninorum ad eum accederet supplicans, vt se in contubernium suum reciperet. Quamobrem gaudio plenus, quod se Deus solum non relinqueret, eũ recepit, & monastico illũ habitu *Luc. 5.*

habitu induit, atque ita ſtudioſum reddidit, vt quendam à dæmone vexatum is liberauerit. Mulier item ex oppidulo
Conchare ad eum ſe contulit, quæ vteri morbo laborabat: & precibus eius liberata, cum in vicum Eniſtratum ad filium
ſuum Philumenum adoleſcentem, qui tunc literarum ſtudiis incumbebat, veniſſet, illinc eum abduxit, & ſancto obtulit
Theodoro, vt eum ſecum in eiſdem vitæ inſtitutis erudiret.

Deſunt hic nonnulla in Græco exemplari.

Erat autem in loco illo probatiſſimus quidam faber ærarius, cui ſanctus Theodorus commiſit, vt ſibi cellulam xxvii.
anguſtiſſimam faceret, vt in eam ingreſſus, & ſtans ieiunij dies tranſigeret. Incolæ autem illius loci, fide impulſi, arma ru-
ſtica ad opus illud conficiendum contulerunt. Atque ita cellula illa perfecta, eſt ſanctitati eius accommodata. Verum
cum eam vellet ſtatim ad locum ſuum transferri, rogarunt homines illius loci, vt eam illic tantiſper eſſe permitteret, do-
nec alteram ligneam illi ſimilem faciendam curarent, in qua hyeme inſequente quieſceret, vt illius formæ exemplum
Magna hebdomada passionis. haberent, & poſtea ipſam ferream cellulam ipſi traderent. Annuit illis ſanctus Theodorus. Demum aſſumentes eum,
ſupplicationibus perduxerunt in locum ſanctum ipſius: & in magna ſalutiferæ paſſionis hebdomada, cum in ea ipſum
collocaſſent, in loca ſua reuerſi ſunt. Cum igitur alteram ligneam cellulam confeciſſent, inſequenti hyeme ad eum
cum ſupplicationibus accedentes, ipſam illuc tulerunt. Ingreſſus igitur in cellulam ligneam, in templo ſancti Iohannis
Baptiſtæ abſtinentiam ſuam obſeruauit à Natali die Chriſti vſque ad Ramos palmarum. Vnde egreſſum eum, ac ferrea
cellula incluſum ante illam celebritatem in locum eius reduxerunt. Et accepta ab ipſo benedictione, ad loca propria re-
uerſi ſunt. Stabat autem eiuſmodi cellula ſine tecto ſupra ſpeluncam ipſius ſubdio. Et iuſſit, vt bini ex ferro ſibi fierent
ad pedum menſuram calcei, binæque manicæ pro manuum menſura, & crux decem & octo palmarum, & zona circa
lumbos ſuos.

Præterea cum grauiſſimam tunicam habere cuperet, prouidentia Dei quidam triplicem loricam attulit de- xxiix.
cem & octo librarum. Hanc ipſe ſanctiſſimus accipiens, gratias egit Deo, qui tam celeriter cum fide petentium deſide-
rio ſatisfacit. Verum cum ſeipſum metueret, propterea quod corpus eius nimis creſceret, vt cupiditatibus reſiſteret, vin-
culum quoddam perpetuum ſibi memoriæ cauſa repetit, & bina vincula pedibus ſuis circumpoſuit: decreuitque illa
Nota vitæ duritiem. nunquam abiicere, ſed ad tumulum vſque retinere. Cum autem aduenisset dies, in qua Dominus noſter Iesvs Chriſtus
ex ſanctiſſima Dei genitrice Maria naſci dignatus eſt, veſtimento ſolito loricam impoſuit, & zona ferrea ſe cinxit, & ſu-
per collum ſuum crucem accepit, & manicas induit, deinde in ligneam cellulam ingreſſus, abſtinentiam vſque ad tem-
pus palmarum celebritatis ſeruabat. Egreſſus deinde, ſe in ferrea includebat, affligens corpus ſuum, & in ſeruitutem redi-
gens tum anguſtia loci, tum etiam ieiunio & ferreis oneribus, atque ita confundens diabolum, & varios illius impetus
frangens. A Chriſti autem ortu vſque ad Ramos palmarum, nec pane, nec leguminibus omnino veſcebatur, ſed pomis
Mira victus parcitas. tantum & oleribus, idque ſabbato ſolum & die Dominica. Hanc in pſalmis canendis regulam obſeruabat, vt pauliſper
ceſſaret, deinde eoſdem repeteret.

Labores hyemis. Porro labor eius per hyemem erat incredibilis. Cum enim niues terram operirent, & venti regnarent, vento- XXIX.
rum impetu niue contegebatur, & aqua per collum eius intra tunicam penetrans, ad pedes vſque deſcendebat, & cal-
cei replebantur ac veſtimenta: cumque glacie rigerent, non parum illi doloris afferebant. Pedes enim eius congela-
bant. Nam eam ſibi legem præſcripſerat, vt à galli cantu ad veſperam vſque pedes non moueret è gradu, in quo ſta-
bat, neque vllo modo ſe ad aliquam cellulæ partem inclinaret. Quamobrem cum duobus annis prioribus magna vis
frigoris fuiſſet, arboreſque & dolia conglaciarent, ita pedes eius rigebant, vt eos extrahere non poſſet. Quare miniſter
eius aqua tepida pedes eius perfundebat, atque ita paulatim è glacie extractos, è gradu præfinito dimouebat. Cum au-
tem anno quodam paſchæ celebritas in Aprilis menſis finem incideret, & Quadrageſimæ diebus ſol eſſet vehementior,
accidit, vt tum abſtinentia, tum ſolis ardore, tanquam exanimis, in cellula concideret. Quo animaduerſo, pius Philume-
nus ſacco cellulam contexit, vt vmbram pararet. Verum cum Dei miles ſe collegiſſet, videretque vmbram, rem ægre tu-
lit, prohibuitque, ne quid amplius eiuſmodi fieret.

Feræ apud illum manſueſcunt. Devs autem, qui eos, à quibus honoratur, honorat, hæc ab ipſo non ambitione geri, ſed animo ſimpliciſſimo XXX.
Deique ſtudioſiſſimo, multis rationibus omnibus indicauit: Nam & animalia fera manſuete cum ipſo verſabantur, &
multa ab eo in homines fiebant miracula. Ex quo enim in ferrea cellula ſe incluſerat, terribilis viſa per triennium ad eum
accedebat continue, acceptaque de manu eius benedictione, neminem lædens diſcedebat. Lupus item ad oſtium ca-
uernæ, in qua Sanctus erat incluſus, cum acceſſiſſet, illic expectabat. Quamobrem egreſſus miniſter eius Marinus, viſa
repente fera, pertimuit, & intro rediens, rem Sancto ſignificauit. At ille cum grauitate ſubridens: Ne verearis, inquit, ho-
mo timide: neque enim venit, vt iniuriam faceret, ſed vt ipſi cibus ſubminiſtraretur. Da igitur ei aliquid, frater, vt non ſo-
Luc. 6. lum in homines, verum etiam in feras Dei mandatum illud, Omni poſcenti te tribue: expleatur. Accepit igitur miniſter
panis fruſtum & poma, ex quibus ſolebat Sanctus cum benedictione aliquid accedentibus impertiri, exiitque, & poma
tantum obiecit feræ, eam propellens. Quæ cum obiecta comediſſet, rurſum ſtabat, & non diſcedebat, tanquam aliquid
aliud expectaret. Tunc ei panis etiam fruſtum obiecit: quo arrepto, lupus ſtatim diſceſſit. Ingreſſus autem miniſter, San-
cto rem narrauit.

Rvrsvs cum in cellula ferrea eſſet incluſus, acceſſit ad eum quidam lepram habens in toto corpore, ac obſe- XXXI.
crans, vt pro ſe precaretur. Ipſe autem precibus adhibitis, iuſſit, vt exueretur: & accepta aqua, precatus eſt ad hunc mo-
4. Reg. 5. dum: Domine Ieſu Chriſte Deus noſter, qui per Eliſæum prophetam mundaſti Naaman Syrum à lepra, quique, cum ad
nos benignitate tua deſcendiſſes, factus homo, antequam mortem ſubires, verbo leproſum curaſti: adſpice aquam hanc,
& benedicens ei concede, vt valeat ad emundationem præſentis ſerui tui, vt ſanus recedat ad gloriam & laudem ſancti
Aqua benedicta, & ſigno Crucis leproſum mundat. nominis tui. Peractis precibus, & extenſa manu, & ſignans eum figura Crucis, aquam illam in caput eius effudit: & ſta-
tim ab eo lepra diſceſſit, & totum ipſius corpus mundatum eſt: & abiit laudans Deum. Eodem morbo cum eſſet oppreſ-
ſus Presbyter quidam præclarus, nomine Colluras, acceſſit ad eum, cum adhuc teneretur incluſus, & cum Sancti tuni-
cam induiſſet, mundatus eſt.

Beata autem eius auia Elpidia cum omni lætitia & tranquillitate optimis ipſius vitæ inſtitutis & miraculis gaude- xxxii.
bat, & puellas diligenter gubernabat, quæ vel liberatæ erant, vel vexabantur: iamque pulcherrimum monaſterium ædi-
ficarat cum ad optatum vitæ finem peruenit, quem ipſa præuiderat ex viſo quodam, quod ſancto Theodoro narrauit:
Viſio Elpidiæ auiæ eius. Videbam, inquiens, fili mi dulciſſime, & lumen oculorum meorum, adoleſcentem valde formoſum, ſplendidis ve-
ſtimentis ornatum, aurea fulgentem coma, & illi ſimilem, quem pro ſancto Georgio in eius hiſtoria pictum cer-
nimus. Hic cum ad me appropinquaſſet, vitæ tuæ rationem & pſallendi regulam cupiebat intelligere. Quam e-
go illi cum expoſuiſſem, dixit mihi: Cum pſallitis, hæc dicite: Benedicite Dominum montes & colles. Deinde ſubiecit:
Magnam profecto gratiam, mulier, conſecuta es, quæ nepotem tuum tali in ordine conſpexiſti. Poſthac viues ſine
ſolicitudine, cum tecta eius viuendi ratione ſatiata ſis. Mihi autem, vt eius adiutori, multum debes: imo vero gratia o-
mnis debetur communi Domino & procreatori Deo, qui dignum eum fecit, vt eſſet in numero ſanctorum ſeruorum
ipſius

ipsius. Iam igitur quiesce: nam adhuc laborasti. Hæc illa cum narrasset, in morbum incidit, & in pace requieuit: honorificeq; ab ipso sepulta est. Iam de matris suæ Mariæ obitu, cùm ad eum quidam ex Ancyranorum ciuitate nuncium attulisset, ac diceret, vt ad dotem repetendam mitteret, quoniam sine filiis defuncta esset, ipse nullo modo assentiens, illi respondit: Falleris. nam mater mea defuncta non est. Cumque is propriis se illam oculis mortuam affirmaret conspexisse, rursum respondit: Falleris, vt dixi. Nam mater mea nec mortua est, nec morietur, sed mihi superest, ac viuit, & manet in secula: Preces tamen pro illa effudit ad Dominum, vnius hebdomadæ spatio ieiunans, vt veniam ei Dominus concederet peccatorum. Itemq; obitus. Orat pro matre defuncta.

XXXIII Accessit ad eum in speluncam inuolutum & quiescentem quodam die sanctissimæ Ecclesiæ Heliopolis procurator Theodorus, cognomento Tzurheus, & per ministrum nunciauit ei cum lacrymis: Miserere, inquiens, mei, serue Dei, qui in magna versor calamitate, Misi enim ministrum meum ad Ecclesiæ prouentus exigendos: ille verò, prouentibus exactis, fugam arripuit. At ego huc illuc cursitans, & vbique conquirens, eum reperire non potui. Supplico igitur sanctitati tuæ, vt Deum obsecres pro me, quo possim illum inuenire. Omnes enim facultates meæ non sunt satis ad id, quod ille abstulit, Ecclesiæ persoluendum. Sanctissimus Theodorus huic respondit ad hunc modum: Si promittis, te illum sine verberibus dimissurum, & nihil ei amplius, quàm quod eripuit, ablaturum, te Deus consolabitur, & tradet eum tibi: sin id recusas, non inuenies eum. Ille iureiurãdo se id facturum promisit, & ex bonis suis aliquid etiam largiturum, modo prouentus Ecclesiæ restitueret: alioquin sibi vel filio esse nudos relinquendos, vt Ecclesiæ satisfaceret. Tunc orauit Dominum sanctissimus Theodorus, vt minister ille fugitiuus, quocunque in loco esset, ita retineretur, vt inde non posset discedere. Deinde supplici respondit: Vade domum tuam, ibique mane sine vlla sollicitudine. Confido enim Deum, si id, quod promisisti, perfeceris, celeriter eum tibi redditurum. Lætus ille discessit, Furem vir tanquam ex Sancti verbis magnum pignus accepisset. Fugitiuus autem precibus eius prope oppidum Nicaënsicũ coërcebatur, nec inde se poterat extricare: cumque putaret se magnum itineris spacium confecisse, nihil omnino promouerat. Itaque cùm ibi essent homines quidam, qui & illum nouerant, & procuratorem, & quid esset ab eo factum, acceperant, viderentque eum frustra se labore itineris defatigare, &, cùm ex eo quæreretur, vnde, aut quo proficisceretur, ineptè respondere: comprehenderunt eum, & rem procuratori detulerunt. Qui cùm ab eo sublatum aurum recepisset, rediit ad S. Theodorum, Deo gratias agens. sanctus suis precibus detinet.

XXXIV Vir autem quidam ad eum duxit vxorem in diebus Pentecostes, à dæmone vexatam, qui cùm à Sancto increparetur, clamauit: O magna vis! Ne mihi irascaris, ferruore serue Dei altissimi, neve me in ignem vltionis mittas: neq; enim ego sum causa, sed inuitus in hanc ingressus sum. Misit enim me Theodorus, cognomento Carappus, ex oppido Mazameæ. Ecce, inquit Christi seruus, præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei, ne illam impedias, quo minus negotia gerat sua, donec rursum huc reuertatur. Dæmone igitur quiescente, marito dixit, vt cum vxore discederet, fructusque agrorũ colligeret, ac deinde reuerteretur. Ita fecerunt. Discedentes enim, fructus suos collegerunt, & ad monasterium reuersi sunt. Verùm cùm in templum ingrederentur, vt Sanctissimi vultum adspicerent, cœpit mulier acerbè à dæmone vexari. Quamobrem maritus eius iurabat, ipsam vsque ad horam à Sancto præfinitam non fuisse vexatam. Verùm cùm illic vna essent hebdomada commorati, non ferens dæmon serui Dei increpationem, mulierem ad pedes eius proiiciens, discessit: & mulier liberata est, domumq; læta cum marito rediit. Dæmoniaca liberatur.

XXXV. In loco Mazaniæ, qui est ad Siberim superiorem, sub climate Mnozeniæ, ingruebat mense Iunij tanta locustarum multitudo, vt nebulæ instar totam regionem operiret, frugesque & fructus omnes deuoraret. Quam quidem calamitatem incolæ conspicientes, audientesq; miracula, quæ sanctus Theodorus effecerat, supplices ad eum accesserunt, & ad pedes eius prostrati, rogârunt vt veniret, & precibus suis tantam à se calamitatem expelleret. Profectus cũ illis, peruenit ad Catholicam ipsorum Ecclesiam sancti Euenici, in eaque de more mansit. Postridie verò supplicem populum in agros dimisit, præcepitque, vt quodam in loco consisteret, & Dei misericordiam imploraret. Ipse verò tres accipiens locustas in manu sua, pro populo Dominum obsecrabat: atque interim tres illæ locustæ in eius manu mortuæ sunt. Et gratias agens Deo, dixit ad populum: Reuertamur in Ecclesiam, filij. Deus enim celeriter misericordiam suam nobis ostendet. Reuersi igitur in sancti Euenici templum, diuinum sacrificium peregerunt. Postero autem die in agros egredientes, locustas omnes mortuas inuenerunt: & Deum collaudauerunt. Locustas interficit precibus.

XXXVI Improbus autem ille, qui bonis operibus, & viris bonis ac Dei seruis semper inuidet, ad huius miraculi inuidiã proprium ministrum mouit, & ad sancti viri, qui illud effecerat, mortem inquirendam incitauit. Hic erat maleficus quidam, nomine Theodorus, de quo supra meminimus, malarum artium peritissimus, qui eodem in loco habitabat. Sed artes illi suæ nihil aduersus sanctum Dei seruum erant profuturæ. Cùm igitur homo scelestissimus miraculum à viro sanctissimo factum adspexisset, recordareturque improbum dæmonem suum, quem ipse immiserat, paulò ante eiectum, re infecta, discessisse, inflatus à superbo inimico, subiectique sibi dæmonis nequitia inflammatus, misit, qui sanctum Dei seruum tentarent, & ad mortem vsque affligerent. Verùm qui missi fuerant, non audentes eum vigilantem adoriri, somni tempus tanquam latrones expectârunt. Cæterùm cùm diuina virtute, quæ illum protegebat, fugarentur, audaciores ex ipsis ad nequitiam, viro sancto rursus appropinquauerunt: sed eadem gratia Dei, tanquam ignis, ab eo progrediens, ipsos adurebat & persequebatur. Quare cùm idem sæpius frustra, imò verò eum detrimento suo tentassent, ad eum, à quo missi fuerunt, confusi reuerterunt. Cumq; illos interrogaret, cur re infecta rediissent, acriterq; obiurgaret: Nulla, inquiens, est vestra vis: cùm enim ad ipsum dormientem accedere, & iniuriam inferre nequearis, quomodo vigilantem superabitis? Et nos, respondebant illi, multo magis, quàm tu, probari inuictique, cupimus in iis, ad quæ nos mittis, exequendis reperiri. Verùm cùm ad eum accedimus, magna ex ore eius egreditur flamma ignis, nõ huius, qui sensu percipitur, quem nos contemnimus, sed diuini in eo habitantis, à quo comburimur: & idcirco, re infecta, discedimus. In cibo item & potu eius vim nostram miscuimus, sed eam ipse, vtens benedictione, inutilem reddit. Theodorus maleficus necem ei machinatur per dæmones.

XXXVII. Cvm igitur se Theodorus toties victum doleret, & inuidia magis in dies accenderetur, letale venenum, magno paratum artificio, in piscem coniecit, & per alios quosdam ad Sanctum misit. Ex quo cum Dei gratia, adhibita benedictione, nihil accepisset detrimenti, Theodorus ille confusus, quod tam mortifero veneno nihil egisset, consideransque, quàm imbecilla esset potentia diaboli, & quàm magna Dei virtus atque admirabilis, quæ & dæmonum & veneni vim infregisset, & locustas interemisset, ex diabolica resipuit ebrietate, & ad virum sanctum supplex accessit, & ad pedes eius prostratus lachrymans obtestabatur, vt sibi Dei misericordiam impetraret. Vir autem sanctissimus tanti luctus & supplicationis causam requirebat. Cui cùm Theodorus suas in eum insidias, & dæmonum responsa, artificiumque diabolicum, quod in multarum animarum perniciem exercuerat, exposuisset, oraretq;, vt se à tali nequitia liberaret, & sanctissimum sibi baptismum impertiret: respondit sanctus Theodorus: Si vis à Deo veniam impetrare, primùm omnia peccata tua confitere: & si quos habes libros maleficos, in medium profer, & quoscunque homines, aut domos, aut animalia maleficiis tuis obstrinxisti, dissolue, nec amplius ea in quenquam exerce: sed pœnitentiam age, & ego Deum, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, precabor, vt ea tibi, quæ hactenus admisisti, condonet. Hæc ille omnia cum se perfecturum iureiurando promisisset, omnes libros maleficos protulit, Venenum ei nihil nocet. 1. Tim 2.

 tulit,

Theodorus maleficus resipiscit. Iacob 5.

tulit,& coram illo combussit.Sanctus autem Theodorus eum prius in religione instituit, & ieiuniis atque eleemosynis purgauit:postea ad salutare lauacrum admisit,& ad nonagintanouem ouium numerum adiunxit, seque doctrinæ Iacobi fratris Domini ministrum declarauit,peccatorem ab errore viæ ipsius conuertens, & liberans animam eius à morte,& operiens multitudinem peccatorum.

Accidit autem,vt posteaquam ad mansionem suam reuersus est,in morbum grauissimum incideret, & sancti Angeli ad eum miserandum accederent.Ipse verò cœpit flere ac tristis esse.Erat autem super ipsum imago sanctorũ Cosmæ & Damiani,miraculis illustrium:qui tales se illi secundum quietem conspicuos obtulerunt, quales ea pictura exprimebantur.Et accedentes ad eum,quemadmodum solent medici,venarum pulsum explorabant, atque inter se ita colloquebantur,vt de salute eius,propterea quod vires ipsius concidissent,desperare viderentur,& ad eum cõuersi,dicebant:Quid fles,frater?Cur tristis es?Ipse verò respondebat:Quia non egi pœnitẽtiam,Domini mei,& quia relinquo pusillum hunc gregem,qui nondum est perfectè institutus,& magna indiget diligentia.Tunc illi: Vis vt pro te supplicemus,vt tibi paululum adhuc ad viuendũ spacij concedatur?Si hoc,inquit,feceritis,& tempus mihi ad resipiscendum impetrabitis,& pœnitentiæ meæ,& omnium quæ rectè posthac egero,mercedem lucrabimini.Sancti autem ad Angelos conuersi,rogabant eos,vt illius tantisper curam gererent, dum ipsi supplicatum pro illo ad Regem irent.Et cum Angeli se id facturos dixissent,sancti Cosmas & Damianus profecti sunt,& pro Theodori salute omnipotenti Regi Christo Deo nostro,qui in cœlis est,quique & Ezechiæ quindecim vitæ annos adiunxerat,supplicabant. Itaque voti compotes reuerterunt,in medio ipsorum habentes adolescentem,angelis, qui aderant,adspectu quidem similem,sed gloria præstantiorem:qui præsentes angelos sic allocutus est:Ab eo recedite, placatus enim est communis omnium Dominus & gloriæ Rex,& permittit,vt adhuc in carne maneat.Qui statim vnà cum ipso in cœlum redierunt.Sancti verò Cosmas & Damianus:Surge,inquiunt,frater,& attende tibi ac gregi tuo.Benignus enim & clemens Dominus noster preces nostras pro te suscepit,& largitus est tibi,vt viuas,paresque cibum,qui non perit,sed manet in vitam æternam,& multarum animarum salutem cures.Hæc locuti,etiam ipsi discesserunt. XXXVIII.

Vide sancti viri humilitatem.

4 Reg. 20.

Sanctus verò Theodorus,confestim viribus recuperatis,surrexit sanus,& laudabat Deum,maioreque studio abstinentiæ & psalmis decantandis incumbebat,& pro gratia sibi à Deo concessa,multa miracula faciebat,tum in curandis omnibus morbis & languoribus, tum in expellendis spiritibus immundis:sola enim ipsius increpatione aut iussu ab hominibus discedebant.Quibus miraculis multi commoti,domos suas relinquebant, & ad eum accedentes, habitum monasticum & vitam quietam complectebantur.Quidam etiam ex iis,qui curabantur, nolebant ab eo discedere,sed manebant apud illum,& necessaria ministeria exequebantur. Quamobrem cum sancti Georgij martyris oratorium esset angustius,quàm vt eos,qui sacrificium peragebant, & qui ibi commorabantur, quiq; ad precandum conueniebant,capere posset,ad dexteram ipse partem ædem pulcherrimam sancti angelorum principis Michaëlis,tã æstati,quàm hyemi commodam,exædificauit.Hæc ad læuam habebat paruum sancti Ioannis Baptistæ oratorium:ad dexteram autem,oratorium sanctissimæ Dei genitricis,semperque Virginis Mariæ:in quo & fratrum regulam constituere decreuit,propterea quod ægroti,& à malis spiritibus vexati,qui, vt curarentur,adducebantur, & qui ad precandum accedebant,in Archangeli Michaëlis oratorio,quod die ac nocte apertum erat,manebant.In his autem sanctissimus Dei seruus Theodorus,tanquam fructifera olea in domo Dei,& veluti palma inter spinas versabatur:& monachorum circumdatus choro,in Dei laudibus excellebat. Misit autem socium suum Philumenum ad Anastasiopolis episcopum,vt eum presbyterum faceret,fratrumque præfectum: quoniam inter alios constantia & mansuetudine præstabat. XXXIX

Multi sub eo vitam monasticã complectũtur.

Iam cùm sanctus ac venerandus ille mansionis locus Dei gratia auctus esset,sed argentea supellectili careret,& vasa tantum marmorea in mysteriis adhiberentur,misit sanctissimus Theodorus archidiaconum suum ad regiam ciuitatem Constantinopolim,vt argenteum vas ad sacrorum mysteriorum vsum emeret.Ille autem eò profectus, vas emit à quodam opifice,tum materia,tum artificio singulare,& ad monasterium tulit. Cum igitur postridiè peragenda essent mysteria,ostendit archidiaconus vas illud sanctissimo Theodoro,vt in eo fieret sacrificium. Quod ille mentis oculo contemplatus,vt sordidum atque inutile contempsit.Cumq; Archidiaconus fabrefacti vasis integritatem pulchritudinemque commendaret,quippe qui nihil amplius,quàm speciem extrinsecus poterat intueri: Noui ego quoque,fili,inquit vir sanctissimus,vas esse pulcherrimum,quantum ad materiam atque artificium pertinet: sed alia in ob causam,quæ oculis non cernitur,coinquinatum est.Vsus nimirum,vt arbitror,illud infecit:Quod si dubitas,dic psalmi versiculum,vt precemur,atque illud intelliges.Quod ille dum faceret,& vir sanctissimus,inclinato capite,precaretur,sic euasit ipsum vas,quale solet argentũ esse,cum ex camino ignis nigrum educitur. Quo perspecto,fratres Deũ collaudarunt,qui per seruum suum id,quod occultum erat,patefecisset. Verùm cùm Archidiaconus illud rursum in manus accepisset,argenteum & splendidum apparuit.Quamobrem Constantinopolim reuertens,reddidit illud opifici,& causam narrauit. Opifex autem secum ipse considerans, meminit vas ipsum ex argentea meretricis situla fuisse conflatum,& rem Archidiacono indicauit,veniam petens,& rogans,vt pro se Deum obsecraret. Alia autem illi vasa pura dedit atque pulcherrima,quæ Archidiaconus ad sanctissimum Christi seruum attulit, priorisque vasis causam ipsi & fratribus patefecit:qui Deo gratias egerunt. XL.

Respuit vir sanctus calicem ex meretricis argento factũ.

Iam in Buzæorum loco,sub Gratianopolim sito,cum torrens sic imbribus excresceret,vt traiici non posset, cupiebant incolæ pontem ædificare.Cumque adhibitis artificibus opus propè confecissent,deerant tabulę quædam lapideæ,ad quas excidendas(licet multi dicerent,ad thesaurum auferendum)in collem quendam propinquum se contulerunt.Verùm magna inde spirituum exiit immundorum multitudo. Quorum pars inuasit viros & fœminas illius loci,eosq; acerbè cruciabat: pars cæteros in varios morbos coniecit: complures autem vias & loca finitima occuparunt,& homines ac bestias,illac iter facientes,iniuriis afficiebant. Quamobrem regio illa magnis tum internis tũ externis calamitatibus laborabat. Cumque illis in mentem venisset serui Dei Theodori,decreuerunt illius precibus immundos spiritus adiurare.Ex quo cœperunt ipsi spiritus non mediocriter formidare,&,nomine eius audito,mitius ac lenius agere.Ad monasterium igitur profecti,tantoperè supplicarunt, vt cum illis tandem abierit. Appropinquante autem illo ad regionem ipsorum,sentientes spiritus præsentiam ipsius,& homines obsessos corripientes,occurrerunt ei,& cum vlulatu vociferabantur ad hunc modum:Proh vis. Cur venisti huc,ô ferriuore? Cur Galatiam reliquisti, vt Gordianam peteres regionem? Non erat opus,vt terminos transires.Causam enim,quamobrem te huc contulisti, nõ ignoramus.Verùm nos non parebimus tibi, quemadmodum parent Galatiæ spiritus: nos enim asperiores sumus & astutiores.Sed cum eos vir sanctus increparet,obmutuerunt.Postridie autem,cum essent omnes congregati, & illi,qui vexabantur,circa virum sanctissimum essent,supplicationem emisit,& totam regionem lustrauit, peruenitq; ad collem,vnde dæmonia exisse dicebantur:atq; illa torquens diuina Christi gratia, venerandæque Crucis signo, tunsionibus in pectus adhibitis,diu precationibus incubuit:iussitque,vt ex hominibus egrederentur, & in locum suum redirent.Quæ valde clamantia,scissis vestimentis,obsessos ante pedes eius prostrauerunt,& egressa sunt. XLI.

Gratianopolis in Gordiana regione.

Pellit dæmones ex obsessis.

Pessimus tamen spiritus,qui mulierem vexabat,resistebat,& nolebat egredi. At vir sanctissimus, coma eius apprehensa,vehementerq; premens,adhibito Crucis signo,& fusis ad Christum precibus,increpabat eũ:Hinc inquiens, XLII.

non

non discedam prius, quàm ab illa fueris egressus. Tunc clamare spiritus cœpit, ac dicere: Magna est, ô ferri more, vis tua etiam in me. Iam egredior, & non repugnabo. Da nobis tantum aliquid ex iis, quæ fers. Soluit ille calceamentum, coniecitque in foueam collis, vnde exierant. Proiecta igitur muliere ante pedes eius, exiuit ab ea. At vir sanctissimus stans, rursum Dominum precabatur, vt spiritus item illos omnes, qui loca finitima & vias obsidebant, atque tot facientes vexabant, compelleret in locum, vnde egressi fuerant, regredi. Deique gratia omnes sub muscarum, & leporum, ac murium specie, vt quibusdam videbantur, coacti, in foueam illam redierunt. Tunc eam vir sanctissimus, precibus fusis, signo Crucis obsignauit, iussitque vt foramen illud obstrueretur, & in pristinam formam redigeretur. Et supplicationem ad locum suum reduxit. Nec vnquam postea locus ille sensit eam calamitatem, nec loci finitimi, nec viæ, nec homines vlli iniuria eiusmodi affecti sunt, ad gloriam Christi Dei nostri, curationum largitoris. Vir autē sanctissimus ad monasterium suum reuersus est.

XLIII. Ex Ponti autem oppido Heraclea Theodorus, cognomento Larzeas, diues & claro loco natus, ad pium virum accessit, & ad pedes eius prostratus, lachrymans supplicabat, vt ad vrbem suam veniret, ac in sacra æde sanctissimæ Dei genitricis pro domesticorum suorum salute precaretur. Cum enim domus suæ foderetur, ex ea fossione contigit, vt magna spirituum immundorum multitudo tum familiares suos, tum alios ciues inuaderet, & acerbe vexaret. Beatus igitur vir, cum in æde illa sanctissimæ Dei genitricis precari cuperet, abiit cum illo, & desiderio suo satisfecit, familiamq; præclari viri Theodori, & reliquos ab immundis spiritibus vexatos, precibus & supplicationibus liberauit, multaque alia curationum miracula tam in ipsa vrbe, quàm in tota illa regione, reuertendo fecit ad gloriam Saluatoris nostri Dei. *Dæmonũ infestationes profligat.*

XLIV. Cvm in Ancyranorum metropoli magna lues in homines, armentaque deseuiret, eius metropolis curatores ad Dei seruum accedentes, secum abduxerunt. Cumque filias haberent monachas in sanctissimo Dei genitricis monasterio, quod Becia vocatur, rogarunt eum, vt ibi commoraretur, & pro illis Deum obsecraret. Constituto autem supplicationis die, omnes ciues & agricolæ conuenerunt ad supplicandum: & ipse cum illis Deum obsecrans, ab ea peste ipsos liberauit. Aquam præterea benedixit, qua conspergebantur armenta, & libera erant. Quamobrem gratias agentes Deo metropolitæ, virum sanctum ad eius mansionem reduxerunt. *Vis aquæ benedictæ.*

XLV. Porro cum Siberis amnis, qui propè monasterium fluit, Sicæorum sata, atque adeo agros ipsos auferret, vir sanctissimus accessit, amnique præcepit in Christi nomine, vt in alueum suum rediret, nec agris amplius appropinquaret: ligneaque cruce defixa, & precibus fusis, impetum eius repressit. Cumque eodem in flumine traiciendo multi periclitarentur, vir iste memorandus ad eius medium accessit, fusaq; bene longa ad Deum precatione, reddidit ipsum mansuetum, vt nullum amplius in illius traiectu periculum foret. *Præclara edit miracula in flumine.*

XLVI. Dvctvs est ad eum puer è quodam monasterio, nomine Arsinus, qui à spiritu immundo vexabatur. Hunc vir sanctissimus cum accepisset, non festinauit curare eum, quod illi talem disciplinam haud inutilem esse diceret. Verùm enim perfectæ iam esset ætatis, & vir sanctissimus pro omnibus accedentibus precaretur, orauit & ille, vt pro se quoq; idem faceret. Cui, si promittis, inquit, te rectam & exquisitam vitæ rationem amplexurum, celeriter id, quod flagitas, impetrabis. Promisit ille. Itaque cum vellet Christi seruus sancti martyris Christophori mulierum monasterium inuisere, secum Arsinum duxit. Et cum essent in valle Xeroniaca, & tempus foret opportunum, stans vir sanctissimus, Deū pro illo precabatur. Commoto igitur dæmone, cœpit affligi, & in sublime tolli. De non autem suspensus, dicebat: Egredior, ferri more: tantum solue me, & statim discedam. Et hæc dicens, vidit sanctum Christi martyrem Christophorum Dei seruo obuiam venientem. Et vehementius vlulans dæmon, prostrauit illum ad pedes ipsius, atque discessit. Cumque se collegisset, duxit eum vir sanctus in ipsius martyris monasterium: vbi admonitionibus & grauibus præceptis & obsecrationibus Virgines in eo degentes, ad modestiam & timorem Dei, & humanum pudorem instituit. Valde enim eum Virgines venerabantur. *Dæmonem eiicit.*

XLVII. Posteaqvam autem ad virorum monasterium sanctus ipse rediit, paruam cellulam ab eo accepit Arsinus, in qua inclusus, quietem colens se exercebat: & tribus hebdomadæ diebus pane cum oleribus, aut pomis vescebatur: tēpore autem Quadragesimæ idem illi quidem erat cibus, sed sabbato tantum & die Dominica. Erant & alij duo, qui asperum eiusmodi vitæ genus colebant, Euagrius & Andreas, qui prope Arsinum in cellulis degentes, animarum suarū saluti vacabant. Horum studio magnus Dei seruus lætabatur, & Deum laudabat. Aliquanto autem post magno affecti sunt desiderio, sanctam ciuitatem inuisendi, & sancta illius loca adorandi. Quod cum inter se contulissent, supplices virum sanctum obsecrarunt, ne desiderium suum impediret, sed precibus illud adiuuaret. Cum igitur ab eo dimissi, iter suum confecissent, & voti iam compotes essent, Euagrio placuit illic commorari. Ingressus igitur in Lauram Abbatis Sabæ, sanctè vitam instituebat, factis ipsis declarans, se diuini & sancti patris Theodori esse discipulum. Arsinus autem & Andreas in Galatiam ad virum sanctissimum redierunt, eumque rogarunt, vt pro se Deum obsecraret, sibiq; permitteret, vt alia in loca sese conferrent, vbi separatim in quiete vitam traducerent. Cum igitur pro illis Deum obsecrasset, & quod petebant, concessisset, abierunt quo vtrique libuit. Andreas procul à monasterio passuum millibus octo in Brianeæ collem iuit: vbi in lignea cellula inclusus, sanctè viuebat, & à Christi die natali vsque ad Ramos oliuarum eandem, quam in monasterio abstinentiam coluerat, exercebat. Arsinus verò, cum in partem superioris Potamiæ se contulisset, Galenitum sibi, locum ab hominum celebritate remotum, in quo dæmones considebant, elegit, & stans Deum orabat, dicens: Domine Deus patris mei Theodori, precibus eius placatus, serua me peccatorem, & adiuua me atque defende, vt tibi seruiam & placeam in hoc loco. Statimque se in lignea cellula inclusit, ibique hyemem illam transegit. Postea verò altiorem sibi columnam fecit, in eamque conscendit: & solitam abstinentiam, & reliquarum virtutum studium coluit. Cumque quadraginta iam annos ita transegisset, patientiæ corona redimitus, & discipulus Theodoro præceptore dignus, in pace requieuit. *Arsini magna abstinentia.* *Item Euagrij & Andreæ.* *Arsini obitus.*

XLIIX. Mvlti prætereà à sancto & præclaro patre nostro Theodoro instituti, vel apud ipsum vitam traduxerunt, vel alijs in locis excelluerunt. Inter quos & Reparatus, claris ortus parentibus, cohortationibus eius & miraculis commotus, monasticum ordinem suscepit: & ab eo institutus, in paruam se cellulam inclusit in Colonossi regione Lycaoniæ, rectéque vixit ad exemplum præceptoris. Et Elpidius, qui cum annos aliquot in monasterio rectè vixisset, deinde ad Orientem profectus, propè montem Sina constitit, ibique se exercuit. Hunc propter quietem & religionem, patres illis in locis commorantes, Elpidium quietum appellabant. Et Leontius, qui diu sub disciplina serui Christi institutus, prope locum Permataiæ separatim vixit tam honestè ac piè, vt cum alia multa vaticinatus sit, tum iniquorum Persarū imperium prædixerit, seq; ab illis interfectum iri. Quod & factum est, cum è cellula ipse sua egredi, & quietem suam nollet intermittere. Et Theodorus, qui in monte Draconis piam vitæ rationem coluit, ab ipso institutus est, & habitū accepit, & postea mansionis ipsius sancti præfectus fuit. Et Stephanus, qui prope Psilim fluuium sancti Theodori mansionem rexit, ab eo pariter fuit institutus, & habitum accepit. Et alij plurimi, quos propter multitudinem prætereo, ne dum in eorum historia moror, quæ ad magnum ipsorum & nostrum pastorem pertinent, imperfecta relinquam & prætermittam. Vita quidem ipsorum satis eos commendat, sed talis magistri disciplina multo magis: Non potest enim vt ait Dominus, arbor bona fructus malos facere. Huius igitur arboris, omissis interim ramis, altitudinem pro viribus consideremus. *Reparatus monachus.* *Elpidius.* *Leontius.* *Theodorus* *Stephanus.* *Matth. 7.*

tus non permisit, vt discederet: Et ego, inquiens, tecum veniam. Volo enim monasterium & fratres meos inuisere: sed prius muneribus nobis à Deo datis fruamur. Spero autem, Deo fauente, nos puerum viuum inuenturos, nunc enim non moritur: sed adhuc viuet, & gratulabitur tibi. Et hæc locutus, præcepit etiam nuncio, vt cum ipsis cibum caperet. Cùm autem surrexissent, profectus est vir beatus in oppidum, & omnes cum facibus & thure obuiam illi processerunt. Et cùm esset vespera, in Ecclesiam ingressus est, & populo benedicens, vespertinas preces pronunciauit: atque ita domum Andreæ Archipresbyteri se contulit. Videns autem puerum morientem, Christum Deum nostrum, vitæ mortisque Dominum, obsecrauit, vt animam in ipso retineret, eumque parentibus viuum & incolumem largiretur. Et cùm obsecrandi finem fecisset, adspexit puerum, & allocutus est. At ille oculos aperuit, & intendit eos: sed respondere non potuit, quoniam lingua eius erat impedita. Rursum igitur caput inclinans Dei seruus Dominum precabatur, vt integram puero sanitatem daret: & facto precandi fine, allocutus est puerum: Comita, inquiens adspice, & dic, quomodo te habes, & patri tuo responde, ne propter te dolore afficiatur. Aperiens igitur oculos iterum puer, & eos intendens, respondit ad interrogata. Tunc signans illi frontem, & manus, & pedes, dextera illum apprehendit: In nomine, inquiens, Domini IESV CHRISTI, qui Centurionis morientem puerum suscitauit, surge & sta sanus: idem enim tibi quoque vitam nunc elargitur. Iussit autem, vt illi daretur cibus, & comedit. Vocatus autem vir sanctus à pueri parentibus ad cœnam, præcepit Ioanni presbytero, vt puerum item ad cœnam adduceret: quem Ioannes cùm adduxisset, eique ministraret ex iis, quæ erant apposita, plus, quàm alij, comedit. Quod omnes adspicientes magna lætitia, cum parentibus gloriam dederunt Deo, qui mortuis etiam, per seruos suos exoratus, largitur vitam. Postridie autem puer sanus ambulabat. Et vir beatus ab oppido profectus est ad monasterium.

Prædicit futura. — *Preces vespertinæ.* — *Matth 8* — *Puerū mortuum reddit incolumem.*

LXVII. EO tempore suscepit hospitio diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur. Venerat autem legatus ad Mauritium Imperatorem, vt illi Synophrim oppidum à Barbaris direptum commendaret. Erant huic supercilia densa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida, & ad ilia vsque protensa, similiter & barba, vngues prælongi: ad centesimum annum peruenerat: sexaginta annorum spacio, nec vinum, nec oleum, nec aliud eiusmodi gustàrat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vescebatur, & aquam bibebat. Huius fama ad Theodorum, & Theodori pariter fama ad ipsum, Deo patefaciente, peruenerat. Et iustus ille quidem dicebat discipulis suis de S. Episcopo Theodoro, se talem virum sanctum ad eum vsque diem non inuenisse: sibi enim vitæ ipsius instituta esse à Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cum fratribus loquebatur, vt in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse aut audiuisse se diceret neminem. Qui autem hæc audiebant, ex fimbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant. Cumque mansionis fratres ad eum venerandum accederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquiens, cùm talem stellam, & sanctum Christi Apostolum habeatis ad me agrestem & vilem, atque nullius pretij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum verè laudabilem & admirandum sanctumque virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam agit, & cupiditates in se proterit, & doctrina sua multos ad Deum conuertit. Cùm autem vespera aduenisset, facto diuino sacrificio, accubuerunt, vt paruo & solito cibo vescerentur. Postea voluit S. Theodorus, vt erat solitus, hospiti pedes lauare. Sed ille non permisit. Mutuo igitur manus lauarunt. Postridie verò manè festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cùm B. Theodorus animaduerteret, & obitum eius propinquū esse diuinitus sciret, idq; apud se fieri cuperet, rogabat eum, vt itineris labore fessus conquiesceret. Ille contra obsecrabat, vt se dimitteret: Instat, inquiens, mihi è corpore migratio, & idcirco festino, vt in cellula mea naturæ concedam. Egressus igitur B. Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim vsque: & afflictiones ac solicitudines, quas in episcopatu sustineret, patefecit, quibus instituta vitæ ratio, & monasteriorum suorum cura interrumperetur, rogans eum, vt quod sibi agendum esset, consuleret, & vtrum relicta episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille verò id quàm celerrimè faciendum censuit, ne apud Deum damnandus esse videretur. Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratrémque dedit, qui illum, quousque vellet, comitaretur. Mutuo se igitur salutantes & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in Episcopium reuersus, dixit eum celerius è vita migraturū, quàm vt ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est. Paucis enim post diebus nunciatum est, eum in via mortuum esse.

Antiochus insignis eremita Vide Baro an. 597 — *Mira eius abstinentia* — *Eius de Theodoro testimoniū* — *Eius obitū prædicit S. Theodorus* — *Moritur anno 597 Vide Bar hoc ipso anno.*

LXIIX QVONIAM igitur plurima beati Theodori miracula, posteaquam episcopatum recusauit, visa fuerunt, hæc ego commemorans, omittam ea quæ in ipsa ciuitate gessit episcopali, quia sunt omnibus nota, illa duntaxat attingens, quæ aliqua ex parte causas & afflictiones indicant, quamobrem recusauit episcopatum. Cum enim necessario cogeretur inuolui varijs Episcopatus negotijs & solicitudinibus, magnis molestiis & angustiis afficiebatur. Nolebat enim terrenis curis à rerum cœlestium distrahi contemplatione. Nam, vt inquit Dominus, nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Cum igitur necesse esset, prædia ad Ecclesiam pertinentia, per procuratores administrare, & ipsi procuratores iniuriis agricolas afficerent, non poterat vir pius non vehementer angi & cruciari. Nam cùm id munus ciui cuidam, nomine Theodosio, dedisset, & ab eo agricolæ iniuria essent affecti, ad Christi seruum lugentes confugerunt. Qui eos commiseratus, (neque enim sanctus & pius ipsius animus poterat sine dolore quenquam afflictum & calamitosum adspicere) Theodosium accersendum curauit, monuitque, vt ab agricolarum iniuria desisteret. Ille verò, inuenta occasione, ab iniuria nō destitit. Quare cum eos quodam in loco, qui Euchraës dicitur, pergeret lædere, vno omnes animo congregati, & gladiis ac fundis instructi, contra ipsum constiterunt, cædem illi comminantes, nisi recederet. Qui eos ad pugnam paratos intuitus, & veritus, ne ab ipsis superaretur, discessit, & Anastasiopolim se contulit, vt maiore munitus auxilio aduersus illos rediret. Id cum audisset vir sanctus, totum illum diem cum lachrymis gemitibusque traduxit, considerans, si impetus ille ad exitum perueniret, & cædes aliqua fieret, id sibi tanquam authori, crimini datum iri, seque animarum periclitantium reum fore. Humi igitur prostratus, & Deum adorans, enixè rogabat, vt illius furoris motum compesceret, antequam ad finem perduceretur. Et accersito Theodosio præcepit, ne ad ea loca se amplius conferret, ne mali quippiam accideret. Tunc ille, sancti viri hortatu dicens impetum illum agricolarum aduersum se fuisse factum, multa in eum conuicia coniecit, & nefariæ contumeliæ vim addens, sedem, in qua sedebat, pede commouit: ex quo beatus vir coram omnibus supinus concidit. Cum autem surrexisset, mitiori voce iurauit, se apud eos Episcopum nō moriturum, sed ad monasterium suum rediturum. Quibus verbis Theodosius minimè placatus, binas se illi auri libras expensas laturum dixit, propterea quod à prædiorum procuratione ante diem constitutam repelleretur. Vxor autem marito aduersabatur: Nihil, inquiens, sit tibi controuersiæ cum S. Episcopo, ne pro benedictione, quam ab illo accepimus, in maledictionem incidamus. Sed ille vxorem non audiens, rursum in episcopium accessit, vt cum sancto viro altercaretur, in iudicioque contenderet. Verum dum ostiarius aduentum eius Sancto Episcopo nunciaret, repentè magnus eum timor inuasit, & apparuit ei iuuenis adspectu terribilis, & splendidè indutus, qui cum indignatione minatus est illi: Vir, inquiens, pessime, sic magno Episcopo aduersaris, nec desinis ei molestiam & dolorem afferre. Ecce, prædico tibi, nisi desistus, magna super te ira deueniet, & miserè vitam finies. Et hæc locutus, discessit,

Causa cur S. episcopatū abdicarit S Theodorus. — *Matth 6.* — *Theodosius procurator ei infestus est.* — *Visione improbus deterretur.*

Theodosius verò, cùm diu fuisset exanimis, se tandem colligens, & à viro sancto vocatus introiuit, ac procidit ad pedes eius, cum lachrymis supplicans, vt iniurias, quibus à se esset affectus, sibi condonaret, non amplius auri libras pœnæ nomine repetituro.

Veneno sanctus vir appetitur. S. Maria eũ sanat. Vide Baro. an. 598.

VENENO iterum nescio, quomodo tentatus est, & in cella illa sua in episcopio mutus atque immobilis iacuit tribus diebus, adeò vt rumor de morte eius iam increbresceret. Post tertium autem diem apparuit ei Domina, sanctissima Dei genitrix MARIA: quæ sceleratis hominibus exitium comminata, & morbi causam aperiens, & insidiatores patefaciens, è manu sua tria illi colococca dedit: Hæc, inquiens, comede, & nihil tibi erit mali. Somno solutus vir sanctus, Saluatori Christo gratias egit, & immaculatæ matri eius Virgini MARIÆ. Et causam quidem morbi significauit, authores autem reticuit, & pro illis Deum precatus est. Præterea in distribuendis eleemosynis, & in monasteriorum frequentatione & cura, quam de fratribus quos lucratus fuerat, habebat, incusabatur, quasi Ecclesiam negligeret, cùm tamen ex trecentis sexagintaquinque aureis nummis, mensæ suæ adscriptis, quadraginta tantum singulis annis consumeret, reliquos omnes Ecclesiæ largiretur. Ad hæc à psalmorum cantu & precatione negotiis distrahebatur. LXIX.

Prouentus Ecclesiæ suæ.

Quibus rebus afflictus, & videns ciues quidem nihil inde proficere, sed in vitæ flagitiosæ miseria permanere, eos autem, qui in monasteriis degebant, absentia sua negligentiæ desidiæque vacare, & de migratione è monasteriis cogitare, de quibus sibi in die Iudicij ratio reddenda esset: gloriosi Christi martyris Georgij opem implorauit, vt se proprium in locum restitueret: & multis precibus Deum orauit, ne sibi crimini verteret, quod episcopatũ recusaret. Cum igitur eam veniam se à Deo impetrasse certo sciret, clero & ciuibus conuocatis, hanc habuit orationem: Vos me, Fratres, inuitũ, vt scitis, & abstractum, hoc iugum subire coëgistis. Et quamuis me, vt ad illud ferendum minimè aptum, excusarem, vos tamen audire me noluistis, sed vestræ cupiditati maluistis indulgere. Vndecimus igitur iam annus est, ex quo ego vos affligo, & affligor à vobis. Quamobrem obsecro vos, vt pastorem vobis paretis, qui & vobis placere, & res vestras curare possit. Ego enim posthac Episcopus vester non ero: sed vt abiectus monachus, ad mansionem reuertar meam, vbi in omni mea vita Deo seruire constitui. Hæc locutus, & assumpto monasterij sui Archidiacono Ioanne, ad Ancyranorum metropolim se contulit. Nocte verò illa ciuis quidam in quiete vidit splendidam stellam è summa Ecclesia radiis suis totam ciuitatem illustrantem, tam longè illinc discessisse, vt vix perspici posset. Quo quidem viso beati viri discessum significatum esse, non est dubium.

Anno 598. renunciat episcopatui Bar. hoc an. Visio ciuis cuiusdam.

CVM igitur ad metropolitanum Ancyranorum Archiepiscopum Paulum peruenisset, rogabat, vt sibi successor daretur. At ille tam bono viro dari non posse respondebat. Cumque magna inter eos contentio esset exorta, conuenit inter illos, vt ea res ad beatissimum Constantinopolis Patriarcham Cyriacum reiiceretur, & quod ille constituisset, ratum foret. Beatus igitur Theodorus piæ memoriæ Imperatori Mauritio, & beatissimo Patriarchæ Cyriaco supplicauit, vt decernerent, sibi dandum esse successorem. Metropolita vero recusationi eius rationes suas opponebat. Sed beatissimus Cyriacus Patriarcha, ita etiam iubente Imperatore, Metropolitano respondit, vt beati Theodori preces admitteret, & insignia ei propter vitæ sanctitatem & innocentiam relinqueret Episcopatus. Mandato igitur parens Metropolitanus, ab Episcopatus onere B. Theodorum liberauit, & Episcopatus reliquit insignia. Consuluit autem illi, ne longius discederet, priusquam in eius locum alterum constituisset. Egressus igitur ex Ancyranorum metropoli, in Heliopolis regionem se contulit, prope oppidum Pidri in oratorium Archangeli, quod est in Ambrena, & seipsum abscondebat. Quodam die, cùm in hoc Archangeli oratorio sacra mysteria celebraret, facta est facies eius hilaris & læta, & magna gloria gratiaque splendens. Et vnus è fratribus, nomine Iulianus, presbyter, vir admodum pius, cum faciem eius tam hilarem & lætam adspexisset, prostratus ante eum: Vnum, inquit, oro, pater, vt respondeas mihi. Cùque S. Theodorus ei benedixisset, & præcepisset vt surgeret, & exponeret id quod vellet: tunc ille: Dum sacrificas, inquit, pater, aliquando nulla fit in vultu tuo commutatio: sæpius autem vultum videmus tuum magno splendore gratiaque fulgentem. Quamobrem nos item hilaritate perfundimur & gaudemus: quemadmodum & hodie contigit. Obsecro te per Dominum, vt mihi huius rei causam exponas. Tum Christi seruus se excusare, & narrationem subterfugere. Ille contra supplex & obtestans instare. Tandem beatus vir: Promitte, inquit, mihi, te nemini, quod dicam, patefacturum, & causam explicabo. Cùm igitur iureiurando se obstrinxisset, quod dum ipse viueret, nemini rem patefaceret: Quando, inquit beatus vir, me sacrificantem lætiorem cernis, scito me visionem videre. Video enim tanquam verum & splendidissimum velum super sancta munera descendens inter sacrificandum. Et quoties hoc cerno, lætor & exulto. Neque enim semper id video: & idcirco haud semper vultus est hilaris. Cùm autem ad horam non adspicio, rem protraho, expectans dum videam id, quod & hodie mihi demonstratum est. Hæc cùm audisset presbyter Iulianus, non prius patefecit, quàm vir sanctus è vita decessit. LXX.

Absoluitur episcopatu, sed eius insignia relinquuntur ei.

In Missa sæpe visum videt.

Redit ad monasteriũ & multis claret miraculis.

PORRO cùm beatus vir accepisset, Episcopum esse Anastasiopoli, gaudens & laudans Deum, ad monasterium rediit, & Dei gratia multa fecit miracula in ægrotos, qui accedebant. Presbyter quidam, nomine Paulus, iumento ad eum vectus est è Lycaoniæ monasterio. Erat enim sinistrum eius latus in dexteram viscerum partem contractum: dextera autem ipsius coxa iamdiu luxata: & caput eius in partem læuam ad pedem appropinquabat. Quamobrem nec stare, nec in lectulo extendi poterat. Sic enim erat distortus, vt miserabile spectaculum exhiberet. Hic multis lauacris & medicinis adhibitis, nihil profecerat. Cùm igitur beati Theodori mandato tribus diebus in monasterio mansisset, & miseriam suam exposuisset, hæc ab eo audiuit: Si vis conualescere, in patriam redi, & aduersario tuo reconciliare, & ante hyemem ad me reuertere, & dabit tibi Deus sanitatem. Neganti autem sibi cum vllo esse inimicitias: Vide, inquit vir sanctus, ne mentiaris. Inimicitias enim exerces cum Præfecto tuo. Quo ille audito, cœpit beatum Theodorum lachrymans obsecrare, vt pro se Deum precaretur, vt dolore mitigato, posset expeditius incedere. Iussit igitur illũ exui: & corpori eius manus imponens, infirma ipsius membra palpauit: & pro illo precibus fusis, totum eius corpus medicamento perunxit. Statimque dolore liberatus est: sed adhuc distortus mansit. Iumento igitur impositum, in patriam reduxerunt, & cum Præfecto suo in gratiam rediit. Post autem ad monasterium reuersus est. Quo quidem tempore B. Theodorus in angustissima templi sanctæ Dei genitricis cellula, quieti silentioque vacabat. Et fusis pro eo precibus, à morbi vinculo dissoluit, atque præcepit, vt propè se deambularet, & precationem quotidie perciperet. Dedit etiam baculum, quo se sustentaret. Et illo accepto, melius se habebat. Ad correctionem autem ipsius, longius baculum tradidit. Et post Paschæ celebritatem aliud illi baculum dedit: Hoc, inquiens, manu tua apprehende, & eò, vnde venisti, reuertere: breui enim perfectam sanitatem assequeris. Cùm autem baculum istud ceciderit è manu tua, ne sustuleris illud amplius. Accepta igitur viri sancti benedictione, presbyter Paulus domum reuersus est. Et cum die quodam iter faceret, baculum è manu eius elapsum est. Qui S. Theodori sermonem recordatus, illud non sustulit: & planè conualuit, atque miraculum omnibus patefecit. Hic autem Paulus, sancti viri studio, Constantinopoli presbyter est cõstitutus: & deinde vnius ciuitatis Isauriæ factus Episcopus. LXXI.

Presbyterũ male affectum sanat.

It Constantinopolim, & magno in precio habetur.

EO tempore pius Imperator Mauritius, & Beatus Patriarcha Cyriacus, & principes literis suis sanctum Christi seruum Constantinopolim accersierunt, vt eis benediceret. Quamobrem cùm eò se contulisset, & beatissimum Patriarcham Cyriacum, & Imperatorem atque Senatum consultasset, eisq; benedixisset, apud eos commoratus est. Magno autem eum studio & honore Imperator & Augusta & omnes familiares complexi sunt: & monasteriis eius immu- LXXII.

nitates

Episcopo,ciues & clerici ad beatissimum Ancyræ metropolis Archiepiscopum conuenerunt, & magnum Dei seruū Theodorum Siceotum mansionis Archimandritam,in sanctissimæ Ecclesiæ suæ Episcopum efflagitarunt. Quorum ille lætatus studio & voluntate,præcepit,vt eum ad se adducerent.Erat autem tempus, quo S. Theodorus in spelunca inclusus,precationi vacabat & quieti. Accesserunt igitur Anastasiopolis clerici & ciues ad monasterium atq; speluncam,& supplicarunt,vt se pastorem ipsis concederet.Quod ille cùm ne audire quidem vellet, nedum concedere, ipsi,vi quadam pia illata,eum è monasterio extulerunt,& in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius discessu cùm & monachi,& cæteri qui illic commorabantur,mœsti essent,vir sanctissimus eos per fratrem consolatus est:Omittite,inquiens,mœrorem filij.Nam si mihi credideritis,non dimittam vos. Nihil enim est in terra, quod me à consuetudine vestra possit separare.

Vide Baro. an. 590. — *Inuitus rapitur ad episcopatum.*

LVI. Ancyram igitur Metropolim ingressus,à beatissimo Archiepiscopo Paulo cum lætitia susceptus est,& Episcopus constitutus. Viderat autem quidam in quiete,stellam ingentem è cœlo delapsam, super Ecclesiam illius ciuitatis constitisse,quæ radiis suis tum ciuitatem ipsam,tum regiones finitimas illustrabat.Egressus igitur è metropoli Ancyra S. Theodorus, Anastasiopolim venit cum religiosissimo Cinaræ ciuitatis antistite:à quo in sede constitutus, instar stellæ,quæ visa fuerat,diuinis curationum gratiis præfulgebat:assiduisq; ieiuniis,& precibus,& eleemosynis, & omnibus deniq; virtutibus & officiis ciuitatem sibi creditam exornabat, & reliquas ad eius æmulationem inflammabat. Sic namq; ad virtutem & pietatem excitata surrexerat,vt nomini suo plane responderet. Neq; enim tam ciuium multitudine & diuitiis,& Imperatorum muneribus propugnaculisq; munita præstabat, quàm diuini Episcopi sui virtutibus & rectè factis. Nec ab hominibus solum,sed ab Angelis habitabatur,à cœlestiq; Imperatore Christo semper inuisebatur,& custodiebatur,& muneribus omnibus abundabat. Excurrens autem ad monasterium suum, templum S. Georgij martyris à se ædificatum,cum lætitia & gaudio consecrauit. Quamobrem omnes collaudabant Deum, cuius prouidentia factum esset, vt sancti viri laboribus non alius,sed idem ipse in episcopali sede constitutus frueretur, quemadmodum scriptum est: Labores manuum tuarum manducabis.

Visio cuiusdam. — *Virtutes eius in episcopatu.* — *Psalm 127.*

LVII. Post templi consecrationem vir beatus Anastasiopolim reuersus est,Deique gratia multa fecit miracula curationum,adeo vt in lectulis & grabatis infirmi ad eum gestarentur,vt eos tangeret: quos cum illis, qui ab immundis spiritibus vexabantur,precibus suis liberos dimittebat. Talem enim à Domino nostro Iesu Christo gratiam habuerat aduersus immundos spiritus,vt non solùm,si eos ipse increpuisset,verùmetiam si id per alios fecisset,statim ab obsessis corporibus fugerent. Sic enim accidit quodam die,cùm in oratorio esset inclusus, vt quædam mulier vexaretur, & cereos,qui illic erant,confringeret, nec vir eius poterat eam cohibere. Quidam igitur è ministris eius in oratorium S. Platonis ingrediens, vbi erat sanctus Episcopus, rem illi significauit. Verùm cùm ipse nollet quietis terminum interrumpere,(decreuerat enim in præsepi stare,& considere)nec mulierem volebat illuc ingredi: oleo benedixit, & dedit illud nuncio,dicens: Hoc oleo mulieris frontem vnge,& manus, & aures:& dic dæmoni, vt ab illa exeat. Quod cùm à ministro factum esset,conquieuit spiritus immundus atq; discessit: & mulier liberata est,nec amplius à dæmone vexata fuit.

Multa miracula. — *Potestas in dæmones.*

LVIII. Cvm autem multa quotidie miracula eiusmodi fierent à sancto Episcopo per gratiam Dei in ipso inhabitantem, erat quidam magnæ Ecclesiæ Diaconus nomine Domitianus,incredulus,qui animo erat alienus,& scandalizabatur. Quadam igitur die Dominica vir quidam accessit ex metropoli Ancyra cum filio muto. Qua quidem hora cum diuinorum mysteriorum communio in Ecclesia Catholica S. Sophiæ distribueretur,& ipse puer os aperiret, dixit vir sanctus: Dic Amen,& puer statim clara voce pronunciauit, Amen. Quare pater eius cœpit Deum laudare, & miraculum patefacere. Omnibus igitur admirantibus, & Deum collaudantibus, Domitianus humi statim concidit. Quamobrem clerici quidam accurrentes,eum trementem excitarunt. Quærentibus autem, quid ei contigisset, respondit: Cùm puer ille pronunciaret, Amen,& pater exclamaret,quòd soluta esset lingua eius,ego non credebam id esse verum,sed fictum gloriæ causa existimabam:& vidi quasi flammam ignis ex ore pueri egredientem. His dictis ad sanctum virum accessit,& procidens ad pedes eius, rogauit, vt pro se Deum obsecraret,ne vis diabolica à puero egressa, & diuina indignatio in se recideret. Vir sanctus audiens id,quod acciderat: Hoc,inquit,fili,contigit tibi propter incredulitatem animi tui,qua depulsa,fidelis esto:hæc enim miracula non facimus nos, sed Deus hoc etiam tempore, ne possimus dicere,Deum temporibus nostris nullum miraculum effecisse,sed quæ ante nos per sanctos viros effecta sunt,credamus esse vera: atque ita semper in fide crescentes, Devm adoremus. Hæc beato viro loquente, Diaconus incredulitatem suam confessus est, & accepta benedictione,ab horrore & metu liberatus est, sanctusque discessit, & fide deinceps animum suum cumulauit.

Nota de diacono miracula carpente.

LIX. Porro cupiditate reuisendi sanctam ciuitatem accensus beatus vir,ibique tertiam obsecrationem absoluendi,fratribus duobus assumptis,Ioanne Archidiacono monasterij sui,& Martino,ex loco, qui dicitur, Dugaria,à quo dæmonum legionem eiecerat,ad sancta loca profectus est,& Crucem salutarem Christique sepulcrum & omnia,quę illic sancta sunt,adorauit. Inuisit & monasteria,& in patriam non redire decreuit amplius:sed illic in aliquo monasterio quietè viuere. Putabat enim se,suscepto onere episcopali, à moderatione monastica defecisse, & curis atque solicitudinibus obrui. Profectus igitur in Lauram Sabæ Abbatis,viuebat ibi in cellula pij cuiusdā monachi, nomine Andreæ. Et cùm quietis & silentij sui tempus aduenisset,fecit illi * sellam frater, apud quem morabatur, in qua vir beatus sedens,abstinentiam suam à die Christi natali ad Ramos vsque palmarum transegit, ne pedem quidem inde mouens,adeo vt patientiam eius omnes illi patres admirarentur. Post Pascha autem celebrationem, duo illi fratres,quos secum adduxerat,illum assiduè cohortabantur,vt in patriam rediret:sed eos ipse noluit audire, dicens, se illic quietam & pauperem vitam agere. Verùm nocte quadam illi sanctus Dei martyr Georgius in somnis apparuit, tradens illi baculum,atque dicens: Exi celeriter,vt in patriam reuertamur:neque enim licet,te,illa relicta, hic commorari. Cumq; vir sanctus responderet,se id facere non posse,quoniam episcopatum recusasset,pollicitus est ei martyr,& affirmauit, se ab illa etiam eum afflictione paulo post liberaturum,modo ne patriam desereret. Surge igitur,inquit,& vade. Multi enim,longis susceptis itineribus,illuc profecti,propter absentiam tuam afflicti tristesque discedunt. Quamobrem ego quoque tibi succenseo. Hæc locutus Christi martyr,è manu eius pignus accepit,quod id,nulla interposita mora, esset effecturus. Expergefactus igitur vir beatus,somnium duobus fratribus narrauit, & ex patrum illius mansionis consilio cum duobus discipulis suis discessit.

It tertio Hierosolymam. — *Non vult redire ad suos,vt possit solo Deo vacare.* — ** cellam.* — *S. Georgius eum cogit redire ad episcopatū.*

LX. Cvm autem ad Galatiæ partes peruenissent apud Druinorum monasterium fratribus suis præcepit, ne cui se patefacerent:incolis enim erat ignotus. Ingressus igitur est in monasterium,vt ab itineris labore conquiesceret. Monachi verò illi famam eius audiuerant,& magno ipsius desiderio tenebantur, cupiebantque ab eo sibi benedici. Suscepit igitur eum hospitum custos Anicetus vir religiosus:& Præfectus Sancti Theodori comites interrogauit, quis esset ille Pater. At illi è longinqua regione esse respondentes,veram eius notitiam celauerunt. Cùm autem ad mensam accumberent,dixit vir sanctus: Profectò,filij,comedimus vt Galatæ. Cumque paulò post idem repeteret,custos Anicetus cœpit vehementer dubitare,quisnam esset,& suspicabatur, fratres haud verè de ipso respondisse. Cum igitur à mensa consurrexissent,& beatus Theodorus humi,vt erat solitus,requiesceret: fratres,separatum in locum abducens

nitates tributæ, illudque concessum, vt nulli alij Episcopatui subiecta essent, sed sanctissimæ tantum & magnæ Ecclesiæ Apostolicæ regiæ ipsius ciuitatis, ita prouidente Deo, & sancto martyre Georgio opitulante, propter beneuolentiam in eos, qui in illis degebant & sacrificabant. Paruo autem illo tempore, quo mansit in ciuitate, magna per illum Deus fecit miracula.

LXXIII Mvlier enim, quæ apud illum habitabat, cùm filium quadriennem cæcum haberet, in vlnis eum suis ad virū sanctum gestauit, & multis lachrymis ante illum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit, supplicans, vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus, cum pueri oculos obsignasset, eique benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcipiens, vt aqua illa quotidie manè filij oculos lauaret. Quod cùm ter egisset mater, quarto die filium sanum ad S. virum adduxit, laudans Deum. Eadem fœmina cùm septem menses paralytica iacuisset, qua hora viri sancti benedictionem accepit, statim conualuit. Bar. an. 598. Cæcus videt. Paralytica restab[illegible].

LXXIV Pvella quædam, principis cuiusdam ancilla, annis iam octo & viginti dæmonium occultum habebat: quamobrem assiduè iacebat ægrota, & morbi causam ignorabat. Audita igitur beati viri fama, dominus eius duxit ad eum puellam, rogans, vt pro ipsa Deum obsecraret, vt ei vel mortem, vel sanitatem elargiretur. Tum Christi seruus extensa manu caput eius apprehendit, & precatus est Deum, vt sibi mortem eius patefaceret, & eam liberaret. Statimq; dæmonium eam perturbare cœpit & vexare. Atque ita clamabat: Etiam in me, ô ferruore, vim tibi à Deo datam exerces? Abstine à me, quæso, dæmonum insectator. Beatus autem Theodorus præcepit ei, vt taceret. Et cùm esset dies hebdomadis quarta, dimisit eam: & mandauit eius domino, vt quarta item proximè sequentis hebdomadis die eam ad se reduceret. Quæ cum ad diem constitutam reuertisset, & virum sanctum adspiceret, rursus dæmonium in ea turbatum clamare cœpit, & virum sanctum detestati O vis, inquiens, quæ nunc aduersum nos à spurio & è scotto geniro proficiscitur. Vigesimusoctauus iam annus est, ex quo mulierem istam obsideo, & sanctorum nemo patefecit me. Hic autem meretricis filius aduenit, vt me patefaceret, ac cruciatui supplicioque traderet. Execrabilis dies, in qua genitus es, & in qua te huc cōtulisti. At Dei seruus Theodorus ipsum signo Crucis increpuit, & dixit: Quamuis meretricis filius sim, vt ais; tamen ad gloriam Domini nostri Iesu Christi filij Dei, præcipio tibi in nomine eius, vt recedas ab hac muliere, nec amplius in illam ingrediaris. Dæmon autem magna voce dixit: Iussa tua equidem faciam, & egrediar: attamen hæc tertio abhinc die morietur. Tu, inquit beatus vir, exi, & Domini voluntas fiat. Neque enim licet homini Christiano vobis credere, cum verba vestra sint improba & falsa. Laceratam igitur mulierem dæmon ante sancti viri pedes proiecit, &, magna voce edita, discessit. Illa verò cùm se collegisset: Ego, inquit, sanctis precibus tuis, pater, assecuta sum sanitatem. Vidi enim improbum ex ore meo, tanquam serpentem, egredi. Dimisit igitur illam vir sanctus cum benedictione, iussitque, vt diebus septem apud Ecclesiam maneret. Quod autem dæmon de morte illius prædixerat, falsum fuit. Nam mulieris dominus simul cum illa paucis post diebus ad virum sanctum rediens, magna cum lætitia gratias egit Deo, qui talem seruis suis in spiritus immundos dedisset potestatem. Signo Crucis dæmonem expell. L.L. Vanitas dæmonum.

LXXV. Alia mulier nobilis paralytica, ab ancillis suis ad virum sanctum gestata, multis cum lachrymis clamare cœpit: Miserere, inquiens, mei, serue Dei altissimi. Deum, qui tibi sanitatum gratiam largitus est, deprecare pro me, vt incolumis discedam. Iussit vir sanctus, eam humi deponi, & manu sinistra caput eius apprehendens, dexteram ad Orientem extendit, & obsecrauit ad hunc modum: Deus sanitatum elargitor, & ægrotantium medice, qui paralyticum curasti, medere & huic ancillæ tuæ, & ab ea paralysim expelle, vt sana discedat ad gloriā & laudem sancti nominis tui. Et signans illam excitauit, oleoque inunxit: statimque cœpit deambulare, Deum laudans, & diuinorum Christi mysteriorum particeps effecta, discessit incolumis, atque omnibus miraculum nunciauit. Sanat paralyticam.

LXXVI Qvidam cauponis filius, nomine Petrus, à dæmone inuasus, corde conficiebatur, nec se à dæmone vexari cognoscebat. Pater eius duxit eum ad virum sanctum, vt pro illo Deum precaretur, quo cordis ipsius dolor desineret, & à morbo continuo liberaretur. Sed vir sanctus, cognita morbi causa, duxit eum in cellulam suam, & lateri eius inhærens, Crucis signo faciem ipsius obsignauit, percussitque illum iuxta cor: Ne celes te, inquiens, immunde spiritus: manifesta enim sunt opera tua. Dominus Iesus Christus scrutator cordium imperat tibi, vt ab eo exeas. Confestim commotus dæmon, clamare cœpit: Exeo, ferruore, nec aduersor tibi: neque enim minas tuas perferre possum: nequeo ignem ex ore tuo egredientem meque exurentem pati. Hæc & his plura locutus, ad viri sancti pedes Petro proiecto, magna voce vlulans, discessit. Puer autem in se rediens, & ante illum prostratus: Piis, inquit, precibus tuis, pater, à dæmone liberatus sum. Vidi enim illum, fœminæ nigræ speciem gerentem, à me seiungi, & per fenestram abs te vlulantē excludi. Beatus autem Theodorus iussit, vt diem apud se maneret: & postridie sanum patri reddidit. Item dæmoniacum.

LXXVII Navta quidam à dæmone vexatus, doloribus & membrorum tremoribus, & multis calamitatibus cruciabatur, & in egestatem inciderat. Accessit ad virum sanctum, & lachrymans supplicauit, vt à tot miseriis per eius preces liberaretur. Cùm igitur pro illo Deum obsecrasset, oleo benedixit, & dedit illi, vt eo se vngeret, & dimisit eum. Qui paucis post diebus ad virum sanctum rediit, seque conualuisse, & prosperè agere nunciauit, atque animi grati ac memoris causa, nauigij velum obtulit, & multis tandem precibus vix impetrauit, vt illud acciperet. Item alium.

LXXVIII Lvctator quidam ab immundo spiritu vexatus, & capite & membris omnibus dolebat. Hic ad virum sanctū accessit, supplicans, vt pro se Deum precaretur. Quod ille cùm fecisset, vinoque & oleo benedixisset, dedit ei: Abi, inquiens, fili, domum tuam: & cùm te vesperi cubitum conferes, vnge te his: & quod in quiete videris, mihi nuncia. Abiit, & fecit id, quod vir sanctus præceperat. Postridie autem ad eum rediit, dicens: Vidi, domine mi sanctissime, secundum quietem, iuuenem quendam abs te profectum ad me, qui capitis mei comam apprehendit, & ad se traxit: & statim dolor omnis ab articulis & ossibus & membris meis discessit, & tanquam ventus quidam violentus per capillos capitis mei egressus est. His auditis, Dei seruus benedixit ei: Ecce, inquiens, nunc Dei gratia sanus effectus es. Iuuenis autem, quem in somnis adspexisti, gloriosus est Christi martyr Georgius. Et dimisit eum, gratias agentem Deo. Visio dæmoniaci, a sancto curati.

LXXIX. Clarvs quidam vir, nomine Mennas, occulto & graui quodam morbo ex diabolica vexatione laborabat. Hic ad virum sanctum accessit: sed ei morbum suum erubuit aperire. Quodam igitur die vir sanctus, cùm ad se Mennas de more venisset, eum, remotis arbitris, in cellulam suam vocauit, & humaniter sic est allocutus: Sæpe te huc, fili, contulisti, vt mihi arcanum aliquid nunciares, & pudore deterritus es. Cur id tibi contigit fili? Cur non apertè significas id, quod celas? Tunc ille procidens ad pedes eius, omnia patefecit, orans, vt pro se Deum precaretur, & morbum à se depelleret, dignareturq; domum suam venire, eique benedicere, atque omnibus habitantibus in ea. Se id facturum promisit vir sanctus: & biduo post domum eius se contulit, & à viro pio benignè susceptus est. Nocte autem illa idem ei contigerat, quod solebat, & afflictus vehementer fuerat. Tum vir beatus precibus incubuit, & Deum obsecrauit, vt hominem ab illa miseria liberaret. Eadem igitur nocte, absolutis psalmorum precibus, vnus ex discipulis eius, nomine Iulianus, in somnis vidit virum beatum stantem ad maris littus. Mennamque ad ipsum accedentem, & in vlnis gestantem suis monstrum quoddam triceps, immane vociferans: quod cum vir sanctus apprehendisset, proiecit illud in mare. Postridie igitur, cum post sacrificiū accubuissent, vt pranderent, Christi seruus Theodorus ad Mennā dixit: Cōfide, fili, & Deū lauda. Dei n. bonitate confisus, spero calamitatē tuam abs te discessisse, nec ea te amplius afflictum iri. Alium quendam morbo [illegible] curat.

Et

Et cum hæc dixisset, somnij sui discipulus recordatus, illud explicauit. Cum igitur vir sanctus Mennæ & fidelissimæ eius vxori, & omnib. ipsius domesticis benedixisset, discessit: Mennas antè nunquā amplius ab eo morbo vexatus est. Iam vxor eius fœmina grauissima Christique amantissima Theodota, orauit sanctū virum, vt sciret, vtrū ipsa, an maritus eius ex hac vita prior esset discessurus. Vix igitur tandem exoratus, Deum precatus est, vt id sibi patefaceret: respondit que, maritum eius prius è vita discessurum. At illa multis cum lachrymis eum quotidiè rogabat, vt Deum precaretur, quò se ex hac vita celerius euocaret. Eius flagitationibus victus beatus vir, Deum obsecrauit, vt id ei, quod optabat, concederet. Et diuinitus monitus, dixit illi: Dedit tibi Deus, quod flagitasti. Res igitur tuas cōstitue. nam paucis post diebus morieris. Hoc responso mulier læta discessit, & rebus suis cōstitutis, quadragesimo pòst die mortua est.

Prędicit fœminæ obitū eius.

Eutychius, beati Theodori ostiarius, cùm in via dormiret, sic à dæmone vulneratus est, vt manus ipsius cum toto brachio obstupuerit. Quamobrem eam tumidam & obligatam, atque è collo suspensam gestabat. Hic de more venit ad sanctum Theodorum, vt benedictionem acciperet. Et interrogatus ab eo, cur ei doleret manus: Dormiebam, inquit, domine, quodam in loco, & cum somno solutus essem, mihi manus obstupuit, tumoremque contraxit. Cum igitur beatus vir manum eius nudatam, precibus adhibitis, contrectaret, dæmonium cœpit per ipsius manum decurrere. Tunc vir sanctus humerum signauit, ne sursum curreret, & interimeret eum. Cœpit igitur manus eius à dæmone huc illuc volui ac distorqueri, adeò vt eam non posset ostiarius regere & sustinere. Verum sancto viro tangente, & spiritum immundum increpante, statim cessauit. Et accepto ostiarius oleo, cui vir sanctus benedixerat, manum vnxit, triduoque conualuit. LXXX.

Sanat hominem à dæmone læsum.

Seruus quidam malè à dæmonio vexabatur. Hunc eius domina ad virum beatum duxit. Et statim spiritus commotus eum lacerabat, nec volebat exire. Quem cum vir sanctus increpuisset, vetuit ei, ne è graduum termino discederet, vt eo modo torqueretur: Benedictus, inquiens, Deus, non discedet hic homo, ab ipso procreatus, è domo hac prius, quàm tu ab illo exieris. Hæc cùm dixisset vir sanctus, in cellulam ingressus est suam, & præfinitum à regula psalmorum numerum pronunciauit. Verùm cùm multis iam horis seruus ille vexatus maneret illic, & spiritus ibi religatus cruciaretur, miserabili voce clamare cœpit ad hunc modum: Exeo serue Dei: neque enim supplicium hoc ferre possum. Veni, solue me: & egrediar. Noli me diutius torquere. Egressus autem vir sanctus è cellula sua, dixit ei: Nolo, immunde, vt nunc exeas. Dæmon verò clamabat: Heu me miserum, oro te, vt me soluas: satis supplicij pertuli. Quando permittis, vt egrediar? Volo, inquit vir sanctus, vt media noctis hora discedas. Nunc verò solutus es à præscripto termino. Quamobrem huic homini per te iam liceat mentis esse compoti. Proiecit igitur eum ad pedes eius. Media verò nocte, cùm vir sanctus ad preces nocturnas exoluendas surrexisset, resiliens homo, qui vexabatur, cœpit pati: & dæmonium, quod in illo erat, clamabat: Venit hora. Exi, ferriuore, permitte mihi, vt recedam. Egressus igitur vna post hora Dei seruus, increpuit ipsum in nomine Domini IESV Christi, atque imperauit, vt discederet. Et statim, proiecto ad pedes eius homine, quem vexárat, exiuit, & seruus ille relictus est sanus. Quem domina eius cùm suscepisset, magno cum gaudio domum suam se contulit, laudans Deum. LXXXI

Vide quæ sit sanctorū hominum potestas.

MVLIER quædam serua, quæ dæmonium occultum habebat, beatum adiit Theodorū, vt ab eo benedictionem acciperet. Qui cùm acerbè aduersus eam, vt aduersus dæmonem vexatam, adspiciens, Deum pro illa rogasset, dęmon commotus statim exiit, & mulier effecta est sana. LXXXII

Dæmoniaca liberatur

QVODAM die tres ad eum accesserunt. Qui in eius cellula grauissimè vexabantur, cùm à Patriarcha Cyriaco eadem hora accersitus est. Quamobrem beatus vir ire festinans, duobus præcepit, vt liberi essent, & statim humi ad eius pedes, vt mortui, prostrati sunt. Tertium permisit pati. Dæmon enim in illo existens, durus erat, & facile expelli non poterat. Quare vir sanctus fremens: Quoniam, inquit, sanctissimus Patriarcha noster accersiuit me, & in præsentia non possum id agere, quod ad te pertinet, sta hoc in loco, & torquere: neq; hinc discede, donec rediero. Et hoc dicto, ad sanctissimum Patriarcham se contulit. LXXXIII

Item duo alij.

SERGIVS autem, pius sanctissimæ Ecclesiæ magnæ Diaconus & sanctissimi Patriarchæ familiaris, sororem habebat, quæ cùm triennium cum marito vixisset, nunquam concipere poterat. Vtrunque coniugem Sergius in vestibulo collocauit. &, cum sanctus Christi seruus Theodorus à Patriarcha discederet, Ioannem Hypodiaconum eius comitem rogauit, vt illàc sanctum virum perduceret. Quòd cùm esset factum, Sergius diaconus eos ad virum sanctum adduxit, & simul cum illis ad viri pedes procidit, supplicans, vt eis liberos concederet. Quibus Sanctus: Non ad me, inquit, filij, sed ad Deum accedite. Verùm, cùm illi non desisterent obsecrare, vtriusque zonas accepit, atque inter illas vtrinque collocatas, genibus flexis, Deum precatus est. Pòst autem zonas illis restituit, vt se cingerent. Et Dei gratia factum est, vt post nouem menses mulier filium pepererit. Cùm autem discessisset, Iohannem præmisit, vt videret, an vexatus ille extra præscriptos terminos esset egressus. Inuenit igitur eum in loco præfinito, & à terra suspensum. Sic autem clamabat dæmon: Opportunè aduersùm me, serue Dei, venisti, maiorem contra me gratiam assecutus. Ferrere amplius non possum, quoniam exuris me. Exeo per altissimum. Tantùm parce mihi. At Dei seruus pectus eius percutiens: Sæpe, inquit, mihi promisisti, & mentitus es: non parcam tibi. Tunc demùm iureiurando promisit, se nocte illa, cùm in sanctissima magna Ecclesia precandi signum daretur, discessurum. Cum igitur illi supplicium esset remissum, ad horam noctis præfinitam discessit. LXXXIV

Impetrat partum fœminæ.

Superbissimus dęmon dirè cruciatus, exit ab homine.

ET post aliquot dies, Theodori, diaconi sanctissimæ Dei genitricis, serua quædam, nomine Theodora, repente à spiritu muto capta est. Cùm autem dominus eius per Iohannem Dei seruo rem indicâsset, iussit, vt eam ad se adducerent. Quæ cum vexaretur atque concideret, sublatam conserui eius ad viri sancti pedes gestârunt. Et sex dierum spatio liberata est, atque discessit incolumis. LXXXV.

Dęmoniaca sanatur.

ALIA puella annorum octo, Deo dicata in magnæ Ecclesiæ monasterio, triennio muta permansit. Magistra igitur ipsius duxit eam ad seruum Dei, acerbè clamans, & cum lachrymis supplicans, vt ei sanitatem impetraret. Cum igitur pro illa Deum obsecrasset, præcepit, vt quotidie manè & vesperè ad se veniret. Quod illa cum faceret, & ipse pro ea precaretur, quo die curanda erat, iussit, vt os aperiret: & apprehensa lingua eius, signo Crucis obsignauit, & ter insufflauit, præcipiens ei, vt deglutiret. Deinde gratia statim locuta est, magna inquiens voce: Deglutiui Domine. Quæ re turba, quæ adstabat, & rem videbat, diu clamauit: Domine miserere. Atque ita puella cum eius magistra dimissa est incolumis. LXXXVI.

Muta loquitur.

ALIA porrò mulier, quæ decem annos sanguinis fluxu laborauerat, magno cum desiderio accessit, vt ab ipso benedictionem acciperet: allatoque vnguenti alabastro, cum multam turbam vidisset circa ipsum, clam accessit, vt vnguento pedes eius inungeret. Quo animaduerso, Dei seruus pedes ad se contraxit, & clamans, dixit ad eam: Desine mulier: quid facere conaris: Molesta mihi res est, quam moliris. Tertia mulier, vnguentum illi tradidit, rogans vt pro se Deum precaretur. Tunc vir sanctus ita precatus est: Dominus Iesus Christus, qui rerum occultarū cognitor est, precibus sancti Georgij martyris exoratus, secundum fidem tuam id tibi, quod petis, elargiatur. Statimque gratia Dei, sanguinis eius fluxus stetit. Quo mulier miraculo animaduerso, Deum laudans, cœpit rem omnibus indicare. LXXXVII

Sanguinis profluuio laborās cōualescit.

CONTIGIT, vt vnus ex filiis Mauritij Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem afferre, Imperator virum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo LXXXIX

Bar. an. 598.

preces

preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumq; illum adspersisset, reliquum aquæ dedit, vt rursum conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cùm benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumque peruenit. *Oratione & aqua benedicta filium Imperatoris mundat à lepra.*

LXXXIX QVIDAM paterfamilias ex oppido Alectoria, ferum bouem habuit, qui iugum detrectabat. Duxit igitur illum ad monasterium, & rogauit beatum virum, vt signo Crucis bouem obsignaret, quo feritatem deponeret. Et cum vir sanctus ad eum venisset, bos huc illuc caput mouens anhelabat: cuius ille cornua comprehendens, precatus est Deũ, vt bos feritate deposita, mansuesceret. Et signans eum, dixit: Præcipio tibi in Christi nomine, vt ab ira desistas tua, & subeas iugum in mansuetudine, quam tibi Deus tribuit, & domino tuo pareas. Cùm hæc dixisset vir sanctus, bos statim iram feritatemque deposuit: & cùm inde esset abductus, collum iugo facile subiecit. *Bos indomitus collum iugo submittit.*

XC. MVLIER item quædam mulam habebat, quę nec frenum, nec sellam admittebat, sed se pedibus sublatis erigens, mansuefieri nullo modo poterat. Hanc mulier duxit ad monasterium: cui vir sanctus, signo Crucis adhibito, dixit: Benedictus Deus, ne posthac amplius fera peruersaque sis: sed freno suscepto, heram tuam insidentem admitte cum omni mansuetudine. Ad hoc enim te Deus ministerium creauit. Et statim illi mulier insedit. Neque enim parere amplius recusauit. Idem & in equis, & in aliis animalibus effectum est. *Signo Crucis & impeno bestias feras mansuefacit.*

XCI. CVPIEBAT vir beatus aliquid ex gloriosi martyris Georgij reliquiis habere, & rogabat eum, vt se voti compotem faceret. Pius autem Æmilianus, Gernuorum Episcopus, sancti capitis eius particulam, manusq; digitum, & dentẽ vnum, aliamq; particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iussitq;, vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exædificârat, transferendas traderet. Mittit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui eũ nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optatasque illi sancti martyris reliquias dare. Hac lætus pollicitatione, ex monasterio exiit, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus Episcopus Æmilianus, & in monasterium sanctæ Dei genitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit. Eo tempore magna erat in Pesinuntium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem cùm incolæ intellexissent, Christi seruum Theodorum apud Æmilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sanctæ Dei genitricis templum conuenerunt: permittenteque Episcopo Æmiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, vt, facta supplicatione, per eius precesè cœlo pluuiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occuparat multitudo, & totum prope deuastarat. Huius horti dominus cùm beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus, calamitatem in hortum suum à locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & è propinquo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus, cùm benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos consperge, & dabit tibi Dominus id quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiosè fecit, quæ vir sanctus præceperat. Cumque ad locum, quem primum adsperserat, reuertisset, ne vnam quidem locustam reperit. Paulo post item inuisens, omnes plane locustas deletas inuenit. Quamobrem cùm manus suas oleribus implesset, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tunc autem obuiam illi trium millium passuum à ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eius, eique olera, quæ in manibus ferebat, obtulit, nuncians miraculum, quod factum fuerat. Beatissimus verò Georgius Metropolita, cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diem sequẽtem supplicationem indicendam mandauit. Postridiè igitur mane, cùm vniuersa ciuitas in Catholica Ecclesia sanctæ Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt: atque inde ad sanctam Sophiam reuersi sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolitæ rogatu sacrificasset, omnesque sacra mysteria percepissent, nubibus contractum est cœlum, & tanta pluuiæ copia in totam illam regionem descendit, vt aquarum fontes & flumina in tertium vsque diem exundarint. Omnes igitur lætitia pleni, Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus, misericordiam suam ostendisset. Metropolita autem & populo comitante, S. Theodorus illinc discessit: & cùm ad Episcopum Æmilianum venisset, ab eoq; optatissimas S. martyris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est. *S. Georgij martyris reliquias accepit, Bar. an. 598.* *Hortum à locustis liberat.* *Vide mirã aquæ benedictæ virtutem.* *Impetrat à Deo pluuiã.*

XCII. ILLIS diebus Cadosiæ Episcopus ad eum in lectica vectus est, qui manus dolore, & articulorum omnium solutione laborabat: nec manibus suis ori poterat cibum admouere. Hic in Archangeli templo ad B. Theodori pedes prostratus, magna voce, Miserere, in quit, mei, serue Dei altissimi: & me quoq; tuorũ fac miraculorũ participem. Scio enim Deum tibi, quæcunque popósceris, largiturũ. Cùm autem Christi seruus illum esse Episcopum intellexisset, ægrè tulit eam adorationem, & eum fecit excitari: precationique incumbens, orabat Deum, vt morbum eius expelleret. Absoluta autem precatione, iussit, vt in dextera parte templi S. Georgij martyris collocaretur, ad S. martyris Platonis oratorium, vbi & cellula eius sita est. Sic autem Episcopum est allocutus: Bono sis animo, magne domine. Dei enim benignitate confisus, te breui à morbo liberatum iri spero. Et cum oleo benedixisset, dedit ei, vt eo se vngeret. Duarum igitur hebdomadarum spacio conualuit Episcopus, è monasterioque discessit, ambulans & saliens, & laudans Deum. *Episcopi morbum articularem sanat.*

XCIII. CLERICVS quidam, nomine Salomon, ab immundo spiritu vexatus, ad sanctissimum virum accessit cum vxore sua, quæ ipsa quoque pariter vexabatur. Hi quotidie benedictionem eius accipientes, à spiritibus immundis breui temporis spacio liberati sunt: vt ex depicta tabella, quam in vestibulo templi Archangeli, vbi dormiebant, testem miraculi reliquerunt, intelligi potest. *Nota de picta tabella.*

XCIV. QVIDAM è Salmania vico grauiter ab immundo spiritu vexatus, ad monasterium se contulit: quem vir sanctus, propter dæmonis importunitatem, in angustam cellulam coniici mandauit: & illuc se quotidie ad precandum conferebat. Quamobrem duarum hebdomadum spacio liberatus, discessit. Accidit vt eodem tempore regio illa vniuersa fame laboraret. Monachi igitur & pauperes ægroti, consumptis omnibus cibariis, magnis in angustiis versabantur. Erat autem Quadragesimæ tempus: quo quidem tempore beatus vir in Dei genitricis monasterio quietem & silentiũ obseruabat. Biduo igitur ante Ramos palmarum Dionysius horrei custos ad eum venit, eiq; se ne pro monasteriis quidem, ne dum pro multitudine alenda, cibos habere nunciauit. Palmarum enim die è cellula sua solitus erat exire, & biduo illo ingens multitudo conueniebat. Abi, inquit B. Theodorus, in horreum, & farinæ reliquias ex arcis in vasculum collige, & affer ad me. Quod cum ab illo factum esset, vir sanctus Deum precatus est, vt victui necessaria monasteriis suis suppeditaret. Absolutaq; precatione: Accipe, inquit, frater farinæ vasculum, & illud super altare sanctissimæ Dei genitricis impone: & Deus nobis cibaria subministrabit. Fecit ille, quod vir sanctus præceperat. Postridie verò quidam viri pij ex longinquis regionibus triginta naues Cyprias farina onustas aduexerunt. His & aliis innumerabilibus rebus admirandis, quibus, tanquam floribus & margaritis, quotidie sanctus coronabatur, magnæ ab omnibus gratiæ agebantur Deo, multique, relicto mundo, iugum monasticum non solùm in eius monasteriis, sed etiam aliis in locis suscipiebant. Itaq; verba illa Euangelica implebantur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Dæmoniacus fit sanus* *Mira vis precum sancti viri.* *Multi fiunt monachi.* *Matth. 5.*

XCV. QVONIAM igitur & hic vir, quemadmodũ & Apostolus Paulus, corporis afflictionibus erat obnoxius, nõ alienũ

erit,

erit, vt ad vtilitatem nostram eas persequamur, ne, quoties in eiusmodi morbos & calamitates incidimus, animis concidamus: præsertim cùm Deus nobis ea ratione præmium paret: & idcirco viris iustis orantibus, vt à miseriis liberentur, nonnunquam aduersetur, & dicat: Sufficit vobis gratia mea: nam virtus mea in infirmitate perficitur. Vt igitur in

2. Cor 12 Vulnus habet perpetuum

hoc sancto Christi imitatore, Dei virtus per infirmitatem perficeretur, corpus eius vulnere affectum erat: quod si quando per se cicatricem obduxerat, indumenti asperitate rursum exulcerabatur. Hoc ille vulnere ad obitum vsq; laborauit, sibique illud à Deo datum fuisse dicebat, vt ei assidue gratias ageret. Oculorum item morbo singulis annis

Laborat ex oculis.

æstatis tempore per sesquimensem laborabat, & maiorem in modum gratias agebat Deo. Impediebatur tamen, quo minus turbas posset suscipere. Quamobrem diuinitus incitatus, ad templum Dominæ nostræ Dei genitricis, quod est Sozopoli, constituit proficisci. Diuinum enim munus, quod illic est, iampridem videre concupierat. Cùm igitur ad pontem, qui Tantaëndia dicitur, peruenisset, Phentinus quidam campo obuiam illi misit, qui eum rogarent, vt in hospitium suum ingredi vellet, sibiqùe benedictionem suam relinquere. Iacebat enim semimortuus multo iam tempore, & facies eius post tergum erat distorta. Ad eum igitur sanctus Theodorus ingressus, causam quæsiuit, quamobrem id ei contigisset. Cui ille respondens: Cùm essem, inquit, extra diuersorium, venit canis quidam niger, & coram me hiauit: quamobrem ego quoque inuitus idem feci. Cumque ipse statim euanuisset, ego in febrem incidi, faciemque distorsi. Verùm si tu, serue Dei, aliquid potes, adiuua me. Nam cùm & greges armentaque mea interirent, postea quam tu pro me preces fudisti, ne vnum quidem animal periit. Hæc ille cùm dixisset, pro ipso precatus Deum beatus vir, ter

Aquę benedictæ vis.

in eius faciem insufflauit: & aquæ benedicens, dedit ei: Accipe, inquiens, & hac de aqua conasperge. Quod enim vidisti, dæmonium erat. Sed in Christi nomine, cùm reuertemur à precatione, te sanum & incolumem inueniemus.

Egressus igitur è diuersorio, itinere suo progrediebatur: eumque ad Amorium ciuitatem appropinquasset, salutaris eius aduentus omnibus innotuit: & ciues vniuersi supplicantes obuiam illi extra muros processerunt. Et oblatus XCV.

Puer distortis pedibus curatur.

est illi puer à patre, pedibus adeò distortis, vt nullo modo posset incedere: qui, sancto viro Deum obsecrante, curatus est. Et ecce vir quidam illustris ex eadem ciuitate, nomine Ioannes, filium suum duodeuiginti annos natum, qui triennio paralyticus iacuerat, ad virum sanctum gestandum curauit, & multis cum lachrymis rogauit eum: Miserere, inquiens, istius infelicis & calamitosi, serue Dei, & Deum pro illo deprecare, vt à morbo eum curet, & incolumem mihi largiatur: aut certè celerem illi ex hac vita exitum tribuat, ne videam ipsum tam miserè à morbo cõsumi. Quomodo, inquit sanctus Theodorus, in morbum hunc incidit? Cui ille respondit. Cùm ad venandum profecti essemus, in lepotem hic miser incurrit: quem cùm iaculo transfixisset, in paralysim incidit, eaque triennio iam laborat. His auditis, Christi seruus iussit eum Anastasij viri pij domum portari, & in oratorio sanctissimæ Deigenitricis, vbi erat ipse mansurus, constitui. Mox in vrbem ingressus, totam supplicando lustrauit. Cum autem ad Catholicam & primam ciuitatis Ecclesiam esset peruentum, obuiam illi factus est Episcopus: longius enim cum populo obuiam procedere propter valetudinem non potuerat. Quamobrem & ipsius Episcopi rogatu, sacrificium obtulit sanctus Theodorus, & populo benedixit: discedensque, Anastasij domum extra muros se contulit: & in oratorium Deigenitricis ingressus, adolescentem illum paralyticum iacentem inuenit: cumque benedixisset oleo, faciem eius, & manus, & pedes, & reliqua

Curat paralyticum oleo benedicto.

omnia corporis eius membra dissoluta inunxit, & sic eum allocutus est: Tibi dico, adolescens, in nomine Domini nostri Iesu Christi surge, & sta sanus, ne propter te pater tuus doleat. Cumque ille caput sustulisset, manum ei vir sanctissimus porrexit, & excitauit: precibusque super ipsum adhibitis, sanum patri reddidit.

Cvm in Deigenitricis templum esset ingressurus, ecce quidam alius paralysi laborans propter dæmonem, qui XCVI. ipsum occulte multis iam annis vexabat, eadem hora surrexit, cœpitque ab immundo spiritu vexari, & Deigenitricis seruo, cui ab ea miraculum hoc seruatum fuerat, occurrens atque vociferans: O vis, inquit. Cur venisti huc, ferriuore, cum Georgio Cappadoce, vt me torqueres atque configeres? Tot annis latui, & per te nunc indicor. Tunc omnes spectatores obstupuerunt. Beatus autem vir spiritum immundum increpans, signo Crucis & precibus adhibitis, pa-

Item alium.

ralyticum curauit. Et in sanctissimæ Deigenitricis Mariæ venerabile templum ingressus, vbi diuino munere oleũ ma-

Nota de oleo ex imagine manante.

nat, manibus in Crucis speciem extensis precans, oculos in admirabili imagine defigebat, cum oleum diuino nutu efferuescens, in oculos eius insiliit, eosque conspersit. Quamobrem omnes, qui diuinum illud testimonium adspiciebant, dixerunt: Verè magnus est hic Dei seruus. Cum autem de eius aduentu beatissimus Episcopus Zoilus intellexisset, statim honorificè duxit eum in Episcopium suum, amiceque tractauit.

Postea verò, quàm diebus quadraginta precibus incubuit, relicta Sozopoli, ad vrbem Amorium appropin- XCVII quabat: vbi saliens obuiam illi processit puer, qui distortis iam pedibus existens, ab eo benedictionem acceperat, & Dei gloriam, quæ in se extiterat, nunciauit. Die verò ad vesperam inclinante, vrbem ingressus, apud virum illustrem Ioannem, cuius filium paralyticum precibus curauerat, diuertit. Et postridie manè discedens, in Germiotum ciuitatem ad Episcopum Æmilianum peruenit: à quo dimissus, ad monasterium suum proficiscebatur. Cumque ad prædictum pontem venisset, audito Phentinus eius aduentu, processit illi obuiam sanus & laudans Deum, qui se serui sui precibus à tali periculo liberasset: animique grati munus obtulit equum ex armento suo.

Cvm igitur vir pius & sanctus ad monasterium peruenisset, duæ claræ mulieres è metropoli Epheso cum lecti- XCVIII. cis & magna supellectili ad eum se contulerunt. Erat vni ex illis filius annorum viginti, Andreas nomine, mutus: Alteri autem filiola annorum octo paralytica. Hæ fœminæ cum filiis & domesticis suis ad sancti viri pedes procidentes, magna voce multisq; lachrymis supplicabant, vt filiis suis sanitatẽ largiretur. Quibus Christi seruus Theodorus præcepit, vt surgerent. Et cùm precatus esset Deum, iussit, vt dies aliquot ibi manerent. Quadam autem die à psalmis canendis circiter horam nonam de more egressus, vt populo benediceret, eumque dimitteret, puellulam iacentem in-

Item alias signo Crucis & oratione curationes facit.

uenit: & accedens, signauit eam, & Deum obsecrauit: ab eaque recedens, ad altaris introitum ascendit, & populo benedixit, & puellæ paralyticæ præcepit, vt ad se veniret. Quæ repentè, solutis diaboli vinculis, surrexit & ad eum venit. Turbæ verò adstantes, cum matre puellæ pro tali miraculo cum lachrymis gratias agebant Deo. Atque ita mater accedens, filiolam suam è manu eius sanam accepit. Quinetiam adolescentem mutum beatus Theodorus cum signasset, dixit matri eius, vt cum aliis discederet: fore enim, vt in ipso itinere loqueretur. Suscepta igitur viri sancti benedictione, in ciuitatem suam omnes redierunt. Et paulò post quidam ab illa veniens ciuitate adolescentem locutum esse nunciauit.

Oppidi Sandi presbyter, nomine Florentius, habebat fratris filium, cui cancer os exedebat. Eo igitur superin- XCIX. mentum suum impolito, magno studio ad monasterium contendit, & ad beati viri pedes procidens ac lachrymans, supplicabat, vt pueri morbum, cui nulla medicorum remedia proderant, curaret. At ille, fusis precibus, locum morbo

Sanat cancri morbũ.

exesum contrectans, ter in os eius insufflauit, & aquam, cui benedixerat, dedit, vt ex ea acciperet. & statim cœpit morbus esse leuior. Et cùm egressi essent è monasterio, priusquam domum peruenirent, prorsus euanuit.

Cvm totius populi supplicatio, post Domini nostri Iesu Christi resurrectionem die sabbati, vt quotannis fieri C. solet, ad monasterium conuenisset, erat in loco demisso lebes ebulliens iuxta viam. Peracto autem sacrificio, cum vniuersus populus ad epulas properans, è monasterio egredi festinaret, puer è templo sancti martyris Georgij exiens, diabolo impellente, in lebetem feruentem incidit. Accurrentes autem parentes, pedibus eum inde extractũ, in templum

plum sancti martyris, vbi vir sanctus populo benedicebat, intulerunt, & semimortuum ad eius pedes cum lachrymis deposuerunt. Tum Dei seruus puerum iuxta sanctum altare collocauit, &, inclinato capite, pro ipso precatus est Deum. Et cùm illum oleo semper ardentis lucernæ inunxisset, Dei gratia excitauit, & sine vllo detrimento parentibus incolumem reddidit.

Semimortuum vitæ restituit.

CII. FORTE cum supplicatione monasterij sancti Theodori ex Briania præfectus Anicetus venerat. Hic cùm id, quod puero contigerat, audiuisset, eumque sanum & nulla in parte combustum adspiceret, lebetis aquam esse frigidam existimauit. Itaque cùm eadem hora supplicando illàc iter faceret, manum in lebetem iniecit, vt cognosceret, vtrùm aqua calida esset, an frigida: & statim manus eius exarsit. Cùm igitur beatus vir, peracta supplicatione, populo benediceret, eumq; dimitteret, accessit ad illum Anicetus, & manum ostendit, obsecrans, vt eam signo Crucis obsignaret. Cui subridens sanctus Theodorus: Crede, inquit, frater, & manum, quam in lebetem vltrò coniecisti, Dominus curabit. Signo autem Crucis adhibito, Anicetus dolore leuatus est, & sanus discessit, laudans Deum ob ea, quæ audierat & viderat.

Magna vis sanctæ crucis.

CIII. IN oppido Sandi quidam paterfamiliâs, nomine Eutolmius, aream suam cupiebat ampliorem efficere. Angustior enim erat, quàm vt frugum posset copiam capere. Porrò collis quidam adiacebat, in quo multa inerant dæmonia. Cùm igitur vndiquè aream amplificans foderet, etiam collis ipsius lapidem amouit: vndè immundi spiritus exeuntes, greges & armenta, atque etiam homines inuadebant & excruciabant. Ex ijs autem clamabant nonnulli, se ideò vexari, quoniam collis ille fuisset effossus. Incolæ igitur, calamitate sua perspecta, & existimantes id propterea contigisse, quòd Eutolmius inde pecuniam sustulisset, ex eoq; fore, vt loci præfectus Euphrantas aduersùm se, tanquàm eius criminis reos, veniret, contra Eutolmium impetum fecerunt, comminantes ei, se illum, vti totius perturbationis authorem, cum vniuersa eius familia combusturos. Quo tamen tumultu per viros senes & graues sedato, ad sanctum CHRISTI seruum nuncios miserunt, qui supplicarent, vt ad oppidum proficisceretur, & tot molestiis & calamitatibus incolas liberaret. Profectus est cum illis beatus vir, & cùm ad locum effossum peruenisset, dixit eis: Confidite filij: neque enim hoc in loco id, quod suspicamini, factum est. Quod vt faciliùs intelligatis, altiùs effodite. Paruerunt illi, & nihil prorsùs inuenerunt. Postridiè verò supplicationem indixit: & cùm locum vniuersum, illis etiam, qui vexabantur, comitantibus, lustrâsset, ad collem effossum peruenit: vbi cùm preces, inclinato capite, fudisset, omnes spiritus immundi, qui in animantia & diuersa loca introierant, illuc redierunt. Obsecrans autem Deum & pro hominibus illis, qui vexabantur, spiritus immundos increpuit: & Domini Iesu Christi inuocatione depulsos, adiuuante Spiritu sancto, ibi eos inclusit. Et cùm lapidem emotum reposuisset, fossamq; complêsset, almæ Crucis signum imposuit, totamq; noctem psallens & laudans Deum illic transegit.

Dæmones expellit.

CIV. POSTRIDIE autem, peracto sacrificio, cùm ad monasterium redire vellet, accesserunt ad eum principes oppidi Permetaniæ, & ad pedes eius prostrati, cum lachrymis rogârunt, vt etiam in oppidum suum ingrederetur, quoniam illic quoquè, cùm ex quodam loco tabula esset sublata, multi dæmones egressi, sex viros & septem fœminas inuasissent. Discedens igitur Christi seruus Theodorus, cum illis profectus est. Verùm cùm ad Æantium oppidum appropinquaret, dæmonum, ad quos eijciendos proficiscebatur, opera factum est, vt iumentum, quo vehebatur, concideret, & ipse è tergore ipsius delaberetur, & duo acuta ligna in ventrem eius defixa sint, tripliciq; vestimento conciso, carni sic inhæserint, ut sanguinis multum effluxerit. Panno igitur lineo in plagam iniecto, iumentum rursùs conscendit, & ad comites subridens: Verè, inquit, filij, Dei nos auxilium protegit aduersùs dæmones, qui nos iniuria conantur afficere. Cùm autem in oppidum peruenissent, putabant comites eius, eum propter graue vulnus, quod acceperat, ægrotaturum. At ille Spiritûs sancti gratia confirmatus, tanquàm ferrea statura, noctem illam Deum laudando insomnis transegit. Postridiè igitur oppidum supplicando lustrauit, iussitq; tabulam in locum suum reponi: & illuc ipse quoquè cum supplicatione accessit: inuocatoq; sanctæ atq; eiusdem essentiæ Trinitatis nomine, spiritus, à quibus homines vexabantur, eiecit: & omnes, qui inde abierant, coëgit, atq; ita relegauit in eo loco, vt nemini ampliùs iniuriam facerent. Habebat enim & magnum Christi martyrem Georgium sibi opitulantem, cuius auxilio iam inde ab ipsa pueritia fultus fuerat. Cùm igitur sanctæ Crucis signo locum obsignâsset, inde cum comitibus discessit, & ad monasterium reuersus est. Misit etiam Epistolam ad Euphrantem principem, cohibuitq; impetum eius, docens, non inueniendæ pecuniæ gratia, sed astutia satanæ locum illum fuisse effossum: domumq; dimisit eos, qui se ex oppido Sandi fuerant comitati.

Vir sanctus grauiter sauciatur.

Locum sanctæ Crucis signo obsignat.

CV. ALIAS item cùm in eiusdem oppidi Sandi regione vites à locustis deuastarentur, & in oppidi Permetaniæ regione vites item à vermibus exederentur, vir sanctus eas præsentia sua precibusq; deleuit, ad gloriam Christi Dei nostri, eam ipsi gratiam elargientis. In Eueraënsium oppido cùm agricola quidam, nomine Timotheus, collem quendã, seu pecuniæ reperiendæ gratia, seu aliam ob causam suffoderet, magna spirituum immundorũ multitudo sic incolas inuasit, vt complures ex illis tum viros, tum fœminas, tum pueros vexarent. Quamobrem Euphrantas, qui tunc Ancyranorum metropoli præfectus erat, agricolam illam comprehendi iussit, & quosdam etiam ex illis, qui vexabãtur, virgisq; cædi. Verùm ij magno clamore precabantur, ne se pluribus verberibus afficerent: dimissi verò, maiores tumultus excitabant. Congregati enim, primùm Timothei, qui mali author extiterat, villam succenderunt: deindè conquirebant eum, vt occiderent: & aliorum item villas exurebant. Quicquid autem in suis inueniebant, deuorabant ac dissipabant, & supellectilem confringebant. Quòd si quis eos vellet cohibere, malè ab illis mulctabatur. Neque vero homines solùm ab ipsis dæmonibus vexabantur, sed etiam animalia rationis expertia partim interficiebantur, partim reddebantur fera & intractabilia. Quinetiam regionis fines obsidentes, magnum iter facientibus detrimentum afferebant. Cùm igitur tota illa regio in his calamitatibus versaretur, pauci patresfamiliâs, qui sani permanserant, cum clero ad monasterium confugerunt, supplicesq; se ad viri sancti pedes abijcientes, obtestabantur, vt infœlix oppidum suum ex tot miseriis eriperet. Horum precibus exoratus vir sanctus, cum ipsis profectus est. Obuiàm autem illi prodiêrunt omnes oppidani, tum animo valentes, tum à dæmonibus vexati, à quibus beatus vir contumeliis afficiebatur. Cùm autem in sancti Archangeli Ecclesiam esset ingressus, totam noctem hymnis precibusq; transegit, Deum clementem obsecrans, vt ab hominibus & iumentis, totiusq; regionis finibus dæmonum multitudinem in locum, vnde exierant, compelleret. Manè verò populus vniuersus ad eum concurrit: & eorum, qui vexabantur, spiritus clamabant, sibi ab eo vim afferri, vt qui contra ipsos venisset, & Deum precaretur. At vir diuinus eos increpans, & diuina confisus gratia, tanquàm pueros castigans, & in seruitutem redigens, imperabat eis, vt in locum, vnde exiêrant, reuerterentur, ibique sine cuiusquam iniuria permanerent. Et quoniam illuc ipse tum propter infirmam valetudinem, tum propter nimiam vigiliam proficisci non poterat, vni ex fratribus presbytero, nomine Iuliano, qui cum ipso erat, mandauit, vt nomine suo iret, & ad collem illum clerum duceret supplicantem, Euangeliumque super homines vexatos legeret. Cumque Iulianus, sibi vt ignosceret, precaretur: nihil enim profuturum aiebat, nisi ipse accederet: indignatus vir sanctus, eumque, vt contumacem & incredulum reprehendens: Celeriter, inquit, supplicationem educito, & esto obediens ac fidelis, & non incredulus. Deus enim illis omninò misericordiam suam & sanitatem, etiam me absente, largietur. Cùm igitur omnes ad collem cum supplicatione profecti essent, & Euange-

Totam noctẽ hymnis precibusq; transigens, dæmones compescit.

lium recitarent, ipse mansit in Ecclesia, Deum obsecrans pro omnium curatione. Quamobrem spiritus, qui circa collem erant, vociferabantur se precationibus viri sancti conuinci & superari. Item illi, qui vel homines, vel iumenta vexabant, vel loca finitima obsidebant, illuc, tanquàm ab angelicis virtutibus, coacti atq; compulsi sunt. Et dum Euangelium pronunciaretur, omnes cum vlulatu, proiectis hominibus, in tumulum illum reuersi sunt, Saluatoris nostri Dei virtute per serui sui preces ita rem moderante. Obstrusa igitur tumuli fossa, omnes cum supplicatione ad Ecclesiam redierunt: peractoq; sacrificio, cùm vir sanctus in eo loco, precibus fusis, Crucem collocâsset, ab incolis monasterium reductus est. Deiq; gratia factum est, vt illi dæmones, neq; in homines, neq; in animalia rationis expertia, quicquam ampliùs egerint.

Crucē contra dæmones collocat.

RVRSVM contigit, vt, cùm in eiusdem oppidi regione esset arca quædam, & vas cum tabernaculis veterum Græcorum virorum, quæ à dæmonibus obseruabantur, quidam ipsius loci domini arcam aperuerint, & fastigium siue operculum eius in oppidum ad excipiendam aquam importârint. Quapropter dæmones, & homines, & animalia, & loca quædam finitima rursùs occupârunt. Ciues igitur interim Dei seruum adduxerunt, qui precibus suis & homines, & animalia, & loca finitima ab immundis spiritibus liberauit, & spiritus ipsos eodem, vbi erant, compulit: nec permisit, vt arcæ fastigium ipsis, vt flagitabant, redderetur: sed voluit, vt aquæ vsui deseruiret: quemadmodùm nunc item est pro monumento miraculorum ipsius. CVI.

CVM Bunam, & Peron, & Hyniam, loca quædam finitima, cantharorum multitudo sic opprimeret, vt omnes agrorum fruges interciperet, incolarum precibus exoratus, ad ea loca se contulit, & cùm pro illis Deum obsecrâsset, statim omnis illa cantharorum multitudo deleta est. Atq; eiusmodi quidem miracula diuersis in locis ab ipso sæpè facta sunt ad gloriam Saluatoris Christi Dei nostri, qui gratiam hanc viro sancto largiebatur. CVII.

Cantharos extinguit.

ANTEQVAM Mauritius Imperator occideretur, cùm in Dei genitricis monasterio vir sanctus præfinitum psalmorum numerum legeret, in sanctuario recens exædificato lucerna, quæ semper ardet, extincta est. Quapropter vni ex fratribus annuit, vt eam iterùm accenderet. Sed cùm statim rursùs extincta esset, frater rediit, & cum precibus eam iterùm accendit. Repenteq; rursùs extincta, vir sanctus illum reprehendens, tanquàm ineptè id fecisset, accessit ipse, & manu sua illam accendit. Sed cùm illic adhuc staret, similiter rursùm extincta est. Tunc fratribus omnibus congregatis, seuerè locutus est ad hunc modum: Signum hoc, fratres, non simpliciter, mihi credite, nec temerè contigit. Vos ergò diligenter explorare, quid egeritis, & in conspectu Dei peccatum vestrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipse patefaciet. Cùm autem fratres sibi nullius esse culpæ conscios respondissent, ad obsecrandum Deum accessit, vt sibi rem indicaret. Cumq;, re diuinitùs patefacta, tristis esset, & cum gemitu diceret: Verè tu, Esaia, naturam hominum expendisti, cùm diceres: Omnis homo fœnum, & omnis gloria hominis, tanquàm flos fœni. Aruit fœnum, & flos eius decidit Et cùm hæc ipse loqueretur, fratres rogabant eum, vt rem omnibus patefaceret. Quibus cùm præcepisset, vt nemini rem indicarent, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator esset interiturus. Fratribusq; meritò id illi euenturum respondentibus, ob ea quæ improbè gessisset: Sic ipse quidem, filij, inquit sanctus Theodorus, morietur: sed post eum multò deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat. Paucis igitur pòst diebus interfectus est Mauritius Imperator: & imperio potitus est Phocas. Qui cùm in Orientem misisset Domitium * consobrinum, vt exercitum duceret aduersùs Persas, qui regiones nostras vastabant & prædabantur: is autem Domitius de hostium impetu, qui Cappadociam vsq; peruenerant, deq; Sergij patricij Imperatoris propinqui interitu intellexisset, magno in mœrore & metu versabatur, nec iter susceptum audebat perficere. CIIX.

Visio S. Theodori de nece Mauritij. Bar. an. 602.

Esa. 40.

Anno 602. Mauritius Imperat. occiditur.

** alij nepoti.*

Bar. an. 603.

AVDITA igitur serui Dei fama, ad eum se in monasterium contulit, seq; ad eius pedes abijciens, supplex rogabat, vt pro se Deum precaretur, vt scire posset, quid sibi agendum esset: in dubio enim se propter hostium incursum versari. Respondens illi Dei seruus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & susceptum iter perfice: incolumis enim ad exercitum peruenies. Verùm cùm in acie stabis aduersùs Persas, & prælium inibis, in magno discrimine versaberis. Sed commendo te Deo, & sancto eius martyri Georgio, vt te à periculo integrum conseruet. Cùm igitur te periculum premet, memor eris huiusce precationis, & Deus te à periculo eripiet. Hæc & alia multa tempori congruentia locutus, benedixit ei, atque abire permisit. Peruenit igitur incolumis ad exercitum, vt vir sanctus prædixerat. Cumque, inito cum Persis certamine, insidiis peteretur, magnoque esset in discrimine cum vniuerso exercitu, meminit verborum sancti viri, cuius precibus Deo fuerat commendatus. Et pedes in cannetum ingressus, delituit, atque ita periculo sese subduxit: collectoque exercitu, in Romanorum loca se contulit, & ad Imperatorem peruenit. Quo quidem in itinere virum sanctum inuisit, & magna cum fide ad pedes eius prostratus, gratias egit Deo, qui se precibus ipsius è tanto periculo eripuisset. Et confessus est, omnia, quæ beatus vir prædixerat, contigisse. Solenni igitur Dominico die celebrato, & suscepta viri sancti benedictione, ad regiam vrbem profectus est: & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatum Theodorum, & sanctam eius mansionem: & semper cùm ab Oriente ad regiam vrbem iter faceret, ad sanctum virum diuertebat, multaque munera eius mansioni, & sancti Georgij templo & oratoriis relinquebat. CIX.

Prædicit futura Domitio.

VENIT quidam vir ab vrbe regia, nomine Phocas, qui intestino quodam morbo grauiter laborabat, assidueq; multum sanguinis ex ore & ventre emittebat, neq; stare, neq; iacere valens. Hic virum sanctum nactus in monasterio sanctissimæ Dei genitricis, procidit ad pedes eius, obsecrans, vt pro se Deum precaretur, vt à tanta se miseria liberaret. Multa enim se medicorum remedia frustrà expertum esse. Præcepit autem vir sanctus, vt in sanctissimo Dei genitricis oratorio maneret. Et manè dixit illi: Nunc, fili, abi in pace. Ipse verò cum clamore cœpit dicere: Itane, pater, me, qui tam longinquis è locis ad te veni, dimittis incuratum? Ægroti omnes, qui ad te confugiunt, recedunt sani, & ego solus miser negligor? Non discedam profectò ex hoc loco, nisi à morbo liberer. Obtempera, inquit beatus vir, fili, & cum fide proficiscere. Preces enim tuæ acceptæ sunt. Nec longe hinc abieris, cùm integram morbi curationem senties. Quòd si totum vitæ tuæ tempus hîc consumpseris, nullam propterea, mihi crede, leuationem accipies. His ille auditis, multis cum lachrymis clamans: Nôui, inquit, serue Dei, quòd me persequeris, vt indignum, qui hîc maneam & curer. Ecce discedo, vti iubes. Tu saltem Deum, quem purè colis, pro me roga, vt sanus reuertar domum. Abi, inquit vir sanctus, fili: spero enim, Deum breui misericordiam tibi suam ostensurum. Cùm igitur inde egressus, ad Siberis fluuij pontem appropinquâsset, naturali necessitate coactus, è lectica descendit: &, quemadmodùm illi, qui, haustis medicamentis, purgantur, fœditum corporis onus cum morbo deposuit: nunciumque misit ad seruum Dei, qui curationis munus sibi diuinitus datum indicaret, peteretque, vt sibi per eum liceret reuerti, quô Deo gratias ageret. Respondit beatus Theodorus, vt Deum animo laudaret. Quamobrem ad regiam vrbem Deum laudans reuersus est. CX.

Prædicit morbidi curationē.

ALIVS quidam Sebastæ ciuitatis gubernator oculis captus, ad virum sanctum in monasterium venit. Et cùm intellexisset, eum esse in inferiori monasterio sanctissimæ Dei genitricis, ab vno è comitibus ductus, humi prostrauit se, & lachrymans Deum precabatur. Quem cùm vir sanctus, qui tunc præfinitum psalmorum numerum in Dei genitricis oratorio persoluebat, ita precantem adspexisset, fratribus, qui secum erant: Vir, inquit, ille obtinuit id, cuius gratia profectus est: fidem enim secum attulit. Fides autem valet plurimum. Cùm autem ingressus, se ad CXI.

Item cæci cuiusdam.

sancti

sancti viri pedes supplicem abiecisset, petens videndi facultatem: Deus, inquit beatus Theodorus, tibi profectò tribuet, quod flagitas. Biduum hic mane cum tuis comitibus, teq; itineris labore fessum recrea: posteà verò discedes. Tertio igitur die cùm illi benedixisset, præcepit, vt abiret. At ipse supplex & lachrymans: Obtestor te, inquit, vir sanctissime, per Deum, qui tibi largitus est munus curationum, ne me ita cæcum dimittas, ne ciuibus meis labor & supplicatio mea inanis fuisse videatur. Hæc & alia multa magna voce cùm diceret: Crede mihi, inquit vir beatus, non erit inanis labor tuus. Preces enim tuæ susceptæ sunt à Deo. Et celeriter, si discesseris, recipies videndi facultatem. Quòd si recusaueris obtemperare, cæcus permanebis. Hoc ille audito, discessit, & in oppido Araunia, quod quinq; millium spatio aberat, diuertit. Manè verò, cùm sibi manus & faciem ablueret, adspexit, & cœpit Deum collaudare. Cumque ad virum sanctum reuerti vellet, nec sine eius permissu auderet id facere, misit vnum è comitibus suis, qui rem illi nunciaret, peteretque, vt sibi per eum reuerti liceret. At vir sanctus illi iussit significari, vt in pace iter suum conficeret, & Deo gratias ageret. Sanus igitur in patriam reuersus, per quosdam, qui ad sanctum Theodorum se conferebant, salutem ei nunciauit, & Deo gratias egit. *Cæco visus reformatur.*

CXII. NAVICVLATOR quidam, nomine Theodorus, cùm è Callensium Ponti mercatu nauigaret, à dæmone vulneratus est, & ad virum sanctum se contulit: quem cùm in inferiori sanctissimæ Dei genitricis monasterio reperisset, ad pedes eius procidens, plagam illi suam ostendit. Spiritus erat nobis conspicuus sub corporis cute, tanquàm mus. Cui vir sanctus cùm manum imposuisset, aufugiens per eius membra cursitabat. Sed vir sanctus cùm illum in brachio, ne cursitaret, conclusisset, homini iussit, vt in ipso diuerteret monasterio, seq; itineris labore fessum recrearet. Mox autem, precibus adhibitis, brachio Crucis signum imposuit, expulsoq; dæmone, liberum dimisit. *Dæmonem crucis signo abigit.*

CXIII. ANTIPATER ex Æantium oppido procurator, & Demetrius presbyter pietatis studiosissimus ex oppido Silindiconensi, & Ærius ex oppido Alectoria procurator, viri præclari, ad sanctum Theodorum, cùm esset in mulierum monasterio sancti Christophori, sese contulerunt. Tunc aût ille cœnabat: quamobrem ipsos quoq; vocauit ad cœnā. Porrò cùm sine operculo lebes esset, dæmonis opera factum est, vt chlorosaura in olera, quæ coquebantur, incideret. Cumque ministet olera apposuisset, eaq; omnes, adhibita viri sancti benedictione, comedissent, præcepit ministro vir beatus, si quid adhuc olerum reliquum esset, vt illud apponeret. Quod cùm ille fecisset, & ipsi comederent, chlorosauram offenderunt, eaq; cognita, cœperunt clamare: Perimus, pater sancte, perimus. Quidnam egimus? Chlorosaura enim est serpens venenatus. Cùm igitur conquererentur & dolerent, quod vxores & liberos non essent ampliùs visuri, dixit eis Christi seruus: Ne timeatis, filij. si enim Deo creditis, & mihi credite humili seruo eius. Nihil omninò detrimenti accipietis. Qui enim ab Elisæo propheta inuocatus est Deus, cùm mors esset in olla, idem vera pollicetur: Et si mortiferum, inquiens, quid biberitis, non vobis nocebit. Et cùm poculo ei benedixisset, dedit eis bibere. Nec eorum quisquam vlla affectus est iniuria. Postridiè igitur dimisit eos collaudantes Deum. *Vide quantùm valuerit sancti viri benedictio eibo adhibita. 4. Reg. 4. Marc. 16.*

CXIV. GEORGIVS Cappadox cùm magna militum manu, catenis collo, manibusq; ac pedibus iniectis, vinctus traheretur ad Phocam Imperatorem, tanquàm imminutæ maiestatis crimini obnoxius, cupiebat sanctum Theodorum inuisere, & eius se precibus commendare. Eodem & custodes desiderio tenebantur. Quamobrem ad eum se contulerunt, & accepta eius benedictione, illum rogârunt, vt Georgium vinctum admoneret, vt animo syncero se duci sineret, nec sibi, aut ipsis insidias faceret, ne in capitis periculum apud Imperatorem incurrerent. Id fecit sanctus pater. Diuinarum enim scripturarum vtens testimoniis, monebat eum: Hæc, inquiens, fili, quæ sunt in hac vita, breuia caducaq; sunt: quæ verò in altera vita nos manent, stabilia & sempiterna. Caue igitur, ne tibi ipse mortem consciscens, in æternum supplicium incidas. Illudq; considera, fili, & tibi ipse propone, vt siue hoc, siue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, libenti animo supplicium subeas, vt in vita futura liber sis & absoluaris. Quòd si nullius es tibi criminis conscius, multo libentiùs, si condemneris, supplicium adi, vt coronam eandem accipias, quam sancti omnes, qui iniuria interfecti sunt, perceperunt. Expedit enim, vim iniustè patientem mori, quemadmodum & sancto Abel, & innocenti contigit Zachariæ, & sancto Ioanni Baptistæ, & sanctis Apostolis, & Christi martyribus. His & aliis multis diuinarum scripturarum testimonijs Georgius animo confirmatus, petijt, vt diuinorum mysteriorum particeps fieret. Tunc beatus Theodorus ad custodes: Veneramini, inquit, filij, mysterium Domini, & soluite hunc, dum illud accipit. Neq; enim æquum est, vt quisquam vinculis obstrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cùm autem illi excusarent se, dicerentq, id sibi non licere: Georgium enim esse virum nobilem ac strenuum, qui si solutus esset, vt vellet ingratus esse & aufugere, nullo modo comprehendi posset: beatus Theodorus, sumpto diuinæ communionis poculo, vt id illi impertiret, suspirans ad Deum suspexit, & ilicò vincula lumu strepitu conciderunt. Quamobrem cùm milites tumultuarentur, & ad fores claudendas currerent, ne Georgius fugeret: Nihil, inquit sanctus Theodorus, timeatis. Ego enim gratum & syncerum huius viri animum planè nôui. Cùm igitur illi diuina mysteria tribuisset, voluit etiam, vt simul cum custodibus apud se cibum caperet. Pôst autem, vinculis rursùm iniectis, discesserunt. *De Georgio Cappadoce vincto ad Phocam ducto. Bar. an. 603. Gen. 4. 2. Par. 24. Vincula hominis capti uidiuinitus soluuntur.*

CXV. CVM XVI. Kalend. Augusti solennis sancti martyris Antiochi dies in eius templo celebraretur, & beatus Theodorus sacrificaret, dum, vt regionis est mos, discum in sublime tolleret, vt sanctum panem ostenderet, sanctus ipse accepti sacrificij panis super disco per se cœpit sublimis extolli, & tanquàm exultans & saliens sursùm, deorsumque, cunctis spectantibus, ita moueri, vt omnes, qui aderamus, illius ascendentis descendentisq; motum & sonitum videntes audientesque, admiratione & timore propter miraculum repleremur. Ipse verò sanctus compunctionis lachrymis & incredibili gaudio plenus, immensam Dei nostri bonitatem nobiscum collaudabat.

CXVI. CVM in oppidis finitimis supplicationes fierent, & Cruces, quæ gestari solent, horribili miserandoq; spectaculo, per se concuterentur & commouerentur, interrogatus vir diuinus, qui sibi id vellet, respondit: Deum, ô filij, precibus placate, quoniam magnæ mundo imminent calamitates. Domitius autem patricius, vir clarissimus, promiserat se auream Crucem ad supplicationis adorationisq; vsum effecturum. Itaq; misit vir sanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cùm aurifici aurum dedisset, diaconum rogauit, vt tantisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beatæ memoriç Cyriacum, in pontificia regiæ ciuitatis sede successerat, laudata viri gloriosi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctę Crucis, & particulam sancti sepulchri Saluatoris nostri Dei, & veli particulam sanctissimæ Dei genitricis, conijciendas in vmbilicum illius Crucis, quæ ex auro conflabatur. Quæsiuit autem ex ipso Diacono, vtrum verus fuisset ille crucium motus, qui in regione Galatarum factus fuisse dicebatur. Cumq; Diaconus id affirmâsset, valdè timuit beatissimus Patriarcha, & solicitudine plenus, epistolam scripsit ad seruum Dei, rogans eum, vt quam celerrimè ad se in ciuitatem regiam proficisceretur. Tunc venit ad eum ex portis superioribus Theodorus dux regius, qui olim dæmonis dolo mente captus, viri sancti precibus mentis compos factus fuerat, & rogabat eum, vt si ad regiam vrbem iret, per superiores portas iter faceret, & domum suam ab immundis spiritibus liberaret. Id se facturum respondit beatus vir, & dimisit eum. *Nota de crucibus, in supplicationibus gestandis Bar. ann. 607.*

CXVII. CONTIGIT, vt Deo charissimus Philumenus præfectus, laudabilis vitæ suæ cursu confecto, in senectute bona diem obiret extremum. Hunc Dei seruus cùm honorificè sepeliendum curâsset, Ioannem presbyterum, eidem probitate & moribus similem, hortatus est, vt monasteriorum ipsius curam susciperet. Quod ille munus cùm recusaret, ad

Orientisque secessum spectaret: Si, inquit, in hoc non obedieris, vt fratrum tuorum curam suscipias, non habebis partem mecum. Quibus verbis commotus, onus suscepit. Cùm autem ad regiam vrbem proficisci decreuisset, à Dorylei oppidi incolis & à monachis & discipulis suis Photio & Cyrico mansionis sancti Georgij, quæ Fontium dicitur, exoratus, illàc iter habuit. Et turbis vndiquè è locis vicinis cum supplicatione obuiàm procedentibus, in oppidum ingressus est. Vbi peracto sacrificio, benedixit eis. Inuisit etiam Fontium monasterium: & cùm monachorum animos diuinis documentis in religione confirmâsset, discessit. Appropinquanti autem ad sanctissimæ Dei genitricis monasterium, obuiàm venit illi Theodorus ille dux regius, de quo paulò ante mentionem fecimus, & domum suam, ad portas superiores sitam, duxit virum sanctum, vt eam à magna dæmonum vexatione liberaret. Et homines enim, & animalia rationis expertia ab immundis spiritibus vexabantur: & cùm domestici pranderent, aut cœnarent, lapides super mensas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat: & mulierum telæ rumpebantur, & tanta murium & serpentium multitudo domum occupabat, vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum adspergens, eam à spiritibus immundis liberauit.

Infestas ædes habent dæmones.

Pelluntur aqua benedicta.

INDE autem discedens, in nauim ascendit, vt ad regiam vrbem nauigaret. Ei vector quidam in naui proximè assidebat, multis iam annis ab immundo vexatus spiritu: qui cùm in medio mari sanctitatis eius gratiam ferre non posset, concuti cœpit, & contumeliis virum sanctum afficere. Quamobrem qui in naui erant, cùm nescirent, cuius ille impulsu malediceret, eum reprehendebant, ne in Dei seruum debaccharetur. At vir sanctus præcepit eis, vt homini ignoscerent: & apprehendens illum, & pectus eius percutiens, ac signum Crucis adhibens, dæmoni occulta & conuicia iactanti iussit, vt exiret. Qui tanquam mus illis, qui in naui erant, ex ore eius visus est egredi. Homo verò, qui vexabatur, tanquàm mortuus humi iacuit: sed paulò pòst à viro sancto excitatus est, & sanus extitit, omnibus admirantibus & collaudantibus Deum. CXIIX.

Dæmonem ex obsesso eijcit vir Dei.

INGRESSVS igitur in vrbem regiam, à beatissimo Thoma Patriarcha honorificè & magno cum gaudio susceptus est. Et cùm inter se consalutâssent, obtulit ei discipulum suum Ioannem, & vitæ sanctitatem ac mores eius commendans petijt, vt eum monasteriorum Præfectum constitueret. Quod statim fecit Sanctissimus Patriarcha, palliumque tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas etiam Imperator eum accersendum curauit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatus iacebat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas illi imponente atq; precante, sublevatus Imperator rogauit eum, vt pro se, proque imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum vir sanctus, vt ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperaret, si preces suas à Deo vellet exaudiri. Cùm autem ab Imperatore discessisset, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, vt pro sua in illum beneuolentia apud se diuerteret, & Deum obsecraret, vt in cælesti vita simul inuenirentur. Et quæsiuit ex eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod cùm verum fuisse intellexisset, cœpit orare virum sanctum, vt indicaret, quid signũ illud portenderet. Tum sanctus recusare, seque abiectum atque humilem dicere, nec scire, quid responderet ad interrogata. Prostratus ille at pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morem gereret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solùm, sed alia multa esse nota. Neque enim illud ad hunc vsque diem neglexisti. Quòd si neglexisses, tamen patefiet tibi, si petieris à Deo. Cùm igitur se desiderio eius satisfacturum promisisset Christi seruus, eum surgere coëgit, & lachrymans: Nolebam, inquit, te affligi. Neque enim expedit, te hæc scire. Verùm, quando ita vis, scito ea Crucium concussione multa nobis grauia molestaque prænunciari. Significat enim plurimos à religione nostra defecturos, & barbararum gentium incursiones, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exitium, & in vniuerso orbe seditiones fore, & sanctas ecclesias desertum iri, & diuini cultûs atq; imperij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Reliquum est, vt tanquàm gubernator Ecclesiæ, & populi pastor, Deo totis viribus assiduè supplices, vt ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur. CXIX.

Anno 607. Phocã Imperatorem curat. Vide Baron. ann. mem.

Prædicit clades futuras: quomodo autem impleta fuerint à sancto viro prędicta, vide Baronium anno 607.

HIS auditis, beatissimus Patriarcha, magno timore mœstitiaque correptus, cum lachrymis cœpit rogare sanctum virum, vt Deum obsecraret, quô animam suam tolleret, antequàm ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumque vellet sanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & silentij sui tempus aduentabat, id illi non permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor, ciuitatem haud ita multò pòst absorptum iri. Quamobrem voluit vt apud se hyemem traduceret. Namq; dicebat se precibus eius apud Deum pro populo indigere, vt saltem mala differat, quæ comminatur. Cùm autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularet, iussit, vt in sancti Stephani mansione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur de Saluatoris nostri Dei illic sese inclusit, vt quietem & abstinentiam solitam obseruaret. Quo tempore contigit, vt sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium misit ad beatum Thodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quamuis ipse, vt sanctus olim Apostolus Paulus, dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cùm magis esset necessarium, vt pro populi salute in corpore maneret, oraturum potiùs, vt illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursùs ad Dei seruum misit sanctissimus Patriarcha: Per Dominum, inquiens, obtestor te, pater, si diligis me, vt pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obsecres, vt depositum pignus suum recipiat è corpore meo, meque ab imminentibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu prænunciâsti. Tunc Dei seruus, flexis genibus, & fusis pro ipso precibus, nunciauit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam eius pro salute omnium exoptâsse, verùm quoniam tantoperè flagitâsset, pro se preces fundi, vt dissolueretur & esset cum Christo, iussis ipsius obtemperâsse, & Deum illi, quæ cuperet concessurum, & petitionem eius eodem die impletum iri. Quamobrem si iubes, inquit, vt veniam ad te, statim id faciam: Sin minùs, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus. CXX.

Patriarcha eum apud se detinet Constantinopoli.

Philip. 1.

Impetrat à Deo mortē Episcopi Constantinop.

Hoc audito, beatissimus Patriarcha gauisus est gaudio magno, & Deum laudans, mouit seruum eius, ne exiret, néve à quietis & abstinentiæ suæ discederet instituto: contentum enim se esse promisso eius, quòd se vicissim apud Christum essent conspecturi. Hoc & Imperator cùm intellexisset, sanctissimum Patriarcham inuisit. Qui cùm omnibus benedixisset, ante horam vespertinam cum prudentia atq; constantia mirabili ad Dominum migrauit. Huius obitu cùm serui Dei familiares angerentur, quòd tam amicum atq; beneuolum Patriarcham amisissent: Nolite, inquit vir sanctus, modicæ fidei homines, & pusilli animi, dolete & conqueri. Qui enim futurus est Patriarcha, non minùs nos diliget. Quod & factum est. Sergius[a] enim, qui creatus est Patriarcha, venit ipse ad Dei seruum, nec permisit, vt priùs à quoquam certior fieret: sed de improuiso eum psalmos canentem offendit, & ad pedes eius prostratus, rogauit illum, vt pro se Dominum precaretur, quô diuina ipsius gratia dignus effectus episcopatu & Apostolica sede, ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: se enim iuniorem esse & imperitiorem, quàm vt sine præcipuo & singulari Dei præsidio id præstare posset. At Dei seruus, precibus fusis, ipsumq; complexus: Idcircò, inquit, tibi iuueni tantum Deus onus imposuit, vt maiore virtute virtutibusq; sustineas calamitates & molestias impẽdentes: id quod præcessor tuus sibi præstare non posse videbatur. Confirma igitur te, & robustus sis, atq; viriliter age. Deo enim confisus, spero administrationem tuam, & diuturnam, & præclaram fore. Ex eo tempore maiores vires suscipi- CXXI.

Anno 608 Thomas Patriarcha Cõstantinop. moritur. Vide Bar. an vt supra, & Niceph. in chron.

a Sergius Patriarcha creatur.

suscipiens Patriarcha, in suo munere administrando se rectè gessit, & maiore, quàm præcessor ipsius, beneuolentia virum sanctum est prosecutus.

cxxii Reprehendebat vir sanctus illum morem, quo multi, præsertim in dignitate constituti, post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferebant. Quamobrem clericorum cœtus sanctissimæ magnæ ecclesiæ ad eum se contulit, & sic eum est allocutus: Quoniam audiuimus, pater sanctissime, te eos reprehendere, qui post mysteriorum perceptionem se lauant, ad te confugimus, vt intelligamus, vtrùm id ex sacræ scripturæ lectione, an aliundè didiceris. Vir diuinus ita respondit: Legimus in scripturis sanctis: Omne mēdacium à malo est: Et, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Scitote igitur, filij, Deum mihi indicâsse, eos valdè peccare, qui post sanctam communionem ad balnea se conferunt, vt corpus lauent & curent. Quis enim vnguento delibutus & aromatibus, eorum abstergit suauitatem? Quis simulac cum Imperatore pransus est, ad balneum currit? Cùm autem adhuc in eadem mansione moraretur, multæ turbæ eò concurrebant, vt benedictionem susciperent. Et cùm ad eum quidam vexatus accessisset, & multa vociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiens, spiritui imūndo, qui in illo erat, imperauit, vt exiret: & statim egressus est, cū alijs fratribus spectantibus, tū Zoilo Dei studiosissimo, qui eorū Præfectus posteà factus est. Alia item complura miracula fecit, dum illic esset, per gratiam Christi Dei nostri. Quarè pietatis colentissimus Christophorus mansionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersiuerunt, qui, perspecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cùm igitur eorum desiderio pictor satisfecisset, antequàm virum sanctum dimitterent, duxerunt eum, vbi imago illa erat, vt ei benediceret. Qui cum grauitate subridens: Vos, inquit, fures estis. Cur enim hoc fecistis, nisi vt aliquid aliquandò furemini? Et cùm ei benedixisset, discessit.

Bar. anno vt supra. 1 Ioan. 2. Psalm. 5. Dæmonem ex obsesso cogit exire. Eius effigies pingitur.

cxxiii Domitius verò patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, vt familiæ suæ benediceret. Cumq; Irenen coniugem suam, fœminam pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, Domine huic conseruæ meæ, ex qua ego, cùm simul diù vixerimus, nullos adhuc liberos suscepi: quāobrem in mœrore versamur. At vir sanctus, cùm ei, precibus fusis, benedixisset: Dei gratia, inquit, hæc tibi filios mares pariet. Adduxit deniquè familiam vniuersam, & famulos, & ancillas, vt omnibus benediceret: inter quos ancilla quædam post omnes sequens, occultum dæmonium habebat, & magno cum dolore tunc è lectulo surrexerat. Hanc vir verè diuinus procùl conspicatus, iussit, vt ad se adduceretur. Et cùm illam sinistra manu comprehendisset, cœpit dextera manu pectus eius percutere, & vexantem dæmonem increpare, ne occultus maneret, sed patefieret. Statim igitur dæmon moueri cœpit, & tanquàm vim patiens vociferari. At vir sanctus, ea humi proiecta, & pede super collo eius imposito, ad Orientem conuersus, tacitè precabatur, vt labia tantùm moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumq; ad precationis finem peruenisset, clara voce, vt omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitatis. Mansit igitur puella diù muta: sed cùm interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo excitata, surrexit incolumis, & in omni vita sua sana permansit. Porrò Domitij coniunx Irene, vt vir diuinus prædixerat, tres filios peperit, cùm statim post eius benedictionem primum filium concepisset.

Bar. ibid. Benè precatur fœminæ sterili, & familiæ eius. Mulier diù sterilis parit.

cxxiv. Dimissus ergò Christi seruus ab Imperatore, & à Patriarcha, ad monasterium suum reuersus est. In oppido Scudris iuxta sancti Archangeli monasterium, statis temporibus nubes ingruebat, & in subiectos agros ingentem grandinis copiam demittebat, & magnis imbribus torrens sic excrescebat, vt in oppidum ingrediens, domos euerteret, & villas atq; agros absportaret. Certè cum sæua illa nubes quodam tempore, solito etiam vehementiùs irruisset, violento atq; intolerabili impetu torrens intumuit, & oppidi domos, & animalia rationis expertia, & viros & fœminas cum filiis, & paruos infantes in cunis vagientes, & volucres miserabili spectaculo in Sagarim vicinum fluuium exportauit, cùm afferri nullum posset auxilium. Incolæ igitur, qui superfuerant, cum lachrymis ad virum sanctum supplices accedentes, eum ad oppidum adduxerunt. Qui in ea parte, in quam solebat nubes desæuire, constitutus, fusis ad eum precibus, Crucem ibi collocauit: & Dei gratia factum est, vt nunquàm ampliùs sæua illa nubes ingruerit. Et si quandò aut nimium, aut aquarum copia torrens auctus est, nunquàm tamen aluei sui fines transilijt, nec damnum vllum incolis importauit.

Vide magnum effectum crucis collocatæ.

cxxv. *Bunossus homo immitis, cùm in Orientis partes Proconsul iret, & ad monasterium appropinquaret, audita viri diuini fama, nuncium ad eum misit, rogans, vt ad oratorium sancti Gemelli veniret, quoniam illic ipse Deum adoraturus, cuperet viri sancti benedictionem accipere, cùm non posset ad monasterium accedere, quia festinaret proficisci. Ad eum igitur venit sanctus Theodorus, cumq; pro illo precaretur, & ipse staret, nec ceruicem inclinaret, vir sanctus, apprehensis frontis eius capillis, eum deorsùm traxit. Ita virtus fiduciam sumere consueuit, nec humanā metuere potestatem. Iustus enim, vt scriptum est, confidit vt leo. Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valdè timebamus, ne Proconsul, vt erat vir ferus & crudelis, contumelia se affectum existimans, indignaretur. At ipse humaniter & precationem, & reprehensionem suscipiens, virum sanctum veneratus est: & manum eius deosculans, pectori suo admouit, obsecrans eum, vt pro se Deum oraret, vt à dolore quodā, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Quare vir sanctus digitis pectus eius leuiter percutiens: Tibi priùs, inquit, orandum est, vt interior homo corrigatur, & conualescat. Illo enim curato, facilè exterior liberabitur. Hoc ego quoq; pro me Deum rogo. Quamobrem da te lenitati, & Deum time, vt preces meæ exaudiantur. Nam si ego quidem pro te orem, tu autem pietatem & virtutem negligas, inanis erit mea precatio. Esto igitur clemens & misericors in homines Christianos. In magistratu tuo ne te crudelem, inhumanumq́ue præbeas: sed peccata tua considerans, in aliorum peccatis vindicandis sis mitis ac benignus. Caue, ne vnquàm effundas sanguinem innocentem. Si enim is, qui fatuum aliquem tantùm appellârit, reus futurus est: quanto magis punietur à Deo, qui iniustè sanguinem effuderit? Hæc pietatis semina in eius animo, tanquā in terra fœcunda, cùm vir sanctus coniecisset, ille nummos aliquot protulit, quos viro sancto religionis gratia daret: recusantemq; coëgit accipere, rogans, vt singulos singulis fratribus distribueret. Cui vir sanctus, antequàm eos conspexisset: Quomodo, inquit, cùm sint quinquaginta nummi, ita distribui poterunt, vt singuli fratres, qui sunt centum, singulos accipiant? Tunc ille viri diuini verba admiratus, respondit: Quinquaginta profectò sunt, vt ore tuo sancto, venerande pater, pronunciâsti. Mox igitur totidèm alios mittam, vt omnibus satis esse queant. Quod & fecit. Sic iustorum virtus solet homines etiam superbos, mites ac mansuetos reddere.

Anno 609. Vide Bar. hoc ipso an. * Bonosus. Prouerb. 28. Bonosum ferocē proconsulem præclarè admonet officij sui. Matth. 5.

cxxvi. Apocomensis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Contigit autem, vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. Et quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit ac fœtidum. Qui igitur ex carne illa non gustârunt, id, quod acciderat, viro sancto nunciauerunt. Qui respondit, exitium illud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertransierant, prouenisse. Et cùm eo tempore non posset cum illis discedere, benedixit aquæ, quam per vnum è fratribus misit, vt periclitantes conspergeret, eisq; bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquàm è somno surrexerunt, præter vnum, qui mortuus est. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non expectans viri sancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam: & dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.

Vide & hic aquæ benedictæ effectum.

cxxvii Eodem in loco nubes immanis vindemiæ tempore tantam grandinis copiam demittebat, vt vites etiam multos in annos deuastaret. Sed cùm vir sanctus eò profectus, precibus fusis, Crucem defixisset, nubes eodem quidem Miraculum

tempore deinceps venit, verùm ita pertransijt, vt damni nihil intulerit. Quamobrem incolæ Deo gratias agentes pro tali beneficio, vinetum monasterio eius addixerunt.

Et alijs in locis talia miracula à sancto Theodoro facta sunt aduersùs cantharos, & locustas, & vermes, & mu- cxxiix
res, à quibus segetes & vites deuorabantur. Vbi enim tale quippiam accidebat, statim ad virum sanctum confugientes, vel ipsum secum adducebant, vel aquam, cui manu sua benedixerat, ferebant, vt deuastata loca conspergerent: & statim quod optabant, assequebantur. Si nubes immanes, & sæuæ grandines regionem aliquam obruebant, aut si torrentes & flumina cum populorum detrimento nimiùm excrescebant, incolæ statim ad eum concurrebant: & vel ipsum adducebant, vel Crucem de manu eius sumebant, defigebantq; in locis, quæ obruebantur: & nullam ampliùs eiusmodi calamitatem accipiebant. Si lues inuadebat boues, aut oues, aut alia genera quadrupedum, aut volucrum, aut etiam homines, similiter assumebant ipsum, aut eius benedictionem, & aquam, cui benedixisset: vel etiam capistra, aut titinnabula ad eum afferebant, vt illis benediceret: & optatam curationem consequebantur. Qui erant ab immundis spiritibus vexati, precibus eius curabantur. Si inter cóiuges odium inciderat, viri sancti precatione pellebatur. Qui filios suscipere non poterant, ad beatum Theodorum confugiebant, vel zonas, quibus ipse benedixerat, assumebant: & precibus ipsius fiebant voti compotes. Quotiès aliquis ægrotabat, propinqui, aut amici oleum, aut aquam, cui vir sanctus benedixerat, adhibebant ægroto, & curabatur. Qui medicorum remedijs, aut opera & manu, aut balneis indigebant, eis vir sanctus consulebat, quibus & medicis, & medicamentis, & balneis vti deberét: & omnes consilio eius obtemperantes, curabantur. Qui verò, neglecto illius consilio, ad alios medicos, vel ad alia remedia, aut balnea confugiebant, grauiùs & periculosiùs ægrotabant. Qui occultas animi ægritudines viro sancto patefaciebant, opportuna remedia accipiebant. Tempus enim pœnitentiæ præfiniebat, quo se vel ieiunijs, vel precationibus, vel eleëmosynis expurgarent. Eos verò, qui animi vlcera obtegebant & occultabant, admonebat, vt resipiscerent, & pœnitentiam agerent. Eos autem, qui sese periurijs & blasphemijs obstringebant, graui obtutu reprehendebat, vt ab impia consuetudine desisterent, multisq; lachrymis, & obsecrationibus, & bonis operibus diuinam iram placarent. Si enim eos, aiebat, qui tantummodò loquuntur mendacium, vt Dauid ait, Dominus perdet: quanto magis illos æternis afficier supplicijs, qui mendacia periurijs cumulant? Reddes, diuina inquit scriptura, Domino iuramenta tua. Et de omni verbo ocioso, quod homines dixerint, reddent rationem in die iudicij. Quòd si verbi ociosi rationem sumus reddituri, quomodo Dei minas aduersùs periuros, & maledicos, & flagitiosos sustinebimus? Eos porrò, qui inter se gerebant inimicitias, reconciliabat. Qui in iudicio contendebant, eos, vt lites & controuersias transigerent & componerent, hortabatur, monens illos, ne se mutuis afficerent iniurijs, sed vt res istas caducas negligerent & aspernarentur, & diuitiis omnibus anteponerent præceptum illud: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio enim, vt inquit Apostolus, malum non operatur. Et, Qui diligit fratrem, diligit Deum. Omnes autem cohortabatur, vt hospitales essent, & benigni erga pauperes, atque ita peccata sua redimerent, & sibi cibum in futurum reponerent.

Nota hic capistrorũ. & tintinnabulorũ benedictionẽ.

Periuros & blasphemos vt tractarit

Psalm. 5. Matth. 5. Matth 12

Matth 5. Rom. 5.

Erat autem beatus Theodorus valdè clemens & misericors erga omnes. Et si quis apud Principem aut Magi- cxxix
strarum opprimebatur, accedebat ad eos vir beatus, & diuinæ parebat scripturæ, ita præcipienti: Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate: In quo virtutem etiam Iob imitabatur, qui pauperem de manu potentis liberabat. Alijs autem in rebus cum sanctis versabatur, ad gloriam summæ eiusdemq; essentiæ & almæ Trinitatis, quæ veros & sanctos sui adoratores ad finem vsq; tuetur & exornat. Hæc ego Eleusius, qui & Georgius à sancto Theodoro vocatus sum, omnia, Deo adiuuante, conscripsi. Neq; verò miraculorum ipsius expers fui: sed ea maximè omnium expertus sum. Cùm enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi, diù simul vixissent, nec vllos possent liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt: cumque zonas, quibus ille benedixerat, accepissent, ego conceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatus, qui & in eius sancto monasterio enutritus, à religiosissimo Præfecto literas didici. Cumq; parentes mei filium alterum sancti Theodori precibus suscepissent, eius illi nomen imposuerunt. Duodecim igitur annorum spatio, quo apud illum vixi, multorum miraculorum, quæ ab ipso facta sunt, inspector fui. Quæ autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant, ea vel à ministris eius, qui spectatores extiterant, vel ab eisdem, qui curati sunt, accepi. Quanquàm & multa me oblitum esse confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam prætermisisse. Pauca igitur è plurimis attigi: nam si omnia persequi voluissem, me tempus & vires planè defecissent.

Psalm 81. Iob. 29.

Miraculum circa huius historiæ authorem.

Decessit è vita sanctissimus, & beatissimus, ac fidelissimus Christi seruus Theodorus, tertio Imperij anno pie- cxxx.
tatis & Christi studiosissimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo charissimus Constantinus creatus fuit Cæsar, indictione prima, die XXII. mensis April. Cuius precibus vtinam ad Christi Dei nostri tribunal misericordiam consequamur, & simul cum ipso cælesti regno potiamur & cum illis omnibus, qui memoriam eius colunt & celebrant, ad gloriam saluatoris nostri Iesu Christi: Cum quo Patri gloria cum sancto Spiritu, nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

Anno 613. Obitus sancti viri. Bar an. vt supra.

VITA S. OPPORTVNÆ VIRGINIS ET ABBATISSÆ, EDITA A S. ADELELINO SAGIENSI Episcopo.

22 April. Psalm 67.

Gloriosæ ac Deo dilectæ virginis Opportunæ hodiè festiuitatem celebrantes, redemptorem nostrũ Pro-
Iesum Christum collaudemus, qui in sanctis suis semper mirabilis esse dinoscitur: & non solùm per log.
viros viam iustitiæ nobis patefecit, verumetiam per fœminas & iuuenilis ætatis puellas exempla religionis & bonæ imitationis cunctis se amantibus ostendit. Deo enim nostro semper cura est de omnibus: & neminem horum vult perire, quos redemit proprio sanguine. Nam sanctos in sanctitate hortatur permanere, & peccatores à malis operibus discedere, & bonis actibus inhærere, vt possint ad cœlestem patriam peruenire. Quod virgo sacratissima intelligens Opportuna, diuina gratia inspirante, ab ipsa infantia Domino seruire constituit, vt mereretur cum electis & prudentibus virginibus in cœlo regnare. Quæ posita in huius terræ peregrinatione, semper plùs cœlestia, quàm terrena, studuit diligere. Eiusdem igitur dominæ nostræ Opportunæ intercessionem vnanimiter deprecari debemus, antequàm de vita & conuersatione morum eius aliquid tractemus, siue antequam quicquam de miraculis, quæ per merita eius Dominus operatus est, disputemus: vt Christi adiutorio & eius assiduis precibus, ab omnibus malis eruamur, videlicet ab insidijs diaboli, & à laqueis ac varijs huius sæculi impedimentis: & vita nostra, intercedente beata Opportuna, maneat secura inter prospera huius vitæ & aduersa, quæ affligitur grauium peccatorum conscientia. Concedat etiam nobis Domini nostri pietas, actus iam dictæ dominæ nostræ Opportunæ, & virtutum eius magnificentiam scribendi facultatem, ad præsentium & futurorum vtilitatem: qui aperit os mutorum, & facit disertas infantium linguas: Quiq; temporibus Balaam ad loquen-

Matth. 25. Sap. 10.

loquendum, angelicis terroribus os aperuit tremefactæ asinæ, repleat paruitatem nostram eloquio miserationis suæ, & donet mihi indigno suo famulo aliquid digne narrare in laudem dilectæ suæ, dominæ nostræ Opportunæ. Et si non pro meis meritis, tamen pro vtilitate diem festum B. Opportunæ celebrantium, distillet in nobis vel paruissimã sui roris guttam, qui temporibus Moysi de petra iussit exire largissimam aquam: vt sicut tunc populus sitiens satiabatur aquis illius petræ, ita & hæc plebs, quæ modo huc aduenit pro amore dominæ nostræ Opportunæ, gaudens recedat cum sua iucunditate, audita virtutum eius reuelatione. Nunc vobis dilectissimi filij, prout Dominus ministrauerit, narraturi sumus, quanta diuina gratia in famula sua, virgine Opportuna, operari dignata est mirabilia. Sed vos non pigeat audire, quod in ea Dominus perficere voluit: quia dum ancillam suam glorificat, nos ad eius inuitat exempla: vt operum illius imitatores effecti, ei mereamur in cælestibus sociari, & vestigia virginis imitando, atque præcepta Dominica obseruando, possimus cum illa cælestis regni perfrui gaudio. In paucis, quæ dicuntur, maiora intelligite: quia quibus pauca non sufficiunt, plura prodesse non possunt. Maiora enim de domina nostra Opportuna oportet credere, quam possit nostra locutio demonstrare.

Num. 22. *Num. 20.*

I. SANCTA igitur Opportuna, meritis & nomine digna, vitam diligens seruare angelicam, Domino Deo vouit virginitatem suam. Atq; vt liberius Domino deseruiret, & ab omnibus seculi curis vacare posset, pompas & diuitias mundi abiiciens, quarundam sanctimonialium fœminarum collegio, eo, quo infra dicturi sumus, iuuante Domino, sociata est modo. Nam parentes eius nobilitatis genere pollentes, & regalis prosapiæ apice florentes, inclyti Oximésis pagi super omnes, qui ibidem morabantur, homines, duo luminaria mundo genuerunt, beatum videlicet Godegrandum, Sagiensi ecclesiæ, cui ego, Domino disponente, deseruio, episcopum, & dominam nostram Opportunam, cuius hodie patrocinia veneramur, sororem eius almifluam. Beata autem Opportuna, in annis puellaribus constituta, nobilis erat genere, sed nobilior fide: decora & pulchra facie, sed pulchrior mente & operatione: castissimum semper retinens vultum, habitu manebat pudica supra omnes coæuas, quæ tunc morabantur in terra. Cumq; esset mentis & corporis elegantia adornata, & omnibus gratissima, multi præpotentes viri, diuitiis & variis opibus referti, in matrimonium eam sibi coniungere satagebant. Promittebant ei auri & argenti immensa pondera, demonstrabant delectabilia mulierum ornamenta, gemmis & margaritis radiantia. Offerebant seruos & ancillas, & diuersæ facultatis prędia, quę illicere potuissent animum puellæ, nisi illustrata fuisset cælesti gratia. Has omnes promissiones ipsa ceu quisquilias quasdam & purgamenta contempsit mundi, vt munda & casta posset peruenire ad thalamum cælestis sponsi. Nam quanto maiora illi promittebant dona, tanto magis animus puellæ ab amore illorum recedebat: considerans in Deo preciosiora esse munera, quę summo studio quandoq; obtinere desiderabat. Enimuero intantum fixa in obsequio diuini amoris manebat, & paulatim adeo in bonorum operum crescebat exercitiis, vt si adfuisset gladius persecutoris, sponte pro Domino bibitura fuerit calicem passionis. Quia vero duo sunt martyrij genera, vnum in occulto, & alterum in publico: non deerat illi corona martyrij, quæ quotidie in corpore crucem perferens Christi, sapienter deuicit oblectamenta carnis, mundi & diaboli. Fortis enim bellatrix Christi, armis Dominicis munita incedens, videlicet scuto fidei, & lorica iustitiæ, & gladio Spiritus sancti, noluit aliquando ea deponere, donec virtute diuini adiutorij omnes hostis antiqui insidias deuinceret, & cum triumpho victoriæ, laureata serto iustitiæ, Deum deorum in cælesti Sion videret. Noluit apparere inermis, ne sauciaretur diabolicis sagittis. Núquam in ea diabolus quod voluit, inuenit: quia rex fortis & potens in prælio Dominus, cui toto corde seruiuit, & quem totis visceribus dilexit, ab omnibus inimici insidiis eam illæsam custodiuit: quia à mandatis eius nunquam recessit, frequenter cum Psalmista decantans: Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi.

S. Opportuna vouit Deo virginitatem. *Genus illustrissimum.* *Godegrandus frater eius.* *Petitur à multis in coniugem.* *Contemnit mundi caducas res.* *Duo martyrij genera.* *Psal. 23.* *Psal 34.*

II. QVADAM autem die ipsa dilecta Dei Opportuna cum multa fidelium turba, patre quoq; & matre secum pergentibus, ecclesiam intrans, audiuit Dominum in euangelio dicentem: Vade, vende omnia quæ possides, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælo. Quæ omnia diligenter auscultans, & secum velut mundũ animal ruminando pertractans, ad genua patris & matris prouoluta, in hæc verba prorupit: Eia mi dulcis pater & amabilis mater, per tremendum & amandum eius nomen, cuius verba modo sonuerunt in auribus nostris, attestor, ne mihi amplius quæratis sponsum in terris, quia iam sponsum habere cupio Dominum meum Iesum Christum in cęlis. Sequar iam vestigia dominæ meæ, beatæ Mariæ, Dei genitricis, nec vllius filij admittam copulam, nisi illius, quẽ virgo concepit, virgo peperit, & virgo permansit. Huius ego matris deprecabor gratiam, vt me ancillam suam nuptiis filij sui faciat dignam, vt cum filio suo coniuncta fuero, matri & filio, sponso & Domino meo sine alicuius perturbationis obstaculo seruiam in æternum. Multum pater & mater beatæ Opportunæ super his mirabantur, & tandem pro constantia filiæ suæ læti existentes, Deo gratias egerunt immensas, qui in filia ipsorum radicem huius bonæ voluntatis plantare dignatus esset, deprecantes vnanimiter, vt quod plantauit, ei etiam incrementum donaret. Cumq; fideles, qui aderant, dixissent, Amen: beata Opportuna ab oratione erecta, læta patrem respiciens, dixit: Iam filia Christi facta, audiam vocem eius, & inclinabo aurem meam ad eum, & obliuiscar populum meum, & domum patris mei, quia concupiuit rex speciem meam, & ipse est Dominus Deus meus, & adorabo eum. Interea appropinquat dies, quo B. Opportuna episcopali benedictione velamen consecratum capiti suo imponat, & abiectis iucunditatis & secularibus ornamentis, induatur vestibus sacræ religionis. Itaq; deposita regia purpura, multum lætatur, vili circumamicta tunica. Tunc stipata multitudine parentum, & frequentia sequentium hominum, peruenit ad quoddam cœnobium, Sagiensi vrbi vicinum, quod est in saltu Algię situm, & vulgo vsitato nomine nuncupatum Monasteriolum. In eo itaq; loco digna Deo puella Opportuna, omnibus seculi rebus valefaciens, & soli Deo vacare cupiens, accepto sanctæ conuersationis habitu, cœtui sanctarum coniuncta est fœminarum, Domino ibidem famulantiũ. Videbatur autem quibusdam sanctimonialibus, quod dum beata Opportuna idem cœnobium ingrederetur, angelus Domini eam custodiens præcederet. Dignum quippe erat, vt quorum vitam imitari disposuerat, ab eis custodiretur. Habitans autem inter sacratas virgines, non sicut rudis, sed vt perfecta conuersabatur. Et omnibus diebus vitæ suæ talis fuit cõuersatio illius, vt à nemine posset reprehendi. Breui autem tempore repleta est scripturæ sacræ doctrina: quia die ac nocte meditabatur in lege Domini. Humilitatis & obedientiæ gratia super omnes eminebat: quia maioribus seruiebat, vt matribus: minores diligebat, vt sorores. Erga omnes erat obediens & mitis, secum reuoluens diuinum præceptum: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Quanto enim clarior erat nobilitate generis, tanto magis se cũctis subdebat humilitate, sciens scriptum: Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Matth 19. *Psal. 44.* *Accipit monasticum habitum.* *In cœnobio vt vixerit.* *Psal. 1.* *Matth. 11.* *Eccl. 3.*

III. CVMQVE his & aliis abundaret virtutibus, accidit vt mater, quæ cæteris pręerat sororibus, migraret ad Christũ. Tunc sanctimoniales omnes vno consensu & pari voluntate elegerunt dominam nostram Opportunam, vt inter eas culmen prælationis obtineret. At illa, cum multum contradicere vellet, sed pro veneratione obedientiæ nõ valeret, petiit trium dierum inducias, vt pro hac re Dominum deprecaretur. Quod cum factum fuisset, reuelatũ est illis, quod B. Opportuna digna esset honore prælationis. Deinde mater & Abbatissa super omnes constituta, maiori corpus suũ cœpit domare abstinentia. Nam frequenter tota nocte in Dei laudibus vigilabat, & sæpe in die à cibis omnino abstinebat.

Creatur Abbatissa.

Magna abstinentia. nebat. Feria quarta & sexta nihil manducabat: aliis diebus ad vesperum panem hordeaceum cum aqua & aliquo cibo vilissimo sumebat. Die Dominico paruissimis pisciculis vescebatur, non propter ventris ingluuiem, sed propter diei Dominici venerationem. Nec tamen ipsos sumebat vsque ad satietatem, sed tantum ad corporis sustentationem. Si quando quæpiam ex sororibus eam interrogaret, dicens: O dulcis mater, quare tam frequenter abstinendo

Gen 3. corpus maceras, sic respondebat: Adam de paradiso eiectus est, quia pomum vetitum manducauit: & nos illuc redire debemus ieiunando. De potu vini & esu carnium non oportet nos quicquam dicere, quæ ipsa nolebat attingere. Et tamen cum ab his ipsa abstineret, sanctimonialibus omnia sufficienter ministrabat. Ipsas enim & spiritualibus & corporalibus cibis decenter alebat.

Svper omnia infirmos & pauperes diligebat, & eis tanquam Christo ministrabat, reminiscens verbi euangelici: IV.

Matth 25. gelici: Infirmus fui, & visitastis me: &, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Balneis non vtebatur, cilicium

Vestitus eius. semper occulte ferebat. Ita erat vestita hyeme, sicut æstate: nec pro frigore adiiciebat, nec pro calore detrahebat. In lecto quando iacebat, vnum sagum tantum habebat, & illud cilicinum: sed in die, propter frequentiam hospitum

Psal. 6. superuenientium, pretioso tegebatur opertorio lectulus eius. Fluxu madebat lachrymarum, dicens cum Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Nullus eam vidit iratam, sed semper tranquillam & blandam: Delinquentes sorores verborum castigatione & exempli sui proponenda imitatione emendabat. Quod si aliqua in duritia mentis permaneret, tandiu pro ipsa Dominum deprecabatur, donec ad emendationem adduceretur. Neminem cædebat, sed dulciter omnes regebat, & clementiam sui pectoris declarabat suauitate sermonis. Ipsa enim quæ proferebat verba, sale sapientiæ videres esse condita. Non est æquum, audientibus longa narratione adferre fastidium. Nam si bona omnia & virtutes, quas B. Opportunæ diuina pietas conferre dignata est, dicere voluerimus, ante dies iste, quam oratio nostra, finem habebit. Inter cætera vero talem illa habebat consuetudinem, vt si quid impetrare voluisset, orando apud Dominum obtineret. Et si ab aliquo lædebatur, aut aliquis ei molestiam fecisset, orando cuncta mitigaret. Quod si latro de ditione vel rebus eius aliquid furtim abstulis-

Miracula eius. set, tandiu eum oratione sua ligabat, donec ablata restitueret. Si autem lupus, aut vulpecula, siue aquila aliquam bestiarum raperet, sola iussione restitui faciebat. Et quod tunc manens in corpore operabatur, hoc nunc viuens cum Christo, eodem fauente, operatur. Quod multis modis experiens, modo cognoscit & narrat Gallicana & Neustria terra: quæ gaudent, mirantes virtutum eius insignia, quæ per famulam suam operatur diuina clementia.

Porro cum esset in iam dicto monasterio, & præesset ibi sanctimonialibus, factum est, vt venerabilis frater e- V.

Godegrandus episcopus longinquam suscepit peregrinationem. ius Godegrandus, Sagiensis ecclesiæ episcopus, ob amorem cælestis patriæ, Romam ad limina beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & diuersa loca sanctorum causa orationis vellet peragrando circumire. Cumque secum isthuc deliberaret, velletque tali in opere septem annorum curricula transigere, vt laborando, peregrinando & orando, posset delictorum veniam & gaudia æterna obtinere, disposita ecclesiæ suæ administratione, cœpit misericordiam Dei inuocare, vt custos eius esse dignaretur in concepto itinere. Accersito itaque quodam viro, diaboli amico, pleno totius nequitiæ dolo, qui pristinus amicus esse putabatur, & etat ei affinitate coniunctus, præsesque erat Oximensis pagi, & vocabatur Grodobertus: videntibus cunctis, qui aderant, commendauit ei defendendum omnem locum & episcopium suum, ita cum eo loquens: O dulcis amice Grodoberte, committo fidei & amicitiæ tuæ omne officium ecclesię meæ, & omnem facultatem & supellectilem substantiæ meæ, donec, Domino volente, redire potero: vt Domini miseratione & mea oratione simulque tua defensione, grex mihi commissus, ab inimicorum hominum seruetur incursione. Benedicens deinde dominus Godegrandus omni plebi, & exhortans, vt in mandatis diuinis persisteret, valedicens etiam simulatori Grodoberto, perfusus lachrymis, cœpit iter agere longæ peregrinationis.

Iob 36. Sed quia scriptum est, Simulatores & callidi prouocant iram Dei: &, Simulator ore decipit amicum suum: VI.

Prouer 11. post recessum domini Godegrandi noluit prædictus Grodobertus esse defensor loci, sed magis inuasor & deprædaGrodoberti perfidia & inhumanitas. tor populi. More namque luporum cœpit commendatas sibi oues non defendere, sed dilaniare: cœpit substantiam earum auferre, & neminem sinebat quiete viuere. Postponens itaque omnem amicitiam, & pro nihilo ducens affinitatem, postquam res ecclesiæ cunctas crudeliter diripuit, contra decreta antiquorum patrum & instituta omnium canonum, dum adhuc dominus noster Godegrandus viueret, & Domino in peregrinatione deseruiret, eidem ecclesiæ Sagiensi fecit se episcopum ordinari. Tum vero, non accepta iusta benedictione, sed repletus diuina maledictione, non sicut pastor agebat, sed vt mercenarius iniquus, sola lucra terrena quærens, animarum salutem paruipendens. Ardentius enim Mammonæ, quam Domino, seruiebat. Cum hæc agerentur, soror beati antistitis, miseriis & calamitatibus afflictæ ecclesiæ condolens, assidue Dominum deprecabatur, vt ab hac oppressione Sagiensem familiam liberaret, & fratrem suum ei sanum videre concederet. Superna itaque pietas, quæ clamantes ad se exaudit, cito, quod sancta Opportuna precabatur, ad effectum perduxit. Nam veniente anno septimo peregrinationis domini Godegrandi, & incolumem sorori suæ eum ostendit, & ab omni peccatorum contagio mundarum, per martyrij palmam ad cælestia regna euexit, & de manu tyranni Grodoberti plebem suam liberauit.

Matth 5. Nempe cum rediret B. Godegrandus, multorum relatione didicit tyrannidem scelerati Grodoberti. Cognita VII.

igitur illius nimia cupiditate & crudelitate, memor Dominici præcepti, dicentis: Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: obnixe Dominum precatus est, vt peccatis Grodoberti parcendo veniam daret. Postea vero eundem per nuncios blande admonuit, vt à nequissima inuasione & inaudito scelere animum reuocaret. Noluit enim primum ad Sagiensem Ecclesiam pergere, sed, ne locum daret diabolo, diuertit ad iam dictum Monasteriolum, vbi soror eius solerter Domino seruiebat. Cum venisset autem nuncius digni Deo præsulis ad

Vide fraudem. iam dictum tyrannum, ille simulans se gaudere de reuersione amici, fraudulenter talia remisit ei mandata: Noueris dulcissime pater, quoniam viri de longinquis patriis aduenientes, te ab hac luce migrasse dixerunt: sed quia sospes reuersus es, omni tuæ sedis & pontificatus potestate recepta, vtere ea longo tempore feliciter. Non enim in vno episcopio decet duos episcopos residere. Precamur itaque, vt simul loquentes pristinis vtamur amicitiis, sicut expetit ordo charitatis & mutuæ dilectionis. Festinabat nuncius dicta impij Grodoberti nunciare auribus domini Godegrandi. Sed vbi episcopus cum sorore sua verba audiuit fraudulenta, talem B. Opportuna, spiritu prophetiæ repleta, respon-

Psal. 54. sionem dedit: Scias frater, quia molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Cognoscentibus autem illis, quia appropinquabat tempus vocationis B. Godegrandi, & quia Deus vellet eum numero sanctorum martyrum & Episcoporum per effusionem sanguinis coniungi, cœpit tanquam pius pastor iter arripere, vt animam suam pro o-

Grodobertus machinatur necem Godegrando. uibus sibi à Domino commendatis posset ponere. Sed lupus rapax Grodobertus secum pertractans, quia si pastorem interficeret, secure postea ouiculas dilaniaret, cœpit more Pharisæorum & Iudæorum, qui Dominum crucifixerunt, intra se quærere, quomodo sanctum episcopum posset sic interficere, vt immunis populo videretur ab eius sanguine. Nec defuit ei consilium traditoris Iudæ. quia, vt Iudas, plenus erat diabolicæ persuasionis suggestione. Habebat siquidem secum virum malignum, qui fuerat B. Godegrandi filius spiritualis, quem de vnda baptismatis sacri leuaue-

Ioan 12. rat: & loculos ipsius, sicut Iudas Domini, deferebat: & eundem scelestum virum diuitiis & honoribus alliciebat, vt si beatum Godegrandum interficeret, maiorem gratiam præ cæteris sibi adstantibus obtineret. Acceptis itaque auri &

argenti,

argenti, terrarum equorumque muneribus, iurando promisit, se B. Godegrandum interfecturum. Hoc ergo Grodoberto magnum peperit gaudium.

VIII. QVADAM igitur die, cum B. Godegrandus vellet Alemannicas cœnobium pergere, vt cum venerabili Lanthilde, sibi affinitate coniūcta, de diuinis sermonibus colloqueretur, dum transiret per Nouantium prædium, vidit eum filius diaboli Grodobertus per fenestram cœnaculi. Tunc aduocato sancti Godegrandi filiolo, pręcepit, vt ad necem sancti pontificis properaret, si dicta munera obtinere vellet. Qui sponte properans, ad sanctum Godegrandum accessit, & repletus diri draconis astutia, toruis & crudelibus oculis sanctum virum adspiciens, mortiferum venenum sub lingua aspidea & antro cordis retinebat. Quod videns B. Godegrandus, & calliditatem animaduertens, sereno vultu dixit: Quid est hoc fili? Vt quid pestiferæ cogitationes virulentum animum tuum conturbant? An ignoras, quia ego sum spiritualis pater tuus Godegrandus? Quid moraris? Fiat, quod permittit Domini voluntas. Ipse autem truculentus & audax, osculari se ab episcopo petiit. Tunc gloriosus Godegrandus eleuans oculos in cælum, & sciens iam imminere horam mortis, orauit ad Dominum, & dixit: Domine Iesu, piissime redemptor, suscipe spiritum meum, quem dedisti, & custodi gregem, quem commendasti mihi peccatori. Vtinam merear cum eis regnare in cælis, pro quibus non dubito sustinere passionem in terris. Cumque de cælis exauditam esse deprecationem suam audiret, mox percussori suo in simplicitate cordis osculum dabat libentissime. Ille autem euaginato gladio, sanctum Dei pontificem bis in sincipite percussit. Cuius venerandi capitis percussionum cicatrices, quasi à medicis sanatæ, modo nobiscum, Domino donante, manent & apparent. Sic dilectus Deo pontifex & pastor bonus, noster Godegrandus, vitam in terris finiuit, & angelicis cœtibus spiritus eius in cælis coniunctus est tertio Nonas Septembris. Quia in modico fidelis fuit, nunc in gaudium Domini ingressus, supra multa est constitutus. Qui autem eum interfecit, in eodem loco à dæmone arreptus, nec data munera obtinuit, & ad inferna heu proh dolor celeriter descendit. Grodobertus quoque, author miseræ calamitatis, diuinæ percussionis vltione turpiter & quidem breui vitam finiuit: quia non potest bene mori, qui male vixerit.

S. Godegrandus à perdito nebulone iugulatur.
Matth. 25.
Vltio diuina in eius percussorem.

IX. QVIDAM autem hæc videntes religiosi viri & vicini, cum psalmis & cereis conati sunt corpus sancti Godegrandi proprij episcopi de terra erigere, vt iuxta consuetudinem Ecclesiasticam illud mandarent sepulturæ. Sed tanto pondere hæsit in terra, vt à nemine illorum posset moueri. Quo comperto, sancta Lanthildis cum sanctimonialiū agmine acriter lugendo & flendo cœpit illuc pergere. Cui similiter contigit. nam nulla ratione corpus sanctum potuerunt de terra leuare. Relatio igitur tanti doloris ad B. Opportunam peruenit, quod scilicet frater eius iniusta factione Grodoberti iugulatus iaceret in terra, & à nullo posset inde leuari. Quæ in ecclesia existens, cum omnibus sanctimonialibus sibi subditis Domino commendabat animam fratris: & à sacerdotibus Missarum officiis celebratis, Deo obtulit sacrificia syncerissimæ orationis. Didicerat enim Spiritu sancto sibi reuelante, iam fratrem suum ad cælum migrasse cum palma martyrij. In ipsa quoque diuina reuelatione Dominum deprecata fuerat, vt corpus fratris sui tam diu immobile in terra iaceret, donec pro eius anima congruas Domino preces funderet, & dehinc propriis vlnis in ecclesiam ad locum sepulcri deportaret. Orabat amita sancta Lanthildis, vt corpus sancti Godegrandi episcopi & martyris à terra eleuaretur: precabatur neptis B. Opportuna, ne corpus fratris moueretur. In ambabus erat sanctitas, sed in domina nostra Opportuna feruebat charitas fraterna. Vicit itaque S. Opportunæ orationis assiduitas, vt sciamus, quoniam omnia præcellit charitas. Dignum namque erat, vt B. Opportuna, quæ fraternæ mortis dolore torquebatur, gratia exauditæ deprecationis à Domino consolaretur. Suscepto itaque nuncio tanti doloris, mortem fratris referentis, amarissimis B. Opportuna perfusa lachrymis, dixit: Domine mi Iesu Christe, amator & dispensator fraternitatis, permitte me simul gaudere cum fratre meo in cælestibus regnis. Bonum est enim & iucūdum, habitare fratres in vnum. Precor Domine, vt quos coniunxit in terris fraterna natiuitas, tua nos in cælis coniungat benignissima pietas.

Corpus eius loco moueri non potest.
S. Opportuna valde afflicta nece eius.
Psal. 132.

X. DEINDE oratione completa, ad fraterna perrexit funera. Et respiciens exanimem fratrem, semiuiua cecidit in terram: & sanctis manibus crebro percutiens pectus, infelicem se clamabat & miseram, dilectione fraterna destitutam. Dirumpensq; capitis crines, scindebat vestimenta corporis, ostendens cunctis acerbitatem sui doloris. Cumque lingua taceret præ dolore nimio, volutabatur in humo: dehinc eiulando, has voces dabat in cælum: Væ mihi miseræ: circundant me ex omni parte angustiæ, quia destituta sum fraterno solamine. Heu me, quid modo faciam? Heu me peccatricem, quo me vertam, aut quid dicam? Subueni Christe. Vbi erit deinceps consolatio mea? Nimirum ipse mihi frater, ipse pater & mater & dominus meus existebat, & in omnibus adiutor meus erat. Inter acerbos dolores & luctus varios venerabilis Lanthildis & omnes, qui aderant, sanctam Opportunam mœrentem dulcibus verbis consolari studebant, dicentes: Cessa dilecta Deo Opportuna: desine iam martyrem Christi, fratrem tuum, flere, quem citissime, sicut desideras, videbis cum Christo feliciter regnare. Intermitte modo pro illo lachrymas fundere, cuius sacra intercessio nobis poterit apud Deum prodesse. Nulli enim dubium, quia qui pro inimicis & interfectoribus suis orauit, nostri quoque memoriam habebit. Quanto enim Christo plus adhæsit, tanto maiora nobis beneficia præstabit: quia licet sit nobis absens corpore, tamen suis amatoribus non deest sancta intercessione. Hæc B. Opportuna audiens, corpus fratris inter vlnas suscepit, & quem multi & fortissimi viri nequiuerunt à terra leuare, ipsa cœpit sola sine labore portare. Igitur B. Godegrandi corpus cum multitudine populi, diuersi ordinis clericis, & lamentantibus virginibus, cum cereis & resonantibus psalmis perducitur ad iam dictum Monasteriolum, ibique debito honore, agente B. Opportuna, conditum sepelitur. Vbi etiam per multa annorum curricula per eius merita multa virtutum insignia operata est diuina clementia, cui est laus & honor per infinita seculorum secula, Amen.

En sancta virgo sola fert corpus illius.

XI. POST obitum igitur sancti martyris & pontificis Godegrandi, Dominus noster Iesus Christus cœpit famulam suam Opportunam insignibus virtutum miraculis glorificare. Quis enim digne valeat explicare, qualis & quam feruens demum in Dei seruitio permanserit? Nam in lege Domini sine fatigatione quiescebat, & nulla turpi conuersatione inquinabat corpus suum. Et quia à consuetudine peccandi omnimodis se retrahebat, maximam à Domino in curandis infirmis est gratiam adepta. Nam multi ad eam variis modis oppressi venientes, per orationes eius à Domino sanitatem recipiebant. Claudis per inuocationem gressus restituebat, cæcis visum reformabat, & ab obsessis corporibus dæmonia eiiciebat. Cum flentibus flebat, & omnibus, quibuscunque poterat, consolationem adhibebat. Omnes quippe, qui ad eam aliqua oppressi calamitate, aut grauati aduersa valetudine, vel furis aut raptoris damno afflicti veniebant, gaudentes, desideriorum suorum vota consecuti, reuertebantur. In ipsa semper erat iugis oratio, & assiduus gemitus. Corpore integra persistens, mente & operatione semper in cælum tendens, beati Pauli doctoris gentium imitatrix effecta, dicentis: Nostra autem conuersatio in cælis est. Tota mentis virtute spernebat gaudia huius vitæ, & cuncta delectamenta secularium voluptatum, modis omnibus desiderans coniungi agminibus cælestium virtutum. Orabat namque, vt posset dissolui & esse cum Christo. Antequam autem anniuersarius dies obitus fratris sui appropinquaret, nimiis vigiliis & ieiuniis corpus affligens, suppliciter Dominum deprecabatur, dicens: Redemptor mundi, cui ab infantia deseruiui, quique me hucusque custodisti, fac me ancillam tuam cum martyre tuo, fratre meo Godegrando, velociter in cælum suscipi, vt tecum gaudeamus in æternum, cui

Multis claret B. Opportuna miraculis.
Philip. 3.

seruiuimus

Impetrat à Domino vt possit abire è vita.

seruiuimus in hac mortali peregrinatione. Intelligens autem se à Domino exauditam, & sciens imminere diem optatæ vocationis suæ, conuocauit sorores: quibus non tantum præerat, quantum proderat: & talibus eas allocuta est verbis: Dulcissimæ sorores, & amantissimæ filiæ, satis dignum & congruum videtur, vt pro concessis nobis à Domino beneficiis gratias illi pro virium nostrarum facultate agamus, & pro negligentiis & multimodis peccatis nostris veniam ab eo implorare satagamus. Quicquid enim boni in nobis est, ab illo accepimus: quia sine illo nil boni facere aut cogitare possumus. In illo namque viuimus, mouemur & sumus. Quid autem nos sumus, nisi corruptibiles creaturæ? Et quid post mortem erimus, nisi puluis & cinis? Certe caro nostra, quam modo nimis diligimus, & cui quantum possumus, diuitias & delicias præbemus, cum in terra sepulta fuerit, à vermibus consumetur. Iam floremus & superbimus in mundo: post mortem erimus putredo & vermis. Et quod cum dolore nimio profiteor, impiis erit in inferno perpetua damnatio. Hæc, dilectissimæ filiæ, conuenit omnibus Christi sanguine redemptis in memoria habere, quia exhortatur nos scriptura, dicens: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Deinde ante pedes filiarum prosternens se, ream se & peccatricem confessa est, dicens: Noueritis sorores, quia appropinquat hora temporalis mortis meæ: & ideo cum omni humilitate benignitatem vestram deprecor, vt mihi pro amore Dei dimittatis, si aliquam ex vobis læsi, aut si vobis molesta fui, & si aliquid indecenter contra regulam de rebus vestris, quas mihi commendastis, egi. In his enim & aliis multis me peccasse agnosco: & idcirco pro illius amore parcite mihi, qui dixit: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater cælestis peccata vestra. Talia beatæ Opportunæ adstantes sorores audientes verba, diutissime præ repentino dolore conticuerunt. Et deinde eam à terra leuantes, & sermoni singultus varios & lachrymas intermiscentes, Mater, inquiunt, dulcis Opportuna, nobis multa bona præstitisti, & nos nunquam læsisti. Si autem in aliquo deliquisti, parcat tibi & indulgeat pietas Christi, quem semper amasti.

Ioan. 15. Actor. 17. Eccl. 7. Matth. 6.

POSTQVAM autem illa cunctis sororibus secundum petitionem earum indulsit, taliter, residens inter illas, cœpit loqui: O sorores charissimæ, diligenter attendite verba exhortationis meæ nouissimæ. Sicut duplicia sunt opera, bonorum scilicet & malorum: ita duo sunt retributionum loca, iustorum & impiorum. Attendite ergo, vt bona operantes, & à malis cauentes, in retributione iustorum inueniamini. Cuius bonæ operationis radices tres sunt præclaræ & magis insignes, fides, spes & charitas. Et ipsa charitas tantum fidem præcellit & spem, vt ipse Deus charitas sit, dicente B. Ioanne: Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Si ergo vultis vt charitas, id est, Deus maneat in vobis, omni tempore discordiam, id est, diabolum expellite à vobis. Obseruate, quod promisistis in baptismate: scilicet, renunciate hosti antiquo & omnibus pompis eius. Deum ex toto corde diligite, & mandata eius obseruate. Vnumquenque Christianum, tanquam vosmetipsas, diligite: quia qui odit fratrem vel sororem suam, homicida est. Facite aliis, quod vobis fieri vultis. Si spiritus Dei habitat in vobis, templum Dei estis: & templum Dei sanctum est, quod vos estis. Nolite ergo polluere templum Dei: quia ad imaginem Dei creatæ estis. Qui autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Sit in vobis vera & perfecta humilitas. Prælatis vestris obedite, omnes diligite, per charitatem inuicem seruite. Nolite esse verbosæ: quia in multiloquio peccatum non deerit. Omnia cum discretione agite. Ne sitis bilingues, neque edaces, neque violentæ, neque somnolentæ. Sanctæ lectionis & boni operis studium habete: quia inimica est animæ ociositas. Peccata nolite perpetrare, sed perpetrata, per pœnitentiam delete. Laus Dei ab ore vestro non recedat. Mementote, quia diabolus fideles Christi semper supplantare nititur. Infirmis necessaria ministrate, pauperibus eleemosynam date: quia eleemosyna à morte liberat: & sicut aqua extinguit ignem, ita ipsa peccatum. Omnibus, quibus potestis, adiutorium impendite. Ab omnibus malis declinate, & in bonis omnibus vos exercete, vt hæredes efficiamini patriæ cælestis. Precor, vt cum ab hac luce post diem duodecimum migrauero, sepeliatis me iuxta sepulcrum martyris Christi, domini Godegrandi episcopi. XII.

Eius extrema ad sorores oratio. 1. Ioan. 4. 1. Ioan. 3. Prouer. 10. Tob. 12. Eccl. 3.

HIS & aliis sanctis alloquiis confortans sorores, cœpit B. Opportuna graui corporis infirmitate detineri, & febris molestia prægrauari. Cumque membra corporis lectulo dedisset, & omnes artus eius vis morbi infestaret, tamen ab ore eius laus Dei nullatenus recedebat. Exacta autem quadam nocte, dum iam aurora diei sequentis inciperet, in domo, vbi quiescebat, maximi luminis splendor apparuit, & suauissimi odoris mira fragrantia efferbuit. Tunc dilecta Deo virgo, vidit beatam Cæciliam & sanctam Luciam causa visitationis ad se venire. Quas cum vidisset, blando sermone ita salutauit. Auete sorores Cæcilia & Lucia. Quid præcepit ancillæ suæ gloriosa virgo Maria, cælestis regina, & omnium virginum domina? Respondentes sacræ virgines Cæcilia & Lucia, dixerunt: O splendidissima sponsa Christi Opportuna, expectat aduentum tuum intacta virgo Maria, vt filio eius coniungaris in cælo, quem totis visceribus dilexisti in mundo. Ornata corona gloriæ tuæ & accensa lampade, debes ire obuiam sponso & sponsæ. Post lætitiam autem tam præclaræ visionis & visitationis, ecce in sinistro angulo domus adstitit terribilis dæmon & nimis ferox, in specie nigerrimi Æthiopis, cuius capilli & barba distillabant quasi picem calidam & liquidam. Oculi eius erant quasi ferrum ignitum, quod de fornace multis scintillis emicans producitur. De ore & naribus eius flamma exibat & vapor sulphureus. Quem videns B. Opportuna, imperterrita dixit: Præcipio tibi diabole, author totius malignitatis, ne ab hoc loco mouearis. Tunc omnes sanctimoniales aduocans, & denuncians eis, quam terribilis ibi adesset inimicus, dixit eis: Ecce spiritus immundus & totius malitiæ repertor, qui omnibus diebus nos impugnabat, Domino adiuuante, ab ancilla Christi victus confunditur. Precor itaque, amantissimæ sorores, ne eius suggestionibus & incentiuis cogitationibus acquiescatis. Tunc conuersa ad eum, dixit: In nomine Domini recede à me ferox & truculente inimice Christi, quia non me ancillam Christi superabis, sicut Euam primam fœminam superasti. Ex hac ergo visione & S. Opportunæ admonitione de cætero sanctimoniales feruentiores in Dei seruitio extiterunt. Cumque iam prægrauante corporis infirmitate duodecimo die, sicut ipsa domina nostra Opportuna prædixerat, sciret adesse horam vocationis suæ, præcepit sacerdotibus pro animæ suæ commendatione Missarum solennia celebrare. Iussit etiam, vt omnes sanctimoniales à maiore vsque ad minorem Domino offerrent libamina. Quod cum factum esset, iussit Dominicum corpus afferri & sibi dari. Quo accepto, dixit: Corpus tuum Domine proficiat mihi ad saluationem animæ meæ. Et dum clerus in exitu sanctæ illius animæ, & adstantes sanctimoniales psalmos decantarent, & ipsa cum eis decantaret, respiciens ad ostium domus, dixit his, qui psalmos decantabant: Ecce aduenit domina mea B. Virgo Maria, cui vos commendo, quos in hoc seculo amplius non videbo. Extendente autem ea brachia, quasi matrem Dei vellet amplexari, sancta eius anima carne est soluta, & viuit cum Christo per æterna secula. Cumque omnes vnanimiter quasi propriam deflerent matrem, sepelierunt eam iuxta sepulcrum fratris sui, sicut ipsa viuens deprecata fuerat. Ibique Dominus noster Iesus Christus per merita amborum multa miracula operatus est longo tempore, quandiu corpora eorum ibidem quieuere. Posteaquam vero corpus beatæ & admirandæ Opportunæ ab eo loco à fidelibus viris translatum est, quocunque accessit, & quocunque in loco, prædio, castello aut villa depositum fuit, permultæ virtutes per eius intercessionem effectæ sunt, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est laus, honor, virtus & potestas cum Patre & Spiritu sancto per infinita secula seculorum, Amen. XIII.

Apparent ei SS. Cæcilia & Lucia. Videt teterrimum dæmonem imperterrita. Accipit Eucharistiam, videtque matrem Domini, & reddit spiritum. Miracula multa.

Ad calcem huius historiæ hæc erant adiecta: Ego humilis Adelinus, Sagiensem supra plebem episcopus, adiuuante Domino, descripsi vitam beatæ Opportunæ. *Sequuntur nunc aliquot eiusdem sanctæ Virginis miracula, ab eodem authore conscripta, sed in*

XIV. *ſed in iis ſtilus mutatus eſt per F. Laurentium Surium, & cauſa prolixitatis vitandæ quædam omiſſa ſunt.*

DOMINO miſerante Adelelinus Sagienſis plebis humilis epiſcopus,& B. Carilephi monachus & ſeruus,omnibus Chriſti ſanguine redemptis gaudium præſentis vitæ,& futuræ beatitudinis gloriam ſempiternam.Deo nos benè iuuante, vitam, conuerſationem & obitum B. Opportunæ deſcripſimus: iam vero, ſummæ & ineffabilis Trinitatis freti auxilio,etiam quædam eius miracula, quæ Chriſti clementia per eam operata eſt,annotare conſtituimus:& quidem fide digna,quippe quæ partim nos ipſi vidimus, partim ab aliis non contemnendæ fidei accepimus. Locus autem, vbi ſanctæ virginis corpus hodie quieſcit, vulgo Montiacus dicitur. Nouerit autem lector, priuſquam ego Sagienſis eccleſiæ ſedem obtinerem, illius quidem beatæ virginis miracula non defuiſſe qui narrarent, at defuiſſe, qui in ſcripta redigerent: cumque ego quoſdam paterer æmulos, qui me excluſo,ſibi nitirentur eam ſedem vendicare, votum nuncupaui B.Opportunæ,ſi me ab illis importunis hominibus tueretur, bona fide me & vitam & miracula eius conſcripturum.Et illius quidem interceſſione voto ego potitus ſum meo:ſed quod gemens & dolens loquor, non dedi operam, vt ſtarem promiſſis. Cum vero omnipotens Deus non ſinat peccata abire inulta, non tuli impune illam incuriam & negligentiam meam:ſed eo ipſo anno,quo conſecratus ſum epiſcopus,incidi in manus ſæuiſſimorum Nortmannorum:qui me captum & vinculis conſtrictum,ceu vile mancipium,in tranſmarinas regiones vendiderunt. Paſſus ego hoc ſum propter peccata mea, vt ſcirem non debere ſuperbia intumeſcere terram & cinerem, ſatiusque eſſe non vouere quam vota non reddere. Tandem autem poſt multa Nortmannorum ludibria, poſt dira, eaque crebro illata verbera,poſt varia maris proceloſi pericula,poſt multas immodici frigoris,nuditatis,famis prolixique itineris deuoratas moleſtias, cum viſum iam eſſet piiſſimo Saluatori me ad natale ſolum reuocare, contendentibus nobis ad oppidum S. Walerici, violenta maris acceſſione adeo ſumus obruti, vt ſocij mei ex equis in flumen deciderent, & cum illis pariter ego quoque deciderem: vbi cum iam mihi ablata eſſet ſpes omnis euadendi, ita cœpi dicere: S.Opportuna & B.Carilephe,ſeruate me pereuntem clientulum veſtrum: Et ecce, cum nulla mihi eſſet natandi peritia, viſus mihi ſum duce ſancta Opportuna, ad ripam fluminis peruenire: quo quidem nomine dignum arbitratus ſum,vt hoc miraculum primo loco commemorarem.

Montiacus

Adelelinus multa patitur a Nortmannis.

Eccl. 5.

Miraculum.

XV. ADALBODVS quidam vxorem habuit adeo contractam, vt nulla poſſet ratione pedibus ſuis ingredi. Eam ducere cum vellet ad S. Opportunæ templum, multa pluuia denſo luto itinera compleuit. Pulſantibus autem templi miniſtris campanas ſub preces Veſpertinas,miſerabilis illa per lutum non abſque multa difficultate reptando,ad eccleſiam properabat,nec admittere voluit,vt alij eam ſuis manibus geſtarent.aiebat enim:Sinite me,vt S.Opportuna videat laborem meum. Vbi autem ad templum peruenit,eadem nocte curata eſt. Alderudis ea vocatur,& etiamnum ſuis graditur pedibus,laudans Deum.

Contracta mulier ſanatur.

XVI. IN pago Viruriaco Nolgrinus quidam fuit adeo membrorum omnium officio deſtitutus, vt neque manus ad os ducere,neque phlegmata ex ore reiicere poſſet.Orauit is,vt ad S.Opportunæ eccleſiam perduceretur. Ductus eſt eo,& ſemiuiuus ibi depoſitus.Poſt paucos dies precibus S.Opportunæ ſanus effectus eſt.

Item paralyticus.

XVII. NON poſſum ſilentio præterire rem admirandam, quam ſub noſtro conſpectu Dominus efficere dignatus eſt. Malignus dæmon fœminam quandam occupans,eius membra momentis omnibus diuerſis modis crudeliter excruciabat.Amabat eam impenſe maritus eius,& ad multa ſanctorum loca eam ducebat,ſpe liberationis obtinendæ.Tādem audita fama S. Opportunæ, quod eius precibus vis dæmonum comprimeretur, ad eius eccleſiam eam deuotus adduxit.Ibi teter ſpiritus ſentiens ſuas nequitias protritum iri, ita per os fœminæ clamauit: Væ væ mihi, Opportuna inuererata,quæ mihi ſemper inimica fuiſti, quæ tuis precibus crebro contriuiſti machinas meas. Adſtabam ego illic inter cæteros dolens, & ecce in me multa cœpit iactare conuicia: Noli ſperare, inquit, rudis & neophyte epiſcope, tua me virtute hinc eiectum iri. Nihil enim te reformido, ſed virtutem aduerſariæ meæ Opportunæ. Interim qui illic ex populo & Clero aderant,non ceſſabant cum lachrymis rogare Dominum,vt placatus precibus S. Opportunæ famulæ ſuæ, virtute potentiæ ſuæ eliderer vires omnes inimici. Adſpergitur autem fœmina aqua benedicta, & ſignō Crucis conſignatur, & preces leguntur,illi negocio opportunæ: cumque ventum eſſet ad ea verba, Adiuro te draco nequiſſime in nomine agni,qui ambulat ſuper aſpidem & baſiliſcum,qui conculcat leonem & draconem:mox ſpiritus immundus crudeliter eam diuexans, ita vt vnguibus & dentibus ſeipſam laceraret, terribili voce clamauit:Scias Opportuna vetula, me quidem nunc egredi, ſed breui redirurum.Iis dictis, fœmina tranquilla reſedit, oculisque & manibus in cælum ſublatis,ad aræ latus acceſſit, ſeque B. Opportunæ deuotam fore promiſit: acceptoque pane benedicto,iuit ad hoſpitium,Paucis inde elapſis diebus,cum maritus eius cerneret eam incolumem,impendio gauiſus, voluit redire domum. Exeunte autem illo è pago, in itinere occurrit illi dæmon cum multis ſatellitibus, qui omnes ſub luporum & canum ſpecie in fœminam illam irruūt. Tum illa clamare cœpit:S. Opportuna,ſerua ancillam tuam: ſimulque fugæ ſe mandans,ſub aram ſeſe recepit. Ait autem poſtea,lupos & canes illos,ad fores vſque eccleſiæ ipſam fuiſſe perſecutos. Diu vero illo in loco nobiſcum in precibus permanſit, & ſine læſione abſceſſit. Durauit ea ſanitas dies quindecim,atque interim quocunque veller,ſine vlla dæmonis infeſtatione ambulabat. Ea re perſpecta, maritus eius clericis eccleſiæ obtulit pecuniam, vt liceret ipſi dormire cum illa. Quod cum ad me perlatum eſſet, ego neque permittere id volui,neque prohibere: ne ſi permitterem, viderer ſecus agere, quam vellet S. Opportuna: ſi vero negarem,ab ignorantibus arguerer cupiditatis,quod ea permotus, nollem hominem copulari coniugi ſuæ. Poſtquā autem ille cum ea concumbere voluit,ſenſit eam atrocius,quam antea,à dæmone vexari.Nam manus & brachia fœde agitabat, & tota lingua ex ore prominente, inauditam in Deum blaſphemiam iactabat: nec potuit vir ſolus eam ad B.Opportunę templum adducere,ſed ciues vtriuſque calamitatem miſerati,intra vlnas ſuas eam acceptam eo deportarunt, & ſemiuiuam ante eccleſiæ fores depoſuerunt. Et illic quidem diu illa humi iacente, neque vox eius vlla audiebatur,neque halitus ſentiebatur,ita vt extincta crederetur. Primo igitur lectis precibus, quæ ſolent energumenis adhiberi,ac deinde inchoatis pſalmis, qui apud funera leguntur: poſt longa horarum ſpatia mulier, quæ mortua putabatur,& erat ſane mortua ſecundum animam, (moritur enim anima,dum peccat) magnis cœpit clamare vocibus:Sancta Opportuna,adiuua me ancillā tuam:nam deinceps ero tibi deuotiſſima:excita me precibus tuis à morte corporis & animæ Cum autem maritus eius blandis eam demulceret ſermonibus,percunctareturque ex ea,quid vidiſſet,reſpondit:Domine mi Heberte,(ſic enim ille dicebatur)iam à ſæuiſſimo & immani lupo deuorata fui:cumque me vellent quidam nigerrimi Æthiopes.homines pannoſi, cum ignitis tridentibus in foueam ſulphuream protrudere,S.Opportunę interceſſione me ſenſi liberatam.Me igitur haudquaquam deinceps vxorem habebis.Osburgis vocabatur hæc mulier,& quoad ſuperuixit, Domino in corporis & animi puritate & deuotione ſeruiuit.

Dæmon non fert vires S.Opportunæ.

Pſal 90.

Rurſus fœminam inuadit dæmon, dum maritus vult cum ea concumbere.

Ezech 18.

XIIX MVLTI hodieque ſuperſunt, qui ea,quæ dicturi ſumus,ſe vidiſſe teſtantur. Plebs Sagienſis eccleſiæ,propter peccata ſua,à crudeliſſima Nortmannorum gente miſerandum in modum affligebatur. Immanes illi barbari regionem omnem perpetuis incendiis,populationibus,& virorum,mulierum,pupillorum,viduarum,infantū,ſenum cruentis cædibus vaſtabant. Porro sereniſſimus rex Ludouicus,frater Caroli inuictiſs. Imper.& regis noſtri,cum didiciſſet inſignes B.Opportunæ virtutes, ſupradictum prædium Mōtiacum cauſa refugij donauit S.Opportunæ,& illuſtriſſimo viro Hildebrando,Sagienſis eccleſiæ epiſcopo ſanctiſſimo.Is ergo Hildebrādus,timore huius Nortmanicæ perſecutionis,

Hildebrandus Sagienſ. Epiſcopus.

tionis, partem Clericorum iussit se conferre in Montiacum cum sanctissimo B. Opportunæ corpore. Patent Clerici & illis euntibus, è diuersis locis occurrit eis multa vtriusque sexus hominum frequentia, rogantium, vt suis vlnis liceret eis sacrum sanctæ virginis corpus gestare. Per id tempus necdum erat ecclesia in Montiaco extructa: itaque in Gossini cuiusdam ædibus illud deposuerunt. Eodem die quidam cæcus ibidem curatus est, & multi ægri diuersis è locis eo aduenientes, sani inde recesserunt, cum eius feretrum attigissent. Vt autem vicini eius loci id aduerterunt, eum venerari cœperunt, multaque à fidelibus dona offerebantur, è quibus templum S. Opportunæ extructum est, vbi per eius merita & intercessionem quicquid recta fide quæritur, etiam obtinetur. Matrona quædam Adeltrudis nomine ancillas habuit, quæ auditis B. Opportunæ miraculis, quodam die sabbati post horam diei nonam ad eius oratorium peruenere. Id vbi rescivit earum domina, furore percita dixisse fertur: Vacant ocio ancillæ meæ, itaque eunt perquisitum ossa, nescio cuius mortuæ fœminæ. Iussit autem eas reuocari domum, voluitque flagellis cædere: & ecce dirus viscerum dolor eam corripit, flagellum ex eius manibus excidit, nec cessauit cruciatus, donec ad B. Opportunæ ædem deportata, se ream profiteretur. Tum vero reddita sanitati, multum profuit eius loci Clero, res necessarias eis subministrans.

Multa miracula fiût.

Nota diuinam vltionem.

ANASTASIVS quidam vt vidit in S. Opportunæ honorem ecclesiam ex ædificatam, dolens eius augeri ditionem, stimulante inuidia, cœpit familiam eius affligere. Monebant eum religiosi viri, vt ab hac temeritate pro sanctissimæ Opportunæ amore se cohiberet. Tum ille cum iuramento asseuerauit, se prius, quam moreretur, eo in loco, vbi esset S. Opportunæ ecclesia constructa, fabas & legumina saturum. Dixit ille, & eum diuina vltio mox persecuta est. Nam è domo illa exiens, rixari cœpit cum Helboldo iuuene, qui præter furcam nulla apud se arma habebat. Porro Anastasius suis armis confidens, nitebatur iuuenem interficere. Nec defuit sibi adolescens, sed furca cædens Anastasium, eodem die compulit spiritum reddere. Ille vero moriens, fatebatur se à B. Opportuna percussum, seque secum proclamabat, quod sanctam virginem & eius familiam contempsisset. XIX.

Item aliam.

EA tempestate, qua exercitus fortissimi regis Bosonis passim prædas agebat, quidam eius miles Montiacum prædaturus inuasit. Erat illic Herchenteus quidam, è S. Opportunæ familia. Ad eius ædes primum accessit immanissimus prædo, quæsiuitque ex eo, cuius esset. Ille respondit se clientulum esse S. Opportunæ virginis. Tum ille iussit suos scrutari omnem domum eius, & res omnes diripere. Dicente autem Herchenteo, Noli mi domine familiam S. Opportunæ vexare: ille eum telo percussit, & sanguis manauit ex vulnere. Clamabat interim Herchenteus: Sancta Opportuna, nisi mihi opem tuleris precibus tuis, deinceps nolim esse seruus tuus. Illo hæc dicente, prædo fit cæcus, & ex equo decidit: Suorum autem manibus in ecclesiam S. Opportunæ allatus, se peccasse humiliter confessus est: donauitque illius ecclesiæ clero equum suum & duas libras denariorum, & Herchenteo, vti ipse testatus est, solidos decem. Porro paulo post, dum Missa cantaretur, sub altari iacens, recepit quidem videndi facultatem, sed vires corporis necdum recuperauit. Cum autem promisisset se socios omnes prohibiturum, ne familiæ S. Opportunæ essent infesti, prædatoresque omnes ex adiacentibus pagis iussisset abscedere, vires pristinas sibi sensit restitutas: factusque est fortissimus ecclesiæ S. Opportunæ defensor, qui paulo ante fuerat prædo & vexator familiæ illius. XX.

Item aliam.

Cæcus videt.

VIR quidam genere nobilis, nomine Adalardus, triginta annis claudus permanens, ad inopiam redactus fuit. In ipsis autem S. Opportunæ feriis, populo Parisiensi ad eius ecclesiam deuote concurrente, etiam Adalardus hic adfuit, & licet præ turba vix pateret ei aditus: tamen qua potuit virtute ad altare vsque peruenit. Vbi post preces aliquandiu fusas, sanus effectus, diuinam in beata Opportuna virtutem prædicauit. Id cum vidisset Ludouicus rex, præter ea, quæ supra diximus, etiam prata iuxta montem martyrum & agellos apud portam Parisiensis vrbis sitos, illi ecclesiæ largitus est, suscipiente illos bonæ memoriæ Hildebrando Sagiensi Episcopo, qui id temporis ecclesiæ S. Opportunæ apud Parisienses præfectus erat. XXI.

Claudus restituitur.

CVM per merita huius beatæ virginis innumerabiles ægroti in castro Syluanectensi, sub Hugboldo Comite sani efficerentur, Syluanectenses omnes locum illum, vbi eius sacrum corpus asseruabatur, venerari cœperunt. [illegible] autem sacerdos quidam, Alinarus nomine, inuidiæ stimulis percitus, dixit hominibus eo aduenientibus: N[illegible] hoc in loco vllum, sanctæ alicuius virginis corpus, sed merum phantasma est, quod hic colitur. Peruenit ho[illegible] Roberti, Deo chari & religiosi viri, nunc vero etiam episcopi, atque ad illum: Eia miser, qua fronte tu isthi[illegible] dicere? Certe propediem experieris, num reuera hoc in loco sanctæ Opportunæ corpus habeatur. Eodem di[illegible] phemus ille, in cœnaculum ascendere volens, fractis ceruicibus, non diu post expirauit: iamque vltimum tra[illegible] spiritum, ante aram deportatus, propter blasphemiam suam se fassus est diuina animaduersione percussum. XXII.

Vltio diuina in contumeliosum.

An. 1050.

** Braunuilerensis.*

VITA S. VVOLPHELMI, ABBATIS * BRVVVILERENSIS, AVTHORE CONRADO MONACHO BRVVVILERENSI, *& auditore S. VVolphelmi.*

22 Aprilis.

PROLOG.

DOMINICI gregis pastoribus, rectoribusque vigilantissimis, Euerhardo videlicet cœnobij Bruwilerensis, & Hermanno in Colonia beati Pantaleonis, Conradus infimus omnium sub regulari proposito, coronam vigilantibus repositam à Domino. Hortamini, patres excellentissimi, nos vitam beati Wolphelmi Abbatis scriptis depromere, secundum à Deo vobis collatam præscientiam, non modicam hinc fidelibus prouidentes ædificationis gratiam. Satagitis enim, vt virtutum eius exempla ad notitiam legentium literis deducta, bene viuendi piis mentibus pariant instituta. Sed quid, patres illustrissimi, id placuit iniungere nobis, dum nec scientia suppetit, nec facundia sermonis suppeditat? Porro in iubendo vestra tanta est authoritas, vt licet quod exigitis paueamus, omnino tamen negare vobis nefas esse ducamus. Liceat autem sub exemplo rei visibilis, plenius vobis declarare quasumus hactenus suspensi dilatione. Nostis, quod absque dubio acies oculorum, solis succumbat reuerberata splendore. Quanto magis scintilla nostræ scientiæ, si altiora se præsumpserit attentare? Verum ne sanctitatis illius testimonium diutius differendo videamur subtrahere, quamuis mole videamur victi succumbere, vestris tamen votis pro virium nostratum facultate statuimus obedire. Dat animum etiam vel fiduciam istud præsumendi, quod quisque pro suo modulo in Domini legitur obtulisse tabernaculo: alius aurum & argentum, alius purpuram vel coccum bis tinctum, alius pelles rubricatas arietum. Bene autem agitur nobiscum, si pilos obtulerimus caprarum. Hæc autem omnia cum allegorica sint, vt catholici doctores tradunt, in diuersis donariis gratiarum genera distinguentes, in pilis caprarum, quibusdam locis verba exprimi voluêre laudationum. Vnde quoniam per scientiæ donum, vel affluentiam meritorum, perfectionem illam attingere ne[illegible], auro figuratam & argento, purpura vel cocco bis tincto, cæterisque donariis: cupimus saltem pilos offerre caprarum, quod est, vitulos labiorum nostrorum: quatenus in tabernaculo Domini vtcunque nos contingat vtiles inueniri, ne vacui prorsus appareamus in conspectu Domini. Itaque virorum illustrium actibus vel triumphis traditis literarum monimentis, triplex inesse commodum reperitur vtilitatis, dum studio æmulandæ pietatis tot plerique modis illorum informantur exemplis. Sunt quippe instrumenta bonorum operum, errantium via, pœnitentium venia, perseuerantium spes & corona.

Exod. 35.

Pili caprarum, mystice.

Vtilitas sacrarum historiarum.

corona. His tribus generibus differentiarum vim profecto patitur regnum cælorum, dum errans corrigi, pœnitens iuſtificari, perſeuerans contendit ſaluari. Laudes etiam diuinæ attolluntur, dum ad exemplum fidelium, ſanctorum merita ad memoriam reuocantur. Ne vero plura replicando faſtidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam ſanctorum merita, rediuiua fidelium votis ſemper accipere incrementa: dum ſuperna gratia illorum fœcunditatem mentibus præſtat, & fructificandi gratiam ſubminiſtrat. Igitur ſancti ac beatiſſimi Wolphelmi Abbatis vitæ ſeriem explicaturi, nil aliud prorſus intendimus proſequi, quam quod ab idoneis teſtibus contigit audiri, ſeu quod aliquot annis miniſtrantibus vel adſtantibus ſibi, diuina nobis gratia contulit intueri. De quibus ſi vllius hæſitauerit fides, tot nobiſcum extant idonei teſtes, quot ex illius temporis collegio fratres nunc vſque manent ſuperſtites.

Fides huius historiæ.

I. IGITVR glorioſus Domini confeſſor Wolphelmus in Ribuarenſi pago ex illuſtri proſapia ortus, Dei, omnem iuſtum gratuito illuminantis, præueniente gratia, lineam generoſæ propagiuis ornauit titulo ſanctitatis. Qui merito iuxta etymologiam vel idioma linguæ regionis illius, Wolphelm dinoſcitur appellatus, quoniam pro caſtris Domini contra immaniſſimum lupum, id eſt, diabolum, galea ſalutis munitus, erat congreſſurus. Quod quam efficaciter, quam ſtrenue pro re, pro tempore, nomini contendens geſtis congruere, ſtuduerit exercere, loco ſuo lector plenius poterit inuenire. Pater vero ipſius, Frumoldus nomine, vt ex nominis eius liquet expreſſione, probus modis omnibus floruit actione. Hic genere moribusque ſibi competentem, Euezam nomine, ſortitur vxorem: quibus, iuxta Apoſtolum, honorabile connubium & torus extitit immaculatus: quoniam matrimonium non contraxere cauſa explendæ libidinis, ſed gratia procreandæ ſobolis. Qui genere clari, & inter ſuos quodam innocentiæ priuilegio inſigniti, erant Chriſtianę religionis deuotiſſimi cultores, fidei dote pollentes, charitate feruentes, pietatis amatores, iuxta Apoſtolum, bonum operantes ad omnes. Verum domina Eueza, vt illuſtrem exponam familiam & alti ſanguinis decus, ex cuiuſdam illuſtriſſimi comitis, Sicconis nomine, ſtirpe deſcenderat, quem & ampla prædiorum ſpatia, & vtriuſque ſexus numeroſa familia, ſed & militaris animi commendabat audacia. Hic, quod opibus & nobilitate ſit celſius, iuſtitiam æquitatemque ſectatus, qua Deo nil inuenitur acceptius, totis elaborabat niſibus, vt ſicut propaginem magnificentia generis, ita & illuſtraret operibus pietatis. Vnde proculdubio innuitur, hunc iuſtum tamque præclari meriti virum, ex modeſtis & piis parentibus ortum: quanquam pleroſque legamus iuſtorum ex parentibus editos impiis, veluti roſæ gignuntur ex ſpinis. Genitricem vero eius, quam exemplo Rachelis, pro filio doloris ac dexteræ, in benedictione ſeminis Abrahæ hunc conſtat peperiſſe, dubium non eſt, cum Anna Samuelis matre, vicem à Deo commodati fœnoris meruiſſe. Pari quippe voto hæc filium inuenitur obtuliſſe Domino. De qua etiam plane ſentiendum, quod non minus placuerit in tabernaculo Domini propter commercium coniugij, quam ſi toro minime fuiſſet ſociata virili. Hinc etenim potius laudis eius videtur propagari titulus, quod tam bene redolentis floris fructum ad totius Eccleſiæ edidit ſtatum, quam quod clariſſimum ſtemmatis ramum, ab anteritate dinoſcitur traxiſſe priorum. Magis denique omnipotens vniuſcuiuſque approbat mentem, quam conditionem: dum liber ac ſeruus, vnum profecto in Domino ſumus. Ea vero ſolum, præter omnem mundi gloriam, Deo probatur grata libertas, eamque nobilitatem non eximet vlla vetuſtas, ſi quid boni, ſi quid recti aut nos ipſi fecerimus, aut talium ſtudioſos ſucceſſores habere meruerimus.

Patria S. VVolphelmi. — Pater. — Mater. — Heb. 13. — Gal 6. — Sicco Comes. — 1 Reg 1.

II. PRIMAM itaque humani incrementi beatus Wolphelmus aſcendens lineam, auſpice Deo, de infantia ad bonæ indolis tranſiit pueritiam. In qua ætate & liberalium artium diſciplinam eſt profeſſus, & ſuorum inſtantia, Coloniæ apud ædem beati Petri Apoſtolorum principis, corpori congregationis ſociatus. Quo temporis articulo, poſt iuniorem Ottonem, ſceptrum imperij Henrico ſecundo feliciter adminiſtrante, rebus quidem bellicis viro potentiſſimo, circa Eccleſiaſticas vero diſciplinas ſolertiſſimo, ſanctus Heribertus, toto iam orbi fama ſanctitatis notiſſimus, ſanctæ Colonienſi eccleſiæ præſidebat epiſcopus. Qui beatiſſimus pontifex, iam vltimæ ætatis ſenio feſſus, famulum Dei Wolphelmum, tam corpore adhuc, quam & malitia paruulum, more ſibi Chriſtianæ religionis oblatum, vt euangelicum Dominus paruulum in medio ſtatutum, benedixerat, & per ſacri chriſmatis vnctionem, ſanctique ſpiritus inuocationem, in filiorum Dei tranſtulerat ſortem. Porro ne inanis aut vacua vel certe fortuita in illo poſſet æſtimari tanti benedictio viri, ſancti Spiritus attactus calore, ad contemplatiuam vitam toto iam mentis deſiderio cœperat anhelare, ſatisque feciſſet votis, ſi immaturitas id non impediſſet ætatis. Verum quanto naturali proceſſu augmentum capiebat virium, tanto indies ſancti feruoris illius creſcebat deſiderium. Fuit autem vt corpore caſtus, ita mente ſobrius: tantam poſſidens gratiam vultus, vt quodammodo angelicus eius putaretur adſpectus. Præter hæc diuinæ pietatis indicia, in eruditione ſcripturarum tantam promeruit efficaciam, vt quod ſemel legendo aduerteret, perpetuo retineret. Quod plerunque, vt credimus, occulto Dei agebatur iudicio, ne beatiſſimo viro in aliquo ſcientiæ deeſſet plenitudo. Igitur exceptis diuinorum voluminum paginis, quicquid poëta cecinit, orator facundus diſſeruit, philoſophus excogitauit, quadam penna altioris ſenſus penetrauit.

Fit Canonicus ſummæ ædis Colonienſis. — Matth 18. — Confirmatur à S Heriberto Epiſcop. qui obiit anno 1021. — Memoria tenax — Profectus in literis.

III. QVANQVAM vero tanta iuuenis ſcientia præditus claruerit, nunquam tamen hinc iactantiæ vitio elatus ſuccubuit, memor dicentis Apoſtoli: Nolite ſeduci per inanem ſapientiam huius mundi. Tanta autem grauitas, tanta morum illi inerat maturitas, vt palam cunctis daretur intelligi, vas illum electionis exiſtere. Nullam vero pro carnali ingenuitate ſibi patiebatur reuerentiam exhiberi, vtilius cenſens amore Chriſti ſe humilem exhibere perſonam, quam animum habere degenerem. Ineptas etiam fabulas iuuenumque laſciuiam declinabat, venenatas adulantium linguas abhorrebat. Vaniloquium, leuitatem oculorum, totiusque motus corporis, ancora cohibebat grauitatis. Conſiderans itaque & perpendens magiſter ſcholarum hunc illius in omnium virtutum diſciplinis profectum, gaudebat doctrinæ illi impendiſſe ſtudium, quem perfectionis cernebat attigiſſe faſtigium. Arctius itaque ſibi eum eligens annectendum, honorificentiusque ſeruandum, aſſumpſit illum conſortem participemque laboris, onus cum illo partiens regendæ diſciplinæ ſcholaris. Feruebat itaque in eo magnifice ſtudium iugi exercitatione ſcripturarum: & quoniam ſcientiæ illius theſaurus non occultabatur abſconditus, fiebat vbique, fama vulgante, celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quam ex proximo, ſtudioſorum illum clericorum expetebat frequentia, præſenti auditu cupientium experiri, quanta in illo veri Salomonis vigeret ſapientia. Verum ſicuti nulla eum argumentatione concludere, ſic nulla tam argutæ propoſitionis valebant documenta proponere, quæ concite non ſoluerentur conuenienti hiſtorica vel allegorica expoſitione. Itaque nouorum iſte ac veterum de bono theſauro ſui cordis prolator, animaduertens quantæ impoſſibilitatis ſit duobus dominis ſeruire, vt vni Deo, cui ſeruire, regnare eſt, liberiori animo poſſet inhærere, ſeculo penitus deliberat renunciare. Iuxta illud ergo Gregorianum, pedem, quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retrahens, ruptis terrenarum voluptatum catenis, morarum impatiens, fugam iniit, latenter diſceſſit, ſanctumque Maximinum in Treuerica vrbe expetiit, vbi ſub venerabilis patris Bernardi regimine amplius & perfectius tunc temporis monachicam vitam feruere cognouit. Ibi præoptati diu voti compos effectus, ſe monachum eſt profeſſus, ſeniſque cum Seraphin alis amictus, Deum excelſo gloriæ ſolio ſubnixum, tranquilla mentis acie contemplari lætatur. Quod ne abuſiue videatur

Coloſſ 2. — Odium vitiorum. — Lib 2. Dial — Fit monachus apud S. Maximinum Treuirenſ. — Eſa 6.

videatur prolatum, nouerit lector, Romana authoritate decretum, illius ordinis habitu significantiam exprimi sex alarum. Duas alas illo, quo totius corporis velatur altitudo: Duas, quo brachiorum tegitur latitudo: Duas vero superiores, inuicem sibi iunctas, capitis operimento. Quod quia priorum sancta definiuit authoritas, nulla argumentatione refellere habet posteritas, cum videatur & crucis per omnia speciem gerere eiusdem habitus inspecta qualitas. Quam crucem B. Wolphelmus, vt alter Paulus vel Antonius, non tantum exterius assumens, sed & interiori homini indissolubiliter adstringens, onere seculi expeditus, sequebatur Christi vestigia, expansis in suæ exaltationis ligno manibus ad se trahentis omnia.

Ioan 12.

IV. COLONIENSES interea, quibus non leuiter ferendum videbatur, tantæ sanctitatis viro carere, vbiubi requisitum, tandem audientes Treueris angelicæ conuersationi studere inuicem contulerunt, qualiter eum possent repetere. Hinc Herimannum, illis diebus Coloniæ currum Dei aurigantem, adeunt, quid habeant voti, palam faciunt illi, & cur alio translatum insigne vrbis suæ non repetat, pie seuera indignatione in eum conclamant. Erat tunc videre togatæ vrbis primores iterum Gregorij sui discessum conquerentes: quia non maior illo discedente Romanorum confusio, quam hoc absente Coloniensium agitabatur quæstio. Nec id iniuria. Sicut enim ille, suo nomini bonis operibus congruendo, suæ & proximorum saluti inuigilabat: ita & iste fidei opera exequendo, cunctorum dilectione & veneratione dignissimus erat. Archiepiscopus autem iuxta illud Sapientis, Qui à multis timetur, necesse est vt multos timeat: subiectorum importunitatibus obtemperare festinat: sed suspicatus Treuirenses difficile reddituros virum tam laudabilis vitæ, æstimauit eum repetendum facta in totius ecclesiæ auditu vocatione. Eminebat tunc temporis inter præsentis regni cælorum maiores, Henricus * Abbas monasterij S. Pantaleonis, qui memorati & sæpius memorandi viri auunculus erat. Iste charissimi sui reuocationem gratanter quidem suscipiens, sed illam æquanimiter ferre nequiens, episcopi præsentiam expetit: quid facto opus sentiret, exposuit. Pontifex sani consilij neglector fugiens apparere, litteras sigilli sui impressione bullatas, Treuiros maturat dirigere, ad patrem videlicet Bernardum, sub cuius conuersabatur regimine. Ille perpendens nihil interesse, vtrum ouem alienam de manu pastoris sui rapuisset, vel eo inuito retinere contenderet, humilem tantæ legationi præbuit assensum, quamuis non sine graui mœrore tantum gregis amitteret ornamentum. Talem adolescens, monasticæ vitæ desiderantissimus, Coloniensium passus violentiam, in sui pontificis deducitur præsentiam: à quo, vt filius, debito paternæ dilectionis affectu recipitur, & propter assumptum angelicæ dignitatis habitum, Henrici auunculi sui prouidentiæ commendatur. Qui videns eum assuetæ solitudinis inhærentem studio, frequentiam audiendi & videndi causa vndique concurrentium habere fastidio, vrbe eductum, præposuit cuidam sui regiminis Abbatiæ, nomine Gladebaco. Cuius vtilitatibus quam strenuam suæ sagacitatis curam impenderit, nemo eorum, qui præcesserunt, credulus dubitare poterit.

Fuit hic Hermannus 2. Coloniens. Archiepisc. cognomento Nobilis, qui anno 1036. mortuo Pelegrino Archiepiscopatum adeptus est.

* Henricus Abbas S. Pantaleonis.

S. Wolphelmus præficitur monasterio Gladebacensi.

V. INTEREA isdem vir Dei, cuius animus à terrenorum appetitu peregre erat, & sine corpore velox ad supernorum ciuium societatem tendebat, dudum præconceptam aggressus est peregrinationem, Romamque petiit causa soluendi vota precum apud Apostolorum confessionem. Quia vero in suis positus, vnicam salutis nostræ hostiam singulis diebus assueuerat immolare, ab hoc etiam inter eundum noluit desuescere. Neque enim grauis videbatur itineris dilatio, quæ fiebat solo amore patriæ cælestis. Factum est autem, vt nonnulli peregrinationis illius comites, humano more ad dulcia soli natalis arua suspirantes, eo paucis cum necessariis relicto, abirent, quasi ex hoc expeditiorem & viam & reditum habituri essent. Sed frustra teniti sunt sententiæ Apostoli, qui omnem, non volentis neque currentis, sed miserentis ait esse Dei. Ita enim occulta Dei voluntate profecit sancti viri dilatio, & ita illorum dilata est acceleratio, vt vnius horæ vna omnium fuerit peruentio. Nondum enim illi expediti viatores Apostolorum subintrarant limina, cum vir Dei subsequenti gradu pressit eorum vestigia: non tam verbis ostendens quam rebus, non esse in quoquam hominum viam eius. Qui expertam in hoc rerum euentu Dei omnipotentiam admirati, transacto peregrinationis negocio, in sua sunt reuersi, ex illo tempore Dei hominem digno reuerentiæ loco habituri. Herimanno autem Pelegrini successore * pontificatus infulis exuto, pari Coloniensium assensu substitutus est diuæ memoriæ Archiepiscopus Anno: Qui cum, vt sacerdos magnus in diebus suis, volens Deo placere, miro religionis ferueret amore, non minimum expendebat in constructione cœnobiorum, vndeunde legis Dei æmulatores aggregans inhabitationi eorum. Cætera igitur piæ solicitudinis monimenta Sigebergensis cœnobij constructione decorauit, virumque sæpedictum, accepta sanctitatis eius notitia, loco præponere curauit. Sed studiosum diuinæ contemplationis hominem, actiuæ vitæ, talibus initiis pernecessariæ, videns omnino expertem, eduxit eum ad locum solitudini eius competentiorem. In proximo enim Abbatia Bruwilerensis erat, quæ quoniam viduata erat pastore, curam eius, sancti viri commendauit prouidentiæ, quam sine propositi detrimento facile posset explere.

Rom. 9.

Ierem. 10.

* *legendum puto, cum vita pontificatum, &c.*

Anno 1056 mortuo Hermanno secundo, S. Anno secundus de Dasle in Episcopatu Coloniensi succedit. Vide c. 3 & 4 l. 1 vitæ S. Annonis 4 Decemb.

VI. ISTIS diebus Francia turbabatur per Berengarium Turonensem, qui asserebat Eucharistiam, quam sumimus in altari, non esse reuera corpus & sanguinem Christi. Vnde contra eum, & pro eo, multum à multis & verbis & scriptis disputatum est. Aduersus quem etiam extat huius beatissimi viri epistola, ad quendam Meginhardum Abbatem Gladebacensem edita, firmiter vndique veritatis assertione subnixa: qui quasi filius patrem scriptis consuluit super huius quæstionis diffinitione. Quam licet attexere sit longum, vtilitati tamen prospicientes legentium, non incongruum duximus præsenti inserere opusculo, vt ad notitiam translata posterorum, hinc eius cognita synceritate fidei, caueant fideles aliquando huiusmodi erroribus implicari. Est autem hic modus vel textus epistolæ.

Berengarij hæresis spargitur in Gallias.

EPISTOLA S. VVOLPHELMI DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ, CONTRA ERRORES BERENGARII.

Epistolæ hujus meminit Bar. ad an. 1059.

DEI gratia VVolphelmus Abbas, coabbati Meginhardo salutem. Lac doctrinæ spiritualis, quod à me rogasti, de cælo tibi fide & humilitate largius accumulasti: Fide, quoniam quod in me non est, credis in me posse Deum omnipotentem operari: Humilitate vero, quia deficientibus meritis & sapientia, canitiem & ordinis dignitatem non abhorres in me venerari. O quam consequens est, vt dum nocet, quod inebriat, pro remedio desideres, quod debriat. Nocet autem quadam ebrietas hæresis Berengarij, cuius ebrietatis periculum declinemus, & ad vbera vino meliora appropiemus. Et mox, vt eam assertionem iuuante Christo possimus destruere, qua clausis ianuis eum ad discipulos post resurrectionem non intrasse, nititur adstruere, ex matris Ecclesiæ manans mammis, lactet nos euangelium Ioannis. Cum esset, inquiens, sero die illo vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati, stetit Iesus in medio. Et paulo inferius: Post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis: & venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio. Ecce inter Berengarium, quod non intrauerit Dominus ianuis clausis: & inter Ioannem, quod intrauerit, cum sit controuersia, superat ille, cui, Scimus, inquienti, quia verum est testimonium eius, omnis applaudit Ecclesia. Nam si gentilitas, dum libros claudit,

Berengarij dogma, vocat hæresim.

Cant. 1.

Ioa. 20.

Ioan. 21.

claudit, his, quos recipi indicat, applaudit: multo verius huic euangelio perhibet Ecclesia testimonium, pro quo, priusquam scriberetur,
præmisit orationes & ieiunium. Norit igitur Berengarius hæc sibi sufficere, quibus, cum à Deo sint, non possit homo contradicere. Itaq; deinceps
ad id quoque, Domino iuuante, veniam, quod in Eucharistia sacramenta loquitur blasphemiam. Sed quia scriptura docet, stulto iuxta stulti- Prou 26.
tiam suam non esse respondendum: repressis interim ipsis blasphemia verbis, ad fontem eius præcurrendum, vt si Dominus dederit, nos eum ob- Origo erroris Berengarij.
struere, desinat inde sanies huius blasphemiæ ad nos defluere. Est autem vena huius scaturiginis, quod non recte sentit de sacramento Dominici
corporis & sanguinis: & dum ad adspiciendum in eis panem & vinum, oculos corporis habet, ad perspiciendum in eisdem carnem & sanguinē,
oculos mentis non adhibet. Nos autem vt visum acuamus, & acuendo proficiamus, quo hæc intueamur, ad obtinendam semel acceptam huius ve-
ritatis traditionem nosmet hoc modo cohortemur: Si qui dixit, & facta sunt: & mandauit, & creata sunt omnia: si is, inquam, dixit de hoc Psal. 148.
pane, Hoc est corpus meum: & de vino, Hic est sanguis meus: necesse est omnino sic esse. Nam hæc sola mysteria non ab aliis sunt separata, quæ di- Matth 26.
cente Deo facta sunt, vel mandante creata. Est autem vnus atq; idem Deus, primo mundum formans, deinde hoc sacramento suam imaginem
reformans. Si enim alius faceret hominem, & alius redimeret: redimens, plus honoris sibi assumeret: atq; ita & Deus per se redempturus erat, &
homo non nisi per se redimi poterat: quia videlicet nil homini iure redimendo proficeret, quicquid aliud quam hominem induendo Deus perfice-
ret: vt ex hoc liquido constet, quod vnus atq; idem, Deus & homo, redemptor hominis extet. Igitur omnino sic esse necesse est, quod, dicente Deo
vel mandante, non esse non potest. Ecce noui & veteris testamenti nos hac authoritate probamus: quibus Berengarius tertium addit, quod non
minus, quam tertium de cælo cecidisse Catonem, reprobamus. Eia ergo post duo testamenta, tertium hoc: & ideo tertium, quia ab eis alienatur:
verbis ipsius authoris ita loquitur: Si mures consecratum corpus Christi comederint, non ideo Christus in eis, & ipsi in Christo manebunt, nec Insulsum Berengarij argumentum.
vitam æternam habebunt. O si nunc apud inferos tortor Horatij desideat, dum hostem Ecclesiæ hunc verbis his derideat:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Horat. a de Arte.

Putauimus hunc inter montes exaltatum, magnum quid parturire, dum ecce mures in adiutorium eius conspicimus eum de cauernis ac-
cire. Iam autem mediam hanc frontem abrumpentes, contra Berengarium & pro nobis nosmet cohortemur, ita dicentes: Si corpus hoc, vnde
agitur, ab Apostolis & ab omnibus electis comestum, qui soli sic illud comedunt, vt Christus in eis maneat, & ipsi in Christo: & non Iudas & o- Ioan 13.
mnes reprobi, ad quos post buccellam panis satanas intrat, & fit longe alia conglutinatio intrantis satanæ & reproborum, quam ea, quæ est
Christi & electorum: (Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit) si, inquam, hoc corpus ita ab electis comestum & Heb. 2.
eis conglutinatum, illis quoq; conglutinatis eidem, se sanum & incolume, viuum & integrum recipit ad patrem: multo magis à Iuda & repro-
bis omnibus, plus etiam a muribus & ab aliis mundi spurcitiis recolligitur in regnum suum sine sui diminutione vel contaminatione. Nam &
sol hic insensibilis creatus, & non omnipotens, radios suos in cloacas & alias mundi sordes emissos, rursus retrahit ad se sine aliqua pollutione.
Hoc autem corpus, post expletam more catholico communionem, sanum & incolume, viuum & integrum se recipit ad patrem. Sic enim testa-
tur ecclesia Achaiæ B. Andream Apostolum dicere: Postquam omnis populus credentium agni carnes comederit & sanguinem biberit, agnus, In Passione
qui sacrificatus est, integer perseuerat & viuus: & cum vere sacrificatus sit, & vere carnes eius comesta sint à populo, & vere sanguis eius sit bi- S. Andreæ,
bitus: tamen, vt dixi, & integer permanet, & immaculatus, & viuus. Igitur corpus hoc ab his, quibus ille participibus particeps est, se viuum quæ est 30
& integrum & incolume recipiens, multo magis ab his colligit in regnum suum. Hoc interim charitati tuæ puto sufficere, dum videamus, si sit Nouemb.
opus his aliquid adducere. Veruntamen & quod dixi, & si quid dicturus sum, tuis orationibus & omnium pie de me sentientium commendo:
quoniam etsi mortui sunt obtrectatores Hieronymi, authorem obtrectationis huiusmodi viuere perpendo.

VII. TALITER hic miles emeritus, armis iustitiæ, fide scilicet, spe & charitate munitus, perfidiam Berengarij, in acie
Domini constitutus, suo loco expugnauit inuictissimus. Quod quanta fecerit deuotione, testantur, quas fundebat,
orationes & lachrymæ, quatenus seducti resipiscerent, catholica fides intemerata consisteret, & à recto tramite nul-
la prauitate infecta deuiaret. His ita prælibatis, vertatur stylus ad describendum, quales pro bono ecclesiæ suæ, Clo-
teno videlicet nomine, pertulit labores, immo, si dici fas est, persecutiones. Quod qualiter ecclesiæ collatum fuerit
& ablatum, paucis videtur intimandum: quoniam non pleniter aduertitur ratio, cuius ignoratur origo. Domina * * Richera.
Richera, cuius genitores Bruwilerense à fundamentis extruxerunt cœnobium, fidei ac deuotionis illorum æmula- Cœnobiū
trix existens, terrenarum possessionum suarum ecclesias Dei fecit hæredes, vt regni cælestis ipsa compos effici mere- Bruvvilerense ab E-
retur & hæres. Tradidit itaque B. Petro in Colonia Comburg & Saleuelt, cum vniuersis appendiciis suis: sancto vero zelino co-
Nicolao in Bruwilere villam, quæ dicitur Cloteno, cum omnibus redditibus suis. Quam traditionem, sub multa- mite Pala-
rum probabilium personarum testimonio factam, præsens domnus episcopus Anno sua authoritate corroborauit, tino qui &
authorizauit, & vt per secula inconuulsa consisteret, violatores, raptores, perpetuo anathemate damnauit. Soluente Heinfri-
vero domna Richera regina mortis debitum, dum deferretur tumulanda in Bruwilerensi cœnobio, vti ipsa viuens dus dictus
constituerat, (nam & locum sibi sepulturæ ibidem designauerat) iussu prædicti archiepiscopi Annonis [a] corpus eius est, & Mech-
vi retinetur, & in ecclesia, quam ipse in honorem beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ à fundamento erexerat, tilde eius
sepelitur. Quo facto, memoratum allodium Cloteno eidem contulit ecclesiæ, contradicentibus illis, quibus ardore coniuge,
iustitiæ hæc erat ad videndum violentia grauis. Adeo tunc vir prudens & solertissimus prauorum fuerat cōsiliis cir- Richeræ
cumuentus, nec repente poterat animus ab incepto reuocari, quippe cuius nutu etiam tunc disponebantur negocia parentibus
regni. His ita patratis, imminente iam eius mortis articulo, graui cœpit anxiari infirmitatis incommodo. Tunc vir extructum est
beatus Wolphelmus visendi eum gratia adiens, inter consolationis verba huius rei mentionem ingerens, monuit [a] S. Anno
eum pia solicitudine hoc piaculum expiare, hanc iniustitiam eliminare, addens, nisi emendatione mutasset commis- construit
sum, perniciosum eius animæ imminere periculum. Cuius ille, vt erat vir mentis ingenuæ, benigne suscepta admoni- ecclesiam
tione, sciens eum virum iustum & sanctum, humiliter eius se commendat orationi, spondens in proximo aut idem S. Mariæ ad
bonum redditurum, aut aliud reciproca vicissitudine pro eodem restituturum. His exhilaratus promissionibus, gau- gradus dictam Vide
dens remeat ad propria Domini seruus. Sed proh dolor secus, quam promiserat, accidit, nam immatura morte præ- c. 10 lib. 1.
uentus obiit, & cum vita in medio, quod promiserat, imperfectum dereliquit. Igitur quæ à maioribus nostris, coæuis vitæ S. Annonis 4.
videlicet vel discipulis beatissimi viri, comperimus, fideliter stylo percurrente digessimus: nunc quę nostris sunt acta Decemb.
temporibus, & ipsi vidimus, in gestorum illius ordinem referamus.

IIX. POST excessum itaque venerabilis archiepiscopi Annonis, domnus Hildolphus non absque Coloniensium Anno 1075.
iniuria præsulatus obtinuit insignia: qui super hac eadem re sæpius est conuentus à venerabili patre. Qui præmonitus mortuo
à prædictis loci congregatione, respondit se nulla ratione id sanctæ Dei genitrici adimere, quod tanti meriti vir pro Annone
sua contulerit deuotione. Tunc vir Domini apud archiepiscopum minime se cernens proficere, per suos legatos re- Hildolphus succe-
giam magnificentiam studuit adire, omnemque gestæ rei ordinem proclamare. Tunc quartus Henricus rex, post- dit.
modum Romanorum Augustus, qui illo tempore regni monarchiam strenue gubernabat, huius rei comperta
proclamatione, spondet se omnimodis affuturum iuuamine: factum quidem grauiter ferre, nunquam vero, quoad
viueret, permissurum stabile. Animaduertens etiam famam bonitatis domni archiepiscopi Annonis hac præuarica-
tione legum vel iustitiæ non mediocriter posse obfuscari, memor veteris amicitiæ viri, (ab illo quippe educatus vel
nutritus fuerat) mandat domno Hildolpho, eius successori, Cloteno celerius restitui cœnobio Bruwilerensi. At illo
nil certi ad hæc respondente, sed potius de die in diem differendo tempus redimente, non ex voto consulti, sed spe
frustrati, rediêre legati. Tunc vir Domini, omni humano destitutus consilio, quid ageret, quo se verteret, du-

bus fluctuabat: sed ab eo sibi opem vel consilium flagitat, qui solus nouit in periculis & necessitatibus subuenire.

Bar. an. 1077. Tvnc eius incidit animo, nil præstantius, nil consultius fore, quam pontificem sedis Apostolicæ super hac re IX.
interpellare. Qua inspiratione animæquior factus, destinat velociter legatos ad Apostolicum, tunc forte consistentem in confinibus Alpium. Qui vbi coram Senatus primoribus & Romanæ Ecclesiæ iudicibus ad liquidum verbis
Gregorius VII. scribit Hildolpho episcopo. Papæ exposuêre singula, quæ ab archiepiscopo Annone de Cloteno sæpius memorato gesta fuêre, omnium mentes & corda stupor apprehendit cum admiratione non modica. Tunc domnus Papa Hildebrandus, qui & Gregorius, ex authoritate beati Petri Apostoli per epistolas suas denunciat domno Hildolpho, eius successori, ne sub specie pietatis, defensor existens impietatis, Cloteno, Bruwilerensi ecclesiæ violenter ablatum, diutius patiatur irreuocatum. Non eget, inquiens, ô fili, Deus offerri quicquam ex iniustitia sibi: quia, vt legimus, sic ei fiunt victimæ ex rapina, quomodo si mactet quis filium in patris præsentia. Patratorem quidem multorum bonorum agnouimus fratrem nostrû Annonem archiepiscopum: sed tamen in hac parte minime defendendus est non errasse, dum quod beato Nicolao
Esa. 61. præripuit, sanctæ genitrici Dei gratum holocaustum æstimauit, dicente Domino per Prophetam: Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocaustum. Nec fas est à fidelibus credi, matrem discrepare à voluntate filij: dum id prorsus constet vtrisque proprium atque commune, eadem velle & eadem nolle. At tu, ne defendendo iniustitiam videaris offendere Deum, tolle de medio, quod, alias licet bonus, hic male consultus commisit episcopus Anno, ne & illius detrimentum sit coronæ, & tibi occasio culpæ.

Hvivsmodi paternis admonitionibus à sedis Apostolicæ authoritate susceptis, prædicti pontificis Hildolphi X.
magis in furorem versus est animus, quam ad iustitiam vel misericordiam prouocatus. Denique conuocat ecclesiæ Coloniensis primores, se diffamatum accusatum per virum Dei conquerês apud Apostolicum. Tunc vir mitissimus, his humiliter renitens obiectionibus: Proferatur, inquit, ô domine in medium, si placet, accusationis testimonium: si nequeo me excusare, de quibus criminor à te, tunc demum digne conuincar offensam meruisse. Episcopus itaque domni Apostolici epistolam tenens præ manibus, legendam tradit in publico, æstimans per eius relationem cunctos in serui Dei armari contradictionem. Qua recitata, plures assensêre, nil dignum actum offensione. Quidam vero Bezelinus, domus B. Petri apostoli custos, cum aliis, quibus erat animus rem potius perturbare, quam ex æquo determinare, cum aliud non inuenirent quod obtenderent, non absque suo consultu Papam super hac re asserunt licuisse expetere. Dum facili responsione hanc Domini famulus obiectionem quiuisset refellere, episcopi magis furentis odio, quam iusto iudicio, iniuriatur, calumniatur: conuiciis quoque & contumeliis, secus, quam pati dignum fuerat
Constantia sancti viri. tantæ reuerentiæ virum, attrectato, postremo etiam terribilibus sacramentis pastoralis curæ baculum ademptum minatur. Tunc vir beatus in iniuriis patientissimus, virtute constantiæ roboratus, timore nudus, aduersariorum co-
Prou. 28. natibus respondit intrepidus. Nesciebat quippe mens iusti pauere, quæ nulla torquebatur conscientia culpæ. Diuina nos comitante clementia, non hic hodie præiudicium veremur incurrere, puram gerentes conscientiam, totius prorsus criminationis innoxiam. Hic sermo videtur completus, vbi dicitur, vt leo, confidere iustus.

Dvm hæc & his similia vir Deo plenus efficacissime loqueretur, oris gratiam mentisque constantiam omnes XI.
æmuli mirabantur, & veluti nox quædam & tenebræ mentibus eorum infusæ: quid agerent, quo se verterent, dubij
Qui eum defenderint. nutabant, dolentes se casso consumptos labore, non inuenientes, qua parte eum caperent in opere & sermone. In his perturbationum angustiarumque pressuris ex primoribus præcipue fauebant beato viro Bertulphus, vir probus, ec-
2. Mac. 10. clesiæ beati Andreæ Apostoli Præpositus, & quidam Wigmannus de Heuersbach, vir militaris & nobilis, sed & eloquentia insignis. Hi duo medium habentes eum, vt olim cælitus directi Machabæum, pro defensione iustitiæ non sunt reueriti iniustitiam oppugnare, adeo vt nec minis, nec terroribus concuti, nec à proposito aliquo possent munere frangi. Instabant igitur viriliter ex Apostolica authoritate, precantes iudicium ecclesiæ Bruwilerensi fieri iuxta mandatum & legationem Apostolici. Quorum vocibus & instantia non mediocriter exacerbatus episcopus, cum graui indignatione inquit: Habetote vobis Cloteno: meum erit, tam & iniuriam meam vindicare, quam & vtiliora pro Cloteno data recipere. Itaque raptum ex ore eius verbum, & cum velocitate diriguntur legati, idem bonum vendicaturi.

Prou. 21. His ita patratis, iubet episcopus virum Domini apud Nussiam castrum sibi occurrere, ea omnimodis inten- XII.
tione, vt nullo eius obsistente adiutore vel defensore, facilius eum valeret pro voto deponere. Sed non est sapientia,
Psal. 117. non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Quandiu vero ista incubuit aduersitas, tandiu fratrum non destitit votiua charitas, septem psalmorum & litaniæ supplicatione Dominum incessanter exorare, vt de mœrore gaudium, de tribulatione lætitiam concederet inuenire. Vir itaque Domini sciens tutam defensionem constare non posse per hominem, Psalmista dicente: Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus: de adiutorio Domini confisus, hilaris & gaudens iter aggreditur, quo fuerat imperatus. Perueniens igitur ad locum, non modica in-
Magnum miraculum. opum collecta multitudine, per opera pietatis & misericordiæ se Deo cupit attentius commendare. Cumque in solario cuiusdam domus resedissent, & vir Domini, cum suis necessaria ministrans, solicitus circuiret, ex improuiso solarium corruit, totaque illa multitudo cum viro Dei in cellarium subterraneum cadendo deuenit. Quos e vestigio pars non minima domus subsequens oppressit: sed ex Dei prouidentia, serui sui meritis, nulli læsionem intulit. Itaq; exciti ciues tanti sonitus fragore, ocyus aduolant vndique, & non sine grandi admiratione sospites extrahunt, quos
Mira res. iamiamque periisse crediderant. Quidam vero præ cæteris lapsus oppressusque periculosius, dum iam acsi mortuus defleretur ab omnibus, eductus nulla reperitur parte corporis læsus. Sed & pincerna hominis Dei, Godecho nomine, ipsa hora bina vasa testea vino repleta præ manibus tenens, cum ruentibus pariter ruit: sed, mirum dictu, nec sui, vel vasorum, vel vini pertulit effusionem. Quod factum mirabile idcirco diuinæ clementiæ placuit demonstrare, vt panderetur mortalibus, quanti apud se meriti vir sanctus iste fuerit. At vero episcopus, qui eo illum aduenire compulerat, diuinitus, vt creditur, refrenatus, in nullo tunc ei valuit esse contrarius. Egit quippe hoc miro modo circa famulum suum diuina prouisio, ne mortalis hominis premeretur iudicio, quem tanto magnificare disposuit prodigio. Hinc non sopitum, sed acrius accensum est prædicti episcopi furoris incendium. Nam quamuis tunc eum siuerit abire, rursus tamen Coloniam statuto die ad se iubet redire. Interea fratribus, vt supra meminimus, pro eo solicitis in vigiliis & orationibus, adest vir Domini improuisus. Quis, quæso, fluctus eloquentiæ, quæ lingua potest euoluere gaudium tunc factum in commune? Gloriabatur quippe non immerito humilitas gregis ex præsentia sui pastoris, quem Dominus glorificauerat admirandæ protestatione virtutis.

Visio Hartmanni Abbatis Tuitiensis. Ea tempestate quidam Hartmannus, Abbas Tuitiensis, dum nocte quadam somno indulsisset, tale vidit som- XIII.
nium, præsagium vtiq; futurorum. Vidit igitur per visum, virum quendam forma egregium, vultu reuerendum, episcopalibus infulis decenter ornatum, à Bruwilerensi ecclesia prodeuntem, & iter Coloniâ dirigentem. Quê præce-
Bar. an. 1077. dentem, beatum VVolphelmum Abbatem cum fratrum caterua cernit e vestigiô subsequentem, septem psalmos cû litaniis sæpius modulatis vocibus iterantes. At vbi ad fores peruentum est cubiculi episcopi quiescentis, fores obseratæ, virga præcedentis impulsæ, dicto velocius sunt apertæ. Quibus taliter intromissis, dux præuius stratû adiens recubantis,

bantis, cum graui requirit animaduersione, cur tanta contra se temerarius præsumpsisset exercere. Expleto sermone, virga, quam manu gestabat, ad vltionem iniuriæ grauiter illum percussit in vertice. Itaque somno excitus Abbas præ pauore, virum Domini certum reddit ex diuina protectione & beati Nicolai consolatione. Nec falsum prorsus somnium extitit vel inane, dum, quod fratres in psalmis & litaniis constitit egisse, hoc illi Dominus per visum dignatus sit reuelare. Adhibet etiam certam fidem visioni exhibitio operis. Nam vno eodemque momento, vt hic illum vidit percuti, se sensit episcopus morbo grauari. Tali ergo modo diuinitus relisa, nisu frustrata illius aduersatrix intentio est. Morbo quippe inualescente, post dies paucos obiit, & cathedram præsulatus * Segninus vir pius obtinuit. De his ita meminisse sufficiat: nunc se ad gestorum eius sequentia describenda articulus vertat.

** alias Sigeruinus.* Anno 1079. Seguinus defuncto Hildolpho fit Coloniensis episcopus.

XIV. Hic itaque Domini famulus, quæ retro sunt oblitus, in anteriora se extendens totis viribus, exemplo Dauid prophetæ, dicentis: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ: domum Dei aggressus est adornare omni decoris varietate. Quod quia deuotissima mente concepit, mirifico effectu consummauit. Denique, vt breuiter cuncta perstringam, eius instantia vel tempore, in varios ornatus picturæ vel fabricæ, seu etiam musiui operis decore, intus & extra se status extulit Bruwilerensis ecclesiæ. Textum præterea cuiusque operis versibus expressit egregiis, vt liquido pateret inquirenti totius plenitudo materiei. Operæprecium est, illud etiam non reticere, quod singulis annis vir Domini, noui ac veteris testamenti paginas ex integro faciebat legendo reuolui: quatuor vero Euangeliorum libros, quoniam non eo loco vel ordine, quo reliquos, competebat expleri, statuit quatuor temporibus recurrentibus anni in quatuor plagis claustri singulos à singulis diaconibus recitari. Quod cuius fecerit vtilitatis intuitu vel deuotionis affectu, ex subiectis eius, super vtrunque testamentum compositis, liquet versibus. In quibus singulis annis vtrisque explendis non paruipendendam annectit causam vtilitatis, plurima etiam necessaria tangens, nunc personas subito decenter immutans, nunc electorum per verbera salutem denuncians, nunc scripturarum suauem gustum commendans, postremo geminam in Christo naturam generis humani medicinam declarans. Hæc idcirco prælibauimus, vt cum ad talia ventum fuerit loca, intrepidus lector percurrere possit, quod se iam didicisse meminerit.

Psal. 25.

XV. *Carmina S. Wolphelmi.*

Late diffusus sic Ecclesiasticus vsus
Se testamentis exercet in omnipotentis,
Vt legat hæc ambo, sed & omni compleat anno,
Sicut in hebdomada psalmorum clauditur oda.
Ast hinc psallendi cum stet status, inde legendi,
Lectio quo prosit, nunquam præfatio desit,
Qua claui limen patet ad quodcunque volumen:
Pandat vt admisso quod clamet abyssus abysso.
Admitti vero dedit eius gratia Clero,
Qui populis ipso parat hinc documenta ministro.
Sed cunctis æque non detegit intima quæque,
Quis tamen interea non abnuit interiora.
Angelus hinc ensem suspendit percutientem,
Altius inflictus non * dedit fulminis ictus,
Non ignis torrens, non vultus dæmonis horrens.
Captiuis diræ discedunt sensibus iræ.
Vasta lues morbi, quæ sæpe superuenit orbi,
Aut non accedit, citiusve precando recedit.
Exceptos natos quod vult pater esse paratos,
Verberibus tangi, pœnisque fugacibus angi,
Quis absterrendi nocuo sunt fœdere mundi,
Sed non donorum Deus vsum subtrahit horum,
Quis patrem sese per verbera comprobat esse.
Si sit eis ritus legaliter hic stabilitus,
Vt sic psallatur, ceu diximus, atque legatur,
Vtilitas extra patet hæc, latet altior intra.
Huc introductus gustabit munera fructus,
Cui donat mentem Dominus gustare scientem
Fructus maioris, quam pandat lingua, saporis.
Sed nec erit, gustum qui scriptis exprimat istum:
Gustans ipse magis scit, quam sit gratia suauis,
Quam scripturarum conseruat cella sacrarum,
Et quæ diffundi se vult per climata mundi:
Quo genus humanum sit in hoc medicamine sanum,
Quod naturarum peragit compago duarum:
Dum Deus inde pater parit, hinc parit innuba mater:
Nil cælis illinc, nil terris charius est hinc.
Qua specie bina componitur hæc medicina.
Christus patre satus, Deus: ast homo, virgine natus.
Qui cum patre Deus, sed & almo pneumate, verus,
Ad nos indultis pandat pia viscera culpis,
Secla per examen dum iuste discutit, Amen.

** for. ladit.*

XVI. Hos versiculos beati viri ideo huic operi inserendos vtile duxi, vt quomodo simpliciores plane currentis prosæ delectantur pastu, ita perfectiores enucleatius spiritualiter dicta indagantes, eorum spirituali gustu pariter reficiantur & fructu. Sæpius autem in conuentu fratrum de salute disputans & suadens animarum, inter multimodas virtutum propositiones hoc modo plerunque eleemosynarum vel hospitalitatis commendabat gratiam: Oportet, inquit, vt scriptum est, & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt: & hospitalitatem non obliuisci, dum & quosdam placuisse legamus, angelis etiam hospitio receptis. Vnde magnopere vos fratres pauperum vel hospitum susceptioni curam impendere admoneo, quia profecto quicquid illis fideli deuotione confertur, Christo nimirum, qui se in paupere suscipi, in hospite colligi vult, impenditur. Ideoque maxime necessariam hospitalitatis vel eleemosynarum intuli gratiam, quia nec locum propagari perpendo vel inhabitantes, nisi per eleemosynas & assiduas preces. Verum, charissimi, dum alicuius in vobis boni scintillam videritis ignescere, ne vestris, quæso, meritis velitis adscribere: quoniam, vt scriptum est, Neque volentis, neque currentis, sed Dei est miserentis. Omnipotens quippe Deus adspirando nos præuenit, vt bona velimus: & adiuuando subsequitur, vt possimus. Inanis enim aliter esset conatus noster, nisi diuina cooperaretur & virtus. Taliter autem gratia præcurrente, & bona voluntate subsequente, quod conditoris est doni, nostri fit meriti. His & huiusmodi exhortationibus corda fratrum irrigans frequentius, ad sectandam prouocabat pietatem. Lucrandis autem sedulus inuigilans animabus, satagebat nil promere verbis, quod non roboraret exemplis, ne vitæ mundities prorsus discreparet à lingua. Hoc ordine nimirum hypocritarum declinabat consortium, qui verba quidem sanctorum habent, sed vitam non habent: & quos sermonibus generant, non fouent exemplis: & quos verbis ædificant, moribus & vita destruunt. Namque vir beatus non solum lingua sua suasit, sed & exemplis, moribus & vita subiectis ostendit, quæcunque fidelibus suis omnipotens Deus obseruanda mandauit.

Præconia hospitalitatis & benignitatis in pauperes. *1. Tim. 3.* *Heb. 13.* *Matth. 25.* *Rom. 9.*

Pauperum vero illi semper fuerat maxima cura. Vnde dispensatione prouida xenodochio superaddidit decimas atque vineta, vt absque pecunia victus eis præberentur necessaria. Iugiter illi aduersus vitia pugna: quia mens ad virtutes erecta, non erat procliuis ad vitia. Radicem omnium malorum cupiditatem vel auaritiam adeo perhorrebat, vt præter communem simplicemque victum, nil sibi prorsus quod speciale foret, assumeret. Pietatis affectu potius amari, quam timeri, satagebat. Vnde iactantiam & elationem proculdubio respuebat. Nulli vero detrahere, nullum volens odire, extinctis facibus iræ vel inuidiæ, elegit omnes fraterna dilectione diligere. Semper hilaris, semper lætus, præferens hilaritate vultus, quam syncerus & purus erga Deum & homines eius esset affectus. Quanquam vero iugi esset contemplatione suspensus, erat tamen singulis compassione proximus, mente minime deflectens à contemplatio-

Actioni & contemplationi, vt

templatione, dum pietas ferueret in opere. Sic nimirum in similitudine cęlestium animalium, ante & retro oculatus, vtrarunque virtutum fuerat charitate deuinctus: vt dum cuilibet earum videretur intentus, proprietate tamen non careret alterius.

Fuerit dedi-tus. Apoc. 4.

XVII. TALITER se agebat, qui Deo nil charius possidens præferebat, ex omni cordis & animi affectu diligens Deum, omnem vero Christianum tanquam se ipsum: seruans in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in disciplinæ seueritate censuram. Erga bene agentes apparere prælatus noluit, sed vt coæqualis & socius: aduersus vero vitia delinquentium, promotionis suæ exercebat priuilegium. Quis autem verbis valeat exprimere, quanta discretione omnia iudicia sua studuerit temperare, quantave iustitia moderari? Dum etenim pro quouis delicto alicui foret inferenda correctio, primitus in se descendens, iuxta illud Apostoli, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris: tanquam proprij reatus delictum deflebat alterius. Ita nimirum mens Deo deuoti pectoris, omni se excoluit genere pietatis, satagens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, vir plane mitis & iustus, sic omnibus omnia factus. Quo enim dolente non condoluit? Quis ad illius adspectum mœrorem nõ mutauit in gaudium? Quis ira inflammatus, illius sermone non est mitigatus? Quis iniqua cogitatione pulsatus, non illo est medente curatus? Quis consolari petiit, & consolationem nõ inuenit? Quis vim verborum, quis efficaciam exprimat sermonum? Quis pietatem euoluere, quis charitatem valeat enarrare? In qua adeo radicatus fuerat & fundatus, vt licet nullius expers esset virtutis, huius tamen cultor existeret specialis. Non segniter etiam animo retinens, quod quanto subiectis prælatus, tanto curis maioribus esset occupatus: studebat omnimodis Deo per contemplationem placere, exteriorum curas per idoneas quasque solenniter administrare.

Erga corrigendos vt se gesserit. Gal. 6.

XIIX. TALITER ex voto libetius vacans Domino, vtrobique prouidus gregi prospexit: intus propria vigilantia, exterius congrua prouidentia. At quoniam fuerat miræ mansuetudinis & discretionis, sciens, quod districtio si modum excedit, sæuitiam gignit: & nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit: tanta inter vtrunque vsus est discretione, vt nec indiscreta districtio subditis, recusandi laboris fieret occasio: nec nimia pietatis exhibitio, disciplinæ foret immoderata remissio. Ita nempe exemplo sanctorum patrum gressus suarum intituit actionum, vt nullatenus extra limitem iustitiæ propriam sineret effluere actionem. Hinc profecto felicem ac iure beatum talem dixerim virum, qui & Ecclesiasticæ disciplinæ vigorem fortiter tenuit, & tamen matrem virtutum discretionem nunquam deseruit.

Catalogus virtutum sancti viri. Iob 29. Iob 31.

XIX. CVIVS vt mores vel actus summatim perstringam, fuit vita laudabilis, verbo discretus & vtilis, consilio prouidus, moribus ornatus, affabilitate mellifluus, misericors & benignus, pronus ad veniam, tardus ad iram. Per pietatis affectum, omnium condescendens necessitatibus miserorum: iuxta beatum Iob, pater erat pauperum, mœrentium consolator, pupillorum adiutor: non despexit inopem, nec dimisit absque operimento pauperem: alios refouens verbo consolationis, alios ope releuans pietatis. Ab infantia Deum timere didicit: Ex vtero enim secum egressa miseratio, creuit. Arca cordis iugiter referta bona voluntate, nunquam vacua manus extitit munere. Pauperum sibi apud Deum hic conciliabat patrocinia, faciens sibi amicos de iniquo Mammona, qui eum quandoque reciperent in ęterna tabernacula. Ne autem mundum plus iusto videretur diligere, mundo solummodo vsus est ad necessitatem, non ad superfluam delectationem. Noxias quippe ab animo excludens delectationes, Apostolicas æmulabatur traditiones, corpus videlicet castigare & in seruitutem redigere, vt extenuatum cælestibus disciplinis, vas aptum fieret sanctificationis. Nouerat enim animum non posse legitimo imperio perfrui, nisi carnis motus penitus essent subiugari. Hoc denique ritu sacrificij in sui cordis penetralibus hostiam viuam, sanctam, Deoque placentem se exhibuit, dum singulis diebus, cum sacrosanctis corporis & sanguinis Christi mysterijs, per compunctionis gratiam sese in holocaustum mactauit.

Luc 16. 1. Cor 9.

XX. EXTITERAT huic beatissimo viro frater germanus, Frumoldus nomine, sorores sanctimoniales duæ, quarum vna Oswenda nomine, miræ simplicitatis & innocentiæ fuit fœmina: altera vero Berta nuncupata, literarum plurimum emicuit scientia. Hæc vitam beatæ Adelheidis, primæ Vilecensis Abbatissæ, eleganti satis admodum stylo conscripsit, & plurimum religionis vel scientiæ suæ fructum in eodem loco dereliquit. De cuius prædicta sorore, domna videlicet Oswenda, nostris temporibus factum libet referre miraculum, omni sane laude, memoria, & veneratione dignissimum. Quidam frater ex cœnobio Bruwilerensi, Vdo nomine, adeo pessima laborabat infirmitate, vt omnes cogerentur de eius desperare salute. Denique toto miserabiliter intumescente corpore, omnium membrorum amissa sanitate, trunco potius, quam humano corpori, videbatur similis. Quodque maxime mortis indicium solet existere, nullum remedium illi adhibitum valuit proficere, volente, vt credimus, Domino demonstrare, quod quanto grauior morbus, tanto potentior omnipotens credendus est medicus. Cumque de solis eius ageretur exequijs, lento sopore corripitur, videtque per somnium domnam Oswendam, iam immortalitatis luce potitam, sibi assistere, compatientisque affectu manu totum corpus permulcendo, vim doloris lenire. Inde oratorium, iacentis lecto contiguũ, ingressa, tertio flexis genibus adorauit, sicque super ægrotum signum sanctæ Crucis exprimens, disparuit. Ilico virtus diuina est subsecuta. nam post paucos dies conualuit, integra sospitate recepta. Vnde nec dubium extitit, illo visa pãdente, ipsius suffragantibus meritis, erutum illum de confinio mortis. Fuerat autem tam immanissimus languor, vt à planta pedum vsque ad verticem in eo non esset sanitas: sed tota corporis cute subtracta, ac si vetere homine exutus, recenti corio cum salute est superindutus.

Eius frater Frumoldus: Sorores, Osvvenda & Berta, quæ & Fertrada dicta: S. Adelheidis vitam ab ea conscriptam habes 5. Februar. Miraculum Osvvendæ.

XXI. AT vero prædictus beati Wolphelmi germanus, domnus videlicet Frumoldus, armis terrenæ militiæ exutus, se illis implicari recusauit vlterius, vt Deo seruire posset expeditius. Studium itaque peregrinationis arripiens, ne exul cælestis fieret patriæ, omni reliquo vitæ suæ tempore longe lateque, ad promerenda sanctorum patrocinia, se studuit exiliare, vno tantum contentus seruulo comite: cui tamen versa vice, vt alter Martinus, hic sæpius consueuit ministrare. Quod genus diuinæ propitiationis illo pedibus iugiter exequente nudis, adeo sæpius vidimus eum liuentes plantas habere, vt nulla ratione calceamenta valeret admittere. Erat etiam ei solennis consuetudo, quandiu ad diuinum in ecclesia assistebat officium, omnimodis alicuius vitare colloquium: sed stans, vel humi prostratus orans, tanta lachrymarum potiebatur vbertate, vt velut imbre perfusum, madidum reliquerit pauimentum. Hanc compunctionis gratiam per diuinam possidens clementiam, custodem in se reliquarum deputauit esse virtutum: quia nullum penitus ei dominari nouit delictum, cuius mens sedulo compungitur ad lamentum. Quis hunc fidelissimum Domini dubitauerit seruum, cuius executio mandatorum, tam euidens meritis illius præbet testimonium? Quanuis etenim in pace præsentis vitæ consummauerit cursum, expleuit tamen martyrium, satagens crucifixum habere mundũ, dum carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixit, & Dominum fideliter sequens, mundo peregrinus extitit. Hic cœtibus iustorum, vt confidimus, coniunctus, in ecclesia propriæ possessionis quiescit sepultus. Hæc pauca prolata sufficiant ad sanctitatis testimonium beatissimi patris Wolphelmi & Frumoldi germanorum.

Frumoldi perpetuæ peregrinationes nudis pedibus.

XXII. ERAT tunc temporis vir quidam genere nobilis, sed moribus nobilior, Burchardus nomine, præfectoriæ dignitatis, sed & præpotens armis, qui germanus extitit illustrissimi viri Emehardi Wirceburgensis episcopi. Hic

Burchardus vir nobilis.

euangelij

euangelij non surdus auditor, Si vis perfectus esse, vade: vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me: relictis omnibus, quæ temporaliter videbatur possidere, Kanetberch, castellum suæ munitionis, Domino consecrari fecit locum orationis. Taliter cùm diues esse posset in mundo, pauper elegit esse cum Christo: plebeio habitu amictus, sanctorum perlustrabat loca, seruorum Dei solerter requirens alloquia. Vnde & ad notitiam famuli Dei Wolphelmi deductus, maximæ ab eo loco venerationis est habitus: & vt quondam animæ Dauid colligata est anima Ionathæ, sic amor Dei confœderauit vtrosque. Ex hac itaq; mutuæ charitatis affectione, frequenter eum solitus inuisere, dulcissimos gaudebat verbi diuini fauos ex ore eius percipere. Mirabatur autem supra modum tantam illi cælitùs concessam diuini affluentiam verbi, vt quomodo ex supercrescente fluuio riuus, ita ex illius mellito gutture manaret sermo diuinus. Sed quid mirum, quòd semper animus fixus in cælestibus, de diuinis tractare valebat subtiliùs? Vt ergo rei ordinem prosequamur, volens Dominus pio reuelare discipulo, quanta perfectio lateret in magistro, talis ei nocturno silentio diuinitùs declaratur visio. Vidit igitur illum, quem tremit tartarus, colit abyssus, cœlorum adorat exercitus, in quem desiderant prospicere ordines dignitatis angelicæ: hunc, inquam, vidit balneo impositum, manibus & officio beatissimi Wolphelmi reuerenter foueri, ablui & detergi: vbi etiam circumstantes duodecim Apostoli, adminiculum ferre videbantur ministranti. Ille igitur vir præclarissimus cælitus sibi ostensam visionem per quendam, Meginhardum nomine, monachum, fratrem sibi satis familiarem, ad viri Dei properauit transferre notitiam. Qui sagaci animo vim somnij discutiens, cœpit diligenter inuestigare, quid visio hæc videretur portendere. Intellexit itaque patenter, se commoneri vigilanter boni seruare tenorem propositi, Christo in suis omnimodis membris ministrari, iuxta ipsius dicentis vocem: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Gaudebat autem vir Deo amabilis, summo electorum capiti se operibus placuisse pietatis: sed etiem actibus exequi cupiens visionis, vice Domini balneum præparatur egenti, in cuius singula peraguntur obsequio, quæ visionis poposcerat ordo. Quibus ritè completis, toto corpore mundus & sanus egressus, ex integro nouis est vestibus ornatus. A quo tẽpore tantã gratiam meruit obtinere, vt mirabilium quoq; patrator operũ mereretur existere.

Matth. 19. — *1. Reg. 18.* — *Visio Burchardi.* — *Matth. 25.* — *Pauperi balneum adhibet S. Wolphelmus.*

XXIII. IPSO namq; tempore fuit quædam mulier in territorio Bruwilerensi, Golda nomine, quæ vtrorumque luminum cæcitatem se doluit incurrisse. Cumq; omnium illuminatori placuisset per famuli sui merita illi subuenire, sub nocturno silentio tali perfruitur visione: Videbatur illi leuiter dormienti, viro Dei Wolphelmo, Missarum solennia celebranti; assistere, & post expletionem manuum eius ablutione oculos suos diluere, extersosq; fimbrijs vestimentorum eius, diù optatum lumen recepisse. Quam visionem ad nos perlatam, famulo Dei, ad diuina mysteria properanti, humiliter suggessimus, & vt paupereulæ mulieri compateretur, exorauimus. Qui non assensit, hoc sui non esse referens meriti, & somnijs, sæpè fallentibus, fidem non leuiter adhibendam: sed si est, inquit, hæc visio ex se, secundò ac tertiò Dominus eam dignetur reuelare.

Visio cæcæ cuiusdam. — *Sancti viri modestia.*

XXIV. ITAQVE corde contrito & humiliato in ieiunijs & orationibus eo constituto, eadem visio, quæ mulieri primò, apparuit secundò ac tertiò. Quid plura? Tandem vir Domini nostra victus est instantia, & secretò admittitur illa, ante fores ecclesiolæ iussa consistere: quia non ei vsus fuerat facile, nisi certa ex causa, frequentiam mulierum admittere. Itaq; ritè peractis Missarum solennijs, vt docuit visio, abluit, extersit, mox clarè videns remeauit. Tunc vir sanctus, nolens virtute facti huius humanis fauoribus attolli, memor Dominicæ præceptionis, iubentis discipulis, ne quoadusquè tempus compleretur resurrectionis, ordinem cuilibet panderent visionis: interdixit summoperè nobis, id illo in vita superstite nulla ratione prodere, nulla necessitate detegere.

Cæca lumẽ recepit. — *Matth. 17.*

XXV. VIR itaque Domini, de die in diem virtutum exuberans copia, indesinenter ad vitæ cælestis suspirabat gaudia, quæ iam promeruisse gaudet fælix eius spiritus in Domini sua præsentia. Nam quamdiù in corpore vixit, mundum corpore, non mente, inhabitauit: ibi magis habere fixum appetens animum, vbi gaudium nouerat sine fine mansurum. Vnde & meritò dicere valebat cum Apostolo: Nostra conuersatio in cœlis est. Et illud: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Cœlestis ergò patriæ incessabili flagranti amore, inter alia atq; alia virtutum exercitia, tanta ei erat orationis instantia, vt quanquàm omnibus floreret virtutibus, hanc tamen possidere videretur principaliùs. Ex cuius assiduitate hæc etiam ei inoleuit deuotio, vt singulis annis, dum more sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ ieiunium obseruaretur Quadragesimale, non solùm circumiacentia, sed & Agrippinæ Coloniæ vbiquè sanctorum orando inuiseret loca. At quoniam huius rei nunc incidit mentio, libet referre grande periculum, immò miraculum, quod nobis contigit redeuntibus Coloniam è Tuitio. Beati & gloriosi confessoris Heriberti sepulchrum oratum perueneramus: redituri, puppim ascendimus: soluta litore, admodùm prosperè nauigabamus. Introrsùm nos vnda iam longiùs rapuerat, dum ecce repentè intolerabili exorta tempestate, rupta quies Rheni ab imis sedibus perturbatur: vndæque in se redundantes, ad instar prominentium rupium, capitibus imminere videbantur in naui residentium. Sicque nauis huc illucque vagis dilabitur vndis, & nunc summo in fluctu pendens, nunc vnda dehiscens terram inter fluctus aperit, turbatisque nautis præ pauore mortis, sonus hæsit in gutture vocis. Tanto nobis vallatis periculo, virum Domini, in posteriori nauis parte residentem, & suo more, nescio quid secreti, meditantem, & eorum, quæ nobis euenerant, prorsùs ignarum, adij, & mortem omnimodis imminere nunciaui. Qui protinùs ad orationum conuolans nota præsidia, sanctorum deuotissimè implorat suffragia, litaniæ supplicatione impõsita. Dehinc cum crebra sanctæ Crucis obiectione, Saluator mundi salua nos, cœpit canere: qui per crucem, inquiens, & sanguinem redemisti nos, auxiliare. Hortatur dehinc, resumptis viribus constanter remigare viros, nullo metu mortis concuti, nullum ex eis asserens periturum prouidentiâ Dei. Hac exhortatione animati, & quoniam res pro anima fuerat illis, dum fortiter ad litus tendunt, viriliter æquora scindunt. Intereà miserabilis clamor vtriusque sexûs super litus consistentium attollitur in cœlum, periculum nostrum eminùs intuentium. Quid multis moror? Inter confinia positi mortis & vitæ, tandem perlabimur ad locum, vbi multitudo nauium latiùs Rheni occupauerat sinum. Quas attingentes, & ex altera in alteram transmigrantes, iuxta viri Dei vocem, præter spem euasimus omnes. Veruntamen ne dubitaretur vllo modo, illius nos saluatos merito, concitè id rabies Rheni fluminis diuino declarauit indicio. Deniquè vt ille beatus pedem extra puppim extulit, paulò antè diuinitùs suspensis fluctibus prædæ fuit: & quæ priùs onusta mergi non potuit, subsistere tanto viduata patrono nequiuit, sed protinùs, nobis cernentibus, submersa disparuit. Taliter per immensi mœroris præcipitium, meritis serui sui, maximi nobis gaudij Dominus contulit beneficium, dum & virtutum eius gratiam extulit, & quod verebamur auertit.

Phil. 3. — *Hebr. 13.* — *Preces assiduæ.* — *Liberantur multi ex præsenti mortis discrimine.*

XXVI. PER idem tempus quadam die cum secretorum suorum conscijs oratorium, vt tunc falsò credebatur, Bruwilerensis parochiæ in villa, Kyrchedoro nomine, oraturus intrauit: & ecce solo prostratus, carere locum sanctorum patrocinio, Spiritu sancto reuelante, didicit. Qui surgens ab oratione, cum secum consistentibus accessit ad altare, & velamine subducto, cùm omnia diligenti intuitu perlustrasset, nihil omninò vel sub sigillo, vel rimarum fissuris, præter nidificationes vespertilionum & telas reperit aranearum. Vnde nimirùm, vt par erat, mente consternatus, absque morarum dilatione Coloniensis Ecclesiæ præsulem adijt, illi, quæ gesta fuerant, ordine exposuit. Cuius mentis dolori ille condolens, datis etiam sanctorum reliquijs, euocatum ad se direxit cum eo quendam Hezelinum, Scarnensis sedis antistitem, vt sua vice prædictum locum, quia episcopij sui diœcesis erat, Deo consecraret, & eius

Dolet valdè altari deesse sacras reliquias.

ſeruitiis manciparet. Qui libenti animo eius obtemperans imperio, congregata multitudine fidelium, diuinæ religioni dedicauerunt idem oratorium: ſtatuentes ibi duo altaria, ſuperius quidem in honore Archangeli Michaëlis, inferius verò in veneratione habenda beati Martini Chriſti confeſſoris. Hoc in facto illi nimirùm cum beato Martino ſimilis extitit proportio virtutis, qui pari modo ſimiliter illuſtratus diuina reuelatione, populum abſoluit à diabolicæ fraudis ſeductione, ara deſtructa latronis, qui in vice venerabatur martyris. His ita ritè celebratis, redièrunt vterq; ad propria, Deum collaudantes in iubilo.

ILLVD etiam non reticendum arbitror rei geſtæ miraculum, quod vidimus fieri ſub teſtimonio omnium fra- XXVII.
trum, & eſt, fama vulgante, circumquaquè notiſſimum. Mulier quædam, Adelheldis nomine, variis omnium membrorũ languoribus oppreſſa, ad beati Nicolai in Bruwilerenſi cœnobio limina, recuperandæ ſalutis gratia, eſt perlata. Quæ cum detrimento omnium membrorum, occultis etiam viſcerum doloribus ac nõ ferendis cruciatibus qua-
Miraculum S. Nicolai. tiebatur, ita vt omnis generis annonæ panem adeò faſtidiret, vt non ſolùm guſtare, ſed & vitaret attingere. Hæc quidem beati Nicolai meritis celerem ſoſpitatem recepit in membris: Verumtamen occulto Dei iudicio omnimodis, vt priùs, panis abſtinuit edulio. Dum verò poſt aliquot annos diuinæ clementiæ ab hac illam placuiſſet infirmitate abſoluere, intempeſtæ noctis ſilentio tali perfruitur viſu: Videbatur illi, beatiſſimum virum Wolphelmum panem benedixiſſe, & illum ſuſceptum ab eius venerabili manu ſe auidè comedere. Quæ fidem adhibens viſioni, ſciens per eum his maiora poſſe fieri, flebilibus vocibus panem ſibi ab eo obſecrat benedici. Qui renitens totis viribus, indignum ſe proclamat miniſtrum operis huius. Tunc videres animum viri Dei anxiè perturbari: velle quidem miſereri,
Pane benedicto curat morbidam mulierem. ſed palàm id propter iactantiam fauoremque nolle fieri. Attamen ne diutiùs videretur protrahere, quod diuinitas per eum diſpoſuerat adimplere, allatum panem benedixit, mulieri porrexit, præſentibus nobis illa comedit. Quæ viri Dei meritis ex integro ſanitati reſtituta, omni, quoàd vixit, tempore ibidem eccleſiæ vſibus tanto commodius ac deuotiùs ſtuduit deſeruire, quanto præ aliis multipliciùs ac differentiùs gratias ſanitatum meruit obtinere. Vir autem Domini, quanquàm tam præclaris & eximiis polleret virtutibus, nunquàm tamen illius elationi ſuccubuit animus, non gloriandum recolens ex virtute ſignorum, ſed ex conſortio collegij electorum. Quis verò ſingulatim queat referre ſanitatum genera, in diuerſis per illum languentibus exhibita miſeratione diuina? Sæpiùs enim, illo viſitante, eſt indulta ægrotantibus ſalus, quod tamen ab aliquo ſibi imputari prorſùs non patiebatur. Sufficiant è pluribus iſta fidelibus, ex illius memorata virtutibus. Nunc ad referendum, qualis ei fuerit de hac vita tranſitus, dirigatur articulus.

Pſal. 41. POST innumera diuinæ per illum operationis patrata beneficia, volens pius Dominus ſerui ſui conſolari gemi- XXIIX.
Pſal. 16. tus & ſuſpiria, crebrò dicentis cum Propheta: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei? ſatiabor, dum
Viſio ſancti viri. manifeſtabitur gloria eius: placuit ei hoc ordine diſſolutionis ſuæ tempus reuelare. Quodam die tempore meridiano pro conſuetudine, illo, non iacendo, ſed ſedendo dormiente, ſpecioſiſſimus per viſum iuuenis ei adſtitit, & vt ſe quantocyùs ſequi feſtinaret, admonuit. Qui comitatus euntem, angelico ductu ad loca perducitur amœniſſima, omni decoris varietate vernantia, incomparabili lucis ſplendore micantia, totius etiam ſuauitatis odore redolentia. Ibi oſtenſis illi diuerſarum habitaculis manſionum, fidelibus nimirùm à Domino promiſſarum, tandem in quoddam illum angelus magnæ venuſtatis & proceritatis introduxit ædificium, cuius intùs & extra contemplari iubetur diligenter ornatum: hunc ſibi manſionis locum diuinitùs eſſe prænuncians deſtinatum: quem, inquiens, quanto ſtudioſiùs ac venuſtiùs exornaueris, tanto iucundiùs ac fæliciùs in perceptione illo frueris. Taliter angelico affatu de perennis gloriæ fælicitate commonitus, euigilans, ſeorsùm quibuſdam viſum indicat fratribus, annectens procul dubiò ſe quantocyùs diſſoluendum. Vnde miro modo animo conſternati, vtpotè cuius ſemper fuerant beneficia pietatis experti, de illius meritò amiſſione intolerabili torquebantur afflictione. Verum certius hinc colligere cupientes, diem ſignant, cum viſione notantes: quem anni reuoluto circulo, ipſa die carnis ſolui contigit ergaſtulo, quo cælitus ei fuerat viſio oblata. Vnde patuit, non phantaſticam illuſionem, ſed veram fuiſſe viſionem, quæ tam euidenter & viri Dei diſſolutionem, & cæleſtem ei deſignauit manſionem. Per continuum itaque illius anni ſpatium, non ſegniter dormiendo, ſed ſolerter bonis operibus inuigilando, Domini ſui aduentum expectabat, atque conſeruis ſuis talentum ſibi creditum erogabat. Tanta autem vis diuini amoris cor eius penetrauerat, vt etiam ſi nollet de Deo loqui, ſilere non poſſet. Cumque id ſolito inſtantius atque feruentius ageret, proinde nonnulli cœperunt faſtidire, minusque libenter audire. Quod ille perpendens, non ſe à bona ſubtraxit intentione: ſed volens eos reſipiſce-
Galat. 4. re, illud Apoſtoli crebra inculcabat repetitione: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Hæc quippe dicebat, quia quos iam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat, illud ſub-
Phil. 3. iungens: Mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium. Dum verò quadam die paterna ſe minus cerneret admonitione proficere, ſpiritum ſanctum tota concipiens mente, in hæc verba prorupit Amos prophetæ, immò, vt po-
Amos 8. tius poſtmodum rerum probauit euentus, ipſe ſpiritu tactus propheriæ: Venient, inquit, dies, dicit Dominus, & mittam famem in vos: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei. Nouerat procul dubiò, quòd ſicuti fames eſt carnis, ſubtractum ſubſidium corporis: ita fames eſt mentis, ſilentium vel amiſſio diuinæ collocutionis. Vnde futura eis quaſi iam præterita narrans: Noueritis, aſſerebat, quòd abſque dubio in quibus nunc vobis oneroſus exiſto, vel faſtidium genero, ſummo ea vobis quandoquè, non tamen effectum habituris, futura deſiderio. Ego enim iam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hæc idcircò non prætereunda putaui, ne incaſſum prolata hæc verba credantur hominis Dei: dum omne, quod locutus eſt, verbum aut impletum, aut in futuro non ambigamus implendum.

LICET autem iam vltimam duceret ætatem, nullatenus tamen propoſiti ſui paſſus eſt infirmare rigorem, indul- XXIX.
gentius viuendo, labore remiſſo. Exiguum quippe reputabat præſentis temporis laborem, ad ſuperuenturæ gloriæ recompenſationem. Quapropter nec longæuitatem temporis, nec difficultatem cauſabatur laboris: ſed potius omnimodis apponens labori laborem, angelicam exequi ſtudebat exhortationem. At verò imminente iam eius migra-
Hermãnus Abbas S. Pantaleonis eum inungit. tione, vbi ſe ſenſit repentè viribus deſtitui, infirmitate grauari, euocatum reuerendiſſimum Abbatem cœnobij beati Pantaleonis martyris, nomine Herimannum, totiùs honeſtatis & religionis virum, olei ſacrati ſe fecit liquore perungi. Paucis dehinc euolutis diebus, primo lucis crepuſculo, decimo Calendas Maij, viam vniuerſæ carnis ingreſſus obijt, & gaudium Domini ſui fælix fæliciter introiuit. Floruit autem temporibus ſecundi Henrici Imperatoris, qui
Abit è vita anno 1091. Vide Baron. vt ſupra monarchiam regni obtinuit poſt deceſſum tertij Ottonis, tempore beati Heriberti, ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopi, & vixit vſque ad triceſimumtertium annum quarti Henrici Imperatoris, cuius pater extitit tertius Henricus, auus Imperator Conradus. Tranſijt autem, plenus dierum, omniumque profectibus operum bonorum, anno milleſimo nonageſimoprimo Dominicæ incarnationis. Cuius obitu comperto Herimannus, tunc temporis
Hermãnus Colon. Epiſcopus. Archiepiſcopus Colonienſis, exequijs eius ſummoperè ſatagens deuotionis obſequium impendere, ad ſepeliendum eum deuotus occurrit: Cuius exemplo religioſorum virorum etiam turba confluxit, inter quos præcipui & illuſtriores habebantur Abbates, Herimannus videlicet, ſupra memorati cœnobij ſancti Pantaleonis, & Reginhardus bonæ memoriæ Sigebergenſis: qui vtrique famulum Domini ſummo ſemper coluêre ſtudio pietatis. Expletis

itaque

itaque ab Archiepiscopo pro eius veneranda memoria Missarum solennijs, vbi sacrosanctum corpusculum deponi debuit in sepulchrum, accedens per se, amictum amouit, quo sacer eius velabatur adspectus: & ecce mirum dictu, cùm esset iam triduanus mortuus, apparuit non defuncti more pallidus, sed roseo colore perfusus, gratia plenus, & veluti roscidulis guttis sudore respersus. Quo præclaro viso miraculo, pleriq; fleuêre præ gaudio. Ad circumstantes verò conuersus Episcopus, En, inquit, patres dilectissimi, quàm deuotus hic fuerit Domini seruus, quem tanta ac talis commendat gratia vultûs. His à præsule peroratis, cum debita veneratione secus beati Petri Apostoli altare decenter traditur sepulturæ. Ibi suffragantibus meritis eius, fidelium exaudiuntur vota, infirmis impenduntur beneficia, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui vnà cum Patre & Spiritu sancto est honor, potestas & gloria per infinita sæcula sæculorum, Amen. — Facies triduò defuncti.

XXX. ITAQVE veluti magno mari, emenso præsentis historiæ pelago, iam quasi litus cernentes respiramus, dum quædam solùm de miraculis eius referenda superesse videmus. Satagendum est ergò, vt portum teneamus, cursum consummemus: quoniam sicuti solent solem obducere nubes, sic pigri desidesq; scriptores vtilium rerum sæpè subtrahunt cognitiones. Aggrediamur itaq; referre miracula, quæ post obitum eius diuina per eum sunt celebrata virtute. In territorio Bruwilerensi mulier quædam, Wazela nomine, dum quadam die ad opus consedisset textile, iam crudeli ex improuisò vtrarumq; manuum torqueri cœpit vexatione, vt clamore diræ vocis ciues cogeretur excire. Ex cuius immanitate doloris, paralysis obnoxia credebatur passioni. — Miracula post eius obitum. Subitò náq; adeò inutilis est reddita manibus, vt ad nullos eas valuerit vsus applicare. Quo magis magisque ingrauescente morbo, præ nimia doloris contritione inter manus tenentium obdormiuit, & huiusmodi lenis vocis sonum dulciter audit: Quid sopore deprimeris? Si præsenti passione carere volueris, surge velociùs, & cum oblatione cerei domini Wolphelmi adito sepulchrum. illius enim meritis es gaudio potitura salutis. Quæ alacri fide promptaq; deuotione iubenti satagens obedire, ardente sepulchrum inuisit cereo, nec beati patris diffidens meritis, nec dictis credere cunctata monentis. Quæ vbi ad orationem procubuit, post pusillum sana surrexit, & gratias agens Deo, sospes ac læta recessit. — Paralytica sanatur.

XXXI. FRATER quidam ex cœnobio Bruvvilerensi, Heribertus nomine, post obitum beati Wolphelmi in Daciam prouinciam fuerat transmissus, cum alijs quibusdam religionis monasticæ gratia fratribus. Vbi cùm aliquantisper commoratus esset, & iam reditum ei persuaderet animus, comitantibus secum viris honestis ac religiosis, iter est aggressus. Cumq; ad mare peruenissent, piratis insidiantibus, & die noctuq; maris sinum occupantibus, fermè per dies nouem negabatur transitus. Vnde nimia cordis contritione omnes pariter afflicti, vt propitius adesse dignaretur Dominus se inuocantibus, intimis precabantur visceribus. Nec distulit pius Dominus suorum vota fidelium, concitè largiendo subsidium. Adest namq; prædicto fratri sub noctis silentio B. Wolphelmus per visum, in crastinum iubens accelerare transitum, mare pacatum, hostium denuncians impetum refrenatum. In memoriam verò suæ liberationis ter ternis psalmis cultor ille sanctæ Trinitatis, Domino vota persolui iussit iubilationis. Taliter hostium sublata formidine, non modicum gaudium sumpsêre ex diuina reuelatione: & marinis se læti ingerunt fluctibus, piratis minimè nocere valentibus. Hoc ordine per serui sui merita ab imminentibus malorum procellis eruti, diuinæ gratias agunt liberationi. Quod vt ab ipso fratre, qui pertulit, agnouimus, fideli narratione retulimus. — Apparet fratri cuidam.

XXXII. EODEM tempore claudus quidam, Willemannus nomine, ex villa, loco Bruvvilerensi contigua, Polheim videlicet nuncupata, obtentu beati Wolphelmi diù negata membrorum recepit officia. Tẽpore quippe Quadragesimali ad locum accedens sepulchri, quo salutis arderet desiderio, cordis promebat gemitu: quo salutis ducebatur gemitu, cordis illius declarabat afflictio. Deniquè ad Deum tota intentione conuersus, lachrymosis precabatur suspirijs, vt serui sui meritis sospitatem mereretur in membris. Nec spes fefellit, cui fides incitamentum præbuit. Citiùs enim dictu claruit, cuius sanctitatis vel meriti vir beatus extiterit. Repentè enim diù contracti se cœperunt extendere nerui, & venarum meatus vitalis sanguinis infusione repleri, & membra priùs præmortua, in pristinum vigorem restitui. Quid longiùs morer? Sentiens homo diuinam in se operari virtutem, lento conamine assurgere nitens, quanquàm adhuc nutante gressu, in pedes constitit, & quæ circa se acta fuerant, præsentibus fideliter disseruit. Quorum manibus sustentatus, & huc illucq; deductus, vt res innotuit fratribus, magnificè laudatur & glorificatur Deus, qui in sanctis suis mirabilis est & gloriosus, faciens mirabilia solus. — Psal. 67. Ad indicium verò tanti miraculi, sustentatorij illius baculi super sepulchrum beatissimi viri multo tempore mansêre suspensi. — Claudus restituitur.

XXXIII. ALIO fermè tempore huic miraculo accidit consimile, quod quando qualitérve sit factum, libet referre. De villa Geroldeshouen mulier omnimodis contracta, ad sæpè memoratum locum ab amicis est deducta. Hæc sedulò ibidem incubans precibus, templi limina frequentabat attentiùs. Existente autem sacratissima beati Petri Apostolorum principis solennitate, & hanc cum reliquo vulgo tantis contigit interesse solennijs. Quæ largiter flens, & longa suspiria trahens, ante sepulchrum beati viri prosternitur, miseram se ac infælicem nimiùm conqueritur, cuius nec preces mererentur admitti, nec corporis incommoda solui. Sed qui quondam mulieris Chananææ, & huius voluit preces differre: — Matth 15. vt importunum illius desiderium, fidei esset experimentum. At verò quoniam beati viri meritis saluari posse non hæsitauit, sed in fide postulans perseuerauit, effectum meruit. Erecta quippe diuinitùs, exclamauit, omniumq; silentium clamoribus rupit. — Contractæ redditur salus. Vbi enim ossibus ossa se coniunxêre disiuncta, & neruorum contractio iuncturarum fiebat connexio, non est mirandum, quòd fragilioris mulieris sexûs expauit animus. Exurgens itaq; à pauimento, recepto vigore, incolumis præualuit ad propria remeare. Talibus miraculorum effectibus veraciter cum Christo se viuere mundo testatur vir iste beatus, Amen.

S. GEORGII, MAGNI MARTYRIS VITA ET MARTYRIUM, EX SIMEONE METAPHRASTE.

An. 280.

I. DIOCLETIANVS Romanorum Imperator, sceptris indignè potitus, & primus eorum, qui sibi cum illo Romanum imperium vindicabant, (tres enim erant) cùm Augustus declaratus esset Cæsar, omniaque sibi tum aduersùs hostes, tum in subiectis populis è sententia cedere videret, magno studio, vt sibi quidem videbatur, in eam curam incubuit, vt diuinam beneuolentiam compararet. — 23 April. Summam enim pietatem, & bonorum omnium finem, in eorum, qui dij vocantur, cultu sitam existimabat. Quamobrem assidua illis & magnifica sacrificia faciebat: inprimisque Apollinem, vt rerum futurarum peritissimum, venerabatur: — Diocletianus dæmonum cultor præcipuus. quem cùm aliquando de quodam negocio consuluisset, ita respondisse ferunt, vt eos, qui in terris iusti essent, sibi impedimento esse diceret, quo minùs vera prænunciaret, eorumque causa fieri, vt tripodum vaticinia falsa deprehenderentur. Opinionis igitur errore deceptus miser, scire vehementer cupiebat, quínam illi essent in terris homines iusti. Respondens autem è sacerdotibus quidam: Christiani sunt, inquit, Imperator. Hanc ille responsionem, tanquàm escam, deuorans, bellum aduersùs Christianos,

quod

quod iam quieuerat, rursùm excitauit. Statim igitur arma, quæ aduersùs scelera comparata sunt, in homines innocentes exerceri, & in omnes prouincias edicta cædis plena mitti cœperunt. Videre licebat carceres adulteris, & sicariis, & flagitiosis hominibus vacuos: eorum autem, qui Christum Deum & Saluatorem faterentur, plenos. Videre licebat, veteribus & vsitatis cruciatuum generibus, tanquàm leuioribus, repudiatis, grauiora quædam excogitari, quibus plurimi quotidiè Christiani passim afficiebantur.

Eius sæuitia in Christianos.

II. Cvm autem ad Tyrannum variæ criminum delationes aduersùs Christianos vndiquè, inprimisq; ab Orientis procuratoribus venissent, quòd edicta ipsius contemnerent, qui se Christianos profitebantur, quorum numerus iniri non posset, adeò vt vel in propria religione viuere ipsis permittendum esset, aut bello repentè nihil eiusmodi opinantes opprimi deberent: ille, his omnibus auditis, animi celans indignationem, & præ se ferens humanitatem, Præfectos omnes ad se, præcipueq; totius Orientis procuratores accersiuit. Qui cùm celeriter omnes conuenissent, Senatu conuocato, suam aduersùs Christianos sæuitiam patefaciens, Imperator iussit, vt quid quisq; de re proposita sentiret, in medium proferret. Cumq; alij aliud dicerent, ad extremum ipse virus euomuit, deorum religione nihil esse præstantius asserens. Cuius sententiam cùm alij comprobâssent, rursùm, Si meam, inquit, beneuolentiam magnifacitis, quando ita sentitis, studiosè operam date, vt Christianorum religionem ex vniuerso imperio meo prorsùs expellatis. Quod vt faciliùs perficere valeatis, ego vobis totis viribus fauebo. Omnibus autem approbantibus & collaudantibus, Senatui & ipsi Diocletiano visum est, ea de re iterùm, & tertiò ad populum referre.

Alij eius sententiam approbant.

III. Tvnc in exercitu aderat etiam admirabilis Christi miles Georgius, qui in Cappadocia non obscuro loco è Christianis parentibus natus, in vera pietate iam inde ab ipsa pueritia fuerat institutus. Hic cùm ad pubertatem nondùm peruenisset, patrem in certamine pietatis egregiè pugnantem amisit, è Cappadociaq; cum matre in Palæstinam, vnde erat oriunda, se contulit: vbi multæ illi possessiones & ingens erat hæreditas. Ob generis igitur nobilitatem, cùm iam & corporis pulchritudine, & ætate ad militiam aptus esset, Tribunus militum est constitutus. Quo quidem in munere cùm virtutem suam in bellicis certaminibus, seq; strenuum militem ostendisset, Comes à Diocletiano constitutus est, antequàm Christianus esse cognosceretur. Cùm autem eo tempore mater è vita discessisset, maioris cupidus dignitatis, maximam è diuitijs sibi relictis partem accepit, & ad Imperatorem profectus est. Tunc autem vigesimum ætatis annum impleuerat.

S. Georgius fit tribunus militum, hic Comes.

IV. Cvm igitur primò statim die tantam in Christianos crudelitatem animaduertisset, & Senatusconsultum mutari non posse, opportunum ad salutem tempus illud existimans, omnem pecuniam & vestem celeriter pauperibus distribuit, seruosq; præsentes libertate donauit, deq; absentibus, quod sibi videbatur, constituit: & tertio Concilij die, quo Senatûs decretum confirmandum erat, & Principum crudelitatis authorum sententiæ comprobandæ, aut refellendæ: ipse, omni formidine humana reiecta, & solum Dei timorem in animo conseruans, hilari facie & mente tranquilla in medio consessu stetit, & ad hunc locutus est modum: Quousquè tandem, ô Imperator, & Patres conscripti, & Quirites, bonis vti legibus soliti, furorem vestrum in Christianos augebitis, legesq; aduersum illos iniquas sancietis, & homines innocentes persequemini? & ad eam, quæ vos, an vera sit, ignoratis, religionem eos, qui veram didicêre, compelletis? Hæc idola non sunt Dei, non sunt, inquam, Dei. Nolite per errorem falli. Christus solus est Deus, idemq; solus Dominus in gloria Dei patris. Per ipsum facta sunt omnia, & Spiritu sancto eius omnia reguntur & conseruantur. Aut igitur vos item veram agnoscite religionem, aut certè illos, qui eam colunt, nolite dementia vestra perturbare.

Omnia sua dat pauperibus.

Oratio eius pro Christianis.

V. His verbis attoniti, & inopinata dicendi libertate perculsi, oculos ad Imperatorem omnes conuerterunt, audituri, quidnam is ad ea responderet. Imperator autem, tanquàm perstrictis tonitru auribus, iracundiæ impetum in se cohibens, Magnentio cuidam ex considentibus amico, qui tunc erat Consul, annuit, vt Georgio responderet. Hic propiùs ad se illum accersens: Ecquis, inquit, tibi istius audaciæ & magnæ in loquendo libertatis est author? Veritas, inquit Georgius. Tum Consul subiecit: Quis est veritas? Respondit Georgius: Christus ipse, quem vos persequimini. Ergò tu quoq;, Magnentius inquit, Christianus es? Ego seruus sum Christi mei, respondit Georgius: eoq; confisus, in medio vestrûm vltrò constiti, vt veritati testimonium exhiberem. His verbis populo concitato, & alijs alia dicentibus, incertus quidam rumor exaudiebatur, vt fieri in tanta multitudine consueuit.

Constans responsum eius.

VI. Tvnc Diocletianus, silentio per præcones indicto, cùm, defixis in sanctum iuuenem oculis, eum agnouisset, sic illum est allocutus: Et olim nobilitatem tuam admiratus, ætatemque honore dignam existimans, te ad maiores prouexi dignitatis gradus: & nunc, quamuis ad perniciem abutaris dicendi facultate, tamen quia prudentiam & fortitudinem tuam diligo, tibi quæ vtilia sunt, consulo tamquàm pater, hortorq; te, ne rei militaris commoda deseras, néve ætatis florem contumacia tua cruciatibus subijcias: sed dijs sacrificans, maiora à nobis expectes præmia, qui pietatem tuam remunerabimus. Sanctus autem Georgius respondit: Vtinàm potiùs tuipse, Imperator, per me verum Deum agnoscens, ei sacrificium laudis ab ipso quæsitum offerres: præstantiori enim atq; immortali te regno donaret. Siquidem illud, quo nunc potiris, cùm sit caducum & fragile, celeriter corruit atq; dilabitur. Quamobrem & ea, quæ ex ipso proueniunt, cùm sint fugacia, nihil possidentibus prosunt. Itaq; nullum ex ijs meam in Deum meum pietatem labefactare, nullum cruciatuum genus timorem illius ab animo meo excutere poterit, aut mortis formidinem inijcere. Hæc vir sanctus dum loquitur, Imperator totus ira percitus, nec permittens, vt faceret dicendi finem, satellitibus iubet, vt eum è Concilio hastis expulsum, in carcerem conijciant. Celeriter illi faciunt imperata: sed cuspis, quæ viri sancti corpus attingit, instar plumbi reflectitur, & os martyris laudibus personat.

Diocletianus ei blanditur.

Præclarè respondet.

VII. In carcerem igitur deductum, humi prosternunt, compedibus vinciunt, & eius pectori lapidem ingentem imponunt. Vtrumq; enim Tyrannus imperauerat. At vir sanctus id patienter ferens, Deo non destitit vsq; ad sequentem diem gratias agere. Cum enim dies illuxisset, rursùs eum Imperator ad quæstionem vocauit. Et cùm videret illum lapidis pondere defatigatum: Resipuistine, inquit, Georgi, an adhuc in errore permanes obstinatus? Cui grauiter vir sanctus respondens: Adeóne, inquit, Imperator, ignauum me putas euasisse, vt tam paruo ac puerili supplicio à religione deficerem, & pietatem abnegarem? Prius ipse torquendo defatigaberis, quàm ego tortus: Ego te, inquit Diocletianus, supplicijs ita puerilibus afficiam, vt tibi celeriter vitam eripiant. Iubet igitur rotam prægrandem afferri, mucronibus vndiquè præfixam, ad eamque virum sanctum alligari, paratisque in ea gladijs dilacerari. Pendebat in aëre rota, inferius autem aderant tabulæ, in quibus densissima erant spicula præfixa, gladijs similia, partim rectas habentia cuspides, partim aduncas ad hamorum similitudinem, partim cultros coriarios imitantia. Cum igitur rota per gyrum tabulis appropinquaret, & vir sanctus, tanquàm agnus, tenuioribus loris & funiculis ita constrictus, vt intra carnem absconditi inhærerent, vinctus esset, & per gladios, voluente rota, transire cogeretur, acutissima eorum acie corpus exceptum dilaniabatur, & scorpij more contortum dissecabatur. Hoc ille supplicij genus strenuè perferens: primum quidem magna voce precabatur, deinde secum ipse tacitè gratias agebat Deo, nec suspirium quidem vllum edebat. Mox bonum temporis spatium, tanquàm dormiens, conquieuit.

In carcerè conicctus, dirè affligitur.

Vide supplicij genus immane.

Martyris fortitudo.

VIII. Diocletianvs igitur eum mortuum existimans, lætus deosq; collaudans. Vbi est, inquit, Deus tuus, Georgi? Cur te ex hoc ludrico supplicio non liberauit? Cum autem iussisset eum ab illa machina solui, ipse ad sacrificandum

Apollini

Apollini profectus est. Cæterùm magna nube statim exorta, & maximo tonitru erumpente, vox desuper emissa est, quam multi exaudiêrunt ita differentem: Ne timeas, Georgi: tecum enim sum. Paulò pòst autem, qualis nunquàm antea, serenitas successit, & vir candidis vestimentis indutus, rotæ assistere visus est, qui facie coruscanti manum martyri porrexit, & ipsum complexus saluere iussit. Nemo autē audebat ad eum propiùs accedere, neq; ex illis, qui illum asseruabant, neq; ex ijs, qui missi fuerant, vt ipsum à rota soluerent, quoad is, qui apparuerat, ex eorum conspectu discessit. Tunc à machina solutus visus est sanctus martyr, & præter omnium expectationem incolumis constitit, & Deo gratias agebat, ac Dominum inuocabat. His perspectis, milites ingenti stupore correpti, rem Imperatori adhuc in templo sacrificanti denunciant, sancto etiam Georgio coràm constituto. Quem cùm adspiceret Imperator, primùm quidem ita se rem habere non credebat, & illum Georgium negabat esse, sed alium ei similem esse dicebat, aut eius certè simulacrum, quod spectatores deluderet. Verùm cùm accuratiùs illum contemplantes, qui assistebant, agnouissent, & martyr ipse se Georgium esse diceret, obmutuerunt.

Diuinitùs sanatur.

IX. Porro ex adstantibus duo, dignitate prætoria decorati, quorum vnus Anatolius, alter Protoleo vocabatur, cùm antea in Christi religione essent initiati, re admirabili cōspecta, plenam fidem conceperunt, & sublata voce dixerunt: Vnus est Deus magnus & verus Christianorum. Hos igitur confestim Imperator extra ciuitatem duci, atq; indicta causa, iubet obtruncari. Multi prætereà ad Dominum se conuerterunt, in seipsis fidem continentes, qui liberè loqui non audebant. Sed & Imperatrix Alexandra veritatem agnouit: quam liberè loqui incipientem Consul abduxit, ac priusquàm de illa rem intelligeret Imperator, domum dimisit. Hæc Diocletianus indignè ferens, cùm ratione nihil agere posset, iussit sanctum virum statim in foueam calcis recens extinctæ coniectum, in tertium vsq; diem asseruari, ne qua ex parte excogitari auxilium posset. Cùm igitur vinctus ad eiusmodi supplicium duceretur, magna voce sic precabatur: O conseruator afflictorum, ô præsidium eorum, qui persecutione vexantur, ô spes illorum, de quibus nulla est spes, Domine Deus meus, exaudi preces serui tui, & adspice me, ac miserere meî. Libera me Domine ab insidijs aduersarij, & concede mihi, vt ad finem vsque nominis tui confessionem inmutabilem conseruem. Ne derelinquas me Domine, propter iniquitates meas, ne quando dicant inimici mei, Vbi est Deus eius? Ostende potentiam tuam, & nomen tuum illustra in me inutili seruo tuo. Mitte angelum tuum, indignitatis meæ custodem, qui Babylone fornacem in rorem commutâsti, & sanctos pueros tuos incolumes conseruâsti, quoniam benedictus es in sæcula, Amen. His dictis, ac toto corpore signo Crucis munito, in foueam, gaudens & laudans Deum, ingressus est. Ministri autem, qui missi fuerant, omnibus, vt iussi fuerant, peractis, reuersi sunt.

Duo Prætores palam Christum confitentur. Imperatrix credit. Martyris precatio. *Dan* 9. Nota de signo crucis.

X. Diocletianus verò, cùm tertius adesset dies, accersitis quibusdam è militibus, dixit: Infælicis illius Georgij, quem propter eius peruersitatem & contumaciam in calcis foueam coniecistis, ne monumentum quidem volo sectatoribus eius extare, ne, dum ab illis colitur, gloriosæ insaniæ capti cupiditate, in perniciem ruant. Ite igitur, & si quid ex miseris illius ossibus adhuc reliquum est, defodite, atq; in perpetuum abolete. Hæc milites mandata cùm accepissent, quanta potuerunt celeritate, profecti sunt, sequente magna populi multitudine, vt quid factum futurùmve esset, perspicerent. Expurgata igitur calce, intùs repertus est vir sanctus habitu splendido, tanquàm è conuiuio veniret: qui, manibus in cœlum sublatis, Deo pro vniuersis eius beneficijs gratias agebat. Egresso autem illo, & nullum læsi corporis signum circumferente, tam admirabili spectaculo qui conuenerant obstupentes, vno omnes ore Georgij Deum collaudabant, & magnum esse dicebant.

In calce manet incolumis.

XI Interea dum morantur milites, ac tempus terunt, rumor ad Diocletianum peruenit. Qui cùm sanctum Georgium statim accersisset, stupore attonitus, sic eum est allocutus: Aperi nobis, Georgi, vnde tibi hæc adsint, & quibus abs te artibus fiant. Arbitror enim te, ad magicæ artis ostentationem, Crucifixi religionem simulare, vt præstigijs ad stuporem omnes adducas, & te magnum ostendas, ac Deum tuum, quisquis est, deorum omnium præstantissimum prædices. Ego quidem, respondit vir sanctus, existimabam, Imperator, ne os quidem posse vos aperire in eius Dei contemptum, qui nulla in re non potens est, & ex huiusmodi angustijs in se sperantes liberat. Verùm, quando in tam profundum erroris barathrum, vrgente diabolo, decidistis, vt ne illa quidem, quæ vestris oculis cernitis, miracula credatis, sed præstigias appelletis, vestram equitem cæcitatem deploro, ac miseros censeo, sed indignos tamen, quibus respondeam, puto. Nunc, inquit Diocletianus, cognoscam, an, nobis cernentibus, res facias admirabiles, & nos, quibus respondeas, indignos putes. Sed vel inuitus habebis, qui medeantur tibi. Tunc iubet ferreas crepidas afferri, oblongis clauis præfixas, easq; in conspectu suo accensas, ardentesq; in vtrunq; ipsius pedem induci, ipsumq; vapulantem vsq; ad carcerem trahi: Irridensq; dicebat: Quàm velox cursor es, Georgi. At martyr, cùm tam acerbè traheretur & vapularet, secum ipse exultabat: Curre, inquiens, Georgi, vt apprehendas: Sic enim curris, vt non incassùm. Deinde Deum suum inuocans, dicebat: Respice de cœlo, Domine, & vide laborem meum, & audi gemitum compediti serui tui: quoniam multiplicati sunt inimici mei, & odio iniqui oderunt me propter nomen tuum. Sed tu ipse sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea: & da mihi patientiam vsq; in finem, ne quando dicat inimicus meus, Præualui aduersùs eum. Ita precabatur, dum ad custodiam, in quam coniectus fuit, perueniret, afflictus ex vulneribus, quæ ardentes crepidarum claui pedibus eius inusserant.

Ardentes ferreæ crepidæ eius pedibus adhibentur. *1. Cor.* 9.

XII. Cum autem totum illum diem ac noctem, quæ subsecuta est, Deo gratias agens transegisset, postridiè accitus, in conspectu adstitit Imperatoris, qui iuxta publicum theatrum sedebat. Aderat & Senatus vniuersus. Sanctum igitur virum Imperator conspicatus ita rectè incedentem, vt si ex crepidarum molestia nihil acciperet impedimenti, magna cum admiratione: Quid est, inquit, Georgi? Num ad voluptatem & gratiam crepidæ tibi repertæ sunt? Sanè quidem, sanctus Georgius respondit, Imperator. Tunc ait Diocletianus: Audacia deposita, modestè obtempera, & magicis artibus reiectis accede, ac dijs propitijs sacrifica: alioquin multis alijs cruciatibus affectus, hac dulci vita tandem spoliaberis. Quàm stulti, Georgius inquit, videmini, qui Dei mei potentiæ præstigiarum nomen imponatis, eiusq; præsidia magicis artibus comparantes, ludicras dæmonum, qui à vobis coluntur, fallacias tam impudenter iactetis. Acri voce, truciq; adspectu Diocletianus martyris orationem interpellans, adstantibus imperauit, vt os eius cæderent: Sic, inquiens, doceatur, Imperatores non esse contumelijs afficiendos. Deinde iussit, vt neruis bubulis tamdiù vapularet, dum caro eius cum sanguine terræ agglutinaretur.

Os eius cæditur. Vapulat neruis bubulis.

XIII. Cum autem sanctus martyr ita crudeliter excruciatus, nihil hilaritatem vultûs immutaret, Imperator admiratione plenus, ad eos, qui proxime aderant, conuersus: Equidem, inquit, hæc non virtutis & fortitudinis, sed magicæ artis opera dixerim. Magnentius autem ad eum ait: Est hoc in loco, imperator, vir quidam magicæ artis peritissimus, quem si iusseris accersiri, Georgius celeriter victus, oraculis tuis succumbet. Statim igitur accersitus magus, adstitit coram Imperatore. Ad quē Diocletianus: Quæ, inquit, homo iste nefarius egerit, præsentes omnes sciunt: quomodo autem illa perfecerit, vestrum tantum est intelligere. Aut igitur præstigijs eius dissolutis, modestum & temperantem hunc nobis redde: aut magicis medicamentis ex hac vita celeriter extrude, vt proprijs tandem artibus captus, debitam mortem experiatur. Id n. cùm iam statuissem, viuere tñ adhuc permisi. Athanasio aūt (hoc n. illi mago nomē erat) oīa se facturum postridiè ꝓmittente, Imperator virum sanctū in vinculis custodiri iubens, è tribunali descendit.

Hæc de Athanasio Ipso mago non probat Baronius in notis.

It in custodiam. Ipse verò custodiam rursùs ingressus, Deum vocabat, dicens: Admirabilis sit misericordia tua, Domine, super me: & dirige gressus meos ad confessionem tuî, & perfice cursum meum in fide tua, vt in omnibus laudetur nomen tuum.

POSTERO autem die, cùm Diocletianus in altiori loco pro tribunali sederet, magum adesse iussit. Ille autem præstò fuit, prudentium grauitatem præ se ferens: & medicamenta quædam in testaceis vasculis ostendens, ait Imperatori: Adducatur nunc reus, & sentiet omninò, dijs coadiuuantibus, medicamentorum meorum vires. Si enim insanum hunc vis in omnibus, quæ iubes, dicto audientem efficere, hanc sorbeat potionem. Et pariter proferebat vnum medicamenti vasculum. Sin apud tribunal tuum amaram huius mortem mauis videre, hoc bibat. Et paruulum alterum vasculum demonstrabat. Euestigiò sanctum Georgium adduci iubet Imperator, & adstanti ipsi: Iam-iam, inquit, Georgi, magicæ artes tuæ aut omninò dissoluentur, aut desinent. Ac iubet ipsum per vim sumere paratum pharmacum. Ille autem hauriens ipsum intrepidè, nihil ex illo sensit incommodi. Deniquè nulla rei nouitate secuta, gaudens adstabat, dæmonum fraude illusa. At Imperator insaniens, alteram quoq; ipsi potionem iussit dari, atq; vt biberet cogi. Diuus autem Georgius, vi non expectata, ac sorbens, eodem modo incolumis auxilio diuino & gratia seruatus est. Obstupuit autem Imperator pariter cum toto Senatu, sed & ipse Athanasius spectaculo rei. Ac non multò pòst dixit martyri: Quousque tandem nos factis tuis ad stuporem adducis? Quamdiù nobis verum non fateris, qua scilicet ratione, quæ tibi admota sunt tormenta, contempseris, & medicamentorum, quæ in manibus sunt, iniuriam effugeris? Agedùm pande nobis omnia clementer audituris. XIV.

Potionem magicam bibit illæsus. Itē aliam.

TVNC beatus Georgius respondebat: Ne nos existimes, Imperator, humanis seruari consilijs, sed Christi inuocatione, eiusque potentia: quibus etiam freti, cruciatus nihili facimus, iuxta arcanam illius disciplinam. Diocletianus autem: Quænam, est, inquit, isthæc Christi tui disciplina? Diuus Georgius respondit: Cùm prouideret vestram in peius diligentiam, suos ille domesticos confirmans instituit, ne timerent eos qui corpus occidunt, & superuacanea ne curarent: Capillus, inquiens, de capite vestro non peribit: & quamuis mortiferum quid biberitis, vobis non nocebit. Deniquè ausculta, ò Imperator: hæc est vera eius promissio, vt breuiter declarem: Qui in me crediderit, opera, quæ ego facio, & ipse faciet. Diocletianus, Quæ autem, inquit, vos opera eius esse dicitis? Diuus Georgius respondit: Cæcos illuminare, leprosos curare, claudos dirigere, surdis aures aperire, spiritus eijcere, mortuos in vitam reuocare, atque his similia. Conuersus ad Athanasium Imperator: Tu, inquit, quid dicis ad hæc? Respondit Athanasius: Miror quomodo hic mansuetudinem tuam mendacijs refellens, fallere imperium tuum sibi posse persuadeat. Nam multa quidem beneficia à dijs immortalibus quotidiè consequimur, & ipsorum bonitate multis bonis fruimur: sed mortuos ad vitam reuocari hoc tempore nequaquàm vidimus. Hic autem mortali fidens homini, & Crucifixum Deum colens, maximorum signorum impudenter ipsi testis est. Verùm quando coram nobis omnibus fatetur Deum suum talia fecisse, & veram eius promissionem experiri sperantes in eum, ac quæcunque ipse fecerit, eos quoque facturos, mortuum ipse excitet coram te, & tunc nos quoq; illius Deum, vt magnipotentem, venerabimur. Ecce igitur mortuus in arca exaduersò posita, quem ego noueram, paulò antè sepultus est. Hunc si Georgius excitauerit, reuerà vicerit. XV.

Matth. 10. Luce 21. Marci 16. Ioann. 14.

ADMIRATVS Imperator consilium Athanasij, id vt tentaret, annuit. Erat autem arca magna eregionè stans tribunalis, dimidij stadij interuallo. Tunc Magnentius assistens Imperatori, petijt diuum Georgium, quibus adstringebatur, vinculis relaxari: & ad ipsum: Nunc, inquit, Dei tui mirabilia ostende, & nos cunctos ipsi per fidem conciliabis. Sanctus Georgius: Consul mi, inquit, Deus, qui de nihilo opera creauit omnia, nec impotens est per me mortuum hunc suscitare. Sed mentibus vestris per errorem deceptis, quid verum sit, intelligere non potestis. Tamē propter adstantem populum id, quod tentandi gratia petitis, per me Deus efficiet, ne hoc quoquè magicæ ascribatis. Ecce enim in vestro omnium conspectu magus, quem adduxistis, nec incantatione vlla, nec cuiusquā deorum vestrorum potentia hoc fieri posse, verè confessus est. Sub oculis igitur & auribus omnium vestrûm circumstantium, Deum meum inuoco. Cùm hoc dixisset, genibus flexis, propemodùm lachrymans Deum rogabat. & surgens, voce magna sic precatus est: O æterne Deus, Deus misericordiæ, Deus omnium virium, atque omnia potens, qui spes in te sperantium non confundis, Domine Iesu Christe, exaudi me miserum seruum tuum in hora hac, qui sanctos Apostolos tuos in omni loco & in omnibus prodigijs & signis exaudisti: & da huic generationi malæ signum ab ea petitum, & suscita mortuum in vrna positum, in confusionem non colentium te, in gloriam tuam, & Patris, & Spiritûs sancti. Obsecro, Domine, demonstra ijs, qui circumsistunt, te esse Deum solum altissimum super vniuersam terram, & ipsi cognoscant te esse Dominum potentem, & tuo nutui omnia subiacere, & tuam esse gloriam in æternum, Amen. Et Amen ab eo prolato, sonus factus est magnus, adeò vt contremuerint omnes. Tum retecto loculo, atq; humi tegumento lapso, resurgens mortuus, cunctis videntibus de vrna exiliuit. XVI.

Precatur Christum.

Mortuum excitat.

STATIM igitur exorto populi tumultu, plerisq; plaudentibus, & Christum summum Deum extollentibus, Imperator eiusque familiares obstupescentes, & incredulitatis pleni, primùm quidem adhuc magum esse Georgium dicebant, & spiritum introducere in fraudem spectatorum. Vt verò eum, qui à mortuis resurrexerat, hominem verè agnouerunt Christum inuocantem, accurrentemq; ad diuum Georgium, atq; ipsi adhærentem, prorsùs consilij inopes obmutuêre. Athanasius autem accurrens, ad sancti pedes procidit, Christum clara voce vocans Deum omnipotentem, ac martyrem obsecrans pro seipso, vt sibi eorum, quæ per ignorantiam commisisset, veniam deprecaretur. At longo pòst temporis spatio Diocletianus silentium populo indicens, ita locutus est: Videtis fraudem, viri? Cernitis horum malitiam præstigiatorum? Pessimus hic Athanasius suî simillimo, & eiusdem artis studioso occultè fauens, pharmaca, quæ nobis pollicitus est, non propinauit, sed potiùs incantamentorum vim habentia, ad nosipsos decipiendos. Quocircà Georgius illis offensus minimè est: quin potiùs impudentior factus, mortuum se suscitaturum pollicitus est: quem ipsi fictæ mortis specie defunctum, ad praui consilij sui exitum excitare finxerunt. XVII.

Athanasius magus conuertitur.

HIS dictis, Tyrannus ilicò Athanasium iubet vnà cum eo, qui reuixerat, indicta causa, securibus cædi, vt qui clara voce Christum Deum solum prædicâssent: sanctum verò martyrem Georgium carceri inclusum, in vinculis esse, donec à muneribus publicis vacans, quid de illo faciendum sit, deliberet. Hisque constitutis, in regiam se recepit. Sanctus autem Georgius carcerem ingressus, spiritu exultabat, & gratiarum actione Deum prosequebatur: Gloria, inquiens, tibi Domine, qui non confundis sperantes in te. Gratias tibi ago, quòd mihi adiutor vbiquè extitisti, quòd maioribus me quotidiè beneficiis afficis, & indignitatem meam exornas. Dignum me fac Deus, Deus meus, qui celeriter videam gloriam tuam, diabolo tandem confuso. XIIX.

Athanasius cum alio necatur.

S. Georgius redit in carcerem.

DVM autem ipse esset in carcere, quicunque Christi fidem imbiberant, propter ea, quæ peracta erant, ad ipsum profecti, &, tradita custodibus pecunia, ad eius procidebant pedes, & apud eum manebant: ex quibus multi etiam ægrotantes, per Christi signum & nomen ab eo curati sunt. Inter quos etiam vir quidam, Glycerius nomine, priuata fortuna, arans, altero ex bobus (vt sæpè contigit) humi collapso & abiecto, & tantùm non expirante, posteaquàm de sancti viri fama à quibusdam didicit, currens in carcerem, bonis iacturam deplorabat. Tandem arridens huic sanctus Georgius: Abi, inquit, lætus: Christus enim meus bouem tuum ad vitam reuocauit. Ille autem verbis credens, & currens, inuenit, sicut dixerat ei vir sanctus. Mox verò ne paululùm quidem moratus, reuersus est, & ad Martyrem accur- XIX.

Signo Crucis multos ægros curat.

accurrens, per ciuitatem voce magna clamabat: Magnus est certè Deus Christianorum. Comprehendentes igitur ipsum milites quidam, qui ipsi fortè occurrerant, per satellites rem Imperatori nunciauêre. Is autem furore plenus, & ne ipsum quidem adspiciens, nec dignum, quem interrogaret, existimans, gladio obtruncari extra vrbem iussit. Hic ergo Glycerius gaudens, & tanquam ad conuiuium aliquod vocatus, currebat ante milites à quibus ducebatur, & magna voce Dominum inuocabat, orans, vt martyrium sibi baptismatis loco poneretur: atque ita vitam finiuit. Tunc quidam è Senatoribus apud Imperatorem S. Georgium accusabant, quod in carcere sedens, fama populum commoueret, multosq; à diis abducens, ostentis magicis Deo adiungeret crucifixo. Itaque ad quæstionem rursus ducendum videri, & si resipisceret, absoluendum: sin in eadem permaneret insania, è vita tollendum. *Glycerius gladio cæditur.*

XX. IMPERATOR igitur, adhibito in consilium Magnentio, iussit in diem posterum iuxta Apollinis templum tribunal sibi parari, vt publicè de sancto quæstionem haberet. Nocte autem illa orans martyr in carcere, ac paulùm obdormiscens, vidit in somnis Dominum propria manu se subleuantem, & amplectentem, & corona capiti suo imposita, dicentem: Ne time, sed bono animo esto. Ecce enim iam dignus factus es, qui mecum regnes. Ne igitur tardaueris, sed properè ad me veniens, paratis fruere. Experrectus autem, & gratias Deo alacrius agens, carceris custodem ad se vocauit, ipsumq; rogabat: Hoc, inquiens, vnum abs te, frater, pero: concede, vt puer meus ad me ingrediatur: habeo enim, ipsi quod dicam. Annuente autem custode, ingressus est puer, qui extra carcerem expectabat, & dominũ suum in vinculis veneratus, flens humi iacebat. Sed sanctus illum erigens lachrymantem, vt bono animo esset, hortatus est, visaq; nunciauit: Celeriter, inquiens, me, fili, Dominus meus vocabit. Postquam igitur ex hac vita migrauero, accepto hoc meo misero corpore, quemadmodum ante discessum meum statui, itineris tui duce Domino, domum, quam habitare soliti sumus, prope Palæstinam, contende: omnibusq; peractis, quæ ibi præscripta sunt, Dei timorem habeto, à Christi fide non deficiens. Illo verò promittente non sine magna vi lachrymarum, se, Deo adiuuante, studiosè omnia curaturum, vir sanctus illum amplexatus dimisit. *Christus S. Georgium confirmat.*

XXI. ATQVE postero die sedens Diocletianus in tribunali sibi parato, in ipso Solis ortu martyrem ad se venire iussit, iramq; compescens, cœpit omni cum mansuetudine eum sic alloqui: Nonne tibi videor, Georgi, maxima humanitate & amore plenus esse, qui erga te tam mitis sim? Nam mihi dij omnes testes sint, vt me valde tuæ tædet adolescentiæ, tum propter florem pulchritudinis tuæ, tum propter prudentiæ grauitatem animique constantiam. Ac volebam quidem, si resipuisses, vt mecum pariter habitares, & secundas à nobis obtineres. Dic igitur nobis ad hæc tu quoque quid sentias. Sanctus Georgius: Oportebat, inquit, Imperator, hoc tuo erga nos studio declarato, non tam multa in nos per iracundiam mala facere. Hæc ille verba libenter audiens, subiecit: Si velles mihi, vt patri, amanter obsequi, omnes istos, quos pertulisti, cruciatus, maximis honoribus compensarem. Sanctus Georgius: Si vis, inquit, posthàc in templum ingrediamur, deos, qui à vobis coluntur, adspectum. Ilicò igitur Imperator exurgens magna cum lætitia, Senatui & omni populo per præconem edicit, vt in templum eant. Simul verò extollebat populus Imperatorem, & diis suis victoriam, dum iter in templum faceret, adscribebat. Vbi verò omnes ingressi sunt, indicto silentio, & sacrificio iam parato, intuebantur omnes martyrem, sperantes proculdubio ipsum sacrificaturum. Ipse autem ad Apollinis statuam accedens, extensa manu: Ecquid, inquit, à me sacrificium vis suscipere vt Deus? Atque eodem tempore signum Crucis expressit. Dæmon verò statuam inhabitans, huiusmodi vocem emisit: Non sum Deus, non sum, sed neque meî similium quisquam. Vnus est Deus solus, quem prædicas. Nos autem ex angelis ipsi ministrantibus apostatæ facti, ob inuidiam homines decipimus. Tum sanctus respondit: Quo pacto igitur hîc manere audetis, me cultore veri Dei præsente? Atque, hoc dicto, sonus quidam ac fremitus luctui similis ex statuis emittebatur. Omnes autem simul ad terram lapsæ, contritæ sunt. Tunc conuersi quidam de populo, tanquam furore concitati, sacerdotibus incitantibus, correptum sanctum virum vinculis constrinxerunt, atque inter verberandum clamabant, dicentes: Tolle magum hunc, Imperator, tolle, antequam nostra nobis ingrata sit vita. *Vide fallaciã diaboli* *Nota vim S. Crucis.* *Egregiè seipsum pudefacit dæmon.*

XXII. HOC igitur tumultu concitato, & fama per vrbem breui discurrente, Imperatrix Alexandra, cùm fidem Christi occultè apud se habere amplius non posset, celeriter prodiit: & cùm populi tumultum, & S. Georgium procul vinctum cerneret, nec ad eum præ turba posset accedere, clamans dicebat: Deus Georgij, adiuua me, quoniam tu es Deus solus omnipotens. Sedato autem populi tumultu, Diocletianus sisti coram se virum sanctum iussit: & insanienti similis, ad ipsum: Tales, inquit, benignitati meæ gratias rependis, fœdissimum caput? Sic diis sacrificare solitus es? Cui sanctus Georgius: Ita planè sacrificare didici, Imperator insane, & sic deos tuos colere noui. Erubesce in futurum diis talibus acceptam referre salutem tuam, qui ne sibiipsi quidem afferre opem possunt, neque seruorum Christi præsentiã valent sustinere. Dum verò hæc diceret sanctus, ecce Imperatrix quoque in medium procedens, eundem, quem antea, coram Imperatore sermonem habebat: & ad pedes viri sancti procumbens, Tyranni dementiam conspuebat, maledictis deos lacerans, eorumque cultores detestans. Imperator autem ad eam: Quid tibi, inquit, accidit, Alexandra, quod huic mago & incantatori adhærens impudenter, à diis recessisti? Illa verò acriter eum repellens, ne dignum quidem censuit responsione. *Alexandra Imperatrix palam suam fidem testatur.*

XXIII. IMPIVS igitur Diocletianus furore repletus, de sancto nihil amplius quæsiuit, sed ab eo irritatus, &, dum sacrificium sperat, subuersos ab eo deos suos videns, ad hæc Imperatricis mutationem animaduertens, atque illius causa iracundior factus, huiusmodi sententiam contra martyrem & nobilissimam tulit Imperatricem: Pessimum Georgium Galilæum sese dicentem, & qui tum deos, tum meipsum conuiciis multis affecit, denique qui contra illos arte sua magica vsus est, cum Alexandra Imperatrice veneficiis eius corrupta, & pari dementia in deos ipsa quoque maledicta cõiiciente gladio obtruncari iubeo. Statim igitur ij, quibus hoc demandatum erat, sanctum corripientes, vinctum extra ciuitatem ducebant. Tracta pariter cum ea nobilissima est Imperatrix: quæ dum abduceretur, alacri animo orabat, labra mouens, & oculos in cœlum frequentissimè intendens. At vbi ad locum quendam venit, vt consisteret, petiuit. Iisque, qui trahebant, concedentibus, super vestem sedens, & caput in genua reclinans, spiritum Deo reddidit. Huius rei causa martyr Christi Georgius Deum extollens, ipsique gratias agens, multa cum alacritate incedebat, orans, vt suus quoque cursus rectè perficeretur: & postquam ad præfinitum locum appropinquauit, clara sic voce precatus est: Benedictus es Domine Deus meus, quoniam dentibus quærentium me lacerandum nõ permisisti, nec inimicos meos super me lætos esse passus es: & quoniam liberasti animam meam, vt passerem de laqueo venantium. Nunc item exaudi me, Domine, & mihi assiste seruo tuo in hac vltima hora mea: & libera animam meam ab iniquitate aërei hostis maximi, & spirituum eius: & ea, quæ isti in me per ignorantiam peccauerunt, ne vertas crimini, sed veniam tuam & amorem tuum illis concede, vt & ipsis contingat pars in regno tuo cum electis tuis. Suscipe etiam animam meam cum iis, qui à seculo placiti sunt tibi, obliuiscens omnium, quæ tam scienter, quàm inscienter commisi. Recordare, Domine, inuocantium magnificum nomen tuum, quoniam benedictus es & gloriosus in secula. Amen. Hæc deprecatus, & cum gaudio collum proferens, beato capite detruncatus est vigesimotertio die Aprilis, egregiam confessionem perficiens, cursum consummans, fidem seruans impollutam. Vnde etiam coronam iustitiæ repositam habet. *Sententia in SS Georgium & Alexandram.* *Imperatrix reddit spiritum* *S Georgius decollatur anno 290. vt in veteribus MSS se legisse testatur Baron.*

XXIV. HÆC sunt maximorum certaminum strenui victoris trophæa. Hæc sunt contra inimicos eius præclara facinora, & prælia gloriosa. Qui sic certauerit, incorrupta atque æterna corona dabitur. Cuius precibus vtinam nos quoque

partem iustorum assequamur, collocemurq; ad dexteram Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria, honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS VERONENSIS PIO LECTORI.

Ne mireris, amantissime Lector, si alteram tibi magni martyris Georgij vitam paulò post primam, legendam offerimus. Illam enim ex Veneta à Metaphraste, hanc verò ex Crypta Ferrata Bibliotheca à Pasicrate, eiusdem Beati Martyris seruo, scriptam habuimus. Quæ licet in paucis quibusdam dissimiles videantur, ea tamen dissimilitudo non in re, sed in ordine potius consistere videtur. Ea verò, quæ vnus tacuit, alter suppleuit. Vtraque igitur cum sequente Encomio legenti iucunda erit, cùm in sanctis huius Martyris gestis enarrandis plurimum conueniant. Fecimus hoc eò libentius, quod apud Latinos nostros de gloriosissimo & celeberrimo Martyre nihil, quod fide dignum esset, legebatur: cùm constet inter apocryphas scripturas connumerari passionem sancti Georgij martyris, quæ olim à sanctissimo Gelasio Papa reprobata est. Ne quis autem putet hanc historiam, quam nos in lucem proferimus, à duobus iam dictis authoribus contextam, eandem esse, quam ipse beatissimus Gelasius reprobauit, sciat ipsam Orientalis Ecclesiæ testimonio confirmari, in qua singulis annis recitatur in compendium redacta. Itaque posthac habebis, quo in martyris inuicti solennijs animum tuum abundè oblectare possis. Vale, & Sancti huius patrocinijs te summopere commenda. Mira enim sibi ex intimo corde addictis beneficia præstitit, & in posterum præstabit.

Grat. dist. 15. cap. Sancta Romana.

Vide Baronij notas de actis Gregorij à Gelasio reprobatis.

MARTYRIVM SANCTI ET MAGNI MARTYRIS GEORGII, A PASICRATE EIVS SERVO SCRIPTVM.

23. April.

NOSTRI quidem Saluatoris Iesu Christi regnum cùm æternum sit, neque aliquod temporis principium habuit, neque vllum vnquam finem habebit. Eius verò omni ex parte laudandus & celebrandus aduentus, quo tempore Dei filius ex MARIA Virgine carnem sumpsit, & homo factus præsens in terris fuit, per totum orbem terrarum effulsit, Apostolorum doctrina & prædicatione his nunciatus, qui meruerunt, vt in sanctorum hominum sorte numerarentur. Quæ res & mirabilis fuit, & naturam omnem ac sapientiã superauit. Multis autem incredibilis visa est propter admirabilem, & quæ hominum opinionem superabat, eius rei magnitudinem. Incredibile, inquam, id visum est illis, qui errori seruiebant. Quamobrem omnes, qui terrena & falsa huius mundi gloria detenti erant, diuinæ prouidentiæ mysterium, ignominiam & nugas quasdam existimabant: sanctaque illa Dei hominis facti, & salutaris eius regni prædicatio, à Iudæis quidem scandalum, à gentibus verò stultitia putabatur. Et tamen nihilominus Deo ipsi placuit, per multam & admirabilem seruorum suorum tolerantiam, humanum genus ad veram ac salutarem religionem conuertere. I.

Aduentus Christi in terras multis visus incredibilis. 1. Corin. 1.

ACCIDIT autem, vt tempore illo, quo satanæ ipsius superstitio & idolorum seruitus in hominibus dominabatur, Diocletianus Romanorum imperio potiretur, qui pestis profectò quædam fuit, & contra Christi gregem fera valde agrestis, inanium idolorum errori nimium addictus. Erat illi amicus quidam, qui sentiebat idem, quod ille, & impietate mirum in modum excellebat. Huic nomen erat Magnentius, qui secundas in Imperio tenebat, & aduersus Christianos insania quadam efferuescebat, colendorumque idolorum impietate nimia efferebatur. Vnà igitur consultarunt, quidnam fieri oporteret ad Christianorum culturam omnino de medio tollendam, & ad omnes homines deorum suorum cultui subiiciendos. Erant enim idolorum errori, quo animæ ipsæ perdebantur, valde inhiantes, Apollini præsertim, perdendorum hominum duci. II.

Diocletianus sæuissimus tyrannus.

CVM igitur simul consultassent, edicta scripserunt Diocletiani Imperatoris nomine ad omnium prouinciarum ac regionum Præsides, Tribunos, & qui magistratu aliquo fungebantur. Literarum autem forma hæc erat: Diocletianus maximus semper Augustus, æternus imperator, omnibus per omnem prouinciam ac Romanorum ditionem Ducibus, Præsidibus ac magistratu aliquo fungentibus, salutem. Quoniam ad diuinas nostras aures fama quædam peruenit, quæ non mediocriter nos perturbauit, hæresim quandam valde impiam eorum, qui Christiani dicuntur, vigere cœpisse, quippe qui IESVM, quem MARIA quædam Iudaica fœmina peperit, vt Deum colunt: Apollinem verò magnum illum deum, Mercurium, Dionysium, Herculem ac Iouem ipsum, per quos nostræ Reipublicæ pax data est, contumeliosis maledictis insectantur, venerantes, vt Deum, Christum illum, quem Iudæi tanquam maleficum, in cruce suffixerunt: hac de causa edicimus, vt omnes Christiani, tam viri, quàm mulieres, per omnes vrbes ac regiones suppliciis acerbissimis subiiciantur, nisi diis nostris immolare, & errorem illum suum abiicere voluerint. Et si quidem paruerint, veniam illis dari volumus: sin minus, gladio percuti, & morte pessima puniri. Illud autem scitote, si hæc diuina nostra edicta neglexeritis, easdem, quas & illi dabunt, pœnas vos daturos. III.

Literæ Diocletiani contra Christianos.

HIS literis per omnem vrbem ac regionem propositis, & persecutione magna contra Christi gregem erumpente, ita vt multi ex iis, qui valde insignes erant, post plurimos cruciatus animo remissiore facti sint, Diocletianus ipse magis magisque insaniens, omnem Senatum ad se conuocauit, omnesque magistratus & militares tribunos. Qui cùm eodem conuenissent, rursus consultabat, quomodo ex imperio suo Christianorum genus omnino delere posset. Cùm verò tam ij, qui vnà sederent, quàm qui assisterent Imperatori, metu detenti, se id prompto animo facturos dixissent, quod in mentem illi veniret, Diocletianus hanc habuit orationem. IV.

Christianorum atrox persecutio.

MIHI quidem charissimi auditores, nihil nostra in deos pietate videtur præstabilius. Nam & imperium ipsum nobis, & hominibus omnibus salus ab illis data est. Iustum igitur censemus, deos ipsos perpetuis sacrificiis compensandos: eos verò Christianos, qui adhuc extant, & deos nostros contemnunt, omnium generum cruciatibus tamdiu subiiciendos, quoad istorum impia superstitio dissoluatur, & mortis genere turpissimo extinguatur. Itaque ad hæc ipsa omnes vna voce responderunt: Nos, maxime inuictissimeque Imperator, vestræ diuinitatis in omnibus prouidentiam amplectimur, & immortales deos honorari volumus, quemadmodum & vestrum imperium iubet. Si quis verò posthac extiterit, qui vel cogitatione ipsa Christum nominet, omnium generum morti subiiciatur. V.

Diocletiano omnes magistratus assentiunt.

CVM impius ille Tyrannorum Senatus ad hunc nefarium & peruersum modum decreuisset, & eiusmodi edicta proposuisset, omniumque generum tormenta contra Christianos homines excogitasset, & multi Christianorum inimici diligenter inquirerent, (quippe quod aptissimum tempus sibi oblatum viderent) si quem Christianum inuenire possent: eo tempore, vt in obscura nocte, stella quædam clara & splendida effulsit, pretiosa illa Christi margarita, Georgius, qui fuit meus dominus & CHRISTI miles. Ille multorum deorum errorem & idolorum superstitionem, velut nubem quandam, exterminauit: & perfecta cœlestique mente salutaris prædicationis diem proprio certamine omnibus ea re dignis illustrem ostendit. Qui fœdissimi Imperatoris Diocletiani minas nihil metuens, non tam multorum Principum, qui cum illo erant, furorem, non exercitum, non denique proposita tormenta aliquo VI.

aliquo modo cogitans, sed in ea omnia, quæ verè terribilia sunt, intentum animum habens, religioso cordis sensu hæc secum dicebat: Quid cessas, Georgi, cùm Deus ipse eos inuitet, qui ad eius nuptias ire volunt? Patefactus est thalamus nuptialis, cœna parata est, quid cessas intrare, priusquàm ianua claudatur? Præsto est nunc Iesus, qui Crucem propter nos sustinuit. Clamat ille: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam verò non possunt occidere. Recordare, Georgi, Euangelica illa documenta, & verum illud Domini promissum: Qui confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cœlis est. Vitæ huius breuem vmbram ac cito prætereuntem, æternæ illi vitæ ne præferas, neque vanam mundi gloriam cœlesti spei anteponas: quoniam omnis gloria hominis est tanquã flos agri. Paulisper sustine, & cum angelis perpetuo exultabis. *Matth 22.* *Matth 10.* *Ibidem.* *Esa. 40.*

VI. Hæc cùm secum ipse voce non elata, sed tam clara quæ audiri poterat, collocutus esset, & consilio valde bono cogitationem suam confirmasset, non solùm Tyrannorum minas non extimuit, sed etiam veritatem ipsam verbis ac factis prædicauit, & propositam tormentorum multitudinem irridens, suis certaminibus maximam sanctissimæ Christi Ecclesiæ doctrinam, & pulcherrima reliquit monumenta. Erat sanctus hic martyr Georgius genere Cappadox, nobilis, moribus ac facultatibus valde illustris, diuina quadam prudentia ornatus, atque tribunatibus plurimis functus. Aderat autem tunc ille vnà cum exercitu Imperatori. *Genus S. Georgij.*

VII. Cum igitur tantam insaniam ab idolorum seruis aduersus Christum exerceri vidisset, celeriter pecunias & facultatem omnem suam pauperibus distribuit. Cumque se athletarum more ad stadium subeundum exuisset, & in medio regij tribunalis, Senatusq; & omnium militum illic sedentium, eorumq;, qui magistratu aliquo præditi assistebát, præsenti animo stetisset, alta voce: Christianus, inquit, ô Imperator, ego sum, qui fretus vero & cœlesti Deo ac Rege Christo, in medio vestrûm stare non sum veritus. Miror autem tanto in istis idolis colendis errore vos detineri, & æternum ac viuentem Deum ignorare, qui omnium opifex est, & tibi regnum istud dedit. Quamobrem Imperator, & omnes, qui hic vnà sedetis, nolite dæmonum errore ac fallacia decipi. Dij enim, qui cœlum & terram non fecerunt, dispereant. Nos verò Christiani vnum Deum Patrem adoramus, & vnum Dominum IESVM Christum Filium Dei, per quem facta sunt omnia, & vnum Spiritum Sanctum Dei, Trinitatem perfectam in vna diuinitate & regno. Quapropter & hîc piè viuimus, & post mortem vitam æternam expectamus. Vestra autem simulacra, quæ colitis, reuera nugæ sunt, & risu digna, cùm & fabulæ sint, & nihil veri in se habeant: nam diaboli inuentum hoc fuit, quod perniciem atque interitum iis affert, qui mentem illis adhibent. *Vide egregiam S. martyris fortitudinem.* *Iere. 10.*

VIII. Hæc cùm ille dixisset, Magnentius, qui secundas post Imperatorem tenebat, & illi erat valde charus, intuens in Georgium: Quodnam, inquit, est nomen tuum? & quisnam es tu, qui tantum audaciæ præ te fers? Respondit Georgius: Ego primo & præcipuo nomine Christianus appellor: vt verò apud homines vocor, Georgius sum, cùm ita Deo meo placuerit: oportet enim me copiosum & vberrimum cœlesti Deo meo pietatis fructum offerre. Tunc in eum intuens Diocletianus, velut sæuus aliquis draco: Audio, inquit, Georgi, prudentia & fortitudine semper te probatum, & honoribus à regali nostra prouidentia dignum fuisse habitum. Agè igitur diis nostris immola, ne pessimè moriaris: sed nostra humanitate magis frui possis, & honorem ac diuitias copiosiores, fiduciamque maiorem apud nosipsos assequaris. Ista nunc vana fiducia tua nihil tibi proderit.

IX. Ad hæc Georgius: Vtinam, ô Imperator, me ferres, & verum atque vnicum Deum agnosceres, vt & cœleste regnum mereri posses. Ista enim potestas tua ad breue tempus est, tuaq; promissa atque illecebræ nunquam meæ in Deũ pietatis stabilitatem commouere poterunt. Tui honores tecum sint, & promissa tua illi habeant, qui tibi obtemperát. Ego enim Christum habeo cœlestem Imperatorem, qui contra satanam & eius ministros victoriam & gloriam mihi præbet. His commotus Imperator, & furore accensus, iussit vecte illum ita verberari, vt eius viscera in terram funderentur. Quo facto eius corpus sanguine circumfusum erat: vectis verò, vt plumbum, in posteriorem partem reflectebatur. Tunc dixit S. Georgius: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, quoniam gladium à ministro diaboli sustulisti, & eius contra nos fremitum deiecisti. His commotus Diocletianus, & ira multa repletus, iussit eum de ligno deponi, & in carcerem duci, eiusque pedes in ligno grauiter extendi, & in ipsius pectore lapidem magnum imponi. Lapide autem imposito, qui vix baiulari potuit, alta voce S. Georgius dixit: Gratias ago tibi Deus, quod dignus sim factus, qui onus acciperem, quod pectori & cordi meo imponeretur, quodque meæ in te confessionis stabilitatem firmare debeat. *Dirissime verberatur S. Martyr.* *In carcere crudeliter premitur.*

X. Crastino autem die suggessit satanas Diocletiano, & iis, qui cum ipso erant, vt iuberent rotam quandam valde magnam multo & vario artificio componi. Facta igitur fuit rota gladiis vndique armata, in quam iniquus ille Tyrannus iussit sanctum virum iniici. At ille vt in eum locum ductus fuit, & tristem illam machinam diaboli arte cõpositam vidit, in eam intuens dixit: Domine Iesu Christe, gratias tibi ago, quod in hanc sortem me vocasti. Tu igitur, qui fuisti fixus in Cruce inter duos latrones, & ipse immortalis mortem gustasti, vt à morte hominem eriperes, da mihi, quæso, stabilem & immobilem tuæ fidei confessionem in hac hora, & serua animam meam ab hac diaboli machina. Hæc cum dixisset, in eam machinam iniectus est, grauiterq; depressum eius corpus, in multas partes discissum fuit. Quo facto, Diocletianus Imperator & eius amicus Magnentius, elata voce dixerunt: Vidistis omnes, qui hîc præsentes estis, quod non sit alius Deus, nisi Apollo, & Neptunus, Hercules, Iupiter, & magna Diana? Vbi nunc est Georgij Deus? Quare non venit ille, & eum è manibus nostris liberauit? *Terribile supplicium.*

XI. Cum igitur in rotæ illius tormento eum manere iussisset, ad prandium se contulit. Hora autem decima sonitus magnus è cœlo factus est, & vox hæc: Esto fortis, Georgi, & sententiam firmam tene: multi enim per te ad fidem meam conuertentur. Qui verò erant illic carnifices, & eum custodiebant, sonitu illo perculsi, dicebant: Magnus est DEVS Christianorum. Angelus autem Domini venit, & è tormento illo martyrem dissoluit: cuius corpus cùm sanum restituisset, illum salutans: Gaude, inquit, Georgi, & crede in eum, qui te corroborat, Christum, & cursum tuum perfice. Ecce enim nos expectamus, perfectæ confessionis coronam tibi dari. Surrexit autem Georgius lætus, & proprio Domino gratias agens, inambulansq; psalmos illos canebat: Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum, & in seculum seculi. Dirige gressus meos Domine, & non dominetur meî omnis iniustitia. *Martyr diuinitus confirmatur, & eripitur.* *Psal. 144* *Psal. 118.*

XII. Cumque in eum locum venisset, vbi Apollinis statua erecta erat, inuenit illic Imperatorem ac Magnentium, & omnes Imperatoris amicos, sacrificia & debacchationes idolis suis offerentes. Cùm igitur propius accessisset, alta voce: Agnoscisne, inquit, me, ô Imperator, & eum Deum, qui à me tibi nunciatur, quique me de manibus tuis, & à letali machina, quam ipse opinabaris morti me tradituram esse, omnino eripuit? Erratis igitur vos idolis sacrificia offerentes. Tunc Imperator in eum intuens: Tu, inquit, quis es? Tunc ille: Georgius ego sum, tuo iussu in rotam coniectus, quem & dereliquisti in multas partes à rota dissectum: me enim mortuum existimabas, qui & veni, vt tibi ostenderem Deum illum, quem tu vt imbecillem contemnebas, posse nos à morte eripere. Tunc Imperator iussit eum detineri: secum tamen cogitabat, eumque valde inspiciebat, num non ipse reuera, sed eius imago esset, qui morte violenta sublatus fuerat, & eos illuderet. Magnentius autẽ dicebat similem illi esse. At S. Georgius: Ego, inquit, Georgius sum Christi seruus. Ne erretis in istis idolis: sed scitote Christum posse illos etiam à mortuis excitare, qui spem suam in eo collocarunt, eosque à vestris manibus liberare.

XX. GLYCERIVS vero quidam, homo rusticus, cum araret, bos, quem vnum habebat, cecidit & mortuus est. Ille cùm ad carcerem venisset, ad pedes sancti Georgij se abiecit, dicens: Domine, bouem vnum vtilem habebam, quo terram colebam, & ita nutriebar: nunc autem ille cùm sub aratro ceciderit, mortuus est. Precor igitur te, vt Deum ores, & bos meus viuus restituatur: futurum enim scio, vt Deus tuus te audiat. Sanctus autem martyr Georgius respondit: Si credis in Deum meum, bos tuus viuus exurget. Credo, inquit Glycerius, non esse alium Deum, nisi eum solum, qui Christianorum est. Tum Georgius: Vade, inquit, nam bouem viuentem inuenies. His verbis ille credens, abiit: cumq; bouem viuum inuenisset, redit clamans: Magnus est Deus Christianorum. Illum autem hæc dicentem carnifices & milites comprehensum, ad Imperatorem duxerunt. Quare Imperator turbatus, neque appellationem ipsius audire passus, eum iussit minutatim secari. At ille, cùm in Christi confessione cruciaretur, clamauit: Deus verax, qui omnia effecisti, ne me reprobes vas inutile, quoniam credidi tibi, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. Metuo autem, quoniam sine sancto baptismate tuo sum. Volebam quidem baptismate lauari, sed id antea facere non potui. Verùm si volueris tu, Domine, saluus fiam. Precor igitur te, Domine, vt sanguis meus pro baptismate mihi reputetur, quoniam Deus es, qui corda hominum & propositum cognoscis, & animum inquiris. Venit autem vox ex alto, hæc dicens: Veni, Glyceri, lætus ad me: perfectus enim eris apud me. Itaque Glycerius martyrio consummatus est. *Glycerius dura patitur pro fide.*

XXI. DELATVM autem fuit Imperatori Diocletiano, multos esse, qui venirent in carcerem, & à S. Georgio docerentur, quos omnes ille ad se traheret, plurimos ægrotos curando. Tunc iussit Imperator S. Georgium ad se duci. Magnentius verò dixit Imperatori, Christianorum genus morte non domari, cùm valde sit contentiosum. Itaque virum istũ, inquit, comitate potius & blanditiis aggredere, si vis ei persuadere, vt diis immolet. Sanctus autem Georgius, cùm ad Imperatorem veniret, psalmũ hunc canebat: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina. Ductus igitur ad Imperatorem, præstò illi fuit. Tunc Imperator hortari eum ita cœpit: Per solem illum & Deos omnes, si me audieris, Georgi, & diis nostris immolaueris, facultates multas tibi largiar, & in palatio apud me secundas habebis. Indulgeo enim tibi, & malo te mihi obtemperantem viuere, quàm repugnantem mori. Bene, inquit sanctus martyr, nunc loqueris. Vtinam & antea iisdem verbis vsus fuisses. Nunc autem post tot cruciatus vbinam iniuriam, qua me affecisti, compensatam inueniam? Cui Imperator: Condona mihi, ô Georgi, tanquam parenti crimen istud, & diis immola, ac mecum in palatio viue. Tunc sanctus Georgius: Quoniam, inquit, omnino teipsum mihi purgasti, hac in re tibi ego inseruiam. Vbinam sunt dij tui? Eamus ad illos. *Psalm. 69.* *Blanditiis vult martyrem eneruare tyrannus.* *Irridetur ab illo.*

XXII. Hoc Georgij dicto Imperator exhilaratus, iussit omnem Senatum & exercitum vnà cum populo ad templum conuenire, præconesque omnes per totam vrbem clamare, Georgium illum Galilæorum mysteriis eruditum, ad magnum Apollinem adire. Hac re audita, Græci omnes epulantes clamabant: Apollo vicit: Imperator Diocletiane in æternum regnes: magni sunt Imperatoris dij. Cùm verò in templum omnes introiuissent, & silentium factum fuisset, stans sanctus Dei homo Georgius, & in statuam Apollinis intuens, ait: Tu ne Deus es? Num ab hominibus te coli oportet? Hæc cùm dixisset, spiritus ille impurus, qui prope statuam illam permanebat, clamauit: Non sum ego Deus, neq; qui mecum sunt: sed vnus est Deus verus, qui fecit omnia, & eius filius Christus, per quem fecit omnia. Nos angeli ipsius eramus, cumq; ab eo defecerimus, dæmones nominamur, à quibus & homines ipsi decipiũtur. Cui Georgius: Si dij vos non estis, quare homines ipsos decipitis? Quomodo autem & nunc audetis hîc manere, cum ego Dei seruus hîc stem, super quem inuocatus fuit, & nunc inuocatur Christus verus Deus? Statim autem tumultus magnus factus est, & clamores, tanquam lamentantium dæmonum, omniaque templa & idola vnà ceciderunt, & comminuta sunt, cùm sanctus ille vir vnà cum verbis, quæ supra retulimus, Crucis quoq; signum fecisset. *Dæmon suã prodit imbecillitatẽ.* *Nota virtutem signi Crucis.*

XXIII. ID cùm Græcorum sacerdotes vidissent, aduersus S. Georgium irruerunt. Quo derento, clamarunt: Tolle hunc, Imperator, tolle hunc veneficum, qui magicis artibus omnes decepit, & deos ipsos euertit. Imperator autem tum dęmonum fallacia, tum plurimo illo sacerdotum clamore in iram concitatus, dixit S. Georgio: Homo pessime, atque omni errore & veneficio referte, nonne mecum conuenisti, te Apollini sacra facturum? Cui martyr Christi Georgius: Insipiens, inquit, & impudens Imperator, ego meum sacrificium Christo meo vero Deo obtuli: propterea omnes dij vestri euersi sunt. Scito igitur saltem nunc, eos neque sibi opitulari posse: idola enim sunt sensu carentia, & dæmones, qui stolidos homines decipiunt, sed à Christi seruis euertuntur.

XXIV. TVNC Imperatrix Alexandra, cùm hæc audiuisset, ad Imperatorem accurrit, & coram ipso clamans, hæc dicebat: Tu, Deus Georgij inuicti militis tui, propitius esto mihi scelestæ mulieri, neque recorderis, Domine, eorum, quæ per inscitiam commisi: sed respice hanc meam extremam mutationem, & da mihi, vt partem habeam cum Christianis, & cum seruo tuo Georgio. Hæc cùm illa summis clamoribus & lachrymis diceret, multitudo magna in Dominum Iesum credidit, præsertim propter miraculum illud idolorum, quæ comminuta sunt. Iratus igitur Imperator, aduersus Alexandram & Georgium sententiam tulit, & sancto illi martyri dixit: En, pessime Georgi, etiam Imperatricem à te deceptam, morti subiecisti. Vade igitur & tu vnà cum illa, & dignam tuis in deos blasphemiis pœnam sustine. Legit autem sententiam, quæ sic habebat: Georgium Galilæorum discipulum, qui decretum nostri imperij violauit, neque deos ipsos coluit, quinetiam Imperatricem ipsam corrupit, iubemus gladio percuti, eiusq; & Alexandræ ab eo deceptæ capita truncari. Statim igitur eos comprehensos, extra vrbem milites duxerunt. *Imperatricis mira cõstantia.*

XXV. CVM autem Alexandra prompto animo ad brauium sibi exoptatissimum vnà cum martyre illo adiret, & animo ac mente Deum precaretur, vt laborum motus & oculi ad cœlum erecti significabant, assedit in quodam loco, & animam suam Domino in pace reddidit. Cùm verò S. Georgium ad martyrij locum milites duxissent, ad ipsos conuersus: Expectate, inquit, paulisper, fratres, vt Deum precer. Quod cùm illi concessissent, in cœlum oculos & manus erexit, ac, gemitu emisso, dixit: Deus meus, qui es ante secula, ad quem ego à iuuentute mea confugi, tu, qui bona & vera es Christianorũ expectatio, & certa seruorum tuorum promissio, ac perennis thesaurus, qui antequam à te aliquid petatur, dona præbes his, qui te diligunt, exaudi me, Domine. Tu, qui dedisti mihi martyrij confessionem, & ad finem vsque patientiam, tu, inquam, & nunc accipe animam meam, eamq; ab aëreis & inimicis spiritibus libera, ac me vnà cum iis, qui tibi grati fuerunt, collocare digneris. Dimitte & gentibus quæcunque contra me fecerunt, & contra seruos tuos, qui inuocant sanctum nomen tuum. Illumina ipsos, vt veritatem tuam agnoscant, quoniam omnes vis saluos fieri. Emitte auxilium inuocantibus nomen tuum, Christe. Da ipsis timorem tuum, & charitatis in sanctos tuos desiderium, vt eorum memoriam retinentes, ipsorum etiam fidem imitentur, vt digni efficiantur vnà cum ipsis vita cœlesti & regno sempiterno: quoniam tuum est regnum & gloria, Patris & Filij, & Spiritus Sancti in secula, Amen. *Imperatrix abit è vita.* *Orat martyr pro hostibus suis.*

XXVI. HAS preces cùm sanctus Christi martyr Georgius compleuisset, genua ipsa inclinauit, & collum suum extendit: & à carnifice percussus, dormiuit in Domino vigesimotertio mensis Aprilis, diei, qui Parasceue dicitur, hora septima. *Capite cæditur.*

Ego verò S. Geòrgij seruus, nomine Pasicrates, secutus dominum meum, omnia hæc vera in commentarios collegi. Beatus certè est, qui in Christum verum Deum nostrum & Saluatorem crediderit: Cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

ENCOMIVM IN SANCTVM MARTYREM CHRISTI GEORGIVM, QVOD HABITVM FVIT IN DIE, QVO EIVS MARTYRIVM *celebratur: ex Simeone Metaphraste.*

SEMPER quidem splendida,& omnium ore laudata sunt sanctorum Martyrum monumenta, cumprimis verò laudabile & gloriosum est, quod hodierno die celebratur. Præsens enim memoria martyris non solum eorum, quæ Dominus passus est, imitationem continet athletico certamine decorata,& verni temporis splendore (hoc enim tempore eius dies festus agitur) pulchrior facta, verumetiam hilaritatem, quæ ex sublimioribus Domini IESV Christi diebus festis proficiscitur, abundè participat. Hic enim inter hos dies, tanquam inter duos Soles, proprio motu se vertentes, velut luna quædam interiectus, vtriusque splendoribus illustratur,& radiis Christum imitantibus orbem terrarum illustrat. Ante illum quidem effulsit,& cum lucidissima splendentis auroræ hora exortus est, vel statim consequentem, aut continuam potius eam horam habuit dies ille festus à toto mundo celebratus, omniumque splendidissimus ac præcipuus, Saluatoris, inquam, Christi veri Dei & nostri Domini,& martyrum principis, Crucem passi ac resurgentis, qui propter nos homo factus est,& propter nostram salutem martyrium sustinuit sub Pontio Pilato, vt est in sacris literis: quique iis, quæ ipse passus est, victoriam contra mortem nobis largitus fuit. Idem quoque beati martyris Georgij dies festus meritò consequentem habet eiusdem Christi ad cœlos assumptionem, quo die humanam nostram naturam in seipso vnà cum Patre collocauit. Quæ res non casu euenit, sed horum dierum concursu veræ charitatis œconomiam, & manifestam rerum diuinarum cognationem significauit, ita Christo ipso, cuius causa martyrium susceptum fuit, summam in eum, qui illud suscepit, charitatem suam nobis ostendente, vt non solùm his, quæ passus est, eius similitudinem exprimeret, sed in ipso etiam die, quo passus est, se similem ostenderet. I.

Dies Festus Georgij.

Toto mundo celebratus dies festus Christi resurgentis.

In Parasceue passus S Georgius.

HÆC eadem celebritas & alias omnes, quæ martyribus in toto anno dicatæ sunt, antecedit, cùm sola hæc post sanctam Christi resurrectionem verno tempori ac splendori præsideat. Quoniam igitur hęc athletica panegyris ac celebritas his finibus circumscribitur, operepretium est deinceps & eiusdem decus per partem explicare. Celebritatis autem decus est tum salutaris oratio, tum diuinum aliquod opus. Græcis quidem & Barbaris, omnibusq; aliis, in quibus idolorum error dominabatur, diei festi honestas & iucunditas erat, omni turpitudine & intemperantia dæmones colere. Nobis verò, quibus Crucis trophæum contra mortem datum est, diuersum proponitur, hoc est, omnibus certaminibus illos ipsos dæmones expugnare ac redarguere. Quamobrem voluptatum dissolutio, vt turpissima res, nobis inuisa est: labor autem, qui pro virtute,& mors, quæ pro pietate suscipitur, vt suauissima quædam res, à viris fidelibus præter cætera exoptatur. His rebus factum est, vt idolorũ error deletus sit, & martyrum multitudines affulserint, atque terrestria loca cœlum sint effecta, sanctis viris, velut stellis quibusdam, exornata. Nam huiusmodi quotidianæ celebritates terrarum orbem continent, martyrum trophæa eorumque reliquias honorantem, & certamina illa, quæ martyres obierunt, pleno cœtu celebrantem, certamina, inquam, illa, quæ communis hostis malitiosè intulit, Dei cultum,& nomen illud, quod aliis commune non est, per idola ipsa sibi vendicare contendens. At Deus omnium,& Saluator,& stadij princeps, pro sua in homines charitate concessit, humanam naturam aduersus illum victricem euadere, vt, à quibus studebat, tanquam deus, adorari, ab iisdem, vt mortuus & pedibus conculcatus, irrideretur. II.

Feriæ ethnicorum.

Orbis terrarum martyrũ trophæa & reliquias honorat.

QVONIAM igitur idolorum insania & caligo eo tempore per omnem terrarum orbem effusa, propemodum & eas partes, quæ non habitantur, repleuerat, omnibus ferè ad impietatem spontè se conferentibus,& eum, qui verè Deus est, summæ obliuioni tradentibus, tenebris & longæ noctis compedibus irretitis hominibus illis, qui dæmonũ culturam plurimi faciebant,& vanis spectris, tanquam miraculis quibusdam, perterrefactis, in dies superstitiosiores efficiebantur impietatis duces & amatores studiosissimi, Diocletianus, inquam, & Magnentius: eorumque per omnẽ vrbem satellites, instar suum, ad impietatem irruentes, studiosè in pessimis rebus versabantur, & non erat respectus morti eorum: ambulantes enim ambulabant in lumine ignis sui, neque firmamentum erat in plaga eorum, cùm Deus ipse diuturna patientia illos prosequeretur, vt qui iusti essent, manifesti fierent: ne hominum natura imperfecta penitus perderetur, frumento vnà cum zizaniis exciso. III.

Diocletiani & Magnentij superstitio.

TVNC, velut stella quædam in die apparens, lætum pietatis fulgorem emittens, illustris hic & omnium voce decantatus Georgius apparuit, qui & nomine & re fructuosus extitit: Georgius, inquam, qui & nomine ipso diuinum factum,& facto gratiam nomini congruentem in seipso ostendit: qui Issachar imitatus est, & diuinæ agriculturæ bonitatem amore prosecutus fuit: qui laboriosam culturam amauit, & vt scriptum legimus, ipse ab altissimo Deo agricultura effectus est: qui, vt bonus agricola, à teneris vnguiculis laborauit,& fructum centuplo copiosiorem suo tempore Domino reddidit: qui aratro virtutis suauem pietatis sulcum recta via duxit, ob idq; aptus regno cœlorum probatus est: qui cum lachrymis sementem iecit,& cum exultatione messem collegit: qui cum luctu semina ipsa sparsit,& gaudens manipulos reportauit: qui fuit terra bene culta, quæ sæpe in se venientem Spiritus Sancti pluuiam ebibit,& salutarem herbam his peperit, qui eam decerpunt cum fide. IV.

Genes 49

Eccles 7

HIC fuit campus ille odoratissimus, in quo pietatis flores abundè floruerunt, ex quibus faui mellis sponte producuntur, quorum dulcedo curatio quædam est animæ. Hic fuit arbor illa fœcundissima, iuxta fluuios Spiritus Sancti sata,& perpetuo florens, semperque maturos virtutis fructus ferens ad illorum animos excolendos, qui talium fructuum cum fide participes fiunt. Hic fuit feracissimus veræ illius vitis palmes, cuius agricola est Pater cœlestis, qui spiritualem iucunditatem per ipsum nobis excolit ad nostros affectus curandos,& animam,& corpus renouandũ. Idem fuit & diuinarum aquarum fons, ex quo animæ steriles irrigatæ & excultæ, fidem, spem, charitatem, virtutum trinitatem, diuinæ Trinitati amabilem, produxit. Hic fuit diuinarum cogitationum cultor,& ipsius Dei ager, in quo pietatis gratia exculta fuit,& miraculorum copia, quæ omnibus vsui sit, excolitur. Solet enim appellatio ipsa Dei gratiam, & hominum virtutem indicare. Id quod in Abraham, in Sara, Isaac, Iacob, Mose, & in aliis multis factum didicimus. Talis fuit & nomine,& re Georgius. V.

Ioann 15.

HIC vt rosa quædam in mediis spinis tunc exortus,& tanquam lilium ex fœtida herba suauem pietatis odorem emittens, in medio idololatriæ cœno extitit: vt cupressus in ea regione, in qua rubi sunt: tãquam oliua fructifera in solitudine,& vt palma dulces reddens fructus olim amaros: vt Luna plenum lumen emittens in nocte valde tristi: denique vt fax quædam in obscura caligine,& vt matutina stella in mediis nubibus ac tenebris, iis, qui errabant in pelago impietatis, lucem præferens, vtque Sol in densa aliqua caligine lætum splendorem emittens. Quod si, vndenam bonam generis sui originem sortitus ille fuerit, scire cupis, res ipsæ, tanquam voce missa, testantur, Dei filium hunc esse, & Hierosolymæ illius ciuem, quæ superna ac libera est. Quotquot enim acceperunt eum, (vt ait ille, qui fuit & Christi discipulus,& virgo) dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: cuiusmodi fuit Georgius, qui generis sui nobilitatem factis comprobauit. VI.

Galat 4.
Ioan. 1.

QVONIAM

VII. QVONIAM verò & terrenam eius nobilitatem scire cupis, patria ipsius fuit Cappadocum regio, altrix verò Palæstina, Christianus indè vsque à proauis, ætate iuuenis, sapientia canus, corde rectus, & vtraque re aduersus impietatem exultans. Qui in armorum certaminibus bene ab ipsa pueritia excelluerat, ac fortitudinem bellis gerendis côuenientem ita exercuerat, vt militaris ordinis Tribunatus eius fidei commissus fuerit. Cumque illud munus administrare ipsi opus fuisset, ac multis in rebus sæpe viriliter se gessisset, multamq; rei bellicæ scientiam sibi comparasset, & maiorem gradum appeteret, maiorem nimirum assecutus fuit. Nam cùm eas opes, quæ à patribus ad eum peruenerãt, accepisset, ad eum, qui tunc erat, Imperatorem * cucurrit: idemq; ferè illi euenit, quod Sauli olim euenerat. Ille enim cùm asinas inquireret, regnum terrestre inuenit: hic mundani honoris gradum exquirens, regnum cœlorum sortitus est: quodq; præter opinionem accepit, maius eo fuit, cuius causa illuc venerat. Patria S. Georgij. *Dioclctianum. 1 Reg 9.

VIII. CVM enim illuc venisset, & Deum ipsum contemni, dæmones verò coli vidisset, non tulit eam rem homo ille pietatis studio flagrantissimus: sed cùm cogitaret illud Dauidis dictum: Vidi præuaricantes, & tabescebam: item illud: Tabescere me fecit zelus tuus, quoniam obliti sunt verba tua inimici mei: recordatus etiam id, quod Dominus ait: Quicunque confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est: diuino zelo inflammatus, suamque cogitationem, tanquam telum quoddam, exacuens, festinauit diuina promissa præripere, ac Deum ipsum per suam in eum confessionem, vicissim sui confessorem acquirere. Psal. 118. ibidem. Matth 10.

IX. AT ne illi per angustam portam introire aggredienti terrenarum facultatum cumulus impedimento foret, sed martyrium ipsum validius ac nobilius illis sibi parare posset, necessario faciendum iudicauit, vt diuino præcepto itè vteretur: quod præceptum Dominus ille, qui eiusmodi certaminibus prælidet, dedit adolescenti, qui diues erat, cùm sicait: Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis: & veni, & sequere me. Id quidem prior ille adolescens animo non prompto, sed segni accepit: at posterior hic iuuenis libenter executus est: nam pecuniarum onus deposuit, & in manus pauperum pecuniis traditis, pretiosam regni cœlestis margaritam emit, thesaurumque illum, qui sic in eo regno conditus est, vt rapi non possit, sibi comparauit. Matth 19. Nud e sese cultoribus Iis Matth 13.

X. CVM igitur ex ea re suum animum perfectè confirmasset, eumque diuino amori affixisset, auaritiæ, quæ animorum corruptela est, impulsorem diabolum euertit, & primam hanc coronam aduersus illum arripuit, eamque ad sublimioris victoriæ adiumentum ac signum mente & animo comprehendit: ipsorum denique pauperum precibus seipsum communiuit, & ex iis ipsis victoriæ spem bonam certa fide collegit. Ita fidenti animo, tanquam leo, cùm suam crucem sustulisset, ad bellum contra impietatem gerendum prosiliit. Bene enim norat sapiens ille vir, eleemosynis & multa fide peccata expurgari, quæ sunt victoriæ impedimenta. Eleemosyna enim à morte præter cætera liberat. Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit pro te: inquit filius Sirac. Hac igitur re prius cômunitus, & athletico more, ac fidenti animo ad pugnam egressus, non aliqua corporea, sed illa Spiritus Sancti armatura se induit, quam Paulus Apostolus docuit. Lumbos enim in veritate præcinxit, & iustitiæ thorace se induit, pedesque calceauit in præparatione Euangelij pacis, assumitq; galeam salutis, in omnibus suscipiens scutum fidei, quod extinguit omnia tela ignita diaboli, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Pauperum se precibus munit. Tob 12. Eccl. 9. Ephes. 6.

XI. HAc igitur armatura, quę corporeis oculis non cernitur, sed spiritu & mente comprehenditur, seipsum communiuit, quoniam non aduersus carnem & sanguinem bellum susceperat, sed aduersus principatus & potestates, aduersus rectorem mundi tenebrarum, contra spiritales res spiritali more armatus, ac fere Apostolicum illud eulogium clara voce pronuncians: Arma nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad euersionem munitionum. Statim igitur cũ è cœlo adiutorem sibi euocasset illum ipsum, cuius causa certamen proponebatur, cumque animos in sua natura insitos concitasset, & Eliæ Prophetæ zelum suscepisset, iustaque ita vsus fuisset, per arma iustitiæ dextra & sinistra iniustitiam adortus, inuenit quodam in loco *Imperatores illos nomine imperãtes, re autem vera impietati deditos: quippe qui imperio ipso aduersus eum, qui illis imperium largitus fuerat, abutebantur. Vidit & infinita tormentorum genera, non aduersus illos proposita, qui aliquid iniustè fecerant: sed contra eos, qui pietatem seruabant, variis tribubus, gentibus & linguis circa eos Imperatores armatis consistentibus. 2. Cor 10. *Diocletianum & Maximianum.

XII. CVM verò & illos Georgius audiuisset nefaria quædam pronunciantes, ac futurum minantes, vt si quis Christũ nominarit, iis tormentis sine misericordia aliqua consumptus moriatur, diuino spiritu feruescens, Machabæorum exemplo, renes præcinxit, & furorem iudicio adhibito exercuit, & velut leo fremens, validum & toruum adspectum pręse ferens, & minas ipsas non curans, in medium aduolauit, clara voce se Christianum esse pronuncians, & manifestè, quanta esset pietatis nobilitas, ostendens. O animum verè diuinum, & Dei charitate comprehensum, totumque ipsi Deo inhiantem. O beatam vocem, quam edidit Christi nomen ferens Georgius, qui & à Deo ipso accepit pietatis semina, eaque multo post tempore bene in suo animo exculta, opportunè ipsi Deo perfecta reddidit. Eam, inquam, vocem cùm aër ipse accepisset, sanctitatis cuiusdam particeps factus est, angeli verò è cœlo intonuerunt, Archangeli acclamauerunt, omnesque cœlorum virtutes mirum in modum exultarunt: sed & omnium Dominus & Deus iustum & consentaneum esse censuit, vt illius animi studio atque alacritati auxilium afferret, & incorruptam victoriæ coronam ei pararet. Impiorum autem caterua obstupuit, eorumque Imperator diabolus, audita voce illa, letalem plagam accepit. Et ille quidem generosus Christi athleta pergebat clara voce Christum Deum confiteri: eos verò, qui ab ipsis colebantur, dæmones esse, eosq; errare ac delirare affirmabat, qui fallaciis & calumniis vtuntur, vt eos probent deos esse, qui non sunt: demonstrabatque turpia quædam esse, non deos aut diuinas res, quas loquerentur. Denique illis blasphemias proferentibus ora obstruens, admonebat homines illos, vt ab errore, in quo erant, tandem resipiscerent, & vnum ac solum verumque Deum cognoscerent. Postremo illud diuinarum literarum eulogium crebro repetebat: Qui non fecerunt cœlum & terram, pereant. 1. Mach 2. Eximia eius virtus & fortitudo. Ie em. 10.

XIII. AT illi omni fraudum genere vtentes, omnibus modis athletam tentabant, nihil non dicentes, nihilque non facientes: ac modo sermones blandos, & oleo ipso leniores proferentes, modo nudis atque apertis minarũ iaculis eum ferientes. Interdum autem simulabant, se illius prudentiam, & generis splendorem, atque in bellis gerendis fortitudinem admirari, & ipsius iuuentutem misericordia prosequi. Itaque illum adhortabantur, ne immaturam mortem suaui huic vitæ temerè præferre vellet: simul etiam honorum & pecuniarum munera non vulgaria illi proponebant. Postea tormentorum genera, & plurimas mortis vias minabantur, mortemq; non breuem, sed longam & tristem eum passurum, si eorum monitis acquiescere noluisset. At firmus ille & fortis Christi miles, qui Deo ipsi magis, quàm hominibus parere, & obedientia illa, quæ Deo præstatur, nihil valentius esse didicerat, nullo pacto mutatus, aut illorum minis succumbens, sed subdolas eorum adulationes redarguens, responsorum austeritate eas à se repellebat: fraudulenta verò promissa, vt vilia quædam, pro nihilo faciens respuebat: impiaque consilia, tanquam pestifera quædam venena, propulsabat: & minas ipsas animi, qui omnia perpeti paratus erat, alacritate irridebat: eosque vrgens admonebat, ne, quod facturi essent, diutius morarentur, sed statim periculum facerent, ac certiores fierent, an verè ita esset paratus, vt aiebat: illud denique clara voce dicebat: Meus amor crucifixus est. Blanditiis & terroribus oppugnatur S. Martyr. Vox S. Ignatij in Epist. ad Roman.

XIV. VNDIQVE igitur (vt summatim dicam) inexpugnabilis erat vir ille, neque ab inimicis aliqua ex parte capi poterat. Quis me, inquiebat, separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an Rom. 8.

periculum, an gladius? Certus enim sum, quod neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque præsentia, neque futura, neq; creatura aliqua alia poterit me separare à charitate Christi: nam mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Atqui non sermone tantum cum aduersariis congrediebatur, sed re etiam ipsa prudenter & efficaciter se aduersus illos instruebat, tanquam fortis aliquis bellator, robur & fortitudinem suam non solùm in feriendis aduersariis exercens, sed in iis etiam plagis, quæ ab ipsis illatæ sunt, fortiter perferendis, corpore & spiritu se validum præbens, illo tormenta patiens, hoc autem eos vicissim feriens. Illi enim eius corpus flagellis verberabant: hic verbera ipsa patienti & generoso animo ita superabat, vt ipsi magis cruciarentur, cùm non possent id assequi, quod volebant, quàm ipse qui flagellis verberabatur.

Cæditur flagellis.

NIMIRVM illi S. Georgium vecte quodam verberari iusserunt. Cumque vectis ipse, instar plumbi, retusus fuisset ad eorum propositum inane redarguendum, spe decepti, ad alia tormenta conuersi sunt, & tormentis grauioribus eum subiicere conabantur, lapide quodam ingentis magnitudinis, cùm ille in carcere seruaretur, per totam noctem supra ventrem imposito, præterquam quod eius pedes lignea compede adstricti erant, aliis quamplurimis & grauioribus tormentis adhibitis. Quibus cùm athleta ille nimium laborasset, & ferè defecisset, postremò vehementissimum quoddam tormentum intulerunt. In totam enim eum efferentes, generosi hominis constantiam se fracturos arbitrabantur. Circa quam rotam cùm instar scorpionis alicuius, ille magnæ mentis vir lumbos deflexos teneret, & protenderetur, & opposita reuolutione eius spiritus coarctaretur, omnia ipsius membra & artus è suo loco dimoti sunt, carnesq; confractæ ac languidæ effectæ, simulq; acutis accommodarorum instrumentorum cuspidibus in multas partes ipsius corpus dissectum, multo sanguine fluente tormenta illa cruentauit. XV.

Multis affligitur modis. *Immane supplicium.*

ITAQVE ab hominibus illis cæcis, ita vt erat, derelictus fuit tanquam mortuus, multisque hymnis ob eam rem deos ac dæmones illos suos ipsi celebrarunt. Sed iidem etiam magis erubuerunt, cùm sanum eum vidissent, quem vt mortuum dereliquerant. Cùm enim Christus ipse omnium vita, verus Deus ac Saluator, simul & à vulneribus, & à tormentis eum liberasset, custodesq; ipsos perterrefactos illinc abegisset: iterum victor ille validiora certamina subire cupiens, concitato gradu ad impios illos homines prodiit ac stetit, tam verbis quàm factis inuictam Christi potentiam ostendens. Erat enim reuera visu admirabile spectaculum illud, formidolosum atque horribile, quod pariter & fideles homines confirmabat, & infidelibus ora obstruebat. Illi autem re inopinata perculsi, & perscrutando certiores facti, non inane, aut falsum aliquid, sed verum esse, quod viderant, pro eo, quod resipiscere debebant, deteriora quædam tormenta & magis violenta, generoso illi viro intulerunt. Materia enim eum obruerunt, quæ asbestos dicitur, hoc est, quæ non extinguitur: sed tunc certè fuit extincta. Quæ res, cùm contra opinionem hominum acciderit, multis videtur incredibilis, quærentibus, quonam pacto corpusculum, quod natura tale est, vt facile corrumpi possit, vehementi, & ad comburendum idoneo materiæ illius feruori vel paulum resistere potuerit: (quod tamen ita restitit, vt etiam crines ipsi ab igne læsi non fuerint, sed omnino intacti permanserint) vel quomodo animal illud, quod ex tenui aëre spiritum ducendo, naturalem vitam continet, ea materia, quæ ad obstruendum aliquid idonea est, obrutum, & respiratione priuatum, vita etiam ipsa priuatum non fuerit. XVI.

A Christo restituitur. *Magnum Dei miraculum.*

AT si quis talibus ad contradicendum rationibus vsus fuerit, dicaris, quomodo Ionas in ventre ceti tribus diebus vixit, eumq; intactum fera illa euomuit: quomodo & Hieremias in cœni lacum demersus, intactus illinc eductus fuit: item quomodo tres illi pueri in fornacis flamma tenuem aërem respirabant, & combustis vinculis, eorum capillus combustus non est, neque ignis odor in illis vllus remansit. Qui hæc & alia admirabilia facta & prodigia, quæ singulis ætatibus immensæ gloriæ Dominus Deus seruorum suorum causa effecit, bene considerauerit, facilius adducetur, vt hoc etiam nobiscum vnà confiteatur, & credens dicat: Vere mirabilis est Deus in sanctis suis. Vniuersarum enim rerum natura talis est, qualem vult is, qui eam creauit: & hæc (vt in psalmo dictum fuit) mutatio est dexteræ excelsi. XVII.

Iona 2. *Ierem 38.* *Dan 3.* *Psal. 67.* *Psal. 76.*

SED deficiet me tempus, & multo magis oratio ipsa propter sermonum inopiam, quæ in me est, si velim singulatim & per partem scribere omnium tormentorum, quæ publicè & in carceribus aduersus Christi militem illata sunt, figuram & speciem, & dolorum intolerabilem magnitudinem, quæ orationem omnem exuperat, eorumque, qui illum cruciabant, sæuitiam atque immanitatem, ipsius deniq; athletæ in omnibus tormentis perferendis tolerantiam & constantem animum, qui per singulos cruciatus, quantum in eo fuit, illud præstitit, quod est apud Paulum: Tanquam morientes sumus, & ecce viuimus. Quid dicam preces illas, quas per totam noctem & diem, subeundo certamina, ad Deum fundebat, partim ei supplicans, qui salutem afferre potest, partim gratias agens, quod illi opem tulerat? Ad hæc & eorum, qui dij habebantur, repentinam per Crucis signum euersionem, ipsorumque dæmonum lamentabilem * consensionem, quippe qui manifestè confessi sunt, se deos non esse, vt eos puderet, qui temerè illos adorabant? Quid propositas interea quæstiones, atque oppositiones, quæ multam in se continent tragœdiam? Quid mores, & eorum, quæ ab vtraque parte dicebantur, sententiam, velut in tabula, exponam? Quid diuinas visiones & collocutiones nocte & die, ad eius patientiam remunerandam, sancto martyri à Deo concessas? Quid auxilia, consolationes & curationes, ex quibus recreationem percipiens, præteritorum laborum libenter obliuiscebatur, & iis, quæ denuò in illum inferebantur, forti & constanti animo resistebat, quasi & corpus ipsum vnà cum animo adamantinum haberet? XVIII.

1. Cor. 6. **for. confessionem.*

SED si quis cupit omnia Georgij beatissimi viri facta cognoscere, historiam de martyrio conscriptam legat, & ex illa ediscat certaminum magnitudinem, & illius optimi bellatoris altum animum, & iustissimam victoriam, diuinorumque præmiorum dignam mercedem. Ex eadem historia manifestè cognoscere poterit, & admiratione affici, quomodo ij, qui summa impietatis voragine obscurati erant, dolos adhibentes, & amara dulcioribus verbis commiscentes, beatum martyrem adorti sunt. Ille verò simplici veritatis sermone, graues & subdolas verborum machinas facile dissoluebat ac demoliebatur, eorumq; insidias & occultos laqueos, solidæ & altæ mentis suæ alis transuolabat. Dein tormenta illa varia & difficilia patientiæ suæ robore fortiter superans, cursum confecit per clauos crepidis affixos propositum. Idem securi percussus est, corporis morte animæ ipsius mortem extinguens. Demum sanguine suo victoriam adeptus fuit, & victoriæ corona cinctus, victricia carmina hilari animo ei cecinit, qui victoriæ author fuerat. Hymnus autem talis erat: Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. XIX.

Neque dolis, neque blanditiis, neque minis superari potest. *Tandem decollatur.* *Psal 123.*

AD hæc qui studiosè ac diligenter eius historiam leget, discet quemadmodum non sibi soli martyr ille, verùm & plurimis aliis suo labore salutem côciliauit. De his loquor, quibus persuasit, vt & ipsi parem cursum transigerent, proprium sanguinem Deo libantes Anatolio enim & Protoleoni, vt hoc facerent, persuasit, duobus illis militibus: qui, cùm ea, quæ in certamine illo effulsère, miracula obstupuissent, & ipsi martyris Georgij fortitudinem æmulati sunt. Necnon & Glycerium, ex bouis illius rediuiui prodigio celebrem, nouimus à stulta idolorum superstitione liberatū. Quos omnes ex ipsis (vt ita dicam) draconis faucibus extractos, sacrificia perfecta, & proprio Domino accepta obtulit. Quid quòd & miracula maxima & ingentia partim iis, qui fideliter ea petebant, abundè per illius operam Deus largitus est: partim ab aduersariis non fideliter petita, re ipsa per martyris preces ita ipse perfecit, vt & mortuum hominem è tumulo exsuscitauerit, ad eorum qui illud petierant, amentiam redarguendam, & veritatis cognitionem manifestius XX.

Multos Christo lucratur. *Miracula eius ingentia.*

nifestius aperiendam? Quam assecuti fuissent, qui eam rem postularant, si æquiores oculos habere voluissent. Illi enim ipsi partim miraculorum euentis fidem non adhibentes, partim spectra quædam & inania visa illa esse credentes, rursus in eundem errorem reuoluti sunt. Cùm enim ipsi omnes tormentorum machinas consumpsissent, & martyris patientia victi fuissent, ad eorum signorum, quæ fieri nunquam posse illis videbantur, petitionem, Iudaico more, cōfugerunt. Postea verò & ex eadem illa re conuicti, & in ruborem conuersi sunt. Multis enim miracula illa salutem conciliarunt, ex illis ipsis Georgij Deum agnoscentibus. Cùm autem non possent amplius immensis illis, quæ per martyrem facta erant, miraculis repugnare, neque tamen ab ea, in qua erant, superstitione se abduci paterentur, cumque excæcati essent, & obtusi corde, auribus atque oculis, (vt est ab Esaia dictum) ad patrios errores necessario reuoluebantur, & machinis quibusdam vetustatem ipsam se euersuros putabant. *Esa. 6.*

XXI. ATHANASIVM enim quendam in medium produxerunt, qui in magicis artibus multum existimationis habebat: cuius fama longè magis celebrabatur, quàm eorum, qui olim apud Ægyptum aduersus Mosem ipsum se aliquid effecturos opinabantur.[a] Sed nō diutius & hoc loco omnis illa magicæ artis fallacia vim habuit: mendacium enim ipsum à veritate superatum fuit, & illius magi præsentia vtilior tunc apparuit, quàm quo tempore Ægyptij magi Mosi restiterunt. Illi enim cùm Dei digitum esse cognoscerent, qui eorum artem euertebat, verbis tantum id cōfitebantur: at hic fidem ipsam per Georgij[b] opera sibi patefactā amplexatus, gladio percussus, pro veritate mortem sustinuit, vitæq; nomini suo congruentis hæreditatem percepit. *Vide quæ superius in vitas Georgij ex Metaphr. ad hunc locum diximus.* *Exo. 7. & 8.* *Exo. 8.* *a Magus frustra ei opponitur.*

XXII. MISSOS facio singulos, quos Christi miles ad eiusdem certaminis rationem adduxit, cum quibus & Reginam Alexandram eò adduxit, vt Mosis virtutem & ipsa in se ostenderet, cùm melius ac præstantius regiis thesauris opprobrium Christi esse duxisset. Quæ prompto animo mortem gladio illatam, quantum ad eius propositū pertinuit, Christi causa suscepit, & cœleste ac sempiternum regnum cum terrestri & caduco permutauit. *b Magus credit, & fit martyr.*

XXIII. O insatiabiles diaboli fauces. O inexhaustam Christi Dei gratiam. Vbinam sunt, qui impudenter nugantes aiunt, nostrum hostem diabolum res futuras prænoscere? En vt manuum suarum operibus comprehensus est, & non cognouit, ex quibus rebus se victorem futurum opinabatur, illis ipsis imprudenter se captum iri. Nam à quibus adorari gestiebat, ab illis eum irrisum fuisse apparet: ac quærens alios interficere, ipse tanquam mortuus factus est: idque cùm ipse in eos homines, qui nudi atque inermes erant, reges ipsos, & omnem exercitum, omnemque tormentorum violentiam hostili animo intulisset. Et regum quidem ipsorum, cùm multa & magna trophæa quondam statuissent, & postea in Imperio esse desiuissent, victoriæ sunt extinctæ: at dexter Christi miles Georgius cùm semel omnium hostem deuicerit, semper eam victoriam, quam de illo reportauit, recentem habet, omnes simul dæmonum turmas Crucis telo ab humano cœtu expellens, & eos, qui sub illorum manu fuerant, ad libertatem reuocans. Quid victoria hac admirabilius: quid his triumphis sublimius? quid his coronis gloriosius? *Dæmones pudefiunt.*

XX V. HÆC fuit sapientis Ducis, se aduersus hostem struentis, ratio ac via. Tam magnum fuit eleemosynæ illius, quàm venditis his, quæ possidebat, pauperibus distribuit, munimen atque præsidium. Hæc magni bellatoris victoriæ præmia, hæc nostri triumphantis militis trophæa, talia fuerunt & spolia. Hic in corpore ipso vitam degens, eum, qui corporis expers est, interfecit, illum, cùm in corpore suo vexando occupatum haberet, spiritu iugulans: cumq; circa suam ipsius prædam illum suspensum teneret, eos, quos in sinu suo ille antea captos detinebat, abripuit. Eius enim imitator erat, qui carnis specie obiecta, hostem diabolum allexit: & dum eius pugnam recusare videbatur, eum decepit, & ita captiuos homines è manu ipsius eripuit. Hæc, inquam, ille faciebat, Christum magistrum totum in se habens, vel (vt verius dicam) totus magistro suo inhians, neque amplius sibi viuens: sed ei, qui pro ipso mortem passus fuit, & resurrexit, & suo exemplo docuit, non eos timendos esse, qui corpus occidunt. Non enim erat amplius suo corpori, sed diuinæ voluntati, obnoxius. Quid dixi, corpori? Neque suæ animæ obnoxius erat. Cùm enim Christi esset discipulus, animam etiam ipsam voluntariè abnegauit: & tollens crucem suam, ab omni cura liber, magistro suo adhæsit. Merito igitur præterita tormenta obliuiscebatur, & ad ea, quæ ante illum proponebantur, virili animo se intendebat. Itaque nō ea, quæ antecesserant, metiebatur: sed quæ supererant, requirebat. Defecerunt tormenta, sed non defecerunt coronæ: non enim defecerat promptus martyris animus. Malorum inuentor semper aliquid amplius machinabatur, & Christi athleta Georgius maiores appetens coronas, maiorum certaminum occasiones à machinatore diabolo exigebat. Ita erat vtrisque victoriæ certamen, illi quidem, (quamuis æquè superare Georgium non posset) vt secum vnà sanctum virum perderet: huic studium erat, vt non solus seruaretur, sed & omnibus validissimū suum certamen, salutare quoddam exemplum relinqueret. Itaque iustus ille certaminis præfectus IESVS Christus, viro iustè certanti auxilium attulit. Vicit igitur martyr, & periit, qui perdere alios studebat. *S. Georgij de diabolo profligato triumphus.* *Prompta eius ad patiendum voluntas.*

XXV. TVNC cœlestes mentes, & iustorum hominum chori hymnos cecinerunt, & victricibus certamen illud vocibus atque applausu laudantes, certaminis authorem Deum celebrarunt. At Christus solus omnium Rex, & certaminum spectator ac perfector, singulari gloria suum athletam coronauit. cùm totum illi regnum aperuerit. Vidit hostis diabolus, magisq; iratus est, inuidiæ stimulis atque æstu efferuescens, & (vt ait Dauid) dentibus frendens, & perpetuò cōtabescens, dolensq;, quod voti sui compos fieri non posset. Licebat igitur videre astutissimum draconem, aduersus carnem & sanguinem gloriari solitum, elatumque & se efferentem, ac magnifica illa verba iactantem: Robore meo hoc faciam, & manuum mearum potentia auferam terminos gentium, & orbem totum terrarum cōprehendam, velut nidum quempiam, & tanquam oua aliqua derelicta tollam: neq; est qui resistat, aut contra me aliquid dicat: & ponam sedem meam supra nubes cœli, & ero similis altissimo. Talem, inquam, & tantum hostem licebat videre à iuuene illo vno illusum, & ita despectum atque confusum, vt quid ageret, non haberet. Erat enim admodum tristis, quod tantæ res diuino illi viro per eum imprudentem atque inuitum cōciliatæ fuisse nt. Nam martyr ipse eorum etiam, quos propriis laboribus seruauit, certas & immensas sibi mercedes adiunxit. Et quoniam sapiens ille bellator mercedem, quæ retribuenda erat, maximè spectabat, idcirco non destitit hostem irritare & confundere, quoad perfectam de ipso victoriam adeptus est. eoq; irretito, corporis sui nauigium ad tranquillum portum appulit. Non dedit somnum oculis, neque palpebris suis dormitationem, neq; temporibus suis requiem, donec locum & Dei tabernaculum seipsum effecit. Noluit præsentis mortis liberatione donari, vt meliorem resurrectionem assequeretur. Non destitit fortiter se gerere, quoad magistrū & sponsum dicentem audiuit: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. *Psal. 111.* *Esa 10.* *Arrogantia diaboli illusa.* *Matth. 25.*

XXVI. APTE in martyrem Georgium cadunt, vt cum Christo sponso coniunctum, ea, quæ in Cantico de Christi sponsa Ecclesia scripta sunt, cuius formosi corporis membrum quoddam preciosissimum martyr ipse est: Veni à Libano, sponsa: quoniam non per gratiam tantùm, sed & propriorum operum suaui odore, sui amatorem ac sponsum Deum effecit. morte ipsa eundem oblectans, factus perfecta victima, eiq; in odorem suauitatis accepta. Quod si quis dixerit Libanum dictum fuisse, propter vitulum illum Libanum, & idolorum superstitionem, ex qua sacram illam martyris animam aufugientem, & ad Dominum ipsum confugientem, Deus ipse, vt pater, apertis vlnis occurrens, benignissimè his verbis affatus est: Veni à Libano sponsa: quoniam & ita dictum illud quidam interpretati sunt, à vero ipso non aberrauerit. Quamobrem digna quoque est martyris anima, quæ ab eodem Domino & hoc audiat: En vt pulchra, *Cant. 4.* *Psal. 28.*

propinqua

Cant 4. propinqua mea, es: tota pulchra, & macula non est in te. Id quod significat & illud: Confitebor ipsum & ego coram
Matth 10. Angelis, & Patre meo, qui in cœlis est. Quid his laudationibus sublimius, quando & Iudex ipse eum laudat, qui iudicandus accedit: quando & is, qui exactor futurus est, seipsum & debitorem futurum confitetur, & in suum gaudium ingredi eum hortatur, qui inde vsque à patribus suis reus erat? Hoc illud est, quod iureiurando affirmans, per Prophe-
1. Reg 2. tam dixit: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me glorificabo. Ita Dei hæres, & cohæres Christi Dei, & filij Dei, valde laudatus & decantatus Georgius effectus est: qui cùm legitimè certauerit, mercedem etiam supra legẽ
Rom. 8. recepit. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ea gloria, quæ reuelanda est, his præsertim, qui sanguine purgati sunt, & Christi sacrificium sunt imitati.

VTRVM igitur celebrabo, & magis magisque admirabor? Eumne, qui in hac corporea vita se tanta gratia di- XXVII.
gnum præstitit, vt & Deum ipsum in seipso collocaret, & iure proprium sanguinem pro ipso effunderet: an illum, qui eum ita corroborauit, & tali gratia omne humanum genus dignum effecit? Quis non vltra modum hæc admiretur? Quis diuinæ in humanam naturam charitatis exuperantiam non obstupescat? Nos peccata commisimus, quæ venia
Gen 3. digna non erant, qui certè eius voluptatis, quam in Paradiso gustauimus, debito tenebamur. At Christus acerbissimorum laborum patientia, omni ex parte hostes illos, qui nos in lucta deiecerãt, expugnauit. Omitto enim dicere, quòd ea, quæ nos passuri eramus, ipse patiendo, morte sua mortem nostram æquo animo compensauit. Nunc verò è contrario ipse nõ indignos solùm accipit, & in iis, qui certant, ipse habitat, & certamina ipsa subleuat: sed coronas etiam
Esa 64. 1. Cor. 2. tribuit, & suprema largitur dona, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt: in quæ & Archangeli ipsi cupiunt prospicere.

Rom 8. TALIA sunt ea, quæ iis, qui eius causa labores patiuntur, Deus retribuit: quinetiam cohæredes suos illos nomi- XXIIX.
Psal 61. nat: quodque admirabilius est, mercedem præbet, & id, quod retribuit, non vt gratiam, sed vt debitum exoluit: vt ex
Rom 2. Dauide, & vase electionis Paulo probatur. Tanta enim est ipsius Domini in eius seruos bonitas, vt non solum debita non exigat, sed & insuper eos adiuuet, & magnifica dona gratificetur, modo fideli & non vacillanti corde ad eum ali-
Iosu 1. quis accedat. Ipse enim ait: Non te dimittam, neque te derelinquam. Certè verax Dauid est, cùm dicit: Ego dixi in ex-
Psal. 115 cessu meo, Omnis homo mendax. Quæcunque enim aliquis ad Dei gloriam celebrandam dixerit, nihil dicet, quod eius laudibus par sit, sed omnino infra earum dignitatem positum erit. Eius enim dignitatis non solùm hominum natura, sed neque illa ipsa antiquissimorum, & ad Deum proximè accedentium angelorum conditio capax est. Quamobrem id, quod comprehendi non potest, silentio præteriens, quantum illud sit, ita significabo: & Deum ipsum ita magis honorabo, quàm aliquid de eo dicam, quod ab eius dignitate longissimè distet.

SED dicet aliquis, nos ad martyrem reuocans: Si Christus ipse in martyre illo certante habitabat, nihil mirum, si XXIX.
aduersus tot cruciatus generoso & forti animo ille restitit: hoc n. non Georgij opus fuit, sed habitantis Dei in eo gratia: cùm enim Deus vult, naturæ conditio superatur. Huic ego respondens: Verè, inquam, ô amice, neque dubitanter eius, qui in martyre habitabat, gratia totum effecit: sed quidnam fuit, quod eius habitationem ei conciliauit? Consideres velim primam causam, cur in eo Christus habitauit: deinde ita expendas, quæ ab ipsa gratia rectè sunt effecta.
Ioan. 14. Causam quidem Dominus ipse per tonitrui filium Ioannem nobis reuelauit, cum sic ait: Si quis diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo meipsum illi: Et, Ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus. Declarans autem & charitatis effectũ: Qui habet, inquit, mandata mea, & seruat illa, ipse est, qui diligit me. Quoniam igitur Georgius mandata Dei habuit, ac seruauit, re ipsa Christum dilexit: idcirco & ipse dilectus eum in se habitantem possedit, quem dilexit. Cùm verò Christus in illo habitaret, meritò non gratis tantum, martyrij dono illum honorauit. Quod enim martyrium ipsum merces sit, & bonorum operum remuneratio, Dominum ipsum audi in Eu-
Marc 10. angelio, quod à Marco scriptum est, affirmantem, mercedem multam his retribui, qui in persecutionibus se dignos præstiterint.

Dei gratia iis datur, qui se ante præparant: nec tamen ob id gratia dari dicitur ex meritis.

PRIMVM igitur Georgij ac præclarum factum, quod & Christi charitatem ei conciliauit, in eo extitit, quoniam XXX.
antea seipsum dignum præparauit, qui puro vitæ suæ candore Christum in se susciperet, quamuis ætate iuuenili adhuc esset, & militari magistratu ac potestate vteretur: (Id quod non est facile in hominibus reperire) deinde, quod prompto animo certamen appetierit, ac seipsum per eorum, quæ possidebat, largitionem ad id paratum ostenderit: quodq; adiutorem sapienter eum inuocauerit, quem secum habitantem habebat, Christum. Itaque fidenti animo ad pericula quæ pro Christo subeunda erant, progressus fuit. Hæc autem præclara facta, à Georgij proposito ac voluntate proficiscebantur, pura, inquam illius vita, fides non vacillans, sed certa, promptus ad labores perpetiendos animus ac studiũ, cordis humilitas: quibus rebus nihil sublimius, quæque nisi affuerint, fieri non potest, vt aliquis in Deum charitatem ostendat. Hæc cùm obtulisset, & in his summam charitatem ostendisset, vicissim & ipse valde à Christo dilectus est, & apertè in se eum suscepit, qui iure illum dilexerat. Quamobrem, antequam certamina subiisset, cùm iam paratus esset, certaminibus non fuit perturbatus: sed victor coronatus est, paratum habens sibi adiutorem Iesum Christum. Ipse enim cum naturæ nostræ debitum atque infirmitatem benè nosset, quinetiam & nosipsos ad animi tumorem elationemque procliues esse sciret, neque totum nostræ fidei commisit, ne duorum alterum pateremur, vel infirmitate, vt
Matth. 26. Petrus Apostolus, cadentes: vel, si ex sententia nobis res succederent, vt Pharisæus ille superbus, intumescentes: neq;
Luc 18. rursus totum ipse perfecit, ne omnino nos inutiles essemus, & debitis nostris adhuc obnoxij remaneremus.

ITAQVE, vt antea dixi, nostram per hęc omnia salutem procurans, secundum mensuram fidei, quę inest in sin- XXXI.
gulis, ac pro eorum ratione, à quibus rogatur, dona ipsa tribuit, & cùm quæritur, inuenitur: & pulsantibus diuinarum miserationum suarum viscera patefacit, periclitantibusq; adiumentum & subsidium affert. Denique eorum omnium
1. Cor 10. propugnator est, qui pro eo aliquid pati sibi proposuerint, non sinens nos tentati supra id quod possumus, sed faciens cum tentatione & prouentum, vt possimus labores sufferre, ob idque & perfectæ patientiæ corona donari. Quicunq; verò propter segnitiei causa, terrestri & corporeo sensu detinemur, multas peccatorum sordes in nobisipsis habentes, superno ac cœlesti auxilio destituimur. Itaque meritò formidamus & decidimus: neque, tentatione aliqua exoriente, consistere firmo loco possumus. Quamobrem necesse est, Dei præceptum illud assiduè à nobis seruari: Vigilare & o-
Matth 26. rate, ne intretis in tentationem. Quod enim dicit, Vigilare & orate: nihil aliud vult, nisi vt propriam imbecillitatem agnoscamus, semperque diuinum auxilium imploremus Nam & Petrus Apostolus sæpe pro Christo ipso se moritu-
Ib. dem. rum pollicebatur: sed quoniam Christi subsidium non quæsiuit, sui spiritus prompto feruore & alacritate confisus, redarguta fuit carnis infirmitas, quæ spiritus feruorem superauit. Quamobrem ad illum spectans Dominus, dicebat: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: spiritus quidem promptus, caro autem infirma: ob idque meo subsidio vobis opus est.

IPSVM igitur & nos in omnibus Saluatorem ac liberatorem Christum imploramus per gloriosum hunc sem- XXXII.
perque celebrem, qui trophæum & pulcherrimam victoriam verè assecutus est: per martyrem, inquam, Georgium, precamur Deum, vt eius voluntas in nobis fiat, sicut & in cœlis: vt vna & concors nostra cum illo & cum cœlestibus mentibus sit sententia ac voluntas, vt videlicet in nobis compleatur diuina illa vox, quam de nobis Filius ad Patrem
Ioan 17. misit, cum nos ad seipsum congregaret: Vt sicut ego & tu, Pater, vnum sumus, & ipsi in nobis vnum sint: ego in ipsis, &

tu in me: vt sint perfecti in vno eodemque sensu, eo scilicet, qui diuinus est: vt ita & ipso in nobis habitante, & intenso amoris vinculo secum vnà colligatos nos tenente, efficere possimus, quod in Cantico dicitur: Tenui ipsum, & non dimisi eum: ipse verò in nobis illud perficiat: Non te dimittam: haudquaquam in tentatione nos relinquens, sed liberans nos à malo, & ab omni studio atque impetu hostis diaboli, corruptioni animo inhiantis: sicut tunc diuinum hunc multis certaminibus exercitatum & sanctum martyrem Georgium liberauit: vt & nos vnà cum illo choreas ducentes, dicere possimus: Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. Quoniam regnum & potestas seruandi nos in tempore angustiarum, à nullo alio, nisi ab ipso solo, proficiscitur Domino nostro Iesu Christo, vero Deo ac Saluatore nostro, per quem, & cum quo conuenit & iure debetur eiusdem Imperij consorti Patri, & eiusdem essentiæ Spiritui Sancto vitæ authori, omnis gloria, honor & adoratio, magnitudo ac magnificentia, nunc & in secula seculorum, Amen.

[Cant. 3. Iosu. — Psalm. 123.]

S. Georgij brachium à S. Germano Parisiorum Episcopo Constantinopoli Lutetiam Parisiorum translatum esse, & in basilica S. Vincentij repositum, scribit Aimonius de gestis Franc. lib. 3. cap. 9. Caput eius Romæ asseruari ad velum Aureum, memorat Baron. in notis ad Martyrolog. De brachio eiusdem Martyris Coloniam Agrippinam translato & miraculis illustrato habes in vita S. Annonis Episc. Colonien. lib. 1. cap. 17. Decemb. 4. De reliquiis & miraculis eiusdem consule, quæ habet Gregorius Turonen. de gloria Mart. cap. 101. Exstat B. Petri Damiani sermo de festiuitate S. Georgij, quem in operibus eius offendes, & apud Aloysium tomo 8. & tomo 7. Surij anni 1586.

ACTA QVÆDAM ET MARTYRIVM SANCTORVM FELICIS PRESBYTERI, FORTVNATI ET ACHILLEI DIACONORVM, ERVDITE *conscripta à quodam, qui res non auditas, sed visas se narrare subindicet. Consentiunt autem antiquissima Martyrologia.* Ann. 160.

I. IGITVR beatissimus Irenæus, Lugdunensis vrbis Episcopus consequenti tempore martyr, in quo, dispositione diuina, instituendæ fidei fundamenta mirabili locata firmitate constabant, Felicem presbyterum tam conuersatione quam nomine, Fortunatum, in quo consummationis diuitias adfuturas rei iam vocabulum promittebat, & Achilleum diaconum, Valentinæ vrbi pro imbuendæ prædicationis seminario destinauit. Quos illic gentilium posita multitudo spiritalis gratiæ suscepit studio, mirabili excoluit honore, venerationis dilexit affectu. Vbi dum impositi tam oneris, quàm honoris munia terreno labore, cœlesti militia exercere iugiter desiderarent, tanta in eis breui tempore miraculorum emicuit fortitudo, vt quosque spiritalis nequitiæ infestatione vexatos, morborum enormitate compressos, variarum ægritudinum debilitate præmortuos, opitulationis armati potentia, pristino vigori mentis & corporis viribus restaurarent. Quæ cūcta signorum virtutibus, tam gratiarum quàm præconiorum suffragiis dilata nequeunt sufficienter narrationis tramite reserari: cùm potiùs dignum sit, contemplata, euidenti fide præferre, quàm audita & ambigua, agnitione recipere.

[23. April. — Felix cum sociis mittitur Valentiam ab Irenæo. — Clarent miraculis.]

II. ERGO memorati iam ex magnis ad meliora tendentes, haud procul à Valentina ciuitate ad Orientem, scilicet hoc quoque diuinitus eligentes, exiguum tugurium, per quod sunt cœleste habitaculum consecuturi, humili sedulitate, sed deuotione sublimissima, locauerunt. Ibique iugiter continuata psalmorum modulatione instructi, vigiliarum laboribus muniti, ieiuniorum parsimonia pasti, maximè à Domino roborati, gentilium multitudinem ad baptismatis gratiam, exhortationis ac fidei pia laudabilique violentia rapiebant. Succedente itaque tempore, cùm sanctus Felix artus excubiarum assiduitate defessos, aliquantulum in sopore quiescere permisisset, visionem, cœlestis indicij assignatione monstratam, fratribus enarrauit, dicens: Vidi locum, siderei splendoris coruscatione micantem, ineffabilium florum diuersitate vernantem, fragrantibus quoque aromatibus redolentem, tabernacula etiam stellantibus gemmis insignia, fulgentis auri decore radiantia: in quibus quinque agni, niueo candore nitentes, albentia lilia flore depicta croceo, pastu delectabili inuitante, insigni amœnitate carpebant. Quæ dum, magnitudinis immensitate perterritus, & virtutis admiratione gauisus, intendo: audiui hæc dicere, diuinæ vocis reseratione prolata: Euge serui, fidei deuotione probati, Irenæi famuli mei discipuli, qui talenta exigua, multiplici locupletatione ampliata, parastis: introite in gaudium Domini vestri, quo vos faciet perpetuæ lætitiæ exultatione gaudere, fratrum vestrorum societati coniunctos. Dum ergo huius delectabili narratione fruuntur, Fortunatus & Achilleus, spiritalis gratiæ ardore succensi, aiunt: Gloria tibi cœli fabricator, mundi conditor, ineffabilium munerum tuorum ostensa largitate promissor, quia per famulum tuum Felicem, nobis indignis immerentibusque cœlestium thesaurorum arcana demonstras, ac nos piæ vocis adhortatione solicitas, tantæque remunerationis inuitatione corroboras: annue, vt contra imminentem aduersarij infestationem protectionis tuæ auxiliatione muniti, eius sæuientis furoris iacula contemnere, & ad consummatæ passionis coronam, te in nobis vincente, peruenire suffragij tui munimine mereamur: quia cùm tuū sit, quod pro pietate mens humana superare aggreditur, ipsius tamen facis esse pro retributione, in concertatione quod gesserit.

[Eorum exercitia. — Multos cōuertunt. — Visio S. Felicis. — Martyres laudant Deum.]

III. HVIVSMODI itaque oratione completa, quidam frater cum literis adfuit, à sancto Ferreolo & Ferrutione directus, quos memoratus beatissimus antistes destinauerat ad Vesuntionensis ciuitatis ecclesiam, instituendi fundaminis constructione locandam. Quæ literæ huiusmodi scripti seriem continebant: Dominis piissimis, in Christo fratribus, Felici, Fortunato & Achilleo, Ferreolus & Ferrutio in Domino salutem. Seculorum moderator, animarumque redemptor, confessorumque suorum vberrima largitate munerator, quædam mihi famulo suo arcanorum suorū occulta dignatus est reseratis visionis declaratione monstrare, quæ etiam festino desiderio studui ad sanctæ fraternitatis vestræ notitiam peruenire. Cùm ego transactis vigiliarum excubiis quieturi corpusculi membra, sopore paululum reparanda laxassem, vidi patefacta cœli pagina, angelicis manibus, prætento Crucis vexillo, quinq; coronas prolatas, auri splendore fulgentes, ac gemmarum coruscatione micantes: audiens etiam vocem, tam mirabili stupore terribilem, quàm ambientidæ inuitationis pollicitatione iucundā, ita dicentem: Irenæi discipuli, qui eius suscepistis prompta deuotione præceptum, percipite cœlestis gloriæ regnum, mea remuneratione promissum. Credo itaque sanctissimi fratres, quod huius visionis miraculum nos martyrij solicitet ad triumphum. Et quia fortior debet semper parari animus, vbi altioris decertationis superatur euentus, diuinæ opitulationis suffragio, nos mutuæ exhortationis munimine roboremus: quatenus cùm ingruentis persecutionis tentamenta aduenerint, paratam valeamus habere ad suppliciorum cruciatus fidem, si volumus adeptę exultationis obtinere victoriam. Hîc rursum beatus Felix, quæ ei fuerant reuelata, quæque fratribus suis Fortunato & Achilleo fideli relatione patefecerat, Ferreolo & Ferrutioni scriptorum pagina declarauit. Tum verò viri, quos manifesta præmia accenderant, ad tanti triumphi insignia capessenda, iugiter psalmis hymnisq; continuata modulatione replicatis, animos præparabant.

[Irenæum dicit. — Literæ SS. Ferreoli & Ferrutionis. — Visio martyris.]

IV. IGITVR eo tempore Aurelij principis persecutionis furore sæuiente, Dux Cornelius Valentinam ingreditur ciuitatē. Vnde cùm vectandi gratia, potentiæ dilatatione sublimis, arrogantiæ rumore terribilis, populi copia circūseptus proce-

[Valentiam Galliæ dicit.]

procederet, audit sanctum Felicem, Fortunatum & Achilleum assuetæ deprecationis inuocatione psallentes. Quo-
rum voces audientes, pia tantæ dulcedinis oblectatione mulcebantur, vt angelicis choris concinentibus, intonare
Psalm 65.
modulatione canoris clarissima organa crederentur. Locus verò Psalmi hic erat: Omnis terra adoret te Deus, & psal-
lat tibi, psalmum dicat nomini tuo altissime, alleluia. Cornelius hæc auditu denunciante cognoscens, tam stupore at-
tonitus, quàm diræ mentis furore succensus, ait: Quisnam sonus aurium mearum secreta percussit? Nunquid post Se-
ueri principis seueram laudabilemque Lugdunensium trucidationem, in his locis Christianitatis aliqua indicia re-
manserunt, quæ & sacrilegè numina despiciant, & audacter principum decreta contemnant? Cui præeuntes milites
dixerunt: Sunt hîc tres viri, sublimissimi seductores, qui tertiam ferè partem populi ad cultum Christi sua indesinenti
allocutionis persuasione traxerunt, deorum quoque nostrorum fana, antiqua operositate sublimia, & cæremoniatū
Mittuntur in custodiā sancti martyres.
nostrarum religione sanctissima, prophanæ authoritatis viribus subuerterunt. Tunc Cornelius diabolicæ vesaniæ æ-
stuatione inflammatus, præcepit eos ardui claustris carceris mancipari. Qui etiam, cùm redeunti fuissent custodum
officiis præsentati, dixit eis: Non reliquorum, qui se Christianæ religionis superstitione iactabant, vos exempla deter-
rent, qui vt Deum colere præsumebant, quem constat Iudæorum stirpe progenitum, atque eorum iusto vrgente fu-
rore, verberibus flagellatum, patibulo affixum, mortis vltione damnatum, humana vel communi conditione sepul-
tum? & adhuc reuerenda deorum numina, prophana abusione despicitis, simul & inuictissimorum principum decre-
ta contumaci proteruia contemnitis, ac populum, priscis templorum cæremoniis famulantem, noui erroris subuer-
sione disperditis.

Constanter respondent iudici.
Felix verò authoritate susceptæ confessionis armatus, constanti fide & mente respondit: Nefandę persuasionis V.
sensus, dolenda perditione damnatos, ideo profundæ ignorantiæ error obtenebrat, quia cœlestium mysteria non re-
cipiunt arcanorum, nec eosdem vllius veritatis splendor illustrat. Reseranda est ergo potius contemplatio animarū
fidei claritate, quàm corporum: & intelligendum, deos istos, quos tanto præconio & assertione falsitatis extollis, om-
nino deos non posse dici, quippe qui fabricati manuum vestrarum effigiatione noscantur. Dic mihi, quodnam vale-
bunt precantibus medelæ adhibere præsidium, à quibus sumpsisse probantur exordium? Et cùm authores eorū, mor-
tis assiduæ fragilitati succumbant, ipsi cuius deitatis æternitate subsistunt? Est enim Deus omnipotens præteritorum
initiator, præsentium rector, futurorumque dispositor: qui humanum genus imaginis & similitudinis suæ procreatio-
ne plasmatum, sibi præcepit famulari. Idcirco indignum est, vt creatura creaturæ seruientis proprium ignoret autho-
rem. Quem si plena fidei mente receperis, numinum tuorum irridenda veneratione neglecta, facile poteris æternæ vi-
tæ præmia promereri, atque ad cœlestis habitationis ineffabilium munerum beatitudinem peruenire. Ad hæc Corne-
lius pertinaci deliberatione persistens, ait: Salubrius namque deberetis habere consilium, vt auri argentique talentis
liberalitatis meæ perceptis largitate, salutis vos securitas vendicaret, quàm pro tanti sceleris facinore perpetrato, mul-
tiplicium suppliciorum pœna consumerer, & nec corpora vestra ad solitam vel communem perueniant sepulturam.
Felix, Fortunatus & Achilleus dixerunt: Qui Christi potentiam abnegare proditione damnata perseuerant, æterni in-
Contēnunt terrentem æquè atque blandientē.
teritus mancipatione peribunt. Nos verò nec crudelis pietatis tuæ pollicitatio oblata solicitat, nec pœnarum crucia-
tio interminata conturbat: quia Deus noster semper seruis suis præstat in congressione fidem, in decertatione virtu-
tem, in consummatione victoriam. Gloriosius namque est, æternæ beatitudinis vitam perpetuam obtinere, quàm dia-
bolicæ persuasionis errori mortifera credulitate succumbere: quia quisquis recti cursus gubernaculum derelinquit,
meritò in scopulos naufragij illisus collabitur.

Cæduntur neruis immaniter.
Tunc Cornelius virosa animi indignatione succensus, neruorum durissima flagellatione eos pręcepit lictorum
instantia verberari. Qui inter ipsa beata supplicia propheticæ lectionis instructione psallebant: Confundantur super- VI.
Psalm. 118.
bi, quia iniustè iniquitatem fecerunt in nos: nos autem exercebimur in mandatis tuis. Cornelius verò ait: Ecce dij no-
stri, quos adorare prophana resultatione contempsistis, vltricis in vos iræ suæ supplicia intendunt. Vbi iam est Chri-
stus vester, qui vos non aut virtutis suæ præsidio adiuuat laborantes, aut potentiæ suæ munimine eripit liberatos? San-
ctus Felix ita respondit: Si mentem tuam non letiferi erroris cæcitas obtineret, cerneres quod nos, quos credis flagel-
Nihil læduntur flagellorum ictibus.
lorum tuorum dilaceratione sulcatos, nec impressi indicij vestigia designata commaculant. Cornelius præsentis vir-
tutis admiratione confusus, ait: Qua vos tot flagellorum cruciatibus afflicti, diis nostris inuictissimis non cessatis cō-
uiciari, peritura corpora vestra teterrimi carceris claustra suscipient, postmodum tractatus mei deliberatione libran-
te, seueriori vltione intentè trucidanda. Itaque beatis viris intra feroces carceris tenebras constitutis, & solitæ modu-
lationis exultatione roborante concinentibus, medio ferè noctis tempore angelus adfuit, exterritisque custodibus,
munitæ obiectionis claustra perfringens, & multiplicium tenebrarum tetra obscuritate condensa ardentis luminis
coruscatione dirumpens, ait eis: Ite nunc fideles confessores Dei, non terrenæ protectionis defensati scuto aut galea,
Angelus eis apparet in carcere.
sed diuinæ virtutis armati fiducia, templum vel numinum simulacra, perditionis arte effigiante composita, subuersa
vel comminuta fide integra cito dispergite. Qui maturantes deuota mente cœlestia complere præcepta, templorum
obstacula reserantes, Iouis statuam, electri pretiositate fulgentem, in puluerem arrepto fabrili malleo redegerunt: si-
militer Mercurij & Saturni.

His omnibus ita peractis, milites Christi iterum comprehensi, & ante Cornelium adducti, illi dixerunt: Crede VII.
Ioann 11.
in Deum, qui probatur tantæ potentiæ habuisse virtutem, vt Lazarum, quatriduanę sepulturę iam fœtore torpentem,
Matth 14.
ad spiramen vitæ reuocarit, in mari quoque siccis inambularit vestigiis, quinque etiam millia mortalium quinque tā-
Ibidem.
tum panibus geminisque piscibus immortalibus pastos opibus saturarit, sæuientium ventorum tempestates imperan-
Matth 8.
tis verbi tranquillitate firmarit. Hic namque merito tantorum signorum miraculis adoratur, qui aurium meatus, cras-
situdinis damnatione obstructos, præcepti sui medela prisco reformauit auditu, cæcorum oculos inflictæ obduratio-
nis nube conclusos, reseratæ nouæ lucis fruendis vsibus restituit, pedes debilitatis contractione sublatos, diuinæ au-
xiliationis misericordia reformauit, lepræ etiam squalore perfusos, computrescentis squamæ tabe detersa, iussit redi-
uiuæ carnis reparatione virescere. Hic namque Deus dignè & diuinitatis suæ maiestate solus creditur, & cunctis cor-
dis viribus diligitur, & insignium miraculorum testimoniis formidatur. Tunc Cornelius veritatis serie superatus, atq;
ob hoc magis succensus, iussit eos reuinctis post tergum manibus, tenibus cruribusq; confractis, circa vertiginem ro-
Grauissime sancti viri cruciantur
tarum adstrictos, fumi quoque amaritudine vel nube supposita, die ac nocte continuata eculei extensione suspendi.
Quos etiam, vesana vigente crudelitate, lictores increpabant, dicentes: Qui deos comminuere procaci temeritate
præsumunt, talibus debent suppliciis nefandam amittere vitam. Si tamen Christus ille hac deitate pollet, qua vos no-
minis sui magnitudinem iactatis, virtute eripiat, tormenta submoueat, vincula dirumpat.

Seqventi verò die Cornelius iussit eos à ligaminum nexibus, paululum imperita absolutione, laxari: quibus VIII.
ait: Sacrificate diis, quos confringendo audaciter temerastis: forsitan eorum indulgētiam obtinebitis, vt collato me-
dicorum studio, ad incolumitatem pristinam peruenire possitis. At illi responderunt, dicentes: Si in diis istis aliquid
existere nosceretur, sibimetipsis protectionis necessariæ iuuamina præbuissent, vti crederentur tunc posse subuenire
aliorum supplicio, si ipsi sua potentia sese de proprio liberassent. Satius itaq; ducimus, æternæ vitæ præmia mercaturi,
pro Dei nostri confessione succumbere, quàm perditionis vestræ cæremoniis deseruire. Tunc imminente iam
glorio-

gloriosioris certaminis victoria vel triumpho, iussit eos Cornelius gladij obtruncatione percelli. Qui à ministris iuxta præcepta extra ciuitatem educti, & tamen circumfusæ populorum multitudini prædicantes, in loco orationis, quem sibi condiderant, & persecutorum fuerat infestatione crematus, consummati martyrij sunt præmium consecuti: nocturnoque tempore Christianorum fide vel studio, digna sunt celebritate sepulti. Vbi diuinæ remunerationis testimonio assiduè existere miracula comprobantur. Illi fletuum nostrorum exoratione obtinente, dignentur nobis superno adminiculari suffragio, vrbem propriam protegere, indignos misericordiæ auxilio roborare, carceratis quoque multiplicium delictorum vincula adstricta laxare, annuente Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, potentia & virtus cum Patre & Spiritu sancto in Trinitate perfecta, in secula seculorum, Amen.

Capite plectuntur. Miracula ad sepulcra eorum.

VITA S. ADALBERTI, SECVNDI PRAGENSIS EPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE QVIDEM ANONYMO, SED MONACHO DOCTO

ac bonæ fidei, eiusq; contemporaneo, & vt videtur, etiam familiari amico. Stylum aliquot locis modicè correxit F. Laur. Surius.

An. 960.

I. NASCITVR purpureus flos Boëmicis terris: maior filius ex parentibus magnis: aureum pomum processit è nobilibus ramis: progreditur pulchra facie, sed pulchrior spiritu [a] Voicechus puerulus, quod nomen si interpreteris, sonat exercitûs consolationem. Pater [b] eius erat vir magnus & præpotens, substantia eius integra, possessio diffusa. Est ei mortalium felicitatum copia, sub ipso positorum hominũ vnda, familia multa perstrepens, argento & auro plena domus. Cùm esset dominus terræ, fuit tamen mediocris homo: oratio rara, sed habitabat cum illo bona misericordia: neglecta castitas, & larga pauperum cura. Mater [c] ex genere Sclauorum erat nobilissima, digna coniunx digno iuncta marito: marito videlicet, qui contingit reges linea sanguinis: quem longè lateq; iura dantem hodiè tremit populus, adeoq; Henrico regi accessit proximus nepos. Fœmina, aiunt, casta moribus, plena eleēmosynis, fidem loquens operibus, nobilitati suæ pulchrum responsum dedit: sed discipula virtutis benè fit rea custos fratris. Nam dum feruet zelo castitatis, dum fit familiariùs famula orationis, dat viro occasionem peccandi, non cum vna, sed cum turba fœminarum. Bonus pater, sed melior mater, optimus, qui nascitur ex ipsis.

23 April. Vide vitam S Adalberti tom. 5 Canisij ant. lect.

[a] Voicech, quē nos dicimus Adalbertum

[b] Eius pater Zlaunicus, vel Slauonicus Libicensis comes. Vide Dubrauium lib 6 hist Boem

[c] Mater Strefilaua, idem ibidem in margine.

II. INTEREA lacte plenus paruulus febricitans, mortem vicinam parentibus minatur, fletum mouet videntibus eius sidereos vultus. Pater lento gradu adit suum præ filijs charum filium, testatur crebris lachrymis, quantus viuat amor pueri in visceribus patris. Mors amara in foribus ecce occurrit, sed salus benè cogitantibus. Dixerunt ergò territi parentes prece tremula: Non nobis, Domine, non nobis viuat puer iste, sed clericus in Dei matris honorem portet iugum tuum pulchra ceruice. Sic dicunt, ponuntq; sub altare Virginis, & recessit in ictu oculi vis doloris, infantulus ad se redit sospes in omnibus membris. Bona angelorum Imperatrix augusta, virgo perpetua, sic sic se inuocantium ad Deum portat hominum vota, dum negare nescit ex corde petentibus, dum de cœlo fert opem ægris mortalibus: splendida stella maris, signâsti iam seruum virgo MARIA tuum. Qui cùm intra plenilunium sensibilis pueritiæ venisset, rudesque linguæ meatus ad loquelam extenderet, primis elementis imbuendus presbyterorum datur in manus. Tunc minister eius, qui infantilibus cunis familiariùs adhæsit, vt mos est humani ingenij, laborem fugiens, comparandis literis se comitem subtrahit. Itaque & ille arduum iter desperat, & semel atque iterùm concita fuga ad dulces sese parentes recipit. Sed pater infrendens, diris ictibus & vitalibus plagis fugam correxit, & cum indignatione sequens, non abre filium tradidit amarè salubribus scholis. Nam aperuit Deus puero aurem cordis, & interiecto mensis spatio, tanta gratia perfudit, vt exindè puer seniori, vsque ad vnguem philosophiæ, eius pappas morum & magister sensuum foret.

Eadē in vita S. Adalb. apud Cā. c. Votō parentum repentina salus pueri subsequitur. Traditur literis. Mirè proficit.

III. DECVRSIS itaque rudis infantiæ balbutientibus annis, Voicechus Dauidico nectare potatus, paruoque melle dulce canentis Gregorij pastus, vt partem suam comedat, ad septem panes sapientiæ portatur: traditur, inquam, ingenuæ Parthenopoli, Teutonum nouæ metropoli, liberalibus disciplinis instituendus. Quam vrbem rex maximus, primus trium Othonum Imperator Augustus, in magnum Archipræsulatum erexit, & vt hodiè cernere est, suo Mauritio in fluminis Albis pulchro litore pulcherrimam domum propè construxit. Vrbis Episcopus tunc Adalbertus, ipse & primus: qui quem suo nomine Adalbertum vocauit, bonæ indolis puerulum Voicechum sancto chrismate liniuit. Hæc cùm facta essent, non nôrunt: sed posteaquàm finito scholæ duello domum redijt, recordata est mater pueri, quia * Brutijs Episcopus gentium positus, cùm idem Adalbertus per regnum patris iter ageret, deductum filium cum vngendis pueris, vt eum tunc primò chrismate liniret.

Mittitur Magdeburgum. Locus obscurus & mendosus. *for. Prussis

IV. IGITVR ad frontem scholæ hospes processit, ianuas timoris intrat, vbi plures epulas appositas cernere erat, quas prout cuique venæ in læuo pectore saliunt, amœna turba discipulorum auido ore carpebat. Scholis præerat tunc * Athericus quidam facundissimus, ætate illa quasi quidam Cicero, cuius illustris memoria vsque in præsens per omnem Saxoniam habetur. Quem, quantus foret, discipulorum facies inspecta siue lingua sonat, & per vicinas vrbes circumquaquè diffusa sophia ceu digito demonstrat. Apponuntur ad vnum pædagogus & herus, legere, sicut consuetudo erat, domi discere. & adest puero diuina gratia, currunt diuite vena ingenium, sensus & ratio. Hoc autem asserunt mirabile in eo: si fortè magister mouisset pedem, vt proprium est vagis puerorum animis, aliquandò percunte ludo totum consumpserat diem: cumque de prælectione nec verbum saperet, & benè iratus magister flagellare inciperet: Dimitte me, inquit: legam: & dimissus, vt rem notam optimè legit. Dicunt etiam tribus linguis pro vna locutum, cùm scopæ tergum verrunt, & ferientia flagella dolentem carnem frangunt. Auditoribus enim vsus erat Latinè fari, nec ausus est quisquam eorum magistro lingua barbara loqui. Vnde admotis vrentibus virgis, primùm, Mi domine, garrit: iam cùm increscit dolor, qui legem non habet, eodem verbo nunc Saxo, nunc Sclauus misericordiam clamat.

* Otbricus.

V. ANNOS ter ternos in arena studij palæstram exercet ingenij: effodiens terra cordis obtusos sensus, contra ignorantiæ densam noctem prendidit scientiæ diem. Postquàm capella gregis magistrum tulit, schola dixit: Sat prata biberunt: discipulorum diuisa manus certas sedes domosque reuisant. Repatriat nouo nomine Adalbertus, portans secum dulces sapientiæ liquores, dat charis parentibus visus filius gaudium magnum. Hoc toto tempore adeò lasciuus erat: vt homo, incubat terrenis delicijs, vacat puerilibus iocis, quærens cibum & potum, vt pecus, incuruat vultum, nescit rectus cernere cœlum. Moritur intereà Boëmiæ prouinciæ episcopus, & sic est, vt audiuimus, coram adstantibus desperata voce testatus, quòd ab nigris spiritibus immundis ad tartareum chaos deportaretur. Præsens erat tunc Adalbertus, vnus extrema videntium, & verba morientis aure audientium. Quem, vt ipse pòst Abbati in monasterio dixit, visionis illius magnus horror inuasit, & ad primam salutem direxit. Exindè emendare mores, frena po-

Redit in patriam. Episcopi Pragensis Dethmari siue Diethmari horrēda mors.

 nere

Vide Cosmam Pragens. Decanum in chron. Boem. Dubrau. lib. 6. init. vitam S Adalb. apud Canis. cap 1 Bar an. 980.

* Ducẽ terræ fuisse Boleslaum, dicit Dubrauius lib. 6. Anno 980. a Creatur Pragæ Episcop Adalb Lambert. Sigeb. & Bar. hoc anno & alij. * terra.

nere animis, desideria carnis igne diuini amoris excoquere cœpit. Conueniunt * dux terræ & maior populus, & pro eligendo pastore varias sententias dicunt: omnes tamen ad vltimum manus leuant, aëra clamoribus implent, non haberi meliorem, nec alium oportere esse suum episcopum, quàm indigenam Adalbertum, cuius nobilitas, diuitiæ, alta scientia & placabiles mores cum tanto honore concordarent. Ergò [a] in hæc verba leuatur * terræ episcopus, mutata mẽte, pius Adalbertus. Hac ipsa die, vbi erat episcopium, audientibus multis locutum est dæmonium, cùm presbyteri imprecationibus vrgeretur, vt exiens de homine possesso, daret honorem Deo viuo: Quid molesti mihi estis? inquit, Væ satis est mihi: ampliùs hîc stare non possum, quia electus hodiè est populo terræ episcopus, quem valdè timeo, Christicola Adalbertus. Sic [b] ait, & quasi citiùs dicto cessit dæmon impudens Spiritui sancto, & vt flagello fugatus, exiuit homine sano. Cui rei homo, qui hora illa præsens erat, Willico quidam bonus & clericus sapiens, visibile testimonium afferebat, & nos legimus, cùm ad Abbatem nostrum hoc scripto filius mandauerat. Ipsum Episcopus Adalbertus suæ Ecclesiæ Præpositum habuit: pòst super cordis aridam flante Spiritu sancto, nobilem monachum mons Cassinus recepit.

[b] Eadem c. 9 apud Canis. in vita Adalberti.

Canis. in vita S. Adalb cap. 10 Bar. ibid. [c] Otho 2. Imperator [d] Deplorare scriptores eius temporis, eiusdem Othonis mores degeneres à parentis, tradit Bar. ad an. 983. [e] Willigisus Archiepisc.

IGITVR electus Episcopus, auricomam Italiam petit: quem obsessæ Clusæ arctas vias egressum, prima ciuitas Verona suscepit, quæ in fauce regni pulchrè leuat caput. Ibi eum pastorali virga inuestiuit [c] Otho secundus, qui tum loco patris rapidis cruribus montem imperij scandit, sed nõ dextro omine, nec viuo maturæve sapientiæ signo rempublicam rexit: & dum omne quod vult, regem oportere sequi, non benè putat, collectum orbem amisit, & quam patris [d] terror peperit, pacem interfecit. Sensit Teutonum tellus mortuum nautam maris, sensit dormientem aurigam orbis, cum quo prospera Dei cucurrerunt, multa bona Christianæ religioni accreuerunt. Migrãs migrauit Otho pius, Otho rigidus, fluxa gubernare doctus: cuius aurea tempora nunc graui gemitu memorat, quando pressa malis sancta Ecclesia, absq; vlla requie hostes insurgere dolet, duorumq; oblita Othonum, antiquum nominat: Verè, inquiens, meus fœlix mundus erat, Otho dum sceptra gerebat. Ergò Archimandrita Moguntinus, grauis homo [e] Willigisus Adalberto, cui Deus interiori gratia benedixit, venerabile caput oleo vnxit, & in præsentia Imperatoris ad sacerdotij altitudinem prouexit. Ea tempestate effrena gens, Luitici pagani iugum Christianitatis deponunt, &, quo errore adhuc laborant, post deos alienos erecto collo cucurrerunt, & qui fugientes fugere nequiuerunt, Christiani multi gladio ceciderunt. Tunc peccato Othonis multa mala surrexêre, maxima vbiq; & misertima naufragia emersêre, respublica turpitudines passa, de solio descendit, Christiana religio lacera iram Dei sensit. VI.

Moguntinus consecrat S. Adalbertum, in festo S S. Petri & Pauli Apost. vt habet vita S. Adalb. apud Canis.

* Sclauis.

Cæduntur Christiani à Saracenis. Vide Bar. ann. 981 Dith chro. lib 3.

ACTVM est bellum cum * Polonis: Dux eorum Miesico arte vicit, humiliatus Teutonum magnus animus terram lambit, Otho pugnax Marchio laceris vexillis terga vertit. Alio tempore, quem rex cõgregat, optimus populus, & qualem posteà videre non contigit, valdè grandis exercitus, cùm esset melius pugnare zelo cum paganis, sine reuerentia fraternæ Christianitatis congrediuntur cum Carolinis Francis. Expectare non audent, qui in viribus regni iratum Imperatorem sciunt: non durantes, cedunt hostes ad virorum fortium impetum fortissimum. Sed dum vino ventriq; collum flectunt, regnante Othonis infortunio, victores in turpem fugam desinunt. Vltimum & lachrymabile bellum confecit cum nudis Saracenis: quorum dum vltra incredibilem modum numerus excreuit, cæde cadauerũ lassa dextera defecit, & bellantium heroum virtus fracta succubuit. Stratus ferro occubuit flos patriæ purpureus, decor flauæ Germaniæ plurimus, dilectus Augusto Cæsari: qui tum stupentibus oculis nefas horret. tandem pudet, quia mulierem audiuit: tandem serò pœnitet, quia infantilia consilia secutus, sententias maiorũ proiecit. Quis putas color? quævé facies talia cernenti erat? Quæ tibi, quæ magnanime iuuenis illa dies erat, quando in potestatem Saracenorum populum Dei traditum vidisti, & sub pedibus paganorum, Christianum decus laceratum adspexisti? Verè, vt quidam spiritu canens Domino ait, Cùm sis iustus, iustè omnia disponis: eum quoq;, qui non debet puniri, rectè condemnas. Quòd si augendæ Christianitatis gratia, non terrę causa, cecidissent tanti boni, cùm aliter nequeat homo natus ad laborem, nisi mori debeat, adeò sæuum vulnus doloris mater Ecclesia pro nihilo putaret. Sed væ nostro miserabili æuo: nemo rex studium adhibet, vt conuertat paganum: quasi Deus de cœlo iubeat, diligunt honorem suum, ô Christe, non lucrum tuum. Post sanctum Imperatorem Constantinum, post optimum Carolum, exemplar religionis, vt conuerterent paganos ad Christum, nomen regale coram Deo & hominibus pauci acceperunt: & est eheu, pro peccatis qui persequebatur Christianum, & nullus propè dominus rerum, qui Ecclesiam intrare compellat paganum. Ergò rex puer, cernens charos ablatos, optimates occisos, nesciens quò se vertat, irato Deo, in maximam filiam criminum desperationem impegit, illud post miseriam sequens, quod Poëtarum quidam, iacens in marmoreis hortis cantat: VII. Sap. 12.

Virg. l. 2. Æneid.

Vna salus victis, nullam sperare salutem:

emisso equo, dedit se in mare. Nat sonipes: vbi lassus cessat, ipse rex nandi peritus, super vndas diù natat, donec obuia nauis Græcorum fessum leuat, & extra spem charæ coniugi & superstiti populo incolumem reddit. Erat, vt accepimus, viuida virtus in eo, feruida & effrena iuuentus, manus prompta bello, sed rara vnquàm cum consilio. Multa bona fecit, sed ætas lubrica errare fecit, & plura præcipitatione peccauit. Propè semper perdidit dies suos: vbi prælium cœpit, extra Teutonum consuetudinem pugnantibus eis, secutum est omne infortunium: cuius efficiens causa est, contra Dominum regis tacita offensa.

Ecclesiæ prouentus vt S. Adalbert distribuerit.

Sap. 12. Rom 9.

RETRO sumit iter sanctus Episcopus Adalbertus: venit episcopij in partes, partitus, quatuor diuisiones fecit, vnam clerus, alteram agmen pauperum vsibus suis sumpsêre: tertiam mater Ecclesia pro captiuorum redemptione & sua restauratione possedit: quartam ipse cum cohærentibus sibi ad necessarios sumptus recepit. Cernere erat alium hominem: ô qualem, ô quantum mutatum ab illo, qui paulò ante pòst pulchra temporalia equorum cursu cucurrit, aut tota mente in terrenis actibus iacebat, vel in desiderijs errare sine magistro doctus erat. Redijt ad se, recognouit quamobrem Deus hominem fecerit, mutauit honorem, correxit pedem, diuina concupiscens & sola cœlestia suspirans. Delicias ægrè fert, diuitias non vult, aurum ducit pro nihilo, argentum pro luto, & quæcunque humana vanitas vsque ad mortem amplectitur & amat, alta mente despexit. Horum verò quiequid est, in pauperum vsus & ornamenta Ecclesiæ, vt dixi, & ad sola vtilia conuertere cura erat. Noluit regnum dare diuitijs: intelligit se illarum non seruum, sed dominum esse. Seculum & eius pompam, quam clericus tota mente quærebat, Episcopus tota mente fugere cœpit: vna cogitatio, vnum studium erat nihil concupiscere, nihil quærere præter Christum. Inter hæc, ô Domine, quàm bonus & suauis spiritus tuus in omnibus. Vtiq; non volentis neq; currentis, sed miserentis est Dei, cuius nunc spiritu cõpunctus, laborare cœpit episcopus Voicechus: in digito Dei facere & docere episcopalia potuit. Quid non potest omnipotens, cùm vult, cùm meliora cogitat Deus? qui vult neminẽ perire, imò suorum neminem patitur perire, pura bonitas, sana æternitas, vna veritas, sola dulcedo, tota pulchritudo, secreta salus & beata præsentia, pulchra charitas & chara æternitas, & chara misericordia Deus. Quem loqui, quàm suaue: sedulò meditari, ô quã delectabile, VIII.

ſtabile, fælix & inſatiabile: cuius lucis abſentes radios nos verè miſeri, nos viuæ gloriæ exules, nos mortui & cæci patienter ſuſtinemus, vtiquè, quia quàm ſuaue & incomparabile bonum perdidimus, ad maiorem cumulum miſeriæ meritò ignoramus. Auribus noſtris audiuimus, quàm mirabilis ſis in operibus tuis, ô maxime Domine, ô dulcedo, vita & panis angelorum: agnouimus te in miſericordijs tuis, cuius riſus & ſacer ludus eſſe ſolet, vna hora vertere impium, & facere ſanctum, ſicut eſt: Reſpexit Dominus Petrum, ex publicano quoq; dedit Apoſtolum, & ex lupo fecit optimum Paulum. Ita cuncta Dei valdè bona, miſericordia & redemptio ſalutaris Dei.

Luca 22. Matth. 9. Actor. 9.

IX. In cuius nunc virtute veteres pennas proiecit, & nouos mores aſſumpſit cælicola Adalbertus: cui tum acerrimis ieiunijs longos ſoles ducere, macris vigilijs incentiua carnis domare, continuis genuflexionibus veniam peccatorum impetrare, perdiù & pernox cura erat. Quomodo ſacra lectio in cordis palato ſapiat, quantum Pſalmorum nobile carmen in oculis Dei valeat, hoc aut ipſe, aut nemo probauit. Sentiens ſenſit Dominum propitium, & cuius oratio dat Spiritum ſanctum, intimè guſtat dulcem Saluatorem. Quantùm ad exteriorem hominem, diſtrictiorem & auſteriorem viuendi rationem nunc in epiſcopatu, quàm priùs in monaſterio habuit. Refugit non ſolùm quod ſuaue eſt, ſed ipſa etiam naturæ neceſſaria negauit, incurrens in illud beatæ memoriæ verbum:

Exercitia ſancti Epiſcopi.

O nimiùm fælix, cui paruus ſufficit vſus.

Contra noxias voluptates & labia inſurgentium vitiorum, omni arte, omni ſtudio virtutum occurrit, donec deſideriorum ſpinas euelleret, terrenasque delectationes vinceret: multa paſſus, proficuum ingentemque conſumpſit ſudorem. Mirantur feruorem eius omnes, qui eum ante nouerant: & qui prope latus vadunt, amatores carnales rigidum vitæ genus odio habent: ita fame & ſiti non ſine cauſa laborat, frigore nimio, vigiliis & hirſuta veſte ſine miſericordia corpus affligit. Deſiderium quippe eius in Deo erat, & poſtpoſitis cogitationibus malarum curarum, quas amor vanitatis habet, animam ſemper in manibus habuit, nullum volens habere inimicum, niſi inimicum. Debellat eius apertas, & cauet eius occultas inſidias: cui vtiquè tot colaphos dedit, quot opera bona fecit. Calcat mundum ſub pedibus, ſubijcit libero animo terræ fælicitates, habens ſpem in cœlo, nec ſenſit tranſitorios labores: ſemper deorsùm fugiens, quò trahit caro: omni anniſu feſtinás ſursùm, quò ſpiritus vocat. Benè vixit, benè docuit: ab eo, quod ore dixit, nunquàm opere receſſit. Populus autem duræ ceruicis, ſeruus libidinum factus, miſcebatur cum cognatis, & ſine lege cum vxoribus multis. Mancipia Chriſtiana perfidis Iudæis vendebant, dies feſtos confuſa religione obſeruabant: dies verò ieiuniorum voluptatibus vacantes, omninò non curant. Ipſi Clerici palàm vxores ducunt, contradicentem Epiſcopum odio iniquo oderunt, & ſub quorum tutela quiq; fuerunt, contra ipſum maiores terræ concitauerunt. Erat autem labor plurimus, contradictio creſcens: & cùm emergentia mala emendare non poſſet, vbi piſcatio ſua nihil cepit, ſanctus Epiſcopus locum dare neceſſarium duxit.

Diabolum dicit inimicum.

Boemorum eff. cnis libido, polygamia & perditi mores.

Auctor vitæ S Adalbert cap. 14. apud Caniſ. Bar. an. 983.

X. Itaque ad ſanctam ciuitatem, vbi memoriale ſanctum, vbi ſepulchrum Domini eſt, pedeſter venire affectans, matrem martyrum, Apoſtolorum domicilium, auream Romam intrauit. Ibi tum pulchrum lutum, Græca Imperatrix Auguſta, quæ iam longos dies fleuit, ſepulti coniugis memoriam * reparat, dulcem Othonem eleëmoſynis & orationibus cælo commendat. Non enim diù ſuperuixit Otho Cæſar, poſtquàm reipublicæ talem errorem genuit, & Chriſtianorum tot mortibus, paganorũ animos ſatiauit. Mira res. In tantis aduerſis illum circumfluentibus non reſipiſcit: quid contrarium miniſtro æterni Imperatoris egerit, quid pio † Laurentio peccauerit, non recognoſcit. Epiſcopatum quem pater in ſacrum honorem precioſiſſimo martyri erexit, ambitione ſuorum in peccatum ductus, filius deſtruxit: non faciens ordinem, quaſi qui aquam in mare fundit, epiſcopatum deiecit, vt plenum delitijs archiepiſcopatum ditaret. Tulit Epiſcopum optimo Laurentio, poſuit Parthenopoli archipræſulem noſtro Mauritio. Factum eſt contra ius in Eccleſia Dei, donec adueniens nouus rex & religioſiſſimus, veterem errorem correxit. Poſt tres Othones Henricus Chriſtianiſſimus ecce venit. * Propter hoc peccatum, velut patet, pugnante Laurentio, victoriam Otho perdidit, & diebus ſuis omnem confuſionem recepit. Auertente faciem Deo, quæ ſit virtus tua, ô homo, ſpecta nunc in homine vno. Quid prodeſt bellicus ardor? Quid valet virtus ſine ſuo loco? Agè, fac cuncta cum
Prou. 21. conſilio. Quorsùm venis ſapiens inuito Deo? ſicut ſcriptum eſt: Non eſt conſilium, nõ eſt ratio contra Deum. Qua-
Pſal 54. propter audiamus bonum conſilium, quo dicitur: Omnes curas & cogitatum tuum iacta in Dominum, & ipſe te enu-
Pſal 36. triet: ſpera in Domino, & ipſe faciet. Inſpiciamus magnæ indolis virum, ex multo merito Imperatorem Auguſtum. Ecce dum peccat, flagellatur, & non emendat: plenus aduerſis, media vita moritur, iacet nunc inglorius: ô vtinam & non reprobus, pulchræ virtutis alumnus.

Anno 983. Othonis II. coniugem Theophaniam dicit. * reperit. Othonis II. temeritas. † Eccleſiam Marsburgenſem intelligit cui S Laurentius erat patronus, & per Parthenopolim Magdeburgum: & vult dicere auctor, extinctum eſſe ab Othone Epiſcopatum Merſburgenſem, & translatum Magdeburgum. Vide Bar ann. 983 Crantz in Metrop. Sax. l. 2, c. 18.

* *qui malè facta correxit. deeſt, quod ex Bar. reſtituimus.*

XI. Priuſ verò, quàm moreretur, vt ad pœnitentiam hominem ſtimularet, ſicut eſt ſolus ſemper clemens Deus, talem viſionem cuidam ſapienti oſtendit: quam vt auditam recolimus, infrà annotare non abſurdum putamus. Nocte intempeſta, quando altus ſopor ſolet occupare homines, vidit ipſum, de quo agimus, regem Othonem aureo ſolio ſedentem, ſub pedibus eius argenteum ſcabellum, epiſcoporum & adſtantium procerum circa ipſum proſpexit ſeriem longam. Intrauit autem decora facie inſtar ignis iuuenis, quem niuea veſtis veſtiuit, & purpurea ſtola in pectore cinxit. Nec ſtat: via vadit argenteum ſcabellum de pedibus Cæſaris cum indignatione ſubtrahit, & auerſo vultu ianuam petit. Quod ægrè ferens, poſt illum cucurrit, tale ſomnium cernere qui meruit. Quæſo, inquit, Domine mi, dedecus ne facias, ſuppedaneum reddas: quiſquis es, qui tanta audes, obſecro, regem coram populo ne confundas. Hæc magna potentis Laurentij * aurea perſona orat, ſicut illi Epiſcopo pòſt agnoſcere Deus conceſſerat. Imò, inquit, ſi meum dedecus non emendat, maiora faciam: ſubtracto ſcabello, ipſo ſolio deponam. Huius viſionis terrores minasq; exitiales cùm cognouiſſet rex puer, facinus non correxit, ſiue amor hominis ſuaſit, ſiue ira Dei ita iuſſit. Huic in paruo corpore melior virtus, magnus amor & fides ſuis: larga manus ſine querela cunctis, ſapientia maior annis: pia humanitas erga Dei ſeruos, confeſſio & oratio bona regnum tenuerunt: ſed hæc pecunia de ſtatuendis epiſcopis, vt eſt humanũ peccare, in plurimis periculosè exercuit iocum iuuentutis, cùm eſſet in pulchro vſu ſuper doctrina librorum: ſola infelicitas bellorum victoriam tulit. In medio curſu, cùm dulciſſima vita & gratiſſima lux iuuenibus hæc eſt, non adiuuat honor regis, fit victima mortis, puluis in puluerem redit: videte, quantum gloriæ Cæſar relinquit. Sed peccatum, quod viuens neglexit, mortuo marito emendare vxor ſuperſtes inſtabat: legatos mittit, eleëmoſynas & orationes multorum, per quos propitium redemptorem appellaret, vt peccatorem regem ab incendio liberaret. Hæc tum, vbi ſanctum virum adeſſe cognouit Adalbertum, nominatiſſimum Epiſcopum, & Hieroſolymam properare audiuit, clàm ad ſe vocat, oransq;, vt pro anima ſenioris rogaret, maſſam argenteam obtulit ingentem. Vbi accepit vir Dei onus argenti, ſuo itineri aut neceſſitati parùm prouidens, omnia ſequenti nocte pauperibus expendit.

Viſio cuiuſdam de Othone II. * vera. Iuſſit, pro, permiſit. Legati noſtri ad Deũ, eleemoſynæ & preces

Vide cap. 16. vitæ S. Adalbert. apud Caniſ.

XII. Nec mora, magnam Romam egreſſus, ad ſanctam ciuitatem Ieruſalem præter ſpem imperfectum iter ſuſcepit. Nam ea via ductus, ad montem Caſſinum vſque peruenit, vbi S Benedictus charam ſedem poſtremò poſuit, & multos filios Chriſto generans, pulchram militiam pulcherrimè finiuit. Ibi Abbatis & fratrum pijs monitis caſtigatus, ne in-

Bar an. 983. Leo Oſtien. l. 2 cap. 17. Hæc uõ dicunt in te-

prehensionem sanctarū peregrinationum, sed vt eū ad perfectiora prouoceret. Epist. 13 ad Paulinum.

ne inutili vagatione vitam expenderet, sed loco staret: ita melius virtutum fructus congregaret: Deum verò propitium, benè viuens, in omni loco inueniret, vt dicitur in Psalmo: In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino. & rursùm S. Hieronymi sententia bona: Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandum est. Animaduertit diuinum animal, habens oculos ante & retrò, ita esse, vt dicunt: nec stetit in suis distinctionibus, dans locum salubribus consilijs. Legerat enim hoc periculosum esse homini, si non maiorum spiritualium acquiesceret consilijs. Nec mora, montem festinus descendit, & quem in philosophia Christi perfectiorem discipulum inuenit, patrem [a] Nilum calida spe accensus petijt: sub quo paruulus factus, iugum Christi ferre, & obedientiæ aureas literas parare satagebat, amplexusque genua senis, in hoc firmus hærebat. Non negat pater Nilus: Ast, inquit, homo ego sum Græcus: meliùs conueniunt, cum quibus hæc agas, monachi Latini. Redeas Romam, nutricem sanctorum filiorum: quære nobilem Abbatem, amicum nostrum Leonem: dic me misisse te rudem discipulum ad talem magistrum. hoc duce itineris, ad prælia Dei securus accede. Sub hoc patrono contra aduersantia cuncta animæ ad Deum progrediens, saluus enatabis: & maiori flamma, qui nunc in te ardet, accensus excrescet quotidiè in te Deus tuus & Dei focus.

a Leo Ostiensis loco citato habet eum Cassinum ideò reliquisse, quod a Cassinatibus se videret coli vt Episcopum. Vita S Adalb. apud Canis. cap. 19.

Monasticū induit habitum, & vixit sanctissimè.

FECIT, vt homo Dei bonus dixit: ad S. Bonifacium monachalem vestem accepit, sub Abbate regula duce militauit, pedem iunxit obedientiæ imperio, & tanquàm ad epulas, ita ad complenda iussa festinus: & si quis quid præcepit, adeò lætus, quo plùs vile erat, seruitium omne libens facit, cuncta humilia diligenti studio in se format, vt ad Dei similitudinem promptus scandat. Obliuiscitur seipsum, factus paruulus in medio fratrum. Coquinas purgat, hebdomadas nitidissimè procurat, scutellas lauat, & ad cocorum necessaria cuncta cursu peruolat, manibus fratrum aquam de puteo ministrat, manè ad claustra, vespere & meridie ad mensam aquas humero apportat. Vt enim vesperè, manè & meridie integræ congregationi seruiret, talem obedientiam de Abbate rogans accepit. Cogitationem tacitam in se regnare nunquàm permisit: quicquid accedens ad animum diabolus dixit, statim senioribus palàm fecit. Acutissimè autem interrogauit de scripturis sanctis, sedulò percunctatus de vitiorum vel virtutum naturis. Sed ad hæc, quod ante nesciuit, quærenti illi rectè Abbas respondit, vt ipse non semel ad nos dixit. Vnde luce clariùs constat, quia inspiratio Dei erat, & gratia discipuli hæc erat. Iacit in domo animæ suæ fundamenta profundæ humilitatis, quatuor virtutes instar crucis expressas, prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, angulares lapides erexit: ex quibus durabiles parietes viuo saxo construxit, quos cauo ferro obedientiæ explanauit, albo limo inuictæ patientiæ muniuit. Dehinc ijs, quæ duplo calamo texit, diuæ charitatis aurea tecta supraposuit. Templum Domini se fecit, regale cubile filio regis intra se præparauit. Orationum lectionumq; studijs eo licentiùs incubuit, quo negotia præpedientia seculi nulla ad aurem veniebant, nullæ curæ vel pericula regendarum animarum vexabant. Ex eius ore nunquàm contentio, nunquàm amara profecta est murmuratio: & cùm Abbas vehementissimè eum increparet, occurrit benigna patientia, & semper flexa humiliatio. Erat lætus ad omne iniunctum opus, non solùm maioribus, sed etiam minoribus obedire paratus: quæ est prima via virtutis ad summa tendentibus cælicolis vitis. Quinquennio pleno miles Christi in monasterio erat, dulcedine morum cunctis placens, altitudine virtutum longè antecellens. Si cui fortè venit inuidia suæ sanctitatis, hunc humilitate citò placabat. Proficiebat de die in diem, de virtute in virtutem processit: in hospitio suo hospes Christus, tanquàm in gradibus eburneis rex coronatus, procedens processit, & vsq; ad perfectum diem crescere fecit. XIII.

Hìc habes Auctoris huius ætatem & fidem.

Repetitur a Boemis. Bar. an. 989. * Ioannem scilicet 15. Eius decretum habes in vita S. Adalb. quam habet Canis. cap. 25. & apud Baron. an. 989.

POSTEA populus terræ episcopum suum reuocat, sancti viri pappatem, radium sapientem, & qui fratre charior domino terræ fuit, Christianum monachum, virum eloquentem in hoc opus eligunt. Hi duo cum literis metropolitani Romam veniunt, de reditu pastoris Papam * appellant, populo pœnitenti matrem suam requirunt. Promittunt ex ore populi errata corrigere, quæ deliquerunt soluere, desinere à malis, studium dare bonis. Abcessus sancti viri contrarius erat domino Papæ, talem margaritam à suo corpore auellere durum erat magnæ Romæ: sed facta synodo, ratio obtinuit: quia gens sua plenam satisfactionem pollicens vocat, dimissum gregem contra voluntatem repetat. Amborum, Papæ & Abbatis, imperio parens, fracto suo habitu, flens episcopus [b] ad episcopatum redijt: pro cuius regimine virgam, pro pignore annulum, dante Apostolico, accepit. Dominica die veniens venit domum ad vnam ciuitatem, vbi ipsa die mercatus erat magnus. Quæ visio non parum adduxit tristitiæ sancto viro. Ad eos verò, qui se reduxerant, improperando sic ait: Ecce vestra promissio bona: pœnitentes vestri nec feriantur hac die sacra. XIV.

b Redit ad Episcopatum.

* Patrem. Boemi iterò redeunt ad ingenium. * delecta.

STETIT tamen in episcopio suo, pascens macrum populum diuino pabulo, & si vellent, potans salutari poculo. Primùm nouo aduentu pastorem verentur: quasi viui fideles matrem ecclesiam petunt, & * parùm repressa mala consuetudine, quasi cum Christianis actibus Christum adorant. Verùm noua religio citò deorsùm venit, antiqua consuetudo superiorem manum tenuit: spreto Deo, carnalem populum caro traxit: * delectata iniquitas, desideriorum vias currere præcepit. Voluptas pro lege erat: cui seruire, regnare est, vnum Dominum nolunt, ad ignominiam suam, vt multis dominis seruitia agant: nectunt sibi funes peccatorum, quibus trahi valeant in æternum exitium: quia discere nolunt, vbi sit sapientia, vbi sit vita, lumen oculorum & pax. XV.

Baruch 3.

Vita S. Adalb. apud Canis. c. 27. Bar. an. 989.

ACCIDIT, vt solet humanis erroribus, vt quædam matrona, ingenitam nobilitatem oblita, scortum se faceret, & palàm facto peccato, maritus vitam mulieris quæreret. Ipsa verò ad episcopum concita ala pedum confugit: quam ille in oratorio S. Georgij retro altare abscondit, vt satisfactionem suaderet, & vitam seruaret. Ecce adest ex improuisò armata manus, & si non redderet mœcham, ambobus & Episcopo & fœminæ minantur gladium. Audiuit sonitū armorum, & minas verberum procaces audiuit Episcopus lætus, & si fortè martyrium semper optatum, nùnc miserante Deo inueniat, tacita cogitatione ruminat, dubio gladio exultat. Ah mala mens & peior vox: index venit, secretum prodidit, vbi lateret mulier, digito monstrauit. Quid prodest refugium ad sancta sanctorum? Quis curat, regnante barbarismo, fas Christianum? Frangunt templum, mulierem tremulam [b] prensis eductam crinibus capite truncant. Crescunt culpæ, vetera scelera non cadunt, noua quotidiè crescunt. Quicquid boni promiserunt, mentitos esse voce operum dicunt. Vnde cogitans Episcopus, quòd nec illis, nec sibi cassus labor prodesset, animæ verò suæ talis statio obesset, pappati suo ait: Scias certum: aut vbi ego sum, venias, aut ampliùs me nunquàm videbis. Interim tamen ipsi erat labor magnus non prætermittere, quo minùs admoneret clerum & populum, secundùm quod ætas, discretio gradûs, & qualitas criminis postulauit. Nec dabat somnum oculis, qua arte, qua virtute compellere posset nascentes errores, ab iterens. Non tacendum, quòd iuxtà positis Hungaris nunc nuncios suos misit, nunc seipsum obtulit: quibus & ab errore parùm mutatis, vmbram Christianitatis impressit. XVI.

Ibid. c. 28. Vis infertur têplo a feris hominibus. * prehēsam adductus. Hungaros docet. Hæc breuiter de Apostolatu eius apud Hungaros auctor: quantum autem vmbra quam ibi impressit, creuerit, vide Carthuit. in vita Steph. Hungar. Reg. cap. 1. 2. 3. die 15. Augusti.

Anno 990. redit Romā ad monasterium suum.

ERGO diuinus heros ascendit equos, dulcem Romam reuisit, & quasi pericula maris, quassa nauis occupat optatum portum. Sic secretos monasterij sinus, charam requiem intrat: amplexus pulchram Rachel, obliuiscitur laboriosam Liam: vtitur sacris delicijs, esurientis animæ pulchros pandit rictus, orationum lectionumque perfruitur XVII.

tur

tur fœlicibus ferculis. Vsus verò illi maximus erat, colloquia quærere spiritualium & seniorum, qui porrò illic pro * charitate Abbatis plures confluxerunt: Græci, inquam, optimi veneruut, Latini similes militarunt. Superioribus quatuor pius Basilius, inferioribus quatuor magnus Benedictus dux sine rex erat. Inter quos medius incedens, Deum sitiens Adalbertus, verba vitæ sumit & glutit, raptus in altum, cum fratribus dulciùs contemplatur Deum. O quoties obortis lachrymis memini dicentem, eùm causa ædificationis accessissem Ioannem Abbatem: Vbi sunt, inquit, margaritæ meæ? Vbi sunt dulces tibi animæ meæ? Cùm conuenerunt sancti viri, pluebant ibi sermones Dei, accensæ sententiæ mutuò cursant, ardet ignis super terram cordis, testatur præsentem Deum vnda compunctionis. Hoc Gregorius Abbas, hoc erat Nilus pater, hoc Ioannes bonus & infirmus, hoc simplex Stratus & super terram angelus vnus, hoc ex ratione maioribus Dei sapiens Iohannes, hoc similis Theodorus, hoc Iohannes innocens, hoc simplex † Leo, psalmorum amicus & semper prædicare paratus. Ad hæc quamuis soleant signa & prodigia ostendere, non facere, sanctum, animum pijs moribus coluit, ita quòd, ex parte vt & nos cognouimus, Adalbertus signorum operator adhuc in vita claruit. E quibus est illud scilicet, dum fratribus seruiret, & offenso crure supra durum marmor satis validè cecidisset, quia vinum nescio an aquam portauit, testudinem [a] cum eo, quod intùs erat, illæsam seruauit. Audierunt ex mensa fratres clarum sonum: quod nemo dubitauit fractum, mirantur omnes vas sanum. Solebat priùs obedientiam facienti multoties fragile vas frangi, & eùm [b] pro peccato negligētiæ veniam peteret, angelus superbiæ, humilitatem eius ægrè ferens, vt pro nimia frequentia verecundiam ingereret, mala voluntate testudinem frangere adiuuit: sed quia non cessauit obedientia, nec generauit fastidium maior tristitia, seruo suo Deus solatium dedit in graui ruina, & tunc illæsa testudo apparuit, & posteà, puto, nunquàm aliam fregit.

* claritate.

Octo insignes Abbates, quorũ priores Græci, reliqui quatuor Latini.

† De hoc Leone Abbate Nonãtulo videt Pet Dam. epist. a Nicol. Papam de dimit. Episcop. & Bar. an 990.

a Testudinem pro vase testaceo. b Vita S. Adelb. apud Canis cap. 22.

XIIX. Dicvnt etiam laborantem oculis filiam, nescio cuius, cùm manum imponeret, oratione sanâsse. Alteri quoq; cùm monasterium causa orandi pro medela infirmitatis intraret, quem tribus annis sumere non potuit, sanctus panem pro benedictione obtulit: & primùm insueto hoc cibo hæsit, sed qui aderant, quod vir Dei benedixit, manducare cùm suasissent, sumpta fiducia parùm gustauit, & ex illo die quem omnes poscunt, qui viuere volunt, sine inuidia panem manducare cœpit. Hunc Episcopum, quo dignum non fuit sæculum nostrum, cùm sine baculo iter agens Rauennam veniret, cur sine virga pastorali vir tantus incederet, optimè cautus Dei seruus Durans interrogauit. Respondens verbum memorabile ille homo, qui verè potuit loqui: Viuit Deus, inquit, in cuius conspectu sto: facile est gestare pedum, sed difficile reddere rationem, eùm venerit ad iudicium, qui non erat, districtus iudex viuorum & mortuorum, siue in vitam, siue in ignem æternum mittendorum. Hunc aliquando sanctimonialis fœmina, quæ tempore adolescentiæ sat cognouerat sanctum Episcopum, credo Parthenopoli vidit, cuius schola ad gloriam Dei talem nutriuit alumnum: & admirans cur, quæ dat licentior ætas, à ioco & risum mouentibus verbis adeò Episcopus iuuenis abstineret, ait sancto viro diuersæ mentis fœmina: Alium Adalbertum video. Cur qui quondam eras homo pulcherrime lætus, nunc seuerus es & instar Catonis cuiusdam rigidus: Nónne cùm magister scholarum sapientiam docturus venit ad nostrum cœnobium, nobiscum ludendo duxeras totum diem lætum? At ille grauiter suspirans, proiecit verbum cordis: Verè scias domina, quia quicquid eiusmodi feci vobiscum iocando, alto & acerbo vulnere nunc afficit animum meum.

Eius dictũ memorabile.

XIX. Astericvs eius clericus, contra sanctum virum arguendo, increpando, cùm multa inutilia furibundo animo loqueretur, vltra limitem rationis proterua contentione progressus, quasi quem ampliùs videre nollet, magna cum amaritudine reliquit. Arrepto autē itinere, tota die ipse, cum socio homine suo equitans, errare cœpit, vt eùm viam, haud aliter atque manum suam sibi notam, inuenire non posset, ex pœna cognosceret, quàm graue peccatum eum Episcopo contendendo perpetrâsset. Porrò ad vesperam casso labore reuersus in vrbem, quòd ira dictante ex humana infirmitate deliquisset, pœnitere coram Deo toto corde cœpit. Similiter vidua quædam occurrens equitanti, cùm nudæ penuriæ aliquam consolationem quæreret: Mecum hîc nihil habeo, inquit: cras veni ad ciuitatem, sumens à me, tuæ necessitati quæ dare valeo, cum charitate. Cumque dimissa muliere, cœpto itineri insisteret, meliore tactus cogitatione, Voca mulierem, Episcopus dixit. Quis scit, si vsque manè viuam? Hodiè compleat acceptio datum, ne ego iudicium, illa sentiat damnum. Et data cappa, qua amictus erat, reliquit exemplum bonum: vt opus non tardet, nescientibus quid futura pariat dies.

Procax clericus castigatur à Deo

XX. Interea in purpura natus Otho rex tertius, causa scandendi culmen imperij, vt mos est à Magno Carolo regum Francorum, multo comitatu Romam intrauit, optatum diù caput Latinæ terræ: ostendit se, quasi post Deum altera iustitia veniat, iniqui omnes tremunt, boni magno gaudio gaudent. Fecit, propter quod venit: quem ipse in sacellum suum tractum posuit Papa Gregorius Cæsarem, benedixitq;, & populus Kyrie eleyson celsa voce cantauit. Ascendit ille, vnctus cum corona imperij Imperator Augustus, gerens sidereos vultus, & bonæ voluntatis plena præcordia ferens. Post hæc [b] facta est Synodus, & zelo iuris ductus Moguntinus Archiepiscopus, antiquam cantilenam cantat, & Episcopum sanctum à quiete monasterij ad relictos greges reuocare instituit. Assentit Papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impunè eum dimittere, scripturæ sententijs asseuerat: velit nolit vir Dei, eat, inquiunt sedentes episcopi: aliter vinculis nectatur anathematis. At ille secretum petens, ad Papam ait: Hostis quieti meæ inuidet, qui vos suo stimulo instigat, vt eo me redire compellatis, vbi animarum fructum non faciam, detrimēta animæ meæ immania capiam. Mitiga ærumnam meam, defectui meo remedium appone, tristi recessui meo da vel vnum solatium. Si audiunt oues meæ quàm clamo vocem, viuens morior cum eis: sin minùs, pietas tua mihi succurrat, vt verba vitæ eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad exteras & incultas gentes, quæ nesciunt nomen Domini. Acquieuit libens voluntati hominis Dei Papa Gregorius, vt erat satis bonus, quantùm permisit vaga iuuētus. Relinquit S. Adalbertus monasterium non sine magno planctu suo & fratrum, molestè ferens ruptam quietem, sed habens de illo martyrio spem viuam, cuius in suo pectore ardebat longum desiderium. Homo Dei, ne timeas hominis causa: vade securus: stella maris tuum iter anteibit, & dux bonorum Petrus fidelissimus comes cohærebit.

Anno 996. Otho 3 Imperat Romæ vngitur à Pontifice Gregor V. Vide Bar. hoc anno.

b Ex Concilio S Adalber in Boemiam redire iubetur, instante Willigisio Archiepisc. Mogunt n.

XXI. Igitvr cum puero Imperatore Alpium nubila tranans, causa orationis Turones pedibus petit, vbi corpore iacens beneficia præstat, qui nullo loco se rogantibus negat, baculus pauperum, dulcissima mater peccatorum benignus Martinus, & larga manu dare paratus. Parisios quoq; pedes venit, vbi sanctus & preciosissimus martyr Areopa-
Act. 17. gita Dionysius, fuso sanguine, corpore requiescit: qui Athenis Philosophiæ studuit, vbi quem Paulus prædicabat, ignoto Deo ara posita erat: qui etiam Gallis euangelizandi responsa accepit, quando optimus Clemens Petri sedem tertius sedit, & dum paganis Christum ingereret, pulcherrimo martyrio vitam finiuit. Cuius hoc inter cætera est gloriosum & mirabile, quia post necem religiosus truncus proprium caput manibus portauit, & sequens multitudo angelorum, laudes Deo cecinerunt. Populo cœli semper gaudium est de triumpho terræ. Vnde & nunc exultans iubilat de charissimo Dionysio, &, Gloria tibi Domine in excelsis, resultat. Ad quem misericordiæ largum si quis peccator confugerit, numquàm sine misericordia recedit. Hinc caput inclinans, ad Floriacum, monachorum ingens cœnobium, auido cursu volat: vbi corpore iacet & miraculis fulget magister mundo morientium, & tota mente cœlestia quærentium, re scilicet ac nomine Benedictus, vino & oleo infirmorum medicus egregius, sub vmbra alarum

S Adalbertus inuisit Turones propter S. Martinum. Vide Bar. an. vt supra. & vitam S Adalb apud Canis. c 35.

Floriacense cœnobium.

Sacra loca inuisit.

pullorum Dei toto orbe inclyta mater. Nec dimisit, vbi corpus discipuli quieuit, vbi & primus monachorum gregem rexit Abbas Maurus, signo sanctitatis & miraculorum dulcedine magistro similimus. Horum sacra domicilia, & si qua occurrunt similia, quem desiderium æternorum afflauit, Adalbertus pede circumuolat, & adiutores ad sua prælia vocat. Hinc ad Imperatorem redit, qui hominem Dei adeò dilexit, cuius morem nobilem nouimus: quia omnes bonos eò plùs amare studuit, quo vnumquemque sua virtus & bonitas maiorem fecit. Cum illo autem aliquot dies commoratus, nec nocte nisi sub conspectu Imperatoris iacere permissus est. Horis congruis semper de cælestibus docuit regis pueros, & assistentes proceres suauissimè admonuit, ne vel parùm rebus infimis & terrenis animos affigerent, ne procùl à Deo proiecti, pro paruo gaudio æterna tormenta subirent. Noctibus quoq; calceos dormientium clàm raptos aqua abluit discipulus humilitatis, manibus suis lutum detersit, lotos restituit.

Vide humilitatem.

XXIV. Ibi nocte sopora parùm molli lecto requiescens, vitæ suæ desiderabilem terminum adspexit, quamuis ipse non nôsset, quid sibi vellet somnium, donec tactus spiritu alienigena hoc reuelauit. Putabat se videre in domo maioris fratris duos lectos benè præparatos: vnus erat suus, alter erat fratribus destinatus: pulcher ille quidem & decorus, sed qui suus debuit esse, multo elegantior refulsit, purpureus & floridus, & incomparabili ornamento preciosè vestitus. Erat autem in superiori panno capitali aureis literis inscriptum: Munus hoc donat tibi filia regis. Quod somnium eùm coram Imperatore quibusdam familiaribus exponeret, cui viuax ingenium natura dedit, & præclara faeundia insignem fecit, Leo palatij Episcopus pulchrè alludens, ait: Hoc tibi citò inuenies, quod quæris: dono virginis proculdubiò martyr eris. Nec minùs, quod vidit de lecto fratrum, partim ante se vidit, partim hoc anno esse completum sic collige mecum. Quinque fratres habuit: omnium animas gladius pertransiuit. Ex quibus maior frater in seruitium Imperatoris profectus, paganis expugnandis operam nauauit: vbi etiam cum [a] Boleslao Polonorum Duce gratiam amicitiæ promeruit: porrò apud Imperatorem questus est, Ducem Boëmorum Boleslaum sine misericordia se suosque fratres multis malis affecisse. Huius in aduentum & seros reditus, relicti domi quatuor fratres pacem impetrârunt, ex parte Ducis securitatem & sacramenta acceperunt. Pròh diuinam humanamque fidem: numquid non est catholicus melior pagano? Væ homini, cui in cordis vena malus dolus salit. Eheu nostra infelicia tempora: sapientem vocamus, cui ad fallendum calet ingenium, cui in ore mel, in corde fel latet. Ecce iterùm Iudas, qui per pacem didicit facere bellum: promittit vitam, vt inferat mortem: dat Boleslaus fidem, vt inopinatò occidat fratrem. Nec longè quæras exemplum: in eadem linea sanguinis occidit frater suus S. Venceslaum. Intereà quis non deploret squalores miseriæ nostræ? Quis non exhorreat cæcum natum hominem nostrum? Dum nescit cauere minus, incurrit peccatum maius: dum quò cæca voluntas ducit, nascitur peccatum de peccato, non habet finem, donec cadat, vnde non resurgat, in delictum maximum: & fit misero modo, quia eùm potest, non vult, dulce peccatum non valet dimittere pòst, etiam eùm vult.

Visio in somnis S. Adalberti Eadē apud Canis. in vita S. Adalberti c. 34.

Parētes, fratres, fratrūque filios masculum vna cum fœmina interemptos fuisse habet vita S. Adalb. ex Can. c. 35

a Bolislaus Dux Poloniæ.

Bolislaus Boemiæ Dux.

XXV. Ita nunc aliud cogitans, aliud loquens, peruenit ad homicidium, &, Vindica Domine sanguinem, vox clamat de terra ad cœlum. Homo, complêsti propheticum, apponens iniquitatem super iniquitatem: expecta nunc illud Euangelicum: Sanguis, qui effusus est, super te & super filios tuos. Itaque sacramento fidit liber populus, per campum ambulat. non enim data fide bellum cogitat: stat proximo periculo ciuitas secura. Ecce hostes eximprouisò veniunt, armatus exercitus apertum bellum indicit, & diffusa multitudine ciuitatem circumcingit. Sexta die in vigilia preciosi martyris Venceslai bella incipiunt, nihilò minùs & sabbatho certatim insistunt. Honorare festum diem nesciunt, qui dulcia scelera tanquàm epulas amant: nec iuuat, quòd vrbani diem sanctum obseruari petunt, contra quos forenses superbiæ verba iaculantur: Si, inquiunt, vester sanctus est Venceslaus, noster vtiquè est Boleslaus. Sed quamuis pòst caperent ciuitatem, pœnas dedit asperum verbum. Ciuium namque gladio die illa ceciderunt hostium multa capita, & omnes, qui in illo concilio fuerunt, aut moriebantur, aut cæci & dispersi malè viuunt. Cessit ciuilibus bellis saucia ciuitas, miserabili excidio sunt familiæ dispersæ, bona cuncta iacent in manu inimicorum, inundat planctus mulierum, stupet mortua facies puerorum comminantes dextras virorum, stat silentium spectantium clericorum. Sancti viri quatuor, strenui bello, & nescij cedere loco, dum, de quo diximus, Radda clericus consilium dedit, parùm valentia arma dimiserunt, & quam præliando pulchram mortem putârunt, confugiendo ad Ecclesiam, vt est in humanis oculis, turpem acceperunt. Nam falsa data spes viuendi, & dum exeuntes Ecclesiam, spontè in manus hostium vadunt, fefellit manus senioris, & in conspectu omnium speciosa corpora excepêre sententiam capitalem. Hæc tunc ita gesta sunt: sed hoc tempore, quando digna indigni scribimus, gladio occubuit etiam frater natu maximus. Completa autem est pij Adalberti visio tota, dum ante se quatuor fratrum, posteà hoc anno maximi fratris mors subsecuta est: quorum mortibus mors sua quanto foret præstantior, sicut & lectus eius illorum lectulo visus est elegantior, nemo non intelligit, qui ipsum causa Dei, illos sæculi & vitæ defendendæ causa cecidisse cognoscit.

Apoc. 6. Psal. 68. Matth. 27.

Cæduntur fratres S. Adalb. Soltborius, Spitimirus, Pre bislaus, Bozitas, Gzaslaus, vt habet Dubra l. 6 hist Boe.

XXVI. Vidit etiam in monasterio aliam visionem, quam non de se, sed quasi de aliquo alio reuerendissimis viris ita exposuit. Agnosco hominem, cui duos ordines in cœlo Deus arridens digito demonstrauit, vnum purpurei splendoris, alterum vltrà quàm dici possit niuei candoris. Inter hos & illos, blanda vox ait, manet te locus & certa sedes. Ergò quem suo labori adiutorem Deus præparauit, Ducem Polonorum Boleslaum rerum dubius petit: cuius auxilio nuncios suos misit ad populum sibi commissum, & multoties contradicentem, interrogans, si ipsum recipere vellēt. Interim cum Boleslao nunciorum reditum expectat. Qui eùm aduenissent, plenam contumelijs legationem reportârunt: Benè venias, inquiunt Boëmi, ad non semel refutatam plebē. Mira res: ad populum iam spontè venis, quem semper inuitum vocare & retinere necessè fuit. Scimus quid cogites, ô homo. Omninò nolumus, nec est tibi locus in populo tuo, qui vis vindicare occisos fratres tuos vulnere magno. Accipiens ille libellum repudij & superborū contumelias, non minùs exhilaratur, quàm solent homines, cùm præter spem lætum nuncium & honores sibi delatos accipiunt. Dirupisti, inquit, Domine vincula mea. Hoc est, quod expectans expectaui, desiderio desideraui, Ablatum est periculum meum. Qua possim ratione illum pascere gregem, qui in faciem respondet, nolle se me habere pastorem? Eugè, non est quòd timeam reuocantem ampliùs Papam, nec tristia ferentem Metropolitani immitis epistolā. Qui iam ante paganicis operibus in fugam me compulerunt, ecce palàm dicunt: Nolumus te. Igitur soluto fine, liber Episcopus apprehendit circumfluentibus animis prosequi desiderium, quod in corde ardebat, speciosi martyrij, Apostolica ad hoc vsus licentia: duosque socios, quos putabat sacro bello futuros aptiores, magisque idoneos portando euangelio, itineris comites delegit. Priùs tamen, vt mater regula docet, & viua verba patrum lingua monent, oratione fratrum, quasi ferrea chlamyde munitus, ad agonem currere cœpit. Dux autem Boleslaus diligebat eum: quem rogat, vt se adiuuet, videns videat, quomodo in terram Prussorum nauigio se exponat ob quærendas animas, & vomere Dei proscindendas incultas gentes. Complet Dux iussa spiritualis patris, quamuis vt apud ipsum permaneret, summoperè optaret: sed retardare sanctum propositum ausus non erat.

Alia sancti viri visio.

Boemi illū respuunt.

XXVII. Est in parte regni ciuitas magna *Gnesna, vbi sacro corpori placuit quiescere, vbi mille miraculis fulget, & si ex corde veniunt, recta petentibus salutes currūt. Ibi ergò, quia in via sua erat, cuius longo tēpore silentium execuerat,

Gnesnæ innumeris coruscat miraculis.

Missam

* *Gidania habet auctor apud Canis. cap. 38* Vide Baronium ann 997.

Missam celebrat sacras hostias oblaturus, viua mox & ipse Christo futurus. Baptizat populum grandem nimis. Inde nullas moras nectit, nauim ascendit, quam ne prophanus quis tangere præsumat, Dux solicitus multo milite armauerat. Non post multos dies carina secante terga maris, Deum nescientibus illabuntur Prussorum terris. Festinantes vero nautæ, sanctum onus deponunt, & nocturno auxilio remeantes, securam fugam capessunt. Rapit ergo homo Deo plenus, missurus retia sua super horrisonum mare, si forte veniat, quod in mensa Dei edendum apponat: aut si nullum piscem capiat, saltem in nomine filij Dei oblatum calicem bibat. Feruet in eo spes ardua pro Christo moriendi, & in viridi corde viuus ignis vim habet ardendi, tanquam in aureo altari accensa aromata flagrant, & fumantia scandunt. Ergo miles Dei cum duobus sociis * intrauit in paruum quendam locum, qui circunbibente vnda fluminis, imitatur insulæ vultum. Ibi aliquot hæsêre dies, & fama volans paganorum auribus inuexit, habere se hospites ignoto habitu & cultu inaudito. Primum ex improuiso homines non plures parua naue veniunt, dant saltum in terras, barbarum nescio quid frendent, magna ira fumant, & hospites quærunt. Res regis, ros mellis tum episcopi in ore fuit, codex Psalmorum ante illum in gremio iacebat, in quo omnia verba oris Dei, in quo summa salutis & vita hominis certa manet & clausa sedet. Ad quem vnus ex eis peiorum pessimus propius accessit, nil boni loquens, nodosa brachia alte extulit, & cum conto, quo nauem impulerat, cælestia meditantem episcopum inter scapulas fortissime percussit. Si non abitis, inquit, citius, capite plectemini, vexati duris pœnis & mortibus ingratis. Euolat è manibus volumen excussum, alia ex parte ipse humi stratus, dat oscula virenti terræ, mente extentus & corpore toto. Exterior corrumpitur homo, ad vitam nouatur interior, per penetralia cordis erupit vox lætitiæ & salutis: Benedictus, inquit, Deus, benedicta misericordia Dei: si plus non accipiam pro crucifixo meo, vnum preciosum ictum habeo. Homo Dei, putasne simplex plaga splendeat in dorso tuo, aut precium habeat super terram talia libenter pati in memoriam filij Dei? Vtique non sic margarita in sterquilinio, non purpura regis in populo, nec facies rosæ in terræ gremio, adhuc vero nec aureus sol relucet in cælo, vt in corde pio ictus vnus pro Christo hilariter exceptus.

Venit in Prussiam

* Benedicto & Gaudentio, vt habet vita S. Adalb. et Canis. c. 19.

Validissimo ictu prosternitur. Percussus laudat Deum.

XXIIX. QVID vero inde secutum est? Foras eiecti, veniunt in mercatum, vbi confluxerat vnda populorum: circunstant subito cælicolam virum longo agmine capita canum, pandunt cruentos rictus, interrogant vnde esset, quid quæreret, quare venisset, quem nemo vocarit. Lupi sanguinem sitiunt, minantur mortem, quod ad eos apportaret vitam. Donec loquatur, vix expectant: horrent, & derident: melius enim non sciunt: loqui iubent, & capita mouent. Accinxit vero ille vt vir lumbos suos, os aperuit: & quia multa audire nequeunt, breuiter eos alloquitur: De terra Polonorum, quam Boleslaus proximus Christo Domino procurat, ad vos pro vestra salute venio seruus illius, qui fecit cælum & terram, mare & cuncta animantia: venio vos tollere è manu diaboli & faucibus immanis Auerni, vt cognoscatis creatorem vestrum, & deponatis sacrilegos ritus, abrenunciantes mortiferis viis & cunctis immunditiis: vt abluti balneo salutis, efficiamini Christiani in Christo, habentes in ipso remissionem peccatorum, & regnum immortalium cælorum. Hæc sanctus. Illi vero iamdudum dedignantes, cælestia verba irrident, baculis terram percutiunt, aërem mugitibus implent, manus tamen non iniiciunt, sed furorem dictant, & verba districtæ seueritatis ad aures hospitum mittunt: Propter tales, inquiunt, noua non nascuntur animalia, vetera moriuntur. Exeuntes exite de finibus nostris. Si cito non retrofertis pedem, crudelibus pœnis afflicti, mala morte peribitis. Illi vero, qui in ingressu positus, bonos hospites eo loci esse permisit, mortem, domus inflammationem, bonorum direptionem, coniugis & liberorum distractionem, spumante ira minantur. Videns athleta Christi nullum fructum animarum sequi, & optatæ mortis spem auferri, deiecit animum: & tristitia magna affectus, varios curarum æstus casto in pectore versat, dicitque fratribus: Pressi magnis difficultatibus, quid consilij capiemus? Equidem quo nos vertamus, non video. Habitus corporum & horror vestium nostrarum, vt sentio, paganis animis non parum offensionis affert. Vnde, si placet, vestimenta mutemus: clericam æqualem, pendentibus capillis, crescere sinamus: tonsæ barbæ comas prodire non prohibeamus: forsan non agniti, melius poterimus operari salutem, si similes illorum effecti, familiarius cohabitemus, alloquamur & conuiuamus: laborantes quoque manibus propriis, victum quæramus instar apostolorum, abscondita mente reuoluamus sensum psalmorum. Interea prospectante misericordia Saluatoris, fiet aliquid salutis, vt dum arte hac & hac fraude eos opinio deludit, euangelizandi occasio certa veniat: ita aut inuentarum animarum thesaurum magnum lucrabimur, aut dulcem vitam pro dulcissimo Christo fundentes, desiderata morte occumbemus. Ergo viso consilio meliora sperans, conceptum mœrorem gaudij gladio confecit, egressurus è regione mala. Accensis animis, mouet gressus: ad ferocium quidem Luiticorum idola surda prædicationis equos flectere placuit, quorum linguam callebat, & quos necdum mutata veste & habitu fallere potuit. Hoc iam ingenio, hoc dolo bono cogitauit, vt Christo acquireret nouum populum, aut longis desideriis imponeret finem. Sed ô venerabile caput, quid te fatigas implexis cogitationibus? Prope est, quod quæris, non necesse habes longam suscipere profectionem: dabit tibi Deus breui itinere illud assequi, quod tam multo tempore quæsiuisti recto ore, mundo corde, animo toto. Ecce pulchritudo tua: ecce in foribus, cuius nescit homo precium, felix & incomparabile martyrium, vt nostro etiam æuo virginis ille filius insperato faciat martyrem suum. O quam pulchre risit cælum, quando cum corona martyrij intrantem vidit Sclauum.

Transisse inde in aliam fluminis partem, & sabbato vespere à domino villæ transductum in villam, vbi sequentia, passus sit, habet vita S. Adalb. apud Canis. c. 41.

Irridetur à Barbaris.

Luitici, vt quibusdam placet, sunt qui alias Vilsi dicuntur.

XXIX. ROMÆ interea in monasterio, quo sanctus iste in philosophia Benedicti patris nutritus erat, diuina huiusmodi reuelatio facta est. Inter plures visiones, quas vidit rapta mente sæpe ad superna leuatus, vidit & istam crucifixus mundo Ioannes monachus & Abbas. Venerunt è cælo vsque ad terram descensu delectabili, eleganti adspectu duo linteamina, instar niuis candida, absq; vlla vel ruga vel macula. Vnum ex eis accepit, quem quærere venit: possedit charum pignus & dulce onus, fruens fruitur suo Adalbertus, intrat cęlum aureum tramite recto. Quis aliud linteum suo amplexu acceperit, & ad Deum portarit: ab eius ore, fateor, nunquam excutere potuimus: & ideo siue hic, siue alter sit, certa mente nescimus. Nec hoc nos fatigat, qui nostrum intercessorem in manibus habemus: Adalbertum Domine tuum sancta sanctorum intrasse cognouimus, & amantes veneramur: & licet nunquam sanguinem funderet, quæ est vera beatitudo, & passi Christi quædam similitudo, tamen morum humilitate & puro ac intimo Dei amore vere esset filius cælorum, & qui nunquam peccauerunt, frater angelorum. Hac hora pater Nilus ad monasterium eius per spirituales hæc verba misit, dicens: Notum sit vestræ dulcissimæ fraternitati, quia amicus noster bonam viam habet Adalbertus, qui vere cum Spiritu sancto ambulauit.

Visio Ioannis Abbatis hunc Ioannem Canaprium conuersum vocat auctor vitæ S. Adal. per Canis. c. 42 sed Bar. eum Abbatem vocat ad an. 997.

Nilus abbas martyrium S. Adalberti cognoscit.

XXX. INTEREA ipse beatus Adalbertus in terra pagana cum sociis suis carpit iter secus litora maris, & fit repente collisio vndarum, quasi se moueat aliqua ingens bellua maris, & aures gradientium fragor ille validus penetrat. Comites securi audiunt, medius senior vehementissime obstupuit, & velut pauida mulier consternatus exhorruit. Cui Gaudentius, ex parte patris caro & frater suus, subridens ait: Pauet fortitudo tua audacissime miles? Si insiliret in nos armata & ad cædem prompta manus, quid tum faceres, qui nunc inaniter formidas? Respondit ille: Nos sumus fragiles, tu fortis: nos imbecilles, tu potens. Nos certe & minima timemus: sed eo melius Deus noster refugium & virtus, quo est maior inopia mentis, & virium parua supellex. Eo felicius, eo gloriosius diligam te Domine virtus mea, quo sentiens meam infirmitatem, cognosco te esse meam virtutem. Vidit & idem Gaudentius sequenti nocte somnium, quo ludentibus verbis irrisit pauescentem episcopum. Ingressus delectabile oratorium, aduertit paratū pontificem

Vide sancti viri humilitatem.

Somnium Gaudentij.

Auct. vitę S. Adalb. per Canis. c. 43. Bar. an. 997.

Adalbertum celebrasse Missam. Comesto autem sacrificio, cum vestimenta plicarent, propius accessit ad cornu altaris: in cuius medio stetit calix aureus, acclinat collum, os apponit, haurire de aureo calice conatur. Aduolat cursu rapido custos sacri altaris, vnde talia præsumat, insolentem Gaudentium seuerioribus dictis increpans: Non licet, ait, faucibus tuis de aureo calice sumere potum vitæ: solus totum bibere debet, qui pro Christo immolato missa oratione legauit: tibi sicco palato nec gutta remanebit. Mane facto Gaudentius inquit: Audi senior meus noctis somnium, quod vidi. Expleta Missa, quam celebrasti in templo Dei, accessi vt potum sumerem de aureo calice, qui stetit in medio altari, & prohibuit me minister altaris, dicens: Alieno nequaquam licet: pontifex totum sumere debet. Respondit beatus Adalbertus, passioni propinquans: Mi frater, iubente Deo somnium tuum prosperos habeat progressus: peccans caro peccati, donum Dei non impediat: misericordia creatoris victoriam obtineat.

Auct. vitæ S. Adalb. per Canis. c. 44.

IGITVR sexta feria Gaudentius, sancto viro duplex germanus, cum scandens sol tres horas prope complesset, XXXI. Missarum solennia in læto gramine celebrat: postea parum opsonij recumbentes accipiunt, vt in fortitudine cibi positum vigorem fessa membra recuperarent, & viam longam sine labore reparati pedes citius conficerent. Pulsa fame, recreari surgunt, & pergere incipiunt: at non longe ab eo loco, vbi cibum sumpserant, inualescente lassitudine capita deponunt, somnoque ob vexata corpora indulgent. Dum igitur dormitant & dormiunt omnes, adest sonitus armorum, hasta fulgurans, sonans clypeus & gladius acutus. Cuiusdam frater à Polonis occisus erat: is barbarus zelo incitatus venit, & cum illo alij, qui exultarent in rebus pessimis, conspirauerant: ductique pœnitentia, quod eos à se dimisissent, impetu magno accurrunt, desilientesque ab equis, cursu rapido in illos irruunt, requiem hospitum turbant, vincula haud secus atque latronibus iniiciunt, manus & brachia Christianorum stringunt. Stupent fratres, & non valde suauiter expergefacti, inopinantes vincula & hostes conspiciunt: nec minus, qui hoc spectaculum votis omnibus semper expetierat, nunc magnus Adalbertus timet, & velut homo amaræ mortis gustum exhorruit, vltra, quam solet, consternata mens quadam ignauia laborat: moritura caro colorem mutat, pauore vita tremula hebet.

Homines impij irruunt in sanctum virum, & socios eius.

Sed nemo miretur nonnihil fractum defecisse sanctum, qui tot annis inter tentationum ventos & tempestates ceu arbor inconuulsa stetit, maxime nunc, quando propinquante termino palmam accipere debet. Nonne maior Dominus, redemptio nostra Christus, propinquante passione sanguinem sudat, & qui potestatem ponendi & sumendi animam habet, sequentibus discipulis tristem se asserit vsque ad mortem? Si Deus trepidat, turpe est, si homo paueat, cum carnis mors prope accedit? Purgantur electi timore mortis, sine quibus non sunt, à leuibus peccatis, & si qua vestigia remanent criminum raris maculis. Vir bone, quid times? Cur inerti pauore tabescis? Deum tuum secutus, sanguinem fundis: quo fuso, securum commeatum & liberum iter habes ad cælum, sine occursu insultantium dæmonum, sine obiectione vel minima peccatorum. Martyribus certe non occurrit accusans satan, nec verbum procul fugiens, eo quod Saluatoris vmbram imitantur. Et sicut Dominus sine peccato propter nos mortuus est, ita & martyres, quamuis criminum rei, fuso sanguine propter Deum, omnino cunctis peccatis carebunt. Cæteri sancti, quamuis candidam & odoriferam vitam ante Dei oculos habuerunt, de hoc seculo securi non recedunt, sed circa extrema infinita angustia laborant, nescientes vtrum eorum vita, munda ab eo iudicetur & digna, cuius comparatione sunt immunda omnia. Martyrio autem stat sua ratio, res tuta & singularis gloria: quam accipere pro dono Dei meruit rara auis terrarum, felix infelicium nostrorum Adalbertus temporum. O quam beatum, ô quam gloriæ plenum ita mori, vt non appareant vlla peccata: quoniam quæ secundum fidem lauantur in baptismo, extinguuntur in martyrio. Iam quanta dignitas, quanta securitas lætitiæ: O quales opes & diuitiæ, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus: & aperire statim interiores, vt videantur angeli & Deus, cuius pulchrum est omne quod fecit, & pulcherrimus ipse. Nec erit iam vllum malum, quia eo peruenitur, vbi adest omne bonum. Vbi quid ignorat, qui omnia scientem nouit? quid non habet, qui omnia habentem habet? Vbi quem non potest adiuuare miserum, cui est præmium Deus, ostendens illi seipsum? Harum sententiarum habemus te testem clarum, qui in hoc mundo positus, morum virtutibus viruisti, & in his seruata humilitate, mirabilius claruisti: nunc pro Christo mortuus, cęlesti beneficio & miraculorum dulcedine clarior, immo clarissimus innotescis. Palam loquebaris, sub cælo nihil speciosius, nihil quicquam esse suauius, quam pro dulcissimo Iesu Christo dulcem ponere vitam. Et nunc monstras quam bene & feliciter viuas, quando ad tua ossa mortua tot salutes exeunt, tot signa sine tædio currunt.

Luc. 22. Ioan. 10. Matth. 26. Iob 41.

Martyrij prærogatiua.

Miracula ad eius sacra ossa.

AIVNT, qui illi agoni interfuerunt, quod nec verbum vnum ediderit pallens episcopus, nisi quando ligatum XXXII. ad montis supercilium duxerunt, vbi septem lanceis pulchra eius viscera forarunt, ad illum tunc, cuius lancea debuit ictum, & toruo adspectu occidendum martyrem in loco statuit, hoc vnum verbum, Quid vis? pater exili voce interrogans fatur. Habes, quod semper volebas mori, passus pro desiderato Christo, hac die felix victima factus, qua die Saluator pro te & pro mundo est crucifixus, & ipse nunc sanans languidum magnum, totum hunc mundum, nunc vero te faciens martyrem suum. Ne timeas periculum, eo quod est mors amara, mors anxia. Nam si esset nulla mortis molestia, canente mellifluo Gregorio, non esset tanta martyrum gloria. Septem donis ditauit te Christus, virtute multa fluxit tibi gratia sancti Spiritus: nunc in eius honorem septem lanceis confixus, amplectere desiderabilem Christum. Quicquid peccasti in hoc tempore, quod voluitur septem diebus, expians & expurgans septem vulneribus, calca abyssum & terram sub pedibus: vltra omnem creaturam scandens, apprehende dulcem creatorem. Beatus homo, quem possedit gloria paradisi, quem accepit confessio & pulchritudo ante oculos Dei, vt sapiat ex sententia, quæ solet dicere, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vocat nunc te cor contritum, vocat nostrorum temporum infinitus error: clamat tibi felicissime martyr nostrarum miseriarum magnus clamor. Tu cum purpureis proceribus in conspectu Dei delectatus, tu cum suauisonis angelorum vocibus intra sancta sanctorum epulatus, ne obliuiscaris veros captiuos, non sentientes, in quanta tribulatione versemur. Tu qui multa potes ad regis chortem, fac nobis legem & iustitiam de iniquo odio tantorum hostium: quia & nunc cum Christo regnum tenens, necesse est illud Satyricum depromas:

7 Lanceis est confossus in parasceue.

1. Cor. 2.

Author inuocat S. Adalbertum.

O curas hominum, ô quantum est in rebus inane.

Ad grandem miseriam necessarium est magnum adiutorium. Veniat tecum non vnus sanctus: salus hominum quorum est ars, stet mecum angelorum sana pars. O amor, qui regis omnia cælo, respice miseras terras animo benigno, in quibus hoc æuo magna grassatur iniquitas. Fac quod fecisti, terra factus propter pietatem, fuso sanguine propter nimiam charitatem. Dic tu ante omnes, dic ex quibus nouus martyr enatasti, dic bone Adalberte: Deus optime, miserere nostræ Luæ varios labores, compesce æstuantis auaritiæ in immensum crescentes errores: qui meretricis pulchritudine amorem Dei, maxime hoc æuo, commutare volunt in amorem seculi, bonum dicentes, malum in fine ferentes. Promittunt delectare, & faciunt laborare: dicunt se adiuuare, & non nisi nocere nouerunt. Quibus conuenit illud poëtæ.

Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

Luc. 9.

immo conuenit illud Euangelicum: Quid proficit homo, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Quod flet in sacro eloquio, qui securus sui, de nostro periculo timidus est: quia stantes inter mille globos nunquam dormientis diaboli, habentes & ingenitę naturę centum pericula, nutrimus adhuc auaritiæ sæuam pestem,

pestem, vt res extra nos, perdat intus nos. Eheu, inquit, in præsentium rerum voluptatibus positi, quo amplius concupita acquirimus, eo ampliùs os patens auaritiæ in immensum aperimus. Nescio, miseri quid simile patiamur: post expletionem voluptatum ampliùs esurimus, & adeptis carnalium rerum oblectamentis, nunquam dicimus, Sufficit. Hoc est commune malum omnium, maxime hæc est miseria mea, & si qui sunt, mei similium: qui non nisi spiritualia debuimus, prope sola carnalia cogitamus. Si quid potes, immo quia potes, nostris medere vulneribus. Sed ad rem.

XXXIII. PRIMVM dux & magister nefariæ cohortis, furore igneus, perforat penetralia cordis. Post saliente malitia & currente manu, cæteri scelus peragunt. Vt autem ostenderet clemens diuinitas, quam soluta essent seruo suo carcer seculi, compedes magnæ & peccatorum vincula cuncta: postquam sanctum corpus secarunt, nemine soluente, ligatæ manus per se solutæ sunt. Ipse vero amicam mortem amplexus, quam semper sequens dilexit, in modum crucis manus extendit. cadens cadauer matrem terram occupat, anima sancta ad vitam feliciter intrat, admirans risum Dei & gaudia canentis cæli. Reliquisti sub pedibus pulchrum hoc, quod apparet: experire nunc quod intrinsecus latet: post fletus hominum transi in lætum numerum angelorum, vbi te vident læti omnes sancti, maxime martyres Christi. Adhuc vltra angelum martyr ad martyrum regem ascende cum gloria, ad omnium Saluatorem, ad ipsum, à cuius conspectu fugit cælum & terra: loquere facie ad faciem, quasi homo ad amicum suum. Effugisti quid non amaritudinis? quid non habes dulcedinis? Vbi sunt altæ contemplationes internæ refectionis: vbi est cibus & potus, laus perpetua creatoris. Ipsa die, dicunt, dum quidam presbyter Missam faceret, & sacras hostias iuxta ritum religionis offerret, releuans spiritus ad aures dixit, vt beati martyris Adalberti suffragia laboranti mundo imploraret. Paret ille libens monitis diuinis, & intra memoriam sanctorum martyrum Adalbertum vocat, vt nostris erroribus apud diuinam misericordiam mactata hostia intercedat.

Apo. 10.

Anno 997. S. Adalbertus crudeliter necatur. vide Bar. hoc año. Dubrau. lib. 6 hist. Bohem. Antesignanum huius S. Adalberti cædis auctor vitæ S. Adalb per Canis. cap. 45. Siggonem vocat.

XXXIV. IGITVR impij viri duos fratres misericorditer ligatos secum ducunt, & sancti viri nobile caput à reliquo corpore separant, atque sub fida custodia vtranque partem asseruant. Ne putes religionis causa id eos facere, qui non nisi prophana sapiunt: à Duce finitimo Boleslao grandem pecuniam accepturos se sperant, vt res erat, quando reuerendissimum corpus & caput, thesaurum desiderabilem vendunt. Vos quidem fecistis pro vestra insania: sed ô qualem imprudentes peperistis beatitudinem. Volenti illi vos conuertere ad Christum Saluatorem, vos nolentes conciliastis immortalem dignitatem. Passus est preciosissimus martyr Adalbertus, qua die pius Georgius est saxo tritus. Bene autem ambo vno die, quia se petentibus vterque bonus affulget crebris miraculis, & præsto est ægris mortalibus. Ecce iterum boni, iterumque & crebro mihi estis appellandi. Loquimini ad cor cæli, surgat stella maris, iungat se angelus bonus, & propitius Petrus sequatur & omnis sanctus. Propter Deum loquimini bonum de viuis miseris, bonum in conspectu principis: Pręstante Domino Deo propter dilectum Filium in Spiritu sancto, cuius est gloria, hominum salus, regnum & imperium, sana pars angelorum: cum quo fuêre & sunt & veniunt aurea regna immortalium seculorum, Amen.

Duo eius socij vincti abducuntur.

VITA EIVSDEM S. ADALBERTI PRAGENSIS EPISCOPI PRVSSORVM, BOEMORVM, POLONORVM ET HVNGARORVM APOSTOLI,

auctore coæuo item anonymo; quam ex membranis MSS. Monasterij VVindbergensis in Bauaria, in finibus Boemiæ, habes apud Henricum Canisium tom. 5. Antiq. lect. Est autem hæc diuersa superiori, in qua stylum mutauit F. Laurentius Surius. Baronius memorat se legisse hanc eandem Romæ.

I. EST locus in partibus Germaniæ, diues opibus, præpotens armis, ferocibusque viris, quem incolæ Boëmiam cognomine dicunt. huius maxima pars infidelitatis errore præuenta creaturam pro creatore, lignum vel lapidem pro Deo colunt; plerique vero nomine tenus Christiani, ritu gentilium viuunt, quibus causa periculi, fit res salutis. Nonnulli tamen ex eadem gente & bene credunt, & pro spe futuræ mercedis bona opera agunt.

Boiohemi nomine tenuere, inquit nobilissimus M Velserus libro 2. rerum Boicarum, initio, quem vide.

Boil in medio saltu ad Albis fontes, loco aperto, vberes agros, mansuro

II. IGITVR in illis finibus, vbi Christianitatis religio pulcherrima floruit, erat vir † Zlaunicus nomine potens in honore & diuitiis, amore iustitiæ, ac operibus misericordiæ perrarus ciuis, vir magnus inter eius terræ habitatores, auro & argento locupletissimus, inter delicias fidus custos diuinæ legis, ambulans solicite iuxta præcepta Sacerdotum, charus toto populo, sed proprie amicus pauperum. Hic accepit vxorem dignam generis sui, & ipsam honestis moribus plenam, quæ audiendo verba vitæ plus sitiuit, eademque operando famem non expleuit, nec delectabatur matronarum pompis, nec auro lapidibusque preciosis, pro minimo ducens quæ stulti maxima putant. Sancta erat moribus, sancta sermonibus, fortis, vt dicunt, in ieiunio, familiaris Deo in oratione, mater lugenti pupillo, peregrino & viduæ gratissima soror. Pro his ergo & his similibus, quas ambo egerant virtutibus, honorauerunt eos nobiles & diuites, & coluerunt maxime pauperum turba.

Nomen & dignitas apud Dubrauium qui lib. 6 histor Bohem hæc: Slauonicus, Libicensis Comes (sic enim qui vicariam Principis iurisdictionem per arces, vel oppida administrabant, tunc appellabantur, vt nunc quoque apud Hungaros, Comites vocantur, & apud Polonos Palatini) Voytichium, egregia indole iuuenem, quem in aulam Cæsaris mittere destinarat, mutata sententia, Magdeburgum misit, vt ibi eisdem præceptis, in eodem quo Dethmarus cœnobio edoctus erat, imbueretur. Vxor apud Dubrauium ib. in margine vocatur Strefilaua, quam familiaris ait fuisse ex genere Sclauorum nobilissimo.

Parentes S. Adalberti. † Primæ duæ literæ in m. speне erasæ erant, à manu, quæ nomen corrigere voluit.

regionatim filium suũ institutis & auctor familiaris

III. ITAQVE cum de tam pręnobili coniugio sancta proles merito foret nascitura, inter magnanimos iuuenes, quos procreauerant, natus est illis puer speciosior cunctis, cui post in sacri Baptismatis lauacro datum est nomen VVoytech. Iste quatenus esset futurus cum ignoratum fuerit, parentes pepercerunt formæ eius, & præ nimia pulchritudine, quam habuit, destinauerunt eum seculo. Quidquid autem pius error, vel mala venia parentum in hoc deliqnit, mox culpæ proditor cælestis iræ gladius correxit. Cerneres namque infantuli corpusculum subita magnitudine excreuisse, & præ nimia inflatione ventrem toto corpore maiorem. Sic in horas dolore maiore, periculum mortis imminere cœpit. Turbantur parentes, decurrunt vbertim lachrymæ patris, & crudis vnguibus lacerat ora pallida nutrix, stant mœsti fratres, sæuit dolor inter viscera matris; nec vox, nec animus, nec color certa sede manent. Tandem sub ipsa morte confugiunt ad pium & misericordem Dominum, & quæ pro hominum necessitate plus omnibus Sanctis succurrere solet, Matrem Domini appellant. Inde veniunt ad templum cum magna humilitate ac deiectio-

Nascitur & vocatur Woytech. Voicechus sonat exercitus consolationum inquit auctor superioris vitæ S. Adalberti.

deiectione cordis, ponentesque puerum supra Altare sanctæ Mariæ, votum placabile vouerunt eum Domino.

His ita factis auersa est indignatio Dei, & extenuato ventre, puer pristinæ redditur pulchritudini. Parentes vero qui causa huius mali erant, pœnitentia ducti, glorificauerunt Dominum, qui pro melioratione hominum iræ suæ flagella disponere nouit. Puer autem proficiens ætate & sapientia, vbi tempus erat, Christianis imbuitur literis; nec egressus est domum patris, donec memoriter didicit Psalterium. Proinde pro discendis liberalibus studiis misit eum pater ad Archiepiscopum Adalbertum, qui ab eo, quod verbis docuit, moribus & vita nusquam recessit. Præerat autem idem sacræ vrbi, quæ latinæ virginum ciuitas, græce Parthenopolis vocatur, vrbs quondam nota populis, & vna ex magnis vrbibus, dum primus Otto sceptra regalia rexit, nunc autem pro peccatis semiruta domus, & malefida statio nautis. IV.

Magdeburgen mittitur.

Ipso tempore erat Magister scholarum * Ohtricus quidam Philosophus, sub quo turba iuuenum & liberorum copia multa nimis crescente studio floruerunt. Ergo Archiepiscopus ille, puerum cum magna charitate suscipiens, dat sibi confirmationem sacrosancti chrismatis, & suo nomine Adalbertum appellans, tradidit scholis. Aderat sibi discenti Spiritus semper indiuiduus comes, & currunt diuite vena ingenium, ratio, & sensus. Toto autem tempore scholaris studij, non æmulatus fuerat facientes iniquitatem, non stetit in consilio eorum, quibus erant inutiles actus, & puerilia negotia; sed mox vbi longius aliquo positus Magister ei locum præbuit, occultis itineribus ad SS. Martyrum domicilia confugit, vbi secundum mensuram temporis orationum vota persoluens, rursum ante occursum magistri loco suo resedit. Noctibus quoque, vt opus suum bonum ab humanis laudibus occultaret, circuit pauperes, debiles, & cæcos, quibus secundum modum miseriarum amica solamina præstat. Verum ne à bonæ operationis studio cessaret, pater & eius optima mater omnia sufficienter dederunt; quin & magistro suo aurum & argentum, & quæcunque oculis hominum dignissima erant, offerentes, chari filij doctrinam magno pretio emerunt. Ille vero indefesso cursu ad omne virtutum exercitium, semetipsum semper extendens, inter suos collegas pulcherrimus processit. Recessu magistri quando cæteri inanibus ludis & ioco laborem legendi minuerunt, ille Dauidici nectaris mella degustans, spirituali risu se solatur, quando illi prandentes in angulis scholæ, dulcia obsonia magistro furantur, ille furtiuas orationes Dominæ suæ mittens, Angelicam dapem sibi mercatur. V.

* *Athericus, alij Othricum vocant.*

Confirmatur & vocatur Adalbertus vide Dubrau. li. 6. hist. Boem.

Videamvs nunc inter alias virtutes, quas habuit, sanctæ simplicitatis quam ditissimus erat. Quadam die dum iret de scholis, vnus qui erat socius itineris, prætereuntem puellam humo prostrauit, de causa ludi eum desuper proiecit; concurrunt scholares, & quidnam foret acturus, cum ingenti cachinno expectant. Ille autem quia vestitam virginem tetigit, O bona stultitia! iam se nupsisse verissime credidit; inde erigens se, dein visa virgine, dedit se bene simplex puer in amarissimas lamentationes, atque continuo imbre oculos humectans: Heu me, nupseram inquit; & criminis machinatorem digito monstrans, Hic me nubere fecit. VI.

Mira eius simplicitas.

Hæc & similia his Deo plenus infantulus iam tunc agendo, multorum oculos in se defixit, mirantium eius acta ac dicentium, Benedicens benedixit hunc puerum Deus, qui infra limina pueritiæ adhuc positus, ad optima quæque sic arduus surgit. O ter quaterque beatus, si hæc humanitatis studia tota deuotione adimpleuerit, & arrepti operis cursum congruo exitu terminauerit. Quibus vero cognitus erat pater & eius mirifica mater, Non est mirum, aiunt, si tantus est de tantis parentibus ortus. patris iustitia floret in eo, & maternæ pietatis imago in purpureo pectore vernat. Quot annis studuit, incertum est: sed quia secularis Philosophiæ scientissimus erat, nouimus omnes. quem Dominus, credo, ad hoc humanæ Philosophiæ studere voluit, vt post diuinæ sapientiæ montes faciliore gressu scandere posset; aut potius seculi amara paruulus potare debuit, vt post vir factus Dei, dulcia auidiore animo hauriret. VII.

Posthæc † magister scholarum Imperatoris seruitio asscriptus, accessit in regiam curtem. At, Archimandrita Adalbertus debitum naturę persoluens, ex hoc pelago ad littora sempiternę beatitudinis transuolarat. Alumnus autem ille patriam, charosq; propinquos reuisens, sub sacræ ciuitatis Pragæ † Episcopo, arma Christianæ militiæ militaturus assumpsit. Nec multo post cœpit languor pessimus eundem Episcopum, & detestabili fine clausura venit ei vltima dies. Nam in extremo anhelitu, cum tamen adhuc magna pars animæ superstes foret; astantibus, quorum ille adolescens vnus erat, hanc fabellam ægra voce retulit. Heu mihi qualis eram, & quantum mutatus ab illo; qualem me nunc esse vellem! Heu me miserum! Perdidi dies meos; iam pœnitentiæ fructus nusquam. Perij. vbi nunc honor meus & inanes diuitiæ? O caro putribilis, & esca vermium! vbi nunc gloria & pulchritudo vanitatis tuæ. Decepisti me, decepisti fallax seculum; promittens mihi annosam ætatem; & ecce insperatæ mortis gladio male interemisti animam meam. Sed meum scelus vtcunq; veniabile erga pium Dominum foret, nisi quod commendatæ plebis scelera ad cumulum miseriarum accedunt. Voluptates enim & desideria eis pro lege erant, nec prohibui furentem, nec prohibere potui sponte pereuntem populum, qui adhuc hodie nil sciunt vel faciunt, extra quod digitus Satanæ in eorum cordibus scripsit. Væ mihi, quia silui. hoc est quod dolet, dolebitq; in æuum. Nam ecce diræ mortis victima, in infernum recta via proficiscar, vbi vermes mei non moriuntur, & ignis meus ardebit in ęternum, & vltra. Sic ait & citius obdormiuit, factusq; est planctus magnus super eum. Timuerunt autem timore magno; sed præ omnibus adolescens Adalbertus, qui his diebus deliciosus miles erat, nocte eadem sacco indutus cilicino, & caput cano cinere respergens, singulas circuit Ecclesias, pauperibus quoque, quæ habuit large dispergens, se & causam suam precibus Domino commendauit. Ipsi autem Episcopatus honorem iam tunc aliqui tacitis promissionibus, nonnulli publico sermone promiserunt. VIII.

† Ohtricũ & Ottonem II intelligit. Successit autem Othricus Adalberto Archiep Magdebu sed eodem anno, quo electus, 981 dum iret Romam, obiit.

† Dethmarum siue Diethmarum Saxonem intellige, de quo fuit Cosmas Pragẽsis Decanus in Chro. Boh. f. 11. & Dubra. l. 6 init.

Post mortem vero Episcopi non longe ab vrbe Praga factus est conuentus desolatæ plebis, vna cum principe illius terræ; & fit diligens inquisitio, quem pro illo ponerent. Responderunt autem omnes vno ore: Et quis alius, nisi indigena noster Adalbertus, cuius actus, nobilitas, diuitiæ, ac vita cum honore concordant? Hic quo ipse gradiatur optime nouit, hic etiam ducatum animarum prudenter administrat. Eodem die dominico, quando hęc electio facta est, quidam validissimo dæmone raptus, fertur in Ecclesiam, vbi sedes Episcopalis est, & cœpit palam confiteri mala sua, quorum sibi conscius erat. Tunc conuenerunt ministri dominicalis mensæ, orantes pro eo, & sacris verbis inimicum prosequentes. Exclamauit autem per os illius impurissimus dæmon, dicens: Quid mihi & vobis? Venistis detrudere me de hoc habitaculo meo? Quid prodest vos iactare inania verba? Ergo illum, qui sessurus est in ista sede valde timeo; cumq; illum video vel audio, non ausus sum stare. Et continuo spumans dæmon murmura & horrisona verba ingeminat, & diris dentibus diu infrendens, ad vltimum exiuit, homine sano. Die postero ante ortum solis venit nũcius dicens, Quia heri Dominus Adalbertus consensu publico electus est in Episcopum. Concurrunt populus cum Clero glorificantes, & gratias agentes Domino, quia volens nolensq; nequam spiritus confessus est electionẽ illius. IX.

Principem terræ Bouslaum fuisse habet Dubra. lib. 6.

De electione Adalberti in Episcopum.

Rediens interea de Saracenico bello, adiit Veronam Imperatorius apex, scilicet Otto secundus, cui fuit manus in prælio fortis, in paruo corpore maxima virtus, Augustus melior bono patre, &, vt fama meminit, per omnia Cæsar Christianissimus. Idem tunc victor, & victus, pro recolligendo milite huc venerat, volens vltum ire damna victoriæ; X.

Non tam æquus in Ottonem hic alter auctor vitæ S. Adalberti.

ctoriæ;sed nesciens,quia mors eum proxima pulsat. Ad hunc ergo Sclauonica manus perrexit, ferens legationem de patre Ducis, & obtulit electum Episcopum; rogans eius manu popularem confirmari electionem. Non minus Imperator eorum dignæ petitioni adquiescens,dat ei pastoralem virgam;& cuius suffraganeus erat, Magontino Archipræsuli in Episcopum direxit consecrandum.Consecratus ille festo amicorum Domini IESV Petri & Pauli, multo * comitatu equitat in dulcem patriam.Equus autem,cuius tergo insederat,non more frementium equorum,nec properis cursibus gradiebatur, neque auro & argento * portat fulgentia frena; sed in rusticum morem tota * canabe ota strictus incessit ad arbitrium sedentis.

Consecratur a Willigiso Archiep. Moguntinensi.

* equitatu, Bar.

* portabat.

* canape ore.

XI. VENTVM est ad sanctam ciuitatem Pragam, vbi Dux * præcliuis Wenezlaus * quoddam regnum tenuit. ac in Dei seruitio viuere, suum egregie perduxit. Postea vero sub impij fratris ferro, nobile martyrium consumens manifestis indiciis ac ingentibus hodie vsque miraculis sua merita probat. Ibi nouus ille Pontifex vincula pedum soluens,nudo pede intrat vrbem; huic humili & contrito corde orationis iura persoluens, magno gaudio, ciuium Episcopalem cathedram obsederat.Erat autem cunctis diebus Pontificatus Episcopij sui pie ac fideliter seruiens Domino,sed multo ac in proficuo labore,Christianitatis normam exercēs; in populo res Ecclesiasticas [a] sub æqua diuisione distribuit in quatuor partes; primam partem pro necessariis vel ornatibus Ecclesiæ, secundam Canonicorum cōmoditatibus asscripsit, tertiam vero in agmina pauperum proflua miseratione expendens; vltimæ partis summulam pro suis vsibus seruat.

* procliuis an præclarus.

* VVenceslaus.

Martyrium eius habes 28 Septēb.

[a] *sev quondam aut quota pro aliqua parte a Bonis Ecclesiæ qui distribueris*

XII. PRÆTEREA omni die festo plurimos pauperes ad misericordiæ opera vocat, quæ eis necessaria erant, affluente copia ministrans. Item quotidianis diebus ter quaternos habere solitus erat, quos in Apostolici nominis honorem dape & potu satiat. Raro autem extra festum aliquod, vidit eum meridianus sol manducantem, & nunquam media nox somno indulgentem. Stat lectus altis plumis, & ostro rigidus, die oculos hominum pascens, nocte vero aut habuit fratrem Gaudentium, aut cæcum natum; extra quos suo cubili amicissima familiaritate iunctos, & se tertium, nemo quartus recubuit in vna domo. Ipsi vero nuda humus, vel * lene cilicium, & lapis pro capitis sustentaculo somnum dabant. Nunquam saturo ventre iuit dormitum, & nondum expleto sopore surgit ad solitæ orationis conuiuia. Corpus vero, & corporis incentiua acerrimis attriuerat ieiuniis, nec vlli vnquam voluptati animum dare volebat Parua quies oculis, & nulla venia est * defectis pedibus. Iustrauerat enim carcerem, & carcere positos, quorum longa series & infinitum agmen erat. Nulli plus nota propria domus, quam sibi erat, quis, quo nomine, & in qua parte cubaret infirmus, aut quot capita rediuiua salus vitæ, quot fatalis hora mitteret leto. quorum omnium post pia obsequia sacri seminis, seruus erat, ad caminum decurrit, & satione peracta, vnde viuerent propriis manibus se laborasse gaudebat. Hinc viator intrepidus aderat, sacris ædibus sępius Domino precator importunus cœlestes fores pulsat, nunc longis genuum flexionibus orationem protrahit, nunc ægra suspiria cordis multo flumine rigat. De completorio vsque ad primam non exiit sermo de ore eius, & ad instar Monachicæ professionis, nocturna silentia seruat. Post primam pastoralibus causis studia sua impendit, audiens diligenter, quid cum prædato paupere peregrinus & vidua eiularent. Quando autem exteriore cura vacabat, vsque ad Missæ celebrationem Dauidicis vtitur colloquiis. Homini non locutus est verbum, quamdiu dominicæ mensæ infulatus astitit, & supra sancta sanctorum immolat angelicum panem. Post aut opera manuum laborat, aut cum charis capellanis sacræ lectionis cibaria degustat. His ociis longum diem, talibus negotiis totam ducere noctem, hi sibi mores, hoc studium, hæc erat meta viuendi.

Eius vitæ ratio.

* lene.

* f. defessis.

XIII. POST completorium cum solitis orationibus incubaret, quidam pauper cui nihil præter vitam & membra impius latro reliquit, miseris vlulatibus templi ostia pulsat; quo audito cum deerogatis opibus nullæ superfuissent; cœpit curiosius excogitare, quid illi dare posset: & cum nihil aliud occurreret, ingressus cubile, quod solum habuit, tulit inde sericum puluinar. Cui abstrahens sericum, plumas circumquaque per domum respersit; deinde ad iacentis mendici clamorem recurrens, inanem purpuram in rugam complicuit, & per coëuntium ianuarum foramina emittens, hoc furtili dono manum pauperis accumulauit. cuius furti autor cum lateret; cumque Wilico domus suæ præpositus hoc miter pueros asperius inquirere vellet, prohibuit eum, dicens: Nequaquam inimicus homo hoc fecit, sed qui indigens erat, forsan pro explenda necessitate assumpsit.

Benignitas eius in pauperem.

XIV. INTER hæc sancta opera non desierant pluere prædicationis pulchræ verba. nec sibi solum bonus, sed cum pluribus cœlestium gaudiorum particeps esse voluit; singulis compassione proximus, & præ cunctis in contemplatione suspensus: sic alta petens, vt proximorum infirma non despiceret; sic infirmis proximorum congruens, vt alta petere non desisteret; sic discretionis artem seruare nouit, vt esset in eo. & iuste consulens misericordia; & pie sæuiens disciplina. Ipsi autem contraria voluntate ad carnalem sensum relapsi, bonum pastorem sequi noluerunt. Nouo quippe modo cum essent cœlestibus bonis pasti, peccatorum fæcibus explebantur. Ille spiritalibus adiutoriis * claues suas præmunire instat; illi destruere, quod fecit, diabolicis impugnationibus festinant: Ille à captiuitate dæmonum, & vitiorum populum liberare parat; illi eo arctius se in omni peccato obligare non cessant. Vidit ergo Episcopus, quia diuinis legibus aduersum ire, omnibus modis festinauerunt; vidit, quod obdurato corde in Deum grandia quæque, & noua scelera adimplere meditantur, vidit optimæ gubernationis frustrari lacertos, plus etiam obesse sibi, quam populo prodesse. Deflet ergo peccatum, & amarissimo luctu prosequitur damna perditæ gentis. Adultimum cogitat, melius esse relinquere, quam in cæco & sponte pereunte populo operam perdere, quod maxime de tribus causis actum esse dicunt, qui huius rei ordinem, ipso narrante, compererunt. Prima & velut principalis causa, propter plures vxores vnius viri. Secunda propter detestanda coniugia Clericorum. Tertia propter captiuos & mancipia Christianorum, quos mercator videns infelici auro emerat, emptosque tot Episcopus redimere non potuit. In somnis quoque apparuit ei Dominus suscitans eum, & de lento sopore surgere iubens. Inquit ille: Quis es tu tam imperiosæ auctoritatis, vel cuius rei gratia quietem frangere iubes? Respondit: Ego sum IESVS Christus, qui venditus sum, & ecce iterum vendor Iudæis, & tu adhuc stertis? Ille expergefactus secum tacito corde pertractat, quidnam hęc visio vellet. Admonet soluendæ quæstiunculæ socium, elegantem virum Williconem. Hic honore præpositurae præerat cæteris. hunc vir sanctiss. consiliorum suorum participem fecit, cui cum suam visionem exponeret, respondit in propria verba, & cogitationes ille mitissimus heros: Quando venduntur Christiani Iudæis: hanc venditionem patitur IESVS Christus cuius nos sumus corpus & membra, à quo mouemur & sumus.

Boëmorum peruicacia

* leg. cautas.

Triplex causa cur S. Adalbertus Boemos deserere cogitarit.

Visio S. Adalberti.

XV. HÆC S. Episcopus æqua lance perpendens, & ab imo cordis longa suspiria trahens, amplius stare timuit; sicque consilio doloris accepto, venit Romam, & Apostolicæ sedis pontificem, quid in tanto suo populique discrimine agendum foret, gemebundis quæstionibus inquirit. Commendatus, inquiens, mihi grex audire non vult, nec capit sermo meus in illis. in quorum pectoribus dæmoniacæ seruitutis imperia regnant; & ea regio est, vbi pro iusto virtus corporis, pro lege voluptas dominatur. Ad hæc Apostolicus: Fili, inquit, quia te sequi nolunt, fuge quod nocet. Operæ pretium est enim, si cum aliis fructū facere non potes, vel teipsum non perdas. Quare in eo consilio arripe tibi ocia contemplationis, & sede inter eos, qui vitā quietam in studiis dulcibus & salubribus agunt. Hac itaq; velut diuina responsione

Romam proficiscitur & Benedictum septimum consulit vi. de Bar. an. 985.

Licentiam a Pontifice dimittendi Episcopatum impetrat. Vide Leon. Ostiens. lib 2. cap. 17. Baron anno citato.

sponsione animatus, cum ad futura sanctorum gaudia ardendi desiderio anhelaret; statuit secum, natale suum solum, notioresque populos derelinquere. vult pro Domino peregre proficisci; atque velut sub alio sole, inopem ducere senectam. Omnia dura & aspera pro dilecto Iesu dulcia sibi visa sunt; pro diuite Christo angustam paupertiem pati, non tam labor, quam ingens, amor erat. Post hanc suæ mentis deliberationem, argentum pauperibus large distribuens, Episcopalem cameram euacuauit.

† Hanc auctor familiaris S. Adalberti, vocat pulchrum lutum. * *f. Gaudentius.* Hierosolymam proficisci parat. Leo Ostiẽs. lib. 2. cap. 17. Bar. an. 903.

E R A T ipsis diebus Romæ Imperatrix augusta † Theophania, mater eius, qui modo regnat, tertius, & Deo iuuante, maximus Otto. cui pia cura circa pauperes cum summatibus viris, & bene quærentibus Christum sincerissima dilectio fuit. Hæc comperto quod gratia orationis exulans ille vsq; Ierosolymam pergere vellet, clam venire illum fecit, & argenti tantum, quãtum iuuenis * Gaudentium vix leuare posset, pro viatico accipere fecit. quod eadem cõsequenti nocte pauperibus fideliter diuisit, atq; ab vno denario totum expendens, nil sibi retinuit. Deinde pueris remissis in patriam, mutat habitum, & asinum pro portandis oneribus mercatus, cum tribus numero fratribus socium iter assumpsit. Habens itaque animum Ierosolymis sepulchrum Domini inuisere, venit ad montem Cassinum, in cuius cacumine monasterium sedet, quod hoc in loco primus construere cœpit beatissimus Pater Monachorum flos & gloria Benedictus. Ibi quoque, vt Gregorij mellifluum os sonat, vltimam vitæ partem deguit, & veræ religionis exemplar omnibus, qui in Christo pie viuere volunt, digito conscripsit. Hic tum licet agnitus non fuisset, tamen Domino quod futurum erat, prouidente, honorifice hospitio susceptus est. XVI.

P O S T paucos dies cum iter cœptum agere vellet, accessit ad eum illius loci Abbas, & cum ipso admodum illustres viri, hæc consilia velurá diuina arce ferentes. Via, inquiunt, quam beatitudinis aequirendæ causa cœpisti, longe est à recta via, & ab illa, quæ ducit ad vitam. Perplexitatibus quippe fugacis seculi carere magnanimi est; sed quotidie loca noua mutare minus laudabile est. Sicut enim hiberni maris inconstantia malum nautis; ita vagatio de loco ad locum periculum suis sequacibus minatur. stare autem loco, & supernis vsibus eo liberius perfrui, non nos; sed præcepta maiorum, virorumque fortium exempla tibi dicunt. Quod consilium prouidus heros non secus, quam diuinitus datum accipiens, ibi finem laboris & cætera errabundæ vagationis ponere cogitauit. XVII.

H Æ C eo cogitante frustratur eum Deus, volens dilecti hominis desideria aliquantulum dilatare, vt quanto nunc amara primum & labore parata, tanto post dulciora fuissent. Nam cum ibi monastica lege viuere vellet, cumque à minimo vsque ad maximum omnes hoc libentissime vellent, repente attonitas † terribile verbum transuerberat aures. Et bonum est, inquiunt, vt stes nobiscum, hic monachicum induas habitum, hic Deo placiturum viuere ducas: nostras quoque Ecclesias nouo opere constructas, cum sis Episcopus, sacrare potes. Quo audito ille heros iam dudum intra se turbatus, hæc ira dictante reddidit: Vtrum me hominem vel asinum putatis, vt cum amota filiorum cura Episcopus esse desisterem, nunc sub nomine Episcopi vestras domos consecrarem? XVIII.

† Quod non mansérit cum Cassinatibus, eo quod videret se ab illis coli, vt Episcopum, narrat Leo Ost. lib. 2. cap. 17.

Ad S. Nilum Abbatem pergit & ab eo Romam remittitur.

N E C mora init deorsum per montis conuexa, & quasi duorum dierum itinere acto, ad magnum virum Nilum perrexit; cuius nobile meritum in monastico ordine, velut nouus lucifer in æthereo axe refulget: sub quo etiam duce ac diuinæ artis magistro discipulorum plurima manus Deo militarunt. Hi vero omnes propriis manibus victum quærentes secundum regulam sancti Patris nostri Basilij cælestibus vestigiis innituntur. Hac fama ductus aggreditur sanctum senem, & prouolutis genibus diu profudit lachrymas, quærens ab illo responsa, & amica solatia, quem intuitus domnus Abbas Nilus, cuius meriti in conspectu Domini viueret, iam in primo sermone cognouit; qui & vsq; hodie ita amore Christi feruentem, non meminit se vidisse aliquem iuuenem. Et recepissem te, inquit, dulcis nate, nisi hæc susceptio mihi meisque nocitura, tibi tamen minime esset profutura. Etenim vt iste habitus & barbæ pili testãtur, non indigena, sed homo Græcus sum; terra autem quantulacunque est, quam ego & mei mecum incolunt, illorum, quos tu bene fugis, propria est. Sed si quod Deo volente nimis vellem, vna nobiscum cohabitaueris; tollunt illi, quæ sua sunt; ego cum charis filiis expellor totus; tu de incerta te plus incertus eris. Quinimo accipe Patris cõsilium, & vnde digressus es, repete vrbem Romam; quo cum angelo bono te ducente perueneris, dominum Abbatem Leonem nobis amicissimum ex nostra omniumque persona salutes, atque epistolam nostram feras in hæc verba: aut te apud se, quod plus volo, retineat: aut si ei difficile apparet, ad Abbatem sancti Sabæ mea vice commendet. Hac spe confirmatus regreditur ad sacratam arcem vrbium dominam & caput mundi Romam. XIX.

* *f. præesset.*

A Leone Abbate tentatur.

* *dura.*

I N D E cui monasterio Abbas Leo * præfuisset, diligenter inquirens, ad sanctorum limina Bonifacij & Alexij, monstrante populo, perductus est. Postquam ingressus est, & cum Abbate copia datur fandi, obtulit salutationem & literas, quas miserat Abbas Nilus: quibus perlectis, vt ex longo vsu spiritum probare doctus erat, priusquam recepisset illum, arguta arte cuncta explorat. Primum incepit indignationem simulare, quis qua mente præditus esset, auersо vultu indagare, aspera & dura illi prædicens, cunctaque arcana mentis eius sagaci ingenio perquirens. Iustum vero ac tenacem propositi virum, nec * dira hominis responsio frangere valuit, nec venientium tentationum minæ à semel arrepta voluntate reuocare potuerunt. Abbas vero Leo vbi non solum auertere à suo proposito, sed etiam dira prædicando plus accendere poterat, accepturum se fore illum pollicetur. Statuit autem Dominum Apostolicum cum humiliato Antistite prius conuenire; vt quidquid agendum foret, tanti patris sententia, suorumque Cardinalium consilia deliberarent. Post hæc rite peractis omnibus, qua die Dominus discipulorum suorum pedes lauit, ac linteo extersit, monachalem habitum sanctus ille Episcopus accepit. Sabbaro sancto, quando baptizati catechumeni * criminalibus vinculis soluuntur, soluta est & ipsi capite pendens, cuculla. Hinc secũdum regulæ morem, fratrum numero additus quærendum angusto calle cœpit ardentius cupere Christum. XX.

Monasticũ suscipit habitum.

* *criminalib.*

D V O autem ex fratribus, qui cum eo erant, iam dudum videntes, quia se monachum facere vellet, non bene relicto clipeo fugam dederunt. Solus vero Gaudentius, exemplo constantis viri, remanens cum beato viro, Monachicam atque probabilem conuersationem consecutus est: qui etiam sibi carne & spiritu duplex germanus, & ab infantia semper fidissimus comes adhæsit. Ipse vero omni obedientia ac humilitate ambulans inter fratres, contra bella tentationum, vitiorum intrepidus tyro accingitur; in cogitationibus suis ad humilem confessionem semper confugiens, quassatæ mentis arcana spiritalibus viris pandere non cessauit. Cessante vero tentationum imbre, in nouam messem virtutum refloruit; ac post victoriam solito clarior eluxit. Processit ergo vt lux splendens, & creuit vsque ad perfectum diem. Obedientia, qua donauit eum suus Abbas, huiuscemodi erat, vt coquinæ fratrum aquæ ministrarios vsus humero apportaret; manibus quoque eorum lauandis simile obsequium ageret, sic se cunctis fratribus seruire lætatur. XXI.

Prou. 4.

Cadens vas non frangitur nec vinum effunditur.

N E C moratur interea æmulus hostis, nunc aperto bello, nunc latentibus insidiis hominem Dei impugnaturus. & cum testacea vasa, nunc aqua, aliquando vino plena portaret, prædictus hostis callido astu lapsus parat, ac vt confracta in partes spargerentur efficiens, sacri viri faciem ingenti rubore perfudit. Hęc dum multoties fierent, & ipse tot vicibus veniam prostrato corpore peteret, tandem vltor eius confusionis respexit ad hæc negotia Deus. Nam vna dierum cum fratrum mensæ apportaturus foret merum, offenso pede corruit ipse super vias, & vas ingenti cecidit super marmora lapsu. audit à longe pater monasterij, cunctique fratres per ordinem, quomodo labitur ille heros; nescientes XXII.

ſcientes quia hunc caſum proſperrima aduerſitas comitaretur; ita enim vas ſanum & vini portio non minuta reperitur, ac ſi nulla facta foret ruina.

XXIII. ITEM nobilis quædam fœmina monaſterium hoc cauſa orationis ingreditur, & cum charitatem ibi facere iuſſa foret, iam ſeptem annis panem ſe non guſtaſſe profitetur. ille vero hunc abſtinentiæ morem pro infirmitate ei adhæſiſſe recognoſcens, allato pane ſalutiferæ crucis ſignaculum impreſſit, ac deinde prandenti matronæ apponens. In nomine Domini mei IESV Chriſti, filia, inquit, manduca panem: non licet tibi ſanctam charitatem violare, pro eius enim amore hoc parum prandij accipere iuſſa es. Ad hanc vocem credula mulier, panis munera deguſtans, cum gratiarum actione regreditur in domum ſuam. Ex hinc ergo communi cibo vſa eſt: rem nouam ſibi contigiſſe ciuibus narrat, ac glorificat vox omnium Dominum Deum.

Septennio abſtinentem a pane reſtituit.

XXIV. NEC prætereundum eſt, qualiter cuiuſdam Ioannis filiam, qui nunc vrbis Præfectus eſſe dignoſcitur, atrociſſimus febrium dolor vexare cœpit, quam cum homo Dei ſacratiſſima ſua manu tangeret, omnis languor corporis eius imperio abſceſſit.

Febri laborantem curat.

XXV. ARCHIEPISCOPVS vero Magontinus beati præſulis gregem ſine paſtore ire conſpiciens, miſit legatos cum literis, per quos Dominum Apoſtolicum de ſancti viri reditu interpellat. Facta eſt Romæ ſynodus pro hac cauſa, & oritur vtrinque litigium grande, ex vna parte eorum qui monachum perdere timuerunt; ex alia eorum, qui paſtorem ſuum cum auctoritate quæſierunt. Cumque inuicem pugnantibus ſententiis vtraque pars diu decertarent; tandem dubiam, nunciorum Primas vix promeruit victoriam. Hic ipſe Primas frater erat Ducis, cuius terræ, qui exigebatur Epiſcopus, præfuit. Tum Apoſtolicus non tam voluntate, quam iure Dei permotus talia reſpondit: Reddimus, quod iuſte quærunt; *quamuis de bono Patre iam degeneraſſent Filij, & dabimus eum hac lege. Si audierint eum, teneant cum Dei benedictione, faciantque ſub ipſo fructum centuplum. *Si autem à conſueta iniquitate ſua recedere nolunt, hic noſter abſque periculo ſui capitis malorum conſortia declinet.

Decretum Ioannis xv. anno 989.

** male merentes filij: ſed dabitur eis hac lege. Bar.*

XXVI. HÆC vbi dicta dedit, finita eſt ſynodus, & ſoluto cœtu redierunt quiſque in domum ſuam. Abſcedunt legati, monachis triſtibus, & læto animo ac magna exultatione. Cumque emenſo itinere Pragam venirent, eunt ei obuiam omnis ætas & ſexus, & quaſi cum ingenti gaudio acceperunt eum; dant manus ac promittunt omnia, velut qui de ſua reuerſione oppido gauderent; & ſecundum eius præcepta priorem vitam pleniſſime emendare vellent. Sed paulo poſt cœpit eos ignaua mollicies. Et neglectis prædicationibus itur in omne nefas. Veterum quippe vitiorum recordationibus præuenti, in carnalem partem relabuntur, & pereunt labor paſtoralis, & diligens cura boni patris.

** hoc eſt, ſi ad voluptates ſuas & deſideria luxuriante malitia redirent, abſque periculo. Bar.*

Pragam reuertitur.

XXVII. INTER hæc luctuoſum & miſerabile crimen exoritur. Mulier cuiuſdam nobilis cum clerico adulteraſſe publice arguitur. Quam ᵃ cum more barbarico parentes dedecorati cõiugis decapitare quærerent, fugit illa per celeres auras, donec voce & curſu vſque ad optatum peruenerat Epiſcopum. Volens autem de illorum manibus mulierem liberare, clauſit eam in monaſterio Sanctimonialium, quod ſub vocabulo ratione ſancti Georgij conſecratum firmiſſimis mœnibus vallatur; clauim vero Eccleſiæ cuſtodi fideliter commendat: credens, vt fœmina inter fœminas ſolatia doloris, & ſub altaris defenſione vitæ ſecuritatem haberet. Crimen quoque in ſe referre voluit, vt ſe ſceleris auctore magnum aliquid fieret, ſcilicet, vt pro pœnitentiæ fructibus, aut illam vitæ ſeruaret, aut ambo ſimul iuſſi morerentur. Qua voluntate, quia martyrij coronam expoſcens erat, adimpleret vtique quod voluit, niſi eum prudenter Dominus Willico prohiberet.

ᵃ Inceſto fœdatam ſeruare conatur.

XXVIII. IMPIA manus interea abſconſæ mulieri ferrum necemque parans, armato milite Epiſcopale forum irruperunt. Quærunt & contumacibus Epiſcopum dictis, qui contra fas, & legalia iura adulteram defendere vellet. Quod ille diuinæ contemplationis otio vacans, vbi aure percepit, cum velut diuiſæ noctis hora eſſet, dicto verſu fregit ſilentia, & in quo clauſus erat, exiuit de templo. Deinde qui ſecum erant fratribus, pacis oſcula libans: Bene valete, inquit, & pro me miſero ferte pia vota Chriſto. Inde totus ardore martyrij flagrans, non tardiore deſiderio & curſu, quam qui fugit hoſtem, ſponte venit in hoſtem, ac medium agmen intrepido greſſu incedens: Si me quæritis, inquit, præſto ſum. Vnus autem ex illis, cui cum bonis ſemper læua voluntas erat, omnium ore talia reſpondit: Caſſa ſpes martyrij te tenet, & nobilis gloria lethi. Errat pro certo hæc ſanctitas, quæ noſtrum vult fieri peccatum; non implebitur tua voluntas, ſed agitur aliquid, quod plus dolet. Quia niſi hæc meretrix nobis citius reddatur, habemus fratres tuos, in quorum vxoribus, prole & prædiis hoc malum vlciſcamur. Hæc dum furens ſclauus contra Epiſcopum delatrauit, ecce corruptus auro proditor, adeſt, qui excerpens eos clam de agmine vocat, ſeque itineris ducem præbens, domum in qua clauſa erat, domusque cuſtodem manifeſtat. Cuſtos vero tentus ab illis, nunc minis, amicis nunc affatibus, vt illam in manus eorum redderet, diu probatur. Ad vltimum mortis timore perterritus, non ſic ſibi creditam cruentis hoſtibus prodidit fœminam. Rapitur illa infelix, fruſtra preſſis altaribus, & ſub manu coniugis capitalem iuſſa eſt ſubire ſententiam. Quod cum ille velut vir iuſtus facere nollet, ſub gladio vilis vernulæ truncata pœnas male vſi corporis capite exſoluit. His atque horum maioribus popularis nequitiæ ſtudiis cum ſermo docentis Epiſcopi contraire nequiret, flet bonus paſtor; quia in morbido grege ſigna ſalutis nulla ineſſe conſpexit. Hinc pro ſpectandis ſequentibus malis oculos claudere volens, dulcis Romæ mœnia reuiſit, & naue monaſterij mutat paſtoralia frena. Congaudent illo redeunte monaſticæ plebis ſacra collegia, ac ſanctitatis ſuæ amore pariter & vtilitate perfruuntur. Dilexerunt eum omnes, ſed præ omnibus Abbas ſuus: qui & poſt ſe totis cohortibus fratrum præfecerat illum. Ille autem omni vtilitate & extremitate contentus, quanto magnus erat, tanto ſe cunctis inferiorem præbuit; quanto ſpiritualibus diuitiis diues, tanto in oculis hominum paruus, pauper, & deſpectus eſſe cupiuerat. Dicunt autem Abba & fratres eius de eo, quia in omni virtute ad vnguem perfectus eſt, & extra Martyrium vere ſanctus erat, ſic de die in diem ſemper nouus & ſeipſo robuſtior ſuccreſcens ad diuinæ contemplationis faſtigia velut caſtiſſima turtur euolauerat.

Sponte ſe offert tumultuantibus amore martyrij.

Romam ad monaſterium reuertitur.

XXIX. VOLENS autem Dominus oſtendere ſeruo, cuius meriti viueret in conſpectu ſuo, monſtrat ei per viſum duos ordines in cælo, vnum purpureo, alterum niueo amictu: quibus ſub diuerſa ſpecie ſingulare meritum, & propria merces: ambobus tamen eſca & potus erat laus perpetua creatoris. Et facta eſt vox ad eum dicens: Inter vtroſque eſt tibi locus, conuiuario menſæ, & aptiſſimus honor. Cuius rei viſionem Abbati ſuo cum exponeret, non hoc de ſe, ſed velut ſanctiſſimus Paulus reuelationis ſuæ myſteria de alio homine narrat. Scio, inquit, huiuſmodi hominem, cui Dominus per viſum talia oſtendit, & hæc ipſa donaturum ſe promittit. Hoc ipſo tempore iter agit Romam Rex Francorum Otto tertius, pulchri Cæſaris pulcherrima proles. Decurſis quippe puerilibus annis, cum iam velut lanugine barbæ floreret, tempus & virtus maior annis Imperatoriam ſibi expoſcerat dignitatem. Roma autem cum caput mũdi & vrbium domina ſit, & vocetur; ſola reges imperare facere; cumque Principis ſanctorum corpus ſuo ſinu refoueat, merito principem terrarum ipſa cõſtituere debet. Summus ipſis diebus Pontifex acerrima febre correptus, corpus terræ, animam cælo, vtraque in ſua dimiſit exordia. Rex autem Otto alpium niues multo milite tranſmeans, iuxta ſacram vrbem Rauennam regalia caſtra metatus eſt. Ibi in eius occurſum veniunt epiſtolæ cum nunciis, quas mittunt * Romam Proceres, & ſenatorius ordo; primo illius aduentum, velut toto tempore paternæ mortis non viſum, totis

Viſio eius.

2. Cor 12.

Otto 3. Imp Romam proficiſcitur.

Ioannes xv. Pontifex moritur anno 996

** Roma vel Romani vi-*

detur legendum.

totis visceribus desiderare, ac debita fidelitate pollicitantur expectare. Deinde in morte Domini Apostolici tam sibi, quam illis non minimam inuectam esse partem incommodorum annunciant, & quem pro eo ponerent, regalem exquiunt sententiam.

Bruno Ottonis ducis filius, nepos Ottonis III Imp. Pontifex constituitur Vide Diet. lib 4. Bar. an. 996

ERAT item in Capella Regis quidam Clericus Bruno, secularibus literis egregie eruditus, & ipse regio sangui- XXXI.
ne genus ferens, magnæ indolis; sed quod minus bonum, multum feruidæ iuuentutis. Hunc quia Regi placuit, à maioribus electum, Magontinus Archipræsul Willigisus & suus collega Vdelbaldus Episcopus adduxerunt Romam. Proinde à Romanis honorifice acceptum ad hoc ordinati Episcopi Apostolico honore promulgarunt. Superueniens etiam Rex Romano more egregie accipitur. Deinde magno gaudio omnium Imperatorium attigit apicem. Lætantur cum primaribus minores ciuitatis, cum afflicto paupere exultant agmina viduarum, quia nouus † Imperator dat iura populis, dat iura nouus Papa.

† Ex his confirmari, quæ de coronatione Ottonis III disputat Baron. an. 996. num 27 ait Canisius.

Willigisus Archiep. S. Adalbertum Pragam remitti postulat.

* *reuersus.*

HIS temporibus Christianissimus ille Cæsar, cui circa seruos Dei maximum studium semper & diligens cura XXXII.
fuit, crebro alloquitur sanctum Adalbertum, & habebat eum sibi familiarem, audiens libenter quæcunque sibi diceret: Archiepiscopus vero Willigisus veterem querimoniam canens interpellat, congeminat vota cum votis, & vt reportaret illum omnibus modis instat. In Apostolica quoque synodo canonum testimonia reuoluens, coram omnibus se iuste petere clamat, peccatum esse singulis Ecclesiis maritatis solam Pragam viduari, iuste poscentibus beneuolam aurem viduæ Ecclesiæ maritum suum præbere libera mente postulans erat. Rursum ex itinere, quo * versus est ad patriam, continuis literis hoc idem reiterare non cessat, nec dimisit prius, donec pollicitus est Dominus Apostolicus facturum se esse quæ vellet. Tristatus est autem homo Dei, quia linquere cogitur monasterium: præscierat enim, quia populum, cui pastoralem curam debuit, à via sua mala nemo flectere quisset. Sed tristem eius animum hoc valde solatur; quia si in commissis sibi animabus dignos fructus agere nequisset, extraneis & non baptizatis prædicator missus fuerat.

ERGO multis lachrymis dulce monasterium linquens, cum summæ discretionis viro Notherio Episcopo vltra XXXIII.
Alpes proficiscitur. Cumque velut duorum prope mensium iter ageretur, venerunt Magontiam. Vbi regressus ab Italicis oris Imperator commoratus est, cum quo vir Dei mansit bonum tempus, quia familiarissimus sibi erat, & nocte pariter ac die, velut sanctissimus cubicularius, imperiali cameræ adhæsit. Hoc autem non sic, velut seculi aliquo amore captus; Sed quia dilexit ipsum, & dulcibus dictis ad amorem cœlestis patriæ accendere voluit. Nam die siue nocte, cum turba locum dedit, sanctis alloquiis aggreditur illum, docens, ne magnum putaret, se Imperatorem esse; cogitaret se hominem moriturum, cinerem ex pulcherrimo, putredinem & vermium escam esse futurum: Viduis exhibere se maritum, pauperibus & pupillis monstrare se patrem; timere Deum, vt iustum ac districtum Iudicem: amare, vt pium veniæ largitorem, ac misericordiæ fontem: sollicite pensare, quam angusta via, quæ ducit ad vitam, & quā perpauci, qui intrant per eam: bene agentibus esset vt per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus. Ad hunc modum plura subnectens, monet charum filium præsentis vitæ bona despicere, æternitatis electionem desiderare, mansura quærere, in temporalibus rebus & transitoriis fiduciam non habere. Cunctis qui in regia domo erant, velut seruus omnium, sic eorum vilissima quæque manibus tractat; & omni humilitate eorum seruitia facit. Noctibus quoque cum carperent somnum, calceamenta eorum componere cura fuit; à ianitore vsque ad principem regiæ domus omnium caligas aqua lauit, & purgatis sordibus eas suo loco restituit.

Nota insignem S. Adalberti humilitatem.

AD hunc modum plurima seruitia egit in camera; quanto quæque vilissima erant, tanto libentius ea pro hu- XXXIV.
militate ministrat. Sed seruiminis auctor diu incognitus latuit, donec quidam Woltharius regius imperialis minister, & sibi dilectus cubicularius sanctum prodidit furem. Vidit quoque ibi somnium nocte vna, quod huiusmodi erat. Putabat se fratris sui curtem adire, & media curte stare domum, cuius structura aspectu erat delectabilis, parietes & tecta niuei candoris; intus duo lecti, vnus sibi, alter fratri suo deputatus. Erat vtique scilicet, vt decuit, multum honoris gerens, sed lectus suus omnem gloriam alterius longe præcellens totus purpureo splendore, & sericis ornamentis amictus; ad caput vero aurei staminis linteo pulcherrime redimitus; sursum vero in capite erat aureis literis scriptum; Munus hoc † auctentum filia sponsatur. Cuius visionis ordinem cum aliquibus narrando exponeret. Vide, inquiunt illi, quia Christo secundante, Martyr eris futurus. Regis filia, quæ dat tibi regia dona, hæc est domina cœli sacratissima virgo Maria. Hoc audiens ille factus est lætissimo animo, & ingressus cubiculum cordis, egit gratias sanctorum sancto, Angelorum Domino & omnipotenti Christo. Hinc matrem gratiarum, quæ regis solio proxima sedet, prona ceruice & gauisæ mentis iubilo adorat; Gratias tibi, inquiens, virgo maris stella, quæ me vt pia Domina humillimum seruum tuum respicere dignata es.

Visio S. Adalberti

† Quid, auctentum, non assequor. Auctor prioris vitæ hanc inscriptionem ita habet: Munus hoc donat tibi filia regis.

Turonum & Floriacū proficiscitur

Floriacum villa est in territorio Deuionēsi.

In Boemiā reuertitur.

HAC ipsa tempestate adiit Turoniam, quærens auxilio sanctum senem Martinum. Nec præteriit Floriacum, XXXV.
quæ beatissimum corpus confessoris nostri & patris Benedicti suo grege collocare meruit. Vbi etiam quis ille sit cæcorum visus, claudorum gressus, & cœlestium miraculorum multa millia protestantur. Horum duorum charissimorum patrum sacris confabulationibus pastus, læto animo regreditur ad imperiale domicilium. Inde quid sibi mente foret, quæ volente Deo agere vellet, sub lucem proferens, cœpit cum dilecto Cæsare familiarem & extremum sermonem habere. Finita locutione pacis oscula inuicem libant, & amplius nunquam sociandos non absque dolore separant amplexus. Vir ergo sanctus eius charam vitam charissimo IESV multum commendans, secundum placitum Archipræsulis sui ad Apostatricem gentem pergere cœpit, Sapuit ipse, quia consilio suo non obaudirent; sed ne inobediens esset, iussum iter adimplere maluit. Hoc etiam eius animo magnam spem tribuit, quia si non in filiis; in alienis, & in barbarismo animarum lucra congregare potuit. Erant enim multæ nationes per circuitum, per quas aut sibi martyrium aut eis baptismi gratia conferri potuit. Gens autem hæc sceleratissima ad quam redire compulsus est in odium sui nominis grande nefas commiserunt. Nam parentes suos nobiles & præclaros viros misero vulnere prosternunt, fratres fratrumque filios, masculum vna cum fœmina, omnes morte sæuissima damnarunt, ciuitates quoque eorum igne ac ferro deuastantes omnia eorum bona in captiuitatem redegerunt.

Boëmorū crudele facinus in familiam S. Adalberti.

* *Bolislao Polonorū.*

* *J. iterum.*

A Boëmis reiicitur S. Adalbertus.

VNVS ex suis fratribus, dum hæc mala domi geruntur, cum * Bolezlao Bolaniorum Duce in expeditione Im- XXXVI.
peratoris erat, Dux vero ille pro amore sancti fratris magnis promissis & amicis opibus eum solatur. Ergo pro his sceleribus aditum sibi clausum * iter putans, ille sanctissimus heros noluit frustrari aduentum suum; sed declinauit ad præfatum Ducem, quia sibi amicissimus erat, & si recipere vellent per eius missos explorare potuit. Quo facto, è contra illi magna indignatione remittunt ei iræ & furoris plena verba dicentes: Sumus peccatores, populus iniquitatis, gens duræ ceruicis; tu sanctus amicus Dei, verus Israelita: & tibi omnia cum Domino. tal[illegible] tantum non portant cohabitationes & consortia iniquorum. Et tamen vnde hoc genus, vt totiens repulsos, totiens abiectos, non vnius, sed diuersarum mentium requirat Episcopus? Agnoscimus, agnoscimus, ingeminant,

quid

quid sub colore pietatis mendosum tinniat hæc sanctitas. Nolumus eum, quia si veniet non venit pro nostra salute; sed pro puniendis malis & iniuriis, quæ de fratribus suis fecimus, & fecisse iuuat. Non est qui recipiat eum, non est vsque ad vnum.

XXXVIII. Hæc & his similia audiens illusus Episcopus, tanto lætitiæ risu exuberat, vt penè à solito rigore magnum aliquid excederet. Disrupisti, inquit, vincula mea, tibi immolabo gloriam & sacrificium laudis, quia pastoralis curæ funes, & vincula de collo meo ipsorum refutatio liberauit. Fateor me hodie, ô bone IESV, totum esse tuum, tibi dominator virtutis & æterne laus, honor & gloria. Noluisti eos, qui te nolunt, & qui à via veritatis in desideria declinant. Inde aduersus diram barbariem, profanosque idololatras, gladium prædicationis acuens, & aptans, cum quibus primum, cum quibus post dimicare oporteret, animo deliberare cœpit; vtrum Luiticenses, qnos Christianorum præda miserorumque hominum damna pascunt; an * Pruzzorum fines adiret, quorum Deus venter est, & auaritia iuncta cum morte est. Tandem alternanti potior sententia successit animo, vt quia hæc regio proxima, & nota fuerat Duci prædicto, Pruziæ Deos & idola iret debellaturus. Dux vero cognita voluntate eius, dat ei nauem & ipsam pace pro itineris ter deno milite armat. Ipse vero primo adiit vrbem * Gidanie, quam Ducis latissima regna dirimentem maris confinia tangunt. Ibi diuina misericordia aduentum eius prosperante, baptizabantur hominum multæ cateruæ, ibi Missarum solemnia celebrans Patri immolat Christum; cui non post multos illos dies seipsum pro hostia fuerat oblaturus. Quidquid vero superfuit Deo, quod ipse & noui baptizati communicarunt, colligere iubet, & mundissimo panno inuolutum sibi seruauit pro viatico deportandum.

Psal. 115.
* *Prussorum.*
* *Auctor familiaris vocat Gnesnam.*
Otto III. ex Italia Gnesnam peregrinatus est ad sepulchrum S. Adalberti, cuius corpus æquali auri pondere redemptum fuerat, vide Dubrauium lib. 6 init. Baron an 997. n. 2.

XXXIX. POSTERA autem die salutatis omnibus imponitur carinæ & pelago, & tollitur ab eorum oculis nunquam postea videndus. Hinc nauticum iter velocissimo cursu peragens post paucos dies marinum littus egreditur, & reuersa est nauis cum armato custode. Ipse autem pro præstitis beneficiis gratiam vectoribus & vectorum domino agens, remāsit ibi cum geminis fratribus, quorum alter presbyter Benedictus, alter dilectus & à puero sibi comes frater Gaudentius erat.

XL. TVNC magna fiducia Christum prædicantes intrant paruam Insulam, quæ curuo amne circumuecta formam circuli adeuntibus monstrat. Venientes vero loci possessores cum pugnis expulerunt eos, & quidam arrepto nauicularæ remo astitit Episcopo propius, & vt forte Psalmos in libro decantauerat, ingentem ictum inter scapulas dedit. Excussus manibus volat in diuersa codex, & ipse extenso capite & membris iacet humo prostratus, sed exterius afflicto corpore, quid pia mens intus ageret, risus cordis per vocis organum mox patefecit. Gratias tibi, inquit, Domine, quia & si amplius non erit, saltem vel vnum ictum pro crucifixo meo accipere merui.

Verberibus à Prussis excipitur.

XLI. TRANSIENS vero in aliam partem fluminis stetit ibi sabbato, vespere autem facto dominus villæ diuinum heroa Adalbertum transduxit in villam. Congregat se vndique iners vulgus, & quid de illo foret acturus, furibunda voce & canino rictu exspectant. Tunc sanctus Adalbertus, quis & vnde esset, vel ob quam causam illuc veniret, interrogatus, tali è contra miti voce respondit: Sum natiuitate Sclauus, nomine Adalbertus, professione Monachus, ordine quondam Episcopus, officio nunc vester Apostolus. Causa nostri itineris est vestra salus, vt relinquentes simulacra muta & surda, agnoscatis creatorem vestrum, qui solus & extra quem alter Deus non est, & vt credentes in nomine eius * habeatis, & in atriis immarcescibilibus cœlestium gaudiorum præmia percipere mereamini. Hæc sanctus Adalbertus. Illi autem, iam dudum indignantes, & cum clamore blasphema verba aduersus eum proclamantes, mortem sibi minantur. Extemplo terram baculis percutiunt, fustes capiti eius apponunt, & infrendunt dire dentibus in eum. Magnum sit tibi, inquiunt, quod huc vsque impune venisti, & sicut celer reditus spem vitæ, ita tibi paruæ moræ necis damna creabunt. Nobis & toti huic regno, cuius nos fauces sumus, communis lex imperat, & vnus ordo viuendi; vos vero qui estis alterius & ignotæ legis, nisi hac nocte discedatis, in crastinum decapitabimini. Ipsa nocte nauiculæ imponebantur & retro ducti manserunt quinque dies in vico quodam.

Causam aduentus sui Barbaris exponit.
* *Vitam habeatis, videtur deesse.*

XLII. HÆC dum in illa geruntur parte, ecce in monasterio vbi ille talis nutritus fuerat, cuidam conuerso Ioanni Canapario talia Dominus per visum ostendit. E summo cælo velut volantia deorsum veniunt vsque ad terram duo linteamina, alba sicut nix, & munda absque omni sorde & macula. ambo sua onera, singulos quidem viros de terra leuant; ambo felicissimo cursu nubes & aurea sidera transnant. vnius nomen, extra ipsum, qui hæc vidit, admodum paucissimi sciunt; alter vero erat vt adhuc hodie meminit, domnus Adalbertus, cui Angelus minister iam cœlestis mensæ conuiuia præparauit. At Pater Nilus ignotum est, quid de eo viderit; sed dulcibus scriptis eundem virum ita alloquitur: Scias dulcissime fili, quia amicus noster Adalbertus ambulat cum Spiritu sancto, & beatissimo fine præsentem vitam erit terminaturus.

Visio Ioannis Canaparij.

XLIII. ITEM fratri Gaudentio, quæ opere futura erant, nocturna quies textis ambagibus dixit. Expergefactus ergo si vellet audire somnum suum interrogat dilectum patrem. Respondente autem ipso, Dic si quid habes. Vidi inquit, in medio altaris calicem aureum, & hunc vino semiplenum, custos vero eius nemo erat. Me itaque volente bibere merum, opposuit se mihi minister altaris, & audacibus meis cœptis velut quadam imperiosa auctoritate contradixit, qui nec mihi nec alicui hominum licentiam dare vellet pro eo, quod tibi in crastinum pro mystica refectione foret seruatum. Hæc eo loquente fugit somnus ab oculis, & occupat trementia membra torpor ingens Deus, inquit, fili prosperet hunc visum: fallaci somnio neminem credere oportet.

Alia Gaudentij.

XLIV. IAM exurgente purpureo die cœptum iter aguut, & Dauidico carmine viam sibi adbreuiant, & dulcis viræ gaudium continno appellant Christum. Inde nemora & feralia lustra linquentes, sole ascendente ad meridiem, campestria loca adierunt. Ibi fratre Gaudentio Missam celebrante, sanctus ille monachus communicauit, & post sacram communionem pro alleuiando labore itineris pauxillum obsonij accepit. & dicto versu & sequenti Psalmo surgit de gramineo cespite; & quantum iactus est lapidis, vel missus sagittæ, progressus loco resedit. Hic tum cepit eum somnus, & quia diutini itineris fessus erat, pleno cornu perfudit eum soporifera quies. Ad vltimum pausantibus cunctis affuit paganicus furor & irruerunt super eos impetu magno & iecerunt omnes in vincula.

Adalbertus cum sociis in vincula conicitur.

XLV. SANCTVS vero Adalbertus stans contra Gaudentium & alium fratrem ligatum: Fratres, inquit, nolite contristari, scitis quia hæc patimur pro nomine Domini, cuius virtus vltra omnes virtutes, pulchritudo supra omnes decores, potentia inenarrabilis, pietas singularis. Quid enim fortius, quid eo pulchrius? quam dulce est pro dulcissimo IESV fundere vitam! Prosilit ex furibundo agmine igneus Siggo, & totis viribus ingens iaculum mouens, transfixit eius penetralia cordis. Ipse enim Sacerdos idolorum, & dux coniuratæ cohortis, velut ex debito prima vulnera facit. deinde concurrunt omnes, & vulnera miscentes iram exsaturant. Profluit purpureus sanguis per foramina vtriusq; lateris, ille oculis ac manibus stat orans in cælum. Exiit rubeus amnis diuite vena, & extractæ hastæ septem ingentia vulnera pandunt. Ille vinculis solutis extendit manus in modum Crucis, & suppliciter fusis precibus pro sua & persecutorum salute ad dominum clamat. Sic illa sancta anima carcere suo euolat, sic nobile corpus protenta cruce terram occupat, sic quoque multo sanguine vitam fundens, beatis sedibus & semper charissimo tandem perfruitur Christo.

Martyrium complet.

O sanctum & beatissimum virum, cuius in vultu angelicus splendor, in corde semper Christus erat! O pium & XLVI.
omni honore dignissimum, qui crucem, quam voluntate semper in animo, tunc etiam manibus & toto corpore complexus est! Accurrunt vndique armis dira barbaries, & nondum expleto furore auferunt corpori nobile caput, & separant exsanguia membra. Corpus vero loco dimittentes, caput palo fixerunt, & læto clamore sua scelera laudantes reuersi sunt vnusquisque ad proprias sedes.

De martyrio S. Adalberti vide quæ Baronius scribit anno 997.

Passus est autem sanctus & gloriosissimus Martyr Christi Adalbertus nono Calendas Maij imperante rerum XLVII.
Domino Ottone tertio pio & clarissimo Cæsare, feria sexta, scilicet, vt qua die Dominus Iesus Christus pro homine, eadem die homo ille pro Deo suo pateretur, cuius est misericordia in seculum, honor, laus & imperium in secula seculorum, Amen.

& Dubrauius lib. 6. hist. Bohem.

An. 1200. *VITA S. ÆGIDII, VIRI SANCTISSIMI, QVI FVIT E PRIMIS SOCIIS BEATISSIMI FRANCISCI ASSISINATIS, E QVODAM GERMANICO codice per F. Laur. Surium Latine conuersa. Codicis autem Germanici author testatur se ex fide dignis Latinis codicibus illam collegisse. Nondum cognoui Ægidium hunc catalogo Sanctorum adscriptum. Quantum autem ei tribuerit S. Bonauentura, ex historia hac discere licebit.*

23. Aprilis. Vide S. Bonauent. in vita S. Francisci cap. 3. Octob. 4.

Duo primi socij S. Francisci. F. Ægidius illis tertium se adiungit.

I. BEATISSIMI Francisci Assisinatis tertius socius fuit frater Ægidius, ex eorum numero, qui conuersi aut laici fratres vocantur. Is patriam habuit Assisium: cumque didicisset è ciuibus suis dominum Bernardum, virum eius vrbis primarium, & dominum Petrum, summæ ædis ibidem canonicum, rebus suis in pauperes erogatis, sancti Francisci complexos institutum, octiduo post, diuino instinctu permotus, venit ad S. Franciscum, modis omnibus ad eius viuendi rationem se accommodaturus. Cum autem ignoraret, vbi tum esset S. Franciscus, Deum rogauit, vt recta ipsum ad eum perduceret. Audiuit eum Dominus, venitque ad horreum, in quo vir sanctus cum duobus sociis morabatur. Cogitanti vero illi de iis, quæ animo proposuerat, obuius venit S. Franciscus: ad cuius pedes se prosternens Ægidius, petiit in ipsius contubernium admitti. Eius vero fidem & deuotionem animaduertens S. Franciscus, ait ad eum: Non mediocris hæc Dei gratia est, charissime, quod te sibi militem & seruum asciscit: confirmansque eum hortabatur perseuerare in eo instituto, ad quod diuinitus vocaretur. Deinde accitis ad se Bernardo & Petro, ait ad eos: Bonum fratrem adiunxit nobis Deus. Quod cum illi iucundis animis acciperent, simul sumpsêre cibum.

Induit habitum Francisco norum.

PORRO S. Francisco cum Ægidio eunte Assisium, vt compararet pannum, quo Ægidius vestiretur, obuiam ei II.
venit mulier paupercula, stipem ab ipso petens. Sed cum nihil suppeteret, quod ei daret, angelico vultu versus ad Ægidium, Demus, inquit, charissime, huic fœminæ propter Deum pallium, quo indutus es. Ille mox hilariter pallium dedit mulieri: simul autem videbatur ei eleemosyna illa cælos penetrare, sensitque se ingenti quodam animi gaudio perfusum. Paulo post ipsis feriis S. Georgij induit eum beatus Franciscus habitu Ordinis sui: duxitque eum secum in forum, vbi hortabatur homines ad agendam pœnitentiam. Dicebat autem illis Ægidius, vt fidem adhiberent S. Francisco, recte ipsis consulenti. Inter eundum autem prædixit S. Franciscus propagationem Ordinis sui, dixitque Ægidio, institutum suum posse non absurde comparari piscatori, sagenam in aquam mittenti, & multos pisces capienti, paruos autem reiicienti in aquas, magnos vero colligenti in vasa sua. Postea autem dedit ei beatus Franciscus licentiam visendi S. Iacobum in Hispania: quo toto itinere nunquam fuit expers famis propter paupertatem, quam ferebat causa Dei. Cum aliquando peteret eleemosynam, nec quicquam vsquam acciperet, in agrum se contulit, atque illic repertas fabas aliquot, præ multa fame comedit: dansque se quieti, post adeo surrexit robustus, acsi bene lautis esset dapibus abunde refectus.

Inuisit S. Iacobum, multam famem perferens.

OBVIVM quandoque habuit pauperem quendam: cuius miseratus nuditatem, abstraxit capitium de cucullo III.
suo, deditque ei: ac deinde viginti diebus iuit ipse nudo capite. Cum autem tam deformi habitu veniret in Galliæ Cisalpinæ castellum Sicatolum, quidam eum ad se accersiuit. Ille vero magna pressus inopia, libens accessit ad hominẽ, sperans se aliquid ab eo eleemosynæ accepturum. At ille nequam taxillis in manus eius coniectis, rogabat num ludere vellet: putabat enim lusorem & improbum hominem esse. Ægidius vero eam contumeliam placatè ferens, Deus, inquit, ignoscat tibi. Ita ille sæpe per mundum ambulans, indignis modis illudebatur. Datus est ei postea socius à beato Francisco, & facta potestas inuisendi sepulcrum Domini. Venit ergo Brundusium: vbi cum dies multos hęrere cogeretur, situlam acquisiuit sibi, eaque per plateas ferens aquam, victum necessarium obtinebat sibi & socio. Deinde transmisso mari, cum multa animi pietate visit sepulcrum Domini, & alia loca sancta. Veniensque inde ad oppidum quoddam morabatur illic causa victus sibi parandi labore suo. Texebat enim sportellas ex viminibus, quarum illic magnus vsus erat, extincta corpora deportabat in cœmeterium, & per vicos circunferebat aquam: iis laboribus sese sustentans. Si autem nihil horum posset efficere, ad Domini mensam properabat, ostiatim panem mendicans.

Illudunt ei sæpissime homines mali.

Visit terram sanctam.

INDE rediit ad S. Mariam de Portiuncula: sæpe etiam suscipiebat peregrinationes ad S. Michaëlem & S. Nico- IV.
laum Barensem. Iter autem faciens, solebat hortari viros & fœminas, vt Deum timerent & amarent, & ob sua malefacta agerent pœnitentiam. Supra modum autem studiosus erat ocij vitandi. Cum enim à S. Francisco missus esset Romam, vt illic maneret, quotidie sacrificio audito, ad quatuor milliaria exibat extra Vrbem in syluam quandam, atque illic putata ligna apportabat Romam, labore suo alimoniam sibi comparans. Cum aliquando fœminæ cuidam vendidisset ligna, & illa tanquam homini pio & religioso plus dare vellet, quam initio pacta erat, ipse recipere noluit, sed medio precio illi remisso, Nolo, inquit, vinci ab auaritia. Nulla ille, quamuis abiecta & vilia, modo ne inhonesta essent, recusabat opera, aut facere detrectabat. Vindemiarum tempore colligebat botros & calcabat atque exprimebat, nihil pro labore nisi necessaria recipiens. Cum aliquando decussisset nuces ab arbore, & tanta ei nucum copia data esset, vt non posset omnes condere in sinum suum, exuens se cucullo, ligatis manicis & capitio, impleuit ea nucibus, sicque pene nudus ad Vrbem rediens, nuces pauperibus distribuit. In monasterio quatuor Coronatorum, quod est apud ædem S. Ioannis Lateranensem, solebat expurgare farinam, dabantque ei de singulis quartariis panes septem. Ibat etiam milliari vno ad fontem S. Sixti, haustam inde aquam afferens, quam bibebant monachi, & quâ panes pinsebantur: laboris precium erat panis: cuius reliquias dabat egenis. Afferebat aliquando monachis aquam, & cum quidam ex ea bibere vellet, non permisit; Non possum, inquiens, hanc aquam tibi præbere, & reliquam ferre monachis. Quod cum ille molestissime ferret, & multis conuiciis Aegidium proscinderet, is alia vrna allatam aquam importauit in ædes illius conuiciatoris sui: qui hoc officio adeo permotus fuit, vt veniam peteret iniuriæ ei illatæ, quam ille libens dedit.

Ocium summopere vitat.

Multo labore tenuẽ sibi parat victum.

V. Nec tamen sic fuit labori intentus Ægidius, vt vnquam preces suas horarias omiserit: sed profligandi ocij causa vel operabatur manibus, vel vacabat precibus & contemplationi, vel boni quippiam loquebatur. Cum esset quãdoq; apud Cardinalẽ & Episcopum Tusculanum, colligeretq; oliuas & alia officia exhiberet, panẽ ijs laboribus partum afferebat ad eius Cardinalis ædes, dicentiq; Cardinali, vt cum aliis pauperibus vesceretur pane domus suæ, ille propheticũ illud respondebat: Labores manuum tuarũ quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Impeditus aliquando fuit vi imbrium, ne extra Cardinalis ædes posset ire ad labores suos. tum vero Cardinalis exhilaratus, Iam, inquit, vesceris cibis meis. Sed Ægidius nihil illi respondit, aliud secum meditans. Contulit autem se ad culinam, dixitq; coco: Quid ita pateris sordidam esse culinam? Dicente illo, neminem se in præsens habere, qui eam purgaret, Ægidius ait: Da mihi pro labore meo quod edã, & ego sordes euerram. Quod cum vtrinq; factum esset, Ægidius ad Cardinalis mẽsam iturus, duos secum panes attulit, quos labore suo acquisierat. Itaq; Cardinalis mirabatur tam eum sui propositi tenacem esse. Sed perseuerante etiam postridie pluuia, cum nemo vellet vti Ægidij opera conductitia, Cardinalis gratulabundus ait ad eum: Profecto nunc meos edes panes. At Ægidius tacitus officinas perlustrabat, inueniensq; duos rubiginosos cultros, illos accurate repurgauit. Accepit autem pro labore panes duos, quos ad Cardinalis mensam intulit, qui se dolebat semper frustrari spe & expectatione sua.

Psal. 127. *Non vult vesci panibus, nisi labore suo acquisitis.*

VI. Sed non adeo suam aliis vnquã locabat operam Ægidius, quin certum sibi seruaret tempus, quo suas persolueret preces. Etsi autem in eiusmodi laboribus admirandus potius est, quam imitandus, at tamen egregie his confutatur & pudore afficitur ocium illorum, qui laborare nihil volunt: quos Ægidius acriter obiurgare solebat, Si faciatis, inquiens, bona quæ nostis, etiam ad ea bona pertingetis, quæ non nouistis. plus enim inter se distant verba & opera, quam à cælo terra. Satius autem est quempiã docere seipsum, quam se neglecto mundũ vniuersum. Si vis multa nosse, multa facito, & submitte caput tuum. Insignis concionator, est humilitas. Solebat quoq; suspirans dicere: Ouis balãs multũ differt ab ea, quæ in pascuis versatur. talis est concio eorum, qui virtutes consectantur. Huic beato viro, vt qui boni esset exẽpli, libenter permittebat S. Franciscus, vt vbicunq; vellet cõmoraretur: sed hac ille libertate vti noluit. Misit ergo eum ad eremitoriũ Fabrionense, quod est apud Perusiam, vbi ille conficiebat lagenas & arculas, in quibus vitrea pocula & aliæ res imponerentur. Inserebat autẽ eas in oppidum, nihil nisi victum & tum sibi tum socio necessarias res pro illis accipiens. Semper autem illic ingrediebatur nudis pedibus, & vnica amictus tunica siue cucullo, etiã valde frigido cælo. Quidam autem obuiam ei factus, ait se sic nolle incedere, etiamsi sciret se quamprimũ iturum in cælum. Quę verba, malo dæmone agente, tantum frigus in corpore beati viri secutum est, vt putaret se prę algore moriturum. Sed cum ad animũ reuocaret, quemadmodum Christus nudis pedibus ambularit, & tenuiter vestitus fuerit, ilico concaluit, egitq; gratias Deo, qui ipsum diuino suo igne calefecisset. Postquam autẽ hoc in loco multos egisset annos, aliquando in memoriam rediit peccatorum suorum. Itaq; in syluam abiens, accito fratre, nudauit corpus suũ, suueq; collum cingens, præcepit ei, vt ipsum pertraheret ad eum vsque locum, in quo fratres morebantur. Quo cum peruenisset, sublata voce, Quæso, inquit, fratres miseremini mei peccatoris. Accurrentes autem fratres, vt viderunt eum sic nudum, præ commiseratione & deuotione vna cum illo fleuerunt, rogabantq; vt se indueret. Quibus ille respondit: Non sum ego dignus vocari frater minor: sed si tamen vos mihi vultis reddere habitum meum, pro eleemosyna tanquam indignus & miser eum recipiam. quod ita quoque factum est.

Hæc accipienda sunt de illis, qui ex desidia & torpore nihil facere volunt. *Degit solitarius ad Perusiam.* *Vir sanctus dum sua peccata considerat, summe seipsum deiicit.*

VII. Vbi autem beatus Franciscus aduertit magnum eius feruorẽ, promptamq; pro Christo martyrij obeundi volũtatem, cum quibusdam aliis fratribus misit eum ad Saracenos: sed postquam venit Tunetum, veritus est à Christianis illic degentibus sermonẽ habere ad barbaros, verentibus ne eius causa omnes trucidarentur. atq; ita cõpulsus ille fuit cum sociis suis, quanuis inuitus, ad beatum Franciscum redire. Excellenti quoq; fuit obedientia. Cum enim ageret in monasterio, quod paruum agrum vocant, & nonnihil egressus esset foras, ministri generalis mandato euocatus est Assisium. Mox ergo recta contendit Assisium. Dicentibus autem fratribus, vt prius iret in monasterium, atq; inde se conferret Assisium, respondit: Non ego sum ad monasterium ire iussus, sed Assisium. Ita ille semper exactissime coluit obedientiam. Frater quidam conquestus ei fuit, iussum se à Guardiano (sic enim vocant præfectos suos) ire mendicatũ panem, cum tamen ipsi videretur longe præstabilius vacare precibus, quam petendis eleemosynis. Respondit autẽ ei Ægidius: Necdum didicisti, quid sit orare Deum. Vera enim oratio est, si subditus pareat voluntati superioris sui. Est autem non obscurum superbiæ argumentũ, si quis nolit caput suũ subdere obediẽtiæ iugo, sed illud ei potius subducere conetur, vt alia gradiatur via, quæ ei perfectior videatur. Et tamen videmus, dũ bos iugum patitur imponi collo suo, horrea frumento cõpleri. Certe si quis ea foret animi deuotione, & tam excellenti gratia, vt cum angelis loqueretur: si tamen acciretur à superiori suo, ilico misso Angelorũ colloquio, faceret quod iuberet uolet prælatus suus: quod quidem Ægidius ipse tali suo declarauit exemplo: Passus aliquando fuit ecstasim corã summo Pontifice & Cardinalibus, qui venerant illum visitatum in monte Perusino. Iussit a. Pontifex, vt quamprimum rediret ad se. Mox ille, qui prius insensibilis videbatur, accurrit ad pedes Pontificis, dixitq; humiliter culpam suam. Inuitauit vero illum Pontifex ad prandium, vt posset cum eo colloqui, accepitq; eum valde hilariter. Aderant tum quidã, qui hortarentur Pontificẽ, vt eum iuberet cantare. Iussit id Pontifex, Ægidius vero sciscitatus est, quid sua sanctitas vellet cantari. sæpiusq; id repetens, currebat ad alium palatij angulum, stetitq; illic pede altero alteri imposito, vsq; ad preces Vespertinas. Tum vero sensit Pontifex eum plane extra se raptũ, vt qui nullo sensu vti videretur. Cum a. ad cœnã accubuisset, Pontifex, ait ad eos, qui illic aderant: Ecce nos hominẽ istum perdidimus. stat enim plane immotus. at tamen probemus iterum obediẽtiæ vim, quid in eo possit efficere. versusq; ad Ægidium, Pręcipio, inquit, tibi frater Ægidi in virtute obedientię, vt ad te reuertaris. idq; factum est. cecidit autẽ ad pedes Põtificis, & humiliter fatebatur culpam suam, miscebatq; peramãter cum Pontifice sermones valde pios & bonos. Postquam autem resciuit fratrem Eliam se Pontifici immorigerum præbuisse (Elias is minister generalis fuit) atq; ab eo anathemate plexum, totum se humi prosternens, quantum maxime potuit ad terram corpus apprimebat. Rogatus cur id faceret, Volo, inquit, quoad fieri potest in ima me deprimere, quandoquidem Elias tam profunde corruit, dum vult nimium in sublime scandere.

In Tunetum. *Insignis eius obedientia.* *Inuisit eum Pontifex cum Cardinalibus.* *Crebros patitur mẽtis excessus.*

IIX. Miro sanctam paupertatem studio & amore complectebatur vir sanctus. nam tametsi operabatur manibus suis, adduci tamen non potuit, vt pro labore suo pecuniã acciperet, contentus rebus vitæ degendæ necessariis: si quid autem superesset, impertiebatur egenis. Pro eo autem paupertatis amore præstitit illi Deus, vt res necessariæ ei suppeterent. Cum aliquando fessus esset non mediocriter ex itinere, & ingens eum fames affligeret, iuxta viam se reposuit, pro cibo somnum capturus. Inde expergefactus, reperit ad caput suum dimidium panem: Deoque gratias agens, comedit illum, sensitque non parum inde se virium accepisse. Degebat quandoque in excelso monte apud castellum Dirutense cum socio, nullo id è populo sciente. Toto autem triduo tam multa è cælo nix decidit, vt nullo pacto neq; panis acquirendi, neque laboris sui exercendi causa posset egredi. Itaque rogauit Dominum, vt in tam præsenti necessitate opem ferret sibi & socio suo. Exaudiuit Deus preces eius, permouitque cor cuiusdam in castello commorãtis, vt ad ædem S. Laurentij in monte sitam, vbi duo fratres essent, panem & vinum apportaret. Fecit ille sic, atque etiam alios admonens eius loci habitatores, effecit vt necessaria quæuis eis suppeditarent. Cernens id Ægidius, dixit socio suo: Hactenus rogauimus Deum, & exaudiuit nos: nunc porro gratias ei agamus, & oremus pro illis, qui nobis

Paupertati summe studet.

Multi eius exemplis permoti conuertuntur.

præstant eleemosynas. Multi autem eius castelli homines, optimis Ægidij & socij eius exemplis commoti ad Deum conuersi sunt, & beati Francisci complexi institutum: qui autem matrimonij erant nexibus implicati, in suis domibus egerunt pœnitentiam.

Concionatores debent non solis verbis, sed etiam factis docere.

AVDIENS quandoque Ægidius dominum vineæ, quæ erat propinqua habitationi eius, vinitores suos obiur- IX.
gantem, usque dicentem, Fate, fate, & non parlate, id est, Operamini, operamini, & verba facessant: cum ingenti feruore è sua cella prorumpens, clamauit alta voce: Audite vos concionatores, quid iste vir dicat: Facessant verba, & manus operi admoueantur. Loquens aliquando cuidam scientiam & doctrinam suam mire iactanti, Si, inquit, vniuersa frugifera humus vnius ditione teneretur, qui tamen eam non coleret, quis inde fructus ad eum rediret? Certe nullus: contra si alius paruum habeat agrum, eumque diligenter excolat, & pro se & pro aliis fructus percipit. Non est igitur, quod nimium fidas scientiæ tuæ. nam etiamsi omnibus sis disciplinis & artibus instructus, nihil tibi contulerit, si sis bonis operibus destitutus. Collegerat quandoque iunceos & arundines, sportulas inde confecturus. Vbi autem ad quoddam templum accessit, sacerdos quidam obuiam ei factus, hypocritam eum appellauit. Valde autem contristatus ille verbis sacerdotis, fleuit sine intermissione. Sciscitanti fratri, cur sic fleret, respondit se à sacerdote dictum hypocritam. Et putas tu, inquit frater, id ita esse, quod ille dixerit? Ægidius respondit, Non puto ego sacerdotes dicere mendacium. Tum frater, Atqui, ait, hominum iudicia, cum falli possint, longe diuersa sunt à iudiciis Dei. quibus verbis Ægidij animus recreatus est.

Vide sancti viri candorem.

Carnem edomat.

SVMMOPERE vir beatus in id intentus erat, vt carnis appetitiones contereret, & portionem sensitiuam in spiri- X.
tus seruitutem redigeret. vnde insignis ei accessit nitor puritatis. Non nisi semel in die cibum sumebat ad vesperam, eumque sane exiguum. dicebatque: Caro nostra instar porci est, cupidissime ad lutum properantis & in eo commorantis. Est etiam similis scarabæis, qui semper versant equorum fimum. Caro nostra hostis nostri diaboli athleta est. Fratri cuidam percunctanti ex ipso, qui se posset ab omnibus peccatis carnalibus tueri, sic respondit: Qui saxa grandia aut ingentes trabes alio transferre vult, plus vtitur ingenio & industria sua, quam viribus. ita hic quoque agendum est. quæuis enim vitia officiunt puritati siue castitati, quæ similis est speculo mundo, quod tamen anhelitu obscuratur. Fieri autem non potest, vt ad Dei pertingat gratiam is, cui libet in carnalibus vitiis permanere. Caro nostra semper insidias tendit nobis, & qui eam edomat, omnes vincit hostes suos, & nihil non boni obtinet. Præ cunctis virtutibus mihi charissima castitas est. Sed cum rogaret quidam, potior ne esset charitas, respondit: Ecquidnam est charitate castius & purius? Sæpe etiam cantans dicebat, O sancta castitas quænam es tu? nimirum talis, vt stulti te ignorent. Quærenti autem fratri, quam diceret castitatem, Ego, inquit, castitatem dico, qua sensus omnes diuinæ gratiæ custodiuntur. Cumq; multus esset in castitate prædicanda & laudanda, quidam maritus audiens, ait illi: Equidē à fœminis omnib. abstineo, contentus vxore mea. satis ne hoc tibi videtur? Et ille: Putas tu non posse hominē fieri è suo vino ebrium?

Castitatem quanti fecerit.

CVM esset apud Spoletum, audiuit vocem fœminæ ipsum inclamantis, simulque tantam sensit carnis infesta- XI.
tionem, quantam antea nunquam: repulit autem eam sedulis precibus, corporis castigationibus, & sanctis operibus: ac deinceps prorsus ab illa immunis fuit. Frater quidam valde tētatus, Vtinam, inquit, videre mihi liceat fratrem Ægidium, & ei indicare tentationem meam. Sed cum longe ab eo abesset, nec posset impetrare facultatem ad illum accedendi, vbi se cubitum recepit, Ægidius ei astitit. Quo viso, non mediocri est consolatione affectus, exposuitque ei tentationem suam, petens remedium aduersus eam. Dixit ergo ei Ægidius: Ecquid faceres cani te mordere volenti? Respondit ille: Ego eum verberibus à me abigerem. Et Ægidius, Hoc ergo fac, inquit, etiam huic tentationi. Rogauit autem eum frater, vt pro ipso oraret: atque expergefactus à somno, sensit se ab omni tentatione liberatum. Erant quãdoq; simul fratres Ægidius, Ruffinus, Iuniperus & Simon. ait autem Ægidius: Quid facitis vos, cum tentationes carnis vos infestant? Frater Ruffinus dixit: Humi prostratus, commendo me Deo & sanctissimę matri eius. Iuniperus vero, Simulatq; sentio, inquit, eiusmodi tentationem, iubeo eam procul abscedere, quod hospitium meum iam occupatum sit. Tum Ægidius, Ego, inquit, tecum sentio. nam cum id genus tentationibus nulla expeditior pugna est, quam vt fugias, nec cum ea contendas.

Remedia aduersus tentationes carnis.

FVIT autem in Ægidio etiam prophetiæ spiritus, vti sequentia declarabunt. Venit aliquando ad eum quidam XII.
ordinis Prædicatorij valde eruditus sacræ Theologiæ doctor, qui multis annis mire vexatus fuerat hæsitatione quadam de perpetua matris Dei virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, vt simul mater esset & virgo. At tamen dolebat ei plurimū, vtpote viro bene catholico, isthæc hesitatio, cupiebatq; ab homine diuinitus illustrato de hac quæstione doceri. Audierat vero fratrē Ægidium egregie illuminatum, & sæpius rapi in Deum, itaq; statuit ire ad eū, confidens eius sermonibus hac ambiguitate se liberatū iri. Cum.a.iam esset in via, Ægidius spiritu cognouit & tentationē & aduentum eius, procedensq; ei obuiam, priusquam quicquā diceret, baculo terram percussit, & ait: Frater Prædicator, S. Maria virgo est ante partū. moxq; illic ortum est elegans lilium. Iterum humum cædens, Frater Prædicator, inquit, S. Maria virgo est in partu. & confestim alterum erupit lilium. Tertio solum feriens, F. Prædicator, ait, S. Maria virgo est post partum. simulque tertium enatum est lilium. Mox autem Ægidius aufugit, & Doctor ille curatus est. Postquam autem didicit eum fuisse Ægidium, multo deinceps amore & illum & Ordinem eius complexus est.

Obserua hic res admiratione dignas.

Habentur hæc etiam in Vita S. Ludouici regis, 25. Augusti.

STATVERAT aliquando sanctus Ludouicus Francorum rex suscipere peregrinationem, & loca sacra visere. XIII.
Audiens vero de eximia & admiranda F. Ægidij sanctitate, decreuit illum adire. Itaque Perusiam se contulit, vbi illū esse cognorat. Cumque ad monasterij portam venisset ceu ignotus quidam peregrinus cum paucis familiaribus, rogabat vbi F. Ægidius esset, nihil de se indicans ostiario. Is autem dixit Ægidio, peregrinum præ foribus cupere ipsi loqui. Actutum vero spiritu cognouit Ægidius eum regem Franciæ esse, celeriterque ad illum accurrit. dixisses hominem ebrium esse. Vbi in mutuos venēre conspectus, sese inter se complexi sunt per quam hilariter, acsi longa inter ipsos intercessisset familiaritas. Atque ita stabant simul ad portam cum multa eximij amoris significatione, tametsi neuter quicquam alteri loqueretur. Tandem à se taciti discesserunt. Ægidium autem ad cellulam suam redeuntem, quidam frater rogauit, quisnam ille fuisset peregrinus, qui tot erga ipsum beneuolentiæ signa ostendisset. Respondit ille, Ludouicum Christianissimum Galliarum fuisse regem. Valde autem contristati & pudefacti fratres, quod Ægidius tanto principi nihil esset locutus, dixerunt ei: En venit ad te visendum è Galliis tam potens rex: & qua causa ei ne vnum quidem verbum fundere voluisti? Mox Ægidius, Ne miremini, inquit, fratres mei, nihil me cum illo rege locutum. Nam simul atq; in mutuos amplexus & oscula ruimus, tanta diuinæ sapientiæ luce perfusi sumus, vt alteri alterius pateret cor, & taciti videremus, quicquid inuicem ore prōpturi eramus, idq; lōge melius, quam vel dicere vel audire extrinsecus potuissemus. Quæ autē illic à Domino audiuimus, ea nullo vocis sono exprimere possimus ob humanæ linguæ defectum, quæ Dei arcana explicare non potest, nisi per figurarum inuolucra. Quod si inter nos ore locuti essemus, intus nobisipsis impedimendo fuissemus. Noueritis igitur, fratres dilectissimi, regem illum Francię maiori intus consolatione affectum esse, quam vel ego dicere, vel eos capere queatis: nosque à nobis cū ingenti animorum gaudio discessisse.

Diuina sapientia mire illustrat F. Ægidius.

ETSI autem F. Ægidius literis instructus non erat, (fuit enim laicus vel conuersus, vt vocant) attamen diuinæ XIV.
sapientiæ splendoribus adeo illustratus fuit, vt etiam diuinis literis eruditos excelleret. Dixit aliquando ad S. Bonauenturam,

uenturam, tum ministrum generalem, virum insigniter doctum: Multis te, reuerende pater, gratiæ suæ donis auxit præpotens Deus. Nos verò simplices & idiotæ quidnam faciemus, vt salui esse queamus? Respondit S. Bonauentura: Etiamsi nullam aliam homini gratiam conferret Deus, nisi vt ipsum diligeret, sufficeret ei ad obtinendam salutem. Et Ægidius: Potestné, inquit, homo indoctus æquè atq; doctus diligere Deum? S. Bonauentura respondente, posse etiam simplicem aniculam non minùs diligere Deum, quàm sacræ Theologiæ benè doctum doctorem: Fr. Ægidius exiliens feruenti spiritu, in hortum ingressus est, stansq; ab ea parte, quæ ciuitatem respicit, alta voce clamauit: O vos paupercula, simplices & indoctæ anus, diligite Dominum Deum vestrum, poteritisq; maiores effici, quàm sit frater Bonauentura, qui est doctor celebris, & sacræ Theologiæ magister. sicque mansit illic immotus, trium horarum spatio raptus in spiritu.

Hæc homini sunt ardentissimè amantis.

XVI. Dvo fratres Dominicani venerunt ad inuisendum Fr. Ægidium, cumque inter se admodùm diuina miscerent colloquia, & oblata occasione alter ex eis diceret, S. Ioannem Euangelistam in sui Euangelij exordio sublimia & quæ comprehendi non possint, dixisse de Deo, Ægidius ait: Imò verò S. Ioannes nihil dixit de Deo. Dicenti autem Dominicano, Quid tu loqueris pater? cùm testetur Augustinus, si sublimiùs esset locutus S. Ioannes, totum mundum eum capere non potuisse. ne sic ergò dixeris, nihil eum dixisse de Deo: F. Ægidius respondit: Equidem permaneo in sententia, rursusq; aio propè nihil eum dixisse de Deo. Cùm autem id indignè ferret Dominicanus pater, mentem suam Fr. Ægidius tali declarauit similitudine: Vides altissimum hunc montem: Is si totus ex milij semine constaret, & exigua auis quotidiè inde comederet, quantam putas eius portionem etiam centum annis absumeret? Respondit Dominicanus: Etiamsi mille annis indè ederet, nihil tamen id esset comparatione reliqui montis. Sic ergò, inquit F. Ægidius, etiam se habet immensa Deitas, tamq; ingens & infinitus est diuinæ perfectionis mons, vt S. Ioannes, instar paruæ auis, nihil dixerit de Deo, si respicias ad summam eius maiestatem. Ijs verbis Dominicani illi multam se senserunt percepisse consolationem, & à F. Aegidio læti recesserunt.

Vide his consentanea in Mystica Theologia Dionysij Areopagitæ, alijsq. locis

XVII. Qvidam alius quæsiuit ex eo, quamobrem S. Ioannes Baptista adhuc puer eremum petijsset, tamque seueriter illic vixisset, cùm intra matris viscera sanctificatus esset. Respondit autem ei Aegidius, hac adhibita similitudine: Quanam causa sale aspergitur caro recens mactati bouis? Illo dicente, ideò fieri, vt caro conseruetur, vir Dei ait: Ita & S. Ioannes pœnitentiæ sale conditus est, vt eius sanctitas diutiùs & meliùs seruaretur. Cùm esset Perusiæ F. Aegidius, Iacoba, Romanarum matronarum nobilissima, Franciscanisq; fratribus addictissima venit ad inuisendum eum. Ea autem præsente, quidam valdè religiosus Fr. Minorita, Guardus nomine, quippiam boni ex eo auditurus aduenit. Fratribus autem adstantibus, ait Aegidius: Propter id quod potest homo, peruenit ad id, quod non vult. Vt autem F. Guardus posset eum prouocare ad loquendum, F. Aegidi, inquit, demiror te dicere, per id quod possit homo, pertingere eum ad id, quod nolit: maximè cùm nihil possit à seipso: quod ego quidem quatuor rationibus testatum efficiam. Primò, necesse esse vt priùs sit esse, quàm posse. talis enim est cuiusq; rei actio, qualis & essentia. Sic ignis, cùm sit natura calidus, calefacit. Homo autem à seipso nihil est, dicente Apostolo, Si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Quod autem nihil est, nihil vtiq; potest. Itaq; nihil homo potest à seipso. Deinde si quid posset homo, id vel corporis, vel animæ ratione posset, vel simul vtriusque. Animæ autem ratione nihil eum posse, certum est, cùm anima sine corpore nihil mereri possit. Solo quoq; corpore nihil potest, vtpotè quòd sine anima & vitæ & formæ expers sit. Sed neq; ab vtroq; pariter coniuncto vlla eius facultas est. Si qua enim esset, ea vel ab anima esset, quæ corporis forma est. sed iam dictum est, sine corpore anima nihil potest: multò ergò minùs poterit iuncta corpori, quando corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. potest huius tale proponi exemplum: Si non potest asinus ingredi sine sarcina, multò id minùs poterit onustus sarcina. atque hoc exemplo videtur anima multò posse minùs cum corpore, quàm si esset illo destituta. At tamen sine illo nihil potest. Redeo igitur ad id, quod initio dixeram, hominem à seipso nihil posse. Multa quoq; alia pertexuit ille aduersùs Aegidium argumenta, vt posset habere occasionem diù cum illo colloquendi. Alijs autem fratribus argumentorum eius acumen admirantibus, Fr Aegidius ait: Valdè quidem malè locutus es, Guarde frater. itaque dic culpam tuam. Tum ille simulatè id fecit. Aegidius autem animaduertens eum non syncerè id agere, dixit ei: Frater Guarde, debitorem quidem te fateris, sed non rectè. vbi autem irrita est debiti confessio, nihil potest ab homine repeti. Sed quæso te, esné canendi peritus? Canas igitur mecum. simulque è manica sua extrahens citharam, qualem solent pueri effingere, primam percussit fidem, rhythmos pronuncians: atque ita ordine alias omnes percutiens fides, cuncta Guardi argumenta dissoluit. Et prima quidem tacta fide, sic ait: Non ego loquor de hominis essentia, priusquam ille creatus esset. ita enim verum est nihil eum esse, nec posse quicquam. sed de hominis iam creati essentia loquor: cui est à Deo tributa liberi arbitrij facultas, cuius assensu possit & bonum & malum promereri. Itaque malè tu dixisti, fallaciamque mihi struere, & verbis tuis me decipere voluisti. Nec enim Apostolus dicit de hominis essentia aut facultate, quod nihil sit, sed quod talis hominis merita nihil sint: sicut etiam alibi ait, Si charitaté non habeam, nihil sum. Porrò etiam non sum ego locutus de anima à corpore soluta, nec de corpore exanimi, sed de homine viuente: qui diuinæ obtemperans gratiæ, potest, si vult, bona opera efficere: itemque gratiæ renitens, potest malè facere, quod non est aliud, quã à bono aberrare. Quòd autem dicis corpus corruptibile aggrauare animam, ijs verbis non detrahit scriptura homini liberam benè vel malè agendi voluntatem: sed id vult, voluntatem, intellectum & memoriam rebus corporalibus occupari. inde enim sequitur: Et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Non enim sinunt tales animam suam liberè vacare cogitandis & inquirendis rebus cælestibus, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quandoquidé virium animæ acumé multiuariæ occupationes, tum etiam molestiæ terreni corporis multis retundunt & impediunt modis. Constat ergò Guarde frater, te non rectè locutum. Atq; hoc pacto omnes Guardi quæstiones & rationes dissoluit, ita vt tandem ex animo culpam ille suam ediceret, fateretur q; posse aliquid creaturam. Tum verò F. Aegidius, Iam, inquit, syncera est culpæ tuæ enunciatio. Vísne autem etiam apertiùs doceri, quippiam posse creaturam? simulq; sursùm ascendens, exclamauit voce terribili: O vos apud inferos damnati. Respondit autem sibiipsi voce valdè miserabili ex persona damnatorum, tremens & gemens, adeò vt terrore afficerentur omnes, clamauitq;: Eheu, væ nobis, væ nobis. Deinde in sua persona loquens, Dicite nobis, inquit, qua causa fuistis in tartarum? atq; ipse sibi respondit: Quòd non abstinuimus à malo, quod vitare potuissemus: bonũq;, quod facere poteramus, neglexi mus. Rursùs ex persona sua, O vos miseri, perditi & damnationi addicti, quidnam facturi essetis, si vlla vobis posset obtingere agendæ pœnitentiæ facultas? & respondit: Libenter totius orbis terrarum humum sensim fodiendo egereremus, si liceret pœnas euadere, nullum vnquàm eheu finem habituras. Eius enim laboris tamé esset aliquando finis, supplicia nostra sunt sempiterna. Tum ad F. Guardum versus Aegidius, Audis, inquit, Guarde, posse aliquid creaturã? subijciensq;, Dic mihi, ait, Guarde frater, guttula aquæ incidens in mare affertne mari nomen suum, vel potiùs mutatur in illud? Guardo respondente, substantiam & nomé guttulæ absorberi à mari, eiusq; appellari nomine: F. Ægid. coram omnib. passus est ecstasim. dicebat n. de natura humana, quæ diuinæ essentiæ comparata, est instar guttulæ ad vniuersum mare collatę.

Gal. 6.

Sap. 9.

Miro modo soluit cuiusdam argumenta.

Liberũ arbitrium homini attributum.

1. Cor 13.

Sap. 9.

Ibid.

Cur dãnati luant pœnas sempiternas.

Facilè patitur ecstasim

XIIX. Postqvam autem Dei seruus F. Aegidius strenuè excoluerat vitam actuosam, cuius typus fuit Lia, lippis oculis, portionis sensitiuæ passiones & perturbationes edomando; ad Rachelis, id est, vitæ contemplatiuæ amplexus

Gen 19. se contulit: quæ quidem scribitur fuisse decora facie & venusto adspectu. Atque ita totum se accommodauit perfectæ tranquillitati & serenitati pectoris sui, sustulitq; eum omnipotens Deus ad eam contemplationis sublimitatem, ad quam ea tempestate vix alium quenquam. Cùm iam sex annis fuisset conuersus ad Deum, ageretq; extra Perusiam in eremitorio Fabrionensi, quadam nocte pijs vacantem precibus, adeò eum Deus suauitate & cósolatione repleuit, vt putaret animam è corpore migraturam. Sensit enim mori corpus, primò pedes, ac deinde cætera membra, donec anima excessit è corpore. A corpore autem egressa, mirè delectabatur contemplatione ingentis pulchritudinis suæ. erat enim subtilis admodùm & luculenta, suprà quàm vllus capiat humanus intellectus, vt ipse sub morté suam referebat. Rapta inde est illa sancta anima ad arcana cælestia contemplanda, quæ tamen nulli vnquàm voluit expresfsè reuelare, dicens beatum eum esse, qui secreta Dei benè conseruare nôrit. At paulò pòst, ne magnitudo reuelationum extolleret eum, cùm in cella oraret, apparuit ei dæmon specie tam horrenda, vt præ terrore loquédi facultatem propè amitteret. Tum humi se prosternens, corde implorauit auxilium Dei (ore enim loqui non poterat) ac deinde liberatus est. Expertus tum fuit verissimè dixisse B. Franciscum, satanæ formam tam esse immanem & horridam, vt nemo ad spatium Dominicæ precationis possit eum salua vita intueri, nisi diuinitùs confirmetur.

Anima eius rapitur extra corpus

Forma dæmonũ horridissima.

XIX. TRIDVO ante Christi natalem, cùm esset in Tuscia eo loco, quem Sethonam vocant, ieiunassetq; diebus quadraginta, quod S. Martini ieiunium appellant, nocte in preces incumbenti apparuit Dominus Iesus, viditq; eum oculis corporeis: sed præter humanitatem eius, oculis internis quiddam vidit ineffabile, quod nec posset nec ausus esset explicare. Durauit autem hæc apparitio per interualla ad dies tredecim: sed cùm humana imbecillitas incomprehensam illam claritatem ferre non posset, studiosè rogauit Dominum, ne tanto onere ipsum afficeret, ei ferendo inidoneum, quippe qui homo peccator, rusticus, plumbeus & rudis esset. At quanto ille se censebat indigniorem, tanto in illo magis cumulabat Deus gratiam suam. Post eam autem apparitionem & crebrò & facilè ac subitò mentis patiebatur excessus, mansitq; deinceps admodùm solitarius, parumq; exibat è cellula sua, vt gratiam diuinitùs acceptam fideliter conseruaret, prorsùs vitans sermones omnes ociosos & murmura. Toties verò rapiebatur in Deum, quoties aliquid audiret vel de Deo, vel de gloria cælesti, aut paradisi amœnitate: manebatq; eodem loco immotus. Itaq; pueri & opiliones, ab alijs docti, cùm eum viderent, clamabant, Paradisus, paradisus. Id verò ille audiens, mox sursum rapiebatur. Quam ob causam fratres cum illo collocuturi, cauebant ne paradisi mentioné facerent, veriti ne eius colloquio priuarentur. Et ipse Ægidius ab omni se hominum conuersatione subducebat, non modo secularium, sed etiam fratrum, dicebatque eum qui benè ageret negocium animæ suæ, etiam accuratiùs aliorum saluti consulturum: patua autem negligentia & exigua culpa posse magnam amitti gratiam, quæ posteà recuperari vix queat.

Christus ei apparet.

Familiares ei sunt mentis excessus

XX. F. Iacobus à Massa, laicus valdè deuotus & pius, qui solebat apud S. Claram degere, singulari quadam contemplationis gratia à Deo donatus fuit: cumq; crebros pateretur mentis excessus, nec sibiipsi fideret, fratrem Ægidium consuluit, quid agendum ipsi esset ea gratia attidente. Fratre autem Ægidio dicente, vt neq; adderet quicquam, nec demeret, & quoàd posset fugeret multitudinem: ille rursùs petijt hæc sibi clariùs explicari. Tum Ægidius: Quando, inquit, mens apta est in præclaram diuinæ bonitatis lucem rapi & introduci, nihil ea vel addere debet per temeritatem, vel demere per negligentiam: amare autem, quantùm fieri potest, solitudinem, vt ad Dei gloriam eius gratia custodiatur: hoc est: non tu tibi eiusmodi adscribes gratiam, nec pro tuo arbitratu certum illi tempus accommodabis: sed cùm te senties promoueri diuinitùs, præsto eris Domino tuo, eiq; te promptum exhibebis & offeres. Pro viribus autem declinabis hominum frequentiam, nocte ac die solus manens, exclusis ab animo ijs omnibus, quæ bona non sint: atq; ita in virtutibus progredieris.

F. Iacobus à Massa.

XXI. IN ea, quam diximus, apparitione Christi, & Ægidij raptu admiranda ei fuêre diuinitùs reuelata. Vidit enim ipsam Dei essentiam, & propter certam Dei cognitionem, quæ ei tunc collata fuit, fide adeò fuit destitutus, vt dicere soleret, si Missa cantanda ei esset, non se dicturum, Credo in Deum, sed, Cognosco Deum, factoré cœli & terræ, quippe quem ego ipse vidi. Fides autem de ijs rebus est, quæ non cadunt sub aspectum, nec tamen dubitatur, quin sint. Sed hæc fides tum desinet, cùm Deum in cœlo videbimus, sicuti est: Fuit verò Ægidius raptus extra corpus in tertium cælum, vbi cum Apostolo, multa didicit arcana & occulta sapientiæ Dei. Solebat autem dicere, se quater esse natum. Primò ex matre: deinde in baptismo: tertiò in monasticæ vitæ professione: quartò cùm sic ei Christus se videndum præbuit. Semper admodùm iucundus & hilaris fuit: sed ei summoperè dolebat, quòd sustentandi corporis cura aliqua suscipienda ei esset: cupiebatq; solis arborum vesci, vt posset vitare hominum conuersationem. Diebus Dominicis & solennibus sacram percipiebat Eucharistiam cum multa deuotione, atque illos dies totos impendebat precibus & sanctis meditationibus. Porrò præ eximia fide ac pietate, Ecclesiastica sacramenta & ius Pontificium non mediocri reuerentia prosequebatur: cum que audiret quippiam referri ex decretis & constitutionibus Ecclesiasticis, valdè id commendabat, dicebatq;: Nos indocti & miseri non agnoscimus bonitatem tuam ô sancta Romana Ecclesia. Tu enim doces nos viam salutis: tu viam paras & munis, qua ad sempiternam gloriam proficiscamur. Venerunt quandoquè ad eum duo Cardinales, vt audirent spiritales & vitales sermones eius. iam enim sanctitatis eius fama apud omnes peruulgata erat. Postquàm autem familiariter cum eo fuêre collocuti, rogabant eum, vt pro ipsis oraret. At ille, Ecquid opùs est, inquit, reuerendissimi domini, orare me pro vobis, quando multò maiori vos fide & spe prædit estis, atq; ego? Illis sciscitantibus, quinam id fieri posset. Ægidius respondit: Vos in tantis opibus, honoribus & prosperis successibus putatis vos saluos fore, cùm ego in miseria & rebus duris atq; aduersis me damnatum iri formidem. Quibus verbis Cardinales non mediocriter ædificati, ea in animos suos demiserunt.

Mira ei diuinitùs reuelantur.

2. Cor 12.

Vide quantum tribuit Pontificum decretis, & Romanæ Ecclesiæ.

XXII. SEPTEM quædam huic beato viro inerant, quibus ad perfectionis culmen perductus est. Primum fuit fides firma & constans. Secundum, ingens animi pietas & deuotio. Tertium, erga alios reuerentia. Quartum, humanitas, benignitas & condolentia. Quintum, multa solicitudo. Sextum, eximia obedientia. Septimum, non mediocris erga Deum & homines pro acceptis beneficijs gratitudo. Sub finem vitæ, cùm iam in Ordine Minorũ fuisset annis quinquaginta duobus, molestissimas sensit maligni dæmonis vexationes. Cùm enim nocte quadam oraret, & post preces vellet quieti se dare, teterrimus dæmon in locum quendam adeò angustum eum deposuit, vt nec ipse mouere se posset, nec socius eum inde extrahere: sola Dei gratia inde emersit. Sæpè adeò molestũ & infestum se ei præbuit satan, vt nonnunquàm fratrum opem imploraret. Vesperi se ad cellulam suam se conferens, Nunc, inquit, imus ad cruces & certamina. Morte appropinquante, tantam ei debilitatem attulit febris, tussis, aliq; morbi, vt neq; somnum neque cibum posset capere. A fratribus autem ad lectum quendam deportatus fuit, alicuius quietis & commoditatis captandæ causa. Pridiè autem eius diei, quo S. Georgij feriæ celebrantur, cùm nocte à fratribus esset in eo lecto depositus, & Perusini apud eum excubias agerent, vt sacrum eius corpus post obitum sibi retinerent, cuidam illic adstanti fratri ait: Dicito Perusinis, eos vel propter miracula mea, vel ob meî in Sanctos relationem siue canonizationem nullam vnquàm pulsaturos campanam: nec aliud eis datum iri signum, nisi Ionæ Prophetæ. Deinde quietissimus & placidissimus in lectulo decumbens, clausis oculis & ore, absque vlla membrorum valida protractione aut commotione beatissimum reddidit spiritum eodem die, quo ante annos quinquaginta duos à S. Francisco habitum monasticum acceperat, puta ipsis S. Georgij martyris ferijs. Eius animam vidit sancta quædam persona cum multorum fratrum

Septẽ eius præclarè virtutes.

Sub vitæ finẽ infestos sentit dæmones

Anno 1283. felicissimè decedit è vita.

trum aliorumque animabus, è purgatorio dimissis, ad cœlos euolare, Christumque ei venire obuiam, & admodùm honorificè eum amplexari, adhibito cantu suauissimo, omnes cœlestis patriæ regiones efficaciter penetrante.

XXIII. Qvo autem tempore in lectulo decumbebat ægrotus, etiam quidam Dominicanus frater in suo decubuit monasterio, eademque hora obijt, qua Ægidius. Apparuit autem post mortem cuidam fratri, summo eius amico, aitque valdè benè secum agi. Cùm enim, inquit, abirem è corpore, quidã frater Minorita Ægidius decessit: cui ob eius eximiam sanctitatem id præstitit Deus, vt multas è purgatorio animas secum in cœlum posset abducere. Patiebar ego tum dira supplicia, sed eius meritis euasi. atq; his dictis, disparuit. Frater autem, cui apparuerat, hæc alijs indicare nolens, subitò grauissimo correptus morbo est: sed confitens ea causa id accidisse, quòd noluisset sancti fratris Ægidij gloriam & virtutẽ euulgare, petensq; acciri tum Franciscanos, tum Dominicanos fratres, postquàm hæc eis enarrauit, confestim sanatus est. Obijt autem F. Ægidius anno salutis millesimo ducentesimo octogesimotertio. Portò Perusini dum saxum inquirunt, vnde eius condant monumentum, sepulchrum marmoreum reperiunt, in quo historia 'onæ sculpta erat. In eo igitur reposuerunt corpus eius, sicut ille sub mortem prædixerat. Sepultus est extra Perusiam in monte, in monasterio Franciscanorum, & multis claruit miraculis. S. Bonauentura doctor eximius de eo dicere solebat, præstitum illi à Deo, vt possit efficaciter opitulari eis, qui ad animæ suæ salutem inuocent eum: idemq; Bonauentura gratias agebat Deo, se in ea incidisse tempora, quibus sanctissimum hunc Fr. Ægidium & alloqui & videre potuisset.

Impletur eius prophetia.

S. Bonauenturæ de illo testimonium.

XXIV. Etsi autem doctus humanitùs non fuit Ægidius, at tamen propter sublimem mentis excessum, quo fertur raptus in tertium cœlum, multa dicere consueuit vtilia & salutaria. Frater quidam conquerebatur ei, quòd adeò compelleretur externis vacare laboribus, vt vix posset persoluere preces suas: dicebatq; se propterea velle petere eremitorium, vt posset illic Domino in pace & tranquillitate seruire. Respondit ei Ægidius: Si eas ad Francorum regem, dicasque ei vt numeret tibi mille argenti libras, putásne iure illum dicturum tibi, te quibusdam agitari furijs talia ab ipso petentem, cum nullam sibi nauaueris operam? Si verò magnos quosdam & arduos eius causa exantlaris labores, qui tali sint præmio digni, fidenter iam & meritò tantam pecuniæ vim ab eo possis exigere. Si vis igitur in precibus tuis audiri à Deo, primùm illius causa laborandum tibi erit. Longè autem plus meriti habet vnum opus bonum pro alterius factum voluntate, quàm duo pro propria. Si quis tibi restituat manus, oculos, aut alia, quibus orbatus sis, membra, cupidè sanè illi tota vita tua inseruies, ne eius beneficijs ingratus habearis. Et ecce præpotens Deus dedit nobis manus, pedes, oculos, cuncta & spiritalia, & temporaria & corporalia bona, nec tamen illi inseruire volumus.

Meritum obedientiæ

XXV. Dixit ei frater quidam, se multùm laborare pro deuotionis gratia promerenda, nec se illam tamen adipisci. Cui Ægidius: Culpam, inquit, confitere tuam. Ille enim, cuius ditione omnia continentur, quod hodiè non confert, cras fortassis largietur. Tu igitur hoc vnum duntaxat cures, vt Domino fideliter seruias. Nam etiamsi quis à primis mundi initijs vsq; ad supremum eius diem viuat, faciatq; quicquid potest boni, non tamen possit ex se minimam Dei promereri bonitatem. Esca quidem parata est, sed non est, qui velit accipere. Alteri cuidam percunctanti, quo pacto tentationes effugeret, respondit, Tentationes fugere volens, ipsum cœlum fugit. Non enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Alius frater rogauit, quidnam posset Deo gratissimum facere: Ægidius autem manè respondit illi cantans: Vnam, vni. nec quicquam his addebat. Dicente fratre, se nescire quid ea sibi velint, Vnam, inquit AEgidius, animam sine intermissione & absq; medio vni Deo commendabis.

2. Tim. 2.

XXVI. F. Gratianus ait ad eum: Ego, mi pater, noui concionari, dare consilia, & alia bona opera facere: sed nescio tamen, quid potissimùm sequar. Quæso te dicas, quid tibi consultissimum videatur. AEgidius respondit: Nihil potes gratius facere Deo, quàm vt teipsum à collo suspendas. Perterrito illo ob huiusmodi sermonem, AEgidius ait: Qui suspensus est, non est ille quidem in cœlo, at tamẽ terra superior est, semperq; deorsùm respicit. Sic & tu facias. Quandoquidem necdùm datur tibi esse in cœlo, mentem sursùm erigas ab his rebus caducis, exerceasq; te in virtutum operibus, de teipso submissè sentiens, & Dei misericordiam constanter expectans.

Facetè quidem, sed sanctè dictum, si rectè intelligas.

XXVII. Adolescens quidam dixit beato viro, velle se religiosum fieri, & monasterium petere. Tum ille: Si vis, inquit, isthuc facere, abi & quamprimùm iugula parentes tuos. Adolescens verò eiulans, Quonam, inquit, pacto tantum ego in me scelus possum admittere? Respondit Aegidius: Non ego te iubeo illos ferro necare, sed gladio spiritali. Qui enim non odit patrem suum & matrem, non potest effici Christi discipulus.

Item aliud.

Lucæ 12.

XXVIII Frater quidam tentationibus pressus, sæpè rogauerat Deum, vt ab ijs liberaretur, sed id frustrà. Indicauit id igitur beato AEgidio, qui sic ei respondit: Non mireris, frater mi, si permittit Deus te confligere cum hostibus, quando tot ab illo affectus es gratiæ donis. Quanto enim potioribus armis rex instruit milites suos, tanto eos vult viriliùs dimicare. Sciscitanti cuidam, qua ratione posset feruenter orare Deum, cor suum sentiens torpore & frigore affectũ: ita ait AEgidius: Ponamus regem quendam habere duos fideles ministros, quorum alter armis munitus sit, alter inermis: mittere autem eum vtrumq;, vt cum hostibus pugnam ineant. Armatus igitur ibit imperterritus ad certamen: inermis verò dicet regi suo: Vides, domine rex, me nullis tectũ armis: at tamen amore tuî proficiscar ad pugnandum aduersùs inimicos tuos. Cernens autem rex tantam illius erga se fidem, dicet satellitibus suis: Ocyùs paretis arma, quibus induatur fidissimus seruus meus, imprimatisq; ei signum armaturæ meæ. Ita etiam, qui ad certamen orandi absq; deuotionis gustu fidenter accedit, Deo prouidente, non frustrabitur rebus necessarijs.

Non cessandum a precibus, etiam cùm nõ sentitur deuotio.

XXIX. Qvodam illum consulente, num monasterium ingredi deberet, sic respondit: Si quis valdè inops sciret alicubi in agro reconditum thesaurum, putásne quæsiturum illum ab aliquo, an eum thesaurum effodere deberet? Quanto ergò magis properare debent homines, vt reperiant vitæ æternæ thesaurum? Tum ille consilijs eius parens, relictis omnibus, factus est monachus.

XXX. Rogavit aliquando AEgidius Iureconsultum quendam benè eruditum, crederet ne præclara esse & eximia Dei dona. Illo respondente, se sic sentire. AEgidius ait: Ego verò testatum efficiam, te id non credere. Dic mihi, quanti æstimes omnes facultates tuas. Ait ille: Valent fortassis mille pondo. Tum AEgidius, Iam ergò ostendam, inquit, te non nisi ore credere. Si tu his mille pondo possis tibi comparare centum millia, grande sanè lucrum feceris: attamẽ nolles hæc dare pro regno cœlorum. cælestia enim tu pro nihilo ducis. Contra Iureconsultus: Putas tu, ait, tantum quenq; operari, quantum credit? Respondit AEgidius: Si benè & rectè tu crederes, etiam bonis operibus deditus esses: sicut & sancti omnes, qui bonorum operum valdè studiosi fuêre. Quæ si re ipsa perficere non potuerunt, affectu & desiderio effecerunt, sanctumq; desiderium defectum operis suppleuit. Si quis vera perfectaq; esset fide præditus, is ad talem pertingeret statum, in quo ei plena securitas præstaretur. Qui verò summum illud atq; æternum expectat bonum, quid illi possit malum officere? & qui æternis se credit dedendum supplicijs, quid illi possit conferre bonum? nec tamen debet vnquàm peccator, dum est in viuis, diuinam desperare misericordiam. Vt enim nulla tam est spinosa aut nodosa arbor, quæ non possit fabrorum arte plana & elegans effici: ita nullus est tam flagitiosus peccator, quem non possit ornare Deus gratia & virtutibus suis.

Viua & feruens fides hic accipienda est.

Nunquàm desperandum.

Inter-

INTERROGATVS quandoquè frater Ægidius à quodam, quidnam facere deberet, quandoquidem & benè agens, animo efferri se sentiret, & malè agens, maiori afficeretur animi mœrore, & propemodùm desperaret: ita ei respondit: Optimè facis, si te peccâsse doleas: sed tamen etiam huic dolori adhibendus est modus, cogitandumq; Dei potentiam longè propensiorem esse ad miserendum, quàm infirmitas tua fuerit ad peccandum. Quòd si agricola cogitet, Si quidem sementem fecero, volucres cœli & bestiæ terræ & semen & fruges comedent: nunquàm seminare ausus erit, nec habebit quod comedat: At sapiens agricola serit tempore suo, ac deindè colligit annonam. Non sunt igitur propter vanam gloriam bona omittenda opera. si enim ea displicet, semper & maxima & potissima operum portio permanet ea facienti. XXXI.

Vita monastica quàm tutior sit seculari.

ALIO quodam ex ipso perquirente, possitné diuinam sibi conciliare gratiam, qui in sæculo permaneat: ita ait: Potest quidem, sed mallem ego gratiam vnam in monasterio, quàm decem in sæculo. Quæ enim in monasterio obtinetur gratia, ea & crescit facilè, & benè custoditur: quòd is, qui monasticum sectatur institutum, ab omni mundi strepitu & solicitudine perturbante, quæ magnum adferunt gratiæ impedimentum, seiunctus sit: alijque fratres pijs adhortationibus & sanctis exemplis à malo eum retrahant, & ad bonum incitent. Porrò gratia, quæ in sæculo percipitur, & citò solet amitti, & ægrè conseruatur: quòd mundanarum tentationum solicitudo, quæ est perturbationum & inquietudinum parens, diuinæ gratiæ & impediat & perdat suauitatem: tum quoque alij sæculo dediti homines pestiferis suasionibus & perniciosis exemplis eum, qui diuina gratia præditus est, à bono reuocent, fortiterque impellant ad perpetranda mala. Si quis enim velit rectè & inculpatè se gerere, eum non modò non adiuuant, sed irrident etiam: Dei autem inimicos tantum abest vt reprehendant, vt etiam efferant & extollant. Satius est igitur vna potiri gratia in libertate, quàm decem in eiusmodi timoribus & periculis. XXXII.

Mundi malitia.

FRATER quidam rogauit Ægidium, vt pro ipso Dominum deprecaretur. Cui Ægidius, Tu verò, inquit, ora pro teipso. Quid enim alium pro te mittis, & tu interim desides, cùm possis ipse iter facere? Illo dicente, se peccatorem esse, Ægidium autem Dei amicum, atque ea causa posse fidenter & pro se & pro alijs deprecari, Ægidius respondit: Frater mi, si omnes vrbis huius plateæ auro & argento plenæ essent, proclamatumq; foret, licere cuilibet illud auferre, aliúmne pro te nuncium ablegaturus esses, qui tuo nomine id tolleret? Puto equidem teipsum iturum, nec satis fisurum alteri. Ita nimirùm Deus totum implet mundum, & potest inueniri ab vnoquolibet. Tu igitur ipsus eum adito, nec alium pro te mittas. XXXIII.

Hæc vir sanctus mode stiæ causa dicit, non contra inuocationé Sanctorum

NOBILIS quidam conuersus ad Deum, factus est Franciscanus. Cum hoc magna intercessit fratri Ægidio consuetudo & familiaritas, cùm esset in sæculo. Postquàm autem religiosus factus est, nullam ei Ægidius voluit peculiarem exhibere familiaritatem, vt antè consueuerat, sed ait illi: Frater charissime, nos vnius eiusdemq; familiæ sumus, vnique Domino pariter famulamur. Mihi autem incompertum est, an gratum sit Deo, vt sic illi seruias, quemadmodùm ego te hortari velim. Fortassis enim me hoc vel illud monente, illi visum erit aliud abs te exigere. Itaque non sum ego deinceps solicitus de te, missamq; facio omnem singularem erga te familiaritatem, qualis mihi solebat esse tecum, cùm secularis esses. XXXIV

AVREA F. ÆGIDII DICTA: PRIMO, DE VIA SALVTIS *& perfectionis, & de fide atque charitate.*

SOLEBAT dicere F. Ægidius: Si seruari vis, non reposcas à creaturis rationem eorum, quæ tibi eueniunt. Si saluus esse cupis, summoperè fugias honorem & consolationem omnem, quæ possit percipi ex creaturis. Sathanæ quidem consolationes multò & subtiliores & deteriores sunt, quàm eius tentationes, nec rarò impellunt hominem in ruinam grauiorem, quàm afflictiones. Omnis ruina ingens, quæuis grandia pericula eò ferè accidunt, quòd vertex nimiùm erigitur: sicut è diuerso bona omnia conciliat capitis submissio. Væ autem illis, qui etiam ob sua maleficia honore affici volunt. Si meministi te creatorem offendisse tuum, debes aduersa omnia à quouis illata ferre patienter: nec enim iure potes de illo conqueri. Si quis tecum contendat, cedas illi, & victor abibis: alioqui vbi vicisse te arbitraberis, ad extremum victum te senties. Si vis benè & acutè cernere, erue tibi oculos: si vis audire perfectè, obtura aures, vt sis surdus. Si vis rectè & præclarè loqui, præcide tibi linguam, vt obmutescas. Si vis probè efficere omnia opera tua, amputa manus tuas. Si cupis esse membris omnibus integer & perfectus, mutiles ea. Si vis benè viuere, mortifica teipsum. Si vis benè edere, ieiunes. Si cupis dormire benè, vigiles. Si cupis lucrari benè, da operam vt perdas. Sapientissimus profectò est, qui sic facit: sed non omnibus id studio est. Sunt autem hæc accipienda spiritaliter. Gratia Dei & virtutes instar scalæ sunt & viæ, qua cœlum scandatur: vitia autem & peccata via sunt, qua deorsùm eatur. Peccata virus sunt, virtutes & bona opera theriaca. Gratia alia aliam adducit, & vitium sibi adiungit vitium. Gratia laudem sui respuit, vitium non fert sui contemptum. Animus in humilitate acquiescit, & humilitatis filia est patientia. Cordis puritas cernit Deum, deuotio eum comedit. Si diligis, diligéris. Si times, timeberis. Si seruis, seruietur tibi. Si te rectè gesseris erga alios, idem ab illis expectabis. Beatus autem ille est, qui sic diligit, vt tamen non cupiat redamari: beatus qui sic timet, vt timeri nolit: qui inseruit alijs, nec appetit sibi inseruiri: qui erga alios probè se gerit, nec optat idem sibi præstari ab illis. Hæc autem cùm sint sublimia & præclara, stulti & vecordes ad ea non pertingunt. Tria quædam sunt eximia & frugifera, quibus quisquis præditus est, is malè corruere non potest. Primum est, afflictionem omnem ferre animo libenti atque sedato. Alterum, ex bonis omnibus, quæ quis faciat aut percipiat, humiliorem atque submissiorem fieri. Tertium, feruenter amare bona illa, quæ sub aspectum corporeum non cadunt. Ea, quæ homines mundani magis fastidiunt & respuunt, apud Deum & sanctos eius maiori in precio sunt. Homines miseri quæ amare deberent, ea habent odio: & quæ odisse eos oportebat, ea diligunt. Sciscitabatur aliquando Frater Ægidius ex fratre quodam, num bona esset anima præditus. Illo dicente, se id nescire, AEgidius ait: Sancta contritio, sancta humilitas, sancta charitas, sancta lætitia, sancta deuotio animam faciunt sanctam & bonam. XXXV.

Peccator non habet vnde conqueratur, licet afflictus

Gratia. Virtutes. Peccata.

Tria seruãt à ruina.

Hominum cæcitas.

De Fide.

Deus incõprehensibilis.

QVICQVID cogitari, dici, conspici & tangi potest, non est cõparandum cum illis, quæ nec cogitari, nec dici, nec tactu percipi possunt. Sapientes & sancti omnes, quotquot fuêre, sunt & erunt, qui vel locuti sunt, vel loquentur de Deo, nunquàm explicare potuerunt aut poterunt, quid sit Deus, prout ille re vera est: immò dicta eorum omnia vel millies minora sunt Deo, quàm acies acus vnius cœlo, terra, & omnibus, quæ ijs continentur, minor est. Atq; adeò vniuersa scriptura sacra quasi balbutiens nobis loquitur, quemadmodùm solent matres balbutire cum infantibus suis, ipsas alioqui non intellecturis. XXXVI.

De Dilectione Dei & proximi.

CHARITAS virtutes omnes antecellit. Beatus ille, qui non satiatur ijs rebus, quas perpetuò debet appetere. Dixit aliquando Fr. Aegidius cuidam speciali amico suo: Putásne te mihi charum esse? Illo dicente, se sic existimare. XXXVII

Aegidius

Ægidius ait: Non tibi perſuadeas te à me diligi. Solus enim Deus conditor noſter amat creaturas ſuas, nec conferendus eſt amor noſter cum illius amore. Alius frater rogabat Ægidium, quid ſibi velit, quod Propheta ait, Omnis amicus fraudulenter incedet. Cui ille ſic reſpondit: Fraudulentus ego ſum in te, quòd bonum tuum non efficio vt ſit meum. Quanto enim magis id ego ſtudeo, vt tuum bonum meum ſit, tanto minus in te fraudulentus ſum: & quo quiſque plùs lætatur alterius virtutibus, eo illarum erit magis particeps: ſicut è diuerſo quanto quis plùs gaudet alterius malis, tanto quoque eorum fit ampliùs particeps. Itaque ſi vis mortalium omnium participare virtutes, eorum fac virtutibus læteris. Ita enim fiet, vt aliorum virtutes tuæ ſint, ſi tibi placeant: aliorum quoque vitia nos cautos reddant, ſi diſpliceant. Atque hæc eſt ſalutis via, aliorum virtutibus gratulari, vitijs mœrere: de omnibus ſentire benè, de ſeipſo malè: honorem habere alijs, ſeipſum pro nihilo putare. Quiſquis enim non vult honorare alios, nec ipſe honorabitur: & qui ignorat, ignorabitur: qui fatigari non vult, nec requie potietur. Labor omnium fructuoſiſſimus eſt, benignitati ac pietati ſiue cultui diuino deditum eſſe. Quicquid abſque charitate fit, nec Deo, nec ſanctis eius gratum eſt. Rebus ſuis fit homo inops, diuinis autem rebus locuples. Debet igitur res eligere diuinas, & contemnere ſuas. Nihil præſtabilius eſt, quàm gratum eſſe donis Dei, & ſeſe ob ſuam malitiam ſcire reprehendere. Vellem equidem me in hac ſtuduiſſe ſchola ab ipſo mundi exordio, & permitti mihi in ea ſtudere vſque ad extremum mundi diem: puta, in conſideratione & prædicatione beneficiorum Dei, & obiurgatione peccatorum meorum. nec tamen velim eſſe in gratijs agendis negligens. Videmus mendicos miris efferre laudibus illos, à quibus etiam parum accipiunt. Quales ergò nos oportet eſſe erga Deum noſtrum? Multùm ſanè ex animo ille nobis amandus eſt, qui nos ab omnibus vult ſeruare malis, & præſtare nobis bona omnia.

Ierem. 9

Quantum nos amet Deus.

Virtutes aliorum vt fiant noſtræ

1. Cor. 14.

Exercitium vtiliſſimũ.

De Humilitate.

xxxiix A D cognitionem Dei nemo poteſt pertingere, niſi per humilitatem. In via ſursùm contendere, deſcendere eſt. Perditio omnis, magnæ prolapſiones & caſus omnes, qui in mundo acciderunt, non aliundè acciderunt, quàm ab erecta ceruice, vel elato capite. Patet hoc in illis, qui in ipſo cœlo conditi ſunt, itemque in Adamo, in Phariſæo, & in permultis alijs: Contrà verò multa facta ſunt bona capitis ſummiſſione, vti poteſt animaduerti in ſanctiſſima Dei matre, in publicano, in latrone, alijsque plurimis. Si attendas Dei dona, iure potes ſemper demittere caput: ſi tua peccata conſideres, habes vnde meritò ceruicem inclines. Væ autem illi, qui etiam ob ſua malefacta honorari vult. Sublimis ille humilitatis gradus eſt, ſi quis cognoſcat ſeipſum ſemper eſſe contrarium bono ſuo. Eſt etiam ille quidam humilitatis gradus, ſi nolis retinere quod tuum eſt, nec illud ceu tuum tibi vendices: hoc eſt: ſi ſoli Deo tribuas bona quæ habes, cuius etiam re vera ſunt: & tibiipſi imputes malitiam tuam. Beatus ille eſt, qui coram hominibus tam ſe vilem ducit, quam coram Deo vilem ſe exiſtimat. Beatus, qui nunc ſeipſum iudicat: is enim ab alio iudicio immunis erit. Beatus, qui pro alterius iudicio & ex obedientia fideliter vitam ducit ſuam: quod ſanè Apoſtoli fecêre etiam poſtquàm repleti fuêre Spiritu ſancto. Qui pacem ſeruare vult, omnes debet ſibi anteferre. Beatus, qui in verbis & moribus ſuis non cupit haberi alius, quàm qualis ex Dei gratia eſt vocatus. Beatus, qui nouit diuinas celare reuelationes. nihil enim tam arcanum eſt, quod nolit reuelare Deus, cùm ei viſum fuerit. Si totius orbis homo ſanctiſſimus ſe cenſeat omnium peſſimum, is planè humilis eſt. Humilitas loqui neſcit, & patientia non eſt auſa loqui. Humilitas mihi fulminis inſtar eſſe videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius pòſt exiſtunt veſtigia. Ita enim & humilitas diſſipat omne malum, & odit peccata omnia, efficitque vt homo ſeſe nihilipendat. Humilitate Dei conciliatur gratia, & pax cum proximis. Quemadmodùm rex præpotens miſſurus filiam ſuam ad locum aliquem, non illam imponit equo fero, indomito atq; contumaci, ſed benè manſuefacto, & commodè gradiendi: ita quoque Deus gratiam non confert ſuam elatis, ſed manſuetis & humilibus.

Perditionis omnis cauſa ſuperbia.

Luc. 18 & 23

Obedire alteri, quàm ſalutare.

Humilitas odit vitia.

De Timore Dei.

xxxix. SANCTVS Dei timor vitioſum pellit timorem, conſeruatq; ac tuetur ea bona, quæ nulla poteſt effari lingua, nulla mens cogitatione aſſequi. Timor Dei, eximium Dei donum eſt, quo non omnes prędıti ſunt. Qui non timet, is nihil habere videtur, quod poſſit amittere. Timor Domini regit & protegit hominem, Deiq; gratiam ei impetrat. Si quis Dei gratia prędıtus ſit, timor Dei eam conſeruat. ſi ea careat, timor eam illi obtinet. Creaturæ oēs rationales, quæ prolapſæ ſunt, non eſſent lapſæ, ſi hoc dono inſtructæ fuiſſent. Sanctum hoc donum non niſi ſanctorum hominum eſt: quantoq; maior homini ineſt gratia, tanto humilior & ſedatior eſt: nec ea virtus quam quis minimè exercet, minor eſt alijs. Quiſquis vſq; eò offendit Deum, vt ſit mortis reus, qua ille fronte auſus erit apparere coram illo? Beatus eſt, qui ſe ſentit verſari in hoc mundo tanquàm in carcere, quiq; ſemper veretur ſe offendere Dominum ſuum. Nuſquam licet homini in hoc mundo eſſe ſecuro, vbi inter medios degit hoſtes. A teipſo & tuî ſimilibus ſemper ſerua teipſum. Hoſtis noſter caro noſtra eſt, quæ cum hoſte tartareo ſemper oppugnat animam noſtram. Semper igitur plùs formidandum eſt homini, ne à propria vincatur malitia, quàm quæcunq; res alia huius mundi. Impoſſibile eſt Dei promereri gratiam, & in ea perſeuerare, niſi adſit ſolicitudo ſancta & timor ſanctus: quo timore qui deſtitutus eſt, certum habet ſuæ perditionis argumentum. Timor Dei facit hominem humiliter obedire, & ceruicem ad terram vſque ſub obedientiæ iugum deponere. Quanto eſt in homine auctior Dei timor, tanto ille in precibus magis aſſiduus eſt. Qui verò ſanctæ orationis gratiam adeptus eſt, non paruo Dei munere affectus eſt. Quantumuis magna videantur hominis opera, non hominum æſtimatione metienda atq; prædicanda ſunt, ſed bona Dei voluntate, & quatenùs ille ea commendat. Quod cùm nos lateat, vereri ſemper debemus omnia opera noſtra.

Timoris Dei magna præconia.

Quid maximè homini formidandum.

Gratia precandi.

De Patientia.

xl. QVISQVIS Dei cauſa æquo animo libens patitur aduerſa, is citò magnam obtinebit gratiam, & mundi huius dominus fiet, pedemque alterum in alio defiget ſæculo. Quicquid homo vel boni vel mali facit, ſibiipſi id facit. Non debes igitur ira permoueri, ſi qua tibi ab alio irrogetur iniuria, ſed potiùs dolere culpa illius. Quāto quis promptiori animo propter Deum fert iniurias & afflictiones, tanto apud illum maior eſt: quantoq; imbecillior eſt & impatientior ad ferendum aliquid cauſa Dei, tanto apud illum minor eſt, nec cognoſcit, quid ſit Deus. Si quis malè de te loquatur, tu illi fer ſuppetias: ſi quis benè de te loquatur, in Deum id refundas. Aliorum dicta & facta laudibus efferas, tua vituperes. Cùm aliquis tecum iurgatur, ſi vis abire victor, cedas illi. Quid cauſæ eſt, quòd ægrè ferimus afflictiones? Non concupiſcimus medullitùs ſpiritales conſolationes. Nullum tu iniuria afficias: ſi quis verò tibi iniuriam faciat, feras id humiliter & comiter propter amorem Dei, & in remiſſionem peccatorum tuorum. Longè præſtabilius eſt & conducibilius, magnam iniuriam Dei amore abſque murmure perpeti, quàm centum famelicos homines quotidiè paſcere, & multo tempore ieiunare vſque in veſperam, donec ſtellæ emicent in cœlo. Ecquid verò prodeſt contemnere ſeipſum, & eneruare atque affligere corpus ſuum ieiunando, vigilando, precando, atque alijs modis caſtigando, ſi interim ne vnam quidem poſſimus ferre à proximo illatam iniuriam: cum tamen inde plus liceat obtinere præmij, quàm ex omnibus propria voluntate ſuſceptis? Pati enim iniuriam abſque murmure multò plùs peccata expiat, quàm largi lachrymarũ imbres. Beatus eſt, qui ſua peccata & Dei beneficia ſemper in oculis & in conſpe-

Patientiæ magna vis.

Iniuriam ferre placidè quam gratũ Deo.

conspectu suo proponit. is enim placidè tolerat pressuras & angustias omnes, magnam inde consolationem habiturus. Beatus, qui nullam expetit consolationem ab vlla creatura, quæ sub cœlo est. Qui sua semper peccata versat ob oculos, is nulla afflictione frangitur. Quicquid habes boni, id Deo acceptum referes: molestias verò & afflictiones omnes peccatis tuis imputabis. Etiamsi quispiam bona illa omnia & fecisset & faceret, quæ mortales vniuersi fecère & facturi sunt, si tamen sese intùs benè inspiceret, comperiret seipsum semper homo suo contrarium. Frater quidam aliquando percunctatus est ex AEgidio, quid faciendum esset, si multæ afflictiones ipsis acciderent: accepit autem eiusmodi ab eo responsum. Etiamsi Deus è cœlo lapides & silices plueret, non posset tamen officere nobis, si tales essemus, quales esse deberemus. Si quis enim is sit, qui esse debet, mala & molesta omnia in bonum & in oblectationem ei verterentur. Sicut enim illi, qui peruersa est voluntate, bonum mutatur in malum: ita illi, cuius est bona voluntas, malum abit in bonum. Omnia magna tum bona, tum mala intùs in homine sunt, nec oculis cerni possunt. Mali dæmones ad nostram infirmitatem, ad nostros labores & famem, omnemq; proximis irrogatam iniuriam aduolant. Si vis saluus fieri, nullam creaturam in ius voces. Sancti homines bona agunt, & mala patiuntur. Si agnoscis te offendisse Deum creatorem tuum, fatearis etiam dignum te esse, quem creaturæ omnes persequantur, vlciscanturque iniurias abs te illatas Domino tuo. Quicquid ab vlla creatura molestiæ tibi infertur, id bono feres animo. neque enim poteris iure de quauis creatura conqueri, quando benè commeruisti ab omnibus malè accipi & affligi. Præclara virtus est, vincere seipsum. qui enim victor est suî, omnes suos vicit hostes, & bona omnia consequetur. Eximia is virtute præditus foret, qui se sineret vinci ab omnibus. talis enim mundi esset dominus. Si seruari vis, diligenter in id incumbas, vt desperes consolationem omnem, quam vlla possit mortalis adferre creatura. Multò enim grauiores & periculosiores ruinas pariunt consolationes, quàm res aduersæ. Equus generosa est indole & habitudine. nam quantumuis incitato feratur cursu, at tamen sessor eius in quamlibet partem flectere eum potest, & quò vult cumque impellere. Ita sanè etiam homines alijs se in suo cursu gubernandos permittere deberent. Religiosus quidam aliquando querebatur grande quoddam obedientiæ onus sibi impositum, sed dictum est ei à F. AEgidio: Amice, quanto plùs obmurmuras, tanto tibiipsi grauiorem efficis sarcinam: quo autem humiliùs obedientiæ præcepto te subdideris, eo & faciliùs & suauiùs feres. Non vis humiliari in hoc sæculo, & tamen in futuro honorari vis. Laborem respuis, & quiete potiri vis. Perdere nihil vis, & lucrari te posse confidis: sed falleris planè. per ignominiam enim pertingitur ad gloriam, labore paratur quies, iactura peruenitur ad lucrum. Iam antiquitùs vulgò dici solet: Qui non vult dare quod amat, is non obtinebit quod desiderat. Non mireris, si interdùm proximus te perturbet. Nam & Martha, alioqui bona voluit Dominum aduersùs sororem suam commouere, immeritò de illa conquerens. Accuratè semper des virtutibus & gratitudini operam, & pugna viriliter aduersùs vitia tua, sedatoque & forti animo feras pressuras, ignominiam, afflictiones & iniurias: quod non est aliud, quàm vt vincas teipsum. Parum enim est multas Domino lucrari animas, nisi etiam teipsum vincas.

Nulla aduersa nocēt benè animo constitutis.

Nunquàm conquerendū de alijs, nos affligentibus.

Luca 10

De sancta cordis solicitudine & alacritate siue vigilantia.

HOmo ociosus, & animi alacritate ac vigilantia destitutus, & præsenti & futuro se priuat sæculo, & neq; sibi, neque alijs vtilis est. Fieri autem non potest, vt absq; solicitudine & labore virtus obtineatur. Homo ætate iuuenis si laborem refugiat, regnum cœlorum refugit. Sicut malum ocium ad mala omnia perducit, ita sancta quies & bonum ocium in cœlum adducit. Iure quidem solicitum inprimis oporteret esse hominem ad fideliter conseruanda diuinitùs ipsi collata charismata, & ad ea in opus strenuè conferenda. Sæpè enim amittuntur fructus propter folia, & frumentum propter paleas. Plus est, benè nôsse custodire Dei dona, quàm ea adipisci. Nam etiamsi ea adeptus sis, si conseruare nescias, nunquàm locupleseris. Non est autem magnum, scire ea custodire, nec scire adipisci. Multi multa lucrantur, nec ditescunt tamen: quippe qui parta non custodiant. Pleriq; paulatim lucrantur, & fiunt opulenti, quod nôrint seruare ea, quæ lucrati sunt. Quantam aquarum molem congereret Tyberis, si non continenter præterflueret? Volunt homines à Deo mercedem habere immensam & infinitam, nec tamen volunt ei nisi ad mensuram & ad certum tempus seruire. Qui sine fine & absq; modo amari & mercedem recipere vult, debet sine fine & absque mensura seruire. Homo sua incuria & negligentia perdit perfectionem suam. Dixit quandoquè frater AEgidius cuidam Romam itur o: Cùm fueris in itinere, non te occupes ijs, quæ visurus es: sed noueris bonam monetam ab adulterina secernere. Versutus admodùm est hostis noster, & diuersos passim per viam tetendit laqueos. Beatus est, qui pro Dei amore corpus suum frugiferum reddit, nec tamen pro ijs bonis, quæ facit, vllam in terris mercedem expetit. Si quis dicat homini egentissimo, Hanc rem ego triduo tibi commodo, vt possis ea lucrum facere (Magnum enim licebit ea, si voles, thesaurum comparare) Si pauper ille id sciret, quis dubitet ea libenter vsurum compendij sui causa? Nos corpus habemus nobis commodatum: totum autem tempus vitæ nostræ est tridui instar, si ad æternitatem conferas. Si vis rebus partis frui, da operam vt lucreris. Quòd si laborare nolis, non pertinges ad quietem. Si agri & vineæ omnes totius orbis terrarum vnius ditione continerentur, nec tamen ab eo colerentur, quem, oro, ex eis fructum percepturus esset? Si quis autem paruam habeat agrorum & vinearum portionem, eamque benè colat, multos inde fructus colligit. Malè agere volenti rarò opùs est consultore: qui autem benè facere meditatur, multos consulit. Vulgi est dictum ludicrum: Non est quod apponas igni ollam tuam, spe fretus proximi tui. Non efficit hominem beatum sola bona voluntas, nisi ea bonis operibus declaretur. Ea enim causa Deus largitur homini gratiam suam, vt eam bonis operibus prosequatur. Quidam magno animi mœrore pressus rogauit Fr. AEgidium, vt ipsum consolaretur. Respondit autem ei AEgidius: Studeas benè viuere & benè agere, & Dominus te consolabitur. Nisi enim quisq; in seipso locum Deo præparet, nullam ex creaturis capiet consolationem. Ecquis tandem est, qui non & animæ, & corpori suo optime consultum velit in hoc seculo? Et tamen nos neq; animæ neq; corporis vtilitati studemus. Possem equidem sanctè iurare, eum qui iugum Domini sibi vult leuius reddere, illud potiùs aggrauare: quique illud sibi aggrauet, leuet id efficere. Qui futurum condidit seculum, is etiam præsentis est conditor: potestq; ex ijs bonis, quæ in illo futuro confert sæculo, quippiam etiam in præsenti largiri. Corpus autem etiam animæ bonis fruitur: siquidem & mala & bona animæ in corpus redundant. Dicente autem fratre quodam se fortassis priùs moriturum, quàm quicquam posset sentire boni: AEgidius respondit: Pelliones habent pellium notitiam, sutores calceorum, ferrumq; nôrunt fabri, & in sua quisq; arte peritus est. Sed quinam potest eius artis quisquam habere notionem, quam non didicit? Putas tu magnos heroës in fatuos & amentes eximia conferre dona? Minime id illi faciunt. Bona opera via sunt ad bona omnia: sicut malefacta via sunt ad mala omnia. Beatus ille est, cui nihil eorum, quæ sub cœlo sunt, offendiculum præbet; sed ex omnibus, quæ vel videre vel audire contingit, studet effici melior, atq; inde aliquid colligit emolumenti, cunctaq; in partem meliorem interpretatur. Sæpe enim iudicia hominum longe alia sunt, atque Dei. XLI.

Virtus sine cura nō obtinetur.

Desidia hominum.

Multi laquei dæmonum.

Voluntas bona in opus conferenda.

Bona & mala opera quò perducant.

De mundi contemptu.

VAE illi, qui animum, desiderium, vires & facultates suas in res terrenas atq; caducas confert, eoipso perdens sempiternum Dei regnum & bona semper mansura, quæ præ illis vilibus negligit & postponit. Si ad singulas XLII.

aquilæ

aquilæ in sublime volantis alas singulæ ædis S. Petri, quæ Romæ est, trabes appēderentur, non posset illa tam volare sublimiter. Multos ergo video sudare, vt sua curent corpora: paucos in id incumbere, vt animas suas curent. Ecquis tantum suscipit laboris pro anima sua, quantum pro suis corporibus suscipiunt lapicidæ & qui metalla effodiunt? Hominem auarum iure comparaueris talpæ, qui hoc solum putat bonum, euertere humum & in ea demorari: cum sint multa alia lōge potiora, quæ is ignorat. Volucres cæli, bestiæ terræ & pisces maris rebus necessariis contenti sunt: sed cum non possint hominem explere vllæ res terrenæ, quin plura semper concupiscat, satis inde apparet non eum ad hæc caduca & labentia conditum, sed ad alia præstantiora. Corpus propter animam factum est, & hic mundus inferior propter illum superiorem. Est autem eiusmodi ager hic mundus inferior, vt qui eius maiorem partem obtinet, idem obtineat deteriorem. Solebat referre F. Aegidius, displicuisse S. Francisco in formicis curam illam ingentem, qua sibi victum parant: plus vero delectatum eum fuisse volucribus, quod non congregent in horrea sua. Corpus nostrum instar porci est, auidè ad lutum properantis, & in eo se volutantis. Caro nostra similis est scarabeo, quem delectat semper equinum versare stercus. Caro nostra tanquam quidam satanæ pugil est. Sciscitanti cuidam fratri, quo pacto vitari possint corporis vitia, sic respondit Aegidius: Qui vult alio transferre saxa ingentia & trabes grandes, non tam viribus, quam ingenio sibi vtendum putat. Ita & hic faciendum est. Culpa omnis castitati officit. Est enim castitas ceu mundum speculum, quod tamen anhelitu obscuratur. Fieri non potest, vt Dei obtineat gratiam is, qui vitiis carnalibus delectatur. Itaque in omnem licet partem te verses, non comperies aliud, nisi vt pugnes aduersùs carnem tuam, quæ te nocte ac die prodere vult. Eam qui vincit, omnes suos inimicos superat, & ad omne bonum pertingit. Dicebat etiam: Præ cunctis virtutibus ego castitatem eligerem. Quodam autem dicente, Est ne charitas castitate prę̄stantior, respondit: Quid est castitate castius? crebroq; canebat: O sancta castitas, qualis es? qualis es? Certè talis es & tanta, qualem & quantam te homines stolidi non intelligunt. Roganti vero fratri, quid ipse diceret castitatem, Ego, ait, castitatem voco, omnes sensus diuinæ gratiæ conseruare & custodire.

Multi suam curant cuticulam, animas negligunt.

Corporis vitia vt possint vitari.

Pugnādum cum carne.

Castitatem maxime fecit Aegidius.

De tentationum infestationibus.

XLIII MAgna gratia nec tranquille retineri, nec durare sine tentationibus potest. Quo enim auctiori quis gratia præditus est, eo [illegible]stiores sentit dæmonum tentationes: nec tamen idcirco debet deesse gratiæ & donis Dei. Quò enim est pugna acrior & difficilior, eo, si victor euaserit, corona erit illustrior. Quod igitur non valde nos impugnamur, ea ratio est, quod tales non sumus, quales esse deberemus. Porro recto gradienti itinere, nihil molestiam aut tædium affert. Mundi autem iter ingredientibus multa occurrunt molesta & plena tædii, idque ad supremum vsque vitæ diem. Dicebat tum Aegidio frater quidam: Rideris pugnātia dicere. Respondit ille: An non propensius hominem bona voluntate præditum tentant dæmones, quam alium? Quæso te, si quis vendat res suas, vel millies cariori precio, quam sint, quam inde molestiam aut tædium putas ei accessurum? Iis verbis quæstio illa dissoluta est. Aio igitur: Quanto quis virtutibus locupletior est, tanto acrius oppugnatur, debetque accuratius sibi à vitiis cauere. Dixit quandoque ei frater quidam: Valde me infestat tentatio quædam haud vulgaris, sæpeque rogaui Dominum, vt ea me liberet, nec facit tamen. Respondit F. Aegidius: Quo rex quispiam milites suos potioribus instruit armis, eo vult virilius illos dimicare. Si quis autem ad orationis pugnam accedat quasi inermis, quod mente aridus sit, nec sentiat deuotionem, si fidum se præbuerit, Deus eius respiciet fidelitatem, armaque sua imprimet ei. Ex singulis vitiis, quæ debellârit quispiam, singulas acquiret virtutes: & quæ vitia sibi infestiora senserit, ex iis amplius consequetur præmium, si ea superarit. Quacunque causa cessat quis pergere viam Domini sui, ea causa amittit præmium suum. Plerunque sic se habent tentationes, vt agricola, qui ex vasta sylua, sentibus & arboribus plena, molitur agrum efficere fertilem: sed cum absque multo labore id consequi non possit, plerumque subrepit suscepti laboris pœnitentia, quod plus operæ exigatur, quam initio putarat: quodque non percipiat statim fructus, quos sperârat. At quando tamen non plane abiicit conatum omnem, efficit tandem solum fœcundum, & iam laboris non tædet propter vbertatem frugum, quas inde colligit. Dixit quandoque frater quidam ad Aegidium: Fertur D. Bernardus aliquando legisse septem psalmos absque vlla animi distractione. Respondit Aegidius: Ego vero pluris id æstimo, quam si arx multa vi oppugnata, ab illis, qui intus sunt, strenue & fortiter propugnetur.

Optimus quisque acerrime impugnatur.

De Pænitentia.

XLIV QVæsiuit aliquando Iudex quidam secularis ex Aegidio, qua ratione homines seculares Dei gratiam & virtutes facilius adipisci possent. Respondit F. Aegidius: Primo danda illis opera est, vt se vnquam peccâsse doleant: & vt peccata sua pure & aperte confiteantur, faciantque quod pro pœnitentia illis iniunctum fuerit. Deinde vt sibi caueant à peccatis, & peccandi occasionibus quibuscunque. Postremo, vt in bonis sese operibus exerceant, libenterque ferant in hac vita ea quæ molesta sunt: cuius rei exempla in seipso nobis Christus proposuit.

Seculares homines vt Dei gratiā obtineant.

De Oratione.

XLV. ORatio & initium est & clausula totius boni. Oratio illustrat animum, præstatque boni & mali cognitionem. Debet quilibet peccator precari Dominum, vt faciat ipsum suam misericordiam suaque beneficia, & propria peccata cognoscere. Qui precari non nouit, is Deum ignorat. Quotquot salui fieri volunt, modo sint rationis compotes, necessario debent, sub vitæ finem Dominum deprecari. Si pudibunda & simplex fœmina filium haberet vnicum & imprimis charum, isque iussu regis ob aliquam culpam captus, ad suspendium duceretur, sciretq; illa fœmina, se eum suis precibus posse à præsenti periculo liberare, an non quantumuis alioqui verecunda & simplex, nudo capite & passo capillo ad regem properaret, peteretque sibi donari filium suum? Ita sane precari facilè disceret, quisquis peccatorum suorum pericula bene cognoscit. Dicente autem quodam fratre, molestissimum videri posse, si is qui orat, nullam sentire queat deuotionem, F. Aegidius respondit: Equidem consulo tibi, vt simpliciter studeas vtilitati tuæ. Si parum vini haberes in vase, cui fæces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumq; cum fæcibus commisceres? Absurdum id fuerit. Si molaris lapis interdum non bene fruges terat, non ilico eum confringit molitor, nec malleis dissipat: sed paulatim reparat eum, donec rursùs commodam efficiat farinam. Ita & tu facies. Cogitabis te indignum, qui vlla à Domino in tuis precibus consolatione afficiaris. Nam etiamsi quis à mundi exordio quotidie tot fudisset lachrymas, quot possit paropsis capere, nec sic tamen diuinam mereretur consolationem. Percunctanti quandoque fratri, cur infestę magis sint tentationes orantibus, quam aliâs, sic respondit: Si quis litem alicui intendat coram iudice, modis omnibus is, in quem lis infertur, in eam curam incumbit, ne contra ipsum sententia feratur. Ita & dæmones faciunt. Si loquaris cum hominibus, non valdè te sentis impugnari ab illis: si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorum experiris tela ignita in te conîici: neque tamen ea causa debes preces intermittere, sed in iis constanter & viriliter perseuerare. hæc enim ad æternam vitam via est. Quod si velis omittere preces, non eris absimilis illi, qui fugit è prælio. Cuidam fratri dicenti, videre se multos, qui inter orandum magnam percipiant deuotionis & lachrymarum gratiam, sibiipsi vero vix quippiam tale contingere, F. Aegidius ait: Labora tu fideliter & humiliter: quam enim gratiam hodie non confert Deus, eam poterit largiri cras, vel etiam differre, prout viderit expedire saluti tuæ. Fac tu, quod in te est, & Deus faciet, quod sibi visum fuerit. Multis ictibus faber contundit ferrum, antequam cultrum efficiat. Adeo vero vnumquenque de sua salute oporteret esse solicitū, vt etiamsi totus orbis ad nubes vsque plenus esset hominibus, atque ex iis non nisi vnus saluus

Peccator quid debeat rogare Deum.

Quid faciendum, cum orans non sentit deuotionē.

Cur orantes plus vexet dęmon.

Salus ſua quam cuique debeat curæ eſſe.

eſſet futurus, ſinguli tamen pro data ipſis gratia committerentur, ſperarentq; ſe vnum illum fore. Alio tempore frater quidem rogabat Aegidiũ, quid faceret. Ille reſpondit ſe male facere. Illo porro dicente, Et quidnam mali tu facis, cum ſis Minorita? Aegidius alteri illic adſtanti fratri ait: Vter paratior eſt, Deusne ad dandam, vel homo ad percipiendam gratiā? Illo aſſerente, propenſius Deum largiri ſuam gratiam, quam nos recipere: Aegidius dixit: Rectène igitur nos facimus? Immo vero, inquit ille, male facimus. Tum Aegidius ad illum, qui ei quæſtionem mouerat, Vides, inquit, verum me dixiſſe, cum reſpondi, malè me facere, vt qui eius gratiam non ſemper recipiam. Multa bona opera diuinæ nobis ſcripturæ commendant, puta, paſcere eſurientes, veſtire nudos & id genus alia. At vbi Dominus de oratione ſermonem habuit, Tales, inquit, pater quærit, qui eum adorent in ſpiritu & veritate. Bona quidem opera ornant animam, ſed oratio inſigne eſt animæ ornamentum. Sancti religioſi quadam ex parte lupis ſimiles ſunt ægre è ſylua in publicum progredientibus, niſi magna compellat fames, nec etiam tunc diu hærentibus extra ſyluam. Cum aliquando frater quidam Aegidio familiaris diceret ei, cur non exiret ad homines ſeculares, eius colloquium expetentes, ille reſpondit: Ego ſic volo proximis ſatisfacere, vt tamen non noceam animæ meæ. Putas ne libentius me daturum proximo, ſi haberem, mille libras, immo quatuor librarum millia, quàm meipſum? An non in Euangelio Chriſtus dicit, Qui reliquerit patrem & matrem, fratres & ſorores propter nomen meum, centuplum accipiet? Romanus quidam noſtrum fuit complexus inſtitutum, cuius facultates æſtimabantur ſexaginta libris. Is igitur recipiet ſexagies centena librarum millia. Apparet hinc magna eſſe, quæ Deus quibuſdam dat in hac vita. At nos cæci & obnubilati ſumus. Si quem videamus multa virtute & gratia præditum, ferre non poſſumus eius perfectionem. Qui bene religioſus & ſpiritualis eſt, nihil audire vult, nec alicubi morari ſuſtinet, niſi magna cogat neceſſitas, præterquam in cellula ſua, ſemper ſecum manere cupiens. Solebat de ſe dicere F. Aegidius: Mallem equidem cæcus eſſe, quam mundi huius formoſiſſimus, ſapientiſſimus, opulentiſſimus atque nobiliſſimus. Sciſcitantibus aliis eius rei rationem, ait: Vereor, ne iſthæc mihi impedimento ſint in via mea. Beatus plane, qui nihil cogitat, dicit, facit, quod reprehenſioni obnoxium ſit. Quæſiuit aliquando F. Aegidius ex alio fratre, quid de contemplatione dicerent viri ſapientes, Illo reſpondente, quod multa de ea dicerent, Aegidius ait: Vis ne meam audire ſententiam? Dicente eo, ſe maxime id velle, Aegidius dixit: Contemplationis progreſſus mihi eiuſmodi eſſe videtur: Ignis, vnctio, ecſtaſis, contemplatio, guſtus, quies, gloria. Si gratiam in precibus ſentis, ora: ſi non ſentis, non ceſſes à precibus. Gratos [illegible] habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei offerebantur.

Ioan 4. *Matth. 19.*

Cellula ſua quam grata bono monacho.

Contemplationis progreſſus.

De ſpiritali cautione.

Optimæ inſtitutiones.

SI vis videre bene, erue tibi oculos: ſi vis audire bene, obſurdeſcas. Si vis recte loqui, mutus ſis. Si vis bene ingredi, præcide tibi pedes. Si vis amare bene, odi teipſum. Si cupis bene viuere, morere tibiipſi. Si bene lucrari appetis, iacturam facias. Diteſcere ſi vis, pauper fias. Si vis viuere in deliciis, caſtiga corpus tuum. Si vis eſſe ſecurus, ſemper in timore te contineas. Exaltari ſi iuuat, humilia teipſum, & honorem habeto iis, qui te contemnunt. Si vis adipiſci bonum, ferto malum. Si placet potiri requie, prius labora. Sapientiæ haud vulgaris eſt, talem te præbere noſſe. Sed cum magna & præclara ſint hæc, non in omnibus inueniuntur. Etiamſi quis mille viuat annis, nec quicquam extrinſecus agendum ei ſit, habebit ſatis ſuperque, quod intus agat in corde ſuo, nec tamen numeris omnibus abſolutum ſe ſentiet. Si quis ignorat, ignorabitur. Væ nobis, qui Dei dona habemus, nec agnoſcimus: & qui ea non habent, non dant operam vt obtineant. Fingunt ſibi homines Deum qualem volunt, & tamen ſemper ipſi manent ſimiles ſui. XLVI.

1. Cor. 4.

De Scientia vtili & inutili.

In eos, qui ſcire multa volunt, & nihil aut parum facere.

QVisquis multa ſatis noſſe cupit, caput ſuum valde deprimat, & bene multa agat opera, trahatque per terram ventrē ſuum, & Deus eum docebit ſatis. Præcipua hominum ſapientia eſt, ſtudere operibus bonis, ſeipſum accurate cuſtodire, & diuina obſeruare iudicia. Cuidam ſcholas adire volenti ſic aliquando dixit F. Aegidius: Quare te confers ad diſcendum, quando ea ſumma eſt ſapientia, timere & amare Deum? quæ duo poſſint tibi ſufficere. Tantum enim quiſque habet ſapientiæ, quantum facit boni. Ne ſis nimium ſolicitus, vt poſſis prodeſſe aliis, ſed conſule tibiipſi. Volumus plerunque multa ſcire propter alios, at parum propter noſipſos. Verbum Dei non eſt dicentis vel audientis, ſed opere illud exequentis. Multi natandi imperiti in aquas ingreſſi ſunt, vt alios extraherent, & ipſi pariter cum illis ſubmerſi ſunt. Si animæ tuæ ſalutem probe curas, obtinebis eam. Si recte facias opus tuum, omnibus illis bene conſulis, qui tui ſtudioſi ſunt. Præco verbi Dei, datus eſt diuinitus populo lux, ſpeculum & vexillarius. Beatus eſt, qui ſic alios recta ducit via, vt tamen ipſe nunquam ab ea deflectat: ſicque alios docet currere, vt ipſe curſum ſuum non intermittat: atque ita locupletat alios, vt ipſe tamen interim pauper non fiat. Roganti fratri, vtrum potius ſit, concionari, vel facere, ſic reſpondit: Cuius tu putas copioſius eſſe meritum, eius ne qui ad S. Iacobum peregre proficiſcitur, vel eius, qui aliis monſtrat viam? Video ego multa, quæ tamen mea non ſunt: audio multa, nec intelligo: dico multa, nec facio tamen. Colligitur hinc, ſolum viſum, auditum & locutionem ad ſalutem non ſufficere. XLVII.

Concionator quid eſſe debeat plebi.

De bonis & malis verbis.

Loqui bene & male

QVi bona loquitur, tanquam os Dei eſt: qui mala loquitur, ceu quoddam ſatanæ os eſt. Cum ſerui Dei conueniunt colloquendi cauſa, ſermo illorum inſtitui deberet de pulchritudine & iucunditate virtutum, vt maiori virtutum amore inflammarētur. Si enim iis delectarentur, maiori eas ſtudio colerent: quantoq; in iis eſſent exercitatiores, tanto placerent eis magis. Porro quo quis vitioſior eſt, eo plus indiget ſermonem conferre de virtutibus. Quanto enim ſæpius de illis loquitur, tanto earum capacior fit. Meo iudicio, non minor eſt virtus bene noſſe ſilere, quam bene ſcire loqui. Expediret, opinor, homini collum habere inſtar gruis, vt ſermo per longos ductus meatus, tardius ab ore proficiſceretur. XLIIX.

De perſeuerantia.

Sine perſeuerantia nō fit quiſquā beatus.

ECquid prodeſt homini orare, ieiunare, præſtare eleemoſynas, caſtigare corpus ſuum, ſublimia de cæleſtibus experiri, niſi etiam portum ſalutis attingat? Fit nonnunquam, vt ingens & inſignis nauis onuſta precioſis mercibus in mari ſit, ſed ante ſubmergatur, quam poſſit in portum inferri. Quid vero illi prodeſt magnitudo & elegantia ſua? Contra euenit interdum, nauem vilem & vetuſtam, paucis inſtructam mercibus, cum multo labore per omnia maris diſcrimina incolumem tandem ad portum appelli. Ita etiam multis accidit hominibus, vt merito ſemper timere debeamus. Cum primum eſt plantata arbor, non illico grandeſcit: & quamuis producat flores, non ſtatim etiam fructus affert: neque fructus ipſi, ſi quos ferat, confeſtim matureſcunt: atque etiam ii, qui iam maturi ſunt, non omnes eduntur ab hominibus, ſed partim eos porci deuorant, partim computreſcunt. Eodem modo quis ad me fructus inde redire queat, ſi vel centum annis rogem pro cæleſti regno, ſi non perſeuerem in precibus vſque in finem? Duo quædam ſane præclara & eximia ſunt, amare Deum, & cauere ſibi à peccato. His qui inſtructus eſt, nihil non boni habet. XLIX.

De vita monaſtica.

Vitæ monaſticæ encomium.

EQuidem paruam mallem Dei habere gratiam in vita monaſtica, quam longe maiorem in ſeculo. Multo enim plus periculi, & minus auxilii eſt in vita ſeculari, quàm monaſtica. Multi petunt monaſteria, ſed nō præſtant ea, quæ monaſticū repoſcit inſtitutū: non abſurde cōparandi agricolæ, Goliath ſeſe induenti armatura, ſed ea vti neſciēti. Nec.n. oēs L.

poſſent

possent in Bucephalo equitare, vitareque ne ab illo deciderent. Equidem non magnifacio venire in aulam regis, aut regis affici muneribus: sed id ego præclarum existimo, ita vt par est, seruire nosse in aula regis. Mallem sane in seculo permanere, & ex animo diligere vitam monasticam, quam esse in monasterio, atque illic irreligiose vel non monastice viuere. Illustrissima Dei parens, virgoque perpetua, nata quidem ex peccatoribus & peccatricibus, sed absque culpa originis, non fuit vitam professa monasticam, & tamen id est quod est. Debet religiosus quisque sibi persuadere se non posse bene viuere, nisi in eo vitæ monasticæ instituto, quod professus est. Mihi quidem videtur Minoritarum Ordo diuinitus in mundo institutus in cunctorum hominum salutem atque vtilitatem: sed væ nobis, si tales non sumus, quales nos esse oportebat. Hic ordo totius orbis & egentissimus & opulentissimus est, nec vllus vsque in præsens eo melior fuisse videtur: quippe quem Christus ipse seruauerit, & discipulis suis seruandum tradiderit. Diues is est, qui amat diuitem: sapiens est, qui diligit sapientem: pulcher, qui formosum: nobilis, qui amat nobilem: puta Dominum IESVM, qui benedictus est in secula, Amen.

De Obedientia.

LI. QVanto religiosus homo arctiori obedientiæ iugo se subdit, tanto plures affert fructus: quantoque suis superioribus magis se morigerum præbet propter honorem Dei, tanto spiritu pauperior est, & purior à vitiis præ cæteris mortalibus. Homo obedientiæ studiosus comparatur armato equiti, in egregio sedenti equo, atque strenue & infracto animo cum hostibus confligenti: neque enim quisquam eum lædere potest. Qui vero in monasterio cum murmure degit sub obedientia, similis est militi nudo atque inermi, cum equo languido ad hostes proficiscenti à quibus plerunque vulneratur, vel etiam capitur, in carcerem mittitur, aut trucidatur. Qui in monasterio vult suo arbitratu & pro sua voluntate viuere, recta pergit ad inferos. Cum boues sub iugo trahunt aratrum, horrea frumentis implent: cum autem iugo soluti vagantur per campos, magni quidem sibi videntur, sed in horrea nihil important. Sapientes & magni capita sua humiliter subiiciunt obedientiæ iugo: stulti autem & insipientes capita subducunt, nec obedire volunt. Pluris autem ego facio, propter Deum obtemperare superiori suo, qui homo est, quam ipsi Deo iubenti parere. Qui Dei vicario obedit, etiam Deo iubenti facile obediet. Meo quidem iudicio, etiamsi quis eo pertigisset, vt cum Angelis colloqui ei liceret, si tamen à suo superiori accerseretur, deberet, posthabito Angelico colloquio, obtemperare homini, cui propter Deum se morigerum fore promisisset. Quisquis pollicitus est obedientiam, ac deinde à ceruicibus excutit obedientiæ iugum, tanquam perfectius iter ingressurus, ille se magna quadam, licet occulta, superbia laborare declarat. Bona consuetudo, via est ad virtutes omnes & omne bonum: praua consuetudo, ad mala omnia via est.

Præclara obedientiæ laus. *Obedire homini quam eximium.* *Bona & mala consuetudo.*

De commemoranda morte.

LII. ETiamsi quispiam à primo mundi die vsque in præsens perpetuis fuisset affectus molestiis & afflictionibus, si illi iam liceret ad immensa peruenire gaudia, quid oro officerent illi mala omnia tot annis tolerata? Contra, si quis ab initio creati orbis vsque in hunc diem prosperrimis successibus omnique voluptate perfruitus semper esset, at nunc in supplicia sempiterna abiturum se sciret, quid commodi ex omni illa voluptatum & gaudiorum affluentia caperet? Vir quidam secularis ait quandoque F. Aegidio: Vellem licere mihi diu in hac durare vita, & abundare bonis omnibus. Respondit ei F. Aegidius: Sed si vel mille viuas annos, & totius orbis dominio potiaris, quid præmii capies è carne tua, cui tam strenuam cupis nauare operam? Si vero ad breue tempus recte te geras, tibique probe inuigiles, mercedem postea percipies prorsus ineffabilem.

De Contemplatione.

LIII. QVandoquidem nemini patet aditus ad contemplatiuam vitam, nisi qui sit prius probe & deuote in actiua exercitatus, necessarium est vitæ actuosæ summa cura & studio operam nauare. Is autem bonus est actiuæ vitæ cultor, qui etiamsi (modo id fieri posset) pauperes omnes mundi huius libens alere & vestire, resque necessarias omnes eis præbere vellet, cunctas ædes sacras & domos hospitales totius orbis extrueret, interim nihilo minus pro malo haberetur ab hominibus mundi huius, idque ipse sciret, nec aliud appeteret, neque tamen propterea cessaret bene agere, immo vero etiam studiosius multo, quam ante, in bona opera incumberet, tanquam nullam in hoc seculo neque expetens neque expectans mercedem: animo contemplans, quemadmodum Martha in sua actione valde solicita, cum sororis adiutorium peteret, à Domino repræhensa est, nec tamen omisit cœpta officia & opera sua. Atque ita etiam quilibet homo bonus, actiuæ vitæ deditus, ob nullas repræhensiones debet abiicere studium bonorum operum, quippe pro quibus non temporariam sed æternam mercedem expectet. Ad contemplandam diuinæ maiestatis gloriam nemo pertingere potest, nisi feruente spiritu & precibus continuis. Feruore spiritus inflammatur homo, & ad contemplationem euehitur, quando corde & membris omnibus ita est constitutus, vt nihil neque velit, neque cogitet, præter id quod habet & sentit. Is bonus contemplator dici potest, qui manus atque pedes sibi amputauit, oculos euulsit, linguam, nasum & aures abscidit præ ineffabili illa suauitate & iucunditate odoris spiritualis, nec quicquam sub cælo aliud appetit: perinde vt beata Maria Magdalena, ad Christi pedes residens, tanta verborum eius suauitate affecta est, vt nullum ei inesset membrum quod aliud aut vellet aut posset facere, quam quod ipsa faciebat. Cumque ea causa non audiret ipsa, quid soror eius diceret Dominus eam tuendam suscepit.

Quis bene agat vitam actuosam. *Luc. 10.* *Bonus contemplator quis sit.* *Luc. 10.*

De aliis virtutibus.

LIV. EX rebus temporariis pauper fit homo, diuinis rebus ditescit. Has igitur impensè diliget, illas odio habebit. Vt mundi via scatet vitiis & flagitiis, ita cæli via exultatione & virtutibus abundat. Gratia & virtutes creaturis præparatæ sunt, clamantque & aiunt: Venite & complectimini nos: viam virtutum ostendemus vobis: sed miser homo eas amplecti non vult. Cuius igitur culpa fit, quod in miseria & paupertate degit, quandoquidem Dominus eum ad se vocat, nec ille tamen conatur ad eum accedere, dignus ea causa suppliciis sempiternis? Non parum periculi habere videtur, rogare Deum vt suam nobis det gratiam & virtutes. Si enim non viuas illis conuenienter, maiores Dei suscipis inimicitias. Inter instituta vel ordines omnes alij placent Deo, alii displicent. Qui Deo placent, eorum duplex est genus: Alterum est Deum amantium, alterum Deo placentium. Amantes sunt ii omnes, qui Deo seruiunt, amantque ea quæ ej placent, seu eius beneplacitum, & inter se diligunt, vt inuicem sibi placeant propter Deum. Ij quatuor oculos habent. Primus semper obseruat, quid gratum sit Deo. Alter in proximum intentus est semper, vt ei bonis exemplis præluceat. Tertius futura considerat. Quartus præterita inspicit, exploratque num placeant Deo opera sua, quæ fecit. Deo vero placentes sunt ij, qui diligenter cauent, ne quid dicant vel agant, quod aliis offendiculo sit: qui aliorum cruces & afflictiones suas putant, eisque integra animi voluntate famulantur. Hoc duplex hominum genus religiosorum Deo bene placet: qui vero in monasteriis viuunt discordes, permanentque in rixis & contentionibus propter res têporarias, nec suæ salutis studiosi sunt, ij omnes Deo nô placent: at possunt tamen per pœnitentiam eo redire, vt ei placeant: sed interim non procrastinent, ne dum in malo perseuerant, misericordiæ ianuã sibi sentiant præclusam, & à beatitudine excludantur. Præpositi, doctores Theologi, concionatores & sacerdotes à Deo constituti sunt, vt animas ad æternam adducant beatitudinê. Quotquot Dei verbum irridêt, in sui damnationê illud audiunt. Quemadmodũ orto sole nô lucent nobis stellæ, ita Sol & Luna ad animæ beatæ splendorê obscurantur. Argumentũ certum est diuinæ gratiæ in homine manentis, si à nemine exaltetur, sed deprimatur sêper.

Via mundi & cæli. *Ordo Deũ amantium.* *Eorũ quatuor oculi.* *Ordo Deo placentiũ.*

Precibus quam multiplex obtineatur gratia.

Multiplex gratia & virtutes multæ precibus obtinentur: Prima gratia est, quòd homo intus illustratur. Secunda quod in fide roboratur. Tertia, quod cognoscit vitia sua. Quarta, quod obtinet timorem Dei, vnde id fit, vt sit humilis & sibiipsi vilescat. Quinta, quod se peccasse dolet. Sexta, quod dulces ab eius oculis manant lachrymę. Septima, quod eius purgatur conscientia. Octaua, quod ad meliorem se frugẽ recipit. Nona, quod in patientia confirmatur. Decima, quod se submittit obedientiæ. Vndecima quod sapientiæ, intellectus, consilii, fortitudinis, scientiæ, pietatis & timoris Dei dona acquirit. Duodecima, quod ad Dei pertingit cognitionem & scientiam. Illi enim se Deus reuelat & ostendit, qui adorat & laudat eum in spiritu & veritate. Deinde amore inflammatur, curritque in suauem odorem, gustans illic tranquillo pectore, quam suauis sit Dominus. Cumq; os suum admouerit Dei verbo, quo satiatur anima, quis illum separare poterit à precibus, quibus ad contemplationem adducatur? Huc autem pertingere volenti quinq; necessaria sunt: Primum est, vt superioris vitæ suæ peccata cum magna contritione & displicentia commemoret, & pure ea confiteatur, agatque pœnitentiam. Alterũ, vt præsentia mala accurate deuitet. Tertium, vt mala omnia impendentia sine futura vereatur. Quartum, vt Dei attendat misericordiam, ipsum ad pœnitentiam expectantis, nec vlciscẽ is apud inferos peccata eius secundum iustitiam suam & pro meritis ipsius. Quinto, vt consideret ineffabilia Dei beneficia, vt nostra causa factus sit homo, & tã immanes atque miserandos perpessus sit cruciatus, tamq; salutares nobis institutiones reliquerit. Cogitabit etiam gloriam sempiternam, quam ille nobis promisit. Longè potior virtus est, Dei gratiam custodire, quam res aduersas sedato animo tolerare. Rogatus aliquando fuit F. Aegidius, ecquidnam de beato Francisco patre suo sentiret. Ille vero totus eius beatissimi viri amore incensus & ardens, Sanctus Franciscus, inquit, nec nominari deberet, quin præ multo gaudio labia sua is, qui nominat, lamberet. Vnum tantum ei defuit, id est, corporis robustæ vires. Quòd si tam valido ille fuisset corpore, atque ego sum, nemo posset eius sancta opera imitari. Fuit certe beatus hic frater Aegidius Deo plenus, planeque dignus est, cuius memoria celebretur: quippe qui in perfectarum exercitatione virtutum vsque adeo excellens & eximius fuit: quemadmodum etiam de illo prædixerat seruus Dei Franciscus, quanuis simplex & illiteratus esset, at tamen ad præcellentem diuinæ contemplationis gradum eum peruenturum. Videbatur sane inter homines angelicam potius quam humanam ducere vitam: Præstante Domino nostro IESV Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

F. Aegidius quid de S. Francisco senserit.

ANN. 150.

MARTYRIVM S. ALEXANDRI LVGDVNENSIS MARTYRIS, CVI PRÆTER ALIA, FIDEM CONCILIANT ETIAM

antiquissima Martyrologia. Habetur in MSS. codicibus egregijs. Fuit vero is Alexander socius S. Epipody, de quo supra dictum est. 22. April.

24. APRIL.

EPipodium & Alexandrum primum coniunxit infantia, deinde in timore diuino instituit Adolescentia, firmanit iuuentus, donec animis meritisque coniuncti, ad martyriũ peruenerunt, quod tribuente Dei munere pariter susceperunt. Sed Dominus noster Iesus Christus ita mutuũ suorum victrices dispensauit coronas, vt qui ei iungebantur confessione, temporario diuiderentur occasu. Merito vero nobis præstitutum iudicamus, vt duplicata in illis solemnitate fruamur. Nam dum & alternis diebus festa illorum veniunt, & illos inseparabili veneramur affectu, non vero singulis diebus, sed geminatis obsequiis vtrunq; bis colimus. Et sicut nudiustertiana solennitas cælo insertum sanctum Epipodium celebrauit: ita hodierna festiuitate Alexandrum sanctum peruenisse ad regna cælestia gaudemus. Idcirco autem nunc reuertemur ad historiam passionis. I.

Intertempto ergo Epipodio martyre, persecutor recenti adhuc cruore adspersus, Beati Alexandri sanguinem sitiebat. Quem receptum ex carcere, compendiato examine, die interposito, furori suo præcepit offerri, vt eius suppliciis non solum rabiem suam, verumetiam insaniam commoti & sæuientis populi temperaret. Quem tamen etiam hac percunctatione tentauit: Adhuc in potestate tua est, vt euadas prædecessorum exempla, videasque quæ teneas. Ita enim persecuti Christicolas sumus, vt pœniteat te solum arbitrum resedisse. Nam præter alias cæsorum cateruas, etiam stultitiæ tuæ collega succubuit. Atque ideo, si tibi consulis, immortales deos thuris accensione venerare. Beatus Alexander dixit: Gratias ago Domino, quod dum gloriosos martyrum reuoluis triumphos, & illata tormenta commemoras ad deuotionem me quoque confirmas exemplis. Putasne ergo extinctas animas, quas fudistis? Illæ quidem cælum possident: sed viceuersa persecutores potius in illo agone perierunt. Fallit enim te opinio tua: extingui nomen non potest Christianum, quod ita Deo fundante firmatum est, vt & vita hominum custodiatur, & mortibus propagetur. Deus noster cælos, quos fecit, possidet: terram tenet, inferna moderatur, & animas, quas interemptas* deludis, regnum cæleste suscepit: vos vero cum diis vestris inferna retinebunt. Et quia fratrem meum charissimum in summo gaudio collocatum scio, securior viam deuotionis ingredior. Ego namque Christianus sum, & fui semper, & futurus sum in gloriam Dei, Tu vero exerce corpus, quod pro imbecillitate terrena fustibus mundi videtur addictum: cæterum animas nostras custodiat & recipiat ille, qui contulit. Ad hæc præses mixto pudore & furore desæuiens, sanctum Alexandrum diuaricatum ternis cædentibus præcepit verberari: qui nulla humili responsione inter tormenta deiectus, Dei semper præsidium flagitauit. II.

Sistitur coram Iudice S. Alexand.

Eius constantia.

* *indicas.*

Immanissime verberatur.

Cumque longissimo spatio cædentium succidua vicissitudine non frangeretur, præses interrogat, vtrum etiamnum in hac confessione duraret. Cuius percunctationi inconcussa authoritate respondit, deos gentilium dæmonia esse, non numina: Deum verò omnipotentem, inuisibilem, sempiternum, sui propositi esse custodem. Tunc ergo iudex dixit: Christiani ad isthanc insaniam proruperunt, vt prolixitate pœnarum gloriam sibi existiment comparari, & persecutores suos vicisse se iudicent, quos oportet celeri fine consumi. Quia ergo eos in pertinacia sua & audiri nefas est & videri, idcirco Alexander fixus cruci, animam, sicut meretur, effundat. Post quam sententiam ministri sæuique carnifices acceperunt beatum Alexandrum, salutarique signo eum, extensis in diuersa brachiis ac manibus, nexuerunt. nec tamen diu beati martyris tormenta porrecta sunt. Ita enim laniatus crudelitate fuerat verberantium, vt crate soluta costarum, patefactisque visceribus, secreta animæ panderentur. Nam dum totus in Christo est, eum, quem iam confessus est, supremis vocibus inuocans, beatum spiritum exanimatus emisit. Hos itaque semper concordes & socios, quia mors diuiserat, sepultura coniunxit, dum à Christianis educta occulte extra vrbem corpora absconsa conduntur. Erat enim in colle superposito ciuitati concretus densatis* vepribus locus, ibique in modum speluncæ conclusa frutetis ac sentibus vallis latebat, & vt fit, vbi humor deciduus per naturale ministerium infunditur, inculta fœcunditas. Quo in recessu venerabilia corpora religiosa prouisione demersa sunt: quia gentilium furor extremam denegans sepulturam, etiam in corpora exanimata sæuiebat. Postea vero venerabilem locum religiosorum cultus seruauit, & prodidit reuerentia deducta per posteros, & virtutes plurimæ, quæ sanctorum potentiam prodiderunt. III.

In cruce suspenditur, & reddit spiritũ.

* *stirpibus*

NAM cum tempore consequenti populus Lugdunensis passim morbo sæuiente corrueret, adolescens quidam natu nobilis, vi febrium valde succensus, per visionem commonitus est, vt remedium à muliere, quæ calceamentum martyris habebat, expeteret. Illa vero se medicinæ nihil nosse respondit: sed Domino miserante, martyris per exuuias hospitali ope allata, se plurimos curasse non negabat: statimque ei Lucia benedictionem, hospitalis calicem salutis porrexit. Qui dum poculum & remedium sitis accepit, protinus ita extincto ardore conualuit, vt non ope humana, sed mirabili diuinitatis auxilio, vitæ ac sanitati redditus diceretur. Quæ virtus fidei atque sanctorum per vniuersam dispergitur ciuitatem, & innumera multitudo, dum sanitatem corporum recepit, fidei incrementa suscepit, factaque est membrorum atque animo- IV.

Nota de miraculis per sancti martyris reliquias.

nimorum præsens & æterna medicina. Sed & postea in locis illis mirabilia ista monstrantur, eiectio dæmonum, debilitatum curatio, restauratio sanitatum: quæ ita pene quotidiana & iis maiora proueniunt, vt credulitas, etiamsi sit spontanea, existentibus miraculis extinguatur. Itaque fidem dictis atque factis conuenit applicari: quia amicorum Dei potentia, virtus & dignitas, vt fideles & credulos diligit, ita deserit dubitantes. Idcirco nō ambigamus vera esse, quæ & antiqua & visa semper diximus & manifestamus: regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est gloria in secula sæculorum, Amen.

Extinguatur, pro, superetur, vel, vincatur.

DE MELLITO ABBATE ET PRIMO APVD ANGLOS LONDONIENSI EPISCOPO, EX HISTORIA ECCLESIAST. GENTIS *Anglorum venerabilis Bedæ presbyteri.*

An. 600.

I. L. I. C. XXIX. PApa Gregorius (eius nominis primus) Augustino Episcopo (qui a suggesserat ei, multam quidem sibi esse messem, sed operarios paucos) misit cum legatariis suis plures cooperatores ac verbi ministros: in quibus primi & præcipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Ruffinianus: & per eos generaliter vniuersa quæ ad cultū erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra & vestimenta altarium, ornamenta quoq; ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta: sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos. Misit etiam literas, in quibus significat, se ei pallium direxisse.

24. April. vide Bar. an 601.

II. Li. II. C. III. ANNO Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto, Augustinus Britanniarum archiepiscopus ordinauit duos episcopos, Mellitum videlicet & Iustum: Mellitum quidem, ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio dirimuntur à Cantio, & ipsi Orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia ciuitas est, super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorum, terra marique venientium: in qua videlicet gente tunc temporis Sabererthus, nepos Edelberthi ex sorore Ricula, regnauit, quamuis sub potestate positus eiusdem Edelberthi, qui omnibus, vt supra dictum est, vsque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi vero & hæc prouincia verbum veritatis, prædicante Mellito, accepit, fecit rex Edelberthus in ciuitate Londonia ecclesiam S. Pauli Apostoli, in qua locum sedis episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum vero in ipso Cantio Augustinus ordinauit episcopum in ciuitate Dorouerni, quam genus Anglorum à primario quodam illius, qui dicebatur Rof, Rofschester, cognominat. Distat autem à Dorouerni millibus passuum ferme viginti quatuor ad Occidentem, in qua rex Edelberthus ecclesiam beati Andreæ Apostoli fecit: qui etiam Episcopis vtriusque huius ecclesiæ dona multa, sicut & Dorouerniensis, obtulit: sed & territoria ac possessiones in vsum eorum, qui erant cum episcopis, adiecit.

Anno 604. Mellitus fit episcopus. Bar anno vt supra.

III. C. IV. DEINDE cum iam obiisset Augustinus, Mellitus Londoniæ episcopus venit Romam, de necessariis ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa * Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reuerendissimus cogeret[a] Synodum episcoporum Italiæ, de vita monachorum & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit anno octauo Imperii Phocatis Principis, indictione 13. tertia die Calendarum Maiarum: vt quæque regulariter erant decreta, sua quoque authoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, secum Anglorum ecclesiæ mandata atque obseruanda deferret vna cum epistolis, quas idem Pontifex Deo dilecto archiepiscopo Laurentio & clero vniuerso, similiter & Edelbertho regi atque genti Anglorum direxit.

*Cur Mellitus ad Bonifacium 4. Romam venerit vide Baron. an. 610.

a Synodus Romana cuius acta vti & Epistolæ ad diuersos in Britanniā missę desiderantur. Vide Bar anno vt supra.

IV. CA. V. AT vero post mortem Edelberthi, cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula suscepisset, magno tenellis adhuc ibi Ecclesiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non solùm Christi fidem recipere noluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec inter gētes auditam Apostolus testatur, ita vt vxorem patris haberet. Quo[b] vtroque scelere occasionem dedit ad priorem vomitum reuertendi iis, qui sub imperio sui parentis, vel fauore vel timore regio, fidei & castimoniæ iura susceperant. Nec supernæ flagella districtionis perfido regi castigando vel corrigendo defuere. Nam crebra mentis vesania, & spiritus immundi inuasione premebatur. Auxit[c] autem procellam huiusmodi perturbationis etiam mors Saberethi regis Orientalium Saxonum: qui vbi regna perennia petens, tres filios suos, qui pagani perdurauerant, regni temporalis hæredes reliquit, cœperunt illi mox idololatriæ, quam, viuente eo, aliquantulum intermisisse videbantur, palam seruire, subiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam. Cumque viderent pontificem (Mellitum) celebratis in Ecclesia Missarum solenniis, Eucharistiam populo dare, dicebant, vt vulgo fertur, ad eum, barbara inflati stultitia: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro Saba (sic nanque eum appellare consueuerant) dabas, & populo adhuc dare in ecclesia non desistis? Quibus ille respondebat: Si vultis ablui fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, potestis etiam panis sancti, cui ille participabat, esse participes: sin autem lauacrum vitæ contemnitis, nullatenus valetis panem vitæ percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum intrare: quia nec illo opus nos habere nouimus: sed tamen pane illo refici volumus. Cumque diligenter ac sæpe ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse, vt absque purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ communicet, ad vltimum furore commoti, aiebant: Si non vis assentire nobis in tam facili causa, quam petimus, non poteris iam in nostra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum: decretumq; est communi consilio, quia satius esset, vt omnes in patriam redeuntes, libera ibi mente Domino deseruirent, quàm inter rebelles fidei barbaros sine fructu residerent. Discessere itaq; primo Mellitus ac Iustus atque ad partes Galliæ secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non multo post tempore reges qui præconem à se veritatis expulerant, dæmoniacis cultibus impune seruiebant. Nam egressi contra gentem * Genissorum in prælium, omnes pariter cum sua militia corruerunt: nec sic, licet authoribus perditis, excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi, atque ad simplicitatem fidei & charitatis, quæ est in Christo, reuocari.

Anno 613.

b Eadbaldus rex officit Christianismo.

1. Cor. 5.

c Ba an. 613.

Mellitus expellitur è sede sua: & cum Iusto in Gallias.

* Geuissorum.

V. C. VI. POSTEA autem Eadbaldus rex, anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus, ecclesiæ rebus quantum valuit, in omnibus consulere ac fauere curauit. Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosque ad suas ecclesias libere instituendas redire præcepit. Qui post annum, ex quo abierāt, reuersi sunt: & Iustus quidem ad ciuitatē Roffi, cui pręfuerat, rediit: Mellitum vero Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatris pōtificibus magis seruire gaudentes. Non .n. tanta erat ei, quanta patri ipsius, regni potestas, vt etiā nolentibus ac cōtradicentibus paganis, antistitē suæ posset Ecclesiæ reddere. Veruntamen ipse cū sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Denique & in monasterio beatissimi Apostolorum principis, ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam consecrauit archiepiscopus Mellitus.

Anno 614. Bar an. eod. Redit in Angliam.

VI. C. VII. HOC enim regnāte rege, beatus Archiepiscopus Laurentius regnū cæleste cōscendit, atq; in Ecclesia & monasterio S. Apostoli Petri iuxta prędecessorem suū Augustinum sepultus est die 4. Nonarum Februariarum. Post quē Mellitus, qui erat Londoniæ episcopus, sedem Dorouernensis ecclesiæ tertius ab Augustino suscepit: Iustus autē adhuc superstes, Roffensem regebat Ecclesiā: qui cū magna Ecclesiam Anglorum cura ac labore gubernarent, susceperūt scripta exhortatoria à Pontifice Romanæ & Apostolicæ sedis Bonifacio, qui post Deusdedit ecclesiæ præfuit anno incarnationis Dominicæ 618. Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus: sed mentis gressibus sanus, alacriter terrena quæq; transiliens, atque ad cælestia regna semper amanda, petenda & quærenda peruolans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Deniq; vt vnū virtutis eius, vnde cætera intelligi possint, testimoniū referam: tempore quodā ciuitas Dorouernensis per culpā incuriæ igne correpta, crebrescentibus cœpit flammis consumi. Quibus cum nullo aquarū iniectu posset aliquis obsistere, iamque ciuitatis esset pars vastata non minima, atque ad episcopū fu-

Creatur Dorouernensis archiepiscopus. Bar an 614.

V. Facta ergo iuxta ecclesiam cellula, credo de ramis & frondibus, partiuntur inter se domesticam curam, vt illi operarentur manibus ad victum, ipse vero lectioni & orationi incumberet. In oratorio, quod vtcunque refecerant, certis horis & nocte communes preces fundebant, cibum parcū & aridum cum gratiarū actione vna sumebant: cuius pars maxima peregrinis & pauperibus seruabatur, nec cogitabant de crastino. Quadam die profectis ad laborem fratribus, cum solus in ecclesia substitisset, audit vocem petentis eleemosynā. Surgit festinus, ingreditur cellulam, dat totum quod reperit. Totum illud, pars erat panis, quæ superfuerat hesternæ cœnæ, suffectura tamen iterū tribus ad mensā. Reuersis ab opere cibus defuit: quod cum moleste tulisset Dalmatius, cito vir Dei querelā compescuit verbis Christi: Nolite, inquit, soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus? Scit enim pater vester, quia his indigetis. Quam sententiā sequens e vestigio confirmat euentus. Abbas enim Albertus, qui eis hunc locum concesserat habendum, non ignorans affligi sterilitate solitudinis sanctorum voluntariā paupertatem, tres eis pro benedictione misit clitellarios equos, panibus oneratos ac vino. Duos vero ex iis ille, qui missus fuit, præsentauit beato viro, tertium autem in via more quodam insolito nunciauit defecisse. Ad hæc vir sanctus gratias egit, & vultu hilari conuersus ad fratres: Discat, inquit, dilectus frater noster Dalmatius in fide Christi nihil deinceps dubitare, quando & nobis fiducia nostra præsenti mercede respondit, & se videt pro murmure parua quidem, sed manifesta ad correptionem, pœna mulctatum. Nam partem suam illam nouerit, quæ in via remansit. Non est ablata tamen, sed dilata, vt fidem sibi non dubitet, quæ desérat, restaurandam.

Eius & sociorum exercitia. — *Matth 6.* — *Dalmatij pusillanimitatem castigat.*

His & id genus aliis frequenter vtens sermonibus, non solum socios instruebat, sed & incolarum mitigabat feritatem, paulatimque brutis moribus exuens, tanquam de feris homines faciebat, maiori certe miraculo, quam si, vt apud fabulas inuenitur, humana corpora transmutaret in feras. Ita factum est, vt nonnulli cingulum militiæ deponentes, & sancto eius contubernio adhærentes, Christi se seruitio in perpetuū ibidem manciparent. Sed & quidam ex ordine clericali apud illum vitam solitariam delegerunt. Crescente itaque numero discipulorum, creuit & religionis obseruantia. Nā præter illa, quæ omnibus erant instituta communiter, aliquid singuli addebant de proprio: quos tamen in omnibus præcedebat magnæ deuotionis signifer, vir Dei. Cuius sanctæ conuersationis opinio, in Dei laudem longe lateque finitimos excitabat. Accessit ad vitæ meritum tanta miraculorum potentia, vt iā illis in locis nullus ambigeret, virū sanctū meruisse à Deo gratiam curationum. Quam sic ille pro humilitatis custodia fideliter petentibus ministrabat, vt diuina Beneficia non sibi, sed sanctorum Agricolæ & Vitalis, in quorum seruiebat Ecclesia, meritis imputaret. Sed eius merita dæmones non tacebant, cum ab obsessis corporibus pellerentur.

Multi se illi adiungunt. — *Miraculorum gratiā non sibi, sed aliis adscribit.*

VI. Mulierem dæmoniacam rustici cuiusdam vxorem, amicorū fides ad eū curandam adduxerat: qua in ecclesiā, vbi sanctus orabat, vix introducta, renitente qui eam possidebat inimico, ore trisono cœpit in eum minas & conuicia iaculari: Roberte, inquiens, Roberte de Casa Dei, quid à nostris sedibus nos tentas extrudere? Nos te potius cum tuis breui perturbabimus, intolerabiles, quas hic patieris, molestias incendio cumulantes. Nec tibi proderunt collegæ tui, Agricola Bononiensis, Symphorianus Heduensis, Marcellus Diensis, Priuatus Mimatensis, Iulianus Briuatensis, quos tibi paras ad nos impugnandos adiungere. Videbat diabolus hæc futura, videlicet locum ibi fundandum, qui Casa Dei nouo nomine vocaretur, sanctorum reliquias, quorum nomina recensebat, illuc inferendas: & cum futura bona vaticinaretur inuitus, saltē non profutura, quod vellet, mentiebatur. Hoc solum de futuris libens prædixit, quod locus esset conflagraturus incendio. Interea mulier saltu & discursibus per ecclesiā debacchata, repentino impetu conuertitur ad altare, tanquā manū sacris spoliis iniectura. Cuius vir sanctus miseratus insaniā, dilata interim oratione, obuius procedit, & virgula, quā tenebat, percussam leuiter, seueriùs increpauit. Deinde conuersus ad dæmonem: In nomine, inquit, Domini tibi præcipio, exi & da gloriam Deo, neque vltra reuersurus expulsus. Concidit mulier ad hanc vocem, & inimico recedente, protinus obdormiuit. Post modicum experrecta, mente iam sana, sed corpore adhuc fatigato, panem sibi flagitauit offerri. Quem à viro Dei benedictum, auide sumpsit, & sic facta incolumis, repedauit ad sua: multo quoque postea vixit tempore.

Dæmonica curatur.

VII. Item rusticus quidam nomine Constantius, prope sanctum Victorem habitans, cùm tantùm plenus esset dæmonio, vt nulli parcens, seipsum dentibus infestaret, solā viri Dei præsentiā profitens formidabat. Quē sui toto corpore irretitū vinculis, & tanquam mortuū in feretro portantes, eidē sancto pauidū nimis & reluctantem præsentant. Ille super eum facta oratione, adiurato per nomen Dei inimico, vt discederet imperauit. Ad primam iubentis vocē territus aduersarius, & vas captiuū compulsus dimittere, quod solùm potuit, lassum reddidit & vexatū. Homo post paululū recreatus, sumptis, quas sanctus ei obtulit, eulogiis, sanus & gaudēs ad propria remeauit. Horum fama diuulgante, multi vulgo mixti nobiles, ad eum confluebant vndiq; : quos gratanter suscipiens, verbo Dei recreatos, cū gaudio ad sua remisit. Sed cū plerique Christo seruire non nisi sub ipsius ducatu proponerent, quos loci vastitas minimè recipere valeret, ortum est nouum ex necessitate consiliū, vt scilicet ibi construeretur monasterium, in quo sub regulari disciplina, quos Deus colligeret, vnanimiter habitarent. Ad quod construendū pandebat viā fideliū non paucorum deuotio, qui certatim in hos vsus prædia & pecunias vltronei offerebant. Videns Dei famulus tanti boni præparatam diuinitus occasionem, sciensq; veraciter ad suæ periculū animæ pertinere, si tā multorū saluti, propriæ quietis respectu, deesset, habita super hoc cum fratrib. suis deliberatione, assensu etiā & consilio Aruernēsis episcopi bonæ memoriæ Reuconis, cœpit monasteriū ædificare cū summa omniū gratulatione iuxta loculū, in quo prius habitauerat: & prospere consummauit. Eo tēpore Francis imperabat Henricus, sedē Apostolicā Leo nonus tenebat. Papā igitur supradictus episcopus adiit, vir sanctus regē Francorū, vtrique super noui loci stabilitate authoritatis robur & congrua priuilegia petituri. Vtrique succedit ad votū, rege non solū petita annuente, sed & domū Dei & virū sanctum regiis honorante muneribus: Papa vero decretis Apostolicis roborāte consiliū: insuper etiā hominem Dei, cuius famā sanctitatis audierat, licet inuitū, fratrib. præficiendū mandante. Factū est ita, & dedicato monasterio, vir beatus monachicū habitum regimenq; suscepit tam fratrū precibus, quam Præsulis authoritate. Quanta autem in eo post regiminis curā circa subditos industriæ vigilantia, erga Deum simplicitas mentis illuxerit, illud signorum frequens ostensio, illud spiritalia laboris eius incrementa testantur. Nā præter secularium non modicam multitudinē, quorum animas verbo prædicationis atque exemplo, orationum etiam suffragiis est lucratus, ex quibus ad trecentos ferme monachos acquisiuit: præter ecclesias circiter quinquaginta post diuturnā desolationem ad Dei seruitiū reparatas, illud constat esse præcipuum, quod vnicæ simplicitatis ac charitatis suæ formam, in discipulos & eidem loco, cuius fundator extitit, dotis instar egregiæ, reliquisse cernitur hæreditariam sanctitatem.

Item dæmoniacus. — *En vt olim feruebant pii ad construenda monasteria* — *Leo IX. Pōtifex qualē se præbuerit erga virum Dei.* — *Anno 1052. videbas an. memor.* — *300 fere monachi eius.*

VIII. De miraculis pauca perstringimus, cum tota ipsius vita in terris miraculum fuerit. Si qui tamen exterioribus signis facilius capiuntur, hæc pauca de multis attendant. Militem de monte Guasconis, cui nomen Bernardus erat, annis tribus continuis tenum iniuria, quam phrenesim medici nominant, laborantem, cum aquæ sanctæ adspersione super eum deuotus orans, non solum corporis incommodo liberauit, verumetiam postea monachum factum, Christi militiæ deputauit. Item alium per vitiati sanguinis corruptelam aqua intercute laborantem, & naturalis caloris fomite iam demerso, superflui humoris abundantia protinus obruendum, sacræ manus impositione restituit. Puerum quoque dæmoniacum, gressus ac linguæ priuatum officiis, rustici cuiusdam filium, sub loco, qui Calidus mons dicitur, habitantis, eadem potentia per manus impositionem cum orationis virtute curauit triplicique miraculo in eadem persona, muto vocem, claudo gressum, captiuo reddidit libertatem. Item præsentato sibi dæmoniaco cum panem sanctum in ecclesiæ ostio porrexisset, inimicus tantam virtutem non sustinens, non sine horribili soni strepitu & intolerabili fœtore disces-

Eius quædam miracula. — *Triplex in vno miraculum.*

discessit, hominemq; incolumem dimisit. Mulier membris omnibus dissoluta, quæ ipso Missam celebrante, sacris mysteriis assistebat, allata nō suis pedibus, sed manibus aliorum, etiam vocem, qua de perpetuæ Virginis laudibus in festo ipsius Annunciationis ad populum disserebat, fideliter audiens, restituta est sanitati. Nec latuit assistentes tantę virtutis effectus, cum de neruorum eius concussione fragor emissus, terrorem subitum, tanquam de tecti ruina, præsentibus incussisset.

Animi eius perpetua constantia.

CÆTERVM vir iste beatus, quod est miraculis dignius, habitum mentis in tanta rerum mundanarum varietate, in tanta cura & solicitudine immobilem semper custodiuit, vt nec ætatum, nec temporum, nec locorum, nec fortunarū diuersitate à sancto proposito potuerit dimoueri. Ita factum est, vt per breuem laboris cursum (omne enim quod transit, breue est) ad æternæ vitæ brauium faciliter perueniret. Obitus quidem sui diem creditur præsciuisse: fratribusq; ad se vocatis, post exhortationis verba, singulis osculatis valedixit: sicq; conuersus ad Dominum, seq; & illos Deo precibus commēdans, plenus dierum, dormiuit in Christo: sepultusq; est in Casa Dei noua, quam ipse ædificauerat, octauo Calendas Maij: Regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est cum Patre & Spiritu S honor & gloria in secula seculorum. Amen. I.

Obdormit in Domino

De LITANIA MAIORI videat Lector supra in vita S. Gregorij Papa lib. 1. cap. 41. &c. 12. Martij. Item quæ habentur in initio libri 2. Epistolarum eius, &c. Baron. ann. 590. & in Martyrolog. Rom. 25. April.

ANN. 80.

DE S. MARCO EVANGELISTA, EX B. HIERONYMO, DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

*25. Apr. a S. Marci Euangeliū, a S. Petro approbatum. b S. Marcus vtrum Græce an Latine scripserit Euangeliū, & quare scripserit, vide Baron. an. 45. * Est hic liber de vita contemplatiua, siue de supplicibus inscriptus, Vide Bar. anno 64.*

MARCVS discipulus & † interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratrib. breue [a] scripsit Euangelium. Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiæ legendum sua authoritate dedit, sicut scribunt Clemens in sexto Hypotyposeon libro, & Papias Hierapolitanus Episcopus. Meminit huius Marci & Petrus in Epistola prima, sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans: Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Assumpto itaq; [b] Euangelio, quod ipse confecerat, perrexit Ægyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit Ecclesiam, tanta doctrina & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum videns Alexandriæ primam ecclesiam adhuc iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum * super eorum conuersatione scripsit: & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia. sic & ille quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autē 8. Neronis anno, & sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano. I. *1. Petr. 5.* *Actor. 2.*

† Marcus Euangelista cur interpres S. Petri ab Hieronymo ac alijs vocetur, cum tamen Apostoli docente Spiritu S. linguas omnium didicerint gentium, pluribus differit Bar. ad an. 45. atq; duplici causa Apostolos interprete eguisse: vel cùm alicui genti ipsis loquentibus, puta Romanis, in adiutorio essent alij qui latinum sermonem, quem illis loquerentur Apostoli, penitus ignorarent: vel cum captu difficilia ijdem Apostoli locuti fuissent, tunc fuisse interpretis ea explanare.

Ex eodem libro B Hieronymi.

c Marci Ecclesia apud Alexandr. à c Monachis quorum sectatores Vide Baro. an. 64.

PHILO Iudæus, natione Alexandrinus, de genere sacerdotum, idcirco à nobis inter scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens ecclesia, in nostrorum laude versatus est, non solum eos ibi, sed in multis quoque prouinciis esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria. Ex quo apparet, talē primùm Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales [c] nunc monachi esse nituntur & cupiunt: vt nihil cuiuspiam propriū sit, nullus inter eos diues, nullus pauper: patrimonia egentibus diuidantur, orationi vacetur & psalmis; doctrinæ quoq; & cōtinentiæ, quales & Lucas refert primū Hierosolymæ fuisse credentes. Aiunt hūc (Philonē) sub Caio Caligula Romæ periclitatū quo legatus gētis suæ missus fuerat: cū secunda vice venisset ad Claudiū. in eadē vrbe locutū esse cū Apostolo Petro, eiusq; habuisse amicitias: & ob hanc causam etiā Marci, discipuli Petri, apud Alexandriā sectatores ornasse laudibus. II.

S. MARCI APOSTOLI ET EVANGELISTÆ MARTYRIVM EX SIMEONE METAPHRASTE. *Habetur etiam in vetustis Mss codicibus Latinis, pene ad verbum cum isto consentiens.*

*25. April. S. Marcus vbi prædicauerit. * Ammoniaca. Matth. 2.*

TEMPORE illo, cùm Apostoli per omnem orbem terrarum dispersi essent, diuina volūtate factum est, vt vir sanctissimus Marcus in Ægypti regionem adiret. Euangelistā hunc esse, sancti Apostolicæ Ecclesiæ Canones cōstituerunt, eo quod primus ipse in tota Ægypti regione, Libya, Marmarica, * Ammoniaca & Pentapoli, Christi Euangelium, quod scripserat, & eius ad nos aduentum prædicauit. Erat enim tota illa regio hominibus referta: qui cum essent corde incircūciso & durissimo, idolis seruiebant, pleni omni impuritate, & impurorum spirituum cultores. Per omnes enim vrbes ac prouincias, templa & lucos constituebant. Siderum etiam euenta, & magicæ artes, omnisq; dæmonum facultas apud eos exercebatur, quam Dominus Iesus, cum in eam regionem iuisset, dissoluendam atq; euertendam præmonstrauit. I.

Miracula eius apud Cyrenenses.

CVM igitur diuinus Euangelista Marcus in Cyrenen vrbem Pentapolis venisset, & cœleste Christi regnum prædicasset, & apud eos miracula ingentia fecisset (ægrotos enim curauit, leprosos mundos reddidit, ac diuinæ gratiæ verbo impuros & feroces spiritus eiecit) multi per eum crediderunt in Dominum Iesum Christum, & fecerunt, vt eorū simulacra in terram deiicerentur: qui & baptismate illuminati sunt in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Illic igitur per S. Spiritum ei reuelatum fuit, vt ad Pharitem Alexandriam abiret, & bonam Dei sementem illic spargeret. Itaq; B. Euangelista Marcus ad stadium, tanquam generosus & fortis athleta, prompto animo gradiebatur. Cumq; fratres ipsos salutasset, Dominus, inquit, meus mihi dixit, vt ad vrbem Alexandriam proficiscar. Fratres autem eousque illum deduxerunt, quoad in nauigium ingressus est. Cumq; panis buccellam degustassent, bene illi precantes, eumque deducentes, sic dicebant: Dominus Iesus Christus prosperum faciat iter tuum. II.

Anno 45. Venit Alexandriam. Vide Euseb. in chron. Bar. an. 45. Sanat manū sutoris

Beatus verò Marcus postridie Alexandriam venit. Cumq; descendisset è naui, adiit locum quendam, qui vocabatur Mendion. Cum autem eius vrbis portam ingressus esset, statim ipsius calceamentum dissolutum fuit. Quod B. Apostolus intelligens: Vere, inquit, via hæc expedita & facilis est. Visoq; veterum calceamentorum sutore, calceamentum reficiendum ei tradidit. Ille verò calceamentorum sutor subula sinistram manum suam percussit, & continuo clamauit: Vnus Deus est. Id cum B. Marcus audiuisset, secum cogitans ac ridens dixit: Prosperum fecit Dominus iter meum. Cumq; in humum despuisset, ex ipso sputo lutum confecit, & eius viri manum illinens. In nomine, inquit, Iesu Christi viuentis in secula, esto sanus: ac statim eius viri manus sanata est. Sutor autem ille cum Apostoli Marci potentiam, & orationis efficacitatem, habitumq; virtutis exercitationi conuenientem animaduertisset: Precor, inquit, te, homo Dei, vt venias hodie & diuertas ad domum serui tui, vt simul pane vescamur, quoniam misericordia hodie me prosecutus fuisti. Beatus Apostolus Marcus ea re valde lætatus: Dominus, inquit, dabit tibi panem vitæ cœlestis. Homo igitur ille valde hilaris, coëgit Apostolum domum suam diuertere. III.

QVAM cum B. Marcus introiuisset: Benedictio, inquit, Domini hic sit. Precemur Deum, fratres. Ac simul precati sunt, & post preces accubuerunt. Vt vero benigne se vicissim acceperunt, dixit homo ille: Pater, obsecro te, quis es: Et vnde nam oratio ista tam potens in te profecta est? Cui sanctus Marcus dixit: Ego seruus sum Domini Iesu Christi, filij Dei. Vellem, inquit ille, Deum videre. Tum sanctus Marcus: Illum ipsum tibi ostendam. Cœpitque sanctus Apostolus exponere initium illius Euangelij: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham: eique ostendere, quæ Prophetæ ipsi de Christo prædixerunt. Vir autē ille: Istas, inquit, Domine, scripturas, quas tu dicis, nūquam ego audiui, sed Iliadem, & IV. *Matt. 1.*

Odyssæam

Odysseam, & quæcunque Aegyptiorum filij doceri solent. Tunc cœpit sanctus Euangelista Marcus Christum ipsi nunciare, atque ostendere huius mundi sapientiam stultitiã esse apud Deũ. Credidit homo ille Deo, propter ea, quæ à Marco dicta sunt, & propter signa & prodigia per eum facta: ipseque, & tota eius domus, & magna eius regionis multitudo, ab Euangelista ipso illuminata est. Erat autem hominis illius nomen Anianus.

Sutor credit in Christum cum multis aliis. ** Ananias*

V. Cvm vero creuisset numerus eorum, qui in Domino crediderunt, audiuerunt ciuitatis illius optimates, Galilæum quendam illuc venisse, qui deorum sacrificia euerteret, & ipsorum cultum impediret. Quamobrem eum interficere studebant, atque insidias multas ei faciebant. Quas cum sanctus Marcus cognouisset, ordinauit Episcopum Anianum, & tres presbyteros * Malchum, Sabinum & Cerdonem, ac septem diaconos, & alios vndecim, qui Ecclesiasticum ministerium obirent. Quo facto, aufugiens, rursùs in Pentapolim venit. Ibi cum annos duos transegisset, & fratres, qui illic erant, cõfirmasset, Episcoposque & clericos per regionem illam ordinâsset, rursùm venit Alexandriam, & eius loci fratres multo numero & gratia & scientia Dei auctos inuenit, qui & Ecclesiam sibi ipsis ædificauerant in iis locis, quæ Bubulci nomen habent, maritimaque sunt infra præcipitia quædam posita. Quare iustus ille vir multum gauisus est: eumque genua in terram posuisset, diuinam gloriam celebrauit.

S. Marcus ordinauit Alexandriæ Episcopũ, presbyteros & diaconos. ** Melium.*

VI. Cvm verò multum temporis transijsset, & Christiani aucti essent, idola ipsa irridebant, & Græcos, qui ea colerent, subsannabant. At Græci, posteaquam audiuerunt sanctum Euangelistam Marcum illuc venisse, ardore quodam atque inuidia repleti sunt, eo quod audirent admirabilia quædam per eum fieri. Aegrotos enim sanabat, leprosos mundabat, surdis auditum ita restituebat, vt Euangelij prædicationem ab eo percipere possent: multis denique cæcis visum præstabat. Quamobrem illum insectabantur. Quem cum non inuenirent, stridebant dentibus suis, & in sacrificiis & idolorum suorum debacchationibus aduersùs sanctissimum virum vociferantes, dicebant: Multæ sunt huius magi & venefici violentiæ.

VII. Factvm autem fuit, vt beatus & festus dies noster, hoc est, sanctum Pascha die Dominico celebraretur, octauo Calendas Maij, hoc est, vigesimoquarto die mensis Aprilis, qui ab Aegyptiis Pharmutius vocatur. Illo autem tempore & Serapidis illorum Dei debacchatio celebrabatur. Cũ igitur eam temporis opportunitatem nacti essent, homines quosdã subornatos miserunt, qui Apostolum sanctas diuinę oblationis preces & ministerium facientem inuenerunt. Quem cum comprehendissent, fune in eius collum iniecto, trahebant, ita dicentes: Trahimus bubalum hunc ad bubulci stabulum. At sanctus Marcus cum traheretur, Saluatori Christo gratias agens: Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesu Christe, quod dignus habitus sum, qui pro nomine tuo hæc paterer. Eius autem carnes decidebant, & sanguine ipso lapides inquinabantur.

S. Marcus Missam celebrans, cõprehenditur. *Dire cruciatur.*

VIII. Erat eius diei vespera, cum in carcerem eum coniecerunt, donec inter se decernerent, quali morte ipsum de medio tollerent. Media vero nocte ianuis clausis, & custodibus ante ianuam excubantibus, ecce terræmotus magnus factus est. Angelus autem Domini cum descendisset de cælo, tetigit ipsum, dicens: Serue Dei Marce summe omnium illorum sanctorum, qui sunt in Aegypti regione, en scriptum est nomen tuum in libro vitæ cælestis, & connumeratus es cum sanctis Apostolis, & memoria tua non delebitur in æternum. Eiusdem chori consors eris, cuius cælestes & supernæ potentiæ consortes sunt. Archangeli spiritum tuum in cælos suscipient, & reliquiæ tuæ in terris non peribunt. Hanc visionem cum beatus Marcus vidisset, manus suas in cælum extendit, ac dixit: Gratias ago tibi, Domine mi Iesu Christe, quod non dereliquisti me, sed cum sanctis tuis me connumerâsti. Precor te, Domine Iesu Christe, vt accipias in pace animam meam, neque me reprobes, aut excludas à gratia tua. Cumque hæc ille dixisset, Dominus Iesus Christus ad eum venit figura illa, quam habebat, quo tẽpore versabatur cum discipulis suis, & qua forma erat, antequam Crucem passus, & sepultus fuisset. Qui & ei dixit: Pax tibi, Marce Euangelista meus. Beatus vero Marcus dixit: Pax tibi, Domine Iesu Christe. (Antiquus MS. codex habet tantum: Domine meus Iesu Christe: & abiit.)

Angelus ei apparet. *Item Christus.*

IX. Cvm vero dies illuxisset, venit illuc ciuitatis multitudo: quæ cũ illum eduxisset è carcere, rursus in eius collum funẽ iniecerunt, eumque pertrahentes, dicebant: Trahamus bubalũ in bubulci stabulum. At beatus Marcus eo maiores gratias omnipotenti Domino Iesu Christo agebat, dicens: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Cumque hoc dixisset, tradidit Deo spiritum. Impiorum vero Græcorum multitudo, cum ignem eo in loco, qui Angelorum nomine appellatur, accendisset, illius viri iusti reliquias * comburebat. Tunc Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi prouidentia factum est, vt turbo quidam erumperet, & tempestas magna fieret, & sol ipse radios suos contraheret, tonitruaq; & eorũ sonitus multus audiretur, plurima quoque pluuia cum grandine cõmista vsque ad vesperã duraret, ita vt ædificia multa corruerent, & homines non pauci mortui caderent. Eius igitur rei timore perculsi, reliquias sancti Marci dereliquerunt ac fugerunt. Alii vero irridentes dicebant, beatissima illorum Serapidis prouidentia hæc in illo viro fuisse facta propter natalem ipsius diem.

Anno 64. migrat a vita. *Codex MS.* ** cõburere volebat.*

X. Tvnc venerunt homines religiosi, & viri iusti reliquias à cinere secreuerunt, atque in eum locum tulerunt, vbi preces & psalmos suos canebat: eiusque funus curarunt, vt ciuitatis mos erat. Reliquias autem deposuerunt in loco illustri è lapidibus exciso, ipsius memoriam sobriè & piè cum precibus celebrantes, quo nihil pretiosius Alexandrina ciuitas possidebat. Illas autem reliquias Orientem versùs collocarunt. Codex MS. etiam hæc addit: Fuit autem forma beatissimi Marci huiusmodi: Longo naso, subducto supercilio, pulcher oculis, recaluaster, prolixa barba, velox, habitudinis optimæ, ætatis mediæ, canis aspersus, affectione continens, gratia Dei plenus.

Forma S. Marci.

XI. Beatvs igitur Marcus Euangelista, primus Christi martyr in Aegypti Alexandria, mense, qui apud Aegyptios Pharmutius, & apud Hebræos Nisan dicitur, septimo Calendas Maij, vt Romani numerant, hoc est, Aprilis vigesimoquinto, obiit, Imperatore Claudio Nerone Cæsare: nobis autem Christianis imperante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria est & Imperium cum Patre & Spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

PROCOPII DIACONI ET CHARTOPHYLACIS LAUDATIO IN SANCTUM APOSTOLUM ET EVANGElistam Marcum. *Habetur in Simeone Metaphraste.*

I. RVrsùs Apostolica panegyris ac celebritas effulget. Rursùs ego vna cum iis, qui eiusdem chori participes sunt, exulto. Rursus eius, qui Christi discipulus fuit, memoria, instar facis cuiusdam, lumen nobis præfert, & ego linguam ipsam ad hymnorum choreas celebrandas confero. Quæ quidem lingua obscura quædam pronunciat: nullius enim vibratilis orationis particeps est, neque pulcra & eleganti concinnitate verborum probatur: quanuis neque si his rebus bene munita esset, ad beati Marci laudes explicandas satis esse posset. Ea tamen nunc præclaris Euangelistæ factis exultat, & earum rerum, quas ille bene gessit, facultatem, quammaxime potest, admiratur.

S. Marcus primus Aegypti episcopus.

II Marcus Petri filius, & eius, qui claues cælorum accepit, socius, mysteriorum nuncius, & arcanorum præco, qui Aegyptum illustrauit, & in illius regionis sacro throno primus sedit: (Neque enim hoc ad laudationis & gloriæ materiam parum est, cum difficilius sit, tellurem spinosiorem factam, quàm illam, quæ purgata est, laboris studio excolere) hic, inquam, nos hodie in conuiuium accipit: hic sua egregia & præclara facta, tanquam opsonia quædam, proponit. Simul enim cum vere ipso, suauissimo & omnium iucundissimo anni tempore, huius viri sancti dies festus exortus est,

Petri filius vocatur q genitus sit a Petro in Euangelio. Vide Bar. an 53.

Dies festus S. Marci.

est, & instar splendidissimi solis humanas animas illustrauit. Namque vt nunc terra ipsa floribus ornata est, ita & præsens dies præclaris Euangelistæ Marci factis decoratus, omnes ad se congregauit. Fidelium hominum cateruæ tanquam ex conuentione quadam, eodem in loco versantes, apostolum ipsum beatum prædicant. Gentium cœtus atque conuentus mysteriorum anthorem celebrant: & magnifice, vt Christi scribam, extollunt, eiusque diuini aduentus testem honorant. Vel dicam potius: Mundus ipse tanta huius viri recte facta vt diuina suspicit, & magno cum applausu veneratur. Cuncti enim eius doctrinam adiutricem senserunt. Sed neque oratio, neque lingua hunc pro dignitate laudare potest. Quid enim primum, aut quid postremum laudauerit? Nam & appellationes earum rerum, quæ in illo effulserunt, multiplices sunt, & certamina ipsa horribilia.

III. Hic enim & eum contemplatus est, quem humani oculi videre non potuerunt, in nostro hoc corporeo tegumento apparentem. Hic & terram, quæ ipsum produxit, dereliquit: diuinaque voce inuitatus, propinquorum hominum amoris illecebras propulsauit, proque nihilo fecit generis honores ac splendorem. Fluxæ & caducæ mundi facultates, somnium quoddam illi visæ sunt. Itaque Deum ipsum rerum omnium Dominum tantum dilexit: vnamque & solam felicitatem ea esse arbitratus est, quæ Deus promisit. Idem & in Discipulorum societatem aggregatus fuit. Nam in Septuaginta duorum * Apostolorum cœtu connumeratus est, tanquam splendidum quoddam lumen inter stellas apparens, ab illo, qui eum vocauit, delectus, cui nihil ex iis, quę in inferiore hac mundi scena & voluptate habentur, conferri potest. Vere Petri filius fuit Marcus: ita illi mente & animo fuit similis. Natura enim ipsa, quæ propria sunt alicui generi, ea sic distribuit, vt & his, qui sunt eiusdem generis, communia sint: & egregias vniuscuiusque virtutes omnibus communes proponit. Hoc ex eo declaratur, quod Marcus Deo ipsi obediuit, & eum, à quo formatus est, sequi studuit: cæteraque bona his similia, diligentia & virtutis studio assecurus fuit. Vt enim est apud prophetam Amos, ex persona diuitis ac principalis Spiritus prænunciantem: Ecce ego firmans tonitru, & creans spiritum, & nuncians in homines Christum ipsius: ab extremis terræ partibus vsque ad extremas mundi partes perrexit, vt rerum omnium opificis Dei Euangelium prædicaret, variaque rectè factorum semina spargeret. Nam orbem terrarum illustrauit, erroris impietatem extinxit, & eos, qui idolorum victimis atque cruoribus contaminati erant, abstersit atque purgauit, Deoque ipsi per baptismum purgatos (ne multa dicens longior sim) obtulit. Pro scuto enim & hasta linguam habebat, qua prædicationem omnibus firmissimam annunciabat, turbasque multas ad veram vitam traducebat. Vnde enim scaturiebat miraculorum redundantia, illinc & turbæ ipsę ad diuinam cognitionem percipiendam deriuabantur.

Rerũ mundanarũ cõtemptus.

S. Marcus vtrum è numero 72. discipulorũ fuerit vide Bar. an. 45.

Amos 4. iuxta 70.

IV. Miracula S. Marci quid effecerint.

Qvi pedibus antea mutilatus erat, integer postea factus, magister iis proponebatur, qui ad currendum veloces erant. Qui oculorum lumine antea carebat, pupillarum deinde aciem habens acutissimam, alios ad cognitionis lucem, tanquam manu protensa, deducebat. Tactus iis, qui eo carebant, restitutos, illos, qui ad consueta libamina multo furore atque cupiditate ferebantur, ad veram religionis formam dirigebat. Itaque sacrificiorum, quæ idolis offerebantur, ignis in caliginem conuersus est: & erroris authores dæmones tanquam in cinerem redacti erant, veræque & diuina pietas efflorescebat. Ita erant splendida tua, diuina Marce, facta: ita illustria & admirabilia victoriarum trophæa. His enim captiuos duxisti aduersantis exercitus Imperatores tu idiota ille, & olim rudis. His gentium errorem expugnasti tu inermis & vnica vtens veste. His armis vna cum Petro ipso tu Petri filius Italorum gentem subiecisti, ab oriente sole motus, & ad occidentem aduolans, prædicationisque orationem latè fundens, qua parte & sol ipse radios suos in extremos mundi fines spargit, non sophistica argumentorum via & ratione, non comptis & concinnis argumentationibus, sed simplici oratione & veritate sola vsus, quæ omnium victoriam inexpugnabilem reportat.

Veritas inuicta.

V. Pythagoras. Democritus. Orpheus.

Qvod enim omnis oratio expugugnari facile possit, nisi ea, quæ vera sunt, colat & prædicet, ex hoc ipso cognoscere poteris. Pythagoras ille, cum falsas opiniones fortiter defenderet, & multas fabulas disputaret, Italis persuadere non potuit, vt illas crederent. Illud idem & Democritus cum ageret, Abderitarum suis dictis auscultantem habuit neminem. Orpheus etiam ille, qui sermone feras ipsas mulcere dicebatur, ciuibus suis Thracibus non persuasit. Atqui omnes isti multa orationis copia redundabant, & inani quadam sapientia elati, nimium sibi placebant, in qua & omnes perierunt, & alto ac sempiterno silentio obruti sunt. Talis enim est falsa & imbecilla gloria. Marcus vero ea proponens, quæ absunt ab omni iactatione, & à Spiritu sancto edocentur, illos etiam ipsos, quos aduersarios habebat, ad sibi obediendum faciles reddidit: superno enim & cælesti auxilio corroborabatur: puraque & syncera fides, quam prædicabat, potiris inferiorũ robustior erat. Ille igitur vir celeberrimus, ac semper laudandus, vt veritatis præco, ad hanc vsque diem à cunctis celebratur. Vt enim decebat diuinam erga nos prouidentiam ac dispensationem ad salutarem finem perduci, ita & huius beati viri memoriam in vita ipsa cum laudibus immortalem perpetuo seruari conueniens est. Per ipsum enim rebus creatis Deus prædicatus est. Per ipsum iis, qui aberrauerant, conuersio ipsa conciliata est. Per eundem prouisum fuit, quomodo homines ipsi ad formatorem suum Deum ducerentur.

VI. Multos conuertit ad Dominum. Ierem. 31.

Postea vero quam misericordis Dei misericordem aduentum prædicauit, & lingua de diuinis rebus disserente plurimos, cumque his & Italos, ad veritatis cognitionem attraxit: his ipsis, tanquam sapiens architectus, & Euangelij librum construxit, in quo nouas illas leges insculpsit, quas Hieremiæ prophetæ prædictio antea innuit, hæc dicens: Perficiam in domum Israel, & in domum Iudæ testamentum nouum, dans leges meas in cordibus ipsorum. Hoc, inquam, Marcus fecit, vt non prædicatione solum, sed Euangelica etiam scriptura his, qui postea futuri erant, Verbi Dei hominis facti cõditionem enuclearet, eiusque diuina signa ac miracula ante oculos nostros poneret, quæque pro nobis passus est, ac quẽadmodum è monumento resurrexit, & ad cælos, vnde descenderat, elatus est, cunctis seculis ostenderet. VII.

Magnum certe hoc, Marce, tuum fuit, & plane diuinum opus. Mundo enim vniuerso vtilitatem attulit, & idcirco vbique decantatur. Nam vox tua supra tonitrui sonitum fuit, & Euangelii tui lumen supra solis radios effulsit. Illi enim nube teguntur, vel nubecula aliqua opposita adumbrantur: at Euangelij tui lumen ac splendor, tui etiam animi formosam speciem deregit. Neque enim hoc aggredi potuisses, nisi interior mentis tuæ virtus effulsisset, quæ semper fulget, & iis, quos prope se habet, instar facis lumen præfert: eos vero, qui longe sunt, ad se reuocat. Quæ cum pulchritudine non quæsita, sed naturali & vera decoretur, compendiosaque & breui sapientia illustretur, admirabilia Dei facta in omnium aures infundit. Ita factum est, vt Christi fides efflorescetet. Ita ipsa vicit veritas. Ita Trinitas in vna natura adoratur & nunciatur. Ita ab omni homine Pater sine Principio, & Filius ipse quoque sine principio, cum eiusdem substantiæ & vitam dante Spiritu, diuinis sermonibus explicatur atque colitur, in tribus videlicet personis vnus Deus, singularis illa & diuina natura, vna illa rerũ omniũ effectrix potentia, quę mente non comprehenditur: error vero ipse amotus expulsusque est: deorum multitudo, inanis & vana cultura esse deprehensa est: quique vniuersas res creatas, vt est in fabulis, (ò amentiam) in tres partes, non suas, sibi diuiserunt, illi ipsi, vt in psalmo est, cum sonitu perierunt: & hominum euersores dæmones, nunc euersi sunt: non enim Deum hominẽ factum videre potuerunt. Quamobrem cũ se ab humano corpore debellatos, non à diuinitate aperte superatos vidissent, erubuerunt. Non enim se victos arbitrati fuissent, si à potẽte Deo victi essent. Et nunc Dei laus in omnes fines terræ, vt à Propheris prædictum fuit, diffusa est. Occidentis regiones Apostolus ad Christum conuertit, & rebus mysticis gentes instruxit: quemadmodum videlicet Deus ipse propter suam in humanum genus beneuolentiam se ipse summisit: docuitque solum & vnum Deum colendum esse atque adorandum.

Lumen Euangelij eius.

Cognitio Trinitatis.

Psal. 9.

Sed nõ post multos illos sudores Apostolus cessauit, neq; ad Apostolici muneris aratrũ ducendũ tardior factus fuit. Nã

& Libyæ

& Libyæ regionem celeriter peragrauit, vnde & ad Orientis terram profectus est, vbi Euangelii sementem spargens, illis gentibus persuasit, vt Deum, quem ipse prædicabat, agnoscerent. Ad hæc & aliis Aegypti vrbibus multorum hominum copia refertis, cum cœlestia retia tetendisset, omnes ciuitates illas prædicationibus ac miraculis in Christi sagenam comprehendit: dæmonum simulacra, quæ illic colebantur, exterminauit: &, vt sanctus quidam lapis (quemadmodum prophetia dixit) illiusmodi erroris altaria euertit, quæque in illis inerant, inania & vana simulacra solo adæquauit, nō tubarū clangoribus, non mœnia illa * Hierici deiiciens, sed hominum interfectoris diaboli fallaciam reuellens, illisipsis mœnibus ad expugnandum difficiliorem, templaq; omniū Dominatori Deo iisdem in locis erigens, vbi & caliginosas eorum, qui illic erant, animas candidiores factas, Deo recōciliauit, & baptismate illustratas, eidem familiares & amicas reddidit. *Marcus in Libya Christum prædicat. Dan. 2. Iosuæ 6.*

IX. Hic enim Aegyptiorum regioni præcipuè à diuino Spiritu magister assignatus: hic eiusdem terræ in primis Pontifex & Pastor à magno illo Petro propositus fuit: qui munus in manus sibi commissum Apostolicis laboribus exornauit, & variis modis laborans, ministerium illud sacrum excoluit: non deliciis vtens, non segnitiei aut voluptati deditus, sed tentationibus tam à summis, quam ab infimis hominibus circundatus, & infinitis malorum copiis vndique impugnatus, vt ea ratione, quemadmodum & Paulus, tumorem omnem comprimeret. O diuinum discipulum, qui terrarum orbem lustrauit. O corpus, tot tantisque operibus non defatigatum. O salutaris prædicationis semper florentem & immortalem potentiam. Diuina enim opera, & quæ à Deo proficiscuntur, corruptionem non patiuntur. Decet hoc loco & de diuinarum rerum spectatore Marco merito illud dicere: In omnem terram exiuit sonus eius, & in fines orbis terræ verborum ipsius vtilitas: quod Dauid, diuinorum opificiorum magnificentiam admirans, pronunciauit. Hæc vox sola tibi, qui à Deo sapiens effectus es, iure, Marce, conuenit: Hæc sola, inquam, vox supra omnes alias Rhetoricæ facultatis voces tibi congruens est. Nam & cursum tuum, & certamina hæc ipsa exprimit: tum res asperas ac difficiles, nec non incorruptam coronam, quæ non auro ex regione Ophir confecta est, non lapidibus Indicis & margaritis varia, sed talis est, qualem immortalis Iudex ille, & certaminum præfectus Deus amanter componit, & propriis cultoribus retribuit. Tui enim pedes speciosi sunt, vt prophetica prædictione significatum est, quippe qui terræ ambitum peragrārunt. Lingua tua speciosa, quæ pacē illam omniū mentem exuperantē feliciter nunciauit. Manus itē speciosæ, quę Euangeliū calamo ministrarunt. *S. Marcus à S. Petro Aegypto præfectus. Psal. 118. Esa. 52.*

X Sed quidnam hæc sola sacratissima membra dico? Totus laboribus Apostolicis sanctus, totus martyrii stigmatibus ita ornatus fuit Marcus, vt & martyrii præmiis, & brauiis omnibus nunc fruatur. Qui enim antea sacrificium offerebat, is propter Christum etiam sacrificium factus est: & pastor ea, quæ ouium propria sunt, vna cum ouibus suscepit. Nam & ipse, tanquam ouis vna cum alio Apostolico cœtu in medium luporum missus, & hostia viuens Deo oblata est. Vinculis enim comprehensus fuit ab iniquis manibus ille, qui multos à dæmonum faucibus eripuit. Vinctus tamen, & huc atque illuc ductus, iniuriisque ac maledictis lacessitus, mansuete & æquo animo omnia perferebat, Dominum ipsum imitatus. Multo carnis propriæ sanguine perfusus est, qui terram illam dæmonum sordibus expurgauerat. Hæc enim sunt, quæ ingratorum hominum insipientia iis retribuit, per quos beneficia conciliata eis sunt. Postremo omniū generum cruciatibus, velut aurum quoddā probatus, ad infinitā illam lucē euolauit, variorū certaminū & fortium factorū multiplices fructus percepturus. Talis fuit Apostoli cursus: tales Euangelistæ Marci conatus, miraculo pleni, & supernis plausibus digni. *Matth. 10. S. Marcus quæ perpessus sit.*

XI. An non magnus Marcus in omnibus summas laudes meretetur? Quid enim Apostolo sublimius? Quid Christi scriba honoratius? Quid cum martyrii gloria conferendum? Cum vero & pontificius amictus eidem accesserit, athleticarum luctationum gloria decoratus, quidnam aliud ad gloriæ splendorem reliquum est? Non, inquam, aliud, nisi Angelorum cohortes, & diuina illa templa, in quibus, vna cum aliis lectissimis Dei ministris versatur & exultat, magistri sui vultum conspiciens, & diuina ac principalis illius monarchiæ pulchritudinem spectans, eiusq; lumine decoratus. Cuius enim viri studio Dei gloria aliis hominibus prædicata est, eum cælestis & infinita gloria consecuta fuit.

XII. Sed neque earum laudationum, quæ in hoc inferiore mundo sunt, expers est, licet his non indigeat. Nunc enim Alexandria, immo vero tota Aegyptus, Marcum ipsum in primo throno considentem sortita, tanquam alterum quendā Nilum, non corporeum, sed mysticum habens, ita spiritales eorum agros irrigantem, quemadmodum frugiferos ille alter, qui oculis corporeis cernitur, irrigare solitus est: illum, inquam, vt Apostolum, vt Euangelistam, vt Martyrem, magno præconio extollit, & hymnos eius appellationibus congruentes concelebrat. Videt hunc in monumento positum, licet in supernis regionibus eius anima versetur & exultet. Eius pulueris thesauro locupletata, funebres cantus ipsi Apostolo pronunciat: & tanquam cum viuente aliquo, & in spiritu versante colloquitur: & gratiis per illum ipsum concessis oblectatur: & pro illis honoribus, quos Apostolo congruentes, velut dona quædam, offert, maiora beneficia vicissim recipit. Cum enim tentationum flatus aduersùs ciuitatem spirant, Apostoli Marci sepulcrum vrbis incolę circumeunt, & à malis ipsis liberantur. Barbarorum supercilium ac superbia, mala quædam acerbissima illis minatur: at ipsi ad pastorem supplices confluunt. Molestiarum & affectuum examen cum eos perturbat, ad Apostolum ipsum, tanquam ad medici officinam, è qua scaturiunt curationes, homines confugiunt. Immo vero vniuersa Aegyptus, Marcum ipsum magistrum & adiutorem sibi asscribens, eius in omnibus iis, quæ tristia contingunt, auxilium implorat: & die festo, quem singulis annis honorat, laudes ipsas, velut debitum quoddam, illi offert: & multa cum pompa atque applausu, exultationeque & panegyri laudationes ipsas celebrat, diuinumque ipsius Euangelium amplectitur, vt tabulas à Deo insculptas: vel, vt rectius dicam, tanquam ipsum Christi os veneratur, verbaque à Deo pronunciata, ab Apostoli ore se audire arbitratur. *Vide quid præstet inuocatio sanctorum. Dies festus S. Marci.*

XIII. Quem Deum & nobis, sacratissime doctor & Euangelista, propitium reddere ne graueris, & iis ipsis, quæ molesta nobis accidunt, quibusque perturbamur, nos subleues: quæque in vita difficilia & grauia nobis sunt, ea facilia reddas: rūpas & chirographum illud, in quo nostra crimina scripta sunt: erratorum des veniam. Talem enim ab ipsius Domini lingua potestatem accepisti Si ligaueris, id, quod ligatur, solui non poterit. Si ad commiserationem ac veniam spectaueris, vinculū ipsum facile dissoluetur. Ne despicias nos propriorū peccatorum catenis constrictos: sed impera vinculis ipsis, & illa effringentur. Denique Ecclesias ipsas pacatas & tranquillas reddas, quas tuis sermonibus in fundamento quodam firmo constituisti: pro illis quippe Domini nostri sanguis effusus est, à quo & liberatio profecta fuit: facque, vt & nos bonorū cælestium participes efficiamur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria est & imperium, nunc, & in secula seculorum. Amen. *Author inuocat S. Marcum.*

BEATI PETRI DAMIANI SERMO HISTORICVS DE S. MARCO EVANGELISTA.

Ecce video, dilectissimi, quoniam ad mensam Ecclesiæ discumbentes, dū spiritualium deliciarum alimenta percipitis, non vno sermone contenti, adhuc alterū auidius esuritis. Quāobrem & nos administrando refectionis nostræ ferculo non desistimus, vt sanctā vestræ deuotionis esuriem vel tenui quodam pabulo temperemus, dum scilicet cum Apostolo eadē vobis scribere, mihi quidē non pigrum, vobis autē sit necessariū. *Philip. 3.*

Inter omnes plane doctores Ecclesiæ, beatum hunc Marcū, cuius hodie triūphalia gesta recolimus, satis insignem atque conspicuum iudicamus. Beati scilicet Apostolorum principis & in baptismate filius, & in doctrina discipulus sicut eum referentē gesta Saluatoris audiuit, ita per inobliquam fidei relationis lineā Romæ rogatus à fratribus Euangeliū scripsit, sicut & Clemēs Alexandrinus, & Papias Hierapolitanus Episcopus tradūt. Assumptoq; mox Euangelio, *S. Marcus Romæ scripsit Euangelium.*

quod

vi 'e Bar. an. 45. Euseb Hist Eccl. c 14. & 15. lib. 2.

quod ipse confecerat impiger adit Aegyptum, & Alexandriæ Christum primus annuncians, iacit nouæ legis fundamentum. Et dum ipse scriptor, qui & prædicator extitit Euangelii, idem quodammodo faber, qui & agricola, ipse sibi vomerem fabricauit, quo videlicet ad spargenda sacræ fidei semina, humani cordis arua proscidit.

Alexandrina sedes cur Apostolica. Vide Gelasium in decret. de lib. apocryph. Bar 4 an 45 1. Pet 5.

Hoc itaque modo Alexandrinam fabricauit Ecclesiam, eamque non suo, sed magistri sui nomine titulauit, vt ad III.
honorem beati Petri sedes Apostolica nuncupetur, ad quam tamen Petrus accessisse non legitur. Tanta igitur magister atque discipulus vnanimitate coniuncti, tam consona sancti Spiritus sunt inspiratione conflati, vt & Petrus Euangelium Marco, & Marcus construeret Ecclesiam Petro: quatenus dum, quod suum erat, alter transferret in alterum, quod cuiq; erat proprium, commune esset amborum, & vtriuslibet totum esset, quod vterque proprium possideret. Vnde beatus Petrus eum quasi spiritualem & vnanimem præ cæteris filium vocat, cum figuraliter Romam nomine Babylonis appellans: Salutat vos, inquit, Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus.

Nec mirum, si beatus Marcus apud magistrum suum præcipuus extitit, & priuilegium præ cæteris Apostolicæ di- IV.
lectionis obtinuit, cui nimirum Deus omnipotens tantam verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prærogauit, vt omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam ac totius sanctæ conuersationis instantiam, tanquam ad monasticæ perfectionis fastigium peruolarent. Vnde & Philo disertissimus Iudæorum, cum de primatu beati Marci apud Alexandrinam Ecclesiam scriptitat, in Christianorum laude versatus, eorum habitacula, monasteria nuncupat. Et non solum per Alexandriæ fines, sed & in multis aliis, Marco tum Ecclesiam illam administrante, prouinciis tales extitisse perhibet Christianos, quales & Lucas meminit Apostolorum fuisse discipulos, videlicet vt eorum esset cor vnum & anima vna, nullusque eorum aliquid proprium diceret, sed omnes omnia communiter possiderent: essetque inter eos inseparabilis vnitas animorum, inter quos nulla poterat inueniri diuersitas facultatum. Talis ergo sub Marco Alexandrina fuit Ecclesia, qualis & Hierosolymæ fuisse sub Apostolica legitur disciplina, vt neminem paupertatis indigentia premeret, nullus eorum diuitiis abundaret: sed dum vnicuique, prout opus erat, necessitas administrata suppeteret, locum inter eos querela murmurque non haberet. Significat ergo prædictus Philo, inter noua tunc nascentis fidei cunabula, ac teneram (vt ita loquar) Ecclesiæ lactantis infantiam, quosque sub beati Marci regimine constitutos, sobrietati simul ac pudicitiæ deditos, orationibusque & ieiuniis vehementer intentos: quos vtique beatus Euangelista, non modo miraculorum plerumque prodigiis, non modo sanctæ prædicationis erudiebat eloquiis, sed ad spiritualis vitæ rectitudinem eximiis etiam propriæ continentiæ ac pietatis prouocabat exemplis, vt omnes pene vaporantis fidei ardore succensi, ita per nouæ conuersationis viderentur anhelare propositum, ac si monasticæ perfectionis arduum arripuissent institutum.

Vide antiquissimam monasteriorum originem. Actor. 4.

Cum itaque B. Marcus velut electa cælestis militiæ tuba, vehementissimis clangoribus intonat, & mandata Dei V.
tanta prædicationis arte dispensat, vt auditores suos protinus ad summæ perfectionis alta sustollat: quid aliud, quam in etymologia sui nominis perseuerat? Marcus enim, excelsus mandato interpretatur. Et vere beatus hic vir, non erat excelsus animo, sed mandato: quia dum mentem gereret humilem, vitam satagebat habere sublimem: & qui cunctis sese in humilitate substrauerat, per viam mandatorum cælestium sublimiter incedebat.

Anno 64. S. Marcus martyrio afficitur eiq; Anianus succedit.

Illud etiam, dilectissimi, vos ignorare non patiar, quoniam octauo Neroniani imperii anno triumphalem mar- VI.
tyrij palmam B. Marcus obtinuit, cui mox & Anianus in Alexandrinæ sedis dignitate successit, & B. Petrus Apostolus Romæ septennio superuixit. Vnde superna disponente clementia, factum est, vt cum Alexandriam prius & splendoribus Euangelicæ prædicationis, & effusione sacrosancti sanguinis illustrasset, ad Italiam deinde quodam postliminio fit reuersus: vt eadem potissimum terra, in qua sibi datum est Euangelium scribere, sacras mereretur eius reliquias possidere: & vbi sibi concessum est Euangelicæ descriptionis iubar effundere, illic per gloriosæ glebæ suæ præsentiam, plurimis virtutum atque signorum radiis coruscaret.

Euangelistarum corpora vbi quiescant.

Porro si diligenter omnium Euangelistarum, in quibus defuncti sunt, loca percurrimus, neminem eorum in eo, quem VII.
sortitus est, perseuerâsse tumulo reperimus. In Ioannis scilicet sepultura post obitum non corpus eius, sed manna repertũ est. Beati vero Matthæi corpore non Aethiopia, vbi peremptus agnoscitur, sed Salernitana potius ciuitas decoratur. Sanctus etiam Lucas cum in Bithyniæ partibus sicut historia restatur obierit, vicesimo anno Constantii Cæsaris de Achaia Constantinopolim translatus est cum sacrosanctis beati Apostoli Andreæ reliquiis. Hic vero, de quo nunc agitur, sanctus Euangelista Marcus de Alexãdria transuectus est, Deo misericorditer disponente, Venetiam: vt qui tunc totum Orientem velut aureus lucifer illustrauerat, nunc per plagas occidui climatis præsentiæ suæ radiis enitescat. Per Aegyptum quippe sibi dedicat Ortum, per Venetiam tenet Occasum. Illic Alexandrinæ sortitus est Ecclesiæ solum, hic renascentis Aquileiæ nouum statuit principatum. Est itaque velut sidus aureum toto orbe præclarum, ac celebri totius Ecclesiæ veneratione conspicuum.

Hoc itaque sidus, dulcissimi, præ oculis iugiter habeamus, huius imitemur exemplum, si inter spumosos munda- VIII.
næ voraginis fluctus cupimus euitare naufragium. Hinc mare tumidum sæuiat, illinc venti furentes impugnent, si ab hoc sidere mentis aciem nõ auertimus, procellarum inundantium impetus non timemus. Ad hoc itaque sidus sagenam mẽtis nostræ certi cursus linea dirigat, ad hoc omne laboris nostri remigium tendat, vt non (quod absit) voragonos Scyllææ profunditatis absorbeat, non errorum cautes, vel inuadosæ Syrtes improuidos obruant, sed in tutæ quietis portum, & optatæ tranquillitatis sinum supernus nos gubernator impellat Iesus Christus Dominus noster, qui cum Deo patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Translationem S. Marci Euangelistæ Alexandria Venetias, offendes 31. Ianuarii.

ANNO 300.

MARTYRIVM S. BASILEI EPISCOPI AMASEAE, PER IOHANNEM PRESBYTERVM NICOMEDIAE

scriptum. Habetur autem in Simeone Metaphraste.

26. April. Maxentius victus à Cõstantino. Exod 14. Vide Bar. an 312. Maximini sæuitia, Anno 314. à Licinio bello supe-

FActum est, vt, postquam Deus percussit impium illum Romanorum Principem, suæq; magnæ & veræ cõ- I.
fessionis hostem acerbissimum Maxentium Tyrannum, quem sub Constantino pio Imperatore, & Christianæ religionis obseruantissimo, vt olim Pharaonem illum, in flumen demersit, & in Constantini manus Romam tradidit: factum, inquam, fuit, vt benignissimus Imperator omnia Christianis hominibus prouideret, & quamprimùm suæ sororis virum Licinium mitteret ad expugnandum Maximinum. Qui cum in partibus Orientis regnum sortitus esset, aduersùs eum, qui verus ac solus Deus est, iniquitatem loquebatur, & sæua tyrannide eorum genus, qui Dei pietatem obseruabant, affligebat, vt nemo alius fecerat eorum, qui anteà fuerunt.

Licinivs igitur omnipotente Domini nostri Iesu Christi manu adiutus, quippe qui Christi fidem syncero animo II.
tunc obseruabat, victoriam de Maximino reportauit, cum in eo regno esset, quod ille in Oriente obtinuerat. Nefarius enim Maximinus de bello ipso parum cogitans, Licinij quidem manum in fugã conuersus euasit, sed non omnino effugit

git illam Dei manum, quæ omnia ira comprehendit, vt ab ea nihil abstrahi possit: quæ manus tunc rationes & pœnas, pessimis illius sceleribus dignas, exegit. Cùm enim domi se occultasset, repentino quodam per totum corpus & insanabili morbo percussus est: doloribusque asperis ac vehementibus cùm mirum in modum premeretur, pronus in terram cecidit, eius carnibus occulto quodam igne liquescentibus, omnibusque ipsius membris diffluentibus, solis ossibus anima ipsa conclusa: quæ ossa cùm carne & sanguine carerent, è proprio loco, in quo posita erant, abrumpi cœperunt. At anima illa miserrima, neque sic à scelesto & spoliato suo tabernaculo discedere potuit, priusquam Domino ipsi supplex confessa est impietatem suam ac tyrannidem, quam aduersus Christum, eius seruos affligendo, exercuerat. Tali miser ille turpissimo fine vitam suam exegit.

tatur. Vide Euseb li. 9. c. 8. Bar. vt supra.

Maximinus diuinitus punitur grauissimè.

III. ITAQVE post iustam Maximini pœnam, & diuinitus inuectam iram, Licinius, cùm totum Orientem sub se haberet, magno cum apparatu ad nostræ regionis vrbem Nicomediam venit vnà cum coniuge sua, vt in regia domo habitaret, & Orientis Imperium gubernaret. Iam vero primum summa quædam pax repentè per totum nostræ regionis orbem, post vehementes illas insanientis idololatriæ commotas fluctuationes ac pugnas, Licinij arbitrio atque opera inuecta est. At bonarum rerum inimicus diabolus, piè viuentium tranquillitatem ac lætitiam non diu ferre potuit. Licinio enim ipsi exemplo non fuit eorum Tyrannorum, qui antea fuerunt, euersio ac pœna, ne & ipse talis esset, sed ea, quæ iusta sunt, faceret, atque in illis perseueraret. Nam cùm feliciter, quod cupiebat, ei processisset, quæq; sperabantur, in eius potestatem venissent, ostendit non longè postea, qualemnam animum haberet, & cuiusmodi re vera esset, quod videlicet per simulationem, & sub quadam simulatæ fidei specie atq; integumento cum maximo illo Imperatore Constantino versatus fuerat, quo tempore Constantini res gestas considerans, animum suum occultabat. Tunc igitur, cùm totus scelestus esset & nefarius, totusque ad diaboli voluntatem se accommodasset, solius & veri, omniumque creatoris Dei confessionem reprobauit, idque post iusiurandum illud, quod Dei amantissimo Imperatori Constantino sæpius exposuit, nullo vnquam tempore se à Christianorum fide defecturum, sed illius se fore propugnatorem. Quæ sua promissa pro nihilo faciens, Græcorum cultui se ipse totum diligenter tradidit, ardenti zelo in rebus illis execrabilibus permanens, & vbique idolis ipsis sacrificia offerens. Qui & violenter senatorias mulieres abripiens, in conspectu hominum turpe atque intemperatum facinus committebat, non matribus, neq; filiis parcens, quo minus intemperanter cum illis coiret. Ad hæc per omnes genres infinitas calamitates meditari non desistebat.

Licinij simulata religio Vide Euseb. in vita Constan. li. 1. & Baro. ann. 316.

Aperta impietas.

Effrenis libido.

IV. HÆC cùm magni Constantini germana soror videret atque audiret, eaque ferre non posset, literas ad pium virum, & Dei amicum Constantinum clam misit, quibus significabat, quæ Licinius facere ausus fuerat. Ille enim superstitiosæ dæmonum culturæ studiosus, & ipsi Deo inuisus Licinius, omnes Christianos homines è domo sua procul fugauit: qua re apertè se Christi diuino patrocinio nudum ac destitutum ostendit. Cùm igitur sine impedimento aliquo talia diutius ab illo fierent, vna quædam puella ex earum numero, quæ in Reginæ ministerium ardenti studio affectæ erant, è genere Christianorum exorta, moribusq; & temperantia florescens, cùm hæc cognosceret, & ad stuprum à Licinio prouocata, cum eo misceri exhorreret, simulque ne propter zelotypiam ac suspicionem à domina sua affligeretur, arcanum illud Reginæ ipsi aperire ausa est. Hæc, inquit, Imperator constituit mihi facere. Benignus enim qui eius cubiculi præfectus est, cùm tanquam magnum aliquod donum se mihi collaturum speraret, hoc significauit. Te igitur obtestor per Deum illum, qui cœli & terræ dominus est, quem & ipsa times, & Imperator Constantinus colit, ne sinas virginitate mea, nefario coitu violata, me priuari.

Eadem planè de Licinio Euseb. lib. 10. c. 8.

Constantia Augusta in Licinium cõmonetur

Exemplum insignis pudicitiæ.

V. HÆC cùm Regina didicisset, & puellæ ipsius æquam mentem ac propositum libenter amplexata esset, illam primùm occultauit eo nomine, quod delirio correpta, moritura videretur. Postea verò opportunum tempus nacta, multum auri & argenti, regiumque ornatum ac omnem supellectilem, necnon pueros illi dedit, eamque misit in Armeniæ regionem, atque illis hominibus, qui eam deducebant, præcepit, vt nullo modo, quæ fierent, alicui patefacerent, quænam scilicet, aut vnde esset illa puella, quoad Dominus ipse prouidisset. Illi verò virili veste eam ornarunt: cumq; Reginæ de puellæ custodia, & benignitate in eam seruanda fidem certam dedissent, in eum locum, in quem iussi fuerant, proficiscebantur: ac si qui ab illis quæsiuissent, quisnam ille esset, Tribunum quendam esse respondebant. Dei autem prouidentia factum est, vt illi in vrbem Amaseam venirent. Erat autem vrbs illa Ponticæ prouinciæ metropolis. Glaphyra igitur (hoc enim erat puellæ nomen) cùm vrbem munitissimam vidisset, eius loci specie delectata est, & pueros suos admonuit, vt si Christianorum genus illic inuenissent, in ea vrbe permanerent.

Puellæ Christianæ spectata castitas. Baron. an. 316.

Amasea, Ponticæ prouinciæ metropolis

VI. CVM verò adolescens quidam, qui ad Quintium vrbis illius cumprimis illustrem pertinebat, audiuisset viros illos Christianos esse, & quærere, si qui eiusdem fidei essent in vrbe illa, ad Quintium pertulit, quod audierat. Qui nihil moratus, eos conuenit, ac rogauit, vt in domo ipsius esse vellent, & si gratum eis esset, illic manerent, dicens, se quoq; Christianum esse, & eo in loco Christianum Episcopum habere, virum egregium, & dignum, qui cum Apostolis ipsis conferri posset. Illi eius verbis obtemperantes, & in eius domo partem quandam capientes, apud clarissimum virum Quintium permanserunt: & Episcopum ipsum conuenêre, qui Basileus appellabatur. Erat vir ille admodũ eloquens, omnique virtute & spirituali prudentia refertus. Cùm verò à Glaphyra ipsa quæsitum fuisset, quænam, & vnde esset, respondit, se Italam genere, & Christianam esse, & ex parentibus Christianis, ancillamque Reginæ illius, quæ Constantini Augusti soror, & Licinij regis vxor erat. Adiunxit etiam deinceps, quænam fuerat causa, vt ad eum locum venisset. Illi cùm hæc audiuissent, præceperunt, vt neque ipsa, neque quisquam illorum, qui ad eam pertinebant, cum aliquibus versaretur, ne aliquo modo vrbis Præfecto delati essent, & calamitatis alicuius causa ea res ipsis foret. Beatus verò Episcopus Basileus dixit, ad Dei gloriam illam discessionis causam pertinere.

Basileus, Amaseæ Episcopus.

VII. ILLIS ipsis diebus templum Ecclesiæ causa Episcopus construebat: nam vsque ad illud tempus non fuerat intra vrbem Christianis ipsis locus aliquis sanctus. Casta igitur illa virgo Glaphyra multum auri & argenti ad templi ædificationem contulit, & omnes ferè suas facultates ad omnia ea suppeditabat, quæ B. Basileus iussisset. Quinetiam & ad dominam suam scripsit, vbinam esset, & apud quem manere sibi proposuisset, ac de sacro illo ædificio certiorem eam fecit, petens, vt plus pecuniæ ad eam mitteret, qua templum sanctum Christianis compleri posset. Id libentissimè fecit magni Constantini soror, quæ & plurimas pecunias, & multa dona ad eam misit. Scripsit etiam & literas ad Episcopum, quibus puellam ei commendabat.

Templum Amaseę cõstruitur sumptibus Glaphyræ.

VIII. TEMPORIS interuallo iniquioris dæmonis attefactum aiunt, vt Glaphyræ literas Benignus ille, de quo diximus, inuenerit. Quibus lectis, cùm audisset puellam viuere, & apud quendam virum Amaseæ esse, regi Licinio hoc patefecit. Qui cùm mirum in modum furore accensus fuisset, illa ipsa hora ad prouinciæ Pręsidem edictum misit, quo iubebat Basileum ipsum, & famulam Glaphyram ferreis vinculis ligatos ad eum mitti. Prius igitur quàm regis literæ ad Præsidem venissent, Dei prouidentia factum est, vt Glaphyra ipsa ex humanis rebus discederet. Corruptor autem ille & inhumanus Præses cùm Regis edictum accepisset, sanctissimum Episcopum Basileum comprehendit, & ferreis vinculis adstrictum ad Regem misit. De Glaphyra autem scripsit, quod mortua esset. Consequebantur beatum Episcopum Basileum duo clerici diaconi, quorum alter Parthenius, alter Theotimus vocabatur. Omnes autem in via ipsa ab impiis militibus & carnificibus vexati sunt. Cùm verò ad Nicomediam regiam vrbem venissent, Dei seruus Basileus in carcerem coniectus est. Parthenius verò & Theotimus apud quendam Elpidiphorum Christianũ hominem

Glaphyræ obitus.

Huius natalis dies agitur 13. Janu.

Basileus vinctus mittitur ad Licinium.

atque hoſpitalem, qui carceri proximus habitabat, benignè & multa cum miſericordia hoſpitio accepti ſunt.

FIDELISSIMVS igitur Elpidiphorus, cùm omnia de viro illo cognouiſſet, & carceris cuſtodi notus eſſet, auro ab eo impetrauit, vt ſine impedimento aliquo, & ipſe, & diaconi, & quoſcunque voluiſſet, ad magnum Dei Pontificem introirent, & vnà cum illo diuinas preces atque pſalmos, noctibus præſertim, canere poſſent. Inſtante igitur die, quo ante Tyrannum Baſileus ipſe ſiſtendus erat, mediæ noctis tempore, carceris cuſtode accerſito, diaconos ſuos & admirabilem Elpidiphorum quæſiuit. Cuſtos igitur ipſe celerrimè eos omnes ad Baſileum duxit. Ille verò pſalmos, vt conſueuerat, etiam tunc canebat, exorſus ab illa pſalmorum decade, Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Deinde cùm in pſalmis dicendis vlterius progreſſus eſſet, tertio verſum hunc: Extenſis in cœlum manibus, & lachrymas fundens, dixit: Si habitauero in extremis maris, & manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua, Domine. Diaconi autem illi, cùm Baſileum in precibus, tanquam perplexum, vidiſſent, lapſum fuiſſe ſuſpicati ſunt. Ipſe verò ſciebat, quid diceret, vt earum rerum finis oſtendit, quæ de illo concluſæ ſunt. IX.

Vide nocturnã pſalmodiam.

Pſalm. 131.

Pſalm 138.

Exhortatio Baſilei.

DEINDE cùm hymnos & preces expleuiſſet, die ipſo iam luceſcente, Diaconos affatus: Tentationes, inquit, adſunt, fratres, à diabolo quidem ipſo commotæ, ſed ab hominibus in nos illatæ. Ne ſegnes ſitis, neque ob eas ærumnas, quæ futuræ ſunt, animo concidatis, ſed ſuſtinete, ſtabiles manentes in fide: neque vos dimoueri patiamini, vt probati, non confuſi, in aduentu Domini ſitis, vigilanter ac firmiter animæ oculos ad eum intentos habentes, qui poteſt nos ſeruare à morte, & luctum vertere in gaudium, anguſtias ipſas in iucunditatem, lachrymas in riſum, labores in requiem. Omnes vitæ huius voluptates, & ſenſuum illecebras, abiectiſſima quæque eſſe propter Dei filium IESVM Chriſtum exiſtimate, vt eius hæredes vnà cum omnibus ſanctis viris efficiamini, eius regni delitiis fruentes. Scitote enim, filij mei, hac nocte Dominum meum mihi verè apparuiſſe, & qualis diſſolutionis meæ, & in illum migrationis futurus ſit finis, quæcunque denique magna & præclara in ſeruum ſuum faciet, mihi declaraſſe. Vos igitur tranquillo animo eſtote, & in Chriſto, reuertentes, fratres ipſos confirmate. Eutychium verò Calliſtrati filium Epiſcopum vobis aſſumetis. Ita enim mihi Dominus reuelauit, qui ſua gratia & benignitate motus faciet, vt vile hoc corpus meum vobis reddatur. X.

Chriſtus Baſilio apparuit.

Factum id poſtea fuiſſe, vt præcepat Baſileus, ex eo perſpicuũ redditur, quod eiuſdẽ nominis Epiſcopus Amaſenus Niceno Concil. interfuiſſe, & ſubſcripſiſſe reperitur, vt notat Bar. ad ann. 316.

CVM eius clerici amaros fletus emitterent, ille conſuetam ſuam doctrinam adhibens, ipſos admonuit & hortatus eſt, vt reuerti vellent, manibus Elpidiphori eos commendans, cui & hoc dixit: Tu, frater, à Deo ipſo electus es, vt charitatis mercedem recipias. Vnà igitur cum illis ærumnas pat͏ere, neque ipſos dimittas, quocunque loco Dominus ad eorum miniſterium te inuitauerit. Cùm primùm verò eos Baſileus dimiſiſſet, rex ipſe iuſſit illum ad ſe duci, ac primùm Glaphyræ puellæ crimen obiiciebat, quòd eam acceperat, neque quicquam de ea ſe ſignificauerat. Ille ad hęc omnia iuſtam defenſionem oppoſuit. At rex iuſſit ab eius adſpectu Epiſcopum amoueri. Cui & per vrbis Tribunum ſignificans: Condonabo, inquit, tibi erratum hoc, & inſuper honores maximos adiiciam, ſi mihi obtemperaueris, & deis meis ſacrificia obtuleris: quinetiam & eorum ſacerdotum, qui hic ſunt, Pontificem te conſtituam. Beatus verò ille Dei miniſter Baſileus Tribuno reſpondit: Hæc dices Regi: Licet totum regnum tuum mihi dare volueris, nunquam tantum mihi dabis, quantum auferre vis, cùm à Deo viuente me ſeparare ſtudeas, & dæmonibus animarũ corruptoribus adiungere, atque ab infinita, ſempiterna immortaliq; gloria abalienare, & ad caducos honores impellere, quorum honeſtas turpitudo eſt, & ſplendor abuſio quædam inutilis. Sed ſi vis me bonum conſiliarium audire, tu mihi obtemperes, & redeas illuc, vnde diſceſſiſti: quemq; reprobatum contempſiſti, ad eum te ſupplicem abiicias. Bonus enim eſt Deus noſter, neque quiſquam alius eſt præter ipſum iuſtus, ſanctus & Saluator. Pœnitentiam igitur agas, & à vanis iſtis rebus diſcedas, ne propter inſipientiam tuam mala & calamitates in te veniant, illatæ ab illo ipſo iuſto iudice, quem tu negans, dixiſti Deum non eſſe. XI.

S Baſileus ſiſtitur corã Licinio.

Eius præclarum reſponſum.

Licinium carpit eo quod Chriſtianiſmum exuerit.

HÆC Tribunus ſtatim Regi nunciauit: quem Rex iterum ad Baſileum mittens: Rurſus, inquit, illum admone, niſi forte cogi velit. Quod ſi parere mihi noluerit, ſtatim eius capite obtruncato, in mare præcipitetur, vt videamus, an Galilæus ille ipſum ſeruare poſſit. Rurſus igitur Tribunus ad eum venit, ac dixit: Inter vitam & mortem nunc es cõſtitutus. Duorum alterum delige: vel mihi obtemperes, & Regem ipſum colas, diis immolans, quos ipſe veneratur: vel teipſum gladio feriendum eſſe ſcias, & in mare præcipitandum. Hæc cùm ſanctus ille vir audiuiſſet, admodum lætus reſpondit: Ego immortalem Deum meum ac Regem colere, & eius præceptis obedire ſtudeo. Iſti enim, quos ipſi deos vocatis, dæmones ſunt, cum quibus & qui eis credunt, à vero & ſolo Deo meo, in omnes imperium tenente, in illo ipſo iudicij tempore, quod definiuit, in ignem gehennæ, qui nunquam extinguitur, detrudentur in tenebras exteriores, vbi erit fletus & ſtridor dentium. Fac igitur contra me quicquid vis. Ego enim non ſolùm capite priuari, & in mare, vt dixiſti, proiici, ſed etiam infinitos cruciatus pro Chriſto meo ſuſtinere paratus ſum. Quamdiu enim ſpiritus ipſe in naribus meis ſuperfuerit, formatorem & DEVM meum non negabo, neque ignis illius omnia vorantis reus efficiar. XII.

Matth 8. 13. 22 14 25

Egregia & inuicta eius fortitudo.

CVM Tribunus ex iis intellexiſſet hominis ſententiam ſtabilem eſſe atque immobilem, iuſſit mediocriter flagellis verberatũ capite priuari, & in mare eius corpus deiici. Hoc enim modo quamplurimos ex iis, qui Chriſti fidem colebant, illos præſertim, qui Dei gregibus præſidebant, obtruncatos piſcibus eſcam proiecerat. At ille grauiſſimus & valde religioſus Chriſti martyr Baſileus, verbera ipſa grato animo excipiens, dicebat: Non tribulatio, non anguſtia, non plurima pericula, non gladius, non ignis, aut mors ſeparare me poterunt à charitate Chriſti: poteſt enim ille ab omnibus me liberare. Cumque duceretur, canebat pſalmi verſus illos: Qui paſcis Iſrael, intende, qui deducis velut ouem Ioſeph: qui ſedes ſuper Cherubin, manifeſtare coram Ephraim, Beniamin & Manaſſe. Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos. Hæc maxime illi optabilia erant, & ſpectabant ad ea innuẽda, quæ poſtea Elpidiphoro, & iis, qui cum illo erant, euenerunt. Elpidiphorus autem ſimul cum diaconis & quibuſdam hominibus Chriſtianis Baſileum ſequebatur, quem carnifices ipſi vehementer vrgebant. Venerunt igitur ad eum locum, in quo illi martyrium obeundum erat. Elpidiphorus autem carnifices adiit, quibus & nonnullos argenteos nummos dedit, eoſque rogauit, vt Baſileo liceret cum domeſticis ſuis ea loqui, quæ voluiſſet. Id cùm carnifices libentiſſimè conceſſiſſent, ille diuinus Chriſti athleta & epiſcopus Baſileus, cùm in maris littore genua inclinaſſet, & manus ipſas in cœlum extendiſſet, Deũ orauit theologicis vocibus, & aliis attentionem afferentibus, in hanc ſententiam prolatis. XIII.

Rom 8.

Pſal 79.

TV, qui cœleſtes & incorporeas mentes conſtituiſti: qui cœlum tanquam pellem extendiſti, terramque ipſam ſuper aquas fundaſti: qui mare, & omnia creaſti, quæ in his ipſis continentur, Domine Deus meus, qui vnicuique, & quocunque in loco, & in omnibus ſemper præſens es: quique facis voluntatem timentium te, & cuſtodientium mandata tua, exaudi preces meas, & fidelem gregem tuum cuſtodi, cui me inutilem ſeruum tuum præficere dignatus es. Illum ab omni Græcorum vanitate ac violentia libera: & ab omni magniloquentia, & impia hæreticorum lingua, blaſphemias contra te loquente, intactum ſerua. Tu, qui omnia potes, idolorum inſaniam extermina, & ſatanæ opera deſtrue, Eccleſiæ verò tuæ cœtum amplifica. Omnem hanc ciuitatem, & ei finitimas vnum populum efficias, cuius eadem mens, idemque animus ſit in tua, qui verus Deus es, recta confeſſione retinenda. Eundem populum & bonorum operum, tibique placentium æmulatorem conſtitue, vt ab omnibus glorioſè celebretur nomen Patris, & Filij, XIV.

S Baſilei precatio.

Pſalm 103

Pſal 144.

Filij,& Spiritus Sancti nunc,& in secula seculorum. Dumque vocem hanc, Amen, addidisset, Elpidiphorum, & diaconos ipsos amplexatus cum osculo sancto, quemadmodum maximus ille Paulus Ephesiorum presbyteros olim amplexatus fuit: Benedictus, inquit, Deus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum hostium, qui corporeis oculis non videntur: sed laqueos ipsorum contriuit, & nos liberauit, auxiliumque præbuit, vt ex angustiis eriperemur: neque supra, quam possumus, nos tentari permisit. Salutate fratres & filios meos, quos genui in Spiritu Sancto. Gratia Saluatoris nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis, Amen. Tunc ad carnificem cõuersus: Fac, inquit, tu amice, quod iussus es, & cuius causa hîc ades. Cumque genua inclinasset, & collum protendisset, lætus atque exultans, plaga vna percussus, bonum illud certamen fortissimè confecit. *Actor. 20.* *Vir sanctus capite plectitur, an. 316 vt putat Baron.*

XV. Tunc Elpidiphorus carnificibus aurum offerens, eos rogabat, ne Basilei corpus in mare demergerent, sed illud sibi sepeliendum traderent. Verùm hoc illi facere noluerunt, suspicati, ne, si fortè deprehensi essent, suis etiam capitibus à Rege condemnati obtruncarentur. Cumq; ille pretiosum martyris caput à carnificibus petiisset, nec ipsum impetrare potuit. Itaque carnifices illi cum piscatorum quorũdam scapham arripuissent, in eam martyris corpus cum capite coniecerunt, & longius à terra distantes, in altum mare aliò caput, aliò corpus demerserunt, nobis id videntibus, qui & gemitibus contundebamur. Elpidiphorus autem minister Christi fidelissimus, cùm Diaconos in domum suam accepisset, eos consolatus recreauit. Nocte verò illa diuina quædam angeli visio Elpidiphoro ter oblata est, eodemque tempore angelus ipse sic affatus eum fuit: Episcopus Basileus Sinopem venit, & illic vos expectat. Surge igitur, & eius Diaconos tecum habens, nauigium conscende, & ad ipsum proficiscere. *Authoris huius fides.* *Visio Elpidiphori.*

XVI. Elpidiphorus cùm ter eodem tempore surrexisset, & visionem secum cogitasset, clericis illam exposuit, ab eis quærens, an re vera locum aliquem, vel regionem Sinopem dictam alicubi esse audiuissent. Parthenius vrbem Ponti esse dixit. Et ego, inquit ille, in somnis mihi videbar magno illi viro manum meam porrigere, & vnà cum ipso in Domini templum introire, qui & hoc mihi dicebat: Vt vides, ita erit tibi. Cùm igitur Elpidiphorus aurum & viaticum sumpsisset, & omnibus aliis rebus maiorem Christi fidem duceret, eamque secum haberet, ac vt viæ ducem quendam sequeretur, Amaseno nauigio inuento, vnà cum Basilei Diaconis in illud conscendit. Nauigabãt igitur in vrbem maritimam Sinopem, Deumq; precabantur, vt quæ initio facere iussi fuerant, ea manifestius eisdem iterũ reuelarentur. *Visio alia Elpidiphori.*

XVII. Illa igitur nocte, qui antea Elpidiphoro apparuerat, præstò fuit, ac dixit: Ad dextrum vrbis sinum rete ipsum demittite, & quam cupitis margaritam inuenietis: ac repente ostendit illi & locum, & signa quædam, ac domum pellucentem, sanctumque virum in ea sedentem cum multitudine militum, dixitque: En ipsum vides, manè igitur veniens, illum capias. Experrectus igitur, & valde lætatus, his qui cum illo erant, se hæc vidisse significauit: qui cùm diluculo surrexissent, iuerunt, prout visione illa docti fuerant, cùm & signa, & locum inuenissent. Ecce autem & piscatorum nauigium, qui retia sua componebant, oblatum est. Eos cùm admirabilis Elpidiphorus ad se vocasset: Quid vultis, inquit, vobis demus, vt rete nobis iaciatis? Illi autem libentissimè cum eis pactionem fecerunt. Qui cùm in nauigium conscendissent, sortiti sunt inter se de primo iactu, sorsque ipsa Theotimo cecidit. In ipsius igitur nomine retia in mare demissa sunt, quæ extracta, nihil in se captum habebant. Deinde Parthenius pro Elpidiphoro sortionem fecit, & secundus sagenæ iactus Parthenio cecidit, Sed neque sic aliquid ab eis captum fuit. Dixit autem Elpidiphorus: Ego nõ in meo, sed in Dei mei nomine vobis committo, vt sagenam in mare iaciatis. Fidem enim in Deo ipso habeo, fore, vt quod propositum mihi est, assequi possim.

XVIII. Hoc igitur facto, gloriosi Episcopi & martyris Basilei corpus admirabili quodam modo, & supra quam dici possit, in sagena illa complicatum fuit. Cùm igitur piscatores sagenam extrahentes, multum onus in illa esse præsensissent, arridentes: Felicissimus, inquiunt, istius hominis Deus est. Cùm verò retia in terram extracta fuissent, & hominem in mari peremptum vidissent, sententiam mutantes, de fortuna illa conquerebantur. At Elpidiphorus cùm eum vidisset, & sanctum virum Basileum cognouisset, se continere non poterat, quin multum lachrymaretur atque ingemisceret. Parthenius verò in eius aurem incumbens: Ne demus, inquit, istis suspicionem, sed tanquam communem humani generis naturam misericordia prosequentes, illos rogemus, vt nobis eum dent, quo terræ cadauer ipsum mandare possimus. Consultabant enim piscatores de illo iterum in mare proiiciendo. Quamobrem piscatoribus dixerũt: Vos quidem, fratres, laborastis, idque, quod à Deo ipso datum fuit, cepistis: date nobis eum, qui pro piscibus extractus est, vt quæ ad sepulturam pertinent, ritè illi adhibeamus, vt terræ id, quod ei cognatum est, adiungatur. Piscatores autem pro cadauere nihil sibi dari patiebantur. At Elpidiphorus: Vos, inquit, laborem passi estis, quodque vobis impositum fuit, exsoluistis: iustum igitur est, vos mercedem recipere. Cùm hoc diceret, non antea destitit, quàm quod constitutum eis fuerat, acceperunt. *Corpus S. Basilei è mari extrahitur.*

XIX. Cùm igitur ad ripam quandam maris nauigâssent, corpore illo accepto ac reposito, à piscatoribus relicti sunt, sole ad vesperum iam vergente. Tum illi honoratum sancti martyris tabernaculum amplexati cœperunt cum lachrymis atq; gemitibus, & ea re multum gauisi sunt. Cum n. martyris caput sine corpore, corpusq; sine capite, vtrunq; nobis ipsis spectantibus, in altum mare proiectum fuisset, admirabile fuit & insigne admodum diuinæ potentiæ opus, illud idem caput cum corpore coniunctum emergere, cum sectionis signum existeret, quam gladio allatam, vndique collum martyris præ se ferebat quidem, sed ita tamen, vt à sacro illo capite disiunctum non esset. Neque vllum omnino damnum, vel tumorem ex aquis ipsis, quibus diu agitatum fuerat, vt alia omnia consueuerunt, corpus illud acceperat, neque aliquid male olebat, quinetiam odoris suauitatem quandam emittebat. Prorsus enim ab omni corruptione liberum erat. Non à capite, non à palpebris, non à canitie illa, quæ nuper florere cœperat, pili effluxerant, sed qualis erat, cum adhuc superstes dormiebat, talis & nunc ante illos positus cernebatur, multorumque vnguentorum suauitatem redolebat. Nondum autem septuagesimum annum excesserat. Sed nemo his fidem non habeat, quasi diuinæ potentiæ ordine hæc non sint facta, cum sciat, quæ in Erythræo mari, & Iordane fluuio sub Mose, Iosue, Elia & Elisæo olim à Deo effecta sunt, quæque postea in Iona illo diuino homine, & tribus adolescentibus, qui in Babylonia illa fornace fortiter se gesserunt, quorum neque crines, neque indumenta ignis ardore aut incendio corrupta sunt. Hæc enim Dei potentia euenerunt omnia facientis, & suo nutu quocunque tempore voluerit, quæ contra omnium opinionem sunt, disponentis. Idem enim Deus est, qui & tunc, & nunc mirabilia omnia in eos, quos se dignos inuenit, vel post mortem eorum efficere solet. *Nota eximia miracula in exanimi corpore sancti viri.* *Exod 14.* *Iosu 3.* *4. Reg 2.* *Ion. 2.* *Dan. 3.*

XX. Cum satis igitur collachrymassent, & iam aduesperasceret, Elpidiphorus ad vrbem cucurrit, & velum quoddã emit: cumq; multa nox esset, corpus ipsum in velo illo inuoluit: quod in cuiusdam Christiani hominis domo, qui erat vnus Eupolitarum, & apud quem iam antea diuerterant, reponens, vnà cum iis, qui illic erant, decenter funus ipsum curauit. Quamprimùm autem & ex tabulis arcam quandam Elpidiphorus composuit, atque in vehiculum mercede conductum corpore imposito, vnà cum Diaconis ad illius vrbem Amaseam profectus est, ac totos quinque dies in itinere consumpsit. Ad multam verò noctem in templo, nuper constructo, reliquias illas reposuerunt. Diluculo autem tota Christianorum multitudo in eum locum collecta, occultè quidem propter Præsidis metum, ne si hoc ille sciret, eis malefaceret, festinauit sancti viri corpus sepulcro dare. Sed quoniam verisimile erat aliquos vel non credere, vel eius corporis spectandi cupidos esse, cùm velum illud reuoluissent, omnium virtutum & continentiæ specimen

viderunt,eorumque sensus admirabili quadam odorum suauitate oblectatus est. Cumq; totum illud sancti viri corpus,quod Spiritus Sancti templum fuerat,inspexissent, ac re illa, omniumque opinionem superante miraculo perculsi fuissent,& spiritualem patrem ac magistrum lachrymis prosecuti essent,ipsi denique miraculorum effectori Deo gloriam reddidissent,cum psalmis & lampadibus & multis aromatibus ante illud templum,quod à Basileo martyre, Dei ope adiuuante,constructum fuerat, in ea parte, quæ ad Orientem spectat, vbi & reliquorum sanctorum martyrum corpora multa reposita esse dicuntur,eius etiam corpus condiderunt,hucusque episcopum, pastorem & sui gregis etiam post mortem custodem vigilantissimum habentes,eundemque grauissimorum ac ferocium, cuiusmodi Arabici sunt,luporum,qui non corporeis oculis,sed mente comprehenduntur,aliarumq; ferarum,Græcorum,inquam & hæreticorum persecutorem diligentissimum.

Lupi Arabici, dæmones. Feræ, hæretici.

XXI. Post insignem igitur hominis illius sancti cædem,Constantinus Imperator,cùm hæc didicisset tum ex sororis suæ literis,tum ex aliis viris Senatoriis,qui à Licinio vexati fuerant, & ad Constantinum, tanquam ad seruatorem & malorum emendatorem confugerant,Roma discessit maxima ira pereitus,vel diuino potius consilio, cum Crispo filio,qui & in omnibus Rex bonus erat,eique similis,à quo genitus fuerat. Venit igitur Cóstantinus [a] in Orientem,vt Licinium comprehenderet,qui se ad bellum contra Imperatorem gerendum instruxerat. Sed eius exercitus totus ad Imperatorem illum maximè gloriosum,& nobiles victorias reportantem se contulit, eique adhæsit. Licinium verò, cùm fere ad mortem vsque Imperator castigasset,regali & quacunque illa principatus potestate priuatum in Galliam demandauit,vt in illa regione habitaret: eo enim quod eius affinis erat,illum morte punire noluit, qui iure millies mori debebat. Ei autem,toto Senatu audiente,dixit:Luge,& pœnitentiam age ob ea, quæ ausus es,bonisque operibus studens,ab illis nunquam desiste:fortasse Deus propitius ac beneuolus erit tibi, qui omnis beneuolentiæ expers & insidiator fuisti:fortasse & sempiternæ pœnæ sententiam aufugies. Nihilominus [b] tamen diuina pœna vehementer illum aggressa fuit,in ea enim [c] regione,ad quam missus est, difficilia quædam vlcera, remedia eius malitiæ congruentia,similem illi,quam Maximinus passus fuerat,plagam attulerunt. Cùm igitur grauiter ingemisceret, & solum ac verum Deum à se reprobatum fuisse confessus esset,ex hac vita miser auulsus fuit.

a Constantinus bellú facit Licinio, eumq; comprehendit

b Licinium Deus punit

c De Licinij interitu, omnes testátur eum à Cóstantino contra datam fidem necatum, teste Baronio ad ann. 318

XXII. Porro cùm magnus & verè Christi electus Imperator Constantinus [d] Imperium inuictum atque inexpugnabile adeptus esset,diuisiones illas,quas primus ex Romanis Imperatoribus [e] Diocletianus excogitauerat, in veterem statum restitutas,diuinis legibus & statutis coniunxit:ac per omnes gentes Græcæ superstitionis ritum ac tyrannidem in nihilum redegit: Christianorum verò res augeri,extolli,& omni cum fiducia rectissimam & veram Christi confessionem prædicari fecit:omniaque illa,quæ ad idolorum templa pertinebant,siue pecuniæ, siue reditus fuissent, Domini Iesu Christi Ecclesiis distribui edicto iussit:Imperium denique ipsum eidem Domino acceptum referens,Byzantium vrbem suo nomine appellandam construxit,quam omnium Rex atque Imperator Deus diligit. Obiit autē martyrio functus beatus,& inter sacerdotes atque illustres martyres cumprimis egregius & fidelis Basileus,mense Martio vigesimooctauo die:sepultus verò fuit in sacri sui gregis vrbe mense Aprili vigesimosexto,imperante Constantino,in Christo Iesu Domino nostro,cui gloria & imperium in secula, Amen.

d Constantini præclara facinora.

e Vide Baro. an. vt supra, Euseb. vita Const. lib. 2 c. 19. 20. 21. &c. vsq; ad 41.

f Byzantiú siue Constátinopolis à Cóstantino dedicatur ann. 330. Vide Baro. an. eundem

XXIII. Posteaqvam tale in Christo ministerium amabilis Elpidiphorus compleuit, & in vrbe Nicomedia apud me minimum inter Christi sacerdotes Ioannem fuit,omnes Basilei res gestas,quæ supradictæ sunt, Deo teste, mihi exposuit. Quamobrem ad eorum,qui hæc legent,vel audire voluerint,ædificationem atque vtilitatem literis mandare,& scripta relinquere studui, quæcunque vidi,audiui & didici: nam & ipse dignus habitus fui, qui per dilectum Elpidiphorum illius beati viri spirituali congressu fruerer,quo tempore in carcere custodiebatur,à quo & maximam vtilitatem percepi. Cùm enim tempore illo inter Christi fideles homines contentio ac dissidium ortum esset,ego ab eo viro, qui omni affectione liber,& præceptor erat verè magnus,supplex petij,vt diceret,num rectè sentirent, qui Filium ipsum simul cum Deo omnium supremo pariter æternum esse & sine principio tenerent,dicentes eum esse eiusdem essentiæ,cuius & Pater est,necnon duo hæc sine principio,& pari honore prædita esse affirmantes: an potiùs hæreticam disputationem sustinerent,cùm quodam loco clara voce Filius ipse dicat:Pater maior me est: item illud:Vado ad Deū meum. Tunc ille: Si diuina,inquit,oracula diligenter & accuratè legere volueris,omni affectu & odio liber, inuenies rectissimè illos sentire, qui confitentur,sic Deum ipsum à se coli,cùm Ioannes apertè clamet: In principio erat Verbum,& Verbum erat apud Deum,& Deus erat Verbum,hoc erat in principio apud Deum: & Paulus testetur,Christū esse Dei potentiam,& Dei sapientiam,imaginem & characterem Dei inuisibilis, primogenitum omnis creaturæ, atq; creatorem. In ipso enim creata sunt omnia,siue visibilia,siue inuisibilia,& omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil,quod factum est. Si verò in ipso, & per ipsum omnia creata sunt, & constiterunt, manifestè tempus & secula creata esse intelligimus.

g Author locutus fuit cum S. Basileo.

Ioan. 14 & 20.

Ioann. 1.

1 Cor. 1.

Coloss. 1.

XXIV. At si quis ad eam insaniam deuenerit,vt Patrem & Deum sine potentia, sapientia & verbo fuisse dicat, habeat ille & de Filio talem opinionem,quod paribilis fuerit,& paulatim creuerit, atque additamentum acceperit,eiusque ipsius diuini existentis totam naturam (vt opinatur) ad principium referat. Auctio enim & additamentum,quod paulatim fit,principium habet omnino id,quod fit in tempore. Verùm non existimo aliquem ex iis, qui rectè sentiunt, tale quippiam opinari,neque hoc à veritate puto dissentire,quod Pater sine principio,& Filius cum Deo etiam ipse sine principio sit. Non enim in tempore Pater est,sed supra tempus,supra quod & Filium esse manifestum est. Itaq; cū Deus & Pater semper fuerit,æternus etiam est Filius ipse, supra quam cogitari possit, diuino modo à Patre genitus. Cùm enim confiteamur semper eum fuisse sine principio, semper sapientem & potentem, fateamur igitur necesse est fuisse Verbum,& Verbi genitorem:quod Verbum non in aërem dissoluitur,quemadmodum nostra verba dissoluuntur,sed consistit,& est verè indissolubile,semperq; ab eo,qui sine principio est,ab ipso,inquam,genitore secundum veram essentiam principium habens supra principium. Quod enim Verbum ipsum,hoc est, Filius, eiusdem substantiæ sit,cuius & Pater,Filius ipse homo factus clara voce affirmat,cùm ait: Ego & Pater vnum sumus:&, Qui videt me, videt & Patrem meum. Hæc enim verba aliter intelligi non possunt, quàm quod eiusdem substantiæ cognationem iis, qui verè sunt,aptè congruere ostendant. Eandem sententiam & in verbis illis contineri arbitror: Euntes,docete omnes gentes,baptizantes eos in nomine Patris,& Filij,& Spiritus Sancti. Cùm hoc dicit,vnum ostendit nomen Patris, & Filij,& S. Spiritus. Curnam hoc fecit? Vt eiusdem substantiæ,voluntatis,regni,potestatis ac virtutis,eandem cognationem esse doceret,diuersitatemque personarum,quæ in Trinitate considerantur,ostenderet.

Verbū Dei quale sit.

Ioann. 10 & 14.

Matth. 28.

XXV. Qvod verò dixit:Pater meus maior me est:&, Vado ad Deum meum:in eam partem accipiendum est,in quam accipimus,cùm audiuimus illum esuriuisse,sitiuisse,dormiuisse,defessum,anxium & tristem fuisse,crucem denique & mortem pertulisse. Hæc enim omnia pij homines humanæ Filij Dei,hoc est,vnigeniti Verbi, naturæ propter nos susceptæ tribuere debent:quoniam formam hominis suscepit,& sponte sua seipsum exinaniuit,& cum esset diues,(vt ait diuinus Paulus) propter nos factus est pauper,vt nos illius paupertate diuites efficeremur. Similis enim nobis fuit per omnia,excepto peccato. Tales igitur humiles voces,& patibili naturæ conuenientes, cogitandum est illi conuenire, qua parte homo fuit:Illas verò magnas,& Deo conuenientes voces, de eodem cogitabimus, qua parte Verbum erat

Ioan. 14 & 20.

2 Corin. 8

Dei

Dei in principio, & Deus, vnum cum patre: id quod ex diuinis signis ostensum est. Itaque Genitori similem fuisse intelliget, qui animæ oculis non caliginosis eum contemplari voluerit.

XXVI. Cvm his sermonibus à beato illo martyre adiutus fuissem, & ad rectæ sinceræque fidei firmissimum lapidem conuersus, animum meum in eo confirmassem, & eorum, qui Filium à Patris substantia disiungere atque alienare conati sunt, vel seipsos potius ab vnigeniti Filij prouidentia seiungunt, inanem & adulterinam doctrinam execratus fuissem, ad lectissimum eorum, qui Deo rectè credunt, numerum meipsum aggregaui, in Patre, Filio, & S. Spiritu, eiusdē Trinitatis gloriam celebrans, & nunc, & in secula, Amen. Ita completum fuit martyrium S. Basilei, qui fuit Episcopus vrbis Amaseæ. Eius autem memoria celebratur vigesimosexto die mensis Aprilis. Te verò, qui hęc aut legis, aut scribis, obtestor per illum ipsum Deum, qui omnia videt & potest, vt propter peruersorum hominum, & eorum, qui nobis inimicissimi sunt, hæreticorum malitiam, ab hac narratione nihil subtrahas, neque quicquam illi addas.

Hæretici Catholicis inimicissimi.

VITA BEATISSIMI RICHARII PRÆSBYTERI ET ALMI PATRIS, AVTHORE Albino Flacco Alcuino Abbate.

Ann. 630

PRÆFATIO AVTHORIS AD CAROLVM IMPERATOREM.

DOMINO semper venerabili, semperque desiderabili, piissimo sanctæ Ecclesiæ tutori, gratia Dei semper Augusto Carolo, vestræ salutis perpes amicus Albinus. Rememorante vestræ excellentiæ pietate, in loco sancto & merito venerabili Centula, cùm & ego vestræ gloriæ seruus, vestræ pietatis vestigia ibidē prosecutus, aliquantisper commorarer, orauerat meam paruitatem vir magnus in Christo, dominus & venerabilis Abbas Angilbertus, quo in laudem conditoris, qui mirabilis semper apparet in electis suis, quendam libellum, stylo simpliciori digestum, de vita sanctissimi ac verè magnifici confessoris Richarij cultius annotarem. Dumque exauditis continuo precibus eius, quæ ipsi diuinæ maiestati exaudibiles & charæ noscuntur, eundem mihi exhiberi libellum petissem, non parum miratus sum, cur tanti nominis confessor, quem tantarum virtutum operatorem esse constabat, quemque prisca fama miraculorum patratione post ipsos Apostolos nulli ferebat secundū, tam modico gestorum volumine potiretur. Idq; mihi stupescenti, innotuit iam dictus memorabilis vir Angilbertus, ac spirituales fratres eiusdem sancti loci, haberi apud se, quinetiam apud diuersas ecclesias, codicem alium grandioris quantitatis, in quo scilicet illa miracula legebantur, quibus non immerito sanctum Christi cōfessorem omnis Gallia attollebat. Cuius simplex & minus polita locutio, quia fratribus ad recitandum in populo aptior videbatur, sufficere sibi eandem descriptionem consenserunt. Dumque in iis, quæ rogabant, prænotandis iamiamque animos applicarem, repentè vestræ pietatis nuncio sum conuentus, vti ea, quæ tractabam, sic annotarem, sicut reuera vestræ sapientiæ auribus inferenda. Hinc ego vocato notario, & fixo præ oculis iam dicto libello, ea, quæ referre videbatur de cōuersione, de moribus, de continentia & sanctitate verè incomparabili, necnon de glorioso transitu eius ad Christum, seu de relatione pretiosi corporis in locum priorem, dictatu admodum compendioso, titulo vitæ beatissimi Richarij almi patris aptauimus: & nisi propria decipior imperitia, veluti pretiosum aurum vestræ prudētissimæ sapientiæ ad ornandum diadema Christianæ philosophiæ, fide humili deuotissimè commendamus. Et quia in vestri pectoris cubili gloriam Christi & sanctorum eius honorem regnare cognoscimus, hanc nostri tam beati opusculi præfationem, vestræ in Domino beatæ honorificentiæ dedicamus.

26. Apri. Carolus Magnus hic est. Abbas Angilbertus. S. Richarij eximia virtus.

Gesta sacerdotis magni tenet iste libellus
Richarij, cuius Centula corpus habet.

I. TEMPORIBVS gloriosissimi regis Francorum Dagoberti, qui & seculari potestate præclarus, & Christiana religione nobilis effulsit, & optimates suos dignitatibus exaltauit, & seruos Dei honoribus excoluit: in illis, inquā, diebus plurima vbique monasteria à sanctis patribus cœperunt construi: nec non & multi ex laico habitu viri religiosi inuenti sunt: ex quibus Richarius quidam, natus in villa Centula prouinciæ Pontinæ, velut lucifer inter vmbras oriens emicuit, non tam nobilibus iuxta seculum parentibus ortus, quàm moribus honestus & omni probitate deuotissimus. Hic vt in rustica vita, quædam præsagia futuræ sanctitatis gerebat. Contigit autem illo tempore duos sacerdotes, sanctitate florentes & virtutum meritis fulgentes, quorum prior Caidocus vocabatur, de Hyberniæ partibus in Pontinas peruenisse regiones, sed à rusticis & popularibus illius loci propter insolentiam morum non sunt suscepti, nec digno eorum sanctitate honore tractati: sed magis iniuriis afflictos & opprobriis castigatos, à finibus suis cœperunt eos expellere. Quorum violentiæ & sceleratis præsumptionibus futurus Dei famulus Richarius obuiauit, Christique seruos de manibus impiorum eripuit, & cum omni benignitate eos deducens in domum suam, Deo prouidente, vt illi protegerentur, & ipse saluaretur, obtinuit. Nec lucerna gratiæ Dei accensa diutius abscondi potuit, sed patefactum lumen sanctitatis & prædicationis, longè lateque ad salutem multorum fulsit. Nam introductos hospites suos, cum magnæ charitatis honore curauit, eosque sibi verbum Dei prædicantes, cum tota humilitate & intentione audiuit. Nec frustra in terram bonam semen verbum Dei sparsum est: sed quod aure audiebat, hoc radicitus corde retinebat, & centenos in horrea Christi, vt postea luce clarius & sanctitate & miraculorum ostensione claruit, fructus germinauit.

Dagobertus rex. S. Richarij patria.

II. IGITVR ex prædicatione famulorum Dei & adspiratione gratiæ diuinæ compunctus, ad lachrymas conuersus, confessionem suorum fecit peccatorum, & in conspectu omnipotentis Dei ardenter veniam petens, lachrymis absoluit, quod ignoranter ab adolescentiæ illecebris peccauit: & qui Dominum suscepit in famulis suis hospitalitatis gratia, susceptus est à Domino in misericordia & pietate. Nam ex eo tempore initium sacræ religionis sumpsit, & ad altiora pietatis fastigia gradibus quotidie humilitatis scandere nitebatur: & arreptū semel vitæ iter, fidei passibus peragere conatus est, atque posteriora obliuiscens, se in anteriora cum Apostolo extendit, illius versiculi per singulos gradus memor: Ibunt sancti de virtute in virtutem: quatenus perueniant ad id, quod sequitur: Videbitur Deus Deorum in Sion. Itaque mox ab initio conuersionis suæ tam dura se castigatione constrinxit, vt post longa & diuturna ieiunia, pane hordeaceo cinere commixto, & aqua lachrymis temperata, fessum ieiuniis corpusculum refocillaret: & huius cibi sustentaculo, deuotus Christi athleta vigiliis & orationibus die noctuque Domino militabat, non aërem verberans, sed corpus suum castigans, ne futurus Christi prædicator, in aliquo reprobus inueniretur. Sed his atque huiusmodi virtutum gradibus & sanctissimæ vitæ moribus Deo acceptabilis, dignis successibus ad sacerdotalem peruenit honorem: vt cui prædicationis deuotio inerat, honoris dignitas non deesset. Quem honorem, vt famulus Dei, magna humilitate ornauit, & vera charitate excoluit, & verbi Dei prædicatione ampliauit, atque velut bonus agricola, spinas peccatorum de agro Domini Euangelico vomere eradicauit, & arida corda superno perpetuæ salutis rore irrigauit. Sed & diuina clementia, post eius irrigationem, in isto populo plurima fidei dedit incrementa. Vnde & omnibus præ-

Eius conuersio. Philipp 3. Psal 83. Mirabilis abstinentia. Vigiliæ & preces. Fit presbyter. Pręclarè cōcionatur.

bus prædictus vir Dei Richarius honorabilis factus est & charus: quia quod ore prædicauit, exemplo ostendit, &
viam vitæ, quam alijs sermone monstrauit, ipse prior actu præcucurrit.

Benignitas in inopes. QVICQVID verò ei populus in stipendia prædicationis sponte obrulit, omnia pauperibus diuidere festina- III.
uit: indignumque ei visum fuit de crastino præsentis vitæ cogitare, qui diuitias æternæ vitæ accipere anhelabat. Ideò
oblata ab hominibus distribuit, vt promissa à Deo acciperet. Felix commercium, vt qui parua ac transitoria hilariter
distribuerat, magna & æterna feliciter esset accepturus. Nam studiosissimus fuit pauperum consolator, peregrinorum
susceptor, viduarum defensor, pupillorum & orphanorum pater: ità vt verissimè de eo sanctissimi Iob Testimonium
Iob 29. dici potuerit: Oculus fui cæco, pes claudo, & pater orphano: & causam, quam nesciebam, diligentissimè perscru-
tabar. Quapropter vndiquè ad eum infirmi confluebant: quos læto suscipiens animo, medelam eis consolationis
Humanitas erga lepro sos. per sanctas orationes præbebat. Nec leprosos vel elephantiacos exhorruit, sed quasi fratres amplexabatur, balneis-
que eorum membra saucia fouebat: eademque post ipsos ingressus est, magis ea pietate illos emundans, quàm se
Isa. 58 commaculans, prophetici sermonis non surdus auditor, dicentis: Egenos vagosque induc in domum tuam, & nu-
dum vestimentis tuis cooperi, & carnem tuam ne despexeris. Nec solùm carnali refectione ad se venientes fouebat,
sed etiam spiritali sanctæ prædicationis solatio reficere eos non cessauit. Et sicut miserorum idoneus vbique fuit con-
solator, ita superborum durus castigator esse non timuit. Illos pietatis clementia eleuabat, hos seueræ inuectionis cen-
sura deprimebat. Nec terrenæ potestatis iram furoris metuebat, quem timor interiùs diuinæ potentiæ totum corro-
borabat: paruipendens diuitum minas, vt præco veritatis existeret. Nec fuit arundo vento agitata, vt eum aura hu-
manæ vel laudis vel detractionis commoueret: sed in arce solidæ veritatis consistens, ab humano ore, secundùm
Apostolum, iudicare contempsit, viamque regiam incedens, nec à dextris propter terrores potentium, nec à sinistris
1. Cor. 4. propter blanditias adulantium declinabat. Quapropter magnam plebem Domino Deo suo in hac præsenti prouin-
cia acquisiuit, & sibi honorem perpetuum promeruit.

VNDE populus eius cernens in Christo deuotionem religiosam, cœpit eum attentiùs honorare, & multa ei pro IV.
eleemosynarum largitione afferre: quæ ille (vt erat Dei & proximorum dilectione plenus) omnia in pauperum elargi-
tus est solatia, maximeq; in captiuorum expendit redemptionem. Nam alios occultis diabolica fraude peccatorum
vinculis obligatos, per sedulæ prædicationis hortamenta soluebat: alios seculari captiuitate oppressos, pecuniæ largi-
tione redemit: vt illi spiritaliter absoluti, iucundarentur in Domino: & isti carnali seruitute liberati, conuerterentur
ad Deum. Et non solùm in his regionibus per pietatis opera, vel per prædicationis lumina prædictus vir Domini cla-
rus effulsit: sed vt lucifer æquoreos Oceani campos transiliens, præco diurni luminis nocturnas suo exortu discutit
In Britânia quoq; con cionatur. vmbras: sic ille in vltramarinas Britanniæ regiones, ad expellendas ignorantię tenebras, lumen veritatis suo sparsit ad-
uentu, scilicet vt sicut in istis regionibus, sic & in illis alios à seruitute diabolica, alios à captiuitate carnali liberaret.
Illis verbum Dei infudit, istis charitatis precium impendit, vt pro temporali redemptione æternam reciperent liber-
tatem. Sic ergò bonus Dominicæ pecuniæ negociator, duo simplicis charitatis Dei & proximi talenta multiplicare
studuit: quatenùs cum multiplici laboris sui fructu Domino suo obuiare posset, & hanc vocem audire iucundissi-
Matth. 25. mam: Eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini
tui. Fertur verò, dum causa prædicationis in Britannia diutiùs moraretur, subitò illi venisse in mentem, aliquos, sui
iuris sub seruitute se reliquisse in Gallia. Itaq; dolore percussus, dixit ad suos: Heu nostros sub seruitute dimisimus in
Magna eius charitas er ga seruos suos. patria, dum huc aliquos liberaturi venimus, maximeq; scio eos citò esse morituros. Sed ire festinanter, nauemq; con-
scendite, & eos facite ingenuos, priusquàm moriantur. Illi haud segniter præceptum securi paternum, in patriam ve-
nerunt, prædictosq; seruos viri Dei saluos & incolumes inuenerunt, eosq;, veluti iussi erant, manumittentes, fecerunt
ingenuos: qui non post multum temporis, sicuti sanctus vir Dei prædixerat, defuncti sunt. O quanta clementia est
Dei Christi, qui famulo suo pietatis affectum inseruit, & seruorum eius mortem futuram ostendit: quatenùs illi mi-
sericordiæ merces de suis non periret, & illos morientes seruitutis iugum non grauaret: qui & ob alienos liberandos
tanti itineris periculum subire non timuit: & ex eo tempore neminem sui iuris sub seruitutis iugo retinere voluit: sed
vbiq; omnes ad se pertinentes libertate propria perdonauit, ne in proprios durior esse videretur, qui in alienos mitis-
simus apparere gestiebat, & mercedem, quam ex aliis congregauit, de suis accumularet.

IGITVR prædicationis officio in Britannia peracto, cum multiplici verbi Dei fructu reuersus est in patriam: ne V.
dum in aliena messe quæreret mercedem, in propria perderet: & tanto se ardentiùs seruituti Dei subegit, quanto vici-
Exercitia sancti viri & virtutes. niorem sibi diem remunerationis esse præsensit. Nam seipsum quotidianis ieiunijs macerauit, mortificatione carnis
constrinxit, vigilijs afflixit, orationibus muniuit, charitate confirmauit, spe roborauit, fide armauit, nulli malum pro
malo reddens, nullius adulator, neminem contemnens: vt viam veritatis prior ipse incederet, quã cæteris prædican-
Ephes. 6. do monstrauerat. Sic vir Dei galea salutis induitur, & gladio verbi Dei accinctus, & lorica iustitiæ vndique circum-
datus, atque scuto fidei armatus, calceatusque in præparationem euangelij pacis, processit in prælium publicum
contra antiquum hostem, omnia tela eius ignea fortissimo fidei vmbone repellens: quotidianisque triumphis spolia
multa victo hoste reportauit, in Ecclesia Christi tam metuendus humani generis inimico, quàm humano generi per-
necessarius, vtpotè qui non suam tantùm, sed multorum quæsiuit salutem. Ideò iustum est, vt multorum ore in Chri-
sto laudetur, multorum pro Christo redemptor: cuius non tanti est miracula narrare, quæ ab eo gesta sunt, quanti mi-
raculorum cognoscere virtutem, qua cælesti regi in diebus suis multum acquisiuit populum. Nam officium prædi-
cationis, omnium signorum ostensione maius esse, non dubium est, licèt non defuerit pro temporum vel rerum con-
uenientia signorum perpetratio, quæ per eum diuina peregit clementia.

QVODAM namque tempore maligni spiritûs tentatio ad verecundiam accidit viri Dei, quam Dei misericordia VI.
ad laudem ei concessit euenire. Visitauit enim equitando quandam Deo deuotam fœminam, Rictrudem nomine, &
S. Rictrudem inuisit. cùm iam post dulces vitæ epulas & post colloquia salubria, ipse vir Dei, ascenso equo, ad propria remeare disposuisset:
fœmina prædicta, iuxta morem, equitantis vestigia patris secuta est. habens in vlnis filium suum, vt paruulus quoque
benedictione hominis Dei roboraretur, quem ipse antè sacro baptismate regenerauerat. Accipiente itaque infan-
tem equite venerando seu ad benedicendum, seu ad osculandum, antiquus hostis, omnibus bonis inimicus, im-
misit equo ferocitatem: qui huc illucque dentibus frendens, pedibusque calcitrans, & toto corpore insaniens, incon-
sueto impetu per campum discurrere cœpit. Quod pauida cernens mater, oculos auertit, ne morientem videret fi-
lium, quem seruus Dei, sæuiente equo, manu tenebat. Familia verò pro morte pueri vel casu viri Dei strepere, plange-
Matth. 14. re, eiulare non destitit. Sed dextera Christi, quæ Petrum trepidantem leuauit, ne mergeretur in vndis, puerum ca-
Puerum a præsentissi mo periculo seruat. dentem subleuabat, ne alliderετur in terris. Nam oratione à famulo Dei facta, puer incolumis quasi auicula perue-
nit ad terram, & equus redditus est mansuetudini suæ. Et mater quidem filium suum super terram sanum & ridentem
suscepit in vlnas suas: ipse tamen sacerdos Dei non equo iter agere, sed asello mansuetissimo ex eo tẽpore voluit. Sic er-
Matth. 21. gò, miserante Deo, tentatio maligni hostis illi versa est in laudis honorẽ: & superbia equi, facta est humilitatis gratia &
magistra. Nam nõ erat immemor, Dominum Christum, dum ad redemptionẽ properaret humani generis, asello iter
egisse, non equo. Sic & ipse propter salutiferam prædicationem dum per multa quotidiè festinaret loca, asellum sibi
portito-

potiorem sufficere iudicauit. Quocunquè autem iter agebat, aut psalmi in ore eius resonabãt, aut salutis ex ore eius prædicatio audiebatur. Nec mirum, si Christum semper prædicaret lingua, quem semper gerebat in corde, per quem pius consolator miseris fuit, & durus inuector potentibus: illorum inopiam clementi miseratione reuelans, istorum superbiam seuera castigatione reprimens.

VII. Nam quodam tempore rex potentissimus Dagobertus, rogante viro illustri Gislemaro, easdem venire in partes, & virum Dei, vt se sacrosanctis eius orationibus commendaret, inuisere contigit: quem ipse famulus Dei & sanctitatis suæ benedictione roborauit, & sacerdotali authoritate libera voce castigauit, denuncians ei, nè in seculari superbiret potentia, nè in fugitiuis speraret diuitijs, nè vanis adulantium extolleretur rumoribus, nè caducis gauderet honoribus: sed magis Dei timeret potentiam, illiusque immensam laudaret gloriam: humanam verò potentiam vel gloriam nullam putaret, quæ subitò velut volatilis vmbra recedat, & tanquàm spuma super aquam, tentationis flante vento, euanescat: atque hoc potiùs timendo cogitaret, quia potentes potenter tormenta patientur: & cui plus datur, plus exigitur ab eo. Qui autem vix sufficit pro se solo rationem reddere Deo in die iudicij, quid faciet pro tot hominum millibus ipsi commissis? Idcircò quisque magis timere potest præesse, quàm subesse: quia qui subest, pro se solo rationem reddet Deo: qui autem præsunt, pro omnibus reddituri sunt, qui sub eorum sunt potestate constituti. Qua castigatione rex, vt fuit sapientissimus, benignè suscepta, gaudens eius libera veritatis fiducia, sacerdotem Christi secum ad conuiuium venire rogauit. Qui Christi confortatus exemplo secularium non respuentis conuiuia, vt prædicationis sumeret occasionem, venit cum rege ad mensam eius, totaque die illa & nocte inter epulas lætitiæ, verbi Dei dapes salutiferas conuiuis suis ministrauit. Cuius constantia morũ & instantia prædicationis prætatus rex delectatus, cœpit eum ex animo amare & honore prosequi, in tantùm, vt ea ipsa die aliquid de censu suo ad luminaria domûs Dei condonaret, ratum æstimans, vt sicut ipse inuisibili prædicationis lumine ab eo illuminatus esset, sic visibili luce per eum domus Domini illustraretur: & quod intus ei fulgebat in fide, hoc foris fulgesceret in Ecclesia, memor præcepti Dominici, quo dicitur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est, itemque in Psalmo: In lumine tuo videbimus lumen: id est, in lumine fidei, quod fulget in mente, lumen foris scintillat, quod splendescit in opere.

Rex Dagobertus inuisit virum Dei. Bar. an. 631. — Sap 6. — Luc 12. — Prandet apud regem. — Matth 5. — Psal 35.

IIX. Exinde autem famulus Dei, quia ab hominibus honorabatur homines fugere meditabatur, vt honores temporales declinando, honores acciperet perpetuos: eremumque concupiuit, quatenùs liberiùs soli Deo vacaret, & contemplatiuos carperet fructus, qui ad id vsq; temporis in actuosis haud segniter desudârat: sciens à Domino dictum de Maria, sedente secus pedes eius, & verbum vitæ attentiùs audiente: Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea. Huiusque memor sententiæ, monasticam vitam petiit, quò secretiùs sola cœlestia mente rimaretur, ecclesiæ regimen alteri tradens, quam ipse in Centula vico Christo fundauerat. Porrò Gislemarus, vir illustris & Christianæ religionis deuotus amator, simul & Mauróntus, nobilis quidam vir, & terrarum vel syluarum ad regem pertinentium seruator, præbuerunt ei locum manendi in sylua T. stiacensi: qui & ipse Mauróntus posteà seculari habitu deposito, monachus factus est in eodem loco. Cumque viro Dei mansionem solitariam præparâsset, Christo monasterium construere inchoauit. Vir igitur Dei habitationem illam cum vno solo commilitone ingressus est, paruo tantùm tuguriunculo, vilissimo opere facto, contentus, vt habitatio vitæ conueniret, superfluum æstimans, sæculi contemptorem aliquid sæculi deliciarum habere & videre. At inibi tanta se mortificatione carnis castigauit, tanta ieiuniorum & vigiliarum assiduitate macerauit, vt vix ossa arentia dissipatis iuncturis sibi adhærerent, & trementia baculo regente vestigia difficile moueret. Iam mente sæculo maior, sola cœlestia semper cogitabat, quantumque mundo alienus, tantùm Deo proximus erat, illum quotidiè vincens in eremo, à quo Adam olim victus est in paradiso: super aspidem & basiliscum ambulans, caput quotidiè antiqui conterens serpentis, temporalia contemnens, æterna sola suspirans, scalam somniantis Iacob omni hora ascendens, atq; per angustam viam, quæ ducit ad vitam, incedens, iter suum assiduis muniuit orationibus. Nec clausa tamen eremi angustia, lucis columna latere potuit: quin potiùs sui fulgoris radijs longè lateque magis innotuit. Quapropter vndiquè ad hominem Dei diuersis fatigati infirmitatibus confluxerunt, quos sanctarum medicinis orationum sanauit, omnesque ad se quocunque morbo afflictos venientes, vel tristitiæ cuiuslibet rancore angustiatos, sanos & hilares domum remeare fecit: nec in domo salutis diu morbus manere valuit, sed quanto propiùs accessit, tanto velociùs recessit. Mihi verò non singulas virtutum eius species nominatim enarrare propositum est, sed vitæ sanctitatem paucis perstringere verbis, nè eloquij mei tarditate multiplex signorum, per eum gestorum, fama magis obscuretur, quàm laudetur. Doctioribus ergò illa relinquens, quo fine præsens hoc sæculũ sancta illa anima deseruerit, solum mihi dicere sufficiat.

Luc 10. — Degit solitarius — Vita durissima. — Gen 3. — Gen 28. — Matth 7. — Multos curat morbidos.

IX. Itaque præscius diei euocationis suæ, qua felicitatem diù desideratam accepturus erat, vt esset semper coniunctus Christo, quem semper amauerat: vocauit ad se Sigobardum commilitonem suum, dixitque ei: Scio, fili mi, scio, quòd finis meus non tardat, & regem meum, quem diù concupiui, citiùs videbo: & vtinàm tam propitium mihi seruo videam, quàm desiderabilem sanctis suis. Sed tu, fili mi, præpara vasculum corpusculo meo quo condatur, non superfluo studio, sed necessario vsu: vt illic seruetur in illum diem, quo corruptela hæc vertatur in incorruptionem, & mortale hoc induatur immortalitate: & para te cùm omni diligentia, dulcissime fili, vt vbi dies illa, quę mihi modò appropinquat, tibi aduenerit, te paratum inueniat. Ego verò ingredior viam vniuersæ carnis: tantùm mihi misericors sit Saluator mundi, & me modò defendat ab hoste, qui me olim redemit ab hoste: & quem præsentis vitæ habui consolatorem, æternæ vitæ mihi inueniam largitorem. Hæc discipulus à patre audiens, lachrymis perfusus, tamen præcepta secutus, lignum inueniens fidit, cauauit, & corpori patris coaptauit, pijsque fletibus rigauit quod fecit, penè priùs lachrymis implens amaris, quàm paternis membris: aptatumque, vt potuit, sarcophagum in loco præfinito à patre composuit. Interim dum cum tristitia patri filius pararet obsequium, validior patrem coquebat infirmitas, & in frigido corpusculo vix halitus remansit extremus. nec tamen ab orationis cessauit officio, vel diuinæ laudis obsequio: & dum salutifero corporis & sanguinis Christi viatico suum iter muniuit, inter gratiarũ actiones & verba orationis, 6. Calend. Maij spiritum emisit: positusque est in sepulcro à discipulo in loco, vbi ipse præceperat. Sed mirum dictu: inter exequias paternas subito discipulus sopore oppressus, vidit in visu, quasi raptus esset in aulam splendidissimam, omnique decore pulcherrimam, immò solis luce clariorem: in qua beatum Richarium præclaro & hilari vultu vidit habitantem, sibique loquentem: Eccè frater Sigobarde, qualem mansionem præparauit mihi Deus: pro vili, quam habui in terra, pulcherrimam in cœlo: pro contemptibili, gloriosam: pro obscura, lucidissimã: & pro fumosa, omni suauitate renidentem. Euigilans autem Sigobardus, lætior opus exequiarum perfecit, Deo prouidente, vt filius consolaretur, & patris ei gloria ostenderetur. Conditus est ergò, vt prædixi, miles Christi, vbi suo regi maximè militauerat. Sed non multò pòst fratres à Centula monasterio cum suo Abbate Ocialdo, viro religioso & sancti successore, venerunt, & corpus S. Richarij tulerunt, posueruntque in loco, in quo etiamnùm cum magna meritorum gloria requiescit. Ibi enim, præstante Deo, per serui sui reliquias nona sæpiùs audiuntur miracula edi, vt fides precantium pateat, merita sancti viri ostendantur, & in seruo suo Christi laus celebretur, sicuti dictum est, Laudate Dominum in sanctis eius.

Prædicit obitum suum. — 1 Cor 15. — Migrat ad Dominum. — Visio discipuli. — Corpus eius Centulam transfertur. — Psal. 150.

Contractus sanatur. *Item dæmoniaci.*

X. QVIDAM contractus, corpore debilis, sed fide robustus, frequentabat orando sancti Dei sepulcrum. Qui optata sanitate subito recepta, dedit gloriam Deo, quod infirmus venisset, & sanus recederet. In cuius miraculi memoriam, vsq; hodie sustentacula infirmitatis illius pendent in Ecclesia S. Richarij. Sed & multoties dęmoniaci, ad corpus sancti Dei suorum obsequio deducti, diuina concedente clementia, à vexatione maligni spiritus liberantur.

XI. QVODAM tempore vinculis & catenis constricti quidam per publicam ducebantur plateam, quæ est iuxta B. Richarij Ecclesiam. Qui cùm eminùs ad viri Dei propinquarent templum, voce magna clamare cœperunt: Sancte Richari, salua nos: & statim ruptis vinculis, absoluti sunt.

Vincula soluuntur.

XII. ITEM clades magna, quam venenosam lacertam vocant, longè lateq; morte amara habitatores terræ interfecit, & vix, ab ea tactus, viuus euasit. Percussusq; est ea peste quidam è fratribus S. Richarij: qui licet mortem timeret propter cladem, vitam tamen non desperauit propter patronum. Ergo quasi ad certa suffragia comitātibus fratribus, cucurrit ad sepulcrum viri Dei: ibique communiter oratione facta, & ipse liberatus est à morte, & omnes defensi sunt à plaga, nec aliquis ex illis fratribus mortifera cladis eius vastatione percussus est. Nec solùm illi liberati sunt, sed & si quis à longe veniens, plaga tactus pestifera, ad S. Richarij cum fide fugiat solatium, etiam cum clade, mortis euadit periculum. Vnde intelligi datur, quantam habeat apud Deum potestatem pro nostris intercedendi peccatis, si cum fide clamemus ad illum, qui tanta est virtute præditus depellendi morbos ab illis, qui cum fide veniunt ad eum. Nam patet ex miraculis, qualis sit ex meritis, & anteacta vita fulgescit in opere subsequenti: ita vt non sit opus dubitare de sanctitate, dum tantus est in virtute. Intelligite hinc, fratres charissimi, qui pauper voluit esse pro Christo, quales modo habeat diuitias cum Christo: & qui appetiit esse contemptibilis inter homines, quàm gloriosus regnet inter angelos, honorem, quem fugit in terris, nunc possidens felicissime in cœlis. Quapropter dignum est, vt ab omnibus honorificetur, qui omnium Dominum semper amauit: propensius tamen à nobis, qui eius corpori quotidie assistimus: quatenus quos filios genuit in doctrinis, dignos possideat hæredes in meritis. Nec illi tantum prodest nostra laudatio, quantum nobis eius imitatio. Magis illi placet imitator deuotus, quàm laudator otiosus. Vnde fratres charissimi, & sanctissimi patres, & filij iucundissimi, totiusq; sanctæ congregationis populus, qui ad tanti patroni festa conuenistis, dignos vos facite, vt Deus omnipotens per eius intercessiones, vestras exaudiat orationes. Ornate vosmetipsos spirituali pulchritudine, supereminentis charitatis gloria, victrici fidei fortitudine, & spe suauissima de Christi bonitate, sequentes semper sanctorum Patrum vestigia, vt per eorum gradientes exempla, illorum societate digni efficiamini: & secundum Apostolum, abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: Cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Sancti imitandi. *Tit. 2.*

ANN. 280.

MARTYRIVM S. MARTYRIS ANTHIMI EPISCOPI NICOMEDIÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE, QVI QVIDEM EVM

scribit 3. Septembris capite plexum, sed nos Latina hic sequimur Martyrologia.

27. April. secundum Latina Martyrologia. *for. * Bithyniæ.* *S. Anthimi patria.* *Vt se gesserit puer.*

I. QVIS nescit, quàm pulchrè quidem sita sit Nicomedia, & quanta sit eius magnitudo, quantusq; sit eius splendor, & quanta pulchritudo, & quod ea sit arx omnium ciuitatum * Nicomediæ? Sed quamuis ea sic se habeat, & ad tantam processerit elegantiam, suo tamen germine magis gloriatur, quàm his omnibus. Ex ea enim, tanquam generosis ramus, editus est Anthimus, floruitque & pulchros fructus produxit. Nam modo quidem excesserat ex infantia, & in eo bonorum morum florebat omnis gratia. Et iam euaserat adolescens, & erat intelligentiæ multis numeris absolutus. Postquam autem in virorum numerum est relatus, & eos fructus percepit, qui sunt inter viros, & ventri imperauit, itaque & carni est moderatus, & mundanum hunc fastum abhorruit: toto tempore vacabat orationi, & diuinarum rerum meditationi: Matrem autem virtutum charitatem studiose exercuit. Se autem in hoc præclarè gessit, quod semper esset grauitate præditus, & cogitabundus & solicitus. Tanta autem ornatus erat humilitate, vt satis esset, si vel solum videretur, ad compungendas animas eorum, qui erant studiosi virtutis, & ad augendam virtutem. *Adolescens.* *Vir.*

Initiatur sacerdotio Anthimus. *S. Cyrillo in Episcopatu Nicomediēsi succedit. Vide vitam SS. Indes & Domnæ 26 Decemb. & Bar. an. 291.* *Creatur Nicomediæ antistes.*

II. QVONIAM ergo qui sic vitam agebat, & vel maximè vocalem præconem propriam habebat virtutem, nec celari, nec latere poterat, euehitur ad excelsam sedem sacerdotij, & in Presbyterorum cathedra laudat Dominum: cùm tamen non repente ad id peruenisset, neque suæ vitæ prooemium fecisset sacerdotium: sed cùm se prius recte gessisset in multis aliis gradibus, & eis conuenientem exercuisset virtutem, & hæc omnia tulissent testimonium, quod dignus esset superioribus, sic ascendit ad magnam dignitatem sacerdotij, non honorem persequens, nec accipiens: sed ab illo potius apprehensus, etiamsi ipse se procul remouebat propter summam humilitatem. Deinde excedit quidem ex hominibus, qui Nicomediæ tunc erat Episcopus. Erat autem pastore vidua ecclesia, & se esse desertam deflebat miserabiliter, & deplorabat calamitatem. Nicomediensium itaque præpositi, & maxime qui erant alumni ecclesiæ, se esse desertos ægerrime ferentes, omnes inter se communi suffragio decernunt, Anthimo mandandum esse episcopatum. Cùm ergo venissent ad Ecclesiam, Deum vocabant testem suæ electionis & vehementer rogabant, vt eis reuelaretur, an esset Deo accepta eorum sententia, & an haberent supernum suffragium eis suffragans & adstipulans. [illegible] autem circumfulsit lux magna & admirabilis: & vox quædam Anthimo tulit testimonium, & eorum confirmauit electionē, & hortata est, vt ad effectum deducerent. Atque sic præficitur clauo regendo ecclesiæ, & sedes virum dignum suscipit, & suum ornamentum accipit Ecclesia: & deponit tristitiam, vt quæ adeo (vt cum Paulo dicam) irreprehensibilem & adeò sapientem & magnum sit assecuta præfectum. *1. Tim. 3*

a Indes & Domnæ martyrium & 20000 martyrum Nicomedię habes 26. Decemb. *b Anno 301 grauissima Christianorum persecutio. Vide Bar. hoc ipso anno.*

III. ILLE autem, quomodo boni gubernatores, hoc solū spectabat, & ad id se parabat, vt sedaret graues fluctus impietatis: & vt animas eorum, qui simul cum eo nauigabant, ad portum Dei duceret. Hoc nouit Indes [a] & Domna. Indes ille vir admirabilis & laude dignus, qui relicto Imperatore, & Imperatoris rebus omnibus, cum Domna accessit ad pietatem, & communem Regem ambo sunt assecuti. Neque Glycerius & Theophilus fuerunt expertes studij huius viri pietatis, qui hoc sufficiens præbuere testimonium, nempe mortem pro Christo. Neque alia multitudo viginti millium, qui fuerunt per ignem consummati. Mardonius quoque, & Mygdonius, & Petrus, & fortissimus Zeno, qui ipsi quoque ostenderunt parem in Christum amorem, quoniam nec ad [illegible] quidem sustinuerunt abesse martyrio. Tantum quidem in pietate incrementum tūc multi acceperunt ab Anthimo admirabili. Repente [b] autem excitata est tempestas vehementissima, & sæuissima procella irruens in Christianos, omnes perculit. Nam imperium quidem obtinebat Maximianus: exorta est autem grauissima persecutio, & peruasit in omnem terram: & ex Christianis alij quidem quærebantur, alij vero interficiebantur. Atque florem quidem pietatis, Anthimum, virtus tunc facit manifestum: & indicatur quoque illis, qui quærebant Christianos, is qui tunc quidem erat magnus inter sacerdotes, paulò post autem etiam inter martyres.

NAM

IV. Nam ille quidem versabatur in quodam pago, seminans verbum veritatis, & talentum fidei multiplicans. Mittit autem Maximianus circa viginti equites, vt eum comprehenderent, & ad eum adducerent. Illi autem cùm Semanam venissent, (est enim hoc nomen pago) offendunt Anthimum: & non coniicientes hunc illum esse, quem quærebant, ipsum Anthimum rogabant de Anthimo, & quisnam is esset, & vbinam in pago degeret. Ille verò cùm eos quidem interim hospitio accepisset, & eis panem & fabas in cœna apposuisset, & pro viribus conuiuium exhibuisset, deinde se esse Anthimum renunciat. Quod quidem cùm illi audiuissent, propemodum obstupuerunt, & nec ad illius quidem canos poterant omnino intueri, reputantes quidem mensam, & cœnam, & hospitium: rursus autem cogitantes, quanam de causa, & propter quid ducturi essent eum ad Maximianum, ad extrema scilicet mala, & certum supplicium. Quod quidem & eorum animis maiorem afferebat dolorem, & efficiebat, vt apud Anthimum erubescerent. Hac de causa cùm os illius veridicum haberent eius indicem, & ex eius lingua intelligerent eum esse Anthimum, eum lubenter dimittebant, & vt recederet, suadebant: sciebant enim nihil boni ei esse successurum ex suo aduentu ad Maximianum. Nobis autem ad nostram, aiebant, sufficit defensionem, Anthimum quidem multum quæsiuisse per vniuersam Nicomediam, non potuisse tamen eum inuenire. Sed qui Dei præcepta semper meditabatur Anthimus, eos omnino adhortans & docens, vt veritatem loquantur in corde suo, & nec illos propter ipsum vel solis labris mentiri sustinens, & alioqui propter Christum mortem sitiens, vnà cum eis illinc est profectus, & iter iniit. Cùm eos autem multum esset exhortatus ad pietatem, & de futuris cum eis disseruisset, & si quid eis durum & asperum ex pietate inerat, id leuigasset & complanasset, & eis animæ agrum mundum, & ad pietatis semen suscipiendum aptum reddidisset, diuinas prius effundit preces: deinde cùm fluuium offendisset in itinere, eos baptizat, & iter rursus cœptum persequitur, donec venit in ciuitatem, & ad tribunal Tyranni ingreditur, ponè quidem manus vinctus. Sic enim propter pietatem oportebat, tanquam maleficum, sisti ante Imperatorem: Mentem autem ad cœlos extendebat, vnde ad se spectabat venturum auxilium.

Anthimus ipse se prodit hospitibus.

Vltro profitetur ad tyrannum.

Sistitur coram Maximiano.

V. Volens ergo Imperator vel ipso solo adspectu Anthimo ostendere, quàm esset graue & acerbum aditurus periculum, vt eum statim in principio inueniret molliorem, instrumenta publica ad torquendum comparata, ei prius producit in conspectum: & cùm eum intro vocasset: Tu es, inquit, qui post Christum, qui dicitur, erras, Anthimus: facilemq; & simplicem turbam in eundem adducis errorem, & deos nostros innumerabilibus contumeliis afficis? Ille autem ex æquo ridens & tormenta proposita, & ea quæ dixerat Tyrannus: Ne ad hæc quidem, inquit, tibi responderem, certò scias, ô Imperator, nisi mihi sacer & diuinus Doctor Paulus persuaderet, docens nos esse paratos cuilibet petenti reddere rationem. Pollicitus est enim nobis Deus oris sapientiam, cui non poterunt resistere omnes nostri aduersarij. Nam ego quidem prius tui in simulacra erroris, & in eos, quos dicis deos, damnabam crassitudinem: nunc autem video maiorem tuam & apertam ignorantiam, quod me quoque ipsum sperasti abrepturum, & me ab omniũ creatore abductum, qui te quoque ingratum figmentum sua honorauit imagine. Cur enim me vinctum ad tuum tribunal produxisti, & tormentorum instrumenta meis oculis subiecisti? Num clarum est te id fecisse, vt me obstupefaceres, & vel omnino persuaderes, vel vim afferres? Oportet hæc aliquibus aliis proponere, qui sunt nimis pusilli & abiecti animi, & quibus hæc præsens vita est voluptati, & qui maximum ducunt supplicium ea priuari. Nam me hocè luto corpus continet quouis carcere grauius, quod mihi non sinat animam transire ad dilectum. Minæ autem, supplicia & tormenta, quibusnam delitiis non sunt mihi iucundiora, quæ habent mortem e vestigio consequentem, quæ cùm me à carnis liberatit vinculis, mittet ad ea, quæ desidero?

1. Petr 3.

Luc. 21.

Vide mirabilem animi fortitudinem.

VI. Hæc cùm sacerdotio magnus, & decertatione maior Anthimus disseruisset, dixit Imperator: Sunt hæc quidem prolixæ nugæ: videbis autem. Cùm verò apud se submurmurasset, iubet eius ceruicem verberari lapidibus. Ille autem tanquam iam suscipiens primitias certaminum propter Christum & fundamentum accipiens coronarum, placidè accepit præsentes plagas, & cupiebat accipere grauiores, desiderans consequi præmia præclariora. Et partim quidem irridens, & Tyrannum veluti ludificans, partim autem flamma insaniæ animum eius accendens, & ad maiora & grauiora irritans supplicia: Dij, aiebat, qui cœlum & terram non fecerunt, pereant. Quod quidem cùm Maximiani cor medium penetrasset, ferreis candentibus fibulis talos transfixit martyris. Illi autem tormentum erat magnæ voluptati, vt qui ea assequeretur, quæ desiderabat propter Christum, & Maximiano propemodum agebat gratias propter supplicia: adeo desiderabat Anthimus Christo gratificari. Maximianus ergo, qui liberè in tormentis suam exercebat potestatem, & martyris generosum animum contendebat superare acerbitate suppliciorum, iubet testis solum consterni. Deinde ei nudum athletam impositum, virgis cædi vehementius: vt duplex dolor ad eius permanaret animũ, nempe & supernè ex virgarum verberibus, & infernè ex testarum duritie. Ille autem ne tunc quidem desperans victoriam, cantabat hæc verba: Ago tibi gratias, Domine & Rex seculorum, quod me cinxisti virtute ex alto, & inimicos meos dedisti mihi dorsum: & eos, qui me oderant, exterminasti: & omnes, qui aduersus me insurgebant, subter me supplantasti.

Ceruix eius tunditur lapidibus.

Ierem. 10.

Delectatur suppliciis horrendis.

Cæditur virgis, & testis cruciatur.

VII. Sed Maximianus rursus processit ad alia, & ænea candentia tibialia iubet alligari martyri. Quod quidem cùm factum esset, sicut iusserat, & beatis illis pedibus, quod est vehementissimum, & ad doloris rationem maximè intolerandum, ignita tibialia fuissent applicata, diuina quædam gratia ad generosum illum virum desuper aduolat: & illinc audit vocem eum magis roborantem, & spondentem victoriam, & præmia promittentem, & mox manum præbentem, quæ imponat coronam. Vox autem eius animum conuertit ad tranquillitatem, & eius vultum reddidit alacriorem. Porrò autem iucundus quoque quidam subrisus insidet eius labris, significans internam cordis tranquillitatem. Hæc ergo videns Maximianus, stupebat quidem, vt erat consentaneum: (quidni enim stuperet?) rei tamen detrahebat, & eam vocabat præstigias, & incantationem, & rogabat causam. Iustus autem, Sunt, inquit, mihi præsentia, ô Imperator, bona præmia & certa promissio futurorum. Breui enim conuincam te frustra esse inflatum, & deos, quos nominas, ostendam esse humanis viribus longè imbecilliores, adeò vt te sit subitura pœnitentia, quod mei feceris periculum: & quod non à nobis citius recesseris, non leue sis damnum iudicaturus.

Ignita tibialia ei adhibentur.

Diuinitus confirmatur.

VIII. His vehementer commotus Maximianus, iubet martyrem rotæ alligatum, continenter quidem in rota versari, ignis autem lampadibus eius carnes consumi & eliquari. Atque Maximiano quidem ad effectũ statim deductus fuit iussus: & lampades in manu habentes lictores, accesserunt ad martyrem, qui erat extensus in rota, ignem spirantes, ignem videntes, ignem ferentes: animis in eum flammam spirantes feruentius, quàm ignis, quem habebant in manib. ac propemodum arbitrantes, se athletam facturos esse totum flammeum. Postquam autem iam venerunt prope rotam, (O admirabilem tuam, ô Christe, in eum virtutem) illa quidem continuò destitit moueri: illi verò cadunt in terram, & fluunt lampades è manibus, quæ nullam earum curam gerunt: & iam dimissæ sunt vacuæ, veluti quodam sopore eas torpefaciente. Propter hæc ira percitus Imperator, tortores insectabatur maledictis, & criminabatur quod iussa exequi negligerent, & præsentium rerum curam omnem abiicerent. Et: Quomodo, dicebat, eò venistis audaciæ, vt vos tanta inuaserit socordia, & istum nostro impetuo prætuleritis, adeò vt nostra quidem iussa reliqueritis imperfecta, humi autem accubueritis, vt & vobisipsis gratificemini, & labore defessos recreetis? Videt, quemadmodum ne seipsos quidem possint restituere, neque manibus vti ad id, quod est opus: sed ignorabat stolidus, diuinam

Alligatus rotæ, igni aduritur.

Carnifices prosternuntur.

uinam virtutem, non autem socordiam, vires eorum extinxisse. Illi autem: Non ita res se habent, O Imperator, responderunt, neque tardi sumus in tuis iussis exequendis: absit, vt tantum insaniamus: neque cessimus socordiæ, neque manus nostræ magno defessæ sunt labore: sed terribilis quædam visio nos sic affecit, quæ nos humi deiecit, & manus nostras dissoluit: & iam sumus membris dissoluti, & effecti omnino imbecilli. Tres enim viri, adspectu quidem candidi, & candidis induti vestibus, specie autem terribiles, nobis apparentes, toruè in nos & ferociter adspexerunt: & ignis, qui erat in manibus, ex lampadibus statim in nos spirauit. Deinde cùm iussissem abscedere Anthimum, (eum autem vocabant Dei famulum) nos deiiciunt: & sic statim, vt vides, afficiunt. Atq; ij quidem hæc inter se disserebant.

Martyr feruenter agit gratias Deo. *Esa. 8.*

XIV. INTERIM autem dum rota quiescebat ab ambitu, & nihil omnino mouebatur, martyr Deo feruentiorem offerebat gratiarum actionem, & illinc ampliorem consequebatur benignitatem. Maximianus itaque volens ostendere, ex lictorum simplicitate, non autem ex martyrica ad Deum fiducia, hanc rem esse profectam, eum deposuit è rota, & ei ense mortem minatur, nisi sacrificarit. Ille autem ex minis sumpsit argumentum maioris gratiarum actionis: & toto corde Deum rogauit, vt perueniret ad chorum viginti millium martyrum, vt etiam liceret ei dicere: Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Imperator verò postquam vidit finem ei maxime esse in votis: Scio, inquit, quam vos Christiani sitis gloriæ cupidi, & honoris appetentes, & quod proiecta vestra audacia qualecunque nomen assequi cupientes, extremum omnium malorum, mortem violentam eligitis. Sed hac quidem de causa minime lætaberis. Nam cum ego te prius multis affecero supplicijs, luce præsenti sic priuabo, vt qui sis indignus tantæ rei voluptate. Martyr autem. Non alia, inquit, ratione efficies, vt præmia consequar præclariora.

Catenis vinctus ducitur in carcerem. *Carcere detentos baptizat.*

XV. QVID postea consequitur? Ferreis catenis vincitur, & ad maleficorum carcerem deducitur. Sed ea, quæ consueuerat, eius lingua ad Deum canebat: & catenas simul dissoluit & vincula, nec eos quidem, qui ipsum ducebant, lictores dimittens expertes miraculi. Nam ij quoque proni humi iacebant, obstupefacti admirabili spectaculo. Quædam enim diuina gratia desuper martyrem circumuolans, & in eum lucem immisit clarissimam, & eos, qui ipsum acceperant, lictores, cum ferreis, quibus erat circundatus, vinculis, humi repente deijcit, cum ne conniuere quidem sustinuissent. Cum vero martyr eos fecisset surgere, iubet vt cœptum iter peragant. Cum autem peruenissent in carcerem, ingreditur ille lætus, tanquam ad conuiuium: & cum eis, qui illic erant, fidei panem proposuisset, & eos benigne & comiter esset amplexus, & eis propinasset pietatem ac veram religionem, eos Christo totos coniungit & conciliat, & eius adoptiuos filios efficit per baptismum. Maximianus autem cum hoc accepisset ab ijs, qui erant ei subiecti, & timuisset, ne multorum aliorum faceret iacturam, iubet rursus ad se adduci martyrem, & rursus adhortatur, vt dijs illius sacrificet. Quo tempore huius quoque rei præmium ei pollicetur sacerdotium.

Magna dicendi libertas.

XVI. ILLE autem libere: At ego, inquit, ante tua verba sum sacerdos, & sacerdos primi, & magni & præclari Pastoris & Pontificis Christi, qui non solum meæ carnis est particeps, & ad me vsque propter me descendit: idque cum sit Deus expers materiæ, & qui non potest comprehendi: sed etiam sacrificauit seipsum pro ouibus: & in crucem actus, mortem suscepit, & die tertio resurrexit: & in cælum rursus ascendit, me quoque simul euehens, qui illinc cecideram propter inobedientiam. Huius sum ego sacerdos, & ei meipsum statui offerre hostiam. Res autem vestræ, & vestrorum, vt dicitis, deorum, dignæ sunt nocte & angulis, & quæ lugeantur potius propter interitum & calamitatem, quam appetantur maledictis.

Punitur capite Vide Euseb. hist Eccles. lib 8 c 6 & Baro. an 302

XVII. HIS ita percitus Imperator, iubet generosum Anthimum duci ad mortem. Ducitur ergo athleta, spe futurorum habens vigentem lætitiam. Et cum peruenisset ad locum, in quo erat per mortem perventurus ad vitam, ad precandum tempore petito & accepto, cum postremo esset precatus, & Deum allocutus, ei beatum illud caput amputatur tertio mensis Septembris. Vespere autem accedentes quidam fideles, cum preciosum corpus illius sustulissent, sancteque & honorifice composuissent, in ipso loco, in quo fuit consummatus, pulchre deponunt, laudantes Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnam diuinitatem & regnum: Cui omnis gloria, honor & adoratio, in secula seculorum, Amen.

ANN. 260 DE S. VITALI MARTYRE *reperiet Lector quædam scitu digna in vita SS. Geruasii & Prothasii Martyrum die 19. Iunij in Epistola, quam S. Ambrosius scripsit fratribus per omnem Italiam: ex qua etiam Petrus Damianus quædam ad verbum descripsit in Sermone, qui iam sequitur.*

B. PETRI DAMIANI SERMO PARTIM HISTORICVS DE SS. VITALE ET VALERIA EIVS CONIVGE.

28. Apri. Paschalis festiuitas in toto orbe celebris. *Sanctorum mors, vitæ initium.*

I. IMMENSAS Deo laudes & gratias referamus, dilectissimi fratres, quia dum per totum orbem Paschalis festiuitas rutilat, nostræ patriæ fines etiam beati Vitalis triumphalis dies illustrat. Hodie namq; miles Christi gloriosus, pro fide Imperatoris sui in æternum victurus occubuit: hodie deuicto humani generis inimico, cum triumpho gloriæ regna siderea penetrauit: hodie peracto stadij sui cursu, de ergastulo carnis victor exiuit: hodie alternantibus hinc inde hymnidicis Angelorum choris, palatium Regis æterni purpuratus intrauit. Vbi cum igniis beatorum spirituum cœtibus inenarrabiliter emicat, cum trabeatis senatoribus curiæ cœlestis exultat, cum Patriarchis in aureo sublimiter solio inthronizatur, cum laureatis martyribus mirabiliter coronatur: Cum his omnibus stola indutus gloriæ, ineffabili exultatione tripudiat, & in conspectu æterni Regis melodum Alleluia iucundissima suauitate decantat. O quàm beatè moritur, qui moriendo oritur: quàm feliciter temporalem vitam finit, qui viuere perpetualiter incipit. Hinc est, quod sancta Ecclesia dies migrationis sanctorum, natales vocare consueuit, quia protinus in cœlo nascuntur, cùm in terra visibiliter moriuntur: & tunc verè incipiunt viuere, cùm mortalem videntur vitam finire.

Veracissima S Vitalis historia: quam habes 19 Iunij in vita SS. Geruasij & Prothasij. *Ad certamina vt ani-*

II. PERPENDITE, fratres mei, hic inuictissimus miles Christi quàm forte, quàm robustum pectus habuerit, qui de sui periculo omnimodo securus, de alieno solicitus, vno verbi telo, & inimicum perculit, & claudicantem iam inflicto vulnere socium, ad agendum fortiter excitauit. Docta manus ad prælium, vibrauit hastam: socium, vt surgeret, tetigit, & vincenti iam aduersario letale vulnus inflixit. Vt enim in veracissima gestorum illius narratur historia, cùm post nimia tormenta Vrsicinus capitalem sententiam voluisset euadere, exclamauit beatus Vitalis, dicens: Noli, noli, Vrsicine medice, qui alios curare consueuisti, teipsum æternæ mortis iaculo vulnerare. Sanctorum quippe virorū est consuetudo, fratres mei, vt in tribulationum bello deprehensi, dum illinc aduersarios insequentes, hinc suos fugiētes adspiciunt, illis opponant scutum patientiæ, istis intorqueant iacula doctrinæ: atque ad vtrunque pugnandi modum mira virtutis arte se erigunt, quatenus & infirmi intus fortiter se erigant, & foris viriliter aduersa contemnant: hos docentes corrigant, illos tolerantes premant. Insurgentes namque hostes patiendo despiciunt, infirmantes verò ciues compatiendo ad salutem reducunt. Illis resistunt, ne & alios subtrahant: istis metuunt, ne metuendo mortem, vitam funditus perdant. Illinc iaculis aduersantia pectora feriunt, hinc scuto opposito debiles tuentur. Atque ita vtrobique velocitate circumspectionis inuigilant, quatenus & ante se audaces confodiant, & post se trepidos à vulnere defendant. Sed quisquis vult in campo certaminis fortiter agere, curet necesse est in pace domestica se custodire, in

ocioque

ocioque se frequenter exerceat, ne ignarus pugnandi, incautè ad bella prorumpat: ne si rudis & imperitus cum doctiore congreditur, dum arma armis præter solitum conserere nititur, antequam insigne aliquid faciat, improuiso vulnere prosternatur, & victus intereat, vnde victor esse totis nisibus anhelabat. mus præparandus.

III. NEQVE etenim credendum est, quod beatus Vitalis religiosè viuere, & in primis Deo seruire tunc cœperit, cùm ad agonem martyrij, persecutoris illum crudelitas prouocauit. Vir namque sanctus tunc etiam summis viribus fultus erat, cùm sine vlla persecutionis molestia, in pacis suæ tranquillitate quieuerat. Qui sibi tantummodo notus & Deo, nisi cogeretur in campum certaminis progredi, à nobis nullatenus potuisset agnosci. Virtus quippe se etiam tempore quietis exercuit, sed prauorum ictibus tunsa, in aduersitatis pila fragrauit. Et qui quietus in semetipso quod erat, continuit, commotus ad notitiam omnium odorem suæ fortitudinis adspersit. Sicut enim vnguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, & sicut aromata fragrantiam suam nonnisi cùm incenduntur, expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutibus redolent, in tribulationibus profundunt. Vnde rectè in Euangelio dicitur: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Transi hinc, & transibit. Granum quippe sinapis nisi conteratur, nequaquam vis virtutis eius noscitur: nam non contritum, lene est: si verò conteritur, inardescit, & quicquid in se acerrimũ latebat, ostendit. Sic nimirum, sic vnusquisque vir sanctus, cùm non pulsatur, despicabilis ac lenis adspicitur: si qua verò illum tritura persecutionis opprimat, mox omne quod calidum sapit, ostentat, atque in feruorem virtutis vertitur, quicquid in illo ante despicabile infirmumque videbatur: quodque in se per tranquillitatis tempora libens operuit, exagitatus tribulationibus, coactè aperit. Vnde bene per Prophetam dicitur: In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte declarauit. Misericordia enim Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore virtus diuinitus concessa percipitur: in nocte verò declaratur, quia donum, quod in tranquillitate sumitur, tribulationibus manifestatur.

Matth 17. — Viri sancti in aduersis quales sint, declarant. — *Psalm 41.*

IV. SI enim quæritur, cuius virtutis beatus Vitalis ante certamen fuerit, quo disciplinæ vigore domum suam bonus paterfamilias rexerit, quàm religioso, quam sancto viuendi ordine filios instituerit, beata Valeria vxor eius cum duobus filiis requisita dicat, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Illa enim audita morte Vitalis beatissimi coniugis, non auidos peruasores suis possessionibus timuit, non potentioris cuiuslibet patrocinium quæsiuit, nõ more viduarum dispersas vbicunque res suas in tuto loco colligere studuit: sed castissimi coniugij fidem seruans, ad impendendum funeris obsequium de Mediolanensi vrbe vsque Rauennam mirabili feruore peruenit. Non illam deterruit eam longi difficultas itineris, non retinere potuit metus amittendæ possessionis, non eam propinquorum siue conciuium amor in Mediolanensi vrbe deuinxit, non eam consularis immanissimus furor à Rauennæ finibus exturbauit. Illuc quippe erectus eius spiritus medullitus intendebat, quo beatissimum virum, calcata iam morte, præcessisse cognouerat: vbi enim erat thesaurus eius, ibi erat & cor eius. Lætabatur illum in habitatione iam degere, dolebat se adhuc in exilio remanere. Ad hoc illa toto mentis desiderio anhelabat in via, quo ille iam delectabiliter fruebatur in patria. Gaudebat ab hominibus vxor martyris appellari, sed multò inenarrabilius æstuabat eadem martyrij gloria coronari. Vnde non dubitandum est, quod ipsum beatissimum virum suum quotidie spirituali deuotionis familiaritate deposceret, quatenus eius sacratissimis precibus ad martyrij palmam pertingere mereretur: vt nimirum quos immaculatos hîc mutuæ charitatis deuinxerat thalamus, non dispar in supernæ beatitudinis gloria iungeret & triumphus. Et quia duo fuerant in carne vna vniti, fierent etiam in corona. Quapropter cùm à Christianis, qui tunc erant Rauennæ, esset prohibita, ne sanctum corpus auferret, & hac intentione deposita, ad propria remearet, incurrit in homines idololatras Syluano sacrificantes: qui deponentes eam de sagmario, hortabãtur, vt cum ipsis epularetur de his, quæ erant Syluano immolata.

S. Valeriæ magna virtus. — *Matth 6.*

V. SED quid tu, beata Valeria? Nunquid poteris vestigia viri tui relinquere, & erectum iam in cœlestibus animum diabolicis suggestionibus inclinare? Nunquid poteris educata in fide Catholica, quod in tranquillitate didicisti, carnificum terrore postponere, & positum supra firmam petram fidei fundamentum, quolibet trepidationis turbine violare? Agè agè beata Valeria, eià nobilis matrona, nunc viri tui documenta viriliter recole, & quid tibi tanti doctoris magisterium præstiterit, declara. Ait enim: Christiana sum, & non licet mihi de sacrificiis Syluani vestri manducare. At illi hæc audientes, sic eam cæde mactauerunt, vt vix illam semineecem sui homines ad Mediolanensem vrbem perducerent, sicque intra triduum beata Valeria migraret ad Dominum. O quam ineffabiliter diuinæ dispensationis ordo disponitur, quàm misericorditer humanæ conditionis series variatur. Mulier virum de paradiso eiecit: vir mulierem ad paradisi patriam reuocauit. Illa, vt homo deciperetur, diabolo facta est instrumentum: iste, vt mulier coronaretur, imitabile præbuit virtutis exemplum. Antiqua mulier pomum vetitum comedendo, miserabilis ieiunij se fame mulctauit: noua verò mulier ab idolothytis abstinendo, æternæ satietatis conuiuium præparauit. Illa fructu arboris delectata beatæ amœnitatis ostium seris concupiscentiæ sibi exeundo damnauit: ista esum carnium aspernata, sempiternæ viriditatis pascua clauibus sibi continentiæ patefecit. Ecce liquidò patet, quàm cõspicua morum honestate vir sanctus in tranquillitate claruerit, qui & beatissimam coniugem ad tantæ perfectionis culmen eduxit. Si enim ab illo studere auaritiæ didicisset, nequaquam sua omnia pro sola sepultura venerandi cadaueris contempsisset. Si luxuriosis cum eo fuisset vsa conuiuiis, nimirum itinere fatigata, procliuius acquiesceret refici, quàm verberibus vsque ad mortis confinium laniari. Et vt breuiter cuncta concludam, nisi pacis tempore per omnia didicisset viuere Christo, in persecutionis articulo nequaquam potuisset mori pro Christo. Sed quoniam interrogata Valeria, cuius virtutis excellentissimus vir eius ante certamen extitit, assertionis suæ testimonium breuiter reddidit, iam accedant & alij testes. Vt probetur, quàm honestè vixêre parentes, ad testimonium vocentur hæredes: verisimile quippe est, vt quicquid virtutis in sanctorum filiis cernitur, totum ab ipsis parentibus traditum fuisse credatur.

S. Valeria cæsa occumbit.

VI. IGITVR beatissimi Geruasius & Prothasius, vtroque parente non dicam orbati, sed potiùs splendidissima eorũ morte feliciter illustrati, sicut in sancta eorum refertur historia, nihil terrenum, nihilque carnale concupiscentes, sed vno se cœnaculo concludentes, per decem annos lectioni & orationi vacauerunt. Considerate, fratres charissimi, inæstimabilem paternæ institutionis laudem. Perpendite mirabilem rigidæ censuræ traditionem. Notate relictum pupillis nouæ conuersationis exemplum. Animaduertite euidentissimum paternæ seueritatis indicium. Solet inter fratres communis substantia, diuisionis fieri & discordiæ causa: inter istos autem diuidenda quidem hæreditas aderat, duorum tamen corda vna charitas replebat. De populosa vrbe faciunt eremum, diuersorium habitandi vertunt in oratorium. Solent etiam adolescentuli, amissis parentibus, per proprij arbitrij libertatem luxuriosè diffluere, & quasi iam sui iuris, libera voluptatum suarum licenter sibi frena laxare. Excedẽtes siquidem rectitudinis metam in eo quod licet, omne sibi existimant licere quodlibet. Isti verò Euangelicæ indolis pueri, non venturæ adhuc vitæ soliciti, terrenarum rerum opumve sibi prouident sumptum, non morte dissoluendæ carnalis copulæ vllum pepigêre coniugium, non equis frementibus delectantur, non delitiarum lasciuiis resoluuntur, non pretiosis vestibus adornari inaniter cõcupiscunt. Mundani strepitus negotia fugiunt, terrenarũ rerum diuitias aspernãtur, transitoriæ dignitatis culmina respuunt, carnalis illecebræ blandimenta contemnunt. Et non solũ aliena nõ ambiunt, sed & sua omnia prodiga misericordię largitate dispergũt. De tota mũdi latitudine vnã sibi glebã angustissimi carceris eligũt, vbi collectis à vanitate mundi

De SS Geruasio & Prothasio. — Magnus mundi contemptus in vtroque.

mundi vndique sensibus, solam Creatoris sui speciem medullitus contemplantur. Ad illum iam claustra carnis excedentes, assiduæ meditationis studio spiritum dirigunt: ad illum amoris nimij facibus accensi, totis visceribus inardescunt. Erat quippe vtriusque mens in superno desiderio anxia, à concupiscentiis terrenis aliena: amor namque verus, qui hanc repleuerat, in fletibus cruciabat. Sed dum in tali ardore cruciarentur, ipsis suis cruciatibus pascebantur, & tã diu in admirabili huius conuersationis feruore persistunt, donec gloriosa parentum secuti vestigia, pro fide Christi martyrio coronantur. Nimirum quorum imitati sunt exempla viuendo, & quibus in terra sunt carnaliter editi, eorũ sunt collegio in cœlesti beatitudine sociati: & quos carnalis propagatio iunxit, meritorum inæqualitas non diuisit. Et quo eos ordine mundum natura produxit, eo etiam ad cœlestia diuina illos gratia sublimauit. Hi enim, qui genuêre, præcedunt: qui verò geniti sunt, rectò eos ordine subsequuntur.

O beata familia, quæ Ægyptum deserens, tam strenuè rubrum mare pertransiit, & facto agmine, ad repromissionis terram triumphando peruenit. O generosa progenies, quæ nascendo quidem de terra traxit originem, sed viuificè moriendo, ad cœlestem transire meruit dignitatem: quam nobilitas morum, ad nobilitatem transtulit angelorũ. Quàm ardua domus erat illa, quæ tot clarissimos ciues ad supernam Hierusalem transmittere meruit? Quæ enim ciuitas, quamlibet excelsa turritis mœnibus, huius domunculæ dignitatem excellere poterit, quæ cœli digna vocabulo, copiosam martyrum turbam felici in se habitatione continuit? Quos totus mundus tenere dignus non fuit, hos domus illa sublimis foribus clausit. Nam & Apostolus cùm de sanctis martyribus loqueretur, protinus addidit, dicens: Quibus dignus non erat mundus. VII.

Hebr 11.

GAVDE igitur Rauenna vrbs clarissima, tantorum martyrum pretioso sanguine purpurata: quæ licet ex his quatuor solius beati Vitalis sacratissimum corpus corporaliter teneas, nequaquam tamen à reliquis tribus per occultæ virtutis mysterium vacas. Nam si B. Valeria cum viro suo, scriptura teste, fuit in carne vna, necessariò sequitur, vt vnius carnis vna sit sepultura. Et cùm legamus: Quod Deus coniunxit, homo non separet: nos etiam gaudentes, dicamus: Quia quod Deus, qui est æterna vita, coniunxit, temporalis mors interueniens non diuisit. De filiis autem quid aliud dicendum est, nisi quia qui beatissimo genitori insolubilibus naturæ vinculis sunt connexi, nullatenus ab eo locali potuerunt interstitio separari? Legitur autem, quia Adam cùm primum vxorem vidit, protinus dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Si ergo Eua, quia de viri latere est formata, os ex ossibus eius, & caro de carne eius dicitur: cur non & filij, qui de lumbis patris exierunt, eadem & ossa & carnem cum patre habere dicantur? Licet ergo seiuncti videantur per interualla locorum, per occultum tamen mysticæ virtutis iuncti sunt sacramentum. Gaude igitur nobilis vrbs Rauenna, & totis in Domino visceribus delectare, quæ licet ardua sis muralis machinæ celsitudine, multo tamen excelsior es beatorum martyrum dignitate: lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter cincta, sed valde inexpugnabilius fortium Christi militum protectione vallata: quæ quodammodo Romanis arcibus amicabiliter æmula, sic per duos præcipuos martyres, Vitalem videlicet & Apollinarem, mater esse meruisti & domina circumpositarum quarumlibet vrbium, sicut illa per duos summos Apostolos, Petrum scilicet & Paulum, totius orbis sibi vendicat principatum: & quasi caput reliquis ciuitatibus facta, ita coruscas duorum splendore sanctorum, velut humana facies geminorum luminibus oculorum. VIII.

Rauennæ passi hi martyres. *Gen. 2.* *Matth 19.* *Gen. 2.* *Martyres quid conferant locis, in quibus passi sunt.*

LÆTARE igitur & exulta, quia quæ dæmonum antea fueras delubrum, nunc per respectum diuinæ gratiæ cœlestium senatorum facta es capitolium. Et quæ prius malè fœcunda, in filiis tuis innumeras stipulas germinabas inferno, iam per beatorum martyrum merita multos ciues parturis cœlo. Quæ præ confusione vitiorum antiqua fueras Babylonia, ipsa per nouitatem virtutum noua Hierusalem facta es, viuis nimirum lapidibus adornata: vt iam populo tuo non immerito per Paulum dicatur: Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei: & per Petrum: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Nec leue tibi datum est diuinæ dilectionis indicium in eo, quod B. Vitalis etiam post felicem transitum suum in te voluit habere sepulcrũ. Non est passus ex te suum corpus auferri, quia noluit te patrocinij sui protectione destitui. In qua re tibi vtique magis, quàm vxori beatissimæ, præstitit: qui dum tuæ vtilitati cõsuluit, sanctæ voluntati eius non acquieuit. Scriptum namque est, quia S. Valeria, dum beati Vitalis vellet corpus auferre, à Christianis prohibita est, & sæpe in visionibus ab ipso admonita, ne sanctum corpus à malo homine bene positum violaret. IX.

Ephes 2. *1. Petr 2.* *Sanctorum patrocinia*

CERTE non possum dicere, fratres mei, quàm iucundè, quàm delectabiliter certamen huius pugnæ considero, quàm auidissimè totos interiorum luminum radios ad spectaculum sanctæ contentionis expando. Perpendo diuersam litigantium aciem: hinc videlicet ciuitatem, inde vnam adspicio mulierem: in medio verò positum corpus sancti Vitalis, materia est & causa certaminis. Quæque pars suis allegationibus vtitur, & causam suam diuersa iuris ratione tuetur. Illa repetit ius antiquæ possessionis, ista opponit titulum diuinæ concessionis. Illa conqueritur sibi violenter ablatum, ista econtrario asserit ex diuina sibi benignitate donatum. Dicit illa: Rem proximi tui non concupiscas: respondet ista: Quod tuum est, ne repetas. Illa: Sed mihi est, inquit, dotalis matrimonij lege coniunctus: ista autem: Quia & mihi est pretioso martyrij sanguine fœderatus: habuisti tu, dum licuit coniugem tuum: liceat & mihi habere sine molestia martyrem meum. Tibi enim est carnalis copulæ glutino sociatus, in me est triumphalis martyrij gloria coronatus. Audi Apostolum dicentem: Mulier alligata est legi, quamdiu vir eius viuit: cùm autem obierit vir eius, soluta est à lege viri. Si ergo tu soluta es à viri lege, quæ in carne adhuc viuis: quomodo illi, qui ad cœlestia regna iam transiit, innectere vinculum quæris? Sed ad dirimendum huiusmodi contentionis sanctæ litigium, accessit ipse beatus martyr in medium, & venerandæ vxoris querelæ imposuit modum: & qui eatenus fuerat materia contentionis, sequester & mediator factus est pacis. X.

1. Corin 7.

SED dum vobis, fratres charissimi, ista dicimus, illud etiam ad mentem reducitur, quod Patriarcham Iacob fecisse Scriptura sacra testatur. Legitur enim, quia cùm appropinquare cerneret mortis diem, vocauit filium suum Ioseph, & dixit ad eum: Si inueni gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore tuo, & facies mihi misericordiam & veritatem, vt non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de hac terra, condasque in sepulcro Maiorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam, quod iussisti. Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Israël Deum. Quid est hoc, fratres mei? Quid sibi vult à tanto viro tam anxia sepeliendi corporis solicitudo? Si enim hoc ex humana consuetudine metiamur, profectò nihil dignũ tanta propheticæ mentis excellentia reperimus. Vbicunq; enim corpus humanum sepeliatur, non ideo vel minus perfecta, vel minus gloriosa eius resurrectio futura proculdubio creditur. Sed si mystici sacramenti profunditas in huius dubietatis caligine requiratur, perspicuum lumen intelligentiæ ipsi, qui inuenerit, orietur. Cadauera quippe mortuorum, peccata significãt iniustè viuentium. Sicut n. post contactum corporum mortuorũ lex præcepit homines purificari, ita etiam post perpetrationem delictorum iubemur per pœnitentiam ablui. Hinc nimirum illa sententia dicta est: Qui baptizatur à mortuo, & iterũ tangit illũ, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato: sed post baptismum mortuũ tangit, qui culpam post lachrymas repetit. Sepultura verò mortuorum, remissionem significat peccatorum. Vnde per Prophetam dicitur: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Vbi ergo sepelienda erant cadauera Patriarcharum, nisi in ea terra, vbi ille erat crucifigendus, cuius sanguine facta est remissio peccatorum? XI.

Gen 47. *Iacob Patriarcha cur solicitus fuerit de sepultura sua.* *Num 19.* *Eccli 34.* *Psalm. 31.*

Quæ

Quæ ergò causa fuit, vt Patriarcha Iacob sepeliretur in Chananæorum terra: eadem fuit, vt beatus Vitalis sepulcrum sibi specialiter eligeret in vrbe Rauenna. Sicut enim ille per sepulturam sui corporis, remissionem peccatorum in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifigendus, significauit esse futuram: ita iste hanc felicissimam vrbem ad baptismi gratiam & ad fidem Christi cognouit diuinitùs esse vocandam. Quapropter obsecro vos & admoneo, dilectissimi fratres, tantam dignitatem, quam gratuito Dei munere suscepistis, assidua meditatione recolite, & dignas tantis beneficijs gratias non solùm ore, vel corde, sed etiam dignis operibus referre curate. Caduca sæculi huius blandimenta despicite. Ad cælestis patriæ gaudia medullitùs anhelate. Carnis incentiua reprimite. Mandata Dei, quæ aure percipitis, operibus adimplete. Ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos aduersitas frangat. Non corpus vestrum luxuria polluat. Non inuidiæ flamma consumat. Non vos elatio inflet. Non terrenarum rerum cupiditas grauet. Non vos ab amore proximi iracundia diuidat. Non prauorum vitijs dilectio inordinata coniungat. Transacta mala dignæ pœnitentiæ fletibus tergite: imminentia verò cauta prouisione vitate. Venturi terribilem iudicem ante mentis oculos ponite. Districti examinis sententiam trepidi formidate: quatenùs qui nunc venturum credentes, humanitatis eius crucem baiulare satagitis, in maiestatis suæ gloria postmodùm venientem, securi & alacres videatis IESVM CHRISTVM Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum, AMEN.

MARTYRIVM S. THEODORÆ VIRGINIS, A S. AMBROSIO SCRIPTVM LIBRO SECVNDO DE VIRGINIBVS: QVAM HAC DIE PASSAM *volunt Latina Martyrologia, & quidem Alexandriæ, cum Ambrosius Antiochiæ habeat: sed mendum librariorum creditur: constat enim Alexandriæ passam: & censetur eadem cum ea de qua supra 5. Aprilis ex Metaphraste.* [An. 280.]

I. ANTIOCHIÆ nuper virgo quædam fuit fugitans publici * visûs. [28 April.] [* al. vsus.] Sed quo magis virorum euitabat adspectum, eo ampliùs incendebat. Pulchritudo enim audita, nec visa, plùs desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris & cognitionis: dum & nihil occurrit, quod minùs placeat, & plùs putatur esse quod placeat, quod non iudex oculus explorat, sed animus amator exoptat. Itaq; sancta virgo, ne diutiùs alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem pudoris professa, sic restinxit improborum faces, vt non iam amaretur, sed proderetur. [Professio virginitatis iam olim.] Ecce persecutio. Puella fugere nescia, certè pauida, ne incideret in insidiatores pudoris, animum ad virtutem parauit tam religiosa, vt mortem non timeret: tam pudica, vt expectaret. Venit coronæ dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professa certamen, & castitatis, & religionis. [Certamen duplex, castitatis & religionis.] Sed vbi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatus, erubescentem ad adspectus: excogitare cœperunt, quemadmodùm specie castitatis religionem tollerent, vt cùm id abstulissent, quod erat ampliùs, etiam id eriperent, quod reliquerant. Aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo deos suos colunt, qui sic vindicant? aut quemadmodùm ipsi viuunt, qui ita iudicant? Hic puella, non quòd de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum: Quid agimus? Hodiè aut martyr, aut virgo. altera nobis inuidetur corona. Sed nec virginis nomen agnoscitur, vbi virginitatis author negatur. Nam quemadmodùm virgo, si meretricem colas? [Meretricé, Venerem dicit.] quemadmodùm virgo, si adulteros diligas? quemadmodùm virgo, si amorem petas? Tolerabilius est enim, mentem virginem, quàm carnem, habere. [32. q. 5 cap. tolerabilius.] Vtrunque bonum, si liceat: si non liceat, saltem non homini castæ, sed Deo simus. [Ios 2. & 6.] Et Rahab meretrix fuit: sed postquàm Deo credidit, salutem inuenit. Et Iudith se, vt adultero placeret, ornauit: quæ tamen quia hoc religione, non amore, faciebat, nemo eam adulteram iudicauit. [Lib. 4 sent. dist. 33 § me lor & luo p 7 c 157.] [Iudit. 10] Benè successit exemplum. Nam si illa, quæ se commisit religioni, & pudorem seruauit, & patriam: fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quòd si Iudith pudicitiam religioni præferre voluisset, perdita patria, etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul animo tenens verba Domini, quibus ait: Quicunque perdiderit animam suam propter me, inueniet eam: [Matth. 10.] fleuit, tacuit, ne eam vel loquentem adulter audiret: nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimate, verùm adulterare potuerit corpus, quæ nec vocem adulterauit. Iamdudùm verecundatur oratio mea, & quasi audire gestorum seriem criminosam atque explanare formidat.

II. CLAVDITE aurem virgines: ducitur puella Dei ad lupanar: sed aperite aurem virgines Dei: Christi virgo prostitui potest, adulterari non potest. [Adducitur lupanari sancta virgo.] Vbicunque Dei virgo est, Dei templum est: nec lupanaria infamant castitaté, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concursus ad fornicem. Discite martyrum miracula sanctæ virgines, dediscite locorum vocabula. Clauditur intùs columba, strepunt accipitres foris: certant singuli, quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cœlum leuatis, quasi ad domum venisset orationis, non ad libidinis diuersorium: Christe, inquit, qui domuisti virgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. [Teclá dicit.] Chaldæis rorauit ignis, [Dan 3.] Iudæis se vnda suspendit, [Iosua 3.] misericordia tua, non natura sua: Susanna ad supplicium genu fixit, & de adulteris triumphauit: [Dan 13.] aruit dextera, quæ templi tui dona violabat. Nunc templum ipsum attrectatur tuum: ne patiaris incestum sacrilegij, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, vt quæ ad adulterium veni, virgo discedam. Vix compleuerat precem, & ecce vir militis specie terribilis irrupit. Quemadmodùm eum virgo vt vidit, tremuit, cui populus tremens cessit? Sed non illa immemor lectionis: Et Daniel, inquit, supplicium Susannæ spectaturus aduenerat, & quam populus damnauit, vnus absoluit. [Ibidem.] Potest & in hoc lupi habitu ouis latere. Habet & Christus milites suos, qui etiam legiones habet. Aut fortassè percussor intrauit. ne vereare anima: talis solet martyres facere. O virgo, fides tua te saluam fecit. Cui miles: Ne, quæso, paueas soror. Frater huc veni, saluare animam, non perdere. Serua me, vt ipsa serueris. [Vide egregij militis exemplum.] Quasi adulter ingressus, si vis, martyr egrediar. Vestimenta mutemus: conueniunt mihi tua, & mea tibi, sed vtraque Christo. Tua vestis me verè militem faciet, mea te virginem. Benè tu vestieris, ego meliùs exuar, vt me persecutor agnoscat. Sume habitum, qui abscondat fœminam: trade, qui consecret martyrem. Induere chlamydem, quæ occultet membra virginis, seruet pudorem. Sume pileum, quod tegat crines, abscondat ora. Solent erubescere, qui lupanar intrauerint. Sanè cùm egressa fueris, ne respicias retrò, memor vxoris Loth, quæ naturam suam, quia impudicos licet castis oculis respexit, amisit. [Gen 19.] Nec vereare, ne quid pereat sacrificio. Ego pro te hostiam Deo reddo, tu pro me militem Christo. Habes bonam militiam castitatis, quæ stipendijs militat sempiternis: loricam iustitiæ, quæ spiritali munimine corpus includat: scutum fidei, quo vulnus repellas: galeam salutis. [Ephes 6.] Ibi enim est præsidium nostræ salutis, vbi Christus. Quoniam mulieris caput vir, virginis Christus.

III. ET inter hæc verba chlamydem exuit: suspectus tamen adhuc habitus & persecutoris & adulteri. Virgo ceruicem, chlamydem miles offerre. [Vide certamen pietatis.] Quæ pompa illa, quæ gratia, cùm in lupanari de martyrio certarent? Addantur personæ, milites & virgo, hoc est, dissimiles inter se natura, sed Dei miseratione consimiles, vt compleatur oraculum:

IV. Cvm igitur Præses in vrbem introiuisset, statim beati Paphnutij causam inquirebat. Qui ab iniustis illis militibus exagitatus, ad tribunalis gradum ascendit, Deiq; gloriam collaudabat. Statim autem ferrea vincula è manibus ipsius & pedibus, velut quædam aqua, effluxerunt. Itaque stetit ante Arianum Præsidem, qui ad eum ita locutus est: Quisnam, Paphnuti, furor te corripuit? Quare non sacrificas istis dijs, sed pessimè tibi moriendum esse proposuisti? Cui Paphnutius: Christianorum, inquit, mors non est mors, sed vita sempiterna. Quamobrem nulli sacrifico, nisi omnipotenti Deo meo, Regi omnium sæculorum. Arianus verò Præses iussit illuc ferri clibanos, & ferrea iacula, ac sartagines oleo feruenti plenas: quibus omnibus circumdato beato illi viro Præses dixit: Paphnuti, nisi mihi obedias, his omnibus cruciandus es. Ridens autem Paphnutius: Putásne, inquit, Ariane, ista tua tormenta mihi adeò terribilia videri, vt Deum meum negare velim? Auertat semper hoc Deus. Quinimò illud tibi dico, nostras monachorum viuendi constitutiones longè plura tormenta in se continere: in multis enim exercitationibus nos tentamur. Sed noster Saluator ita nos corroborat, vt occulta satanæ bella superare possimus. Idem rursùs & nos corroborabit ad istam tuam, quæ nihil contra nos poterit, persecutionem superandam.

Vincula decidunt. *Ridet proposita tormenta.*

V. Tvnc Arianus dixit: Multa, Paphnuti, verba facis, quæ meo tribunali ferenda non sunt. Porrò iussit beatum Paphnutium in armamentario suspendi & lacerari. Sanctus igitur Paphnutius suspensus est, & eousquè laceratus, quoàd ipsius intestina in humum deiecta sunt, & totum corpus sanguine conspersum fuit. Ille verò cùm oculos in cœlum erexisset, Deum sic inuocauit: Domine Iesu Christe, non refugio dispensationem tuam. paratus enim sum mori pro nomine tuo: sed precor benignitatem tuam, ne permittas me priùs mori, quàm Arianum confundam, & eius manufacta simulacra. Tunc angelus Domini stetit ad dexteram sancti Paphnutij: cumq; eius intestina suscepisset, in ventrem ipsius ea coniecit, conclusitq;, & ita sanum ipsius corpus restituit, vt si nunquàm anteà tormentis laceratum fuisset. Duo verò milites Dionysius & Callimachus cùm angeli manum, intestina beati Paphnutij sic in ventrem ipsius conijcientem vidissent, repentè Domino Deo crediderunt: cumque suas militares zonas dirupissent, in conspectu Ariani Præsidis steterunt, dicentes: Et nos Christiani sumus. Illis verò Arianus: Quidnam, inquit, vidistis, vt in talem insaniam conuersi, tribunal nostrum contemnatis, & audeatis iustos Imperatoris deos abnegare? Tunc milites vna voce responderunt: Quod vidimus, non possumus tibi enarrare. scriptum est enim in literis diuinis, quibus Christiani homines vtuntur: Nolite dare sanctum canibus, neque proijcere margaritas vestras ante porcos. Ergò, inquit Arianus, me porcis similem iudicatis? Ad hæc milites dixerunt: Iustiores sunt porci & canes, quàm tu es. animal enim omne, quantumuis rationis expers sit, Dei ipsius nutui subijcitur, & tacitis vocibus eum laudat: tu verò Dominum ipsum aspernaris, & negas. His verbis Arianus valdè indignatus, iussit illos statim obtruncari. Quare extra vrbem ducti sunt: & securi percussi, martyrium suum compleuerunt, & in cœlos ipsos gloriosè ascenderunt.

Laceratur crudelissimè. *Sanatur ab angelo.* *Matth. 7.* *Duo milites obtruncantur.*

VI. Arianvs verò Præses surrexit è tribunali, vt iret ad prandium, iussitq; beatum Paphnutium in carcerem conijci. Milites igitur illum arreptum, in obscura quadam carceris cellula concluserunt. Crastino autem die beati Paphnutij causam Præses non inquirebat, sed publicis rebus operam dabat, cogens duces exercitùs ac Præfectos respublicas expedire. Quas cùm illi non expediuissent, iussit eos in carcerem conijci. Erant autem omnes quadraginta. Nocte verò illa, qua in eo loco conclusi sunt, viderunt inibi lucem magnam, instar Solis tempore æstiuo exorientis, ita vt totus locus illustratus fuerit. Quo viso, Magistratus illi, qui conclusi fuerant, carceris custodem ad se vocârunt, & ab eo quærentes: Quænam, inquiunt, tanta vestra fuit audacia, vt ignem in carcerem inferretis, & eum comburere conatemini, vt & qui vincti sunt, fugam arripiant, & nos periclitemur? Respondit illis Præfectus carceris: Nunquã, ô fratres, ignis huc allatus est: neque ego parùm miror. iam enim duas noctes eodem modo hic locus effulsit, ex quo tempore Christianus homo Paphnutius in obscura cellula clausus fuit: neq; omninò tenebræ in carcere fuerunt, sed lux per totam noctem apud nos effulsit, sicut sol ipse, cùm exoritur. Magistratus illi cùm hæc audiuissent, in eum locum accesserunt, vt Paphnutius inclusus fuerat, & illic stantes, ipsum pro suæ ciuitatis & totius orbis terrarum salute orantem audiuerunt. Cumq; cellulam aperuissent, intrauerunt, eumq; manus erectas velut faces quasdam accensas effulgentes habentem viderunt, circa quem multa odoris suauitas inerat.

Paphnutius in carcerem ducitur. *Lux ingens carcerem illustrat.*

VII. Hoc cum quadraginta illi Magistratus vidissent, eum adiêrunt atq; adorârunt, cum quo & totam noctem transegerunt. Cùm verò dies illuxisset, Magistratus illi Paphnutium salutârunt. Ipse verò pacem eis optans: Pax, inquit, vobis sit, filij. Sed quinam estis? Tunc illi: Præses nobis iratus est, & iussit in carcerem nos conijci rerum publicarum causa. Quibus ait sanctus Paphnutius: Etsi hodiè vobis pœna remissa fuerit, posthàc quid opùs est denuò vos negocijs ciuilibus implicari? Quamobrem audite me, & credite Deo meo: nam eius nomen confitentes, vestris iniquitatibus liberati fueritis, peccatorumq; vestrorum chirographum delebitur: cumq; cœlestis Hierosolymæ ciues effecti fueritis, scribentur vestra nomina in libro sanctorum viuentium in sæcula. Tum illi quadraginta Magistratus vna eademq; sententia responderunt: Nos toto animo Deum tuum confitemur: fortassè enim hæc, quæ accidit, carceris occasio ad æternam libertatem nos perducet. Agitè, inquit beatus Paphnutius, surgite, eamus hinc, ô filij. iam enim vestra nomina scripta sunt in libro viuentium.

Credunt 40 Magistrat^o in Christũ.

VIII. Exiit igitur è carcere beatus Paphnutius, ab Ariano Præside requisitus, quem & Magistratus illi sequebantur. Cumq; ad tribunal venisset: O tribunal, inquit, tribunal, ego contra te veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Hæc illum dicentem milites Præsidis circumdederunt. Beatus autem Paphnutius statim ita ex oculis eorum euanuit, vt non ampliùs videretur. Porrò quadraginta illi Magistratus statim ad tribunal ascenderunt, clamantes, se Christianos esse. Arianus verò Præses cùm illos inspexisset, indignatus: Quidnam, inquit, vobis accidit, aut quidnam habetis? Nunquid ægrè tulistis, quòd vos spreuerim, ob idq; de vestra vita desperâstis? Magistratus autem illi vna voce dixerunt: Nos tuis fabulis mentem non adhibemus, sed cælestem spem nobis proposuimus, & breuia & caduca hæc dereliquimus, vt sempiterna illa bona recipiamus. Idq; scias, verè nos de omnibus nostris facultatibus consultò tibi concessisse. Itaq; redituum & nostrarum omnium possessionum potestatem habes. Vxores verò & filij nostri, si placet, nos sequantur.

IX. Qvænam ista vestra insania est, inquit Arianus? Vt video, non aliundè, nisi à deorum desertore Paphnutio, & magicis eius veneficijs hoc proficiscitur. Illi autem: Obmutescat lingua ista tua, quoniam contra sanctum Dei virum maledicta protulisti. Hæc cùm Præses Arianus audiuisset, ita indignatus est, vt statim iusserit illos in supplicium agi: qui tormenta diuini amoris causa sustinuerunt. Eos enim nefarij ministri cùm in desertum locum abduxissent, & foueas effodissent, easque igne impleuissent, beatos ipsos viros illic combusserunt. Stabat autem S. Paphnutius supra singulos rogos, sanctorum virorum animas quasi proprijs manibus excepturus. Combusti autem sunt quadraginta illi Magistratus, & vno eodemq; die martyrium eorum perfectum fuit, qui sempiternum brauium receperunt.

Igni comburuntur.

X. Beatvs verò Paphnutius cùm per vrbem ambularet, vidit ianuam cuiusdam ditissimi hominis patefactam. Erat autem viro illi nomen Nestorius. Accessit igitur, & mulieri, quæ ianuam custodiebat: Da, inquit, mihi, filia paulùm aquæ, vt bibam. Cui ancilla dixit: Ingredere Pater. Nouerat n. eum virũ, quoniam propter multa egregia illius facta inter Anachoretas celebrabatur, & eius vita valdè laudabatur. Cum igitur eius adspectum vidisset, libentissimè illum accepit: cumq; ad heram suam accessisset: Egredere, inquit, celeriter, vt beatum Paphnutium videas, per

quem multa signa facta sunt sub Ariano Præside. Illa statim cucurrit, & ad domûs suæ atrium venit, viditq; beatum Paphnutium stantem, vt angelum Dei, eumq; adorans, ait: Verè tota vita mea non tanti est, vt tua præsentia digna sit: magni certè fecit me Deus meus, quòd hoc tectum tuo ingressu dignatus fuerit. Cumq; illum manu apprehendisset, in propriam domum introduxit, & in sede argentea collocabat. Ridens autem beatus ille vir: Quorsùm, inquit, multum istud aurum, quod video, tam impressum, quàm rude? Vana & inani spe vos iactatis. Audi me igitur filia, & elige tibi vitam angelicam, & immortalium bonorum conciliatricem institutionem.

S. Paphnutius contemnit mundi opes.

Cvm hæc audiuisset eius mulieris filia, quæ intra cubiculum erat, statim exijt preciosam vestem ferens. Beatus igitur Paphnutius humi sedit, & duæ illæ mulieres ad pedes ipsius sederunt. Quibus dixit beatus Paphnutius: Derelinquite istas inanes diuitias, quoniam rubigo aurum corrumpet, & tineæ vestes istas absumēt, pulchraq; formæ species in sepulcris ipsis vertetur in deformitatem: sola Dei gloria & regnum ipsius in æternum permanet. Cùm adhuc beatus Paphnutius hæc ad Dei seruas loqueretur, eius mulieris vir Nestorius domum venit. Præcurrēs igitur mulier, occurrit viro, vt ei de sancto illo homine significaret. Nestorius verò vxorem anteuertens: Quare, inquit, tali bono dignus factus non fui, vt vnà cum collegis meis comburerer, qui ob hanc caussam æternam vitam sunt assecuti? Vtinam inuenissem iustum illum virum Paphnutium, & in domum nostram duxissem, qui pro nobis Deum oraret, vt ab eo vocaremur, & glorioso ipsius regno digni efficeremur. XL

Tvnc ei vxor: Celerrimè votis tuis satisfactum est. Ingredere domum, & vide sanctum Paphnutium omni virtute ornatum. Cùm igitur introiuisset, & sanctum virum inuenisset, eum adorauit. Cui beatus Paphnutius: Surge, inquit, Iesus enim Christus Dominus meus mihi præcepit, vt ad vos diuerterem: namq; habet vos pro vasis necessariis paratos. Nunc autem ne sitis negligentes. Surgite, eamus, & confiteamini Dominum nostrum Iesum Christum coram Ariano Præside: non enim semper tale certamen proponitur, neq; brauia vbiq; sunt. Eamus, inquam, eamus, ô filij, vt celerrimè coronas accipiamus. Beatus igitur Paphnutius cùm surrexisset, præibat: ipsi verò eum sequebantur. Cumq; Nestorij vxor è domo exijsset, sic orauit: Domine Iesu Christe, en vt ianuam ipsam patentem reliqui, neque illam clausi: & tu ergò, Domine, portas cœli mihi patefacias. Beatus igitur Paphnutius illis præcurrens, & ante tribunal consistens: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursùs veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. XIL

Nestorium &c ducit ad martyrium.

Arianvs tunc quandam caussam iudicabat: qui se conuertens, voluit sanctum Paphnutium proprijs manibus detinere: sed angelus Domini subitò ipsum ab eo arripuit. Nestorius autem, & vxor illius, & filia, sublimi voce & libera oratione se Christianos esse professi sunt. Arianus cùm Nestorium vidisset, intuens in eum: Itáne, inquit, & tu, Nestori, ab eodem insaniæ fonte potum sumpsisti? An nescis, latrones & sacrilegos in hoc meo tribunali condemnari? Adora igitur iustos Imperatorum deos, & redi domum tuam honoratus cum vxore tua & filia. Tum Nestorius respondit: Ne sis tu de his rebus solicitus: non enim talis sum, vt ventre alliciar, vel patris tui diaboli illecebris decipiar, vel iniquitatis ipsius, quæ mater tua est, assentationibus circùueniar. Conuersus Arianus ad puellā: Quodnam, inquit, est nomen tuum? Illa dixit: Stephana ego vocor. Sacrifica, inquit Præses, dijs Stephana, & à me multos honores percipies. Tunc illa respondit: Nunquàm prophanis dijs tuis & impuris dæmonibus sacrificabo: sed corpus meum hostiam viuentem, cælestiq; Deo meo gratam offero. Hæc cùm audisset Arianus, iussit illam in armamentario in conspectu parentum suspendi. XIII.

Stephana dire cruciatur.

Abrepta igitur à carnificibus puella, suspensa lacerabatur. Erat autem annos decem & octo nata, forma valdè bona. Milites igitur eius latera discerpserunt. Itaq; totum ipsius corpus sanguine commiscebatur. Ad cuius sinistram partem mater ipsa stans, & animum addens, dicebat: Sustine, filia, adhuc paululùm, & brauium tuum recipies. Scis quemadmodùm dotem tibi præparauetam, quantam nemo in ciuitate nostra adhuc dedit, cùm vellem primo ciuitatis nostræ viro vxorem te collocare. Nunc verò, filia mea, sempiternam & veram hæreditatem percipias. tuus enim sponsus immortalis, est Iesus Christus, ad quem nunc abis in cælestem illum thalamum. Hæc cùm mater diceret, etiam pater similiter illam his vocibus hortabatur: Esto fortis, ô filia. hodiè enim cognoui me Deo dignum factum: itaq; gaudeo & exulto, quòd te Deo ipsi donum præmitto. Cùm adhuc parentes illius hæc dicerent, milites, qui eam lacerabant, ad eius hepar lacerandum iam deuenerant: ac statim puella spiritum Deo tradidit: quam parentes proprijs manibus in monumento deposuerunt. Deinde ante Arianum stantes, deos ipsius contumeliosè appellare cœperunt. Iratus igitur Præses, iussit illos statim obtruncari. Suum itaq; martyrium in Christo & ipsi compleuerunt, & gloriosè in cœlum profecti sunt. X IV.

Mater eam egregiè cōfirmat.

Item pater.

Stephana animam Deo reddit

Nestorius cum vxore perimitur.

Beatvs verò Paphnutius ibat per totam ciuitatem, quærens qui ad brauium ire vellent: noctes autem in diuinis precibus transigebat. Cumque exijsset ab vrbe, inuenit sexdecim pueros ad gymnasium euntes, illorum Senatorum filios, qui martyrium sustinuerunt. Beatus igitur Paphnutius, cùm ante illos stetisset, eosq; salutásset: Miror, inquit, filij, quòd velitis à vestris parentibus abalienari, qui Christi regnum sibi delegerunt, & in cœlis regnant, nuncq; in illa sanctorum Dei metropoli cum angelis eius se oblectant. Obedite igitur mihi, ô filij, & credite Deo meo, in quem & parentes vestri crediderunt, ac me sequentes, veniatis ad Arianum Præsidem, & confiteamini Iesum Regem sæculorum, & vno animo eatis ad cœlos ad illum veritatis magistrum, & vera disciplina erudiamini. Statim puerorum mens verbis beati Paphnutij confirmata est. Itaque simul Deo crediderunt, dicentes: Eamus, eamus, Pater Paphnuti: nihil impedimento sit nostræ alacritati. iam enim à mundo hoc alienati sumus, & corda nostra in cœlis ipsis versantur, vbi est & domus parentum nostrorum. Beatus igitur Paphnutius ante illos currebat, velut aliquis pastor gregem suum ducens: cumq; ad tribunal venisset, clamans voce magna: Tribunal, inquit, tribunal, contra te denuò veni. Ariane Tyranne, tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Arianus autem iussit milites gladios educere, & beatum Paphnutium circundare: sed subitò ille à Spiritu sancto ereptus fuit. X V.

16 pueri credùt in Christum.

Id cùm sexdecim pueri vidissent, ascenderunt ad tribunal, vociferantes: Christiani nos sumus: en vt liberè hoc dicimus. Quibus Arianus: Vbinam sunt parentes vestri? An, vt infantes, vos petulantes estis? Habemus, inquiunt pueri, ætatem ad respondendum tibi valdè idoneam. Nos sumus illorum filij, qui martyres fuerunt, & nunc apud Deum sunt. Sacrificate, inquit Præses, ne corpora vestra sub tormentis dispereant. Respondentes autem pueri, dixerunt: Crucia nos quibusuis tormentis: non enim sacrificamus. Arianus verò cùm in illos intuens, quendam vidisset alijs natu minorem, annum ferè decimumtertium agentem: Quidnam, inquit, ô fili, tibi proderit, si morte pessima sublatus fueris? Quin potiùs audi me, fili mi, vt apud nos sis, & plurimas pecunias tibi largiar, scribamq; ad Imperatores, qui honore te decorabunt, modò iustis dijs Apollini & Dianæ sacrifices, de quibus & diuina Imperatoris maiestas scripsit, quòd hi sunt dei viui. Tunc puer: Et vbinam est Imperatoris edictum, in quo de ipsis dijs ita scriptum fuit? Tunc Arianus iussit edictum proferri. Quod cùm sacerdotes sumpsissent, ipsum adorârunt. Similiter & Præses assurrexit, & edictum amplexatus est, pueroq; dedit. Illud cùm puer accepisset ac legisset, inuenit septuaginta deos in illo scriptos, de quibus Diocletianus scripserat, vt adoratio & libamen eis offerretur. Iussit autem Arianus ignem ad aram accendi: cumq; thus accepisset tam ipse, quàm reliqui homines, in ignem coniecerunt. At puer pro thure ipso Imperatoris edictum in ignem coniecit, dixitq;: Vnus est Deus Pater Domini nostri Iesu Christi: qui verò in edicto Imperatoris tanquàm dij scripti sunt, igne redarguentur. X V I.

Liberè eum cōfitentur.

70 dij Diocletiani.

Sacer-

XVII. Sacerdotes autem cùm suorum idolorum libellum comburi vidissent, vellebant crines è capitibus suis: & in furorem conuersi, gladijs se lacerabant. Arianus ea re indignatus, iussit puerum in aram tolli, & viuentem comburi. Illum igitur abreptum milites in mediam ardentis ignis flammam iniecerunt. Æquales verò pueri alta voce sic eum rogabant: Frater & consors nostrorum certaminum, memento nostrî apud altissimum Deum: nam propter tuam prudentiam primitiæ Deo ipsi & sacrificium tu ante nos oblatus es. Itaq; & Præses animi tui fortitudinem, & ipsi Græci prudentiam tuam obstupuerunt. Hæc cùm illi dicerent, puer spiritum suum in medio igne Deo reddidit. At Præses maximè indignabatur, quòd Imperatoris edictum combustum fuerat: quamobrem cùm reliquorum puerorum nomina denotasset, iussit illos iaculis transfigi. Statim igitur milites extra vrbem illos circumdederunt, & quindecim pueros illo die iaculis transfixerunt: perfectumque fuit illorum martyrium, & immortale Dei regnum ipsi etiam possederunt. Puer 13. annorum fit martyr. 15 pueri martyres.

XIIX. At sanctus Paphnutius circumibat, vt pastor aliquis inquirens oues in deserto errantes. Cumq; ab vrbe exijsset, & vsq; ad fluuij portum venisset, vidit homines apud portum octogintaquatuor numero, qui erant piscatores. Accessit igitur ad illos beatus Paphnutius. Homines verò illi inter se dicebant: Verè hic est Paphnutius, anachoreta ille insignis: ac statim subligaculis se induentes, obuiam valdè celeriter illi processerunt, quem & inclinatis capitibus adorârunt. Beatus verò Paphnutius illis benedicens. Saluete, inquit, filij, nunc deligo vnumquemque vestrûm, quoad sanctam ciuitatem habitauero, hoc est, domum Patris nostri, qui in cælis est, & tabernaculum eorum, qui sunt fratres mei in Christo. Quarè autem ita ociosè per totum diem hîc cessatis? Quarè & vos non iuistis ad opus faciendum in vinea Domini mei? Quarè ita segnes estis, certamine ipso & brauio proposito? Obedite mihi & credite Domino meo Iesu Christo Regi seculorum, & Christianorum Saluatori. Confiteamini eius nomen vnius horæ spatio, & ipse vobis æternam vitam largietur, facietque, vt ante vos veniant angeli lucis, & veros athletas effectos, in regionem viuorum cum gaudio perducant.

XIX. Cvm igitur illi hæc à beato Paphnutio audiuissent, repleti Spiritu sancto, statim Deo crediderunt, & ad vrbem celeriter peruenerunt. Erant autem omnes, vt diximus, octogintaquatuor numero, Ariani Præsidis piscatores, qui cibos mensæ ipsius parabant. Beatus verò Paphnutius ante illos currens, ascendit ad tribunal, & clamans: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursùs veni. O Ariane, tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Arianus autem Præses iussit militibus Paphnutium circumdare. Quem cùm illi comprehendissent, ligauerunt. Illi autem octogintaquatuor viri ascenderunt ad tribunal, velut leones in querceto exultantes, ac liberè clamabant: Christiani sumus & nos. Arianus Præses ei dixit: Quis vos decepit, vt pessimè moriamini? Tunc illi vna voce responderunt: Concordi animo huc venimus, vt te confundere possimus. Arianus Præses: O scelestissimi, inquit, homines, honorificè vobiscum me gero, ob idq; me contemnitis? Quod cùm dixisset, iussit illos flagellis cædi. Ipsi verò octogintaquatuor homines eodem animo irruentes, euerterunt solium Præsidis. Itaq; milites strictis ensibus illos percusserunt: & Præses eos iussit in supplicium agi. Statimq; iniusti illi milites in desertum locum ductos securi percusserunt: atq; ita illorum martyrium completum fuit: qui & ipsi coronam immortalitatis receperunt in Christo Iesu Domino nostro, Amen. 84 piscatores credunt. Capite plectuntur.

XX. Post hæc Arianus cùm beatum Paphnutium ad se accersiri iussisset: Desertor, inquit, deorum & venefice, faciam vt omnes, qui hîc præsentes sunt, cognoscant Iesum Christum, quem appellas, talem non esse, qui liberet te de manibus meis. Statimq; iussit Paphnutium in rotam ferream extolli. Rota verò illa talis constructa erat, qualis serra fabri esse solet, à parte superiore gladij aciem, inferiore autem serræ cuspidem habens. Qua rota cùm valdè beatus Paphnutius laceraretur, in quatuor partes discerptus est. Arianus autem cùm hoc vidisset, vocem extulit ac dixit: Vbi nunc est Iesus ille Paphnutij Deus? Quarè non venit, vt ipsum è manibus meis liberaret? Cognoscite saltē nunc, non esse alium Deum, nisi Apollinem, Iouem, Dianam & Palladem. Hi sunt dei viui, qui nostro Imperatori maiestatem imperandi contulerunt. Iussitq; impius ille Præses beati Paphnutij corpus supra fastigium templi, quod est in illa vrbe, poni, futurum sperans, vt volucres cœli venirent, & ipsius carnes deuorarent. Fecerunt igitur milites, quod iussi fuerant. Arianus verò surrexit è tribunali, & in prætorium suum abijt: erat enim hora prandij. Immane S. Paphnutij supplicium

XXI. At beati Paphnutij corpus iacebat in templi fastigio, neq; auis aliqua illuc ad Paphnutium aduolabat. Angelus enim Domini corpus sancti viri contexerat. Et ecce Dominus ipse descendit cum Archangelis, habens à dextra Michaëlem, & à sinistra Gabrielem, qui corpus eius conglutinauit atque instaurauit, dicens: Manu mea primum illum hominem formaui, eadem illa manus instaurat te nunc electum meum. Cumque hæc Saluator dixisset, in eum insufflauit, & anima in eius corpus redijt: quem virum Saluator ipse spiritu fortitudinis repleuit, & postquàm eum amplexatus fuisset: Vade, inquit, & impudentem Præsidem redargue, qui nomen meum conuiciatur. Cùm hæc dixisset, in cœlos ascendit, & iustum illum virum lucida quadam nube circumdatum, è templi fastigio in terram demisit. Abijt igitur beatus Paphnutius indutus nube, tanquàm vestimento, & Arianum quæsiuit: quem inuenit in platea sceleratos quosdam homines iudicantem: cumq; ante illum repentè stetisset, clamans: Ego, inquit, sum Paphnutius, à te discerptus. Quare conuiciaris nomen Dei mei, & contumeliosè appellas eum, qui cuncta creauit? En vt Dominus meus Iesus Christus me in priorem formam restituit ac misit, vt arguam te insipientiæ tuæ, & ijs, qui hîc sunt, persuadeam, vt te mortalem agnoscant, & mortuis simulacris seruientem. Christus corpus eius instaurat.

XXII. Evsebivs Præfectus, cùm beatum Paphnutium à mortuis excitatum vidisset, credidit Domino Iesu cum militibus suis: quos cùm recensuisset, inuenit quadringentos. Eis verò dixit: Fratres, mecum sentite, & mihi obedite: Christum confiteamini, vt sitis eius milites, qui Paphnutio denuò vitam dedit, eumq; misit ad redarguendum Arianum, quòd circa idolorum superstitionem multùm erret: idq; fecit, vt omnes ipsi credant, quòd non sit alius Deus, nisi vnus, qui in cœlis est. Curemus igitur, vt sicut ego vos recensui, ita Dominus noster Iesus Christus Rex sæculorum, nos recenseat in cœlis cum omnibus sanctis suis. Cùm hæc Eusebius Præfectus dixisset, stetit ante Arianum Præsidem, ac liberè clamans: Christianus, inquit, ego sum. Similiter & eius milites quadringenti clamauerunt vna voce: Christiani sumus & nos: en liberè loquimur. Arianus Præses tunc Eusebio dixit: Minimè in mea potestate tu es: abi ad ducē tuum, vt ille te iudicet. Cui Eusebius: Omnium, inquit, potestas tibi data est. At Arianus: Non curo Christianos vlcisci. Tunc Eusebius dixit: Confitere igitur, non esse alium Deum, nisi vnum, qui in cœlis est, & ista vestra manufacta opera nihil esse. Minimè, inquit Arianus, hoc dicam: nunquàm hoc eueniat; viui enim sunt Apollo & Diana. Eusebius Præfectus cum militibus 400. credit.

XXIII Tvnc Eusebius Præfectus. cùm manum suam puluere impleuisset, in eius faciem conijciens; Fac, inquit, opera patris tui diaboli. Arianus ea re indignatus, iussit flagellis illum verberari, & ait: Minimè, Eusebi, te celeritet interficiam, sed paulatim cruciabo, & tormētis te affligi sinam, quoàd iudicium meum à te contemptum fuisse Imper. Diocletianus audierit. Respondit Eusebius: Per imperium regni Domini mei Iesu Christi non præteribit hodiernus dies, quin ego de mensa ipsius Domini mei comedam. tu enim non poteris comedere aut bibere, nisi priùs sententiam de me tuleris. Tunc Arianus Præses iussit proprium currum ad se duci: cumq; in illum conscendisset, statim iumentorum pedes in terram defixi sunt. Cùm autem vellet è curru descendere, similiter & ipse detentus est. Ita verò, vt erat corde duro & obstinato, iussit sibi patinam afferri edulijs plenam, vt cibum sumeret. Properauit igitur eius coquus, Eusebius flagellatur.

 & cibum

& cibum illi paratum attulit. Sed cùm ipse manum in patinam extendisset, ita detentus est, vt manum in os suum inferre non posset. Tunc vnus quispiam, qui Præsidi assidebat: Non ampliùs, inquit, Domine, in hac vrbe maneamus: en vt tota veneficijs Paphnutij corrupta est. Tunc Præses surrexit, & indignatus, iussit abduci Eusebium cum quadringentis militibus, & omnes viuos comburi. Illos igitur nefarij milites extra vrbem duxerunt, & cùm quatuor foueas defodissent, & igne illas repleuissent, sanctos martyres illic combusserunt. Sicque illorum martyrium completum fuit. Quorum animas cùm sancti angeli in cœlos assumpsissent, ipsi diuini martyres æternum brauium receperunt.

Côburitur cum 400. militibus.

ARIANVS verò Præses exijt ab vrbe illo ipso die, secum ducens beatum Paphnutium, ascenditque in nauigium XXIV. supra fluuium, ac iussit afferri molam, eamque in collo beati Paphnutij ligari, & in medium fluuium deijci. Beatus autem Paphnutius in fluuium deiectus, enauigauit cum mola supra fluuium: nam supra lapidem ita sedebat, quasi supra nauigium aliquod ferretur. Flauit autem ventus quidam vehemens in Ariani Præsidis nauigium: itaque circumferebatur. Ad quem beatus Paphnutius cùm propiùs accessisset: Ariane, inquit, Ariane, nauigium istud tuum ventis, nautis & gubernatoribus indiget: mihi verò nullo istorum opùs est: gubernator enim meus est Christus. Tu solitus es ante te metatores mittere, & vrbes construere: ego verò præire studeo ad parandas Domino meo Iesu Christo animas, quæ regale ipsius palatium habitare possint. Tunc qui Ariano assidebat: Ne sinamus, inquit, Domine, hominem hunc apud nos esse: veneficijs enim suis nos diruet. Porrò Arianus statim iussit, aliorum nauigiorum gubernatores cum omnibus nauigijs suis illud, in quo ipse vehebatur, ad terram appellere. Cumque beati Paphnutij acta scripsisset, quatuor militibus ipsum tradidit, vt ad Imperatorem Diocletianum ducerent, à quo Paphnutij causa decerneretur.

Illustre miraculum.

POST aliquot verò dies milites illi ad Diocletianum Imperatorem venerunt, & Præsidis Ariani literas ei reddiderunt. XXV. Qui cùm beati Paphnutij acta legisset, quamprimùm iussit ipsum in arbore, quæ palma dicitur, crucifigi. Idque milites ipsi extrà vrbem fecerunt. Cùm verò ille crucifigeretur, Deo benedicebat, qui per sanctos suos homines tot tantaque miracula efficiat. Sic beatus Paphnutius martyrium suum confecit: qui ab hora diei secunda crucifixus vsque ad horam nonam permansit: tuncque spiritum suum emisit, & in cœlos gloriosè ascendit, æternæq; vitæ brauium recepit. Eius verò corpus milites cùm ab arbore palma, detraxissent, sub terra condiderunt, vegesimooctauo die mensis Aprilis: qui & ipsi in Deum crediderunt: cumq; beati Paphnutij corpus in tumulo composuissent, statim Diocletianum Imperatorem, priusquàm aliò iret, adiêrunt, & Dominum Iesum Christum confessi sunt, Diocletiani verò idola contempserunt. Quare Diocletianus indignatus, iussit illos eadem hora obtruncari. Itaq; & ipsi suum martyrium in Christi confessione compleuerunt.

S. Paphnutius crucifigitur.

Milites aliquot obtrûcantur.

QVI verò sub beato Paphnutio brauium receperunt, quingenti fuerunt & quadragintasex tam viri, quàm mulieres, incorruptum Dei regnum possidentes in Christo Iesu Domino nostro: quoniam ipsi conuenit gloria, imperium & adoratio cum Patre & sancto Spiritu in sæcula sæculorum, Amen.

AN. 280. MARTYRIVM SS. MAXIMI, DADÆ ET QVINTILIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE: QVI QVIDEM IN ANNOTANDIS HAC IN *historia imperatoribus & Consulibus, incertum est, quem authorem sequatur: nisi fortaßè alicuius imperiti librarij vitio nomina sunt deprauatè scripta.*

28 APRIL. Martyrol. Rom. 15 Aprilis.

Edictum Consulum

QVo tempore imperabant Maximus & Maximianus, homines valdè impij, Consulibus Tarquinio & Gabinio, secundo eorum Imperij anno, diaboli furor aduersùs Christianos homines erupit. I. Cùm igitur Consules ipsi orbem terrarum pro Consulatûs munere curarent, illo ipso anno edictum ediderunt in hanc sententiam: Licet omnes vos nobis subiectos, deorum cultui deuotos esse sciamus, nihilominùs tamen cùm huius magistratûs, qui secundùm Imperatorem primum locum obtinet, curam susceperimus, omnes eos, qui nostris temporibus regiones istas incolunt, rogamus, vt circa deorum cultum atq; charitatem omni ratione ac studio paratos se præbeant. Si quis autem deprehensus fuerit Christi mentionem faciens, quacunq; in parte fuerit, is nostram iram aduersùs se concitabit. Hæc cùm populus audiuisset, magno concursu properabant omnes ea facere, quæ edicto illo continebantur. Ijdem ad diem constitutam suos Magistratus salutârunt, dominis suis gratiam & felicitatem exoptantes, quippe qui deorum cultui talem curam adhiberent. Tunc Consul Tarquinius: Quoniam, inquit, vos ita promptos inueni, faciendum iudico, vosque hortor, vt crastino die accedentes, dijs ipsis sacrificium offeratis: cumq; è longinquis regionibus conueneritis, nobiscum vnà vos oblecteris. Posteà verò in suam quisq; patriam reuertetur.

POSTERO igitur die omnes venerunt, dijs suis sacrificia oblaturi. Quo facto, Tarquinius Consul, vt promiserat, illos dimisit. II. Post hæc autem homo quidam furiosus Tarquinium adijt, eiq; dixit, tres viros esse, qui hesterno die ipsius edicto parere, & dijs immolare noluerunt, quippe qui dicerent solum Deum, qui in cœlis est, à se coli. Hæc cû audîsset Tarquinius, misit ministros suos, qui eos comprehenderent. Ministri autem illi cùm ad prædium venissent, quod appellatur Ozobia, illos inuenerunt Deum precantes: quos comprehensos & ferreis catenis ligatos, celeriter à satellitibus custoditos duxerunt. Illi igitur cùm vesperè ingressi fuissent ad Tarquinium, ei nunciârunt, comprehensos esse homines illos, qui Christianos se esse dicerent. Tum illis Tarquinius: Hoc, inquit, tempore tam repentè illos non accipiam, sed vestræ fidei vsq; ad matutinam crastini diei horam seruandos committo. Milites igitur, vt iussi fuerant, ipsos custodiêrunt. At illi per totam noctem Deum precantes, dicebant: Largire nobis, Domine Iesu Christe, tuam cælestem potentiam, quæ nobis auxilium ferat, vt possimus aduersarios nostros vincere, & pro tua benignitate dignos nos facias, qui victoriæ coronam reportemus.

Comprehêduntur sancti martyres.

CVM igitur dies illuxisset, iussit Tarquinianus sanctos illos viros coram se duci. Quos cùm vidisset atq; inspexisset: III. Istine, inquit, sunt, qui nostra iussa contempserunt, & pro suo arbitrio Dei cultum tenêt? Mox autem ad illos conuersus, ait: Primùm dicite vestra nomina. Cui sanctus Maximus respondit: Ego secundùm fidem nostram in Domino Iesu Christo sum Christianus vnà cum iis fratribus meis: vt verò homines me appellant, Maximus vocor. Huic Tarquinius Consul: Ita profectò respondisti, quasi clericus, non dijs nostris, sed alteri cuipiam inseruiens. Ille verò alius, qui te sequitur, & nobis in eadem re aduersatur, quo nomine dicitur? Tum ille: Dadas, inquit, ego vocor, qui talis & ipse sum, qualem & frater noster se esse priùs dixit. Dein Tarquinius: Tertius autem ille quo nomine vocatur? Quintilianus, inquit ille, ego appellor, qui & ipse Christianus sum.

Offeruntur Consuli.

HÆC omnia Magnilianus notarius excepit, quæ, iubente Consule, recitauit. Tunc Tarquinius illis dixit: En vt in manibus nostris vita vestra nunc est. IV. Si igitur vultis viuere, ire, & matri deorum immolare, eiusq; sacerdotes estote: illius n. sacerdos mortuus est, & ad magnum Iouem ac cælestem regem abiit, vt illi ministret. Tûc sanctus Maximus: Non te pudet, inquit, homo pessime & impudentissime, neque vereris Domini ac Dei nomen ita nominare, vt adulte-

Maximi in dicendo libertas.

adulterum illum Iouem cælestem regem esse dicas? Scitote, ô stolidi homines, Christum esse Regem illum cælestem, qui omnibus prouidet, & omnia in manu sua continet. Hæc dicimus, vt illud cognoscatis, quod uos perniciosa ista iussa seruare non possumus: nos enim omnibus modis cælesti Deo seruimus, quippe qui eius manu formati sumus.

V. GABINIVS Consul, cum Dadam & Quintilianum ad se vocasset, multis inanibus verbis illos adhortabatur, si forte posset eos capere, & cum illorum pernicie ad propriam voluntatem attrahere. Tunc sancti viri Dadas & Quintilianus ei responderunt: Nos assentimur iis, quæ à fratre nostro Maximo dicta sunt, eaque comprobamus: quoniam ipse est Catholicę Ecclesiæ lector, & diuinam scripturam bene nouit, scitque quid nobis facere expediat. Tu vero dęmonum insania deceptus, ignoras quid conducibile tibi sit. Nam si velles id facere, quod tibi expediret, vnum illud cæleste lumen contemplari potuisses. Tunc Gabinius Consul vna cum Tarquinio dixit: En quot modis vos adhortati sumus: sed imperio nostro parere non vultis, & pergitis insanire. Vos, inquit Maximus, insani estis, qui homines recte viuentes, & soli Deo seruientes, ad dæmonum superstitionem attrahere vultis. Facite igitur quicquid vobis placuerit: nos enim à proposito nostro ac voluntate nullo modo abducetis. Tum Gabinius & Tarquinius Consules inter se consultabant de iis, quæ à sanctis illis viris dicta fuerant: iusseruntque sanctos martyres in carcerem reduci: qui deinde ibant de propria salute loquentes.

Item Dadę & Quintiliani.

Reducuntur in carcerem.

VI. MEDIA vero nocte sanctus Maximus legens diuinas literas, Dadam & Quintilianum multum erudiebat. Cumque dormirent, diabolum ipsum armis præcinctum & secum pugnantem in somnis viderunt. Cum vero experrecti fuissent, apparuit illis angelus, dicens: Nolite timere. Deus enim ille, cui vosipsos tradidistis, vos sustentat, neque à vobis longe abest. Hac oratione illi viri sancti corroborati, vsque ad matutinum tempus Deum ipsum collaudabant. Consules vero tunc illos duci, & coram sisti iusserunt. Quod cum ministri fecissent, Gabinius Consul dixit: Et in cōspectu nostro statis: nunc igitur vos hortamur, vt euntes diis immoletis: non enim tenues aut mediocres honores à nobis percipietis. At si nobis parere non vultis, mortem vobisipsis adsciscetis: quoniam nostri dij hac nocte nobis dormientibus hoc dixerunt. Et nobis, inquiunt sancti martyres, Dominus Deus noster nobis dormientibus dignatus est hoc reuelare, vt pro nomine ipsius omnes cruciatus sustinere velimus. Tunc Tarquinius Gabinio dixit: Homines isti nisi tradantur suppliciis, nullo modo eis persuadere poterimus. Huic Gabinius respondit: Cum ipsi hoc velint & confirment, eius rei culpam sibi adscribant.

Ab angelo corroborantur.

VII. ITAQVE iusserunt ministris, vt eos exuerent. Quibus exutis, Gabinius ministris præcepit, vt illos illigatos nudos in terram extenderent, & flagellis verberarent. Id cum ministri audiuissent, celeriter fecerunt quod iussi sunt. Tarquinius vero ministris præcepit, vt eos interrogarent, an Cōsulibus parere vellent, & diis immolare: quod si facere noluissent, alia supplicia paranda esse nunciarent, ita vt acerbissimis tormentis afflicti, de vita discederent. Cum igitur sancti martyres à ministris interrogati fuissent, tanquam vno ore loquentes dixerunt: Nos à Deo ipso roborati, vestra tormenta contemnimus, neque istis iniquis iussis assentimur, vt dæmonibus sacrificemus. Ministri vero cum hæc ab illis audiuissent, Consulibus ea retulerunt. Tarquinius autem dixit: Si nobis obtemperare isti nolunt, eos in carcerem coniicite, quoniam prandij hora nunc est. Cum vero septima hora transisset, iusserunt sanctos illos viros ante tribunal sisti. Qui cum præsto essent, Gabinius Consul, Num, inquit, Maxime, aliquid recte deliberasti, vt diis sacrifices? Respondit S. Maximus: Minime nos tale consilium suscepimus. nam, sicut & antea tibi diximus, neminem alium nos adoramus, nisi Dominum nostrum IESVM Christum, cum Patre & sancto Spiritu. Tunc Gabinius iratus, sanctis martyribus dixit: Nisi recte sapere vultis, & diis ipsis sacrificare, vos perdam, & in loca quædam deserta mitti, & illic vestra capita statim abscindi iubebo. Hæc cum sancti martyres audiuissent: Obtestamur, inquiunt, te, vt facias, quod de nobis constituisti. Tunc Consules ipsi miserunt in propria loca eos abduci, & illic obtruncari. Itaque sancti martyres sententiam de se latam accipientes, Dei gloriam ita collaudabant: Domine IESV Christe, qui liberasti nos ab hoc præsenti & pessimo seculo, dignate nos, quæsumus, tua illa cælesti requie, vt & nos possimus incorruptum & cæleste regnum tuum possidere, qui benedictus es in secula, Amen.

Flagellis cæduntur.

IIX. CVM autem venissent sancti martyres in eum locum, cui nomen est Ozobia, & Christi signo corpora signauissent, & sancto Spiritu firmati essent, à carnifice securi percussi sunt, quemadmodum à Consulibus decretum fuerat. Itaque Deo illi, cui crediderant, sancti martyres animas suas reddiderunt. Passi sunt autem, Maximus, Dadas & Quintilianus, 18. die mensis Aprilis, imperantibus Maximo & Maximiano, Tarquinio & Gabinio Consulibus: in nobis autem regnante Domino nostro IESV Christo, cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

Signant se cruce, & cæduntur securi.

De SS. Agapio & Secundino Episcopis quære 30. Aprilis.

VITA SANCTISSIMI PATRIS HVGONIS ABBATIS CLVNIACENSIS AB HILDEBERTO CENOMANENSI EPISCOPO CONSCRIPTA. MS. Ex Bibliotheca Cluniacensi.

An. 1060.

I. PROLOG. DEI gratia venerabili atque Reuerendissimo Abbati Pontio Hildebertus professione sacerdos, vita peccator, spem adipisci communem. Congruum humanis actionibus exitum pollicetur, nihil supra vires profiteri, quas profecto quisquis attendere negligit, aut in vitium labitur, aut omnino deficiens, tristis & confusus audit. Hic homo incœpit ædificare, & consummare non potuit. Quorum ego neutrum incurrere veritus sum, dum tuæ petitionis authoritate compulsus, qualicumque stylo vitam B. Hugonis memoriæ commendare disposui. Cui sane labori licet impar meum senserim ingenium, malui tamen ridiculus scriptor, quam tibi inobediens inueniri. Speraui quod ex obedientia præmium, ruborem vero ex defectu credidi tua correctione præueniri. Quod adhuc etiam credo, postulo, precor, pro munere suscepturus, si remoueas ab oculis quicquid linguas senseris formidare. Officiosa res est, & prudenti grata scriptori correctio. Ea quidem mihi placet, sed cum persona corrigit, non turba. Sero enim reprimitur vitium, cum iam populus insultat vitioso. Ex hoc autem præcipue veniam confiteor postulandam, quod post amplioris litteraturæ viros, Ezelonem loquor, atque Gilonem, qui de beatissimo Hugone illo vigilantes scripsisse leguntur, ausus sim pertractandam aggredi materiam, quos velut à longe secutus, pro homine simiam pinxisse, & finxisse pro amphora vrseum inueniar. Cæterum præsumptionis huius Author est Pontius, acumen ingenij sperans in me, cuius ego non sum conscius apud me. Lingua Pontij causam mouit, auctoritas egit; religio perorauit. Resistere Pontio, difficile, qui ad impetrandum quadam prærogatiua gratiæ vel silens adiuuatur. His itaque victus, retractare conatus sum quæ iam scripta legeram, non de illis tamquam de vilis aliquid attestari. Nemo autem miretur, cum in præsenti opere viderit additum aliquid, cum suppressum, tum immutatum, quod non apposuerunt, quod non tacuerunt, quod aliter scripserunt, qui de Hugone scripserunt ante me. Addidi, fateor, sed quod ipse vidi, sed quod audiui, cui testimonium perhibeo, & verum est testimonium meum. Sane quod omnino suppressi, ideo factum est, ne id quod lectum calumnias mouere poterat, auctoritati derogaret eorum, quæ sine fidei periculo & scribi potuerunt & credi. Mutatum autem hoc solum opinor, quod Andegauensis Comes† Gaufredus, co-

29. Aprilis.

Pontius hic fuit Hugonis in cœnobio Cluniacēsi successor, & Hildebertus prius monachus eiusdem monasterij discipulus memorati Hugonis, post Cenomanensis Episc. tandē Archiep. Turonensis, vt notat Quercetanus ad hāc vitam.

Ezelo qui & Hezelo fuit Canonicus Leodiensis post factus monachus Cluniacensis.

† Fuit, hic Martelli filius Barbatus.

dus, cognomine Martellus, in Abbatem præsumpsisse memoratur Hugonem, cuius quia præfatis scriptoribus veridici defuere relatores, falsitatis notam incurrerunt. Quicquid itaque, prout desuper mihi datum est, exaraui; vel in manus ex tuo veniat iudicio, vel si supprimendum censuris, omnino delitescat. Minus tamen mihi placet approbatum producere, quam occultare viciosum. Turpior enim iactura est, nomen amittere comparatum, quam minime comparasse. Conseruet te Dominus Deus filiis adoptionis suæ, Pater sancte. Noueris autem, quia mihi vicem rependis, si diligis me, & oras pro me.

S Hugonis patria eiusque parentes. Dalmatius hic fuit, ex illustri Burgundionū genere, Sinemuti Dominus, vt notat Quercetanus. Diuersum parentum studium in educatione eius. a Pater enim militaribus applicat studiis. b Nota miram eius probitatē c S Hugonis morum maturitas, & virtutes in iuuentute d Licentiam impetrat concedēdi Cabilonū. e Cluniacū venit. f Anno 1048. fit monachus, & quā se in monachatu habuerit.

I. BEATVS itaque Hugo natione Eduensis, generosis parentibus illustris, prærogatiua vitæ pariter & virtutum titulis illustrior fuit. Is cum infirmitatem euasisset infantiæ, Dalmatius Pater eius vir scilicet consularis materque Aremburgis nomine, circa eruditionem pueri diuersum gerebant affectum. Deuota siquidem Deo femina, literarum studiis ideo censebat eum mancipandum, quia nondum nato promissam diuinitus asserebat Sacerdotij dignitatem. Cum enim ipsa in vtero habens puerperij labores, & periculum formidaret, Religiosus quidam sanctæque opinionis Sacerdos, ad Altare Domini Sacrificium pro ea oblaturus, accessit. Deinde sacrum celebranti mysterium, velut cuiusdam pueri species in calice apparuit, inæstimabilem præferens claritatem. Relata matri visio sacerdotis auctoritate fidem promeruit, Ideo dignum esse vt ministerio dicaretur calicis, qui promissus in calice videbatur. At [a] pater hæredem transitoriæ possessionis desiderans, secularis militiæ insignia puero destinabat. Vnde cum iam pupillares annos attigisset, eum cum coæuis vrgebat equitare iuuenibus, equum flectere in gyrum, vibrare hastam, facile clypeū circumferre, &, quod ille altius abhorrebat, spoliis instare & rapinis. Cæterum ille alij natus professioni, corporis incommoditate militem detractabat & mente. Ad arma minus habilis, indocilis ad rapinam, totus iam ad Christum & natura trahebatur & gratia. Vnde cum [b] præfati iuuenes, die quadam pauperi vaccam auferrent, tyro Christi vehementer indoluit, nulli consors in culpa, quia nulli concors in rapina. Ipse tamen recompensatione annua iacturam proximo restituens, eius querelam suppressit, repressit egestatem. Ita Dei [c] famulus & officiosam pauperi iniuriam, & damnum facit esse fructuosam. In pupillari adhuc ille constitutus ætate, morosam verbis & actu præferebat senectutem. Iam tunc inexorabiliter lasciuiam persecutus, humilitatem pudicitiæ assumpsit custodem. Iam tunc mollioris cultus & deliciarum contemptor, in illecebris illecebras ignorauit. Cum iuuenibus nihil iuueni præter ætatem fuit. Magna illi cum raptoribus discordia, super afflictos mira compassio. Verbum Dei tenaci commendabat memoriæ, frequens Ecclesiæ visitator, sed furtiuus. Timebat enim patrem suum, otio & inertiæ virtutum primitias assignantem. Eo tempore Antissiodorensis Episcopus Hugo nomine Cabilonensem quoque Consulatum strenue gubernabat. Huius causa B. Hugo eius pronepos, vix à patre proficiscēdi Cabilonum [d] licentiam extorsit. Prælibata in hac vrbe Grammatica, quo introduceretur ad diuinarum altitudinem scripturarum, iuueni quoddam velut ostium aperuit. Ibi tandem diruptis secularibus indumentis, elegit abiectus esse in domo Dei sui, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Illud igitur Euangelicum secutus, Qui non baiulat crucem suam & sequitur me, non est me dignus, patre nesciente, qui suspiranti ad patriam, & verbis obsistebat & exemplis. Cluniacum [e] venit, B. Odiloni quo tunc temporis Abbate præfatum gloriabatur Cœnobium, quid animi gereret indicauit. Dehinc ex more Capitulum ingressus, cum in Conuentu adoptionis suæ edisceret petitionem, quidam fratrum Spiritu sancto edoctus, O fœlicem, [f] inquit, Cluniacum, qui pretiosiorem omni thesauro thesaurum hodie suscepit. Mutata igitur cum habitu vita, monastici ordinis primos gradus deuote conscendit, obedientiam loquor & humilitatem, quæ in Christiana Religione morum obtinent principatum. His ille cęteris pręeminens sine querela tulit quicquid difficultatis assumpta gerit professio. Ac velut ad perfectionem minus sufficeret monasticarum obseruantia regularum Dei seruus addidit ad pœnam, Dominus ad coronam. Cibus enim citra legem monachi sumptus: ita ieiunium soluit, vt esuriem minime remoueret. Sacris præterea insistens vigiliis, continuata oratione noctem sæpe duxit insomnem. Fœlices aderant comites, vber fletus & iugis cœlestium meditatio gaudiorum De monacho nihil ambitio furata est, nihil sibi voluptas vendicauit. In ore nihil arrogantiæ, nihil in sermone vanitatis, totus sanctimoniam, totus monachum loquebatur. Ex habitu quoque monachi, tanta seruo Dei gratia accessit, vt & Pater: qui minus ægre tulerat sacrum filij propositum, eum solito diceret pulchriorem. Prælucebat iam in eo pastoralis plenitudo sollicitudinis, cui non minus suppetebat sensus ac consilium, quam religio ad exemplum. His celebrem præconiis, ex consensu fratrum B. Odilo Priorem constituit, profuturum pariter & possessioni prouidentia, & ordini disciplina. Suscepit senum curam iuuenis, suscepta sic executus negotia, vt nec administratio religionem minueret, nec religio administrationem impediret. Iuueni siquidem ex promotione non subrepsit elatio, non ordinis feruor intepuit: imposita ei dignitas virtutum materia non dispendium fuit. Hac enim mansuetudine patrem exhibuit, hac seueritate Doctorem, vt aduersum delinquentes, nec remissa vteretur misericordia, nec excedente disciplina. Diffuso itaq; bono odore nominis illius, plebis & principum fauorem, quem minime quæsiuit, acquisiuit. Vnde & ad Teutonicos directus, Paterniacensi Cœnobio gratiam regis, à qua exciderat, reformauit. Cognito ibi transitu B. Odilonis in amaritudine spiritus ad Monasterium reuertitur, larga secum deferens munera, quæ præfatus Rex per eum ad decorem domus Domini Cluniacum delegauit. Susceptus ea qua debuit reuerentia, plenum lachrymis Conuentum inuenit Hortatur vt temperent à fletu, cum nec ipse posset à fletu temperare. Consolatur mœrentes, qui nullius admittebat solatium. Ab omnibus omnium Pater plorabatur, & siccatas reuocabat lachrymas, paternæ pietatis recordatio. Ipse quidem magister sepultus est, sed in mentibus discipulorum merita magistri insepulta viuebant. Deficiam necesse est, si tentem virtutes Odilonis explicare, qui doctrina pariter & exemplo, conuentum hominum, conuentum fecit esse virtutum.

Psal. 83. *Mat. 16.*

Prior constituitur.

Paterniacensi cœnobio regem conciliat.

Anno 1058. Abbas cōsecratur.

Eius virtutes.

II. ADERAT tempus quo desolato consuleretur ouili, præmissisque ieiuniis & orationibus, à summo Pastore pastor quæreretur. Conueniunt filij adoptionis, de salute tantum satagentes animarum. Denique dum solliciti secum quærerent quem Dominus pastorali sollicitudine dignaretur. Adalmannus quidam, cui religione simul & ætate maior erat auctoritas, Hugonem nominauit Priorem, Conuentus assensu consono prosequitur nominantem. Dehinc illum renitentem, & se proclamantem indignum, quo die B. Petri Cathedram sancta celebrabat Ecclesia, Crysopolitanus Archiepiscopus Abbatis benedictione sublimauit. Susceptis itaque pastoralibus excubiis, Dei seruus ex promotione nullam traxit insolentiam, nullum vitiis accessum indulsit. Sub eo quippe animarum custode, nec delicto iudicium, nec religioni defuit incrementum. Totam eius vitam vel Maria sibi, vel Martha vendicauit. Lectione insatiabilis, orationibus insistens, omni tempore profuit aut profecit. Prudentior ne esset an simplicior, difficile iudicares. Sicut in verbis nihil ociosum, sic in opere nihil suspectum honestati. Irasci, nisi aduersus vitia, non nouit. Doctrina eius, quæ congrueret singulis, sufficeret vniuersis. Ea plus patris habebat, quam iudicis, plus misericordiæ quam censuræ. Ipse forma conspicuus, statura eminens, corporis dotes titulis virtutum cumulauit. Silens quidem semper cum Domino, loquens autem semper in Domino, vel de Domino loquebatur. Intentum pluribus, ad singula minorem nullus inuenit. Totus enim his tenebatur, quæ prius agenda suscepisset. Deum supra se, proximum tamquam se, res infra se, ordinata charitate diligebat. Idem mansuetus & patiens, in suis quidem gratias egit, pauperum vero fleuit iniurias. Et quia legerat Christum dicentem. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis; eorum necessitatibus

Matth. 25.

nus tanta conſtituit inſtantia, ac ſi ipſam Chriſti conſtaret adeſſe perſonam. Quapropter maxima eum multitudo cõſtipabat egenorum, quibus diſpenſator fidelis & prudens cibaria præparabat, comparabat indumenta. Nulla miſericordiæ opera, nullam ſubuenienti ſpeciem declinauit. Omnium votis affuit, dummodo votis tempora concordarent. Iter agenti, pauperum cohortes occurrebant, quocunque audierant tranſiturum, eis aureos quoque manu larga diſpenſabat, illud libentius erogans, quod erogatum merces maior ſequeretur. Deficientibus autem cibis, quibus in vſus egentium ſummarios onerare conſueuerat, huc & illuc nuntij dirigebantur, ea comparaturi, quæ & multitudini ſufficerent, & deſiderium explerent infirmorum. Porro quoſcunque vel ætas, vel grauior affecerat ægritudo, propius iubebat admoueri, blandius eorum ſcrutabatur anguſtias, quibus egerent aut quid vellent officioſiſſime inquirens. Nullius abhorrebat colloquium: nullius incommoda verebatur. Circa ſenes querulos & ſanie defluentes compaſſione moueri, multiplicare beneficia, plenum mercedis vrgere famulatum. Parua loquor, horrendis aſpectu leproſis frequenter faſtidioſum ſine faſtidio exhibebat obſequium. Videres circa lectum eius, immenſam diuerſarum veſtium congeriem, quæ paucis familiarium adhibitis, ipſe incidere, ipſe ſarcire conſueuerat. Videres etiam panes, videres & carnes, ad manum omnia ſcilicet præparata, ne dilatio muneris, pauperem cruciaret expectantem. Pauperibus quoque cœnobitis, largiores deſtinabat benedictiones, ne vel à Monaſterio, vel à Monacho penuria rei familiaris eos cogeret euagari. Hac enim Maſſilienſibus, hac monaſteriis pluribus benignitate, ſubuenit. Præterea tyrannidem Principum, qua inceſſanter aduerſus Chriſti pauperes graſſabantur, cum minus exhortatione proficeret, muneribus mitigabat. His animum ſtudiis, his vſibus, & argentum conſecrabat & aurum. Ea melius impenſa, quam ſeruata rutilare prædicabat, & iuxta Ambroſij teſtimonium, tunc vere calicem Eccleſiæ, cum calix à fame vel ab hoſte redimit, quos ſanguis calicis à morte liberauit.

Miſericordia eius in pauperes.

III. His igitur aliiſque virtutum præconiis, B. Hugo magnus apud magnos habebatur, ex eius conſilio, ſaluti ſuarum prouidentes animarum. Augebatur ſub eo de die in diem Cluniacenſis religio Cœnobij, & erat odor nominis illius, ſicut odor agri pleni cui benedixit Dominus. Vnde & Imperator Teutonicorum, ſecundus ſcilicet Heinricus, eius faciem videre, & familiaritatem adipiſci deſiderans, vt venire dignaretur ad ſe ſupplici voce poſtulauit, poſtulãtem pius pater exaudit, intrat Saxoniam, ſummo pariter & honore ſuſcipitur & gaudio. Paucis ibi diebus peractis, ex petitione Regis filium eius ſacro de fonte leuauit, puero nomen patris imponens. Celebrauit autem Paſcha cum Imperatore, in Agrippina Coloniæ; Teutonicis mirantibus in iuuenili adhuc ætate caniciem morum, conuerſationis manſuetudinem, vultus gratiam, verborum lenitatem. Quibus profecto virtutum indiciis, ita cum eo & cum Cluniacenſi Monaſterio Regis eſt anima colligata, ac ſi Rex ipſe perpetuam cum eis amicitiam pepigiſſet. Tandem vix impetrata redeundi licentia, paſtor pius ad ouile reuertitur, dona deferens ampliora, quæ velut quoddam dilectionis pignus à præfato Rege tranſmiſſa ſunt. Sic regreſſus Dei famulus, filios in orationibus patrem expectantes, & de vocatione Regis, & ſuo exhilarauit aduentu.

Henricus 2 Imp. deſiderio videndi S. Hugonem acceñſus, eum euocat. Henricum tertium, anno 1017. natum de ſacro fonte ſuſcipit vide Bar. anno prædicto.

IV. Idem poſtmodum Romani iuſſu Pontificis in Hungariam profectus, de reformatione pacis curam gerit, ſuſcepta prudenter inſiſtit & explet negotia, ad laudem Dei & gloriam quæ ſibi commiſſa fuerant exequutus. Vnde cum pariter & gratia Regis, & multo donatus munere reuerteretur, à quodam Tyranno regionis illius captus eſt. His omnibus direptis quæcumque apud ſuos inuenta ſunt precioſa. Qua videlicet iniuria turbatus Dei ſeruus, ad auxilium recurrit orationum, pro ſuis malefactoribus intercedit, minus de rerum iactura, quam de periculo ſollicitus animarum. Et ne velut de ſuis meritis confiſus, vel tranſgreſſori veniam, vel ſibi ſubſtantiæ reſtitutionem poſtulare videretur, B. Maiolo vtrumque committit negotium, Maioli precibus & meritis ſibi poſtulat ſubueniri. Nec mora compũctus auctor iniuriæ, genibus Abbatis prouoluitur, contrito corde & humiliato veniam rogat, omnibus his quæ ablata fuerant in integrum reſtitutis. Et vt offenſus obſequio etiam placaretur, Abbati conductum prouidit, qui fecerat & rapinam. In aliis etiam quam pluribus negotiis Romano Pontifici poſtulata B. Hugonis ſedulitas, & ab eo laudẽ, & à Domino mercedem meruit ſempiternam. Ille ſiquidem cum Papa Stephanus in ciuitate Florentia ſupremo teneretur incommodo, ex voto decumbentis illuc acceſſit, comitantibus eum monachis cõſummatæ ſanctitatis, quibus, iuxta Pauli vocem, viuere Chriſtus erat, & mori lucrum. Teſtatus eſt autem præfatus Antiſtes, ad introitum quidem ſerui Dei, malignum diſceſſiſſe Spiritum, ad egreſſum vero remeaſſe. Beatum profecto virum, cuius & vitam Sathanas abhorruit, & præſentiam expauit. Denique cum præfatus Pontifex ad vltima iam deductus, feſſos artus & naturam profitentes cilicio & cineri commendaſſet: ſuſceptis vitalibus ſacramentis, inter ſacras Abbatis manus ſpiritum exhalauit.

Legatus à Pontifice in Hungariam mittitur Capitur.

Interceſſione S. Maioli reſtituitur libertati.

Stephanus 10. Papa moritur anno 1058. S. Hugone præſente.

V. Cvm autem nonus Leo tranſlaturus B. Remigij corpus Remis vſque peruenisſet, & ibi Synodum celebraret generalem, vir beatus affuit plenus auctoritatis & reuerentiæ, ſuaque præſentia præfati Concilij plurimum conferens inſtitutis. Vbi cum aduerſus ſimoniacos ageretur, & nonnulli pontifices, quibus vel conſcientia confuſionem, vel imperitia ſilentium adduxerat, in præfatam hæreſim remiſſius diſceptarent, ipſe zelo ſuccenſus iuſtitiæ, negotiationem Simonis conſtanter abolere curauit. Ex aduerſo enim aſcendens, & opponens murum pro domo Iſrael, nec numero renitentium, nec acceptione motus eſt perſonarum. Quo in Concilio, dum ille de ſua interrogaretur promotione. Caro, inquit, voluit, ſpiritus repugnauit. Sane ſana reſponſio, quia iuſtus in primis accuſator ſui & tentatione carnis pulſatus vt caderet, & ne caderet, virtute ſpiritus reſtitiſſe monſtratur. Erat autem illi tanta in exhortatione gratia, vt ad expectationem ſermonis illius illuſtrium ſuſpenderentur animi perſonarum, vnde & iuſſus Papæ ſanctam & plenam habuit gratię orationem: qua & ſimoniaci de male comparatis expulſi ſunt dignitatibus, & de ſacrario Domini fornicatores inhibiti ſacerdotes.

Prou. 18

Anno 1049. Rhemenſi intereſt Cõcilio, ſtrenuus oppugnator ſimoniacorum. De hoc Cõcil. vide Bar. an. 1049.

VI. Alivd quoque ſanctitatis ipſius atque meritorum ſecutum eſt indicium. Hildebrandus etenim Romanæ Diaconus Eccleſiæ, qui poſtea ſedis eiuſdem ſortitus eſt maieſtatem, directus in Gallias, Cluniacenſe Capitulum intrauit. Vbi cum aliquandiu ſediſſet, collateratum B. Hugoni Chriſtum vidit, monaſtici regulas ordinis ac decreta ſuggerentem. Egreſſus inde, nonnullis quæ viderat indicauit. Extunc ille & familiaritatem ſerui Chriſti deuotius amplexatus eſt, & ſanctitatem prædicauit. Hildefonſus Hiſpaniarum Rex à * Santulo fratre ſuo captus in vinculis tenebatur. Quo audito, miſericordiæ Abbas orationi pro Rege præcepit inſtare, memor dilectionis patris eius * Fredeleidi, qui Cluniacenſe Monaſterium inuito ſibi aſtrinxerat beneficio. Cum itaque pro eo placabiles offerrentur hoſtiæ, cum preces multiplicarentur, per Epiſcopum quendam deliberationis ſuæ diem eſſe proximum beatus ei Petrus indicauit, obtinente Cluniacenſis Abbatis & Conuentus interceſſione, vt liber à vinculis amiſſis, reciperet imperium. Nec mora idem Apoſtolus dormienti Santulo apparuit, grauia comminatur niſi fratri educto de carcere, male ablatam reſtitueret dignitatem. Expergefactus viſione Santulus, quicquid Apoſtolus præceperat feſtinanter impleuit. Sic Hildefonſus & ſibi pariter in regno, reſtitutus vt liberatorem ſuum videre, & collo-

Hildebrandus S. Hugoni aſſidere Chriſtum videt: eſt autem hic Hildebrandus qui poſtea ad Pontificium apicem conſcendit Gregorius ſeptimus.

S. Hugo Hildephonſum regem a fratre captiuum, precibus liberat. vide Bar. an. 1074. * *Fredelandi & Ferdinandi*: de eius munificentia in Cluniacenſes vide Pet. venerab lib. 1. mirac. cap. vlt. * *Sancio.*

colloquio eius donari mereretur, destinatis apicibus implorauit. Impletur votum potestatis, & Pyrenæis montibus transcensis, Dei seruus solemniter & apparatu festiuo suscipitur. Exultat Rex tanti aduentu hospitis, nihil in actu, nihil in verbo, nihil in habitu præter doctrinam morum reperiens. Qui ne intercessoribus suis ingratus aliquando videretur, duplicato censu paterno, ducentas auri vncias Cluniacensi Cœnobio quotannis disposuit assignari, diem vtriusque exitus, & de carcere scilicet, & de corpore celebrem habere desiderans. Ita vir Dei cum prædicta remeans pecunia, quendam secum adducebat Maurum, recens quidem baptisatum, sed adhuc mente nigriorem quam pelle. Cui cum pro Christianæ fidei susceptione, maiorem pius Abbas exhiberet reuerentiam, vestes preciosas præuidisset, ille dealbato similis sepulchro, sacrilegas manus in perforatas Abbatis manicas iniecit, extrahens inde quicquid auri repertum est in eis aut argenti. Quo tamen in fuga capto, atque ad Abbatem cum asportata reducto pecunia, Dei famulo conatus non nocuit fraudulentus. Magna quidem sunt hæc, sed maiora quæ sequuntur.

Ab Hildephonso muneribus donatus reuertitur.

Calumniatores sancti viri a Deo puniti.

VII. APVD castrum Bliterium, quidam peruersæ mentis homines, reuerendum Patrem illatis exacerbauerunt iniuriis, quibus veniam petentibus, licet pius Abbas ad ignoscendum pronus indulsisset, grauiter tamen à Domino punita est eorum præsumptio. Statim namque depopulantibus flammis, castrum combustum est iniquorum. Quod ne diuina potius vltione gestum esse, & non casu contigisse crederetur, quibusdam incolis eiusdem castelli ad aliqua egressis negotia, atque ignaris iniuriarum & incendij, duo milites dudum defuncti apparuerunt. Quos cum bene præfati cognouissent incolæ, ac turbati ad eorum stuperent occursum: Redite, inquiunt, quantocius, combustum inuenturi Bliterium, quo dum beatus esset Hugo ingressus, nec eius religioni delatum est nec ordini. Stupefacti incolæ ac perterriti, magna cum festinatione redeuntes, rem, sicut didicerant, inuenerunt.

Psal. 25.

IIX. NEMO autem putet virum Dei tamquam pecuniæ cupidum, vel quæsisse, vel oblatas suscepisse diuitias. Earum copia non auaritiæ seruiuit, sed misericordiæ, non ipsi, sed egenis. Ille cum Propheta dicens, Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Quicquid ei fidelium deuotio contulit, totum vel ornamentis Ecclesiæ, vel expensis pauperum consecrauit. Animam eius nec rerum extulit affluentia, nec deiecit amissio. In omni statu terrena cælestibus, æternis transitoria, postposuit.

Marciniaci monasterium mulierum cōstruit: de huius monasterij fundatione vide Bibl. Clun. & Quercet. in notis ad vitam S. Hugonis.

Alia præter hoc erigit.

IX. IDEM præterea non solum de salute sollicitus virorum, mulieres etiam de naufragio huius magni maris & spaciosi ad salutis portum educere curauit, eis viam vitæ & doctrinis insinuans, & sumptibus sternens. In suo namque patrimonio, quod Marciniacus dicitur, quoddam Monasterium & idoneas religioni construxit officinas, vbi feminæ prouectiores, & maritalem fastidientes licentiam, veteres decoquerent errores, & Christi complexibus astringi mererentur. Hunc locum personæ nobiles elegerunt, quæ cum nuptiis etiam delitias expertæ tanto patientius vtrisque carerent, quanto didicissent in eis & breuem & plenam doloris esse voluptatem. Has profecto sub regulis huiusmodi viuere constituit, vt earum nulla vel rei necessitate familiaris, vel quolibet negotio, conspectibus virorum offerretur; ne quibus votum indixerat continentiam, intuitus sollicitaret ad culpam. Procuratores earum, procuratores religiosi atque prudentes, sub quorum custodia nec possessio distractionem, nec honestas dispendium formidabat. Nulla ibi vel rara iuuencula, ne lasciuientis adhuc feruor ætatis, vel loco infamiam contraheret, vel inter sorores scandalum generaret. Harum eruditioni senem quendam deputauit Renchonem nomine, consummati monachum testimonij, qui nouerat & deuotionem prouocare misericordia, & excessus arcere disciplina. Præterea ne in ancillis Christi vel victus vel vestimentorum defectu, sacrum deficeret propositum, vberes eis reditus prouidit, comparauit prædia, sic earum necessitati consulens, ne vel culpam superfluitas induceret, vel egestas querelam extorqueret. Monasterium quoque plurimis decorans ornamentis, præter cætera sanctorum pignora beatæ Virginis ac martyris Agnetis, in eo brachium collocauit, argento vestitum & auro. Alia quoque sub eo & per eum constructa sunt Monasteria, cellæ quamplures ædificatæ, veteres Abbatiæ, quas inhabitantium negligentia penitus attriuerat, ad antiquam tam ordinis quam possessionum reuocatæ dignitatem. In tantum enim sub prefato Patre Cluniacensis Religio effloruit, vt inde Abbates desolatis quererentur Monasteriis, assumerentur pariter & exempla sanctimoniæ, & qualitas disciplinæ. Fœlix Ecclesia quæ de sancto Conuentu illo summum sibi mereretur Sacerdotem. Quantæ autem discretionis & misericordiæ fuerit; iunioribus Cœnobitis impensa demonstrat benignitas, quibus cum minor libra panis & potus ex consuetudine traderetur, ipse tamen eis parem dari constituit, æquum iudicans, vt quos idem diei pondus affligebat & æstus, idem quasi iam denarius solueretur. Sana sane dispositio, quæ præfatam ætatem, & à murmure compescuit, & ad laborem susceptæ roborauit obedientiæ.

De panis & vini monachorum mēsura fuse Pet. venerabilis. epist. 28 l. 1.

Prophetiæ gra. iam habet.

X. AD declarandum autem quam gratum Deo in omnibus exhibebat obsequium, B. Hugoni cum spirituum discretione, data esse dicitur gratia prophetię. In his enim qui monasticum profitebantur ascensum, quo quisque animo ad eum accederet; libera mente discernebat, intuebatur quis in sagena B. Benedicti bonus piscis futurus esset, quis Angelum lucis, quis angelum gereret tenebrarum. Quam profecto gratiam, ne potius ei conferre quam à Deo collectam referre videamur, eius testimonio subposita seruiunt, & suffragantur exempla.

Cognoscit cogitationes Maingoldi.

DOMINVS quidam nomine Maingodus dilatione susceptionis, quam prouidus pater probandi gratia aliquandiu suspenderat, vulneratum gerens animum, egredi ac fugere constituit. Quo spiritu reuelante comperto, piissimus Abbas præscriptum fratrem verbis durioribus increpauit, ei pariter & vulnera mentis indicans, & vulneribus paternę consolationis adhibens medicinam. Sic ille reuersus ad se, susceptionē quam dilatam doluit, patienter expectauit.

Guillelmi Rufi Anglię regis mortē prædicit. Edin. in Ansel. lib. 2. April. 21. Guil. Neuburgens. Matt. Paris. & alij Anglor. historiographi. Vide Bar. an. 1100. & Matt. Paris eodem anno.

XI. MORTEM quoque Guillelmi iunioris, qui magno ac triumphatori Anglorum Guillelmo patri suo successerat, euidenti vaticinio indicauit. Erat ille Dei seruus Marciniaci, simulque cum eo vir gloriosæ opinionis Anselmus Cātuariensis Archiepiscopus, magna duo luminaria Anglorum, deuotio vicariis exhortationibus & exemplis in amorem proficiebat præniorum. Erant & alij tres Monachi, Balduinus scilicet & Emerus atque Eustachius, omnes filij lucis, & incedentes in mandatis & in iustificationibus Domini sine querela. Ad quos B. Hugo conuersus. Ex abundanti, inquit, est Archiepiscopo diuina reseratre iudicia, quibus iudex iustus deponit potentes de sede & exaltat humiles. Vobis autem dicimus in Regem Anglorum nocte transacta datam esse præscriptionis sententiam, eumq; breui regnaturum. Pauci dies fluxerant, & ecce beati viri vaticinium, qui promissus fuerat secutus est euentus. Præscriptus siquidem Rex, dum venationis insisteret studio, sagitta cuiusdam militis, in cor percussus est, statimque morte præuentus subita expirauit. Sic igitur vita Regis terminata, & Abbati prophetiæ gratiam inesse claruit, & Cantuariensi Archiepiscopo qui persequenti se Regi cesserat, redeundi facultas ad sedem accessit.

Corpus S. Amandi detegit.

XII. ITEM Dei seruus dum esset in Aquitania, ad Ecclesiam B. Viuiani, sanctorum locorum sollicitus visitator accessit. Vbi cum præfati confessoris diligenter actus, & vitam legeret, cuiusdam boni viri nomine Amandi factam in ea reperit mentionem, de quo ipse plenius edoceri desiderans, opinionem eius & patriam, propositum & finem atq; sepulturam à clericis præsens inquirit. Respondetur sciscitanti B. Amandum Magistrum fuisse S. Viuiani, meritis insignem, doctrina conspicuum, exemplis clarum. Corpus eius, prout fama ferebatur, in Galliis habere sepulturam. Sequenti autem die, Decanus Canonicorum in eodem loco xenodochium constructurus, a B. Hugone suscepti operis postulat fundamentum designari. At ille Spiritu sancto edoctus Hic, ait, fundamēta iacite, & minime pœnitebit. Ad eius itaque suggestionem pueri altius fodientes, Mausoleum prædicandæ pulchritudinis inueniunt, B. Amandi nomine

mine insignitum, quo reperto clerus exultat, populus glorificant Deum, qui mirabilis est in sanctis suis, nil iam de merito dubitantes Abbatis, quod in inuentione claruerat Confessoris.

XIII. Stupendis stupenda succedunt. Consolationis gratia pius pater loca visitare consueuerat, quæ Monasterium Cluniacense contingunt. Ingressus itaque Cellam B. Mariæ quæ dicitur de Charitate, dum congregatos ibi fratres susciperet osculo, cuiusdam eorũ & occursum abhorruit, & osculum declinauit, Nimirum [a] spiritu docẽte didicerat, os hominis plenum blasphemię, & spurcitiarum, nec idoneum quod pacis osculo seruus Dei dignaretur. Mirantibus his qui aderant, & rei nouitate suspẽsis, quam miser ille duxisset vitam, quid gereret deuotionis, familiari colloquio, idem Abbas inquirit. Respondentem se mechanicum esse, & Nicromantiæ præstigiis inquinatum, de ouili pastor abegit, vtpore nulla in verbis, nulla in habitu conuersionis indicia nunciantem. Sic in vna eademque re, & lupi fraus, & pastoris prouidentia innotuit.

Charitas ad gri Niuerensis oppidum est ad Ligerim.
[a] Occulta nouit.

XIV. SVSCEPTVS idem Dei famulus in Monasterio Angeriacensi, sepultis paulisper sensibus carnis, puriore mentis intuitu, vidit quoddam fulgur de sublimi veniens, Monasterij Cluniacensis auditorium irrumpere, magnamque secum trahere ruinam. Qua ex visione vir Dei collegit, commissam apud Cluniacum offensam, quæ nisi celerrima correctione purgaretur, superni iudicis indignationem in eũdem prouocaret locum. Nec mora, Cluniacum regreditur, instantibus negotiis quæ agenda susceperat lucrum præferens animarum. Dehinc ingressus Capitulum eodem spiritu quo iam reatum cognouerat, rei quoq; personam cognouit. Quem ex nomine conueniens. Erubesce, inquit, Petre, & age pœnitentiam dum licet, ne tunc incipias pœnitere, cum pœnitentia nulli prorsus est fructuosa. Totum te Priori pande, redoperi vulnus mentis, vt pro qualitate vulneris, curam sentias medicantis. Infelix excute iugum dia-
Mat. 11. boli, & amplectere iugum Christi, quoniam iugum eius suaue est, & onus eius leue. Quod quia, sæpius iam commonitus, detrectare tamen non desinis, reatum quem comitatur pertinacia, districtior puniat disciplina, tuis enim parcere delictis, ad periculum militat aliorum. His verbis verberibus adiectis, frater contumax, & sibi redditus est, & ordini, bonumque obedientiæ quod exhortatio non contulit, censura prouocauit.

Visio S. Hugonis.
Angeriacẽse monast. est in pago Sanctonico à Pipino Aquitaniæ Rege & eius filio Ludouico Pio cõstructũ, vt notat author lib. 2. vitæ S. Geraldi.

XV. ALIO quoq; tempore, similis ei visio apparuit. Dormientẽ quippe quædam persona cõueniens, oportere dicit eum Cabilonem vsq; fatigari, commissum esse in Cœnobio S. Marcelli, quod eatenus obductum silentio, monastica succidendum esset disciplina. Excitatus his Dei seruus, iter arripit, & ingressus Monasterium, quemadmodũ visionẽ didicerat, rẽ sic habere cognouit. Adhibita itaq; vulneri medicina, inueteratã atq; difficilẽ sanari ꝓpulsat corruptelã.

Alia eiusdem visio.
Alia.

XVI. QVADAM autem nocte dum fatigatis artubus, modico sopore vir Dei consuleret, videre visus est decubãtium sub capite suo serpentium multitudinem, cæteraque diuersi generis reptilia, quibus ille perturbatus, somnum continuare non poterat. Dehinc amoto puluinari, librum Maronis reperit, eoque proiecto, somnum duxit tranquillum. Apta rei visio, cum nihil aliud quam quædam venena sint fabulæ Poëtarum.

XVII. Operæpretium est ea relatis apponere, quæ & auditu didicimus & visu. † Antecessor noster Hoellus prædicandæ præsul memoriæ Romam proficiscens, gratia videndi sanctum Dei, Cluniacum diuertit. Qui postquam loquendi cum eo sortitus est facultatem, cum quodam suo Archidiacono ad eum in paruam deductus est cameram, sacris dicatam colloquiis, & celebrem potius cultore, quam cultu. Cum autem conuenissent filij adoptionis, & inuicem beneficia suarum sibi communicarent orationum, B. Hugo frequentius præfatum intuitus Archidiaconem: Tantum, inquit, ne desis gratiæ Dei, quoniam prouisum est te in eo in quo nunc administras, ordine, nullatenus remansurum. Parum temporis fluxerat, & euentus est vaticinium subsequutus. Archidiaconus etenim sequenti anno Pontificalem sortitus est dignitatem. Nos hoc audiuimus, nos præsentes vidimus. nos beati illius hominis orationum participes in eo facti sumus colloquio. Nos quidem fama reuelante, nonnulla de eius sanctitate didiceramus, nonnulla de mansuetudine, nonnulla etiam de his quibus & vitio iudicium, & virtuti prærogatur incrementum. Inuenimus autem ampliora ex gregis conuersatione, pastoris vigilantiam perpendentes.

† in Episcopatu scilicet Cenomanensi.
Hoelli Episcopi Cenomanẽsis Archidiacono quid prædixerit.

XVIII. SVPERSVNT autem & alia quibus patenter indicatur, illum iuris patronum inter insignia sanctimoniæ, gratia claruisse prophetiæ. Quidam namque monachus nomine Durannus, monentia risum verba proferre consueuerat, indocilis iudicialẽ deponere leuitatem. Idem tamen in cæteris aduersus quæ non est lex, ita sibi consuluerat, vt prius in Abbatem, dehinc in Episcopum, vita prouehi mereretur & doctrina. Qui cum Abbatem minus audiret increpantem, Frater, inquit ei Abbas, nisi dignam egeris pœnitentiam, post transitum spumantibus labiis ad superos rediens apparebis. Factum est autem vt nec ab otiosis verbis ille desisteret, nec Abbatis vaticinio promissus deesset effectus. Præfatus namq; Durannus naturæ debitum soluens in promisso sibi habitu cuidã Siguino, sacerdoti scilicet religioso apparuit, miserabiliter iuuamen eius postulans, cui viuens obedire contempserat. Quod cum pius Pater Siguino referente didicisset, electis septem fratribus, silentium vna indixit septimana, quatenus oris excessus, oris obedientia purgaretur. Obedientibus aliis, vnus eorum præcepti violator silentium interrupit. Rursus pontifex eundem quem prius habitum gerens, sacerdoti præscripto apparuit, inobedientiam fratris accusans, qui dum fregit mandatum, suffragia exclusit aliorum. Quo audito clementissimus Pater, iterato septem dierum silentio defectu violatæ suppleuit obedientiæ. Vnde factum est vt ostensus tertio Præsul, sed iam nihil sordidum gerens, Abbati gratias ageret, eius interuentu abstersum oris opprobrium, sententiam iudicis immutatam. Hoc relatum, & patris meritum declarauit, & apud fratres reuerentiam susceptæ iuuit obedientiæ.

Duranno pòst Episcop Tholosano ioeis dedito, quid præsagerit.
Duranni pœna.
Eam S Hugo abolet.

XIX. COLLATA sic viro Dei spirituum discretio efficaci eum magisterio docuit, quid correctione proficeret, quid tolerandum esset misericordia, quid censura puniendum. Nemo autem putet Abbatem propheticis tantum claruisse vaticiniis, cui cum discretione spirituum, collata est etiam gratia sanitatum. Constat enim nonnullos variis oppressos languoribus, sumptis ex eius mensa conualuisse reliquiis.

XX. ACARDVS quidam vi febrium laborans, restitutam sibi sanitatem præfatæ debuit medicinæ. Tres præterea fratres eodem decumbentes incommodo beati viri meritum in antiquam reformauit sospitatem. Eorum duobus quidem destinata eulogiarum gratia, salutis integritatem resignauit. Tertius autem cum Borboni per sex menses quartana sustinuisset incendia, à sancto Patre, qui illuc ex tempore accesserat, sacris iubetur interesse mysteriis. Adest febricitans, & ex Abbatis iussu epoto post Missam vino, in quo lota fuerant sanctorum pignora, febris incendium abscessit. O prædicanda Patris humilitas, qui quod eius posset ascribi meritis, maluit sanctorum pignoribus assignari!

S Hugonis curationũ gratia.
Febricantes sanat.

XXI. IARENTO quoque felicis monachus testimonij, post diuturnas febrium conualuit iniurias, hausto vino quo sacri eius digiti post oblatum Deo, perfusi fuerant, sacramentum. Beatus quoque medicus, qui cum salute corporum, de salute satagebat animarum. Beata, inquam, anima, cuius & meritis adquirebatur tẽporale remedium, & exhortatione sempiternum. Eidem namq; Crispeium proficiscenti, febricitans miles occurrit, sanctissimo eius adiuuari deprecans interuentu. Dehinc onerosius instanti: Abstine, inquit Abbas, abstine frater, à rapinis, amissam sic adepturus sanitatem. Rapinas miles abdicat, eodemq; momento ad preces Abbatis, & votum factum est, & extinctũ febris incendium. Nemo.a. miretur Abbatis merito collatam corporibus salutem, cui etiã id gratiæ accessit, vt exutæ de ergastulo carnis animæ, ipsius interuentu iudicem placatum inuenirent. Fratrum quidã soluto naturæ debito, necadhuc tamen humatus, personis duabus q̃ sibi nomen religione cõparauerant, apparuit dicens, duos solidos præter licentiã fecistæ,

Crispeium Valesij oppidum, in quo prioratus ordinis Cluniacens.
Gratiam defuncto meretur.

sacristæ, sub quo ipse militabat, se sustulisse, ac proprio expendisse arbitrio. Hoc excessu dilatam sibi requiem, quæ tamen posset Abbatis intercessione prærogari. Mane autem facto; cum alter id de altero ignoraret, eodem tamen ordine, sub sancti viri præsentia, præfatam in Capitulo retulere visionem. Discussa itaque diligenter transgressio, & venialis inuenta, suffragiis orationum quas deuotius fieri clementissimus Pater indixit, & propensiori eleemosynarum largitione solui promeruit.

Paralyticum restituit.

IN ciuitate Parisiorum vir erat illustris Robertus nomine, professione miles, ita paralysi torpens, vt in eodem XXII.
homine partem viuere, partem diceres iam sepultam. Diuturna hæc & lethalis pernicies dudum spem salutis abstulerat decumbenti. Contigit autem eodem tempore seruum Dei Parisius ingredi, atque ad Ecclesiam ascendere, quæ beatissimæ Genouefæ Virginis & nomine celebris est, & corpore. Quo audito, perscriptus æger illue alieno defertur auxilio, genibus Abbatis aduoluitur, suspiriis interpellat, & lachrymis, vt eius apud Deum mereretur interuentum. Mouetur Pater anxietate supplicantis, & inter sacra Missarum solennia, flagitatum paralytico procurat subuentum. Nil tamen de suis præsumens meritis, totus ad Apostolorum principem conuertitur, cuius & vmbra salus infirmis, & oratione vita est defunctis restituta. Sumptam ergo ipsius planetam, quæ veterum relatione in præfata creditur esse Ecclesia, super prostratum eleuat ægrum, illud clamans, Petrus Apostolus dixit paralytico, Sanct te Dominus IESVS Christus. Ad hæc verba confestim Robertus ita conualuit, ac si ipse Petrus preces pro eo declamasset. Regreditur incolumis qui semiuiuus accesserat, his qui aderant attestantibus beneplacitam esse Deo vitam, cuius apud Deum tam efficacem viderant esse postulationem.

Planetam id est casulam. Act. 9.

FORTASSIS hæc Apostolicis ascriberentur meritis; & cuius vmbra male habentibus restitutam constat esse sa- XXIII.
nitatem, eius vtique vestimento Robertus conualuisse assereretur. Cæterum non minora meritis acta leguntur Hugonis, quibus Hugoni nullo fidei periculo præstitum possit assignari beneficium. Idem namque dum in Vasconia, sicut de Cluniacensi Cœnobio, subditas visitaret cellulas, haud procul ab itinere paruum conspexit tugurium, cuius inhabitator egenus erat & leprosus. Hic ex diuite pauper, abiectus ex splendido, leprosus ex incolumi, vitam morte grauiorem ducebat. Lætatur Dei seruus adeptum se tempus opportunum, quo Christum in paupere visitaret. Præeuntibus itaq; cæteris, ipse vno tantum comite monacho tegetem ingreditur, cōsolationi totus insistit, laceram demulcet cutem, ingeminat felicem infelicitate sua, cui esset datum flagellis corporalibus, & paupertatis igne purgari. Denique dum discessurus homo Dei, quid erogaret pauperi non haberet, agninam, qua indutus erat, exuit vestem, vestit pauperem. Vestimentum gratia comitatur insperata. Ex quo enim pauper indutus est, cutis deformitas abscessit. Et absterso lepræ contagio, membris omnibus incolumitas est & species restituta. Egreditur Christi famulus relicta pauperi benedictione, quæ & amplius spe suscipienti profuit, & amplius voto, dantis meritum patefecit. Leguntur & alij tam ex veste, quam ex lympha quæ ex eius stillauerat manibus, experitam suscepisse salutem.

Vestimentum S. Hugonis leprosum mundat.

Wigo beneficium vocis recipit.

WIGO, monachus, vir venerandæ opinionis, & vtile vas in domo Domini, vocis vsum amiserat, admodum XXIV.
tristis, eo quod imminenti natalicio persoluere non posset debitum cantandi obsequium. Qui dum iuxta subpedaneum Abbatis quiesceret, & vocis reformationem ex sacris eius speraret meritis, corrigiam pilei eius latenter assumpti, collo circumdedit, statimque soluto quod arteriis obstabat incommodo, priscæ modulationis vsus est ei in integrum reformatus.

Canceri morbum pellit.

ARTICVLVM pedis cuiusdam Theodorici, magnæ quidem militis potentiæ, sed maioris apud Deum deuotio- XXV.
nis, cancer (infirmitas lethalis) exederat, quod quia studium vicerat medicinæ, auferebat & spem vitæ. Abbatis tamen meritis, hoc ordine extinctum est horrendæ pestis incendium. Abbas missam cantauerat, & aquam ex eius stillatam manibus infirmo præsenti atque postulanti eam, seruientes, Abbate detulerant ignorante. Qua exesis partibus infusa, suus articulo redditus est status, suppletum depastæ carnis dispendium, & agente lympha vices medicinæ, Abbas nesciens restituit sanitatem. Quippe durum erat, & intolerabile homini Dei, ex his quæ circa ipsum erant, aut ex eius remanebant mensa, contemplatione salutis acquirendæ aliquid absportari. Homo veræ virtutis, ad virtutum deriuabat excidium, linguas affectare alienas. Laudis enim nulla omnino cupiditas, nisi cuius & materia est in animo, & testis in cœlo. Quam cum sibi pariter opera compararent & verba, aliam tamen suspiranti mercedem, nulla ex præconio miraculorum subrepsit elatio. Aliis quoque nesciens Dei seruus profuit, quos & si non omnes, aliquos tamen eorum, paginæ duximus imprimendos.

Diuina Guillelmi curatio.

ERAT in quadam obedientia Monachus nomine Guillelmus, qui diuturna cruris infirmitate decumbens, in- XXVI.
iuncta sibi exequi non poterat officia. Hoc enim in tātum tumorem excesserat, vt amissa naturali forma, globus quidam videretur. Cum autem morbus excrescens, nihil aliud quam mortem loqueretur, ille totus ad Abbatis meritū, spe conuersus & fide, manibus admotis tumenti cruri. Præcipio, inquit, tibi, passio, in nomine Iesu Christi, & ex parte Patris cuius præceptis huc veni, vt recedens permittas iniunctam mihi explere obedientiam. Sequenti nocte, dormienti, duo in albis apparuere monachi, qui dicerent se à B. Hugone directos. Dehinc vnus quidem cruri manus apposuit, infudit oleum, alter vero leniori, & velut suspenso contactu, partes infirmas perungere visus est. Quo peracto, cum recedentibus monachis ipsa recessit infirmitas, & incolumitatem quam medicina non potuit, gratia reduxit. Euigilans monachus cum sentiret exterminatas infirmitatis angustias, beato Patri suo restitutam adscripsit sanitatem.

Mulier linguæ & manus officio destituta restituitur.

Ex difficultate partus, quædam mulier amisso linguæ pariter & manus officio, cæterarū quoq; partium detrimē- XXVII.
ta formidabat. Huiusmodi angustia decumbenti, suggestum in somnis est, oportere eam Laisiacū proficisci, vbi meritis B. Hugonis, vtroq; leuaretur incōmodo. Paruit mulier, eoq; delata, dum præscriptus Pater in Oratorio S. Supliciij ipsa præsente diuina celebraret mysteria, meritis eius vtriusq; morbi plenum meruit obtinere remedium. Credatur in sedandis humanorum corporum passionibus, filio adoptionis collatam desuper fuisse gratiam, quæ illi etiam in perturbato aëre perhibetur extitisse. Ludouicus enim Comes, & Sophia vxor sua, prædicandæ scilicet vir & mulier deuotionis, eum apud Aldechiarcum hospitio susceperant. Deinde posita in viridario mensa, commotus aër tempestatis signa præmisit, turbati discursant ministri, quid fieret ex appositis iam dapibus ignorantes. Cæterum Dei famulus eleuans manum, crucis signum opposuit, & imminentem sic abegit tempestatem. Quæ ne casu potius quam meritis Abbatis abscessisse videretur, circumquaque pluuiis desæuientibus & tonitruis, locus ille tempestatis expers, & serenus remansisse perhibetur.

Pluuiam signo crucis pellit.

Paredi contritum sanat.

PAREDI, puerū quendam monasticę consecratū militiæ, decidens ex culmine Campanarij tabula prostrauit. Eo XXVIII.
tempore B. Abbas fratres visitaturus Paredū accesserat. Puer in quo consultæ pollicib. venæ proximum nuntiabat interitū, semiuiuus ad eū defertur. Fratres velut extinctū deflēt puerū, qui vix in castris spiritualis militiæ viuere incoasset. Deniq; pius Abbas mente cōpunctus, contritū contrectat puerū, pro exequiis obsequiis insistit, & ad ostiū diuinæ pietatis procurrit Christi, Christi veteranus tanta precū instantia, vt & puero salus, & puer conuentui redderetur.

INVITATI complures huiusmodi miraculorum præconiis, eum videre præoptabant, ei adhærere, & sanctissi- XXIX.
mis eius erudiri documentis. Quippe tota eius vita, sacris par institutis. Tota eius conuersatio beate viuendi magisterium fuit. Nulla vel pauca fuere monasteria, quæ non profecerint eius circumspectis institutionibus aut exemplis. Conuenientes autem ad se monachos vel Abbates, quam paterno complecteretur affectu, quam sufficienter quæ-

rentibus

rentib. responderet, quam pie aperiret pulsantibus, difficile est explicare. Inter quos Vecionensis Abbas ad primatem monasticæ perfectionis accedens, presbyterum quendam Petrum nomine, itineris comitem habuit, dudum B. Hugonis familiaritatem assecutum. Qua ex familiaritate securius eum presbyter allocutus. Scimus, inquit, te, sanctissime Pater, curam gerere miserorum, & iuxta vocem Apostoli, cum infirmantibus infirmari. Vnde & pro quodam fratre meo ad ostium tuæ pulsans misericordiæ, sacris orationibus tuis misero subueniri deploro, quem putridum vulnus & latius incolumes occupans partes, in desperationis discrimen adduxit. Tandem pius Pater miserabilibus cedens obsecrationibus, panem qui de mensa ipsius superfuerat, afferri præcepit, allatum benedixit, dedit benedictum sacerdoti. Dedit ei & partem baculi, quem manu gestare, ac sustentari consueuerat. Quibus ille acceptis, in spe simul & fide regreditur, quantum prius de fraterna turbatus angustia, tantum postea de salute gauisurus. Ex quo enim superpositum est vlceri lignum, & panem benedictionis infirmus comedit, ita explosum est putridæ carnis incommodum, vt nullus dolor, nulla illic infirmitatis indicia remanerent.

2. Cor. 11. *Putridum vulnus curat.*

XXX. QVADAM præterea die dum paulisper Abbas obdormiens ex vrgente causa duo eum monachi excitauerunt, Abbas interrogans, vt quid huc, ait, istum adduxistis puerum? Responderunt monachi se neminem adduxisse. Subdidit Abbas, dicens. Nunquid non videtis illum elegantis formæ puerum? Rursus cum monachi mirarentur, attestãtes se neminem prorsus videre, animaduertens Abbas ostensum sibi diuinum aliquid, sermonem transtulit ad alia, nullam vlterius faciens de puero mentionem. Credo ei apparuisse custodem corporis sui Angelum Dei, cuius excubiis, & aëriarum tentamenta potestatum, & imminentia corporis pericula declinabat.

XXXI. VNDE cum apud Berziacum se sopori dedisset, angelica protectus custodia, multiplex mortis discrimen euasit. Repente namq; turbato aëre consurgentes venti, velut conflictum quendam inire cœperunt, frequentior deseuit coruscatio, lapidibus & grandine concuti domus, volare fulmina, quib. nec dormitorium patris, adhærens Ecclesiæ, intactum remansit. Illud enim vis irrumpens fulminis, tam vaganti discursu præfatum perscutata est domicilium, vt par miraculum dicam, tres in fornace pueros & inter flammas sæuientes, sanctum Dei conseruatum. Augebat discrimen cæmentum simul, & lapides vndiq; corruentes, quos fulminis ictu rupta macerie circa dormientem diffundebat Abbatem. Discurrebant famuli, monachi querebantur, vel obrutum ruina, lapidibus, vel igne consumptum Abbatem opinãtes. Ille autem diuinis protectus excubiis, nec strepitu soporem, nec populantibus flammis, sospitatem amisit. Ita Dei seruus horrendo circumseptus incendio virtute promeruit liberari, & illæsus exiuit.

Berziacum est Matisconensis pagi villa, prioratu Cluniacensis nobilis, vt notat Quercetan. Ab incendio incolumis euadit.

XXXII. LEGITVR idem pater in aliis etiam conseruatus periculis, eiusq; sacer transitus, qui grauissima infirmitate videbatur imminere, Conuentus intercessione, & sumptuosis eleemosynarum expensis in sanctã dilatus senectutẽ. Quodam namq; tempore B. Hugo tanta corporis afflictus molestia ----- imĩnens incommodũ vitæ desperatio sequeretur, de medio montis, qui Cluniaco adiacet, quasi fratribus vltimam daturus benedictionem, ad Capitulum delatus est. Flet Conuentus, & eget solatio, quisquis alium nititur consolari. Acclamant filij patrem, Magistrum discipuli circũeunt, retractat grex indefessas pastoris excubias, & quæ lachrymas prouocent, vndiq; pietatis eius insignia prædicãtur. Dehinc ipso innuente, sanctorum imaginibus præsentatur Apostolorum, sperans eorum meritis imploratam se adipisci sanitatem. Quæ confestim impetrata, pupillis tutorem restituit, filiis patrem, pauperibus prouisorem.

Æger sanitati pristinæ restituitur.

XXXIII. NEC minus stilo commendandũ credimus, quod Romam proficiscenti, vita pariter & incolumitas est in morte conseruata. Ille siquidem dum propter ciuitatem Vapingum, per abrupta montium & ancipites anfractus incederet, altiori cuidam præcipitio incircumspectis accessibus occurrit. Declinans mula in vallem, cui prima innitererentur vestigia, nihil solidum inuenit. Pallent monachi diffidentes, periculum præsens aliquo posse declinari consilio, Dominus[a] autem plenum beatæ spei, & gloriæ finem seruo suo prouidens, mirabiliter eum de patẽti abysso eduxit, mula diuinitus in eam innitente partem, in qua solidum iter & obstaculis liberum inuenit. Porro de simili periculo clericus quidam de Hispaniis cum Abbate regrediens, dum comites ad hospitium præcederet, & improuidus in horrendum delaberetur præcipitium, ad [b] inuocatum nomen Abbatis, ramusculo retentus, liberari promeruit.

Vapingum est Narbonensis secundæ, siue vt Isidorus Viennensis tertiæ ciuitas vt notat Quercetan.

[a] A præsentissimo liberatur periculo vide Bar an 1074 [b] Ad inuocationem S Hugonis, clericus quidam à præcipitio liberatur.

XXXIV. PRÆTEREA Geraldo cuidam per Ligerim temere remiganti, sæpius Abbas inuocatus affuisse perhibetur. Submersa quippe nauicula, cum res ad vitæ periculum cederet, ipse nomẽ eius acclamans, incolumis ad ripam enatauit. Qua in persona, eo amplius Abbatis meritum claruit, quo ille dudum turbatus cerebrum, imperitia quidem nauiculam ascendit, sed gratia mortem euasit. Magna sane huius viri merita, cuius nec amici apud Deum irrenumerati fuerunt, nec impuniti contemptores. Non quod ipse vellet mortem peccatoris, aut pro inimicis orare desisteret, qui nouerat neminem vere diligere Christum: donec & inimicum diligeret propter Christum. Cæterum vult aliquando Deus in hac etiam vita contemptum puniri sanctorum, ne iustus zelet super iniquos, pacem peccatorum vidẽs, & dicat; Ergo sine causa iustificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas? Sunt fortassis & aliæ occultiores causæ, quibus iudex iustus hic & benefactorum præmia rependit, & iniurias punit. Porro irrogatas huic seruo suo contumelias, quàm districto percussit iudicio, succincte nos non tædebit explicare. Is itaq; totus propagandi monasticam religionem studiis occupatus, dum eam in Monasterio Maudiacensi † reformare contendit, nonnullorum pertulit inuidiam, conuicia sustinuit, seductor & hypocrita, tyrannus & inuasor acclamatus. Inter quos quidam Clericus in hanc vsq; prorupit insaniam, vt diceret effossurum se oculos Abbati, si in hoc opus exoptata sibi copia donaretur. Arguunt eum puniendæ præsumptionis illi etiam qui temperantius Abbati detrahebant, dicentes non exasperandam contumeliis, sed obsequiis colendam potius & ordinis, & personę dignitatem. Ac ne dubitaretur in seruo suo Dominum grauiter offensum iuxta illud Euangelij. Qui vos spernit me spernit, venenosæ linguæ præsumptionem tam digna est vltio subsequuta, vt vix octo diebus euolutis, exigente culpa ei effoderentur oculi, qui in oculos Abbatis, sacrilegam affectauerat facultatem.

Giraldus item à naufragio. *Psal. 72.* *Contemptores eius quî puniti.* *† Moysiacensi.* *Luc. 10.*

XXXV. PONTIVS de Burgeto vir accusandæ voluntatis in seruum Dei, audiens Abbatem Aruerniæ partes, in quib. ipse morabatur, aditurum, cum eum nec videre vellet, nec videri declinasse contemptu, morbum simulans in lectum decidit. Factum est autem, vt illuc Abbate profecto, vera fieret quæ fingebatur, infirmitas. Quæ profecto in tantum excreuit, vt amissa loquendi facultate, deductus ad extrema putaretur. Quem itaq; prius videre noluit, coactus postea vidit, per internuntios omnimodis exorans vt ab eo visitari mereretur. Visitatus æger in lachrymis, & gemitu culpam confitetur, cui & contritio cordis veniam, & interuentus Abbatis sanitatem adquisiuit.

Aliud exemplum.

XXXVI. Cœnobium B. Martini, quod Maius Monasteriũ dicitur, Comitis Andegauensis, videlicet Gaufridi, cognomine Barbati, tyrannica præsumptio vehementer affligebat. Rogatus Dei seruus à præfati Abbate Cœnobij, vt & consilio, & orationum interuentu, oppressæ subueniret Abbatiæ, Turonis vsq; fatigari non distulit, eo libẽtius difficultatem viæ assumens, quo idem locus à Cluniacensi disciplina, monasticæ religionis fundamenta susceperit. Veniẽs autem ad Comitem, cum nihil proficeret verbis, nec amplecti genua, nec aduolui pedibus erubuit. Assumpta est omnis forma supplicandi, qua mansuetudo etiam apud crudeles prouocatur potestates. Ille tamen animum gerens obduratum, Abbatem auersatus est supplicantem. Qui ad hanc quoq; prorupit insaniam, vt diceret se beati Martini Conuentum, ad obsequium vnius asini redacturum. Surgens tandem Dei seruus à puluere, cum assumptum chlamyde tyrannum,

Gaufredus comes Andegauensis quem Hist. comitum Andegauens. Turonicum comitem appellat, Cluniacensis

rannum, salutiferis* emollire niteretur eloquiis, ille rupta, qua chlamys astringebatur, fibula, contemptis exhortationibus abscessit. Abscedenti, vir prophetico tactus spiritu, illud Samuelis dixisse memoratur. Scissum est regnum tuum à te hodie. Quod profectò vaticinium rei exitus declarauit. Expulsus etenim à Consulatu, tamdiu contemptor ille à fratre suo Fulcone detentus est in carcere, vt non prius à custodia corpus, quam spiritus à corpore solueretur. Cui ad Cumulum vltionis hoc etiam accessit, vt amisso sensu in pueriles ineptias ad mortem vsque deliraret.

*affligit, vide eandem hist. quam recitat Quercet. in notis ad hanc vitam.
*S. Hugonis de Gaufredo prophetia. vide Bar. an. 1062. 1. Reg. 15.

Berardi pœna, iniustis exactionibus Cauariacum onerantis.

† Retortorium, castrum est ad Ararim fluuium, quod Guichard Lugdunensis Archiep. Ecclesiæ suæ requisiuit, à Ioanne Brennensi Matisconensi Comite pro 16 millibus libr. vt notat Quercetan.

BERARDVS quoq; de Castro † Retortorio, in villam Cauariacum quæ iuris est Monasterij Cluniacensis, exactionibus insolitis debacchatus, similem pœnæ sustinuit vltionem. Hic aliquamdiu patienter toleratus, deinde per principes & Ecclesiasticas ammonitus personas, vt à tyrannicis desisteret iniuriis, cum omnes æque sperneret, totum huius rei negotium B. Hugo Ioanni Baptistæ commisit. Ad quem ille conuersus, aduersus præfatum Sathanam lachrymis & gemitu, promptissimum eius postulat auxilium. Nec mora preces Abbatis exauditas rei euentus ostendit. Ille nimirum sensu pariter amisso & visu, suorum manibus ad domum defertur, confusa loquens omnia, & suscitatam aduersum se iusti iudicis indignationem, aliis quoq; demonstrans indiciis. Eius enim lectus in nocte bis accēsus illum pene debito consumpsit incendio, qua sanctuarij possessionem exactionibus indebitis consumebat, & rapinis. Quibus ille flagellis coactus, ad se tandem reuertitur, abiurat exactiones, damna restituit, pollicitus in Sanctuarium Domini se nihil deinceps præsumpturum. Vnde factum est, vt qui seruum Dei contemnendo duplex traxerat incommodum, resipiscendo diuina vltione repressa plenam reciperet sanitatem. XXXVII.

S. Hugo parricidam recipit.
Matth. 6.

PERPENDE, lector, quo affectu commissarum sibi salutem quæsierit animarum, qui etiam circa interfectores fratris, ac patris sui Dauidicam expressit, & æmulatus est lenitatem. Is enim, secundum illud Euangelicum. Dimittite, & dimittemini, collata vtriq; reo patrati homicidij venia, confugienti ad se fratris interfectori, cui ad declinandos interfecti proximos nullum patebat refugium, sanctæ protectionis suæ sinum aperuit. In quo ille susceptus, & temporalis vitæ discrimen euasit, & viam inuenit sempiternæ. Ad Abbatis namq; suggestionem compunctus homicida, supremum pœnitentiæ habitum sumpsit, in quo ille peracta feliciter causali peregrinatione huius mundi, dum viuere desiit, viuere inchoauit. XXXVIII.

Pro patre occiso satisfacit.

DEFVNCTO autem patre suo, quem Dux Burgundiæ gener eius propria manu peremerat, hoc apud Deum interuentu subuenire studuit, vt delictorum eius satisfactionem, quam gladius hostilis præuenerat, in seipsum transferret, continuatis afficeretur ieiuniis, frequentiores hostias immolaret. Gestandam quoq; suscepit loricam, propriis cruciatibus peccata quærens expiare aliena. Sed & pro eius interfectore, ne de eo antiquus triumpharet inimicus, oblatis Deo victimis & precibus intercessit. Cuius igitur charitas vsq; ad diligendos excreuit inimicos, non mirum eius etiam eleemosynas inter manus erogantium, quod nonnulli asserunt, suscepisse incrementum. Contigit hoc Ademaro dispensatori benedictionum serui Dei, qui postmodum in Abbatem, & scientia promoueri meruit & vita. Is quos egenis ex Abbatis præcepto distribueret, seorsum decem solidos ponens, cum per totum mensem potius eos effundere pauperibus, quam dare videretur, dispendium tamen in distributo non sensit argento. Ecce Sereptani olei incrementum pariter, & statum, gratiam, & gratiæ finem. Donec enim viduæ vas affuit, oleum fluxit. Stetit autem postquam defuit vas postulanti. Sic & Ademaro, quod daret pauperibus, dum fides affuit, non defuit. Defuit autem, simul & dare gloriam Deo, & infirmari fide cœpit. XXXIX.

Erogatum in eleemosynas argentum nō minuitur.

Nota miraculum.

Aliud exēplum liberalitatis eius in pauperes.

Valēria est Viennensis prima ciuitas, apposita Rhodano.

IDEM præterea cum sibi nouem tantum essent denarij, eosque dedisset mulieri pauperculæ, inuentos, apud se quindecim aureos obtulit Abbati. Quos magnanimus Abbas statim in sinu pauperum reponere festinauit, sciens nullum agrum cultori suo feracius quam sinum pauperum responsurum. Probauit hoc eius Camerarius Iarento, Valentiam cum B. Patre proficiscens. Ipse nimirum exhaustis in vsus egenorum marsupiis, cum decem solidos (quos in expensas fratrum reseruauerat) Abbatis iussu tristi, & amaro erogaret animo. Noli, inquit Abbas, noli, fili, metuere, non intrabimus portam ciuitatis, donec ager cui semina commisimus, fructificet, reddens amplius quam receperit. Quod profectò vaticinium, statim promissus impleuit euentus. Prius enim quam portam ciuitatis intrarent, affuit qui pro paucis denariis auri pondus non modicum ei largiretur. Admiratus dispensator, Deo gloriam dedit, tanto circa pauperes factus benignior, quanto de mercede securior. XL.

TALIBVS tantisq; virtutum præconiis, homo Dei maximus inter magnos habebatur, ambulans viam immaculatam, & filiis sanctæ imitationis suæ monastica suscitans, & exaltans instituta. Extensi sunt palmites huius vitis vsque ad mare, & vsq; ad flumen propagines eius. Ex his Abbates nonnulli exemplo pariter, & verbo collatas extulere dignitates. Alij vero virtute tantum conspicui, sic in carne præter carnem viuebant, vt cum necessitate rebus interessent hominum, voluntate rebus angelorum interessent. Hos enumerate vitamq; eorum præsenti negotio prosequi, extra metam currus agere est: nisi quia laus discipuli, gloria est & magistri. Sed & filiorum deuotionem prædicare, vt merita patris extollas, nihil aliud est, quam si Solis splendorem facibus admotis adiuuare coneris. Supersunt enim adhuc tanta virtutum eius atq; operum insignia, vt ad eorum relationem, assumpta paululum requie, velut anhelantem equum necesse sit respirare. Quapropter ad horam stilum deponimus, Dei seruo, cui ille famulatur, adiuuante: fiducialius quæ restant, aggressuri. XLI.

IAM lubricæ iuuentutis offendicula vir sanctus inoffensis gressibus euaserat, à natiuitate quidem sexaginta quinque, à susceptione autem regiminis, annos gerens quadraginta. Calefaciebat eum virgo Sapientia, quam beatus senex velut Dauid amplexatus, cum corpore deficeret, maturitate sensus, & consilij prærogatiua sibimet eminebat. Ex incōmodis quibus ætas huiusmodi circumuenitur, nullus apud eum religioni defectus accessit. Eadem ille, qua prius deuotione, monachi leges & sacra docuit, ac seruauit instituta. Sed & vberior apparatus, quo filiorum dilectio fatiscentem corpore patrem in diuinum reparare quærebat obsequium, nihil aliud ei quam virtutum materia fuit. Nonnulli namq; deliciis facile carent, ab appositis autem pauci possent abstinere. Quod tamen sic B. Hugo consueuit, vt cum multa pransuro ponerentur, ex his modicum indulgeret naturæ, nihil gulæ. Quicquid vltra necessaria refectioni eius accessit, turbæ seruiuit, non personæ, egenis, non Abbati. Qua in refectione, mirum valde fuit, vinum numquam sibi appositum, sed sicca dape soluta sic ieiunia, velut si cæmentum facturus, calcem tantum misceas & arenam. Sic ille debilem non debilis ætatem percurrens, religioni quotidie aliquid adiecit: quanto viciniorem sentiebat finem commissæ sibi militiæ, tanto amplius castra Domini, & verbis erudiens, & exemplis antecedens. Statuit etiam Monasterij Cluniacensis ampliora ponere fundamenta, impatiens fratres quotidie & merito crescentes & numero, angustis admodum grauari officinis. Sanum sane patris propositum, quod pariter & reuelatio, & felix euētus ostendit. Cuidam namq; fratrum nomine Gunzoni, prædicandæ quidē & illustris memoriæ viro, sed eo tēpore corporis molestia decūbente, Petrus apparuit Apostolus, infulato constipatus consortio, & alterius cuiusdā conditionis XLII.

S. Hugonis temperantia.

Cluniacense monasterium dilatare statuit.

Gunzoni sanctus Petrus apparet curatque S. Hugonem edoceri de constructione monasterij.

præferens

præferens maieſtatem. Qui nomen ſuum, & aduentus cauſam iacenti declarans. Frater, inquit, ad Abbatem feſtina Hugonem, relaturus ei grauem mihi eſſe mearum preſſuram ouium, quas intra ſepta Cluniacenſis illius ouilis incluſas, locus vrit anguſtior, tempus eſſe quo ille materialem eis præpararet, qui in eis iam ſpiritualem Deo præparauerat manſionem. Huic autem legationi tu præ cæteris es electus, vt ex collata tibi ſanitate, fides verbis accedat. Adiecit etiam addendos ei ſeptem annos, ſi fideliter impoſitam ſibi peragerer obedientiam. Beatum vero Hugonem ſi parere differret, incommodum, quod relator euaſerat, ſubiturum. His dictis, ipſe funiculos tendere viſus eſt, ipſe longitudinis atque latitudinis metiri quantitatem. Oſtendit ei etiam Baſilicæ qualitatem fabricandæ, menti eius & dimenſionis, & ſcematis memoriam tenacius hærere præcipiens.

XLIII. Expergefactvs frater, Abbati ſe ſoſpes obtulit, cui morbus interitum minabatur. Referuntur ex ordine, quæcumque monacho dicta fuerant vel oſtenſa. Credidit Abbas, & diuinis animatus monitis habitationi gloriæ Dei tantam ac talem Baſilicam conſtruxit, vt capacior ne ſit magnitudine, an arte mirabilior, difficile indicetur. Hæc eius decoris & gloriæ eſt, quam ſi liceat credi cœleſtibus incolis in huiuſmodi vſus humana placere domicilia, quoddam deambulatorium dicas Angelorum. In hac velut eductos de carcere monachos, refouet libera quædam planicies, ita ſe monaſticis accommodans inſtitutis, vt anguſtia Chori neceſſe non ſit permiſceri ordines, non ſtationes confundi, vel foras quandolibet euagari. Superſunt plurima, quibus dicendis occuparemur, niſi loca diuinis aſcripta obſequiis, plus laudis ex habitantium merito, quam ex manu artificum ſortirentur. Quod profecto huic de qua loquimur ſtructuræ acceſſit, quæ cum ſplendidiſſima ſit ingenio opificis, multo eſt ex ſuo habitatore ſplendidior. Vtriuſque autem gloriæ, gregis ſcilicet & loci, B. Hugo ſollicitus inſtitit procurator, coram Deo & eius Angelis pura dicturus cóſcientia. Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Eius enim ſanctiſſimo ducatu, egreſſa de Ægypto multa animarum millia, ſacrificium contribulati ſpiritus, & hoſtiam laudis Deo exercituum in hoc obtulere deſerto, facti ſanctificatio Domini, & funiculus hæreditatis eius. Quippe ſicut in captura piſcium, piſcator diuerſis vtitur inſtrumentis, ſic ad ſalutem animarum filius prudentię diuerſis incedens viis, omnibus omnia factus eſt, vt omnes lucrifaceret. Ei ſemper hamus pependit, ſemper miſſa in mari retia, ſemper ad littus quietis & vitæ, parui piſces & magni educti ſunt. Semper enim ſub eo, & per eum iuxta illud Iſaiæ, Lupus habitauit cum agno, & pardus cum hœdo confidenter accubuit. Cum his nimirum qui de populo acceſſerant, tam patienter iugum Domini ſublimes pertulere poteſtates, vt eos nec faſtu generis, nec inſolentia premerent poteſtatis. Quanto quiſque maior fuerat, tanto in omnibus humilior. His autem qui timore defectus monachum profiteri verebantur, prouidus pater ita monaſticam temperabat diſciplinam, vt etiam deliciis aſſueti eam ſine querela ſuſtinerent.

S. Hugo ſtructuram aggreditur.

Pſal. 25.

Eius cura in lucrandis animabus.

Iſa. 11.

XLIV. Hvivs rei Guigo Comes teſtis, & exemplum fuit, vir ſcilicet indulgentiùs à puero educatus, & frequentatas à cunis delicias indocilis abdicare. Quem cum etiam veſtes agninæ vlcerarent, nihilque præter aduenarum murium pelliculas, aut ſericos cultus ad nudum pateretur, ad tolerandum tamen quorumlibet amictuum aſperitates B. Hugo circumſpectis eum diſpenſationibus informauit. Quippe ne calamum quaſſatum contereret, facto Monacho, mollium indumentorum vſus eſt permiſſus, qui deſuper habitu regulari tegebatur. Sanum profecto conſilium, quo præuiderat ſapiens Abbas tironem Chriſti, pudore cultum molliorem poſiturum, & ægre laturum quandoque ſolum in ſpirituali militia inertiæ argui, qui in ſeculari ſemper cum melioribus certaſſe dicebatur. Quod ita contigiſſe, Comitis conuerſatio indicauit. Repente namque mutatus, abiecto diſpenſationis indumento, nouas carni cruces indixit, certanſque bonum certamen, beato fine donatiuum meruit ſempiternum.

XLV. Porro emergere cupientibus ex hoc magno mari & ſpacioſo, quantum eſſet ſub B. Hugone refugium, diuina etiam indicia docuerunt. Quidam namque Romam ex voto profectus, ante ſepulchrum proſtratus Apoſtolorum, qua ad Deum incederet via, lachrymis vberioribus doceri precabatur. Hanc agenti curam, cœli clauiger Petrus apparuit, ſuggerit Cluniacum proficiſci. Cluniaci lauacrum eſſe animarum, illic ſalutem inueniri, ſi Abbatem loci illius propitium mereatur. Sic orator edoctus gaudens reuertitur, Cluniacum feſtinat. Abbatem verbis & voce requirit. Inuento, ſacrum pandit deſiderium, diuinæ viſionis hiſtoriam aperit, ordine retexens quidquid ſibi ab Apoſtolo fuerat imperatū. Flectitur Abbas, non cunctatus ſatisfacere poſtulanti. Hinc ille receptus, eo ſtudioſius aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, quo diuina reuelatione didicerat ex hoc hominum conſortio, ad conſortium prouehi Angelorū.

Peregrinus ex apparēte ſibi S. Petro, viri ſanctitatem cognoſcit.

XLVI. Didicerat & hoc Monachus ille Goderannus, qui relicto B. Remigij Monaſterio, cum arctioris diſciplinæ gratia Cluniacum demigraſſet, meritorum titulis & prærogatiua ſcientiæ à Domino audire meruit, Amice aſcende ſuperius. Prius enim Malliacenſis Abbas effectus, poſtea Santonenſis Eccleſiæ adeptus eſt dignitatem. Accidit autem vt eo præſente, leproſo cuidam per manus B. Hugonis Euchariſtia traderetur. Qui dum ſuſcepta ſacri panis portione vti non poſſet, diuque luctatus in vacuum niteretur, ſacramento cum ſaliuis & ſcreatibus horrendis viſu ex ore lacerato decidenti, Goderannus vtramq; manum ſuppoſuit, & glorioſius de ſe, quam de quolibet hoſte triumphans, adhibitum ori totum abſorbuit. Quo viſo, B. Abbas obſtupuit, craticulam Laurentij hoc animi tormento dicens eſſe meliorem. His aliiſq; perſonis velut quibuſdam luminaribus illuſtratum Cluniacenſe Monaſterium quoddam virtutis gymnaſium fuit. In eorum moribus & vita plurimus Pater erat, & cuius eſſet paſtoris, ipſa conuerſatione ſua totus grex loquebatur. De quibus loqui plura ſuperſedimus, ad agnitionem deuotionis eorū ſufficere iudicantes, quod ante nos de eis Ezelo atque Gilo clariſſimi ſcilicet viri vigilantius ſcripſiſſe traduntur.

Luc 14.

Malliacenſe cœnob. ē eſt in territorio Pictauienſi vt not. Quercet

Goderanni factum nō minus laudabile, quā ſtupendū.

XLVII. Annvs ab ordinatione B. Hugonis vnde ſexageſimus ad exitum trahebatur, & Natiuitatis Dominicæ ſolemnia reuolutum tempus adduxerat. Quo videlicet die veteranus ille Chriſti miles à fratribus in Capitulum deductus, ſanctiſſima exhortatione ſua, flentes in diuinum confortat obſequium, confirmat labantes animo, qui labante greſſu conſiſtere non valebant. Inculcat illis quidem eſſe colluctationem aduerſus principes tenebrarum, ſed hoſtes huiuſmodi facile ceſſuros, ſi conſtantem inuenerint pugnatorem. Propoſitum Monachi, quamdam eſſe munitionem, nec alibi ſpem fore refugij, ſi remiſſius illis agentibus inſidiator irrumpendi locum inuenerit. Præſentis quoq; occaſione diei, aliam, ſed non alienam aggreſſus narrationem, Noui: inquit, noui quendam cui miſericordiæ mater in oratorio ſub hac ſpecie dignata eſt apparere. In ſinu eius elegans puer, & diuinā præferens venuſtatem: ipſa blando lenis aſpectu, ipſa mitis & exorabilis ad impetrādum pro peccatoribus interuentum. Cui applaudens diuinus infans, ora, inquit, iſta nox mea natiuitate inſignis; gloriam Angelis, pacem hominibus aduenisse denunciat. Nox iſta, meæ conſcia gratiæ, legis obſcuritates aperuit, vaticinium ſoluit prophetarum. In hac ego ex te natus ô mater præclara, ſerpentis caput contriui, qua graſſabatur in humanū genus, antiquam eius euacuans poteſtatē. Vbi virulenti illius anguis aſtutia? Vbi ſpicula quibus ante natiuitatem meam, animas in mortem vulnerabat? His dictis, nequam ſe ſpiritus immiſcuit. Quem cum puer aſperiùs increpaſſet, prohibitus ne laudes & obſequia, quibus fideliū deuotio ſuam perſequebatur natiuitatē, ſolita perturbaret inuidia, triſtis & confuſus abſceſſit. Quo longius effugato, Chriſtum cū genitrice ſua ſcitote veſtris intereſſe obſequiis, & ex animorū qualitate, vel ſupplicium dictare vel præmium. Quapropter ſincera deuotione mentis eum ſuſcipite, in eo, quē ſibi beneplacentem inuenerit, pereñem facturum manſionem. Hæc eo cū lachrymis referente, conuentus attendit, non alij niſi ipſi quam retulerat oſtenſam eſſe viſionem. Cæterum idcirco nomen perſonæ ſiluiſſe, ne potius gloriam ſibi quærere, quam veritatem referre videretur.

S. Hugo exhortatur fratres.

Viſionem quam habuit, fratribus ſuppreſſo nomine exponit.

Vide Petrū venerab. li. 1. Miracul. cap. 15.

Sub finem vitæ magis ſe ieiuniis, vigiliis & lachrymis dat.

SEQVENTI autem Quadrageſima, cum depoſitionis eius diem imminere, defectus virium teſtaretur, fatigatus Pater addidit ad laborem, Dominus ad coronam. Multiplicatis enim ieiuniis, feſſos artus ſacra proſequutus eſt iniuria. Indictæ carni cruces, & continuatæ gemitibus lachrymæ, deſiderio conuerſationis alterius occupatum loquebantur. Vigiliæ eius, vigiliæ longiores, & quæ naturam debito ſopore defraudabant. Reliquum tempus oratio ſibi, vel lectio vendicauit. Parum erat homini Dei, ſpiritum natura vrgeri ad egreſſum, niſi & cruciatibus adhibitis vrgeretur. Quippe deſiderans anima Creatorem, pro exquiſito habebat ſupplicio, carnis ergaſtulo diutius immorari. Sub hac igitur obſeruatione tranſacta vſque ad ramiſpalmarum quadrageſima, ad celebrandam eiuſdem diei ſolemnitatem, Cluniacum tàm populi quàm Monachorum turba maior conuenerat. Hinc aſſumptis in proceſſionem Eccleſiæ ornamentis, conuentus in albis egreditur. Cum quibus dum B. Abbas exire deſiderat, ad alium vocatus exitum, quod voluit, non valuit. Optabat candidatis intereſſe choris, & in laudes Chriſti milites eius ſua exhortari præſentia. Qua in re cum vires ſibi deeſſe ſentiret, quos comitari corpore non potuit, orationibus & benedictione proſequitur. Inerat iam vultui eius quędam futuræ portio gloriæ: cui diceres aliquid collatum de ſimilitudine Angelorum. XLIIX.

†Bertinum hunc vocat Hugo monachus Cluniacẽſ. in vita S. Hugonis

a Eius viſio de S. Hugonis obitu.

PORRO dum hæc agerentur, † obſcuri quidam nominis ad B. Hugonem feſtinus irrumpere nititur, clamans ſe magnam ad eum ſuſcepiſſe legationem. Hinc ingreſſus, Ne contemnas me, inquit, Pater ſancte, quem rebus exilem, ignotum genere, ſola mittentis commendat auctoritas. Nouellabam [a] nuper in agro, cum repente mihi quædam apparuerunt perſonæ venerabilis cuiuſdam dignitatis, & vltra temporis huius noſtræque conditionis homines, honore & gloria digniſſimi. Præibat Domina quædam cuius vultum veloci tranſitu intueri non potui, viſu dorſum tantummodo proſequutus. Sequebatur autem ſenex niuea canitie venerandus, qui reductis in me oculis: Heus tu, inquit, ò agricola, cuius eſt hic ager quem colis? Cui ego. Beati, inquam, Patris eſt & Domini Hugonis Abbatis. Tunc ille, Meus eſt, inquit, ager, meus eſt & poſſeſſor. Ego enim Petrus ſum Apoſtolus, quæ autem præcedit, beata Dei genitrix eſt Maria, ſanctarum conſortio conſtipata animarum. Tu igitur ad Abbatem feſtines Hugonem, dicturus ei. Diſpone domui tuæ, viam vniuerſæ carnis ad præſens ingreſſurus. Iubenti talia, parere diſtuli, metuens ne vaniloquus, & interpres falſitatis appellarer. Cæterum denuo commonitus, & quia præfatæ viſionis relationem diſtuleram, grauioribus verbis increpatus, ſuſpenſam dudum legationem exſequi feſtinaui. His dictis, alij quidem falſitatis eum arguebant. B. autem Abbas certum ſuæ depoſitionis aſſerebat indicium. Extunc in lachrymis promiſſam expectauit vocationem, cum Apoſtolo dicens, Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. XLIX.

Philip. 1.

ADERAT ſacratiſſimæ Cœnæ dies, & ecce Dei ſeruus non tam lege temporis, quam charitatis affectu, Capitulum ingreditur, vbi cum pro his quos Cluniacenſe Cœnobium ſacra ſibi familiaritate aſtrinxerat, affluentem iuſſiſſet fieri eleemoſynam, rogatus abſoluere Conuentum, fleuit vberrime. Tandem ſingultu fatigatum promens reſponſum, Egone, inquit, vos abſoluam, quem propria ligat conſcientia? Ego veſtram leuabo ſarcinam, multiplici proſtratus & iacens exceſſu? Quomodo iugum ſoluet peccatorum, ſubiugata peccatis oratio? Nos tamen licet indigni debitum proſequemur officium. Dominus autem qui ſoluit compeditos, & eliſos erigit, quod ſuæ pietatis eſt, in vobis interius dignetur operari. Dehinc eleuatis in cœlum oculis, perfuſus ora fletibus, commiſſum ſibi gregem abſoluit. Addidit & ſolatium benedictionis, Chriſtum ſequutus magiſtrum, qui tranſiturus ad patrem, diſcipulos in preſſura mundi relictos benedixit, ſemper eis affuturus gratia, quos corpore deſerebat. Dehinc expleto pauperum obſequio, ad imitandum Dominicæ humilitatis exemplum, beatus Senex hora mandati in Capitulum redit, lauat fratrum veſtigia, de Euangelica lectione ſermonem ſanctum ſubnectens, riuum prouocantem lachrymarum. Sequenti quoque ſabbato ſacris interfuit officiis, columnam nouæ lucis ſalutans, & crebris exorans ſuſpiriis, vt ad terram promiſſionis, quam velut è continio iam intuebatur, inoffenſo greſſu peruenire mereretur. L.

Fratribus abſolutionem & benedictionẽ impertitur.

Eorum pedes lauat.

SVPERERANT adhuc tantulæ vires in fragili corpore, vt in Eccleſia Paſchalem celebraret ſolemnitatem, feſtiuis inſignitus ornamentis, quæ pariter & diei gloriam, & ſanctæ illius animæ puritatem quodammodo nuntiabant. Refectus illic alimentis ſpiritualibus, ad domum in qua morari conſueuerat, diuertit. Veſpere autem facto, decidit in lectum, nihil aliud quam laborum ſuorum finem & præmium expectans. Tertia vero feria cum iam caligantes oculi, lingua deficiens, & cætera ſenſuum officia præſentem tranſitum acclamarent, interrogatus ſi viuificatricem Domini carnem cognoſceret. Cognoſco, inquit, & adoro. Oblatum quoque ſaluriferæ crucis ſignum, Chriſtianiſſima ſtuduit deuotione venerari. Qui vt & moriens oſtenderet quam vigil & ſollicitus fuerit circa commiſſarum ſibi vigilias ouium, quibus potuit ſermonibus Anniuerſarium Archiepiſcopi Gaufridi, & Guidonis Abbatis adeſſe nuntiauit, ſignificans oportere defunctis fratribus debita ſolui beneficia. Beata profecto anima, quæ nec eo tempore potuit ſuorum ſalutem obliuiſci, quo nonnullis de ſua etiam ſalute ſuccedere ſolet obliuio. LI.

Decumbit morbo grauatus.

PORRO exiturus ex hac Ægypto Dei famulus, B. Marcelli capſam ſibi iubet præſentari, pium lachrymis interpellans aduocatum, vt eius conductu, poſt exilium, patriæ redderetur. Flent filij aſſidentes, nec alius alium conſolatur, vbi par omnibus, & inconſolabilis erat cauſa lamentandi. Quibus ille ſuum ſignificans exceſſum, cum Benedicite protuliſſet; loquendi facultatem amiſit. Deinde cum inclinata eſſet ad veſperam dies, delatus in Eccleſiam beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ, feſſos artus & naturam profitentes, cilicio & cineri commendauit. Sole dehinc occumbente, Sol occubuit, & exoneratus ſarcina carnis ſpiritus, incolatum patriæ, temporalia ſempiternis fœliciter commutauit. Exoritur præſentium clamor filiorum, qui percuſſa exciti tabula, prout mos eſt, ad commendationem beatæ illius animæ conuenerant. Habebat quiſque velut ſpecialem, qua doleret, cauſam, & quot fuerant ora, tot virtutum eius inſignia promebantur. Alij namque pertinax Abbatis odium in viria referebant, alij circa pœnitentes, paternum eius recenſebant affectum. Lamentabantur nonnulli, pauperes amiſiſſe Patrem, viduas aduocatum, pupillos defenſorem. Memorabant aliqui collatam Patri prophetiæ gratiam; plures ſpirituum diſcretione deſuper inſignitum. Fuerant etiam qui deplorarent Hugonem timuiſſe Chriſtum iraſci, ſi iratus Solem videret occidentem. Exuberabat vnicuique quod in laudes eius declamaret, & linguæ referendis deerant meritis, non linguis merita quę referrent. Inter hos lamentantium cuneos & frequentiam decumbentium ſuper artus exanimes, vix vacauit corpus ablui, vix obuolui ſacerdotalibus indumentis. Cui dum à fratribus præfata ſolueretur humanitas, modicum balſami (quod minime videbatur vngendo capiti ſufficere) tantum dicitur ſuſcepiſſe incrementum, vt ad liniendas quaſdam reliqui partes corporis abundaret. LII.

Moritur anno 1101. vt auctor eſt Hugo monachus Cluniacẽſ in vita S. Hugonis: Baronius ex Sigberti Chronico habet eum anno 1109 obiiſſe quem vide.

His rite peractis, populus irruens admittitur, quantum ſub ſuo profecerit patrocinio, lachrymis indicans & expenſis. Eius clamore vicini colles reſultant, ſumptuoſis luminaribus exequiæ celebrantur. Recenſet quiſque quam vera fuerit ſub eo libertas, quantus rerum prouectus, quæ morum gloria, ſub ſacris eius diſciplinis. Curritur inter hęc ad amplectenda Patris veſtigia, fletu veſtes irrigantur, & credit quiſque parum ſibi prouiſum, niſi pedes eius vel oſculo vel oblatione veneretur. Sic tranſacto in lachrymis triduo, procurata, quo debuit honore, ſepultura, ſabbato fœlix depoſitum ſuſcepit. Tranſiuit autem B. Abbas tertio Calendas Maij, plenus auctoritatis & gratiæ, relinquens filiis gaudium de corona, exemplum de vita, gloriam de corpore, ſpem de interceſſione. Qui profecto quantæ foret LIII.

apud Deum gratiæ, post transitum quoque ipsius, multis innotuit argumentis. Erat Cluniaci Bernardus quidam, iustus, sanctus vir & timoratus: cui religio reuerentiam comparauerat & nomen. Is dum B. Hugo migraret ad superos grauatus sopore, nec strepitu discurrentium, nec immoderatis clamoribus potuit excitari. Nec multo post in lectum decidit, humanæ Reipublicæ supremo cessurus incommodo. Quo dum vrgeretur ad exitum, conuocatis quibusdam Monachis, Vobis, inquit, fratres, vobis aperire necessarium duxi, quam mihi Dominus ostenderit visionem. Vos, referentem nolite falsitatis arguere, qui si non amore virtutis, saltem metu iudicij quo dubius vocor, mentiri formidarem. Nostis quidem me nuper obedientiam Nogenti spontaneum dimisisse, sed qua eam ratione dimiserim, fortitan ignotatis. Dormienti mihi quædam venerabilis persona apparuit, Dionysium Ariopagitam se nominans, & vt Cluniacum reuerterer, his vrgens verbis. Oportet, frater, oportet te Cluniacum quantocius redire, & Abbatem salutare Hugonem, communis iter ingressurum peregrinationis. Videbis etiam eius successorem, cui de Romanis finibus diuina misso gratia, principes Apostolorum pastorales excubias commiserunt. Hac ego suggestione compulsus, regredi Cluniacum festinaui. Væ mihi misero, Pater quidem recessit: sed non merui salutare recedentem. Accusemne soporem qui me tenuit, an gratias agam? Incertus sum. Inuidit & prouidit. Tenuit carnis oculos ne viderem cum recederet, sed quo recesserit, interioribus oculis ostendit. Vidi, & teste Deo vidi permixtos mortalibus superos, & beatissimam Dei genitricem Mariam. Astabant eminus sagittarij quidam, qui sacratissima virgine cognita, velut perterriti abscesserunt & confusi. Visa est illic martyrum simul & confessorum multitudo, quorum quosdam desuper mihi cognoscere datum est, & inter eorum discernere qualitates, Beatum ibi Marcialem cognoui, & Martinum, & Abbatum gloriam Benedictum. Visi sunt hi duo spiritum B. Hugonis in fertilissimam deducere vineam, eumque ibi collocare, tanquam pausaturum post laborem. Quo in loco dum pariter & gloriam sanctorum, & quæ agebantur admirarer, ille reductis blandius in me oculis, Sta, inquit, frater, & comede nobiscum de candidis qui nobis abundant racemis. Ego hic modicum requiescam, donec pedum tumor subsidat, & puluis excutiatur, quem multiplici viarum circuitu contraxi. Dehinc ad aliam transibo mansionem, quam mihi Dominus præparauit in æternum. Dices autem Pontio successori meo, vt ab humilitate nullatenus declinare sustineat, operibus instet misericordiæ, iniurarum immemor, iniuriis moueatur alienis. Super omnia zelo legis ferueat, circa delinquentes nec remissus sit indulgentia, nec immoderatus disciplina. Adhuc ille loquebatur, cum demulcente animum visione somnus abscessit. Vos autem scitote me vera locutum, si cursum vitæ præsens terminet infirmitas. Si minus, in caput meum prouocaui iudicem quia commētatus falsitatem. Hæc relata mouerunt auditores, ipsius edoctos obitu, fratrem Bernardum nihil protulisse mendacij. Die siquidem tertio, hominem egressus, & testimonium gloriæ Abbatis, & spem propriæ salutis fratribus reliquit.

Berrini visio de trāsitu S. Hugonis.

IPSA etiam nocte qua B. Hugo migrauit ad superos, Nouiomensi Abbati non dissimilem ferunt apparuisse visionem. Visum ei est lectulos duos ab Angelis in cœlum deferri, qui molliori cultu, sollicitudinis obliuionem, & somnum prouocarent. Angeli autem qui lectulos deferebant, huiusmodi clamabant verbis. Duos illustres viros in his collocabimus lectis Anselmum scilicet Cantuariensem Archiepiscopum, atque Hugonem Cluniacensis Abbatem Monasterij; qui post terras, cœlum, post labores, requiem, gaudium post lachrymas meruerunt. Post hæc Abbas euigilans, nonnullis quæ viderat, retulit, ad vtriusque transitum personæ, præfatam deriuans visionem. Nec eius frustratus est intellectus, cum ambo sub eodem fere tempore, corporis huius angustias euasisse memorentur. Alia quoque meritorum Beati viri claruerunt insignia, quæ circa detentos variis languoribus post mortem quoque perpetrata leguntur. Hicmaro cuidam superexcrescens albugo pupillas oculorum obtexerat, eumque in miserabilem damnauerat cæcitatem. Cui cum recuperandæ salutis spes, ex meritis & interuentu penderet Abbatis, memoratur Christi famulum ei apparuisse in somnis, & monuisse non illuminationem corporis quærere, sed mentis. Tandem tamen super deprecantis lumina signo crucis impresso, recessisse Dei famulum, & abstersam oculis cæcitatem.

Alia Abbatis Nouiomensis.

Hicmaro à S. Hugone visus restituitur.

QVIDAM quoque fratrum nomine Guido, cum tranquillitatem mentis simul & corporis noua ei excussisset amentia, deductus ad sepulchrum beati viri, depulso quieuit incommodo, sibi pariter & conuentui sacris eius meritis restitutus: præstante Domino nostro IESV Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula, Amen.

F Guido mentis compos redditur.

ALIA EIVSDEM SANCTISSIMI PATRIS HVGONIS ABBATIS CLVNIACENSIS VITA, A DOMINO HVGONE, MONACHO Cluniacensi eius coætaneo, conscripta, ex Bibliotheca Cluniacensi authoris stylo reddita.

An. 1060.

I. PATRVM Cluniacensium Conuentui sancto, seruus Hugo. Charitas quæ libera seruit, piis me iussionibus parere compellit. Præcepto igitur, non præsumptione, suscepi de Beato Hugone, licet indignus aliquid dicere. Nec eis præiudico, qui ante me de Sancto, eleganti scripsere calamo: sed nostris seruio, dum quædam ab eis omissa colligo, profusius edita contraho, ne occupatos onerem, multa prætereo. *29. Aprilis.*

II. HVGO iste, quem debitus sermo proponit, ex illustri nobilium prosapia Burgundionum originem duxit. Pater eius fuit Dalmatius, princeps egregius, Samurensis Dominus. Mater eius Aremburgis, genere insignis, vita laudabilis. Hic puer intemperantiam curialium sectari noluit, mansuetudinem cum simplicitate retinuit. Impudicos & raptores abhorruit, pietati seruire deuotus elegit. Vnde factum est, vt inuitis parentibus ad Monasterium fugeret, seque sancti Odilonis Cluniacensis Abbatis magisterio commendaret. Factus itaque Monachus, tantum statim religionis apicem ascendit, vt quos imitari venerat, his imitandus extiterit.

S. Hugonis parentes. Fit monachus anno 1038. Item Prior. Anno 1048.

III. PRO meritis igitur Prior congregationis effectus, quam discrete, quam strenue sui debita peregit officij, nostræ compendium narrationis fari non sufficit. Tandem pius Odilo viuens in Christo, carne solutus est, & Prior Hugo electione consona in Abbatem assumptus est. Qui sanctitate præclarus, doctrina magnificus, miraculis coruscus, quibusque prædicans Dominum offerebat, sua sæpe præsentia dæmones effugabat. Hic namque Stephano Papa apud Florentiam decumbente, dum visitaturus accederet, eumque sanctis consolationibus & oratione releuaret, dæmon qui morituro manifestus aduenerat, territus exiit, sanctoque à Papa recedente iterum rediit. Qua de causa, sæpius ad se prædictum patrem Papa reuocauit, sæpiusque dæmonem reuocatus abegit. Hoc ipse Papa præsentibus reuelauit. Qui postmodum sanctis se commendans precibus, inter manus eiusdem exiuit, sancta confessione præmunitus. Mirandis plus miranda subiungo, quæ referentibus viris autenticis probata cognosco. Hæc sane referunt Gaufredus de Monte sancti Vincentij, & Rainaldus Eduensis, qui adhuc præsentes sunt. Dux Burgundiæ Rotbertus Haganonem Eduorum Episcopum nimia infestatione grauabat, variisque prædonum incursibus passim Burgundia

Odilone mortuo Abbas creatur vide Bar hoc anno. An. 1058. Bar. hoc anno. Moritur Stephanus x Papa S. Hugone præsente.

Conuentus Heduensis. Bar an. 1055
* *Aicbardus.*
† Hedua seu Edua Burgundiæ ciuitas est ab Amiano Marcellino Augustodunum vocata.
a Dæmon à conuentu cogitur abscedere.

gundia labombat. Ea propter Episcopi Gaufredus Lugdunensis, Hugo Bisontinensis, * Accardus Cabilonensis, & Drogo Mariscensis, † Eduam conuenerunt, magnique patrem consilij prædictum Hugonem Cluniacensem Abbatem venire rogauerunt. Aderat illustrium multitudo copiosa virorum, populus confluebat infinitus, pro pace supplicans indefessis clamoribus. Adueniens ipse dux, immo tyrannus, Eduam intrauit, sed fastu maligno interesse conuentui recusauit. At Pater Hugo feruore charitatis concitus tyrannum adiit, quem vehementer increpans, cunctis mirantibus tamquam ouem mitissimam secum adduxit. Episcopus autem supplicantibus, vt Pater Hugo pro pace agenda loqueretur, turbis vndique conticentibus, & ex eius ore pendentibus, sic ait. Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiscum agant. Qui vero filius pacis non est, qui non ex Deo, sed aduersarius est, huic ex parte omnipotentis præcipio, vt à nobis exeat, & operi diuino non noceat. Vix dicta ª compleuerat, cum ecce quidam statura procerus, facie truculentus, multis eum sequentibus egressus, disparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem nosset egredientium. Mirabantur singuli, stupebant vniuersi. Quærentibus inuicem super his, non erat aliud respondere, nisi interdicente sancto, dæmones visibiliter exiisse, egressosque de turbis simul euanuisse. His ita depulsis, tantam mox prædicatio sancti efficaciam habuit, vt eo iubente, dux ipse sui mortem filij interfectoribus condonaret, & Ecclesia pacem reciperet. O Beatum virum, cuius præsentiam Sathanas ferre non poterat, cuius imperium inuitus agebat. Res equidem mira, sed altiori miraculo cumulata. Quamdiu enim in conuentu illo vir sanctus sancta perdocuit, sicut columba candida super caput eius, præsens apparuit. Quibus id videre datum est, Deum glorificauerunt, non enim omnes hanc videre gloriam meruerunt. Stephanus Archipresbyter de Parriceio, sub omni assertione itidem se, licet indignum, testabatur vidisse. Dum huius miraculi magnitudinem mirari vos video, & hoc vestræ mirandum charitati propono.

Hildebrandus Cluniacum legatus sedis Apostolicæ veniens, quid viderit.
Vis aquæ benedictæ.

IV. Hildebrannus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, Apostolicæ sedis Pontifex Gregorius vij. mox futurus, Galliarum legatione suscepta, Cluniacum venerat. Hic quadam die sedens in Capitulo, cum B. Hugone fratrum negligentias pietatis gladio corrigente, aspexit Dominum Iesum præsentem, prædicto Patri assidentem, eique de singulis quid agere deberet, suggerentem. Idem Hildebrannus Capitulum egressus, quæ viderat, humiliter referebat, sanctique merita prædicans, in Domino famulum, in famulo Dominum collaudabat. Paredum venerat Hugo Pater, vt ibi festum Baptistæ Ioannis deuotus ageret. Ad quem mulier quædam, cum turba pro ea supplicante peruenit, quia eius vterum irruptio violenta virulenti tenebat serpentis. Tum sanctus misericordia motus, aquam afferri præcepit, quam precibus sacris & benedictionibus præsignauit, acceptoq; cocleari, ter de aqua illa in ore mulieris orando infudit. Quo facto, statim serpens cunctis qui aderant videntibus per os mulieris horrendus exiuit. Qui cum mœrore venerant, cum gaudio reuertentes Dominum collaudabant. Gaufredus vir fidelis, quo præsente sanctus apud Eduam dæmones de turba fugauit, & hoc de serpente per eum eiecto se vidisse solet attestari.

Fuit hic Rocelenus Accardi successor, qui & ipse Gualterum successorem habuit.
Occulta nouit vitia S Hugo.

V. Alio quoq; tempore pacis agendæ gratia, præfatus Pater cum Episcopis Rocleno Cabilonensi, & Drogone Matiscensi, in campo venatorio pariter affuit. Turbis vero circunstantibus, quidam pessimo fœdatus crimine, non timuit interesse. Quem sanctus, sancto edoctus spiritu à longe intuens, ait præsentibus. Videtis, inquit, miserum illū? Videtis dæmone plenum? Statimque eum designauit, & ad se venire mandauit. Quo præsentato, quomodo, ait, huc ad nos intrasti, qui hoc crimine (crimenq; exposuit) te sordidare voluisti? Cur miser nobis in te dæmonem præsentasti? Pacem quærimus, dæmonem nolumus. Confusus ille negare non potuit. Quod factum videntes plurimi qui aderant, adinuicem summissa voce dicebant. Diuertamus ab isto homine, qui nouit hominum occulta videre, ne & in nostris nos peccatis, sicut istum in suis, valeat deprehendere. Inquirenti deniq; sancto, de cuius esset Episcopatu ille homo, inuenit quod parrochiæ cuiusdā esset Cabilonensis. Tunc sanctus, miserum illum pariter & peccatū Episcopo Rocleno proposuit, quem Episcopus seorsum tulit, & pro officio correxit. Testes sunt qui interfuerunt, venerabiles viri Rotbertus Sedunensis, & Gaufredus quem suprapo sui Quanta sint hæc, vestra perpendat charitas, mea internus sileat paruitas.

1 Cor 2.
* *Manichaeum.*
Gaufredus comes quid in Cluniacenses.
S Hugonis prophetia de Gaufredo, vide Bar. an. 1026.
1. Reg 15

VI. Simili modo eodem reuelante Spiritu sancto, dum apud Charitatem veniens, fratres in sancto susciperet osculo, quendam sibi inter alios occurrentem subito abhorruit, & ab osculo suspendit. Fratribus itaq; factum mirantibus, illum qui vt nouitius susceptus fuerat vnde venerit, quamve sectam tenuerit sollicitus inquirere cœpit. Et quia spiritualis omnia iudicat, & à nemine iudicatur, hunc ex ore suo * Mechanicum fore cōuincit, conuictumq; eum infidelitatis macula, lupum ab ouibus Pastor abegit, & infidelem à consortio fidelium fidelis eiecit Turonis venerat Hugo Pater, vt pro Abbatia Maioris Monasterij quam violentia Comitis Andegauensis Gaufredi, cognomento Barbati, nimis oppresserat, intercessor adesset. Cum omni itaque humilitate Comitem exorans, quia duriorem inuenit, nec eius aduolui pedibus sanctus erubuit. Quem dum nullatenus ab oppressione Monasterij compescere posset, ipsumque cum indignatione recedentem retinere vellet, fibula qua chlamys stringebatur Comitis disrupta est. Abeunte itaque, prophetica voce illud Samuëlis ei illico inclamauit. Scissum est regnum tuum à te hodie Qui mox iuxta viri Dei vaticinium perdidit Consulatum. Tentus enim à fratre suo Fulcone, positusque in carcere, sensu quoque debilitatus, non exiuit captiuus nisi morte solutus His & aliis prophetico spiritu ab eo prædictis, & hoc vestræ charitati referendum censui.

Prędicit repentinum interitum Wilhelmi regis Angliæ, vide Bar. an. 1100 Ediner lib 2. vita S Anselmi 21. April.
Alia eiusdē prophetia.

VII. Marciniaci erat aliquando vir sanctus, & cum eo gloriosus Doctor Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, & cum eis venerandus sanctorum Comitum cœtus. Quadam itaque die, Pater Hugo sancta satiatus meditatione, & diuina refertus reuelatione, fratribus conuocatis, ait Annuntio dilectioni vestræ, in Wilelmum Regem Anglorum transacta nocte sententiam proscriptionis datam fuisse, eumque per modico tempore regnaturum esse. Dixit, & iuxta verbum ipsius, secutus est rei prædictæ exitus. Talem namque Rex ille proscriptionem accepit, vt dum venatum exiret, subita percussus sagitta, morte citissima expiraret. Sic & veritas prophetantis apparuit, & Cantuariensi Archiepiscopo, persecutore eius Rege perempto, reditum ad sedem Deus aperuit. Ad Francigenas visitator pius Pater Hugo descenderat. Quem vir illustris Albertus de Gornaco in Beluacensi pago honorifice suscepit. Vxor viri nomine Hermengardis & ipsa tanto hospiti occurrit. Quam intuens sanctus prophetico afflatus Spiritu dixit. Domina grauida es, masculus erit quem paries. Hic sicut Deo placuerit & Monachus erit. Audiens mulier quæ de se ante non nouerat, mirabatur: qui præsentes aderant, lætabantur. Denique grauida illa masculum peperit. Landricus dictus est, creuit, militari deputatus officio gladium accepit, & vt id hominum genus male consueuit, flagitiosus euasit.

VIII. Interim B. Hugo præsentis vitę cursum compleuit in Christo. Cui dum eius Patris pij pius filius domnus Pontius successit, Cluniacensis Abbas assumptus, & ipse Franciam visitaturus intrauit. Vbi pro sua nobili consuetudine errantes reuocans plurimos secum adduxit, inter quos & me peccatorem, & hunc de quo loquimur, iuuenem inuenit, vocauit, & vt sanctus prædixerat, Monachum fecit. Præsens est in Cluniaco, sacerdotali fungitur officio. O prædicanda Patris huius prophetandi gratia, qui non solum de præsenti occulta hominum vere reuelauit, sed etiam longe post futura fideliter intimauit. Crispeium venturus, vt Monasterium ibi susciperet, Rotbertum quendam acri febrium ardore laborantē obuium habuit. Cui sanctus valde compatiens ait. Si rapinas exercere cessaueris, crimenq;

prædo-

prædonis abdicaueris, promitto & ego tibi quia in nomine Domini cito ſanaberis. Dedit miles ceſſandi à rapina ſponſionem, dedit ſanctus, pulſis prece febribus, ægro ſanitatem. O quot eius oratione ſanati ſunt! ô quot de reliquijs ciborum eius ſumentes, tam ſe quam alios impenſis inuicem particulis, à morbo citiſſimè curauerunt! Aqua, qua ſanctus manus abluit, ſanitatem pluribus impendit. Dum ad alia feſtino, fateor quam plura taceo.

Febricitantem ſanat.

IX. PARISIORVM vrbem ſanctus intrauit. Vbi ad Eccleſiam ſanctæ Genouefæ Miſſas celebraturus aſcendit. Quibus expletis, accepta Petri Apoſtoli planeta, quæ ab Antiochia olim delata, in præfata ſeruatur Eccleſia. O, inquit, vtinam haberemus ægrotum, in quo virtutis Apoſtolicæ caperemus experimentum! Quibus relatis Rotbertus ſua probitate illis in partibus ſatis notus, ſed diutino morbo membrorum officio deſtitutus, illuc ſe deferri præcepit, quo ſanctum adeſſe cognouit. Deponitur debilis ante Sanctum, prece ſupplici quærit ab eo ſuffragium. Pater Hugo miſeretur, tenensq; Apoſtoli planetam, Dominum deprecatur, quam ſuper ægrum planetam eleuauit, & cum dulci melodia ait. Petrus Apoſtolus dixit paralytico: Rotberte ſanet te Dominus Ieſus Chriſtus, ſurge & ſterne tibi, qui continuò ſurrexit. In his verbis Rotbertus illico totus conualuit, ſanus egreditur, & gratias agit. Res iſta notiſſima eſt, ferè tota ciuitas illa teſtis eſt. Super hoc controuerſia laudabilis exorta eſt. Pariſienſes dicunt, quia Petri eſt miraculum, qui per Hugonem Rotbertum ſanauit. Cluniacenſes è contra aſſerunt quod Hugoni ſuo factum hoc debeat imputari, qui meritis Petri in nomine Chriſti debilem erexit. Vtrorumq; cauſam ſuſcipio, pro captu meo vtriſque reſpondeo. Fides Domino præſentat affectum, Dominus fidei largitur impenſum. Rotbertus rogauit Hugonem, Hugo Saluatorem. Petrus aſcitus eſt, Saluator operatus eſt. Hoc vobis penſandum impono, ad maiora feſtino.

Planeta, eſt ſuprema veſtis ſacrificantis, quã etiam caſulã vocant. *Act 9.* Rotbertus æger curatur.

X. PER Waſconiam ſanctus iter agebat. Secus viam in tugurio elephantioſus quidam fœdus vlceribus decumbebat. Homo iſte ante nobilis, formoſus & diues iacebat abiectus, leproſus & pauper. Audiens ſeruus Dei, condoluit miſeriæ viri, aſſumptisq; ſecum duobus Monachis ſuis, Durannum ſcilicet, qui Toloſanus fuit Epiſcopus, & Hunaldum, qui fuit Abbas Moyſiacenſis, vir eloquentiſſimus, intrauit ad pauperem, vlceroſo prædicauit patientiæ conſolationem, Miſſa conſolatione, fudit orationem, oratione completa dedit benedictionem, agninam exuens tunicam veſtiuit pauperẽ. Res mira, pauper veſtitus pellicea, lepram [a] exuit, incolumis factus decorem induit, gratias referens alacer exijt. Religioſo viro Vincẽtio referente didici ꝙ narraui, ipſe huic facto interfuit, vidit, & teſtimoniũ pꝛhibuit.

Moyſiacum eſt pagi Caturcini cœnobium vt notat Quercetanus.
[a] Leproſum ſaluti reſtituit.

XI. QVIDAM frater, nomine Wilhelmus, obedientiam ſibi à S. Hugone commiſſam regebat, ſed crure ſuo grauiter intumeſcente decumbens, iniunctum facere nõ poterat. Qui dolore grauius vrgente, mortem ſibi ſentiens imminere, totum ſe conuertit ad Hugonem quamuis abſentem, tota fiducia requirit Abbatem, à quo velut à præſente poſtulat ſoſpitatem. Morbum verò reſpiciens, adiurauit dicens. In nomine Ieſu Chriſti, ex parte Patris qui me huc venire præcepit, præcipio & ego tibi vt recedas, & pro iniuncta operari obedientia me vltra non impedias, Dixit, & ecce in ſomnis duo ei in albis apparuere Monachi, dicentes ſe veniſſe præcepto Hugonis Abbatis. Vnus eorũ crus tumidum attrectauit, oleum ſuperfudit, alter liniendo perunxit Sic ægrotus euigilans, dolorem amiſit, plenariè ſoſpitatem recepit. Ammiranda patris eſt virtutis efficacia, q̃ non ſolum præſentibus, ſed etiam abſentibus pꝛ̃ſens impendit auxilia.

Curatur quidam miro modo.

XII. CLVNIACI erat quidam Theodericus antè miles, tunc monachus, antè magnus nobilitate, tunc modicus humilitate. Huius articulum pedis lethalis infirmitas, quæ cancer dicitur, occupauit: qui cum nullum inueniret remedium, fide plena ad patris Hugonis ſe conuertit auxilium. Abbate itaq; Miſſas peragente, de aqua qua digitos ſuos poſt Euchariſtiam lauit, Theodericus clanculum accepit, & de magiſtri virtute confiſus, infudit exæſis articuli partibus, ſtatimq; pes totus conualuit, caroq; depaſta ilicò recurrit. Rara res eſt, plurimi nouerunt. Apud antiquam Chiricam, locus eſt non longè à Baſilea ſitus, ſuſcepit patrem Hugonem Comes Ludoicus. Acceſſit ad ſeruiendum viro ſancto Sophia Comitiſſa, paratum eſt conuiuium cum ſollicitudine promptiſſima. Sed ſubito turbatus aër imbribus, turbauit miniſtros. Exorta tempeſtas moleſtabat dominos. At Pater turbatos videns, anxijsq; compatiens, contra tempeſtatem eleuauit manum, oppoſuit ſanctæ crucis ſignum, factumq; eſt vt miro in modo conuiuantes & menſas eorum nequaquam pluuia tangeret, quæ in circuitu largius effluens, cætera occuparet. Nouum, fratres, Heliam video, qui tempeſtati imperat, & pluuiæ obediunt ei.

Cãcri morbum pellit. Signo crucis pellit pluuiam.

XIII. ROMAM proficiſcens aliquando Pater Hugo arctiſſimam in dependentis latere rupis viam intrauit. Erat inferius terribile profundum præcipitij, quod vix viatorum aliquis vnquam audeat intueri. Præcedentibus itaq; ſeriatim præ timore ſocijs, ſequebatur Pater mente, & oculis dextraq; pariter ad cœlum leuatis, ſiniſtra ſui habenas ſubſellij tenebat, oratione ſuſpenſus Domino totus inhiabat. Pertranſeuntibus autem, quædam paupercula ibi in breuiſſimo rupis arduæ concauo ſeſe receperat, mulaq; ſancti baiula dum latitantem illam ſubitò reſpicit, * miſerè pauefacta ſubito reſilit, reſiliens tota in profundum immane cadit. Ibi ſanctus vt ante agebat, ſic etiam cadendo mentem & oculos dextramq; ad cœlum leuatam tenebat. Cadebat corpore, ſed immotus ſtabat cum Domino, mente. Præualuit itaq; ſtabilitas mentis, ſuoq; ſedens ſubſellio inuiſibiliter reportatus ab infimis, viæq; redditus eſt totus incolumis. Videte chariſſimi, videte patrem de morte redeuntem, ammiraminiq; eum de funere reſurgentem. Sed qui Ionam in mari præcipitatum, de profundo abyſſi, de ventre ceti clamantem ad ſe liberare voluit, & hunc orantem omnipotenti miſericordia ſanum à ruina leuauit. Vidit Vincentius, qui adhuc in laicali habitu fideli ſedulus obſequio ſanctum * ſequebatur. Supereſt: ſe vidiſſe teſtatur. O admiranda orationum Hugonis inſtantia, qua non ſolum ſaluari meruit, ſed * Andefonſum Hiſpaniæ Regem liberauit! Hunc namq; frater eius Sancius regno priuauerat, captum & cathenatum carceri mancipatat. Huic pius Hugo compatiens, pro eo ad Dominum precibus anhelabat, quem Apoſtoli Petri confiſus meritis, à Domino ſolui requirebat. Nec mora, Petrus Apoſtolus cuidam fratri in Cluniaco apparuit, preces Hugonis pro * Andefonſi erectione Dominum ſuſcepiſſe reuelauit, fecit & hoc * Andefonſo in carcere nunciari. Ipſe verò Apoſtolus, Sancio in ſomnis ſub graui comminatione præcepit, vt cito * Andefonſum reſtitueret, nec differre præſumeret. Sancius terrore correptus * Andefonſum ſtatim reſtituit, reſtitutus ille, Deo, & liberatori ſuo [b] Hugoni gratias egit, cenſumq; quod pater ſuus Rex * Fredeldanus quotannis Cluniacenſi Monaſterio ſoluendum inſtituit, iſte duplicauit, & ducentas & quadraginta auri vncias annuatim reddidit.

Bar. anno 1074. S. Hugoni Romã venienti qd in via accidit.
* *mirificè.*
Nota rem ſanè ſtupendam.
Ion 2.
* *ſequebatur qui adhuc ſupereſt, & ſe vidiſſe.*
* *Aldefonſum & Hildephonſum.*
* *Aldefonſi.*
* *Aldefonſo*
* *Aldefonsũ*

* *Aldefonſum.* [b] S. Hugo a vinculis liberat Aldefonſum. Vide Baron. ann. 1074. * *Ferdinandus.*

XIV. SIC ſic Pater Hugo Berardum de Reottherio, qui Chauariacum, quod eſt iuris Cluniacenſis, graui exactione oppreſſerat, cum nec ſuis admonitionibus, nec amicorum ſuorum conſilijs refrenare potuiſſet, ad Deum precibus ſe conuertit, orando ſuperauit. Dum enim Pater pro oppreſſis preces fundit ad Deum, oppreſſor ſubito incolumitatem perdidit membrorum. Suis itaq; turbatis concutitur homo vrgentibus malis. Deponit contumaciam, aſſumit pœnitentiam. Tandem ſanctus requiritur, ſatisfactio promittitur. Hugo miſeretur, orando ſubuenit, ſoſpitatem impendit, oppreſſi liberantur, oppreſſor emendatur. Sed etiam hoc ſollicitudini prælatorum video referendum,

XV. APVD ſanctum Ioannem de Angeliaco, Abbas Hugo venerat, qui licet abſens corpore, præſens tamen ſpiritu, Cluniaco non deerat. Vidit itaq; in ſomnis quaſi fulgur impetu ruere, & Cluniacenſe auditorium ſcindendo irrũpere. Perpendens Pater ꝙ viderat, intellexit ꝙ talis in Cluniaco cauſa contigerat, quæ niſi cito recideretur, grauiſſima loci iactura ſequeretur. In cęptis itaq; prętermiſſis, Cluniacum feſtinus redijt, vocauit priores & ordinis cuſtodes, de

Viſio eius.

negligentiis fratrum inquirit, sed nihil huiusmodi per eos inuenire potuit. His ita dimissis, ad Dominum solitò recurrit, soluit vota precum, Capitulum intrat, fratres circumspicit, res mira, spiritu reuelante, occultum inter alios reum deprehendit, arguit, conuincit: reus ille Petrus erat, qui de Taderniaco venerat. Confitentem iudex pius digne flagellat, misericorditer sanat. His visis, seipsos circumspici bant singuli, ne aliquid in eis indebitum spiritualis oculus cognosceret patris. Sic & per visionem commonitus, Monasterium S. Marcelli Cabilonensis sanctus intrauit, mala quædam inueterata, & iam pene insanabilia, Spiritu sancto edocente cognouit, rescidit, & sanauit.

Duranni Episcopi facetijs dediti pœna.

OPERÆ PRETIVM est pro monachis ista vaniloquis subnotare. Tholosanum Episcopum Durannum, in cuius XVI.
præsentia leprosum sanauerat, Dei seruus sæpe commonendo reprehendit, & reprehendendo commonuit, vt ridiculosa quæ male consueuerat postponeret verba, addens quod nisi in præsenti vita corrigeret, post mortem tumentibus labiis, & spumeo ore deformis appareret. Episcopus non correxit, defunctus est, cuidam sacerdoti Siguino apparuit, & vt sanctus dixerat, vlcerosis tumida labiis ora præferebat. Petit auxilium Patris flebiliter, quem audire noluit, dum eum olim pie corriperet. Siguinus refert patri quod viderat, miseretur Abbas, & excessum oris septem fratrum silentio sanare festinat. Septem fratres elegit, quibus septem diebus pro Episcopo silere præcepit, vnus transgreditur, silentium soluit. Redit Episcopus ad Siguinum, fractum accusat silentium, de transgressore conqueritur, de dilata oris sanitate pro inobedientia septimi causatur. Siguino iterum ista referente, Abbas inquirit de transgressione. Transgressio inuenitur, & septenarius alius silentio dedicatur. Quo completo tertio præsul apparuit, gratias agens Abbati, Pontificali indutus chlamyde, os sanatum ostendit. Pensate, fratres charissimi, nouum prophetantis huius miraculum, qui non solum occulta viuorum, sed & obscondita prædicit defunctorum. Præstat viuentibus ægris sanitatem, præbet & mortuis sospitatem.

Eam S Hugo vt aboleuerit

* al. Nantuacum.

Est Prioratus Cluniacensis in Lugdunensi diœcesi vt notat Quercet.

ERAT Sanctus apud * Nanctoacum, venit nuncius qui diceret obijsse Wilencum. Wilencus iste, prior fuit XVII.
de Charitate. Pro defuncto pius Pater dum Missam celebraret, more solito viuam seipsum hostiam Domino præsentauit, & sic tenens in manibus filium Patri obtulit, oblatum ore suscepit, quo edoctus, ad fratres egreditur, reuelat sociis, quod apud Charitaté, non [a] Wileneus, sed Orius obijt. Erat ibi Odo, qui fuit prior Cluniacensis, post Episcopus Hostiensis, deinde Apostolicę sedis Pontifex summus, Vrbanus secundus. Qui legatione transmissa, inuenit iuxta viri Dei verbum, non Wilencum obijsse, sed Orium.

[a] Non Wilencum, sed Orium obijsse, diuinitus cognoscit.

HIS, aliisq; signorum titulis publicatus Hugo Dei seruus, apud summos Pontifices magnus habebatur; hunc XIIX.
Imperatores, hunc Reges, certatim venerabantur. Italicis, Hispanis, Gallis notus & Anglis, passim apud eos noua fundabat Monasteria, reparabat vetera. Hic non solum viris, sed & mulieribus claustra Cœnobialia posuit, in quibus fragilis earum conditio sexum vincens & seculum, sancta reclusione ligata, limitem non egreditur præstitutum, sed mente libera perambulat cœlum.

DIXI, fratres, de signis eius aliqua, omisi plurima, virtutes viri magis mirandæ sunt, referendas ex parte censeo, XIX.
nam imitandæ sunt. Habitus eius, forma religionis, vita ipsius, bene viuendi documentum fuit, orationem Deo, lectionem sibi, consilium proximo sedulus exsoluebat, mendacium & simulationem penitus abhorrebat, torporem & otium condemnabat. Pauperes opulenta manu pascebat, infirmos pia sollicitudine refouebat. Tribulatos consolabatur, pupillos & viduas tuebatur. Contra vitiosos tyrannus, erga pœnitentes erat mitissimus. Iudex disciplina, magister doctrina, charitate pater, obsequio minister, sic pluribus impendebatur, vt vix ad singula minor haberetur. Qui eius opera nouerunt, minus me dixisse conuincunt.

Catalogus virtutum eius.

SED & hoc meritis eius impensum, video referendum. Bertinus de Varenis in agro remanserat solus, rem ne- XX.
scio quam peracturus, vidit ibi personas præmaximæ dignitatis, præcedebat eos Domina splendoris & gloriæ inæstimabilis, quam transeuntem aspexit, sed faciem eius videre non meruit. Stabat homo attonitus, cum ecce quidam senior venerandus, mirantem illum ita alloquitur. Cuius est, ô homo, ager iste quem colis? Respondens homo, Sancti, inquit, Petri est, & Hugonis Abbatis. At ille, meus est, ait, ager & possessor agri. Ego enim sum Apostolus Petrus, & iste quem vides, sanctorum est Conuentus. Domina quæ præcedit, mater est Domini. Vade & ex parte mea dices Hugoni Abbati quia in proximo habet mori, sollicite prouideat in Domino sibi, suæq; domui. Bertinus vero legationem exequi timuit, sed secundo commonitus, & quia neglexerat, increpatus, Cluniacum venit, actionem prout digesta est Abbati retulit, Abbas reuerenter accepit, seq; citò moriturum humiliter præparauit.

Bertini visio.

Sabinæ visio.

SABINA quoq; sanctimonialis virgo, in Iottensi Monasterio testimonij singularis, vidit matrem misericordiæ XXI.
cum glorioso beatorum agmine. Vidit & subsellium candidum decenter ornatum agmini illi interesse, audiuitque quia Hugo Abbas Cluniacensis in eo debebat abire. Sabina visionem retulit, nec multo post nuncius venit, dicens migrasse sanctum, quem visio dicta signauerat abiturum.

Obitus sancti viri.

SIC sanctus & miraculis approbatus, & reuelationum sacramentis præmonstratus, in medio filiorum corpore XXII.
defunctus, sanctitate perpetuus, mundo decessit, domino viuit, dignè sepultus in Cluniaco iacet: sed institutionum eius sanctimonia permanet, sed ordinis disciplina quam docuit vsquequaq; viget, sed in cœlestibus meritorum eius corona refulget.

Visio Godefridi Episcopi Ambianensis.

EA nocte qua sanctus discessit, erat in Italia Godefridus Ambianensis Episcopus, sanctitate præclarus, qui cum XXIII
membra sopori dedisset, visum est ei quod in Cluniaco esset, rogatusq; à fratribus Abbatem Hugonem oleo sancto inungeret, & Episcopali redimitus infula, Missas celebrans, Dominici corporis & sanguinis ei viaticum ministraret. Perpendens denique Episcopus quod viderat, obijsse sanctum præsensit, suique socio itineris Matthæo, venerabilis Rhemorum Archiepiscopi Rudolphi tunc legato, visionem retulit, qui diem annotantes Romam peruenerunt, peractoque negocio reuertentes, inuenerunt eo tempore Cluniaco migrasse sanctum, quo fuerat Episcopo in Italia sub prædicta visione monstratum.

Matthæus hic est qui postea fuit monachus & Prior S. Martini de Campus Paris & tandem Epis Albanensis, cuius vitam descripsit Pet Venerab lib 2 Miracul.

Visio Bernardi de transitu S. Hugonis.

POST transitum B. Viri, quamplurimis euolutis diebus decidit in lectum Narbonensis Bernardus, diu in mona- XXIV.
stica religione probatus. Qui vt cognouit quia moreretur, astanti sibi domno Pontio Abbati cum fratribus, ait: Nosti Pater quia Nogenti Prioratum tenui, ibi quidem sanctus Dionysius mihi apparuit, & ita præcepit. Vade, inquit, frater, Vade Cluniacum, videbis Hugonem Abbatem tuum quantociùs obiturum, videbis & eius successorem Pontium, quem Apostolorum principes à Roma miserunt. Veni ego, sed abeunte Patre, me miserum, fateor nimio grauatus sopore, discedentem Patrem non merui salutare. Sed licet sopitis exterioribus oculis, interioribus tamen egredienti eius animæ præsens spiritu, affui in oratorio Beatæ MARIÆ Virginis matris Domini, vbi idem Pater delatus à fratribus, ea hora expirauit. Erat ibi, testor Deum, ipsa Dei genitrix, obuia obeunti. Aderat Petrus & Paulus, martyrum quoque & confessorum chorus, inter quos specialiter Martialem & Martinum agnoscebam & Benedictum. Qui dum susciperent animam morientis Patris, irruerunt eminus quidam Sagittarij. Contra quos misericordiæ Mater manicam suam eleuauit, & egredientem protexit. Qua cognita Sagittarij illico fugerunt territi & confusi. Deductus est autem in fertilissimam vineam Pater Hugo pausatiuus, me verò respiciens ita est allocutus. Accede frater, & vtere nobiscum candidis quibus abundamus racemis. Per triduum hic quiescam, donec pedum meorum tumore sedato,

dato, & puluere, quem longo traxi circuitu, detersero, ad mansionem transeam quam mihi Dominus parauit æternam. Defer Pontio successori meo hanc admonitionem meam, vt seruet sibi innocentiam, alijs misericordiam. His ita reseratis Bernardus adiecit. Ista quidem, ne vaniloquus iudicaret, hucusque tacui. Ciro moriturus sum, mentiri timeo. Vera loquutus sum. His dictis, die tertio, festo scilicet omnium Sanctorum, reddidit spiritum. Veneranda sunt ista, dilectissimi reuelationum mysteria, quibus seruum glorificat suum Christi magnificentia. Egredienti sancto exultans occurrit cœlorum curia, fideles in terris solemni gaudent lætitia, qui reuelatione suspensi, cœlestium pro Hugone suscepto mirantur gaudia. Hugo iste, anno vitæ XV. Monachus factus, XXV. Abbas sacratus, LXXXV. defunctus, tertio Calend. Maij quieuit in Domino, anno verbi incarnati M.CVIII.

Baron. ex Sigiberti chron. habet eum anno 1109. obijsse.

Miracula à S. Hugone patrata separatim edita collectore incerto, monacho tamen vt videtur Cluniacensi, habes in Bibliotheca Cluniacensi in S. Hugone, Abbate 6. Cluniac. vbi & plura de eodem sancto offendes quæ nos breuitatis gratia omisimus ne in immensum opus excresceret.

VITA S. ROBERTI, PRIMI ABBATIS MOLISMENSIS, ITEMQVE CISTERTIENSIS, BONA FIDE, ET NISI FALLOR, IVSSV ODONIS ABBATIS *Molismensis conscripta: sed suspicor in MSS. codicibus, quos secuti sumus, quædam omissa esse. Stylum aliquoties mutauimus.*

An. 1080.

I. BEATVS Robertus Campaniæ partibus oriundus, quasi quidam flos campi speciosus enituit. Cuius nimirùm decor in honestate morum intuentibus gratus erat, & sanctæ opinionis odor longè lateq; diffusus, ad imitationem suî plurimos inuitabat. Pater eius Theodoricus, mater verò Ermgardis dicebatur: ambo secundùm sæculi dignitatem clari, sed ante Deum morum integritate clarissimi.

29. Apr.

S Roberti parentes.

RERVM verò copia, quibus temporaliter abundabant, sic vtebantur, vt summi patrisfamiliâs potiùs viderentur dispensatores, quàm terrenæ substantiæ possessores. Scientes autem, quòd fœneratur Domino, qui miseretur pauperi: puluerem terrenæ conuersationis pijs eleēmosynis abstergebant: immò, quia in carne positi, non secundùm carnem viuebant, cogitatione & desiderio in cælestibus habitantes, coronas suas virtutum operibus, quasi gemmis quibusdam & lapidibus preciosis decorabant. Verùm quia paterrum eius fecimus mentionem, quemadmodùm hunc sanctum virum Spiritus sanctus præuenerit in benedictionibus dulcedinis, cùm adhuc matris vtero clauderetur, breuiter absoluemus.

Prouerb. 19.

II. PRÆGNANTI etenim matri gloriosa Dei genitrix virgo MARIA in somnis apparuit, annulum habens aureum in manu sua, dixitq; ei: O Ermgardis, volo filium, quem gestas in vtero, hoc annulo mihi desponsari. His dictis, mulierem dormientem relinquens, virgo beata disparuit. Illa verò expergefacta, animo cœpit reuoluere visionem. Adiecit autem beata Dei genitrix apparere iterùm mulieri, sicut olim Deus iterùm atque iterùm apparuit Samueli, ad confirmandam promissionem suam. Expletis igitur diebus, Ermgardis peperit filium, vocans eum Robertũ. Quem ablactatum, tradidit literarum studijs imbuendum: in quibus supra omnes coæuaneos suos proficiens, de fontibus Saluatoris puro pectore hauriebat, vndè saluatis gratiam posteà populis eructaret. Cùm autem esset annorum quindecim, mundana vitans contagia, totum se decreuit Domino consecrare. Itaq; florem gratissimæ iuuentutis Domino offerens, apud sanctum Petrum de Cella suscepit habitum regularem. Vbi ieiunijs & orationibus vacans nocte ac die, gratum Deo exhibendo obsequium, carnem spiritui, spiritum verò subijciens creatori, proficiebat. Cùm verò tempus esset, vt in seruo suo glorificaretur Deus, & lucerna, quæ sub modio latuerat, super candelabrum ad illuminandam Ecclesiam poneretur, ille, in cuius manu sunt corda hominum, eiusdem domûs fratribus inspirauit, vt virum Dei Robertum sibi eligerent in Priorem. Dignum quippe erat, vt qui, duce gratia, longo vsu didicerat tenere moderamina vitæ suæ, iudex & moderator vitæ fieret alienæ.

Visio matris eius.

1 Reg 3.

Discit literas.

Fit monachus.

Inde Prior.

III. ERAT per id tempus in remotis nemorum latebris eremita, Deo cupiens eo liberiùs, quo secretiùs deseruire. Qui cùm assiduitate ieiuniorum maceraret carnem, & orationum instantia spiritum roboraret, respexit Dominus humilitatem eius, nec sine grandi miraculo per illum creuit seruientium Domino multitudo. Duo enim milites, secundùm carnem fratres, ad ostentationem virium suarum execrabiles nundinas, quas vulgus torneamenta vocat, expetentes, cùm per nemus, in quo iam dictus eremita degebat, iter agerent, cœperunt intra se secreta cogitatione de nece mutua tractare. Inuidiæ quippe veneno miserabiliter tabescentes, apud se cogitabāt, quòd altero eorum extincto, is, qui superesset, in defuncti facultates possessor succederet. Sed Deus omnipotens, qui sciebat eos vasa misericordiæ mox futuros, fecit cum tentatione prouentum, ne iniquitatem, quam conceperant, effectui manciparent. Cùm igitur expleto negocio, ad quod ierant, quodque satis strenuè gesserant, adeò vt humanæ laudis fructum ex hominibus reportarent, ad propria remeantes, in locum, vbi de nece mutua secreta cogitatione tractauerant, gressu propero peruenissent: ibi velut ab ipso loco admoniri, vel potiùs diuina inspiratione compuncti, cogitatam cœperunt exhorrere nequitiam, & intra seipsos de concepto facinore conturbari. Ad memoriam verò reducentes, quòd in propinquo esset tugurium eremitæ memorati, pari voto iter suum ad ipsius mansiunculam direxerunt. Per confessionem verò virus pestiferum, quod in eorum cordibus latuerat, euomentes, eliminata spurcitia, gratum in seipsis Deo habitaculum parauerunt. Deniq; à viro Dei pro nequitia illa cogitatione suscepta castigati, ab illo recesserunt, etiam salutaribus admonitionibus instructi. Cùm verò ad locum, in quo priùs alter alteri erat necem meditatus, alter ex altero percunctatus est: Ecquid, frater charissime, hæc nobis hesterno die euntibus animo versabas? At illo cogitationem animi sui expromente fratri suo, ille respondit: Et ego in simili cogitatione versabar. Rursùs igitur corde compuncti, & ad virum Dei reuersi, spreta sæculi pompa, cum illo cœperunt spiritualiter viuere, & ad portandum suaue iugum Christi ceruicem cordis humiliter inclinare. Quis igitur dubitet eorum conuersionem meritis B. Roberti adscribendam, cuius magisterio, sicut sequens oratio declarabit, disciplinis erant regularibus imbuendi? Deus autem, qui consolatur humiles, adiecit multiplicare seruos suos, ita vt intra breue spatium ad septenarium numerum peruenerint. Quos septem viros, quasi septem columnas spiritualis ædificij, præparauit Dominus. Per illos namq; cœpit ordo monasticus reuiuiscere, & fructum spiritalem facere.

Auri sacra fames.

Confessione euomitur virus peccati.

Duo nobiles fiunt eremitæ.

IV. INTERIM verò beatus Robertus, sanctitate & gratia apud Deum & homines clarus, à monachis sancti Michaëlis Tornodorensis, electus est in Abbatem. Porro ij, quos diximus, eremitæ, cùm non haberent, qui eos disciplinis regularibus informaret, audientes famam beati Roberti, duos è fratribus suis ad illum mittere curauerunt. Qui cùm ad locum peruenissent, in quo vir Dei sedulum Domino exhibebat obsequium, Præpositum domûs illius in auditorio repererunt. Qui cùm eorum propositum causamque itineris cognouisset, vix ab illo multis precibus obtinere potuerunt, vt ad virum Dei secretarium ducerentur. Inuidiæ quippe mucrone confossus Præpositus, sibi arbitrabatur decedere, si quid laude dignum per seruum suum Robertum Dñs de aliorum profectibus ordinasset. Vnde

S Robertus fit Abbas.

etiam fratribus eiusdem domûs & socijs Abbatis persuasit, ne petitioni fratrum, qui ad requirendum virum Dei venerant, vt ipsis præesset, assentirent. Veruntamen beatus Robertus eorum petitioni iustisq; votis congratulans, illorum desiderijs fecisset satis, nisi fratres Tornodorenses vnanimiter obstitissent. Interim salutaribus admonitionibus informatos, suis munitos precibus & benedictione firmatos, remisit ad propria, singulariter in spe illos constituens, quòd simulatq; facultas ei tribueretur à Domino, ipsos adimpleret lætitia cum vultu suo. Postea verò cernens fratres suos ab æquitatis tramite deflectere, ad monasterium Cellense, vnde euocatus fuerat, regressus est: vbi Lia, quæ laboriosa dicitur, ad tempus seposita, diù desideratæ Rachelis fruebatur amplexibus, hauriens in gaudio de fontibus Saluatoris, quod postea propinaret in salutem fidelibus.

Deserit monachos dissolutos.

VI. SED quia latere non potest ciuitas supra montem posita, beatus Robertus supra montem Christum radicatus firmiter & fundatus, defuncto Priore sancti Aigulphi, ad pascendum ibi humilem gregem Christi rursùm eligitur, in eadem domo vnanimi fratrum voto parique desiderio Prior effectus. Memorati autem eremitæ, amore vitæ cœlestis afflati, cùm virum Dei conspicerent semper in melius proficere, & seipso effici meliorem, inito consilio, duos ex fratribus suis ad sedem Apostolicam ablegârunt, vt à summo Pontifice precibus obtinerent, vt vir Dei beatus Robertus pusillo gregi Christi pater fieret atque pastor. Summus autem Pontifex audiens illorum propositum, gauisus est valdè, petitionique eorum benignè annuens, Apostolica benedictione fretos, remisit gratulabundos ad sedes suas, Abbati de Cella per Apostolica scripta mandans, vt quem illi è fratribus elegissent, ipsis traderet Abbatem. Abbas autem Cellensis, vbi Pontificis accepit mandata, beatum Robertum postulantibus dedit, tristis quidem ac mœrens, sed iussis Apostolicis non ausus obstrepere aut repugnare. Videbat enim illorum consolationem, sibi suisque afflictionem fore, quandoquidem è domo sua, firma quædam & instar cedrinæ imputribilis columna tolleretur.

Matth. 5. Fit Prior S. Aigulphi.

VII. PORRO beatus Robertus curam pastoralis officij in se deuotus recepit, videns quòd labor suus sine fructu non esset, cùm vnanimitas gregis, respuens terrena & appetens inquitensque cœlestia, ipsius salutaribus monitis obediret. Itaque secundùm interiorem hominem in spiritu humilitatis Deo seruiens, secundùm exteriorem verò strenuè ministerium suum implens, actiuæ vitæ tanquàm Liæ copulatus est ad filios spirituales procreandos in loco, qui nunc dicitur Colannus. Cùm autem breui tempore fratrum numerus vsque ad tredecim excreuisset, considerans vir Dei loci importunitatem, relictis ibi custodibus, assumptisq; secum fratribus, in quoddam nemus, cui Molismus nomen est, secessit: vbi proprijs manibus laborantes, ramos de arboribus amputârunt, atque ex ijs domicilia, in quibus possent quiescere, construxerunt. Oratorium quoq; simili schemate ædificârunt, in quo salutares hostias & sacrificium contriti spiritûs Domino frequenter offerebant. Cumq; panem non haberent, quo post diuturnum laborem corpora possent reficere, solis leguminibus vtebantur. Contigit autem Trecensem Episcopum per nemus illud, in quo Dei homines in summa paupertate & humilitate Deo seruiebant, iter facere, & ad locû illum, refectionis hora, cum sociorum frequentia peruenire. Quos viri Dei deuotè suscipientes, quodammodò confundebantur, quòd non haberent, quæ cibum sumpturis apponerent. In eorum autem humilitate & paupertate non mediocriter ædificatus Episcopus & compunctus, valefecit eis & recessit.

Fit Abbas Molismensis. Molismus extruitur. Nota abstinentiam.

VIII. PROCEDENTE verò tempore, cùm non haberent fratres, vnde possent vel ad breue tempus sustentari, ad beati Roberti consilium confugerunt. Ille verò, qui nunquàm putauit aurum robur suum, nec obrizo dixit, Fiducia mea: docuit illos in Domino collocare spem suam, sciens, quia non fineret Deus diutiùs fame affligi animam iusti. Cùm igitur precium non haberent, nihilo minùs Trecas eos misit ad emendam annonam, etiam iuxta literam prophetæ consilijs obtemperans, dicentis: Qui non habetis argentum, properate, emite & comedite. Cùm autem Trecensem essent vrbem nudis pedibus ingressi, statim de illis ad Episcopum rumor perlatus est: qui illos ad se iussit introduci, satisq; deuotè eos suscipiens, suum erga Deum amorem in exhibenda seruis eius humanitate declarauit. Deniq; nouis vestibus regulariter eos induens, cum quadriga, pannis & panibus onusta, ad sua loca remisit. Qua quidem benedictione non mediocriter confirmati, didicerunt inter aduersa patientes esse. Quinetiam à die illa & deinceps non defuit, qui illis & ad victum, & ad vestes necessaria suppeditaret: cumq; in Dei seruitio constantissimè perdurarent, multi accedebant ad illos seculum fugientes, & reiecta mundi sarcina, ceruices suas iugo Domini supponentes. Quidam verò etiam ex remotis locis eis mittebant necessaria, vt mercedem iusti reciperent, dum ipsi iustis vitæ præsenti res necessarias impartirent.

Iob 31. Prouerb. 10. Esa 55. Episcopi Trecẽsis humanitas. Matth. 10.

IX. SED quia plerunquè rerum copia morum inopiam & egestatem parit, cùm cœpissent abundare temporalibus, cœperunt spiritualibus vacuari, ita vt eorum iniquitas quasi ex adipe prodire videretur. Sanctus autem Robertus cor suum diuitijs affluentibus non apponens, magis ac magis in Deum proficere conabatur, & secundùm instituta sancti Benedicti, sobriè & iustè & piè viuere. Quod videntes filij Belial, in virum Dei atrociter insurgebant, illum ad amaritudinem prouocantes, & animam iusti iniquis operibus cruciantes. Nec te moueat Lector, quòd in illa sancta congregatione sibi locum vendicauit iniquitas. Sanè etiam scriptura teste didicimus, quòd cùm quadam die venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam satan. Sic sic ab initio non defuit in Ecclesia iustus, qui proficeret, & impius, qui probaret. Videns autem vir Dei, quòd illos reprehendendo non proficeret, & quòd disciplinæ regularis obseruatione postposita, vnusquisque post prauitatem cordis sui ambularet, statuit illos relinquere: ne, dùm in eis frustrà quæreret spiritale lucrum, ipse animæ suæ faceret detrimentum. Orta igitur inter eos discordia, recessit ab eis, venitq; ad locum, qui vocatur Aurum, in quo audierat habitare fratres, in spiritu humilitatis Domino seruientes. Ad quos cùm venisset, deuotè susceptus est ab eis, vixitque aliquandiù inter eos, laborans proprijs manibus, vt haberet vnde tribueret necessitatem patienti. Vigilijs etiam & orationibus incessanter insistens, infatigabiliter Domino seruiebat: & cùm in sanctitate cunctos excelleret, omnibus seruiens, omnium se minimum reputabat. Vnde non multò pòst ab eis electus est in Abbatem, quibus præesse curauit multa cum modestia, infirmis curam impendens, & sanos fouens, nec quasi dominans in clero, sed forma gregis factus ex animo.

Ex rerum copia quidam insolescunt. Iob. 1. Bonis mali semper admixti. Relictis Molismẽsibus, fit alibi Abbas.

X. MOLISMENSES interea pœnitentia ducti, quòd virum Dei offendissent, & à se quodammodò sua proteruia & inobedientia expulissent, ruinam suam tam in moribus quàm in possessionibus anxiè deplorabant, suoq; casu experti sunt, beati Roberti meritis, ipsis Dominum rerum temporalium abundantiam tribuisse. Itaq; communicato inter se salubri consilio, summum Pontificem adiêrunt, eiusq; authoritate freti, eum Molismum reuocauêre. Vbi ieiunijs & orationibus continenter insistens, æmulatione Dei æmulabatur sibi subiectos, ita vt breui obseruantiam disciplinæ regularis apud illos instaurârit. Erant autem inter illos quatuor viri fortiores, nempe Albericus & Stephanus, atque alij duo, qui post cœnobiticæ exercitationis rudimenta, ad singulare eremi certamen suspirabant. Egressi ergò de cœnobio Molismensi, venerunt ad quendam locum cui Vinicus nomen est: quem cùm aliquanto tempore incoluissent, ad instantiam Molismensium à venerabili viro Iocer anno Lingonensi Episcopo, nisi reuerterentur, excommunicationis sententiam exceperunt. Compulsi ergo eum, quem diximus, locum relinquere, venerunt ad syluam quandam, ab incolis Cistertium nuncupatam: vbi in honorem beatæ Dei genitricis oratorium construentes nec minis nec precibus à suo deinceps proposito potuerunt reuocari, spiritu feruentes, & infatigabiliter die ac nocte, Domino

Reuocatur Molismum. Cistertium à quibus primò habitatum.

Anno 1098.

Domino seruientes. Audiens autem B. Robertus sanctam illorum conuersationem, assumptis secum viginti & duobus fratribus, perrexit ad eos, vt sancti eorum propositi esset particeps & adiutor. A quibus summa cum deuotione susceptus, eis aliquandiù paterna solicitudine præfuit, regulariter illorum vitam & mores instituens, atque seipsum religionis & honestatis formam & exemplum illis proponens. Sed Molismenses ægrè ferentes tanto se pastore destitui, summum Pontificem adierunt, vt vir Domini B. Robertus ad Ecclesiam Molismensem, quam priùs fundauerat, redire cogeretur. Porro summus Pontifex * vt audiuit nouellam Cistertiensium plantationem in Christo firmiter radicatam, gauisus est valdè, præsertim quòd comperisset omni morum honestate eam pollere, fratresq; B. Roberti exemplo formatos, sancti Benedicti regulam feruenter obseruare. At tamen animaduertens Molismensibus imminere excidium, si viri Dei præsentia fraudarentur, scripsit ª Episcopo Cabilonensi, vt alio Cistertiensibus Abbate ordinato, B. Robertum cogeret Molismum reuerti. Quod vbi B. Robertus comperit, sciens quia melior est obedientia, quàm victimæ. & quasi scelus est idolatriæ, nolle acquiescere: dispositis apud Cistertium, quæ ad nouæ institutionis obseruantiam pertinebant, Abbatem eis præfecit, virum Deo dignum, Albericum, qui fuit vnus ex primis monachis Ecclesiæ Molismensis. Sicque omnibus salubriter ordinatis, ad monasterium Molismense, quod ipse in honorem B. MARIÆ fundauerat, reuersus est. Defuncto verò post biennium Alberico successit ᵇ Stephanus, à beato Roberto Abbas Cistertiensis ordinatus.

1 Reg. 15 Eccl. 4.

S. Robertus primus præficitur Cistertiensib. Vide Sigibert. in chrō. & Bar. hoc anno.

* Vrbanus scilicet secundus

ª Erat is Cabilonensis Episcopus, diœcesanus, Walterus nomine.

ᵇ Sub hoc Stephano S. Bernardus monachum se fecit.

XI. ITA ergò nouellæ plantationis cùm esset institutor, & ad eius arbitrium vtriusque monasterij, Molismensis & Cistertiensis, ordinatio pertineret, cum duobus monachis Molismum rediit, Cistertiensibus quidem eius abitione mœrentibus, Molismensibus contrà eius reuersione gratulantibus. Obuiàm autem ei venit ex Barensi oppido honoratorum hominum atque plebeiorum multitudo maxima, qui eum cum grandi tripudio & diuinis laudibus exceperunt. At ille cum suo, imò cum Christi grege pusillo, putà Molismensi collegio, paratum sibi à Deo locum ingressus, diuinam, quæ cuncta dispensat, prouidentiam tota mentis alacritate magnificans, commissum sibi gregem paterno fouebat affectu, disciplinis regularibus illos instituens: imò verò exemplum regulariter viuendi seipsum illis præbens. Quàm autem modestæ seueritatis in subditos, quàm liberalis & benignus in pauperes fuerit, non est silentio prætereundum. Die quadam duo clerici virum Dei præ foribus Ecclesiæ repererunt, & ab illo instanter alimoniam petere cœperunt. Vir autem Domini, sicut totus misericordiæ visceribus affluebat, illorum cupiens leuare inopiam, statim quendam è fratribus, cui ex officio incumbebat ministrare mensis, accersiri præcepit, eique mandauit, vt aliquid largiretur egenis illis. Respondente eo, panes in monasterio prorsùs nullos haberi: Vnde igitur, inquit vir sanctus, hodiè reficiendi sunt fratres? Ille se nescire respondit. Mox peractis ex more Missarum solennijs, fratres ad mensam accedere cœperunt.

S. Robertus redit Molismum.

XII. CVMQVE sonitum cymbali, sicut illa hora moris est, vir sanctus audîsset, ab œconomo sciscitabatur, vndè panes haberet, quos fratribus corpora refecturis esset appositurus. Tum ille, Paucos, inquit, reseruaui, in eam curam intentus, ne fratribus hora refectionis cibus deesset. At vir Dei zelo accensus, fremens & indignans, quòd in grege sibi commisso repertum esset inobedientiæ lolium & diffidentiæ zizania, ingressus refectorium, panes mensis appositos in sporram coniecit, eosq; è colliculo Ecclesiæ vicino in subterfluentes aquas per præceps abiecit, nolens in filijs Dei culpam inobedientiæ extare. Eius autem zelum Deus ex alto perspiciens, iam quibusdam piis fœminis de Castellione inspirauerat, vt fratribus comesturis panes deferrent. Porrò vir Dei Robertus ad portam monasterij veniens, tres illic quadrigas offendit onustas panibus, quas memoratæ de Castellione fœminæ fratribus reficiendis adduxerant. Itaque conuocatis fratribus, diffidentem illum & inobedientem fratrem coram omnibus obiurgauit, cunctosq; ad benè sperandum in necessitate de Dei misericordia salutaribus monitis animauit.

Vide sancti viri zelum.

XIII. CVM autem vir beatus multa laborum certamina in Christi militia exegisset, vitæ præsentis iam planè pertæsus, dissolui & esse cum Christo ardenti desiderio cupiebat. Cuius votis Deus annuens, horam exitûs eius ab hac vita, non paucis antè diebus, sicut ipse optauerat, ei reuelauit: quam imminentem ille fratribus indicauit. Aliquandiù igitur corporis aduersa valetudine laborans, gratiæ merita virtute patientiæ cumulauit, glorians cum Apostolo in infirmitatibus suis, & virtuti Christi gratum intra se domicilium parans. Itaque anno ætatis suæ octogesimotertio, tertio Calendas Maij, corpus terræ reddidit: spiritum verò ad Deum, cui indefesso famulatu feruenter adhæserat, terra plorante, cœlo gaudente, transmisit. Filij autem eius, monachi Molismenses, quorum omne gaudium & solatium in illo fuerat, amarissimè flentes, reuerendi patris exequijs deuotiùs insistebant: & licet de superna eius meritorum retributione minimè dubitarent, immò de suffragijs per eius merita sibi conferendis confiderent: attamen tanti patris præsentia, ab hac luce ipsis subtracta, non mediocriter angebantur. Et quia dum viueret, lucis se esse filium iustis operibus declarauit, quanti apud ipsum esset meriti, Deus in eius obitu ostendit. Nam supra domicilium illud, in quo eius exanime corpus iacebat, primo noctis crepusculo duæ lucidissimæ, eæque diuersi coloris irides apparuerunt: quæ ad amplitudinem magnæ plateæ se dilatantes, in quatuor partes terræ extendi videbantur: & altera quidem ab Aquilone ad Austrum, altera verò à Septentrione ad Orientem sese protulit. In summitate autem, vbi pariter iungebantur, clara lux instar lunaris circuli refulgebat, eaque in altum sese protendens, tenebras noctis à loco illo penitùs exclusit. Porrò in hac luce crux rutilans visebatur, primò quidem exigua, sed paulatim excrescens, magna euasit. Circum eam innumerabiles varij coloris erant circuli, in quibus singulis singulæ ortæ sunt paruæ cruces, eæque rutilantes & cum suis circulis increscentes. Cumque se vsquequaquè in firmamento intendissent, totum Molismensem locum mirabiliter illustrabant: vt signis euidentibus doceretur, beatum virum, qui eo in loco cum pietate dormitionem acceperat, filium lucis esse. Nec dubitandum, quin ad declaranda sanctitatis eius merita lumen illud cum crucibus cælitùs extiterit: vt daretur intelligi, sanctum virum, respuentem opera tenebrarum, carnem suam crucifixisse cum vitijs & concupiscentijs. Idcircò autem multæ visæ sunt cruces, vt certo essent argumento, quamplurimos eius sancti viri futuros imitatores, sicut & ipse fuerat CHRISTI. Quid verò irides illæ aliud sibi voluisse putandæ sunt, nisi vt intelligerentur signum esse fœderis inter Deum & hominem, inter creatorem & creaturam?

2. Cor. 12.

Obitus S. Roberti.

Eo defuncto, mira quædam videntur.

XIV. EXPLETIS autem pro more circa beati viri corpus exequijs, gleba illa sanctissima à vicinis Abbatibus, aliisq; reuerendis personis, ea causa congregatis, venerabiliter est tradita sepulturæ, & in Ecclesia beatissimæ MARIÆ Virginis, quam ipse in eius honorem fundauerat, honorificè tumulata. Deus autem omnipotens, vt post carnis depositionem famulum suum Robertum viuere comprobaret, multorum eum miraculorum gloria decorauit. Et ipse vir sanctus vt se ostenderet curam gerere filiorum, etiam postquàm subtracta est ab eorum oculis visio corporalis, si quandoque fuissent in Dei seruitio negligentes, aut ad nocturnas preces, quas Matutinas vocant, tardiùs surrexissent, crebrò solitus est excitare custodem, arguens inertes ac negligentes, & hortans ad meliora deuotos. Beata quoque Dei genitrix, quæ sibi desponsauerat virum Dei, dum adhuc vteri materni clauderetur angustijs, gratiam, quam singularem accepit à Domino, communicare non destitit seruo suo. Nam ab obitu sancti viri cœperunt creberrima fieri miracula in Ecclesia Molismensi, quam ille construxerat in honorem eiusdem sacratissimæ virginis, cui à primæua ætate totum se dediderat, & deuotione seruierat speciali.

Etiam defunctus curā gerit Molismensium.

DIVINÆ

Miracula multa fiunt. DIVINÆ autem dispensationis gratia in omnem terram diuulgante miracula, quæ Deus omnipotens precibus XV.
suæ matris & beati Roberti meritis operari dignatus est in Ecclesia Molismensi, cœpit vndiquè gentium confluere multitudo. In ijs quædam paupercula mulier, morbo laborans caduco, ad Ecclesiam Molismensem venire constituit, auxilium à matre Domini & beato Roberto eius famulo quæsitura. Assumptis igitur secum duobus puerulis, quorum alter pendebat ad eius vbera, alter verò gressu debili matris vestigia sequebatur, iter prosequitur destinatū. Inclinante autem iam die, venit ad monasterium Quinceij, hospitium mendicans à monachis. Sed quia illorum canon intra fines monasterij sexum muliebrem non admittit, compulsa est misera mulier inde recedens in nemore pernoctare. Vbi sanè casu fortuito focum reperit, quem è sopitis cineribus rursùs excitans, cum duobus puerulis illic mansit. Media autem nocte lupus aduenit, & cùm mulier ex vna parte ignis sederet, crudelis bestia in altera recubauit. Quo viso, mulier fronti suæ signum crucis imprimens, se & pueros suos Deo & beatissimæ Virgini MARIÆ, & beato Roberto deuotissimè commendauit. Interea illam suus inuasit morbus, & dum corpus ceu exanime palpitat, lupus quasi de industria expectâsset, minorem puerum abripiens aufugit. Morbo autem illo se remittente, fœmina tanquàm à morte resurgens, inter brachia suum quærit infantulum, quem paulò antè tenuerat, nec alibi se reliquisse sciebat. Lætabatur se illo morbi dolore liberatam, sed ecce succedit dolor illo acerbior, quando maiorem filium interrogans de minori, casum planè miserabilem cognoscit. Quid faceret misera mulier aut quò se verteret, nesciebat, sed inter lachrymas & eiulatus hæc subinde repetebat: Redde, redde depositum beatissima MARIA, redde depositum Pater Molismensis. Mira res. Dum isthæc crebrò repetit, & beatam MARIAM sanctumq; Robertum sæpiùs inuocando vim doloris sui exprimit: ecce bellua, suæ ferocitatis oblita, cui proprium est non parcere, sed vorare, de
Insigni miraculo lupus reddit infantem. sylua procedens, & innoxio ore puerum deferens, eum incolumem reddit matri suæ. Tum illa conceptum mœrorem subsequenti lætitia profligans, cœptæ peregrinationis iter prosequitur, & in multorum præsentia rei seriem enarrat. Porrò in dorso pueri dentium relicta vestigia, eius verbis fidem conciliabant.

ITEM vir quidam in villa, quæ Nouallames dicitur, cum vxore sua negocijs externis occupatus, domo sua obserata, solum reliquit infantulum in cunis dormientem. Interea ignis concepta materia paulatim increscens, in flammas sese etiam foras diffundit: cumque iam in tecti superficie debaccharetur, accurrit populus, illi periculo remedium allaturus: sed frustrà id fuit, flammis aditum in ædes prohibentibus. Accurrunt etiam parentes, pueri nomen crebrò appellantes, tundunt pectora, lacerant capillos, præ amore chari pignoris non sentiunt conflagrantes ædes, quarum dispendium eius saluti posthabebant. Mater hæc sæpiùs iterat: Esto clypeus à facie ignis deuorantis Domi- XVI.
Aliud præclarum miraculum. *Dan. 3.* na Molismensis. Demùm aduolat ad puerum vterq; parens: rogant Deum, vt vel cineres flammis absumpti pueri liceat inuenire. O rem planè stupendam. Attendant, qui audiunt, & tanti miraculi nouitatem miretur totus orbis. Inueniunt infantulum flammis arridentem, & cunabulis simul cum pannis in cineres redactis, in solum puerum sæuire nescit incendium. Ita in laudem suæ matris & ad B. Roberti merita declaranda, Filius Dei Patris, antiquum Babylonicæ fornacis dignatus est miraculum renouare. Puero itaq; à parentibus oblato & Ecclesiæ præsentato, conuenerunt plurimi Dominum collaudantes: quorum etiam consilio, ne res obliuione deleretur, literis mandata est.

AT verò si vniuersa, quæ per seruum suum Dominus operatur, scribere velim, non potero par esse labori, citiusque me tempus, quàm rerum copia deficiet. Nam quotidiè in Ecclesia Molismensi beati Roberti auxilium implorantibus, adest misericordia redemptoris nostri. Eius interuenientibus meritis, ad sepulcrum eius illuminantur cæci, debiles recipiunt gressum, ægri sanantur, maligni spiritus eius præsentiam non ferentes, ab obsessis corporibus ex- XVII.
Duo ægri reualescūt. pelluntur. Quod ne alicui incredibile videatur, pauca superioribus adiungemus. Duo ægri, fide feruentes, ad locum, in quo sancti corporis gleba, vitali spiritu vacuata, iacebat, accedentes, postquàm supponi feretro, eiusque sudarium
4. Reg. 5. contingere meruerunt, mox pristinam recepêre sanitatem, planctumq; fratrum mœrentium in solenne gaudium de patrato per seruum Dei miraculo conuerterunt. Sed & sicut quondam per puellam captiuam virtus Helisæi Prophetæ innotuit regi Syriæ, sic etiam per sexum muliebrem apud Francigenas innotescere voluit seruus Dei. Niuernensis enim Comitissa, cùm in quodam oppido cum puellarum multitumq; frequentia moraretur, monile aureum ferebat ad collum suum, tam auri fulgore, quàm gemmarum scalptura eximium. Cuius cùm splendorem & precium alijs indicatum cuperet, ablatum à collo suo manibus tenuit, alijsq; gestandum tradidit. Mirabantur omnes monilis decorem, sed dum alij alijs illud visendum offerunt, atque interim de rebus alijs miscent colloquia, monilis obliuiscuntur. Deinde Comitissa manum mittens ad collum suum, cùm sentiret monile inde amotum, solicitè perquirit, cuinam illud tradidisset. Negabant singuli se illud habere: itaq; matrona nobilis cœpit magis ac magis animo conturbari. Erat autem in eo loco multum straminis, quod illa iussit ventilari, & accensa lucerna, totam domum euerti. Sed cùm nulla posset ratione illud inuenire, puella quædam, quæ in eius erat obsequio, accessit ad illam, constantissimè asserens, si beatum Robertum fideliter inuocaret, fore, vt is monile amissum sine dubio ipsi restitueret. Eius consilio Comitissa acquiescens, cereum in honorem beati Roberti iussit ad Ecclesiam Molismensem deportari, at-
Monile amissum, ad S. Roberti inuocationem reperitur. que illic in honorem beatissimæ Virginis & sancti Roberti accendi. Quod cum factum fuisset, statim coram tanmulta plebis frequentia monile in eius gremio est repertum. Itaq; factus est vtriusq; sexûs hominum conuentus pro to miraculo laudantium Deum, & illum in beato Roberto famulo suo mirabilem prædicantium. Hoc autem miraculum in ea regione tam celebre euasit, vt quisquis aliquid amiserit, ad viri Dei auxilium confugere non moretur: atq; ita rem amissam sine dilatione recuperet.

AN. 1220.

VITA S. PETRI MARTYRIS EX ORDINE PRÆDICATORVM: AVTHORE THOMA LENTINO PATRIARCHA HIEROSOLIMITANO, eius contemporaneo. Dictionem in gratiam Lectoris eruditi passim nonnihil elimauimus.

29. APRIL. *I. Ioan 5.* TRes sunt, qui testimonium dant in cœlo: Pater, Verbum & Spiritus sanctus. & tres sunt, qui testimo- I.
nium dant in terra: spiritus, aqua & sanguis. Sanctorum gloriam multis & varijs testimonijs adstruendam, sapientia diuina præuidit, quibus corda fidelium ad laudes suæ bonitatis celebrandas attentiùs erigeret, & in sanctorum venerationem vehementiùs & copiosiùs excitaret. Fælix autem ille sanctus, cui & cælestia & terrena testimonia suffragantur, cui nec virtus cælestis deest ad gloriam, nec laus ter-
Cælestia & terrestria testimonia Sanctorum restris ad famam, longè lateq; diffusam, & fidelium testimonijs comprobatam. Quæ quidem in beato Petro nouo martyre, strenuo fidei pugile, clariùs innotescunt, cuius sanctitati tota Trinitas præbet testimonium: Patris potentia in miraculis, Filij sapientia in doctrinis, Spiritûs sancti gratia in donis & virtutibus, quibus eum vberiùs ornauit, & præ eius participibus suorum charismatum vnctione perfudit.

VT autem fides in fidei pugile contra fidei oppugnatores, nempè hæreticos, illustriùs refulgeret, & suis mican- II.
Aqua. Spiritus. Sanguis. tibus radijs inuidorum oculos efficaciùs perstringeret, non defuêre illi etiam terrena testimonia, quandò & aqua baptismalis innocentiæ, quàm à matris vtero inuiolatam semper retinuit: & spiritus sapientiæ, quam per Italiam latè diffudit: & sanguis triumphalis passionis, quam pro fide Christi fortissimè suscepit, multiplicem eius gloriam cum multa

multa laude testantur: vt sanctis virginibus, doctoribus & martyribus par existimetur in præmio, quorum in terris merita magno studio est æmulatus. Sed hæc vt euidentius appareant, à primordijs vitæ eius vsque ad passionis triumphum narrationem stylo rudi pertexemus: quædam etiam cælitus ostensa miracula adijciemus, quemadmodum ad nos homines fide digni verissime retulerunt: idque in gloriam & honorem illius, qui gloria & honore suum martyrem coronauit.

I. BEATVS Petrus martyr, Prædicatorum decus, Italiæ speculum, & fidei pugil ac propugnator egregius, in Gallia Cisalpina, quam Longobardiam vocant, ciuitate * Veronensi, ex parentibus hæresi deprauatis traxit originem: vt tanquam lux è tenebris, rosa de spinis, flos è sentibus ortus, tanto amplius reluceret in mundo, redoleret in cœnobio, rutilaret in cælo. quod è parentibus errore occæcatis, mente sauciatis atque corpore corruptis, decus virgineum, atque è spinis & sentibus, æterno incendio addictis, martyr inclytus esset profectus. Nam tametsi parentes habuit hæreticos, quorum vt institutione erudiretur, & filium vera ratio admonebat, & puerum necessitudo compellebat: at nihilo minus ita se mundum ab illorum seruauit erroribus & immunem, vt neque blandis parentum dolis, neque multa verborum frequentia, ad hæreticorum siue colloquia, siue consortia vel induci potuerit, vel compelli. Videbatur iam enim in tantilla ætate intelligere prouerbium, quod nondum legerat: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. & illam Apostoli sententiam: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Quod enim à natura videmus homini & cæteris animantibus attributum, vt homo serpentis, agnus lupi conspectum horreat, & inditam hosti sæuitiam sentiat: hoc puerum bonæ indolis vnctio cælestis edocuit: vt venenatorum serpentum consortia fugeret, & lupos rapaces, pellibus ouinis tectos, inimicos intelligeret, atque eorum commercia vitaret.

** quidam habent Cumana.* *Eccli. 13.* *1 Cor 15.* *Menander.*

II. ITAQVE cum necdum pueritiæ annos exegisset, annos plus minus septem natus, à scholisque rediret, quibus erat traditus literis imbuendus, à patruo suo hæretico, magno diaboli laqueo, quidnam in scholis didicisset, interrogatus, respondit se Christianæ fidei symbolum didicisse, Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ, & reliqua, ordine illi recitans. A cuius fidei professione cum ille puerum, tanquam rudem quendam tyrunculum auertere niteretur, persuadereque ei vellet, vt non Deum, sed diabolum potius fateretur, visibilium conditorem: quasdam etiam scripturæ sententias adhiberet ad suum confirmandum errorem, (erat enim perfidiæ causidicus atque patronus) nihil à puero potuit obtinere, affirmante constanter, quod legisset, quodque scriptum esset, id se velle & credere & confiteri. Quod ille satanæ venator & administer, magnusque animarum seductor vbi perpendit, totum, quod gestum fuerat, patri pueri retulit, & vt Petrum à scholis remoueret, modis omnibus est persuadere conatus. Timeo enim, ait, ne cum Petrus bene fuerit eruditus, ad meretricem illam se transferat, fidemque nostram destruat, magnus ecclesiæ, hoc est, conuenticuli Manichæorum futurus, si vixerit, persecutor. Quod quidem ille à seipso non dixit, sed tanquam alter Caiphas, beatum Petrum hæreticorum perfidiam destructurum, futurorum nescius prophetauit. Sed quoniam non est consilium contra Dominum, quemadmodum apud filium, ita etiam apud patrem nihil obtinuit sermo eius. Non enim præbuit ei assensum pater pueri, sperans illum ad sectam suam, posteaquam in Grammatica esset institutus, per hæresiarcham aliquem pertrahendum.

Error Manichæorũ. *Sic more hæreticorum Romanam vocat Ecclesiam.* *Iohan. 11.*

III. VT igitur Dei grata voluntas impleretur, qui malignorum hominum dissipat cogitationes, cum puer domi pueritiæ annos egisset, & hæreticos in ipsa propemodum infantia superasset, missus est studij causa Bononiam. Vbi licet esset ab hæreticorum infestatione remotus, non tamen defuerunt ei noua impugnationum genera, florem illi pudicitiæ eripere connitentium, quæ adolescentiæ solent esse permolesta. Ecquis vero inter carnis illecebras, mundi fallacias, hostis antiqui insidias, denique inter lasciua & lubrica sodalium contubernia integritatem mentis & corporis possit conseruare atque tueri? Non est hoc fragilitatis humanæ, sed donum Dei est & paucorum priuilegium. Immo vero, teste S. Hieronymo, in carne præter carnem viuere, non terrena vita est. sed cælestis. Itaque ingeniosus adolescens, cum sortitus esset animam bonam, etiam ad corpus incoinquinatum & cor immaculatum conseruandum toto pectore anhelabat, bonitatem circa se diuinæ dispensationis agnoscens & stupens, sicut longo post tempore coram quibusdam fratribus, eius puritatis conscijs, confessus est, quod inuiolatus castitatis dispendia potuerit euitare. Aduertens vero puer sanctus, non tutum esse cum scorpionibus habitare, velut alter Ioseph, pallium reliquit in manu Ægyptiæ, ipsius pudori insidiantis, & ad religionis portum confugere deliberans, mundum cum flore marcescente, parentes cum errore perimente reliquit, atque fratrum Prædicatorum institutum mundus complexus est, futurus etiam ipse prædicator eximius, oppugnator hæresum, persecutor sordium, & vitiorum grauissimus castigator. In eo autem instituto paupertatis & humilitatis vestigijs insistens, beatumque patrem Dominicum ducem virginem virgo sequens, magnum perfectionis apicem attigit. semper de virtute in virtutem progrediens, & quasi lux splendens, procedens vsque ad perfectum diem.

In Serm de Assumptione B Mariæ. *Genes 39.* *S Petrus fit monachus Dominicanus.* *Prouerb. 4.*

IV. IN ipso nouitiatu contra carnem magno zelo incensus, ne seruus delicate nutritus proteruiret in dominum, adeo se ieiunijs & mirabili abstinentia, vigilijs & precibus macerauit, vt mensuram propriæ fragilitatis excedens, ciuem propemodum perdiderit, dum vult hostem opprimere. Neruis enim corporis nimia exinanitione contractis, tam fortiter eius dentes compressi sunt, vt vel ad sorbendum quippiam quolibet instrumento ægre diduci potuerint. Misertus est autem illius, vel potius populi sui Deus, nec passus est os illud beatum diutius obserari, quod in medio ecclesiæ cum multo fructu creberrime aperire constituerat. Restitutus vero pristinæ sanitati, modum quidem abstinentiæ mutauit, sed non abstinendi propositum vel consuetudinem. Porro illa humanæ imbecillitatis experientia commiserationis siue compassionis virtuti adiuncta, ita in eo pietatis & parsimoniæ affectum moderata est, vt, licet erga se parcus & seuerus permaneret, erga aliorum tamen necessitates semper indulgentior fuerit. Cuius rei confirmandæ causa, illud vnum commemorasse sufficiat, quod egit, cum iam multo tempore fuisset vitam monasticam professus. Cum propter vberiorem gratiam, in labijs eius diffusam, plurimorum corda Deus pia erga eum deuotione inflammasset, ita vt non mediocriter lætarentur, si qua illi munuscula mittere possent: sicut fratres, qui tunc aderant, diligentius obseruarunt, de omnibus ad victum pertinentibus, quæ ob illius gratiam quotidie mittebantur abunde, per integram Quadragesimam aut parum, aut nihil sibi sumpsit, quemadmodum solitus erat sæpius abstinere, illum, licet eminus, sequens. qui non ministrari venit, sed ministrare, quique propter nos, cum diues esset, factus est egenus, vt illius inopia nos ditaremur.

Eius exercitia. *Sibi durus, alijs humanus.* *Matt 20.* *2 Cor 8.*

V. CÆTERVM integritatem mentis & corporis, vti à primis ætatis initijs cœperat, ita semper illibatam studuit conseruare, atque in ea conseruanda proficere: vt virgo & mente & corpore permanens, nullum vnquam mortiferi criminis contagium senserit, quemadmodum eius confessariorum fideli est testimonio comprobatum. Ne vero per ocij desidiam & inertiam hostilibus pateret insidijs, in iustificationibus Dei exercebatur assidue, vt in ipso, rebus bonis & sanctis exercitijs perpetim occupato, vitia nullum prorsus locum obtinerent, & à spiritalibus nequitijs tutus esset. Præter hæc autem, quam fuerit deuotione gratus, obedientia placidus, benignitate suauis, patientia constans, charitate præstabilis, denique in cunctis morum maturitate compositus, vberrim testantur & seculares & monachi, qui viderunt, qui eius meruere frui consortio, & qui ei familiarius adhæserunt. Quantumcunque vero polleret moribus & meritis refulgeret, ne quasi puluerem iactaret in ventum, si sine humilitate cæteras virtutes in pectoris sui armario-

Mira animi & corporis integritas.

Magna humilitas. lum congessisset, adeo se humilem & subiectum in fratrum conuentu & congregatione exhibuit, vt ad illorum obsequia & ministeria, quibus iuuenis solebat occupari, plerunque se etiam senex facilem & vltroneum offerret. Itaque crebro pia solicitudine seruiebat infirmis, sæpe hospites hilari excipiebat alloquio: interdum etiam, verborum & gestuum decoro ac honestate seruata, officio ianitoris prudenter ac discrete fungebatur, nec ad vlla quantumuis humilia & abiecta officia se difficilem exhibebat vel inuoluntarium.

Luc. 10. Etsi autem interdum cum Martha externis esset occupatus ministeriis, attamen cum Maria solicite sedens ad pedes Domini, neque noctibus, neque diebus à diuinis cessabat colloquijs, Euangelium Christi aut aliquem sacrum codicem sub axilla, vel in sinu aut manibus gestans, & quoties licebat, vel lecta meditans, vel audita ruminans & memoriæ commendans. Tribuerat enim ei Deus desiderium sapientiæ, tantusque amator factus est legis diuinæ, vt *Actor. 8.* cum illo Eunucho Æthiope etiam in ministerio quotidiano positus, quoties daretur opportunitas, sacras lectitare Actioni & contemplationi vicissim dat operam. literas non cessaret. Ita enim in illo grata sibi inuicem vicissitudine succedebant & ardor discendi, & promerendi desiderium, vt mirum in modum etiam non minoratus actu, non minus sapientiam perciperet, nec minus sapientiæ vacaret. Contulerat enim ei diuina prouidentia cor docile & tenacem memoriam, quæ apud se deposita fideliter custodiret: & linguam eruditam, quæ recondita efficaciter aliis dispensaret. Quamobrem sine moræ dispendio factum est cor eius promptuarium legis diuinæ, & sacrarum scripturarum armarium. Per idem autem tyrocinij sui tempus non immemor opprobriorum, & quæ hæretici Ecclesiæ Dei exprobrarent, neque obliuiosus zelator effectus, Eius studia. fidem Catholicam præcipue, & ea, quæ ad fidei defensionem hæresiumque oppugnationem pertinent, adeo suo animo affigebat, vt quasi fidei propugnator ardentior, totum se illius obsequiis, eiusque hostium exterminiis mancipare videretur, cunctaque eius verba & studia virtutem fidei redolerent: adeoque circa illius, cuius asserendæ desiderio totus ardebat, defensionem profecit & inualuit, vt postea contra diros illius hostes mente intrepida frequentique spiritu continuum certamen exercens, diuturnum agonem suum tandem victrice martyrio felicissime con- Martyrij desiderium. summarit. Pro hac enim ab ineunte fere ætate mortem subire cupiens, hoc vel maxime à Domino attentis & crebris precibus postulauit, vti ne sineret ipsum ex hac luce migrare, nisi hausto pro illo passionis calice. Nec est fraudatus suo desiderio. VI.

Itaqve disponente Domino lucernam suam non occultare sub modio, sed breui temporis spatio exacto, VII. super prædicationis candelabrum altius sublimare: credita est illi eloquiorum dispensatio Diuinorum, & celerius stu- *Iudic. 7.* dia sua virtute cælitus comitante, factus est concionator siue prædicator generalis. Vbi vero tanquam alter Gedeon Est insignis cócionator tubam prædicationis assumpsit, quam præclaro clangore insonuerit hostes fugans, fideles excitans, multis in locis compertum est. Exiuit enim sonus eius in omnem terram prouinciæ Longobardicæ, & loca Vrbi vicina, nec partem exiguam Tusciæ, itemque in totam Romandiolam siue Flaminiam & Marchiam Anconitanam. Quas enim ciuitates vel oppida earum regionum salutiferis aliquando clamoribus non impleuit? Quorum hominum, ijs in locis degentium, non concussit corda vel pulsauit auditum? Vbique in illis regionibus sanctæ opinionis eius diffusus est odor, sed aliis odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem: vbique magnum sui excitauit desiderium, vbique celebre factum est nomen eius. Auris audiens beatificauit eum, & oculus eum videns, de sanctis operibus, fidei *Psal. 146.* exaltatione, & victrice errorum confutatione testimonium perhibebat. Quantos autem qualesve fructus attulerit *Heb. 4.* in salutem animarum, & suorum cumulationem meritorum, solus ille nouit, qui numerat multitudinem stellarum, & cui nuda & aperta sunt omnia. Veruntamen ex diuturnitate temporis, ex labore multiplici, ex magnitudine *Thren. 3.* gratiæ & virtutis, præclara sancti martyris merita præclarius innotescunt. Si enim beatus ille est, qui iugum Domini *Psal. 67.* portauit ab adolescentia sua: quanto is beatior, qui tanquam Beniamin adolescentulus, in excessu sanctitatis & virginitatis thalamo, triginta fere annorum spatio in Prædicatorum collegio commoratus, totum tempus & numerum *Sap. 5.* dierum vitæ suæ in diuinis officiis & obsequiis vsque ad triumphalem passionis titulum studiose expendit? Quod si vero bonorum operum vel laborum gloriosus est fructus: quis labores, quos hic operarius Domini siue in recipiendarum confessionum studiis, siue in prædicationum clamoribus pertulit, digne poterit enarrare? Vt enim dies pleni Noctes vt exegerit. inuenirentur in eo, & noctes vacuas non haberet, nocturna silentia, humana deputata quieti, post dormitionem bre- Item dies uem exigebat in studiis lectionum, & somni tempus deuotis orationum suspiriis occupabat: dies autem impendebat commodis animarum, vel quotidianis aut sedulis incumbendo concionibus, vel auscultandis confessionibus, aut hæreticorum pestifera dogmata validis contundendo rationibus: in quibus quidem specialis gratiæ munere fertur claruisse.

Sic vero gratiam gratiæ exæquabat Dominus, vt multitudo populi, ad concionis eius vndique confluentis, VIII. gratiæ eius magnitudinem indicaret. De vrbibus enim & castris cum vexillis & tubis sonantibus erumpebant obuiam Innumeri ad eius conciones confluunt. venienti: recedentem quoque interdum tam multi sequebantur, vt vix ab eis se posset auellere. Sæpe etiam, vbi concionari statuerat, innumera hominum multitudo accurrens, locaque præripiens & tempus anteuertens, illum intolerabiliter premebat. Quam ob causam Mediolanensis populus, insigni erga sanctum virum deuotionis argumento, in carruca, ex pictis asseribus fabricata, non tergis iumentorum, sed humeris gestata fidelium, illum repositum, & à compressione importunæ multitudinis seruabat illæsum, & habendæ concioni opportunius locum pro eo captabat cæteris eminentiorem. Ita vero deduci decebat agricolam Dei, qui semen veritatis contra hæreses, semen pacis inter odia, semen denique iustitiæ aduersus scelera seminabat. Et certe multi abiurabant hæreses, catholica veritate Fructus cócionú eius. perspecta: plures, condonatis iniuriis, finem discordiis & simultatibus imponebant. plurimi vero sua confitentes peccata, ad agendam pœnitentiam se comparabant. Qui enim ministrabat eiusmodi semina seminanti, etiam fructus tales ex ijs seminibus abundantius producebat. Vnde etiam labores ei leues & dies pauci præ diuini amoris magnitudine videbantur. Sicut autem ad quoslibet tolerandos labores amor Dei, & gaudium, ex magno fructuum prouentu conceptum, illum fortius confirmabant: sic ad aggredienda ardua quæque superna eum animabat fiducia, experimentis plurimis comprobata. Adeo enim diuino confidebat auxilio, vt plane sibi persuaderet, vix esse vllos tam duræ ceruicis homines siue in vrbibus, siue in castris, quorum corda salubriter conterere & concutere non posset, si non deesset tempus diutius apud illos concionandi. Quamobrem etiamsi interdum accidisset, quod quidem accidit rarissime, vt vrbem ingressus vel pagum, in prima vel altera concione multos auditores non haberet, eam, quam diximus, fiduciam sociis pro illorum consolatione exponebat, illud propheticum adducens: Adhuc quadraginta dies, *Ionæ 3.* & Niniue subuertetur. Quod non semel duntaxat, sicut Ionæ, sed multoties & in multis ita constat ei euenisse.

Miraculis coruscat. Cvm autem instar pluuiæ eius doctrina increscerct, inter ipsos sermonum quasi cælitus effusos imbres, Domino illi cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, multa cœperunt miracula coruscare. Cum enim quadam die Mediolani præ foribus ecclesiæ B. Eustorgij concionaretur, cuidam muto adolescenti, ad eum populi Mutus loquitur. deuotione adducto, in os immisit digitum, conficiendo Christi corpori consecratum, moxque soluto vinculo linguæ eius, beneficium loquelæ restituit. Interrogatus enim statim adolescens, qui decem annis mutus permanserat, quid IX.

habuisset

habuisset in ore: Digitum, inquit, tuum: simulque coram omnibus in vberes gratiarum actiones prorumpens, tecens apertotum Christo reddidit labiorum vitulos. Etsi autem hoc miraculo merito obstrui debuerint ora hæreticorum iniqua loquentium: at nihilominus illi, tanquam canes impudentissimi, salutifera confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Itaque ad sancti sui gloriam plura signa innouauit Dominus, & mirabilia immutauit. Nam quodam die, cum apud Mediolanum quendam episcopum Manichæorum beatus Petrus examinaret, multis episcopis & religiosis, atque bona ciuitatis parte ad hoc spectaculum congregatis, & dies tum concione, tum hæreticorum examinatione in longum protracta fuisset, æstusque ingens cunctos affligeret: hæresiarcha ille opportunum, vt putabat, subsannandi tempus nactus, coram omnibus exclamauit: O Petre peruerse, si tu es tam sanctus, quam hic populus stultus affirmat: cur illum pateris tanto solis ardore cruciari, nec rogas Dominum, vt nubem aliquam interponat, ne stultus hic populus æstu nimio conficiatur? Cui cum athleta fidei fidenter respondisset, se ita, vt dixerat ipse, facturum, si promitteret, se abiurata hæresi fidem sanam complexurum: multi ex Catholicis propter eam sancti viri sponsionem contristari cœperunt, verentes ne fides Catholica hac occasione pateretur ignominiæ: è diuerso autem permulti hæretici lætati sunt, sperantes fore, vt vir sanctus pudore afficeretur, maxime cum toto cælo nulla vel exigua nubecula appareret: atque idcirco suum illum episcopum infestis clamoribus hortabantur, vt incunctanter promitteret. Sed cum hac ratione pertinacia hæretici, se obligare nolentis, frangi non posset, vel aliqua ex parte emolliri, beatus Petrus, qui neque propter hæreticorum gaudium, neque propter Catholicorum metum, bene sperans in Domino, animo conciderat: Vt appareat, inquit, quod bonus Deus omnium visibilium est creator & opifex, ego illum rogo, vt ad consolationem in se credentium, & incredulorum confutationem, aliquam nobis dignetur creare nubeculam, quæ inter solem & populum interposita, nos tueri possit ab hoc æstu. Quod vbi ab illo ex pulpito quodam eminenti, præmisso Crucis signo, dictum fuit, mox Dominus nubem instar tentorij effecit, quæ multo temporis spatio populum omnem sua vmbra protexit, causamque lætandi & hæreticis insultandi auxit Catholicis.

Manichæorum Episcopum examinat.

Nubecula diuinitus creatur ad preces eius.

X. Alio etiam die, similiter disputationi cum hæreticis præstituto, cum moras facerent fratres, è vicinis monasteriis acciti, filij tenebrarum prudentiores filiis lucis, armis veritatis destituti, se multitudine armauerunt, vt quem ratione non poterant, saltem multiloquio superarent. Adfuit inter eos quidam, quem suæ perfidiæ patronum delegerant, vir loquax, clamosus & malignus, sermonum versutiis instructus. Is vbi pugilem fidei cum socio suo adstantem vidit, statim verborum tendiculas pedibus eius apposuit, & vt incautum impelleret in ruinam, cœpit importune multoque clamore insistere, vt ad ea, quæ proposuerat, responderet. Sæpius illo vociferante, vir Dei attendens, non licere seruo Dei contendere & litigare, nec prodesse, si verba veritatis & sobrietatis promantur, vbi non est auditus: simul etiam non immemor misericordiæ Dei, totum se ad orandum contulit, attente rogans Deum, vt hostes vel inuiti erubescerent tanquam impij, & muta fierent labia dolosa, aut certe pro sua clementia iuberet solem veræ intelligentiæ illis oriri. Nec mora: alterum è duobus impetrauit. Cum enim fidei propugnator aduersus veritatis inimicum fidenter insisteret, vrgeretque, vt rursus suam ille quæstionem proponeret: ita Dominicæ victori satanica verba cesserunt, atque ille paulo ante tam loquax & garrulus repente sic obmutuit & elinguis effectus est, vt neque ad quærendum, neque ad respondendum os vel tenuiter aperire potuerit. Itaque perfidi comites illius alij alio dissipati sunt, nec compuncti, eorum duritia obsistente.

2. Tim. 2.

Hæreticus loquacissimus obmutescit.

XI. Contigit quandoque, viro beato cum episcopo Placentino iter agente, vt ad ædes viri nobilis, domini Gaufridi de Lomelo diuerterent, cuius filium Henricum ita gulæ tumor premebat, vt nec loqui posset, nec spirare. Itaque parentes eius, propinqua filij morte anxij, vitamque illius desperantes, vbi audierunt fratris Petri Veronensis aduentum, ambo illi obuiam occurrunt, moribundum puerum mœsti nunciant atque solicite commendant. Accessit ille ad puerum, sublatisque ad Deum manibus, crucis ei impressit signum. Puer iam deuotus languenti collo, tanquam singulare remedium, sancti viri cucullum admouit, perceptaque benedictione, simul etiam sanitatem recepit. Quod pater eius accurate & libenter inspiciens, nouum cucullum ei donauit, tantæque virtutis veterem apud se retinuit: neque id sane ad insipientiam sibi. Nam postea is ipse vir nobilis, diris viscerum torsionibus vexatus, cum sibi metueret mortis imminere discrimen, cucullum illum, quem hactenus asseruauerat, reuerenter iussit adferri, eoque pectori suo apposito, mox vermem quendam bicipitem & valde pilosum euomuit, post illum vomitum plenam ilico sanitatem adeptus.

Contactus cuculli eius sanat puerum.

Item eius parentem.

XII. Qvanvis autem apud magnates magnificaret Dominus sanctum suum, non minus ille tamen pauperibus monasticæ vitæ professoribus affabilem & amicabilem se exhibebat specialis deuotionis affectu. Quibus cum frequenter gratiam visitationis impenderet, flammas diuini amoris in eis accendens, vacillantes confirmans sermonibus suis, confortans manus remissas, & genua trementia roborans: contigit, vt in quodam castello Mediolanensis diœcesis, nomine Caracte, ad humiliatorum fratrum domum suo more se conferret. Perductus est autem à nonnullis, de ipsius suffragio confidentibus, ad sororem quandam, Carasiam nomine, quæ adeo iacebat corporis viribus destituta, septemque annis iam iacuerat, vt etiam pro qualibet necessitate non posset surgere. Ad quam vt peruenit, sic precatus est: Domine, qui sanasti paralyticum & Lazarum suscitasti, obsecro, vt huic etiam mulieri digneris restituere sanitatem. Protinus illa liberata, eadem vespera de suo grabato exurgens, altero mane redeunti occurrit, ac deinde quoad vixit, nempe annis septem, permansit incolumis, & officiis pristinis integre restituta. Eius generis aliud quiddam etiam Mediolani contigit, cum quidam, Acerbus nomine, qui quinquennio misere fuerat contractus, in vehiculo ad sanctum virum adductus est: à quo cum esset consignatus, continuo surrexit incolumis.

Matth. 9.
Iohan. 11.

XIII. Meritis etiam serui Dei veniam peccatorum & sperare potuit, & impetrare Mantuana quædam mulier, cuius salurem multi desperauerant. In mortis enim discrimine constituta, longo temporis spatio iam linguæ vsum perdiderat. Ad eam vir sanctus rogatus accessit, & vt vita posset ad eam ingredi per auditum, & ex ore prodire per confessionem, capitio reuerenter detracto, cum dixisset, Dominus vobiscum, primam lectionem sancti Euangelij secundum Iohannem, vt primo audiret effecit, & mox vt confitendo peccata sua ipsi loqueretur, iniunxit. Illa incipiente vti obedientia, vel potius gratia salutari, stupefacti circunstantes & hilaritate perfusi, è domo egressi sunt, ne confitentis peccata audirent: sed ea tamen postea tam alta voce vti cœpit, vt confessionem generalem, quam fecit, sub finem distincte audire & intelligere possent etiam extra domum. Has ob causas fama illius & gratia non solum in ea, quam diximus, ciuitate, sed vbique per patriam in dies augmenta capiebat, & latius spargebatur. Neque id mirum, quando hæc & plura alia, dum adhuc viueret, per eum Dominus operari dignatus est. Complures enim dæmoniacos, diuersisque vexatos morbis solo contactu vel Crucis signo curauit, sicut multorum fide dignorum testimoniis est comprobatum.

Mulier desperata in vtroque homine sanatur.

Multi curantur dæmoniaci.

XIV. Verum cum pestis hæretica in Longobardia pullularet, & multas iam ciuitates contagione pestifera infecisset, summus Pontifex Innocentius quartus, non ignorans quam perniciosa esset ouibus luporum admixtio, ad pestem illam satanicam abolendam, diuersos Inquisitores ex ordine Prædicatorum, tanquam canes quosdam, qui lu-

pos ab ouibus arcerent, ad diuersa Longobardiæ loca prudenter ablegauit. Sed cum Mediolani hæretici non solum multi numero, sed etiam magni seculari potentia, versuti multa fraudulentia, garrulitate loquaces, satanicaque instructi scientia residerent, idem Pontifex sciens beatum Petrum esse virum magnanimum, qui ab hostium multitudine neutiquam formidaret: animaduertens quoque eius virtutis constantiam, qua aduersariorum potentiæ nec in minimo esset cessurus: atque compertam habens eius facundiam, qua posset hæreticorum contundere fallaciam & vanitatem: denique certo sciens eum in diuina sapientia egregie eruditum, qua friuola hæreticorum argumenta facile esset confutaturus, quippe qui à puero inter hæreticos vixisset, & quemadmodum scripturas detorquerent ac praue interpretarentur, quibus etiam verbis & fucis cauteriatas conscientias suas obtegerent, crebris pugnis & diuturnis experimentis probe didicisset: tam strenuum fidei pugilem, tamque indefessum Domini bellatorem, Mediolani & in Comitatu Mediolanensi instituit hæreticæ prauitatis Inquisitorem, plena ei authoritate concessa. Ille vero demandatum sibi munus diligenter obiens, Samsonis vulpeculas accurate perquisiuit, easque dissipauit vbique, nullam eis requiem tribuens, sed mirabiliter eas confundens, ac potenter profligans, ita vt non possent resistere sapientiæ & spiritui, qui per eum loquebatur. Inerat ei sane spiritalis in suscipiendis id genus certaminibus fiducia aduersus hostes, quam ex diuina reuelatione conceperat. Nam cum vice quadam ob futuros eosque incertos euentus nonnihil paueret, atque ante altare sacratissimæ Virginis agones suos Virgini commendaret, per beatissimam Virginem virgini dormienti responsum est, quod per filium Virginis iam olim, imminente eius passione, alteri Petro dictum fuit: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Ita factum est, vt nec certa fiducia illum diffidere, nec feruor indeficiens tepere, nec multa experientia formidare permitteret: sed sicut leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauet occursum: ita ipse non raro hostibus offerebat sub ea conditione congressum, vt illi quotquot possent secum adducerent de toto exercitu scripturarum: ipse vero vno solo contra eos contentus esset milite, beatum Paulum significans quem sibi delegerat athletam inuictum aduersum omnes fidei peruersores. Sæpius etiam obtulit sese hæreticis paratum ad flammas vltro subeundas pro asserenda veritate fidei catholicæ, si illi pariter ignis certamen experiri vellent. Denique pro ea fide vitam suam non modo periculis, sed morti etiam obijcere valde appetebat. Probabile autem est, ex diuina reuelatione eum habuisse, quod tam fideliter, tamque frequenter prophetico spiritu proferebat. Nam veluti de felici martyrio suo, atque etiam de loco sepulturæ suæ certus, vtrunque fratribus hac ratione eum prædixisse compertum est: Scitote inquit, me ex hac vita non nisi incredulorum peremptum manibus abiturum, nec dubitetis Mediolani me sepulcrum habiturum. nec de suo metuebat præmio, qui tam erat certus de merito. Sciens enim, cui credidisset, non arroganter, sed fidenter ita sibi post bella victoriam promittebat, vt firmiter speraret & crederet, nomen eius in litanijs commemoratum, & eius festum diem in Calendarijs adscriptum iri. O beatum virum, cui in præsenti vita iam futura inchoauerat, & cuius pedes iam in atrijs cælestis Ierusalem stabant, quique adhuc in carne degens corruptibili, gloriæ immortalis & incorruptibilis laudisque sempiternæ primitias degustabat.

Fit Inquisitor in ditione Mediolanensi.

Iudic. 15.

Luc 22.

Prouerb 30.

Mortem suam prædicit, & sepulturæ locum.

PRÆVIDENS autem vir sanctus, è propinquo adesse diem suæ passionis, summi Pontificis mandata tanto con- XV.
stantius atque instantius cœpit exequi, quanto propius cernebat sibi repositam coronam iustitiæ, in illo die à iusto iudice ipsi reddendam. Videntes vero hæretici atque dolentes negocium fidei per illum tam prosperos habere successus, de eius nece cum suis fautoribus tractare cœperunt, existimantes tum demum tranquille se posse viuere, si ipsorum tam validus persecutor è medio sublatus esset. Nec latuere sanctum virum illorum machinationes, quippe quas certa plurimorum relatione didicisset: sed tanquam pugil inuictus & intrepidus, nec metuebat quod iampridem ardenti desiderio sitierat: nec in ijs, quæ magna fiducia susceperat, tepescebat: sciens, occidi quidem se posse, sed neque sic tamen superatum iri. Itaque in Dominica, quæ dicitur Palmarum, quatuordecim diebus ante suum obitum, iam præscius beati martyrij sui, Mediolani coram multa populi frequentia è suggestu palam dixit, se non ignorare hæreticos ipsi necem meditatos esse, & iam pecuniam sicario numerandam alicubi depositam esse. Sed agant illi, inquit, quicquid volent, plus me sentient facturum contra se etiam post obitum, quam fecerim viuens. Assignato autem quibusdam hæreticorum fautoribus termino peremptorio ad octauum Paschatis diem, vt mandatis Ecclesiæ omnino parerent, prædicens se ad illum terminum reuersurum, ad Cumanam ciuitatem profectus est, vbi Prioris inter fratres suos officio fungebatur.

Hæretici de eius nece tractant.

AN. 1252. PORRO anno salutis millesimo ducentesimo quinquagesimosecundo, die sabbati illius, quod est finis Septua- XVI.
gesimæ, diciturque sabbatum in Albis, & Pascha annotinum, athleta Christi de suo cœnobio ad certamen fidei Mediolanum contendens, nitebatur præfixum terminum præuenire. Cumque iter medium carperet, quidam funestus hæreticus & cruentus hæreticorum satelles, eorum precibus adductus, & precio librarum quadraginta conductus, in beatum virum, iter salutaris propositi persequentem, in agnum vtique lupus, in mitem ferus, in pium impius, furibundus in mansuetum, prophanus in sanctum ausu sacrilego incurrit, & de Christi sacerdote victimam faciens, sacrum illius caput ense cruento ferit, ditaque illi semel atque iterum repetitis ictibus vulnera imprimit. Deinde nihil diuertentem ab hoste, sed protinus hostiam sese inhibentem, illiusque truces ictus patienter excipientem, seminecem humi prostratum reliquit, & ad fratrem Dominicum sancti viri comitem, aetem miserandis vocibus implentem, opemque & auxilium implorantem, mox cruentus carnifex se conuertit, & quatuor illi letalia vulnera inflixit. Interea B. Petrus in parte alia se Domino commendans: In manus tuas Domine, inquit, commendo spiritum meum, à fidei catholicæ professione & præconio etiam in hoc articulo minime desistens, sed symbolum fidei, quod propter patrui blandimenta puer abnegare noluit, in ipsis mortis angoribus, tanquam egregius fidei propugnator, nequaquam oblitus recitare: quemadmodum etiam ille scelestus carnifex, fugæ præsidio destitutus, & à fidelibus, quos fratris Dominici clamores excitauerant, postea captus, atque idem quoque frater Dominicus, aliquot diebus superuiuens, testati sunt. Cum autem adhuc palpitaret vir sanctus, cultrum homo ille sanguinarius per eius latera adegit, eoque confosso, beatum illius martyrium absoluit. Atque ita expleta huius peregrinationis Septuagesima, felix viator cælestem peruenit ad patriam: ita stolam suam martyr & virgo dealbauit in Albis: ita denique ad æternum celebrandum sabbatum, ex sabbato temporario migrauit. Pascha etiam annotinum suo agno non caruit, quando B. Petrus in illo tanquam agnus innocens immolatus, ipso sui martyrij die simul & confessor, & martyr, & propheta, & doctor quodammodo esse promeruit. Confessor quidem, quando eodem die confessione more solito facta, Deo sacrificium laudis obtulit, & fidem Christi inter tormenta constanter confessus est: Doctor vero, clara voce veram docendo fidem, dum apostolicum symbolum diserte pronunciauit: Martyr autem, pro defensione fidei sanguinem fundendo suum: Propheta denique, dum prophetico spiritu id, quod euenturum erat, prædixit. Patiebatur enim per id tempus quartanam febrem, socijsque dicentibus, illa die se Mediolanum attingere non posse, respondit: Si ad domum fratrum peruenire non dabitur, apud S. Simplicianum licebit hospitio vti. quod ita factum est. Nam cum eius sacrum corpus curru Mediolanum adueheretur, eius percussore iam capto & vel inuito sequente, fama tanti facinoris celeriter Mediolanum aduolans, vrbem totam populo concurrente & tumultuante concussit & perturbauit, nec eum populi concursum Magistratus Mediolanensis inopinatæ perturbationis metu attonitus, etiam clausis vrbis portis impedire potuit: quin tanta fieret plebis obuiam euntis impressio, vt ipse etiam Archiepiscopus, cum suo Clero & permultis religiosis sancto martyri instituta processione occur-

Crudeliter cæditur à sicario ad id conducto.

Item F. Dominicus.

Moriẽs fuit Confessor.

Doctor.

Martyr.

Propheta.

Percussor eius captus.

tens,

rens, vix ad sacrum corpus pertingere potuerit. Quæ res impedimento fuit, vt fratres ad suum cœnobium illud ea die perducere non possent, sed apud S. Simplicianum illa nocte depositum sit, fratribus apud illud pernoctantibus.

XVII. Est vero hoc loco illud nequaquam prætermittendum, quod eius martyrium reddit illustrius atque celebrius. Habet enim passio eius quandam cum Christi passione similitudinem. Christus pro veritate fidei, quam docebat, passus est: Petrus pro eiusdem fidei defensione. Christus ab infideli populo Iudæorum: Petrus à perfidiosa turba hæreticorum. Christus Paschali tempore cruce affixus est: Petrus eodem tempore cæsus est. Christus sub mortem, In manus tuas, inquit ad Patrem, commendo spiritum meum: Petrus iisdem visus est verbis morti proximus. Christus pro triginta argenteis proditus est, vt crucifigeretur: Petrus quadraginta libris Ticinensibus venditus est, vt tolleretur è medio. Christus sua passione multos adduxit ad fidem: Petrus sua morte complures hæreticos conuertit. Nam licet, dum esset in viuis, pestifera hæreticorum dogmata egregie extirparit: at tamen post obitum, meritis eius intercedentibus, & crebris coruscantibus miraculis, adeo ea profligata sunt, vt plurimi relictis erroribus, ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium conuolarint, ipsaque vrbs & Comitatus Mediolanensis, vbi tot prius hæreticorum conuenticula resederant, adeo sint repurgata, vt pullulantibus aliis, aliisque resipiscentibus, nullus ibi apparere ausus fuerit. Multi etiam ex eis hæresiarchæ insignes & magni nominis, S. Dominici institutum complexi sunt, iidemque hæreticos & eorum fautores vsque in præsens mirabili feruore persequuntur. Ita nimirum Samson plures occidit Philistæos moriens, quam occiderat viuens. Sic granum frumenti cadens in terram, perfidorum manibus mortificatum, vberem surgit in spicam. Sic aromata pilo contusa, odoris fragrantiam latius fundunt. Ita granum sinapis attritum, vim suam efficacius exerit. Denique Petrus noster ita pressus acerbæ passionis torculari, gratissimi liquoris redundat in copiam.

Passio eius in quibus Christi passionem imitetur.

Luc. 23.

Multi hæretici conuertuntur, visis eius defuncti miraculis.

Iudic. 16.

XIIX. Cæterum post viri sancti gloriosum triumphum, cæli rosario dudum clauso, sed per beati Petri martyrium, vt ita loquamur, reserato, cælestia miracula crebrius declarata sunt, quibus Dominus suum martyrem illustrauit. Terra quoque eius roseo sanguine madidata, vberiores fructus protulit, eosque cælo intulit lætabunda, præcone fidei & martyris Christi suffulta suffragiis, quæ in multis orbis regionibus atque prouinciis signorum euidentia declarantur. Quorum etsi nonnulla summus Pontifex suis literis strictim comprehenderit, & nos tamen, quoad possumus, miraculorum ordinem prosequentes, ad lectorum & auditorum ædificationem latius ea distribuimus, alia quædam adiicientes, quæ postea fidelium hominum testimoniis verissime sunt approbata: vbi tamen hoc præmissum volumus, plura esse edita miracula, quam sint in scripta redacta, multa etiam prolixitatis vitandæ causa prætermissa. Pauca autem, quæ tacere noluimus, iam commemoramus. Eodem die, quo cæsus est vir beatus, mulier quædam morbo laborans, (dicebatur autem Iacoba) ad sancti corpus auida accessit: sed cum, premente turba, longo temporis spatio non posset ad illud peruenire, vt quandoque sui morbi inueniret remedium, quod à medicis frustra expectarat, tandem ægre in ecclesiam sancti Simpliciani, vbi corpus martyris iacebat, introducta, super caput suum, ex quo fistulæ morbo iam aliquot ossa perdiderat, manu martyris signum Crucis expressit, & integræ sanitatis beneficium obtinuit.

Multa eius post obitu miracula.

Insigne miraculum.

XIX. Eodem die in monasterio dominarum de Ripolis prope Florentiam, cum quædam sanctimonialis precibus esset intenta, nonnihil correpta somno, vidit beatissimam Mariam virginem in sublimi throno gloriosam residere, atque hincinde duos fratres illi assidere. cumque admirans quæreret, quisnam alter eorum esset, audiuit vocem ipsi respondentem: Hic est Petrus Veronensis, qui in conspectu Domini tanquam fumus aromatum gloriosus ascendit. Quod quidem mysterii significatione non vacat, quando frater Dominicus, qui cum eo visus est cælum ascendere, non tamen auditus est cum illo nominari. Cum enim pariter cum illo passus sit, creditur etiam cælum cum illo ascendisse: non tamen vna cum illo sanctorum catalago adscriptus est. Itaque ea soror fama vulgante postmodum cognoscens, in vnum eundemque diem & sancti viri martyrium, & suam visionem incidisse, mox concepta fiducia martyri votum nuncupauit, piisque precibus meruit à morbo quodam confestim liberari. Atque ita eius visionis veritas, tum temporis concordia, tum miraculosa sanitatis recuperatione, tanquam duplici argumento, comprobata est.

Visio cuiusdam monialis.

XX. Vt autem catholicorum tristitia, tanti propugnatoris obitu nata, nouæ lucis ortu plenum verteretur in gaudium, lampades ad venerabile sepulcrum martyris in ecclesia beati Eustorgii pendentes, pleræque ex seipsis absque omni humano studio & opera sunt accensæ: quippe cum primis congruum id erat, vt qui fidei lumine & igne claruerat, singulari quodam lucis & ignis miraculo ornaretur. Super locum etiam passionis eius non raro luminaria quædam è cælo descendentia, & ad cælum redeuntia permulti religiosi aliique visibiliter conspexere, atque inter illa duos fratres in habitu fratrum Prædicatorum se vidisse testati sunt.

Lampades diuinitus accenduntur

XXI. Cvm autem id genus rumores ad sedem Apostolicam afferrentur, & summus Pontifex ab hominibus fide dignis tam præclara miracula perciperet, catholicæ fidei exaltationi, noui martyris ornamentis, & Apostolicæ sedis, cuius Inquisitorem ac pugilem Dominus tam mirifice illustrare dignaretur, honori congratulans, virgineam eius innocentiam iussit accurate discuti, & in multa eius merita solicite inquiri, miracula quoque diligenter examinari. Atque vbi perspicue cognouit famam vinci rerum veritate, maioraque comperisset, quam ad ipsum perlata fuerant: de communi consilio Cardinalium & Prælatorum omnium, qui per id tempus apud sedem Apostolicam residebant, VIII. Calend. Aprilis, nondum exacto post martyrium anno primo, illum Perusii in platea ecclesiæ fratrum Dominicanorum, adstante ipsi Cleri plebisque, itemque religiosorum, nobilium ac procerum multa frequentia, aliis vbertim flentibus præ gaudio, aliis Deum magna voce laudantibus, vniuersis denique mirifice tripudiantibus, & solenni ritu diem festum celebrantibus, cum mirabili cereorum ardentium multitudine & eximio sacrarum vestium apparatu, sanctorum martyrum catalogo statuit adscribendum. Sed quia dies passionis eius, qui fuit septimus Aprilis, in festa Paschalia crebro incidit, eius festum diem tertio Calendas Maii iussit ab omnibus fidelibus deuote & solenniter celebrari. Vbi autem per orbem diffusus est Apostolicæ iussionis auditus, mox auditum deuotio, deuotionem noua miracula sunt consecuta.

An. 1053. refertur in numerum sanctorum.

XXII. Postquam autem in sanctorum martyrum album relatus est, catholicorũ piæ deuotioni dignum plane visum est, vt sacrum eius corpus, quod vltra annum humili loco sub terra iacuerat, ad sublimiorem transferretur. Cuius rei causa cum fratres Mediolani ad prouinciale, vt vocant, Capitulum conuenissent, ita sanum & integrum & ab omni putore alienum illud inuenerunt, acsi eodem fuisset die tumulatum. Itaque fratres cum magna reuerentia exportarunt illud ad amplum quoddam pulpitum iuxta plateam, atque illic omni populo visendum & suppliciter venerandum exhibuerunt. De miraculis, quæ plurima post eius in sanctos relationem facta memorantur, nihil in præsentiarum scripturus sum.

Corpus eius post annum inuenitur prorsus integrũ.

De S. Petro Veronensi martyre plura Vincentius in speculo historiali libr. 31. capit. 103. & S. Antoninus in Chronico part. 3. titul. 23. capit. 6.

abijt extra vrbem, vnicum tantum panem secum ferens: paululumque progressa, vt nullas videt coniunctas illic ædes, quemadmodum solent esse in vrbibus, putabat se iam propinquam desertis locis. Inde itaque aliquanto vlterius proficiscens, tandem sub rupe quadam speluncam reperit, in quam cum multo gaudio ingrediens, optatam se eremum inuenisse arbitrabatur. Mox igitur cœpit orare feruenter, & ecce, Christo eius promptam voluntatem approbante, sensim à terra vsque ad speluncæ verticem eleuabatur, sicque ad horam vsque nonam permansit. Veritaautem, insidijs inimici, eius desiderium impedire volentis, isthuc fieri, cœpit orare instantius. Tandem sub horam nonam rursus deposita est in terram, intellexitque ex instinctu diuino, nondum velle Dominum, vt relicta parentum domo, suum corpusculum affligeret. Itaque inde recedens, domum reuertebatur: sed cum corpusculi eius imbecillitas itineri conficiendo non sufficeret, Deo se commendauit: cuius beneficio breui temporis spatio in ipsam ciuitatis portam per aera deportata est, sicut ipsa postea cuidam cognatæ & confessarijs suis exposuit: à porta autem festina rediji domum. Diu autem res tota latuit, parentibus eius persuasum habentibus, quod ab ædibus sororis suæ Bonauenturæ reuertisset.

Petit solitudinem.

Corpus orantis sursum tollitur.

VI. Eius autem visionis, cuius paulo supra fecimus mentionem, tanta fuit apud sacræ infantulæ animum vis & efficacia, vt mox omnis mundi huius amor prorsus in ea extinctus sit, accensusque sanctus amor Christi Iesu vnici filij Dei, & amantissimæ matris eius semperque virginis Mariæ. Itaque omnia arbitrabatur vt stercora, modo lucrifaceret Christum Saluatorem. Valde autem adspirabat ad tuendam in se virgineam integritatem: cognouitque, Deo reuelante, beatissimam Dei genitricem primam nuncupasse perpetuæ virginitatis votum. Itaque anno ætatis septimo, non vt septennis puella, sed vt plane grandæua, mature ac diu de eiusmodi præstando voto secum deliberauit, assiduæ rogans matrem Domini, reginam virginum & angelorum, vt à Domino ipsi impetraret gratiam id faciendi, quod esset illi gratius & suæ saluti conducibilius. Atque interim augescebat quotidie feruor amoris diuini & desiderium puritatis angelicæ. Vnde haud obscure intelligens, quid Domino placeret, quadam die secretum petijt locum, & flexis vtriusque hominis genibus, sic precata est beatissimam matrem Christi: O virgo sacratissima, quæ prima inter fœminas perpetuam Domino virginitatem vouisti, qui te voluit esse matrem vnici filij sui: obsecro benignitatem tuam, vt non attentis meritis meis, digneris mihi sponsum dare filium tuum, quem totis animæ visceribus concupisco: & ego promitto & illi & tibi, quod nullum vnquam alium admittam sponsum, sed virginem me illi perpetuam conseruabo. Ita septem nata annos, Christo sponso immortali suam dedicauit virginitatem, idque voto coram Deo solenni, vt ait Raimundus.

Amor mundi in ea prorsus extinctus.

Ea est etiā sententia S. Augustini &c.

Septennis vouet virginitatem

VII. Ab hac die creuit in dies in vera sanctitate, cœpitque Christi tyruncula iam tum bellum indicere carni, etiam necdum rebellanti. Statuit, quoad fieri posset, carni carnium esum non permittere. Itaque si quæ ei fuissent appositæ carnes, vt plurimum porrigebat eas Stephano fratri, aut paulatim proijciebat eas felibus, vt nemo posset aduertere. Flagella, de quibus ante diximus, non solum continuabat, sed augebat etiam & sola, & cum puellis: & quod mirum in tantilla ætate videri possit, in eius animo feruescebat zelus animarum, & peculiariter illos amabat sanctos, qui animabus lucrandis operam nauassent: intellexitque diuinitus, beatissimum Patrem Dominicum zelo fidei & salutis animarum Ordinem fratrum Prædicatorum instituisse. Quæ res in eius animo tantam erga illum Ordinem reuerentiam excitauit, vt si quos vidisset fratres sancti Dominici suas ædes transeuntes, illorum obseruaret vestigia, eaque illis abscedentibus, humiliter ac deuote exoscularetur. Porro creuit in eius pectore ingens desiderium illius instituti complectendi, vt posset cum fratribus studere saluti animarum: sed sexu id non permittente, cogitabat sanctam Euphrosynam, cuius nomen iam supra diximus ei à quibusdam impositum, hac in parte imitari, & instar illius fingere se masculum, atque procul in regionibus ignotis se adiungere fratribus Dominicanis. Verum licet diu in hac cogitatione fuerit, non tamen permisit Deus vt ita fieret. Accepere interim in ea quotidiana incrementa & corpus & animi virtutes, & quædam veneranda morum honestas & maturitas apud omnes, qui eius actus contemplabantur. Stupebant parentes, mirabantur germani eius, tota domus familia stabat attonita.

Abstinet carnibus.

Reuerentia erga Dominicanos.

VIII. Ante decimum ætatis eius annum mater illam misit ad pastorem parœciæ suæ rogandum, vt Missæ sacrificium faceret in honorem sancti Antonij: deditque ei cereos & nummos, quos poneret in altari. Paruit Catharina, libenter exequens ea, quæ cederent ad honorem Dei: sed ipso delectata sacrificio, mansit in templo, donec peractum esset. Inde domum se recepit. Mora autem illius matri displicuit: itaque vt ruborem ei afferret, Maledictæ sint, inquit, linguæ, quæ te nunquam redituram asserebant. (Sic enim illis in locis vulgo solent dicere) Puella sapiens, vt audiuit matrem ista dicentem, paulisper conticuit: deinde seorsum illam ducens, cum multa maturitate & modestia ita locuta est: Domina mater, si me quandoque videris tua iussa negligentem, cædas me virgis, quantum visum erit. id enim dignum & iustum est: sed quæso, ne propter meas culpas cuiquam vnquam maledicas. nam neque tuam id decet grandæuitatem & me summo animi mœrore afficit. His auditis, mater incredibiliter admirans pusillæ filiolæ tam sapientem admonitionem, non tamen volens id eam intelligere, Cur, ait, tam diu illic hæsisti? Respondente ea, se Missam auscultasse, quam ipsa celebrari mandasset, moxque inde reuertisse domum: mater amplius ædificata, totum marito retulit. Ille vero gratias agens Deo, rem tacitus considerabat.

Vide puellæ verba sapientissima.

IX. Postquam autem sacra virgo ad nubiles peruenit annos, pro illius regionis more parentes eam domi incluserunt. non enim patitur illic consuetudo, vt eius ætatis puellæ innuptæ è domo exeant. Cœperunt autem & parentes & germani eius, ignari propositi illius, de eius tractare coniugio: mater quoque ad studium excolendi corporis eam hortari, vt posset procorum oculis esse gratior & amabilior: sed illa memor voti sui, licet id parentes pro illorum reuerentia celaret, nihil tale facere voluit. Non enim hominibus, sed Deo modis omnibus placere contendebat. Ferebat id mater eius moleste, & cum per se illam mouere non posset, filiam Bonauenturam, quam Catharina impense amabat, vt ei persuaderet, hortata est. Et illa quidem multis vijs eius tentans animum, tandem eo adduxit, vt daret operam aliquam ornando corpori, nihil tamen interim remittens de proposito seruandæ integritatis. Hanc autem culpam postea non semel tantis cum singultibus & lachrymis confessa est, vt videri posset grauissimo se scelere obstrinxisse. Sciscitante ex ea D. Raimundo, confessario, num illo ornatu voluerit contra votum virginitatis venire, aut vlli homini placere, illaque respondente se quidem nihil voluisse minus, immo nihil tam sibi acerbum fuisse, quam intueri homines, aut ab illis conspici, at nihilo minus tamen se ream esse æternæ damnationis, Raimundus culpam illam extenuare conabatur: sed cum hoc illa ferret ægerrime, sursumque erectis oculis diceret, O Deus, qualis est hic meus spiritualis pater, qui etiam peccata mea excusat? adderetque loquens Raimundo, Num debuit hæc creatura vilissima, tot à suo creatore præter meritum aucta beneficijs, bonas horas ornandæ putri carni suæ collocare? Ego ne ipsum quidem tartarum puto sufficere huic peccato puniendo: tum coactus est Pater Raimundus silere: qui tamen coram Deo & sancta eius Ecclesia hoc ei reddit testimonium, quod licet sæpissime eius audierit confessiones, etiam interdum generales, nunquam illam inuenerit peccasse in Dei præceptum, id est, vllius letalis culpæ ream: immo vero etiam à venialibus culpis adeo immunem, vt in confessionibus eius quotidianis vt plurimum vix deprehendere quiuerit erratum vllum. Omne enim tempus suum aut orando, aut contemplando, aut proximos ædificando illam traduxisse confirmat. Quod est præclarum mirabilis innocentiæ à tanto viro testimonium,

Mire dolet se nonnihil studuisse ornando corpori.

Testimonium graue eius innocentiæ.

nium. Et cum tanta esset vitæ puritate, nihilominus ait tam dure illam se accusasse, tamque ingeniose sibi culpas imposuisse, vt facile ab ignorante eius vitam rea putari potuerit, vbi rea non erat.

X. Sed vt ad institutam narrationem sese referat oratio, cum se ita dedisset nonnihil componendo corpori, à Bonauentura persuasa, nunquam tamen animum suum vlli homini applicuit, vel sponte se hominibus visendam præbuit. tametsi de orationis feruore & assiduitate meditandi nonnihil tepescendo remisit. Verum soror eius Bonauentura, quæ ei huius vanitatis author fuerat, non diu post in puerperio obijt, percussa à Domino. Et fuit illa quidem proba & honesta valde & verbis & moribus, sed tamen quia illam, quæ vni Christo placere desiderabat, ad ea, quæ sunt mundi huius, inuitare ausa erat, diu morte obijt in florenti ætate: non tamen penitus perijt, sed vt sanctæ virgini postea fuit reuelatum, post dira Purgatorij supplicia, peruenit ad vitam sempiternam. Aduertat autem lector, quanti sit periculi, homines Deo seruire cupientes impedire & alio auocare. Defuncta autem sorore, virgo Catharina feruentius ad æterni sponsi amplexus se recepit. Fleuit autem cum beata Magdalena valde amarè illam culpam suam, iacuitque ad pedes Domini, sine intermissione orans & veniam petens, vt posset etiam ipsa audire: Remittuntur tibi peccata: atque per id tempus totis viribus se beatæ Mariæ Magdalenæ conformare nitebatur, & erga illam singulari quadam cœpit deuotione affici. At hostis malignus, dolens eam sibi ereptam spem ad mundi studia eam reuocandi, per domesticos illius sanctum propositum retardare ac impedire, per multa quoque aduersa & persecutiones eam ad mundana retrahere conabatur. Itaque vrgebat valde parentes & germanos eius, vt eam matrimonio collocarent: illique dabant operam, vt sponsum ei inuenirent. Id vero vbi sancta virgo animaduertit, & Domino inspirante, maligni dæmonis insidias persensit, accuratius & vehementius in preces assiduas, in sanctas meditationes & exercitia pœnitentiæ incubuit, hominum consortia deuitauit, apertisque indicijs perspicue declarauit, nolle se sponso mortali vlla ratione coniungi. At parentes alia tentant via eam in suam sententiam pertrahere: aduocant quendam Dominicani instituti fratrem, ipsis amicissimum: orant illum vehementissime, vt Catharinam à sua sententia deducat. Spondet ille se conaturum pro viribus: sed vbi virginis sensit immutabile propositum, vigente conscientia, consuluit ei, vt amputatis capillis suis, indicaret se nolle in coniugium vllo pacto consentire. Quod quidem eius sanum consilium sancta virgo haud secus atque cælitus præstitum arripiens, capillos quamprimum ad cutem vsque præcidit. Oderat enim illos, quod putaret se illis componendis antea grauiter peccauisse: cœpitque deinde præter morem puellarum, capite velato incedere. Quod vbi Lapa mater eius videt, quid insuetatum velamen sibi vellet, ab ea percunctatur: Sed illa obscure respondente, accessit propius, & velamine detracto, vidit tonsum caput. Tum vero acri dolore stimulata, quod capillos elegantissimos perditos cerneret, eiulans exclamauit: Ecquid fecisti filia? Sed virgo rursus caput tegens abscessit. Clamore autem matris permoti maritus & filiæ accurrunt: cognitaque causa, grauiter commouentur. Inde porro alterum virgini ortum est certamen, priori acrius: sed Deo bene iuuante, victoria cessit virgini, & ipsa quoque impedimenta salutis & casti propositi eius, versa sunt ei in instrumenta virtutis, & profectus spiritalis adiumenta.

Bonauenturæ obitus præmaturus. *Vide exemplum aliud terribile in S. Hieronymi Epistola 7. ad Lætā.* *Luc. 7.* *Multis modis tentatur de coniugio.* *Capillos ipsa sibi amputat.*

XI. Iam palam parentes & dictis & factis eam persequebantur, iactabantque in eam conuicia, & minas intentabant, ita dicentes: Putas ne vilissima, quod defectis crinibus à nostra te possis voluntate subducere? Rumpantur licet ilia tibi, marito copulaberis. Simul etiam omni secreto loco illi interdixerunt, & seruitijs domus eam perpetuo voluerunt occupari, ne posset se Christo sponso suo coniungere & precibus vacare. Atque vt intelligeret se plane haberi contemptui, amota ancilla culinaria, eius sordida officia illi demandarunt. Cogebatur itaque mitis & verecunda puella audire quotidiana improperia, verborum iniurias & multiplicem sui ferre contemptum. Volebant autem parentes & germani eius his rationibus eam frangere, & ad sibi consentiendum impellere, quod iuuenem quendam sponsum inuenissent, cuius genus & familia eis pergrata esset. Verum draco pestifer, malignus satan, cuius machinationibus ista fiebant, quibus rebus se sperauit virginem euersurum, ijsipsis magis eius animum, Domino iuuante, confirmauit. Nam nihil his omnibus permota, docente eam spiritu Dei, intra seipsam sibi fabricauit conclaue, siue secretam cellulam, vnde nunquam vellet cuiuscunque rei causa egredi.

Multa patitur a parentibus. *Cogitur seruire culinæ.*

XII. Ita factum est, vt quæ hactenus vsa illa externa cella, nonnunquam fuisset egressa foras, iam deinceps perpetuo maneret secum in cellula animi sui, quam illi eripere nemo posset: planeque cælesti victoria triumphauit de diabolo, in interiori homine, vbi Christus habitat per fidem in cordibus nostris, sibi construens spiritale domicilium. Solebat illa postea crebro admonere Raimundum Patrem, cum negocijs externis prope obrutum videret, vt sibi tale non manufactum in suo pectore fabricaret domicilium, nec inde vnquam euagaretur. Ibi enim, vt diximus, per fidem Christus habitat in nobis, ibi regnum Dei intra nos est, ibi nunquam non præsto est ille, qui dicit: Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Hoc ergo suauissimo hospite contenta & freta sacra virgo, vicit diabolum & omnes machinas eius. Docebat ille eam intus vias & rationes mirabiles externa omnia superandi. Imaginabatur sacra virgo, patrem suum repræsentare Christum Iesum: matrem suam, sanctissimam Christi genitricem: cæteros de familia, apostolos & discipulos Saluatoris. Hac imaginatione fortiter concepta id assecuta est, vt omnibus illis cum omnium admiratione hilariter & officiose inseruiret: tum etiam, vt illis seruiendo, semper cogitaret de sponso suo Christo, cui se ea omnia officia præstare credebat: sicque factum est, vt dum in culina versaretur, semper esset intra sancta sanctorum, seruiensque ad mensam recumbentibus, animum suum mire pasceret imaginanda præsentia Saluatoris: contemptum vero sui & iniurias omnes etiam iucundo ferret animo. At tamen, quia non poterat prorsus etiam externo carere cubiculo, vbi noctu quiesceret, nec licebat tamen aliquod priuatim habere, fratris sui Stephani cubiculum delegit, vbi posset illo absente interdiu nonnunquam sola degere, & noctu illo dormiente, pro voto precibus vacare. Rogabat autem indesinenter Dominum, vt ipsius dignaretur tueri virginitatem. Nec deerat ille sponsæ suæ, sed quanto plures ei persecutiones & iniurias inferri cernebat, tanto eam maioribus intus gaudijs & charismatis mirabiliter afficiebat. Tandem germani eius videntes constantiam, se victos fatebantur. Pater autem eius cæteris innocentior, tacitus eius facta contemplabatur, atque indies certius perspiciebat, non iuuenili leuitate, sed spiritu Dei illam duci ac permoueri.

Ephes. 3. *Luc. 17.* *Apoc. 3.* *Pijssima imaginatione vincit omnes diaboli machinas.*

XIII. Contigit interim quadam die, illam in iunioris fratris sui Stephani cubiculo feruentes Domino preces offerre, idque non obserato ostio: non enim licebat ei alicubi clausa manere ianua. Forte autem in illud ingressus pater eius, vidit illam in angulo orantem flexis genibus, & columbam paruam niuei candoris eius capiti insidentem, sed eo viso, mox per fenestram altius euolantem. Percunctanti autem ex filia, quæ esset illa columba, respondit ea, se columbam prorsus non vidisse. Admirans igitur valde pater eius, secum id conseruabat: neque tunc solum, sed etiam alias sæpius vidit columbam. Per id tempus magis magisque in eius pectore crescebat desiderium induendi habitum Dominicanum, rogabatque instanter Dominum, vt dignaretur ipsi præstare quod cupiebat. Et ecce dum sic pulsat aures clementissimi Saluatoris, videt in somnis multos sanctos patres, monasticorum Ordinum institutores, atque in ijs beatissimum Dominicum: Hortabantur autem eam illi Patres, vt vnum aliquod institutum monasticum deligeret, in quo Domino gratiorem posset exhibere famulatum. Tum illa cœpit ire ad sanctum Dominicum, qui mox ei occurrit cum habitu sororum, quæ dicuntur de Pœnitentia sancti Dominici, aitque ad illam: Forti animo esto filia, nihil ambi-

Columba insidet capiti orantis. *Visio eius.*

ambigens, quin isto sis habitu fruitura. Illa cũ lachrymis gratias egit Deo & sancto Dominico, & ipsis lachrymis excitata, ad se rediјt. Ea autem visione mirabiliter confirmata, eodem die parentes & germanos conuocauit, fidenterque eis locuta est, se iampridem in tenera ætate Deo suam vouisse integritatem, atque in ea sententia iam maturioribus annis vsqueadeo se firmam permanere, vt nulla ratione ab ea velit discedere: monebatque vt cessarent frustra eam ad coniugium prouocare: se enim Deo potius obedire debere, cui se deuouisset, quam ipsis. Multaque alia constantissime coram illis loquebatur, cum hactenus semper intra silentium se verecunda puella continuisset. Tantæ autem ex eius verbis obortæ sunt lachrymæ omnibus, vt nihil ei possent respondere: postea vero, cessante eiulatu, pater qui eam teneré diligebat, & erat alijs religiosior, ita ait ad eam: Absit, dulcissima filia, vt quoquo modo Deo reluctari velimus, à quo videmus sanctum propositum tuum proficisci. Fac libere, quod ei pollicita es, & sicut illius te spiritus docebit: vertensque se ad vxorem & liberos suos, Nemo, inquit, posthac filiæ meæ dulcissimæ molestus sit: vacet libere sponso suo. Non est, quod doleamus pro mortali eius sponso recipere nos regem immortalem, cui illa se despondit.

Aperit suis votum virginitatis.

Permittitur libere vacare Deo & sibi.

XIV. Hac igitur accepta facultate & libertate Deo seruiendi, virgo Christi totam vitam suam ad Dei famulatum, non segniter, sed mirabiliter, accommodauit. Exiguum cubiculum, ab aliis separatum, impetrauit, vbi tanquam in solitudine posset vacare Deo, & pro voto affligere corpus suum. Ibi vero quanta pœnitentiæ asperitate sese excruciarit, quam ardenter vultum sponsi sui quæsierit, nulla potest lingua explicare. Carnes, quibus ab infantia raro fuerat vsa, iam prorsus sibi voluit esse interdictas: adeoque illas à se remouit, vt etiam odorem illarum absque valetudinis incommodo percipere non posset: immo vero ad cibos acerbos potumque insipidum adeo se assuefecit, vt dulcia omnia ei perniciem afferrent. Voluit quandoque Dominus Raimundus, quandoquidem nihil illa sumebat esculentum aut poculentum, vnde possint debiles confortari, vt aquæ frigidæ, quam bibebat, saccarum misceretur. Quod vbi illa rescinit, ait ad eum: Vt video, pater, exiguum hoc quod in me superest vitæ, penitus vis extinguere. Vinum vsqueadeò diluebat, vt odore simul & sapore extincto, nihil præter rubrum colorem relinqueretur, quo sunt vina illius loci. Decimoquinto ætatis suæ anno vinum à se reiecit. ac deinceps semper aqua frigida vtebatur. Cuiusuis generis coctos cibos, præter panem, paulatim sibi subtrahebat, & intra breue tempus eo suum adegit corpusculum, vt pane & crudis herbis esset contentum. Anno ætatis vicesimo, nisi fallor, aut circiter, etiam pane abstinuit, nihil præter crudas herbas sibi permittens. Postremo, non vsu neque natura, sed diuino miraculo eousque peruenit, vt licet corpusculum eius multis esset morbis obnoxium, & labores susciperet intolerabiles, non tamen in ea consumeretur humor ille, quem radicalem vocant, nec stomachus concoquendi fungeretur aut fungi posset officio, nec vires corporeæ ob cibi & potus defectum frangerentur: ita vt tota ipsius vita miraculum esset, quod etiam medici fatebantur. Affirmat Dominus Raimundus, quo tempore ipse fuerit testis conuersationis eius, nullo cibo aut potu nutriente eam vixisse, nullaque virtute naturali adiutam, dolores & labores aliis intolerabiles læta semper facie tolerasse: id vero non ex quouis exercitio vel consuetudine abstinendi, sed potius ex plenitudine spiritus euenisse.

Vita eius durissima.

Solis crudis herbis vescitur.

Vide miraculum.

XV. Prætsrea lectum sibi parauit ex tabulis ligneis, nihil quicquam alterius rei addens. In eo vel sedens meditabatur, vel prostrata orabat: suoque tempore, nullis detractis vestibus, somnum capiebat. Vestibus laneis vtebatur. Cilicio quandoque vsa fuit: sed quia sordes vitabat, cilicium catena ferrea commutauit. Ea catena stringebat tam fortiter nuda eius latera, vt propemodum carni concreta videretur. Sed sub finem vitæ coegit eam Raimundus catenam missam facere, quamuis ægre assentiret. Initio vigilare solebat vsque ad preces, quas matutinas vocant. Deinde ita domuit somnum, vt intra biduum vix dormiret dimidiam horam: sed neque tantillum admittebat somnum, nisi quando morbi cogebant. Dicebat autem Raimundo, nullnm se tam durum sensisse certamen, vt in somno edomando. Idem autem Raimundus, vir grauis & fide dignissimus, hoc de ea asseuerat pro indubitato, quod si habuisset auditores, qui ipsam intelligerent, & cum quibus posset conferre, centum dies & noctes absque cibo & potu fuisset locuta de Deo, non solum absque vlla fatigatione, sed etiam meliori corporis valetudine. Et ipsa fatebatur, nihil sibi in hac vita maiori esse solatio & refrigerio, quam si posset cum intelligentibus sermones miscere de Deo: & quando eius rei dabatur opportunitas, etiam corpore hilarior & valentior apparebat: ea subtracta, debilis fiebat. Sic autem loquendo de Deo, tota absorbebatur in Deum. Volens verò imitari sanctum patrem Dominicum, multo tempore quotidie ter se cædebat catena ferrea, singulis vicibus ad sesquihoram, sanguine ab humeris in pedes manante, vt sanguinem pro sanguine redderet suo redemptori. Id genus autem castigationibus & afflictionibus mire extenuauit corpus suum, quod antea magni fuit roboris, ita vt etiam grandia onera suis humeris ad ædium suarum solarium alacriter deportaret. Ferebat autem mater eius plus satis moleste has eius corporis macerationes. Itaque cum aduerteret eam se catena verberare, alta voce eiulans, dicebat: Filia, filia, ego te iam video tuis manibus tibi certam necem afferentem. His vocibus iungebat gemitus, vellebat canos capitis sui, & ita se comparabat, vt non raro vicini omnes accurrerent, visuri quid accidisset vetulæ Lapæ. Cernens quoque eam cubare in tabulis, vi eam secum pertrahebat ad lectum suum. Illa flexis genibus, vt matrem deliniret, offerebat se promptam ad cubandum in lecto ipsius. Itaque reponebat se in extrema lecti eius parte: sed illa obdormiente, redibat ad sua exercitia. Rursus vero matre id percipiente, vt eius placaret animum, clam sub linteamine postem vel duo ligna ponebat, vt in illis iacens, nihil de duritia strati sui mutaret. Tandem vero mater nihil se proficere intelligens, ait illi: Ego video me omnia frustra attentare: dormi posthac, vbi consueuisti: Inuidebat sanctis eius exercitijs diabolus, & illius instinctu multa ei impedimenta obijciebantur.

Eius lectus.

Catena ferrea ad corpus

Vigiliæ mirabiles.

Res sane stupenda.

Catena se diutissime flagellat.

XVI. Rursus igitur restituta suæ libertati, tanto cœpit esse feruentior, quanto acrius sibi obniti videbat satanam. Quotidie gemitus, quotidie lachrymæ, quotidie preces perpetuæ ad Dominum Iesum, vt habitum diu optatum consequi mereretur, quem à B. Dominico sibi promissum nouerat. Sciebat enim se nondum plane liberam fore ab domesticorum molestijs de ineundo matrimonio, donec illo habitu potiretur. Agebat enim cum sororibus de pœnitentia S. Dominici, vt ipsam admitterent in suam sodalitatem. Sed mater virginis id necdum patiebatur æquo satis animo, & vt eam ab illa aspera sua viuendi ratione auocaret, ad thermas eam secum volebat proficisci. Parebat illa parenti, sed vt egregie eluderet satanam, qui matrem eius, mulierem simplicissimam, ad hæc instigare videbatur, in ipsis thermis, simulans se velle perfectius suum corpus abluere, adijt canalem, & aquas sulphureas atque ferventes sinens manere diu satis in suum corpusculum, atrocius illud affligebat, quam solebat cædendo catena ferrea. Fatebatur postea, cum D. Raimundus ex ea esset percunctatus, quomodo illos feruentis aquæ ardores sine vitæ periculo perferre potuisset, se rogasse Dominum, vt pœnas tartareas & purgatorias, quas se credebat meruisse, in hos cruciatus, quos libenter ferret, commutare vellet: sicque se dolorem quidem sensisse, sed citra vllam læsionem, illum suauiter tolerasse. A thermis illis domum reuersa, mox ad solita pœnitentiæ exercitia se recepit, tandemque matrem eo permouit, licet diu calcitrantem, vt cum sororibus de pœnitentia S. Dominici, loqueretur de ipsa in suum consortium admittenda. Sorores autẽ illæ aliquandiu difficiles se ostendebant. Interim virgo sancta in morbũ incidit, & corpus omne scatebat pustulis, simulq; febris se admiscuit non parum vehemẽs. Ibi mater eius, quæ eam præ liberis omnibus tenerius diligebat, decumbenti tristis assidens, fomenta quæ poterat, adhibebat. Sed virgo sancta in ipsa corporis ægritudine fortior spiritu,

Valde adspirat ad habitum religiosum.

Se dire cruciat in thermis.

ritu, videns adesse opportunitatem matrem impellendi ad satisfaciendum voto suo, ita ei locuta est: Si vis, dulcissima mater, vt vires recuperem, effice vt mihi detur habitus S. Dominici: alioqui non dubito, quin Deus & sanctus Dominicus, qui me vocant ad seruitium suum, id effecturi sint, vt breui me sis caritura. Hoc responso mater accepto, nimio terrore ob mortem filiæ correpta, celeriter se contulit ad sorores, quas sæpe iam diximus, tamque serio cum illis egit de filia, vt in eius receptionem consenserint. Quod vbi ad virginem mater Lapa retulit, illa præ gaudio fleuit, rogauitque Dominum, vt morbus abscederet, ne ipsius voto & diutinæ expectationi remoram & impedimentum adferret. Et cito Dominus exaudiuit preces eius, atque intra paucos dies reualuit. Neque enim potuit pius Dominus negare illi quicquam, quæ se summo studio ad omnem eius voluntatem conformabat. Aduenit igitur diu optata dies, & habitus, quem petebat, datus est ei cum ingenti cordis eius exultatione.

Accepto habitu S. Dominici, maiori se dat seueritati. Silentium. Solitudo. Preces. Vigiliæ. Christus ei apparet.

XVII. POSTQVAM autem nouæ militiæ vel professionis genus complexa est, dicebat sibiipsi: Ecce iam religiosum vitæ institutum suscepisti, ad eius præscriptum viuas oportet, & quidem multo aliter, quam feceris hactenus. Habitus tuus ater & candidus te admonet, vt mundo sis mortua, & summæ studeas puritati. Itaque vt posset viuere purius, statuit nulli prorsus loqui, nisi cum esset sua peccata confessura: idque toto triennio exacte obseruauit. Habitabat etiam intra cellulam, nec inde exibat præterquam ad templum. Cibum nunquam sumpsit, nisi prius lachrymas Domino obtulisset. Quis vero eius vigilias, preces, meditationes, lachrymas dicendo consequi possit? Fratribus sancti Dominici, quos ipsa suos dicebat germanos, somnum capientibus, ipsa peruigil manebat. Illis ad diuinas laudes nocte secundo dato signo properantibus, ipsa se dabat quieti, corpori asseres, capiti lignum supponens. Simulatque autem ipsa se in cellulam abdidit, sponsus eius dulcissimus Christus Iesus ei apparuit, & eam de omnibus, quæ essent animæ eius conducibilia, perfecte instituit, ita vt ipsa postea affirmarit in confessione, se ea, quæ ad viam salutis pertineant, non nisi ab ipso Domino Iesu Christo, siue inspirante, siue perspicue apparente, didicisse. Cum autem initio formidaret, quam formidinem Christus quoque in ea probauit, dicens hominem, donec in corpore degit, non debere esse sine timore: cum formidaret, inquam, ne Saluatoris præsentiam diabolus mentiretur, transfigurans se in ipsum, Christus eam docuit, quo pacto ipsius apparitionem à diaboli, a internosceret: Pro certo, inquit, noueris, quandoquidem ego sum Veritas, ex mea apparitione semper in anima maiorem existere veritatis notionem. Ex veritatis autem cognitione id præstatur animæ, vt & me & se rectius cognoscat: vnde porro consequitur vt se contemnat ex animo, meque honoret ac veneretur. Ita fit, vt ex meis visionibus anima seipsam suamque vtilitatem penitius intelligat, eamque intelligendo, sese contemnat magis, humiliorque efficiatur. Cuius diuersum accidit ex satanæ visionibus. Cum sit enim mendax, & mendacij pater, & rex super omnes filios superbiæ, in illis, quibus apparet, excitat superbiam & confidentiam, qua sibi multum tribuant, seque putent esse aliquid, animisque inflentur ac intumescant.

Vt possit internosci Christi apparitio a satanæ.

Ioh. 8.
Iob 41.

HAC saluberrima doctrina non oscitanter percepta, cœperunt multiplicari visiones cælestes & reuelationes, tamque illi crebro apparuit Christus Deus ac Dominus noster, castarum mentium sponsus, vt vix possint duo reperiri homines, qui tam assidua fruantur inter se familiaritate, quam fuerit inter Christum & hanc sacram virginem. Siue enim oraret, siue legeret, siue meditaretur, siue vigilaret, siue dormiret, vt plurimum hoc vel illo modo eius visione recreabatur: immo etiam interdum loquenti cum aliis aderat hæc sacra visio, ita vt mente cum Christo, ore cum hominibus loqueretur. Sed id diuturnum esse non poterat propter ecstasim, quam paulo post patiebatur. Hinc autem proficiscebantur omnia illa admiranda, puta, inusitata cæteris abstinentia, doctrina mirabilis, & luculenta miracula, quæ per eam Deus effecit.

Mira Christi ad eam familiaritas.

XIIX. NE quis autem hæsitaret de veritate earum rerum, quæ de illa scribuntur, reuerendus Pater Raimundus, ob confirmandum lectorem, quid ipsi acciderit, verecunde commemorat, malens coram hominibus pudefieri, quam sanctæ virginis iniurias suo pudori posthabere. Ait enim se initio, cum venisset ad eius familiaritatem, multis modis de incredulitate fuisse tentatum, diuque quadam fluctuatione iactatum, cum modis omnibus, quibus id posset fieri, cuperet explorare, num res eius essent à bono vel malo spiritu. Rogabat autem, vt inquit, anxie Deum, qui nec fallere posset nec falli, vt ab ipso dirigeretur. Interim subito ei venit in mentem, si sanctæ virginis precibus obtineret à Domino insolitam quandam, & qualem nunquam esset expertus, ob admissa peccata contritionem, id ipsi fore signum euidentissimum, à Spiritu sancto omnia illius facta proficisci. Nemo enim potest hunc habere dolorem siue contritionem, nisi à Spiritu sancto. Itaque accessit ad virginem, & eam impense rogauit, vt à Domino ipsi impetraret veniam peccatorum. Illa hilariter respondit, se id libentissime facturam. Addente autem Raimundo, se non posse frui quiete, nisi eius xeniæ ac remissionis certum obtineret signum, nempe magnam quandam & insolitam contritionem, mox sacra virgo annuit, se eam illi impetraturam. Videbatur autem tum Raimundo, eam omnes suas cogitationes habuisse perspectas. Abiit deinde domum, & altera die morbo laborans, decubuit. Eodem tempore etiam sancta virgo febribus & aliis ægritudinibus afflicta decumbebat, aitque ad sociam: Eamus visum fratrem Raimundum, quia male habet. Illa respondente, non esse necesse, & si maxime foret, se peius illo valere: mox præter morem celeriter cum socia abijt ad Raimundum, aitque illi? Quid habes pater? Ille vero præ debilitate ægre quippiam loqui poterat, sed tamen adhibita vi, ait: Cur domina huc venisti? Peius tibi est, quam mihi. Illa incipiente suo more loqui de Deo & nostra ingratitudine, nonnihil confortatus Raimundus assedit, nihil iam memor hesternæ petitionis suæ, aut sponsionis virginis: cumque illa loqui pergeret, oblata est menti Raimundi quædam insolita consideratio peccatorum suorum, & quam esset eorum causa sine dubio reus mortis: ediuerso autem cognitio benignitatis Diuinæ, quæ eum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipsamque mortem in vitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac contemplatione ille præ multo cordis dolore tantam vim lachrymarum effudit, in eumque rugitum prorupit, vt timeret cor & pectus diruptum iri. Id vt vidit sacra virgo, quæ ea sola causa venerat, conticuit, vt ille bene vbertim fleret & singultiret. Interim Raimundus redijt in memoriam petitionis suæ & promissionis virginis, vertensque se ad eam, dixit: Est ne hæc bulla, quam heri petiui? (Bullam enim vocauerat certum signum obtentæ veniæ) Illa respondit: Ipsa est. addensque, vt memor esset gratiæ Dei, abscessit, illo multum ædificato & exhilarato.

Dubitat initio de illa Raimundus confessarius eius.

Mirabilis contritio præstatur Raimundo.

XIX. ACCIDIT deinde, vt virgo Christi, multis pressa morbis, Raimundum ad se iuberet acciri, communicatura illi quædam, diuinitus ipsi reuelata. Venit pater Raimundus, & adstans illi decumbenti atque febricitanti, audiuit illam more solito loquentem de Deo, & quæ illo die ipsi Dominus reuelasset, exponentem. Ibi rursus referente illa grandia quædam & aliis inusitata, de quibusdam cogitabat apud se: Putas ne vera esse omnia, quæ dicit? simulque intendit in faciem loquentis, & subito vidit faciem eius in viri barbati transformatam, qui fixis oculis in eum respiciens, valde illum terrefecit. Erat autem facies oblonga, ætatis mediæ, barba non prolixa, colore triticeo, maiestatem quandam præ se ferens, vnde manifeste se Dominum ostenderet. Territus igitur pater Raimundus, exclamauit: O, quis est, qui me respicit? Respondit virgo: Ille, qui est. Ijs dictis, mox facies illa disparuit, & facies virginis redijt.

Christus apparet in virgine.

XX. HÆC quidem ille venerabilis Pater se coram Deo secure loqui scribit: quia ipse Deus & pater Domini nostri Iesu Christi scit, inquit, quia non mentior. Vt autem hæc scriberet, dicit se compulsum ab incredulis, quos etiam hortatur, vt sibi diu incredulo & hæsitanti, sed tandem mirabiliter confirmato, fidem commodent, & desinant esse increduli,

duli, neque vacillent aut despiciant, sed reuerenter eius sancta exempla sacramque doctrinam attendant. Scribit vero de illa etiam venerabilis Pater Stephanus, Prior Ticinensis Carthusiæ, qui ei valde familiaris fuit, antequam esset monasticam complexus vitam, se annis sexaginta & eo amplius notitiam habuisse multorum insignium seruorum Dei, sed nunquam se vel vidisse vel audiuisse à multis præteritis temporibus vllum Dei seruum, qui ad tam sublimem virtutum omnium perfectionem pertigerit. Atque hoc ille ei perhibet testimonium coram Deo & vniuersa Ecclesia militante: adijcitque se multo tempore apud illam degendo, nunquam verbum ociosum ab eius ore percepisse: & in ipso initio quanto plus attenderet vitam, exempla, mores & verba illius, tanto magis in se sensisse augmentum diuini amoris & contemptus seculi, ita vt cordi nouus quotidie feruor accederet ad appetenda cælestia, & totum mundum cum omnibus, quæ is habet, contemnendum. Quæ sane omnia prudens & in rebus diuinis versatus lector facile animaduertit, certa esse documenta non fictæ, sed veræ sanctitatis. Sed nunc ad narrationem reuertamur.

Testimonium Stephani Carthusiani de virgine.

XXII. In ipso diuinarum visionum initio, Christus Dominus ei apparuit oranti, dixitque ei: Si nosti filia quis ego sim, & quæ tu sis, beata eris. Ego sum qui sum. tu es quæ non est. Hac cognitione freta, omnes facile conteres laqueos inimici, nunquam venies contra præcepta mea, omnemque gratiam & veritatem nullo negocio obtinebis. Quæ quidem verbis breuia sunt, sed sensibus vberrima & copiosissima: & exponuntur ea susius à Patre Raimundo, sed ne ab historia recedamus, eo lectorem remittimus. Alia autem vice rursus Dominus apparens sanctæ virgini, dixit ei: Filia, cogita tu de me, & ego cogitabo continenter de te. Ex hac saluberrima institutione sacra virgo solebat inferre, quandoquidem Deo dicati sumus, tum per sacrum baptisma, tum per religionem siue monasticam, siue clericorum, nulla in re nos solicitos esse debere de nobis, sed solicitudinem & cogitationem omnem eo conferre, vt placeamus ei cui nos dicauimus. Itaque si vidisset suos timere periculum aliquod, dicebat illis: Quid ita vos de vobis estis soliciti? Permittatis vos diuinæ prouidentiæ, quæ semper habet oculos in vos defixos, agitque curam perpetuam salutis vestræ. Et de hac quidem Dei prouidentia tantam sacra virgo fiduciam conceperat, postquam audiuit Dominum dicentem, Ego cogitabo continenter de te, vt nunquam satiari posset de ea loquendo. Fuit quandoque sancta virgo in mari cum multis aliis vtriusque sexus, aderat etiam pater Raimundus. Ipsis autem nauigantibus, ventus secundus flare desiit, nec res erat sine periculo, si à latere spirasset ventus. Raimundus pias querelas detulit ad virginem non sine lachrymis. Illa autem dixit: Quid ita de te anxius es pater? Quibus verbis eius timorem compressit. At paulo post reflante vento aduerso, nauclerus dicebat se compelli ad reducendum nauem eo, vnde essent profecti. Id vbi sacræ virgini Raimundus exposuit, illa ait: Reducat in nomine Domini, & sequatur ventum, quem Dominus dabit. Nauclerus flexit nauem, iamque cœperunt reuerti: at sancta virgine caput submittente & Dominum deprecante, mox rediit ventus prosper, & breui ad portum optatum appulerunt, alta voce cantantes, Te Deum laudamus. Concordat autem hæc Christi doctrina, quam tradidit sacræ virgini, puta vt cogitaret de ipso, sicque ipse rursus cogitaret de illa, cum ea Prophetæ sententia: Iacta cogitatum tuum in Dominum, & ipse te enutriet. nec tamen ita accipienda est, quasi debeat homo sedere ociosus: Immo vero committere non debet, quin faciat quod potest. Cum enim, vt ait Raimundus, fiducia hæc ex amore proficiscatur, amor autem rei amatæ desiderium excitet in animo, quod sine actione fieri non potest, sequitur inde, tantum operari hominem, quantum amet: at nihilominus non in suo, tanquam suo, sed conditoris opere confidit.

Christi præclara institutio.

Quid vnice curandum homini Christiano.

Precibus suis sancta virgo impetrat secundum ventũ.

Psal. 54.

XXIII. Porro autem cum aduerteret malignus dæmon sanctam virginem ad has Christi institutiones sese penitus conformantem, & sublimes in virtutibus progressus facientem, veritus ne tandem etiam aliis multis efficeretur causa salutis, mille machinis eam sibi sumpsit acerrime oppugnandam. Sed illa ad Christum confugit, & feruentissimis atque diuturnis precibus ab illo fortitudinem & robur animi obtinere contendit. Christus autem eam muniuit & confirmauit egregie. docuitque eam, si vellet vincere hostem, vt crucem pro refrigerio amplecteretur, quemadmodum ipse. proposito sibi gaudio, sustinuisset crucem. Sunt autem cruces reuera refrigeria: quandoquidem, vt illa ait Christus, quanto plus patimur propter ipsum, tanto ei efficimur magis conformes, hic quidem in gratia, postea vero in gloria. Iussit igitur Christus, vt dulcia pro amaris, & amara pro dulcibus susciperet: ita enim ipsam inuictam fore. Non surda aure eam Christi doctrinam accepit, sed vsque adeo apud se statuit delectari afflictionibus, vt nihil in hac vita tantum ei refrigerij & solatij adferret, quantum afflictiones & cruces: sine quibus, vt ipsa aiebat, vita hæc ei fuisset molestissima: propter eas autem libenter ferret beatitudinis dilationem, non ignorans, illam afflictionibus non parum augeri. Sed vbi satis eam Christus communierat, permisit dæmonibus attentare, si quid possent obtinere ab illa. Nec illi desides sunt ad nocendum: & primò quidem à rebus Venereis illi suggerendis capiunt initium. Immittunt turpes cogitationes castissimo pectori, adhibent illusiones & phantasmata dormienti, immo etiam corpora ex aere sumpta oculis & auribus vigilantis ingerunt, faciuntque multa, quæ sine horrore dici non queant. Illa e diuerso catena ferrea flagellat corpus suum, fundit sanguinem suum, adijcit permultum ad priores vigilias, ita vt somno pene omni renunciasse videretur. Non cessant autem hostes, cum ingenti multitudine apparent, primo quasi blande adulantur, hortantur ne seipsam interficiat tanta vitæ asperitate. Iuuenis es, inquiunt, fac quod aliæ faciunt fœminæ. nubas viro, & augeas humanum genus. Proponunt exempla Saræ, Rebeccæ, Liæ, Rachelis. ne facile credamus hæreticis, quando ipsi nobis scripturas diuinas ad suam confirmandam impietatem proferunt. Faciunt enim hoc etiam dæmones. Quid, aiunt ipsi virgini, hæc sibi vult vita singularis, in qua tamen perseuerare non poteris: At quicquid illi blaterarent, sancta virgo nihil penitus respondens, orabat: cum autem perseuerantiæ desperationem ei vellent inijcere, hoc respondit procacibus illis: Ego non meis, sed Domini nostri Iesu Christi viribus nitor. nec vllum aliud ab ea verbum extorquere potuerunt: solebatque ea familiaribus suis inculcare, ne tentati in disputationem cum dæmonibus ingrederentur. Cum sint enim versuti, inquit, & longa fallendi exercitatione instructissimi, facile sibi victoriam promittunt, si possint cum homine miscere sermones. Itaque haud secus casta anima se ab illis debet mox auertere, & ad Christum sponsum suum confugere, quam solet ab adultero pudica matrona.

Inuidet illi satanas.

Heb. 12.

Sitit cruces & afflictiones.

Tẽtat eam satanas rerum turpiũ suggestione

XXIV. Vbi autem sensit dæmon hac via nihil se proficere, aliam aggressus est. Repræsentabat ei formas virorum & mulierum, turpissime inter sese concumbentium, & nefandos sermones iactantium, ipsamque ad turpia petulantissime inuitantium. Cogebaturque hæc & oculis & auribus clausis videre & audire. Accedebat ad cumulum miseriæ pijssimi sponsi absentia, vt ipsi videbatur, nec visibiliter, nec inuisibiliter opem ferentis aut consolantis. At illa nihilominus sine intermissione & carnem affligebat, & precibus tota incumbebat. Atque in hoc præclarum de se omnibus diuinæ gratiæ, sensibili suauitate & consolatione destitutis, exemplum præbuit, ne solita sua exercitia propterea remittant, sed augeant potius. Dicebat autem sancta virgo sibijpsi: Tune vilissima vllis te consolationibus dignam putas? Itane iam tuorum oblita es peccatorum? An non satis est tibi, si possis vel damnationem æternam euadere, etiamsi has tenebras & molestias ad supremum vsque vitæ diem perferre oporteat? An vero Christo propter eius consolationes seruire voluisti, & non eo potius, vt æternum illo fruaris? Nihil igitur de solitis remittas studijs, quin addas potius aliquid. His sanctæ humilitatis telis illum superbum Goliath prosternebat Christi virgo, suumque animum confirmabat. Durante autem hac tentatione, plus solito hærebat in ecclesia. Nam illic infestabatur quidem, sed non perinde, atque in cellula sua: quam quoties esset ingressa, miram illic vidit dæmonum multitudinem, turpissimos sermones & actus ipsi ingerentium, ita vt si licuisset, præ illorum horrore, libenter eum

Abscondit se sponsus, vt illustrior appareat virginis virtus.

In templo minus infestatur.

S. Hiero-

S. Hieronymo concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta petijsset, vt tam abominandas dæmonum species & actus flagitiosos non cerneret. Non cessabat autem clamare ad Dominum, donec nonnihil sedaretur illa tempestas. Iam multos dies isthæc durauerat infestatio, & ecce quodam die illustrata diuinitus, cœpit hilariter seipsam offerre Domino paratam ad execrandas illas vexationes perferendas, quandiu ipsi visum esset. Tum vero dæmon quidam procax & improbus ait ad eam: Nunquam ab hac tui infestatione cessabimus, donec consentias nobis. Mox illa secure ei respondit: Mihi non solum has, sed etiam alias molestias pro nomine Saluatoris perpeti, iucundum & delectabile est, quatenus quidem eius visum erit maiestati. His dictis, totus ille dæmonum cœtus instar fumi pudefactus euanuit, & ingens lux cælitus illapsa est cubiculo, & in ea luce Christus crucifixus ei apparuit, dicens: Filia mea Catharina, vides quæ ego tua causa perpessus sim: non igitur dubites tu quoque propter me aliquid perpeti.

Christus ei apparet crucifixus.

XXV. DEINDE sub alia specie magis propinquans, blande ei gratulabatur de triumpho iam obtento. At illa: Vbi, inquit, fuisti mi Domine, cum esset cor meum tot spurcitijs diuexatum? Et ille, In corde tuo, inquit. Rursus virgo: Et qui fieri potuit, bone Iesu, vt tu in illo meo esses corde, quod tot obrutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus: Cogitationes illæ quid in tuo efficiebant animo? gaudiumne, an mœrorem? Immo vero, inquit illa, non nisi summum dolorem. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentia efficiebam: qua si tu destituta fuisses, illis spurcitijs delectata esses: iam vero cum eas profligare velles, nec posses, inde mœror oriebatur: sed me authore & effectore, qui eram intus in corde tuo, & tuebar illud, interim extrinsecus te sinens oppugnari, quantum videbatur expedire tibi. Sed quando illustrata radio lucis meæ, teipsam sponte obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere iussi: neque enim pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferentis ego delector. Tu autem filia mea, quando non tua, sed mea virtute certasti viriliter, maiorem à me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atque familiarius meipsum tibi exhibebo. His dictis, visio disparuit, relicta in animo virginis suauitate incredibili, maxime quod eam Christus vocasset filiam suam. Vnde etiam confessarium suum rogauit, vt sic ipsam appellaret, quo posset redire sæpius in eorum verborum dulcissimam memoriam.

Voluntas prompta ad perferendas cruces Deo gratissima.

XXVI. POSTHAC autem cœpit Christus cum ea tam familiariter conuersari, tamque frequenter apparere, vt prope fidem vincere videatur: sed illis, qui gustarunt quam suauis & humanus sit Dominus Iesus, facile id persuaderi potest. Manebat etiam diutius solito cum illa, & interdum beatissimam matrem suam secum adducebat, itemque d uersos alios sanctos: sed vt plurimum solus ad eam veniebat, loquens cum ea amicissime, idque adeo, vt non raro cum illa pariter diceret Psalmos, ambulans cum ea sursum deorsum in cellula. Hæc fortassis quibusdam videbuntur incredibilia, sed meminerint, quam familiariter idem ipse Dominus olim in terris vltra triginta annos etiam cum impijs peccatoribus vixerit: meminerint, quæ ex eius persona dicantur in Prouerbijs Salomonis: Deliciæ meæ, esse cum filijs hominum: quanquam negari non potest, eximium & reuera singulare fuisse, quod hac in parte præstitum est huic à Deo singulariter dilectæ & electæ virgini. Et quia diximus eam cum Domino Psalmos legisse, scire debet lector, eam Latine nesciuisse: sed cum aliquando à socia quadam sibi curasset describi alphabetum, & aliquot illi addiscendo hebdomadas impendisset, nec tamen posset apprehendere, ad Dominum confugit, ab illoque obnixe precabatur, vt si ipsi gratum esset, ipse eam doceret, quo posset preces Horarias dicere. Audiuit autem illam celeriter Dominus, ita vt ab oratione surgens, legeret expeditissime. Stupebat ad eam rem Pater Raimundus, maxime cum non posset syllabatim quicquam pronunciare, immo vix nosset literas. Deinde sibi comparauit libros, & ex ijs lectitabat preces, quas Canonicas vocant. Solebat autem vulgari idiomate crebro repetere illum versum, Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Porro autem crescente in ea diuina contemplatione, paulatim preces vocales remisit, ita vt tandem ob frequentissimos mentis excessus, vix vnam posset dicere orationem Dominicam, quin ecstasin pateretur.

Stupenda Christi charitas.

Prouer. 8.

Scit legere, cum vix nosset characteres.

XXVII. VT posset autem sponso cælesti, immutabili quodammodo & inuiolabili fidelitate semper manere subiecta, valde adspirabat ad perfectum fidei gradum, dicens cum Apostolis: Domine, adauge mihi fidem, eamque adeo in me perfice, vt nulla possit vi aduersantium concuti vel prosterni. Cumque sæpe illi id oranti, sæpe etiam responderet Dominus, Desponsabo te mihi in fide: tandem in Bacchanalibus, alijs ventri festa celebrantibus, ipsa se inclusit in suam cellulam, non respiciens in vanitates & insanias falsas, sed ardentissime petens à Domino eam, quam diximus, fidei perfectionem. Et quia verissime dixit Propheta, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: Christus ei apparuit cum sanctissima matre sua & aliquot sanctis, & eam mirabili modo sibi despondit, hortatusque est eam, vt deinceps ageret viriliter & incunctanter ea, quæ ex diuina prouidentia ipsi facienda incumberent. Post eam desponsationem cœpit eam Dominus sensim trahere ad hominum conuictum & consuetudinem. Volebat enim eius opera vti ad multorum hominum promouendam salutem. Itaque cum ei appareret, & multa ei dixisset familiariter, ait ad eam: Hora prandij est, eas ad mensam, & inde ad me reuertaris. Sed hoc erat sanctæ virgini nimis intolerabile, à Christo reijci ad homines. Flebat igitur coram Domino: sed ille, Sine, inquit, dulcissima filia: sic enim decet te implere omnem iustitiam, vt non tibi duntaxat, sed etiam alijs per meam gratiam fructuosa efficiaris. Simul admonebat eam zeli animarum, quem etiam in tenera ætate habuisset. Illa vero libenter se permittente ipsius Diuinæ voluntati, sed nihilo minus suam imbecillitatem, tum etiam sexus conditionem opponente, quem non deceret versari inter homines, præsertim diuersi sexus: Dominus ei abunde satisfecit, inter cætera dicens, vsque adeo increuisse superbiam, eorum præsertim, qui se literatos & sapientes putarent, quod Diuina iustitia id amplius ferre non posset, quin eos pudefaceret, idque per fœminas, ipsius virtute & sapientia instructas. His auditis, sancta virgo, inclinato capite, Domino se offerens paratam ad omnem eius implendam voluntatem, celeriter egressa est, vt cum alijs ad mensam accederet. Et erat quidem corpore cum illis, sed animo tota erat apud Christum, extra quem cætera omnia tædio erant illi: breueque tempus, quo cogebatur esse apud homines, nimis illi prolixum videbatur: dabatque operam, vt quam posset celerrime ad cellulam reuerteretur, fruitura suauissima præsentia Saluatoris. Ab hoc autem tempore extitit in ea desiderium ingens sacræ communionis, vt posset non solum spiritu, sed etiam corpore coniungi Christo, quem certo nouerat in Eucharistia reuera corporaliter præsentem adesse. Atque hoc desiderium, quoad vixit, semper in ea augebatur, ita vt, quam posset creberrime, sacra Eucharistia perfrui conaretur.

Luc. 17.

Psal. 36.

Christus eã sibi despondet.

Desiderium sacræ communionis.

XXVIII. DOMINVS autem in dies eam emittebat & incitabat ad conuersandum modeste cum hominibus, quorum saluti per illam consulere decreuerat. Ne igitur domus suæ hominibus ociosa videretur, solebat nonnunquam redire ad familiæ ministeria exequenda, vnde multa notatu digna consecuta sunt. Studebat enim virgo sancta ita se comparare apud homines, vt posset omnibus de se virtutis exempla præbere. Occupabat se seruilibus actionibus, exercebat hilariter ancillæ officia, verrendo ædes, lauando coquinæ vtensilia, & id genus abiecta seruitia vsurpando, maxime cum ancilla male valeret: quo tempore duplicabat sibi eiusmodi officia, seruiens ancillæ ægrotanti, & eius loco reliquæ familiæ. Interim nihil de perpetuo precandi studio & pœnitentia incomparabili remittebat, nihil ab æterni sponsi castis amplexibus recedebat. Versa enim propemodum ei in naturam videbatur incredibilis quædam habilitas & promptitudo mentem suam cum Christo coniungendi etiam quouis loco & tempore, nec ab hac felicissima coniunctione vllo actu externo impediebatur, semper & vbique sursum tendens ad cælestia. Vnde fiebat, vt pro-

Nota raram perfectionem.

vt propè innumeris vicibus extra sese raperetur: sub quibus raptibus manus & pedes contrahebantur, tamq; fortiter adhærescebant locis, quibus se applicassent, vt frangi potuerint citiùs, quàm indè amoueri: oculis prorsus claudebantur, collumq; obrigescebat. Lapa mater eius, harum rerum rudis & ignara, sæpius tentauit collum ita rigidum & nonnihil inflexum, ad suum statum reducere: sed socia virginis inclamante, cessauit. Vbi autem sancta virgo sibi restituta fuit, tantos sensit colli dolores, acsi crebris fuisset ictibus contusum: dixitq; , si mater paulò plus conatus adhibuisset ad illud reducendum, penitùs fracturam fuisse.

Innumeris patitur mentis excessus.

XXIX. ACCIDIT, illam quandoq; sedere ad multas prunas, & veru cum carnibus assandis versare. Interim cogitabat illa de sponso Christo, cuius amore intùs ardebat, & ecstasim passa, nihil ampliùs se mouit. Vidit hoc Lysa, vxor fratris eius, & intelligens quid pateretur, cœpit ipsa versare veru, ac deindè omnia alia eius officia exequi. Durauit autem ea ecstasis valdè diu, donec iam omnes iuissent cubitum. Lysa autem constituit vigilare, vt videret eius finem. Egressaque post longam moram, vt exploraret, num sibi esset reddita, vidit toto corpore eam in prunas corruisse. Exclamauit ergò eiulans. Heu Catharina planè est combusta: accurrensq; velociter, & ab igne eam extrahens, inuenit neq; corpus neq; vestes vlla ex parte læsas ab igne, imò nec odorem ignis extare in illis, nec cineres vllos ijs adhæsisse, cùm tamen etiam aliquot horis in illo igne iacuisse crederetur.

Diù iacet in igne prorsus illæsa.

XXX. ORABAT quodam tempore sancta virgo Senis in templo Dominicanorum. Decidit autem cereus ardens in velum ipsius orantis, nec desijt ardere, donec cera omnis absumpta est, velo prorsus nullum ignis vestigium retinente. Solebat verò tartareus dæmon, nimis acerbè ferens lucra animarum, quæ in diuersis regionibus crebrò fiebant, sæpè eam multis adspectantibus, Deoq; permittente, toto corpore iactare in ignem. Cunctis autem eiulantibus, illa subridens, prorsus illæsa exibat ab igne, dicens: Nolite timere: mala tascha hoc fecit. sic enim appellabat diabolum. Tascha autem illis in locis significat sacculum, vt ait Raimundus. Sed his extra ordinem obiter insertis, ad historiæ seriem reuertamur.

Ignis non adurit velum eius.

Neque corpus eius.

XXXI. PERGEBAT interim sacra virgo quotidiè perfectius & sponso Christo intus sese vnire, & foris operam dare animabus ad illum reducendis & adducendis: nec in altero aut deflectere aut diminuere quicquam de altero: quod est sanè summæ perfectionis, & plus quàm perfectæ charitatis in vita mortali. Cætera autem eius externa opera illa excedebant, quæ ex amore erga proximorum corpora & animas exercebat. Cùm enim nō ignoraret, se sponso Christo tanto gratiorem effici, quanto benignior & officiosior esset in proximos, patrem suum adijt, ab eoq; petijt, vt eius pace & bona venia liceret ipsi de facultatibus eius pro sua conscientia egenis præstare eleēmosynam. Annuit pater, idq; eo propensius, ꝙ cerneret eius vitæ mirabilem sanctitatem: simul etiam prohibuit familiæ, ne quis eam impediret, etiamsi omnia vellet pauperib. elargiri. Dabat igitur, vel potius dispergebat larga manu res paternas: non tamen temerè, nec quibuscunq;, sed quos nouerat indigere. Erant haud procul ab eius ædibus familiæ quædam valdè inopes, nec tamen præ verecundia ausæ petere eleēmosynam. Id vbi sancta virgo resciuit, summo diluculo per seipsam ad earum ædes apportabat clàm frumentum, vinum, oleum, & cætera, quæ habere poterat. Inuenit autem, Domino id efficiente, ostia aperta, sed rebus intra ædes illatis, ea claudens fugiebat.

Sūma eius perfectio.

Benignitas eius in pauperes.

Latere vult dū benignè facit egenis

XXXII. QVODAM tempore ita toto corpore intumuit, vt nec pedibus consistere, nec è lectulo surgere posset: audiuit autem non longè degere viduam pauperculam, cum prolibus suis multa penuria laborantem. Rogauit igitur Dn̄m vt tantas ipsi vires suppeditare dignaretur, quò posset illi miseræ opitulari. Moxq; summo manè surgens, impleuit sacculum tritico, grande vas vitreum vino, aliudque vasculum oleo, esculenta quoquè quæ inuenire potuit, cum ijs omnibus deportauit in cellulam suam. Etsi autem singula hæc per se potuit inferre in cubiculum suum, tamen vt omnia simul ferret sola ad viduam, id ipsi impossibile videbatur. Attentat tamen, & alia dextra, alia sinistra, alia alijs corporis locis tollens, facit periculum, num possit portare omnia. Ecce autem Christi virtute nihil sensit ponderis, cùm tamen non minus centum libris aut circiter ferret. It igitur alacriter, licet toto corpore inflata & valdè onusta: sed vbi appropinquauit ædibus viduæ, sensit pondus intolerabile. Aduertens autem ludum esse sponsi sui, ipsam probantis, cum omni fiducia clamauit ad eum, pondusque leuans non sine labore, deposuit intra domum viduæ, ostio mirabiliter patefacto. Sed excitata vidua sono ac strepitu, quem virgo sancta cauere non poterat, tum etiam ob virium nimiam debilitatem non valente ea se de loco mouere, vidua eam ex habitu cognouit. Tandem precibus à Domino impetrauit vires, quibus domum reuerteretur: vbi mox recidit in morbum, quo fuerat propter illam viduam paulisper releuata

Exemplum memorabile.

XXXIII ORANTE illa quandoquè in Ecclesia Dominicanorum Senensium, quidam mendicus ab ea petijt opem. Illa, cùm nihil haberet apud se, rogauit vt expectaret, donec esset reuersa domum. At illo dicente, se tam diu expectare non posse, sancta virgo eius non ferens afflictionem, anxiè cogitare cœpit, quidnam ei dare posset. Mox succurrit ei, habere se apud se crucem paruam argenteam. Eam igitur pauperi hilariter dedit, isque ea accepta lætus abscessit. Nocte proxima Christus virgini oranti apparuit, eamq; crucem ostendit, multis gemmis egregiè ornatam, promisitq; ei, se in die iudicij eam coram tota angelorum & hominum frequentia ostensurum. Alio tempore sacra virgine ex eodem templo domum redire volenti, Christus occurrit in forma iuuenis pauperis ac peregrini, triginta plus minus annorum, petiuitq; ab ea vestem. Illa rediens ad sacellum, vndè descenderat, tunicam non manicatam, quam sub extima veste propter frigus habebat, sibi cautè detraxit, pauperiq; tribuit, nesciens esse Christum. At ille etiam lineum vestimentum petijt. Tum illa iubet eum se sequi ad ædes suas, vbi ei subuculam & subligaculum dedit. Verùm non destitit ille plura mendicare, vt probaret eius animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, quæ manicis caret? Quæso, etiam manicas mihi largiatis. Illa perlustrat domum, & ecce videt à pertica suspensam nouam ancillæ tunicam: ab eaq; manicas auferens, dat pauperi. Rursus ille etiam socium in domo hospitali se habere dicit, valdè indigentem vestibus. Tum verò sancta virgo nihil prorsus sibi superesse videns, quod daret, præter tunicam, qua erat induta, quam non sinebat virgeneus pudor & honestas vt sibi detraheret, ne nuda cogeretur cum multorum offendiculo incedere, dixit pauperi: Reuerà charissime, si possem vllo pacto, libenter aliquid præstarem socio tuo. Ille verò subridens: Video, inquit, promptū animum tuum: sed iam benè vale. Etsi autem sancta virgo, illo recedente, ex quibusdam signis coniecit Dominum Iesum esse, tamen quia tanta gratia se indignissimam putabat, ad consueta se recepit exercitia sua. Sed nocte sequenti Dominus ei oranti manifestè se visendum præbuit in illius pauperis effigie, in manu ferens tunicam, quam ipsi virgo dederat, margaritis iam & coruscantibus gemmis conspicuam, aitq; se illi daturum vestem inuisibilem, quæ ab ea arceret omne noxium vtriusq; hominis frigus. Quod certè etiam reipsa præstitit, adeò vt ex eo tempore ijsdem hyeme, quibus æstate, contenta fuerit vestibus, imò nec hyemis intemperiem vnquàm senserit. Simul autem etiam Dominus, & cùm crucem argenteam, & cum hanc tunicam illi ostenderet, talia ei promissa fecit, vndè certò illi constare posset, ipsam in cœlis excellenti gloria sine fine perfruituram.

Vide hîc miram virginis liberalitatem.

Mirè eius charitatem ꝓbat Christus sub pauperis specie.

XXXIV PAVPER quidam, sed qui sua sponte bonis temporarijs se nudasset propter Deum, rerum ad victum pertinentium penuriam patiebatur. Percepit id sacra virgo, & aliquot oua coniecit in sacculum lineum, tunicæ ipsius intrinsecus assutum, vt in illo paupere Christum reficeret. In via autem ingressa in templum, orationi se dedit, & ecstasin passa, casu incubuit corpore in sacculum illum ouis plenum. Erat autem in eodem sacculo digitale æreum. Ecce tibi

Charitas seruat oua integra.

rem, omni admiratione dignissimam. Digitale illud pondere virginei corpusculi fractum est in tres partes, oua prorsus integra manserunt, cum tamen aliquot horis illud pondus sustinuissent.

IN ædibus paternis vas erat vinarium, vndè familiæ potus dabatur. Sed eius vasis vinum casù nonnihil corruptum erat. At virgo sancta non vilia, sed optima potius, quantum licebat, pro Dei honore pauperibus præbere solita, ad aliud vas se contulit, vnde necdum quisquam biberat: in quo tantum erat vini, vndè possent homines viginti ad quindecim dies bibendo naturæ satisfacere. Ex eo vase quotidiè dabat pauperibus & quidem abundè & diebus non paucis, antequàm inde familia hauriret. Tandem cellarij custos ex eo vase etiam familiæ hausit: perrexit etiam virgo, & quidem largius, quòd putaret à nemine iam animaduerti, indè porrigere egenis. Ita non quindecim dies, sed integer mensis transijt, & nihil videbatur de vino ablatum. Stupebant omnes, & gratulabantur tam diu sufficere vas illud, tum etiam vini esse gustum haud vulgarem: sed nesciebant miraculo id fieri. At sancta virgo, sciens Christum illud facere, iam palàm omnibus, quos inuenire poterat, pauperibus indè largissima manu distribuebat. Transijt etiam mensis secundus, ventum est ad tertium, apparabantur noua vasa vindemijs, musto omnia implentur, sed adhuc torcularia habent vinum. Mittitur pro illo vase euacuando, vt possit vino nouo impleri: sed renunciatur illi, qui præerat torcularibus, pridiè indè haustam esse lagenam magnam, plenam puri vini, nec videri solito minus relictum in vase. Illo verò vrgente vt vas euacuaretur, vas apertum est, & nec vestigium vini in eo apparuit, sed repertum est siccissimum, cum pridiè multum adhuc vini continuisset. Indè ergò stupentes collegerunt, magno Dei miraculo ex vase tam sicco hactenus multo tempore vinum haustum fuisse. Eius miraculi tot fuère testes, quot domûs eius habitatores, plus minus viginti. XXXV.

Vinum nihil minuitur, licet multi inde bibant.

Mira sunt hæc Dei opera.

HACTENVS de benignitate eius in pauperes: nunc de summa in morbidos & ægros humanitate dicendum est. Senis fuit mulier inops & ægrota, Tecca nomine. Ea, cogente penuria, domum hospitalem petijt, sed valde tenuem, vt vix supppeterent ipsi necessaria. Ad cumulum miseriæ accessit lepra, quæ totum eius corpus occupauit, iamq; vitabatur ab omnibus propter contagionem, cogitabantq; eam à se extra vrbem dimittere. Id vbi sancta virgo persensit, mirabili feruore properauit ad eam, & non modò res necessarias, sed etiam suum ministerium vsq; ad obitum illi obtulit. Itaq; quotidiè manè & vesperi illam visitabat, parabat necessaria, Christumque in ea contemplans accuratè & reuerenter ei inseruiebat. Ex ipsis autem sacræ virginis beneficijs illa mulier superbiæ & ingratudinis pestem contraxit, & quod sancta virgo pro solo Christi amore faciebat, illa cœpit pro debito exigere, addere etiam conuicia & contumelias, irasci & irridere, si non statim omnia fecisset ad ipsius votum, vel si aliquanto tardius venisset. Sed ijs nihil irritata sancta virgo, studebat iracundam blandis verbis & sedulis officijs delinire, haud aliter atq; propriam parentem eam tractans, ita vt etiam improba mulier admiraretur. Durauit autem isthuc diu, nec quicquam solitæ humanitatis propterea omisit sponsa Christi. Multi mirabantur, sed Lapa mater eius valdè molestè ferebat, timens ne lepra inficeretur. Illam quoq; virgo placabat, & pergebat in officio charitatis. Ecce autem, vt ex hoste gloriosius triumpharet, permittente Deo, & diabolo efficiente, manus sanctæ virginis lepra inuasit. Quod illa nihil morata, malebat toto corpore leprosa effici, quam cœptum charitatis ministerium deserere. Non diu post excessit è viuis mulier leprosa, virgine illi in extremis adstante, & eam efficacissimè confirmante. Eius corpus horridum sancta virgo diligentissimè abluit, induit, & suis manibus sepeliuit. Post eius sepulturam ita omnis lepra à virginis manibus euanuit, vt etiam elegantiores, quam antea, viderentur. XXXVI.

Seruit leprosæ, ab omnibus derelictæ.

Vide miraculum.

IN eadem vrbe fuit quædam soror de pœnitentia sancti Dominici, Palmerina nomine. Hæc incredibili odio & inuidia stimulata, nec nomen sanctæ virginis audire sustinuit. Obtrectabat ei priuatim & publicè, nec obtrectationibus & maledictis poterat satiari. denique modis omnibus se eam acerbissimè odire declarabat. Cernens id sancta virgo, humilitate & mansuetudine eius animum placare nitebatur, sed frustra. Confugit igitur ad Dominum, & pro illa misera singulares ei preces obtulit, petens misericordiam. Audiuit Dominus preces eius, sed prius exercuit iudicium, percussitq; illam Palmerinam in corpore: at nihilo illa melior facta, imò exacerbata magis, infensiorem se virgini ostendit. Rursus ergo studuit humilitatis & mansuetudinis officijs eam emolliri. Seruiebat illi modis omnibus, quibus poterat, blandisq; verbis & obsequijs eam consolabatur. Sed saxo durior, nihil mouebatur tanta humanitate & beneuolentia, imò verò ex suis ædibus eam iussit furibunda expelli. At iustus iudex tantum charitatis odium cernens, ita eam percussit, vt repente viribus omnibus destituta, ad inferos properare videretur. Quod vbi cognouit sancta virgo, mox in suum se cubiculum recepit, eoq; clauso, crebrò & instantissimè rogabat Dominum, ne sui occasione illa anima periret. Ostendit autem illi Dominus miseriam & periculum infœlicis illius Palmerinæ, aitq; iustitiam suam ferre non posse, quin tam pertinax odium puniretur. XXXVII

Seruit fœminæ ipsam odio Vatiniano prosequenti.

TVM virgo mente & corpore se humi prostrauit, dixitq; ad Dominum, se nullo pacto de eo loco surrecturam, donec Palmerinæ misereretur. Iam tres dies & noctes illa misera iacuerat in agone, & supremum trahebat spiritum, nec tamen mori potuit. Nam toto hoc spatio perseuerabat sancta virgo in precibus, & tandem lachrymis vicit & expugnauit inuictum & insuperabilem, ita vt adspiraret illi adamantino pectori gratiam suam, qua agnosceret culpam suam, eamque se admisisse doleret. Id postquam Domino reuelante sancta virgo didicit, mox abijt ad illam: quæ vt eam ad se venientem vidit, quibus poterat signis, gaudium & erga illam reuerentiam ostendit, cum prius eam videre non posset æquanimiter: sicq; perceptis sacramentis, cum magna cordis contritione migrauit à corpore. Cuius animam vidit sancta virgo in tanto decore & pulchritudine, vt nullis possit verbis exprimi, cùm tamen nondum esset in gloria visionis Dei: aitque Dominus ad virginem: Quis non omnem meritò perferat laborem, vt possit lucrari tantæ pulchritudinis creaturam? Si ego tanto animarum amore captus fui, vt pro illis redimendis homo fieri & sanguinem libens fundere voluerim: quanto magis vos debetis summoperè in eam curam incumbere, ne pereant tam speciosæ creaturæ? XXXVIII

Vide charitatem.

Animę pulchritudo.

ORANTE autem sancta virgine, vt dignaretur ipsi Dominus hanc præstare gratiam, vt posset videre deinceps elegantiam animarum omnium, cum ipsa conuersantium & ad ipsam venientium, vt tanto magis accenderetur ad curandam animarum salutem, Dominus eam exaudiuit, atq; ex eo tempore, quoties aliqui ad eam venissent, magis ad eorum animas quam corpora intenta erat, ita vt sæpè non aduerteret corpora: nec quisquam ferè postea ad eam accessit, cuius animæ statum non perudideret: dicebatq; patri Raimundo: O pater mi, si vidisses animæ pulchritudinem, non dubito, quin pro illius salute libens centies mortē oppeteres. Sæpè postea vsuuenit, vt in diuersis regionibus homines prorsus ignoti, qui viderentur esse probi & bonis moribus, ad illam venirent, vellentq; cum ea loqui de Deo: sed illa, crimina eorum cernens, loqui eis non posset, imò vix faciem ad illos conuertere. Quod si instarent, cum quodam altiori vocis sono diceret eis: Prius oportebat nos corrigere crimina nostra, & ita accedere ad loquendum de Deo: atq; his dictis, citissime ab illis sese expediret. Postea compertum fuit, illos fœdis sceleribus contaminatos fuisse, idq; sine pœnitentia. Contigit, vt quandoq; cuiusdam magni viri cōcubina ei loqueretur, & tam faciès quam habitu corporis quandam præ se ferret probitatem: sed sancta virgo suum ab ea vultum semper auertebat. Admirabatur id Raimundus pater, diligenterq; perquisiuit ex alijs, quænam esset, didicitq; concubinam esse. Id vbi sanctæ virgini indicauit, illa dixit: Si tu sensisses, pater, fœtorem, quem ego sensi, cum ea mihi loqueretur, plane vomuisses. Sed ad narrationis ordinem se nostra referat oratio. XXXIX

Videt animarum statum.

ALIA

Alia quædam ſoror ſancti Dominici, quam Andream vocabant, cancri morbo laborabat in pectore, illud valdè deuaſtante. Tantus autem ex eo vulnere exhalabat fœtor, vt nemo niſi obſtructis naribus, poſſet ad eam propius accedere. Indè fiebat, vt vix vllam poſſet obtinere, quæ ei vellet miniſtrare. Audiens hoc virgo Christi, intelligensq; eam ſibi derelictam, mox eam adijt, & iucunda facie ſuum ei ſeruitium, donec curaretur, obtulit. Valdè hoc miſeræ illi gratum fuit, maximè cùm ſe cerneret omnium penè ope deſtitutam. Seruiuit igitur iuuencula ſeni viduæ: & licèt increſceret fœtor abominabilis, nihil omiſit eorum, quæ eſſent ægrotæ impendenda. Adſtabat ei aſſiduè nihil obſtructis naribus, vulnus detegebat, abſtergebat, abluebat, panniculis obligabat, nullum interim horrorem, nullum tædium præ ſe ferens, ſed hilari animo & iucunda facie omnia efficiens, etiam ipſa ægrota ſtupeſcente ad tantam iuuenculæ conſtantiam & charitatem. Vidit autem hæc & inuidit coluber tortuoſus, & vt impediret, ſummam nauauit operam. Cùm autem voluntatem ſanctæ virginis mouere non poſſet, quippe in Christo fundatam, quodam die, ſancta virgine vulnus detegente, fœtore intolerabili ſtomachum eius propè euertit, ita vt ad vomitum propenderet. At ſancta virgo ſibiipſi irata, ſic alloquebatur corpus ſuum: Itáne abominaris tu ſororem tuam, Christi ſanguine redemptam, cùm poſſis in eundem, vel etiam deteriorem morbum incidere? Viuit Dominus, non feres iſtud impunè: ſimulq; faciem in pectus ægrotæ inclinans, os & nares horrendo illi vulneri applicuit, ſicq; permanſit diù, donèc ſentiret ſpiritum iam ſibi carnem calcitrantem ſubdidiſſe, & illam nauſeam extinxiſſe. Videns autem hoc ægra fœmina, exclamauit: Ceſſa, ceſſa chariſſima filia, noli teipſam tam immani putore corrumpere.

Inſeruit aleri, omniũ ope deſtitutæ.

Eius charitati inuidet diabolus.

En quantã ſibiipſi vim affert.

XL. Victus ergò dæmon, abſceſſit: nec ceſſauit tamen tentare vias omnes: & quia virginem ſacram vincere non poterat, ad ægram ſe vertit, in eiuſq; pectore primò tædium erga ſanctæ virginis miniſteria, deindè verò etiam odium excitauit. Immiſit verò in animum eius nefarias ſuſpiciones, vt putaret, caſtiſſimam virginem, quotiès ipſi non adeſſet, obſcœnis actibus alicubi occupari. At ſancta virgo nihil abſterrita, in illa infirma anu Christũ ſponſum ſuum cogitans, ſolita hilaritate ei ſeruire perrexit, irridens diabolũ, cuius machinis videbat iſthuc effici in animo infirmo laborantis vetulæ. Ille verò ſanctis eius operibus magis prouocatus, eò perduxit ægrotam, vt iã palàm de turpitudine infamaret virginem innocentiſſimam. Peruenit is rumor ad ſorores, & quædam ex ſenioribus adeunt ægrotam, ſciſcitantur ex ea, num vera ſint, quæ dixerit. Illa fallaciter aſſeuerat vera eſſe. Prouocatæ & nimiùm credulæ ſorores, exprobrant ſanctæ virgini tantum ſcelus. Illa verò patienter reſpondit: Verè dominæ & ſorores meæ, ego gratia Ieſu Christi, virgo ſum: idq; ſæpè repetens, nihil contra illam calumniatricem protulit. Quamuis autem non poſſet non dolere tam turpi infamia, nihil tamen de priſtinis officijs intermiſit, ſeruiens illi miſeræ accuratiſſimè. Poſteà autem rem totam cum multis lachrymis retulit ad Christum ſponſum ſuum, qui ei apparuit, habens in dextra manu coronam auream miri decoris, in ſiniſtra ſpineam, dixitq; ei, vt eligeret, vtram mallet. At illa, quæ iampridèm omnem voluntatem ſuam in Dei voluntatem transfuderat, Ego, inquit, Domine, cupio in hac vita ſemper tuæ paſſioni conformari, & pœnas amplecti pro refrigerio: ſimulq; è ſiniſtra Saluatoris ſpineam coronam feruenter arripiens, illam vi multa impreſſit in caput ſuum, illud vndiq; ſpinis compungens, ita vt poſt eam viſionem capitis dolores ſentiret. Tum verò Dominus iuſſit eam permanere in miniſterio illius ægrotæ, promiſitq; ſe maligni dæmonis calumnias in ipſius caput retorſurum, plenamq; ei de illo victoriam præbiturum. Fuit ea non parua ſanctæ virginis conſolatio.

Infamatur ſancta virgo.

Chriſtus ei apparet.

XLI. At mater eius Lapa, vbi percepit ſiniſtros illos de ſua filia rumores, licèt de eius puritate eſſet certiſſima, tamen valdè commota in illam Andream, multùm aſperè dixit ad filiam: An non ſæpiùs prohibui, nè illi vetulæ ſeruires? En qualem tibi refundit mercedem. Fiebat hoc quoq; artificio ſatanæ, vt ſanctum illud miniſterium impediret. At ſancta virgo, flexis coram matre genibus, eam optimis rationibus flexit & leniuit. Deindè ſe contulit ad ægram, tantaq; ei alacritate ſeruiuit, vt illa planè iam ſuperata, in ſeipſam deſcenderet, videretq; facinus ſuum, valdeq; animo compungeretur. Interim viſionem quandam vidit admirandam. Cùm aliquandò eius cubiculum virgo ſancta intraret, circa lectum ſuum vidit diffundi lucem inæſtimabilis amœnitatis & dulcedinis, ita vt omnium miſeriarum ſuarum penitùs obliuiſceretur. Neſciens autem eius lucis cauſam, vidit vultum ſanctæ virginis quandam angelicam maieſtatem præ ſe ferentem, ipſamq; eo lumine tanquàm tegmine quodam vndiq; circumdatam. Indè creuit in animo eius dolor, quòd tam excellentem virginem ſpurco ore contaminâſſet. Paulò pòſt diſceſſit ea lux, & ægra multùm eiulans, veniam petijt à ſancta virgine. At illa eam amplexata, blandiſſimè conſolabatur, culpam omnem conferens in tartareum dæmonem. Porrò ſicut antè ſceleratè detraxerat ſacræ virgini illa infirma anus, ita poſteà mirificè eam etiam cum multis lachrymis prędicauit, & pręclara eius ſanctitatis teſtimonia dixit, referens etiam viſionem, quam diximus, & inæſtimabilem ſuauitatem atq; ſpiritalem conſolationem, quam tunc ſenſiſſet.

Vincit officijs teterrimam calumniatricẽ.

Calumniatrix corde compuncta veniã petit.

XLII. Crevit inde fama ſanctiſſimæ virginis, & ſerpens inuidus omni conatu ſuo fruſtratus eſt. Sed iterùm redijt ad faciendum periculum, ſi eam frangere poſſet ſtomachi euerſione. Nam cùm ſacra virgo illud abominabile vulnus rurſùs aperuiſſet, vt ablueret, intolerabilis fœtor, partim dæmone efficiente, immodicam eius ſtomacho nauſeam attulit. Sed illa in ſuum corpus ſancta quadam iracundia incitata: Viuit, inquit, altiſſimus, quia hocipſum quod vſqueadeò perhorreſcis, intra tua viſcera condetur: ſtatimq; illius horrendi vulneris ablutionem & ſaniem, in ſcutellam collectam, ſeorsùm abſcedens, totam ebibit: moxq; nauſeæ illius tentatio omnis ſopita eſt. & ipſa poſteà faſſa eſt patri Raimundo, nunquàm tam ſuauem cibum vel potum hauſiſſe ſe in omni vita ſua. Hæc ſunt reuerà admiranda, & apud cordatum lectorem indubitata ſigna raræ virtutis & eximiæ ſanctitatis. Apparuit autem ei Christus nocte ſequenti, cùm tam præclarè diabolum naturamq; propriam debellâſſet, & eam ad ſacratiſſimum vulnus lateris ſui admouens, ineffabili & inexplicabili potu diù ſatis admirabiliter refecit, vnde tanta gratiæ abundantia in eius mente diffuſa eſt, vt etiam in corpus redundârit, nec vnquàm deinceps more ſolito cibum acceperit, ſed neq; potuerit accipere: quod certiſſimo fuit argumento, eam viſionem minimè dubiam fuiſſe.

Vide exemplum eximiæ perfectionis.

Iterùm ei Chriſtus apparet.

XLIII. Non debet autem lectorem mouere, ſi de hac ſingulariter à Deo electa virgine quædam inuſitata referantur. Attendat vitæ admirabilem ſanctitatem, multas veras, eaſq; eximias virtutes, & libenter accommodabit fidem ijs, quæ de ea viri grauiſſimi conſtanter aſſeuerârunt. Et quia propter ſingularem viuendi rationem multi ex ea ſcandali materiam ſibiipſis ſumpturi erant, Dominus poſt eam, quam diximus, viſionem quodam tempore oranti apparens, prædixit mira, quæ in illa & per illam effecturus eſſet, ſimul etiam multos ijs eſſe contradicturos: ſed animauit eam, iuſſitq; ne formidaret: ſe enim illi adfuturum. Creuit autem deinde in ea gratia Spiritùs S. admirabiliter, ita vt ipſa quoq; ſtuperet. Languebat amore Chriſti ſponſi ſui, nec is languor capiebat remedium, niſi ex lachrymis mentis & corporis. Incitabatur ad crebrò percipiendam ſacroſanctam Euchariſtiam: ſed hoc quoq; vt maioris amoris, ita etiam amplioris languoris fomentum fuit. Tanto autem ſacræ communionis ardebat deſiderio, vt niſi ea frueretur, corpus propè deficeret, dureq; pateretur. Ex ipſa verò ſacroſancta Euchariſtia tanta cæleſtium conſolationum copia in eius mentem dimanabat, vt alimento ſtomachus eius non modò non indigeret, ſed neq; ſine corporis tormento illud poſſet percipere: quòd ſi vim ſibi facere vellet cibum ingerendo ſtomacho recuſanti, patiebatur diriſſime, nec tamen ſequebatur concoctio, ſed rurſus per os violenter cibus omnis reijciebatur. Multa propter hoc propè incredibile Dei donum paſſa eſt ſancta virgo, ab ipſis etiam domeſticis, vt initio non niſi tentatio & impoſtura diaboli putaretur.

Chriſtus eã cõſolatur & confirmat.

Mirabile ſacræ communionis deſiderium, & effectus mirabilior.

Erat per id tempus eius confessarius, frater Thomas Dominicanus: isq; suspicatus eam illudi ab angelo sata- XLV.
næ, transfigurante se in angelum lucis, cogebat eam quotidiè cibum capere. Dicente autem sancta virgine, se re ipsa experiri melius se valere, cum cibo omni abstineret: porrò eo sumpto, se languere & debilitari, ille perseuerabat in sententia. Itaq; vt se veram sanctæ obedientiæ filiam declararet, totis viribus conata est facere, quod ille iubebat: sed intantum corpus omne defecit, vt parum abesset à morte. Tum illi ad se accersito ait: Nónne pater ieiunio mihi interdiceres, si me illo confici & enecari videres? Illo respondente, se planè interdicturum, subintulit virgo: Cum ergò iam totiès expertus sis, me sumendo cibo in præsens mortis discrimen adduci, cur non etiam prohibes, ne cibum
a accipiam? Hîc ille victus, cernensq; certa mortis indicia in virgine, respondit: Fac, sicut Christi spiritus te docebit. video enim illum in te grandia operari. Nemo neq; dicendo, neq; scribendo possit consequi, quantum perpessa sit etiam à familiaribus propter eiusmodi rara Dei dona: quæ cum illi capere nó possent, carpere malebant & lacerare, quàm admirari & venerari. Murmurabant, obtrectabant, mordebant: ipsum etiam Thomam confessario eò adigebant inuitum, vt eam reprehenderet. Hinc incredibiles in animo religiosæ virginis angustiæ nascebantur. Non enim illa aut præcepta sui confessarij negligere, aut proximis præbere offendiculum ausa erat. Solum ei solatium supererat in orationis refugio. Flebatq; coram Domino, & rogabat, vt suam voluntatem dignaretur tum alijs, tum inprimis Thomæ confessario indicare. Et sæpè audiebat eam Dominus, & effecit, vt confessarius sententiam mutaret. Vbi autem ad omnium notitiam peruenit, eam nullo cibo corporeo, nullo nisi aquæ frigidæ potu vti, omnes penè in eam commoti sunt, & religiosi & sæculares, iactabanturq; multa in illam temerè, impellente liuido satana. Et tamen illa ex sacrosancta Eucharistia & Diuini spiritûs gratia vires accepit incredibiles, ita vt pater Raimundus palàm testetur, sæpè illam propè ad extrema deductam, cum non nisi mors eius expectaretur, oblata occasione aliqua promouendi Diuini honoris aut salutis animarum, ita repentè sine vllo subsidio corporeo recuperâsse non modò vitam & vires, sed etiam pro eius conditione vires robustas, vt surgeret, ambularet, laboraret sine difficultate, etiam præ cæteris omnibus ipsam comitantibus, nullam sentiens lassitudinē. Non erat id autem naturæ, sed gratiæ, cuius efficacia non solum anima, sed etiam corpus vegetabatur, ita vt prorsus nulla ei iam inesset cibi corporei appetentia: quam quidem ab ea excludebat non solum sumpta Eucharistia, sed etiam coram conspecta, imò etiam sacerdotis adspectus, quem sciuisset illo die Eucharistiam contrectâsse.

Multa patitur dum abstinet omni cibo.

Mirabiliter ei sæpè instaurantur vires corporis.

Mira Eucharistiæ vis.

Porro sancta virgo, interrogata ab alijs, cur non instar aliorum cibo vesceretur, mirabili humilitate Dei exi- XLVI
miam gratiam quasi vltionem peccatorum suorum interpretari solebat, ita respondens: Deus propter peccata mea raro quodam morbo me percussit, ita vt quamuis libentissimè velim edere, non possim tamen. Quæso, precamini illum pro me, vt det veniam peccatis meis, quæ sunt causa malorum omnium, quæ patior. Eccè vndè suppetebat non vulgaris sese efferendi materia, indè sancta virgo occasionem cepit de se vilius sentiendi. Verumenimuerò vt omnem infirmis scandali ansam, quantum quidem in ipsa esset, tolleret, statuit quotidiè semèl cum alijs ad mensam accedere, & modis omnibus periculum facere, num posset cibum corpori ingerere: sed reuerà ipse sumendi cibi conatus, nedum sumptio ipsa, tantum eius corpori tormentum & molestiam afferebat, vt etiam crudelissimus quisq; non posset non ei ex animo condolere, si coram esset intuitus. Nam quicquid ingerebat corpore, aut per os reijci necessè erat, aut atrocissimè eam discruciabat, & penè totius corporis inflationes efficiebat. Et quamuis nihil eorum, quæ dentibus terebat, præter succum solum in stomachum dilaberetur: nam crassam omnem substantiam expuebat, & caueri vix poterat, quin aliquid succi deglutiret, tum etiam ob refrigerandas fauces & guttur libenter aquam sorbillabat: attamen quicquid hoc pacto sumpsisset, cogebatur quotidiè violenter ex imo stomacho exhaurire, fœniculi aut alterius herbæ virgula per os ad stomachum vsq; depressa: quæ res ei summos pariebat cruciatus. Atq; hac viuendi ratione vsa est vsq; ad mortem propter eos, qui eius ieiunio offendebantur. Cum autem reuerendus pater Raymundus cerneret quandoq; eiusmodi carnificinam, quam sancta virgo subibat, ne infirmis esset scandalo, miseratus eius vicem, hortabatur ne ita se crudeliter afflictaret, sineret murmurare, quicunq; vellent: illa subridens, læta respondit: Præstátne pater, me hoc momentaneo tempore luere pœnas peccatorum meorum, quam dare pœnas sempiternas? Murmuratores isti valdè mihi vtiles sunt: quia illorum causa ego pendo creatori meo supplicia temporaria, cùm debeam æterna. An verò par est, diuinæ me iustitiæ subducere? Minimè sanè. Magni beneficij loco ego pono, cùm iustitia exercetur in me in hac vita. Ad hæc nihil habebat pater Raimundus, quod responderet: sed lector, nisi planè in truncum mutatus sit, facilè animaduerterit, ad quam sublimem perfectionis gradum hæc virgo Christi peruenerit. Et solebat illa itura ad mensam, dicere sociabus suis: Eamus ad sumenda iusta supplicia de hac miserrima peccatrice. Ita nimirum illa ex omnibus tum dæmonum infestationibus, tum hominum persecutionibus aliquid ad sua lucra & spiritales profectus adijciebat: estq; hæc eius valdè memorabilis sententia, Si quis rectè sciret vti gratia Dei, ex omnibus, quæ ipsi eueniunt, posset aliquid capere emolumenti.

Vide modestiam.

Cib[9] omnis noxius est ei.

Ne sit alijs scādalo, dirè se excruciat.

Eius dictū memorabile.

Porro quemadmodum omnipotens Deus singulari quadam ratione sustentabat corpus virginis, ita mentem XLVII
eius stupendis reuelationum consolationibus recreabat. Indè verò, puta ex abundantia internorum charismatū, supernaturalis ille corporis vigor proficiscebatur. Itaq; ab eo tempore, quo bibit de Christi latere, quod suprà diximus, penè continuè mens eius fixa permanebat in diuina contemplatione, & pro maiori temporis parte, sensitiua portio sua actione destituebatur, manusq; & brachia obrigescebant: aures nullos, quantumuis magnos, sonos percipiebāt, & ita de alijs sensibus. Atq; hæc iam non modò in secretis locis, vt prius consueuerat, sed palàm etiam patiebatur, nec poterat vllis ipsa verbis exprimere, quæ intus sentiebat. Contigit interim, vt quadam die singulariter obsecraret Dominum, vt auferret ab ipsa cor proprium & omnem propriam voluntatem. Visebatur autem illi sic oranti in visione, venire Christum, & latus eius sinistrum aperire, ablatoq; corde recedere. Et reuerà non potuit illa aliud sentire, quā se corde destitutam. Cùm id autem diceret suo confessario, ille deridebat eam. Durauit hoc aliquot dies, & eccè è sacello Ecclesiæ Dominicanorum Senensium illa quadam die exire volente, cum multa luce apparuit ei Dominus, ferens in manu cor quoddam rubicundum & illustre: propiusq; accedens, illud in sinistrum virginis latus imposuit, dicēs: En filia mea charissima, habes pro corde tuo cor meum: clausitq; latus eius. sed ne putaretur inane phantasma, illo in loco cicatrix permansit, quam sociæ eius se vidisse sæpe testatæ sunt. Secuta sunt autē hanc visionem multa admiranda, præsertim cum sacrosanctam acciperet Eucharistiam. Videbat tū frequenter in manibus sacerdotis infantem, interdum puerum grandiusculum, quādoq; fornacem ardentē: sæpe etiam inæstimabilis suauitatis odores sentiebat. Quoties autē illud summum sacramentum vel vidisset, vel sumpsisset, nouum idemq; ineffabile gaudium in eius animo existebat, ita vt non raro in eius pectore cor exiliret, idq; cum tanto sono, vt sociæ circumstantes clarissime audirent: nec erat sonus ille vsitatus, sed valdè singularis & præter naturæ morem. Solebat aūt sancta virgo dicere Thomę confessario suo: Tantum gaudium obtinet mentem meam, vt valde admirer posse durare animam in corpore: addebatq;: Tantum ardorem sentio in anima mea, vt ignis materialis mihi frigere potius, quam vrere videatur. Ex hoc aūt ardore existit quædam in anima mea renouatio puritatis & humilitatis, ita vt videar mihi redijsse ad ætatem quatuor vel quinq; annorum: tantus quoq; inde in me accenditur amor fraternus, vt non solum libenter, sed etiam hilariter pro quocunq; proximo velim mortem oppetere. Et hæc quidem sancta virgo non nisi confessario suo clàm dicebat: cæteros quantum poterat, celabat.

Mens eius quā defixa in Deum.

Effectus Eucharistiæ mirabiles.

Amor proximorum.

Appa-

XLIIX. APPARVIT etiam illi Dñs Iesus cum virginea matre sua & B. Maria Magdalena, & pro eius consolatione voluit
eam ipsam beatissimam Magdalenam esse illi matrem. Fuit hoc sanctæ virgini gratissimum, & cum multa humilitate
se illi commendabat, atque deinceps semper eam matrem dicebat suam: & cùm in alijs multis, tum in mirabili &
propè continua rerum diuinarum contemplatione valdè illam imitabatur: & quemadmodùm fertur beata Mag-
dalena septies die quolibet etiam cum corpore sublata in aëra, ita etiam hæc sancta virgo sæpè vi spiritûs etiam cor-
pore sursùm rapiebatur, quemadmodùm multi suis oculis conspexêre. Ipse quoquè Raymundus pater scribit se vi-
disse illam quandoquè in ecstasi, audiuisseq; submurmurantem quippiam, propiusq; accessisse, & has Latinas voces
dicentem percepisse: Audiui arcana Dei: quas quidem & in raptu & postquàm ad se redijt, sæpissimè repetebat, ni-
hil aliud addens. Sciscitanti autem Raimundo, quid ista sibi vellent, ait se in præsens nec aliud nec aliter posse dice-
re: imò verò si ea, quæ vidisset, humanis verbis vellet exprimere, se non aliter ferè in conscientia sua afflictum iri,
quàm si Deum blasphemaret: tantamq; esse distantiam inter ea, quæ intellectus in Deum absorptus, illustratusq; &
corroboratus caperet, & illa, quæ verbis possit explicari, vt quasi pugnantia videantur. Nimiùm prolixi erimus, si o-
mnia commemorare velimus mira & stupenda, quæ huic sanctissimæ virgini præstitit Deus, præsertim ad sacram
communionem accedenti: & certè homines animales, spiritum non habentes, ea deriderent potiùs quàm admira-
rentur. Inter alia autem adeò eius mentem sua gratia confirmauit Deus, vt quicquid illi accideret, illa prorsùs im-
mota permaneret: quod experimento didicisse se scribit Raimundus, & omnes, qui cum illa versabantur. Præstitit
autem hoc illi Deus anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimo ipsis ferijs S. Alexij: quo die mirè feruebat
desiderio sacræ communionis. Sæpè autem ea illi negabatur fratrum & sororum, qui tum illi congregationi præe-
rant, indiscretione: sed ea die promisit ei Christus sine dubio ipsam communicaturam, cùm tamen ita illa langueret,
vt impossibile videretur vel passum vnum conficere eam posse, & eius confessarius illo die decreuisset à sacro facien-
do abstinere. Verùm omnipotens Deus & vires dedit virgini, quibus cum omnium admiratione in templum vsq; se
conferret: & animum confessarij inflammauit de improuisò desiderio sacrificandi. Cùm autem sacram Eucharisti-
am ex eius manibus perciperet, facie erat rubicunda & micante, tantaq; cum deuotione eam percepit, vt maximum
stuporem & deuotionem ipsi confessario adferret: ipsa verò adeò fuit in Deum absorpta, vt toto illo die, etiam post-
quàm ad se redijt, nullum potuerit verbum eloqui. Dixit autem posteà F. Thomæ confessario, cùm ex eius manibus
sumpsisset sacrosanctam Eucharistiam, tale aliquid se vidisse, quod mētem eius adeò ad se pertraxerit, vt alia omnia,
quæ hîc habeantur, velut abominanda stercora ipsi visa sint, non solùm opes & voluptates corporis, sed etiam con-
solationes spirituales: tumque ipsi oranti præstitit id Deus, quod diximus, putà mentem inter omnia immotam,
quod est reuerà munus excellens & eximium.

Ecstases mirabiles. — *Inter euentus omnes semper immota permanet* — *Anno 1370.* — *Mira videt sumendo Eucharistiam.*

XLIX. EODEM anno, die 18. Augusti post sacram communionem, mirabiliter fuit tracta in Deum, vt ægrè posset redi-
re ad cellulam suam, vbi diù in ligneo illo strato suo iacebat immobilis. Posteà autem corpus eius subleuatum est in
aëra, mansitq; absq; vllo fulcimento, adspicientibus tribus sociabus eius: deindè redijt ad illud durum stratum, lo-
quebaturq; tacitè verba vitæ, dulcia super mel & fauum, quæ socias omnes ad lachrymas commouerunt. Pòst roga-
uit Dominum pro multis, speciatim pro F. Thoma confessario suo, qui per id tempus erat in templo, nulla sensibili
deuotione affectus. Subitò autem, illa orante, mutatus est mirabiliter, sensitq; deuotionem hactenùs ipsi incomper-
tam. Valdè igitur ipso admirante, vndè tanta præter spem esset gratia, casu venit ad eum vna ex sociabus sanctæ vir-
ginis, dixitq; ei, multùm pro ipso oràsse Catharinam illa hora. Intellexit itaq; indè manâsse tantum animi feruorem.
Rogauerat autem pro illo & quibusdam alijs sancta virgo, vt Dominus promitteret ipsi, se illis daturum vitam æter-
nam. Promisitq; id ei Deus, impresso in dexteram manum eius cum ingenti dolore inuisibili vulnere, in argumen-
tum veritatis, vt ipsa non dubitaret, se stigmata Saluatoris habere in illa manu. Rem autem certam esse, testabatur
dolor, qui eam iugiter illic cruciabat. Et hoc quidem, tempore F. Thomæ primi confessarij eius contigit: testatur au-
tem pater Raimundus, se longo pòst tempore sacram ei communionem præbuisse Pisis in Ecclesia vel sacello sanctę
Christinæ, cumq; more suo diù mansisset in ecstasi, ipsum cum alijs expectâsse, donec ad se rediret: subitoq; ipsis cer-
nentibus corpusculum eius, quod iacebat prostratum, se erexisse paulisper in genua, sicque brachia extendisse facie
rutilante, diuq; ita permansisse, sed planè rigidum & oculis clausis: tandem autem perindè, acsi lethali fuisset con-
fectum vulnere, repentè decidisse, & paulò pòst ipsam sibi fuisse restitutam. Deindè autem secretè indicâsse eam ipsi
fide dignissimo Patri Raimundo, Dominum Iesum Christum sub illo raptu modo admirabili ipsius corpori quinq;
vulnera impressisse. Tantum autem dolorem in illis vulnerum, præsertim cordis, locis ipsam sensisse, vt se non dubi-
taret breui morituram, nisi dolor ille leniretur. Quibus verbis valdè se afflictum scribit Raimundus, hortatumq; esse
omnes sanctæ virginis domesticos, vt Dominum pro differenda eius morte precarentur, Dominumque preces illas
exaudisse, & mirabiliter ipsam corroborâsse. Erat enim eius vita & sanctissima conuersatio multis adhuc vtilis, imò
& necessaria, licet ipsa de se tenuiter & viliter sentiret.

Efficacia precũ eius. — *Christus ei imprimit V. vulnera.*

L. QVODAM die festo Conuersionis sancti Pauli, quem virgo sancta singulariter amabat, tam sublimiter raptus
est spiritus eius in Deum, vt tres integros dies & noctes permanserit immota, nihil vtens sensibus corporeis. Tandem
reddita sibi, videbatur quasi dormitare continuè, nec tamen dormire penitùs: adeò spiritus ægrè redibat ab illis cæ-
lestibus visionibus ad hanc vitam temporariam. Cùm autem ea sic haberet, venerunt duo patres Dominicani ad
ipsam, sciscitabanturque, num vellet cum ipsis ire ad inuisendum quendam insignem virum, in eremo degentem.
Illa quasi dormitans, respondit se velle. Sed simulatquè id protulit, tanta ei iniecta religio est, tamque acerbus con-
scientiæ scrupulus, quòd non esset ex animo locuta, sed quasi iocosum dixisset mendacium, vt præ dolore animi re-
dierit ad se, & tres dies atque noctes sine intermissione luxerit tenuissimam culpam illam, in quam permisit Deus il-
lam cadere, ne magnitudo reuelationum extolleret eam. Nam reuerà sub hac triduana ecstasi talia viderat spiritu,
quæ nullis posset verbis explicare.

Mentis excessus valdè diuturnus. — *Leuissimã culpã plangit acerbissimè*

LI. ALIO tempore, pridiè S. Dominici, multa ei reuelata fuêre diuinitùs de illo eximiæ sanctitatis patre, & alijs sanctis
filijs eius: & quod mirum est, plerunquè eæ visiones tam erant illi præsentes, vt simul & illis intendere, & alijs eas
posset referre. Interim venit in templum, vbi ipsa erat, F. Bartholomæus, socius confessarij eius: cumq; assedissent pa-
riter, cœpit ei narrare sancta virgo, quæ tunc ei diuinitùs ostendebantur. Sub ipsa autem narratione casu transeunte
eius germano fratre, paulisper auertit oculos, vt videret quis esset: celerrimeq; se referens ad cælestes visiones, mox
cœpit flere acerbissimè, & nihil vltrà locuta est. Etsi autem humano iudicio vix vllum ibi possit sentiri peccatum,
cùm vix momento vno se auertisset, tamen ad cautelam piarum mentium, vt ipsa fatebatur, durissimè propter hoc
reprehensa fuit, tum à beatissima matre Domini, tum ab Apostolo Paulo. Et certè alia sunt Dei, alia hominum iudi-
cia: possuntque homines dissoluti hinc colligere, qualem ipsi ab æquissimo iudice sint obiurgationem in supremo
mundi die expectaturi, si tantilla labecula adeò fuit castigata, vt sancta virgo testata sit, se mâlle in tota hominũ fre-
quentia, qui tunc erant, ignominiosè pudefieri in hoc mundo, quàm denuò pati illam verecundiam, quam sensisset
ex Apostoli reprehensione. Fuit autem inter alia multa de beatiss. Patre Dominico tunc ei reuelatum, quòd omnes
actiones suas ab infantia vsq; ad obitum ad normam præceptorũ Dei direxerit, nec vnquàm vllum Dei præceptum

Visiones ei mirabiles. — *S. Dominici præclara encomia.*

transgressus sit, corporisq; & mentis virgineam integritatem & baptismi gratiam perpetuò conseruârit, omnemq; conatum suum eò intenderit, vt animas tum de errorum, tum de vitiorum laqueis liberaret.

Per id tempus ex multa gratiarum affluentia ita cor virginis diuino est amore inflammatum, vt planè decum- LII.
beret, nec posset surgere è lectulo. Omnis autem hic languor ab amore proficiscebatur. Petebat illa tunc ardentissimè à Domino, qui ei sæpissimè apparebat, vt dignaretur ipsam tollere ex hac vita: sed cùm sentiret nolle id Dominum, rogauit eum, vt donec eam vellet esse in corpore, dignaretur ipsam facere participem dolorum, quos ipse in hac vita tulisset. Id verò præstitit ei Deus, eamq; egregiè afflixit, vt solet charissimos filios suos. Porrò cum incremento afflictionum cordis & corporis, multis modis etiam auctus est amor Christi, cuius tanta demùm vis fuit, vt cor virginis à summo vsq; deorsum crepuerit, ruptisq; vitalibus venis sola vi diuini amoris, spiritum reddiderit. Huius autem rei complures fuêre testes, qui præsentes interfuêre, & ipsa quoq; testata fuit, animam fuisse à corpore separatam, vidisseq; ipsam essentiam & secreta Dei, quæ nullis possint verbis enarrari, vidisse gloriam sanctorum & pœnas peccatorum, tam apud inferos, quàm in locis purgatorijs, prorsus inexplicabiles: quarum minima tanta sit, vt si eam viderent homines, decies potius mortem essent oppetituri, quàm illam vellent perpeti vel vno die. Durauit autem hæc animæ à corpore separatio ad horas quatuor, tandemq; voluit Dominus, vt rediret ad corpus, & indicaret hominibus, quæ vidisset, pro illorumq; salute laboraret: sicq; reddita est vitæ non absq; summo dolore, quod ab illa luce & immensa gloria ad has tenebras & vitam miseram redire oporteret: cui vbi se sensit restitutam, tribus diebus & noctibus fleuit continenter. Et ne putet lector res vanas hîc referri, nouit eo tempore, quo sancta virgo expirauit, quatuor ei adfuisse fratres Dominicanos: defunctam autem pene omnes vicinas vidisse, & vtriusq; sexus notos permultos. Ex fratribus autem quatuor vnus Ioannes dicebatur, qui cum vidisset eam spiritum reddidisse, incredibili dolore percitus in tantos prorupit eiulatus, vt rupta arteria multum sanguinem vomeret, idq; crebrò, vt eius vita desperaretur. Tum verò F. Thomas, sanctæ virginis confessarius, cum ingenti fide dixit illi fratri Ioanni: Scio hanc virginem magni esse meriti apud Dominum. Admoue igitur sacras manus eius huic horrendo vulneri tuo, & haud-dubiè curaberis. Fecit ille coram omnibus, qui illic aderant, & repentè perfectè sanatus est.

Moritur & anima videt diuinam essentiam &c. — *Restituitur vitæ.* — *Insigne miraculum.*

Iacobvs, huius sanctæ virginis pater, posteaquàm vidit eam toto pectore incumbere in cultum Dei, semper LIII.
eam & reuerenter & amanter tractauit, nec permisit quenquam è familia ei impedimento esse in ijs, quæ vellet facere. Itaque inter illum & filiam in dies augescebat charitas: illa assiduè pro patris salute precabatur, isque filiæ rectè factis & virtutibus gratulabatur. Appropinquabat autem tempus, quo decreuerat Deus illum euocare ex hac vita. Cœpit igitur ex morbo decumbere, moxq; filia pro salute patris Christum deprecari: sed vt audiuit adesse eius vitæ præfixum terminum, valdè rogauit Dominum, vt sine pœnis Purgatorijs illum ad se reciperet. Sed hac in re diuina iustitia diu difficilem se præbuit, quòd nō esset Iacobus sine maculis, quas excoqui ad purum oporteret. At tandem vicit sancta virgo, sed ita vicit, vt pœnas parentis ipsa in se reciperet. Obijt ergo vir pius, & vt certò constaret eum rectà migrâsse in cęlum, eodem puncto temporis, quo ille abijt è corpore, virginem sanctam iliaci dolores inuaserunt, ijsq; laborauit sine intermissione vsq; ad supremum vitæ suæ diem. Verum illa non hos duntaxat, sed etiam quoscunq; alios cruciatus & molestias non modò patienter, sed etiam hilariter ferebat, sciens se ijs perferendis ad perfectiorem Dei visionem præparari.

Pater ei° feliciter obit. — *Mira patientia.*

Anno 1370.

Anno Christi 1370 Senis erat ciuis quidam, Andreas Naddini, diues opum, sed omnis virtutis inops, cunctis LIV.
prope flagitijs coopertus, tesserarū ludo totus deditus, in Deum & sanctos eius perpetim blasphemus & detestabilis. Is anno ætatis suæ quadragesimo graui correptus morbo, tendebat ad extrema. Venerunt autem ad eum multi homines pij & vtriusq; sexûs cœnobitæ, atq; ante omnes eius parochus: horrabanturq; eum, vt sua peccata confiteretur. Sed ille miser, qui nec sacras ædes inuisere, nec sacris initiatos vnquàm honorare consuêsset, admonitiones omnes respuit, seipsum plane desperans. Audiuit hoc F. Thomas sanctæ virginis confessarius, effecitq; vt ea Dominum pro homine pereunte deprecaretur, & quidem feruentissime atq; instantissime. Sed Dominus illi respondit: illius blasphemi hominis flagitia ad cœlos vsq; pertingunt: qui præter alia scelera, etiam tabulam, in qua erat picta imago mea & matris meæ atq; aliorum sanctorum, iactauit in ignem, dignus proinde, qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verùm sancta virgo, salutis animarum sitientissima, dolens vicem perditi hominis, non cessauit à lachrymis & precibus, donec flexus Dominus Iesus, decumbenti Andreæ appareret, hortareturq; eum, vt sua peccata confiteretur, liberaliter ei, si id faceret, veniam pollicens. Et ecce ille saxo durior, repente mollescit, magna voce postulat acciri confessarium, dicit Christum Iesum se videre, qui ipsum de facienda confessione admoneat. Lætantur omnes, curritur ad sacerdotem: ille venit, Andreas cum magno cordis dolore integre confitetur peccata sua: condit testamentum, & fœliciter migrat à vita. Ex talibus fructibus licet citra vllam ambiguitatem bonam arborem cognoscere, licet perspicue intelligere, in summa apud Deum gratia hanc sanctam virginem fuisse.

Nota. — *Impetrat homini desperato veniam à Domino.*

Alio tempore apud eandem vrbem duo insignitè flagitiosi latrones capti, & atrocissimis supplicijs addicti LV.
sunt propter facinorum immanitatem. Iam ducebantur ad mortem, & curribus impositi, igniuis fuscinulis discerpebantur. Nemo illos vlla ratione permouere potuit, vt facerent suorum peccatorum confessionem, imò verò blasphemas voces in Deum & sanctos eius palàm iactabant. Eo autem tempore erat sancta virgo apud Alexiam sociam & discipulam suam, cuius ædes pertenibant miserrimi illi. Vbi autè id sensit Alexia, celeriter indicat sanctæ virgini: illa se totam confert ad deprecandam clementiam Saluatoris pro salute desperatorum, cum vidisset per fenestram ingentem dæmonum turbam, illos misere exagitantium. Impetrat à Domino, vt possit spiritu illis se adiungere, & cum eis ad portam vsq; proficisci. Vt autem ea in viderunt dæmones apud illos, palàm clamitabant: Si non cessaueris, te dæmoniacam efficiemus. Illa contemnens minas procaces, perstitit in precibus. Vbi ad portam vrbis ventum est, ecce clementissimus Saluator apparet illis obstinatis, totus vulneribus confectus & sanguine madidus, inuitat ad pœnitentiam, promittit veniam. Illi mox mutati, cum multa instantia petunt sacerdotem, peccata sua valde dolentes confitentur: facta confessione, blasphemiæ mutantur in laudes Dei, dignos se etiam maioribus tormentis fatentur, stupent omnes repentinam conuersionem, carnifices quoq; mitescunt, nec audent noua imprimere stigmata, dum vident tantam animorum deuotionem. Deniq; illi ad mortem haud secus atq; ad epulas festinant, spe bona freti, se per supplicia momentanea citius venturos ad gaudia sempiterna. Habes lector, quod mireris multo etiam ampliùs, quàm si horum extincta corpora ad vitam essent reuocata.

Duo latrones blasphemi & obstinati resipiscunt.

In eadem vrbe fuit Franciscus quidam de Ptolomæis, cuius primogenitus filius Iacobus valde scelerate viue- LVI.
bat, & iam duos suis manibus trucidârat, timebantq; eum omnes propter eius crudelitatem & immanitatē. Erat verò illi soror Ginoccia, corpore quidem virgo, sed mundo huic prorsus dedita, & in corporis cultu vltra modum curiosa & vana. Horum mater diuino timore compuncta, timens illorum damnationem, adijt sanctam virginē Catharinam, orans, vt eum duabus filiabus suis, præsertim verò cum Ginoccia, loqueretur de ijs, quæ ad salutem animæ faciunt. Illa libentissime annuit, tantumq; precibus apud Deum & admonitionibus apud Ginocciam effecit, vt habitum acceperit sororum de Pœnitentia S. Dominici, & omne reliquum vitæ tempus in precationibus & meditationibus sanctis occuparit, tamque duram & asperam duxerit vitam, vt pater Raimundus, quod esset nimia, eam reprehende-

Ginocciæ conuersio.

hendere debuerit. Secuta autem eam est Francisca soror eius in omnibus, & erat gratissimum spectaculum, illas duas sorores, paulo ante mundi vanitatibus deditissimas, iam videre mira constantia non mundum duntaxat, sed etiam sua corpora habere despectui, & summo bono ardenter inhiare. At postquam isthuc resciuit Iacobus earum frater, furibundus venit ad vrbem, modis omnibus Ginocciam à sancto proposito reuocaturus. Aderat autem illi frater eius, adhuc puer: qui vt audiuit eum multa in itinere minitantem, dixit ei: Reuera frater, si Senas veneris, tu quoque conuerteris, & confiteberis peccata tua. Ille vero horrendum in modum iactabat maledicta, seque multas potius cędes perpetraturum dictitabat, quam vlli vnquam confessurum. Interim veniunt ad vrbem, atroces intentat minas, ni soror abiiciat religiosum habitum. Altera luce à matre eius accersitur F. Thomas, sanctæ virginis confessarius, isque secum adducit F. Bartholomæum. Thomas cum Iacobo loquitur, sed nihil efficit. Vidit autem hæc omnia in Spiritu sancta virgo Catharina, & pro Iacobi salute Dominum rogabat. Loquitur autem Iacobo etiam Bartholomæus, & hominis adamantinum pectus expugnat, adeo vt totum sui pectoris virus per confessionem euomuerit. Stupet eius mater ad tam insperatam filij mutationem, sorores gratulantur, tota familia laudat Deum. F. Thomas & Bartholomæus eunt, vt hæc nuncient sanctæ virgini, sed illa iam referebat omnia sociæ suæ. Videt hinc lector, quam apud Deum efficax fuerit sanctæ virginis deprecatio. Porro Ginoccia in Dei seruitio vsque ad obitum perseuerauit, & diuturnum morbum ferens hilariter, cum ineffabili gaudio migrauit ad Dominum. Francisca quoque soror eius breui eam secuta, inter dolores corporis semper ridens, cum iucundo risu exiit è corpore.

Item Franciscæ.

Item Iacobi, hominis flagitiosi.

LVII. ALIVS quidam Senis fuit, Nannes vocabulo, mundo addictissimus. Is priuatas cum multis exercebat simultates, multasque illis insidias struebat, ita vt sibi diligenter ab eo cauerent, darentque operam, vt per sequestros pacem cum eo componerent. At ille homo fraudulentus, cum solus paci obsisteret, tamen se nihil magis atque pacem velle simulabat, vt posset suæ illi vlciscendi libidini indulgere. Tandem vero à quodam sancto viro instituti Augustiniani persuasus, iuit vt loqueretur Catharinæ virgini, cuius alioqui colloquium semper magnopere deuitarat. Vbi autem ad eius ædes venit, in patrem Raimundum incidit, à quo ægre potuit ad breue spatium retineri. Interim sancta virgo domum redit, Nannes dolet, Raimundus lætatur, virgo sancta eum comiter salutat, simulque assidens, de causa sui aduentus percunctatur. Ille omnia, quæ Raimundo dixerat, repetit: negat se vllius monitis obtemperaturum. Virgo sacra ostendit ei summum animæ periculum: pungit, vngit: sed ille nec asperis, nec blandis mouetur. Id illa sentiens, intra seipsam tacita Christum orat pro ferreo homine, & orando patitur mentis excessum. Aduertit hoc Raimundus, & cum illo miscet colloquia, sperans diuinitus adfuturam opem. Et ecce Nannes primo ait, se nolle ita rustice & inciuiliter omnia ipsis negare, permittit eis vnius litis compositionem, surgensque vult recedere: mox exclamat: O Domine Deus, quæ me vis trahit & detinet? Nec recedere possum, nec quicquam negare. O quis me premit, quis me retinet? Hæc dicens, prorumpit in lachrymas, se victum fatetur, flexis genibus offert se sanctæ virgini paratum ad omnia, non obscure aduertens iam, se diaboli vinculis ferreis fuisse impeditum hactenus. Virgo autem sancta ad se rediens, gratias agit Deo, dicitque ei: Locuta sum tibi frater, & contempsisti me: locuta sum Domino, & ille non despexit preces meas. Age igitur pœnitentiam, ne repentina aliqua afflictio te premat. Ille vero peccata sua omnia confitetur patri Raimundo cum multa cordis contritione. Non diu post à Præside capitur, & in angustam custodiam coniicitur, famaque spargebatur, capite plexum iri. Sed virgine sancta pro illo rogante Christum, breui liberatus est, sed non sine magna suarum facultatum iactura. Vnde sancta virgo lætabatur, dicens euidens signum esse, Deum pœnas æternas ei condonasse, quem temporariis malis castigaret.

Nannes malignus homo redit ad bonam frugem.

LIIX. HOC loco testatur Pater Raimundus, si scribere voluisset hominum malorum conuersiones omnes, bonorum profectus, infirmorum confirmationes, afflictorum consolationes, spiritalium periculorum præmonitiones, quas Dominus per sanctissimam virginem mirabiliter operatus est, permultos eosq; grandes ipsi libros fuisse conficiēdos. Quis enim, inquit, narrare sufficiat, quot sceleratos homines ab ipsis inferorum faucibus extraxerit, quot obstinatos ad sui cognitionem adduxerit, quot mundo huic deditos ad eius contemptum induxerit, quot variis diuexatos tentationibus è satanæ laqueis eduxerit, quot cælitus vocatos per virtutum iter deduxerit? Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, non sufficerent ad explicandum fructum animarum, quem attulit virgo Christi. Vidi ego nonnunquam vel mille & eo amplius vtriusque sexus homines ad eam videndam & audiendam confluere, soloque eius adspectu ita ob sua malefacta animo compungi, vt lugentes properarent ad confessarios, quorum vnus ego erā, & cum ingenti contritione sua peccata confiterentur. & id crebro ita contigit. Quam ob causam Gregorius, eius nominis XI. Romanus Pontifex, mihi & duobus sociis meis eam dedit absoluendi omnes ad eam venientes & confiteri volentes facultatem, quam habent Episcopi. Et certe multi venerunt ad nos, immanibus implicati facinoribus, qui vel nunquam fuerant confessi, vel nunquam pœnitentiæ sacramentum rite susceperant. Itaque non raro vsque ad vespertinas preces ieiuni permansimus, nec tamen audire potuimus omnes confiteri volentes: sed virgo sancta sine intermissione orabat, & ita victrix, capta præda, exultabat mirum in modum in Domino. Ita Raimundus Pater, etsi non plane iisdem verbis, tamen eadem sententia. Puto autem hinc luce meridiana clarius perspici, quo spiritu hæc virgo sanctissima plena fuerit, quæ tot animas ad Christum adduxit: sed ad alia pergamus, quanquam Raimundus palam testatur, plurimas sanctæ virginis res gestas se in scripta non retulisse.

Fructus & lucra animarum.

Multitudo sua peccata confitentium.

LIX. LAPA eius genitrix, simplex quidem mulier fuit, sed quæ parum rebus inuisibilibus afficeretur: vnde fiebat, vt nimium abhorreret ab emigratione è corpore. Nam post obitum mariti cœpit aduersa laborare valetudine, & virgini Catharinæ, pro eius incolumitate oranti, Dominus respondit, expedire ei, vt è vita decedat. Retulit hoc ad matrem Catharina: sed illa amore vitæ præsentis horrens & refugiens mori, rogabat filiam, vt à Christo viuendi spatia longiora impetraret. Dolet sancta virgo, sed tamen rogabat Christum, ne sinat mori matrem, nisi ipsius voluntati magis conformem. Audit Christus precantem virginem, & licet increscere sinat morbum, non tamen patitur illo extingui Lapam. Sed ecce dum inuictum Deum propemodum vincit sancta virgo precum suarum instantia, matrem flectere non potest. Itaque Christus iussit eam dicere matri, iam quidem nolle ipsam mori, sed futurum quandoque, vt mortem summopere exoptet, nec tamen possit voto potiri suo. Et ita sane euenit. Nam vsque ad vltimam senectutem tot aduersa ei acciderunt ex iis rebus quas amabat, vt dicere post soleret: Itane transuersim posuit Deus animam meam in corpore, vt inde exire non possit? & tandem etiam sine confessione mortua est, eamque morientem tres fœminæ viderunt. Sed virgo sanctissima cum lachrymis oculos ad cælum leuans, dixit Domino, se ab eo loco nunquam discessuram, donec ei matrem restitueret viuam. Hæc eius verba eædem fœminæ audierunt, nec ausæ fuere corpus exanime mandare sepulturæ, donec viderent quem exitum essent habituræ preces sanctæ virginis. Orabat igitur feruentissime cum multis lachrymis, & subito reuiuiscit Lapa, & mansit in hac vita vsque ad annum ætatis suæ octogesimumnonum, sed ob multos aduersos casus vehementer afflicta, sicut ei filia prædixerat.

Precibus matrem ad vitam reuocat.

Anno 1374.

LX. ANNO salutis 1374. plus minus, pestis inguinaria vastauit Senas. Eo tempore degebat illic pater Raimundus, & sedulum exhibebat ministerium, non sine præsenti vitæ discrimine, ea peste laborantibus, ne sine confessione dece-

derent. Solebat autem crebro diuertere pro vtriusque hominis aliqua captanda requie ad domum sanctæ Mariæ de Misericordia, cui tum præerat vir vitæ venerabilis & integerrimæ, Matthæus nomine. Accidit autem, vt illum quoq; ea sæua pestis corriperet, & iam medicus insignis eius vitam prope desperaret. Perlatum est hoc ad sanctam virginem, quam ille Matthæus ob eius sanctitatem impense amabat, & festina ad illum accessit, & priusquam ad eum propinquaret, eminus clamauit: Surge domine Matthæe, surge: non est iam tempus in lecto molliter cubandi. Vix illa verba compleuerat, & momento temporis pestis & apostema dolorq; omnis ita euanuere, vt iis nunquam Matthæus laborasse videretur, ridensque è lecto se subrigeret, & paulo post cum Patre Raimundo non ægrotorum, sed fortium hominum solidos cibos ederet. Eius præclari miraculi permulti testes fuere.

Vide rem miram.

In vicinia eius domus S. Mariæ de Misericordia, quædam Deo deuota fœmina morabatur. Ea, cognitis sanctæ LXI. virginis virtutibus, in eius se familiaritatem insinuauit, eamq; venerationi habuit. Accidit autem, vt quodam die esset in solario domus suæ, & ruente solario, ipsa pariter caderet, non carnibus duntaxat, sed etiam ossibus grauiter cōquassatis, ita vt propediem omnibus moritura videretur. Audiuit id sacra virgo, & eam accedens, ad patientiam hortabatur. Cum autem videret eius dolores prope intolerabiles, virgineis manibus cœpit attrectare leniter loca male affecta, & mox dolor omnis abscessit ab eo loco, quem primo tetigit. Rogante autem ægra fœmina, vt pergeret etiam reliqua loca contrectare, fecit libenter, & ecce repente sanitas integra redit: sed illa, ne sanctæ virginis modestiam & humilitatem offenderet, quam sciret humanas laudes abominari, siluit donec ea recederet. Tum vero omnibus palam dixit: Catharina Lapæ filia me suo contactu sanauit. Grates & laudes à cunctis aguntur Deo, qui sanctæ virgini eam gratiam contulisset.

Contactu suo sanat pene mortuam.

Svb ea peste, cuius paulo supra meminimus, Senis quidam fuit anachoreta, re & nomine Sanctus. Percussus est LXII. autem etiam ille peste, & sancta virgo eum è sua cellula, in qua extra vrbem degebat, curauit transferendum ad domum Misericordiæ, superius memoratam: eumq; cum sociabus inuisens, de rebus necessariis illi prouidit, propiusq; accedens, clam ei dixit in aurem: Noli timere: quantumcunque se vis morbi intenderit, non morieris hac vice. Aliis autem nihil huius indicare voluit, sed rogantibus, vt pro eo Dominum precaretur, quia valde eum amabant propter vitæ sanctitatem, ita se exhibuit, vt etiam ipsa de vita eius dubitare videretur. Crescebat quasi continue morbus, & iam nihil nisi mors expectabatur. Rursus autem accedit ad aures eius sancta virgo, dicitq; submissa voce: Ne timeas: non morieris. Luctabatur ille cum morte, & tamen plus credebat verbis sanctæ virginis, quam illius mortiferis aculeis. Interim parantur funeri necessaria, sed ille iam præteriit terminum, intra quem vt plurimum occumbere solebant eo morbo pressi. Sic aliquot dies transiere, & moriturus expectabatur. Tandem in eius aurem ita dixit sancta virgo: Ego tibi præcipio in nomine Domini nostri Iesu Christi, ne migres à vita. Eusestigiò autem sanctus in lecto se subrigit, cibumque petit: breuique temporis spatio adeo curatus est, vt postea multis annis superuixerit. Is postea narrauit aliis, quæ ei sancta virgo clam dixisset, affirmauitque palam, nulla se virtute naturali, sed sola diuina potentia liberatum. Vixit is apud Senas annos plùs minùs triginta & sex solitariè instar Anachoretarum, & multum eum venerabantur, quicunque nouerant eius virtutes.

Sanctus eremita.

Egregium miraculū.

Pater Raimundus per id tempus, quo illa pestis grassabatur Senis, fidissimam nauauit operam cunctis, qui- LXIII. bus adesse poterat, nec vllos sibi vitandos putabat, licet morbus ille & aërem & corpora aliorum sua contagione inficiat. Animabat vero etiam illum sancta virgo: sed quia solus prope erat in tam magna vrbe, vix vllum aut cibi, aut somni capiendi dabatur ei spatium: tot ad eum peste laborantium nuncij confluebant. Sed dum solus fere, vt dixi, in tam sancto opere esset occupatus, ipse quoque sensit se apostemate pestifero affectum: accedebat etiam febris & dolor capitis, vt solet in eo morbo. Tum vero, vt potuit, cum socio iuit ad ædes sanctæ virginis: quam cum non inuenisset, in quodam se reposuit lectulo, donec illa veniret. Venit illa, admouet manus suas Raimundi capiti, flexisque genibus orat Dominum, & inter orandum videt Raimundus, vt sæpe alias, eam mentis excessum pati. Cum ergo sic ad dimidiam fere horam permansisset, sentit Raimundus ex corporis sui extremis partibus tanquam violenter quippiā extrahi, sensimque se melius habere, adeo vt ante, quam sacra virgo sibi esset restituta, plane curatum se experiretur, interim tamen debilitate quadam remanente. Iussit autem sacra virgo ei cibum parari, eoque sumpto, voluit vt paulisper quiesceret. Quieuit ille, surrexit paulo post ita incolumis, acsi nihil mali passus esset, rediitque ad pristinos labores. F. Bartholomæus Dominici, socius Raimundi Patris, eadem peste & acrius & diutius oppressus, sanctæ virginis precibus itidem restitutus est. Multos etiam alios diuersis vexatos morbis, in diuersis locis sancta virgo suis orationibus sanauit: sed id genus multa se breuitatis studio omisisse dicit Raimundus.

Raimundus peste laborat.

Virgo sancta precibus pellit pestem.

Postqvam autem illa pestis extincta fuit, præter alios multos, quædam Deo dicatæ virgines apud Pisas mi- LXIV. rum in modum cupiebant sanctæ virginis & conspectu & alloquio frui. Nam eius doctrina, sicuti reuera erat, ita etiam dicebatur admirabilis. Et quia non licebat illis proficisci ad eam, per literas & nuncios inuitabant eam, vt veniret Pisas. Virgo sancta, licet semper vitasset discursus, tamen tam crebris pulsata precibus, ad Christum confugit, ab eo petens sibi indicari, quid hac in re faciendum esset, maxime cum ex domesticis eius alij hortarentur, vt iter susciperet, alij ab eo suscipiendo plane deterrerent. Post multos autem dies more solito apparuit ei Christus: iussit, vt sine mora iret Pisas. Indicauit illa hoc Raimundo confessario, & cum eius bona venia iuit Pisas. Secutus est autem eam Pater Raimundus cum aliquot fratribus Dominicanis, vt eorum, quos illa ad Dominum conuerteret, confessiones reciperet. Multi enim eius sermonibus ignitis corde compungebantur: quos illa statim iubebat ire ad faciendam cōfessionem, ne diabolus à bono proposito illos reuocaret. Vbi autem Pisas ventum est, hospitio vsa est sancta virgo apud Gerardum quendam, eius vrbis ciuem. Is vero postea adduxit ad eam iuuenem quendam, annorum plus minus viginti, quem quotidianæ febres, per menses octodecim misere vexatum, ex robustissimo plane imbecillum reddiderant: orauitque, vt sancta virgo pro illo Dominum deprecaretur. Illa ex animo miserans iuuenem, sciscitabatur, quando postremo esset confessus peccata sua. Illo respondente, se multis annis non esse confessum, sacra virgo dixit: Ea igitur causa est huius diuini flagelli, quod tanto temporis interuallo nolueris sancta confessione expurgare animam tuam: sed vade celeriter ad confessarium, & euome hanc putredinem peccatorum tuorum, quæ & animam & corpus infecit. Confessus est iuuenis F. Thomæ, & vbi ad sanctam virginem rediit, illa manum humeris eius imponens, ait: Vade fili in pace Christi. nolo enim, vt has febres deinceps patiaris. Dixit illa, & vim verborum eius declarauit repentina salus iuuenis. Huius rei, præter alios, ipse pater Raimundus testis oculatus fuit.

It Pisas rogata a multis.

Pellit febres inueteratas.

Senis Gemella, soror de pœnitentia sancti Dominici, anginam, quam vulgo squinantiam vocant, periculosissime patiebatur. Iuit ergo ad sanctam virginem, dixit se non posse non mori, nisi ipsa precibus suis opituletur. Illa vt vidit morbi atrocitatem, & quod præ gutturis suffocatione vix spiritum traheret, cum multa fiducia apposuit manum suam gutturi, signumque crucis illi imprimens, confestim morbum profligauit. Ita quæ mœrens & tremens aduenerat, iucunda domum abiit.

Ea tempestate, qua Gregorius vndecimus Romanus Pontifex Auinione Romam se recepit, sancta virgo cum LXV. suis sodalibus illum antecessit, Genuamque venit, illic hæsura, donec Pontifex eo veniret. Aderat tunc illi pater Raimundus, & duo piissimi adolescentes, patria Senenses, ambo amanuenses eius, quorum alter Nerius Landoccij, alter Ste-

Gregorius XI Pontifex, relicta Gallia, it Romam.

ter Stephanus Corradi de Maconibus dicebatur. Ex iis Nerius postea solitariam & prope anachoreticam duxit vitam: Stephanus, iubente sub mortem sancta virgine, cum nihil minus cogitaret, vt ipse de se scribit, quam de monastico suscipiendo habitu, Carthusianus factus est celebris & valde religiosus. Cum autem esset sancta virgo Genuæ, Nerius horribili correptus est ægritudine, & præ nimio dolore viscerum, miserabiles edebat voces & eiulatus, reptabatque manibus & pedibus de lectulo in lectulum, tanquam aliquod leuamentum perpetuis illis cruciatibus reperturus. Indicantur hæc sanctæ virgini: illa iubet acciri medicos. Veniunt duo medici, fiunt omnia, quæ illi præscribūt: sed miser ille non modo nihilo melius, sed peius etiam habere cœpit, ita vt medici eius vitæ spem omnem abiicerent. Quod cum Stephanus audiuisset, ad virginem sanctam se confert, eius pedibus lachrymabundus aduoluitur: orat, ne sinat socium suum in peregrino solo miserabiliter ex hac vita migrare. At illa, Cur sic, inquit, doles fili, si Deo visum est fratrem tuum ad suum regnum euocare? Stephanus perseuerat in precibus suis, dicit se nihil ambigere, quin, si velit, possit Nerio salutem obtinere. Tum illa, non ferens hominis summam afflictionem, Vbi cras, inquit, me ad sacram communionem abire conspexeris, reduc mihi isthuc in memoriam, & ego offeram Deo preces: tu vero rogabis Dominum, vt illas admittat. Abit Stephanus bene contentus, & altera luce virgini ad Missam eunti inculcat preces suas. Percepit ea sacram Eucharistiam, & more solito extra se rapta est: vbi autem ad se redit, Stephanum illic expectantem subridens ita alloquitur: Dominus nobis restituit Nerium. Stephanus celeriter abit ad Nerium, eumque in Domino consolatur. Deinde paulatim remittitur morbi acerbitas, & Nerius totus reualescit. *Nerius eius precibus curatur.* Ecce autem Stephanus, qui ei ministrauerat ægrotanti, ex multis corporis & animi molestiis, quas eius causa pertulerat, febres acres cum vomitu & intolerabili capitis dolore patitur: & quia omnibus præcipue charus erat, omnes sanctæ virginis socij ei decumbenti assistunt. Sed virgo sacra non ferens eius afflictionem, ad decumbentem accedens, Præcipio, inquit, tibi in virtute sanctæ obedientiæ, vt has febres deinceps minime patiaris. Abscessit febris, & Stephanus totus surrexit incolumis. *Item Stephanus eius socius.* Hoc ita fere recitat Pater Raimundus, & ipse quoque Stephanus in Epistola ad F. Thomam Dominicanum, quam scripsit, cum esset Prior Carthusiæ Ticinensis. Permulta alia fecit Christus miracula per sanctam virginem in depellendis morbis, sed quæ etiam Raimundus fatetur se non annotasse. Nam & sororem quandam de Pœnitentia sancti Dominici, ex pedibus & febre laborantem, celerrime sanauit, & ab infantulo quodam horrendos corporis tumores depulit.

LXVI. Apud Senas Michaël Monaldi vir grandæuus, vxore cōsentiente, Dei seruitio se mancipare statuit: duasque filias suas tradidit monasterio virginum, & ipse cum coniuge foris habitans, propter Christum curam gerebat rerum temporalium eius monasterij. Nam seipsum quoque & sua illi monasterio donarat. Postea vero altera filia, Laurentia nomine, annorum circiter octo, à dæmone arrepta est, adeoque molesta fuit illi monasterio, vt pater eius coactus sit eam è cœnobio educere. Multis autem modis dabant operam parentes eius, vt innocens puella à nequissimo spiritu posset liberari, sed nihil proficiebant, Christo eam curationis gratiam seruante Catharinæ virgini: ad quam cum esset tandem à parentibus adducta, illa tectum ascendit, clamque fugit, ita vt nulla posset ratione inueniri. *Obserua quam vitet omnem ostentationem sancta virgo.* Sed parentes puellæ tanta eius humilitate magis ad bene sperandum permoti, F. Thomam confessarium eius rogarunt, vt præcepto compelleret ipsam ad iuuandam filiam dæmoniacam. At ille sciens se nullam habere potestatem in gratiam miracula faciendi, pia quadam fraude circumuenit sanctam virginem. Accessit enim ad ædes eius, secum ducens puellam miseram, dixitque sociæ eius, vt illi reuertenti (nam tunc domo aberat) verbis suis præciperet, vt puellam ea nocte apud se retineret. Paulo post redit sancta virgo, videt puellam in cubiculo suo, sentit mox plenam esse dæmone, suspicatur eam esse quam fugiebat, discit ex socia quid iussisset F. Thomas. Tum vero sentiens se effugere non posse, ad solitum precum refugium se confert, puellamque flexis genibus secum orare compellit. *Expellit dæmonem.* Ita tota nocte peruigil cum dæmone pugnans, ante lucem coëgit, licet inuitum, illum abscedere, nihil læsa puella. Indicatur hoc F. Thomæ, & ille cum parentibus puellæ venit ad virginem: qui vt viderunt filiam suam prorsus incolumem, cum lachrymis Deo & sanctæ virgini gratias egerunt. Cum autem vellent eam secum abducere, non est passa Catharina, sed eam apud se retinuit illis gratulantibus. Optimis interim & verbis & exemplis puellam instruens, quodam die exiit cum Alexia, cuius erat illa domus, ad ædes suas, puella Laurentia cum famula in Alexiæ domo relicta. Iam vero nocte ingruente dicit sancta virgo Alexiæ: Eamus celeriter ad ædes tuas. Illa respondente, non decere fœminas tali hora per vrbem ingredi, virgo sancta ait: Lupus tartareus rursus inuasit ouiculam nostram. Eunt igitur, & inueniunt puellam prorsus in vultu mutatam & prope furibundam. Duxit autem [...]m virgo sancta ad locum orationis, ibique non magno temporis spatio ita flagellauit dæmonem, vt ex puella exiens, deinceps nunquam in eam reuerti ausus fuerit. *Rursus illum profligat.* Reducta est autem puella ad monasterium, & multis annis in Christi seruitio illæsa perseuerauit.

LXVII Fuit quandoque sancta virgo in castro quodam cum nobili domina Biancina vidua. Inuasit autem dæmon eius castri fœminam quandam, & horrendum in modum diuexauit. Volebat vero Biancina pro illa rogare sanctam virginem, sed ausa non erat, sciens eius modestiæ & humilitati tales preces esse molestissimas. Curauit autem, vt dæmoniaca in virginis conspectum veniret. Etsi autem illa hoc ægre tulit, tamen cum eo tempore esset occupata quadam pace conficienda, dæmoni præcepit, vt ex eo loco se non moueret, donec ipsa reuerteretur. Postquam autem illa abiit, dæmon per os miseræ clamabat: Cur hic me detinetis? Sinite vt abeam, nam atrociter nimis excrucior. Hos autem clamores illo subinde altius iterante, & sanctam virginem comminante, illa venit: mox autem vt cubiculum est ingressa, dæmon fortiter clamauit: Quare me detinetis? Cui virgo, Surge, inquit, miser, & quamprimum ex hac Dei creatura discede. *Cruciatur dæmon in obsessa.* His dictis, dæmon toto mulieris illius corpore relicto, in solo gutture horrendos excitauit tumores. Sed virgo sancta crucis signum illi imprimens, illum prorsus eiecit: fœminam vero, quod ex præterita vexatione esset debilis, aliquandiu suo pectori admouit & vlnis: deinde iussit cibum aliquem ei porrigi: quo sumpto, paulo post suis pedibus sana recessit, quæ eo ab aliis pertracta fuerat. *Signo crucis eiicit eum sancta virgo.*

LXIIX. Vt vero etiam aliquid de propheticis reuelationibus dicamus, nouerit lector prophetiæ spiritu ita perfecte & continue sacram hanc virginem præditam fuisse, vt nihil eam Dominus celare videretur de iis, quæ vel ad ipsam, vel ad domesticos eius, vel ad eam pro animæ salute refugientes attinerent: nec poterant, qui cum ea versabantur familiariter, quicquam vel boni vel mali, quod alicuius esset momenti, ipsa absente agere, quin illa diuinitus id sciret: immo etiam secretas cordium cogitationes sæpe ita luculenter indicabat eis, ac si ipsa eas in suo corde versaret. *Mirabilis cognitio prophetica.* Fatetur ingenue de seipso suspiciendus ille Pater Raimundus, cum sancta virgo sæpius in eo reprehenderet quædam, quæ ille tacitus secum cogitabat, ipseque se excusare vellet, illam dixisse: Cur mihi negas pater, quod ego euidentius cerno, quam tuipse, qui id cogitas?

LXIX. Fuit vero Senis miles strenuus & nobilis, Nicolaus de Saracenis. Is post longam militiam domum reuersus, curabat rem familiarem, longosque sibi vitæ dies pollicens, indulgebat conuiuiis. Hortabatur autem eum coniunx & quidam cognati, vt sua confiteretur peccata, & ob admissa in multis bellis flagitia ageret pœnitentiam. At ille pias admonitiones irridebat, vt solent homines mundo penitus affixi. Clarebat per id tempus sancta virgo Catharina apud Senas multis virtutibus, præsertim vero peccatorum etiam obstinatorum conuersione mirabili: nec *Multos cōuertit ad Deum.*

quisquam

la vero respondit: Itane tu abijcere vis, quod Dominus voluit esse hominum alimentum? Quod si tibi non libet illo vesci, da pauperibus, qui non habent quod edant. Alexia rursus dicente, non posse se tranquilla conscientia vel pauperibus tam putentem offerre panem: virgo sancta ait: Para aquam, & affer illam corruptam farinam: ego ipsa panes inde conficiam in vsus pauperum. Alexia facit, vt erat iussa, & sancta virgo ex modica farina celerrime tam multos efficit panes, vt & Alexia & eius famula stuperent. Nam si multo etiam plus farinæ fuisset, non potuissent tot inde panes fieri: nec in his vllus sentiebatur putor: immo qui illis vescebantur, dicebant se nunquam tam grati saporis panes gustasse. His aliud accedebat magis admirandum. Namque & pauperibus & alijs multis largissime panes illi distribuebantur, & nihilo minus semper in cista panaria multi supererant, ita vt multis hebdomadibus consumi non possent à tam multis. Porro aliquot homines pij vtriusque sexus, insigni miraculo permoti, ex illis panibus quosdam pro reliquijs asseruarunt annis permultis. Postea autem sancta virgo secrete dixit Patri Raimundo, rem totam scire volenti, zelo quodam se permotam, tum ne donum Dei despiceretur, tum ne pauperes negligerentur, cum feruore accessisse ad illam farinam, mox vero beatissimam Mariam virginem ipsi apparuisse cum multis sanctis & angelis, suisque sacratissimis manibus cum ipsa panes composuisse, atque inde sic auctos fuisse. *Ex parua eaque putrida farina plurimos, eosque optimos panes facit.*

LXXV. VRBANVS sextus Romanus Pontifex iussit quandoque, vt sancta virgo Romam veniret. Multi autem vtriusque sexus, quos ipsa in Christo genuerat, è Tuscia sequebantur eam euntem ad Vrbem, sed ipsa prope inuita. Erant igitur apud illam viri sedecim & octo fœminæ, ad quem numerum sæpe magna fiebat accessio, & tamen illa ex meris eleemosynis quotidie emendicatis victitans, omnes hilariter in suum hospitium admittebat, nihil dubitans, quin Christus & posset & vellet illis victum suppeditare. Accidit interim, vt quodam die vix tantũ panis superesset, quod vel quatuor hominibus sufficeret, & hora tardior non sineret emendicare panes necessarios. Iussit autem sancta virgo apponi singulis exiguas panis eius particulas, donec Dominus prouideret: ac deinde se ad preces solitas recipit. Mira res. Sumunt tam multi auide exiguas illas panis particulas, & semper superest quod edant, nec id possunt absumere. Non immerito stupent omnes, panem non solum non minui, sed augeri etiam. Sedecim viris abunde suffecerat, & reliquæ fœminis cunctis adeo fuere satis, vt etiam largæ eleemosynæ inde præstitæ sint egenis. Eiusdemmodi miraculum fecit per sanctam virginem Christus eodem anno etiam in Quadragesima. Scribit etiam Pater Raimundus, post obitum sanctæ virginis, eius meritis quodam die paucissimos panes, qui quinque hominibus non suffecissent, adeo fuisse multiplicatos, vt amplius quinquaginta suffecerint, & reliquiæ in penarium deportatæ sint. Addit etiam, crebro eam, cum adhuc viueret, eiusmodi miracula fecisse. *Euocatur Romam ab Vrbano VI. Panis mirabiliter diminutus augetur.*

LXXVI. APVD Pisas sancta virgo ob nimium mentis excessum ita corpore debilitata fuit, vt moritura putaretur. Cum autem nihil alimentorum vellet admittere, immo nec ferre ea posset etiam sana, Gerardus hospes eius misit ad quendam amicum, orans vt parum vini cuiusdam ad ipsum mitteret. Volebat enim extrinsecus illo vino tempora & pulsus arteriarum sanctæ virginis delinire. Sed iam vasculum eius vini ad tres menses vacuum fuerat, nec aliquid mitti posse videbatur. Voluit autem vir ille, vt Gerardi nuncius suis oculis vasculum inspiceret. Vidit ille, satisque compertit diu vacuum fuisse. Et tamen, ne qua posset superesse ambiguitas, epistomium è vasculo extrahit herus domus illius: sed ecce dum id facit, præter omnem expectationem vinum valde præclarum inde promanans, humum madefacit abunde. Stupet ille incredibiliter, clausoque epistomio, perquirit è tota familia, num quispiam vinum in illo vasculo fuisse conscius sit. Iurant omnes, intra menses tres nihil in illo vini fuisse. Mox per omnem ciuitatem res propalatur, nec aliq quam miraculi loco habetur. Postea virgine sancta eunte ad patriarcham quendam, nuncium Pontificis, omnes confluunt è tota vrbe ad videndam illam. Hoc vero ipsa tulit molestissime, nec cessauit pijs querimonijs pulsare aures Saluatoris, donec cum vino in fæces repente mutato, fama quoque illa abolita est. Erat autem certe insigne miraculum, vas vacuum optimo vino magna sui parte subito impleri diuinitus, multos ciues ex sola deuotione inde bibere, nec tamen quicquam illi decedere: rursus autem ad preces virginis, hominum laudes & fauores abominantis, in fæces mutari. *Ex vase vacuo multum hauritur vini. Habes hic multa miracula.*

LXXVII. IAM longe supra diximus, sacram virginem crebro sacram sumpsisse Eucharistiam, & quædam alia eo pertinentia. Solebat vero etiam huius rei causa suos pati obtrectatores: sed reuerendus Pater Raimundus, sciens eius feruens desiderium, pro viribus dabat operam, vt illa tanto bono, quoties vellet, frueretur. Quando autem mens eius eiusmodi inflammabatur ardore, dicere consueuerat Patri Raimundo: Pater, ego esurio: propter Deum porrige mihi cibum animæ meæ. Hac etiam ex causa Gregorius vndecimus Romanus Pontifex pro eius consolatione Pontificio diplomate permisit ei, vt posset apud se habere aliquem quotidie, qui eam absolueret, & sacrosanctam Eucharistiam ei ministraret: immo etiam, vt liceret ei altare portatile habere, sicque posset vbique Missam audire, & illud eximium sacramentum accipere. *Romanus Pontifex quid ei cõcesserit.*

LXXVIII. NARRAT autem Pater Raimundus, quodam tempore iuisse illam cum ipso & alijs ad inuisendos quosdam Dei seruos: deinde Senas reuertisse hora tertiarum prope exacta, dixisseque eam ipsi: O si scires pater, quantum ego nunc esurio. facile autem se intellexisse quid vellet, sed excusasse se à sacrificando tum temporis importunitate, tum sui ex itinere defatigatione. Ea vero iterum dicente, se vehementer esurire, accessisse ipsum ad sacrificandum illa præsente: cumque illi sub finem esset præbiturus Eucharistiam, faciem illius instar angelicæ splenduisse: tum vero se mente ita dixisse: Veni Domine ad sponsam tuam: moxque sacram hostiam, priusquam eam contingeret, ad ipsum vltro accessisse spatio latitudinis digitorum trium & eo amplius. *Eximius splendor vultus eius communicare volentis.*

LXXIX. ALIO quodam tempore sancta virgo magno tenebatur sacræ communionis desiderio, sed nimis afflicta iliacis aliisque doloribus, misit ad Patrem Raimundum sociam suam, quæ rogaret eum, vt differret nonnihil Missæ celebrationem. Ille libens annuit, sed morbis se non remittentibus, iterum misit sociam, quæ diceret se non posse præ doloribus sacram communionem percipere. Interim nihilominus, Raimundo nesciente, ipsa venit ad templum, vbi ille sacrificium offerebat, & se in extrema fere parte reponens, preces feruentes ad Christum fudit, vt sicut ipse sacræ communionis desiderio eam affecisset, ita etiam per seipsum illud perficere dignaretur. Pergit Raimundus longo ab ipsa interuallo offerre sacrificium: vbi autem ventum est ad frangendam sacram hostiam, quædam pars magnitudine fere vnius fabæ, diligenter aduertente Raimundo, exilijt vltra calicem in corporale, sed eam ille nulla ratione, cum diu multumque quæsiuisset, postea inuenire potuit. Quam ob rem valde anxius & perplexus, tandem ad sanctam virginem peruenit, & ab illa didicit, eam particulam ex ipsius Christi sacrosanctis manibus sese percepisse. *Eucharistiam percipit mirabiliter.*

LXXX. CVM esset sancta virgo Auinione, Romanus Pontifex Gregorius XI. iussit eam manere in quadam eleganti domo, attribuitque ei ornatissimum sacellum. Soror autem Pontificis, domina valde religiosa, postquam cum sancta virgine locuta fuit, multa eam beneuolentia cœpit complecti. Inter cætera autem dixit clam patri Raimundo, se peroptare adesse, Catharina sacram Eucharistiam sumente. Ille vero promisit ei, se die Dominico id ipsi indicaturum. Eo autem die sancta virgo hora tertiarum sacellum ingressa est, & more suo extra se rapta, expectabat sacram communionẽ. Misit itaq; pater Raimundus Stephanum, qui postea factus est Carthusianus, & hæc cõmemorat in quadã epistola sua, vt indicaret sorori Pontificis, Catharinã iam sacrã cõmunionem sumpturam. Illa tunc Missam audiebat, *Soror Rom. Pontificis charam illam habet.*

sed vt

sed vt vidit Stephanum, agnoscens eum esse è familia sanctæ virginis, venit ad eum celeriter, & ait: Quid quæris fili? Respondit Stephanus, se missum, vt diceret Catharinam communicaturam. Festinauit illa, & cum multis vtriusque sexus comitibus venit ad sacellum: venit cum ea pariter coniunx nepotis Pontificis, iuuencula indomita & mundi vanitatibus dedita. Et soror quidem Pontificis valde religiose se gessit: hæc autem misera, fortassis existimans simulate agere sanctam virginem, peracto sacrificio finxit se eius pedibus præ deuotione faciem suam velle supponere, & interim pedem alterum crebro acerrime acu compunxit. At sancta virgo in Deum absorpta, nihil penitus sensit, nec se quicquam commouit. At postquam omnes abscesserant, & illa ad se rediit, magnos sensit dolores pedis, ita vt ægre posset ingredi. Sociæ autem eius inspicientes ea loca, quæ dolere aiebat, viderunt emortuum sanguinem: atque inde deprehensa est perditæ illius mulieris malignitas & incredulitas.

Non sentit acerrimos dolores.

SCRIBIT porro Raimundus pater, permultos vtriusque sexus fide dignos homines ipsi retulisse, sancta virgine percipiente sacram communionem, perspicue se vidisse sacram hostiam è sacerdotis manibus in os eius inuolare: & ipse Raimundus testatur semper se strepitum quendam sensisse, cum ei sacram Eucharistiam porrigeret, ab ipsa sacra hostia excitatum. LXXXI.

Agnes virgo sanctissima de monte Politiano.

FVIT vero diuinitus sanctæ virgini reuelatum, ipsam parem in cœlesti gloria futuram sorori Agneti de monte Politiano. Eius ergo Agnetis reliquias sacra virgo summopere cupiebat inuisere. Ne sit autem lector prorsus ignarus, quænam hæc Agnes fuerit, nouerit fuisse Deo dicatam virginem in monasterio Montis Politiani, cuius monasterij aliquot annis rector fuit pater Raimūdus, & huius Agnetis historiam ex relatione quatuor discipularum eius & scriptis quibusdam contexuit. Tanta autem gratiæ benedictione eam Dominus præuenit, vt ipsa nascente, mira quædam lumina visa sint eo in loco, vbi mater eius parturiebat, sed post eius partum euanuerint. Procedente autem ætate semper aucta maioribus virtutum incrementis, duo virginum cœnobia condidit, in quorum altero ipsa condita est, in quo & viuens & defuncta multis & magnis claruit miraculis. Post obitum autem virgineum corpus eius multis annis permansit incorruptum, & cum loci eius incolæ vellent illud balsamo condire, vt diutius duraret integrum, ex eius extremis manibus & pedibus liquor preciosissimus distillauit, isque per sorores in vas vitreum collectus, asseruatus est, balsami colorem præ se ferens. Voluit ea re ostendere Deus, non indigere corpusculum illud balsamo, quod ex seipso supra naturæ vim balsamum funderet. Ea autem hora, qua Christo spiritum reddidit, quæ fuit intempestæ noctis, vtriusque sexus infantes, apud parentes suos cubantes, clamitabant: Soror Agnes iam migrat à corpore, & est sancta in cælis: atque postero mane ingens multitudo virguncularum solo Deo instigante confluxit, nullam admittens, quæ virgo non esset, & eum candelis ardentibus, quadam instituta processione, ad eius monasterium accessit, virgineam oblationem virgini exhibens. Propter hæc autem & alia multa signa & miracula, etsi nondum esset Raimundi ætate in sanctos relata, attamen annis singulis eius memoria à populo regionis illius honorificentissime celebrabatur. Ad huius igitur præclaræ virginis virginale corpusculum visendum atque venerandum, virgo Catharina cum bona venia cōfessariorum suorum profecta est: cumque eo venisset, mox ad Agnetis virginis corpusculum religiose se contulit, cunctis fere eius cœnobij sororibus & sociabus suis præsentibus: moxque ad pedes eius flexit genua, illos exosculari volens: & ecce sacrum illud corpusculum alterum pedem, cunctis videntibus, eleuauit, eique osculandum obtulit. Id vero cernens Catharina, cœpit caput inclinare profundius, sicque pes Agnetis sensim se retraxit in locum suum. LXXXII.

Mira res.

Nota res admirandas.

Aliud sane stupēdum.

ALIO tempore rursus ad illud monasterium veniens virgo Catharina, non iam ad pedes, sed ad caput Agnetis virginis accessit, diuque genas suas admouit pannis sericis & aureis, quibus eius virginis genæ tectæ erant: deinde ad socias se vertens, ait: Cur non estis gratæ Deo pro munere illius? Tum illæ sursum erectis oculis, vident candidissimū manna instar pluuiæ delabi, corpusque Agnetis & virginem Catharinam omnesque adstantes sua copia operire, ita vt vna ex eis manus illis granis impleuerit. Fuerat autem Agneti virgini hoc visitatum, dum adhuc viueret, præcipue in preces incumbenti, vt manna super eam plueret: voluit itaque consodalem suam Catharinam etiam hoc miraculo cohonestare. LXXXIII.

Manna decidit in Agnetem, &c.

IAM supra diximus, virginem Catharinam prædixisse futurum schisma in Ecclesia Dei, cuius initia fuere sub Vrbano VI & in multos durauit annos. Cum igitur cerneret oculis suis iam euenire, quod ante prædixerat, horrendaq; mala eius schismatis occasione in Dei Ecclesia, cuius zelo ardebat, existere, Christique Vicarium Romanum Pontificem vndique infestari: nocte ac die plorans & lugens, sine intermissione rogabat Dominum, vt pacem redderet Ecclesiæ suæ. Et partim quidem exaudita est, Deo ex hostibus insignes aliquot victorias Pontifici largiente: sed cito eius dolores recruduerunt, maligno dæmone inter Pontificem & Romanum populum discordias excitante: quæ eousque excreuère, vt populus Pontifici etiam necem intentaret. Cernens itaque id sancta virgo, rursus dat se precibus, rogans Christum, ne tantum sinat patrari scelus. Vidit autem in spiritu, totam Vrbem plenam dæmonibus, plebem ad illud immane parricidium incitantibus, & ipsi quoque virgini crudelem mortem minitantibus. Virgine autem in precibus ad multos dies perseuerante cum incredibili mentis feruore, tandem obtinuit à Domino, quod voluit: sed ita tamen, vt in se reciperet pœnas, quas diuina iustitia à Romano populo erat repetitura, quæ etiam mortem ei attulerunt. Paulatim autem Romanæ plebis in Pontificem furor & rebellio se nonnihil remisit, & tandem penitus sopita est: sed in sacram virginem, Deo permittente, tartareorum dæmonum furor omnis conuersus est, eiusque exhaustum corpusculum tot morbis illi maligni atrocissime excruciarunt, vt credi non possit nisi ab iis, qui coram intuiti sint. Nam cutis ita adhærebat ossibus, vt non tam viui corporis, quam cadaueris in terra consumpti speciem eius caro præ se ferre videretur, & interim nihilominus ambulabat, laborabat, in continuas incumbebat preces, solito etiam feruentiores & prolixiores. Qui autem tunc illi aderant, perspicue cernebant vestigia verberum, quibus cædebatur à dæmonibus, nec tamen poterant adferre remedium. At virgo sanctissima animi inuicto robore & virili constantia ad pœnas omnes sese promptissimam offerebat, omnia perferens hilariter, quæ illi procaces & damnati spiritus ei possent inferre, eorum & minas, & maledicta, & verbera contemnens. Etsi autem dolores illi quotidiana caperent incrementa, & ipsa tum propter illum tormentum, tum alias suas ęgritudines, antea consueuisset ad horam tertiarum differre Missæ auscultationem: at nunc tota Quadragesima mane longissimo itinere se conferebat ad S. Petri ecclesiam, atque inde sub precibus Vespertinis reuertebatur domum, vbi non nisi in lectulo potuit inueniri: in quo sane quisquis eam esset intuitus, facile iurasset non posse eam inde se mouere. Et tamen sequenti die surgebat, & ibat propere ad S. Petrum, quo itinere etiam sanus posset fatigari. LXXXIV.

Multa ei verbera dæmones inferunt.

Promptissimam se offert ad pœnas.

INTEREA vero quotidie in ea augescebat sanctum illud desiderium, quo cupiebat dissolui & esse cum Christo: cuius desiderij fomentum erat perfectior diuinæ lucis in eius animum diffusio. Porro biennio ante obitum suum librum dictauit modo sane admirabili, quem ex ore eius partim se scripsisse testatur Stephanus Prior Carthusiæ Ticinensis, idque tum, cum mens eius ecstasin pateretur. Extat ille liber & est typis excusus. Appropinquante tandem huius vitæ termino, vocauit ad se omnes vtriusque sexus, quos in Christo genuerat, atque id temporis secum habebat, egregiumque ad illos sermonem habuit, inter cætera hortando, vt totum amorem suum transferrent in Deum, nec sua corda paterentur vllius rei labentis vitioso amore affici, sed simpliciter ac pure tenderent in Deum, asserens etiam se a tene- LXXXV.

Dictat librum in ecstasi.

se à teneris annis magnam illi cordis simplicitati dedisse operam. Huc autem vt pertingerent, preces dicebat necessario adhibendas, easque assiduas, & cum multa humilitate coniunctas. Valde etiam cauendum, ne proximos iudicarent. Multa prӕterea alia adiunxit, cumprimis salutaria, licet immanissime membris omnibus dӕmonum crudelitate torqueretur, ita vt etiam facile aduerterent omnes, cruciatus illos nulla ratione potuisse ab illa tam ӕquanimiter tolerari, nisi magna Dei gratia eius animum confirmasset. Fatebatur etiam, se vitam suam pro Catholicӕ Ecclesiӕ salute profundere. Deinde ab omnibus veniam petut: & cum salutiferis Ecclesiӕ sacramentis se curasset communiri, & plenariam peccatorum omnium condonationem authoritate Gregorij XI. & Vrbani VI. Romanorum Pontificum sibi impendi, mortis angoribus cœpit corripi, & cum teterrimis dӕmonibus in singulare certamen ingredi, vt posset etiam ex factis & dictis eius id animaduerti. Quandoque enim tacebat, nonnunquam respondebat, interdum ridebat, tanquam irridens ipsi obiecta: & cum semel parumper conticuisset, quasi auscultans quӕ dicebantur, lӕto vultu respondit: Vanam gloriam nunquam, sed veram vtique gloriam & laudem prӕpotentis Dei.

Sub mortem munit se Ecclesiӕ sacra. contis.

lxxxvi. ATQVE hoc loco prӕclarum ei reddit testimonium Raimundus pater, dicens se eius confessiones & generales & speciales sӕpissime audiuisse, & omnes actiones eius accurate considerasse: securéq; proinde testari posse, facta eius omnia ex speciali Dei mandato vel instinctu esse profecta, & non modo nihil de hominum laudibus, sed ne de ipsis quidem hominibus eam cogitasse quouis modo, nisi cum pro illorum salute Dominum precaretur, vel eam salutem suo labore promoueret: addit que, credi ab homine non posse, qui mores eius non habeat exploratos, quam fuerit ab humanis affectionibus aliena, vt posset iure dicere cum Apostolo: Nostra conuersatio in cӕlis est. Tandem post longum agonem, superatis tartareis dӕmonibus, ad se reuersa, confessionem illam generalem dixit, quӕ solet publice fieri, iterum sibi absolutionem & peccatorum condonationem impendi rogans, vt optimo sane ad omnem posteritatem exemplo, in seipsa declararet, quod, teste Possidio in eius vita, S. Augustinus dicere consueuerat, post perceptum baptismum, etiam laudatos Christianos & sacerdotes absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere: tametsi virgo sanctissima omnem ӕtatem ea puritate & seueritate exegit, vt merito dici de illa possit, tanta pœnitentia eam opus non habuisse. Postquam autem absolutio rursus ei impensa est, repente cœpit viribus destitui, nec tamen cessabat à sacris admonitionibus, donec adesset supremum vitӕ punctum: quo aduentante, ait: Domine, in manus tuas commendo spiritum meum: sicque felicissime, vt diu optarat, ad Christum profecta est, anno salutis 1380 die 29. Aprilis, ӕtatis suӕ anno plus minus 33. Eadem hora, qua obiit, Raimundo Patri, qui tum Genuӕ erat, spiritus sanctӕ virginis quӕdam locutus est, sicut ipse grauissime asseuerat.

Raimundi insigne de ea testimonium.

Philip. 3.

Anno 1380. migrat ad Christum felicissime.

lxxxvii. SACRVM autem corpus eius clam ad fratrum Dominicanorum ecclesiam deportatum est, sed res latere non potuit etiam nullo indicante. Nam fere totius Romanӕ vrbis populus accurrit, & pedes ac manus eius reuerenter osculatus est, eiusque se precibus commendauit: sed cum nimius esset hominum concursus, sacrum corpus intra cancellos ferreos collocatum est: moxque edita sunt diuinitus multa insignia, & valde prӕclara miracula, in signum euidens eius eximiӕ sanctitatis. Per triduum autem propter miraculorum frequentiam non potuit sanctum illud corpusculum tradi sepulturӕ. Postquam vero humatum est, aucta sunt miracula, Christo sponsam suam mirabiliter clarificante: cui est cum Patre & Spiritu sancto omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Magnus populi concursus ad eius funus, & multa miracula.

lxxxix. PORRO anno Christi 1461. anno pontificatus sui tertio Pius 2. Romanus Pontifex sanctorum catalogo virginem sanctissimam adscripsit, cum prӕter alios multos id etiam peteret Fridericus Romanorum Imperator, eius nominis tertius, & Paschalis Venetiarum Dux: nec ea in re vsus est leuitate aliqua Pontifex doctissimus, vti ipse in suis literis testatur, sed debitis habitis processibus, & accurata prius facta inquisitione in vitam & mores sanctӕ virginis, itemque in eius miracula, tam in vita, quam post obitum declarata.

Anno 1461. Catalogo Sanctorum ascribitur.

Plura de S. Catharina Senensi S. Antoninus part. 3. tit. 23. cap. 14.

MARTYRIVM SS. MARIANI LECTORIS, ET IACOBI DIACONI, An. 240. PRÆCLARE CONSCRIPTVM IN CARCERE AB EO QVI INTERFVIT

Episcopo, nec leuis eruditionis viro, & non multo post martyre, vt censet Baronius.

I. QVOTIES aliquid beatissimi Dei martyres festinantes ad promissa regni cӕlorum, charissimis suis verecundius mandant, memores sunt humilitatis, quӕ semper in fide sola facere * solent maiores: & quanto modestius petierunt, tanto efficacius impetrauerunt, & nobis hoc prӕdicandӕ gloriӕ suӕ munus testes Dei nobilissimi reliquerunt: Marianum dico, vnum ex dilectissimis fratribus nostris, & Iacobum, quos scitis prӕter communem sacramenti religionem vitӕque societatem, domesticis affectibus inhӕsisse: qui contra sӕuientes seculi pressuras & gentiles impetus habituri tam sublime certamen, prӕlium suum, quod instinctu Spiritus sancti inierunt, in notitiam fraternitatis per nos venire iusserunt: non quod in terris vellent coronӕ suӕ gloriam prӕdicari, sed vt prӕcedentibus experimentis, multitudo plebis & Dei populus ad exemplum fidei posset armari. Quis enim dubitet, quӕ nobis in pace vitӕ communitas fuerit, quando nos indiuidua dilectione viuentes vna, tempus persecutionis inuenerit?

30. Aprilis.

** solet, legendum videtur.*

Habes hinc historiӕ huius certam fidem.

II. NAM pergebamus in Numidiam simul, vt semper antea, socio parique comitatu viam ingressi, quӕ nos ad exoptatum fidei & religionis obsequium, illos iam ducebat ad cӕlum. Et venerunt in locum, qui appellatur Muguas, cui est Cirthensis Coloniӕ suburbana vicinitas: in qua tunc maxime ciuitate, gentilium cӕco furore, ex officiis militaribus persecutionis impetus, quasi fluctus seculi tumescebant, & auidis faucibus ad tentandam fidem iustorum, rabies diaboli infestantis inhiabat. Vnde Marianus & Iacobus beatissimi martyres, certissima & exoptata diuinӕ in se dignationis signa tenuerunt, qui in ea regione, in qua persecutionis tempestas turbulentius fureret, hora iam maturante sua, Christo gubernante, ad ipsum coronӕ locum direxerunt vestigia. Namque omnes dilectos Christo, cruenti & cӕcati Prӕsidis furor per militares manus requirebat. Nec in hos solos crudelitatis exercebatur insania, qui in superioribus persecutionibus inconcussi Deo viuerent: sed in illos quoque manum diabolus insatiabilem porrigebat, quos iamdudum in exilia submotos, & si non sanguine, mente iam martyres, ferox Prӕsidis amentia coronauit.

Bar. an. 262

Colonia Cirthensis.

Persecutionis immanitas.

III. In his ab exilio perducebantur ad Prӕsidem Agapius & Secundinus Episcopi, prӕdicandi ambo speciali dilectione, alter etiam carnalis continentiӕ sanctitate: Perducebantur, inquam, non à pœna, sicut Gentilibus videbatur, ad pœnam, sed à gloria potius ad gloriam, à certamine ad certamen aliud: vt qui captiuos à seculi pompis in obtinendo Christi nomine subegissent, etiam mortis aculeos consummatӕ fidei virtute calcarent. Neque enim fas e-

Hos Martyrologia habent 29. Aprilis.

 rat, vt

Bar. ad hunc locum notat, dum Agapium & Secundinum Episcopos, fratres vocat auctor, & eum Episcopum fuisse.

* al. obsignatæ.

a Animaui alios suis sermonib.

b Dicebatur miles subcenturio, qui subiiciebatur Centurioni Liuius li. 8.

rat, vt tardius quærerent in terrena colluctatione victoriam, quos iam Dominus secum habere properabat. Et contigit, vt fratres Agapius & Secundinus, ex illustri sacerdotio martyres gloriosi, in eo transitu, quo ad beatum passionis suæ prælium, Præsidis quidem temporanea potestate, sed Christi electione pergebant, nostrum interim dignarentur hospitium. Quibus tantus inerat spiritus viuificationis & gratiæ, vt tam sanctis & præclaris Dei testibus iam parum esset, quod ipsi martyrio preciosum sanguinem destinassent, nisi etiam alios martyres fidei suæ inspiratione fecissent. Horum tanta charitas fuit & tanta dilectio, vt licet taciti possent iam deuotæ & * obstinatæ virtutis exemplis fidem fraternitatis extruere, tamen ad stabilitatem perseuerantiæ latius consulentes, pectoribus nostris rorem tractatus salutaris infunderent. Neque enim tacere poterant, qui Dei sermonem videbant. Nec mirum, si paucis illis diebus tam large nostrum omnium mentes eorum tractatus salubris animauit, in quibus iam Christus, micante gratia, de proxima passione fulgebat. Denique ita [a] proficiscentes illi, Marianum & Iacobum exemplo & magisterio suo dispositos reliquerunt, vt recentissima gloriæ suæ vestigia dimitterent secuturis illorum viam. Dum enim biduum fluxerat, ecce Marianum & Iacobum charissimos nostros sua palma quærebat, nec, vt aliis in locis, vnus hoc aut alius stationarius miles agebat subcenturio. Nam violenta [b] manus & improba multitudo sic ad villam, quæ nos habebat, quasi ad famosam sedem fidei conuolarat. O exoptanda nobis incursio! O felix & digna exultatione trepidatio! Sic quidem ad nos ventum est propter hoc tantum, vt Dei dignationem, Mariani & Iacobi iustus sanguis expleret.

Marianus & Iacobus ducuntur in carcerem & dirè torquentur.

a Stationarij erant, vt colligitur ex Vlpiano l. 1. §. qui es. ff de offic. Præf vrb apparitores, qui quid ageretur Præfecto deferrent.

b Immanes cruciatus

VIX hoc in loco possumus, fratres dilectissimi, gaudia cumulata frenare: qui alios ante biduum ad ipsum passionis exitum à nostris amplexibus miseramus, alios adhuc nobiscum futuros martyres habebamus. IV.
Quos cum iam matura dignatione fortis Deus quæreret, etiam nos aliqua fraternæ gloriæ pars perstrinxit, quia pertrahebamur à Muguis in Cirthensem Coloniam. Sequebantur autem charissimi nobis, & ad palmam passionis electi, quos & nostri amor ducebat, & Christi matura dignatio. Ita miro modo & immutato pergendi ordine, sequebantur illi, qui fuerant antecessuri. Denique illis non fuit longa dilatio. Namque dum nos exultantius adhortantur, se quoque Christianos esse liberiori gaudio prodiderunt. Mox interrogati, cum in fortissima nominis Christi confessione perstarent, deducuntur in carcerem. Tunc attentantur [a] numerosis durisque cruciatibus per stationarium militem, iustorum plorumque carnificem, adhibitis in auxilium crudelitatis eius centurionum & Cirthensium magistratibus, hoc est, diaboli sacerdotibus, tanquam membrorum laceratione frangeretur fides, cui cura corporis vilis est. Et Iacobus quidem, sicut erat in virtute fidei semper austerior, qui & infestationes iam semel variæ persecutionis euicerat, affectauit se non Christianum tantum, sed Diaconum confiteri: Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quod se Lectorem tantum, sicuti erat, fatebatur. Quænam illa tormenta, quam noua, quam diaboli venenato sensu & deiiciendi artibus exquisita supplicia? Pependit Marianus ad vulnera, & quæ martyri etiam in ipsis lacerationibus affuit gratia, sic tortus est, vt illum exaltaret & pœna. Nexus [b] autem, qui pendentem gerebat, non manus, sed summos apices pollicum vinxerat, scilicet vt digitorum tenuis exilitas plus in ferendis membris cæteris laboraret. Addita etiam pedibus iniusta pondera, vt discordantibus pœnis vtrinque distracta, & viscerum conuulsione resoluta, de neruis suis totius corporis compago penderet. Nihil egisti iuxta templum Dei, iuxta Christi cohæredem nequitia gentilis. Suspendideris licet membra, concusseris latera, diuulseris viscera: Marianus noster in Deum fidens, quantum corpore patiebatur, tantum mente crescebat.

Marianus reducitur in carcerem.

* al. tranquillitate.

Visio S. Mariani.

VICTA denique feritate torquentium, rursus in carcere de triumpho suo multum lætatus includitur, ibi- V.
que cum Iacobo & reliquis fratribus gaudium victoriæ Dominicæ frequenti oratione celebrauit. Quid nunc Gentiles creditis Christianos sentire carceris pœnas, & seculares horrere tenebras, quos manet gaudium lucis æternæ? Spiritus cum fida spe venientis gratiæ cælos mente complexus, suis iam non interest pœnis. Secretam licet suppliciis quæratis & abditam sedem, grauesque antri caligantis horrores, domumque tenebrarum, fidentibus in Deum nullus squalidus locus, nullum tempus triste sentitur. Fouet illos Deo patri dicatos fraternitas Christi diebus ac noctibus. Et enim Marianus post illam vexationem corporis altius in soporis * tranquilla resolutus, quid diuina dignatio ad fiduciam spei salutaris ostenderit, expergefactus sic ipse nobis narrauit: Ostensum est, inquit, mihi fratres tribunalis excelsi & candidi nimium sublime fastigium, in quo ad vicem vnus præsidebat. Illic erat catasta, non humili pulpito, nec vno tantum ascensus gradu, sed multis ordinata gradibus, & longe sublimis ascensus. Et admouebantur confessorum singulæ classes, quas ille iudex ad gladium duci iubebat. Tum auditur mihi vox clara & immensa, dicentis: Marianum applica. Et ascendebam in illam catastam: & ecce ex improuiso mihi sedens ad dexteram eius iudicis Cyprianus apparuit, & porrexit manum, & me leuauit in altiorem catastæ locum, & arridens dixit: Veni, sede mecum. Et factum est, vt audirentur aliæ classes, me quoque assidente: & surrexit ille iudex, & nos ducebamus eum ad prætorium suum. Iter autem nobis erat per locum pratis amœnum, & viridantium nemorum læta fronde vestitum, opacum cupressis surgentibus in excelsum, & pinnis pulsantibus cælum, vt putares eum locum per omnem circuitus ambitum lucis virentibus coronatum. Sinus autem in medio pellucidi fontis vberantibus venis & puris liquoribus redundabat. Et ecce subito ab oculis nostris ille iudex recessit. Tunc Cyprianus phialam, quæ super marginem fontis iacebat, arripuit, & cum illam de fonte implesset, hausit, & iterum implens mihi porrexit, & libenter bibi. Et cum Deo gratias agerem, excitatus, inquit, mea voce surrexi.

Item S. Iacobi visio.

TVNC Iacobo quoque in recordationem rediit, quod sibi hanc significasset coronam diuinæ dignationis o- VI.
stensio. Nam superioribus diebus, cum eiusdem carrucæ vehiculo Marianus & Iacobus, & cum his ego, viam communiter caperemus, ad medium fere diem inter illa itineris confragosa mirabili & alto sopore correptus, postquam à nobis interpellatus & excitatus est, euigilauit: Perturbatus sum, inquit, non sine gaudio meo fratres, sed & vos mecum gaudere debetis. Vidi, inquit, iuuenem inenarrabili & satis ampla magnitudine, cuius vestitus distinctus erat in tantum candida luce, vt oculi in eum constanter videre non possent: cuius pedes terram non calcabant, & vultus oris super nubes erat. Is cum transcurreret, vnam tibi Mariane, & vnam mihi zonas purpureas in sinus nostros iaculatus est, & ait: Sequimini me cito. O quietem, vigiliis omnibus fortiorem. O quietem, in qua feliciter dormit, quisquis in fide vigilat, quæ terrena tantum membra sopierat: quoniam videre Deum, nisi spiritus non valebit. Quantum exultantes, quamque sublimes animos martyrum esse credendum est, quibus in sui nominis confessione passuris, & audire Christum ante contigit, & videre offerentem se suis quocunque tempore? Non fuit impedimentum vehiculi promouentis inquieta iactatio, nec dies medius, qui sub calore tunc fulgebat solis. Nulla noctis expectata secreta sunt: nouo genere gratiæ martyri suo Dominus nouum opus visionis elegit: nec in vnum aut in alium fuit ista dignatio.

Æmilianus martyr.

NAMQVE Æmilianus, quamuis equestris ordinis haberetur ad quinquagesimum prope ætatis annum carnis VII.
continentia peruenerat, continuatis in carcere gemina superpositione ieiuniis, & orationibus sæpe repetitis, per

titis,per

titis, per quas deuota mens paſta, in alium diem & ſacramento Dei parabatur: in ſomnum media die reclinatus, quiete diſcuſſa, talia nobis ſuæ viſionis patefecit arcana: Perducto me, inquit, de carcere homo Gentilis, hoc eſt, frater meus carnalis occurrit. Is res noſtras admodùm curioſus inſultabunda voce perquirit, ſciſcitans quatenùs nos in pœnalibus tenebris illis & inedia carceris haberemus. Cui reſpondi: Milites Chriſti & in tenebris clariſſimam lucem, & in ieiunio cibum ſaturabilem, Dei habere ſermonem. Et cùm hæc audiret: Scitote, inquit, quòd vos, quicunq; in carcere habemini, ſi obnixè perſtabitis, maneat pœna capitalis. At ego, qui verebar ne compoſitum luderet fraude mendacium, confirmare votum meum volui: Verè, inquam, patiemur omnes? At ille rurſùm affirmans, dixit: Gladius vobis & ſanguis in proximo eſt. Sed velim ſcire, an omnibus vobis, qui vitam contemnitis indiſcretè, æqualia munerum cæleſtium præmia rependantur. Cui reſpondi: Non ſum idoneus tam magnæ rei proferre ſententiam. Attolle, inquam, ad cœlum oculos: iam videbis innumerabilem turbam micantium ſiderum. Nunquid ſtellæ omnes pari luminis honore præfulgent? Et tamen omnibus lumen eſt. Ad hæc ille iterùm quid interrogaret inuenit. Ergò ſi qua diſcretio eſt, inquit, qui veſtrûm ſunt in promerenda Dei voluntate potiores? Nimirùm, inquam, præ cæteris duo, quorum nec tibi dicenda, & Deo nota ſunt nomina. Illo acriùs incumbente, atq; perſcrutante moleſtiùs: Hi ſunt, inquam, qui quô difficiliùs & tardiùs vincunt, glorioſiùs coronantur. Et propter hoc ſcriptum eſt: Faciliùs eſt camelum per foramen acûs tranſire &c.

Viſio Æmiliani.

Matth 19.

III. POST has oſtenſiones in carcere diebus pauculis commorati, perducuntur in publicum, vt eos Cirthenſium magiſtratus, eulogio confeſſionis ſuæ honoratos, tranſmitteret cum parte damnationis ad Præſidem. Et eccè vnus è circumſtantibus noſtris, omnium in ſe gentilium conuertit oculos, quòd iam per gratiam proximæ confeſſionis Chriſtus in ore eius & facie relucebat. Cumq; ex eo turbulentis & ferventibus animis quæreretur, an eiuſdem & ipſe eſſet religionis & nominis, rapuit tam dulcem promptiſſima confeſſione comitatum. Sic eulogijs ſuis beati martyres, plures Dei teſtes, dum ipſi ad martyrium parantur, acquirunt: & iam tranſmiſſi ad Præſidem, negocioſum ac difficile iter cum voluntate properauerunt. Tunc eos Præſidi admotos, iterùm Lambeſitanus carcer accepit. Hæc enim ſola apud Gentiles hoſpitia iuſtorum. Interim per dies plurimos effuſione ſanguinis tranſmittebatur ad Dominum numeroſa fraternitas, nec peruenire ad Iacobum & Marianum Clericorumque victimam rabies inſanientis Præſidis poterat, laicorum tam multis occupata vulneribus. Nam ita inter ſe noſtræ religionis gradus artifex ſæuitia diuiſerat, vt laicos à clericis ſeparatos, tentationibus ſæculi & terroribus ſuis putaret eſſe ceſſuros.

Apud paganos hoſpitia Chriſtianorum, carceres.

Multa cædes Chriſtianorum.

IX. ERGO chariſſimi noſtri & fideliſſimi milites Chriſti, cæteriq; de Clero contriſtari aliquantulùm cœperunt, quòd laicis certaminis ſui laude perfunctis, ſeruaretur ſibi tam lenta & tam ſera victoria. Tunc Agapius, qui iamdudùm martyrio ſuo conſummatæ fidei ſacramenta perfecerat, qui & ipſe, cùm pro puellis duabus Tertulla & Antonia, quas ſibi chariſſimas ad vicem pignorum diligebat, repetitis frequenter precibus oraret, vt ſecum & illæ Dei dignatione martyres fierēt, retulerat meritorū ſuorum tali reuelatione fiduciam: Quid aſſiduè petis, quod vna oratione meruiſti? Is ergò Agapius agenti Iacobo in carcere per tempus quietis apparuit. Nam ipſa, inquit, nocte Agapium noſtrum videbam inter omnes alios lætiorem, quos vnà nobiſcum Cirthenſis carcer incluſerat, ſolenne quoddam & lætitiæ plenum celebrare conuiuium. Quò cùm ego & Marianus quaſi ad agapen ſpiritu dilectionis & charitatis raperemur, accucurrit obuius nobis puer, quē conſtabat eſſe alterum ex geminis, ante triduum cum matre paſſis, corona roſea collo circundatus, & in manu dextra palmam viridiſſimam præferens. Et, Quò properatis, inquit? Gaudete & exultate: cras enim nobiſcum & ipſi cœnabitis. O Dei magna in ſuos & præclara dignatio. O verè paterna pietas in Chriſto Ieſu Domino noſtro, qui dilectis ſuis & indulget tam larga beneficia, & clementiæ ſuę munera præſtaturus antè declarat. Dies à viſione primus illuxerat, & iam promiſſis Dei ſententia Præſidis ſeruiebat: quæ Marianum & Iacobum & cæteros clericos, tandem patriarchis cum gloria redditos, è preſſuris ſæculi ſententia animaduerſionis emiſit. Et perducti ſunt ad coronæ locum, qui riparum collibus hinc & indè ſublimis, media fluminis conualle ſubſederat, ſed & ſpectaculo erat celſa vtrinquè altitudo aggeris. Alueus ipſe medio ſinu fluorem beati ſanguinis hauriebat. Nec deerat vtriuſque ſacramenti genus, cùm & baptizarentur ſuo ſanguine, & lauarentur in flumine.

Tertulla & Antonia.

Agapius apparet Iacobo.

Gemini cū matre paſſi.

X. MIRA tunc ibi cernere poſſes & exquiſita compendia ſæuiendi. Nam cum manū carnificis gladiumq; ipſum, tot ceruicibus debitum, numeroſus iuſtorum populus vrgeret, artificioſe feritas diſpoſitas agminum ſeries in ordinem dirigebat, ſcilicet vt ſacrilegi percuſſoris ictus, velut impetu quodam furoris pia colla percurreret. Deindè, vt ne expectabile fieret cruentum illud & barbarum miniſterium, hanc ſibi expeditionem ſceleris inuenit. Nam ſi vno in loco percuſſurus ipſe conſiſteret, immenſam ſtruem corporum cumulus aceruaret, & ipſum deniq; ſpatium tanta ſtrage completus alueus denegaret. Tunc oculis ſub ictu ferri de more velatis, nullæ tamen aciem liberæ mentis clauſêre tenebræ, ſed largus atq; inæſtimabilis ſplendor immenſæ lucis affuit. Nam pleriq; cum proximis atq; aſſiſtentibus ſibi fratribus, quamuis in viſum carnalis aciei pars non pateret, videre ſe tamen & mira quædam loquebantur, quòd ſibi apparerent equi deſuper, niueo colore candentes, quibus inueherentur iuuenes candidati. Nec defuêre ex eodem martyrum numero collegarum quidam, qui reuelationem atteſtarentur auribus, & ex audito equorum fremitus ac ſonos recognoſcerent. Ibi & Marianus, prophetico ſpiritu iam repletus, fidenter ac fortiter prædicabat proximam iuſti ſanguinis vltionem, variaſq; ſæculo plagas, vel de cœli iam culmine minabatur luem, captiuitatem, famē, terræq; motus, cynomiæ venena cruciantia. Qua prædicatiòne non tantùm Gentilibus inſultabat fides martyris, ſed etiam fratribus vigorem æmulandę virtutis & quaſi claſſicum præcinebat, vt inter tantas ſæculi plagas iuſtis Dei tam bonæ atq; piæ mortis raperetur occaſio. His peractis, Machabæico gaudio Mariani mater exultans, & paſſione perfecta iam ſecura de filio, non illi tantùm cœperat, ſed & ſibi, quæ tale pignus ediderat, gratulari. Complectebatur in filij corpore ſuorum viſcerum gloriam, & in ipſa ceruicis vulnera frequens oſculum pietas religioſa figebat. O te meritò Mariani, ô te beatam & filio tuo matrem & nomine. Quis in ea tanti vocabuli fælicitatem credat erràſſe, quam ſic vteri ſui fœtus ornauit? Inæſtimabilis verò Dei omnipotentis & Chriſti eius in ſuos miſericordia, qui fidentes in ſuum nomen, non ſolùm gratiæ dignatione confortat, ſed & ſanguinis redemptione viuificat. Nam quis digna æſtimatione poſſit eius beneficia metiri, qui in hoc paterna indulgentia ſemper operatur, vt in nos & hoc ipſum, quo Dei noſtri ſanguine rependi credimus, conferatur: Cui gloria & imperium in ſæcula ſæculorum, Amen.

Multi pro Chriſti nomine vno die trucidantur.

Mira lux ſplendet, & vident martyres admiranda.

Matris Mariani virilis animus.

An. 240. HISTORIA S. MAXIMI MARTYRIS EPHESINI, DESVMPTA EX ACTIS PVBLICIS, VT censet Baronius.

30. Apr. Baran. 154

S. Maximus sistitur corã Proconsule

Decius Imperator, volens profligare legem Christianorum, promulgauit decreta per vniuersum orbem, vt Christiani omnes, relicto Deo viuo & vero, dæmonijs sacrificarent: qui verò id facere nollent, supplicijs afficerentur. Quo in tempore vir sanctus Maximus se palàm Christianum declarauit. Erat verò plebeius, negocij sui curam gerens. Comprehensus igitur est & oblatus Optimo proconsuli apud Asiam. Dixit autem ei Proconsul: Quis vocaris? At ille: Maximus vocor, inquit. Proconsul dixit: Cuius conditionis es? Maximus respondit: Ingenuus quidem natus, seruus verò CHRISTI: mei autem negocij curam gero. Proconsul dixit: Christianus es? Maximus respondit: Etsi peccator, tamen Christianus sum. Proconsul dixit: Cognouisti decreta inuictissimorum principum, quæ nunc huc allata sunt? Maximus respondit: Quænam illa? Proconsul dixit: Vt Christiani omnes, relicta superstitione, cognoscant verum principem, cui omnia subiacent, & deos eius adorent. Maximus respondit: Iniquam huius principis cognoui sententiam, & ideò me palàm ostendi. Proconsul dixit: Sacrifica ergò dijs. Maximus respondit: Ego non sacrifico, nisi soli Deo, cui me ab ineunte ætate sacrificâsse gratulor. Proconsul dixit: Sacrifica, ne te varijs faciam tormentis affici. Maximus respondit: Hoc est, quod semper optaui, vt carens hac temporali & misera vita, perueniam ad sempiternam. Tunc Proconsul iussit eum fustibus cædi: cumq; cæderetur, ait Proconsul: Sacrifica Maxime, vt ab his liber sis tormentis. Maximus respondit: Hæc nõ sunt tormenta, quæ pro nomine Domini nostri Iesu Christi inferuntur: à quo si recessero, vera & sempiterna me tormenta manebunt. Tunc Proconsul iussit eum in eculeo suspendi atq; torqueri, & dicebat ei: Iam cerne stultitiam tuam, & sacrifica, vt vitam lucreris. Maximus respondit: Lucrabor planè vitam, si non sacrificauero. Nam si sacrificauero, perdo eam. Mihi verò nec fustes, nec vngulæ, nec ignis tui vllum adferunt dolorem, quia in me manet Christi gratia. Tunc Proconsul tulit in eum sententiam, ita dicens: Eum, qui sacris legibus animum noluit accommodare, vt magnæ Dianæ sacrificaret, in terrorem reliquorum Christianorum, obrui lapidibus præcipio. Et raptus est confestim athleta Christi à ministris diaboli, gratias agens Deo, qui ipsum dignum iudicâsset certando superare diabolum: perductusq; extra muros, lapidibus cæsus, tradidit animam Christo, cui est honor & gloria, in sæcula sæculorum, Amen.

Virile pectus & præclara constantia Maximi.

Lapidibus obruitur.

Peculiare Ephesijs fuisse, lapidibus in deos delinquentes, obruere, docet Baronius anno 154.

An. 855. MARTYRIVM SS. AMATORIS, PETRI, ET HLVDOVICI, SCRIPTVM A S. EVLOGIO LIB. III. MEMORIALIS Sanctorum cap. 13.

30. Apr.

Succedente tempore, quidam presbyter adolescens, nomine Amator, qui olim ex oppido Tuccitano cum genitore & fratribus suis Cordubam discendi gratia aduentârat, & Petrus monachus, & Hludouicus contribulis noster, & frater Pauli Diaconi, eius martyrium liber secundus exponit, ex ciuibus Cordubensibus orti, vno se fœdore colligantes, ad prædicandam Euangelicam veritatem aptaiunt, ideoq; celeriter sub præcedentium professione perempti sunt 2. Calen. Maias, Era 893. Quorum corpora fluuialibus immersa gurgitibus, Deo fautore, post aliquot dies littori exponuntur, & cum penitus nullam sui quietis sanctus sacerdos notitiam dederit, manent tamen cæteri sancti venerabiliter in præcognitis locis repositi. Nam beatus Petrus in Pinnæ Mallariensis cœnobio tumulatur, Hludouicus in vico Italicensis prouinciæ nomine Palma, quæ Singilio flumine præsidet, digniter requiescit.

An. 90. VITA S. EVTROPII EPISCOPI ET MARTYRIS, PER D. GEORGIVM ARCHIEPISCOPVM TVRONENSEM SCRIPTA LIBRO de gloria Martyrum capite 56.

30. Apr.

S. Eutropij martyrium.

Evtropivs quoq; Sanctonicæ vrbis Episcopus à beato Clemente Episcopo fertur directus in Gallias, ab eodem etiam pontificalis ordinis gratia consecratus, impleto huius officij ordine, peractaq; incredulis prædicatione, insurgentibus paganis, quos author inuidiæ credere non permisit, illiso capite victor occubuit. I.

Sed quia eo tempore instante persecutione, neq; à Christianis debito honore veneratus, neq; digno loco sepultus est, valdè datus obliuioni Martyr ille fuit. Qui hoc ordine traditur reuelatus. Post multa annorum spatia in eius honore basilica ædificata est. Expletoq; opere Palladius, qui tunc sacerdotalis ordinis cathedram regebat, conuocatis Abbatibus, sacros cineres in loco, quem præparauerat, transferri studuit. II.

Translatio sacratissimi corporis eius.

Apparitio eius.

Qvod cum factum fuisset, duo ex Abbatibus, reserato opertorio, sanctum corpus adspiciunt, contemplanturque cicatricem capitis, qua in parte defixum fuerat securis acumen. Sed ne præsens visio duceretur in irritum, etiam spiritalis hæc doctrina communiuit. Scilicet cum sequenti nocte strauissent sacerdotes membra quieti, apparuit per visum his duobus dicens: Cicatricem quam contemplati estis in capite, scitote me per eam martyrium consummâsse. Et ex hoc quod martyr esset, innotuit populis, quia non aderat historia passionis. III.

FINIS MENSIS APRILIS.